KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING B.V.
AMSTERDAM

NEDERLAND

WETTELIJK MINIMUM(JEUGD)LOON PER 1 JANUARI 1998

De brutobedragen van het wettelijk minimumloon en het minimumjeugdloori stijgen per 1 januari 1998 met 1,42 procent. Dit is het gevolg van de aanpassing van het wettelijk minimumloon aan de gemiddelde ontwikkeling van de cao-lonen. Het kabinet heeft voor 1998 besloten tot die koppeling op grond van de Wet koppeling met afwijkingsmogelijkheid.

Voor een werknemer van 23 jaar of ouder is het brutominimumloon bij een volledigdienstverbandper 1 januari 1998:

per maand	ƒ 2.276,30
per week	ƒ 525,30
per dag	ƒ 105,06

De brutominimumjeugdlonen per 1 januari 1998 zijn opgenomen in de tabel rechtsboven.

De nettobedragen zijn, anders dan de brutobedragen, niet wettelijk bepaald. Ze kunnen per bedrijfstak of bedrijf verschillen. Dit komt door verschillen in inhoudingen op het loon, onder meer in verband met de premieheffing voor de sociale zekerheid.

In onderstaande bedragen zijn pensioenpremies buiten beschouwing gelaten, evenals de nominale premies voor de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. De bedragen geven daarom alleen een globale aanduiding.

Voor werknemers van 23 jaar en ouder zijn de nettominimumloonbedragen globaal afgerond als volgt:

Belastinggroep	Per 1 juli 1997 per maand	Per 1 januari 1998 per maand	per week
0[1]	n.v.t.	ƒ 1.391,-	ƒ 321,-
1	ƒ 1.423,-	ƒ 1.493,-	ƒ 344,-
2	ƒ 1.710,-	ƒ 1.742,-	ƒ 402,-
3	ƒ 1.931,-	ƒ 1.990,-	ƒ 459,-
4	ƒ 1.887,-	ƒ 1.940,-	ƒ 448,-
5	ƒ 1.937,-	ƒ 2.035,-	ƒ 469,-

[1] Tariefgroep 0 is nieuw. Deze tariefgroep geldt voor mensen met twee (deeltijd)banen. Zij kunnen hun hele belastingvrije som aanwenden voor het inkomen uit één deeltijdbaan. Voor de andere deeltijdbaan vallen zij dan in tariefgroep 0 waarin geen belastingvrije som geldt.

Leeftijd	Percentage van het minimumloon van 23-jarigen en ouder	Per maand	Per week
22	85	ƒ 1.934,90	f 446,50
21	72,5	f 1.650,30	f 380,80
20	61,5	ƒ 1.399,90	f 323,10
19	52,5	f 1.195,10	f 275,80
18	45,5	f 1.035,70	f 239,00
17	39,5	f 899,10	.f207,50
16	34,5	f 785.30	f 181,20
15	30	f 682,90	f 157,60

In tariefgroep 1 vallen mensen die hun belastingvrije som hebben overgedragen aan de meerverdienende partner. Er blijft een niet-overdraagbaar deel over dat aftrekbaar is in tariefgroep 1

Voor alleenstaande werknemers van 22 jaar en jonger, ingedeeld in tariefgroep 2, bedraagt het nettominimumloon globaal:

Leeftijd	Per 1 juli 1997 per maand	Per 1 januari 1998 per maand	per week
22	ƒ 1.497,-	ƒ 1.532,-	ƒ 353,-
21	ƒ 1.309,-	ƒ 1.344,-	ƒ 310,-
20	ƒ 1.143,-	ƒ 1.181,-	ƒ 273,-
19	ƒ 1.010,-	ƒ 1.045,-	ƒ 241,-
18	ƒ 904,-	ƒ 940,-	ƒ 217,-
17	ƒ 814,-	ƒ 852,-	ƒ 197,-
16	ƒ 740,-	ƒ 777,-	ƒ 179,-
15	ƒ 672,-	ƒ 680,-	ƒ 157,-

(Persberichtszw)

(Vor.ber.pag. 5/1 e.v.-1997)

BIJSTANDS-, IOAW- EN IOAZ-UITKERINGEN PER 1 JANUARI 1998

De bijstandsuitkeringen en de (netto)-IOAW- en IOAZ-grondslagen worden per 1 januari 1998 verhoogd. Dit is het gevolg van de aanpassing van het minimumloon aan de ontwikkeling van de lonen. De netto-uitkering voor een echtpaar stijgt per 1 januari met f 35,96 per maand.

De Algemene bijstandswet kent drie landelijke normen voor mensen van 21 jaar en ouder. De wet maakt onderscheid tussen echtparen of ongehuwd samenwonenden, alleenstaande ouders en alleenstaanden. Voor elk van deze drie groepen geldt een apart normbedrag. Voor echtparen en samenwonenden is dat 100 procent van het nettominimumloon, voor alleenstaande ouders 70 procent en voor alleenstaanden 50 procent. Het uitgangspunt bij de norm voor alleenstaande ouders en alleenstaanden is dat de (woon)kosten met anderen kunnen worden gedeeld. Is dat niet of slechts gedeeltelijk het geval, dan kan de gemeente hun een toeslag geven van maximaal 20 procent van het nettominimumloon.

Hieronder worden de normbedragen voor drie categorieën mensen met betrekking tot een bijstandsuitkering opgenomen.

21 Jaar en ouder:

	Per maand	*Vakantie-uitkering per maand*
Echtparen of ongehuwd samenwonenden	f 1.929,64	f 103,70
Alleenstaande ouders	f 1.350,75	f 72,59
Alleenstaanden	f 964,82	f 51,85
Maximale toeslag voor mensen van 21 laar en ouder:		
Alleenstaande ouders en alleenstaanden	f 385,93	f 20,74

Jonger dan 21 jaar:
Deze bedragen zijn afgeleid van het niveau van de kinderbijslag.

	Per maand	*Vakantie-uitkering per maand*
Echtparen, beide partners jonger dan 21 jaar	f 666,79	f 35,83
Echtparen, één partner jonger dan 21 jaar	f 1.298,21	f 69,77
Alleenstaanden	f 333,39	f 17,92

Voor mensen jonger dan 21 jaar met een of meer kinderen die hun tot last komen, gelden hogere bedragen:

Echtparen, beide partners jonger dan 21 jaar	f 1.052,72	f 56,57
Echtparen, één partner jonger dan 21 jaar	f 1.684,14	f 90,51
Alleenstaande ouders	f 719.32	f 38,66

Eigen vermogen
Niet al het spaargeld behoeft te worden aangesproken, voordat men voor bijstand in aanmerking komt. Het vrij te laten vermogen is:
f 19.400,- voor gezinnen;
f 9 700,-vooralleenstaanden.

Voor mensen die een bijstandsuitkering ontvangen en een eigen huis bewonen, geldt een extra vrijlating. Bij hen wordt van het vermogen in het huis namelijk nog eens f 15.000,- volledig vrijgelaten en van het meerdere de helft. De totale vermogensvrijlating is begrensd tot f *79.400,-* voor gezinnen en *f 69.700,-* voor alleenstaanden.

Ziekenfonds-/ ziektekostenpremie
Wie verplicht verzekerd is bij een ziekenfonds moet van zijn/haar uitkering de nominale ziekenfondspremie betalen. Wie niet verplicht verzekerd is, ontvangt bij het normbedrag een vergoeding voor de betaling van een particuliere ziektekostenverzekering, die dezelfde risico's dekt als de verplichte ziekenfondsverzekering. De vergoeding wordt verminderd met het bedrag dat een verplicht verzekerde in dezelfde omstandigheden als nominale premie aan het ziekenfonds moet betalen.

IOAW en IOAZ
De IOAW is bestemd voor oudere langdurig werklozen die *50* jaar of ouder waren op het moment dat zij werkloos werden en voor gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen, ongeacht hun leeftijd. De IOAW geldt, nadat de uitkeringsperiode voor de werkloosheidswet inclusief de vervolguitkering is verstreken.
Voor de IOAZ komen mensen van *55* jaar of ouder en gedeeltelijk arbeidsongeschikte exzelfstandigen (ongeacht hun leeftijd) in aanmerking die noodgedwongen hun bedrijf of beroep moeten beëindigen.

De brutogrondslag[1] bedraagt voor:

	Per maand	Vakantie-uitkering per maand
Gehuwde en ongehuwde partners die beiden *21* jaar of ouder zijn	*f* 2.249,38	*f* 179,94
Alleenstaanden van 2*1* jaar of ouder met een of meerkinderen	*f* 2.064,56	*f* 165,17
Alleenstaanden vanaf *23* jaar	*f* 1.748,46	*f* 139,88
Alleenstaanden van22 jaar	*f* 1.368,62	*f* 109,49
Alleenstaanden van*21* jaar	*f* 1.151,10	*f* 92,09

Voor mensen onder de *21* jaar gelden lagere bedragen.

Op de grondslagen worden de bruto-inkomsten uit of in verband met arbeid van de werkloze of zelfstandige en zijn of haar partner in mindering gebracht. In tegenstelling tot de bijstandswet wordt geen rekening gehouden met andere inkomsten en met vermogen. Alleen bij de IOAZ wordt van vermogens boven de *f 213.000,-* een inkomen van *4* procent van dat meerdere verondersteld.

1 De bruto-IOAW- en IOAZ-grondslagen warden berekend aan de hand van de nettobedragen die aan de bijstand gerelateerd zijn. De nettobedragen gaan net als de bijstand per *1* januari *1998* omhoog. De brutogrondslagen gaan evenwel iets omlaag. Dit komt door de verlaging van de overhevelingstoeslag per *1* januari *1998* (die weer het gevolg is van de gewijzigde arbeidsongeschiktheidswetgeving). (Persbericht SZW)

(Vor.ber.pag. 5/2 e.v.-1997)

DE SOCIALE VERZEKERINGENPER 1 JANUARI 1998

Met ingang van 1 januari 1998 worden de uitkeringen op grond van een aantal sociale verzekeringswetten verhoogd. Dit als gevolg van de halfjaarlijkse aanpassing van het wettelijk minimumloon en de sociale uitkeringen aan de ontwikkeling van de lonen.
De wijziging leidt ertoe dat bijvoorbeeld een echtpaar waarvan beide partners 65 jaar of ouder zijn en alleen AOW ontvangen, er netto ongeveer f 56,- per maand op vooruit gaan. De totale nettouitkering voor het echtpaar komt daarmee op ruim f 2.100,-per maand. Iedere partner ontvangt 50 % van dit bedrag. Alleenstaande AOW'ers gaan er zo'n f 58,- op vooruit. Deze bedragen gelden voor AOW-gerechtigden zonder aanvullend pensioen en met een ziekenfondsverzekering.

AOW

Gehuwde of samenwonende partners hebben elk een zelfstandig recht op een AOW-pensioen dat netto gelijk is aan 50 % van het nettominimumloon. De AOW voor een oudere alleenstaande is gelijk aan 70 % van het nettominimumloon. Eénoudergezinnen ontvangen een pensioen dat netto gelijk is aan 90 % van het nettominimumloon. Het gaat om ongehuwde bejaarden met een kind jonger dan 18 jaar voor wie zij kinderbijslag ontvangen. Een gehuwde met een partner jonger dan 65 jaar ontvangt een pensioen van 50 % van het minimumloon (de uitkering voor een gehuwde) en een toeslag van maximaal hetzelfde bedrag (bruto f 1.123,27). Is het recht op pensioen ingegaan vóór 1 februari 1994 en is de partner nog geen 65 jaar dan komt het pensioen overeen met 70 % van het nettominimumloon en is de toeslag maximaal 30 %.

De uitkeringsbedragen per 1 januari 1998 zijn in onderstaand overzicht weergegeven.

AOW	Bruto per maand	Bruto vakantie-uitkering per maand
Gehuwden	*f* 1.123,27	*f* 65,19
Gehuwden met maximale toeslag	*f* 2.246,54	*f* 130,38
Gehuwden zonder toeslag (partner jonger dan *65* jaar) (AOW vóór *1-2-1994)*	*f* 1.638,56	*f* 91,26
Ongehuwden	*f* 1.638,56	*f* 91,26
Ongehuwd met kind tot *18* jaar	*f* 2.018,79	*f* 117,34
Maximale toeslag (AOW vóór *1-2-1994)*	*f* 607,98	
Maximale toeslag (AOW vanaf *1-2-1994)*	f 1.123,27	

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van het inkomen van de jongere partner. Van dit inkomen (voor zover verkregen uit arbeid) wordt eerst een deel buiten beschouwing gelaten. Deze vrijlating bedraagt 15 % van het brutominimumloon met inbegrip van de overhevelingstoeslag (f 347,43) en eenderde deel van het meerdere aan bruto-inkomsten. Wat daarna overblijft, wordt in mindering gebracht op de toeslag. Als recht bestaat op een maximale toeslag van 30 % van het minimumloon (bruto f 607,981, is er bij een bruto-inkomen van de jongere partner van meer dan f 1.259,40 per maand (met inbegrip van de overhevelingstoeslag), geen recht meer op toeslag. Wanneer de maximale toeslag 50 % van het minimumloon (bruto f 1.123,27) bedraagt, dan bestaat bij een bruto-inkomen (met inbegrip van de overhevelingstoeslag) van f 2.032,34 of meer geen recht meer op toeslag.
Inkomen in verband met arbeid, bijvoorbeeld een sociale verzekeringsuitkering, wordt geheel gekort op de toeslag.

De bij deze bruto-bedragen behorende netto-uitkeringen zijn in onderstaan overzicht weergegeven. Hierbij is uitgegaan van de situatie dat betrokkenen verzekerd zijn voor het ziekenfonds.

Netto-AOW voor gehuwden (50 % [indiv.] AOW-uitkering per maand)

	1-10-1997	*1-1-1998*	verschil
Per maand	*f* 972,84	*f* 1.000,96	*f* 28,12
Vakantietoeslag	*f* 52,20	*f* 52,25	*f 0.05*
TOTAAL	*f* 1.025,04	f 1.053,21	*f* 28,17

Voor een echtpaar zijn de bedragen twee maal zo hoog.

Netto-AOW voor alleenstaanden

	1-10-1997	*1-1-1998*	verschil
Per maand	*f* 1.364,29	*f* 1.422,61	*f* 58,32

Vakantietoeslag	f 73,07	f 73,15	f 0,08
TOTAAL	f1.437,36	f1.495,76	f58,40

Anw

De uitkering krachtens de Algemene nabestaandenwet (Anw) bedraagt maximaal 70 % van het ininimumloon. Nabestaanden die een halfwees onder de 18 jaar verzorgen. krijgen een inkomensonafhankelijke uitkering van 20 % van het minimumloon. Nabestaanden met kinderen die een (oude) AWW-uitkering hebben, ontvangen een uitkering van 100 % van het minimumloon op basis van het nettoniveau van 1 maart 1996, te weten f 1.839,70. Deze uitkering wordt bevroren tot het niveau van 90 % van het nettominimumloon (nabestaandenuitkering en halfwezenuitkering) bereikt is. De Anw is inkomensafhankelijk. Inkomen in verband met arbeid (uitkeringen) wordt er geheel van afgetrokken. Van inkomen uit arbeid blijft een deel buiten beschouwing. Nabestaanden met een oude AWW-uitkering krijgen, indien na deze inkomenstoets een lager uitkeringsbedrag overblijft, in ieder geval een bodemuitkering van 30 %.

Anw	Bruto per maand	Bruto vakantie-uitkering per maand
Nabestaanden met kind tot *18* jaar die vóór *1-7-1996* AWW-uitkeringhadden	f 2.258,79	f *159.31*
Nabestaanden-uitkering	f 1.772,84	f 114,91
Halfwezen-uitkering	f *390.85*	f *32.83*
Wezenuitkering tot *l0* jaar	f *567.31*	f 36,77
Wezenuitkering van 10 tot *16* jaar	f *850.96*	f 55,16
Wezenuitkering van 16 tot *21/27* jaar	f 1.134,62	f *73.54*

AOW en Anw: bijzondere bepalingen

Naast deze pensioenbedragen worden tevens zogeheten fictieve pensioenbedragen vastgesteld die zouden hebben gegolden als in 1990 niet de nieuwe regeling voor de belasting- en premieheffing (Commissie-Oort) was ingevoerd. De reële pensioenbedragen worden daartoe verminderd met een fictieve overhevelingstoeslag. De effecten van een maatregel op het gebied van de ziekenfondspremie is ook in deze fictieve overhevelingstoeslag verwerkt.

AOW (vóór-Oortse bedragen)	Bruto per maand	Bruto vakantie-uitkering per maand
Gehuwden	f 961,11	f 68,03
Gehuwden met maximaletoeslag	f 1.922,22	f 136,06
Gehuwden zonder toeslag (partner jonger dan 65 jaar) (AOW vóór 1-2-1994)	f *1.359.90*	f 95,25
Ongehuwden	f 1.359,90	f *95.25*
Ongehuwden met kind tot *l8* jaar	f *1.728.49*	f *122.45*
Maximale toeslag (AOW vóór 1-2-1994)	f 562.32	
Maximale toeslag (AOW vanaf *1-2-1994)*	f *961.11*	

Anw (vóór-Oortse bedragen)	Bruto per maand	Bruto vakantie-uitkering per maand
Nabestaanden met kind tot *l8* jaar die vóór *1-7-1996* AWW-uitkeringhadden	f 1.640,88	f *126.53*
Nabestaanden-en halfmezenuitkering	f 1.571,79	f *117.34*
Nabestaanden-uitkering	f *1.235.53*	f *91.28*
Wezenuitkering tot *l0* jaar	f 395,37	f *29.21*
Wezenuitkering van *l0* tot *l6* jaar	f 593,05	f *43.81*
Wezenuitkering van *16* tot *21/27* jaar	f *790.74*	f *58.42*

De zogenoemde 'vóór-Oortse AOW/Anw-bedragen' zijn in tweeëerlei opzicht van belang. In de eerste plaats kunnen deze bedragen worden gehanteerd bij de berekening van de pensioenaanspraken. Hiermee wordt voorkomen dat de verhoging van de AOW/Anw-uitkering op grond van de Oort-maatregelen zou leiden tot een kleiner aanvullend pensioen. In de tweede plaats kunnen deze 'vóór-Oortse bedragen' worden gebruikt bij de vaststelling van het franchisebedrag, waarover geen premies voor de aanvullende pensioenen worden geheven.

Kinderbijslag

De kinderbijslagbedragen worden halfjaarlijks aangepast aan de ontwikkeling van de prijzen.

De hoogte van de kinderbijslag is afhankelijk van de leeftijd van het kind. Het basisbedrag per kind is per 1 januari 1998 f 449,51. In dit bedrag is begrepen de indexering per 1 januari 1998. Voor kinderen die op of na 1 januari 1393 geboren zijn, is de hoogte van het kinderbijslagbedrag alleen nog maar afhankelijk van de leeftijd. Voor kinderen geboren vóór 2 oktober 1994, respectievelijk voor kinderen die geboren zijn na 1 oktober 1994. maar vóór 1 januari 1995 of die na 1 oktober 1994 6, 12 of 18 jaar worden, bestaat er een overgangsregeling. Deze houdt in dat de hoogte van het kinderbijslagbedrag, naast de leeftijd van het kind. ook nog afhankelijk is van het aantal kinderen in het gezin.

Vanaf 1 januari 1998 gelden in de kinderbijslag de volgende bedragen per kind per kwartaal.

I. Kinderen geboren vóór 2 oktober 1994:

Gezinnen met:	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 18 t/m 24 jaar*	12 t/m 17 jaar
1 kind	f 314,66	f *449.51*	f 584,36
2 kinderen	f 361,32	f 516,17	f 671,02
3 kinderen	f 376,87	f *538.38*	f 699,89
4 kinderen	f 409,60	f 585,14	f 760,68
5 kinderen	f 429,23	f *613.19*	f 797,15
6 kinderen	f 442,32	f 631,89	f 821,46

N.B.: Zodra een kind *6.12* of *18* jaar wordt. *is* tabel II van toepassing.

II. Voor kinderen die zijn geboren na 1 oktober 1994 en vóór 1 januari 1995 en kinderen die na 1 oktober 1994 6, 12 of 18 jaar zijn geworden:

Gezinnen met:	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 18 t/m 24 jaar*	12 t/m 17 jaar
l kind	f 314,66	f *382.08*	f 449,51
2 kinderen	f 361,32	f *438.74*	f 516,17
3 kinderen	f 376,87	f 457,62	f 538,38
4 kinderen	f *409.60*	f 497,37	f 585,14
5 kinderen	f *429.23*	f 521,21	f 613,19
6 kinderen	f 442,32	f *537.11*	f *631.89*

* In beginsel bestaat er voor kinderen vanaf *18* jaar gern kinderbijslag meer. Voor een overgangscategorie van studerende kinderen bestaat nog recht zolang de studie duurt. mits over het vierde kwartaal *1995* voor hen kinderbijslagrecht bestond.

III. Voor kinderen geboren op of na 1 januari 1995 gelden de volgende bedragen:

0-6 jaar	f 314,66
6-12 jaar	f 382,08
12-18 jaar	f 449,51

Deze bedragen blijven gelijk, ongeacht de gezinsgrootte.

WAZ/Wajong

De grondslag van de WAZ/Wajong (voorheen AAW-grondslag)wordt per 1 januari 1998 verhoogd. Ook de grondslagen voor WAZ/Wajong-gerechtigden beneden de 23 jaar, die worden afgeleid van de minimumjeugdlonen, worden op die datum aangepast.

Deze grondslagen zijn per 1 januari 1998:

vanaf 23 jaar	*f* 104,66
22 jaar	*f* 88,96
21 jaar	*f* 75,88
20 jaar	*f* 64,36
19 jaar	*f* 54,95
18 jaar	*f* 47,62

De individuele grondslagen in de WAZ/Wajong worden per 1 januari 1998 met 1,45 % verhoogd. Deze grondslag wordt gehanteerd als iemand in deeltijd werkte en daardoor minder verdiende dan het minimumloon.

Daglonen

De daglonen waarnaar de uitkeringen op grond van de WAO en de WW worden berekend, worden per 1 januari 1998 eveneens verhoogd met 1,45 %.

Maximumdagloon

Het maximumdagloon voor de berekening van de WW- en WAO-uitkeringen wordt per 1 januari 1998 vastgesteld op f 301,83.

Kopjes op de uitkeringen

Teneinde te voorkomen dat de loondervingsuitkeringen op minimumniveau van alleenstaanden van 21 jaar of ouder bij werkloosheid of volledige arbeidsongeschiktheid beneden het voor hen geldende sociale minimum dalen, zijn in de Invoeringswet stelselherziening sociale zekerheid bepalingen opgenomen die voorzien in een verhoging van de uitkering tot dat minimumniveau. Dit zijn de zogeheten kopjes op de uitkering. Deze uitkeringsbedragen zijn aangepast ten opzichte van het niveau van 1 juli 1997, omdat hier sprake is van een koppeling aan het nettominimumloon.

Alleenstaanden	WW/ WAO*	WAZ/ Wajong*
Vanaf 23 jaar	f 79,00	f 79,00
vanaf 22 jaar	f 61.78	f 61.78
vanaf 21 jaar	f 50.33	f 30.33

* excl. vakantietoeslag

Deze kopjesbedragen zijn per 1 januari 1998 vastgesteld zoals aangegeven in de tabel linksonder.

PREMIEPERCENTAGESPER 1 JANUARI 1998

	werkg.	werkn.	totaal	max. premie inkomen
AOW[1]		16,50	16,50	j 47.184.-p.jaar
Anw[1]		1,40	1,40	idem
AWBZ[1]	-	9,60	9,60	idem
WAO-basis[2]	7,55	0,00	7,55	f 301;-p.dag
WAO-rekenpremie[2]	0,30	0,00	0,30	idem
WAZ[3]	7,90	0,00	7,90	f 84.000,-p.jaar
Wachtgeldverz.[4]	2,20	0,00	2,20	f 301,-p.dag
Werkloosheidsverz.[5]	4,15	6,45		idem
ZFW[6]	5,60	1,20	6,80	f 203,-p.dag
Vorstverlet	0,15	-	0,15	
VUT	1,50	0,80	2,30	

De overhevelingstoeslag die door werkgevers bovenop het brutoloon wordt betaald - ter compensatie van de AWBZ-premie die voor rekening van de werknemer komt - bedraagt 1.70 % van het loon waarover premie wordt geheven. De toeslag wordt berekend over maximaal f 80.600.-.

1 Voor de volksverzekeringen geldt een premievrije voet van f 8.617,-per jaar.
2 Geen franchise.
3 Met een franchisevan f 29.000,-per jaar.
4 Gemiddelde voor bedrijven: deze premies worden vastgesteld door het Lisv.
5 Vanaf 1 januari 1998 bedraagt de premie 10.6 %; de marginale premie voor werkgevers is berekend op 4,15 % met een franchise van f 104.- per dag en de marginale werknemerspremie AWf bedraagt 6,45 %met eenzelfde franchise.
6 De loongrens bedraagt f 62.220,- voor mensen jonger dan 63 jaar en f 39.550.- voor 63-plussers. Met ingang van 1 januari 1998 vindt er echter voor deze laatste groep een systeemwijziging plaats. Verder is een nominale premie ZFW verschuldigd. De hoogte hiervan wordt door de ziekenfondsen zelfstandig vastgesteld. De gemiddelde nominale premie ZFW bedraagt f 216,- per jaar per volwassene. Voor meeverzekerde kinderen is geen premie verschuldigd. Daarbij is een eigen bijdrage per verstrekking (m.u.v. huisartsenbezoek) ingevoerd tot een maximum van f 200.- p. jaar en f 100,- voor mensen met een minimumuitkering (WAZ/Wajong-. Anw- en AOW-gerechtigden). Voor chronisch zieken is een specifieke compensatie ingevoerd.

Vereveningsbijdrage/premieheffing over uitkeringen per I januari 1998

In het kader van de Pemba-operatie is de wachtgeldfondspremie geheel ten laste van werkgevers gebracht, terwijl tevens een franchise in die premie wordt ingevoerd. De gemiddelde wachtgeldrekenpremie werkgevers bedraagt per 1 januari 1998 2,20 % met een franchise van f 104,- per dag. Verder is een compenserende wijziging in de verdeling van de AWf-premie aangebracht, waardoor de totale WW-lasten fifty-fifty verdeeld blijven over werkgevers en werknemers. In de werknemerspremie AWf wordt een franchise ingevoerd gelijk aan de werkgeversfranchise.
Aangezien de vereveningsbijdrage gelijk is te stellen aan de door werknemers verschuldigde premies WW/WAO, dienen waar nodig de daarop betrekking hebbende bepalingen uit de Coördinatiewet sociale verzekering te worden toegepast.
In de Werkloosheidswet is voor wat betreft de premieheffing over uitkeringen bepaald dat voor de inhouding op uitkeringen van premiepercentages die per risicogroep verschillen, een gemiddelde moet worden gehanteerd.
Overigens zij opgemerkt dat dit gemiddelde percentage niet geldt wanneer de uitvoeringsinstelling de uitkering via de werkgever betaalt. In dat geval wordt het bedrijfstakpercentage toegepast.
(Persbericht SZW)

(Vor.ber.pag. 6/2 e.v.-1997)

NECROLOGIEËN

Op 23 november 1997 overleed te Voorburg **Jacques Marinus Aarden,** oud-Kamerlid en mede-oprichter van de PPR.

Jacques Aarden werd op 11 augustus 1914 in Terheijden, Noord-Brabant geboren. Na een studie economie in Tilburg ging Aarden in 1940 werken op het toenmalige ministerie van Handel. Nijverheid en Scheepvaart. Vanaf 1945 gaf hij leiding aan het wetenschappelijk

bureau van de Katholieke Volkspartij (KVP), het Centruni voor Staatkundige Vorming. Vanaf 1946 was hij ook langdurig lid van de gemeenteraad van Voorburg.
Hij was van 1962 tot 1968 voor de KVP lid van de Tweede Kamer en daarna tot 1972 voor de Politieke Partij Radicalen (PPR). Aarden was de aartsvader van de roemruchte groep christen-radicalen die zich in 1968 losmaakte van de KVP en de basis legde voor de PPR. waarvan hij de eerste politieke leider werd. In 19'73 trok hij zich terug uit de actieve politiek en werd (tot 1985) lid van de Raad van State. Zijn vroegere tegenstander Norbert Schmelzer (KVP) herdacht Aarden op 23 november als een 'onafhankelijk denker. een man van grote toewijding die ook in het algemeen de publieke zaak geweldig toegedaan was'. Schmelzer zei hel nog steeds te betreuren dat Aarden en de zijnen na oktober 1966 een andere politieke koers waren gaan varen.

Op 12 maart 1997 overleed op 90-jarige leeftijd taalwetenschapper, politicus en ererector van het Brugse Europacollege **Hendrik Brugmans** in zijn woonplaats Brugge.

Hendrik Brugmans werd op 13 december 1906 geboren te Amsterdam. Na het behalen van zijn gymnasium-A-diploma aan het Amsterdams Lyceum studeerde hij Franse taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam en daarna ook aan de Sorbonne in Parijs. Hij promoveerde in 1934 tot doctor in de letteren. Vanaf 1932 was hij leraar Frans aan een H.B.S. in Terneuzen, en ook in Amersfoort en Arnhem. Tussen 1935-1940 was hij voorzitter van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. In politiek opzicht evolueerde Brugmans van extreem-links naar een lidmaatschap van de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij (SDAP). voor welke partij hij van 1939-1940 lid was van de Tweede Kamer. In de Tweede Wereldoorlog. waarin hij in het verzet actief was. gaf hij les in Amersfoort en Amsterdam. Hij werd opgepakt en verbleef tussen 1942 en '44 als gijzelaar in het interneringskamp voor intellectuelen. dat door de Duitse bezetter was ingericht in het klein-seminarie Beekvliet in Sint-Michielsgestel. Na afloop van de oorlog werd hij commissaris bij de Rijksvoorlichtingsdienst en secretaris van minister-president Schermerhorn in het eerste naoorlogse kabinet (1945-'46). Voordat hij in 1950 de actieve politiek verliet en in het Belgische Brugge het Europacollege oprichtte, waarvan hij tot 1972 zelf rector bleef. was hij vanaf 1948 bijzonder hoogleraar in de Franse letterkunde aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Hendrik Brugmans kreeg vooral bekendheid vanwege zijn inspanningen voor het Europees integratieproces; daarbij liet hij zich leiden door zijn ideaal van een federaal Europa, dat niet langer meer zou worden beheerst door de 'nationalistische verkramping in vele Europese landen of gewesten'; Europese eenwording was voor hem in de eerste plaats een morele. politieke onderneming en niet een economische: zelfbeschikkingsrecht der volken mocht niet verzanden in 'virulent nationalisme'. en de verscherpte tegenstellingen die dat met zich meebracht. Brugmans hekelde het gebrek aan waarachtige democratische controle op en het sociaal gehalte van het Europese besluitvormingsproces. Als Europees pleitbezorger van het eerste uur ('Elke belangrijke kwestie heeft altijd een Europese dimensie') was hij tussen 1946-1951 voorzitter van de Europese Unie der Federalisten. In 1954 behoorde hij tot de medeoprichters van de Europese Culturele Stichting. Brugmans wilde de Europese gedachte in het Nederlandse taalgebied bevorderen en vestigde bovendien de aandacht op het enige Nederlandse taalgebied in Europa: zijn enthousiasme voor de toenadering en samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen dateerde al van begin jaren dei-tig, Brugmans stond in binnen- en buitenland bekend als veelzijdig publicist. causeur en onafhankelijk denker.

Op 4 september 1997 overleed te Bilthoven de journalist **Willem Leonard ('Boebie') Brugsma.**

'Boebie' Brugsma werd op 18 juli 1922 te Haarlem geboren. Hij begon zijn journalistieke lonpbaan in 1946 bij de Haarlemsche Courant. In 1954 stapte hij over naar de Grote *Provinciale* Dagbladen. Daarna volgden functies als adjunct-hoofdredacteur van de Haagse Courant (1963) en hoofdredacteur van de Haagse Post (1966-1975). Bekendheid bij een groter publiek verwierf Brugsma als presentator van de actualiteitenrubriek Achter het Nieuws van de VARA (1976-1983) en later als presentator van het discussieprogramma Het Capitool. De laatste jaren was hij als medewerker verbonden aan *HP/De* Tijd. 'Mister HP' noemde het bestuur van de Stichting Haagse Post hem in de overlijdensadvertentie. Publicaties van zijn hand zijn o.m. Een *mooie* toekomst achter ons (1978). Vrede is het alleen *in* de pauze. en Europa Europa (1983). In het jaar voor zijn overlijden publiceerde hij in *HP/De* Tijd in elf afleveringen zijn memoires.

Op 6 juni 1997 overleed in Vreeland op 77-jarige leeftijd de jurist en politicus **George J.P. Cammelbeeck.**

Cammelbeeck werd op 17 augustus 1919 geboren in Utrecht. Hij groeide op in een rooms-katholiek milieu. Na zijn eindexamen, dat hij behaalde bij de jezuïeten in Den Haag. studeerde hij van 1938 tot 1942 rechten aan de RK Universiteit van Nijmegen. Actief in het verzet vluchtte hij voor de Duitsers naar Eindhoven, waar hij zich na de oorlog als advocaat vestigde; al spoedig verwierf Cammelbeeck bekendheid als 'de rooie advocaat' uit Eindhoven. Hij werd in 1946 lid van de SDAP, de latere PvdA. en zat voor die partij 23 jaar in de gemeenteraad. Als aanhanger van Nieuw Links drong hij in 1967 door tot het PvdA-partijbestuur, waarvan hij lange tijd deel uitmaakte. In de jaren zestig maakte Cammelbeeck naam als voorzitter van het eerste Nederlandse televisieforum '*Welbeschouwd*' en ook als progressief strafpleiter, onder meer van de provo's Roel van Duyn en Luud Schimmelpenninck. Cammelbeeck was tevens van 1952 tot 1970 lid van de Eerste Kamer voor de PvdA. In de periode 1972-1984 was Cammelbeeck voorzitter van het college van bestuur van de Cniversiteit van Amsterdam; onder zijn leiding werd de Wet Universitaire Bestuursstructuur (de radendemocratie) ingevoerd. George Cammelbeeck was democraat in hart en nieren en een man van grote welsprekendheid: hij had lef en durfde als advocaat zijn nek uit te steken; hij daagde de gevestigde orde liever uit dan dat hij haar verdedigde. hoewel hij lange tijd zelf deel uitmaakte van het establishment.

Op 2 juni 1997 overleed op 63-jarige leeftijd de banketbakker en politicus **A.A.M.E. van Erp** in zijn woonplaats Best.

Broos van Erp werd op 12 oktober 1933 geboren in Best. Hij doorliep de MULO en enkele vakopleidingen en nam in 1962 de banketbakkerszaak van zijn vader o\-er: hij bleef als zelfstandig banketbakker werkzaam totdat hij in 1978 voor de VVD lid werd van de Tweede Kamer Hij bekleedde daarnaast sedert 1966 op plaatselijk. regionaal en landelijk niveau tal van bestuursfuncties in het kader van de Kamer van Koophandel en Fabrieken en ook hel Koninklijk Nederlands Ondernemers Verbond (KNOV). Van Erp was in de Tweede Kamer vooral een pleitbezorger van het midden- en kleinbedrijf en gold als een volksvertegenwoordiger in de strikte zin des woords, met een grote praktisch? kennis van zaken op het gebied van midden- en kleinbedrijf en als iemand met oog voor de menseliike kant van het ondernemerschap. Hij behoorde tot de generatie katholieken in Noord-Brabant en Limburg die de overstap naar de VVD maakten en bijdroegen aan de ontwikkeling van die partij van kleine. elitaire groepering tot brede volkspartij. Als zelfstandig ondernemer achtte Van Erp de VVD de meest geschikte partij. hoewel hij oprechte belangstelling bleef koesteren voor alles wat de gewone man betrof. Hij stond bekend als een harde werker: een werkweek van negentig uur was meer regel dan uitzondering. In 1978 combineerde hij zelfs drie vertegen oordigende functies als lid van de Provinciale Staten van Noord-Brabant (1974-1982), gemeenteraadslid van Best (1974-1978)en het Kamerlidmaatschap.

Op 20 september 1996 overleed te Zwolle het oud-Kamerlid **A.H. ('Berry') Esselink.**

Berry Esselink werd op 7 februari 1944 in IJsselmuiden geboren. Zijn politieke loopbaan begon bij de Arjos, de jongerenbeweging van de Anti-Revolutionaire Partij (ARP). Later werd hij secretaris van de ARP en daarna het CDA in Overijssel. Van 1978 tot 1987 was hij lid van provinciale staten van Overijssel. Het Tweede-Kamerlidmaatschap bekleedde hij sinds 1986.
Esselink was de milieuspecialist van het CDA. Ook volkshuisvesting behoorde tot zijn portefeuille. Hij was vice-voorzitter van de Vaste Kamercommissie voor volkshuisvesting. ruimtelijke ordening en milieubeheer en lid van de parlementaire onderzoekscommissie die de affaire onderzocht rond de Limburgse woningcorporatie WBL.
In de fractie was Esselink lid van het fractiebestuur. Hij was een vertrouweling van fractievoorzitter E. Heerma.

Op 29 maart 1997 overleed op 85-jarige leeftijd emeritus hoogleraar en politicus **Wilhelm Friedrich de Gaay Fortman** in zijn woonplaats Den Haag.

'Gaius' de Gaay Fortman werd op 8 mei 1911 te Amsterdam geboren. Hij bezocht het gymnasium te Dordrecht en het gereformeerd gymnasium te Amsterdam en rondde in 1932 zijn rechtenstudie af aan de Vrije Universiteit (VG)

W.F. de Gaay Fortinan *Foto* ANP

aldaar. Vier jaar later promoveerde hij op het proefschrift 'De onderneming in het arbeidsrecht' bij zijn 'vriend en leermeester', de latere premier Gerbrandy. Na een periode van dertien jaar als ambtenaar werkzaam te zijn geweest op de ministeries van economische- en sociale zaken, aanvaardde De Gaay Fortman op 30 mei 1947 het hoogleraarschap in het burgerlijk recht. handelsrecht en arbeidsrecht aan de juridische faculteit van de VU. Hij bleef meer dan een kwart eeuw aan de VU verbonden, ook enkele malen als rector magnificus. Tijdens zijn hoogleraarschap trad De Gaay Fortman tweemaal op als informateur. weinig succesvol in 1956 (zie pag. 1282411 e.v.-'56) bij de slepende kabinetsformatie die leidde tot het vierde kabinet-Drees. en tijdens de jaanvisseling van 1960-'61. toen hij een breuk in het kabinet-De Quaij binnen tien dagen wist te lijmen (zie pag. 10/3 e.v. -'61). Veel later, in 1981. toen hij voor de derde keer tot kabinetsinformateur was benoemd, slaagde hij erin om de aartsrivalen Dries van Agt en Joop den Uyl bijeen te brengen in het onmogelijk geachte kabinet-Van Agt II (zie pag. 634/3 e.v.-'81). Maar toen was hij inmiddels hoogleraar af en kon hij naast zijn ervaring als informateur bogen op vier jaar ervaring in de praktiserende politiek als minister vanbinnenlandse zaken. en van Surinaamse en Nederlands-Antilliaanse Zaken in het kabinet-Den Uyl (1973-1977); tevens was hij ten tijde van de demissionaire periode van dat kabinet vice-premier en minister van justitie (tussen september en december 1977). De Gaay Fortman was lid van de Anti-Revolutionaire Partij (ARP). waarbinnen hij de linkervleugel vertegenwoordigde; hij had echter nooit zitting in de Tweede Kamer. Zijn belangrijkste politieke wapenfeit was de rebellie tegen zijn eigen partij in maart 1973. toen hij instemde met de 'inbraak' van formateur Jaap Burger (het trachten ministers te werven buiten AR-fractieleider en oud-premier Biesheuvel om) en de totstandkoming van het kabinet-Den Uyl mogelijk maakte. Ondanks het feit dat hij nooit een politieke hoofdrol vertolkte was zijn invloed en betekenis voor (politiek) Nederland veel groter dan zijn omstreden rol in 1973 en het erop volgend ministerschap. Behalve driemaal kabinetsinformateur, was hij in totaal 17 jaar lid van de Eerste Kamer: namens de ARP tussen 20 september 1960 en 10 mei 1973 waarvan de laatste twee jaar als AR-fractieleider, en namens het CDA als fractieleider tussen september 1977 en september 1981. Hij was 'Geheim Kamerheer' van koningin Juliana (sedert 1935) en adviseur van vele kabinetten: hij was lid van de Sociaal-Economische Raad en vooraanstaand lid van vele organisaties, ook voor de Nederlandse Antillen. Met talloze artikelen en spreekbeurten oefende hij een morele invloed uit op het politieke denken en was hij inspirator en voorbeeld voor veel progressieve christen-democraten. De Gaay Fortman was een wijs man die zijn idealisme niet verloochende: meerdere malen weigerde hij om die reden een ministerschap te aanvaarden; de laatste keer, in 1977, leek een ministerspost in een te vormen kabinet-Den Uyl II voor hem weggelegd op zijn favoriete departement van justitie; toen dat kabinet er echter niet kwam. weigerde hij een verzoek om minister te worden in het kabinet Van Agt-Wiegel omdat hij dat niet kon verenigen met zijn sociaal-christelijke opvattingen.

In de nacht van 14 op 15 augustus 1997 overleed te Warnsveld de dichteres **Ida Gardina Margaretha Gerhardt.**

Ida Gerhardt werd op 11 mei 1905 geboren te Gorinchem. Haar middelbare schooltijd bracht zij door in Rotterdam. Op het Erasmus-gymnasium in deze stad was de dichter J.H. Leopold haar leraar klassieke talen. Zij ging klassieke talen studeren, eerst in Leiden, later in Utrecht.
In 1942 promoveerde Gerhardt cum laude op een gedeeltelijke vertaling van Lucretius' De *Rerum* Natura. Twee jaar eerder, één jaar voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, was haar debuut als dichter, Kosmos, verschenen. Het veerhuis (1945), waarin dat debuut was opgenomen. werd beloond met de aanmoedigingsprijs van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, de Van der Hoogt-prijs. Recensenten noemden Gerhardts poëzie vaak 'streng', 'zwaar' en 'protestants'. Maar de vertaling van psalmen, die zij maakte met haar partner Marie van der Zeyde, vonden vooral in rooms-katholieke kring weerklank. In 1968 publiceerde zij voor het eerst enkele psalmen-vertalingen in het literaire tijdschrift *Maatstaf*. Vier jaar later verscheen een bundel met alle 150 psalmen. Gerhardt, die haar brood verdiende als lerares klassieke talen, was er speciaal Hebreeuws voor gaan studeren. Ze was ontevreden over de vertalingen die haar in de hervormde gemeente werden voorgeschoten. De zeventien poëziebundels van Ida Gerhardt zijn in 1993 uitgegeven als Verzamelde Gedichten. Haar laatste bundel, De Adelaarsvarens, verscheen in 1988. De laatste jaren was zij niet meer productief.
Gerhardt geldt als één van de belangrijkste Nederlandse dichters van deze eeuw. Zij ontving vele prijzen waaronder in 1979 de P.C. Hooft-prijs voor haar hele oeuvre. Verder kreeg zij onder andere de Martinus Nijhoff-vertaalprijs (1968) en tweemaal de Poezieprijs van de gemeente Amsterdam (1955 en 1962).

Op 23 oktober 1997 overleed te Hilversum de cineast **Albert ('Bert')Haanstra.**

Bert Haanstra werd op 31 mei 1916 in Holten, Overijssel. geboren. Hij belichaamde vanaf het einde van de jaren veertig de Nederlandse film en hij bleef dat ruim twintig jaar ongeveer in zijn eentje doen. Voor zijn ongeveer 25 lange en korte documentaires en vijf lange speelfilms kreeg Haanstra nagenoeg alle nationale en internationale onderscheidingen. Ook kreeg hij een Oscar. de eerste voor een Nederlandse film, vanwege de korte opdrachtfilm Glas (1958).
In 1948 debuteerde hij als regisseur met een reeks historische tableaus getiteld De *Muider*-kring herleeft. Spiegel van Holland (1950) was de eerste bekroonde korte film van Haanstra. Documentaires van zijn hand waren o.m. *Dijk*-bouw (1952), En de zee *was* niet meer (1955) en Delta Phase *I* (1962). Zijn eerste speelfilm, in zwart-wit, u-as de komedie Fanfare (1958), die groot succes had. Zijn eerste kleurenfilm was Strijd zonder einde (1955), een opdrachtfilm voor Shell. In 1957 verscheen Rembrandt, schilder van de mens, waarin een groot aantal zelfportretten van Rembrandt kunstig in elkaar overvloeien tot een versneld afgedraaide levensloop. In avondvullende bioscoopdocumentaires als Alleman (1963), Destemvan het water (1966) en *Bii* de beesten af (1972). waarin vaak met een verborgen camera werd gefilmd, hield Haanstra de Nederlanders een spiegel voor. Het succes van Fanfare werd niet geëvenaard bij de speelfilms Dokter *Pulder* zaaitpapavers (1975) en *Een pak* slaag (1978). Ook Haanstra's laatste speelfilm, Vroeger kon je lachen (1982). een omnibusfilm gebaseerd op Kronkels van Siinon Carmiggelt, werd geen succes.

Op 3 juni 1997 overleed op 83-jarige leeftijd de juriste en oud-staatssecretaris **Elberta Alijda Haars** in haar woonplaats Breukelen.

'Bert' Haars werd op 1 september 1913 geboren in het Overijsselse Lochum. Zij bezocht het gymnasium in Amersfoort, waar haar vader destijds gemeentesecretaris was, en ging ver-

volgens rechten studeren aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Tussen 1937 en 1977 was zij advocaat en procureur in Breukelen. Voordat zij namens het Christen Democratisch Appel (CDA) toetrad tot het kabinet-Van Agt I (1977-1981) als staatssecretaris van justitie. was zij al geruime tijd in de politiek werkzaam geweest. Raar politieke carriere begon in 1950 toen zij namens de Christelijk Historische Unie (CHU) lid werd van de Provinciale Staten van Utrecht. Sussen 1967 en 1972 bekleedde zij, eveneens voor de CHU. een zetel in de Tweede Kamer waarna ze nog voor twee jaar, tot 1974, terugkeerde naar de provincie als Gedeputeerde in de Staten van Utrecht. Ondanks deze lange politieke loopbaan dankte Haars haar bekendheid vooral aan haar besliste optreden als staatssecretaris in de Kamer en de koele manier waarop zij haar vreemdelingenbeleid verdedigde. De basis die zij legde voor een restrictief vreemdelingenbeleid maaktr haar geenszins populair, maar dc toen voor 't eerst aanzwellende stroom vluchtelingen naar Nederland maakte een alternatief beleid onuitvoerbaar. Haar strenge asielbeleid maakte van Haars vanaf het begin een omstreden bewindsvrouwe. die als geen ander werd bekritiseerd. Zelf beklaagde ze zich meer dan eens over die kritiek: 'Men kan niet begrijpen dat ik een stuk regeringsbeleid moet uitvoeren dat moeilijk ligt. Het doet pijn dat men dat beleid op één persoon betrekt. Dat is niet eerlijk. Ik probeer eerlijk te zijn, strikt eerlijk. maar het is en blijft een hard beleid voor degenen die het treft'. Na afloop van haar staatssecretariaat nam Haars haar oude beroep van advocaat u-eer op. in welke functie zij tot 1994 werkzaam zou blijven. Tussen 1984 en 1988 was ze tevens waarnemend burgemeester van Kockengen.

Op 24 maart 1997 overleed op 84-jarige leeftijd de uitgever en oud-hoofdredacteur van Keesings Historisch Archief **Leopold Theodoor Keesing** in zijn woonplaats Castricum.

Leo Keesing werd op 24 augustus 1912 in Amsterdam geboren. Hij trad op 2 januari 1935 in dienst van het door zijn vader Isaac Jr in 1911 opgerichte familiebedrijf. Systemen Keesing. Op dat moment bracht de uitgeverij onder meer de volgende bladen op de markt: *Contrefaçons et Falsifications* (vanaf 1923). Denksport. Keesings Medisch *Archief* (beide vanaf 1930) en Keesings Historisch Archief (vanaf 1931). In 1938 werd Leo Keesing benoemd tot directeur van het bedrijf en als zodanig naar de Verenigde Staten gezonden om een Engelstalige editie van Keesngs Medisch Archief van de grond te krijgen; in 1939 was het eerste nummer gereed om in druk te verschijnen. maar in verband met de oorlogsdreiging keerde Leo Keesing terug naar Nederland. De Tweede Wereldoorlog drukte een zwaar stempel op het bedrijf. Vader Isaac, zoon Leo en alle joodse medewerkers werden door de Duitse bezetter ontslagen. In 1942 wist de familie Keesing net op tijd via Spanje en Cuba naar de Verenigde Staten te ontkomen. Systemen Keesing bleef achter onder Duits bestuur en overleefde de oorlog mede dankzij de inspanningen van de accountant in dienst van het bedrijf. Peter Diesveld. Leo Keesing sloot zich tijdens de oorlog als vrijwilliger aan bij de Irene-brigade in Canada. Na de oorlog werd de draad van de uitgeverij onder de driekoppige directie van vader en zoon Keesing en Peter Diesveld weer opgepakt. Niet alleen vond er uitbreiding plaats in het buitenland. maar ook werden nieuwe activiteiten toegevoegd. De favoriete producten van Leo Keesing waren de onderwijsbladen Reflector, Blikopener en Antenne, die in 1959 op de markt kwamen. Daarnaast was Leo Keesing zeer gecharmeerd van *Keesings* Historisch Archief, waarvan hijzelf tussen 1951 en '64 samen met J. M. Mommersteeg hoofdredacteur was. Op 2 januari 1985 was hij vijftig jaar aan het bedrijf. inmiddels Keesings Uitgeversmij geheten, verbondrn. waarvan de laatste negen jaar als directeur van de overkoepelende organisatie Keesing Beheer Bij die gelegenheid werd Leo Keesing benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Een jaar later trok hij zich definitief uit de directie terug, maar bleef nog wel enige jaren als commissaris aan het bedriif verbonden.

Op 29 november 1997 overleed te Voorschoten **Jan Klaasesz,** oud-commissaris van de Koningin in Zuid-Holland.

Jan Klaasesz werd op 7 februari 1907 geboren te IJlst. Hij studeerde rechten in Groningen en Parijs. Daarna was hij onder meer ambtenaar op de gemeentesecretarie in Groningen, waarnemend burgemeester van Haren (Groningen). medewerker van de UNESCO en burgemeester van Wageningen. Zijn carriere werd in 1944 onderbroken toen de Duitsers hem onderbrachten in het gijzelaarskamp te Vught.
Klaasesz was een sociaal-democraat. In de jaren 1949-1956 was hij gouverneur van de toenmalige kolonie Suriname. Aansluitend trad hij tot 1972 op als commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland. Eind jaren zestig kreeg hij grote belangstelling voor de nationale milieuproblematiek. Zo pleitte hij voor een speciaal ministerie voor milieubeheer. In 1973 werd hij benoemd tot voorzitter van de commissie die het kabinet-Den Uyl moest adviseren over de afsluiting van de Oosterschelde.

In het weekend van 13-14 december 1997 overleed op 89-jarige leeftijd de jurist, voormalig burgemeester en oud-commissaris der Koningin **Constantinus Nicolaas Maria Kortmann** in zijn woonplaats Mook.

Kortmann werd op 12 juli 1908 in Weert geboren. Hij studeerde rechten aan de Rooms-katholieke Universiteit van Nijmegen, waar hij in 1942 promoveerde op een proefschrift met de titel: 'Het rechtsfilosofisch begrip van het algemeen welzijn'. Zijn burgemeesterscarrière was toen al begonnen: in 1936 was Kortmann eerste burgervader van Neeritter en Ittervoort geworden; in 1945 maakte hij de overstap naar Weert, in 1932 gevolgd door zijn benoeming in Breda. Vanaf 1959 tot aan zijn pensionering in 1973 was Kortmann commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant (zie pag. 15150/2 e.v.-'59). Onder zijn verantwoordelijkheid werd het nieuwe provinciehuis in Den Bosch gebouwd. Kortmann was tevens voorzitter van de Mijnindustrieraad en curator van de Katholieke Economische Hogeschool in Tilburg. Hij was lid van de Katholieke Volkspartij (KVP).

Op 21 februari 1997 overleed te Soest de journalist **Adrianus Jan Henricus ('Ad') Langeberit.**

Ad Langebent werd geboren op 5 maart 1933. Hij leerde het vak bij het Katholiek Nederlands Persbureau en de dagbladen Het Binnenhof en de Volkskrant. Als Haags correspondent van laatstgenoemde krant kreeg hij in 1963 - na Han Hansen, Gerard vari den Boomen, Wim Boost en Cor de Groot - de Cees Siewe-prijs. In 1965 verliet Langebent de *Volkskrant* om voor de KRO te gaan werken bij de televisierubriek *Brandpunt*, waarvan hij chef werd. Volgens hem moest de katholieke identiteit van de omroep benadrukt worden. Bij de KRO zou hij het 32 jaar uithouden. Behalve aan Brandpunt werkte hij mee aan programma's als Brandpunt in de markt. waarvan hij de bedenker was, en Heel de mens. Hij is hoofd KRO-televisie geweest en vanaf 1986 correspondent te Rome. In die functie maakte hij vele reportages en interviews vanuit de wereldkerk o.a. voor het RKK/KRO-programma Kruispunt. In oktober 1996 was hij met pensioen gegaan. Na zijn pensionering was hij nauw betrokken bij de voorbereiding op het jaar 2000, wanneer het christendom de tweeduizendste verjaardag van Jezus Christus viert.

Op 2 oktober 1996 overleed op 81-jarige leeftijd Minister van Staat **jonkheer Emile van Lennep** in zijn woonplaats Den Haag.

Emile van Lennep werd op 20 januari 1915 in Amsterdam geboren. Na een rechtenstudie aan de Universiteit van Amsterdam in 1937 cum laude te hebben voltooid bekwaamde hij zich snel in de economie en haute finance. Aanvankelijk werkte Van Lennep enkele jaren als procuratiehouder, eerst bij het Deviezeninstituut (1940-'45) en daarna bij de Nederlandsche Bank (1945-'48 en 1950-'51). Na nog twee jaar gewerkt te hebben in Indonesië. waarvan in 1949 als financieel adviseur van de Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon in Indonesië, begon in 1951 Van Lenneps ambtelijke carrière in Den Haag als thesaurier-generaal op het ministerie van financiën, een functie die hij tot 1969 zou blijven bekleden. In februari van dat jaar werd hij gekozen tot secretaris-generaal van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in Parijs, op welke post hij tot 1984 zou blijven. Deze benoeming had hij te danken aan zijn internationale kijk op de economische ontwikkelingen. waarvan hij o.m. als voorzitter van het monetair comité in de beginjaren van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) blijk had gegeven, alsmede aan het vertrouwen dat hij in Washington had opgebouwd. Terug in Nederland brak voor Van Lennep vanaf 1984 een periode aan van internationale financiële diplomatie: vanuit een werkkamer op het ministerie van financien fungeerde hij als gewaardeerd 'troubleshooter' bij het oplossen van netelige, veelal financieel-economische, problemen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en andere, al dan niet bevriende. naties. Hij kon daarbij bogen op zijn uitstekende contacten in buitenlandse regeringskringen en ook bij economische instellingen als het Internationaal Monetair Fonds (IMF), waar hij een geregeld bezoeker van de jaarvergaderingen was. Een van zijn laatste 'klussen' was het in kaart

brengen van de financiële situatie op de Nederlandse Antillen en Aruba. dat zijn neerslag vond in het rapport van de Commissie-Van Lennep (zie pag. 24/2 e.v.-'97). Op 29 april 1986 was Emile van Lennep voor zijn staat van dienst al benoemd tot Minister van Stäät.

Op 2 september 1996 overleed op 92-jarige leeftijd de laatste gevolmachtigde minister van de Republiek der Zuid-Molukken **Pieter Willem Lokollo** in zijn woonplaats Assen.

De in 1903/04 geboren Lokollo werd in de op 12 mei 1950 gevormde eerste regering van de Republiek Zuid-Molukken (Republik Maluku Selatan. RMS) (zie pag. 8775/2 -'50) minister van Voedselvoorziening. Lokollo was tevens algeineen gevolmachtigde van de RMS om de belangen van de republiek in het buitenland te behartigen; hij had 'buitenlandervaring' als eerste niet-blanke lid van de Wereldvoedselorganisatie van de Verenigde Naties (FAO). In mei 1951 spande Lokollo namens de RMS in Amsterdam een proces aan tegen de Koninklijke Paketvaartinaatschappij (KPM), wiens schepen Indonesische troepen en oorlogsmaterieel vervoerden naar de Zuid-Molukken: hij verzocht de Nederlandse rechter dit transport onrechtmatig te verklaren omdat het zelfbeschikkingsrecht van het volk der Zuid-Molukken werd geschonden. De rechter verklaarde zich niet bevoegd. Samen niet dominee Metiary behoorde Lokollo begin jaren vijftig tot de grondleggers van de Federatie van Zuid-Molukse belangenorganisaties in Nederland, de Badan Persatuan Republik Maluku Selatan (BPRMS). Na de terechtstelling van waarnemend RMS-president Chris Soumokil in april 1966 door de Indonesische regering, werd in Nederland in juni van hetzelfde jaar besloten tot de oprichting van een Zuid-Molukse regering in ballingschap, waarin behalve Lokollo ook ir. J.A. Manusama (zie pag. 680/3 e.v.-'96) en J.P. Nikyuluw zitting hadden. Zij stelde zich ten doel het beleid van RMS-oprichter Somoukil voort te zetten.

Op 12 december 1997 overleed op 88-jarige leeftijd oud-CNV-voorzitter en politicus **Cornelis Johannes van Mastrigt** in zijn woonplaats Utrecht.

Cor van Mastrigt werd op 25 september 1909 geboren in Klundert. Hij volgde de ULO en ontwikkelde zich verder door zelfstudie. In 1931 begon Van Mastrigt zijn vakbondscarrière bij de Nederlands Christelijke Landarbeidersbond, waar hij in 1947 voorzitter van werd. In 1950 werd hij benoemd tot secretaris van het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV), welke functie hij combineerde met een zetel in de Provinciale Staten van Utrecht voor de Christelijk Historische Unie (CHU). In oktober 1956. bij de uitbreiding van het aantal Tweede Kamerleden tot 150, deed Van Mastrigt namens dezelfde partij zijn intrede in de Tweede Kamer. Op 3 augustus 1960 werd Van Mastrigt lid van de Eerste Kamer. Een jaar eerder was Van Mastrigt voorzitter van het CNV geworden, welke functie hij in 1964 om gezondheidsreclenen moest neerleggen. Vakbondsman Van Mastrigt diende het CNV in de tijd van de wederopbouw en de periode van de geleide loonpolitiek; het mede door zijn toedoen gevoerde loonbeleid resulteerde in een langdurige periode van volledige werkgelegenheid en nauwelijks enige arbeidsonrust; ook werkte hij mee aan de opbouw van het sociale-zekerheidsstelsel. Wat betreft de oudedagsvoorziening verschilde hij van inzicht met premier Drees over de invoering van de AOW: hij was erop tegen dat iedereen, ongeacht zijn verdiensten of arbeidsverleden, dezelfde uitkering kreeg. omdat dat ten koste ging van het verantwoordelijkheidsbesef van de u-erknemers. Van Mastrigt stond aan de wieg van de CNV-kaderschool, het Slotemaker de Bruine-instituut in Doorn. Na zijn terugtreden als CNV-voorzitter werd Van Mastrigt waarnemend CHU-voorzitter en lid van de Sociaal-Economische Raad. Tussen 1966-1976 was hij wethouder in Zeist.

Op 26 augustus 1997 overleed de tv-journalist **Jaap van Meekren.**

Jaap van Meekren werd op 25 november 1923 in Amsterdam geboren. Hij begon zijn carrière kort voor de Tweede Wereldoorlog bij zijn vader in de confectiefabriek, maar werd gegrepen door de radio en debuteerde daar in 1947 als omroeper bij het wekelijkse programma voor de strijdkrachten. Een jaar later werd hij nieuwslezer bij de radionieuwsdienst. In de jaren vijftig en zestig werkte hij als freelance-omroeper bij diverse omroepen, maar daarnaast bleef hij het bedrijf van zijn inmiddels overleden vader voortzetten. Toen Van Meekren naar de televisie overstapte, besloot hij de ondcrncming te verkopen. Van Meekren werkte bij de Wereldomroep, het ANP. de NTS en de KRO. voordat hij in 1971 eindredacteur en chef van AVRO's *Televizier* Magazine werd. Hij maakte op slag naam met een interview met oud-premier J.E. de Quay, aan wie hij uitspraken wist te ontlokken over diens rol bij de omstreden Nederlandsche Unie in het begin van de Tweede Wereldoorlog. Naar eigen zeggen was Van Meekren 'niet links en niet rechts'. Objectiviteit stond hoog in zijn vaandel. Na achttien jaar stapte hij op bij de AVRO, omdat hij het niet eens was met de benoeming van Wibo van de Linde ais programmaredacteur. In 1989 trad Van Meekren in dienst bij Veronica. om de jonge redactie van *Nieuwslijn* te sturen. Later werd hij senior nieuwslezer van het RTL4 Nieuws. Tot vlak voor zijn dood was hij lid van de commissie die voor de journalisten van SBS 6 een gedragscode ontwikkelde

Behalve omroeper, interviewer en coach van jong talent was Van Meekren de man achter het programma *Opsporing verzocht* en maker van journalistieke producties over Suriname, dat hij als zijn 'specialisme en hobby' zag. Na een uitzending over mishandeling van burgers door het leger, verklaarde legerleider Desi Bouterse Van Meekren tot persona non grata.

Op 1 augustus 1996 overleed op 84-jarige leeftijd de jurist, voormalig minister en oud-gouverneur **Charles Joan Marie Adriaan van Rooy** in zijn woonplaats Eindhoven.

Charles Van Rooy, de vader van oud-staatssecretaris van economische zaken (1986-'89: 1990-'94) Yvonne. werd op 23 januari 1912 in Rotterdam geboren. Na het R.K. Triniteitscollege in Overveen en zijn militaire dienstplicht ging hij in 1933 rechten studeren aan de Universiteit van Amsterdam (UvA) waar hij in 1938 promoveerde op een proefschrift waarin een vergelijking werd gemaakt tussen de burgemeester in Nederland en die in Nederlands-Indië. Een jaar later werd hij zelf burgemeester in het Zeeuwse Hontenisse. waar hij in 1943 door de Duitse bezetter uit zijn ambt werd gezet. Na de oorlog zette hij zijn burgemeesterscarrière voort in Etten en Leur (1945-1952). Venlo (1952-1957), Eindhoven (1957-1959) en Heerlen (1962-1964). Door toedoen van zijn contacten met persoonlijke vrienden uit het katholieke establishment. KVP-kopstukken als De Quay, Beel en Luns, zag Charles van Rooy zich ertoe genoopt gehoor te geven aan het dringend verzoek van formateur De Quay in mei 1939 om een ministerspost te aanvaarden. Van mei 1939 tot juli 1961 was Van Rooy minister van sociale zaken en volksgezondheid in het kabinet-De Quap Het was een baan die hij niet ambieerde. Zijn ministerschap was geen succes: Hij diende eind juni 1961 zijn ontslag in nadat hij er niet in geslaagd was de steun van zijn eigen Katholieke Volkspartij (KVP) in de Tweede Kamer te verwerven voor zijn kinderbijslagwet (zie pag. 420/1 e.v.-'61). Van 1964 tot aanzijn pensionering in 1977 was Van Rooy commissaris van de Koningin in de provincie Limburg. De speciale benaming van 'gouverneur', die in Limburg voor die functie gangbaar is, leek hem op het lijf geschreven, gezien zijn voorkeur voor de bestuurlijke boven de politieke aspecten van de functie.

Op 13 november 1997 overleed te Gorinchem het oud-Kamerlid **Maarten Willem Schakel.**

Maarten Schakel werd op 17 juli 1917 geboren in Meerkerk. Hij werd opgeleid tot onderwijzer. Tijdens de Tweede Wereldoorlog maakte hij deel uit van het actieve verzet. Als verzetsman ('Jan Snor') werd hij vlak voor het einde van de oorlog op het nippertje uit de dodencel bevrijd. In 1946 werd hij. 29 jaar oud, de jongste burgemeester van Nederland in de dorpen Xoordeloos. Hoornaar en Hoogblokland. Na de oorlog was hij bijna 40 jaar burgemeester en zeventien jaar lid van de Tweede Kamer (1964-'77 voor de Anti-Revolutionaire Partij. van '77- '81 CDA). In 1981 moest Schakel de Kamer verlaten, op grond van bij de vroegere ARP geldende leeftijdsgrenzen. Nog zes jaar zou hij burgemeester van Xoordeloos blijven en een gevierd spreker in het land. Bij zijn afscheid van het parlement prees Kamervoorzitter D. Dolman Maarten Schakel als een 'ruiterlijk tegenstander en een trouwe vriend'. In 1982 verscheen van zijn hand het boek De laatste der mannenbroeders, waarin hij waarschuwde voor 'grote onrust, verscherpte competitie en meer ellebogenwerk in de parlementaire colonne' en voor 'het parlement als springplank voor jongeren op weg naar wat anders'.

Op 31 augustus 1996 overleed op 85-jarige leeftijd de arts en politicus **A.D.W. Tilanus** in zijn woonplaats Zoetermeer.

Arnold Tilanus w-erd op 11 november 1910 geboren in Utrecht. Na zijn gymnasium-B-opleiding studeerde hij geneeskunde aan de RC Utrecht. Tussen 1940-1950 had hij een praktijk als huisarts in Voorburg. Van 1950 tot 1963 was

hij directeur van de Stichting Gelderland voor Maatschappelijk Werk te Arnhem. In het politieke vak stond Arnold Tilanus bekend ais -de jonge Tilanus', omdat hij letterlijk in de voetsporen trad van zijn vader, H.W. Tilanus. die in 1963 de Tweede Kamer verliet. In hetzelfde jaar deed Arnold zijn intrede in het parlement om in 1968. riet als zijn vader, fractievoorzitter van de Christelijk Historische Unie (CHU) te worden. Na de periode 1968-'69 zou hij nog een tweede periode (1971-'73) het fractievoorzitterschap op zich nemen. Evenals zijn vader bekleedde Arnold ook het CHU-partijvoorzitterschap (1966-1968) Anders dan zijn vader was hij minder autoritair hetgeen hijzelf toeschreef aan de tijdgeest. Als fractievoorzitter en lijsttrekker was Tilanus intens betrokken bij de kabinetsformatie van 1972/3, waarin de CHU door formateur Jaap Burger gepasseerd werd: 'Burger sloot ons uit, en sleutelde vervolgens het kabinet-Den Uyl op een ontoelaatbare, ondemocratische manier in elkaar. Ik heb dat intensief beleefd en ervaren als een hoogst onbillijke zaak'. Als CHU-partijvoorzitter stond Tilanus in februari 1967 aan de wieg van het eerste gezamenlijke overleg tussen de drie confessionele partijen KVP, ARP en CHC, dat leidde tot de zogeheten officiële bijeenkomsten van de 'Groep van 18'. waar nauwe samenwerking en eventueel samensmelting van de drie partijen gesprekstheme waren. Toen in 1977 die samenwerking uitmondde in de eerste gezamenlijke vergaderingen van de drie partijen achtte Tilanus het moment aangebroken om de Tweede Kamer en de actieve politiek te verlaten. De interconfessionele samenwerking waarvan Tilanus zich altijd een groot voorstander betoond had kreeg uiteindelijk haar beslag in de oprichting van het Christen Democratisch Appel (CDA) in 1980. Hij verwachtte dat de christelijke politiek er doorzichtiger en doeltreffender door zou worden.

Op 21 oktober 1997 overleed in Amsterdam het Kamerlid **Maarten van Traa**.

Maarten van Traa werd op 18 mei 1945 geboren in Oegstgeest. Hij voltooide een rechtenstudie in Nederland en studeerde politieke wetenschappen in Parijs en New York. Zijn betrokkenheid bij de Parijse studentenrevolte van mei 1968 bracht Van Traa liortstondig in de gevangenis. maar resulteerde toch vooral in een levenslange interesse voor de Franse politiek. Als journalist was hij werkzaam voor het Algemeen Dagblad, Le Monde, VPRO en NOS. Tussen 19'79 en 1987 was hij internationaal secretaris van de Partij van de Arbeid (PvdA) en ais zodanig lid van het partijbestuur. Binnen de PvdA gold Van Traa, een bewonderaar van Joop den Uyl, als 'links geweten' van de sociaal-democratie. Met name in humanitaire kwesties kwam dit tot uitdrukking. In de jaren tachtig was Van Traa actief in het 'Komitee Kruisraketten Nee'. Sinds 1986 was hij lid van de Tweede Kamer en hij kreeg in 1994 landelijke bekendheid als voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie naar de opsporingsmethoden van de politie, ook wel enquête-IRT (Interregionaal Rechercheteam Noord-Holland/Utrecht) genoemd. In februari 1996 verscheen het rapport van de commissie-Van Traa getiteld 'Inzake opsporing' (zie pag. 525 e.v.-'96). Op 23 oktober herdacht de Tweede Kamer Van Traa.

Op 2 september 1997 overleed te Amsterdam de journalist **Joop van Tijn**.

Joop van Tijn werd op 12 september 1938 in Batavia, Nederlands-Indië, geboren. Hij maakte naam als redacteur van het studentenblad Propria Cures (1959-1961) en van de Haagse Post (1961-1965). Landelijke bekendheid kreeg hij echter door de televisie. Hij werkte mee aan tal van radio- en televisieprogramma's. zoals Zo is 't toevallig ook nog 'ns een keer. Haagsche Kringen, Open en bloot. het Capitool en Welingelichte Kringen. Als presentator van Open en bloot was Van Tijn de eerste Nederlander op de televisie die het woord 'neuken' in de mond nam. Tussen 1981 en 1985 werkte hij mee aan het discussieprogramma Het Capitool.
Vanaf 1965 is Van Tijn redacteur ge eest van Vrij Nederland (VN). Nadat hij van 1991-1996 met Rinus Ferdinandusse het hoofdredacteurschap van VN had gedeeld. werd hij tenslotte alleen hoofdredacteur. Hij verwierf zich een grote naam als politiek interview-er. Legendarisch waren de vraaggesprekken die hij voor VN maakte met oud-premier Dries van Agt. Het weekblad was zijn lust en zijn leven: 'Je hoort van mij niets negatiefs over *Vrij Nederland* Nooit.' Hij noemde *VN* 'het mooiste instituut ter wereld'.

Maarten van Traa. Foto *ANP*

Op 27 oktober 1997 overleed te Amsterdam **Erik Cornelis Visser,** oud-Kamerlid en medeoprichter van D66.

Erik Visser werd op 19 juni 1935 in Amste dam geboren. Nadat hij het Vossius-gymnasium had doorlopen. studeerde hij aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam geschiedenis en staatsrecht. Daarna was hij van 1961 tot 1967 buitenland-redacteur bij Het Parool. Met collega-journalisten als de huidige minister van buitenlandse zaken. H. van Mierlo. oud-minister J.P.A. Gruijters (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 1973-1977) en de latere hoogleraar Peter Baehr behoorde Visser tot de Democraten van het eerste uur die in 1966 hun Appel uitbrachten voor verregaande staatkundige en politieke veranderingen in Nederland. zoals o.m. invoering van het districtenstelsel en de rechtstreeks gekozen premier (zie pag. 630/3-'66).
Nadat het interne debat over de vraag of de Democraten 'een beweging' moesten blijven dan wel een partij moesten worden in het voordeel van deze laatste optie was beslecht, nam D'66 in 1967 onder lijsttrekker Van Mierlo met groot succes deel aan de Tweede Kamerverkiezingen. De nieuwe partij kreeg zeven zetels. Visser maakte deel uit van die eerste D'66-fractie aan het Binnenhof.
In de vroege jaren zeventig. toen de partij zich onder Van Mierlo leek af te keren van de oorspronkelijk beoogde 'ontploffing' van het Nederlandse politieke en ging streven naar samenwerking met de PvdA en PPR in de nooit tot stand gekomen Progressieve Volkspartij (PVP). behoorde Visser tot een stroming binnen D'66 die het daarmee niet eens was. Hij keerde niet in de Tweede Kamer terug.

Op 21 augustus 1996 overleed op 78-jarige leeftijd de juriste, voormalig journaliste en oud-minister **Irene Vorrink** op haar vakantieadres in Leek.

Irene Vorrink werd op 7 januari 1918 in Den Haag geboren. Na haar gymnasium-A-diploma ging ze rechten studeren aan de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam waar ze in 1943 afstudeerde. Aanvankelijk werkte Irene Vorrink eind jaren veertig als redactrice bij het internationaal persbureau Associated *Press.* Maar zij vrnvierf ook bekendheid als juriste. Na eerst vijf jaar (1949-1954) als secretaresse te hebben gcwcrkt op het partijbureau van haar vader Koos Vorrink. die voor en na de oorlog voorzitter was van resp. de SDAP en de PvdA. ging zij juridisch werk doen voor onder meer het Gemeenschappelijk Administratiekantoor (GAK) in Amsterdam, en als griffier

Irene Vorrink. Foto ANP

van de Raad van Beroep in Utrecht en Amsterdam. In juli 1969 werd ze lid van de Eerste Kamer voor de PvdA. In mei 1973 trad zij als enige vrouw toe tot het kabinet-Den Uyl en werd ze de eerste minister van Milieuhygiëne (en Volksgezondheid). Tijdens haar bewind speelde de affaire-Bloemenhoven. in welke kwestie zij zich met haar opvatting over legalisering van abortus in het kabinet lijnrecht tegenover haar KVP-minister van justitie Van Agt bevond (zie pag. 741/1 e.v. -'74); tevens bleek ze voorstander van legalisering van softdrugs (zie pag. 359/3 e.v.-'75). Wat haar staat van dienst als milieuminister betreft constateerde Vorrink in 1987. tien jaar na haar bewindsperiode, dat er na haar ministersjaren weinig milieuwetgeving bij was gekomen en dat, wat er nog wel bijkwam. voor een groot deel al door haar in de steigers was gezet. Na het voortijdige einde van het kabinet-Den Uyl (maart 1977) werd Vorrink de eerste vrouwelijke wethouder van Amsterdam. De zware portefeuille die zij er beheerde (gezondheidszorg. ziekenhuiswezen, milieuhygiëne, hinderwet, keuringsdienst van waren. kunst- en vrouwenzaken) kon ze fysiek niet aan. In 1979 zette ze om gezondheidsredenen een punt achter haar politieke loopbaan. In 1982 werd ze nog wel lid van de Sociale Verzekeringsraad.

Op 30 mei 1997 overleed te Amsterdam de journalist en cineast **Jan Vrijman (off. Jan Hulsebos).**

Jan Hulsebos werd op 12 februari 1923 geboren in Amsterdam. De naam Vrijman dateert van na de Tweede Wereldoorlog. Als journalist heeft hij gewerkt bij De Waarheid, *Vrij* Nederland - onder de naam Jean Journaille -, de Haagse Post en Algemeen Handelsblad. Hij vond het belangrijk bij de Vijftigers te horen. In 1957 bracht hij Nederland in rep en roer met het tv-programma Dag Koninginnedag. Hij werd filmer en kaapte in 1962 met De werkelijkheid van *Karel* Appel (1961) de Gouden Beer in Berlijn weg voor de neus van Bert Haanstra. Als cineast en producent bouwde hij een oeuvre van vijftig films en documentaires op. Zijn eerste film was Het wonder van Anne *Frank* (1957). Andere door hem gemaakte films zijn Gebedsgenezing (1963)over gebedsgenezer Johan Maasbach. en het meerluik Op de bodem van de hemel (1965).In 1970 produceerde hij de Nederlandse inzending op de wereldtentoonstelling in Osaka: een combinatiefilm op 25 schermen. Vrijman is de grondlegger van het International Documentary Film Festival Amsterdam, één van de meest vooraanstaande festivals ter wereld op dit gebied. Eind jaren zeventig kreeg Vrijman na enig lobbywerk de multinational Philips zo ver hem de opdracht tot een documentaire te geven, die in delen op de televisie werd vertoond. Vrijman wilde tonen 'hoe het kapitalisme functioneert'.
In 1981 werd hij bij Het Parool de man die - in de traditie van Henri Knap. Evert Werkman en Simon Carmiggelt - de brug tussen de krant en de lezers sloeg. In her grijze verleden had hij ai eens verhalen voor de krant geschreven onder de rubrieksnaam Woedend op alles. maar na zijn lange omzwervingen in de wereld van film en weekbladjournalistiek was dat diep weggezakt. In februari 1982 verscheen in Het Parool zijn eerste Bericht uit de brievenbus. een onregelmatig verschijnend rubriekje op de stadspagina. Vanaf 2 januari 1985 schreef hij onder de naam Journaille dagelijks in die krant. 'Dit is. denk ik. mijn laatste Journaille. De geest wil nog wel, het lichaam weigert. Veel dank voor alle belangstelling'. aldus Jan Vrijman op 10 mei 1997 inzijnlaatste Journaille.

Op 4 december 1996 overleed op 86-jarige leeftijd de industrieel **Albert Winsemius** in zijn woonplaats Den Haag.

Albert Winsemius. de vader van oud-minister van VROM (1982-1986) Pieter. werd op 26 februari 1910 geboren in Leeuwarden. Hij promoveerde in 1938 aan de Nederlandse Economische Hogeschool in Rotterdam onder de latere minister van financien. prof. Lieftinck, op het proefschrift 'de economische aspecten der internationale migratie'. Na een baan als hoofd van het Bureau Marktonderzoek van de Economische Voorlichtingsdienst (1936-1939). werd Winsemius direct na de Tweede Wereldoorlog directeur-generaal van het ministerie van economische zaken en tevens adviseur van organisatie bij de directie Rijksbegroting van het ministerie van financiën. Hij kreeg van de toenmalige minister van economische zaken, J. R. M. van den Brink. (1948-1953) de opdracht om een blauwdruk te maken van de industrialisatie van Nederland. Als directeur-generaal van de industrialisatie (1949-1960) verschenen van zijn hand drie nota's over dit ondenverp. Na 1960 koos Winsemius voor het bedrijfsleven en werd internationaal economisch adviseur. In die hoedanigheid stelde hij een economisch overlevingsplan op voor de stadstaat Singapore, dat erop neerkwam dat Singapore zich via aantrekkelijke vestigingsvoonvaarden moest richten op de wereldmarkt. Zijn plan werd de basis voor de economische succesformule van Singapore. In latere jaren adviseerde Winsemius ook politieke dictaturen als Portugal en Griekenland. Hij is nooit lid van een politieke partij geweest.

NIEUWE COMMISSARISSEN VAN DE KONINGIN

Begin juni 1996 droeg het kabinet Hans Alders (PvdA) voor ter- benoeming tot commissaris van de Koningin in de provincie Groningen. Alders (43) volgde de VVD'er Henk Vonhoff op, die met pensioen ging. Op 3 september werd hij officieel geïnstalleerd.

Alders was tot die tijd directeur van het Europees bureau van UNEP. de milieu-organisatie van de Verenigde Naties, in Genève. Daarvoor was hij minister van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer in het derde kabinet-lubbers (1989-1994), Tweede-Kamerlid (1982-1989), en voorzitter van de PvdA-fractie in provinciale staten van Gelderland (1978-1982).

De ministerraad ging op 4 juli 1996 akkoord met het voorstel van minister Hans Dijkstai van binnenlandse zaken om M.J.E.M. Jager (D66) voor te dragen tot commissaris van de Koningin in de provincie Flevoland. Jager volgde J.C.J. Lammers (PvdA) op. die op 1 oktober met pensioen ging.

De jurist Michel Jager (51) bekleedde een groot aantal functies in het binnenlands bestuur. Voordat hij in 1989 werd benoemd tot burgemeester van Wageningen. was hij sinds 1982 burgemeester van de gemeente Culemborg geweest. In de periode 1978 tot 1982 was hij wethouder in Heemstede voor de progressieve combinatie van PvdA. D66. PPR en PSP. Van 1988 tot 1990 was Jager voorzitter van D66. In de jaren tachtig was hij voorzitter van de VPRO en lid van het NOS-bestuur. 'Haagse' ervaring deed hij op als hoofd van een stafafdeling op het ministerie van volksgezondheid.

Op 7 januari 1997 werd Jan Kamminga (VVD) geïnstalleerd als commissaris van de Koningin in de provincie Gelderland als opvolger van Jan Terlouw (D66), die vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd met tegenzin opstapte. De ministerraad was op 8 november 1996 akkoord gegaan met de voordracht van Kainminga.

Kamminga (49) was directeur van het makelaarskantoor J. Kamminga en zonen b.v. Van 1981 tot 1986 was hij voorzitter van de VVD. In de periode 1987-1996 was hij voorzitter van het Koninklijk Nederlands Ondernemers Verbond (KNOV), dat onder zijn leiding fuseerde met de christelijke organisatie voor het midden- en kleinbedrijf, het NCOV. tot MKB-Nederland.

Kamminga's benoeming had voor de nodige commotie gezorgd, omdat de provincie zelf voorkeur had voor oud-VVD-minister Ed Nijpels. Door interventie van VVD-leider Frits Bolkestein raakte de vertrouwenscommissie in Gelderland echter verdeeld over de voordracht van de nieuwe commissaris.

Bolkestein had eerder al verhinderd dat Nijpels werd roorgedrageri tot commissaris van de Koningin in Zuid-Holland. De animositeit tussen de twee dateert van 1986. toen de VVD onder leiding van Nijpels negen zetels verloor bij de algemene verkiezingen. Na deze nederlaag werd Nijpels ten val gebracht als politiek leider; Bolkestein speelde daarbij een belangrijke rol.

De ministerraad stemde op voorstel .van minister Dijkstal op 28 november 1997 in met de voordracht van Boele Staal tot commissaris van de Koningin in de provincie Utrecht Staal (49) volgde met ingang van 1 januari 1998 jonkheer P A C Beelaerts van Blokland op die met pensioen ging

Boele Staal studeerde in 1970 af aan de Nederlandse Politie Academie om vervolgens als inspecteur in Haarlem te gaan werken. Enkele jaren later zette hij een korps op in de IJsselmeerpolders. In 1982 trad hij aan als hoofdcommissaris in Almere: met zijn 34 jaar was hij de jongste korpschef van Nederland. Staal werd in 1987 commercieel directeur van uitzendbureau ASB en algemeen directeur van de particulicrc bewakingsfirma Randon Beveiliging. In 1996 werd hij directeur-partner van Boer & Croon Interimmanagement b.v. Staal is sinds 1991 lid van de Eerste Kamer.

NIEUWE BURGEMEESTERS IN DEN HAAG EN TILBURG

De ministerraad ging op 1 november 1996 akkoord met het voorstel van minister van binnenlandse zaken Hans Dijkstal om Willem Joost Deetman (CDA) voor te dragen ter benoeming tot burgemeester van Den Haag per 1 december 1996. Deetman volgde A.J.E. Havermans (CDA) op, die per 1 augustus was benoemd tot lid van het presidium van de Algemene Rekenkamer.

Deetman (51) was sinds 1989 voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Daarvoor was hij minister van onderwijs en wetenschappen. Hij studeerde politicologie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

Johan Stekelenburg werd met ingang van 16 juni 1997 burgemeester van Tilburg. Een voordracht daartoe van minister van binnenlandse zaken Dijkstal werd op 25 april door de ministerraad goedgekeurd.
Stekelenburg (PvdA) volgde G.P. Brokx (CDA) op, die per 1 januari 1997 gebruik had gemaakt van de regeling tot vervroegde uittreding.

Het CDA reageerde teleurgesteld op de keuze voor Stekelenburg. De christendemocraten hadden het Tweede-Kamerlid Yvonne van Rooy naar voren geschoven. Beide kandidaten werden door de vertrouwenscommissie van de Tilburgse gemeenteraad benoembaar geacht, al had deze een lichte voorkeur voor Stekelenburg.

Johan Stekelenburg werd in 1941 geboren in Maarssen en studeerde aan de Sociale Academie De Horst in Driebergen. Na jarenlang bij de Industriebond FNV als districtshoofd te hebben gewerkt, trad hij in 1983 toe tot het bondsbestuur van de Industriebond. In 1985 werd hij vice-voorzitter van het federatiebestuur van de FNV en in 1988 voorzitter.
Uit het voorzitterschap van de FNV vloeien diverse nevenfuncties voort zoals het voorzitterschap van de werknemersgroep Stichting van de Arbeid; het vice-voorzitterschap van de Sociaal-Economische Raad (SER) en het vicevoorzitterschap van het Europees Verbond van Vakverenigingen.

KOOIJMANS LID VAN INTERNATIONAAL GERECHTSHOF. NIEUWE VOORZITTERS FNV EN MKB-NEDERLAND. VERDERE BENOEMINGEN

Oud-minister van buitenlandse zaken Pieter Hendrik Kooijmans werd op 3 maart 1997 geïnstalleerd als rechter in het Internationaal Gerechtshof in Den Haag, het hoogste rechtsprekende college van de Verenigde Naties (VN). Kooijmans was begin november 1996 door de Veiligheidsraad gekozen met acht van de vijftien stemmen. In de Algemene Vergadering van de VN in New York kreeg hij daarna 111 stemmen van de 183 leden. Hij nam voor negen jaar zitting in het Internationaal Gerechtshof.

Kooijmans, die sinds 1978 hoogleraar volkenrecht was aan de Rijksuniversiteit Leiden, verwierf in de jaren tachtig internationale faam als voorvechter voor de rechten van de mens. Hij was reeds voorzitter van de VN-commissie voor de Rechten van de Mens, toen hij in 1985 aantrad als speciaal rapporteur van de VN inzake martelingen. Van januari 1993 tot augustus 1994 was hij Nederlands minister van buitenlandse zaken (zie pag. 8/2 e.v.-'93).

S.K. Martens werd met ingang van 1 oktober 1996 benoemd tot president van de Hoge Raad. Martens (66), die tot dan toe vice-president van het college was, volgde S. Royer op, die raadsheer in buitengewone dienst werd.

Martens was van 1955 tot 1976 advocaat in Den Haag. Sinds 1988 was hij ook rechter in het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en vice-president van het Benelux-Gerechtshof.

De Waal volgt Stekelenburg op bij FNV

Lodewijk de Waal (46) werd op 31 mei 1997 officieel benoemd tot voorzitter van de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV). Hij volgde Johan Stekelenburg op, die burgemeester werd van Tilburg (zie boven). Tot vice-voorzitter werd Kitty Roozemond benoemd, die afkomstig was van de Dienstenbond FNV.

Lodewijk de Waal trad in 1973 in aienst bij Mercurius. de latere Dienstenbond FNV, waar hij uiteindelijk voorzitter van werd. In 1992 kwam hij in het federatiebestuur en werd daar coördinator arbeidsvoorwaarden.

Nieuwe voorzitters MKB-Nederland

Niko Wijnolst werd op 11 maart 1996 door het bestuur van MKB-Nederland, de werkgeversorganisatie in het midden- en kleinbedrijf, voorgedragen als nieuwe voorzitter; hij volgde Jan Kamminga op, die terugkeerde naar Groningen waar hij weer makelaar werd (zie ook boven).

Wijnolst (49) was hoogleraar rederijkunde aan de Technische Universiteit van Delft. In 1985 had hij bovendien een eigen BV opgericht. Business Development International, een adviesbureau op het gebied van scheepvaart, transport en havens. Hij was geen lid van een politieke partij.

Op 27 mei 1997 trad Wijnolst onverwachts af vanwege een conflict met de overige bestuursleden over de financiering van de organisatie. Hij werd voorlopig opgevolgd door Th.J.M. Evers, voorzitter van de Metaalunie.
Medio december werd de econoom Hans de Boer (42) voorgedragen als de nieuwe voorzitter van MKB-Nederland. De ledenvergadering moest op 16 februari 1998 over zijn kandidatuur beslissen.

De Boer was directeur bij het accountantsbureau KPMG en had geen politieke binding. Hij bouwde sinds 1985 het Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) uit van een kantoortje 'op zolder' tot een onderneming met 50 personeelsleden. Dit bureau werd in 1994 overgenomen door KPMG.

Nieuw hoofd BVD

Het hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), N.W.G. Buis (57). vertrok op 1 mei 1997 bij het ministerie van binnenlandse zaken (voor zijn benoeming in 1995 zie pag. 16/2-'96). Hij werd op 1 september opgevolgd door S.J. van Hulst.

Van Hulst was van 1991 tot 1 januari 1997 korpschef van de politie Holland-Midden. Van april 1996 tot 1 september 1997 was hij voorzitter van de Raad van Hoofdcommissarissen.

Nieuwe voorzitter SER

Minister Ad Melkert van sociale zaken en werkgelegenheid besloot medio maart 1996 dat K.G. de Vries (PvdA) per 1 april 1996 de nieuwe voorzitter werd van de Sociaal-Economische Raad (SER). De Vries werd op 16 april in die functie geïnstalleerd. Hij volgde Theo Quené (PvdA) op, die met pensioen ging.

Karin Adelmund wordt op 14 februari 1997 in de bloemetjes gezet na haar verkiezing tot voorzitter van de PvdA. Rechts haar voorganger Felix Rottenberg. Foto *ANP*

Klaas de Vries was van 1971 tot 1988 lid van de Tweede Kamer. In die periode was hij defensiewoordvoerder en voorzitter van de parlementaire-enquetecommissie betreffende de bouwsubsidies (1986-'87, zie pag. 166/3 e.v.-'88). Sinds september 1988 werkte hij bij dc Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).In 1993 was hij informateur van het kabinet-Kok.

De Vries werd als hoofddirecteur van de VNG in september opgevolgd door Joop van de Berg, tot dan toe voorzitter van de Eerste-Kamerfractie van de PvdA

Minister Melkert bracht in maart '96 tevens de omvang van de SER terug van 45 naar 33 leden, hetgeen overeenkomstig het advies van de Raad zelf was. Het adviesorgaan zou bestaan uit elf vertegenwoordigers van de centrale werkgeversverenigingen, elf vertegenwoordigers van de vakcentrales en elf kroonleden

De kroonleden waren: I.P. Asscher-Vonk (PvdA, hoogleraar arbeidsrecht in Nijmegen), prof. F.J.H. Don (directeur Centraal Planbureau). dr. W. Duisenberg (PvdA, president van De Nederlandsche Bank), F.H.G. de Grave (VVD-wethouder van financiën in Amsterdam), L.S. Groenman (D66, voormalig Tweede-Kamerlid), V. Halberstadt (PvdA, hoogleraar in Leiden). A.H.J. Kolnaar (CDA, hoogleraar in Tilburg), P.C. Lodders-Elfferich (gemeenteraadslid in Mook en vice-voorzitter van het CDA), M.G. Rood (D66, hoogleraar in Leiden), U. Rosenthal (VVD, hoogleraar in Leiden), en plaatsvervangend voorzitter prof. dr. J.J. Sijben.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN. NIEUWE VOORZITTER PVDA

Karin Adelmund werd op 14 februari 1997 tijdens het 26ste congres van de PvdA gekozen tot de nieuwe voorzitter van de partij. Zij volgde Felix Rottenberg en Ruud Vreeman op, die in maart 1992 waren aangetreden als duo-voorzitters van de partij (zie pag. 221/1 e.v.-'92). Rottenberg was op 4 november 1996 wegens ziekte teruggetreden als voorzitter en zou ook niet beschikbaar zijn voor een nieuwe termijn. Vreeman, die sinds 1994 tevens lid was van de Tweede Kamer, werd na het uitvallen van Rottenberg fungerend voorzitter.

Adelmund werd met massale steun gekozen en mocht haar dubbelfunctie (partijvoorzitter en Tweede-Kamerlid) behouden.
Vreeman werd gekozen als vice-voorzitter van de partij.

Karin Adelmund studeerde sociale wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Van 1978-1985 was ze voorzitter van de Vrouwenbond FNV, en van 1984 tot 1988 lid van het federatiebestuur van de bond. Aansluitend was zij tot 1994, het jaar waarin zij in de Tweede Kamer kwam, vice-voorzitter van de FNV

Op 7 februari werd bekend dat Ruud Vreeman was voorgedragen als burgemeester van Zaanstad. Hij zou daar mevr. J. Bruinsma-Kleijwegt opvolgen die in juni 1996 was afgetreden.

De Eerste-Kamerfractie van de PvdA maakte op 24 april 1996 bekend dat oud-staatssecretaris van onderwijs M. J. Cohen de nieuwe fractievoorzitter werd in opvolging van Joop van den Berg, die naar de VNG ging (zie boven).

De Hoop Scheffer volgt Heerma op als fractievoorzitter CDA

Het CDA-partijbestuur droeg op 25 maart 1997 Jaap de Hoop Scheffer voor als kandidaat-lijsttrekker voor de komende Tweede-Kamerverkiezingen. Op 27 maart werd De Hoop Scheffer door de Tweede-Kamerfractie van het CDA unaniem aangewezen als de nieuwe voorzitter. Zijn voorganger, Enneüs Heerma, trad terug als fractievoorzitter en als Kamerlid.

De voordracht van vice-fractievoorzitter De Hoop Scheffer en het vertrek van fractievoo zitter Heerma moesten een eind maken aan de onduidelijkheid over het leiderschap van de partij. De commissie van vier (partijvoorzitter J. Helgers. vice-voorzitter P. Lodders, fractievoorzitter in de Eerste Kamer L. van Leeuwen en Heerma), die zich over de voordracht van een nieuwe lijsttrekker boog, was aanvankelijk van plan in augustus met een kandidaat te komen. Maar afdelingsbesturen en oud-partijleiders hadden tot spoed gemaand na geruzie in de media en een terugval in zetels in de opiniepeilingen. Op Heerma was na zijn aantreden in augustus 1994

Scheidend CDA-leider Enneüs Heerma (1.)en zijn fractiegenote A. Doelman-Pel zijn op 8 april 1997, gevolgd door onder meer Heerma's opvolger Jaap de Hoop Scheffer (m.),op weg naar een etentje ter gelegenheid van het afscheid van Heerma. Foto ANP

Minister Els Borst-Eilers wordt tijdens een persconferentie op 31 mei 1997 gepresenteerd als de nieuwe leider van D66. V.l.n.r.:fractievoorzitter Gerrit Jan Wolffensperger, Els Borst. Hans van Mierlo en partijvoorzitter Ton Kok. Foto *ANP*

voortdurend kritiek geweest, omdat zijn presentatie als oppositieleider volgens veel CDA'ers te wensen over liet De voormalig wethouder van Amsterdam en oud-staatssecretaris van economische zaken en volkshuisvesting zou te veel bestuurder zijn en te weinig politicus.

Mevr. A. Doelman-Pel werd op 22 april benoemd tot vice-voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie.

Ginjaar leider VVD-fractie in senaat

De Eerste-Kamerfractie van de VVD koos op 4 februari 1997 L. Ginjaar (68) tot nieuwe voorzitter. Hij volgde F. Korthals Altes op, die in maart tot voorzitter van de Eerste Kamer zou worden gekozen (zie pag. 358/1-'97). Ginjaar was al vice-voorzitter van de fractie; in die hoedanigheid zou hij worden opgevolgd door mevr. N. van den Broek-Laman Trip, burgemeester van Heemstede en voorheen gedeputeerde van Gelderland.

Nieuwe voorzitter, beoogd lijsttrekker en fractievoorzitter voor D66

Ton Kok werd op 23 november 1996 gekozen tot voorzitter van D66. Hij volgde W. Vrijhoef op. De 39-jarige Kok was directievoorzitter van de Friese verzekeringsmaatschappij FBTO en was van plan het partijvoorzitterschap naast zijn beroep uit te oefenen.

Ton Kok was in 1984 lid geworden van D66. Hij bekleedde diverse functies binnen de partij, zoals penningmeester en congresvoorzitter. Daarnaast was hij voorzitter van de partijcommissie 'Congres Nieuwe Stijl', die het partijcongres een levendiger aanzien moest geven.

Op 31 mei 1997 maakte D66 bekend dat Hans van Mierlo als partijleider zou worden opgevolgd door mevr. Els Borst. Scheidend leider Van Mierlo zelf presenteerde de 65-jarige bewindsvrouwe als 'krachtmiddel' om tijdens de campagne voor de komende parlementsverkiezingen tussen premier Wim Kok (PvdA) en VVD-leider Frits Bolkestein te komen: zij moest de 'toegang forceren' tot een tweede paars kabinet.

Els Borst-Eilers was, voor zij als minister van volksgezondheid, welzijn en sport in augustus 1994 toetrad tot het kabinet-Kok. onder meer medisch directeur van het Academisch Ziekenhuis te Utrecht en vice-voorzitter van de Gezondheidsraad. Zij was sinds 1968 lid van D66.

Thom de Graaf volgde op 21 november 1997 Gerrit Jan Wolffensperger op als fractieleider van D66 in de Tweede Kamer.

Twee jaar nadat Thom de Graaf in 1977 lid was geworden van D66. was hij voorzitter van de afdeling Nijmegen. De jurist De Graaf was onder meer wetenschappelijk medewerker in Nijmegen, hoofd van de afdeling veiligheidsbeleid en juridische zaken op het ministerie van binnenlandse zaken en later op datzelfde ministerie plaatsvervangend directeur politie. In 1994 werd hij lid van de Tweede Kamer. Hij werd meteen secretaris van de fractie en kort daarop ook vice-voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie opsporingsmethoden (zie pag. 525/1-'96).

Nieuwe voorzitter AOV. Samenwerkingsovereenkomst AOV en Unie 55+

P.J.G.J. Veugen werd op 4 mei 1997 de nieuwe voorzitter van het Algemeen Ouderen Verbond (AOV). Hij volgde H. Baron op, die voorzitter was sinds juni 1997, maar er eind 1996 de brui aan gaf.

Op 5 februari 1997 werd door AOV en Unie 55+ een samenwerkingsovereenkomst gesloten, die na 1998 moest leiden tot de fusie van de twee partijen.

CYPRUS

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 7 april 1997 wijzigde president Glafkos Klerides de regering op een aantal plaatsen. Het waren de eerste portefeuillewisselingen van betekenis sinds hij in 1993 zijn ambt had aanvaard.

Volgens de *Financial* Times van 8 april wilde Klerides met de wijzigingen zijn imago verbeteren voor de presidentsverkiezingen die voo 1998 waren gepland. Een van de wijzigingen betrof Ioannis Kasoulides, tot dan toe regeringswoordvoerder (een regeringspost), die in plaats van Alexandros Michaelides werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken.

De wijzigingen betroffen de volgende posten:

Buitenlandse zaken - Ioannis Kasoulides+; justitie en openbare orde - Nikolaos Kosiis*: onderwijs en cultuur - Ieorgios Chatzinikola- , volksgezondheid - Christos Solomis*: verbindingen, openbare werken en vervoer - Leondios Ierodiakonou*; regeringswoordvoerder - Manolis Christofides+;

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

AANVAL OP BRITSE MILITAIRE BASIS

Een groep van zo'n vijftig Grieks-Cyprioten bestormde op 14 april de Britse militaire basis bij Episkopi in het zuiden van Cyprus. De aanvallers slaagden erin twee gevangenen te bevrijden die in voorlopige hechtenis verkeerden in het politiebureau van de basis. Na de aanval werden tientallen Britse soldaten gemobiliseerd en werd melding gemaakt van gevechten tussen deze troepen en Cyprioten. Vijf Cyprioten werden gearresteerd, maar later weer vrijgelaten.

Op 15 april deed president Klerides een verklaring uitgaan waarin hij het geweld veroordeelde. De Guardian van 15 april merkte op dat Britse militaire bases op Cyprus eerder de Britse dan de Cyprische wet handhaafden en dat dit tot spanningen leidde tussen de militairen en de plaatselijke bevolking.

HOLBROOKE BENOEMD TOT AMERIKAANS AFGEZANT. RECHTSTREEKS OVERLEG TUSSEN GRIEKS- EN TURKS-CYPRISCHE LEIDERS. SPANNING OVER RUSSISCHE RAKETTEN. TURKSE MILITAIRE OEFENINGEN IN TRNC

Op 4 juni werd Richard Holbrooke be-

noemd tot de nieuwe Amerikaanse afgezant op Cyprus. Holbrooke, een van de architecten van het vredesakkoord in Bosnië van 1995 (het Akkoord van Dayton, zie pag. 93/1 e.v.-'96), volgde Richard Beattie op, die in mei was benoemd tot adviseur van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright. Na zijn benoeming noemde Holbrooke Cyprus 'Europa's grote onopgeloste brandhaard' en onderstreepte het belang om tot een regeling te komen teneinde de spanning tussen Griekenland en Turkije te verminderen.

Volgens commentaren bleek uit Holbrooke's benoeming het grote belang dat de Amerikaanse regering hecht aan een politieke oplossing voor de kwestie-Cyprus. De benoeming werd positief ontvangen door minister van buitenlandse zaken Ioannis Kasoulides en president Rauf Denktash van de eenzijdig uitgeroepen Turkse Republiek Noord-Cyprus (TRNC). die Holbrooke 'een van de bekwaamste diplomaten van de VS noemde'.

Rechtstreeks overleg tussen Grieks- en Turks-Cyprische leiders

Op 9 juli hadden president Glafkos Klerides van Cyprus en president Rauf Denktash van de TRNC een ontmoeting in Troutbeck in de staat New York. De ontmoeting was het startsignaal voor door de Verenigde Naties geïnitieerde vredesonderhandelingen om een eind te maken aan de deling van het eiland, die op dat moment reeds 23 jaar duurde. De twee presidenten hadden op 11 juni een uitnodiging van VN-secretaris-generaal Kofi Annan om rechtstreeks overleg te voeren, aanvaard.

Het overleg, dat vijf dagen in beslag nam en het eerste directe contact tussen de twee leiders in drie jaar vormde (zie pag. 170/3-'95), werd gevoerd onder auspiciën van de VN en werd voorgezeten door de hoofdonderhandelaar van de VN voor Cyprus, Diego Cordovez, die in 1989 de terugtrekking van de Sowjet-militairen uit Afghanistan had bedongen. Richard Holbrooke, in juni benoemd tot Amerikaans afgezant voor Cyprus (zie boven). en diplomaten uit andere landen (waaronder Groot-Brittannië, Duitsland en China) waren eveneens aanwezig, maar speelden slechts een bescheiden rol bij het overleg.

Er verschenen berichten dat Cordovez Klerides en Denktash een ontwerpakkoord had voorgelegd over een federaal Cyprus dat zou bestaan uit autonome Griekse en Turkse zones die niet door hun respectievelijke moederlanden zouden kunnen worden geannexeerd. Hoewel Klerides en Denktash verklaarden dat deze voorstellen niet voldeden aan hun respectievelijke eisen, kwamen zij overeen de onderhandelingen medio augustus in Genève voort te zetten. Volgens de Financial Times van 15 juli zei Cordovez dat de sfeer tijdens de onderhandelingen uitstekend was geweest en dat de beide presidenten 'elkaar geplaagd' hadden en moppen hadden verteld.

Op 28 en 31 juli voerden Denktash en Klerides in Lefkosia op Cyprus informele besprekingen in de woning van Gustav Feissel, Kofi's waarnemend vertegenwoordiger op Cyprus. Tijdens deze gesprekken zou Denktash hebben gewaarschuwd dat EU-plannen om besprekingen te voeren met de Grieks-Cypriotische regering over toetreding tot de EU, het vredesproces dreigden te ontwrichten (zie pag. 757/3 e.v.-'97).

Tweede ronde rechtstreekse besprekingen

De beide presidenten ontmoetten elkaar van 11-15 augustus voor verdere besprekingen in het Zwitserse dorp Glion in de buurt van Montreux.

Voorzitter Diego Cordovez wees er bij aanvang van deze tweede gespreksronde op dat het overleg in Glion zou gaan over juridische en institutionele teksten en meer fundamentele problemen ongemoeid zou laten. Toen de onderhandelingen op 15 augustus werden afgesloten, was over geen enkele kwestie overeenstemming bereikt. Er was zelfs zo weinig vooruitgang geboekt, dat een derde gespreksronde, die gepland stond voor oktober in New York, werd afgelast. De onderhandelingen waren naar verluidt doodgebloed, nadat Denktash voorstellen van de VN over de aard van een toekomstige republiek (één staat, ondeelbaar en soeverein, maar met twee communautaire overheden) had verworpen. Denktash had tevens geëist dat de aanvraag van Cyprus voor toetreding tot de EU zou worden afgewezen, omdat de EU uitsluitend onderhandelingen voerde met de Grieks-Cypriotische autoriteiten en niet met de 'twee staten' op het eiland.

Op 20 augustus besprak de VN-Veiligheidsraad de afgebroken onderhandelingen. Na afloop van de vergadering prees de voorzitter van de raad, Sir John Weston (Groot-Brittannië), Klerides en sprak zijn bezorgdheid uit over de pogingen van de TRNC om 'concessies af te dwingen'.

Akkoord over 'gedeeltelijke integratie' van Turkije en TRNC

Voorafgaand aan de onderhandelingen in Glion had Denktash in de TRNC een ontmoeting gehad met de Turkse minis-

De Cyprische president Glafkos Klerides (1.)en zijn ambtgenoot van de TRNC, Rauf Denktash (r.),reiken elkaar op 28 juli 1997 de hand onder het toeziend oog van de speciale VN-vertegenwoordiger voor Cyprus. Gustav Feissel. Foto EPA

ter van buitenlandse zaken Ismail Cem Tijdens de bijeenkomst waren de twee partijen overeengekomen een gezamenlijke commissie in het leven te roepen om te komen tot gedeeltelijke integratie' van de TRNC en Turkije

Na afloop van de ontmoeting werd een verklaring uitgegeven. waarin werd gesteld dat de werkzaamheden van de commissie zouden zijn gericht op 'geleidelijke economische en financiële integratie en gedeeltelijke intrgratie op het gebied van veiligheid, defensie en buitenlandpolitiek' Waarnemers waren van mening dat het akkoord een reactie was op het besluit van de EU om in onderhandeling te treden met de regering van Cyprus en Turkije van de onderhandelingen uit te sluiten. De Griekse regering protesteerde dat de afspraak tussen Turkije en de TRNC het 'convergentie van standpunten'-akkoord zou ondermijnen. dat de Turkse president Suleyman Demirel en de Griekse premier Kostas Simitis op initiatief van de Verenigde Staten in juli in Madrid haddengesloten (ziepag. 780/2-'97).

Toenemende spanning over Russische raketten

In september steeg de spanning in verband met het rakettenconflict tussen de TRNC en de Grieks-Cyprische regering na een aantal uitlatingen van TRNC-president Rauf Denktash. In januari was bekendgemaakt dat de Grieks-Cyprische regering van plan was om in 1998 Russische raketten te plaatsen (zie pag. 298/1 e.v.-'97).
Op 2 september betoogde Denktash dat de raketten een bedreiging voor de NAVO vormden en dat de Amerikaanse en Britse regeringen moesten voorkomen dat zij zouden worden geleverd. Op 4 september zou Denktash bovendien hebben verklaard dat Rusland aanstuurde op een confrontatie op Cyprus om makkelijker toegang tot de Middellandse zee te verkrijgen. Volgens de *Financial* Times van 20 september zou de Turkse premier Mesut Yilmaz hebben gezegd dat de plaatsing van S-300-luchtdoelraketten de veiligheid van Turkije bedreigde en dat zijn land 'het recht had maatregelen te nemen om zich te beschermen'. Op 27 september berichtte het Cyprische nieuwbureau CNA dat de Cyprische minister van buitenlandse zaken Ioannis Kasoulides had tegengesproken dat de raketten Turkije bedreigden en had laten doorschemeren dat 'de raketten niet noodzakelijk zullen zijn als er aanzienlijke vooruitgang wordt geboekt in de richting van een regeling voor Cyprus of een akkoord over de demilitarisering van het eiland'.

De rakettenkwestie stond op de agenda tijdens een ontmoeting tussen Denktash en de Cyprische president Klerides op 27 september. De gesprekken. waarbij voornamelijk veiligheidskwesties aan de orde zouden zijn gekomen, waren de jongste in een reeks door de VN geïnitieerde vredesonderhandelingen, die in juli was begonnen (zie boven). Na de ontmoeting op 27 september zei Denktash op Radio Bayrak dat Klerides de S-300-raketten had willen gebruiken 'als een onderhandelingstroef en als middel om ons te bedreigen'.

Amerikaanse vredesinitiatieven

In oktober bi-achten de coördinator voor Cyprus van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse Zaken. Thomas Miller, en de speciale afgezant voor Cyprus van de Amerikaanse p esident Bill Clinton, Richard Holbrooke, een bezoek aan de Turkse hoofdstad Ankara in een poging het vredesproces op Cyprus een nieuwe impuls te geven.

Miller kwam op 12 oktober aan in Ankara, een dag voor Holbrooke. die sinds zijn aanstelling als Clintons afgezant in juni voor het eerst een bezoek bracht aan Turkije. Holbrooke stond aan het hoofd van de Amerikaanse delegatie die besprekingen voerde met premier Mesut Yilmaz en zou op 14 oktober hebben gezegd dat 'dit geen onderhandelingsreis is. Een spoedige doorbraak ligt niet in de lijn der verwachting'.

Tijdens een privé-bezoek aan de VS eerder die maand hield de Cywrische wresident Glafkos Klerides informele besprekingen met Holbrooke en nationaal veiligheidsadviseur Sandy Berger. Volgens de *Financial* Times van 10 oktober hield Klerides vast aan zijn voornemen om luchtdoelraketten van Russische makelij op te stellen (zie pag. 298/1 e.v.-'97) en waren de onderhandelingen over de kwestie Cyprus 'gestagneerd' vanwege de op handen zijnde Cyprische presidentsverkiezingen (die gepland stonden voor februari 1998) en het aanhoudende verzet van TRNC-president Rauf Denktash tegen het EU-lidmaatschap van het eiland.

Holbrooke bracht op 10-11 november zijn eerste bezoek aan Cyprus, waar hij zowel afzonderlijke als gezamenlijke ontmoetingen had met de presidenten Klerides en Denktash.

Een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken zei dat geen agenda voor Holbrooke's bezoek was vastgesteld, maar volgens bronnen zou de Amerikaanse delegatie proberen te bewerkstelligen dat zowel Cyprus als de TRNC zouden deelnemen aan toetredingsonderhandelingen met de EU. De *Financial* Times van 1% november berichtte dat volgens Holbrookc de meningsverschillen tussen Griekenland en Turkije niet konden worden opgelost zonder eerst de kwestie-Cyprus te behandelen; de Amerikaanse diplomaat erkende dat weinig vooruitgang was geboekt. aangezien de twee gemeenschappen op het eiland 'onverenigbare standpunten innamen over twee of drie belangrijke punten. zoals soevereiniteit en de terugkeer van vluchtelingen'. Op 11 november vloog Holbrookr van Cyprus naar Ankara in Turkije. waar hij premier Mesut Yilmaz ontmoette. met wie hij in oktober al had gesproken Na deze ontmoeting, zo werd bericht, zou Holbrooke er bij de EU op aangedrongen hebben zich positiever op te stellen tegenover Turkije.

De VN-hoofdonderhandelaar voor Cyprus, Diego Cordovez. bracht op 19 november een bezoek aan het eiland voor besprekingen met Klerides en Denktash.

Na de besprekingen zou Cordovez op 19 november tegen radiostation *CyBC* in Nicosia hebben gezegd dat de internationale gemeenschap zich nu actief opstelde om een oplossing te zoeken voor de problemen op het verdeelde eiland, maar hij zou hebben gewaarschuwd dat dit niet eeuwig zou voortduren.

Turkse militaire oefeningen in TRNC

Eenheden van de Turkse strijdkrachten hielden begin november oefeningen in de TRNC. De oefeningen vonden plaats op een tijdstip dat de spanningen tussen Griekenland en Turkije opliepen na de deelname van Griekse troepen aan legeroefeningen op Cyprus in oktober.

De Toros-97-oefeningen, waaraan eenheden van de landmacht, de luchtmacht en de marine van Turkije deelnamen, werden bijgewoond door de Turkse minister van defensie Ismet Sezgin en de commandant van de grondstrijdkrachten, generaal Huseyin Kivrikoglu. Een woordvoerder van de Cyprische regering veroordeelde de oefeningen. Op 3 november zei hij in een interview met CyBC dat de militaire oefeningen aantoonden dat de omstreden aankoop van Russische S-300-raketten door de regering wel degelijk gegrond was (zie pag. 298/1 e.v.-'97 en boven).

Nieuwe politieke partij in TRNC

Op 18 november werd in de TRNC een nieuwe Turks-Cyprische politieke partij opgericht, de Nationale Wedergeboortepartij (UDP). Tijdelijk leider van de partij werd Enver Emin.

Mustafa Erbilen, voorzitter van het oprichtingscomité van de UDP, zei dat de partij zich ten doel stelde 'de bevolking rust en voorspoed te brengen.' Hij zei dat er in december een UDP-congres zou plaatsvinden en dat Emin tot die tijd voorlopig partijleider zou zijn.

DEKO STAPT UIT REGERING

De vijf ministers van de Democratische Partij (DEKO)in de centrumrechtse coalitieregering - waarvan ook de Democratische Concentratie (DISY)deel uitmaakte - boden op 5 november hun ontslag aan aan president Klerides. Het centrale comité van de DEKO had op 4 november besloten uit de coalitie te stappen, nadat het een daartoe strekkend voorstel van het dagelijks bestuur van de partij unaniem had aanvaard.

DEKO-leider Spyros Kyprianou, die zich kandidaat had gesteld voor de in februari 1998 te houden presidentsverkiezingen, had naar verluidt besloten met de coalitie te breken als reactie op de aankondiging door Klerides dat hij zich eveneens kandidaat zou stellen voor de presidentsverkiezingen. De DISY-DEKO-regering was aan het bewind sinds februari 1993 (zie pag. 366/3-'93).

De volgende vijf ministers stapten uit de regering: Constandinos Michaelides (binnenlandse zaken). Kyriakos Christofi (handel, industrie en toerisme), Konstandinos Petrides (landbouw. natuurlijke hulpbronnen en milieu), Konstandinos Iliadhis (defensie) en Andreas Mousioutas (arbeid en sociale zekerheid). Klerides aanvaardde hun ontslag formeel op 10 november. Twee dagen later wees hij vijf opvolgers aan, allen partijloze ambtenaren of personen uit de zakenwereld.
De nieuwe ministers waren:

Binnenlandse zaken - Georgios Stavrinakis; defensie - Andreas Charalambides; arbeid en sociale zekerheid - Efstathios Papadakis: handel. industrie en toerisme - Michael Michaelides; landbouw. natuurlijke hulpbronnen en milieu - Andreas Mantovanis.

(Vor.ber.pag. 296/1 e.v.-1997)

DUITSLAND

PLAN VOOR HERWAARDERING GOUDRESERVES INGETROKKEN. PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1998. HERZIENING BELASTINGSTELSEL AFGEWEZEN EN UITGESTELD. SPANNING BINNEN REGERINGSCOALITIE. AKKOORD OVER FINANCIERING OOSTELIJKE DEELSTATEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 3 juni 1997 trok de Duitse regering haar omstreden plan in om de nationale goud- en deviezenreserves te gebruiken om het overheidstekort terug te dringen en Duitsland in staat te stellen te voldoen aan de criteria voor deelname aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU), waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd (zie pag. 506/3 e.v.-'97). Het plan was gestuit op verzet van zowel de oppositiepartijen als de Bundesbank (centrale bank), omdat het betekende dat afstand werd genomen van een gezond monetair beleid en omdat het dreigde de onafhankelijkheid van de Bundesbank in gevaar te brengen.

Op 3 juni verklaarden functionarissen van het ministerie van financiën dat de regering en de Bundesbank waren overeengekomen de herwaardering van de reserves te laten doorgaan, maar dat de boekwinst pas na 1998 zou worden overgemaakt aan de regering, te laat om Duitsland in staat te stellen zich te kwalificeren voor de EMU.

Ondanks het besluit van de regering om het plan in te trekken, diende de Sociaal-Democratische Partij (SPD) een motie van wantrouwen in tegen minister van financiën Theo Waigel in de Bondsdag, de Tweede Kamer van het parlement (zie pag. 507/1-'97). Hoewel de fel bekritiseerde Waigel de motie overleefde met een marge van zeventien stemmen (328 tegen 311), waren velen van mening dat de regering ernstige averij had opgelopen door de hele affaire. De fractievoorzitter van de SDP in de Bondsdag, Rudolf Scharping, verklaarde dat 'wij getuige zijn van het einde van het tijdperk-Kohl', terwijl uit opiniepeilingen bleek dat een op de twee kiezers wilde dat Waigel zou aftreden.

Bondskanselier Helmut Kohl wendde al zijn invloed aan om Waigel te steunen en viel heftig uit naar de oppositie. Hij verklaarde nadrukkelijk dat Duitsland 'al het mogelijke' zou doen om te voldoen aan het tijdschema en de criteria van het Verdrag van Maastricht, en waarschuwde dat uitstel een enorm effect zou hebben op de financiële markten.

Waigel verschafte geen nieuwe bijzonderheden over de wijze waarop hij in het lopende belastingjaar het gat van DM 18 mrd in de begroting wilde dichten ($ 1 = DM 1.74 op 27 juni 1997). Hij maakte wel bekend dat voor uitgaven boven de DM 1 mln zijn uitdrukkelijke toestemming zouzijnvereist.

Begrotingsproblemen

Op 6 juni namen de begrotingsproblemen van de regering toe, toen uit de werkloosheidscijfers voor mei bleek dat het aantal werkzoekenden onverwacht sterk was gestegen met 56.000, waardoor het voor seizoensinvloeden gecorrigeerde werkloosheidscijfer uitkwam op 4,36 mln, een nieuw naoorlogs record. Dit cijfer bedroeg in mei 11,4 procent van de beroepsbevolking tegenover 11,2 procent in april. Volgens deskundigen leidde een stijging van de werkloosheid met 100.000 op het totale aantal werklozen per jaar tot een toename van het begrotingstekort met ongeveer DM 3.3 mrd (bijna 0,1 procent van het BBP).

Op 25 juni liet Waigel weten dat met de federale begroting voor 1998 daadwerkelijk het mes zou worden gezet in bijna alle bestedingsplannen van de ministeries. Hij beloofde het begrotingstekort in 1998 te beperken tot DM 58 mrd, precies DM 2 mrd meer dan eerder was gepland. Hierdoor zou de begroting, die medio juli door de regering zou moeten worden goedgekeurd, in overeenstemming kunnen zijn met de grondwet, waarin werd bepaald dat nieuwe leningen het bedrag dat was besteed aan investeringen, niet zouden mogen overschrijden.

De reputatie van de regering wat betreft haar deskundigheid op economisch gebied liep eind juni een nieuwe deuk op tijdens de verdere behandeling door de Bondsdag van het wetsvoorstel om in 1998 het belastingstelsel te herzien. Bij de afsluiting van de behandeling van het wetsvoorstel op 26 juni besloten de Christen-Democraten en hun partners in de regeringscoalitie, de Beierse Christelijk-Sociale Unie en de Vrije Democraten, dat het bedrijfsleven bijna alle kosten (DM 7 mrd) van de beloofde verlaging (van 7,5 procent naar 5,5 procent) van de solidariteitsheffing in 1998 voor haar rekening zou moeten nemen; dit zou bereikt worden door de bedrijven een minder genereuze belastingverlaging toe te kennen dan hun in eerste instantie was toegezegd (zie 503/1 e.v.-'97). Het besluit wekte de woede van de Federatie van Duitse Bedrijven, die waarschuwde dat dit zou leiden tot meer belemmeringen voor buitenlandse investeringen in Duitsland alsmede banenverlies en de verplaatsing van Duitse bedrijven naar het buitenland. Commentatoren merkten op dat de belastingherziening waarschijnlijk op verzet zou stuiten in de Bondsraad (Eerste Kamer), waar de oppositie de meerderheid had.

Op 26 juni maakte de regering bekend eerder dan verwacht afstand te zullen doen van haar meerderheidsbelang in het telecommunicatiebedrijf Deutsche Telekom, waardoor zij in de volgende twee jaar ongeveer DM 25 mrd in het laatje zou krijgen. De regering deelde

mee dat zij 23 procent van de aandelen in het bedrijf zou verkopen aan de staatsontwikkelingsbank Kreditanstalt fur Wiederaufbau, De transactie vond plaats minder dan een jaar na de gedeeltelijke privatisering van Deutsche Telekom, waarbij 74 procent van de aandelen in het bedrijf in handen van de staat was gebleven.

Presentatie van begroting voor 1998. Herziening van belastingstelsel afgewezen

Op 11 juli gaf de regering haar goedkeuring aan de plannen van minister van financiën Waigel voor de ontwerpbegroting voor 1998 en een aanvullende begroting voor 1997.

Waigel benadrukte dat Duitsland zich zou kwalificeren voor de derde fase van de EMU. Hij zei dat de nieuwe leningen in 1997 naar verwachting DM 71,2 mrd zouden bedragen ($ 1 = DM 1,84 op 25 juli 1997), ongeveer DM 17,9 mrd meer dan eerder was goedgekeurd. Ook wees hij erop dat de regering het parlement steun zou vragen voor een verklaring dat de Duitse economie 'uit evenwicht' was als gevolg van de werkloosheid (zie boven). Hierdoor zou de regering de in de grondwet vastgelegde eis kunnen omzeilen dat de leningen van de federale overheid niet hoger zouden mogen zijn dan het bedrag dat werd uitgegeven aan investeringen.

In zijn ontwerpbegroting voor 1992 verwachtte Waigel dat het begrotingstekort zou dalen tot DM 57.8 mrd. De totale uitgaven zouden DM 461 mrd bedragen tegenover de DM 458,6 mrd, die nu voor 1997 werd verwacht. Volgens Waigel zou het begrotingstekort in 1992 'duidelijk onder' de bovengrens van 3 procent van het BBP. de EMU-tekortnorm, uitkomen en zou de snellere econoinische groei van 2.73 procent bijdragen aan de bestrijding van de werkloosheid. Zowel de herziene begroting voor 1997 als die voor 1998 ging uit van bezuinigingen op de overheidsuitgaven en van hogere opbrengsten uit privatiseringen, die naar verwachting in 1997 DM 12,7 mrd en in 1992 DM 19,7 mrd zouden bedragen. voornamelijk als gevolg van de verkoop van aandelen in het telecommunicatiebedrijf Deutsche Telekom (zie boven). Waigel maakte verder plannen bekend om Duitslands oliereserves te verkopen: naar verwachting zou dit DM 1,4 mrd in het laatje brengen.

De begroting voor 1998 was gebaseerd op de veronderstelling dat de omstreden belastingherziening van de regering zou worden goedgekeurd (zie boven). Eind juli leken bondskanselier Kohls ambitieuze plannen om de belastingen over twee jaar met DM 30 mrd te verlagen echter schipbreuk te hebben geleden.

Hoewel de Bondsdag de belastinghervormingen eind juni had goedgekeurd, had de Bondsraad ze op 4 juli afgewezen. De SPD noemde de plannen - die onder meer een verlaging behelsden van het hoogste en laagste tarief van de inkomstenbelasting van respectievelijk 53 en 26 procent tot respectievelijk 39 en 15 procent en een verlaging van de vennootschapsbelasting van 47 tot 35 procent - 'fiscaal ondeugdelijk, sociaal onevenwichtig en in economisch opzicht een misslag'. Een parlementaire bemiddelingscommissie kreeg daarop opdracht een compromis tot stand te brengen tussen de standpunten van de regeringscoalitie en de oppositie. Op 30 juli gaven de onderhandelaars toe dat er geen hoog op een oplossing voor het meningsverschil was ondanks een aanbod van de regering haar economische programma af te zwakken. Zij verklaarden dat twee dagen van inleidende besprekingen geen basis voor een akkoord tussen de regering en de oppositie hadden opgeleverd. Hoewel de regering meedeelde dat zij na het zomerreces opnieuw zou proberen een akkoord over de herziening van het belastingstelsel te bereiken, waren veel waarnemers van mening dat dit waarschijnlijk niet zou lukken vóór de parlementsverkiezingen van september 1998.

Een aantal kopstukken uit het bedrijfsleven reageerde woedend op het uitblijven van een akkoord over de belastingherziening en uitten kritiek op zowel Kohl en Waigel als op de SPD. Het Verbond van Duitse Industriëlen verklaarde dat 'een uitgelezen kans om Duitsland gezond en concurrerend te maken' was 'verprutst'. De voorzitter van Porsche, Wendelin Wiedeking, noemde de belastingherziening 'een farce' en zei dat Waigels fiscale en financiële beleid hem zijn geloofwaardigheid had gekost. De voorzitter van de Duitse Kamers van Koophandel, Hans Peter Stihl, beschuldigde de SPD ervan 'Duitsland te degraderen naar de laagste divisie'.

Spanning binnen regeringscoalitie

In augustus moest bondskanselier Helmut Kohl zijn jaarlijkse vakantie in Oostenrijk onderbreken om geruchten uit de wereld te helpen dat hij een aantal ministers wilde ontslaan teneinde zijn kansen op een nieuwe ambtsperiode te verbeteren. Speculaties hierover waren aangewakkerd door een onverwachte oproep van minister van financiën Theo Waigel om de regering te reorganiseren.

Op 10-11 augustus verschenen in verscheidene kranten interviews waarin Waigel er bij Kohl op aandrong de regering te ontdoen van 'dood hout', alvorens van start te gaan met de campagne voor de parlementsverkiezingen van 1998. In een interview in het weekblad *Der* Spiegel suggereerde Waigel dat sommige ministers alleen maar hun tijd uitzaten. Hij zei dat 'als een minister wil opstappen. maar toch nog een jaar wil aanblijven tot de verkiezingen, iemand tegen hem moet zeggen: vriend, dat zou leuk geweest zijn. maar wij moeten nu een nieuwe ploeg vormen'. Waigel merkte tevens op dat zijn partij. de Beierse Christelijke Sociale Unie (CSU),door de opheffing van het ministerie van post en telecommunicatie eind 1997 (zie boven) als gevolg van de privatisering van deze sector, een portefeuille zou kwijtraken.

De Duitse ministers (v.l.n.r.) Theo Waigel (financiën).Norbert Blüm (arbeid)en Günter Rexrodt (economische zaken) tijdens eenbegrotingsdebat in de Bondsdag op 11 september 1997.
Foto EPA

Kohl reageerde snel en ondubbelzinnig op de lawine van speculaties die volgde op de uitlatingen van Waigel. Op 11 augustus verklaarde Kohls woordvoerder Herbert Schmuiiing dat 'een herschikking op dit ogenblik niet wordt overwogen'. Op i 4 augustus sloot Kohl zelf in een televisie-interview een wijziging in de samenstelling van de regering uit.

Pogingen om speculaties de kop in te drukken werden echter gedwarsboomd, toen Waigel op 20 augustus eveneens onverwachts bekendmaakte dat hij na de verkiezingen van 1998 een andere portefeuille wilde bekleden. Waigel, Duitslands langst zittende minister van financiën, zei dat hij tegen de tijd dat de verkiezingen werden gehouden deze functie bijna tien jaar zou hebben vervuld en dat 'dit genoeg was ... meer dan iemand van mij had kunnen verwachten'. Het was algemeen bekend dat Waigel al lange tijd de portefeuille van buitenlandse zaken ambieerde, die sinds 1982 in handen van de Vrije Democratische Partij (FDP) was. Zijn uitlatingen stuitten op kritiek bij de FDP, die hem ervan beschuldigde onnodig tweedracht binnen de regering te zaaien en die er geen doekjes om wond dat zij de portefeuille voor buitenlandse zaken niet zou afstaan. Voormalig FDP-minister van justitie Sabine Leutheusser-Schnarrenberger verklaarde dat Waigel 'niet meer hoefde te rekenen op enig vertrouwen', nu hij 'zo'n amateuristische opmerking' had gemaakt.

Bij terugkeer in Bonn op 26 augustus probeerde Kohl zijn gezag weer te doen gelden. In een interview met *Bild* uitte hij kritiek op Waigel en zei hij dat het 'volledig overbodig' was te spreken over een herschikking en dat dit 'bijzonder schadelijk' was voor de coalitie. Kohl benadrukte dat de kwestie niet ter sprake zou komen tijdens een belangrijke beleidsvergadering van de Christen-Democratische Unie (CDU) en de CSU, die op 4 september zou plaatsvinden. Hoewel de CSU zijn standpunt deelde, zei CSU-secretaris-generaal Bernd Protzner dat beide partijen moesten 'opschieten' met de portefeuilleverdeling en de formulering van het beleid om de kansen van de regering op een verkiezingsoverwinning te verbeteren. CSU-vice-voorzitter Ingo Friedrich zei eveneens dat de taken in de regering zouden moeten worden gewijzigd na de opheffing van het ministerie van post en telecommunicatie.

Uitzicht op nieuwe compromissen over belastinghervorming

In een poging de impasse over de voorgestelde hervorming van het belastingstelsel te doorbreken, gaf Kohl in augustus te kennen dat hij bereid was zijn omstreden plan om de belastingen vanaf 1999 jaarlijks met DM 30 mrd (\$ 1 = DM 1,8173 op 22 augustus 1997) te verminderen, af te zwakken (zie boven).

Op 5 augustus riep de regering de Bondsdag terug van het zomerreces voor een speciale vergadering over een herzien hervormingsplan. Het belangrijkste onderdeel daarvan was een verlaging van de solidariteitsheffing (de belasting die bovenop de inkomsten- en vennootschapsbelasting kwam om de integratie en wederopbouw van het voormalige Oost-Duitsland te financieren) van 7,5 procent tot 5,5 procent, die in 1998 zou ingaan (zie pag. 503/1 e.v.-'97 en boven).

In een tv-interview op 14 augustus gaf Kohl aan dat er ruimte was voor verdere compromissen over de belastinghervormingen. 'Als wij niet alles meteen kunnen uitvoeren, laten wij dan tenminste een deel uitvoeren, zodat het land een toekomstperspectief heeft'. aldus Kohl op het televisiestation ZDF.

Belastingherziening uitgesteld

Op 26 september gaf de regering haar plannen op om nog voor de parlementsverkiezingen in september 1998 een ingrijpende belastinghervorming door te voeren, nadat besprekingen met de oppositie over een mogelijk compromis in deze kwestie warenmislukt (zie boven).

Minister van financiën Theo Waigel beschuldigde de oppositie ervan de kans weg te gooien op een snellere groei, hogere investeringen. lagere werkeloosheid en een rechtvaardiger belastingstelsel. Hij zei dat de plannen. waarbij het hoogste en laagste belastingtarief zouden worden verlaagd van respectievelijk 53 en 25,9 procent tot 39 en 25 procent, nu een onderdeel zouden vormen van de verkiezingscampagne van de regering en bij haar volgende regeerperiode opnieuw zouden worden voorgelegd aan het parlement. Ondertussen, zei hij, zou de regering vaart zetten achter haar plannen voor de verlaging van de zogenaamde solidariteitsheffing (de belasting bovenop de inkomsten- en vennootschapsbelasting om de herintegratie en wederopbouw van het voormalige Oost-Duitsland te financieren) van 7,5 tot 5,5 procent in januari (zie boven).

De voorzitter van de federale associatie van buitenlandse bedrijven en groothandelsfirma's, Michael Fuchs, noemde het onvermogen van beide partijen om overeenstemming te bereiken over het hervormingspakket een 'ramp voor Duitsland als bedrijfslocatie'.

Akkoord over financiering oostelijke deelstaten

De bondsregering en de regeringen van de oostelijke Länder (deelstaten) legden op 1 september een conflict bij over een gezamenlijk financieringsprogramma, dat de goedkeuring van de federale begroting voor 1998 in de weg had kunnen staan (zie boven).

Het akkoord werd bereikt tijdens een bijeenkomst van de ministers van economische zaken van de oostelijke deelstaten en de federale minister van economische zaken Günter Rexrodt in Dusseldorf. De oostelijke deelstaten gingen akkoord met het intrekken van DM 200 mln (\$ 1 = DM 1,76 op 26 september 1997) aan steun en het opschorten van betalingen, waarmee een tekort van DM 709 mln aan federale bijdragen voor 1997 en 1998 voor een gezamenlijk subsidieprogramma voor Oost-Duitsland moest worden aangevuld. De bondsregering beloofde op haar beurt dat zij in de begroting voor 1998 een bedrag van DM 200 mln en in 1999-2001 een bedrag van DM 309 mln zou reserveren voor de financiering van investeringen krachtens het Gezainenlijk Initiatief voor de Verbetering van de Regionale Economische Structuur in het oosten van Duitsland. Toen in augustus voor het eerst duidelijk was geworden dat de bondsregering financieel in gebreke zou blijven, hadden parlementsleden uit Oost-Duitsland gedreigd de begroting in de Bondsdag te blokkeren.

Maatregelen om te voldoen aan begrotingscriteria EMU

Minister van financiën Theo Waigel lanceerde op 11 november een noodplan om ervoor te zorgen dat Duitslands begroting zou voldoen aan de tekortnorm voor toetreding tot de EMU.

Waigel reageerde daarmee op de publicatie enkele uren daarvoor van een rapport van een onafhankelijke commissie van regeringsadviseurs waarin voorspeld werd dat de totale belastinginkomsten in 1997 DM 17,3 mrd (\$ 1 = DM 1,7308 op 14 november 1997) lager zouden uitvallen dan was verwacht en in 1998 zelfs DM 22,4 mrd beneden de ramingen voor dat jaar zouden blijven (voor rapport over mei, zie pag. 507/1-'97). Het tekort werd toegeschreven aan de tegenvallende economische groei die in de eerste helft van 1997 was achtergebleven bij de verwachtingen, en dientengevolge aan de onverwachts hogere overheidsuitgaven die de stijging van de werkloosheid met zich meebracht. (Op 5 november werden voor seizoeninvloeden gecorrigeerde cijfers over oktober gepubliceerd. waaruit bleek dat het

aantal werklozen meer dan 4,5 mln bedroeg, een stijging met 423 500 sinds september)

Waigel stond erop dat de federale regering in 1997 niet meer zou lenen dan de gepiande DM 71,2 mrd en daarmee dus onder de EMU-tekortnorm van 3 procent van het BBP zou blijven. Hij zei dat het tekort zou worden aangevuld door een herschikking van de DM 6 mrd die de federale regering had gereserveerd om de Oost-Duitse schuldenlast te verminderen en dooi een rentevoet-ruiltransactie tussen de regering en banken. In hun op 13 november gepubliceerde jaarrapport voorspelden economische adviseurs van de regering echter dat het begrotingstekort zou uitkomen op 3.1 procent van het BBP, maar ze vertrouwden erop dat de EMU zoals gepland op 1 januari 1999 van start zou. gaan.

Nieuwe pogingen om onderhandelingen over belastingen te hervatten

Op *26* november ondernam Waigel een poging het vastgelopen regeringsprogramma om het pensioen- en belastingstelsel te herzien nieuw leven in te blazen (zie boven). Hij verklaarde dat binnen 24 uur een akkoord kon worden bereikt dat zou leiden tot een 'stroom van investeringen'.

Hij deed een beroep op de oppositionele SPD. die haar meerderheid in de Bondsraad had gebruikt om de hervormingsvoorstellen van de regering tegen te houden, met de regering een 'contract voor de toekomst' te sluiten dat Duitsland investeringen. know-how en banen zou opleveren. Waigel voerde het woord op de eerste dag van een vier dagen durend debat in de Bondsdag over de herziene federale begroting voor 1997 en de begrotingsplannen van de regering voor 1998. Waigel liet weten bereid te zijn te praten over voorstellen die zouden leiden tot een netto belastingverlaging van DM 7-8 mrd in plaats van de aanvankelijk in januari voorgestelde belastingverlaging van DM 30 mrd per jaar (zie pag. 503/1 e.v.-'9'7). Ook sprak hij zich uit voor een eenmalige verhoging met 1 procent (tot 16 procent) van het standaard BTW-tarief. Deze maatregel zou Duitslands op het loonbelastingstelsel gebaseerde staatspensioenen helpen financieren en een impopulaire verhoging van de pensioenpremies tot 21 procent van het brutoloon voorkomen.

Joachim Poss. een financiële woordvoerder van de SPD. zei dat Waigels toespraak liet zien dat hij het contact met de werkelijkheid kwijt was. terwijl een andere financieel expert van de SPD, Karl Diller. Waigel en kanselier Helmut Kohl ervan beschuldigde een failliet beleid te voeren dat het land in een crisis had gestort.

Overeenstemming binnen regering over solidariteitsheffing

De coalitieregering kwam op 2 oktober overeen de impopulaire 'solidariteitsheffing' met *2* procentpunten te verlagen.

De centrumrechtse regering werd het eens over een pakket waarmee de heffing zou worden verlaagd van 7,5 naar 5,5 procent. Dit pakket zou worden gefinancierd door de terugbetalingen aan het 'aflossingsfonds voor historische lasten' met DM 5 mrd te verminderen. Dit speciale federale fonds stond garant voor de schulden van het voormalige Oost-Duitsland. Nog eens DM 1,3 mrd zou worden bijeengebracht door middel van verkoop van bezittingen.

Regeringswijziging

Kanselier Kohl maakte op 18 november bekend dat Eduard Oswald van de CSU per 1 januari 1998 Klaus Töpfer van de CDU zou opvolgen als minister van bouw, ruimtelijke ordening, huisvesting en stadsontwikkeling.

Töpfer had eerder bekendgemaakt dat hij directeur van het VN-Milieuprogramma zou worden. Dat betekende dat de CSU vier regeringsposten behield na de op stapel staande opheffing van het ministerie van post en telecommunicatie dat in handen was van de partij (zieboven).

Voormalig Oost-Duits staatshoofd veroordeeld

Egon Krenz, staatshoofd van Oost-Duitsland in 1989 (zie pag. 673/1 e.v.-'89), werd op 25 augustus veroordeeld tot zeseneenhalf jaar gevangenisstraf voor zijn rol bij het doodschieten van Oost-Duitse burgers die over de Berlijnse Muur probeerden te vluchten (vooraanklachten tegen Krenz in maart 1995, zie pag. 389/1-'95).

De 60-jarige Krenz en twee andere oudleden van het politburo van de voormalige Oost-Duitse Socialistische Eenheidspartij (SED) werden schuldig bevonden aan vier gevallen van doodslag. Günter Schabowski (68) en Gunter Kleiber (65) kregen elk drie jaar gevangenisstraf. Zij bleven echter hangende hun hoger beroep op vrije voeten. Krenz werd echter onmiddellijk in hechtenis genomen, hetgeen tot tumultueuze taferelen in het gerechtsgebouw leidde. Hoewel volgens de Duitse wet een vonnis pas rechtsgeldig was nadat beslist was over het hoger beroep, besloten de autoriteiten hem vast te zetten. omdat er volgens hen gegronde vrees bestond dat hij zou proberen naar het buitenland te ontkomen.

Volgens de rechtbank in Berlijn had Krenz weliswaar niet zelf de dodelijke schoten op de vluchtelingen afgevuurd, maar was hij verantwoordelijk geweest voor het schietbevel dat hen het leven had gekost. Krenz betoogde dat hij 'geen bloeddorstig monster was dat opdracht gaf om mensen te doden of dat zelfs tolereerde' en dat zijn regering slechts de orders uit de Souljet-Unie opvolgde. Hij zei dat 'de zegevierende staat wraak uitoefende op vertegen oordigers van de verslagen staat'.

Krenz ging op 26 augustus in beroep tegen het vonnis en zwoer de strijd voort te zetten tot voor het Europese Hof van Justitie. Tegelijkertijd maakte het openbaar ministerie formeel bezwaar tegen het vonnis, omdat het te mild zou zijn.

Hangende zijn beroep werd Krenz op 11 september op vrije voeten gesteld. Zijn advocaten hadden met succes betoogd dat er geen reden was aan te nemen dat Krenz zou proberen te vluchten, aangezien hij tijdens de achttien maanden van zijn proces nooit verstek had laten gaan.

Topfunctionaris Dresdner Bank treedt af

Op 16 september trad Wolfgang Röller af als voorzitter van de raad van commissarissen van de Dresdner Bank, de op een na grootste bank van Duitsland, na beschuldigingen dat hij belastingen had proberen te ontduiken door geld op Zwitserse rekeningen te zetten. Als voormalig voorzitter van de raad van bestuur van de bank was Röller een vooraanstaand lid van de financiële gemeenschap in het land en genoot hij aanzienlijke invloed binnen de regering-Kohl.

Aantijgingen van geweld bij politie en militairen

De mensenrechtenorganisatie Amnesty International (AI) publiceerde op **3** juli een rapport waarin melding werd gemaakt van een 'zorgwekkend patroon' van geweld bij de Duitse politie. Volgens de organisatie lieten politiefunctionarissen zich vaak leiden door racistische motieven en waren er sinds het vorige rapport in 1995 ruim veertig nieuwe gevallen van hardhandig politie-optreden geweest. Deze trend leek de in 1995 getrokken conclusie te bevestigen dat gevallen van politiegeweld geen 'op zichzelf staande incidenten' waren, maar pasten in 'een duidelijk patroon van gewelddadig optreden'.

Op *6* juli beloofde minister van defensie Volker Ruhe de soldaten te straffen die betrokken waren geweest bij schijnexecuties en -verkrachtingen op een zelf-

De eerste gekozen burgemeester van Hamburg, Ortwin Runde van de SPD (r),en Krista Sager van de Groenen/Alternatieven schudden elkaar op 3 november 1997 de hand na de succesvolle afronding van hun coalitiebesprekingen voor de deelstaatregering van Hamburg. Foto EPA

gemaakte videofilm. Die dag had de krant ***Bild*** am Sonntag schokkende beelden uit deze film, die in april 1996 was gemaakt in een militair opleidingskamp, gepubliceerd. Later werd de band op de televisie vertoond.

Arrestatie neonazi's

Op 17 augustus arresteerde de politie ruim honderd personen die op weg zouden zijn naar bijeenkomsten in heel Duitsland ter gelegenheid van de tiende herdenking van de sterfdag van nazileider Rudolf Hess (zie pag. 846/1 e.v.-'87). Op 14 augustus was een verbod afgekondigd op bijeenkomsten en demonstraties ter nagedachtenis van Adolf Hitlers plaatsvervanger

Oud-nazigeneraal overleden

Op 6 oktober overleed op 85-jarige leeftijd de voormalige nazigeneraal Otto Ernst Remer. Als majoor van een Berlijns elitebataljon had Remer een hoofdrol gespeeld bij de verhindering van een couppoging tegen Adolf Hitler in 1944, die door Klaus Philip Schenk von Stauffenberg werd geleid. Remer was in 1994 van Duitsland naar Spanje verhuisd nadat hij schuldig was bevonden aan het aanzetten tot rassenhaat en het in het openbaar ontkennen van het bestaan van de gaskamers in Auschwitz.

Proces over Berlijnse discotheek begonnen

Op 18 november begon in Berlijn het proces tegen vijf personen (drie Duitsers, een Libiër en een Palestijn), die werden verdacht van medeplichtigheid aan een bomaanslag op een Berlijnse discotheek op 5 april 1986. De aanslag had geleid tot Amerikaanse bombardementen op Libië (zie pag. 614/2 e.v.-'86). Volgens waarnemers zou het openbaar ministerie proberen te bewijzen dat het regime van de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi opdracht had gegeven tot de aanslag, en zou het bewijsmateriaal uit de archieven van de voormalige Oost-Duitse geheime politie, de Stasi, presenteren om deze bewering te staven.

Maatregelen tegen Scientology-kerk

Op 6 juni maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend in het hele land de handel en wandel van de Scientology-kerk in het oog te zullen laten houden door veiligheidsdiensten op federaal en op deelstaatniveau, omdat er voldoende verdenking bestond dat de sekte anti-democratische doelstellingen had. De organisatie verklaarde in beroep te zullen gaan tegen het besluit.

In januari had het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken Duitsland ervan beschuldigd een 'treiter- en intimidatiecampagne' te voeren tegen de Scientology-kerk (zie pag. 507/3 e.v.-'97).

DEELSTAATVERKIEZINGEN HAMBURG

De hoop van Helmut Kohl op een vijfde ambtstermijn als bondskanselier werd op 21 september vergroot, toen de oppositionele SPD en haar coalitiepartner Statt een vernederende nederlaag leden bij de deelstaatverkiezingen in Hamburg, een van de traditionele SPD-bolwerken.

Hoewel de SPD uit de verkiezingen te voorschijn kwam als de grootste partij in het deelstaatparlement en ook naar verwachting de belangrijkste partij in de regionale regering zou blijven, behaalde zij haar slechtste resultaten sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog. De bedroevende uitslag was voor SPD-burgemeester Henning Voscherau aanleiding om af te treden (voor zijn aantreden op 8 juni 1988, zie pag. 396/1-'88). Hij zei dat hij zich afgewezen voelde door de kiezers en erkende dat de SPD niet was geslaagd in haar 'verkiezingsdoelen (...) en de uitslag is bitter'. Voscherau, die was getipt als minister van financiën in een mogelijk toekomstige SPD-bondsregering, had orde en gezag centraal gesteld in zijn campagne en had racistische stemmen proberen te werven door te verklaren dat 'buitenlanders' verantwoordelijk waren voor de toenemende criminaliteit. Veel waarnemers waren van mening dat de SPD met dit standpunt de extreem-rechtse Duitse Volksunie (DVU)in de kaart had gespeeld, hoewel deze partij driehonderd stemmen te kort kwam voor haar eerste zetels in het deelstaatparlement. Kohls CDU, de traditionele partij van orde en gezag, behaalde een stemmenwinst van ruim vijf procent.

CDU-CONGRES

Van 12-15 oktober hield de CDU van bondskanselier Helmut Kohl in Leipzig haar jaarlijkse partijvergadering. In een toespraak zei Kohl dat de CDU bij de verkiezingen in september 1998 een van de zwaarste campagnes uit haar bestaan zou moeten voeren. Kohl benadrukte de noodzaak de eenheid in de partij te bewaren en verklaarde dat het zijn 'plicht' was zich herkiesbaar te stellen voor een vijfde ambtstermijn, waarmee hij een record zou vestigen.

Kohl had in april een einde gemaakt aan de speculaties over zijn toekomst door bekend te maken dat hij van plan was zich herkiesbaar te stellen (zie pag. 505/3 e.v.-'97). Dit leidde tot gemengde reacties binnen de CDU, waarbij de jongere partijleden, althans in besloten kring. de opvatting ventileerden dat hij uit electoraal oogpunt eerder een risicofactor dan een troef zou zijn, vooral omdat hij er niet in was ge-

Uitslag deelstaatverkiezingen Hamburg

Partij	Stemmenpercentage *m* 1997	Stemmenpercentage in 1993	Zetelaantal	
Sociaal-Democratische Partij (SPD)	36,2	40,4	54	(-4)
Christen-Democratische Unie (CDU)	30,7	25,1	46	(+10)
Groenen	13,9	13,5	21	(+2)
Statt	*3.8*	3,6	0	(-8)
Vrije Democratische Partij (FDP)	3,5	4.2	0	
Duitse Volksunie (DVU)	4,97	2,8	0	
Overige partijen	6,93	8,4	0	
Totaal	100,00	100,00	121	

Bondskanselier Helmut Kohl (l.) en CDU/CSU-fractievoorzitter Wolfgang Schauble op de slotdag van het CDU-partijcongres in Leipzig op 15 oktober 1997. *Foto EPA*

slaagd zijn omstreden belastinghervormingen er door te drukken (zie boven). In de dagen direct voor het begin van het CDU-congres uitte Klaus Escher, leider van de CDU-jongerenafdeling. in het openbaar kritiek op Kohl. Escher stelde dat het tijd was voor een 'verjonging van de partijtop' en dat Kohl een sta-in-de-weg was voor de dringend noodzakelijke hervormingen, en hij vroeg hem af te treden vóór de verkiezingen in september 1998

In zijn thematoespraak tot het congres op 13 oktober lanceerde Kohl een nauw verholen aanval op de zogenaamde 'jonge honden' en stelde: 'Er wacht ons een moeilijke weg en ik verwacht dat iedereen in onze partij zijn steentje bijdraagt'. Escher distantieerde zich schielijk van zijn opmerkingen van een week eerder en zei deze te 'betreuren'. Twee andere partijdissidenten, Peter Muller; CDU-voorzitter in de deelstaat Saarland, en Christian Wulff, een vooraanstaand lid van de CDU-jongerenafdeling, haastten zich eveneens de kandidatuur van Kohl te ondersteunen.

Op 14 oktober schetste de 55-jarige Wolfgang Schauble. fractieleider van de CDU en haar Beierse zusterpartij CSU. de toekomstvisie van de CDU. Schauble zei dat Duitsland moeite had concurrerend te bliiven in een wereldomvattende economie. omdat de mensen waren gaan leunen op de regering en de verzorgingsstaat. Hij vroeg de partij ook de Duitsers de verzekering te geven dat de beoogde Europese munt (de euro) net zo hard zou worden als de Duitse mark. die in januari 1999 zou worden vervangen door de euro. Hij beloofde dat de CDU verdere hervormingen van het sociale-zekerheidsstelsel en nieuwe maatregelen ter verbetering van de toegang tot risicodragend kapitaal voor kleine ondernemingen zou introduceren. Verder benadrukte hij dat de CDU zich bleef inzetten voor haar ambitieuze plannen om de inkomstenbelastingen devennootschapsbelasting te verlagen.

Na het einde van het congres maakte Kohl op 15 oktober voor het eerst in vijftien jaar een opmerking over zijn opvolging, waarbij hij zei Schauble als zijn meest waarschijnlijke opvolger te beschouwen. 'Iedereen weet dat ik graag zou zien dat Wolfgang Schauble ooit bondskanselier wordt', zei hij in een televisie-interview. De in hoog aanzien staande Schauble, die zich een rolstoel moest voortbewegen na een moordaanslag in 1990 (zie pag. 7/2-'91), was twaalf jaar jonger dan Kohl. Hij werd door de SPD beschouwd als een geduchte tegenstander en veel ontevreden CDU-leden meenden dat de partij onder zijn leiderschap een grotere kans zou hebben om aan de macht te blijven.

(Vor.ber.pag. 502/3 e.v.-1997)

OOSTENRIJK

KLIMA GEKOZEN TOT VOORZITTER SPO

Tijdens een partijcongres in Linz op 9 april 1997 werd kanselier Viktor Klima gekozen tot voorzitter van de Sociaal-Democratische Partij van Oostenrijk (SPO). Klima kreeg 90,2 procent van de stemmen van de gedelegeerden. Hij nam het voorzitterschap over van Franz Vranitzky, die hij in januari was opgevolgd als kanselier (zie pag. 232/1 e.v.-'97).

ONTWIKKELINGEN BIJ DE STRIJDKRACHTEN

Op 18 april nam de Nationalrat (Tweede Kamer van de Federale Assemblee) de Wet inzake Troepenleveringen aan. Krachtens deze wet mochten Oostenrijkse militairen deelnemen aan internationale vredesoperaties, humanitaire missies en hulpacties bij rampen. Minister van defensie Werner Fasslabend verklaarde dat de nieuwe wei de regering in staat zou stellen troepen te leveren aan de vredesmacht die op dat moment in Albanië was gestationeerd (zie pag. 366/2 e.v.-'97).

Op 4 april had de regering bekendgemaakt dat vóór eind 1997 een wet zou worden ingevoerd waardoor vrouwen vanaf 1998 beroepsmilitair zouden kunnen worden. Fasslabend verwachtte dat rond 2,000 vrouwen zich als vrijwilliger zouden aanmelden en dat wellicht 10 procent van het beroepskader van het Oostenrijkse leger uit vrouwen zou gaan bestaan.

AFLUISTEROPERATIE

Een aantal Oostenrijkse kranten berichtte op 14 april dat drie suites van het Marriot Hotel in Wenen warenvoorzien van afluisterapparatuur. De dag daarop werd bericht dat de afluisterapparatuur daar al in 1991 was geplaatst. Volgens de meeste kranten was dit het werk geweest van de CIA die haar aandacht had gericht op de Iraanse en Iraakse delegaties bij de Organisatie van Olie-Exporterende Landen (OPEC). Michael Sika, directeur-generaal voor staatsveiligheid, bedrukte echter dat 'harde bewijzen met betrekking tot de daders of het object ontbraken'.

OMSTREDEN HERZIENING VAN PENSIOENSTELSEL

De regering wist op 5 november de herziening van het pensioenstelsel voor ambtenaren door het parlement te loodsen, zij het onder hevig protest van de gezamenlijke oppositie. De regeringscoalitie van SPÖ en ÖVP maakte gebruik van haar tweederde meerderheid in het parlement, waarmee ze directe behandeling kon afdwingen. De oppositie verweet de coalitie minachting van het parlement.

Het pensioenstelsel was aan herziening toe omdat het onbetaalbaar dreigde te worden. Een kernpunt van het voorgestelde pakket maatregelen betrof de zogenaamde harmonisering van verschillende pensioenstelsels; in de praktijk betekende dat echter dat privileges voor ambtenaren - onder meer veel hogere pensioenen dan modale werknemers - werden afgeschaft.

VERDACHTE VAN RACISTISCHE BOMAANSLAGEN GEARRESTEERD

Op 1 oktober hield de politie bij een verkeerscontrole in Grolla (Stiermarken) een man aan, die lid bleek te zijn van de terroristische organisatie Bajuwarische Befreiungsarmee (BBA).

De BBA had in de voorafgaande vier jaar bommen geplaatst of verstuurd, waarbij in totaal elf slachtoffers vielen, en in uitvoerige brieven de verantwoordelijkheid daarvoor opgeëist. Haar belangrijkste motief was haat tegen buitenlanders en tegen iedereen die het voor hen opnam. In februari 1993 waren vier Roma gedood toen zij een bord met het opschrift 'Roma terug naar India' probeerden te verwijderen, waar een bom in zat verstopt (zie pag. 398/1 e.v.-'93).

Het BBA-lid, de 48-jarige Franz Fuchs. raakte bij zijn aanhouding zijn beide handen kwijt toen hij uit de auto stapte met een bom in zijn handen die onmiddellijk ontplofte. Ook twee politieagenten raakten hierbij gewond. De politie ontdekte in de woning van de man explosieven en ander bewijsmateriaal.

(Vor.ber.pag. 230/3 e.v.-1997)

POLEN

ZWARE OVERSTROMINGEN LANGS POOLS-DUITSE GRENS

In juli 1997 werden noodmaatregelen getroffen langs de Pools-Duitse grens. nadat de rivieren de Oder en de Neisse ver buiten hun oevers waren getreden. Veel huizen en gebouwen werden beschadigd en in Polen en Tsjechië vielen ruim honderd doden. Het stijgende water bracht ook ernstige schade toe aan de infrastructuur in de Duitse deelstaat Brandenburg en dit leidde ertoe dat de drie getroffen landen zich gezamenlijk inspanden om de reddingswerkzaamheden te coördineren

Op het hoogtepunt van de overstroming steeg het waterpeil in Slubice aan de Poolse kant van de grens zeven meter en in zeven Poolse provincies werd overstromingsalarm gegeven. Vooral de stad Wroclaw werd zwaar getroffen en er werden noodmaatregelen getroffen om historische gebouwen te beschermen. In totaal werden tijdens de overstroming ruim 140.000 Polen geëvacueerd uit hun woningen en de kosten van de meest noodzakelijke herstelwerkzaamheden werden geraamd op ongeveer $1 mrd.

Als reactie op de steeds groter wordende ramp paste de Poolse regering in juli de begroting voor 1997 aan om geld voor noodhulp vrij te maken. Dankzij de aanpassing kon de regering 4,5 mrd zloty ($ 1 = 3,44 zloty op 25 juli 1997) lenen bij de Poolse Nationale Bank en ongeveer $300 mln bij de Wereldbank. Tegelijkertijd werd een programma voor nationale wederopbouw en modernisering opgesteld, waarbij een eenmalige uitkering van 3.000 zloty werd toegekend aan ieder gezin dat door de overstroming was getroffen: en aanzienlijke subsidies ter beschikking werden gesteld aan boeren wier bedrijven zeer ernstige schade hadden opgelopen. De tweede fase van het programma, dat eind juli werd goedgekeurd. voorzag in het herstel van infrastructuur in een periode van zes maanden na de overstromingen. Op 24 juli maakte de EU bekend dat Polen een hulppakket ter waarde van $70 mln zou ontvangen uit het PHARE-programma, dat voor Midden- en Oost-Europa was bedoeld.

De reactie van de regering op de ramp werd scherp bekritiseerd door politici van de oppositie, die vonden dat de hulpmaatregelen onvoldoende waren en te langzaam op gang waren gekomen. De regering verwierp echter verzoeken van de oppositie om de noodtoestand uit te roepen in de gebieden die het ergst door de overstromingen waren getroffen, en deelde mee dat de parlementsverkiezingen die op 21 september waren gepland. gewoon zouden doorgaan.

DOODSTRAF AFGESCHAFT

Op 3 juli ondertekende president Aleksander Kwasniewski een nieuwe wet waarbij het eerdere besluit van de Sejm (Tweede Kamer van het parlement) om de doodstraf af te schaffen werd bekrachtigd (zie pag. 568/2-'97). De doodstraf was in 1989 afgeschaft, maar sindsdien was na een reeks geruchtmakende moordzaken gepleit voor herinvoering. De nieuwe wet zou op 1 januari 1998 van kracht morden.

REFERENDUM OVER NIEUWE GRONDWET BEKRACHTIGD

Het in mei gehouden referendum over een nieuwe grondwet (zie pag. 569/1-'97) werd op 15 juli door het Hooggerechtshof bekrachtigd. De uitslag van het referendum was betwist door de oppositionele Confederatie voor een Oir-afhankelijk Polen (KPN),omdat de opkomst minder dan 50 procent bedroeg, het percentage dat de wet gewoonlijk eiste. Maar het Hooggerechtshof bepaalde dat het opkomstpercentage in dit geval niet van toepassing was.

De nieuwe grondwet, die de interimgrondwet zou vervangen die sinds oktober 1992 van kracht was. gaf de premier het alleenrecht om ministers te benoemen en verleende de president de bevoegdheid om militaire leiders en een aantal belangrijke leden van de rechterlijke macht te benoemen, onder wie de eerste president van het Hooggerechtshof. In de nieuwe grondwet werd ook de meerderheid die in de Sejm vereist was om een presidentieel veto ongedaan te maken, verlaagd van tweederde naar drievijfde, zodat dit iets minder moeilijk werd.

CRISIS BINNEN REGERINGSCOALITIE

De regeringscoalitie, bestaande uit de Democratische Linkse Alliantie (SLD) en de Poolse Boerenpartij (PSL).viel in de loop van augustus bijna uiteen, nog voor de parlementsverkiezingen die op 21 september waren gepland.

De PSL, de kleinere coalitiepartner, lokte de crisis uit door in de Sejm op 19 augustus een motie van wantrouwen tegen SLD-premier Wlodzimierz Cimoszewicz in te dienen. De PSL beweerde het vertrouwen in Cimoszewicz te hebben verloren wegens zijn recente weigering om overheidsgeld voor te schieten om graan te kopen van Poolse boeren die ernstig waren gedupeerd door de zware overstromingen van juli en begin augustus (zie boven).

Op 26 augustus keerde de politieke stabiliteit echter enigszins terug, toen de PSL bekendmaakte niet langer te zullen aandringen op Cimoszewicz' aftreden. Naar verluidt volgde de bekendmaking na een toezegging van de premier om ongeveer 300.000 ton graan te kopen van boeren die waren getroffen door de overstroming.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING

Op 21 september vonden parlementsverkiezingen plaats die werden gewonnen door de rechtse Solidariteit Verkiezings-

AWS-leider Marian Krzaklewski (l.) viert op 21 september 1997 met oud-president Lech Walesa de overwinning van zijn partij bij de algemene verkiezingen. Foto *EPA*

actie (AWS), een losse coalitie van 36 rechtse en christelijke partijen rond de vakbond Solidariteit. Bij de vorige verkiezingen in september 1993 (zie pag. 843/2 e.v.-'93) had Solidariteit net niet de kiesdrempel van 5 procent gehaald.

De parlementsverkiezingen van 1993 waren gewonnen door de (ex-communistische) SLD en de PSL, die in de daaropvolgende vier jaar een coalitieregering vormden. Terwijl de SLD haar stemmenaantal bij de verkiezingen van 1997 wist te vergroten, werd de PSL op het platteland weggevaagd. De betrekkingen tussen de coalitiepartners waren tijdens de campagneperiode onder druk komen te staan (zie boven).

De strijd ging om 460 zetels in de Sejm en honderd zetels in de Senaat (Eerste Kamer). Beide Kamers werden gekozen voor een periode van vier jaar. De opkomst bedroeg ongeveer 43 procent tegenover 52 procent in 1993.

Tot de partijen die de kiesdrempel van 5 procent niet haalden, behoorden de Arbeidersunie (UP), de Nationale Partij van Gepensioneerden (KPEiR) en de Rechtse Unie van de Republiek (UPR), die bleven steken op respectievelijke 4,7 procent, 2.2 procent en 2 procent.

Coalitieonderhandelingen

Op 25 september werd de definitieve verkiezingsuitslag bekendgemaakt. Op dat moment had AWS-leider Marian Krzaklewski al coalitieonderhandelingen geopend met de Vrijheidsunie (UW), die banden met het bedrijfsleven had. en met de rechtse Beweging voor de Wederopbouw van Polen (ROP). De UW was in april 1994 opgericht (zie pag. 551/1/2-'94). De ROP was gevormd na het betrekkelijk goede resultaat van Jan Olszewski bij de presidentsverkiezingen in 1995 (zie pag 36/3 e.v.-'96). Op 29 september ontving Krzaklewski het verzoek van president Aleksander Kwasniewski om voor 17 oktober een nieuwe premier voor te dragen.

Op 25 september berichtte de Poolse televisie dat de AWS een politieke partij, de Sociale Beweging voor Kiezersactie van Solidariteit (RS AWS), had opgericht, die op korte termijn een officieel registratieverzoek zou indienen bij de rechter.

Nieuwe regering

Na langdurige onderhandelingen vormden de AWS en de UW eind oktober een nieuwe regering. Op 15 oktober werden de twee groeperingen het erover eens dat Jerzy Buzek van de AWS de nieuwe premier zou worden. Marian Krzaklweski, de voorzitter van Solidariteit, had eerder bekendgemaakt geen premier te willen worden (waarnemers opperden dat Krzaklewski's weigering erop wees dat hij van plan was deel te nemen aan de presidentsverkiezingen in 2000).

Premier Wlodzimierz Cimoszewicz diende op 17 oktober officieel zijn ontslag in. President Aleksandr Kwasniewski accepteerde zijn ontslag, maar vroeg hem aan te blijven totdat er een nieuwe regering was gevormd. Later die dag wees Kwasniewski Buzek aan als kandidaat-premier en verzocht hem een nieuwe regering te vormen.

De 58-jarige protestantse Buzek was scheikundig ingenieur van beroep en kon bogen op een lange staat van dienst als vakbondsactivist. Vanaf het begin in 1980 was hij lid van Solidariteit. waarvan hij het eerste congres in 1981 had voorgezeten. Ook had hij deel uitgemaakt van de top van Solidariteit die ondergronds was gegaan nadat de organisatie was verboden.

De AWS en de UW ondertekenden op 20 oktober een coalitieakkoord. En op 31 oktober (volgens de grondwet de uiterste datum waarop een nieuwe regering kon worden gevormd) beëdigde president Kwasniewski een nieuwe ministerraad. Het nieuwe kabinet zou pas volledig bevoegd zijn na een vertrouwensstemming in de Sejm, die voor begin november op het programma stond.

Verkiezingsresultaten

Partij	*Stemmen* percentage	Zetelaantal *in Sejm*	Zetelaantal *in Senaat*
Solidariteit Verkiezingsactie (AWS)	33,8	201	51
Deinocratische Linkse Alliantie (SLSD)	27,1	164	28
Vrijheidsunie (UW)	13.4	60	8
Poolse Boerenpartij (PSL)	7.3	27	3
Beweging voor de Wederopbouw van Polen (ROP)	5,6	6	5
Organisaties van Duitse minderheden	geen opgave	2	0
Onafhankelijken	geen opgave	0	5
Overige	geen opgave	0	0

Leden van het nieuwe Poolse kabinet, v.l.n.r. premier Jerzy Buzek, de vice-premiers Leszek Balcerowicz en Janusz Tomaszewski, en minister van buitenlandse zaken Bronislaw Geremek, tijdens hun beëdiging door president Aleksander Kmasniewski op 31 oktober 1997. Foto *EPA*

Opmerkelijk was onder meer de benoeming van UW-leider Leszek Balcerowicz tot vice-premier, die volledig verantwoordelijk werd voor het economische beleid. Als minister van financiën in 1989-'91 was Balcerowicz het brein achter de schokbehandeling waarmee de vrijemarkthervormingen in 1990 waren doorgevoerd.

Samenstelling van het kabinet

Premier - Jerzy Buzek (AWS):vice-premier. financiën, voorzitter van de economische commissie van de ministerraad - Leszek Balcerowicz (UW); vice-premier, binnenlandse zaken en overheidsapparaat - Janusz Tomaszewski (AWS): buitenlandse zaken - Bronislaw Geremek (UW): defensie - Janusz Onyszkiewicz (UW); financiën - Emil Wasacz (AWS); economische zaken - Janusz Steinhoff (AWS); justitie - mevr. Hanna Suchocka (UW); arbeid en sociaal beleid - Longin Komolowski (AWS); onderwijs - Miroslaw Handke (AWS); cultuur - mevr. Joanna Wnuk-Nazarowa (UW); landbouw~- Jacek Janiszewski (AWS); gezondheidszorg - Wieslaw Maksymowicz (AWS): vervoer - Eugeniusz Morawski (UW): milieubescherming - Andrzej Szyszko (AWS); verbindingen - Marek Zdrojewski (AWS); hoofd wetenschappelijke onderzoekscommissie - Andrzej Wiszniewski (AWS);hoofd commissie voor Europese integratie - Ryszard Czarnecki (AWS); minister zonder portefeuille (sociale hervormingen) - mevr. Teresa Kaminska; minister zonder portefeuille (regeringscentrum voor strategische studies) - Jerzy Kropimnicki: minister zonder portefeuille (hoofd van het bureau van de premier) - Wieslaw Walendziak; minister zonder portefeuille (coördinator bijzondere diensten) - Janusz Palubicki; regeringsgevolmachtigde voor gezinsaangelegenheden - Kazimierz Kapera; regeringsgevolmachtigde voor overstromingen - Jerzy Widzyk.

Nieuwe regering goedgekeurd

Premier Jerzy Buzek presenteerde op 10 november het programma van zijn nieuwe regering aan de Sejm. De nieuwe regering en haar programma werden goedgekeurd met 260 tegen 173 stemmen door de 460 zetels tellende Sejm.

In haar programma verklaarde de regering-Buzek vastbesloten te zijn te werken aan een samenleving die was gebaseerd op privé-eigendom, het christelijk geloof en gezinswaarden. Daartoe zou de regering vier belangrijke doeleinden nastreven: verhoging van de levensstandaard, hervorming van regeringsstructuren, verbetering van de nationale veiligheid, en versterking van de morele waarden in de samenleving. Buzek beloofde eveneens te zullen streven naar een snelle toetreding tot de NAVO en de EU (zie boven), haast te zullen maken met privatiseringsplannen, de bureaucratie aan te zullen pakken en de financiën te zullen decentraliseren.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Voormalig president en leider van Solidariteit Lech Walesa liet op 3 oktober een nieuwe politieke partij registreren: Christen-Democraten van Polen.

Op 11 oktober koos de opperste raad van de PSL scheidend vice-premier en minister van landbouw Jaroslaw Kalinowski tot partijleider in opvolging van Waldemar Pawlak (die van 1993-'93 premier was geweest).

AWS geregistreerd als politieke partij

De AWS, een losse coalitie van 36 rechtse en christelijke partijen waarvan de vakbond Solidariteit de kern vormde, diende op 13 november een verzoek in om geregistreerd te worden als politieke partij. In het oprichtingscomité hadden onder andere zitting premier Jerzy Buzek, Marian Krzaklewski (de voorzitter van Solidariteit) en Maciej Pluzynski (de voorzitter van de Sejm).

Tot aan het eerste partijcongres, dat begin 1998 zou plaatsvinden, zou Krzaklewski de AWS leiden. Op 13 november zei hij dat de AWS zich zou inzetten voor een markteconomie en christelijke waarden.

VONNIS IN ZAAK WUJEK-MIJN

Een rechtbank in de provincie Katowice sprak op 21 november 22 voormalige politieagenten vrij van het doodschieten van negen stakende mijnwerkers die lid waren van Solidariteit, in Wujek in december 1981. De toenmalige communistische regering had destijds de staat van beleg afgekondigd in Polen (zie pag. 380/2-'87).

De rechtbank, die met deze uitspraak een eerder vonnis van vóór de val van het communisme in 1989 bevestigde, verklaarde dat het bewijsmateriaal tegen de agenten ontoereikend was om hun schuld te bewijzen. Voormalig president en oprichter van Solidariteit, Lech Walesa, noemde de uitspraak 'schandalig'.

STAATSBEZOEK VAK KONINGIN BEATRIX AAN POLEN

Koningin Beatrix en prins Claus arriveerden op 2 juli in Warschau voor een driedaags staatsbezoek aan Polen. Na de ontvangst door president Aleksander Kwasniewski en zijn echtgenote in het presidentieel paleis, legde de Koningin een krans bij het graf van de onbekende soldaat. Zij bezocht daarna nog twee gedenkplaatsen: het monument voor de Warschause opstand van 1944 en het monument op de plaats van het joodse getto. De dag daarop bezocht de Koningin onder meer de universiteit van Wroclaw, waar zij sprak met lectoren en studenten van de vakgroep Nederlands. Op de laatste dag van het bezoek had de Koningin in Gdansk onder meer een gesprek met de voormalige vakbondsleider en president Lech Walesa.

AANKOOP VAN ISRAËLISCHE RAKETTEN

De demissionaire regering ondertekende op 12 oktober een akkoord over de aankoop van een Israëlisch rakettensysteem ter waarde van ongeveer $ 600 mln. Op 14 oktober noemden de AWS en de UW de transactie echter 'illegaal' en ze zeiden de koop te zullen terugdraaien zodra zij aan de macht zouden zijn.

GEZAMENLIJKE MILITAIRE OEFENINGEN MET DUITSLAND EN FRANKRIJK

Na twee dagen vergaderen in Weimar - de Duitse stad die het symbool was geworden van de trilaterale dialoog tussen Duitsland, Frankrijk en Polen - kondigden de ministers van defensie van deze drie landen op 3 november een drie jaar durend programma van gezamenlijke militaire oefeningen aan, dat tot doel had Polen te helpen bij zijn voorbereidingen op het lidmaatschap van de NAVO. Volgens plan zou Polen in april 1999, samen met Hongarije en Tsjechië, toetreden tot de NAVO (zie pag. 612/1-'97).

(Vor.ber.pag. 567/3 e.v.-1997)

ROEMENIË

IMF-LENING. BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD. ECONOMISCH HERVORMINGSPROGRAMMA. SCHEURING IN OPPOSITIEPARTIJ. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 23 april 1997 gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zijn goedkeuring aan een overbruggingskrediet voor Roemenië van SDR 301,5 mln (ongeveer $ 414 mln) ter ondersteuning van het economische programma van de regering voor de periode 1997-'98. Van het totale bedrag werd SDR 60,3 mln (ongeveer $ 83 mln) onmiddellijk beschikbaar gesteld. De bekendmaking van het krediet werd alom uitgelegd als een blijk van vertrouwen in het financiële beleid van de Roemeense regering die sinds eind 1996 aan de macht was.

De uitkering van het volledige krediet was afhankelijk van de vorderingen die Roemenië zou boeken bij de totstandbrenging van de economische hervormingen die het IMF had geëist. Het IMF had de financiering aan Roemenië in november 1996 stopgezet, nadat de vorige regering de geraamde overheidsuitgaven uit de hand had laten lopen. Functionarissen zeiden verder te verwachten dat de Wereldbank binnen enkele weken een bedrag van $530 mln terbeschikking zoustellen.

Bij de beoordeling van het verzoek van de regering om de financiering voort te zetten liet het IMF de begroting voor 1997 meespelen, die het parlement op 17 april had goedgekeurd.

Hierin werd voor 1997 de werkloosheid geraamd op 8 procent en de inflatie op 90 procent op jaarbasis. Maar volgens de Economist van 3 mei wees het inflatietempo in het eerste kwartaal van 1997 op een veel hoger jaarcijfer dan het cijfer dat in de begroting werd gegeven. In de begroting werd het overheidstekort in 1997 geraamd op 4,5 procent van BBP, tegenover 5,7 procent in 1996.

Privatiseringsbeleid

Op 17 april wijzigde en fiatteerde de regering de lijst met tien verliesgevende staatsbedrijven die op de nominatie voor privatisering of 'administratieve liquidatie' stonden.

Premier Victor Ciorbea beklemtoonde dat deze lijst definitief was en sprak daarmee opmerkingen van het Fonds voor Staatseigendommen (de overheidsinstelling die verantwoordelijk was voor het privatiseringsproces) tegen dat een aantal ondernemingen toch nog van de lijst zou kunnen worden geschrapt. Ciorbea verklaarde dat het Fonds voor Staatseigendommen onder rechtstreekse controle van de regering zou worden gebracht en niet alleen maar onder toezicht van het parlement zou staan.

Het parlement had op 14 april zijn goedkeuring gegeven aan de privatisering van zes staatsbanken die gezamenlijk meer dan 75 procent van het kapitaal van de Roemeense banken voor hun rekening namen.

De wet was in 1995 ingediend (zie pag. 113/3-'96), maar was twee keer verworpen door het parlement. De uitvoering ervan was een van de voorwaarden die het IMF en de Wereldbank hadden gesteld voor de voortzetting van het krediet (zie boven). Krachtens deze wet zouden de banken voortaan aandelen kunnen uitgeven. Hiervan zou 90 procent te koop worden aangeboden aan binnenlandse en buitenlandse beleggers, terwijl het Fonds voor Staatseigendommen in elke bank een belang van 10 procent zou behouden.

Hoofd inlichtingendienst neemt ontslag

De Roemeense Inlichtingendienst (SRI) maakte op 25 april bekend dat het hoofd van de organisatie, Virgil Magureanu, ontslag had genomen na 'druk van groepen in Roemenië en in het buitenland'.

Volgens de Roemeense pers wilde de regering met het ontslag van Magureanu de Roemeense kansen om in 1999 lid te worden van een uitgebreide NAVO verbeteren. Het feit dat Magureanu vóór zijn benoeming tot SRI-chef in 1990 officier van de Securitate (de geheime politie tijdens het communistische bewind) was geweest, had hem volgens velen onaanvaardbaar gemaakt voor de NAVO. In zijn afscheidsrede op 30 april zei Magureanu dat hij in de politiek wilde gaan.

Roemenië lid van CEVA

Minister van handel en industrie Calin Popescu Tariceanu ondertekende op 12 april namens Roemenië het Centraal-Europese Vrijhandelsakkoord (CEVA). Bijgevolg zou Roemenië op 1 juli toetreden als het zesde lid van de CEVA, waarbij verder Tsjechië, Slowakije, Slovenië. Polen en Hongarije waren aangesloten (zie pag. 21/3-'96 en 425/1-'97).

Motie van wantrouwen door oppositie

De oppositiepartijen in de Senaat en de Kamer van Afgevaardigden dienden op 29 mei hun eerste motie van wantrouwen in tegen de regering van premier Victor Ciorbea. De regering, die in december 1996 gevormd was (zie pag. 238/1-'97), overleefde de motie en maakte onmiddellijk een begin met het invoeren van een reeks maatregelen voor de vrije markt. Om langdurige parlementaire procedures te vermijden, die konden beletten dat de maatregelen tot wetten werden, zou zij dit doen per decreet.

De regering had het parlement om vertrouwen gevraagd ter ondersteuning van haar controversiële economische hervormingsprogramma dat door het IMF goedgekeurd was. De hervormingen hadden op 13 mei belangrijke steun gekregen toen de Wereldbank bekendmaakte Roemenië in 1997 $ 600 mln te zullen lenen om de markthervormingen te ondersteunen. De oppositie had de hervormingen echter zwaar bekritiseerd omdat deze de economische tegenspoed en chaos zouden verergeren. De partijen die het initiatief voor de motie van wantrouwen hadden genomen - de Sociaal-Democratische Partij van Roemenië (PDSR), de Roemeense Nationale Eenheidspartij (PUNR) en de Partij voor een Groot-Roemenië (PRM)-beschuldigden de regering ervan incapabel te zijn, het land in 'economische chaos' te hebben gestort tijdens de zes maanden van haar bewind en van 'onverschilligheid en verwaarlozing van de noden van het volk'. Ze vroegen om een nieuwe 'verantwoordelijke en competente regering die verbonden is met het nationale belang'.

Ook de vakbonden die banden hadden met de oppositie riepen op tot maatre-

gelen tegen de regering. hoewel Pavel Todoron, de voorzitter van de Nationale Confederatie van Vrije Vakbonden van Roemenië (CNSLR-Fratia), op 22 mei verklaarde dat ze niet uit waren op het aftreden van de regering maar slechts een einde wilden aan de 'destructieve maatregelen' van de regering. Hij voegde eraan toe dat de vakbonden bereid waren tot een 'constructieve' opstelling zodat 'de regering haar werk kan doen'. Hij gaf toe dat de regering 'maatregelen moest nemen ter vitalisering van de economie'.

In het kader van 'de maand van de gele kaart' begonnen de vakbonden op 15 mei met protestacties. waarbij duizenden fabrieksarbeiders door de hoofdstad Boekarest trokken. Ze eisten lagere prijzen voor energie en voedsel en het intrekken van plannen om staatsbedrijven te sluiten of te privatiseren. Ook elders in het land vonden stakingen plaats in verband met de gele-kaartcampagne.

Ex-minister aangeklaagd

Generaal Victor Atanasie Stanculescu, minister van defensie in 1990-'91, werd op 15 mei officieel aangeklaagd wegens ambtsmisbruik, fraude en het schaden van de economie.

Stanculescu en zeven anderen hing een gevangenisstraf van vijf tot vijftien jaar boven het hoofd wegens betrokkenheid bij een corrupte transactie met mobiele telefoons van het ministerie van defensie; deze had de staat eenverlies opgeleverd van ongeveer S 8 mln.

Akkoord over salarissen mijnwerkers

Na besprekingen met een regeringsdelegatie werd aan het einde van de maand een akkoord bereikt in het geschil over loonsverhoging voor de mijnwerkers uit de Jiu-vallei, dat begin juni tot een staking had geleid. Tevens werd een herstructureringsplan voor de mijnindustrie in het gebied bekendgemaakt.

De mijnwerkers hadden het werk neergelegd nadat een eerdere poging om een akkoord te bereiken met regeringsvertegenwoordigers op niets was uitgelopen. De mijnwerkersvakbond had een loonsverhoging van 45 procent geëist (terwijl de regering 15 procent had aangeboden) en de vrijlating verlangd van Miron Cozma, die in 1991 was gearresteerd omdat hij de mijnwerkers had aangezet tot oproer. Het akkoord, waarbij de mijnwerkers een loonsverhoging van 23 procent kregen, nam de vrees weg dat er zich opnieuw vergelijkbare ordeverstoringen zouden voordoen.

Lening van Wereldbank. Economisch hervormingsprogramma

Op 3 juni hechte de Wereldbank zijn goedkeuring aan drie leningen van in totaal $ 550 mln, die waren bedoeld om het economische hervormingsprogramma van de regering te ondersteunen.

De eerste lening van $ 350 mln was bestemd voor de landbouwsector en de tweede van $ 50 mln voor de sociale voorzieningen, terwijl de derde van $ 150 mln zou worden gebruikt om het wegennet te verbeteren.

Het economische hervormingsprogramma kreeg ook een stimulans door in juni ingevoerde wetten die waren bedoeld om buitenlandse investeerders aan te trekken, buitenlandse beleggingen op de effectenmarkt te legaliseren en het privatiseringsprogramma te versnellen.

Bezoek van IMF-delegatie. Sluiting van staatsbedrijven

Een IMF-delegatie bracht eind juli en begin augustus een bezoek aan Roemenië om de voorwaarden voor uitbetaling van de tweede tranche van een overbruggingskrediet ter waarde van SDR 301,5 mln te bespreken, dat in april was goedgekeurd (zie boven). Om het begrotingstekort niet te laten uitkomen boven de IMF-doelstelling van 4,5 procent van het BBP stemde de regering tijdens de besprekingen in met bezuinigingen op alle terreinen met uitzondering van volksgezondheid, onderwijs en werkgelegenheid.

Het streven om het begrotingstekort tot 4,5 procent van het BBP te laten dalen, was in gevaar gekomen door recente concessies aan de vakbonden ten aanzien van de indexering van lonen en door zware overstromingen die schade hadden toegebracht aan de oogst. Een van de bezuinigingen die de regering en het IMF waren overeengekomen, was het uitstel van de aanschaf van 96 'Supracobra'-gevechtshelikopters van het Amerikaanse bedrijf Bell Textron voor $1.5 mrd.

De regering stemde ook in met de onmiddellijke sluiting van zeventien verlieslijdende staatsbedrijven, waaronder drie olieraffinaderijen. De overeenkomst volgde na kritiek van het IMF op het langzame tempo van de sluiting of privatisering van onrendabele staatsbedrijven. De bedrijven hadden een gezamenlijke schuld van ongeveer $400 mln en hadden in totaal zo'n 30.000 mensen in dienst. Op 7 augustus maakte premier Ciorbea bekend dat de elektriciteits- en gasvoorziening aan de bedrijven onmiddellijk zou worden stopgezet.

Op 8 augustus demonstreerden duizenden Roemeense arbeiders tegen de sluitingen. In de stad Ploiesti raakten arbeiders van de plaatselijke olieraffinaderij, één van de zeventien bedrijven die zouden worden gesloten, slaags met de politie, waarbij minstens vier politieagenten gewond raakten.

Scheuring in oppositiepartij

Tijdens een landelijke conferentie op 20-21 juni van de belangrijkste oppositiepartij, de PDSR, ontstond er een ernstig meningsverschil over de koers van de partij. Leden van een hervormingsgezinde factie binnen de partij, onder leiding van oud-minister van buitenlandse zaken Teodor Melescanu, beschuldigden PDSR-voorzitter Ion Iliescu ervan geen gehoor te geven aan eisen om het partijbeleid te hervormen en waarschuwden dat de partij in de publieke opinie in verband werd gebracht met corruptie.

Vóór de conferentie u-aren de spanningen binnen de PDSR gevoed door de publicatie van een manifest door de hervormingsgezinde partijleden waarin zij het vertrek eisten van partijleden die zich schuldig zouden hebben gemaakt aan corruptie, met name Adrian Nastase, voorzitter van-de PDSR tussen 1992 en 1996. In het manifest drongen zij er ook op aan dat de degenen die verantwoordelijk waren voor de nederlaag bij de presidents- en parlementsverkiezingen in november 1996 (zie pag. 236/3-'97), dat openlijk zouden erkennen. De landelijke conferentie werd echter zorgvuldig geregisseerd. en de hervormers kregen weinig gelegenheid uit te weiden over hun grieven.

Na de conferentie stapten sommige vooraanstaande leden van de hervormingsgezinde factie, onder wie Melescanu, uit de PDSR en kondigden de oprichting aan van een nieuwe centrumlinkse partij, de Alliantie voor Roemenië. Melescanu benadrukte dat de nieuwe partij zich weliswaar zou profileren als een oppositiepartij, maar geen confrontatie met de regering zou aangaan.

Nieuwe oppositiepartij

De Alliantie voor Roemenië (APR), die in juni ontstaan was na een breuk in de PDSR, schreef zich op 11 augustus officieel in als politieke partij.

De leider van de nieuwe partij. oud-minister van buitenlandse zaken Teodor Melescanu, verklaarde dat de APR dertien afgevaardigden in de Kamer van Afgevaardigden had en twee in de Senaat (voor zetelverdeling in beide Kamers na de parlementsverkiezingen van november 1996, zie pag. 237/2 e.v.-'97).

Benoemingen

President Emil Constantinescu benoemde op 28 augustus Sorin Moisescu tot procureur-generaal. Moisescu volgde Nicolae Cochinescu op, die medio augustus was ontslagen.

Op 26 augustus was bekendgemaakt dat generaal Decebal Ilina als chef van de militaire inlichtingendienst was opgevolgd door kolonel Cristian Dumitru Bernevig

Overleg over vorming oppositionele alliantie

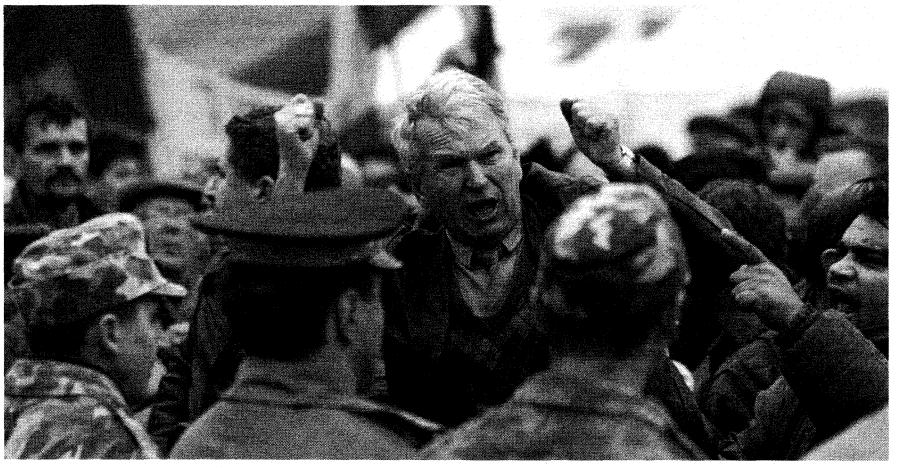
Op 16 september werd bericht dat de belangrijkste oppositiepartij, de PDSR, had besloten een alliantie aan te gaan met twee andere oppositiepartijen, de Partij voor een Groot-Roemenië (PRM) en de Socialistische Arbeiderspartij (PSM). Het dagelijks bestuur van de Roemeense Nationale Eenheidspartij (PUNR) sloot de mogelijkheid uit dat de partij zou toetreden tot de alliantie, ondanks het feit dat haar oud-voorzitter Gheorghe Funar de besprekingen had bijgewoond. Later maakte de PUNR bekend dat zij alle onderhandelingen met de PRM afbrak nadat PRM-voorzitter Corneliu Vadim Tudor zich laatdunkend over PUNR-leider Valeriu Tabara zou hebben uitgelaten.

Op 26 september deelde Tudor mee dat de PRM had besloten niet toe te treden tot de alliantie. Hij beschuldigde PDSR-voorzitter Ion Iliescu ervan de oppositionele alliantie te gebruiken als een persoonlijk verkiezingsplatform. In plaats daarvan pleitte Tudor voor de vorming van een 'echte nationale oppositie' onder voorzitterschap van hemzelf, Funar en de vice-voorzitter van de PSM, Adrian Paunescu. Niettemin werd op 28 september een akkoord gesloten tussen de PDSR en enkele kleine oppositiepartijen.

Protesten tegen regering. 'Revolutionairen' in hongerstaking

De plaatselijke afdelingen van verscheidene oppositiepartijen organiseerden op 22 oktober in de hoofdstad Boekarest een demonstratie tegen het beleid van de regering van premier Ciorbea.

De ongeveer 5.000 deelnemers aan de demonstratie werden toegesproken door een aantal oppositieleiders, onder wie Adrian Nastase van de PDSR, Adrian Paunescu van de PSM en Corneliu Vadim Tudor van de PRM. De sprekers eisten het aftreden van de regering, die ze ervan beschuldigden zich niet aan haar verkiezingsbeloften te hebben gehouden en de economie ernstige schade te hebben berokkend.

Beeld van de protestdeinonstratie in Boekarest op 22 oktober 1997 tegen het beieid van de regering. *Foto EPA*

De demonstratie vond plaats op het Senaatsplein in Boekarest, waar tevens werd geprotesteerd tegen de wijziging van een wet die voordelen opleverde voor mensen die hadden deelgenomen aan de revolutie van 1989. Groepen zogeheten .revolutionairen' waren begin oktober in hongerstaking gegaan na het besluit van de regering om het aantal revolutionairen dat in aanmerking kwam voor een belastingvoordeel, te verkleinen.

De vorige PDSR-regering had het belastingvoordeel ingevoerd ter beloning van burgers die in 1989 hadden meegeholpen president Nicolae Ceausescu tenvai te brengen.

Op 30 oktober kwam een einde aan de hongerstaking, nadat de regering garanties had gegeven dat de bestaande privileges voor 'revolutionairen' gehandhaafd zouden worden totdat een speciale commissie ieder geval afzonderlijk zou hebben bekeken.

Akkoord over openstelling Securitate-archieven

Op 17 oktober ging de regering akkoord met een wetsvoorstel om de archieven van de Securitate, de voormalige geheime politie ten tijde van het Ceausescu-regime, open te stellen voor het publiek.

Het wetsvoorstel bepaalde dat de identiteit van de informanten geheim zou blijven, tenzij kon worden aangetoond dat iemand onrecht was aangedaan door de samenwerking van een informant met de politie; wel werd geëist dat ambtenaren een verklaring moesten afleggen of ze wel of niet als informant hadden gewerkt voor de Securitate. Maar aan het nut van het nieuwe initiatief werd getwijfeld, aangezien men aannam dat veel dossiers van de geheime politie waren vernietigd na de val van Ceausescu.

Partij wijzigt naam

Op 2 november werd bekendgemaakt dat de Roemeense Arbeiderspartij (PMR) had besloten haar naam te veranderen in Roemeense Communistische Partij (PCR). Diezelfde dag koos het congres van de PMR Cristian Ion Niculae tot leider van de nieuwe partij. Deze verklaarde dat zijn partij streefde naar een nieuwe regering en naar deelname aan de formatie van een nieuwe coalitie.

Doden vanwege ontploffing bom

Minstens 16 mensen kwamen om het leven toen op 9 juli een als 'experimenteel' omschreven bom ontplofte die in een vliegtuig werd geladen op het militaire vliegveld Craiova in Zuidwest-Roemenië. De slachtoffers waren militaire ingenieurs en arbeiders in de defensie-industrie.

BETREKKINGEN MET HONGARIJE. PREMIER CIORBEA OP BEZOEK

Premier Victor Ciorbea bracht op 12 maart 1997 een bezoek aan Hongarije. Tijdens zijn bezoek, het eerste van een Roemeense premier sinds 1989, ontmoette hij zijn Hongaarse ambtgenoot Gyula Horn. De twee leiders ondertekenden vijf akkoorden, met inbegrip van een akkoord over de instelling van een commissie die zou toezien op de uitvoe-

ring van het Verdrag over Verstandhouding, Samenwerking en Goede-Nabuurschap uit 1996 (zie pag. 236/1 e.v.-'97)

Bezoek van Hongaarse president

Het historische bezoek van president Arpad Göncz aan Transsylvanië op 25-27 april was het eerste dat ooit door een Hongaars staatshoofd aan Roemenië was gebracht.

Zowel Göncz als president Emil Constantinescu benadrukten het belang van het bezoek als een symbool van verzoening tussen de landen, die in de twintigste eeuw gezworen vijanden waren geweest. Aan een demonstratie van Roemeense nationalisten in de stad Cluj, die Göncz bezocht, namen naar verluidt zo'n 1.000 mensen deel.

Bezoek van Hongaarse premier

De Hongaarse premier Gyula Horn bracht op 20-21 oktober een bezoek aan Boekarest voor besprekingen met Ciorbea (zie boven). Na de ontmoeting volgde een verklaring waarin werd voorgesteld gezamenlijke economische en financiële organen op te richten, zoals een regionale ontwikkelingsbank. Horn reageerde positief op de pogingen van Roemenië de situatie van etnische minderheden te verbeteren en bekrachtigde opnieuw de steun van zijn regering voor Roemenië's toetreding tot de Europese Unie (zie pag. 75713 e.v.-'97) en de NAVO (zie pag. 609/1 e.v. en 612/1 e.v.-'97).

ONDERTEKENING VAN VRIENDSCHAPSVERDRAG MET OEKRAINE

President Emil Constantinescu en zijn Oekraïense collega Leonid Koetsjma ondertekenden op 2 juni in Neptun aan de Zwarte Zee een vriendschapsverdrag waarin de rechtsgeldigheid van de bestaande grens tussen de twee landen werd bevestigd. De Kamer van Afgevaardigden ratificeerde het verdrag op 26 juni, hoewel de drie grootste oppositiepartijen het verwierpen; aan het eind van de maand moest de Senaat er nog zijn goedkeuring aan geven.

(Vor.ber.pag. 235/3 e.v.-1997)

SAN MARINO

VERBOD OP HOMOSEKSUALITEIT AFGESCHAFT

De Grote en Algemene Raad (het parlement) besloot op 9 juli 1997 met 28 tegen 21 stemmen (en één onthouding) de statuten af te schaffen, volgens welke het verboden was homoseksuele contacten te hebben.

NIEUWE KAPITEIES-REGENTEN. SAMENSTELLING REGERING

In oktober werden Luigi Mazza en Marino Zanotti de nieuwe kapiteins-regenten (gezamenlijke staatshoofd) in opvolging van Paride Andreoli en Pier Marino Mularoni.
De regering bestond verder uit:

Staatssecretaris voor financiën, welzijn en voorlichting - Clelio Galassi; staatssecretaris voor buitenlandse en politieke zaken - Gabriele Gatti; staatssecretaris voor binnenlandse zaken - Antonio Lazzaro Volpinari.

(Vor.ber.pag. 550/3 e.v.-1993)

SLOWAKIJE

CRISIS ROND REFERENDUM OVER NAVO-LIDMAATSCHAP EN RECHTSTREEKSE PRESIDENTSVERKIEZINGEN. ONTWERPBEGROTING VOOR 1998 GOEDGEKEURD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De 150 leden tellende Nationale Raad (het parlement) gaf op 14 februari 1997 zijn goedkeuring aan een voorstel van de regerende Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS) om een nationaal referendum te houden over toetreding tot de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). In december 1996 waren de ministers van buitenlandse zaken van de zestien NAVO-landen bijeengekomen om te spreken over de omstreden kwestie van de uitbreiding van de NAVO (zie pag. 351/2 e.v.-'97).

Bij het referendum zouden de Slowaken zich kunnen uitspreken over drie vragen betreffende: (i) Slowakije's toetreding tot de NAVO; (ii) de plaatsing van kernwapens op Slowaaks grondgebied; en (iii) de vestiging van NAVO-bases in Slowakije. Het voorstel werd aangenomen met 87 tegen 37 stemmen en vijftien onthoudingen. De regeringscoalitie werd gesteund door de Partij van Democratisch Links (SDL), die in haar verkiezingsprogramma van 1994 had gepleit voor een referendum over deze kwestie.

Krachtens de grondwet moest president Michal Kovac de datum van het referendum binnen dertig dagen na goedkeuring door het parlement bekendmaken. Volgens waarnemers zou het referendum al in juni kunnen worden gehouden. Tegenstanders van het referendum beweerden dat hierdoor de aandacht van de kiezers zou worden afgeleid van een gepland referendum over rechtstreekse presidentsverkiezingen.

Betrekkingen met Tsjechië op dieptepunt

De betrekkingen tussen Slowakije en Tsjechië bereikten in april een dieptepunt na een aantal meningsverschillen over het NAVO-lidmaatschap en uitlatingen van de Tsjechische president Vaclav Havel over de Slowaakse premier Vladimir Meciar. In januari 1993 waren Tsjechië en Slowakije afzonderlijke staten geworden na de ontbinding van de Tsjechoslowaakse Federale Republiek (zie pag. 245/2-'93).

De diplomatieke rel volgde op de publicatie van een interview met Havel in de Franse krant Le Figaro eind maart. In het interview zinspeelde Havel op Meciars 'gebruikelijke paranoia' tijdens een discussie over Slowakije's verzoek om toelating als lid van de NAVO (zie boven). Naar verluidt liet Meciar zich na het interview ontvallen dat Tsjechië ongeschikt was om toe te treden tot de NAVO, omdat het land volgens hem een aantal onopgeloste conflicten met Slowakije in verband met hun 'fluwelen scheiding' in 1993 niet had bijgelegd.

Op 8 april gaf de Slowaakse regering een verklaring uit waarin Havel werd beschuldigd van 'beledigingen en gebrek aan respect' voor Meciar. De regering eiste dat hij zijn verontschuldigingen zou aanbieden en riep op 9 april haar ambassadeur in Tsjechië terug voor overleg. Op 27 april noemde Havel in zijn eerste publieke verklaring over de affaire de betrekkingen tussen zijn land en Slowakije 'beleefd, maar uiterst koel'.

Minister van vervoer ontslagen

Op 16 april ontsloeg president Michal Kovac minister van vervoer, posterijen en telecommunicatie Alexander Rezes. Premier Meciar zou Kovac begin februari hebben verzocht Rezes de laan uit te sturen; Kovac had dit verzoek toen niet kunnen inwilligen, omdat het onjuist was geformuleerd.

Referendum leidt tot politieke crisis

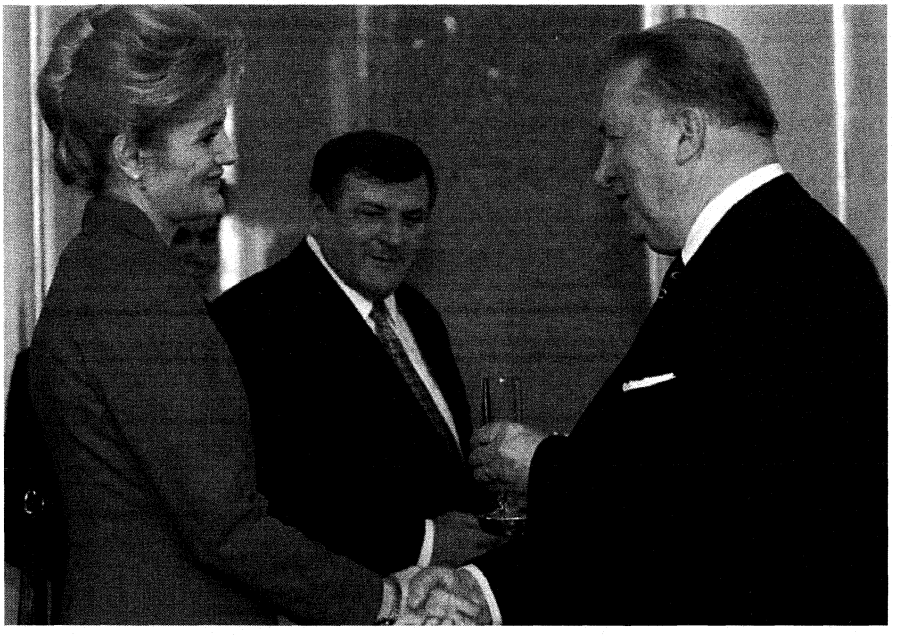
Een referendum op 23-24 mei over het NAVO-lidmaatschap en rechtstreekse presidentsverkiezingen leidde tot een ernstige politieke crisis in Slowakije.

Medio maart had president Michal Kovac aangekondigd dat in mei een referendum zou worden gehouden over Slowakije's mogelijke lidmaatschap van de NAVO en de invoering van rechtstreekse presidentsverkiezingen (de president werd tot dan toe gekozen door de Nationale Raad. het parlement, voor een periode van vijf jaar). Het voorstel voor een referendum over het NAVO-lidmaatschap was gedaan door de HZDS en was in februari goedgekeurd door de Nationale Raad (zie boven).

Kovac nam het besluit om een referendum over rechtstreekse presidentsverkiezingen te houden nadat hij een door de oppositie gesteunde petitie met meer dan 400.000 handtekeningen in ontvangst had genomen. Premier Vladirnir Meciar was echter gekant tegen rechtstreekse presidentsverkiezingen. Op 22 april kondigde de regering aan dat het referendum over de presidentsverkiezingen was opgeschort totdat het Constitutionele Hof een uitspraak had gedaan over de vraag of er een grondwetswijziging mogelijk was op grond van een referendum. Het besluit werd onmiddellijk veroordeeld door president Kovac, die verklaarde dat hierdoor het vertrouwen in de rechtsstaat werd ondermijnd. Ook oppositieieiders hekelden het uitstel. Op 25 april bepaalde de Centrale Referendumcommissie dat het uitstel van het referendum onwettig was. Op 14 mei verwierp het Constitutionele Hof het verzoek van de regering om een uitspraak te doen.

De Centrale Referendumcommissie maakte op 16 mei bekend dat op de stembiljetten voor het referendum de volgende vier vragen zouden staan: (i) 'Gaat u ermee akkoord dat Slowakije toetreedt tot de NAVO?';(ii)'Gaat u ermee akkoord dat er kernwapens worden gestationeerd in Slowakije?'; (iii) 'Gaat u ermee akkoord dat er militaire bases (van de NAVO) in Slowakije komen?'; en (iv)'Vindt u het wenselijk dat de Slowaakse president rechtstreeks wordt gekozen volgens het bijgevoegde voorstel voor een grondwetswijziging?'

Het Constitutionele Hof wijzigde zijn eerdere uitspraak op 22 mei en bepaalde dat een referendum over directe presidentsverkiezingen wettig was en dat een grondwetswijziging het onderwerp van een referendum kon vormen. Maar het Hof zei ook dat onduidelijk was, als de kiezers zouden besluiten de grondwet te wijzigen, hoe zo'n wijziging tot wet moest worden verheven. De regering ve klaarde dat de vraag over de presidentsverkiezingen niet bindend zou zijn en daarom niet in het referendum moest worden opgenomen. Op 22 mei werd bericht dat minister van binnenlandse zaken Gustav Karajci opdracht zou hebben gegeven om op de stembiljetten alleen de eerste drie vragen over de NAVO af te drukken. President Kovac (die voor zowel het NAVO-lidmaatschap als rechtstreekse presidentsverkiezingen was) noemde Karajci's actie 'onwettig' en drong erop aan om het stembiljet met de vier vragen van de Centrale Referendumcommissie te gebruiken.

Zdenka Kramplova (l.)wordt na haar benoeming tot minister van buitenlandse zaken van Slowakije op 11 juni 1997 gefeliciteerd door president Michal Kovac: op de achtergrond premier Vladimir Meciar. Foto EPA

Het referendum vond plaats op 23-24 mei, maar werd ontsierd door een lage opkomst en verwarring over de vraag of de kiezers gebruik moesten maken van stembiljetten met drie of vier vragen. Kovac weigerde zijn stem uit te brengen toen hij met een biljet met drie vragen werd geconfronteerd. Ook veel andere kiezers zouden het referendum hebben geboycot uit protest tegen het schrappen van de vraag over de presidentsverkiezingen. Op 26 mei maakte de Centrale Referendumcommissie bekend dat de opkomst 9,6 procent bedroeg en dat het referendum ongeldig was.

Minister van buitenlandse zaken treedt af. Benoeming opvolger

Pavol Hamzik trad op 26 mei af als minister van buitenlandse zaken. Hij zei dat hij door de situatie rond het referendum onmogelijk kon blijven functioneren in de regering. Hamzik, die geen lid was van een partij, was in augustus 1996 in de regering benoemd (zie pag. 238/2 e.v.-'97).

Op 11 juni werd Zdenka Kramplova benoemd tot de nieuwe minister van buitenlandse zaken. Kramplova die topambtenaar was op het ministerie van buitenlandse zaken. was de eerste vrouw die deze post bekleedde.

Nasleep van de referendumcrisis

Op 3 juni namen in Bratislava ongeveer 8.000 mensen deel aan een demonstratie tegen de bemoeienis van de regering met het referendum. De demonstratie werd georganiseerd door acht oppositiepartijen, die die dag overeenstemming hadden bereikt over de tekst van een voorstel voor een amendement op de grondwet dat voorzag in rechtstreekse presidentsverkiezingen. De door de HZDS geleide regeringscoalitie maakte eveneens bekend met een eigen voorstel te zullen komen voor een amendement op de grondwet inzake rechtstreekse presidentsverkiezingen.

Begin juni riep premier Vladimir Meciar de oppositie op deel te nemen aan rondetafelbesprekingen over de toekomst van Slowakije die op 11 juni zouden plaatsvinden. Alle belangrijke oppositiepartijen wezen Meciars oproep af met de verklaring dat ze alleen zouden deelnemen aan de besprekingen als minister van binnenlandse zaken Gustav Karajci zou worden ontslagen. De oppositie had Karajci ervan beschuldigd de grondwet te hebben geschonden door stembiljetten voor het referendum te hebben laten drukken zonder dat daarin een vraag over rechtstreekse presidentsverkiezingen was opgenomen.

De oppositie eiste dat op 12 juni een speciale zitting van de Nationale Raad zou worden gehouden in een poging een motie van wantrouwen tegen Karajci aangenomen te krijgen. De zitting werd echter uitgesteld wegens het ontbreken van een quorum. doordat afgevaardig-

den van de regeringscoalitie besloten de zitting te boycotten. Uiteindelijk vond op 19 juni een speciale zitting plaats. maar Karajci overleefde de motie van wantrouwen.

De grootste oppositiepartijen spraken op 23 juni met president Michal Kovac en twee kleinere partijen van de regeringscoalitie, de Slowaakse Nationale Partij (SNS) en de Boerenpartij van Slowakije (RSS). Na de bijeenkomst verklaarden vertegenwoordigers van andere oppositiepartijen bereid te zijn Meciar te ontmoeten. Een regeringswoordvoerder maakte op 25 juni bekend dat Meciar vertegenwoordigers van de oppositie zou uitnodigen voor besprekingen die begin juli zouden worden gehouden.

Intussen nam de Nationale Raad op 26 juni een wet aan die de privatisering van het tweede kanaal van de Slowaakse Televisie verbood. De belangrijkste oppositiepartijen, die vóór de wet stemden, kregen de steun van afgevaardigden van de SNS en de RSS.

Rondetafelbesprekingen mislukt

De rondetafelbesprekingen tussen vertegenwoordigers van de regeringscoalitie en acht oppositiepartijen werden kort na de start op 4 juli afgebroken. Het overleg strandde nadat geen overeenstemming was bereikt over de verdere democratisering van het land of over de wijze waarop zou worden voldaan aan de eisen voor deelname aan overleg over de toekomstige uitb eiding van de Europese Unie. Na de bijeenkomst verklaarde premier Vladimir Meciar dat de oppositiepartijen regeringsvoorstellen voor een gezamenlijk beleid ten aanzien van de Europese integratie en voor een procedure voor toekomstige presidentsverkiezingen hadden verworpen.

Op 10 juli eisten de voorzitter van de Democratische Partij, Jan Langos (die niet was uitgenodigd voor het meerpartijenoverleg); en de leider van de Christen-Democratische Beweging, Mikulas Dzurinda, het aftreden van Meciar. Zij deden dit nadat de EU had besloten Slowakije niet uit te nodigen voor de eerste gespreksronde over uitbreiding van de EU (zie pag. 757/3 e.v.-'97). Zij stelden Meciar verantwoordelijk voor het echec van Slowakije's buitenlandse politiek en wezen erop dat de weigering van de NAVO om Slowakije toe te laten tot de inleidende besprekingen over de uitbreiding van het bondgenootschap (zie pag. 612/1 e.v.-'97)eveneens een debacle voor zijn regering was.

Gezamenlijke verklaring over EU van president en premier

President Kovac en premier Vladimir Meciar, die het over het algemeen over de meeste belangrijke kwesties oneens waren, gaven op 17 oktober een gezamenlijke verklaring uit waarin zij zich schaarden achter Slowakije's voornemen om aan te dringen op het EU-lidmaatschap. In de verklaring stond dat Kovac en Meciar toetreding tot de EU als Slowakije's belangrijkste doelstelling op het gebied van de buitenlandse politiek beschouwden en dat zij beiden de wens koesterden dat Slowakije zou worden uitgenodigd voor de 'eerste golf' van onderhandelingen over uitbreiding van de EU (zie pag. 757/3 e.v.-'97).

Parlementslid krijgt zetel niet terug

Op 30 september verwierp de Nationale Raad een voorste1 van de oppositie om Frantisek Gaulieder, voormalig parlementslid voor de HZDS, zijn zetel in het parlement terug te geven, die hem in december 1996 was ontnomen, nadat hij uit de HZDS was gestapt. In juli had het Constitutionele Haf bepaald dat Gaulieders gedwongen vertrek uit de Nationale Raad in strijd met de grondwet was geweest.

Op 2 oktober leverde president Michal Kovac felle kritiek op afgevaardigden die hadden gestemd tegen Gaulieders terugkeer in het parlement. Hij verklaarde dat zij de grondwet met voeten hadden getreden en dat hun handelwijze de Slowaakse democratie in een kwaad daglicht stelde op het moment waarop Slowakije zich koortsachtig inspande voor het lidmaatschap van internationale organisaties zoals de Europese Unie. De Europese Commissie had daarna een verklaring uitgegeven waarin het besluit van de Nationale Raad werd betreurd en Slowakije's belofte om een democratisch staatsbestuur te vestigen, in twijfel werd getrokken.

Nieuwe politieke partij

Op 15 november werd de Nieuwe Agrarische Partij (NAS) opgericht. Zij kwam voort uit een fusie van de Boerenpartij van Slowakije (RSS) en de Slowaakse Boerenbeweging. Pavol Delinga, voorzitter van de RSS, werd gekozen tot voorzitter van de nieuwe partij. Aangenomen werd dat de nieuwe partij een positie zou innemen in het Slowaakse politieke middenveld.

Regering keurt ontwerpbegroting voor 1998 goed

Op 14 november werd de ontwerpbegroting voor 1998 door de regering goedgekeurd, die voorzag in inkomsten van in totaal 179,8 mrd koruny en uitgaven van in totaal 184,8 mln koruny ($ 1 = 33,45 koruny op 14 november 1997); de partijen van de regeringscoalitie waren overeengekomen dat het begrotingstekort niet boven de 5 mrd koruny (0,7 procent van het BBP) mocht uitkomen. De begroting ging uit van een groei van het BBP van 5 procent in 1998 (voor begroting voor 1997, zie pag. 238/3 e.v.-'97).

Onafhankelijk radiostation weer in de lucht

Op 14 oktober kon het particuliere radiostation Radio *Twist* voor haar uitzendingen weer gebruik maken van de hoofdzender in Bratislava na protesten van oppositiepartijen en een bekendmaking van het Slowaakse Telecommunicatiebureau dat het radiostation het geld dat het verschuldigd was voor het gebruik van de zender, had betaald. Het besluit om Radio *Twist* niet langer toegang tot de zender te verschaffen was fel bekritiseerd door oppositiepolitici die het beschouwden als een duidelijk bewijs van de angst van de overheid voor de onafhankelijke media. Maar deze beschuldigingen werden ontkend door de HZDS, die beweerde dat het besluit was gebaseerd op puur commerciële gronden.

Op 13 oktober was de verbinding met de hoofdzender van Radio Twist verbroken, omdat het radiostation onbetaalde rekeningen voor het gebruik van de zender van het Slowaakse Telecommunicatiebureau niet zou hebben voldaan. Maar na de afsluiting beweerde de directeur van Radio Twist, Andrej Hryc, dat alle openstaande rekeningen waren betaald en dat de maatregel een poging w-as om invloed uit te oefenen op de redactionele inhoud van de nieuwsbulletins van het radiostation.

Emigratie van Roma

Premier Meciar deed op 31 oktober een oproep aan de Roma-minderheid om binnen Slowakije naar een oplossing voor haar problemen te zoeken en niet politiek asiel in het buitenland aan te vragen. Hij waarschuwde potentiële emigranten dat hun economische problemen nog groter zouden zijn na hun terugkeer.

Hij maakte zijn opmerkingen na de gedwongen repatriëring van een aantal

Roma die hadden geprobeerd naar Groot-Brittannië te emigreren. Vertegenwoordigers van de Roma-gemeenschap herhaalden op 3 november de waarschuwing na een gesprek met vicepremier Jozef Kalman.

BEZOEK VAN RUSSISCHE PREMIER

De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin arriveerde op 28 april voor een driedaags bezoek aan Slowakije. Tijdens zijn bezoek werden vijftien handelsakkoorden tussen de twee landen ondertekend, waaronder een langlopend contract over de levering van gas.

Op de eerste dag van zijn bezoek voerde Tsjernomyrdin besprekingen met president Kovac. Het belangrijkste gespreksthema was het streven van Slowakije lid te worden van de NAVO, een wens waartegen Rusland zich verzette. Volgens een woordvoerder van Kovac had Tsjernomyrdin gewaarschuwd dat voormalige leden van het Warschaupact die streefden naar het NAVO-lidmaatschap, 'hun betrekkingen met Rusland op het spel zetten'.

(Vor.ber.pag. 238/2 e.v.-1997)

TSJECHIË

CONTRACT MET NOORWEGEN OVER LEVERING GAS. REGERINGSWIJZIGINGEN. POLITIEKE EN ECONOMISCHE CRISIS. BEGROTING VOOR 1998 GOEDGEKEURD. PREMIER KLAUS TREEDT AF. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De Tsjechische regering sloot op 19 maart 1997 een langlopend contract over de invoer van aardgas uit Noorwegen, waardoor het land minder afhankelijk zou worden van gas uit Rusland.

Krachtens het contract verplichtte Tsjechië zich de komende twintig jaar jaarlijks 3 mrd m^3 aardgas af te nemen van Noorwegen, waarmee het wilde voldoen aan een verwachte stijging van de vraag. Volgens regeringsfunctionarissen zou deze hoeveelheid een aanvulling zijn op de 9 mrd m^3 die jaarlijks door Rusland werd geleverd. De eerste leveringen werden verwacht op 1 mei.

Schandaal rond beleggingsfonds

De Financial Times berichtte op 13 maart dat vijf zakenlieden waren beschuldigd van fraude en medeplichtigheid aan zwendel in verband met de verdwijning van activa ter waarde van kcs 1 mrd ($ 1 = kcs 29.02 op 14 maart) uit het vermogen van Trend VIF, een beleggingsfonds met 50 000 aandeelhouders De autoriteiten waren in 1996 opmerkzaam gemaakt op onregelmatigheden bij Trend door Czech Value Fund (CVF),een in Londen gevestigde beleggingsmaatschappij en Trends grootste aandeelhouder CVF had ongeveer S 10 mln betaald om 37 procent van de aandelen van Trend in handen te krijgen

Nieuwe chef inlichtingendienst

Karel Vulterin werd op 12 maart benoemd tot chef van de Tsjechische Inlichtingendienst (BIS).Vulterin, een academicus en oud-vakbondsleider, werd de opvolger van Stanislav Devaty, die in 1996 was opgestapt na beschuldigingen dat de BIS de gangen van politici naging.

Voorzitter Republikeinse Partij gearresteerd

Op 28 maart arresteerde de politie de voorzitter van de ultrarechtse Patriottische Republikeinse Partij, Miroslav Sladek, op beschuldiging van het zaaien van rassenhaat in verband met zijn in het openbaar gedane uitspraken tijdens het bezoek van de Duitse bondskanselier Helmut Kohl in januari (zie pag. 241/3-'97). Sladek werd gearresteerd nadat het parlement enkele uren daarvoor de onschendbaarheid voor strafvervolging had opgeheven die deze genoot als afgevaardigde.

Nieuwe voorzitter ODA

Tijdens een congres op 21-22 maart van de Democratische Burgeralliantie (ODA),een van de partners in de regeringscoalitie, werd op 22 maart Michael Zantovsky, oud-ambassadeur in de Verenigde Staten en woordvoerder van president Vaclav Havel, gekozen tot partijvoorzitter. Zantovsky volgde Jan Kalvoda op, die in december 1996 was afgetreden als vice-premier (zie pag. 241/1 e.v.-'97).

Regeringswijzigingen

Onderminister van financiën Vladimir Rudlovcak trad op 11 april af en w-erd vervangen door de directeur van de afdeling financiële markten en bankwezen van het ministerie, Jiri Spicka. Minister van lokale ontwikkeling Jaromir Schneider trad op 29 april af.

Rudlovcak trad af na kritiek op zijn werk als toezichthouder op de financiële sector, vooral naar aanleiding van in de voorgaande weken geuite beschuldigingen van fraude bij een aantal beleggingsfondsen, die waren opgericht om investeringen in geprivatiseerde bedrijven aan te trekken (zie boven). Volgens een verklaring van het ministerie van financiën was zijn aftreden het gevolg van een mediacampagne tegen hem en zijn ministerie.

Naar Schneider. die lid was van de Christen-Democratische Unie-Tsjechische Volkspartij, was door de plaatselijke autoriteiten van Zuid-Moravie een onderzoek ingesteld in verband met een lening die in 1994 was verstrekt aan het stadsbestuur van Zlin, waarvan hij destijds burgemeester was.

Bankiers aangeklaagd wegens fraude

Op 23 april werden in totaal elf personen aangeklaagd wegens fraude als onderdeel van een onderzoek naar het bijna-faillissement van de particuliere bank Agrobanka in 1996.

Daarnaast werden aanklachten wegens fraude en verduistering ingediend tegen de directeur van de Investicni en Postovni Banka, Jiri Tesar, en zijn plaatsvervanger. Libor Prochazka. die beiden op 28 april werden gearresteerd. De bank was de op twee na grootste handelsbank van Tsjechië.

Presentatie mini-begroting

Een mini-begroting, die op 16 april werd gepresenteerd, voorzag in een verlaging van de overheidsuitgaven met 5 procent en een beperking van de salarisverhogingen in de overheidssector. Verder moesten staatsbedrijven hun personeelsbestand inkrimpen en werden maatregelen ingevoerd om importen te belemmeren. Tevens maakte de regering bekend dat zij extra maatregelen zou treffen om belastingontduiking tegen te gaan.

Politieke en economische crisis

Tegen de achtergrond van een ernstige valutacrisis (zie onder) zag Vaclav Klaus, premier en voorzitter van de Democratische Burgerpartij (ODS), zich in mei gedwongen te vechten voor zijn politieke leven.

Klaus kreeg op 16 mei een directe aanval op zijn leiderschap te verduren toen ODS-minister Vladimir Dlouhy van industrie en handel suggereerde dat er maar één manier was om de dieper wordende economische crisis op te lossen: de hele regering zou moeten aftreden. Klaus kwam op 18 mei nog meer onder druk te staan toen Milos Zeman, voorzitter van de grootste oppositiepartij, de Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD) het aftreden van vijf mi-

nisters eiste: onder wie Dlouhy en ODS-vice-premier en minister van financiën Ivan Kocarnik. Zeman waarschuwde dat zijn partij zou overwegen een motie van wantrouwen tegen de regering in te dienen als Klaus niet zou ingrijpen.

Na een vergadering met zijn coalitiepartners op 20 mei zou Klaus hebben erkend dat er een regeringswijziging nodig was. Maar nog voor hij de regering op een ordentelijke manier kon wijzigen, trad Dlouhy op 23 mei af (de portefeuille van industrie en handel bleef vanaf eind mei vacant). Kocarnik en ODS-minister Jan Rum van binnenlandse zaken traden op 24 mei eveneens af en werden onmiddellijk opgevolgd door respectievelijk Jiri Weigl, Klaus' belangrijkste adviseur, en Petr Necas, de eerste vice-minister van defensie.

Eerder. op 12 mei, was Tomas Kvapil benoemd tot minister van lokale ontwikkeling. Hij was de opvolger van Jaromir Schneider, die eind april was afgetreden (zie boven).

President Havel haalde op 25 mei naar aanleiding van de reeks ontslagen in forse bewoordingen uit naar de regering, en noemde de regeringswijzigingen 'cosmetisch'. Hij drong aan op een herevaluatie van het regeringsbeleid, en suggereerde dat het vertrek van de gehele regering de 'zuiverste oplossing' zou zijn. Havels interventie betekende een hoogst ongebruikelijke openlijke aanval op de regering door de president. Maar ondanks deze kritiek zei Klaus op 27 mei voor de Tsjechische radio dat hij niet bereid was af te treden en dat het nodig was dat zijn regering 'probeert de problemen waarmee we nu te kampen hebben, op een rijtje te zetten.'

Valutacrisis

Op 28 mei kondigde Klaus een economisch herstelprogramma aan dat was bedoeld als aanvulling op de minibegroting. die in april was gepresenteerd. Volgens Klaus had het programma vooral tot doel de economie te stabiliseren en de val van de Tsjechische munt, de koruna, tot staan te brengen. De koruna was in mei door toedoen van valutaspeculanten onder grote druk komen te staan.

De Tsjechische Nationale Bank intervenieerde op 22 mei op de valutamarkt in een poging om verdere speculaties met de koruna af te weren. De *Financial Times* van 23 mei berichtte dat de bank voor de derde keer in zes dagen waarop gehandeld werd, haar valutareserves had aangesproken om de handel in koruna's op het bestaande peil ten opzichte van de Duitse mark en de Amerikaanse dollar te houden. Handelaren schatten dat de bank sinds 16 mei. de dag waarop speculanten de koruna onder druk waren gaan zetten, voor $ 2 mrd aan koruna's had gekocht. De munt had het ook moeilijk vanwege de Tsjechische burgers die hun koruna's van de bank opnamen om ze om te wisselen in harde valuta's.

De president van de centrale bank, Josef Tosovsky, maakte op 27 mei bekend dat de bank de koruna direct aan de Duitse mark koppelde, en afzag van haar beleid om de munt te koppelen aan het samenstel van de Duitse mark en de Amerikaanse dollar. Klaus maakte bekend de stap van de bank te steunen, en erkende dat de speculaties met de koruna deels ingegeven waren door 's lands politieke instabiliteit.

Benoeming van nieuwe ministers

President Vaclav Havel benoemde op 2 juni drie nieuwe ministers in de regering. De kleine regeringswijzing maakte deel uit van een noodprogramma van de door de ODS geleide regeringscoalitie om de politieke en economische crisis aan te pakken.

Karel Kuehnl (voormalig ambassadeur in Groot-Brittannië) werd benoemd tot minister van handel en industrie. Hij volgde Vladimir Dlouhy op die op 23 mei was afgetreden (zie boven). Oud-minister van onderwijs Ivan Pilip werd benoemd tot minister van financiën. Hij werd de opvolger van Ivan Kocarnik die op 24 mei zijn functie had neergelegd (Jiri Weigl, de belangrijkste adviseur van premier Vaclav Klaus, was op 24 mei genoemd tot opvoiger van Kocarnik maar had de post vervolgens geweigerd). Pilip werd als minister van onderwijs opgevolgd door Jiri Grusa.

Regering krijgt vertrouwen van parlement

Op 10 juni wist de regering met een nipt verschil het vertrou en van de Kamer van Afgevaardigden te krijgen.

De regering won het vertrouwensvotum met 101 tegen 99 stemmen tijdens een zitting waaraan alle tweehonderd afgevaardigden deelnamen. De regering was pas zeker van haar overwinning nadat ze de steun had gekregen van de onafhankelijk afgevaardigde Jozef Wagner. Deze zou van Klaus de belofte hebben gekregen dat de regering zonder toestemming van de Kamer geen banken en grote staatsondernemingen zou privatiseren. Ondanks dit succes hing Klaus' geloofwaardigheid volgens veel commentatoren aan een zijden draadje en zij voorspelden dat het respijt voor de regering slechts van korte duur zou zijn.

Akkoord over bezuinigingen op begroting

Op 10 juni maakte de nieuwe minister van financiën, Ivan Pilip, bezuinigingen van 20 mrd koruna ($ 1= 32,25 ko-

Parlementsvoorzitter en CSSD-leider Milos Zeman (1.)feliciteert premier Vaclav Klaus op 10 juni 1997 nadat diens regering ternauwernood een vertrouwensvotum in het parlement heeft gewonnen. Foto *EPA*

runa op 27 juni 1997) op de begroting bekend. De bezuinigingen maakten deel uit van een regeringsplan om de economie nieuw leven in te blazen. De jongste maatregelen, die volgden na een verlaging van 5 procent van de overheidsuitgaven in april (zie boven), omvatten onder meer bezuinigingen van 700 mln koruna op de bijstandsuitkeringen en 6,5 mln koruna op onderwijs. Milos Zeman, voorzitter van de grootste oppositiepartij CSSD, bekritiseerde de bezuinigingen als 'barbaars en onverantwoordelijk', en verklaarde dat ze het 'fundament van onze toekomst zullen ondermijnen.'

President Havel maakt kandidatuur voor tweede ambtstermijn bekend

President Vaclav Havel maakte op 12 juli bekend dat hij zich kandidaat stelde om herkozen te worden voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar als zijn presidentschap in februari 1998 afliep. Havel was in januari 1993 gekozen tot president (zie pag. 24212-'93).nadat hij van 1989 tot juli 1992 president van Tsjechoslowakije was geweest.

Havel zei dat hij gesteund werd door de regeringscoalitie en door premier Klaus. Havel zei dat hij na zijn herverkiezing ernaar zou streven dat Tsjechië een vol aardig lid zou worden van de Europese Unie en de NAVO en dat hij zich altijd in zou zetten voor 'de totstandbrenging en ontwikkeling van het hele scala aan structuren waaruit een burgermaatschappij bestaat'.

Nasleep van overstromingen

Op 1 augustus maakte een aantal vooraanstaande Tsjechische banken een begin met de uitgifte van regeringsobligaties om geld bijeen te brengen voor het herstel van de infrastructuur die zwaar had geleden onder de ernstige overstromingen in Oost-Bohemen en Moravië in juli (zie onder POLEN).

De obligaties, die een looptijd hadden van vijf jaar, garandeerden een vaste rente van 12,5 procent in het eerste jaar en een rente die 2.5 procent hoger was dan de inflatie gedurende de vier overige jaren. Naar verluidt gingen de obligaties grif van de hand en functionarissen spraken de hoop uit dat ze ongeveer kcs 5 mrd ($1= kcs 33,81 op 22 augustus 1997) zouden opbrengen om de herstelwerkzaamheden te financieren. Op 8 augustus maakte de regering bekend nog meer obligaties te zullen uitgeven die een waarde vertegenwoordigden van kcs 3 mrd.

Ongeveer eenderde van het land had te lijden gehad van de overstromingen, waardoor huizen en de infrastructuur waren vernield en oogsten verloren waren gegaan. De totale schade in het land werd geraamd op kcs 60 mrd; vooral de industrie was zwaar getroffen. Op 13 augustus reserveerde de regering kcs 3,5 mrd uit de staatsbegroting voor hulpacties na de overstromingen en voor de bouw van nieuwe huizen voor mensen die door de watersnoodramp dakloos waren geworden. Plaatselijke autoriteiten zouden kcs 500.000 subsidie krijgen voor iedere nieuwe woning. Ook werd bekendgemaakt dat de regering toestemming zou vragen om geld dat reeds aan Tsjechië was toegewezen in het kader van het PHARE-programma van de EU, te gebruiken voor de wederopbouw. De invoering van een speciale 'overstromingsbelasting' ter voorkoming van een aanzienlijk tekort op de rijksbegroting voor 1998 werd met een korreltje zout genomen, hoewel eind augustus nog steeds werd gediscussieerd over de mogelijke invoering van een tijdelijke extra heffing bovenop bestaande belastingen.

Onenigheid over 'overstromingsbelasting'

De regering besloot op 16 september een extra heffing op de bestaande inkomstenbelasting in te voeren om de wederopbouw van de door de overstromingen in juli vernielde infrastructuur voor een deel te financieren (zie boven). Verwacht werd dat de burgers door de zogenaamde 'overstromingsbelasting' gemiddeld in 1998 13 procent meer inkomstenbelasting zouden moeten betalen. Men hoopte dat de maatregel ongeveer kcs 9 mrd ($ 1 = kcs 32,84 op 26 september 1997) zou opleveren. De kosten van de wederopbouw en van de hulp aan kleine en middelgrote bedrijven die door de overstromingen veel schade hadden geleden, was geschat op ongeveer kcs 60 mrd.

De regering zag zich echter genoodzaakt af te zien van de extra heffing, omdat een aantal leden van de regeringspartijen in de Kamer van Afgevaardigden met de oppositie meestemde tegen het voorstel. De regering reageerde door te zeggen dat zij naar andere wegen zou zoeken om het geld bijeen te krijgen. De regering had ook zware kritiek te verduren gekregen van de oppositie omdat zij te laat om hulp had verzocht in het kader van het PHARE-project van de EU. Het hulpverzoek was ingediend twee maanden nadat de schade was aangericht, wat ongunstig was in vergelijking met het verzoek van Polen, dat zijn eerste hulp reeds had ontvangen.

Crisis binnen regeringscoalitie

Eind oktober ontkende premier Vaclav Klaus krachtig dat hij wilde aftreden als gevolg van de toenemende spanningen in zijn coalitieregering (voor bijzonderheden over de politieke crisis in mei, zie boven). Deze verklaring was een reactie op het plotseling aangekondigde aftreden van twee prominente ministers en een openbaar meningsverschil over het regeringsbeleid, dat tot uitdrukking werd gebracht door vicepremier Josef Lux, de leider van de Christen-Democratische Unie-Tsjechische Volkspartij, die deel uitmaakte van de regeringscoalitie. Ook reageerde Klaus hiermee op uitlatingen van president Vaclav Havel die had gezegd bezorgd te zijn dat de regering de richting was kwijtgeraakt.

Begin oktober had minister van binnenlandse zaken Jan Ruml bekendgemaakt eind 1997 te willen aftreden. Deze bekendmaking werd op 23 oktober gevolgd door het plotselinge vertrek van minister van buitenlandse zaken Josef Zieleniec, die zei op te stappen wegens het gebrekkige overleg bij de besluitvorming binnen de ODS (de belangrijkste coalitiepartij) en de slechte communicatie tussen de coalitiepartijen. Jaroslav Sedivy werd onmiddellijk benoemd tot opvolger van Zieleniec, terwijl minister van arbeid en sociale zaken Jindrich Vodicka werd benoemd tot opvolger van Ruml op binnenlandse zaken.

Op 24 oktober verwierp Klaus de eis van Lux om het regeringsbeleid te heroverwegen en, met het oog op de bestaande onzekerheid binnen het kabinet, zijn regering opnieuw te onderwerpen aan een vertrouwensvotum in de Kamer van Afgevaardigden. Klaus zei het te betreuren dat de speculaties over de toekomst van zijn regering Tsjechië's kansen om toe te treden tot de NAVO en de EU in gevaar zouden kunnen brengen, en verklaarde te hopen dat de snelle benoeming van opvolgers voor Zieleniec en Ruml de politieke stabiliteit zou herstellen.

Begroting voor 1998 goedgekeurd

Op 22 oktober gaf de Kamer van Afgevaardigden bij de eerste presentatie met een krappe meerderheid haar goedkeuring aan de begroting voor 1998 (voor de begroting voor 1997, zie pag. 240/2/3-'97). De begroting, die voorzag in inkomsten en uitgaven ter waarde van kcs 536,6 mrd ($ 1 = kcs 32,99 op 31 oktober 1997), kreeg de steun van 99

van de 197 aanwezige afgevaardigden. De begroting moest nog twee keer worden goedgekeurd alvorens kracht van wet te krijgen.

Premier Klaus treedt af

Premier Vaclav Klaus trad op 30 november af. nadat de Christen-Democratische Unie-Tsjechische Volkspartij en de Democratische Burgeralliantie (ODA), de twee kleinste coalitiepartners, uit de door de Democratische Burgerpartij (ODS) geleide regering waren gestapt. Klaus, de voorzitter van de ODS, was premier geweest vanaf juli 1992 (zie pag. 761/3-'92).

President Vaclav Havel reageerde verheugd op zijn ontslag en voerde aan dat de regering-Klaus 'haar mogelijkheden had uitgeput' en de kiezers had misleid. Havel nam de roep om vervroegde verkiezingen niet serieus, hoewel de leider van de oppositionele CSSD, Milos Zeman, hiervoor sterk had gepleit. Als de coalitiepartijen geen overeenstemming zouden weten te bereiken over de samenstelling van een nieuwe regering, zou naar verwachting een onafhankelijke interim-regering worden aangesteld voor een periode van zes maanden, waarna algemene verkiezingen zouden worden gehouden.

Klaus was afgetreden na beschuldigingen dat hij de Kamer van Afgevaardigden opzettelijk had misleid over giften van bedrijven aan de ODS. Twee Tsjechische kranten beweerden op 28-29 november dat de ODS een geheime bankrekening in Zwitserland bezat waarop in 1995 anoniem een bedrag van kcs 7,5 mln ($1= kcs 34,46 op 28 november 1997) was gestort. Medio november was aan het licht gekomen dat de gift afkomstig was van een Tsjechische zakenman die met succes een bod had gedaan op een staalbedrijf van de staat. Klaus beweerde de identiteit van de donateur niet te kennen. Zijn positie werd echter snel onhoudbaar nadat voormalig minister van buitenlandse zaken Josef Zieleniec, die in oktober uit de regering was gestapt (zie boven), beweerd had dat hij Klaus persoonlijk voor de parlementsverkiezingen van 1996 op de hoogte had gesteld van de identiteit van de donateur. Na zijn ontslag klaagde Klaus dat er al jaren pogingen gaande waren om van hem af te komen. Hij kondigde tevens aan een televisiestation te zullen aanklagen dat hem ervan had beschuldigd met een deel van het geld onroerend goed voor zichzelf te hebben gekocht.

Havel in ziekenhuis behandeld

President Havel werd op 18 november uit het ziekenhuis ontslagen na te zijn behandeld aan een longontsteking en chronische bronchitis. In december 1996 was bij Havel een kwaadaardige longtumor ver ijderd (zie pag. 241/2-'97).

Tijdens een radio-interview op 23 november maakte Havel bekend dat hij zich nog steeds herkiesbaar wilde stellen als president, wanneer zijn ambtstermijn in januari 1998 zou verlopen (zie boven). Maar hij zei zich te zullen neerleggen bij het oordeel van de Kamer van Afgevaardigden en zijn artsen over de vraag of zijn gezondheidstoestand een tweede ambtstermijnzou toelaten.

Privatisering van staatsbanken

Op 19 november ging de regering akkoord met de gedeeltelijke privatisering van drie banken. met inbegrip van de verkoop van 34 procent van haar aandelen in de grootste commerciële bank, Komercni Banka. Verwacht werd dat de aandelen in een van de banken zouden zijn verkocht voor het einde van 1998. De totale opbrengst van de privatisering werd geschat op kcs 35 à 40 mrd.

Zdenek Mlynar overleden

Op 14 april overleed in een ziekenhuis in Wenen op 66-jarige leeftijd de voormalige Tsjechische dissident Zdenek Mlynar. In *NRC/H'blad* van 17-4-1997 schreef redacteur Peter Michielsen de volgende necrologie over hem:

'Mlynar was aanvankelijk een toegewijd lid van de Tsjechoslowaakse communistische partij. Hij sloot zich in 1946 bij de partij aan en studeerde van 1931 tot 1934 rechten in Moskou, waar hij de latere Sovjet-leider Michail Gorbatsjov leerde kennen - zonder dat de twee. zoals later vaak werd bericht. goede vrienden werden. Na zijn terugkeer naar Praag gaf hij les aan de Karelsuniversiteit.
In de jaren zestig sloot Mlynar zich aan bij de geleidelijk sterker wordende kritische vleugel binnen de partij, die in januari 1968 onder leiding van de Slowaak Alexander Dubcek de macht overnam van de orthodoxe partijchef Antonin Novotny. In de 'Praagse Lente'. het experiment met het 'socialisme met een menselijk gezicht'. speelde Mlynar naast partijleider Alexander Dubcek een belangrijke rol als secretaris van het Centraal Comité van de partij. Hij was de belangrijkste auteur van het actieprogramma van de partij, dat voorzag in vergaande democratisering van de Tsjechoslowaakse samenleving en dat het Kremlin ertoe bracht in te grijpen.
Na de inval van de troepen van het Warschaupact in augustus 1968, die een eind maakte aan de Praagse Lente en het bewind van Dubcek. moest Mlynar al zijn partijfuncties opgeven. Hij werd tewerkgesteld in een Praags museum. Hij bleef zich als communist beschouwen. maar werd in 1970, als vrijwel alle kopstukken van de Praagse Lente, uit de partij gezet. In zijn memoires - *Nachtvorst* in Praag - omschreef hij de invasie van augustus 1968 als de grootste debacle in zijn leven als communist.
In 1977 richtte Mlynar samen met dissidenten als Vaclav Havel Charta 77 op. de organisatie die het regime wilde dwingen tot het eerbiedigen van mensen- en burgerrechten in Tsjechoslowakije en die vervolgens tot 1989 bloot stond aan felle vervolging. Hij werd daarop door het regime tot emigratie naar Oostenrijk gedwongen, waar hij les ging geven aan de universiteit van Innsbruck en een instituut voor internationale betrekkingen in Laxenburg. bij Wenen. en vanwaar hij de dissidenten in Tsjechoslowakije bleef ondersteunen.
Na de val van het communisme in 1989 keerde Mlynar naar Praag terug. Hij deed een weinig succesvolle poging weer politiek actief te morden, maar terwijl medestanders als Vaclav Havel en Jiri Dienstbier hoge posities ten deel vielen, kreeg Mlynar - vooral wegens zijn verleden als coinmunist - geen roet aan de grond. Sindsdien bleef hij zijn tijd verdelen tussen Wenen en Praag.'

Betogingen tegen racisme

Medio november vonden in het hele land betogingen plaats tegen een door racistische motieven ingegeven moord op een Soedanese student door neonazistische rechtse extremisten. Verscheidene vooraanstaande politici, onder wie president Havel, keurden de moord af en drongen aan op een verbod van groepen die aanzetten tot vreemdelingenhaat.

BETREKKINGEN MET DUITSLAND

President Vaclav Havel hield op 24 april een toespraak in de Duitse Bondsdag. Zijn Duitse ambtgenoot Roman Herzog sprak op 29 april het Tsjechische parlement toe. Beide toespraken volgden op de ondertekening in januari van een gezamenlijke Verklaring van Verzoening tussen de twee landen (zie pag. 241/2 e.v.-'97).

In zijn toespraak noemde Havel de verklaring een 'waarlijk historische kans' en zei hij dat beide landen door de ondertekening 'heel Europa hadden laten zien dat zij een al overladen onderhandelingstafel niet nog meer wilden belasten met hun meningsverschillen'.

PRESIDENT HAVEL BEZOEKT MIDDEN-OOSTEN

Eind september maakte president Vaclav Havel een achtdaagse rondreis door het Midden-Oosten, waarbij hij een bezoek bracht aan Libanon, Jordanië, Israël en de Palestijnse autonome gebieden.

Tijdens de reis benadrukte Havel dat hij geen nieuwe voorstellen had om de impasse in het vredesproces in het Midden-Oosten te doorbreken, maar dat hij in herinnering wilde brengen dat zijn land het vredesproces steunde. Tijdens besprekingen met de Palestijnse president Yasser Arafat kondigde Havel aan dat Tsjechië van plan was in de nabije toekomst een diplomatieke vertegenwoordiging te openen in de autonome gebieden.

TOP MET SLOWAKIJE

Op 10 oktober had de Tsjechische premier Vaclav Klaus in Piestany (Slowakije) een ontmoeting met zijn Slowaakse ambtgenoot Vladimir Meciar om te praten over de wederzijdse terugbetaling van geldbedragen van beide landen. Na de ontmoeting werd bekendgemaakt dat er een schikkingsovereenkomst was bereikt waarbij de twee landen bankaandelen zouden ruilen. De besprekingen zouden in december in Praag worden voortgezet.

(Vor.ber.pag. 239/1 e.v.-1997)

ZWITSERLAND

PLAN VOOR OPRICHTING SOLIDARITEITSFONDS. ONTWIKKELINGEN INZAKE NAZIGOUD EN REKENINGEN HOLOCAUST-SLACHTOFFERS

President Arnold Koller maakte op 5 maart 1997 een plan bekend om een solidariteitsfonds op te richten. Het fonds zou niet alleen financiële hulp bieden aan overlevenden van de nazivervolging in Europa, maar ook aan slachtoffers van mensenrechtenschendingen, armoede en natuurrampen.

Koller zei dat het solidariteitsfonds niet was bedoeld als vervanging van het compensatiefonds, dat in februari was opgericht door de drie grootste Zwitserse banken (zie pag. 243/2-'97) en waarin de Zwitserse Nationale Bank (centrale bank) naderhand Zfr 100 mln had gestort ($ 1 = Zfr 1,49 op 7 maart 1997). Hij voegde eraan toe dat het nog enige tijd zou duren voordat het solidariteitsfonds van de grond zou komen en dat er 'voor een snelle hulpverlening aan de holocaust-slachtoffers' gebruik zou worden gemaakt van het compensatiefonds. Op 6 maart maakte Vorort, de overkoepelende organisatie voor het bedrijfsleven en de handel, bekend dat haar leden een bijdrage van Zfr 65 mln in dit fonds zouden storten.

Koller verklaarde dat het solidariteitsfonds zou profiteren van de opwaardering van de goudreserves van de Zwitserse Nationale Bank, die op dat moment waren gewaardeerd op een prijs die beneden de marktprijs lag. Een gedeelte van de goudvoorraad zou in ongeveer tien jaar tijd worden verkocht. zodat een aanzienlijk deel van de opbrengst van de opwaardering ten goede zou komen aan het solidariteitsfonds, dat deze opbrengst vervolgens zou investeren in rentedragende activa. De regering verwachtte dat het solidariteitsfonds zou beschikken over een kapitaal van Zfr 7 mrd, dat jaarlijks een paar honderd miljoen Zwitserse franc aan rente zou opleveren.
De commissie van deskundigen, die in december 1996 was benoemd om een onderzoek in te stellen naar de rol van Zwitserland tijdens de Tweede Wereldoorlog. zou haar bevindingen in juni bekendmaken (ziepag. 242/1 e.v.-'97).

De oprichting van het compensatiefonds en solidariteitsfonds leidde echter tot kritirk van nationalistische rechtse politici. De voorzitter van de Zwitserse Volkspartij. Christoph Blocher. die tevens directeur van het chemiebedrijf EMS-Chemie was. betoogde dat Zwitserlands rol tijdens de jaren veertig geen enkele aanleiding gaf tot een stap die zou kunnen worden uitgelegd als een schuldbekentenis. Eind februari had Blocher gedreigd een referendum te eisen over het storten van geld van belastingbetalers in een compensatiefonds voor holocaust-slachtoffers.

Op 16 maart maakte de Unie Bank van Zwitserland (UBS).een van de banken die in februari het compensatiefonds hadden opgericht. bekend dat zij in het vervolg haar activiteiten in het buitenland zou verrichten onder haar afkorting UBS. Een woordvoerster van de bank deelde mee dat de bank officieel de Unie Bank van Zwitserland zou blijven heten cn dat de nieuwe naam niet tot doel had te verdoezelen dat het om een Zwitserse bankging.

Op 23 april stelde de regering de benoeming uit van een zeven leden tellende commissie die het solidariteitsfonds moest gaan leiden, aangezien volgens haar eerst verder overleg moest plaatsvinden met het Joods Wereldcongres over de nadere invulling van enkele details. De regering had in de week daarvoor Rolf Bloch, een vooraanstaand Zwitsers joodse leider, benoemd tot voorzitter van de commissie.

Amerikaansrapport over nazigoud

In een op 7 mei verschenen rapport beschuldigde de Amerikaanse regering Zwitserland en andere neutrale landen ervan de Tweede Wereldoorlog in feite te hebben verlengd door goud te accepteren dat nazi-Duitsland uit bezette landen had geroofd en door handel te drijven met het naziregime. In het rapport werd echter gesteld dat Zwitserland en andere neutrale landen niet bewust 'besmet geld' hadden geaccepteerd.

Het rapport was het rcsuitaat van een zeven maanden durend onderzoek. onder leiding van onderminister van handel Stuart Eizenstadt. naar documenteri in de Amerikaanse nationale archieven. Ondanks 'herhaalde dringende verzoeken van de geallieerden om de handel met nazi-Duitsland te staken' waren volgens het rapport Zwitserland en andere neutrale landen 'op grote schaal handel blijven drijven met het De de Rijk.' Dit had 'er duidelijk toe geleid dat nazi-Duitsland langer en met meer middelen oorlog kon blijven voeren'. De slotconclusie van het rapport luidde dat goud. juwelen, munten en tandprothesen (van de slachtoffers van de concentratiekampen) inet geroofd goud uit de banken van de bezette landen waren samengesmolten tot baren goud die in het buitenland werden verhandeld. Volgens het rapport had Duitsland tussen januari 1939 en mei 1945 voor $ 400 mln aan guud (in 1997 ongeveer S 2,4 mrd waard) naar de Zwitserse Nationale Bank eebracht.

Het rapport laakte het optreden van de Amerikaanse regering aan het einde van de oorlog als inadequaat omdat deze Zwitserland niet hard genoeg had aangepakt om verantwoording af tr leggen over het nazigoud en om dat terug te geven. In het rapport stond ook dat Britse diplomaten zich verzet hadden tegen terugbetalingen aan joodse vluchtelingen omdat dit 'haaks stond' op het Britse beleid in Palestina. De samenstellers van het rapport oordeelden tevens dat Groot-Brittannië en Frankrijk. die erop gebrand waren de handel in het naoorlogse Europa nieuw leven in te blazen. aarzelden om strenge economische maatregelen te treffen tegen Zwitserland.

De Zwitserse minister van buitenlandse zaken, Flavio Cotti, verwierp in een verklaring op 22 mei het standpunt dat Zwitserland de oorlog had verlengd als 'onverdedigbaar'. Het feit dat de Zwitsers in het rapport werden voorgesteld als de 'bankiers van de nazi's, noemde hij 'eenzijdig en nietszeggend'.

Brits voorstel voor conferentie over nazigoud

Vlak voor de publicatie van het Amerikaanse rapport maakte de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Robin Cook, op 6 mei bekend dat Groot-Brittannië voor het einde van 1997 een conferentie zou organiseren om vast te stellen wie de eigenaren waren van het nazigoud dat de geallieerden in beslag hadden genomen of dat in Zwitserse banken lag.

De bekendmaking viel samen met de publicatie van een rapport waarin het Britse ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest voor het eerste erkende dat een deel van het nazigoud met een waarde van 25 mln dat in de Bank van Engeland lag, afkomstig zou kunnen zijn van Holocaust-slachtoffers.

Verklaring van de Bank voor Internationale Betalingen

De Bank voor Internationale Betalin-

gen, eigendom van de belangrijkste centrale banken van de wereld, besloot op 12 mei al haar archieven open te stellen in een poging een einde te maken aan de discussie of zij in de oorlog wel of niet goud had gekocht van het naziregime.

Opnieuw slapende bankrekeningen ontdekt

Aan de vooravond van het begin van een officieel onderzoek naar Zwitserse bankrekeningen in oorlogstijd onthulden Zwitserse bankiers aan onderzoekers dat ze recentelijk honderden rekeningen hadden ontdekt die waarschijnlijk aan holocaust-slachtoffers hadden toebehoord.

Volgens een bericht in de New York Times van 11 juni 1997 werden deze onthullingen gedaan in de week voordat het onderzoek van de commissie-Volcker, het onafhankelijke orgaan dat op zoek was naar zogenoemde slapende bankrekeningen (zie pag. 242/1 e.v.-'97), van start zou gaan. De secretaris van de Zwitserse Bankiersvereniging, Christophe Winzeler, verklaarde op 11 juni dat deze rekeningen moesten worden opgeteld bij de 775 rekeningen, die een waarde vertegenwoordigden van Zfr 39 mln ($ 1 = Zfr 1,45 op 27 juni 1997), die de banken in 1996 hadden ontdekt (zie pag. 823/3-'96). Volgens het bericht zouden er minstens 225 nieuwe rekeningen (ter waarde van ongeveer $ 8 mln) zijn ontdekt. Het dagblad haalde ook onderzoekers aan die zeiden dat er ruim 15.000 andere slapende rekeningen waren die Zwitserse staatsburgers tijdens de Tweede Wereldoorlog hadden geopend. De commissie-Volcker had tot taak uit te zoeken welke van deze rekeningen ten behoeve van holocaust-slachtoffers waren geopend.

De commissie had eerder verklaard dat de teams van drie grote Amerikaanse accountantsbedrijven eind juni zouden beginnen met een proefcontrole van de rekeningen van vijf Zwitserse banken. terwijl vijf andere banken zouden worden gecontroleerd op hun registratiemethoden en archieven. Commissieleden zeiden op 8 juni dat na deze proeffase de controle zou worden uitgebreid tot alle Zwitserse banken.

Publicatie van lijst met slapende rekeningen uit naziperiode

Op 23 juli publiceerden de Zwitserse Bankcommissie en de Zwitserse Bankiersvereniging een lijst met bijna 2.000 rekeningen op naam van buitenlanders, waarvan sinds 1943 geen gebruik meer was gemaakt. De lijst werd via krantenadvertenties in 28 landen gepubliceerd en vermeldde gegevens over rekeninghouders en telefoonnummers waarmee informatie kon worden opgevraagd over het indienen van een claim.

Op 23 juli bevestigde commissievoorzitter Kurt Hauri dat 67 van de meer dan vierhonderd Zwitserse banken in totaal 1.785 rekeningen hadden opgegeven. die sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog niet meer waren gebruikt (zie pag. 823/3 e.v.-'96).De commissie schatte dat ongeveer Zfr 61,2 mln niet was opgeëist en dat op ongeveer tweederde van alle rekeningen minder dan CHF 5.000 per rekening stond ($1 = Zfr 1.51 op 25 juli 1997).

Uit op 14 juli vrijgegeven documenten uit de archieven van de federale overheid van de VS bleek dat de centrale bank van de VS en de Bank van Canada betrokken waren geweest bij pogingen om tonnen goud wit te wassen, die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de nazi's waren gestolen. In de documenten stond dat de Portugese centrale bank regelmatig goud had gekocht dat de Duitsers hadden ondergebracht bij de Zwitserse Nationale Bank en dat dit goud vervolgens door de Zwitsers werd geruild voor geld dat werd opgenomen van rekeningen bij de Noord-Amerikaanse banken. In reactie op de beschuldigingen gelastte de Bank van Canada een onderzoek.

Conferentie in Londen over nazigoud

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Robin Cook, kondigde op 7 augustus aan dat op 2-4 december in Londen een internationale conferentie over het nazigoud zou worden gehouden. De conferentie zou plaatsvinden onder voorzitterschap van Lord Mackay of Clashfern, de voormalige conservatieve minister van financiën.

Cook zei dat de conferentie was bedoeld om alle beschikbare informatie over het door de nazi's van landen en personen geroofde goud te bundelen. Ook zou gekeken worden naar voorstellen voor schadevergoeding en naar verdere stappen. Groot-Brittannië vormde samen met Frankrijk en de VS de Tripartiete Commissie voor de Teruggave van Monetair Goud (TGC).die was opgericht in het kader van de Overeenkomst van Parijs betreffende van Duitsland te ontvangen Herstelbetalingen uit 1946.

Beheerders van slapende Zwitserse bankrekeningen benoemd

De Financial Times van 1 oktober maakte bekend dat Paul Volcker, voormalig president van de Amerikaanse centrale bank, was benoemd tot voorzitter van de raad van beheerders die toezicht hielden op de aanspraken op slapende Zwitserse bankrekeningen uit de Tweede Wereldoorlog (zie boven).

Volcker stond aan het hoofd van de onafhankelijke commissie die was belast met het speuren naar slapende rekeningen (zie pag. 242/1 e.v.-'97). De Zwitserse politicus René Rhinow en de secretarisgeneraal van het Joods Wereldcongres, Israel Singer, werden eveneens tot beheerder benoemd. De commissie benoemde vijftien Zwitserse en internationale bemiddelaars die zich moesten buigen over aanspraken op tegoeden op Zwitserse banken van slachtoffers van de nazivervolging.

Op 23 juli 1997 geven v.r.n.l.: Georg F. Krayer, voorzitter van de Zwitserse Bankiersvereniging, Paul Volcker, voorzitter van het Onafhankelijk Comité van Vooraanstaande Personen. Kurt Hauri, voorzitter van de federale Zwitserse Bankcommissie, Israel Singer, secretaris-generaal van het Joodse Wereldcongres. en Avraham Burg. voorzitter van het Joods Agentschap en de Zionistische Wereldorganisatie, een persconferentie over de publicatie van lijsten met slapende bankrekeningen. *Foto* EPA

Nieuwe lijst met slapende rekeningen

De Zwitserse Bankiersvereniging publiceerde op 29 oktober een tweede lijst met slapende bankrekeningen op naam van buitenlanders, waarop Zfr 18 mln stond. Het totaalbedrag op de slapende rekeningen kwam daarmee uit op zo'n Zfr 78 mln.

De Bankiersvereniging verklaarde dat het bedrag dat op de slapende rekeningen was ontdekt, nog altijd aanzienlijk lager was dan de sommen geld die volgens beweringen van joodse groeperingen door Zwitserse banken werden achtergehouden. De Bankiersvereniging had op 14 oktober bekendgemaakt dat zij de rechtmatige eigenaars had opgespoord van slapende rekeningen ter waarde van Zfr 6 mln.

Op 10 november werd door de Zwitserse Barikiersvereniging in de *New York Times* de meest recente lijst gepubliceerd van houders van slapende rekeningen. De Bankiersvereniging was hiertoe overgegaan na kritiek van de kant van Amerikaanse en Britse joodse groeperingen op haar oorspronkelijke besluit de lijst alleen op *Internet* te publiceren.

Eerste uitbetaling door compensatiefonds

Tijdens een plechtigheid in Riga, Letland, werd op 18 november door het compensatiefonds (zie pag. 243/2-'97 en boven) aan 80 joodse overlevenden van de holocaust elk een cheque overhandigd ter waarde van $400. Het was voor het eerst dat door het in februari opgerichte fonds, dat in totaal $ 200 mln beheerde. uitbetalingen werden gedaan aan overlevenden. De cheques van $400 waren de eerste termijnen van de in totaal $ 1.000 die aan elke overlevende zou worden uitgekeerd.

REFERENDUM OVER WAPENEXPORT

Op 8 juni stemde 77,3 procent van de deelnemers aan een referendum tegen een voorstel van de Socialistische Partij tot een verbod op de export van wapens en goederen die zowel voor militaire als civiele doeleinden zouden kunnen worden gebruikt. In 1972 was een vergelijkbaar voorstel verworpen met een meerderheid van minder dan 8.500 stemmen (zie pag. 129/3 e.v.-'73).

De campagne van de Socialistische Partij voor het referendumvoorstel had hinder ondervonden van een gebrek aan middelen, in die mate zelfs dat er niet eens geld was voor een eenvoudige postercampagne. Na het referendum verklaarde een woordvoerder van de partij dat tegenstanders van het voorstel 'een klimaat van angst hadden weten te creëren door het aantal banen dat (door zo'n verbod) verloren dreigde te gaan, te overdrijven'.

REFERENDA OVER WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN EN DRUGSBESTRIJDINGSPROGRAMMA

Op 28 september werden twee referenda gehouden. een over een voorstel om de werkloosheidsuitkeringen te verlagen en een over het drugsbestrijdingsprogramma van de regering.

Met een nipte meerderheid van 50,8 procent verwierpen de kiezers het plan om het groeiende begrotingstekort terug te dringen door middel van een verlaging van de werkloosheidsuitkeringen. De werkloosheid was de voorgaande zes jaar scherp gestegen en verwacht werd dat het tekort waarmee het nationale werkloosheidsverzekeringsfonds (dat was gebaseerd op bijdragen van werkgevers en werknemers) kampte, zou stijgen van Zfr 6,2 mrd in 1996 tot Zfr 7,7 mrd in 1997 ($ 1 = Zfr 1,46 op 26 september 1997). Eenvrijwel onbekend werklozencomité in La Chaux de Fonds, het centrum van de Zwitserse uurwerkindustrie, was tegen de voorgestelde verlaging in het geweer gekomen. en was daarbij gesteund door de Sociaal-Democratische Partij.

In een ander gelijktijdig gehouden referendum sprak 71 procent van de kiezers zich uit voor het drugsbestrijdingsbeleid van de regering, dat onder meer de verstrekking van heroïne aan langdurig verslaafden inhield. De resultaten van dit drie jaar lopende programma wezen uit dat de criminaliteit onder de verslaafden die aan het experiment meededen, met 60 procent was gedaald. Het referendum was een initiatief van de campagnevoerders voor 'Jeugd zonder drugs'. die aanvoerden dat de overheid drugsgebruik moest onderdrukken.

DIPLOMAAT GEARRESTEERD WEGENS SPIONAGE

Het openbaar ministerie in Bern maakte op 16 juli bekend dat op 1 juli een hoge Zwitserse diplomaat was gearresteerd. Hij werd ervan verdacht gedurende zes jaar geheime informatie te hebben doorgespeeld aan de Roemeense inlichtingendienst. De verdachte, wiens naam niet werd genoemd, was aan verscheidene Zwitserse ambassades vice-consul en zaakgelastigde geweest.

(Vor.ber.pag. 242/1 e.v.-1997)

COLOMBIA

PERSONELE WIJZIGINGEN. OPENBAAR AANKLAGER AFGETREDEN

Op 8 mei 1997 trad openbaar aanklager Alfonso Valdivieso Sarmiento af om zich kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen die voor mei 1998 op het programma stonden. Op 30 mei werd hij opgevolgd door strafpleiter Alfonso Gómez Mendez.

Volgens opiniepeilingen werd Valdivieso, een vooraanstaand en uitgesproken tegenstander van aan drugs gerelateerde corruptie die had toegezegd het morele gezag van de overheid te herstelien, gesteund door 60 procent van de kiezers. Naar verwachting zouden minister van binnenlandse zaken Horacio Serpa Uribe en Antanas Mockus, oudburgemeester van de hoofdstad Bogotá, zijn enige serieuze rivalen voor het presidentschap zijn.

Minister van binnenlandse zaken Serpa in opspraak

Op 15 mei maakte het openbaar ministerie bekend dat de getuigenis van een verdachte Spaanse drugshandelaar, Florentino Fernández, die in Madrid in de gevangenis zat, gebruikt zou worden in een onderzoek naar beschuldigingen dat minister van binnenlandse zaken Serpa het gebruik van fondsen van het Cali-drugskartel voor de verkiezingscampagne van Samper in 1994, had verheimelijkt. Volgens berichten in de plaatstelijke media beweerde Fernández dat Samper ervan op de hoogte was geweest dat Serpa behulpzaam was geweest bij het uitkeren van drugsgelden aan regionale organisatoren van zijn campagne. Serpa verwierp de bewering als een 'monsterlijke leugen' die door zijn tegenstanders was bedacht om zijn presidentiële aspiraties te 'ruïneren'. Ook Samper ontkende het verhaal, toen hij op 12 mei terugkeerde van een rondreis door Azië en het Midden-Oosten.

Wijzigingen binnen het kabinet

Op 22 mei werd Hernando Monroy, een civiel ingenieur, benoemd tot minister van vervoer. Hij volgde Carlos Hernán López Gutiérrez op, een lid van de Sociaal Conservatieve Partij (PSC), die op 18 mei was afgetreden in verband met een onderzoek naar ongeoorloofd gebruik van een helikopter van het ministerie.

Op 28 mei werd oud-minister van onderwijs Carlos Holmes Trujillo be-

noemd tot minister van binnenlandse zaken. Hij volgde Horacio Serpa Uribe op, die daags ervoor was afgetreden. Serpa, een trouwe bondgenoot van president Ernesto Samper Pizano, was afgetreden om zich voor ie bereiden op de presidentsverkiezingen van 1998.

Trujillo was kort na het aantreden van de regering-Samper vredesgezant gemeest. Hij was betrokken geweest bij een vergeefse poging linkse guerrillastrijders over te halen een dialoog met de autoriteiten aan te gaan.

Op 19 augustus verlieten opnieuw twee ministers het kabinet. Minister van mijnbouw en energie Rodrigo Villamizar werd vervangen door Orlando Cabrales Martinez. tot op dat moment minister van economische ontwikkeling, terwijl minister van verbindingen Saulo Arboleda plaatsmaakte voor José Fernando Bautista. Carlos Julio Gaitan Gonzalez volgde Cabrales op als minister van economische ontwikkeling.

De regeringswijzigingen vonden plaats nadat het weekblad *Semana* de tekst van op de band opgenomen telefoongesprekkenhadgepubliceerdwaaruit bleek dat Villamizar en Arboleda hun politieke invloed hadden gebruikt om radiovergunningen voor vrienden en aanhangers van de regering te bemachtigen.

Op 5 november kondigde de president aan dat Antonio José Urdinola, de president van Ecopetrol (Colombiaanse Oliemaatschappij), de opvolger zou worden van minister van financiën José Antonio Ocampo. De benoeming zou in december van kracht worden, wanneer laatstgenoemde zou opstappen om uitvoerend secretaris te worden van Economische Commissie van de Verenigde Naties voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (ECLAC).

OUD-PRESIDENT BARCO OVERLEDEN

Op 20 mei overleed op 75-jarige leeftijd Virgilio Barco Vargas, die van 1986-1990 president van Colombia was geweest. Hij was met name bekend omdat hij in 1988 de uitlevering van drugshandelaars aan de VS had heringevoerd en omdat hij de Colombiaanse drugskartels de totale oorlog had verklaard.

Barco, geb. in 1921 in Cucuta (het noorden van Colombia), studeerde o.m. aan het Massachusetts Institute of Technology in de Verenigde Staten. Hij begon zijn carrière als politicus van de Liberale Partij in Norte de Santander, waar hij leider van de partij werd. Hij vertegenwoordigde de Liberalen op lokaal en nationaal niveau en werd in 1958 minister van openbare werken. In 1961-1962 was hij ambassadeur in Londen.

Na zijn terugkeer in Colombia was hij van 1962-1964 minister van landboum-. Burgemeester van Bogotá was hij van 1966-1969. In het begin van de jaren zeventig merkte Barco als *executive director* bij de Wereldbank. Verder was hij tweemaal ambassadeur in Washington. Bij de presidentsverkiezingen van 1982 besloot hij zich als kandidaat terug te trekken, nadat zijn partijgenoot Alfonso Lopez Michelsen, president van Colombia van 1974-1978, had besloten aan de verkiezingen deel te nemen.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE DRUGSBESTRIJDING. WETSVOORSTEL INZAKE UITLEVERING COLOMBIANEN

Op 19 juni besloot het Huis van Afgevaardigden met 97 tegen 46 stemmen in juli opnieuw te gaan debatteren over het omstreden wetsvoorstel inzake de uitlevering van in het buitenland gezochte Colombianen (zie pag. 38571-'97). Er bestonden verschillende versies van het ontwerp en er diende een compromis te worden gevonden. Eén van de versies voorzag in een uitlevering met terugwerkende kracht en de mogelijkheid gevangen zittende drugshandelaren uit te leveren aan de VS.

Drugsovereenkomst met Verenigde Staten

Op 1 augustus sloten Colombia en de Amerikaanse regering een bilaterale overeenkomst waardoor Colombia zo'n $ 70 mln aan militaire hulp kon ontvangen ter bestrijding van de drugshandel. Krachtens de overeenkomst was de Colombiaanse regering verplicht onder Amerikaans toezicht berichten over mensenrechtenschendingen te onderzoeken en ging zij ermee akkoord dat de hulp zou worden opgeschort wanneer zij verzuimde maatregelen te treffen naar aanleiding van de eventuele conclusies van het onderzoek.

Arrestatie Peruaanse drugsbaron

Op 9 augustus werd Waldo Simeon Vargas Arias, die ervan werd verdacht een belangrijke Peruaanse drugsbaron te zijn, in Bogotá gearresteerd.

Via drugshandel verkregen bezit kan in beslag worden genomen

Op 13 augustus bekrachtigde het Constitutionele Hof een wet die het Congres in december 1996 had goedgekeurd. Deze wet maakte het mogelijk bezittingen die waren gekocht met geld dat afkomstig was uit de drugshandel, met terugwerkende kracht in beslag te nemen (zie pag. 384/1-'97).

Arrestatie voormalige Senaatspresident

Op 3 september werd Jorge Ramón Elias, president van de Senaat in 1993-'94, gearresteerd op verdenking van corruptie in verband met drugs.

Senaat beslist over uitleveringswet

Op 16 september keurde de Senaat een wetsvoorstel goed waarin werd bepaald dat de wet inzake de uitlevering van door het buitenland gezochte Colombianen geen terugwerkende kracht had. Het besluit werd in politieke en justitiële kringen veroordeeld omdat het diegenen die betrokken waren bij criminele activiteiten, met name de drugshandel, beschermde. Het wetsvoorstel werd doorgestuurd naar het Huis van Afgevaardigden waar het in twee lezingen moest worden behandeld voordat het kracht van wet zou krijgen (zie ook pag. 385/1-'97)

Uitleveringswet goedgekeurd door Huis van Afgevaardigden

Het Huis van Afgevaardigden ging op 25 november met 119 tegen 38 stemmen uiteindelijk akkoord met een grondwetswijziging die de uitlevering mogelijk maakte van Colombianen die van misdaden waren beschuldigd.

Aangezien de grondwetswijziging geen terugwerkende kracht had en alleen betrekking zou hebben op nieuwe beschuldigingen, werd zij algemeen beschouwd als een feitelijke amnestie voor lieden die in het verleden misdaden hadden gepleegd, met name veroordeelde drugshandelaren die werden gezocht door de VS. In die zin werd het besluit van het Huis van Afgevaardigden, waarmee eerdere stemmingen in het eerste comité van de Kamer op 12 november en in de Senaat in september werden bevestigd, beschouwd als een gedeeltelijke nederlaag voor de regering van president Ernesto Samper Pizano. Deze had betoogd dat herinvoering van 'onvoorwaardelijke' uitlevering essentieel was voor een verbetering van Colombia's relaties met het buitenland, in het bijzonder de VS.

Krachtens het besluit zouden uitleveringsprocedures die waren verboden in de grondwet van 1991, ook van toepassing zijn voor misdaden die door Colombianen in het buitenland waren gepleegd mits deze onder het Colombiaanse wetboek van strafrecht vielen en niet politiek gemotiveerd werden geacht.

Bezittingen van drugsbaron in beslag genomen

Op 24 november werd bekendgemaakt dat de autoriteiten beslag hadden gelegd op meer dan 300 bezittingen die eigendom waren geweest van de overleden drugsbaron van het Cali-kartel, José Santacruz Londoño (zie pag. 556/1-'96), en dat zij drie van zijn companen hadden aangehouden.

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. DEMILITARISERING JUNGLEGEBIED IN CAQUETÁ

Op 23 mei 1997 werd een begin gemaakt met de demilitarisering van het junglegebied Caguán in het zuidelijke departement Caquetá. Verwacht werd dat het besluit het gebied te demilitariseren zou leiden tot de vrijlating van zestig soldaten en tien mariniers die werden gegijzeld door guerrillastrijders van de Revolutionaire Gewapende Krachten van Colombia (Fuerzas Armadas Revolucionarios Columbianas, FARC).

Op 25 mei werd bericht dat de internationale woordvoerder van de FARC in Mexico, Marcos León Calarca, in reactie op het besluit van de regering had bevestigd dat de groepering bereid met de regering te gaan praten over de mogelijkheid van een vredesproces.

Gegijzelde militairen vrijgelaten

Op 15 juni waren diplomaten en vertegenwoordigers van de internationale nieuwsmedia getuige van de vrijlating van de door de FARC gegijzelde militairen.

Bij de zorgvuldig georganiseerde vrijlating in de zuidelijke stad Cartagena del Chaira traden het Internationale Rode Kruis, de Rooms-Katholieke Kerk en de voormalige Amerikaanse president Jimmy Carter op als bemiddelaars. Het ging om zestig soldaten die sinds augustus 1996 waren gegijzeld, en tien mariniers die in januari 1997 waren gevangengenomen. De vrijlating was tot stand gekomen nadat president Ernesto Samper Pizano de legerleiding had gepasseerd en het leger bevel had gegeven zich gedurende 32 dagen terug te trekken uit een gebied van 13.000 vierkante km in het Caguán-oerwoud in het zuidelijke departement Caquetá (zie pag. 97/1 en 385/2-'97).

Commandant Joaquin Gomez, hoofd van het zogeheten 'zuidelijk blok' van de FARC, las op 15 juni een lijst voorwaarden voor om tot een 'vrede met sociale rechtvaardigheid' te komen.

De gijzelingscrisis had in het hele land veel publiciteit gekregen en de vreedzame oplossing leidde tot speculaties over een nieuw vredesproces. Dit idee werd echter verworpen door een aantal hoge legerbevelhebbers wier verklaringen de binnen de strijdkrachten heersende gevoelens van frustratie en vernedering tot uitdrukking brachten, omdat de regering zich bereid had getoond concessies te doen aan de guerillastrijders.

Op 19 juni betoogde generaal Harold Bedoya Pizarro dat de Colombiaanse grondwet van 1991 gold voor een land in vredestijd en daarom niet geschikt was voor een land dat 'in staat van oorlog (verkeert) met guerrillastrijders. drugshandelaren en gewone criminelen'. Daarnaast verklaarde legercommandant generaal Manuel José Bonnet dat er maar één manier was om vrede tot stand te brengen en dat was 'diegenen vernietigen die de vrede niet bewaren'. Op 23 juni trok het leger de Caguán-regio weer binnen.

Op 17 juni zouden in de noordwestelijke regio Uraba twee soldaten en achttien guerrillastrijders om het leven zijn gekomen bij een gewapend treffen tussen de FARC en militairen. Diezelfde dag ontplofte in de omgeving van de hoofdstad Bogotá een autobom, waarbij negen politieagenten om het leven kwamen. Deze aanslag werd toegeschreven aan het Nationale Bevrijdingsleger (Ejército de Liberación Nacional, ELN).

Samper belooft verbetering situatie van de mensenrechten

Op 20 juli beloofde president Ernesto Samper Pizano in zijn jaarlijkse rede tot het Congres dat zijn regering de mensenrechten bovenaan de politieke agenda zou plaatsen. Hij beloofde met name strengere controle op de strijdkrachten, berechting van mensenrechtenschendingen door civiele rechtbanken en niet meer door militaire tribunalen, maatregelen tegen 'verdwijningen' en 'ontvoeringen' en even strenge maatregelen tegen rechtse paramilitaire eenheden (die met stilzwijgende toestemming van de militairen zouden opereren) als tegen guerrillastrijders.

Opperbevelhebber strijdkrachten Bedoya ontslagen. Bonnet opvolger

Binnen een paar dagen na de Sampers rede werd generaal Harold Bedoya Pizarro, sinds oktober 1996 opperbevelhebber van de strijdkrachten (zie pag. 97/1-'97), ontslagen in het kader van een reeks wijzigingen in de top van de strijdkrachten en de politie. Bedoya, die zich altijd had verzet tegen besprekingen met linkse guerrillastrijders, werd op 24 juli opgevolgd door de vroegere legercommandant, generaal Manuel José Bonnet, die had aangedrongen op vredesonderhandelingen en had beloofd dat het leger niet 'het zoveelste probleem voor het land zou worden'.

De nieuwe opperbevelhebber van de Colombiaanse strijdkrachten, generaal Manuel José Bonnet. Foto *EPA*

Een aantal officieren en rechtse oppositiepolitici veroordeelde het ontslag van Bedoya. Zij beschuldigden Samper ervan te capituleren voor de eisen van de guerrillastrijders en de Amerikaanse regering. die kort tevoren militaire steun aan Colombia had gekoppeld aan een verbetering van de mensenrechtensituatie in het land.

Voorstel tot oprichting Nationale Vredescommissie

Op 25 juli maakte Samper een wetsvoorstel bekend volgens welk een Nationale Vredescommissie zou worden opgericht die onderzoek moest doen naar de mogelijkheid via onderhandelingen tot een vredesakkoord te komen. Eerder had Samper twee functionarissen opdracht gegeven de mogelijkheid van rechtstreekse vredesbesprekingen met de leiders van de FARC en het ELN te onderzoeken. Dit initiatief volgde op een toename van guerrilla-activiteit die suggereerde dat het leger het initiatief had verloren. De omvang hiervan werd benadrukt toen begin juli ongeveer vijftig politieagenten en soldaten werden gedood bij een reeks guerrilla-aanslagen die de infrastructuur ontwrichtte en de olieproductie lamlegde.

Op 6 juli werd in het oostelijke departement Arauca een door het leger gechar-

terde helikopter, die op weg was naar de belangrijke pijpleiding Caño-Limón-Coveñas, neergehaald. Hierbij kwamen 24 soldaten en vijf burgers om het leven. Het verlies van het toestel kwam na de 35ste aanval van het ELN in 1997 op de pijpleiding. Dit was de jongste van een reeks nederlagen die het leger leed sinds de FARC in juni met de vrijlating van 70 gijzelaars een belangrijk succes in de propagandaoorlog hadden geboekt.

Rechtse paramilitaire eenheden werden verantwoordelijk gesteld voor het doden en martelen van ongeveer dertig mensen op 20 juli in Mapiripan, een dorp in het zuidoostelijke departement Meta.

Militaire onschendbaarheid beperkt

Op 5 augustus besliste het Constitutionele Hof de militaire onschendbaarheid te beperken door gewone rechters en het openbaar ministerie toe te staan zaken te onderzoeken en in behandeling te nemen die verband hielden met moord, marteling, ontvoering of verkrachting gepleegd door militairen in actieve dienst.

FARC bereid tot deelname aan vredesbesprekingen

Op 21 augustus verklaarden guerrillastrijders van de FARC in een brief aan president Samper bereid te zijn deel te nemen aan vredesbesprekingen met de regering. Drie dagen later werd bekend dat op 19 juni in Costa Rica in het geheim al een voorbereidende ontmoeting had plaatsgevonden tussen de regering en de FARC. Op 26 augustus kwamen afgevaardigden van beide partijen opnieuw bijeen, ditmaal in Mexico-Stad. Details van de besprekingen werden niet vrijgegeven.

De FARC waren bereid aan de besprekingen deel te nemen op voorwaarde dat gedemilitariseerde zones zouden worden ingesteld, zonder 'voorwaarden vooraf' overeenkomstig een afspraak uit juni toen de guerrillastrijders de door hen gegijzelde soldaten en mariniers hadden vrijgelaten. Op 22 augustus verklaarde Samper in antwoord op de brief van de FARC dat alles zou worden gedaan, zoals de instelling van een 'zone van détente', om een ontmoeting met het nationale secretariaat van de organisatie te vergemakkelijken. Hij waarschuwde echter dat de staat alle vormen van geweld zou beantwoorden met het 'legitieme gebruik van de geweldsmiddelen die de grondwet vermeldt'.

Het bedrijfsleven, de Kerk en politieke leiders steunden het vredesinitiatief. De reactie van de strijdkrachten bleef onduidelijk.

Guerrilla-offensief brengt komende gemeenteraadsverkiezingen in gevaar

Het initiatief van Samper kwam tijdens een guerrilla-offensief dat erop was gericht de gemeenteraadsverkiezingen van oktober te verstoren. Als gevolg van het offensief waren de verkiezingen in tien gemeenten geannuleerd en waren talrijke kandidaten geïntimideerd, ontvoerd of vermoord.

In een poging de verkiezingen veilig te laten verlopen had Samper op 12 augustus een speciaal veiligheidsplan bekendgemaakt. Het Congres had dit plan echter als inadequaat veroordeeld en verschillende parlementsleden. onder wie een aantal van Sampers eertijds trouwste aanhangers in de regerende Liberale Partij (PL). hadden zich geschaard achter oproepen tot 'een onmiddellijk aftreden' van het staatshoofd wegens diens 'onvermogen' de openbare orde te handhaven.

Senator vermoord. Kogelvrije vesten voor senatoren

De reactie binnen het Congres op president Samper werd sterk beïnvloed door de moord op een vooraanstaande PL-senator, Jorge Cristo, op 8 augustus. Cristo werd vermoord in Cucuta bij de grens met Venezuela, ongeveer 400 km ten noorden van de hoofdstad Bogotá. De moord werd toegeschreven aan het ELN, dat kort tevoren had gewaarschuwd een aantal politici als legitieme 'militaire doelen' te beschouwen.

Op 2 september besloot de Senaat dat haar 102 leden voortaan in het openbaar een kogelvrij vest moesten dragen. Na de beslissing liet de maatschappij waarbij de senatoren waren verzekerd, weten dat voor senatoren die werden gedood of gewond terwijl ze geen kogelvrij vest droegen, niets zou worden uitgekeerd.

Groot militair offensief

Op 27 september beweerde opperbevelhebber Bonnet, dat tot dusver 652 guerrillastrijders van de FARC waren gedood en ca 1600 waren gevangengenomen bij 'Operation Destroyer II' van het leger. De operatie was op 4 september begonnen in de regio Llanos del Yarí, 300 km tenzuidenvan Bogotá.

Volgens de militairen was de operatie bedoeld om de leiding van de FARC die in deze streek gevestigd zou zijn, te vernietigen. In een communiqué van 29 september ontkende de overkoepelende organisatie, de Nationale Guerrilla Coördinatieraad Simón Bolivar (CNGSB), het succes van het legeroffensief echter en zei dat hei bestuur van de FARC over het hele land verspreid was.

Op 3 september. onmiddellijk voorafgaand aan de start van Operation Destroyer II, hadden FARC-leden een grote aanval uitgevoerd op de waterkrachtcentrale Guatepe in het noordwestelijke departement Antióquia. Hierdoor raakte ongeveer 20 procent van het nationale elektriciteitsnet onklaar.

Offensief militairen verstoort vredesproces. Concessies regering verworpen

Het militaire offensief verstoorde het broze vredesproces. De internationale woordvoerder van de FARC in Mexico, Marcos León Calarca, zei op 13 september dat de 'vredesbal' zich op de speelhelft van president Ernesto Samper Pizano bevond. Een rapport van twee vredesafgezanten van de regering waarin werd voorgesteld een aantal concessies te doen aan de FARC en het ELN, verwierp Calarca als 'te vaag'.

Het rapport, dat in zijn totaliteit door Samper was geaccepteerd, bevatte geen tijdschema voor het vredesproces maar stelde een aantal maatregelen voor die het vertrouwen zouden moeten versterken. Deze behelsden o.m.: (i)het openen van onderhandelingen tussen guerrillastrijders en de regering zonder voorwaarden vooraf en zonder een wapenstilstand; (ii) het instellen van gedemilitariseerde zones om veilige ontmoetingen tussen de partijen te vergemakkelijken; (iii) het opschorten van alle gerechtelijke procedures tegen vertegenwoordigers van de guerrillastrijders; en (iv) de mogelijke vrijlating van gevangen zittende guerrillaleiders.

Mogelijk amnestie en gratie voor guerrillastrijders

In een verder gebaar van verzoening beloofde Samper op 24 september een wetsvoorstel bij het Congres in te dienen waarin de guerrillastrijders amnestie en gratie werden verleend in ruil voor ondertekening van een vredesakkoord. Hij nuanceerde dit aanbod echter met de verklaring dat 'gruwelijke misdaden of overtredingen tegen de menselijkheid' hiervan zouden zijn uitgesloten. Dit werd algemeen beschouwd als een poging een uitspraak van het Hooggerechtshof van 23 september te omzeilen die volgens de regering een 'probleem' vormde voor het

vredesproces. Het Hooggerechtshof had artikel 127 van de strafwet in strijd met de grondwet verklaard zodat guerrillastrijders zouden kunnen worden vervolgd voor gewone misdaden ongeacht politieke motieven. De FARC veroordeelde de uitspraak van het hof als een manoeuvre van 'vijanden van de vrede'.

Samper wijst eis ELN tot uitstel verkiezingen van de hand

Op 26 september verwierp Samper een eis van het ELN dat de regionale verkiezingen die voor 26 oktober op het programma stonden, zouden worden uitgesteld Het ELN had deze eis gesteld als voorwaarde voor vredesonderhandelingen.

Hoewel de regering begin september gouverneurs volmacht had gegeven 'militaire burgemeesters' te benoemen in de gebieden die het zwaarst werden getroffen door het geweld van de FARC en het ELN, trokken in september ongeveer 600 kandidaten zich terug uit het verkiezingsproces als gevolg van intimidatie door de guerrillastrijders. Minister van binnenlandse zaken Carlos Holmes Trujillo gaf medio september toe dat de regering niet in staat was de veiligheid van diegenen die mee wensten te doen aan de verkiezingen, te garanderen.

In het departement Antióquia had de gouverneur op 2 september in vier stedenlegerofficieren tot burgemeester benoemd, nadat de zittende burgemeesters door guerrillastrijders waren ontvoerd.

Op 29 september sloten de FARC vredesbesprekingen met de regering uit en eisten dat het legeroffensief in Yari zou worden gestaakt. Deze eis was in strijd met een verklaring op 20 september van Calarca waarin beëindiging van het offensief in Yari niet als voorwaarde voor vrcdcsbesprekingen was gesteld.

Bonnet ontsnapt aan bomaanslag

Op 2 oktober ontsnapte generaal Bonnet ternauwernood aan een bomaanslag van de FARC bij Santa Marta aan de Caribische kust.

Bij aanvallen in het departement Meta werden op 3 oktober zeven leden van een commissie van het openbaar ministerie die een onderzoek instelden naar de bezittingen van een veroordeelde drugshandelaar, gedood door rechtse paramilitaire eenheden. Een dag later werden zeventien politieagenten gedood door guerrillastrijders van de FARC.

Aftreden president geëist

Op 16 oktober verwierp de regering een plan om door middel van een aftreden van president Samper te komen tot vrede. Volgens de regering was het voorstel in strijd met de grondwet.

In het plan, dat was opgesteld door Juan Manuel Santos, een kandidaat voor de presidentsnominatie van de PL, werd geëist dat Samper zou aftreden om de weg vrij te maken voor een constituerende vergadering en vredesonderhandelingen met linkse guerrillastrijders. Het initiatief ontving de steun van oud-president Alfonso López Michelsen, aartsbisschop van Bogotá Pedro Rubiano, en van de romanschrijver en Nobelprijswinnaar Gabriel Garcia Márquez, die Santos persoonlijk naar Spanje had vergezeld in een poging internationale steun voor het voorstel te krijgen. Santos verklaarde dat het plan werd gesteund door de belangrijkste guerrillagroeperingen en paramilitaire eenheden en noemde Samper een 'obstakel voor de vrede'.

In een reactie hierop beweerde Samper dat de militairen beschikten over opnamen van vriendschappelijke telefoongesprekken tussen Santos en Raul Reyes, een hooggeplaatste commandant van de FARC. Hij beweerde dat het voorstel van Santos neerkwam op een complot tegen hem en betoogde dat vredesonderhandelingen 'ondenkbaar' waren zonder de deelname van de president. In een open brief van 10 oktober aan de regering steunden de FARC de voorgestelde constituerende vergadering, maar verklaarden dat terugtrekking van de militairen uit vijf gemeenten in de zuidelijke departementen Meta en Caquetá een voorwaarde was voor vredesonderhandelingen.

Vredesvoorstellen ELN

Het linkse ELN maakte op 1 november een vredesplan bekend. Tegelijkertijd ging de regering akkoord met een tijdelijk staakt-het-vuren. Twee waarnemers van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) en een Colombiaanse functionaris die door het ELN was ontvoerd tijdens de verkiezingen van oktober (zieverderop): werden vrijgelaten.

In zijn plan drong het ELN aan op een nationale conventie om de vredesvoorwaarden te bespreken en op een nationale constituerende vergadering om de grondwet te hervormen. Volgens het voorstel zou de regering in beide organen zitting nemen, samen met vertegenwoordigers van 'de burgermaatschappij'. zoals vakbondsleden, vertegenwoordigers van non-gouvernementele organisaties en intellectuelen. De overeenkomst tussen dit plan en eerdere plannen van de FARC. deed onder waarnemers het vermoeden groeien dat de twee guerrillagroeperingen een stilzwijgende overeenkomst hadden bereikt.

Uitspraak over burgerwachten op platteland

Het Constitutionele Hof bepaalde op 11 november dat het krachtens internationale mensenrechtenverdragen was verboden dat groepen burgers die zorgden voor veiligheid op het platteland (bekend als convivir) zich mengden in gewapende conflicten. Deze groeperingen werden beschuldigd van ernstige schendingen van de mensenrechten en samenwerking met de strijdkrachten.

Het hof oordeelde dat noch het Administratieve Departement voor Veiligheid (DAS),noch een ander regeringsbureau inlichtingen mocht verstrekken aan convivir of hen mocht gebruiken om informatie te verkrijgen. Eerder echter, op 7 november, had het Constitutionele Hof bepaald dat ongeveer vierhonderd convivir zouden blijven opereren, maar dat zij binnen 48 uur alle wapens moesten inleveren, behalve hun handwapens.

Gewelddaden

Een rechts doodseskader werd ervan beschuldigd op 26-27 november zo'n veertien boeren te hebben vermoord in de afgelegen streek Dabeiba in het noordwestelijke departement Antióquia. De FARC werden verantwoordelijk geacht voor het doden van zeven soldaten op 15 november in Villavicencio in het zuidelijke departement Meta. Op 6 november schoten onbekenden Carlos Quiroz dood, de nieuwe burgemeester van de stad San Jacinto in het departement Bolivar in het centrum van het land.

GOUVERNEURS- EN GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 26 oktober 1997 noemde president Ernesto Samper Pizano de die dag gehouden gemeenteraadsverkiezingen een overwinning voor de democratie. Volgens officiële cijfers ging 49 procent van de 20.4 mln geregistreerde kiezers naar de stembus ondanks de annulering van de verkiezingen in twintig van de 1.072 gemeenten wegens bedreigingen met geweld. Volgens lokale persberichten was in meer dan 150 steden niet ge-

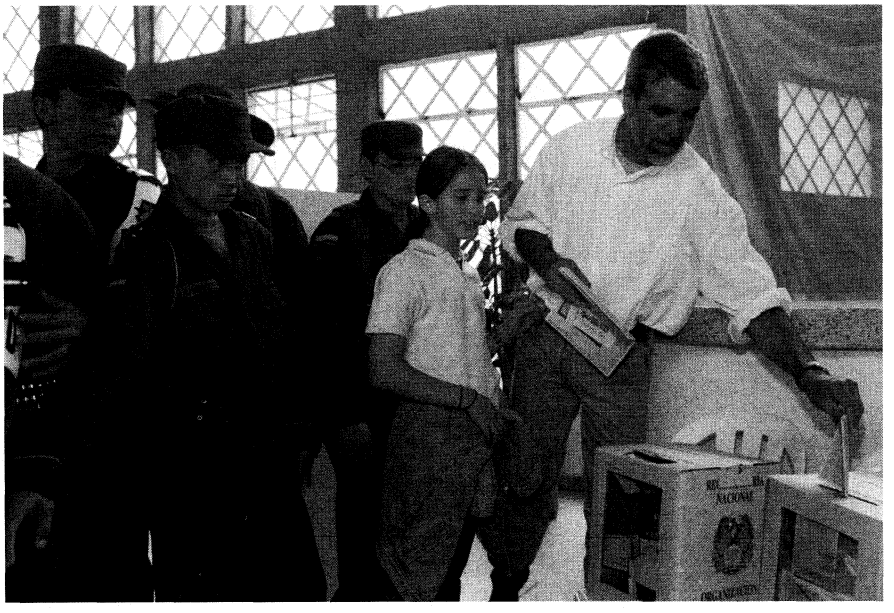
stemd omdat de kiezers werden bedreigd met geweld.

Sinds april waren tussen 35 en 50 kandidaten voor burgerncestcrsposten er. gemeenteraden gedood door linkse guerrillastrijders en rechtse paramilitaire eenheden. Daarnaast waren driehonderd kandidaten ontvoerd en hadden minstens 1.200 andere kandidaten zich teruggetrokken omdat zij met de dood waren bedreigd. Twee officiële verkiezingswaarnemers van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) waren op 23 oktober ontvoerd bij een actie die vermoedelijk het werk was van ELN-guerrillastrijders.

Onder de kop 'Fiasco dreigt bij verkiezingen Colombia' merkte redacteur Coen van Zwol twee dagen vóór de verkiezingen in *NRC/H'blad* het volgende op:

'(...) Beperkte de linkse guerrilla zich in het verleden tot aanslagen en het confisqueren van stembussen op de dag van de verkiezingen, dit jaar hebben ze hun arsenaal uitgebreid met moorden, ontvoeringen en bedreiging. In veel dorpen werden nachtelijke anti-verkiezingsbijeenkomsten georganiseerd; waarbij de bewoners op het dorpsplein bijeengedreven worden om te horen dat op stemmen dit jaar de doodstraf staat.
Hoofdverantwoordelijke is de FARC, 'de gewapende revolutionaire strijdmachten van Colombia', de oudste en grootste linkse guerrillabeweging in Colombia. Ook het eveneens marxistisch georiënteerde ELN, het Nationale Bevrijdingsleger, laat zich niet onbetuigd, terwijl rechtse paramilitairen zich specialiseren op het belagen van linkse politici. De guerrillalegertjes hebben de afgelopen jaren sterk aan kracht gewonnen sterk aan kracht gewonnen. In een opiniepeiling zei 69 procent van de ondervraagde Colombianen onlangs te geloven dat het leger de oorlog verliest.

Cocaïne en communisme. Sinds de Reagan-jaren klinkt deze twee-eenheid waarnemers bekend in de oren. Elke Amerikaanse ambassadeur wijst sinds begin jaren tachtig op de „onheilige alliantie" tussen de cocaïnekartels en de linkse (en rechtse) legertjes die het platteland beheersen. Was de term „narco-guerrilla" vroeger omstreden, niemand twijfelt er tegenwoordig meer aan dat de inkomsten uit de handel in cocaïne - en in toenemende mate heroïne - de motor zijn van de burgeroorlog.
De FARC belijdt sinds 1966 een onversneden vorm van marxisme. wat ontbreekt zijn de Sovjet-Unie en Cuba om de strijd te financieren. Inmiddels heft de FARC stelselmatig belastingen over cocaverbouw. cocaïneproductie en -transport in de gebieden die ze beheerst. Er is een diffuus netwerk ontstaan tussen guerrillastrijders en mafiosi. De laatsten besteden de beveiliging van hun laboratoria vaak uit aan de gestaalde kaders. Dat levert het linkse verzet volgens Amerikaanse schattingen jaarlijks zestig miljoen dollar op. Andere bronnen van inkomsten voor de FARC zijn afpersing en de geavanceerde „ontvoeringsindustrie".
Commandanten van de FARC zijn door het grote geld veelal verworden tot lokale despoten. Tegenover hun slinkende populariteit staat een steeds betere bewapening. De Washington Post schreef onlangs dat er zich tussen de Russische en Colombiaanse mafia's een ruilhandel van cocaine voor zware wapens begint af te tekenen. Russische raketten kunnen helikopter-aanvallen op laboratoria of het met landbouwgif bespuiten van coca-velden in de toekomst tot riskante operaties maken.
De FARC en het ELN vinden een tegenwicht in de autodefensas. de extreem-rechtse paramilitaire eenheden die met name in de noordelijke provincies de afgelopen jaren militaire successen boekten en bloedig huishielden onder de bevolking. Zij werken normaliter nauw samen met het leger. maar ook bij hen gaan zaken vaak voor. Zo sneuvelden er begin deze maand in de provincie Meta elf wetsdienaars in een hinderlaag van autodefensas. De elf keerden terug van de ranch van een drugsbaron, waar ze diens bezittingen in beslag hadden genomen. De hoofdprijs was 350 kilo cocaïne. Carlos Castaño, de belangrijkste leider van de paramilitairen, bood de regering zijn excuses aan, maar hij zal wel begrip kunnen opbrengen voor zijn kameraden. Zijn familie diende vroeger in het privé-leger van drugsbaron Pablo Escobar.
Het Colombiaanse leger staat machteloos. Al anderhalf jaar lang brengen 13.000 verzetsstrijders 130.000 manschappen de ene na de andere nederlaag toe. Veel streken staan nominaal onder controle van het leger, maar de slechtgetrainde recruten verlaten zelden hun kazernes en buiten de poorten delen verzetsstrijders, autodefensas of mafiosi de lakens uit. Ruim de helft van het leger is bovendien niet inzetbaar. omdat de infrastructuur - wegen. vliegvelden. stuwdammen. krachtcentrales, telefooncentrales, pijpleidingen - beschermd moeten worden tegen sabotage. Ook dat wil niet lukken: onlangs ging de belangrijkste oliepijpleiding van het land de lucht in -voor de 52ste maal dit jaar.
Kern van het probleem lijkt te zijn dat het bestaan buiten de wet in Colombia een lucratieve en geromantiseerde levensstijl is geworden. Of men nu strijdt voor het marxisme. de natie, de cocaine of alledrie tegelijk; het maakt eigenlijk niets uit. Veel guerrillastrijders hebben bij toerbeurt in dienst bij de FARC. de paramilitairen of de cocaïnemafia gestreden. Strijd - met alle wreedheid waarmee dat in Colombia van oudsher gepaard gaat - is een doel op zich. Het aanbod van de overheid aan het verzet om zich tot politieke partij om te vormen, is geen alternatief. Maar liefst 1.600 linkse politici werden de afgelopen jaren door doodseskaders vermoord.
Het aanblijven van de vleugellamme president Ernesto Samper maakt de zaken nog gecompliceerder. Zijn vredesinitiatieven worden zowel door het leger als de opstandelingen genegeerd. Meteen na Sampers verkiezing in 1994 kwam er een telefoontap boven water. waarin een baas van het Cali-kartel met een bevriende journalist sprak over de zes miljoen dollar die hij in de campagne van Samper had gestoken. Samper bevindt zich sindsdien in een internationaal isolement. De Verenigde Staten hebben Colombia tweemaal op rij op de zwarte lijst gezet van landen die de strijd tegen de drugs tegenwerken. Sampers visum voor de VS is vorig jaar ingetrokken.
Maar de president is een overlevingskunstenaar. Vorig jaar zorgde zijn Liberale Partij ervoor dat het Congres hem ondanks overweldigende bewijzen van alle blaam zuiverde. Dat kreeg Samper alleen voor elkaar door steun te kopen. Zijn regeringsperiode wordt gekenmerkt door een stroom corruptieschandalen. In de ogen van de Colombianen is het president paleis nu het meest corrupte instituut van het land. De politiek heeft nog maar weinig krediet. Toch wil de ironie dat juist de afgelopen drie jaar de strijd tegen de cocaïnehandel is geïntensiveerd. Er is wetgeving aangenomen om bezittingen van drugscriminelen te confisqueren en binnenkort neemt het Congres een wet aan die uitlevering van verdachten aan de Verenigde Staten weer mogelijk maakt. De nieuwe uitleveringswet heeft echter geen terugwerkende kracht, zodat Sampers vroegere broodheren hun imperium kunnen blijven leiden vanuit de gevangenis.

Enrique Penalosa, kandidaat voor het burgemeesterschap van Bogotá. brengt in gezelschap van zijn dochter Renata zijn stem uit bij de gemeenteraadsverkiezingen op 26 oktober 1997.
Foto EPA

In een sfeer van defaitisme gaat Colombia dit weekeinde naar de stembus. De eens zo robuuste economie verkeert in een crisis. Sinds Sampers aantreden zijn 300.000 boeren op de vlucht geslagen voor het geweld - in het voorgaande decenniuin waren dat er al 600.000. Maar de geschiedenis leert dat het in Colombia altijd weer een graadje erger kan.

Volgens voorlopige uitslagen kreeg de regerende Liberale Partij (PL) bij de verkiezingen van 26 oktober 19 van de 32 gouverneursposten, terwijl de belangrijkste oppositiepartij, de Sociaal-Conservatieve Partij (PSC),er vier in de wacht sleepte. De PL behaalde verder de meerderheid in 412 gemeenteraden en de PSC in 301. Ook kandidaten die niet tot de gevestigde partijen behoorden. boekten overwinningen, zoals de onafhankelijke Liberaal Enrique Penalosa, die met ruime meerderheid werd gekozen tot burgemeester van de hoofdstad Bogotá. De PSC veroverde de burgemeesterspost van Medellin, de tweede stad van het land.

(Vor.ber.pag. 383/2 e.v.-1997)

CUBA

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN OP POLITIEK GEBIED. VIERING DAG VAN DE ARBEID

Op 1 mei 1997 trokken in wat officieel als de grootste openbare bijeenkomst sinds de revolutie van 1959 werd gezien, meer dan één mln personen over het Plein van de Revolutie in de Cubaanse hoofdstad Havana om de Internationale Dag van de Arbeid te vieren.

De dag was gewijd aan de dertigste sterfdag van de Argentijnse revolutionair Ernesto 'Che' Guevara de la Serna, een naaste medewerker van Fidel Castro Ruz die in 1967 in Bolivia werd gedood tijdens een mislukte poging de revolutie naar Latijns-Amerika te exporteren. De weduwe en familie van Guevara sloegen de festiviteiten gade in het gezelschap van Castro en andere leiders.

Guevara werd op 14 juni 1928 in Rosario. Argentinië, geboren. Hij overleed op 9 oktober 1967 in Higuera, Bolivia.

Volgens de regering bewees de mars dat overweldigende steun bestond voor het éénpartijstelsel van Cuba en was de optocht een massaal protest tegen pogingen van de Verenigde Staten (VS) het socialisme op het eiland uit te roeien.

Terugkeer stoffelijke resten Che Guevara

Op 12 juli werden de stoffelijke resten van Guevara en drie andere Cubaanse guerrillastrijders vanuit Bolivia teruggebracht naar Cuba. De overblijfselen van de mannen die in 1967 in Bolivia om het leren waren gekomen tijdens een poging een revolutie te ontketenen, waren op 28 juni 1997 in Tallegrandc, Bolivia. ontdekt.

Tijdens een eenvoudige plechtigheid op de luchtmachtbasis San Antonio de los Baños bij Havana nam president Castro in gezelschap van andere kopstukken uit de regering en familieleden van Guevara de overblijfselen in ontvangst. De stoffelijke resten zouden in oktober worden bijgezet in een mausoleum op het Ernesto Che Guevara-plein in Santa Clara.

Op 17 oktober bewezen duizenden Cubanen de laatste eer aan 'Che', toen diens stoffelijke resten werden bijgezet in het mausoleum te Santa Clara.

NRC/H'blad ging op 8 oktober nader in op het leven van Guevara:

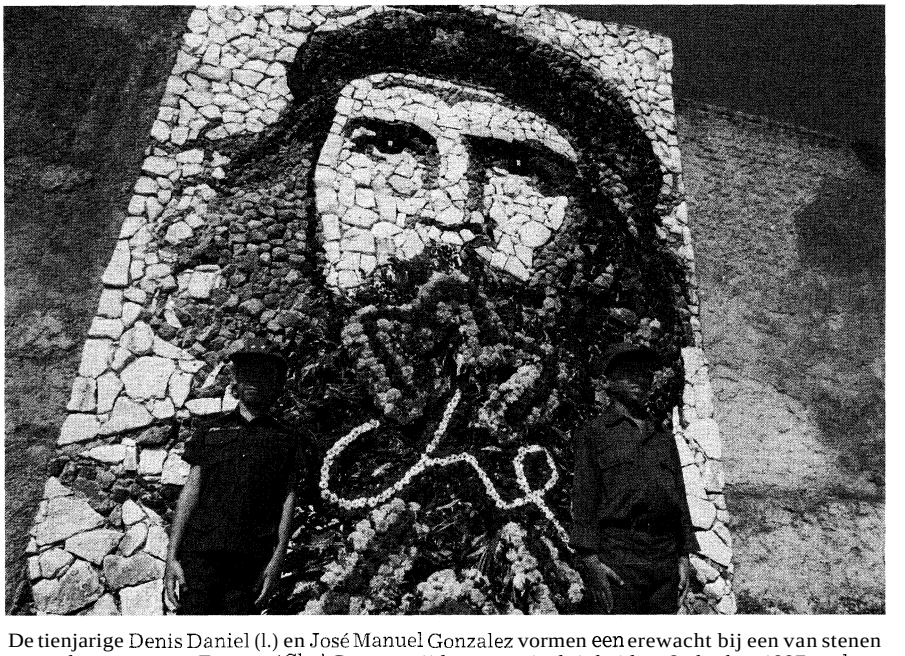
'Ernesto Guevara wordt in 1928 geboren als zoon van een gegoede Argentijnse familie. Tot zijn negende jaar kan hij niet naar school wegens chronische astma. Op school ontpopt Ernesto zich als een aanvoerder. Zijn cijfers zijn matig. In de dagboeken die hij bijhoudt, ontwikkelt hij gedachten over liefde. dood, onsterfelijkheid. Na de rniddelbare school studeert hij medicijnen in Buenos Aires. Daar maakte hij plannen om inet een vriend op de motor door Latijns Amerika te reizen. Het dagboek dat Guevara hiervan bijhoudt, is een mengeling van beatnik-romantiek en woede over het onrecht dat hij aantreft.

De bekering tot het cominunisme volgt in 1953. Guevara is in Guatemala als daar een door de VS gesteunde coup plaatsheeft. Daar krijgt hij een bekeringsdroom. ..De toekomst behoort het volk toe". fluistert een imaginaire revolutionair hem toe. Guevara schrijft over zijn eigen dood. De fantasiekameraad vertelt dat hij zal sterven ,,metgebalde vuisten en geklemde kaken, in een perfecte demonstratie van haat en strijd".

Niet veel later heeft de ontmoeting tussen Guevara en Fidel Castro plaats. Ze komen elkaar tegen in Mexico, waar Castro de guerrillastrijd tegen dictator Batista voorbereidt. In 1956 steekt hij samen met Castro en tachtig strijders in het jacht Granmn de zee over om de revolutie op Cuba te beginnen. Twee jaar vecht hij in de Sierra Madre, totdat hij als *comandunte* Che in 1959 Havana binnenmarcheert.

Na de overwinning krijgt Che het hevel over de revolutionaire zuiveringen. Na korte processen laat hij S nachts honderden mannen en vrouwen executeren. Onder de slachtoffers zijn tientallen homosexuelen. Che wordt daarna minister van Economie en voorzitter van de Centrale Bank. Hij ontwikkelt enige onpraktische ideeën. Geld moet worden afgeschaft. evenals vaste werktijden. De ,,Nieuwe Mens" legt immers vanzelf zijn individualisme af.

Na zes jaar bureaucratisch leiderschap houdt Che het voor gezien. Binnenskamers komt hij in botsing met Castro over de toenemende invloed van wat Che het ,,Sowjet-imperialisme" noemde. In 1965 vertrekt hij naar Congo om te helpen in de guerrillastrijd. Daar komt hij in botsing met de huidige Congolese leider Kabila. Che huivert van het Afrikaanse gebrek aan revolutionaire zuiverheid.

De tienjarige Denis Daniel (l.) en José Manuel Gonzalez vormen een erewacht bij een van stenen gemaakt portret van Ernesto 'Che' Guevara tijdens een piechtigheid op 8 oktober 1997 ter herdenking van diens dertigstc sterfdag. *Foto EPA*

Een jaar later vertrekt Che aan het hoofd van een 30 man tellend groepje guerrillastrijders naar Bolivia om daar een Zuid-Amerikaanse revolutie te ontketenen. De missie wordt een ramp. De Boliviaanse boeren steunen hem niet en de Amerikaanse CIA zit hem op de hielen.
Na elf maanden - op 8 oktober 1967 - wordt hij door het Boliviaanse leger in een hinderlaag gelokt. In een schooltje wordt hij ondervraagd. onder anderen door de ex-CIA agent Felix Rodriguez. Een Boliviaanse officier executeer? hem de volgende morgen op bevel van zijn hoofdkwartier. Zijn resten worden op een geheime plaats begraven, zijn handen worden afgehakt en ter identificatie naar Argentinië gestuurd.
In 1995 beginnen opgravingen die dit jaar [1997] tot identificatie van zijn lichaam leiden. In juli worden de resten van Che overgevlogen naar zijn geadopteerde vaderland Cuba.'

Dissidenten gearresteerd

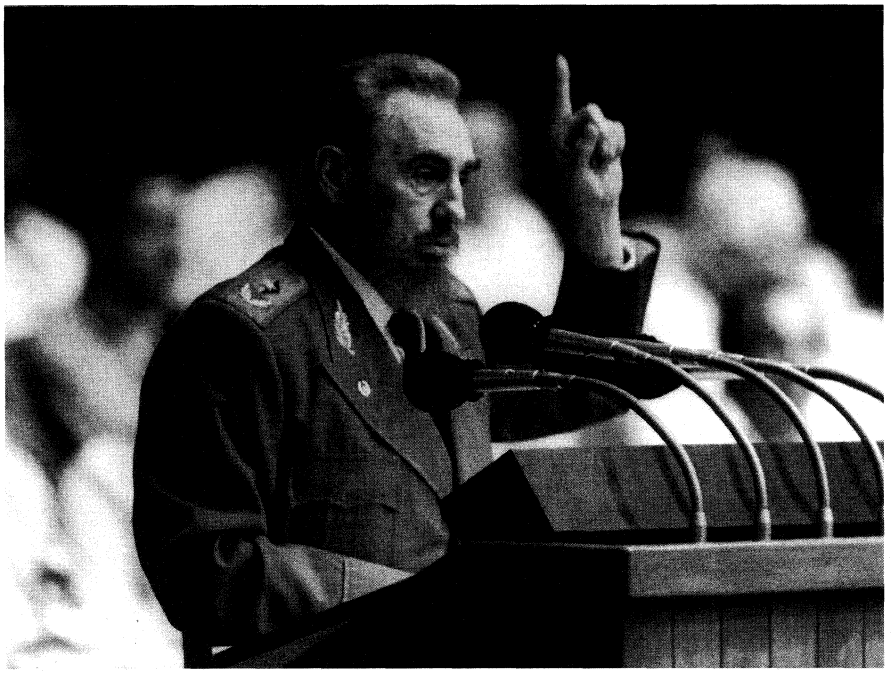
Op 17 juli werden vier bekende leiders van de Binnenlandse Werkgroep voor Dissidenten gearresteerd op verdenking van het verspreiden van 'vijandelijke propaganda'.

Vijfde congres Cubaanse Communistische Partij

Van 8-10 oktober werd in de hoofdstad Havana het vijfde congres van de Cubaanse Communistische Partij (Partido Comunista de Cuba, PCC) gehouden (zie voor het vierde congres, in 1991, pag. 167/1 e.v.-'92). Tijdens het congres hechtten de 1.500 gedelegeerden hun goedkeuring aan een programma dat liep tot 2002. Hierin werd de noodzaak van politieke stabiliteit opnieuw benadrukt. Verder werd in het programma met klem gewezen op het belang van een door de staat gestuurde economische groei, die moest worden bereikt door meer efficiëntie, terwijl tegelijkertijd ruimte werd gelaten voor voortzetting van buitenlandse investeringen en kleinschalig particulier ondernemerschap.

De 70-jarige Fidel Castro (geb. 13-8-1927) ontzenuwde geruchten over zijn verslechterende gezondheid door een openingsrede te houden die zes uur en 43 minuten duurde. Tijdens zijn rede schetste Castro de crisis waarin zijn land was beland nadat als gevolg van de opheffing van de Sowjet-Unie in 1991 zijn belangrijkste bron van hulp en handel was weggevallen. Hij haalde verschillende malen uit naar de VS, die hij Cuba's 'historische vijand' noemde, en beweerde dat dit land Cuba wilde overheersen en verantwoordelijk was voor de recente golf bomaanslagen op toeristenhotels (zieverderop).

Tijdens het congres werd Castro unaniem herkozen als PCC-leider en zijn broer Raul Castro Ruz als tweede man. Van het 24 leden tellende politburo werd de samenstelling gewijzigd. Het centrale comité (cc) van de partij werd verkleind van 223 tot 150 leden om het 'alerter' en minder bureaucratisch te maken.

President Fidel Castro Ruz voert het woord op 9 oktober 1997 tijdens het vijfde congres van de Cubaanse Communistische Partij in Havana. *Foto EPA*

Het partijcongres kiest het cc. Dit cc kiest vervolgens het politburo.

Samenstelling politburo

Na de wijziging telde het politburo de volgende leden:

Fidel Casrro Ruz - eerste secretaris Centraal Comité PCC, hoofd van de Staatsiaad en van de ministerraad; generaal Raul Castro Ruz - tweede secretaris Centraal Comité PCC, eerste vice-president van de Staatsraad en vice-premier, minister van de revolutionaire strijdkrachten (FAR); generaal Ulises Rosales del Toro - chef generale staf van de FAR; Ricardo Alarcón de Quesada - president van de Nationale Assemblee van Volksmacht (Asamblea Nacional del Poder Popular, ANPP); Juan Almeida Bosque -vice-president van de Staatsraad; José Ramón Balaguer Cabrera - hoofd departement internationale betrekkingen van het Centraal Comité, alsmede verantwoordelijkheid voor ideologie; mevr. Concepción Campa Huergo - directeur-generaal van het Finlay-instituut; generaal Julio Casas Regueiro - eerste plaatsvervangend minister FAR; generaal Leopoldo Cintra Frias - commandant van het Westelijke Leger; generaal Abelardo Colomé Iharra -minister van binnenlandse zaken: mevr. Yadira Garcia Vera - eerste secretaris van de PCC van het Provinciale Comité. Matanzas; Alfredo Jordán Morales - minister van landbouw: Carlos Lage Dávila -vice-president van de Staatsraad, secretaris van het Uitvoerend Comité van de ministerraad; Estebán Lazo Hernández - eerste secretaris van de PCC van het Provinciale Comité, Havana: José Ramón Machado Ventura - hoofd departementsorganisatie van het Centrale Comité; Abel Enrique Prieto Jiménez - minister van cultuur; Roberto Robaina González - minister van buitenlandse zaken; Pedro Ross Leal - secretaris-generaal van de Federatie van Cubaanse Arbeiders: Misael Enamorado Dager* - eerste secretaris van de PCC van het Provinciale Comité. Las Tunas; generaal Ramón Espinosa Martín* - commandant van het Oostelijke Leger; Marcos J. Portal León* - minister van basisindustrieën; Juan Carlos Robinson Agramonte* - eerste secretaris van de PCC van het Provinciale Comité, Santiago de Cuba; Pedro Saez Montejo" - eerste secretaris van de PCC van het Provinciale Comité, Sancti Spiritus; Jorge Luis Sierra Cruz* -eerste secretaris van de PCC van het Provinciale Comité, Holguin.

"Nieuwe benoeming

Uit het politburo waren de oudgedienden, Osmani Cienfuegos Gorriaran en Carlos Rafael Rodriguez Rodriguez, verdwenen. Onder de nieuwe leden bevonden zich vier jonge technocratische provinciale partijsecretarissen, alsmede de commandant van het Oostelijke Leger, generaal Ramón Espinosa Martín, en minister van basisindustrieen Marcos Portal León.

Benoeming nieuwe minister van suikerindustrie

Op 25 oktober werd generaal Ulises Ros & del Toro, chef generale staf van de strijdkrachten en derde man binnen de

Cubaanse hiërarchie. benoemd tot minister van suikerindustrie als opvolger van de ontslagen Nelson Torres Pérez. die deze functie sinds 1993 had bekleed.

Torres werd verantwoordelijk gehouden voor de slechte suikeroogst. Uit de laatste cijfers bleek dat de productie was gezakt onder de 4.43 mln ton van het vorige seizoen terwijl ongeveer $ 300 mln was besteed aan de aanschaf van machines en kunstmest

De suikerindustrie was goed voor meer dan de helft van Cuba's exportinkomsten. Naar veler mening had de slechte suikeroogst een economisch herstel verhinderd en ertoe geleid dat de regering haar economische groeiraming voor 1997 had moeten bijstellen van 4-5 procent naar 2-3 procent.

Volgens ramingen van regeringsfunctionarissen en deskundigen van begin juni, zou de suikeroogst van 1996-'97 ongeveer 4.2 mln ton bedragen. tegenover 4,4 mln ton in 1995-'96 en 3.3 mln in 1994-'95. Dat de oogst minder groot zou zijn dan in 1995-'96. weet de regering aan de gevolgen van de Helms Burton-wet, stormschade. een tekort aan meststoffen en reserveonderdelen, en binnenlandse inefficiëntie.

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 19 oktober brachten volgens de regering meer dan 7,7 mln Cubanen, ofwel 97,5 procent van de kiezers, hun stem uit bij de gemeenteraadsverkiezingen. In totaal werden 14.533 afgevaardigden gekozen in gemeentelijke organisaties voor een ambtstermijn van tweeëneenhalf jaar. Van de in totaal 31.276 kandidaten was 75 procent officieel lid van de PCC.

Op 26 oktober werd een beslissende verkiezingsronde gehouden in 1.100 kiesdistricten waar geen enkele kandidaat meer dan 50 procent van de stemmen had behaald.

In januari 1998 zouden verkiezingen worden gehouden voor de Nationale Assemblee en provinciale raden.

BOMAANSLAGEN OP HOTELS

Op 12 juli 1997 vielen drie ge onden bij bomaanslagenin de lobby's van de toeristenhotels Capri en Nacional te Havana. Er werd lichte materiële schade aangericht. Geen enkele groepering eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslagen op.

Op 4 augustus veroorzaakte een kleine bom lichte schade aan het Meliá Cohiba hotel te Havana. Het hotel was Spaans eigendom. De regering schreef de bomaanslag toe aan 'terroristen op Amerikaanse grondgebied'.

De dag daarvoor had in Nassau, de hoofdstad van de Bahama's, een bom een reisbureau vernield dat vluchten en reizen naar Cuba verzorgde. De president van de Cubaanse Nationale Assemblee van Volksmacht, Ricardo Alarcón de Quesada. veroordeelde de aanslagen als een poging de toeristenindustrie. de snelst groeiende economische sector van Cuba en een belangrijke bron van harde valuta. te ondermijnen.

Op 18 juli was een Duitse toerist gearresteerd in verband met een explosief voorwerp dat in een tunnel onder de Baai van Havana was gegooid. Hij werd vrijgelaten toen bleek dat het voorwerp een onschuldig stuk vuurwerk was geweest.

Op 4 september kwam een Italiaanse zakenman; Fabio di Celmo, om het leven toen een bom ontplofte bij de lobby van het Copacabana-hotel. Twee kleinere bommen, in het Chateau-hotel en het Triton-hotel, veroorzaakten alleen materiële schade. De hotels werden druk bezocht door buitenlandse toeristen en zakenlieden. Dezelfde dag zouden minstens drie mensen gewond zijn geraakt bij een kleine explosie in La Bodequita del Medio. het bekendste café van Havana waar de schrijver Ernest Hemingway (1899-1961)placht te komen.

Op 5 september beweerde de regering dat de bomaanslagen in Havana onderdeel waren van een terroristische campagne die werd georganiseerd vanuit de Verenigde Staten. Doel van de de campagne was, zo werd gesteld, de toeristenindustrie te treffen, Cuba's belangrijkste bron van hoognodige harde valuta.

Arrestatie Salvadoraan. Dood van verbannen leider

Op 11 september maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend dat de 31-jarige Salvadoraan Raúl Cruz León was gearresteerd en dat hij had bekend de aanslagen te hebben gepleegd.

Cruz León werd omschreven als een huurling die werd gedreven door financiële motieven. De Cubaanse autoriteiten beweerden echter ook over onweerlegbare bewijzen te beschikken dat de clandestiene operatie van Cruz León was georganiseerd en gefinancierd door de Cubaans-Amerikaanse Nationale Stichting (Cuban American National Foundation, CANF), de belangrijkste anti-Castrogroepering in Miami. De CANF wees de beschuldiging als 'belachelijk en absurd' van de hand. Een tweede anti-Castrogroepering in Miami, de paramilitaire organisatie Alpha 66, ontkende directe betrokkenheid bij de aanslagen en beweerde dat 'clandestiene cellen' binnen Cuba waarschijnlijk voor de aanslagen verantwoordelijk waren.

Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde nadrukkelijk de aanslagen a£te keuren.
Een aantal buitenlandse diplomaten merkte op dat er aanwijzingen waren dat de aanslagen systematisch gepland en zorgvuldig uitgevoerd waren omdat zij waren gepleegd in Havana ondanks verscherpte veiligheidsmaatregelen. Zij kwamen tot de conclusie dat de aanslagen weleens het werk konden zijn geweest van teleurgestelde jonge officieren of ontevreden oud-militairen en beveiligingspersoneel.

Jorge Mas Canosa een in ballingschap levende tegenstander van Castro, die de Cubaans-Amerikaanse Nationale Stichting (CANF)had opgericht, een van de machtigste lobby's in de VS tegen Cuba overleed op 23 november op 58-jarige leeftijd

VERMEEND MOORDCOMPLOT TEGEN CASTRO

Vier Cubaanse ballingen die begin november werden gearresteerd in een boot bij Puerto Rico, werden in verband gebracht met een vermeend complot om president Fidel Castro te vermoorden.

De Amerikaanse kustwacht nam voor militair gebruik geschikte wapens in beslag en de vier werden beschuldigd van verboden wapenbezit. Volgens berichten in de Amerikaanse media waren ze op weg naar het eiland Margarita voor de Venezolaanse kust om Castro te vermoorden, die op het eiland de Ibero-Amerikaanse top bijwoonde.

VLIEGTUIGONGELUK

Op 11 juli verongelukte een Cubaans lijntoestel van het type An-24 tijdens een binnenlandse vlucht van de zuidelijke stad Santiago de Cuba naar Havana. Alle 39 passagiers kwamen om het leven, evenals de vijf bemanningsleden.

BETREKKINGEN MET D E VS. VS BESCHULDIGD VAN BIOLOGISCHE OORLOGVOERING

Op 7 mei 1997 overlegde de regering een rapport aan de Verenigde Naties (VN), waarin zij de VS formeel beschuldigde van het voeren van een biologische oorlog tegen Cuba.

Volgens het rapport had een Amerikaans besproeiingsvliegtuig dat in oktober 1996 over Cuba was gevlogen om de drugsoogst te vernietigen, een plaag van de insectensoort thrips palmi karay veroorzaakt. Het zeer schadelijke ongedierte, dat vóór die tijd niet in Cuba voorkwam, had vervolgens een reeks landbouwgewassen in drie Cubaanse provincies aangevreten en de aardappeloogst aangetast. Het

Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken verwierp de beschuldiging en verklaarde dat het Amerikaanse vliegtuig een Cubaans passagiersvliegtuig had opgemerkt en naar goed luchtvaartgebruik uit veiligheidsoverwegingen rook had geproduceerd om zijn positie kenbaar te maken.

Op 25 augustus diende de Cubaanse regering een klacht in bij de Internationale Conventie voor Biologische Wapens van de VN in Genève, waarbij ze de VS ervan beschuldigde een landbouwplaag te hebbenveroorzaakt op Cuba.

Op 27 augustus maakte de Conventie bekend dat zij tot dusver geen direct verband had kunnen vaststellen tussen het vliegtuig en het vóórkomen van de insecten, waarvan bekend was dat deze ook op natuurlijke wijze door de wind konden worden verspreid. In december zou de Conventie haar eindrapport over deze zaak uitbrengen.

Amerikaanse sancties aangescherpt

Op 12 juni verklaarde het Cubaanse ministerie van buitenlandse zaken dat de goedkeuring door het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden van een amendement dat voorzag in een aanscherping van de sancties tegen Cuba, in strijd was met de grondbeginselen van het internationale recht. Vervolgens lanceerde de Cubaanse regering in Midden- en Zuid-Amerika een diplomatiek offensief tegen de maatregel.

Op 11 juni had het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden besloten meer buitenlandse directeuren van ondernemingen die in Cuba investeerden, de toegang tot de VS te ontzeggen krachtens de Helms-Burton-wet (tot dan toe was krachtens deze wet slechts een visum geweigerd aan directeuren van een Canadees en een Mexicaans bedrijf). Over de uitbreiding van de reikwijdte van de wet die speciaal was gericht op Europese bedrijven, moest nog worden gestemd in de Amerikaanse Senaat.

EU-functionarissen verklaarden dat een eventuele goedkeuring van het amendement het op 11 april 1997 bereikte akkoord tussen de VS en de Europese Unie (EU) in gevaar zou brengen (zie pag. 388/3-'97).

Op 6 juni had de Cubaanse regering bij de Wereldhandelsorganisatie (World Trade Organization, WTO) protest aangetekend tegen een mogelijke aanscherping van de sancties. Het was voor het eerst dat Cuba rechtstreeks een klacht indiende bij de organisatie.

In scherpe tegenstelling met de gevoelens die tot de Helms-Burton-wet hadden geleid, riepen twaalf leden van het Amerikaanse Congres op 18 juni op tot een opheffing van het verbod op de levering van voedsel en de beperkingen op de verkoop van medicijnen aan Cuba. Hiermee wilden zij de volgens hen onbedoelde negatieve gevolgen van het Amerikaanse beleid ten aanzien van Cuba ondervangen.

Cuba beschuldigt VS van politieke inmenging

Op 26 juli beschuldigde de nummer twee van Cuba, Raul Castro, de Amerikaanse regering van 'openlijke en onaanvaardbare inmenging' in de binnenlandse aangelegenheden van Cuba. Castro beweerde dat Michael Rannenberger, hoofd van de afdeling Cubaanse zaken van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, tijdens een werkbezoek aan Havana dissidente groeperingen had ontmoet en hun logistieke steun en een bedrag van $ 1 mln had beloofd ter aanmoediging van burgerlijke ongehoorzaamheid.

De beschuldigingen kwamen na de bomaanslagen van 12 juli in de lobby's van de toeristenhotels Capri en Nacional. Hoewel geen enkele groepering de verantwoordelijkheid voor de aanslag had opgeëist, verklaarde de Cubaanse regering te kunnen bewijzen dat zowel het gebruikte materiaal als de personen die bij de aanslagen waren betrokken, afkomstig waren uit de VS. De Amerikaanse regering ontkende iets met de bomaanslagen te maken te hebben en eiste dat Cuba de informatie waarop het de beschuldigingen van buitenlandse inmenging baseerde, zou overleggen.

VS geeft toestemming voor pelgrimsreis naar Cuba

Op 22 augustus versoepelde de Amerikaanse regering haar strenge restricties op reizen naar Cuba door het aartsbisdom van Miami, dat vele Cubaanse Amerikanen onder zijn leden telde, toestemming te verlenen een cruiseschip te huren om tijdens het bezoek van paus Johannes Paulus II in januari 1998 gelovigen naar Cuba te brengen.

VS stuurt twee Cubaanse kapers terug

Op 3 oktober werd bericht dat de Amerikaanse autoriteiten twee Cubanen die een boot hadden gekaapt, hadden teruggestuurd naar Cuba.

Ondanks kritiek van Cubaanse ballingen in Miami die tegen de regering van Castro waren, verklaarde de Amerikaanse regering dat een lid van de havenpolitie en zijn zwager 'geen aanspraak op bescherming' in de VS konden maken en zouden worden gerepatrieerd. De twee mannen hadden op 25 september een Cubaanse patrouilleboot gekaapt en daarbij vier personen gegijzeld.

Veroordeling Amerikaan

De 52-jarige Amerikaan Walter van der Veer werd op 26 november 1997 veroordeeld tot 15 jaar cel omdat hij had opgeroepen tot gewapende acties tegen de Cubaanse staat. Hij zei niet in beroep te zullen gaan tegen het vonnis.

Van der Veer, die werd bijgestaan door een Amerikaanse advocaat, was in augustus 1996 gearresteerd en ervan beschuldigd materiaal te verzamelen om brandbommen te maken en aanslagen tegen de politie en toeristen voor te bereiden. Hij werd in verband gebracht met het militante Cubaanse Bevrijdingsfront, een anti-Castro-groepering van Cubaanse ballingen.

VN stemmen tegen Amerikaanse sancties

De Algemene Vergadering van de VN stemde op 3 november voor het zesde achtereenvolgende jaar met een ovenveldigende meerderheid tegen de Amerikaanse economische sancties tegen Cuba.

De door Cuba ingediende motie werd aangenomen met 143 tegen 3 stemmen bij zeventien onthoudingen. Het was de grootste meerderheid sinds de Vergadering zich in 1992 voor het eerst over de kwestie had gebogen. De landen die tegen stemden waren de VS, Israël en Oezbekistan.

BETREKKINGEN MET RUSLAND. OVEREENKOMST

Op 6 juni eindigde in Moskou de eerste bijeenkomst van een pas opgerichte Intergouvernementele Commissie van vertegenwoordigers van Cuba en Rusland.

Beide partijen zouden zijn overeengekomen economische en handelsbetrekkingen te ontwikkelen buiten een 'ideologisch context'. De hervatting van economische samenwerking op het gebied van energie, mijnbouw en volksgezondheid werd benadrukt, alsmede de bevordering van handel in biologische producten en medicijnen. De in 1995 overeengekomen levering van Cubaanse suiker in de ruil voor olie zou worden voortgezet (zie pag. 617/3 e.v.-'95).Rusland herhaalde zijn bezwaren tegen de Helms-Burton-wet.

(Vorber.pag. 387/3 e.v.-1997)

ALGEMEEN

COMESA BIJEEN IN LUSAKA

Op 10 april 1997 kwamen de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten van de Gemeenschappelijk Markt voor Oostelijk- en Zuidelijk Afrika (Common Market for Eastern and Southern Africa, COMESA) bijeen in de Zambiase hoofdstad Lusaka.

De op 5 november 1993 in Kampala, Oeganda. opgerichte COMESA (zie pag. 129/1-1994) omvatte de volgende 24 leden: Angola. Boeroendi. Comoren. Djibouti. Eritrea. Ethiopië. Kenia. Lesotho. Madagaskar, Malawi, Mauritius, Mozambique, Namibië, Oeganda. Rwanda, Seychelien. Soedan, Somalia, Swaziland. Tanzania, Zaïre/Democratische Republiek Congo (vanaf medio mei 1997. zie pag. 588/1-'97), Zambia, Zimbabween Zuid-Afrika.

Tijdens de top werden verscheidene besluiten goedgekeurd die op 9 april waren genomen door de raad van ministers van de COMESA, waaronder een verlaging van de bestaande douanetarieven met 80 procent. Ook werd afgesproken dat een gemeenschappelijk buitentarief en een douane-unie zouden worden ingesteld. Daarnaast werd besloten de secretaris-generaal van de organisatie, Bingu wa Mutarika, te schorsen na beschuldigingen van financiële onregelmatigheden. Hoewel Wa Mutarika de beschuldigingen van de hand wees, nam hij op 22 april met onmiddellijke ingang ontslag bij de organisatie.

(Vor.ber. pag. 256/3 -1997)

JAARVERGADERING ADB

Op 28 mei 1997 berichtte president Omar Kabbaj van de Afrikaanse Ontwikkelingsbank (African Development Bank, ADB) dat Afrika in de startblokken stond om een 'nieuwe groeiregio' te worden met 'groeikansen die zijn overvloedige potentieel aan menselijke en natuurlijke hulpbronnen waardig zijn'. In zijn toespraak tijdens de jaarvergadering van de ADB in Abidjan, Ivoorkust, zei Kabbaj dat de bank dankzij de recente hervormingen (zie pag. 633/1-'96) in een betere positie verkeerde om groei en welvaart te bevorderen.

Volgens rapporten die tijdens de vergadering werden gepresenteerd, was het BBP van het continent in 1996 in reële termen met bijna 5 procent gegroeid. Hiermee was voor het tweede achtereenvolgende jaar de bevolkingsgroei overtroffen. De inflatie was gedaald van 42 procent in 1994 tot 27 procent in 1996 en zou naar verwachting in 1997 dalen tot 12 procent. De bank zei dat de vooruitzichten voor nijverheid en industrie bemoedigend waren, maar erkende dat als gevolg van de buitenlandse schuld van het continent. die in totaal $ 320 mrd bedroeg, de groei beperkt zou blijven.

(Vor.ber. pag. 633/1-1996)

JAARLIJKSE TOPCO FERENTIE OAE

Van 2-4 juni 1997 werd in Harare, Zimbabwe, de 33ste jaarlijkse topconferentie gehouden van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). die door staatshoofden en regeringsleiders van ruim dertig van de 53 lidstaten werd bijgewoond (zie voor de 32ste top pag. 779/3-'96). President Robert Mugabe van Zimbabwe nam voor een jaar het voorzitterschap van de organisatie op zich. De conferentie werd overheerst door bezorgdheid over de democratie en de mensenrechten alsmede door economische kwesties en weerstand tegen de betrokkenheid van militairen bij de politiek.

President Laurent Kabila van de Democratische Republiek Congo (het voormalige Zaïre), die in mei 1997 president Mobutu Sese Seko ten val had gebracht (zie pag. 588/1-'97), werd verwelkomd als een held, maar tijdens de vergadering werd hem dringend gevraagd zijn belofte binnen twee jaar verkiezingen te houden. gestand te doen.

ECOMOG, de door Nigeria geleide vredesmacht van de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse staten (ECOWAS), kreeg toestemming te interveniëren in Sierra Leone teneinde majoor Johnny Paul Koroma af te zetten, die op 23 mei 1997 door een militaire staatsgreep aan de macht was gekomen (zie pag. 466/2 e.v. en 654/3 e.v.-'97).

Tijdens de top werd ook de Afrikaanse Economische Gemeenschap ingevoerd. een project dat tot doel had binnen twintig jaar alle belangrijke Afrikaanse economische organisaties onder één paraplu te verenigen.

(Vor.ber. pag. 779/3 e.v.-1996)

JAARLIJKSE TOP IGAD

De jaarlijkse top van het Intergouvernementele Gezag over Ontwikkeling (IGAD) werd op 9 juli 1997 in Nairobi, Kenia, gehouden, met delegaties uit Djibouti, Eritrea, Ethiopië, Kenia. Somalia, Soedan en Oeganda.

De bijeenkomst vond plaats tegen de achtergrond van regionale spanningen in het algemeen en de gespannen betrekkingen tussen Eritrea en Soedan in het bijzonder. Tijdens de top, die werd geleid door de Keniase president Daniel arap Moi, stond conflictoplossing centraal. Pogingen een einde te maken aan de burgeroorlog in Soedan leidden tot een duidelijke doorbraak, toen de Soedanese regering akkoord ging met een raamwerk voor onderhandelingen (zie pag. 328/1 e.v.-'97)

(Vor.ber.pag. 33/3-1997)

TWINTIGSTE TOP ECOWAS

Op 29-30 augustus 1997 kwamen de staatshoofden en regeringsleiders van vijftien leden van de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten (ECOWAS)bijeen in de Nigeriaanse stad Abuja voor de twintigste top van deze organisatie. Sierra Leone was niet vertegenwoordigd (zie voor de negentiende top pag. 725/1 e.v.-'96).

De top concentreerde zich op de gebeurtenissen in Sierra Leone (zie pag. 466/1 e.v. en 654/3 e.v.-'97). De deelnemers aan de top noemden het nieuwe militaire bewind in dit land 'onwettig' en eisten het onmiddellijke herstel van de 'wettige regering van president Ahmad Tejan Kabbah', de terugkeer van vrede en veiligheid en 'de oplossing van de kwestie van vluchtelingen en ontheemden'. Met het oog hierop werden een sanctiepakket en een economische blokkade goedgekeurd, hoewel

Het Nigeriaanse staatshoofd en ECOWAS-voorzitter generaal Sani Abacha salueert op 30 augustus 1997 tijdens de laatste zitting van de top in Abuja. *Foto EPA*

geen details over de sancties werden verstrekt. Verder kreeg de regionale vredesmacht ECOMOG van de ECOWAS de speciale opdracht om toezicht te houden op de naleving van het staakt-het-vuren dat in juli was overeengekomen (zie pag. 655/3-'97), om de sancties en het embargo af te dwingen, alsmede om 'de vrede veilig te stellen'. Ook werd een commissie ingesteld, bestaande uit de staatshoofden en regeringsleiders van Ivoorkust, Ghana, Guinee, Liberia en Nigeria, met als taak toezicht op de situatie te houden.

Het Nigeriaanse staatshoofd, generaal Sani Abacha, werd herkozen als ECOWAS-voorzitter voor een tweede termijn, terwijl Lansana Kouyate uit Guinee tot uitvoerend secretaris werd benoemd voor een termijn van vier jaar.

(Vor.ber. pag. 725/1 e.v.-1996)

TWAALFDE CONFERENTIE CILSS

Op 11 september 1997 werd in de Gambiase hoofdstad Banjul de twaalfde conferentie van staatshoofden van de Permanente Commissie van Staten voor Beheersing van Droogte in de Sahel (CILSS)gehouden.

De top werd bijgewoond door de staatshoofden van Gambia. Guinee, Guinee-Bissau. Kaapverdic, Mali, Mauretanië, Niger, Nigeria, Senegal en Tsjaad. Alleen president Blaise Compaore van Burkina Faso liet verstekgaan.

ZEVENTIENDE JAARVERGADERINGSADC

Op 8 september hielden de staatshoofden en regeringsleiders van de twaalf lidstaten van de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (Southern African Development Community, SADC), bestaande uit Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mauritius, Mozambique, Namibië, Swaziland, Tanzania, Zambia, Zimbabwe en Zuid-Afrika), hun zeventiende jaarvergadering, in Blantyre, Malawi, onder voorzitterschap van president Nelson Mandela van Zuid-Afrika (zie voor de zestiende top pag. 33/1-'97).

De leiders ondertekenden verklaringen ter ondersteuning van gelijkheid van de seksen, en tegen gebruik, opslag en productie van landmijnen. Ook kwamen ze overeen twee nieuwe leden toe te laten, te weten de Democratische Republiek Congo (voormalig Zaïre)en de Seychellen.

Mandela riep alle lidstaten op zich serieus in te zetten voor democratie en mensenrechten en zei te hopen dat de organisatie zo spoedig mogelijk zou worden omgevormd in een 'dynamische ontwikkelingsgemeenschap'. Hij merkte op dat alle lidstaten het afgelopen jaar economische groei hadden geboekt, variërend van 2 tot meer dan 10 procent.

(Vor.ber.pag. 33/1-1997)

ALGEMEEN

ISRAELISCH-PALESTIJNS VREDESPROCES. AANHOUDENDE ONRUST IN HEBRON. POGINGEN OM IMPASSE TE DOORBREKEN. VREDESBESPREKINGEN HERVAT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Ook in juli 1997 waren Hebron en andere gebieden onder Palestijns zelfbestuur het toneel van gewelddadige onlusten. De onlusten waren eind juni uitgebroken toen in het Arabische deel van Hebron heiligschennende pamfletten en posters waren verspreid (zie pag. 594/3 e.v.-'97).

Op 13 juli dreigde de Israëlische premier Benjamin Netanyahu hard op te zullen treden tegen de Palestijnse betogers in Hebron, toen de gewelddadige botsingen tussen jongeren en Israëlische soldaten bleven voortduren. Hij waarschuwde dat de Palestijnen 'een zeer hoge prijs' zouden betalen, als het Palestijnse Nationale Gezag (Palestinian National Authority, PNA) geen stappen zou ondernemen om een einde te maken aan de onrust. Op 14 juli kwamen hoge Palestijnse en Israëlische veiligheidsfunctionarissen bijeen. Zij besloten de gezamenlijke patrouilles op de Westelijke Jordaanoever te hervatten en samen te werken teneinde de orde in Hebron te herstellen. Nog diezelfde dag begon de Palestijnse politie betogers van de straten te verwijderen.

De verspreiding van de pamfletten had in de omringende Arabische wereld tot grote verontwaardiging geleid en anti-Israëlische gevoelens in de regio aangewakkerd. Tijdens een bezoek aan Cairo op 3 juli deed de Saoedische minister van buitenlandse zaken prins Saud al-Faisal een buitengewoon felle aanval op Israël en weet hij de feitelijke ineenstorting van het vredesproces aan het Israëlische beleid en 'daden aan de basis'. Hij zei dat de pamfletten en posters die in Hebron waren verspreid blijk gaven van 'zieke' Israëlische opvattingen over Arabische burgers. De Saoedische kroonprins Abdullah ibn Abdul Aziz had eerder in juli aangedrongen op de opschorting van de vierde Economische Top over het Midden-Oosten en Noord-Afrika, waar onder meer de economische samenwerking tussen Israël en de Arabische staten op de agenda stond en die voor november was gepland in Qatar (zie onder; voor de derde MENA-top in november 1996 in Cairo, zie pag. 48/3-'97). Hij zei dat Saoedi-Arabië de top niet zou bijwonen vanwege de aanwezigheid van Israël.

In weerwil van de felle reacties op de pamfletten werden er voortdurend pogingen ondernomen om het Israëlisch-Palestijnse vredesproces weer op gang te brengen. De besprekingen tussen de beide partijen waren in maart tot stilstand gekomen, toen Israël een begin had gemaakt met de bouw van een nieuwe joodse wijk in Oost-Jeruzalem (zie pag. 335/1 e.v.-'97).Maar in juni waren de onderhandelingen op een lager niveau hervat (zie pag. 593/1 e.v.-'97).

Op 9 juli voerden de Israëlische minister van defensie Yitzhak Mordechai en de Palestijnse minister van planning en internationale samenwerking Nabil Shaath, die onlangs Saib Urayqat was opgevolgd als hoofdonderhandelaar van de Palestijnen, besprekingen in de ambtswoning in Tel Aviv van de Amerikaanse ambassadeur in Israël, Martin Indyck. De twee partijen bespraken de mogelijkheid om de vredesbesprekingen te hervatten onder auspiciën van Egypte en de Verenigde Staten (VS).

Op 20 juli voerde de Israëlische minister van buitenlandse zaken David Levi besprekingen met Shaath in een poging om de impasse te doorbreken. De besprekingen vonden plaats op initiatief van de speciale gezant van de Europese Unie (EU)voor het Midden-Oosten, Miguel Angel Moratinos, die in het Midden-Oosten was om een ontmoeting tussen de Palestijnse president Yasser Arafat en Levi in Brussel te arrangeren.

De ontmoeting tussen Arafat en Levi vond in Brussel plaats op 22 juli. Na de bijeenkomst maakten beide partijen bekend dat ze hadden besloten de vredesbesprekingen te hervatten. Levi wees erop dat-a ra fat belangrijke beloften had gedaan inzake veiligheidskwesties. Jacques Poos, de minister van buitenlandse zaken van Luxemburg, dat op dat moment het roulerende EU-voorzitterschap bekleedde, zei dat beide partijen hadden besloten een 'gedragscode' op te stellen om te voorkomen dat nieuwe obstakels de vredesbesprekingen zouden kunnen verstoren.

VN-resolutie tegen nederzettingenbeleid

Tijdens een spoedzitting op 16 juli aanvaardde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN)een resolutie, waarin de VN-lidstaten werden opgeroepen alle activiteiten te veroordelen die bijdroegen aan het bouwen van joodse nederzettingen in de bezette gebieden. De resolutie was in aanzienlijk strengere bewoordingen gesteld dan een resolutie die in april was aangenomen (zie pag. 592/3-'97); er werd nu eveneens geëist dat Israël 'de lidstaten de noodzakelijke informatie verschaft over goederen die in de onwettige nederzettingen worden geproduceerd of

vervaardigd'. Volgens sommige diplomaten hield deze eis mogelijke stappen in naar een economische boycot.

De resolutie werd met 131 tegen drie stemmen aangenomen. waarbij Israël, de Verenigde Staten en de Federale Staten van Micronesie tegenstemden. Veertien lidstaten onthielden zich van stemming. De Israëlische premier Netanyahu noemde de resolutie een'afleidingsmanoeuvre' en een 'non-issue'.

Zelfmoordaanslag in Jeruzalem

Op 30 juli brachten twee zelfmoordstrijders midden op de Mahane Yehuda-markt in Jeruzalem bommen tot ontploffing, waardoor zestien Israëliërs werden gedood en meer dan honderdvijftig mensen werden gewond.

De Izz al-Din Qassam-bataljons (de militaire afdeling van de moslim-fundamentalistische 'rejectionistische' beweging Hamas) eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op in een pamflet dat op 30 juli naar internationale persbureaus werd gefaxt (de laatste zelfmoordaanslag van Hamas vond in maart plaats in Tel Aviv, zie pag. 401/3-'97). Maar naar verluidt hadden Hamas-leiders begin augustus ontkend dat ze iets te maken te hadden met de aanslag. Arafat zou begin augustus hebben gezegd dat hoge Israëlische functionarissen hem hadden meegedeeld dat de twee daders door de Libanese verzetsbeweging Hezbollah uit het buitenland naar Israël waren gestuurd. Maar Hezbollah zou hebben ontkend dat het betrokken was geweest bij de aanslag.

De aanslag werd veroordeeld door Arafat en andere Palestijnse functionarissen, alsook door functionarissen uit Jordanië, de Verenigde Staten en verscheidene EU-staten. De Amerikaanse president Bill Clinton gaf een verklaring uit waarin hij de aanslag veroordeelde en aandrong op 'grotere vastbeslotenheid bij Palestijnen en Israeliërs om vrede na te streven'.

Israëlische reactie op bomaanslag. Alle besprekingen met Palestijnen stopgezet. Afgrendeling PNA-gebieden

Premier Netanyahu en andere Israëlische functionarissen eisten onmiddellijk na de bomaanslag dat het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) actie zou ondernemen om Hamas en andere 'rejectionistische' groepen aan banden te leggen. Israël maakte tevens bekend dat alle besprekingen met Palestijnse functionarissen werden opgeschort, terwijl Israëlische veiligheidsagenten de Westelijke Jordaanoever afkamden en tientallen Palestijnen arresteerden op verdenking van mogelijke betrokkenheid bij de aanslag. Ook Palestijnse veiligheidsagenten hielden leden van Hamas en Islamitische Jihad aan.

Op 31 juli gelastte Israël de sluiting van zowel de binnen- als buitengrenzen van de gebieden onder Palestijns zelfbestuur. waarmee al het verkeer tussen de verschillende steden onder Palestijns zelfbestuur en van de gebieden onder zelfbestuur naar Israël, Jordanië of Egypte werd geblokkeerd. Israël schortte tevens de overboeking van een aantal inkomsten aan het PNA op, terwijl het ministcric van verbindingen bevel gaf om alle Palestijnse radiouitzendingen te storen die een mogelijk 'ophitsend' karakter hadden. Israël dreigde ook dat het veiligheidstroepen naar de gebieden op de Westelijke Jordaanoever onder Palestijns bestuur zou sturen, hetgeen in strijd was met de Israëlisch-Palestijnse vredesakkoorden.

De maatregelen als geheel behoorden tot de strengste die Israël de Palestijnen recentelijk had opgelegd, en werden door een woordvoerder van Arafat een 'oorlogsverklaring' genoemd. De maatregelen hadden ernstige gevolgen voor de Palestijnse economie. Ongeveer 70.000 Palestijnen met een werkvergunning voor Israël konden niet naar hun werk, wat naar schatting $ 9 mln per dag kostte.

De economische gevolgen van de Israëlische reactie werden bekritiseerd door de VS en de EU. Na afloop van een ontmoeting met Arafat op 4 augustus uitte Moratinos scherpe kritiek op de Israëlische reactie en zei hij dat een aantal maatregelen geen veiligheid maar juist onveiligheid bevorderde.

Begin augustus werden op zowel internationaal als regionaal niveau pogingen ondernomen om de crisis te bezweren. Op 6 augustus brachten kroonprins Hassan van Jordanië en de Jordaanse premier Abdel Salam Majali een bezoek aan Jeruzalem voor besprekingen met Netanyahu, en op 13 augustus voerde Netanyahu. vergezeld van zijn minister van nationale infrastructuur Ariel Sharon, besprekingen met koning Hoessein van Jordanië in Aqaba. Na zijn besprekingen met Hoessein benadrukte Netanyahu dat de maatregelen tegen de Palestijnen van kracht zouden blijven totdat Israël ervan overtuigd was dat de Palestijnse veiligheidsdienst daadwerkelijk pogingen ondernam om de terroristische groepen in de gebieden onder zelfbestuur aan te pakken. Eerder had de Israëlische minister van buitenlandse zaken David Levi op 6 augustus in Cairo besprekingen gevoerd met de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak. Mubarak zou tegen Levi hebben gezegd dat Arafat eenvoudigweg 'niet machtig genoeg' was om te doen wat Israël allemaal van hem eiste.

Israëlisch-Palestijns veiligheidsforum

De Amerikaanse afgezant voor het Midden-Oosten, Denis Ross, bracht op 9-13 augustus een bezoek aan de regio. Zijn missie was er vooral op gericht om garanties van Arafat te krijgen dat hij zich zou inspannen voor een grotere veiligheid en samenwerking met Israël. Zijn bezoek moest ook de weg banen voor het eerste bezoek van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright aan de regio. Albright had op 6 augustus haar eerste grote toespraak over het Midden-Gosten gehouden en zich daarin bereid verklaard de regio te bezoeken als er vooruitgang was geboekt inzake kwesties van veiligheid. Over de veiligheidskwestie zei ze dat de VS niet verwachtte dat Arafat 'honderd procent resultaat' zou garanderen, maar wel 'honderd procent inzet'.

Vooruitlopend op Ross' bezoek hief Israël de blokkade rond twee steden op de Westelijke Jordaanoever op en heropende het twee grensovergangen tussen de gebieden onder Palestijns zelfbestuur en Jordanië en Egypte. Op 10 augustus maakte Israël een einde aan de afgrendeling van nog drie steden op de Westelijke Jordaanoever. en op 14 augustus ook aan die van Hebron en Ramallah.

Tijdens zijn bezoek bemiddelde Ross bij besprekingen tussen Israëlische en Palestijnse veiligheidsfunctionarissen. Deze gesprekken leidden tot de instelling van een gezamenlijk Israëlisch-Palestijns veiligheidsforum, waarin ook leden van de Amerikaanse inlichtingendienst waren opgenomen. Aan het eind van zijn bezoek op 13 augustus zei Ross dat hij een begin had gemaakt met het reactiveren van de samenwerking op het gebied van de veiligheid en er op zijn minst in was geslaagd om een verdere verslechtering van de betrekkingen te voorkomen.

Op 17 augustus werd de eerste bijeenkomst van het veiligheidsforum bijgewoond door Israëlische en Palestijnse veiligheidsagenten en het hoofd van het CIA-kantoor in Israël. Tijdens deze bijeenkomst zouden Palestijnse agenten monsters van in juli in een bommenfabriek op de Westelijke Jordaanoever aangetroffen explosieven hebben overgedragen aan hun Israëlische collega's. Israël beantwoordde dit gebaar met het vrijgeven van aan het PNA verschuldigde betalingen op 18 augustus. De betalingen bedroegen in totaal ongeveer ISh 42 mln ($1= ISh 3, 53 op 22 augustus

1997), ongeveer dertig procent van de aan het PNA verschuldigde bedragen, en omvatten onder meer invoerrechten en accijnzen, BTW-afdrachten en te veel betaalde inkomstenbelasting en ziektekostenverzekeringpremies.

Nieuwe zelfmoordaanslag

Op 4 september voerden drie personen een zelfmoordaanslag uit in een voetgangersgebied in het hart van West-Jeruzalem. Hierbij vielen minstens acht doden, onder wie de drie daders, en meer dan 190 gewonden. De aanslag volgde op de dubbele zelfmoordaanslag van eind juli.

De drie bij de aanslag gebuikte bommen, die vol spijkers zaten, explodeerden enkele seconden na elkaar in de drukke Ben-Yehudastraat. Radio Voice of Israël berichtte op 4 september dat de verantwoordelijkheid voor de aanslag was opgeëist door de Izz al-Din Qassam-bataljons. Deze Hamas-bataljons zouden in hun verklaring met nog meer aanslagen hebben gedreigd, als alle in Israël gevangen Hamas-leden niet voor 14 september zouden zijn vrijgelaten.

Reacties. Overdracht gebied aan PNA-bestuur stopgezet

In een reactie op de aanslag zei de politiek adviseur van de Israëlische premier Benjamin Netanyahu, David Bar-Ilan, op 4 september dat 'het voornaamste probleem' was dat de Palestijnse president Yasser Arafat 'de leiders omarmt en zoent van juist die organisaties die verantwoordelijk zijn voor deze daden'.

Bar-Ilan eiste van Arafat dat hij 'de infrastructuur van het terrorisme... de organisaties zelf zou aanpakken', en hij waarschuwde dat het vredesproces in het Midden-Oosten geen voortgang kon vinden als dit niet gebeurde. De aanslag werd dezelfde dag ook veroordeeld door de secretaris-generaal van het Palestijnse Nationale Gezag (PNA), Tayyin Abd al-Rahim. Hij zei dat de bomaanslag was uitgevoerd om te voorkomen dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright de regio zou bezoeken (zie onder voor bijzonderheden over Albrights bezoek). In zijn reactie op de aanslag vroeg de Amerikaanse president Bill Clinton Arafat en het PNA 'al het mogelijke te doen om een sfeer te scheppen die er geen twijfel over laat bestaan dat terreur niet wordt getolereerd.'

De Israëlische regering reageerde op 4 september opnieuw met een totale afgrendeling van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. Israël had op 1 september een begin gemaakt met het openstellen van de grenzen tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook die na de zelfmoordaanslag in juli waren gesloten (zie boven). Het Israëlische ministerie van defensie had bekendgemaakt dat ongeveer 4.000 Palestijnen (allen getrouwd en boven de 35) weer in Israël mochten werken. Voor de bomaanslagen reisden ongeveer 35.000 Palestijnen elke dag op en neer naar Israël. Verder hadden ongeveer 2.000 handelaars (getrouwd en boven de 30) toestemming gekregen om hun zaken in Israël te hervatten.

Op 5 september besloot de Israëlische regeringscommissie voor nationale veiligheidskwesties (het Israëlische kernkabinet) de overdracht van gebieden op het Westelijke Jordaanoever aan het PNA-bestuur voorlopig te staken. De commissie zei in een verklaring: 'Zolang het PNA niet al zijn verplichtingen nakomt, met name die inzake de bestrijding van het terrorisme in de gebieden die op dit ogenblik onder zijn gezag vallen, kan de beleidslijn die de overdracht van extra gebieden aan het PNA-bestuur tot doel heeft, niet langer worden gevolgd.' President Arafats adviseur Nabil Abu Rudaynah uitte op 5 september op de Palestijnse radio kritiek op het besluit en noemde het een poging om 'het Oslo-akkoord te torpederen' en het aanstaande bezoek van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Albright te verhinderen.

Na de bomaanslag hielden Israëlische en Palestijnse veiligheidsdiensten grote aantallen Palestijnen aan. Op 23 september onthulde het Israëlische leger de identiteit van vier van de vijf Palestijnen die de aanslagen in juli en september zouden hebben gepleegd. De vier mannen waren naar verluidt ingezetenen van een dorp bij Nabloes op de Westelijke Jordaanoever. De Israëlische televisie berichtte dezelfde dag dat het dorp zich in het zogenaamde B-gebied bevond, een gedeelte van de Westelijke Jordaanoever onder Israelisch bestuur.

Rondreis Amerikaanse minister van buitenlandse zaken

Op 10-15 september maakte Madeleine Albright haar eerste rondreis door het Midden-Oosten sinds ze in januari was beëdigd als minister van buitenlandse zaken van de VS. Albright bezocht Israël, de gebieden onder Palestijns zelfbestuur, Syrië, Egypte, Jordanië, Libanon en Saoedi-Arabië. Tijdens haar bezoek aan Syrië voerde ze besprekingen met president Hafaz Assad, die door de VS 'onafgerond' werden genoemd.

Op 7 september waren de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak, koning Hoessein van Jordanië en president Arafat in Cairo bijeengekomen om de Arabische positie te coördineren met het oog op Albrights bezoek. De drie leiders gaven een verklaring uit waarin ze de internationale gemeenschap opriepen 'een wezenlijke rol (te spelen) in het bevorderen van het vredesproces' en zich extra in te spannen om het hoofd te bieden aan de gevaren die liet proces bedreigden.

Op 10 september had Albright in Israël een ontmoeting met Netanyahu. Na afloop van de ontmoeting zei ze tegen verslaggevers dat Israël de verantwoordelijkheid had 'om een sfeer te scheppen waarin (het vredesproces) kans van slagen zal hebben'. In wat door vele commentatoren als verholen kritiek op Israëls nederzettingenbeleid werd gezien, riep ze Israël op 'af te zien van acties die het geloof en vertrouwen (...) ondermijnen'. Ze zei dat ze haast wilde zetten achter de zogenaamde definitieve-statusbesprekingen, maar geen voorstander was van het opgeven van het Interimakkoord van 1995 (zie pag. 860/2 e.v.-'95), waarbij het begin van de besprekingen zou worden voorafgegaan door het toekennen van een beperkte mate van autonomie aan de gebieden onder Palestijns bestuur en van meer land aan het PNA. Netanyahu had er de voorkeur aan gegeven om met voorbijgaan aan het Interimakkoord direct over te gaan op de definitieve-statusbesprekingen.

Op 11 september voerde Albright besprekingen met Arafat in Ramallah op de Westelijke Jordaanoever. Na afloop van de besprekingen zei ze dat ze het erover eens waren 'dat terroristen verschrikkelijk zijn'. Maar ze vervolgde dat 'we geen overeenstemming hebben kunnen bereiken over wat de beste methoden zijn om het vredesproces op de rails te krijgen'. Ze riep de Palestijnen op 'de hoop niet op te geven' en 'te blijven geloven in de logica van Oslo'.

Na haar ontmoeting met Arafat sprak Albright een groep Israëlische schoolkinderen in Jeruzalem toe. Tijdens de bijeenkomst riep ze Israël in niet mis te verstane bewoordingen op om alle bouwactiviteiten te bevriezen. Israël, zo zei ze, 'zou moeten afzien van eenzijdige daden, waaronder de door de Palestijnen als provocerend ervaren uitbreiding van nederzettingen, landconfiscaties, het slopen van huizen en het in beslag nemen van identiteitspapieren. Wij geloven dat een voorlopige stop op dit soort eenzijdige acties een klimaat zal scheppen waarin (...) een versnelde aanpak van het probleem ertoe kan leiden

dat een definitief Israëlisch-Palestijns vredesakkoord tot stand wordt gebracht.' hlbright bekritiseerde Israël ook wegens het opschorten van betalingen aan het PNA als vergelding voor de zelfmoordaanslagen. Ze zei dat het 'mijn verstand te boven (gaat) hoe het inhouden van geld een veiligheidskwestie kan zijn. Het maakt het juist moeilijker om het soort van politieke klimaat te hebben dat dit partnerschap nodig heeft om vooruit te komen.'

In reactie op Albrights oproep tot een voorlopige stop op de bouwactiviteiten zei Bar-Ilan op 11 september dat Israël 'geen nederzettingen kan bevriezen evenmin als we het leven kunnen bevriezen'. Maar hij voegde eraan toe dat 'we van alles en nog wat kunnen bespreken zodra we zien dat de Palestijnen actie ondernemen tegen het terrorisme.'

Controverse over huizen in Ras al-Amud

De zwaarbeladen kwestie van de nederzettingen trad op 14 september op de voorgrond toen een groep van elf joodse kolonisten twee huizen betrok in de wijk Ras al-Amud in Oost-Jeruzalem, een wijk met vrijwel alleen Palestijnse bewoners.

De huizen in Ras al-Amud waren aan de kolonisten verhuurd door de Amerikaans-joodse miljonair Irving Moskowitz, die een paar jaar geleden ongeveer 1,5 hectare in de wijk had aangekocht met de bedoeling er ongeveer zeventig huizen voor joodse kolonisten te bouwen. Moskowitz was een omstreden figuur die in 1996 de verkiezingscampagne van de regerende Likoed zou hebben helpen financieren en ook de opening in september 1996 van de Hasmonidische tunnel naar de Arabische wijk van de Oude Stad van Jeruzalem zou hebben gefinancierd. De opening van deze tunnel had tot gewelddadige botsingen tussen Israëlische soldaten en Palestijnse politie en burgers geleid (zie pag. 43/2 e.v.-'97).

Het PNA verzocht de Israëlische autoriteiten om de kolonisten uit te zetten. Premier Netanyahu liet zich op 15 september kritisch uit over het betrekken van de huizen en noemde het niet goed voor Jeruzalem of Israël. Anderzijds, zo zei hij, dienden de eigendomsrechten van de kolonisten te worden gerespecteerd, aangezien Moskowitz het land op wettige wijze had aangekocht. Op 17 september zette de Israëlische Vrede Nu-beweging een 'vredeskamp' op in Ras al-Amud en begon zij aan een 24-uurs protestactie tegen de nederzettingen.

Op 18 september kwam de Israëlische regering tot een compromis met Moskowitz. Moskowitz kwam met de Israëlische minister van openbare veiligheid

De Israelische minister van buitenlandse zaken David Levy (1.)en de Palestijnse hoofdonderhandelaar Abu Mazan (r.)ontmoeten elkaar op 29 september 1997 in New York in het bijzijn van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright (m.). Foto *EPA*

Avigdor Kahalani overeen dat de kolonisten de huizen zouden verlaten en zouden worden vervangen door tien joodse jeshiva-studenten. Arafats adviseur Ahmed Tibi noemde het compromis op 18 september 'een slechte overeenkomst'.

Besluit tot heropening Israëliscli-Palestijnse vredesbesprekingen

Na een ontmoeting in New York met de Israelische minister van buitenlandse zaken David Levi en de Palestijnse hoofdonderhandelaar Mahmoud Abbas (Abu Mazan), maakte Albright op 29 september bekend dat de Israëlisch-Palestijnse vredesbesprekingen op 6 oktober zouden worden hervat. Ze noemde het besluit om de onderhandelingen te heropenen 'een kleine stap voorwaarts in het bedwingen van de neerwaartse spiraal'.

Het besluit werd bekendgemaakt nadat beide partijen welwillende gebaren hadden gemaakt. Op 14 en 28 september had Israël 'overboekingen' naar het PNA vrijgegeven die het na de zelfmoordaanslag in juli had geblokkeerd. Ook het bevel tot sluiting van de binnengrenzen van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook werd medio september opgeheven. Volgens een bericht op 26 september had de Palestijnse veiligheidsdienst op haar beurt zeventien instellingen in Gaza gesloten die banden hadden met Hamas.

De nieuwe besp ekingen zouden zich concentreren op onopgeloste kwesties betreffende het Israëlisch-Palestijnse Interimakkoord van september 1995, waaronder de opening van een luchthaven en zeehaven in Gaza, het instellen van een corridor tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever en de vrijlating van Palestijnse gevangenen in Israëlische gevangenissen.

Een tweede ronde van besprekingen, die op 13 oktober in de VS van start zou gaan, zou de weg moeten vrijmaken voor de 'definitieve-status'-besprekingen. Deze besprekingen zouden zich concentreren op de kwesties van samenwerking op het gebied van de veiligheid en de ontruiming van de Westelijke Jordaanoever. Volgens sommige berichten zouden ze ook als een platform van discussie dienen over Albrights voorstel voor 'een voorlopige stop' in het nederzettingenbeleid.

Ontmoeting Netanyahu-Arafat. Onderhandelingen weer van start

Op 8 oktober hielden de Palestijnse president Yasser Arafat en Netanyahu een onverwachte bijeenkomst bij de grensovergang Bayt Hanun (Eretz) tussen Israël en de Gazastrook. De twee leiders hadden elkaar begin februari voor het laatst ontmoet (zie pag. 332/3 e.v.-'97). De bijeenkomst op 8 oktober was tot stand gekomen door bemiddeling van de Amerikaanse gezant voor het Midden-Oosten Denis Ross, die het verloop ervan 'heel goed' noemde. Arafat noch Netanyahu leverden commentaar op de bijeenkomst.

Later maakte Israël een aantal welwillende maatregelen bekend Op 9 oktober werd gemeld dat Israël van plan was nog meer 'vereffeningen' vrij te geven aan het Palestijnse Nationale Gezag (PNA) nadat Israël na de zelimoordaanslagen in juli alle betalingen nad geblokkeerd (zie pag boven) Op dezelfde dag werd bekendgemaakt dat de Israelische grenzen, die na de aanslagen in juli waren gesloten, uerden heropend zodat ongeveer 50 000 Palestijnen hun werk in Israël konden hervatten

Half oktober gingen ook de gezamenlijke commissies die zich bezighielden met onopgeloste kwesties in het kader van het Palestijns-Israëlische Interimakkoord van september 1995 weer aan het werk. De commissievergaderingen en alle andere vredesonderhandelingen waren in maart stopgezet toen Israël opdracht had gegeven tot de bouw van de nieuwe joodse wijk Har Homa in Jabal Abu Ghneim in Oost-Jeruzalem (zie pag. 335/1 e.v.-'97).

De in VS te beginnen parallelle onderhandelingen over de 'definitieve status', conform het Levi-Abbas-akkoord van eind september, gingen in oktober niet van start. Dit bracht de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright ertoe om Netanyahu op 28 oktober telefonisch mee te delen dat de tijd 'min of meer aan het opraken' was. Volgens sommige berichten zou het uitstel van de besprekingen het gevolg zijn van onenigheid binnen het Israëlische kabinet. Levi had de zaak naar verluidt op 30 oktober proberen op te helderen tijdens een bijeenkomst met de belangrijkste ministers, die zich in algemene bewoordingen akkoord verklaarden met de onderhandelingen.

Op 22 oktober hield Arafat een aantal besprekingen met de Israëlische minister van defensie Yitzhak Mordechai. De besprekingen werden tevens bijgewoond door Ross (die op 19 oktober in de regio was aangekomen) en vormden het hoogste overleg tussen de beide partijen sinds maart. In een interview met de Israëlische radio op 22 oktober liet Netanyahu zich positief uit over de bijeenkomst en zei dat het vredesproces 'nu bezig (was)op het juiste pad terug te keren'. Aan Palestijnse zijde was men minder positief. Onderhandelaar Hassan Asfour zei op 22 oktober dat Israël instemde met dergelijke bijeenkomsten omdat ze 'de valse indruk (wekten) dat de crisis en de spanningen voorbij zijn'. Ross noemde de bijeenkomst 'heel goed' en zei dat hij van mening was dat er een 'gestaag vervolg (...) op een systematische manier' zou komen.

Rondreis Russische minister van buitenlandse zaken

Eind oktober maakte de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow een rondreis door het Midden-Oosten Tijdens zijn rondreis bracht hij een bezoek aan Israël, de Palestijnse autonome gebieden Syrië, Libanon. Jordanie en Egypte Naar verluidt beoogde de reis -onder meer de Russische rol te versterken in het vredesproces in het Midden-Oosten, waartoe Rusland naast de Verenigde Staten het initiatief hadgenomen.

Israëlische regering akkoord met terugtrekking troepen

Op 3-6 november vonden in Washington DC opnieuw besprekingen plaats tussen David Levi en Abu Mazan, nu met het doel om de weg vrij te maken voor de onderhandelingen over 'de definitieve status'. Tijdens een bezoek aan Cairo op 8 november voor overleg met de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak noemde Arafat de besprekingen in Washington 'volkomen negatief'.

Op 30 november ging de Israëlische regering 'in beginsel' akkoord met een tweede militaire hergroepering op de Westelijke Jordaanoever. Hiermee herriep zij het besluit van het kernkabinet om pas weer land over te dragen als de PNA al zijn beloften om het terrorisme te bestrijden zou hebben vervuld. Het kernkabinet had dit besluit genomen na zelfmoordbomaanslagen in Jeruzalem op 4 september (zieboven).

De regering keurde het besluit goed met zestien stemmen voor en nul tegen. De twee leden van de Nationale Religieuze Partij. vice-premier en minister van ondenvijs en cultuur Zevulun Hammer en minister van transport en energie Yitzhak Levi, onthielden zich van stemming. Voorafgaande aan de goedkeuring door de regering was het voorstel om het Israëlische leger terug te trekken ook bekritiseerd door lcdcn van Netanyahu's coalitie.

In het regeringsbesluit werd met geen woord gerept over de omvang en het tijdstip van de terugtrekking. Naar verluidt zou dit pas gebeuren als het PNA zijn 'verplichtingen' zou hebben vervuld die waren vastgelegd in het Hebron-akkoord van januari 1997 (d.w.z. de herziening van het Palestijnse Handvest, maatregelen ter preventie van Palestijns geweld en naleving van het Interim- of 'Oslo B'-akkoord van september 1995, met betrekking tot de sterkte van de politiemacht en de uitoefening van bestuurlijke activiteiten, zie pag. 33113-'97). Ook zou de Israëlische regering eerst 'een diepgaande discussie moeten voeren over de formulering van haar plannen voor de onderhandelingen over de definitieve status', alvorens er over omvang en tijdstip van troepenterugtrekkingen iets naders gezegd kon worden.

ISRAELISCH-SYRISCHE BESPREKINGEN

Een delegatie van Israëlische Arabieren, onder wie zeven leden van de Knesset (het Israëlische parlement), brachten begin augustus een bezoek aan Syrië om de kwestie van het vastgelopen vredesproces te bespreken. De delegatie voerde besprekingen met president Hafez Assad en hoge Syrische regeringsfunctionarissen.

AFFAIRE MISH'AL LEIDT TOT VRIJLATING SJEIK YASSIN

Sjeik Ahniad Yassin, oprichter en geestelijk leider van de moslim-fundamentalistische 'rejectionistische' groep Hamas, werd op 1 oktober 1997 vrijgelaten uit een Israëlische gevangenis. Yassin was in oktober 1991 tot levenslang plus vijftien jaar veroordeeld omdat hij een moordbevel had uitgevaardigd tegen Palestijnen die van samenwerking met de Israëlische autoriteiten werden verdacht (zie pag. 203/1/2 - '92). Naar verluidt maakte de vrijlating van Yassin deel uit van een ruilovereenkomst, waarbij twee Israëlische Mossad-agenten zouden worden vrijgelaten die eind september door de Jordaanse autoriteiten waren aangehouden na een mislukte moordaanslag op een Hamas-leider.

De Mossad-agenten hadden op 25 september in Amman een aanslag gepleegd op het hoofd van het politieke bureau van Hamas in Jordanië en Jordaans staatsburger Khalid Mish'al (zie onder JORDANIË). Aanvankelijk werd bericht dat de agenten bij de aanslag gebruik hadden gemaakt van een elektronisch apparaat, maar later bleek dat ze Khalid een chemisch middel in zijn oor hadden toegediend. De agenten raakten slaags met Mish'als lijfwachten en werden later gearresteerd door de Jordaanse autoriteiten. Ze bleken in het bezit van valse Canadese paspoorten, wat later voor de Canadese regering aanleiding was uit protest haar ambassadeur David Berger uit Tel Aviv terug te roepen.

Er werd bericht dat koning Hoessein van Jordanië kort na de aanslag telefonisch contact had gezocht met de Israëlische premier Benjamin Netanyahu en had gedreigd dat Jordanië de diplomatieke betrekkingen met Israël zou opschorten en de Mossad-agenten voor het gerecht zou brengen, als Israël niet snel een tegengif zou verschaffen tegen het chemische middel dat bij de aanslag op Mish'al was gebruikt. Hoewel Israël het tegengif naar Am-

man stuurde. bleef koning Hoessein openlijk woedend over de Israëlische actie. In een interview met *al-Hayat* van 29 september noemde hij de moordaanslag 'een roekeloze daad uitgevoerd door een partij die niet wenst dat het vredesproces wordt voortgezet en erop uit is de sfeer te vergiftigen wanneer de onderhandelingen tussen de Israëliers en Palestijnen worden hervat'.

Er volgden intensieve diplomatieke onderhandelingen. waarbij Netanyahu en twee van zijn ministers (minister van defensie Yitzhak Mordechai eri minister van nationale infrastructuur Ariel Sharon) op 29 september een bezoek brachten aan Jordanie voor een spoedbijeenkomst met de Jordaanse kroonarins Hassan. De laatste reisde vervolgens naar Israël en de Amerikaanse hoofdstad Washington om de affaire te bespreken. terwijl Sharon op 4 oktober een tweede bezoek bracht aan Jordanië.

De vrijlating van Yassin vormde de eerste fase van een overeenkomst die naar verluidt tijdens de besprekingen werd uitgewerkt en die tevens inhield dat de twee Mossad-agenten naar Israël mochten terugkeren (een stap die doo Jordaanse oppositieleiders allerwegen werd bekritiseerd) en dat Israël 23 Jordaanse en vijftig Palestijnse gevangenen zou vrijlaten. De radio van het Israëlische leger berichtte op 10 oktober dat Jordanië twaalf of minder andere Mossad-agenten had uitgewezen; bovendien zou Hoessein uit woede over de mislukte aanslag de veiligheidssamenwerking met Israël hebben stopgezet.

Yassin werd op 1 oktober naar Amman gevlogen, waar hij door koning Hoessein werd verwelkomd. Toen hij uiteindelijk op 6 oktober naar zijn huis in de Gazastrook terugkeerde, werd hij daar als een held ingehaald. Hoewel hij aan zijn rolstoel was gekluisterd en vrijwel doof en blind was, sprak de sjeik in het Yarmuk-stadion een menigte toe van meer dan 30.000 mensen en deed hij een oproep tot nationale eenheid.

Op 6 oktober stelde Netanyahu een uit drie man bestaande 'opheldering scommissie' in om de Mish'al-affaire te onderzoeken.

VIERDE ECONOMISCHE TOP OVER HET MIDDEN-OOSTEN EN NOORD-AFRIKA

Op 16-18 november werd in Doha (Qatar) de vierde Economische Top over het Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA) gehouden (voor de derde MENA-top in Egypte in november 1996, zie pag. 48/3-'97).

De top werd geboycot door een groot aantal Arabische landen uit protest tegen het feit dat Israël zijn beloften aan de Palestijnen die waren vastgelegd in de Oslo-vredesakkoorden, niet gestand deed: de top werd onder meer geboycot door de Arabische Liga, het Palestijnse Nationale Gezag. Egypte. Syrië, Libanon, Bahrein. Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten, Algerije en Marokko.. De top werd wel bijgewoond door slechts zeven Arabische delegaties uit Djibouti, Jemen, Jordanie, Koeweit, Mauretanië, Oman en Tunesië en een lage Israëlische delegatie onder leiding van minister van handel en industrie Natan Sharansky.

De top werd eveneens bijgewoond door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright, die naar Doha was gereisd na gesprekken met de Israëlische premier Benjamin Netanyahu op 14 november in Londen en met de Palestijnse president Yasscr Arafat op 15 november in de Zwitserse hoofdstad Bern. In haar openingstoespraak tot de deelnemers aan de top op 16 november leverde Albright kritiek op de regering-Netanyahu, die zij verantwoordelijk stelde voor de 'deplorabele' economische situatie op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook wegens het Israëlische beleid om deze gebieden uit veiligheidsoverwegingen af te grendelen.

Tijdens de top ondertekenden Israël en Jordanië een overeenkomst over de oprichting van een aantal joint ventures op het Al-Hassan-industrieterrein in Irbid in Noord-Jordanië. Israël zou voor minstens 7 procent moeten bijdragen aan de toegevoegde waarde van de in Irbid vervaardigde producten, hetzij in de vorm van Israëlische onderdelen hetzij door de export ervan via Israël. Op 17 november zei Sharansky tegen verslaggevers dat Israël en Jordanië in december besprekingen over een vrijhandelsakkoord zouden openen.

(Vor.ber.pag. 592/1 e.v.-1997)

Na zijn vrijlating kreeg de geestelijk leider van Hamas, sjeik Ahmad Yassin (r.)op 1 oktober 1997 thuis in Gaza-Stad bezoek van de Palestijnse president Yasser Arafat (l.) *Foto EPA*

JORDANIË

LEVENSLANG VOOR MILITAIR WEGENS MOORD OP ISRAËLISCHE SCHOOLMEISJES

Op 19 juli 1997 veroordeelde een speciale militaire rechtbank de Jordaanse sergeant Ahmed al-Daqamsa tot levenslang met dwangarbeid, nadat hij schuldig was bevonden aan het doodschieten van zeven Israëlische schoolmeisjes in Nayarayim in maart (zie pag. 401/1 e.v.-'97). Het proces tegen Daqamsa was begin juni van start gegaan (zie pag. 531/3-'97).

MOSLIM BROEDERSCHAP KONDIGT VERKIEZINGSBOYCOT AAN

De Moslim Broederschap, de grootste politieke macht van het land, maakte op 8 juli bekend dat zij de in november te houden parlementsverkiezingen zou boycotten. Het besluit werd op 24 juli bekrachtigd door de politieke vleugel van de Broederschap, het Islamitische Actiefront (IAF).

Vier linkse partijen maakten op 20 juli bekend dat zij de verkiezingsboycot zouden steunen en spoorden de vijf andere grote oppositiepartijen aan hun

De Jordaanse afgevaardigde Toujan Faisal (r.).die zich met haar zus Leila (1.)kandidaat heeft gesteld. beschuldigt aan de hand van een vervalste oproepkaart op 23 oktober 1997 tijdens een persconferentie in Amman de overheid ervan te willen sjoemelen met de uitslag van de parlementsverkiezingen. Foto EPA

voorbeeld te volgen. Ook de machtige vakbonden van Jordanië spraken zich in juli voor de boycot uit.

Naar verluidt had de Broederschap de boycot bekendgemaakt om de regering te dwingen de recente wijzigingen van de Pers- en Publicatiewet ongedaan te maken (zie pag. 531/1 e.v.-'97).Volgens de Middle East International van 25 juli hadden de Broederschap en andere oppositiegroeperingen ook de afschaffing van Jordanië's kieswetten geëist.

Op 30 juli sloten de overige vijf oppositiepartijen zich bij de boycot aan en eisten ze dat de regering een aantal besluiten zou terugdraaien, waaronder de normalisering van de betrekkingen met Israël en de perswet. De positie van de oppositie werd op 17 augustus versterkt toen tachtig vooraanstaande persoonlijkheden verklaarden dat ze de verkiezingen zouden boycotten. Onder hen bevonden zich Taher al-Masri en Ahmad Ubaydat, beiden oud-premier.

PARLEMENT ONTBONDEN

Koning Hoessein ontbond op 28 augustus het Huis van Afgevaardigden (de tweede kamer van de Nationale Assemblee) met het oog op de parlementsverkiezingen die voor 4 november stonden gepland. Hiervoor hadden tal van politieke partijen bekendgemaakt dat ze de verkiezingen zouden boycotten uit protest tegen 'ongrondwettige' besluiten van de regering.

HAMAS-FUNCTIONARIS GEARRESTEERD

Op 7 september werd de woordvoerder van Hamas in Amman, Ibrahim Ghawsha, gearresteerd en verhoord in verband met 'opruiende verklaringen die in strijd zijn met de Jordaanse wetten en een bedreiging voor de nationale veiligheid vormen'. Hij werd op 21 september vrijgelaten.

Volgens de Middle East International van 12 september was de arrestatie van Ghawsha een 'politieke zet', waarmee werd vooruitgelopen op het bezoek van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright aan het Midden-Oosten. De krant meldde dat Ghawsha was gearresteerd, nadat Harnas drie dagen daarvoor een drievoudige zelfmoordaanslag in Jeruzalem (zie onder MIDDEN-OOSTEN, ALGEMEEN) had gepleegd en nadat koning Hoessein van Jordanië, de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak en de Palestijnse president Yasser Arafat slechts enkele uren eerder een topontmoeting in Cairo hadden gehad.

AANSLAG OP ISRAËLISCHE AMBASSADE

Op 22 september openden gewapende mannen het vuur op twee bewakers van de Israëlische ambassade in de Jordaanse hoofdstad Amman, die hierbij gewond werden. De aanslag vond plaats in de wijk Deir Ghbar, waar verscheidene Israëlische diplomaten woonden. Het was de eerste aanslag op Israëliërs in Amman sinds Israël en Jordanië in 1994 een vredesverdrag hadden gesloten.

De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door een tot dan toe onbekende groep, het Islamitische Verzet in Jordanië. In een verklaring die naar persbureaus in de Libanese hoofdstad Beiroet werd gezonden, zei de groep dat de aanslag een 'reactie (was) op wat de zionistische vijand ons volk heeft aangedaan in Jordanië, Palestina en Libanon'. De groep eiste ook de vrijlating van Ahmed al-Daqamsa, de Jordaanse militair die in juli schuldig was bevonden aan het doodschieten vam zeven Israëlische schoolmeisjes in Nayarayim in maart en tot levenslang was veroordeeld (zie boven).

MOORDAANSLAG OP HAMAS-FUNCTIONARIS

Het hoofd van het politieke bureau van de 'rejectionistische' moslim-fundamentalistische groepering Hamas, Khalid Mish'al, overleefde op 25 september een moordaanslag in Amman.

Volgens de in Londen verschijnende krant *Al-Sharq al-Awsat* van 26 september vond de aanslag plaats voor het Hamas-kantoor in de wijk Tila al-Ali in Amman. Twee mannen met een Europees uiterlijk zouden op Mish'al zijn toegelopen en hem te lijf zijn gegaan met een apparaat dat elektrische flitsen voortbracht. Mish'als lijfwachten grepen in en na een vechtpartij werden de aanvallers overmeesterd en gearresteerd. Mish'al werd naar het ziekenhuis gebracht; zijn toestand werd op 27 september 'stabiel' genoemd.

In een verklaring op 27 september zei de Jordaanse minister van voorlichting Samir Mtaweh dat de daders Canadezen waren en dat zij werden vastgehouden. Maar in verklaringen na de aanslag beschuldigde Hamas Israelische veiligheidsagenten van de Mossad van betrokkenheid bij de aanslag en dreigde de groep met vergeldingsacties tegen Israëlische doelen. De Israëlische ambassade in Amman ontkende in een verklaring op 29 september dat Israël betrokken was bij het incident. (Zie ook onder MIDDEN-OOSTEN,ALGEMEEN).

AKKOORD OVER AFSCHRIJVING SCHULD AAN VS

Op 25 september werd in Amman een derde en definitief akkoord ondertekend, waarmee de Jordaanse schuld van $ 63,4 mln aan de Verenigde Staten werd afgeschreven. Het akkoord volgde op eerdere overeenkomsten in 1994 en 1995. waarbij schulden met een totale waarde van $ 1,1 mrd waren afgeschreven (zie pag. 877/1/2-'94; pag. 867/2-'95).

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 4 november werden in Jordanië verkiezingen gehouden voor hel tachtig leden tellende Huis van Afgevaardigden (tweede kamer van de Nationale Assemblee) (voor vorige verkiezingen in november 1993, zie pag. 143/3 e.v.-'94). Eind augustus had koning Hoessein het Huis ontbonden.

De verkiezingen werden geboycot door alle grote oppositicpartijen, waaronder het Islamitische Actiefront (IAF). de politieke vleugel van de Moslim Broederschap (zie boven), die bij de verkiezingen van 1993 als de grootste partij in het Huis uit de bus was gekomen. De oppositie had de boycot aangekondigd uit protest tegen het Jordaans-Israëlische vredesoerdrag uit 1994 (zie pag. 872/1 e.v.-'94) en een aantal regeringsbesluiten. zoals de ratificatie van amendementen op de Perswet in mei (zie pag. 531/1 e,\:-'Si). Een bijkomende grief was de bestaande kieswet. die gunstig uitviel voor kiesdistricten op het platteland. u-aar Hoessein grote aanhang had.

Naar verluidt bedroeg de opkomst 54,6 procent, het laagste percentage sinds koning Hoessein in 1989 een begin had gemaakt met zijn democratiseringsproces. Hoessein verklaarde 'zeer verheugd' te zijn over de opkomst, waaruit naar zijn zeggen 'het verantwoordelijkheidsgevoel en het bewustzijn van de Jordaniërs' bleek. Maar er was een duidelijk verschil in de opkomst op het platteland en in de steden. De opkomst op het platteland en in bedoeïenengebieden lag boven het landelijke gemiddelde en bedroeg in sommige gevallen 80 procent. Daartegenover stond dat in een aantal wijken van de hoofdstad Amman en de nabij gelegen voornamelijk door Palestijnen bewoonde stad Zarqa slechts 20 procent van de kiesgerechtigden zou hebben gestemd.

De meerderheid van dc 524 kandidaten waren onafhankelijken of stamhoofden wier verkiezingsprogramma's voornamelijk plaatselijke kwesties als thema hadden. Kandidaten van regeringsgezinde bedoeïenenstammen behaalden 62 van de tachtig zetels. De oppositie verloor zeven zetels ten opzichte van de vorige verkiezingen: van de achttien zetels die zij wist te bemachtigen, gingen er tien naar nationalistische en linkse kandidaten en acht naar onafhankelijke moslim-fundamentalisten. De oppositionele machtige Moslimbroederschap kwam door toedoen van de verkiezingsboycot van het IAF, voor het eerst sinds jaren vrijwel geheel buitenspel te staan (zie pag. 143/3-'94); politieke partijen speelden sowieso geen rol van betekenis: naar verluidt behaalden slechts vijf leden van de regeringsgezinde politieke partij, de Nationale Constitutionele Partij (NCP) een zetel in het nieuwe Huis. Geen van de zeventien vrouwelijke kandidaten werd gekozen, onder wie Toujan Faisal, de enige vrouw in het aftredende Huis (zie pag. 144/1-'94).

Op 22 november benoemde koning Hoessein een nieuwe veertig leden tellende Senaat (eerste kamer), waarin geen moslim-fundameritalisten werden opgenomen. Onder de nieuwe senatoren bevond zich oud-premier Abdul-Karim Kabariti (zie pag. 530/3-'97). De oud-premie s Taher al-Nasri en Ahmad Ubaydat, die zich hadden geschaa d achter de boycot van de verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden, werdenniet in de Senaat benoemd.

(Vor.ber.pag. 530/3 e.v.-1997)

PALESTIJNSE GEBIEDEN

BEZOEK ARAFAT AAN GROOT-BRITTANNIË

Tijdens een bezoek aan Londen op 13 juli 1997 drong de Palestijnse president Yasser Arafat er bij de Europese Unie (EU)op aan om Israël met economische sancties te dreigen teneinde het opgeschorte vredesproces te redden. In een toespraak na een ontmoeting met de Britse premier Tony Blair waarschuwde Arafat dat het Palestijnse geduld op was en beschuldigde hij de Israëlische regering ervan 'de slagkracht van fanatieke groepen aan beide zijden te vergroten'.

HOGE PALESTIJNSE POLITIEFUNCTIONARISSEN GEARRESTEERD

Op 14 juli hielden Israëlische soldaten en veiligheidsagenten in de buurt van Nabloes drie hoge Palestijnse politiefunctionarissen aan. Volgens de Israëliers zouden de drie Palestijnen een aanslag hebben beraamd op de nabij gelegen Israëlische nederzetting Har Bracha. Op 16 juli pakte het Israëlische leger nog een Palestijnse politiefunctionaris op. kolonel Munir al-Abushi, op verdenking van het beramen van een aanslag in het gebied van Tulkarm. Abushi werd op 26 augustus vrijgelaten: de drie overige politiefunctionarissen verbleven eind augustus nog in Israëlische hechtenis.

Volgens een bericht op de Israëlische radio op 19 juli zou het hoofd van de Palestijnse politie in Gaza en op de Westelijke Jordaanoeveì-, Ghazi Jabali, het brein achter de plannen zijn om politieagenten aanslagen op nederzettingen te laten plegen Hoewel Jabali de beschuldigingen tegensprak, werd er steeds meer druk op Arafat uitgeoefend om hem te ontslaan Op 22 juli hield de Preventieve Veiligheidspolitie van het Palestijns Nationaal Gezag (Palestinian National Authority, PNA) vier politieagenten aan om Israelische beschuldigingen tegen hen te onderzoeken

Op 20 noveniber berichtte de radiozender van het Israëlische leger dat het openbaar ministerie had besloten af te zien van de vervolging van drie Palestijnse politiefunctionarissen die rnedio juli waren gearresteerd. Hoewel de drie in verzekerde bewaring bleven. was er onvoldoende bewijs om hen te vervolgen wegens het beramen van een aanslag op de Israëlische nederzetting Har Bracha.

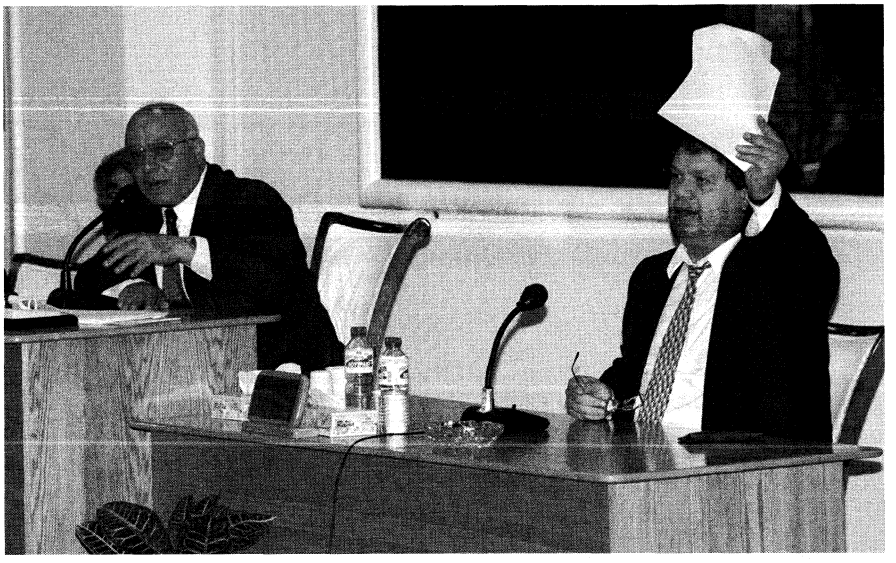
RAPPORT OVER CORRUPTIE BINNEN PNA

Op 31 juli nam de Palestijnse (Wetgevende) Raad (Palestinian Legislative Council, PLC) met 56 tegen vier stemmen een motie aan waarin Arafat werd opgeroepen om het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) te ontbinden naar aanleiding van de onlangs bekendgemaakte conclusies van een onderzoek naar corruptie dat in juni van start was gegaan (zie pag. 596/1 e.v.-'97). Dat werd op 1 augustus door de secretarisgeneraal van het parlement, Rawhi Fattouh, bekendgemaakt.

Het PLC-rapport over het vermeende misbruik van $ 326 mln aan overheidsgeld, ongeveer veertig procent van het PNA-budget, bevatte als conclusie dat corruptie een endemisch verschijnsel was op de ministeries van het PNA; president Arafat werd geadviseerd het PNA te ontbinden en voor september te vervangen door een totaal nieuwe overgangsregering van technocraten en vakministers. Er werd ook geadviseerd om gerechtelijke stappen wegens financieel wanbeheer te nemen tegen drie ministers, te weten: Nabil Shaath van planning en internationale samenwerking, Jamil Tarifi van burgerzaken en Ali al-Qawasimi van verkeer. Volgens de *Financial* Times van 4 augustus zouden zestien ministers naar aanleiding van het rapport hun ontslag bij Arafat hebben ingediend; alleen minister van cultuur Yasir Abd Ar-Rabbuh zou hebben geweigerd zijn ontslag in te dienen, terwijl Nabil Shaath niet aanwezig was bij de kabinetszitting van 2 augustus, waarop tot aftreden werd besloten.

ONTSLAG ABDEL-SHAFI GEWEIGERD

Op 13 oktober weigerde de Palestijnse Raad unaniem haar goedkeuring te ge-

De voorzitter van de Palestijnse Wetgevende Raad, Ahmed Qrei (l.) en secretaris-generaal Rawhi Fattouh (r.)op 29 juli 1997 in Ramallah tijdens het debat over de conclusies van het onderzoeksrapport. Foto EPA

ven aan het ontslag dat Haider Abdel-Shafi als lid van de PLC had genomen uit protest tegen het gebrek aan democratie in de Palestijnse gebieden. Abdel-Shafi was een politicus met een lange staat van dienst, die tijdens de conferentie van Madrid in 1991 aan het hoofd had gestaan van de gezamenlijke Palestijns-Jordaanse delegatie (zie pag. 113/2/3 - '92). Abdel-Shafi had zijn aftreden op 2' oktober bekendgemaakt nadat hij het PNA ervan had beschuldigd besluiten van de PLC naast zich neer te leggen. Abdel-Shafi publiceerde op 17 oktober een open brief in de Palestijnse krant Al-Quds, waarin hij tevens de corruptie binnen de PNA aan de kaak stelde.

GERUCHTEN OVER ACHTERUITGANG GEZONDHEID VAN ARAFAT

Op 12 november berichtte de in Londen verschijnende krant Al-Hayat dat er een opvolgingsstrijd was uitgebroken onder vooraanstaande Palestijnen na hardnekkige geruchten dat president Arafat problemen met zijn gezondheid had.

Het artikel in Al-Hayat was gebaseerd op geruchten dat Arafat leed aan de ziekte van Parkinson. Dit werd tegengesproken door personen uit de naaste omgeving van Arafat, maar zij gaven toe dat hij depressief en uitgeput was door een overmaat van werk en nog steeds last had van de gevolgen van de verwondingen die hij had opgelopen toen zijn privé-vliegtuig in april 1992 een noodlanding moest maken in Zuid-Libië.

Al-Hayat suggereerde dat het Hoofd van de Preventieve Veiligheidspolitie op de Westelijke Jordaanoever. Jibril Rajoub, en zijn collega in de Gaza-strook, Mohammed Dahlan, hun campagne voor de opvolging van Arafat al aan het voorbereiden waren. Andere mededingers in de race om Arafats opvolging waren naar verluidt het hoofd van de militaire inlichtingendienst. Mussa Arafat, het hoofd van de nationale veiligheidsdienst. Saeb Ajez, en politiechef generaal Ghazi Jabali.

NIEUWE PALESTIJNSE PARTIJ

Op 28 november berichtte de in Jeruzalem verschijnende krant Al-Quds dat een nieuwe politieke partij was opgericht, de Partij van Palestijnse Volkskrachten (Palestinian Popular Forces Party, PPFP),een afsplitsing van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (Popular Front for the Liberation of Palestine, PFLP). Het politieke bureau van de partij stond onder leiding van secretaris-generaal Adnan Abu Najilah.

GEWELDDADIGHEDEN IN BETHLEHEM

Op 11 november werd tijdens onlusten in Bethlehem de achtjarige Ali Jawarish in het hoofd geschoten door een Israëlische soldaat. De jongen overleed op 15 november en zijn begrafenis de dag daarna ging gepaard met nieuwe ongeregeldheden in de stad.

Op 30 november meldde de Palestijnse radio dat vijftig Palestijnen waren gewond, van wie twee ernstig, bij botsingen met het Israëlische leger in de omgeving van de Bilal bin Rabah-moskee in Bethlehem. De incidenten waren ontstaan nadat een mensenmenigte zich had verzameld om de vrijlating van de Palestijnse gevangene Itaf Ulayyan te eisen, die sinds eind oktober in hongerstaking was. Later die dag werd bekendgemaakt dat Ulayyan haar hongerstaking had beëindigd. In februari was Ulayyan, een functionaris van de 'rejectionistische' Islamitische Jihad, samen met alle andere vrouwelijke Palestijnse gevangenen uit een Israëlische gevangenis ontslagen (zie pag. 333/1 e.v.-97).Maar nadat zij in oktober opnieuw was gearresteerd en in verzekerde bewaring gesteld, was zij in hongerstaking gegaan.

(Vor.ber.pag. 595/2 e.v.-1997)

SYRIË

PLAN VRIJLATING DISSIDENTEN

Het in Londen verschijnende dagblad Al-Quds al-Arabi berichtte op 3 april 1997 dat de Syrische regering een lijst had laten opstellen met daarop de namen van 1500 gevangen leden van de Moslim Broederschap, met het oogmerk om hen vrij te laten. Volgens het bericht, waarin 'gezaghebbende Syrische bronnen' werden aangehaald, was de maatregel een uitvloeisel van een poging om, via bemiddeling van sjeik Amin Yakan, het plaatsvervangend hoofd van de Broederschap in de jaren zestig, de regering en de Broederschap dichter bij elkaar te brengen.

BEGROTING 1997 GOEDGEKEURD

De Volksassemblee keurde begin mei de begroting voor 1997 goed. Volgens een bericht van 16 mei in de Middle East Economie Digest zouden de totale uitgaven met 6,3 procent stijgen tot S£ 211.125 mln ($ 1,00 = S£ 41,85 op 2 mei 1997). Over de omvang van het begrotingstekort werden geen mededelingengedaan.

SYRIË GESCHRAPT VAN AMERIKAANSE 'NARCOTICA-LIJST'

De Amerikaanse president Bill Clinton deelde op 10 november het Congres mee dat Syrië en Libanon waren verwijderd van de lijst die de Amerikaanse regering had aangelegd van landen die verdacht werden van betrokkenheid bij drugshandel. De maatregel werd toegejuicht door de lokale Syrische media, waarin de hoop werd uitgesproken dat het land hierna ook zou worden verwijderd van de Amerikaanse lijst van landen die ervan werden verdacht het terrorisme te ondersteunen.

(Vor.ber.pag. 273/3 e.v.- 1997)

HONGKONG

SOEVEREINITEITSOVERDRACHT AAN CHINA

In de nacht van 30 juni op 1 juli 1997 werd om middernacht Hongkong door Groot-Brittannië overgedragen aan China. De vorming van de nieuwe Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong werd luister bijgezet door formele ceremonies en bijeenkomsten in Hongkong en door massale vieringen in heel China. In Hongkong hielden pro-democratische groepen en partijen vreedzame bijeenkomsten en betogingen.

Hongkong was in 1842 krachtens het verdrag van Nanking afgestaan aan Groot-Brittannié. Het schiereiland Kowloon was vervolgens in 1860 gekocht tijdens de Conventie van Beijing en Groot-Brittannië had de Nieuwe Gebieden in 1898 voor een periode van 99 jaar gehuurd van China. In 1924 ging Groot-Brittannië ermee akkoord dat Hongkong in zijn geheel in 1997, na het verstrijken van de huurtermijn van de Nieuwe gebieden, zou worden overgedragen aan China. De Chinees-Britse Gezamenlijke Verklaring, ondertekend in sewtember 1984 (zie pag. 625/1 e.v.-'84), bevatte uitgebreide garanties over de toekomst van Hongkong. Zo garandeerde China dat de kapitalistische economie en manier van leven in Hongkong gedurende vijftig jaar na 1997 zouden worden voortgezet.

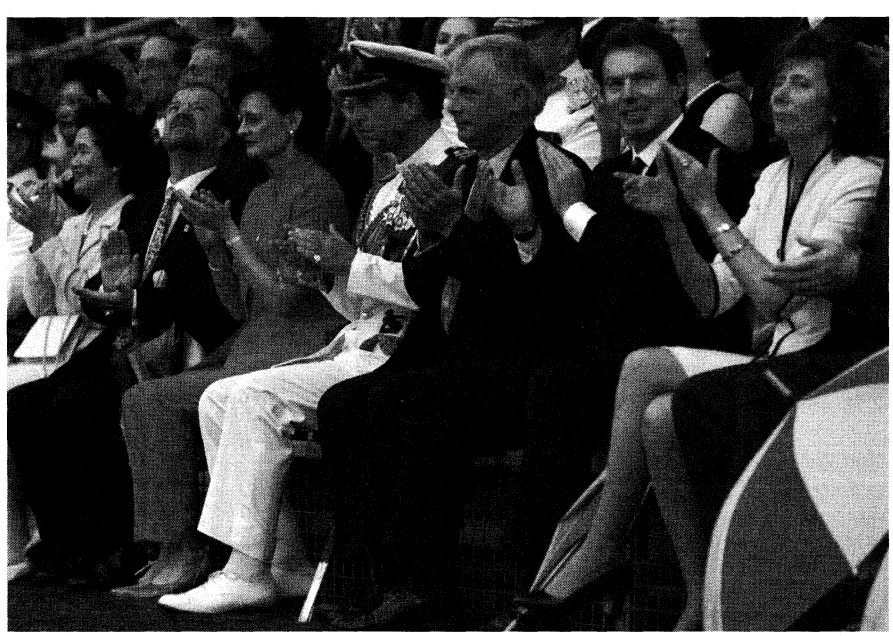
Ten tijde van de overdracht stond de economie van Hongkong er bijzonder goed voor De deviezenreserve bedroeg ongeveer $87 mrd (de op drie na grootste reserve ter wereld) en de effectenhandel bloeide Op de beurs van Hongkong had de Hang Seng-index vlak voor de overdracht. op 27 juni, de laatste handelsdag onder Brits bestuur zelfs een recordhoogte van 15 196,79 punten bereikt

Ceremonies en bijeenkomsten

De verschillende overdrachtsceremonies werden namens Groot-Brittannië bijgewoond door onder anderen prins Charles, premier Tony Blair, minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Robin Cook en scheidend gouverneur Chris Patten. China werd vertegenwoordigd door president Jiang Zemin, premier Li Peng en minister van buitenlandse zaken Qian Qichen. Daarnaast was een aantal hoge functionarissen uit andere landen bij de plechtigheden aanwezig, onder wie de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright. De landen van de Europese Unie (EU) waren vertegenwoordigd door hun ministers van buitenlandse zaken, onder wie Hans van Mierlo namens Nederland. Hongkong had eveneens zestig afgevaardigden van Taiwan uitgenodigd om bij de overdrachtsplechtigheden aanwezig te zijn; onder hen bevonden zich geen ministers maar wel functionarissen die waren belast met herenigingsgesprekken met China, onder wie Koo Chen-Fu, de voorzitter van de semi-officiële Straits Exchange Foundation (SEF), het agentschap dat namens de Taiwanese regering contacten met China onderhield (zie ook pag.150/2-'96 en pag. 649/2/3-'95).

Het ontbreken van hoge Chinese functionarissen bij de belangrijkste Britse overdrachtsceremonie op de marinebasis Tamar en van Britse functionarissen bij de beëdiging van nieuwe SAR-bestuursfunctionarissen was het gevolg van het feit dat China en Groot-Brittannië de onderlinge betrekkingen tijdens de aanloop naar de overdracht vrijwel volledig hadden verbroken. Een van de oorzaken van de bekoelde verstandhouding had gelegen in de invoering van een pakket politieke hervormingen door gouverneur Patten in 1992 (pag. 348/3 e.v.-'93). De hervormingsmaatregelen hadden uiteindelijk geleid tot een overwinning van pro-democratische partijen bij de verkiezingen voor de Wetgevende Raad (Legislative Council, Legco) in september 1995 (zie pag. 73/2-'96). In 1996 waren de betrekkingen verder verslechterd, toen China de verkiezing van een 'pro-Chinese' Voorlopige Wetgevende Raad (VWR) orkestreerde ter vervanging van de Legco (zie pag. 340/2-'97).

Ondanks de onenigheid die naar aanleiding van de overdracht was ontstaan, accepteerde de Britse premier Tony Blair tijdens een ontmoeting met president Jiang Zemin een uitnodiging om een bezoek te brengen aan China.

Hongkongs Chief Secretary mevr. Anson Chan, de Britse minister van buitenlandse zaken Robin Cook. mevr. Cherie Blair, de Britse prins Charles. de gouverneur van Hongkong Chris Patten, de Britse premier Tony Blair en mevr. Lavander Patten (v.l.n.r.) wonen op 30 juni 1997 in Hongkong de Farewell-ceremonie bij op de marinebasis Tamar. Foto EPA

In zijn toespraak tijdens de overdrachtsceremonie gaf Jiang de bevolking van Hongkong de verzekering dat China zijn belofte gestand zou doen om het kapitalistische systeem van Hongkong te handhaven. 'De Chinese regering'. zo zei hij, 'zal het fundamentele beleid van 'één land, twee svstemen' onwrikbaar uitvoeren'. Prins Charles sprak Groot-Brittannië's 'dankbaarheid, bewondering, genegenheid en beste wensen' uit voor de bevolking van Hongkong.

Hongkong behield volgens de Chinese filosofie van 'een land, twee systemen' een grote mate van autonomie op monetair. financieel en economisch gebied. in feite had de souvereiniteitsoverdracht voor de financiële sector geen betekenis, maar alleen voor de buitenlandse politiek en defensie. De Hongkong Monetary Authority (HMA). in feite de centrale bank. bleef haar eigen buitenlandse valutareserves beheren. HMA-directeur Joseph Yam verzekerde dat er geen deviezencontrole zou komen en dat het kapitaalverkeer niet aan banden zou worden gelegd: het monetaire toezicht zou niet in handen van de Chinese Centrale Volksbank komen en laatstgenoemde zou ook geen vestiging in Hongkong openen. Voorts zou de Hongkong-dollar een aparte onafhankelijke munteenheid blijven. ook als de Chinese munt. de renminbi. volledig inwisselbaar werd. en bleef de munt ook na de overdracht gekoppeld aan de Amerikaanse dollar. Dit laatste werd van groot belang geacht om de beleggers ervan te overtuigen dat het financiële systeem van Hongkong niet veranderde. Hongkong bleef eveneens apart lid van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). ook al was China zelf dat nog niet. Ook het lidmaatschap van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank bleef gehandhaafd.

In alle grote steden in China werd de overdracht gevierd met massale demonstraties van patriottisme tijdens feesten en gala's. Op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing namen 100.000 personen deel aan een gala dat op 30 juni om middernacht culmineerde in een spectaculair vuurwerk. De uitzending van de overdrachtsceremonie op de Chinese televisie trok een recordaantal kijkers. Ook in Macao, dat in 1999 eenzelfde souvereiniteitsoverdracht te wachten stond, gingen duizenden Chinezen de straat op.

Benoemingen

Op 1 juli werd Tung Chee-hwa in aanwezigheid van de Chinese premier Li Peng officieel beëdigd als Chief Executive (regeringsleider) van de SAR Hongkong. Tung, een voormalige scheepsmagnaat. was in november-december 1996 voor deze functie gekozen door een door China ingestelde selectiecommissie (zie pag. 340/1-'97).

Op 1 juli werden tevens officieel beëdigd: (i) de leden van het omstreden voorlopige parlement, die in december 1996 door de selectiecommissie waren gekozen; (ii) de veertien leden van de Uitvoerende Raad, wier namen Tung in januari had bekendgemaakt (zie pag. 341/1 - '97 en onder); en (iii) 34 SAR-rechters en 23 topambtenaren.

De samenstelling van de nieuwe Uitvoerende Raad was als volgt:

Chief Secretary (eerste minister)-mevr. Anson Chan; minister van financiën- Donald Tsang; minister van justitie- mevr. Elsie Leung: algemeen raadslid - Sir Chung Sze-yuen; overige leden - Raymond Ch'ien, Chung Shui-ming, mevr. Nellie Fong. Charles Lee, Anthony Leung, Leung Chun-ying, Tam Yiu-chung, Henry Tang, dame Rosanna Wong Yick-ming. Sir Ti Liang-yang.

Inaugurele rede Tung

In zijn inaugurele rede op 1 juli riep Tung op tot een 'stabiele, rechtvaardige, vrije, democratische, sociale samenleving met een duidelijk gevoel voor richting', die zou kunnen bijdragen tot de modernisering van China.

Hij beloofde: (i) een tienjarenplan voor huisvesting op te stellen om het woningaanbod te vergroten door land sneller te ontginnen en bouwrijp te maken; (ii) een verplicht voorzieningenfonds op te richten; (iii) de dienstensector en de ontwikkeling van industrieën voor geavanceerde technologie met een toegevoegde waarde te stimuleren; (iv) het onderwijssysteem te voorzien van voldoende middelen om op alle niveaus verbeteringen door te voeren; en (v) er zorg voor te dragen dat de uitvoerende, wetgevende en rechtsprekende overheidsorganen onafhankelijk van elkaar bleven functioneren.

Intocht PLA-militairen

Op 1 juli arriveerden ongeveer 4.000 militairen van het Chinese Volksbevrijdingsleger (People's Liberation Army, PLA) in Hongkong en voegden zich bij een kleine voorhoede die reeds in april in Hongkong was gestationeerd (zie pag. 542/1-'97) en bij een detachement dat in de late avond van 30 juni was gearriveerd (zie pag. 543/1-'97). Wat vooral opviel was de aankomst van ongeveer 21 extra pantservoertuigen voor troepentransport.

Er verschenen berichten in de pers dat er onduidelijkheid bestond over de voorwaarden waaronder het PLA-garnizoen in Hongkong kon worden ingezet. Hoewel Tung naar verluidt had gezegd dat voor het inzetten van de troepen in Hongkong zijn toestemming vereist was, was de Chinese regering volgens andere berichten bevoegd om in geval van ongeregeldheden zonder toestemming van het SAR-bestuur het garnizoen in actie te laten komen.

De kwestie-Taiwan

De overdracht van Hongkong leidde tot hernieuwde speculaties over het toekomstige Taiwan-beleid van China. Naar veler mening had China de gelegenheid te baat genomen om het signaal af te geven dat het zijn inspanningen zou opvoeren om de hereniging met Taiwan te realiseren.

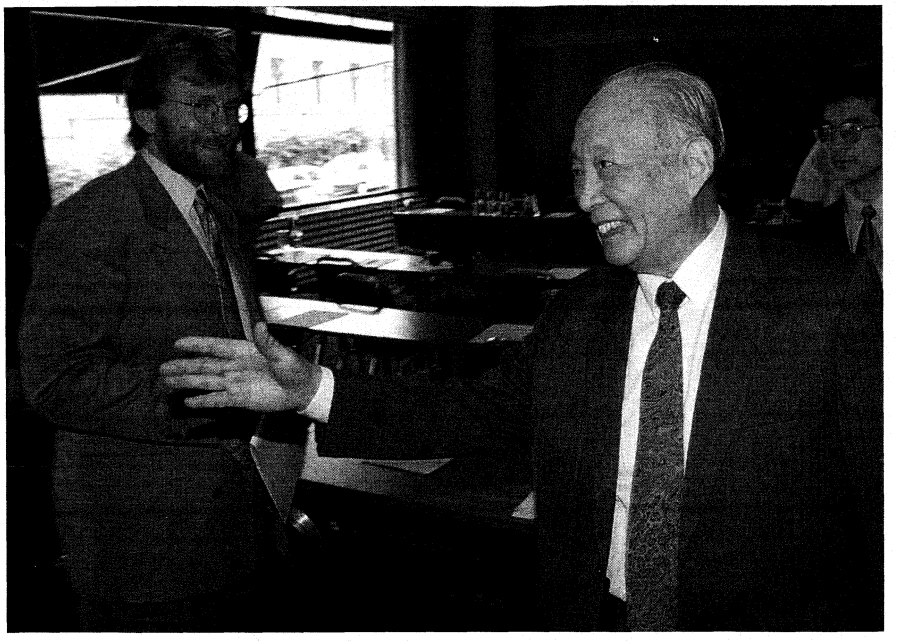
Tijdens een toespraak tijdens een viering in Beijing op 1 juli sprak president Jiang de hoop uit dat de Taiwanese autoriteiten 'daadwerkelijk tot het inzicht komen dat China één en ondeelbaar is en concrete maatregelen nemen om de onderlinge betrekkingen te ontwikkelen en het land te herenigen'. Op 3 juli zei de Taiwanese president Lee Teng-hui in een reactie op Jiangs uitlatingen dat de gedachte het 'één land, twee systemen'-concept te kunnen toepassen op Taiwan 'ijdele hoop' was (zie ook onder TAIWAN).Hij verweet China Taiwan te bejegenen met een 'heersersmentaliteit'.

(Vor.ber.pag. 541/2 e.v.-1997)

CHINA

MENSENRECHTENKWESTIES

In de Far Eastern *Economic* Review van 12 juni 1997 werd bericht dat een rechtbank in de provincie Liaoning op 29 mei een precedent had geschapen door 'contrarevolutionaire' straffen te verminderen van vier dissidenten die waren veroordeeld tot gevangenisstraffen wegens hun betrokkenheid bij de betogingen op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989. De Chinese media maakten geen melding van de uitspraak. Volgens het Informatiecentrum voor de Mensenrechten en de Democratische Beweging in China (Information Centre of Human Rights and Democratic Movement in China, ICHRDMC), een in Hongkong gevestigde mensenrechtenorganisatie, was het de eerste keer dat een rechtbank een tegen antiregeringsdemonstranten uitgesproken vonnis gedeeltelijk vernietigde.

De voorzitter van de Maatschappij voor de Mensenrechten in China, Zhu Mutzhi (r.),heeft namens de Chinese overheid op 13 juni 1997 in Oslo een eerste ontmoeting niet directeur Nicholas Howen (1.)van demensenrechtenorganisatie Amnesty International. Foto EPA

Leng Wanbao, Tang Yuanjuan, Li Wei en Li Zhongming waren schuldig bevonden aan betrokkenheid bij ren antiregeringsgroepering tijdens de pro-democratische demonstraties in 1989 en waren vervolgens veroordeeld tot gevangenisstraffen van acht tot twintig jaar. De rechtbank in Liaoning oordeelde dat Tangs straf moest worden teruggebracht van twintig naar acht jaar. Li Wei's straf van dertien naar acht jaar en Lengs straf van acht naar vijf jaar. Li Zhongming had zijn straf reeds uitgezeten. Als gevolg van de strafverminderingen werden Tang en Li Wei medio juni ontslagen uit de gevangenis. Li. die sinds 1994 om gezondheidsredenen voorwaardelijk was vrijgelaten, werd op grond van de uitspraak eveneens formeel in vrijheid gesteld,

De International Herald Tribune van 1 juni constateerde dat de meeste waarnemers verbaasd waren door het besluit, maar dat sommigen meenden dat de uitspraak symptomatisch was voor een 'periode van ingrijpende veranderingen in China', die in gang waren gezet door het overlijden van 'grote leider' Deng Xiaoping in februari (zie pag. 532/1 e.v.-'97).

Gevangenisstraffen voor vakbondsactivisten

Op 3 juni werd bericht dat twee vakbondsactivisten uit Shenzhen schuldig waren bevonden aan opruiing en waren veroordeeld tot een gevangenisstraf van drieënhalf jaar. In een reactie op het vonnis verklaarde de ICHRDMC dat de straffen lager waren uitgevallen dan verwacht.

De voormalige magazijnmedewerker Li Wenming en de filosofiestudent Guo Baosheng waren in mei 1994 gearresteerd, nadat zij hadden geprobeerd een onafhankelijke vakbond op te richten en een illegale krant hadden verspreid onder migrantenarbeiders. Hun proces was tot tweemaal toe uitgesteld en was uiteindelijk in november l996 geopend.

Vrijlatingvooraanstaanddissident

Op 16 november werd China's bekendste dissident, Wei Jingsheng, op medische gronden voorwaardelijk ontslagen uit de gevangenis. Wei vertrok onmiddellijk naar de Verenigde Staten (VS) om zich te laten behandelen voor hoge bloeddruk en andere kwalen.

Wei's voorwaardelijke vrijlating kwam ria een stroom van geruchten dat China op het punt stond een belangrijke dissident in vrijheid te stellen teneinde de betrekkingen met de VS te verbeteren. Tijdens Jiangs recente bezoek aan de VS (zie onder) zouden Amerikaanse functionarissen hem hebben gewaarschuwd dat de Amerikaanse president Bill Clinton in 1998 moeilijk een tegenbezoek aan China zou kunnen brengen, als er nog steeds prominente dissidenten in de gevangenis zaten.

De 47-jarige Wei, een vroegere elektricien van de dierentuin van Beijing, was in december 1995 veroordeeld tot veertien jaar gevangenisstraf wegens financiering van subversieve activiteiten in een poging de regering ten ral te brengen (zie pag. 356/1 e.v.-'96).Wei was twee jaar eerder vrijgelaten nadat hij op zes maanden na een gevangenisstraf van vijftien jaar had uitgezeten, waartoe hij was veroordeeld wegens zijn rol in debeweging Muur van Democratie in 1978-'79.

Na zijn vrijlating gaf Wei op 21 november in New York een persconferentie waarbij hij zei dat hij 'tientallen jaren had gewacht' op een kans om gebruik te maken van zijn recht op vrije meningsuiting, maar dat het Chinese volk hierop al 'eeuwen wachtte'.

Voorafgaande aan Wei's vrijlating had China een andere dissident. Bao *Ge*, begin november toestemming gegeven naar de VS te vertrekken. Bao was in juni uit de gevangenis ontslagen, nadat hij op last van een rechtbank drie jaar in een 'centrum voor heropvoeding door arbeid' had gezeten (zie pag. 655/2-'94).

ARBEIDSONRUST IN SICHUAN

De Far Eastern Economic Reuiew van 26 juni berichtte dat eerder in 1997 de stad Nanchong in de Chinese provincie Sichuan het toneel was geweest van ernstige arbeidsonrust. Volgens het bericht was het oproer het ernstigste arbeidsconflict in China sinds de communistische revolutie in 1949 en vreesde de regering dat de onrust zou overslaan op andere gebieden.

Volgens het bericht hadden werknemers van Nanchongs grootste zijdefabriek op 17 maart de directeur van het bedrijf in gijzeling genomen uit protest tegen lage lonen of niet-betaling van achterstallig salaris. Ontevreden arbeiders uit een aantal andere fabriekenin de stad sloten zich aan bij de actievoerders. Uiteindelijk belegerden 20.000 arbeiders dertig uur lang het gemeentehuis, voordat de demonstratie werd uiteengejaagd.

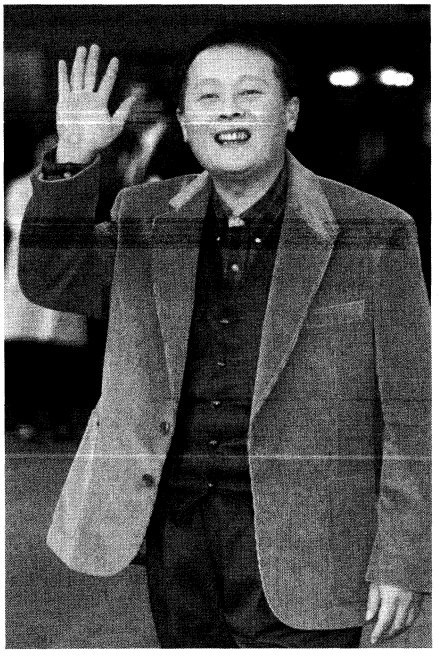
Berichten over nieuwe onrust

De Far Eastern *Economic* Review van 11 september berichtte dat er eind augustus opnieuw arbeidsonlusten waren uitgebroken in de provincie Sichuan.

De onlusten braken uit in Djuiangyan toen overheidsfunctionarissen de voertuigen van tijdelijke riksjarijders in beslag namen. Ongeveer zeshonderd arbeiders die riksjarijder waren geworden nadat zij bij staatsondernemingen waren ontslagen, protesteerden bij overheidsgebouwen en eisten werk.

Banenverlies in staatsondernemingen. Meer arbeidsonrust

Op 13 oktober berichtte de officiële krant het Volksdagblad dat in de eerste

De dissidenten Wei Jingsheng (1.)en Bao Ge (r.)bij aankomst in de Verenigde Staten. resp. op 20 en 5 november 1997. In het midden de zus van Bao Ge, Bao Ying. *Foto* EPA

helft van 1997 50.000 werknemers van staatsondernemingen in Chengdu, de hoofdstad van de provincie Sichuan, hun baan waren kwijtgeraakt. Volgens het bericht waren tussen januari en augustus in totaal zestien staatsondernemingen failliet verklaard. Hierbij waren ongeveer 16.000 banen verloren gegaan. Volgens schattingen hadden 21.000 ontslagen we knemers een nieuwe betrekking gevunden.

Het bericht sloot aan op Jiangs politieke verslag tijdens het vijftiende congres van de CCP in september (zie onder). waarin hij had aangekondigd dat gedwongen ontslagen bij de hervorming van de staatsondernemingen onvermijdelijk zouden zijn.

Op 20 oktober publiceerde het staatsbureau voor de statistiek cijfers die een stijging van de werkloosheid in China lieten zien. Volgens deze cijfers bedroeg de werkloosheid in de steden in september 4 procent tegenover 3 procent in september 1996. Van de werkloze beroepsbevolking was 75 procent in dienst geweest bij staatsondernemingen

De in de Verenigde Staten gevestigde organisatie Human Rights in China verklaarde op 12 oktober dat ongeveer driehonderd arbeiders in Zigong in de provincie Sichuan recentelijk actie hadden gevoerd om hun eis voor de uitbetaling van achterstallig loon kracht bij te zetten. Naar verluidt maakte de politie een eind aan de protestacties.

EXECUTIES EN 'REBELLIE' IN XINJIANG

De Far Eastern *Economic Review* van 7 augustus berichtte dat in de autonome provincie Xinjiang in het westen van China recentelijk negen personen waren geëxecuteerd vanwege hun betrokkenheid bij antiregeringsrellen die in februari in de provincie waren uitgebroken (zie pag. 536/1 e.v.-'97). Drie personen waren geëxecuteerd vanwege hun aandeel in de onlusten van april (zie pag. 537/3-'97).

De in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnesty International publiceerde op 26 augustus een rapport, waarin kritiek werd geleverd op de enorme stijging van het aantal gerapporteerde executies in China tijdens de misdaadbestrijdingscampagne 'Hard Toeslaan' van 1996 (zie pag. 868/2 e.v.-'96).Volgens het rapport hadden de Chinese autoriteiten in 1996 meer dan 6.100 personen ter dood veroordeeld en waren minstens 4.367 executies voltrokken. In 1995 was 3.110 maal de doodstraf uitgesproken en waren 2.190 doodvonnissen daadwerkelijk voltrokken.

In het rapport werd gewezen op het standrechtelijke karakter van veel executies en werd het voorbeeld aangehaald van een man die binnen zes dagen was gearresteerd, berecht, zijn beroep afgewezen zag worden en ter dood was gebracht. De aard van de misdrijven waarop de doodstraf stond werd eveneens bekritiseerd. Er werden talloze voorbeelden gegeven van doodstraffen wegens kruimeldiefstal en delicten die naar veler mening slechts overtredingen waren.

Op 3 oktober berichtte de Hongkongse krant *Tung Fang* Jih Pao dat eind september in de autonome provincie Xinjiang in het westen van China een 'rebellie' was uitgebroken.

In het bericht werden 'betrouwbare, welingelichte bronnen' aangehaald die zeiden dat een 'tamelijk grote gewapende rebellie' had geleid tot de dood van negen regeringsfunctionarissen en afgevaardigden van het Volkscongres. De autoriteiten hadden militairen ingezet om de opstand te onderdrukken en een aantal opstandelingen was gearresteerd.

STRAFMAATREGELEN TEGEN CORRUPTIE

Op 19 augustus maakten overheidsfunctionarissen in Beijing bekend dat Chen Xiaotong wegens corruptie was veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf. Chen was de zoon van Chen Xitong, die in april 1995 was afgetreden als voorzitter van de Chinese Communistische Partij (CCP) in Beijing na de zelfmoord van zijn vice-secretaris Wang Baosen naar aanleiding van beschuldigingen van corruptie (zie pag. 637/3 e.v.-'95).

Chen Xitong uit CCP gezet

Op 9 september maakte de commissie voor disciplinair toezicht van de CCP bekend dat Chen Xitong geroyeerd was als lid van de partij en zou worden aangeklaagd wegens corruptie.

In juli was onthuld dat de partij een onderzoek naar Chens vermeende corruptiepraktijken had ingesteld en in september werd Chen ontslagen als lid van het CCP-politburo. In een verklaring van de commissie voor disciplinair toezicht werd gesteld dat Chen waardevolle voorwerpen had ontvreemd, overheidsgeld had verkwist, er een 'corrupt en decadent leventje' op na had gehouden en voor een groot deel verantwoordelijk was geweest voor de criminele activiteiten van zijn assistent Wang.

CCP-functionaris geroyeerd

Op 6 november berichtte de *Far* Eastern Economic *Review* dat de CCP-veteraan Chang Zheng uit de partij was gezet wegens het aannemen van omgerekend $8.500 aan steekpenningen. Chang was ook afgezet als bestuursfunctionaris in de provincie Guizhou.

MINISTER VAN BOSBOUW STAPT OP

Op 7 juli nam Xu Youfang ontslag als minister van bosbouw en werd benoemd tot CCP-secretaris in de noordoostelijke provincie Heilongjiang. Eind juli was nog geen opvolger bekend.

BEURSCONTROLE VERSCHERPT

Op 15 augustus berichtte het officiële Chinese persbureau *Xinhua* dat de regering had besloten de twee grootste effectenbeurzen van China onder direct bestuur van de Chinese Commissie voor Regulering van het Effectenwezen (China Securities Regulatory Commission, CSRC) te plaatsen (zie pag. 354/3-'95).

De effectenbeurzen in Shanghai en de zuidelijke kuststad Shenzhen hadden sinds hun oprichting in respectievelijk 1990 en 1991 onder gemeentelijk toezicht gestaan. Waarnemers zeiden dat investeerders verheugd waren over de nieuwe regeling en er een poging in zagen om de beurzen te ontwikkelen en controleren en de belangen van investeerders te beschermen.

VIJFTIENDE CCP-CONGRES

Op 12-18 september vond in Beijing het vijftiende partijcongres van de regerende Chinese Communistische Partij (CCP) plaats, het eerste sinds de dood van de grote leider Deng Xiaoping in februari (zie pag. 532/1-'97; voor het veertiende congres in 1992. zie pag. 123/1 e.v.-'93). Het congres werd bijgewoond door 2.048 afgevaardigden.

'Verwachtingen vooraf

Op 27 augustus was de aanvangsdatum definitief bekendgemaakt. Het zou het eerste congres in ongeveer twintig jaar worden zonder China's grote leider. wijlen Deng Xiaoping. Naar verwachting zou het congres een lakmoesproef worden voor het leiderschap van CCP-secretaris-generaal en president Jiang Zemin.

Waarnemers verwachtten dat Jiang tijdens het congres om vertrouwen zou vragen voor zijn plannen om de rol van de staat in de economie terug te dringen. Opmerkelijk genoeg had Jiang zich eind mei tijdens een toespraak tot het opleidingsinstituut voor partijleiders in Beijing in hervormingsgezinde bewoordingen uitgelaten. In zijn toespraak, die diende ter bevestiging van het feit dat China zich nog steeds in de 'eerste fase van het socialisme' bevond, gebruikte Jiang taal die eind jaren tachtig was gebezigd om ingrijpende economische hervormingen te rechtvaardigen. Verder waren waarnemers van mening dat de toon van hoofdartikelen in de officiële krant het Volksdagblad, die op 7 augustus opriep tot 'een totale modificatie van het oude systeem', een indicatie van Jiangs zelfvertrouwen was om zijn greep op de conservatieve vleugel van de partij te verstevigen.

Programmaverklaring Jiang Zemin

Op de eerste dag van het partijcongres, 12 september. hield president Jiang Zemin de beleidstoespraak (het politieke verslag van het veertiende Centrale Comité). Het vijftiende Centrale Comité keurde het verslag kort na zijn verkiezing op 18 september goed (zie onder). Het centrale aspect van de toespraak betrof de voorgenomen hervorming van China's staatsondernemingen.

China kende ongeveer 370.000 staatsondernemingen, waarvan een groot deel bestond uit kleine bedrijven in de dienstensector. In de Westerse pers werden Chinese functionarissen aangehaald. die zeiden dat er niet meer dan 3.000 staatsondernemingen zouden overblijven. In een commentaar op Jiangs toespraak stelde de *Far Eastern* Economic *Review* van 25 september dat Jiangs beleidspresentatie weliswaar de weg had vrijgemaakt voor hervorming van staatsondernemingen, maar 'zo ondoorgrondelijk en inconsequent was' dat locale functionarissen Jiangs woorden naar eigen goeddunken konden uitleggen.

Jiang hield de afgevaardigden het hoofdthema van het vijftiende partijcongres voor: 'Voer de Deng Xiaoping-theorie hoog in uw vaandel en bouw op alle terreinen het Chinese socialisme uit tot in de 21ste eeuw.' Jiang noemde Deng een van de drie grote mannen van China (naast Sun Yat Sen en Mao Zedong). Hij zei dat de Mao Zedong-leer en de Deng Xiaoping-theorie de twee grote doctrines van het moderne China waren en dat alleen de Deng-theorie 'een waarborg (zou) vormen voor de toekomst en de lotsbestemming van het socialisme'.

Over de economie zei Jiang dat hervorming van de staatsondernemingen essentieel was om 'de door irrationele eigendomssystemen aan banden gelegde productieve krachten' geleidelijk vrij te maken. Hij zei dat China de staatsondernemingen 'versneld' zou moeten hervormen, onder meer door middel van 'reorganisaties, fusies, verhuur, uitbesteding, vennootschappen op aandelen of verkoop van aandelen'. Jiang erkende dat 'ontslagen' onvermijdelijk waren, maar benadrukte dat het hervormingsproces 'goed voor de economie en de belangen van de werkende klasse op de lange termijn' zou zijn.

Over de buitenlandpolitiek zei Jiang dat China er niet naar zou streven andere landen te domineren en hij eiste dat andere landen China evenmin onder druk zouden zetten. De overdracht van Hongkong aan China in juli noemde hij 'een cruciale stap van het Chinese volk in de grootse zaak van de hereniging van het moederland'. Hij deed tevens een beroep op Taiwan om onderhandelingen over een ording aan te gaan, maar waarschuwde dat 'wij niet zullen toestaan dat vreemde krachten Taiwans status als deel van China aantasten'.

Jiang stelde tevens partij-interne kwesties aan de orde en riep de CCP op corruptie op leven en dood te bestrijden. Als corruptie niet met wortel en tak werd uitgeroeid, zo waarschuwde hij. dan zou de partij de steun en het vertrouwen van het Chinese volk verliezen. Het politieke deel van Jiangs toespraak werd gezien als sterk behoudend. Jiang eiste strenger toezicht op de media en benadrukte de noodzaak 'de markt voor culturele producten strenger te controleren'. Jiang maakte tijdens zijn toespraak tevens bekend dat de sterkte van het Volksbevrijdingsleger (PLA) in drie jaar tijd zou worden teruggebracht van 3 mln naar ongeveer 2,5 mln militairen.

Wijziging partijstatuten goedgekeurd

Op 18 september keurde het congres een aantal wijzigingen van de CCP-statuten goed, De wijzigingen kwamen erop neer dat de Deng Xiaoping-theorie werd verheven tot officiële partij-ideologie.

Verkiezing Centrale Comité, politburo en andere bestuursorganen

Eveneens op 18 september werd het nieuwe, vijftiende Centrale Comité gekozen. Het bestond uit 193 volwaardige leden en 151 roulerende leden. Het veertiende Centrale Comité had bestaan uit 189 volwaardige leden en 130 roulerende leden. Het nieuwe Centrale Comité kwam op 19 september voor het eerst in plenaire zitting bijeen en herkoos Jiang Zemin formeel als secretaris-generaal van de CCP.

Waa nemers waren van mening dat Jiangs positie als de 'spil' van China's derde generatie van leiders sterker was geworden doordat Qiao Shi, de hervormingsgezinde voorzitter van het Nationale Volkscongres (NVC,het parlement) niet langer zitting had in het machtige permanente comité van het politburo. Qiao was langr tijd gezien als de enige serieuze rivaal van Jiang. Ook Li Ruihuan en Liu Huaqing waren uit het permanente comité gezet. hoewel Li lid bleef van het politburo.

Een van de nieuwe leden van het permanente comité was Wei Jiangxing, die secretaris was van de centrale commissie voor disciplinair toezicht en tijdens het veertiende congres was benoemd in het secretariaat. Hij zou een goede bekende van Qiao zijn. Li Lanqing, een ander nieuw lid van het permanente comité. was vice-premier en was tijdens het veertiende congres benoemd tot lid van het politburo.

Naar aanleiding van de promotie van de hervormingsgezinde vice-premier Zhu Rongji tot derde man in het permanente comité werd druk gespeculeerd dat hij Li Peng begin 1998' zou opvolgen als premier. Sommige waarnemers waren verrast dat er geen militairen waren benoemd in het permanente comité. Naar werd aangenomen had Jiang zijn greep op het militaire apparaat echter verstevigd door twee leden van de Centrale Militaire Comissie (CMC),te weten Liu Huaqing en Zhang Zhen, generaals en veteranen van de Lange Mars, met pensioen te sturen. De twee nieuwe vice-voorzitters van de CMC, Zhang Wannian en Chi Haotian, werden beschouwd als trouwe aanhangers van Jiang.

Leden van toporganen

Permanent Comité van het politburo: Jiang Zemin. Li Peng. Zhu Rongji. Hu Jintao. Wei Jianxing*, Li Lanqing*

Overige volwaardige leden van het politburo: Ding Guangen. Tian Jiyun, Li Changchun*, Li Tieying, Li Ruihuan, Wu Bangguo*. Wu Guanzheng*, Chi Haotian*, Zhang Wannian* Luo Gan*, Jiang Chunyun*, Jia Qinglin*, Qian Qichen. Huang Ju, Wen Jiabao**, Xie Fei.

Roulerende leden van het politburo: Zeng Qinghong*.mevr. Wu Yi*.

Leden van het Secretariaat: Hu Jintao. Wei Jianxing, Ding Guangen, Zhang Wannian*, Luo Gan*, Wen Jiabao, Zeng Qinghong*

Leden van de Centrale Militaire Comissie: Jiang Zemin (voorzitter), Zhang Wannian+ (vice-voorzitter). Chi Haotian+ (vice-voorzitter). Fu Quanyou. Yu Yongbo, Wang Ke*. Wang Ruilin*.

* Nieuw lid
** Voormalig roulerend lid
+Voormalig algemeen lid

Geruchten over brief van Zhao Ziyang aan congres

Begin september verscheen in de Westerse pers het bericht dat Zhao Ziyang, Jiang's in ongenade gevallen voorganger als secretaris-generaal van de partij (zie pag. 337/1 e.v.-'89), een brief aan het congres had geschreven. Zhao's ontslag als secretaris-generaal in juni 1989 had geleid tot de overwinning van conservatieve elementen binnen de CCP na een machtsstrijd die was ontstaan naar aanleiding van conflicterende reacties op de golf van pro-democratische studentendemonstraties.

In zijn brief eiste Zhao naar verluidt dat de partij zou terugkomen op haar officiële standpunt dat de pro-democratische beweging van 1989 een 'contrarevolutionaire opstand' was geweest. De studenten hadden zich volgens hem niet verzet tegen de partij, maar tegen corruptie binnen de partij. Op 16 september vertelde minister van justitie Xiao Yang verslaggevers echter dat China niet van plan was zijn officiële standpunt over de ongeregeldheden te herzien.

PUBLICATIE WITBOEK OVER VRIJHEID VAN GODSDIENST

Op 16 oktober publiceerde de Staatsraad een witboek over het regeringsbeleid inzake vrijheid van godsdienst in China.

In het witboek werd gesteld dat er in China ruim 100 mln aanhangers van diverse religies, ongeveer 300.000 geestelijken en meer dan 3.000 religieuze instellingen waren. De vrijheid van godsdienst was vastgelegd in de grondwet en andere wetten en het was organisaties en personen verboden inbreuk te maken op rechtmatige godsdienstige rechten, belangen of activiteiten. In het witboek werd gewezen op het 'desastreuze effect' van de Culturele Revolutie (1966-'76) op China's religieuze genootschappen. Volgens het witboek had de regering zich moeite getroost 'onrechtvaardige, gebrekkige of onjuiste' vonnissen te herroepen die tegen gelovigen en geestelijken waren gewezen. Daarentegen werd in het witboek wel geconstateerd dat sinds de jaren tachtig enkele 'verderfelijke organisaties' tot wasdom waren gekomen, die onder het mom van georganiseerde religie 'de massa's misleiden' en 'mensen opzetten tegen de regering'. Volgens het witboek zouden dergelijke activiteiten in geen enkele rechtsstaat worden getolereerd.

BETREKKINGEN MET DE VERENIGDE STATEN

Op 3-13 augustus bracht generaal Fu Quanyou, chef van de generale staf van het Volksbevrijdingsleger (PLA), een bezoek aan de Verenigde Staten (VS).In mei had Fu in China besprekingen gevoerd met de voorzitter van de gezamenlijke chefs van staven van de Amerikaanse strijdkrachten, generaal John Shalikashvili, die op dat moment een bezoek bracht aan China (zie pag. 540/2 e.v.-'97).

Tijdens zijn bezoek sprak Fu met de Amerikaanse minister van defensie William Cohen en nodigde hem namens zijn Chinese collega Chi Haotian uit om een bezoek aan China te brengen. Fu en Cohen besloten dat de banden tussen de PLA en de Amerikaanse strijdkrachten moesten worden aangehaald. Daarnaast had Fu op 8 augustus een ontmoeting met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright. Zij zou tegen Fu hebben gezegd dat China en de VS bevriende naties waren en zou tevens de hoop hebben uitgesproken op verbetering van de betrekkingen tussen de strijdkrachten van de beide landen.

Nucleaire controles aangescherpt

Op 15 september vaardigde de Chinese overheid nieuwe en strengere voorschriften uit voor de controle op de export van nucleaire apparatuur en materiaal. De vermeende export van nucleaire techno-

logie had China s betrekkingen met de VS recentelijk onder druk gezet (zie pag 278/3- 97) De nieuwe voorschriften werden bekendgemaakt met het oog op president Jiangs voorgenomen bezoek aan de VS in november

De voorschriften bepaalden dat voor export van nucleaire apparatuur en materiaal een overheidsvergunning vereist was en dat dergelijke exportgoederen tevens moesten worden aangegeven bij internationale kernenergie-agentschappen,

Staatsbezoek Jiang **Zemin**

President Jiang Zemin, die tevens secretaris-generaal van de regerende Chinese Communistische Partij (CCP)was, bracht van 26 oktober tot 3 november een officieel bezoek aan de VS. Het was het eerste bezoek van een Chinees staatshoofd aan de VS sinds dat van Li Xiannian in 1985 (zie pag.288/1 e.v. -'86). Het bezoek betekende een duidelijke verbetering van de betrekkingen tussen de twee landen, die op gespannen voet met elkaar hadden gestaan sinds 1989, toen de Chinese autoriteiten de pro-democratische beweging hardhandig hadden onderdrukt (zie pag. 337/1 e.v.-'89).

Jiang werd vergezeld door een aantal ministers en hoge regeringsfunctionarissen, onder wie vice-premier en minister van buitenlandse zaken Qian Qichen. Jiang bezocht Hawaii. Williamsburg (Virginia). Washington, Philadelphia, New York en Los Angeles. Regelmatig werd hij bij aankomst opgewacht door demonstranten die protesteerden tegen China's mensenrechtenbeleid. Op 30 oktober had Jiang in Washington DC een gesprek 'achter gesloten deuren' met leiders van het Amerikaanse Congres. Tijdens de ontmoeting raakte hij naar verluidt verwikkeld in een fel debat met enkele van Amerika's meest prominente critici van zijn land en wierp hij zich op als vurig pleitbezorger van China's mensenrechtenbeleid.

Jiangs bezoek was medio oktober voorbereid door een Chinese handelsdelegatie onder leiding van onderminister Zeng Peiyan van de staatsplanningscommissie en onderminister voor internationale handel en economische samenwerking Sun Zhenyu. Recentelijk hadden Amerikaanse functionarissen hun ontevredenheid geuit over het groeiende Amerikaanse handelstekort met China en het bezoek van de Chinese delegatie was bedoeld om deze rimpeling in de onderlinge betrekkingen glad te strijken.

Het Amerikaanse handelstekort met China was in augustus 1997 met 9,6 procent opgelopen tot $ 5,2 mrd Hierdoor was het handelstekort met China het grootste dat de VS hadden De grootste zakelijke transactie die tijdens het bezoek van Jiang werd gesloten was de Chinese bestelorder op 30 oktober voor de levering van vijftig Boeing-vliegtuigen Hiermee was een bedrag van ongeveer S 3 mrd gemoeid

Ontmoeting **Jiang-Clinton**

Op 29 oktober had Jiang in Washington DC een ontmoeting met zijn Amerikaanse collega Bill Clinton. De Anieri-kaanse president ontving Jiang op het Witte Huis en luidde een 'nieuw tijdperk' in de Chinees-Amerikaanse betrekkingen in. 'Laten wij, nu een nieuwe eeuw en een nieuw millennium naken. de onderlinge band versterken, laten wij handelen vanuit gemeenschappelijke belangen en laten wij onze verschillen in alle openheid en met respect aan de orde stellen', aldus Clinton.

Naar verluidt besloten dc Chinese bezoeke s tijdens de besprekingen het informatietechnologieakkoord te ondertekenen dat voorzag in het afschaffenvan tarieven op informatietechnologie (zie pag. 355/3-'97). Volgens waarnemers was het besluit tekenend voor China's wens om toe te treden tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO) (zie pag 73/1-'96). Daarnaast had Clinton naar verluidt te kennen gegeven dat hij toestemming zou geven voor de verkoop van Amerikaanse nucleaire technologie voor civiele doeleinden aan China. Dit besluit werd genomen nadat China de VS had verzekerd andere landen niet te zullen helpen bij het ontwikkelen van kernwapens.

Na afloop van hun besprekingen legden Jiang en Clinton een gezamenlijke verklaring af, waarin zij stelden dat zij weliswaar hun 'verschillen op het gebied van de mensenrechten' niet hadden overbrugd, maar dat zij hadden besloten 'deze verschillen op voet van gelijkheid en met wederzijds respect te bespreken in een dialoog op regeringsniveau en in andere fora'. De twee staatshoofden noemden een groot aantal andere gebieden waar zij 'een groot gezamenlijk belang' hadden, zoals een 'hechtere bilaterale uitwisseling van informatie en samenwerking op het gebied van economische ontwikkeling' en 'het voorkomen van de proliferatie van massavernietigingswapens'. China benadrukte dat de status van Taiwan 'de belangrijkste en meest gevoelige kwestie in de Chinees-Amerikaanse betrekkingen' was. Op hun beurt verklaarden de VS opnieuw het 'één China'-beleid te steunen.

Met betrekking tot nucleaire kwesties zei China dat het een svsteem voor de controle op de export van nucleair materiaal voor militaire en civiele doeleinden en aanverwante technologie had ontwikkeld (zie boven) en dat het de controlemaatregelen in 1998 zou aanscherpen China's Staatsplanningscommissie en het Amerikaanse ministerie van energie hadden een sainenwerkingsakkoord gesloten om 'vreedzame nucleaire samenwerking en onderzoek' tussen de twee landen te verbeteren China zou zijn tarieven verder verlagen en de twee partijen besloten tot 'intensieve onderhandelingen over markttoegang' om het pad te effenen voor China's toetreding tot de WTO

BETREKKINGEN MET RUSLAND

De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin bracht op 26-28 juni een bezoek aan China voor besprekingen met Chinese leiders. onder wie premier Li Peng (voor Li's bezoek aan Rusland in december 1996, zie pag. 279/1-'97). Het bezoek was voornamelijk bedoeld om de betrekkingen tussen de twee landen te verbeteren. Tot de kwesties die aan de orde kwamen. behoorden plannen om de jaarlijkse handelsomzet te verhogen tot $20 mrd in het jaar 2000.

Tsjernomyrdin bracht eerst een bezoek aan de speciale economische zone in Shenzhen in het zuiden van China. Tijdens zijn daaropvolgende bezoek aan Beijing besprak hij diverse samenwerkingsvoorstellen met zijn Chinese gesprekspartners, waaronder een plan om elektriciteit te leveren aan China en een voorstel voor technische assistentie bij de bouw van een kerncentrale.

Jeltsin op bezoek. Akkoord over oostgrens

Op 9-11 november bracht de Russische president Boris Jeltsin een bezoek aan China voor besprekiiigen met zijn Chinese collega Jiang Zemin (Jiang was tevens secretaris-generaal van de regerende Chinese Communistische Partij, CCP). Tijdens Jeltsins bezoek ondertekenden de twee leiders een verklaring waarmee een einde kwam aan tientallen jaren van conflicten over de oostgrens tussen China en Rusland. Vóór het bezoek had Jiang in april Rusland bezocht (zie pag. 539/2 e.v.-'97) en had Jeltsin in april 1996 een reis naar China gemaakt (zie pag. 581/2 e.v.-'96).

Na besprekingen op 10 november gaven Jiang en Jeltsin een gezamenlijke verklaring uit waarin zij met voldoening wezen op de 'toenemende positieve dy-

De Chinese president Jiang Zemin (r.)en zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin (l.) omhelzen elkaar na de ondertekening van het akkoord over de oostgrens op 10 november 1997 in Beijing. *Foto* EPA

namiek' in de betrekkingen tussen Rusland, China, de VS en Japan die waren bereikt tijdens recente contacten op hoog niveau. Beide leiders verklaarden dat alle kwesties in verband met de afbakening van het oostelijke deel van de gezamenlijke grens tussen Rusland en China op basis van het grensakkoord van 16 mei 1991 (zie pag. 768/1 e.v.-'91) waren opgelost en dat de 4.200 km lange oostelijke landgrens voor de eerste keer in de geschiedenis van de betrekkingen tussen de twee landen was afgebakend (het Russische nieuwsbureau *Interfax* berichtte op 10 november dat beide landen waren overeengekomen twee betwiste eilanden in de rivier de Amoer buiten het akkoord over de oostgrens te houden en dat er aanvullende besprekingen over de status van deze eilanden zouden worden gehouden). Beide partijen verklaarden bereid te zijn hun gezamenlijke 55 km lange westgrens binnen een afgesproken tijdschema af te bakenen.

Eveneens op 10 november sloten China en Rusland een raamakkoord over de aanleg van een gaspijpleiding waarmee een bedrag van $ 12 mrd gemoeid was. Het akkoord over de pijpleiding, waardoor vloeibaar aardgas zou worden getransporteerd van Siberië naar de Chinese Stille-Oceaankust, was de grootste Chinees-Russische handelsovereenkomst uit de geschiedenis. Krachtens het akkoord zou Rusland jaarlijks ongeveer 20 mrd m3 vloeibaar aardgas transporteren, waarvan een deel zou worden geleverd aan Japan en Zuid-Korea. Het akkoord werd ondertekend door de eerste Russische vice-premier Boris Nemtsow en de Chinese vice-premier Li Lanqing. Bovendien werden de twee bewindslieden het eens over de doelstelling om de waarde van de Chinees-Russische handel voor het jaar 2000 op te schroeven naar $ 20 mrd per jaar. De handel tussen de twee landen bedroeg in 1996 ongeveer $ 7 mrd.

STUWDAM IN RIVIER DE YANGTZE

Op 8 november voltooiden Chinese ingenieurs de stuwdam in de rivier de Yangtze in het kader van het Drie Riviergeulen-project. De plechtigheid ter gelegenheid van deze gebeurtenis werd bijgewoond door hoge Chinese bewindslieden, onder wie president Jiang en premier Li Peng. In een toespraak bij de dam noemde Jiang de afdamming van de Yangtze 'een belangrijke mijlpaal in China's inspanningen om moderniseringen tot stand te brengen'

Het Chinese parlement, het Nationaal Volkscongres (NVC) had het Drie Riviergeulen-project in april 1992 goedgekeurd (zie pag. 646/2 e.v.-'92) en in 1994 waren de eerste werkzaamheden voor de bouw van de dam begonnen. Met de afdamming van de Yangtze eindigde de eerste fase van het project, dat volgens de plannen in 2011 zou worden voltooid. Na de voltooiing zou de Drie Riviergeulen-krachtcentrale 26 generatoren tellen, die 18.200 MW elektriciteit zouden produceren, ongeveer 10 procent van de totale energiebehoefte van China. Het project was zeer omstreden, voornamelijk omdat door de aanleg van de dam uiteindelijk een 600 km lang meer zou ontstaan en ruim 1,2 mln mensen elders zouden moeten worden gevestigd.

MIJNRAMPEN

Op 28 mei kwamen bij een gasexplosie in een kolenmijn in het noorden van China 68 personen om het leven. De explosie deed zich voor in Fushun in de provincie Liaoning en was naar verluidt de grootste ramp die zich in twintig jaar tijd in de mijn had voorgedaan.

Medio november kwamen bij een gasexplosie in een kolenmijn in Huainan in de centrale provincie Anhui minstens 87 personen om het leven.

HONGKONG. LEGCO-WETGEVING BUITEN WERKING GESTELD. HERZIENING GRENZEN. NIEUWE KIESWET. GEVOLGEN REGIONALE VALUTACRISIS. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Tijdens de eerste zitting van de Voorlopige Wetgevende Raad (VWR) van de SAR Hongkong na de overdracht, op 9 juli, werd een wet aangenomen die de immigratie van kinderen van het Chinese vasteland onder scherpere controle stelde Op 17 juli nam de VWR een wet aan om een aantal wetten, voornamelijk op het gebied van arbeidsrechten, buiten werking te stellen die tijdens de laatste zitting van de Wetgevende Raad (Legco) eind juni waren aangenomen.

Maar van de zeven wetten die de Uitvoerende Raad wilde intrekken, stelde het parlement er slechts vier buiten werking. De wetten inzake compensatie voor gehoorverlies, openbare feestdagen en het verbod op ontginning van de haven van Hongkong bleven van kracht.

Rechtmatigheid van VWR aangevochten

In een uitspraak op 29 juli oordeelde het Hof van Beroep dat de VWR een rechtmatig ingesteld orgaan was en dat de door dit parlement aangenomen wetten rechtsgeldig en juridisch bindend waren. Het Hof deed deze uitspraak naar aanleiding van het verweer van een verdachte in een corruptiezaak, die de geldigheid van vóór de overdracht geldend gewoonterecht na 30 juni had aangevochten. Dit verweer had consequenties voor de juridische status van de VWR.

Nieuwe grenzen

Op 8 augustus maakten Chinese functionarissen bekend dat de grenzen van de SAR Hongkong waren gewijzigd.

Hongkong stond 250 km^2 van zijn territoriale wateren af aan China, zodat Chinese schepen de kuststad Shenzhen in de provincie Guangdong konden aandoen. In ruil daarvoor werden de territoriale wateren van Hongkong rond twee uit de kust liggende eilandengroepen uitgebreid, zodat de kustwacht beter toezicht kon uitoefenen op het gebied. Hongkong kreeg er verder een voor landbouw geschikt zoetwatergebied bij, doordat de loop van de rivier de Shenzhen parallel langs de landgrens met het Chinese vasteland werd gelegd.

Bezoek van Tung, Chan en Lee aan Verenigde Staten

In september brachten gouverneur Tung Chee-hwa van de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong, eerste secretaris Anson Chan en voorzitter

Martin Lee van de Democratische Partij (DP) ieder afzonderlijk een bezoek aan de Verenigde Staten (VS) om hun visie op de toekomst van Hongkong onder Chinees bestuur toe te lichten.

Tung arriveerde op 8 september in Washington voor een vijfdaags staatsbezoek. zijn eerste aan de VS. Hij werd ontvangen door onder anderen president Bill Clinton, minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright en minister van financien Robert Rubin. Op 12 september had Tung in het Witte Huis een gesprek van veertig minuten met Clinton. Tijdens dit gesprek had Tung er naar verluidt op gehamerd dat Hongkong 'grote waarde hecht aan en zich actief inzet voor democratie en de beweging van politieke evolutie'. Eerder, op 10 september, hadden leden van het Amerikaanse Congres Tung vragen gesteld over mensenrechtenkwesties. Hij had met nadruk erop gewezen dat Hongkong voortaan democratischer zou zijn 'dan gedurende 156 jaar koloniaal bewind ooit het geval is geweest'.

Chan sprak de Amerikaanse Kamer van Koophandel toe op 15 september, twee dagen na Tungs terugkeer in Hongkong. Zij beweerde dat de democratie 'niet de nek omgedraaid is', dat 'de rechtsstaat het onveranderlijke cn onafhankelijke fundament van het leven in Hongkong vormt', dat 'burgerrechten niet zijn ingeperkt of afgeschaft' en dat de economie van Hongkong zich autonoom kon ontwikkelen.

DP-leider Lee was uitgenodigd voor een tweedaags bezoek aan de VS om op 23 september aan de Yale-universiteit een lezing te geven over vrijheid en de rechtsstaat.

Nieuwe kieswet

Op 28 september nam de VWR een gewijzigde kieswet aan, waardoor in 1998 de eerste parlementsverkiezingen na de overdracht van Hongkong aan China, ter vervanging van de VWR, zouden kunnen worden gehouden. De gewijzigde kieswet bevatte een aantal omstreden onderdelen, die direct op kritiek stuitten van pro-democratische activisten die stelden dat de gewijzigde kieswet antidemocratisch was.

Bijzonderheden over de aard van wijzigingen waren al eerder, op 8 juli, door de Uitvoerende Raad bekendgemaakt.

Overeenkomstig het systeem dat oud-gouverneur Chris Patten in september 1995 had ingevoerd. zouden twintig van de zestig parlementsleden rechtstreeks door de bevolking worden gekozen. Maar in tegenstelling tot het in 1995 gehanteerde districtenstelsel streefde het nieuwe bestuur naar de invoering van een systeem van evenredige vertegenwoordiging. Dit aspect van het plan werd op 8 juli fel bekritiseerd door Martin Lee. leider van de Democratische Partij (DP) die bij de verkiezingen van 1995 de grootste partij in de Legco was geworden. Lee beweerde dat evenredige vertegenwoordiging zou dienen om de groei van de DP te stuiten en noemde het plan het 'begin van de versingaporisering van Hongkong'. De overige veertig parlementsleden zouden conform het model-Patten worden gekozen door 'functionele kiesdistricten' en een kiescollege: tien zetels zouden indirect worden gekozen door een kiescomité van 'pro-China'-groeperingen en de resterende dertig door functionele kieskringen. waarin hogere middenklasse-beroepen als industriëlen, advocaten, bankiers. accountants en artsen sterk maren vertegenwoordigd. De 'functionele kiesdistricten' zouden echter minder invloed hebben dan in het door de oud-gouverneur voorgestelde plan
De 'grondwet' van Hongkong, de zogeheten Basic Law, voorzag het houden van directe verkiezingen via het algemeen kiesrecht voor alle zestig zetels van de Wetgevende Raad niet eerder dan het jaar 2007.

Eerste beleidstoespraak gouverneur

Op 8 oktober hield Tung Chee-hwa zijn eerste beleidstoespraak in het voorlopige parlement. In zijn toespraak bevestigde Tung dat de eerste verkiezingen voor een nieuw parlement zouden worden gehouden op 24 mei 1998.

Tung maakte tevens plannen bekend om HK$ 88 mrd extra te investeren in onderwijs, infrastructuur en informatietechnologie ($ 1 = HK$ 7,73 op 31 oktober 1997). Hij deed ook voorstellen om Hongkongs chronische huisvestingsprobleem aan te pakken. Daarnaast ontvouwde hij plannen ter verbetering van de welvaart van de ouderen.

Voorzitter Martin Lee van de Democratische Partij had kritiek op Tungs toespraak. Op 8 oktober zei hij dat hij 'diep teleurgesteld was over (Tungs) visie, of beter gezegd diens gebrek daaraan'.

Taiwanese vlaggen verwijderd

Op 10 oktober verwijderde de politie een aantal Taiwanese vlaggen die in Hongkong waren gehesen ter gelegenheid van de nationalistische 'tiende van de tiende'-vieringen in Taiwan. Volgens waarnemers bleek uit het politieoptreden dat het nieuwe bestuur van Hongkong zich ontvankelijk toonde voor het 'één China'-beleid van de Chinese regering.

Koersval op effectenbeurs. Internationale gevolgen

In oktober werd ook de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong getroffen door de financiële crisis die in recente maanden Zuid-Oost-Azië had geteisterd. Het was de zwaarste financiele klap voor Hongkong sinds de koersval op de effectenbeurs in 1987 (zie pag. 709/3 - '87). Tot de derde week van oktober was Hongkong vrijwel ongevoelig ge eest voor de verkoopdruk waaronder andere Aziatische munten sinds medio 1997 waren bezweken. De crisis was de eerste grote krachtproef voor SAR-gouverneur Tung Chee-hwa.

De regionale economische crisis was ontstaan in juli. toen Thailand zijn nationale munt, de baht. devalueerde. Hierop g eep de crisis overai in Zuid-Oost-Azie om zich heen. Op grond van cijfers die op 21 oktober werden gepubliceerd, voorspelde de Aziatische Ontwikkelingsbank (Asian Development Bank. ADB) voor 1998 een sterke afzwakking van de economische groei in Zuid-Oost-Azie als gevolg van de regionale valutacrisis. De ADB schatte dat de groei van het Bruto Binnenlands Product in de regio zou teruglopen van 7,4 procent in 1996 naar 4.9 tnt 5.7 procent in 1997 en naar 4 tot 3,5 procent in 1998. Aanvankelijk had de ADB voor 1998 een groei van 7.3 tot 7.5 procent voorspeld. De groei zou mede worden vertraagd door hoge rentetarieven in Thailand, Maleisië. Indonesië en de Filippijnen en de opschorting van een groot aantal infrastructurele projecten.

Op woensdag 22 oktober kelderde de effectenbeurs van Hongkong met meer dan 6 procent. omdat in toenemende mate werd gevreesd dat onder druk van speculatieve aanvallen op de Hongkong-dollar de koppeling van deze munt aan de Amerikaanse dollar zou worden losgelaten. De Hongkong-dollar was de laatste munt in de regio die nog officieel was vastgeklonken aan de Amerikaanse dollar. De wisselkoers was sinds de koppeling in 1983 vastgesteld op HK$ 7,80 per dollar. Als gevolg van de waardedaling zakte de Hang Seng-index (de belangrijkste graadmeter voor de effectenbeurs van Hongkong) naar het laagste niveau sinds dertien maanden en registreerde sinds het begin van de week al een totale daling van 14 procent. In een reactie op de waardedaling verklaarde Tung Chee-hwa dat hij de koppeling van de Hongkongse munt aan de Amerikaanse dollar zou handhaven. Wel moest hij toegeven dat dit zou leiden tot een renteverhoging.

Op 23 oktober zakte de Hang Seng-index nog eens 10,4 procent, de sterkste waardedaling op één beursdag. De Monetaire Autoriteit van Hongkong (HKMA), de feitelijke centrale bank, liet opnieuw weten de koppeling te zullen handhaven. De Hongkongse munt hield stand en dikte aan tot $ 1 = HK$ 7,70. Op 22 oktober had de Hongkongse munt nog een waarde van HK$ 7,75 ten opzichte van de Amerikaanse dollar gehad. Tijdens de inspanningen om de Hongkong-dollar te verdedigen had de eendaagsrente een niveau van 300 pro-

cent op jaarbasis bereikt. De HKMA erkende een deel van de in totaal $88 mrd aan deviezenreserves te hebben aangewend om een speculatieve aanval af te slaan. Naar volgens sommige berichten hadden de autoriteiten juist fiscale reserves aangeboord in plaats van deviezenreserves om op de valutamarkt te interveniëren. Voor het aanwenden van fiscale reserves golden minder strenge publicatieregels.

Op 23 oktober liet de Chinese regering in een korte verklaring weten dat Hongkong verantwoordelijk was voor zijn eigen economische beleid. Nog dezelfde dag herhaalde een functionaris van de Chinese centrale bank, de Volksbank van China, dit regeringsstandpunt, maar hij voegde er aan toe dat de Volksbank 'altijd klaar staat om te helpen'.

Nadat Hongkong het directe speculatieve aanvallen had weten af te slaan, herstelde de Hang Seng-index zich op vrijdag 24 oktober en klom bijna 7 procent. Sinds maandag 20 oktober was de index 23 procent gedaald. Maar op maandag 27 oktober daalde de Hang Seng-index opnieuw met 5,8 procent. Naar verluidt had deze daling in een slag geleid tot een dip op de Amerikaanse effectenbeurs. De Dow Jones Industrial Average (de belangrijkste graadmeter voor Wall Street, de effectenbeurs van New York) daalde met 7,18 procent. Conform voorschriften die waren ingevoerd na de beurskrach van oktober 1987 (Zwarte Maandag, zie pag. 705/1 e.v. -'87), werd de handel op Wall Street een half uur voor het einde van de beursdag stilgelegd. Op dat moment was de Dow Jones-index 550 punten gedaald.

De verkoopwoede op Wall Street werd weliswaar aangewakkerd door de nieuwe onrust op de effectenbeurs van Hongkong, maar later werd gesuggereerd dat de onderliggende waarden van Amerikaanse aandelen van groter belang was dan de instabiliteit op de Hongkongse en andere Aziatische markten. De beursdaling op Wall Street had een domino-effect op andere effectenbeurzen, waaronder die van Londen. Op 28 oktober steeg de Dow Jones-index 337 punten en ook andere belangrijke beurzen herstelden zich. Tussen 17 en 28 oktober zakten de Hang Seng-index 33,4 procent, de FT-SE 100-index van Londen 9,8 procent, de Nikkei-index van Tokio 6,7 procent, de Dow Jones-index 4,4 procent en de ICF-index van nieuwe markten 16,6 procent.

Positief IMF-rapport over economie

Op 7 november publiceerde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zijn jaarlijkse rapport over de economie van Hongkong, waarin de economische grondslagen van Hongkong 'gezond' werden genoemd. Volgens het rapport had de succesvolle verdediging van de koppeling van de Hongkong-dollar aan de Amerikaanse dollar door de Monetaire Autoriteit van Hongkong in oktober (zie boven) 'gezorgd voor een welkom element van stabiliteit in het binnenland en in de regio'.

Op 7 november zei minister van financiën Donald Tsang dat het IMF-rapport Hongkong zou sterken in zijn voornemen de vaste wisselkoers ten opzichte van de dollar te handhaven. Maar ondanks de positieve beoordeling van het economische beleid waarschuwde het IMF voor een tragere economische groei als gevolg van de recente financiële crisis in Azië.

Eerste faillissement in vastgoedsector

Op 6 december werd bekend dat het makelaarskantoor Goodfortune Reality failliet was gegaan. Het middelgrote bedrijf met 23 vestigingen en 240 werknemers was volgens waarnemers het eerste slachtoffer in een lange rij faillissementen in de onroerend goed-branche die nog zouden volgen. Hongkong telde 25000 makelaarskantoren, waarvan naar verwachting van de lokale vereniging van makelaars 30 procent in de komende maanden noodgedwongen zou moeten sluiten. In de vastgoedsector vertaalden de stijgende rentetarieven als gevolg van de financiële crisis in de regio zich in een fikse daling met ruim twintig procent van de huizenprijzen gedurende de afgelopen vier weken.

Grootste handelsbank van Azië bankroet

Door het bankroet van de Hongkongse zakenbank Peregrine Investment Holdings op 12 januari 1998 daalde de Hang Seng-index met bijna 9 procent tot het laagste punt sinds maart 1995.

Het was zowel in punten als procentueel de op twee na grootste val in de geschiedenis. Sinds het hoogtepunt in de zomer (zie boven) verloor de index ruim 46 procent. Peregrine kwam in de problemen doordat een bedrag van f 800 mln, dat was uitgeleend aan bedrijven in Indonesië, als verloren moest worden beschouwd en omdat de Zwitserse financiële groep Zurich Centre Investments op 9 januari besloot om af te zien van een voorgenomen kapitaalsinjectie van $200 mln, die de bank overeind had moeten houden: als reden gaven de Zwitsers 'verslechtering van de marktsituatie in Azië' op. Volgens analisten zou door het bankroet het vertrouwen in de Hongkong-dollar worden aangetast. Hongkongs minister van financiën Donald Tsang deed een beroep op beleggers om niet emotioneel te handelen; hij verwachtte dat de problemen bij Peregrine geen risico vormden voor het financiële stelsel.

Als gevolg van het faillissement kelderden de aandelen op de meeste beurzen in de wereld; de koersen op de beurs in Singapore daalden met 8,75 %: de Nikkei-index in Tokio daalde met 2,2 %. Vergelijkbare verliezen leden de beurzen van Australië, Nieuw-Zeeland en Maleisië. De beurzen in Thailand en Zuid-Korea leverden resp. 3 en 3,5 procent in. De zwaarste klappen in Europa vielen in Stockholm (4,3 %), Zurich (3%) en Frankfurt (2,4%). In Amsterdam. waar de beurshandel door een computerstoring bijna vijf uur geheel stillag. verloren de koersen desondanks 2.3 procent.

(Vor.ber.pag. 532/1 e.v.-1997)

SINGAPORE

RECORDBEDRAG AAN SCHADEVERGOEDING IN LASTERZAAK

Op 29 mei 1997 werd Tang Liang Hong van de oppositionele Arbeiderspartij (Workers' Party, WP) veroordeeld tot het betalen van een recordbedrag aan schadevergoeding van S$ 8,08 mln ($ 1= S$ 1,43 op 27 juni 1997) aan premier Goh Chok Tong en tien andere vooraanstaande leden van de regerende People's Action Party (PAP). In maart had de rechtbank de eisers in het gelijk gesteld, nadat Tang geen verweer had gevoerd tegen de aanklacht van laster die Goh en anderen tegen hem hadden ingediend (zie pag. 345/3-'97).

Op 12 november verlaagde het Hof van Beroep het recordbedrag aan schadevergoeding van S$ 8,08 mln ($ 1 = S$ 1.38 op 14 november 1997), dat Tang Liang Hong moest betalen aan Goh en tien andere PAP-leden. De *Financial* Times van 13 november berichtte dat het Hof de schadevergoeding had verminderd tot S$ 4,53 mln na tot het oordeel te zijn gekomen dat het oorspronkelijke bedrag 'in geen enkele verhouding' stond tot de schade en het leed die de laster had veroorzaakt.

BEGROTING 1997-'98 GEPRESENTEERD

Op 11 juli presenteerde minister van financiën Richard Hu Tsu Tau de begroting voor 1997-'98 aan het parlement. Het geraamde begrotingsoverschot van S$ 4,09 mrd ($1= S$ 1,47 op 25 juli 1997), bood ruimte voor een verlaging van de inkomstenbelasting over het voorgaande jaar met 10 procent (voor begroting voor 1996-'97, zie pag. 134/3-'97).

Economen noemden de begroting voorzichtig en fabrikanten toonden zich teleurgesteld dat de gestegen kosten en de gevolgen van de regionale concurrentie niet waren gecompenseerd door een verlaging van de vennootschapsbelasting, Hu maakte verder bekend dat het bedrag dat op de begroting was gereserveerd voor onderzoek en ontwikkeling, met 50 procent zou worden verhoogd tot S$ 700 mln.

SMAADPROCES TEGEN OPPOSITIELEIDER

Op 18 augustus begon voor het Hooggerechtshof van Singapore het proces tegen de secretaris-generaal van de oppositionele WP, J. B. Jeyaretnam. Deze was ervan beschuldigd premier Goh Chok Tong en tien vooraanstaande leden van de regerende PAP te hebben belasterd.

Jcyaretnam werd vervolgd wegens smaad naar aanleiding van opmerkingen die hij had gemaakt tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 1 januari (voor bijzonderheden over de parlementsverkiezingen van januari. zie pag. 345/1 e.v.-'97).Tijdens die bijeenkomst had Jeyaretnam bekendgemaakt dat het WP-lid Tang Liang Hong (zie boven) hem twee officiële klachten tegen Goh en andere hoge PAP-functionarissen had getoond die hij (Tang) had ingediend bij de politie. Goh en zijn partijgenoten, onder wie oud-premier en 'senior minister' Lee Kuan Yew. beweerden dat zijn opmerkingen lasterlijk. ongefundeerd en politiek gemotiveerd waren.

Op 21 augustus verzocht Jeyaretnams Britse advocaat George Carman het hof de aanklacht wegens smaad niet-ontvankelijk te verklaren. Hij betoogde dat Goh en Lee verantwoordelijk waren voor de publicatie van de inhoud van de twee politierapporten, op grond waarvan Tang Liang was veroordeeld, en dus zichzelf alle schade die daarvan het gevolg was geweest, op de hals hadden gehaald. Tijdens een kruisverhoor op 19 augustus voelde Carman premier Goh stevig aan de tand. Hierbij trok hij Goh's integriteit in twijfel en beschuldigde hij hoge PAP-leden ervan het rechtssysteem te gebruiken om de oppositie tegen hun regering financieel stuk te maken en zodoende feitelijk monddood te maken. Gohs advocaat Thomas Shield eiste aanvullende schadevergoeding van Jeyaretnam wegens de 'beledigende' wijze waarop Carman Goh had ondervraagd. Op 24 augustus schorste de president van het Hooggerechtshof. S. Rajendran, de behandeling van de zaak en verklaarde dat hij 'er de tijd voor zou nemen' om zich te beraden over het vonnis.

Vonnis

Op 29 september legde het Hooggerechtshof J.B. Jeyaretnam een schadevergoeding op van S$ 20.000 ($ 1 = SS 1,52 op 26 september 1997) wegens het belasteren van premier Goh Chok Tong.

Tijdens zijn samenvatting van 142 pagina's zei de president van het Hof, S. Rajendran, dat de advocaten van Goh hadden overdreven. Ook had hij kritiek op hun weigering de kosten terug te dringen door het aantal advocaten dat bij het proces was betrokken, te verminderen. Daarom was de vergoeding slechts een tiende van wat Goh had geëist en hoefde Jeyaretnam slechts 60 procent van de proceskosten te betalen.

Internationale kritiek op smaadproces tegen Jeyaretnam

In november leverden de in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnesty International (AI) en de Internationale Commissie van Juristen (ICJ) kritiek op premier Goh Chok Tong omdat hij met succes een smaadproces had aangespannen tegen WP-secretaris-generaal J. B. Jeyaretnam.

In een op 12 november uitgegeven verklaring veroordeelde Amnesty International het proces als een poging om afwijkende meningen te onderdrukken. Volgens de verklaring vormden 'de gerechtelijke stappen van de premier en het vonnis van de rechtbank een beperking van de vrijheid van meningsuiting die naar internationale maatstaven niet kan worden gerechtvaardigd'. In een artikel in de Hong Kong Standard van 3 november stond dat de ICJ de Singaporese rechterlijke macht ervan had beschuldigd te buigen voor de regering, en werd beweerd dat de schadevergoeding die Jeyaretnam was opgelegd, nauwelijks iets had veranderd aan de reputatie van de rechtbanken als organen die zich op ongepaste wijze voegden naar de belangen van de regerende People's Action Party (PAP).

(Vor.ber.pag. 345/1 e.v.-1997)

TAIWAN

POLITIEKE CRISIS OVER AANTASTING GEZAG EN ORDE

De wrede moord op een jonge vrouw in april 1997 leidde tot massale publieke woede over de aantasting van gezag en orde, de stijgende criminaliteit en de toenemende officiële corruptie in Taiwan.

De aanleiding voor de volkswoede was de wrede ontvoering en marteling van en de moord op Pai Hsiao-yen, de 17-jarige dochter van televisiepersoonlijkheid Pai Ping-ping. Nadat Hsiao-yen op 14 april was ontvoerd. ontving Pai een brief waarin een losgeld van $ 5 mln werd geëist. De brief bevatte tevens een afgesneden vingertop van zijn dochter. Op 26 april werd de informatiestop opgeheven en tweedagen later werd Hsiao-yens zwaar gehavende en met gewichten verzwaarde lichaam gevonden in een afwateringsput. Hsiao-yens dood was de derde geruchtmakende moord in recente maanden. Eerdere slachtoffers waren Peng Wang-ru. hoofd vrouwenzaken van de oppositionele Democratische Progressieve Partij (DPP). en Liu Bang-you, de magistraat van het district Taoyuan.

Op 2 mei riep president Lee Teng-hui zijn ministers, militaire staf en de directeuren van de vijf overheidsdepartementen bijeen voor een vergadering over de kwestie van gezag en orde. Het was de eerste vergadering in haar soort sinds het oorlogsrecht in 1987 was afgeschaft. Tijdens de vergadering werden naar verluidt diverse hervormingsmaatregelen besproken, waaronder een reorganisatie van de politie.

Een menigte van 50.000 personen nam op 4 mei deel aan een protestmars in Taipei tegen het overheidsfalen om de moordenaars van Hsiao-yen op te sporen en tegen de algehele incompetentie van de autoriteiten op het terrein van gezag en orde. De demonstranten verzamelden zich voor het kantoor van de president, waar zij spreekkoren aanhieven, waarin zij er bij Lee op aandrongen premier en vice-president Lien Chan te ontslaan en de samenstelling van de Uitvoerende Yuan (de regering) te wijzigen. Op 12 mei maakte Lien zijn televisiedebuut tijdens een discussieprogramma, waarin hij verscheidene malen zijn excuses aanbood voor de onsuccesvolle aanpak van de misdaad door zijn regering. Op 18 mei werd opnieuw een massale demonstratie gehouden in Taipei, waaraan zeker 100.000 mensen deelnamen die het aftreden van de premier eisten.

Op 13 mei werd president Lee verhinderd zijn jaarlijkse toespraak tot de Na-

tionale Assemblée te houden vanwege dreigende protestacties van de neoconservatieve, oppositionele Nieuwe Partij. De partij had geëist dat Lee in het openbaar zijn verontschuldigingen zou aanbieden voor de aantasting van de openbare orde in Taiwan en premier Lien zou ontslaan.

Regeringswijzigingen

De volkswoede over de moord op Hsiao-yen leidde tot een aantal regeringswijzigingen. Op 8 mei traden minister van binnenlandse zaken Lin Fong-cheng en staatsminister Ma Ying-jeou af.

Ma's aftreden werd algemeen gezien als een zware klap voor de regering-Lee. Ma was oud-minister van justitie en werd beschouwd als het meest populaire kabinetslid. Voor zijn aftreden stond hij op de nominatie om in 1998 namens de regerende Kwomintang (KMT) mee te dingen naar de politiek belangrijke burgemeesterspost van Taipei. Op 8 mei zei Ma tegen verslaggevers dat de protestmars van 4 mei in Taipei hem had doordrongen van de noodzaak af te treden. Hij zei tevens dat zijn voormalige collega's in de regering hun privileges hadden aangewend om 'particuliere belangen te behartigen' en om 'hun verantwoordelijkheden te ontlopen'.

Op 8 mei trad ook voorzitter Tjiu Mau-ying van de Landbou raad (Council of Agriculture, COA) af. Tjiu was onder druk gezet om af te treden na het uitbreken van een mond- en klauwzeerepidemie die Taiwans varkensbestand drastisch haduitgedund.

Naar aanleiding van de ontslagen voerde president Lee op 14 mei een aantal regeringswijzigingen door.

Yeh Chin-fong, tot dan toe staatsminister, werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken. Zij was de eerste vrouw die deze post bekleedde. Su Chi, tot dan toe directeur-generaal van de voorlichtingsdienst van de overheid (de regeringswoordvoerder), werd benoemd tot staatsminister. Su werd opgevolgd door Lee Ta-wei. Peng Tso-kuei volgde Tjiu Mau-ying op als COA-voorzitter. Chao Shou-po, tot dan toe secretaris-generaal van de premier. werd benoemd tot staatsminister en Hsu Chieh-Kwei volgde Hsieh Shen-san op als voorzitter van de Raad voor Arbeidszaken.

PRESIDENT AKKOORD MET AMNESTIE VOOR '2-28'-SLACHTOFFERS

Op 3 juni maakte een woordvoerder van president Lee Teng-hui bekend dat de president zijn goedkeuring had gegeven aan een plan van de regering om amnestie te verlenen aan de inheemse Taiwanezen die in februari 1947 in opstand waren gekomen tegen de (van het Chinese vasteland afkomstige) nationalistische strijdkrachten van de Kwomintang (KMT).De woordvoerder zei dat Lee het voorstel in beginsel had goedgekeurd en het ministerie van justitie had gevraagd de amnestieverlening nader uit te werken.

De amnestie zou gelden voor iedereen, dood of levend, die beschuldigd was geweest van anti-regeringsactiviteiten in verband met de opstand van 1947. Deze opstand stond algemeen bekend als '2-28', een verwijzing naar de datum waarop de opstand was uitgebroken (28 februari). De opstand was hardhandig onderdrukt door KMT-strijdkrachten. Hierbij waren ongeveer 18.000 personen om het leven gekomen. De KMT beweerde dat de opstand het werk was geweest van de Chinese communisten.

Op 28 februari 1995 had president Lee (zelf van Taiwanese komaf) de eerste formele spijtbetuiging uitgesproken voor de manier waarop de opstand was onderdrukt. Kort daarna had de Wetgevende Yuan een wet goedgekeurd waarbij schadevergoeding werd toegekend aan de nabestaanden van de slachtoffers (zie pag. 367/3 -'95). In 1997 werd 28 februarivoor het eerst gevierd als een officiële feestdag.

GRONDWETSHERVORMINGEN

Op 1 juni werden besloten besprekingen geopend tussen KMT-leiders en oppositiepartijen over ingrijpende grondwetswijzigingen (zie pag. 13612-'97;pag.346/1 -'97) De *Far Eastern Economic Review* van 19 juni berichtte echter dat de besprekingen op 11 juni waren stukgelopen op voorstellen om lokale verkiezingen op te schorten.

Voorstellengoedgekeurddoor parlement

Op 16 juli ging de Nationale Assemblee akkoord met een reeks belangrijke grondwetshervormingen. De hervormingen kregen de steun van de regerende Kwomintang (KMT) en de belangrijkste - naar onafhankelijkheid strevende - oppositiepartij, de Democratische Progressieve Partij (DPP). Tijdens een Nationale Ontwikkelingsconferentie van de twee partijen in december 1996 was overeenstemming bereikt over de hervormingen (zie pag. 346/2-'97). De oppositionele Nieuwe Partij (NP) was tegen de hervormingen gekant. Zij boycotte de zitting van de Nationale Assembleevan 16 juli.

De hervormingen schortten de provinciale verkiezingen op. Dit besluit maakte volgens waarnemers de weg vrij voor de uiteindelijke ontmanteling van de gehele provinciale bestuursstructuur (zie pag. 34611-'97). De hervormingen schaften ook het recht van de Wetgevende Yuan af om de door de president aangewezen premier af te wijzen.

KMT-CONGRES. NIEUWE PREMIER EN REGERING

Op 25-28 augustus vond het 15de congres plaats van de regerende KMT (voor bijzonderheden van het in augustus 1993 gehouden 14de congres, zie pag. 881/1 e.v.-'93). President Lee Tang-hui werd op 26 augustus zonder tegenkandidaat herkozen als KMT-voorzitter.

Lee kreeg 93 procent van de door de 2.209 afgevaardigden uitgebrachte stemmen. Dit was meer dan de 82,5 procent die Lee had gekregen tijdens het 14de congres, maar minder dan de 99 procent waarmee hij in 1988 tijdens het 13de congres de eerste keer tot voorzitter was gekozen (zie pag. 465/1 e.v.-'88).

In een toespraak tijdens de openingsplechtigheid van het congres verklaarde Lee dat de Republiek China (Taiwan) sinds 1911 een 'onafhankelijke soevereine staat' was en dat de KMT derhalve 'niet streeft - en dat hoeven we ook niet - naar zogenaamde onafhankelijkheid.' De partij, zo zei hij, was fel gekant tegen de 'hang naar hegemonie' van de communistische regering op het vasteland van China, en zou nooit instemmen met de formule van 'een land, twee systemen' met het oog op integratie in de toekomst. Maar Lee wees erop dat de KMT bereid was 'zich pragmatisch op te stellen en zich van ganser harte wilde inspannen' voor de toekomstige ontwikkeling van het Chinese volk aan beide zijden van de Straat van Taiwan. Ook verklaarde hij dat Taiwan in staat was en het recht had te participeren in internationale activiteiten en organisaties, met inbegrip van de VN.

Het congres koos op 28 augustus een nieuw 230 leden tellend centraal comité van de KMT. De stemming werd een overwinning voor de provinciale gouverneur James Soong, die verwikkeld was in een machtsstrijd met president Lee (zie pag. 346/1-'97). Soong, een voormalige secretaris-generaal van de KMT, behaalde met een aantal van 1696 de meeste stemmen. Daardoor versterkte hij zijn positie om in de toekomst een gooi te doen naar het presidentschap.

Benoeming nieuwe premier en regering

Het nieuwe centraal comité van de KMT, dat voor het eerst vergaderde op 28 augustus, hechtte formeel zijn goedkeuring aan een nieuwe regering waarvan Vincent Siew premier was.

Een week eerder, op 21 augustus, was Vincent Siew door president Lee gevraagd vice-president Lien Chan op te volgen als premier. Daarmee rondde hij de besprekingen af die hij van-

af 30 juli met hoge KMT-functionarissen had gevoerd over een geschikte opvolger voor premier Lien. Deze had op 29 juli aangekondigd zijn premierschap (dat hij had bekleed sinds 1993. zie pag. 514/2 e.v.-'93) aan het einde van het 15de nationale congres van de KMT op 28 augustus neer te leggen. Maar Lien Chan en zijn regering legden hun functie al een week eerder, op 21 augustus, en bloc neer.

De nieuwe premier, Vincent Siew, tot voor kort lid van de Wetgevende Yuan, was voordien voorzitter van de Mainland Affairs Council (het op kabinetsniveau opererende orgaan dat het beleid ten aanzien van China formuleerde), en daarvoor minister van economische zaken en directeur van de Raad voor Buitenlandse Handel.

De portefeuilleverdeling van het nieuwe kabinet dat op 1 september werd beëdigd was als volgt:

Premier - Vincent Siew*; vice-premier - John Chang Hsiao-yen+; zonder portefeuille - mevr. Shirley Kuo Wan-jung; zonder portefeuille - Chao Shou-po; zonder portefeuille - Lin Feng-cheng*; zonder portefeuille - Huang Ta-chou*; zonder portefeuille - Yang Shih-chien; zonder portefeuille - Chen Chien-min*; zonder portefeuille - Chan Huo-sheng*; binnenlandse zaken - mevr. Yeh Chin-fong: buitenlandse zaken - Jason Hu*; nationale defensie - generaal Chiang Chung-ling; financiën - Paul Chiu; onderwijs - Wu Jin; justitie - Liao Cheng-hao; economische zaken - Wang Chih-kang; transport en communicatie - Tsai Chao-yang; voorzitter commissie voor Mongoolse en Tibetaanse aangelegenheden - Kao Kung-lian*; voorzitter commissie overzeese Chinese zaken - James Chu; secretaris-generaal van de Uitvoerende Yuan - Chang Yu-hui"; directeur-generaal van het begroting, financiële administratie en statistiek - Wei Tuan; directeur-generaal van de centrale overheidsadministratie - Wei Chi-lin*; directeur-generaal overheidsvoorlichting - David Lee Ta-wei; directeur-generaal van het departement van volksgezondheid - Chan Chi-hsien*; hoofd bureau voor milieubescherming - Tsai Hsun-hsiung; directeur Nationale Paleis-museum - Chin Hsiao-yi; voorzitter Mainland Affairs Council - Chang King-yu; voorzitter raad voor economische planning en ontwikkeling - Chiang Ping-kun; voorzitter commissie voor beroepsbegeleiding van gepensioneerde militairen - Yang Tin-yun; voorzitter nationale jeugdcommissie - Huang Te-fu; voorzitter raad voor atoomenergie - Hu Chin-piao; voorzitter nationale wetenschapsraad - Liu Chao-shiuan; voorzitter commissie voor onderzoek, ontwikkeling en evaluatie - Yang Chao-hsiang*: voorzitter landbouwraad - Peng Tso-kuei; voorzitter raad voor culturele zaken - mevr. Lin Cheng-chih; voorzitter raad voor arbeidszaken - Hsu Chieh-kwei; voorzitter commissie voor inheemse bevolking - Hua Chia-chih: voorzitter commissie lichamelijke opvoeding - Chao Li-yun.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

OPRICHTING ONAFHANKELIJKHEIDS-FRONT

Op 21 september berichtte het Taiwan *Central* News Agency dat ruim dertig groeperingen die naar onafhankelijkheid streefden, waaronder de Taiwanese Onafhankelijkheidspartij en de Nieuwe Taiwanese Alliantie, een gezamenlijke verklaring hadden uitgegeven waarin zij bekendmaakten plannen te hebben voor de oprichting van een Verenigd Front voor de Onafhankelijkheid van Taiwan. Deze organisatie moest hun streven bevorderen.

POGINGEN OM RUST TE HERSTELLEN OP FINANCIËLE MARKTEN

Op 16 oktober maakte de centrale bank maatregelen bekend die bedoeld waren om een daling van de aandelenkoersen te stoppen en een einde te maken aan de financiële onrust die het gevolg was van de Aziatische valutacrisis. Om het vertrouwen in de door de detailhandel gedomineerde effectenbeurs te versterken, verhoogde de centrale bank het plafond voor buitenlandse investeringen in binnenlandse aandelen van 25 naar 30 procent. De limiet voor buitenlandse holdings op een kapitaaldeelneming werd eveneens verhoogd van 10 naar 15 procent.

In oktober had de Taiwanese dollar onder zware druk gestaan door de koersdaling van een aantal Aziatische munten. Hoewel de centrale bank NT $ 5 mrd ($1=NT30,94 op 31 oktober 1997) had uitgegeven om de munt te steunen nadat in juli een financiële crisis in de regio was uitgebroken, zakte de Taiwanese dollar op 17 oktober naar zijn laagste koers in tien jaar en kwam uit op $1 =NT29,70.

DDP BEHAALT ZEGE BIJ LOKALE VERKIEZINGEN

Op 29 november werden verkiezingen voor burgemeesters en districtsmagistraten gehouden waarbij de naar onafhankelijkheid strevende oppositionele Democratische Progressieve Partij (DPP) een grote overwinning behaalde. De Far Eastern *Economic* Review van 11 december noemde de nederlaag van de regerende Kwomintang (KMT) 'schokkend' en zei dat hierdoor de eertijds ondenkbare mogelijkheid ontstond dat de DPP de volgende regeringspartij van Taiwan zou worden. Volgens een aantal waarnemers was de DPP-overwinning voornamelijk het gevolg van een strategie die erop was gericht minder nadruk le leggen op het onafhankelijkheidsstreven maar de DPP te profileren als een partij die eerlijk bestuur hoog in het vaandel had staan.

De DPP veroverde twaalf van de 23 posten die op het spel stonden, terwijl de KMT zeven van de vijftien posten die het voordien in handen had, moest prijsgeven. De overige drie posten gingen naar onafhankelijke kandidaten. De verkiezingen in de twee belangrijkste steden Taipei en Kaohsiung waren gepland voor 1998. De DPP behaalde 43 procent van de uitgebrachte stemmen en behaalde daarmee voor de eerste keer meer stemmen dan de KMT, die uitkwam op 42 procent. De opkomst was 65,9 procent.

CONTROVERSIEEL INTERVIEW PRESIDENT LEE OVER ONAFHANKELIJKHEID

Op 8 november publiceerde de Washington Post een omstreden interview met president Lee Teng-hui waarin hij Taiwan bij herhaling een 'onafhankelijk' land noemde. Lee sprak Engels tijdens het interview dat op 6 november plaatsvond in het presidentieel paleis in Taipei.

In het interview zei president Lee: 'Taiwan is Taiwan. Wij zijn een land met een onafhankelijke soevereiniteit'. Hij zei zelfs dat Taiwan 'al lange tijd onafhankelijk' was. Maar op 9 november zei een regeringswoordvoerder in een toelichting op Lee's opmerkingen dat de president niet had gesproken over 'de onafhankelijkheid van Taiwan', maar enkel had beklemtoond dat de Republiek China op Taiwan een onafhankelijke soevereiniteit bezat.

KMT-leiders hadden lange tijd betoogd dat de Republiek China een soevereine entiteit was die in 1912 was opgericht in Nanjing en sindsdien onafgebroken had bestaan. Maar zij hadden altijd angstvallig het gebruik van het woord 'onafhankelijk' vermeden, dat de Chinese Volksrepubliek beschouwde als een provocerende afscheidingsverklaring. China had herhaaldelijk benadrukt dat het niet zou aarzelen geweld te gebruiken als de Taiwanese leiders officieel de onafhankelijkheid van Taiwan zouden uitroepen.

BETREKKINGEN MET CHINA. DIRECTE SCHEEPVAARTVERBINDING HERSTELD

In april werd de directe scheepvaartverbinding tussen Taiwan en China hersteld, die sinds het einde van de Chinese burgeroorlog in 1949 verbroken was geweest. De onderhandelingen hierover hadden twee jaar geduurd. In januari werd een doorbraak bereikt

toen niet-officiële vertegenwoordigers van Taiwan en China een informeel principe-akkoord sloten om de scheepvaartverbindingen in de Straat Formosa in beperkte mate te herstellen (zie pag. 346/3 e.v.-'97).

Volgens sommige waarnemers kon het herstel van scheepvaartverbindingen model staan voor het herstel van luchtvaartverbindingen tussen Taiwan en China. Het akkoord trad begin april in werking, toen de Taiwanese autoriteiten vier Chinese scheepvaartbedrijven toestemming gaven gebruik te maken van scheepvaartroutes tussen Taiwan en China. Krachtens het akkoord kon vracht uit China uitsluitend worden overgeladen voor vervolgtransport en niet door de Taiwanese douane worden ingeklaard. Op 17 april gaf China van zijn kant zes Taiwanese scheepvaartbedrijven toestemming een lijndienst in te stellen. China stelde echter als beperkende voorwaarde dat Taiwanese goederen niet direct via de Straat van Formosa maar uitsluitend via Hongkong konden worden vervoerd.

Het eerste vaartuig dat gebruik maakte van de nieuwe regeling, was de Sheng Da (dat voer onder de vlag van St Vincent). Dit schip arriveerde na een zeventien uur durende en 185 km lange passage vanuit-Xiamen in de zuidoostelijke Chinese provincie Fujian op 19 april in de Taiwanese havenstad Kaohsiung. Op 24 april meerde het eerste Taiwanese schip af in een Chinese haven.

Aanvraag WHO-waarnemersstatus stuit op Chinees veto

Op 25 april maakte de Taiwanese minister van buitenlandse zaken John Chang Hsiao-yen bekend dat Taiwan bij de Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organisation, WHO), een gespecialiseerde organisatie binnen de Verenigde Naties (VN), een aanvraag had ingediend om te worden toegelaten als waarnemer. Op 7 mei berichtte het Taiwan *Central* News Agency dat de aanvraag was afgewezen, omdat China bezwaar had aangetekend.

Nieuwe **investeringsvoorschriften**

Op 28 mei bevestigde het ministerie van economische zaken dat op 1 juli nieuwe voorschriften in werking zouden treden, die een verbod behelsden op investeringen in China van meer dan $ 50 mln. Overtreding van de voorschriften zou worden bestraft met een boete van maximaal $ 650.000 en een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar. In de pers werd echter voorspeld dat grote Taiwanese ondernemingen de nieuwe voorschriften zouden omzeilen door activiteiten in China te financieren via buitenlandse dochterondernemingen.

Op 6 juni vaardigde het ministerie van economische zaken een verbod uit op deelname van Taiwanese bedrijven aan energieprojecten, transportfaciliteiten en onroerendgoedontwikkeling in China.

Militaire oefening en demonstratie aan vooravond overdracht Hongkong

Op 23-24 juni hielden Taiwanese strijdkrachten een grote militaire oefening in het zuidelijk deel van het eiland. Functionarissen ontkenden dat het tijdstip van de oefening verband hield met de overdracht van Hongkong aan China op 1 juli. Op 28 juni kwamen onder leiding van oppositieleiders die streefden naar Taiwans expliciete afscheiding van China, minstens 50.000 personen bijeen in Taipei uit protest tegen China's Hongkong-beleid van 'één land, twee systemen' (zie ook onder HONGKONG).

Kapers gerepatrieerd

Op 16 juli repatrieerde Taiwan twee van het Chinese vasteland afkomstige Chinese kapers, Huang Shugang en Han Fengying. Zij hadden bijna vier jaar doorgebracht in een speciale gevangenis voor van het vasteland afkomstige kapers. Het was de eerste keer dat Taiwan kapers repatrieerde naar het vasteland.

Het Taiwan *Central* News Agency berichtte op 10 juli dat de Straits Exchange Foundation (SEF) en de Chinese tegenhanger daarvan, de Association for Relations Across the Taiwan Straits (ARATS), medio juni een akkoord hadden bereikt over de repatriëring. Het besluit kwam na de uitwijzing op 14 mei van de Taiwanese journalist Liu Shanchung door China. Liu had begin maart een passagiersvliegtuig gekaapt, dat op China vloog (zie pag. 347/1 e.v.-'97).

ARATS-functionaris op bezoek

Liu Gangqi, de vice-secretaris-generaal van de semi-officiële Chinese ARATS, bracht op 4-12 augustus een bezoek aan Taiwan. Hij had daartoe een uitnodiging ontvangen van de Taiwanese Stichting ter Bevordering van de Modernisering van China (China Modernisation Promotion Foundation, CMPF). Liu was de hoogste Chinese functionaris die Taiwan sinds meer dan twee jaar had bezocht. Tijdens zijn bezoek sprak Liu met SEF-leden.

OVERIGE BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Op 7 mei maakte Taiwan bekend diplomatieke betrekkingen met de West-

De Taiwanese minister van buitenlandse zaken John Chang Hsiao-yen maakt op 23 april 1997 in Taipei bekend dat. ondanks de voorspelbare houding van China. toch een aanvraag voor de WHO-waarnemersstatus is ingediend. *Foto EPA*

Afrikaanse staat Säo Tomé en Principe te hebben aangeknoopt. Op 26 mei berichtte het nieuwsbureau *Agence France-Presse* dat deze ontwikkeling was gesteund door president Miguel Trovoada van Säo Tomé, maar dat zijn regering zich er in meerderheid tegen had verzet. Het aanknopen van diplomatieke betrekkingen was een reactie op Taiwans toezegging Säo Tomé $30 mln aan hulp te verschaffen.

Betrekkingen met Bahama's verbroken

Op 18 mei nam Taiwan een preventieve maatregel en verbrak de in 1989 aangeknoopte diplomatieke betrekkingen met de Bahama-eilanden, omdat de eilandengroep zou zijn 'gezwicht voor de verlokkingen van het Chinese communistische bewind' en op het punt stond diplomatieke betrekkingen met China aan te knopen. Op 23 mei maakten de Bahama-eilanden hun nieuwe diplomatieke relatie met China bekend.

Besprekingen met Zuid-Afrika

Op 6-7 juni voerden Taiwan en Zuid-Afrika in Taipei besprekingen over 'toekomstige betrekkingen'. In een slotverklaring noemden de twee landen de besprekingen 'hartelijk, vriendschappelijk en constructief'.

De gespreksdelegaties werden geleid door de Zuid-Afrikaanse onderminister van buitenlandse zaken Aziz Pahad en zijn Taiwanese collega C.J. Chen. In november 1995 had de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela bekendgemaakt dat zijn land op 1 januari 1998 zou overgaan tot diplomatieke erkenning van de Volksrepubliek China.

Rondreis minister Chang door Midden-Amerika en het Caraïbisch gebied

Minister van buitenlandse zaken John Chang Hsiao-yen bracht in juli een bezoek aan Midden-Amerika en het Caribisch gebied om de diplomatieke banden van Taiwan met landen in die regio's aan te halen, na het verbreken van de diplomatieke banden met de Bahama's in mei (zie boven).

De ministers van buitenlandse zaken van zes Midden-Amerikaanse landen, Belize, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras en Nicaragua - gaven op 5 juli een gezamenlijke verklaring uit waarin zij hun erkenning van Taiwan bevestigden evenals hun steun voor Taiwans pogingen om lid te worden van de Verenigde Naties (VN).

Op 28 juli had Chang in St Kitts en Nevis een ontmoeting met de ministers van buitenlandse zaken van de vijf Oost-Caribische landen (St Kitts, Dominica, Grenada, St Lucia en St Vincent en de Grenadinen), die hun diplomatieke banden met Taiwan continueerden. Het Taiwan *Central* News Agency berichtte op 28 juli dat de zes ministers hadden besloten een 'strategische alliantie' te vormen ter bevordering van de wederzijdse samenwerking en regionale ontwikkeling.

Maar op 29 augustus berichtte het ***Taiwan*** *Central* News Agencydat Taiwan de diplomatieke betrekkingen met St Lucia had verbroken. De bekendmaking volgde na berichten dat de regering van St Lucia had besloten diplomatieke betrekkingen aan te gaan met China.

Betrekkingenmet Tsjaad hersteld

Op 12 augustus herstelde Taiwan de diplomatieke betrekkingen met Tsjaad. Daardoor steeg het aantal landen waarmee Taiwan officiële diplomatieke betrekkingen onderhield tot 31. Taiwan had reeds in 1962 diplomatieke betrekkingen aangeknoopt met Tsjaad, maar had die in 1972 opgeschort, kort nadat Tsjaad een communiqué had ondertekend waarin de Chinese Volksrepubliek werd erkend (zie pag. 421/2-'73).

Bezoek van president Lee aan Midden- en Zuid-Amerika

Van 4-19 september bracht president Lee Teng-hui een bezoek aan Midden- en Zuid-Amerika. Hij bezocht van 6-10 september Panama, waar hij het Internationale Congres over het Panamakanaal bijwoonde. Op 7 september voerde hij besprekingen met de presidenten van drie Midden-Amerikaanse landen die diplomatieke betrekkingen met Taiwan onderhielden, namelijk Ernesto Pérez Balladares van Panama. zijn Nicaraguaanse ambtgenoot Arnoldo Alemán Lacayo en Carlos Roberto Reina Idiaquez van Honduras.

Lee bezocht verder Honduras, El Salvador en Paraguay. Tijdens zijn bezoek aan El Salvador had hij een topontmoeting met Reina, Alemán, president José Maria Figueres van Costa Rica, president Armando Calderón Sol van El Salvador, president Alvaro Arzú Irigoyen van Guatemala en premier Manuel Esquivel van Belize. Tijdens de ontmoeting ondertekende Lee een akkoord waarbij Taiwan toetrad tot het Stelsel voor Midden-Amerikaanse Integratie (System for Centra1 American Integration, SICA), dat in 1993 was opgericht (zie pag. 384/2-'93). Lee ging ook akkoord met de oprichting van een Midden-Amerikaans Ontwikkelingsfonds, dat zou beschikkenover een kapitaal van $ 300 mrd, waaraan Taiwan $ 240 mrd zoubijdragen.

Diplomatieke betrekkingen met Liberia hersteld

Begin september herstelde Liberia de betrekkingen met Taiwan. Als reactie daarop verbrak China op 9 september de betrekkingen met Liberia.

Liberia had Taiwan in 1989 erkend (zie pag. 235/3-'90). Maar in 1993. tijdens de burgeroorlog in Liberia. maakte China bekend de diplomatieke betrekkingen te hebben hersteld met de voorlopige regering van Liberia. Charles Taylor, de leider van de grootste factie in de burgeroorlog, had verklaard dat hij Taiwan bleef steunen. In juli werd Taylor gekozen tot president van Liberia.

Vice-president bezoekt Europa

Op 7-10 oktober bracht vice-president Lien Chan een bezoek aan IJsland (dat diplomatieke betrekkingen onderhield met China). Tijdens zijn bezoek voerde hij besprekingen met premier David Oddsson en andere ministers. Het Chinese ministerie van buitenlandse zaken veroordeelde het bezoek onmiddellijk en noemde het 'barbaars en onredelijk.'

Lien Chan vertrok op 10 oktober uit IJsland, maar een gepland bezoek aan Spanje werd naar verluidt afgelast nadat de Spaanse regering door China was gewaarschuwd dat de komst van Lien slecht zou kunnen zijn voor de betrekkingen tussen beide landen. Het persbureau Reuter meldde op 13 oktober dat Lien vanuit IJsland verder reisde naar Oostenrijk.

Premiers Maleisië en Singapore op bezoek

Op 27 november maakte de Maleisische premier Mahathir Mohamed een 'tussenstop' in Taiwan tijdens zijn terugreis naar Maleisië na de conferentie van het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC) in Vancouver. Mahathir voerde besprekingen met de Taiwanese premier Vincent Siew. De dag daarop maakte de Singaporese premier Goh Chok Tong eveneens een 'tussenstop' in Taiwan op zijn terugreis uit Vancouver voor overleg met Siew.

In een verklaring op 28 november uitte een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken zijn 'diepe bezorgdheid' over de bezoeken en waarschuwde Maleisië en Singapore hun bilaterale betrekkingen met China niet in gevaar te brengen door contacten met Taiwan aan te knopen.

(Vor.ber.pag. 346/1 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3125

AFRIKA COMESA bijeen in Lusaka **51**
Jaarvergadering ADB **51**
Jaarlijkse topconferentie OAE **51**
Twintigste top ECOWAS **51**
Twaalfde conferentie CILSS **52**
Zeventiende jaarvergadering SADC **52**
CHINA Mensenrechtenkwesties **62**
Arbeidsonrust in Sichuan **63**
Executies en 'rebellie' in Xinjiang **64**
Strafmaatregelen tegen corruptie **64**
Vijftiende CCP-Congres **65**
Publicatie witboek over vrijheid van godsdienst **66**
Staatsbezoek Jiang Zemin aan VS **67**
Akkoord over oostgrens met Rusland **67**
Stuwdam in de rivier Yangtze **68**
Legco-wetgeving Hongkong buiten werking **68**
Koersval op effectenbeurs Hongkong **69**
Grootste handelsbank van Azië bankroet **70**
COLOMBIA Personele wijzigingen **41**
Ontwikkelingen m.b.t. drugsbestrijding **42**
Ontwikkelingen op het gebied van binnenlandse veiligheid **43**
Gouverneurs- en gemeenteraadsverkiezingen **45**
CUBA Terugkeer stoffelijke resten Che Guevara naar Cuba **47**
Vijfde congres Cubaanse Communistische Partij **48**
Betrekkingen met de VS **49**
CYPRUS Regeringswijzigingen **17**
Holbrooke benoemd tot Amerikaans afgezant **17**
Rechtstreeks overleg tussen Grieks- en Turks-Cyprische leiders **18**
DUITSLAND Pian voor herwaardering goudreserves ingetrokken **20**
Presentatie begroting voor 1998 **21**
Spanning binnen regeringscoalitie **21**
Akkoord over financiering oostelijke deelstaten **22**
Deelstaatverkiezingen Hamburg **24**
HONGKONG Souvereiniteitsoverdracht aan China **61**
Inaugurele rede Tung **62**
De kwestie-Taiwan **62**
JORDANIË Moslim Broederschap kondigt verkiezingsboycot aan 57
Moordaanslag op Hamas-functionaris **58**
Parlementsverkiezingen **59**
MIDDEN-OOSTEN Aanhoudende onrust in Hebron **52**
Zelfmoordaanslag in Jeruzalem **53**
Afgrendeling Palestijnse Gebieden **53**
Rondreis Amerikaanse minister van buitenlandse zaken **54**
Controverse over huizen in Ras al-Amud **55**
Heropening Israëlisch-Palestijnse vredesbesprekingen **55**
Israëlische regering akkoord met terugtrekking troepen 56
Affaire Mish'al leidt tot vrijlating sjeik Yassin **56**
Vierde economische top MENA **57**
NEDERLAND Wettelijk minimum-(jeugd)-loon per 1 januari 1998 **5**
Bijstands-, IOAW- en IOAZ-uitkeringen per 1 januari 1998 **5**
De sociale verzekeringen per 1 januari 1998 **6**
Necrologieën **8**
Nieuwe commissarissen van de Koningin **14**
Nieuwe burgemeesters in Den Haag en Tilburg, verdere benoemingen **15**
Partijpolitieke ontwikkelingen **16**
OOSTENRIJK Klima gekozen tot voorzitter SPO **25**
Ontwikkelingen bij de strijdkrachten **25**
Omstreden herziening pensioenstelsel **25**
PALESTIJNSE GEBIEDEN Hoge Palestijnse politiefunctionarissen gearresteerd **59**
Rapport over corruptie binnen PNA **59**
Nieuwe politieke partij opgericht **60**
Gewelddadigheden in Bethlehem **60**
POLEN Zware overstromingen langs Pools-Duitse grens **26**
Referendum over nieuwe grondwet bekrachtigd **26**
Parlementsverkiezingen **26**
Nieuwe regering **27**
Staatsbezoek van Koningin Beatrix **28**
ROEMENIË IMF-lening, begroting voor 1997 goedgekeurd **29**
Economisch hervormingsprogramma **30**
Scheuring in oppositiepartij **30**
Betrekkingen met Hongarije **31**
SAN MARINO Verbod op homoseksualiteit afgeschaft **32**
SINGAPORE Begroting 1997-'98 gepresenteerd **71**
Smaadproces tegen oppositieleider **71**
SLOWAKIJE Crisis rond referendum over NAVO-lidmaatschap en rechtstreekse presidentsverkiezingen **32**
SYRIË Plan voor vrijlating dissidenten **60**
Syrië geschrapt van Amerikaanse 'narcotica-lijst' **60**
TAIWAN Politieke crisis over aantasting gezag en orde **71**
Grondwetshervormingen **72**
KMT-congres, nieuwe premier en regering goedgekeurd **72**
Pogingen om rust op financiële markten te herstellen **73**
Betrekkingen met China, herstel directe scheepvaartverbinding **73**
Bezoek van president Lee Teng-hui aan Midden- en Zuid-Amerika **75**
TSJECHIË Regeringswijzigingen **35**
Politieke en economische crisis **35**
Begroting voor 1998 goedgekeurd **37**
Premier Klaus treedt af **38**
ZWITSERLAND Plan voor oprichting Solidariteitsfonds **39**
Ontwikkelingen inzake nazigoud en rekeningen holocaust-slachtoffers **39**
Referenda over wapenexport, werkloosheidsuitkeringen en drugsbestrijdingsprogramma **41**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20,B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

BESTUURSCRISES IN GRONINGEN EN BIJ JUSTITIE

Rellen in Groningen

Na rellen in de Groningse Oosterparkwijk in de nacht van 30 op 31 december 1997 brak zowel in Groningen als Den Haag een langdurige bestuurscrisis uit. die in de loop van januari tot een reeks van ontslagen en overplaatsingen leidde.
Bij de rellen in de Oosterparkwijk. waarvoor buurtbewoners de autoriteiten hadden gewaarschuwd, werden woningen geplunderd, interieur vernield en huisraad in brand gestoken. Ook werden met kettingzagen bomen omvergehaald. De politie greep pas zeer laat in, toen de meeste schade al een feit was. De relschoppers waren jongeren uit diverse wijken, die het vooral voorzien hadden op het huis van een politicus van de Socialistische Partij in de buurt.
Een dag later noemde burgemeester H. Ouwerkerk het late optreden van de politie 'beschamend' .De gemeenteraad eiste opheldering. Terwijl het onderzoek naar het politieoptreden plaatsvond, richtte alle aandacht zich op een uitgelekt rapport over een andere zaak, de affaire-Lancée. Slachtoffer van het Groningse beleid in deze zaak was de voormalige politiechef van Schiermonnikoog, R. Lancée, valselijk beschuldigd van incest met zijn dochter. Dit rapport, opgesteld door het commerciële onderzoeksbureau Bakkenist, velde een vernietigend oordeel over het gedrag van de Groningse korpschef J. Veenstra en over het algemene functioneren van politie en justitie in Groningen. Veenstra stelde enige dagen later zijn portefeuille ter beschikking.

Tumult rond bijbaan Steenhuis

Door het rapport van Bakkenist raakte ook procureur-generaal D. Steenhuis, verantwoordelijk voor justitie in het noorden des lands, in opspraak. Hij bleek een betaalde bijbaan bij het organisatie-adviesbureau Bakkenist te hebben. waardoor de schijn werd gewekt dat het rapport niet objectief zou zijn, hoewel minister Sorgdrager van Justitie opdracht voor het onderzoek door Bakkenist had gegeven. Steenhuis had al jarenlang kritiek op het reilen en zeilen van justitie en politie in Groningen.
Sorgdrager ontkende van de bijbaan van Steenhuis te weten. Later bleek Steenhuis die wel degelijk gemeld te hebben, maar ambtenaren op het ministerie hadden die informatie niet doorgegevenaan de minister.
Sorgdrager liet vervolgens half januari oud-voorzitter van de Tweede Kamer D. Dolman onderzoeken of Steenhuis de strekking van het rapport-Bakkenist had beïnvloed. Dolman kwam tot de conclusie dat daar geen 'concrete aanwijzingen' voor waren. ondanks een 'vertrouwelijke sfeer' tussen Steenhuis en de onderzoekers van Bakkenist.
Terwijl Dolman bezig was met zijn onderzoek onderhandelde H. Borghouts, secretaris-generaal van het ministerie van justitie, al op 16 januari met Docters van Leeuwen over het vertrek van Steenhuis. Docters van Leeuwen dreigde met het opstappen van het hele college. aldus NRC *Handelsblad* van 28 januari 1998, als Steenhuis tot ontslag gedwongen zou worden. De 'super-pg' wees ook de optie van de hand dat Steenhuis in een persverklaring zijn 'fouten' zou erkennen. Minister Sorgdrager schreef op 28 januari aan de Kamer niet op de hoogte te zijn geweest van de interventie van Borghouts.

De 'muiterij'vanhet OM

Het conflict tussen de minister en Steenhuis ontstond toen Steenhuis op 22 januari de minister met een kort geding dreigde als zij niet 48 uur zou wachten alvorens het rapport-Dolman naar de Tweede Kamer te sturen. Steenhuis wilde het rapport eerst kunnen inzien. Volgens kranteberichten steunden de andere procureurs-generaal Steenhuis' verzoek, inclusief Docters van Leeuwen, voorzitter van het college van PG's. De Tweede Kamer beschouwde deze opstelling van de procureurs-generaal als een 'muiterij' van het OM, omdat, in de woorden van de parlementariër Rouvoet (RPF), 'de minister bepaalt wanneer zij de Kamer informeert'. 'De creme de la creme van de rechtsstaat heeft zich redelijk kinderachtig en onvolwassen gedragen,' meende premier Kok al op 23 januari, 'zoiets mag nooit meer voorkomen'.
Behalve de Socialistische Partij steunden alle fracties in de Tweede Kamer minister Sorgdrager tijdens een debat op 28 januari, zij het met enige reserve. Op 29 januari kondigden het OM en het ministerie aan 'gezamenlijk te werken aan herstel van onderlinge verhoudingen' en 'betere communicatie'. Procureur-generaal Steenhuis werd overgeplaatst naar het ressort Arnhem.

Docters van Leeuwen ontslagen

Docters van Leeuwen meldde zich op 25 januari ziek. Twee weken later kreeg hij te horen dat minister Sorgdrager hem

De woning van het Groningse Statenlid voor de Socialistische Partij Sjon Lammerts moest ontruimd worden, nadat relschoppers in de Groningse Oosterparkwijk er de ruiten hadden ingegooid in de nacht van 30 op 31 december 1997. Elders in de Oosteraarkwiik werd de complete inboedel van enkele huizen aan diggelen geslagen *(foto ANP)*

Maandblad 68ste jaargang, nr 3126, pag. 51634-51698

niet langer wenste te handhaven als voorzitter van het college van procureurs-generaal. Verscheidene media namen het voor hem op. Docters van Leeuwen schreef drie brieven aan de minister waarin hij zijn zienswijze gaf, maar Sorgdrager weigerde die aan de Tweede Kamer te sturen. In een interview met *NRC Handelsblad* stelde Docters van Leeuwen dat 'alle parlementariërs, op de CDA'er Koekkoek na, hun plicht hebben verzaakt. De politiek heeft geen behoefte aan feiten.' De 'super-pg' hield vol dat hij niet deloyaal was geweest aan de minister en dat hij wegens 'coalitiebelangen' aan de kant werd geschoven om te voorkomen dat de minister haar ongelijk moest bekennen.

De meeste media namen de zienswijze van de Tweede Kamer over dat de minister 'de baas' over de procureurs-generaal en het OM is en dat het OM behoort te doen wat de minister wil. Maar onduidelijk bleef waar in de Nederlandse rechtsstaat de verantwoordelijkheid van de minister voor het OM eindigt en waar de onafhankelijkheid van het OM en het recht op een eigen oordeel over ministerieel beleid begint. Er werd gespeculeerd over de redenen waarom het conflict tussen de minister en de pg's zo snel en 'onnodig' escaleerde en die werden voornamelijk gevonden in de manier waarop Sorgdrager al enkele jaren de problemen op haar ministerie en haar imago-problemen oplost: onder meer door topambtenaren weg te promoveren en door beloften over verdere reorganisatie. Er werden ook vraagtekens gezet bij het handelen van Sorgdragers naaste medewerkers en het feit dat procureurs-generaal tegenwoordig geacht worden over justitiezaken rechtstreeks contact met partijgenoten in de Tweede Kamer te onderhouden.

Onvoldoende steun voor Ouwerkerk

Op 28 januari 1998 bleek slechts een kleine meerderheid in de gemeenteraad van Groningen burgemeester Ouwerkerk te steunen, terwijl deze uitdrukkelijk om een royale meerderheid had gevraagd. Er was veel kritiek geweest op het politiebeleid van Ouwerkerk en in het bijzonder op het lakse optreden van de Groningse politie bij de rellen in de Oosterparkwijk eind december 1997. Ouwerkerk trok uit de stemming in de gemeenteraad de consequenties en diende een dag later zijn ontslag in. Op 30 januari werd bekend dat de gepensioneerde PvdA-politicus Han Lammers, oud-commissaris van de koningin in Flevoland, vanaf medio februari de afgetreden Ouwerkerk zou gaan vervangen, vermoedelijk tot 1 oktober 1998.

GEBRUIK KROONGETUIGEN NIET ONWETTIG

Het gerechtshof van Amsterdam oordeelde op 30 januari 1998 dat het gebruik van 'kroongetuigen' onder Nederlands recht is toegestaan. Op die dag maakte het hof de vonnissen bekend van de twee hasjhandelaren Johan V. en Koos R., die resp. 5,5 en 3,5 jaar gevangenisstraf kregen. Johan V., bijgenaamd de Hakkelaar, kreeg bovendien een boete van één miljoen gulden opgelegd. Vanwege het mediaspektakel dat het Openbaar Ministerie in Amsterdam tijdens het geruchtmakende proces organiseerde, kreeg Johan V. anderhalf jaar minder gevangenisstraf dan was geëist. Beide verdachten kregen ook minder straf dan de rechtbank in eerste instantie had opgelegd.
Het hof vermeed in zijn arrest de term 'kroongetuigen' maar keurde het gebruik goed van overeenkomsten tussen justitie en getuigen, die zelf verdachte zijn en die in ruil voor strafvermindering essentiële informatie over andere verdachten geven. De Nederlandse wet verbiedt dergelijke 'deals' niet en bovendien is niet wettelijk vastgelegd wat toelaatbare opsporingsmiddelen zijn, meende het hof. Voorwaarde is wel, aldus de rechters, dat v dachten de kans krijgen de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van kroongetuigen te toetsen.
In december 1997 verzocht de Amerikaanse justitie om uitlevering van 'de Hakkelaar' omdat hij grote hoeveelheden hasj in de VS zou hebben ingevoerd.

STRAFRECHTERLIJKE ONDERZOEK NAAR 'OLIEKARTEL'

Na een vooronderzoek door de Economische Controledienst in 1997 deelde minister Wijers van Economische Zaken de Tweede Kamer mee dat een strafrechtelijk onderzoek wordt ingesteld naar mogelijke prijsafspraken tussen oliemaatschappijen die in Nederland opereren. Het zou gaan om prijsafspraken over benzine en andere autobrandstoffen. Shell en Esso ontkenden heftig. Het bureau Coopers & Lybrand had volgens NRC *Handelsblad* van 29 januari in 1997 al voor de minister uitgezocht hoe een prijsvergelijking tussen Nederland en buurlanden zou uitvallen. De 'kale' prijzen van benzine en diesel (exclusief accijnzen e.d.) bleken in Nederland 'aanzienlijk hoger' te liggen. Prijsafspraken worden veel strenger aangepakt sinds het in werking treden van de nieuwe Mededingingswet.

EERSTE RAPPORT COMMISSIE-KORDES

De commissie-Kordes, in 1997 door het kabinet-Kok ingesteld om onderzoek te doen naar wat er tijdens en na de oorlog gebeurde met bezittingen van joodse burgers, presenteerde op 30 januari 1998 haar eerste rapport. Eén van de conclusies van het rapport is dat de verkoop van een partij gestolen juwelen en huisraad in 1968 legaal was maar 'ongepast'. De voorwerpen werden in 1968 onderhands aan medewerkers van het ministerie van Financiën verkocht voor in totaal 1.582 gulden. De commissie-Kordes vindt dat de verkoop blijk geeft van 'een meer zakelijke dan menselijke benadering'. In 1968 nam het ministerie geen contact op met de stichting Joods Maatschappelijk Werk die toen al veel joodse nalatenschappen beheerde.
'De beslissing tot combinatie van loting en verkoop voor een aantal kleinoden geeft blijk van een gebrek aan inzicht en een gemis aan gevoel voor de omstandigheden waaronder die kleinoden waren verkregen,' meende de commissie. Zij ergerde zich ook aan het feit dat de voorwerpen in overheidsdocumenten als 'van geringe betekenis' worden geclassificeerd. 'Bij (...) het doen van die uitspraak is voorbijgegaan aan het feit dat deze goederen toebehoorden aan joden die tijdens de oorlog door de Duitse bezetter zijn vermoord, waardoor die goederen voor hun nabestaanden, zelfs voor anderen behorende tot de joodse bevolkingsgroep, grote emotioneel waarde konden hebben,' aldus de commissie.
De commissie-Kordes meende dat het hoog tijd is voor 'nationale erkenning' van 'het leed dat de joden is aangedaan'. Over de vraag of dit de vorm moet aannemen van een van staatswege georganiseerd 'nationaal debat' zoals sommige Tweede Kamerleden in 1997 vroegen, liet de commissie zich niet uit.

VERBOD OP KLONEN VAN MENSEN

Het kabinet besloot op 23 januari 1998 toch het protocol van de Raad van Europa te ondertekenen dat het klonen van mensen verbiedt. Minister Borst (Volksgezondheid) liet de Tweede Kamer weten dat aan het protocol nog wel een 'interpretatieve' verklaring moet worden toegevoegd, inhoudende dat

voor de Nederlandse wetgever 'menselijk leven' pas begint bij de geboorte en niet bij de conceptie. Dit Nederlandse standpunt is vastgelegd in de Abortuswet maar wordt niet gedeeld door alle landen die het protocol hebben ondertekend.

VERVOLGING VAN LAGERE OVERHEID TOCH MOGELIJK

De Hoge Raad herzag op 6 januari 1998 een eerdere uitspraak, het zogenaamde Pikmeer-arrest. over de vraag of lagere overheden en ambtenaren vervolgd kunnen worden voor overtredingen bij het uitvoeren van een wettelijke taak. Begin 1996 besliste de Raad nog dat dit niet wettelijk toegestaan was, wat tot kritiek van politiek en publiek leidde. Aanleiding voor de uitspraak in 1996 was een overtreding van ambtenaren van de Friese gemeente Boarnsterhim die zonder vergunning vervuild slib hadden gestort. Ook omdat zoveel overheidstaken geprivatiseerd zijn of worden, meende de Hoge Raad in januari dat de mogelijkheden tot strafrechtelijke vervolging moeten worden verruimd.

KAMER EIST COMPENSATIE VOOR INKOMENSACHTERUITGANG

In de loop van januari 1998 werd duidelijk dat door de veranderingen die per 1 januari in de belastingen en sociale premies waren doorgevoerd: grote groepen burgers in hun inkomen achteruitgingen. Een meerderheid van de Tweede Kamer eiste op 29 januari van minister Melkert van Sociale Zaken dat dit inkomensverlies op de een of andere wijze gecompenseerd zou worden. De minister zegde toe maatregelen te nemen om behoud van het nettoloon te bewerkstelligen. Vooral AOW'ers met een aanvullend pensioen en mensen met een WAO-, WW- of VUT-uitkering gingen in inkomen achteruit.

WERKNEMERS IN NIEUWE BAAN ONVERZEKERD

Als gevolg van de invoering van de Wet op de Medische Keuringen zijn veel werknemers vanaf 1998 niet meer verzekerd tegen overlijden of arbeidsongeschiktheid. Het gaat om werknemers die in een nieuwe baan beginnen of die voor het eerst gaan werken. Dit bleek in januari na het inwerkingtreden van de wet die medische keuringen verbiedt voor potentiële werknemers. 'Vrijwel alle grote verzekeraars hebben een zogenoemd *carenz-jaar* ingevoerd,' schreef *NRC Handelsblad* op 22 januari 1998, waardoor verzekerden 'een jaar moeten wachten voordat het recht op een uitkering in werking treedt', hoewel zij al wel premie betalen. De verzekeringsmaatschappijen pogen zich met de regeling financieel in te dekken tegen een mogelijke groei van de uitkeringen.

KOK TEGEN BEPERKING AFTREK HYPOTHEEKRENTE

Tijdens het congres van de Partij van de Arbeid op 17 januari 1998 werd bekend dat premier Kok niet van zins was zich te houden aan het standpunt van de meerdeïheid van de partijleden om de fiscale aftrek van de hypotheekrente vanaf een bepaald bedrag te schrappen. Een voorstel daartoe werd naderhand met een kleine meerderheid verworpen. Tegen de zin van het partijbestuur besloten de leden de verkiezingen in te gaan met een pleidooi voor verhoging van het bedrag voor ontwikkelingssamenwerking, van 0,8 naar 1 procent van het bruto nationaal produkt. De groei van Schiphol moest naar de mening van de afgevaardigden sterker aan banden gelegd worden dan de opstellers van het concept-partijprogramma hadden voorgesteld. Ook was het congres tegen elk nieuw boren naar gas of olie in de Waddenzee en steunden de afgevaardigden een totaal jachtverbod voor in het wild levende vogels en zoogdieren.

VVD-LEDEN SCHRAPPEN VERLAGING MINIMUMLOON

De leden van de VVD schrapten op 30 januari 1997 twee forse ingrepen in de sociale zekerheid uit het partijprogramma. Het ging om de verlaging van het minimumloon en de duur van de WW-uitkering. Het partijbestuur had het minimumloon willen terugbrengen tot zeventig procent van het huidige niveau.

ZALM DREIGDE MET AFTREDEN

VVD-minister Zalm van Financiën werd op 15 januari 1998 door de Tweede Kamer op het matje geroepen, omdat hij volgens NRC Handelsblad van 13 januari in het kabinet zou hebben gedreigd met aftreden als Italië tot de kopgroep van EU-lidstaten zou behoren die in 1998 tot de Europese muntunie worden toegelaten. Vrijwel de hele Kamer was van mening dat de voortdurende 'heibel' over de positie van Italië alleen maar schadelijk kan zijn voor het Nederlandse belang, in verband met, onder meer, de mogelijke benoeming van W, Duisenberg tot voorzitter van de Europese Centrale Bank en de alliantie tussen de vliegtuigmaatschappijen Alitalia en KLM. Ook in Brussel leidde Zalms dreigement tot de nodige beroering. Zalm liet tijdens het spoeddebat in het midden of hij in besloten kabinetszittingen een eenmanscampagne tegen toelating van Italië voerde.

SHELL IN JOINT-VENTURE MET CHINESE BEDRIJVEN

De Nederlandse-Britse oliemultinationai Shell gaat in de Chinese provincie Guangdong naar schatting zes miljard gulden investeren in een olieraffinaderij met een petrochemische fabriek en bijbehorende haven- en opslagfaciliteiten. Shell ging half januari een joint venture aan met twee Chinese bedrijven, China National Offshore Oil Corporation en China Merchants Holding Company, die samen met de provinciale overheid van Guangdong eenzelfde bedrag in het complex investeren.

BIJZONDERE VIERING VERJAARDAG KONINGIN

Op 30 en 31 januari 1998 vierde koningin Beatrix met een bijzondere reeks evenementen haar zestigste verjaardag, met een stoet vorstelijke gasten uit Europese landen en Jordanië. Op 1 februari werd in de Amsterdamse Westerkerk een kerkdienst voor koningin en gasten gehouden. Onder enkele Amsterdamse politici ontstond irritatie over het besloten karakter van het feest en rees verzet tegen het plaatsen van zes enorme fotoborden van Beatrix op de Dam. Ook was niet iedereen gelukkig met het gedeeltelijke afsluiten van de Amsterdamse binnenstad.

AFTREDEN SYNODEVOORZITTER

Op 22 januari 1998 trad de voorzitter van de gereformeerde synode, R.S.E. Vissinga, af om plaats te maken voor de predikant J.W. Doff. In het dagblad Trouw van 10 januari had de kerkjurist L. van Drimmelen om begrip gevraagd voor pedofielen en geschreven dat hij zelf pedofiel was, wat hij later terugtrok. Vissinga sprak in eerste instantie zijn instemming uit met de teneur van het artikel van Van Drimmelen. Na verontwaardigde reacties van slachtoffers van seksueel misbruik! erkende Vissinga dat hij anders had moeten handelen. Hij stelde daarom zijn functie ter beschikking.

EUROPA

ALBANIË

NIEUW POLITIEK GEWELD

In Albanië brak voor het eerst sinds de parlementsverkiezingen in juni en juli 1997 opnieuw ernstig politiek geweld uit toen op 18 september 1997 Azem Hajdari, een parlementslid van de Democratische Partij van Albanië (PDS), in de Volksassemblee (het parlement) werd neergeschoten door Gafur Mazreku, een parlementslid van de regerende Socialistische Partij van Albanië (PSS). Hajdari werd ernstig gewond.
De twee mannen waren naar verluidt op 16 september slaags geraakt in de Volksvergadering naar aanleiding van een ruzie over het economische beleid. Mazreku werd kort na de schietpartij gearresteerd en beschuldigd van poging tot moord.

De schietpartij veroorzaakte demonstraties in de hoofdstad Tirana en in andere steden en wakkerde de toch al gespannen verhouding tussen de regering en de oppositie verder aan. Op 22 september besloot de nationale raad van de PDS dat de partij de zittingen van het parlement 'voor onbepaalde tijd' zou boycotten uit protest tegen het neerschieten van Hajdari.

NIEUWE PERSWET

Op 4 september 1997 stemden alle partijen in de Volksassemblee voor een nieuwe perswet. De wet bepaalde in eenvoudige bewoordingen dat 'de pers vrij is' en dat 'de persvrijheid wordt beschermd door de wet'. Deze wet verving een wet uit 1993, die de toegang van journalisten tot informatie had beperkt en had voorzien in hoge boetes voor redacteuren die geacht werden 'strafbaar materiaal' te hebben gepubliceerd.

Op 8 september beëindigde Pjeter Arbnori, oud-voorzitter van de Volksassemblee en lid van de PDS, een twintig dagen durende hongerstaking voor objectieve verslaggeving van politieke kwesties op televisie. Arbnori beëindigde zijn hongerstaking nadat de PSS en PDS waren overeengekomen dat een partij zendtijd zou worden toegemeten naar evenredigheid van het aantal zetels dat zij bij de verkiezingen had behaald.

VONNISSEN TEGEN VOORMALIGE COMMUNISTISCHE FUNCTIONARISSEN VERNIETIGD

Op 29 september 1997 vernietigde het Hooggerechtshof de vonnissen tegen alle 32 voormalige communistische functionarissen die tot gevangenisstraffen waren veroordeeld wegens misdaden tegen de mensheid De uitspraak hield in dat vier van de 32 die op dat moment gevangenisstraffen uitzaten, in vrijheid zouden worden gesteld.

Het Hof oordeelde dat de voormalige functionarissen alleen wegens machtsmisbruik hadden moeten worden vervolgd en niet wegens misdaden tegen de mensheid, omdat laatstgenoemde misdaad niet door het communistische Albanië was erkend.

Op grond van deze uitspraak seponeerde op 14 oktober 1997 procureur-generaal Shkelqim Gani aanklachten wegens genocide tegen de communistische oud-president Ramiz Alia, de oud-ministers van binnenlandse zaken Hekuran Isai en Simon Stefani en voormalig procureur-generaal Quemal Lame. Op 20 oktober trok een rechtbank in Tirana officieel de aanklachten tegen Alia en de anderen in.

Laatste communistische president terug in Albanië

Albanië's laatste communistische president, Ramiz Alia, keert terug naar Albanië nadat de aanklacht van medeplichtigheid aan genocide was ingetrokken, aldus de krant Koha Jona op 23 december 1997.
Tijdens een massa-uitbraak in maart wist hij samen met duizend andere gevangenen uit de gevangenis te ontsnappen. Hij is daarna via Frankrijk naar Zweden gevlucht.

STEUN VAN IMF EN WERELDBANK

Op 17 oktober 1997 werd in Rome en op 20 en 21 oktober in Brussel een internationale conferentie van donorlanden over Albanië geliouden. De afgevaardigden keurden een hulppakket ter waarde van $ 600 miljoen (ruim twee miljard gulden) goed, waarvan $ 100 miljoen was bestemd voor het terugdringen van het begrotingstekort en de overige $ 500 miljoen voor infrastructuur, ontwikkeling en bestuurlijke hervorming.

Vertegenwoordigers van de Wereldbank benadrukten echter dat de hulp afhankelijk was van de bereidheid van de regering om de nog bestaande piramidefondsen in Albanië op te heffen. De ineenstorting van deze fondsen begin 1997 was de voornaamste oorzaak geweest van de uitbarsting van geweld, die in maart had geleid tot het ontslag van de regering van Alexander Meksi en de gewapende opstand in het zuiden van het land.

Op 7 oktober sloot de regering een principeakkoord voor zes maanden met het IMF. Het akkoord kwam tot stand nadat de regering op 1 oktober akkoord was gegaan met een verhoging van de BTW van 12,5 tot 20 procent. De verhoging werd afgewezen door vakbondsleiders die met stakingsacties dreigden. Op 11 oktober besloot de regering echter de pensioenen en sociale uitkeringen te verhogen ter compensatie van de BTW-verhoging en de twee grootste vakbonden reageerden hierop door tot januari 1998 stakingen te verbieden.

ECONOMISCH AKKOORD TUSSEN ALBANIË EN MACEDONIË

Albanië en Macedonië ondertekenden op 4 december 1997 overeenkomsten om hun banden te verstevigen. De buurlanden ondertekenden tijdens een bezoek aan Tirana van de Macedonische minister van buitenlandse zaken, Blagoj Handzisk, twee overeenkomsten voor economische samenwerking en investeringen en vier om de transportverbindingen in de grensgebieden te verbeteren. In januari 1998 zullen tijdens een bezoek van de Albanese premier aan Skopje nog tien overeenkomsten worden ondertekend.

POLITIE MAG CRIMINELEN ZONDER WAARSCHUWING NEERSCHIETEN

De minister van binnenlandse zaken verordende de politie op 17 december 1997 gangsters die burgers bestelen of ontvoeren, zonder waarschuwing neer te schieten.
Ondanks het herstel van de politieke stabiliteit, vierde de criminaliteit nog steeds hoogtij in Albanië. Een woordvoerder van het ministerie zei dat de salarissen van agenten in januari met veertig procent zullen worden verhoogd, om de moraal wat op te krikken.

SERVISCHE RECHTBANK VEROORDEELT ALBANEZEN TOT 186 JAAR GEVANGENISSTRAF

Een Servische rechtbank in de provincie Kosovo veroordeelde op 16 december 1997 zeventien van oorsprong Albanezen tot een totaal van 186 jaar gevangenisstraf vanwege terroristische activiteiten. De verdachten werd lidmaatschap van het 'Kosovo Bevrij-

dingsleger' (KLA) en (poging tot) moord op agenten. en aanslagen tegen politiebureaus en vluchtelingenhuizen ten laste gelegd. In het door de Servische politie streng bewaakte Kosovo zijn negen van de tien inwoners Albanees. Het is onduidelijk of het KLA, dat naar onafhankelijkheid streeft. een Albanese organisatie is. of een creatie van de Servische veiligheidsdienst om Servische nationalistische vijandigheid tegen de Albanezen aan te wakkeren.
Diplomaten vreesden dat Kosovo de volgende aanleiding gaat worden voor onrust op de Balkan. Joegoslavië wenst geen buitenlandse ininenging in volgens haar interne problemen. De Joegoslavische delegatie verliet een conferentie in Bonn een week eerder, omdat de situatie in Kosovo ter sprake werd gebracht.

ITALIAANSE STEUN AAN ALBANIE

Italie en Albanië ondertekenden op 18 december **1997** vier overeenkomsten om de politieke en commerciële banden te verstevigen en om de economische situatie in Albanië te verbeteren, aldus de Italiaanse minister van buitenlandse zaken, Lamberto Dini. In totaal geeft Italië **182** miljoen dollar (ca. **610** miljoen gulden) aan hulp, verspreid over drie jaar.
De Italiaanse minister van defensie zegde op **15** december hulp aan het Albanese leger toe om in het land de vrede te handhaven en vertrouwen te wekken. De Albanese premier, Fatos Nano, ontkende op **12** december gezegd te hebben dat Italië weer de beschermheer van Albanië moet worden. In een verklaring zei hij dat Albanië de bescherming van een land nodig heeft dat de Albanese belangen en zijn toetreding tot de EU steunt.

EU-VOEDSELHULP AAN NOORD-ALBANIE

De Europese Commissie besloot op **23** december **1997** aan **7.500** mensen in het Noordalbanese Lezhe voedselhulp te verstrekken. Het gebied is getroffen door een overstroming. Honderden inwoners werden geëvacueerd.

GRIEKSE STEUN VOOR ALBANEES LEGER

Griekenland beloofde op **30** december **1997** het Albanese leger te blijven steunen. Het beschouwt Albanië als een strategische partner in de Balkan. Athene zal onder meer advies en hulp verlenen bij de marinebases in Durres en Saranda en ondersteuning geven aan twee brigades logistiek. Ook zal Griekenland helpen de infrastructuur van de militaire luchthaven in Rinasi te verbeteren en bijstand verlenen bij het organiseren van het Albanese leger, aldus de Griekse minister van Defensie Akis Tsohatzopoulos. Athene gaat voorts de bouw van appartementen voor legerofficieren en het verbeteren van de militaire industrie financieel steunen.

(vor. her. pag. 629/2 e.v. - **1997**)

FRANKRIJK

ROGER FREY OVERLEDEN

Op **13** september **1997** overleed op 84-jarige leeftijd de invloedrijke gaullistische politicus Roger Frey. Frey had tot generaal De Gaulle's intieme kring van 'baronnen' behoord en was vanaf **1958** een belangrijke figuur in de Vijfde Republiek geweest, die hij meer dan dertien jaar als minister had gediend, waarmee hij de langstzittende minister uit die periode was. Van **1974** tot **1983** is hij ook president van de Staatsraad geweest.

PRESENTATIE BEGROTING 1998

Op **24** september **1997** presenteerde minister van financiën en industrie Dominique Strauss-Kahn de begroting voor **1998,** waarmee Frankrijks deelname aan de gemeenschappelijke Europese munt moet worden verzekerd.

Strauss-Khan maakte plannen bekend voor het terugdringen van het begrotingstekort in **1998** tot **3** procent van het BNP, waarmee aan een van de belangrijkste criteria van Maastricht voor toetreding tot de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU) zou worden voldaan, zij het een jaar later dan in het Verdrag van Maastricht was bepaald. Hij raamde het tekort in **1997** op 3,1 procent van het BNP, een fractie hoger dan de criteria van Maastricht maar een stuk lager dan de 4 procent van **1996.**

Het terugdringen van het tekort in **1998** moest voornamelijk worden bewerkstelligd door beteugeling van de overheidsuitgaven, die slechts met 1,36 procent mochten toenemen, iets minder dan het verwachte inflatiepercentage. De bezuinigingen troffen vooral de defensieuitgaven, die met **2.1** procent werden teruggebracht tot FF **283** miljard (ca. **95** miljard gulden), terwijl de uitgaven voor aankopen met **8,7** p o-cent werden ingekrompen. Het ministerie van justitie en dat van werkgelegenheid en solidariteit (verantwoordelijk voor het werkgelegenheidsprogramma) zouden daarentegen meer geld tot hun beschikking krijgen. Strauss-Khan maakte ook een aantal maatregelen bekend, waaronder de afschaffing van bepaalde aftrekposten en de verhoging van de benzineaccijns; die FF **14** miljard aan extra belastinginkomsten nioest opleveren.

Bijzonderheden over een andere belangrijke belastinghervorming werden op **26** september door minister van werkgelegenheid en solidariteit Martinc Aubry bekendgemaakt. Aubry kondigde een pakket belastingmaatregelen ter waarde van FF **21** miljard aan, dat binnen twee jaar een einde moet maken aan het forse tekort bij de sociale zekerheid. De door de vorige regering in **1995** ingevoerde algemene sociale bijdrage (CSG), die over alle inkomens werd geheven, zou met **4.1** procent worden verhoogd tot **7,5** procent. De minister maakte ook plannen bekend voor verlaging van de kinderbijslag voor de hogere inkomens, en enkele andere maatregelen waaronder een volksgezondheidsbelasting op tabak van **2,5** procent. Minister Aubry verklaarde dat het tekort bij de sociale zekerheid in **1997** op grond van bestaande ramingen FF **37** miljard zou bedragen, maar na de invoering van de nieuwe maatregelen in **1998** tot FF **12** miljard zou zijn teruggebracht en in **1999** tot nihil.

Privatiseringsplannen

Op 8 september had Strauss-Khan reeds plannen bekendgemaakt voor het afstoten van eenderde van de aandelen in France Télécom (het staatstelecommunicatiebedrijf). De regering wil twintig procent van de aandelen te koop aanbieden met een verwachte opbrengst van FF 40 miljard. Deze stap zal worden gevolgd door de overdracht van nog eens 7.5 procent van de aandelen aan Deutsche Telekom, een van de partners van France Télécom in een internationale alliantie van telecommunicatiebedrijven. Het aandeel van de Franse staat zal nog verder worden verminderd door de uitbreiding van het aantal aandelen en de overdracht van 3-4 procent van de aandelen aan het personeel.

De regering maakte op 18 september bekend dat het grootste Franse defensiebedrijf Thomson-CSF gedeeltelijk zal worden geprivatiseerd, waarbij de staat minder dan de helft van de aandelen in handen zal houden. De regering was niet akkoord gegaan met voorstellen om de meerderheid van haar aandelen in de nationale luchtvaartmaatschappij Air France te verkopen. waarop de voorzitter van Air France, Christian Blanc, op 3 september zijn ontslag had ingedicnd.

KATHOLIEKE SPIJTBETUIGING VOOR ROL IN OORLOG

Tijdens een plechtigheid op 30 september 1997 betuigde de bisschop van Saint-Denis, Olivier de Barranger, officieel 'spijt', omdat de Rooms-Katholieke kerk de jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog niet had veroordeeld.

De unieke 'verklaring over de houding van het episcopaat in de oorlog' werd voorgelezen in Drancy, waar zich het grootste joodse interneringskamp van Frankrijk had bevonden, precies 57 jaar nadat de Vichy-regering, het bewind dat tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreerde met de Duitsers, de eerste van een reeks anti-joodse wetten had goegekeurd. De verklaring werd gevolgd door een reactie van Henri Hajdenberg van de Raad van Frans-Joodse Instellingen. Het besluit om de plechtigheid te houden werd gezien als een triomf voor de aartsbisschop van Parijs, kardinaal Jean-Marie Lustiger, die zich als jood tot het katholicisme had bekeerd. Lustiger wordt beschouwd als een groot kanshebber bij de volgende pausverkiezing.

BEGIN PROCES PAPON

Op 8 oktober 1997 begon in Bordeaux het proces tegen de 87-jarige oud-minister en voormalig politiechef Maurice Papon, die verdacht werd van medeplichtigheid aan misdaden tegen de mensheid. De aanklachten tegen Papon richtten zich vooral op zijn aandeel in de dood of deportatie van 1.560 Franse joden uit het gebied rond Bordeaux in 1942-'44 toen hij secretaris-generaal van de prefectuur Bordeaux was.

Door het proces werd Frankrijk gedwongen zich af te vragen hoe Papon, een hooggeplaatst lid van de Vichy-regering, die tijdens de Tweede Wereldoorlog had gecollaboreerd met de Duitsers, had kunnen ontkomen aan de vervolging van collaborateurs na de oorlog en zijn politieke carrière had kunnen voortzetten. Papon was na 1945 in dienst getreden van de voorlopige regering van generaal Charles de Gaulle en werd daarna achtereenvolgens chef van de Parijse politie, gaullistisch parlementslid, commandeur van het Legioen van Eer en minister van begrotingszaken onder president Valéry Giscard d'Estaing. Aan zijn opmerkelijke carrière bij de overheid kwam in 1981 een einde toen het satirische weekblad Le Canard Enchaîné, na een onderzoek zijn Vichy-verleden aan de kaak stelde.

Op 10 oktober nam de rechtbank het omstreden besluit dat Papon gezien zijn hoge leeftijd en gezondheidstoestand (hij had in 1996 een drievoudige by-pass-operatie aan het hart ondergaan) tijdens het proces tegen borgtocht moest worden vrijgelaten. Krachtens de Franse wet zou deze uitspraak ook gelden als hij zou schuldig zou worden bevonden en eenvrijheidsstraf zou krijgen, in afwachting van de uitslag van de langdurige beroepsprocedure. Het besluit werd afgekeurd door het openbaar ministerie, dat gevraagd had om Papon in verzekerde bewaring te stellen in een ziekenafdeling van een gevangenis.

Tijdens het proces bekende Papon al in juni 1942 op de hoogte te zijn geweest van het bestaan van de concentratiekampen. In zijn eigen woorden erkende hij dat het Franse kamp Drancy een doorgangskamp was naar een van de 'concentratiekampen' waar de gedeporteerden 'vernietiging' te wachten stond.
Papon hield vol slechts Duitse orders te hebben uitgevoerd en nooit zelf het initiatief tot het oppakken van joodse medeburgers te hebben genomen, zoals de openbare aanklager stelde. In december werd in de rechtszaal gesproken over een konvooi dat voor minstens twaalf kinderen tot een gewisse dood in de kampen leidde. De kinderen waren opgepakt door de lokale 'Dienst voor Joodse Kwesties' in Bordeaux. na van hun gedeporteerde ouders gescheiden te zijn. Deze dienst viel onder Papons gezag. Papon kon niet uitleggen hoe de dienst aan de adressen van de kinderen was gekomen.
Een van de advocaten van familieleden van gedeporteerden, die civiele partij bij het proces zijn, oordeelde in december dat van andere deportaties onomstotelijk was aangetoond dat deze onder Papons gezag plaatsvonden. De aanklager maakte aannemelijk dat Papon door gedetailleerde voorbereidingen in staat was om binnen 24 uur gehoor te geven aan Duitse opdrachten tot razzia's.
Het proces ging in december zijn derde maand in. Door de ziekelijkheid van de 87-jarige Papon moeten rechtszittingen herhaaldelijk worden uitgesteld.

OPENING ARCHIEVEN MET MATERIAAL OVER GEWELDDADIGE DOOD VAN ALGERIJNEN IN 1961

Regeringswoordvoerdster Catherine Trautmann maakte op 17 oktober 1997 bekend dat staatsarchieven zouden worden geopend die materiaal bevatten dat betrekking had op de gewelddadige dood van Algerijnse demonstranten in Parijs in oktober 1961. Dit besluit kwam na verklaringen die de van oorlogsmisdaden verdachte oud-ambtenaar Maurice Papon tijdens zijn proces in Bordeaux onder ede had afgelegd.

Tijdens het onderzoek naar zijn gedrag als ambtenaar van de Vichy-regering en zijn carrière na 1945 werd Papon gevraagd een verklaring te geven van de doden die waren gevallen toen hij chef van de Parijse politie was. Volgens het officiële rapport waren slechts twee mensen overleden toen een vreedzame demonstratie op brute wijze was onderdrukt door de Parijse politie. Volgens schattingen van historici en Algerijnse organisaties waren bij het politie-optreden maar liefst driehonderd mensen verdronken, doodgeschoten of doodgeknuppeld. In zijn getuigenverklaring wees Papon, die dankzij een generaal pardon in 1961 was gevrijwaard van vervolging voor zijn daden, deze beschuldigingen van de hand. Hij gaf toe dat de lichamen van 'vijftien tot twintig' Algerijnen waren opgedregd uit de Seine, maar hij beweerde dat dit 'dissidenten' waren die door andere demonstranten waren gedood. De politieverslagen die vervolgens door Trautman beschikbaar werden gesteld, wezen uit dat minstens negentig demonstranten waren gedood.

BLOKKADE VRACHTWAGEN-CHAUFFEURS

Op 4 november 1997 blokkeerden vrachtwagenchauffeurs de wegen in heel Frankrijk ter ondersteuning van een loongeschil, bijna een jaar nadat een soortgelijk geschil het transport overal in Europa twaalf dagen lang had ontwricht. De vrachtwagenchauffeurs klaagden bovendien dat hun werkgevers zich niet hadden gehouden aan beloftes die ze hadden gedaan aan het einde van het geschil in 1996. Hun protestacties duurden voort tot 7 november, toen er een compromis-loonakkoord tussen de transportbedrijven en de wegvervoersbonden werd bereikt.

De wegvervoersbonden hadden de andere Europese bonden van tevoren voor de staking gewaarschuwd, waardoor het aantal buitenlandse vrachtwagens dat tijdens het conflict vast kwam te zitten, beperkt bleef. Toch verzochten Duitsland, Spanje en Groot-Brittannië de Franse regering actie te ondernemen om de wegen vrij te maken, terwijl de Europese Commissie dreigde met gerechtelijke stappen tegen de Franse overheid om deze te dwingen de handelsvrijheid op de Europese markt te handhaven.

Op 7 november begonnen de chauffeurs de wegblokkades af te breken nadat werkgevers en vakbonden een ontwerp-loonakkoord hadden ondertekend. Centraal in het akkoord stond een onmiddellijke loonsverhoging van 6

procent voor de chauffeurs als onderdeel van een verhoging in drie fasen naar een maandelijks niveau van FF 10.000 voor 200 arbeidsuren in uiterlijk 2000.

Chauffeurs zouden ook een eenmalige betaling ontvangen van FF 3 000, die na het conflict van 1996 was toegezegd, maar aan minder dan 10 procent van de chauffeurs was uitbetaald

GEORGES MARCHAIS OVERLEDEN

Op 16 november 1997 overleed op 77-jarige leeftijd de oud-leider van de Franse Communistische Partij (PC), Georges Marchais.

Marchais, die een meester was in de kunst van het overleven in de politiek, sloot zich in 1947 aan bij de PC. In 1939 werd hij lid van het politieke bureau van de partij, in 1970 vice-secretaris-generaal, en twee jaar later secretaris-generaal. In 1974 steunde hij François Mitterrand bij diens mislukte poging president te worden. In 1981 stond hij zelf kandidaat voor het presidentschap en ontving toen 15 procent van de stemmen. Omdat hij onwrikbaar Moskougezind bleef en geen afwijkende meningen tolereerde, verzette hij zich tegen stappen om de partij-ideologie te herzien toen de kiezersaanhang op dramatische wijze terugliep. Toch wist hij de eenheid in de partij te bewaren, ondanks de veranderingen in Europa van 1989 tot 1991. die leidden tot scheuring in veel andere Communistische partijen of tot hun opheffing. In 1994 trad hij uiteindelijk af en droeg hij het leiderschap over aan de liberalere Robert Hue.

OPENING PROCES TEGEN MOSLIM-EXTREMISTEN

Op 23 november 1997 begon in Parijs het proces tegen 38 moslim-extremisten. De verdachten, van wie er drie niet op het proces verschenen, werden beschuldigd van het geven van logistieke steun aan leden van de opstandige Algerijnse Gewapende Islamitische Groep (GIA), die verantwoordelijk werd geacht voor een reeks bomaanslagen in Frankrijk tussen juli en oktober 1993 waarbij zeven doden en meer dan 170 gewonden vielen.

De 35 verdachten die wel voor de rechter verschenen, allen afkomstig uit de omgeving van Lyon en voor het merendeel jongemannen, waren in Frankrijk geboren kinderen van Noord-Afrikaanse immigranten. Ze waren in 1993 gearresteerd nadat de politie Khaled Kelkal had doodgeschoten, een van degenen die de bomaanslagen zouden hebben beraamd. Er stonden hun gevangenisstraffen tot tien jaar te wachten wegens delicten die uiteenliepen van criminele samenzwering met een terroristische organisatie en het smokkelen van wapens en identiteitspapieren tot overtreding van de immigratiewet. Hun advocaten hadden tevergeefs betoogd dat het proces moest worden uitgesteld, totdat officieel was vastgesteld wie de bommen feitelijk hadden geplaatst.

SOEPELER VISUMEISEN VOOR ALGERIJNEN

Frankrijk zal de visumeisen voor Algerijnen versoepelen, kondigde de minister van buitenlandse zaken, Hubert Védrine, op 3 december 1997 in het parlement aan. Algerijnse burgers moeten nu nog een waslijst aan documenten produceren, voordat zij een visum kunnen krijgen. Frankrijk sloot zijn consulaten in Algerije in 1993. Visumaanvragen worden nu behandeld vanuit Nantes.

BEDRIJVEN KRIJGEN SUBSIDIE VOOR INVOERING 35-URIGE WERKWEEK

De Franse regering besloot op 10 december 1997 tot een wetsvoorstel, waardoor bedrijven die een 35-urige werkweek invoeren, financieel door de overheid gecompenseerd kunnen worden als zij meer mensen aannemen. Een tweede wetsvoorstel, dat de 33-urige werkweek vanaf 2000 verplicht stelt, zal volgen. De Nationale Raad van de Franse Werkgevers, het CNPF (Conseil *National* du Patronat Français), lobbiet al tegen de wet sinds premier Lionel Jospin de drastische maatregel in oktober na een 'banentop' aankondigde, als een van de middelen om iets aan de massale werkloosheid in Frankijk te doen. De voorzitter van de CNPF, Jean Gandois, trad in oktober uit protest af.
De werkgevers vrezen dat werknemers niet bereid zijn salarisconcessies te doen en bij een 35-urige werkweek en voor 39 uur betaald willen worden. In de tweede week van december organiseerde de CNPF overal in het land bijeenkomsten. Het leek erop dat de werkgevers van het CNPF, vooral eigenaars van kleine en middelgrote bedrijven, op weg waren naar de conclusie dat het beter was over de wet te onderhandelen dan bij de eis te blijven dat het hele wetsvoorstel van tafel moet. De regering suggereerde bovendien dat de bedrijven de invoering van de kortere werkweek konden aangrijpen als een gelegenheid om arbeidscontracten te flexibiliseren.

Voorgeschiedenis

Op 10 oktober beloofde premier Lionel Jospin een wetsvoorstel in te dienen waarin de werkweek voor het jaar 2000 zou worden teruggebracht van 39 naar 33 uur. De bekendmaking volgde na een 'banentop' waarbij overleg werd gevoerd tussen de regering, vakbonden en werkgevers, maar lokte een boze reactie van werkgevers uit. Jean Gandois, voorzitter van de werkgeversorganisatie CNPF beweerde dat de organisatie er onder valse voorwendselen toe was bewogen aan de top deel te nemen en dat zij niet was gewaarschuwd voor het wetsvoorstel om de werkweek te verkorten, wat volgens hem 'een aanzienlijke werkloosheid zou creëren'. De werkloosheid bedroeg op dat moment 12,5 procent.
Premier Jospin wees deze bewering van het CNPF van de hand, evenals de vrees dat verkorting van de werkweek het concurrentievermogen van Franse bedrijven zou bedreigen. Hij beloofde in 1998 een subsidie van FF 9.000 per werknemer te verstrekken aan ondernemingen die het aantal werkuren met minstens 10 procent zouden verminderen en het aantal werknemers met minstens 6 procent zouden uitbreiden. Hij zei dat een werktijdverkorting niet gepaard mocht gepaard zou mogen gaan met loonsverlagingen. maar riep op 'matiging' te betrachten bij de loonsverhogingen. Ook stelde hij een verdere verhoging van het minimumloon uit tot na een bijeenkomst van vertegenwoordigers van vakbonden en werkgevers die voor begin 1998 was gepland.

Marc Blondel, secretaris-generaal van de vakbond Force *Ouvrière*, uitte zijn teleurstelling over het feit dat de eisen van zijn bond om de werkweek onmiddellijk te verkorten en het minimumloon te verhogen waren afgewezen.

Op 13 oktober maakte Gandois onverwachts zijn ontslag bekend als voorzitter van het CNPF, een post die hij sinds 1994 had bezet. Hoewel Gandois tegen de regeringsplannen was, had hij een tamelijk gematigde houding aangenomen bij dc onderhandelingen met de regering en had hij besloten deel te nemen aan de 'banentop' in weerwil van krachtig verzet van hooggeplaatste collega's die op een boycot hadden aangedrongen. Bij de bekendmaking van zijn ontslag zei Gandois dat hij 'de nieuwe strijd' de komende maanden niet namens de werkgevers zou kunnen voeren. De vice-voorzitter van bet CNPF, Denis Kessler. gaf op 14 oktober blijk van een harder standpunt, toen hij verklaarde dat de organisatie zich niet zou houden aan afspraken die tijdens de 'banentop' waren gemaakt.

SOCIALISTEN EN COMMUNISTEN GAAN SAMEN MAART-VERKIEZINGEN IK

De voorzitte van de socialistische partij, François Hollande, en de communistenleider Robert Hue werden het op 11 december 1997 eens over gezamenlijk optreden bij de verkiezingen voor regionale raden in maart 1998. De over-

eenkomst houdt in dat beide partijen in de eerste ronde hun eigen kandidaat naar voren schuiven, maar in de tweede ronde zoveel mogelijk een gezamenlijke kandidaat presenteren.
De oppositiepartijen RPR en UDF maken de dienst uit in 20 van de 22 regionale raden.

RPR VERANDERT VAN NAAM

De gaullistische partij Rassemblement Pour la République heet sinds een bijeenkomst van het partijbestuur op 13 december 1997 kortweg Le Rassemblement. De gaullisten bleven dus trouw aan hun traditionele afkeer van het stelsel van een meerpartijen-democratie, reden waarom zij jaren geleden niet de term 'parti' in hun naam opnamen.
Het bestuur besloot ook negentien vrouwen naar voren te schuiven als lijstaanvoerders voor de verkiezingen voor regionale raden in maart 1998. De RPR lijkt hiermee de socialisten te imiteren die tijdens de parlementsverkiezingen van juni veel meer vrouwen op verkiesbare plaatsen zetten. Het aantal vrouwen in het parlement verdubbelde na de verkiezingen van juni tot 62 (van de 577 zetels). Acht van de 26 ministers zijn vrouwen.

OPENING PROCES TEGEN 'CARLOS'

Op 12 december 1997 begon het proces tegen de legendarische pro-Palestijnse terrorist 'Carlos de Jakhals'. De Venezolaan die na jarenlang onderduiken in 1994 door de Soedanese regering aan de Franse geheime dienst werd overgeleverd, staat alleen terecht voor de moord, in 1975, op twee Franse geheim agenten en hun Libanese tipgever. Volgens Carlos zelf waren de moorden uitgebroed door 'Israelische agenten en hun Franse medeplichtigen'. Carlos, wiens echte naam Illich Ramirez Sanchez is, werd in 1992 bij verstek al tot levenslang veroordeeld voor de moord op Jean Donatini en Raymond Dous, beide agenten van de DST, een van Frankrijks binnenlandse veiligheidsdiensten, en de Libanese Palestijn Michel Moukharbal. Een veroordeling tot levenslang kan Carlos, nu 48 jaar oud, op maximaal dertig jaar gevangenis komen te staan. Onder de Franse wet heeft iemand die bij verstek veroordeeld is, recht op een nieuw proces.
Carlos advocate, Isabelle Coutant-Peyre, vroeg op de tweede zittingsdag tevergeefs om nader onderzoek naar de moorden. Justitie zou onvoldoende in het werk gesteld hebben om getuigen van de moorden te achterhalen, zoals een bekende hoogleraar die nu journalistiek doceert in Venezuela.
Nadat haar verzoek was afgewezen, verliet de advocate met haar Venezolaanse en Libanese assistenten de rechtszaal. 'Ik kan de eed die ik als advocaat heb afgelegd, niet meer nakomen,' stelde Coutant-Peyre. Deze stap kan de advocate op tuchtmaatregelen komen te staan. De nieuwe advocaat die in allerijl aangezocht werd om de verdachte te verdedigen, eiste een week schorsing van de rechtszaak om het dossier te kunnen bestuderen, maar dat weigerde rechter Yves Corneloup. Eerder had Corneloup een verzoek van Carlos afgewezen om 'SOS Attentats' niet toe te laten tot het proces. Deze groep is een bundeling van mensen die gewond raakten bij aanslagen door stadsguerrillagroepen in de jaren zeventig en tachtig en heeft zich bij dit proces als civiele partij gesteld.

FRANKRIJK EN NAURU HERVATTEN BETREKKINGEN

Kinza Clodumar, president van het eilandje Nauru in de Stille Oceaan, kondigde op 12 december 1997 aan dat Nauru en Frankrijk de diplomatieke betrekkingen hebben hersteld. Nauru, rijk aan fosfaten, verbrak de betrekkingen in 1993 als protest tegen de Franse kernproeven in de Stille Oceaan. Parijs werd in september 1996 weer toegelaten tot het overleg van zestien landen in het South Pacific Forum en zou daar volgens Clodumar nu 'een constructieve rol' spelen.

AKKOORD OVER MILITAIRE SATELLIETEN

Frankrijk. Groot-Brittannië en Duitsland tekenden half december 1997 een principe-akkoord over de gezamenlijke bouw van militaire satellieten. De twee bedrijven die de satellieten waarschijnlijk gaan bouwen, Alcatel Alsthom en Matra-Marconi Space, kregen beide een studie-opdracht toebedeeld. De militaire satellieten moeten rond 2005 operationeel zijn, aldus een mededeling van het Britse ministerie van defensie. België, Canada, Italië, Nederland en Spanje worden wellicht later bij het project betrokken. Matra-Marconi is een Frans-Britse joint-venture.

VERANDERING IMMIGRATIEWETGEVING

De linkse meerderheid in het Franse parlement keurde op 17 december 1997 enkele kleine wijzigingen van de immigratiewetgeving goed. Zo zal de verplichting voor burgers vervallen om bij de politie aankomst en vertrek van een logerende vreemdeling te melden. Het was vooral deze plicht om informant te spelen die aanleiding werd voor grote demonstraties in Frankrijk tegen de 'lois-Pasqua'. Ook zullen gezinnen waarvan enkele gezinsleden illegaal in Frankrijk verblijven, minder risico lopen uit elkaar getrokken te worden. Het afgelopen jaar verschenen er hartverscheurende verhalen in de Franse pers over kinderen die elk contact verloren met hun gedeporteerde ouders en als 'wezen' onder gezag van de Franse staat geplaatst werden.
Tientallen gedeputeerden, onder wie alle communisten en vijf van de zes Groenen, onthielden zich van stemming. Zij meenden dat de regering haar verkiezingsbelofte niet nakwam om de omstreden 'lois-Pasqua', het geesteskind van de voormalige rechtse minister van binnenlandse zaken Charles Pasqua, geheel af te schaffen.
De wetswijziging werd uiteindelijk met 276 tegen 254 stemmen aangenomen, maar nog worden goedgekeurd door de Senaat. De rechtse oppositie stemde tegen omdat zij juist voorstander is van verdere verharding van het immigratiebeleid. Het marathondebat over de derde herziening van de Franse immigratiewetten in vijf jaar nam twee weken in beslag; er werden 2.081 amendementen ingediend.

HENRI EMMANUELLI MOET OPSTAPPEN ALS SENATOR

De socialist Henri Emmanuelli moest op 17 december 1997 ontslag nemen uit de Senaat, een dag nadat de Franse Hoge Raad zijn veroordeling wegens corruptie handhaafde. De veroordeling houdt in dat Emmanuelli twee jaar lang geen openbaar ambt mag uitoefenen en twee jaar lang niet over passief en actief kiesrecht beschikt. Een lagere rechtbank in Lyon had de nu 52-jarige senator in juni ook tot anderhalf jaar voorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld wegens illegale partijfinanciering. Emmanuelli had met andere partijleden een adviesbureau opgezet, Urba geheten, dat zich door bouwondernemers duur liet betalen voor zogenaamd advies bij de uitvoering van openbare werken.
Emmanuelli was in de jaren tachtig penningmeester van de Parti Socialiste en van 1994-1995 partijleider.
Als gevolg van het oordeel van de Hoge Raad moet Emmanuelli ook zijn voorzitterschap van een gemeenteraad op-

geven. De ex-senator wilde geen beroep doen op president Jacques Chirac om hem gratie te verlenen. De rechtbank van Lyon was overigens tot de conclusie gekomen dat Emmanuelli Urba niet gebruikt had om zich persoonlijk te verrijken.
Alle Franse partijen bedienden zich tot 1990, toen een nieuwe wet op de partijfinanciering van kracht werd, van geheime constructies om hun partijkassen te spekken en er lopen nog gerechtelijke onderzoeken naar illegale praktijken van de gaullistische RPR, de communistische PCF en de conservatieve UDF.

HERVORMING BEDRIJFSWETGEVING

Het Franse dagblad Les *Echos* meldde op 29 december 1997 dat minister van justitie Elisabeth Guigou van plan is de wetgeving over bedrijven te moderniseren. Volgens de krant wil de minister aandeelhouders die een minderheid van de aandelen in een bedrijf bezitten, beter beschermen, alsmede wetgeving introduceren die rekening houdt met de vele nieuwe producten op de financiële markten. Ook zouden de boetes voor wetsovertredingen door bedrijven aan revisie toe zijn. Met name de lijst van als fraude gedefinieerde activiteiten waarvoor directeuren vervolgd kunnen worden, zou sterk ingekort worden, als het aan Guigou ligt.
Guigou zou verder van plan zijn de wettelijke mogelijkheid te scheppen om met slechts drie partners een naamloze vennootschap te creëren; nu zijn nog minstens zeven partners vereist.
De werkgeversorganisatie is niet te spreken over een ander hervormingsvoorstel van Guigou om de moedermaatschappij van al of niet multinationale bedrijven voortaan de jaarrekeningen van dochterbedrijven te laten goedkeuren. De werkgevers menen dat dit bij gebrek aan internationale regels voor jaarrekeningen veel praktische problemen gaat geven. Onderdeel van dit voorstel is ook het plan om aandeelhouders van een moedermaatschappij het recht te geven om een accountantscontrole van een dochterbedrijf te eisen.

GRONDWETSWIJZIGING NODIG VOOR RATIFICATIE VERDRAG VAN AMSTERDAM

De negen leden van de Constitutionele Raad oordeelden op 31 december 1997 unaniem dat Frankrijk het Verdrag van Amsterdam niet kan ratificeren, voordat een wijziging van de grondwet is doorgevoerd. De Raad van ministers van de Europese Unie kan conform het verdrag over immigratiekwesties bij meerderheid van stemmen beslissen. Unanimiteit is niet nodig. De Franse grondwet stelt echter dat immigratie onder de nationale soevereiniteit valt.
De grondwet kan in Frankrijk door het parlement of bij referendum worden veranderd. Verwacht wordt dat de regering zal kiezen voor een parlementair voorstel tot grondwetswijziging, omdat een eerder referendum over de introductie van de euro een flinterdunne meerderheid van voorstanders opleverde. Het zou de elfde keer sinds het begin van de Vijfde Republiek in 1958 zijn dat de Franse grondwet wordt aangepast.
Premier Lionel Jospin en president Jacques Chirac deden gezamenlijk het verzoek aan de Constitutionele Raad om het Verdrag van Amsterdam tegen het licht te houden. Het Verdrag omvat bepalingen over het afschaffen van grenscontroles tussen de lidstaten van de EU, politiek asiel, illegale immigratie en het verlenen van verblijfsvergunningen. Het verdrag voorziet in nauwere samenwerking tussen de huidige en toekomstige lidstaten op het gebied van politiek asiel, immigratie en misdaadbestrijding dan onder het regime van het nu zes jaar oude Verdrag van Maastricht mogelijk was.
Het Verdrag van Amsterdam moet nog geratificeerd worden door het Franse parlement.

ACTIES VAN WERKELOZEN

Franse arbeidsbureaus in verscheidene steden zoals Marseille en ook de nieuwe opera op de Place de la Bastille in Parijs waren gedurende de laatste drie weken van december 1997 het toneel van bezettingen door werkelozen en andere uitkeringstrekkers.
Ze eisten een eenmalige uitkering van ongeveer duizend gulden en verhoging van de maandelijkse uitkeringen. Spoorlijnen werden geblokkeerd en in de Normandische stad Arras werd het politiebureau aangevallen. Demonstranten werden soms met harde hand verwijderd uit bezette gebouwen door speciale politie-eenheden,
Frankrijk telde eind december meer dan drie miljoen werkelozen.

(vor. ber. pag. 692/3 - 1997)

GROOT-BRITTANNIË

EERSTE BEGROTING LABOUR-REGERING

Op 2 juli 1997 presenteerde minister van financiën Gordon Brown de eerste Labour-begroting sinds achttien jaar.

De begroting, die Brown een 'begroting van het volk voor Groot-Brittannië's toekomst' noemde, bevatte weinig verrassingen. Vóór en na de parlementsverkiezingen van mei had Labour verklaard zich te zullen houden aan de door de demissionaire Conservatieve regering vastgestelde overheidsuitgaven en de personele belastingen niet te zullen verhogen. Brown ging nader in op zijn langverwachte 'windfall tax', een belasting voor geprivatiseerde nutsbedrijven. Volgens Brown zou hiermee een bedrag van £ 5,2 miljard (ca. 17,5 miljard gulden) worden binnengehaald, dat moest worden opgebracht door 28 bedrijven waaronder British Telecommunications, BAA (het luchthavenbedrijf) en de verschillende onderdelen van de opgesplitste spoorwegmaatschappij British Rail. Hij zei dat de opbrengst zou worden gebruikt om banen voor jongeren en langdurig werklozen te subsidiëren, alleenstaande ouders te helpen bij het vinden van werk en schoolgebouwen te moderniseren. Onverwachts maakte hij verder bekend dat in 1998 £ 2,2 miljard (ca. 7,4 miljard gulden) extra zou worden gereserveerd voor het onderwijs en de gezondheidszorg. Dit bedrag zou worden gefinancierd uit het fonds voor onvoorziene uitgaven, dat beschikte over een kapitaal van £ 5 miljard (ca. 16,8 miljard gulden).

Daarnaast maakte Brown een grondige herziening van de vennootschapsbelasting bekend. Het belangrijkste tarief zou met terugwerkende kracht worden verlaagd van 33 tot 31 procent en het tarief voor kleine ondernemingen zou van 23 naar 21 procent gaan. Deze belastingverlagingen zouden naar verwachting in 1998-'99 £ 1,83 miljard (ca. 6,2 miljard gulden) kosten en worden gefinancierd door de onmiddellijke afschaffing van de belastingvermindering van 20 procent die pensioenfondsen en Britse bedrijven genoten op dividenduitkeringen. Zoals was verwacht deelde Brown mee dat de BTW op huisbrandolie met ingang van 1 september zou worden verlaagd van acht tot vijf procent.

LIBERAAL-DEMOCRATEN KRIJGEN ROL IN REGERING

Op 22 juli 1997 verzocht premier Tony Blair de leider van de Liberaal-Democraten, Paddy Ashdown, en vier van zijn belangrijkste partijgenoten zitting

te nemen in een speciale regeringscommissie.

Naar verwachting zou deze adviescommissie vanaf september maandelijks bijeenkomen om zich te buigen over wetswijzigingen en een hervorming van het kiesstelsel, alsmede over 'andere gemeenschappelijke belangen'. Via deze commissie zouden de Liberaal-Democraten hun krachtigste stem in de regering krijgen sinds het niet-officiële Lib-Lab pact uit 1977-'78, waarbij de toenmalige Liberal Party de Labourminderheidsregering had gesteund. Ashdown benadrukte dat zijn partij niet gebonden zou zijn door de gezamenlijke verantwoordelijkheid en buiten de commissie druk op ministers zou blijven uitoefenen, vooral op het gebied van de belastingen en de overheidsuitgaven.

PUBLICATIE DOWNEY-RAPPORT

Op 3 juli 1997 publiceerde Sir Gordon Downey, parlementair commissaris voor toezicht op normen en waarden in het Hoger- en Lagerhuis het volledige rapport dat hij had opgesteld naar aanleiding van beschuldigingen dat verschillende parlementsleden tegen betaling vragen hadden gesteld in het parlement. Zijn conclusie was dat twee voormalige Conservatieve ministers geld hadden ontvangen in ruil voor het stellen van vragen in het Lagerhuis.

Het langverwachte, 900 pagina's tellende rapport had eigenlijk voor de parlementsverkiezingen in mei moeten zijn gepubliceerd. De publicatie was echter vertraagd door het besluit van de toenmalige premier John Major om het parlement eerder te verdagen. Volgens Downey hadden Neil Hamilton en Tim Smith forse bedragen ontvangen van de multimiljonair Mohamed al-Fayed, de eigenaar van het warenhuis Harrods en de Ritz-hotelgroep. Downey liet zich ook kritisch uit over vier andere voormalige Conservatieve parlementsleden, maar hij sprak twintig andere voormalige of zittende volksvertegenwoordigers geheel of gedeeltelijk vrij.

Smith, die had bekend £ 25.000 (ca. 84.000 gulden) te hebben ontvangen van al-Fayed en zich in maart had teruggetrokken uit de campagne voor de parlementsverkiezingen, zei te betreuren dat zijn 'gedrag beneden de standaard was die wordt verwacht van parlementsleden'. Maar Hamilton toonde geen enkel spoor van berouw ondanks het overweldigende bewijsmateriaal dat in het rapport boven tafel was gebracht. Hij verklaarde 'teleurgesteld, verpletterd, onthutst en verbijsterd' te zijn door de bevindingen van het rapport en zei dat hij hiertegen in beroep zou gaan. Het onafhankelijke parlementslid Martin Bell, aan wie Hamilton zijn zetel had verloren bij de parlementsverkiezingen, zei dat uit het rapport bleek dat zijn besluit zich kandidaat te stellen voor deze zetel die de Conservatieven tot dan toe vast in handen hadden gehad, gegrond was geweest.

Over het lot van de zes voormalige parlementsleden die Downey had beschuldigd van ontoelaatbaar gedrag, zou de parlementaire commissie voor gedragsnormen van het Lagerhuis beslissen. Op 1 augustus concludeerde deze commissie echter dat zij geen stappen kon ondernemen tegen de zes. omdat zij geen Lagerhuislid meer waren na de parlementsverkiezingen in mei. Verder deelde de commissie mee dat zij zou hebben geadviseerd vier van hen te schorsen, als deze zouden zijn herkozen in het Lagerhuis.
Maar de zes voormalige parlementariërs hing echter wel een onderzoek van de belastingdienst boven het hoofd.

In een op 8 juli gepubliceerd rapport deed de commissie-Nolan voor gedragsnormen voor houders van openbare ambten de aanbeveling overheidsambtenaren die zich schuldig hadden gemaakt aan ambtsmisdrijven, een gevangenisstraf of een boete op te leggen dan wel uit hun functie te ontslaan. De commissie stelde voor een aantal wangedragingen strafbaar te stellen, zoals het met voorbedachten rade plegen van ambtsmisdrijven door functionarissen en gekozen leden van de centrale en de plaatselijke overheden, de rechterlijke macht, de politie en andere overheidsorganen.

MINISTERIE KRIJG NIEUWE NAAM

Op 14 juli 1997 werd het minister van nationaal erfgoed omgedoopt tot het ministerie van cultuur, media en sport. De portefeuille bleef in handen van Chris Smith.

DOOD PRINSES DIANA

In de vroege ochtend van 31 augustus 1997 kwam in Parijs bij een auto-ongeluk in de tunnel onder de Pont de l'Alma op 36-jarige leeftijd Diana, prinses van Wales, de voormalige echtgenote van de Britse kroonprins Charles, om het leven. Haar vriend Dodi al-Fayed, zoon van de rijke zakenman Mohamed al-Fayed, en Henri Paul, de chauffeur van hun auto, waren op slag dood. Diana liep ernstig inwendig letsel up en overleed drie uur na het ongeluk in een ziekenhuis, hoewel zij onmiddellijk werd geopereerd. De vierde inzittende, de lijfwacht Trevor Rees-Jones, overleefde het ongeluk, maar werd zwaar gewond. Hij zou als enige zijn veiligheidsgordel hebben vastgemaakt.

Lady Diana Spencer werd op 1 juli 1961 geboren als de derde dochter van de achtste graaf Spencer. Zij zat op exclusieve scholen, voordat zij een baan kreeg als kleuterleidster in Londen. In februari 1981 werd zij van de ene op de andere dag een bekende persoonlijkheid. toen zij zich verloofde met de meer dan tien jaar oudere prins Charles. In juli van dat jaar trouwden zij in St Paul's Cathedra1 en uit hun huwelijk werden twee kinderen geboren, William (1982) en Harry (1984). Ondanks haar enorme populariteit werd steeds duidelijker dat zij huwelijksproblemen had en eind 1992 werd officieel bekendgemaakt dat het paar uit elkaar zou gaan. Hoewel Diana zich bleef inzetten voor liefdadigheidsinstellingen, beperkte zij in 1993 haar publieke verplichtingen en verzocht zij de pers haar meer privacy te gunnen. In 1995 bevestigde zij tijdens een interview in het televisieprogramma Panorama dat prins Charles al lange tijd een buitenechtelijke verhouding met Camilla Parker-Bowles had. Verder gaf Diana toe zelf ook een relatie naast haar huwelijk te hebben gehad en aan bulimia (dwangmatige eetzucht) te hebben geleden. Ondanks haar verzet tegen een echtscheiding zwichtte zij uiteindelijk voor de druk die op haar werd uitgeoefend. en in augustus 1996 werd het huwelijk ontbonden. In de maanden voor haar dood was zij steeds meer betrokken geraakt bij de wereldwijde campagne tegen het gebruik en de productie vanlandmijnen.

Het auto-ongeluk, waarbij Diana het leven verloor, gebeurde kort na middernacht op 31 augustus. Tevoren had het paar gedineerd in hotel Ritz en was kennelijk op weg naar het Parijse appartement van Dodi al-Fayed. Als afleidingsmanoeuvre voor de fotografen die hen stonden op te wachten bij de hoofdingang van het hotel, reed de auto van Diana en Dodi, die voor het hotel stond, zonder hen weg, terwijl zijzelf via de achteruitgang van het gebouw in een andere auto vertrokken. Diana werd gewoonlijk achtervolgd door fotografen, maar haar relatie met Dodi, met wie zij vlak voor het ongeluk op vakantie was geweest, had in de voorgaande weken de belangstelling van de media voor haar privé-leven nog verder vergroot. De auto: waarmee zij het hotel verlieten, werd opgejaagd door een groep fotografen op motorfietsen en om aan hen te ontkomen zou de chauffeur met hoge snelheid hebben gereden, toen hij in de tunnel de macht over het stuur

verloor. Zeven fotografen werden aangehouden op de plaats van het ongeluk en een aantal werd later aangeklaagd wegens dood door schuld. Een aantal anderen had de plek des onheils verlaten na foto's van het wrak en de slachtoffers te hebben genomen en werd gezocht door de Franse politie.

Hoewel de politie de zaak nog onderzocht, werd de rol van de fotografen bij het ongeluk alom veroordeeld, vooral in Groot-Brittannië, en werd gepleit voor de invoering van een wet ter bescherming van de privacy. Maar de fotografen werden ontlast van een deel van de schuld na de bekendmaking dat uit een onderzoek bleek dat Paul, de chauffeur van de verongelukte auto, drie maal de in Frankrijk toegestane hoeveelheid alcohol in zijn bloed had en ook medicijnen had geslikt.

Diana's voorliefde voor mode en haar activiteiten voor liefdadige doeleinden hadden haar in de hele wereld enorm populair gemaakt. Daarom leidde haar dood gedurende de rest van de week tot een unieke uiting van massale rouw in Groot-Brittannië en de rest van de wereld. Honderdduizenden mensen stonden in de rij voor de drie belangrijkste koninklijke paleizen in Londen om bloemen te leggen en condoleantieregisters te tekenen. Op 7 september vond in Westminster Abbey haar uitvaartdienst plaats. Deze werd bijgewoond door politici uit binnen- en buitenland, leden uit de showbizz en vertegenwoordigers van de honderd liefdadigheidsinstellingen waaraan Diana haar naam had verbonden. Maar liefst 1 miljoen mensen stonden langs de route van de begrafenisstoet, en naar schatting 2 miljard kijkers volgden de uitvaartdienst op de televisie. Na de plechtigheid werd het lichaam van Diana overgebracht naar het landgoed van de familie Spencer in Althorp (Northamptonshire), waar het in familiekring werd begraven.

Tijdens de dienst in Westminster Abbey hield Charles. de negende graaf Spencer, een emotionele grafrede waarin hij fel uithaalde naar de pers die zijn zuster tot 'de meest opgejaagde persoon van de moderne tijd' had gemaakt. Hij beloofde zorg te dragen voor de opvoeding van Diana's zonen William en Harry en leverde tevens op subtiele wijze kritiek op de koninklijke familie door Diana te beloven dat 'wij, jouw bloedverwanten, alles zullen doen wat in ons vermogen ligt om door te gaan met de verbeeldingsrijke en liefdevolle manier waarop jij deze twee uitzonderlijke jonge mannen stuurde, zodat hun zielen niet alleen worden ondergedompeld in plicht en traditie, maar vrijuit kunnen zingen zoals jij voor ogen had'.

Zijn woorden kwamen nadat de hele week kritiek was geuit op de koninklijke familie wegens de wijze waarop ze Diana had behandeld en had gereageerd op haar dood. Tijdens het ongeluk verbleef de familie op haar vakantieverblijf Balmoral Castle in Schotland. Ondanks de massale rouw om Diana's dood was de koninklijke familie de daaropvolgende dagen op Balmoral gebleven - hoewel prins Charles op 31 augustus naar Parijs was gereisd om het lichaam van Diana op te halen - en had verkozen geen publieke verklaring af te leggen. Aan het einde van de week waren zij, klaarblijkelijk naa aanleiding van de toenemende kritiek van de bevolking op hun stilzwijgen, teruggekeerd naar Londen. Leden van het koninklijk huis hadden zich begeven onder de talrijke rouwenden. die samendromden in de straten. en een bezoek gebracht aan de Chapel Royal in St James's Palace, waar Diana's lijkkist sinds 1 september stond opgesteld. Op 6 september hield koningin Elizabeth, geheel tegen haar gewoonte in. een rechtstreeks uitgezonden televisietoespraak van drie minuten. waarin zij Diana 'een uitzonderlijk en begaafd mens' noemde, wier dood een 'geweldig verlies' was voor miljoenen mensen.

BESCHULDIGINGEN TEGEN MI5 NIEUWE ROL VOOR M16

In augustus 1997 kwamen de activiteiten van de twee Britse inlichtingendiensten uitgebreid in het nieuws naar aanleiding van twee afzonderlijke gebeurtenissen. Een voormalig geheim agent legde een aantal belastende verklaringen af over MI5 (de veiligheidsdienst), de contraspionagedienst die verantwoordelijk was voor de staatsveiligheid. Daarnaast maakte de regering bekend dat MI6 (de geheime inlichtingendienst) een nieuwe taak zou krijgen. MI6 was verantwoordelijk voor het verschaffen van inlichtingen ten behoeve van de veiligheid van de regering, defensie en het buitenlandse en binnenlandse beleid.

Op 25-26 augustus verschenen verscheidene interviews met voormalig M15-agent David Shayler in kranten en op televisie. Daarin beweerde hij dat M15 de telefoons van een aantal vooraanstaande personen had afgeluisterd en geheime dossiers over hen had aangelegd. Het betrof onder anderen minister van binnenlandse zaken Jack Straw, minister zonder portefeuille en belangrijk adviseur van premier Tony Blair, Peter Mandelson, de in de politiek vergrijsde Conservatieve oud-premier Sir Edward Heath, het Labour-parlementslid Tam Dalyell alsmede andere politici, vakbondsleiders en journalisten. Zijn onthullingen riepen ernstige vragen op over de verantwoordingsplicht van M15 en de criteria die de geheime dienst hanteerde bij het besluit om iemand in het oog te houden. Het afluisteren van telefoongesprekken van parlementsleden door de geheime dienst zou flagrant in strijd zijn geweest met wat elke premier het parlement had verzekerd.

Na zijn onthullingen dook Shayler onder in het buitenland. Op 27 augustus opende de politie een strafrechtelijke onderzoek tegen Shayler in verband met de mogelijkheid dat hij de Wet op de Staatsgeheimen uit 1989 zou hebben overtreden.

Op 28 augustus maakte minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Robin Cook bekend dat 'alle middelen' waarover MI6 beschikte, zouden worden ingezet in de strijd tegen de drugshandel die zich steeds meer ontwikkelde tot een bedreiging van de wereldorde.

Cook maakte dit initiatief bekend tijdens een bezoek aan Maleisië. Hij zei dat de Britse regering vastbesloten was zich meer in te spannen om 'deze plaag te bestrijden'. Cook leverde met name kritiek op de militaire regering van Myanmar, 's wereld grootste opiumproducent, die volgens hem onder een hoedje speelde met de drugsbaronnen. Groot-Brittannië zou zich vooral richten op de ontmanteling van de aanvoerkanalen, de vernietiging van de productie in de herkomstgebieden en de bestrijding van witwaspraktijken. Verder zouden MIG-agenten geheime operaties uitvoeren tegen internationale narcotica- en witwasnetwerken. Maar Cook benadrukte dat M16 alleen steun zou bieden aan politie- en douanefunctionarissen.

SCHORSING LABOUR-PARLEMENTSLID

Op 19 augustus 1997 schorste de Labour Party Tommy Graham, Lagerhuislid voor het Schotse kiesdistrict Renfrewshire West, hangende een onderzoek naar politieke intriges in zijn kiesdistrict. Graham was het derde Labour-parlementslid dat de partij had geschorst sinds de verkiezingsoverwinning van mei.

Graham was onder verdenking komen te staan nadat een ander Labour-parlementslid, Gordon McMaster op 28 juli zelfmoord had gepleegd. McMaster, Lagerhuislid voor het aangrenzende kiesdistrict Paisley South, had een brief nagelaten waarin stond dat Graham en andere hoge partijleden een fluistercampagne tegen hem voerden waarin werd beweerd dat hij een homoseksueel met aids was. Hoewel de Chief Whip

van Labour, Nick Brown, verklaarde dat Graham niet verantwoordelijk was voor McMasters' dood, zei hij dat er nog een aantal ernstige beschuldigingen tegen hem overeind bleven. Deze hielden onder meer in dat Graham had samengewerkt met een 'bekende tegenstander' van Labour en 'verbale aanvallen' op partijgenoten had gedaan. Tegelijkertijd maakte Labour-secretaris-generaal Tom Sawyer de oprichting van een speciale commissie bekend die een onderzoek moest instellen naar partijafdelingen in drie kiesdistricten in West-Schotland waaruit vier andere leden waren geschorst.

VERHOGING BASIS-RENTEVOET

Op 7 augustus 1997 verhoogde de commissie voor het monetaire beleid van de Bank of England de basis-rentevoet met een kwart procentpunt tot 7 procent, het hoogste niveau sinds 1992. Het was de vierde achtereenvolgende maand waarin de rentetarieven waren opgetrokken. In juli was de rente verhoogd tot 6,75 procent na eerdere verhogingen in mei en juni. De bank verklaarde dat deze verhoging noodzakelijk was om ervoor te zorgen dat de economie 'zich zodanig zou blijven ontwikkelen dat de doelstelling om het inflatiecijfer in twee jaar terug te dringen tot 2,5 procent, zou worden gehaald'.

REFERENDA OVER BESTUURLIJKE DECENTRALISATIE IN SCHOTLAND EN WALES

Bij referenda die in september 1997 werden gehouden in Schotland en Wales, gaven de kiezers hun goedkeuring aan decentralisatieplannen van de Labour-regering. De voorstellen, die een belangrijk onderdeel van Labours verkiezingsprogramma hadden gevormd, behelsden de belangrijkste constitutionele hervormingen in Groot-Brittannië sinds de deling van Ierland in 1922. In 1979 waren in Schotland en Wales vergelijkbare referenda gehouden, maar in Schotland was de meerderheid voor decentralisatie niet groot genoeg geweest, terwijl de voorstellen in Wales waren afgewezen.

Referendum Schotland

Het referendum in Schotland werd op 11 september 1997 gehouden. De kiezers moesten twee vragen beantwoorden: of ze een Schots parlement wensten en of dit de bevoegdheid zou moeten krijgen om belastingen te wijzigen. De campagne voor een Yes-Yes'-stem werd gevoerd door Labour in samenwerking met de Scottisch National Party (SNP) en de Liberaal-Democratische Partij. Het verzet werd geleid door de Conservative Party, die bij de parlementsverkiezingen in mei geen enkele Schotse zetel had weten te veroveren - met het argument dat decentralisatie tot het uiteenvallen van Groot-Brittannië zou leiden. Ondanks het grote belang van het referendum werd de campagne op 31 augustus na de dood van Diana, prinses van Wales (zie boven), een week opgeschort, en de laatste dagen van de campagne verliepen betrekkelijk rustig.

Het beoogde Schotse parlement, dat zitting zou hebben in de Schotse hoofdstad Edinburgh, zou een eenmalige jaarlijkse toelage van £ 14 miljard (ca. 47 miljard gulden) krijgen en zich bezighouden met alle zaken die op dat moment werden gedelegeerd aan het Scottish Office. Het ging hierbij om gezondheidszorg, onderwijs, plaatselijk bestuur, ordehandhaving, economische ontwikkeling, wegen, milieu en de kunsten. Het parlement van Westminster (het Britse parlement) zou formeel het gezag over het parlement in Edinburgh behouden en als enige verantwoordelijkheid blijven dragen voor defensie, het buitenlandse beleid, sociale zekerheid en het macro-economische en fiscale beleid. Er zou ook een minister van Schotland in de regering blijven. Met de bevoegdheid tot het wijzigen van belastingen zou het Schotse parlement het belangrijkste Britse inkomstenbelastingentarief met drie procentpunten kunnen verhogen of verlagen.

Het Schotse parlement zou uit 129 leden bestaan, van wie 73 leden volgens het meerderheidsbeginsel uit de 72 bestaande kiesdistricten van Westminster zouden worden gekozen, terwijl een extra zetel zou worden gecreëerd door het kiesdistrict van Orkney en Shetland in tweeën te splitsen. De overige 56 parlementsleden zouden volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging worden gekozen via partijlijsten in de acht Schotse kiesdistricten voor het Europese Parlement.

Schotland zou aanvankelijk parlementsleden naar het parlement van Westminster blijven sturen, hoewel de regering van plan was hun aantal binnen een paar jaar tot ongeveer zestig te verlagen, zodat het aantal kiezers per parlementslid in Schotland gelijk zou zijn aan dat in Engeland. De regering hoopte dat dit ook een zij het gedeeltelijke oplossing voor de zogenaamde kwestie van West-Lothian' zou zijn, die aan de orde was gesteld door diegenen die vraagtekens zetten bij het recht van Schotse parlementsleden om in het parlement van Westminster te stemmen over zaken die Engeland aangingen, terwijl de leden van het parlement in Westminster niet zouden kunnen stemmen over de meeste zaken die Schotland aangingen.

Volgens de einduitslag sprak 74,3 (tegen 25,7) procent van de kiezers zich uit voor een Schots parlement, terwijl 63,5 (tegen 36,5) procent van de kiezers het parlement ook de bevoegdheid gaf om belastingen te wijzigen. De opkomst bedroeg iets meer dan zestig procent. De uitslag betekende volgens regeringsfunctionarissen dat in december een wetsvoorstel in het Lagerhuis zou worden ingediend voor de oprichting van een Schots parlement in het jaar 2000. Het zou het eerste Schotse parlement zijn sinds de Act of Union van 1707, toen de parlementen van Schotland en Engeland werden samengevoegd.

Referendum Wales

Het referendum in Wales werd op 18 september 1997 gehouden, een week na het Schotse referendum. Kiezers werd gevraagd of ze hun goedkeuring gaven aan plannen voor de oprichting van een eigen volksvertegenwoordiging in Cardiff, de hoofdstad van Wales. De Yes'-campagne werd ook hier gevoerd door Labour, in samenwerking met de Liberaal-Democratische Partij en de nationalistische partij van Wales, Plaid Cymru. Het verzet werd geleid door de Conservatieven die, net als in Schotland, bij de parlementsverkiezingen in mei in Wales geen enkele zetel hadden weten te veroveren.

De Assemblee van Wales zou beschikken over een jaarlijkse budget van £ 7 miljard (ca. 23,5 miljard gulden) en alle terreinen beheren die op dat moment onder het Welsh Office vielen, zoals onderwijs, gezondheidszorg, landbouw, wegen en planning, maar geen zeggenschap krijgen over grondzaken en de rechterlijke macht. De kabinetspost van minister van Wales zou worden gehandhaafd. De Assemblee zou zestig leden tellen, van wie veertig leden volgens het meerderheidsbeginsel uit de bestaande kiesdistricten van Westminster zouden worden gekozen en de overige twintig via partijlijsten volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging.

De Assemblee werd opzettelijk geen 'parlement' genoemd en zou minder bevoegdheden krijgen dan het Schotse parlement. Dit werd gerechtvaardigd met het argument dat het verlangen naar zelfbestuur in Wales minder sterk was dan in Schotland. Wales werd al zevenhonderd jaar door Engeland bestuurd, en de lokale instellingen, die minder ontwikkeld waren geweest dan die in Schotland toen dit werd veroverd, waren diepgaander geïntegreerd in de Engelse staat. Anderzijds gaven juist de beperkte bevoegdheden van de Assemblee tegenstanders van decentralisatie het argument in handen dat decentralisatie zou neerkomen op een kostbare en inefficiënte bestuurslaag waar Wales heel goed buiten kon. Bovendien bleek uit opiniepeilingen dat de Assemblee op veel meer steun onder de bevolking had kunnen rekenen, als deze dezelfde bevoegdheden zou hebben gekregen als het Schotse parlement.

Het aantal voor- en tegenstanders was praktisch gelijk en daarom kon de definitieve uitslag pas na het tellen van de laatste stemmen in de vroege uren van 19 september worden bekendgemaakt. Volgens de definitieve cijfers waren er 559.419 ja-stemmen (50,3 procent van de uitgebrachte stemmen) en 552.698 (49,7 procent) nee-stemmen. Dit leverde een minieme meerderheid op van minder dan 7.000 stemmen of 0,6 procent, met een opkomst van iets meer dan 50 procent. Premier Tony Blair erkende dat het geringe verschil betekende dat de regering de boodschap (moest) overbrengen dat decentralisatie niets te maken heeft met de losmaking van Wales uit het Verenigd Koninkrijk'. Maar hij wees de eis van Conservatieven om nog eens na te denken' van de hand en benadrukte dat de regering haar plannen voor de invoering van een Assemblee zou doorzetten. Op 19 september zei minister van Wales Ron Davies dat er voor het eind van het jaar in het Lagerhuis een wetsvoorstel voor de oprichting van een Assemblee in 2000 zou worden ingediend.

GEMEENTERAADSLEDEN GLASGOW GESCHORST

Op 24 september 1997 schorste de Labour-partij negen partijleden, die als vooraanstaande leden van de gemeenteraad van Glasgow nauw betrokken zouden zijn bij de stemmen-voor-uitstapjes'-affaire. In een rapport over de affaire, dat was aangeboden aan het National Executive Committee van de partij (NEC), werd geconstateerd dat er sprake was van wijdverbreide misstanden bij de toewijzing van gemeentereizen en dat er misbruik was gemaakt van gemeentegelden. De publicatie van het rapport was opgeschort in verband met het referendum over het Schotse parlement.

De NEC gaf ook haar goedkeuring aan de instelling van een diepgaand onderzoek naar de Labour-fractie in de gemeenteraad en het plaatselijke partijbestuur in Glasgow. Labour had een maand eerder al actie ondernomen tegen het plaatselijke partijbestuur in Renfrewshire, waarbij een Labour-parlementslid was geschorst (zie boven).

TUMULT OVER SALARISVERHOGINGEN REGERINGSLEDEN

Premier Blair maakte op 16 september 1997 bekend dat hij geen gebruik zou maken van de salarisverhoging van £ 43.000 (ca. 145.000 gulden), waarop hij met ingang van april 1998 recht zou hebben. Met deze loonsverhoging van 40 procent zou zijn jaarsalaris op £ 143.860 (ruim 491.000 gulden) zijn gekomen, maar Blair zei dat hij alleen een inflatiegebonden verhoging zou accepteren. Dit was het derde jaar dat Blair, die tot mei oppositieleider was geweest, een dergelijk gebaar maakte. Zijn bekendmaking volgde op de steeds luidere roep om loonsverhogingen uit de overheidssector.

Blair wees erop dat hij er geen bezwaar tegen had als zijn collega's in de regering de hun toekomende verhoging met £ 16.000 (ca. 54.000 gulden) van hun jaarsalaris van £ 84.217 (ca. 284.000 gulden) wel zouden accepteren. Dit bracht de leider van de Conservatieve Partij, William Hague, ertoe om Labour te beschuldigen van ongelooflijke hypocrisie'. Maar waarnemers wezen erop dat sinds Hague de verkiezingen voor het leiderschap van de Conservatieve Partij had gewonnen, hij het volledige jaarsalaris van £ 98.000 (ca. 330.000 gulden) had geaccepteerd, waarop hij als oppositieleider recht had.

Naar verluidt heerste er verdeeldheid binnen de regering over de vraag of de loonsverhoging moest worden aanvaard. Op 21 september onderstreepte vice-premier John Prescott dat het van groot belang was dat de ministers hierover een unaniem besluit zouden nemen.

GEORGE THOMAS OVERLEDEN

Op 22 september 1997 overleed op 88-jarige leeftijd de oud-voorzitter van het Lagerhuis, George Thomas. In 1945 werd hij als Labour-kandidaat voor Cardiff Central voor de eerste maal in het parlement gekozen. In 1968-'70 diende hij als minister van Wales, waarbij hij zich een fel tegenstander van het nationalisme betoonde. In 1976 werd hij tot voorzitter van het Lagerhuis gekozen en hij werd een zeer populaire figuur toen de radio in 1978 de parlementszittingen begon uit te zenden. Toen hij 1983 met pensioen ging, werd hij in de adelstand verheven en koos hij de titel van Viscount (burggraaf) Tonypandy.

VERMEESDE OORLOGSMISDADIGER AANGEHOUDEN

Andrzej Sawoniuk, een Britse burger van Poolse afkomst die in 1946 in Groot-Brittannië was gearriveerd, werd op 26 september 1997 aangehouden en aangeklaagd wegens de moord op vijf joden in Bjelaroes, dat destijds deel uitmaakte van de Sowjet-Unie. Hij werd op borgtocht vrijgelaten en moest op 30 oktober voor een rechtbank in Oost-Londen verschijnen.

De 77-jarige Sawoniuk zou de moorden hebben begaan als lid van een door nazi's geleide paramilitaire politie-eenheid, die in het district Domatsjewo ongeveer 3.000 joden had gedood, nadat de Duitsers in juni 1941 de Sowjet-Unie waren binnengevallen. Hij was pas de tweede persoon die in Groot-Brittannië was aangeklaagd krachtens de Wet op Oorlogsmisdaden van 1991 en een van vier mensen tegen wie de afdeling oorlogsmisdaden van de politie een onderzoek had ingesteld.

REGERINGSVERKLARING OVER EMU

Op 27 oktober 1997 zette minister van financiën Gordon Brown in het Lagerhuis het regeringsstandpunt over de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU) uiteen.

De verklaring van de minister volgde op weken van geruchten en speculaties, waarin ministers en hun adviseurs scherp waren bekritiseerd omdat zij de media eerst hadden laten weten dat Brown erop gebrand was zo snel mogelijk toe te treden tot de EMU, maar later hadden verklaard dat Groot-Brittannië niet tot de eerste golf van landen zou behoren die op 1 januari 1999 zou toetreden. De onzekerheid hierover weerspiegelde zich op de financiële markten, aangezien de belangrijkste Britse

beursindex FTSE-100 in reactie op persberichten dat Groot-Brittannië waarschijnlijk voor vroege toetreding tot de EMU zou kiezen, scherp was gestegen en weer was gedaald toen deze berichten in twijfel werden getrokken.

Brown onderstreepte in zijn verklaring dat Labour zich inzette voor Britse deelname aan een succesvolle gemeenschappelijke Europese munt (euro), maar hij sloot uit dat Groot-Brittannië tot de eerste golf van landen zou behoren die op 1 januari 1999 zou toetreden tot de EMU. Hij zei dat de economie zo uit de pas liep met die van de rest van Europa dat Groot-Brittannië niet aan de eerste golf in 1999 kon deelnemen en daar voor het eind van de huidige regeringsperiode in 2002 ook niet klaar voor zou zijn tenzij er ingrijpende of onvoorziene veranderingen in de economische omstandigheden' zouden plaatsvinden. Maar hij zei ook dat de regering stappen zou ondernemen om ervoor te zorgen dat Groot-Brittannië klaar zou zijn voor toetreding. Hij zei dat als we in de toekomst een echte keuze willen hebben, de regering en het bedrijfsleven zich tijdens deze regeringsperiode grondig dienen te voor te bereiden, zodat Groot-Brittannië, mochten we dat willen, aan het begin van de volgende regeringsperiode deel zal kunnen nemen aan de gemeenschappelijke munt'. Brown onderstreepte dat de belangrijkste factor' hierbij was of de economische voordelen van toetreding voor bedrijfsleven en industrie duidelijk en ondubbelzinnig zijn'.

Brown baseerde zijn conclusie dat Groot-Brittannië niet klaar was voor vroege toetreding tot de EMU aan de hand van vijf economische criteria: (1) de waarschijnlijkheid van een reële convergentie tussen Groot-Brittannië en de economieën met een gemeenschappelijke munt; (2) de mate van flexibiliteit in het omgaan met economische veranderingen; (3) het effect op investeringen; (4) het effect op de Britse financiële-dienstverleningsindustrie; en (5) of het goed zou zijn voor de werkgelegenheid.

Vele waarnemers waren van mening dat het regeringsstandpunt werd ingegeven door de opvatting dat de publieke opinie over het algemeen gekant was tegen het opgeven van het pond ten gunste van de euro, alsmede door de wens van Labour om een tweede regeringsperiode in de wacht te slepen alvorens een definitief besluit over de omstreden kwestie te nemen. Brown had duidelijk gemaakt dat, mocht de regering besluiten toe te treden, er in elk geval een referendum zou worden gehouden, ook al had deze kwestie centraal gestaan in de verkiezingsstrijd.

Conservatief standpunt over EMU

De conservatieve schaduw-minister van financiën Peter Lilley zei in reactie op Browns verklaring dat deze neerkwam 'op een doodvonnis voor het pond, ook al heeft hij (Brown) de dag van executie uitgesteld'. Hij onderstreepte dat de economische belangen van het Britse volk' zouden worden geschaad door het besluit om de economie te sturen met het oog op toetreding tot de EMU.

Het schaduwkabinet had op 23 oktober besloten dat de partij ongeacht het eventuele succes van de gemeenschappelijke munt bij de volgende verkiezingen en mogelijk ook daarna campagne zou voeren tegen toetreding tot de EMU. Dit was een verharding van het afwachtende standpunt dat de Conservative Party had ingenomen toen zij nog aan het bewind was onder John Major, en leidde opnieuw tot verdeeldheid binnen de partij. Aan het eind van de maand stonden twee duidelijke groepen tegenover elkaar, waarvan de een de Eurosceptische partijleider William Hague steunde en de ander zich achter de pro-Europese oud-minister van financiën Kenneth Clarke en oud-vice-premier Michael Heseltine schaarde, beiden backbenchers sinds Hague tot partijleider was gekozen.

De Conservatieve woordvoerder voor Noord-Ierland Ian Taylor trad op 29 oktober af als parlementslid van de oppositie. Hij noemde Hagues besluit om de partij vast te leggen op een 'red het pond'-koers fout en gevaarlijk'. Hague had weliswaar gezegd dat Conservatieve backbenchers onafhankelijk machten stemmen wanneer de kwestie in het Lagerhuis in stemming zou worden gebracht, maar er tegelijk op aangedrongen dat het schaduwkabinet zich aan het besluit zou houden.

Taylors bekendmaking viel op dezelfde dag als waarop Clarke de mogelijkheid opwierp van een niet-partijgebonden alliantie ten gunste van Britse toetreding tot de EMU. Op 30 oktober viel Heseltine het besluit van het schaduwkabinet aan en liet hij zich spottend uit over het vooruitzicht, tijdens de komende verkiezingsstrijd, op een Torypartij die 'de strijd aanbindt met de belangrijkste Britse bedrijven over de kwestie Europa'. Hij zei dat er een gemeenschappelijke munt zou komen en dat het alleen de vraag is wanneer Groot-Brittannië zal toetreden, 'want dat we zullen toetreden is zeker'. Zijn kritische commentaar viel samen met zijn benoeming tot voorzitter van de pro-Europese Conservative Mainstream, een overkoepelende groep binnen de partij, die volgens waarnemers wel eens de basis voor een nieuwe partij zou kunnen vormen. Clarke, die eerder de strijd om het partijleiderschap had verloren, werd in het dagelijks bestuur van Mainstream benoemd, hetgeen als een uitdaging aan het adres van Hague werd gezien.

LABOUR-AFGEVAARDIGDEN EUROPEES PARLEMENT GESCHORST

Op 25 oktober 1997 werden vier Labour-afgevaardigden in het Europese Parlement tijdelijk ontheven van hun het lidmaatschap van de Europese Parlementaire Labour-partij, omdat ze zich niet aan een nieuwe gedragscode van Labour wensten te houden, waarbij het verboden was openlijk kritiek te leveren op het partijbeleid.

De vier afgevaardigden, Ken Coates, Hugh Kerr, Alec Falconer en Michael Hindley, hadden geweigerd de nieuwe gedragscode te accepteren die in september was goedgekeurd door het National Executive Committee van de partij. Volgens deze code was het hun met name verboden zich openlijk te distantiëren van het in het partijprogramma vastgelegde standpunt ten gunste van evenredige vertegenwoordiging bij toekomstige Europese verkiezingen. Coates onderstreepte dat hij niet kon worden gedwongen zich aan het verkiezingsprogramma voor de parlementsverkiezingen in mei 1997 te houden, omdat hij was gekozen op basis van het partijprogramma voor de Europese verkiezingen van 1994. Hij zei dat hij de voorzitter van het Europese Parlement José Maria Gil-Robles om een uitspraak zou vragen, waarbij de code in strijd zou worden verklaard met de gedragsregels van het Europese parlement.

GERECHTELIJK BEVEL TOT NIEUWE VERKIEZINGEN

Het Hooggerechtshof bepaalde op 7 oktober 1997 dat de uitslag van de parlementsverkiezingen in mei in het kiesdistrict Winchester ongeldig was en gelastte dat er nieuwe verkiezingen zouden worden gehouden.
De uitslag was aangevochten door de

Conservatieve kandidaat Gerry Malone, oud-minister van volksgezondheid, nadat hij met een verschil van twee stemmen zijn zetel had verloren aan Mark Oaten van de Liberaal-Democratische Partij. Malone had met succes aangevoerd dat de kiescommissie procedurele fouten had gemaakt, waarbij in het ernstigste geval 55 stemmen ongeldig waren verklaard.

CONTROVERSE OVER SPONSORING DOOR TABAKSFABRIKANTES

In november 1997 liep de geloofwaardigheid van de Labour-regering een flinke deuk op na een omstreden besluit om Formule I-autoraces buiten het EU-verbod op tabaksreclame bij sportevenementen te houden. Het besluit werd veroordeeld door gezondheidsorganisaties en een aantal andere sportbonden, terwijl latere onthullingen over een schenking van f 1 miljoen (ca. 3,37 miljoen gulden) door een belangrijke figuur uit de Formule I-wereld aan de Labourpartij tot speculaties leidden over de motieven van de regering om voor de Formule I een uitzondering te maken.

Op 5 november werd het besluit om de Formule I uit te sluiten van het verbod bekendgemaakt door staatssecretaris voor volksgezondheid Tessa Jowell. Deze verklaarde dat de regering zich zou scharen achter een voorstel voor een Europese richtlijn die alle vormen van tabaksreclame en tabakssponsoring bij sportevenementen zou verbieden, indien een uitzondering zou worden gemaakt voor Formule I-races. De regering verdedigde haar besluit met het betoog dat hierdoor 50.000 Britse banen die afhankelijk waren van de autoracerij, behouden zouden blijven en dat een verbod op tabaksreclame bij Formule l-wedstrijden waarschijnlijk ertoe zou leiden dat Grand Prix-races zouden worden georganiseerd in landen buiten de EU waar het verbod niet zou gelden.

De British Medical Association noemde het besluit een 'diepe teleurstelling', terwijl de anti-rookorganisatie ASH het typeerde als 'een ontgoocheling'. Andere sportorganisaties zoals die voor rugby. snooker en darts zeiden eveneens teleurgesteld te zijn dat de Formule 1 was gevrijwaard van het verbod.

De eerste vragen over de omstandigheden rond het besluit rezen op 6 november, toen aan het licht kwam dat Jowells echtgenoot David Mills tot 20 mei commissaris van Benetton Formula, een Formule I-team, was geweest en dat hij nog steeds als juridisch adviseur aan het team was verbonden (hoewel niet in kwesties over tabakssponsoring).

Spoedig begonnen er kwalijkere geruchten te circuleren dat de Labourparty een forse schenking zou hebben ontvangen van de voorzitter van de Formula One Association, Bernie Ecclestone. Op 10 november bevestigde Labour dal zij vóór de verkiezingen van mei een donatie van meer dan £ 5.000 had ontvangen, maar zij weigerde de precieze omvang van het bedrag bekend te maken. Verder deelde de partij mede dat zij op advies van Sir Patrick Neil, de voorzitter van de commissie voor gedragsnormen, de donatie had geretourneerd. Op 11 november onthulde Ecclestone dat hij Labour in januari £ 1 miljoen had geschonken. Dit werd later door de partij bevestigd. Ecclestone verklaarde dat hij geen politieke gunsten venvachtte in ruil voor deze donatie en dat 'niemand het woord tabak in de mond nam, toen hij in januari deze bijdrage stortte'.

Premier Tony Blair ontkende krachtig dat de regering was beïnvloed door de donatie van Ecclestone. In een televisieinterview op 16 november ontkende hij dat er onrechtmatigheden hadden plaatsgevonden en benadrukte hij dat hij snel had ingegrepen om een belangenconflict te voorkomen. Blair beklemtoonde tevens dat hij niet verkeerd had gehandeld door Ecclestone op 16 oktober te ontmoeten, enkele weken voor het besluit Formule I buiten het verbod op tabaksreclame te laten vallen.

Labour erkende dat de terugbetaling van de donatie van f 1 miljoen (ca. 3,37 miljoen) de partij in financiële problemen zou brengen en zou kunnen leiden tot ontslagen onder het stafpersoneel. Op 11 november gaven partijfunctionarissen toe dat Labour een bankschuld van f 4,5 miljoen schuld (ruim 15 miljoen gulden) had na ongeveer £ 27 miljoen (ca. 91 miljoen gulden) te hebben uitgegeven in de twee jaar voorafgaande aan parlementsverkiezingen van mei. Maar op 23 november schonk de schatrijke zakenman Robert Earl, eigenaar van de restaurantketen Planet Hollywood, de partij £ 1 miljoen (ca. 3,37 miljoen gulden). Enkele uren later maakte Labour bekend £ 1 miljoen te doneren aan een kankerinstituut, aangezien Ecclestone, die eerder de Conservative Party f 10 miljoen had geschonken, had verklaard dat hij het geld niet terug wilde.

NAJAARSVERKLARING

Op 25 november 1997 maakte minister van financiën Gordon Brown plannen bekend voor de ingrijpendste herziening van het sociale-verzekeringsstelsel sinds de invoering ervan. Zijn plannen voorzagen in steun aan alleenstaande ouders, werknemers met een laag inkomen en gepensioneerden in een poging 'een verenigd land op te bouwen'.

Browns eerste begrotingsontwerp bevatte adviezen voor de begroting voor 1998-'99 aan het Lagerhuis. Het werd met instemming ontvangen door Labour-parlementsleden die bezorgd waren over de verlaging van de bijstandsuitkeringen aan alleenstaande ouders en gehandicapten, die de vorige Conservatieve regering had voorgesteld en de nieuwe regering wilde doorvoeren. De kern van zijn plannen was de verwezenlijking van zijn strategie om uitkeringsgerechtigden aan een baan te helpen. Brown zei dat de op stapel staande begroting plannen zou behelzen om werknemers met een laag inkomen belastingvermindering te geven in plaats van hun inkomen aan te vullen via het uitkeringsstelsel. Hij beloofde ook het nationale verzekeringsstelsel voor de lage inkomensgroepen door te lichten. Brown maakte bekend dat een onverwachte besparing van f 400 miljoen (ca. 1,35 miljard gulden) op de Britse bijdrage aan de EU-begroting zou worden gebruikt om gepensioneerden in 1997 en 1998 een extraatje van £ 10 als tegemoetkoming in de stookkosten toe te stoppen en nog eens f 50 uit te keren aan de armste gepensioneerden. Brown stelde verder £ 300 miljoen beschikbaar over een periode van vijf jaar voor de financiering van 30.000 centra voor naschoolse opvang ten behoeve van ongeveer 1 miljoen kinderen uit eenoudergezinnen.

Brown maakt bekend dat de voorheffing vennootschapsbelasting vanaf april 1999 zou worden afgeschaft en worden vervangen door driemaandelijkse belastingbetalingen voor grotere bedrijven, terwijl vanaf dezelfde datum de normale vennootschapsbelasting met 1 procent zou worden verlaagd tot 30 procent. Hij zei dat de regering na de milieutop in de Japanse stad Kyoto in december plannen had om verontreinigingsbelastingen in te voeren, en verlaagde de BTW op energiebesparende materialen van 17,5 procent naar 5 procent. Tevens maakte Brown bekend dat de komende begroting maatregelen tegen belastingontduiking en plannen om

de vermogenswinstbelasting te herzien zou bevatten.

Eerder die maand, op 10 november, had Brown een ingrijpend pakket maatregelen bekendgemaakt dat was bedoeld om het bedrijfsleven voor te bereiden op de Europese Monetaire Unie (EMU), die in 1999 van start zou gaan. Deze maatregelen omvatten onder meer de mogelijkheid de waarde van aandelen te benoemen in euro's en belasting te betalen in de nieuwe munt. Brown zei verder dat bedrijven jaarrekeningen zouden mogen deponeren en bankrekeningen openen in euro's.

Het pakket maatregelen was een van de duidelijkste aanwijzingen dat de regering vertrouwen had in de waarde van de EMU en vastbesloten was ervoor te zorgen dat het Britse bedrijfsleven niet zou worden gedupeerd door Groot-Brittannië's late deelname aan de gemeenschappelijke munt.

BASIS-RENTEVOET WEER VERHOOGD

Op 6 november 1997 trok de Bank of England de basis-rentevoet met 0,25 procentpunt op tot 7,25 procent, het hoogste niveau sinds vijf jaar. Het besluit van de commissie voor het monetaire beleid van de Bank van Engeland werd veroordeeld door bedrijfsorganisaties zoals de Federatie van Britse Bedrijven en de Britse Kamers van Koophandel.

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

In november 1997 werden in drie districten tussentijdse verkiezingen voor het Lagerhuis gehouden. Hierbij ging de overwinning naar de partijen die bij de parlementsverkiezingen in mei de zetel van het district hadden veroverd.

Op 6 november werden in het district Paisley South tussentijdse verkiezingen gehouden na de zelfmoord van het parlementslid Gordon McMaster in juli. De Labour-partij behield de Schotse zetel, maar zag haar meerderheid op dramatische wijze slinken. Volgens veel waarnemers was de daling van het stemmenaantal (van 57 procent in mei naar 44 procent) het gevolg van beschuldigingen van corruptie binnen de plaatselijke Labour-afdeling. Maar Labour schreef deze neergang toe aan kiezersmoeheid, aangezien de tussentijdse verkiezingen zo snel volgden op de parlementsverkiezingen en het referendum over bestuurlijke decentralisatie in Schotland.

De tussentijdse verkiezingen In Beckenham op 20 november waren noodzakelijk geworden door het aftreden van het parlementslid Piers Morgan na beschuldigingen in verband met zijn privé-leven. De Conservative Party wist de zetel te behouden. zij het met een geslonken meerderheid.

Op 20 november werden eveneens tussentijdse verkiezingen in Winchester gehouden. Dit geschiedde op last van het Hooggerechtshof, dat in oktober de uitslag van de parlementsverkiezingen in mei in het district Winchester ongeldig had verklaard. De uitslag was aangevochten door de Conservatieve kandidaat Gerry Malone, nadat hij zijn zetel met een verschil van twee stemmen was kwijtgeraakt aan de Liberaal-Democratische kandidaat Mark Oaten. Bij de tussentijdse verkiezingen wist Oaten zijn meerderheid uit te breiden tot 21.556 stemmen, voornamelijk dankzij het feit dat Labour-aanhangers uit tactische overwegingen hun stemmen op Oaten hadden uitgebracht.

ONDERZOEK NAAR HERVORMING KIESSTELSEL

Premier Blair zei op 1 december 1997 dat voorbereidingen worden getroffen voor een referendum over het vervangen van het huidige districtenstelsel door een kiesstelsel dat eerlijker is voor kleine politieke partijen.
Als de Britten voor een verandering van het kiesstelsel kiezen, worden de kansen van de Conservatieven om weer regeringspartij te worden, kleiner. De Liberaal Democraten, die als gevolg van een nieuw kiesstelsel in het parlement meer invloed zullen hebben, zal eerder een minderheidsregering van Blair steunen dan de Euro-sceptische Conservatieven in het zadel helpen.

BRITS-RUSSISCHE SAMENWERKING

De Britse regering kondigde op 3 december 1997 de eerste marine-oefeningen met Rusland aan, waardoor het op termijn gezamenlijke humanitaire missies kan uitvoeren. Het bekijken van elkaars schepen en het uitwisselen van trainingen en informatie moet leiden tot gecombineerde oefeningen.

BSE-PERIKELEN

De minister van Landbouw, Jack Cunningham, zei op 3 december 1997 tegen boeren uit Wales dat elke escalatie van protesten tegen goedkope import uit Ierland, de opheffing van het verbod van de Europese Unie op Brits rundvlees alleen maar vertraagt. De waarschuwing kwam nadat bekend werd dat Ierse winkeliers als reactie op de Britse protesten vervolgens Britse boerenprodukten gingen boycotten, waardoor de onenigheid in een handelsoorlog lijkt te ontaarden.

Op 2 december blokkeerden boeren de havens in Fishguard, waardoor zes gekoelde vrachtwagens met Iers rundvlees en lam met een totale waarde van ca 1,6 miljoen gulden moesten omkeren. Op 30 november vielen boeren een Ierse vrachtwagen in de haven van Anglesey aan en gooiden tonnen rundvlees in zee.

De regering maakte op 5 december bekend dat er vanaf 16 december geen vlees-aan-het-bot meer mag worden verkocht, vanwege het BSE-risico.

Een consumentenorganisatie verklaarde op 9 december tegenover een landbouwcommissie van het Lagerhuis dat de Britse voedselindustrie en de overheid te veel verantwoordelijkheid bij de consumenten leggen bij het beoordelen of voedsel veilig is.
De regering klaagde er echter over dat de vleesindustrie te veel wacht op regelgeving en zelf geen stappen onderneemt. De overkoepelende organisatie voor detailhandelaren riep de regering op meer onderzoeken naar voedselvergiftiging te laten doen. Ze stelt dat de meeste gevallen kleinschalig zijn en niet worden onderzocht.

Minister van Landbouw, Jack Cunningham, maakte op 22 december bekend dat er ca. 285 miljoen gulden aan hulp wordt verstrekt aan Britse rundveebedrijven die onder BSE-restricties lijden. Bovendien wordt er een onderzoek ingesteld naar de oorsprong van BSE in Groot-Brittannië.

LABOUR VERDEELD OVER SOCIAAL BELEID

Binnen de Labour-regering is onenigheid ontstaan over de verlaging van de uitkeringen aan alleenstaande moeders met elf pond per week. Een van de tegenstanders van dit voorstel vermoedde dat tijdens de stemming op 10 december 1997 minstens 23 Labour-parlementariërs zouden tegenstemmen. Maar met een meerderheid van 179 zetels in het parlement was Blair ervan verzekerd dat het voorstel werd aangenomen. Rond de veertig Labour-parlementariërs hebben een motie tegen het voorstel ondertekend.

The Times berichtte op 8 december dat de Labour-regering verder wil snijden in de sociale voorzieningen voor de middenklasse. Onlangs had Blair deze electorale groep, die hem de verkiezingsoverwinning heeft gebracht, al geërgerd door studenten uit gezinnen met hogere inkomens een deel van hun collegegeld te laten betalen.
De voorstellen dienen om het begrotingstekort voor de sociale voorzieningen in te dammen. Het ministerie van financiën kondigde begin december bovendien aan belastingvoordelen voor spaartegoeden slechts tot maximaal 50.000 pond (ca. 168.000 gulden) toe te staan. Deze beslissing treft meer dan 200.000 mensen.

Britse kranten speculeerden op 7 december over het mogelijk aftreden van staatssecretarissen. Twee parlementariërs kondigden aan te zullen overstappen naar de oppositie indien de uitkeringen worden gekort.

De staatssecretaris van Schotse Zaken, Malcolm Chisholm, heeft op 10 december zijn ontslag ingediend, uit onvrede over de regeringsplannen om uitkeringen aan alleenstaande moeders te verlagen.

In een uitgelekte brief, die op 21 december in *The* Sunday Telegraph werd gepubliceerd van minister van Onderwijs, David Blunkett, aan minister van financiën, Gordon Brown, blijkt dat de regering-Blair ernstig verdeeld is over de sociale hervormingen. Blunkett uit zijn zorg over de hervormingsplannen ten aanzien van uitkeringen voor zieken en gehandicapten. Blair reageerde door te herhalen door te gaan met de sociale hervormingen.

Ken Coates en Hugh Kerr, twee Euro-Socialisten, hebben op 28 december aangekondigd de Labour-partij te verlaten, omdat ze het niet eens zijn met het sociale beleid van de Britse regering. Ze gaan als onafhankelijke socialistische kandidaten aan de Europarlementverkiezingen van 1999 meedoen. Vier andere socialistische leden van het Europees Parlement zijn bereid over te stappen.

GEOFFREY ROBINSON BESCHULDIGD VAN VERMENGEN VAN BELANGEN

Sir Gordon Downey, de officiële toezichthouder op de parlementaire normen en waarden, kondigde op 5 december 1997 aan te gaan onderzoeken of staatssecretaris van financiën Geoffrey Robinson zijn belang in buitenlandse fondsen had moeten aangeven. Vorige maand gaf Robinson toe dat hij gelieerd is aan een familiefonds met een vermogen van twaalf miljoen pond in het belastingparadijs Guernsey, een van de Britse kanaaleilanden.

Premier Blair wees op 17 december de eis van de oppositie af dat Robinson zijn ontslag moet indienen. De oppositie beschuldigt Robinson ervan dat hij als staatssecretaris een fiscaal beleid heeft ontwikkeld dat directe gevolgen heeft voor zijn privé-zaken. Volgens Blair heeft Robinson de adviezen van zijn topambtenaren en de gedragscode voor ministers opgevolgd.

REGERING SCHETST PLANNEN VOOR MODERNISEREN GEZONDHEIDSZORG

De regering maakte op 10 december 1997 een tienjarenplan bekend om de nationale gezondheidszorg (National Health Services, NHS) te moderniseren. In de plannen wordt een einde gemaakt aan het concurrerende marktprincipe, dat de Conservatieven in de gezondheidszorg hadden geïntroduceerd. Artsen worden ondergebracht in nieuwe eerste lijnzorggroepen.
Ziekenhuizen moeten met de eerste lijnzorg service-overeenkomsten sluiten. Minister van Gezondheid, Alan Milburn, zei dat het aantal zorginstellingen van 3.700 wordt teruggebracht naar 500. Gedurende deze kabinetsperiode zal hierdoor een miljard pond worden bespaard aan administratieve kosten, die vervolgens zullen worden besteed aan diensten ten behoeve van patiënten.

PARLEMENT KEURT EUTHANASIE-WETSVOORSTEL AF

Het parlement wees op 10 december 1997 het wetsontwerp af om het terminale patiënten mogelijk te maken een arts te vragen levensbeëindigende medicijnen toe te dienen. De Labour-regering zegt tegen euthanasie te zijn, maar maakte wel dezelfde dag een voorstel bekend waarbij het mensen mogelijk wordt gemaakt in een wilsverklaring aan te geven welke behandeling zij wel en niet wensen in geval van een ernstige ziekte.

GROOT-BRITTANNIË EN BELGIË ONDERTEKENEN INTERCONNECTOR-AKKOORD

Groot-Brittannië en België ondertekenden op 10 december 1997 een verdrag waarmee de laatste officiële obstakels uit de weg zijn geholpen voor de Interconnector gasleiding tussen de twee landen. De 450 miljoen pond dure Interconnector, de eerste gasleiding die Groot-Brittannië met het vaste land gaat verbinden, zal maximaal 20 miljard kubieke meter gas naar België transporteren of 8.5 miljard kubieke meter gas in omgekeerde richting. In oktober 1998 zal worden begonnen met de bouw van de 235 kilometer lange pijpleiding van Bacton in Norfolk naar Zeebrugge.
In het jaar 2000 zal twintig procent van de Europese gasrnarkt geliberaliseerd zijn. Dit zal in 2005 tot 28 procent toenemen en in 2013 tot dertig procent.

BLAIR LANCEERT WET VOOR VRIJHEID VAN INFORMATIE

Premier Blair publiceerde op 11 december 1997 plannen voor een breed opgezette wet voor vrijheid van informatie en wil daarmee de traditionele cultuur van geheimhouding van de regering doorbreken. Volgens de plannen moet het publiek toegang krijgen tot relevante documenten van scholen, politie, leger en ministeries, behalve als het naar buiten brengen ervan substantiële schade kan opleveren. Burgerrechtenorganisaties verwelkomden de nieuwe plannen, zij stelden dat Groot-Brittannië een van de meest gesloten democratieën in de wereld is.

DATUM EERSTE VERKIEZINGEN SCHOTS PARLEMENT VASTGESTELD

De eerste verkiezingen voor het Schotse nieuwe parlement vinden plaats op 6 mei 1999, zo maakte de Britse regering op 21 december 1997 bekend. Op die dag vinden in Schotland ook lokale verkiezingen plaats.
De parlementsleden zullen door middel van een combinatie van het districtenstelsel en het evenredigheidsstelsel worden gekozen.

Op18 december heeft de Britse regering een wet gepubliceerd dat stelt dat het Schotse parlement de beslissingsbevoegdheid krijgt over zaken betreffende onderwijs, gezondheidszorg, milieuzaken en steunprogramma's aan boeren. Wat betreft belastingen heeft het Schotse parlement de bevoegdheid haar eigen inkomstenbelastingen tot maximaal drie procent te laten afwijken van de in Engeland geheven inkomstenbelastingen. Het parlement in Londen blijft de verantwoordelijkheid houden over defensie, buitenlandse betrekkingen, financiële zaken en het werkgelegenheids- en sociaal beleid.

HARDERE OPSTELLING TEGEN VLUCHTELINGEN

Het Hogerhuis publiceerde eind december 1997 de uitspraak dat asielzoekers geen recht meer hebben in Groot-Brittannië te verblijven als hun asielaanvraag wordt behandeld. Het Hogerhuis steunde hiermee de uitspraak van een gerechtshof dat weigerde de beslissing van de voormalige minister van Buitenlandse Zaken, Michael Howard, juridisch te herzien ten aanzien van een Koerdische vluchteling. Howard besloot dat Gulay Canbolat niet in Groot-Brittannië mocht blijven gedurende de periode dat haar aanvraag tot politiek asiel werd behandeld en werd teruggestuurd naar Frankrijk, waar ze vandaan kwam.

(Vor.ber.pag. 553/1 e.v.-1997)

NOORD-IERLAND

IRA hervat wapenstilstand

Op 19 juli 1997 maakte het Ierse Republikeinse Leger (IRA) bekend op 20 juli het in augustus 1994 afgekondigde bestand, dat in februari 1996 was verbroken, ondubbelzinnig te hervatten.

De eerste aanwijzing dat de impasse over een mogelijk herstel van de wapenstilstand zou worden doorbroken, was op 18 juli gekomen, toen Gerry Adams, de leider van Sinn Fein, de politieke tak van de IRA, een verklaring had uitgegeven waarin hij de IRA-leiding dringend verzocht het bestand te hervatten. Volgens veel commentatoren was de hervatting van het bestand vooral te danken aan het vredesinitiatief dat de Britse premier Tony Blair in juni had bekendgemaakt. Hierin was de IRA opnieuw de verzekering gegeven dat de ontwapening van de paramilitaire organisaties parallel aan de vredesonderhandelingen zou kunnen verlopen.

Het onmiddellijke optimisme over de toekomst van het vredesproces werd getemperd door de Unionistische partijen, die de bekendmaking van de IRA afdeden als een 'schijnmanoeuvre' en de Britse regering ervan beschuldigden te capituleren voor Sinn Fein. Op 21 juli voerde Blair besprekingen met David Trimble, de leider van de Ulster Unionist Party (UUP),om hem over te halen de Brits-Ierse voorstellen te steunen om Sinn Fein toe te laten tot het overleg tussen alle partijen dat op 15 september zou beginnen. De IRA zou dan tijdens de onderhandelingen zijn wapens inleveren. Maar op 23 juli verwierpen de UUP, de Democratic Unionist Party (DUP) en de UK Unionist Party tijdens een stemming de voorstellen. Terwijl de twee kleine partijen zich terugtrokken uit het overleg, maakte de UUP bekend dat zij wel zou blijven deelnemen aan de onderhandelingen. De Britse regering benadrukte dat de uitslag van de stemming het tijdschema voor de onderhandelingen niet zou verstoren, maar de Britse minister voor Noord-Ierland, Majorie Mowlam, zei echter dat dit een terugslag was.

Geweld tijdens paradeseizoen

In de eerste week van juli 1997 was Noord-Ierland opnieuw het toneel van sektarisch geweld, toen het paradeseizoen zijn hoogtepunt bereikte. Evenals in 1996 braken de hevigste onlusten uit tijdens een mars van de Oranjeorde in Druncree bij Portadown in Armagh.
Hoewel de mars op 6 juli betrekkelijk vreedzaam was verlopen, nadat ordetroepen 's ochtends vroeg de route hadden afgezet om de deelnemers aan de mars te beschermen, braken later op de dag ongeregeldheden uit.
Ook in andere nationalistische gebieden vonden onlusten plaats. Een RUC-agent liep schotwonden op bij een IRA-aanslag op een RUC-voertuig in Coalisland (Tyrone). In Lurgan (Armagh) maakten negen mannen, van wie een aantal was gewapend, zich meester van een trein en staken deze in brand. Verder werden wegen geblokkeerd en vrachtwagens gekaapt.
Aangezien het geweld aanhield, werden op 9 juli nog eens 400 militairen naar Noord-Ierland gestuurd, omdat marsen op 12 juli waren gepland ter herdenkingvan de Slag bij de Boyne.
Op 11 juli maakte de Oranjeorde geheel onverwachts bekend de route van vier omstreden marsen op de volgende dag te zullen wijzigen. In een aantal gecoördineerde verklaringen van plaatselijke districts- en graafschapsloges werd meegedeeld dat de jaarlijkse mars in Belfast niet door het overwegend katholieke deel van Lower Ormeau Road zou gaan. De mars in Derry werd verplaatst naar het 25 km verder gelegen Limavady en die in Newry werd afgelast. En in de stad Armagh zou de route van de mars niet door de hoofzakelijk nationalistische wijk Shambles gaan. De bekendmaking werd met instemming ontvangen door alle politieke partijen, waaronder Sinn Fein. Het besluit ontlokte echter kritiek aan radicale loyalistische groepen die spraken van 'verraad' en een 'daad van lafheid'.

Sinn Fein uitgenodigd voor overleg tussen alle partijen

Op 29 augustus 1997 maakte de minister van Noord-Ierland, Mo Mowlam, bekend dat voldaan was aan de voorwaarden voor deelname van Sinn Fein aan het overleg tussen alle partijen over de toekomst van Noord-Ierland dat op 15 september zouden worden voortgezet. Dit besluit kwam nadat de IRA in juli de wapenstilstand had hervat.
Er kwam geen onmiddellijke reactie van de UUP, de grootste Unionistische partij, hoewel verschillende kleinere loyalistische groeperingen, zoals de DUP, eerder uitdrukkelijk hadden verklaard onderhandelingen te zullen boycotten waaraan Sinn Fein zou deelnemen.
Op 29 augustus zei UUP-leider David Trimble dat zijn partij niet was overtuigd van de oprechtheid van het IRA-bestand en dat hij het een weerzinwekkende gedachte vond om Sinn Fein-voorzitter Gerry Adams de hand te drukken. Maar Trimble voegde eraan dat de zaken anders zouden liggen, als Adams oprecht berouw toonde. Hij maakte bekend dat het UUP-bestuur op 6 september zou bijeenkomen om te beslissen of de partij zou deelnemen aan de besprekingen.
Trimble waarschuwde tevens dat verdere ontwapening van essentieel belang was voordat concrete onderhandelingen zouden kunnen beginnen. Op 27 augustus had een akkoord tussen de Britse en Ierse regeringen ontoereikend geleken over de instelling van een onafhankelijke internationale commissie, naar verwachting onder voorzitterschap van de Canadese generaal John de Chastelaine, die toezicht moest houden op de ontwapening van de paramilitaire organisaties. Krachtens dit op 26 augustus ondertekende akkoord, zou de ontwapening parallel aan de politieke onderhandelingen verlopen.
Eerder die maand, op 6 augustus, had Mowlam besprekingen gevoerd met een hoge Sinn Fein-delegatie, waar ook Adams deel van uitmaakte. Sinn Fein zei ervan uit te gaan dat er een eind komt aan het Britse bestuur over Ierland, maar Adams liet ook doorschemeren een akkoord te aanvaarden dat niet zou leiden tot de eenwording van Ierland. Hiermee zwakte hij het standpunt van zijn partij af.

Versoepeling regime IRA-gevangenen

Op 19 augustus 1997 maakte de Britse regering bekend dat zij dertien Republikeinse gevangenen had inge-

deeld in een andere categorie en had overgeplaatst naar minder streng beveiligde gevangenisafdelingen. Van hogerhand werd gezegd dat het besluit geheel binnen het beleid pastte om de gevangenen, van wie er twaalf banden met de IRA hadden, niet meer in Categorie A met een 'buitengewoon hoog risico' maar in Categorie A met een 'hoog risico' onder te brengen. Algemeen werd het beschouwd als een uiting van het vertrouwen van de regering in het IRA-bestand.

Sinn Fein treedt toe tot vredesbesprekingen

Sinn Fein trad op 9 september 1997 toe tot het vredesproces in Noord-Ierland, toen de partij officieel de principes van het rapport-Mitchell voor vrede en democratie aanvaardde. Tijdens een korte plechtigheid in Stormont, die door alle Unionistische partijen werd geboycot, voldeed Sinn Fein aan de laatste voorwaarden voor deelname aan alomvattende vredesonderhandelingen.
Het vredesproces werd vrijwel onmiddellijk in gevaar gebracht toen het Ierse Republikeinse Leger (IRA) op 11 september bekendmaakte dat het problemen had met een aantal onderdelen van de Mitchell-principes. Sinn Fein had moeite dit uit te leggen en onderstreepte dat de partij niet de IRA vertegenwoordigde, maar deelnam namens de IRA. Toen het meerpartijenoverleg na het zomerreces op 15 september werd hervat, werd de openingszitting geboycot door alle Unionistische partijen.
Pogingen van de Britse regering om de Unionisten gerust te stellen werden op 16 september opnieuw ondermijnd toen een zware autobom het centrum van het stadje Markethill in het graafschap Armagh verwoestte. De Ulster Unionist Party (UUP)stelde de IRA onmiddellijk verantwoordelijk en eiste dat Sinn Fein werd uitgesloten van het overleg. Maar het IRA ontkende verantwoordelijk te zijn voor de bomaanslag. De bom zou naar alle waarschijnlijkheid het werk zijn van de zogenaamde Continuity Army Council, een republikeinse paramilitaire organisatie. De Britse minister voor Noord-Ierland, Mo Mowlam, en de voorzitter van de vredesbesprekingen, George Mitchell, zeiden beiden dat de bom een overduidelijke poging was om de besprekingen te saboteren.
Tot ieders verrassing toog UUP-leider David Trimble op 17 september aan het hoofd van een UUP-delegatie naar Stormont, evenals twee kleinere loyalistische partijen, de Progressive Unionist Party (PUP) en de Ulster Democratie Party (UDP). die eveneens hadden besloten terug te keren naar de onderhandelingstafel. Trimble verklaarde dat republikeinse terroristen zijn partij niet van het vredesproces zouden verjagen en dat hij was gekomen voor een confrontatie met Sinn Fein en niet voor onderhandelingen. Maar bronnen met nauwe banden met de partij zeiden dat de UUP van plan was om opnieuw volledig aan de onderhandelingen deel te nemen.
Op 23 september kwam hel uiteindelijk tot een ontmoeting tussen de delegaties van Sinn Fein en de UUP. De volgende dag werd na urenlange discussies eindelijk overeenstemming bereikt over een formule om alomvattende besprekingen te beginnen, waarmee een patstelling van vijftien maanden werd doorbroken. De Britse en Ierse regeringen en acht van de partijen die deelnamen aan de voorbereidende besprekingen bereikten overeenstemming over een procedurele motie waarmee de omstreden kwestie over ontwapening terzijde werd geschoven (zie boven). Er werd nu besloten om een internationale ontwapeningscommissie in te stellen, onder leiding van de Canadese oudstafchef van defensie, generaal John de Chastelain, die zich parallel aan de politieke besprekingen met de kwestie zou bezighouden.
Het akkoord maakte de weg vrij voor drievoudige besprekingen die begin oktober zouden beginnen.

Plannen voor opheffen bevoegdheid tot internering

Mowlam maakte op 30 september 1997 bekend dat bij de volgende zitting van het Britse parlement een wetsvoorstel zou worden ingediend dat een einde zou maken aan de omstreden bevoegdheid van de regering om vermeende leden van paramilitaire organisaties gevangen te zetten. Ook zou ook het aantal rechtszaken worden beperkt dat aan Diplock-rechtbanken (rechtbanken zonder jury)wordt toegewezen.
Het besluit wordt gezien als een belangrijke symbolische concessie aan de nationalisten, aangezien degenen die zonder proces waren vastgehouden, veelal republikeinse verdachten zijn. De wet waarmee de regering de bevoegdheid had gekregen om verdachten te interneren, was in augustus 1971 ingevoerd, en hoewel er in 1975 voor het laatst gebruik van was gemaakt was de wet nooit afgeschaft.

Begin politieke besprekingen

De Britse premier Tony Blair had op 13 oktober 1997 een historische ontmoeting met Sinn-Feinleider Gerry Adams in Stormont Castle in Belfast. Het was de eerste ontmoeting tussen een Britse premier en een Sinn-Feinleider sinds David Lloyd George en Michael Collins in 1921 het Engels-Ierse verdrag ondertekenden, waarbij Ierland officieel was opgedeeld.
De ontmoeting maakte deel uit van een reeks van ontmoetingen tussen Blair en de deelnemende partijen aan het meerpartijenoverleg over de toekomst van Noord-Ierland en vond plaats achter gesloten deuren. Naar verluidt had Blair Sinn Fein ervan doordrongen dat de partij van het overleg zou worden uitgesloten als het bestand door het Ierse Republikeinse Leger (IRA) zou worden geschonden. Hij had ook onderstreept dat een eventuele overeenkomst de steun vereiste van een meerderheid van de kiezers in Noord-Ierland. Adams had tegen Blair gezegd dat hij hoopte dat deze de laatste Britse premier van Noord-Ierland zou zijn.
Blairs besluit om Adams te ontmoeten, en met name het feite dat hij hem de hand schudde, veroorzaakte woedende reacties bij enkele Unionisten.
Op 7 oktober waren in Stormont alomvattende onderhandelingen over de toekomst van Noord-Ierland begonnen, waaraan zowel Republikeinse als Unionistische partijen deelnamen. Het in drieën gesplitste overleg ging over een interne politieke regeling voor Noord-Ierland; de betrekkingen tussen Noord-Ierland en de Republiek Ierland; en de betrekkingen tussen de Republiek Ierland en Groot-Brittannië.
Op 20 oktober verliet de Ulster Unionist Party (UUP) de onderhandelingstafel op de eerste dag van besprekingen over de betrekkingen tussen Noord-Ierland en de Republiek Ierland. Het besluit om zich uit de tweede lijn van de besprekingen terug te trekken volgde op een botsing met de Ierse regering over de constitutionele aanspraak van de Republiek op soevereiniteit over Noord-Ierland. Volgens de UUP weigerde de Ierse minister van Buitenlandse Zaken David Andrews de kwestie te bespreken voordat er een akkoord op tafel lag.

Loyalistische paramilitaire organisatie ontbonden

Het Combined Loyalist Military Command (CLMC), de overkoepelende organisatie die had opgeroepen tot de loyalistische wapenstilstand van 1994, werd op 23 oktober 1997 officieel ontbonden.

De bekendmaking zou de groeiende verdeeldheid weerspiegelen tussen de voornaamste loyalistische partijen ten aanzien van het meerpartijenoverleg. De Ulster Volunteer Force (verbonden met de Progressive Unionists), steunde het besluit van de UUP om ondanks de aanwezigheid van Sinn Fein te blijven deelnemen aan het overleg, terwijl de Ulster Freedom Fighters (verbonden met de Ulster Democratic Party) zich verzetten tegen deelname van de Republikeinse partij. Veiligheidsfunctionarissen en loyalistische politici waren van mening dat de ontbinding van de CLMC geen onmiddellijk gevaar inhield voor het loyalistische bestand.

Versoepeling van veiligheidsmaatregelen

De Engelse regering heeft in de loop van november 1997 voor het eerst de veiligheidsmaatregelen versoepeld sinds de IRA de wapens beloofde neer te leggen in mei. Volgens Sinn Fein waren de veiligheidsmaatregelen zo scherp dat deze het vredesproces zelfs bedreigden. Met de terugtrekking van 5,000 militairen op 19 november, zijn er nog 16,500 Engelse militairen gestationeerd in Noord-Ierland. Op 26 november zijn straatpatrouilles overdag gestaakt.
Op 27 november is een voormalig leidend lid van de Ulster Volunteer Force (verbonden met de Progressive Unionist~) verschillend malen in zijn hoofd geschoten.

Historische ontmoeting tussen Gerry Adams en premier Blair

Op 11 december 1997 heeft de Britse minister-president Tony Blair de leider van Sinn Fein, Gerry Adams, ontvangen in zijn residentie op Downing Street 10. De laatste keer dat een Britse premier een katholieke republikeinse leider uit Ierland ontving op Downing Street was in 1921.
Blair heette Adams welkom binnen in de residentie om een propaganda kans voor Sinn Fein, Adams en Blair handschuddend voor Downing Street, te voorkomen. In 1991 pleegde de IRA haar laatste aanslag op Downing Street.
Adams verzekerde de protesterende Sinn Fein-aanhangers dat hij duidelijk zou zijn over de eis aan de Britten om zich uit Noord-Ierland terug te trekken. De gesprekken concentreerden zich op de voortgang van het vredesproces in Noord-Ierland. Een woordvoerder van Blair zei na afloop aan dat de gesprekken naar wens waren verlopen. Blair zou Adams hebben gewaarschuwd dat Sinn Fein uit de vredesonderhandeling gestoten zou worden indien de IRA de wapens weer oppakt. Tevens zou Blair benadrukt hebben dat onder de voorwaarde dat alle betrokken partijen constructief bijdragen aan het vredesproces, een overeenkomst in mei 1998 haalbaar moet zijn. Deze voorstellen zullen vervolgens middels een referendum aan de bevolking in Noord-Ierland en de Republiek Ierland worden voorgelegd.

Na afloop sprak Martin McGuinnes, Sinn Fein's belangrijkste onderhandelaar, zijn hoop uit over een ontmoeting tussen Gerry Adams en David Trimble, de leider van de Ulster Unionist Party. Volgens McGuinnes zou dit een grote stap vooruit zijn in het vredesproces.
De protestante leiders zijn vooralsnog niet ingegaan op uitnodigingen voor directe ontmoetingen met de politieke tak van het verboden IRA. Zij waren fel tegen de ontmoeting tussen Blair en Adams. Zij vrezen dat de Britse regering zal toegeven aan de republikeinse eis voor een verenigd Ierland.
Op 15 december reageerde Trimble op de opmerking van McGuinnes met een stellige afwijzing van welke uitnodiging dan ook.
Trimble's Ulster Unionist Party vertegenwoordigt de meerderheid van de protestantse bevolking die tegen terugtrekking van de Britten en tegen vorming van een verenigd Ierland zijn. De Ulster Unionist voeren onderhandelingen met de meeste partijen in Noord-Ierland om een vreedzame weg te vinden uit het conflict dat Over de afgelopen 25 jaar circa 3.200 mensenlevens heeft gekost.

IRA-drietal veroordeeld voor plannen bomaanslagen in London

Op 16 december 1997 zijn drie IRA leden veroordeeld tot in totaal 62 jaar gevangenisstraf voor een geplande reeks van bomaanslagen in London.
Het drietal werd samen met drie anderen in september 1997 door de politie gearresteerd. De voorbereidingen voor een reeks aanslagen waren in volle gang volgens de politie en MI5, de Britse veiligheidsdienst. De arrestatie werd gezien als een grote tegenslag voor het moreel van de IRA. Van de drie die niet veroordeeld zijn, zijn twee kort na de arrestatie weer op vrije voeten gesteld. De zesde persoon van de groep werd door een politiekogel gedood tijdens de arrestatie.

Maze gevangenis onvoldoende beveiligd

In december 1997 is tot tweemaal toe gebleken dat de veiligheid van de Maze gevangenis in Belfast, waar meer dan 600 terroristen gevangen zitten, onvoldoende is. Op 10 december ontsnapte een IRA-gevangene door na de kerstbijeenkomst met familie en vrienden als vrouw verkleed de instelling te verlaten. Kort daarvoor was een pro-Britse Unionist vermoord door medegevangenen. De gevangenen zien zichzelf als 'politieke gevangenen'. Tijdens het hoogtepunt van de conflicten in Noord-Ierland werden de gevangenisbewakers buiten dienst regelmatig aangevallen door familie en vrienden van de gevangenen. De gevangenen houden intern een militaire hierarchie aan, met name om de manschappen gedisciplineerd te houden. De bewaking heeft herhaaldelijk geklaagd over de macht van de leiders onder de gevangenen.

Oproep Mo Mowlam

Op 31 december 1997 verzocht Mo Mowlam, de minister voor Ierse Zaken, alle betrokken partijen zich te concentreren op de lopende onderhandelingen. Dit verzoek kwam na een weekend waarin aanslagen een einde maakten aan het leven van een IRA-lid en een protestantse leider.

(Vor.ber.pag. 561/2 e.v.-1997)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

VIERDE ECONOMISCHE TOP OVER HET MIDDEN-OOSTEN EN NOORD-AFRIKA

Van 16 tot 18 november 1997 werd in Doha (Qatar) de vierde Economische Top over het Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA) gehouden.

De top werd geboycot door een groot aantal Arabische landen uit protest tegen het feit dat Israël zijn beloften aan de Palestijnen die waren vastgelegd in de Oslo-vredesakkoorden, niet gestand deed. De top werd bijgewoond door niet meer dan zeven Arabische delegaties uit Djibouti, Jordanië, Koeweit, Mauretanië, Oman, Tunesië en Jemen en een lage Israëlische delegatie onder leiding van minister van handel en industrie Natan Sharansky. De top werd onder meer geboycot door de Arabische Liga, het Palestijnse Nationale Gezag (PNA), Egypte, Syrië, Libanon, Bahrein, Saudi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten, Algerije en Marokko.

De top werd bijgewoond door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright, die naar Doha was gereisd na gesprekken met de Israëlische premier Benjamin Netanyahu op 14 november in Londen en met de Palestijnse president Yasser Arafat op 15 november in de Zwitserse hoofdstad Bern. In haar openingstoespraak tot de deelnemers aan de top op 16 november leverde Albright kritiek op de regering-Netanyahu, die zij verantwoordelijk stelde voor de 'deplorabele' economische situatie op de Westelijke Jordaanoever en in de Gaza-strook wegens het Israëlische beleid om deze gebieden uit veiligheidsoverwegingen af te grendelen.

Tijdens de top ondertekenden Israël en Jordanië een overeenkomst over de oprichting van een aantal joint-ventures op het Al-Hassan-industrieterrein in Irbid in Noord-Jordanië. Israël zou voor minstens zeven procent moeten bijdragen aan de toegevoegde waarde van de in Irbid vervaardigde producten. hetzij in de vorm van Israëlische onderdelen hetzij door de export ervan via Israël. Op 17 november zei Sharansky tegen verslaggevers dat Israël en Jordanië in december besprekingen over een vrijhandelsakkoord zouden openen.

ISRAELISCH-PALESTIJNS OVERLEG

Van 3 tot 6 november 1997 vonden in Washington DC besprekingen plaats tussen de Israëlische minister van buitenlandse zaken David Levi en de Palestijnse hoofdonderhandelaar Mahmoud Abbas Abu Mazan.

Eind september waren Levi en Abbas overeengekomen medio oktober om besprekingen te beginnen om de weg vrij te maken voor de onderhandelingen over 'de definitieve status', maar de besprekingen waren uitgesteld. Tijdens een bezoek aan Cairo op 8 november voor overleg met de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak noemde Arafat de besprekingen in Washington 'volkomen negatief'.

Op 30 november ging de Israëlische regering 'in beginsel' akkoord met een tweede militaire hergroepering op de Westelijke Jordaanoever. Hiermee herriep zij het besluit van het kernkabinet om pas weer land over te dragen als de PNA al zijn beloften om het terrorisme te bestrijden zou hebben vervuld. Het kernkabinet had dit besluit genomen na zelfmoordbomaanslagen in Jeruzalem op 4 september.

De regering keurde het besluit goed met zestien stemmen voor en nul tegen. De twee leden van de Nationale Religieuze Partij, vice-premier en minister van onderwijs en cultuur Zevulun Hammer en minister van transport en energie Yitzhak Levi, onthielden zich van stemming. Voorafgaande aan de goedkeuring door de regering was het voorstel om het Israëlische leger terug te trekken ook bekritiseerd door leden van Netanyahu's coalitie.

In het regeringsbesluit werd met geen woord gerept over de omvang en het tijdstip van de terugtrekking. Naar verluidt zou dit pas gebeuren als het PNA zijn 'verplichtingen' zou hebben vervuld die waren vastgelegd in het Hebron-akkoord van januari 1997 (d.w.z. de herziening van het Palestijnse Handvest, maatregelen ter preventie van Palestijns geweld en naleving van het interim- of 'Oslo B'-akkoord van september 1995. Ook zou de Israëlische regering eerst 'een diepgaande discussie moeten voeren over de formulering van haar plannen voor de onderhandelingen over de definitieve status'.

(vor.ber. pag. 592/1 - 1997)

EGYPTE

SLACHTING ONDER TOERISTEN BIJ LUXOR

Islamitische militanten vermoordden op 17 november 1997 68 buitenlandse toeristen die een bezoek brachten aan de tempel van Hatshepsut bij Luxor. Volgens getuigen hadden de militanten zich verkleed als veiligheidsagenten en begonnen zij met hun automatische geweren op de toeristen te schieten zodra zij uit hun auto waren gestapt. De zes schutters namen volgens overlevenden de tijd om rond de lijken te zingen en te dansen en om te checken of iedereen dood was. Zeventien mensen werden verwond maar overleefden de aanval.
De aanval begon om kwart voor negen 's ochtends op de binnenplaats van de 3.400 jaar oude tempel op de westelijke oever van de Nijl. Meer dan de helft van de slachtoffers waren Zwitsers, de overigen waren Spanjaarden, Fransen, Duitsers en Britten. Volgens getuigen was de Egyptische veiligheidspolitie in geen velden of wegen te bekennen.
Na de moordpartij in de tempel kaapten de aanvallers een toeristenbus. Een van hen werd bij een politiepost gedood, terwijl de overige vijf te voet de omliggende heuvels in vluchtten. Er volgde een twee uur durend vuurgevecht met de veiligheidspolitie waarbij alle militanten gedood werden. Uit video-opnames van het vuurgevecht bleek dat geen enkele moeite werd gedaan de islamistenlevend in handen te krijgen.
Het was de omvangrijkste aanslag op buitenlanders sinds islamististische groepen in 1992 hun gewapende strijd tegen de regering van president Hosni Mubarak begonnen, naast hun sociale werk in arme, door de regering verwaarloosde gebieden, waar de islamisten klinieken, scholen en sociale diensten hebben opgezet.
De dag na de slachting eiste de verboden Jama'ah al-Islamiyah de verantwoordelijkheid voor het bloedbad op en waarschuwde dat het niet de laatste aanslag zou zijn. In een verklaring beweerde de groep dat het niet de bedoeling was geweest de toeristen om het leven te brengen, maar dat men hen had willen gijzelen om de vrijlating te bewerkstelligen van sjeik Omar Abdel Rahman, de leider van de groep, die in 1995 werd veroordeeld na de verwoestende bomaanslag op het World Trade Center in New York.
Nog op de dag des onheils vlogen president Mubarak en minister van binnenlandse zaken Hussein Mohammed al-Alfi naar Luxor, waar onmiddellijk een uitgaansverbod was ingesteld. Al-Alfi staat al jaren de harde lijn voor tegen de militanten, maar nadat Mubarak had vastgesteld dat de beveiliging in Luxor ver onder de maat was, kreeg hij direct zijn ontslag. Premier Kamal Ganzouri

kreeg opdracht een speciale commissie op te zetten die een 'waterdicht' plan ter bescherming van de toeristenindustrie uitwerkt. Toeristen brengen jaarlijks ruim zes miljard inkomsten in het laatje en leveren een fors aandeel aan Egypte's deviezen. De aanslag in Luxor leidde binnen enkele dagen tot opzegging van geboekte reizen door reisbureaus uit de hele wereld en het annuleren van internationale congressen.
De dag van de aanslag viel samen met de eerste dag van het staatsbezoek dat koningin Beatrix en prins Claus van 17 tot 19 november aan Egypte brachten.

Bemiddeling 'afgewezen'

De nieuwe minister van binnenlandse zaken, Habib al-Adli, kondigde aan de harde lijn van zijn voorganger voort te zetten. Naar schatting twaalfhonderd militanten en politieagenten zijn de afgelopen vijf jaar omgekomen bij razzia's en aanslagen. Meer dan negentig militanten werden bij massaprocessen tot de doodstraf veroordeeld en 57 werden geëxecuteerd.
Op 23 december belegde de in ballingschap levende Egyptische islamist Yasser al-Serri in Londen een persconferentie om uitleg te geven over een mislukte bemiddelingspoging tussen de Jama'ah en de Egyptische regering. Al-Serri is een van de veertien islamisten die volgens Cairo vanuit het buitenland de gewapende strijd organiseren. Hij zei dat er aanvankelijk hoopgevende contacten met een diplomaat van de ambassade in Londen waren geweest, en dat er gepraat was over vrijlating van enkele gevangenen en een moratorium op de executies van veroordeelden, in ruil voor een bestand van twee maanden. De contacten zouden daarna zijn afgebroken.
De Egyptische regering ontkende elk contact met de verboden beweging. Cairo heeft kritiek op westerse regeringen dat zij leden van de Jama'ah politiek asiel verlenen.
Al-Serri, niet onomstreden binnen de Jama'ah, was in december nog niet zeker van een positieve beslissing over zijn aanvraag voor politiek asiel in Groot-Brittannië.
Geïnterneerde Jama'ah aanhangers verweten ballingen van de groep op 31 december dat zij al sinds juli 1997 een oproep negeerden om tot een bestand met leger en politie te komen. In een verklaring die door zes gevangen leiders van de Jama'ah was ondertekend, werden de ballingen ook bekritiseerd omdat zij zich niet hadden gedistantieerd van het bloedbad in Luxor.

NIEUWE DOODSTRAFFEN

Een Egyptische militaire rechtbank veroordeelde op 27 december 1997 drie islamitische militanten tot de doodstraf, van wie twee bij verstek. Tijdens het proces, het eerste sinds het bloedbad in Luxor, werd de veroordeling van nog dertig andere militanten uitgesteld. De drie waren beschuldigd van een reeks aanslagen in 1993 en 1994 waarbij 26 politieagenten en acht Roemenen waren gedood. De enige aanwezige verdachte, Hassan Khalifa begroette het vonnis als een gelegenheid tot 'martelaarschap ten dienste van God'.

INVESTERINGEN IN HET ZUIDEN

Eind december 1997 erkende de regering dat het zuiden van Egypte 'niet gekregen heeft wat het verdient' en dat het platteland daar 'ontwikkeld moet worden. Het zuiden heeft een nieuwe, eigen industrie als basis nodig.' Ruim een derde van nieuwe investeringen in 1998 zal gebruikt worden voor de bouw van vijftien industriële complexen in het zuiden, 'om investeringen aan te trekken en arbeidskrachten aan te trekken in plaats van hen af te stoten,' verklaarde premier Ganzouri op 22 december. De helft van het half miljoen arbeidsplaatsen, dat de regering in 1998 hoopt te scheppen, moet zo in het zuiden worden gerealiseerd, aldus de premier. Wat het totaal zal zijn voor de overheidsinvesteringen in 1998, zei hij niet. In het eerste jaar van het vierde vijfjarenplan voor overheidsinvesteringen, dat van half 1997 tot half 1998 loopt, was het officiële cijfer ruim 35 miljard gulden.

Ganzouri was optimistisch, omdat volgens zijn cijfers de inflatie in Egypte eind 1997 slechts vijf procent gemiddeld bedroeg en de economie groeit. Enkele dagen eerder, op 18 december, keurde het Egyptische kabinet een wetsontwerp goed om de inkomstenbelasting te verlagen van 48 naar 40 procent, meldden de staatsmedia. Ook zou de belastingvrije voet worden verhoogd van 1.920 Egyptische ponden naar 3.000 (bijna 1.800 gulden).

CHINESE MINISTER QIAN QICHEN OP BEZOEK

De Chinese minister van buitenlandse zaken, Qian Qichen, bracht op 24 en 25 december 1997 een bezoek aan Egypte, na eerder Israël en Syrië te hebben aangedaan en een bezoek aan de Palestijnse president Yasser Arafat te hebben gebracht. Hij werd vergezeld door zijn vrouw, Zhou Hanqiong, en de vice-minister van buitenlandse zaken, Ji Peiding. Hoewel Qian Qichen stelde dat China geen bemiddelende rol in het conflict tussen Israël en zijn buurlanden wil spelen, liet hij in Egypte doorschemeren dat er wellicht wel een andere rol voor China in het Midden-Oosten is weggelegd. 'Ik ben er zeker van dat mijn bezoek de zaak van de vrede in het Midden-Oosten kan dienen', zei hij, zonder concrete details te geven. Ook over de inhoud van zijn bezoek aan Libanon en de andere landen werd geen nadere informatie verstrekt, ook niet door de andere partijen.

WRIJVINGEN MET QATAR

Op 20 december 1997 werden twee inwoners van de Golfstaat Qatar uitgewezen. Egypte had nieuwe visumregels voor Qatari's ingesteld na een diplomatieke rel over een spotprent in een krant in Qatar. Slachtoffer was de rector van de Egyptische Al-Azhar universiteit, die op de korrel werd genomen wegens zijn ontmoeting met de Israëlische opperrabbijn YIsraël Meir.
De relaties tussen Egypte en Qatar waren onlangs weer bijgetrokken, na beschuldigingen van de regering van &atar dat Cairo de hand zou hebben gehad in een mislukte staatsgreep in het Golfstaatje in 1996. Qatar was ook ongelukkig met het feit dat Egypte, als veel andere Arabische landen, niet wenste deel te nemen aan een door Washington mede-gesponsorde conferentie over economische ontwikkeling in het Midden-Oosten; die in november in Doha, de hoofdstad van Qatar, plaatsvond.
(Vor.ber. pag. 732/3 e.v.-1997)

ISRAËL

NETANYAHU BEZOEKT GROOT-BRITTANNIË EN VS

Medio november 1997 bracht premier Netanyahu een bezoek aan de VS en Groot-Brittannië. Tijdens deze reis had hij een ontmoeting met de Britse premier Tony Blair en de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright.

Tijdens zijn bezoek aan de VS sprak hij een aantal Amerikaans-joodse groeperingen toe. Volgens de Times van 18 november had hij een vijandig onthaal gekregen van leiders van de liberale en conservatieve beweging die in strijd waren gewikkeld met leiders van de or-

thodoxe beweging over de kwestie van de bekering tot het jodendom. Netanyahu werd evenmin uitgenodigd voor besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton, hoewel beide leiders op dezelfde dag verplichtingen hadden in Los Angeles. Volgens berichten zou Clinton bewust hebben geweigerd Netanyahu te ontmoeten om zijn ongenoegen kenbaar te maken over wat hij zag als de onverzettelijke houding van de Israëlische regering in de onderhandelingen met de Palestijnen.

BEWEGING OPGERICHT VOOR SNELLE TERCYTREKKING VIT LIBANON

Op 9 november 1997 richtten publieke figuren, onder wie leden van de Knesset, een beweging op om druk op de regering uit te oefenen met het oog op een eenzijdige terugtrekking van het Israëlische leger uit Zuid-Libanon. De Beweging voor een Vreedzame Terugtrekking uit Libanon stond onder leiding van Yossi Beilin, een afgevaardigde van de (oppositionele) Arbeiderspartij en een van de architecten van het Israëlisch-Palestijnse Oslo-vredesakkoord van 1993. De druk om over te gaan tot eenzijdige terugtrekking was sterker geworden sinds de dood van 73 Israëlische soldaten en luchtmachtpersoneel bij een botsing tussen twee helikopters bij de grens met Libanon in februari 1997.

AKKOORD MET VATICAAN

Naar verluidt tekenden Israël en het Vaticaan op 10 november 1997 een akkoord waarbij de wettelijke status van katholieke instellingen in Israël officieel werd erkend. Beide partijen hadden aan het akkoord gewerkt sinds ze in juni 1994 diplomatieke betrekkingen met elkaar hadden aangeknoopt.

BIJLAGE RAPPORT OVER MOORD OP RABIN UITGELEKT

Een uit zeven pagina's bestaand addendum op het officiële Shamgar-rapport over de moord op premier Yitzhak Rabin in 1995 werd op 11 november 1997 op verschillende manieren doorgespeeld aan de Israëlische media. Volgens het originele Shamgar-rapport (dat in maart 1996 was gepubliceerd) had Yigal Amir de moord op Rabin uit eigen beweging gepleegd. Maar volgens het hiervoor nog niet gepubliceerde addendum zou een Israëlische dubbelspion, in dienst bij de binnenlandse veiligheidsdienst Shin-Bet, Amir actief tot de moord hebben aangezet. De agent, Avishai Ravi, was na de moord op Rabin verdwenen.

POGING AFSCHAFFING VOORVERKIEZING LIKOED. LIEBERMAN TREEDT AF

Op 12 november 1997 gaf een conventie van de regerende Likoed-partij haar goedkeuring aan een voorstel tot afschaffing van het voorverkiezingssysteem, waarbij de 200.000 geregistreerde partijleden de verkiezingskandidaten voor het parlement (de Knesset) selecteerden. De kandidatenlijst zou voortaan worden vastgesteld door de 2.700 leden van het centrale comité van de partij, dat thans grotendeels trouw was aan premier Benjamin Nctanyahu.

Het besluit veroorzaakte opschudding in bepaalde geledingen van de partij en leidde tot berichten dat een aantal leden van het middenkader samenspanden om Netanyahu als partijleider te vervangen. In reactie op de beroering maakte Netanyahu op 20 november bekend dat hij de voorstellen om het kiesstelsel te veranderen aan een referendum zou onderwerpen.

Op 23 november werd bericht dat Avigdor Lieberman, die er in hoge mate toe had bijgedragen dat het voorstel tot afschaffing van de voorverkiezing door de conventie was geloodst, was afgetreden als directeur-generaal van het bureau van de premier. Lieberman was dikwijls het voorwerp geweest van bittere kritiek van de kant van vooraanstaande Likoed-functionarissen, die aanstoot namen aan zijn intieme en geheimzinnige relatie met Netanyahu.

Commentatoren waren aanvankelijk van mening dat Liebermans aftreden vooral tot doel had de groeiende ontevredenheid over Netanyahu's premierschap en leiderschap van de Likoed de kop in te drukken. Maar op 24 november berichtte de Israëlische televisie dat de politie had geadviseerd om Lieberman aan te klagen wegens diefstal en fraude. Lieberman zou slechts een derde van een lening ter waarde van 60.000 gulden van een steungroep van immigranten hebben terugbetaald.

SCHANDAAL TREFT MOSSAD

Op 6 december 1997 werd bekend dat Mossad-agent Jehoeda Gil wordt verdacht van jarenlange spionage en fraude. Hij zou zo'n 400.000 gulden hebben ontvangen voor informatie over Syrië die hij echter volkomen uit zijn duim had gezogen.

STAKING BEËINDIGD

Op 8 december 1997 kwam er een einde aan de vierdaagse staking in de publieke sector. De 700.000 stakers, die een betere pensioenregeling eisten, legden het vliegveld Ben Gurion, verschillende havens, banken, postkantoren en de beurs van Tel Aviv lam. Het was de grootste staking in Israël in jaren.

VOLKSTELLLING VAN PALESTIJNEN IN JERUZALEM VERHINDERD

Op 10 december 1997 verbood Israël in Oost-Jeruzalem alle politieke activiteiten onder Palestijnen. Doel was een volkstelling onder de Palestijnse bevolking in dat deel van de stad tegen te houden. Er wonen naar schatting 180.000 Palestijnen in Oost-Jeruzalem en ruim een miljoen op de in 1967 bezette westelijke Jordaanoever.

OMVANGRIJKE AMERIKAANSE WAPENLEVERANTIE AAN ISRAËL

Op 24 december 1997 kondigden de Verenigde Staten aan vijfenveertig raketten van het type AGM-142D aan Israël te zullen leveren, voor een totaalbedrag van ruim tachtig miljoen gulden. De deal hield tevens steun in voor PGSUS, een project van het Amerikaanse Lockheed Martin Electronics and Missiles en de Israëlische defensiefirma Raphael. Bij de raketten worden ook containers, reserve- en reparatieonderdelen, publicaties en technische informatie geleverd alsmede logistiek en technisch personeel uit Amerika. De raketten zullen Israël in staat stellen met verscherpte precisie vijandelijke doelen te traceren en te vernietigen.

ISRAËL VALT ZUID-LIBANON AAN

Op 28 december 1997 bombardeerden Israëlische vliegtuigen twee maal bases van de sji'itische Hezbollah in Zuid-Libanon. Op 23 december raakten drie Israëlische soldaten in het zuiden van Libanon tijdens een bomaanslag door Hezbollah-strijders. In heel 1997 zijn er in het zuiden van Libanon negendertig Israëlische soldaten, vijfenzestig Libanezen die al of niet lid waren van Hezbollah en tweeëntwintig militairen van het Libanese leger omgekomen.

ISRAËLISCHE VROUW VEROORDEELD VOOR RACISME

Op 30 december 1997 werd de joodse Tatyana Suskin (26) door het Israëlische hooggerechtshof schuldig bevon-

den aan racistische uitlatingen. Ze had posters opgehangen waarop de profeet Mohammed in de gedaante van een varken te zien was. Suskin werd tevens veroordeeld wegens het steunen van een terroristische groepering en het in gevaar brengen van levens door een Palestijnse auto met stenen te bekogelen. Ze is een aanhangster van de anti-Arabische groep Kach en hing de posters in juni op aan twintig winkelmuren in het Palestijnse deel van Hebron. De actie riep agressie op bij Palestijnen in Hebron en in andere steden. Een terrorist die in september negen Duitse toeristen in een bus in Egytpe vermoordde, zei dat hij dat uit wraak voor de posters had gedaan.

GEEN OVEREENSTEMMING BEGROTING

Op 31 december 1997 probeerde de Israëlische regering overeenstemming te bereiken over de begroting van 1998, met uitgaven ter hoogte van 207 miljard shekel (ca.120 miljard gulden). Dit mislukte, voor de derde keer die week. Eerder was de Russische Immigrantenpartij Yisraël B'aliya niet komen opdagen en stemden drie leden van coalitiepartij Gesher tegen.
Dat betekende dat de begroting van 1997 nog tot maart 1998 in werking zal blijven. Tegen die tijd moet het parlement de begroting goedkeuren, anders valt het kabinet. De meeste parlementariërs waren tegen de bezuinigingen op de sociale wetgeving, vooral op ziekenfondsvoorzieningen. Maar een aantal rechtse partijen probeerde door tegen te stemmen Netanyahu onder druk te zetten om geen land meer aan Palestijnen te geven.

Op 11 december leek het pad voor goedkeuring van de begroting geëffend door goedkeuring van de deelbegroting voor de defensie-uitgaven, begroot op 32 miljard shekels.

BOUW NIEUWE NEDERZETTINGEN

De Israëlische minister van defensie, Yitzhak Mordechai, legde op 31 december 1997 de eerste steen voor de bouw van honderddertig huizen voor joden op de westelijke Jordaanoever. Hiermee gaf Mordechai het sein voor de uitbreiding van de nederzetting Beit El bij Ramallah, dat onder Palestijns bestuur staat. Het was tevens de eerste verjaardag van de moord op een joodse koloniste.

De Verenigde Staten bleven druk op Israël uitoefenen om de bouw van nederzettingen te bevriezen maar dat maakte weinig indruk in Israël zelf. Op 14 december kon de Israëlische Knesset het niet eens worden over de teruggave van in 1967 veroverd land aan de Palestijnen. Een paar dagen later ontmoette premier Netanyahu Madeleine Albright, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, in Parijs. Albright meende dat Israël minstens twaalf procent van de westelijke Jordaanoever moest teruggeven, terwijl de Israëlische premier aan zes tot acht procent dacht. De Palestijnen eisen dertig procent. Albright wilde de impasse in het vredesoverleg doorbreken en eiste daarom een 'geloofwaardige' terugtrekking van Israëlische troepen en een 'onderbreking' van de bouw van joodse nederzettingen.

De kwestie was weer actueel geworden nadat de Palestijnen op 1 december het laatste Israëlische voorstel voor een voorwaardelijke ontruiming van de westelijke Jordaanoever hadden verworpen. In ruil voor de terugtrekking, waarvoor geen tijdschema werd gegeven, had Israël een lijst van eisen gepresenteerd. Een motie van wantrouwen die als gevolg van het getouwtrek om de westelijke Jordaanoever door Meretz werd ingediend, overleefde Netanyahu ternauwernood. Een dag later dreigde Israël het gebied te annexeren als de Palestijnen een eigen staat zouden uitroepen. De Palestijnse leider Yasser Arafat heeft gedreigd dit te doen als er in mei 1999 nog geen definitief akkoord over de status van de westelijke Jordaanoever, de Gaza-strook en Oost-Jeruzalem is bereikt.

Op 5 december gooide de minister van nationale infrastructuur, de 'havik' Ariel Sharon, olie op het vuur door een veiligheidzone voor te stellen die de helft van de westelijke Jordaanoever bij Israël trekt. Het ging in zijn voorstel om twee bufferzones, een van twintig kilometer breed langs de Jordaan en een van ongeveer tien kilometer breed langs de grens van voor 1967. In het midden van deze 'ring' zouden Palestijnen dan kunnen blijven wonen.

ISRAËL EN TURKIJE HALEN MILITAIRE BANDEN AAN

Op 31 december 1997 tekende Israel Aircraft Industries (IAI) een contract ter waarde van 150 miljoen gulden om 48 Turkse F-5 gevechtsvliegtuigen te moderniseren. Concurrent Frankrijk kreeg de opdracht niet want premier Yilmaz bevroor alle relaties met de EU nadat deze hem eerder in december uitsloot van snelle toetreding tot de EU. Israël was al begonnen aan het upgraden van vierenvijftig Turkse F-4 gevechtsvliegtuigen, een zeer groot contract ter waarde van ruim 1,2 miljard gulden. De twee landen gaan steeds hechtere banden met elkaar aan op het gebied van defensie. Sinds 1996 oefenen Turkse en Israëlische vliegtuigen in elkaars luchtruim.

Op 23 december kwamen hoge Turkse en Israëlische functionarissen in Ankara bijeen om te praten over toekomstige gezamenlijke marine-oefeningen in de Middellandse Zee, waaraan ook de Amerikaanse marine zal meedoen. Doel van de oefeningen is het simuleren van zoek- en reddingsoperaties op zee. Eerder dit jaar sloten Turkije en Israël een akkoord over vrije handel tussen de twee landen, dat inmiddels in werking is getreden.

Op 8 december zei de Israëlische minister van defensie Yitzhak Mordechai dat de hechte banden met Turkije geen dreiging opleveren voor derden. Iran en Arabische landen hadden kritiek op Turkije geuit dat het land de banden met Israël aanhaalde. Turkije legde de kritiek naast zich neer. Tijdens zijn bezoek aan Ankara, op 8 december, legde Mordechai een krans bij het mausoleum van de seculiere oprichter van Turkije, Mustafa Kemal Ataturk. Israël levert Turkije wapens sinds westerse landen de toevoer stopten als protest tegen de gewelddadige onderdrukking van Koerden en dissidenten. Waarschijnlijk wisselen Turkije en Israël ook informatie uit over hun gemeenschappelijke vijanden Syrië, Irak en Iran.

SARA NETANYAHU MISBRUIKTE POSITIE ALS PREMIERSVROUW

De vrouw van premier Netanyahu, Sara, heeft zich in december 1997 nogal impopulair gemaakt. Behalve onheuse bejegening van personeel klaagden Israëli's over het feit dat de premiersvrouw op kosten van de belastingbetaler een eigen kantoor met twee secretaresses en een media-adviseur hield. Het kantoor bevond zich in het gebouw van de premier. De vrouw van de premier voelde zich ook bedreigd door haar eerste echtgenoot die haar, naar verluidt pikante, leven uitgebreid in een boek heeft beschreven. Ze spande een rechtszaak aan om publicatie van het werk tegen te houden.

(Vor.ber. pag.660/3 e.v.- 1997)

JEMEN

IMF-LENING

Op 31 oktober 1997 gaf het het IMF zijn goedkeuring aan een lening- en kredietpakket aan Jemen met een totale waarde van SDR 370.6 miljoen (ruim 1 miljard gulden) om het economische programma van de regering voor 1997 tot 2000 te ondersteunen.

BEZOEK PRESIDENT AAN GROOT-BRITTANNIE

Medio november 1997 bracht president Ali Abdullah Saleh een officieel bezoek aan Groot-Brittannië. Het was het eerste bezoek van een Jemenitisch staatshoofd sinds de Britten zich in november 1967 hadden teruggetrokken uit Aden. Tijden zijn bezoek voerde generaal Saleh besprekingen met hoge Britse functionarissen, onder wie premier Tony Blair.

BEGROTING 1998

De Jemenitische president Ali Abdullah Saleh zette eind december 1997 zijn handtekening onder de begroting voor 1998, waardoor deze kracht van wet kreeg, na al eerder te zijn goedgekeurd door het parlement. Inkomsten en uitgaven zouden volledig in balans zijn. Van de 350 miljard rial (ongeveer 5,4 miljard gulden) aan overheidsuitgaven zou 61,3 miljard rial voor onderwijs bestemd zijn, 53,8 miljard voor defensie en 56,6 voor geheel nieuwe investeringen. Schuldaflossing zou 33,4 miljard van de begroting in beslag nemen, terwijl subsidies op voedsel en energie voor 50,1 miljard op de begroting staan.

Jemen is doende enkele harde economische hervormingen door te voeren en coördineert zijn beleid met de Wereldbank en het IMF Op 31 oktober gaf het IMF zijn goedkeuring aan een lening- en kredietpakket aan Jemen met een totale waarde van SDR 370,6 miljoen (ruim een miljard gulden) om het economische programma van de regering voor 1997-2000 te ondersteunen.

Het intrekken van subsidies, zoals het IMF had geëist, waardoor onder meer de benzineprijs omhoogging, leidde eerder in het jaar tot protesten. Gedurende heel oktober richtten noordelijke stammen in vele gebieden wegversperringen op uit protest tegen de prijsverhoging. Het ernstigste incident deed zich voor op 20 oktober in Dhamar, toen drie mensen om het leven kwamen bij botsingen tussen veiligheidstroepen en betogers die de hoofdsnelweg tussen noord en zuid hadden geblokkeerd.

WASHINGTON WIL HELPEN BIJ GRENSCONFLICT MET SAUDI-ARABIË

De Amerikaanse regering kondigde op 6 december 1997 bij monde van haar ambassadeur in Jemen aan te willen helpen bij de oplossing van een grensconflict tussen Jemen en buurland Saudi-Arabië. Het conflict speelt al zestig jaar maar is de laatste jaren van karakter veranderd, aangezien in het omstreden gebied olie is aangetroffenen de plaatselijke bevolking zich de steun van de Saudi's laat aanleunen ingeval van politieke meningsverschillen met Sana'a. Beide partijen beschuldigen elkaar regelmatig van het uitlokken van incidenten waarbij doden vallen. Men overlegt met elkaar op hoog niveau in een gemengd militair comité.

De krant *Al-Quds al-Arabi* van 3 juli 1997 berichtte dat er eind juni langs de grens hevige gevechten waren uitgebroken. Beide partijen zouden 'enorme verliezen aan mensenlevens en veel materiele schade' hebben geleden. Medio juli ontstond een nieuwe bron van spanningen toen het Saudische satelliettelevisiekanaal MBC, dat in Jemen veel kijkers heeft, een kort interview uitzond met Ali Salim al-Bid, één van de zestien 'separatistische' leiders die in juli bij verstek werden berecht wegens landverraad.

Op 6 december ontkende Saudi-Arabië dat het opdracht had gegeven voor politieke moorden in Jemen. Dit was beweerd door de belangrijkste verdachte in een proces waar tientallen mensen terechtstaan en dat op 18 november in de hoofdstad Sana'a begon. Deze verdachte, de Syrische zakenman Nabil Kenani die tegenwoordig de Spaanse nationaliteit heeft, verklaarde tijdens het proces dat hij door leden van de Saudische regering was ingehuurd om bomaanslagen te coördineren en een plan te smeden om de Jemenitische minister van buitenlandse zaken, Abdul-Karim al-Iryani, uit de weg te ruimen. Hij zou nog andere sabotagedaden in voorbereiding hebben gehad en voor de Saudische veiligheidsdiensten gespioneerd hebben.

BOMAANSLAGEN IN ADEN

In de tweede helft van 1997 werd Aden opgeschrikt door verscheidene bomaanslagen. Op 28 juli ontploften drie kleine bommen in de stad en hoewel ze weinig schade aanrichtten, leidden ze tot een grootscheepse politieactie waarbij minstens vijftig oppositiefiguren werden aangehouden. De meeste arrestanten hadden banden met de Socialistische Partij van Jemen of de Liga van de Zonen van Jemen. Volgens het in Londen gevestigde Nationale Oppositiefront, een groep die na binnenlandse gevechten in 1994 was opgericht door gevluchte Jemenieten uit het zuiden, waren de bommen geplaatst door het leger om een voorwendsel te scheppen voor de aanhoudingen.
Op 28 oktober 1997 ontploften acht bommen in Aden. Er werd geen melding gemaakt van gewonden en de verantwoordelijkheid van de aanslagen werd door niemand opgeëist. Op 16 november ontplofte een autobom in de stad. Volgens het nieuwsblad Al-Joemhoeriva van 18 november zou de minister van binnenlandse zaken Hussain Mohammad Arab hebben gezegd dat er vier groepen mensen als verdachten van de recente aanslagen waren gearresteerd.

ONTVOERINGEN VAN BUITENLANDERS

In oktober 1997 werd een groot aantal buitenlanders door stamleden ontvoerd, onder wie vier Franse toeristen, twee Russische artsen en hun vrouwen, een Brit en een Amerikaan. Alle buitenlanders werden ongedeerd
Volgens de Middle East International van 7 november beweerde de Jemenitische vice-premier en minister van buitenlandse zaken Al-Iryani dat de ontvoeringen deel uitmaakten van een Saudisch complot om Jemens inspanningen om zijn betrekkingen met Europa en het Westen te verbeteren teniet te doen.

VLUCHTELINGENTAL BLIJFT FORS

Volgens nieuwe cijfers van het Hoge commissariaat voor de vluchtelingen van de VN telde Jemen eind 1997 bijna 54.000 vluchtelingen uit omliggende landen. Dit cijfer omvat alleen erkende politieke vluchtelingen. Jemen (15 miljoen inwoners) herbergt veel vluchtelingen uit Somalië, Eritrea en Ethiopië en ook een toenemend aantal uit Irak. In 1995 begon de regering illegalen op te sporen en deporteerde sindsdien twintigduizend buitenlanders. Jemen is een van de zeer weinige Arabische landen dat vluchtelingen formeel asiel verleent.

ONTMOETING MET BRITSE PREMIER

Medio november 1997 bracht president Ali Abdullah Saleh een officieel bezoek aan Groot-Brittannië. Het was het eerste bezoek van een Jemenitisch staatshoofd sinds de Britten zich in 1967 terugtrokken uit Aden. Saleh werd ontvangen door premier Tony Blair en voerde besprekingen met hoge Britse functionarissen.

(Vor. ber. pag. 529/2 e.v.-1997)

LIBANON

BEZOEK PREMIER AAN JAPAN

Van 3 tot 6 november 1997 bracht premier Rafiq al-Hariri een bezoek aan Japan voor besprekingen met premier Ryutaro Hashimoto en andere vooraanstaande politici. Op 3 november berichtte het Japanse persbureau Kyodo dat Hashimoto Hariri met klem had verzocht om de vijf leden van het Japanse Rode Leger die in juli waren veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf wegens het illegaal betreden van Libanon, aan Japan uit te leveren.

TROEPEN IN BEKAA-VALLEI GELEGERD

Op 12 november 1997 gaf de regering opdracht aan het leger om in het oosten van de Bekaa-vallei gedurende een periode van drie maanden de veiligheid te handhaven. Het leger werd gemachtigd om huiszoekingen en arrestaties te verrichten, demonstraties te verbieden en een avondklok in te stellen.

Het regeringsbesluit was naar alle waarschijnlijkheid een antwoord op een verklaring van oud-secretaris-generaal van Hezbollah, sjeik Subhi al-Tufyali, dat het gebied was gesloten voor alle Libanese ministers. Tufayli was in juli in de Bekaa-vallei de 'revolutie der hongerigen' begonnen, een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de regering. In een verklaring die op 13 november werd uitgegeven zei Tufayli dat hij de stap van de regering als verraad aan het volk beschouwde en dreigde hij met krachtige represailles.

MORTIERAANVAL OP ZUID-LIBANEES DORP

Een mortieraanval op het dorp Bayt Lif in de door Israël eenzijdige ingestelde 'veiligheidszone' resulteerde op 23 november 1997 in de dood van negen burgers. De aanval volgde op een periode van betrekkelijke rust in Zuid-Libanon gedurende de eerste helft van november.

De verantwoordelijkheid voor de aanval op Bayt Lif, een dorp in de buurt van een observatiepost van het Israëlische leger, werd door niemand opgeëist. Israël weet het incident eerst aan de sjiitische Amal-militie, maar beschuldigde later Hezbollah-strijders. Terwijl Amal beweerde dat het Israëlische leger de aanval had uitgevoerd, hulden Hezbollah-functionarissen zich naar verluidt in stilzwijgen. Volgens een verklaring die werd uitgegeven door de families van de slachtoffers van de aanval op Bayt Lif en op 24 november werd uitgezonden door het radiostation van het Zuid-Libanese Leger (de aan Israël gelieerde militie in Zuid-Libanon), zou het bloedbad zijn aangericht door Amal

Op 24 november doodden Israëlische soldaten vier Amal-strijders in een operatie in de buurt van de noordelijke grens van de westelijke sector van de veiligheidszone.

LIBANESE CHRISTENEN VEROORDEELD WEGENS BANDEN MET ISRAËL

Op 24 november 1997 veroordeelde een militaire rechtbank zeven Libanese christenen tot gevangenisstraffen tot vijftien jaar wegens het onderhouden van contacten met Israëlische spionnen. De beklaagden werden schuldig bevonden aan het verschaffen van informatie aan Israëlische spionnen over posities van het Libanese leger en van Hezbollah in Zuid-Libanon.

VIJFDE PROCES TEGEN GEAGEA

Op 4 december 1997 opende het vijfde proces tegen Samir Geagea, de vroegere leider van de 'Libanese Strijdkrachten', een christelijke militie die een vooraanstaande rol speelde in de Libanese burgeroorlog. Geagea zou verantwoordelijk zijn voor de moord op Rashid Karami, de Libanese premier die op 1 januari 1987 na een bomexplosie in zijn helikopter het leven liet. De moord vond plaats na het bereiken van het befaamde Al-Taef akkoord dat tot doel had de burgeroorlog te beëindigen. Bij eerdere processen heeft Geagea zware straffen gekregen. Dat in december haast werd gemaakt met het vijfde proces heeft volgens analisten te maken met het feit dat in november 1998 de ambtstermijn van president Al-Hrawi afloopt en dat deze Geagea dan geen amnestie meer kan verlenen.

UITVOERING VN-RESOLUTIE 425

Zolang Israël zijn bezette gebieden in Libanon niet opgeeft en dus uitvoering geeft aan resolutie 425 van de Veiligheidsraad van de VN, zal Libanon geen vredesakkoord met Israël sluiten, liet president Elias Al-Hraoei op 18 december 1997 aan de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Martin Andec, weten. Andec was op officieel bezoek in Libanon, waar de sji'itische Hezbollah al jaren doorgaat aanvallen op de Israëlische bezettingstroepen uit te voeren.
Een mortieraanval op het dorp Bayt Lif in de door Israël eenzijdig ingestelde 'veiligheidszone' resulteerde op 23 november 1997 in de dood van negen burgers. Onduidelijk bleef welke groep de aanval op zijn geweten had.

ARRESTATIE AANHANGERS AOUN

De Libanese regering liet op 14 december 1997 zestig demonstranten arresteren die protesteerden tegen het verbieden van een televisie-uitzending waarin de naar Frankrijk gevluchte generaal Michel Aoun werd geïnterviewd. Aoun behoorde tot het christelijke kamp in de burgeroorlog. Hij moet zich volgens de Libanese justitie verantwoorden voor de diefstal van miljoenen aan overheidsgelden. Aoun weigert al jarennaar Libanon terug te keren.

(Vor. ber. pag. 815/3 e.v.-1997)

PALESTIJNSE GEBIEDEN

GERUCHTEN OVER ACHTERUITGANG GEZONDHEID VAN ARAFAT

Op 12 november 1997 berichtte de in Londen verschijnende krant Al-Hayat dat er een opvolgingsstrijd was uitgebroken onder vooraanstaande Palestijnen na hardnekkige geruchten dat president Arafat problemen met zijn gezondheid had.

Het artikel in Al-Hayat was gebaseerd op geruchten dat Arafat leed aan de ziekte van Parkinson. Dit werd tegengesproken door personen uit de naaste omgeving van Arafat, maar zij gaven toe dat hij depressief en uitgeput was door een overmaat van werk en nog steeds last had van de gevolgen van de verwondingen die hij had opgelopen toen zijn privé-vliegtuig in april 1992 een noodlanding moest maken in Zuid-Libië.

Al-Hayat suggereerde dat de chef van de Palestijnse veiligheidsdienst op de Westelijke Jordaanoever, Jibril Rajub, en zijn collega in de Gaza-strook, Mohammed Dahlan, hun campagne voor de opvolging van Arafat al aan het voorbereiden waren. Andere mededingers in de race om Arafats opvolging waren naar verluidt het hoofd van de militaire inlichtingendienst, Mussa Arafat, het hoofd van de nationale veiligheidsdienst, Saeb Ajez, en politiechef generaal Ghazi Jabali.

NIEUWE PALESTIJNSE PARTIJ

Op 28 november 1997 berichtte de in Jeruzalem verschijnende krant Al-Quds dat een nieuwe politieke partij was opgericht, de Partij van Palestijnse Volkskrachten, een afsplitsing van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina. Het politieke bureau van de partij staat onder leiding van secretaris-generaal Adnan Abu Najilah.

OPWAARDERING STATUS PLO BIJ VERENIGDE NATIES

Op 2 december 1997 behandelde de Europese Unie een amendement tot uitstel van het verzoek van de PLO om bijna dezelfde rechten te krijgen als andere lidstaten van de Verenigde Naties. Zestien Arabische landen hadden opnieuw een voorstel hiervoor gedaan.

In 1974 kreeg de PLO de status van waarnemer bij de VN. Het EU-amendement hield in dat de VN moest bekijken of 'Palestina' in aanmerking komt voor een volwaardig lidmaatschap, dat wel het recht om te stemmen geeft maar het zich verkiesbaar stellen voor een VN-commissie uitsluit. In september 1998 moet de beslissing genomen zijn. Daarnaast wil de PLO een amendement indienen dat bepaalt dat de geloofsbrieven van de Israëlische delegatie niet de gebieden inhouden "die de joodse staat in 1967 innam en ook niet over Jeruzalem en de Golan."

ULTIMATUM AAN ARAFAT

Naar verluidt hebben leden van het Palestijnse parlement Yasser Arafat op 30 december 1997 een ultimatum gesteld. Zij eisten dat hij binnen drie maanden zijn kabinet zou reorganiseren en hervormingen zou uitvoeren. Anders zou hij een motie van wantrouwen tegemoet kunnen zien.

De meeste parlementsleden dienden in juli dit jaar hun ontslag in toen corruptie, oplichting en misbruik van fondsen door ministers aan het licht kwam. Arafat passeert bovendien steeds het parlement, dat eigenlijk niets meer is dan "een decor, dat Arafats bewind een schijn van democratie geeft", aldus het parlementslid Marwan Barghuti. Het zou de eerste motie van wantrouwen tegen Arafat zijn en het was niet duidelijk wat de politieke en juridische consequenties ervan zouden zijn, aangezien dat niet wettelijk vastligt.

(Vor. ber. pag. 59/2 e.v. - 1998)

OMAN

KABINETSWIJZIGINGEN

Sultan Qaboos van Oman benoemde op 16 december 1997 Mohammed bin Hamad Seif al-Ramhi tot nieuwe minister van olie. Het ministerie van petroleum en mineralen werd omgedoopt in ministerie van petroleum en gas. De sultan die zelf de functie van minister van buitenlandse zaken waarneemt. benoemde Yusuf bin Alawi bin Abdullah tot zijn rechterhand in buitenlandse zaken, plus twee vrouwelijke vice-ministers.

NIEUWE STAATSKAAD

Samen met de al langer bestaande Majlis al-shoera, een soort adviserend parlement, zal een nieuwe staatsraad voortaan de 'Raad van Oman' vormen. Qaboos benoemde in december 1997 41 leden van de nieuwe raad, onder wie oud-ministers. officieren, zakenlieden en intellectuelen. De raad wordt geleid door de voormalige minister van justitie en islamitische zaken, Hamud bin Abdullah al-Harethi. In het decreet van de sultan werd alleen vermeld dat de nieuwe staatsraad op verzoek van de sultan over zaken zou debatteren, maar niet welk soort onderwerpen in de raad aan de orde zullen komen.
Op 16 oktober 1997 waren verkiezingen gehouden voor de Majlis al-shoera, die in januari 1992 was ingesteld. De laatste verkiezingen waren in 1994 gehouden. De leden mogen ministers vragen stellen over beleidszaken. Een kiescollege van 51.000 kiezers (van wie tien procent vrouwen) koos 164 mensen uit een totaal van 736 kandidaten (van wie 27 vrouwen). Sultan Qaboos bin Said koos in december 82 raadsleden uit de 164 kandidaten.

(Vor.ber. pag. 273/1 e.v.-1997)

SAUDI-ARABIË

ILLEGALE ARBEIDERS UITGEZET

Ongeveer 100.000 gastarbeiders zonder geldige werkvergunning verlieten Saudi-Arabië, voordat op 16 oktober 1997 het door de regering verleende uitstel van hun gedwongen uitzetting zou aflopen. Honderdduizenden illegale gastarbeiders zouden in het land zijn gebleven. Naar verluidt zette de politie na 16 oktober controleposten op en werden door het hele land huiszoekingen gedaan om illegale arbeiders op te sporen, voornamelijk afkomstig uit Azië en Afrika.

RAPPORT AMNESTP INTERNATIONAL

Op 25 oktober 1997 publiceerde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een rapport over het rechtsstelsel van Saudi-Arabië.

Volgens het rapport zou het rechtsstelsel 'regelrecht onrechtvaardig' zijn en het wijdverspreide gebruik van martelmethoden, amputaties en executies bevorderen. Het stelsel, aldus het rapport, was voornamelijk gericht op de 'macht van de staat' ten koste van de rechten van het individu. In een commentaar op het rapport zei de Saudische minister van buitenlandse zaken prins Saud al-Faisal op 25 november: 'We maken ons niet druk om dat geklets'.

'GENERAAL STAPT UIT ADVIESRAAD'

Volgens een communiqué van de verbannen oppositiepartij Islamitische Hervormingsbeweging van Saudi-Arabië, dat op 3 november 1997 werd gepubliceerd door het in Londen verschijnende nieuwsblad Al-Islah, zou generaal-majoor Abd al-Aziz as-Shaykh zijn afgetreden uit de Saudische raad die de regering mag adviseren, de Majlis al-shoera. Deze voormalige bevelhebber van de militaire zone Taboek zou zijn afgetreden nadat hij zijn ontevredenheid had geuit over de 'onmacht (van de raad) om verder te gaan dan de kosmetische rol die het Saudische vorstenhuis haar heeft toebedacht'.

BRITSE VERPLEEGSTER NIET TER DOOD GEBRACHT

Op 16 november 1997 gaf het Hooggerechtshof in Al-Khobar zijn goedkeuring aan een verklaring van afstand, die verhinderde dat de doodstraf ten uitvoer zou worden gebracht tegen de Britse verpleegster Deborah Parry, die was aangeklaagd wegens de moord op de Australische verpleegster Yvonne Gilford. Gilfords broer Frank had medio oktober ruim twee miljoen gulden ontvangen, in ruil waarvoor hij afstand had gedaan van het recht om de doodstraf te eisen.
Het compensatiegeld voor Gilford werd grotendeels opgebracht door Britse bedrijven met belangen in Saudi-Arabië. Gilford zei op 15 oktober tegen verslaggevers dat het grootste deel van het geld besteed zou worden aan een nieuwe kinderafdeling voor een ziekenhuis in de Australische stad Adelaide.
Eind september was Lucille McLauchlan, de verpleegster die medeplichtig aan de moord op Gilford zou zijn ge-

weest, veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf en vijfhonderd zweepslagen.

BEGROTING 1998 VASTGESTELD

Eind december 1997 publiceerde de Saudische regering haar begroting voor 1998, met aan de uitgavenkant 196 miljard riyal (bijna 105 miljard gulden). Over het begrote tekort bleef onduidelijkheid bestaan. Saudische ambtenaren zeiden dat het op 18 miljard riyal zou uitkomen, een miljard meer dan in 1997, maar het ministerie van financiën verklaarde dat het tekort in 1997 ver onder de voorspelde 17 miljard riyal was blijven steken. namelijk op zes miljard.
Zoals gebruikelijk waren belangrijke onderdelen van de begroting staatsgeheim, zoals de uitgaven voor defensie en de geschatte inkomsten uit olie. Aan onderwijs zal 45,6 miljard worden gespendeerd, 19,7 riyal zouden aan gezondheidszorg en maatchappelijk werk worden besteed, 11,8 miljard voor transport en 7,6 miljard aan gemeentelijke diensten en water. In een rapport over de economische toestand schreef het ministerie van financiën dat het BNP in 1997 met 36 miljard riyal was gegroeid tot in totaal 547 riyal.

(Vor.ber. pag. 734/3 e.v.-1997)

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

UITSTEL BEGROTING 1998

Het kabinet van de VAE kon eind december 1997 geen officiële begroting voor 1998 rondkrijgen en besloot bij decreet regeringsinstanties voorlopig van maand tot maand van geld voor noodzakelijke betalingen te voorzien. Waarnemers menen dat er onder meer grote onzekerheid bestaat over de inkomsten van de federatie, als gevolg van de financiële crises in verscheidene Aziatische landen. Men zou bevreesd zijn dat de vraag naar olie en andere exportproducten van de golfstaatjes flink terugloopt als gevolg van bedrijfssluitingen en bezuinigingen in Azië. Maar ook in 1997 werd pas in de maand april de definitieve begroting voor dat jaar goedgekeurd.

FUSIE LEGERS EMIRATEN

Het leger van het emiraat Dubai is gefuseerd met de legers van de andere zes emiraten, kondigde de kroonprins van Dubai, sjeik Mohammed bin Rashid bin al-Maktum, op 7 december 1997 aan. Sjeik Mohammed is tevens minister van defensie van Dubai, het belangrijkste handelscentrum van de federatie van emiraten. Onduidelijk bleef wat vanaf december de status van de Badr-brigade van het emiraat Ras al-Khaima is, die tot nu toe een zekere mate van onafhankelijkheid van het federale bevel kende.

AANKOOP FRANSE OORLOGSVLIEGTUIGEN

Tijdens een bezoek van de Franse president Jacques Chirac aan de emiraten, dat begon op 15 december 1997, werd de laatste hand gelegd aan een contract voor de levering van twintig tot dertig Franse Mirage-2000-9. De gevechtsvliegtuigen zullen in totaal ongeveer 5,2 miljard gulden kosten. In dit bedrag is ook inbegrepen de kosten van modernisering van 33 oudere Mirages.
Het Amerikaanse Lockheed is volgens het persbureau Reuters in de race voor de aanschaf van nog eens tachtig F-16 gevechtsvliegtuigen, ter waarde van twaalf miljard gulden. De chefstaf van het federale leger van de emiraten, sjeik Mohammed bin Zayed al-Nahayan, bracht in juli een bezoek aan Washington om over de aanschaf te onderhandelen.
Chirac werd vergezeld door de minister van defensie Alain Richard, vice-minister van industrie Christian Pierret en een delegatie van Franse zakenlieden uit de wapenindustrie, bedrijven die waterontziltingsapparatuur bouwen en uit de olie- en gassector. Frankrijk en de emiraten sloten twee jaar geleden een defensiepact en volgens Franse diplomaten was eind 1997 zeventig procent van de wapens in de emiraten van Franse makelij;

(Vor.ber. pag. 471/1 e.v.- 1997)

ALGEMEEN

CLINTON BELOOFT GEEN MASSALE UITZETTING VAN ILLEGALEN

President Clinton heeft beloofd geen massa-deportatie te zullen toestaan van Midden-Amerikanen die illegaal de VS zijn binnengekomen. Een dergelijke uitzetting van naar schatting 300.000 illegalen werd mogelijk op grond van een nieuwe immigratiewet. Clinton deed zijn belofte op 8 mei in San José, hoofdstad van Costa Rica, tijdens topoverleg met de presidenten van acht landen in de regio.
Het was voor het eerst in dertig jaar dat een dergelijke top plaatsvond. Clinton deed er alles aan om bij zijn gesprekspartners het gevoel weg te nemen dat de VS hen in de steek heeft gelaten toen met het einde van de Koude Oorlog hun gebied aan strategisch belang inboette. "Wij moeten geen buren zijn, maar echte partners," aldus Clinton. De president zegde toe te proberen het Congres over te halen een uitbreiding goed te keuren van het aantal producten (waaronder textiel) dat de VS zonder importheffing binnen mag. Over vijf jaar bezien zou dat de VS $ 2 miljard aan inkomsten schelen.
De enige concrete uitkomst van de top was de liberalisering van de burgerluchtvaart tussen de VS en Costa Rica, Nicaragua, Honduras, El Salvador en Guatemala.

AKKOORD KORAALRIF

Mexico, Guatemala, Belize en Honduras sloten op Wereld Milieudag (5 juni) een historisch akkoord ter bescherming van de koraalriffen in het Caribisch gebied. Toneel van de overeenkomst was Tulum (Mexico), waar de overblijfselen van een vermaard Maya-complex aan de rand van de Caribische Zee liggen.
President Carlos Roberto Reina van Honduras betoogde: "Het koraalrif laten afsterven zou neerkomen op collectieve zelfmoord." De betrokkenen onderstreepten dat het koraalrif zowel vanuit ecologisch als economisch standpunt van belang is. Het duizend kilometer lange rif is het op een na grootste ter wereld.

HANDELSMISSIE IN TAIWAN

Vier Midden-Amerikaanse staten openden op 1 juli een handelsmissie in Taipei, de hoofdstad van Taiwan. De stap van Nicaragua, El Salvador, Guatemala en Honduras kwam direct na de overdracht van Hongkong aan de Chinese

Volksrepubliek. Die leidde onder meer tot inkrimping of zelfs sluiting van de consulaten van genoemde landen in de voormalige Britse kroonkolonie. Peking nam deze maatregelen uit protest tegen de banden die de vier onderhouden met Taiwan. Zij behoren tot de groep van 29 landen die Taiwan erkennen als zetel van de Chinese Republiek in ballingschap.
Taiwan kondigde op haar beurt plannen aan voor uitbreiding van de handel met de betrokken landen. Voor de komende tien jaar werd een bedrag van $ 100 miljoen tot $200 miljoen toegezegd voor de verdere ontwikkeling van Midden-Amerika.

OVEREENSTEMMING OVER POLITIEKE UNIE IN CENTRAAL AMERIKA

De leiders van zeven landen in Midden-Amerika en van één Caribische staat bereikten op 2 september overeenstemming over een politieke unie. De 'Tweede Verklaring van Nicaragua' werd in Managua ondertekend door de presidenten van Nicaragua, Guatemala, El Salvador, Honduras en Costa Rica.
De president van Panama, de premier van Belize en de vice-president van de Dominicaanse Republiek tekenden eveneens, al waren ze niet direct uit op een volledig lidmaatschap.
De nieuw te vormen unie, die geleidelijk tot stand moet komen, zou er een moeten worden naar Europees model. Oogmerk: gezamenlijk een grotere vuist te maken op het wereldtoneel van politiek, handel en economie. Het is niet de bedoeling de eigen soevereiniteit te laten opgaan in een enkele staat of federatie.
Tien jaar geleden werden in Esquipulas (Guatemala) de eerste stappen gezet ter beëindiging van de burgeroorlogen waarvan Midden-Amerika tijdens de Koude Oorlog het toneel vormde. Met het vredesakkoord in Guatemala, gesloten op 29 december 1996, brak in de regio voor het eerst in een halve eeuw een periode van vrede aan.
De 'Tweede Verklaring van Nicaragua' was een initiatief van Honduras en El Salvador. Het voegt elementen op het gebied van bestuur, cultuur en milieu toe, die ontbraken bij de in de jaren zestig opgezette Midden-Amerikaanse Economische Gemeenschap. Aanvankelijk succesvol boette deze later sterk aan betekenis in als gevolg van toenemend wapengeweld.
Tegen de achtergrond van de nieuwe samenwerking werden de onderhandelingen voortgezet gaande over vrijhandel tussen de betrokken landen en Mexico.

NIEUWE AANPAK DRUGSBESTRIJDING

De regering-Clinton wil een nieuwe samenwerking met de landen van Latijns Amerika ter indamming van de stroom cocaïne en heroïne. Dat werd op 23 oktober wereldkundig gemaakt door de 'anti-drugs-coördinator' van het Witte Huis, generaal Barry McCaffrey.
McCaffrey liet weten dat de tijd gekomen is op te houden een waarschuwende vinger te heffen in de richting van overheden in Latijns Amerika. "Wij zouden beter af zijn met een creatief en multinationaal partnerschap," aldus de generaal. De verandering in aanpak komt direct na de reis die president Clinton eerder in de maand maakte door Zuid-Amerika.
In Panama zou een internationaal, door burgers bemand steunpunt moeten komen, waar operaties tegen drugstransporten worden gecoördineerd. Als mogelijke locatie werd luchtmachtbasis Howard gezien. Omdat die in de zone ligt die eind van de eeuw door de VS wordt overgedragen aan Panama, hebben de twee landen daarover onderhandelingen geopend.

IBERO-AMERIKAANSE TOP

Op 8 en 9 november 1997 werd op het Venezolaanse eiland Margarita voor de zevende keer de Ibero-Amerikaanse top gehouden. De bijeenkomst werd bijgewoond door 23 staatshoofden en regeringsleiders uit Latijns-Amerika, Spanje en Portugal.

In de Verklaring van Margarita verplichtten de deelnemende landen zich tot samenwerking om (1) de democratie en de mensenrechten te verdedigen en armoede en de drugshandel in de regio te bestrijden; (2) de internationale misdaad aan te pakken; (3) maatregelen te nemen tegen corruptie in het overheidsapparaat; (4) te ijveren voor meer vertrouwen in het functioneren van Ibero-Amerikaanse democratische systemen; en (5) de traditionele financiering van politieke partijen aan een diepgaand openbaar onderzoek te onderwerpen.

De deelnemers aan de top spraken hun afkeuring uit over de Amerikaanse Helms-Burton-wet, die was om bedoeld om het handelsembargo tegen Cuba aan te scherpen, en riepen Groot-Brittannië en Argentinië op snel een oplossing te vinden voor hun geschil over de heerschappij van de Falkland-eilanden.

Castro krijgt rol als bemiddelaar

De Cubaanse leider Fidel Castro heeft een uitnodiging aanvaard van Colombia's president Ernesto Samper om te bemiddelen in de langst lopende gewapende strijd in het gebied. Colombia zucht al dertig jaar onder conflicten tussen overheid en guerrillabewegingen.
De uitnodiging aan Castro was het resultaat van de Ibero-Amerikaanse Top. 'De ethische waarden van de democratie' vormde het officiële thema. Behalve beloften om de strijd aan te binden met armoede, corruptie en drugstransporten, werden ook oproepen gedaan om de mensenrechten te respecteren en vrije verkiezingen te bevorderen. Op die laatste punten kreeg Castro ongezouten kritiek van Argentinië's president Carlos Menem en van de Nicaraguaanse leider Arnoldo Aleman.
Castro zegde steun toe aan een poging van Costa Rica, Spanje, Mexico en Venezuela om de door Marx en Cuba geïnspireerde rebellen aan de onderhandelingstafel te krijgen. Een woordvoerder van FARC, de grootste guerillabeweging in Colombia, liet evenwel weten ondanks het grote respect voor Castro niet in te zien 'hoe een buitenlandse macht invloed kan uitoefenen op de situatie in Colombia.'

MERCOSUR PROFITEERT VAN WEIFELEN VERENIGDE STATEN

Volgens deskundigen zou Mercosur (het samenwerkingsverband van Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay) garen kunnen spinnen bij de weifelende houding van de Verenigde Staten bij het opzetten van een vrijhandelsblok voor de Amerika's. Op 10 november zette president Clinton de besluitvorming over de FTAA (*Free Trade* Agreement of the America's) voorlopig in de ijskast. Deze zou in 2005 van start moeten gaan. Clinton stelde de stemming in het Huis van Afgevaardigden over de voorbereidende wetgeving uit omdat hij niet zeker was van voldoende steun in zijn eigen Democratische Partij.
De Mercosur zou volgens sommigen nu kunnen profiteren door zijn eigen plan te trekken. Mercosur verschilde met de VS van inzicht over het tempo van de invoering van de FTAA. Vrees bestond dat de lokale industrieën nog niet in staat waren de concurrentieslag aan te gaan met importgoederen uit de VS. Verder had de regio nog altijd te kampen met een onevenwichtige macro-economie als gevolg van tientallen jaren van fiscaal wanbeleid en hoge inflatie.
Hoewel Mercosur nog maar drie procent van de wereldhandel uitmaakt, is

er onmiskenbaar potentie voor groei.op grond van een gezamenlijke markt van 200 miljoen consumenten en een BNP van $1000 miljard. De buitenlandse investeringen liepen in 1997 op tot S 20 miljard. Chili en Bolivia sloten in 1996 vrijhandelsverdragen met Mercosur. Canada en de landen van het Andes Pact hebben plannen in die richting. Voor 1999 wordt een voorlopig akkoord met de EU voorzien.

MISDAAD ROND DRIELANDENPUNT OP DE KORREL GENOMEN

De misdaad in de omgeving van het drielandenpunt Argentinië-Brazilië-Paraguay zal worden bestreden door een speciale eenheid. Aldus besloten de ministers van Binnenlandse Zaken van de landen van Mercosur op 21 november in Uruguay's hoofdstad Montevideo.
De eenheid zal bestaan uit specialisten met kennis van politiezaken, bankwezen, migratie en informatie. Zo zullen de Centrale Banken van Argentinië, Brazilië, Uruguay en Paraguay worden geholpen bij de controle op witwaspraktijken. Die zouden met name worden opgezet vanuit de twee grote smokkelcentra in het gebied: Ciudad del Este (Paraguay)en Foz de Iguazu (Brazilië).
Ciudad del Este werd door personeel van westerse ambassades al eens genoemd als uitvalsbasis voor fundamentalistische terroristen. Die worden onder meer verantwoordelijk gehouden voor de bomaanslagen in Buenos Aires in 1992 en 1994 op respectievelijk de Israëlische ambassade (29 doden) en een joods gemeenschapshuis (86doden).
Paraguay's minister van Binnenlandse Zaken Miguez Ramirez ontkende de aantijging - nog eens herhaald door zijn Argentijnse ambtgenoot Corach - dat zich in de grensstad terroristen zouden ophouden.
Van Ciudad del Este's 200.000 inwoners zou een kwart buitenlander zijn, van wie velen moslim.
Op 3 december verklaarde Raphael Perl, een terrorisme-expert in dienst van de Amerikaanse overheid dat er in Latijns Amerika sprake is van een 'explosie in de ontwikkeling van groepen terroristen uit het Midden-Oosten'.

(vor. ber. pag. 570/1 e.v. - 1997)

ARGENTINIË

MENEM UITGENODIGD VOOR BEZOEK AAN GROOT-BRITTANNIË

Op 4 november 1997 nodigde de Britse regering president Carlos Menem uit om als eerste Argentijnse staatshoofd sinds de Falkland-oorlog van 1982 een bezoek te brengen aan Groot-Brittannië.

Naar verwachting zal het bezoek plaatsvinden in de tweede helft van 1998. Britse functionarissen verklaarden dat tijdens het bezoek niet zal worden gesproken over de heerschappij van de Falklandeilanden, een gebied waarop Argentinië nog steeds aanspraak maakte.

Aanslagen op Britse doelen verijdeld

Op 11 november 1997 werd tijdens een bezoek van de Britse ambassadeur William Marsden in de westelijke stad Córdoba een bom geplaatst. Geen enkele politieke groepering eiste de verantwoordelijkheid op.

De bom, die voor het hotel van Marsden was geplaatst, werd onschadelijk gemaakt. Ook werd in een Britse school in Córdoba een granaat gevonden, die eveneens onschadelijk werd gemaakt. Volgens de autoriteiten was de bom vakkundig in elkaar gezet en waarschijnlijk het werk van leden van de veiligheidstroepen of van ex-militairen. Er werd druk gespeculeerd dat de bommen waren geplaatst naar aanleiding van Menems geplande bezoek aan Groot-Brittannie

AANWIJZINGEN IN ONDERZOEK NAAR AMIA-BOMAANSLAG

Onderzoekers van het Congres maakten op 21 november 1997 bewijsmateriaal bekend dat de hypothese ondersteunde dat de politie van de provincie Buenos Aires betrokken was geweest bij de bomaanslag in 1994 op het kantoor van het Argentijnse Israëlische Genootschap (AMIA) in de hoofdstad Buenos Aires, waarbij 86 mensen omkwamen.

Volgens de onderzoekers had de familie van de oud-politiefunctionaris Juan José Ribelli, een van de vier politiemensen die waren gearresteerd op verdenking van het leveren van het voertuig dat bij de aanslag was gebruikt, een bedrag ter waarde van 5 miljoen gulden ontvangen in de week voor de bomaanslag. De herkomst van het geld was onbekend.

PIERRI HERKOZEN

De Kamer van Afgevaardigden koos op 3 december 1997 Alberto Pierri voor de tiende maal tot voorzitter. De herverkiezing kwam tot stand ondanks een forse tegenvaller voor zijn Peronistische Partij. Die bleef bij de tussentijdse parlementsverkiezingen in oktober 10 procent achter bij de alliantie-oppositie van de URC en Frepaso. Deze partijen onthielden zich van de stemming over een nieuwe voorzitter.

RAAD BENOEMT RECHTERS

De Kamer van Afgevaardigden stemde op 17 december 1997 in ruime meerderheid voor de instelling van een onafhankelijke raad die zich gaat bezighouden met de benoeming van rechters.
De twintig leden tellende raad zal de overheid voortaan voorzien van een voordracht met drie kandidaten voor iedere opengevallen post in de magistratuur. Tot nog toe was de benoeming van rechters een aangelegenheid van de overheid zelf, volgens een systeem dat steeds meer weerstand opriep vanwege vermoedens van politieke bevoordeling.
De instelling van de raad werd al in 1994 vastgelegd in de grondwet, maar het parlement had twee jaar nodig voor de nadere invulling. De raad zal gaan bestaan uit vertegenwoordigers van de overheid, Hoge Raad en Senaat, magistratuur, advocatuur en de academische wereld. De benoeming zal gelden voor vier jaar.

SENAAT AKKOORD MET BEGROTING 1998

De Argentijnse Senaat ging op 18 december 1997 akkoord met het begrotingsplan voor 1998, dat daarmee kracht van wet kreeg. De begroting voorziet een tekort van 7 miljard gulden, een streefcijfer waaraan het Internationale Monetaire Fonds (IMF) zijn goedkeuring gaf. Voor 1997 wordt gerekend op een begrotingstekort van negen miljard gulden.
De uitgaven werden geraamd op ruim 115 miljard gulden, acht miljard meer dan in 1997. Het Bruto Nationaal Product zou toenemen met 5,8 procent, een stagnatie vergeleken bij de acht procent groei in 1997.
Aan de inkomstenkant werd gerekend op een tien procent hogere opbrengst van de BTW.
Het laatste obstakel voor goedkeuring van deze begroting bleek in feite een formaliteit omdat de regerende peronisten in de Senaat over een absolute meerderheid beschikten. De belangrijkste oppositiepartijen, de Radicale Burgerunie (UCR) en Frepaso stemden tegen.

Het begrote tekort van 7 miljard gulden, oftewel maximaal 3,1 procent van het Argentijnse BNP, was onderdeel van een akkoord met het IMF. De directie van het IMF zou naar verwacht begin

1998 het licht op groenzetten, zodat Argentinië aanspraak kon maken op een krediet van 5,6 miljard gulden, uit te smeren over drie jaar.
De Kamer van Afgevaardigden gaf al op 28 november zijn steun aan de nieuwe begroting. Een woordvoerder van de oppositionele UCR verklaarde toen dat er 'geen belangrijke wijzigingen' meer waren aangebracht. Ook de recente onrust op de financiële wereldmarkt was geen aanleiding geweest tot bijstrllingen.

In dat verband had minister van Economische Zaken Roque Fernandez op 13 november wel verklaard dat het onontkoombaar is voor Argentinië voortgang te maken met 'structurele hervormingen'. Daartoe behoorde in zijn ogen ook de hervorming van de arbeidsmarkt, een van de meest omstreden plannen van de regering. Zo ondervond de invoering van wetgeving die moest leiden tot lagere lasten voor de werkgevers. op onderdelen vertraging als gevolg van grote weerstand bij de oppositie en binnen de regerende peronistische partij zelf.
Fernandez sloot op 18 november niet uit dat er zou moeten worden gesnoeid in de kosten van grote infrastructurele projecten om het begrote tekort te beperken. Om de betrokken sector tegemoet te komen zegde hij toe zo'n 800 miljoen gulden vrij te maken, zijnde een deel van de opbrengsten van de privatisering van de Banco Hipotecario Nacional.

De overheid kondigde verder aan van plan te zijn ook 's lands grootste bank te privatiseren, de Banco Nacisn. IMF-chef Claudio Losser liet weten dat een verstandige stap te vinden, maar ontkende dat die was ingegeven of opgelegd door zijn organisatie.
In de aanloop naar de tussentijdse parlementsverkiezingen in oktober had president Carlos Menem nog 'grote openbare projecten' aangekondigd. Hij deed dat mede onder druk van de (politieke) noodzaak het werkloosheidspercentage van 16,1 procent omlaag te brengen.

ALFONSIN KRITISEERT AMERIKAANSE EX-AMBASSADEURS

Ex-president Raul Alfonsín leverde op 23 december 1997 kritiek op de twee laatste ambassadeurs van de VS in Argentinië. De niet door hem bij naam genoemde Terence Todman en James Cheek zijn als lobbyisten actief voor twee rivaliserende firma's, die in de race zijn voor een dertigjarige concessie voor het beheer van 33 Argentijnse vliegvelden.
"Diplomatie is van een hogere orde dan het sjacheren met invloed ten behoeve van de handel," aldus Alfonsin, die president was in de jaren tachtig en nu lid van de centrum-rechtse Radicale Burgerunie (UCR). "Argentinië ligt in het brandpunt van de belangstelling van wereldwijd opererende bedrijven die zich laten adviseren door schaamteloos opererende, voormalige overheidsdienaren."
Cheek, ambassadeur tot 1996, werd ingehuurd door het Amerikaanse bedrijf Ogden, dat optrad namens de beheerders van het vliegveld van Milaan. Zijn voorganger Todman stond op de loonlijst bij investeringsfonds The Exxel Group, samenwerkend met het vliegveld van Frankfurt en de Argentijnse industriële groep Macri.
De verkoop van de vliegvelden lag onder vuur van de oppositie, die zelfs uit was op een annulering van het besluit tot privatisering. De UCR en Frepaso vroegen onder meer om een parlementair onderzoek naar de verkoop, voor ruim 1,2 miljard gulden, van de belastingvrije winkels op de luchthavens aan Exxel. Die zouden zijn verkocht door Argentinië's controversiële tycoon, Alfredo Yabran.
Deze werd door een voormalig Argentijns minister beschuldigd leider te zijn van een misdaadorganisatie en tevens genoemd in verband met de moord op nieuwsfotograaf Cabezas.

PERS ONDER VUUR

De persvrijheid had in 1997 meer te lijden dan in enig ander jaar sinds het einde van de militaire dictatuur in 1983. Dat betoogde de onafhankelijke mediagroep Periodistas in haar jaarverslag, dat 18 december 1997 werd gepubliceerd.
Het jaar ging bruut van start met de moord op fotograaf José Luis Cabezas van het tijdschrift Noticias, een incident dat wereldwijd de aandacht trok.
President Carlos Menem ontlokte vervolgens een storm van kritiek door het gebruik van een anti-journalistieke uitspraak van de achttiende-eeuwse Amerikaanse leider Franklin Benjamin te citeren. De New York Times betoogde dat Menem hiermee had opgeroepen tot fysiek geweld tegen de pers. De president deed deze bewering eerst af als 'regelrechte leugens' om later zijn excuses aan te bieden.

(vor.ber. pag. 780/3 e.v. - 1997)

COLOMBIA

PIJPLEIDINGEN ONDER VUUR

De Cano Liinon-pijpleiding werd op kerstavond, 24 december 1997, voor de 65e keer in dat jaar beschadigd bij een aanslag door guerrillastrijders. 1997 werd daarmee het slechtste jaar in de geschiedenis van de Cano Limon; in 1992 werd het vorige record van 62 aanslagen genoteerd.

Op 19 december maakte de staatsoliemaatschappij Ecopetrol bekend dat hij aanslagen donr linkse rebellen op de pijpleiding van Cano Limon in het lopende jaar een hoeveelheid ruwe olie gelijk aan 185.000 vaten was weggelekt. Het verlies aan productie voor het betrokken olieveld was nog hoger: 4.5 miljoen vaten ter waarde van 140 miljoen gulden.
Sinds het in gebruik nemen van de 740 kilometer lange pijpleiding in 1985 werden 495 aanslagen genoteerd. Daarbij lekten 1,8 miljoen vaten olie weg. De kosten van reparaties en schoonmaak beliepen 180 miljoen gulden en het productieverlies kwam op 2,8 miljard gulden. De aanslagen eisten tientallen levens.
Op 17 december viel het laatste slachtoffer toen rebellen het vuur openden op de helikopter van een reparatieteam. Een ingenieur kwam daarbij om het leven. Die aanslag werd toegeschreven aan de in 1964 opgerichte en op de Cubaanse revolutie geïnspireerde ELN. Leider Manuel Perez, een voormalige Spaanse priester, heeft de pijpleiding altijd een 'gewettigd doel' genoemd omdat het 'onderdeel vormt van een infrastructuur waarmee Colombia's natuurlijke rijkdommen worden overgedragen aan multinationals'.

PRESIDENTSKANDIDAAT SERPA VRIJ VAN BLAAM

De rechtszaak tegen Horacio Serpa, de voornaamste kandidaat voor de opvolging van president Samper bij de verkiezingen van mei 1998, werd op 19 december 1997 geseponeerd. De voormalige minister van Binnenlandse Zaken was beschuldigd van illegale activiteiten tijdens de campagne die president Samper in 1994 een nieuwe ambtstermijn opleverde.

Serpa zou hebben samengezworen bij de verdoezeling van de herkomst van twaalf miljoen gulden in de verkiezingskas, die later afkomstig bleek van het Cali-drugskartel. *Newsweek* meldde in oktober 1997 dat Washington harde bewijzen had om de banden tussen Serpa en de drugsmaffia te bewijzen. Serpa's populariteit werd er in eigen land alleen maar groter mee. In Colombia heerste een sterk anti-Amerikaans sentiment vanwege de bemoeienis van de VS met haar interne aangelegenheden.

DRUGSMAFFIA PROFITEERT NIET VAN WETSHERVORMING

De drugsmaffia profiteert niet van een hervorming van het strafrecht die het mogelijk maakt om misdadigers tot veertig procent van hun straf kwijt te schelden. Het Huis van Afgevaardigden keurde een wet met die strekking eerder goed, in een poging de overbevolking, de corruptie en het geweld in de Colombiaanse gevangenissen terug te dringen. De Senaat besloot echter op 16 december 1997 na een verhit debat om misdadigers zoals drugshandelaren en met drugshandel gelieerde politici van de nieuwe regeling uit te sluiten. Ook ontvoerders, verkrachters en terroristen kunnen niet op clementie rekenen.
De wetshervorming werd geïnspireerd door de situatie in de cellen in het land, die door sommige parlementariërs werd beschreven als een 'flagrante schending van de rechten van de mens'. De verouderde gevangenissen herbergden bij elkaar 42.000 gedetineerden, ongeveer het dubbele van het aantal waarvoor ze werden ontworpen. Op 15 december kostten gevangenisrellen, die in zeven steden tegelijk uitbraken, het leven aan een gevangene en een bewaker. De rellen waren bedoeld ter beïnvloeding van de stemming in de Senaat.
De versie van de wet, zoals die eerder door het Huis van Afgevaardigden werd goedgekeurd, leidde tot grote publieke verontwaardiging. Het door de regerende partij van president Samper gedomineerde Huis werd verweten te heulen met gedetineerde topfiguren van het Cali-kartel.

DRUK OP PARAMILITAIREN

Vier leden van een doodseskader werden op 4 december 1997 door de Colombiaanse politie aangehouden in Bahia Solano, een badplaats aan de Stille Zuidzee. Volgens de politie behoorden ze tot de ACCU, Colombia's meest gevreesde paramilitaire groep.
De arrestaties vonden plaats op dezelfde dag dat een speciale eenheid van politie. leger-inlichtingendienst en geheime dienst zijn werk begon. President Samper had besloten tot instelling van deze eenheid na spoedoverleg met zijn veiligheidsraad. Hij lichtte de stap toe in een nationale televisie-toespraak, waarin hij toezegde de leiders van alle paramilitaire bewegingen en hun geldschieters achter de tralies te zullen brengen. Daarbij loofde hij bedragen tot een miljoen dollar uit voor aanwijzingen die konden leiden tot de arrestatie van zes topmannen.

De toespraak van Samper volgde op het martelen en vermoorden van vijftig boeren in de voorafgaande twee weken door paramilitairen in het hele land. Deze hebben als tactiek dorpen af te branden en burgers om het leven te brengen die zij verdenken van steun aan of sympathie voor marxistische guerrilla's.
Sampers toespraak en de jongste arrestaties vielen samen met de publicatie van het jaarrapport van de *Human* Right Watch Americas. Daarin werd Colombia bekritiseerd omdat het in 1997 slechts 17 leden van doodseskaders had weten aan te houden, tegenover 750 linkse rebellen van de FARC en ELN.
Het Colombiaanse leger heeft altijd ontkend de paramilitairen de hand boven het hoofd te houden, maar een politiewoordvoerder die anoniem wilde blijven verklaarde onlangs: "Als de paramilitairen er niet waren, hadden de guerrillastrijders al lang in het presidentieel paleis gestaan".
José Miguel Vivanco, hoofd van *Human* Right Watch zei te hopen dat de toespraak van Samper duidde op een serieuze beleidswijziging en niet louter een kwestie was van public relations. Jaime Caicedo, leider van de Communistische Partij was pessimistischer en verklaarde: "Een jaar geleden kondigde Samper eendere stappen aan tegen de paramilitairen. Pas als hun top achter tralies zit, kunnen we zeggen dat de overheid echt maatregelen heeft genomen."

(vor. ber. pag. 41/3 e.v.- 1998)

CUBA

KABINETSWISSELING

De 53-jarige beroepsmilitair Alvaro Lopez Miera werd op 31 oktober 1997 vice-minister van defensie en chef-staf van het leger. Hij nam de functies over van Ulises Rosales del Toro, die een week eerder de belangrijkste man werd op het ministerie van Suiker.
De wisseling van Nelson Torres bij het ministerie van Suiker werd gezien als een poging om meer discipline te brengen in de zorgen barende suikerindustrie.

Een paar dagen eerder werd ook een aantal wisselingen doorgevoerd in de top van provinciale besturen. Deze benoemingen volgden op het Vijfde Partijcongres, eerder in oktober. In de meeste gevallen namen jongeren de plek in van ouderen. Als reden werd genoemd: 'natuurlijke vernieuwing'.

BALLINGENLEIDER CANOSA MAS OVERLEDEN

Tienduizenden ex-Cubanen bewezen op 25 november 1997 in Miami de laatste eer aan de twee dagen tevoren overleden Canosa Mas. De ballingenleider, die er vele jaren hardop van had gedroomd hen terug te voeren naar een vaderland bevrijd van het communistisch regime, stierf op 58-jarige leeftijd aan longkanker.

De requiemmis in een kerk in Miami's Little Havana werd geleid door de in Cuba geboren hulpbisschop, mgr. Agustin Roman. Voorafgaand aan de uitvaart lag het lichaam van Canosa 24 uur opgebaard. Van de duizenden rouwende ballingen stonden sommigen de hele nacht buiten om de kans te krijgen afscheid te nemen van hun leider.

Canosa Mas ontvluchtte Cuba in 1960, nog geen jaar na de machtsovername door Fidel Castro. Hij werd oprichter en directeur van het telecom-constructiebedrijf MasTec inc., vorig jaar goed voor een winst van 946 miljoen gulden. Zijn persoonlijke fortuin werd vorig jaar geschat op een half miljard gulden.
Mas was in 1981 oprichter van de Cuban American National Foundation (CANF), die hij uitbouwde tot een van de krachtigste lobby's in het Amerikaanse Congres en een die mede vormgaf aan de harde opstelling van de VS tegen Castro. Volgens sommigen wilde Mas een grote rol spelen bij de wederopbouw van 'Cuba na Castro'. Of hij zichzelf daarbij zag als investeerder. ontwikkelaar of zelfs als president was onduidelijk.
Deskundigen leken het erover eens dat de CANF wel eens snel aan invloed zou kunnen verliezen als er niet een nieuwe dynamische leider zou opstaan. Dat de politiek van de VS tegenover Cuba zou veranderen, werd minder waarschijnlijk geacht, te meer daar deze is vastgelegd in de Helms-Burton wet van 1996.

OVERLEG OVER MIGRATIE

Woordvoerders van zowel Cuba als de VS toonden zich op 3 december 1997 in Havana tevreden over het verloop van besprekingen over de migratie. Ricardo Alarcon, voorzitter van het parlement en hoofd van de Cubaanse delegatie, noemde de toon van de bijeenkomst 'serieus en constructief'.

Het was de achtste keer dat besprekingen werden gehouden over de uitvoering van de akkoorden die beide landen in 1994 en 1995 sloten om een eind te maken aan de toestroom van bootvluchtelingen naar de VS. Die stroom (uiteindelijk 30.000)droogde vrijwel op nadat de VS hadden toegestemd in het terugsturen van iedereen die zou proberen illegaal het land binnen te komen, hetzij via Florida, hetzij via de Amerikaanse marinebasis Guantanamo op zuidoost-Cuba.

VS BEZORGD OVER HONGERSTAKERS

De Verenigde Staten verzochten Cuba op 3 december 1997 om de vrijlating uit de gevangenis van vier dissidenten, die lid waren van een mensenrechtengroep. Zeven leden van die groep, onder wie twee van de gedetineerden, begonnen op 9 oktober een hongerstaking nadat een ander lid van hun groep was aangehouden in de centraal gelegen stad Santa Clara.
Mensenrechtengroepen hebben zich op Cuba al meerdere malen openlijk uitgesproken tegen het bewind van Fidel Castro en gevraagd om democratische veranderingen. Op 25 november onthulden zij op een persconferentie plannen om tienduizend handtekeningen te verzamelen ter ondersteuning van een voorstel aan Castro om een referendum te houden over de vraag of de Cubanen hun politieke systeem willen veranderen. Mocht Castro het verzoek weigeren, dan willen zij een beroep doen op het Hooggerechtshof, omdat hun plan grondwettelijk mogelijk zou zijn.

CARLOS RODRIGUEZ OVERLEDEN

Carlos Rodriguez, een van de leiders van de Communistische Partij, voormalig vice-president en tientallen jaren naaste adviseur van Fidel Castro, overleed op 84-jarige leeftijd te Havana op 8 december 1997. Zijn staatsbegrafenis de volgende dag werd bijgewoond door president Castro en diens broer, vicepresident Raul Castro.

Rodriguez kampte al enige jaren met een zwakke gezondheid en bedankte twee maanden geleden om die reden voor het lidmaatschap van het Cubaanse Politbureau. Hij was fungerend vice-voorzitter van de Raad van Ministers. De overledene speelde een sleutelrol door voorafgaand aan de revolutie van 1959 een alliantie te bewerken tussen Castro's rebellen en de communisten. Sindsdien was hij een 'onvermoeibaar pleitbezorger van de eenheid tussen de revolutionairen'. aldus parlementsvoorzitter Alarcon in zijn begrafenisrede.
Carlos Rodriguez werd in 1913 geboren in de centraal gelegen stad Cienfuegos, als telg van een welgestelde familie. Hij studeerde rechten en sociale wetenschappen en werd al op zijn twintigste jaar burgemeester van zijn geboortestad. Hij sloot zich aan bij de communistische beweging toen hij 24 jaar oud was. In 1958 werd hij naar de Sierra Maestre gestuurd, het gebergte waar Castro zijn guerrilla tegen dictator Batista op touw zette. Daar sloeg hij een brug tussen Castro en de communisten.
Na de revolutie, waardoor Batista in 1959 werd verjaagd, was Rodriguez onder meer hoofdredacteur van een krant en professoraan de universiteit van Havana. In 1965 was hij een van de stichters van de Communistische Partij en door zijn vroege lidmaatschap van het Politbureau werd hij een van de veteranen onder de partijleiders Hij was de motor achter de eerste economische hervormingen van Castro en een pleitbezorger van de relatie met de Sovjet-Unie

UITSPRAAK RECHTER VS AFGEWEZEN

Op 18 december 1997 Cuba wees de eis van een rechter in Miami van de hand om 374 miljoen gulden aan schadevergoedingen te betalen aan de nabestaanden van drie Cubaanse ballingen. Die kwamen om toen hun Cessna's in februari 1996 boven de Straat van Florida werden neergehaald door MiG's van de Cubaanse luchtmacht.
'Onwettig en strijdig met internationaal recht,' zo betitelde een woordvoerder van het Cubaanse ministerie van Buitenlandse Zaken de uitspraak. Cuba heeft altijd volgehouden dat de aanval plaatsvond boven haar territoriale wateren en dat de piloten waren gewaarschuwd.

(vor. ber. pag. 47/1 e.v. - 1998)

ECUADOR

LEDEN HOOGGERECHTSHOF ONTSLAGEN

Op 10 juli 1997 zette het Congres (het uit één kamer bestaande parlement) alle leden van het Hooggerechtshof uit hun ambt. Het Congres verklaarde dat dit besluit in overeenstemming was met de uitslag van het referendum van mei waarin de kiezers zich hadden uitgesproken voor een nieuwe interimregering en de depolitisering van de rechterlijke macht, aangezien de leden van het Hof door het parlement waren benoemd. Desondanks noemde de eveneens ontslagen president van het Hof, Carlos Solorzano Constantine, het besluit ongrondwettig

NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN

Op 3 augustus 1997 werd Marco Flores benoemd tot minister van financiën. Hij volgde Carlos Davlos op, die om gezondheidsredenen was afgetreden.

DREIGING AMERIKAANSE SANCTIES VAN DE BAAN

Op 2 september 1997 berichtte de *Financial Times* dat de VS het dreigement om economische sancties op te leggen aan Ecuador hadden ingetrokken. De VS beschuldigden Ecuador ervan dat het had nagelaten een overeenkomst over intellectuele eigendom uit 1993 te ratificeren. Naar aanleiding van het besluit herriep het Ecuadoraanse Congres een wet waarbij Ecuadoraanse rechtbanken Amerikaanse bedrijven konden veroordelen tot miljoenen dollars aan schadevergoeding wegens het opzeggen van contracten met hun vertegenwoordigers in Ecuador.

ALARCÓN BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE

Ecuador's Hoge Raad liet op 30 september 1997 weten dat het een proces zou aanspannen tegen president Fabián Alarcón.
In de periode dat hij voorzitter was van het Congres (van augustus 1994 tot februari 1997) zou hij meer dan duizend ambtenaren in dienst hebben genomen en uitbetaald, die nooit op hun werk waren verschenen.
Als hij schuldig wordt bevonden, wacht hem een gevangenisstraf van tussen de vier en acht jaar. Voor mei 1998 staan nieuwe presidentsverkiezingen uitgeschreven.

TOPAMBTENAREN STAPPEN OP

De president en de directeur van de Nationale Raad van Modernisering, Conam, boden op 7 oktober 1997 hun ontslag aan aan president Fabián Alarcón. Zij klaagden over tegenwerking van de minister van Financiën bij de privatisering van de telefoonmaatschappij Emetel.
Conam was belast met de verkoop van een aandeel van 35% van Emetel. ter waarde van ongeveer 800 miljoen gulden. Emetel zou worden opgesplitst volgens twee regio's in Andinatel en Pacificatel.

ONTSLAGEN BIJ ENERGIEBEDRIJVEN

President Alarcón liet op 21 oktober weten niet van plan te zijn terug te komen op de ontslagen die hij had uitgevaardigd tegen de bewindvoerders van enkele staatsondernemingen. Hij hield die verantwoordelijk voor een recente energiecrisis.
Alarcón legde daarmee het dreigement van de arbeiders van staatsoliebedrijf Petroecuador naast zich neer dat zij in staking zouden gaan over het ontslag van hun directeur. Het hoofd van de nationale electriciteitsvoorziening en drie topmanagers van Petrocomercial werden eveneens van hun functie ontheven. Alarcón betichtte hen van nalatigheid in verband met een onverwachte onderbreking van de energievoorziening. Die had een week eerder het land gedurende acht uur platgelegd. De functiona-

rissen hadden niet gezorgd voor een voldoende voorraad brandstof voor noodgevallen. De energielevering liep spaak toen aanhoudende droogte de belangrijkste waterkrachtcentrale in problemen bracht.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 30 oktober werd bij een regeringswijziging secretaris-generaal voor openbaar bestuur Arturo Gangotena opgevolgd door Wilson Merino en minister van sociale zaken Gustavo Baquero door Edith Frias.

VREDESBESPREKINGEN MET PERU

Van 24 tot 28 november 1997 hebben Ecuador en Peru in de Braziliaanse hoofdstad Brasília de zesde ronde van vredesbesprekingen over hun grensgeschil gehouden.

Bij de besprekingen. waarbij de vier garantielanden (Argentinië, Brazilië, Chili en de VS) als gastheer optraden, werd belangrijke vooruitgang geboekt toen beide partijen overeenkwamen om (1) zich te beraden over een handels- en scheepvaartverdrag binnen de voorwaarden van het Protocol voor Vrede, Vriendschap en Grenzen van Rio de Janeiro uit 1942; (2) te praten over een algemeen verdrag voor een gemeenschappelijke integratiezone langs de grenzen: (3) tot overeenstemming, te komen over hun gemeenschappelijke landgrens; en (4) een bilaterale commissie in te stellen voor maatregelen van wederzijds vertrouwen en veiligheid.

Het was opvallend dat Ecuadors eis tot een 'soevereine verbinding' met de rivieren de Amazone en de Marañon, eerder een belangrijk obstakel bij vredesonderhandelingen, niet in de voorstellen was opgenomen. Maar er werd geen tijdschema afgesproken voor de bespreking en de uitvoering van de voorstellen en beide landen bleven elkaars bewapeningsprogramma's veroordelen als een bedreiging voor de broze vrede die bestond na de kortstondige grensoorlog van 1993.

Op 21 september had Fabián Alarcón tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten een ontmoeting met de Amerikaanse president Bill Clinton.
Naar verluidt garandeerde Clinton de aanwezigheid van Amerikaanse afgevaardigden in de Militaire Waarnemersmissie Ecuador-Peru (MOMEP), die toezicht houdt op de omstreden grens tussen de twee landen totdat een definitieve overeenkomst over het territoriale geschil is gesloten. Op 20 september zei minister van buitenlandse zaken José Ayala Lasso dat hij bereid was een definitief vredesakkoord met Peru te ondertekenen.

VERKIEZINGEN VOOR EEN CONSTITUTIONELE RAAD

Op 30 november 1997 werden verkiezingen gehouden voor een Constitutionele Raad die de grondwet moet wijzigen. Zover bekend zijn deze verkiezingen vreedzaam verlopen en was er sprake van een behoorlijke opkomst.

Volgens de eerste voorspellingen zouden 24 van de 70 zetels worden bezet door de oppositionele Sociaal Christelijke Partij. Die zou daarmee het grootste blok vormen.
De Constitutionele Raad zal van 20 december tot april 1998 in Ambato beraadslagen over het ontwerp voor een nieuwe grondwet.

Verzet tegen privatisering

De verkiezingen maren in het hele land voorafgegaan door onrust. waarbij vakbonden. boerenorganisaties en burgerbewegingen demonstraties hielden die gepaard gingen met wegblokkades en bezettingen van openbare gebouwen. De protestacties waren gericht tegen een aantal grondwetswijzigingen, die op 19 november door het Congres waren goedgekeurd. Deze wijzigingen waren bedoeld om stakingen in de overheidssector en andere acties tegen het bestaande privatiseringsprogramma aan banden te leggen. Tegenstanders van het privatiseringsprogramma hadden recentelijk steun gekregen van het Constitutionele Hof, dat de wetten op de verkoop van de energiesector ongeldig hadverklaard.

Het Congres was kennelijk aangezet tot de haastige goedkeuring van de grondwetswijzigingen doordat de overgebleven buitenlandse gegadigden voor het te privatiseren staatstelecommunicatiebedrijf Emetel zich hadden teruggetrokken. De verkoop van Emetel was de afgelopen twee jaar herhaaldelijk uitgesteld.

Voorgeschiedenis

Eind augustus 1997 zwichtte interimpresident Fabián Alarcón voor de aanhoudende druk van de bevolking en besloot hij dat voor het eind van het jaar een nationale vergadering zou worden ingesteld om de grondwet te herzien.

In mei was bij een referendum vastgelegd dat in de loop van 1997 een vergadering zou bijeenkomen, maar het Congres had de datum uitgesteld tot na Alarcóns aftreden in augustus 1998. Dit uitstel had op 11-12 augustus geleid tot een 48-uursstaking. waartoe was opgeroepen door de Confederatie van Inheemse Volkeren in Ecuador Bewegingen (CONAIE) en een aantal boerenorganisaties. Hierbij werden wegblokkades opgeworpen, die het land praktisch lamlegden. De demonstranten eisten een vergadering waarin de rechten van inheemse volkeren en de beoogde privatisering van belangrijke economische sectoren zouden worden behandeld.

BEGROTING 1998 GOEDGEKEURD

Het Congres had op 17 december weinig tijd nodig om in te stemmen met de begroting voor 1998. Die ging uit van een groei van het bruto nationaal product met vier procent. De inflatie werd voorzien op 22,5 procent en de koers van de sucre op 4,726 voor een dollar.
Het begrotingstekort zou liggen tussen de 1,5 en 2 procent van het BNP (1997: tussen 2 en 2,5 procent). De prijs van olie, het belangrijkste uitvoerproduct, zou blijven staan op $16 per vat.
De groei van het BNP voor het lopende jaar zou uitkomen op 3,3 procent en de inflatie op 30 procent.

(vor. ber. pag. 643/1 e.v. - 1997)

HONDURAS

TWIST MET NICARAGUA OVER TERRITORIALE WATEREN

Op 5 juni 1997 verklaarde de Hondurese regering het recht te hebben haar territoriale wateren in de Stille Oceaan af te bakenen, nadat eind mei in betwiste delen van de Baai van Fonseca twee incidenten hadden plaatsgevonden. Hierbij waren zeventien Hondurese vissersboten (en hun bemanning) door Nicaraguaanse marineschepen opgebracht, waarvan er zes vervolgens waren vrijgegeven na tussenkomst van de Hondurese marine.

AARTSBISSCHOP BENOEMD TOT HOOFD VAN POLITIE

Op 1 augustus 1997 werd bericht dat het Congres (het uit één kamer bestaande parlement) Oscar Andrés Rodríguez Maradiaga had benoemd tot interimhoofd van de nationale politiemacht tijdens de overgang van militair naar burgerbestuur. Rodriguez was de aartsbisschop van de Hondurese hoofdstad Tegucigalpa, en zijn benoeming werd pas bekendgemaakt nadat het Vaticaan toestemming had verleend.

ONRUST IN GEVANGENISSEN

In augustus 1997 werd de crisis in het gevangeniswezen onderstreept door twee gevangenisopstanden en een massale ontsnapping.

Op 14 augustus werden in gevangenissen in de noordelijke stad Santa Rosa de Copán en de stad Danli in het zuiden gewelddadige protestacties gevoerd tegen de overbevolking en de slechte omstandigheden in de gevangenissen en de traagheid van het gerechtelijke apparaat. Eerder, op 12 augustus, waren ongeveer 380 gedetineerden ontsnapt uit een gevangenis bij de noordwestelijke stad Santa Bárbara, nadat ze de bewakers met stenen hadden bekogeld en de gevangenis in brand hadden gestoken. Ongeveer honderd van hen werden later weer gevangengenomen.

FUNCTIE OPPERBEVELHEBBER LEGER AFGESCHAFT

Op 4 september 1997 maakte president Carlos Idiaquez Reina bekend dat de functie van Opperbevelhebber van het leger zou worden opgeheven.

Reina verklaarde dat, na discussies met alle sectoren, was besloten dat het ministerie van defensie de taken van de opperbevelhebber op zich zou nemen. Kolonel Mario Raul Hong Pacheco, die op dat moment opperbevelhebber was en wiens benoeming in januari 1998 zou aflopen, zei dat hij niet van plan was om minister van defensie te worden noch om zichzelf 'opnieuw te kiezen' tot bevelhebber.

CIA-DOCUMENTEN OVER VERMISTE HONDUREZEN

Documenten van de CIA die opheldering kunnen verschaffen over het lot van 184 in het begin van de jaren tachtig verdwenen 'linkse' Hondurezen werden door de VS op 1 september 1997 aan Honduras overgedragen.

Leo Valladares, een hoge regeringsfunctionaris en hoofd van de Commissie voor de Mensenrechten verklaarde na bestudering van de driehonderd pagina's dat de militaire eenheden die worden beschuldigd de hand te hebben gehad in de verdwijningen, werden getraind door Amerikaanse adviseurs.

In de jaren tachtig was Honduras het toneel van de grootste operatie van de CIA op het westelijk halfrond in verband met de burgeroorlogen in Nicaragua, El Salvador en Guatemala. In tegenstelling tot die landen kende Honduras geen guerrilla-beweging. Rechtse doodseskaders ruimden duizenden mensen uit de weg, die werden verdacht van banden met de guerrilla. De grootste zorg van de VS was een tweede linkse revolutie zoals in Nicaragua te voorkomen. De Hondurese geheime dienst kreeg training van de CIA en van Argentijnse militairen.

In 1995 verzocht Honduras Washington rapporten vrij te geven over de samenwerking tussen de CIA en de militairen. Eerder in 1997 kwam een eerste zending documenten aan. Ondanks weggecensureerde passages werden volgens Valladares namen en situaties genoemd die zijn onderzoek steunden.
Bijna twintig Hondurese militaire officieren worden gezocht in verband met de 184 vermisten. Twee zitten er gevangen en een derde is vrijgelaten wegens gebrek aan bewijs.

Op 20 juli werd de vondst bekendgemaakt van twee massagraven die mogelijk de resten bevatten van slachtoffers van de militaire repressie in de jaren tachtig. Eén graf bevond zich in de nabijheidvan een legerbarak ten oosten van de hoofdstad Tegucigalpa, het andere op de ranch van een gepensioneerde kolonel in het noorden van het land.
Leo Valladares drong aan op een snel onderzoek naar identiteit en herkomst van de menselijke resten. Een paar dagen eerder was de vondst van vijf andere clandestiene begraafplaatsen openbaar geworden. Het bleef onduidelijk hoe de vondsten konden worden gedaan en hoeveel lijken precies werden aangetroffen.

INDIAANS PROTEST

Oproerpolitie voorkwam dat 400 indianen op 29 oktober 1997 een standbeeld oprichtten van hun historische leider Lempira. Het 1,25 meter hoge standbeeld had moeten komen op de plaats in het zuiden van de hoofdstad Tegucigalpa, waar de demonstranten op 12 oktober een standbeeld van Columbus hadden omvergehaald en vernietigd. Niemand raakte bij de acties gewond.

POLITICUS VERMOORD

Carlos Escaleras, kandidaat voor het burgemeesterschap, werd op 30 oktober 1997 vermoord in zijn autowasserij in Tocoa, 220 kilometer ten noorden van de hoofdstad. Hij werd doorzeefd door drie schutters.
Escaleras was kandidaat namens de Democratische Unificatie, een coalitie van linkse groepen die in 1990 de gewapende strijd verruilde voor de democratische. Dank zij Escaleras' populariteit kon de partij in de regio rekenen op enorme steun.

AANTAL ZETELS PARLEMENT VERMINDERD

Op 16 oktober 1997 gaf het Nationale Congres met een tweederde meerderheid zijn goedkeuring aan een grondwetswijziging waarbij het aantal zetels van dit college van volksvertegenwoordigers werd teruggebracht van 148 naar 80. Om het besluit uit te voeren moet het na de volgende verkiezingen worden geratificeerd door het dan gekozen Congres.

NARCO-DOLLARS IN CAMPAGNES

Op 27 november 1997, een paar dagen voor de presidentsverkiezingen werd serieus de mogelijkheid besproken dat Colombiaanse drugskeizers narco-dollars in de verkiezingskassen hadden gepompt. Fidel Omar Borjas, 's landvoornaamste drugsbestrijder, wilde zonder bewijzen niet speculeren, maar toonde zich zoals menig landgenoot geschokt door het bedrag dat aan de campagnes werd besteed. In totaal ging het om een bedrag van 27 miljoen gulden, het dubbele van de campagnekosten in 1993.
Colombiaanse drugssmokkelaars zouden de Caribische kust van Midden-Amerika steeds vaker gebruiken voor het transport van drugs naar de VS. Langs de 300 kilometer lange Mosquito Coast van Honduras zou de lokale garnalenindustrie een ideale dekmantel vormen.
De twee grote partijen van presidentskandidaten Flores en Gunera ontkenden stellig iedere relatie met drugshandelaren, maar gaven geen inzicht in de aard van de donaties aan hun verkiezingskas. De wet verplichtte hen daar overigens ook niet toe.
Zowel Borjas als de voorzitter van de nationale commissie van toezicht op de verkiezingen, Adan Palacios, drongen er bij het Congres op aan te zorgen dat zo'n wet er wel komt, evenals een wet die het witwassen van drugsgeld moet uitbannen.

PRESIDENTS- EN CONGRESVERKIEZINGEN

Op 30 november 1997 behaalde de regerende centrum-rechtse Liberale Partij van Honduras (PLH) een ruime overwinning bij de presidents- en parlementsverkiezingen.

De verkiezingen werden gehouden onder toezicht van honderd internationale waarnemers. Ruim een half miljoen van de 2,8 miljoen geregistreerde kiezers bleven thuis, terwijl ongeveer 3 procent van de stemmen ongeldig werd verklaard.

In de strijd om het presidentschap bleek dat Carlos Roberto Flores Facussé van de PLH met 53 procent van de stemmen had gewonnen van Alba Nora Gunera de Melgar van de belangrijkste oppositiepartij, de rechtse Nationale Partij van Honduras (PNH), die 42,5 procent kreeg. Beide kandidaten hadden campagne gevoerd met partijprogramma's waarin een vrije markt centraal stond.

De 47-jarige Flores heeft in de VS gestudeerd en is mede-eigenaar van de krant *La Tribuna*. Hij was minister in het bureau van de president geweest in de PLH-regering van Roberto Suazo Córdova (1982-'86). Bij de presidentsverkiezingen van 1989 was hij verslagen als presidentskandidaat voor de PLH en in de afgelopen vier jaar is hij voorzitter van de Nationale Assemblée geweest.

Naar verwachting zal Flores de politiek van zijn voorganger Carlos Reina voortzetten en het land verder ontwikkelen tot een markteconomie. Hij liet weten buitenlandse investeringen aan te moedigen en een snelweg te zullen aanleggen van de Atlantische naar de Pacifische kust in dit op één na grootste land van Midden-Amerika.
Tijdens de verkiezingscampagne liet Flores zich niet uit over oplossingen voor de voornaamste binnenlandse problemen. Zo leeft tachtig procent van de Hondurezen in volstrekte armoede. Eenderde van de bevolking is analfabeet, er is bijna geen werk en het minimumloon bedroeg in 1997 zo'n 160 gulden per maand. De laatste jaren is er sprake van een groeiende misdaadgolf, waardoor de vorige president Reina aan gezag inboette.
Flores werd eind januari 1998 geinaugureerd en werd daarmee de vijfde president sinds in 1982 een einde kwam aan twintig jaar militaire dictatuur.

Andere presidentskandidaten waren Olban Valladares van de centrumrechtse Partij voor Vernieuwing en Eenheid (PINU), die 2.17 procent van de stemmen kreeg, Arturo Corrales Alvares van de centrumrechtse Christen-Democratische Partij van Honduras (PDHC), die 1,23 procent kreeg. en Matías Funes van de linkse Democratische Eenwording (UD), die 1,17 procent behaalde.

Bij de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor het 128 zetels tellende, uit één kamer bestaande Nationaal Congres verloor de PLH weliswaar vier zetels maar kwam toch uit op 67 zetels, waarmee de partij de absolute meerderheid behield. De PNH won 54 zetels (een verlies van één zetel). De PINU veroverde vijf zetels (een winst van drie zetels) en de PDHC, die in de twee vorige congressen geen enkele zetel had gehad, kwam met één zetel in het parlement, evenals de UD.

Bij de verkiezingen voor 297 burgemeestersposten die op dezelfde dag werden gehouden, verloor de PLN nipt de hoofdstad Tegucigalpa, waar de PNH de overwinning behaalde. De UD veroverde de burgemeesterspost van La Paz, die eerder in handen was van de PLN geweest.

VRAAGTEKENS BIJ BEGROTING

Het Congres van Honduras ging op 17 december 1997 akkoord met een begroting voor 1998 die aan de uitgavenkant 2,36 miljard gulden bedroeg, een toename met 8,4procent. De begroting werd aangenomen ondanks de waarschuwing door een parlementscommissie dat de inkomsten 'overtrokken waren in verhouding tot de economische realiteit'.

Honduras geldt als het op twee na armste land van Latijns-Amerika, waar het niet betalen van belasting eerder regel is dan uitzondering. De economie is een van de minst ontwikkelde van heel Latijns Amerika. De landbouw levert een kwart van het BNP en koffie en bananen maken de helft uit van de totale export.
Van de inkomsten in 1998 zal 36% worden besteed aan onderwijs en gezondheidszorg. Zo'n 32% staat te boek voor de aflossing van de buitenlandse schuld. Die beliep acht miljard gulden in totaal. evenveel als het bruto nationaal product.
De oppositionele Nationale Partij onthield zich van stemming, uit vrees dat het begrotingstekort zou kunnen oplopen tot $ 199 miljoen en een overeenkomst met het IMF gevaar zou lopen.

(vor. ber. pag. 318/2 e.v.- 1997)

JAMAICA

PNP WINT VERKIEZINGEN

De regerende People's National Party (PNP) van premier P.J. Patterson werd 18 december 1997 de grote winnaar van de algemene verkiezingen. Met 49 zetels behaalde de PNP de absolute meerderheid in het 60 zetels tellende parlement. De Jamaica Labour Party (JLP) van Edward Seaga bleef steken op 10 zetels. Dit resultaat betekende de grootste winst voor de PNP ooit. Het was ook voor het eerst in de geschiedenis van het eiland dat een partij drie termijnen (van vijf jaar) achtereen aan de touwtjes mocht gaan trekken.
Van de 1,2 miljoen geregistreerde kiezers kwam 60 procent naar de stembus, een ongewoon lage opkomst. De PNP kreeg 56 procent van de stemmen, de JLP 39 procent en de National Democratic Movement (NDM)5 procent.

Het uitbrengen van de stemmen ging gepaard met vertragingen en verwarring, onder meer door het te laat arriveren van stembussen en medewerkers op de stembureaus. Het grote geweld en de intimidaties die de verkiezingen op het Caribische eiland doorgaans teisterden, bleven echter uit. Sinds het begin van de campagnes in november werden niet meer dan achttien mensen het slachtoffer van geweld. Bij de campagnes van 1980 vielen nog 800 doden, voornamelijk als gevolg van de politieke opstelling van drugsbendes.
De dag voorafgaand aan de verkiezingen tekenden de leiders van de drie grote partijen een gedragscode waarmee ze 'vrije, eerlijke en vreedzame verkiezingen' wilden bevorderen. Zij benadrukten onder het oog van de televisiecamera's zich verre te zullen houden van politiek geweld.

Ongeveer 1,2 miljoen Jamaicanen waren dit keer stemgerechtigd. De voormalige Amerikaanse president Jimmy Carter had de leiding van het team van zestig buitenlandse waarnemers. onder wie ook zijn vrouw Rosalynn en de voormalige stafchef van het Amerikaanse leger, Colin Powell. Carter noemde de verkiezingen over het geheel genomen eerlijk, maar had toch 'enkele ernstige problemen' geconstateerd.
Zo sprak Carter van vier doden op de verkiezingsdag en liet hij weten dat hier en daar sprake was geweest van intimidatie. Zijn team had geconstateerd dat op sommige plaatsen het stemlokaal twee uur voor de officiële tijd was dichtgegaan, nadat 100 procent van de stemmen op een en dezelfde partij was uitgebracht. 'Het was duidelijk,' aldus Carter. 'dat zoveel kiezers in die tijd onmogelijk naar het stemlokaal hadden kunnen komen. Er was geen verband tussen de stemmen die daar waren uitgebracht en het uiteindelijk gepubliceerde resultaat '
De waarnemers hadden ook kritiek op de campagneduur van 22 dagen. Die bleek te kort voor het foutloos opstellen van kiezerslijsten en het verstrekken van identiteitskaarten.
Volgens de Jamaicaanse autoriteiten werd een stembus gestolen in de badplaats Montego Bay en werden 53 stembiljetten werden geroofd door een gewapende bende in May Pen. Twee politiemannen werden aangehouden op verdenking van frauduleuze praktijken.

De oppositiepartijen hadden Patterson, die de verkiezingen uitschreef op 26 november, beschuldigd van onnodige haast. Hij zou bang zijn geweest dat zijn regering snel aan populariteit verloor doordat zij geen halt wist toe te roepen aan het toenemende geweld en aan de tegenvallende economie. In 1997 werden tot en met verkiezingsdag 1002 moorden genoteerd tegen 925 in heel 1996 (ook al een record). De economische groei zal volgens deskundigen in 1998 lager uitvallen dan de toch al magere 1,7 procent van 1996.

AMBASSADEUR NAAR CUBA

Op 11 augustus 1997 benoemde de regering voor het eerst sinds 1980 een ambassadeur voor Cuba: Carlyle Duncan, voormalig vakbondsleider en lid van het kabinet-Manley in de jaren zeventig.
Tijdens een bezoek aan Cuba in mei had premier Patterson al aangekondigd dat hij het consulaat in Havana per 1 september zou opwaarderen tot ambassade.
In de jaren zeventig onderhield premier Michael Manley nauwe banden met Cuba, tot ergernis van de VS. Na Manley's verkiezingsnederlaag in 1980 verbrak premier Edward Seaga de relatie. Toen Manley in 1989 opnieuw aan de macht kwam, herstelde hij de relaties, maar de gezant voor Cuba hield de Jamaicaanse hoofdstad Kingston als standplaats.

TER DOOD VEROORDEELDEN IN HET NAUW

Jamaica kondigde op 24 oktober 1997 aan dat het zich vanaf 23 januari 1998 niet langer gebonden acht aan de overeenkomst met de VN inzake Burger- en Politieke Rechten. De stap wordt gezien als een voorbereiding op de hervatting van het uitvoeren van de doodstraf.
Volgens de Jamaicaanse overheid zou de beroepsprocedure bij de VN-commissie van Mensenrechten de rechtsgang vaak voortslepen tot meer dan vijf jaar. Een regeling uit 1994 van de Britse Privy Council. het laatste hof van beroep voor de Britse ex-kolonies, bepaalt dat de doodstraf dan moet worden omgezet in levenslang. Dat gebeurde inmiddels in 272 gevallen.
Vijftig gedetineerden waren eind '97 in afwachting van hun executie en een even groot aantal had nog beroepszaken lopen.

OPNIEUW DODEN BIJ GEVANGENISOPROER

Twee gedetineerden verloren op 6 november 1997 het leven en één raakte gewond bij een nieuwe uitbarsting van geweld, dit keer in de algemene strafinrichting van de hoofdstad Kingston. De twee werden met knuppels geslagen door bewakers, nadat ze deze met zelfgemaakte messen hadden aangevallen.
De bewakers waren bezig met de inspectie van cellen, volgend op rellen die drie dagen eerder ook al het leven hadden gekost aan twee gedetineerden.

Het bezoek van een commissie aan de twee belangrijkste gevangenissen werd vervolgens uitgesteld. Deze zou de rellen onderzoeken die tussen 20 en 23 augustus zestien gevangenen het leven kostte.

Dit oproer begon met een staking van cipiers. Die waren verbolgen over de suggestie van John Prescod van de parlementaire gevangeniscommissie om condooms te verstrekken aan bewakers en gevangenen om de verspreiding van aids te voorkomen. Hij zou hen daarmee hebben beticht van homofilie. Hun woede sloeg over naar gedetineerden, die vermeende homoseksuelen aanvielen en brand stichtten.
Prescod verklaarde dat de werkelijke oorzaak van de incidenten moest worden gezocht in de overbevolking van de gevangenissen en de trage afhandeling van rechtszaken. De gevangenis van Kingston, berekend op 850 gedetineerden, herbergde er volgens hem 1378. van wie 650 in afwachting waren van hun proces. In cellen van 2,4 bij 1,5 meter zouden twee tot vijf gevangenen zijn ondergebracht.
Gedetineerden wachtten soms langer dan een jaar op de behandeling van hun zaak.

(vor.ber. pag. 717/3 e.v.- 1997)

MEXICO

PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN

Bij plaatselijke verkiezingen op 19 oktober 1997 behield de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI)de meerderheid in de zuidelijke deelstaat Tabasco. Maar de grote oppositiepartijen, de Partij van de Democratische Revolutie (PRD)en de Partij van Nationale Actie (PAN), boekten winst in de aangrenzende deelstaat Veracruz.

In Tabasco won de PRI alle zeventien burgemeestersposten en alle achttien verkiesbare zetels in het deelstaatparlement, maar in Veracruz, waar geen verkiezingen voor het deelstaatparlement werden gehouden, veroverde de partij minder dan de helft van de 210 burgemeestersposten. Uit de uitslagen bleek dat de PRD in Veracruz 58 burgemeestersposten had behaald, zoals in de hoofdstad Xalapa, de oliestad Coatzacoalcos en de havenstad Tuxpan. De PAN won 38 burgemeestersposten, waaronder de belangrijke havenstad Veracruz en de industriesteden Córdoba, Orizaba en Boca del Rio.

Hoewel de PRD en de PAN ontkenden dat zij hun alliantie in de Tweede Kamer van het Congres zouden uitbreiden , gaven zij aan samen in beroep te zullen gaan tegen de uitslag in Tabasco, omdat de PRI kiezers zou hebben omgekocht en geïntimideerd. Ook beweerden beide partijen dat de PRI geld van de overheid had ontvangen ter ondersteuning van zijn campagne in Veracruz.

CANADESE AMBASSADEUR TERUGGEROEPEN

Op 6 oktober 1997 riep Canada op verzoek van de Mexicaanse regering zijn ambassadeur, Marc Perron, terug. Aanleiding was een interview in het Mexicaans tijdschrift Milenio waarin Perron Mexico had beschuldigd van grootschalige corruptie en het Mexicaanse anti-drugsprogramma een 'farce' had genoemd.

ARRESTATIESPOLITIEFUNCTIONARISSEN WEGENS MARTELEN

Op 17 oktober 1997 ontbond de politiechef van de hoofdstad Mexico-Stad een elite-eenheid van de politie nadat twaalf leden waren gearresteerd omdat zij zouden betrokken zouden zijn geweest bij het martelen en doden van drie jongemannen.

In totaal 33 politieagenten werden gezocht of waren gearresteerd in verband met de moorden in september na een politierazzia in een sloppenwijk die een centrum was van de georganiseerde misdaad. Maar tot dat moment was maar één politiefunctionaris aangeklaagd wegens moord.

ORKAAN VERWOEST ACAPULCO

Op 9 en 10 oktober 1997 verwoestte de orkaan 'Pauline', een storm van de derde categorie, de badplaats Acapulco en richtte grote schade aan in andere delen van de zuidelijke deelstaat Guerrero.

Meer dan 111 personen kwamen om het leven en ongeveer achtduizend werden dakloos als gevolg van de orkaan. Talloze anderen werden als vermist opgegeven, vooral in de arme delen van Acapulco, die het meest te lijden hadden van de modderstromen en vloedgolven die na de storm optraden. Het El Niño-verschijnsel in het Pacific-gebied werd beschouwd als de oorzaak van het plotselinge karakter en de verwoestende kracht van de storm.

Op 14 oktober bezocht president Zedillo het zwaar getroffen Acapulco. Hij trof een stad aan waar de watervoorziening nog niet was hersteld, cholera de kop had opgestoken en nog altijd in de stinkende modder werd gezocht naar tweehonderd vermisten. Het Rode Kruis schatte het totale aantal slachtoffers op vierhonderd.
Zedillo kreeg een regen van klachten te horen over misbruik door de autoriteiten van federale hulpgoederen.

OFFICIEREN BESCHULDIGD VAN MOORD

Een generaal en een luitenant-kolonel werden op 25 november 1997 in staat van beschuldiging gesteld wegens de moord op zes jongens in de leeftijd van 17 tot 23 jaar. De twee hadden aan het hoofd gestaan van een elite politie-eenheid die de jongelui in september in Mexico-stad had gearresteerd. Hun verminkte lichamen werden weken later her en der in de stad teruggevonden.
Het was de eerste maal dat militairen voor een burgerrechtbank werden geleid.

MOORDAANSLAG OP JOURNALIST

Jesus Blancornelas, een van 's lands bekendste journalisten, werd 27 november 1997 levensgevaarlijk gewond bij een aanslag in Tijuana. De auto van de hoofdredacteur van het weekblad Zeta

werd doorzeefd met kogels uit automatische wapens. Zijnlijfwacht en een van de aanvallers bleven dood achter op de plaats van de hinderlaag.
Blancornelas kreeg in binnen- en buitenland lof voor de onverschrokken journalistieke aanpak van de moord op presidentskandidaat Colosio en van de drugshandel in Tijuana. thuishaven van Mexico's gewelddadigste drugskartel.

De afgelopen zeven maanden kwamen acht journalisten om bij in totaal tweehonderd gewelddadige incidenten.
Op 20 oktober verklaarde de Interamerican *Press* Association in Mexico's Guadalajara zich voorstander van het opschorten van internationale hulp aan Latijns-Amerikaanse landen waar 'routinematig misdaden worden gepleegd tegen journalisten'.
Amnesty International beschuldigde president Zedillo er op 24 september van dat er onder zijn presidentschap sprake was van een sterke toename van schending van de mensenrechten. In Mexicaanse cellen zouden tenminste 150 boeren en indianen worden vastgehouden op onduidelijke aanklachten, die hen in feite tot politieke gevangenen maakten.

VERKRACHTING BINNEN HUWELIJK STRAFBAAR

De Kamer van Afgevaardigden keurde op 3 december 1997 na een heftig debat een wetswijziging goed die verkrachting binnen het huwelijk strafbaar stelt. Schuldigen kunnen worden veroordeeld tot gevangenisstraffen van acht tot veertien jaar.
Een woordvoerder van de conservatieve PAN voerde aan dat de opvatting dat een deugdzame vrouw zich altijd verzet tegen seksuele avances in Mexico wijdverbreid is. En dat het nu dus zou kunnen gebeuren dat een man na terugkeer van de huwelijksreis door zijn echtgenote van verkrachting wordt beschuldigd.
Zelfs naar Latijns-Amerikaanse begrippen is Mexico een van de meest achtergebleven landen als het gaat om de rechten van vrouwen en om het bevorderen van een eigentijdse seksuele moraal..

CÁRDENAS BURGEMEESTER

Cuauhtemoc Cárdenas (63) werd op 5 december 1997 onder zeer grote belangstelling ingehuldigd als de eerste gekozen burgemeester van Mexico-stad. Bij zijn inhuldiging beloofde hij een frontale aanval te doen op misdaad, vervuiling en corruptie. In het verleden werd de eerste burger van Mexico's grootste stad steeds aangewezen door de president. President Zedillo begeleidde Cárdenas overigens persoonlijk naar het podium in het gemeentehuis waar de inhuldiging plaatsvond.
Er wachten Cárdenas gigantische problemen bij het besturen van het federale district van Mexico. Het aantal misdaden is opgelopen tot een gemiddelde van 735 per dag en de vervuiling door voertuigen en industrie veroorzaakt een ware epidemie van ademhalingsziekten. Zes miljoen inwoners van de hoofdstad moeten rondkomen van minder dan 200 gulden per maand. Het minimum dagloon bedraagt 6 gulden.
Cuauhtemoc Cárdenas is de zoon van Lazaro Cárdenas, een beroemd president van Mexico in de jaren dertig. Tot twee keer toe verloor hij de strijd om het presidentschap tot hij in juli 1997 slaagde in een terugkeer op het politieke toneel. Zijn overwinning in de burgemeestersrace maakte hem op slag tot een serieus kandidaat voor de opvolging van president Zedillo in het jaar 2000.
Twee weken na zijn aanstelling, op 22 december. besloot Cárdenas tot een verlaging van de salarissen van alle topambtenaren in Mexico City inclusief dat van hemzelf. Het maximum jaarsalaris werd vastgesteld op iets meer dan 200.000 gulden. De salarissen van de ambtenaren in Mexico waren nooit openbaar, maar geschat werd dat Cárdenas' voorganger, Oscar Espinosa Villareal, ongeveer 300.000 gulden verdiende.

BEGROTING AANVAARD

De Kamer van Afgevaardigden ging 14 december 1997 akkoord met de uitgavenkant voor de begroting voor 1998. Een paar dagen eerder kreeg de inkomstenkant al kracht van wet. In beide gevallen stemde oppositiepartij PAN mee met de regerende PRI en verklaarde alleen de linkse PRD zich tegen de begrotingsplannen.
Op 13 december stemde de Senaat in met het inkomstendeel van de begroting, evenwel zonder het BTW-tarief van 15 procent te verlagen, zoals de Kamer had gewild.
Het begrotingstekort voor 1998 komt niet uit boven de 1,25 procent. Om dat te bereiken waren te elfder ure een paar wijzigingen nodig. Het geheime presidentiële fonds werd tot eenderde teruggebracht. De ministeries van Onderwijs, Gezondheidszorg, Sociale Ontwikkeling en Agrarische Hervorming moesten eveneens inleveren.
Op voorstel van de PAN werd een deel van de besparing aangewend om de schrijnendste armoede aan te pakken en het bestuur van de 32 staten en honderden gemeenten financieel in het spoor te houden.
De beraadslagingen. voor het eerst in Mexico's geschiedenis in een parlement zonder absolute meerderheid voor de PRI, werden gekenmerkt door grote heftigheid. Vooral over belastinghervormingen werd stevig gebakkeleid. De vier oppositiepartijen veroverden bij de verkiezingen van juli een meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden, maar slaagden er nog niet in één vuist te inaken. In de Senaat beschikte de PRI nog over een meerderheid.

Pemex: record-uitgaven

Het parlement hechtte op 18 december ook zijn goedkeuring aan de omvangrijkste begroting die Pemex ooit indiende. De staatsoliemaatschappij mag in 1998 een bedrag van 19,4 miljard gulden besteden.
De helft daarvan zal gaan naar onderzoek en productie. Ook zullen verouderde raffinaderijen worden verbeterd. De komende drie jaar moet 50 miljard gulden worden gestoken in nieuwe boringen en installaties.
Op 5 december voerden duizenden boeren een blokkade uit bij drie kleine olievelden in Tabasco, ten zuidoosten van Mexico-stad. Ze protesteerden daarmee tegen de vervuiling van landerijen door het weglekken van olie. Een woordvoerder van Greenpeace-Mexico sprak van 'honderden aangetaste hectaren'.

HANDELSVERDRAG MET NICARAGUA

Op 18 december 1997 tekende president Zedillo in Nicaragua's hoofdstad Managua met zijn collega Arnoldo Aleman een vrijhandelsverdrag. Dat moet er toe leiden dat binnen tien jaar alle handelsbarrières tussen de landen worden geslecht.
Voor Nicaragua kan het verdrag een verdriedubbeling van de inkomsten uit export naar Mexico gaan betekenen.

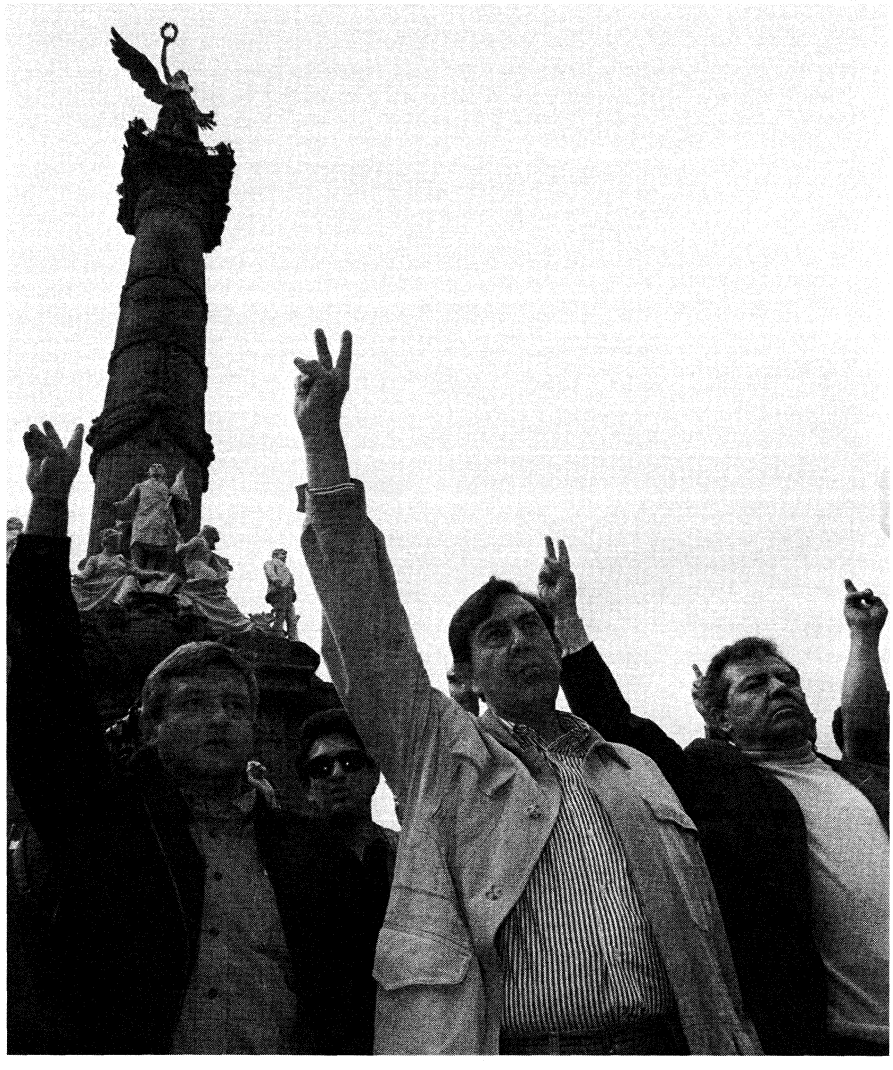
ZEDILLO SCHAFT PRESIDENTIËLE STAFCHEF AF

President Zedillo maakte op 19 december de afschaffing bekend van de voorheen zo belangrijke post van stafchef van de president. Op 22 oktober had hij Luis Tellez al uit deze positie ontheven

om hem minister van Energiezaken te maken. Tellez volgde daar Jesus Reyes Heroles op, die ambassadeur werd in Washington.
De stafchef werd altijd beschouwd als de machtigste man na de president.

INDIANEN AFGESLACHT IN CHIAPAS

Op maandag 22 december 1997 werden 45 Tzotzil- indianen (31 vrouwen en 14 kinderen) vermoord in een vluchtelingenkamp bij Acteal. een afgelegen dorp in de staat Chiapas, zo'n 750 kilometer ten zuiden van Mexico City. De vijf uur durende slachting onder de ongewapende indianen werd volgens ooggetuigen uitgevoerd door paramilitairen. Deze maakten gebruik van automatische wapens van het type AK-47.
Ziekenhuizen in San Cristobal de las Casas hadden moeite met de opvang van de tientallen gewonden die het bloedbad overleefden. Het was de gewelddadigste uitbarsting in Mexico sinds de rebellen van het Zapatistas Bevrijdingsleger (EZLN) van ondercommandant Marcos op nieuwjaarsdag 1994 in opstand kwamen. De twee weken durende gevechten, waarbij het leger onder meer de luchtmacht inzette, kostten destijds 140 mensen het leven.
Overlevenden van het bloedbad in Acteal verklaarden de ongeveer 23 moordenaars ondanks hun maskers te hebben herkend als leden van de Institutionele Revolutionaire Partij (PRI)van president Zedillo.
De president noemde het bloedbad in een speciale uitzending van de nationale televisie 'wreed en onacceptabel'. Hij gaf het onderzoek in handen van de federale procureur-generaal Jorge Madrazo Cuellar. Deze meldde op dinsdagavond 23 december dat vier mensen waren aangehouden voor ondervraging.
De vermoorde indianen zouden aanhangers zijn geweest van de rebellen. In de voorafgaande weken waren bloedige botsingen gemeld tussen indianen en paramilitairen, gesteund door plaatselijke landeigenaren en PRI-politici. In november trokken duizenden indianen de bergen in rond Acteal, koude en honger trotserend in de hoop op een veiliger wijkplaats.
Rebellenleider Marcos legde de schuld voor het bloedbad bij president Zedillo en de minister van binnenlandse zaken. Die zouden twee jaar eerder het leger groen licht hebben gegeven voor een 'tegen-opstand'.
In de eerste dagen na de moordpartij van 22 december sloegen de inwoners van Acteal en veertien andere dorpen in de omgeving op de vlucht. Het hoger in de bergen gelegen Polho was op 31 december van een gehucht van 600 inwoners uitgegroeid tot een kamp met 5000 vluchtelingen.
Uit de hele wereld kwamen reacties binnen op de indianenmoord. VS-president Clinton verklaarde 'woedend' te zijn. Ook VN-secretaris-generaal Kofi Annan en de paus veroordeelden de slachting.
Hulpbisschop Raul Vera van San Cristobal sprak op de dag vóór Kerstmis zijn bezorgdheid uit: 'Wij bevinden ons op het randje van een burgeroorlog en de federale regering noch het bestuur van deze staat steken een vinger uit om dat te voorkomen.'
In april 1995 werd een staakt-het-vuren overeengekomen en werd overleg geopend tussen rebellen en regering. In september 1997 liepen de onderhandelingen vast, toen de centrale overheid weigerde de rechten van de negen miljoen indiaanse inwoners te verankeren in de grondwet.
Op 1 oktober bracht president Zedillo onverwacht en voor het eerst een bezoek aan het roerige zuiden van Chiapas, waar hij een beroep deed op alle partijen om via dialoog tot vrede te komen. Hij kondigde tegelijk een hulpprogramma aan voor Mexico's meest verarmde staat.

De pas gekozen burgemeester van Mexico-stad, Cuauhtemoc Cárdenas (midden), was één van de demonstranten na de moord door paramilitairen op 45 Tzotlil-indianen op 22 december 1997 in de staat Chiapas. De demonstranten eistenvan de Mexicaanse regering de opsporing van de moordenaars. (foto *ANP*)

Protest in binnen- en buitenland

Ruim 200 demonstranten bezetten daags voor Kerstmis het monument Engel *der Onafhankelijkheid* in het cen-

trum van Mexico-stad. De demonstranten gaven de overheid de schuld van het bloedbad in Chiapas. De pas gekozen burgemeester van de stad, Cuauhtemoc Cárdenas, was een van de woordvoerders bij deze demonstratie.
Op Tweede Kerstdag protesteerden enige honderden mensen voor de Mexicaanse ambassade in Spanje's hoofdstad Madrid. In spreekkoren werd de schuld voor het bloedbad bij president Zedillo en zijn regering gelegd.

Zestien verdachten aangehouden

Op 26 december werden zestien personen gearresteerd in verband met de moord op de 45 Tzotzil-indianen in Acteal. Nog eens 24 anderen werden aangehouden voor ondervraging.
Het bureau van procureur-generaal Jorge Madrazo liet in een verklaring weten dat het bloedbad de uitkomst zou zijn van een jaren durende vete tussen rivaliserende families. De ene familie zou banden hebben met de PRI, de andere met de PRD en de rebellen.
Vertegenwoordigers van mensenrechtenbewegingen in San Cristobal de las Casas en ook nationale politici wezen deze conclusie als een simplificatie van de hand. Het bloedbad zou passen in een 'vuile oorlog' van leger. regering en tenminste zeven paramilitaire organisaties, gericht op het uithollen van de steun van de bevolking aan de rebellen. Ooggetuigen beschreven de moordenaarsbende in Acteal als een goed georganiseerde groep, aangevoerd door exmilitairen.
Procureur-generaal Madrazo verklaarde verder dat hij zou uitzoeken hoe de moordenaars de hand hadden weten te leggen op legenvapens en of de autoriteiten in Chiapas de geweldsexplosie hadden kunnen voorzien. De landelijke pers vroeg in dat verband om het hoofd van gouverneur Julio Cesar Ruiz Ferro. Hij zou de telefoontjes van een plaatselijke priester hebben genegeerd die bij de eerste onraad in Acteal alarm had geslagen.

(vor. ber. pag. 719/1 e.v.- 1997)

PANAMA

SOUTHERN COMMAND NAAR MIAMI

De laatste stafleden van het Amerikaanse Southern Command vertrokken op 26 september 1997 naar Miami, het nieuwe onderkomen voor dit zenuwcentrum van de Amerikaanse militaire operaties in Latijns Amerika.
Het vertrek van het Southern Command is een uitvloeisel van het akkoord dat Carter in 1977 met Panama sloot. Dat voorzag in het geleidelijk vertrek van alle Amerikaanse troepen en in de overdracht van het Panama Kanaal.
Van de acht bases van de VS in de bufferzone bij het Kanaal moeten er nu nog vijf aan Panama worden teruggeven.

Op 25 september werd de *stars and stripes* voor het laatst gestreken op Quarry Heights. maar het Southern Command in 1947 werd opgericht. Al vanaf 1917 was Quarry Heights de belangrijkste commandobasis van de VS voor Latijns Amerika. De basis ontstond in 1903. toen de VS troepen aan land zette ter bescherming van de spoorlijn over de landengte en van de aanleg van het Panama Kanaal.

Quarry Heights speelde een sleutelrol bij de aanvoer van de troepen die in 1989 een eind maakten aan het bewind van Manuel Noriega. Een enquète van Gallup wees overigens uit dat 68 procent van de Panamezen er voorstander van is dat de Amerikaane bases na 1999 niet verdwijnen. De huidige 5.000 man troepen genereerden jaarlijks zo'n 740 miljoen gulden. Na hun vertrek zou dat Panama 13 procent van het BNP schelen.

AMBASSADEUR GEVRAAGD OM BEWIJS

Minister van Buitenlandse Zaken Arias daagde Amerikaanse ambassadeur William Hughes op 9 november 1997 uit om diens bewering hard te maken dat de voorzitter van het Panamese Congres ontoelaatbare druk had uitgeoefend op een rechtbank. Gerardo Gonzalez zou dat hebben gedaan om de vrijspraak te bewerken van zijn zoon, beschuldigd van moord op een Amerikaans soldaat in 1992.
Pedro Miguel Gonzalez (32) werd eind oktober vrijgesproken door een jury van medeplichtigheid aan de moord op Zak Hernandez en aan de verwonding van een andere militair. De jeep van het tweetal werd aan de vooravond van een bezoek van de toenmalige Amerikaanse president George Bush onder vuur genomen in een buitenwijk van Panama City.

HANDELS- EN UITLEVERINGSVERDRAG MET SPANJE

De Spaanse premier Aznar sloot op 10 november 1997 een kort bezoek aan Panama af met de ondertekening van verdragen ter stimulering van de wederzijdse handel en van een uitleveringsverdrag.
José Maria Aznar was de eerste zittende premier van Spanje die een bezoek bracht aan Panama. Hij zegde kredieten toe ter waarde van 276 miljoen gulden voor de uitvoering van openbare werken en voor steun aan het bedrijfsleven.

PANAMA LID VAN DE ANDES ONTWIKKELINGSMAATSCHAPPIJ

Panama trad op 17 november 1997 toe tot de Andes Ontwikkelingsmaatschappij (CAF). de financiële tak van het Andes-Handelsblok. Voor een bedrag van bijna 20 miljoen gulden kocht Panama 1000 gewone aandelen van de CAF, die projecten financiert in de vijf landen van het Andesblok: Bolivia, Peru, Ecuador. Colombia en Venezuela.
Panama is het achtste land buiten de Andes dat aandeelhouder wordt. Brazilië, Chili, Jamaica, Mexico, Paraguay, Trinidad en Tobago gingen voor.

SPANNING MET COLOMBIA

Op 18 november 1997 sprak president Ernesto Pérez Balladares over de telefoon met zijn Colombiaanse collega Ernesto Samper Pizano over het geweld langs de grens. Het gesprek vond plaats na een aantal dagen van conflicten langs de grens tussen Panama en Colombia die blijkbaar waren uitgelokt door een inval van Colombiaanse troepen. Bij het ernstigste incident op 15 november in de provincie Darién werd één politieagent gedood en werden drie andere gewond.

PRESIDENT ONTKENT NEPOTISME BIJ BESTUUR PANAMA-KANAAL

President Ernesto Pirez Balladares weerlegde op 17 december 1997 beschuldigingen dat hij uit was op controle van het Panama-kanaal. Hij benoemde onlangs zijn neef, zijn voormalige schoonzoon, twee neven van zijn vrouw en leden van zijn regeringspartij in de nieuwe Panama Canal Authority. Deze PCA gaat de waterweg beheren na de overdracht door de VS.
Balladares zei dat hij alleen maar had gekozen voor de meest capabele personen en dat het Kanaal verre zouden worden gehouden van partijpolitiek.
De oppositie noemde de benoemingen een 'bewijs van nepotisme'. De Panamese politici kwamen eerder overeen de 82 kilometer lange verbinding tussen twee oceanen buiten de politiek te houden. Dit in een poging het kanaal geen slechte naam te geven en corruptie te voorkomen.

BEGROTING 1998 AANVAARD

Het Panamese Congres ging 19 december 1997 akkoord met de begroting voor

1998. Met aan de uitgavenkant een bedrag van 9,8 miljard gulden, viel de begroting 2,2 procent hoger uit dan in 1997.
Het begrotingsvoorstel dat het kabinet van Balladares al in september het licht liet zien, was nog 216 miljoen gulden bescheidener. Een week voor de behandeling van de cijfers in het Congres, vroeg de president echter om een extra injectie voor investeringen en openbare veiligheid.

VS BLIJ MET AKKOORD OVER DRUGSBESTRIJDING

President Clintons 'anti-drugs-coördinator' generaal Barry McCaffrey verwelkomde op 25 december 1997 het akkoord over een centrum voor internationale drugsbestrijding in Panama. De overeenkomst maakte het onder meer mogelijk dat troepen van de VS ook na de overdracht van het Panama Kanaal eind 1999 in het land blijven.
Generaal McCaffrey noemde de vestiging van een multinationaal centrum een 'indrukwekkende stap op weg naar gecoördineerde actie tegen drugshandel'. President Balladares stemde twee dagen eerder 'voorlopig' met de plannen in. Het centrum zal worden ingericht op de luchtmachtbasis Howard.

(vor. ber. pag. 725/3 e.v. - 1997)

VERENIGDE STATEN

ONDERZOEK NAAR FINANCIERING VERKIEZINGSCAMPAGNES

Op 8 juli 1997 begon de Senaatscommissie voor regeringszaken onder voorzitterschap van de Republikeinse senator Fred Thompson uit Tennessee een onderzoek naar mogelijke onregelmatigheden bij de verkiezingscampagnes van president Bill Clinton en een aantal Congresleden in 1996. De commissie concentreerde zich vooral op beschuldigingen dat de Chinese regering in het geheim financiële bijdragen had gestort in de verkiezingsfondsen van president Clinton en verschillende Congresleden en dat de Amerikaanse buitenlandse politiek hierdoor op onoorbare wijze was beïnvloed.

De vermeende Chinese geldstortingen zouden vooral zijn bedoeld als tegenwicht tegen de invloed van de Taiwanese lobby op de Amerikaanse politiek. De Amerikaanse wet verbiedt campagnebijdragen van niet-Amerikaanse instellingen of personen.

Bij het begin van de hoorzittingen maakte Thompson met veel ophef bekend dat de commissie beschikte over concrete bewijzen dat China in het geheim financiële bijdragen zou hebben gestort. Deze verklaring kwam als een verrassing voor veel waarnemers, onder wie de Democratische leden van de commissie. Tot dan toe had geen enkel Congreslid zich in zulke duidelijke beoordingen achter de beschuldigingen geschaard.

Maar Thompsons verklaring werd onmiddellijk in twijfel getrokken door belangrijke Democratische commissieleden, onder wie senator John Glenn uit Ohio, die ervoor waarschuwde voorbarige conclusies te trekken uit indirect bewijs. Op 10 juli ontlokten Thompsons woorden ook een boze reactie aan de Chinese regering, waardoor de hoorzittingen van de commissie een gevoelige diplomatieke wending kregen.

De Senaatscommissie maakte verder op 8 juli bekend dat John Huang, een belangrijke figuur in het schandaal rond de campagnefinanciering had aangeboden te getuigen in ruil voor beperkte immuniteit tegen vervolging wegens schending van de verkiezingswetgeving. Daarnaast zou hij hebben aangeboden zonder immuniteit te getuigen naar aanleiding van beschuldigingen dat hij geheime informatie zou hebben doorgespeeld aan het bedrijfsleven en mogelijk aan de Chinese regering, toen hij functionaris op het ministerie van handel was.

Maar op 10 juli werd bericht dat minister van justitie Janet Reno Thompson had laten weten dat zij zich zelfs tegen beperkte immuniteit voor Huang zou verzetten. Hierdoor werd uitgesloten dat Huang voor de commissie zou verschijnen. Aan het einde van de maand was steeds duidelijker geworden dat het de onderzoekscommissie moeite zou kosten de beschuldigingen over illegale buitenlandse bijdragen hard te maken zonder de getuigenverklaringen van de belangrijkste personen die bij de affaire waren betrokken. Verscheidene kroongetuigen die de commissie had opgeroepen, onder wie de vroegere ondernemer Charles Trie uit Arkansas, de Indonesische zakenman James Riady en de financier Roger Tamraz, waren het land uit gevlucht.

Vice-president Gore betrokken bij fondsenwerving

In september 1997 kwam nieuw bewijsmateriaal aan het licht waaruit bleek dat vice-president Al Gore betrokken was bij het schandaal rond de campagnefinanciering dat op dat moment werd onderzocht door commissies uit het Huis van Afgevaardigden en de Senaat, de FBI en het ministerie van justitie. Bijzonder vernietigend was een artikel van Bob Woodward in de Washington Post van 3 september, waarin werd onthuld dat volgens stukken aikomstig van Gore's eigen bureau ruini $ 120.000 aan campagnebijdragen die Gore in 1995-'96 had binnengehaald en op een 'zacht-geldrekening' moesten worden gestort, in feite waren geboekt naar een 'hard-geldrekening' die werd beheerd door het Democratie National Committee (DNC).

Deze onthulling werd van grote betekenis geacht, omdat minister van justitie Janet Reno had gezegd dat het onderscheid tussen harde en zachte donaties de belangrijkste reden was geweest voor haar weigering een speciale aanklager te benoemen die een onderzoek zou moeten instellen naar fondsenwervingsactiviteiten tijdens de verkiezingscampagne in 1996. Reno had verklaard dat zachte campagnedonaties niet vielen onder federale wetten die het werven van fondsen op federaal grondgebied verboden.

Zacht-gelddonaties werden gedefinieerd als bijdragen die niet waren bedoeld om individuele kandidaten te steunen. maar om de partijorganisatie te versterken cn andere algemene campagneactiviteiten te bevorderen, zoals televisiespots. Deze bijdragen waren niet gebonden aan een limiet, maar moesten wel worden gepubliceerd. Hard-gelddonaties waren bijdragen die rechtstreeks werden gestort in de campagnekas van een kandidaat. De federale wetgeving stelde specifieke beperkingen aan de omvang van deze bijdragen ($20.000) en het gebruik dat ervan kon worden gemaakt. Verder was het bedrijven en vakbonden verboden harde-campagnebijdragen te schenken, omdat al deze bijdragen afkomstig moesten zijn van individuele personen. Krachtens de federale w-etgeving mochten donaties die werden beschouwd als harde campagnebijdragen niet worden geworven op federaal grondgebied.

Het Witte Huis reageerde op de nieuwe beschuldigingen met het verweer dat Gore zachte-campagnebijdragen had geworven en niet wist dat een deel van het door hem binnengehaalde geld was gestort op de zacht-geldrekening van de DNC.

Maar na de onthullingen in de Washington Post maakte Reno op 3 september bekend dat zij een procedure in gang had gezet krachtens de Independent Counsel Act. Deze gaf haar dertig

dagen de tijd om het bewijsmateriaal tegen Gore te onderzoeken teneinde vast te stellen of zij zou moeten overgaan tot de benoeming van een speciale aanklager. Op 20 september werd bekendgemaakt dat krachtens de Independent Counsel Act ook het bewijsmateriaal tegen president Clinton zou worden onderzocht.

De door Reno in gang gezette procedure kwam hierop neer: als tijdens de periode van dertig dagen werd vastgesteld dat er 'specifieke en overtuigende' bewijzen bestonden dat een hoge overheidsfunctionaris een misdrijf had gepleegd, zou een speciale commissie van het ministerie van justitie een negentig dagen durend (formeler en diepgaander) vooronderzoek beginnen. Na dat onderzoek, dat slechts één maal met zestig dagen zou kunnen worden verlengd, zou Reno moeten beslissen of er klaarblijkelijk strafbare handelingen waren verricht. Indien dat het geval was, kon zij een speciaal college van drie rechters van het hof van beroep verzoeken om een onafhankelijke raadsman tot speciale aanklager te benoemen die de zaak moest onderzoeken.

Na het Watergate-schandaal werden krachtens de Ethics in Government Act uit 1978 speciale aanklagers benoemd om een belangenconflict te vermijden dat zou kunnen ontstaan. als een minister van justitie een onderzoek moest instellen tegen de president die hem of haar had benoemd. In juni 1994 had het Congres de Independent Counsel Act goedgekeurd nadat de wet uit 1978 in 1992 was verlopen. De wet bevat de strenge procedures die moeten worden gevolgd als de onderzoekers stuiten op 'overtuigende' en 'specifieke' informatie waaruit blijkt dat personen als de president. de vice-president, hoge functionarissen van de uitvoerende macht of een campagneorganisatie van de president een misdrijf zouden hebben gepleegd.

Ook president Clinton beschuldigd

Terwijl Gore in maart had bekend telefoongesprekken te hebben gevoerd vanaf federaal grondgebied, verklaarde het Witte Huis dat Clinton zich niet kon herinneren dat ooit gedaan te hebben. De regering betoogde tevens dat de federale wetten die het werven van campagnebijdragen op federaal grondgebied verboden, niet golden voor de president en de vice-president. Als de president telefoongesprekken had gevoerd, dan zou hij dit volgens de regering hebben gedaan vanuit zijn privévertrekken in het Witte Huis, waar het verbod niet van toepassing was. Mocht dit verweer niet slagen, dan zouden volgens een aantal commentaren Gore en Clinton tot hun verdediging kunnen aanvoeren dat zij alleen maar zachte-campagnebijdragen hadden willen verwerven.

Maar de president raakte zelf verder verstrikt in deze controverse, toen de 58-jarige Harold M. Ickes, voormalig vice-stafchef van Clinton, tijdens een besloten hoorzitting op 22 september van de Senaatscommissie die de fondsenwerving onderzocht, meedeelde dat Clinton in 1994 vanuit het Witte Huis een aantal belangrijke donateurs van de Democratische Partij had opgebeld met het verzoek een financiële bijdrage te leveren. Ickes verklaarde voor de commissie dat Clinton in zijn bijzijn telefoongesprekken met verschillende donateurs had gevoerd

Opdracht tot vooronderzoek

Op 3 oktober zette minister van justitie Janet Reno de volgende fase van de procedure krachtens de Independent Counsel Act in gang en gaf zij het Openbaar Ministerie opdracht een vooronderzoek naar de beschuldigingen te openen.

Reno gaf echter duidelijk aan dat het vooronderzoek zich vooral zou richten op de kwestie van de telefoongesprekken vanuit het Witte Huis en niet op bredere beschuldigingen zoals de illegale storting van buitenlandse campagnebijdragen in de campagnekas. Verder bepaalde Reno dat het vooronderzoek niet langer dan zestig dagen mocht duren in plaats van negentig dagen, zoals was vastgelegd in de Independent Counsel Act . Bij de opdracht tot een verder onderzoek werd duidelijk gemaakt dat er geen nieuw bewijsmateriaal tegen Gore boven water was gekomen.

Op 14 oktober gaf Reno ook opdracht om een zestig dagen durend vooronderzoek krachtens de Independent Counsel Act in te stellen naar telefoongesprekken die president Bill Clinton had gevoerd met donateurs. Reno, die uiterlijk 15 oktober moest hebben besloten of het onderzoek tegen Clinton zou worden verlengd of beëindigd, verklaarde op 14 oktober tegenover een speciaal college van drie rechters het vooronderzoek te hebben gelast omdat zij meer tijd nodig had om een aantal ingewikkelde kwesties over de feiten en verschillende juridische vraagstukken waarvoor geen precedenten in de jurisprudentie te vinden waren, op te lossen.

Het ging om de volgende kwesties: (1) dat de wet inzake fondsenwerving op federaal grondgebied nooit van toepassing was geweest op telefoongesprekken vanuit het Witte Huis; (2) dat Clinton op 7 maart had gezegd zich niet te kunnen herinneren of hij ooit in telefoongesprekken met potentiële donateurs had verzocht om campagnebijdragen, maar had toegegeven dit misschien te hebben gedaan; (3)dat onderzoekers moesten vaststellen van waaruit de telefoongesprekken waren gevoerd, aangezien presidenten altijd politieke zaken zowel in hun privé-vertrekken als in de kantoren van het Witte Huis hadden behandeld; (4)dat zelfs ingeval Clinton fondsen zou hebben geworven vanuit het officiële gedeelte van het Witte Huis, onderzoekers zouden moeten nagaan waarvoor het geld was gebruikt, aangezien Reno had verklaard dat de wet die fondsenwerving vanuit federale gebouwen verbood, alleen maar gold voor 'hard geld'-donaties ; en (5)dat het Witte Huis een aantal malen had betoogd dat de federale wet die fondsenwerving op federaal grondgebied verbood, niet zou gelden voor de telefoongesprekken.

Witte Huis overhandigt videobanden aan onderzoekers

In verband met de beschuldigingen van ongeoorloofde fondsenwerving overhandigde het Witte Huis op 4 oktober 44 videobanden waarop veertig van de 103 koffie-ochtenden stonden die in 1995-'96 waren gehouden in het Witte Huis. De banden, die op 1 oktober waren gevonden in het Witte Huis, werden overgedragen aan de Senaatscommissie voor regeringszaken en opsporingsambtenaren van het Openbaar Ministerie. Een woordvoerder van het Witte Huis benadrukte dat de koffie-ochtenden een legitieme gelegenheid voor aanhangers van de president waren geweest om hem te ontmoeten en dat donaties die waren ontvangen als resultaat van de ontmoeting, van ondergeschikt belang waren.

Maar het bestaan van de videobanden was pas bekendgemaakt drie dagen nadat zij waren gevonden. Intussen had Reno, onwetend van deze nieuwe bron van bewijsmateriaal, het justitieel onderzoek van het bewijs tegen Clinton gesloten. In haar rapport van 3 oktober, waarin zij opdracht had gegeven de telefoongesprekken van Gore nader te onderzoeken, had Reno verklaard dat zij zich nog steeds beraadde over een soortgelijk onderzoek van telefoongesprekken van Clinton, maar dat er geen

bewijs voor bredere Republikeinse beschuldigingen bestond dat Clinton rechtstreeks campagnefondsen hadden geworven tijdens evenementen in het Witte Huis, zoals de koffie-ochtenden. Na de vondst van de banden hadden Republikeinen Reno's besluit als overhaast bestempeld. In een openhartige verklaring op 9 oktober zei Reno 'woedend' op het Witte Huis te zijn wegens de late overdracht van het bewijsmateriaal. Onderzoekers van het Congres hadden herhaaldelijk beweerd dat er video-opnames van de koffiebijeenkomsten bestonden, maar de regering had dit ontkend. Bovendien klaagde zij erover dat het zolang had geduurd voordat haar werd meegedeeld dat de banden waren gevonden. Als reactie op de kritiek van Reno verklaarden functionarissen van het Witte Huis dat de kwestie op een vergissing berustte die in verband stond met een kortsluiting in de communicatie binnen het Witte Huis.

Op 14 oktober overhandigde het Witte Huis nog eens een aantal videobanden aan het Openbaar Ministerie en de commissies van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat die de schandalen rond de campagnefinanciering onderzochten. Het ging hierbij om 66 videoopnames en 121 geluidsbanden, waarop 158 koffiebijeenkomsten stonden.

Op een van de videobanden, waarvan de meeste waren getnaakt tussen februari en juni 1996, was te zien hoe Clinton een groep belangrijke donateurs van de Democratische Partij vertelde dat een nationale reclamecampagne op de televisie zijn positie in de opiniepeilingen had verbeterd. Daarom leken de banden enige steun te geven aan beweringen dat reclamecampagnes die waren gefinancierd met 'zacht geld'-donaties', niet alleen waren bedoeld om algemene thema's die belangrijk voor de Democratische Partij waren, onder de aandacht te brengen, maar ook om Clintons herverkiezingscampagne te schragen. Hiermee werden de strenge limieten op de omvang van 'hard geld'-donaties aan federale kandidaten omzeild. Maar op geen van de videobeelden was te zien dat Clinton rechtstreeks om financiële bijdragen vroeg, misschien op twee uitzonderingen na. Een videoband van 18 juni 1996 bleek de enige van de eerste 44 videobanden te zijn die geen volledige geluidsspoor had: 60 seconden geluid ontbraken. Later in oktober werd het volledige geluidsspoor 'teruggevonden'. Hierop stond geen belastend materiaal, hetgeen de verdenking wekte dat deze misschien was bewerkt. Getuigen hadden in oktober beweerd dat John Hang, die een belangrijke rol speelde in de controverse over de fondsenwerving, tijdens deze bijeenkomst rechtstreeks had gevraagd om campagnebijdragen. Een soortgelijk probleem deed zich voor met een videoband van 10 september 1994, waarvan de beelden twee keer abrupt waren onderbroken.

Conflict over geheime notitie van FBI opgelost

Op 2 december verklaarde minister Reno dat er geen bewijs was gevonden dat Clinton of Gore de wet overtreden zouden hebben die stelt dat fondsenwerving voor campagnes niet vanuit overheidsgebouwen gedaan mogen worden. Reno voegde hier echter aan toe dat juristen van het ministerie van Justitie het onderzoek naar de fondsenwerving zullenvoortzetten.

Een week later toonde Janet Reno zich bereid met het Congres te overleggen over het gedeeltelijk openbaar maken van een geheime notitie van het hoofd van de FBI, Louis Freeh, over het onderzoek naar de fondsenwerving.
Tijdens een hoorzitting van de parlementaire commissie voor overheidshervormingen liet Freeh weten dat juristen van het ministerie van Justitie en van de FBI, leden van de commissie kunnen ontmoeten om te kijken of delen van het geheime document van hem aan minister Reno openbaar gemaakt kunnen worden, zonder het FBI-onderzoek te verstoren.
Volgens Reno en Freeh kan het in deze fase openbaar maken van de resultaten eventuele verdachten een idee geven welke richting het onderzoek op gaat. In de geheime notitie adviseert Freeh aan Reno een onafhankelijke commissie in te stellen die haar het onderzoek naar telefonische fondswervingen van president Clinton en vice-president Gore uit handen neemt.

REPUBLIKEINEN BLOKKEREN HERVORMING CAMPAGNEFINANCIERING

Een wetsvoorstel tot hervorming van de campagnefinanciering, dat was ingediend door de Democratische senator Russell Feingold uit Wisconsin en zijn Republikeinse collega John McCain uit Arizona, strandde op vastberaden Republikeinse obstructie in de Senaat. Na een debat van 22 uur op 6 en 7 oktober 1997 kreeg het wetsvoorstel bij twee procedurele stemmingen niet genoeg stemmen om de obstructie te doorbreken.

De ingediende wet zou alle ongereguleerde 'zacht geld'-donaties aan nationale politieke partijen hebben verboden. Maar een voorstel om kandidaten die akkoord gingen met de limieten op de uitgaven, gratis zendtijd ter beschikking te stellen, werd ingetrokken onder druk van tegenstanders, onder wie zich ook iiguren uit de televisiewereld bevonden. Verder werd een voorstel geschrapt om de fondsenwervende Political Action Committees (PAC) te verbieden. Het wetsvoorstel stuitte op verzet van de Republikeinse partijtop, aangezien de Republikeinen van oudsher het meest hadden geprofiteerd van de 'zacht geld'-donaties. Maar in een gebaar waarmee de politieke gevoeligheid van de kwestie werd erkend, besloten de Republikeinse leiders in de Senaat op 30 maart dat in de eerste week van maart 1998 zou worden gedebatteerd en gestemd over de campagnefinanciering.

FONDS VOOR JURIDISCHE STEUN AAN CLINTON OPGEHEVEN

Op 30 december 1997 zijn president Clinton en zijn echtgenote akkoord gegaan met de opheffing van een fonds dat het financieren van hun persoonlijke juridische kosten tot doel heeft.
De acht fondsbeheerders zijn tot deze beslissing gekomen vanwege de politiek geladen beschuldigingen met betrekking tot fondswervingen voor campagnes.
Sinds de inauguratie van Bill Clinton tot president van de Verenigde Staten op 20 januari 1993 zijn hij en zijn echtgenote meermalen aangeklaagd, onder andere in verband met het Whitewater schandaal in Arkansas en door Paula Jones die Clinton ervan beschuldigt haar ongewenst seksueel te hebben benaderd, toen hij gouverneur was van Arkansas. Onlangs hebben de Clintons een rekening van 170.000 dollar gekregen van advocaten voor juridische adviezen met betrekking tot fondswervingen voor campagnes.
Als president verdient Clinton 200.000 dollar per jaar. Tijdens zijn presidentschap heeft hij tot eind '97 voor 3,75 miljoen dollar juridische bijstand gekregen, waarvan toen 2,99 miljoen dollar nog niet was betaald.

BEGROTINGSAKKOORD TUSSEN REGERING EN CONGRES

Op 29 juli 1997 werden de begrotings-

onderhandelingen tussen de regering en het Congres afgerond met een akkoord waarbij de uitgaven zouden worden verhoogd en de belastingen worden verlaagd. Het akkoord betekende dat de belastingtarieven voor de eerste maal sinds 1981 omlaag zouden gaan en dat de federale begroting volgens de planning voor het eerst sinds 1969 in 2002 in evenwicht zou zijn. Het akkoord: dat een aantal specifieke maatregelen omvatte, volgde op het akkoord over een sluitende begroting dat op 2 mei 1997 was gesloten en waarin de omvang van de algemene uitgaven, de terugdringing van het begrotingstekort en de belastingheffing binnen de context van een sluitende begroting in het jaar 2002 waren vastgelegd.

Op grond van de inhoud van het akkoord konden zowel de Republikeinen als de Democraten roepen dat hun programma had gezegevierd. De Democraten legden de nadruk op de uitbreiding van de gezondheidszorg voor kinderen van werkende ouders–die zich geen ziektekostenverzekering konden veroorloven, en op andere sociale maatregelen, terwijl de Republikeinen zich lieten voorstaan op de verlaging van de vermogenswinstbelasting en de successierechten alsmede belastingvermindering om gezinnen met een modaal inkomen het onderwijs voor hun kinderen te helpen financieren, een belangrijke belofte uit hun Contract met Amerika uit 1994.

Het akkoord kwam tot stand nadat de Republikeinse leiders in het Congres een belangrijke concessie hadden gedaan ten aanzien van het voorstel om ouders een belastingaftrek van $ 500 per kind toe te staan (door de hiervoor in aanmerking komende categorie uit te breiden) en hun eis om de verlaging van de vermogenswinstbelasting te indexeren hadden laten vallen. In ruil daarvoor stemde de regering in met de aloude Republikeinse eisen om het hoogste tarief van de vermogenswinstbelasting sterk te verlagen en een aantal aftrekposten op het gebied van de vennootschapsbelasting in te voeren.

De kansen op een akkoord waren verbeterd door de gezonde toestand waarin de Amerikaanse economie verkeerde. Deze werd op dat moment gekenmerkt door een sterke groei, lage inflatie en geringe werkloosheid. Hierdoor waren de federale uitgaven voor bijstands- en werkloosheidsuitkeringen verminderd en de belastinginkomsten gestegen.
Na de slotonderhandelingen werden eind juli het wetsvoorstel voor een sluitende begroting en een gelijktijdig ingediende wetsvoorstel voor een belastingverlaging door het Huis van Afgevaardigden (met 346 tegen 85 stemmen) en de Senaat (met 85 tegen 15 stemmen) goedgekeurd. De leider van de Democratische minderheid in het Huis, Richard Gephardt, behoorde tot de 52 Democraten in het Huis die tegen de wetsvoorstellen stemden.

Hoofdpunten van het begrotingsakkoord

Het toptarief van de vermogenswinstbelasting werd verlaagd van 23 naar 20 procent; de drempel voor successierechten werd met bijna het dubbele verhoogd tot $ 1 miljoen.

Gezinnen met een modaal en laag inkomen tot maximaal $110.000 per jaar mochten (met ingang van 1999) jaarlijks $ 500 per kind onder achttien jaar aftrekken van de belastingen en hadden aanspraak op studiefinanciering ten bedrage van $ 1.500 voor de eerste twee jaar van de universiteit. Deze belastingverminderingen bedroegen ruim $ 35 miljard in de rolgende vijf jaar.

Verder voorzag het begrotingsakkoord in een geleidelijke verhoging van de sigarettenaccijns met 20 procent per pakje (die in 2002 in haar geheel zou zijn ingevoerd) ter financiering van de uitbreiding van de gezondheidszorg voor kinderen van werkende ouders die zich geen ziektekostenverzekering konden veroorloven. Dit betekende dat gedurende vijf laar $ 24 miljard extra moest worden uitgetrokken voor de gezondheidszorg

De Democraten en de Republikeinen besloten een voorstel tot verhoging van de Medicarepremies voor vermogende bejaarden en invaliden te schrappen. Desalniettemin zouden krachtens het akkoord de vergoedingen aan ziekenhuizen en andere instellingen op het gebied van de gezondheidszorg worden verlaagd.

Daarnaast wist de regering voor elkaar te krijgen dat het Congres bepaalde categorieën legale immigranten weer de invaliditeitsuitkeringen toekende die zij in 1996 na de invoering van de nieuwe wet op de sociale zekerheid, de Welfare Reform Act, waren kwijtgeraakt, en kinderen van ouders wier inkomen boven de Medicaid-grens lag. in aanmerking liet komen voor Medicaid (ziektekostenverzekering voor minder draagkrachtigen).

Wet over sluitende begroting ondertekend

Nadat het Congres op 30 en 31 juli zijn goedkeuring had gegeven aan een aantal belasting- en uitgavenvoorstellen die waren bedoeld om de begroting in evenwicht te brengen, kregen deze voorstellen op 3 augustus kracht van wet nadat president Bill Clinton ze had ondertekend. De ondertekeningsplechtigheid op de South Lawn van het Witte Huis werd bijgewoond door de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, en andere vooraanstaande Republikeinse leiders. Clinton en Gingrich benadrukten dat deze wet een voorbeeld was van hoe men een verdeelde regering effectief kon laten werken, en zwaaiden elkaar lof toe voor het feit dat het begrotingsakkoord tot stand had kunnen komen.

Tegelijkertijd maakte Clinton bekend dat volgens officiële ramingen het federale begrotingstekort voor het belastingjaar dat zou eindigen op 30 september 1997, op dat moment minder dan $ 37 miljard bedroeg, ongeveer eenderde van het tekort in 1996.
(Op 27 oktober werd bekend gemaakt dat het federale tekort uiteindelijk bleek geslonken tot $ 22,6 miljard ofwel 0,3 procent van het BNP, het laagste niveauin dollars sinds 1974.)

EERSTE 'VETO-OP-ONDERDELEN' UITGESPROKEN

Bij de behandeling van de belasting- en uitgavenvoorstellen in het begrotingsakkoord maakte Clinton voor de eerste keer gebruik van het line item veto (veto-op-onderdelen), dat hem in 1996 was toegekend. Op 11 augustus schrapte Clinton drie onderdelen van de wetsvoorstellen die hij op 5 augustus tot wet had verheven. Zij stonden op een lijst met 79 onderdelen die in aanmerking kwamen voor een mogelijk line item veto (krachtens de wet uit 1996 kon de president binnen vijf werkdagen na ondertekening van een wet gebruik te maken van het line item veto).

De line item veto-wet, die het Congres in april 1996 had goedgekeurd, gaf de president de bevoegdheid om specifieke maatregelen schrappen die naar zijn mening verkwistend of buitensporig waren dan wel bijzondere belangen op het oog hadden, zonder dat hij zijn veto over het hele wetsvoorstel hoefde uit spreken. Het Congres kon dan binnen een maand na het veto met meerderheid van stemmen besluiten de maatregelen opnieuw voor te leggen aan de president, maar een tweede presidentieel veto zou slechts ongedaan kunnen worden gemaakt met een tweederde meerderheid in beide huizen van het Congres.

Clintons veto trof twee onderdelen van de belastingvoorstellen en een onderdeel van de uitgavenvoorstellen. Het eerste betrof een bepaling die Amerikaanse financiële instellingen de mogelijkheid bood betaling van belasting

over buitenlandse winsten uit te stellen, hetgeen in vijf jaar naar schatting $317 miljoen zou kosten. Het tweede had betrekking op een onderdeel dat uitstel van de betaling van de vermogenswinstbelasting over de winst afkomstig uit de verkoop van suikerfabrieken in Texas, mogelijk maakte. Het derde, dat betrekking had op de uitgavenvoorstellen, schrapte een maatregel waardoor de staat New York een hoger bedrag voor Medicaid-uitkeringen zou kunnen ontvangen van de federale overheid, hetgeen de schatkist in vijf jaar $ 200 miljoen zou kosten.

Tijdens een persconferentie op 11 augustus legde Clinton uit waarom hij gebruik had gemaakt van zijn nieuwe bevoegdheid. Naar zijn oordeel getuigden de desbetreffende maatregelen van slecht overheidsbeleid overeenkomstig de omschrijving van de wet van 1996 en waren zij gericht op de belangen van een minderheid. Ter rechtvaardiging van zijn veto voerde Clinton aan dat het zijn taak was 'erop toe te zien dat nationale belangen prevaleren boven belangen van kleine groepen'. Hij liet verder doorschemeren dat hij met zijn optreden 'een signaal had afgegeven dat de regels van Washington voorgoed zijn veranderd'.

Het gebruik van het line item veto veroorzaakte felle protesten van degenen die daarvan de gevolgen ondervonden. In juni had het Hooggerechtshof aangegeven dat het zich zou buigen over de kwestie van de grondwettigheid van het line item veto, ingeval de president dit zou uitspreken.

NEWT GINGRICH PAREERT AANVAL OP ZIJN LEIDERSCHAP

In juli 1997 wankelde de positie van de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, als gevolg van onenigheid binnen de Republikeinse Partij. Dit verleidde een aantal commentatoren tot speculaties dat Gingrich, voordat het jaar om was, wellicht tot aftreden zou worden gedwongen.

Op 20 juli werd bericht dat Gingrich een van zijn naaste medewerkers, het 43-jarige Congreslid Bill Paxon uit New York, had ontslagen na geruchten over een rebellie onder Republikeinse Congresleden. Paxon, die tot de rechtervleugel van de Republikeinse Partij behoorde, had de steun van de ideologische afdeling van de partij en werd alom beschouwd als een van de meesterbreinen achter de verpletterende Republikeinse overwinning bij de Congresverkiezingen in 1994.

Gingrichs positie was verzwakt door een aantal factoren, zoals een gevoel van richtingloosheid naarmate de agressiviteit van de periode na de Republikeinse verkiezingsoverwinning in 1994 plaats maakte voor de meer verzoenende stemming die op dat moment heerste in het 105de Congres. Zijn vermogen om de verwarring in de Democratische Partij over de kwestie van de campagnefinanciering ten volle uit te buiten werd verder ondergraven door de officiële berisping die hij in januari 1997 had gekregen wegens financiële onregelmatigheden. In juni nog had hij een nederlaag geleden bij de indiening van een wetsvoorstel voor hulp bij watersnoodrampen.

De rebellie tegen Gingrich was ontketend door ongeveer twintig Republikeinse leden van het Huis van Afgevaardigden, die de drie belangrijkste Republikeinen in het Huis van Afgevaardigden, Dick Armey (de leider van de meerderheidsfractie), Tom Delay (voorman van de meerderheidsfractie) en Paxon zouden hebben gevraagd hen te steunen bij hun poging Gingrich af te zetten. De drie namen een onduidelijk standpunt in en zouden hun collega's tijdens een ontmoeting op 10 juli tot hun actie hebben aangemoedigd. Maar nadat Paxon in de loop van juli als de meest waarschijnlijke opvolger van Gingrich naar voren was gekomen, zouden Delay en Armey het complot hebben onthuld aan Gingrich, die vervolgens zijn aanhangers mobiliseerde. De rebellie eindigde op 16 juli, toen de Republikeinen tijdens een besloten vergadering de afgevaardigde Jennifer Dunn kozen tot vice-voorzitter van de Republikeinse Conferentie van het Huis van Afgevaardigden in plaats van de afgevaardigde Jim Nussle, die de verkiezingen voor een betrekkelijk onbelangrijke post had willen laten uitlopen op een referendum over het leiderschap van Gingrich. Op 17 juli moest Paxon zijn functie als voorzitter van de leiding van het Huis neerleggen.

Tijdens een Republikeinse bijeenkomst op 23 juli spanden de afgevaardigden zich in eenheid en verzoening uit te stralen. De hele affaire was 'een groot misverstand', aldus afgevaardigde C. W. Bill Young uit Florida. Tijdens de bijeenkomst boden Delay en Armey Gingrich hun excuses aan voor hun deelname aan de discussies over zijn afzetting. Delay voegde daaraan toe dat hij een 'ernstige beoordelingsfout' had gemaakt.

ONDERZOEK HEROPEND NAAR BOMAANSLAG IN 1963 OP BAPTISTENKERK

Op 12 juli 1997 werd bericht dat de FBI het onderzoek naar de bomaanslag in 1963 op een Baptistenkerk in Birmingham in de staat Alabama had heropend. De aanslag, waarbij vier zwarte kinderen het leven verloren en veertien andere gewond raakten, werd beschouwd als een van de ernstigste racistische gewelddaden die in de jaren zestig waren gepleegd.

Het FBI-onderzoek zou zich richten op beschuldigingen dat de toenmalige FBI-directeur J. Edgar Hoover was voorbijgegaan aan bewijzen dat Robert Chambliss, de man die voor het misdrijf was veroordeeld, minstens drie medeplichtigen had gehad. Hoover zou dit hebben gedaan in het belang van de veiligheid van FBI-agenten die binnen de Ku Klux Klan werkten, en om te voorkomen dat zijn persoonlijke vijand dominee Martin Luther King, de leider van burgerrechtenbeweging, hiervan zou profiteren. Hoewel de FBI had ontkend dat er enig verband bestond, was de druk om het onderzoek te heropenen eerder die maand toegenomen, toen de film *Four Little Girls*, die Spike Lee had gemaakt over de aanslag, in première ging.

WHITEWATER-COMMISSIE OVER DOOD VAN VINCENT FOSTER

Op 15 juli 1997 maakte het bureau van de speciale aanklager Kenneth Starr, die in 1994 was benoemd door een federale rechtbank om de beschuldigingen in verband met het Whitewater-schandaal te onderzoeken, bekend dat een diepgaand onderzoek naar de dood van Witte Huis-medewerker Vincent Foster in juli 1993 geen bewijzen had opgeleverd waaruit bleek dat hij anders dan door zelfmoord om het leven was gekomen.

Fosters tragische einde was alom toegeschreven aan een depressie en schuldgevoelens over de eerdere tegenslagen van de regering-Clinton. Maar zijn dood had ook voedsel gegeven aan hardnekkige theorieën dat hij was vermoord omdat hij een waardevolle getuige zou kunnen zijn voor openbare aanklagers die een onderzoek instelden naar de handel en wandel van president Clinton en zijn vrouw Hillary en hun betrokkenheid bij de Whitewater-affaire.

DADER BOMAANSLAG IN OKLAHOMA CITY TER DOOD VEROORDEELD

Op 14 augustus 1997 sprak in Denver (Colorado) districtsrechter Richard Matsch tijdens een negen minuten durende zitting officieel de doodstraf uit over de 29-jarige Timothy McVeigh. Het vonnis kwam nadat hij in juni schuldig was bevonden aan de bomaanslag op het federale Alfred P. Murray-gebouw in Oklahoma City in april 1995, waarbij 168 mensen om het leven kwamen. Voorafgaande aan de uitspraak had Matsch op 11 augustus afwijzend beschikt op een verzoek van McVeighs advocaten om een nieuwe proces op grond van de bevooroordeelde berichtgeving vóór het proces.

Ondanks verwachtingen dat hij berouw zou tonen of enige inzicht zou geven in zijn motieven voor de bomaanslag, beperkte McVeigh zich tot een citaat uit de afwijkende mening van wijlen opperrechter Louis Brandeis in de zaak 'Olmstead versus United States', waarin het Hooggerechtshof in 1928 uitspraak deed: 'Onze regering is de krachtige, alomtegenwoordige leraar. Ten goede of ten kwade, zij onderwijst het gehele volk door haar voorbeeld'. Het citaat werd algemeen beschouwd als een bevestiging dat McVeigh de aanslag had gepleegd om wraak te nemen voor de tachtig mensen die waren omgekomen bij de brand waarmee een einde was gekomen aan de belegering van het hoofdkwartier van de Branch Davidian-sekte in Waco in 1993.

Veroordeling tweede verdachte Oklahomabomaanslag

Terry Nichols is op 23 december 1997 veroordeeld in Denver, Colorado, voor samenzwering en doodslag, vanwege zijn rol bij de bomaanslag in Oklahoma-stad in april 1995.
Nichols werden elf overtredingen ten laste gelegd, waaronder samenzwering, het gebruik van een massavernietigingswapen. vernielen van overheidseigendom en moord. Timothy McVeigh werd in juni voor dezelfde strafbare feiten schuldig bevonden. Hoewel Nichols niet schuldig is bevonden aan moord, kan hij - net als McVeigh - nog de doodstraf opgelegd krijgen.

De openbare aanklager toonde volgens de rechtbank overtuigend aan dat Nichols met McVeigh samenwerkte en hem heeft geholpen met het voorbereiden en financieren van de aanval en het samenstellen van de bom.

CALIFORNISCHE WET TEGEN POSITIEVE ACTIE VAN KRACHT

Op 26 augustus 1997 besloot het negende Circuit Court of Appeals (Hof van Beroep) in San Francisco niet langer de tenuitvoerlegging van Voorstel 209, een wet tegen positieve actie, tegen te houden. De uitspraak betekende dat de wet met ingang van 28 augustus van kracht zou worden.

Voorstel 209 was in Californië tot wet verheven, nadat het met 54 procent van de stemmen vóór en 46 procent tegen was goedgekeurd bij een referendum dat tegelijk met de presidentsverkiezingen van november 1996 was gehouden. Voorstel 209 was bedoeld om positieve actie op basis van geslacht of ras in het openbaar onderwijs, bij openbare aanbestedingen en het werven van personeel te verbieden. De nieuwe wet geldt echter niet voor het particuliere bedrijfsleven.

Tegen Voorstel 209 waren juridische procedures aangespannen nadat de Californische kiezers voor deze wet hadden gestemd. Op 28 november had een federale rechter de uitvoering van het voorstel verhinderd en op 24 december 1996 was opnieuw een rechterlijk verbod tegen de uitvoering uitgevaardigd. Aanvankelijk hadden lagere federale rechtbanken zich geschaard achter het betoog dat afschaffing van het voorkeursbeleid personen die daarvan de vruchten hadden geplukt, onevenredig zwaar zou treffen en daarom in strijd was met het grondwettelijke recht op gelijke behandeling. In april had een college van drie rechters van het negende Circuit Court of Appeals in San Francisco unaniem geoordeeld dat er 'geen twijfel' bestond dat Voorstel 209 grondwettig was.

Tegenstanders van het voorstel betoogden dat zij het Hooggerechtshof zouden vragen zich uit te spreken over de rechtsgeldigheid ervan, omdat het was uitgegroeid tot een model voor wetten van gelijke strekking in maar liefst 26 andere staten. Maar aangezien zij op 27 augustus nog steeds geen daartoe strekkend verzoekschrift hadden ingediend bij het Hooggerechtshof, werd Voorstel 209 de dag daarop van kracht. Zonder een uitspraak van het Hooggerechtshof af te wachten had een groot aantal Californische overheidsorganen, zoals de raad van bestuur van de Universiteit van Californië, al besloten voorkeursbehandelingprogramma binnen hun instellingen af te schaffen.

De uitvoering van de wet werd met verbijstering ontvangen door de zwarte en de Latijns-Amerikaanse gemeenschap. Zij zeiden te vrezen dat de algemene invoering van soortgelijke wetten in het hele land de sociale verworvenheden die minderheden sinds de jaren zestig hadden behaald, ongedaan zou kunnen maken. Daarom demonstreerden op 28 augustus enkele duizenden mensen onder aanvoering van dominee Jesse Jackson op de Golden Gate-brug in San Francisco uit protest tegen de uitvoering van de wet. De demonstratie, 'Red de Droom' genoemd, viel samen met de 34ste gedenkdag van dominee Martin Luther Kings mars naar Washington in 1963. Maar de afschaffing van de Californische voorkeursbehandelingsprogramma's werd gesteund door vooraanstaande leden van de zwarte middenklasse, zoals Ward Connerly, een prominent zakenman en lid van het dagelijks bestuur van de Universiteit van Californië.

CLINTON VERZOEKT OM MANDAAT VOOR 'FAST TRACK'-PROCEDURE

Op 16 september 1997 verzocht president Clinton om een mandaat voor de zogeheten 'fast track'-procedure om te onderhandelen over vrijhandelsverdragen met landen in voornamelijk Zuid-Amerika en Azië. Als het Congres dit verzoek zou inwilligen, zou de president deze bevoegdheid krijgen tot 1 oktober 2001, met een mogelijke verlenging tot eind september 2005.

De fast track-procedure zal de president in staat stellen verdragen of akkoorden voor te leggen aan het Congres, nadat hierover was onderhandeld. Het Congres zal een dergelijk verdrag niet mogen amenderen, maar het binnen negentig dagen in zijn geheel moeten goedkeuren of verwerpen.

De kwestie van de fast track-procedure had al eerder geleid tot een controverse. Eind 1994 weigerde het nieuwe door de Republikeinen gedomineerde Congres het mandaat te verlengen naar aanleiding van Clintons belofte om strenge arbeids- en milieuvoorschriften op te nemen in nieuwe handelsverdragen. Om tegemoet te komen aan de standpunten van de Republikeinen verklaarde Clinton daarom op 16 september dat in de toekomst arbeids- en milieukwesties zouden worden aangepakt via de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en niet door middel van afzonderlijke handelsverdragen. Maar deze concessie leidde tot kritiek vanuit de Democratische Partij en de arbeidersbeweging.

SEKSUEEL GEWELD EN ONGEWENSTE INTIMITEITEN

Bisdom tot schadevergoeding veroordeeld wegens ontucht van frater

Op 25 juli 1997 werd het rooms-katholieke bisdom Dallas veroordeeld tot een recordschadevergoeding van $120 miljoen wegens ontucht die een frater had gepleegd in de periode 1977-'92. De schadevergoeding, die negen maal hoger was dan het vorige recordbedrag voor schadevergoeding wegens ontucht met kinderen, zou naar werd verwacht leiden tot nieuwe rechtszaken tegen de rooms-katholieke kerk. Het geld zou gaan naar tien voormalige mis ienaars (en de ouders van een elfde jongen, die zelfmoord had gepleegd), die allen waren misbruikt door frater Rudolf Kos. Volgens de jury hadden de kerkelijke autoriteiten bewijzen genegeerd dat Kos zich in het seminarie waar hij werkte, schuldig had gemaakt aan ontuchtige handelingen, en vervolgens dit verzuim verergerd door pogingen het schandaal in de doofpot te stoppen

Uitspraak over 'Megan-wet'

Op 21 augustus 1997 trad een deelstaatwet in werking die plaatselijke autoriteiten verplichtte lokale gemeenschappen in te lichten als een veroordeelde zedendelinquent in hun omgeving kwam wonen. Dit gebeurde nadat het derde Circuit Court of Appeals in Philadelphia met een meerderheid van twee tegen een had bepaald dat deze maatregel niet in strijd met de grondwet was. De wet, de 'Megan-wet' (naar de zevenjarige Megan Kanka, die was vermoord door een bekende zedendelinquent), was oorspronkelijk in 1994 in de staat New Jersey afgekondigd en daarna ingevoerd in een groot aantal andere staten.

Schikking in rechtszaak wegens ongewenste intimiteiten bij Mitsubishi

Op 28 augustus 1997 werd bekendgemaakt dat Mitsubishi Motor Corporation een schikking had getroffen in een rechtszaak die was aangespannen door 27 vrouwen die het bedrijf ervan hadden beschuldigd ongewenste intimiteiten op het werk door de vingers te zien. De rechtszaak had betrekking op beschuldigingen dat de directie van de Japanse autofabriek in Normal (Illinois) een cultuur van seksueel geweld en intimidatie had getolereerd.

Krachtens de schikking zouden de vrouwen $ 9,5 miljoen ontvangen, maar het bedrijf benadrukte dat zij hiermee niet erkende schuldig te zijn aan het tolereren van het gewraakte gedrag. De federale Equal Employment Opportunities Commission merkte op dat met de schikking geen einde zou komen aan de procedure die zij in april 1996 namens driehonderd vrouwelijke werknemers van de fabriek in Illinois had aangespannen voor een federale rechtbank.

Publicatie rapport over seksuele intimidatie in het leger.

Na een tien maanden durend onderzoek publiceerde het leger op 11 september 1997 een rapport over ongewenste intimiteiten. Het rapport kwam na beschuldigingen dat er op grote schaal ongewenste intimiteiten voorkwamen in het leger, met name in het Ordnance Centre in Aberdeen (Maryland), een opleidingscentrum van het Amerikaanse leger. Het onderzoek was uitgevoerd door een commissie van gepensioneerde militairen en hoge officieren in actieve dienst onder voorzitterschap van generaal-majoor Richard Sigfried.

De opstellers van het rapport kwamen tot de conclusie dat ongewenste intimiteiten 'overal in het leger voorkwamen, ongeacht geslacht, rang of ras'. Voorts merkten zij op dat seksuele intimidatie zo alledaags was dat het legerpersoneel dit gedrag aanvaardde als een 'normaal onderdeel van defensiemaatschappij'. Aan de andere kant zijn volgens de onderzoekers de meest ernstige gevallen van seksuele intimidatie (zoals verkrachting en aanranding) betrekkelijk zeldzaam. Het rapport werd openbaar gemaakt door minister van defensie Togo West en de stafchef van het leger, generaal Dennis Reimer.

Tegelijk met het uit twee delen bestaande rapport verscheen een rapport over de basistraining dat was opgesteld door de inspecteur-generaal van het leger. Voorts werd een actieplan bekendgemaakt dat was bedoeld om de problemen die de commissie had gesignaleerd, te verminderen. Het actieplan bevatte onder meer voorstellen om de soldaten morele normen bij te brengen, de selectie van de instructeurs te verbeteren en het toezicht op de opleiding door officieren te vergroten. Maar de commissie verwierp de eis om vrouwelijke en mannelijke rekruten van elkaar te scheiden.

Vrouwelijke cadet onderneemt gerechtelijke stappen

De publicatie van bovengenoemd rapport werd voorafgegaan door de bekendmaking op 8 september 1997 dat een gewezen vrouwelijke cadet, Jeanie Mentavlos, een rechtszaak was begonnen tegen de militaire academie Citadel in Charleston (Zuid-Carolina) wegens schending van haar burgerrechten als gevolg van seksuele intimidatie door mannelijke cadetten.

In januari 1997 hadden Mentavlos en een andere vrouwelijke cadet. Kim Messer, de academie verlaten: omdat zij naar hun zeggen blootstonden aan pesterijen en seksistisch gedrag. De academie had in 1996 voor de eerste keer in haar bestaan vrouwen toegelaten, nadat het Amerikaanse Hooggerechtshof de regel dat alleen mannen zich mochten inschrijven. nietig had verklaard. Tevens werd op 18 september bekendgemaakt dat Messer gerechtelijke stappen zou ondernemen tegen afzonderlijke mannelijke cadetten die zich zouden hebben schuldig gemaakt aan ongewenste intimiteiten en aanranding.

STAKING BIJ UNITED PARCEL SERVICE

Op 4 augustus 1997 brak onder het personeel van United Parcel Service (UPS), een particulier verzendbedrijf, een landelijke staking uit die tot 19 augustus voortduurde. De actie, die $ 50 miljoen per dag kostte, werd alom beschouwd als de grootste staking in de VS in twintig jaar. Aangezien UPS 80 procent van de Amerikaanse markt voor pakketdiensten in handen had en zeer winstgevend was (in 1996 boekte het bedrijf een winst van $ 1 miljard), had de staking belangrijke gevolgen voor de economie. De 185.000 stakende werknemers van UPS waren aangesloten bij de door Ronald Carey geleide 1,4 miljoen leden tellende vakbond Teamsters. De stakers vormden ongeveer tweederde van het totale UPS-personeel.

Het arbeidsconflict was in de eerste plaats het gevolg van de positie en de arbeidsvoorwaarden van een groot deel van de 100.000 UPS-deeltijdwerkers, ongeveer zestig procent van het totale personeel, en berichten over plannen van UPS om de volledige betrekking van een aantal werknemers om te zetten in een deeltijdbaan.
De sympathie van het publiek voor de staking werd versterkt door het feit dat veel Amerikaanse werknemers er in koopkracht op achteruitgegaan waren ten opzichte van 1989, ondanks de recente economische groei en de dalende werkloosheid en doordat zij in de jaren

negentig te maken hadden gehad met een grote mate van onzekerheid als gevolg van de invoering van deeltijdbanen en tijdelijke arbeidscontracten. Volgens cijfers van het Bureau van Arbeidsstatistiek was het percentage deeltijdwerkers onder de Amerikaanse beroepsbevolking gestegen van 14 procent in 1968 tot 18 procent in 1997. Een andere bron van conflict was het plan van het bedrijf om een eigen pensioenregeling te introduceren in plaats van een jaarlijkse bijdrage te blijven storten in een gemeenschappelijk bedrijfspensioenfonds dat werd beheerd door de Teamsters.

De staking eindigde officieel op 19 augustus nadat er 80 uur was onderhandeld. UPS ging ermee akkoord om in een periode van vijf jaar 10.000 voltijdbanen te creëren, de uurlonen voor voltijd- en deeltijdwerkers te verhogen en af te zien van plannen voor een eigen pensioenregeling. In ruil daarvoor stemde de Teamsters-vakbond in met een vijfjarig contract in plaats van het twee- of driejarige contract dat de vakbond aanvankelijk had geëist.

President Clinton mengde zich niet in het arbeidsconflict. hoewel hij in februari wel gebruik had gemaakt van zijn bevoegdheden krachtens de Railway Labor Act om stakende piloten van American Airlines te gelasten weer aan het werk te gaan. Krachtens de meer algemeen toepasselijke Taft-Hartley Act van 1947 kon de president bevelen het werk te hervatten als hij van mening was dat voortzetting van een staking de staatsveiligheid of het nationaal belang in gevaar zou brengen.
De overwinning van de stakers werd algemeen beschouwd als een opsteker voor de Amerikaanse arbeidersbeweging. Deze had haar invloed zien afnemen als gevolg van een daling van het aantal leden uit de particuliere sector van ongeveer 17 miljoen in 1970 tot 9,4 miljoen in 1996, ongeveer 10 procent van de werknemers in de particuliere sector.

NIEUWE VERKIEZINGEN BIJ TEAMSTERS GELAST

Op 22 augustus gelastte de door een rechtbank benoemde toezichthoudster Barbara Zack Quindel dat er nieuwe verkiezingen voor het voorzitterschap van de Teamsters zouden worden gehouden. Zij kwam tot dit besluit na een acht maanden durend onderzoek naar aanleiding van beschuldigingen dat vakbondsgelden waren misbruikt ten behoeve van Carey's campagne bij een verkiezing per post in december 1996.

Bij de verkiezingen had Carey een nipte overwinning behaald op James Hoffa Jr, de zoon van James Hoffa, de berucht te Teamsters-voorzitter die in 1973 was verdwenen (en vermoedelijk vermoord) na beschuldigingen dat hij banden met de georganiseerde misdaad had Als gevolg van een met algemene stemmen goedgekeurd decreet uit 1988 om corruptie binnen de vakbond te bestrijden waren de verkiezingen gefinancierd met $ 22 miljoen aan overheidsgelden en was een toezichthouder benoemd die moest waken over het verloop van de verkiezingen

RAPPORT OVER RAMP WET TWA-PASSAGIERSVLIEGTUIG

Uit een rapport van een zeven maanden durend onderzoek naar de ramp met vlucht TWA 800 dat was uitgevoerd door de FBI en de CIA, bleek dat het toestel niet was getroffen door een raket, zoals sommige ooggetuigen hadden verklaard. Volgens het rapport, dat op 30 september 1997 werd gepubliceerd, was de lichtflits die door ruim tweehonderd getuigen was waargenomen, veroorzaakt door brandende kerosine die uit het toestel wegstroomde toen het in stukken brak.

De Boeing 747, die op weg was naar Parijs, explodeerde op 17 juli 1996 kort na het vertrek van J. F. Kennedy Airport In New York. Hierbij kwam alle 238 passagiers en bemanningsleden om het leven.

VOORSTELLEN TEGEN 'EXCESSEN' BIJ BELASTINGDIENST

Op 10 oktober 1997 maakte president Clinton maatregelen bekend om paal en perk te stellen aan gevallen van al te ijverige belastinginning door de federale belastingdienst. De president schetste de hoofdpunten van een pakket van tweehonderd maatregelen die de belastingdienst efficiënter en rechtvaardiger zouden moeten maken, zoals de afschaffing van inningsdoelstellingen voor plaatselijke belastingkantoren, soepele betalingsregelingen voor personen met gezondheidsproblemen, de benoeming van plaatselijke onderzoekscommissies en de instelling van een raad van vertrouwenspersonen, waarvan de meeste leden afkomstig zouden zijn uit de particuliere sector.

De voorstellen kwamen na een storm van kritiek op de belastingdienst tijdens een driedaagse hoorzitting van het Congres begin oktober. Tijdens de hoorzittingen kwam getuigen met verhalen over het gevoelloze, rancuneuze en onwettige optreden van de belastingdienst, waardoor de regering maatregelen moest nemen om het vertrouwen van het publiek te herstellen

BRITSE AU PAIR VEROORDEELD WEGENS DOOD VAN BABY

Op 30 oktober achtte een jury van de Middlesex Superior Court in Cambridge (Massachusetts) de 19-jarige Britse au pair Louise Woodward schuldig aan moord in de tweede graad op de acht maanden oude Matthew Eappen. De jury kwam tot haar oordeel na beraadslagingen die 27 uur, verdeeld over drie dagen, hadden geduurd. Dienovereenkomstig veroordeelde rechter Hiller Zobel Woodward tot levenslange gevangenisstraf waarvan zij volgens de wet minstens vijftien jaar zou moeten uitzitten.

Louise Woodward was aangeklaagd wegens moord op de baby, die aan haar zorgen was toevertrouwd. Uit het forensische bewijsmateriaal bleek dat de baby was overleden nadat hij heen en weer geschud en met zijn hoofdje tegen een hard oppervlak geslagen was. De veroordeling wegens moord in de tweede graad betekende niet dat er sprake van levensberoving met voorbedachten rade was geweest, maar dat van Woodward in alle redelijkheid had kunnen worden verwacht dat zij had moeten voorzien dat haar handelingen de dood of lichamelijk letsel tot gevolg konden hebben.

Het proces werd intensief door Amerikaanse en Britse media gevolgd, omdat het werd uitgezonden op de televisie en Louise zo jong was. Bovendien kwamen tijdens het proces de controversiële kwesties van de kwaliteit van de kinderopvang voor werkende moeders en de arbeidsomstandigheden van jonge meisjes die moesten werken als nanny (kinderjuffrouw),aan de orde.

Het medische bewijsmateriaal gaf aanleiding tot hevige discussies. Enerzijds stond het als een paal boven water dat de baby was mishandeld. Anderzijds zou het dodelijke hersenletsel volgens verklaringen van getuigen a décharge verscheidene weken eerder kunnen zijn veroorzaakt. Volgens deze laatste theorie zou Woodward een oude wond hebben geopend, toen zij de baby heen en

weer schudde, en dit zou wel de dood van het kind tot gevolg hebben gehad, maar niet de doodsoorzaak zelf zijn geweest. Maar Woodwards advocaten hadden de controversiële eis gesteld dat de jury haar schuldig of onschuldig zou verklaren. Dit sloot een veroordeling wegens doodslag uit en maakte een veroordeling wegens moord onvermijdelijk, indien de jury weigerde te geloven in Woodwards onschuld en besloot geen rekening te houden met hel tegenstrijdige karakter van het forensische bewijsmateriaal.

Na de schuldig\-erklaring *en* vemordeling werd besloten begin november een hoorzitting te houden. Hierbij zou rechter Zobel het vonnis kunnen vernietigen en een nieuw proces gelasten, de aanklacht afzwakken (aangezien de jury dit niet had kunnen doen) of de uitspraak handhaven.

Op 10 november veranderde rechter Zobel, in wat hij noemde 'een besluit uit mededogen', de aanklacht in doodslag en veroordeelde Louise Woodward tot 279 dagen gevangenisstraf, evenveel als zij in voorarrest had doorgebracht.

HENRY SHELTON BENOEMD TOT HOOGSTE MILITAIR

Op 16 september 1997 bekrachtigde de Senaat unaniem de benoeming van generaal Henry Shelton tot voorzitter van de gezamenlijke chefs van staven als opvolger van generaal John Shalikasvili.

De 55-jarige Shelton, lid van het elitekorps van het Amerikaanse leger. de Groene Baretten, was bevelhebber van de Amerikaanse troepen op Haïti geweest. Hij was de derde legergeneraal op rij, die werd benoemd in een functie die van oudsher had gerouleerd onder leger-, marine- en luchtmachtofficieren. Sheltons benoeming kwam nadat luchtmachtgeneraal Joseph Ralston, vice-voorzitter van de gezamenlijke chefs van staven, zijn kandidatuur had ingetrokken naar aanleiding van de onthulling dat hij een buitenechtelijke relatie had gehad.

RICHTLIJNEN VOOR NUCLEAIRE AFSCHRIKKING HERZIEN

President Clinton heeft officieel het idee verworpen dat de VS een aanhoudende nucleaire oorlog kunnen winnen, aldus een topambtenaar van het ministerie van Defensie op 7 december 1997.
In de richtlijnen voor militaire planners die in november zijn vastgelegd, stelt de president dat nucleaire wapens gebruikt moeten worden om een nucleaire aanval af te slaan en niet om een langdurige oorlog te winnen, aldus Robert Bell, directeur defensiebeleid van de Nationale Veiligheidsraad van het Witte Huis. De richtlijnen zijn herzien als gevolg van het einde van de Koude Oorlog en om duidelijk te maken dat de opvatting dat een nucleaire oorlog binnen enkele weken of maanden te winnen is, geen geloofwaardige optie meer is - als dat al ooit zo geweest is, zei Bell.
In 1981 werden onder Ronald Reagan voor het laatst de presidentiële nucleaire richtlijnen voor militaire planners gewijzigd.

Hoewel nucleaire wapens momenteel een kleinere rol in de strategie van de VS spelen dan in de afgelopen vijftig jaar. staan de richtlijnen nog steeds een breed scala aan nucleaire vergeldingsacties toe, varierend van gerichte aanvallen tot een algchclc nucleaire oorlog.
In de nieuwe richtlijnen wordt vastgehouden aan de zogenaamde 'eerste aanval'-strategie, waarbij het de VS is toegestaan als eerste nucleaire wapens in te zetten tijdens een conflict, onder bepaalde omstandigheden ook indien dit landen betreft die geen nucleair wapenarsenaal hebben Deze landen kunnen bondgenoten zijn van landen die een nucleaire aanval op de VS hebben geopend of landen die in strijd handelen met het Non-proliferatie Verdrag.
In de richtlijnen wordt ook uitgebreid ingegaan op de vraag hoe nucleaire wapens ingezet kunnen worden tegen aanvallen met chemische of biologische wapens.

Volgens de *Washington* Post wordt in de richtlijnen vastgehouden aan de reeds bestaande opties voor nucleaire aanvallen op Rusland, omdat beide landen elkaar nog als een bedreiging zien. Volgens Bell is deze bedreiging echter afgenomen sinds het einde van de Koude Oorlog.
De Washzngton Post meldde bovendien dat de richtlijnen toestaan dat de lijst van doelen die aangevallen kunnen worden. wordt uitgebreid in het geval van een nucleaire oorlog met China.
De nieuwe richtlijnen komen overeen met afspraken die president Clinton en de Russische president Jeltsin in 1997 in Helsinki hebben gemaakt over vermindering van het aantal nucleaire wapens.

VERDERE NORMALISERING VAN HANDELSBETREKKINGEN MET VIETNAM

Regeringswoordvoerders verklaarden op 18 december 1997 dat de VS een stap dichterbij een normale handelsrelatie met Vietnam zijn, daarmee de oude vijand belonend voor het liberaliseren van het emigratiebeleid. Ze kondigden aan dat de regering met het Congres in overleg is om Vietnam te vrijwaren van de Jackson-Vanik wet, die stelt dat handel beperkt mogelijk is met communistische landen die emigratie tegenhouden. Deze vrijwaring en een nog overeen te komen bilaterale handelsovereenkomst maken dat exporteurs naar Vietnam in aanmerking kunnen komen voor financiële dekking van de Export-Import Rank, de *Overseas* Private Investment Corporation en andere l-iandelsbevorderende programma's. Deze beslissing is het gevolg van verbetering van het emigratiebeleid ten aanzien van zogenaamde Amerasians, kinderen met zowel een Amerikaanse als een Vietnamese ouder. Zij komen in aanmerking voor hel 'Resettlement Opportunity for Vietnamese Returnees program', een speciaal programma voor Vietnamezen die naar de VS willen emigreren.
in januari 1997 tekende Vietnam een akkoord om dit programma uit te voeren. In oktober liet de Vietnamese regering de eis vallen dat kandidaten eerst een uitreisvisum moeten hebben voordat ze zich bij de Immigratiedienst kunnen melden. Indien een overeenkomst wordt bereikt, krijgt Vietnam de status van Most Fnvored *Nation* (MFN) waardoor het lagere invoertarieven hoeft te betalen.

Jesse Helms. voorzitter van de Buitenlandcommissie van de Senaat, zei tegen vrijwaring te zijn. aangezien hij de vooruitgang in de emigratie betwijfelt. Bovendien stelt hij dat dit programma groepen uitsluit die ook in aanmerking moeten komen voor emigratie. Hij doelde op de w-ijze waarop de Vietnamese regering leden van de Montagnard-minderheid. die tijdens de Vietnamoorlog aan de zijde van de VS stonden. behandelt.
De vraag naar meer informatie over Amerikaanse soldaten die tijdens de oorlog zijn vermist, heeft het Amerikaanse beleid lange tijd bepaald. In oktober zei de Vietnamese vicepremier Nguyen Manh Cam dat Hanoi en Washington in 1998 een handelsverdrag kunnen ondertekenen. Washington eist echter eerst snellere economische hervormingen, terwijl Hanoi claimt dat Vietnam een verarmd land is en in een beginstadium van ontwikkeling.

WASHINGTON DC NOG STEEDS IN GROTE FINANCIËLE PROBLEMEN

Meer dan twee jaar nadat het Congres een commissie heeft ingesteld die financieel toezicht houdt op het in financiële problemen verkerende district Columbia, blijft het stadsbestuur voortsukkelen, vertelden commissieleden op 19 december 1997 tijdens een hoorzitting over de stand van zaken.
In december hebben deskundigen 342 aanbevelingen gedaan om deze problemen aan te pakken. Op 5 december had de commissie aangegeven dat 170 van de 342 aanbevelingen geselecteerd zijn om gerealiseerd te worden in 1998, waaronder het herstellen van de slechte

conditie van wegen en scholen. De 170 projecten zullen bij elkaar meer kosten dan de 100 miljoen dollar die de stad hiervoor in 1998 heeft uitgetrokken. Daarom zal de lijst voor 1998 worden ingekrompen. Andrew Brimmer, voorzitter van de commissie. schatte dat het in totaal 241 miljoen dollar gedurende een periode van drie jaar kost om alle 342 aanbevelingen te realiseren: 126 miljoen dollar zal ten laste komen van het fiscale budget van 1998, 84 miljoen van dat voor 1999 en 31 miljoenin 2000.

VERBETERING POSITIE ETNISCHE MINDERHEDEN ONDER BOEREN

Het ministerie van Landbouw heeft op 17 december 1997 plannen bekendgemaakt om 600 miljoen dollar te investeren in het verbeteren van de burgerrechten voor etnische minderheden onder boeren. Zwarte boeren zeiden dat de plannen niet ver genoeg gaan. Minister van Landbouw, Dan Glickman, schetste verschillende mogelijkheden om etnische minderheden onder boeren te steunen, die beweren dat ze worden gediscrimineerd wanneer ze leningen en kredieten aanvragen of om bijstand vragen.
Glickman zei dat in het budget voor 1999 een voorstel wordt opgenomen om 85 miljoen dollar te reserveren voor bedrijfshypotheken aan boeren. Dat is een toename van 86 procent ten opzichte van het huidige budget. President Clinton zal ook voorstellen om 500 miljoen dollar te reserveren voor het verstrekken van leningen voor werkkapitaal aan boeren en 10 miljoen dollar voor een stimuleringsprogramma voor kleine boeren.
Etnische minderheden onder boeren verlaten de landbouw bijna drie keer zo vaak als andere kleine boeren, zei Glickmann, 'en daar wil deze regering iets aan doen'.
Er zijn minder dan 20.000 zwarte boeren in de VS, dat is minder dan één procent van de ongeveer 2 miljoen boeren in de VS. In 1920 was 14 procent van de boeren zwart.

WETTELIJKE BESCHERMING AUTEURSRECHT OP INTERNET

President Clinton heeft op 16 december 1997 een controversiële wet ondertekend, waardoor straffen kunnen worden opgelegd aan overtreders van auteursrechten, zelfs indien deze hiermee geen winst hebben geboekt.
De No Electronic Theft Act, de wet tegen electronische diefstal, die het Congres vorige maand heeft aangenomen, werd gesteund door de software- en amusementsindustrie, maar afgewezen door wetenschappelijke en universitaire groeperingen. Deze wet stelt dat een persoon die opzettelijk inbreuk maakt op auteursrechtelijk beschermd materiaal met een waarde van tenminste 1.000 dollar, strafrechtelijk vervolgd kan worden, zelfs als de overtreding geen winst heeft gegenereerd.
Onder de huidige wetgeving kunnen overtreders van auteursrechten alleen vervolgd worden indien hun overtreding winst heeft opgeleverd.
Voor de software- en amusementsindustrie is deze wetsverandering noodzakelijk om software, muziekopnames en andere creatieve producten die makkelijk via Internet verspreid kunnen worden, te beschermen.

Pleitbezorgers van deze bedrijfstakken haalden een rechtszaak uit 1994 aan, waarbij een student van het Massachusetts Institute for Technology werd vrijgesproken van de beschuldiging dat hij auteursrechten had overtreden, nadat hij populaire softwareprogramma's op het Internet had gezet die gratis gekopieerd konden worden.
Vorige maand vroeg een groep van vooraanstaande wetenschappers, de Association for computing, aan de president zijn veto uit te spreken over de wet, omdat deze het gebruik van wetenschappelijke publicaties op Internet strafbaar maakt en de zogenaamde fair use doctrine ondermijnt.
De wet behelst een glijdende schaal van straffen afhankelijk van de zwaarte van de overtreding van de auteursrechten, variërend van één jaar gevangenisstraf en een boete tot 100.000 dollar tot drie jaar gevangenisstraf en een boete tot 250.000 dollar Een tweede overtreding kan leiden tot een gevangenisstraf van maximaal zes jaar.

LEDEN MEDICARE-COMMISSIE BENOEMD

Op 3 december 1997 heeft president Clinton vier leden benoemd voor de Medicare-commissie waarin zowel Republikeinen als Democraten zitting zullen hebben en die in totaal zeventien leden gaat tellen. Het doel van de commissie is te onderzoeken een van de politiek meest gevoelige punten, namelijk het zeker stellen van de gezondheidszorg voor ouderen, gefinancierd kan worden.

Clinton heeft de volgende personen benoemd: Laura Tyson, voormalig hoofd van de raad van economische adviseurs en de nationale economische raad; Stuart Altman, expert op het gebied van de gezondheidszorg en hoogleraar aan de Brandeis Universiteit in Massachusetts: Stuart Vladeck van de Mount Siani School of Medicine en Anthony Watson, voorzitter van de Health Insurance Plan van de stad New York.
De Republikeinse benoemingen zijn drie Congresleden: Bill Thomas uit Californie: Michael Bilirubin uit Florida, de arts Greg Ganske uit Iowa en Samuel Howard, voorzitter van Phoenix Healthcare Corp in Tennessee en voorts Phil Gramm uit Texas. de arts Bill Frist uit Tennessee. Deborah Steelman. een juridisch expert op het gebied van de gezondheidszorg, en Illene Gordon, een medewerker van de Republikeinse Senaatsleider Lott.
Door de De ocraten zijn verder benoemd: Bob Kerrey uit Nebraska en Jay Rockefeller uit West Virginia.
De Democatische leider in het Congres, Richard Gephardt. moet nog twee benoemingen doen.

TABAKSBEDRIJVEN DRAGEN RAPPORTEN OVER AAN CONGRES

Op 5 december 1997 hebben de grote tabaksbedrijven in de VS honderden rapporten overgedragen aan het Congres, die voor deze bedrijven schadelijk kunnen zijn en die zij lange tijd getracht hebben verborgen te houden.
Het Congres zal deze documenten onderzoeken op bewijs voor criminele of frauduleuze activiteiten, gericht op het achterhouden van informatie over de schadelijkheid van roken. Daarna kan een wet worden aangenomen die lopende en toekomstige juridische processen van de staat tegen de tabaksindustrie zal regelen. Het Congres verwacht met de tabaksindustrie een akkoord te kunnen bereiken waarbij deze bedrijfstak deels gevrijwaard kan worden van bepaalde toekomstige aanklachten.

HOGE RAAD SPREEKT ZICH UIT TEGEN KIESSYSTEEM IN LOUISIANA

De Amerikaanse Hoge Raad besloot op 2 december 1997 dat het kiessysteem voor Congresleden in Louisiana, dat gebaseerd is op voorverkiezingen, in strijd is met de federale wetgeving en dat Louisiana derhalve het kiesstelsel moet wijzigen. Nu geldt in Louisiana de regel dat indien één van de kandidaten een directe meerderheid krijgt bij de voorverkiezingen, deze de afgevaardigde voor de staat zal worden. Rechter David Souter stelde dat deze gang van zaken de verkiezingen in andere staten kan beïnvloeden en dat bovendien burgers gedwongen worden twee keer naar de stembus te gaan in een presidentieel verkiezingsjaar. Louisiana is de enige staat met dit kiessysteem.

VEEL ARME AMERIKANEN LIJDEN HONGER

Uit een onderzoek in 29 steden in de VS, dat op 15 december 1997 werd bekendgemaakt, blijkt dat honger steeds vaker voorkomt onder arme Amerikaanse burgers. De auteurs van het rapport

noemen als oorzaken hervormingen in de welzijnszorg en de verhoging van de huren, maar ook het feit dat steeds meer Amerikanen lage salarissen verdienen. Uit het onderzoek blijkt dat 36 procent van de daklozen in Amerika gezinnen met kinderen zijn.

VERHOGING BUDGET VOOR HULP AAN DAKLOZEN

Op 24 december 1997 heeft president Clinton aangekondigd in het federale budget voor 1999 327 miljoen dollar extra uit te trekken voor de daklozen in de VS. Ais dit voorstel door het Congres wordt goedgekeurd, betekent dit relatief een van de grootste verhogingen van een budgetpost ooit. In het fiscale budget voor 1999, dat in februari 1998 wordt bekendgemaakt, zal 1,14 miljard dollar worden uitgetrokken om daklozen van de straat te krijgen en zelfvoorzienend te laten worden.

MICROSOFT VEROORDEELD WEGENS CONCURRENTIEVERVALSING

Een federale rechter in Washington DC heeft op 11 december 1997 het software-bedrijf Microsoft Corporation verboden om computerproducenten verplicht te stellen Microsofts internet browser, Internet Explorer, te distribueren als voorwaarde voor het verkrijgen van de licentie voor het besturingssysteem Windows 95. Microsoft voorziet naar schatting 90 procent van alle schootcomputers en personal computers van het Windows-besturingssysteem.

Deze uitspraak volgde, nadat op 20 oktober de antitrustafdeling van het Openbaar Ministerie de rechter had verzocht Microsoft Corporation schuldig te verklaren aan minachting voor de rechtbank wegens schending van een verklaring van berusting uit 1995 die het bedrijf verbood concurrentiebelemmerende voorwaarden in licenties aan computerfabrikanten op te nemen.

BERUCHTE MAFIA-BAAS VEROORDEELD

Op 18 december 1997 werd de 69-jarige Vincent 'de Kin' Gigante, het beruchte hoofd van een Newyorkse misdaadfamilie van Genuese afkomst veroordeeld tot 12 jaar gevangenisstraf. Op 25 juli 1997 achtte een jury van een districtsrechtbank in New York hem schuldig aan gangsterpraktijken, afpersing en het beramen van moorden, maar sprak hem vrij van zeven aanklachten wegens moord. De beraadslagingen van de jury duurden zestien uur en strekten zich uit over drie dagen na een proces van een maand. De uitspraak werd beschouwd als de belangrijkste tegen een maffialeider sinds de veroordeling van John Gotti in 1992.

OVERLEDEN

Op 17 juli 1997 overleed op 89-jarige leeftijd oud-minister van volkshuisvesting **Robert Weaver**. In 1966 was Weaver door de toenmalige president Lyndon Baines Johnson benoemd tot de eerste zwarte minister uit de Amerikaanse geschiedenis.

Op 24 juli 1997 overleed op 91-jarige leeftijd voormalig opperrechter **William Joseph Brennan**. Brennan, een vooraanstaande liberaal, was van 1939 tot zijn pensionering in 1990 lid van het Hooggerechtshof geweest en stond bekend om zijn uitleg van het 14de amendement op de grondwet waardoor de uitbreiding van individuele en burgerrechten werd vergemakkelijkt.

Coleman Young, de zwarte voorvechter voor burgerrechten die de eerste zwarte burgemeester van Detroit werd in 1973 en die tot 1993 daar burgemeester van bleef, is op 29 november 1997 overleden. Hij werd 79 jaar.

Michael Kennedy, zoon van de overleden senator Robert Kennedy, is 3 december 1997 tijdens een ski-ongeluk in Aspen om het leven gekomen. Hij werd 39 jaar.

(vor.ber. pag. 645/3 e.v. - 1997)

CAMBODJA

AANLOOP NAAR VERKIEZINGEN

Hun Sen dreigt VN-waarnemers toegang te ontzeggen

Tweede premier Hun Sen dreigde op 24 september 1997 VN-waarnemers bij de verkiezingen in mei 1998 te weren als zijn regering niet werd toegestaan Cambodja's VN-zetel in te nemen. Een VN-resolutie van 17 september had tot gevolg gehad dat Hun Sen en premier Ing Huot hun zetel niet konden innemen. Deze resolutie bepaalde dat de zetel van Cambodja vacant bleef, omdat zowel de verdreven voormalige eerste premier Norodom Ranariddh als Hun Sen de plaats van Cambodja in de 52ste Algemene Vergadering van de VN opeisten.

'Vrienden van Cambodja' dringen aan op verkiezingen

Een groep 'Vrienden van Cambodja', bestaande uit de ministers van buitenlandse zaken van Thailand, de Filippijnen, Australië en de Verenigde Staten besloten tijdens een eerste bijeenkomst in New York er bij de Cambodjaanse regering op aan te dringen vrije verkiezingen te houden. Dit maakte de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas op 29 september bekend in New York. De groep was bijeengekomen op initiatief van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright.

Hun Sen beschuldigd van moord op tegenstanders

De verdreven prins Norodom Ranariddh riep op 16 oktober 1997 het Internationale Gerechtshof voor Oorlogsmisdaden op Cambodja's leider Hun Sen te vervolgen wegens de executie van politieke tegenstanders. De oproep volgde op de vondst van de lijken van generaal Krouch Yoeum, voormalig ondersecretaris voor defensie, en generaal Chao Sambath, een voormalig royalistische functionaris. De twee waren volgens het VN-centrum voor de mensenrechten (UNCHR) in Cambodja twee dagen na de machtsovername van Hun Sen door zijn troepen gearresteerd. De UNCHR had de moord op tenminste 41 medestanders van voormalig premier Norodom Ranariddh na de coup van Hun Sen vastgesteld.

Op 7 november 1997 werd bekend dat eind september en begin oktober nog

eens acht leden die behoorden tot de monarchistische Funcinpec (de partij van Ranariddh) waren vermoord. Dezelfde dag kwam een regeringscommissie die zich bezig zou houden met de moorden voor het eerst bijeen. Tweede premier Hun Sen ontkende betrokkenheid bij de moorden en had toegezegd dat de commissie de verantwoordelijken zou vinden.

Voorstel koning tot overleg afgewezen

Hun Senmaakte op 23 oktober 1997 bekend dat hij een voorstel van koning Norodom Sihanouk tot het houden van overleg over de politieke crisis had afgewezen. Het was de derde keer dat hij een dergelijk voorstel afwees, na hij op 6 juli de zoon van de koning, prins Norodom Ranariddh, had afgezet. Koning Sihanouk had daarop gedreigd met aftreden.
Volgens oppositielid Son Chay wilde de koning met Hun Sen praten over een mogelijke terugkeer van politici die na de machtsovername waren gevlucht naar het buitenland. Volgens Hun Sen was een dergelijk gesprek niet nodig, omdat hij toch al voorstander was van de terugkeer van de politici. Prins Ranariddh zou echter volgens Hun Sen bij terugkeer kunnen rekenen op een proces wegens wapensmokkel en samenwerking met de verboden Rode Khmer.

Op 10 november verwierp prins Ranariddh een voorstel van Hun Sen om deel te nemen aan de verkiezingen op voorwaarde dat hij zich zou laten berechten. Ranariddh noemde het justitiële apparaat in Cambodja noch neutraal, noch onafhankelijk. Hij wilde wel terechtstaan voor een onafhankelijk en onpartijdig tribunaal.
Hun Sen verklaarde tijdens een bezoek aan Tokio begin november dat hij de prins, wanneer deze door een militair tribunaal veroordeeld zou worden, niet zou beletten deel te nemen aan de verkiezingen. Een regeringswoordvoerder deelde op 11 november mee dat Hun Sen niet zou instemmen met berechting van prins Ranariddh door een onafhankelijk tribunaal.

Vertrek koning Sihanouk

Op 25 oktober 1997 verliet koning Norodom Sihanouk Cambodja om in China opnieuw een geneeskundige behandeling te ondergaan. Voor zijn vertrek legde hij een verklaring af, waarin hij de indruk wekte mogelijk niet terug te keren naar Cambodja.

In een interview dat op 7 oktober door het koninklijk hof werd gepubliceerd, had Sihanouk opnieuw te kennen gegeven te willen aftreden. Hij vaardigde tevens een verbod uit op openbare festiviteiten ter viering van zijn 75ste verjaardag op 31 oktober en zei dat recente gebeurtenissen in Cambodja hem zozeer tot wanhoop hadden gedreven dat alleen zijn boeddhistische geloof hem ervan had weerhouden zich van het leven te beroven. Nog voor zijn vertrek naar China had de koning zichzelf van zijn regeringstaken ontheven. Hij verklaarde dat hij zich niet langer zou kwijten van zijn grondwettelijke taak om decreten te ondertekenen en zich niet zou belasten met het voorzitterschap van een nationale commissie die toezicht zou houden op de parlementsverkiezingen.

Bijeenkomst CCP

Op 25 oktober 1997, op dezelfde dag dat koning Sihanouk zijn land verliet, hield de Cambodjaanse Volkspartij (CCP) van tweede premier Hun Sen haar tweejaarlijkse bijeenkomst. Hun Sen, vice-voorzitter van de CCP, vertelde de afgevaardigden dat zijn greep naar de macht een 'succesvol optreden tegen de anarchistische krachten' in Cambodja was geweest. Hun Sens krachtige verdediging van de coup kon worden opgevat als een poging de onrust binnen de partij de kop in te drukken.

Wet op politieke partijen

Op 28 oktober 1997 nam de Nationale Assemblee een nieuwe wet op politieke partijen aan. De wet was de eerste van twee nieuwe wetten die nodig waren om in mei 1998 verkiezingen te kunnen houden. Volgens de nieuwe wet kan een groep van 80 personen een politieke partij vormen. Om mee te kunnen doen aan de verkiezingen zijn 4000 handtekeningen nodig.
Behalve de nieuwe wet zijn een controversiële nieuwe kieswet, de vorming van een kiescommissie en de registratie van partijen en kiezers noodzakelijk om de door de regering toegezegde verkiezingen te kunnen laten plaatsvinden. Volgens de regering zouden de verkiezingen ruim 40 miljoen gulden kosten, waarvan de helft door het buitenland betaald moest worden.

Tijdens het debat op 4 november over de nieuwe kieswet in de Nationale Assemblee uitten sommige parlementsleden hun twijfel over de neutraliteit van een Cambodjaanse waarnemerscommissie die de verkiezingen in mei zou volgen. De meeste leden van de gekozen commissie zouden afkomstig zijn van politieke partijen die bondgenoot waren van Hun Sens CPP. Volgens hen zou de commissie onafhankelijk dienen te zijn en zouden internationale waarnemers de verkiezingen moeten volgen.

Politici keren terug

Op 25 november 1997 maakte de vertegenwoordiger van de VN in Cambodja, Lakhan Mehrotra, bekend dat een eerste groep van ongeveer twintig gevluchte Cambodjaanse politici in december naar het land zou terugkeren onder bescherming van de VN. De groep zou proberen na te gaan of het voor alle gevluchte politici veilig zou zijn terug te keren en weer politiek actief te worden.
Oud-minister van financiën en leider van de oppositionele Partij van de Khmer Natie (KNP)Sarn Rainsy, tevens bondgenoot van prins Norodom Ranariddh en lange tijd één van Hun Sen grootste critici, had Mehrotra verteld dat hij eind november naar Cambodja zou terugkeren.
De VN maakte 26 november bekend dat zij vier waarnemers naar Cambodja zou sturen om de terugkeer van oppositieleden in de gaten te houden.
Hun Sen vertelde verslaggevers op 27 november dat hij de terugkomst van Sarn Rainsy verwelkomde en dat deze vrij was om zich weer in de politieke arena begeven.

Terugkomst Sarn Rainsy

Sarn Rainsy liet kort na zijn aankomst in Phnom Penh op 27 november 1997 eenverklaring uitgaan waarin hij opriep tot een wapenstilstand tussen de strijdende partijen. Hij zei bereid te zijn met de regering te praten, maar wist nog niet of hij met zijn KNP aan de verkiezingen in 1998 zou deelnemen.
Sarn Rainsy maakte ook bekend dat prins Norodom Ranariddh een voorstel van Hun Sen over zijn terugkeer had geaccepteerd. Volgens het voorstel zou de prins worden vervolgd voor politieke misdaden, vervolgens zou hem door de koning amnestie worden verleend, waarna hij aan de verkiezingen van 1998 kon meedoen. Volgens Sarn Rainsy had prins Ranariddh het voorstel geaccepteerd nadat 'vrienden, misschien de Japanners' daarop hadden aangedrongen. Maar volgens Kong Vibol. een medewerker van de prins, had de prins het voorstel verworpen.

Op 7 december organiseerde Sarn Rainsy een vredesmars van duizenden mensen door het centrum van Phnom Penh, waaraan politici, oorlogsveteranen en monniken deelnamen. De politie, die eerdere demonstraties onder leiding van Sarn Rainsy had verijdeld, hield nu het verkeer tegen, zodat de demonstranten vrij baan hadden.

Nog eens 57 politieke vluchtelingen keerden op 17 december onder begeleiding van VN-vertegenwoordigers terug naar Phnom Penh De VN had de terugkeer van ongeveer 75 personen verwacht maar hoewel volgens de VN de Cambodjaanse regering een schriftelijke garantie voor de veiligheid van de terugkerende vluchtelingen had afgegeven, zagen twintig vluchtelingen op het laatste moment af van terugkeer uit angst voor hun veiligheid

Verkiezingen uitgesteld. Kieswet aangenomen

Op 19 december 1997 besloot de Nationale Assemblee de verkiezingsdatum te verplaatsen van 23 mei naar 26 juli 1998, omdat de regering meer tijd nodig had voor de voorbereidingen. Ook werd na zes weken debatteren een nieuwe kieswet aangenomen.

GEVECHTEN TUSSEN OPSTANDELINGEN EN REGERINGSTROEPEN

Vijandigheden tussen Funcinpec en regeringstroepen

Funcinpec-troepen loyaal aan prins Norodom Ranariddh voerden op 21 september 1997 met hulp van Rode Khmer-troepen een aanval uit op regeringstroepen in een poging een aanvoerroute van het leger af te snijden. De route werd door het leger gebruikt om troepen te bevoorraden die een offensief uitvoerde tegen de grensstad O Smach. Troepen die loyaal waren aan prins Norodom Ranariddh hadden zich na de coup van Hun Sen op 6 juli in deze stad teruggetrokken. Daar hadden zij zich verenigd met Rode Khmer-troepen.
Kort na de coup waren gevechten tussen regeringstroepen en Ranariddhs troepen uitgebroken. Prins Ranariddh had naar aanleiding van de contacten met de Rode Khmer verklaard dat de Khmer-troepen zich hadden onttrokken aan de leiding van Pol Pot en dat zij de Cambodjaanse grondwet erkenden.

Funcinpec-troepen vielen op 2 oktober 1997 een legerbasis van regeringstroepen bij de belangrijke An Ses grenspas in het noorden van Cambodja aan. De aanval mislukte en op 21 oktober probeerden zij het, nu gesteund door Rode Khmer-strijders, opnieuw. Zij probeerden daarbij een grote voorraad gekapt hout te veroveren. Volgens generaal Chea Saron op 23 oktober lukte het de rebellen niet het hout te bemachtigen. Wel waren zij volgens hem bij hun aanval geholpen door het Thaise leger.

Vredesmars van monniken

Op 22 september 1997 hielden boeddhistische monniken een vredesmars in navolging van een oproep voor vrede door koning Norodom Sihanouk. Ook vertegenwoordigers van niet-gouvernementele organisaties namen aan de mars deel.

Vluchtelingen ui Thailand keren terug

Een groep van 245 vluchtelingen keerden op 10 oktober 1997 vrijwillig terug in Cambodja. In totaal waren sinds juli ongeveer 50.000 Cambodjanen uit het westen en noord-westen van het land naar Thailand gevlucht vanwege de gevechten tussen regeringstroepen en troepen die loyaal waren aan prins Norodom Ranariddh.

RODE KHMER

'Pol Pot nog steeds Khmer-leider'

Voormalig Rode Khmer-officier Sam Bith, die in 1996 was overgelopen naar de regering en adviseur van de minister van defensie was geworden, zei op 13 oktober 1997 tegen verslaggevers dat het proces tegen Khmer-leider Pol Pot een poging was om de wereld te doen geloven dat de rol van Pol Pot was uitgespeeld. In de praktijk had Pol Pot volgens Sam Bith nog steeds de touwtjes in handen. Pol Pot was tijdens een proces in augustus 1997 veroordeeld tot levenslanghuisarrest.

Interview met Pol Pot en Ta Mok

Op 30 oktober 1997 publiceerde de Far Eastern Economic Review een interview van de journalist Nate Thayer met Pol Pot, de Rode Khmer-leider die in 1975-'79 aan het hoofd had gestaanvan de regering van Democratisch Kampuchea. Thayer, die het 'volksproces' tegen Pol Pot in juli had bijgewoond, had als eerste verslaggever een interview met Pol Pot sinds deze in 1979 ten val was gebracht.

Het interview vond plaats op 16 oktober in Anlong Veng, het bolwerk van de Rode Khmer in het noorden van Cambodja. In het interview werd Pol Pot 'ernstig ziek en wellicht de dood nabij' genoemd. Desalniettemin kon Thayer hem uitvoerig vragen stellen over de meer dan één miljoen Cambodjanen die tijdens zijn bewind door moord of uitputting de dood vonden. Pol Pot ontkende de massamoord. Hij beweerde de bevolking te hebben beschermd tegen de Vietnamezen en zei dat er 'hooguit enkele duizenden (Cambodjanen) om het leven zijn gekomen'. Hij toonde vrijwel geen berouw over de wandaden van zijn regering en zei herhaaldelijk dat hij 'niet door schuldgevoelens geplaagd' werd.

Thayer had tevens een intervie met Ta Mok. die in juni het bevel over de noordelijke kaderleden van de Rode Khmer zou hebben overgenomen van Pol Pot. Ta Mok ontkende eveneens dat tijdens het bewind van de Rode Khmer in Democratisch Kampuchea meer dan een miljoen Cambodjanen waren omgekomen. maar hij was de eerste Rode Khmer-leider die toegaf dat 'Pol Pot misdaden tegen de mensheid had gepleegd' en dat 'honderdduizenden' van zijn landgenoten de dood hadden gevonden.

Volgens sommige waarnemers duidden de interviews op een nieuwe st ategie van de Rode Khmer. die erop gericht zou zijn de beweging afstand te laten nemen van haar verleden en zich een plaats te verwerven in het politieke bestel.

Radiostation verandert van naam

De Rode Khmer maakte op 26 november 1997 bekend dat het de naam van zijn radiostation zou veranderen van 'Radio van de Overgangsregering voor Solidariteit en Nationale Redding' in 'De Stem van het Leger van de Solidariteit'. Volgens waarnemers was de naamsverandering bedoeld om afstand te nemen van het verleden en om de recente alliantie met de troepen van prins Ranariddh te benadrukken.

VN-resolutie over genocide door Rode Khmer

De Algemene Vergadering van de VN nam eind november 1997 een resolutie aan waarin de Rode Khmer werd beschuldigd van genocide en van misdaden tegen de menselijkheid. De resolutie maakte een VN-onderzoek naar de misdaden van het Khmer-regime mogelijk. Dit deelde de speciale VN-afgevaardigde voor de mensenrechten in Cambodja, Thomas Hammarberg, mee aan verslaggevers bij zijn aankomst in het land op 30 november. Hammarberg zou tijdens zijn week durende verblijf met de Cambodjaanse regering spreken over de uitvoering van het onderzoek.

Ieng Sary draagt macht over aan regering

Op 8 november 1997 droegen voormalig Khmer-minister van buitenlandse zaken Ieng Sary en zijn troepenmacht het gezag over het autonome gebied rond de stad Pailin over aan de regering. Ieng Sary had aanvankelijk een neutrale positie ingenomen in het conflict tussen Hun Sen en prins Ranariddh, maar had zich begin november 1997, tijdens zijn eerste bezoek aan Phnom Penh sinds 1979, achter Hun Sen geschaard.

Meer vijandigheden

Rode Khmer-troepen claimden op 25 novem-

ber 1997 overwinningen op regeringstroepen in afgelegen gebieden van Cambodja. Een legerwoordvoerder ontkende de overwinningen. maar bevestigde dat de Khmer-troepen aanvallen hadden uitgevoerd.

Op 15 december zetten regeringstroepen een zware aanval in op de enclave O Smach, een gebied van de oppositie in het noordwesten van Cambodja.

Khmer-leider roept op tot vredesbesprekingen

De leider van de politieke tak van de Rode Khmer Khieu Samphan riep op 29 december 1997 alle strijdende partijen op tot vredesbesprekingen Het doel hiervan moest het vormen van een nationale regering zijn De oproep kwam een paar uur voordat Funcinpec-troepen in het noorden van het land onder zware bombardementen van regeringstroepen kwamen te liggen

Een dag eerder had een medewerker van prins Ranariddh opgeroepen tot een staakt-het-vuren om de vrije verkiezingen in juli 1998 veilig te stellen, nadat ook commandanten van de regeringstroepen en de Funcinpec-troepen hadden gezegd de gevechten te willen staken.

BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 31 december 1997 keurde de Nationale Assemblee de begroting voor 1998 goed. Van de begroting. die vijf procent lager was dan die van 1997, wordt bijna twintig procent besteed aan defensieuitgaven. Volgens minister van defensie Tea Banh was dit bedrag nodig om 'vrede te kopen'. Volgens de oppositie gingen de defensie-uitgaven ten koste van de gezondheids- en onderwijsprogramma's. Slechts 0,2 procent van de begroting gaat naar het ministerie van ontwikkeling van het platteland.

IMF SCHORT LENINGEN OP

Het IMF maakte op 24 september 1997 bekend de lopende leningen aan Cambodja voor onbepaalde tijd op te schorten vanwege corruptie binnen de Cambodjaanse regering en illegale houthandel door regeringsfunctionarissen. De Verenigde Staten en Duitsland hadden al eerder hun financiële hulp aan het land stopgezet.

BETREKKINGEN MET ZUID-KOREA

Cambodja en Zuid-Korea knoopten op 30 oktober 1997 volledige diplomatieke betrekkingen aan. Koning Sihanouk, die een goede vriend was geweest van de Noord-Koreaanse leider Kim I1 Sung, heeft zich altijd verzet tegen betrekkingen met Zuid-Korea, maar had op verzoek van Hun Sen ingestemd met het openen van betrekkingen met Seoul. Zuid-Koreaanse bedrijven hebben voor 600 miljoen gulden in Cambodja geïnvesteerd en de handel tussen beide landen had in 1996 een waarde van 40 miljoen gulden.

3600 VIERKANTE KILOMETER LANDMIJNEN

De directeur van het Cambodjaanse Mijn Actie Centrum (CMAC),Sam Sotha, verklaarde eind november 1997 in een interview dat de totale oppervlakte van de nog aanwezige mijnenvelden in Cambodja 3600 vierkante kilometer bedroeg. Pas 47 vierkante kilometer mijnenveld was door de CMAC opgeruimd.
De mijnen zijn voornamelijk in de jaren tachtig en het begin van de jaren negentig gelegd, toen Cambodjaanse guerrillastrijders oorlog voerden tegen het Vietnamese bezettingsleger en de door Hanoi gesteunde regering in Phnom Penh. Na de coup van Hun Sen in juli waren nieuwe landmijnen gelegd. De CMAC maakt bij het ruimen van de mijnen gebruik van speciaal daarvoor in Zweden getrainde honden.

POLITIE-EENHEID BESCHULDIGD VAN SCHENDING MENSENRECHTEN

Een legerwoordvoerder ontkende op 23 november 1997 dat de Cambodjaanse Koninklijke Gendarmerie, een eenheid die was opgezet met hulp van Frankrijk, verantwoordelijk was voor schendingen van de mensenrechten. Dit had de lokale Phnom Penh Post bericht. Een woordvoerder van defensie bevestigde dat de eenheid op 5 en 6 juli 1997 had deelgenomen aan de gevechten tegen de troepen van prins Norodom Ranariddh, die in die maand was afgezet. Volgens het bericht zou de Gendarmerie nog steeds getraind worden door Franse instructeurs. De Franse ambassadeur in Cambodja, Gildas Le Lidec, had volgens het bericht gezegd dat de vergrijpen van de Gendarmerie niet ernstiger waren dan die van andere politie- of militaire eenheden en dat Frankrijk de training zou voortzetten.

JUSTITIËLE RAAD BIJEEN

Op 3 december 1997 kwam voor het eerst de Hoge Raad voor de Magistratuur bijeen die zich zal gaan bezighouden met juridische hervormingen. Volgens onderminister voor justitie Li Vuch Leang zal de Raad politiek neutraal zijn. Een hoge functionaris van het ministerie van justitie die anoniem wilde blijven zei dat de achtkoppige raad bestaat uit zeven leden van de Cambodjaanse Volkspartij (CCP) van Hun Sen en een voormalig rechter met een onbekend politiek signatuur. De raad wordt voorgezeten door CCP-voorzitter en parlementsvoorzitter Chea Sim. De Raad benoemde tijdens haar eerste zitting 42 nieuwe rechters, maar verving geen zittende rechters.

VOLKSTELLING

De regering maakte op 10 december 1997 bekend in maart 1998 een volkstelling te willen houden. Voor de volkstelling, de eerste sinds 1962, zullen 33.000 volkstellers een bezoek brengen aan twee miljoen huishoudens. De regering schat dat Cambodja 10,5 miljoen inwoners heeft, maar weet weinig over de samenstelling van de bevolking.

(Vor.ber. pag. 738/1 e.v. - 1997)

CHINA

OPPOSITIE

Dissidenten roepen op tot vorming vakbonden

Een groep dissidenten publiceerde op 22 december 1997 een open brief waarin zij in staatsbedrijven werkende arbeiders opriepen vakbonden te vormen en, als dit nodig was, demonstraties te organiseren. Volgens de dissidenten, onder wie Xu Wenli en Qin Yongmin, moesten arbeiders hun recht op loon en pensioen beschermen omdat de kans op werkloosheid was toegenomen.
Ook vroegen zij de regering om maatregelen op het terrein van de sociale zekerheid. Zij stelden de Communistische Partij verantwoordelijk voor het welzijn van de arbeiders, omdat deze met haar poging centrale planning in te voeren de staatsindustrie zou hebben verwoest. De groep zei dat hoewel arbeiders een natuurlijk recht hebben om te staken, zij dit alleen in het uiterste geval moesten doen teneinde de hervormingen in China niet te verstoren.
De verklaring volgde op de uitspraken van de regering die erop wezen dat 1998 een jaar zou worden van bezuinigingen, fusies en faillissementen. Hierdoor zou de 'ijzeren rijstkom', ofwel de zekerheid van een baan voor het leven, voor tientallen miljoenen arbeiders verdwijnen.

Binnen elk van de honderdduizenden staatsbedrijven is een vakbond actief, die zich moest registreren bij de door de regering gecontroleerde Algemeen-Chinese Federatie van Vakbonden. Arbeidersorganisaties die niet door de

communistische partij worden gesteund. zijn verboden.
De officiële werkloosheid in de Chinese steden bedroeg in december vier procent, maar daarin waren miljoenen overtollige arbeiders die nog op de loonlijst staan, maar in werkelijkheid naar huis werden gestuurd met een fractie van hun salaris. niet meegerekend.
In december demonstreerden ongeveer 350 textielarbeiders voor het provinciale regeringsgebouw van Anhui voor nieuwe banen. Eerder demonstreerde tenminste 150 mensen in Yibin in de zuidwestelijke provincie Sechuan voor uitbetaling van achterstallige pensioenen.

De groeiende werkloosheid als gevolg van de privatisering van de staatsbedrijven noopte de Chinese regering tot het opzetten van een nationaal vangnet van sociale zekerheid. Een regeringsplan voor hervorming van het pensioenstelsel pleitte voor een overheidspensioen voor alle burgers gecombineerd met een pensioenstelsel dat zou worden betaald door werkgevers en werknemers. In dit stelsel zouden werkgevers en werknemers beide een bijdrage van 11 procent van het salaris leveren aan een individueel pensioenplan. Werknemers dienden daarnaast bij te dragen aan een sociaal fonds, dat alle burgers een basispensioen garandeert ter grootte van twintig procent van het gemiddelde loon in de provincie waar men woonachtig was. Een belangrijk aspect van het plan is het overbrengen van het beheer van de pensioenfondsen van de bedrijven naar het ministerie van Arbeid. Hierdoor zou een werknemer zijn opgebouwde pensioenrechten kunnen meenemen van de ene baan naar de andere.
In 1996 hadden werknemers en bedrijven een totaal van 117 miljard yuan in pensioenfondsen gestort. Deze fondsen stonden borg voor de pensioenen van 90 miljoen werknemers en 24 miljoen gepensioneerden in de steden.

Een arbeidswet uit 1995 schrijft voor dat iedere onderneming verplicht is pensioen en medische zorg te verschaffen. In de praktijk blijkt dit voor veel noodlijdende bedrijven niet haalbaar. Gratis medische zorg behoort daardoor tot het verleden, aangezien Chinese bedrijven hun werknemers om een bijdrage in de stijgende medische kosten vragen.

Clinton ontmoet dissident Wei

De Amerikaanse president Bill Clinton had op 8 december 1997 in het Witte Huis een ontmoeting met China's bekendste dissident Wei Jingsheng, drie weken nadat Wei op medisch advies was vrijgelaten uit een Chinese gevangenis. De vrijlating van Wei, die - op zes maanden na - gedurende de afgelopen achttien jaar gevangen heeft gezeten, kwam twee weken na het bezoek van president Jiang Zemin aan de Verenigde Staten.
Tijdens een persconferentie na de ontmoeting zei Wei dat hij Clinton had gewaarschuwd zich niet te laten misleiden door de Chinese regering, omdat deze zich volgens Wei 'niet aan de wet hield'. Wei en Clinton hadden elkaar beloofd 'nauw contact' te houden.
In een poging om een eventuele schadelijke invloed op de Chinees-Amerikaanse betrekkingen te beperken gaf Clinton geen persconferentie na de ontmoeting.
De 47-jarige Wei Jingsheng werd voor de eerste maal gevangen gezet in 1979 nadat hij had gepleit voor democratische hervormingen. In 1993, toen China campagne voerde om de organisatie van de Olympische Spelen van 2000 te verkrijgen, werd hij vrijgelaten. Hij werd opnieuw gearresteerd nadat hij in 1994 een functionaris van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken had ontmoet. In 1995 werd hij veroordeeld tot 14 jaar gevangenisstraf. Op 16 november was Wei aangekomen in Detroit voor medische behandeling.

Journalist uit partij gezet

Li Binghua, een Chinese journalist bij het 'pro-Chinese' dagblad *Ta Kung Pao* in Hongkong werd in december gedwongen zijn baan op te zeggen en geroyeerd als lid van de Communistische Partij China (CCP).Li was vlak voor het begin van het 15de partijcongres van de CCP in september gearresteerd, omdat hij informatie over het congres zou hebben laten uitlekken naar een journalist uit Hongkong.
In 1992 waren redacteur Wu Shisen van het persbureau Xinhua en zijn vrouw Mao Tao gearresteerd op verdenking van het laten uitlekken van een toespraak van president Jang Zemin voor het 14de Volkscongres, een week voor het congres begon. Wu werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf en zijn vrouw tot zes jaar wegens het verkopenvan staatsgeheimen.
In 1994 was een journalist uit Hongkong veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf wegens het 'stelen' van staatsgeheimen op het gebied van China's economisch beleid. Hij werd in januari 1997 vrijgelaten.

CHINA LEVERT AGENT UIT AAN TAIWAN

China leverde op 10 december 1997 een agent van de Taiwanese kustpolitie uit aan Taiwan. nadat Taiwan ermee had ingestemd 140.000 yuan (ca. 35.000 gulden) te betalen. De agent was in oktober door Chinese vissers ontvoerd, nadat hij samen met collega's in de Taiwanese territoriale wateren aan boord van een Chinese vissersboot was gegaan. Volgens een Taiwanese woordvoerder kon het geldbedrag niet als losgeld worden beschouwd, maar was het bedoeld als blijk van medeleven met de vissers die gewond waren geraakt bij het incident.
Negen Taiwanese agenten waren aan boord gegaan van de vissersboot die zij verdachten van het smokkelen van goederen naar Taiwan. Eenmaal aan boord waren zij aangevallen door de vissers, waarna acht van hen in zee sprongen en terugzwommen naar hun patrouillevaartuig.

In 1991 waren drie Taiwanese agenten bij een vergelijkbaar incident door Chinese vissers ontvoerd naar China.

HANDEL IN GRONDSTOFFEN VOOR CHEMISCHE WAPENS AAN BANDEN

De ministeries van chemische industrie, buitenlandse zaken, buitenlandse handel en de douane gaven op 17 december 1997 een gezamenlijke verklaring uit waarin zij zeiden de controle op de im- en export van grondstoffen voor chemische wapens te verscherpen.

Bedrijven mogen voortaan alleen in deze grondstoffen handelen als zij daarvoor toestemming hebben gekregen van de ministeries van chemische industrie en buitenlandse zaken. Speciale goedkeuring van het ministerie van chemische industrie is nodig om te exporteren naar landen die het Verdrag inzake Chemische Wapens niet hebben ondertekend. De exporterende bedrijven dienen van buitenlandse regeringen een verklaring te ontvangen waarin zij beloven de grondstoffen niet te gebruiken voor de vervaardiging van chemische wapens en deze niet door te verkopen aan een ander land. De verklaring verbiedt Chinese bedrijven samen te werken met buitenlandse bedrijven op het terrein van de productie van chemische wapens.
In mei had de Verenigde Staten een aantal Chinese bedrijven ervan beschuldigd onderdelen voor chemische wapen aan Iran te leveren. Deze bedrijven werden hiervoor gestraft met Amerikaanse sancties.

BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND

Australië helpt China bij WTO-lidmaatschap

De Australische minister van buitenlandse zaken Alexander Downing maakte op 9 december 1997 tijdens een bezoek aan China bekend dat zijn land 5,5 miljoen Australische dollar aan China zal schenken. Het bedrag maakt deel uit van een Australisch hulpproject waarmee China zich kan voorbereiden op het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Tijdens het project zullen Chinese functionarissen voor een periode van vier jaar worden opgeleid op het terrein van internationale economie. Downing maakte ook bekend dat Australië de komende vijf jaar 30 miljoen dollar aan China zal doneren om milieuproblemen te bestrijden.

China vraagt Verenigde Staten nucleair wapenarsenaal te verminderen

Het Chinese ministerie van buitenlandse zaken veroordeelde de Verenigde Staten op 9 december voor het 'koppig' vasthouden aan de strategie van nucleaire afschrikking en drong erbij de Amerikaanse regering op aan het nucleaire wapenarsenaal verder te beperken. Een woordvoerder stelde dat een groot kernwapenarsenaal sinds het einde van de Koude Oorlog niet langer nodig is.
De Washington Post had op twee dagen eerder bericht dat volgens nieuwe presidentiële richtlijnen het aantal doelen bij een nucleaire aanval op China mocht worden uitgebreid.

Militaire samenwerking met Verenigde Staten

Het persbureau Xinhua maakte bekend dat minister van defensie Chi Haotian tijdens een ontmoeting met admiraal Joseph Prueher, commandant van de Amerikaanse strijdkrachten in de Pacific. op 11 december had gezegd dat China hoopte op verbetering in de bilaterale betrekkingen. China verwelkomde volgens Chi de 'grote stappen voorwaarts' in de betrekkingen als gevolg van militair overleg en een recent bezoek van president Jiang Zemin aan de Verenigde Staten. Chi's bezoek aan de Verenigde Staten in 1996 had de weg geopend naar intensievere contacten. Chi en Prueher ontmoetten elkaar in Beijing een paar uur voordat het eerste formele defensie-overleg tussen beiden landen op het Pentagon in Washington van start ging. Luitenant-generaal Xiong Guangkai, plaatsvervangend chef-staf van het Chinese Volksbevrijdingsleger (PLA), zou twee dagen met onderminister van defensie Walter Slocombe praten over mondiale en Aziatische defensievraagstukken.
De spanning tussen de grootmachten was in 1996 nog zeer hoog opgelopen, toen de Verenigde Staten twee vliegdekschepen naar de Taiwanese wateren hadden gestuurd op het moment dat China een militaire oefening hield in de Straat van Taiwan.

Overeenkomst met Rusland over bouw kerncentrale

Premier Li Peng en de Russiche premier Boris Nemtsow tekenden op 29 december 1997 een overeenkomst ter waarde van zes miljard gulden voor de bouw van een kerncentrale van Russisch ontwerp in de havenstad Lianyungang in de oostelijke provincie Jiangsu. Het Chinese persbureau Xinhua meldde dat Rusland hiervoor twee reactors met een vermogen van 1.000 megawatt zou leveren. De bouw zou beginnen in juni 1999 en beide reactors zouden in 2003 in werking treden.
China had op dat moment twee actieve kerncentrales: één in de zuidelijke provincie Guangdong, die gebruikmaakte van Franse technologie, en één in de oostelijke provincie Zhejiang. China is bezig de productie van kernenergie uit te breiden. Rusland, Frankrijk en Canada streden met elkaar om een deel van deze groeiende markt. De Amerikaanse president Bill Clinton opende in oktober de weg voor Amerikaanse ondernemingen voor verkoop van nucleaire apparatuur en materiaal aan China.

China neemt Taiwan grootste bondgenoot af

Op 30 december 1997 ondertekenden minister van buitenlandse zaken Qian Qichen en zijn Zuid-Afrikaanse ambtgenoot Alfred Nzo in Pretoria een akkoord dat de weg opent naar volledige diplomatieke betrekkingen per 1 januari 1998 tussen beide landen. Qian was de eerste Chinese regeringsleider die een officieel bezoek aan Zuid-Afrika bracht. De Zuid-Afrikaanse regering erkende met het akkoord de regering van de Volksrepubliek China als de 'enige legale regering voor heel China'. Taiwan werd in het akkoord een 'onvervreemdbaar deel van China' genoemd. Door de ondertekening van het akkoord door Zuid-Afrika raakte Taiwan zijn grootste diplomatieke bondgenoot kwijt.
Taiwan had het African National Congress van de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela gesteund in de aanloop naar de verkiezingen van 1994. Mandela had eerder gezegd dat het 'immoreel' zou zijn om de oude bondgenoot Taiwan te laten vallen, maar op 29 december verklaarde hij dat het besluit om met China betrekkingen aan te knopen was ingegeven door 'Realpolitik'.

Qian Qichen zei tijdens een persconferentie na de ondertekeningsceremonie dat Taiwan zijn diplomatieke strijd met China moest opgeven, omdat deze toch gedoemd was te mislukken. Iedere poging om 'twee China's' of 'één China en één Taiwan' in het leven te roepen was volgens Qian kansloos.

Na het verlies van Zuid-Afrika onderhoudt Taiwan nog met 29, voornamelijk kleine Afrikaanse en Zuid-Amerikaanse landen diplomatieke betrekkingen.
Zuid-Afrika en Taiwan zijn overeengekomen handelsbetrekkingen te blijven onderhouden. De totale waarde van de handel tussen de landen bedraagt 3.6 miljard gulden op jaarbasis.

Militaire delegatie naar Marokko

Een Chinese delegatie onder leiding van luitenant-generaal Wenzong Ren arriveerde op 28 november in Marokko. Doel van het bezoek was de intensivering van de militaire samenwerking. Het Marokkaanse persbureau MAP maakte bekend dat Wenzong op 1 december een ontmoeting had met kroonprins Sidi Mohammed.

HONGKONG

Oproep tot kiezersregistratie

Gouverneur Tung Chee-Hwa van de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong gaf op 6 december het startschot voor uiterst kostbare campagne voor kiezersregistratie voor de verkiezingen in mei 1998. Ruim 30.000 vrijwilligers gingen op pad om bij ongeveer twee miljoen huishoudens kiezers te registreren. Tung hoopte dat de bevolking van Hongkong door massale registratie aan de wereld zou laten zien dat zij in Hongkong de dienst uit maakte.
Democratische politici bekritiseerden de stijging van de toegestane verkiezingsuitgaven tot 2,5 miljoen Hongkong dollar per district van vijf kandidaten. Bij de laatste verkiezingen in 1995 was dit nog 200.000 dollar per kandidaat. Volgens de democraten was de stijging in strijd met de registratie-

campagne, omdat zij burgers zou ontmoedigen zich kandidaat te stellen voor de verkiezingen.

Delegatie Hongkong voor het Volkscongres gekozen

Een kiescomité van 424 door China aangewezen zakenmensen cn politici koos op 8 december 1997 de 36 afgevaardigden voor Hongkong naar het Nationale Volkscongres in Beijing. Er waren 54 kandidaten. De meeste stemmen kreeg Jiang Enzhu, diplomatiek afgezant van Beijing en chef van het Chinese persbureau Xinhua in Hongkong. Ook de voorzitter van de Voorlopige Wetgevende Raad (VWR) Rita Fan werd gekozen. Het was de eerste keer dat afgevaardigden voor Hongkong werden gekozen door een kiescomité in plaats van te worden aangewezen door de Chinese regering.
Pro-democratische activisten spraken schande van wat volgens hen een 'besloten' verkiezing was geweest.
Verliezers klaagden dat het voor onafhankelijke kandidaten moeilijk was geweest steun te krijgen van de leden van het kiescomité. Tot de verliezers behoorde de oud-directeur van de immigratiedienst van Hongkong Lawrence Leung, die in 1996 door de regering was gedwongen ontslag te nemen wegens door hem verzwegen zakelijke belangen in China.

Nieuwe kieswet 'ondemocratisch'

Democratische activisten uitten op 4 december 1997 hun teleurstelling over het feit dat Britse diplomaten tijdens een ontmoeting met Chinese vertegenwoordigers niet hadden gesproken over de mensenrechten in Hongkong. Volgens activiste Emily Lau was Hongkong niet langer democratisch, nadat China de gedeeltelijk democratisch gekozen Wetgevende Raad had afgezet na de machtsovername op 1 juli 1997. Alan Paul, Londens belangrijkste vertegenwoordiger in de Brits-Chinese Joint Liaison Group (JLG),had zich op 3 december positief uitgelaten over de burgerrechten in Hongkong. Volgens Paul had de bevolking van Hongkong na de machtsovername nog evenveel rechten en vrijheid als daarvoor. Albert Ho, lid van de Democratische Partij, verklaarde daarop dat Groot-Brittannië 'niet de volledige waarheid' over Hongkong vertelde. Ho wees erop dat onder de in september aangenomen nieuwe kieswet ruim twee miljoen inwoners van Hongkong hun kiesrecht zouden verliezen
Op 10 december, de Dag voor de Rechten van de Mens, protesteerden activisten van de Federatie van Vakbonden en de 'Actiegroep Vijf April' tegen de nieuwe kieswet en de afschaffing van twee wetten op het terrein van arbeidsrecht. die in de laatste week van het Britse bestuur waren aangenomen door de Wetgevende Raad (Legco), een orgaan dat na de machtovername door China werd vervangen door een parlement bestaande uit trouwe aanhangers van Beijing.
De activisten beschouwden de aanstaande pariementsverkiezingen voor de Wetgevende Raad in mei 1998, die zouden plaatsvinden onder de in september aangenomen kieswet, als ondemocratisch. Overeenkomstig het systeem dat de voormalige Britse gouverneur Chris Patten in 1995 had ingevoerd, zouden dertig van de zestig zetels worden gekozen door 'functionele kiesdistricten', bestaande uit vertegenwoordigers van beroepsgroepen en bedrijven. Meer dan twee miljoen kiezers die bij de verkiezingen in 1995 hun stem hadden uitgebracht via deze 'functionele districten' zouden hun stemrecht verliezen, aldus de activisten. Slechts 180.000 kiezers zouden via de kiesdistricten kunnen deelnemen aan de verkiezingen van 1998. Van de andere dertig zetels zouden er tien indirect worden gekozen dooi- een kiescomité bestaande uit achthonderd personen afkomstig uit 'pro-Chinese' groeperingen. De resterende twintig zetels zouden worden gekozen volgens een nieuw systeem van district-gebonden evenredige vertegenwoordiging. Hiervoor wordt Hongkong opgedeeld in vijf districtenmet elk drie tot vijf zetels, afhankelijk van het aantal inwoners. Bij de verkiezingen in 1993 was Hongkong opgedeeld in twintig districten met ieder een zetel.
Volgens Martin Lee, leider van de Democratische Partij (DP),zou zijn partij slechts een kwart van de zetels winnen als zij, net als in 1995, 65 procent van de stemmen zou krijgen. Ook volgens analisten zou het nieuwe kiesstelsel een herhaling van de verkiezingsovenvinning van de DP in 1995 uitsluiten. China beschouwt de DP als subversief vanwege haar steun aan Chinese dissidenten.
Lee had op 5 december een gesprek gehad met de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken John Shattuck, waarin hij Shattuck erop had gewezen dat de verkiezingen in mei 1998 niet eerlijk zullen zijn. Shattuck had beloofd dat de Verenigde Staten het verloop van de verkiezingen in de gaten zullen houden. Shattuck had gouverneur Tung Chee-hwa tijdens een gesprek gewezen op het belang van toenemende politieke participatie van de bevolking in Hongkong

Een democratische actiegroep maakte op 24 december bekend dat zij ruim tienduizend kerstkaarten had gestuurd aan honderden dissidenten in Chinese gevangenissen. Het doel van de actiegroep was om haar betrokkenheid aan de dissidenten kenbaar te maken en China te verzoeken de vervolging van dissidenten stop te zetten.

TIBET

China werkt mee aan hulpplan EU voor Tibet

Het ministerie van buitenlandse zaken verklaarde op 19 december 1997 te zullen meewerken aan een hulpproject van de Europese Unie voor Tibet. Een woordvoerder van Europees Commissaris Sir Leon Brittan had een dag eerder bekendgemaakt dat het project was opgeschort, omdat Chinese autoriteiten geweigerd hadden het visum van een Britse ondenvijsadviseur van de niet-gouvermentele organisatie 'Save the Children UK' te verlengen. Het project had een omvang ruim zestien miljoen gulden en omvatte de bevordering van irrigatie, landbouw, onderwijs en gezondheidszorg in een gebied ten zuidwesten van de Tibetaanse hoofdstad Lhasa.

ICJ-rapportover Chinees optreden in Tibet

Het Chinese ministerie van buitenlandse zaken haalde op 23 december vernietigend uit naar een rapport van de International Commission of Jurists (ICJ) waarin China's beleid ten aanzien van Tibet werd bekritiseerd. Volgens woordvoerder Tang Guoqiang miskende het rapport China's territoriale soevereiniteit door te pleiten voor zelfbeschikkingsrecht voor Tibet. Ook zou het rapport China ten onrechte beschuldigen van schendingen van de mensenrechten in Tibet.
Het rapport sprak van 'escalatie van onderdrukking' in Tibet sinds het begin van 1996. De politieke heropvoeding in kloosters zou zijn toegenomen, waarbij marteling en andere vormen van geweld werden toegepast. Ook zou de Chinese Communistische Partij (CCP) de 'totale oorlog' verklaard hebben aan de Dalai Lama, Tibets spirituele leider, die sinds 1959 in ballingschap leeft.
Volgens de in Genève gevestigde ICJ,

die de ontwikkelingen in Tibet vanaf het einde van de jaren vijftig nauw volgde, zou via een referendum in Tibet moeten worden bepaald wat de toekomstige status van Tibet dient te zijn.
(Vor.ber. pag. 62/3 e.v.- 1998)

KOREA

VREDESOVERLEG IN GENÈVE

Zuid-Korea, Noord-Korea, China en de Verenigde Staten verklaarden 11 december 1997 in Genève dat zij 'met succes de vredesonderhandelingen voor permanente vrede op het Koreaanse schiereiland in gang hadden gezet'. De moeizame voorbereidingen voor de onderhandelingen hadden een jaar geduurd.
Aan de onderhandelingen werd deelgenomen door de Noord-Koreaanse onderminister van buitenlandse zaken Kim Kyi Kwan, de Zuid-Koreaanse ambassadeur in Frankrijk Lee See Young, de Amerikaanse onderminister voor Azië en het Stille Zuidzee-gebied Stanley Roth en de Chinese onderminister van buitenlandse zaken Tang Jiaxuan.
Noord-Korea en Zuid-Korea zijn tijdens de historische vredesonderhandelingen in Genève op 10 december overeengekomen dat zij de gesprekken op 16 maart 1998 zullen voortzetten. Amerikaanse functionarissen zeiden dat afgesproken was de gesprekken elke drie maanden te herhalen.
Alle deelnemers van het vierlandenoverleg in Genève noemden de besprekingen een succes. Over de moeilijkste kwesties, zoals Noord-Korea's eis dat alle Amerikaanse troepen zich uit Zuid-Korea zouden terugtrekken en de vaststelling van een agenda voor de volgende bijeenkomst, werd echter geen overeenkomst bereikt.
Het was de eerste keer dat de vier belangrijkste deelnemers aan de Koreaanse oorlog, die begon in 1950 en eindigde in 1933, formeel overleg voerden.

NOORD-KOREA PRODUCEERT VOOR ZUID-KOREA

Zakenmensen van zeven Zuid-Koreaanse producenten van elektronische onderdelen brachten begin november 1997 een bezoek aan Noord-Koreaanse fabrieken waar deze producten gemaakt werden. Elektronische apparatuur als microfoons, versterkers en monitoren werden vervaardigd in twee fabrieken in Pyongyang met uit Zuid-Korea afkomstige grondstoffen, die in september naar Noord-Korea waren verscheept.

ONTMASKERING SPIONNEN ONTKEND. SPION VEROORDEELD

Het Zuid-Koreaanse Bureau voor Nationale Veiligheid (National Security Planning, NSP) maakte op 20 november 1997 bekend dat het zes Noord-Koreaanse spionnen had ontmaskerd, waaronder Koh Young Bok. een bekende conservatieve hoogleraar. De Noord-Koreaanse staatsradio ontkende op 24 november de ontmaskering van de spionnen. Het verhaal zou volgens Noord-Korea zijn verzonnen om de aandacht af te leiden van Zuid-Korea's politieke en economische problemen.
Professor Koh Young Bok was eind december in afwachting van een proces.

Een Zuid-Koreaanse rechtbank veroordeelde op 26 december een Noord-Koreaanse spion die had lesgegeven aan een universiteit in Seoul tot 12 jaar gevangenisstraf. De 63-jarige voormalige hoogleraar geschiedenis Chung Su Il. die twaalf jaar lang zijn studenten en zijn Zuid-Koreaanse vrouw had misleid in zijn vermomming als Filippijn, zou zich schuldig hebben gemaakt aan het doorspelen van gepubliceerde informatie aan Noord-Korea. Chung had geen staatsgeheimen doorgespeeld.
(Vor. ber. pag. 819/2 e.v. - 1997)

KOREA (NOORD)

HONGERSNOOD

Suiker uit Cuba

Op 27 oktober 1997 kwam in de Noord-Koreaanse havenstad Namp'o een vrachtschip aan met meer dan tienduizend ton Cubaanse suiker. De zending werd in de Noord-Koreaanse pers verwelkomd als een bewijs van de solidariteit tussen van de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-I1 en Cuba's president Fidel Castro.

Voedseltekort neemt toe

Een vertegenwoordiger van het VN-ontwikkelingsprogramma (UNDP) in Noord-Korea Christian Lemaire sprak op 28 oktober de verwachting uit dat het voedseltekort in het land in 1998 zou groeien tot drie miljoen ton. Hij verwachtte dat Noord-Korea in maart 1998 door zijn voorraden rijst en maïs heen zou zijn. Natuurrampen hebben in 1997 zeventig procent van de maïsoogst vernietigd. Lemaire sprak eerdere berichten over kannibalisme in Noord-Korea tegen.

Een Zuid-Koreaanse boeddhistische hulporganisatie maakte daarentegen op 18 december bekend dat twee Noord-Koreaanse vluchtelingen in China aan medewerkers van de organisatie hadden verteld dat zij mensenvlees hadden gegeten om te overleven. De medewerkers hadden 204 vluchtelingen geïnterviewd die in totaal over 1009 familieleden informatie hadden verschaft. Van de 1009 personen waren er in de afgelopen twee jaar 245 omgekomen. Volgens de vluchtelingen was 63 procent van de overledenen gestorven door hongersnood.

'Vooral ziekenhuizen getroffen'

Een Duitse ontwikkelingswerker die een vierdaags bezoek had gebracht aan Noord-Korea zei op 20 november dat de situatie in Noord-Korea ernstig was, maar niet zo ernstig als de westerse media hadden bericht.
Vooral de voorzieningen in de Noord-Koreaanse ziekenhuizen zijn in een slechte conditie. Ook de infrastructuur van het land is in zeer slechte staat, maar er is volgens de medewerker van een medische hulporganisatie geen massale sterfte door hongersnood.

Voedselzending in gevaar

Vertegenwoordigers van het Noord- en Zuid-Koreaanse Rode Kruis werden het op 24 december eens over de omvang van een zending voedsel uit Zuid-Korea. De levering van het voedsel zou echter gevaar lopen door de weigering van Noord-Korea om waarnemers van de voedseldonoren bij de distributie toe te laten.
Noord-Korea was na drie dagen overleg in Beijing niet akkoord gegaan met het toelaten van Zuid-Koreaanse waarnemers. Het toelaten van waarnemers bij de distributie van de zending van vijftigduizend ton voedsel en hulpgoederen was een eis geweest van Zuid-Korea.

JAPANSE VROUWEN MOGEN FAMILIE BEZOEKEN

Een groep van vijftien Japanse vrouwen in de leeftijd van 55 tot 84 die getrouwd zijn met Noord-Koreanen kwam op 8 november in Japan aan voor een reünie van een week met hun familie. Sommige vrouwen hadden veertig jaar moeten wachten op de hereniging met hun familie. Japan schonk Noord-Korea in reactie op het bezoek van de vrouwen humanitaire hulp ter waarde van 54 miljoen gulden.
Tussen 1959 en 1982 waren ongeveer

1800 Japanse vrouwen met hun Noord-Koreaanse echtgenoten naar Noord-Korea verhuisd. Het was hen verboden geweest naar Japan te reizen.

TOPOVERLEG MET VERENIGDE STATEN

De Amerikaanse plaatsvervangend onderminister van buitenlandse zaken betreffende Oost-Azië en het Stille Zuidzee-gebied, Charles Kartman, voerde op 26 november 1997 in Washington een zes uur durend gesprek met de Noord-Koreaanse onderminister van buitenlandse zaken Kim Kye Kwan. Ook vertegenwoordigers van de Nationale Veiligheidsraad van het Witte Huis en het ministerie van defensie namen aan het gesprek deel. Er werden geen resultaten bekendgemaakt. De landen hadden niet eerder op een dergelijk hoog niveau met elkaar in Washington gesproken.

(Vor.ber. pag. 822/3 e.v.- 1997)

KOREA (ZUID)

ECONOMISCHE CRISIS

Eind november 1997 moest Zuid-Korea. één van Azië's meest robuuste economieën, noodgedwongen een beroep doen op een reddingspakket economische noodmaatregelen van het IMF. De Zuid-Koreaanse economie stond op de elfde plaats van de wereldranglijst. Jaarlijks ging er omgerekend ongeveer 1 biljoen gulden in om, ruwweg evenveel als in alle door de valutacrisis getroffen Aziatische economieën tezamen.

Achtergrond van crisis

In oktober 1997 begon de Zuid-Koreaanse munt, de won, aan een vrije val ($ 1 = 912,5 won aan het begin van november 1997) toen het aantal failliete bedrijven steeg en de vrees toenam dat de financiële crisis in Zuidoost-Azië zou overslaan op Noordoost-Azië.

De koersval van de won en recente verlaging van de kredietwaardigheid leidden ertoe dat de kosten van buitenlandse leningen voor de in grote moeilijkheden verkerende bankensector sterk stegen. Als gevolg van deze kostenstijging dreigde de kredietschaarste nog nijpender te worden. In 1997 had de inperking van de kredietverlening een aantal grote chaebols (bedrijfsconglomeraten), waaronder Sammi, Jinro en Kia al de das omgedaan.

Krachtige interventies van de centrale Rank van Korea om de won te beschermen (vooral door de verkoop van dollar-termilncontracten) wakkerden de vrees aan dat de regering niet over voldoende vreemde valuta zou beschikken om Zuid-Korea's buitenlandse schulden af te lossen Deze vrees zette valutaspeculanten ertoe aan de won massaal van de hand te doen Begin november werd bericht dat de resen-es van de centrale bank niet toereikend waren voor de door het IMF aanbevolen importdekking van drie maanden.

Op 10 november zonk de koers van de Zuid-Koreaanse munt 1.001 won ten opzichte van de Amerikaanse dollar, 1 won boven de psychologische grens van 1.000. De regering had bezworen dat de won deze ondergrens niet zou doorbreken. maar de won ging verder de diepte in en stond op 18 november op 1.013 won per dollar.

Nieuwe minister van financiën. Bekendmaking stabiliseringspakket

Op 19 november werd Kang Kyung Shik door president Kim Young Sam ontslagen als vice-premier en minister van financiën en economische zaken. Zijn opvolger was Lim Chang Yuel, tot dan toe minister van handel, industrie en energie. Chong Hae Chu, tot dan toe voorzitter van de raad voor het midden- en kleinbedrijf, werd benoemd tot minister van handel, industrie en energie.

De president ontsloeg tevens Kim In Ho als presidentieel hoofdsecretaris voor economische zaken. Hij werd opgevolgd door Kim Young Suk. tot dan toe voorzitter van de Zuid-Koreaanse Douaneraad.

Luttele uren na zijn benoeming presenteerde Lim Chang Yuel een economisch stabiliseringspakket dat een reeks noodmaatregelen bevatte. De maatregelen behelsden onder meer het openstellen van de obligatiemarkt voor buitenlandse investeerders, het verruimen van wisselkoersmarges en het stimuleren van bankenfusies (zie hieronder).

Volgens waarnemers was de belangijkste tegemoetkoming van de regering aan buitenlandse investeerders het besluit om de markt voor gegarandeerde obligaties met een looptijd van drie jaar open te stellen. De regering had voorheen afwijzend gestaan tegenover eisen om de obligatiemarkt, met een waarde van omgerekend 420 miljard gulden de op een na grootste in Azië, open te stellen voor buitenlandse investeerders uit angst dat een toestroom van buitenlands geld de inflatiedruk zou opvoeren. Toen Zuid-Korea eind 1996 toetrad tot de OESO, had de regering beloofd de obligatiemarkt volledig te zullen openstellen, zodra het verschil tussen de binnenlandse en internationale rentetarieven zou zijn teruggebracht van 7 procent naar 2 procent.

Het *stabiliseringspakket*

- Verruiming van de boven- en ondergrens van de wisselkoers van de won van 2.5 naar 10 procent ten opzichte van de dagelijkse spilkoers.
- Openstelling van de obligatiemarkt voor buitenlandse investeerders.
- Meer buitenlandse leningen van de overheid en stimulering van het afsluiten van buitenlandse leningen door overheidsbedrijven
- Intensievere samenwerking tussen Zuid-Korea's centrale bank en centrale banken van andere landen.
- Meer kapitalisatie door de Koreaanse Activa-beheercorporaties.
- Meer overheidshulp bij fusies en overnames van noodlijdende financiële instellingen.
- Volledige dekking door de nieuwe Geconsolideerde Deposito-verzekeringscorporatie van bij noodlijdende instellingen uitstaande en niet-uitgekeerde tegoeden.
- Kredietregelingen voor oliemaatschappijen in plaats van harde valuta om olie en olieproducten te importeren.
- Luchtvaartmaatschappijen stimuleren om 'sell and lease back'-constructies te hanteren om harde valuta te genereren.

Bron: Financial Times

Bij de presentatie van het pakket erkende Lim dat de regering zich mogelijk toch gedwongen zou kunnen zien bij het IMF aan te kloppen voor hulp, maar dat eerst Japan en de VS zouden worden benaderd met een verzoek tot bilaterale hulp. Hij zei te hopen dat het stabiliseringspakket buitenlandse banken ervan zou overtuigen kortlopende leningen te verlengen ter voorkoming van een nationale liquiditeitscrisis die zou kunnen leiden tot het faillissement van banken en chaebols met torenhoge schulden (schulden aan buitenlandse banken besloegen naar werd verondersteld ongeveer 60 procent van Zuid-Korea's buitenlandse schuldenlast, die werd geschat op 220 miljard gulden). Maar al snel werd duidelijk dat Japan en de VS niet bereid waren Zuid-Korea financieel te steunen, tenzij de Zuid-

Koreaanse regering overeenstemming met het IMF zou bereiken over een economisch reddingspakket. Op 20 november moest Lim erkennen dat Japanse banken en financiële instellingen niet alleen weigerden leningen te verlengen, maar deze zelfs opvroegen.

Op 20 november, de eerste handelsdag na de bekendmaking van het stabiliseringsplan, daalde de won met de krachtens dit plan maximaal toegestane 10 procent won en eindigde op 1.139 won per dollar. De effectenbeurs van Seoel daalde eveneens. met 2.8 procent tot 488,41 punten.

Regering vraagt IMF om hulp

Tijdens een late persconferentie op 21 november maakte Lim bekend dat de regering het IMF zou benaderen voor een overbruggingskrediet van ongeveer 40 miljard gulden om kortlopende buitenlandse leningen af te lossen en de nationale deviezenreserves aan te vullen. Hij zei dat de regering ook andere landen, waaronder Japan en de VS, om aanvullende bijdragen zou vragen en dat de onderhandelingen met het IMF naar verwachting binnen een maand zouden worden afgerond. Een IMF-delegatie onder aanvoering van Hubert Neiss arriveerde op 26 november in Seoel om te onderhandelen over het krediet.

Het bedrag dat de regering wilde lenen, was beduidend lager dan de 120 tot 160 miljard gulden die volgens waarnemers nodig was om de kortlopende buitenlandse leningen binnen een jaar af te lossen. Vermoed werd dan ook dat de regering vreesde dat het IMF voor een hogere lening meer en strengere voorwaarden zou stellen. Desalniettemin was het algemeen gevoelen dat zelfs een lening van 40 miljard gulden afhankelijk zou worden gesteld van ingrijpende economische hervormingen.

Schokeffect

Lims verzoek om hulp van het IMF bracht in Zuid-Korea een schokeffect en verbijstering teweeg. Op 22 november noemden kranten het besluit van de regering een 'nationale schande' en 'een verlies van economische zelfstandigheid', als gevolg waarvan Zuid-Korea 'onder curatele' van andere landen zou worden geplaatst.

In een toespraak tot de natie op 22 november zei president Kim dat hij zich 'terdege ervan bewust was' dat de regering tenminste gedeeltelijk verantwoordelijk was voor de crisis. De regering, zo zei hij, kon zich niet onttrekken aan de kritiek dat zij had geaarzeld 'meer vermetele hervormingen' door te voeren. Maar, zo stelde hij, 'als we de handen ineenslaan en de pijn verbijten, lacht ons een zonniger toekomst toe'.

Aanvankelijk reageerde de financiële markten positief op Lims bekendmaking. Op 22 november klom de won met 7,2 procent naar 1.056 won per dollar en de effectenbeurs noteerde een koersstijging van 3,65 procent. Maar op 24 november stortten de markten weer in als reactie op de strenge versoberingsmaatregelen van het IMF en de gevolgen van het faillissement van het Japanse effectenkantoor Yamaichi Securities Co. De effectenbeurs van Seoel gleed af naar 450,64 punten, het laagste punt in tien jaar tijd, de won duikelde naar 1.085 won per dollar en de rente schoot omhoog naar 16,05 procent. het hoogste niveau in vijf jaar.

Staafkoopt meerderheidEerste Korea Bank

Een woordvoerder van het bureau van de Zuid-Koreaanse premier maakte op 9 december 1997 bekend dat de regering een meerderheidsbelang wilde nemen in de Eerste Korea Bank (Korea First Bank, KFB) en de Seoulbank. De staat zou door het kopen van aandelen ter waarde van 1180 miljard won in beide banken een belang van 59 procent verkrijgen.
De banken hebben ernstig te lijden gehad onder de financiële crisis die begin 1997 was uitgebroken. De Eerste Korea Bank had in september een recordbedrag van 4500 miljard 'slechte leningen' uitstaan bij insolvente bedrijven. De bank had na september voor 2400 miljard won aan slechte leningen kunnen overdoen aan de Koreaanse Activabeheercorporatie (KAMC). De waarde van de slechte leningen van de Seoulbank bedroeg 1400 miljard won.

KIM DAE JUNG WINT PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 18 december 1997 werden in Zuid-Korea, voor de derde maal sinds 1987, presidentsverkiezingen gehouden. De drie belangrijkste kandidaten waren Lee Hoi Chang van de Grote Nationale Partij (GNP, voorheen Nieuw Korea Partij), Kim Dae Jung van het oppositionele Nationale Congres voor een Nieuwe Politiek (NCNP) en Rhee In Je van de Nieuwe Volkspartij (NVP).

Winnaar van de verkiezingen werd de 74-jarige Kim Dae Jung met 40,3 procent van de stemmen. Lee Hoi Chang kreeg 38,7 procent en Rhee In Je 19,2 procent. De opkomst bij de verkiezingen bedroeg 80,6 procent.

Het was de eerste keer dat een oppositiepartij de verkiezingen won. Er werd verwacht dat de Grote Nationale Partij (GNP), een nieuwe naam voor de partij die Zuid-Korea al decennia lang had geregeerd, na het verlies uiteen zou vallen. De nieuwe president zal in februari 1998 in zijn functie worden benoemd.
Oppositieleider Kim had drie keer eerder meegedaan aan de presidentsverkiezingen. De laatste veertig jaar had hij grotendeels doorgebracht in de gevangenis, in ballingschap of onder huisarrest.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kim Dae Jung	40,3 %
Lee Hoi Chang	38,7 %
Rhee In Je	19,2 %
Overigen	1,8 %

Totaal uitgebrachte geldige stemmen: 25.642.438.

Zittende en aanstaande president werken samen

De zittende president Kim Young Sam en de winnaar van de presidentsverkiezingen Kim Dae Jung zijn overeengekomen nauw samen te werken tot de benoeming van de nieuwe president in februari 1998. Zij hebben afgesproken dat Zuid-Korea zich zal houden aan de voorwaarden van het hulpprogramma ter waarde van 120 miljard gulden van het IMF, zo maakte een woordvoerder van president Kim op 20 december 1997 bekend. De voorwaarden behelsden onder andere het afremmen van belastinguitgaven en de economische groei, een belastingverhoging en het sluiten van banken als dat nodig was.

Kim Dae Jung over relatie met Noord-Korea

De winnaar van de presidentsverkiezingen Kim Dae Jung riep op 19 december 1997 Noord-Korea op tot een hervatting van de dialoog met het Zuiden. Maar Kim zei ook dat Zuid-Korea haar betrekkingen met de Verenigde Staten niet zou wijzigen. Amerikaanse troepen zouden de centrale factor blijven in Zuid-Korea's veiligheidsbeleid. Volgens Kim zou de in 1991 ondertekende

'Overeenkomst inzake Verzoening. Non-agressie, Uitwisseling en Samenwerking tussen het Zuiden en het Noorden' de grondslag blijven vormen voor de dialoog met het Noorden. Maar de vrede en veiligheid op het schiereiland moesten worden bevorderd door het opvoeren van uitwisselingsprogramma's en economische samenwerking.
De overwinning van Kim bij de verkiezingen op 18 december had Zuid-Koreaanse conservatieve middengroepen verontrust, omdat Kim een minder hard standpunt over Noord-Korea innam dan zijn voorgangers.

Presidentiële staf gehalveerd

De aanstaande president Kim Dae Jung is van plan de presidentiële staf te halveren na zijn aantreden, zo maakte zijn partij NCNP op 25 december bekend. De halvering is een eerste stap op weg naar een kleiner regeringsapparaat. De nieuwe president zal volgens de NCNP een beter contact onderhouden met zijn ministers. die volledige autonomie zouden krijgen. De NCNP hoopte hiermee te bereiken dat de president beter zou kunnen inspelen op een economische crisis.

Industrie achter nieuwe president

De Federatie van de Koreaanse Industrie (FKI) maakte op 25 december bekend de economische hervormingsplannen van de aanstaande president Kim Dae Jung volledig te steunen. Kim had aangedrongen op marktgerichte hervormingen in de publieke en private sectoren. De FKI zal zich richten op een verbetering van de concurrentieverhoudingen en een toename van de export. De FKI was het volledig eens met Kims pleidooi voor 'een markteconomie die vrij is van samenspel tussen politiek en bedrijfsleven'.

Forum voor economische hervormingen

De aanstaande president Kim Dae Jung kwam op 26 december met de Federatie van Koreaanse Vakbonden (Federation of Korean Trade Union, FKTU) overeen een forum te zullen bijeenroepen dat zich over een nieuw industriebeleid zal buigen. In het forum zullen vertegenwoordigers van regering, vakbonden en bedrijfsleven zitting nemen. Doel is onder andere een gezamenlijke aanpak van de werkloosheid. Verwacht wordt dat de werkloosheid sterk zal stijgen tijdens de herstructurering van de economie onder de voorwaarden van het IMF-hulpprogramma.
Kim Dae Jung riep de Zuid-Koreaanse arbeiders op hun vijandige houding ten opzichte van buitenlands kapitaal te veranderen, nu dat onder het IMF-regime vrij toegang zal krijgen tot de Zuid-Koreaanse economie.

OUD-PRESIDENTEN VRIJGELATES

Familieleden van de slachtoffers van het bloedbad in Kwangju, dat het leger in 1980 had aangericht en waarbij tenminste 200 mensen werden gedood. gingen akkoord met de vrijlating van de voormalige conservatieve presidenten Chun 3oo Hwan en Xoh Tae Woo. Zij spraken de hoop uit dat de aanstaande president Kiin Dae Jung het Kwangju-incident op een juiste wijze zou afhandelen.
De regering had op 20 december 1997 bekendgemaakt de beide oud-presidenten, die waren veroordeeld wegens corruptie, de coup in 1979 en het bloedbad in 1980, samen met 23 medestanders vrij te laten in een poging de nationale eenheid van Zuid-Korea te bevorderen. Kim Dae Jung had ingestemd met deurijlating.
De twee oud-presidenten werden op 22 december vrijgelaten. Chun Doo Hwan feliciteerde na zijn vrijlating Kim Dae Jung met zijn verkiezingsoverwinning. Kim was ten tijde van Chuns regering ter dood veroordeeld voor verraad dat samenhing met het Kwangju-bloedbad. Kim was hierna in de Verenigde Staten in ballingschap gegaan.

NIEUWE FINANCIËLE WETTEN

De Nationale Assemblee nam op 29 december 1997 dertien wetsvoorstellen aan op het gebied van financiële hervormingen. Onder de voorstellen was een controversieel plan tot oprichting van een toezichthoudende instelling in de financiële sector. De wetsvoorstellen geven de centrale bank meer onafhankelijkheid bij het uitvoeren van het monetaire beleid. Het zal functionarissen van de vijf grootste industriële conglomeraten (chaebols) verboden worden directeur van een bank te zijn.
De nieuwe toezichthoudende instelling zal de huidige toezicl-ithouders van het bank- en verzekeringswezen en de effectenhandel per 1 april 1998 bijeenbrengen in één orgaan dat zou ressorteren onder het bureau van de premier. Ook de centrale bank zal zijn rol van toezichthouder afstaan aan de nieuwe instelling.

(Vor.ber. pag. 826/2 e.v. - 1997)

LAOS

BEZOEK HOGE VS-DELEGATIE

Van 9 tot 10 november 1997 bracht een Amerikaanse delegatie onder leiding van onderminister van buitenlandse zaken Strobe Talbott een bezoek aan Laos. Het was voor het eerst in ongeveer twintig jaar dat de VS zo'n hoge delegatie naar Laos afvaardigden.

Tijdens het bezoek zegde Talbott Ainerikaanse steun voor programma's om niet-ontplofte Amerikaanse bommen op te ruimen die tijdens de Vietnamoorlog boven Laos waren uitgeworpen. Hij verklaarde tevens dat de VS genegen waren Laos de status van meestbegunstigde handelsnatie te verlenen, maar hij weigerde te zeggen wanneer de Amerikaanse regering hiertoe zou overgaan.

ECONOMISCHE CRISIS

Laos' economische afhankelijkheid van Thailand, waar de nationale munt (de baht) sinds juli met 45 procent in waarde gedaald was ten opzichte van de Amerikaanse dollar, zorgde ervoor dat ook Laos in een valutacrisis terechtkwam, die Zuidoost-Azië in het laatste kwartaal van 1997 teisterde. De communistische Laos Revolutionaire Volkspartij (LPRP), die het land sinds 1975 regeerde, had economische hervorn-iingen doorgevoerd en had Laos opengesteld voor buitenlandse valuta. Thailand was de grootste investeerder in Laos.
Als gevolg van de crisis werden in het buitenland wonende Laotianen die een bezoek brachten aan hun familie in Laos met open armen ontvangen. Na de machtsovername door de LPRP in 1975 waren veel Laotianen gevlucht. Zij waren door de LPRP als 'verraders' bestempeld. Een regeringswoordvoerder verklaarde dat 'iedereen die dollars meebrengt wanneer het land ze hard nodig heeft, wordt beschouwd als iemand die zich inzet voor het land'. Uit cijfers afkomstig van de immigratiedienst op het vliegveld van Vientiane waren sinds 1991 ongeveer 40.000 Laotianen voor een bezoek aan hun land teruggekeerd.

UITSLAG PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij de parlementsverkiezingen op 21 december 1997 heeft bijna honderd procent van de 2,27 miljoen kiezers zijn stem uitgebracht. Het waren de vierde verkiezingen sinds de machtsovername

van de LPRP in 1973. De laatste maal hadden verkiezingen plaatsgevonden in 1992.
Van de 159 kandidaten die aan de verkiezingen voor het 99 zetels tellende parlement deelnamen waren er slechts vier niet lid van de LPRP Hiervan won één een zetel. De overige 98 zetels kwamen in handen van de LPRP.

Minister-president generaal Khamtay Siphandone verklaarde dat er weinig veranderingen te verwachten waren na deze verkiezingen, behalve de komst van een aantal nieuwe, jongere parlementsleden. Hoewel partijleiders hervormingen hadden toegezegd, zeiden ook buitenlandse diplomaten weinig veranderingen te verwachten.

(Vor.ber. pag. 743/3 e.v. - 1997)

MYANMAR

RENTREE NE WIN

Eind september bracht de 86-jarige Ne Win, de voormalige 'sterke man' van Myanmar, die het land dan 1962 tot 1988 had geleid en naar werd aangenomen nog steeds aanzienlijke invloed uitoefent op de SLORC, een bezoek aan Indonesië. Ne Win was sinds 1989 niet meer in het openbaar verschenen.

NLD-BIJEENKOMST VERHINDERD

Op 28 oktober 1997 belette de oproerpolitie van de regerende junta, de Staatsraad voor het Herstel van Recht en Orde (SLORC), Aung San Suu Kyi, de leidster van de Nationale Liga voor Democratie (NLD), een partijbijeenkomst bij te wonen.

Naar verluidt had Suu Kyi geprobeerd de bijeenkomst in de gemeente Mayangon, ongeveer tien kilometer buiten de hoofdstad Rangoon, bij te wonen, omdat de SLORC haar recentelijk meer bewegingsvrijheid had gegeven. Eind september had de SLORC toestemming gegeven voor een NLD-congres in de woning van Suu Kyi in Rangoon en begin oktober had zij vergunning gekregen een NLD-bijeenkomst bij te wonen in Thaketa, een noordelijke buitenwijk van Rangoon.

NLD-LID IN GEVANGENIS GESTORVEN

Op 23 oktober 1997 maakte de SLORC bekend dat U Kyaw Din, een NLD-lid dat in juli tot twee jaar gevangenisstraf was veroordeeld, op 20 oktober in de gevangenis was gestorven. De 58-jarige Kyaw Din overleed aan een acuut longoedeem. Hij was het zesde vooraanstaande partijlid dat sinds 1988 in gevangenschap was overleden.

JUNTA KRIJGT NIEUWE NAAM REACTIES OPPOSITIE

Op 15 november 1997 hief de militaire junta, de Staatsraad voor het Herstel van Gezag en Orde (SLORC) zichzelf op. De belangrijkste SLORC-leiders namen diezelfde dag plaats in de nieuwe Staatsraad voor Vrede en Ontwikkeling (SPDC).
De SPDC wordt geleid door vier voormalige SLORC-leiders met als belangrijkste man generaal Than Shwe, die ook premier en minister van defensie is. De rest van de 19-koppige SPDC bestaat uit nieuwe functionarissen, voornamelijk jonge regionale militaire commandanten. De nieuwe functie van derde secretaris van de SPDC werd bekleed door luitenant-generaal Win Myint.
Met de hervorming zou tegemoet gekomen zijn aan de wensen van jongere legerofficieren die een splitsing in de SLORC hadden veroorzaakt. In tegenstelling tot de leden van de SLORC heeft van de SPDC-leden alleen generaal Than Shwe een kabinetsfunctie.

Vier SLORC-ministers die te maken hadden gehad met financieel beleid werden vervangen. Zij werden als corrupt beschouwd. De vier zijn minister van toerisme, luitenant-generaal Kyaw Ba, minister van handel en commercie. luitenant-generaal Tun Kyi, minister voor het boswezen, luitenant-generaal Chit Swe en minister van landbouw. luitenant-generaal Myint Aung. Zij werden opgenomen in de nieuwe, door de SPDC opgerichte, Adviesraad.
Een regeringswoordvoerder maakte echter op 10 december bekend dat de militaire regering deze 14-koppige Adviesraad begin december al weer had opgeheven. De woordvoerder gaf geen reden voor de opheffing, maar deelde wel mee dat de veertien leden van de Adviesraad, van wie de meesten een militaire rang hadden gehad, geen militaire functie meer zouden bekleden

Volgens westerse diplomaten zal de hervorming van de militaire junta, waarbij corrupte ministers waren vervangen en enkele legerofficieren promotie hadden gemaakt. geen grote beleidswijzigingen tot gevolg hebben. De vervanging van de SLORC door de SPDC kon worden beschouwd als een poging het imago van de junta op te vijzelen.

NLD-leidster Suu Kyi wacht met oordeel

Oppositieleidster Aung San Suu Kyi deelde op 24 november, Myanmars Nationale Dag, aan verslaggevers mee dat zij wachtte met haar oordeel over de nieuwe regering, omdat nog niet duidelijk was of deze een nieuw beleid voerde. De verslaggevers maakten deel uit van de 360 personen, waaronder NLD-leden, westerse diplomaten en lokale media, die Suu Kyi's woning bezochten voor de viering van de nationale feestdag.
Volgens westerse diplomaten was het een belangrijke aanwijzing voor een koerswijziging, dat de SPDC Suu Kyi

Ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de onafhankelijkheid van Myanmar (Birma), op 4 januari 1998. hielden ballingen voor de ambassade van Myanmar in Bangkok een vreedzame betoging. Een demonstrant draagt de portretten van Aung San, voorvechter van de Birmese onafhankelijkheid, en van zijn dochter Aung San Suu Kyi, leidster van de oppositionele Nationale Liga voor Democratie.

een eigen viering van de nationale feestdag toestond

Drie grondwethervormers afgezet

De militaire junta (SPDC) maakte op 7 december bekend dat drie leden van de invloedrijke Commissie voor de Nationale Conventie (NCCC).die een nieuwe grondwet voorbereidde, waren afgezet. De drie, NCCC-voorzitter luitenant-generaal Myo Nyunt, vice-voorzitter luitenant-generaal Maung Thint en vice-voorzitter brigade-generaal Myo Thant, hadden deel uitgemaakt van de SLORC. Zij werden vervangen door minister van toerisme generaal-majoor Saw Lwin (voorzitter). minister voor religieuze zaken generaal-majoor Sein Htwa (vice-voorzitter)en minister van sociale zaken brigade-generaal Pyi Sone (vice-voorzitter).

NLD bekritiseert regering wegens arrestatie leden

De Nationale Liga voor Democratie (NLD) haalde half december fel uit naar de SPDC, die kort daarvoor bekend had gemaakt zeven leden van de oppositiepartij te hebben veroordeeld tot lange gevangenisstraffen. De NLD noemde de veroordeling onrechtmatig en vroeg om onmiddellijke vrijlating van de zeven en van alle andere politieke gevangenen.
De zeven waren volgens de SPDC gearresteerd en veroordeeld wegens verstoring van de openbare orde. Een van hen werd veroordeeld wegens illegaal gokken.

THAISE PREMIER GEVRAAGD TE BEMIDDELEN

De oppositionele Nationale Coalitieregering van de Unie van Birma (NCUB) bood op 13 november 1997 de nieuwe Thaise premier Chuan Leekpai een verklaring aan waarin zij hem vroeg te helpen bij het in gang zetten van een tripartite overleg tussen Myanmarese minderheden, de aanhangers van NLD en de militaire junta. De verklaring was ondertekend door NCUB-voorzitter Saw Bo Mya, die tevens leider is van de Karen Nationale Unie (KNU), een beweging die sinds 1948 strijd voor meer autonomie voor de Karen-bevolking in oostelijk Myanmar. De Myanmarese oppositiegroepen in Thailand zijn onder grote druk komen te staan tijdens het bewind van de vorige regering onder leiding van premier Chaovalit Yongchaiyut die goede contacten onderhield met de SLORC.

De staatsmedia in Rangoon had op 9 november bekendgemaakt dat 118 guerrillastrijders van de KNU en 124 familieleden zich hadden overgegeven aan regeringstroepen een dag eerder

DRUGSHANDEL DOOR VOORMALIGE OPSTASDELINGEN

Het Verenigde Wa Staatsleger (UWSA), bestaande uit voormalige opstandelingen uit Myanmar, heeft volgens een niedededeling van de Thaise drugspolitie op 31 oktober 1997 meer dan 7000 guerrillastrijders ingezet in de provincie Shan in noord-oost Myanmar i-ooi- de besche ming van zijn opiumteelt en groeiende heroïneproductie. De USWA beheerst de opiumteelt en de heroïneproductie in het gebied sinds zijn grootste rivaal, krijgsheer Khun Sa, zich heeft overgegeven aan de Myanmarese junta in januari 1996.

Volgens een schatting van de Amerikaanse Drug Enforcement Agency (DEA) is 70 procent van de in de Verenigde Staten ingevoerde heroïne afkomstig uit de Gouden Driehoek (een gebied waar de grenzen van Myanmar, Laos en Thailand samenkomen), waarin de provincie Shan ligt.

VLUCHTELINGEN TERRORISEREN KAMP

De politie in Bangladesh maakte op 13 november 1997 bekend dat ongeveer 2500 islamitische opstandelingen uit Myanmar, van wie er velen gewapend waren, waren neergestreken in een vluchtelingenkamp in Nayapara in zuid-oostelijk Bangladesh. De opstandelingen hadden andere vluchtelingen in het kamp opgeroepen tot protesten tegen de rantsoenering van voedsel. Ook hadden zij het kamphospitaal geplunderd. Volgens lokale bronnen behoorden de opstandelingen tot de Rohingya Organisatie voor Solidariteit, welke zich inzette voor de onafhankelijkheid van Myanmars westelijke provincie Arakan, waar de islamitische Rohingyas een meerderheid vormden.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

SLORC-functioiiaris in Singapore

De eerste secretaris van militaire junta, de Staatsraad voor het Herstel van Gezag en Orde (SLORC), Khin Nyunt, had op 3 oktober 1997 een ontmoeting met de Singaporese premier Goh Chok Tong en vice-premier Lee Hsien Loong. Khin Myant bezocht samen met een delegatie van topambtenaren Myanmars belangrijkste handelspartner Singapore voor handelsbesprekingen

Filippijnse president op bezoek

SLORC-leider generaal Than Shwe zei op 15 oktober 1997 in Rangoon tegen de Filippijnse president Fidel Ramos dat er een vreedzame machtsoverdracht aan een gekozen regering zou plaatsvinden in Myanmar, zodra de nieuwe grondwet gereed was.
Het gesprek vond plaats tijdens een driedaags bezoek van Rarnos aan Rangoon. Than Shwe en Ramos ondertekenden op 15 oktober een overeenkomst over gezamenlijke bestrijding van de internationale drugshandel. Ook sloten zij overeenkomsten op het terrein van handel en de bosbouw. Tevens werd een gezamenlijke commissie voor bilaterale samenwerking opgericht.

Amerikaanse delegatie ontmoet SLORC-functionaris

Een Amerikaanse delegatie onder leiding van oud-ambassadeur Michael Armacost had op 16 oktober 1997 een ontmoeting met de eerste secretaris van de SLORC Khin Nyint, tijdens welke zij hem verzocht een dialoog met oppositieleidster Aung San Suu Kyi te beginnen.

Lidmaatschap ASEAN zorgt voor spanningen in betrekkingen met Westen

Op 14 november 1997 werd een ontmoeting van ASEAN-leden met vertegenwoordigers van de Europese Unie uitgesteld van ege Britse bezwaren tegen deelname van Myanmar aan de bijeenkomst. In juli was Myanmar toegetreden tot de Associatie van Zuid-Aziatische landen, de ASEAN, waartoe ook Brunei, Indonesië, Laos, de Filippijnen, Singapore, Maleisië, Thailand en Vietnam behoorden.

Op 6 oktober hadden de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie al besloten het embargo op het verstrekken van visa aan functionarissen uit Myanmar met zes maanden te verlengen wegens 'onbevredigende' politieke ontwikkelingen in het land.

(Vor.ber.pag. 678/2 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3126

ALBANIË
Nieuw politiek geweld **80**
Steun van IMF en Wereldbank **80**

AMERIKA
Politieke Unie Centraal-Amerika op komst **105**
Ibero-Amerikaanse top **105**

ARGENTINIË
Akkoord begroting 1998 **106**
Alfonsín kritiseert Amerikaanse ex-ambassadeurs **107**

CAMBODJA
Aanloop naar verkiezingen. Vertrek koning Sihanouk **127**
Ieng Sary draagt macht over aan regering **129**
Leider Rode Khmer roept op tot vredesbesprekingen **130**

CHINA
Dissidenten roepen op tot vorming vakbonden **130**
Militaire samenwerking met Verenigde Staten **56**
Honkong: delegatie voor Volkscongres gekozen **133**
ICJ-rapport over Chinees optreden in Tibet **133**

COLOMBIA
Pijpleidingen onder vuur **107**
Druk op paramilitairen **108**

CUBA
Kabinetswissseling **108**
Carlos Rodriguez overleden **109**

ECUADOR
Vredesbesprekingen met Peru **110**
Verkiezingen Constitutionele Raad **110**

EGYPTE
Slachting onder toeristen bij Luxor **97**
Investeringen in Zuid-Egypte **98**

FRANKRIJK
Presentatie begroting 1998 **81**
Begin proces Papon **82**
Verandering immigratiewetgeving **84**

GROOT-BRITTANNIE
Eerste begroting Labour-regering **85**
Dood prinses Diana **86**
Referenda over bestuur Schotland en Wales **88**
Regeringsverklaring over EMU **89**
Controverse over sponsoring door tabaksfabrikanten **91**
Vredesoverleg over Koord-Ierland **94**

HONDURAS
CIA-documenten over vermiste Hondurezen **111**
Presidents- en congresverkiezingen **111**

ISRAËL
Bezoek Netanyahu aan Groot-Brittannië en VS **98**
Poging tot afschaffing voorverkiezingen bij Likoed-partij **99**
Geen overeenstemming over begroting **100**

JAMAICA
PNP wint verkiezingen **112**
Doden bij gevangenisoproer **113**

JEMEN
Begroting 1998 **101**
Bomaanslagen in Aden **101**

KOREA
Vredesoverleg in Genève **134**

KOREA (NOORD)
Voedseltekortennemen toe **134**
Topoverleg met Verenigde Staten **135**

KOREA (ZUID)
Economische crisis **133**
Kim Dae Jung wint presidentsverkiezingen **136**
Nieuwe financiële wetten **137**

LAOS
Economische crisis **137**
Uitslag parlementsverkiezingen **137**

LIBANON
Troepen in Bekaa-vallei gelegerd **102**
Vijfde proces tegen Geagea **102**

MEXICO
Cárdenas burgemeester Mexico-stad **114**
Begroting 1998 aanvaard **114**
Indianen afgeslacht in Chiapas **115**

MIDDEN-OOSTEN
Vierde economische top **97**
Israëlisch-Palestijns overleg **97**

MYANMAR
Junta krijgt nieuwenaam. Reactie oppositie **138**
Grondwethervormers afgezet **139**

NEDERLAND
Bestuurscrisis in Groningen en bij Justitie **77**
Gebruik kroongetuigen niet onwettig **78**
Vervolging lagere overheden mogelijk **78**

OMAN
Nieuwe Staatsraad **103**

PALESTIJNSE GEBIEDEN
Geruchten over achteruitgang gezondheid Arafat **102**
Ultimatum aan Arafat **103**

PANAMA
Southern Command naar Miami **116**
Begroting 1998 aanvaard **116**

SAUDI-ARABIË
Britse verpleegster niet ter dood gebracht **103**
Begroting 1998 vastgesteld **10**
Verenigde Arabische Emiraten
Fusie legers emiraten **104**
Aankoop Franse oorlogsvliegtuigen **104**

VERENIGDE STATEN
Onderzoek naar financiering verkiezingscampagnes **117**
Begrotingsakkoord tussen regering en Congres **119**
Daders bomaanslag Oklahoma veroordeeld **122**
Staking United Parcel Service **123**
Richtlijnen nucleaire afschrikking herzien **125**
Normalisering handelsbetrekkingen met Vietnam **125**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118, 1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J.J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ALBANIË

POLITIE MAG ZONDER WAARSCHUWING SCHIETEN

Het Albanese parlement keurde eind februari 1998 een wet goed. waardoor het politie is toegestaan zonder waarschuwing het vuur te openen op gewapende bandieten. wanneer de veiligheid van burgers. politie of gebouwen in het geding is.
Goedkeuring van de wet werd versneld. nadat op 22 februari gewapende bandieten een politiebureau in de noordelijke stad Skhodër overvielen waarbij ze gevangenen lieten ontsnappen en vervolgens overheidsgebouwen in brand staken, banken beroofden en politieagenten dwongen de stad te verlaten.
Speciale regeringstroepen herstelden op 23 februari de orde in Skhodër, nadat ze een gebarricadeerde brug hadden doorbroken, die bemand was door een sterk bewapende groep die een dag daarvoor de controle over de stad had overgenomen. In totaal vonden er 17 arrestaties plaats. Shkodër is een bolwerk van de voormalige president Berisha, leider van de oppositionele Democratische Partij.
Op 21 januari had een groep rebelerende politieagenten de gouverneur van hetzelfde district een nacht gegijzeld. De gouverneur werd gegijzeld omdat twee politieagenten waren gearresteerd die het ontslag hadden geëist van de lokale politiechef Mithat Havari. Deze had aangegeven de politie te willen zuiveren van corrupte elementen.
Op 9 januari ondertekenden vijf coalitiepartijen een politiek pact tegen georganiseerde misdaad en terrorisme en riepen op tot meer macht voor de politie en een algemene stategie om de samenleving te ontwapenen. In de voorafgaande weken maren bij aanvallen van bendes vier politieagenten omgekomen en ruim 50 burgers. In 1997 zijn er rond tweeduizend mensen omgeliomen. waaronder vijftig politieagenten.

BCITENLANDSE STEUN VOOR POLITIE EN LEGER

De Westeuropese Unie (WELT)verklaarde op 27 februari 1998 dat het de Albanese politie nog een jaar training en logistieke steun zal geven om het politieapparaat te helpen zich te democratiseren. José Cutileiro. secretaris-generaal van de WEU. zei dat het mandaat voor de missie van het Multinational Advising Police Element (MAPE)wordt verlengd tot april 1999 Het aantal MAPE-agenten zal van 60 verhoogd worden naar 100 tot 110
Een NAVO-missie aan Albanië heeft Brussel gevraagd meer materiele hulp te verlenen aan Albanië aldus de Albanese minister van Defensie op 15 januari 1998 Tijdens de onrusten vorig jaar lente zijn legerbases in Albanië aangevallen en leeggeplunderd In totaal werd er voor 850 miljoen gulden schade aangericht Volgens het Albanese dagblad *Koha Jone* ontving Albanië begin 1998 van de Euiopese Unie hulp ter waarde van 540 miljoen gulden voor ondersteuning van de staatsbegroting herstel van de infrastructuur overheidshervormingen industrie landbouw en het midden- en kleinbedrijf
De Europese Unie zal in 1998 een studie beginnen naar de wederopbouw van de haven Vlore naar de Turkse regering volgens de krant Gazeta Shqiptare tien miljoen gulden wil investeren in de herboua van een marinebasis en marineschool

Oh-DERZOEK NAAR BIJ PIRAMIDESPEL BETROKKEN BEDRIJVEN

Voor het beheer van bedrijven die vorig jaar honderdduizenden Albanezen hadden overgehaald hun geld in piramidespellen te investeren. zijn internationaal gerenommeerde accountantsbureaus aangetrokken. zoals Deloitte & Touche en Coopers & Lybrand. Naar verluidt zijn nog lang niet alle bedrijven onder toezicht geplaatst. Op arrestatie van degenen die het spel introduceerden en die medeverantwoordelijk waren voor de sociale chaos die ontstond. toen duidelijk werd dat deze methode om snel rijk te worden een luchtkasteel was, moet de bevolking niet rekenen. suggereerde de krant *Gazeta Shqiptare* op 29 januari. Die had er lucht van gekregen dat de baas van het ingestorte Gjallica-piramidespel, Shemsie Kadria. na een jaar ballingschap in Albanië was teruggekeerd en zich publiekelijk kon vertonen zonder opgepakt te worden. ondanks een arrestatiebevel. Een openbare aanklager die onderzoek doet naar de piramidespellen, Arben Rakipi, had volgens dezelfde krant een ontmoeting met de Griekse ambassadeur. omdat de verdwenen miljoenen van de piramidespellen onder meer op Griekse bankrekeningen gestort zouden zijn.

SITUATIE IN GEVANGENISSEN WORDT VERBETERD

De directeur van de Albanese gevangenissen. Dalip Zhaboli, beloofde op 13 januari 1998 dat er een einde komt aan de inhumane omstandigheden in de gevangenissen. Zhaboli, zelf politiek gevangene tijdens het communisme, verklaarde dat zes van de negen gevangenissen worden verbouwd naar internationale standaarden. Hij zei in een interview dat de situatie in de gevangenissen de laatste maanden onder de regering van premier Fatos Nano verbeterd was. dankzij hulp van Italië en Griekenland. Deze landen hebben beloofd een gevangenis te herbouwen. Italië doneert 300.000

Uit protest tegen de terreur van gen apende bandieten namen op 8 januari 1998 in de Albanese hoofdstad Tirana duizenden mensen deel aan de begrafenis van een vermoorde politie-agent *(foto ANP)*

Maandblad 68ste jaargang nr 3127 pag 51699-51763

gulden. Gevangenismedewerkers krijgen in Italië training.

DERIOCRATISCHE PARTIJ HANDHAAFT BOYCOT PARLEMENT

De oppositionele Democratische partij. die het parlement sinds zes maanden boycot verklaarde op 21 februari 1998 deze boycot te handhaven, zolang de door de Socialisten geleide coalitie betrokken blijft bij het terroriseren van rivalen. De oppositie herhaalde haar eis van een interim-regering, gevolgd door vervroegde verkiezingen.
Duizenden aanhangers van de oppositie woonden de herdenkingsbijeenkomst van drie partijleden van de Democraten bij. die door bendeleden in Tropoje werden doodgeschoten. De coalitie van premier Fatos Nano en de centrum-rechtse Democratische partij bleven elkaar verantwoordelijk stellen voor het toenemende politieke geweld en politiek-terroristische activiteiten.

Eind januari had de oppositiepartij nog bekendgemaakt dat zij waarschijnlijk zou terugkeren naar het parlement. na internationale verzoeken met de Socialisten samen te werken.
Op 24 januari riep de oppositiepartij tijdens een bijeenkomst van drieduizend betogers op te protesteren tegen de regering en nieuwe verkiezingen te eisen. Diezelfde dag had premier Nano de Democraten opgeroepen mee te werken aan de opbouw van een nieuwe samenleving.
Een delegatie van leden van het Europees Parlement, de Raad van Europa en de OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa) heeft tijdens haar bezoek aan Albanië op 22 januari 1998 erop aangedrongen dat de grootste politieke partijen moeten samenwerken aan het opstellen van een nieuwe grondwet.

Premier Fatos Nano zei op 28 januari 1998 dat de coalitie-regering zal werken aan een grondwet en aan het garanderen van onafhankelijke rechtsspraak. Hij was blij met een brief van de OVSE waarin de Albanese partijen werden opgeroepen samen te werken.
Een parlementaire commissie presenteerde op 12 februari 1998 een voorlopig rapport waarin de vorige regering aansprakelijk wordt gesteld voor de onrusten van vorig jaar. Volgens het rapport begonnen de problemen tijdens de verkiezingen in mei 1996, die gemanipuleerd zouden zijn door de Democratische partij die daarna aan de macht kwam. Tijdens de verkiezingen in 1997 heeft de toen heersende president Berisha legertroepen ingezet om de orde te bewaren. Volgens het rapport vertoont de huidige grondwettelijke structuur ernstige gebreken: het parlement en de president hebben te veel macht, meende de commissie.

RECHTERS BEEINDIGEN HONGERSTAKING NA BEMIDDELING OVSE

Acht rechters, die bijna een maand lang in hongerstaking waren geweest, beëindigden hun actie op 30 januari 1998 na bemiddeling van de OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa). De rechters protesteerden tegen een onlangs aangenomen wet waarbij het Hooggerechtshof, dat wordt voorgezeten door president Rexhep Meidani, elke rechter kan afzetten die niet voldoende onderwijs heeft genoten.
De rechters vrezen dat het tot gevolg zal hebben dat honderden medewerkers, die in 1994 bevoegdheden hebben gekregen na een training van zes maanden. ontslagen zullen worden.

SALARISSEN IN DE PUBLIEKE SECTOR EN PENSIOENEN VERHOOGD

De regering besloot op 30 januari 1998 dat met ingang van februari alle pensioenen en een half miljoen salarissen in de publieke sector met gemiddeld twintig procent worden verhoogd. Het minimum salaris zal van 4,400 leks (ca. 60 gulden) worden verhoogd naar 5,700 leks. In 1996 was het gemiddelde salaris in de publieke sector 6,638 leks.

SPANNINGEN IN RELATIE MET JOEGOSLAVIË

Media in Belgrado meldden op 27 februari 1998 dat het aantal grensincidenten tussen Joegoslavië en Albanië in 1997 vertienvoudigd zou zijn ten opzichte van 1996. Van de 121 grensincidenten waarbij arrestaties werden verricht, zouden er 97 hebben plaatsgevonden aan de Joegoslavisch-Albanese grens, aldus het dagblad *Nasa Borba.* Het Joegoslavische leger zou aan de grens bijna 1.300 illegale grensoversteken hebben voorkomen.
De woordvoerder van het Albanese ministerie van Defensie ontkende op 5 februari nieuwsberichten dat legertroepen aan de grens met Kosovo waren versterkt.

President Rexhep Meidani zei op 3 februari 1998. na een bezoek aan de Secretaris-Generaal van de VN. Kofi Annan, dat interventie in de Joegoslavische provincie Kosovo nodig is om een groot regionaal conflict te voorkomen. Meidani vroeg Annan meer international druk op de Serviërs uit te oefenen en een permanente VN-missie in Kosovo te vestigen.

BUITENLANDS BOD OP BOUW LUCHTHAVENTERMINAL

Het Duitse Siemens en de Zwitserse luchtvaartmaatschappij Swissair willen in aanmerking komen voor de bouw en exploitatie van een nieuwe terminal bij de internationale luchthaven Rinas, aldus een Siemens-medewerker op 21 januari 1998. Er lag al een bod van een consortium dat geleid wordt door de Duitse luchtvaartmaatschappij Lufthansa.

OVEREENKOMSTEN MET MACEDONIË

Macedonië en Albanië hebben acht samenwerkingsovereenkomsten ondertekend op 15 januari 1998 op het gebied van politie, financiën, douane, landbouw en diergeneeskunde. Dat gebeurde tijdens een bezoek van de Albanese premier Nano aan Macedonië. Beide landen gaven aan lid te willen worden van de EU en de NAVO.

De Macedonische politie heeft een bende voor georganiseerde ruapensmokkel naar Albanië opgerold, aldus de Macedonische minister van Binnenlandse Zaken op 22 januari 1998. De politie nam daarbij een groot aantal wapens in beslag.

(Vor. ber. pag. 80/1 - 1998)

ARMENIË

AFTREDEN PRESIDENTIEEL ADVISEUR

Op 15 september 1997 nam Jirair Libaridian, hoofdadviseur van president Lewon Ter-Petrosjan. ontslag, naar eigen zeggen om meer tijd met zijn familie in de VS te kunnen doorbrengen, Later werd bekendgemaakt dat Libaridian zijn functie als algemeen ambassadeur zou blijven vervullen, maar dat hij een aanbod van Ter-Petrosjan om afgevaardigde van Armenië bij de VN te worden had afgeslagen.

Libaridian was in 1991 benoemd en had zich voornamelijk gericht op buitenlandse politieke kwesties. Hij speelde een belangrijke rol bij de onderhandelingen met Azerbajdzjan over het be-

twiste gebied Nagorno-Karabach en leidde de besprekingen met Turkije over de normalisering van de diplomatieke betrekkingen.

HAIRUSGASXRD-AKKOORD BEKRACHTIGD

Op 13 oktober 1997 zette president Ter-Petrosjan zijn handtekening onder een op 30 augustus gesloten akkoord ovei de oprichting van de joint venture Hairusgasard

Het project omvatte de bouw van een netwerk van gaspijpleidingen voor het transport van Russisch gas over het grondgebied van Armenië naar Turkije en van daaruit naar andere landen. Het akkoord. dat was ondertekend door de Armeense regering, de Russische gasmaatschappij Gazprom en het internationale gastransportbedrijf ITERA. was op 23 september geratificeerd door de Armeense regering.

UNIE VAN SOCIALISTISCHE KRACHTEN GEVORMD

Op 15 november 1997 werd de Unie van Socialistische Krachten (SUM).een alliantie van verschillende linkse partijen, gevormd. De SUM onder leiding van de voormalige presidentiële adviseur Asjot Manoetsjarian, pleitte voor het stichten van een socialistische staat in Armenië en sprak zich uit tegen de terugkeer van de afgescheiden regio Nagorno-Karabach naar Azerbajdzjan.

PRIVATISERING TEGEN CONTANTE BETALING

Pawel Kaltachtsjan, de nieuwe minister van privatisering, maakte op 20 november bekend dat er begin 1998 een nieuwe procedure voor privatisering zou u-orden toegepast. Krachtens het nieuwe systeem zou het bestaande systeem met regeringscoupons worden vervangen door een systeem van veilingen met transacties tegen contante betaling.

AFTREDEN VAN PRESIDENT TER-PETROSJAN

De politiek in Armenië werd ook begin 1998 nog steeds in verregaande mate bepaald door de kwestie van Nagorno-Karabach. De politieke instabiliteit van het land werd op 21 januari nog eens bevestigd door een moordaanslag op onderminister van Binnenlandse Zaken Artsun Margarjan. die daarbij gewond raakte.
Een paar dagen eerder was er een aanslag gepleegd op de chef var; de lijfwacht van president Ter-Petrosjan. Romeo Razarjan. Die bleef daarbij ongedeerd.

Het kwam tot grote politieke veranderingen in Armenië, toen kort na de minister van buitenlandse zaken en de chef van de centrale bank ook president Ter-Petrosjanop 3 februari 1998 aftrad. Parlementsvoorzitter Rabken Arark-tsjan. medestander van de president en volgens de grondwet tijclclijk zijn opvolger. trad eveneens af.
Ter-Petrosjan werd daarorn tor. aan de nieuwe presidentsverkiezingen op 16 maart opgevolgd door de Armeense premier Robert Kotsjarjan.

Achtergrond van het aftreden waren diepgaande verschillen van mening over de compromisbereidheid van Ter-Petrosjan ten aanzien van Nagorno-Karabach. Premier Kotsjarjan. voormalig president en eerste minister van Nagorno Karabach, stond een harde lijn voor in het conflict met Azerbajdzjan. Concessies in die kwestie werden door Ter-Petrosjan gezien als een voorwaarde om tot een verbetering van de economie in Armenië te komen. Als mogelijk compromis had de president bijvoorbeeld laten weten dat Nagorno-Karabach minstens formeel deel van Azerbajdzjan zou moeten blijven uitmaken.
(Zie voor de *ontwikkelingen* rondom *Nagorno-Karabach* bij *Azerbajdzjan.)*

Kandidaten presidentschap

De race om het presidentschap begon vrijwel onmiddellijk na het aft eden van Ter-Pet osjan. Twee dagen later maakte Vazgen Manukjan zijn kandidatuur bekend. die in september 1996 de verkiezingen van Ter-Petrosjan had verloren. Deze verkiezingen waren volgens vele internationale waarnemers toen niet eerlijk verlopen. Demonstraties tegen de uitslag had Ter-Petrosjan met tanks laten uiteenjagen.

Al snel bleek dat ook premier en president a.i. Robert Kotsjarjan zich voor de post kandidaat stelde. Kort tevoren had hij nog verklaard niets te zien in een plan volgens welk de Armeniërs in Nagorno-Karabach zich eerst zouden terugtrekken uit een aantal andere gebieden van Azerbajdzjan die zij hadden veroverd. Pas daarna zou de kwestie van de status van het omstreden gebied met Azerbajdzjan moeten worden besproken.
Kotsjarjan toonde zich voorstander van een 'totale oplossing' van het probleem waarbij alle geschilpunten met Azerbajdzjan in één overeenkomst zouden worden ondergebracht.

Andere kandidaten voor de presidentsverkiezingen waren Paruir Hairikjan, in de Sowjet-tijd een populair nationalistisch dissident die later een centrumpositie innam. en de communistische leider Sergej Badaljan.
Kort na hel aftreden van Ter-Petrosjan werd het verbod op de nationalistische Dasjnak-partij opgeheven, dat in 1994 door de president was ingesteld. Waarschijnlijk zou deze partij Vahan Hovanesjan als kandidaat naar voren schuiven, die kort na het aftreden van Ter-Petrosjan uit de gevangenis werd vrijgelaten.

Reactie Rusland

Een woordvoerder van het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken maakte kort na het aftreden van Ter-Petrosjan duidelijk dat Rusland hoopte op een constructieve en flexibele houding van de nieuwe Armeense leiders in de kwestie Nagorno-Karabach. Armenië is een van de weinige voormalige unierepublieken van de Sowjet-Unie met Russische militaire bases op zijn grondgebied.
Na het aftreden van Ter-Petrosjan verklaarde president Jeltsin: 'Armenië is deel van het gebied van Ruslands strategische belangen. Het is een orthodox land, we moeten Armenië niet verliezen en we zullen het ook niet verliezen.'
(Vor. ber. pag. 687/1 e.v. - 1997)

AZERBAJDZJAN

OPROEP TOT NAUWERE BANDEN MET DE VERENIGDE STATEN

Na zijn bezoek aan de VS eind juli pleitte president Alijew in september 1997 voor nauwere banden met de VS op het gebied van de politiek, de economie en de handel. Evenzo werd grotere militaire samenwerking onder de vlag van het bestaande NAVO-programma Partnerschap voor Vrede wenselijk geacht. De bekendmaking zou volgens regionale analisten waarschijnlijk tot enige onrust in Rusland leiden, omdat president Boris Jeltsin eerder zijn bezorgdheid over de toenemende invloed van de VS in de Kaukasus had geuit.

NIEUW REGERINGSGEZIND BLOK

Op 8 oktober 1997 werd een nieuw parlementair blok. Democratisch Azerbajdzjan. gevormd door de regerende

Nieuwe Azerbajdzjaanse Partij en acht andere regeringsgezinde partijen. De betrokken partijen kwamen overeen om gemeenschappelijke kandidaten in te zetten bij de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen.

OUD-PRESIDENT TERUG UJT BALLINGSCHAP

Oud-president Aboelfaz Eltsjibej keerde op 30 oktober 1997 terug in Bakoe na ruim vier jaar in binnenlandse ballingschap te hebben doorgebracht. In 1993 was hij de hoofdstad ontvlucht, nadat hij als president was afgezet. In mei was Eltsjibej tot voorzitter van de oppositiecoalitie, het Democratische Congres. gekozen.

Bij zijn terugkeer in Bakoe benadrukte Eltsjibej dat hij de 'vrede en harmonie onder de burgers' van Azerbajdzjan zou bevorderen en hij prees het werk van president Alijew ten behoeve van het herstel van de stabiliteit in het land. Eltsjibej had echter kritiek op de OVSE-voorstellen voor een oplossing van het conflict rond Nagorno-Karabach (zie hieronder) omdat de afgescheiden regio hierin te veel autonomie zou krijgen.

OPRICHTING NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Op 20 november 1997 werd de oprichtingsconferentie van de Socialistische Partij van Azerbajdzjan (SPA) gehouden. Tijdens de conferentie gaf de SPA een verklaring uit waarin stond dat de prioriteiten van de nieuwe partij een sterk en onafhankelijk Azerbajdzjan en de terugkeer van een socialistische regering waren. Sjapoer Gasimi en Moebariz Ibadow werden tot co-voorzitters van de nieuwe partij gekozen.

EERSTE OLIE UIT DE KASPISCHE ZEE

President Gejdar Alijew van Azerbajdzjan leidde op 12 november 1997 een ceremonie om het begin van oliewinning uit de Kaspische Zee te vieren. De olie. waarvan de productie in het jaar 2010 een piek van 800.000 vaten per dag zou kunnen bereiken, zou eerst via Rusland en Tsjetsjenië en vervolgens via Georgië worden getransporteerd.

De oliepijpleiding tussen Bakoe (de aan de Kaspische Zee gelegen hoofdstad van Azerbajdzjan) naar de aan de Zwarte Zee gelegen Russische havenstad Noworosiisk, die was afgesloten als gevolg van in het conflict tussen Rusland en Tsjetsjenië opgelopen schade, werd op 25 oktober weer in bedrijf genomen na voltooiing van de herstelwerkzaamheden aan het deel van de pijpleiding dat over Tsjetsjeens grondgebied liep.
De capaciteit van de pijpleiding zou eind 1997 naar verwachting 120.000 ton bedragen, hoewel Russische functionarissen wezen op de broosheid van de overeenkomst met Tsjetsjenië, die het olietransport over Tsjetsjeens grondgebied mogelijk maakte.

In november ratificeerde de Milli Majlis (het parlement) een aantal contracten met buitenlandse oliemaatschappijen voor de exploitatie van olievelden in de Kaspische Zee. Hieronder waren een contract met het Amerikaanse bedrijf Chevron ter waarde van 4 miljard dollar voor oliewinning uit het Asjeronveld en een contract met de Russische maatschappij Loekoil ter waarde van 2,5 miljard dollar voor de exploitatie van het olieveld Jalama.

Op een bericht begin februari 1998 dat Toerkmenistan en Azerbajdzjan dicht bij een akkoord waren over de afbakening van elkaars sectoren in de Kaspische Zee, in verband met de grote olievondsten die daar waren gedaan, werd in Iran verstoord gereageerd.
De Iraanse minister van buitenlandse zaken Kamal Kharazi liet weten dat afspraken daarover tussen de betrokken vijf kuststaten zouden moeten worden gemaakt (behalve de drie genoemde ook Rusland en Kazachstan).

Op 27 februari kondigde president Alijew een belangrijk besluit aan betreffende de route langs welke de Azerbajdzjaanse olie op de markt zal worden gebracht. Hij zei dat de belangrijkste oliepijplijn naar het Westen vanuit de Azerbajdzjaanse hoofdstad Bakoe naar de Turkse haven Ceyhan zal lopen. Het internationale consortium dat de olie zou exploiteren liet overigens u-eten dat de beslissing pas in oktober 1998 zal worden genomen.

Als Alijew gelijk zou krijgen, zou dit betekenen dat de verbinding niet over Russisch grondgebied zou lopen. wat voor Moskou een aanzienlijke inkomstenderving zou betekenen. De Verenigde Staten waren voorstander van de pijplijn naar Ceyhan.

BESCHULDIGING STAATSGREEP

In Azerbajdzjan werd de voormalige parlementsvoorzitter Rasoel Goelijew er door officiële instanties medio januari 1998 van beschuldigd dat hij vanuit het buitenland pogingen deed een staatsgreep tegen president Gejdar Alijew te organiseren. Hij zou met medestanders over aanslagen in Azerbajdzjan hebben gesproken om het land te destabiliseren.
Goelijew gaf zijn functie op in november 1996 en verdween toen vrijwel onmiddellijk naai- l-iet buitenland. Hij zou volgens berrchten in de Verenigde Staten verblijven.

DOODSTRAF AFGESCHAFT

Eind januari maakte president Alijew bekend dat hij de Milli Majlis (parlement) zou voorstellen de doodstraf af te schaffen. Het voorstel werd in verband gebracht met de wens van Azerbajdzjan toe te treden tot de Raad van Europa, die afschaffing van de doodstraf in de lidstatenvoorstaat. Op 10 februari 1998 stemde het parlement zoals verwacht met het voorstel van de president in.

MINISTER ONTSLAGEN

Op 13 februari 1998 ontsloeg president Alijew de minister van Buitenlandse Zaken, Hasan Hasanow, wegens zijn betrokkenheid bij een illegale transactie in onroerend goed.
De president had eerder al een decreet ondertekend dat casino's en andere gokgelegenheden verbood.

NAGORNO-KARABACH

Goekasjan gekozen tot president

Op 1 september 1997 werd Arkadiy Goekasjan gekozen tot president van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Nagorno-Karabach, nadat hij ongeveer negentig procent van de uitgebrachte stemmen had gekregen. De post van president was vacant geweest sinds maart 1997 toen Robert Kotsjarjan dit ambt neerlegde om premier van Armenië te worden. In juni waren vervroegde verkiezingen gehouden.

Goekasjan werd direct door de Armeense president Lewon Ter-Petrosjan gefeliciteerd en op 8 september officieel beëdigd. De verkiezingen werd echter onwettig verklaard door de regering van Azerbajdzjan, en verschillende lidstaten van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) zeiden de verkiezingen te betreuren, omdat deze de lopende vredesonderhandelingen tussen Armenië, Azerbajdzjan en Nagorno-Karabach onder auspiciën van de Minsk-groep van de OVSE in gevaar zouden kunnen brengen.

Petrosjan opnieuw premier

Goekasjan benoeinde na de verkiezingen Leonard Petrosjan opnieuw tot premier van de afgescheiden republiek en hij vroeg Elma Gabrijeljan parlementsvoorzitter te worden na het aftreden van Artoer Towmasjan, die zich zonder succes kandidaat had gesteld voor het presidentschap

Tijden.: een persconferentie op 2 september herhaalde Goekasjan dat hij zich zou inzetten boor de onafhankelijkheid van Nagorno-Kai-abach en zei hij dat de verkiezingsuitslag een bewiis was dat de kiezers zijn doel steunden Goekasjan had eerder de vredesvoorstellen van de Minsk-groep van de OVSE van eind mei afgewezen omdat daarin alleen sprake was van autonomie voor Nagorno-Kai abach binnen Azerbajdzjan en volledige onafhankelijkheid buiten beschouwing werd gelaten

Op 10 september werd bericht dat de leiding van Nagorno-Karabach een alternatieve oplossing voor de status van de betwiste regio had voorgesteld. waarbij Azerbajdzjan en Nagorno-Karabach een gelijkwaardige status zouden krijgen binnen een semi-federale staat. Volgens de leiding was de kans op nieuwe vijandelijkheden toegenomen door de onaanvaardbaarheid van de voorstellen van de Minsk-groep en de koele reactie van de regering van Azerbajdzjan op de alternatieve oplossing van Goekasjan.

Nieuwe besprekingen met Minsk-groep OVSE

Eind september 1997 reisde de Minsk-groep van de OVSE naar Jerevan en Bakoe (de hoofdsteden van respectievelijk Armenië en Azerbajdzjan) voor ontmoetingen met vertegenwoordigers van de regeringen van Armenië en Azerbajdzjan en de leiders van Nagorno-Karabach.

De besprekingen waren meer gericht op het vinden van een structuur waarbinnen het conflict zou kunnen worden opgelost dan op het doen van nieuwe voorstellen. President Gejdar Alijew van Azerbajdzjan verklaarde opnieuw zich te scharen achter het vredesplan dat in mei door de Minsk-groep was voorgesteld, terwijl de Armeense regering zei de voorkeur te geven aan een meer geleidelijke oplossing van het geschil. zodat een definitieve beslissing over de toekomstige politieke status van de afgescheiden regio kon worden uitgesteld.

De leiding van Nagorno-Karabach benadrukte echter dat alle kwesties die met het conflict te maken hadden tegelijkertijd zouden moeten worden opgelost Na de ontmoetingen zei een woordvoerder van de Minsk-groep dat voor eind 1997 een allesomvattende oplossing moest worden bereikt

Alijew en Ter-Petrosjan: vreedzame oplossing

Op 10 oktober 1997 bevestigden president Gejdar Alijew van Azerbajdzjan en president Lewon Ter-Petrosjan van Armenië dat zij streefden naar een vreedzame oplossing van het conflict over Nagornn-Karahach.

Alijew had eerder enthousiast gereageerd op de opmerking van Ter-Petrosjan op 26 september dat de onafhankelijkheidseis van de leiders van de afgesplitste regio Nagorno-Karabach 'onrealistisch' was.
Op 16 oktober verklaarde Alijew dat met de Armeense rege ing was afgesproken het conflict toch op te lossen op basis van de voorstellen die de Minsk-groep van de OVSE in juni had gedaan. Deze voorstellen voorzagen in een autonome status voor Nagorno-Karabach binnen Azerbajdzjan en in de geleidelijke terugtrekking van de strijdkrachten van Karabach uit bezet Azerbajdzjaans gebied.

Leiders Nagorno-Karabach wijzen OVSE-plan af

Ve tegenwoordigers van de leiders van Nagorno-Karabach noemden de voorstellen van de Minsk-groep op 20 oktober echter onaanvaardbaar en herhaalden hun standpunt dat alleen op basis van een gelijkwaardig partnerschap betrekkingen met Azerbajdzjan zouden kunnen worden aangeknoopt.

De leiders van Karabach hadden herhaaldelijk geëist dat de stapsgewijze benadering van de oplossing van het conflict die door de OVSE werd voorgesteld en door de Armeense regering werd gesteund. moest worden vervangen door een 'pakket' maatregelen voor de oplossing van alle bestaande geschillen, dat in één raamakkoord gestalte moest krijgen.

De Armeniërs in Karabach, die verklaarden dat het conflict alleen kon worden opgelost door middel van directe onderhandelingen, verzochten vervolgens om een gesprek met de Azerbajdzjaanse regering. Ze wezen erop dat hun strijdmacht bereid zou zijn bezet gebied terug te geven aan Azerbajdzjan op voorwaarde dat de internationale gemeenschap garanties gaf voor de veiligheid en onschendbaarheid van het gebied Ook werd gesuggereerd dat de Armeniërs in Karabach eventueel bereid zouden zijn om hun 'onafhankelijkheid op bepaalde gebieden op te geven teneinde het conflict op te lossen

OVSE-plan onder voorwaarden aanvaard

De regering van Azerbajdzjan reageerde op 25 oktober met de verklaring dat zij bereid was besprekingen te houden met de leiders van Nagorno-Karabach, maar alleen binnen de context van de voorstellen die door de Minsk-groep maren gedaan De regering sprak echter haar bezorgdheid uit dat de leiders van Karabach de directe onderhandelingen zouden gebruiken om de onafhankelijkheid van de afgesplitste regio te bewerkstelligen

Op 17 november 1997 gaf Leonard Petrosjan, de premier van de afgescheiden regio Nagorno-Karabach, aan dat de Armeniërs in Karabach wellicht zouden instemmen met een stappenplan, zoals voorgesteld dooi de OVSE, om het conflict met Azerbajdzjanop te lossen.
Petrosjan stelde echter als voorwaarde dat eerst de toekomstige status van de regio moest worden vastgesteld. De verklaring van Petrosjan volgde na een ontmoeting met vertegenwoordigers van de OVSE op 7 en 8 november.

(Vor. ber. pag. 688/1 e.v. - 1997)

BALTISCHE STATEN

VERDRAGEN MET DE VERENIGDE STATEN

Militair samenwerkingsverdrag

Estland, Letland en Litouwen tekenden op 16 januari 1998 een militair samenwerkingsverdrag met de Verenigde Staten. Het verdrag bood geen garanties dat de VS de Baltische staten militair te hulp zouden schieten ingeval van een conflict en evenmin dat deze staten in de naaste toekomst kunnen toetreden tot de NAVO. Maar, de VS hadden nu op papier vastgelegd dat zij een 'echt, diep en blijvend' belang hebben bij de veiligheid en onafhankelijkheid van de drie republieken.

De regeringen zullen overleggen ingeval van een militaire dreiging en wer-

ken aan de integratie van de Baltische staten in westerse instellingen zoals de NAVO, de Europese Unie en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

De Russische minister van Buitenlandse Zaken Jevgeni Primakow. die al jaren grote moeite heeft met het feit dat de NAVO zichzelf niet ophief na het einde van de Koude Oorlog, wist de beperkingen van het verdrag blijkbaar te waarderen. Hij noemde het charter een 'normale ontwikkeling'. die naar zijn zeggen geen bedreiging voor Russische belangen vormde. ook omdat de staten geen NAVO-lid zijn geworden. Dit is wel dc bedoeling. Daarom hcbbcn de Baltische staten alle avances van Rusland afgewezen om tot militaire samenwerking te komen, overigens zonder andere vormen van samenwerking uit te sluiten.

Belastingverdrag

Tegelijk met de ondertekening van het militaire samenwerkingsverdrag, zette de Amerikaanse minister van financiën Robert Rubin zijn handtekening onder een belastingverdrag met de Baltische staten. Geregeld werden onder meer het maximumtarief voor bronbelasting op dividend en belastingen op royalties, vermogen, op de winst bij verkoop van onroerend goed en winst op internationaal vrachtverkeer per boot en vliegtuig.

TOP OVER EEN ECOSOMISCHE SAMENWERKING VAN NOORDELIJKE LANDEN

De uitbreiding van de Europese Unie. leningen van internationale financiële instellingen, onderlinge afstemming van de energiemarkt, hoger onderwijs, bestuurlijke hervormingen en de strijd tegen de georganiseerde misdaad: dat waren de belangrijkste agenda-onderwerpen van een top die op *22* en 23 januari 1998 in de hoofdstad van Letland. Riga, plaatsvond. De top van de Raad van Staten rond de Baltische Zee bracht voor het eerst de staatshoofden en regeringsleiders van alle Baltische en Scandinavische landen bijeen en een precedent was ook de aanwezigheid van de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en de voorzitter van de Europese Commissie Jacques Santer. Vice-premier John Prescott vertegenwoordigde het Britse voorzitterschap van de EU.

Tsjernomyrdin maakte werk van zijn gevoelen dat bij de uitbreiding van de EU rekening gehouden moet worden met de belangen van Rusland en naburige republieken. Hij sprak met zijn ambtscollega's van Zweden en Noorwegen over een reeks energieprojecten. met name de 'noordelijke pijplijn' die in de toekomst Russisch gas naar West-Europa moet gaan brengen.

Strobe Talbott, een van de Amerikaanse onderministers van Buitenlandse Zaken, gaf in januari een lezing over geopolitiek in het noorden van Europa en raadde de Russen aan naar het noorden van Europa 'in Hanze-termen' te kijken: 'beschouw de Baltische regio niet als een inwaartse invasieroute, maar als een waterweg naar buiten.' De Hanze stond in de Middeleeuwen voor een samenwerkingsverband tussen een groot aantal Noordeuropese handelssteden
De Raad van Staten rond de Baltische Zee bestaat uit Noorwegen, Zweden. Finland en Denemarken. Estland. Letland en Litouwen, Rusland. Duitsland en Polen

ASSOCIATIEVERDRAGEN RIET EU

De associatieverdragen van de EU met Estland, Letland en Litouwen traden op 1 februari 1998 in werking. Deze verdragen waren van hetzelfde type als al eerder werden afgesloten met andere Oost-Europese staten. In de verdragen werd een wettelijke basis gelegd voor de onderlinge relaties en waren een reeks economische en politieke kwesties geregeld. Ze zijn expliciet een voorbereiding op lidmaatschap van de EU.

(Vor. ber. pag. 689/3 e.v.- 1997)

(Zie ook onder Estland, Letland en Litouwen)

BJELAROES

ONTWIKKELINGEN ROND ARRESTATIE TELEVISIEPLOEG

Op 4 september 1997 werd cameraman Dmitri Zawadski in vrijheid gesteld, een van de drie leden van de televisieploeg van het Russische staatstelevisiestation ORT die in juli waren gearresteerd op verdenking van illegale grensoverschrijding. Zijn vrijlating volgde op een brief die hij had geschreven aan president Aleksandr Loekasjenka waarin hij spijt over zijn daden betuigde.
Pawel Sjernet. een Bjelaroessische journalist in dienst van het Russische staatstelevisiestation ORT, die evenals Zawadski was aangehouden, werd niet vrijgelaten. Hun chauffeur Jaroslaw Owtsjinnikow was al op 6 augustus op vrije voeten gesteld.

Het onderzoek tegen de drie mannen werd op 23 september, de uiterste datum waarop Sjeremet in vrijheid had moeten zijn gesteld, met dertig dagen verlengd
De affaire bleef de betrekkingen tussen Rusland en Bjelaroes ondei druk zetten op 16 september ontkende de persdienst van de Russische president een mededeling van de woordvoerder van Loekasjenka dat de presidenten van bcidc landen tijdens een ontmoeting in Moskou op 6 september waren overeengekomen dat Sjeremet zou worden vervolgd

Voorts werd bericht dat zeer weinig journalisten die werkten voor buitenlandse media. hun persvergunning hadden weten te verlengen. Krachtens de nieuwe, in juli ingevoerde voorschriften vervielen op *23* september de bestaande vergunningen en moesten alle buitenlandse journalisten nieuwe vergunningen aanvragen. Naar verluidt waren op 24 september 1997 van de 84 permanente en de 26 tijdelijke vergunningen er in totaal slechts 27 verlengd.

Bomaanslag. Vrijheid voor Sjeremet geëist.

Op 10 september 1997 ontplofte een bom in de rechtbank van het district Minsk en Sowetski in de Bjelaroessische hoofdstad Minsk. Hierbij werd schade aangericht, maar er vielen geen slachtoffers. De dag daarop ontvingen twee Bjelaroesische kranten brieven waarin een groepering die zich het Bevrijdingsleger van Bjelaroes noemde, de verantwoordelijkheid voor de bomaanslag opeiste.
De groepering eiste 'het herstel van de grondwet van 1994, beëindiging van strafrechtelijke vervolging op politieke gronden, vrijheid voor politieke gevangenen, vrijheid voor Pawel Sjeremet'.

Bezoek Loekasjenka aan Rusland afgezegd

Een voor *2* oktober 1997 gepland bezoek van president Aleksandr Loekasjenka aan de regionale Russische hoofdsteden Lipetsk en Jaroslawl werd nog diezelfde dag geannuleerd toen Russische functionarissen zijn vliegtuig de toegang tot het Russische luchtruim ontzegden. Deze actie van de functionarissen was kennelijk goedgekeurd door de Russische president Boris Jeltsin. Jeltsin zei op *2* oktober dat

het bezoek van Loekasjenka afhankelijk was van de vrijlating van Pawel Sjeremet.

Jeltsin, die in Nizjny Nowgorod sprak, waarschuwde ook dat regionale gouverneurs geen buitenlandse staatshoofden moesten uitnodigen zonder presidentiële goedkeuring. In augustus had de gouverneur van de regio Kaliningrad eenzijdig een bezoek van Loekasjenka afgezegd, waarvoor hij door de Russischc president was berispt.

Sjeremet voorlopig vrijgelaten

Sjeremet werd op 7 oktober 1997 uit de gevangenis ontslagen op voorwaarde dat hij Bjelaroes niet zou verlaten om alsnog terecht te staan Op 4 oktober had de vooraanstaande Russische advocaat Henry Reznik bekendgemaakt dat hij de verdachte zou vertegenwoordigen nadat de Bjelaroessiche autoriteiten Sjeremets beide aclvocaten op 3 oktober van de zaak hadden afgehaald

Na zijn vrijlating sprak Sjeremet op 19 oktober tijdens een protestbijeenkomst in Minsk tegen voorstellen tot beknotting van de persvrijheid in Bjelaroes.
De voorstellen. die onder meer de sluiting mogelijk maken van alle media die materiaal verspreiden dat als lasterlijk voor de Bjelaroessische president wordt beschouwd. weiden op 15 oktober door het Huis van Afgevaardigden (de Tweede Kamer) aangenomen als amendementen op de wet inzake het gedrag van de pers. De Raad van de Republiek. de Eerste Kamer, verwierp de amendementenechterop 29 oktober 1997.

Sjeremet en Zawadski veroordeeld

Op 17 december 1997 begon het proces tegen Sjeremet en de cameraman Zawadski inde stad Osjmiany. Op verzoek van de verdediging werd het verdaagd tot 25 december. Bij de voortzetting van het proces verklaarde Sjeremet onschuldig te zijn aan de aanklacht van illegale grensoverschrijding.
Op 28 januari 1998 volgde het vonnis: Sjeremet kreeg twee jaar voorwaardelijke gevangenisstraf en Zawadski achttien maanden voorwaardelijke gevangenisstraf. Beiden mochten Bjelaroes gedurende de periode van hun voorwaardelijke straf niet verlaten.

De directeur-generaal van de ORT, het Russische televisiestation waarbij de beide mannen in dienst waren. sprak van een 'politiek vonnis'.

MINISTERS BENOEMD

Op 9 september 1997 werd bericht dat Aljaksandr Loekasjow door president Loekasjenka u-as benoemd tot minister van Vervoer en Verbindingen. Twee dagen latei-, op 11 september, benoemde Loekasjenka bij decreet Waljantsin Wjalitsjka, voormalig ambassadeur in Letland en Finland. tot minister van GOS-aangelegenheden. Wjalitsjka volgde Iwan Bambiza op. die in mei was ontslagen.

ARRESTATIE EN VERVANGING VAN MINISTER VAN LANDBOUW

Op 11 november 1997 werd de Bjelaroessische minister van Landbouw en voedselvoorziening Wasil Ljawonaw, gearresteerd op verdenking van verduistering. Tegelijkertijd vond de arrestatie plaats van Wasili Starowojtow, directeur van het omvangrijke landbouwbedrijf Rasswet in de Mogilew-regio waar de hoge staatsfunctionaris Jewheni Mikoloetski in oktober was vermoord (zie boven). Op 20 november vaardigde Loekasjenka een decreet uit. waarmee hij Iwan Sjakola benoemde als de nieuwe minister van Landbouw.

Volgens het Russische persbureau Interfax had Ljawonaw in 1997 een overheidslening van 30 miljard Bjelaroessische roebel (ca. 1,6 miljoen gulden) aan Rasswet goedgekeurd. een bedrag dat gelijk was aan ongeveer een derde van alle overheidsleningen aan landbouwbedrijven. De rente die op de lening moest worden betaald, bedroeg in totaal ongeveer 2,7 iniljard Bjelaroessische roebel en was blijkbaar kwijtgescholden.

VRIJLATING VOORMALIGE PRESIDEST VAN DE NATIONALE BANK

Tamara Winnikawa, de voormalige president van de Nationale Bank van Bjelaroes, werd op 8 november 1997 vrijgelaten uit de gevangenis. Winnikawa was in januari gearresteerd op verdenking van misbruik van haar positie.

Volgens de onafhankelijke Bjelaroessische krant Swaboda, had Winnikawa in eenzame opsluiting doorgebracht in een zwaar bewaakte KGB-gevangenis. Na haar vrijlating op voorwaarde dat ze het land niet zou verlaten was ze onder KGB-toezicht gesteld. wat door Swaboda werd omschreven als 'huisarrest'. Het onderzoek naar de misdrijven waarvan zij werd verdacht; werd voortgezet.

KWESTIES ROND DE DEMOCRATIE

Voor- en tegenstanders van Loekasjenka demonsteren

De eerste verjaardag van het referendum waarbij het parlement (de Opperste Sowjet) was ontbonden en de grondwet van Bjelaroes zodanig gewijzigd dat de president ruimere bevoegdheden kreeg, ging vergezeld van bijeenkomsten van aanhangers en tegenstanders van Loekasjenka in de hoofdstad Minsk op 23 november 1997 .

'Charter'97' eist meer democratie

Op 10 november werd bericht dat ongeveer honderd vooraanstaande personen uit culturele, academische en politieke kringen een manifest. getiteld 'Charter 97', hadden ondertekend waarin meer democratie in Bjelaroes werd geëist. Het manifest was opgesteld naar het voorbeeld van het document 'Charter 77' uit 1977. dat het begin van de democratische beweging in Tsjechoslowakije had ingeluid.

Raad van Europa nodigt oppositie uit

De Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa nodigde op 13 november 1997 een delegatie van de ontbonden Opperste Sowjet van Bjelaroes uit om de winterzitting in februari 1998 in Wenen bij te wonen. Op 14 november had Claude Frey, een vertegenwoordiger van de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa, afzonderlijke ontmoetingen met Loekasjenka en leden van de ontbonden Opperste Sowjet en Charter 97.

Krant opgeheven

Op 24 november 1997 werd de krant *Swaboda* opgeheven. Swaboda was in 1990 opgericht en was met een oplage van 90.000 de grootste onafhankelijke krant van Bjelaroes. Op 21 november stond in Swaboda een oproep van Zjanon Paznjak. de verbannen voorzitter van het Bjelaroessische Volksfront (BNF), waarin steun werd gevraagd voor de BNF-campagne voor het ontslag van Loekasjenka.

EERSTE BEGROTI&-G VAN UNIE BJELAROES-RUSLAND

De eerste gemeenschappelijke begroting van de Unie van Rusland en Bjelaroes, een samenwerkingsverband dat in april tussen de presidenten Jeltsin en Loekasjenka was overeengekomen, werd op 15 december 1997 goedgekeurd door de assemblée van de Unie

Het budget werd voor 63 procent door Rusland en voor 35 procent door Bjelaroes gefinancierd en dient vooral voor bestrijding van de misdaad, verbetering van de infrastructuur van de grenzen en de douane en voor militaire samenwerking.

VOLKSFRONT ONTKENT VOORBEREIDING STAATSGREEP

De belangrijkste oppositiegroep, het Bjelaroessische Volksfront (BNF), ontkende medio januari 1998 bij monde van een woordvoerder in de hoofstad Minsk dat zij een staatsgreep tegen president Loekasjenka voorbereidden. De beschuldiging was naar voren gebracht in een programma van de staatstelevisie in Bjelaroes.
Het Volksfront stelde dat de beschuldiging betekende dat het bewind in Bjelaroes een harder optreden tegen afwijkende meningen zou voorbereiden. Op 15 januari werd bekend dat Loekasjenka zelf in een redevoering het bestaan van een plan voor een staatsgreep had bevestigd.

Zo'n duizend jongeren hielden op 14 februari 1998 een protestmars in het centrum van Minsk. Zij protesteerden tegen het autoritaire beleid van president Loekasjenka en eisten de vrijlating van twee medeactivisten. De politie filmde de demonstratie die door de autoriteiten was toegestaan. maar greep niet in. Het was de tweede demonstratie in een week voor de vrijlating van de twee jongeren die in augustus 1997 werden opgepakt, omdat zij leuzen tegen Loekasjenka op een muur hadden geschreven.

PRESIDENT HOUDT VAST AAN STAATSCONTROLE ECONOMIE

Eind januari 1998 uitte het ministerie van Handel felle kritiek op het tekort aan champagne in het land ten tijde van de jaarwisseling. Diverse functionarissen waren in 1997 hun baan kwijtgeraakt wegens tekorten aan levensmiddelen in bepaalde regio's. Een van de redenen van de tekorten was het feit dat boerderijen en bedrijven hun producten liever voor reële prijzen in het buurland Rusland verkochten dan in de staatswinkels in Bjelaroes met hun kunstmatig lage prijzen.

De slechte economische situatie weerhield president Loekasjenka er niet van op 26 januari na een zitting van zijn kabinet een krachtig pleidooi voor staatscontrole van de economie te houden. Volgens de officiële statistickcn was het bruto binnenlands produkt in 1997 met 10 procent toegenomen.

Westerse diplomaten zagen de economische toestand van het land echter zeer somber in vanwege de hoge inflatie en de weigering van de regering de grote bedrijven uit de Sowjet-tijd te hervormen. Bjelaroes kon nog net rondkomen, doordat het goedkope energie uit Rusland betrok en door de douaneunie met dit land, waardoor het vele miljoenen ontvangt door heffingen op goederen die op doortocht zijn naar het buurland.

Begin februari 1998 werd bekend dat een naaste medewerker van Loekasjenka was gearresteerd wegens corruptie in de agrarische sector. Hij is de derde hoge functionaris in de agrarische sector die de laatste maanden in Bjelaroes is gea resteerd. Critici van Loekasjenka zeggen dat de arrestaties tot doel hebben de kritiek op individuen te richten. terwijl in feite het beleid van de president schuld is aan de economische malaise.

RELATIE MET POLEN BEKOELD. OVSE-KANTOOR IN MINSK GEOPEND

Bjelaroes riep begin februari 1998 zijn ambassadeur tijdelijk uit Polen terug en beschuldigde Warschau van inmenging in binnelandse aangelegenheden. Aanleiding was een bijeenkomst van oppositiepolitici afkomstig uit Bjelaroes, die enige tijd eerder plaats had gevonden in de Oost-Poolse stad Bialystok.

Ook strengere grenscontroles op personen afkomstig uit Bjelaroes hadden de irritatie van de regering uit Minsk opgeroepen. De Poolse minister van Buitenlandse Zaken Bronislaw Geremek die naar Minsk zou komen aan het hoofd van een missie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) kreeg te horen dat hij voorlopig niet welkom was. De OVSE was van plan een kantoor in Minsk te vestigen om de mensenrechten in Bjelaroes blijvend in kaart te brengen.

Minister Geremek zei op 6 februari dat Polen een democratie was en daarom nooit het soort bijeenkomsten waartegen Bjelaroes bezwaar had, zou verbieden. Wat de strengere grenscontroles betreft zei hij dat Polen als toekomstig lid van de EU genoodzaakt was dergelijke maatregelen te nemen.

Op 27 februari 1998 werd de minister Geremek toch toegelaten in Bjelaroes en kon hij de missie van de OVSE in Minsk openen. Bij die gelegenheid zei hij: 'De positie van de OVSE is duidelijk: in Bjelaroes horen geen politieke gevangenen en politieke processen te zijn en er hoort geen politieke vervolging plaats te vinden.'

Een paar dagen eerder was bekend geworden dat twee teenagers tot 18 maanden dwangarbeid waren veroordeeld omdat zij de nationale vlag hadden neergehaald en beelden van de communistische leider Lenin en zijn chef van de geheime politie hadden beklad.
President Loekasjenka had geen ontmoeting met de Poolse minister.

PESSIMISME OVER GOS

Op 22 januari 1992 werd het GOS officieel in Minsk opgericht en werd het Uitvoerend Secretariaat ook daar gevestigd. Twaalf voormalige Sowjet-republieken werden lid van het GOS. Tijdens de bijeenkomst van staatshoofden van het GOS in Moldova in oktober 1997 werd heftige kritiek geuit op Rusland dat een te overheersende rol binnen het GOS zou spelen.

De toekomst van de 150 GOS-ambtenaren in het secretariaat in Minsk was volgens een woordvoerder zeer onzeker. Hij schatte dat er van de 850 GOS-overeenkomsten die er zijn afgesloten, driehonderd in de praktijk werden nageleefd.
De voormalige president van Bjelaroes en medeoprichter van het GOS, Stanislav Soesjkevitsj. zei dat de vorming van nieuwe blokken binnen de organisatie het voortbestaan ervan bedreigde. Als voorbeeld noemde hij een bijeenkomst van vijf Centraal-Aziatische staten in Asjgabat in januari.

(Vor.ber. pag. 690/1x e.v. - 1997)

DUITSLAND

MAATREGELEN OM TE VOLDOEN AAN EMU-BEGROTINGSCRITERIA

Op 11 november 1997 lanceerde minister van Financien Theo Waigel een noodplan om ervoor te zorgen dat Duitslands begroting zou voldoen aan de normen voor toetreding tot de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU).

De presentatie van Waigels noodplan viel samen met de publicatie enkele uren eerder van een rapport van een onafhankelijke commissie van regeringsadviseurs, die voorspelde dat de totale belastinginkomsten in 1997 17,3 mil-

jard mark lager zouden uitvallen dan was verwacht en in 1998 zelfs 22.4 miljard mark beneden de rainingen voor dat jaar zouden blijven. Het tekort werd toegeschreven aan de tegenvallende economische groei die in de eerste helft van 1997 was achtergebleven bij de verwachtingen, en dientengevolge aan de onverwachts hogere overheidsuitgaven die de stijging van de werkloosheid met zich meebracht (op 5 november werden voor seizoeninvloeden gecorrigeerde cijfers over oktober gepubliceerd, waaruit bleek dat het aantal werklozen meer dan 4.5 miljoen bedroeg, een stijging met 423.500 sinds september).

Waigel stond erop dat de federale regering in 1997 niet meer zou lenen dan de geplande 1,7 miljard mark en daarmee dus onder EMU-tekortnorm van drie procent van het BNP zou blijven. Hij zei dat het tekort zou worden aangevuld door een herschikking van de zes miljard mark die de federale regering had gereserveerd om de Oost-Duitse schuldenlast te verminderen en door een rentevoet-ruiltransactie tussen de regering en banken. In hun op 13 november gepubliceerde jaarrapport voorspelden economische adviseurs van de regering echter dat het begrotingstekort zou uitkomen op 3,1 procent van het BNP

NIEUWE POGINGEN OM BELASTINGEK TE HERZIEN

Op 26 november 1997 ondernam Waigel een poging om het vastgelopen regeringsprogramma het pensioenstelsel en het belastingsysteem te herzien nieuw leven in te blazen. De veel te optimistische minister verklaarde dat binnen 24 uur een akkoord kon worden bereikt dat zou leiden tot een 'stroom van investeringen'.

Hij deed een beroep op de oppositionele Sociaal-Democratische Partij (SPD). die haar meerderheid in de Bondsraad (Eerste Kamer) had gebruikt om de hervormingsvoorstellen van de regering tegen te houden, om met de regering een 'contract voor de toekomst' te sluiten dat Duitsland investeringen, know-how en banen zou opleveren.

Waigel roerde het woord op de eerste dag van een vier dagen durend debat in de Bondsdag (Tweede kamer) over de herziene federale begroting voor 1997 en dc begrotingsplannen van de regering voor 1998. Waigel liet weten bereid te zijn te praten over voorstellen die zouden leiden tot een netto belastingverlaging van i tot S miljard mark in plaats van de aanvankelijk in januari voorgestelde belastingverlaging van 30 miljard mark per jaar Ook sprak hij zich uit voor eenmalige verhoging met 1 piocentpunt (tot 16 procent) van het standaard BTW-tarief Deze maatregel zou Duitsiands op het loonbelastingstelsel gebaseerde staatipensioenen helpen financieren en een impopulaire veihoging van de pensioenpremies tot 21 procent van liet brutoloon voorkomen

Joachim Poss, een financiële woordvoerder van de SPD. zei dat Waigels toespraak liet zien dat hij het contact met de werkelijkheid kwijt was. terwijl een andere financieel expert van de SPD. Karl Diller, Waigel en kanselier Kohl ervan beschuldigde een failliet beleid te hebben gevoerd dat het land in een crisis had gestort.

Bundesrat stemt in met verhoging BTW

De Bundesrat stemde op 19 december 1997 in met een verhoging van de BTW tot 16 procent. Dit zou de schatkist naar verwachting 10 miljard Duitse mark opleveren. Dit geld zou worden aangewend om de tekorten van het staatspensioenfonds bestrijden. Pas na de verkiezingen zou de regering willen werken aan een ingrijpende herziening van het pensioenstelsel. waarbij onder andere de pensioenen zouden worden verlaagd van 70 tot 64 procent van het nettoloon.
De Bundesrat keurde op dezelfde zitting de overheidsuitgaven van 1997 en 1998 goed. In 1997 bedroegendeze 444,8 miljard mark. waarvan 70,8 miljard moest worden geleend. In 1998 zou 456.8 miljard mark worden uitgegeven, waarvan 56.8 miljard geleend zou worden.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Bondskanselier Kohl maakte op 18 november 1997 bekend dat Eduard Oswald van de Beierse Christelijk-Sociale Unie (CSU) per 1 januari 1998 Klaus Töpfer van de Christen-Democratische Unie (CDU) zou opvolgen als minister van Bouw, ruimtelijke ordening, Huisvesting en Stadsontwikkeling.

Töpfer had eerder aangekondigd dat hij directeur van het VN-Milieuprogramma zou worden. Dat betekende dat de CSU vier regeringsposten behield na de op stapel staande opheffing van het ministerie van Post en Telecommunicatie dat in handen was van de partij.

AANLOOP NAAR VERKIEZINGEN

SPD wil kortingen terugdraaien

SPD-leider Oskar Lafontaine beloofde op 18 februari 1998 in een intervie met Der *Spiegel* dat zijn partij na een eventuele verkiezingsoverwinning de wetten zal terugdraaien die voorzien in een korting op de uitkeringen en de staatspensioenen. De maatregelen veroorzaakten afgelopen jaar grote arbeidsonrust.
Ook het nieuwe belastingstelsel zal inzet vormen van de verkiezingen. Beide partijen hebben jaren onderhandeld over de hervorming van dit stelsel. De CDU wilde een forse verlaging van de inkomstenbelasting en een verschuiving van de directe naar de indirecte belastingen. De sociaal-democraten stelden dat de record-werkloosheid die Duitsland teisterde een forse belastingverlaging in de weg stond.
De CDU beëindigde de onderhandelingen met de SPD op 7 januari 1998 en gaf minister van Financiën Waigel opdracht een plan te ontwikkelen dat de inzet moest zijn van de verkiezingen. Dit plan moest onder andere voorzien in een verlaging van de hoogste belastingschijf van 53 naar 39 procent.

Deuk in imago FDP

De FDP. de kleine liberale regeringspa tij, profileerde zich altijd als de partij van de belastingverlaging, maar kon dat niet waarmaken. Telkens was de regering-Kohl gedwongen de belasting te verhogen om economische tegenslagen weg te werken. De FDP kampt daarom met een ernstig imagoprobleem. Veel Duitsers menen dat de partij slechts opkomt voor de hogere inkomens. Schertsend wordt de FDP 'de partij voor doktoren en tandartsen' genoemd. Het imago van de partij liep verder een forse deuk op toen bleek dat de liberalen 10 miljoen mark campagnegeld van de overheid misliepen omdat de penningmeester van de partij een formulier verkeerd had ingevuld.

De FDP zit ernstig in de versukkeling. Al in twaalf van de zestien deelstaten wist de partij de kiesdrempel van vijf procent niet te halen en landelijk schommelden de liberalen in de opiniepeilingen tussen de vier en zeven procent.

NPD mikt op Oostduitse werklozen

De leider van de rechtsradicale Nationaal Democratische Partij (NDP), Udo Voigt, kondigde tijdens het partijcongres op 11 januari 1998 aan dat de partij

zich tijdens de verkiezingen zou richten op de werklozen in het voormalige Oost-Duitsland De partij zou dit doen met een campagne die de nadruk legt op verzet tegen de Europeae eenwording en de komst van immigranten

Opiniepeilingen wezen uit dat rechtsradicale partijen in het oosten van het land op ongeveer acht procent van de stemmen zou kunnen rekenen. De vraag was echter of de NDP de kiesdrempel zal halen. De partij weigerde namelijk een coalitie aan te gaan met de Duitse Volks Unie (DVU) en de Republikaner, de twee andere rechtsradicale partijen die zullen meedoen aan de verkiezingen.

WERKLOOSHEID NAAR KA-OORLOGS RECORD

Op 5 februari 1998 werd bekend dat de werkloosheid zich een maand eerder op het na-oorlogs record van 4,8 miljoen mensen bevond. Maar liefst 12.6 procent van de beroepsbevolking had in januari 1998 geen baan.
De werkloosheid steeg de afgelopen jaren voordurend. Van 4.5 miljoen in november 1997 tot 4.8 miljoen in januari 1998.
Traditionele economen weten de enorme werkloosheid aan de hoge lonen in Duitsland, de verouderde industrie in de voormalige DDR en de inflexibiliteit van de arbeidsmarkt. Zij verwachtten niet dat het tij voorlopig gekeerd zou worden. Zeker niet, omdat Duitsland zich enorm zou moeten inspannen om aan de eisen voor de invoering van de Euro te voldoen.
De werkloosheid was overigens ongelijk over het land verdeeld. In de vijf deelstaten die de vroegere DDR vormden, bedroeg de werkloosheid 21.6 procent. In de westelijke deelstaten lag deze op het niveau van 10.5 procent.

Bondskanselier Kohl kwam op 9 januari 1998 terug op zijn twee jaar eerder gedane belofte dat hij ervoor zou zorgen dat de werkloosheid in het jaar 2000 gehalveerd. za! zijn. In 1996 - toen Kohl die belofte deed - waren 4 miljoen Duitsers werkloos.
De slechte cijfers leidden in februari in tientallen steden tot demonstraties, maar zij maren niet massaal en verliepen vreedzaam. 'Duitse werklozen lijden in stilte', zei één van de deelnemers.

PROCES OVER BERLIJNSE DISCOTHEEK BEGONNEN

Op 18 november 1997 begon in Berlijn het proces tegen vijf personen (drie Duitsers, een Libiër en een Palestijn), die werden verdacht van medeplichtigheid aan een bomaanslag op een discotheek in Berlijn op 3 april 1986. De aanslag had geleid tot Amerikaanse bombardementen op Libië. Volgens waarnemers zou het openbaar ministerie proberen te bewijzen dat het regime van de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi opdracht had gegeven tot de aanslag, en zou het bewijsmateriaal uit de archieven van de voormalige Oost-Duitse geheime politie, de Stasi, presenteren om deze bewering te staven.

STUDENTENPROTEST TEGEN BELEID-KOHL

Op 18 december 1997 kwam het in Bonn tot gevechten tussen enkele honderden studenten en de oproeproerpolitie die het regeringsdistrict afschermden. De studenten bekogelden de politie met flessen; rookbommen, eieren en verfzakjes. Zowel aan de kant van de politie als die van de studenten vielen gewonden.
De studenten maakten deel uit van een demonstratie van naar schatting 30.000 mensen die protesteerden tcgcn het slechte Duitse universitaire onderwijs. Ze wijzen daarbij op de overvolle collegezalen, de slechte staat van onderhoud van de universiteitsgebouwen en de slechte manier waarop wordt gedoceerd. Wachtlijsten met honderden namen erop voor een boek uit de universiteitsbibliotheek zijn geen uitzondering.
Kanselier Kohl toonde zich in eerste instantie solidair met de studenten. Hij wees erop dat de deelstaten - die voornamelijk in handen zijn van de oppositie - verantwoordelijk zijn voor het hoger onderwijs. De studenten stelden Kohl echter verantwoordelijk voor de slechte situatie in het onderwijs. De Duitse federale overheid kort al vijftien jaar stelselmatig op het onderwijs.

De rellen in Bonn volgden op een maand van demonstraties en stakingen. die plaatselijk vaak tienduizenden studenten op de been brachten Directe aanleiding voor de protesten was het voorstel om studenten twee procent meer te laten bijdragen aan het onderwijs en hun ouders zes procent.

PROMINENT VERZET TEGEN INVOERING EURO

Een woordvoerder van de deelstaat Beieren ontkende op 28 februari 1998 met klem dat de deelstaat van plan is om wettelijke stappen te ondernemen tegen de invoering van de Euro. Volgens de woordvoerder was het aanspannen van een rechtszaak niet nodig omdat er al soortgelijke zaken liepen. Wel bleef de deelstaatregering gekant tegen de Euro omdat men vreesde dat de nieuwe munt minder sterk zou zijn dan de Duitse mark.

De meest spraakmakende procedure werd op 12 januari aangespannen bij het Constitutionele Hof in Karlsruhe door vier prominente Duitsers: de hoogleraar rechtsgeleerdheid Karl Albrecht Schachtschneider, het voormalige bestuurslid van de Deutsche Bank Wilhelm Noelling, de hoogleraar economie en voormalige president van de Hessische Bank Wilhelm Hankel en de hoogleraar economie Joachim Starbatty Nooit eerder verzetten zich zulke prominente Duitsers tegen de invoering van de Euro.
De tegenstanders - die al snel 'De Bende van Vier' werden genoemd - vreesden dat de monetaire stabiliteit in Duitsland zou verdwijnen als Duitsland één munt zal voeren met landen als Italië. Zij meenden dat deze landen zich niet zouden houden aan de afspraken over de Europese Monetaire Unie die zijn neergelegd in het Verdrag van Maastricht. Zij dienden een klacht in bij het Constitutionele Hof, omdat zij meenden dat er niets was terechtgekomen van het Stabiliteitspact dat tegelijkmet de voorbereidingen voor invoering van de Euro handen en voeten had moeten krijgen.
De actie van de vier leidde tot een lichte paniek in de financiële wereld. Zeker nadat op 15 januari het gerucht de ronde deed dat het Constitutionele Hof overwoog een referendum te houden over de invoering van de Euro. Een dag later moest een woordvoerder van het hof de geruchten ontzenuwen. Een uitspraak in de zaak werd pas in april verwacht.

Overigens bleek op 28 februari uit een onderzoek van het weekblad Focus dat slechts vijf procent van de Duitsers meende dat zij goed geïnformeerd waren over de Euro. Eenderde meende dat zij ronduit slecht geïnformeerd zijn.

Leden van de begrotingscommissie van de Amerikaanse senaat brachten op 14 januari 1998 een bezoek aan Helmut Kohl om hun bezorgdheid uit te spreken over de invoering van de Euro. De senaatsleden vreesden dat de invoering van één Europese munt zou leiden tot een groter protectionisme van Europa. Kohl was het niet met hen eens. Hij

stelde dat de Euro zou zorgen voor een grotere stabiliteit op de internationale wisselmarkten.

EXTREEM RECHTS

Geen strafvervolging extreem-rechtse soldaten

Beschuldigingen dat het Duitse leger een broeinest van neo-nazi's was, bleven ook begin 1998 aanhouden. Mede hierom startte op 14 januari 1998 een parlementair onderzoek naar neo-nazistische activiteiten in het leger.

Politici stelden van alles in het werk om de onrust te beteugelen. De minister van Defensie, Volker Ruehe, verklaarde op 26 december 1997 dat hij maatregelen had genomen om een einde te maken aan de eindeloze stroom beschuldigingen. Zo riep hij alle militairen op extreem-rechtse incidenten direct bij hun meerdere te rapporteren, zodat er adequaat tegen kon worden opgetreden. Hij vroeg hen met klem niet langer naar de media te lopen omdat daardoor het Duitse leger, tegenwoordig ook buiten de grenzen actief, telkens weer in diskrediet werd gebracht.
Ruehe stelde verder dat het om incidenten ging die door de media volkoinen uit hun verband waren getrokken. Wel bezwoer hij hard op te treden tegen militairen met een extreem-rechtse sympathieën.

De openbare aanklager van Schweinfurt besloot op 27 februari 1998 de soldaten niet te vervolgen die in 1996 tijdens hun diensttijd een video met schijnexecuties en -verkrachtingen hadden opgenomen. De aanklager stelde dat de video 'geen extreem-rechtse inhoud bevat en evenmin beledigend is voor het Duitse leger of de Duitse staat'. De omstreden video die Duitsland verleden jaar schokte, laat onder andere zien hoe een soldaat een pistool in de mond van een andere soldaat stopt. Verder zijn er beelden van een schijnverkrachting van een als vrouw verkleedde soldaat. De aanklager meende dat er weliswaar 'macabere beelden' te zien waren, maar dat de video het geweld niet verheerlijkte.

Aanslag door neo-nazi's

Neo-nazi's gooiden op 12 december 1997 een brandbom naar een asielzoekerscentrum in Brandenburg waar Russische joden en etnische Duitsers verbleven. De bom zette de vloerbedekking in brand, maar de bewoners slaagden er in de brand te doven. Niemand raakte gewond.

NDP werpt zich op als beschermer imago Wehrmacht

Op 11 januari 1998 kondigde de extreem-rechtse Nationaal-democratische partij NDP in Stavenhagen aan dat zij de tentoonstelling zou verstoren die gaat over de rol die het Duitse leger in de Tweede Wereldoorlog speelde. De tentoonstelling bestond uit foto's en brieven van soldaten, die laten zien dat niet alleen de SS zich schuldig maakte aan oorlogsmisdaden, maar ook de Wehrmacht.
De NDP stelde dat 'ze trots is op onze grootvaders' en daarom de tentoonstelling zou verstoren. Iets soortgelijks gebeurde in maart 1997 in München tijdens de tentoonstelling 'Oorlog van Vernietiging: Misdaden van de Wehrmacht'. Aanhangers van de NDP botsten toen met linkse tegendemonstranten.

Tientallen agenten gewond bij demonstraties

In Magdeburg kwam het op 8 februari 1998 tot gevechten tussen honderden punkers en de politie. De jongeren wilden de dood van een 17-jarige punker, Frank Böttcher, herdenken, die vorig jaar werd doodgestoken in een wijk met veel extreem-rechtse bewoners. De politie belette de jongeren naar het kerkhof te gaan. In de veldslag die daarop volgde, raakten dertig agenten gewond, 154 punkers werden opgepakt.
In datzelfde weekend togen tweeduizend anti-fascistische demonstranten naar Passau waar de NPD een congres hield. Ze probeerden te verhinderen dat partijleden de congreszaal binnengingen. Bij pogingen van de politie de NPD-leden in bescherming te nemen tegen de stenen en flessen gooiende demonstranten raakten twee agenten en enkele demonstranten gewond.

Speciale politie-eenheden voor bestrijding extreem-rechts

De politie kondigde op 24 februari 1998 aan dat zij de neo-nazi's in het oosten van Duitsland voortaan zou bestrijden met snel inzetbare eenheden. Een dergelijke eenheid opereerde toen al in de deelstaat Brandenburg en was volgens de Duitse overheid uiterst succesvol. De eenheid arresteerde in haar eerst week 23 mensen vanwege het bezit van verboden symbolen en inuziekopnames.
De aangrenzende deelstaten Saksen-Anhalt, Mecklenburg-Vorpommern en Saksen zullen daarom soortgelijke politie-eenheden opzetten.

PROTEST OP AANDEELHOCDERS-VERGADERING IG-FARBEN

Meer dan honderd overlevenden van de Holocaust verstoorden op 22 december 1997 de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van IG-Farben. IG-Farben produceerde in de Tweede Wereldoorlog *Zyklon* B, het gas waarmee in de concentratiekampen miljoenen mensen om het leven zijn gebracht.

De demonstranten blokkeerden de toegangshal. Sommigen lieten de aandeelhouders hun getatoeëerde kampnummer zien, anderen droegen een davidster. Ze dwongen de tweehonderd aandeelhouders langs uitvergrote foto's van nazi-slachtoffers te lopen. De '72-jarige Eduard Bernhard zei: 'Dit is de manier om bedrijven te wijzen op hun verantwoordelijkheden. Ik zal iedere keer terugkomen, net zolang totdat wij op enigerlei wijze compensatie hebben gekregen.' De demonstranten wilden dat IG-Farben smartegeld zou betalen aan de overlevenden van de holocaust.

KANTHER WIL MISBRUIK ASIEL TEGENGAAN

De minister van Binnenlandse Zaken, Manfred Kanther, presenteerde op 2 december 1997 een wetsvoorstel dat het misbruik van asielprocedures moet tegengaan. De nieuwe wet voorziet in een uitgebreid databestand van asielzoekers die ten onrechte een beroep op politiek asiel hebben gedaan. Dit bestand wordt beschikbaar gesteld aan sociale diensten, politie, douane en consulaten in het buitenland.

Duitsland had tot 1993 de meest liberale asielwetten van de Europese Unie. Na een grondwetswijziging werd de procedure strenger en is het aantal asielzoekers teruggelopen tot 116.397 in 1996. Kanther wees erechterop dat dit nog steeds zestig procent is van het totale aantal mensen dat in dat jaar in de Europese Unie asiel zocht.
Het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR) bekritiseerde Duitsland die maand nog wegens het besluit van het Duitse hoogsgerechtshof geen politiek asiel toe te kennen aan Afghanen die na de val van het coinmunistische regiine waren gevlucht. Teruggestuurde Afghanen konden volgens het UNHCR rekenen op een zekere dood.

PKK GELDT NIET LANGER ALS TERRORISTISCHE ORGANISATIE

De federale aanklager Key Nehm verdedigde op 15 januari 1998 tegenover de Turkse consul zijn eerder die week genomen besluit om de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) niet langer aan te merken als een terroristische organisatie. De aanklager classificeert de PKK

voortaan als een criminele organisatie. Nehm vertelde de consul dat de Duitse wet hem dit verplichtte nu de PKK-leiders afstand hebben genomen van de brandstichtingen, die in 1995 leidden tot een verbod van de PKK in Duitsland. Nehm wees de consul er nadrukkelijk op dat het verbod blijft gehandhaafd.

Een maand eerder. op 10 december 1997. veroordeelde de rechtbank in Hannover de 24-jarige Turkse Koerd Nasir C. tot een gevangenisstraf van drie jaar en negen maanden vanwege brandstichting en vernieling.
Oorspronkelijk werd Nasir C. het lidmaatschap van een terroristische organisatie (PKK) ten laste gelegd. Hij was namelijk de leider van een Koerdische associatie in Berlijn die nauwe banden zou onderhouden met de PKK. De aanklager kon dit punt niet bewijzen en trok de aanklacht in. Wat overbleef was de beschuldiging dat Nasir C. in 1993 aanslagen had gepleegd met brandbommen op Turkse eigendommen, zoals banken, luchtvaartmaatschappijen en reisbureaus.

POLITIE MAG AFLUISTEREN

Het parlement nam op 16 januari 1998 een wet aan die de politie de bevoegdheid geeft criminelen af te luisteren. De wet was zeer omstreden. Tegenstanders wezen op de praktijken van de Gestapo tijdens de Tweede Wereldoorlog. Journalisten. artsen en advocaten vreesden dat de wet de vertrouwelijkheid met hun cliënten ondermijnt. De politie gaf echter aan dat zij de georganiseerde misdaad alleen kan bestrijden met moderne afluistermethoden.
De wet haalde met 452 stemmen voor en 184 tegen maar net de benodigde tweederde meerderheid. Het was nog onduidelijk of de Bundesrat de wet zou goedkeuren.

TWEE DOUANIERS GEDOOD

Twee Duitse douaniers zijn op 10 februari 1998 doodgeschoten toen zij aan de Poolse grens een bus inspecteerden. Het incident vond plaats bij de grenspost Goerlitz. 100 kilometer ten oosten van Dresden. De douaniers controleerden de bus, omdat zij vreesden dat deze illegale immigranten vervoerde.

MILITAIRE ZAKEN

Contract Eurofighter getekend

De ministers van Defensie van Duitsland, Groot-Brittannië, Spanje en Italië tekenden op 30 januari 1998 een contract voor de productie van 620 vliegtuigen van het type Eurofighter ter waarde van 120 miljard gulden. Het is hiermee in waarde het grootste contract dat ooit in Europa op defensiegebied is gesloten. De laatste belemmeringen voor dit contract werden al een maand eerder weggenomen, toen dezelfde ministers in Bonn een principe-akkoord tekenden.

De Eurofighter is het Europese antwoord op de Amerikaanse F 22. Het idee om een Europees gevechtsvliegtuig te bouwen dateert van twee decennia geleden, maar het project kende heel wat tegenstand. In de jaren tachtig haakte Frankrijk al af en in het begin van de jaren negentig dreigde Duitsland niet meer mee te doen, omdat de Berlijnse muur inmiddels was gevallen en de Sowjet-dreiging verdwenen.
De Duitse oppositie vroeg zich af waarom er zo'n duur vliegtuig moest komen, terwijl de overheid bezuinigde op de sociale zekerheid. Pas eind 1997 stemde het Duitse parlement met een nipte meerderheid in met de productie van de Eurofighter. Hiermee werd de weg vrijgemaakt voor de productie van dit Europese paradepaardje.
Het vliegtuig zal geproduceerd worden door het Eurofighter Gmbh. waarin deelnemen het Britse Aerospace Plc (37,5 procent). het Duitse Daimler-Benz Aerospace AG (30 procent) het Italiaanse Alenia Spa (19,5 procent) en het Spaanse CASA (13 procent).
De eerste 148 vliegtuigen zullen naar verwachting geleverd worden in juni 2002. Duitsland wil deze gebruiken om haar verouderde Phantoms, Tornado's en MIG-29's te vervangen.

Ontwikkeling nieuwe militaire satelliet

De Duitse, Britse en Franse ministers van Defensie tekenden op 16 december 1997 een pprincipe-akkoord om te komen tot de productie van een gezamenlijke militaire satelliet. Deze satelliet zou pas na 2000 geproduceerd worden. Het akkoord voorzag in een studie naar de mogelijke deelnemers aan het project. Goede kans hierop zouden Matra Marconi Space en Alcatel Alshtom maken. Verder zal worden onderzocht of België, Canada, Italië, Nederland en Spanje aan het project deel wildennemen

Laatste anti-persoonsmijnen vernietigd

Minister van Defensie Volker Ruehe verklaarde op 9 januari 1998 dat Duitsland als een van de eerste legers ter wereld niet langer beschikte over antipersoonsmijnen. Volgens Ruehe had Duitsland in 1997 1,7 miljoen mijnen vernietigd.
Het Duitse leger maakte al vanaf april 1996 geen gebruik meer van de mijnen. maar eerst moesten nog alle oude mijnen worden vernietigd. Deze operatie was inmiddels afgerond en kostte 4,2 miljoen Duitse mark.
De snelle aanpak van Duitsland moest volgens Ruehe een signaal zijn naar de andere 121 landen die in januari van dit jaar een verklaring ondertekenden waarin ze beloofden een einde te maken aan het gebruik van landmijnen.

DUITSE POST BEHOUDT MONOPOLIE

Het Duitse parlement stemde op 11 december 1997 in met een compromis over de liberalisering van de Duitse post. Besloten werd dat de Deutsche Post voor vijf jaar een monopolie zou houden op de verzending van brieven tot 200 gram en het drukwerk tot 50 gram. Hiermee zou de Deutsche Post de brievenmarkt voor 80 procent en de drukwerkmarkt voor 70 procent blijven beheersen. Met dit compromis voldeed Duitsland nog net aan de vereisten van de Europese Unie die stelt dat de Europese postmarkt in 2002 volledig geliberaliseerd zou moeten zijn.
De Duitse overheid wilde in eerste instantie de Deutsche Post slechts het monopolie gunnen op brieven tot 100 gram. Tienduizenden postbeambten liepen tegen dit besluit te hoop. Ze vreesden dat de concurrentie de krenten uit de pap zou vissen en dat zij met het onrendabele deel van de postbezorging zouden blijven zitten.

KATHOLIEKE KERK STOPT UITGIFTE ABORTUS-CERTIFICATEN

De Duitse bisschoppen hebben op 12 januari 1998 besloten niet langer abortus-certificaten uit te geven. Dit na een verzoek van Paus Johannes Paulus.

Duitse vrouwen die een abortus willen. moeten hierover eerst een sociaal raadsman raadplegen. Hebben zij dit gedaan, dan krijgen ze een abortus-certificaat en mogen een abortus ondergaan. Ongeveer een kwart van de duizend klinieken waar de vrouwen dit certificaat kunnen krijgen, is in handen van de rooms-katholieke kerk. De bisschoppen zouden zich beraden op een manier om ongewenst zwangere vrouwen te helpen, zonder het omstreden certificaat af te geven.

MILITAIRE EEDAFLEGGING VERDEELT DUITSLAND

Bondskanselier Helmut Kohl toonde zich op 22 januari 1998 een voorstander van het idee om legerrecruten op 13 augustus 1998 massaal een publieke eed te

laten zweren in Berlijn. De publieke eedaflegging zou laten zien dat Berlijn zich zou committeren aan het leger en tegelijk een herdenking zijn van het feit dat 37 jaar geleden op diezelfde dag een begin werd gemaakt met de bouw van de Berlijnse muur. Conservatieve politici meenden dat deze dag moest worden herdacht, net zoals de holocaust en de nazi-misdaden.
Progressieve politici toonden zich fel tegenstander. Zowel tegen de publieke eed als de datum. Zij meenden dat 20 juli beter zou passen. Op 20 juli 1944 pleegden Wehrmachtofficieren een aanslag op Hitler.

DCITSLASD STIMULEERT BIO-TECHNOLOGIE

De Duitse minister van Wetenschap en Technologie. Jurgen Ruttgers presenteerde op 20 januari 1998 een plan om de biotechnologie in Duitsland te stimuleren. Het plan maakte onderdeel uit van een groter plan oin de werkloosheid te bestrijden. Begin 1998 waren er ca. 300 biotechnische firma's in Duitsland actief met in totaal40.000 werknemers.

Biotechnologie was in Duitsland lang omstreden, vanwege de medische experimenten van de nazi-artsen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Tegen die achtergrond kondigde Ruttgers ook een absoluut verbod af op het klonen van mensen en experimenten met menselijke embryo's.

LUXEMBURG EN LIEBKNECHT MASSAAL HERDACHT

Zeker 100.000 mensen bezochten op 11 januari 1998 de herdenkingsbijeenkomst voor Rosa Luxemburg en Karl Liebknecht, de grondleggers van de Duitse communistische partij. Beiden werden op 15 januari 1919 vermoord. Voor de val van de muur was deze herdenking in het voormalige Oost-Duitsland een nationale feestdag. Nu werd hij georganiseerd door de communistische PDS. De hoge opkomst verbaasde ook de organisatoren. PDS-leider Lothar Bisky weet de hoge opkomst aan de oppositie tegen - wat hij noemde - 'Bonns politiek van massale werkloosheid en teruglopende welvaart'.

BESCHULDIGING VAN DISCRIMINATIE VAN SCIENTOLOGY KERK

Duitsland heeft zich schuldig gemaakt aan discriminatie en vervolging van leden van de Scientology Kerk. Dat stelde het Amerikaanse State Dcpartment op 30 januari 1998 in zijn jaarlijkse rapport over de toestand van de mensenrechten in de wereld. De Scientology kerk wordt in de Verenigde Staten erkend als een religieuze groep en telt vele bekende Amerikanen onder zijn leden.

John Stattbuck verklaarde namens het State Department. 'Voor ons is het centrale punt de vrijheid van vereniging en vergadering. We geloven dat mensen moeten worden beoordeeld op hetgeen zij doen en niet op basis van het lidmaatschap \-an een bepaalde groep.
Klaus Kinkel. de Duitse minister van Buitenlandse Zaken reageerde de volgende dag op het Amerikaanse rapport. Hij benadrukte dat Duitsland vrijheid van godsdienst kent en dat die vrijheid ongelimiteerd is. Verder zei Kinkel: 'De doelstelling van de Scientology kerk is duidelijk gericht op economische activiteiten. Het Duitse gerechtshof heeft bevestigd dat de Scientology Kerk totalitaire methoden gebruikt. (. .) We controleren de Scientology kerk alleen om onze burgers te beschermen.'

VERZET TEGEN HOGERE BIJDRAGE AAN IMF

De Duitse minister van Financiën Waigel betoonde tijdens zijn bezoek aan Washington van op 16 december 1997 steun aan de Amerikaanse weigering om meer geld bij te dragen aan het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Het IMF had zijn lidstaten gevraagd hun bijdrage met tachtig procent te verhogen om zo de economische crisis in Azië beter te kunnen bestrijden.
Volgens het Amerikaanse ministerie van Financiën was dit niet nodig, omdat het IMF voldoende geld in kas had. Waigel was het hiermee eens. Hij wees erop dat de lidstaten al in september hadden besloten hun bijdrage met 45 procent te verhogen. Waigel meende verder dat het beschikbaar stellen van meer geld het gevaar zou opleveren dat de Aziatische landen minder haast zouden maken met het hervormen van hun economiën.
Het Duitse IMF-quotum bedroeg 5,7 procent. wat betekende dat het land 11,2 miljard dollar aan de rentedragende IMF-resenles bijdroeg.

(Vor. ber. pag. 20/1 - 1998)

ESTLAND

SOLDATEN VERDRONKEN

Veertien soldaten van de Estlandse eenheid van het Baltische Vredesbataljon verdronken op 11 september 1997 tijdens een overlevingstraining op het eiland Vjaike-Parky. De soldaten kwamen om toen ze via de Kurgse Baai trachtten over te steken naar de noordwestkust van Estland De nurmaal ondiepe wateren die ze trachtten te door waden waren door storm en hevige wind onverwacht diep geworden.

Minister van justitie Paul Varul leidde de regeringscommissie die onderzoek deed naar het incident. Medio september maakte Varul bekend dat het ongeluk te wijten was aan 'fouten van de leiding, handelingen van het verkenningspeloton zelf en een samenloop van ongunstige omstandigheden'. De commandant van het BaltPat-verkenningspeloton. tweede luitenant Jaanus Karmi. die de oefening had geleid, werd op 30 september ontslagen.

Nasleep

Op 6 oktober 1997 aanvaardde minister van defensie Andrus Oovel in een toespraak tot de Riigikogu (het parlement) de politieke verantwoordelijkheid voor het ongeluk. Oovel oefende ook kritiek uit op legercommandant generaal-majoor Johannes Kert en verklaarde dat de tragedie had kunnen worden voorkomen als de commandostructuur van de Estlandse legereenheid had gefunctioneerd.

Premier Mart Siimann wees het ontslag van Oovel van de hand, maar president Lennart Meri leverde kritiek op de onderzoekscommissie, omdat deze de verantwoordelijkheid van het ministerie van defensie niet had erkend.

GOEDKECRING DOUANEWETTEN

Op 14 oktober 1997 gaf de Riigikogu met 61 tegen 21 stemmen zijn goedkeuring aan een nieuwe wet op de douanetarieven.

Krachtens de wet kon de regering invoerrechten heffen op bepaalde goederen gedurende een periode van zes maanden. Voorstanders van het wetsontwerp betoogden dat de wet binnenlandse producenten zou beschermen en van essentieel belang was voor het Estlandse lidmaatschap van de EU en de Wereldhandelsorganisatie (WTO). De tegenstanders van het wetsontwerp stelden dat de wet tot een verhoging van de levensmiddelenprijzen zou leiden en schadelijk zou zijn voor het imago van Estland in het buitenland.

GEEN OVEREENSTEMMING OVER BEGROTING '98

In november 1997 slaagde de Riigikogu er niet in overeenstemming te bereiken bij de tweede lezing van de begroting

voor 1998. P emier Mart Siimann dreigde met aftreden als er geen compromis werd bereikt over de kwestie.

Op 19 november was de oppositie erin geslaagd de Riigikogu te dwingen een amendement op de begroting aan te nemen. waarbij een bedrag van ongeveer 200 miljoen kronen werd vrijgemaakt voor de verhoging van de lerarensalarissen Als het amendement ten uitvoer zou worden gebracht, zou dat tot een begrotingstekort leiden Krachtens de Estlandse wet was dit verboden

Eerder die maand, op 7 november, hadden Siimann en de president van de Bank van Estland. Vahur Kraft, een IMF-memorandum ondertekend. waarin zij hadden beloofd dat ze de valutacommissie zouden handhaven en het strenge monetair en begrotingsbeleid en het bestaand privatiseringsprogramma zoudenvoortzetten.

VRIJLATING POLITIEKE GEVASGESE

De Riigikogu (het parlement) verleende op 13 november 1997 gratie aan Tiit Madisson, de enige politieke gevangene van Estland van na het Sowjet-tijdperk.
Madisson was in september 1996 tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld voor de verspreiding van een document met voorbereidingen voor een militaire staatsgreep. Hij werd vrijgelaten nadat de parlementsleden Enn Tarto en Viktor Niitsoo. die in het Sowjet-tijdperk zelf politieke gevangenen waren geweest. bij de Riigikogu een gratieverzoek (dat door de regering werd gesteund) hadden ingediend.

TAALWET GEWIJZIGD

Op 19 november 1997 gaf de Riigikogu zijn goedkeuring aan een wijziging van de Taalwet waarbij parlementsleden en functionarissen van plaatselijke overheden werden verplicht hun beheersing van het Estisch (de nationale taal) aan te tonen. als ze geen onderwijs hadden genoten in een basisschool waar in het Estisch les werd lesgegeven. De regering kreeg ook het recht om het gebruik van het Estisch in de dienstensector te reguleren. De zes etnisch-Russische afgevaardigden stemden tegen de wijzigingen, omdat ze in strijd zouden zijn met de grondwet en internationale ve dragen.

MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN ONTSLAGEN

De premier van Estland. Mart Siiman. ontsloeg op 28 januari 1998 zijnminister van Binnenlandse Zaken Robert Lepikson. De premier had genoeg van Lepiksons verbale aanvallen op andere ministers. Met name minister Toomas Ilves van Buitenlandse Zaken moest het ontgelden. Hij werd door Lepikson recentelijk in de media aan de kaak gesteld vanwege het feit dat hij lid was geworden van een kleine buitenparlementaire partij die van plan zou zijn in april te fuseren met een oppositiepartijtje.

Lepikson schond ook de ongeschreven regels voor goed gedrag van ministers door minister van Defensie Andrus Oovel verantwoordelijk te stellen voor de 'chaos' in het leger. Dit deed hij na een ongeluk tijdens een militaire oefening waarbij veertien militairen verdronken.
Lepiksons kritiek kwam ongelegen aangezien Siiman een minderheidskabinet leidde dat op slechts 37 van de 101 zetels in het parlement kon rekenen. Het kabinet bestond uit leden van de Coalitiepartij en een blok boerenpartijen, de Plattelandsunie.

RENTE OP SPAARTEGOEDEN BELASTINGVRIJ

Om het sparen aan te moedigen nam het Estlandse parlement op 26 februari 1998 een wet aan, waardoor de rente op spaartegoeden van particulieren voortaan belastingvrij is. Ook de rente op uitkeringen van het zogeheten compensatiefonds werd belastingvrij. Dit fonds compenseert mensen die bepaalde rechten verloren bij de nationalisering van bedrijven na de onafhankelijkheid van de voormalige Sowjet-republiek.
(Vor. ber. pag. 692/3 e.v. - 1997)

(Zie ook onder Baltische Staten)

GROOT-BRITTANNIË

VREDESOVERLEG OVER NOORD-IERLAND

In de eerste twee maanden van 1998 hing het vredesoverleg aan een zijden draadje. In de Maze-gevangenis in Belfast overwogen gevangen leiders van de Ulster Defence Association (UDA) en de Ulster Freedom Fighters (UFF), beide guerilla-groepen van de protestantse Ulster Democratie Party, de wapenstilstand op te geven. Ze vonden dat Londen en Dublin te veel concessies deden aan de Noord-Ierse republikeinen.

In een poging UDA en UFF over te halen het vredesoverleg te blijven steunen zocht de Britse minister van Noord-Ierse Zaken, Mo Mowlam, begin januari 1998 de 120 UDA- en UFF-gevangenen in de gevangenis op Hoewel ze benadrukte niet met de lovalisten te gaan onderhandelen kreeg Mo Mowlam voor elkaar wat de pro-Britse politieke leiders een d+ eerder niet gelukt uas de loyalistische gevangen zouden in ieder geval Mowlam's verzoek in overweging nemen Protestante politici prezen Mo Mowlam voor de gesprekken die ze in de Maze-gevangenis had gevoerd

Het vredesoverleg werd ook bedreigd door politieke moorden. Ondanks smeekbedes van zowel de Ierse als de Britse regering om het geweld te stoppen werden er in ruim zes weken twaalf moorden gepleegd. De Loyalist Volunteer Force had een aantal katholieken vermoord als antwoord op de moord op hun leider. Billy Wright, door leden van de Republikeinse splintergroep Irish National Liberation Army (INLA) in de Maze-gevangenis op 27 december 1997.
Hoewel de LVF eind januari liet weten te stoppen met willekeurige aanvallen op gewone katholieken in Noord-Ierland. kondigden ze aan door te gaan met moordaanslagen op bekende republikeinen. Dc Ulster Freedom Fighters gal-en toe na kerstmis drie Katholieken vermoord te hebben. De IRA werd verantwoordelijk gesteld voor twee moorden waarvan er één werd gepleegd enkele uren voordat cruciale gesprekken zouden plaatsvinden tussen de Britse premier Tony Blair en Gerry Adams, de leider van de politieke tak van de IRA, Sinn Fein.
Sinn Fein reageerde verontwaardigd op de moordaanslagen van de katholieken, die beiden overigens werden opgeëist door de INLA en algemeen als een poging werden gezien de gesprekken tussen Blair en Adams te torpederen.

Protesten tegen aanhoudende moorden

De inwoners in Noord-Ierland lieten merken het geweld meer dan beu te zijn. Drieduizend mensen demonstreerden op 30 januari 1998 in Belfast tegen de nieuwe golf van moordaanslagen in Noord-Ierland. Tegelijkertijd legden taxichauffeurs in Belfast het werk een uur neer als protest tegen een serie aanslagen op katholieke taxichauffeurs. Protest kon ook schriftelijk kenbaar worden gemaakt. Het gemeentehuis in Belfast stelde op 26 januari een 'Vredesboek' open waarin de zwijgende meerderheid in Noord-Ierland zich kan uitspreken tegen de golf van geweld.

Niet alleen de iecente moordaanslagen waren aanleiding vooi demonstraties Ook het bloedblad \an 30 januari 1972 toen Britse paratroepen het vuur openden op een groep ongewapende demonstranten voor bu gerrechten in het Noord-Ierse Londonderry werd massaal herdacht Tijdens deze 'Bloody Sunday' werden veertien katholieken doodgeschoten Het zou een keer punt in de strijd om onafhankelijkheid vooi Noord-Ierland worden In Londen kwamen op 24 januari 1998 rond de tweeduizend demonstranten bijeen

Nieuw onderzoek naar 'Bloody Sunday'

Twistpunt was nog steeds of de demonstranten in 1972 ongewapend waren. De BBC zond een documentaire uit die aannemelijk probeerde te maken dat het Britse leger doodgeschoten burgers later van wapentuig voorzag om een beroep op zelfverdediging te kunnen doen. Premier Blair kondigde op 29 januari 1998 aan dat er een nieuw onderzoek zal worden gedaan naar de 'Bloody Sunday'-moorden.
Het onderzoekstribunaal van drie rechters zal worden geleid door de Brit Lord Saville of Newdigate. De andere twee leden zijn Sir Edward Somers. een gepensioneerde rechter uit Nieuw-Zeeland en William Hoyt, hoofd van justitie in New Brunswick, Canada. Hoewel de Britten in 1972 meteen een onderzoek hebben gedaan, stellen met name de katholieken dat het enige doel destijds was de Britse soldaten te rehabiliteren.

UDF en Sinn Fein tijdelijk uitgesloten van vredesoverleg

Uiteindelijk werden zowel de Ulster Democratic Partij als Sinn Fein als reactie op de moordaanslagen tijdelijk uitgesloten van het vredesoverleg. De UDP zei meteen na de uitsluiting eind januari zo snel mogelijk weer deel te willen nemen aan de vredesonderhandelingen. Een Britse minister zei op 12 februari te verwachten dat de L'DP eind februari weer zou kunnen deelnemen aan het vredesoverleg, mits het zou voldoen aan de eisen die voor deelname werden gesteld.

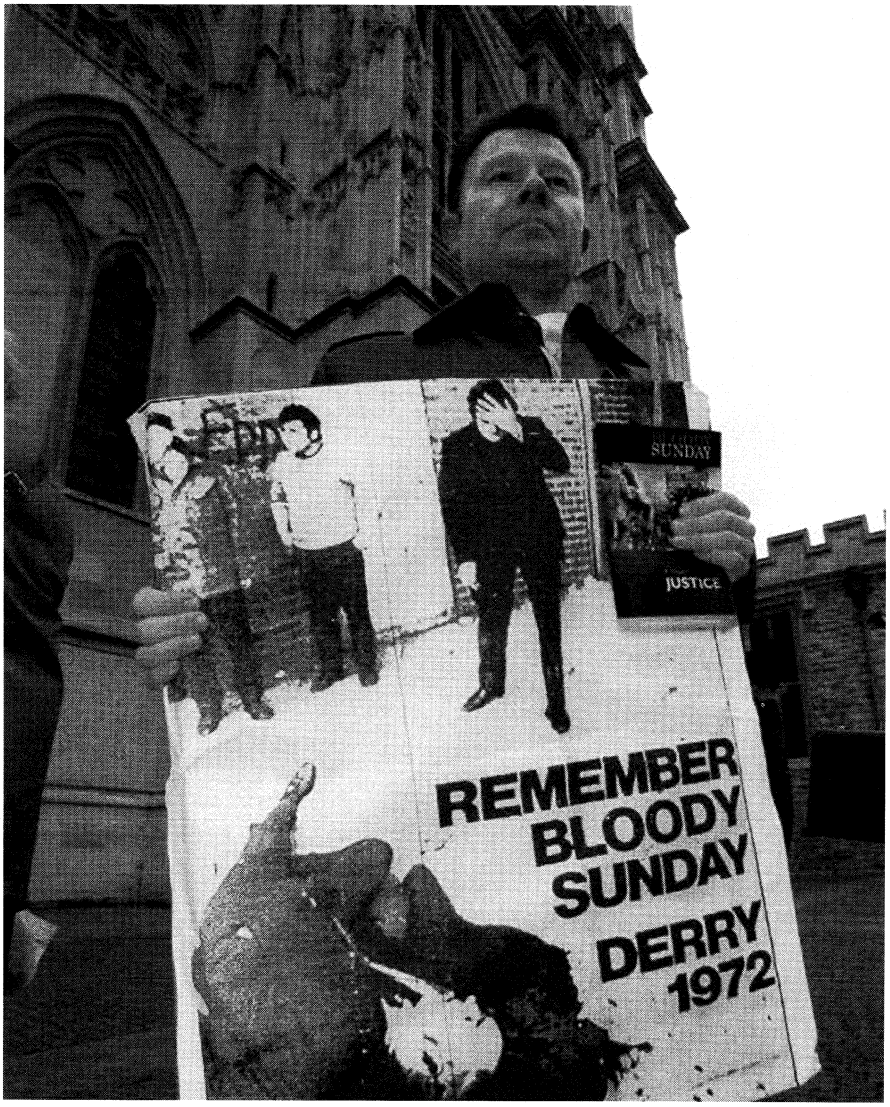
Sinn Fein pakte het anders aan en maakte halverwege februari direct na de uitsluiting bekend de beslissing voor de rechtbank te zullen aanvechten. Sinn Fein stelde altijd dat het geen banden heeft met de IRA, hoewel de partij dezelfde doelen nastreefde. De Ierse minister van Buitenlandse Zaken. David Andrews, stelde dat dit voornemen dc beslissing over Sinn Fein's terugkeer naar het overleg. voorzien voor 9 maart. alleen maar zou ophouden.
De Ierse premier Bertie Ahern ontving op 24 februari een delegatie van Sinn Fein. maar niets duidde erop dat de Ierse regering de uitsluiting van Sinn Fein aan het vredesoverleg wilde opheffen. Een delegatielid van Sinn Fein zei dat er ook gesproken was over de vrijlating van republikeinse gevangenen

Op 19 januari troffen Blair en Adams elkaar opnieuw. Het gesprek werd gedomineerd door kritiek van de republikeinen dat zowel Londen als Dublin de p o-Britse protestanten tevreden stelden ten koste van de katholieken.

r

Akkoord over discussiebasis

Er werd enige vooruitgang geboekt toen een aantal partijen ermee akkoord ging een drie jaar oude blaun-druk als basis voor de discussie over een vredesregeling te accepteren. In het discussiestuk wordt een nieuw Noord-Iers parlement. een regeringsraad en een hechtere band tussen Londen en Dublin overwogen.
De katholieken waren er over te spreken. Hoewel Gerry Adams eerder nog had gezegd dat de blauwdruk de positie van de loyalisten consolideercie, zei hij later dat de blauwdruk het vredesoverleg een nieuwe impuls gaf. De protestante organisaties waren minder enthousiast. David Trimble zei dat de pro-Britse Ulster Cnion Partij deze

Joe McKinney, broer van een van de slachtoffers van Bloody Sunday in Londonderry in 1972, staat voor de Westminster Abbey na een herdenkingsplechtigheid op 25 januari 1998 in Londen. *(foto ANP)*

voorstellen niet als basis voor onderhandelingen wilde gebruiken.
De Britse premier startte op 27 januari een serie van aparte bijeenkomsten met elk van de zeven betrokken partijen, maar die zetten weinig zoden aan de dijk. Naderhand daagde Gerry Adams de pro-Britse Ulster Union Partij (UUP) uit voor een bilateraal overleg maar UUP-leider David Trimble bleef bij zijn oude standpunt dat de UUP niet rechtstreeks met Sinn Fein wil praten.

REGERING BLIJFT TEGEN MEDISCH GEBRUIK HASJIESJ

De Labour-regering heeft op 14 januari 1998 verzoeken afgewezen voor het herroepen van een 27 jaar oud besluit om cannabis ook niet toe te staan als middel om het lijden van chronisch zieken te verzachten. Aan het begin van de maand januari werd een van de felste tegenstanders van elke versoepeling van het drugsbeleid, minister van Binnenlandse Zaken Jack Straw in verlegenheid gebracht omdat de politie zijn 17-jarige zoon van het verkopen van drugs beschuldigde. De minister piekerde er echter niet over om af te treden.

ERFELIJKE LORDS VERLIEZEN STERIRECHT

De Britse aristocratie zal haar eeuwenoude privilege van stemrecht in het House of Lords verliezen, zo besloot een ministeriële commissie op 13 januari 1998. De regering had deze commissie ingesteld om het House of Lords te transformeren tot een moderner instituut. Het plan maakte deel uit van de constitutionele modernisering die premier Tony Blair bij zijn regeringsaantreden aankondigde.
De bedoeling zou zijn om het stemrecht te ontnemen aan de erfelijke lords. die gezamenlijk iets minder dan de helft van het aantal van 1300 zetels van het Hogerhuis bezetten.

LABOUR VERDEDIGT BELANGEN MURDOCH

De regering kondigde op 10 februari 1998 aan dat het zal volharden in haar verzet tegen een poging van het House of Lords om de concurrentiewet te verscherpen, waardoor de macht van een krantenmagnaat als Rupert Murdoch zou kunnen worden beteugeld. Het Hogerhuis nam hiervoor een amendement op de concurrentiewet aan. Het idee is extreem lage prijzen voor kranten te verbieden als middel om massaal lezers bij andere dagbladen weg te lokken.

MEER ONDERZOEK NAAR EU-WETGEVING

Op 27 januari 1998 maakte de regering voorstellen bekend om het Britse parlement meer kritisch onderzoek te laten doen naar EU-wetgeving. onder meer op het gebied van het buitenlands beleid. veiligheid. i-mmigratie, misdaadbestrijding en drugs.
Ook zal het onderzoek zich uitstrekken naar maatregelen die besloten zijn door de regeringleiders van de lidstaten. De voorstellen maken onderdeel uit van pogingen van de regering-Blair de werking van het parlement te moderniseren.

VOOR PARLEMENT GEEN ROL I S BANK OF ENGLASD

Het Lagerhuis wees op 22 januari 1998, tijdens een debat over de wet op de Bank of England, de nationale bank, een voorstel af dat de parlementaire commissie voor Economische Zaken invloed zou geven op benoemingen in het Monetair Comité van de Bank of England. De minister van Financiën heeft de bevoegdheid vier externe leden voor dit comité te benoemen, dat zonde inmenging van de overheid de rentestand mag bepalen.
De regering maakte op 18 februari 1998 bekend dat Eddie George was herbenoemd als voorzitter van de Bank of England.

GEKKE-KOEIENZIEKTE

Tijdens het jaarlijkse congres van de Nationale Boeren Vakbond (NFU) zei voorzitter David Naish op 19 februari 1998 dat de Britse boeren er niet op uit waren meer dan andere burgers in de watten gelegd te worden. Het was een reactie op cijfers van critici die meenden dat de boeren veel te veel subsidies zouden ontvangen. Hoewel de inkomens van boeren in 1997 met 36 procent daalden, waren deze volgens minster van Landbouw Jack Cunningham de afgelopen vijf jaar met 65 procent gestegen. Dat was veel meer dan in andere sectoren. En ondanks de ravage die de gekke-koeienziekte in de Britse veestapel aanrichtte, verwachtte bijvoorbeeld Barclays Agriculture Services, dat zich bezighield met financiering in de agrarische sector, in 1998 een herstel van het gemiddelde boereninkomen.

Toch meenden de boeren recht te hebben op meer steun. Dat lieten rond de drieduizend Schotse boeren blijken tijdens een demonstratie op 30 januari 1998 in Edinburgh. Ook vijfhonderd boeren in Wales gingen op de barricaden om meer steun te vragen om de klappen van het BSE-drama op te vangen.

Een Britse rechter gaf op 27 januari 1998 opdracht tot een nieuw onderzoek naar de oorzaken van gekke-koeienziekte en de menselijke variant erop. Het ministerie van landbouw stelde een nieuwe onderzoekscon~mission, voorgezeten door Sir Nicholas Philips. Eerder in januari had de regering plannen onthuld voor de oprichting van een bureau dat de wettelijke veiligheid van voedsel zou moeten bewaken en bedrijven en individuen zou moeten straffen die de wet overtraden. De Britse oppositie deed nog een poging het verbod op verkoop van rundvlees met bot op te heffen, maar slaagde daar niet in.

HERVORMING SOCIALE ZEKERHEID. VAKBONDEN EISEN WETTELIJKE ERKENNING

Premier Blair vroeg op 15 januari 1998 aan partij-activisten zijn hervormingen van de sociale zekerheid te steunen. In een toespraak. die werd gezien als het begin van een nationaal debat over het onderwerp, zei de premier dat veranderingen gebaseerd zouden zijn op Labour-waarden over sociale gelijkheid en dat de regering niet van plan was de financiële hulp te stoppen aan mensen die dit nodig zouden hebben. In zijn achterban was veel verzet gerezen tegen het omlaag brengen van de bijdrage aan één-oudergezinnen en tegen het heffen van collegegeld aan de universiteit.

De regering beloofde op 30 januari jaarlijks te rapporteren over de successen en tekortkomingen van haar New Deal-programma voor jonge werklozen. Waarschijnlijk om te zorgen dat mensen zo'n rapport ook serieus zouden nemen. beloofde het kabinet op 24 februari 1998 voortaan objectieve statistieken te zullen publiceren die niet meer politiek gekleurd zijn. Vooral werkloosheidscijfers werden voorheen in Groot-Brittannië naar hartelust gemanipuleerd.
De regering maakte diezelfde dag haar ideeën over een nationaal minimumloon bekend aan de Low Pay Commission (LPC), maar noemde geen bedragen.
De LPC zou aanbevelingen doen over het minimum-uurloon.

Labour-parlementsleden drongen er op 12 februari bij de minister van Handel

en Industrie. Margaret Beckett. ook op aan werk te maken van de tijdens de verkiezingen beloofde wettelijke erkenning van de vakbonden. Verwacht werd dat de Labour-regering de merkgevers in 1999 zou verpiichten vakbonden te erkennen. rnits de meerderheid van de werknemers gestemd heeft over collectieve arbeidsonderhandelingen.

OPESHEID OVER CONFISCATIE BEZIT OORLOGSVLUCHTELINGEN

Staatssecrelaris van Handel en Industrie. Margaret Beckett, kondigde op 13 januari 1998 aan dut de regering een lijst zou publiceren van 23.000 mensen. die tijdens de Tweede Wereldoorlog vanuit door de Nazi's bezet gebied naar Groot-Brittannië waren gevlucht en die vervolgens al hun bezit kwijtraakten, omdat ze werden beschuldigd van heulen met de vijand.

WACHTLIJSTEN ZIEKENHUIZEN

Meer dan één miljoen Britten wachtten in het derde kwartaal van 1997 op een ziekenhuisbehandeling, zo bleek uit de Hospital Waiting List Statistics over deze periode. die op 16 januari 1998 werd bekendgemaakt. De wachtlijst bij praktijken die hun eigen budget beheerden was lager dan de wachtlijst bij praktijken die dat niet deden. Patiënten die particulier waren verzekerd. wachtten minder lang dan gewoon verzekerden. De regering had in 1997 aangekondigd het eigen budgetbeheer van praktijken af te willen schaffen. omdat dit tot ongelijkheid binnen de Nationale Gezondheidsdienst zou leiden.

'GEVAARLIJKE PSYCHIATRISCHE PATIE?-TEN VASTHOUDEN'

Het omstreden beleid om ook zwaar gestoorde psychiatrische patienten uit inrichtingen te ontslaan en te laten begeleiden. zal worden herzien. Minister van Gezondheidszorg, Frank Dobson, zei dit op 14 januari 1998 in een artikel in de *Daily Telegraph*. Volgens hem waren er meer patiënten die op beveiligde afdelingen vastgehouden moesten worden dan de overheid erkende. De druk op de regering om hieraan iets te doen. werd opgevoerd na een aantal moorden door psychiatrische patiënten die geen full-time zorg meer kregen.

GOLFVETERANES GEVEN MEDAILLE TERUG

Zeventig Golfoorlog-vete anen gaven op 14 januari 1998 aan het ministerie van Defensie hun medaille terug als protest tegen de i-ertraging die ze ondervonden bij het krijgen van hulp voor hun Golfoorlog-syndroom. De oorzaak van de aandoeningen was nog niet bekend en daarom kregen Golf-veteranen die aan het syndroom leiden, geen bevredigende medische behandeling. Anderen kregen geen uitkering wegens ziekte of invaliditeit.
De regering opende op 23 januari 1998 een Internet-site waarmee Golfoorlogveteranen op de hoogte konden blijven van liet laatste medisch onderzoek naar hun aandoeningen.

OPTREDEN TEGEN MALAFIDE IMMIGRATIE-ADVISEURS

De minister van Binnenlandse Zaken. Jack Straw. zei op 22 januari 1998 de immig atie-industrie te willen reguleren. Volgens hem waren er in Groot-Brittannië zo'n 230 niet altijd bonafide bedrijven en bemiddelaars actief.

COMMISSIE WIL POSTKANTORES PRIVATISEREN

De parlementai e commissie voor Handel en Industrie kondigde op 22 janua i 1998 aan dat het de Britse postkantoren wilde privatiseren en verplichtten een behoorlijk winstpercentage te betalen aan het Ministerie van Financiën. In eerste instantie zou het percentage gefixeerd worden op veertig procent. maar vervolgens elke twee jaar herzien. Volgens het rapport van de commissie was het hoog tijd dat het hele systeem van financiële en fiscale controle van de regering op de postbedrijven zou worden herzien. De bestaande praktijk was dat het ministerie van Financiën via een ondoorzichtig en nogal willekeurig mechanisme een jaarlijks bedrag vaststelde dat de postbedrijven aan het ministerie moesten betalen.

AANLOOP NAAR VERKIEZING BURGERIEESTER VAN LONDEN

Het centrale informatiebureau van de regering verklaarde op 22 januari 1998 dat het reclamebureau Bates Dorland de reclame rond het referendum in Londen in mei 1998 zou gaan verzorgen. Het budget bedroeg 730.000 pond.
Tijdens het referendum zou de bevolking onder meer mogen aangeven of het een gekozen burgemeester wenste. Verschillende beroemdheden en experts maakten al duidelijli te opteren voor de functie van burgemeester van Londen. Beroemdheden als Oscar-winnares Glenda Jackson en miljardair Richard Branson leken potentiële Kandidaten voor de functie. waarvoor in mei 2000 voor het eerst directe verkiezingen zouden plaatsvinden. Ook John Major. de vroegere leider van de Conservatieven. en Chris Patten. de laatste Britse gouverneur van Hong Kong, zouden hoge ogen gooien.

VERNIETIGING LANDMIJNEN

Minister van Defensie, George Robertson gaf op 27 januari 1998 toestemming voor de vernietiging. in twee jaar, van een miljoen landmijnen. Er zouden vierduizend mijnen overblijven, bedoeld voor onderwijs om mijnen te leren de-,monteren.

KRITIEK OP WET TEGEN A-SOCIAAL GEDRAG

De Howard League, een organisatie ter bescherming van de rechten van gevangenen. liet op 3 februari 1998 weten dat een wetsvoorstel ter bestrijding van a-sociaal gedrag in strijd was met het Europese Verdrag van de Mensenrechten.
Onder de wet zouden politie en locale autoriteiten aan de politierechter kunnen vragen een a-sociaal persoon nogal dwingende gedragsrichtlijnen op te leggen, zelfs als niemand onder diens wanged ag zou lijden. De wet zou vooral bedoeld zijn voor mensen die burenoverlast veroorzaken. Het vonnis. met een geldigheidsduur van twee jaar, zou ook bij verstek kunnen worden uitgesproken. Overtreding zou kunnen worden bestraft met maximaal vijf jaar gevangenis.

ENOCH POWELL OVERLEDEN

Enoch Powell. voormalig minister, overleed op 8 februari 1998 op 83-jarige leeftijd. Powell was vooral bekend geworden om zijn omstreden oproep uit 1968 om de immigratiestroom in te dammen.

John Enoch Powell studeerde klassieke talen aan de universiteit van Cambridge. Op 23-jarige leeftijd werd hij hoogleraar Grieks aan de universiteit van Sydney in Australie. In de Tweede Wereldoorlog was hij op 32-jarige leeftijd de jongste generaal in het Britse leger. In 1950 werd hij lid van het Lagerhuis.
In 1957 werd Powell staatssecretaris van Financiën. maar hij nam ontslag uit protest tegen het uitgavebeleid van de regering. In 1969 werd hij minister van Huisvesting. In 1974 adviseerde hij aanhangers van de Conservatieven op

Labour te stemmen, omdat deze partij tegen het lidmaatschap van de Europese Gemeenschap was. Een jaar later won hij een Noord-Ierse parlementszetel voor de Ulster Unionist Party In 1987 trad hij uit de politiek.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Geheime gesprekken over de Falklandeilanden

Vooruitlopend op het bezoek van president Carlos Menem aan Londen in november 1998, was Argentinië met Groot-Brittanië geheime gesprekken gestart over de Falkland-eilanden. zo meldde de krant *Clarin* op 22 februari 1998. Het contact tussen de legers van beide landen was enigszins aan het verbeteren. Op 30 januari 1998 was een telefonische hotline opgezet en een controle-communicatielijn voor vliegverkeer tussen de Chileense hoofdstad en de Falklandeilanden.

Doelstellingen voor EU-ontwikkelingshulp

Tijdens het Britse EU-voorzitterschap zal Groot-Brittannië bij de EU-partners erop aandringen doelstellingen voor internationale ontwikkelingshulp in het EU-hulpprogramma op te nemen. zei minister Clare Short van Internationale Ontwikkelingszaken op 8 januari 1998. Gestreefd werd naar halvering in het jaar 2013 van het aantal mensen dat in onderontwikkelde landen in extreme armoede leeft.

Blair bezoekt Japan

Op 9 januari arriveerde premier Blair in Japan voor een vierdaags bezoek om de handelsdoelstellingen van zijn regering uit te dragen. De verwachting was echter dat het dispuut over de slechte behandeling van Britse gevangenen in Japanse werkkampen tijdens de Tweede Wereldoorlog, het bezoek zou overschaduwen. Voor zijn vertrek hadden oorlogsslachtoffers van Japanse werkkampen er bij Blair op aangedringen de compensatie-eisen te regelen.

Op de derde dag bood de Japanse regering aan premier Blair een officiële verontschuldiging aan voor het leed van Britse gevangenen in Japanse kampen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Japanse regering zegde toe de betalingen aan het verzoeningsprogramma te verhogen. De oorlogsslachtoffers in Groot-Brittannië waren hiermee niet tevreden en stelden dat de compensatie-eisen nog steeds niet geregeld waren. Japan weigerde hierop in te gaan en stelde dat het voldaan had aan de compensatieschikkingen, zoals afgesproken in het vredesoverleg van San Francisco in 1931.

De Japanse premier Ryutaro Hashimoto bracht zijn verzoeningsboodschap direct naar de Britse bevolking via een artikel in de Sun op 14 januari 1998. De Britse regering ontkende twee dagen later dit Sun-a tikel zelf geschreven te hebben, zoals kwade tongen beweerden, en zei dat het de Japanse premier alleen adviezen hadgegeven voor het artikel.

Aan het begin van het bezoek werd gesproken over de financiële situatie in Azië en in Japan. Premier Blair zei dat Japan een voorbeeld moest zijn voor heel Azië in het dereguleren van de economie en het transparanter maken van het financiële systeem. Tegenover Japanse beleggers benadrukte Blair dat de positie van Londen als financieel centrum niet zou worden aangetast als gevolg van het feit dat Groot-Brittannië niet aan de EMU meedeed, aangezien de handel wèl in euro's zou plaatsvinden.
Premier Blair en zijn vrouw hadden tijd uitgetrokken om zich te begeven onder het Japanse publiek. Blair deed daarbij zijn best Groot-Brittannië te promoten en kondigde aan dat een Brits festival een jaar door Japan zou trekken en het beste van de Britse film, muziek en cultuur zou latenzien.
Bij terugkeer van zijn bezoek aan Japan op 13 januari 1998 onderstreepte premier Blair dat zijn land de Japanse economische hervormingen volledig steunde, omdat deze niet alleen de eigen economie, maar ook de rest van Azië moeten versterken.

Visumplicht voor Noord-Cyprioten

Het recht van Turks-Cyprioten om zonder visum naar Groot-Brittannië te reizen, werd op 15 januari 1998 ingetrokken. Dit in verband met een duizendtal asielaanvragen over de afgelopen twee jaar van mensen die met papieren reisden van de Turkse Republiek, het door Turkije bezette deel van Cyprus. Al deze aanvragen bleken ongefundeerd te zijn.

Kritiek op mensenrechtenschendingen in Saoedi-Arabië

In het Lagerhuis werd op 20 januari 1998 het geringe respect voor de mensenrechten in Saoedi-Arabië aan de kaak gesteld. Er was ook kritiek op Robin Cook, de minister van Buitenlandse Zaken, die zijn ogen zou dichtknijpen voor de schendingen van mensenrechten in dit land, aangezien Saoedi-Arabië een belangrijk handelsland van Groot-Brittannië is.
Cook had zich in de maanden hiervoor juist ontpopt als voorvechter van een buitenlands beleid dat bij samenwerking met andere landen meer rekening zou houden met naleving van mensenrechten.

Op 22 januari beloofde Cook ook dat zijn departement, dat om zijn geslotenheid bekend staat, een grotere openheid zou betrachten. Volgens de minister zouden documenten en informatie niet alleen verspreid moeten worden onder diplomaten. maar ook onder publiek en pers. De regel was dat Britse overheidsdocumenten dertig jaar geheim gehouden worden.

Caribisch gebied wil beëindiging nucleaire contracten

Landen in het Caribisch gebied die onderdeel uitmaken van het Britse gemenebest, verzochten op 31 januari 1998 Frankrijk en Groot-Brittannië geen nieuwe contracten met landen als Japan te sluiten voor het opwerken van radio-actief materiaal. De High Commissioners van twaalf landen hadden bezwaar tegen de schepen die met hun gevaarlijke lading van de vaarroutes in het Caribisch gebied gebruik maken, gezien de kans op ongelukken en besmetting. Ook zouden zulke transporten de verspreiding van plutonium. bruikbaar voor kernwapens, in het gebied kunnen bevorderen.

Blair wil Socialistische Internationale verbreden

Premier Blair zei in een kranteninterview op 7 februari 1998 dat hij en de Amerikaanse president Clinton een nieuwe wereldwijde politieke beweging links van het midden op gang zouden willen brengen om te discussiëren over een nieuwe globale benadering voor politieke en economische problemen.
De Socialistische Internationale waarschuwde premier Blair op 12 februari 1998 dat de politieke beweging niet aan een reorganisatie toe was. De voorzitter. Pierre Mauroy, zei open te staan voor Blairs voorstel een dialoog te starten met de Amerikaanse Democraten. Maar hij reageerde koel op Blairs poging de Socialistische Internationale te verbouwen om de Amerikaanse Democraten toe te laten.

(Vor.ber. pag. 85/2 - 1998)

LETLAND

VOORMALIGE COMMUNISTISCHE PARTIJLEIDER VRIJGELATEN

Op 5 november 1997 werd de voormalige eerste secretaris van de inmiddels verboden Letse Communistische Partij. Alfreds Rubiks. vrijgelaten. Rubiks was in juli 1997 veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf wegens een poging de Letlandse regering omver te werpen ten tijde van de coup in de Sowjet-Unie in augustus 1991.

Na zijn vrijlating kondigde Rubiks aan terug te keren in de politiek. Hij liet weten zich te zullen richten op een achterban die bestond uit armen. werklozen en de Russische minderheid in Letland.

VERHOGING MINIMUMLOON

Minister van Sociale Zaken Wladimirs Makarows maakte op 19 november 1997 bekend dat het minimumloon per 1 januari 1998 met 4 lats zou worden verhoogd tot 42 lats per maand (ca. 51 gulden), een verhoging van ongeveer 10,5 procent. Voor de verhoging zou 12 miljoen lats worden gereserveerd op de begroting.

GEEN VERANDERING IN NATURALISATIEWET

Het Letse parlement verwierp op 12 februari 1998 de wetswijzigingen waardoor alle kinderen geboren na 4 mei 1990, de dag van de Letse onafhankelijkheidsverklaring, automatisch de Letse nationaliteit zouden hebben gekregen.

De wetswijzigingen waren voorgesteld door de Partij voor Nationale Harmonie, maar de kleine partij wist de regeringspartijen niet over de streep te trekken. Als resultaat van Stalins russificatiepolitiek woonden er 700.000 Russen in Letland, bijna de helft van de bevolking. De chauvinistisch-nationalistische partij Tevzemi un Brivibai (Moederland en Vrijheid) dreigde de regering ten val te brengen als de wetswijzigingen zouden worden aangenomen. Deze partij stelde dat de Russen volop in de gelegenheid worden gesteld de Letse nationaliteit te verwerven: maar de kansen niet aangrepen.
De Europese Unie. die uiteraard geen potentiële brandhaard als nieuw lid zou willen opnemen, drong al langere tijd aan op een betere regeling voor de Russen. De grootste regeringspartij, de Democratische Partij Saimnieks, overwoog opnieuw wijgingsvoorstellen op tafel te leggen. maar wilde de nationalisten niet in de kaart spelen bij de verkiezingen in oktober 1998.

Niettemin kregen de nationalisten niet voortdurend hun zin President Guntis Ulmanis vroeg het parlement begin 1998 nieuwe arbeidswetgeviiig te herzien die de taalinspectir het recht zou geven er bij werkgevers op aan te dringen Russen te ontslaan die onvoldoende Lets spreken Ulmanis gaf het parlement in overweging dat het onduidelijk was welke functies welk niveau van taalbeheersing zouden behoeven Veel Russen zijn het Lets helemaal niet machtig

EENDERDE VAN LETTEN STEUNT EU-LIDMAATSCHAP

Eind februari 1998 gaf de uitslag van een opiniepeiling te zien dat 32 procent van de Letse bevolking voorstander was van toetreding tot de EU. terwijl 39 procent nog geen mening had. Drievierde van de bevolking wilde weten wat de gevolgen van toetreding voor de economie zouden zijn. 57 procent wilde weten mat de militaire gevolgen zouden zijn en 51 procent wilde meer weten over de gevolgen voor de Letse cultuur en identiteit.

Twee Letse sociologen verzorgden de opiniepeiling op verzoek van de delegatie van de Europese Commissie in Riga. De sociologen concludeerden dat de voorlichting van de overheid aan de bevolking nog veel te wensen overliet. Letse media besteedden wel systematisch aandacht aan het reilen en zeilen van de EU.

GEEN VRIJHANDEL LANDBOUW-PRODUCTEN MET OEKRAINE

Het lukte Oekraïne en Letland uiteindelijk niet om eind februari 1998 het vrijhandelsverdrag rond te krijgen voor alle voedingswaren en landbouwproducten die zij uitwisselden. Oekraïne wilde de importheffing van twintig procent op Letse visproducten niet opheffen en Letland was niet bereid de invoerbelasting op graan uit de Oekraïne te verminderen van 75 naar veertig procent.

Beide landen sloten eerder al wel een vrijhandelsverdrag voor industrieproducten. Buurland Estland had al wel een vrijhandelsverdrag voor voedsel met Oekraïne maar klaagde dat Kiew het verdrag schond.

AUTOBOM DOODT NEDERLANDSE ZAKENMAN IN RIGA

Op 11 januari 1998 doodde een autobom de Nederlander Johannes de Vos, die voor het bedrijf Opportunity Group International in Rigu werkte als importmanager voor bouwmaterialen. De politie weigerde de aanslag toe te schrijven aan de georganiseerde misdaad. de gebruikelijke verklaring bij bomaanslagen in de hoofdstad.

(Vor. ber. pag. 701/3 e.v. - 1997)

(Zie ook *onder* Baltzsche *Staten)*

LITOUWEN

NIEUWE PRIVATISERINGSWET

Op 4 november 1997 keurde de Seimas (het parlement) een nieuwe wet goed die voorzag in de privatisering van onroerende goederen van de staat en gemeenten.

Krachtens de nieuwe wet zouden onroerende goederen worden geprivatiseerd tegen contante betaling en niet in ruil voor privatiseringsbonnen. zoals voorheen het geval was geweest. De wet bepaalde eveneens dat de privatisering en de daaruit voortvloeiende inkomsten onder toezicht zouden komen van het nieuw opgerichte Fonds voor Staatseigendommen en Teruggave van Spaargelden van het Volk. Alle resterende onroerend goederen en kapitaaldeelnemingen van de staat zouden worden beheerd door dit nieuwe fonds. dat alle daarvoor in aanmerking komende staatsbezittingen op de privatiseringslijst zou zetten. Het merendeel van het fonds zou worden gebruikt om personen schadeloos te stellen wier bezit in waarde was verminderd als gevolg van inflatie en financiele instabiliteit. Bovendien zou het fonds geld steken in investeringsprojecten en in door de staat gefinancierde programma's.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

De zeven kandidaten die zouden deelnamen aan de presidentsverkiezingen in december, presenteerden hun verkiezingsprogramma op 19 november 1997 op de landelijke televisiezender. Begin oktober had president Algirdas Brazauskas bekendgemaakt zich niet herkiesbaar te stellen.

Voormalig Amerikaan nieuwe president

Met een flinterdun verschil versloeg

Valdas Adamkus zijn rivaal Arturas Paulauskas bij de Litouwse presidentsverkiezingen op 5 januari 1998. Het verschil was 49,9 tegen 49,29 procent van de stemmen. Behalve een aantal ceremoniële taken behelst het Litouwse presidentschap ook politieke macht, zoals het benoemen van de premier, het terugsturen van wetgeving voor wijziging naar het parlement en flinke invloed op de buitenlandse politiek.

Adamkus, 71 jaar oud, was ooit topambtenaar van het Amerikaanse overheidsbureau voor milieubescherming EPA. Hij beloofde de inspanningen voort te zetten om Litouwen lid van de EU en de NAVO te maken: ook bestrijding van corruptie kon op zijn warme aandacht rekenen.
Litouwse commentatoren betwijfelden of Adamkus die weinig ervaring had met buitenlandse politiek en niet was opgegroeid in Litouwen, de juiste man voor het presidentschap zou zijn.

Op 26 februari 1998 werd Adamkus de eed afgenomen. In de tussentijd was hij het met de premier eens geworden om uit naam van grotere efficiency het aantal kabinetsleden van zeventien naar twaalf te verminderen. Naar verluidt was de premier geen voorstander van het schrappen van de post van minister van Europese Zaken, die volgens Adamkus deels een overbodige doublure vormt van Buitenlandse Zaken.

De nieuwe president greep regelmatig in debatten in waarover hij formeel niets te zeggen had. Zo zegde hij zijn steun toe aan verdere privatisering, wilde hij de centrale bank meer bevoegdheden geven en had hij graag een einde willen maken aan het wisselkoerssysteem uit 1994. waarbij de Litouwse munt, de litas, aan de dollar gekoppeld is.
De bank en het kabinet waren tegen, uit angst dat dit een manoeuvre was om de litas te devalueren. Devaluatie zou een prettige ontwikkeling zijn voor iedereen met schulden in de eigen munt, voor de Litouwse exportindustrie en voor buitenlanders die bedrijven zouden willen opkopen, maar zou mensen met spaargeld, vermogen en onroerend goed financieel hard treffen.

PARLEMENT STEUNT DECREET TELEFOONKOSTEN

Het parlement ging op 24 februari 1998 akkoord met invoering van een tarief van zeven Litouwse centas (3,5 cent) per minuut voor lokale telefoongesprekken, die tientallen jaren gratis zijn geweest Tijdens het debat, een van de eerste die zouden moeten leiden tot privatisering van de telecommunicatie, demonstreerden zo'n tweeduizend mensen tegen betaling voor lokale telefoongesprekken

BETREKKINGEN MET RCSLAND

Van 23 tot 23 oktober 1997 ontmoette de Litouwse president Algirdas Brazauskas zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin in Moskou tijdens het eerste bezoek van een Baltische president aan Rusland sinds de onafhankelijkheid. De twee leiders tekenden een verdrag over de grens tussen Litouwen en Rusland en een akkoord over de afbakening van een gezamenlijke economische zone en het Baltische continentaal plat.
Brazauskas verklaarde dat de ondertekening van akkoorden over dc landgrenzen met Rusland en andere buurlanden van buitengewoon belang was voor de verwezenlijking van strategische doelen op het gebied van de buitenlandse politiek. zoals de toetreding van Litouwen tot de EU en de NAVO.

BJELAROES ONTSTEMD OVER ONTVANGST OPPOSITIE IN LITOUWEN

De ambassade van Bielaroes bekritiseerde op 27 januari 1998 het Litouwse parlement, dat een week eerder een groep politici van de Bjelaroessische oppositie had uitgenodigd voor gesprekken. Eén van de gasten in Vilnius was Stanislav Bogdankevich, leider van de oppositie tegen president Alexander Loekasjenko. De Litouwse regering liet weten zelf uit te maken wie men voor gesprekken uitnodigt. De Litouwse hoofdstad Vilnius is een soort centrum van de Wit-Russische oppositie geworden. Verscheidene oppositiekranten die het beleid van de president van Bjelaroes. Loekasjenka, aanvallen, worden in Vilnius gedrukt.

MISDADEN UIT NAZI-TIJD ALSNOG BERECHT

Litouwen maakte op 27 februari 1998 bekend dat opnieuw een man voor het gerecht gebracht zal worden die zou hebben meegeholpen om de joodse bevolking van Litouwen uit te roeien. groot 220.000 zielen vóór de Tweede Wereldoorlog. De verdachte is de 89-jarige Kazys Gimzhauskas. rechterhand van een andere van oorlogsmisdaden verdachte voormalige veiligheidsdienstofficier, Aleksandras Lileikis. Beide mannen zouden de deportatieorders voor de joodse burgers hebben getekend

(Vor ber pag 434/1e v - 1997)

(*Zie* ook *onder Baltische* Staten)

MOLDOWA

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

In september 1997 vormde de Beweging voor een Democratisch en Welvarend Moldowa een alliantie met de Democratische Volkspartij. de beweging Nieuwe Krachten en de Nationale Jeugdliga. Men verwachtte dat het nieuwe politieke blok een middenkoers zou varen en president Petroe Loecinschi zou steunen.
Een nieuwe centrumpartij. de Moldowaanse Burgerpartij onder leiding van Wladimir Slonari, werd op 7 augustus geregistreerd bij het ministerie van justitie. Dezelfde dag werd bericht dat de Christen-Democratische Boerenpartij van Moldowa had besloten zich aan te sluiten bij de Democratische Conventie van Moldowa (CDM),die in juni was opgericht als een alliantie van rechtse partijen. De Milieupartij en de Christen-Democratische Liga voor Vrouwen hadden zich ook aangesloten bij de CDM.

WERELDBANK-KREDIETEN

Op 10 september maakte de Wereldbank bekend Moldowa ongeveer tweehonderd miljoen gulden aan leningen te hebben toegekend die waren bedoeld om de structurele hervorming van de Moldowaanse economie te ondersteunen. De eerste lening van negentig miljoen had een looptijd van 35 jaar en de aflossingsverplichtingen zouden pas na tien jaar ingaan, terwijl de tweede lening van 110 miljoen een looptijd van twintig jaar had en een aflossingsvrije periode van vijf jaar.

IMF en Wereldbank schorten leningen op

Op 3 november 1997 bevestigde het IMF de laatste termijn van een lening aan Moldowa te zullen opschorten omdat de regering er niet in was geslaagd de economische doelstellingen te bereiken die als voorwaarden waren gesteld voor de lening. (De afspraak was dat het begrotingstekort 4,5 procent van het BNP zou bedragen, terwijl het in werkelijkheid bijna 7 procent bedroeg). Het IMF zei dat de laatste termijn misschien in februari 1998 zou worden vrijgegeven als de economische situatie zou zijn verbeterd.

Na het besluit van het IMP' maakte de Wereldbank op 5 november bekend eveneens een termijn van een lening te zullen opschorten uit ongerustheid over de trage vooruitgang van de economische hervoriningen.

ONTWIKKELINGEN IN CONFLICT TUSSEN MOLDOWA EN DJNESTRIE

Vertegenu oordigers van de regering van Moldowa en van de leiders van de afgescheiden regio Djnestrië beslotrn op 14 oktober 1997 een aantal 'vertrouwenwekkende' maatregelen te nemen teneinde de betrekkingen tussen de twee partijen te verbeteren Tot de deze maatregelen behoorden onder meer uitwisselingsbezoeken om toezicht te houden op militaire manoeuvres in de veiligheidszone langs de grens met Djnestrië en verkleining van de omvang van de veiligheidszone conform een in september gesloten akkoord.

De nieuwe maatregelen volgden na beraadslagingen die van 5 tot 9 oktober in Moskou plaatsvonden tussen vertegenwoordigers van beide partijen. Deze beraadslagingen bleken een doorbraak in het slepende conflict. Maar op 15 oktober maakte de president van Djnestrië, Igor Smirnow, bekend dat Djnestrië de uitkomst van de beraadslagingen niet als bindend beschouwde, omdat de vertegenwoordigers geen hoge posities bekleedden in de regering van Djnestrië.

Smirnow zei dat zijn regering de inaatregelen die de beraadslagingen hadden opgeleverd. eerder als aanbevelingen zou beschouwen die nog aan de orde moesten worden gesteld in toekomstige besprekingen. Maar een afspraak tussen Sinirnow en de Moldowaanse president Petroe Loecinschi om op 16 oktober de kwestie te bespreken, werd afgelast. Smirnow verwierp eveneens een uitnodiging om aanwezig te zijn bij de GOS-top in Moldowa op 23 oktobei: aangezien hij was aangeduid als een lid van de Moldowaanse delegatie en niet als een vertegenwoordiger van Djnestrië.

Premier Ion Cioeboek ondertekende op 10 november 1997 een akkoord met Igor Smirnow. dat de economische en sociale samenwerking tussen Djnestrië en de Moldowaanse regering zou moeten verbeteren. Het akkoord had betrekking op de industrie, de landbouw en de bouwnijverheid rn was ook bedoeld om de toegenomen smokkelhandel aan te pakken.

De smokkel van sigaretten en benzine via Djnestrir tierde welig, waardoor Moldowa vele belastinginkomsten misliep Moldowa wilde aan de grens met Djnestrië echter geen douaneposten stationeren. omdat men vreesde dat dit oP erkenning van de onafhankelijkheid van Djnestrië zou neerkomen.

WIJZIGING DEFENSIEWET

De Parlamentoel (parlement) ging op 1 oktober 1997 akkoord met een wijziging van de defensiewet, waardoor de president voortaan de rninister van defensie zou benoemen, die zou worden voorgediagen door de premier Voorheen benoemde de Parlamentoel de minister van defensie op voordracht van de president

De nieuwe wet was het gevolg van de constitutionele crisis in 1996 die gepaard ging met het ontslag en de herbenoeming van minister van defensie generaal-majoor Pawel Creanga door de vroegere president Mircea Snegoer.

NIEUWE KIESWET

De Parlamentoel keurde op 24 november 1997 een nieuwe kieswet goed Door de nieuwe wet zou de 101 leden tellende Parlamentoel volgens hetzelfde systeem van evenredige vertegennoordiging worden gekozen als bij de parlementsverkiezingen van 1994 Maar na dit besluit werd bericht dat het Hooggerechtshof zou gaan onderzoeken of de nieuwe wet strookte met de grondwet

AANLOOP NAAR VERKIEZINGEN

In de aanloop naar de parlementsverkiezingen van 22 maart 1998 in Moldowa leek apathie troef onder de kiezers. Volgens een opiniepeiling halverwege februari had eenderde van de kiezers nog niet besloten waarop zij zouden stemmen. Ongeveer eenvijfde zei helemaal niet te gaan stemmen, nog een vijfde zei voor de communisten te zullen kiezen en een iets kleiner aantal zou voor de nationalistische Democratische Conventie stemmen van ex-president Mircea Snegoer.
Slechts negen procent van de kiezers zou volgens de peiling voor de partij 'Voor een Democratisch en Welvarend Moldowa' kiezen, die loyaal is aan president Loecinschi.

In de tweede helft van februari deed president Loecinschi een beroep op de kiezers een parlement te kiezen dat bereid is met hem samen te werken. Aan de verkiezingen zouden vijftien partijen en ongeveer honderd onafhankelijke kandidaten deelnemen.

FINANCIËLE PROBLEMEN

Minister van Financiën Walerioe Chitan verklaarde in februari 1998 dat het land bijna bankroet was door de toenemende binnenlandse en buitenlandse schulden Marktgerichte hervormingen waren in Moldowa niet echt van de grond gekomen door de tegenstellingen tussen een door ex-cominunisten en andere linkse krachten gedomineerd parlement en een onmachtige president, die voor niet al te doortastend doorging.

Loecinschi wees er inedio januari tijdens een persconferentie op dat de economische groei over 1997 nul procent was. Hij gaf daar een positieve draai aan door te zeggen dat dit meer was dan in 1996, toen het bruto binnenlands produkt met negen procent daalde. Diplomaten wezen vooral de managers uit de Sowjet-tijd die nog in functie zijn als de schuldigen aan voor de trage hervormingen van de economie

De leider van de Christendemocratische Volksfrontpartij, Joerie Rosca. voorstander van een unie van Moldowa met het etnisch verwante Roemenië, bekritiseerde Loecinschi voor zijn toegevendheid ten opzichte van de Russen. Hij uitte ook kritiek op Moldowa's grote afhankelijkheid van Russisch aardgas. Het Russische aardgasbedrijf Gazprom is Moldowa's grootste schuldeiser.

De privatisering is in Moldowa vrijwel tot stilstand gekomen en het innen van belastingen een zeer moeizame aangelegenheid geworden. Hiernaast liep de staat veel inkomsten mis door de uitgebreide smokkelhandel via Djnestrie.

Uitgifte Euro-obligaties uitgesteld

Een anonieme bron bij het ministerie van Financiën liet medio januari 1998 weten dat de uitgifte van een tweede Serie Euro-obligaties tot na de parlementsverkiezingen in maart zou worden uitgcstcld. Moldowa had zijn eerste Euro-obligaties in juni 1997 uitgegeven. Die hadden een waarde van ongeveer 150 miljoen gulden en een looptijd van vijf jaar.

Geen geld voor bijdrage kernreactor

In februari maakte president Loecinschi bekend dat een bijdrage van Moldowa aan de bouw van een tweede kernreactor bij Cernavoda in Roemenië vrijwel uitgesloten was, omdat de financiële middelen daartoe ontbraken. Op zich bestond er in Moldowa wel behoefte aan de elektriciteit die zo'n centrale zou opleveren. De eerste kernreactor in Cernavoda, gebouwd met technologie van het Canadese bedrijf Candu. was in april 1996 operationeel geworden.

Hoge schuld aan Gazprom

De afhankelijkheid van Rusland en van de energiegigant Gazprom kwam eind februari 1998 tot uiting in een besluit van het parlement om de helft van het transportnetwerk voor aardgas in het land aan het Russische bedrijf over te dragen om zo een deel van Moldowa s schuld aan Gazprom af te lossen Moldowa heeft samen met de afgescheiden republiek Dnjestrië een schuld aan Gazprom van ruim 1.3 miljard dollar Gazprom leverde per jaar ongeveer drie milja d kubieke meter gas aan Moldowa waarvan veertig procent naar Dnjestrie ging In 1997 had Moldowa al een schuld van 160 miljoen gulden aan Gazprom afbetaald door landbouwprodukten te leveren

Het parlement besloot ook diverse gasdistributeurs en beheerders van pijplijnen samen te voegen tot één onderneming. AOOT Moldowa Gas. De waarde van het nieuwe bedrijf werd geschat op 1.4 miljard Moldowaanse lei (bijna 600 miljoen gulden). Gazproin kreeg een belang van 50 procent in de onderneming, de regering van Moldowa 36 procent en de afgescheiden republiek Dnjestrië 14 procent.

(Vor. bcr. pag. 703/1 e.v. - 1997)

OEKRAÏNE

CONFLICT TL-SSES PRESIDENT EN PARLEMENT

Verzoek tot afzetting president

Op 3 september 1997 stelde de parlementaire commissie voor juridische beleid en rechtshervormingen voor om een inotie in te dienen bij de Opperste Raad (het uit één kamer bestaande parlement van Oekraïne) met het verzoek een afzettingsprocedure tegen president Koetsjma in gang te zetten wegens 'machtsmisbruik'. Op 4 september noemde de vice-voorzitter van de Opperste Raad. Wiktor Moesijaki, het verzoek om een afzettingsprocedure 'absoluut onhaalbaar' en 'zuiver politiek van aard'. Maar op 9 september gaf Moesijaki de parleinentscommissie voor de procedures, de gedragscode van afgevaardigden en het toezicht op de activiteiten van afgevaardigden opdracht na te gaan of er juridische gronden bestonden om een afzettingsprocedure in gang te zetten, en de afzettingsprocedure, die tot dan toe slecht was omschreven, nauwkeurig te regelen.

Het voorstel tot afzetting, dat Koetsjma op 4 september afdeed als 'bluf en komedie'. was gebaseerd op de aanhoudende weigering van de president om een wetsvoorstel inzake het plaatselijke bestuur te ondertekenen ondanks het feit dat de Opperste Raad twee keer het veto dat hij over het wetsvoorstel had uitgesproken ongedaan had gemaakt Volgens Koetsjma had de Opperste Raad bij zijn besluit niet de voorgeschreven procedures gevolgd

Nieuwe kieswet

Na maanden van onenigheid gaf de Opperste Raad op 24 september 1997 zijn goedkeuring aan een wet waarbij het parlementaire kiessysteem werd gewijzigd in een mengvorm van een districtenstelsel en evenredige vertegenwoordiging. De nieuwe wet werd op 26 september met instemming begroet door president Leonid Koetsjma. De volgende parlementsverkiezingen zouden in maart 1998 worden gehouden.

Krachtens het nieuwe kiessysteem wordt de helft van de 450 leden van de Opperste Raad gekozen via het districtenstelsel op basis van een gewone stemmenmeerderheid in elk kiesdistrict. De overige 225 parlementsleden worden gekozen op basis van evenredige vertegenwoordiging via kandidatenlijsten van partijen en verkiezingsallianties. Alleen een partij die de kiesdrempel van 4 procent haalt. komt in aanmerking voor de parlementszetels die volgens het principe van evenredige vertegenwoordiging werden toegewezen. Voor de registratie van een kandidatenlijst moet een partij de handtekeningen van 200.000 kiezers verzamelen, waarvan elk bestuursdistrict van Oekraïne er minstens 10.000 moest leveren. Kandidaten kunnen zich gelijktijdig in kiesdistricten en via een partijlijst verkiesbaar stellen.

Parlement niet akkoord met begroting

Op 16 september 1997 diende de Oekraïense regering een ontwerpbegroting voor 1998 in bij het parlement. Hierin werd het begrotingstekort geraamd op 5.2 procent van het BNP. Dit was in strijd was met de voorwaarden van het overbruggingskrediet dat het IMF in augustus had goedgekeurd. en waarin de eis werd gesteld dat het begrotingstekort niet boven de 4,5 procent zou uitkomen.

In oktober 1997 liepen de spanningen op tussen president Leonid Koetsjma en de Opperste Raad opnieuw op naar aanleiding van twee belangrijke wetten. Uit boosheid over de weigering van de president om de in september aangenomen kieswet te ondertekenen. sioeg de Opperste Raad te ug door op 10 oktober niet akkoord te gaan met de begroting voor 1998 die de'regering in september had ingediend.

Op 13 oktober bereikten Koetsjma en de voorzitter van de Opperste Raad, Oleksandr Moroz, een akkoord. De volgende dag keurde het parlement ten slotte vijftien amendementen op de kieswet goed. die verband hielden met door de president aangevochten punten. Daartoe behoorde de herroeping van een eerdere bepaling dat alleen Oekraïense burgers die de Oekraïense taal machtig waren. zich verkiesbaar mochten stellen.

Op 22 oktober maakte Koetsjma bekend dat hij de geamendeerde wet had goedgekeurd. Maar in een televisietoespraak tot de bevolking waarschuwde hij de Opperste Raad die dag zich niet schuldig te maken aan een 'aan psychose grenzend populisme.' Hij waarschuwde dat de begrotingseisen van de afgevaardigden het risico met zich meebrachten dat 'we terugkeren naar de tijden van de hyperinflatie,' en dat zij dreigden 'de veelbelovende veranderingen die met zoveel moeite tot stand zijn gekomen, ten grave te dragen'.

Ondanks oplossing van de kwestie over de kieswet, bleef de impasse over de begroting bestaan. Op 16 oktober legde premier Waleri Poestowojenko in een brief aan de Opperste Raad de eis van de afgevaardigden naast zich neer dat de regering het begrotingsvoorstel moest herzien en maande hen de wet op de belastinghervormingen goed te keuren. Maar in een toespraak wees de voorzitter van de Opperste Raad. Moroz, de koppeling tussen de conceptbegroting en de belastinghervormingen af en herhaalde de klacht van de afgevaardigden dat de conceptbegroting voor 1998 in strijd was met de grondwet.

Benoeming van Centrale Kiescommissie

In november 1997 werd een nieuwe Centrale Kiescommissie benoemd. Deze commissie moest toezicht houden op de parlementsverkiezingen die zouden plaatsvinden in maart 1998. Ondanks onenigheid tussen Koetsjma en de Opperste Raad (het uit één kamer bestaande parlement) over de samenstelling

van de nieuwe Kiescommissie was tweederde van de vijftien leden voor 12 novembe benoemd, zodat de kiescommissie wettig zou kunnen functioneren Op 13 november koos de commissie de afgevaardigde en partijloze advocaat Mychajlo Ryabets tot haar voorzitter

Nieuwe rerkiezingsalliantie

Op 2 november 1997 ondertekenden de Socialistische Partij van Oekraïne (SPU) en de Boerenpartij van Oekraïne (SePU) een akkoord om een linkse verkiezingsalliantie te vormen die luisterde naar de naam 'Voor de Waarheid, voor het Volk'. De gezamenlijke kieslijst van de twee partijen werd aangevoerd door SPU-leider Oleksandr Moroz.

'Kieswet niet in strijd met grondwet'

Op 27 februari 1998 kwam het Constitutionele Hof in Oekraïne tot de uitspraak dat de nieuwe kieswet niet in strijd was met de grondwet, nadat een groep Koetsjma-gezinde parlementariërs een procedure bij het Hof was begonnen om de nieuwe kieswet aan te vechten. Dertig politieke partijen en blokken hebben zich inmiddels voor de partijlijsten laten registreren door de vereiste 200.000 handtekeningen te verzamelen. Ongeveer 6500 kandidaten hebben zich bij de Centrale Kiescommissie laten registreren voor de zetels in de districten waar afgevaardigden bij gewone meerderheid worden gekozen.

OVERIGE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Privatisering belangrijk verkiezingsthema

De belangrijkste leden van de Oekraïense regering bespraken op 24 november 1997 de mogelijkheid om de inkomsten van de overheid te verhogen door middel van privatiseringen. Volgens een bericht in de Financial Times van 29 november hoopte de Oekraïense regering op kredieten van westerse investe ingsbanken als ze hun het recht verleende toezicht te houden op de privatisering van de belangrijkste Oekraïense bedrijven. De regering hoopte op deze manier de overheidsfinanciën een injectie van zeker 400 miljoen gulden te geven.

Maar regering en parlement in Oekraïne bleven ernstig verdeeld over de economische koers in het land. De Opperste Raad. die door een linkse meerderheid wordt gedomineerd. verzette zich begin 1D98 tegen de verdere privatisering. Met de parlenientsrerkiezingen van eind maart in zicht werd dat verzet alleen maar groter. Parlementariërs vreesden namelijk dat de econoinische ontberingen voor de bevolking die onvermijdelijk het gevolg zouden zijn. hen bij verkiezingen stemmen zouden kosten.

Grote tegenspeler van president Koetsjma bleef Oleksander Moroz, de leider van de socialisten in bet parlement. Samen met de communisten en de Boerenpartij beschikken zij over 170 van de 430 zetels. De verwachting was dat zij bij de verkiezingen van maart nog vee! meer zetels in de wacht zouden slepen.

De vice-premier belast met economisch beleid. Serhiy Tyhypko, vroeg zich ove igens tijdens een conferentie over investeren in Oekraïne af of de communisten en hun geestverwanten de privatisering nog wel konden terugdraaien. zelfs als zij sterker uit de parlementsverkiezingen te voorschijn zouden komen. 'Ook als het Oekraiense parlement linkser wordt, hebben we nog steeds het geld [uit de privatisering] nodig,' aldus Tyhypko. Over de nabije cconoinische toekomst toonde de x-ice-preinier zich gematigd optimistisch. Een voorzichtige schatting voorspelde een groei van het bruto binnenlands produkt voor 1998 in Oekraïne van 0.5 procent. maar Tyhypko achtte 1 tot 1.5 procent heel goed mogelijk.

Verkoop energiebedrijven

President Koetsjma ondertekende eind januari een decreet dat aandelen in de verkoop doet van diverse energiebedrijven. Daaronder was een belang van 24 procent in het winstgevende energiebedrijf Donbassenergo. Volgens sommige commentatoren werd de prijs van de aandelen door de regering echter kunstmatig hoog vastgesteld. waardoor de verkoop zou kunnen mislukken. Ook werd gevreesd dat het door de economische crisis in Azië moeilijker zou zijn buitenlandse investeerders te vinden die aandelen wilden kopen. De regering had het geld uit de aandelenverkoop echter broodnodig om de grote som aan achterstallige salarissen en pensioenen te betalen. die werd geschat op vijf miljard hryvnia's (ca. vijf miljard gulden). Demonstraties en protesten tegen achterstallige salarissen en pensioenen vonden regelmatig plaats.

Hoe moeizaam de privatisering van de economie verliep, bleek ook uit een uitspraak van de voorzitter a.i. van het Staatseigendomsfonds, Volodymyr Lanoviy, wiens organisatie bij dit proces een belangrijke rol speelt. Hij verklaarde tegenover parlementariërs dat privatiseringen in 1997 slechts 180 miljoen hryvnia's (ca. 180 miljoen gulden) van de geplande 500 miljoen hadden opgebracht; 920 van de geplande 1400 bedrijven waren begin 1998 geprivatiseerd.

Bij diezelfde gelegenheid begin februari gaf het parlement het Staatseigendomsfonds en de parlementaire commissie voor privatisering opdracht het privatiseringsplanvoor 1998 te herzien, waardoor verder uitstel waarschijnlijk werd. Het zag ernaar uit dat de geplande 1.4 miljard hryvnia's (ca. 1.4 miljard gulden). die de privatisering vanaf 1998 zou moeten opleveren. met vertraging in de staatskas zou vloeien. Sommige linkse afgevaardigden zeiden zelfs tijdens een debat dat de privatisering helemaal moest morden stopgezet. Symbolisch voor de houding van het parlement was ook het feit dat het op 13 februari 1998 weigerde om Lanoviy een vaste aanstelling te bieden. Dat had het parlement een jaar eerder ook al gedaan, waardoor Lanoviy al die tijd als interimvoorzitter was opgetreden. Enkele dagen later kwam het parlement echter met een eigen privatiseringsplan voor 1998.

Tabatsjngk opnieuw adviseur van Koetsjma

Op 30 september 1997 benoemde president Koetsjma bij decreet Dmytro Tabatsjnyk opnieuw tot zijn adviseur. Dit besluit werd allerwegen beschouwd als een aanwijzing dat Koetsjma herkozen wilde worden. Tabatsjnyk. die Koetsjma's campagneleider was geweest bij zijn verkiezingsoverwinning in 1994, was in december 1996 ontslagen op verdenking van corruptie.

Lazarenko terug in de politiek

In september 1998 keerde oud-premier Pawlo Lazarenko. die in juni was ontslagen door president Koetsjma, terug in de politiek. Op 27 september werd Lazarenko tijdens het derde congres van de oppositionele beweging Hromada tot partijvoorzitter gekozen. Hromada verklaarde te streven naar een meerderheid in het nieuwe parlement en zich in te zetten voor vervroegde presidentsverkiezingen in Oekraïne.

Lazarenko werd tevens gekozen tot voorzitter van de gematigde parlementaire factie Jedinist. Dit ontlokte de kritiek aan Koetsjma. die op 2 september zei dat Lazarenko 'zijn jaar als premier moest analyseren'. Elf leden van Jedinist keerden de factie de rug toe uit protest tegen de verkiezing van Lazarenko, zodat het aantal leden slonk tot twintig.

Beschuldigingen van corruptie

Medio januari 1998 nam het parlement een resolutie aan waarin president Koetsjma werd gemaand de premier en enkele andere functionarissen te ontslaan vanwege misbruik van overheidsgelden bij de renovatie van een groot representatief overheidsgeboun: het Oekraïne-Paleis, in Kiev in 1996. De regering sloeg terug door de ontslagen premier Pavlo Lazarenko ervan te beschuldigen dat hij zijn buitenhuis illegaal met overheidsgeld heeft laten opknappen. Ook sloot de regering eind januari tijdelijk een belangrijke oppositiekrant. Pravda Oekrajnp Daarvoor werden formeel juridische grondengenoemd maar waarschijnlijker was dat Koetsjma niet gelukkig was met de steun van de krant voor Lazarenko.

KRIM

Veto treft Moskou-gezinde wet

Twee wettelijke maatregelen die door het parlement van de Krim, de Opperste Raad, waren aangenomen, werden op 25 oktober 1997 getroffen door een veto van president Koetsjma omdat ze in strijd met de grondwet zouden zijn.

De wettelijke maatregelen. die op 15 oktober waren aangenomen met 56 tegen 4 stemmen, noemde het Russisch als de officiële taal van de Krim en bepaalde dat de tijd op de Krim samenviel met die in Moskou (één uur tijdsverschil met Kiew). De wet werd uitgelegd als een gebaar dat de banden van de Krim met Moskou moest benadrukken, in tegenstelling tot die met Oekraïne. waartoe de Krim officieel behoort. Tussen 1994 en begin 1997 gold op de Krim de tijd in Moskou. Maar daarna was de Krim overgegaan op de tijd in Kiew.

Burgemeester van Jalta ontslagen

De democratisch gekozen burgemeester van Jalta werd eind januari 1998 door president Koetsjma ontslagen wegens onregelmatigheden bij privatisering van bedrijven. Daartegen werd door de plaatselijke bevolking gedemonstreerd.

Moorden op politici en journalisten

Eind februari 1998 overleed de vicepremier van de Krim, Alexander Safontsev, in Simferopol aan de gevolgen van een bomaanslag die eerder in die maand had plaatsgevonden. Safontsev was de tweede officiële functionaris in Oekraïne die in februari een gewelddadige dood stierf. De burgemeester van Sjachtarsk, een mijnstad in het oosten van Oekraïne, werd vlak bij zijn huis doodgeschoten op 11 februari 1993. De plaatsvervangend minister van Toerisme op de Krim, Dmytro Holdytsj, werd op 18 september 1997 doodgeschoten in wat door de politie als een 'huurmoord' werd omschreven.
Op 1 september 1997 werd een man gearresteerd die ervan werd verdacht in augustus Boris Derewjanko. de hoofdredacteur van een in Odessa verschijnende krant, te hebben vermoord. Het persbureau UNIAN noemde de man een 'huurmoordenaar'.

Op 1 september 1997 gaf het Oekraïense Helsinki Comité een verklaring uit waarin het protesteerde tegen het feit dat de moorden op vijf journalisten in de voorafgaande vijf maanden onbestraft waren gebleven.

RELATIE BIET RUSLAND

Akkoord met Rusland over handelsconflict

Op 16-17 november 1997 voerden de Oekraïense president Leonid Koetsjma en zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin in Moskou informele besprekingen die uitmondden in een akkoord over het slepende handelsconflict tussen Oekraïne en Rusland. Voorbereidende besprekingen voor deze ontmoeting hadden op 14 november in Kiew plaatsgevonden tussen de Russische eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs en de Oekraïense premier Waleri Poestowojtenko.

Overeengekomen werd dat een in mei in Rusland ingevoerde belasting van 23 procent niet zou worden geheven op de 600.000 ton Oekraïense suiker die Rusland in 1998 zou importeren. Bovendien zouden beide landen de BTW van twintig procent afschaffen die ze sinds 1996 op elkaars import hieven.

Vlootoefeningen met Rusland

Van 29 oktober tot 1 november 1997 hielden Oekraïne en Rusland hun eerste gezamenlijke vlootoefeningen sinds het uiteenvallen van de Sowjet-Unie.
De oefeningen droegen de codenaam Herdenking van de Vrede '97. Maar er bestond onenigheid over hun status. De Oekraiense eerste vice-minister van defensie, kolonel-generaal Iwan Bizjan. zei op 29 oktober dat ze deel uitmaakten van het NAVO-programma Partnerschap voor Vrede. Rusland ontkende de betrokkenheid van de NAVO en onderstreepte dat de oefening liet zien dat de Russische Zwarte-Zeevloot en de Oekraïense marine geen behoefte hadden aan de inbreng van aadere landen Vlootoefeningen onder de codenaam Sea Breeze '97 die in augustus onder auspicien van de NAVO waren gehouden in de Zwartt Zee hadden tot protesten van Rusland geleid

Vriendschapsverdrag met Rusland

In het buitenlands beleid van de Oekraïne neemt de verhouding met Rusland een centrale plaats in. Voor de levering van energie (gas)is Oekraïne sterk van Rusland afhankelijk. Rusland neemt 47 procent van de Oekraiense buitenlandse handel voor zijn rekening en is daarmee de grootste handelspartner. Hoewel er na 1991 af en toe sprake was van spanningen met Rusland, vooral over de kwestie van de Krim en de zeggenschap over de Zwarte-Zeevloot van de vroegere Sowjet marine, zijn de spanningen beduidend afgenomen. Een teken daarvan was het feit dat het Oekraïense parlement op 14 januari 1998 een vriendschapsverdrag met Rusland heeft geratificeerd. Het drong er bij de Russische collega's op aan, op hun beurt het vriendschapsverdrag ook snel te ratificeren.

Meer economische samenwerking met Rusland

Tijdens een informeel tweedaags bezoek van prcsidcnt Koetsjma aan Jeltsin eind januari 1998 leek de sfeer tussen de twee politici goed. In een gezamenlijke verklaring werd gewezen op de vooruitgang die is geboekt door Russische en Oekraïense experts in het overleg met andere Europese staten over de ontwikkeling van het Antonov An-70 transportvliegtuig door de twee landen. Ook werd uit de mond van Koetsjma opgetekend dat de twee leide s de netelige kwestie van de levering van Turkmeens gas aan Oekraïne via Russisch grondgebied hadden opgelost. Details daarover werden niet bekendgemaakt. Ten aanzien van de voor Rusland zo belangrijke vraag of Oekraïne een lidmaatschap van de NAVO nastreeft, heeft president Koetsjma zich bij diverse gelegenheden op de vlakte gehouden en geen duidelijk standpunt ingenomen.
Tijdens een andere ontmoeting van de twee presidenten in Moskou op 27 februari beweerde een Russische woordvoerder wel dat Koetsjma had gezegd dat Oekraïne geen NAVO-lid zou worden. Die uitspraak werd later echter niet be-

vestigd Bij die gelegenheid werd er een belangrijke economische samenwerkingsovereenkomst ondertekend die beoogt de handel tussen de twee landen de komende tien jaar te verdubbelen

Hoge schuld bij Gazprom

Een belasting voor de betrekkingen tussen de twee voormalige unierepublieken van de USSR is de moeizame relatie van Oekraïne met de Russische gasgigant Gazprom. Oekraïne staat bij Gazprom in het krijt voor naar schatting 1.2 miljard dollar voor gasleveringen in 1997 en 1991-1994. De chef van Gazprom, Rem Vjachirev heeft in februari 1998 gezegd dat lopende gasleveringen aan Oekraïne kunnen worden stopgezet als er geen achterstallige betalingen plaatsvinden. 'Oekraïnes onvermogen haar schulden voor gas. electriciteit en olie te betalen is spreekwoordelijk geworden.' zei de Russische eerste vice-premier Boris Nemtsov in diezelfde tijd. Oekraïne heeft echter bij dit geschil een sterke troef in handen: de pijplijnen die het gas van Gazprom naar de Europese markt transporteren; gaan over Oekraïens grondgebied. Gazprom is daarom bezig met plannen voor pijplijnen die niet over Oekraïens grondgebied zullen lopen. maar voorlopig is dat nog toekomstmuziek

ECONOMISCHE ZAKEN

Contract met Daewoo

Op 17 september ondertekende het Zuid-Koreaanse concern Daewoo een contract voor de oprichting van een joint venture met Awtozaz. de grootste autofabriek van Oekraïne. waarin de staat een belang van 85 procent had. Krachtens het contract zou Daewoo de helft van de benodigde kapitaalinvestering van 600 miljoen gulden voor haar rekening nemen, terwijl Awtozaz de andere helft zou verschaffen in de vorm van onroerend goed. Bij de joint venture werd ervan uitgegaan dat de Awtozaz-fabriek in Zaporozjija binnen zeven jaar een productie 255.000 auto's per jaar zou halen.

Het contract bracht een afzonderlijke overeenkomst met de Amerikaanse autofabrikant General Motors met zich mee, die jaarlijks 25.000 auto's zou produceren in de fabriek in Zaporozjija. In verband met deze overeenkomst besloot de Opperste Raad op 19 september met 234 tegen 23 stemmen buitenlandse ondernemingen die meer dan 300 miljoen gulden investeerden in de Oekraïense auto-industrie. gedurende tien jaar vrij te stelien van invoerrechten.

Over de overeenkomst met Daewoo en een aantal hiermee samenhangende belastingmaatregelen rees verschil van mening met de EU Om de verkoop van de nieuwe auto's te stimuleren heeft de regering in Kiew een belasting van tienduizend gulden gelegd op d~ verkoop van tweedehands auto's die ouder zijn dan viif laar Ook heeft Daewoo Motors diverse belastingvoordelen gekregen De EU had met deze afspraken grote nioeite en is blijkbaar van mening dat ze op gespannen voet staan met de regels van de Wereldhandelsorganisatie

Groeiende wapenexport

In 1996 kreeg de defensie-industrie een belangrijke injectie door een contract voor de verkoop van 320 T-80UD tanks aan Pakistan. Oekraïne is ook nog in de race voor een contract voor de levering van duizend T-84 tanks aan Turkije. In 1997 heeft het land volgens een Oekraïense krant contracten afgesloten voor wapenleveringen ter waarde van meer dan een miljard dollar. Daardoor neemt Oekraïne de t intigste plaats in de op de wereldranglijst van wapenexporteurs. Een jaar eerder was dat nog de dertigste plaats. Een belangrijk voordeel van Oekraïne in deze branche is dat de produktiekosten volgens een schatting slechts één achtste bedragen van die in West-Europa.

Maatregelen tegen koersdaling

Op 21 november 1997 trof de Nationale Bank van Oekraine (de centrale bank) maatregelen om de hryvnia te verdedigen, die als gevolg van een koersdaling door de bandbreedte van 1,7 naar 1,9 hy-vnia per Amerikaanse dollar ($ 1 = 1,88 hryvnia op 21 november 1997) was gebroken Op 24 november verhoogde de bank het herfinancieringstarief van 25 tot 35 procent (Op 1 april 1998 was de koers van de hrvvnia gestegen tot $ 1 = 2,04)

Op 27 november gaf het IMF ongeveer 100 miljoen dollar vrij. Dit bedrag maakte deel uit van een overbriiggingskrediet voor Oekraïne waarover in augustus overeenstemming was bereikt, maar dat was bevroren omdat het begrotingstekort van Oekraïne te hoog was..

Regels voor bedrijfsleven verminderd

Binnenlandse en buitenlandse investeerders moeten in Oekraine vaak een eindeloze reeks ambtelijke barrières overwinnen voordat vestiging van een nieuw bedrijf mogelijk is Een te bemoeizuchtige en logge ambtelijke bureaucratie wordt medeverantwoordelijk geacht voor de geringe buitenlandse investeringen in het land - niet meer dan vier miljard gulden- sinds de onafhankelijkheid in 1991 Vandaar dat president Koetsjma begin februaii 1998 een decreet deed uitgaan dat beoogde het aantal regels voor nieuwe bedrijven drastisch te verminderen

Rond dezelfde tijd kwam er kritiek op het economische beleid in Oekraïne tijdens een donorbijeenkomst van de Europese Unie en de Wereldbank in Brussel. Een functionaris van de Europese Commissie stelde vast dat Oekraïne ondanks alle externe hulp sinds 1991 geen economische groei had gekend. Wel meenden Europese Unie en Wereldbank in een verklaring dat de Oekraïense regering van de noodzaak van verdere hervormingen overtuigd is.

VS tegen levering turbines aan Iran

Begin februari 1998 liet de Amerikaanse regering weten dat de verkoop van nucleaire technologie aan Oekraïne alleen kon doorgaan als de regering in Kiem ervan zou afzien speciale turbines aan Rusland te verkopen die Iran nodig heeft om zijn eerste kerncentrale af te bouwen. De Verenigde Staten dringen er al enige tijd bij Oekraïne op aan geen turbines te verkopen aan Russische bedrijven die bezig zijn op basis van een contract van 850 miljoen dollar een kerncentrale van duizend megawatt te bouwen in Bushehr in Iran. Rusland is volgens The Washington Post van plan de turbines te kopen bij een bedrijf in de Oekraïense stad Charkiv.

Een woordvoerder van het State Department liet weten dat er verbeterde Amerikaans-Oekraïense economische samenwerking mogelijk zou zijn, onder andere op het gebied van het vreedzaam gebruik van atoomenergie, als Oekraïne van de verkoop zou afzien.

ONTWIKKELINGEN ROND KERNCENTRALE TSJERNOBYL

Bij een regeringsdecreet van 26 september 1997 werd bepaald dat de kcrncentrale in Tsjernobyl, waar in 1986 de grootste kernramp uit de geschiedenis had plaatsgevonden, zou worden overgedragen aan de Oekraïense nationale energiemaatschappij Enerhoatom. Dit besluit werd genomen naar aanleiding

van de benarde financiële situatie van de kerncentrale. De vrees bestond echter dat dit schadelijke gevolgen zou kunnen hebben voor Enerhoatoms reputatie bij buitenlandse crediteuren die het programma van vervangende energiebronnen financierden.

Ondanks druk van Westerse landen bleef de regering bij haar weigering de kerncentrale in Tsjernobyl geheel te sluiten. Volgens de Financial Times van 15 september oefenden de VS druk uit op de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD)om zich te houden aan haar belofte om de bouw van twee nieuwe kernreactoren in Oekraïne te financieren. ondanks het feit dat een onafhankelijk onderzoek dat in opdracht van de EBRD in februari was uitgevoerd, tot de conclusie had geleid dat het project inefficiënt was.

Op 3 september besloot in Brussel de Europese Commissie (behoudens goedkeuring van de EU-ministers van financiën) Oekraïne 100 miljoen ECU (ruim 200 miljoen gulden) aan financiële steun te geven voor de reparatie van het scheurende betonnen omhulsel van de kernreactor in Tsjernobyl, die in 1986 was ontploft. Deze steun vormde eenderde van de 600 miljoen gulden die de afgevaardigden op de Top van de Acht in juni hadden toegekend ten behoeve van de financiering van de reparatiekosten in Tsjernobyl. De totale kosten van de reparatie van de beschadigde reactor werden geraamd op 1,5 miljard gulden.

Geld beloofd voor Tsjernobyl

Tijdens een op 20 november in New York gehouden internationale conferentie werd ca. 80 miljoen gulden toegezegd ten behoeve van de reparatie van de in 1986 ontplofte kernreactor in Tsjernobyl. Tijdens een persconferentie op 22 november zei president Koetsjma dat het geld, samen met de reeds door de G-7 toegewezen 600 miljoen gulden, voldoende was om een begin te maken met de herstelwerkzaamheden aan de mantel van de kernreactor.

In zijn toespraak tot de conferentie, die hij voorzat samen met de Amerikaanse vice-president Al Gore, waarschuwde Koetsjma dat het betonnen omhulsel 'slechts een paar jaar betrekkelijk veilig zou zijn'. Hij verklaarde verder dat Oekraïne ongeveer twaalf procent van zijn begroting voor 1997 zou besteden aan problemen die te maken hadden met de ramp in Tsjernobyl.

RELATIE RIET ECROPESE UNIE

Topontmoeting tussen Oekraïne en EU

Op D september 1997 vond in Kiew de eerste topontmoeting tussen Oekraïne en de Europese Unie plaats. Volgens het persbureau Itar-Tass zei de voorzitter van de Europese Raad. de Luxemburgse premier Jean-Claude Juncker. dat Oekraïne de hervormingen zou moeten intensiveren als het wilde toetreden tot de Europese Unie. Overeengekomen werd dat Oekraïne en de EU voortaan elk jaar een topontmoeting zouden houden.

Samenwerkingsovereenkomst met EU

Tussen de Europese Unie en Oekraïne werd eind februari 1998 een samenwerkingsovereenkomst van kracht, nadat die door alle leden van de EU was geratificeerd. De EU is na Rusland de belangrijkste handelspartner van Oekraïne en nam in 1997 vijftien procent van de buitenlandse handel voor haar rekening ter waarde van acht miljard gulden. De EU is de belangrijkste verlener van economische hulp aan Oekraïne en gaf vanaf 1991 negen miljard gulden aan steun. Het TACIS-hulpprogramma biedt voor 1996-1999 1,2 miljard gulden aan steun.

(Vor. ber. pag. 703/3 e.v. - 1997)

RUSSISCHE FEDERATIE

POGINGEN OM MACHT BANKIERS TE BEPERKEN

Op 15 september 1997 had president Boris Jeltsin een ontmoeting met zes vooraanstaande Russische bankiers in een poging een einde te maken aan hun onderlinge ruzies over de privatisering van Russische staatsbedrijven en hun aanvallen op de twee eerste vice-premiers Anatoli Tsjoebajs en Boris Nemtsow. Onder de aanwezige bankiers bevonden zich Wladimir Potanin van de Oneximbank en Wladimir Goesinski van Media Most, die een succesvol bod op aandelenpakketten in een aantal recentelijk geprivatiseerde staatsbedrijven had gedaan. Boris Berezowsky, de ondersecretaris van de Veiligheidsraad, ontbrak. Berezowsky heeft aanzienlijke belangen in de media en het bankwezen.

Volgens de presidentiële persdienst beloofden de bankiers tijdens de bijeenkomst de regering te steunen en waren zij het erover eens dat meer openheid bij de privatisering van Ruslands staatsbedrijven was vereist. Het lopende privatiseringsproces had de afgelopen maanden geleid tot een aantal ernstige financiële schandalen.

Maar ondanks de ontmoeting heerste er volgens waarnemers nog steeds haat en nijd in Ruslands financiële en politieke oligarchie. Op 14 september schreef het nieuwsbureau Interfax dat er plannen voor een moordaanslag op Tsjoebajs waren ontdekt. De krant Nezawisimaja gazeta, in handen van Berezowsky. deed het bericht twee dagen later af als een poging om Tjoebajs tegenstanders in diskrediet te brengen. Twee andere kranten. de *Izwestija* en de *Komsomolskaja* prawda, mede gefinancierd door Berezowsky's rivaal Potanin. bevestigden echter de geruchten en beweerden dat de moord op de plaatsvervangend gouverneur van St Petersburg, Michajl Manewitsj, in augustus was bedoeld als een waarschuwing aan het adres van Tsjoebajs.

Op 11 september gelastte de procureur-generaal een onderzoek tegen de vroegere vice-premier en voorzitter van de Commissie voor het Beheer van Staatseigendommen. Alfred Koch, die werd beschuldigd van het aannemen van steekpenningen. Koch was in augustus afgetreden naar aanleiding van de schandalen rond de privatisering van een aantal staatsbedrijven. Hij werd algemeen beschouwd als een goede vriend van Potanin. de directeur van de Oneximbank. Volgens de Financial Times hield het onderzoek verband met een voorschot van 100.000 dollar dat Koch had ontvangen voor ziin boek over privatiseringen in Rusland. Het boek was geschreven in opdracht van het Zwitserse bedrijf Servina, waarvan een vroegere directeur. Siegfried Pasqual, voor de Zwitserse dochteronderneming van de Oneximbank werkte.

Ruslands nieuwe tycoons zijn vooral rijk geworden dankzij het privatiseren van staatsbedrijven en overheidsactiviteiten zoals belastinginning. De linkse meerderheid in de Staatsdoema (Tweede Kamer van het Russische parlement) gelooft al langere tijd dat de privatiseringen neerkomen op de uitverkoop van Rusland en de staat meer geld kosten aan gemiste inkomsten dan dat zij de staatskas spekken. Op 12 september benoemde de Staatsdoema een commissie die een onderzoek moest instellen naar de privatisering van staatsbedrijven tussen mei en augustus. Het ging daarbij onder meer om de gang van zaken rond de verkoop van de oliemaatschappijen Sibneft en Tjoemen Oil, het

telecommunicatiebedrijf Swjazinwest en de mijnbouwmaatschappij Norilsk Nickel.

Op 24 september beloofde Jeltsin in een toespraak tot de Federatieraad (Eerste Kamer) dat de staat in de toekomst een grotere rol zou spelen in het economische leven en dat de macht van bankiers en topondernemers zou worden beperkt.
Jeltcin beloofde dat niet zou n orden teruggegrepen op de staatsplanningscommissies uit de Sowjet-periode, maar erkende dat 'de markt op zichzelf geen panacec is voor alle kwalen'. Hij waarschuwde dat 'de staat pogingen van vertegenwoordigers van bedrijven en banken om pressie uit te oefenen niet zal tolereren' en bezwoer cle corruptie te zullen uitroeien.

JELTSIN TEKENT WET OP VRIJHEID VAN GODSDIENST

Op 26 september 1997 kwam Jeltsin terug op zijn eerdere standpunt en ondertekende hij een omstreden wet op de vrijheid van geweten en religieuze genootschappen, waarin de rechten van minderheden en niet-inheemse godsdiensten in Rusland werden beknot. De wet was een herziene versie van een tekst waarover Jeltsin in juli zijn veto had uitgesproken omdat deze in strijd met de burgerrechten zou zijn.

De herziene versie week volgens critici weinig af van de oorspronkelijke versie, hoewel het ook een aantal andere christelijke genootschappen op één lijst plaatste met traditionele Russische godsdiensten. naast de Russisch-orthodoxe Kerk, de islam, het boeddhisme. en het judaïsme. Krachtens de nieuwe wet zouden religieuze genootschappen die konden aantonen dat zij vijftien jaar of langer zonder onderbreking in Rusland hadden bestaan (met een wettelijke status). normaal hun activiteiten mogen ontplooien. Genootschappen die niet voldeden aan deze criteria, zouden zich vijftien jaar lang elk jaar moeten laten registreren alvorens toestemming te verkrijgen om religieuze geschriften te publiceren, scholen te openen. godsdienstoeieningen te houden in openbare ruimten. buitenlandse predikers naar Rusland uit te nodigen of de status van liefdadigheidsinstelling te verwerven. Op 19 september keurde de Staatsdoema het gewijzigde wetsvoorstel goed met 358 stemmen vóór. zes tegen en vier onthoudingen. Op 26 september gaf de Federatieraad unaniem zijn goedkeuring aan het voorstel.

Vertegenwoordigers van ininderheidsgodsdiensten en afgevaardigden van de liberale Jabloko in de Staatsdoenla stelden voor bij het Constitutionele Hof in beroep te gaan tegen de wet, omdat het in strijd zou zijn met de door de Russische grondwet gewaarborgde gelijkheid van religieuze genootschappen. De Russisch-orthodoxe Kerk reageerde verheugd op de nieuwe wet. Op 26 septembe verklaarde Aleksej II, patriarch van Moskou en heel Rusland. dal de wet 'een nieuwe stap ter bescherming van de Russische gelovigen' was.

OPRICHTINGSVERGADERING OPPOSITIEBEWEGING

Op 20 september 1997 hield de Russische Beweging ter Ondersteuning van het Leger, de Krijgswetenschap en de Defensie-industrie haar oprichtingsvergadering. Deze oppositiebeweging wordt geleid door de voorzitter van defensiecommissie van de Staatsdoema, Lew Rochlin. De vergadering werd bijgewoond door ongeveer 2.000 aanhangers uit 68 afdelingen van de beweging, en vertegenwoordigers van zeventien andere maatschappelijke organisaties. Onder de gasten bevonden zich de voorzitter van de Communistische Partij van Rusland. Gennadi Zjoeganow, en het voormalige hoofd van Jeltsins lijfwacht, Aleksandr Korzjakow. De vroegere nationale veiligheidsadviseur Aleksandr Lebed, voorzitter van de Beweging voor Eer en Moederland, bood zijn steun aan. maar was niet aanwezig bij de vergadering.

Afgevaardigden van de regeringsgezinde partij Rusland is ons Huis (NDR) in de Staatsdoema, waarvan Rochlin lid was. zetten hem op 9 september uit de fractie. Maar Rochlin behield het voorzitterschap van de defensiecommissie van de Doema. toen het parlement op 26 september met 201 tegen 190 stemmen een NDR-voorstel verwierp om Roman Popkomitsj tot opvolger van Rochlin te benoemen.

NIEUWE VICE-VOORZITTER STAATSDOERIA

Op 10 september 1997 werd Wladimir Rizjkow benoemd tot eerste vice-voorzitter van de Staatsdoema. Hij werd de opvolger van Aleksandr Sjochin, die was afgetreden om voorzitter van de NDR-fractie in de Staatsdoema te worden, nadat Sergej Beljajew in augustus deze functie had neergelegd.

GOEDKECRING BEGROTING EIKDELOOS VERTRAAGD

In oktober 1997 wendde president Boris Jeltsin dc dreiging af van een motie van wantrouwen tegeri zijn regering door concessies te doen aan de Staatsdoema. Naar veler gevoelen bleek uit deze gang van zaken de betrekkelijke zwakte van de oppositie in de Doen-ia en de nauwer wordende relatie tussen sommige afgevaardigden van de oppositie in de Staatsdoema en leden van de Russische regering.

In zijn wekelijkse radiotoespraak tot de bevolking waarschuwde Jeltsin op 3 oktober de afgevaardigden in de Staatsdoema dal 'het geduld van de bevolking, evenals dat van de president. niet onbeperkt is.' Door gewag te rnaken van de vierde verjaardag van de aanval op het toenmalige parlement, de Opperste Sowjet, door de strijdkrachten in 1993, dreigde Jeltsin indirect het zittende parlement te ontbinden. als het volhardde in zijn weigering een begroting goed te keuren en belastingwetten aan te nemen om de uitgaven van de nieuwe begroting te dekken.

Desalniettemin verwierp de Staatsdoema op 9 oktober 1997 de ontwerpbegroting tijdens de eerste lezing met 326 tegen 13 stemmen en één onthouding. De Doema besloot de ontwerpbegroting voor te leggen aan een trilaterale commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de Doema. de Federatieraad (Eerste Kamer) en de regering. De dag daarvoor hadden de afgevaardigden bovendien met 380 tegen nul stemmen en vijf onthoudingen een verklaring aangenomen dat de regering op onbevredigende wijze de begroting voor 1997 haduitgevoerd.

Nieuwe dreiging met motie van wantrouwen. Concessies van Jeltsin

Op 14 oktober werd aangekondigd dat de volgende dag een motie van wantrouwen tegen de regering in stemming zou worden gebracht. De verwachting was dat de motie de vereiste steun van 226 afgevaardigden zou krijgen om te worden aangenomen. De steun zou voornamelijk komen uit de hoek van de linkse facties van de Communistische Partij. Volksmacht. en de Agrarische Partij, die kritisch stonden tegenover de markthervormingen van de regering. Maar de liberale, hervormingsgezinde factie Jabloko zei de motie van wantrouwen eveneens te zullen steunen, omdat ze de economische hervormingen van de regering onvoldoende ver vond gaan.

Premier Wiktor Tsjernomyrdin waarschuwde dat de regering 'snel zou reageren' als de motie het zou halen.

Aangenomen werd dat hij bedoelde dat de regering binnen drie maanden een tweede motie van wantrouwen zou doordrijven. waardoor de president de Doema kon ontbinden en nieuwe verkiezingen uitschrijven. Maar op 15 oktober wisten afgevaardigden van Jeltsin de Doema via haar voorzitter Gennadi Seleznjow over te halen het debat uit te stellen tot 22 oktober.
De dreiging van een motie van wantrouwen verdween op 21 oktober na onderhandelingen tussen Jeltsin en de leiders in de Doema. Op 20 oktober had Jeltsin een ontmoeting met Seleznjow, de voorzitter van de Federatieraad Jegor Strojew en Tsjernomyrdin. De volgende dag voerde hij besprekingen met leiders van zeven geregistreerde fracties in de Staatsdoema. De leider van de Communistische Partij, Gennadi Zjoeganow, verklaarde in een rede tot de Doema waarin hij de motie van antrouwen introk, dat de regering zich gedwongen zag concessies te doen door het groeiende publieke onbehagen over haar beleid. Hij presenteerde de knieval van de oppositie als een overwinning, omdat daardoor het machtsevenwicht tussen het parlement en de regering was verbeterd.

Jeltsin somde de concessies van de regering op in een brief aan de oppositieleiders. Tot de concessies behoorden de volgende punten:

• De instelling van een verzoeningscommissie, waarin vertegenwoordigers van de regering en het parlement zitting zouden hebben, die een compromis moest zien te bereiken over de omstreden wet inzake kabinetsbenoemingen. Deze wet dwong de gehele regering tot opstappen indien de premier opstapte. hetzij gedwongen. hetzij uit eigen beweging. Ook gaf de wet de Doema de bevoegdheid behalve de benoeming van de premier ook die van de vice-premiers te bekrachtigen. De wet was echter getroffen door een veto van president Jeltsin. In oktober waren beide kamers van de Federale Assemblee bij het Constitutionele Hof in hoger beroep gegaan tegen het veto.

• Intrekking van de ontwerpbelastingwet die reeds bij de eerste lezing door de Staatsdoema was goedgekeurd.

• De instelling van een speciale commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de Federatieraad, de Staatsdoema en de regering, die zich moest buigen over de hervorming van het huisvestingsbeleid en de gemeentelijke diensten, waartegen de linkse oppositie zich verzette.

• De vorming van een 'ronde tafel'. bestaande uit 23 personen - negen vertegenwoordigers van de Federatieraad, acht van de Staatsdoenia, en drie van zowel de regering als de president (onder wie twee vakbondsleiders) - die een reeks besprekingen zouden houden over belangrijke politieke kwesties. De eerste zitting, die zou plaatsvinden op 22 november, zou gaan over de door de Staatsdoema goedgekeurde grondwet, maar waartegen Jeltsin zijn veto had uitgesproken omdat de wet de koop en verkoop van grond verbood. Volgende zittingen zouden gaan over schadeloosstelling van burgers die door de hyperinflatie hun voor 1992 gespaarde geld waren kwijtgeraakt en over energieprijzen.

• Regelmatige vergaderingen van de 'Raad van Vier', bestaande uit de president, de premier en de voorzitters van de Federale Assemblee.

• Meer ruimte en tijd voor de Federale Assemblee in de media. onder meer door een eigen krant en een 'parlementair uurtje' op radio en televisie.

• De oprichting van toezichtsraden voor de publieke omroepen RTR en ORT. waarin vertegenwoordigers van de Federale Assemblee zitting zouden hebben.

Nieuwe ontwerpbegroting

Op 28 oktober 1997 ging de regering akkoord met de richtlijnen voor een nieuwe ontwerpbegroting. opgesteld door de trilaterale commissie bestaande uit vertegenwoordigers van de regering, de Staatsdoema en de Federatieraad. In de herziene ontwerpbegroting stegen de inkomsten met 27.5 miljard nieuwe roebel tot R 367,5 miljard (ongeveer 123 miljard gulden) en de uitgaven tot R 499.9 miljard, hetgeen leidde tot een begrotingstekort van R 132.4 miljard. Eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs noemde de nieuwe doelstellingen 'moeilijk, maar haalbaar.'

Dezelfde dag keurde de regering tien nieuwe wetsvoorstellen goed die voor extra inkomsten moesten zorgen met het oog op de herziene ontwerpbegroting. Ondanks de hoop van kopstukken in de regering dat de Staatsdoema zich op 31 oktober zou uitspreken over de ontwerpbegroting, besloot deze op 28 oktober de herziene ontwerpbegroting en de nieuwe belastingwet pas op 12 tot 14 november te behandelen.

Schandaal rond boek van Tsjoebajs

Op 20 november 1997 verloor eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs de portefeuille van Financiën naar aanleiding van verdenkingen rond de hoge voorschotten die hij en zijn medewerkers mogelijk hadden ontvangen voor hun bijdragen aan een boek over het privatiseringsproces in Rusland. Tsjoebajs bleef echter aan als vice-premier, hoewel een aantal leden van de Staatsdoema zijn volledige vertrek uit de regering eiste.

Het nieuws over de voorschotten voor het boek was op 12 november bekendgemaakt door Aleksandr Minkin, een onderzoeksjournalist van de krant *Nowaja gazeta* (Tsjoebajs bedreigde het blad later met een proces). Minkin beweerde dat Tsjoebajs, Mostowoj, Bojko, Kazakow en Koch ieder $ 90.0000 hadden ontvangen voor hun bijdrage aan het boek over het prioatiseringsproces in Rusland. Het geld zou aan de auteurs zijn betaald via de Stichting voor de Bescherming van het Privé-bezit, een liefdadigheidsinstelling, die de publicatierechten van het boek bezat. Maar Tsjoebajs had toegezegd 95 procent van zijn voorschot te zullen schenken aan de stichting. In een interview op Echo *Moskwi* noemde Minkin de voorschotten 'versluierde omkoperij' en zei hij dat het heen en weer geschuif met de voorschotten 'riekte naar het witwassen van geld'.
Tsjoebajs' boek zou op de markt worden gebracht door de uitgeverij Segodnja-Press, die voor 51 procent eigendom van zijn vrienden bij de Oneximbank was.

Alom werd aangenomen dat het schandaal een wraakactie was van Berezowsky, de zakenman die twee weken eerder, op 5 november, was ontslagen als lid van Jeltsins Veiligheidsraad. Vice-premier Nemtsow had dat ontslag betiteld als een belangrijke stap in de richting van de ontmanteling van het 'oligarchie-kapitalisme'.
Berezowsky riep in een interview op het radiostation Echo *Moskwi* dat Tsjoebajs en Nemtsow zijn ontslag hadden bekokstoofd. En hij zei dat Tsjoebajs een huichelaar was die helemaal niet vies was van het bevoordelen van Potanins Oneximbank.

Als gevolg van de affaire vlogen ook drie medeauteurs van Tsjoebajs de laan uit: vice-premier en voorzitter van de

Commissie voor het Beheer van Staatseigendommen, Maksim Bojko, het hoofd van de Federale Commissie voor Faillissementen, Petr Mostowoj, en het plaatsvervangend hoofd van de presidentiële staf en oud-voorzitter van de Cominissie voor het Beheer van Staatseigendommen, Aleksandr Kazakow. De andere medewerkers aan het boek waren de voorzitter van de federale commissie voor toezicht op de effectenhandel, Dmitri Wasilijew, een voormalige mede erker van Tsjoebajs, Arkadi Ewstafjew, en voormalig vice-premier en oud-voorzitter van de Commissie voor het Beheer van Staatseigendommen, Alfred Koch (reeds in de schijnwerpers in verband met voorschotten voor een ander boek over privatiseringen).

Op 19 november werd bericht dat Jeltsin een einde zou maken aan de praktijk dat vice-premiers ook andere regeringsposten bekleedden. Bijgevolg moest eerste vice-premier Boris Nemtsow op 20 november zijn portefeuille van Brandstof en Energie inleveren. Met de nieuwe regel werd al snel weer de hand gelicht: op 22 november verklaarde premier Wiktor Tsjernomyrdin dat er geen verdere regeringswijzigingen zouden plaatsvinden, en beklemtoonde hij dat de vier vice-premiers die tevens een ministerspost bekleedden. zowel het vice-premierschap als hun portefeuille zouden behouden. Verder beweerde Tsjernomyrdin dat het ontslag van vice-premier Tsjoebajs als minister van Financiën was bedoeld om zijn werklast te verminderen en geen verband hield met het schandaal rond de voorschotten voor het boek. Tijdens een ontmoeting tussen Jeltsin en Tsjoebajs op 24 november, die op de televisie werd uitgezonden, zei Jeltsin dat hij Tsjoebajs niet 'aan de kant zou zetten' als eerste vice-premier. Jeltsin noemde de affaire met het boek een 'moreel-ethisch probleem', maar naar zijn mening was de wet niet overtreden. Hij prees verder Tsjoebajs en Nemtsow voor hun harde werk.

Eerste lezing begroting weer uitgesteld

Nadat de storm rond Tsjoebajs' voorschotten was geluwd, besloot de Staatsdoema op 21 november de ontwerpbegroting pas op 5 december in behandeling te nemen. Het parlement keurde wel de laatste van tien belastingwetten goed. De wetten waren ingediend bij de Staatsdoema na de intrekking van de ontwerp-belastingwet in oktober en waren bedoeld om de basis te verschaffen voor de inkomsten op de begroting voor 1998 bij gebrek aan een nieuwe belastingwet.

In afwachting van de vijfde december werd de begroting alvast op 28 november besproken tijdens de eerste vergadering van de 'Raad van Vier'. een orgaan dat bestond uit de president: de premier en de voorzitters van de Federatieraad en de Staatscloema. respectievelijk de Eerste en de Tweede Kamer van de Federale Asseinblee.

Op 5 deceinher 1997 werd de ontwerpbegroting opnieuw met 231 tegen 136 stemmen en zes onthoudingen goedgekeurd. Waarschijnlijk had het persoonlijke bezoek van Jeltsin aan de Doema een dag eerder geholpen. Jeltsin u-aarschuwde dat de roebel zou instorten als de begroting niet werd gocdgckcurd. Meer indruk maakte waarschijnlijk zijn belofte dat hij toch de wet zou tekenen die de Doema grotere invloed gaf op de samenstelling van het kabinet en die hij eerder met een veto had getroffen.

Jeltsin kwam zijn belofte snel na: op 18 december tekende hij de wet, zij het niet na een belangrijke wijziging: sleutelininisteries zoals Defensie, Binnenlandse Zaken. Veiligheid, Buitenlandse Zaken en Rampenbestrijding bleven het exclusieve domein van de president. De Staatsdoema aanvaardde deze wijziging met 404 stemmen voor en slechts één onthouding.

Ook de tweede lezing verliep gunstig voor Jeltsin en het kabinet: op 25 december bleken nog steeds 231 afgevaardigden de ontwerp-begroting goed te keuren; 155 parlementariërs stemden tegen. Maar daarmee was de begroting niet rond voor het eind van het jaar. Premier Tsjernomyrdin had de bui al zien hangen en op 16 december een richtlijn uitgevaardigd om een regeling te treffen voor uitgaven in het eerste kwartaal van het nieuwe jaar.

Begroting op de valreep afgewezen

Op 5 februari 1998 werd de ont erpbegroting ook in derde lezing goedgekeurd. Toen leek het erop dat de vierde lezing. normaal een formaliteit, geen problemen meer zou geven. Toch kwam er een kink in de kabel.

Op 20 februari 1998 stemden slechts 187 leden van Staatsdoema voor de ontwerpbegroting, tachtig stemden tegen en er was één onthouding. Dc overige leden waren niet aanwezig, waardoor de vereiste meerderheid van minimaal 226 stemmenniet werd gehaald.

Reden voor deze omslag was de toespraak van president Jeltsin enkele dagen eerder waarin hij aankondigde dat de Staatsdoraia een aantal amendeinenten op dc begroting zou moeten goedkeuren. waaronder het schrappen van overheidsuitgaven tot een bedrag van 27,9 miljard (nieu e) roebels (ca 9.5miljard gulden)

GOUVERNEURSVERKIEZINGEN

Bij de verkiezingen voor het gouverneurschap van het Siberische koolmijngebied Kemerowo op 19 oktober 1997 behaalde de zittende gouverneur Aman Toelejew. up grond van de voorlopige verkiezingsuitslag 95 procent van dc uitgebrachte stemmen.

Toelejew was in juli ontslagen als minister van GOS-aangelegenheden en benoemd tot gouverneur van Kemerowo na te hebben bekendgemaakt aan de gouverneursverkiezingen aldaar te willen deelnemen . Hij had deelgenomen aan de presidentsverkiezingen van 1996 en daarvoor was hij voorzitter van het regionale parlement van Kemerowo geweest.

De voorzitter van de Federatieraad. Jegor Strojew, behaalde op 26 oktober met 97 procent een verpletterende overwinning bij de gouverneursverkiezingen in de oblast Orjol. Daarmee behield hij zijn gouverneurspost. Strojews tegenstrever bij de verkiezingen, de voorzitster van de collectieve boerderijen Wera Jenina, had de hoop uitgesproken dat hij zou winnen. Maar twee andere kandidaten hadden zich niet bij de kiescommissie mogen laten registreren. Hun hoger beroep tegen de weigering hen te registreren was op 15 oktober door de rechtbank van de oblast Orjol afgewezen.

Op 30 november 1997 won de zittende gouverneur van de Komi-republiek in Rusland. Joeri Spiridonow, de regionale gouverneursverkiezingen met 60 procent van dc uitgebrachte stemmen.

De voormalige secretaris van de Russische Veiligheidsraad Alexander Lebed, een waarschijnlijke kandidaat bij de volgende presidentsverkiezingen. stelde zich op 17 februari 1998 kandidaat voor het goeverneurschap van de economisch belangrijke regio Krasnojarsk in Siberië. Hij maakte dat op een persconferentie in Moskou bekend. Als goeverneur zou Lebed zitting hebben in de Federatieraad, een van de twee kamers van het Russische parlement.

MINISTERS BENOEMD EN ONTSLAGEN

Op 20 november benoemde Jeltsin de alom gerespecteerde voorzitter van de

Staatsdoema, Michajl Zadornow, tot minister van Financiën (als opvolger van Tsjoebajs) en Sergej Kirijenko tot minister van Brandstof en Energie (als opvolger van Nemtsow). Kirijenko was sinds 13 mei eerste onderminister van Brandstof en Energie geweest.

Zadornow was lid van de liberale oppositiepartij Jabloko, maar stapte na zijn benoeming tot minister uit de partij. Jabloko-voorzitter Grigori Jawlinski verklaarde dat zijn partij tegen Zadornows benoeming was.

Op 24 november ontsloeg Zadornow onderminister van Financiën, Sergej Sjatalow, die was belast met het ontwerpen van een nieuwe belastingwet. Sjatalow werd opgevolgd door het hoofd van de staf van de begrotingscommissie, Michajl Motorin. Dezelfde dag maakte het ministerie van Financiën bekend zeven van haar bankrekeningen bij Oneximbank op te heffen, die zij gebruikte voor de verwerking van de belastingontvangsten.

Op 18 november werd Farid Gazizoelin benoemd tot waarnemend voorzitter van de Commissie voor het Beheer van Staatseigendommen als opvolger van Bojko. Dezelfde dag werd Georgi Tal benoemd tot waarnemend hoofd van de Federale Commissie voor Faillissementen in de plaats van Mostowoj. Op 20 november werd Wiktorija Mitina de opvolger van Kazakow als plaatsvervangend hoofd van de presidentiële staf.

Op 28 februari, werd bekend dat de Russische president drie ministers had ontslagen. Dat waren Valeri Serov. de vice-premier belast met de relaties met de vroegere Sowjet republieken, minister van Transport Nikolaj Tsach en minister van onderwijs Vladimir Kineljov. Op dezelfde dag werd ook bekendgemaakt dat premier Tsjernomyrdin de leiding zou hebben bij de voorbereidingen van de begrafenis van de laatste Russische tsaar en zijn gezin in juli in Sint-Petersburg.

BIILITAIRE BENOEMINGEN

Op 8 november 1997 werd admiraal Wladimir Koerojedow benoemd tot opperbevelhebber van de Russische marine als opvolger van admiraal Feliks Gromow, die deze functie sinds 1992 had bekleed. Gromow was met pensioen gegaan toen hij zestig jaar was geworden. Op 20 november werd minister van Defensie Igor Sergejew bevorderd tot Maarschalk van de Russische Federatie.

Op 20 januari 1997 benoemde president Jeltsin bij decreet een nieuwe bevelhebber van de Russische luchtmacht, kolonel-generaal Anatoli Kornoekov. Diens voorganger was bekritiseerd naar aanleiding van het neerstorten van een militair transportvliegtuig bij Irkoetsk in december 1997. waardoor meer dan tachtig mensen omkwamen.
De 55-jarige Kornoekow was tot aan zijn benoeming chef van de luchtverdediging in de regio Moskou. Hij liet voor de Russische televisie weten dat ontslagen in de top van de luchtmacht en de luchtverdediging onvermijdelijk zijn.

UITGANGSPUNTEN RUSSISCHE DEFENSIE

De Washington Post wist in december 1997 de hand te leggen op de tekst van een document waarin president Jeltsin dc uitgangspunten vastlegde voor het defensiebeleid. Van het document was wel gewag gemaakt op 18 december door het persbureau ITAR-TASS, maar de tekst werd niet verspreid.

Niet verwonderlijk was de conclusie dat het vooral de 'crisis-achtige toestand van de economie' was die de nationale veiligheid bedreigde. Een bedreiging vormden ook de groeiende ambities van sommige Russiche regio's en republieken, Het document kon niet anders vaststellen dan dat de invloed van Rusland op het wereldtoneel 'aanzienlijk afgenomen' was en dat Rusland op zijn kernarsenaal moest vertrouwen om mogelijke agressie van buitenaf af te schrikken.

NIEUWE TOEZICHTHOCDER OP RUIMTEVAART

President Jeltsin vaardigde op 20 januari 1998 een decreet uit waarmee het toezicht op de Russische ruimtevaart inclusief de productie van raketten en andere militaire hardware, werd toegewezen aan het civiele Russische Ruimtevaartagentschap (RKA). De RKA was voorheen al verantwoordelijk voor civiele projecten zoals het Mir-ruimtestation en civiele satellieten.
De organisatie zal strategische raketten en ruimteraketten produceren, waarbij het ministerie van Defensie als afnemer zal fungeren. Het zou de bedoeling zijn dat Ruslands positie op de wereldmarkt in de ruimtevaart aanzienlijk wordt versterkt om op die manier commerciële successen te boeken. Rusland heeft al een sterke positie in de markt van commerciële satellieten voor buitenlandse afnemers.

MOGELIJK SLACHTOFFERS NUCLEAIRE VERVCILING

De krant Rabotsjaja *Triboena* berichtte begin januari 1997 dat duizenden piloten van Russische bommenwerpers en hun gezinnen over een periode van dertig jaar werden gedwongen als proefkonijnen in de nabijheid van een afgelegen nuclair proefterrein in de steppen van Kazachstan te leven.
De haalde sommige nog in leven zijnde piloten aan. die zeiden dat ze daar op last van Moskou hadden moeten blijven wonen. zodat de gevolgen van nucleaire straling op hun lichamen kon worden bestudeerd. Er was nooit uitgelegd. waarom de piloten en hun gezinnen in 1958 plotseling moesten verhuizen van de Oekraïne naar een plaats 80 kilometer van het nucleaire proefterrein bij Semipalatinsk.

Ongeveer 70 procent van alle atoomproeven in de Sowjet-Unie zijn in Semipalatinsk uitgevoerd en kwamen in dat gebied bijna dagelijks voor. Autoriteiten in Kazachstan, waar het proefterrein ligt. verklaarden dat er in de omgeving van Semipalatinsk nog steeds kinderen geboren worden met lichamelijke en geestelijke afwijkingen. Kanker komt ook veel voor.

SPIONAGE

Amerikaanse telefoontechnicus

De Amerikaanse telefoontechnicus Richard Bliss, die door Russische instanties beschuldigd werd van spionage. hoefde niet voor een bepaalde datum terug te komen naar Rusland, zo maakte zijn Amerikaanse werkgever Qualcomm Inc. op 7 januari 1998 bekend.
Bliss was in november 1997 op verdenking van spionage gearresteerd. terwijl hij werkte aan de aanleg van een systeem voor draagbare telefoons in Rostov-aan-de-Don in Zuid-Rusland.

Britten niet vervolgd

Twee Britten die medio januari 1998 met een klein vliegtuig. naar eigen zeggen per vergissing. het Russische luchtruim bij Kaliningrad waren binnengedrongen en door een Russische jager tot landen waren gedwongen, zullen niet gerechtelijk worden vervolgd.

Buitenlandse spionage stijgt

President Jeltsins woordvoerder Sergej Jastrzjembski verklaarde op 21 januari 1998 tegenover persbureau *Interfax* het eens te zijn met de directeur van de

Federale Veiligheidsdienst (FSB). Nikolaj Kovaljow, dat de buitenlandse spionage in Rusland stijgende was. Kovaljow had eerder gezegd dat er sinds de Tweede Wereldoorlog nooit eerder zo'n groot aantal spionnen van buitenlandse geheime diensten in Rusland was gearresteerd. FSB-functionarissen verklaarden dat zij in 1996 27 beroepsspionnen en 60 Russen wegens spionage hebben opgepakt.

Spion door Britten afgescheept

Enkele dagen later kwam de Russische krant *Segodnja* met het verhaal van een Rus die vertelde dat hij vrijwel voor niets zijn leven had geriskeerd door voor de Britten te spioneren. De man die anoniem bleef. zou volgens het artikel vanaf 1992 gegevens over militair onderzoek aan de Britse inlichtingendienst hebben doorgespeeld. Hem was veel geld beloofd. maar hij kreeg uiteindelijk maar enkele duizenden dollars uitbetaald. De man had de hotline van de Russische veiligheidsdienst FSB gebeld om zich aan te geven.

DEFENSIEMINISTER BEZOEKT FRASKRIJK EN DUITSLAND

De Russische minister van Defensie maarschalk Igor Sergejev bracht medio januari 1998 een bezoek aan Frankrijk en voerde daar gesprekken met zijn Franse ambtgenoot Alain Richard. De ministers zeiden dat zij samenwerking in de defensieindustrie hadden besproken. Details over samenwerking op nucleair gebied werden echter niet gegeven. Tijdens het bezoek kreeg Sergejev ook een rondleiding over een marinebasis in Bretagne, waar nucleaire onderzeeërs waren gestationeerd.

Minister Sergejev bracht op 29 januari ook een bezoek aan het hoofdkwartier van een Duits-Deens legerkorps in Noord-Duitsland, waar Poolse eenheden ook deel van zouden gaan uitmaken als Polen in 1999 NAVO-lid zou worden. De strijdmacht zou dan 'Multinationaal Korps Noord-Oost' gaan heten. Plannen het korps in de toekomst in de Poolse stad Szczecin te legeren, werden door Sergejev gezien als een 'opmars naar de Russische grens met de wapens in de hand' en daarom niet met vreugde begroet.

TSJETSJENIË

Russisch protest tegen executies

Op 3 september 1997 werden in de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny twee veroordeelde misdadigers in het openbaar door een vuurpeloton geëxecuteerd. De executie werd scherp veroordeeld door de Russische autoriteiten en illustreerde het conflict tussen Rusland en de separatistische republiek Tsjetsjenië. dat islamitische sharia-wetgeving had ingevoerd en weigerde het Russische recht op haar grondgebied te erkennen.
Na de Russische protesten werd een tweede dubbele executie. die op 10 september zou plaatsvinden, korte tijd uitgesteld. Maar op 18 september werden de doodvonnissen toch voltrokken.

Akkoord over oliepijpleiding

Op 9 september 1997 sloten Rusland en Tsjetsjenië vijf akkoorden over het transport van aardolie over Tsjetsjeens grondgebied vanuit Azerbajdzjan naar de Russische havenstad Noworossiisk. Hiermee werden eerdere conflicten over deze kwestie opgelost.

In de akkoorden werd onder meer overeengekomen dat Rusland Tsjetsjenië een doorvoerheffing van $ 0,43 per vat zou betalen en een subsidie van S 834.000 ten laste van de federale begroting zou verstrekken (bestaande uit een heffingstoeslagvan $ 1,60 per vat en een bedrag ineens) dat was bestemd om het Tsjetsjeense deel van de pijpleiding dat was beschadigd tijdens de oorlog, te herstellen. Op 15 september werd verder bekendgemaakt dat Rusland ten behoeve van de export van Azerbajdzjaanse aardolie een 283 km lange pijpleiding zou aanleggen die om Tsjetsjenië heen zou lopen.

Op 9 november 1997 werd het Tsjetsjeense deel van de oliepijpleiding die de off shore-olievelden in de Kaspische Zee verbond met de Russische havenstad Noworossiisk. officieel opnieuw in gebruik genomen. De pijpleiding was vernield tijdens de oorlog tussen Tsjetsjenië en Rusland in 1994-'96.

Nieuwe regering in Tsjetsjenië

De Tsjetsjeense president Aslan Maschadow gaf de guerrillaleider Sjamil Basajev op 1 januari 1998 opdracht een regering te vormen. Basajev zei tegen het persbureau Interfax op 7 januari dat hij zou aftreden als zijn regering er binnen zes maanden niet in zou slagen vooruitgang te boeken in de strijd tegen de toenemende wetteloosheid en de economische chaos. Basajev had in Rusland een slechte naam vanwege de door hem uitgevoerde gijzelingsactie in de Zuid-Russische stad Boedjonnovsk in 1993, waarbij meer dan honderd mensen omkwamen

De nieuwe regering. waarvan Basajev als voorzitter a.i. zou fungeren, werd op 10 januari door president Maschadow formeel geïnstalleerd. President Maschadow zou tegelijkertijd premier van de nieuwe regering worden.

Felle reactie op Russisch dreigement

De Tsjetsjeense leiders kwamen op 7 januari 1997 met een felle reactie op de uitspraak van de Russische minister van Binnenlandse Zaken Anatoli Koelikow eind deceinber dat 'preventieve aanvallen' kunnen worden gelanceerd tegen 'bandieten', die vanuit Tsjetsjenië opereren. Koelikow was fel gekant tegen de wapenstilstand die in 1996 in Tsjetsjenië van kracht werd en geen duidelijkheid gaf over de politieke status van de republiek.

Strijd tegen kidnappers

Medio januari 1998 vond er een gewapende aanval plaats op het hoofdkwartier van de speciale anti-kidnapeenheid van de regering in Tsjetsjenie. De aanval door meer dan honderd mensen werd zonder verliezen afgeslagen. De eenheid is speciaal opgericht om het grote aantal ontvoeringen in de republiek tegen te gaan.

Tsjetsjeense veiligheidstroepen bevrijdden begin februari vijf Poolse hulpverleners, die bijna twee maanden eerder waren ontvoerd. President Maschadow zei dat ontvoerders hard zullen worden aangepakt.

Verdere woordenstrijd met Rusland

Tsjetsjenië dreigde begin februari 1998 een akkoord over een oliepijplijn die over zijn grondgebied liep op te zeggen, als Moskou zijn beloften niet zou nakomen over de wederopbouw van de opstandige republiek na de oorlog. Het ging om een pijplijn van de olievelden in de Kaspische Zee naar de Russische Zwarte-Zeehaven Novorossiisk.

Er was bovendien een geschil met Moskou over de luchthaven van Groznv. waarvoor de Tsjetsjeense president Maschadow officieel de status van internationale luchthaven wilde, hetgeen door de Russische regering werd geweigerd.
Maschadow liet ook weten dat hij een strafvervolging wil van Russische staatsfunctionarissen die in 1994-1996 de oorlog tegen Tsjetsjenië gevoerd hebben.

NIEUWE PRESIDENT NOORD-OSSETIË

In de aan Tsjetsjenië grenzende Russische regio Noord-Ossetië werd een voormalig lid van het Som-jet Politbureau uit de tijd van Gorbatsjov, Alexander Dzasochov, op 19 januari 1998 tot president gekozen. Dzasochow was partijleider in Noord-Ossetië in de jaren '80.
Tussen de christelijke Noord-Osseten en het naburige moslimvolk de Ingoesjen kwam het in 1992 tot gewelddadige botsingen over een territoriaal dispuut. Rusland legerde in de twee gebieden miltaire troepen.

FINANCIËN EN ECOKOMIE

Lidmaatschap Club van Parijs

Op 17 september 1997 trad Rusland toe tot de Club van Parijs van crediteurenlanden.
Krachtens het toetredingsakkoord, dat in Parijs werd ondertekend door minister van Financiën en vice-premier Tsjoebajs en de directeur van de Club van Parijs, Christian Noyer, kon Rusland een deel van de naar schatting $ 140 miljard die was geleend door de Sowjet-Unie. terugkrijgen.

Rusland zou zijn vorderingen op andere landen verlagen met 23 tot 75 procent en jaarlijks tussen de 500 en 700 miljoen dollar aan betalingen in inwisselbare valuta ontvangen (tegen de in 1992 geldende officiële wisselkoe s van 0,6 roebel per dollar), terwijl het op dat moment ongeveer tussen de 150 en 200 miljoen dollar aan vorderingen inde. Ruslands eigen schuldenlast van ruim 40 miljard dollar was in april 1996 herschikt door de Club van Parijs.

Club van Londen herstructureert schuld

Op 6 oktober 1997 ondertekenden Rusland en de Club van Londen (een groep commerciële banken die 'slechte' leningen aan staten en staatsbedrijven verstrekt hebben) in Moskou een akkoord. Het akkoord voorzag in een herstructurering van een schuld van 33 miljard dollar aan de commerciële banken, die Rusland had overgenomen na de ineenstorting van de Sowjet-Unie in 1991. Verwacht werd dat de herstructureringsovereenkomst, die een periode van 25 jaar beslaat, samen met Ruslands toetreding tot de Club van Parijs van crediteurenlanden in september 1997 het vertrouwen van investeerders in het land zou vergroten.

Hertoetreding in diamantkartel

Op 22 oktober 1997 trad Rusland opnieuw toe tot het diamantenkartel De Beers. Krachtens het akkoord zou het Zuid-Afrikaanse diamantbedrijf De Beers 40 procent van de productie van het Russische mijnbedrijf Almazi Rossii-Sacha kopen. In de chaotische periode na de val van de Sowjet-Unie was De Beers de controle over de diamantprijzen op de wereldmarkt kwijtgeraakt doordat ruwe Russische diainanten op de wereldmarkt verschenen zonder dat daar afspraken over bestonden. Het nieuwe akkoord, dat liep tot eind 1998, maakte een einde aan een tweejarige ruzie tussen Rusland en De Beers die ontstond nadat hun vorige overeenkomst eind 1995 was afgelopen.

IMF-krediet uitgesteld

Op 31 oktober 1997 schortte het IMF de uitbetaling op van een tranche van 700 miljoen dollar die deel uitmaakte van een d ie jaar lopende lening aan Rusland van 10 miljard dollar, omdat de belastinginning in Rusland bleef stagneren. In een gezamenlijke verklaring met het Russische ministerie van financiën zei het IMF dat de 'totale inkomsten op de federale begroting nog steeds onvoldoende zijn om de begroting ten uitvoer te brengen (...). Er is nog steeds sprake van achterstallige uitgaven. wat zwaar drukt op de economie.'
Op 9 januari kwam het IMF toch met het geld over de brug. Eerste onderminister van Financiën Alexej Koedrin liet aan persbureau *Interfax* weten dat de tranche voornamelijk zou worden gebruikt om staatsschulden in de defensiesector af te lossen.

Verhoging herfinancieringstarief

Als gevolg van de onrust op de Aziatische valutamarkten verhoogde de Russische Centrale Bank (RCB) op 10 november 1997 het herfinancieringstarief van 21 procent tot 28 procent om te voorkomen dat buitenlandse investeerders hun kapitaal zouden terugtrekken uit de markt voor in ruebels benoemd binnenlands schuldpapier. Op 21 november maakte RCB-president Sergej Doebinin bekend dat de centrale bank sinds 10 november ongeveer 2.2 miljard gulden had uitgegeven op de valutamarkten ter ondersteuning van de roebel.

Ander wisselkoersbeleid

Op 10 november maakte de RCB tevens een wijziging van het wisselkoersbeleid bekend. Vanaf 1998 zou de wisselkoers 6.1 roebel per dollar bedragen (met een stijging tot 6,2 roebel per dollar in de volgende twee jaar) en zou de Russische munt mogen fluctueren binnen een bandbreedte van 15 procent boven of onder deze koers (1 Amerikaanse dollar was begin november ruim 5,9 roebel). Sinds 1995 gold voor de koers van de roebel ten opzichte van de dollar een 'corridor' die het mogelijk had gemaakt de roebel op gezette tijden af te waarderen.

George Soros biedt hulp aan

De financier George Soros kondigde op 20 oktober plannen aan om Rusland in de loop van drie jaar 300 a 500 miljoen dollar te schenken. Het geld zou worden geïnvesteerd in liefdadigheidsprojecten op het gebied van de gezondheidszorg, het onderwijs en opleidingen. Waarnemers beschouwden de schenking als een middel om de regering van p esident Jeltsin te steunen door de sociale stabiliteit te bevorderen.
Soros' commerciële investeringen in Rusland bedroegen volgens de *New York Times* meer dan 2,5 miljard dollar. Daartoe behoorde een aandeel in het telecommunicatiebedrijf Swjazinvest, dat in juli op een enigszins omstreden manier was geprivatiseerd . Het winnende consortium was voor een deel gefinancierd door Soros

ENERGIEBELEID

Opheffing steenkolenmaatschappij Rosoegol

Op 20 november 1997 ondertekende Jeltsin een decreet waarbij de nationale steenkolenmaatschappij Rosoegol, die sinds 1992 de staatsdeelnemingen in mijnbouwbedrijven had beheerd. werd opgeheven. Er werd een nieuw systeem geïntroduceerd waarbij een interdepartementale commissie het beleid voor de steenkolenindustrie zou vaststellen. Dit beleid zou worden uitgevoerd door twee nieuwe directoraten op het ministerie van Brandstof en Energie. Volgens minister van economische zaken Jakow Oerinson zou het nieuwe systeem een einde maken aan het belangenconflict dat Rosoegol met zich meebracht. Rosoegol was tot dan toe verantwoordelijk geweest voor de verdeling van de overheidssubsidies en de herstructurering van de steenkolenindustrie.

Joint venture Shell en Gazprom

Op 17 november 1997 sloot Shell met het Russische gasbedrijf Gazprom een overeenkomst over de verwerving van Gazprom-obligaties waarmee een be-

drag van 1 miljard dollar was gemoeid Shell en Gazprom zouden een joint venture oprichten voor de exploitatie van olie- en gasvoorraden in Rusland.

BP koopt 10 procent van Sidanco

Op 18 november maakte British Petroleum bekend een aandeel van 10 procent in de Russische oliemaatschappij Sidanco te kopen om een omvangrijk gasveld bij Irkoetsk tot ontwikkeling te brengen (Sidanco werd beheerd door de Oneximbank).

Naar alle waarschijnlijkheid zouden de nieuwe consortia tegen elkaar opbieden bij de op handen zijnde privatisering van Rosneft. de grootste Russische oliemaatschappij die nog volledig staatsbezit was en waarvan de activa werden geschat op ongeveer 1.4 miljard dollar.

Afschaffing limiet aandelenbezit buitenlandse bedrijven

Op *3* november werd bij presidentieel decreet het maximum van 15 procent voor het buitenlandse aandelenbezit in Russische oliemaatschappijen afgeschaft. Dit maximum was in 1992 ingevoerd. Hierop volgden twee grote contracten met buitenlandse oliemaatschappijen.

Wijzigingen in top Gazprom

Op 18 december 1997 bracht president Jeltsin enkele wijzigingen aan in het regeringscollege dat sinds mei 1997 de supervisie heeft over het mammoet-gasbedrijf Gazprom. Voorzitter van het college werd Sergej Kirijenko, die de maand ervoor was benoemd tot minister van Brandstof en Energie. Aleksandr Kazakow, mede-auteur van het omstreden boek over privatisering en op 13 november 1997 al ontslagen als plaatsvervangend hoofd van de presidentiële staf, werd verwijderd uit de Raad van Bestuur.

Activiteiten Gazprom

Op grond van een overeenkomst die in december 1997 tussen Rusland en Turkije is gesloten zou het Russische bedrijf Gazprom gasleveranties aan Turkije vergroten door een nieuwe pijplijn in de Zwarte Zee en door uitbreiding van de capaciteit van de bestaande pijplijn door Oekraïne, Roemenië en Bulgarije. Rusland had zich voorts verplicht tot het jaar 2008 3.34 miljard kubieke meter gas per jaar aan Bulgarije te leveren voor Bulgaars constructiewerk aan het gasveld van Jamboerg.

De voorzitter van Gazprorn, Rem Vjachirev liet op 17 januari 1998 tegenover Itar-Tass meten dat de Bulgaarse regering in een conflict over gasleveringen aan en door Bulgarije tot een oplossing moest komen De Bulgaarse regering wilde het staatsaandeel in het bedrijf dat het Russische gas zou verdelen en verder vervoeren. vergroten ten koste van een bedrijf waar Gazprom ook een belang in had Bulgarije had bij Gazprom nog een schuld uitstaan van 90 miljoen dollar

Beslaglegging op bezit van twee olieraffinaderijen

De commissie onder voorzitterschap van Tsjoebajs die noodmaatregelen moet treffen om enige belastingdiscipline in Rusland te herstellen. besloot op 8 december 1997 om beslag te leggen op de rekeningen van twee olieraffinaderijen. die samen een belastingschuld hadden van duizend miljard roebel (ruim 300 miljoen gulden).
Het ging om een olieraffinaderij in Omsk, die eigendom was van Sibneft. het imperium van financier Boris Berezovsky en verder een raffinaderij in Angarsk, eigendom van concurrent Oneximbank, in handen van Vladimir Potanin.
In Berezovsky's kranten werd beweerd dat de Tsjoebajs' commissie zo slagvaardig optrad omdat het IMF en de Wereldbank het innen van achterstallige belastingschulden tot voorwaarde voor nieuwe leningen zouden hebben gemaakt.

OVERIG BINNENLANDS NIEUWS

Wet tegen pornografie

De Staatsdoema keurde op 16 januari 1998 een ontwerp van wet goed, dat beoogde pornografie te bestrijden. De wet, die in tweede lezing door de Staatsdoema werd aangenomen, behelsde een beperkte definitie van pornografie, waardoor niet alle materiaal in beeld of geluid over seks werd verboden.
De Staatsdoema was ongerust over de seksuele revolutie die in Rusland op gang kwam na de ineenstorting van het communisme in 1991. Tevens is de laatste jaren sprake van een toename van prostitutie en van seksueel overdraagbare ziektes zoals aids.

Vlag, wapen en volkslied niet goedgekeurd

President Jeltsin vond een week later de Staatsdoema tegenover zich, toen die weigerde de nieuwe Russische vlag, het wapen en het volkslied dat hij had voorgesteld goed te keuren. Die u-aren al in gebruik sinds Jeltsin ze had ingevoerd per decreet. maar ze waren nog steeds niet officieel door het parlement goedgekeurd

Astrologen in overheidsdienst

De *Komsomolskaja Pravda* publiceerde op 21 januari 1998 een artikel over een astrologisch team van de marine dat voor het ministerie van Defensie regelmatig in de toekomst zou kijken. Elke drie maanden ging er volgens de krant een samenvatting van astrologische prognoses over de plaats en datum van tnekomstige buitengewone gebeurtenissen naar de generale staf van het Russische ministerie van Defensie. De prognoses waren afkomstig van een wetenschappelijk instituut van de marine in Sint-Petersburg. Het ging volgens de krant onder andere oin voorspellingen van lucht- en scheepsrampen, waarbij de astrologen het menigmaal bij het rechte eind zouden hebben gehad. De chef van het team liet weten dat ook advies was geleverd over een astrologisch wenselijke datum voor een operatie die president Jeltsin moest ondergaan. Onduidelijk was of met het advies rekening is gehouden.

Vestigingsvergunning voor stad Norilsk

In de afgelegen Siberische stad Norilsk, een van de grootste mijnsteden ter wereld, is het plan gelanceerd om weer als in de communistische tijd reisbeperkingen in te voeren. De locoburgemeester liet eind januari 1998 weten dat er een wet op stapel stond die het voor Russen en buitenlanders alleen mogelijk maakte met speciale toestemming naar Norilsk te komen. Een woordvoerder van het ministerie van Justitie in Moskou zei dat de voorgenomen wet in strijd was met de grondwet. Volgens de locoburgemeester zou de wet bedoeld zijn als een tijdelijke maatregel die tot doel had ongewenste bezoekers weg te houden.

Jeltsin hekelt achterstallige salarissen

In zijn eerste radiotoespraak van het jaar op 23 januari 1997 deed president Jeltsin een scherpe aanval op Russische regio's die hun achterstallige salarissen aan overheidspersoneel over 1997 nog niet hadden betaald. 'Het geld was op tijd door Moskou beschikbaar gesteld,' zei de president. Hij zei dat in zes van de 89 regio's van Rusland nog sprake was van achterstallige overheidssalarissen. Het niet uitbetalen van lonen leidde van tijd tot tijd tot arbeidsonrust.

EUROPA

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Bijeenkomst Barents Euro-Arctische Raad

In de Noord-Zweedse stad Lulea vond op 19 en 20 januari 1998 een bijeenkomst plaats van de Barents Euro-Arctische Raad die werd bijgewoond door ministers van Buitenlandse Zaken van de Skandinavische landen en van IJsland, Rusland en Canada. Namens de Verenigde Staten was onderminister van Buitenlandse Zaken Strobe Talbott aanwezig. De EU was ook vertegenwoordigd in de persoon van Eurocommissaris Hans van den Broek.

Nucleaire vervuiling op en rond het Kola-schiereiland in Noord-Rusland was een belangrijk punt op de agenda. Als om de urgentie van het probleem te onderstrepen werd op 29 januari bekend dat er een gasontploffing had plaatsgevonden op een nucleaire onderzeeër in de marinehaven Zaozersk in Noord-Rusland, niet ver van de grens met Noorwegen. Daarbij werd een marineofficier gedood. Sinds 1961 zijn er meer dan 280 mensen omgekomen bij ongelukken met Russische of Sowjet-onderzeeërs die met kernenergie worden aangedreven.

Overleg met EU

In Brussel vond op 27 januari 1998 overleg plaats tussen de EU-ministers van Buitenlandse Zaken en minister Primakow van Rusland over wederzijdse handel. De bijeenkomst was een uitvloeisel van een in 1997 opgericht overlegorgaan van de EU en Rusland. Bestaande geschillen werden in Brussel niet opgelost. De EU heeft bezwaar tegen Russische handelsbarrières tegen producten als alcohol en textiel.

Jeltsin in Italië en Vaticaan

President Jeltsin bracht in de tweede week van februari 1998 een driedaags bezoek aan Rome.

Tijdens zijn bezoek had Jeltsin ook een zeer hartelijk onderhoud in het Vaticaan met paus Johannes Paulus II. Bij zijn bezoek aan Rome werd in aanwezigheid van de Russische president onder andere een overeenkomst getekend tussen het Russische gasbedrijf Gazprom en het Italiaanse ENI over gezamenlijke olie- en gasprojecten in Rusland en in het buitenland ter waarde van naar schatting meer dan twee miljard dollar.

Ratificatie Europese Conventie voor de Rechten van de Mens

De Staatsdoema stemde op 20 februari wel voor de ratificatie van de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens, die door Rusland al twee jaar geleden was ondertekend, toen het toetrad tot de Raad van Europa De conventie geeft burgers het recht een beroep te doen op een internationaal hof

Beveiliging kernwapens met Amerikaanse hulp

Uit het werk van een Amerikaans leugendetectorteam in de Russische stad Sergiev Posad in februari 1998 bleek hoeveel er sinds het einde van de Koude Ooi-log was veranderd. Het team werkte bij een complex van het Twaalfde Hoofddirectoraat van het Russische ministerie van Defensie, dat verantwoordelijk was voor de veiligheid van kernwapens. De Amerikaanse experts trainden Russische officieren voor het gebruik van de leugendetector bij het selecteren van betrouwbaar personeel voor het omgaan met kernkoppen.

Het leugendetectorteam was maar een deel van de assistentie die de VS de Russen verleenden ter waarde van 400 miljoen dollar per jaar. De Russen hadden onder meer 150 extra verstevigde supercontainers gekregen om kernkoppen tijdens het transport in op te bergen, 115 speciale treinwagons voor het vervoer, 4020 'gepantserde dekens' om kernwapens tegen vuur uit klein-kaliberwapens te beschermen en een landelijk gecomputeriseerd inventarisatiesysteem om nucleaire voorraden bij te houden. Het programma was in 1992 begonnen.

Japanse vissers mogen bij Koerilen vissen

De Japanse minister van Buitenlandse Zaken Keizo Obuchi bracht in de tweede helft van februari 1998 een driedaags bezoek aan Moskou. De relaties waren jarenlang koel geweest vanwege een territoriaal geschil over de Zuidelijke Koerileneilanden, die door Japan de 'Noordelijke Gebieden' werden genoemd en sinds het einde van de Tweede We eldoorlog in Russische handen waren. Tijdens het bezoek werd op 21 februari in Moskou een akkoord gesloten, waarbij Japanse vissers toegang zouden krijgen tot de wateren rond de Koerilen. Moskou hoopte dat verbetering van de betrekkingen met Japan zou leiden tot meer Japanse investeringen in de Russische economie.

(Vor. ber. pag. 706/3 e.v. - 1997)

AZIË

INDONESIË

DEFINITIEVE CITSLAG PARLEMENTS-VERKIEZINGEN

Op 23 juni 1997 werd de officiële uitslag bekendgemaakt van de op 29 mei gehouden verkiezingen voor de 500 leden tellende Dewan Perwakilan Rakyat (Huis van Afgevaardigden).

Verkiezingsuitslag

Partij	*Zetels*	*%*
Golkar	325	74
Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP)	89	23
Democratische Partij van Indonesie (PDI)	11	3
Totaal	425"	100

*75 leden werden direct door de president benoemd.

Nieuwe verkiezingen op Madura Aanhoudende onrust

Op 4 juni 1997 werden in 86 stembureaus op Madura de verkiezingen overgedaan naar aanleiding van gewelddadige protesten na de parlementsverkiezingen. toen de PPP beweerde dat in een groot aantal stembureaus de stemmen niet waren geteld. De herverkiezingen werden echter door veel PPP-aanhangers geboycot, omdat volgens hen in meer dan duizend stembureaus opnieuw zou moeten worden gestemd.

Op 14 juni braken in de stad Bangkalan op Madura rellen uit. Honderden personen vielen het gemeentehuis aan, alvorens een bioscoop en een boeddhistische tempel in brand te steken. Volgens verschillende bronnen waren de rellen een protest tegen het verloop van de parlementsverkiezingen.

WIJZIGINGEN IN REGERING EN LEGERTOP

Op 6 juni 1997 werd generaal Raden Hartono, tot dan toe stafchef van het leger, benoemd tot minister van Voorlichting. Hij volgde voorzitter Harmoko van de regerende Golkar op, die werd benoemd tot staatsminister voor Speciale Zaken, een nieuwe portefeuille. Luitenant-generaal Wiranto, tot dan toe bevelhebber van de Strategische Reserve van de Indonesische strijdkrachten, werd benoemd tot stafchef van het leger.

Harmoko was veertien jaar minister van Voorlichting geweest en was belast met het toezicht op de in mei gehouden parlementsverkiezingen waarbij de Golkar een verpletterende stembusover\\-inning had behaald. Sommige waarnemers waren van mening dat hij zijn portefeuillr was kwijtgeraakt als gevolg van de relatief grote vrijheid waarmee de binnenlandse pers de berichtgeving over de parlementsverkiezingen had kunnen verzorgen

In augustus 1997 werd een groot aantal hevelhebbers \-an de Indonesische strijdkrachten op belangrijke posten vervangen door officieren die in tie jaren zeventig aan militaire academies waren afgestudeerd. Veel nieuwbakken generaals waren lijfwacht of adjudant van president Soeharto geweest Waal-nemers Lagen in de benoemingen een poging van Soehartoom zichzelf te omringen met absoluut loyale officieren die dc politieke wijzigingen zouden accepteren die na zijn eventuele aftreden werden verwacht

Tevens werd geopperd dat veel bevorderde officieren zich meer bezig hielden met traditionele defensiekin-esties en zich weinig gelegen lieten aan de preoccupatie van hun oudere collega's met de binnenlandse veiligheid, l a a r nemers zeiden dat Soeharto sinds het ontslag van de opperbevelhebber van de Indonesische strijdkrachten. generaal Benny Murdani. in 1988 zelf het heft in handen had genomen bij de benoeming van officieren en dat clit beleid met de recente promotieronde was voltooid.

OVERZICHT FINANCIËLE CRISIS. ROEPIA DAALT MET 70 PROCENT

Hieronder volgt een chronologisch overzicht van de financiële crisis die uitbrak in juli 1997 en snel tot massale werkloosheid en voedselonlusten zou leiden. De crisis. waarbij de Indonesische roepia 70 procent van haar waarde verloor. werd uitgelokt door koersdalingen in buurlanden, maar de basis ervoor was al gelegd door torenhoge staatsschulden en een slecht gecontroleerde kredietverstrekking door banken.

1997

8 juli - De roepia begint in waarde te dalen. De Indonesische regering verruimt de bandbreedte waarbinnen de koers van de roepia kan fluctueren van 8 naar 12 procent.

24 juli - De koers van de roepia stort in. in het kielzog van de koersen van de Thaise baht, de Maleisische ringgit en de Filippijnse peso.

14 augustus - De regering verlaat het systeem van een geleide wisselkoers waarbij de koers van roepia binnen een bepaalde bandbreedte wordt bepaald door de markt De koers zakt verder

15 augustus - **In** reactie op de koersval van de roepia verhoogt de centrale bank haar rente.

8 oktober - Indonesië vraagt het IMF om financiële steun.

28 oktober - President Soeharto maakt bekend dat Singapore voor 10 miljard dollar steun geeft

31 oktober - Hrt **IMF** maakt bekend een hulppakket van 40 miljard dollar te bieden

1 november - De regering trekt de vergunningen van zestien failliete banken in. waaronder de Andromeda Bank die voor 23 procent in handen is van president Soeharto's zoon Bambang Trihadmodio

5 november - Het IMF keurt een lening van 10 miljard dollar aan Indonesië goed.

1998

3 januari - Volgens de Indonesische strijdkrachten (ABRI) zijn ongeveer twee miljoen personen werkloos geworden sinds het begin van de crisis in juli. Indonesië heeft een werkende bevolking van tachtig miljoen.

6 januari - De regering presenteert de begroting voor 1998-99. De begroting beraamt een economische groei van 4 procent en een groei van 32.1 procent van de staatsinkomsten en -uitgaven. De roepia verliest in vijf dagen de helft van haar waarde tegenover de Amerikaanse dollar.
De vrije val van de roepia is een gevolg van de algemene conclusie dat de begroting absoluut niet voldoet aan de door het IMF geëiste maatregelen.

10 januari - De internationale druk op president Soeharto om zich aan de IMF-eisen te houden neemt toe. Soeharto kondigt uitstel of herziening van vijftien grote infrastructurele projecten aan.

11 januari - Plaatsvervangend directeur van het IMF Stanley Fischer bezoekt Jakarta om te praten over het IMF-programma.

15 januari - IMF-directeur Michel Camdessus en Soeharto ondertekenen een overeenkomst over het doorvoeren van economische hervormingen.
In een televisie-uitzending maakt Soeharto de hervormingen bekend. die ondermeer grote projecten van zijn familieleden zullen raken,

16 januari - Camdessus zegt te verwachten dat de Indonesische en Thaise economieën zich binnen twee jaar zullen herstellen. Een groep Duitse bankiers, die in opdracht van bondskanselier Helmut Kohl naar Indonesië was vertrokken, ontmoet Soeharto. Duitse banken zijn na Japanse banken de grootste kredietverleners aan Indonesië. De Bank voor Internationale Betalingen in Bazel schatte de uitstaande Duitse leningen aan Indonesië midden 1997 op 5.6 miljard dollar.

17 januari - Winkels in Oost-Java worden geplunderd uit woede over de stijgende voedselprijzen.

20 januari - Duitse bankiers hebben tweede ontmoeting met Soeharto.

21 januari - Minister van Industrie en Handel Tunky Ariwibowo maakt bekend dat president Soeharto een aantal verstrekkende maatregelen heeft genomen in navolging van de IMF-voorstellen, Ariwibowo vormt samen met onder anderen minister van Financiën Mar'ie Mohammed en 'coördinerend minister' van Economische Zaken en Financiën Saleh Afiff een commissie die op de doorvoering van de hervormingen zal toezien.
De maatregelen omvatten o.a. het toekennen van volledige autonomie aan de centrale bank, het beëindigen van het monopolie van Soeharto's jongste zoon Hutomo Mandala Putra (bekend als 'Tommy') op de kruidnagelhandel. en het schrappen van de bouw van een energiecentrale, een project dat geleid werd door Soeharto's oudste dochter Siti Hardiyanti Rukmana. Alle tarief- en belastingvoordelen voor Hutomo's automobiel-project 'Timor Putra Nasional', dat in Korea auto's liet bouwen die in Indonesië belastingvrij kon worden aangeschaft. worden opgeheven. Ook de bouw van een energiecentale, een project dat geleid werd door Soeharto's oudste dochter, werd stopgezet.
Analisten noemen de maatregelen tegen de familieleden van de president 'symbolisch', omdat zij een aantal toch reeds slecht lopende activiteiten betroffen. en omdat slechts een klein deel van de belangen van de familie Soeharto werd getroffen.
IMF-directeur Michel Camdessus maakte later bekend dat ook de kartels in de cement-, papier- en triplexindustrie worden afgeschaft. Ook deze sectoren werden geleid door familieleden van Soeharto.

Politie-agenten arresteren een demonstrant op 11 januari 1998 in Djakarta, nadat zij een protestmars van enkele honderden mensen tegen de stijgende voedselprijzen uit elkaar hadden geslagen *(foto ANP)*

Ook de overheidssubsidie aan het staatsbedrijf dat vliegtuigen bouwt, een prestigieus project van minister van Onderzoek en Technologie B.J. Habibie, wordt stopgezet. Het bedrijf zal door private investeringen worden gefinancierd. Buitenlandse investeringen in de palmolie-industrie wordt toegestaan. Het monopolie van het staatsbedrijf BULOG, dat de distributie van levensmiddelen reguleert. wordt opgeheven, behalve voor rijst. Een aantal staatsbedrijven zal worden geprivatiseerd.

22 januari - De koers van de roepia stort verder in, aangezien de IMF-maatregelen geen invloed lijken te hebben op de schuldencrisis en zij het vertrouwen in de Indonesische economie niet hebben kunnen herstellen. De koers bereikt een dieptepunt van 17.000 roepia tegen 1 Amerikaanse dollar na aanwijzingen dat minister van research en technologie B.J. Habibie bij de verkiezingen in maart als vice-president zal worden benoemd. De centrale bank intervenieert, waardoor de koers van roepia stijgt tot 11.800 roepia tegen 1 Amerikaanse dollar.

23 januari - De regering presenteert een herziene begroting die voldoet aan de IMF-normen. Voor het fiscale jaar 1998 worden een economische groei van nul procent en een inflatie van 20 procent verwacht, waarbij wordt uitgegaan van een koers van 1 Amerikaanse dollar voor 5000 roepia. De koers sluit die dag op 12.000 roepia tegen 1 Amerikaanse dollar.
Een belangrijke verandering ten opzichte van de vorige begroting was de forse ingreep in de subsidies op brandstof (van ruim 10.000 miljard roepia naar 7450 miljard). De economie van het 17.500 eilanden tellende Indonesië is sterk afhankelijk van transport. Een grotere ingreep in de brandstofsubsidies zou de inflatieverder doen toenemen.

27 januari - Deregering kondigt aan tijdelijke stopzetting van de aflossing van buitenlandse schulden aan, maar wijst erop dat het geen moratorium betreft, aangezien bedrijven die over dollars beschikken hun schulden mogen afbetalen. Ook hervormingen in de banksector worden afgekondigd.

28 januari - In midden-Java worden winkels van etnische Chinezen geplunderd uit onvrede over de stijgende prijzen van levensmiddelen en kerosine, dat veel gebruikt wordt als brandstof in de keuken. De groepen plunderaars zouden voornamelijk bestaan uit jongeren.

3 februari - Singapore doet een voorstel tot het instellen van een multilateraal garantiesysteem voor Indonesische kredietbrieven.

6 februari - Duizenden militairen en politie-agenten houden oefeningen in Jakarta in de aanloop naar de verkiezingen in maart. Een regeringsfunctionaris maakt bekend dat de totale buitenlandse schuld van Indonesië bijna 280 miljard gulden bedraagt.

9 februari - Er wordt een handtekeningenactie gericht op het vervangen van president Soeharto gevoerd, vanwege de groeiende onvrede over de wijze waarop hij de crisis aanpakt. Soeharto kondigt nieuwe maatregelen aan op het gebied van de wisselkoers van de roepia.

10 februari - De gouverneur van de centrale bank Soedradjad Djiwandono deelt het parlement mee dat de regering een currency board wil instellen, een systeem van vaste wisselkoersen waarbij de koers van de roepia aan die van een andere munt wordt gekoppeld, waarschijnlijk de Amerikaanse dollar. Het idee voor een currency board is afkomstig van de Amerikaanse econoom Steve Hanke.

11 februari - Minister van Financiën Mar'ie Mohammed deelt het parlement mee dat de regering een currency board voorbereidt. De koers van de roepia stijgt. Soeharto beschuldigt anonieme krachten van het opzettelijk ondermijnen van de economie door de koers van de roepia naar beneden te drijven.
De politie in Jakarta arresteert 140 personen tijdens voedselrellen.

12 februari - Soeharto waarschuwt wederom voor een complot tegen de regering na rellen in een West-Javaanse stad.
Soeharto benoemt politiek medestander generaal Wiranto tot opperbevelhebber.
Plaatsvervangend directeur van IMF Stanley Fischer waarschuwt dat Indonesië nog niet toe is aan een currency board. Voor een dergelijk wisselkoerssysteem zijn volgens Fischer sterke

banken. voldoende financiëlr reserves en politieke en economische betrouwbaarheid noodzakelijk. De angst bestaat dat na invoering van een dergelijk systeem Indonesiërs hun roepia's zullen inwisselen voor dollars en deze naar het buitenland zullen brengen, waardoor de valutareserves in Indonesië nog verder zullen afnemen.

13 februari - Soeharto zegt tegen de Amerikaanse president Clinton dat het IMF niet in staat is de financiële crisis in Indonesië te keren. Clinton heeft bezwaar tegen een koppeling van de roepia aan de dollar

14 februari - Het IMF dreigt de financiële hulp stop te zetten vanwege het Indonesische plan een currency board in te stellen. De centrale banken van de ASEAN-landen overleggen over hel stimuleren van het gebruik van munteenheden uit de regio voor de intra-regionale handel.
De politie arresteert 154 personen tijdens voedselrellen waarbij tenminste drie doden vielen. De regering verbiedt massabijeenkomsten tijdens de verkiezingen in maart.

16 februari - De oproerpolitie waarschuwt dat zij bij rellen gericht zal schieten.

17 februari - Soeharto ontslaat gouverneur van de centrale bank Soedradjad Djiwandono, vanwege zijn verzet tegen de invoering van een currency board. Zijn opvolger is de in de Verenigde Staten opgeleide econoom Sjahril Sabirin. Het ontslag ontlokt kritiek van buitenlandse kredietverleners.

18 februari - De Duitse minister van Financiën Waigel verklaart dat Soeharto heeft beloofd het plan voor een currency board te heroverwegen. Duitsland geeft Indonesië financiële steun ter waarde van ruim 400 miljoen gulden.
Duizenden studenten en arbeiders in Kendari op Sulawesi bekogelen winkels en kantoren uit onvrede over de stijgende voedselprijzen. Ujung Pandang wordt opgeschrikt door een reeks valse bomineldingen.

19 februari - De Amerikaanse minister van handel Daley en de Duitse minister van Financiën Waigel dringen aan op het naleven van de IMF-hervormingen.
Chinese winkeliers in Kadipaten verkopen levensmiddelen met korting aan de armen in een poging de relaties met de etnische Javaanse bevolking te verbeteren. In Jakarta schenkt Indofood, onderdeel van he! Salim conglomeraat van de etnisch-Chinese zakenman Liem Sioe Liong, 100 000 voedselpakketten aan de armen In Surabava schenken Chinese ondernemers levensmiddelen en geld aan dr armen
De Singaporese regering zegt 2 miljard dollarter beschikking te stellen wanneer haar plan voor een internationaal garantiesvsteern voor Indonesische kredietbrieven wordt uitgevoerd
Het IMF en de Amerikaanse regering aerklaren dat de invoering van een wisselkoerssysteem kan worden overwogen, zodra hervormingen in de banksector morden doorgevoerd en het schuldenprobleem en andere economische kwesties worden aangepakt

20 **februari** - Minister van Financiën Mar'ie Mohammed verklaart dat Indonesië geen problemen heeft met het aflossen van buitenlandse staatsschulden en dat de regering een goede relatie met het IMF wil behouden.
De regering dreigt hamsteraars ter dood te veroordelen, nadat in opslagruimten in en rond Jakarta grote hoeveelheden rijst, suiker en sojabonen waren aangetroffen. Minister van Financiën Mar'ie Mohammed deelt het parlement mee dat dankzij het beleid van het staatsbedrijf BULOG, dat de verdeling van levensmiddelen reguleert, de voorraden rijst, graan. suiker en bakolie voldoende zijn om aan de vraag te voldoen.

24 februari - De politie patrouilleert in de Noord-Sumatraanse steden Rantau Prapat en Aeknabara na ernstige voedselrellen.

27 februari - Regeringsfunctionarissen houden voorbereidende gesprekken voor de ontmoeting van de ministers van Financiën van de ASEAN in Jakarta op 28 februari. De secretaris-generaal van het Indonesische ministerie van Financiën Iskander Djojosubroto maakte bekend dat de Asian Development Bank (ADB) had besloten een commissie voor toezicht voor de regio op te richten.

Zonen Soeharto klagen regering aan

Begin november 1997 dienden Bambang Trihatmodjo en een andere zoon van Soeharto, Probosutedjo. een aanklacht in tegen de regering wegens het sluiten van banken waarvan zij eigenaar waren. Trihatmodjo beschuldigde minister van Financiën Mar'ie en president Sudrajat Jiwandono van de Bank Indonesia (de centrale bank) ervan 'de naam van de familie van de president te besmeuren' in de aanloop naar de presidentsverkiezingen (die gepland stonden voor maart 1998) Maar eind november trokken de twee broers hun aanklacht in uit bezorgdheid over de toestand van de economie' en op grond van 'prevalerend nationaal belang'

Kritiek in VS op steun voor regering-Soeharto

De Amerikaanse minister van Defensie William Cohen arriveerde op 13 januari 1998 in Jakarta voor een reeks gesprekken over veiligheidsvraagstukken met president Soeharto, minister van Defensie Edi Sudradjat en andere hoge regeringsfunctionarissen. Cohen wilde de Indonesische regering en bevolking ervan verzekeren dat de VS een .sterke en betrouwbare' partner waren op het terrein van veiligheid en economie.
Cohens bezoek was voorafgegaan door een bezoek van de Amerikaanse onderminister van Financiën Lawrence Summers. die bij Soeharto had aangedrongen op krachtige economische hervormingen.
Groeiende kritiek in het Amerikaanse Congres op het IMF-hulpprogramma voor Azië bracht in januari oude rivalen van verschillende Amerikaanse politieke groepen dichter bij elkaar. Volgens linkse activisten zoals de groene consumenten-voorman Ralph Nader schaadden de IMF-leningen de belangen van de arbeiders en het milieu in de regio, terwijl rechtse groepen, waaronder de conservatieve Hermitage Foundation, de IMF-steun beschouwden als een ondermijning van de vrijemarkt-economie. Beide partijen pleitten voor een hervorming of opheffing van het IMF.
Het IMF had in totaal meer dan 100 miljard dollar steun verleend aan Indonesië, Zuid-Korea en Thailand. President Clinton zou het Congres later in januari vragen een extra bijdrage van 19 miljard dollar aan het IMF goed te keuren.
Demonstranten protesteerden op 26 januari in Washington tegen de aanpak van de crisis in Azië door het IMF. Zij vroegen het Amerikaanse Congres niet bij te dragen aan het IMF-hulppakket. Ook riepen zij president Soeharto op af te treden. Volgens de demonstranten werden door de IMF-steun voornamelijk rijke bankiers geholpen ten koste van de arbeiders en de armen in Zuid-Oost-Azië.
Ook de woordvoerder van het verzet op Oost-Timor José Ramos Horta zei op 27 januari in Lissabon dat hij er bij Amerikaanse Congresleden op had aangedrongen de IMF-hulp aan Indonesië

niet te verhogen. Volgens Ramos Horta zou het 'een belediging van de internationale gemeenschap en van de armen zijn, als het Congres [...] extra steun van het IMF voor het redden van dictators in de regio, in dit geval Indonesië, zou goedkeuren'.

Nederland en Australië bieden voedselhulp aan

Na zijn ontmoeting met president Soeharto in Jakarta op 12 februari 1998 maakte de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Van Mierlo bekend dat Nederland bereid was Indonesië te helpen om in het buitenland garanties voor Indonesische kredietbrieven te verkrijgen. Singapore had op 3 februari de invoering van een internationaal garantiesysteem voor Indonesische kredietbrieven voorgesteld.
Evenals Australië dat Indonesië aanbood onderhandelingen over voedselhulp te beginnen. zei ook Nederland bereid te zijn steun verlenen in de vorm van voedsel en medicijnen. Nederland droeg tevens bij aan het IMF-hulppakket. Van Mierlo zei ervoor te zullen zorgen dat de crisis in Zuid-Oost-Azië hoog op de agenda zou staan bij de komende top van EU-ministers van Buitenlandse Zaken.
Van Mierlo zei ook een ontmoeting te hebben gehad met een aantal leden van de Indonesische oppositie, waaronder Muchtar Pakpahan. de leider van de niet-erkende Indonesische Vakbond voor Arbeiderswelzijn (SBSI).

Japan lanceert stabiliseringsplan

De Japanse minister van Financiën Hikaru Matsunaga maakte op 20 februari 1998 bekend dat de regering een plan had aangenomen dat gericht was op de stabilisatie van de Aziatische economieën. Het plan was voortgekomen uit voorstellen van de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP). Het plan behelsde onder andere extra leningen voor Aziatische landen ter waarde van 300 miljard yen (bijna twee miljaard gulden). Matsunaga zou er bij de landen van de G-7 op aandringen samen te werken teneinde Indonesië te helpen.

AANLOOP NAAR DE PRESIDENTS-VERKIEZINGEN

Soeharto genomineerd voor zevende ambtstermijn

Op 17 oktober 1997 maakte de regerende Golkar bekend dat president Soeharto genomineerd was voor een zevende opvolgende ambtstermijn. Ook de strijdkrachten betuigden hun onvoorwaardelijke steun aan Soeharto's kandidatuur.
Op 20 januari 1998 stelde p esident Soeharto zich dan zelf kandidaat voor de presidentsverkiezingen in maart. daarmee alle kritiek negerend op zijn beleid en dat van zijn familie.

Kritiek op Soeharto

Een groep van negentien onderzoekers van het Indonesische Staatsinstituut voor Wetenschappen verklaarde op 21 januari dat de regering gefaald had de economische crisis op te lossen. Zij drongen er bij president Soeharto op aan af te treden. Kritiek afkomstig van functionarissen van het overheidsapparaat was tot dan toe zeldzaam geweest. Eerder hadden moslimleiders, oppositieleiders en studenten Soeharto opgeroepen af te treden aan het einde van zijn zesde ambtstermijn in maart, omdat hij in hun ogen economisch anbeleid had gevoerd. Ook vanwege zijn hoge leeftijd achtten zij Soeharto niet geschikt voor een nieuwe ambtstermijn.

Ongeveer honderd demonstranten riepen president Soeharto op af te treden tijdens een protestbijeenkomst in het parlementsgebouw op 23 januari. Ongeveer zestig van de demonstranten, die wisten door te dringen in hal van het parlementsgebouw droegen t-shirts met daarop de tekst 'Megawati for president'. Oppositieleidster Megawati Soekarnoputri. de dochter van Indonesië's eerste president Soekarno. had op 11 januari president Soeharto opgeroepen af te treden aan het einde van zijn ambtstermijn in maart en had zich bereid verklaard hem op te volgen. Tijdens haar toespraak tot ongeveer 1300 aanhangers had zij de Indonesische bevolking opgeroepen te eisen dat Soeharto niet voor een zevende termijn zou worden genomineerd. Zij sprak over 'economische misdadigers die ons land en onze economische toekomst hebben verwoest'. Openlijke kritiek op de president is strafbaar in Indonesië, maar adviseurs van Megawati wezen erop dat haar woorden zorgvuldig waren gekozen en dat alles wat zij had gezegd binnen de wet viel

Op 24 januari maakte de Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) bekend de kandidatuur van president Soeharto te steunen. Met de steun van de grootste moslim-partij van Indonesië kwam de unanieme herverkiezing van Soeharto voor een zevende ambtstermijn een stap dichterbij. De derde legale partij van Indonesië, de Indonesische Democratische Partij (PDI), volgde kort daarna in de voetsporen van PPP en Golkar.

Touwtrekken rond vice-presidentschap

Alleen de vraag wie de kandidaat voor het vice-presidentschap zou worden, bleef korte tijd onbeslist. De PPP kon even niet kiezen tussen onder anderen vice-president Try Sutrisno, minister van Onderzoek en Technologie B.J. Habibie en minister van Planning Ginanjar Kartasasmita.

Op 16 februari verscheen een verklaring van een groep van 180 personen. waaronder veel academici, journalisten en intellectuelen. waarin professor Emil Salim werd genomineerd als vicepresident voor de periode 1998-2003. Volgens woordvoerder Agus Purnomo stelde de groep Salim als kandidaat voor vanwege zijn integriteit en goede reputatie.
Emil Salim zei in een persconferentie diezelfde dag dat zijn kandidatuur bedoeld was 'om het idee te doen groeien dat de bevolking ook eens in de vijf jaar in de Volksassemblee inspraak heeft'. Dit was volgens Salim de bedoeling geweest van de constitutie uit 1945. De econoom Emil Salim was van 1971 tot 1993 vijfmaal minister geweest. Hij werd gezien als een van de ontwerpers van het macro-economische beleid tijdens de 'Nieuwe Orde' onder Soeharto.
Op 16 februari benoemde president Soeharto generaal Wiranto tot opperbevelhebber van de Indonesische strijdkrachten (Panglima ABRI of Pangab) en generaal Subagyo Hadisiswoyo tot chef-staf van het leger (KSAD). Generaal Wiranto was de opvolger van generaal Faisal Tanjung en generaal Subagyo was de opvolger van generaal Wiranto.

Twee dagen later verzekerde minister van Onderzoek en Technologie B.J. Habibie zich van zijn kandidaatschap voor de functie van vice-president de strijdkrachten (ABRI) bekendmaakten dat ABRI zijn kandidatuur steunde. Habibie was de enige kandidaat die van alle vijf fracties van de Majelis Permusyawaratan Rakyat (Raadgevende Volkassemblée, MPR) steun had gekregen: de fracties van Golkar, PPP en PDI, de fractie van regionale afgevaardigden (UD)en ABRI.

'Het IMF, de VS, Japan en invloedrijke personen ais de voormalige premier van Singapore Lee Kuan Yew, hebben hun bezorgdheid over

de kandidatuur van Habibir nipt onder stoelen of banken gestoken.' schreef de correspondent van *de Volkskrant* Gerrit de Boer vanuit Jakarta. De vice-president is immers degene die conform de grondwet de president opvolgt als deze komt tc overlijden of niet meer bij machte is zijn ambt uit te oefenen. Soeharto is al bijna 77. En Habibie is geen zwaargewicht, niet op politiek en niet op economisch gebied. Gerrit de Boer. 'Habibie's vorig jaar gelanceerde theorie om een hoge inflatie te bestrijden met renteverlagingen bezorgt economen kippenvel Er bestaat grote kritiek op de door Habibie geïnitieerde bouw van een Indonesisch vliegtuig, dat miljarden kost en nog geen cent heeft opgeleverd. De nationale scheepsbouwer PT Pal. waarvan Habibie president-directeur is, lijdt al jaren zwaar verlies. In tegenstelling tot velen anderen maakt Habibie zich weinig zorgen over het feit dat Indonesië de import van grondstoffen en kapitaalgoederen voor de industrie niet meer kan betalen.'
Habibie zou voorstander zijn van meer macht voor het kabinet en het parlement. Als vicepresident zou hij een soort premier willen zijn. een functie die de Indonesische facade-democratie niet kent. Een uiting van hervoriningszin lijkt het niet te zijn. Habibie behoort tot de extreem-getrouwen in de kring rond de president die hem de vorige keer al als vice-president aan zijn zijde had willen hebben Toen schoof het leger echter Try Sutrisno naar voren.

DEMONSTRATIEVERBOD

Op 22 februari werd een 25 dagen durend vei-bod op protestbijeenkomsten op straat van kracht. Eet verbod. dat was uitgevaardigd door minister van Binnenlandse Zaken Yogie Memet, zou één week voor het begin van de vijfjaarlijkse vergadering van de Volksvergadering ingaan en zou één week na sluiting van de vergadering worden opgeheven. Tienduizenden militairen en politie-agenten werden in staat van paraatheid gebracht in de hoofdstad Jakarta, waar de 1000-koppige Volksvergadering begin maart bijeen zou komen.

MOHAMMEDIYAH-LEIDER GEEFT SOEHARTO NOG EEN JAAR DE TIJD

Amien Rais, leider van de 20 miljoen leden tellende islamitische Mohammediyah-beweging, zei in een interview met een Australisch dagblad op 23 februari dat hij de bevolking zou oproepen zich te verzetten tegen president Soeharto, wanneer deze er niet in zou slagen binnen een jaar de economische crisis op te lossen. Amien verwees naar de volksbeweging op de Filippijnen die in 1986 de toenmalige president Marcos ten val had gebracht. Hij zei gesproken te hebben met legerleiders, die volgens hem hadden verklaard niet in te grijpen wanneer er een confrontatie tussen het volk en de regering zou plaatsvinden. In januari had Amien voorgesteld samen te werken met Nahdlathul Ulama, een andere grote moslimorganisatie met 30 miljoen aanhangers

OOST-TIMOR

Betrekkingen met VS verslechterd

Op 7 juni 1997 maakte minister van buitenlandse zaken Ali Alatas bekend dat president Soeharto Indonesië's deelname aan militaire trainingsprogramma's van de VS en de voorgenomen aankoop van negen Amerikaanse F-16 gevechtsvliegtuigen had geannuleerd

Naar verluidt gaf Soeharto in een brief aan de Amerikaanse president Bill Clinton als gedeeltelijke verklaring voor zijn besluit de 'volstrekt onterechte kritiek' van het Amerikaanse Congres op zijn land. Op 10 juni nam het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden unaniem een resolutie aan waarin de schendingen van de mensenrechten door Indonesië op Oost-Timor werden veroordeeld.

Het Amerikaans-Indonesische militaire trainingsprogramma, het Internationale Militai e Opleidings- en Trainingsprogramma (IMET). was opgeschort naar aanleiding van het bloedbad in Dili op Oost-Timor in 1991. Het IMET was begin 1996 opnieuw van start gegaan. hoewel volgens berichten gevechtstrainingen er geen deel van uitmaakten.

Verzetsleider gedood

Op 5 juli 1997 meldde het Portugese radiostation Renascenca dat een onafhankelijke VN-rapporteur een onderzoek zou instellen naar de omstandigheden rond de recente dood van de Oost-Timorese verzetsleider David Alex. Het besluit volgde nadat de Oost-Timorese winnaar van de Nobelprijs voor de vrede van 1996. José Ramos Horta, in Genève een protest had ingediend bij de Mensenrechtencommissie van de VN.

Alex was onderbevelhebber van het Oost-Timorese verzet en was naar verluidt op 25 juni omgekomen bij een schermutseling met Indonesische troepen in de stad Baucau, 130 km ten oosten van de provinciehoofdstad Dili. Volgens andere berichten echter had Alex slechts lichte verwondingen opgelopen bij de schotenwisseling, maar was hij door Indonesische troepen gevangengenomen en gemarteld. Het Indonesische leger verwierp deze beschuldigingen en beweerde dal Alex veel bloed had verloren als gevolg van een ernstige beenwond en in het militair hospitaal in Dili was overleden terwijl hem bloed werd toegediend

Sinds de parlementsverkiezingen in mei had het verzet op Oost-Timor zijn activiteiten opgevoerd Volgens sommige schattingen waren hierbij 42 militairen, politieagenten. burgers en rebellen om het leven gekomen

Interventie president Zuid-Afrika

In augustus 1997 werd bekend dat de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela tijdens een staatsbezoek aan Indonesië in juli een ontmoeting had gehad met de in gevangenschap verkerende Oost-Timorese verzetsleidei- José 'Xanana' Gusmao. Hij had om de ontmoeting verzocht tijdens gesprekken met president Soeharto, die dit verzoek had ingewilligd en Gusmao had laten overbrengen naar het gastenverblijf waar Mandela op dat moment verbleef.

Op 30 juli maakte Mandela bekend dat hij na zijn bezoek een brief had geschreven aan Soeharto met het verzoek Gusmao vrij te laten. De brief was echter abusievelijk afgeleverd bij de Portugese ambassade in Zuid-Afrika, die de brief terstond had laten uitlekken naar de pers en daarmee een diplomatiek incident had veroorzaakt. Niettegenstaande deze pijnlijke fout. waardoor Soeharto via de media moest kennisnemen van Mandela's verzoek, verklaarde de Zuid-Afrikaanse president te zullen blijven streven naar Gusinao's vrijlating. Diplomatieke bronnen lieten optekenen dat Soeharto van plan was in november een bezoek aan Zuid-Afrika te brengen.

AIETD-bijeenkomst in Oostenrijk

Op 20-23 oktober 1997 vond in kasteel Krumbach in Oostenrijk de derde bijeenkomst plaats van de Alomvattende Interne Oost-Timorese Dialoog (AIETD). In dc slotverklaring van Krumbach werd een bepaling opgenomen die stipuleerde dat in het buitenland verblijvende Timorezen hun vaderland moesten kunnen bezoeken.

De AIETD was in 1995 opgericht door de VN als een forum voor de uitwisseling van ideeën over mogelijke oplossingen voor de kwestie Oost-Timor en om diverse Timorese groepen samen te brengen, waaronder voor- en tegenstanders van integratie met Indonesië.

Ongeregeldheden

Op 14 november 1997 raakten Indonesische troepen slaags met studenten van de universiteit van Dili op Oost-Timor toen de troepen de universiteitscampus bestormden.

Volgens sommige berichten sloeg de vlam in de pan toen een aantal studenten drie agenten van de geheime dienst herkende die vervolgens het vuur op de studenten openden. Kort daarna arriveerden geüniformeerde troepen die in het wilde weg om zich heen begonnen te schieten. Betrouwbare cijfers over het precieze aantal gedode en gewonden studenten ontbraken, maar eind november verschenen berichten waarin werd gesproken over minstens acht gewonden en dertien arrestaties.

De ongeregeldheden deden zich voor twee dagen nadat studenten een wake hadden gehouden ter herdenking van het bloedbad van Santa Cruz in november 1991, toen troepen het vuur hadden geopend op een menigte die op een begraafplaats in Dili de teraardebestelling van een anti-Indonesische activist bijwoonde. Hierbij waren ongeveer vijftig doden gevallen.

Mensenrechtenschendingen

Begin november 1997 publiceerde de *Australia-East* Timor Association een rapport, waarin een opsomming werd gegeven van schendingen van de mensenrechten van Timorese vrouwen. De schendingen betroffen onder meer gedwongen prostitutie en verkrachting, slavernij en uithuwelijking aan transmigranten en legerofficieren alsook gedwongen sterilisatie en geboortebeperking. De ernstigste schendingen deden zich voor in afgelegen gebieden waar de vrouwen uit armere families afkomstig waren.
Eind november gaf het in Darwin gevestigde East Timor International *Centre* foto's vrij waarop zou zijn vastgelegd hoe Indonesische militairen Oost-Timorese vrouwen martelden. Vijf vrouwen waren gefotografeerd nadat zij waren verkracht, gemarteld en gedood. Een woordvoerster van de organisatie deed een beroep op de internationale gemeenschap om Indonesië ertoe te bewegen een onafhankelijke mensenrechtenorganisatie toe te laten op Oost-Timor om de beschuldigingen te onderzoeken.

De Oost-Timorese bisschop Carlos Belo, winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede 1996 samen met woordvoerder van het Oost-Timorese verzet José Ramos Horta, zei op 10 december 1997 dat de toekenning van de prijs geen indruk op Indonesie had gemaakt om de mensenrechten beter te respecteren op Oost-Timor.

De Yayasan HAK (Stichting voor Fundamentele Rechten en Rechtvaardigheid) in Timtim op Oost-Timor en het bisdom van Dili ontvingen in de periode januari - september 1997 451 klachten van de plaatselijke bevolking. Van dit aantal hadden 339 te maken met geweld en schendingen van de mensenrechten. Dit maakte vertegenwoordigers van de Yayasan HAK en het bisdom op 10 december 1997 bekend in een gezamenlijke persconferentie ter gelegenheid van de Dag van de Mensenrechten. Vaak was er sprake geweest van arrestatie en opsluiting zonder arrestatiebevel.

Doodvonnissen

Het persbureau Antara maakte op 12 december bekend dat twee Oost-Timorese mannen ter dood veroordeeld waren voor het leggen van een hinderlaag tijdens de parlementsverkiezingen in mei 1997 , waarbij zestien agenten en een militair werden gedood. De twee mannen, Luis Maria da Silva en Fransisco da Costa, werden schuldig bevonden aan separatistische activiteiten en deelname aan de hinderlaag in de buurt van Queciai, 130 kilometer ten oosten van de Oost-Timorese hoofdstad Dili. Zij werden ook veroordeeld voor illegaal wapenbezit. Volgens Antara was Da Silva in 1985 tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld voor het doden van twee politieagenten.

AANSCHAF RUSSISCHE GEVECHTSVLIEGTUIGEN

Op 5 augustus 1997 maakte de voorzitter van de Nationale Raad voor Ontwikkelingsplanning, vice-luchtmaarschalk Ginandjar Kartasasmital, bekend dat Indonesië twaalf Su-30-gevechtsvliegtuigen en acht Mi-17- helikopters van Rusland zou kopen.

Het besluit volgde nadat de aanschaf van negen Amerikaanse F-16 gevechtsvliegtuigen in juni niet was geannuleerd, wegens kritiek van de VS op het Indonesische beleid op Oost-Timor. De nieuwe gevechtsvliegtuigen zouden een grotere actieradius hebben dan welk ander type gevechtsvliegtuig dan ook en zouden luchtmachtpatrouilles in staat stellen de gehele Indonesische archipel, inclusief de Natuna-gasvelden te bestrijken Indonesie zou de aanschafprijs van omgerekend 1 2 miljard gulden naar verwachting verrekenen met de opbrengsten uit de verkoop van palmolie, koffie en rubber aan Rusland Ook deze aankoop werd echter weer afgeblazen
De Indonesische luchtmacht zette wel de aankoop van zestien Britse Hawk-gevechtsvliegtuigen door, zo werd op 25 januari 1998 bekend

BOUW KERNCENTRALE UITGESTELD

Op 5 augustus 1997 maakte staatsminister van research en technologie B.J. Habibie bekend dat de regering plannen voor de bouw van een kerncentrale in Midden-Java op de lange baan had geschoven. In plaats daarvan zou een gecombineerde stoom- en gasfabriek worden gebouwd in de buurt van de hoofdstad Jakarta, die van brandstof zou worden voorzien door het Natuna-gasveld in de Zuid-Chinese Zee. In februari had het parlement een wet aangenomen die zowel staatsondernemingen als particuliere bedrijven toestemming verleende om kernenergie op te wekken.

VLIEGRAMP OP SUMATRA

Op 26 september 1997 stortte een A300 B–4 passagiersvliegtuig neer bij Medan op Noord-Sumatra. Alle 234 passagiers en bemanningsleden kwamen hierbij om het leven. Het was de ergste vliegramp in de Indonesische geschiedenis.

Begin oktober was de oorzaak van de ramp nog niet officieel vastgesteld. Maar volgens sommige berichten was de verwarring in de cockpit na een vermeende communicatiestoornis tussen de piloot en de verkeerstoren versterkt door het slechte zicht als gevolg van de rookneVels die bij bosbranden was ontstaan.

AARDBEVING EN ONRUST OP SULAWESI

Op 15 september 1997 braken gewelddadigheden uit op het eiland Sulawesi nadat een Chinese jongen een 9-jarig moslim-meisje had vermoord.

Woedende menigten maakten twee dagen lang de hoofdstad Ujung Pandang onveilig. voordat gewapende politieeenheden en militairen erin slaagden de orde te herstellen. Naar verluidt vielen bij de ongeregeldheden vijf doden. Daarnaast werden een protestantse kerk, een boeddhistische tempel en tientallen winkels en auto's vernield.

Op 28 september 1997 werd Sulawesi getroffen door een aardbeving met een kracht van 6,0 op de schaal van Richter Volgens officiële berichten kwamen hierbij in de zuidwestelijke kuststad Parepare en omringende dorpen minstens veertien personen om het leven en liepen nog eens dertig personen verwondingen op.

DROOGTE LEIDT TOT EIONGERSNOOD IN IRIAN JAYA

Op 19 oktober 1997 berichtte Radio Australië dat ongeveer vijfhonderd personen, overwegend woonachtig in afgelegen dorpen in het district Jayawijaya in de provincie Irian Jaya, waren overleden aan de gevolgen van honger en droogte. De droogte werd toegeschreven aan het El Niño-verschijnsel. een klimatologisch fenomeen dat er de oorzaak van was dat de droogte langer dan gewoonlijk aanhield. Bovendien leden naar verluidt duizenden personen aan ondervoeding en andere ziekten, doordat de plaatselijke yamoogst als gevolg van de droogte was mislukt. Op 21 oktober werd bericht dat 20.000 personen in het bergachtige district Puncak Jaya binnen drie maanden bedreigd zouden worden door hongersnood.

BOSBRANDEN

In september 1997 woedden onbedwingbare bosb anden op Kalimantan. Sumatra, Irian Jaya, Bali en Sulawesi. Volgens schattingen van het Wereldnatuurfonds was of werd eind september meer dan 600.000 hectare bos in de as gelegd. Een deel van de bosbranden hield aan tot ver in 1998

De ontembaarheid van de branden en het gebrek aan regen om de vuurzee te temperen maren het gevolg van uitzonderlijk droog weer in de regio, dat werd toegeschreven aan El Niñol. een klimaatverschijnsel dat de Stille Zuidzee om de zoveel jaar opwarmt. Indonesië's buurlanden Maleisië en Singapore kwamen onder een dikke laag rook te liggen. In de Oost-Maleisische deelstaat Sarawak (Noord-Borneo) werd op 19 september de noodtoestand afgekondigd, toen de index voor gezondheidsbedreigende luchtvervuiling naar verluidt een recordhoogte bereikte.

De meeste bosbranden waren zonder toestemming van de autoriteiten aangestoken door eigenaren van palmolieplantages die snel land wilden ontginnen om het te kunnen cultiveren. Op 9 september bracht de Indonesische president Soeharto het uit 1995 stammende verbod op het verbranden van bos om land te ontginnen opnieuw onder de aandacht. Waarnemers wezen er echter op dat de Indonesische regering in recente jaren steeds meer druk op plantage-eigenaren had uitgeoefend om meer land te cultiveren om te kunnen voldoen aan de groeiende vraag op de wereldmarkt naar palrnolie. De *Far Eustern Economic Review* van 9 oktober berichtte dat het totale areaal waarop oliepalmen waren geplant. sinds 1985 was gegroeid van 600.000 naar 2.2 miljoen hectare. Bovendien was ongeveer eenderde van deze oppervlakte in handen van vier 'conglomeraten met de juiste politieke connecties'

Op satellietfoto's die op 1 oktober in de Singaporese krant de *Straits* Times werden afgedrukt, was te zien dat de meeste bosbranden opzettelijk waren aangestoken door plantage-eigenaren.

Samenwerking met Maleisië

Op 11 december 1997 werd bekend dat de Indonesische minister van Volksgezondheid Azwar Anas en de Maleisische minister van Informatie Mohamed Rahmat een principe-akkoord hadden ondertekend, waarin zij overeenkwamen samen te werken op het terrein van rampenbestrijding en hulpverlening. De overeenkomst volgde op ernstige milieuproblemen die waren veroorzaakt door grote bosbranden in Indonesië.

MENSENRECHTEN

Arrestaties op West-Java

Tijdens een demonstratie in Bandung op West-Java op 17 november 1997 werden veertien personen gearresteerd, onder wie negen studenten. De studenten hadden pamfletten met het opschrift 'Verklaring van het Indonesische Volksfront' verspreid en werden aangeklaagd wegens staatsondermijnende activiteiten.

Demonstranten verdwenen

Een aantal onafhankelijke organisaties. waaronder het Instituut voor Beleidsonderzoek en Advocatuur. maakte eind februari 1998 bekend dat in totaal 920 personen waren gearresteerd tijdens de voedselrellen in voorafgaande maanden. Tijdens de rellen waren er vijf doden en tien gewonden gevallen. Dertien personen werden vermist. waaronder elf studenten en twee medewerkers van niet-overheidsinstellingen.

Nationaal plan van actie voor de mensenrechten

Minister van Buitenlandse Zaken Ali Alatas vertelde verslaggevers op 24 december 1997 dat president Soehaïto akkoord ging met een Nationaal Plan van Actie voor de Mensenrechten. Door middel van een dergelijk plan zouden de mensenrechten deel gaan uitmaken van het sociale systeem in Indonesië. heette hc?.
De introductie van het plan was de Indonesische reactie op de oproep van VN-secretaris-generaal Kofi Annan om in 1998 aandacht te besteden aan het vijftigjarig bestaan van de Verklaring van dc Rcchtcn van de Mens. Annan had een dergelijke oproep verstuurd aan alle leden van de VN.
Het Nationaal Plan zal zich naast de ratificatie van verschillende conventies en overeenkomsten ook richten op het onderwijs in mensenrechten op scholen en universiteiten. Ook zal meer aandacht besteed worden aan de uitvoering van conventies op het gebied van de rechten van kinderen en vrouwen. Volgens Alatas moet begrip van wat mensenrechten zijn nog doordringen tot de lagere bevolkingsklassen.
Een betoging van studenten op de Internationale Dag van de Mensenrechten (11 december) in Yogyakarta werd uiteengejaagd door een politiemacht. Er zouden geen a restaties zijn verricht onder de studenten. die zich het Comité voor Volksactie voor Verandering noemden.

MALEISIË BELOOFT ILLEGALE INDONESIËRS NIET TE DEPORTEREN

De premier van Maleisië Mahathir Mohamed had op 17 januari 1998 een ontmoeting met president Soeharto. Mahathir deed na afloop de belofte dat Maleisië uit Indonesië afkomstige werkloze arbeiders, waaronder veel illegalen, niet zou te ugsturen naar hun land. Meer dan een miljoen Indonesiërs werken in Maleisië. voornamelijk in laagbetaalde banen. In maart echter bleek dit een loze belofte te zijn.

(Vor.ber.pag. 474/1 e.v.-1997)

KAZACHSTAN

GEZAMENLIJKE LEGEROEFENINGEN VAN KAZACHSTAN, VS EN RUSLAND

Van 15 tot 21 september 1997 werden in Zuid-Kazachstan onder de vlag van de NAVO oefeningen voor vredesmissies

gehouden waaraan naast militairen uit Rusland. Kazachstan, Oezbekistan. Turkije, Georgië en Letland ongeveer vijfhonderd Amerikaanse paratroepers deelnamen. De oefeningen waren gericht op de verbetering van de coördinatie tussen NAVO-strijdkrachten en legereenheden van het voormalige Sowjet-blok.

Ondanks verzet tegen de multinationale vredesoefeningen van oppositionele facties (waaronder het Alma Ata-comité van de Arbeidersbeweging) en het feit dat er zes gewonden onder de Amerikaanse soldaten vielen, werden de oefeningen toegejuicht door minister van Buitenlandse Zaken Kasimzjomart Tokajew van Kazachstan.

GEVANGENISSTRAF OPPOSITIELEIDER

Op 18 september werd bericht dat Madel Ismailow, een leider van het Alma Ata-comité van de Arbeidersbeweging was veroordeeld tot een jaar dwangarbeid wegens zijn rol in een demonstratie op 30 mei in de hoofdstad Alma Ata. Ismailow werd schuldig bevonden aan het organiseren van 'manifestaties die massale onrust in de hoofdstad teweeg konden brengen'.

BEZOEK CHINESE PREMIER

Tijdens een eendaags bezoek aan Alma Ata op 24 september 1997 sloot de Chinese premier Li Peng olie-, gas- en grensovereenkomsten met president Noersoeltan Nazarbajew.
Volgens het Russische persbureau Interfax was met de overeenkomst ca. 19 miljard gulden gemoeid en hadden beide landen afgesproken de olie- en gasvelden in het westen van Kazachstan tot ontwikkeling te brengen, alsmede een pijpleiding van 3.000 km naar de westelijke grens van China en een pijpleiding van 250 kilometer naar de grens met Toerkmenistan aan te leggen. Het Russische persbureau ITAR-TASS berichtte verder dat beide partijen een overeenkomst hadden ondertekend waarbij een betwist gebied van 11 kilometer langs de grens tussen China en Kazachstan bij de berg Chan Tengri werd afgebakend.

OPHEFFING STAATSPERSBUREAC

ITAR-TASS berichtte op 12 september 1997 dat het Kazachstaanse staatspersbureau bij presidentieel decreet was opgeheven.

Volgens het decreet had de regering opdracht gekregen een wetsontwerp op te stellen voor de oprichting van een nieuw nationaal persbureau. Dit persbureau zou morden gevestigd in Akmola, de stad die Alma Ata moet gaan vervangen als hoofdstadvan het land.

NIEUWE PREMIER

Op 10 oktober 1997 ontsloeg president Noersoeltan Nazarbajew premier Akezjan Kazjageldin en diens regering en benoemde hij de directeur van de Kazachstaanse staatsoliemaatschappij; Noerlan Balgymbajew, tot nieuwe premier.

Balgymbajew, een voormalige minister van olie en gas. die zich had verzet tegen Kazjageldins pogingen om de energiesector te privatiseren. was in maart benoemd tot directeur van de nieuw opgerichte Kazachstaanse Oliemaatschappij. Op 14 oktober benoemde Nazarbajew het hoofd van het olieconsortium Kazachstankaspiyshelf (Kazachstaanse Kaspische Plateau). Batlbek Koeandykow, tot de nieuwe directeur van de Kazachstaanse Oliemaatschappij. Waarnemers waren verrast door de benoeming, aangezien velen hadden verwacht dat de schoonzoon van Nazarbajeu; Timoer Koeligow, die onderdirecteur van de Kazachstaanse Oliemaatschappij was, zou worden gepromoveerd tot directeur.

Kazjageldin kreeg het verzoek zijn ontslag in te dienen na beschuldigingen van corruptie. hoewel een onderzoek door het Kazachstaanse Nationale Veiligheidscomité (KNB) in augustus had uitgewezen dat hem geen enkele blaam trof. Maar zijn dagen waren blijkbaar geteld na de publicatie in september van een interview in een Russisch tijdschrift, waarin hij verklaarde eind jaren tachtig te zijn geronseld door de KGB (de inlichtingendienst van de voormalige Sowjet-Unie). Kazjgeldins positie was in maart reeds ernstig verzwakt, toen Nazarbajew zijn regering had gereorganiseerd en een aantal ministeries had opgeheven. In oktober 1994 was hij benoemd tot premier.

Toen Nazarbajew op 10 oktober het ontslag van Kazjageldin bekendmaakte,repte hij alleen over gezondheidsredenen. In zijn verklaring liet Nazarbajew zich zeer kritisch uit over de regering. die volgens de Kazachstaanse grondwet tegelijk met de premier moest aftreden. Desalniettemin behielden verscheidene hervormingsgezinde ministers hun zetel in de nieuwe regering. De meest opvallende van hen was minister van Financiën Aleksandr Pawlow. Maar ook Kasymzjomart Tokajew en Kairbek Soeleymenow bleven aan als respectievelijk minister van Buitenlandse Zaken en Binnenlandse Zaken.

De meest opmerkelijke benoemingen waren die van Baurzjan Moechamedzjanow, die Konstantin Kolpakow opvolgde als minister van justitie en van Altynbek Sarsenbajew, die de nieuwe portefeuille van Voorlichting kreeg. Het aantal ministers in de nieuwe regering werd teruggebracht van 27 naar 18.

DEMONSTRATIES TEGEN LOONACHTERSTAND

In oktober 1997 marcheerden arbeiders van de metaalfabriek Atsjisay in de zuidelijke stad Kentau naar de hoofdstad Alma Ata om te protesteren tegen het niet uitbetalen van achterstallig loon. Hun mars leidde tot soortgelijke demonstraties van arbeiders in andere staatsbedrijven in het hele land.

De demonstraties startten op 1 oktober toen naar schatting zevenhonderd arbeiders aan een 600 km lange mars van Kentau naar Alma Ata begonnen. Hun doel was het te laten aankomen op een confrontatie met president Nazarbajew. Op de eerste dag van hun mars hield de zwaarbewapende oproerpolitie hen tegen bij een brug buiten de stad Toerkestan. Op 23 oktober bestormden de demonstranten, wier aantal inmiddels was aangegroeid tot 2.000, de door de politie opgerichte barricaden op de brug. Er vielen geen gewonden en de politie wist te verhinderen dat de betogers de brug overstaken. Op 24 oktober maakte de regering bekend 150 miljoen tenge (bijna vier miljoen gulden) te zullen toewijzen aan de fabriek om het achterstallige loon uit te betalen, maar de demonstranten wezen het aanbod van de hand. Op 31 oktober organiseerde de oppositionele Republikeinse Partij (Azat) een demonstratie voor het parlementsgebouw in Alma Ata ter ondersteuning van de betogers.

BEZOEK VAN RUSSISCHE PREMIER

Tijdens een officieel bezoek op 3-4 oktober 1997 voerde de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin besprekingen met president Nazarbajew in Alina Ata.

Tijdens het bezoek hielden de twee leiders een gezamenlijke persconferentie waarop zij bekendmaakten dat er een inter-gouvernementele commissie zou worden ingesteld die een oplossing

moest bedenken voor een aantal onopgeloste kwesties tussen beide landen. Volgens waarnemers waren dat onder meer de niet-nakoming door Rusland van delen van het in 1994 gesloten akkoord over de huur van het ruimtevaartcentrum Baikonoer. de krimpende bilaterale handel en de voorwaarden waaronder Russische oliemaatschappijen konden deelnemen aan de exploitatie van olievoorraden in de Kaspischt Zee.

OLIECONTRACT MET TURKIJE

Op 7 oktober 1997 ondertekende staatsminister. Achmetzjan Jesimow een contract ter waarde van 1,5 miljard gulden met Turkije over de exploitatie van olievelden in de noordwestelijke regio Aktjoebinsk. Het vier jaar durende project zou worden uitgevoerd door de Turkse oliemaatschappij TPAO in een joint venture met de Amerikaanse maatschappij Amoco

PRESIDENT BEZOEKT VS. OLIE- EN GASCONTRACT

President Noersoeltan Nazarbajew bracht medio november 1997 een bezoek aan de VS voor besprekingen met vice-president Al Gore en minister van defensie William Cohen. Op 17-18 november leidden Nazarbajew en Gore de vierde zitting van de Gezamenlijke Kazachstaans-Amerikaanse Commissie waarbij twee contracten over de winning van olie en gas werden ondertekend.

Het Russische persbureau Interfax berichtte op 19 november dat de contracten voorzagen in investeringen van ruim vijftig miljard gulden in de Kazachstaanse energiesector gedurende een periode van veertig jaar. Het eerste contract had betrekking op de exploitatie van het olie- en gasveld Karatsjaganak; de deelnemers waren onder andere British Gas, Agip en Texaco. Het tweede contract behelsde proefboringen in het Kazachstaanse deel van de Kaspische Zee en werd gesloten door een consortium van onder andere Mobil, BP-Statoil, Shell en British Gas.

Interfax meldde ook dat Nazarbajew op 17 november een akkoord met Cohen had ondertekend over meer militaire samenwerking. Krachtens dit akkoord zouden de VS militaire instructeurs leveren.

VERPLAATSING HOOFDSTAD

President Nazarbajew maakte op 20 oktober 1997 bekend dat de officiële verplaatsing van de hoofdstad van Alma Ata dichtbij de Chinese grens naar Akmola een relatief kleine plaats in het noorden van Kazachstan (dat vijf keer zo groot is als Frankrijk) was uitgesteld van medio oktober naar 10 decembei
Op 8 november riep president Nazarbajew Akmola alvast officieel uit tot de nieuwe hoofdstad van Kazachstan Deze proclamatie werd gevierd met het hijsen van de Kazachstaanse vlag op de nieuwe presidentiele ambtswoning iri Akmola

Het Russische persbiireau Interfax berichtte op 20 oktober dat Nazarbajew had besloten de datum te verschuiven omdat de commissie die toezag op de verhuizing. had ontdekt dat Akmola op talrijke punten nog niet was voorbereid op zijn nieuwe functie.
Dit bleek ook nog het geval. nadat de hoofdstad op 10 december officieel naar Akmola was verplaatst en er tal van belangrijke gebeurtenissen en bijeenkomsten plaatsvonden. De stad bleek slechts enkele vervallen hotels rijk te zijn en over beperkte telefoonverbindingen te beschikken. Ook kwam het regelmatig voor dat de elektriciteits- en gasvoorziening uitviel.

BEGROTINGSTEKORT TOEGENOMEN SIEUWE MINISTERS BENOEMD

Kazachstan, een land met 16 miljoen inwoners, worstelde ook in 1997 met de nodige economische problemen. In sommige delen van het land is door de overheid al twee jaar of langer geen loon meer uitbetaald. Ook nam het begrotingstekort verder toe: van 4.7 procent van het BNP in 1996 naar 5,9 procent in 1997. Wel was er over 1997 een toename van 2 procent van het bruto binnenlands produkt, vergeleken met 1,1 procent over 1996. De inflatie over 1997 bleef steken op 11.2 procent. Stakingen van arbeiders tegen de achterstallige salarissen zijn ondanks het relatief liberale imago van Kazachstan beantwoord met politieoptreden en arrestaties.

Nazarbajev voerde op 20 februari 1998 een reeks personeelswijzigingen door voor topposities op economisch en financieel terrein, die naar zijn zeggen tot doel hadden de positie van economische hervormers te versterken. Bij de nieuwe benoemingen u-aren die van Kadyrzjan Damitov tot voorzitter van de Nationale Bank en diens voorganger Oeraz Dzjandosov tot eerste vice-premier en voorzitter van het Staatscomité voor Investeringen. Onderminister van Financiën Sauat Mynbajev werd minister. Dzjandosov is volgens sommige commentatoren op financieel gebied de sleutelfiguur

MONITORING MENSENRECHTEN

Begin februari 1998 werd er een overeenkomst getekend met de Verenigde Naties ter waarde van bijna anderhalf miljoen gulden voor het opzetten van een door de staat geleid systeem om de situatie van de mensenrechten in het land permanent te volgen. De VN zullen scholing en training financieren en bijdragen tot het versterken van de banden tussen de presidentiële commissie voor mensenrechten en niet-goevernementele mensenrechtenorganisaties.

CONFLICT MET TRACTEBEL

Sinds de Belgische firma Tractebel S.A. in 1996 het monopolie kreeg over de electriciteit en stadsverwarming in Alma Ata is de regering verwikkeld in een slepend conflict met deze onderneming, een van grootste buitenlandse investeerders in het land. De regering legde Tractebel begin 1998 onder meer beperkingen op ten aanzien van prijsverhogingen die het Belgische bedrijf wilde doorvoeren. Pensioengerechtigden hadden hiertegen geprotesteerd.

(Vor. ber. pag. 742/3 e.v. - 1997)

KIRGIZSTAN

AKKOORD MET RUSLAND OVER MILITAIRE SAMENWERKING

Op 10 oktober 1997 berichtte het Russische persbureau ITAR-TASS dat Kirgizstan had besloten Rusland vier militaire bases te verhuren.

Krachtens het akkoord. de uitkomst van twee dagen van beraadslagingen tussen de Kirgizstaanse minister van defensie Moerzakan Soebanow en zijn Russische ambtgenoot Igor Sergejew, zou Rusland de training van vijfhonderd Kirgizstaanse rekruten op zich nemen alsmede het onderhoud van en de levering van reserveonderdelen voor materiaal van het Kirgizstaanse leger.

HOGE ECONOMISCHE GROEI. DRUGSHANDEL GROOT PROBLEEM

Volgens officiële cijfers behaalde Kirgizstan (4.4 miljoen inwoners) een economische groei over 1997 van 10.4 procent, wat hoger is dan de groeicijfers in omringende landen.

De handel in drugs vanuit Kirgizstan en overig Centraal-Azië is echter in westerse ogen een probleem. Volgens een rapport van het Londense *Institute for*

Strategic Studies uit 1997 heeft Kirgizstan in 1995 meer narcotica geëxporteerd dan staten als Myanmar (Birma) en Thailand. De drugsindustrie in Centraal-Azië zou een jaaromzet hebben tussen de 1 en 14 miljard dollar. Het gebied is volgens het rapport een belangrijke doorvoerroute van drugs naar Europa.
De Duitse president Roman Herzog heeft begin februari 1998 bij een bezoek aan Kirgizstan steun van zijn land toegezegd bij de bestrijding van georganiseerde misdaad en drugshandel.
(Vor. ber. pag. 743/2 e.v. - 1997)

MONGOLIË

NIEUWE PRESIDENT BEEDIGD

Op 20 juni 1997 werd Natsagiyn Bagabandi van de (ex-communistische) Mongoolse Revolutionaire Volkspartij (MPRP) beëdigd als president voor een ambtstermijn van vier jaar. Hij volgde Punsalmaagiyn Ochirbat op, die hij bij de in mei gehouden presidentsverkiezingen moeiteloos had verslagen. In zijn inaugurele rede zei Bagabandi dat hij prioriteit zou geven aan het inlossen van zijn verkiezingsbelofte voor 'een staat in naam van de burgers, een samenleving in naam van het individu'.

Direct na zijn beëdiging benoemde hij S. Bayer, die zijn verkiezingscampagne op succesvolle wijze had geleid, tot hoofd van het presidentiele secretariaat. De vroegere MPRP-secretaris-generaal Budragchaagyn Dash-Yondon werd benoemd tot Bagabandis politieke adviseur en oud-hoofdcommissaris van politie generaal Baastyn Purev werd benoemd tot zijn juridische adviseur.

RADICAAL PRIVATISERINGSPLAN

In september 1997 maakte de regering plannen bekend om bijna alle staatsbedrijven binnen twee jaar te veilen. Deze verkoop zou plaatsvinden in het kader van een radicaal privatiseringsplan dat was bedoeld om buitenlandse investeerders aan te trekken en de kwakkelende economie een oppepper te geven.

Op 17 september berichtte de Financial Times dat Oleg Gorelik, een adviseur van de staatscommissie voor privatisering, had gezegd dat de staat slechts de zeggenschap over een paar bedrijven wilde behouden, zoals de wapenindustrie en het spoorwegnet. Erdnet, de staatskopermijnmaatschappij, die ongeveer 70 procent van Mongolië's inkomsten aan buitenlandse valuta in het laatje bracht, behoorde wel tot de bedrijven die zouden worden geprivatiseerd. Volgens waarnemers hoopte de regering dat de openstelling van de grote minerale reserves van het land voor buitenlandse exploitatie zou leiden tot verbetering van de infrastructuur die nodig was om andere delen van het land aantrekkelijk te maken voor buitenlandse investeerders.

STUDENTENDEMONSTRATIES

Op 23-24 september 1997 vonden studentendemonstraties plaats in de hoofdstad Ulan Bator. Naar aanleiding hiervan eiste premier Mendsayhany Enhysayhan dat het collegegeld en de huisvestingstarieven van veertig universiteiten en hogescholen aanzienlijk zouden worden verlaagd. Ongeveer zesduizend studenten hadden de colleges geboycot en hadden in de hoofdstad een verboden protestmars tegen de hoge tarieven gehouden.

MEER FINANCIELE STEUN TOEGEZEGD

Op 7 oktober 1997 zegde de Mongolian Assistance Group (MAG) Mongolië voor 1998 500 miljoen gulden aan hulp toe. Volgens waarnemers bleek uit de verhoging van het toegezegde bedrag (in 1997 had de MAG Mongolië 423 miljoen gulden aan steun verleend) dat de ingrijpende economische hervormingen van de regering in brede kring werden gesteund.

De zesde bijeenkomst van de MAG stond onder gezamenlijk voorzitterschap van de Wereldbank en Japan en werd bijgewoond door twintig lidstaten (waaronder China. Rusland en de VS) en zes internationale organisaties (waaronder de EU, het IMF en de Aziatische Ontwikkelingsbank).

REGELS OMTRENT DEFENSIE HERZIEN

Mongolië heeft zijn wetgeving op het gebied van defensie herzien om toegang aan buitenlandse troepen te kunnen verlenen en zich in geval van oorlog bij internationale bondgenootschappen te kunnen aansluiten. Dit maakte een officiële krant begin februari 1998 bekend.

Volgens nieu e wettelijke bepalingen zouden buitenlandse troepen op Mongools grondgebied kunnen worden toegelaten, als een aanval op het land zou dreigen of op grond van eerdere afspraken. Mongolië, een niet-gebonden land, kon volgens de nieuwe bepalingen militaire bondgenootschappen met andere landen sluiten en een vredesmacht van de VN toelaten als de Veiligheidsraad een resolutie van die strekking zou aannemen.
De nieuwe regelingen waren volgens het ministerie van Defensie met onmiddellijke ingang van kracht.
(Vor.ber.pag. 479/3 e.v.-1997)

OEZBEKISTAN

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 29 september 1997 ondertekende president Islam Karimow een aantal decreten waarbij een aantal wijzigingen in de regering werd bekrachtigd.

Luitenant-generaal Roestam Achinedoa werd ontslagen als minister van defensie en benoemd tot minister van speciale zaken. Achmedow werd de opvolger van Ismail Dzjoerabekow, die eerste vice-premier bleef. Generaal-majoor Chimatoellah Toersoenow, tot dan toe hoofd van de grenswacht. werd benoemd tot minister van defensie.

Op 28 oktober 1997 werd Mark Joemanijozow door president Islam Karimow ontslagen als minister van landbouw en waterbronnen. Zijn opvolger was vicepremier Azimjon Moedhiddinow .Het ontslag volgde nadat Karimoa eerder die maand kritiek had geleverd op Joemanijozow wegens het slechte verloop van de katoenoogst.

KRITIEK OP EXPORT MOSLIM-EXTREMISME

De houding van dc president van Oezbekistan, Islam Karimow, ten opzichte van de islam is dubbelzinnig. Sinds het einde van de Sowjet-Unie zijn er in Oezbekistan zo'n vijfduizend nieuwe moskeeën bijgebouwd, terwijl er eind 1991 maar ongeveer tachtig waren. Tegelijkertijd liet de Oezbeekse overheid enkele invloedrijke religieuze leiders vastzetten, uit angst voor hun toenemende invloed.

De Oezbeekse minister van Buitenlandse Zaken Abdoelaziz Kamilow beschuldigde medio februari 1998 ondergrondse religieuze organisaties in Pakistan ervan, ondermijnende islamitische activiteiten in Oezbekistan te organiseren. Hij stelde dat groepen strijders in Pakistan werden opgeleid om terroristische activiteiten in Oezbekistan te ontplooien en de situatie te destabiliseren.

EERSTE BIJEENKOMST BILATERALE COMMISSIE IN VS

Eind februari 1998 vond in Washington de eerste bijeenkomst plaats van een Amerikaans-Oezbeekse commissie, die tot doel heeft de samenwerking tussen de twee staten op politiek, economisch en militair gebied te bevorderen.

(Vorige pag. 744/1 e.v. - 1997)

TADZJIKISTAN

TERUGKEER TROEPEN EN LEIDERS VAN DE OTO

Aan de vijf jaar durende ballingschap van de leider van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (OTO), Sayed Abdoello Noeri, kwam een einde toen hij op 11 september 1997 in de hoofdstad Doesjanbe arriveerde. Onmiddellijk na zijn aankomst had hij een ontmoeting met president Imola Rachmonow om te praten over het schema voor de uitvoering van het in juni door de regering en OTO ondertekende vredesakkoord.

Noeri zou eigenlijk op 8 september terugkeren, zodat hij op tijd zou zijn voor de viering van de Onafhankelijkheidsdag op 9 september. Maar onenigheid over het aantal OTO-leden in zijn delegatie zorgde voor uitstel van zijn terugkeer. Op 3 september was een voorhoede van tweehonderd OTO-strijders in Doesjanbe gearriveerd om overeenkomstig het vredesakkoord taken te gaan vervullen als lijfwachten van de Nationale Verzoeningscommissie (NRC).

Op 15 september vond in Doesjanbe de eerste zitting plaats van de NRC, opgericht overeenkomstig het vredesakkoord van juni, onder voorzitterschap van Noeri. Rachmonow en Noeri spraken de openingszitting toe en beloofden dat hun partijen nauw contact zouden onderhouden met de commissie om een voorspoedige uitvoering van het vredesakkoord mogelijk te maken.

MANDAAT VN-WAARNEMERSMISSIE VERLENGD

Op 12 september 1997 stemde de VN-Veiligheidsraad unaniem voor verlenging van het mandaat van zijn militaire waarnemersmissie in Tadzjikistan (VN-Waarnemersmissie in Tadzjikistan, UNMOT) met nog eens twee maanden. In juni had de Raad het mandaat reeds met drie maanden verlengd. De Raad ging in op een voorstel van VN-secretaris-generaal Kofi Annan om het mandaat van de missie te verruimen ten einde de uitvoering van het in juni ondertekende vredesakkoord te bevorderen

Op 14 november 1997 verlengde de VN-Veiligheidsraad het mandaat van zijn militaire waarnemersmissie in Tadzjikistan met nog eens zes maanden

ONTVOERING MOEFTI

Op 28 augustus 1997 ontvoerde krijgsheer Rizwon Sadirow een van de geestelijk leiders van de moslims in Tadzjikistan, moefti Haji Amoenoello Nematzoda.

Nematzoda probeerde zijn twee door Sadirow begin augustus ontvoerde zonen door onderhandelingen vrij te krijgen. toen de bandiet hem gevangen nam en de vrijlating van zijn broer Bahkram Sadirow eiste. Regeringstroepen hadden Bachram in februari gevangen genomen nadat hij militaire waarnemers van de VN en hulpverleners had ontvoerd.
Nematzoda werd op 2 september vrijgelaten na onderhandelingen met de regering waarin deze beloofde verscheidene bij eerdere operaties gevangen genomen leden van Rizwon Sadirows bende op vrije voeten te stellen. Het was onduidelijk of Bachram Sadirow behoorde tot de door de regering vrijgelaten gevangenen.

AANVAL OP KAZERNE PRESIDENTIËLE GARDE

Op 16 oktober 1997 berichtte het Russische nieuwsbureau Interfax dat in de vroege ochtend ongeveer tachtig mannen een aanval hadden gedaan op de kazerne van de presidentiële garde in de hoofdstad Doesjanbe. Hierbij zouden vier aanvallers en veertien gardeleden om het leven zijn gekomen. Volgens de presidentiële woordvoerder Zafar Saidow was de aanval politiek gemotiveerd en uitgevoerd door troepen die zich verzetten tegen het vredesakkoord dat de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (OTO) en de regering in juni hadden gesloten.

Kort voor drie uur's ochtencls openden de aanvallers inet granaatwerpers het vuur op de kazerne. Na twee wachthuizen in handen te hebben gekregen, drongen zij de officiersvertrekken binnen waar zij naar verluidt vijf officieren in hun slaap doodschoten. Vier aanvallers werden 25 km buiten Doesjanbe gevangengenomen door regeringstroepen.

Op 28 oktober berichtte Interfax dat de commandant van de presidentiële garde, Ghaffor Mirozojew, had gezegd dat kolonel Mahmoed Choedoberdijew, de muitende commandant van de Tadzjiekse Eerste Legerbrigade, verantwoordelijk voor de aanval was. Choedoberdijew had in augustus een aantal operaties legen het regeringsleger geleid. voo dat hij uitweek naar Oezbekistan. Hij zou begin oktober zijn teruggekeerd in Tadzjikistan om de aanval op de presidentiële garde te organiseren

Op 28 oktober maakte Interfax ook melding van nieuwe schermutselingen tussen regeringstroepen en opstandelingen. Bij gevechten in het westen langs de grens tussen Tadzjikistan c:; Oezbekistan zouden dertig opstandelingen zijn gesneuveld. Het was niet duidelijk of zij behoorden tot de strijdmacht van Choedoberdijew.

GEVANGENEN VRIJGELATEN

Op 20 oktober 1997 stelde de regering van president Iniomali Rachmonow 38 verzetsstrijders in vrijheid die waren gevangengenomen tijdens de burgeroorlog. De regering ging hiertoe over nadat een OTO-commandant op 19 oktober tachtig regeringssoldaten had vrijgelaten in Tawildara, ongeveer 150 km ten oosten van Doesjanbe.

De gevangenenruil vond plaats krachtens de amnestie et die de Opperste Assemblee (het parlement) in augustus had goedgekeurd Volgens analisten toonde de gevangenenruil aan dat het broze vredesakkoord aan kracht begon te winnen

De OTO liet begin februari 1998 de laatste groep van 44 regeringssoldaten vrij. die tijdens de burgeroorlog gevangen waren genomen. Enkele dagen eerder waren al twaalf gevangenen vrijgelaten. Een zegsman van de door de regering en oppositie gezamenlijk gevormde Nationale Verzoeningscommissie liet weten erop te rekenen dat ook de regering alle gevangen leden van de oppositie zou vrijlaten. Op 11 februari liet de regering inderdaad meer dan honderd strijders van de oppositie vrij. Er zouden er nog 235 vastzitten en tegen driehonderd oppositionelen zou nog een gerechtelijk onderzoek geopend moeten worden.

DONORCONFERENTIE. LENINGEN WERELDBANK

Op 23 november 1997 eindigde in Wenen een op initiatief van de door de VN georganiseerde conferentie van donorlanden waarbij leningen ter waarde van 120 miljoen gulden werden toegezegd aan Tadzjikistan als bijdrage aan de stabilisering van de politieke en economische situatie in het land. De leningen waren bedoeld om de uitvoering van het

algemene akkoord voor vrede en nationale verzoening in Tadzjikistan te vergemakkelijken, dat in juni in Moskou was gesloten.

De conferentie werd bijgewoond door president Imomali Rachmonow en de leider van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (OTO). Said Abdoello Noeri. Tijdens de conferentie zei Rachmonow dat 'het proces van werkelijke verzoening en wederzijds vertrouwen stapje voor stapje dieper wortel schiet in Tadzjikistan en dat het sociale en politieke klimaat weer normaal wordt'. Hij vroeg meer steun van de internationale gemeenschap ter vermindering van de maatschappelijke problemen die de burgeroorlog had veroorzaakt.

Op 7 november berichtte Radio Rusland dat de Wereldbank goedkeuring had verleend aan een lening ter waarde van veertig miljoen gulden voor herstelwerkzaamheden aan het wegennet in de Qarotegin-vallei en het gebied Tawildara. De lening zou ook dienen voor het herstel van de verwoeste sociale infrastructuur in die gebieden.

EINDE EERSTE FASE VAN REPATRIËRING

Op 15 november passeerde de laatste groep Tadzjiekse vluchtelingen die krachtens het in juni gesloten vredesverdrag vanuit Afghanistan naar Tadzjikistan zou terugkeren, de grens tussen beide landen. Met de terugkeer van deze groep van 230 personen eindigde de eerste fase van het repatriëringsprogramma waarbij 10.000 vluchtelingen waren teruggekeerd.

AKKOORD OVER MINISTERSPOSTEN VOOR OTO

Volgens berichten zouden Rachmonow en Noeri op 17 november 1997 een nieue stap in de richting van de uitvoering van het vredesakkoord hebben gezet en een volledig akkoord hebben bereikt over de toewijzing van regeringsposten aan de OTO. Naar verluidt was overeengekomen u-elke portefeuilles de OTO zou krijgen. en zou de reorganisatie van de regering beginnen, nadat Noeri een lijst met beoogde kandidaten ter goedkeuring had overhandigd aan Rachmonow. Krachtens het vredesakkoord zou de OTO uiteindelijk dertig procent van de ministersposten krijgen, waaronder een van de belangrijke portefeuilles Defensie, Veiligheid of Binnenlandse Zaken.

President Rachmonow beloofde in januari 1998 de post van eerste vice-premier al toegezegd aan OTO-leider Akbar Toeradzjonzoda, die toen nog in ballingschap in Teheran verbleef. Hij arriveerde eind februari in Tadzjikistan.

De president gaf op 12 februari 1998 opdracht vijf posten in de nieuw te vormen coalitieregering aan de oppositie toe te wijzen. Het ging daarbij om drie ministeries en twee staatscomités. Een belangrijke benoeming was die van Dowlat Ismonow, bijgenaamd Oesmon. Hij leidde het hoofdkwartier van de strijdkrachten van de OTO en werd genoemd als het hoofd van het ministerie van Economie en Buitenlandse Economische Betrekkingen. Twee andere leden van de oppositie zouden de post krijgen van minister van Arbeid en Arbeidsvoorziening en minister voor Irrigatie. De benoemingen zouden door het parlement moeten worden goedgekeurd.

Enkele dagen later beschuldigde de regering de OTO van schending van de vorig jaar gesloten vredesovereenkomst. De regering stuurde hierover brieven aan de waarnemersmissie van de VN in Tadzjikistan en aan het hoofd van de Nationale Verzoeningscommissie. Diezelfde dag nog ontkende de OTO alles.

VEILIGHEIDSRAAD BEZORGD

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties sprak op 24 februari 1998 in New York zijn bezorgdheid uit over het langzame tempo waarin het vredesakkoord ten uitvoer werd gebracht en deed een beroep op de betrokken partijen zich meer voor de uitvoering in te spannen.

De Veiligheidsraad veroordeelde een incident van november 1997, waarbij personeel van hulporganisaties in gijzeling was genomen. De verklaring van de raad was gebaseerd op een recent rapport van secretaris-generaal Kofi Annan over de uitvoering van de vredesovereenkomst.

Gewapende groepen voerden in februari 1998 nog steeds strijd om de controle van delen van het bergachtige Tadzjikistan. De VN stationeerde er een waarnemersmissie (zie boven) en het Gemenebest van Onafhankelijke Staten een grote vredesmacht onder Russische leiding die de grenzen met Afghanistan en China bewaakt.

(Vor. ber. pag. 744/3 e.v. - 1997)

TOERKMENISTAN

OLIE- EN GASKWESTIES

Overeenkomst met Iran

Op 14 oktober 1997 sloten Toerkmenistan en Iran een overeenkomst over de oprichting van een consortium voor de ontwikkeling van offshore olie- en gasvelden langs de grens van hun deel van de Kaspische Zee. De bekendmaking werd gedaan in Asjgabat op de slotdag van een tweedaags overleg tussen minister van buitenlandse zaken Boris Sjichmyradow en zijn Iraanse ambtgenoot Kamal Kharrazi. Beide landen besloten tevens zich meer in te spannen om de juridische status van omstreden sectoren van de Kaspische Zee te regelen.

Aanspraak op olievelden van Azerbajdzjan

Op 3 oktober 1997 had Sjichmyradow herhaald dat Toerkmenistan aanspraken maakte op de eigendom van verschillende olievelden in de Kaspische Zee die op dat ogenblik werden geëxploiteerd door Azerbajdzjan. Tijdens een bezoek aan Washington maakte hij bekend dat de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Strobe Talbott wilde bemiddelen in de kwestie over de Azeri-, Chirag- en Guneshlivelden, die Azerbajdzjan sinds 1994 in ontwikkeling had gebracht. Eerder die maand had Toerkmenistan geëist dat Azerbajdzjan een vergoeding zou betalen voor de voortzetting van de exploitatie van de Azeri- en Chiragvelden.

Aardgasleiding naar Pakistan

Op 25 oktober 1997 bereikte een consortium van olie- en gasmaatschappijen, waaronder Unocal (VS), Delta Oil (Saoedi-Arabië) en Gazprom (Rusland), een overeenkomst over de aanleg van een 2 miljard dollar kostende aardgasleiding van 1464 km. van Toerkmenistan naar Pakistan.

De overeenkomst kwam na een doorbraak in de betrekkingen tussen Toerkmenistan en de Talibaan, de Afghaanse moslim-fundamentalistische partij, die de gebieden in Afghanistan beheerste waardoor een groot deel van de geplande pijpleiding zou lopen. Hoewel Toerkmenistan het Talibaan-be ind niet erkende, berichtte het Russische nieuwsbureau Interfax op 3 oktober dat de Toerkmeense president Saparmoerad Nijazow had verklaard dat de

AZIË

Talibaan-militie waarborgen had gegeven voor de veiligheid van de pijpleiding en dat ook overeenkomsten over de pijpleiding waren bereikt met vertegenwoordigers van de anti-Talibaan-coalitie.

President Nijazow verklaarde half januari 1998 dat Rusland geïnteresseerd was in deelname aan een voorgenomen project van 3.2 miljard gulden voor een aardgaspijplijn van Toerkmenistan naar Turkije via Iran. De verbinding kan volgens Nijazow klaar zijn in het begin van de volgende eeuw. Shell is bezig met een haalbaarheidsstudie.

Geen akkoord met Rusland

Op 13 januari kwam de Russische premier Tsjernomyrdin met een delegatie in de hoofdstad Asjgabat aan voor besprekingen over de hervatting van Toerkmeense aardgasexporten via Russische pijplijnen. Twee dagen later verliet de delegatie Toerkmenistan onverrichterzake.

President Nijazow zei na het vertrek tegen buitenlandse diplomaten en verslaggevers dat Moskou probeerde zijn politieke invloed in het land te vergroten en ongunstige voorwaarden aan het hervatten van de gasexporten wilde verbinden

Tsjernomyrdin had aangeboden Toerkmeens gas te kopen voor 32 dollar (64 gulden) per 1000 kubieke meter en het dan door te verkopen aan Oekraine. Betaling van de doorvoerkosten over Russisch grondgebied door Toerkmenistan kon dan achterwege blijven. Nijazow had het aanbod afgeslagen en zei dat de minimumprijs voor hem 42 dollar was.

Omstreden grens in *kaart gebracht*

Een Toerkmeense woordvoerder maakte op 6 februari 1998 bekend dat Toerkrnenistan en Azerbajdzjan een eerste overlegionde hadden afgesloten over het in kaart brengen van een omstreden grens tussen de twee landen in de Kaspische Zee. Er zouden juristen, cartografen en olie-experts aan deelnemen. De twee staten hadden zich uitgesproken voor een verdeling van de Kaspische Zee in sectoren voor de oliewinning. Rusland en Iran hadden zich daarentegen uitgesproken voor een gezamenlijke exploitatie van de olievelden door alle vijf kuststaten. Kazachstan was ook voorstander van een opdeling in sectoren.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 15 december 1997 bracht president Saparmoerad Nijazow een aantal tvijzigingen aan in de regering. Nieuw benoemd werd Ilaman Sjaikijew als vicepremier en minister van sociale zaken. De volgende ministers kregen de verantwoordelijkheid voor een ander departement: Asjir Orazow ging naar Onderwijs. Goerbangoeli Berdimoehademow naar Volksgezondheid. Rovsjan Kerkabom naar Cominunicatie, Hta Nabadow naar landbouw.

AMNESTIE

President Saparmoerad Nijazow kondigde per decreet een amnestie af voor 7300 gevangenen ter gelegenheid van de 'dag van de nationale vlag' op 19 februari 1998. Deze nationale feestdag die werd ingesteld na het onafhankelijk worden van Toerkmenistan in 1991, viel samen met de geboortedag van Nijazow.
Een functionaris van het Toerkmeense ministerie van Gezondheid merkte op dat de amnestie waarschijnlijk mede werd ingegeven door de slechte hygiëne en huisvesting in Toerkmeense gevangenissen, waar ook besmettelijke ziektes veel voorkwamen.
De amnestie is de negende sinds 1992. In totaal werden sinds het einde van de Sowjet-Unie tienduizend gevangenen in Toerkmenistan vrijgelaten.

MEER MACHT VOOR PARLEMENT

Nijazow verklaarde medio februari 1998 dat hij van plan was de grondwet van zijn land te veranderen om zijn eigen macht te verminderen ten gunste van het parlement. 'We zullen de grondwet een beetje veranderen, misschien volgend jaar,' zei Nijazow voor de televisie. 'Wij willen dat onze mensen vrijdenkers worden. die hun mening zonder angst uiten.'

Nijazow regeerde zijn woestijnstaatje met ijzeren hand sinds het uiteenvalleen van de Sowjet-Unie. Internationale mensenrechtenorganisaties beschouwden Toerkmenistan als een staat met een repressief bewind, waar individuele rechten systematisch werden geschonden. In het land was een ware persoonlijkheidsverheerlijking rond Nijazow op gang gekomen. Het parlement dat meer macht zou moeten krijgen, begon zijn zittingen steeds met het in koor uitspreken van een eed van trouw aan Nijazow. De president was in 1992 met 99,9 procent van de stemmen gekozen.

(Vor.ber. pag. 747/1 e.v. - 1997)

AFRIKA

ALGERIJE

NIEUWE BLOEDBADEN

Alleen al in de maand december 1997 kwamen bij de burgeroorlog in Algerije naar schatting 680 mensen om het leven. De meeste moordpartijen onder ongewapende burgers vonden volgens Algerijnse kranten plaats in de Mitidja-vallei, een uitgestrekt landbouwgebied dat veel voedsel voor de hoofdstad en andere steden aan de kust levert. Ook in gebieden in het zuidoosten van het land zoals Almdia. Tiaret en Relizane waar het gewapende isiamitische verzet sterke bases heeft, vielen veel doden.

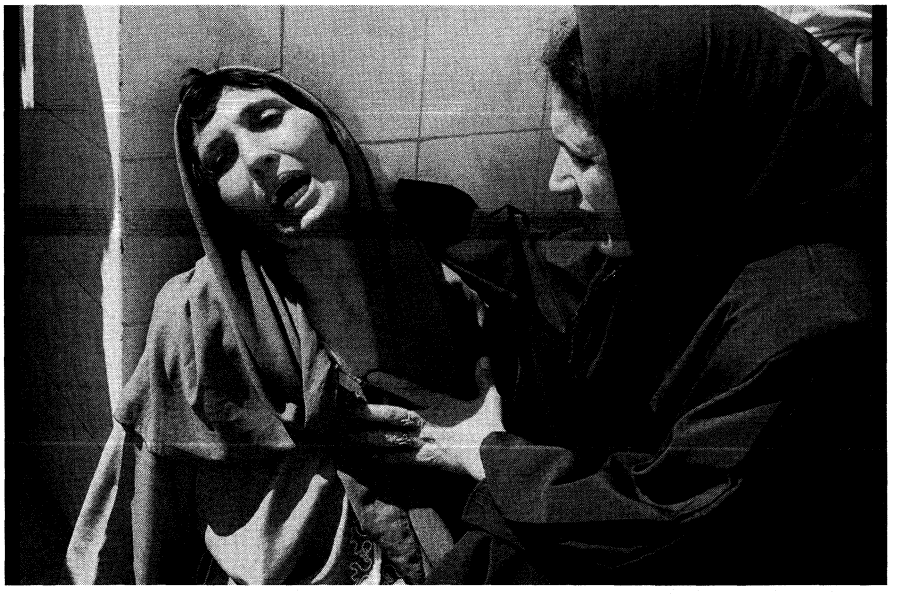
Staakt-het-vuren'werkt plaatselijk'

De moorden leken ook in verband te staan met het begin van de vastenmaand Ramadan, en vonden plaats ondanks een staakt-het-vuren. dat het FIS. het Islamitisch Heilsfront. drie maanden eerder eenzijdig had uitgeroepen. Volgens Algerijnse zegslieden hielp het staakt-het-vuren in enkele plaatsen wél om het geweld binnen de perken te houden, vooral in het midden en westen van het land. Berichten in het Arabische dagblad Al-Hayat meldden dat het leger en het FIS zelfs frequent samenwerkten om bloedige incidenten te voorkomen. maar de Algerijnse president Liamine Zeroual ontkende dat ten stelligste in een televisie-uitzending.
Regeringsgezinde kranten berichtten in december voor het eerst dat buitenlandse islamitische militanten aan militaire confrontaties met het leger zouden hebben deelgenomen.

ALGERIJNSE WIST SACHAROV-PRIJS

De Algerijnse journaliste en mensenrechtenactiviste Salima Ghezali (39) ontving op 17 december 1997 de Sacharov-prijs van het Europese Parlement, jaarlijks uitgereikt aan een moedige verdediger van de vrijheid van meningsuiting.

Ghezali vroeg tijdens de prijsuitreiking om een internationale commissie die een onderzoek naar de slachtpartijen in haar vaderland zou moeten instellen. Alleen een onderzoek kan een einde maken aan de straffeloosheid waarmee alle partijen in het conflict tot nu toe kunnen opereren door gewoon elkaar de schuld te geven. stelde de journaliste, die voor het inmiddels verboden weekblad La *Nation* werkte.

Een vrouw treurt om het verlies van haar familieleden bij een slachtpartij op 23 september 1997 in het Algerijnse Bentalha. Deze foto, gemaakt door Hocine, werd in 1998 door de stichting 'World Press Photo' bekroond met de eerste prijs in de categorie 'nieuws' *(foto ANP)*

Ghezali had zowel de islamisten als de regering tegen zich in het harnas gejaagd. Volgens haar gaf de door militairen gedomineerde regering van president Zeroual er de voorkeur aan het conflict met de moslim-militanten voort te zetten om zo aan de macht te blijven. 'De Algerijnse regering bestuurt liever de crisis dan een oplossing ervoor te vinden,' stelde Ghezali. Ze verweet Europese regeringen 'indirect de Algerijnse regering te steunen. (...) Het economische pragmatisme dat tegenwoordig de toon zet. betekent dat maar weinig Europese regeringen de 15.000 doden per jaar in hun politiek verdisconteren. Ik geloof niet dat aan hun politiek enige morele overweging ten grondslag ligt.'

ONDERHANDELINGEN VN-BEZOEK

Op 19 december 1997 bevestigden Algerijnse diplomaten bij de Verenigde Naties in Genève dat Algiers met de VN onderhandelde over een bezoek in verband met de massale schendingen van mensenrechten. Maar de diplomaten spraken tegen dat er met de VN we d overlegd over een heuse 'onderzoekscommissie' en waarschuwde de VN-verantwoordelijke voor de mensenrechten, Mary Robinson. voor 'chantage van het legitieme gezag in een rechtsstaat'.
Robinson had eerder tijdens een persconferentie gemeld dat zij de Algerijnse regering had gevraagd twee rapporteurs tot het land toe te laten: Bacre Waly Ndiaye, de speciale VN-rapporteur op het gebied van standrechtelijke en buitengerechtelijke executies, en Nigel Rodley, de VN-specialist voor onderzoek naar martelpraktijken.

ECONOMISCHE VERLIEZEN DOOR SABOTAGE

Volgens officiele cijfers die in december 1997 in Algerijnse dagbladen werden gepubliceerd, hebben sabotagedaden en aanslagen de nationale economie tussen 1991 en 1996 zes miljard gulden schade berokkend. Vanaf mei 1992 vergrootten inoslim-militanten hun aanslagen op telefoonlijnen, wegen, bruggen, scholen. olie- en gasvclden en regeringsgebouwen.

BENOEMINGEN PARLEBIENT

Op 30 december 1997 benoemde president Zeroual 48 vooraanstaande Algerijnen in de Raad der Natie, de Eerste Kamer van het Algerijnse parlement. De meeste benoemingen waren voor regeringsgezinden: twaalf voormalige ministers, drie generaals b.d. en verscheidene oud-topambtenaren. De president mocht een derde van de 144 zetels van het Hogerhuis vullen. Gemeentebesturen kozen de overige. Tachtig van de 94 gekozen leden bestaat ook uit aanhangers van Zerouals anti-FIS politiek.

TERREUR EIST 1200 DODEN IN TWEE MAANDEN

Bij bomaanslagen in de hoofdstad Algiers, die door de regering werden toegeschreven aan moslim-militanten, vielen in februari 1998 tientallen doden. van wie ruim vijftig bij aanslagen op bussen en op de trein die de verbinding onderhoudt met het zuidelijke Afroun-gebied. De bomaanslagen volgden op een reeks overvallen op het leger. waarbij volgens de kranten minstens 47 soldaien het leven lieten.

In de eerste twee maanden van het 1998 verlorennaar schatting 1200 burgers het leven bij terreuraanslagen en moordpartijen, vooral in dorpen rond de hoofdstad en in de arme buurten van Algiers.

Een van de spectaculairste offensieven van het leger tegen de moslim-guerrilla vond plaats in de riolen van de hoofdstad, die volgens de militairen de uitvalsbasis en ontsnappingsroute vormen van de terreurgroep GIA, geleid door een zekere Hocine Flicha.
Bij andere offensieven van het leger zouden in januari en februari volgens de gecensureerde media 350 moslim-strijders zijn gedood. Rebellen zouden een deel van de pijplijn hebben opgeblazen die het aardgas aanvoert voor een „a-briek in Arzew en de watervoorziening in de stad Tiaret gesaboteerd hebben.

BEZOEK EURO-PARLEMENTARIERS

Tijdens een vierdaags bezoek van een delegatie van het Europese parlement werd opnieuw duidelijk dat ook de Europese Unie verdeeld was over de beste weg naar beëindiging van de burgerooi-log in Algerije.

Cohn-Bendit roept op tot gesprek met FIS

Op 10 februari 1998, vlak vóór een onderhoud met de Algerijnse minister van Buitenlandse Zaken Ahmed Attaf, keurde de delegatie publiekelijk de opmerkingen van Europarlementariër Daniel Cohn-Bendit af. die de Algerijnse regering had opgeroepen tot gesprekken met het Islamitisch Heilsfront (FIS).De militante FIS-leider Ali Benhadj zou daartoe bereid zijn.
Een deel van de delegatie probeerde Cohn-Bendit tevergeefs aan het officiële standpunt te houden dat er geen druk op de regering zou worden uitgeoefend om met het FIS te gaan praten.
Cohn-Bendit, vertegenwoordiger van de Groenen in het Europese Parlement, belegde een eigen persconferentie. 'Als er een kans van één op de tienduizend is om Ali Benhadj ervan te overtuigen het geweld te stoppen, moet die kans aangegrepen worden,' zei hij; 'en het doet er

niet toe wie erin slaagt dat te doen, de paus, of enkele Europarlementariërs of de secretaris-generaal van de VN.' Deze en soortgelijke opmerkingen kwamen de Euro-parlementariër ook op felle kritiek van het Algerijnse parlement te staan.

Europarlementariër verscheurt brief FIS

Twee dagen later verscheurde het Franse delegatielid André Soulier voor het oog van binnen- en buitenlandse televisiecamei-a's een ongeopende brief van het FIS. 'Straks kunnen we met helemaal niemand hier meer praten als we ons niet aan ons woord houden,' zei Soulier tegen verslaggevers. De brief was afgegeven door de bekende advocaat van het FIS, Ali Yahia. Het FIS vond Souliers gebaar 'apolitiek en ondiplomatiek', temeer daar de brief geen verzoek om een gesprek met de delegatie inhield. maar de visie van het FIS op de situatie in Algerije. aldus het FIS in een verklaring.

Een eerder bezoek van Europese ministers aan Algiers op 20 januari leverde niets op. Algerije bleef zich ook verzetten tegen een door dc Verenigde Naties gewenst onderzoek naar de moordpartijen in het land. De delegatie van 32 Euro-parlementariërs stelde Attaf ook voor een dergelijke onderzoek te laten instellen en de minister zou 'niet direct nee gezegd hebben'. Later stelde delegatie dat zo'n onderzoek geen antwoord zou zijn op het bloedvergieten in Algerije en dat de Europese Unie niet in staat was om iets te doen.

Mensenrechtenorganisaties kritiseren EP-delegatie

Dit standpunt schoot internationale mensenrechtenorganisaties prompt in het verkeerde keelgat. Amnesty International. de Internationale Federatie voor de Mensenrechten, het Ainerikaanse Human Rights Watch en Reporters Zonder Grenzen stelden dat 'de noodzaak van internationale actie met de dag sterker gevoeld wordt'. 'Tijdens hun verblijf ... hebben de Europese afgevaardigden geen enkele organisatie, advocaat of activist ontmoet, die zich inzetten voor bescherming van de mensenrechten,' stelden de organisaties in een verklaring.

'GRENS MET MAROKKO ZO LEK ALS EEN ZEEF'

De voormalige minister van Defensie Khaled Nezzar die achter de schermen nog steeds tot de rnachtigste mannen van Algerije behoort. schreef op 2 februari 1998 in een commentaar in de semi-onafhankelijke krant *El Watan* dat de grens met Ma okko zo lek was als een zeef en dat er grote hoeveelheden \vapens vanuit Marokko naar Algerije gesmokkeld worden

De generaal schreef ook dat de Marokkaanse regering op een koehandel uit was: als de Algerijnse regering haai steun aan het Westsaharaanse Bevrijdingsfront Polisario zou stopzetten. zou Marokko bereid zijn tot samenwerking tegen de Algerijnse moslim-extremisten. Marokko eist al sinds de jaren zeventig de Westelijke Sahara op. een voormalige Spaanse kolonie.

(Vor. ber. pag. 799/1 e.v. - 1997)

MAROKKO

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 14 november 1997 werden verkiezingen gehouden voor een nieuw Huis van Afgevaardigden (de Tweede Kamer van het nieuwe parlement). Deze verkiezingen waren de eerste na de grondwetswijziging van september 1996 waarbij een volledig rechtstreeks gekozen Tweede Kamer werd ingesteld.

Uit de officiele uitslag die op 15 november 1997 bekend werd gemaakt bleek dat geen enkele partij of groepe ing een absolute meerderheid had verkregen De oppositionele Kutlah-groepering van links-nationalistische partijen won 102 van de 323 zetels waarvan er 57 gingen naar de grootste linkse partij van het land de Socialistische Unie van Volkskrachten (USFP) Istiqlal. de andere grote Kutlah-partner won 32 zetels tegenover 51 in het vorige parlement De rcgcringsgczinde, rechtse Wifaq-groepering verzekerde zich van honderd zetels waarvan de helft werd gewonnen door de Constitutionele Unie (UC) Een aantal middenpartijen ki-egen samen 97 zetels

De verkiezingen werden ontsierd door beschuldigingen van verkiezingsfraude. oppositiepartijen beweerden dat de regering haar belofte dat de verkiezingen eerlijk zouden zijn, niet had gehouden. en dat er op grote schaal was getolereerd dat regeringsgezinde partijen stemmen kochten. Op 14 november noemde Khalid Soufani, een lid van het centrale comité van de USFP. de uitslag 'rampzalig'. Hij zei dat het 'gebruik van

Verkiezingsuitslag

Partij	*Stemmen aantal*	*%*	*Zetels*
Kutlah-blok			
Socialistische Unie van Volkskrachten (USFP)	401.546	6,3	57
Istiqlal	258.067	5	32
Partij voor Vernieuwing en Vooruitgang (PRP)	65.593	1,03	9
Organisatie voor Democratische Volksactie (OADP)	27.720	0,44	4
Wifaq-blok			
Constitutionele Unie (UC)	393.426	6,17	50
Volksbeweging (MP)	319.076	5,01	40
Nationale Democratische Partij (PND)	78.122	1,23	10
Middenpartijen			
Nationale Vergadering van Onafhankelijken (RNI)	346.450	5,44	46
Sociaal-Democratische Beweging (MDS)	284.017	4,46	32
Nationale Volksbeweging (MNP)	121.208	1,9	19
Andere partijen			
Constitutionele en Democratische Volksbeweging (MPCD)	70.292	1,1	9
Front van Democratische Krachten (FFD)	33.953	0,88	9
Socialistische Democratische Partij (PSD)	31.674	0,5	5
Actiepartij (PA)	15.946	0,25	2
Democratische Partij voor Onafhankelijkheid (PDI)	8.703	0,14	1
Totaal:	**7.456.996**	100	325
Opkomst: 58,3 procent			

geld om stemmen te kopen overduidelijk was geweest' en dat hij 'talrijke bewijzen' had dat er met stembussen was geknoeid. Daarentegen verklaarde minister van binnenlandse zaken Driss Basri dat zich slechts sporadisch onregelmatigheden hadden voorgedaan.

Tijdens een toespraak op 15 november zei minister Basri dat koning Hassan II zou bepalen welke partijen de nieuwe regering zouden vormen en dat 'alles mogelijk' was. Waarnemers geloofden dat het duidelijker zou worden hoe de verhoudingen lagen na de indirecte verkiezingen voor de nieuwe 270 zetels tellende Kamer van Raadgevers (de eerste kamer), die voor 3 december waren gepland.

EERSTE ZITTING PARLEMENT

Na de verkiezingen op 3 december 1997 voor de Kamer van Raadgevers (de Eerste Kamer van het Marokkaanse parlement), opende koning Hassan op 26 december de eerste zitting van het parlement

In de Kamer van Raadgevers die de macht heeft om een regering ten val te brengen via een motie van wantrouwen, domineren de zes conservatieve en royalistische partijen sterker dan in het Huis van Afgevaardigden (vergelijkbaar met de Tweede Kamer). Zij bezetten 166 van de 270 zetels. De islamitische partijen deden niet mee aan de verkiezingen voor de Kamer van Raadgevers. De Kamer wordt voor zes jaar gekozen. het Huis van Afgevaardigden voor vijf jaar.
De oppositiepartij Istiqlal verwierp de uitslag van de verkiezingen, die volgens de partij door de Marokkaanse regering is 'vervalst en gemanipuleerd'.

JOSPIS BEZOEKT MAROKKO

De Franse socialistische premier Lionel Jospin tekende op 18 december 1997 een financieel protocol dat voorziet in 33 miljoen gulden steun voor het moderniserc n van Marokkaanse bedrijven die op de Europese markt opereren. Hetzelfde bedrag zal in de twee opvolgende jaren ter beschikking gesteld worden.

Andere, veel omvangrijker steun zou zich vooral op bedrijven richten in regio's vanwaaruit veel Marokkanen naar Frankrijk emigreren. Deze steun zou de komende jaren rond de zes miljard gulden bedragen en voor een deel bestaan uit eerdere toezeggingen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

De *zetelverdeling in* de Kamer van *Raadgevers, die* getrapt gekozen toerden door *vertegenwoordigers* van Zokale overheden. cakbonden en beroepsgroepen, was na de *verkiezingen* van 5 december als volgt

Nationale Vergadering van Onafhankelijken (RNI)	42
Sociaal-Democratische Beweging (MDS)	33
Constitutionele Unie (UC)	28
Volksbeweging (MP)	27
Nationale Democratische Partij (PND)	21
Istiqlal	21
Socialistische Unie van Volkskrachten (USFP)	16
Nationale Volksbeweging (MNP)	15
Front van Democratische Krachten (FFD)	12
Partij van de Arbeid	13
Democratische Confederatie van de Arbeid (CDT)	11
Marokkaanse Unie van de Arbeid (UMT)	8
Partij voor Vernieuwing en Vooruitgang (PRP)	7
Socialistische Democratische Partij (PSD)	4
Choura en Istiqlal Partij (PCI)	4
Algemeen Verbond van Marokkaanse Arbeiders ((UGRM)	3
Democratische Vakbond	1
Comités van het Vakverbond	1
Vereniging van Volksvakbonden	1
Democratisch Nationale Vakbond	1
Marokkaanse Unie van de Arbeid	1
Totaal	**270**

Tegelijkertijd werd bekendgemaakt dat Marokko en Frankrijk overeenstemming hadden bereikt over de aanschaf van twee Franse fregatten ter waarde van 270 miljoen gulden.
Jospin hoopte in Marokko ook de vrees te verminderen voor de mogelijke gevolgen van de uitbreiding van de Europese Unie met enkele Oost-Europese landen.

BENOEMING NIEUWE PREMIER

Op 4 februari 1998 benoemde koning Hassan oppositieleider Abderrahmane El Youssoufi tot nieuwe premier. De 73-jarige politicus is partijleider van de Socialistische Unie van Volksbewegingen (USFP), die met 57 van de 323 zetels de grootste partij in het Huis van Afgevaardigden was en tot de Kutlah-blok behoorde. Het rechtse Wifaq-blok telde 100 zetels, het centristische blok 97. Enkele linkse groepen bezetten de rest van de zetels, zodat de keuze voor Youssoufi getalsmatig gezien tamelijk logisch was.

Youssoufi heeft veertig jaar oppositie bedreven. in Marokko en in ballingschap. Hij werd in 1924 in Tanger geboren. studeerde aan het einde van de jaren veertig rechten in Frankrijk en werd daarna lid van de nationalistische Istiqlal-partij. Het democratisch vuur in deze partij verliep snel. In 1959 richtte Youssoufi met andere ontevredenen een eigen linkse partij op. de Nationale Unie van Volksbewegingen UNFP. Hij werd daarna verscheidene malen gearresteerd en week in 1965 uit naar Frankrijk. In 1980 maakte hij van een algemene amnestie gebruik om naar Marokko terug te keren. De UNFP was toen ook al de tanden uitgeslagen en Youssoufi voegde zich bij de linkse USFP. toen geleid door Abderrahim Bouabid. Na diens overlijden werd hij secretaris-generaal van de partij. Hij leek te berusten in de zeer beperkte democratische speelruimte in Marokko. maar begin jaren '90 stelde hij de verkiezingsfraudes door de regering opnieuu aan de kaak en ging weer in ballingschap. in Frankrijk. na voor de USFP bedankt te hebben. Officieel kwam hij achttien maanden later terug omdat de partijleiding zijn ontslag niet aanvaardde. Hij stond vervolgens mede aan de wieg van het Kutlah-blok.

GROEP VRAAGT BEËINDIGING HUISARREST YASSINE

De verboden islamitische groep Al-Ad1 Wal Ihsane ('Rechtvaardigheid en Liefdadigheid') vroeg begin januari 1998 om beëindiging van het huisarrest van zijn leider Abdsalam Yassine. De 70-jarige Yassine leeft al ruim acht jaar onder huisarrest in zijn villa in Sale. zonder ooit in een proces veroordeeld te zijn. Zijn organisatie is nooit officieel verboden; men kreeg simpelweg in 1981 geen antwoord op het verzoek officieel als politieke partij erkend te worden, en dat gebeurde lang voordat islamitische liefdadigheidsorganisaties zoals in Algerije zich aaneensmeedden tot een politieke partij.

Zes van Yassine's naaste medewerkers werden in 1990 tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld. Advocaten stellen dat vermoedelijk meer dan tien leden van de groep in 1992 veroordeeld zijn en celstraffen tot wel twintig jaar uitzitten in de beruchte Kenitra-gevangenis, als straf voor politieke activiteiten aan universiteiten.
Prominente advocaten zoals Abderrahman Benameur, boegbeeld van de onafhankelijke Marokkaanse Vereniging voor de Mensenrechten, deden in 1992 een beroep op het hooggerechtshof om sjeik Yassine zijn bewegingsvrijheid terug te geven, maar zijn zaak is nooit officieel in behandeling genomen.

MAROKKO WIL MEER EU-STECN TEGEN MARIHUANA-TEELT

De Marokkaanse regering zei in februari 1998 dat het land meer financiele

steun van de Europese Cnie nodig heeft om boeren die betrokken zijn bij de verbouu van marihuana aan alternatieve bronnen van inkomsten te helpen In een interview met het persbureau Reuters zei Hassan Amrani hoofd van het Marokkaanse agentschap dat de sociaal-economische ontu ikkeling van het noordoostelijke Rif-gebied moet bevorderen, dat de regering zo n drie miljard gulden nodig heeft voor het uitbannen van de hasjiesj-economie Naar schatting 60 000 hectaren worden voor de teelt van marihuana gebruikt

Marokko tekende op 16 februari overeenkomsten met Spanje en Italië om de strijd tegen de drugshandel te verscherpen, alsmede de emigratie van illegale Marokkanen tegen te gaan. Italië telt nu volgens minister van Binnenlandse Zaken Giorgio Napolitano 130.000 legale Marokkaanse immigranten. Spanje telt voornamelijk zijn illegalen: begin 1998 zouden dat er volgens minister van Binnenlandse Zaken ongeveer 600.000 zijn, van wie veel Marokkanen.

(Vor.ber. pag. 651/3 e.v. - 1997)

SAHARA (WEST)

ONTWIKKELINGEN ROND REFERENDCM

Benoeming nieuwe VN-afgezant

Op 17 maart 1997 werd bekendgemaakt dat VN-secretaris-generaal Kofi Annan de Amerikaanse oud-minister van buitenlandse zaken James Baker tot speciale afgezant voor de Westelijke Sahara had benoemd.

Baker volgde Erik Jensen op, wiens ambtstermijn enkele maanden eerder was verstreken. De benoeming van een vooraanstaande figuur als Baker zou. naar werd aangenomen, blijk geven van een nieuwe vastbeslotenheid bij de VN om vooruitgang te boeken in de kwestie van de Westelijke Sahara. aangezien het mandaat van de VN-Missie voor het Referendum in de Westelijke Sahara (MINURSO) op 31 mei zou aflopen. (In mei 1996 had MINURSO haar pogingen gestaakt om een volkstelling te houden ten behoeve van een referendum over de toekomstige status van het gebied.)

James Baker bracht op 27 april 1997 een bezoek aan het hoofdkwartier van Polisario in Algerije. Tegelijk met zijn aankomst maakte Polisario bekend dat het 85 Marokkaanse krijgsgevangenen had vrijgelaten om zijn goede wil te tonen. Naar schatting werden er toen nog 1.913 man gevangen gehouden. Probleem was al jaren dat de Marokkaanse regering niet wilde erkennen dat Polisario bij acties krijgsgevangenen had gemaakt.

Verlengingmandaat

Op 22 mei 1997 verlengde de VN-veiligheidsraad het mandaat van de VN-Missie voor het Referendum in de Westelijke Sahara (MINURSO)tot 30 september.

Directe besprekingen met Marokko

Baker voerde van 11 tot 12 juni 1997 in Londen besprekingen met leden van regeringsdelegaties van Marokko en de Saharaanse Arabische Democratische Republiek (SADR).
De eerste ronde van de directe besprekingen tussen Marokko en het Polisario vond in Lissabon plaats. op 23 juni, waarbij Mauretanië en Algerije als waarnemer aanwezig maren. Bemiddelaar James Baker zei dat de sfeer 'openhartige' was en dat er opmerkelijke vooruitgang was geboekt. Volgens het Polisario was er zelfs sprake van een doorbraak. De volgende dag maakte Baker bekend dat de besprekingen waren opgeschort om beide partijen de gelegenheid te geven de VN-voorstellen te bestuderen.

Vooruitgangbij gesprekken in Londen

Op 20 juli 1997 maakte James Baker bekend dat de delegaties van de regering van Marokko en de SADR na twee dagen rechtstreeks onderhandelen in Londen akkoord waren gegaan met voorstellen die in juni voor een overeenkomst waren gedaan en die een regeling zouden bevatten voor de registratie van personen die zouden mogen deelnemen aan het referendum over de toekomst van de voormalige Spaanse kolonie. Baker deelde ook mee dat een akkoord was bereikt over de kwestie van de vluchtelingen. Het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN zou dat akkoord uitvoeren in samenwerking met Algerije en Mauretanië, die als waarnemers bij de gesprekken aanwezig waren.

Akkoord over referendum

Op 16 september 1997 maakte Baker bekend dat Marokko en de regering van de Saharaanse Arabische Democratische Republiek (SADR)een gedragscode hadden aanvaard voor het lang uitgestelde referendum over zelfbeschikking dat wellicht dan binnen tien a elf maanden zou kunnen plaatsvinden. Het belangrijkste geschilpunt over het referendum was het opstellen van de kieslijsten geweest. Details van het akkoord werden niet vrijgegeven, maar volgens waarnemers had Marokko de eis had laten vallen dat ook mensen die niet langer in het gebied woonden, zouden mogen stemmen

Verlenging mandaat MINURSO

Op 29 september 1997 besloot de VN-Veiligheidsraad het mandaat van de VN-Missie voor het Referendum in de Westelijke Sahara (MINURSO). dat op 30 september zou aflopen te verlengen tot 20 oktober Naar verwachting zou in deze periode het mandaat worden gewijzigd met het oog op het nieuwe akkoord
Op 20 oktober besloot de Veiligheidsraad het mandaat opnieuw met zes maanden te verlengen

Datum voor referendum

Op 26 oktober 1997 berichtten de Marokkaanse media dat minister van binnenlandse zaken Driss Basri had gezegd dat het referendum over de toekomst van de Westelijke Sahara op 6 december 1998 zou worden gehouden. Volgens Basri zou de VN-missie voor het Referendum in de Westelijke Sahara (MINURSO) op 1 december 1997 beginnen met de kiezersregistratie.

Registratie gevorderd

Op 1 december 1997 werd inderdaad begonnen met de registratie van stemgerechtigde inwoners van de Westelijke Sahara. Deze was begin 1998 vergevorderd; de VN hadden toen bijna 90.000 mensen geïdentificeerd die door afkomst en geboorte stemrecht zouden hebben.

De registratie werd half februari 1998 tijdelijk stopgezet in de stad Laayoune, waar zich een van de centra bevond waar mensen zich konden aanmelden om als kiezer ingeschreven te worden. Dit na een protest van stamleiders tegen wat zij betitelden als manipulatie van de registratie door Polisario.

DRIE STATEN TREKKEN ERKENNING IN

Guinee-Bissau maakte op 3 april 1997 bekend dat het zijn erkenning van de Saharaanse Arabische Democratische Republiek had ingetrokken.

Op 9 mei 1997 maakte Tsjaad bekend dat het de erkenning van de Saharaanse Arabische Democratische Republiek herriep. Het besluit viel samen met de ondertekening van een bilateraal samenwerkingsakkoord met Marokko.

Op 16 juni 1997 verklaarde Togo dat het zijn erkenning van de SADR introk.

(Vor.ber. pag. 498/1 e.v.-1996)

IRAK

REGERINGSWIJZIGINGEN EN ANDERE BENOEMISGEN

Op 24 augustus 1997 voerde president Saddam Hoessein enkele regeringswijzigingen door. De minister van Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onde - zoek, Humam Abd al-Khaliq Abd al-Ghafur. werd benoemd tot minister van cultuur en voorlichting. Hamid Yusuf Hammadi moest het veld ruimen. Minister van onderwijs Abd al-Jabbar Tawfiq Muhammad volgde al-Ghafur op. De nieuwe minister van Hoger Onderwijs en wetenschappelijk Onderzoek werd Fahd Salem al-Shokrah.

Het Jordaanse weekblad Al-Majd van 11 augustus berichtte dat de Iraakse president zijn vice-president en vicepremier Taha Yassin Ramadan tot vicevoorzitter van de machtige Revolutionaire Commandoraad (RCC) had benoemd. Ramadan. die sinds 1970 lid van de RCC was geweest, volgde Izzat Ibrahim op, die naar verluidt leukemie had.

Het in Londen gevestigde oppositionele Iraaks Nationaal Congres maakte op 14 augustus bekend dat Saddam zijn zoon Qusai Hoessein had ontslagen als commandant van de Speciale Republikeinse Garde. die met name verantwoordelijk is voor de veiligheid in Bagdad. Qusai zou naar verluidt zijn opgevolgd door Saddams neef, generaal-majoor Kamal Mustafa al-Tikriti.

TREINRAMP

Op 7 augustus 1997 werd bekendgemaakt dat enkele dagen eerder bij de stad Simawa in het zuiden van Irak een passagierstrein op een vrachttrein was gebotst, waarbij ongeveer vijftig mensen om het leven waren gekomen en minstens honderdvijftig mensen waren gewond. In de oppositiepers gingen geruchten dat de vrachttrein chemische wapens vervoerde.

ESCALATIE VAN CONFLICT OVER WAPENINSPECTIES

In oktober 1997 probeerde het Iraakse regime opnieuw een einde aan het embargo af te dwingen door een confrontatie met de Verenigde Naties aan te gaan over de wapeninspecties. Het was een crisis die maandenlang in de lucht had gehangen, omdat de VN weigerden een datum vast te stellen voor algehele opheffing van het embargo en er ook niets voor voelden om de inkoop en distributie van voedsel en andere goederen in handen van der Iraakse regering te leggen, wat het regime als een publieke vernedering ervoe . Op televisie-opnames van de voedseldistributie onder controle van de VN rustte dan ook een absoluut taboe.

Het kantoor van de Wereldgezondheidsorganisatie van de VN in Bagdad, dat als hoofdkwartier diende voor ongeveer tweehonderd functionarissen die betrokken zijn bij het 'olie-voor-voedsel'-programma, werd op 4 oktober bestookt door granaten. De aanslag - de eerste die ooit werd uitgevoerd op een VN-gebouw in Irak - veroorzaakte schade aan het gebouw, maar er vielen geen gewonden. Een 'Iraanse spion' zou de aanslag uitgevoerd hebben en gearresteerd zijn.

Spaarzame berichtgeving wekte de indruk dat het regime uiterst bang was dat de spanningen onder de bevolking en de onvrede over de voedseltekorten zich onvoorspelbaar en oncontroleerbaar zouden ontladen.
De op rantsoen gestelde bevolking merkte niets van de in juni 1997 overeengekomen uitbreiding van het olievoor-voedsel-programma. De molens van de VN draaiden nog steeds heel traag - er bleven vele maanden verlopen tussen de goedkeuring van Iraakse bestellingen en de aflevering van de goederen. Aan de andere kant werd de Iraakse regering in de wielen gereden door smokkelaars, onder wie Saddam Hoesseins eigen zoon Uday, die geen enkel belang hadden bij uitbreiding van het olie-voor-voedsel-programma. Zij hadden zich hiertegen jarenlang verzet, omdat zij een enorm netwerk hadden ontwikkeld voor de smokkel van alle mogelijke goederen vanuit Jordanië, Turkije en Iran.

Aangezien de opheffing van het embargo in de betreffende VN-resoluties van 1991 was gerelateerd aan de volledige vernietiging van Iraks massavernietigingswapens, kwam de regering in de herfst van 1997 met de rug tegen de muur te staan, nadat Bagdad eerst jarenlang zelf en zonder erg veel protest van de VN de wapeninspecties door de Unscom had gerekt.
Begin oktober 1997 namelijk bracht het nieuwe hoofd van de VN-wapeninspecteurs, Richard Butler, zijn eerste rapport uit aan de Veiligheidsraad. Hierin beweerde hij dat er weliswaar enige vooruitgang was geboekt inzake de ballistische en chemische wapenprogramma's van Irak, maar dat de Iraakse autoriteiten geen informatie over het biologische wapenprogramma hadden weten te verschaffen, die 'ook maar enigszins geloofw-aardig' te noemen was. Ook beschuldigde Butler Iraakse functionarissen van ernstige obstructie van het werk van de Unscom-functionarissen.
Irak verwierp het rapport. Het stelde dat het de VN-resoluties had uitgevoerd en eiste dat alle sancties zouden worden opgeheven.
Daarna escaleerde het conflict in enkele maanden tot de dreiging van een nieuwe oorlog die pas werd afgewend na een missie van de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan.

Chronologie van de gebeurtenissen

1997

23 oktober - De Veiligheidsraad van de VN neemt een resolutie aan waarin de raad zijn 'vaste voornemen' uitspreekt om in april 1998 een reisverbod op te leggen aan alle Iraakse functionarissen die verantwoordelijk werden geacht voor het verhinderen van Unscom-inspecties. De VS en Groot-Brittannië hadden dit reisverbod onmiddellijk willen opleggen maar Rusland en Frankrijk waren tegen. In de compromis-resolutie wordt tevens geëist dat er een lijst werd opgesteld van Iraakse functionarissen op wie het reisverbod van toepassing zou zijn. De resolutie wordt met tien tegen nul stemmen aangenomen. Frankrijk, Rusland, China, Egypte en Kenia onthouden zich van stemming.

27 oktober - De Iraakse Nationale Assemblee (het parlement) neemt een motie aan waarin de Revolutionaire Commandoraad (RCC) en de Iraakse regering worden opgeroepen 'de betrekkingen met Unscom te bevriezen (...) totdat Irak duidelijk en ondubbelzinnig te horen krijgt dat het embargo zal worden opgeheven'. De RCC (de machtigste instelling van het land. die onder voorzitterschap van president Saddam Hoessein staat) besluit echter het bevriezen van de betrekkingen met Unscom 'uit te stellen' en kondigt aan hiertoe alsnog over te gaan als niet alle Amerikaanse leden van de Unscom zouden worden vervangen door experts uit andere landen.

29 **oktober** - In een brief aan de Veiligheidsraad stelt vice-premier en RCC-lid Tariq Aziz dat de Amerikaanse Unscom-leden 'een duidelijk bedreiging

van de nationale veiligheid van Irak (waren) geworden'. impliciet een beschuldiging van spionage. Zij moeten het land voor 5 november verlaten. Ook roept hij de VN op een einde te maken aan de verkenningsvluchten van Amerikaanse toestellen boven Irak. Irak is maar al te bereid volledig met Unscom samen te werken. schrijft hij, zodra de Amerikanen zijn vervangen.

Een woordvoerder van president Clinton en ook de Franse regering laten diezelfde dag weten dat de uitsluiting van Amerikaanse burgers uit de Unscom 'onaanvaardbaar' is. De Veiligheidsraad waarschuwt voor 'ernstige gevolgen'. als het besluit niet wordt ingetrokken. Unscom schort haar werkzaamheden in Irak op.

30 oktober - Twee Amerikaanse Unscom-w-apeninspecteurs. die vanuit Bahrein naar de Iraakse hoofdstad Bagdad zijn gevlogen, krijgen geen toestemming om van boord te gaan.

3 november - Irak belet Unscom-inspecteurs enkele lokaties te bezoeken.

4 november - De Iraakse regering kondigt aan tien dagen extra te geven voor vervanging van de Amerikaanse inspecteurs.

5 november - Drie VN-diplomaten (Lakdar Brahimi, Emilio Cardenas en Jan Eliasson) reizen af naar Bagdad om te bemiddelen, maar verlaten Irak met lege handen.

12 november - De Veiligheidsraad legt met resolutie 1137 alle civiele en militaire Iraakse functionarissen die Unscom beletten haar werk te doen. een reisverbod op. Alleen als Unscom weer 'onvoorwaardelijk' overal toegang krijgt. zal het reisverbod worden opgeheven.

13 november - De Iraakse RCC verordonneert de uitzetting van alle Amerikaanse Unscom-inspecteurs. Zij mogen niet per vliegtuig vertrekken maar moeten per auto over land naar Jordanië reizen. Het hoofd van de Unscommissie Richard Butler trekt bijna alle inspecteurs terug die zich de volgende dag bij hun collega's in Jordanië voegen. De Britse regering geeft het vliegdekschip 'Invincible' opdracht van het Caribisch gebied koers te zetten naar de Middellandse Zee.

14 november - President Clinton stuurt het vliegdekschip 'George Washington' naar de Golf om zich bij de 'Nimitz' te voegen die ai begin oktober naar het gebied was gevaren.

19 november - Na een eendaags bezoek aan Moskou en gesp ekken met de Russische minister van Buitenlandse Zaken Jevgeny Primakow kondigt de Iraakse vice-premier Tariq Aziz aan dat de RCC instemt met een Russisch voorstel om alle Unscom-inspecteurs weer tot Irak toe te laten in ruil voor, zoals de Russen bekendmaken, intensivering van de inspecties zodat die sneller afgerond kunnen worden, waardoor ook opheffing van het embargo sneller zou kunnen plaatsvinden. Onduidelijk is of Rusland dan wel andere landen hebben aangeboden daarvoor de inspecteurs te leveren. In oktober beschikte Unscorn over een veertigtal inspecteurs. De Iraakse ambassadeur bij de VN. Nizar Hamdoen. bevestigt een dag later in New York het ongedaan maken van de uitzetting van de Amerikanen.

Richard Butler stelt in een memo aan de Veiligheidsraad dat Irak in staat is om 350 liter anthrax te produceren. 'een hoeveelheid die voldoende is om elke week twee koppen van raketten van het al-Hoessein-type of vier vliegtuigbommen te vullen'. Irak zou ook de capaciteit hebben om 'binnen enkele dagen of weken' mosterdgas te produceren.

21 november - De inspecteurs keren terug naar Irak. Kort na hun aankomst wordt hen echter de toegang ontzegd tot enkele presidentiële paleizen en terreinen. Tariq Aziz brengt voor het eerst in zeventien jaar een bezoek aan Syrië. Het lijkt de bezegeling van een verbetering van de relaties die in augustus al op gang was gekomen, toen hoge Iraakse functionarissen met de Syrische regering overlegden over heropening van de tijdens de oorlog met Iran stilgelegde (en sindsdien niet onderhouden) oliepijplijn van het Koerdische Kirkuk naar de Syrische haven Tartus.

26 november - Irak wil dat de presidentiële lokaties onder directe supervisie van de Veiligheidsraad op ABC-wapens worden gecheckt. De Unscom-inspecteurs moeten begeleid worden door diplomaten van de landen die in de raad vertegenwoordigd zijn, eist Irak. De Amerikaanse minister van Defensie Cohen zegt dat Irak volgens schattingen van de VN 'wellicht 200 ton VX heeft geproduceerd. En dit zou natuurlijk genoeg zijn om alle mannen, vrouwen en kinderen op deze planeet uit te roeien.'

4 december - De Veiligheidsraad verlengt het olie-voor-voedsel-programma. Irak reageert hierop in de loop van december door alle olie-export stil te leggen uit onvrede met de trage distributie van de goederen die in het kader van dit programma kunnen worden aangekocht.

13 december - Butler brengt een bezoek van drie dagen aan Bagdad. maar Irak blijft bij zijn eisen inzake de presidentiele paleizen en terreinen

22 december - De Veiligheidsraad zegt in een verklaring niet op de eisen van Irak te willen ingaan en eist onvoorwaardelijke toegang tot elke lokatie die de Unscom-inspecteurs zouden willen controleren

28 december - Irak verkleint de rantsoenen van belangrijke levensmiddelen, waaronder babymelkpoeder, en legt de verantwoordelijkheid hiervoor bij de VN die onvoldoende goederen geleverd zou hebben.

1998

13 januari- Irak beschuldigt de Amerikaanse wapeninspecteur Scott Ritter van spionage.

20 januari - Irak houdt vast aan zijn eis van diplomatieke supervisie van Unscom-inspecties in de presidentiële paleizen.

31 januari - De Amerikaanse minister van Defensie. William Cohen, dreigt met een zware militaire aanval op Irak, die ten doel zou hebben te verwoesten wat er nog resteert van het Iraakse arsenaal aan massavernietigingswapens. In de VS zijn in de voorafgaande maanden berichten verschenen over een mislukte: want amateuristische en halfhartig door de Amerikaanse regering gesteunde staatsgreep van de CIA in Irak. Cohen zegt dan ook expliciet dat de bombardementen niet bedoeld zijn om Saddam Hoessein persoonlijk te treffen. Dit brengt in media over de hele wereld een discussie op gang over de vraag' wat de zin is van een nieuwe oorlog als Saddam Hoessein in het zadel blijft zitten.

1 februari - De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken. Madeleine Albright. bezoekt de regio en Koeweit zegt steun toe ingeval van een militaire actie tegen Irak. Een Russische gezant reist af naar Bagdad.

MIDDEN-OOSTEN

2 februari - Irak ontkent dat het Rusland heeft beloofd de VN toch toegang tot de presidentiële lokaties te geven. Albright zegt dat het compromisloze standpunt van de VS ook steun van Saoedi-Arabië krijgt, maar het Amerikaanse vei-zoek om Saoedische vliegbases te mogen gebruiken blijft vooralsnog onbeantwoord.

3 februari - De Britse premier Tony Blair zegt zijn volledige steun toe ingeval van een Amerikaanse actie. China, evenals Groot-Brittannië en de VS permanent lid van de Veiligheidsraad, verklaart zich tegen het gebruik van geweld.

4 februari - In een op televisie uitgezonden gesprek zegt de Russische president Jeltsin dat militaire actie door de Amerikanen tot een nieuwe wereldoorlog kan leiden.

5 februari - Frankrijk, ook lid van de Veiligheidsraad van de VN, kondigt aan onder geen enkele omstandigheid deel te nemen aan een militaire actie om Irak te straffen voor stopzetting van de wapeninspecties van de VN. Nederland kondigt aan 50.000 gasmaskers naar Israël te sturen.

6 februari - De Amerikaanse mariniers in de Golf krijgen versterking van 2.200 man. Israël behoudt zich het recht voor elke Iraakse aanval te vergelden. De VS vragen de Israëlische regering buiten het conflict te blijven.

7 februari - De Duitse bondskanselier Helmut Kohl kondigt aan dat de Amerikanen gebruik mogen maken van Duitse militaire bases ingeval van een aanval op Irak. Nog eens 19 Amerikaanse gevechtsvliegtuigen en 23 ondersteuningsvliegtuigen vertrekken naar de Golf.

8 februari - Cohen zegt dat Washington besloten heeft om Saoedi-Arabië niet om toestemming voor gebruik van bases te vragen; Bahrein stelt zijn grondgebied ter beschikking voor een aanval op Irak.

9 februari - Kofi Annan, secretaris-generaal van de VN, stelt een bezoek aan het Midden-Oosten uit omdat de pogingen om een diplomatieke oplossing te bereiken 'in een kritisch stadium' gekomen zijn.

10 februari - Australië belooft militaire steun aan de VS.

11 februari - De commandant van de Amerikaanse troepen in het Midden-Oosten zegt dat de aanval op Irak binnen een week kan plaatsvinden. Irak verklaart zich bereid om acht presidentiële lokaties voor inspectie open te stellen, als deze inspecties onder directe supervisie van de VN-Veiligheidsraad zullen plaatsvinden en niet langer dan zestig dagen in beslag nemen. Washington wijst het voorstelvan de hand.

12 februari - Cohen bezoekt Moskou. De Russische regering waarschuwt hem dat een militaire campagne tegen Irak de Amerikaans-Russische relaties op het gebied van defensie onvoorspelbaar veel schade zullen berokkenen. Irak weigert in te stemmen met onbeperkte toegang voor de VN-inspectieteams tot alle lokaties die de teams zouden willen bezoeken. De Iraakse minister van Buitenlandse Zaken Mohammed Al-Sahaf 'verspreekt' zich tijdens een bijeenkomst met Egyptische journalisten en politici en vertelt trots dat Irak 'enige tijd geleden' een nieuwe zelfgebouwde raket met een bereik van 150 km getest heeft.

13 februari - De Amerikaanse regering stelt dat zij verplicht is te voorkomen dat Irak opnieuw massavernietigingswapens ontwikkelt en dat Russische bezwaren een militaire actie niet zullen tegenhouden. De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Jevgeny Primakow. zegt dat de diplomatieke uitweg niet afgesneden moet worden voordat Kofi Annan in Bagdad heeft onderhandeld.

14 februari - De VS zetten hun oorlogsvoorbereidingen voort, terwijl internationaal de roep steeds sterker wordt om Annan naar Bagdad te sturen, zoals de Iraki's vragen. Anti-oorlogsdemonstraties in o.a. Londen en Midden-Oosten. Het Nederlandse kabinet stuurt een fregat naar de Golf zonder zich tegenover de Tweede Kamer schriftelijk vast te pinnen op deelname aan een militaire actie tegen Irak.

15 februari - Annan stuurt een team van technici vooruit om de presidentiële lokaties zelf in ogenschouw te nemen. In Bagdad ontmoet dit team de Iraakse onderhandelaars. Frankrijk en Duitsland voegen zich bij Rusland dat Annan onder druk zet om naar Bagdad te gaan.

17 februari - Irak belooft elk bezoek van Annan tot een goed einde te brengen. Annan verkrijgt de goedkeuring van de VN-Veiligheidsraad voor een vredesmissie naar Bagdad, maar de VS behouden zich het recht voor om het resultaat af te wijzen.

18 februari - Annan meent dat er een 'redelijke kans' is om een oorlog te voorkomen, Washington blijft pessimistisch. Maar de VS kondigen ook aan akkoord te gaan met het compromisidee om de VN-inspecteurs te doen begeleiden door diplomaten van landen die een zetel in de Veiligheidsraad van de VN bekleden.
Amerikaanse militairen spreken met de pers over de strategie die gevolgd zal worden- begonnen zal worden met bombardementen op de militaire communicatiecentra in Bagdad en elders en uitschakeling van luchtverdedigingsapparatuur van het Iraakse leger in het midden en zuiden van het land. Daarna zouden de presidentiële paleizen aan de beurt zijn en industrieën die in theorie ook voor de productie van chemische en biologische wapens gebruikt kunnen worden. Het aantal potentiële doelen zou 'enkele tientallen, misschien enkele honderden' bedragen. In westerse media wordt echter alom getwijfeld of de Amerikanen dan wel de Verenigde Naties over gedetailleerde informatie voor het vaststellen van doelen beschikken. Het Amerikaanse Center for Strategic and International Studies publiceert een rapport waarin wordt beweerd dat Iraks militaire machine nog een enorme omvang heeft. Het rapport telde 2.700 tanks, 2.500 stuks zwaar artilleriegeschut. naar schatting 300 helikopters en 340 lanceerinrichtingen voor raketten.

19 februari - Op doorreis naar Bagdad spreekt Annan in Parijs met de Franse president Jacques Chirac. VN-personeel verlaat Bagdad en reist naar Jordanië. Ongeveer 750 Amerikaanse militairen komen in Koeweit aan, het eerste deel van wat een troepenmacht van zesduizend infanteristen en helikopterpersoneel moet worden. Opiniepeilingen in Duitsland. Nederland en Moskou geven een kleine meerderheid te zien van mensen die tegen een oorlog tegen Irak zijn. In de VS is een ruime meerderheid vóór. Massademonstraties in het westen tegen een nieuwe oorlog blijven uit.

20 februari - Bij aankomst in Bagdad zegt Annan dat hij de 'heilige plicht' heeft om een uitweg uit de crisis te vinden. Hij is bereidzijn verblijf met enkele dagen te verlengen om met de Iraakse regering over het olie-voor-voedsel programma te spreken.
Na een bezoek aan de acht meest oms-

treden presidentiële lokaties stelt Annans team van technici vast dat het in totaal om een gebied van 31.5 vierkante kilometer gaat. wat minder dan de helft zou zijn van het gebied waarover de Iraki's naar eigen zeggen het conflict met de VN-inspecteursuitlokten.
Een unaniem stemmende Veiligheidsraad vergroot de hoeveelheid olie die Irak in het kader van het olie-voor-voedsel-programma mag verkopen, van 2 naar 5.256 miljard dollar per zes maanden. Over dit programma werd in december 1996 een principe-akkoord bereikt met Irak. Het initiatief voor de resolutie werd genomen door Groot-Brittannië, Portugal en Zweden. Irak stelt dat het in zes maanden echter maar voor vier miljard dollar kan produceren. De resolutie vraagt secretaris-generaal Kofi Annan dan ook om een groep deskundigen aan het werk te zetten. die aanbevelingen moet doen over de apparatuur en materialen die Irak nodig heeft om zijn olieproductie op te voeren. Zoals eerder al bepaald was. zal eenderde van de olie-inkomsten besteed worden aan herstelbetalingen aan andere landen en aan de kosten van uitvoering van het programma. en tevens aan de kosten van het ontwapenen van Irak. Ongeveer een miljard dollar wordt eenmalig gereserveerd voor herstel van scholen, ziekenhuizen, landbouwprojecten. watervoorzieningen en riolen. Annan zal aanbevelingen doen om de 'uitermate slechte' stroomvoorziening in Irak te verbeteren.
Het nieuwe programma treedt pas in werking, aldus de resolutie, als de Secretaris-generaal zijn goedkeuring gehecht heeft aan een door de Iraki's op te stellen plan voor de distributie van voedsel en medicijnen, waarop VN-waarnemers toezicht moeten houden.
In Ma'an. in Jordanië, vinden gevechten plaats tussen politie en gelovigen die na het vrijdagsgebed tegen een Amerikaanse aanval op Irak demonstreren. Eén toeschouwer verliest het leven.
Een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken stelt dat de coalitie tegen Irak inmiddels 'meer dan twintig landen' omvat, waaronde Nederland. De andere landen zijn: Argentinië, Australië. België. Canada, Denemarken. Duitsland. Groot-Brittannië. Hongarije, IJsland, Italië. Koeweit, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Polen. Portugal, Roemenië, Senegal, Spanje en Tsjechië.

21 februari - Annan houdt drie gespreksrondes met de Iraakse vice-premier Tariq Aziz. In Washington sleutelt president rClinton met zijn adviseurs verder aan plannen voor luchtaanvallen op Irak. De Amerikaanse regering roept al zijn burgers op om Irak te verlaten.
De Jordaanse regering stuurt troepen naar Ma'an waar oproerpolitie en demonstranten opnieuw slaags met elkaar raken.

22 februari - Annan heeft een drie uur durende ontmoeting met president Saddam Hoessein en Annans moordvoerder kondigt aan dat er overeenstemming is bereikt over de wapenisnpecties door de VN

23 februari - Annan houdt een gezamenlijke persconferentie met Tariq Aziz. Annan spreekt de hoop uit dat de Veiligheidsraad het akkoord zal aanvaarden en hij maakt bekend dat de afspraken in het akkoord niet gebonden zijn aan bepaalde tijdslimieten. De inspectie van acht presidentiële lokaties zal een gezamenlijke onderneming worden van wapendeskundigen en ervaren diplomaten van de VN. Aziz noemt het akkoord 'een overwinning voor de Iraakse diplomatie'. Clinton stelt zich voorzichtig achter het akkoord op maar waarschuwt voor 'ernstige gevolgen' als Irak zich niet aan het akkoord houdt.

24 februari - Na een tussenstop in Parijs krijgt Annan een ware heldenontvangst in het hoofdkwartier van de VN in New York.

De tekst van het akkoord

Hieronder volgt de tekst van de overeenkomst die VN-secretaris-generaal Kofi Annan maandag 23 februari 1998 sloot met Irak. In een aanhangsel worden de acht 'presidentiële locaties' met name genoemd.

1 De regering van Irak herbevestigt haar aanvaarding van alle relevante resoluties van de Veiligheidsraad, met inbegrip aan de resolutzes 687 (1991) en 715 (1991) Verder herhaalt de regering van Irak dat ze volledig zal meewerken met de Speciale Commissie van de Verenigde Naties (Unscomj en het Internationaal Atoomagentschap (IAEA)

2 De VN herhalen dat alle lzdstaten zich verplzclzten de soevereiniteit en territoriale integriteit van Irak te respecteren

3 De regering van Irak spant zich in om Unscom en de IAEA onmiddellijke, onvoorwaardelijke en onbeperkte toegang te verlenen overeenkomstig de resoluties bedoeld in paragraaf 1 Bij de tenuitvoerlegging van haar mandaat krachtens de resolutzes van de Veiligheidsraad, zal Unscom rekenzng houden met de legitieme zorgen van Irak met betrekking tot natzonale veiligheid, soevereiniteit en waardigheid

4 De VN en de regering van Irak spreken af dat voor de uitvoering van de gemandateerde taken de volgende speczaleprocedures van toepassing zullen zijn op de eerste en volgende bezoeken aan de acht presidentiële locaties in Irak, zoals gedefinieerd in de bijlage van het voorliggende memorandum

a) Een speciale groep zal voor dit doel worden ingesteld door de secretaris-generaal, in overleg met de uitvoerend voorzitter can Unscom en de dzrecteur-generaal van het IAEA In deze groep zullen hoge diplomaten zittng hebben, die benoemd worden door de secretaris-generaal, alsmede deskundigen van Unscom en IAEA Een commissielid benoemd door de secretaris-generaal zal de groep voorzitten

b) Bij het uitvoeren van zijn werk zal de speciale groep opereren conform de gevestigde procedures can Unscom en IAEA, en specifieke gedetailleerde procedures zullen worden ontwikkeld gegeven de bijzondere aard van de presidentiële locatzes, in overeenstemming met de relevante resolutzes can de Veiligheidsraad

c) Het verslag van de speczale groep over haar activiteiten en bevindingen zal worden ingediend door de uitvoerend voorzitter van Unscom aan de Veiligheidsraad, via de secretaris-generaal

5 De VN en Irak zijn het er verder over eens dat alle andere gebieden, faciliteiten, uitrusting, documenten en transportmiddelen vallen onder de Unscom-procedure die tot dusver zijn ingesteld

6 Met erkenning van de vooruitgang die is geboekt door Unscom in de diverse ontwapeningsprogramma's, en van de noodzaak om de inspanningen te intensiveren teneinde haar mandaat af te maken, hebben de VN en Irak afgesproken om de medewerking, efficiëntie, effectiviteit en inzichtelijkheid van het werk te vergroten, opdat Unscom aan de Veiligheidsraad zal kunnen rapporteren zoals bedoeld in paragraaf 22 van resolutze 687 (1991) Teneinde dit doel te bereiken, zullen Irak en de VN de aan-

beveling en toepassen zoals die *hun zijn* gedaan in het rapport *van* de speciale bijeenkomst van Unscom van 21 november 1997.

7 Het opheffen *van* de sanctzes zs uzteraard van groot belang *voor* het volk en de regerzng van Irak, en de *secretarisgeneraal heeft beloofd* deze *kwestie on*der de aandacht te brengen *van* de leden van de Vezlzghezdsraad

Getekend op 23 februari 1998 in Bagdad, in twee originele teksten in het Engels. Namens de Verenigde Naties, Kofi Annan, secretaris-generaal. Namens de Republiek Irak, Tariq *Aziz,* uice-premier.

Op 25 februari gaf Staffan de Mistura, hoofd van de groep technici die Annan vooruitgestuurd had. een overzicht van de acht presidentiële lokaties in Irak, die zowel paleizen en gastenverblijven als opslagplaatsen, kantoren en garages omvatten, in totaal 1.038 gebouwen over een oppervlakte van 31,5 vierkante kilometer. Dit waren de gebouwen die krachtens het akkoord tussen de VN en Irak een bijzondere behandeling van de VN-wapeninspecteurs zouden krijgen. Het ging om drie grote lokaties in Bagdad. twee in en bij Saddam Hoesseins geboortestadje Tikrit, een bij het Thartha-meer ten noorden van Bagdad, een in de zuidelijke havenstad Basra en een in Mosoel, in Iraaks Koerdistan.

Kofi Annan stuurde het bij de crisis betrokken stafpersoneel van de Verenigde Naties een brief waarin hij zijn collega's vroeg zich niet al te veel aan te trekken van kritiek op het akkoord. 'Het was te verwachten,' schreef hij, 'dat er wat kritiek op ons zou zijn en op wat wij in Irak gedaan hebben, maar u moet u niet laten ontmoedigen. Het alternatief voor dit akkoord zou een einde aan Unscoms werk gemaakt hebben. Het memorandum (...) heeft het een steun in de rug gegeven. Ik zou daarom willen dat u onze critici niet al te hard valt.'

Op 28 februari kondigde de Iraakse minister van Olie, Mohammed Rashid, aan dat Irak in het kader van het vernieuwde olie-voor-voedsel-programma vooral met die landen zaken zal doen die er voorstander van zijn dat het embargo tegen Irak wordt opgeheven. Hij zei dat er al grote contracten waren getekend met Russische bedrijven om het Quranolieveld te exploiteren en met Chinese bedrijven om de olievelden van al-Ahdam tot ontwikkeling te brengen. Met Turkije zou een groot contract gesloten zijn voor de export van Iraaks aardgas.

IRAAKSE GIFGASAANVALLEN VEROORZAKES MISMAAKTE KINDEREN

In een documentaire die op 23 februari 1998 werd uitgezonden door de Britse omroep Channel Four, werd een verband gelegd tussen de aandoeningen waarvan duizenden Britse en Amerikaanse veteranen van de Golfoorlog last hebben (het zogeheten 'Golfoorlogsyndroom'). en de ziekten die de overlevenden van de grootste gifgasaanval op burgers uit de geschiedenis teisteren: het gifgasbombardement op de Iraaks-Koerdische stad Halabja in 1988, aan het einde van de oorlog tussen Irak en Iran. Naar schatting zesduizend mensen kwamen hierbij om.

De maker van de documentaire, Gwynne Roberts, bezocht eind jaren tachtig als enige westerse journalist het Koerdische gebied waar dorpen en steden door het Iraakse leger tientallen keren met gifgas waren bestookt. Begin jaren negentig maakte hij een programma over mogelijke uraniummijnen in Irak.
Een specialist in genetische afwijkingen, Christine Gosden van de universiteit van Liverpool. reisde met Roberts mee naar Halabja en concludeerde dat de overlevende vrouwen vier keer zo vaak miskramen hebben gekregen als bijvoorbeeld in Soeleimanija, een Koerdische stad die niet getroffen werd door gifgasbombardementen.
Veel vrouwen konden geen normaal gezonde kinderen krijgen. Inwoners van Halabja leden ook veel vaker dan het Iraakse gemiddelde aan leukemie, astma, bronchitis, het syndroom van Down, longziekten en hartstilstand. De documentaire liet mensen zien met afzichtelijke huidvergroeiingen en kwaadaardige huidkanker. Anderen waren lichamelijk te zwak om zonder hulp naar het toilet te gaan.
Gwynne Roberts zei dat hij ook wilde laten zien dat de grondstoffen voor de Iraakse gifgaswapens waren geleverd door dezelfde regeringen die in januari en februari 1998 voorstander waren van eenluchtoffensief tegen Irak.
Rolf Ekeus, ambassadeur van Zweden in Washington en voormalig hoofd van het VN-ontwapeningsprogramma in Irak, onthulde in de documentaire dat hij in naam van de VN met landen die in de jaren '80 grondstoffen aan Irak geleverd hadden, in het geheim was overeengekomen dat de namen van betrokken bedrijven niet onthuld zouden worden. Dit was volgens Ekeus de enige manier om informatie te krijgen over het potentiële arsenaal aan ABC-wapens in Irak. De geheimhouding was volgens hem een 'tijdelijke' oplossing, uitgebroed in samenwerking met het Internationale Agentschap voor Atoom Energie (IAEA) in Wenen, om het onderzoek naar Iraks ABC-wapens op gang te brengen.

IRAANSE PELGRIMS MOGEN IRAK WEER BINNEN

Op 18 augustus 1997 gaf president Saddam een verordening uit waardoor Iraniërs voor het eerst in zeventien jaar vanaf 4 september toegang kregen tot Irak om een bezoek aan sji'itische heiligdommen te brengen. Hiermee kwam een einde aan een verbod op Iraanse bezoekers dat sinds het begin van de Iraans-Iraakse oorlog in 1980 van kracht was geweest. Iran liet op 23 september 46 Iraakse krijgsgevangenen vrij maar bleef weigeren de Iraakse vliegtuigen aan Bagdad terug te geven die tijdens de oorlog om Koeweit door Iraakse piloten in Iran in veiligheid waren gebracht. President Saddam Hoessein had daarom opnieuw gevraagd tijdens de bekendmaking van het decreet dat de Iraanse gelovigen weer toeliet tot pelgrimsoorden.

IRAANSE VLIEGTUIGEN VALLEN BASES VAN MUJAHEDIN KHALQ AAN

De Iraakse regering maakte op 29 september 1997 bekend dat acht Iraanse jachtbommenwerpers die dag een aanval hadden uitgevoerd op doelen van de Iraanse oppositie binnen Irak. De Iraanse toestellen hadden het voorzien op twee kampen van de verbannen oppositiepartij Mujahedin Khalq (MKO), het ene in de buurt van de stad Al-Kut (ongeveer 170 km ten zuidoosten van Bagdad) en het andere bij Jalwlaa (130 km ten noordoosten van Bagdad).
Volgens een verklaring van de MKO waren er onder de strijders geen doden te betreuren, maar wel onder de Iraakse burgerbevolking. Naar verluidt had de oppositiegroepering, die vanuit een aantal kampen in Irak opereert, de laatste maanden steeds vaker invallen in Iran gedaan.

(Vor. ber. pag. 527/1 e.v. - 1997)

JEMEN

ONTVOERDE NEDERLANDERS VRIJGELATEN

Eind februari 1998 werden vijf buitenlanders vrijgelaten die door Jemenitische stammen waren gekidnapt om onder meer de vrijlating van clangenoten te bewerkstelligen.

Onder hen was een 60-jarige Nederlandse toerist die op 9 februari in de buurt van de hoofdstad Sana'a was ontvoerd De regering verstrekte geen details over het al dan niet in illigen van de eisen van de ontvoerders

Sinds 1992 zijn al meer dan honderd buitenlanders gegijzeld bij pogingen om conflicten met de overheid en bultenlandse oliemaatschappilen te beslechten Op kritiek inzake de weinig efficiente bescherming van buitenlanders antwoordde de regering steevast dat de stammen gesteund werden door Saudi-Arabië dat uit zou ziin op onder mijning van het centrale staatsgezag in Jemen

Staking rechtelijke macht

Personeel van alle gerechtshoven en alle openbare aanklagers gingen op 23 februari 1998 een dag in staking om een fermer optreden van de regering tegen kidnappende stammen af te dwingen. De stakers eisten ook betere bescherming voor henzelf en hun gezinnen, aangezien ook zij regelmatig het mikpunt van de stammen zijn.

25.000WEBSITES VERBODEN

Teleyemen. de enige internet-provider in Jemen, sloot in februari 1998 de toegang af tot 23.000 websites, wegens 'aanstootgevend materiaal' dat de websites volgens het bedrijf bevatten. Het bedrijf. dat beheerd werd door de overheid, telde 930 abonnees en had het moeilijk wegens kritiek op de slechte service en hoge tarieven.
Alleen in vijf grote steden konden de Jemenieten sinds 1996 internetten. De oppositie stelde dat ook haar websites op het net zijn afgesloten, aldus een bericht in het dagblad Al-Hayat.

'GEEN IRAAKSE WAPENS I S JEMEN VERBORGEN'

Half februari 1998 liet het Witte Huis in Washington weten geen overtuigend bewijs te hebben gevonden voor beweringen in een rapport van het Amerikaanse Congres dat Irak massavernietigingswapens zou hebbben ondergebracht in Jemen, Algerije. Libië en Soedan.

Jemen had al eerder eenzelfde aantijging in het blad U.S. *News* and *World* Report ontkend. De directeur van de Congres-commissie die onderzoek deed naar niet-conventionele wapens in het buitenland, had beweerd dat Irak in Jemen en Soedan vierhonderd Scud-raketten had ondergebracht.

Na de nederlaag van Irak in de slag om Koeweit in 1991 hadden verscheidene Arabische politici en intellectuelen zich sterk gemaakt voor het redden van het Iraakse arsenaal aan ABC-wapens door deze over te brengen naar andere landen, maar ook de wapeninspecteurs van de Verenigde Naties hebben nooit aanwijzingen gevonden dat een dergelijke transfer heeft plaatsgevonden

ARRESTATIE VAN PRO-IRAAKSE DEMONSTRANTEX

Op 14 februari 1998 arresteerde de politie in de hoofdstad Sana'a vijftien demonstranten die protesteerden tegen een mogelijke militaire aanval op Irak. Zij maakten deel uit van een grotere groep die al eerder in de week tegen een eventuele aanval had gedemonstreerd.
Meer dan tien Jemenitische politieke partijen hadden opgeroepen tot solidariteit met Irak en waren voorstander van het recruteren van vrijwilligers om het Iraakse leger bij te staan bij een mogelijke oorlog.

(Vor. ber. pag. 101/1 - 1008)

LIBANON

TUFAYLI VERDREVEN UIT DE HOUSA

Op 31 januari 1998 kwam het leger tussenbeide. nadat sjeik Subhi al-Tufayli de 'Housa' in de Bekaa-vallei had bezet. een belangrijke school voor de opleiding van sji'itische geestelijken, die onder meer door Hezbollah-geestelijken wordt bestierd.
Tufayli was in juni een 'opstand der hongerigen' in het valleigebied begonnen en was wegens zijn eigengereide radicale politiek min of meer op non-actief gesteld binnen zijn partij, de Hezbollah.

Honderden Hezbollah-strijders omsingelden de Housa na het nieuws van de bezetting door Tufayli en zijn militanten. Het leger probeerde te bemiddelen door twee officieren de school in te sturen, samen met Khodr Tlays, een voormalig Libanees parlementslid en Tufayli's rechterhand.
Volgens berichten in de Libanese pers openden Tufayli's mannen het vuur op de bemiddelaars. In het vuurgevecht dat daarop uitbrak, vielen ininstens vijftig doden en gewonden. Tufayli wist te ontkomen. Het leger sloot alle kantoren van Tufayli's beweging en maakte bekend dat hij en zijn aanhang voor het gerecht gedaagd zouden worden wegens het doden van soldaten en burgers en de vorming van een gewapende partij, wat een ernstig vergrijp is geworden sinds het einde van de burgeroorlog in 1990

ISRAELISCIIE AANVALLEN OP BURGERS VEROORDEELD

De groep die toezicht hield op naleving van het staakt-het-vuren tussen Israël en Libanon. bcrisptc Israël in januari 1998 driemaal voor aanvallen op burgerdoelen. Het staakt-het-vuren kwam in 1996 tot stand na een Israëlische bliksemaanval. Daarbij werd bepaald dat het beschieten van woongebieden en het opblazen van huizen niet behoorden tot het toegestane 'defensieve tegenvuur'.
De groep bestaat uit vertegenwoordigers van de VS. Libanon, Syrië, Frankrijk en Israël.

Bij aanvallen van Hezbollah-strijders op het Israëlische leger in het bezette zuidelijk deel van Libanon, vielen in januari en februari 1998 vier doden en 28 gewonden aan Israëlische kant en drie doden aan de kant van Hezbollah.

MOORDENAAR VAN FRANSE DIPLOMAAT ONTSNAPT

Hussein Tlais, die in 1986 de Franse militaire attaché Christian Goutierre vermoordde als vergelding voor Franse luchtbombardementen in Libanon, ontsnapte volgens het Libanese staatspersbureau op 25 februari 1998 uit het ziekenhuis u-aar hij was opgenomen.

Een militaire rechtbank had onlangs opnieuw de zaak-Tlais in behandeling genomen. Tlais had aanvankelijk de doodstraf gekregen voor de moord op de kolonel, maar het vonnis werd later omgezet in levenslang. Bij zijn ontsnapping zou hij hulp hebben gekregen van enkele gewapende mannen. die zich voor agenten van de staatsveiligheidsdienst uitgaven.

BEZOEK ARGENTIJNSE PRESIDENT

Op 2 februari 1998 begon de Argentijnse president Carlos Menem aan een staatsbezoek aan Libanon. Het was de eerste keer dat een Argentijns staatshoofd Libanon bezocht. In Argentinië woonden enkele honderdduizenden Libanezen en de handel tussen beide landen was de laatste jaren fors toegenomen. Menem werd vergezeld door een delegatie van economen: beleggers en zakenlieden.

(Vor.ber. pag. 815/3 e.v. - 1997)

SYRIË

VICE-PRESIDENT RIFAAT AL-XSSAD ONTSLAGEN

In Syrië vond op 9 februari 1998 een 'witte' staatsgreep binnen de familie plaats. toen president Hafez al-Assad zijn eigen broer per decreet ontsloeg ais vice-president. De twee andere vicepresidenten; Abdel-Halim Khaddam en Zuheir Masharqa, bleven op hun post.
In het decreet werden geen redenen genoemd, maar bronnen van het Arabische dagblad *Al-Hayat* stelden dat Rifaat aan een militaire en politieke come-back werkte die president Assad hem niet in dank afnam. Zijn aanhangers werden begin februari ontwapend en aangehouden en het kantoor van zijn televisiestation. de satellietzender *Arab News Network* (ANN), werd gesloten. evenals een VIP-restaurant van Rifaat in Damascus.

De president zou er lucht van gekregen hebben dat enkele mislukte aanslagen op Syrische topambtenaren in september en oktober 1997 het werk van zijn broer waren geweest. Ook zou de president met lede ogen hebben aangezien hoe Rifaat de economische en politieke banden aanhaalde met enkele Golfstaten, met name met Saoedi-Arabië en de Saoedische kroonprins Abdullah die begin jaren tachtig Rifaats milities bewapende.
Saoedische toeristen behoren sinds de Golfoorlog tot het straatbeeld in Syrië. Veel bars schenken geen alcohol meer en vrouwen klagen over de toenemende druk geen 'onkuise' kleding te dragen.

Rifaat was op het toppunt van zijn macht in 1984, toen hij zijn 55.000 man sterke militie naar Damascus bracht, op een moment dat president Hafez al-Assad ernstig ziek was. De legende wil dat de moeder van de beide broers haar zoon Rifaat ervan wist te overtuigen de hoofdstad een nieuwe staatsgreep te besparen.
Rifaats militie werd ontmanteld en veel aanhangers in het reguliere leger opgenomen. Rifaat behield zijn titel van vice-president maar werd verbannen naar Europa. Sindsdien speelde hij geen zichtbare rol meer in de Syrische politiek.

Aanvankelijk had de weinig ontwikkelde Rifaat (1937)zich ontpopt tot een beschermer van de macht van zijn broer. Hij rekende meedogenloos af met elke oppositie in de Baathpartij, het leger en de regering. In 1969 speelde hij een belangrijke rol bij het uitschakelen van Abdulkarim al-Jundy, toentertijd de machtige man van de Syrische veiligheidsdienst. Na deze zet kon Hafez al-Assad de macht in het land overnemen.

Rifaat was ook de gezworen vijand van de Syrische tak van de Moslim-Broeders. conservatieve Soennieten die weinig op hadden met een president als Assad, die tot de religieuze minderheid van de alawieten behoort en een seculier staatsbestel invoerde dat de emancipatie van de religieuze minderheden bevorderde. Als wraakactie voor een moordaanslag door Moslim-Broeders op zijn broer liet Rifaat in 1980 vermoedelijk zo'n vijfhonderd leden van de broederschap afslachten in een gevangenis bij de Syrische woestijnstad Palmyra. In 1982 werd een opstand van de broederschap in de stad Hama bloedig door Rifaats milities onderdrukt.

Het tweede en vermoedelijke definitieve einde van Rifaats carrière dit jaar bracht de kwestie van de opvolging van Hafez al-Assad niet tot een ontknoping. Zijn zoon Bassel was een potentiële opvolger, maar hij stierf vier jaar geleden bij een auto-ongeluk. Zijn andere zoon Bashar die vermoedelijk liever oogarts was gebleven. neemt sindsdien actiever deel aan het politieke leven.

HOOG IRAAKS BEZOEK

Voor het eerst sinds 1980 brachten Iraakse ministers een bezoek aan Syrië. De Iraakse minister van Buitenlandse zaken Mohammed Said Al-Sahaf en vice-premier Tareq Aziz werden op 11 februari 1998 ontvangen door president Assad. Doel was Syrische steun te verkrijgen tegen een militaire aanval op Irak.

Sahaf verklaarde na afloop van het bezoek dat de standpunten van Syrië en Irak 'voor negentig procent identiek' waren en dat de relatie tussen beide landen 'een uitstekend stadium' had bereikt.
Syrië, dat troepen stuurde voor de bevrijding van Koeweit. maakte geen deel uit van de internationale coalitie die de Verenigde Staten begin dit jaar tegen Irak in stellingbrachten.

AFSCHAFFING HANDELS-BELEMMERINGEN MET LIBANON

Syrië en Libanon tekenden op 8 februari 1998 na enkele maanden onderhandelen een overeenkomst die ervoor zou moeten zorgen dat in het jaar 2003 alle import- cn cxportheffingen in beide landen zouden zijn afgeschaft. Elk jaar zouden deze heffingen met 25 procent worden gereduceerd. Vooral de handel in landbouwproducten zou van de regeling profiteren.

WEG VRIJ VOOR ONDERHANDELINGEN MET E C

Op 12 februari 1998 kondigde de voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, aan dat op korte termijn de gesprekken met Syrië zouden beginnen over een associatieverdrag met de Europese Unie.

In 1995 besloten diverse niet-EU-landen in het Middellandse Zeegebied tot nieuwe vormen van samenwerking met de EU. De onderhandelingen met Egypte verliepen moeizaam. terwijl die met Syrië en Libanon amper van de grond kwamen. waarschijnlijk omdat de landen bevreesd waren in de toekomst te moeten afzien van importheffingen en uit angst dat de door de EU gewenste vrijhandelszone hun weinig competitieve industrie ten gronde zou richten.

Sinds de overeenkomst van Barcelona in 1995 had Syrië door het ontbreken van een associatieverdrag slechts EU-hulp ter waarde van 120 miljoen gulden ontvangen terwijl de 'pot' van Barcelona vele miljarden omvatte. Volgens Santer importeerde Syrië bijna eenderde van zijn goederen uit EU-landen, terwijl 58 procent van de totale Syrische export naar de EU zou gaan en vooral uit ruwe olie bestond.

REGELING SYRISCHE SCHULD AAN RUSLAND

Op 23 februari 1998 verklaarde een vertegenwoordiger van de Russische regering, Sergei Stepasjin, dat er een regeling met Syrië was uitgewerkt voor de schulden die dit land had aan Rusland.
Vijf jaar geleden werd een Syrisch-Russiche commissie opgericht om een regeling voor deze schulden uit te werken. die voornamelijk waren ontstaan door wapenaankopen. Economen schatten de schuld op 20 tot 24 miljard gulden.
De commissie kwam nooit bij elkaar, naar verluidt omdat de Syriërs betwisten dat Rusland de rechtmatige schuldeiser was als opvolger van de Soujet-Unie.

Zware delegaties van beide landen ondertekenden ook een reeks samenwerkingsovereenkomsten, onder meer op het gebied van vreedzaam gebruik van kernenergie.

(Vor. ber. pag. 60/3 - 1998)

AMERIKA

CHILI

VERWIKKELINGEN ROND AFTREDEN PINOCHET ALS OPPERBEVELHEBBER

Hervorming senaat mislukt

Op 15 juli 1997 verwierp de Senaat (eerste kamer) een derde poging van de regering om de zetels van de acht ' benoemde' (niet-gekozen) leden af te schaffen.
De acht senatoren. die op dat moment het machtsevenwicht in de Senaat in stand hielden en consequent met de rechtse oppositie tegen de regering stemden. hadden hun zetels te danken aan een bepaling die 1990 in de grondwet was opgenomen. Deze bepaling was een erfenis van de militaire dictatuur van generaal Augusto Pinochet Ugarte.

Roep om hervorming gerechtelijk apparaat

Half juli 1997 begon een afzettingsprocedure tegen de president van het Hooggerechtshof. Servando Jordán, op een moment waarop de roep om hervormingen van het gerechtelijk apparaat steeds luider werd.
Kennelijk als reactie op onthullingen dat Jordán in 1991 samen met drie andere rechters een Colombiaanse drugshandelaar voorwaardelijk in vrijheid had gesteld, zetten extreem-rechtse kamerleden de procedure in gang. De Colombiaan werd uiteindelijk in april 1997 opnieuw gearresteerd en vervolgens werd een aanklacht ingediend tegen de procureur-generaal bij het Hooggerechtshof, Marcial García Pica. Jordán verdedigde Pica publiekelijk door te zeggen dat het in het Chileense gerechtelijke apparaat normaal was dat rechters werden beïnvloed ten gunste van de verdachte. Als reactie hierop verzocht de regering het Hof zich met spoed te buigen over verbetering van de rechtspleging.

Volgens mensenrechtenorganisaties probeerden extreem-rechtse groeperingen Jordán uit zijn functie te zetten om meer invloed te kunnen uitoefenen op de benoeming van de niet-gekozen senatoren. Drie van de acht senatoren werden direct door het Hof voorgedragen, terwijl de president van het Hof via de Nationale Veiligheidsraad betrokken was bij de selectie van vier anderen.

Poging om toewijzing senaatszetel aan Pinochet tegen te houden

Op 29 september 1997 maakten de leiders van de belangrijke politieke partijen van de regeringscoalitie. de Christen-Democratische Partij (PDC),de Socialistische Partij (PS)en de Partij voor Democratie (PPD). bekend dat zij zouden proberen te voorkomen dat voormalig dictator generaal Augusto Pinochet Ugarte zou worden benoemd tot senator-voor-het-leven.
Volgens een grondwetswijziging die Pinochet zelf in 1980 doorvoerde. hebben presidenten die tenminste zes jaar in functie waren, voor de rest van hun leven recht op zo'n zetel.

Pinochet kwam in september 1973 aan de macht door een bloedige staatsgreep tegen Salvador Allende. Hij bleef dictator tot 1990. Op 11 september. de 24ste gedenkdag van de staatsgreep, had Pinochet bevestigd dat hij op 11 maart 1998 zou aftreden als opperbevelhebber van het leger en senator zou worden (volgens de grondwet die was ingesteld tijdens het bewind van Pinochet, waren acht 'benoemde' zetels in de Senaat gerese eerd voor het leger en personen die door het leger werden genomineerd). Na de bekendmaking van Pinochet verklaarden leiders van de coalitie het Congres te verzoeken zijn goedkeuring te verlenen aan een grondwetswijziging waarbij de gereserveerde zetels zouden worden afgeschaft. Zoals hierboven gemeld was een eerdere poging in juli om de benoemde zetels af te schaffen. mislukt.

Wijzigingen in legertop

Op 30 oktober 1997 werd bekendgemaakt dat de 54-jarige generaal-majoor Ricardo Izurieta oud-dictator generaal Augusto Pinochet Ugarte na diens aftreden op 11 maart 1998 zou opvolgen als opperbevelhebber van het leger. Izurieta. op dat moment chef van de nationale defensiestaf. werd voor deze functie verkozen boven generaal Guillermo Garin, plaatsvervangend legercommandant en de andere belangrijke kandidaat in de strijd om de opvolging van Pinochet.

Eerder in de maand. op 15 oktober, maakte het ministerie van defensie, zoals was verwacht, bekend dat de opperbevelhebber van de marine, admiraal Jorge Martinez Busch, vervroegd met pensioen zou gaan. Hij trad af om een van de ' benoemde' zetels in de Senaat die waren gereserveerd voor het leger. te bezetten. Hij zou met ingang van 14 november 1997 worden opgevolgd door vice-admiraal Jorge Patricio Arancibia.

Op 19 november 1997 maakte minister van defensie Edmundo Pérez Yoma een aantal op stapel staande wijzigingen in de legertop bekend. naaronder de pensionering van dertien generaals en de benoeming van acht nieuwe

De wijzigingen zouden worden geëffectueerd wanneer oud-dictator generaal Augusto Pinochet Ugarte in maart 1998 zou aftreden als opperbevelhebbrr om senator-voor-het-leven te worden Pinochets plaatsvervanger. generaal Guillermo Garin, war een van de officieren die met pensioen zouden gaan. Perez Yoma voegde eraan toe dat het totale aantal generaals in 1998 zou dalen van 45 naar 40 (voor benoeming van Pinochets opvolger

Kans op 'militair blok' in de senaat

Op 12 november 1997 verklaarde Pinochet in een tafelrede dat hij zich als Senaatslid 'zou kunnen bezighouden met zaken van nationaal belang en het land zou kunnen verdedigen of actie kunnen ondernemen'. Eerder, op 5 november, had hij gezegd dat hij de 'stem' van het leger in de Senaat zou zijn.

Zijn opmerkingen gaven voedsel aan speculaties dat een aantal oud-officieren, Pinochet. admiraal b.d. Jorge Martinez Busch en waarschijnlijk Garín, van plan waren te opereren als een politiek blok binnen de Senaat. In een reactie op Pinochets woorden verklaarde de regering dat het leger geen 'ander mechanisme om zijn belangen te verdedigen' nodig had dan die waren vastgelegd in de grondwet en de wetgeving en dat geen individu noch een groep van plan was 'het instituut van het leger aan te vallen of te ondermijnen'.

Senaat bezet

Chileense socialisten bezetten op 13 januari 1998 gedurende anderhalf uur het Senaatsgebouw in Santiago uit protest tegen de plannen van Pinochet om senator teworden.
Ongeveer 50 leden van de Jonge Socialisten hielden een demonstratie in de Senaat waarbij zij voorstelden dat Pinochet maar moest proberen om als senator gekozen te worden in het district Punta *de* Pueco. Zo heet de speciale gevangenis voor militairen die vastzitten op beschuldiging van de schending van mensenrechten.
De opwinding over Pinochets plannen liep in de eerste twee weken van het jaar hoog op. Op woensdag 14 januari zou

het congres een debat wijden aan Pinochets blazoen op het gebied van mensenrechten. Ook zouden de klachten ter tafel komen dat hij de eer van Chili te grabbel zou hebben gegooid door zijn voortdurende politieke bemoeienis na zijn aftreden als president.
De grootste partij in de regerende coalitie. die van de christen-democraten. liet weten zich te zullen verzetten tegen de plannen van de dictator om senator te worden. De partij deed het voorstel daar zelfs een referendum voor uit te schrijven.

Defensieminister stapt op

Minister van Defensie Edmundo Perez Yoma nam 16 januari 1998 ontslag. Yoma. die zijn terugtreden in november had aangekondigd. zou aanvankelijk tot eind januari aanblijven. Hij vond dat een geschikt tijdstip omdat dan ook generaal Pinochet zijn functie als opperbevelhebber zou neerleggen.
Toen Pinochet zijn vertrek uitstelde. besloot Yoma niet langer te kunnen wachten. Volgens de wet zou Pinochet tot ten hoogste 11 maart kunnen aanblijven. Het uitstel werd gezien als het schofferen van de regerende coalitie. Leden daarvan hadden Pinochet beschuldigd van ongrondwettig gedrag door als legeraanvoerder politieke uitspraken te doen. Die aanklacht zou ertoe kunnen leiden dat de ex-dictator slechts vertraagd gebruik kon maken van zijn recht om zitting te nemen in de Chileense Senaat.

Yoma werd als minister opgevolgd door de 64-jarige christen-democraat Raul Troncoso. Yoma zelf zou ambassadeur worden in Buenos Aires.

Beroering rond senaatszetel voor Pinochet

De leidster van de Chileense communisten. Gladys Marin, deed op 28 februari 1998 in Santiago een dringend beroep op de centrum-linkse regering niet mee te werken aan militaire bescherming voor generaal Pinochet. De voormalige dictator zou op 10 maart zijn functie als legerleider verruilen voor een zetel -voor het leven- in de Senaat.
Volgens Marin, secretaris-generaal van de Communistische Partij, zou een geheime overeenkomst tussen overheid en leger de veiligheid waarborgen van Pinochet 'als burger'. Als opperbevelhebber van de strijdkrachten was de 82-jarige generaal gewoon zich te verplaatsen met drie gepantserde auto's en een legioen lijfwachten. Als hij zijn opwachting zou gaan maken in het senaatsgebouw in Valparaiso. 120 kilometer ten westen van Santiago, zou hij zich door twee lijfwachten mogen laten vergezellen.

SAMENSTELLING KABINET

Na de ministerswisseling van 16 januari 1998 zag de Chileense regering er als volgt uit:

president:
Eduardo Frei (sinds 11 maart 1994).
ministers:
landbouw:
Carlos Mladinic (DC)
defensie:
Raul Troncoso (DC)
economie:
Alvaro Garcia (PPD)
onderwijs:
José Pablo Arellano (DC)
energie:
Alejandro Jadresic (O)
financiën:
Eduardo Aninat (DC)
buitenlandse zaken:
José Miguel Insulza (PS)
gezondheid:
Alex Figueroa Munoz (DC)
huisvesting en stedelijke *ontwikkeling:*
Sergio Henriquez (DC)
informatie:
José Joaquin Brunner (PPD)
binnenlandse zaken:
Carlos Figueroa (DC)
justitie:
Soledad Alvear (DC)
arbeid en welzijn:
Jorge Arrate (PS)
mijnbouw:
Sergio Jimenez (PR)
nationale hulpbronnen:
Adriana del Piano (PPD)
vrouwenbelangen:
Josefina Bilbao (O)
planning en *samenwerking:*
Roberto Pizarro (PS)
openbare werken:
Ricardo Lagos (PS-PPD)
secretaris-generaal *van* depresident:
Juan Villarzu (DC)
transport en telecommunicatie:
Claudio Hohmann (PPD)
president Centrale Bank:
Carlos Massad

Partij-afkortingen:
PS: Socialistische partij
DC: Christen-democratische partij
PPD: Partij voor Democratie
PR: Radicale Partij
O: Onafhankelijk

GERECHTELIJKE ONDERZOEKEN NAAR PINOCHET-REGIME

Spaanse rechter vraagt VS om bewijsmateriaal

Op 27 oktober 1997 verklaarde de Chileense minister van buitenlandse zaken Miguel Insulza dat de regering de bevindingen van een Spaanse rechtbank die een onderzoek instelde naar misdaden die waren gepleegd tijdens de dictatuur van Pinochet (1973-'90), niet zou overnemen. Joan Garces. juridisch adviseur van Salvador Allende (de democratisch gekozen president die was afgezet en gedood bij de staatsgreep van Pinochet), had bij de rechtbank in Madrid aanklachten ingediend tegen Pinochet in verband met de dood van 3.000 personen, onder wie verscheidene Spanjaa den. tijdens de dictatuur.

Op 19 oktober werd bericht dat de Amerikaanse regering een verzoek van de Spaanse rechter Manuel Garcia Castellon om bewijsmateriaal had ingewilligd. Zij had de FBI opdracht gegeven bewijsmateriaal uit Amerikaanse dossiers te verzamelen en beschikbaar te stellen dat betrekking had op misdaden tegen de mensheid en daden van internationaal terrorisme die functionarissen in opdracht van Pinochet hadden uitgevoerd. Castellon had het Amerikaanse openbaar ministerie ook gevraagd een aantal in de VS woonachtige getuigen opdracht te geven een verklaring tegenover hem af te leggen.

Garces ging verder met de zaak hoewel het Spaanse openbaar ministerie de opvatting huldigde dat Spaanse rechtbanken geen jurisdictie hadden over Chileense officieren in verband met gebeurtenissen die zich in Chili hadden afgespeeld.

Op 29 januari 1998 verwierp het Chileense Hooggerechtshof overigens het verzoek van rechter Castellon om inlichtingen Het Hooggerechtshof oordeelde dat die inlichtingen ook elders te verkrijgen zijn.

Argentijns onderzoek naar moord op Carlos Prats

Op 24 februari 1998 werd bekend dat ook een Argentijnse rechter overwoog een onderzoek in te stellen naar Pinochets aandeel in de moordaanslag op de voormalig legerleider Carlos Prats. Generaal Prats en zijn vrouw kwamen in 1974 in Buenos Aires bij een bomaanslag om het leven. Zij hadden gekozen voor ballingschap in

Argentinië nadat Prats zich het jaar daarvoor had verzet tegen de coup in Chili.

Chileense rechter begint strafrechtelijk onderzoeli

OP 17 februari 1998 werd bekend dat een maand eerder in Chili zelf eveneens een strafrechtelijk onderzoek m as ingesteld om vast te stellen of Pinochet bewust leiding gaf aan massamoorden. Rechter Juan Guzman ging daarmee in op een verzoek van communistenleidster Marin. Deze beschuldigde de exdictator van genocide er, overlegde onder meer een bandopname waarop te horen zcu zijn hoe Pinochet opdracht gaf voor het vermoorden van Allende. Marin. n-ier echtgenoot behoort tot de verdwenen dissidenten. zwoer Pinochet tot zijn dood te achtervolgen. Haar verklaring voor de rechter vormde de zwaarste aanval op Pinochets positie sinds guerrillastrijders in 1986 een colonne met de auto van de generaal onder vuur namen. Vijf lijfwachten kwamen daarbij om het leven.
Gladys Marin beschuldigde de regeringscoalitie er verder van Pinochet in de watten te leggen en de media onder druk te zetten zodat die minimale aandacht aan het onderzoek zouden wijden. Het nieuws daarover werd door de kranten inderdaad op de achterpagina's gebracht.

Pinochet hoefde nooit eerder voor een rechtbank te verschijnen om zich te verantwoorden voor misdaden die door de militairen werden gepleegd. Ongeveer 3000 tegenstanders van zijn regime werden vermoord of verdwenen spoorloos. Pinochet heeft altijd ontkend opdracht te hebben gegeven voor die moorden. Zijn ondergeschikten zouden 'overijverig' zijn geweest bij het 'onder de duim houden van politieke tegenstanders'. Burgers die de laatste jaren kritiek uitten op legerleider Pinochet liepen het risico voor een in het geheim opererende militaire rechtbank te worden gebracht. De aanklacht luidde in de meeste gevallen: aantasting van de eer van het leger.

De strategie van de centrum-linkse regering is altijd geweest om confrontatie met de legerleider te vermijden. Gehoopt erd dat zijn overlijden een einde zou maken aan een pijnlijk hoofdstuk in Chili's verder veelal kalme geschiedenis. De eerste reactie van dc overheid op het onderzoek door Guzman was het uitspreken van de hoop dat de betrekkingen met het leger niet onder druk zouden komen Alleen linkst politici toonden zich over het algemeen ingenomen met de actie van rechter Guzman

OPRICHTING CHRISTELIJIIE VOLKSPARTIJ

Op 28 mei 1997 werd bericht dat een groep voormalige Congresleden van de Christen-Deinocratische Partij (PDC). de grootste partner in de Coalitie van Partijen voor Democratie (de regeringscoalitie), de oprichting had bekendgemaakt van de gematigde Christelijke Volkspartij (PPC) onder leiding van Samuel Venegas en Ramón Elizalde.

STCDEXTENPROTESTEN

Op 10 juli 1997 kwam het in de hoofdstad Santiago tot een treffen tussen studenten en de oprocrpolitic nadat het al zeven weken lang in het hele land onrustig was geweest op de universiteiten in verband met kwesties rond de studiefinanciering Op 2 juli was Valparaiso aan de Stille Oceaan al het toneel geweest van botsingen tussen studenten en politie plaatsgevonden. die bijzonder gewelddadig zouden zijn geweest

GUERRILLASTRIJDERS VEROORDEELD

Op 17 juli 1997 werden zeven leden van het linkse Patriottisch Front *Manuel Rodríguez*(FPMR) door een rechtbank veroordeeld tot gevangenisstraffen van in totaal 37 jaar wegens drie bomaanslagen in de noordelijke stad Antofagasta en het nabij gelegen stadje Mejillones.

INVAL IN DUITSE LEEFGEMEENSCHAP

Op 19 juli 1997 viel de politie *Colonia* Dignidad binnen, een Duitse gemeenschap (bij Parral ten zuiden van Santiago) die was genoemd in verband met mensenrechtenschendingen tijdens het bewind van Pinochet. Het lukte de politie bij de inval niet om de leider van de gemeenschap, Paul Schaefer, gevangen te nemen. Schaefer was beschuldigd van ontucht met jongens.

ALMEPDA OVERLEDEN

Op 23 augustus 1997 overleed op 74-jarige leeftijd Clodomiro Almeyda Medina. een van de belangrijkste Chileense marxistische theoretici en PS-lid van het eerste uur.

Alineyda was vice-president en minister van buitenlandse zaken gedurende de drie jaar dat de Volksunie-regeling van Allende aan de macht was (1970-1973) Na de staatsgreep van Pinochet belandde hij in de gevangenis en werd hij verbannen, maar in 198'7 keerde hij terug naar Chili Na het herstel van de democratie in 1989 was hij ambassadeur in de Sovjet-Unie

PRESENTATIE BEGROTING 1998

In de begroting voor i 998. die up 1 oktober 1997 aan het Congres werd gepresenteerd. werd een overschot geraamd van ca. 1.1 miljard gulden. ofwel 0.7 procent van het BNP. De uitgaven zouden in 1998 stijgen met 7,4 procent, terwijl werd geraamd dal het BNP in dezelfde periode zou groeien met 6,5 tot 7 procent.

AARDBEVING

Op 14 oktober 199'7 vielen acht doden en 98 gewonden bij een aardbeving met een kracht van 6 8 op de schaal van Richter. waarvan het epicentrum 225 km ten noorden van de hoofdstad Santiago lag Ruim 15 000 mensen werden dakloos

WAPENAANKOOP UIT ZWEDEN

De Zweedse premier Goran Persson bestreed op 5 januari 1998 dat de eventuele verkoop van Zweedse militaire vliegtuigen aan Chili een bijdrage zou leveren aan de wapenwedloop in Latijns Amerika. 'Chili heeft al een luchtmacht,' aldus Persson tijdens een persconferentie in het presidentieel paleis in Santiago, 'en het is haar eigen zaak die te moderniseren.'
In het eerste half jaar van 1998 zou Chili besluiten waar het twintig geavanceerde toestellen zou bestellen. ter waarde van ongeveer $ 600 miljoen.
De afgelopen maanden nam de vrees voor een wapenwedloop in de regio toe. In december tekende Chili het contract voor de aankoop van twee Franse onderzeeërs. In 1996 werden 12 MiG-29 gevechtsvliegtuigen gekocht van Wit-Rusland. Het land had verder plannen voor de aanschaf van Duitse tanks.
In augustus schortte de VS het verbod op de verkoop van geavanceerde wapens aan Latijns Amerika op in een reactie op het opdringen van Europese wapenfabrikanten in de regio. In oktober verklaarde het Argentinië officieel tot militaire bondgenoot buiten de NAVO. Argentinië krijgt daardoor voorrang bij de toegang tot overbodig materieel uit de VS zoals trucks, jeeps en (traditionele)gevechtsvliegtuigen.

VERDRAG MET ARGENTINIË OPGEHOUDEN

Minister van Buitenlandse Zaken Insulza ontkende op 15 januari 1998 een verdrag met Argentinië over grensoverschrijdende mijnbouw op te willen houden. Een Argentijnse krant had geschreven dat hij de ratificatie van het mijnakkoord afhankelijk wilde maken van de ratificatie door het Argentijnse Congres van een grensverdrag. Dit zeven jaar geleden gesloten verdrag regelt de grens tussen de twee landen in een omstreden gebied in Patagonië.
Insulza verklaarde dat hij alleen had bedoeld dat het logischer was als het Chileense Congres zich eerst over het grensverdrag zou buigen. omdat dat al zoveel langer op goedkeuring wachtte. Het mijnverdrag werd pas in december 1997 door beide regeringen gesloten. Beide verdragen behoefden nog de ratificatie van zowel het Chileense als Argentijnse Congres.

BELASTINGAKKOORD BIET CANADA

President Eduardo Frei kreeg 21 januari 1998 de Canadese premier Jean Chrétien op bezoek. Zij tekenden onder meer een akkoord dat het opleggen van 'dubbele belasting' moest voorkomen. Verder werden handelsovereenkomsten gesloten tussen Chileense en Canadese bedrijven.

(Vor.ber.pag. 314/3 e.v.-1997)

NICARAGUA

SCHEURING IN REGERINGSCOALITIE. KABIXETSWIJZIGING

Op 12 mei 1997 maakte de Nationalistische Liberale Partij (PLN) officieel bekend dat zij zich zou terugtrekken uit de regerende rechtse Liberale Alliantie (AL), waarmee een eind kwam aan een samenwerkingsverband dat president Arnoldo Alemán Lacayo in oktober 1996 aan de macht had geholpen. Tijdens de bekendmaking noemde PLN-voorzitter Enrique Sánchez Alemán een 'leugenaar' die te laf was 'om de verantwoordelijkheid voor het lot van Nicaragua te dragen'.

Eerder die maand, op 6 mei, werd Lombardo Martinez Cabezas benoemd tot minister van gezondheidszorg tijdens een kabinetswijziging die overigens slechts gevolgen had voor een aantal minder belangrijke posten.

Begin juni 1997 werd de benoeming bekendgemaakt van Martin Aguado, de voormalige algemeen directeur van de Banco Mercantil de Managua, tot minister van economische zaken en ontwikkeling. Hij volgde Francisco Laínez op, die ontslag had genomen.

Op 13 oktober 1997 werd Eduardo Montealgre, oud-president van de Centraal-Amerikaanse Kredietbank, beëdigd als de nieuwe minister in het bureau van de president als opvolger van Lorenzo Guerrero Mora die ontslag had genomen na berichten van een machtsstrijd tussen ministers rond Alemán.

STUDENTENPROTESTEN

Op 23 juli 1997 werd de politie in de hoofdstad Managua aangevallen met Molotovcocktails en zelfgemaakte bommen door studenten die meer geld voor het hoger onderwijs eisten. Het was het meest recente incident van een reeks botsingen waarbij sinds eind juni honderden gewonden waren gevallen en een groot aantal arrestaties was verricht.

Daniel Ortega Saavedra, de leider van de belangrijkste oppositionele partij, het linkse Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN). eiste op 18 juli een referendum over de toekomst van de rechtse coalitieregering van president Arnoldo Alemán Lacayo. die hij de schuld gaf van de toenemende armoede en werkloosheid. Maar commentatoren waren het er over eens dat de FSLN onvoldoende steun zou kunnen krijgen om een serieuze bedreiging voor de regering te vormen, vooral omdat naar verluidt op dat moment Ortega's leiderschap werd betwist en de partij haar nationale congres wegens interne conflicten had uitgesteld.

ONTWAPENING VAN DE LAATSTE VOORMALIGE CONTRA'S

Als reactie op de belofte van de regering dat zij land en financiële steun zouden krijgen, leverden 387 rebellen op 21 juli in Ayapal, 360 km ten noorden van Managua, hun wapens in. Naar verluidt waren zij de laatste van de voormalige rechtse contra's die zich overgaven.

WET OP EIGENDOM

Op 9 september 1997 werd een wetsvoorstel inzake stedelijke en agrarische eigendomsrechten voorgelegd aan het forum voor een 'Nationale Dialoog' na een akkoord tussen de rechtse regering van president Arnoldo Alemán Lacayo en de belangrijkste linkse oppositiepartij, het Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN).

Het wetsvoorstel zou de weinig populaire overheidsobligaties vervangen die bij wijze van schadeloosstelling waren gegeven aan personen wier bezittingen haren onteigend door de FSLN-regering (1979-'90). Daarnaast bood het voorstel 'stabiliteit' voor degenen in wier handen de onteigende bezittingen waren overgegaan. Ook zou de uitgifte van eigendomsrechten op land aan ongeveer 37.000 gezinnen worden geregeld.

ORTEGA VERDEDIGT 'GEWAPENDE STRIJD'

Naar op 3 oktober 1997 werd bericht vormden buurtgemeenschappen in de hoofdstad Managua en elders 'zelfverdedigingsbrigades' om de bezittingen van 22 bedrijven te beschermen die na de Sandinistische revolutie van 1979 waren onteigend.

Dit was een reactie op de oproep van Daniel Ortega Saavedra. de leider van het oppositionele Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN). aan arbeiders om weerstand te bieden aan rechtse gewapende eenheden (beschreven als aanhangers van de voormalige dictator Somoza) die eind september drie bedrijven met geweld weer in bezit hadden genomen. Op 30 september rechtvaardigde Ortega deze vorm van 'gewapende strijd' en betoogde dat de bevolking 'langzamerhand zover werd gedreven' als gevolg van de toestand van 'instabiliteit en onbestuurbaarheid' die was ontstaan onder de rechtse regering van president Arnoldo Alemán Lacavo. Maar Ortega benadrukte dat elke vorm van protest 'uiteindelijk moest vallen binnen een grondwettelijk kader'. Alemán veroordeelde de uitspraken van Ortega als 'oorlogsstokerij'.

ALEMÁN: EERSTE JAAR 'VUCRPROEF'

'Een vuurproef . Een bitter medicijn.' Zo betitelde Arnoldo Aleinán 11 januari 1998 het eerste jaar van zijn presidentschap. De rechtstreeks op televisie uitgezonden toespraak die hij voor de gelegenheid hield in de Nationale Vergadering, ging vrijwel verloren door gekrakeel van de Sandinistische oppositie.
Hoewel Alemán pleitte voor het versterken van eenheid en verzoening,

werd gevreesd dat het protest van de oppositie de toon zette voor een politiek en economisch roerig jaar. Na een tien jaar durende gewapende strijd tegen de Contra's stemden de Sandinisten in 1990 in met het houden van verkiezingen. Tot hun verbazing bracht dat de onafhankelijke Violeta Chamorro aan het bewind. De verkiezingen van 1996 brachten voor het eerst sinds de dagen van dictator Somoza weer een rechtse politirus aan de macht in de persoon van Arnoldo Alemán. Daarmee werd de kiem gelegd voor verregaande politieke tweespalt.
Alemán overleefde al in de eerste dagen van zijn bewind een nationale staking door een historisch compromis te sluiten met de Sandinisten over onder hun bewind genationaliseerde persoonlijke bezittingen. Terwijl hij nog meer ondernam om politiek geweld te voorkomen. gooiden critici hem voor de voeten dat hij in het parlement, het justitiële apparaat en bij de media aan machtsconcentratie deed.

De president liet weten zich te willen concentreren op een gezonde economie. In 1997 kende die een solide groei van 5 procent. tegen 4,5 het jaar daarvoor. De inflatie viel terug van 12.1 naar 7,25 procent. Tegelijk bleef de werkloosheid, hoewel licht gedaald. met 15,1 procent aan de hoge kant. De nationale schuld van ca. 12 miljard gulden was bijna drie maal zo hoog als het Bruto Nationaal Product (ca. 5 miljard gulden). Met steun van de IMF zou Alemán die schuld willen terugdringen.

BOYCOT DOOR SANDINISTEN

De 36 leden van de Sandinistische partij verlieten op 5 februari 1998 de eerste bijeenkomst van de Nationale Vergadering in het nieuwe jaar. Zij protesteerden daarmee tegen het verloop van de vorige maand gehouden stemmingen over nieuwe parlementsleiders.
De Liberale Partij van president Arnoldo Alemán weigerde de Sandinisten meer dan twee leiders toe te staan. De Sandinisten meenden recht te hebben op ten minste drie, zich baserend op een uitspraak van de Hoge Raad. Naar verwachting zou dit rechtscollege zich opnieuw over de kwestie uitspreken. Tot dan zouden de Sandinisten zich niet meer laten zien in het uit één Kamer van 93 zetels bestaande parlement.

IhrTELLECTCEEL EIGENDOM

Nicaragua werd op 7 januari 1998 het eerste land in Midden-Amerika dat een overeenkomst sloot met de VS ter regeling van het 'intellectueel eigendom'.
De overeenkomst was bedoeld om de bloeiende piraterij op het gebied van muziek, video's en software in te perken. Verder zou het investering en handel tussen beide landen stimuleren. Vier VS-senatoren kwamen over voor de ondertekening.

VREES VOOR BANANENQUOTA

Een woordvoerder van het ministerie van Economische Zaken in Managua sprak op 14 januari 1998 zijn vrees uit voor nieuwe plannen bij de EU. Daar werd overwogen de bananenquota meer in overeenstemming te brengen met de richtlijnen van de Wereldhandelsorganisatie.

Tot nog toe werd de import naar EU-landen begunstigd. Als die bevoordeling zou vervallen, zouden 40 miljoen gulden van de in totaal 50 miljoen gulden aan bananencxport en zo'n 10.000 banen op de tocht staan.

MIJNEN VERWIJDERD

Op 22 januari 1998 maakte Honduras bekend dat haar leger een strook van 230 kilometer langs de grens met Nicaragua vrij had gemaakt van mijnen. Sinds september 1995 werden 1862 mijnen geruimd van de naar schatting 30.000 in Honduras' bodem.
De Contra's legden de mijnen destijds om hun basiskampen in Honduras te vrijwaren voor aanvallen door de Sandinistenvanuit Nicaragua.

In het jaar 2000 zouden beide zijdenvan de grens weer schoon moeten zijn. Als gevolg van de actie, gesponsord door de OAS, zouden grote stukken landbouwgrond weer bereikbaar worden. Het aantal landmijnen dat in Midden-Amerika nog in de grond zit, werd geschat op 170.000.

SANDIKISTEN-KRANT GESTOPT

Op 30 januari 1998 maakte de directeur van *Barricada* bekend dat de uitgave van dc volgende dag voorlopig de laatste zou zijn voor deze spreekbuis van de Sandinisten. De krant zou niet meer verschijnen vanwege financiële problemen.
Volgens directeur Tomas Borge werden die problemen vooral veroorzaakt door het beleid van president Alemán. Die zou de krant overheidsadvertenties hebben onthouden.

MEKSENRECHTES: MEER RESPECT

Nicaragua boekte in 1997 'aanzienlijke vooruitgang' op het gebied van de Mensenrechten. Schendingen door officiële instanties bleven evenwel bestaan. Aldus berichtte het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken op 2 februari1998.
Het ministerie had goede woorden over voor de vreedzame ontwapening van talloze extremistische groepjes uit de tijd van de burgeroorlog. Ook zou de politie zich verantwoordelijk hebben gedragen bij het optreden tegen het gewelddadige studentenprotest i de zomer. Om bekentenissen los te krijgen. zouden aangehouden personen echter nogal eens zijn mishandeld. Mede door hun slechte opleiding zouden soldaten op het platteland soms misdadigers doden in plaats van ze in te rekenen.
Volgens het rapport bleef Nicaragua na de burgeroorlog een sterk gepolariseerd land. met een hoge graad van bewapening en een gebrek aan economische mogelijkheden en persoonlijke veiligheid.

DOCHTER ZOEKT OPHELDERING OVER MOORD OP CONTRA-LEIDER

Zeven jaar na de moord op Enrique Bermudez, voormalig leider van de Contra's, vloog zijn dochter op 17 februari 1998 van haar woonplaats in Californië naar Managua. Claudia Bermudez hoopte in de hoofdstad te bereiken dat het politie-onderzoek nieuw leven wordt ingeblazen.
Enrique Bermudez werd op 16 februari 1991 doodgeschoten op een parkeerplaats bij Hotel Inter-Continental in de hoofdstad.
Bermudez was officier bij de Nationale Garde van dictator Somoza. Na de machtsovername door de linkse Sandinisten in 1979 vluchtte hij naar Miami. Hij keerde spoedig terug als commandant van de door de VS gesteunde Contra-rebellen. Die ontketenden een guerilla tegen het Sandinistische bewind die in 1990 werd beëindigd.
Bermudez werd algerneen beschou d als de enige die de Contra's zou kunnen omvormen tot een politieke beweging. In plaats daarvan werd hij de bekendste van de honderden slachtoffers die vielen bij wraakacties over en weer tussen de elkaar voorheen bestrijdende partijen.
Volgens uiteenlopende theorieën zouden zowel dc CIA, de Sandinisten als de Contra's zelf de hand hebben gehad in Bermudez' dood.

(Vor.ber.pag. 190/1 -1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3127

ALBANIË
Politie mag zonder waarschuwing schieten - 141
Buitenlandse steun voor politie en leger - 141
Democratische partij handhaaft boycot parlement - 142

ALGERIJE
Nieuwe bloedbaden - 187
Bezoek Euro-parlementariers - 188

ARMENIE
Aftreden president Ter-Petrosjan - 143
Hairusgasard-akkoord bekrachtigd - 143

XZERBAJDZJAN
Eerste olie uit de Kaspische Zee - 144
OVSE-plan voor conflict over Nagorno-Karabach - 145

BALTISCHE STATEN
Verdragen met de VS - 145
Associatieverdragen met EU - 146

BJELAROES
Ontwikkelingen rond aiiestatie televisieploeg - 146
Kwesties rond de democratie - 147
Relatie met Polen bekoeld - 148

CHILI
Verwikkelingen rond Pinochets aftreden als opperbevelhebber - 199
Gerechtelijke onderzoeken naar regime-Pinochet - 200
Wapenaankopen uit Zweden - 201

DUITSLAND
Noodplan begroting voor toetreding tot EMU - 148
Prominent verzet tegen Euro - 150
Contract Eurofighter getekend - 152
Verzet tegen hogere bijdrage aan IMF - 153

ESTLASD
Geen overeenstemming over begroting 1998 - 153
Minister van Binnenlandse Zaken ontslagen - 154

GROOT-BRITTANNIË
Vredesoverleg over Noord-Ierland - 154
Hervorming sociale zekerheid - 156
Blair bezoekt Japan. - 158

INDONESIË
Uitslag parlementsverkiezingen - 174
Chronologie van de financiële crisis - 173
Aanloop naai presidents-verkiezingen - 178
Ontwikkelingen in Oost-Timor - 179
Bosbranden - 181

IRAK
Conflict over wapeninspecties Unscom - 192
Tekst van het akkoord met VN - 195

JEMEN
Ontvoerde Ncdcrlanders vrij-gelaten - 196
Arrestatie pro-Iraakse demon-stranten - 197

KAZACHSTAN
Nieuwe premier - 182
Verplaatsing hoofdstad - 183
Olie- engascontracten - 183

KIRGIZSTAN
Drugshandel groot probleem - 183

LETLAND
Geen verandering in naturali-satiewet - 159
Voormalige communistische partij-leider vrijgelaten - 159

LIBANON
Sjeik Tufayli verdreven uit de Housa - 197

LITOUWEN
Nieuwe privatiseringswet - 159
Presidentsverkiezingen - 159

MAROKKO
Parlemenstverkiezingen - 189
Benoeming nieuwe premier - 190
Bezoek Jospin - 190

MOLDOWA
Wereldbank-kredieten - 160
Ontwikkelingen in conflict met Djnestrië - 160

MONGOLIË
Nieuwe president beëdigd - 184
Radicaal privatiseringsplan - 184

NICARAGUA
Scheuring regeringscoalitie - 202
Ontwapening laatste voormalige contra's - 202

OEKRAÏNE
Conflict tussen president en parlement - 162
Verkoop energiebedrijven - 163
Krim: veto treft Moskou-gezinde wet - 164
Ontwikkelingen rond kerncentrale Tsjernobyl - 165

OEZBEKISTAS
Regeringswijzigingen - 184

RUSSISCHE FEDERATIE
Pogingen macht bankiers te breken - 166
Wet op vrijheidvangodsdienst - 167
Goedkeuring begroting eindeloos vertraagd - 167
Relatie met Tsjetsjenië - 171
Energiebeleid - 172

SAHARA (WEST)
Ontwikkelingen rond referendum - 191

SYRIË
Vice-president Rifaat al-Assad ontslagen - 198
Weg vrij voor onderhandelingen met EU - 198

TADZJIKISTAS
Terugkeer leiders OTO - 185
Gevangenen vrijgelaten - 185

TOERKMENISTAN
Olie- en gaskwesties - 186
Meer macht voor parlement - 187

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118, 1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen.
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J.J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook. zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

BELGIË

BINNENLAND

DE AFFAIRE-DUTROUX

Nadat een parlementaire onderzoekscommissie in april 1997 haar rapport had gepubliceerd over de laksheid waarmee de Belgische autoriteiten jarenlang zaken van vermiste kinderen hadden behandeld, vroeg de Rijkswacht om aanvullend onderzoek naar specifieke verantwoordelijkheden van betrokken Rijkswachters. Korpsleider luitenant-generaal Willy Deridder verklaarde op 16 mei 1997 dat het rapport van de 'commissie-Dutroux' onvoldoende informatie bevatte om individueel verantwoordelijke officieren en agenten te straffen.

Een onderzoek naar de verantwoordelijkheden van de politiediensten, beloofd door de minister van Binnenlandse Zaken, Johan Vande Lanotte, was niet uitgevoerd. Evenmin hadden Vande Lanotte en minister van Justitie Stefaan de Clerck concrete aanbevelingen voor straffen gedaan naar aanleiding van het rapport van de commissie-Dutroux. De Clerck had alleen de Brusselse hoofdofficier van Justitie Benoît Dejemeppe een andere baan aangeboden, nadat de commissie hem 'totaal ongeschikt' had genoemd om het Brusselse parket te leiden. Op 31 januari 1997 had procureur-generaal Georges Demanet op verzoek eervol vervroegd pensioen gekregen, waardoor de in december 1996 tegen hem begonnen tuchtprocedure kwam te vervallen. Hij was niet alleen in opspraak gekomen wegens de zaak-Dutroux, maar ook wegens het dossier inzake de Bende van Nijvel.

Dejemeppe kreeg echter tamelijk onverwachte bijval van het justitiepersoneel in Brussel, dat half mei 1997 in staking ging omdat zij van mening waren dat de commissie uitsluitend nalatige Franstalige ambtenaren aanwees als verantwoordelijken. Ook eisten de stakers meer personeel om de jarenlang opgebouwde achterstanden bij de gerechtshoven en het gerechtelijk onderzoek weg te werken. Zo wachtten er nog vierhonderd dossiers van verdachte verdwijningen op verder onderzoek.

Tezelfdertijd ontkenden leden van de commissie-Dutroux dat zij onder druk van de Vlaamse christen-democraten de namen van drie leden van de gerechtelijke politie niet in het rapport hadden vermeld, alhoewel zij grove fouten zouden hebben gemaakt bij het onderzoek naar de door Dutroux ontvoerde meisjes An en Eefje.

Commissielid kiapt uit de school

Op 22 mei kreeg de reputatie en handelingsvrijheid van de commissie-Dutroux een forse knauw te verduren. Patrick Moriau, secretaris-generaal van de PS en ondervoorzitter van de commissie-Dutroux was op 15 februari 1997 uit de commissie gestapt. Op 18 mei verliet hij de commissie voorgoed en al snel bleek waarom. Hij publiceerde diezelfde week *De bom*, zijn dagboek van de vergaderingen van de commissie, waarin hij tot grote verontwaardiging van de hele politiek uitspraken van commissieleden publiceerde die vertrouwelijk en achter gesloten deuren waren gedaan. Naar de motieven van Moriau, wiens onschendbaarheid op 27 februari 1997 door het parlement was opgeheven omdat hij mogelijk bij het Dassault-omkoopschandaal betrokken was geweest, kon men slechts gissen. Sommigen verweten de politicus 'ordinair effectbejag'. Kwalijker was dat het werk van toekomstige parlementaire onderzoekscommissies gevaar liep als vertrouwelijkheid niet meer gegarandeerd was.

De commissie-Dutroux bijvoorbeeld boog zich vanaf mei over de vraag in hoeverre Dutroux en zijn kompanen politieke bescherming genoten. Sommigen zagen in de manoeuvre van Moriau dan ook een poging het nieuwe onderzoek op voorhand te torpederen. Het parlement probeerde de schade te repareren door een gedragscode voor leden van parlementaire onderzoekscommissies uit te werken. Op schending van vertrouwelijkheid zou voortaan straf dienen te volgen

Justitie pakt perslekken aan

Op 10 juni legde de commissie tijdelijk haar werk stil als gevolg van lekken naar onder meer de krant *Het Laatste Nieuws* door commissielid Gerolf Annemans, lid van het Vlaams Blok. Enkele cnmmissieleden eisten dat Annemans gestraft werd.

De Luikse procureur-generaal Anne Thily waarschuwde parlementaire onderzoekscommissiesop 2 december 1997 dat justitie het lekken naar de pers van vertrouwelijke informatie voortaan streng zou straffen. Haar waarschuwing was een reactie op een solo-optreden van het Vlaams Blok-lid Gerolf Annemans die als lid van de onderzoekscommissie in de zaak-Dutroux vertrouwelijke informatie had gelekt naar onder meer de krant *Het Laatste Nieuws*.

Onderzoek in mijn stopgezet

Onderzoekers van het gerecht in Neufchateau en de Rijkswacht zetten op 26 mei de graafwerkzaamheden stop in een oude mijn in Jumet, waar Marc Dutroux mogelijk andere kinderen be-

Honderden mensen herdachten op 17 augustus 1997 dat één jaar eerder de lijken werden gevonden van twee slachtoffers van Dutroux, de meisjes Julie Lejeune en Melissa Russo. Zij liepen een tocht van acht kilometer naar het kerkje van Sars-la-Buissiere waar een gedenkteken hangt voor de meisjes. *(Foto* ANP)

graven had. Het onderzoek van de mijn had niets opgeleverd.

Verdachte vrijgelaten

De Luikse justitie liet op 27 mei Monique Cherton vrij, die werd verdacht van betrokkenheid bij de ontvoering van het meisje Elisabeth Brichet. dat in 1989 verdwenen was. Haar man had in februari 1997 zelfmoord gepleegd na een telefoontje met de politie dat hij een verklaring wilde afleggen over de zaak-Brichet. Cherton had elke betrokkenheid ontkend.

Commissarisneemt ontslag wegens tegenwerking

In mei nam commissaris Eddy Suys van de gerechtelijke politie ontslag omdat hij naar eigen zeggen werd tegengewerkt als hoofd van de eenheid die het onderzoek deed naar Michel Nihoul, een van Dutroux' vaste contacten. Door te weinig middelen en mankracht zou de eenheid de facto niet meer functioneren.

Ouders dienen klacht in tegen 'spaghetti-arrest'

Op 12 juni werd bekend dat de ouders van vier vermoorde meisjes een klacht hadden ingediend bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens over het zogenaamde 'spaghetti-arrest'. Dit arrest van het Belgische Hof van Cassatie had tot gevolg dat een goed ingevoerde onderzoeksrechter, Jean-Marc Connerotte, van het onderzoek naar Dutroux werd afgehaald. Door te verschijnen op een feestje van de families, waar hij een bord spaghetti had gegeten, had hij de 'gewettigde verdenking' op zich geladen, meende het hof, dat hij niet meer onpartijdig was. Het hof had die beslissing echter genomen zonder de ouders of Connerotte zelf te horen. Dit was volgens de families in strijd met de Europese mensenrechten die stellen dat dader en slachtoffer gelijke rechten hebben. Het hof had alleen op de rechten van de verdachten gelet, meenden zij.
De families hadden tot het laatste moment gewacht in de hoop dat premier Dehaene, zoals beloofd, de wetgeving zou veranderen om dader en slachtoffer gelijke rechten te geven. Dat zou ook inhouden dat ouders dossiers van lopend onderzoek zouden mogen inzien.

Aftreden Wathelet geëist

Enkele maanden later, op 4 oktober 1997, richtten de ouders een oproep aan het Europees Parlement (EP)om het aftreden van de voormalige minister van Justitie Melchior Wathelet (PSC) te eisen, die rechter bij het Europese Hof van Justitie was geworden. Hij was persoonlijk verantwoordelijk voor de vervroegde vrijlating van Dutroux. Desondanks had de regering-Dehaene hem voorgedragen voor een tweede termijn bij het hof. Op 8 oktober stemde de commissie openbare vrijheden en binnenlandse zaken van het EP met 22 van de 29 stemmen voor een resolutie waarin Wathelet werd opgeroepen de eer aan zichzelf te houden en op te stappen. Op 5 november eiste een meerderheid van het EP zijn ontslag, met uitzondering van de christen-democraten, tijdens een debat over sekstoerisme en seksueel misbruik van kinderen. De europarlementariërs waren vooral verontwaardigd dat Wathelet nooit publiekelijk zijn excuses had aangeboden voor zijn besluit Dutroux vervroegd vrij te laten. 'Hij heeft het niet verdiend voor het hof te mogen werken,' verklaarde rapporteur Martin Schulz.

Herdenking ontvoerde meisjes

Op 24 juni verzamelden zich tientallen mensen bij justitiegebouwen in diverse steden om de dag van de ontvoering van de meisjes Julie Lejeune en Melissa Russo te herdenken. De ouders van verdwenen kinderen hadden de burgers opgeroepen om half twaalf een witte paraplu op te steken, als teken van protest tegen de bescherming die falende politie- en justitie-ambtenaren bleven genieten. Verscheidene politici werden bezocht door lokale witte comités die hen een witte paraplu aanboden.

Op 17 augustus herdachten honderden mensen met een mars naar het dorpje Sars-la-Buissiere bij Charleroi dat daar een jaar geleden de lijkjes werden gevonden van Julie en Melissa.
De ouders van de kinderen liepen niet mee. Wel verschenen zij die dag in een televisiedebat waarin ze zich verbitterd uitlieten over het uitblijven van hervormingen bij politie en justitie. 'Wat we vreesden. is gebeurd. Er is niets veranderd. Onze meisjes zijn voor niets gestorven,'zei vader Lejeune.

Oprichting centrum voor vermiste kinderen uitgesteld

Op 24 juni zou ook de oprichtingsvergadering plaatsvinden van een nationaal coördinatiecentrum voor vermiste kinderen. De ouders vonden de datum weinig gepast, omdat het was alsof de overheid die dag in de spotlights wilde staan. Ook waren ze ontevreden over de samenstelling van het bestuur van het centrum in oprichting, dat gedomineerd werd door politici en politie- en justitiemedewerkers. Helemaal oneens waren ze het met de benoeming van een bankier, Daniel Cardon de Lichtbuer, tot leider van het centrum, omdat hij naar hun mening geen ervaring had met de problematiek van vermiste kinderen. De meeste ouders weigerden daarom zitting te nemen in het bestuur.
Uiteindelijk werd de oprichtingsvergadering op 24 juni op het laatste moment afgeblazen. In september kreeg vader Lejeune de functie van adjunct-directeur van het Europees Centrum voor Vermiste Kinderen. Directeur werd Christian Wiener.

Helper van Dutroux vrijgelaten

Op 15 juli kwam de Griek Michael Diakostavrianos vrij, de klusjesman van Dutroux die in een van de huizen van Dutroux woonde en bij wie pornovideo's en kinderkleding waren aangetroffen. Hij zat al elf maanden in voorarrest op beschuldiging van bendevorming, ontvoering en moord. Volgens de rechtbank waren er niet genoeg bewijzen om hem nog langer vast te houden, maar de beschuldigingen werden staande gehouden.

Hoofd gerechtelijke politie overgeplaatst

Op 1 september legde het hoofd van de gerechtelijke politie, commissaris-generaal Christiaan de Vroom, zijn werk neer. Hij aanvaardde het aanbod van de minister van Justitie De Clerck om een lagere functie elders te vervullen. Na een onderzoek in opdracht van De Clerck werd De Vroom niet langer capabel geacht de gerechtelijke politie te leiden, die veel last had van de rivaliteit van de Rijkswacht. De Vroom zou ook een bende autodieven rond Dutroux de hand boven het hoofd gehouden hebben.

Op 1 september ging de geschorste commandant van de Rijkswacht in Charleroi, Jean-Pol Legros, weer aan het werk. Volgens de Raad van State waren er procedurele fouten bij zijn schorsing gemaakt. De Rijkswachtleiding had inmiddels een nieuwe procedure voor zijn verwijdering aangespannen.

Nederlands meldpunt voor vermiste kinderen

Op 20 september werd in Nederland een meldpunt voor vermiste kinderen opge-

richt, op initiatief van de de Stichting Correlatie, Slachtofferhulp, de Amsterdamse politie en de centrale recherche (CRI). De Stichting Meldpunt Vermissing Nederland sloot zich aan bij een internationale federatie van verwante instellingen in Frankrijk, België en Groot-Brittannië.

Ouders dagen Belgische staat voor de rechter

De ouders en broer van Eefje Lambrecks, een van de slachtoffers van Dutroux, maakten op 25 september bekend de Belgische staat voor de rechter te dagen, om een symbolische vergoeding voor geleden morele schade van 1 frank te eisen, omdat de autoriteiten te weinig in het werk hadden gesteld om hun verdwenen dochter te vinden. De moeder eiste bovendien een bescheiden vergoeding voor geleden inkomensverlies.

Moordenaar Loubna Benaïssa ontoerekeningsvatbaar

Eind september werd Patrick Derochette, de moordenaar van het meisje Loubna Benaïssa, ontoerekeningsvatbaar verklaard. Op 5 maart werd het lijk van het kind gevonden, op enkele honderden meters van haar ouderlijk huis. Derochette was al eerder veroordeeld voor verkrachting van vier jongetjes. Na zeven weken in een inrichting te hebben doorgebracht, kwam hij vrij. Op 30 september bekende Derochette, na een reconstructie van de moord op het kind in de garage, dat Loubna niet per ongeluk was omgekomen, maar dat hij haar hoofdje tegen een metalen kist had geslagen.

'Waalse christen-democraten beschermden Dutroux'

Marc Verwilghen, voorzitter van commissie-Dutroux, maakte op 28 september bekend dat de commissie over sterke aanwijzingen beschikte dat Dutroux en zijn kompaan Nihoul beschermd werden door met name Franstalige christen-democratische politici. Tijdens het onderzoek zouden steeds dezelfde namen opduiken van een groepje personen bij justitie en politie die het onderzoek in de zaak-Dutroux dwarsboomden en die vooral in kringen van de Waalse christen-democratische PSC gezocht moesten worden.

Lid commissie-Dutroux stapt op uit protest

Op 8 oktober nam Geert Bourgeois ontslag als lid van de commissie-Dutroux. Het was de dag dat premier Dehaene in het parlement het kabinetsvoorstel voor hervorming van de politiediensten presenteerde. Bourgeois, lid van de Vlaamse Volksunie, stapte op uit protest tegen het feit dat de regering-Dehaene de aanbevelingen van de commissie niet bleek te hebben overgenomen: geen samenvoeging van de politiediensten, maar betere samenwerking tussen Rijkswacht en gemeentepolitie, ondanks het feit dat de 'guerre des flics' tussen Rijkswacht, gemeentepolitie en gerechtelijke politie elk onderzoek naar vermiste meisjes zeer gehinderd bleek te hebben. Wèl wilde het kabinet een nieuwe nationale politiemacht creëren.

Het langs elkaar heen werken van politiediensten kwam opnieuw duidelijk aan het licht tijdens twee dagen van marathon-verhoren die de commissie-Dutroux half oktober organiseerde over het Centraal Bureau Opsporingen van de Rijkswacht. Getuigen hadden herhaaldelijk dezelfde auto gezien op plekken waar meisjes verdwenen, maar het CBO legde nooit verband met een poging tot autodiefstal waarbij de naam van Dutroux gevallen was. Operatie 'Othello' van de Rijkswacht, waarin Dutroux geschaduwd werd als hoofdverdachte van diverse ontvoeringen, verliep geheel gescheiden van onderzoek naar autodiefstallen waarbij hij mogelijk betrokken was.

Politie demonstreert tegen hervormingen

Op 12 oktober 1997 demonstreerden duizenden agenten en magistraten tegen de hervormingsplannen voor politie en justitie. Onder de agenten waren relatief veel werknemers van de gemeentepolitie. Zij vreesden dat samenwerking met de Rijkswacht zou betekenen dat de gemeentepolitie in feite ondergeschikt aan de semi-militaire Rijkswacht zou worden en dat dit tot veel verzet in hun gelederen zou leiden, waardoor de 'guerre des flics' alleen maar zou verergeren. De 'blauwe mars' was georganiseerd door een gemeenschappelijk vakbondsfront. De bonden waren van mening dat bij de reorganisatieplannen onvoldoende rekening was gehouden met gemaakte fouten en dat de regeringsplannen neerkwamen op oprichting van een politiestaat. Ze bekritiseerden de verkapte machtsconcentratie bij de Rijkswacht en de vermindering van de opsporingsbevoegdheden van de rechterlijke macht, die de regering voorstond.

'Witte mars' herdacht

Op 17 oktober werd in Neufchâteau de Brusselse Witte Mars van een jaar eerder herdacht. Premier Dehaene greep de gelegenheid aan om te verklaren dat de mars 'een revolutie' teweeg gebracht had. Paul Marchal, de vader van An, meende het tegenovergestelde: 'Een jaar na de Witte Mars is niets wezenlijks veranderd.' Aan de manifestatie namen 3.500 mensen deel, onder wie ook enkele Nederlanders. De liberaal Marc Verwilghen, voorzitter van de commissie-Dutroux, riep justitie op eindelijk de verantwoordelijken te straffen: 'Gebeurt er niets, dan betekent dat het failliet van de rechtsstaat', zo waarschuwde hij.

De ouders van de vermiste kinderen werden op 23 oktober voor een tweede keer ontvangen door koning Albert. Hij deed een beroep op hen geduld te hebben. 'De regels van een samenleving wijzigen gebeurt niet van vandaag op morgen', zei hij.

Commandant Rijkswacht van leugens beschuldigd

Op 20 oktober ontstond een barst in het nog tamelijk gesloten Rijkswachtfront. Rijkswachtcommandant Legros uit Charleroi werd door een ondergeschikte voor 'leugenaar' uitgemaakt, toen hij ontkende ooit een proces-verbaal over een autodiefstal te hebben gezien waarbij Dutroux betrokken was. Legros zou ook bewust nader verhoor van Dutroux hebben tegengehouden.

Onderzoek naar politieke bescherming verlengd

De media meldden op 22 oktober dat politieman Drisket in een besloten vergadering van de commissie-Dutroux de zakenman Michel Nihoul als de centrale figuur van een pedofilie-netwerk betitelde waarvan ook drie Franstalige christen-democratische politici deel uitmaakten, die hij met name genoemd zou hebben.

Het onderzoek naar politieke bescherming van Dutroux en Nihoul werd eind november verlengd. Het rapport van de parlementaire onderzoekscommissie had eigenlijk eind 1997 klaar moeten zijn, maar het werd opgeschoven naar februari 1998.

Rijkswachters niet gestraft

Op 31 oktober trad het hoofd van de

Rijkswacht Willy DeRidder in de publiciteit met de opmerkingen dat de tien Rijkswachters uit Luik, Charleroi en Brussel, die de commissie-Dutroux persoonlijk verantwoordelijk had gesteld voor fouten in de onderzoeken naar vermiste meisjes, niet gestraft zouden worden. De verwijten aan het adres van de meesten zijn niet terecht. zei DeRidder, en de commissie zou zich 'vergist' hebben.

Vervroegd pensioen voor top gerechtelijke politie

Op 23 december maakte minister van Justitie De Clerck bekend de top van de gerechtelijke politie met vervroegd pensioen te willen sturen. Wettelijk gezien kon dit pas bij 60 jaar, maar de minister wilde mensen vanaf 58 jaar naar huis sturen. Zo zou hij van enkele omstreden functionarissen kunnen afkomen die door hun eigen superieuren niet werden aangepakt.

Paul Marchal richt politieke partij op

Eind december maakte Paul Marchal, een van de drijvende krachten achter de Witte Beweging, bekend bezig te zijn met oprichting van een nieuwe politieke partij. Zijn gesprekken met bestaande partijen hadden te weinig perspectief op vernieuwing opgeleverd, zei hij. Marc Similon, Marchals advocaat en voorheen actief in de liberale VLD, zou partijvoorzitter worden en Willy Vermeulen, de geschorste topambtenaar van het Hoog Comité van Toezicht die gedwarsboomd werd bij zijn onderzoek naar corruptie onder politici, zou zich ook willen aansluiten.

HUISZOEKINGEN BIJ CVP

Op 29 mei 1997 verrichtte justitie huiszoekingen bij het Brusselse hoofdkwartier van de christen-democratische regeringspartij CVP, in verband met onder meer en een dubieuze bestelling van milieubakken. De verdenking bestond dat de Vlaamse minister van Milieu Theo Kelchtermans het bedrijf Plascobel een order had gegund voor de levering van twee miljoen plastic afvalboxen, ter waarde van een miljard frank, in ruil voor geld voor zijn partij CVP In 1997 stonden de meeste afvalboxen nog steeds in depot. Plascobel had in 1991 een kleine 50.000 frank aan de CVP gegeven en twee miljoen aan het wetenschappelijk bureau van de CVP, Cepess. Dat was toen niet illegaal maar de vraag was wel waarom Plascobel dat alleen in 1991, het jaar van de order, deed. Bij de huiszoeking bleken allerlei benodigde papieren over de partijfinanciën 'zoek' te zijn.

MELDPUNT VOOR SEKSUEEL MISBRUIK IN RK KERK

Bijna een jaar na de aankondiging van kardinaal Danneels dat er een centraal meldpunt zou komen voor seksueel misbruik in de rooms-katholieke kerk, bleek de Belgische bisschoppenconferentie op 22 juni 1997 over de brug te zijn. Ook in 1997 kwamen er weer zaken aan het licht van vaak jarenlang seksueel misbruik van kinderen door kerkelijk personeel. Er zou een gratis telefoonnummer worden ingesteld. Een commissie van onafhankelijke deskundigen zou de klachten onderzoeken, en vervolgens aan de bisschop van het gebied voorleggen. Desnoods zou het gerecht ingeschakeld worden.

HOOFDCOMMISSARIS GEEFT BANDEN MET EXTREEM-RECHTS TOE

De Brusselse hoofdcommissaris van politie Johan Demol, omstreden wegens zijn harde optreden tegen buitenlanders in Schaarbeek, gaf op 4 juni 1997 toe lid te zijn geweest van het extreemrechtse 'Front de la Jeunesse'. Omdat hij dit eerder onder ede ontkend had, zou hem vrijwel zeker ontslag wachten.

STEMRECHT VOOR BUITENLANDERS NIET GEREGELD

Volgens Europese richtlijnen had België in 1996 het stemrecht voor buitenlanders bij gemeenteraadsverkiezingen moeten regelen. Voor deze uitbreiding van het stemrecht was een grondwetsherziening nodig die het parlement eind juni 1997 zou behandelen. Het debat werd echter geblokkeerd door het Vlaams Blok. Deze partij had in strijd met het Kamerreglement geen kans gekregen haar eigen amendementen toe te lichten. De Europese Commissie wilde niet langer op een correct verlopend debat in het Belgische parlement wachten en diende op 26 juni 1997 een klacht in tegen België bij het Europese Hof van Justitie.

VAN DER BIEST VEROORDEELD

De PS-politicus Alain van der Biest werd op 27 juni 1997 veroordeeld wegens wanbeheer van het Waals regionaal ministerie van Openbare Werken waar hij minister was geweest.
Medewerkers tankten brandstof en maakten privé-reizen op kosten van het ministerie en konden ongestraft veel te hoge declaraties indienen. Ook liet Van der Biest zijn ministerie honderden van zijn eigen dichtbundels aanschaffen. Hij werd veroordeeld tot acht maanden hechtenis en zestien maanden voorwaardelijk, plus een kleine boete. Zijn voormalige kabinetschef Richard Taxquet kreeg zes maanden cel, waarvan de helft voorwaardelijk. Een partijvriend van Van der Biest, de burgemeester van Seraing, werd vrijgesproken.

Taxquet was ook hoofdverdachte in de zaak-Cools. Hij werd op 2 oktober op vrije voeten gesteld wegens gebrek aan bewijs. Daarmee liepen alle belangrijke verdachten van de moord op Cools weer vrij rond. De twee Tunesische huurmoordenaars die gearresteerd werden, konden geen uitsluitsel over hun opdrachtgever(s) geven.

ARRESTATIEBEVEL DASSAULT OPGEHEVEN

Op 13 juni 1997 werd het internationale arrestatiebevel tegen de Franse vliegtuigfabrikant Dassault opgeheven, die verdacht werd van betaling van 600 miljoen frank smeergeld aan de Vlaamse en Waalse socialistische partij om een order voor modernisering van de Belgische luchtmacht binnen te halen. Hij zou de Belgische justitie voldoende informatie hebben verschaft over de zaak.
Op 18 juli stuurde de Franse justitie de Belgische onderzoekrechters eindelijk het pak documenten waar men om gevraagd had. De Belgische justitie had haast, omdat het misdrijf in 1998 zou verjaren. De vorige Franse regering had geweigerd Dassault te arresteren en uit te leveren en wilde evenmin de documenten overdragen, omdat deze staatsgeheimen zouden bevatten.

PS-leider Guy Coëme voor de rechter

Op 27 november 1997 adviseerde een speciale Kamercommissie om PS-leider Guy Coëme in verband met de Dassault-zaak te laten berechten door het Hof van Cassatie. Er waren 'voldoende aanwijzingen' meende de commissie dat Coëme 'dader, mededader of medeplichtige' in de smeergeld-affaire was.
Op 5 december hief het parlement zijn onschendbaarheid op. In zijn kielzog trok Coëme voormalig PS-voorzitter Guy Spitaels mee: deze bekende weet te hebben gehad van de opening van een geheime bankrekening in Luxemburg met behulp waarvan een deel van de

partijfinanciering onttrokken kon worden aan controle in België. Hij ontkende echter van het smeergeld van Dassault op de hoogte te zijn geweest dat voor een deel op die rekening terechtkwam. Spitaels beweerde dat hij zijn opvolger in de PS, Philip Busquin, nooit over deze geheime bankrekening verteld had.

KLACHT VLAAMS BLOK TEGEN PAUL DEBAES

In het dagblad De Morgen van 14 juni 1997 beweerde Paul Debaes, een bejaarde Antwerpse zakenman, dat hij jarenlang het Vlaams Blok had gefinancierd en dat hij daar altijd vele geestverwanten trof die net als hij de massamoord op de joden onder het nazi-regime ontkenden.
Dit was pijnlijk voor het Vlaams Blok, omdat deze partij ook akkoord was gegaan met een wet die dit 'revisionisme' strafbaar stelt. De partij zou ook 55 miljoen frank aan subsidie van de overheid mislopen als bewezen werd dat de partij revisionisten in haar gelederen tolereerde. Vlaams Blok-leider Filip Dewinter diende een klacht in bij de rechter wegens 'laster en eerroof'.

MIGRANTENRELLEN IN BRUSSEL

Nadat de Brusselse politie op 7 november 1997 een Marokkaanse drugshandelaar had doodgeschoten, gingen vooral jongeren in de wijken Anderlecht en Schaarbeek de straat op en kwam het tot botsingen met Rijkswachters en politie. De protesten ontaarden in vandalisme, waarbij tramhaltes en politiewagens en zelfs ambulances en brandweerwagens het moesten ontgelden. Winkelruiten sneuvelden en winkels werden geplunderd. De onlusten hielden drie dagen aan, ondanks dat de politie met groot materieel uitrukte.
Justitie stelde een onderzoek in, omdat getuigen beweerden dat de politie de drugshandelaar, Said Chakri, zonder enige noodzaak had doodgeschoten. Volgens de politie probeerde Chakri in volle vaart met zijn auto op hen in te rijden. Hij had binnenkort in verband met een drugszaak moeten voorkomen.

Marokkaanse jongeren verklaarden op televisie dat de onlusten alles te maken hadden met de grote werkloosheid onder de immigranten en met andere frustraties. Ouders zeiden op de televisie dat hun kinderen na arrestatie op het politiekantoor kletsnat waren gespoten. Buitenlandse Arabische media gooiden olie op het vuur met onjuiste verhalen over moeders van gearresteerde jongeren die door de politie over straat gesleurd zouden zijn De Rijkswacht weet het voortduren van de onlusten vooral aan kleine groepjes relschoppers
Volgens minister Vande Lanotte (Binnenlandse Zaken) waren de onlusten vermoedelijk het werk van drugsdealers in de buurt die het terrein wilden terugveroveren op de politie Sinds twee maanden werd de drugshandel harder aangepakt

Op de derde dag van de onlusten pakte de politie in de deelgemeenten Anderlecht en Schaarbeek 'uit voorzorg' zo'n tweehonderd jongeren op. die de volgende dag weer werden vrijgelaten. Tien werden vastgehouden om voorgeleid te worden in verband met vernielingen die ze zouden hebben aangericht.
Op 11 november bekogelden tientallen Marokkaanse jongeren in Lokeren patrouillerende politiebusjes met stenen. De dag ervoor waren ze al samengedromd op het marktplein, waar toen enkele ruiten werden ingegooid.

GRATIEVERZOEKEN SEKSUELE DELINQUENTEN AFGEWEZEN

Koning Albert wees in 1996 driekwart van de gratieverzoeken van gedetineerden af en met name seksuele delinquenten hoefden helemaal niet meer op gratie te rekenen. Dit meldde de Vlaamse krant Het Volk op 24 oktober 1997. Bijna 750 gevangenen kregen gratie in 1996, het jaar dat de affaire-Dutroux losbarstte. Dat waren er veel minder dan in 1995.
Op 24 oktober 1997 maakte het ministerie van Justitie bekend dat strengere regels waren opgesteld voor zo'n vijfhonderd voorwaardelijk vrijgelaten gedetineerden. Dertig moesten terug naar de gevangenis. De strengere regels waren een reactie op de gevolgen van de vroegtijdige vrijlating van moordenaar Marc Dutroux, die in 1994 tegelijk met vele anderen in vrijheid werd gesteld wegens het cellentekort.
In totaal had het ministerie meer dan duizend dossiers van vroegtijdig vrijgelaten gevangenen heropend.

KERSTBOODSCHAP KONING ALBERT

In zijn kerstboodschap hekelde koning Albert het verlies van traditionele normen en waarden en de 'individualistische en materialistische samenleving' die daarvan naar zijn mening het gevolg is. Zowel het toenemende geweld tegen vrouwen en kinderen als de migrantenrellen in Brussel en de vele verkeersongelukken weet hij aan te weinig normbesef. Hij riep de Belgen op meer in harmonie met elkaar te leven en het gezin te bewaren als 'hoeksteen van de samenleving'. Het was nu de tijd om 'terug de waal-de te ontdekken van solidariteit en saamhorigheid, rechtvaardigheid en verdraagzaamheid, van persoonlijke verantwoordelijkheid'.
De koning klaagde ook de tweedeling in de maatschappij aan: 'Is het niet zo dat onze duale maatschappij, waar sommigen werk hebben en anderen niet, waar sommigen nieuwe kennis beheersen en anderen niet. dat deze maatschappij agressiviteit in de hand werkt? Is het ook niet zo dat de toestand in bepaalde gettowijken van onze grote steden, waar alles staat te verkrotten, tot eenzelfde resultaat leidt?'

Een deel van de kerstboodschap lag in het verlengde van de affaire-Dutroux. In december vond een derde bijeenkomst van de koning met de ouders van verdwenen en vermoorde kinderen plaats. Niet alle ouders waren te spreken over deze bijeenkomst. In het weekblad Humo noemde de vader van het vermoorde meisje Melissa Russo de bijeenkomst een vorm van 'georkestreerd theater'. De koning zou alleen een plechtige verklaring hebben voorgelezen. Gino Russo kondigde aan niet meer in te gaan op uitnodigingen van het paleis, omdat in België naar zijn mening toch niets veranderde. Vader Russo meende dat ook een groot deel van het aanvankelijk sympathiserende publiek de ouders had laten vallen. 'Die arme ouders, iedereen begrijpt ze, iedereen heeft respect voor hun verdriet en hun diepe rouw, maar ze moeten niet overdrijven, hè', merkte hij bitter op.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

CASINO'S GELEGALISEERD

Nog voordat een wet gereed was om de miljardenwinsten van casino's fiscaal te kunnen afromen, besloot de regering-Dehaene op 16 mei 1997 om de acht casino's in België te legaliseren. Ze werden al gedoogd door het ministerie van Justitie en trokken jaarlijks rond de honderdduizend bezoekers. Bovendien werd toestemming gegeven voor de opening van een nieuw casino in Brussel.

PLAN VOOR VERVANGING ONROERENDGOEDBELASTING

Vlaams regionaal minister voor Volkshuisvesting Peeters kondigde op 24 mei

1997 aan de voorheffing op onroerend goed te vervangen door een nieuwe grondbelasting. Burgers die hun woning onderbrengen in een buitenlandse BV, hoefden die belasting niet te betalen. Door een grondbelasting kon deze ontsnappingsroute worden afgesneden, meende Peeters, en kon de belastingdruk eerlijker verdeeld worden.
De regeling zou ook Nederlanders treffen die in België wonen en dezelfde constructie toepassen. Veel Nederlanders wonen in de Belgische grensstreken om te ontkomen aan de Nederlandse vermogensbelasting. Hun aantal nam eind 1996 fors toe na een maatregel van de Nederlandse staatssecretaris Vermeend om de verkoop van ondernemingen zwaarder te belasten. In dat jaar leek het er tijdens onderhandelingen over aanpassing van het belastingverdrag met Nederland op dat België een vermogensheffing zou invoeren, maar dat ging niet door.

Na een uitspraak van het Europese Hof van Justitie kwam de Nederlandse Hoge Raad op 15 juli 1997 tot het oordeel dat de Nederlandse overheid in het buitenland levende Nederlanders die een deel van hun inkomsten in Nederland verdienen, niet het extra hoge buitenlandertarief van 25 procent in de eerste inkomensschijf mag opleggen. Het Europese Hof had al vastgesteld dat dit niet geoorloofd was voor zelfstandige ondernemers. De Hoge Raad trok het principe door naar werknemers. Tegelijkertijd oordeelde de Raad dat Belgen en andere buitenlanders die slechts enkele dagen in loondienst in Nederland werken toch de volledige premies voor de volksverzekeringen moeten betalen, ook al zijn zij in eigen land al verzekerd voor bijvoorbeeld een staatspensioen.

BELGISCHE STAATSSCHULD NOG TE HOOG VOLGENS EMU-NORM

Op 25 juli 1997 maakte minister van Begroting Herman van Rompuy bekend dat het begrotingstekort in 1997 maximaal 2,8 procent zou bedragen en daarmee zou voldoen aan de EMU-norm die voorschrijft dat dit tekort niet meer dan drie procent van de totale begroting mag zijn.
Voor 1998 verwachtte Van Rompuy geen stijging van de uitgaven van welk ministerie ook; behalve dat van Justitie waar de hervormingen die nodig zijn als gevolg van de affaire-Dutroux, veel extra geld kunnen eisen.
De staatsschuld bedroeg in 1997 echter nog 130 procent van het bruto binnenlands product, terwijl dit volgens EMU-normen niet meer dan 60 procent mag zijn.
Ondanks deze schuld kondigde Van Rompuy een plan aan om in het verkiezingsjaar 1999 de inkomstenbelasting te verlagen.

LIBERALISERING TELECOMSECTOR

Op 30 mei 1997 nam de Belgische regering maatregelen om per 1 januari 1998 de markt voor telecommunicatie volledig te liberaliseren. Ook zal in 1998 een exploitant worden aangewezen voor een derde GSM-net voor mobiele telefonie. De telefoonkosten in België zijn vergeleken met andere Europese landen vrij hoog. De regering besloot dan ook dat de telefoonkosten de komende drie jaar telkens met één procent moesten dalen. Verder stelde het kabinet een lijst waarborgen op om te voorkomen dat telefoonmaatschappijen zich alleen concentreren op de meest winstgevende telecom-activiteiten. Elke telefoonmaatschappij wordt verplicht een gratis klantenservice en inlichtingendienst te onderhouden. Nummers voor noodoproepen moeten gratis blijven.

BELGISCHE EN NEDERLANDSE BOUWBEDRIJVEN REGELEN CAO-PROBLEEM

In september 1997 werd een oplossing gevonden voor Belgische en Nederlandse bouwbedrijven, die over de grens werken en gedwongen zijn ook CAO-verplichtingen te betalen die in het andere land gelden, zoals scholingsfondsen, Vut-regelingen, vakanties en verlet-regelingen.
Op 29 september 1997 ondertekenden vertegenwoordigers van Belgische en Nederlandse aannemers en de vakbonden een overeenkomst waarin de dubbele betaling van CAO-verplichtingen werd geschrapt. De regelingen in België en Nederland bleken elkaar niet veel te ontlopen.

WAALSE REGERING WIL FN-HERSTAL OVERNEMEN

Om te voorkomen dat de Luikse vestiging van de wapenfabrikant FN gesloten zou worden na overname door het Amerikaanse Colt, lanceerde de Waalse regering op 2 oktober 1997 het plan om de verliesgevende FN-vestiging in Herstal bij Luik over te nemen. Voor overname en sanering had de regering 2,5 miljard frank over (ongeveer 140 miljoen gulden). Slechts acht procent van de aandelen van FN was in handen van de overheid, de rest was eigendom van de Franse wapenproducent GIAT.

UITERLIJK EURO-MUNTSTUKKEN VASTGESTELD

Op 16 oktober 1997 werd het winnende ontwerp van designer Jan-Alfons Keustermans voor de Belgische euromuntstukken voorgesteld. De beeltenis van de koning Albert zal omgeven zijn door twaalf sterren met daartussen het jaar waarin de munten geslagen zijn en het monogram van de koning, een gekroonde A. Het ontwerp wijkt niet veel af van de huidige muntstukken om de acceptatie bij het publiek te bevorderen, deelde minister Maystadt van Financiën mee.

BBL OVERGENOMEN DOOR ING

Op 17 november 1997 ging de raad van commissarissen van de Bank Brussel Lambert formeel akkoord met overname door het Nederlandse verzekerings- en bankconcern ING. Het besluit was feitelijk al drie dagen eerder genomen, toen de drie grootste minderheidsaandeelhouders het bod van ING, groot negen miljard gulden, accepteerden. Op 17 november ging ook de verzekeraar Winterthur, die een belang van 8,3 procent in BBL had, akkoord met de overname. ING kon daardoor rekenen op bijna 59 procent van de aandelen. De bank bezat al stemrechten op 6,73 procent van het BBL-kapitaal.
De Belgische pers vroeg zich bitter af waarom het de eigen ondernemers niet lukt te fuseren en zo Belgische mammoetbedrijven in Belgische handen te houden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

STAKINGEN

Medisch specialisten

Om te protesteren tegen de vermindering van de vaste basisvergoedingen voor hun werk legden specialisten in ziekenhuizen in heel België vanaf 23 mei 1997 het werk neer voor vier dagen. Volgens de specialisten waren maar weinig patiënten bereid bovenop de basisvergoedingen een extra bedrag te betalen, waardoor de beloning voor hun werk in geen verhouding meer stond tot de geleverde prestatie, zo meenden zij.

Posterijen

Op 20 juni 1997 werd de postbezorging in grote delen van het land lamgelegd als gevolg van een staking, uitgeroepen door de socialistische ambtenarenbond ACOD. Inzet was het personeelstekort bij de posterijen en dreigende ingrepen in de ambtenarenpensioenen. Vooral de sorteercentra in Antwerpen, Brussel en de meeste grote steden in Wallonië werden door de staking getroffen. De christelijke en liberale vakbonden wilden eerst de CAO-onderhandelingen af-

wachten en deden niet mee met de staking.

Spoorwegen

Het personeel dat de catering verzorgt op de Eurostar- en Thalys-treinen, blokkeerde op 24 juni 1997 het spoor waardoor sommige van deze treinen een kwartier vertraging opliepen. Een dag eerder was het overleg over nieuwe arbeidsvoorwaarden vastgelopen. Restorail is een dochter van de Belgische spoorwegen, de NMBS. De 140 medewerkers eisten vooral kortere werktijden.
Op de dag voor kerstmis 1997 ging een deel van het NMBS-personeel in staking voor betere arbeidsvoorwaarden.

Gevangenisbewaarders

Gevangenisbewaarders die waren aangesloten bij de christelijke en socialistische ambtenarenbonden hielden op 24 december 1997 een 24-uursstaking, omdat de regering afspraken uit 1994 over verbetering van de arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden nog steeds niet nagekomen was.
De cipiers eisten meer personeel, hogere premies voor nacht- en weekenddiensten en een kortere werkweek zonder inlevering van loon. Minister De Clerck van Justitie liet zo'n duizend Rijkswachters de orde in de gevangenissen handhaven.

SLUITING VAN RENAULT-FABRIEKEN IN VILVOORDE

In februari 1997 maakte de directie van de automobielfabriek Renault bekend de vestiging in Vilvoorde ten noorden van Brussel te zullen sluiten, waardoor drieduizend werknemers op straat zouden komen te staan. Het besluit kwam als een donderslag bij heldere hemel, omdat de Franse directie over haar plannen niet had overlegd met het personeel.
Zoals de gehele auto-industrie, kampte ook Renault met overcapaciteit. Het bedrijf had in 1996 naar eigen zeggen 5,25 miljard Ffr. (ruim 1,7 miljard gulden) verlies geleden. De directie wilde met steun van de Europese Unie de productie van de Mégane Coupé en Clio overhevelen naar een fabriek in Spanje. Het besluit kwam temeer als een harde klap voor de Belgische werknemers, omdat zij de afgelopen tijd hard hadden gewerkt om de productiviteit op te voeren.
De Franse socialistische regering beloofde de betrokken vakbonden op 4 juni 1997 dat zij haar best zou doen om de sluiting ongedaan te maken, maar premier Lionel Jospin liet toentevens al doorschemeren dat de Franse staat, die nog 46 procent van de aandelen van het gedeeltelijk geprivatiseerde Renault in handen had, geen beslissingen kon forceren, hoewel in de veertien leden tellende raad van commissarissen vijf vertegenwoordigers van de staat en drie vakbondsvertegenwoordigers zitting hadden. Maar ook hij Renault in Frankrijk moesten 2.700 banen geschrapt worden, waardoor een besluit om de Belgische werkgelegenheid te sparen onwaarschijnlijk werd.
Ook een gesprek tussen premier Dehaene en Jospin op 7 juni leverde geen concrete toezeggingen op.

Op 11 juni besloten de werknemers van Renault in Vilvoorde te staken, omdat zij niet geloofden dat een nieuw Frans onderzoek naar de levensvatbaarheid van het bedrijf iets zou opleveren. De Franse minister van Industrie Pierret had laten weten dat de beoogde sluitingsdatum van 31 juli nog wel wat opgeschoven kon worden.
De werknemers hadden het gevoel dat de bonden tegen beter weten handelden alsof de sluiting nog voorkomen kon worden en gaven blijk van hun ongenoegen. De bonden moesten kort daarna inderdaad constateren dat de naar Vilvoorde gestuurde 'onafhankelijke' Franse bedrijfsdeskundige, Danielle Kaisergruber, amper de tijd kreeg om de Renault-fabrieken opnieuw door te lichten. Zij kwam al snel tot de conclusie dat werktijdverkorting en salarisverlaging onvoldoende waren om de verliezen binnen de perken te houden.

Op 28 juni besloot de directie in Parijs Vilvoorde nog in 1997 te sluiten. Diezelfde dag kondigden de socialistische en christelijke metaalvakbonden 'harde' acties aan: zij zouden 'hard onderhandelen' over een sociaal plan en wellicht een nieuwe bedrijfsbezetting organiseren. Het grootste deel van het personeel nam gelaten kennis van het besluit, maar zij wilden ook ruim vijfduizend auto's 'gijzelen' om goede ontslagregelingen af te dwingen, een aanpak waarvoor ook de Belgische minister van Binnenlandse Zaken, de Vlaamse socialist Johan Vande Lanotte had gepleit.
Als pleister op de wonde had de Raad van Bestuur van Renault wel goedkeuring gegeven aan het opzetten van een bedrijf in Vilvoorde dat toeleverancier voor andere Renault-fabrieken zou worden. Dit zou ongeveer vierhonderd banen opleveren.

Het besluit tot sluiting leidde tot onenigheid in de Franse coalitie waar de communisten en linkervleugel van de Socialistische Partij zich tegen de sluiting verzetten. Het personeel van Vilvoorde was enkele keren naar Parijs getrokken om tegen de sluiting te ageren.
De regering-Dehaene verklaarde 'maximale druk' op Renault te hebben uitgeoefend. Maar ook een voorstel om werktijdverkorting voor alle Renault-vestigingen door te voeren, zodat Vilvoorde open kon blijven, had geen indruk gemaakt in Parijs, verklaarde premier Dehaene op 29 juni. Hij zei verder dat er intensieve contacten met het Japanse Toyota waren geweest dat van plan was een tweede fabriek in Europa te openen en dat wellicht de produktiebedrijven in Vilvoorde kon overnemen. Toyota kon echter pas over twee jaar een besluit nemen, aldus de premier.

Op 18 juli 1997 bleek bij een stemming 95 procent van de 442 ontslagen Renault-werknemers die lid waren van een bond, achter het sociaal plan te staan waarover hun bonden met de directie van Renault hadden onderhandeld. Het plan voorzag in vervroegde pensionering voor iedereen boven de vijftig jaar en in steun voor de ex-werknemers om individueel zo snel mogelijk weer ander werk te vinden.
In juli werden ook 5300 'gegijzelde' afgebouwde auto's door de arbeiders vrijgegeven. Het vervoer leidde tot problemen omdat de werknemers de autosleutels niet van het chassisnummer hadden voorzien.
Op 4 september rolde de laatste Renault van de band in Vilvoorde, voorzien van een rouwlint met de tekst 'noch bloemen, noch kransen'. In de week daarvoor had de directie grote moeite gehad om 250 arbeiders te vinden die bereid waren de laatste 350 auto's af te bouwen. Pas nadat een meerderheid van het personeel formeel een werkloosheidsuitkering had ontvangen, waren enkele honderden werknemers bereid de productie af te maken.

Louis Schweitzer, oud-minister van de Franse Socialistische Partij en topman van Renault in Vilvoorde, werd op 30 november 1997 gedagvaard door de rechtbank van Brussel. Ten tijde van de sluiting van Renault had hij zich niet aan twee Belgische CAO's gehouden die voorschrijven dat de ondernemingsraad van een bedrijf op voorhand wordt ingelicht over sluiting. De actieleek een

zwakke poging om Renault alsnog te straffen voor het feit dat de directie zonder enig overleg vooraf de fabrieken liquideerde.

TWEEDUIZEND BANEN WEG BIJ OPEL-ANTWERPEN

Op 16 oktober 1997 werd bekend dat de directie van de Antwerpse Opel-vestiging zonder gedwongen ontslagen tweeduizend banen zou schrappen. De 7.800 werknemers werden niet verrast door het nieuws. De directie wilde kostenbesparingen doorvoeren door alleen nog de Opel Astra te produceren, de drieploegen- door een tweeploegendienst te vervangen en ondanks bezuinigingen op personeel nog steeds 300.000 auto's per jaar te produceren. Het moederconcern General Motors was van plan in heel Europa rond de 15.000 banen te schrappen. De laatste jaren waren ondanks forse verminderingen van het personeel de kosten toch met 25 procent gestegen.

MEDIA

VLAAMSE TV-MAATSCHAPPIJ VERLIEST MONOPOLIE TV-RECLAME

De Vlaamse Televisiemaatschappij (VTM) en haar tweede zender Kanaal 2 kregen op 26 juni 1997 te horen dat zij hun monopolie op de markt voor televisiereclame zouden verliezen. Naar aanleiding van een klacht van een andere commerciële zender, VT4, besloot Eurocommissaris Karel Van Miert dat het in 1987 door de overheid verstrekte monopolie in strijd is met het Europese mededingingsbeleid. Door het monopolie wilde de regering de oprichters van VTM, allen dagbladuitgevers, beschermen tegen verlies van reclame-inkomsten aan commerciële tv-zenders. VT4, zusterbedrijf van het Nederlandse SBS6, was gedwongen adverteerders aan te trekken door juridisch vanuit Londen te werken.

VTM, voor 44,3 procent eigendom van de Nederlandse mediamultinational VNU, leed in 1996 voor het eerst verlies, ondanks hogere kijkcijfers dan de Belgische staatsomroep BRTN. Het nettoverlies was 19,2 miljoen gulden, aldus een bericht in de Financieel Economische Tijd van 30 juli 1997. Het verlies zou nog veel hoger zijn geweest - 45,1 miljoen gulden - als de VTM niet een herverzekeringsmaatschappij in Luxemburg had verkocht. De omzet daalde in 1996 met 22 procent naar 4,82 miljard frank (265,2 miljoen gulden).

NIEUW WERELDTIJDSCHRIFT TER ZIELE

Eind oktober 1997 verscheen het laatste nummer van het tweemaandelijkse literair-culturele *Nieuw Wereldtijdschrift.* In mei was de oprichter van het blad, de dichter en literatuurcriticus Herman de Coninck, overleden en aan hem was het laatste nummer gewijd. De redactie zocht in oktober naar een mogelijkheid om het tijdschrift voort te zetten, nadat de uitgever, de Weekbladpers Groep België, besloot de uitgave na veertien jaargangen te staken.

SLUITING RK-PERSBUREAU CIP

Door de verminderde belangstelling voor religieus nieuws bij de dagbladen besloot het rooms-katholieke persbureau CIP eind 1997 de deuren te sluiten. Het *Centrum voor Informatie aan de Pers* werd 53 jaar geleden opgericht door de gezamenlijke rooms-katholieke dagbladen. De meeste daarvan zijn inmiddels algemene kranten geworden. Ook door het feit dat kerkelijke instellingen steeds vaker hun eigen perscontacten verzorgen, was er minder behoefte aan de diensten van het CIP ontstaan. Wel bleef de Franstalige dienst van het CIP bestaan, omdat francofone kranten bereid waren deze activiteit te blijven financieren.

VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

INTERNATIONALE AANPAK VAN LOZINGEN OP NOORDZEE

De federale staatssecretaris van milieu, Jan Peeters, bepleitte op 8 mei 1997 meer internationale samenwerking om illegale lozingen in de Noordzee aan te pakken. België kon bij nog geen tien procent van de honderden lozingen de daders achterhalen en de eigenaars van schepen die op heterdaad werden betrapt, werden meestal niet vervolgd. Volgens de Belgische 'Beheerseenheid Noordzee' werd jaarlijks naar schatting onder meer zevenhonderd kubieke meter afgewerkte olie in zee gestort.
Peeters had een wet in de maak die de bevoegdheden van de Belgische overheid om op te treden tegen illegale lozingen fors zou uitbreiden.

WETGEVING VOOR WELZIJN VAN KATTEN EN HONDEN

Om het welzijn van katten en honden te bevorderen stelde de regering eind mei 1997 strenge regels in voor het fokken van honden en katten. Het fokken werd aan een vergunning gebonden die pas verleend wordt als de fokker aan bepaalde voorwaarden voldoet, zoals vakbekwame verzorging van de dieren. Verkopers van honden en katten moeten voortaan een garantiebewijs afgeven, zodat kopers zieke dieren kunnen terugbrengen. Ook mogen alleen nog erkende fokkers en dierenhandelaren adverteren. De Belgische dierenbescherming was ingenomen met de nieuwe wetgeving die per Koninklijk Besluit werd ingevoerd.

BESMETTING MET VARKENSPEST VANUIT NEDERLAND

Op 1 juli 1997 werd het eerste geval van varkenspest in België bekend. Het deed zich voor bij een varkensfokkerij in Bocholt. Kort daarna bleek dat de eigenaar al tien dagen op de hoogte was van problemen op zijn boerderij en niettemin was doorgegaan met het vervoeren van dieren naar andere Belgische bedrijven. Het pestvirus was meegelift met een Nederlands bedrijf dat had rondgereden in besmet gebied in Nederland en dat veevoer en varkens aan het bedrijf in Bocholt had geleverd. Met vervoersverboden voor vee en mest en strenge maatregelen voor Nederlandse transportbedrijven die in België wilden rijden, probeerde het ministerie van Landbouw met redelijk succes de verspreiding van het pestvirus tegen te gaan. Eind juli was de epidemie tot acht bedrijven beperkt gebleven.

In totaal werden 60.000 varkens geruimd (in Nederland waren het er vier miljoen). Op 13 augustus concludeerde de Nederlandse justitie op grond van een onderzoek door de Rijksrecherche dat de uitvoer van mogelijk besmet varkenssperma vanuit Nederland niet met opzet was gebeurd. De Nederlandse Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees was alleen niet alert genoeg geweest om de herkomst van het sperma te controleren, alvorens toestemming voor export te geven, aldus justitie.

Op 20 augustus was België officieel vrij van varkenspest. Alleen in en rond enkele pesthaarden bleven vervoersverboden van kracht. Bij nieuwe gevallen vlak over de grens in Nederland nam het ministerie voorzorgsmaatregelen.
Op 12 september eiste de Belgische boerenbond ABS dat Nederland voortaan zou betalen voor de financiële schade die ontstond door de voorzorgsmaatregelen, zoals vervoersverboden en het verbod op noodslachtingen dat tot in oktober gehandhaafd bleef.

HARDERE MAATREGELEN TEGEN HORMONENMAFIA

Begin 1997 constateerden de ministeries van Landbou en Volksgezondheid dat het gebruik van illegale hormonen in de veeteelt weer toenam. Half juni zou de regering een hardere aanpak van de hormonenmafia presenteren. Het werd eind september.
Op 24 juli 1997 hadden Vlaamse veeartsen in een open brief de regering nogmaals met de neus op de feiten gedrukt: dat de controle op Belgische vleesbedrijven gebrekkig was, dat er harde straffen nodig waren en dat de overheid meer geld voor de keuringsinstanties moest uittrekken. De veeartsen verwezen ook naar de nooit opgehelderde moord op hun collega Karel van Noppen in 1993. Het rapport waarin Van Noppen de misstanden in de Belgische vleesindustrie aanklaagde, werd volgens de veeartsen 'samen met Karel begraven'.

Na waarschuwingen van ook de Europese Commissie besloot de regering op 26 september 1997 tot de oprichting van een speciaal vleesfraudeteam, reorganisatie van de inspectiediensten en verhoging van de boetes voor vleesfraudeurs. Voor veehouders die betrapt werden op het gebruik van illegale groeihormonen, voerde het ministerie van Landbouw op 9 oktober extra maatregelen door: alle dieren die deze veeboeren ter slachting aanboden, zouden op hun kosten op hormonen gecontroleerd worden en op al hun bedrijfspapieren zou een H gestempeld worden.

GROOTSCHEEPSE ACTIE TEGEN DRUGSTOERISME

In het weekeinde van 14 juni 1997 hielden politieagenten in Nederland, België en Frankrijk een grootscheepse actie tegen drugstoerisme. De autoriteiten spraken elkaar tegen over het aantal mensen dat was aangehouden. De inzet van in totaal 2.300 opsporingsambtenaren leidde tot inbeslagname van slechts vier kilo softdrugs en enkele honderden grammen cocaïne, heroïne en paddo's, plus 149 XTC-pillen. Verscheidene koffieshops in Nederland bleken het verbod op het aanleggen van drugsvoorraden, de aanwezigheid van minderjarigen en reclamemaken te overtreden.

GREENPEACE VOERT ACTIE BIJ KERNCENTRALE IN DOEL

De directie van Electrabel, eigenaar van de kerncentrale in Doel bij Antwerpen, nam op 25 juni 1997 een vaatje 'radioactief water' in ontvangst dat de milieuorganisatie Greenpeace kwam afleveren.
Eerder had Greenpeace een rapport gepresenteerd waarin gesteld werd dat het zeewater bij de Franse opwerkingsfabriek voor kernafval in La Hague veel radio-actiever was dan algemeen werd aangenomen. Een deel van het kernafval in La Hagueis afkomstig uit Doel.
De directie van Electrabel beloofde een eind te maken aan de export van oude splijtstofstaven naar La Hague en naar andere oplossingen te zoeken.

GEKKE-KOEIENZIEKTE

Richtlijnen verhitting afvalvlees genegeerd

De Europese Commissie begon op 26 juni 1997 een klachtenprocedure tegen België, Nederland en nog zeven EU-lidstaten, omdat zij niet correct gehandeld hadden om verdere verspreiding van de gekke-koeienziekte te voorkomen. Een van de kwalijkste klachten van de Commissie betrof het feit dat in veel landen afvalvlees van runderen bij veel te lage temperaturen verwerkt werd. Onduidelijk bleef in hoeverre de prionen, de recentelijk ontdekte eiwitten die de gekke-koeienziekte en de menselijke variant daarvan (Creutzfeldt-Jacobziekte) veroorzaakten, intact bleven door de te lage verhitting.

Belgische bedrijven betrokken bij doorvoer illegaal Brits rundvlees

Begin juli 1997 bleek dat Brits rundvlees waarvoor in maart 1996 door de Europese Commissie een exportverbod was afgekondigd, via België in Spaans Baskenland terecht was gekomen. Honderden tonnen Brits rundvlees bleken ook via België naar Egypte en Rusland geëxporteerd te zijn. Ook islamitische keurmeesters in Frankrijk en België hadden meegewerkt aan de fraude.
Op 2 juli 1997 schortte Spanje de verkoop van alle rundvlees uit België op. Egypte verbood alle import van Belgisch rundvlees. Vervolgens bleek in augustus het rundvlees uit Rusland via een Oostduitse tussenhandelaar weer op de Belgische markt beland te zijn. Begin december werden opnieuw de administraties van Nederlandse bedrijven door justitie in beslag genomen op verdenking van import van Brits rundvlees met hulp van een Belgische onderneming.

ERNSTIGE BODEMVERONTREINIGING BIJ ZELZATE

Op 13 augustus 1997 besloten de autoriteiten het onderzoek naar de bodemvervuiling bij de Belgisch-Nederlandse grensplaats Zelzate uit te breiden. In de bodem van Zelzate waren veel te grote concentraties van kankerverwekkende poly-aromatische koolwaterstoffen (PAK's) aangetroffen. Plaatselijk was al een verbod van kracht op het eten van groenten uit eigen tuin. De gezondheidsinspectie en andere instellingen wilden de metingen uitbreiden naar ook Nederlandse buurgemeenten en daar water- en grondmonsters nemen.

DE LIJN LANCEERT PLAN VOOR GRATIS VERVOER

Elk gezin in Vlaanderen zou gratis van bus en tram gebruik kunnen maken als de Vlaamse regering een lage 'mobiliteitsheffing' zou invoeren. Dit idee werd op 7 augustus 1997 gelanceerd door de voorzitter van de Vlaamse Vervoersmaatschappij De Lijn, Jos Geuens. De Bond van Trein-, Tram- en Busgebruikers (BTTB)was ingenomen met het idee maar wil dat tegelijkertijd het autogebruik actief wordt ontmoedigd en dat er meer investeringen ten behoeve van fietsers en voetgangers gedaan worden.

VLAAMSE VUILVERBRANDINGSOVENS GESLOTEN

De Vlaamse minister van Milieu Kelchtermans gaf op 9 november 1997 opdracht tot sluiting van vijf vuilverbranders waarvan de dioxine-uitstoot 'in zeer ernstige mate' de toegestane grenswaarden overschreed. De verbrandingsoven in Edegem werd onmiddellijk stilgelegd, vier anderen zouden binnen enkele weken gesloten worden. De ovens van Edegem, Wilrijk, Oostende, Sint-Niklaas en Houthalen vlakbij de Nederlandse grens verwerkten een vijfde van het Vlaamse afval. De directie van de vuilverbrandingsoven in Houthalen bleek de afgelopen jaren helemaal geen dioxine-metingenverricht te hebben.

Gynaecologen van de universiteit Louvaine-la-Neuve maakten op 29 november 1997 bekend dat bij honderden vrouwen goedaardige gezwellen zijn ontdekt die vóór 1985 niet voorkwamen. De artsen merkten op dat het merendeel van de vrouwen in hun puberteit in de industriegebieden bij Brussel, Bergen en Charleroi woonden en dat de nieuwe ziekte, adenomyose, wellicht te wijten is aan dioxine.

HSL BRUSSEL-FRANKRIJK GEOPEND

Op 10 december 1997 werd met veel

fanfare de hogesnelheidslijn van de NMBS tussen Brussel en de Franse grens geopend, het eerste grensoverschrijdende HSL-spoor ter wereld. Omdat een reisje Parijs nog slechts 1 uur en 23 minuten kost, hoopte de NMBS vermogende klanten te trekken, die anders de auto of het vliegtuig zouden nemen De investeringen voor de verlieslijdende NMBS bedroegen 2,86 miljard gulden. Op de agenda staan andere miljardeninvesteringen voor HSL-sporen naar Keulen en Nederland. De sporen kunnen tegen een vergoeding ook door andere spoorwegmaatschappijen worden gebruikt, maar er hadden zich nog geen gegadigden gemeld.

CULTUUR EN WETENSCHAP

LIBRIS-PRIJS VOOR HUGO CLAUS

Op 12 mei 1997 won schrijver Hugo Claus de Libris Literatuur Prijs 1997 voor zijn kleine roman De Geruchten. Aan de prijs was een geldbedrag van honderdduizend gulden verbonden. De roman zet de reacties van een Vlaams dorp neer op de terugkeer van een jonge militair uit Afrika die aan een onbekende, smerige ziekte lijdt. De roman speelt in de jaren zestig en zit vol veiwijzingen naar een bekrompen en verstikkend Vlaams universum dat Claus al in eerdere romans portretteerde.

VERTAALPRIJS VOOR ERNST VAN ALTENA

De Nederlandse vertaler Ernst van Altena ontving op 30 augustus 1997 de literatuurprijs voor vertaalwerk van de Franstalige Gemeenschap. Het was voor het eerst dat de prijs werd uitgereikt. Van Altena kreeg de prijs voor zijn hele oeuvre. Hij hielp het steeds minder Frans lezende Nederlandse en Vlaamse publiek aan vertalingen van de boeken van de Belgische schrijver Pierre Mertens en van Franse moderne auteurs zoals Céline, Duras, Genet, Ionesco en Prévert.

JAPANSE PRIJZEN VOOR BELGISCHE BIOGENETICI

Jozef Stefaan Schell en Marc C.E. Montagu ontvingen op 19 december 1997 een hoge onderscheiding van de Japanse Stichting voor Wetenschap en Technologie. Aan de prijs was een bedrag van 50 miljoen yen (ongeveer 770.000 gulden) verbonden. Schell (62), als moleculair bioloog werkzaam bij het Max Planck Institut in Keulen, ontving de prijs voor zijn research naar de manier waarop bacteriën hun genen in planten overdragen. Van Montagu (62) is directeur van het laboratorium voor biogenetica aan de Gentse universiteit.

JOSE VERMEERSCH OVERLEDEN

Op 14 december 1997 overleed de beeldhouwer en schilder José Vermeersch. Hij werd 75 jaar en stierf in zijn woonplaats Lendelede. Vermeersch werd in 1922 geboren in Bissegem en was een leerling van de schilder Constant Permeke. Vóór de oorlog studeerde hij aan de kunstacademies van Kortrijk en Antwerpen. Hij werd vooral bekend door levensgrote beelden van mensen en honden. Een deel van zijn werk werd vernield tijdens een aardbeving in Mexico. toen daar een overzichtstentoonstelling van zijn oeuvre gaande was.

BUITENLANDSEZAKEN

ONDERZOEK NAAR MOORD OP COMMANDO'S IN RWANDA

De speciale onderzoekscommissie van de Belgische Senaat die onder meer de moord op tien Belgische VN-commando's in Rwanda onderzocht, ontving op 25 mei 1997 een uitnodiging van het Rwandese parlement om in het land zelf onderzoek te doen, getuigen te horen en archieven te raadplegen. In februari had de commissie een aanvaring met het Belgische ministerie van Buitenlandse Zaken gehad dat niet alle gevraagde documenten wilde geven. Half maart bleek dat ook het leger de commissie inzage in benodigde documenten verbood. Het werk van de commissie werd verder gehinderd door het feit dat medewerkers van het koningshuis niet gehoord mochten worden, terwijl het hof goede relaties onderhield met het Hutu-regime en mogelijk het Belgische beleid inzake Rwanda beïnvloed had.

Crux van het onderzoek was de vraag of er inderdaad een dermate anti-Belgische sfeer in Rwanda heerste vlak vóór de genocide in 1994, dat het onverantwoord was troepen te sturen. De toenmalige minister van Defensie Delcroix ontkende van het vijandige klimaat op de hoogte te zijn geweest. Ambtsberichten daarover van de Belgische ambassade in Rwanda zouden nooit aan Delcroix zijn doorgespeeld door de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Willy Claes, maar die ontkende dat. Veel details over de moord op de para's waren al in 1994 bijeengebracht door Colette Braeckman, een journaliste van de Brusselse krant Le *Soir*, en opnieuw gepubliceerd in haar boek 'Rwanda, histoire d'un genocide'. Daarin beweerde een getuige dat Franse militairen de moord op de Rwandese president Habiyarama op hun geweten hadden. Deze moord was het signaal voor het begin van de slachtpartijen. De Franse militairen zouden opzichtig in Belgische uniformen de plek des onheils verlaten hebben, zodat Belgische militairen verantwoordelijk gesteld zouden worden voor de dood van Habiyarama.

Een advocaat van nabestaanden van de slachtoffers van de volkerenmoord in 1994, Frans Smeets, verklaarde op 2 juli na een bezoek aan Rwanda dat Belgische en Franse blauwhelmen samenwerkten met de Hutu-extremisten. De VN-militairen zouden de Interahamwes, de Hutu-milities, aanwijzingen hebben gegeven over verblijfplaatsen van Tutsi's en gematigde Hutu's. Ze zouden de Interahainwe aangemoedigd of zelfs opdracht gegeven hebben om Tutsi's te doden.

Vooruitlopend op de conclusies van de commissie maakte de minister van Buitenlandse Zaken, Eric Derycke, op 3 september bekend dat België niet meer zal deelnemen aan militaire missies van de Verenigde Naties in voormalige Belgische koloniën zoals Rwanda. Hij verklaarde dit na overleg met zijn Franse ambtgenoot Hubert Védrine. België zou ook moeten afzien van militaire samenwerkingsakkoorden met Centraal-Afrikaanse landen, zei hij. Samen met Védrine was Derycke van mening dat het tijd is voor een Europese Afrika-politiek, als tegenwicht voor de groeiende invloed van de Verenigde Staten op het continent.

Op 7 december ging de senaatscommissie na een lang debat unaniem akkoord met het rapport over de Belgische bemoeienis in Rwanda ten tijde van de genocide. De Rwanda-commissie concludeerde dat de toenmalige Belgische regering, met voorop de ministers Delcroix en Claes en minister-president Dehaene, de genocide had kunnen voorkomen.
Dit is de eerste keer dat volksvertegenwoordigers openlijk verklaren dat de nationale en internationale gemeenschap heeft gefaald, zei commissielid Alain Destexhe, een liberaal politicus die ten tijde van de volkerenmoord in Rwanda werkte voor Artsen Zonder Grenzen. Ook buiten Rwanda wist men dat er wapendepots werden aangelegd

en andere voorbereidingen werden getroffen.

GEEN BESLAG OP VILLA'S MOBUTU

Op 10 juli 1997 maakte justitie bekend dat het wettelijk niet mogelijk was beslag te laten leggen op het Belgische onroerend goed van de verdreven Zaïrese dictator Mobutu. Wel was het mogelijk om de opbrengsten van de verkoop van Mobutu's kasteeltje in Brussel te laten bevriezen. Op 10 juli deed justitie een inval bij de bank Belgolaise, op verzoek van het nieuwe regime in Congo. Bij Belgolaise zouden vooral vrienden en familie van Mobutu zaken gedaan hebben.
Op 27 juni was een zoon van Mobutu op borgtocht vrijgelaten. Hij had drie weken vastgezeten op verdenking van oplichting van een Belgisch transportbedrijf. De borgtocht van 3,8 miljoen frank werd door de familie van Ndokula Mobutu overgemaakt vanuit Marokko, waar de voormalige dictator in ballingschap leefde.

ONDERZOEK NAAR WANGEDRAG PARA'S IN SOMALIA

De krijgsraad oordeelde op 30 juni 1997 dat twee Belgische commando's die in Somalia gestationeerd waren. zich niet schuldig hadden gemaakt aan racisme en het martelen van een Somalisch jongetje. De para's hadden het jongetje boven een vuur gehouden, maar niet 'geroosterd'. Volgens de militaire rechter was er geen bewijs dat het kind gewond was geraakt en daarom ging hij niet in op de straf die de krijgsauditeur geëist had: één maand cel en een geldboete.
Het openbaar ministerie ging in beroep tegen de uitspraak en minister van Defensie Jean-Pol Poncelet oefende druk uit op de legerleiding om de twee disciplinair te straffen. Volgens Poncelet was het bataljon uit Tielen waartoe de para's behoorden, getroffen door de 'bruine pest' en heerste er een 'erg rechts, racistisch en zelfs fascistisch klimaat'.

Volgens een rapport van generaal Schoups, chef operaties van de landmacht, kampte het bataljon ook met alcohol- en disciplineproblemen. Poncelet overwoog het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding een rol te geven in het trainen van para's die uitgezonden worden.
Schoups onderzocht later de rekrutering en opleiding van vredestroepen. In een rapport aan Poncelet deed hij een aantal aanbevelingen zoals verscherping van de discipline, beter toezicht op alcoholgebruik, snelrecht en nieuwe strafmaatregelen, waaronder het inhouden van salaris en toeslagen. Dat laatste viel niet in goede aarde bij de legervakbonden.
In de opleiding moesten de para's beter voorbereid worden op vredestaken, vond Schoups.

Op 6 oktober bevestigde het militair gerechtshof dat er aanwijzingen waren voor nieuwe wandaden begaan door vijftien andere militairen. Dij huiszoekingen waren belastende foto's in beslag genomen.

(Vor.ber. pag. 681/1 e.v. - 1997)

BULGARIJE

BINNENLAND

PARLEMENTAIRE FRACTIE BBB ONTBONDEN

Het Bulgaarse Zakenblok (BBB) moest op 5 september 1997 zijn parlementaire fractie ontbinden, aangezien het aantal leden beneden het wettelijk vereiste aantal van tien was gedaald.
Bij de parlementsverkiezingen in april 1997 had de BBB twaalf zetels behaald, maar in september waren twee parlementsleden uit de partij gezet en had een derde zijn lidmaatschap uit protest opgezegd.
Christo Petrow en Christo Iwanow waren geroyeerd omdat zij zich niet zouden hebben gehouden aan het BBB-verkiezingsprogramma en kritiek hadden geleverd op partijvoorzitter Georgi Gantsjew. Zij hadden de partijleiding ervan beschuldigd te streven naar een alliantie met de Bulgaarse Socialistische Partij (BSP). Na hun royement werd onthuld dat BSP-leider Georgi Punvanow met de BBB had gesproken over een mogelijke overstap van BSP-parlementariërs naar de BBB.

PUBLICATIE VAN LIJST VAN INFORMANTEN

Een regeringscommissie maakte op 22 oktober 1997 bekend dat 23 hoge staatsfunctionarissen voormalige informanten van de communistische veiligheidspolitie waren geweest. De lijst, waarop de namen van veertien zittende leden van het Bulgaars parlement voorkwamen, werd bekritiseerd door oppositiepartijen als 'selectief', aangezien er geen regeringsleden op stonden. Zij vroegen om de instelling van een onafhankelijke commissie, die onderzoek zou moeten doen naar de wijze waarop de lijst was samengesteld.
De opdracht voor de samenstelling van de lijst werd gegeven, nadat in juli een wet was aangenomen, die tot doel had opheldering te verschaffen over de activiteiten van hoge staatsfunctionarissen in het verleden. In de maanden daarna werden ongeveer zeshonderd personen doorgelicht. onder wie president Stojanow, vice-president Todor Rawaldzjew en vooraanstaande figuren uit de rechterlijke macht en de financiële sector.
Na publicatie van de lijst stelde Georgi Punvanow, de leider van de oppositionele Bulgaarse Socialistische Partij (BSP), dat de leden van het Democratische Linkse Blok, waaronder de BSP, die op de lijst stonden, hun vaderlandse plicht hadden vervuld door samen te werken met de veiligheidspolitie.

VOORMALIGE COMMUNISTEN OVERHEIDSFUNCTIES ONTZEGD

Op 8 december 1997 nam het parlement een wet aan waardoor voormalig prominente communistische partijleden en informanten het recht ontzegd werd hoge overheidsfuncties te bekleden. Volgens critici had deze wet direct na de val van het communisme aangenomen moeten worden.

BEGROTING 1998 GOEDGEKEURD

Op 28 oktober 1997 keurde de regering de begroting voor 1998 goed, die in overleg met het IMF was opgesteld. Het Bulgaarse parlement keurde op 19 november 1997 de begroting bij eerste lezing eveneens goed, ondanks kritiek van de oppositie. Vooral het inflatiepercentage dat op 35 procent per jaar werd geraamd, was omstreden en werd door verscheidene oppositieleiders als 'onrealistisch' beschouwd.

Met de begroting werd ook de geplande uitgifte van een Eurobond tijdens de eerste helft van 1998 goedgekeurd, met een waarde van ruim 400 miljoen gulden. De opbrengsten van deze uitgifte zouden worden aangewend om de staatsschuld te verminderen.
De begroting voorzag in een groei van het BNP met vier procent in 1998 en een begrotingstekort van 2,7 procent. Een woordvoerder van de Bulgaarse Socialistische Partij zei dat met deze begroting het reele inkomen met 0,75 procent zou toenemen, terwijl pensioenuitkeringen met 1,2 procent zouden dalen. In de begroting waren de afschrijvingen van vorderingen van nutsbedrijven op de overheden al opgenomen.

Het privatiseringsprogramma van de regering zou ongeveer 540 miljard lewa (ca. 630 miljoen gulden) aan inkomsten genereren. Begin oktober had de regering bekendgemaakt dat het privatiseringsprogramma versneld zou worden uitgevoerd en dat eind 1998 naar verwachting rond de tachtig procent van de staatsbedrijven zou zijn overgedragen aan de particuliere sector.

WET TERUGGAVE GECONFISQUEERDE EIGENDOMMEN

Het parlement keurde op 7 november 1997 een wet goed die bepaalt dat eigendommen die in het verleden door communistische regeringen waren geconfisqueerd, aan hun voormalige eigenaren worden teruggegeven.
Van de nieuwe wet profiteerden onder andere religieuze gemeenschappen waarvan de eigendommen waren genationaliseerd en eigenaren van wie bezittingen na confiscatie waren vernietigd. In het laatste geval kregen eigenaren recht op financiële vergoeding. De nieuwe wet werd onmiddellijk aangevochten door het oppositionele Democratische Linkse Blok, omdat deze in strijd zou zijn met de grondwet.

UITSPRAAK OVER BENOEMING MEDIADIRECTEUREN

Het Constitutionele Gerechtshof oordeelde op 6 november 1997 dat de benoeming in juli 1997 van nieuwe directeuren van de nationale radio en televisie in strijd met de grondwet was, omdat de directeuren door het Bulgaarse parlement en niet door de onafhankelijke mediaraad waren benoemd. Het Hof had deze kwestie in behandeling genomen na een klacht van Democratisch Links. Na de uitspraak diende de nieuwe algemeen directeur van de nationale televisie, Stefan Dimitrow, zijn ontslag in.

ETNISCHE TURKEN TREKKEN STEUN AAN BULGAARSE REGERING IN

Op 10 december 1997 zegde de Unie voor Nationale Redding, een coalitie van partijen van etnische Turken (waaronder de Beweging voor Rechten en Vrijheden - DPS), haar steun op aan de regering. De regeringspartij Verenigde Democratische Krachten (ODS) streefde volgens de etnische Turken een populistische politiek na in plaats van een hervormingspolitiek.
Onlangs beschuldigden DPS-politici twee ODS-ministers ervan dat zij hadden deelgenomen aan de gedwongen assimilatie van etnische Turken tijdens de jaren tachtig. Volgens premier Kostow beschermden enkele DPS-politici de belangen van criminele organisaties..

HERDENKING LEIDT TOT ONGEREGELDHEDEN

Aanhangers van de regerings- en oppositiepartijen hebben op 10 januari 1998 de gewelddadige belegering van het parlement van een jaar eerder herdacht in en rond de Aleksandur Newsky-kathedraal in Sofia.

Aanhangers van de Verenigde Democratische Krachten (ODS), die na een maand van straatprotesten een geweldige overwinning behaalden tijdens de verkiezingen, probeerden een bijeenkomst in de kathedraal, die gehouden werd door de Socialistische Partij, de voormalige regeringspartij, te beëindigen door te fluiten, leuzen te scanderen en de aanhangers uit te jouwen. De socialisten moesten het volkslied spelen om de aanwezigen zo rustig te krijgen dat de sprekers zich verstaanbaar konden maken.

Buiten de kathedraal woonden de ODS-aanhangers een mis bij die werd opgedragen door een bisschop uit de synode van patriarch Pimen. De Bulgaarse orthodoxe kerk is verdeeld tussen aanhangers van de officiële patriarch Maxim, die volgens zijn tegenstanders geen gezag heeft, aangezien hij is benoemd door de voormalig communistische autoriteiten en aanhangers van patriarch Pimen, die sympathiseert met de ODS.

HERVORMING WETGEVING NAAR EU-MODEL PRIORITEIT

Het parlement hervatte op 14 januari 1998 zijn werkzaamheden met op de agenda maatregelen tegen het witwassen van geld en wetsvoorstellen om de privatisering van staatsbedrijven en structurele hervormingen van staatsbedrijven te versnellen.
Premier Iwan Kostow verklaarde dat hervorming van de Bulgaarse wetgeving naar EU-model een van de prioriteiten van de regering is. De regering van Kostow had er hard aan gewerkt de vertraging rond de economische hervormingen in te halen, maar was er niet in geslaagd uitgenodigd te worden voor de eerste ronde van uitbreiding van de EU en NAVO.
Kostow zei dat het kabinet een nieuw nationaal veiligheidsbeleid zou gaan ontwerpen en dat Bulgarije zijn best zou doen om bij de volgende uitbreidingsronde van de NAVO te worden uitgenodigd voor deelname.

PROTESTEN TEGEN FINANCIERING MEDISCHE ZORG

Honderden gepensioneerden protesteerden op 23 januari 1998 in het centrum van Sofia tegen de lage pensioenen en stijgende prijzen. Gepensioneerden vormen de kern van de socialistische oppositiepartij die in dezelfde week in het parlement een motie van wantrouwen had ingediend tegen het volksgezondheidsbeleid van de regering.
Zes dagen later werd de motie van wantrouwen verworpen. Van de 204 aanwezige parlementsleden stemden 56 afgevaardigden voor de motie en 135 tegen. Dertien afgevaardigden onthielden zich van stemming.
Dit was de eerste motie van wantrouwen tegen de centrum-rechtse regering van de Verenigde Democratische Krachten (ODS)en zijn coalitiepartners.

Tijdens het debat vielen de socialisten de regering aan op de financiering van de gezondheidszorg. De meeste kritiek gold de eigen bijdrage voor medische diensten en het afschaffen van de verstrekking van gratis medicijnen aan armen. Officieelheette het dat dit tijdelijke maatregelen zouden zijn, totdat een systeem voor een nationale ziektekostenverzekering geregeld zou zijn. Elke werknemer zou hieraan zes procent van zijn salaris moeten bijdragen. Bulgarije opereert onder een streng monetair regime, voorgeschreven door het IMF. In het budget van 1998 is 3.02 procent van het BNP (700 miljard lewa, ca. 815 miljoen gulden) vrijgemaakt voor de gezondheidszorg.

STRAATGEVECHTEN VANWEGE SATIRISCHE TV-SHOW

Fans en tegenstanders van een populaire satirische tv-show raakten op 25 februari 1998 in het centrum van Sofia slaags met elkaar, nadat de staatstelevisie de show uit de lucht had gehaald. De tegenstanders zagen de politieke grappen in het programma als een bedreiging voor de politieke stabiliteit. Hashove ('Rebellen') werd uit de lucht gehaald, na grappen over de president, de minster van Buitenlandse Zaken, de premier en de voorzitter van de staatstelevisie.

ONTSLAG WEGENS VERZET TEGEN NAVO-LIDMAATSCHAP

President Petar Stojanow heeft op 16 maart 1998 generaal Angel Marin,

commandant van de Bulgaarse raketwapens, ontslagen vanwege zijn publiekelijke verzet tegen de ambitie van Bulgarije lid te worden van de NAVO, aldus het staatspersbureau BTA.
Marin zei ondermeer dat Bulgarije zichzelf vernederd had door te proberen lid te worden van de alliantie, zonder hiertoe uitgenodigd te worden. Volgens hem tastte dit de waardigheid van het Bulgaarse leger aan. NAVO-woordvoerders verklaarden dat het leger van Bulgarije verder moet worden hervormd en dat het aantal troepen moest worden teruggebracht van 96.000 naar rond 65.000. Militaire uitgaven werden bijzonder getroffen in het monetaire beleid dat vorig jaar werd ingevoerd om een dreigende economische crisis te voorkomen.

MIJNRAMP

Op 2 september 1997 kwamen tienmijnwerkers om het leven en raakten twintig anderen gewond bij een methaangasexplosie in de Bobow Dol-mijn ten zuidwesten van de hoofdstad Sofia. Een regeringscommissie die een onderzoek heeft ingesteld, heeft de mijndirectie van nalatigheid beschuldigd, aangezien het ongeluk waarschijnlijk is veroorzaakt door een slecht geïsoleerde elektriciteitskabel. Na de explosie maakte de regering bekend financiële middelen beschikbaar te stellen om voorzieningen te treffen voor de gezinnen van de omgekomen mijnwerkers.

MENSENSMOKKEL

De politie heeft 23 Bulgaarse kinderen gevonden. die verborgen in een vrachtwagen op weg waren naar Turkije, aldus het Bulgaarse staatspersbureau BTA op 7 maart 1998. De kinderen, tussen de vier en de twaalf jaar, kwamen uit de regio Kardzjali, waar een grote Turks-etnische minderheid woont. De smokkelaars ontvingen 1600 Duitse mark per kind.
In Bulgarije leven ca. 800.000 etnische Turken. Zij emigreren in grote getale naar Turkije, veelal illegaal, vanwege de hoge werkloosheid. In 1989 vond een massale exodus plaats toen mensen wilden ontkomen aan een campagne van de toenmalige communistische dictator Todor Zjiwkow die hen wilde dwingen Slavisch-Bulgaarse namen aan te nemen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

BUITENLANDSE INVESTERINGEN VERGEMAKKELIJKT

Het parlement gaf op 4 september 1997 zijn goedkeuring in eerste lezing aan een wet die een aantal beperkingen voor buitenlandse investeerders moest wegnemen. Krachtens de nieuwe wet krijgen buitenlanders het recht huizen te bezitten en apparatuur en materieel te importeren zonder BTW te hoeven betalen De wet heeft tot doel meer buitenlandse investeringen aan te trekken Tot dan toe was er in Bulgarije voor ca 500 miljoen gulden geinvesteerd door buitenlanders

LENINGEN VAN WERELDBANK, EU EN JAPAN

In oktober en november 1997 hebben de Japanse regering en twee internationale donororganisaties goedkeuring gegeven aan het verstrekken van leningen aan Bulgarije

De Wereldbank keurde op 31 oktober 1997 een lening van honderd miljoen dollar goed als blijk van waardering voor de vooruitgang van de economische hervormingen en als steun voor de financiering van de herstructurering van de economie en de hervorming van het bankwezen. De lening moet binnen een periode van twintig jaar worden terugbetaald, met een respijtperiode van vijf jaar.

Twee weken later ondertekenden president Petar Stojanow en de Japanse premier Ryutaro Hashimoto een overeenkomst. Deze behelsde ondermeer een lening van 180 miljoen dollar aan Bulgarije om structurele hervormings- en infrastructuurprojecten te financieren. De lening zou in dertig jaar met een rente van 2,7 procent moeten worden terugbetaald.

Nog een lening van 285 miljoen dollar, waarvan de eerste tranche voor het einde van 1997 werd vrijgegeven, is op 21 november door de EU goedgekeurd. De lening was bedoeld als betalingsbalanssteun voor Bulgarije.

NIEUWE DIRECTEUR PRIVATISERINGSBUREAU

Het toeziend bestuur van het Bulgaarse Privatiseringsbureau heeft op 26 februari 1998 bekendgemaakt dat Zahari Zjeliazkow zou worden benoemd tot directeur. Hij volgde op 4 maart Aleksandur Sabotinow op, die zijn ontslag had ingediend. Zjeliazkow (38) was voorheen advocaat en afgevaardigde van de regeringspartij Verenigde Democratische Krachten (ODS).Hij had zitting in de parlementaire commissie voor Economische Zaken en de subcommissie Privatiseringen

Sabotinow die de post sinds april 1997 bezette, zei weer terug te keren naar Raiffeisen Investment. de investeringspoot van Raiffeisen Zentralbank Österreich

Bulgarije wil in 1998 vijftig procent van de staatsbedrijven verkopen Dit plan maakte onderdeel uit van de hervormingsbeloften die het land heeft gedaan aan diverse geldschieters Het Privatiseringsbureau heeft contracten getekend met consultants die zullen helpen bij de privatisering van 22 grote staatsbedrijven, waaronder het Bulgaarse telecommunicatiebedrijf, Balkan Airlines, de olieraffinaderij Neftochim. scheepswerven en staalfabrieken De privatiseringen zouden halverwege 1999 moeten zijn gerealiseerd

NATIONALE BANK STELT KREDIETREGISTER IN

De Bulgaarse Nationale Bank (BNB) gaat een kredietregister van leningen en debiteuren van lokale banken instellen, met hulp van het EU-programma PHARE, aldus een BNB-woordvoerder op 17 maart 1998. Met het register wil de BNB door middel van een centraal netwerk voorkomen dat mensen met hoge schulden nieuwe leningen kunnen afsluiten bij banken.

SPOORBLOKKADE WEGENS ACHTERSTALLIG LOON

Werknemers van de particuliere olieraffinaderij Plama hieven op 25 maart 1998 na een oproep van premier Kostow een acht uur durende blokkade van een spoorweg op, aldus de staatstelevisie. Meer dan duizend werknemers bezetten de spoorbaan van het station van Yassen dichtbij Pleven, 250 kilometer ten noorden van Sofia en eisten hun achterstallige loon van twee maanden op. Eerder die dag had de vice-premier Aleksandur Bozjkow in een verklaring gesteld dat de nieuwe eigenaar van Plama, International Equities Inc, de achterstallige lonen zou betalen, zodra de overdracht rond was.

Vanaf 1996 had Euroenergy Holding een aandeel van 75 procent in de raffinaderij. maar het bleek niet in staat te zijn de productie op te voeren. Het sporadisch uitbetalen van lonen had in 1997 al geleid tot een groot aantal protesten.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

SAMENWERKING BULGARIJE, ROEMENIË EN TURKIJE

Op 3 oktober 1997 trad president Petar Stojanow op als gastheer tijdens een topontmoeting in Warna met president Emil Contantinescu van Roemenië en president Suleyman Demirel van Turkije. De drie presidenten gaven een gezamenlijke verklaring uit waarin ze zich verplichtten nauwer samen te werken bij de bestrijding van georganiseerde misdaad. Tevens pleitten zij voor de toetreding tot de NAVO van Bulgarije en Roemenië om de veiligheid en stabiliteit in Zuidoost-Europa te bevorderen. In de verklaring werd bevestigd dat de drie landen vastbesloten zijn lid te worden van de EU.

BEZOEK GEORGISCHE PRESIDENT

Tijdens het bezoek van de Georgische president Edoeard Sjewardnadze aan Bulgarije op 14 en 15 december 1997 voerden afgevaardigden van de Bulgaarse en Georgische grenspolitie gesprekken over samenwerking en met name over de ontwikkeling van een Euraziatische transportcorridor en het TRACECA project.
Bulgarije reageerde positief op de Georgische voorstellen voor samenwerking op militair en technologisch gebied.

Gedurende Sjewardnadze's bezoek aan Sofia werden ook de mogelijkheid van samenwerking binnen het NAVO-programma Partnership for Peace besproken. Verder kondigde de Georgische president aan dat Bulgarije en Georgië van plan zijn in 1998 ambassades en consulaten op elkaars grondgebied te openen.

De Bulgaarse regering maakte op 19 februari 1998 het voornemen bekend om behalve in Georgië ook diplomatieke missies te openen in Azerbadzjan, Armenië, Toerkmenistan en Oezbekistan. Binnen de ambassades zullen handelsattachés werkzaam zijn.

PRESIDENT STOJANOW BEZOEKT WASHINGTON

De Amerikaanse president Bill Clinton had op 11 februari 1998 in Washington een ontmoeting met president Petar Stojanow. Clinton maakte daarna een plan bekend voor regionale samenwerking in Zuidoost Europa,. Volgens een gezamenlijke verklaring zet het plan kracht bij aan de samenwerking van de VS met landen in Zuidoost-Europa ten aanzien van zaken als het stimuleren van vreedzame oplossingen bij onenigheden, het bestrijden van de georganiseerde misdaad en het consolideren van democratische en economische hervormingen.

BEPERKTE STEUN VOOR SANCTIES TEGEN JOEGOSLAVIË

De Bulgaarse regering verklaarde op 9 maart 1998 de beslissing te steunen van vijf westerse regeringen om de sancties tegen Joegoslavië te verscherpen om daarmee Belgrado te dwingen een politieke oplossing te zoeken voor de crisis in Kosovo. Maar Bulgarije zei dat de Contactgroep, bestaande uit Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland en Italië, andere landen niet moest dwingen deze sancties uit te voeren. Dit gaf aan dat Sofia wel bezorgd is dat het geweld zich over de Balkan zal verspreiden maar de economische banden met Joegoslavië niet op het spel wilde zetten.

OVEREENKOMSTEN MET OEKRAÏNE

De Bulgaarse president Petar Stojanow en zijn Oekraïense collega Leonid Koetsjma hebben op 24 maart 1998 de mogelijkheden besproken om de banden tussen beide landen te verstevigen en om regionale samenwerking te bevorderen. Zij ondertekenden in totaal zeven overeenkomsten waaronder een over samenwerking tussen douane-autoriteiten, een over veiligheid rond kernenergie en een over de productie van farmaceutica. Volgens Koetsjma hebben beide landen hetzelfde streven, namelijk deel uit te gaan maken van de Centraal Europese Vrijhandelsorganisatie (CEFTA),die de handelsbarrières in de regio moet opheffen. De twee leiders bespraken bovendien mogelijkheden de handel tussen beide landen te vergroten, die in 1997 ca. 640 miljoen gulden bedroeg.

(Vor. ber. pag. 634/2 e.v. - 1997)

GRIEKENLAND

REGERING-SIMITIS LOODST BEGROTING 1998 DOOR PARLEMENT

De PASOK-regering van premier Kostas Simitis maakte op 12 november 1997 haar begroting bekend. Simitis verdedigde zijn strenge begroting met het argument dat het Griekenlands enige kans was om in 2001 aansluiting te vinden bij de Europese Monetaire Unie (EMU). Het begrotingstekort was teruggebracht tot 3 procent van het BNP, een van de EMU-criteria. Simitis begrootte onder andere een inkomstengroei van 10,8 procent en een toename van de uitgaven van slechts 4,7 procent. De Griekse premier hoopte dit te bereiken door een strikte inkomenspolitiek voor ambtenaren, door de inkomstenbelasting te verhogen en door enkele nieuwe belastingen te introduceren.
De oppositie noemde de begroting het resultaat van creatief boekhouden. Zij verweet de regering de belastingen te moeten verhogen, omdat ze niet in staat is de economie te hervormen. onder meer via privatisering van staatsbedrijven.

Het Griekse parlement ging na vijf dagen van verhitte debatten op maandag 22 december 1997 uiteindelijk akkoord met de begroting voor 1998. De socialisten, die een ruime meerderheid in het parlement hebben, stemden voor. De gehele oppositie stemde tegen. De uiteindelijke stemverhouding was 163 voor en 136 tegen.

De economische plannen van Simitis veroorzaakten sociale onrust in Griekenland. Zo leidde een algemene landelijke staking in oktober 1997 tot een ernstige ontwrichting van het openbaar vervoer, banken en ziekenhuizen. De vakbonden voor de overheids- en publieke sector hadden opgeroepen tot een 24-uursstaking om te protesteren tegen voorgenomen bezuinigingsmaatregelen van de regering.
In januari 1998 volgden de vissers en sponsduikers. Vanaf 11 januari 1998 blokkeerden zij verschillende havens in Kreta en de Dodekanesos. Zij protesteerden hiermee tegen de nieuwe BTW-wetgeving. Volgens deze nieuwe wet moeten vissers en sponsduikers ook BTW gaan betalen over hun vangsten. Na bemiddeling van Stephanos Tzoumakas, minister van Landbouw, besloten de vissers de blokkade op te heffen.

REGERING ZET BEZUINIGINGEN VOORT

Het Griekse parlement nam op 3 februari 1998 met 142 stemmen voor en 121 stemmen tegen een omstreden wet aan die de rechten van werknemers in de publieke sector sterk beknotte. Zo werd het recht op verschillende toelagen geschrapt. Verder kunnen ambtenaren worden gedwongen om langer te werken zonder dat daar een extra financiële vergoeding tegenover staat, bijvoorbeeld als gevolg van langere

openingstijden voor de postkantoren.
Het Algemeen Verbond van Griekse Arbeiders (GSEE), de grootste vakbond, voerde sinds eind januari actie tegen de omstreden wet. Transportarbeiders legden het werk neer en tweeduizend demonstranten trokken in Athene naar het parlement. Drieduizend boeren begonnen begin februari een tractorblokkade van de belangrijkste Noord-Zuidroute bij Larisa. Ze gaven deze blokkade pas 17 februari op, toen bleek dat zij voor hun actie geen steun kregen van de vakbonden en de oppositie.
De populariteit van premier Simitis is na de presentatie van zijn straffe begroting sterk gedaald.

Simitis stelde op 5 februari 1998 per decreet een commissie in die zich moet buigen over de vraag hoe Griekenland aansluiting kan vinden bij de EMU. De commissie zal hiertoe een strategie voor verdere economische hervormingen moeten formuleren.
De minister van Economie en Financiën zal de commissie voorzitten. Verdere commissieleden zijn onder andere de voorzitter van de beurs van Athene, de voorzitter van de Griekse Bank Associatie, de voorzitter van het Algemeen Verbond van Griekse Arbeiders en de economisch adviseur van de premier.

VERRASSENDE TOETREDING TOT EMS

De minister van Economische Zaken, Ioannis Papandoniou, verklaarde op 12 november 1997 dat de regering de drachme in 1998 nog niet wil laten opnemen in het wisselkoersmechanisme van het Europese Monetaire Stelsel (EMS).Het lidmaatschap hiervan is een voorwaarde om toe te mogen treden tot de EMU. Papandoniou vond het nog te vroeg, omdat Griekenland eerst maatregelen moet nemen om de drachme tegen speculanten te beschermen.

De verrassing kwam op 14 maart 1998. Premier Simitis maakte toen bekend dat de drachme per direct met 14 procent zou worden gedevalueerd en tegelijkertijd zou worden opgenomen in het wisselkoersmechanisme van het EMS.
Simitis verdedigde zijn stap met het argument dat hij met zijn onverwachts handelen de valutaspeculanten de wind uit de zeilen had genomen. Volgens de premier wilde de Europese lidstaten Griekenland pas in mei in het EMS opnemen. maar hij had er op gestaan dat dit toch in maart zou gebeuren. 'We zitten nu in de wachtkamer van de EMU', zei Simitis. Volgens hem maakte dit duidelijk dat de Europese lidstaten vertrouwen hebben in de Griekse economie.

De financiële markten reageerden enthousiast op de opname in het EMS. De koersen op de beurs van Athene stegen met 13 procent. De oppositionele partij Nieuwe Democratie had echter grote problemen met de gevolgde weg. Op 16 maart 1998 diende de partij een aanklacht in bij het hooggerechtshof, omdat de regering informatie over de devaluatie zou hebben laten lekken. Volgens de partij had de economie hierdoor ernstige schade opgelopen. Valutaspeculanten zouden volgens Nieuwe Democratie 30 miljard drachme (ongeveer 195 miljoen gulden) aan de devaluatie hebben verdiend.
Regeringswoordvoerder Nikos Athanasakis ontkende de aantijgingen. Volgens hem was maar een handjevol zeer betrouwbare personen op de hoogte van de devaluatieplannen.

PLAN VOOR REORGANISATIE PLAATSELIJK BESTUUR

De PASOK-regering slaagde er op 7 november 1997 in om een omstreden plan voor de reorganisatie van het plaatselijk bestuur door het parlement te loodsen.
Het plan voorziet in de samenvoeging van 5797 gemeenten tot 1033 plaatselijke bestuursgebieden. Hierdoor zou volgens de regering de bureaucratie worden beperkt en de communicatie tussen de plaatselijke en rijksoverheid soepeler verlopen.
Het plan is omstreden omdat veel kleine dorpen vrezen hun identiteit te verliezen. Om die reden blokkeerden later duizenden demonstranten de verkeerswegen bij enkele stadjes die zouden worden samengevoegd.

SPLITSING DREIGT IN NIEUWE DEMOCRATIE

Oppositieleider Costas Karamanlis zette op 4 februari 1998 zes mensen uit zijn partij Nieuwe Democratie (ND), omdat ze zich van stemming onthielden bij de behandeling van een omstreden wet die de rechten van werknemers in de publieke sector sterk beknot. Het betrof zes prominente ND-leden, onder wie de oud-ministers Stephanos Manos, George Souflias en Vassilis Kontogiannopoulos. Zij verweten partijleider Karamanlis alleen om politieke redenen tegen te willen stemmen, terwijl de wet ook volgens ND nodig was om de Griekse economie te hervormen.
Griekse kranten spraken de verwachting uit dat Nieuwe Democratie op een splitsing afstevende. De partij is een samenvoeging van allerlei oppositiegroepen, variërend van rechtse royalisten tot linkse liberalen. Het leiderschap van Karamanlis stond al langer ter discussie. Zo hadden Manos en Souflias zich nog vorig jaar kandidaat gesteld als partijleider,

STUDENTEN SLAAGS MET POLITIE

Ruim tweehonderd jonge anarchisten trokken op 3 december 1997 door Athene om hun eis voor hogere stiidiebeurzen kracht bij te zetten. Ze vernielden auto's, gooiden winkelruiten in en staken een autobus in brand. De politie greep hard in en gebruikte traangas. De anarchisten reageerden met stenen en molotov-cocktails. De politie wist enkele demonstranten te arresteren. Niemand raakte gewond.

POLITIE ARRESTEERT VERMEENDE BOMMENLEGGER

De politie arresteerde donderdag 13 januari 1998 zeventien mensen op beschuldiging van de lidmaatschap van de 'Formatie van de Vechtende Guerrilla' (MAS). Deze organisatie en de aan haar verwante Anarchistische Stadsguerrilla zouden onder andere verantwoordelijk zijn voor bomaanslagen op belastingkantoren, de Peruaanse ambassade en de aanslag van 10 december 1997 op het kantoor van Vasso Papandreou, de minister van Industrie. Hierbij raakte een agent gewond.
De politie stelde zestien van hen een dag laterweer op vrijevoeten. De 27-jarige Nikos Maziotis bleef echter in hechtenis. De politie had bij hem thuis negen kilo explosieven, drie pistolen en 148 kogels aangetroffen.
Vermoedelijk als reactie op Maziotis arrestatie werden er in de buitenwijken van Athene auto's in brand gestoken, op 21 januari gevolgd door twee bomexplosies in het centrum van Athene. De aanslag veroorzaakte schade aan gebouwen en auto's, maar er vielen geen gewonden.
Op 3 februari ontploften twee bommen bij vestigingen van MacDonalds in Athene. Deze hadden slechts glasschade tot gevolg. Hoewel niemand deze aanslagen opeiste, schreef de politie ze toe aan de MAS.

Garages van Genera1 Moters in Athene waren op 19 en 20 februari 1998 het doelwit van bomaanslagen. De bom van 19 februari kon tijdig onschadelijk

worden gemaakt. De bom van de dag later veroorzaakte slechts materiële schade. De politie bracht de bomaanslagen in verband met de toenemende spanning tussen Irak en de Verenigde Staten. Dat was ook de reden dat de regering besloot 150 speciaal getrainde beveiligingsexperts in te zetten om Britse en Amerikaanse bezittingen in Griekenland beter te beschermen.
De politie ging de daders in een andere hoek zoeken, nadat op 12 maart opnieuw bommen ontploften bij twee Atheense vestigingen van Genera1 Motors. Ook ditmaal was er slechts materiële schade. De politie maakte bekend dat de daders hetzelfde ontstekingsmechanisme hadden gebruikt als bij de aanslag op de twee vestigingen van MacDonalds en schreef daarom ook deze aanslagen toe aan de MAS.

NOODWEER TEISTERT ATHENE

Een zware storm met stortregens teisterde Athene op 26 en 27 maart 1998. Buitenwijken liepen onder water en een speciaal duikteam van het leger kon ternauwernood vijf families redden. Het lucht- en scheepvaartverkeer werd 26 maart helemaal stilgelegd. Het elektriciteitsnet viel uit en gevreesd werd dat de oogst op de velden rondom Athene grotendeels was vernietigd.

TOENEMENDE MISDAAD

Premier Simitis besloot speciale maatregelen te treffen tegen de toenemende misdaad, nadat in korte tijd dorpen nabij de Albanese grens geregeld werden overvallen, twee Britse toeristen werden vermoord op een vakantie-eiland en het aantal inbraken fors was toegenomen. Volgens officiële cijfers is het aantal moorden in 1997 toegenomen met 38 procent en het aantal onopgeloste misdaden met 45 procent.

Veel Grieken geven de Albanese immigranten de schuld van de toegenomen misdaad, maar de regering beschouwt dat fenomeen als een uiting van 'racisme en xenofobie'. De regering besloot wel meer politie in te zetten en de afgelegen dorpen nabij de Albanese grens beter te beveiligen.

EUROPEES HOF VEROORDEELT GRIEKENLAND

Het Europees Hof in Luxemburg heeft Griekenland op 19 februari 1998 veroordeeld wegens te trage uitvoering van een besluit van de Europese Commissie. In het kader van de harmonisatie van het handelsverkeer had de Commissie alle lidstaten opgedragen wettelijke maatregelen te nemen om belastingwetgeving te harmoniseren die betrekking had op het goederen- en financiële verkeer tussen de lidstaten. Dit moest vóór januari 1992 zijn gebeurd, maar Griekenland bleef in gebreke, ook na een waarschuwing in juli 1994. De Griekse overheid voerde als excuus aan dat ze wel wilde meewerken, maar dat de wet nog voor behandeling bij het parlement lag.

TVX GOLD INVESTEERT IN GOUDMIJN ONDANKS PROTESTEN

De Canadese firma TVX Gold verklaarde op 10 december 1997 dat zij 550 miljoen Amerikaanse dollars (1,1 miljard gulden) zal investeren in de goudmijnen Olympias en Skouries in de buurt van Kassandra. De exploitatie van beide goudmijnen is omstreden. Plaatselijke bewoners en milieu-activisten verzetten zich hevig, omdat de exploitatie het milieu naar hun mening te zeer zou belasten. De protesten waren soms hard. Geregeld werden de toegangswegen geblokkeerd en raakten demonstranten slaags met de politie.
TVX Gold kocht beide mijnen in 1995 voor 47 miljoen dollar en met de belofte om nog eens 250 tot 270 miljoen dollar te investeren. Ian Horn, vice-president van TVX Gold, meldde dat twaalf specialisten het milieu-aspect onderzoeken. Horn: 'We zijn bezig het gebied te ontwikkelen dat de vorige eigenaars hebben verwoest. Verder willen we een installatie bouwen die het milieu zo min mogelijk belast.'
Nog diezelfde dag belde een anoniem persoon op naar de politie met de mededeling dat er een bom was geplaatst bij het kantoor van TVX Gold in Athene. De politie vond daar echter niets.

GRIEKSE ALBANEZEN EISEN GELIJKE RECHTEN

Ongeveer tweeduizend Griekse Albanezen demonstreerden op 22 januari 1998 in Athene voor gelijke rechten als Griekse staatsburgers.
De Griekse overheid had eerder die maand een wet aangenomen die een deel van de 450.000 illegale immigranten legaliseerde. Zij kunnen nu aanspraak maken op een visum voor maximaal drie jaar.
De Griekse Albanezen vonden dit onvoldoende. Zij eisten gelijke rechten, het recht op dubbele nationaliteit en het recht op veilig werk. De laatste eis was ingegeven door het feit dat de Griekse Albanezen vaak illegaal en onveilig werk verrichten.

UITLEVERING ITALIAAN GEWEIGERD

Het Griekse hooggerechtshof heeft 22 januari 1998 bepaald dat Enrico Bianco niet aan Italië hoeft te worden uitgeleverd. Bianco was in november 1997 gearresteerd op grond van een internationaal arrestatiebevel. Italië zocht hem omdat hij als lid van de Rode Brigades in 1978 mede verantwoordelijk zou zijn voor de moord op Aldo Moro. De Griekse rechter bepaalde echter dat Bianco geen terrorist was.

ALBANIË VRAAGT HULP VOOR KOSOVO

De Albanese premier Rexhep Mejdani heeft Griekenland op 9 maart 1998 gevraagd haar invloed in de Europese Unie aan te wenden om zo Joegoslavië te dwingen een einde te maken aan het geweld in Kosovo. Volgens Mejdani moet Griekenland ervoor zorgen dat de Joegoslaven en de Albanezen in Kosovo met elkaar onderhandelingen beginnen voor een duurzame oplossing van hun problemen. Griekenland toonde zich hierop bereid als gastheer op te treden voor een conferentie van Albanië, Joegoslavië en Albanezen uit Kosovo.
Een dag later ontmoetten de ministers van Buitenlandse Zaken van Griekenland, Turkije, Bulgarije, Roemenië en Macedonië elkaar in Sofia. Zij veroordeelden in een verklaring het etnische geweld in Kosovo en riepen de partijen op tot een vreedzame dialoog. Verder wilden ze een multinationale snelle interventiemacht in het leven roepen die in actie moet komen bij een nieuw conflict op de Balkan. Het idee leek echter niet levensvatbaar omdat Griekenland en Turkije meteen al overhoop lagen over de vraag waar deze macht gestationeerd moest worden en welke nationaliteit de bevelhebber moest hebben.

RELATIE MET TURKIJE

NAVO WIL TURKIJE EN GRIEKENLAND DICHTER BIJ ELKAAR BRENGEN

De ministers van Defensie van de NAVO-landen besloten begin december 1997 dat er zowel in het Griekse Larisa als het Turkse Izmir een regionaal hoofdkwartier zou komen. Deze nieuwe commandostructuur paste in de politiek van de Verenigde Staten om de spanningen tussen beide kemphanen te verminderen.
Het Griekse parlement reageerde woedend op de overeenkomst die minister

van Defensie Akis Tsohatzopoulos in Brussel had gesloten. Zowel de oppositie als de haviken van de regerende PASOK vielen over hem heen. De vestiging van het regionale hoofdkwartier in Larisa brengt namelijk de theoretische mogelijkheid met zich mee dat een Turk aan het hoofd komt te staan van NAVO-oefeningen in Griekenland. Hoewel die kans vrijwel nihil is, meent de oppositie dat Turkije 'een paspoort tot de Egeïsche Lee heeft gekregen'.
Nog geen week later, op 11 december. beschuldigden de Verenigde Staten Turkije van 'nodeloos provocerend en totaal overbodig' gedrag. Aanleiding was een vlucht van Turkse gevechtsvliegtuigen in het Griekse deel van de Egeïsche Zee, vlak voor de kust van Thessaloniki.
De NAVO had eerder dit jaar een nieuwe radarinstallatie geplaatst die vluchtbewegingen in de Egeïsche Zee signaleerde. Hoewel het systeem officieel nog niet operationeel was, besloten de VS in dit geval toch Turkije te waarschuwen.

WEDERZIJDS DIPLOMATEN UITGEWEZEN WEGENS 'SPIONAGE'

Griekenland en Turkije beschuldigden elkaar over en weer van spionage. Turkije besloot op 19 december 1997 dat de Griekse diplomaat Efstratios Haralambus binnen een week Turkije moest verlaten, omdat hij zich had ingelaten met 'activiteiten die onverenigbaar zijn met zijn status'. Haralambus zou volgens Ankara geheime militaire informatie verzamelen en de Koerdische guerrilla's in Zuidwest-Turkije steunen.
Griekenland ontkende de beschuldiging. Zij besloot op 23 december als reactie de Turkse diplomaat Nedim Ozdemir van het consulaat in Saloniki uit te wijzen. Ook hij zou zich schuldig hebben gemaakt aan spionage. Turkije noemde de uitwijzing van Ozdemir buiten proportie en de beschuldiging tegen hem niet gebaseerd op feiten.

INCIDENTEN EGEÏSCHE ZEE

Op nieuwjaarsdag 1998 berichtte de BBC dat Griekse oorlogsschepen twee Turkse vrachtvaarders wilden opbrengen die in de territoriale wateren voeren. De vrachtvaarders waarschuwden de Turkse marine, waarop de Griekse schepen het hazenpad kozen. Een Turkse regeringswoordvoerder ontkende het voorval vijf dagen later: 'Volgens ons ging het om een incident met een Russisch schip, waarbij Turkije niet was betrokken.'
De Griekse minister van Defensie, Akis Tsohatzopoulos, kondigde op 7 januari 1998 aan dat Griekenland alle Turkse vliegtuigen zou onderscheppen die het Griekse luchtruim zouden schenden. Dat gebeurde volgens de Grieken al de volgende dag. Ongeveer dertig Turkse straaljagers zouden tot bij Rhodos het Griekse luchtruim zijn binnengedrongen, waarna de Griekse luchtmacht hen zou hebben gedwongen terug te vliegen. Turkije maakte echter geen melding van het incident.

Op 26 januari 1998 vond er een incident plaats bij de eilanden Kaiymnos en Kalolymnos. Grieken beweerden dat opvarenden van een Turks oorlogsschip daar met pistolen en automatische geweren in de lucht schoten. Hierop verjoegen Griekse marineschepen het Turkse schip uit de Griekse territoriale wateren.

De Turkse minister van Buitenlandse Zaken, Ismail Cem, presenteerde begin februari 1998 een plan van vijf punten met als doel de relatie tussen beide buurlanden te verbeteren. Belangrijkste onderdeel vormden bilaterale besprekingen op hoog niveau over de kwestie van de Egeïsche Zee. De Griekse premier Simitis wees het voorstel op 25 februari 1998 resoluut af. 'De huidige problemen zijn veroorzaakt door Ankara's onacceptabele claims. (...) Griekenland zal op geen enkele manier haar soevereine rechten op de Egeïsche Zee ter discussie stellen.' Simitis stelde zich op het standpunt dat het internationale Hof van Justitie in Den Haag zich over deze kwestie moet buigen. Westerse diplomaten geven Griekenland een grote kans om bij dit hof haar gelijk te halen.

SCHERPE UITSPRAKEN VAN MINISTER PANGALOS TEGEN TURKIJE

Minister van Buitenlandse Zaken Theodoros Pangalos, heeft zijn ambtsgenoten in de Europese Unie opgeroepen krachtig stelling te nemen tegen de 'genocide van de Koerden in Turkije en de ernstige schending van hun mensenrechten'.
Pangalos deed zijn uitspraak op 9 januari 1998 na een bezoek aan zijn Franse ambtgenoot, waarbij onder andere de plotselinge toestroom van Koerdische vluchtelingen in Italië ter sprake kwam. Volgens Pangalos was hun komst een gevolg van het gewapende optreden van Turkse troepen tegen Koerden in Zuidwest-Turkije en Noord-Irak. Hij verweet zijn Europese partners blind te zijn voor de situatie van de Koerden, net zoals de wereld vóór de Tweede Wereldoorlog blind was voor de situatie van de joden in Nazi-Duitsland.

Minister Pangalos sprak zich op 21 januari 1998 uit tegen het verbod van de Turkse Welvaartspartij. Het Turkse constitutionele hof had de islamitische partij van voormalig premier Necmettin Erbakan een week eerder verboden. De Welvaartspartij zou een bedreiging vormen voor het seculiere karakter van de Turkse staat.
Pangalos: 'De charme van de democratie is dat er zelfs plaats is voor haar slechtste en afschuwelijkste vijanden.' Verder wees Pangalos erop dat de Welvaartspartij tijdens de verkiezingen twintig procent van de stemmen had gehaald. Hij concludeerde daaruit dat er blijkbaar behoefte bestond aan zo'n partij.

Op 23 februari 1998 liet minister Pangalos zich in scherpe bewoordingen uit over de Turks-Israëlische betrekkingen. Hij noemde het militaire samenwerkingsverband 'een alliantie van slechterikken'.
Pangalos deed zijn uitspraken aan het begin van een driedaags bezoek aan Egypte, een van de landen die evenmin gelukkig is met de Turks-Israëlische samenwerking.
Turkije en Israël hielden in januari van dit jaar hun eerste gezamenlijke oefening op de Middellandse Zee. De Verenigde Staten deden eveneens aan deze oefening mee.

(Vor.ber. pag. 508/3 e.v. - 1997)

HONGARIJE

BINNENLAND

RAPPORT OVER PRIVATISERINGS-SCHANDAAL

Op 9 juli 1997 werd het rapport van een parlementaire onderzoekscommissie over vermeende frauduleuze praktijken bij het Hongaarse Staatsbureau voor Privatisering (APV)in de openbaarheid gebracht.

In het rapport concludeerde de commissie dat Imre Szokai, oud-voorzitter van de raad van bestuur van de APV, en Peter Liszkai, juridisch vertegenwoordiger van de APV, hun positie hadden misbruikt toen zij financieel adviseur Marta Tocsik in dienst namen. In het rapport werd ook oud-minister van

Privatisering, Handel en Industrie Tamas Suchman beschuldigd van inmenging in de aangelegenheden van de APV. Suchman was afgetreden toen het schandaal in oktober 1996 aan het licht kwam

ONDERZOEKSCOMMISSIE OVER VERLEDEN VAN PREMIER

Op 1 september 1997 verwierp Horn een verzoek om ontslag te nemen als premier. Het verzoek was naar buiten gebracht door de voorzitter van een commissie die het politieke verleden van vooraanstaande politici onderzocht.

De commissie had op 1 september bekendgemaakt dat er overtuigend bewijs bestond dat Horn had meegeholpen om de communisten weer aan de macht te brengen na de mislukte opstand tegen het communistische regime in 1956 en dat hij de Hongaarse geheime dienst had gebruikt om de politieke oppositie in de gaten te houden.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 8 september 1997 werd bericht dat elf leden van de recentelijk opgeheven parlementaire groepering de Christen-Democratische Volkspartij (KDNP)een alliantie zouden vormen met de Federatie van Jonge Democraten-Hongaarse Burgerpartij (Fidesz-MMP).Op 28 september pleitte Viktor Orban, de leider van Fidesz, voor een verkiezingspact tussen Fidesz-MMP en het Hongaars Democratisch Forum (MDF)

REFERENDUM OVER NAVO

Op 7 oktober 1997 gaf de Nationale Assemblee (het parlement) haar goedkeuring aan de formulering van een referendum over het voorgenomen Hongaarse NAVO-lidmaatschap en twee geplande amendementen op een wet waarbij buitenlandse bedrijven land zouden kunnen kopen. Het besluit werd scherp bekritiseerd door oppositiepartijen die bezwaar maakten tegen de formulering van de amendementen op de landwet. Het referendum zou - zoals de regering begin september had voorgesteld- op 16 november plaatsvinden.

Maar het Hooggerechtshof bepaalde op 13 oktober dat de goedkeuring door de Assemblee in strijd was met de grondwet en gaf te kennen dat een alternatieve formulering van het referendum die eerder door verschillende oppositiepartijen was voorgesteld, voorrang had, aangezien deze werd gesteund door een petitie met meer dan 200 000 handtekeningen (volgens het Hongaarse recht was een referendum verplicht als 200 000 of meer Hongaarse burgers hierom vroegen) Na de gerechtelijke uitspraak besloot de regering de voorgestelde amendementen op de landwet in te trekken en alleen een referendum te houden over de kwestie van het N 4-VO-lidmaatschap Maar op 14 oktober verwierp de Nationale Assemblee dit besluit, terwijl de oppositie eiste dat de beide kwesties gezamenlijk werden voorgelegd en dat voor de amendementen op de landwet de alternatieve formulering zou worden gebruikt

Niettemin maakte premier Gyula Horn op 18 oktober bekend dat alleen het NAVO-referendum doorgang zou vinden.

Grote meerderheid stemt voor

Volgens de officiële uitslag van het op 16 november 1997 gehouden referendum over toetreding tot de NAVO was 85,3 procent van de kiezers voor aansluiting bij het militaire bondgenootschap, terwijl 14,7 procent tegen het lidmaatschap was. De opkomst bedroeg 49 procent en op 19 november verklaarde de Nationale Kiescommissie (NVB) de uitslag van het referendum geldig.

Zowel de regering als president Arpad Goncz had sterk voor toetreding gepleit. De president had benadrukt dat de veiligheid van het land meer gebaat zou zijn bij aansluiting bij de NAVO dan bij een neutrale status. Ook was betoogd dat het NAVO-lidmaatschap Hongarije beter in staat zou stellen op te komen voor de Hongaarse minderheid in de aangrenzende landen. Vóór het referendum had premier Gyula Horn de kiezers verzekerd dat de NAVO kernwapens noch troepen in het land zou stationeren, zoals nadrukkelijk was gesuggereerd door tegenstanders van het NAVO-lidmaatschap.

Na het referendum diende Hongarije officieel een verzoek in om deel uit te mogen maken van 'de eerste uitbreidingsgolf'in 1999.

BEGIN PRIVATISERING MATAV

Op 19 oktober 1997 werd bekendgemaakt dat het staatstelecommunicatiebedrijf Matav tegen het einde van 1997 gedeeltelijk zou worden geprivatiseerd. Tussen de 20 en 27 procent van de aandelen in het bedrijf, dat in handen was van MagyarCom en het Hongaarse privatiseringsbureau APV, zouden te koop worden aangeboden, hetgeen naar schatting 2,4 miljard gulden zou opleveren.

BEGROTING 1998 AANGENOMEN

Het Hongaarse parlement heeft op 9 december 1997 de begroting voor 1998 aangenomen. Het begrotingstekort in 1998 zal net als in 1997, exclusief inkomsten uit privatiseringen, 4.9 procent van het bruto nationaal produkt zijn. Het tekort op het centrale overheidsbudget, een belangrijk onderdeel van de staatsbegroting, zou 419 miljard florinten (ca. 42 miljard gulden) zijn. In 1997 was dit 360 miljard florinten.

VERDACHTE VAN BOMAANSLAGEN AANGEHOUDEN

De Hongaarse politie bevestigde op 10 januari 1998 dat een 33-jarige ondernemer was aangehouden die ervan werd verdacht een aantal van de bomaanslagen te hebben georganiseerd die sinds 1995 in Boedapest zijn gepleegd. Het televisiestation MTV1 meldde dat de ondernemer. die in november was gearresteerd door een Oostenrijks politieteam en begin januari naar Boedapest is overgebracht, werkzaam was in de oliehandel.
De politie verklaarde dat de serie aanslagen waarschijnlijk onderdeel uitmaakte van een oorlog tussen rivaliserende bendes over illegale olietransacties.

GOLF VAN GEWELDADIGHEDEN

Hongarije werd de eerste maanden van 1998 opgeschrikt door een golf van geweld. Dit heeft ertoe geleid dat criminaliteit een belangrijk onderwerp tijdens de verkiezingen zou worden. De Hongaarse minister van Binnenlandse Zaken Kuncze maakte op 18 februari 1998 bekend dat er twaalf miljard florinten (ca. 105 miljoen gulden) nodig zou zijn om de golf van criminele aanslagen te bestrijden en dat hij de regering zou voorstellen dit bedrag beschikbaar te stellen.

Medio februari moest een woordvoerder van premier Gyula Horn de uitspraak rechtzetten dat tachtig procent van de overvallen en moordaanslagen gepleegd zou worden door buitenlanders. Het dagblad Nepszabadsag publiceerde daarna statistieken waaruit bleek dat in 1997 2.9 procent van de moorden en 4.1 procent van de overvallen in Hongarije door buitenlanders waren gepleegd.

Op 11 februari werd de Hongaarse mediamagnaat Janos Fenyo in zijn auto in het centrum van Boedapest doodgeschoten. Fenyo was hoofd van de Vico-mediagroep dat verschil-

lende kranten uitgeeft, ondermeer *Nepszava*, een van de grootste dagbladen

HOOFD VAN NATIONALE TELEVISIE ONTSLAGEN

De regering heeft het hoofd van de nationale televisie (MTV), Istvan Petak, ontslagen, omdat hij niet in staat is gebleken MTV goed voor te bereiden op de concurrentiestrijd met de commerciële stations. aldus een woordvoerder op 6 januari 1998.

Sinds november 1997 heeft Hongarije commerciële televisiestations en een daarvan, TV2, had op 1 januari een kijkdichtheid van 34,6 procent. MTV, dat voorheen een monopoliepositie had, had dezelfde dag een kijkdichtheid van 27,8 procent, terwijl het andere nationale commerciële station, RTL Klub, 15,8 procent van de kijkers trok.
Het consortium dat geleid wordt door Swedish Broadcasting Systems (SBS) dat TV2 verzorgt en het consortium dat wordt geleid door CLT-Bertelsmann dat RTL Klub uitzendt, hadden in augustus 1997 elk een zendmachtiging voor tien jaar ontvangen.

OVERLEVENDEN HOLOCAUST ONTVANGEN ZWITSERS GELD

Een eerste groep van de Hongaarse joden die de holocaust overleefden, ontvingen op 12 februari 1998 een betaling uit een Zwitsers fonds. Tijdens een Ceremoniële bijeenkomst kregen de eerste zeven- tot achtduizend Hongaarse joden een cheque ter waarde van achthonderd gulden per persoon. De twintigduizend Hongaarse Joden die de holocaust hebben overleefd, zouden uiteindelijk ieder tweeduizend gulden ontvangen. De eerste betalingen uit dit fonds, opgericht door Zwitserse banken na de controverse over de slapende joodse bankrekeningen, hebben in 1997 in Letland plaatsgevonden.

ZIGEUNERKIKDEREN OP SCHOLEN APART GEHOUDEN

Een aantal scholen in Hongarije houdt zigeunerkinderen weg uit normale klassen, ondanks wetgeving die dit soort praktijken verbiedt. Dit bleek tijdens een congres over de onderwijsomstandigheden van zigeunerkinderen op 4 februari 1998, dat werd georganiseerd door het Bureau voor Nationale en Etnische Minderheden.

Uit een rapport bleek dat ca. tien procent van de zigeunerkinderen gescheiden les kreeg van niet-zigeuners en duizenden andere zigeunerkinderen onnodig speciaal onderwijs ontvingen. Volgens het rapport moest de wet op het verbod op segregatie worden aangescherpt.

VERKIEZINGSPROGRAMMA FIDESZ

De Federatie van Jonge Democraten (Fidesz), de tweede partij in Hongarije, maakte op 6 maart 1998 het verkiezingsprogramma bekend. Hierin werden een aantal ingrijpende economische en sociale veranderingen aangekondigd. Fidesz wilde hiermee kiezers trekken tijdens de komende parlementsverkiezingen in mei. Partijleider. Viktor Orban, zei de regerende Socialistische Partij uit te dagen op haar zwakste punten: te weinig economische groei, corruptie en criminaliteit. Orban sloot de mogelijkheid van een coalitie met de Socialistische Partij uit.
Twee weken daarvoor had Orban tijdens een partijcongres ook al de regering bekritiseerd. De regering zou haar economische beleid te veel richten op de grote internationale bedrijven en het midden- en kleinbedrijf niet helpen bij het vergroten van economische groei.

PARTIJCONGRES SOCIALISTEN

De Socialistische Partij (MSzP) kwam op 6 maart 1998 in opgewekte stemming bijeen voor een partijcongres, aangezien toen uit opiniepeilingen bleek dat zij bij de parlementsverkiezingen in mei 1998 met een sterke voorsprong uit de bus zou komen. Volgens de peilingen zou 37 procent van de kiezers op de socialisten stemmen, 28 procent op de Federatie van Jonge Democraten (Fidesz), 14 procent op de Partij van Onafhankelijke Kleine Boeren (FKgP) en vijf procent op de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz). Tijdens het congres werd premier Gyula Horn met overweldigende meerderheid herkozen als partijleider.

De onenigheid met coalitiepartner SzDSz was de enige controverse tijdens het congres. Gyula Horn en de leider van de Vrije Democraten Gabor Kuncze waren onlangs in aanvaring gekomen. Horn bekritiseerde Kuncze, minister van Binnenlandse Zaken. vanwege de moord op mediamagnaat Janos Fenyo. Maar Kuncze's verzoek om twaalf miljard florinten extra om de golf van geweld te bestrijden, werd afgewezen.
Kuncze en drie andere Vrije Democraten-ministers stemden tegen het kabinetsbesluit om Slowakije een kader-akkoord aan te bieden. waardoor Hongarije alsnog betrokken zou worden bij de bouw van de Donau-dam. Tijdens het congres zei Horn wel met de Vrije Democratenverder te willen regeren.

GEEN PARLEMENTSZETELS VOOR ETNISCHE MINDERHEDEN

Het wetsvoorstel om hel parlement met dertien zetels uit te breiden voor afgevaardigden van etnische minderheden, kreeg op 16 maart 1998 niet de noodzakelijke tweederde meerderheid. Hongaarse minderheidsgroepen stelden het falen van de regering hun een afvaardiging te garanderen aan de kaak.
Als reactie op de afwijzing heeft de Slowaakse Nationale Partij in een open brief aan het Europees Parlement en de ambassadeurs van de EU-lidstaten in Bratislava geprotesteerd tegen het falen van het Hongaarse parlement de wet op de afvaardiging van minderheden aan te nemen.
Medio januari had de minister van Binnenlandse Zaken, Gabor Kuncze, nog aangegeven ervan uit te gaan dat het wetsvoorstel zou worden aangenomen. Hij zei dat de Hongaarse regering de eerste verkiezingen voor de dertien parlementszetels voor etnische minderheden wilde uitstellen tot oktober 1998, zodat het Constitutionele Hof voldoende tijd had om klachten te beoordelen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

SLOWAAKS VSZ KOOPT HONGAARSE STAALFABRIEK

'De aankoop van een meerderheidsaandeel door het Slowaakse VSZ in de Hongaarse staalfabriek Diosgyor (DAM) laat zien dat de relatie tussen Hongarije en Slowakijke verbeterd kan worden,' zei Eva Mitrova, de Slowaakse ambassadeur in Hongarije, op 9 januari 1998 tijdens de ceremonie rond de ondertekening.

VSZ kocht een aandeel van 68,15 procent in het verliesgevende bedrijf voor één dollar en heeft het op zich genomen in drie fasen het kapitaal van DAM te vergroten met een totaal van 4.5 miljard florinten (ca. 455 miljoen gulden). Het Slowaakse bedrijf heeft de schuld van 2,8 miljard florinten van DAM aan APV, het Hongaarse Privatiseringsbureau, op zich genomen. APV had al 4,5 miljard florinten in DAM geïnvesteerd en kreeg in ruil hiervoor een minderheidsaandeel in het bedrijf. VSZ hoopte dat DAM in het jaar 2000 geen verlies meer zou maken.

LENINGEN EERDER TERUGBETAALD

De Nationale Bank van Hongarije heeft, in samenspraak met het ministerie van Financiën, op 15 maart 1998

besloten leningen voor ontwikkeling en herstel die de Wereldbank tussen 1983 en 1992 had verstrekt, eerder terug te betalen.

BEVORDERING BUITENLANDSE INVESTERINGEN

Premier Gyula Horn heeft op 25 maart 1998 de eerste bijeenkomst voorgezeten van de Raad ter bevordering van buitenlandse investeringen in Hongarije. De raad zal zich bezighouden met de effecten van voorgestelde en geplande financiële en economische hervormingen, zei Horn. De Raad bestaat uit de 28 grootste multinationals in Hongarije en afgevaardigden van de Amerikaanse Kamer van Koophandel in Hongarije en de Duits-Hongaarse Kamer van Industrie en Handel. Medio maart maakte de Nationale Bank bekend dat er in Hongarije in 1997 voor 2,49 miljard dollar (ca. 5 miljard gulden) werd geïnvesteerd door het buitenland.

BUITENLANDSE ZAKEN

BEZOEK SLOWAAKSE PREMIER

Op 15 augustus 1997 voerde premier Gyula Horn besprekingen met zijn Slowaakse collega Vladimir Meciar. De besprekingen stonden in het teken van de rechten van etnische Hongaren in Slowakije en de Slowaakse minderheid in Hongarije. Zij besloten dat er een gezamenlijke commissie moest komen die toezicht zou houden op de leefomstandigheden van de beide gemeenschappen.

Horn stelde dat vertegenwoordigers van beide minderheidsgroepen zitting zouden moeten nemen in de commissie, maar Meciar tekende daarbij aan dat hij alleen etnische Hongaren uit Slowakije zou accepteren, die zijn regering niet vijandig gezind waren. Horn pleitte ook voor het recht van beide minderheidsgroepen om in hun eigen taal onderwezen te worden.

UITSPRAAK INTERNATIONAAL HOF OVER DONAU-DAM

Op 25 september 1997 oordeelde het Internationaal Gerechtshof dat Hongarije en Slowakije beide in strijd met het internationale recht hadden gehandeld tijdens een project dat in 1977 was gestart voor de bouw van een systeem van dammen en waterkrachtcentrales in de rivier de Donau (het Gabcikovo-Nagymaros-project). De hoorzitting was in maart 1997 begonnen.
Het Hof was van oordeel dat Hongarije de overeenkomst met het voormalige Tsjecho-Slowakije had geschonden toen het in 1989 besloot om zich uit milieuovenvegingen terug te trekken uit het project, en dat Tsjecho-Slowakije in 1992 niet gerechtigd was geweest een dam te bouwen bij Gabcikovo en de loop van de Donau te wijzigen zonder toestemming van de Hongaarse regering. Beide landen moesten met elkaar onderhandelen over vergoedingen voor de door hun handelingen veroorzaakte schade. Het Hof bepaalde voorts dat het verdrag van 1977 nog steeds van kracht was en dat de twee landen de onderhandelingen moesten hervatten 'om de doelstellingenvan het verdrag van 1977 te bereiken'. De Hongaarse premier Gyula Horn verklaarde na de uitspraak van het Hof, dat zijn regering bereid was voor eind oktober besprekingen met Slowakije te voeren.

Hongarije stelt nieuwe overeenkomstuit

De Hongaarse regering liet op 5 maart 1998 weten dat zij de beslissing of er een dam in de Donau gebouwd zou worden, waarschijnlijk tot 1999 zal uitstellen. De regering wilde de resultaten van verdere studies afwachten, voordat het de ontwerpovereenkomst zou goedkeuren die Hongaarse en Slowaakse onderhandelaars eind februari 1998 waren overeengekomen. Uitstel zou beteken dat dit vraagstuk na de verkiezingen in mei behandeld zou worden. In de ontwerpovereenkomst ging Hongarije ermee akkoord een dam te bouwen, bij Nagymaros of bij Pilismarot.

Tienduizend tegenstanders protesteerden op 1 maart tegen de geplande stuwdam. Een tweede protest vond op 14 maart 1998 plaats, toen meer dan duizend milieuactivisten een menselijke keten vormden rond de Donau. In het parlement leidde de ontwerpovereenkomst tot een heftig debat, waarbij ook coalitiepartners van de Vrije Democraten verklaarden tegen het plan te zijn.

CONFLICT OVER MINDERHEDEN MET SLOWAKIJE

De betrekkingen met Slowakije waren vóór de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof in september 1997 verslechterd, toen het kwam tot een woordenwisseling tussen Horn en de Slowaakse president Vladimir Meciar, nadat Meciar had voorgesteld een vrijwillig repatriëringsprogramma op te zetten voor etnische Hongaren in Slowakije en etnische Slowaken in Hongarije. Horn weigerde deze kwestie te bespreken en verklaarde dat Meciars voorstel 'droevige en tragische herinneringen uit het verleden opriep', waarmee hij verwees naar de deportaties tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vervolgens werd een bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van beide landen afgelast na de weigering van de Hongaarse regering om haar excuses aan te bieden voor Horns opmerkingen.

Pas op 23 januari 1998 kwamen de ministers van Buitenlandse Zaken van Hongarije en Slowakije weer bijeen, maar slaagden er niet in het meningsverschil op te lossen over de etnische minderheden die binnen hun grenzen wonen. De ministers bereikten geen overeenstemming over de vraag wie de vijfhonderdduizend sterke Hongaarse etnische minderheid in Slowakije moet vertegenwoordigen in een gezamenlijke commissie die de twee landen moeten oprichten, als onderdeel van een vredesovereenkomst die de twee landen twee jaar geleden hebben ondertekend.

HONGARIJE EN ROEMENIË BEVESTIGEN GOEDE BETREKKINGEN

De presidenten van Hongarije en Roemenië hebben op 26 januari 1998 de relatie tussen beide landen bevestigd en zeiden dat de politieke onrust in Boekarest geen effect heeft op hun goede betrekkkingen. De buurlanden hadden jarenlang een slechte relatie, maar hierin is verandering gekomen na de komst van een hervormingsgezinde regering in 1996 in Roemenië. Hoog op de agenda stond de Hongaarse steun voor Roemeense pogingen lid te worden van de EU en de NAVO. Daarnaast werd gesproken over de bouw van een snelweg tussen Boedapest en Boekarest en de problemen rond de 1,6 miljoen etnische Hongaren in Roemenië.

DEELNAME AAN EUROPEES RUIMTEVAARTPROGRAMMA

Hongarije neemt deel aan PRODEX, een programma van het Europese Ruimtevaart Onderzoeksbureau (ESA), aldus een regeringswoordvoerder op 23 januari 1998. Aan PRODEX (Programme de Developpement d' Experiences Scientifiques) namen al Zwitserland, Ierland, België, Noorwegen, Oostenrijk, Denemarken deel. Kalman Kovacs, staatssecretaris van het ministerie van Transport en Telecommunicatie, verklaarde dat Hongarije in 1997 1,5 miljoen dollar aan ruimtevaartonderzoek had besteed

en dat de regering in de nabije toekomst een lange-termijn financieringsplan hiervoor zou ontwerpen.

VERDRAGEN MET VIETNAM

Hongarije en Vietnam hebben op 4 februari 1998 in Hanoi een serie verdragen ondertekend, ondermeer om de economische samenwerking te stimuleren en om de drugshandel, terrorisme en georganiseerde criminaliteit te bestrijden. De voormalige bondgenoten in het Sovjet-blok ondertekenden ook verdragen over transport in de luchtvaart en kwamen overeen informatie uit te wisselen over de omschakeling naar een markteconomie.

(Vor.ber.pag. 564/1 e.v.-1997)

ITALIË

BINNENLAND

REGERING-PRODI OVERLEEFT CRISIS

De centrumlinkse Olijf-coalitie van premier Romano Prodi overleefde in oktober 1997 de eerste grote politieke crisis sinds haar aantreden in mei 1996. De crisis brak uit op 1 oktober toen de Heropgerichte Communisten (RC) bekendmaakte dat zij tegen de begroting voor 1998 zou stemmen. Vooral de voorgestelde bezuinigingsmaatregelen op de pensioenen waren voor de RC onverteerbaar. De regering Prodi was afhankelijk van de gedoogsteun van de communisten. Verwerping van de begroting zou de toetreding van Italië tot de Europese Monetaire Unie (EMU) ernstig in gevaar brengen.

Prodi had na vijf maanden onderhandelen met de drie belangrijkste vakbonden een akkoord bereikt, dat voorzag in onder andere strengere eisen voor het verstrekken van een pensioen, hogere pensioenpremies en het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd van 57 naar 58 jaar. Hiermee zou in totaal 2,4 miljard gulden worden bezuinigd.

De regering Prodi en de RC probeerden tot een compromis te komen. RC-leider Fausto Bertinotti eiste 37 wijzigingen op de begroting in ruil voor zijn steun. Prodi weigerde hier op in te gaan en bood op 9 oktober zijn ontslag aan president Oscar Luigi Scalfaro aan.

Nieuw politiek akkoord

Prodi bleef aan als interim-premier en zette de onderhandelingen met Bertinotti voort,. Dit leidde op 14 oktober 1997 tot een nieuw politiek akkoord. Commentatoren waren het erover eens dat Bertinotti aanzienlijke concessies had gedaan
Het akkoord kwam er op neer dat ministers beloofden regelmatig te overleggen met de RC, hoewel deze partij niet tot de regering zou worden toegelaten. Voorts werd toegegeven aan de eis van de RC dat industrie-arbeiders van de bezuinigingen op de pensioenen zouden worden uitgesloten. Prodi beloofde verder om begin 1998 een wetsvoorstel in te dienen om de werkweek in 2001 van 40 uur terug te brengen tot 35 uur. Verder beloofde Prodi een ontwikkelingsbureau voor het zuiden op te richten en te overleggen over het tijdstip van toekomstige privatiseringen. Tenslotte verzachtte de premier enkele begrotingsvoorstellen.

Scalfaro weigerde na de bekendmaking van het akkoord Prodi's ontslag te aanvaarden. Hij verzocht de premier terug te keren naar het parlement en daar een motie van vertrouwen in te dienen. Op 16 oktober verkreeg de regering deze motie van vertrouwen met 319 tegen 285 stemmen bij twee onthoudingen.

Begroting aangenomen

Vlak voor het kerstreces gelukte het premier Prodi om zijn strenge en omstreden begroting voor 1998 door het parlement te loodsen. De begroting voorzag onder andere in een verlaging van het begrotingstekort met ca. 30 miljard gulden. Daarmee voldeed Italië aan de criteria voor toetreding tot de Europese Monetaire Unie.

Op 17 december 1997 begon het begrotingsdebat in het parlement. Prodi moest daar nog meer water bij de wijn doen. Spoorwegambtenaren werden eveneens uitgesloten van het pensioenakkoord met de vakbonden. Verder zou de regering de bezuinigingsmaatregelen voor onderwijzend personeel, loodsen en bankemployées verzachten. Tenslotte zou ook de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd niet al te drastisch worden ingevoerd.
De minister van Financiën, Carlo Azeglio Ciampi, ging met de wijzigingen akkoord. Volgens hem waren ze verwaarloosbaar en hadden ze vrijwel geen effect op de totale begroting. Het Internationaal Monetair Fonds waarschuwde Italie echter dat zijn pensioensysteem onbetaalbaar dreigde te worden omdat de bevolking in de toekomst verder zal vergrijzen.

De Kamer van Afgevaardigden ging uiteindelijk op 19 december akkoord met 312 stemmen voor en 192 tegen. De senaat volgde op 23 december 1997.161 Senatoren stemden voor en 40 stemden tegen de begroting.

OLIJFCOALITIE WINT PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN

De regerende Olijfcoalitie behaalde bij plaatselijke verkiezingen op 16 en 30 november 1997 een grote overwinning. De verkiezingen werden beschouwd als een belangrijke vuurproef voor de regering-Prodi, gezien de geplande bezuinigingen.
Do verkiezingen gingen om de zetels in vijf provinciale raden en 421 gemeenteraden. De overwinningsmarge van de partijen van de Olijf-coalitie viel veel groter uit dan voorspeld. Dankzij deze verkiezingszege kreeg de Olijfcoalitie de burgemeestersposten in negen van de tien grootste steden van Italië. Alleen Milaan hield haar rechtse burgemeester.
De tweede ronde van de plaatselijke verkiezingen op 1 december 1997 liep eveneens uit op een overwinning voor de regerende olijfcoalitie. Deze wist onder andere Genua, de belangrijkste stad, en Sicilië binnen te halen.
In totaal won de Olijfcoalitie in 42 stadjes van meer dan 15.000 inwoners. De rechtse Vrijheid-Alliantie won in 25 van deze gemeenten, terwijl de Liga Nord er 15 veroverde.

UMBERTO BOSSI EN DE NOORDELIJKE LIGA

De separatistische Liga Nord (LN) hield op 26 oktober 1997 verkiezingen voor de assemblee van de door haar eenzijdig uitgeroepen 'Republiek Padania'. Voor de 200 zetels waren er 1176 kandidaten van 63 partijen. Allen sympathiseren met de Noordelijke Liga. De Italiaanse regering noemde de verkiezingen een politieke stunt zonder enige wettelijke betekenis.
De 200 leden hielden vervolgens op 9 november hun eerste constitutionerende vergadering. Onder de aanwezige gasten bevond zich de Russische nationalistische leider Wladimir Zjirinowski.

De leider van de Noordelijke Liga, Umberto Bossi, kwam intussen steeds verder onder druk van het centrale gezag te staan. De Kamer van Afgevaardigden stemde op 20 januari 1998 in met een onderzoek naar uitspraken van Bossi tijdens een politieke bijeenkomst in Tolmezzo. Daar riep hij in 1996 zijn

aanhangers op om mensen die op de rechtse Nationale Alliantie (NA) hadden gestemd 'te identificeren en te vervolgen.' Volgens het parlement had Bossi met deze uitspraak zijn aanhangers aangezet tot geweld en de stemmers op de Nationale Alliantie belasterd en bedreigd.

Twee dagen later, op 22 januari 1998, veroordeelde rechter Adriano Galazzi Bossi tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van één jaar in een vrijwel identieke zaak. Bossi had tijdens een andere politieke bijeenkomst zijn aanhangers opgeroepen NA-stemmers te vervolgen en hen 'smerige fascisten' genoemd.
De rechter bepaalde verder dat Bossi een schadevergoeding van 170 miljoen lire (ongeveer 200.000 gulden) moest betalen aan de Nationale Alliantie. 58.000 gulden hiervan zou naar NA-leider Gianfranco Fini gaan. Bossi ging in beroep tegen de uitspraak.

Op 31 januari 1998 werd bekend dat Bossi ook zal worden vervolgd voor het beledigen van de Italiaanse vlag. Tijdens een politieke bijeenkomst die de Liga afgelopen jaar in Venetië hield, riep Bossi een vrouw met een Italiaanse vlag toe: 'Zet die vlag maar in het toilet, mevrouw.' Hij voegde daaraan toe dat hij 'een vrachtlading toiletpapier had besteld in de kleuren van de Italiaanse vlag.'
Bossi reageerde op 10 maart 1998 met het voorstel een referendum te houden met als inzet het afschaffen van de wet die de Italiaanse vlag beschermd tegen laster en smaad. Volgens Bossi is deze wet een relict uit de fascistische tijd die niet meer thuis hoort in een democratie.

FUSIE MINISTERIES VAN FINANCIËN EN STAATSBEGROTING

Het ministerie van Financiën is op 5 december 1997 samengevoegd met het ministerie van Staatsbegroting (Schatkist). Dit zal volgens een regeringsverklaring leiden tot eenvoudiger administratieve procedures. Verder betekent deze fusie volgens de verklaring een versterking van de financiële, economische en begrotingspolitiek. Carlo Azeglio Ciampi was al minister van beide ministeries.

PARLEMENT WIL EINDE VERBANNING KONINGSHUIS

De Kamer van Afgevaardigden zette op donderdag 11 december 1997 de eerste stap op een lange weg die een einde moet maken aan de verbanning van het Italiaanse koningshuis. Het parlement stemde voor een voorstel om de grondwet zodanig te veranderen, dat mannelijke troonopvolgers weer in Italië mogen komen. De 59-jarige troonopvolger Vittorio Emanuele reageerde verheugd op het nieuws. 'Dit biedt mij en mijn familie de kans de hoop levend te houden dat we weer in Italië kunnen wonen en Italianen onder de Italianen mogen zijn.'
Koning Umberto II en zijn familie werden in 1946 uit Italië verbannen omdat het koningshuis had samengewerkt met de fascistische dictatuur van Mussolini.

De oppositie stemde voor, maar een groot deel van de Olijfcoalitie stemde tegen. Uiteindelijk werd het voorstel aangenomen met 276 stemmen voor en 204 tegen.

ONDERMINISTER ONTSLAGEN WEGENS MOGELIJKE BANDEN MET MAFFIA

Premier Romano Prodi heeft op 13 maart 1998 het ontslag gevraagd van onderminister Angelo Giorgianni. President Oscar Luigi Scalfaro tekende het decreet nog dezelfde dag.
Giorgianni kwam eerder die week onder vuur te liggen toen de parlementaire anti-maffiacommissie hem beschuldigde van machtsmisbruik in zijn vorige functie van openbaar aanklager in het Siciliaanse Messina. Giorgianni zou onder andere ontmoetingen hebben gehad met een aannemer die nauwe banden onderhield met de plaatselijke maffia. Een Italiaanse krant kwam met de beschuldiging dat Giorgianni een onderzoek op de lange baan had geschoven naar onregelmatigheden in een farmaceutischcontract met een ziekenhuis in Messina.
De onderminister ontkende alle beschuldigingen met klem, maar Prodi besloot toch hem te ontslaan. Zijn 22 maanden oude regering is tot nu toe namelijk nog niet in verband gebracht met corruptie, maffia en machtsmisbruik. Hij vroeg Giorgianni daarom de eer aan zichzelf te houden en ontslag te nemen. Toen deze dit weigerde, vroeg Prodi zelf het ontslag aan.

DI PIETRO GEKOZEN IN SENAAT

Voormalig onderzoeksrechter Di Pietro won op 9 november 1997 een zetel in de senaat bij tussentijdse verkiezingen. Di Pietro stond kandidaat voor de Democratische Partij van Links (PDS, de grootste partij in de Olijf-coalitie). Hij kreeg 68 procent van de stemmen en behaalde daarmee een makkelijke overwinning op zijn opponenten van de rechtse Vrijheidsalliantie en de RC.
Di Pietro nam als Milanese rechter in 1992 het initiatief voor de anti-corruptiecampagne 'Schone Handen', die uiteindelijk leidde tot de val van Italië's oude politieke en zakenelite.
Di Pietro trad in mei 1996 toe tot de Olijf-regering van Prodi als minister van Openbare Werken. In november 1996 trad hij echter af na de bekendmaking dat het Openbaar Ministerie in de Noord-Italiaanse stad Brescia had besloten een onderzoek tegen hem in te stellen wegens corruptie.

RECHTSZAKEN TEGEN BERLUSCONI

Het Romeinse 'Schone Handen-team' maakte zaterdag 20 december 1997 bekend dat zij oppositieleider Silvio Berlusconi willen horen in een nieuw onderzoek. Het gaat om de zaak van onderzoeksrechter Renato Squillante die in maart 1996 is gearresteerd op beschuldiging van omkoping. Squillante zou in de periode 1986 tot 1990 grote bedragen hebben gekregen in ruil voor het stopzetten van strafrechtelijke vooronderzoeken. Berlusconi zou een van de mensen zijn die Squillante geld hadden betaald.

Deze nieuwe zaak maakte Berlusconi's positie als oppositieleider nog hachelijker. Een maand eerder was hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van zestien maanden wegens een frauduleuze boekhouding. Verder liepen er nog drie andere zaken tegen hem, onder andere voor omkoping en het misbruik van staatsfondsen.

Aanklager Gherardo Colomba eiste op 30 januari 1998 een gevangenisstraf van drie jaar tegen Berlusconi wegens medeplichtigheid bij de omkoping van belastinginspecteurs. Berlusconi zou hen van 1989 tot 1991 hebben gevraagd de boeken van zijn media- en advertentiebedrijven slechts oppervlakkig te controleren. De betaling hiervoor zou zijn gedaan door zijn broer Paolo, die hiervoor al werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en vier maanden.
Berlusconi ontkende elke betrokkenheid, maar de aanklager zei: 'Er bestaat geen enkele twijfel dat Silvio Berlusconi de illegale betalingen van Paolo Berlusconi heeft goedgekeurd.'

Op 3 februari 1998 was de eerste zittingsdag van het proces tegen Berlusconi wegens belastingfraude. Hij zou bij

de aankoop van grond rond zijn Milanese huis de u-aarde opzettelijk te laag hebben getaxeerd om zo minder belasting te hoeven betalen.

PREMIER PRODI NIET VERVOLGD

De Romeinse rechter Eduardo Landi besloot op 22 december 1997 premier Prodi niet te vervolgen. Zijn beslissing maakte een eind aan een jaar van verhoren en beschuldigingen. Prodi liep hierdoor echter geen politieke schade op, omdat hij niet werd beschuldigd van persoonlijke verrijking. Hij werd slechts beschuldigd van misbruik van zijn functie als voorzitter van de staatsholdingmaatschappij IRI.
Prodi had in oktober 1993 voedselfabrikant Cirio-Bertolli-De Rica via via verkocht aan het Brits-Nederlandse Unilever. En juist voor dit laatste bedrijf had Prodi gewerkt als adviseur. Volgens Prodi was er geen sprake van belangenverstrengeling, omdat hij al vanaf mei 1993 niet meer voor Unilever werkte. De rechter gaf hem daarin gelijk.

MASSAPROCES IN SMEERGELDAFFAIRE

De Milanese rechter Maurizio Grigo kondigde op 25 maart 1998 aan dat hij strafvervolging zou instellen tegen 56 politici en zakenmensen die betrokken waren bij de Montedison-affaire. Grigo nam zijn besluit na een vooronderzoek dat drie jaar besloeg. Het onderzoek spitste zich toe op een smeergeldfonds ter waarde van 440 miljoen gulden van de agro-industriële groep Montedison. Er zou onder smeergeld uit dit fonds betaald zijn bij de uitkoop van een desastreuze jointventure met het energiebedrijf ENI.
Onder de gedaagden bevinden zich Bettino Craxi (ex-premier), Arnaldo Forlani (ex-premier)en Giuseppe Garofano (voormaligvoorzitter Montedison).

MAFFIA-SPIJTOPTANTBEVESTIGT 'ERE-KUS' ANDREOTTI

De maffia-spijtoptant Balduccio di Maggio bevestigde op 27 januari 1998 tijdens de eerste openbare hoorzitting van zijn zaak de 'ere-kus' die voormalig premier Giulio Andreotti en maffiabaas Salvatore Riina in 1987 uitwisselden. Di Maggio had al eerder verklaard dat Andreotti en Riina in 1987 een geheime ontmoeting in Palermo hadden waar ze elkaar op beide wangen hadden gezoend.

PROTESTEN TEGEN BOETES MELKQUOTA

Melkveehouders legden op 18 december 1997 het verkeer in Rome urenlang lam. Zij reden met tractoren op de vier toegangswegen naar het centrum en zorgden zo voor een ongekende verkeerschaos. Files van tien kilometer waren geen uitzondering. Mensen deden er drie uur over om hun werk te bereiken, terwijl een groot deel bij het zien van de chaos rechtsomkeert maakte.
Aanleiding voor de actie van de boerenbond Cobas was de bekendmaking dat de Europese Commissie gerechtelijke stappen zal ondernemen tegen Italië en Spanje, omdat deze landen er niet in slagen het systeem van melkyuota goecl uit te voeren. Italiaanse boeren produceren te veel melk, maar de Italiaanse overheid slaagde er niet in de boetes te innen die hierop staan.
De boeren stelden zich op het standpunt dat de overheid de boetes maar moest betalen, omdat zij geen compensatie krijgen voor het verlies aan melinkomsten. De overheid was weliswaar bereid tachtig procent van het verlies aan inkomsten te compenseren, maar de Cobas vond dit te weinig.

De overheid besloot naar aanleiding van een waarschuwing van dc Europese Unie een onderzoek in te stellen naar melkfraude. Dit leidde reeds op 20 januari 1998 tot de eerste resultaten. De onderzoekscommissie van het ministerie van Landbouw stuitte op een web van valse contracten en pseudo-boerderijen. Zes op de tien melkcontracten bleek onrechtmatig. Boeren bleken teveel geproduceerde melk door te sluizen naar een niet bestaande boerderij of ze leasden hun kudde aan een 'spookboer'. De commissie trof onder andere een spookboerderij aan op de vijfde verdieping van een gebouw aan het Piazza Navona in het hartje van Rome. Volgens de papieren werden hier 1500 koeien gehouden.
De commissie kon door de grote hoeveelheid valse contracten nog geen uitspraak doen over de precieze omvang van de fraude.

Twee dagen later, 22 januari 1998, besloot de Kamer van Afgevaardigden akkoord te gaan met Prodi's voorstel om tachtig procent van het verlies aan boetes te compenseren. Hierbij stemden 315 afgevaardigden voor, geen enkele tegen en onthield één zich van stemming.

MENSENRECHTENCOMMISSIE TIKT ITALIË OP DE VINGERS

De Europese Commissie tikte Italie 8 januari 1998 op de vingers vanwege zijn mensenrechtenbeleid. Bijna de helft van de 703 zaken waar de volledige mensenrechtencommissie zich in 1997 over had gebogen. kwam uit Italië. Het ging vrijwel telkens over het probleem dat mensen jaren in voorarrest zitten, voordat hun zaak uiteindelijk voor de rechter komt. Pierre-Henri Imbert, namens de Europese Commissie belast met de mensenrechten, vroeg zich tilden een persconferentie af of Italië liever boetes betaalt dan zijn rechtssysteem herziet

RAMP MET KABELBAAN

Op 3 februari 1998 raakte de vleugels van een Amerikaans aerkenningsvliegtuig van het type EA-6B Prowler de kabel.; van een kabelbaan in de Dolomieten Als gevolg hiervan stortte een cabine naar beneden, waarbij twintig mensen om het leven kwamen
Ooggetuigen meldden dat het vliegtuig te laag en onbeheerst vloog Het Amerikaans militair commando startte meteen een onderzoek en publiceerde 12 maart 1998 haar rapport De belangrijkste conclusie was dat de vierkoppige bemanning te hard en te laag had gevlogen Het ongeluk had volgens het rapport geen technische oorzaak
Het militair commando kondigde aan disciplinaire maatregelen te nemen tegen de bemanning, hun commandant en en een veiligheidsadviseur Verder adviseerde het rapport alle claims voor schadevergoeding en smartegeld af te handelen volgens de NAVO-richtlijnen. Dit hield in dat de VS 75 procent en Italië 25 procent zou betalen.
Slachtoffers en de Italiaanse regering vonden dat de bemanning niet zwaar genoeg werd gestraft. Lamberto Dini, minister van Buitenlandse Zaken, pleitte bij de Amerikanen om de bemanning te vervolgen wegens doodslag. De Amerikanen zeiden in een reactie dat zij deze mogelijkheid voorlopig open hielden.

KOERDISCHE VLUCHTELINGEN ZAAIEN PANIEK IN EU-LANDEN

Op 27 december 1997 en op 1 januari 1998 landden twee schepen in Italië met in totaal ongeveer 1500 opvarenden, voor het merendeel Koerden uit Noord-Irak en Zuidoost-Turkije. De Koerden vroegen politiek asiel. De Italiaanse overheid stond welwillend tegenover hun asielverzoek. De centrumlinkse regering van Romano Prodi zei dat ze er niet aan twijfelde dat sommige mensen in delen van Zuidoost-Turkije en Noord-Irak aan vervolging bloot stonden. President Oscar Luigi Scalfaro zei in zijn traditionele oudejaarstoespraak dat 'de deuren wijd open moeten staan voor mensen die vervolging hebben te vrezen'.

De Italiaanse houding riep woedende reacties op van met name Duitsland.

Bondskanselier Helmuth Kohl meende dat Italië de sluizen open zette voor illegale immigratie. Günter Beckstein, de Beierse minister van Binnenlandse Zaken, noemde Italië's gedrag onbehoorlijk. De Duitse minister van Binnenlandse Zaken, Manfred Kanther, zei dat 'Italië en Griekenland harder moeten optreden tegen illegale immigranten'.
De Duitse angst werd ingegeven dooi het feit dat Italië deel uit maakt van de Schengen-landen. Deze landen hebben afgesproken dat zij hun binnengrenzen zullen opheffen. Dat wil dus zeggen dat mensen van het ene naar het andere Schengenland kunnen reizen zonder hun paspoort te laten zien. Duitsland vreesde dat veel van de Koerden zouden doorreizen naar de Bondsrepubliek.

Duitsland kreeg bijval van andere landen van de Europese Unie. Zo vond Groot-Brittannië dat er 'onmiddellijke actie' moest worden ondernomen. Ambtenaren in Brussel spraken van een vertrouwenscrisis binnen Schengen. Turkije viel Duitsland eveneens bij. Zij meende dat verlenen van asiel aan Koerden anderen alleen maar zou aanmoedigen om ook naar Italië te vluchten.
Het Volksbevrijdingsfront van Koerdistan (ERNK), de politieke arm van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK), trok de Turkse houding in twijfel. Volgens een woordvoerder gebruikte Turkije de immigranten om de Europese Unie onder druk te zetten.

Italië hield voet bij stuk en bleef bij het standpunt dat vluchtelingen recht hebben op asiel. Prodi zei tegen zijn Duitse ambtgenoot Kohl dat Italië de asielverzoeken individueel zou behandelen. Sadoko Ogato, de hoge commissaris voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR), zei daarom op 7 januari 1998: 'Vanuit ons gezichtspunt is de Italiaanse houding te prijzen.'

Strengere immigratiewet

De senaat stemde donderdag 20 januari 1998 wel in met een strengere immigratiewet. Deze wet stelt dat illegale immigranten (en dus geen asielzoekers) direct het land worden uitgezet. Tot nu toe hadden zij nog vijftien dagen om tegen deze beslissing in beroep te gaan. De wet voorzag verder in de legalisering van mensen die meer dan vijf jaar illegaal in Italië verblijven. Zij krijgen een permanente verblijfsvergunning.
Hierop opende de Italiaanse regering op 4 februari 1998 onderhandelingen met Slovenië en Hongarije met als doel het terugdringen van de illegale immigratie.

OPRICHTING NIEUWE MIDDENPARTIJ MISLUKT

Voormalig president Francesco Cossiga maakte 4 maart 1998 bekend dat zijn plannen waren mislukt om een nieuwe middenpartij op te richten. In de laatste maanden waren achttien leden van de Kamer van Afgevaardigden en vijf leden van de Senaat - allen christen-democraten - uit de Vrijheidsalliantie gestapt in de hoop dat een nieuwe middenpartij een beter alternatief zou zijn voor de huidige linkse regering.
Cossiga ging hierop aan de slag en schiep de Democratische Unie van de Republiek (UDR), maar zijn plan mislukte door geruzie over de leidende posten. Cossiga: 'Je kunt de koning van Pruisen niet verslaan met een leger bedelaars. Ik bevond mezelf tussen officieren die alleen maar gaven om medailles en functies.' Verder zei hij: 'De UDR bestaat niet meer. Het was een virtueel project en ik heb de computer uitgezet.'
Het zag er naar uit dat de spijtoptanten terug zullen keren naar de Vrijheidsalliantie.

ERICH PRIEBKE KRIJGT IN HOGER BEROEP LEVENSLANG

De voormalig nazi-officier Erich Priebke (85) is op 7 maart 1998 in hoger beroep veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Het vonnis werd in de rechtszaal met applaus begroet. Samen met Priebke werd de nazi-majoor Karl Hass eveneens tot levenslang veroordeeld. Beiden kregen hun straf wegens deelname aan de moord in 1944 op 335 mannen en jongens in de Adreatinegrotten nabij Rome. Deze moordpartij was een vergelding voor een aanslag van partizanen op de Duitse troepen waarbij 33 Duitse soldaten om het leven kwamen.
Priebke stelde destijds de dodenlijst op en gaf toe zelf twee mensen met een nekschot te hebben gedood. Hij beriep zich echter op het feit dat hij slechts de bevelen van zijn meerderen opvolgde.

De zaak Priebke zorgde voor veel beroering in Italië. Hij werd in 1995 door Argentinië uitgeleverd. Een rechtbank besliste in augustus 1996 dat Priebke weliswaar schuldig was, maar niet kon worden veroordeeld. Dit onder andere omdat de zaak was verjaard. Hierop ontstonden rellen rondom het gerechtsgebouw. Het Hof van Cassatie vernietigde het vonnis, waarop een andere rechtbank Priebke in juli 1997 veroordeelde tot vijftien jaar. Priebke vond deze straf te zwaar waarop hij in hoger beroep ging, met als resultaat een verhoging van de strafmaat tot levenslang.

BUITENLANDSE ZAKEN

BEZOEK JELTSIN RESULTEERT IN MILJARDENCONTRACTEN

Tijdens het bezoek dat de Russische president Boris Jeltsin op 10 en 11 februari 1998 aan Rome bracht zijn er samenwerkingscontracten ondertekend ter waarde van enkele miljarden dollars. Italië werd daarmee in een klap een van de grootste investeerders in Rusland.
Het grootste contract is dat tussen het Russische Gazprom en het Italiaanse ENI over de gezamenlijke winning van olie en gas. Volgens Jeltsin is hiermee een bedrag van twee miljard dollar gemoeid. De Russische autofabrikant Gaz zal jaarlijks 150.000 fiats produceren, een contract van 1,7 miljardgulden.
Berda tekende een contract ter waarde van 400 miljoen gulden voor de levering en productie van autobussen voor Sint Petersburg. Verder zou Merloni wasmachines gaan produceren in de regio Moskou. Met dit contract zou 200 miljoen gulden zijn gemoeid.

GEEN UITLEVERING VERMEENDE MOORDENAAR ALDO MORO

Het Griekse hooggerechtshof heeft op 22 januari 1998 bepaald dat Enrico Bianco niet aan Italië hoeft te worden uitgeleverd. Bianco was in november 1997 gearresteerd op grond van een internationaal arrestatiebevel. Italië zocht hem omdat hij als lid van de Rode Brigades in 1978 medeverantwoordelijk zou zijn voor de moord op Aldo Moro. De Griekse rechter bepaalde echter dat Bianco zich niet aan terroristische activiteiten bezondigd had.

PROTEST BIJ TURKIJE WEGENS ARRESTATIE ITALIANEN

Minister van Buitenlandse Zaken Lamberto Dini heeft op 25 maart 1998 een vertegenwoordiger van de Turkse ambassade ontboden om te protesteren tegen de arrestatie van vier Italiaanse burgers een dag eerder in Diyarbakir. De vier deden in deze Turks-Koerdische stad mee aan een protestmars ter gelegenheid van Newroz, het Koerdisch nieuwjaar. Drie van de vier werden vrijgelaten na ondervraging, maar de vierde

werd vastgehouden, omdat hij mensen zou hebben aangezet tot haat en vijandschap. Dini vroeg aan Turkije om de man, een verslaggever, onmiddellijk vrij te laten. Hij maakte de Turkse vertegenwoordiger duidelijk dat de vrijheid van vergadering en de vrijheid van gedachte fundamentele mensenrechten zijn.

PRODI BEZOEKT INDIA EN BANGLADESH

De Italiaanse premier Romano Prodi heeft 7, 8 en 9 januari 1998 een bezoek gebracht aan India en Bangladesh. Doel was het aanhalen van de banden en het bevorderen van de economische relaties. Prodi sprak onder andere met zakenmensen en tekende in India een contract voor de gezamenlijke bestrijding van terrorisme, drughandel en internationale misdaad. Tevens kwamen de landen een cultureel uitwisselingsprogramma overeen.

HULP AAN ALBANIË BIJ OPBOUW ECONOMIE

Minister van Buitenlandse Zaken Lamberto Dini heeft bij zijn bezoek aan de Albanese hoofdstad Tirana op 18 december 1997 een overeenkomst getekend, waarbij Italië zich verplicht te helpen bij de wederopbouw van de Albanese economie. Met de overeenkomst was een bedrag gemoeid van 317 miljard lire, ongeveer 373 miljoen gulden.

Op 3 maart 1998 gaf Dini zijn fiat aan het eerste deel van het programma, namelijk de hulp bij de wederopbouw van de overheidsdiensten. Daarbij ging het met name om justitie, financiën, transport, gezondheidszorg en landbouw.

De Italiaanse hulp werd vooral ingegeven door het feit dat duizenden Albanezen jaarlijks de armoede in hun land ontvluchten en proberen met krakkemikkige bootjes naar Italië te varen. Alleen al in 1997 trachtten 16.000 Albanezen over zee Italië te bereiken. De meesten werden teruggestuurd.

(Vor.ber. pag. 760/3 e.v. - 1997)

POLEN

ABORTUSWET INGETROKKEN

De Sejm (de tweede kamer van het Poolse parlement), hechtte op 17 december 1997 zijn goedkeuring aan een uitspraak van het Constitutionele Tribunaal dat de abortuswet uit 1996 moest worden ingetrokken. Deze wet had na een lange strijd abortus mogelijk gemaakt op economische of sociale gronden In feite werd hiermee de oude abortuswet van 1993 weer van kracht, waarbij abortus alleen toelaatbaar is als het leven of de gezondheid van een zwangere vrouw ernstig gevaar loopt. als de vrucht ernstig beschadigd is of als de zwangerschap door verkrachting werd veroorzaakt
De Democratische Linkse Alliantie liet onmiddellijk weten te zullen proberen de uitspraak weer ongedaan te maken door middel van een nieuwe wet

POLEN 'BIJZONDERE WAARNEMER' BIJ NAVO

Op 17 december 1997 ondertekenden de zestien lidstaten van de NAVO de officiële documenten waarmee de toetreding van Polen, Hongarije en Tsjechië tot de NAVO - bijna - een feit werd. De parlementen van de NAVO-lidstaten moesten het protocol voor toetreding van de drie landen nog ratificeren. Verwacht werd dat de ratificaties vóór het einde van 1998 voltooid zouden zijn. Met de ondertekening verwierven de landen de status van 'bijzondere waarnemer' bij de NAVO.

De krant *Gazeta* Wyborcza berichtte in haar uitgave van 24 en 26 december dat de Poolse regering een 'zeer geheim' rapport van 160 pagina's had ontvangen waarin de NAVO haar verlangens en eisen ten aanzien van het Poolse leger uiteenzette. De algemene verwachting is dat die wensen en eisen op punten strijdig zijn met de huidige moderniseringsplannen van het Poolse leger en dat ook de Poolse defensie-doctrine herzien moet worden.

WALESA RICHT PARTIJ OP OM NIET-STEMMERS TE TREKKEN

Lech Walesa, de voormalige voorman van Solidariteit en oud-president, richtte op 2 december 1997 een nieuwe partij op die zich zal gaan richten op de noden en wensen van die 52 procent van de kiezers die bij de laatste verkiezingen van september 1997 niet gingen stemmen. In oktober was Walesa al begonnen met de juridische voorbereidingen voor deze partij die toen nog de naam Christen-Democratie van Polen droeg, maar die in december ten doop werd gehouden als Christen-democratische Partij van de Derde Republiek. Walesa verklaarde dat zijn partij geen concurrent voor de AWS-alliantie wilde worden.

NIEUWE COALITIEREGERING ZOEKT HAAR WEG

Eerste bijeenkomst van nieuwe kabinetsraad

Op 27 januari 1998 vond de eerste vergadering plaats van de kabinetsraad, een nieuw orgaan voor overleg tussen de president en de ministers van de coalitiepartijen. Na de parlementsverkiezingen van september 1997 waren er regelmatig wrijvingen geweest tussen president Aleksander Kwasniewski, verbonden met het kamp van voormalige communisten, en de anti-communistische partijen UW (Vrijheidsunie) en AWS (Solidariteit Verkiezingsactie, een coalitie van 36 rechtse en christelijke partijen rond de vakbond Solidariteit), de partijen die de verkiezingen van september 1997 hadden gewonnen. De kabinetsraad werd opgezet conform de nieuwe grondwet die in 1997 werd aangenomen en die de macht van de president op bepaalde gebieden inperkte.
Voorheen waren vertegenwoordigers van de president aanwezig bij het kabinetsberaad, maar daar had de nieuwe regering onder luid protest van de president een einde aan gemaakt. De president maakte op 24 december 1997 voor de eerste keer gebruik van zijn vetorecht, tegen een wet die de groei van pensioenen van militairen en andere ambtenaren aan banden legde. Later werd opgemerkt dat dergelijke veto's voorkomen konden worden, als er meer overleg tussen de president en het kabinet zou zijn.

AWS en UW eisen meer partijdiscipline

Niet alleen de 'cohabitation' met de president leidde tot angst voor onbestuurbaarheid. De twee regeringspartijen AWS en UW spraken in januari 1998 af maatregelen te nemen om hun afgevaardigden in het parlement tot grotere partijdiscipline te bewegen, vooral bij stemmingen over begrotingskwesties, nadat was gebleken dat niet alle AWS- en UW-fractieleden automatisch vóór elkaars voorstellen in het parlement stemden.
AWS en UW spraken af elkaar minstens één keer per maand overleg te plegen over actuele zaken. De partijen zijn wel beide van rechtse signatuur, maar verschillen van mening over de rol van de rooms-katholieke kerk en economische prioriteiten.

Solidariteit dringt aan op hervormingen

Op 11 februari 1998 drong de vakbond

Solidariteit aan op spoedige uitvoering van beloofde hervormingen. Op het wensenlijstje van de vakbond voor de komende jaren stonden onder meer de invoering van een belastingsysteem dat gezinnen ontziet, verlagingen van 'onverdiend hoge' salarissen die directeuren van staatsbedrijven genieten en een nieuw plan voor grootscheepse privatiseringen.
Ook wilde de vakbond dat de regering haast zou maken met de herziening van het pensioensysteem en de gezondheidszorg. Solidariteit bleef trouw aan zijn verleden door de uitvoering te eisen van een wet die het mogelijk maakt om overheidsdienaren te screenen op eventuele vroegere connecties met de voormalige veiligheidsdienst van opeenvolgende communistische regimes. De regering zou naar de mening van de bond ook eindelijk de plannen moeten goedkeuren om mensen wier bezit onder het communisme was geconfisqueerd, voor dat verlies te compenseren.

Verzet tegen invoering nieuwe bestuurslaag

Begin 1998 begon zich het verzet van enkele oppositiepartijen af te tekenen tegen de invoering van een nieuwe bestuurslaag tussen gemeenten en provincies. Deze nieuwe bestuurslaag - die in de toekomst zou bestaan uit zo'n driehonderd regionale 'powiats' - zou volgens de regeringsplannen veertig procent van het budget voor lokale en regionale overheidstaken krijgen. Het aantal provincies zou teruggebracht moeten worden van 49 naar twaalf tot zeventien.
Michel Kulesza, de minister voor Bestuurlijke Hervormingen, kondigde aan dat het middelbaar onderwijs, staatsziekenhuizen, wegen en culturele instellingen tot het domein van de 'powiats' zouden gaan behoren. Een deel van de oppositie zag de invoering van de nieuwe bestuurslaag blijkbaar als een maatregel om de bestuurlijke macht van voormalige communisten nog verder terug te dringen, en waren dus tegen, maar ook enkele figuren uit de AWS toonden zich geen voorstander. De Democratische Linkse Alliantie (SLSD)was bang dat deze bestuurshervorming te duur zal uitpakken.

BALCEROWICZ HERKOZEN ALS PARTIJLEIDER UW

Op 28 februari 1998 werd de architect van de Poolse economische hervormingen van begin jaren '90, minister van Financiën Leszek Balcerowicz, herkozen tot leider van de UW (Vrijheidsunie). Zijn verkiezing had hij mede te danken aan de doorslaggevende invloed die hij op de succesvolle verkiezingscampagne van de UW had uitgeoefend.

ZWARE RELLEN IN SLUPSK

Op 11 januari 1998 begonnen in de stad Slupsk onlusten naar aanleiding van de dood van een 13-jarige jongen, die naar de mening van de inwoners door een politieagent was doodgeslagen. De vlam sloeg in de pan toen de plaatselijke openbare aanklager opperde dat de jongen gestorven was omdat hij aan de agent probeerde te ontsnappen, wegrende en toen frontaal tegen een kabelpaal van een trolleybus opklapte. In de nacht van 12 op 13 januari 1998 pakte de politie tijdens de rellen een honderdtal mensen op. De betrokken agent werd gearresteerd. Enkele straten zijn volgens de burgemeester van Slupsk tijdens de rellen zwaar beschadigd.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

BUREAUCRATIE IN ECONOMIE WORDT AANGEPAKT

Op 16 januari 1998 installeerde de regering een nieuwe commissie die de jungle in de Poolse bureaucratie zou moeten aanpakken. Wetten die het bedrijfsleven raken, zouden eenvoudiger moeten worden en het aantal quotasystemen en vergunningen zou drastisch gereduceerd moeten worden, als het aan het nieuwe kabinet ligt. In de commissie kregen hoge ambtenaren, economische experts en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zitting. Zij moeten voor parlement en kabinet de wetsvoorstellen voorbereiden, ook op het gebied van vereenvoudiging van privatiseringsprocedures, en eventueel ook bestaande belastingwetgeving herzien.

BEGROTING GOEDGEKEURD

De Sejm (de tweede kamer van het Poolse parlement) keurde op 19 februari 1998 de begroting voor 1998 goed. De Sejm nam vier van de elf door de Senaat voorgestelde amendementen over. De meeste uitgaveposten werden bevroren of slechts licht verhoogd, waardoor het begrotingstekort op 1,5 procent van het bruto nationaal product uitkwam. De regering rekende voor 1998 op 129 miljard zloty's (ca. 75 miljard gulden) aan inkomsten en 143,4 (ca. 83 miljard gulden) miljard aan uitgaven. De Sejm hevelde 50 miljoen zloty's (ca. 29 miljoen gulden) over van een reservefonds voor gemeenteraadsverkiezingen naar het budget voor landbouwuitgaven.
Ondanks de goedkeuring van de begroting ging de discussie in de coalitie door over de verdeling van de staatsinkomsten. Er leek te weinig geld te zijn voor hervorming van onder meer de gezondheidszorg en de modernisering van het leger. Ook waren er meningsverschillen over de vraag hoe snel de komende jaren het begrotingstekort zou moeten dalen.

VERHOGING BTW EN ACCIJNZEN

Begin 1998 trad een wet in werking die diverse belasting- en prijsverhogingen regelde. De accijnzen op brandstoffen, alcoholische dranken en tabak werden in januari 1998 verhoogd, terwijl de BTW op telecommunicatie in februari verhoogd werd van 7 naar 22 procent. gezamenlijk moesten deze verhogingen de staatskas zo'n 2,3 miljard zloty's (ca. 1,33 miljard gulden) opleveren, die nodig zijn, aldus de regering, om de wederopbouw te financieren van gebieden die in juli 1997 door ernstige overstromingen werden getroffen. Voor de rest zullen de opbrengsten gebruikt worden om het begrotingstekort terug te dringen naar 1,5 procent.

GRONKIEWICZ VOORZITSTER RAAD VOOR HET MONETAIRE BELEID

Op 19 februari 1998, dezelfde dag dat de begroting voor 1998 werd aangenomen, werd Hanna Gronkiewicz-Waltz voor zes jaar herbenoemd als goeverneur van de centrale bank (NBP). Ze staat bekend om haar inzet voor behoud van de onafhankelijkheid van de centrale bank en haar strikte monetaire beleid.
Vanaf 1 januari opereert de centrale bank onder een nieuw regime, waarin de NPB-goeverneur in principe veel van haar macht moet afstaan aan de nieuw gevormde Raad voor het Monetaire Beleid (RPP). Gronkiewicz werd echter voorzitster van deze raad, waarin verder negen door de president en door de twee kamers van het parlement benoemde personen zitting hebben. De raad beslist zelf over de officiële rentevoet, maar kan op het gebied van de wisselkoersen het kabinet alleen voorstellen doen.

BUITENLANDSE ZAKEN

ASSISTENT JELTSIN NIET UITGELEVERD

Een rechtbank voor beroepszaken in Warschau verwierp op 20 januari 1998

opnieuw het Russische uitlevei-ingsverzoek voor Sergei Stankewitsj, een voormalige assistent van de Russische president Jeltsin, die als loco-burgemeester van Moskou smeergeld ter hoogte van zo'n twintigduizend gulden geaccepteerd zou hebben in ruil voor toestemming voor een popconcert op het Rode Plein. In **1997** besliste een rechtbank in Warschau dat een persoon alleen uitgeleverd kon worden voor misdaden die ook in Polen strafbaar zijn. Omkoperij is ook in Polen strafbaar; maar Poolse wetgeving tegen smeergeld heeft expliciet alleen betrekking op Poolse ambtenaren. Een furieuze Russische aanklager Joeri Skoeratow ging vorig jaar in beroep, maar haalde dus opnieuw bakzeil.
Op **25** maart leek uitlevering voorgoed van de baan, nadat minister van Justitie Hanna Suchocka besloot de zaak niet door te verwijzen naar het Hooggerechtshof.
Volgens Stankewitsj was het uitleveringsverzoek een politieke wraakactie. Het bewuste geld zou hij verdiend hebben met lezingen in het buitenland en later aan een liefdadigheidsinstelling hebben geschonken.

EU PRESENTEERT EISEN VOOR TOETREDING POLEN

Op **27** januari **1998** presenteerde Europees Commissaris Mario Monti in Warschau een gedetailleerd plan voor de maatregelen die Polen zou moeten nemen om over enkele jaren tot de Europese Unie toegelaten te worden. De maatregelen hadden betrekking op openbare aanbestedingen, auteursrecht, wetgeving voor bedrijven: controles op jaarrekeningen, het bank- en verzekeringswezen en het witwassen van zwart geld. Monti gaf toe dat de geëiste maatregelen verder gingen dan de eisen waaraan de huidige EU-lidstaten moeten voldoen, maar, zei hij, Polen moet zich niet richten op de EU-markt, zoals die nu is, maar zoals die op het moment van toetreding zal zijn.

Op **13** februari **1998** bracht Europees commissaris Hans van den Broek een bezoek aan Polen en legde daarbij de nadruk op de noodzaak van de door Brussel gewenste 'hervormingen' van de verliesgevende Poolse staal- en kolenindustrie De EU was bereid, zei Van den Broek, om de negatieve gevolgen van die hervormingen te helpen opvangen met een bedrag van **500** miljoen ecu (ruim één miljard gulden)
Polen en de EU zaten elkaar in het verleden regelmatig in de haren over het feit dat Polen erin slaagde goedkoop staal naar de EU-landen uit te voeren, teiwijl het land protectionistische maatregelen kende om de invoer van staal uit de EU te ontmoedigen.

Van den Broek besprak naar verluidt verder vooral de toekomstige versterking van Poolse grenscontroles, vooral die aan de oostgrens. De Poolse minister voor Europese Integratie, Ryszard Czarnecki. wilde blijkbaar vooral daar het prijskaartje aan hangen van een onbeperkt recht voor de Polen om in alle EU-lidstaten werk te zoeken. Europese lidstaten mogen nu nog Polen uitzetten die zonder verblijfsvergunning ergens werken. Czarnecki liet weten dat het recht op werk zoeken, vastgelegd in een internationaal verdrag dat onder meer Nederland nooit heeft willen ondertekenen, zeer essentieel was voor de Poolse regering.
Tijdens een bijeenkomst die samenviel met het bezoek van Van den Broek drongen afgevaardigden van het Europese Parlement er bij de Poolse regering op aan om bestuurlijke hervormingen nog door te voeren vóór Polen toetreedt tot de EU, zodat, aldus een Reuters-bericht, de EU exact zou weten welke Poolse organen voor contacten met de EU verantwoordelijk zijn en bij wie de hulp van de EU terechtkomt.

HOOG OVERLEG IN 'WEIMAR-DRIEHOEK'

Op **21** februari **1998** verwelkomde president Kwasniewski de Franse president Jacques Chirac en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl voor overleg over het toekomstig lidmaatschap van Polen van de Europese Unie en de NAVO.
Al sinds **1991,** sinds een eerste bijeenkomst in Weimar, ontmoetten de ministers van Buitenlandse Zaken van de drie landen elkaar jaarlijks. Er waren in het overleg van de 'Weimar-Driehoek' ook bijeenkomsten van de ministers van Justitie en Defensie en van voorzitters van parlementaire commissies van buitenlandse zaken. Maar de ontmoeting van de drie staatshoofden in de Poolse stad Poznan was de eerste op zo'n hoog niveau.

BEGIN INTERGOUVERNEMENTELE CONFERENTIES

Op **30** maart **1998** begonnen in Brussel de 'intergouvernementele conferenties', de formele onderhandelingen van de EU-lidstaten met Polen en nog vijf andere Oost-Europese landen over hun toekomstig lidmaatschap. Minister Borislaw Geremek (Euitenlandse Zaken) gaf op **31** maart een korte presentatie van de belangrijkste punten waarover de Poolse regering wil onderhandelen.

Geremek zei dat Polen in de aanloopperiode naar het lidmaatschap meer tijd nodig had om de dienstensector voor te bereiden op de concurrentie van West-Europese bedrijven. Voorstellen voor privatisering van de Poolse telecommunicatie- en energiesector zijn onder de vorige regering vier jaar lang in een la blijven liggen. Ook de EU-richtlijnen op het gebied van milieubescherming zouden voor Polen tijdelijk versoepeld moeten worden, meende Geremek. Polen had ook meer financiële steun nodig om zijn agrarische sector en voedingsindustrie te moderniseren, aldus Geremek, en om de bewaking van zijn oostgrens te verbeteren. Een kwart van de Poolse bevolking werkt in de landbouw. op 2,1 miljoen voornamelijk kleine boerderijtjes. De landbouwbevolking produceert echter slechts zes procent van het bruto nationaal product. De regering verwacht dat slechts eenderde van de boerderijen werkelijk levensvatbaar zal zijn en wil grotere landbouwbedrijven scheppen door kleine boeren financieel aan te moedigen hun grond te verkopen. Tegelijkertijd echter wil de Poolse regering voorkomen dat de buitenlandse agro-business of grond- en bouwspeculanten massaal de relatief goedkope Poolse landbouwgronden opkopen, verklaarde Geremek. EU-voorstellen om de Poolse boeren na de toetreding van Polen niet te compenseren voor te lage prijzen voor hun producten, zoals gebruikelijk is voor de boeren van de EU, werden door Polen al eerder van de hand gewezen.

De krant Gazeta Wyborcza schreef in maart dat de Europese Commissie had voorgesteld om voor de integratie van Polen **26** miljard ecu (ongeveer 56 miljard gulden) vrij te maken, die voornamelijk uit de Europese structuurfondsen zouden komen en voor het grootste deel pas na de toetreding van Polen ter beschikking gesteld zouden worden.

PROTEST TEGEN AFSCHERMING GRENZEN

Duizenden Poolse handelaren protesteerden op **9** februari **1998** tegen nieuwe regels voor buitenlanders die naar Polen willen komen. De handel op Poolse markten en beurzen in de grensstreek zou met de helft zijn afgenomen sinds de regels begin januari van kracht werden. De regels waren officieel bedoeld

om Polen voor te bereiden op het afschermen van de oostgrens van de EU in de naaste toekomst en ook om het smokkelen van waren, zoals alcoholische dranken tegen te gaan waarover de Poolse schatkist miljoenen aan accijnzen misloopt. De smokkel zou bovendien criminelen aantrekken en illegalen die in Polen willen werken.

Met nieuwjaar ontstonden bij de Poolse grens lange rijen met mensen uit Bjelaroes en Rusland, die voortaan moesten aantonen door Poolse burgers uitgenodigd te zijn of in Polen accommodatie geboekt en betaald te hebben. De regeringen van Rusland en Bjelaroes verklaarden niet bijtijds op de hoogte gesteld te zijn van de nieuwe regels, maar de Poolse regering zei dat de nieuwe regels maanden eerder waren aangekondigd en dat de regeringen van de buurlanden verzuimd hadden hun burgers te informeren.
Bjelaroes trok uit protest zelfs tijdelijk zijn ambassadeur terug.

POOLS-JOODSE BETREKKINGEN

Verdreven joden kunnen Poolse nationaliteit terugvragen

Op 9 maart 1998 maakte het kabinet bekend dat joden die in 1968 gedwongen waren Polen te verlaten, de Poolse nationaliteit opnieuw konden aanvragen. In 1968 moesten naar schatting twaalftot twintigduizend joden, onder wie toonaangevende Poolse denkers en schrijvers, op stel en sprong het land verlaten, na een campagne tegen dissidenten die ook andere Polen trof. Vele joden verloren al hun bezit en werden gedwongen officieel afstand te doen van hun Poolse nationaliteit. Het kabinet beschouwde de verdrijving in 1968 onder het communistische regime als een 'zwarte bladzijde' in de naoorlogse geschiedenis van Polen en wilde een gebaar maken. De regering koos niet voor het automatisch teruggeven van de Poolse nationaliteit, omdat de meeste ballingen inmiddels een andere nationaliteit hebben en vaak in staten leven die geen dubbele nationaliteit toestaan.

Eerste reactie op Shoah-document van Vaticaan

Op 16 maart 1998 gaf Stanislav Krajewski, een bestuurslid van de Poolse Vereniging van joodse gemeenschappen, een eerste reactie op het document van het Vaticaan over de jodenvervolging waarin de kerk haar verontschuldigingen aanbood voor het feit dat katholieken tijdens de Tweede Wereldoorlog onvoldoende gedaan hebben om de joden te helpen. Alleen al in Polen werden 3,5 miljoen joden door de Duitsers vermoord.

Krajewski prees het document omdat het naar zijn zeggen niet om moeilijke onderwerpen heendraaide. zoals bijvoorbeeld de onwil van de geallieerden om veel ruchtbaarheid te geven aan wat er met de Europese joden gebeurde, maar hij vond dat het Vaticaan dergelijke onderwerpen onvoldoende had uitgediept.

Over de toenmalige paus, Pius XII, die in het document van het Vaticaan in bescherming werd genomen tegen beschuldigingen dat hij zijn ogen sloot voor de uitroeiing van de joden, zei Krajewski: 'Ongetwijfeld waren er vele mensen in de kerk die joden hielpen, inclusief paus Pius XII, maar ze hielpen in stilte. De kerk als instituut maakte geen publiekelijk gebaar waarvan de slachtoffers zich bewust zouden hebben kunnen zijn.'
Refererend aan het gevoel van miljoenen ten dode opgeschreven joden dat zij door iedereen in de steek gelaten waren, voegde Krajewski eraan toe: 'Misschien zou het niet veel geholpen hebben, maar de slachtoffers hadden niet het gevoel dat zij ook maar iemands steun genoten.'
De joodse voorman had ook graag gezien dat het Vaticaan zou hebben uitgelegd waarom een dergelijk document pas een halve eeuw na de gebeurtenissen het licht zag.

Controverse rond kruis bij Auschwitz

Eind maart 1998 reageerde de Vereniging van joodse religieuze gemeenschappen op de laatste ontwikkelingen in de controverse rond een acht meter hoog kruis dat in 1979 bij het vernietigingskamp Auschwitz werd neergezet ter nagedachtenis aan de Polen die in het kamp geëxecuteerd werden. Enkele rooms-katholieken, onder wie politici en kardinaal Jozef Glemp, hadden kritiek geuit op de eis van buitenlandse joodse organisaties om het kruis weg te halen. Zij hadden dit geëist met het argument dat de meerderheid van de anderhalf miljoen mensen die in dit kamp het leven lieten, joden waren. De Vereniging van joodse religieuze gemeenschappen zei op 27 maart in een verklaring het rumoer rond het kruis te betreuren en meende dat het wellicht het beste zou zijn helemaal geen religieuze symbolen bij Auschwitz neer te zetten 'om de gevoelens van zoveel mogelijk slachtoffers en hun nabestaanden te respecteren'.

PRESIDENT TEKENT CONCORDAAT MET VATICAAN

Ondanks bezwaren van zijn partijgenoten tekende president Kwasniewski op 23 februari 1998 een omstreden verdrag met het Vaticaan, dat onder de vorige regering in de koelkast was blijven liggen. Het nieuwe concordaat, waaraan ook het parlement zijn goedkeuring hechtte, regelt de betrekkingen tussen de Poolse staat en de rooms-katholieke kerk, waartoe negentig procent van de Poolse bevolking formeel behoort. Voortaan zullen kerkelijke huwelijken de wettelijke status van een burgerlijk huwelijk hebben en zal het mogelijk zijn al op de Poolse kleuterscholen met godsdienstlessen te beginnen.

(Vor. ber. pag. 26/1 e.v. - 1998)

PORTUGAL

REGERINGSWIJZIGING

Op 23 november 1997 maakte premier Antonio Gutteres een regeringswijziging bekend na het aftreden van vicepremier en minister van Defensie Antonio Vitorino.

Het aftreden van Vitorino, een van de naaste medewerkers van Gutteres en een van de belangrijkste architecten van de verkiezingsoverwinning van de Socialistische Partij in 1995, was een consequentie van het streven van de regering om de belastingontduiking aan te pakken. Vitorino's aftreden werd onvermijdelijk nadat aan het licht was gekomen dat hij had verzuimd een belasting van 300.000 escudo (ca. 3.300 gulden) te betalen op de aankoop van een boerderij in 1989.

Vitorino's vertrek gaf Gutteres de gelegenheid zijn greep op de minderheidsregering te versterken. Twee onafhankelijke parlementsleden verloren hun ministerspost en verscheidene belangrijke portefeuilles gingen naar vertrouwelingen. Volgens sommigen betekende de regeringswijziging een opschuiving naar rechts.

De regeringswijziging betrof de volgende portefeuilles:

Premier, buitenlandse zaken - Jaime Gama+; defensie - Viega Simáo*; economische zaken - Joaquim Pina Moura*, sociale zekerheid, werkgelegen-

heid - Eduardo Ferro Rodrigues+; binnenlandse zaken - Jorge Coelho*; parlementaire aangelegenheden - Antonio Costa*; jeugd, sport en verslavingszorg - José Socrates*.

"Nieuwe benoeming
+Andere taken

SOCIALISTEN WINNEN GEMEETERAADSVERKIEZINGEN

De Portugese socialistische minderheidsregering heeft op 15 december 1997 de overwinning behaald tijdens de lokale verkiezinge , De socialisten behaalden 38 procent van de stemmen ten opzichte van de 33 procent van de conservatieve sociaal-democraten, hun grootste tegenstanders. Ze wonnen in iets meer dan 305 gemeenteraden. Ook de gemeenteraden in de grootste steden Lissabon en Porto bleven onder socialistische controle.
Premier Antonio Gutteres toonde zich in een reactie verheugd: 'Ik geloof dat dit resultaat laat zien dat de Portugezen willen dat deze regering haar termijn uitzit.'
Toch hadden ook de sociaal-democraten geen reden tot klagen. Zij leden namelijk niet zo'n groot verlies als werd voorspeld. De communisten, die het vaak beter doen tijdens gemeenteraadsverkiezingen, moesten toezien hoe de socialisten goed scoorden in hun vroegere thuisbasis Alentejo. Datzelfde gold ook voor Lissabon waar Joao Soares, de zoon van de vroegere president Mario Soares, burgemeester is. Het dagblad O Publico zei in een reactie: 'Ook al heeft de Socialistische Partij niet helemaal gekregen wat ze wilde, namelijk de vernedering van de sociaal-democraten, ze zijn wel in iets veel belangrijkers geslaagd: ze hebben de communisten een lesje geleerd.'

AANVULLING OP DE BEGROTING VOOR 1997

Het Portugese parlement heeft op 19 december 1997 haar goedkeuring gegeven aan extra financiële middelen ter aanvulling van de begroting over 1997. Dit geld was bedoeld voor gezondheidszorg, landbouw en de semi-autonome regering van de regio Madeira.
Volgens officiële bronnen heeft het extra budget geen invloed op Portugals macro-economische doelstellingen. 'De staatsuitgaven worden verhoogd met 4,3 miljard escudos (ongeveer 47 miljoen gulden), maar het begrotingstekort blijft 2,9 procent van het BNP', zo stond in het regeringsvoorstel.

VERLAGING VENNOOTSCHAPSBELASTING

Op 30 december 1997 heeft het Portugese kabinet zijn goedkeuring gegeven aan het voorstel om de vennootschapsbelasting met twee procentpunt te verlagen tot 34 procent. Dit meldde de minister van Financiën; Antonio de Sousa Franco. Het nieuwe percentage zal al worden geheven over de bedrijfsresultatenvan 1997.
Sousa Franco zei dat deze verlaging de regering alleen al voor 1998 zo'n 47 miljard escudos (ongeveer 520 miljoen gulden) gaat kosten. Hij voegde er aan toe dat dit de prijs was die de regering wilde betalen 'voor een herstructurering van de bedrijven en meer onderlinge concurrentie'.
De maatregel was al opgenomen in de staatsbegroting en had geen invloed op het handelstekort dat in 1997 2,9 procent van het Bruto Nationaal Product bedroeg.

REFERENDUM OVER ABORTUS

Op 6 februari 1998 besloot de socialistische regering om een referendum te houden over een nieuwe controversiële abortuswet. Het referendum zal waarschijnlijk in oktober 1998 plaatsvinden.
Volgens de nieuwe wet kunnen ongewenste zwangerschappen voortaan onder bepaalde voorwaarden worden beëindigd in de eerste weken van de zwangerschap. De wet zou alle beperkingen op abortus binnen de eerste tien weken opheffen. De oude wet, die veertien jaar geleden in het katholieke Portugal tot stand kwam, stond alleen abortus toe gedurende de eerste twaalf weken als de fysieke of psychische gezondheid van de moeder in gevaar was. In de nieuwe wet zijn er geen tijdsbepalingen meer als het leven van de moeder gevaar loopt. Voorstanders van de nieuwe wet zeiden dat de beperkingen van de oude wet zo groot waren dat veel vrouwen hun toevlucht namen tot illegale abortussen. In 1997 werden er officieel 280 abortussen gepleegd, terwijl het illegale aantal in de duizenden zou lopen.

OPPERBEVELHEBBER ONTSLAGEN

Op 4 maart 1998 kondigde de minister van Defensie, Jose Veiga Simao, het ontslag aan van opperbevelhebber Antonio Fuzeta da Ponte. Dit was een gevolg van een ruzie tussen Da Ponte en president Jorge Sampaio. Da Ponte had hem een brief gestuurd, waarin hij klaagde dat hij niet was geraadpleegd over de aanstelling van het hoofd van de luchtmacht.

NIEUWE STAATSSECRETARIS VAN BEGROTING

Op 19 maart 1998 trad een nieuwe staatssecretaris van Begroting aan. Het socialistische lid van het Huis van Afgevaardigden, Joao Carlos Silva, was de opvolger van Manuela Arcanjo, die de week daarvoor ontslag had genomen. Volgens politieke insiders was hij vertrokken, omdat hij een ernstig meningsverschil had met de minister van Financiën, Antonio Sousa Franco, over de financiële toekomst van Portugal.
Arcanjo was verantwoordelijk voor de begrotingen van 1996 en 1997, waardoor Portugal in staat was om toe te treden tot de Europese Monetaire Unie (EMU).

De oppositionele Sociaal-Dernocratische Partij (PSD) kondigde bij monde van haar leider Marcelo Rebelo de Sousa aan, de begroting voor 1999 niet te zullen blokkeren. Hij zei in een landelijk dagblad: 'We zullen de socialistische regering geen aanleiding geven om een politieke crisis te beginnen.' Rebelo de Sousa beweerde herhaaldelijk dat hij wil voorkomen dat Portugals toetreding tot de EMU in gevaar zou kunnen komen.
Volgens *Diario* Economico, het Portugese financiële dagblad, zei Rebelo de Sousa dat als de Portugezen meedoen aan de EMU, zij zullen profiteren van een sterke economie. De PSD heeft, voordat zij de macht moest overdragen aan de socialisten, altijd geijverd voor toetreden tot de EMU. De socialisten hebben de PSD-politiek van strenge controle op de financiën voortgezet.

NIEUWE LEIDER POLITIEK RECHTS

De voormalige journalist Paulo Portas werd op 22 maart 1998 op het congres van de rechtse Volkspartij gekozen als de nieuwe partijleider. Hij was de enige kandidaat. Portas voorganger, Manuel Monteiro, moest aftreden na een reeks affaires. De anti-Europese Volkspartij won in 1995 bijna tien procent van de stemmen, maar sindsdien was hun aanhang aanzienlijk teruggelopen. De Volkspartij scoorde tijdens de plaatselijke verkiezingen van de afgelopen maanden zeer slecht.

KABINET BEËINDIGT STAKING RECHTBANKPERSONEEL

Het Portugese kabinet gebruikte op 30 maart 1998 zijn speciale bevoegdheden om een staking van het rechtbankpersoneel te beëindigen. Dit omdat door de staking een aantal arrestanten op vrije

voeten dreigde te komen. Volgens de Portugese wet heeft de politie de toestemming van de rechter nodig om een verdachte meer dan 48 uur in de gevangenis te kunnen opsluiten.
In meer dan honderd gerechtshoven had men gehoor gegeven aan de oproep van de communistische vakbond om een vijfdaagse staking te houden voor hoger salaris en betere arbeidsomstandigheden.
Op 10 januari had de regering met twee vakbonden een overeenkomst bereikt, waarin werd afgesproken dat de 500.000 ambtenaren een loonsverhoging zouden krijgen van 2,75 procent. De grootste vakbond, het door de communisten geleide Gemeenschappelijke Front, verwierp het akkoord. De vakbond eiste een loonsverhoging van 3,4 procent, maar de regering weigerde deze verhoging met als reden dat zij gebonden was aan het financiële eisenpakket van de EMU.

(Vor.ber. pag. 767/2 e.v. - 1997)

SPANJE

BINNENLAND

UITSPRAAK IN ZAAK VAN BEDORVEN OLIJFOLIE

Het Hooggerechtshof verdubbelde op 3 oktober 1997 de schadevergoeding die een lagere rechtbank in 1996 had toegekend in de beruchte zaak van de bedorven olijfolie. Als gevolg hiervan zijn sinds 1981 1.200 mensen overleden en ruim 25.000 anderen ziek geworden.
Slachtofferorganisaties ontvingen de uitspraak met voldoening. Zij hadden eerder beroep aangetekend tegen de beslissing van de rechtbank uit 1996.

VOLKSPARTIJ WINT VERKIEZINGEN GALICIË

Op 19 oktober 1997 vonden er verkiezingen plaats voor het 75 leden tellende parlement van de autonome regio Galicië. De regerende Volkspartij (PP) behaalde hier de overwinning.
Manuel Fraga Iribarne, al acht jaar de Galicische premier, leidde de PP tijdens de verkiezingen. De PP wist onder zijn leiding opnieuw de absolute meerderheid te halen in het 41-leden tellende regioparlement. De PP haalde 51,5 procent van de stemmen. Het centrumlinkse Galicische Nationalistische Blok (BNG) van Xosé Manuel Beiras zag haar stemmenaandeel stijgen van 18,7 procent in 1993 tot 25,5 procent. Het BNG veroverde negentien zetels. Het stemmenaandeel van de PSOE en haar bondgenoten zakte van 23,5 procent in 1993 tot 19,4 procent. Daarmee behaalden zij vijftienzetels.

OVERSTROMINGEN OP IBERISCH SCHIEREILAND

Begin november 1997 verloren bij zware regenval in Spanje en Portugal minstens 31 personen het leven. De regen kwam na stormen op de Atlantische Oceaan die eind oktober over Portugal en de Azoren raasden en waarbij minstens 39 doden vielen.

CATALAANS VERPLICHT GESTELD

De Catalaanse overheid stelde op 30 december 1997 het gebruik van het Catalaans verplicht voor een deel van haar inwoners. Het gaat onder andere om ambtenaren, plaatselijke journalisten en de regionale televisie en radio. Volgens de Catalaanse leider Jurdi Pujol zou de nieuwe wet leiden tot nauwere banden met de Catalaanse burgers.

MAATREGELEN TEGEN ECHTELIJK GEWELD

De minister van Arbeid, Javier Arenas, maakte op 16 januari 1998 bekend dat bij seksueel misbruik voortaan snelrecht zou worden toegepast. Het ministerie van Justitie kondigde tegelijkertijd aan dat zij een onderzoek begon naar de vraag of er in zaken van echtelijk geweld wel streng genoeg werd gestraft. Tenslotte kondigde Arenas ook nog een campagne aan om de stilte te doorbreken rond het echtelijk geweld.

Een brute moord in Zuid-Spanje was de aanleiding voor de maatregelen. Een zestigjarige vrouw stelde daar op de televisie het gewelddadige gedrag van haar man aan de kaak. De man sloeg zijn vrouw enkele dagen later bijna bewusteloos, gooide haar van het balkon, besprenkelde haar met benzine en stak haar tenslotte in brand. Dit leidde tot landelijke demonstraties tegen het in Spanje veel voorkomende echtelijk geweld.

ETA

OUD-KABINETSLEDEN VERVOLGD WEGENS 'VUILE OORLOG'

Het Hooggerechtshof bepaalde 30 september 1997 dat José Barrionuevo, van 1982 tot 1988 minister van Binnenlandse Zaken, terecht moet staan. Dit vanwege zijn betrokkenheid bij de 'vuile oorlog' tegen de ETA in de jaren tachtig.
Naast Barrioneuvo zouden elf anderen moeten terecht staan, onder wie Rafael Vera, voormalig staatssecretaris voor veiligheid, Julián Sancristobál, voormalig directeur-generaal staatsveiligheid, Ricardo García Damboreneade, oud-voorzitter van de Socialistische Partij (PSOE) in Baskenland en voorts een aantal politie-functionarissen.
Het Hooggerechtshof besliste verder dat oud-premier Filipe González, voormalig vice-premier Narcis Serra en de vroegere PSOE-voorzitter in Baskenland, José Maria Benegas, niet voor de rechter hoeven te verschijnen.

MISLUKTE ETA-AANSLAG OP UUGGENHEIM-MUSEUM

Leden van de Baskische afscheidingsbeweging ETA probeerden vermomd als tuinlieden op 13 oktober 1997 een bom te plaatsen bij het Guggenheim-museum in Bilbao. Een politieman betrapte hen bij het plaatsen van de granaten met afstandsbediening. Hij werd doodgeschoten. De volgende dag arresteerde de politie drie personen die werden verdacht van betrokkenheid bij de geplande aanslag. Twee van hen werden later weer vrijgelaten.
Spaanse veiligheidsfunctionarissen maakten bekend dat de ETA de bommen had willen laten afgaan tijdens de officiële opening op 18 oktober, die zou worden bijgewoond door koning Juan Carlos.
De ETA eiste de mislukte aanslag 22 oktober op. Ze noemde het museum 'een Trojaans paard van de Spaanse staat in Baskenland'.

Op 17 februari 1998 werden vier vermeende ETA-leden in staat van beschuldiging gesteld wegens hun betrokkenheid bij de verijdelde aanslag op koning Juan Carlos.

ETA SCHORT GEVANGENISACTIES OP

De ETA maakte 20 november 1997 in de krant *Egin* bekend dat zij 'alle geplande acties aan het gevangenisfront zou opschorten'. De ETA doelde hiermee op haar campagne tegen de detentie van ETA-gevangenen in afgelegen gevangenissen, onder andere op de Balearen, de Canarische eilanden en in Spaanse enclaves in Noord-Afrika. De ETA wil dat de gevangenen in Baskenland worden gedetineerd.

De ETA voerde de gevangeniscampagne al twee jaar. De campagne bestond uit hongerstakingen, protestacties in gevangenissen en aanslagen op gevan-

genispersoneel. De politie bevrijdde in juli 1997 een bewaarder die de ETA achttien maanden onder afschuwelijke omstandigheden had vastgehouden.
De ETA riep in haar verklaring de Raskische bevolking, instellingen en politieke partijen op 'zich te verenigen om meer druk voor de rechten van gevangenen uit te oefenen'. Roomskatholieke leiders in Baskenland en Navarra hadden al op 17 november 1997 een document gepubliceerd waarin zij de regering opriepen de ETA-gevangenen over te plaatsennaar Baskenland.

De Spaanse overheid maakte op 8 december 1997 een verzoeningsgebaar naar de ETA. Dit gebeurde in de nasleep van de veroordeling van 23 leiders van Herri Batasuna, de politieke arm van de ETA.
Negentien gevangen ETA-leden werden overgebracht naar gevangenissen in of in de buurt van Baskenland. Sinds de regering-Aznar aan de macht is, zijn inmiddels zestig van de vijfhonderd gevangen ETA-leden overgebracht naar een gevangenis dichter bij huis.

Op 18 februari 1998 maakte het regionale parlement van Baskenland bekend dat ze bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens een klacht zou indienen over de behandeling van gevangen ETA-leden, die in strijd zou zijn met de mensenrechten. Het parlement eiste dat de Europese Commissie de mogelijkheden zou onderzoeken de ETA-leden in of nabij Baskenland te detineren.
Het voorstel werd ingediend door Herri Batasuna en werd ook ondersteund door de gematigde Baskische partijen. Dit tot grote woede van de Partido Popular, die meende dat deze partijen zich inlieten met aanhangers van het terrorisme.

HEVIGE REACTIES OP VEROORDELING HERRI BATASUNA

Het Spaanse hooggerechtshof in Madrid veroordeelde op 1 december 1997 23 leiders van Herri Batasuna (HB), de politieke arm van de ETA tot een gevangenisstraf van zeven jaar. Ze werden schuldig bevonden aan collaboratie met de ETA. De Herri Batasuna had namelijk eerder dit jaar in een verkiezingsprogramma een video laten zien van gewapende en gemaskerde ETA-strijders. Volgens de 23 aangeklaagden ging het hier om een vredesvoorstel van de ETA en was het niet hun bedoeling het ETA-geweld te rechtvaardigen.
De aanklager toonde zich ingenomen met het vonnis. Volgens hem was nu duidelijk aangetoond dat de Herri Batasuna banden onderhoudt met de ETA
Die conclusie werd door anderen gedeeltelijk bestreden, omdat de 23 werden vrijgesproken van twee andere aanklachten, namelijk het lidmaatschap van een gewelddadige organisatie en het verdedigen van terrorisme
Anna Maria Vidal, voorzitter van de vereniging van slachtoffers van het terrorisme was ook tevreden met de uitzing Dat gold niet voor enkele gematigde Baskische leiders Zij vreesden dat deze veroordeling zou lelden tot een verdere radicalisering van de Baskische onafhankelijkheidsstrijd

Reactie Baskische Nationale Partij

De Baskische Nationale Partij (PNV) kwam twee dagen later met een reactie op het vonnis. PNV-leider Xavier Arzulluz maakte duidelijk dat hij geen enkele sympathie heeft voor Herri Batasuna. 'Niemand zal vanwege deze veroordeling een traan laten.' Toch plaatste hij kanttekeningen bij het vonnis. Hij vreesde dat deze veroordeling voor Spanje de weg opent om iedereen te veroordelen die een politiek standpunt heeft, dat de regering niet welgevallig is. Volgens Arzulluz zijn de 23 leiders niet zo zeer veroordeeld op grond van hun activiteiten, maar vooral vanwege hun politieke ideeën.
De uitspraak van Arzulluz is opmerkelijk, omdat hij eerder de conservatieve regering Aznar in het zadel hielp met zijn gedoogsteun. Die steun trok hij in september in na onenigheid over de financiering van de regio's en de bestrijding van het separatistische geweld. Toch werd Arzulluz gezien als een bondgenoot van Aznar.

Protestenleiden tot straatgeweld

Ane Lizarralde van de met de ETA verbonden jongerenorganisatie Jarrai reageerde zoals gevreesd: 'Als ze oorlog willen, kunnen ze die krijgen.' Op 2 december, een dag na het vonnis, raakten duizend jongeren in Bilbao slaags met de oproerpolitie toen zij demonstreerden tegen het vonnis. Diezelfde avond vond in het noorden van San Sebastian de eerste vergeldingsaanslag plaats: drie agenten raakten gewond bij een bomaanslag van de ETA. Drie dagen later, op 5 december, raakte een bodyguard gewond toen hij een aanslag wist te verijdelen op een plaatselijke politicus in San Sebastián.

Het straatgeweld nam hierdoor verder toe. Dit naar aanleiding van het besluit dat de 23 leiders hun hoger beroep niet in vrijheid mochten afwachten. Op 5 december arresteerde gemaskerde agenten - om herkenning te voorkomen - de eerste negentien leiders. Dit leidde tot ernstige schermutselingen in Pamplona. Honderden jongeren richtten barricades op. De politie reageerde met de wapenstok, waarop de ETA-aanhangers met flessen en stenen gooiden.
Diezelfde avond volgden verschillende aanslagen met brandbommen. Twee banken in Pamplona en een bank in San Sebastian brandden uit. Een gebouw van de gematigde PNV ging eveneens in vlammen op en vier politie-auto's werden vernield.

Op 6 december werden de laatste vier leiders gearresteerd. Dit leidde weer tot een demonstratie van zo'n duizend Jarrai-leden in San Sebastian. Ook deze demonstratie ontaardde in rellen.
De protesten hielden ook 7 december aan. Zo trokken jongeren gewapend met hamers en jerrycans in het plaatsje Sopelana op naar het gebouw van de Socialistische Partij. Zij droegen de aanwezigen op het pand te verlaten en staken het vervolgens in brand. In het plaatsje Azpeitia werden brandbomaanslagen gepleegd op drie bankfilialen.

Veel Basken vinden straf gerechtvaardigd

Ondanks de protesten van de ETA-aanhangers en de voorzichtige kritiek van de gematigde PNV toonden veel Basken zich ingenomen met het vonnis. Dat bleek uit een enquête die het dagblad El Mundo op 7 december publiceerde. 21,5 procent van de Baskische kiezers vond dat de leiders van de Herri Batasuna te hard waren gestraft. 36,8 Procent van de Basken vond de straf gerechtvaardigd.
Voor heel Spanje lagen die cijfers anders. Slechts 4,4 procent van de Spaanse kiezers vond de straf te hard, 34,2 procent vond de straf afdoende en 34,8 procent vond de straf te mild.

De Spaanse overheid maakte 8 december 1997 een verzoeningsgebaar naar de ETA. Negentien gevangen ETA-leden werden overgebracht naar gevangenissen in of in de buurt van Baskenland. Hiermee kwam de regering tegemoet aan een oude eis van de ETA.

De Jarrai hield op 27 december een protestmars in Bilbao. Hier liepen ondanks de stromende regen tienduizend jongeren mee. Zij eisten vrijlating van de lei-

ders van Herri Batasuna, overplaatsing van de ETA-gevangen en zelfbestuur voor Baskenland. Zij liepen achter een spandoek met de tekst: 'Voor een democratische oplossing. Wij willen nuvrede.'

Nieuw bestuur van Herri Batasuna

Herri Batasuna benoemde op 14 februari 1998 een nieuw bestuurscomité, dat de 23 gevangen leiders zou moeten vervangen. Joseba Premach, woordvoerder van Herri Batasuna, zei dat het comité de partij zou leiden op basis van een politiek programma dat uitgaat van onafhankelijkheid en socialisme. Hij voegde er aan toe dat de partij nu in feite twee bestuurscomité's had: één in de gevangenis en één die zich zou bezighouden met de dagelijkse gang van zaken. 'De partij zal zich er altijd bewust van blijven dat haar werkelijke leiders gevangen zitten.'

MOORDEN OP PLAATSELIJKE POLITICI

De ETA blies de moordcampagne op plaatselijke politici nieuw leven in tijdens de nasleep van de veroordeling van de leiding van Herri Batasuna.
De eerste aanslag vond plaats op vrijdag 5 december 1997 op een plaatselijke politicus in San Sebastian. De aanslag mislukte, maar wel raakte een bodyguard gewond toen hij de aanslag wist te verijdelen.

Op 11 december 1997 schoot een ETA-commando José Luis Caso dood, een gemeenteraadslid van de regerende Partido Popular in het plaatsje Renteria. Caso dronk tijdens de aanslag samen met zijn vrienden wat in een bar. Hij was net als 160 anderen met de dood bedreigd, maar weigerde politiebescherming.

De dood van Caso leidde tot een tegenreactie. Na afloop van zijn begrafenis op 13 december liepen 40.000 mensen in een stille mars van de begraafplaats langs het strand van San Sebastian. Voorop liepen regeringsleiders en gematigde Baskische leiders achter een spandoek met het opschrift: 'Voor vrede en verzoening.' Het was de grootste demonstratie tegen het ETA-geweld sinds juli 1997 toen zes miljoen mensen wekenlang demonstreerden tegen de aanhoudende moorden. Toen was de moordaanslag op het gemeenteraadslid Miguel Angel Blanco de aanleiding geweest.

Op 9 januari 1998 volgde een nieuwe aanslag op een plaatselijk politicus in San Sebastian. Ditmaal met een autobom, maar deze aanslag mislukte.

Dat was niet het geval met de aanslag op vrijdag 30 januari 1998 op het 37-jarige gemeenteraadslid van Sevilla Alberto Jimenez en zijn even oude vrouw Asencion Garcia. Een ETA-commando schoot beiden dood, toen zij terugkeerden van een etentje met vrienden.

Massale tegendemonstraties

De aanslag riep woedende reacties op. De dag erop hielden vierhonderdduizend mensen in Sevilla een stille tocht als protest tegen het ETA-geweld. Ook in andere steden vonden demonstraties plaats, onder andere in Bilbao waar 50.000 mensen een stille tocht hielden. De demonstraties gingen enkele dagen door. Zo hielden op 9 februari 1998 20.000 mensen een protestmars in Murcia in het Zuidoost-Spanje. Zij hadden spandoeken bij zich met de tekst: 'ETA Nee. Baskenland Ja.'
Vrijwel het voltallige Spaanse kabinet liep mee met de stille tocht in Sevilla. Prinses Elena vertegenwoordigde tijdens de begrafenis van Jiminez en Garcia het Spaanse koningshuis.

Vierhonderdduizend mensen begeleidden op 31 januari 1998 in Sevilla in een stillle tocht van protest de lijkkisten van het gemeenteraadslid Alberto Jimenez en zijn vrouw Ascension Garcia. Beiden werden de dag daarvoor doodgeschoten door een commando van de ETA. (Foto ANP)

Het dagblad *EL Mundo* voedde de publieke verontwaardiging op 9 maart 1998 met de publicatie van brieven van gevangen ETA-leden. In deze brieven juichten zij de aanslagen toe en dreven ze de spot met de slachtoffers. 'In de gevangenis doet jullie huiien ons lachen', schreef de een. Een ander schreef: 'Ik verslind alle details over de aanslag in Sevilla. Ik vind het geweldig de gezichten te zien die zijn verwrongen van pijn en angst.'

Leden Araba-commando opgepakt

Donderdag 19 maart 1998 werd bekend dat de Guardia Civil in de nacht van woensdag op donderdag acht ETA-Ieden had opgepakt. Volgens het ministerie van Justitie zou het gaan om leden van het beruchte Araba-commando dat verantwoordelijk werd gehouden voor diverse aanslagen op politici, waaronder de mislukte aanslagen van 5 december en 9 januari. Het dagblad *El Pais* meldde precies een week later dat justitie aanwijzingen had gevonden dat het Araba-commando in 1996 een aanslag had willen plegen op de toenmalige minister-president Filipe González, de voorzitter van het Spaanse Nationale Gerechtshof Clemente Auger en op de gaspijpleiding die van Algerije naar Spanje loopt.

VREDESPLAN LOOPT UIT OP FIASCO

Op 17 maart 1998 werd duidelijk dat een vredesplan van José Antonio Ardanzo, regionaal president van Baskenland, op een fiasco dreigde uit te lopen. Het plan stelde voor dat de ETA haar wapens zou neerleggen en dat in ruil daarvoor niet de Spaanse autoriteiten, maar de Baskische autoriteiten zouden onderhandelen over een definitieve oplossing.

Ardanzo wilde dat de ETA haar vijandelijkheden onvoorwaardelijk zou opschorten. Baskische leiders zouden dan onderhandelingen beginnen met Herri Batasuna (en dus niet met de ETA) over de toekomstige status van Baskenland. Spanje zou de onderhandelaars de vrijheid moeten geven om te spreken over meer zelfbestuur en zelfs over de onafhankelijkheid van Baskenland.
De Baskische partijen konden na vijf uur onderhandelen geen eensluidend standpunt formuleren. De Spaanse partijen waren furieus. De Partido Popular en de Socialistische Partij lieten weten dat er absoluut niet valt te tornen aan Spanjes soevereiniteit. De ETA reageerde in het geheel niet op het plan.

NASLEEP CORRUPTIE-AFFAIRES VORIGE REGERING

Veroordelingen wegens illegale partijfinanciering

Het Hooggerechtshof legde op 28 oktober 1997 gevangenisstraffen op aan acht zakenlieden en PSOE-functionarissen wegens illegale partijfinanciering. Onder de veroordeelden bevonden zich twee voormalige leden van de Cortes, het uit twee kamers bestaande parlement. Drie andere verdachten, allen zakenlieden, werden vrijgesproken.
De veroordelingen volgden in de zogenaamde 'Filesa-affaire'. Banken en bedrijven betaalden via het dekmantelbedrijf Filesa ongeveer 1 miljard peseta's (13 miljoen gulden) aan de Socialistische Partij (PSOE).
De hoofdverdachte Carlos Navarro werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van elf jaar wegens fraude en belastingontduiking. Navarro was lid van het Congres van Afgevaardigden. José Maria Sala kreeg een gevangenisstraf van drie jaar. Hij was lid van de Senaat. De anderen kregen celstraffen die uiteenliepenvan zes maanden tot tien jaar.

Rechtbank verordeelt Luis Roldan

Een Madrileense rechtbank heeft Luis Roldan op 26 februari 1998 veroordeeld tot een gevangenisstraf van 28 jaar. Verder moest Roldan een boete van 21 miljoen gulden betalen, 12,7 miljoen gulden aan de fiscus en 7,8 miljoen gulden aan de instanties van wie hij geld heeft ontvreemd. Samen met Roldan werden ook zijn vrouw en een medeplichtige veroordeeld. Vijf anderen werden vrijgesproken.
Roldan, een voormalig commandant van de Guardia Civil, heeft zich ten tijde van de socialistische regering van Filipe González schuldig gemaakt aan het terug- en doorsluizen van overheidsgeld naar verschillende Zwitserse bankrekeningen. Dit schandaal was mede de oorzaak dat de Socialistische Partij de verkiezingen van 1996 verloor. Roldan bleef volharden in zijn onschuld. Hij beweerde dat hij handelde in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Voormalig hoofdredacteur onthult complot tegen González

De voormalig hoofdredacteur van het conservatieve dagblad ABC, Luis Maria Anson, onthulde op 16 februari 1998 dat verscheidene media in 1996 een actie tegen de toenmalige socialistische premier González hadden opgezet. Anson deed zijn uitspraken in het weekblad Tiempo. Volgens Anson waren hierbij onder andere vier dagbladen, een televisie- en een radiostation betrokken. Doel van de actie was het voorkomen dat González nogmaals de verkiezingen zou winnen. Anson: 'We zijn niet net uit een tijdperk van veertig jaar Franco gekomen om dertig jaar te leven in het tijdperk González.'
De media onthulden in de aanloop naar de verkiezingen het ene naar het andere schandaal waarbij de Socialistische Partij betrokken zou zijn.
Het conservatieve dagblad *El* Mundo, een van de vier dagbladen die bij het complot betrokken zouden zijn, ontkende in een redactioneel commentaar zijn medeplichtigheid met klem.

ECONOMISCHE ZAKEN

VERLAGING RENTE

De Bank van Spanje verlaagde op **3** oktober 1997 het belangrijkste rentetarief met een kwart procentpunt. De rente, die begin 1997 nog op 6,25 procent stond, kwam hiermee op 5,0 procent. Dat was een laagterecord.

EUROFIGHTER LEVERT 18.000 BANEN OP

De productie van het Europese gevechtsvliegtuig Eurofighter zal in Spanje ongeveer 18.000 banen opleveren. Dit meldde *El Pais* op *22* december 1997. De Eurofighter is het Europese antwoord op de Amerikaanse F22. Het idee om een Europees gevechtsvliegtuig te bouwen dateerde van twee decennia geleden. Het vliegtuig zal worden geproduceerd door het Eurofighter Gmbh, waarin deelnemen het Britse Aerospace Plc (37,5 procent), het Duitse Daimler-Benz Aerospace AG (30 procent), het Italiaanse Alenia Spa (19,5 procent) en het Spaanse CASA (13 procent).

CONTRACT MET DUITSLAND VOOR LEVERING LEOPARD-TANKS

De Duitse bondskanselier Helmuth Kohl en de Spaanse premier José Maria Aznar tekenden 25 februari 1998 een contract voor de levering van 235 gevechtstanks van het type Leopard 2. Duitsland zou deze tanks leveren onder de voorwaarde dat zestig procent van het werk zou worden uitbesteed aan Spanje. De verwachting was dat met name de pantserwagendevisie van het staatsbedrijf Santa Barbara van deze overeenkomst zal profiteren. De onderhandelingen over deze order, ter waarde van 4,2 miljard gulden, begonnen in 1995.

BUITENLANDSE ZAKEN

REGIONAAL HOOFDKWARTIER VAN NAVO IN SPANJE

De Spaanse regering maakte vrijdag 26 december 1997 bekend dat zij akkoord is met de nieuwe structuur van de NAVO, die de ministers van Defensie eerde die maand in Brussel overeenkwamen. De belangrijkste verandering was dat Spanje deel gaat uitmaken van de commando-structuur. Hiertoe zal het regionale hoofdkwartier voor het Iberisch schiereiland in Spanje worden gevestigd.
Tot nu toe weigerde Spanje deel uit te maken van deze commando-structuur. Dit vooral vanwege sympathie met de Franse kritiek dat de NAVO zou worden overheerst door de Verenigde Staten.

Probleem Gibraltar losgekoppeld

De laatste obstakels voor Spanjes toetreding tot de commandostructuur werden 2 december 1997 uit de weg geruimd. Groot-Brittannië weigerde tot dan toe akkoord te gaan met de nieuwe NAVO-structuur, als er geen oplossing zou komen voor het probleem Gibraltar. De Britse minister van Defensie, George Robertson, dreigde zelfs met een veto. Uiteindelijk besloten Spanje en Groot-Brittannië de kwestie Gibraltar los te koppelen van de discussie over de nieuwe NAVO-structuur. Robertson vroeg Spanje wel om met een praktische oplossing te komen voor militaire manoeuvres op en rond Gibraltar. De Spaanse minister van Defensie, Eduardo Serra, toonde zich content. Hij zei dat het probleem over de soevereiniteit van Gibraltar al 300 jaar oud is en mede daarom niet makkelijk is op te lossen.

Leider Gibraltar noemt Spaanse claim beledigend

Peter Carvana, leider van de Britse kolonie Gibraltar, noemde de Spaanse claims op het rotsige schiereilandje ronduit beledigend. Hij deed zijn uitspraak op 25 januari 1998. Volgens Carvana wil de bevolking van Gibraltar Brits blijven. 'Wat we willen is dat Spanje de onvermijdelijkheid van de democratische realiteit accepteert en ophoudt ons te achtervolgen met onmogelijke voorstellen.'
Carvana's uitspraken waren een reactie op het gesprek dat de Spaanse minister van Buitenlandse Zaken, Abel Malutes, begin december in Londen had met zijn Britse ambtgenoot Cook in verband met de nieuwe structuur van de NAVO.

Spanje blokkeerde op 5 februari 1998 de onderhandelingen tussen de Europese Unie enerzijds en Noorwegen en IJsland anderzijds. Doel van de onderhandelingen was de toetreding van IJsland en Noorwegen tot het Schengensysteem, waarbinnen burgers vrij kunnen reizen. Spanje meende dat toetreding van beide landen onacceptabel is, zolang zij de identiteitskaarten van de Britse kolonie Gibraltar accepteren als officiële reisdocumenten.

PROTESTEN TEGEN EUROPESE UNIE

Verlaging kolenproductie

Ongeveer 9500 mijnwerkers in Asturië begonnen op 3 januari 1998 met acties tegen de Europese Unie, omdat de Europese commissie Spanje heeft opgedragen de kolenproductie drastisch te verlagen. Spanje was al bereid de jaarproductie terug te brengen van 2,5 miljoen ton naar 2,1 miljoen ton, wat een verlies zou opleveren van 4000 banen. De Europese Commissie vond dit niet genoeg. Zij wilde dat de jaarproductie werd teruggebracht naar 1,5 miljoen ton. De acties werden onderbroken toen op 12 januari Lorenzo Gallardo dodelijk verongelukte bij een wegblokkade. Hij werd overreden door een personenauto die probeerde de blokkade te slechten.

Wijziging subsidie productie olijfolie

Ongeveer 50.000 mensen demonstreerden vrijdag 27 februari 1998 in de Zuid-Spaanse steden Jaen en Cordoba tegen het voorstel van de Europese Unie om de subsidieregels voor olijfboeren te herzien. De Unie wilde niet langer subsidies uitkeren op basis van de productie van olijfolie, maar op basis van het aantal olijfbomen. De EU meende dat de kans op subsidiefraude hierdoor kleiner wordt. De Spaanse olijfboeren vreesden echter dat de nieuwe regels zouden leiden tot een scherpe inkomensdaling.
Olijfolie is een van Spanjes belangrijkste exportproducten en in Andalusië is het de belangrijkste bron van inkomsten.

SPAANS ONDERZOEK NAAR ARGENTIJNSE DICTATUUR

De Spaanse onderzoeksrechter Balatasar Garzon vergeleek op 23 februari 1998 de Argentijnse dictatuur van 1976 tot 1983 met het naziregime. Garzon onderzocht al sinds 1996 de dood van driehonderd Spanjaarden tijdens de militaire dictatuur in Argentinië. Hij ondervond veel tegenstand bij zijn onderzoek. De voorzitter van Amnesty International, Pierre Sané, sprak een dag later de Argentijnse en Spaanse regering hier op aan. Hij verweet de Argentijnse overheid het onderzoek van Garzon te frustreren. Verder nam hij het de Spaanse premier Aznar kwalijk dat hij tijdens een recent bezoek aan Latijns-Amerika pleitte voor het niet vervolgen van mensenrechtenschenders.

SAMENWERKING MET MAROKKO OP ENERGIEGEBIED

Spanje en Marokko openden op 11 maart 1998 een kantoor in Algeciras dat de samenwerking tussen de twee landen op het gebied van energie moet stimuleren. De bedoeling is dat het kantoor vooral zal bijdragen in de samenwerking tussen Noord-Marokko en Zuid-Andalusië.

(Vor.ber. pag. 768/1 e.v. - 1997)

VATICAAN

PAUS WIL VREEDZAME OPLOSSING IRAAKSE CRISIS

Het Vaticaan publiceerde op 18 februari 1998 een brief die de Amerikaanse bisschoppen zes dagen eerder aan president Clinton hadden gestuurd. De bisschoppen verzochten de president hierin af te zien van luchtaanvallen op Irak en de VN-sancties tegen dat land te heroverwegen.
Johannes Paules II had al meerdere malen aangedrongen op een vreedzame oplossing van de Iraakse kwestie. Hij had de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Anan, verzocht een vredesmissie naar Irak te ondernemen.

CONCORDAAT MET POLEN

Paus Johannes Paules II tekende op 23 februari 1998 persoonlijk een concordaat (een verdrag tussen de Heilige Stoel en een ander land over kerkelijke aangelegenheden) met Polen. Dat de paus zelf een concordaat tekende, was ongebruikelijk, maar hij wilde het ditmaal doen vanwege zijn Poolse afkomst.

Het concordaat bepaalde onder andere dat kerkelijke huwelijken rechtsgeldig zijn en dat kinderen al vanaf de kleuterschool godsdienstonderwijs krijgen. Het concordaat was in Polen omstreden. De voormalige linkse regering wilde het niet tekenen, omdat het de RK-kerk teveel macht zou geven. De nieuwe centrumrechtse regering had hier minder moeite mee.

VERDEELDE REACTIES OP SHOAH-DOCUMENT

Het Vaticaan publiceerde op 16 maart 1998 een document over de rol van de rooms-katholieke kerk en haar leden gedurende de Tweede Wereldoorlog. Met name de houding ten opzichte van de genocide van de joden kwam hierin aan de orde. Het document stelde onder andere dat christenen de morele plicht hebben ervoor te zorgen dat er nooit meer zoiets zou gebeuren.

Het Vaticaan verontschuldigde zich onder andere voor het falen van individuele katholieken bij de bescherming van joden. Het document ging eveneens in op de rol van paus Pius XII, die van 1939 tot 1958 aan het hoofd van de katholieke kerk stond. Historici van het Vaticaan stelden dat Pius XII zich heeft uitgesproken tegen bepaalde aspecten van het nazisme, waaronder de rassenleer. Ze concludeerden verder dat Pius XII zich niet radicaal tegen het nazisme heeft verzet om niet alleen rooms-katholieken, maar ook joden te behoeden voor verdere vervolging door nazi-Duitsland.

De meeste reacties op het Shoah-document waren negatief. Vooral de verdediging van Pius XII schoot bij veel joodse organisaties in het verkeerde keelgat. 'Het verbergen van de smetten van de kerk en het oppoetsen van het blazoen van Pius XII is voor ons niet acceptabel', zei Yisrael Lau, de opperrabijn van Israël. 'We kunnen niet spreken over een volwaardige vergiffenis zonder de schuldige te noemen die de dood van onschuldige mensen niet heeft voorkomen.'

De Italiaanse joden reageerden gematigd positief op het rapport. Tullia Zevi, voorzitter van de Italiaans-joodse gemeenschap, prees de moed van de paus om dit document te publiceren.

De rol van de katholieke kerk in de Tweede Wereldoorlog is omstreden. Joden verwijten de katholieke kerk het antisemitisme te hebben gevoed met hun stelling dat de joden Christus hebben vermoord. Verder verwijten ze de paus dat hij niets heeft gedaan om de joden te beschermen. Het steekt hen vooral dat Pius XII zijn mond hield toen het getto van Rome door de nazi's werd overvallen. Tenslotte beweren verscheidene joodse groeperingen dat het Vaticaan en katholieke kloosters een cruciale rol speelden bij de naoorlogse smokkel van hoge nazi-officieren naar Latijns-Amerika. Het Shoah-document gaat overigens in het geheel niet in op deze laatste beschuldiging.

Vlak na de publicatie van het document hielden leden van het Internationale comité voor katholiek-joodse betrekkingen een bijeenkomst in Vaticaanstad. Deze duurde van 22 tot 26 maart. Het Shoah-document was uiteraard het belangrijkste onderwerp waarover de joodse en katholieke wetenschappers zich bogen. Geoffrey Wigoder zei namens de aanwezige joden: 'Het algemene gevoel is dat de zelfkritiek niet ver genoeg gaat.'
Het comité kwam met het voorstel om een groep van joodse en katholieke wetenschappers te formeren die het bestaande materiaal nogmaals zal onderzoeken. Ze verzochten daarbij om ook toegang te krijgen tot de oorlogsarchieven van het Vaticaan.

Paus Paulus II bedankte de aanwezigen na afloop van de bijeenkomst voor hun aanwezigheid: 'De vooruitgang die u boekt, laat de belofte zien die een voortdurende dialoog tussen katholieken en joden met zich meedraagt.' De paus sprak echter met geen woord over het shoah-document.
Kardinaal Edward Cassidy, belast met katholiek-joodse relaties, juichte het voorstel van het Internationaal Comité toe. Hij zei tegelijk dat ze gebruik konden maken van al het materiaal dat al openbaar is, maar dat de oorlogsarchieven van het Vaticaan gesloten blijven.

PAUS VRAAGT NIGERIA RESPECT VOOR MENSENRECHTEN

Paus Johannes II begon op 21 maart 1998 met een driedaags bezoek aan Nigeria. Belangrijkste doel hiervan was de zaligverklaring van de monnik Cyprian Tansi die in 1964 overleed.

De paus had ook een ontmoeting met dictator generaal Sani Abache die onder andere door Amnesty International werd beschuldigd van ernstige schendingen van de mensenrechten.
Tijdens zijn aankomst in de hoofdstad Abuja hield de paus een toespraak waarin hij opriep tot respect voor de mensenrechten: 'Nigeria heeft op dit moment behoefte aan gezamenlijke en eerlijke pogingen ter bevordering van de onderlinge harmonie, de nationale eenheid, het respect voor menselijk leven en de mensenrechten, rechtvaardigheid en solidariteit tussen alle delen van de samenleving.'

(Vor.ber. pag. 152/2 e.v. - 1995)

ZWEDEN

BINNENLAND

WORSTELING MET PRO-DUITS VERLEDEN

Gedwongen sterilisaties

Op 27 augustus 1997 maakte de regering bekend dat er een openbaar onderzoek zou worden ingesteld naar een programma van gedwongen sterilisaties. Dit besluit volgde na een bericht in het dagblad *Dagens* Nyheter dat ongeveer 60.000 mensen, vooral vrouwen, tussen 1935 en 1975 onder dwang waren gesteriliseerd.

De krant schreef dat de sterilisaties waren uitgevoerd op mensen met 'onwenselijke' raciale kenmerken, of anderszins 'inferieure' eigenschappen zoals slechte ogen, zwakzinnigheid of wat werd beschouwd als een 'ongezonde seksuele voorkeur'. Eugenetische ingrepen zouden ook in Denemarken en Noorwegen normaal zijn geweest.

Het Zweedse programma was niet echt staatsgeheim, maar het was niet bekend bij het grote publiek. De berichten in de pers leidden tot woede bij de bevolking, die nog verder steeg, nadat minister van Volksgezondheid Margot Wallstrom op 28 augustus had onthuld dat de regering de voorafgaande tien jaar 50.000 kronen (ongeveer 12.500 gulden) schadevergoeding had betaald aan slechts zestien slachtoffers van de gedwongen sterilisaties. Namens de regering zij zei de 'vreselijke schade en wreedheid' te betreuren die het gevolg waren van het programma.

Hulp aan Nazi-Duitsland

De Zweden kwamen er in 1997 ook achter dat de regering de Duitse troepen destijds doortocht over Zweeds grondgebied verleende om in Noorwegen te gaanvechten. Ook bleek de Zweedse regering toestemming te hebben gegeven voor de export van ijzererts van hoge kwaliteit naar Nazi-Duitsland, dat op die manier aan de helft van zijn ijzererts-behoefte voor de bewapeningsindustrie kwam. Door het eugenetica-programma kwam verder vast te staan dat de denkbeelden van Zweedse sociale wetenschappers in de jaren dertig niet zo veel afweken van die van Duitse vakgenoten. Al deze feiten contrasteerden naar het gevoelen van veel Zweden nogal met het beeld dat zij hadden van hun staat vóór en tijdens de Tweede We-

reldoorlog: een neutraal land dat een vrijhaven voor joodse vluchtelingen uit Nazi-Duitsland was.

Dagens Nyether publiceerde op 21 maart 1997 het verhaal dat het neutrale Zweden zelfs forse lange-termijnkredieten aan Nazi-Duitsland verstrekte voor de aankoop van Zweeds staal, ijzer, schepen en houten huizen. Uit bleek uit de dagboeken van Ivar Rooth, gouverneur van de centrale bank in de oorlogsjaren.

Joodse bankrekeningen

Twee dagen na de publicatie van een lijst van slapende joodse bankrekeningen, maakte de Commissie voor Joodse Bezittingen op 6 maart 1998 bekend dat zich rond de honderd personen hadden gemeld die denken nabestaanden te zijn van gevluchte of vermoorde joodse burgers. Volgens de Commissie stond er ongeveer zeven miljoen kronen op de slapende bankrekeningen (ruim 1,7 miljoen gulden). Verder lagen er nog steeds juwelen en andere goederen in kluizen bij Zweedse banken. Joodse Zweden vonden vaak de dood als zij in door de Duitsers bezet gebieden leefden.

ZWEDEN WIL NIET BIJ KOPGROEP EURO

Op 10 oktober 1997 verklaarde de regering dat Zweden niet zou behoren tot de eerste groep landen die in 1999 zal deelnemen aan de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU). Evenmin wilde de regering de Zweedse munt laten opnemen in het Europese wisselkoersmechanisme.
Minister van Financiën Erik Asbrink stelde dat de scepsis onder de bevolking ten aanzien van de gemeenschappelijke munt een spoedig lidmaatschap had uitgesloten. In een interview in de *Financial* Times op 7 oktober had Asbrink tevens aangegeven dat het grote aantal EU-lidstaten dat hoopte van begin af aan mee te doen met de EMU, zou betekenen dat de gemeenschappelijke munt 'minder hard wordt dan wij hebben verwacht.'

Ondanks het verzet van de sociaal-democraten tegen de huidige opzet van de euro, werden de wettelijke voorbereidingen voortgezet om de nationale bank, de Riksbank, onafhankelijker te maken. Op 4 maart 1998 keurde het parlement een wetsvoorstel van het kabinet goed om de Riksbank per 1 januari 1999 van een nieuwe directiestructuur te voorzien en voortaan over het valutabeleid te laten beslissen. Ook op andere punten werd de positie van de centrale bank versterkt. Er waren nog steeds veranderingen in de grondwet nodig om de Riksbank onafhankelijk naar EMU-model te maken.

Op 25 maart 1998 maakte de werkgeversorganisatie SAF de uitslag bekend van een opiniepeiling waaruit bleek dat de helft van de kiezers vóór toetreding tot de EMU was, als alle andere elf EU-lidstaten ook EMU-lid zouden worden. Het enthousiasme was minder als maar enkele lidstaten zouden toetreden. 'Als de regering niet over toetreding wil praten', stelde SAP-voorzitter Andres Scharp, 'dan is dat niet op verzoek van de Zweedse bevolking'.

BOMMEN TEGEN KANDIDATUUR OLYMPISCHE SPELEN

Op 8 augustus 1997 verwoestte een bom een deel van een sportstadion in Stockholm. Een groep die zichzelf aanduidde als 'Wij die Zweden hebben opgebouwd', eiste op 11 augustus de verantwoordelijkheid op voor de aanslag waarbij niemand gewond raakte.
Op 23 augustus ontplofte een bom in een voetbalstadion in Göteborg. Daarbij vielen geen gewonden.
De groep verzette zich tegen Zwedens kandidatuur als organisator van de Olympische Spelen van 2004. Met een reeks van racistische opmerkingen verklaarde de groepering er tegen te zijn dat overheidsgeld naar bezoekende buitenlandse atleten ging.

BOHMAN OVERLEDEN

De voormalige leider van de conservatieve Gematigde Partij Gosta Bohman overleed op 12 augustus 1997 op de leeftijd van 86 jaar. Bohman, de schoonvader van de huidige leider van de Gematigde Partij, Carl Bildt, leidde de partij van 1970-'81 en was minister van Economische Zaken in twee centrumrechtse coalities in 1976-'78 en 1978-'91.

BELASTINGVERLAGING VAN DE BAAN

De minderheidsregering van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP) zag op 8 september 1997 af van voorstellen voor belastingverlaging voor de lagere en modale inkomens. In plaats daarvan wilde de SAP het verwachte begrotingsoverschot vanaf 1999 besteden aan sociale voorzieningen.

In een toespraak tot het SAP-congres in Sundsvall verklaarde premier Goran Persson dat 'gezondheidszorg, sociale uitkeringen en onderwijs vóór belastingverlaging gaan'. In 1999 en 2000 zou daar acht miljard kronen (tweemiljard gulden) extra voor uitgetrokken worden. Door een combinatie van belastingverhogingen en bezuinigingen was het begrotingstekort in 1997 tot twee procent van het BNP gedaald. In 1993 was dat nog twaalf procent geweest. Door de bezuinigen op de overheidsuitgaven waren duizenden banen bij de overheid verloren gegaan. Persson zei dat de extra uitgaven bedoeld waren om verder banenverlies te voorkomen: 'We moeten goed duidelijk maken dat dit het einde betekent van de gedwongen ontslagen.'

SCHYMAN HERKOZEN ALS VOORZITTER LINKSE PARTIJ

De voorzitter van de Linkse Partij, Gudrun Schyman (51), gaf haar functie op 7 september 1997 tijdelijk op na te hebben toegegeven dat ze een terugval te verduren had in haar met veel publiciteit omgeven strijd tegen alcoholverslaving. Ze werd op 8 januari als partijleider herkozen en zal dus lijsttrekker zijn bij de verkiezingen in september 1998.

OLOF PALME-PRIJS VOOR ALGERIJNSE JOURNALISTE

De journaliste Salima Ghezali ontving op 13 januari 1998 ook de Olof Palme-Prijs, ingesteld door de familie van de vermoorde premier en diens sociaal-democratische partij.

ARRESTATIES NA RACISTISCH POP CONCERT

De Zweedse politie greep op 4 januari 1998 in tijdens een 'white power' pop concert bij Stockholm waar honderden jongeren racistische leuzen riepen. Het ingrijpen leidde tot rellen waarna meer dan driehonderd jongeren gearresteerd werden, onder wie ook Amerikanen, Duitsers en Noren.

'ZWEDEN STEUNDE TOCH VIETNAM-OORLOG'

Een pacifistische groep maakte op 21 februari 1998 bekend over documenten te beschikken waaruit blijkt dat het Zweedse bedrijf FFV tijdens de Vietnam-oorlog munitie aan Australië geleverd heeft voor gebruik in Vietnam. De Zweedse regering was destijds een uitgesproken tegenstander van het Amerikaanse optreden in Vietnam. De groep

heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken gevraagd een onderzoek in te stellen en andere documenten in de openbaarheid te brengen.

ONDERZEEËRS BLIJKEN SCHOLEN VISSEN

In maart 1998 leek het raadsel opgelost van onderwatergeluiden die in de jaren '80 en '90 door de Zweedse marine tientallen keren werden geregistreerd. Uit een rapport van het ministerie van Defensie, waarop Svenska Dagbladet de hand wist te leggen en waarover de krant op 1i maart publiceerde, blijkt dat civiele en militaire deskundigen het er nu wel over eens zijn dat de geluiden simpelweg afkomstig zijn van scholen vissen. De jacht op echte en vermeende vijandelijke onderzeeërs heeft Defensie bijna een miljard gulden gekost tussen 1980 en 1992. Het ministerie onthield zich in maart van elk commentaar op het vertrouwelijke rapport.

BUITENLANDSE ZAKEN

HISTORISCH BEZOEK JELTSIN

Op uitnodiging van de Zweedse koning Carl Gustaf bracht de Russische president Boris Jeltsin van 2 tot 4 december 1997 een bezoek aan Zweden, het eerste van een Russisch staatshoofd in bijna negentig jaar. De Zweedse media waren na afloop niet bijster te spreken over het 'onbeschofte' gedrag van Jeltsin. Tijdens een receptie te zijner ere nam Jeltsin, alvorens de koning de hand te schudden, uitgebreid de tijd om de directeur van de Russische aardgasgigant Gazprom de oren te wassen, omdat hij een week eerder niet verscheen op een afspraak om een belangrijk contract te tekenen.

Jeltsin verraste het Zweedse parlement door aan te kondigen dat de Russische marine en landmacht in het noordwesten van Rusland met veertig procent verminderd zouden worden en dat alle landen rond de Baltische Zee een rode lijn met de Russiche legertop kunnen krijgen. Ook bood hij aan op tal van terreinen militair samen te werken. Zweden wees eerder een poging van de Russen af om tot een collectief veiligheidsarrangement te komen, samen met andere Baltische staten, die er ook niet van wilden horen en de voorkeur aan lidmaatschap van de NAVO blijven geven.

Jeltsin kreeg tijdens het bezoek gedaan dat er een haalbaarheidsstudie uitgezet zal worden naar een van zijn lievelingsprojecten: de gaspijplijn van Rusland naar Zweden, die de Europese markt voor Rusland zal openen. De Zweedse premier Goran Persson heeft duidelijk laten weten niet al te gecharmeerd te zijn van dit project.
Ondanks felle kritiek van onder meer het Zweedse houtverwerkingsbedrijf AssiDoman dat investeringen in Rusland niet mogelijk zijn zonder smeergeld, rcrtrok Jeltsin mrt onder andere de belofte dat het Zweedse telecommunicatiebedrijf Ericsson twee joint-ventures zal aangaan met de financiële groep Sistema en met de Russische telecom-maatschappijen Nizhny Novgorod en Nitel.

Op de laatste dag bezocht Jeltsin het graf van de in 1986 vermoorde Zweedse premier Olof Palme.

STEUN VOOR BALTISCHE STATEN

De Zweedse premier Persson zegde op 31 maart 1998 drie miljard kronen (ongeveer 750 miljoen gulden) aan hulp toe voor de Baltische republieken, voor een periode die loopt tot het jaar 2001.

(Vor.ber. pag. 449/1 e.v.- 1997)

AFRIKA

ANGOLA

STRIJD MET UNITA KOMT TOT EINDE

Offensief Angolees regeringsleger

Op 19 mei 1997 had de operationele intersectorale coördinatiegroep van het ministerie van Territoriaal Bestuur (GCOIC) een communiqué uitgegeven, waarin de regering de Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA) de wacht aanzegde, omdat de rebellenbeweging bleef weigeren volledig te demobiliseren en het bestuur over te dragen aan de regering over gebieden die nog steeds onder gezag van UNITA stonden, zoals was overeengekomen bij het vredesakkoord van Lusaka in 1994. In het communiqué werd gesteld dat het centraal staatsgezag voortaan met of zonder medewerking van UNITA zou worden uitgebreid. UNITA verklaarde op 26 mei de eventuele komst van het leger in haar gebied te zullen opvatten als een 'oorlogsverklaring'.

In juni 1997 lanceerde het Angolese leger een offensief in delen van de diamantrijke provincie Lunda Norte die werden beheerst door de UNITA.
Op 9 juni verklaarden regeringsfunctionarissen dat er vooral gevochten werd tussen grenspatrouilles van het regeringsleger en Zaïrese soldaten en milities die trouw waren aan de afgezette Zaïrese president Mobutu, eertijds de belangrijkste bondgenoot van UNITA. Maar volgens diplomatieke en VN-bronnen werd het zwaarst gevochten in afgelegen diamantgebieden ten zuiden van de grensstad Dundo. Hier bevonden zich de diamantmijnen die UNITA in het verleden dankzij de diamantsmokkel via Zaïre jaarlijks ruim 1,2 miljard gulden hadden opgeleverd. In de Financial Times van 12 juni werd bericht dat het regeringsleger wellicht een tiende van de mijngebieden had veroverd.

Regering staakt **offensief**

Op 14 juni 1997 berichtte de Portugese radio dat president José Eduardo dos Santos een aanbod van UNITA-leider Jonas Savimbi had aanvaard om rechtstreekse besprekingen te houden. Daarna werd onduidelijk of de gevechten aanhielden. Op 24 juni bevestigde de VN-Verificatiemissie voor Angola (UNAVEM III) dat er werd gevochten, en zij verzocht de regering dringend haar offensief te staken. Op 27 juni werd bericht dat de Angolese regering het verzoek van UNAVEM had ingewilligd.
Niet duidelijk was of de timing van het regeringsoffensief iets te maken had met het aflopen van het mandaat van de UNAVEM op 30 juni en de verwachte inkrimping van de VN-aanwezigheid in Angola. De missie werd opgevolgd door de VN-Waarnemersmissie in Angola (UNOMA),die het toezicht op de verdere uitvoering van het vredesakkoord van Lusaka overnam.

UNITA mobiliseert opnieuw

In juli 1997 bleek uit talloze berichten dat UNITA opnieuw bezig was haar strijdkrachten te mobiliseren en mijnen te leggen. Naar verluidt zouden ongeveer 1.200 zwaarbewapende UNITA-soldaten de provincie Huila als basis gebruiken voor acties in centrale en zuidelijke districten. Minister van Defensie generaal Pedro Sebastiäo noemde de militaire situatie op 22 juli 'zeer gespannen'. Volgens een schatting van Sebastiäo had UNITA nog ongeveer 44.000 soldaten onder haar bevel, van wie vele de kampen hadden verlaten, waarin ze voor demobilisatie waren

bijeengebracht. Volgens officiële cijfers waren er sinds 1994 slechts 11.764 UNITA-soldaten tot het Angolese leger toegetreden.

VN-sancties tegen UNITA aangekondigd

Als reactie op het UNITA-optreden aanvaardde de VN-Veiligheidsraad unaniem op 28 augustus 1997 een resolutie waarin UNITA werd gewaarschuwd dat er sancties zouden volgen als de beweging niet binnen een maand zou bewijzen zich serieus aan het vredesakkoord te houden.
Volgens de resolutie zouden alle VN-lidstaten verplicht zijn om vooraanstaande UNITA-functionarissen en hun volwassen familieleden toegang, doorgang en verblijf te weigeren, tenzij deze de Angolese regering vertegenwoordigden (UNITA maakte deel uit van de regering). Verder zouden de VN-lidstaten alle UNITA-kantoren op hun grondgebied moeten sluiten en zouden alle vluchten van en naar door UNITA gecontroleerde gebieden verboden zijn. Een olie- en wapenembargo was al jaren eerder in september 1993 ingesteld.
Het was een wat zwakke resolutie omdat de UNITA amper over kantoren buiten Angola beschikt en omdat veel UNITA-leden met paspoorten van buitenlandse regeringen zoals die van Togo en Ivoorkust reisden. Zolang die paspoorten niet werden ingenomen zou een reisverbod van de Veiligheidsraad weinig effect sorteren.
De VN verwierpen UNITA's bewering dat zij slechts 2.963 man onder de wapenen had, als 'ongeloofwaardig' en hechtte meer geloof aan de schatting van het Angolese ministerie van Defensie dat de organisatie nog 'een geheim leger' van ongeveer 35.000 soldaten bezat.

UNITA belooft VN-eisen in te willigen

Op 1 september 1997 maakte UNITA-woordvoerder Horacio Junjuvili bekend dat UNITA alle door haar beheerste gebieden zou overdragen aan de centrale regering. Op 5 september zei UNITA-leider Jonas Savimbi voor het Portugese radiostation Renascenca dat zijn partij haar laatste troepen zou demobiliseren en ook de andere nog onvervulde voorwaarden van het vredesverdrag zou nakomen. Hij veroordeelde het dreigement van de VN om sancties op te leggen als 'een kwalijk precedent'.

VN-sancties doorgevoerd

De UNITA leek zich aan haar woord te houden. Gedurende de hele maand september werd bericht dat uitgestrekte gebieden werden overgedragen aan de regering en dat een groot aantal UNITA-troepen de wapens had ingeleverd. Maar het was naar het oordeel van de Veiligheidsraad onvoldoende: op 31 oktober 1997 werden de sancties een feit.

UNITA reageerde verontwaardigd maar Isaias Samakuva, hoofd van de UNITA-delegatie in de gezamenlijke commissie die toezag op de naleving van het vredesverdrag, verklaarde op 4 november in Luanda dat UNITA aan het vredesproces zou blijven deelnemen.
De betrekkingen tussen regering en UNITA verslechterden verder toen woordvoerders van UNITA op 26 november beweerden dat in de noordelijke provincie Malanje 39 UNITA-aanhangers werden vermist, nadat veiligheidstroepen van de regering zich schuldig hadden gemaakt aan 'barbaarse wreedheden'.

De Veiligheidsraad scherpte op 7 december 1997 de sancties tegen UNITA aan, maar de praktische waarde daarvan bleef beperkt. Het sanctiecomité stelde alleen een lijst op van UNITA-vertegenwoordigers die al een reisverbod was opgelegd.
Op 8 december 1997 legde VN-secretaris-generaal Kofi Annan de verantwoordelijkheid voor het stokkende vredesproces geheel bij UNITA.

Maatregelen tegen vluchtelingenkampen

Op 9 december 1997 werd bekend dat Angola afzonderlijke besprekingen met de buurlanden Zambia en Congo voerde, in een poging de grenzen af te sluiten voor separatisten en voormalige UNITA-rebellen. De Zambiaanse en Congolese regeringen beloofden Angolese troepen vrije doortocht over hun grondgebied. Ook stemden ze toe in verplaatsing van Angolese vluchtelingenkampen zodat deze minstens 80 kilometer van de Angolese grens zouden zijn verwijderd. De Angolese regering beschouwde de vluchtelingenkampen in Zambia, waar duizenden Angolezen wonen die de twingtigjarige burgeroorlog in Angola ontvluchtten, als brandhaarden van verzet tegen de regering.

VS-minister Albright in Angola

Op 12 december 1997 waarschuwde de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright UNITA-leiders en hun ex-voorman Jonas Savimbi dat zij buiten de boot zouden vallen als ze zich niet spoedig zouden inzetten voor vrede volgens het Lusaka-protocol. Albright bracht een bezoek aan het boorplatform van de oliemaatschappij Chevron in de Angolese enclave Cabinda. Daar zei ze dat het Amerikaanse agentschap voor ontwikkelinbgshulp USAID vier tot vijf miljoen dollar van de opbrengsten van Chevron wilde gebruiken om een infrastructuur op te bouwen en de levensstandaard in Angola te verbeteren. Ook zou Washington twintig miljoen dollar aan Angola lenen voor voedsel.

UNITA trekt zich terug uit diamantmijnen

Op 13 januari 1998 trok de UNITA zich terug uit de lucratieve diamantmijnen bij de Chicapa-rivier en de Cuango Vallei. Leider Jonas Savimbi sloot in september 1997 een 'gentleman's agreement' waarin hij terugtrekking uit deze gebieden beloofde in ruil voor aandelen in de mijnen. UNITA heeft de vallei vijf jaar in bezit gehad en gebruikte de diamantopbrengsten om de burgeroorlog te financieren.
Een van de belangstellenden voor de mijnen was het Australische Ashton Mining Ltd. De firma wilde in de zomer van 1998 beginnen met grootschalige diamantproduktie in de Cuango-vallei die naar schatting jaarlijks 300 miljoen dollar oplevert.

Op 22 januari vluchtten duizenden Congolese diamantdelvers weg uit Angola na nieuwe uitbarstingen van geweld. Nadat bij vijftien vluchtelingen hersenvliesontsteking was geconstateerd, trok een team artsen van de Wereldgezondheidorganisatie samen met lokale artsen naar het diamantgebied Tembo om 70.000 mensen te vaccineren en zo een epidemie te voorkomen.

VN verlengt aanwezigheid in Angola

Op 27 januari 1998 stemde de Veiligheidsraad unaniem voor een verlenging van drie maanden, tot 30 april 1998, van de VN-vredesoperaties in Angola. Wel zou de VN-macht die ooit 7.000 manschappen telde, verder ingekrompen worden. In januari telde de VN-troepen nog 2.100 soldaten, officieren, militaire waarnemers en burgerpolitie. De Veiligheidsraad vond dat UNITA en de Angolese regering een strak tijdschema moesten volgen tot het vredesproces beëindigd was. Een sleutelrol hierin speelde de overdracht door UNITA van

Bailundo en de UNITA-hoofdstad Andulo aan het centrale gezag. Ook moest UNITA een politieke partij worden en alle gewapende strijd afzweren.

Nieuwe vredesbesprekingen

Op 6 maart 1998 begonnen nieuwe vredesbesprekingen, in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de Verenigde Naties, Rusland, Portugal en de Verenigde Staten. Volgens de regels van het vredesakkoord uit 1994 moest UNITA op 16 maart 1998 in de Angolese regering worden opgenomen, op voorwaarde dat de beweging zich volledig gedemilitariseerd had, al het door haar gecontroleerde grondgebied aan de regering had overdragen en haar radiozender had gesloten. In ruil hiervoor zou UNITA een legale politieke partij kunnen worden en zouden er ambassadeurs uit UNITA-gelederen worden benoemd.

Toen UNITA op 6 maart uiteindelijk de gevraagde demilitarisatieverklaring uitgaf, riep de Angolese regering op haar beurt UNITA uit tot legale politieke partij. UNITA kon sindsdien vrijelijk politieke activiteiten uitvoeren. UNITA-leider Jonas Savimbi kreeg een speciale status: hij zou de belangrijkste oppositieleider worden en kreeg het gezag over vijf steden in Angola. UNITA verklaarde op 6 maart dat het nog twee weken zou duren voor de overige 1.900 leden hun wapens zouden hebben ingeleverd. Op 1 april zou het vredesproces moeten zijn voltooid.

Belangrijke leider UNITA afgezet

Op 16 maart 1998 maakte UNITA bekend een van haar leiders, Eugenio "Manuvakola" Ngolo, te hebben afgezet. Ngolo, die in 1994 het vredesakkoord met de Angolese regering ondertekende, zou de partijregels 'flagrant en opzettelijk' hebben gebroken. Ngolo was al meer dan een jaar niet meer gesignaleerd. Er gingen sterke geruchten dat hij vast werd gehouden in de door UNITA gecontroleerde stad Bailunda, waar partijleider Jonas Savimbi zijn hoofdkwartier had.

UNITA levert wapens in

Meer dan 150 generaals van UNITA leverden op 19 maart 1998 hun wapens in bij vertegenwoordigers van de Verenigde Naties. Het was een belangrijke stap voorwaarts in de laatste fase van de voltooiing van het vredesproces. De laatste achttien maanden werden 45.000 UNITA-soldaten ontwapend, maar UNITA-leider Savimbi wilde steeds een legertje van vierhonderd gewapende lijfwachten behouden. Deze zouden hierna echter in het nationale politiecorps worden geïntegreerd.
In de tussentijd was de Angolese regering bezig met het ontwapenen van burgers. In 1992, tijdens de burgeroorlog, had de regering 700.000 automatische geweren verspreid onder haar aanhangers in Luanda om tegen UNITA te gebruiken.

Minder VN-troepen in Angola

Op 20 maart 1998 keurde de Veiligheidsraad de gedeeltelijke terugtrekking van 900 VN-soldaten uit Angola goed. Op 1 juli zouden de VN-militairen bijna helemaal weg moeten zijn uit Angola, met uitzondering van een infanteriecompagnie met helicopters en medische apparatuur. Wel zou het aantal van 343 VN-politie-waarnemers uitgebreid worden met nog eens 83.

Sancties tegen UNITA ingetrokken

De Verenigde Naties maakte op 22 maart 1998 bekend te onderzoeken of de sancties tegen Angola ingetrokken kunnen worden. UNITA moest nog wel een aantal door haar gecontroleerde steden aan de centrale regering overdragen, haar hoofdkwartier naar Luanda verplaatsen en haar radiostation sluiten.

UNITA beschuldigd van aanslag

Op 30 maart 1998 beschuldigde de Verenigde Naties UNITA ervan een aanslag te hebben gepleegd in de streek Benguela waarbij een regionale functionaris omkwam. Volgens de VN vermoorden ongeveer honderd gewapende mannen in burgerkleren twee mensen en verwondden ze er drie in de stad Chongoroi. Ook vernielden de mannen VN-voertuigen. Hoewel er duizenden UNITA-aanhangers werden ontwapend in VN-kampen, bleef de Angolese regering de ex-rebellen ervan beschuldigen verantwoordelijk te zijn voor deze en andere aanslagen van de voorafgaande weken.

'Zuid-Afrikanen steunen UNITA'

Niet alleen vanuit Zambia, ook vanuit Zuid-Afrika zou UNITA in de eerste maanden van 1998 nog steeds van wapens voorzien worden. Het geplande bezoek van de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela aan Angola op 14 april 1998 werd aangegrepen om de kwestie onder de aandacht te brengen
Volgens de Angolese regering mag UNITA de 263 landingsstroken in Zuid-Afrika gebruiken voor privé-vluchten waarmee wapens uit buurlanden worden vervoerd Hieraan had een einde moeten komen in oktober 1997 door een VN-sanctie tegen alle UNITA-vluchten, maar nog steeds zouden zo'n veertig Zuid-Afrikaanse vliegtuigen per maand het embargo omzeilen

BETREKKINGEN MET HET VATICAAN

Tijdens een bezoek aan Rome van de Angolese president José Eduardo dos Santos werden op 8 juli 1997 diplomatieke betrekkingen aangeknoopt met het Vaticaan. Volgens het Vaticaan was deze stap een blijk van waardering voor de vredesinspanningen van de regering.

CONGO NEEMT ANGOLESE SEPARATISTEN GEVANGEN

Op 21 december 1997 trad Congo op tegen Angolese separatisten die zich ophielden in de Angolese enclave Cabinda. Tenminste acht activisten waaronder ex-leider Jose Tiburcio en woordvoerder Antonio Suculate van de organisatie FLEC-Renove werden vijf dagen vastgehouden in Loano, Kinshasa. De arrestatie was waarschijnlijk een gebaar van dank voor de militaire steun die de Angolese president Eduardo dos Santos aan de nieuwe Congolese president Laurent Kabila had gegeven, toen deze dictator Mobutu in Zaïre probeerde te verdrijven.
Mobutu had de aanwezigheid van de Angolese rebellen op zijn grondgebied altijd gedoogd. Nadat zijn regime in mei 1997 omver werd geworpen en in oktober 1997 dat van president Pascal Lissouba in Congo-Brazzaville werd weggevaagd, waar rebellen van UNITA en separatisten uit Cabinda hun bases hadden, was de gewapende oppositie tegen de Angolese regering erg verzwakt.

Het Angolese leger steunde in 1997 de militaire leider Denis Sassou Nguesso met grond- en luchtmaterieel in zijn strijd om de macht weer over te nemen in Congo-Brazzaville. Sassou zou vele separatisten aan Angola hebben uitgeleverd in de oliehaven van Pointe Noire.

Op 26 januari 1998 werden acht Zuid-Afrikanen betrapt bij het overvliegen van voorraden naar UNITA, wat in strijd was met het VN-wapenembargo. De acht werden wegens smokkel voor

de rechter geleid. Een dag later werd bekend dat vijftien gedeserteerde UNITA-officieren en hun gezinnen bescherming zochten bij het Angolese leger in de stad Uige. De officieren zeiden dat UNITA de burgeroorlog wilde heropenen.

MINISTER OVERLEDEN

Op 23 september 1997 overleed minister van Openbare Werken Pedro de Castro Van Dunem Loy in een ziekenhuis in Luanda.

BEVEILIGINGSBEDRIJF WEGGESTUURD

Op 15 januari 1998 gelastte de Angolese regering alle vreemdelingen die voor het Britse beveiligingsconcern Defence Systems Limited (DSL) werkten het land onmiddellijk te verlaten. DSL was de grootste van de negentig veiligheidsfirma's in Angola, die lijfwachten leverde voor medewerkers van de meeste ambassades, olie- en mijnmaatschappijen. Hoewel de lijfwachten Angolees waren, was de top van het bedrijf buitenlands.

(Vor.ber. pag. 393/1 e.v. - 1997)

ERITREA

GRONDWET AANGENOMEN

Op 23 mei 1997 nam de Constitutionele Assemblee unaniem een nationale grondwet aan, die na een debat van twee dagen op verschillende punten was gewijzigd. Er was sinds 1993 aan de nieuwe grondwet gewerkt en het wetsvoorstel werd één dag voordat de grondwet moest zijn voltooid, in stemming gebracht.

Eritrea had op 24 mei 1993, na een dertig jaar durende onafhankelijkheidsstrijd tegen Ethiopië, de onafhankelijkheid uitgeroepen. Toen de onafhankelijkheid een feit was, werd voor de duur van maximaal vier jaar een overgangsregering aangesteld om een grondwet op te stellen en meerpartijenverkiezingen te organiseren.

UNHCR-FUNCTIONARISSEN UITGEWEZEN

Op 2 mei 1997 maakte het ministerie van Buitenlandse Zaken bekend dat buitenlandse functionarissen van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR) het land binnen 48 uur moesten verlaten, omdat ze waren 'betrokken bij activiteiten die onverenigbaar zijn met hun taken en verantwoordelijkheden'.

Op 7 mei werd bericht dat de woede van de regering was gewekt door een 'informatiepakket' van de UNHCR, dat kenneliik bedoeld was om de repatriëring van alle Eritrese vluchtelingen in Soedan voor het eind van het jaar te vergemakkelijken. Sommige groeperingen hadden het regerende Volksbevrijdingsfront van Eritrea (EPLF) ervan beschuldigd de repatriëring te belemmeren van de minstens 260.000 vluchtelingen, voornamelijk moslims, van wie werd beweerd dat velen aanhangers waren van het oppositionele Bevrijdingsfront van Eritrea (ELF). Op 7 mei berichtte de Independent dat het vermoeden bestond dat leden van de Eritrese Jihad, die werd beschuldigd van terroristische activiteiten en naar verluidt gefinancierd werd door Soedan, waren geïnfiltreerd in groepen terugkerende vluchtelingen.

ONTSLAG HOGE MILITAIREN

Op 14 juni 1997 berichtte het Soedanese dagblad Al-Anba dat president Isayas Afewerki verscheidene leden van de top van het leger en de veiligheidsdienst had ontslagen en een aantal anderen had laten arresteren na een militaire nederlaag eerder deze maand tegen pro-Soedanese strijdkrachten in het grensgebied.

De krant berichtte dat bij de gevechten 1.000 Eritrese soldaten waren gedood, hoewel dit cijfer niet werd bevestigd door onafhankelijke bronnen. Volgens de krant zou uit bronnen in het Eritrese Bevrijdingsfront (ELF), dat zich verzette tegen het regerende Volksfront voor Democratie en Rechtvaardigheid van de president, zijn vernomen dat de gevechten het gevolg waren van de onwil van Afewerki om ELF-gezinde vluchtelingen uit Soedan te laten terugkeren.

OVERLEG MET JEMEN OVER OMSTREDEN EILANDENGROEP

Op 21 maart 1998 bezocht een officiële delegatie van de Eritrese overheid het overzeese buurland Jemen. Eritrea en Jemen zijn al jaren in conflict over het eigendomsrecht op een eilandengroep, de Hanish, in de Rode Zee. De banden tussen de twee landen werden hersteld sinds besloten werd dat een onafhankelijke commissie over de soevereiniteit van de eilanden zal beslissen. De vijf leden van de commissie die zitting heeft in Londen, zouden naar verwachting in juli 1998 met eenuitspraakkomen.

(Vor.ber.pag. 259/2-1997)

ETHIOPIË

BOMAANSLAGEN IN ADDIS ABEBA

Na een reeks granaataanvallen werden in Addis Abeba de veiligheidsmaatregelen verscherpt. Het ernstigste incident vond plaats op 11 april 1997, toen twee granaten naar het Bleu Tops restaurant werden gegooid, waarbij een serveerster omkwam en 41 mensen werden gewond.

Op 13 april werd bij de derde aanval in drie dagen een granaat in een drukke supermarkt gegooid, waarbij 33 gewonden vielen. De aanslagen werden door geen enkele groep opgeëist. Gelijksoortige aanslagen in 1996 waren opgeëist door Al-Ittihad Al-Islam, een beweging van etnische Somaliërs die streden voor de onafhankelijkheid van Ogaden.

TERUGKEER VLUCHTELINGEN

Op 18 juni 1997 berichtte Radio Ethiopia dat in mei 1997 in totaal 1.750 Ethiopische vluchtelingen naar huis waren teruggekeerd na 'vele jaren' in ballingschap in Soedan te hebben doorgebracht. Op 12 juni had de radio bericht dat ongeveer 36.000 Somalische vluchtelingen die in kampen in het oosten van Ethiopië woonden, werden bedreigd door een tekort aan noodvoorraden.

NIEUWE MINISTER VAN JUSTITIE

Op 27 juni 1997 werd Worede Woldu Wolde benoemd tot minister van Justitie. Hij werd de opvolger van Mahteme Solomoni die 'om persoonlijke redenen' ontslag had genomen.

SOMALISCHE REGIORAAD ONTSLAGEN

Tijdens een buitengewone vergadering op 11 oktober 1997 ontsloeg de Somalische Regioraad (het regionale parlement) met 114 stemmen voor en één tegen en bij twee onthoudingen alle leden van de uitvoerende raad van het regiobestuur. Op 12 oktober koos de regioraad een voorlopige 22 leden tellende uitvoerende raad onder leiding van Muhammad Ma'alim Ali, de secretaris van het Nationale Bevrijdingsfront van Ogaden.
De regioraad nam dit besluit nadat was

ontdekt dat de uitvoerende raad in strijd met de wet en buiten medeweten van de regioraad parlementsleden had gearresteerd. Ook kwam naar buiten dat de uitvoerende raad de vice-voorzitter van de regio, de secretaris en andere leden had ontslagen en hen op ondemocratische en onwettige wijze had vervangen.

OROMO-REBELLEN GEDOOD

Op 9 oktober 1997 werden in Addis Abeba drie mannen, die illegale wapens in hun bezit zouden hebben, gedood en twee andere gewond bij een vuurgevecht met de politie. Volgens Radio Ethiopia waren de mannen 'de laatst overgeblevenen' van het opstandige Oromo Bevrijdingsfront en waren zij verantwoordelijk geweest voor een aanval op een dorp in Hamle in juli 1997.

Onderzoek buitengerechtelijke executies gevraagd

De Ethiopische mensenrechtenorganisatie EHRC (Ethiopian Human Rights Council) vroeg de regering op 2 december 1997 een onderzoek in te stellen naar schendingen van de mensenrechten door de politie. Volgens het EHCR maakt de politie zich op grote schaal schuldig aan buitengerechtelijke executies en vervolging.

Als voorbeeld gaf de organisatie de recente illegale terechtstelling van drie gewapende leden van het Oromo Bevrijdingsfront (OLF). Dat de drie in een vuurgevecht met de politie zouden zijn omgekomen, zoals de politie beweerde, was volgens de EHRC niet waar.
Een dag na de oproep van de EHRC arresteerde de politie eenendertig aanhangers van OLF op verdenking van terroristische activiteiten en het plegen van bom- en granaataanvallen eerder dit jaar in de hoofdstad Addis Abeba en het oostenvan het land.
In een officiële verklaring werden de leden tevens beschuldigd van 'het opslaan van wapens, vernietigen van andermans eigendom en het plegen van moorden'. Als de verdachten schuldig zouden worden bevonden, kunnen zij een straf krijgen die varieert van vijf jaar gevangenis tot de doodstraf.

ETHIOPISCHE MILITAIREN TREKKEN ZICH TERUG

Op 4 januari 1998 trokken Ethiopische militairen zich terug uit de grensgebieden met Somalia. Zij zaten daar sinds juni 1997 vanwege een dreigend offensief van moslim-fundamentalisten. aldus de Ethiopische regering. Over de terugtrekking werden verder geen mededelingen gedaan.

SCHULDIGEN VAN MASSAMOORD VOOR DE RECHTER

Majoor Melaku Tefera werd op 6 januari 1998 officieel voor een rechtbank beschuldigd van massamoord op 1.100 mensen. Onder het bewind van de dictator Mengistu Haile Mariam was hij één van de hoge militairen die verantwoordelijk waren voor de zogenaamde 'campagne van de rode terreur'. Mengistu wilde hiermee in korte tijd afrekenen met tegenstanders van zijn marxistische ideeën. Samen met 71 anderen stond Tefera terecht. Slechts 46 hiervan zaten gevangen in Ethiopië, de rest, inclusief Mengisto werden bij verstek veroordeeld. Mengisto woont op het moment in Zimbabwe.

TEGOEDEN EX-PREMIER BEVROREN

Op 19 januari 1998 werd bekend dat de tegoeden van de voormalig minister-president van Ethiopië Tamirat Layne op een Zwitserse bank in Genève zijn bevroren. Hij zou op verschillende rekeningen acht miljoen dollar hebben staan waarvan hij de herkomst niet aan kon geven.
Tamirat Layne ontkende dat het om illegaal verkregen geld gaat.

PROTEST TEGEN NIEUW JOURNALISTENVISUM

Buitenlandse journalisten tekenden op 14 februari 1998 officieel protest aan tegen het voorgenomen besluit van de Ethiopische regering om visa-verstrekking in het vervolg 15 dagen te laten duren. De Foreign Correspondents Association (FCA)schreef aan minister van Informatie Wolde Michael Chamo dat de beslissing 'juist betrouwbare buitenlandse journalisten ervan zal weerhouden het land te bezoeken'. De vijftien dagen die in het vervolg tussen aanvraag en afgifte zitten, worden volgens officiële bronnen gebruikt om het opgegeven doel van het bezoek te verifiëren. Volgens de FCA werden de beperkingen ingesteld om de topbijeenkomst van 8 en 9 maart 1998 , waarvoor buitenlandse investeerders zijn uitgenodigd, te kunnen reguleren. 'Maar', zo verklaarde de FCA, 'de nieuwe regels zouden buitenlandse investeerders weleens kunnen afschrikken.'

(Vor.ber. pag. 323/1 e.v. - 1997)

LIBIË

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 9 maart 1997 werden wijzigingen bekendgemaakt in zowel de samenstelling als de structuur van het Algemeen Volkscomité (in grote lijnen vergelijkbaar met een regering). De belangrijkste hiervan was de opsplitsing van het ministerie van justitie en openbare veiligheid.

De volgende posten werden gewijzigd:

Openbare veiligheid - generaal-majoor Mohammed Mahmoed al-Hijazi+; justitie - Mohammed Belgacem Zwai*; jeugd en sport - Ali Chaari*; opleidingen en beroepsbevolking - Maatouq Mohammed Maatouq+; onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Mehdi Meftah Mediresh*; sociale zekerheid - Soliman Mohammed al-Ghomari"; algemene rekenkamer - Nouri Hamad*.

"Nieuwe benoeming
+Gewijzigdeportefeuille

KADHAFI IN NIGER EN NIGERIA. SCHENDING VN-LUCHTEMBARGO

Op 8 en 9 mei 1997 bracht de Libische leider kolonel Moeammar al-Kadhafi een bezoek aan Niger en Nigeria, alwaar hij de gebedsdienst ter viering van het nieuwe maanjaar leidde. Kadhafi reisde per vliegtuig naar West-Afrika en weer terug en schond daarmee de sancties die de VN in 1992 hadden opgelegd (krachtens Resolutie 748 uit 1992 van de VN-Veiligheidsraad waren alle internationale vluchten naar en uit Libië verboden).

Kadhafi, die voor grote menigtes in Niamey (Niger) en Kano (Nigeria) preekte, verklaarde dat het Westen een campagne van 'vernedering en beledigingen tegen moslimvolkeren' voerde. Hij riep moslims op geen acht te slaan op de Veiligheidsraad, die hij karakteriseerde als een orgaan dat door 'anti-islamitisch christelijk kolonialisme' werd beheerst. De Libische regering benadrukte vervolgens dat de rondreis 'zuiver religieus' was en daarom buiten het bereik van Resolutie 748 viel.

De Veiligheidsraad gaf op 20 mei een verklaring uit, waarin de schending werd veroordeeld en alle lidstaten werden opgeroepen zich te houden aan de sancties. Daarnaast gelastte de Raad de commissie die toezicht hield op de naleving van de sancties, om de schending

onmiddellijk op te nemen met vertegenwoordigers van Libië, Niger en Nigeria.

VERMEEND MOORDCOMPLOT TEGEN KADHAFI

Op 15 mei 1997 werden tijdens een uitzending van de Libische staatsradio bijzonderheden gegeven over een artikel in het Egyptische weekblad *Al-USbu,* waarin werd beweerd dat de Amerikaanse centrale inlichtingendienst (CIA)een plan had beraamd om Kadhafi tijdens zijn reis door West-Afrika te vermoorden. Er werd niet ingegaan op de vraag of er werkelijk een aanslag op Kadhafi was gepleegd.

NIEUWE PREMIER BENOEMD

Op 29 december 1997 werd Mohammed Ahmed al-Mangoesh benoemd tot nieuwe premier. Hij volgde Abdelmedjid al-Goed op na enkele kabinetswijzigingen waartoe besloten werd aan het einde van een vijfdaagse zitting van het Libische parlement, het Algemene Volkscongres.

BEZOEK ZJIRINOWSKI EN FARRAKAN

Eind december 1997 ontving de Libische leider Moeammar Kadhafi de ultra-nationalistische en anti-Amerikaanse Rus Vladimir Zjirinowski, leider van de Russische Liberaal-Democratische Partij. Het was het derde bezoek van de Rus in één jaar. Louis Farrakan, de zwarte Amerikaanse moslimleider, was op bezoek om met Kadhafi na te denken over manieren 'om de onderdrukking (van Arabische en Amerikaanse moslims - red.) vanuit kapitalistische kringen te beëindigen'.

LANDEN SAHARA EN SAHEL SLUITEN PACT

Tunesië, Libië, Mali, Niger, Soedan en Tsjaad sloten begin februari 1998 een verdrag om de onderlinge banden te versterken, zo meldde de Libische staatsradio op 5 februari 1998. Concrete details werden niet gegeven.

MEER ECONOMISCHE SAMENWERKING MET TUNESIË

De Libische premier Mohammed Ahmed al-Mangoush bracht op 17 februari 1998 een bezoek aan zijn Tunesische ambtgenoot Hamed Karoui, om te overleggen over lopende samenwerkingsprojecten op het gebied van olie, gas en het koppelen van elkaars stroomnetwerken.

Vooral door de toegenomen olie-invoer door Tunesië is het handelsvolume tussen de twee landen gegroeid tot ruim 1,2 miljard gulden. Libië en Tunesië hebben onlangs een consortium van het Maleisische staatsoliebedrijf Petronas en de Saoedische particuliere firma Nimir Petroleum Company Ltd opdracht gegeven een in zee gelegen olieveld te exploreren dat minstens 260 tot 300 miljoen vaten olie kan opleveren (ter vergelijking: dit is ongeveer een kwart van de jaarproductie van Koeweit).

Eind 1997 schreven beide landen een tender uit voor koppeling van hun elektriciteitswerken. Verder is het de bedoeling dat het zuiden van Tunesië in de toekomst via een pijplijn wordt voorzien van Libisch aardgas.

LIBIË ONTKENT HULP IRAK BIJ BIOLOGISCHE WAPENS

Libië en Irak ontkenden op 10 januari 1998 berichten in twee Britse kranten, de *Guardian* en de *Times,* dat Iraakse wetenschappers in Libië betrokken waren bij de ontwikkeling van biologische wapens. De berichten waren gebaseerd op informatie van westerse veiligheidsdiensten die zeiden dat de vermoedelijke codenaam van het project 'Ibn Hayan' was (Ibn Hayan was een taal- en kunstfilosoof uit Bagdad. Hij stierf eenzaam in ballingschap in 1075).

DREIGING INVOER AUSTRALISCH VLEES TE STAKEN

De Libische regering dreigde op 12 februari 1998 de invoer van Australisch vlees te blokkeren als Australië zou deelnemen aan een militaire actie tegen Irak. Australië exporteerde in 1997 voor A$ 51 miljoen aan vlees naar Libië. Het dreigement kwam als een verrassing en was ook gericht aan Canada. Libië is meer vlees gaan importeren uit deze twee landen uit bezorgdheid over de gekke-koeienziekte BSE in vlees uit de Europese Unie.

SHOWPROCES TEGEN AFWEZIGE AMERIKANEN

Op 25 maart 1998 begon een proces tegen acht Amerikanen die betrokken waren bij de bombardementen in april 1986 op de Libische steden Tripoli en Benghazi. De Amerikanen, onder wie John Poindexter en Oliver North, beide lid van de presidentiële nationale veiligheidsraad van de VS, zouden bij verstek veroordeeld worden wegens 'opzettelijke moord'.

Het proces dat op de Libische televisie werd uitgezonden, vond plaats onder leiding van rechter Muftah Daechi, die beweerde dat het proces op verzoek van de Libische slachtoffers en hun nabestaanden plaatsvond. De Libische leider Kadhafi raakte bij de bombardementen gewond. Als vergelding zou Libië destijds enkele Scud-raketten hebben afgevuurd op het nabijgelegen Italiaanse eilandje Lampedusa, waarvan echter nooit zelfs maar een scherfje werd teruggevonden.

REGERINGSGETROUWE KRANT GESLOTEN

Het dagblad *Al-Zahf al-Akhdar* werd volgens het Libische persbureau JANA op 20 maart 1998 tijdelijkgesloten omdat de journalisten 'bevriende Arabische naties' zouden hebben aangevallen.
De krant was het orgaan van de Revolutionaire Comités, waarin de overtuigde aanhangers van Kadhafi georganiseerd zijn.

DE LOCKERBIE-AFFAIRE

Aanbod aan families Lockerbie-slachtoffers

Op 9 juni 1997 werd bericht dat Libië had verklaard 'bereid te zijn om met onmiddellijk ingang serieuze onderhandelingen te beginnen over stappen die moesten leiden tot een proces' tegen de twee Libische veiligheidsagenten die werden beschuldigd van een bomaanslag in december 1988 op een Pan Am-vliegtuig boven het Schotse Lockerbie. Het aanbod werd gedaan in een brief van de Libische afgevaardigde bij de VN aan de families van de slachtoffers van de bomaanslag.

De twee agenten waren in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië in staat van beschuldiging gesteld, maar Libië had consequent geweigerd hen uit te leveren, zolang zij niet in een neutraal land berecht konden worden door Schotse rechters volgens de Schotse wet. In de brief bood Libië 'volledige en onmiddellijke' samenwerking aan met de VS en Groot-Brittannië indien zij akkoord zouden gaan met dit eerder aanbod van Libië.

De nabestaanden reageerden koel op de brief. Rosemary Wolfe, voorzitster van een van de groepen van families van de slachtoffers, verwierp de brief als een 'propagandazet'.

Mandela steunt voorstel inzake berechting

Op 11 juni 1997 ontkenden ambtenaren van het Zuid-Afrikaanse ministerie van buitenlandse zaken dat president Nelson Mandela Zuid-Afrika had aangeboden als neutrale plaats voor het proces tegen de Lockerbie-verdachten.
Maar in oktober leidden uitlatingen van de Zuid-Afrikaanse president opnieuw tot diplomatiek gekrakeel over het lot van de twee Libiërs die werden verdacht van een bomaanslag op het Pan Am-verkeersvliegtuig.

Op 22 en **23** oktober bracht Mandela een staatsbezoek aan Libië om kolonel Moeammar al-Khadafi te bedanken voor zijn steun aan de Zuid-Afrikaanse vrijheidsstrijd ten tijde van de apartheid. Hij bracht zijn bezoek aan het slot van een rondreis langs verscheidene Noord-Afrikaanse landen. Hierbij eerbiedigde Mandela het luchtembargo dat de VN tegen Libië had afgekondigd. door vanuit het buurland Tunesië over land naar de Libische hoofdstad Tripoli te reizen. Eerder had Mandela Amerikaanse kritiek op zijn bezoek naast zich neergelegd. Op 19 oktober beschuldigde hij in Johannesburg de VS van 'arrogantie' wegens hun pogingen 'ons voor te schrijven waar we naar toe gaan of wie onze vrienden zijn'. Hoewel hij benadrukte dat het niet zijn bedoeling was te bemiddelen in de Lockerbie-affaire, besprak Mandela met Khadafi mogelijkheden om de impasse te doorbreken die was ontstaan na de Libische weigering om de twee verdachten aan Groot-Brittannië of de VS uit te leveren om daar terecht te staan.

Op 25 oktober 1997 riep Mandela publiekelijk Groot-Brittannië en de VS op het recht 'zijn loop te laten hebben'. Tijdens een toespraak op de Conferentie van Regeringsleiders van het Gemenebest in Schotland (Commonwealth Heads of Government Meeting, CHOGM), sprak Mandela nadrukkelijk zijn steun uit voor het voorstel om de verdachten op neutraal terrein te berechten. Het voorstel was gedaan door Libië en werd gesteund door de Organisatie van Afrikaanse Eenheid en de Arabische Liga. Mandela zei dat geen enkel land het recht had tegelijk 'eiser, openbaar aanklager, en rechter' te zijn in deze zaak.

Het voorstel werd echter door zowel Groot-Brittannië als de VS verworpen. Beide landen verklaarden dat de verdachten konden rekenen op een eerlijk proces als zij voor een Britse of Amerikaanse rechter zouden verschijnen. Daarentegen kreeg het voorstel bijval van een groot aantal familieleden van de slachtoffers van de bomaanslag. Op 26 oktober zei Jim Swire, voorzitter van de Britse nabestaandenvereniging Families-Flight 103, dat een proces in Schotland of de VS 'eenvoudig niet haalbaar' was, en verzocht hij de Britse regering dringend de 'nodige' stappen te ondernemen om een proces krachtens het Schotse recht te laten plaatsvinden in een derde land. Op 17 oktober sprak ook Bert Ammerman, een van de belangrijkste pleitbezorgers namens de slachtoffers, zijn steun uit voor de optie om de verdachten op neutraal terrein te berechten.

Op 29 oktober keerde Mandela voor korte tijd terug naar Libië om Khadafi de Order of Good Hope toe te kennen, de belangrijkste Zuid-Afrikaanse onderscheiding die aan buitenlandse staatsburgers werd toegekená.

Hoorzitting Internationaal GerechtsHof

Op 13 oktober 1997 begon het Internationaal GerechtsHof in Den Haag een achtdaagse hoorzitting over de Lockerbie-affaire. Deze zitting was in het bijzonder gericht op de vraag waar het proces zou moeten plaatsvinden en in hoeverre de eisen van zowel Libië als Groot-Brittannië en de VS aanvaardbaar waren. Hiervóór moest het Hof echter nog bepalen of het zichzelf bevoegd achtte tot een uitspraak in deze zaak.

Lockerbie-nabestaanden willen rechtszaak in neutraal land

De familieleden van slachtoffers van de aanslag op een passagiersvliegtuig boven het Schotse Lockerbie in 1988, hebben de Britse overheid op 21 december 1997 gevraagd in te stemmen met berechting van twee Libische verdachten in een neutraal land. De nabestaanden van de aanslag hadden gehoopt dat het Britse standpunt soepeler zou worden na de overwinning van de Labour Party in mei 1997 , maar de regering bleef bij haar eis dat de ramp boven Brits grondgebied plaatsvond en dat de verdachten daarom op Britse bodem moeten worden berecht.

Internationaal Hof verklaart zichzelf bevoegd

Het Internationale Hof van Justitie in Den Haag kwam op 27 februari 1998 tot het oordeel dat het bevoegd is om zich in de Lockerbie-zaak te mengen. Het Hof verwierp Amerikaanse en Britse bezwaren tegen inmenging, wat betekent dat het zichzelf gerechtigd acht klachten van Libië in behandeling te nemen.
Libië had het Hof gevraagduitspraak te doen over de vraag of de Verenigde Staten en Groot-Brittannie het recht hebben om de uitlevering te eisen van de twee Libiërs die ervan verdacht worden het PanAm-vliegtuig tot ontploffing gebracht te hebben. Washington en Londen betwistten dat het Hof over hun uitleveringsverzoek uitspraak mocht doen.

Terwijl Libië, dat berechting op neutraal gebied wenst, de uitspraak van het Hof als een overwinning vierde, deden Amerikaanse en Britse woordvoerders de uitspraak af als een 'technisch detail'. De nabestaanden van de slachtoffers waren voor het rnerendee! ingenomen met de uitspraak van het Hof, omdat een proces zo dichterbij lijkt te komen. Zij wilden weten wie de schuldigen zijn, aangezien het nog geen uitgemaakte zaak is dat de huidige verdachten alleen verantwoordelijk zijn voor de aanslag.

Volgens Libië zou de uitspraak van het Hof ook moeten betekenen dat het VN-embargo tegen Libië wordt opgeheven, dat in 1990 werd ingesteld omdat het land de twee verdachten weigerde uit te leveren.

(Vor.ber. pag. 260/3 e.v. - 1997)

MALAWI

KABINETSWIJZIGING

Op 16 mei 1997 voerde president Bakili Muluzi een kabinetswijziging door. Het betrof de volgende posten:

Binnenlandse zaken - Robson Makuwila*; huisvesting - Kamangadazi Chambalo+; jeugd, sport en cultuur - Bundaunda Phiri*.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

NIEUWE REGERING

Op 24 juli 1997 benoemde president Bakili Muluzi een nieuwe regering, nadat hij op 19 juli de oude regering had ontbonden. Sommige ministeries werden opgeheven en andere samengevoegd.

Regeringswoordvoerder Alfred Opindi verklaarde dat de wijzigingen deel uitmaakten van de reorganisatie van het ambtenarenapparaat en voortvloeiden uit aanbevelingen van onafhankelijke adviseurs. Een van de wijzigingen die werden bekendgemaakt, was de instelling van een nationale economische raad, die de taken van het ministerie

van Economische Planning en Ontwikkeling zou overnemen. Er werd op gewezen dat Muluzi de vier zogenaamde 'rebelse ministers' van de oppositionele Alliantie voor Democratie (AFORD) had aangehouden. Deze hadden geweigerd af te treden toen de partij zich in juni 1996 uit de coalitie had teruggetrokken.

De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

President - Bakili Muluzi; vice-president, financiën - Justin Malewezi+; landbouw en irrigatie - Aleke Banda+; volksgezondheid en bevolking - Harry Thomson+; waterprojecten - Edward Bwanali+; onderwijs - Brown Mpinganjira+; grondbeheer, huisvesting, ruimtelijke ordening en kartering - Peter Fachi+; justitie, procureur-generaal - Cassim Chilumpha; toerisme, natuurreservaten en wildbescherming - Patrick Mbewe+; buitenlandse zaken - Mapopa Chipeta+; voorlichting - Sam Mpasu*; staatsminister - mevr. Edda Chitalo+; handel en industrie - Matembo Mzunda+; transport - Kamangadazi Chambalo+; energie en mijnbouw - Dumbo Lemani; nationaal erfgoed - Richard Sembereka+; arbeid en beroepsopleiding - Kaliyoma Phumisa*; plaatselijk bestuur en sport - Chakakala Chaziya+; vrouwen- en jeugdzaken en gemeenschapsvoorzieningen - mevr. Lilian Patel+; binnenlandse zaken - Mevin Moyo*; openbare werken en bevoorrading - Abdul Pilani*; defensie - Joseph Kubwalo+; bosbouw, visserij en milieu - Mayinga Mkandawire+; staatsminister in het bureau van de president - Robson Makuwila+; staatsminister in het bureau van de president - George Bundaunda Phiri+.

*Nieuwe benoeming;
+Andere taken

OUD-PRESIDENT BANDA OVERLEDEN

Op 25 november 1997 overleed oud-president Hastings Kamuzu Banda in een ziekenhuis in Johannesburg. Hoewel zijn officiële geboortedatum 14 mei 1906 was, werd aangenomen dat hij eigenlijk iets ouder was. Volgens de overlijdensakte was Banda 99 jaar geworden. Banda was op 15 november in Malawi in een ziekenhuis opgenomen met koorts en een longontsteking. Hij werd op 17 november overgebracht naar de intensive care-afdeling van een kliniek in Johannesburg, waar hij na een week overleed. Zijn partner Cecilia Kadmira was bij hem toen hij stierf.

Tot in zijn laatste levensjaar bleef Banda een factor in de politiek van Malawi. Pas op 20 juli 1997 gaf de stokoude Banda te kennen dat hij niet langer voorzitter van de voormalige regeringspartij Malawi Congres Party wilde zijn. Twee dagen daarna verzocht president Muluzi het Openbaar Ministerie de mogelijkheid te ovenvegen om het strafrechtelijk onderzoek tegen Banda te staken, dat zich verdiepte in de wreedheden begaan onder zijn regime.

De boerenzoon Banda doorliep een missieschool en behaalde in 1927 zijn bul als arts in de Verenigde Staten. Hij studeerde verder in de Schotse hoofdstad Edingburgh en werkte van 1945 tot 1953 als arts in Londen.
Banda raakte in die tijd betrokken bij de politiek, omdat de blanke kolonisten van de beide Rhodesia's een federatie eisten met Nyassaland, de vroegere benaming van Malawi. Van 1953 tot 1936 werkte Banda als arts in Ghana, maar zijn politieke vrienden zetten hem onder druk terug te keren.
In 1958 werd hij uitbundig in zijn geboorteland verwelkomd. Hij toerde door het land en hield vlammende toespraken tegen de federatie. Binnen enkele maanden beschouwde de Britten hem als een subversief element dat beter gevangen gezet kon worden. In 1939 werd de noodtoestand afgekondigd en verdween hij in de gevangenis.

Niettemin zou Banda na zijn vrijlating in 1960 met de Britten samenwerken. Van 1961 tot 1963 was hij minister van Natuurlijke Hulpbronnen en Lokaal Bestuur en in 1963, toen de federatie ongedaan werd gemaakt, werd hij premier. In 1964 leidde hij Malawi naar de onafhankelijkheid.

Al in 1963 namen enkele ministers ontslag uit de regering uit protest tegen Banda's dictatoriale manier van regeren. Kort daarop brak een opstand uit die volgens sommigen mislukte wegens gebrek aan steun van het platteland. Toen Malawi in 7966 een republiek werd met als enige legale politieke organisatie Banda's Malawi Congress Party (MCP), werd hij president. In 1971 liet hij zich beëdigen als president voor het leven.
Altijd gekleed in een driedelig pak met slappe vilthoed, werd zijn manier van regeren steeds excentrieker. Vrouwen werd verboden korte rokken of broeken te dragen. Voor mannen werden broeken met wijduitlopende pijpen en lang haar taboe.

In de Koude Oorlog koos Banda voor het westerse kamp en onderhield hij goede relaties met het naburige apartheidsregime van Zuid-Afrika. Zijn bewind kenmerkte zich door grote wreedheid en ernstige schendingen van de mensenrechten. Duizenden politieke tegenstanders werden vermoord, gemarteld, zonder proces vastgehouden en in ballingschap gedreven.

Banda's heerschappij was in feite onbetwist, totdat de oppositie in maart 1992 tot actie werd aangezet na het voorlezen van een bisschoppelijke brief in de kerken van het land, waarin kritiek werd geleverd op de regering. Er brak een gewelddadige volksopstand uit die, geholpen door de toenemende druk van internationale donoren, Banda in 1993 dwong een referendum over de grondwet te houden. De kiezers spraken met tweederde van de stemmen hun voorkeur uit voor een meerpartijensysteem. In mei 1994 werd Banda bij de eerste verkiezingen, waaraan ook andere partijen konden meedoen, aan de kant gezet. In 1995 werden Banda en verscheidene van zijn naaste medewerkers vrijgesproken van de moord in 1983 op vier politieke dissidenten.

Op 26 november maakte de regering-Muluzi bekend dat Banda, ondanks zijn vroegere wreedheid, op 3 december 1997 een staatsbegrafenis zou krijgen. Honderdduizend mensen kwamen naar de begrafenis in de hoofdstad Lilongwe. Ook de Zimbabwaanse president Robert Mugabe woonde de begrafenis bij, alsmede Katumile Masire, de leider van Botswana, en de ministers en oppositieleiders van Malawi.

AMBTENAREN SLECHT OPGELEID

Op 24 februari 1998 verklaarde de regering van Malawi het opleidingsniveau van de ambtenaren te willen opvijzelen door sommige van hun taken te decentraliseren of te privatiseren. Van de 120.000 ambtenaren heeft slechts 4,4 procent een diploma. Ook zeer weinig topmanagers hebben een universitaire graad.

TOENADERING TOT LIBIË

Op 19 februari 1998 zeiden buitenlandse diplomaten bezorgd te zijn over het feit dat Malawi diplomatieke banden met het internationaal geïsoleerde Libië wilde aangaan. President Muluzi hoopte dat Libië hierdoor meer in het doodarme Malawi zou investeren. De poging werd door westerse geldschieters gezien als een belediging, omdat de

Vera Chirwa uit Malawi was een van de strijders voor mensenrechten die op 13 maart 1998 in Vlaardingen werd onderscheiden met een Geuzenpenning van de stichting Geuzenverzet. *(Foto ANP)*

helft van de begroting van Malawi door hen gefinancierd wordt. Muluzi zei echter dat hij niet de enige was die diplomatieke banden met Libië was aangegaan. Volgens hem hebben de meeste landen van zuidelijk Afrika diplomatieke banden met Libië. Ook westerse landen als Duitsland en Italië staan op goede voet met Libië, aldus Muluzi.

REORGANISATIE KABINET

Op 30 maart 1998 werd bekend dat president Muluzi in zijn regering ingrijpende veranderingen had aangebracht. Zes posten verdwenen, waardoor het aantal leden werd teruggebracht naar 32. Onder de ontslagenen bevonden zich de minister platselijk bestuur en sport, Chakakala Chaziya, de staatsminister in het bureau van de president Robson Makuwila en vier onderministers. Aan zijn plaatsvervanger Justin Malewezi wees Muluzi de lopende zaken van het ministerie van privatisering toe. De portefeuille van Financiën kreeg Cassim Chilumpha, de vroegere minister van Justitie en procureur generaal. Deze laatste twee functies gingen over naar Peter Fachi. Grondbeheer, huisvesting, ruimtelijke ordening en kartering werden toege ezen aan Richard Sernbereka, de vroegere minister van Nationaal erfgoed. Minister van Onderwijs Brown Mpinganjira kreeg de portefeuilles Sport en Cultuur erbij.
Het waarom van de herstructurering werd niet bekend. De laatste reorganisatie van het kabinet dateerde van juli 1997.

(Vor.ber. pag. 464/2 e.v. - 1997)

MOZAMBIQUE

ISLAMITISCHE PARTIJ

Op 5 september 1997 maakte de Mozambikaanse Onafhankelijkheidspartij, die bij de parlementsverkiezingen van 1994 slechts één procent van de stemmen had gekregen, bekend zich ondanks het grondwettelijke verbod op religieuze partijen te zullen omvormen tot de Mozambikaanse Islamitische Partij.

PROCUREUR-GENERAAL ONTSLAGEN

De president van Mozambique, Joaquim Chissano, ontsloeg op 7 december 1997 procureur-generaal Sinai Nhatitima. Antonio Namburet nam zijn functie over. Er werd geen reden gegeven voor het ontslag maar het gebeurde minder dan een week nadat het parlement een motie van afkeuring tegen Nhatitima indiende, omdat deze geweigerd had gehoor te geven aan een dagvaarding van het parlement.

RENAMO DREIGT MET BOYCOT VERKIEZINGEN

Op 27 februari 1998 werd duidelijk dat de Frelimopartij de eerste lokale verkiezingen in Mozambique zou winnen. Frelimo bewerkstelligde in 1975 de onafhankelijkheid van Mozambique. Nog elf andere partijen deden mee aan de verkiezingen. De grootste oppositiepartij Renamo dreigde met een boycot. Volgens Renamo was er gefraudeerd bij de registratie van de kiezers. Vaststond dat door het zoekraken van kieslijsten vier procent van de bevolking uit het kiezersregister was verdwenen.

Op 10 maart 1998 zetten de partijen hun moeizame besprekingen over de komende verkiezingen weer voort. President Joaquim Chissano en oppositieleider Afonso Dhlakama van de Renamopartij konden het geschil tussen Renamo en de Nationale Verkiezings Commissie (CNE) niet oplossen. Renamo had zich niet op tijd ingeschreven voor de verkiezingen uit protest tegen 'frauduleuze' kieslijsten die in november en december 1997 zouden zijn opgesteld.
Renamo wilde daarom geen kandidaten leveren. Dhlakama verklaarde de boycot door Renamo van de verkiezingen alleen te beëindigen als de CNE de kieslijsten zou corrigeren.

President Chissano stelde op 13 maart voor de lokale verkiezingen met een maand uit te stellen in verband met de boycot door Renamo. De oorspronkelijke datum zou 29 mei zijn.

SWAZILAND EN MOZAMBIQUE OPENEN TWEEDE GRENSPOST

De Swazilandse minister van financiën Themba Masuku ontmoette op 16 maart zijn Mozambikaanse collega om de opening van een tweede grenspost tussen de twee buurlanden te versnellen. Ze verwachtten binnenkort een nieuwe doorgang te kunnen maken die de overheidsinkomsten van beide landen zou verhogen. Beide landen leunen zwaar op im- en exportbelastingen verkregen door handel aan de grens. Eenderde van alle inkomsten genereert Mozambique uit heffingen op het grensoverschrijdende handelsverkeer.

De regering vreesde veel belasting aan de grens mis te lopen als er niet beter op toegezien zou worden: de nieuwe doorgangsweg tussen Swaziland en Mozambique zou de enorme smokkel tussen de twee landen kunnen terugdringen. Daarnaast kunnen burgers van de doorgang profiteren door lokale producten langs de weg aan te bieden. Swaziland heeft al accommodaties langs de in de toekomst te openen Mhlume-Goba-grens herbouwd. Die opening werd in het verleden steeds uitgesteld vanwege de burgeroorlog in Swaziland, die in 1992 is beëindigd. Mozambique heeft de weg al geasfalteerd.

(Vor.ber. pag. 110/3 e.v. - 1997)

TUNESIË

BINNENLAND

REGERINGSWIJZIGING

Op 9 oktober 1997 maakte president Zine al-Abidine Ben Ali een regeringswijziging bekend. Er werd geen reden gegeven voor de wijziging. Het betrof de volgende posten:

buitenlandse zaken - Said Ben Mustafa*; binnenlandse zaken - Ali Chaouch+; onderwijs en wetenschap - Ridha Ferchiou*; uitrusting en huisvesting - Slaheddine Belaid*; transport - Hassine Chouk*; industrie - Moncef Ben Abdallah*; landbouw - Sadok Rabah+; staatssecretaris voor waterbronnen en visserij - Ameur Horchani*. staatssecretaris belast met openbaar bestuur

* Nieuwe benoeming
+Anderetaken

KRITIEK OP CENSUUR IN MEDIA

Het jaarlijkse begrotingsdebat was in december 1997 aanleiding voor oproepen door oppositionele groepen aan de regering van president Zine al-Abidine Ben Ali om ernst te maken met beloofde vergroting van de persvrijheid. De façadedemocratie die Tunesië werd in 1987, toen de legendarische president Bourguiba wegens verklaarde seniliteit aan de kant werd geschoven door de militairen, heeft de censuur intact gelaten, menen oppositiepartijen. Binnen de staatsmedia zwaaien nog steeds uitsluitend getrouwe leden van de regeringspartij RCD (Rassemblement Constitutionel Démocratique)de scepter, zo stelden zij vast.

Op 7 november had de president een beroep gedaan op journalisten om op te houden met hun zelfcensuur en op politici om open te staan voor kritiek en andersdenkenden. De oppositie wuifde de oproep weg als cosmetica. In de woorden van het onafhankelijke parlementslid Salem Rajib 'heeft de Tunesische pers aids' en 'geniet zij geen geloofwaardigheid'. Ook na de oproep van november bevat de perswet nog steeds repressieve clausules, stelde een ander parlementslid, Abdallah Chabbi.

BTW OMHOOG

Het Tunesische parlement stelde eind december de begroting voor 1998 vast en verhoogde de omzetbelasting van 17 naar 18 procent om teruglopende importheffingen op te vangen, die volgens zeggen het gevolg zijn van deregulering van de handel met lidstaten van de Europese Unie. De regering hoopte in 1998 het begrotingstekort te beperken tot 690 miljoen dinar (ruim 1,2 miljard gulden) en rekende op 5,7 miljard dinar aan inkomsten en 3,3miljard aan leningen.

MENSENRECHTEN-ACTIVIST VEROORDEELD

Op 11 februari 1998 werd de mensenrechten-activist Khemais Ksila volgens zijn advocaten tot drie jaar gevangenisstraf en een boete van duizend dinar veroordeeld. wegens 'verstoring van de openbare orde'. Ksila was vice-voorzitter van de Tunesische Liga voor de Mensenrechten. Hij werd gearresteerd nadat hij een perscommuniqué had uitgegeven. waarin hij protest aantekende tegen de inbeslagname van zijn paspoort en tegen zijn ontslag bij een staatsbedrijf. Het communiqué werd echter nooit in Tunesië zelf gepubliceerd. Minstens dertig Tunesische advocaten hadden aangeboden Ksila te verdedigen. Bij het proces waren ook Europese en Amerikaanse diplomaten aanwezig, alsmede waarnemers van mensenrechten-organisaties.

'Tunesië is een politiestaat'

Volgens het rapport 'S.O.S. Tunisia' van de internationale Arabische commissie voor de mensenrechten werden begin 1998 achtduizend mensen in Tunesië vastgehouden wegens kritiek op de regering en waren martelpraktijken en showprocessen tegen mensenrechtenactivisten aan de orde van de dag.
Tunesië is een politiestaat geworden, schreef de commissie op 16 maart 1998, 'en de autoriteiten proberen de samenleving de visie van een politieagent op heden en toekomst van het land op te dringen.'

BUITENLANDSE ZAKEN

SAMENWERKING TEGEN ISLAM-FUNDAMENTALISME

De ministers van Binnenlandse Zaken van twintig Arabische landen, waaronder Tunesië, Saudi-Arabië, Egypte en Algerije bereikten begin januari 1998 in Tunis overeenstemming over samenwerking in de strijd tegen het 'terrorisme' waarmee de activiteiten van organisaties van moslim-fundamentalisten bedoeld worden. Veel staten werkten op dit terrein al samen met vooral Franse inlichtingendiensten. Een samenwerkingsverdrag zou in april 1998 getekend worden.

ASSOCIATIEVERDRAG MET EU IN WERKING

Op 27 januari 1998 werd bekendgemaakt dat het Associatieverdrag tussen Tunesië en de Europese Unie op 1 maart 1998 van kracht zou worden. Het had twee jaar geduurd voordat alle parlementen van de vijftien betrokken EU-lidstaten het verdrag geratificeerd hadden. Soortgelijke verdragen waren al door de EU getekend met Israël, Jordanië en Marokko. Het verdrag heeft betrekking op samenwerking op tal van terreinen waarvoor Tunesië financiële steun zal ontvangen. In ruil moet Tunesië over twaalf jaar invoerbeperkingen voor goederen en diensten uit de EU hebben opgeheven. Vanaf 1999 kan Tunesië vrij olijfolie, citrusvruchten, wijn, tomaten, visproducten en bloemen in de EU invoeren.

(Vor. ber. pag. 329/3 e.v. - 1997)

ZIMBABWE

GREEP OP VRIJWILLIGERSORGANISATIES ONGEDAAN GEMAAKT

Op 11 februari 1997 bepaalde het Hooggerechtshof dat het ontslag van een functionaris van de Zimbabwaanse Associatie van Vrouwenverenigingen in november 1995 in strijd was geweest met de grondwettelijke garanties van vrijheid van vereniging en meningsuiting. Met deze uitspraak werd in feite de Wet op Particuliere Vrijwillige Organisaties van 1995 buiten werking gesteld, waarmee de minister van Sociale Zaken non-profitorganisaties onder zijn gezag kon plaatsen of het bestuur van dergelijke organisaties tijdelijk van hun taak kon ontheffen, indien hij vond dat de organisatie slecht werd bestuurd of van mening was dat de maatregel 'in het belang van het land' was.

OUD-PRESIDENT BESCHULDIGD VAN HOMOSEKSUELE VERKRACHTING

Op 25 februari 1997 deelde de politie mee dat zij de beschuldiging onderzocht dat dominee Canaan Banana, president van Zimbabwe van 1980-'87 en een politieke bondgenoot van president Robert Mugabe, een politieman gedurende drie jaar had gedwongen tot homoseksuele handelingen. Mugabe die al tijden campagne voerde tegen de ontluikende homo-cultuur in Zimbabwe, werd door deze kwestie ernstig in verlegenheid gebracht.

De beschuldiging werd geuit door Jefta Dube, die terechtstond wegens moord op een collega die hem gepest zou hebben met Banana's gedrag. Dube verklaarde dat Banana hem van 1983-'86 met drugs, bedreigingen en vrijheidsberoving tot een homoseksuele verhouding had gedwongen. Banana, getrouwd en vader van kinderen, was na zijn presidentschap als methodistisch theoloog gaan doceren aan de universiteit van Harare.

Op 7 mei 1997 berichtte de *Financial Gazette*, een onafhankelijk zakelijk weekblad in Harare, dat de politie ook klachten had gehoord van studenten, soldaten en voetballers over Banana. Allen zouden seksueel misbruikt zijn. Op 3 juli maakte procureur-generaal Patrick Chinamasa bekend dat de ex-president vervolgd zou worden wegens verkrachting en poging tot verkrachting. Op 22 augustus begon het proces dat bijna onmiddellijk werd verdaagd.

MINISTER VAN LANDBOUW TREEDT AF

Minister van Landbouw Denis Norman nam op 30 april 1997 ontslag en maakte tevens bekend dat hij de actieve politiek wilde verlaten. Norman zou bij de overwegend blanke commerciële boeren aan populariteit hebben ingeboet, vooral sinds hij in 1996 een heffing van tien procent had ingevoerd voor tabaksboeren en tabakshandelaren. Hij ontkende echter dat de vijandige reacties op de heffing aanleiding waren geweest voor zijn vertrek uit de regering. Ten tijde van zijn ontslag werd tevens bericht dat de regering meer nieuwe belastingen op landbouwproducten voorbereidde.

RAPPORT OVER MASSAMOORDEN IN MATABELELAND

Begin mei 1997 publiceerde een aantal kranten de bijzonderheden van een onderzoek van de Katholieke Commissie voor Rechtvaardigheid en Vrede.
Het niet openbaar gemaakte onderzoeksrapport bevestigde naar verluidt dat regeringstroepen tussen 1983 en 1987 wreedheden hadden begaan in Matabeleland. De in Noord-Korea getrainde Vijfde Brigade, ook wel Gukurahundi genaamd, zou in dit gebied ongeveer 20.000 personen hebben vermoord.

Minister betoont spijt voor moorden

Op 8 maart 1998 bood minister Eddison Zvobgo zijn excuses aan de bevolking aan voor wreedheden en moorden die het leger tegen Zimbabwaanse burgers heeft begaan in de jaren 1983 tot 1987. De moorden vonden plaats, nadat president Robert Mugabe, toen premier, het leger opdracht had gegeven een opstand te onderdrukken. De opstandelingen waren lid van de toenmalige oppositiepartij PF-ZAPU van Joshua Nkomo, nu vicepresident en coalitiegenoot van Mugabe. De regering wilde geen discussie aangaan over schadevergoeding voor de muorderi, omdat wreedheden die de blanke regering in de jaren zeventig brging ook niet gecompenseerd zijn.

REGERINGSWIJZIGING

Op 23 juli 1997 wijzigde president Robert Mugabe de regering waarbij verscheidene ministeries werden samengevoegd. Volgens de staatsmedia zette Mugabe deze stap onder druk van internationale donoren, die eisten dat hij de overheidsuitgaven zou terugdringen.

Mugabe voegde het ministerie van Plaatselijk Bestuur en Stads- en Plattelandsontwikkeling en dat van Bouwnijverheid en Volkshuisvesting samen tot het ministerie van Plaatselijk Bestuur en Volkshuisvesting. Het ministerie van Landbouw werd samengevoegd met dat van Grondbeheer; het ministerie van Mijnbouw werd uitgebreid met Milieu en Toerisme; Onderwijs werd samengevoegd met Sport en Cultuur; en het ministerie van Technologie ging op in dat van Hoger Onderwijs. Er werd een nieuw ministerie van Rurale Hulpbronnen en Waterontwikkeling in het leven geroepen, met de omstreden Joyce Mujuru aan het hoofd. Mujuru, voormalig minister van Voorlichting en PTT, was onlangs in opspraak geraakt in verband met beschuldigingen van frauduleuze handelingen bij het toekennen van een vergunning voor het opzetten van een mobiel telefoonnetwerk in Zimbabwe.

De regeringswijziging betrof de volgende posten:

Plaatselijk bestuur en volkshuisvesting - John Landa Nkomo+; onderwijs, sport en cultuur - Gabriel Machinga*; mijnbouw, milieu en toerisme - Simon Moyo+; grondbeheer en landbouw - Kumbirai Kangai+; rurale hulpbronnen en waterontwikkeling - Joyce Mujuru+; voorlichting en PTT - Chen Chimutengwende*; hoger onderwijs (inclusief technologie) - Ignatius Chombo; transport en energie - Enos Chikowore+.

* Nieuwe benoeming
+Anderetaken

HERVERDELING LANDBOUWGROND

Op 2 juli 1997 ontvouwde president Mugabe. tijdens een toespraak ter gelegenheid van de opening van het nieuwe zittingsjaar van het parlement, plannen om de controversiële landverwervingswet (National Land Acquistion Act) uit te breiden met een verbod op grondbezit voor buitenlanders en buitenlandse ondernemingen.

Mugabe deelde verder mee dat de regering het komende jaar grote landbouwbedrijven zou opdelen in kleine commerciële percelen, zodat de zwarte meerderheid gemakkelijker voet aan de grond zou kunnen krijgen in de commerciële landbouw. Hij bevestigde dat de regering nog steeds ruim vijf miljoen hectare extra wilde opkopen krachtens de omstreden Landverwervingswet van 1992 om haar hervestigingsplannen te kunnen uitvoeren.

Op 14 oktober gooide Mugabe de knuppel in het hoenderhok door te verklaren dat de regering de grotendeels Slanke eigenaren van landbouwbedrijven geen vergoeding zou toekennen voor de grond die zou worden onteigend ten behoeve van de hervestiging van zwarte boeren. 'We zullen het land afnemen en er niet voor betalen. (...) Ons land is ook nooit gekocht', zei hij, doelend op de tijd dat Zimbabwe nog een Britse kolonie onder de naam Rhodesia was.

Wel gaf hij te kennen dat de regering zou betalen voor gebouwen en voor wat hij 'infrastructurele ontwikkeling' noemde. Mugabe daagde Groot-Brittannië uit de afstammelingen van blanke kolonisten een vergoeding te geven met de woorden: 'Als Engeland wil dat wij zijn kinderen schadeloos stellen, moet het ons geld geven of devergoeding zelf uitkeren.'

Boeren reageren furieus

De voorzitter van het Nationale Landverwervingscomité Joseph Msika verklaarde een dag later sussend dat men zich zou richten op braakliggend en verwaarloosd land en bedrijven waarvan de eigenaar niet op zijn goed woonde. Maar door de publicatie van een lijst met te onteigenen landbouwbedrijven op 28 november 1997, werd deze belofte dubieus.

De 1503 bedrijven op de lijst besloegen in totaal ongeveer 4,8 miljoen hectara ofwel 44 procent van de bijna 11 miljoen hectare die Zimbabwe's 4.500 commerciële landbouwers in eigendom hadden. Hoewel de meeste landbouwbedrijven in handen van blanken waren, telde de lijst ook 83 boerderijen van zwarte eigenaren. De Commercial Farmers' Union (CFU)reageerde furieus op de lijst. CFU-voorzitter Nick Swanepoel zei dat de lijst 'ongekende onrust' veroorzaakte en 'nauwelijks in overeenstemming' was met de belofte van de regering om alleen braakliggende grond en veiwaarloosde bedrijven te onteigenen. Volgens Swanepoel was 85

procent van het land dat de lijst was geplaatst, volledig in gebruik.
Boeren die 'oprechte gronden' tegen de onteigening hadden, kregen van de regering tot uiterlijk 28 december de tijd om een klacht in te dienen.

Regering zoekt compromis

Op 23 januari 1998 presenteerde de Commercial Farmers Union (CFU) een alternatief plan voor de landteruggave, 'Team Zimbabwe' geheten. Hierin werd voorgesteld zestig boerderijen waarvan de eigenaars niet tegen Mugabes plannen gekant waren, aan zwarten te geven. Daarnaast zou er een fonds opgezet worden voor agrarisch onderwijs aan zwarten.

Op 11 februari liet president Mugabe merken dat hij een compromis wilde sluiten. Hij leek ervan doordrongen te zijn dat zijn originele plan de agrarische sector, waarop het land grotendeels rust, te zeer zou schaden. Meer dan 187.000 werknemers zouden hun werk kwijtraken. In een nieuw plan dat de president lanceerde, zouden alleen nog verwaarloosd land, te grote boerderijen en land waarvan de eigenaar in het buitenland zat, voor teruggave in aanmerking komen.

VETERANEN KRIJGEN VERGOEDING

Op 28 september 1997 maakte president Robert Mugabe bekend een aanzienlijke vergoeding te zullen uitkeren aan veteranen uit de onafhankelijkheidsoorlog. Aanleiding vormden wekenlange demonstraties van oud-guerrillastrijders die klaagden dat hun belangen waren veronachtzaamd.

De regeling omvatte een aantal betalingen in natura, zoals landbouwgrond voor hervestiging, gratis gezondheidszorg en onderwijs voor alle oud-strijders en hun gezinnen. Daarnaast waren er belastingvrije pensioenen van ca. 300 gulden en eenmalige uitkeringen van ca. 9 000 gulden Volgens de eerste ramingen zouden de regeling in 1997-'98 meer dan één miljard gulden gaan kosten.

Deze bekendmaking deed de Wereldbank ernstig betwijfelen of Zimbabwe wel serieuze pogingen deed het begrotingstekort terug te dringen. Op 13 september had de bank zijn leenprogramma voor Zimbabwe al opgeschort in afwachting van een 'bevredigende oplossing' voor het veteranenprobleem.

Verzet tegen vergoeding veteranen

Tijdens een bijeenkomst van de regeringspartij ZANU-PF op 5 december 1997 waarschuwde vice-voorzitter Simon Muzenda rebellerende parlementariërs dat ze uit de partij gezet zouden worden, als zij zich niet aan de partijlijn hielden en niet zouden instemmen met nieuwe belastingverhogingen om de uitkeringen aan de veteranen te betalen. Besloten werd tot belastingverhogingen, maar op 10 december zag de Zimbabwaanse regering hier vanaf vanwege de massale protesten die zij teweeg brachten. Het parlement vond dat Mugabe, als hij de veteranen wilde betalen, maar moest bezuinigen op ministeries, meer staatsbedrijven moest privatiseren en luxueuze regeringsauto's moest verkopen.
De vakbonden accepteerden niet dat Mugabe, zoals zo vaak, de vroegere kolonisten de schuld gaf van alle sociale problemen waarmee Zimbabwe te maken heeft. Mugabe's partij nam de bonden die opmerking blijkbaar zeer kwalijk, want een dag later werd de secretaris-generaal van het Zimbabwe Congress of Trade Unions (ZCTU), Morgan Tsvangirai, door acht onbekende mannen op zijn kantoor overvallen. Hij hield er een diepe snee boven het rechteroog aan over.

Op 15 december 1997 kondigde Mugabe aan dat de veteranen toch compensatie uitbetaald kregen. Een dag later werden hiertoe enkele nieuwe heffingen ingevoerd. Het ZCTU, de grootste vakbond van Zimbabwe, dreigde als reactie hierop te gaan staken.

Heffingen grotendeels ongedaan gemaakt

Op 30 december maakte de Zimbabwaanse regering een stijging van 4,4 procent in de benzineprijs ongedaan. Ook werd een nieuwe heffing van vijf procent op de inkomstenvan oorlogsveteranen ingetrokken. Een stijging van de elektriciteitsbelasting met tien procent werd ook geannuleerd. Alleen een stijging van 2,5 procent in de omzetbelasting bleef gehandhaafd. De regering verklaarde de extra benodigde inkomsten te zullen halen uit bezuinigingen op periodieke uitgaven en uit de verkoop van staatsondernemingen.

Op 18 februari 1998 bezetten tweehonderd oorlogsveteranen een regeringsgebouw in Harare en vroegen om de beloofde compensatie, die al aan 51.000 andere strijders was uitgekeerd.

SITHOLE VEROORDEELD WEGENS HOOGVERRAAD

Op 24 november 1997 stond in Harare de in de politiek vergrijsde oppositieleider dominee Ndabaningi Sithole terecht op beschuldiging van een complot om president Robert Mugabe te vermoorden en de regering omver te werpen.
Sithole, een oude politieke tegenstander van Mugabe, was in oktober 1995 op borgtocht vrijgelaten, nadat hij beschuldigd was van een poging om Mugabe's autocolonne te overvallen. Twee mannen die ook in het complot zouden hebben gezeten, getuigden tegen Sithole. In augustus 1997 waren zij veroordeeld op grond van minder ernstige beschuldigingen tot gevangenisstraffen van twaalf en vijftien jaar. Tijdens het proces verklaarden zij dat Sithole opdracht tot de overval had gegeven en jonge aanhangers naar Mozambique gestuurd voor een militaire training.
Sithole werd op 18 december veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar, maar meteen op borgtocht vrijgelaten. Sithole werd daarnaast nog eens veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf wegens wapenbezit en aanzetten tot terrorisme en samenzwering. Op 12 februari werd Sithole door het parlement geschorst.

NIEUW HOOFD GEHEIME DIENST

Op 7 januari 1998 werd Shadreck Chipanga het nieuwe hoofd van de Zimbabwaanse geheime dienst (CIO). CIO kwam in de jaren tachtig in opspraak wegens mensenrechtenschendingen en illegale moorden. Chipanga was toen vice-directeur van de dienst.

VOEDSELRELLEN EN PRIJSSTIJGINGEN

In de derde week van januari 1998 braken na prijsstijgingen van veertig procent en hoger voedselrellen uit die met harde hand werden onderdrukt. In de hoofdstad Harare vielen daarbij zes doden.
Het harde optreden bezorgde president Mugabe een nieuwe deuk in zijn toch al gehavende reputatie. De laatste jaren werd hem steeds feller wanbeleid, autocratisch optreden en corruptie verweten. Op 27 januari zette de regering de staatsmedia in om Mugabe's imago op te krikken. De regering stelde dat de fabrikanten de voedselprijzen omhoog jaagden, uit wraak tegen Mugabes plan om grond van blanke boeren te onteigenen en over te dragen aan landloze zwarten.

Op 31 januari benoemde de regering een economisch adviescomité van dertig personen dat maatregelen moest uitwerken om de prijzen van consumentengoederen te stabiliseren.
De regering kondigde op 6 februari aan dat de molenaars van maïs en tarwe akkoord gingen met een voorlopige bevriezing van de prijzen en dat een prijsstijging van 25 procent voor deze levensmiddelen op de lange baan zou worden geschoven. Dit om nieuwe voedselrellen te voorkomen. Oliehandelaren zouden afzien van een voorgenomen prijsstijging van 20,5 procent, aldus de minister van Handel, Nathan Shamuyarira.
De organisatie van voedselfabrikanten zei niets van deze afspraken te weten. De tarwemolenaars zouden de prijsstijging gewoon doorzetten, waardoor het brood 12 procent duurder zou worden.

Toerisme loopt terug door rellen

De voedselrellen bleken de toeristen weg te jagen. De Zimbabwaanse toeristenindustrie begon daarom op 16 februari 1998 met een reclamecampagne om buitenlandse markten ervan te overtuigen dat Zimbabwe een veilige bestemming is. Het toerisme is de snelst groeiende industrie van Zimbabwe en was het afgelopen jaar goed voor vijf procent van het bruto nationaal product. Zo'n 1,6 miljoen toeristen brachten ruim 200 miljoen gulden in het laatje. Ruim 83.000 Zimbabwanen vonden in 1997 werk in de toeristenindustrie en dat cijfer zou naar verwachting stijgen tot 100.000 of meer in 1998.

GRONDWETSHERZIENING GEVRAAGD

Op 31 januari 1998 drongen Zimbabwaanse burgerorganisaties er bij de regering op aan de grondwet te herzien. De afgelopen achttien jaar zou gebleken zijn dat veertien amendementen fundamentele tekortkomingen vertoonden. Op 10 februari voegden de organisaties aan hun verlanglijstje toe dat ook de herkiesbaarheid van de president beperkt moest worden. Twee mandaten van vijf jaar zou naar hun mening het maximum moeten worden.

AANSLAG OP PARLEMENTSLID

Zimbabwaanse mensenrechtengroepen stelden op 17 februari de regering verantwoordelijk voor een benzinebomaanslag op het enige onafhankelijke parlementslid, Margaret Dongo. Zij bleef ongedeerd.

EU STEUNT ZIMBABWE

Op 16 januari 1998 werd bekend dat de Europese Unie (EU) 15 miljoen ecu (ca. 33 miljoen gulden) aan Zimbabwe zou schenken. Het geld zou gebruikt moeten worden voor doelen die buiten de begroting vallen. Daarnaast zou de EU nog 6 miljoen ecu geven om Zimbabwaanse ondernemingen bij buitenlandse transacties te steunen.

BRITTEN WILLEN ZAKELIJKE BANDEN UITBREIDEN

Op 4 februari 1998 maakte de Britse regering bekend dat zij ondanks Zimbabwes controversiële landteruggavebeleid de zakenrelaties met dit land wilde gaan uitbreiden. Engeland is de grootste buitenlandse investeerder in Zimbabwe.

STUDENTEN DEMONSTREREN VOOR HOGERE BEURZEN

Op 9 maart 1998 knuppelde de politie in Harare honderden studenten uiteen die demonstreerden voor hogere studiebeurzen. Enkele studenten raakten gewond. Op 31 maart wilden de studenten opnieuw demonstreren. Daarop sloot de politie de universiteit van Harare af om de studenten ervan te weerhouden door de stad te marcheren. Zwaarbewapende politiemannen beletten de studenten de campus te verlaten. De demonstranten eisten een studiebeursverhoging van 250 procent.

WEER BEZUINIGINGEN OP LEGER

Op 12 maart 1998 werd bekend dat de Zimbabwaanse regering sterk ging bezuinigen op het leger. Duizend soldaten zouden vanaf 31 mei elke maand naar huis worden gestuurd. Al eerder bracht Mugabe het leger terug van 51.000 tot 35.000 manschappen. De bezuinigingen werden in verband gebracht met de eis van buitenlandse financiers om het begrotingstekort te verminderen.

PARLEMENTARIËRS EISEN VERTREK MUGABE

De Zimbabwaanse parlementariër Cyril Ndebele kreeg op 27 maart 1998 onenigheid met president Mugabe, toen hij het opnam voor een ander parlementslid dat Mugabes vertrek had geëist. Mugabe beschuldigde Ndebele meteen van collaboratie met politici die een coup tegen hem zouden willen plegen. Ndebele hield echter vol dat hij het recht had parlementsleden in bescherming te nemen en dat het parlement het recht over welk onderwerp dan ook te discussiëren.

Dzikamai Mavhaire, lid van de ZANU-PF partij, had een motie ingediend waarin hij het parlement opriep Mugabe naar huis te sturen. Mugabe is nu achttien jaar aan de macht en wil zich waarschijnlijk herkiesbaar stellen in 2002. De grondwet geeft geen limiet voor het aantal ambtstermijnen van een president. Mavhaire zei bang te zijn voor een presidentiële monarchie, als Mugabe niet snel opstapte.

(Vor.ber. pag. 267/3 e.v.- 1997)

ZUID-AFRIKA

BINNENLAND

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL INKATHA

Op 18 juli 1997 werd Zakhele Khumalo tot secretaris-generaal van de Inkatha Vrijheidspartij benoemd. Hij volgde Ziba Jiyane op, die in januari was afgetreden. Khumalo was Jiyane's plaatsvervanger geweest en was een van de verdachten die waren vrijgesproken in het proces wegens de moord op dertien mensen in Kwamakutha in 1987.

CIJFERS VOLKSTELLING

Volgens voorlopige cijfers van de volkstelling die in 1996 was uitgevoerd, telde Zuid-Afrika 37,9 miljoen inwoners, ongeveer tien procent minder dan men op basis van extrapolaties van de vorige volkstelling in 1991 had geraamd. Van alle provincies had Kwazulu-Natal met 7,7 miljoen mensen (20,3 procent van de totale bevolking) het hoogste inwoneraantal.

CAO MIJNINDUSTRIE

Op 15 juli 1997 ondertekenden de Kamer van Mijnen en de Nationale Unie van Mijnwerkers (NUM) een CAO waarmee de lonen voor het eerst werden gerelateerd aan de productiviteit. De president van de Kamer, Nick Segal, zei dat de nieuwe CAO van 'historisch belang' was omdat hiermee een einde zou komen aan de loonstrijd die beide partijen elk jaar weer voerden. Krachtens de nieuwe CAO zou de NUM vanaf 1 juli een verhoging van de productie nastreven in ruil voor loonstijgingen tot 25 procent voor de laagstbetaalden. De gemiddelde mijnwerker zou negen tot tien procent meer loon ontvangen, net boven het huidige inflatieniveau.

WISSELENDE VERHOUDING TUSSEN INKATHA EN ANC

Op 8 augustus 1997 trok de Inkatha Vrijheidspartij (IFP) zich terug uit de verzoeningsbesprekingen met het African National Congress (ANC). Dit gebeurde nadat Inkatha-voorzitter Ben Ngubane had geklaagd dat de Commissie voor Waarheid en Verzoening zich tijdens de hoorzittingen van de voorafgaande dagen bevooroordeeld had getoond jegens zijn partij. Tijdens de zittingen was Inkatha-leider Buthelezi beschuldigd van medeplichtigheid aan een reeks politieke moorden, gepleegd door aan Inkatha gelieerde bendes.

Op 14 augustus kreeg Inkatha een zware klap te verduren toen Walter Felgate, een vooraanstaand adviseur van Buthelezi, bekendmaakte dat hij zich bij het ANC had aangesloten. Hij noemde onder meer het gebrek aan democratie binnen de partij als een reden voor zijn vertrek.

Op 14 december 1997 spraken Nelson Mandela en Mangosuthu Buthulezi over een mogelijke fusie tussen hun partijen, het ANC en de vrijheidsbeweging Inkatha (IFP). Uitgaande van de verkiezingsuitslag van 1994 zou een gecombineerde ANC-IFP op driekwart van de stemmen kunnen rekenen.

DE KLERK TREKT ZICH TERUG UIT POLITIEK

Op 26 augustus 1997 maakte F.W. de Klerk bekend dat hij aftrad als leider van de Nationale Partij (NP), de voormalige regeringspartij die het apartheidssysteem had ingevoerd, en dat hij zich zou terugtrekken uit het politieke leven. De Klerk was vanaf 1989 president van Zuid-Afrika geweest, totdat hij in 1993 de verkiezingen had verloren van Nelson Mandela. Van 1994 tot 1996 was hij vice-president geweest.

Mandela prees De Klerk, met wie hij in 1993 de Nobelprijs voor de Vrede had gedeeld, voor zijn rol in de transformatie van het land, 'welke fouten hij ook mag hebben gemaakt'.

De Klerk liet een partij achter die er de laatste jaren niet in was geslaagd het stigma van de apartheid af te schudden. Een groot aantal ontevreden blanke liberalen was daarom de laatste maanden uit de partij gestapt. De NP had ook averij opgelopen door het vertrek in mei 1997 van het vooraanstaande hervormingsgezinde NP-lid Roelf Meyer en door geschillen van De Klerk met de Commissie voor Waarheid en Verzoening.

Marthinus van Schalkwyk werd op 9 september 1997 tot opvolger van De Klerk gekozen, met 75 van de 105 stemmen van het NP-kiescollege. Hij versloeg Danie Schutte, Kraai van Niekerk en Sam de Beer.
De keuze voor Van Schalkwyk wekte nogal wat beroering omdat hij als student aan de Afrikaander Rand-universiteit en als leider van Jeugkrag voor het apartheidsregime had gespioneerd.

ONLUSTEN INTOWNSHIP

Bij onlusten in de week van 4 tot 10 augustus 1997 in de township KwaThema bij Johannesburg zette de politie pantserwagens, rubberkogels, traangas en schokgranaten in. Jongeren vielen gemeenteambtenaren aan, gooiden stenen naar kantoren en staken auto's in brand. Ze waren woedend over pogingen van de autoriteiten om de betaling van onroerend-goedbelasting en elektriciteitsrekeningen af te dwingen.

De vlam sloeg in de pan na een besluit van de plaatselijke autoriteiten om elektriciteitsleidingen te verwijderen die bewoners illegaal hadden aangelegd om stroom af te tappen. Volgens berichten hadden de 52 gemeenten van de provincie Gauteng, waaronder Johannesburg en Pretoria, nog R 2,7 miljard rand (ongeveer 1,1 miljard gulden) tegoed aan onroerend-goedbelasting. Het staatselektriciteitsbedrijf Eskom had nog zo'n 1,2 miljard gulden aan onbetaalde rekeningen uitstaan.

OPRICHTING GNITED DEMOCRATIC MOVEMENT

Op 27 september 1997 werd in Johannesburg zoals maanden eerder aangekondigd was, de United Democratic Movement opgericht. De partij stond onder de gezamenlijke leiding van de populaire Bantu Holomisa, die onderminister voor het ANC was geweest, en Roelf Meyer, die in mei uit de NP was getreden. Holomisa zei dat de partij was ontstaan uit bezorgdheid over de 'groeiende arrogantie van de macht, de verwaarlozing van de armen, het onvermogen van de regering om banen te creëren en de toenemende corruptie'.

NIEUWE ARBEIDSWET AANVAARD DOOR COSATU

Op 27 oktober 1997 trok het Congres van Zuid-Afrikaanse Vakbonden (Congress of South African Trade Unions, COSATU) zijn bezwaren in tegen een wetsvoorstel over minimum-arbeidsvoorwaarden. Een geplande tweedaagse landelijke staking tegen de Wet op de Basisvoorwaarden voor Werkgelegenheid werd afgelast. Het wetsontwerp was door werkgevers bekritiseerd omdat het te veel kosten met zich zou meebrengen, en door vakbonden omdat het werknemers onvoldoende bescherming zou bieden.

'KILLING FIELDS' BLOOTGELEGD.

Op 1 december 1997 werden de lichamen ontdekt van 160 zwarte vrijheidsstrijders die op het hoogtepunt van het apartheidsregime, tijdens de jaren tachtig, waren verdwenen. Ze lagen in massagraven. De lijken die werden gevonden waren van leden van de gewapende vleugel van het African National Congress, Umkhonto we Sizwe, en van vakbondsleden en burgerleiders die met het ANC waren verbonden. De massagraven konden gelokaliseerd worden dankzij een verzoek tot amnestie van enkele politieagenten. Vrijheidsstrijders die tijdens het apartheidsregime door Zuid- Afrika trokken liepen een zeer groot risico bij ontdekking vermoord te worden.

ZWARTEN KRIJGEN LAND TERUG

Op 9 december 1997 werd bekend dat onderhandelingen gaande waren over de teruggave van 500.000 hectare land aan zwarten. Minister Derek Hanekom, door president Mandela aangewezen om de agrarische sector te vernieuwen, zei dat 50.000 mensen van de herverdeling van het land zullen profiteren.
Landbezit is een van de meest gevoelige vraagstukken in Zuid-Afrika waar blanken dertien procent van de bevolking uitmaken maar zeventig procent van het land bezitten. Van alle landbouwgrond is zelfs 85 procent in blanke handen. In 1994 stelde het ANC zich tot doel om in 2000 dertig procent van de grond die in handen is van blanke eigenaren, aan zwarte boeren overgedragen te hebben.
In het parlement werd een wet aangenomen die duizenden zwarten wier land indertijd werd onteigend, in staat moest stellen om het terug te eisen. Eind 1997 waren er op basis van die wet 18.000 rechtszaken aangespannen.

RUN OP SLACHTOFFERREGISTRATIE

Honderden zwarten, vooral leden van Inkatha, reisden op 15 december 1997

naar het hart van de provincie KwaZulu-Natal om zich te laten registreren als slachtoffers van de apartheid. 15 december was de laatste dag waarop registratie mogelijk was. Erkende slachtoffers zullen zes jaar lang een schadevergoeding van 21.700 rand (8.800 gulden) per jaar krijgen. Bisschop Tutu had het aantal aanmelders in eerste instantie geschat op 15.000, maar dit getal werd door de opkomst in KwaZulu-Natal ruimschoots overschreden. De meeste aanmelders in deze provincie waren boeren wier huizen werden verbrand in de onderlinge strijd tussen het ANC en Inkatha

MANDELA DRAAGT LEIDING ANC OVER AAN MBEKI

Op 20 december 1997 droeg Nelson Mandela het leiderschap van zijn Afrikaans Nationaal Congres (ANC) over aan Thabo Mbeki. Tijdens de vijftigste zitting van het ANC in Mafikeng bedankte Mandela de partij voor het feit dat het ANC hem tot symbool van de vrijheidsstrijd had gemaakt. Mandela (79) zei dat hij de komende zestien maanden alleen nog ceremonies zou aflopen en daarna met pensioen zou gaan. Hij had tot 2004 president van Zuid-Afrika kunnen blijven, als hij in 1999 herkozen zou worden, maar hij verkoos een punt achter het zware politieke werk te zetten.
Tijdens zijn toespraak haalde Mandela uit naar de witte minderheid in Zuid-Afrika. De apartheid is nog lang niet voorbij, hield hij hun voor. Mandela benadrukte dat het leven van zwarten sneller en ingrijpender moest worden verbeterd.
De door blanken gedomineerde Nationale Partij (NP) vond dat de toespraak een racistische toon had. Ook zei de NP zich gestoord te hebben aan Mandela's scherpe taal die volgens de NP alleen maar tot verdeeldheid zou leiden.

In Mafikeng werd duidelijk dat de Winnie Mandela's ster steeds meer aan het verbleken was. Mandela's ex-vrouw, die beschuldigingen van moord voor de Waarheidscommissie ontkende, kwam op de vijftiende plaats in een geheime stemming voor het 60-koppige uitvoerende comité van het ANC. Eerder al besloot zij zich niet kandidaat te stellen voor het voorzittersschap van het ANC toen ze zag dat haar supporters dun gezaaid waren. De favoriete kandidaat was Cyril Ramaphosa, de oud-secretaris generaal van het ANC, maar Mbeki won uiteindelijk. Tot de tien ANC-leden die de meeste stemmen behaalden, behoorden ook vijf Indiërs, een blanke en een kleurling.

De ANC-leden namen ook het GEAR-plan aan, een ambitieus macro-economisch groeiplan met strakke fiscale maatregelen. Het stuitte niet langer op tegenstand uit communistische hoek en van de vakbond. GEAR staat voor *growth,* employment and ***redistri-*** bution, de ANC-strategie voor groei, werkgelegenheid en herverdeling. Het plan had eerder wel voor spanningen tussen het ANC en zijn partners, de South African Communist Party en het Congress of South Afriîan Trade Unions (COSATU) gezorgd, maar tijdens het ANC-pa tijcongres werd de resolutie inzake GEAR unaniem aangenomen door alle 3.064 vertegenwoordigers. Met het GEAR-plan worden naar verhoopt tot het einde van deze eeuw 400.000 extra banen gecreëerd. GEAR gaat uit van een jaarlijkse economische groei van zes procent groei en halvering van het begrotingstekort tot drie procent.

KATSEDAM WORDT GEBOUWD

Op 22 januari 1998 zette president Mandela zijn handtekening onder het plan voor de Katsedam, onderdeel van het Lesotho Highlands Water Project. De Katsedam wordt de grootste dam die ooit in zuid-Afrikais gebouwd. Mandela negeerde de protesten van milieuorganisaties en religieuze groeperingen tegen het miljarden kostende project. Volgens hen zou hierdoor bijna vierduizend hectare weidegrond onder water komen te staan, waardoor in totaal 20.000 mensen hun broodwinning zullen verliezen.

GEWELDDADIGE PROTESTEN

Een illegale mars van tienduizend ontevreden Zuid-Afrikaanse studenten op 4 februari 1998 in Johannesburg liep uit op een plundering. Vijftig jongeren werden gearresteerd. De studenten hielden de mars om te protesteren tegen het late uitkomen van studieboeken.

Op dezelfde dag vernielden tweeduizend boze staalarbeiders van de fabriek Saldahna Steel gebouwen en auto's voor een bedrag van vijf miljoen rand. De vlam sloeg in de pan toen tien contractarbeiders werden ontslagen en werden vervangen door buitenlandse krachten. Ook waren de arbeiders ontevreden over het voedsel dat ze kregen en de leefsituatie in het fabrieksdorp bij Saldahna Steel waar ze woonden.

BOTHA VOOR NET GERECHT GEDAAGD

Pieter Willem Botha stond op 23 februari 1998 terecht. De voorvechter van apartheid had maandenlang geweigerd publiekelijk over zijn daden tijdens de apartheid te vertellen. De waarheidscommissie beschuldigde Botha ervan het werk van de commissie te hinderen en zich te onttrekken aan zijn plicht. Hiervoor kon hij een boete van 20.000 rand en een gevangenisstraf van twee jaar opgelegd krijgen.

POGING ZWARTE KINDEREN UIT SCHOOL TE RANSELEN

Op 24 februari 1998 moest de politie van het dorp Vryburg met traangas ingrijpen op een schoolplein toen blanke ouders zwarte leerlingen probeerden af te ranselen met een zweep. De ouders hadden geprobeerd enkele tientallen zwarte scholieren ervan te weerhouden de Vryburg High School binnen te gaan, een school die vorig jaar nog alleen voor blanke kinderen bestemd was. Het incident volgde op problemen in de week daarvoor toen vijf zwarte scholieren van school werden gestuurd wegens wangedrag. Ze hadden ruzie gekregen over schoolgeld. Daarop stormden 120 leerlingen het Vryburgse departement van onderwijs binnen en gijzelden drie ambtenaren.

Op 19 maart 1998 gingen de rassenrellen in de school in Vryburg hun vierde week in. De politie vuurde rubberen kogels en traangas af nadat protesterende zwarte Vryburgers de politie hadden beschoten. Het geweld brak los nadat onderhandelingen waren mislukt.

GEEN HUURLINGEN MEER

Het Zuid-Afrikaanse parlement nam op 26 februari 1998 een wet aan die het Zuid-Afrikaanse burgers verbiedt om als huurling in het buitenland te werken. De straf voor mensen die dat toch zouden doen, varieert van boetes tot gevangenisstraf en onteigening van bezit. De wet bevat geen verbod aan burgers om militaire assistentie te verlenen aan democratische regeringen in het buitenland.

ONENIGHEID TUSSEN COSATU EN ANC

Op 15 maart 1998 ontstond er onenigheid tussen het ANC en de machtige vakbondscentrale COSATU toen het ANC met een voorzichtige begroting kwam. Deze 1.8 miljoen leden tellende vakbond verklaarde dat de regering zich bezorgder maakte over het begro-

tingstekort dan over het 'sociale tekort' dat een decennialange apartheid had geschapen. Met deze kritiek vervulde COSATU haar rol als onofficiële oppositiepartij. Officieus vormen COSATU en de Communistische Partij (SACP) een regeringscoalitie met het ANC. Parlementariërs die COSATU- en SACP-leden zijn. worden officieel alleen als ANC-parlementsleden gezien. Maar veertig tot vijftig procent van de ANC-leden is ook lid van COSATU. De vakbond zou overwegen zich los te maken van het ANC en in 1999 met de verkiezingen mee te doen als de Arbeiderspartij.

MARS TEGEN GANGSTERDOM

Op 22 maart 1998 vuurde de politie in Kaapstad traangas af op honderden militante moslims die een illegale mars maakten tegen het wijdverbreide gangsterdom. Het geweld brak uit op de vooravond van het bezoek dat de Amerikaanse president Bill Clinton aan Kaapstad bracht. De beweging People Against Gangsterism and Drugs (PAGAD) had toestemming voor de mars maar de menigte demonstranten nam een andere route waarna de politie elke demonstrant wilde onderzoeken op wapens. In 1996 lynchte PAGAD de gangsterleider en miljonair Rashaad Staggie, nam dit op op video en stuurde de band de hele wereld rond. Niemand is nog opgepakt voor de moord.

COMMISSIE VOOR WAARHEID EN VERZOENING

Moordenaars Chris Hani vragen gratie

De Commissie voor Waarheid en Verzoening boog zich op 21 augustus 1997 over de gratieverzoeken van Janusz Walus, een Poolse immigrant, en Clive Derby-Lewis, een voormalige extreemrechtse politieke activist. Beide mannen zaten een levenslange gevangenisstraf uit wegens de moord op de Zuid-Afrikaanse communistenleider Chris Hani in 1993. De mannen waren aanvankelijk ter dood veroordeeld, maar dit vonnis was omgezet in levenslang.

Winnie Mandela

Op 26 september 1997 verscheen Winnie Mandela, de ex-vrouw van president Nelson Mandela, voor de Commissie voor Waarheid en Verzoening om zich te verantwoorden wegens beschuldigingen van betrokkenheid bij diverse moorden en schendingen van de mensenrechten.

De hoorzitting volgde op de publicatie van een boek begin september, waarin werd beweerd dat Winnie Mandela actief deel had genomen aan de moord op de jonge activist Stompie Moeketsi Seipei in 1988 en in 1989 de moord op een vooraanstaande arts in Soweto, Abu Baker Asvat, had beraamd. Deze arts had Stompie vlak voor zijn dood onderzocht. Winnie Mandela was in 1991 tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens medeplichtigheid aan het ontvoeren en mishandelen van Stompie. Haar straf was later verminderd tot een boete van 15.000 rand.

Het boek 'Katiza's reis: onder de oppervlakte van Zuid-Afrika's schaamte', geschreven door Fred Bridgland, was gebaseerd op vraaggesprekken met Katiza Cebekhulu, die vlak voor het bewuste proces in 1991, waarin hij naar verwachting als hoofdgetuige zou optreden, plotseling was verdwenen. Volgens Cebekhulu zou Mandela Stompie in de nek hebben gestoken en vier weken na de ontdekking van zijn lijk opdracht hebben gegeven tot de moord op Asvat. Zijn beschuldigingen werden gestaafd door twee mannen, Thulani Dlamini en Cyril Mbatha, die schuldig waren bevonden aan de moord op Asvat. Tegenover de in Johannesburg verschijnende *Mail and Guardian* zouden ze hun oorspronkelijke bekentenis dat Asvat bij een inbraak was gedood, hebben herroepen en hebben gezegd dat Winnie Mandela hen had ingehuurd om Asvat te vermoorden om zo de moord op Stompie te verdoezelen.

Volgens Bridglands boek zou Cebekhulu ten tijde van Winnie Mandela's proces door het ANC zijn ontvoerd en dertig maanden lang zijn vastgehouden in een gevangenis in de Zambiaanse hoofdstad Lusaka. Kenneth Kaunda zou volgens het boek hebben gezegd dat de toenmalige ANC-voorzitter Oliver Tambo hem namens Nelson Mandela persoonlijk had gevraagd om Cebekhulu vast te houden. Op 11 september ontkende president Mandela's bureau met klem dat hij betrokken was geweest bij Cebekhulu's ontvoering. Kaunda zei op 12 september dat hij noch met Tambo noch met Nelson Mandela rechtstreeks contact over de affaire had gehad.

Functionarissen van de Waarheidscommissie zeiden op 10 september dat Cebekhulu, die uit angst voor zijn leven had geweigerd terug te keren naar Zuid-Afrika, zou mogen getuigen tijdens een speciale zitting van de Commissie in Groot-Brittannië.

Tijdens een zitting van de Waarheidscommissie op 26 september eiste Winnie Mandela dat ze in het openbaar zou worden verhoord zodat ze 'voor eens en altijd' een punt zou kunnen zetten achter de kwesties. De Waarheidscommissie onder leiding van aartsbisschop Desmond Tutu ging ermee akkoord dat er in de week van 24 november openbare hoorzittingen zouden worden gehouden.

Ondanks Winnie Mandela's geschonden reputatie werd zij op 14 september 1997 door de Vrouwenliga van het ANC, waarvan zij voorzitter was, voorgedragen voor het vice-voorzitterschap van het ANC.

Op 24 november 1997 begon de Commissie aan de openbare hoorzittingen over Winnie Mandela. De Commissie verhoorde een reeks van getuigen, die verklaarden dat Mandela en leden van de beruchte Mandela United Footbal Club enkele mensen hadden mishandeld en vermoord. Mandela's voormalige chauffeur en veertig jaar oude vriend John Morgan getuigde dat zij vier dagen lang vier jongens aan martelingen had onderworpen en ontkrachtte haar alibi dat ze op het moment van Stompies dood niet in Soweto was, een bewering die tijdens het proces in 1991 een belangrijk punt van haar verdediging was geweest.

Katiza Cebekhulu, een voormalig lid van de Football Club, verscheen op 25 november voor de Commissie. Cebekhulu herhaalde de beschuldigingen die hij reeds had geuit in het boek van Bridgland. Hij zei ook dat Mandela opdracht had gegeven om Stompie te martelen omdat de jongen voor de politie zou spioneren. Ook andere jongens zouden zijn mishandeld, onder wie Lolo Sono, die sindsdien was verdwenen.
Cebekhulu had er pas in toegestemd voor de Commissie te getuigen nadat hem ontslag van rechtsvervolging was verleend.

Op 26 november hoorde de Commissie een getuige die verklaarde dat Mandela opdracht had gegeven tot de moord op Abu Baker Asvat, de dokter die Stompie voor zijn dood had onderzocht. Cyril Mbatha, die wegens de moord op Asvat tot levenslang was veroordeeld, hield vol dat hij zijn orders direct van Winnie Mandela had gekregen en dat hij de moord had gepleegd met een pistool dat hij van haar hadgekregen.

Op 27 november hoorde de Commissie

Winnie Mandela spreekt met Joyce Seipei, de moeder van de in 1988 vermoorde 14-jarige activist Stompie Moeketsi Seipei, na een hoorzitting van de Waarheidscommissie op 4 december 1997. Winnie Mandela is beschuldigd van betrokkenheid bij de moord op Stompie, maar bleef deze beschuldiging, ondanks zeer belastende getuigenverklaringen, fel ontkennen. (Foto ANP)

verschillende leidende figuren van het United Democratic Front (UDF),de organisatie die eind jaren tachtig de burgerbeweging tegen de apartheid had geleid, onder wie Azar Cachalia en Frank Chikane. Ze verklaarden dat ze zeer verontrust waren geweest over Winnie Mandela's gedrag en dat het UDF zich daarom steeds meer van haar had gedistantieerd.

De Britse barones Emma Nicholson, die met Chebekulu was meegekomen, maakte op 26 november bekend dat ze bereid was een civiel proces tegen Winnie Mandela te helpen aanspannen, als er geen nieuwe aanklacht zou worden ingediend. Ze zei dat ze al met de moeder van Stompie had gesproken en van plan was om de vader van Lolo Sono te ontmoeten. Op 24 november had Mandela Cebekhulu aangeklaagd wegens crimen iniuria (laster).

Op 4 december 1997 kwam het tijdens een Commissie-hoorzitting tot een zeer emotionele confrontatie tussen bisschop Tutu en een inmiddels toch wel aangeslagen Winnie Mandela, die tot de dag ervoor alle beschuldigingen van moord was blijven afwijzen. Tutu had al negen dagen lang geprobeerd haar enig berouw te ontlokken. Hiervoor ging hij zelfs op de knieën voor Mandela.
Hoewel ze de hele dag arrogant, boos en verontwaardigd had ontkend iets van doen te hebben met de moorden op Stompie en Asvat, zei ze na Tutu's smeekbede: 'Ik wil deze kans aangrijpen om tegen de familie van dokter Asvat en de moeder van Stompie te zeggen dat het me heel erg spijt.' Dat was alles wat zij kon uitbrengen, maar de volledige bekentenis die iedereen van haar verwachtte, was het nog steeds niet.

Moord op Steve Biko

Op 10 september 1997, bijna op de dag af twintig jaar na de moord op Steve Biko, leider van de Black Consciousness-beweging, verschenen vijf voormalige politiefunctionarissen voor de Waarheidscommissie in de hoop op gratie voor de moord. Net als bij alle andere gratieverzoeken was het succes van hun verzoek afhankelijk van de vraag of zij naar het oordeel van de commissie een volledige bekentenis hadden afgelegd en zich bij hun misdaad hadden laten leiden door politieke motieven.

De voormalige commandant van het Veiligheidsbureau van Oost-Kaap, Harold Snyman, die als eerste werd verhoord, gaf toe dat hij in het onderzoek naar Biko's dood een valse getuigenis had afgelegd, met name over de datum waarop Biko zijn verwondingen had opgelopen en medisch behandeld was. Maar hij hield in grote lijnen vast aan de versie van de gebeurtenissen die hij bij het onderzoek had gegeven, namelijk dat Biko 'wild werd' omdat hij niet verhoord wilde worden, en zijn dodelijke verwondingen had opgelopen tijdens het gevecht met de vijf veiligheidsagenten dat hierop was gevolgd.

De familie van Steve Biko verklaarde op 31 maart 1998 dat de Waarheidscommissie geen amnestie mocht verlenen aan de vijf voormalige politiefunctionarissen.
Volgens Biko's zoon waren de vijf nog niet volledig gehoord door de Waarheidscommissie.

NP-ministers ontkennen opdracht tot moorden

Op 14-15 oktober 1997 verschenen vier ministers van de Nationale Partij (NP) uit de tijd van de apartheid voor de Commissie: oud-minister van wet en orde Adriaan Vlok, oud-minister van buitenlandse zaken Roelof 'Pik' Botha en de voormalige onderministers van wet en orde Roelof Meyer en Leon Wessels. Ze ontkenden alle vier dat ze opdracht hadden gegeven anti-apartheidsactivisten te vermoorden.

Botha verontschuldigde zich voor het feit dat hij de gruweldaden die tijdens het NP-bewind waren gepleegd, niet had kunnen voorkomen en erkende dat 'geen van ons nu kan zeggen dat we geen enkel vermoeden hebben gehad' van de 'onregelmatigheden' bij de Zuid-Afrikaanse politie. Maar hij verklaarde 'geen besluiten te hebben goedgekeurd waarbij opdracht werd gegeven politieke tegenstanders te doden'.

Botha zei dat in de Staatsveiligheidsraad (een raad die bestond uit enkele ministers en de hoofden van de veiligheidsdienst) met de regelmaat van de klok woorden waren gevallen als 'onschadelijk maken', 'uitschakelen' en 'voorgoed uit de samenleving verwijderen'. Hij gaf toe dat veiligheidsagenten 'uit een zin als "schakel terroristen uit" 'wellicht hadden begrepen dat ze hen

moesten doden'. Botha betoogde dat dit niet de bedoeling van de raad was geweest, maar dat het bevel om 'terroristen onschadelijk te maken' was gericht op hun arrestatie.

Vlok legde gelijkluidende verklaringen af. Hij zei dat 'wij achteraf kunnen vaststellen dat onvoldoende is nagedacht over het gebruik van die woorden. Nu pas realiseren we ons tot onze grote schrik en ontzetting dat ze aanleiding hebben gegeven tot bepaalde daden'.

De leden van de waarheidscommissie reageerden met ongeloof op hun verklaringen. Ze vroegen hoe het mogelijk was dat het niet tot de Staatsveiligheidsraad was doorgedrongen dat haar instructies 'verkeerd begrepen' werden, als er zoveel mensen verdwenen of in politiecellen omkwamen.

Tutu veroordeelt onwil bedrijfsleven

De Commissie hoorde half november gedurende drie dagen getuigen over de rol van het bedrijfsleven. Commissievoorzitter Tutu toonde zich teleurgesteld over de algemene onwil van het bedrijfsleven om in het openbaar verantwoording af te leggen voor de rol die bedrijven onder de apartheid hadden gespeeld.

Hij had met name kritiek op drie multinationale oliemaatschappijen: Shell, BP en Mobil. Hij zei dat hun onvermogen om bij te dragen aan het werk van de Commissie een 'schandelijke en overduidelijke omissie' was van organisaties die het apartheidssysteem leken te hebben gesteund. Als 'zakenreuzen' aanzienlijke sommen geld aan het Presidentsfonds (een liefdadige instelling ten behoeve van slachtoffers van de apartheid) zouden schenken, dan zou dat gebaar duidelijk maken dat het bedrijfsleven 'deel (wilde) uitmaken van het genezingsproces.'

Onderzoek naar amnestie

Op 8 december 1997 zei de Waarheidscommissie een rechtbank te willen inschakelen om de amnestie voor 37 belangrijke ANC-leden en de zoon van commissievoorzitter Tutu aan een nader onderzoek te onderwerpen. Een autonome subcommissie van de Waarheidscommissie had de vice-voorzitter van het ANC Thabo Mbeki, vijf leden van het kabinet en een aantal andere functionarissen amnestie verleend voor hun misdaden onder het apartheidsregime. Bisschop Tutu wilde de manier waarop dit was gegaan, gerechtelijk laten onderzoeken, omdat er geen openbare hoorzitting is geweest en de besluitvorming geheel binnenskamers plaatsvond.
Oppositiepartijen hadden ook kritiek op het feit dat de subcommissie had besloten dat Tutu's zoon de gevangenisstraf niet meer hoefde uit te zitten. die hij kreeg opgelegd wegens een valse bommelding in een vliegtuig in 1989.

Op 13 maart 1998 maakte de Waarheidscommissie bekend dat zij het hooggerechtshof ging vragen 37 amnesties te vernietigen van belangrijke ANC-leden, waaronder vice-president Thabo Mbeki.

Afrikaner WeerstandBeweging biedt excuus aan

Op 13 december 1997 bood de extreemrechtse Afrikaner Weerstand Beweging (AWB) haar verontschuldigingen aan voor begane wandaden onder het apartheidsregime. Volgens de waarheidscommissie had de AWB oprecht spijt betuigd voor haar mensenrechtenschendingen en racisme sinds de oprichting van de AWB in 1973. Maar AWB-leider Eugene Terre Blanche verklaarde later niets met de spijtbetuiging te maken te hebben. Sinds de apartheid werd afgeschaft viel de AWB uiteen in elkaar beconcurrerende fracties en verdween min of meer uit het politieke landschap.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

PORTUGESE AMBASSADEUR UITGEWEZEN

Op 4 augustus 1997 werd bekendgemaakt dat de Portugese ambassadeur Vasco Valente was uitgewezen. Valente werd kwalijk genomen dat hij een brief van Mandela aan president Soeharto van Indonesië aan de pers had gelekt. In de brief drong Mandela aan op vrijlating van een Oost-Timorese opstandelingenleider. De brief was per abuis op de ambassade bezorgd.

ZUID-AFRIKA KIEST VOOR CHINA

Op 31 december 1997 knoopten China en Zuid-Afrika officieel diplomatieke betrekkingen aan, wat tegelijkertijd het einde betekende van de relaties tussen Taiwan en Zuid-Afrika. Zuid-Afrika was het laatste grote land dat het internationaal geïsoleerde Taiwan tot zijn diplomatieke bondgenoten mocht rekenen.

ZUID-AFRIKA WIL WAPENS KOPEN IN BUITENLAND

Op 7 januari 1998 werd bekend dat de Zuid-Afrikaanse regering een lijst had gemaakt van landen waar zij wapens van wilde kopen voor in totaal tien miljard rand (vier miljard gulden). Het was nog niet bekend om welke landen het ging. Maar Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, Spanje, Canada, Rusland, Zweden en Italië hadden eerder al genoeg defensieapparatuur, onderzeeboten, gevechtsvliegtuigen en tanks aangeboden voor de komende dertig jaar aangeboden. Zuid-Afrika is zelf ook een grote wapenproducent als gevolg van het vroegere wapenembargo tegen het apartheidsregime, waardoor het land met steun van vooral Frankrijk zelf wapens ging produceren.

Zuid-Afrika en Pakistan maakten op 26 januari bekend dat ze meer gingen samenwerken op het gebied van de defensie-industrie. Het idee was ook gezamenlijk op te trekken bij de verkoop van defensiematerieel aan de Golfstaten en Aziatische landen.

ZAÏRESE GENERAALS VRIJGELATEN

Drie Zaïrese generaals die in een gevangenis in Pretoria vastzaten wegens reizen met vervalste reisdocumenten, werden op 14 januari 1998 vrijgelaten. Ze waren na de val van de Zaïrese president Mobutu naar Zuid-Afrika gevlucht.
Congo (voorheen Zaïre) verzocht Zuid-Afrika om hun uitlevering, omdat ze geprobeerd zouden hebben het nieuwe regime van president Laurent Kabila omver te werpen.

NAUWERE BANDEN MET ITALIË

Op 15 januari 1998 tekenden Zuid-Afrika en Italië twee overeenkomsten voor meer samenwerking op wetenschappelijk en technisch gebied. Italië is de op vier na grootste handelspartner van Zuid-Afrika. De handel tussen beide landen bedroeg in 1996 meer dan zeven miljard gulden.

DENEMARKEN STEUNT ZUID-AFRIKA

Op 11 februari beloofde de Deense premier Poul Nyrup Rasmussen ruim 100 miljoen gulden extra aan president Mandela. Denemarken heeft sinds 1994 ca. 200 miljoen gulden geschonken aan Zuid-Afrika. Hiernaast toonde Denemarken zich bereid nog ca. 65 miljoen gulden te steken in milieuhulp.

AFRIKA

ALGERIJE KOOPT WAPENS IN ZUID-AFRIKA

Op 15 februari 1997 werd bekend dat Algerije voor 40 miljoen gulden aan gevechtsvliegtuigen had besteld bij een wapenfirma in Pretoria, Denel. Dit bedrijf had al voor hetzelfde bedrag ander wapentuig aan Algerije geleverd.

MANDELA EN CLINTON ONEENS OVER HANDELSVERDRAG

Op 27 maart 1998 wees president Nelson Mandela in een gesprek met de Amerikaanse president Clinton het nieuwe door de VS voorgestelde handelsverdrag voor Afrika af. Met de 'Growth and Opportunity Act' wilde Clinton de handel tussen de Verenigde Staten en Afrika vermeerderen. Ook zouden deze landen dan betere toegang tot de Amerikaanse markt krijgen. Mandela vreesde echter dat de Verenigde Staten zelf graag toegang wilden hebben tot Afrikaanse markten om de eigen economie te kunnen spekken. Mandela wilde wel sterke vriendschapsbanden met Amerika onderhouden. Maar hij wenste niet mee te doen met het isoleren van Cuba, Iran en Libië. Deze drie landen die het internationale terrorisme steunen en daarom vijanden zijn van Amerika, hebben het ANC juist altijd gesteund in zijn strijd tegen de apartheid. Mandela wil deze vrienden niet van zich vervreemden.

Op 28 maart zei een woordvoerder van het Witte Huis, Mike McCurry, dat het handelsverdrag bepaalde beperkingen kende, omdat het anders niet door het Amerikaanse Congres zou komen. Andere Afrikaanse leiders hadden het volgens hem wel geprezen.

LESOTHO

PREMIER LESOTHO TREKT ZICH TERUG

Op 1 februari 1998 maakte premier Ntsu Mohehle van het door Zuid-Afrika omringde koninkrijkje Lesotho bekend dat hij bij de komende verkiezingen geen kandidaat zal zijn. De 79-jarige premier is lichamelijk verzwakt.

DODE BIJ STAKING TEXTIELARBEIDERS

Op 13 februari 1997 werd ten minste een persoon gedood en raakten veertig mensen gewond tijdens rellen in Lesotho. De dode viel toen de politie ingreep in een staking van textielarbeiders die demonstreerden voor hogere salarissen en verbetering van werksituatie.

(Vor.ber. pag. 521/3 e.v. - 1997)

AZIË

JAPAN

BINNENLAND

CENSUCR SCHOOLBOEKEK ONRECHTMATIG

Op 29 augustus 1997 oordeelde het Hooggerechtshof dat de regering onrechtmatig had gehandeld door verwijzingen naar de wreedheden die tijdens de Tweede Wereldoorlog waren begaan door het Japanse legeronderdeel Eenheid 731, uit schoolboeken te laten schrappen. Eenheid 731 had zich beziggehouden met biologische oorlogvoering. De uitspraak werd gedaan in een zaak die in 1965 aanhangig was gemaakt door de historicus Saburo Ienaga.

Na de Tweede Wereldoorlog moesten alle schoolboeken worden goedgekeurd door het ministerie van Onderwijs, dat vaststelde of de inhoud geschikt was voor de 'fysieke en mentale ontwikkeling van scholieren'.
Het hof deed de aanbeveling geschiedenisboeken in de toekomst zo min mogelijk te censureren, maar bevestigde een uit 1993 daterende uitspraak dat het goedkeuringssysteem van het ministerie van Onderwijs niet in strijd was met de grondwet. Het hof gelastte het ministerie Ienaga een symbolische schadevergoeding ten bedrage van 400.000 yen te betalen (ca. 3500 gulden).

De Japanse overheid had het bestaan van Eenheid 731 nooit erkend. Het hof oordeelde dat er weliswaar weinig vaststaande feiten over Eenheid 731 bekend waren. maar dat 'het bestaan van een dergelijke eenheid binnen het leger gericht op biologische oorlogvoering (en) ... experimenten op vele Chinezen en anderen, destijds voor de media buiten kijf stond. De (door het ministerie van Onderwijs) uitgeoefende censuur was derhalve onrechtmatig'.

CHINESE AANKLACHT WEGENS BIOLOGISCHE OORLOGVOERING

De kwestie van biologische oorlogvoering kwam opnieuw aan de orde toen meer dan honderd Chinezen op 11 augustus 1997 een proces aanspanden tegen de Japanse staat en een schadevergoeding eisten van in totaal 1,08 miljard yen voor het leed dat door biologische oorlogvoering was veroorzaakt tijdens de Chinees-Japanse oorlog in de periode 1937-'45. De vordering was ingediend bij de districtsrechtbank van Tokio en was de eerste rechtszaak in zijn soort die aanhangig was gemaakt naar aanleiding van het biologische oorlogvoeringsprogramma van het Japanse leger.

In de vordering werd gesteld dat Eenheid 731 en andere legeronderdelen in 1940 met pest besmette vlooien hadden uitgestrooid boven de provincie Zhejiang en in 1941 boven de provincie Hunan, waardoor veel burgers ziek werden. Boïendien zou het Japanse leger bij zijn vertrek uit de provincie Zhejiang in 1942 voedsel hebben uitgedeeld dat cholerabacillen bevatte, waardoor tachtig personen waren gestorven, De eisers waren drie mannen die ziekten hadden opgelopen, maar waren hersteld en 105 nabestaanden van de slachtoffers.

PLANNEN VOOR BESTUURLIJKE HERVORMINGEN

Op 21 augustus 1997 maakte de raad voor bestuurlijke hervormingen, ingesteld en voorgezeten door premier Ryutaro Hashimoto, plannen bekend om de Japanse overheid te stroomlijnen. De raad deed de aanbeveling dat de centrale overheid, die op dat moment 22 organen telde (waaronder twaalf ministeries), uiterlijk in het jaar 2001 zou moeten bestaan uit een kabinetsbureau, tien ministeries en twee departementen. Het rapport van de raad zou naar verwachting ten grondslag liggen aan wetsvoorstellen voor bestuurlijke hervormingen die in 1998 zouden worden ingediend.

Een van de voornaamste plannen behelsde, dat het ministerie van Internationale Handel en Industrie zou opgaan in een nieuw ministerie van Economische Zaken en Industrie. Conform het in het plan bepleite uitgangspunt dat fiscale en financiële beheerstaken moesten worden gescheiden, zou het nieuwe ministerie veel taken overnemen van het ministerie van Financiën. Het ministerie van Financiën zou slechts zoveel bevoegdheden behouden als nodig was voor praktische kwesties zoals valutacontroles en de regulering van financiële instellingen. Het plan voorzag tevens in de samensmelting van transport en PTT in een 'superministerie' van Transport en Communicatie.

LEKKAGE IN NUCLEAIRE OPWERKINGSFABRIEK

Op 26 augustus 1997 stelde het ministerie voor Wetenschap en Technologie een

onderzoek in naar de nucleaire opwerkingsfabriek Tokaimura, nadat de fabrieksdirecteur had toegegeven dat er gedurende dertig jaar radioactieve vloeistof uit zo'n tweeduizend roestende stalen vaten was gelekt. In de fabriek in de prefectuur Ibaraki had zich in maart het ernstigste ongeval voorgedaan dat ooit in een Japanse kerncentrale was voorgevallen. De lekkage was alleen opgetreden in de opslagruimte voor kernafval, dat naar verluidt nauwelijks radioactief was.

Het Japanse persbureau Kyodo berichtte op 26 augustus dat een inspectieteam van het ministerie de Kernbrandstofontwikkelingscorporatie (Donen) in 1982 had gevraagd water uit de opslagruimte te pompen en het afval te controleren, maar dat deze opdracht niet goed was uitgevoerd. In een commentaar op het incident zei premier Hashimoto op 27 augustus dat het in zijn ogen 'onvoorstelbaar' was dat Donen de instructies van het ministerie had genegeerd. Verder verscheen op 28 augustus het bericht dat Donen tussen 1994 en 1996 1 miljard yen had ontvangen om een nieuwe tijdelijke opslagfaciliteit voor de vaten met kernafval te bouwen. Donen had het geld echter gebruikt om een deel van het regenwater uit de bestaande opslagruimte te pompen en geologische metingen te verrichten.

Eerder die maand, op 8 augustus, had het ministerie Donen een administratieve sanctie opgelegd. Het bureau had gelast dat de snelle kweekreactor Monju gedurende een jaar moest worden stilgelegd, omdat Donen een vervalst rapport had ingediend over lekkage van koelvloeistof in december 1995. De sanctie zou geen wezenlijk effect hebben op de in de prefectuur Fukui gelegen reactor op ongeveer 350 km ten westen van Tokio, aangezien de reactor na het incident was gesloten en dat naar verwachting voorlopig ook zou blijven.

NIEUW KABINET

Op 11 september 1997 voerde premier Ryutaro Hashimoto een regeringswijziging door. De nieuwe regering bestond opnieuw geheel uit leden van de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP).

Slechts drie ministers uit de vorige regering bleven aan, te weten Hiroshi Mitsuzuka (Financiën), Junichiro Koizumi (Gezondheidszorg en Welzijn) en Fumio Kyuma (directeur-generaal van het Bureau voor defensie). Een van de belangrijkste nieuwe benoemingen was die van Keizo Obuchi tot minister van Buitenlandse Zaken. Obuchi volgde Yukihiko Ikeda op. Hij was een oude bondgenoot van Hashimoto en leider van de machtigste factie binnen de LDP. Minstens zes andere leden van de Obuchi-factie kregen posten toebedeeld in de nieuwe regering. De drie andere grote LDP-facties kregen ieder vier portefeuilles toegewezen.

Samenstelling nieuw Japans kabinet

Premier - Ryutaro Hashimoto; justitie - Kokichi Shimoinaba*; buitenlandse zaken - Keizo Obuchi*; financiën - Hiroshi Mitsuzuka; onderwijs - Nobutaka Machimura*; gezondheidszorg en welzijn - Junichiro Koizumi; landbouw, bosbouw en visserij - Ihei Ochi*; internationale handel en industrie - Mitsuo Horiuchi*; transport - Takao Fujii*; PTT en telecommunicatie - Shozaburo Jimi*; arbeid - Bunmei Ibuki*; bouwnijverheid - Tsutomu Kawara*; binnenlandse zaken - Mitsihuro Uesugi*; hoofdsecretaris van het kabinet - Kanezo Muraoka*; directeur-generaal bureau voor management en coördinatie - Koko Sato*; directeur-generaal bureau voor ontwikkeling van Hokkaido en Okinawa - Muneo Suzuki*; directeur-generaal bureau voor defensie - Fumio Kyuma; directeur-generaal bureau voor economische planning - Koji Omi*; directeur-generaal bureau wetenschap en technologie - Sadakazu Tanigaki*; directeur-generaal bureau milieuvraagstukken - Hiroshi Oki*; directeur-generaal nationaal bureau grondzaken - Hisaoki Kamei*.

* Nieuwe benoeming

Omstreden benoeming Sato

De meest omstreden benoeming was die van Koko Sato tot directeur-generaal van het bureau voor management en coördinatie. Sato was in het verleden veroordeeld wegens het aannemen van steekpenningen in het Lockheed-schandaal in 1976. In zijn nieuwe functie was Sato belast met het toezicht op bestuurlijke hervormingen, een van Hashimoto's zogenaamde 'zes grote hervormingen' (de andere gebieden waren het belasting-, monetair, economisch, sociaal en onderwijsstelsel).

In 1986 was Sato veroordeeld wegens het aannemen van 30.000 gulden aan steekpenningen in een schandaal waarbij het Amerikaanse bedrijf Lockheed had geprobeerd Japanse politici over te halen vliegtuigen te kopen die bestemd waren voor de Japanse burgerluchtvaart. Sato was begin jaren zeventig omgekocht. Hij was op dat moment staatssecretaris voor transport. Nadat hij was veroordeeld tot twee jaar voorwaardelijke gevangenisstraf en een boete opgelegd had gekregen, werd hij voorzitter van het LDP-bestuur.

Volgens waarnemers probeerde de regering met de benoeming van Sato de machtige conservatieve LDP-factie van oud-premier Yasuhiro Nakasone te paaien. Tijdens een persconferentie op 11 september zei Sato: 'Ik wil het verleden achter mij laten en me concentreren op het heden'. Maar oppositiepartijen en de Japanse publieke opinie reageerden negatief op zijn benoeming. De twee kleine partijen die informeel samenwerkten met de LDP, de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ) en Sakigake, eisten dat Sato zou aftreden.

Op 22 september maakte Sato zijn aftreden bekend. Hij zei escalatie van de commotie rond zijn benoeming te willen voorkomen. Tijdens een aparte persconferentie zorgde Hashimoto voor een politieke primeur toen hij publiekelijk zijn verontschuldigingen aanbood voor de 'chaos' die Sato's benoeming had veroorzaakt. Hij erkende onvoldoende rekening te hebben gehouden met 'het gewicht van de publieke opinie'. Hashimoto benoemde Sadatoshi Ozata, een relatief onbekend LDP-lid dat niet tot de Nakasone-factie behoorde, tot opvolger van Sato.

LDP weer grootste partij

Op 5 september 1997 herstelde de LDP haar meerderheid in het Huis van Afgevaardigden, het lagerhuis van de Diet (het Japanse parlement). De LDP was haar meerderheid in het parlement kwijtgeraakt bij de parlementsverkiezingen van juli 1993. Bij de parlementsverkiezingen van 1996 had de partij 239 zetels behaald, twaalf te weinig voor een absolute meerderheid, en was daardoor afhankelijk geworden van de steun van de SDPJ en Sakigake. Maar in recente maanden had de partij leden van Shinshinto, de grootste oppositiepartij, onder druk gezet om zich weer aan te sluiten bij de LDP.

Toen op 5 september een Shinshinto-parlementslid overliep naar de LDP, kwam het aantal zetels van deze partij in het 500 zetels tellende Huis van Afgevaardigden op 250. Van overige 250 ze-

tels werden er 249 bezet door Shinshinto, andere partijen en onafhankelijke parlementsleden. De laatste zetel was die van de voorzitter, die een aanhanger van de LDP was en bij het staken der stemmen de doorslag kon geven.

Hashimoto herkozen als LDP-voorzitter

Op 8 september 1997 werd Hashimoto automatisch herkozen voor een tweede termijn als LDP-voorzitter, toen zich geen tegenkandidaat meldde Zijn voorzitterschap werd officieel verlengd tijdens een vergadering van alle LDP-parlementsleden op 11 september Hashimoto was in september 1995 als LDP-voorzitter gekozen

BESCHULDIGINGEN VAN CORRUPTIE

Tijdens een persconferentie op 8 september 1997 gaf Junichi Izui, de olie magnaat die terechtstond wegens belastingontduiking en fraude, tekst en uitleg over geldbedragen die hij naar eigen zeggen in politieke fondsen had gestort. Izui was in januari gearresteerd, maar was op borgtocht vrijgelaten.

Tijdens de persconferentie zei Izui dat hij omgerekend 4,6 miljoen gulden had betaald aan Taku Yamasaki, de voorzitter van de wetenschappelijke raad voor beleidszaken van de LDP en een van de drie meest vooraanstaande partijfunctionarissen. Izui beweerde dat 3,2 miljoen gulden van dit bedrag was terechtgekomen bij de LDP-factie van voormalig vice-premier en oud-minister van buitenlandse zaken Michio Watanabe, die in september 1995 was overleden.
Izui verklaarde tevens dat smeergeld was betaald aan Yoshiro Mori, de voorzitter van het LDP-bestuur, aan Keizo Obuchi, die op 11 september was benoemd tot minister van Buitenlandse Zaken, aan de oud-minister van PTT en Telecommunicatie Katsutsugu Sekiya en aan oud-minister van Financiën Yoshiro Hayashi .

Na Izui's persconferentie gaf Yamasaki toe dat de Watanabe-factie begin jaren negentig 'grote geldbedragen' van Izui had ontvangen. Hij zei niet om hoeveel geld het precies ging, maar bevestigde dat hij zo'n 160.000 gulden had geleend en had terugbetaald.

TWEE LEIDERS DPJ

Op 16 september 1997 besloot de Democratische Partij van Japan (DPJ), de op een na grootste oppositiepartij. voortaan met één in plaats van twee partijleiders door het politieke leven te gaan. De partij benoemde Naoto Kan tot partijleider en Yukio Hatoyama, tot dan toe tweede partijleider, tot secretarisgeneraal.

ONTWIKKELINGEN IN NOMURA-SCHANDAAL

Op 17 september 1997 arresteerde de politie vijf voormalige en zittende directieleden van Yamaichi Securities op verdenking van illegale betalingen aan Ryuichi Koike, de vermeende leider van een misdaadsyndicaat. De arrestaties vormden de laatste ontwikkeling in het zogenaamde Nomura-schandaal dat connecties tussen Japanse effectenkantoren en de georganiseerde misdaad aan het licht had gebracht.

Op 24 september maakte Daiwa Securities Co, Japans op een na grootste effectenkantoor, bekend dat zijn president, voorzitter en vijf andere directieleden voor eind september zouden aftreden in verband met beschuldigingen dat zij Koike geld hadden gegeven. Yamaichi, Nomura en de Dai-Ichi Kangyo-bank hadden soortgelijke zuiveringen doorgevoerd nadat zij bij het schandaal betrokken waren geraakt.

Politiecampagne tegen misdaadsyndicaten

Begin september 1997 startte de politie een grote actie tegen Japans grootste misdaadsyndicaat, de Yamaguschi-gumi. De actie volgde na de moord op Masaru Takumi, de tweede man van het syndicaat, in Kobe. Takumi's dood leidde tot een golf van vuurgevechten tussen yakuza-bendes.

Op 9 en 10 september deden ongeveer 1.300 politieagenten in het hele land invallen in yakuza-gebouwen en werden nog eens 2.000 politieagenten ingezet om escalatie van de bendeoorlog te voorkomen.

Nieuwe arrestaties

Op 22 en 23 oktober1997 arresteerde de politie vier directieleden van Mitsubishi Motors die ervan werden verdacht twee jaar lang meer dan 9 miljoen yen te hebben doorgesluisd naar zogenaamde sokaiya, misdaadsyndicaten. Op 20 en 21 oktober had de politie een directielid van de warenhuisketen Matsuzakaya, een warenhuisketen, en twee oud-directieleden van het effectenkantoor-Nikko Securities gearresteerd op soortgelijke gronden.

Na de arrestatie van de directieleden van Mitsubishi deed de politie op 23 oktober een inval in het hoofdkwartier van de onderneming. Op dezelfde dag maakte president Takemune Kimura van Mitsubishi bekend dat het bedrijf sinds 1989 in totaal 23,5 miljoen yen aan sokaiya had betaald, maar hij ontkende hiervan op de hoogte te zijn geweest. Op 30 oktober maakte Mitsubishi Motors bekend dat Kimura en voorzitter Hirokazu Nakarnura de verantwoordelijkheid voor de betalingen op zich zouden nemen en zouden aftreden.

Eind oktober werd bericht dat een aantal andere grote Japanse bedrijven had opgebiecht illegale betalingen aan sokaiya te hebben gedaan. De bedrijven in kwestie waren Hitachi, Mitsubishi Electric, Mitsubishi Estate, Dai Nippon Printing en Toshiba. Door deze ontwikkeling nam het sokaiya-schandaal in omvang en ernst enorm toe.

Tijdelijkverbod op activiteiten Daiwa en Nikko

Op 18 december 1997 kregen twee grote effectenmakelaars met ingang van 25 december een tijdelijk verbod op bepaalde activiteiten opgelegd, wegens hun connecties met misdaadsyndicaten. Daiwa moest een deel van zijn activiteiten vier maanden stilleggen, Nikko tweeëneenhalve maand.

GIJZELING OP BEURS VAN TOKIO

Een gewapende ultra-nationalist hield op 13 januari 1998 een medewerker van de aandelenbeurs in Tokio gedurende zes uur in gijzeling. De man wilde de voor april 1998 aangekondigde deregulering (de zogenoemde 'Big Bang') van Japans financiële sector voorkomen en eiste onmiddellijke stopzetting van de aandelenhandel en een ontmoeting met de minister van Financiën Hiroshi Mitsuzuka. Nadat de politie hem sigaretten en thee had gegeven, gaf de man zich vrijwillig over en liet hij de ongedeerde gijzelaar vrij.

De 41-jarige gijzelnemer was een volgeling van de ultra-nationalistische leider van Shusuke Nomura die in oktober 1993 zelfmoord had gepleegd in een kantoor van het Asahi dagbladenconcern, nadat zijn opvattingen in een cartoon in een tijdschrift van het concern belachelijk waren gemaakt. De financiële crisis in Japan wierp in de ogen van ultra-nationalisten een smet op de reputatie van het land.

NIEUWE CORRUPTIESCHANDALEN

Inspecteurs waarschuwden banken

Twee inspecteurs van het ministerie van Financiën werden op 26 januari 1998 gearresteerd op verdenking van het aannemen van steekpenningen afkomstig van Japanse banken. De twee hadden in ruil voor golfuitstapjes, diners en ander vermaak ter waarde van 2,5 miljoen yen beloofd de banken te zullen waarschuwen voor inspecties.

Minister van Financiën treedt af

De arrestatie was voor minister van Financiën Hiroshi Mitsuzuka aanleiding om af te treden.
Mitsuzuka werd op 30 januari opgevolgd door de 69-jarige Hikaru Matsunaga, die eerder minister van Handel en minister van Onderwijs was geweest. Premier Ryutaro Hashimoto hoopte met de benoeming van de jurist Matsunaga, die in het verleden openbaar aanklager was geweest, critici van het financiële beleid van de regering de mond te snoeren. De benoeming van Matsunaga volgde op de onthulling door het financieel dagblad Nihon Keizai Shimbun dat medewerkers van het ministerie van Financiën het failliete effectenkantoor Yamaichi Securities in 1991 en 1992 hadden aangeraden verliezen te verbergen die het gevolg waren van onrechtmatige transacties.
De keuze voor Matsunaga zorgde voor de nodige scepsis bij sommige parlementariërs en politieke waarnemers, die wezen op zijn 'grijze' imago en op zijn geringe invloed in de Liberaal-Democratische Partij (LDP).

Medewerkers Bank van Japan beschuldigd

Op 7 februari 1998 werd Japan opnieuw 'opgeschrikt' door een corruptieschandaal. Ditmaal werden vertegenwoordigers van de Bank van Japan er in een artikel in het dagblad Yominri Shimbun van beschuldigd voor miljoenen yen steekpenningen te hebben aangenomen van banken. Op 9 februari maakte de centrale bank bekend zeshonderd medewerkers te zullen ondervragen naar onwettige activiteiten. Dezelfde dag werd een voormalig directeur van de Industriële Bank van Japan gearresteerd op verdenking van omkoping van een voormalig directeur van de Japan Highway Public Corp.

Zelfmoorden

Een lid van de LDP-fractie in het Lagerhuis pleegde op 20 februari 1998 zelfmoord in een hotelkamer in Tokio. Enkele uren daarna zou het parlement waarschijnlijk de onschendbaarheid van Shokei Arai hebben opgeheven, waardoor zijn arrestatie mogelijk werd. Arai, een voormalig functionaris van het ministerie van Financiën, werd ervan verdacht het effectenhuis Wikko Securities Co. te hebben afgeperst.

Eerder in februari hadden drie ambtenaren die van corruptie werden verdacht zelfmoord gepleegd. De dood van Arai leidde tot kritiek op het justitiële onderzoek dat 'te agressief' zou zijn.

Op 25 maart bekenden het effectenhuis Nikko Securities en twee van zijn voormalige medewerkers voor de rechtbank van Tokio dat zij parlementariër Shokei Arai tussen oktober 1995 en juni 1996 28 miljoen yen aan steekpenningen hadden betaald.

Hoge functionaris centrale bank gearresteerd

Op 11 maart 1998 werd een hoge functionaris van de Bank van Japan die verantwoordelijk was voor de dagelijkse transacties op de kapitaalmarkt gearresteerd tijdens een onverwachte inval bij de centrale bank. Yasuyuki Yoshizawa werd ervan verdacht een rol te hebben gespeeld in het omkoopschandaal dat in januari 1998 hadgeleid tot het aftreden van minister van de Financiën. Het was de eerste keer dat een medewerker van de Bank van Japan gearresteerd werd in verband met een corruptieschandaal.

De inval bij de Bank van Japan leidde in oppositionele kringen tot de roep om het aftreden van de gouverneur van de bank, Yasuo Matsushita. Tijdens een persconferentie verklaarde Matsushita als hoogste functionaris verantwoordelijk te zijn voor toezicht op zijn medewerkers. Volgens berichten in de Japanse media werden ook twee superieuren van Yoshizawa ervan verdacht een rol te spelen in het omkoopschandaal.

Nieuwe gouverneur centrale bank

Op 16 maart 1998 maakte premier Hashimoto bekend een nieuwe gouverneur van de centrale bank te hebben benoemd, nadat Yasuo Matsushita zijn ontslag had ingediend. De keuze voor de 72-jarige zakenman Masaru Hayami werd verwelkomd door minister van Financiën Hikaru Matsunaga.
De financiële markten reageerden neutraal op de keuze voor Hayami, die van 1947 tot in 1978 voor de centrale bank had gewerkt. Verwacht werd dat ook plaatsvervangend gouverneur Toshihiko Fukui zou opstappen vanwege het schandaal. Een voormalig correspondent van het persbureau Jiji, Sakuya Fujiware, en de directeur van de Bank van Japan Yutaka Yamaguchi zouden tot plaatsvervangend gouverneurs worden benoemd.

VOORSTANDER HELIPORT OKINAWA GEKOZEN TOT BURGEMEESTER

De bevolking van Nago koos bij de burgemeestersverkiezingen op 8 februari 1998 de kandidaat die gepleit had voor de bouw van een Amerikaanse heliport voor de kust van Okinawa. De uitslag betekende een verrassende overwinning voor voormalig loco-burgemeester Tateo Kishimoto.

Op 21 december 1997 had de bevolking van Nago zich in een referendum nog uitgesproken tegen de bouw. Burgemeester Tetsuya Higa had daarop zijn ontslag ingediend. Eerder had de regering gedreigd investeringen in de regio in te trekken wanneer de bouw niet doorging. Ook de gouverneur van Okinawa Masahide Ota had zich tegen de bouw uitgesproken.

De Amerikaanse helikopterbasis zou worden gebouwd als vervanging van het Amerikaanse militaire vliegveld in het dichtbevolkte Futenwa, dat door de Amerikanen zou worden verlaten. Inwoners van Okinawa hadden voor de zoveelste keer het vertrek van de troepen geëist, na de verkrachting van een 12-jarig Japans meisje door drie Amerikaanse militairen in 1995.

Terwijl de Amerikaanse bases slechts voor vijf procent aan de economie van Okinawa bijdroegen. was het eiland sterk afhankelijk van het geld dat de regering betaalde als compensatie voor de aanwezigheid van de bases.
Op i 6 februari maakte premier Hashimoto in het Lagerhuis bekend dat de regering aan de bouw van de heliport bleef vasthouden.

'MISTER YEN' PLEIT VOOR HERVORMING GRONDWET

De vice-minister voor internationale zaken van het ministerie van Financiën Eisuke Sakakibara, bekend als Mister Yen vanwege de grote invloed die zijn uitspraken hebben op de valutamarkten, zorgde in feb uari voor opschudding door te pleiten voor herziening van de Japanse grondwet. In een interview met een maandblad dat op 17 februari 1998 verscheen had Sakakibara gezegd dat de grondwet, die na de Tweede Wereldoorlog door de Amerikaanse bezet-

tingsmacht was opgesteld. niet meer in overeenstemming was met de politieke werkelijkheid. De uitspraak ontlokte vooral kritiek aan de Sociaal-Democratische Partij (SDP). De SDP was fel tegen iedere aanpassing van de grondwet, omdat zij een wederopstanding van het Japanse militarisme vreesde.

OLIEVOORRAAD

Het ministerie van handel maakte op 16 februari 1998 bekend dat Japans voorraad ruwe olie groter was dan ten tijde van het uitbreken van de Iraakse invasie van Koeweit in augustus 1990. De Japanse olievoorraad was voldoende voor 167 dagen. In augustus 1990 was de voorraad voldoende voor 142 dagen.

LDP WINT VERKIEZINGEN IN NAGASAKI

De regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) won op 22 februari 1998 twee verkiezingen op het zuidelijke eiland Kyushu. De verkiezingen werden gezien als een graadmeter voor de parlementsverkiezingen in juli 1998.
Genjiro Kaneko, een onafhankelijke kandidaat die werd gesteund door de LDP, werd gekozen tot gouverneur van de prefectuur Nagasaki. LDP-lid Daisube Miyajima werd in een kiesdistrict in Nagasaki bij tussentijdse verkiezingen voor het Lagerhuis als afgevaardigde gekozen.

SEKTELEDEN VEROORDEELD

Twee sekteleden die in 1995 een aanslag met cyanidegas op een metrostation in Tokio hadden voorbereid werden op 23 februari 1998 veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk vier jaar en vier jaar en twee maanden. Bewakers van het station hadden de bom met het gas op tijd onschadelijk gemaakt. De daders hadden de bom geplaatst twee weken na de aanslag met zenuwgas door de Aum Shinrikyo-sekte in een metrostation in Tokio, waarbij twaalf mensen werden gedood.

KRITIEK OP PREMIER HASHIMOTO NEEMT TOE

Op 12 maart 1998 werd duidelijk dat binnen de regerende LDP de oppositie tegen premier Ryutaro Hashimoto en zijn regering sterker werd, toen oud-LDP-premier Kiichi Miyazawa sprak over 'verraders' in de partij. De regering van premier Hashimoto had zware kritiek te verduren gekregen op haar economisch beleid en ook de corruptieschandalen hadden haar geen goed gedaan Hashimoto's binding met het in opspraak geraakte ministerie van Financien - hij was er minister van 1989 tot 1991 - waren volgens sommige LDP-leden hierop ook van invloed geweest
Als opvolger voor Hashimoto hadden zijn tegenstanders voormalig regeringswoordvoerder Seiroku Kajiyama op het oog
Volgens een enquête van het persbureau Kyodo, gehouden op 11 maart, was het percentage van de bevolking dat het beleid van de regering-Hashimoto afkeurde gestegen tot 54,1 procent

Premier mag blijven roken

Een rechtbank in Nagoya verwierp in maart 1998 een aanklacht van tegenstanders van premier Hashimoto's rookverslaving. Zij achtten zijn rookgedrag in strijd met artikel 25 van de grondwet dat Japanners een gezond leven garandeert. Hashimoto had volgens de aanklacht gezegd dat de accijnzen op tabak een belangrijke inkomstenbron voor de overheid zijn, en dat hij zo veel mogelijk zou roken.

GEDENKRUIMTE VOOR 'TROOSTMEISJES'

Een groep Japanners zamelde geld in voor de inrichting van een gedenkruimte voor Koreaanse vrouwen die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden misbruikt als sexslavinnen, zo deelde een woordvoerder van de groep mee op 6 maart 1998. De opening van de gedenkruimte in een buitenwijk van de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoel was uitgesteld wegens geldgebrek. Ongeveer 200.000 Aziatische en Europese vrouwen werden tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Japanse leger gedwongen in bordelen te werken als 'troostmeisjes'.

OPPOSITIEPARTIJEN FUSEREN

Vier kleine oppositiepartijen besloten op 13 maart 1998 op te gaan in de Democratische Partij van Japan (DPJ). Hiermee werd de DPJ de tweede partij van het land met 139 afgevaardigden in de beide kamers van het parlement.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

MILJARDENVERLIEZEN IN FINANCIËLE SECTOR

In november 1997 kreeg het vertrouwen in Japans financiële instellingen opnieuw een gevoelige knauw als gevolg van enkele historische faillissementen. De centrale bank probeerde in november de crisissfeer te bestrijden door op grote schaal ongedekte leningen te verstrekken. De regeringspartij LDP beloofde grootscheepse deregulering voor allerlei sectoren. Het kabinet presenteerde in december ingrijpende belastingverminderingen voor bedrijven die in 1998 gecompenseerd moesten worden door een forse inperking van de overheidsuitgaven.

Faillissement van Sanyo Securities

Op 3 november 1997 diende Sanyo Securities, een middelgroot effectenkantoor, een faillissementsaanvraag in krachtens de wet op de sanering van ondernemingen. Sanyo was het eerste Japanse effectenkantoor sinds 1945 dat op de fles ging.
Op 14 november stelde het Bureau voor Economische Planning (EPA) een rapport dat de Japanse economie 'tot stilstand' was gekomen. Diezelfde dag kelderde de Nikkei-index (de belangrijkste graadmeter op de effectenbeurs van Tokio) naar het laagste punt sinds juli 1995 en sloot 344 punten lager op 15.082. In de loop van die beursdag was de index zelfs door de psychologisch belangrijke barrière van 15.000 gezakt.

De daling van de Nikkei-index, die rond de 21.000 had gestaan toen in juli 1997 de financiële crisis in Zuid-Oost-Azië was uitgebroken, trok een zware wissel op het Japanse bankenstelsel, dat toch al gebukt ging onder oninbare vorderingen met een waarde van naar schatting 20.000 miljard yen (ruim 300 miljard gulden). Japanse banken belegden een groot deel van hun kapitaalreserves in aandelen die sinds medio 1997 sterk in waarde waren gedaald.

Naar verluidt maakte de Amerikaanse regering zich grote zorgen over de groeiende Japanse financiële crisis. Japanse banken bezaten grote hoeveelheden Amerikaanse overheidsobligaties. De eventuele verkoop van deze aandelen zou de Amerikaanse economie niet onberoerd laten. De Amerikaanse onderminister van financiën Larry Summers arriveerde op 16 november in Tokio om met Japanse overheidsfunctionarissen een gezamenlijke aanpak van de crisis te formuleren.

Hokkaido Takushoku failliet

Op 17 november 1997 werd bekendgemaakt dat de bank Hokkaido Takushoku (ook bekend als Takugin), was bezweken onder een last van 934,7 miljard

yen aan oninbare vorderingen. Takugin was de eerste Japanse Top 20-bank sinds 1945 die failliet ging.
De in Sapporo gevestigde Hokkaido Takushoku zou alle bedrijfsactiviteiten overhevelen naar een andere op Hokkaido gevestigde bank, de North Pacific Fank, en een aantal andere financiële instellingen De Bank van Japan (de centrale bank) maakte op 1i november bekend artikel 25 van de wet op de centrale bank te hebben ingeroepen om rekeninghouders van Hokkaido Takushoku te beschermen (artikel 25 van deze wet geeft de centrale bank de bevoegdheid om onbeperkt ongedekte leningen te verstrekken aan financiële instellingen ingeval faillissementen de stabiliteit van de nationale financiële sector bedreigden). De oninbare leningen van de bank zouden worden afgedekt door de Depositoverzekeringscorporatie van de overheid. De centrale bank stelde nadrukkelijk dat het faillissement van Hokkaido Takushoku niet hoefde te leiden tot nieuwe overheidsuitgaven.

LDP wil noodlijdende banken helpen

Omdat de overheid maatregelen leek te nemen om de groeiende crisis in de bankwereld aan te pakken, herstelde op 17 november 1997 de Nikkei-index zich spectaculair. De volgende dag ging de index opnieuw fors omhoog (en sloot op 16.727) nadat Taku Yamasaki van de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) had gezegd dat de partij overwoog een overheidsinstelling op te richten om aandelen van noodlijdende banken te kopen. Het gebruik van overheidsgelden voor dit doel lag gevoelig, gezien de publieke verontwaardiging over een bedrag van zo'n elf miljard gulden aan overheidsgelden, dat in 1996 was besteed om het faillissement van zeven jusen (hypotheekbanken) af te wikkelen.

Yamaichi Securities failliet

Op 24 november 1997 maakte Yamaichi Securities, Japans oudste en op drie na grootste effectenkantoor, bekend het faillissement van de onderneming te hebben aangevraagd. Hiermee was Yamaichi het grootste Japanse bedrijf dat ooit failliet was gegaan. Het besluit zou leiden tot het verlies van ongeveer 7.000 banen.

Yamaichi was in de problemen geraakt wegens gebrek aan liquide middelen en een afbrokkelende kapitaalbasis. Dit was het gevolg van de betrokkenheid van de onderneming bij het zogenaamde Nomura-schandaal, waarbij connecties tussen sokaiya (misdaadsyndicaten) en Japans vier grootste effectenkantoren waren blootgelegd. De schuldenlast van Yamaichi bedroeg ongeveer 3.509 miljard yen (iets minder dan de activa), maar op 24 november kwam ook aan het licht dat het effectenkantoor daarnaast nog eens minstens 263 miljard yen aan geheime leningen had uitstaan. Hiertoe behoorden onder meer zogenaamde tobashiverliezen (tobashi was de naam voor de onder effectenkantoren gangbare praktijk om investeringsverliezen van de ene klant tijdelijk af te wentelen op een andere klant om te voorkomen dat een begunstigde klant verliezen zou moeten boeken).

Geheime leningen van centrale bank

In een verklaring op 24 november 1997 zei de voorzitter van de centrale bank Yasuo Matsushita dat zijn bank speciale ongedekte leningen zou verstrekken aan Yamaichi, zodat het faillissement zonder problemen zou kunnen worden afgewikkeld. Desondanks zakte de Nikkei-index op 25 november 854 punten (5,1 procent) terwijl de waarde van de yen naar 128 yen dook ten opzichte van de Amerikaanse dollar, het laagste niveau sinds vijf jaar. De aandelen van sommige banken en effectenkantoren kelderden meer dan dertig procent, waardoor de vrees ontstond dat investeerders het vertrouwen in Japans financiële instellingen kwijtraakten.

Op 27 en 28 november 1997 bracht de centrale bank naar verluidt grote hoeveelheden yen op de geldmarkt om de rente in toom te houden en banken in staat te stellen gemakkelijker kortlopende leningen af te sluiten. Daarnaast nam de centrale bank de hoogst ongebruikelijke maatregel geheime bilaterale leningen te verstrekken aan een aantal noodlijdende financiële instellingen op grond van artikel 20 van de wet op de centrale bank. Krachtens dit artikel kon de centrale bank dergelijke leningen tegen onderpand afsluiten.

ECONOMISCH HERVORMINGSPAKKET

Op 21 oktober 1997 presenteerde de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) een pakket noodmaatregelen om de nationale economie te stimuleren. De regering zou in november besluiten of de voorstellen als een officieel economische programma zouden worden uitgevoerd.

De voorstellen voorzagen in beperkte maatregelen om deregulering en liquiditeit op de vastgoedmarkt te bevorderen, de vennootschapsbelasting te verlagen en de steun aan het midden- en kleinbedrijf te vergroten.

De reacties op het pakket, waarvan grote delen in oktober naar de pers waren uitgelekt, waren overwegend negatief. De *International* Herald *Tribune* van 22 oktober zei dat economen 'vrijwel unaniem van mening waren dat het pakket te weinig inhoud en te veel politiek opportunisme' bevatte.

Deregulering financiële sector

Op 18 november 1997 presenteerde het Bureau voor Economische Planning (EPA) een pakket investeringsmaatregelen om de deregulering van de financiële sector te versnellen. Ongeveer de helft van het 120 punten tellende pakket bestond uit specifieke dereguleringsmaatregelen in onder meer de sectoren telecommunicatie, sociale voorzieningen, werkgelegenheid, financiën, distributie en onderwijs.
De maatregelen varieerden van de voorgenomen privatisering van KDD, Japans grootste internationale telefoonmaatschappij, tot nieuwe overheidsleningen voor kleine bedrijven. De EPA zei dat de maatregelen Japans BNP met 6.000 miljard yen per jaar zouden kunnen opvijzelen.

Belastingvermindering voor bedrijven

Het kabinet presenteerde op 17 december 1997 een plan voor een reeks belastingverminderingen voor bedrijven, die zouden kunnen ingaan op 1 april 1998, het begin van het nieuwe fiscale jaar. Via reductie van de vennootschapsbelasting van 37,5 naar 34,5 procent, belastingvermindering op winst uit effectenhandel en vermindering van de belasting voor grondeigenaren, zou het bedrijfsleven voor ongeveer 850 miljard yen lucht krijgen (ongeveer 13 miljard gulden).

Veel kenners betitelden dit pakket maatregelen als absoluut onvoldoende om de stagnerende economie vlot te trekken. Bovendien leek er door de verminderde belastingopbrengsten niets terecht te zullen komen van de door premier Hashimoto beloofde vermindering van Japans begrotingstekort. Verschillende groepen eisten daarom zijn aftreden, maar de premier verklaarde dat hij zou vasthouden aan het terugdringen van het begrotingstekort.

OVERLEG BELEIDSCOMITE CENTRALE BANK OPENBAAR

Als eerste stap naar meer openheid maakte de Bank van Japan (de centrale bank) op 15 januari 1998 de inhoud van de besprekingen van de bijeenkomsten van het beleidscomité van de bank openbaar.
In 1997 was besloten de Bank van Japan meer zelfstandigheid toe te kennen en minder afhankelijk van het ministerie van Financiën te maken, in ruil voor meer openheid over het gevoerde beleid. Het beleidscomité zou vanaf april 1998 bestaan uit de gouverneur van de centrale bank en de twee plaatsvervangend gouverneurs, vier industriëlen en twee wisselende regeringsfunctionarissen van de ministeries van Financiën en Economische Planning. Deze laatste twee konden alleen aan de bijeenkomsten deelnemen na uitnodiging door de centrale bank.

BRITSE PREMIER PLEIT VOOR HERVORMINGEN

Tijdens een bezoek aan Azië dat begon op 9 januari 1998 pleitte de Britse premier Tony Blair voor hervormingen van de financiële sector in de regio. Vooral Japan diende volgens Blair door deregulering van zijn financiële systeem een voorbeeld te stellen voor de andere landen in Azië die waren getroffen door de financiële crisis.

AMERIKAANSE KRITIEK

Amerikaanse onderhandelaars uitten op 10 februari 1998 zware kritiek op Japan vanwege het uitblijven van initiatieven op het gebied van deregulering van de financiële sector en het openen van de binnenlandse markt. Japanse en Amerikaanse vertegenwoordigers van diverse ministeries en overheidsinstanties namen deel aan de besprekingen in Tokio die in juni 1997 door de Amerikaanse president Bill Clinton en premier Hyutaro Hashimoto waren voorgesteld.
De Amerikaanse minister van Financiën Robert Rubin deed er nog een schepje bovenop door op 12 februari te benadrukken dat Japan hervormingen moest doorvoeren als het een verslechtering van de crisis in Azië wilde voorkomen. Ook onderminister van Financiën Lawrence Summers verklaarde op 12 februari dat de tot dan toe door Japan genomen maatregelen ter herstel van de economie niet voldoende waren geweest. De Amerikaanse regering vond dat Japan vooral door middel van belastingverlaging de binnenlandse vraag diende te stimuleren, in plaats van door stijgende exporten. De Amerikaanse kritiek werd gedeeld door de overige partners van de G-7 en door de Wereldhandelsorganisatie.

BELASTINGVERLAGING. AANVULLENDE BEGROTING

De financiële commissie van het Japanse Lagerhuis ging op 28 januari 1998 akkoord met een wetsontwerp dat een belastingverlaging ter grootte van 2000 miljard yen inogelîjkmaakte.
Een aanvullende begroting van 1140 miljard yen voor het fiscaal jaar 1997/1998 werd op 4 februari door het Hogerhuis goedgekeurd. Eerder had het Lagerhuis al ingestemd met de aanvulling, die voorzag in de uitgifte van staatsobligaties ter waarde van 1050 miljard yen om de voorgenomen belastingverlaging te financieren.
Op 7 februari stemde het Lagerhuis in met twee wetsontwerpen die gericht waren op de stabilisering van de financiële sector. De wetsontwerpen voorzagen in uitgaven van 1700 miljard yen ten gunste van depositoverzekeringen en 1300 miljard yen als aanvulling van het kapitaal van de Japanse banken.

GEEN TOEZEGGINGEN AAN G-7

Japan gaf geen gehoor aan het verzoek van zijn G-7-partners om met verdergaande belastingverlichting de economie te stimuleren. Minister van Financiën Hikaru Matsubana zei na zijn terugkeer van een G-7-bijeenkomst van ministers van Financiën in London op 21 en 22 februari 1998 dat hij, in tegenstelling tot sommige berichten in de media, geen aanvullende begroting voor het fiscale jaar 1998/'99 had beloofd. Vice-minister Eisuke Sakakibara had eerder al medegedeeld dat de regering zou proberen zo snel mogelijk de begroting voor 1998/'99 door te voeren; maar dat er geen verdere toezeggingen aan de G-7-partners waren gedaan. Als gevolg van zijn uitspraak zakte de koers van de yen naar 129 yen voor 1 US dollar.

BEGROTINGSDEBAT

Tijdens de eerste dag van de begrotingsdebatten in het Lagerhuis op 24 februari 1998 benadrukte premier Hashimoto dat de begroting voor het fiscale jaar 1998/'99, dat op 1 april zou beginnen, snel moest worden goedgekeurd. Hij sprak zich uit tegen een plan van LDP-secretaris-generaal Hirosu Nonaka die door de uitgifte van obligaties geld wilde lenen ter stimulering van de economie. Op 27 februari herhaalde Hashimoto zijn oproep tot een snelle goedkeuring. Een dag eerder had hij in het Lagerhuis gezegd in maart nieuwe hervormingsplannen te willen presenteren. Waarnemers gingen ervan uit dat Hashimoto met een aanpassing van het economische beleid zou toegeven dat het eerder gevoerde beleid niet voldoende was geweest om de crisis te bedwingen.

Tegelijkertijd deden geruchten de ronde, afkomstig van kringen rond de regering, dat de regering met aanvullende maatregelen op het terrein van belastingverlaging het vertrouwen van de aandelenhandelaars in de economie wilde vergroten.

Noodbegroting aangenomen

Het Lagerhuis ging op 20 maart 1998 akkoord met de begroting voor 1998/'99 ter grootte van 77.700 miljard yen. Het Hogerhuis moest nog over de begroting debatteren. Het gevolg was dat de begroting niet op 1 april (het begin van het nieuwe fiscale jaar) in werking zou kunnen treden. Het Lagerhuis garandeerde daarom dat de begroting, los van de uitkomst van het debat in het Hogerhuis, op 18 april om middernacht van kracht zou word.
Op 27 maart nam de regering een noodbegroting van 7860 miljard yen aan voor de periode van 1 april 1998 tot 18 april.

PLAN LDP VOOR STIMULERING ECONOMIE

Op 26 maart 1998 maakte de LDP een pakket maatregelen bekend voor stimulering van de economie ter waarde van ruim 248 miljard gulden. Het plan bevatte geen concrete verlaging van de inkomstenbelasting, maar beloofde een 'herziening' van de inkomsten- en omzetbelasting.

Het plan vroeg de regering onder andere om:
- fiscale inkomsten te besteden aan de groei van de binnenlandse vraag;
- vooral aan het begin van het fiscale jaar 1998/'99 een groot deel van het geld voor openbare werken uit te geven, met speciale aandacht voor economische zwakke regio's zoals het eiland Hokkaido;
- prioriteit te geven aan investeringen in het milieu, energievoorziening, onderwijs, sociale zekerheid en rampenbestrijding;

- kredietverlening aan kleine en middelgrote bedrijven te bevorderen;
- een 'totaalplan' voor het 'opruimen' van slechte leningen en voor de herleving van de grondmarkt;
- landen in Azië te helpen door het beschikbaar stellen van investeringsfondsen en importkredieten via de Export-Import Bank van Japan.
- de belasting op looninkomsten en onderneming te 'heroverwegen';
- deregulering te bevorderen.

LDP-beleidsmaker Taku Yamasaki deelde mee dat de partij er zeker van wilde zijn dat het pakket maatregelen 'het grootste ooit' zou zijn. Hoeveel de regering precies zou moeten uitgeven aan de maatregelen bleef echter onduidelijk. Ook bleef het onduidelijk of de LDP bereid was belastingverlaging door te voeren. Belastingverlaging zou, volgens het Britse weekblad The Economist van 28 maart, gezichtsverlies betekenen voor LDP-premier Hashimoto, die een wet voor belastinghervorming had doorgevoerd, gericht op terugdringen van het begrotingstekort,. Belastingverlaging stond daar uiteraard haaks op. Een wijziging van het standpunt van de partij zou zelfs het aftreden van Hashimoto tot gevolg kunnen hebben. Het gezwalk van de regering en de LDP leidde tot een stroom van tegenstrijdige uitspraken die een correspondent van Reuters uiteindelijk deed verzuchten dat het debat over de Japanse begroting in 'absurdistisch theater' was veranderd.

'GEEN BELASTINGVERLAGING'

Op 30 maart 1998 sprak de minister van het Bureau voor Economische Planning (EPA) Koji Omi berichten dat de regering van plan was de inkomstenbelasting te verlagen tegen. Premier Hashimoto zei dat de goedkeuring van de begroting voor 1998/'99 de hoogste prioriteit had en dat hij niet 'meer kon zeggen dan dat'. Zijn uitlatingen stonden in contrast met uitspraken van vooraanstaande LDP-leden de dagen ervoor, die beweerden dat een verlaging van de inkomstenbelasting reeds werd voorbereid.

BUITENLANDSE ZAKEN

HERZIENE RICHTLIJNEN AMERIKAANS-JAPANSE MILITAIRE SAMENWERKING

Op 23 september 1997 maakten Japanse en Amerikaanse overheidsfunctionarissen bekend dat zij akkoord waren gegaan met de herziening van de in 1978 opgestelde richtlijnen voor Amerikaans-Japanse militaire samenwerking. In juni was een voorlopige versie van de herziene richtlijnen gepubliceerd. De bekendmaking volgde na een ontmoeting tussen Obuchi, Kyuma, de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright en de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen in New York. Op een persconferentie na afloop van de ontmoeting zei Albright dat de twee landen hun samenwerkingsverband hadden 'aangepast aan de uitdagingen van een nieuw tijdperk'.

De herziene richtlijnen stelden Japan in staat om een bredere, hoofdzakelijk logistieke rol te spelen bij eventuele militaire activiteiten van de VS in de regio. De mate waarin Japanse troepen buiten de eigen landsgrenzen konden worden ingezet ter ondersteuning van Amerikaanse strijdkrachten werd echter in het midden gelaten. In de richtlijnen werd deze kwestie als volgt verwoord: 'Het concept, situaties in gebieden rondom Japan, is niet geografisch maar situationeel georiënteerd'. Volgens waarnemers diende deze dubbelzinnigheid om China niet voor het hoofd te stoten, daar de richtlijnen weliswaar in hoofdzaak waren opgesteld met het oog op mogelijke conflicten op het Koreaanse schiereiland, maar tevens waren afgestemd op een eventuele oorlog tussen China en Taiwan. China reageerde scherp op de publicatie van de herziene richtlijnen. Op 24 september waarschuwde een woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse Zaken in een officiële verklaring dat 'activiteiten in het kader van de Amerikaans-Japanse militaire samenwerking die direct of indirect de Straat van Formosa betreffen, een schending zijn van China's soevereiniteit'.

PREMIER BEZOEKT CHINA

Van 4 tot 7 september 1997 bracht premier Hashimoto zijn eerste officiele bezoek aan China. Hij had ontmoetingen met hoge Chinese leiders, onder wie president Jiang Zemin en premier Li Peng. De gesprekken stonden in het teken van veiligheidskwesties en gingen met name over de richtlijnen voor Amerikaans-Japanse militaire samenwerking (zie boven).

Hoewel Hashimoto benadrukte dat de richtlijnen niet gericht waren op een bepaald land of regio, spraken Jiang en Li hun bezorgdheid uit over de geografische reikwijdte van de richtlijnen. In augustus had Li uitlatingen van"Japans toenmalige hoofdsecretaris van het kabinet, Seiroku Kajiyama, scherp veroordeeld. Kajiyama had gesuggereerd dat de Straat van Formosa, de zee-engte tussen China en Taiwan, onder de herziene richtlijnen zou vallen.

Op 6 september bracht Hashimoto een symbolisch belangrijk bezoek aan Shenyang. Hij was de eerste Japanse premier na de Tweede Wereldoorlog die de stad bezocht van waaruit de Japanse invasie van Mantsjoerije in i931 was begonnen. Hij sprak naar verluidt zijn 'diepe bedroefdheid' uit over Japans oorlogsactiviteiten in China. In een toespraak in Shenyang ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de normalisatie van de betrekkingen tussen Japan en China herhaalde Hashimoto dat Japan volledig achter zijn 'één China'-beleid stond en riep hij op tot betere economische en politieke betrekkingen.

HAVENCONFLICT MET VS

Op 4 september 1997 legde de Amerikaanse onafhankelijke Federal Maritime Commission (FMC)naar aanleiding van een conflict over de situatie in Japanse havens sancties op aan drie Japanse scheepvaartondernemingen. De *Financial* ***Times*** van 5 september berichtte dat het de eerste keer was dat de VS sancties hadden opgelegd aan Japan sinds 1987, toen een geschil over het openstellen van de Japanse markt voor halfgeleiders had geleid tot verhoging van de importtarieven voor Japanse computerchips.

De sancties werden opgelegd als vergelding voor de situatie in Japanse havens. Volgens de FMC konden buitenlandse schepen slechts in beperkte mate en tegen onredelijk hoge prijzen gebruik maken van de havenfaciliteiten. In april had de FMC besloten de sancties tot begin september op te schorten om te proberen het conflict door middel van onderhandelingen op te lossen. De sancties betroffen een extra heffing van 100.000 dollar voor elke keer dat een schip van de Japanse scheepvaartondernemingen Nippon Yusen, Mitsui OSK Lines en Kawasaki Kisen afmeerde in een Amerikaanse haven. Als de sancties een jaar lang van kracht bleven, zou dit de drie ondernemingen naar schatting in totaal 47 miljoen dollar kosten. Op 3 september eiste minister van transport Makoto Koga dat de sancties onmiddellijk zouden worden opgeheven.

Op 16 oktober 1997 besloot de FMC unaniem het Amerikaanse ministerie van Transport te gelasten alle Japanse vrachtschepen die wilden afmeren in Amerikaanse havens, aan de ketting te leggen. De vier leden tellende commissie had hiertoe besloten nadat drie Japanse scheepvaartondernemingen geweigerd hadden in totaal ongeveer $ 4

miljoen aan boetes te betalen die de FMC hun in september had opgelegd.

De FMC had bepaald dat de uiterste betaaldatum voor de eerste boete 15 oktober was. Op 16 oktober berichtte het Japanse persbureau Kyodo dat hel Japanse ministerie van Transport de scheepvaartondernemingen had geïnstrueerd de boetes niet te betalen. Krachtens de koopvaardijwet van 1920 was de FMC bevoegd op ie treden tegen buitenlandse scheepvaartondernemingen wier regering discriminatie van Amerikaanse vrachtvervoersmaatschappijen toestond. Wel kon de Amerikaanse president een besluit van de FMC nietig verklaren als hij van oordeel was dat het besluit de nationale veiligheid in gevaar bracht.

Op 16 oktober maakte een woordvoerder van het Witte Huis bekend dat Amerikaanse en Japanse diplomaten de onderhandelingen over het havenconflict zouden voortzetten en dat de Amerikaanse president Bill Clinton de tenuitvoerlegging van het FMC-besluit wenste uit te stellen. Na spoedbesprekingen tussen Amerikaanse en Japanse overheidsfunctionarissen maakte het Amerikaanse ministerie van Transport op 17 oktober bekend dat tenuitvoerlegging van het FMC-besluit zou worden opgeschort om ruimte te scheppen voor onderhandelingen. Later die dag werd bericht dat de twee partijen een voorlopig akkoord hadden bereikt, maar dat enkele technische kwesties nog moesten worden opgelost.

Uiteindelijk werd op 31 oktober bekendgemaakt dat de twee partijen het eens waren geworden over maatregelen om de situatie in Japanse havens te verbeteren. Het akkoord voorzag in een wijziging van het Japanse 'consultatiesysteem', een regeling die buitenlandse scheepvaartondernemingen verplichtte de Japan Harbour Transportation Authority, een belangenorganisatie van een aantal stuwadoorsondernemingen, toestemming te vragen voor roosterwijzigingen. Daarnaast verplichtten de drie Japanse scheepvaartondernemingen zich een deel van de door de FMC opgelegde boetes te betalen. Het akkoord zou op 1 december in werking treden.

INFORMELE JAPANS-RUSSISCHE TOP

Op 1 en 2 november 1997 voerden premier Hashimoto en de Russische president Boris Jeltsin een aantal informele gesprekken in de buurt van de Siberische stad Krasnojarsk. Na de ontmoeting zei dat hij en zijn Russische collega hadden besloten zich 'tot het uiterste te zullen inspannen om uiterlijk in het jaar 2000 een vredesverdrag te sluiten'. Jeltsin noemde de gesprekken 'een belangrijke doorbraak' in de betrekkingen tussen de twee landen, die na de Tweede Wereldoorlog nooit een vredesverdrag hadden gesloten wegens een conflict over de door Rusland bezette Koerileri-eilanden.
De twee leiders bereikten overeenstemming over de opzet van een zogenaamd 'Jeltsin-Hashimoto-plan' om de bilaterale betrekkingen uit te breiden. Het plan, dat op 1 november werd gepubliceerd door het Russische nieuwsbureau ITAR-TASS, voorzag onder meer in (1) diverse initiatieven voor samenwerking op het gebied van investeringen; (2) Japanse hulp bij de hervorming van Ruslands systemen voor buitenlandse handel en investeringen conform internationale voorschriften: (3) Japanse hulp bij economische hervormingen in Rusland; (4) Japanse hulp bij managementopleidingen in Rusland en (5) samenwerking op het gebied van energievoorziening. De twee partijen besloten tevens de samenwerking tussen hun wederzijdse ministeries van Defensie te intensiveren. Daarnaast deed Hashimoto de toezegging Ruslands toetreding tot het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC) te steunen.

VISSERIJAKKOORD MET CHINA

Op 11-16 november 1997 bracht de Chinese premier Li Peng een bezoek aan Japan voor besprekingen met premier Hashimoto en andere vooraanstaande regeringsfunctionarissen. Tijdens het bezoek sloten de twee partijen een nieuw visserijakkoord.
Li uitte opnieuw zijn bezorgdheid over het gebrek aan duidelijkheid over de geografische reikwijdte van de recentelijk goedgekeurde richtlijnen voor Amerikaans-Japanse militaire samenwerking.

NOORD-KOREA OVERHANDIGT LIJST MET NAMEN

Tijdens informele besprekingen tussen vertegenwoordigers van het Noord-Koreaanse en het Japanse ministerie van Buitenlandse Zaken op 27 en 28 februari 1998 in Beijing overhandigden de Noord-Koreanen een lijst met de namen van Japanners die zich in Noord-Korea bevinden. Japan had Noord-Korea ervan beschuldigd tenminste tien Japanners in Noord-Korea te hebben ontvoerd. Na de ontvoering zouden Noord-Koreaanse spionnen de identiteit van de Japanners hebben aangenomen. Noord-Korea ontkende dit. De kwestie was een belangrijk obstakel geweest voor normalisering van de betrekkingen tussen beide landen,

VERDRAG OVER KOERILLEN ONDERTEKEND

De Japanse minister van Buitenlandse Zaken Keizo Obuchi en de Russische eerste vice-premier Boris Nemtsow ondertekenden op 21 februari 1998 in Moskou een verdrag dat Japanse vissers toegang gaf tot de wateren rond de Roerillen. De vier eilanden, gelegen boven het Japanse eiland Hokkaido waren in de laatste dagen van de Tweede Wereldoorlog door Russische troepen bezet en waren de oorzaak van een langslepend conflict tussen beide landen. Het verdrag maakte de weg vrij voor vredesverdrag tussen Japan en de Russische Federatie, die sinds de Tweede Wereldoorlog nog formeel met elkaar in oorlog waren. Rusland hoopte dat de verbeterde relatie zou leiden tot groter investeringen door Japan in de Russische economie. Later werd bekend dat Japan aan Rusland een lening had verstrekt ter waarde van 1,5 miljard dollar. De lening viel binnen het kader van het Wereldbank-programma ter ondersteuning van hervormingen van de Russische economie.
Minister Obuchi was in Moskou voor een driedaags bezoek, dat diende als voorbereiding voor de informele ontmoeting tussen de Russische president Jeltsin en premier Hashimoto in Japan half april 1998. Op Obuehi's agenda stonden ook de exploitatie van de Russische olie- en gasreserves in Siberië en de exploitatie van olievelden op het schiereiland Sakhalin.

RELATIE MET NIEUW-ZEELAND VERBETERD

Premier Hashimoto en zijn Nieuw-Zeelandse ambtgenoot Jenny Shipley kwamen op 9 maart 1998 in Tokio overeen het conflict over de tonijnvangst op te schorten. De betrekkingen tussen Japan en Australië en Nieuw-Zeeland waren verslechterd nadat deze twee landen eerder de door Japan voorgestelde verhoging van de quota voor de tonijnvangst hadden verworpen. De twee premiers hadden ook de intentie uitgesproken twee andere conflicten (Nieuw-Zeelands oppositie tegen een hervatting van de walvisvangst door Japan en tegen de transporten van Japans nucleair afval naar wateren rond Nieuw-Zeeland) op te lossen. Zij spraken tevens af samen te werken met het IMF om de economische crisis in Azië op te lossen.

(Vor.ber.pag. 668/2 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3128

ANGOLA
Strijd met UNITA komt tot einde - 241
Separatisten gevangen - 243
m

BELGIË
Affaire-Dutroux - 205
Arrestatiebevel Dassault opgeheven - 208
Migrantenrellen in Brussel - 209
Liberalisering Teleco sector - 210
Sluiting Renault-fabrieken in Vilvoorde - 211
Maatregelen tegen hormonen-mafia - 213
Onderzoek naar moord op commando's in Rwanda - 214
Onderzoek naar wangedrag para's in Somalia - 215

BULGARIJE
Fractie BBB ontbonden - 215
Hervorming wetgeving naar EU-model - 216
Buitenlandse investeringen vergemakkelijkt - 217
Bezoek Georgische president - 218
Overeenkomsten met Oekraïne - 218

ERITREA
Grondwet aangenomen - 244
Ontslag hoge militairen - 244

ETHIOPIË
Oromo-rebellen gedood - 245
Schuldigen massamoord voor rechter - 245

GRIEKENLAND
Begroting 1998 door parlement geloodst - 218
Regering zet bezuinigingen voort - 218
Verrassende toetreding tot EMS - 219
Relatiemet Turkije - 221

HONGARIJE
Referendum over NAVO - 222
Begroting 1998 aangenomen - 222
Partijcongres Socialisten - 223
Uitspraak Internationaal Hof over Donau-dam - 224
Conflict over minderheden met Slowakije - 224

ITALIË
Regering-Prodi overleeft crisis - 225
Olijfcoalitie wint plaatselijke verkiezingen - 225
Rechtszaken tegen Berlusconi - 226
Ramp met kabelbaan - 227
Bezoek Jeltsin resulteert in miljardencontracten - 228

JAPAN
Censuur schoolboeken onrechtmatig - 259
Nieuw kabinet - 260
Ontwikkelingen in het Nomura-schandaal - 261
Nieuwe corruptieschandalen - 262
Kritiek op premier Hashimoto neemt toe - 263
Miljardenverliezen in financiële sector - 263
Economisch hervormingspakket - 264
Plan van LDP voor stimulering economie - 265
Herziene richtlijnen Amerikaans-Japanse militaire samenwerking - 266
Havenconflict met VS - 266
Verdrag over Koerillen - 267

LIBIË
Kabinetswijzigingen - 245
Kadhafi in Niger en Nigeria - 245
Ontwikkelingen in de Lockerbie-affaire - 246

MALAWI
Nieuwe regering - 247
Oud-president Banda overleden - 248

MOZAMBIQUE
Renamo dreigt met boycot verkiezingen - 249
Tweede grenspost met Swaziland - 249

POLEN
Abortuswet ingetrokken - 229
Walesa richt nieuwe partij op - 229
Nieuwe coalitieregering zoekt haar weg - 229
Begroting 1998 goedgekeurd - 230
EU presenteert toetredingseisen - 231
Pools-joodse betrekkingen - 232

PORTUGAL
Regeringswijziging - 232
Socialisten winnen gemeente-raadsverkiezingen - 233

SPANJE
Maatregelen tegen echtelijk geweld - 234
ETA schort gevangenisacties op - 234
Hevige reacties op veroordeling Herri Batusana - 235
Nasleep corruptie-affaires vorige regering - 237
Regionaal NAVO-hoofdkwartier in Spanje - 238

TUNESIË
Regeringswijziging - 249
Kritiek op censuur media - 250

VATICAAN
Concordaat met Polen - 238
Verdeelde reacties op Shoah-document - 239

ZIMBABWE
Rapport over massamoorden in Matabeleland - 251
Herverdeling landbouwgrond - 251
Veteranen krijgen vergoeding - 252
Voedselrellen en prijsstijgingen - 252

ZUID-AFRIKA
Wisselende verhouding tussen Inkatha en ANC - 254
De Klerk trekt zich terug uit politiek - 254
Mandela draagt leiding ANC over aan Mbeki - 255
Commissie voor Waarheid en Verzoening - 256
Mandela en Clinton oneens over handelsverdrag - 259

ZWEDEN
Worsteling met pro-Duits verleden - 239
Zweden wil niet bij kopgroep Euro - 240
Belastingverlaging van de baan - 240

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118, 1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J. J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaandeschriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

BINNENLAND

CDA VERJONGT KANDIDATENLIJST

Tijdens het verkiezingscongres van het CDA op 7 en 8 februari 1998 moesten bij het vaststellen van de kandidaten voor de Tweede Kamerverkiezingen veel 'dino's', ervaren mannelijke parlementariërs, wijken voor nieuwkomers zonder parlementaire of bestuurlijke er aring. De oude garde werd afgestraft voor de historische verkiezingsnederlaag van 1994. Het CDA moet stemmen trekken met een socialer beleid dan het huidige paarse kabinet, was algemeen de conclusie.

Verder nam het congres weinig onomkeerbare harde besluiten. Lijsttrekker Jaap De Hoop Scheffer liet zich scherp uit over VVD en PvdA en gaf geen enkel uitzicht op mogelijke samenwerking met deze partijen in een coalitie. Uit een opiniepeiling van Intomart begin februari bleek dat ook de wens te zijn van een kleine meerderheid van CDA-kiezers (54 procent). 'Onze samenleving is toe aan een grote schoonmaak', stelde De Hoop Scheffer voorts. Het verkiezingsprogramma kreeg de titel 'Samenleven doe je niet alleen'.

GROENLINKS KIEST ROSENMOLLER TOT LIJSTTREKKER

Het verkiezingscongres van GroenLinks koos op 7 februari 1998 bijna unaniem Paul Rosenmöller tot lijsttrekker voor de Tweede-Kamerverkiezingen van 6 mei 1998. Bij de stemming over de kandidatenlijst werd rekening gehouden met opiniepeilingen die GroenLinks een zetelwinst van drie tot zes zetels voorspelden. De kandidatenlijst werd ongewijzigd overgenomen. Leden hadden kritiek op het feit dat de partij na het vertrek van het kamerlid Leonie Sipkes niet meer zal beschikken over een echte specialist voor buitenlandse zaken, defensie en ontwikkelingssamenwerking.
Rosenmöller haalde fel uit naar VVD-leider Bolkestein die andere partijen zou chanteren om maatregelen te nemen om het aantal vluchtelingen te beperken: 'Zo van, als jullie niet doen wat ik wil, dan maak ik er een verkiezingsitem van.' Eén van de vijf 'speerpunten' van de GroenLinkse verkiezingscampagne zal 'solidariteit ook over de grenzen heen' zijn.

RPF EN GPV GAAN SAMENWERKEN

Op 7 februari 1998 presenteerden de voorzitters van de GPV- en RPF-fractie in de Tweede Kamer een plan tot samenwerking van de twee partijen, die over twee jaar zou kunnen uitlopen op een fusie. In de praktijk zal dit betekenen dat de Tweede-Kamerfracties van de twee partijen regelmatig samen vergaderen en gezamenlijke woordvoerders per vakgebied gaan inzetten. Vorig jaar strandde een poging om tot een gezamenlijke kandidatenlijst voor de parlementsverkiezingen te komen nog op verzet van het GPV. De derde kleine christelijke pa
de SGP. waarmee GPV en RPF vaak één front vormen, kon niet in het verbond worden opgenomen, omdat deze partij vasthield aan haar opvatting dat vrouwen niet thuishoren in de politiek.

AOV SLUIT DE RIJEN

Het Algemeen Ouderen Verbond, dat bij de verkiezingen van 1994 zeven zetels in de Tweede Kamer wist te veroveren, maar daarna werd geplaagd door interne machtsstrijd en afsplitsingen, probeerde op zijn verkiezingscongres van 7 februari 1998 een toonbeeld van discipline en saamhorigheid te zijn. Begin februari bleek uit een opiniepeiling van het NIPO dat alle splinterpartijen die opkomen voor de belangen van ouderen, samen net genoeg stemmen voor één zetel zouden kunnen behalen. Het AOV zal de verkiezingen ingaan met een gezamenlijke kandidatenlijst met Unie 55+.

Ruim driehonderd leden van de Katholieke Bond van Ouderen demonstreerden op 17 februari in Den Haag tegen de in 1998 doorgevoerde belastingverhoging van 4,35 procent voor 65-plussers.

PRINS WILLEM-ALEXANDER LID VAN IOC

Op 5 februari 1998 werd prins Willem-Alexander benoemd tot lid van het Internationaal Olympisch comité. De prins was al beschermheer van het NOC*NSF, het Nationaal Olympisch Comité en de Nederlandse Sportfederatie. De algemene ledenvergadering van het IOC benoemde de prins op voordracht van IOC-voorzitter Juan Antonio Samaranch.
Op 10 februari ontstond de nodige deining toen NOC*NSF-voorzitter W. Huibregtsen de kroonprins in een gesprek met de Volkskrant een 'judas' en een 'saboteur' noemde. Later ontkende hij deze termen gebezigd te hebben. Huibregtsen had zichzelf ook kandidaat gesteld voor de post. Hij stelde dat de prins zich bij het aanvaarden van het beschermheerschap van de NOC*NSF had verbonden aan de voorwaarde dat hij zich niet kandidaat zou stellen voor het IOC. Huibregtsen kondigde op 18 februari aan in mei 1998 te zullen aftreden als voorzitter.

Naar aanleiding van Kamervragen bevestigde premier Kok op 12 februari het bestaan van een schriftelijke belofte van de kroonprins om zich niet kandidaat te stellen, maar het betekende niet, aldus de premier. dat de prins ook niet had mogen ingaan op een verzoek van Samaranch om lid van het IOC te worden. Staatssecretaris Terpstra (Sport) meldde dat de kroonprins zich zal onthouden van stemming als er politiek gevoelige onderwerpen binnen het IOC behandeld worden. De Tweede Kamer, en dan met name GroenLinks, bleef betwijfelen of met die afspraak alle politieke risico's werden afgedekt.
Op 8 april ging de Tweede Kamer met een ruime meerderheid en zonder noemenswaardige protesten akkoord met het kabinetsbesluit met de IOC-benoeming van de kroonprins in te stemmen.

HALFJAARLIJKS OVERLEG VAN KABINET MET GEMEENTEN

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten en een delegatie van het kabinet besloten op 23 februari 1998 elk half jaar een 'overhedenoverleg' te houden. De gemeenten waren van mening dat het rijk zich te veel met de gemeenten bemoeit. Vooral op de van boven opgelegde afschaffing van de gemeentelijke milieuleges, van de precariorechten en de verplichting voor gemeenten mee te betalen aan de tekorten van de gemeente Den Haag bestond grote onvrede. Het eerste overleg op 23 februari bracht de partijen op deze drie punten niet nader.

KUSTWACHT FUNCTIONEERT SLECHT

De Nederlandse kustwacht kampt met een tekort aan vliegeniers, het materieel is niet berekend op de taken die uitgevoerd moeten worden en een deel van het werk, zoals het bergen van afgezonken illegale vissersnetten, wordt niet uitgevoerd omdat niet duidelijk is welke dienst van welk ministerie voor de kosten opdraait.
Dit concludeerde de Algemene Rekenkamer in een rapport dat op 2 februari

1998 verscheen. Als een van de belangrijkste oorzaken noemde de Rekenkamer het feit dat negen diensten van zes verschillende ministeries de Kustwacht aansturen en dat een goede afstemming ontbreekt voor het toezicht dat de Kustwacht behoort uit te oefenen op de grens, het milieu, de visserij en het scheepvaartverkeer. Door de problemen voerde de Kustwacht in 1996 maar een derde van het geplande werk uit. Nachtelijke vluchten werden niet uitgevoerd, waardoor de controle op illegale lozingen beperkt bleef.

DERDE MILIEUBELEIDSPLAN KRITISCH ONTVANGEN

Op 5 februari 1998 presenteerde minister De Boer (VROM) het derde Nationaal Milieubeleidsplan met maatregelen voor de periode 1999-2003. De opvallendste ingrepen betreffen een verhoging van de heffingen op energie en vermindering van de belastingen op arbeid om bedrijven aan te moedigen minder energieverslindende apparatuur te gebruiken. Om die reden was ook staatssecretaris Vermeend van Financiën aanwezig bij de presentatie van NMP-3.
Het kabinet reserveert in het plan 2,5 miljard gulden voor schonere technologie voor auto's, bodemsanering en het terugdringen van de uitstoot van kooldioxide met drie procent ten opzichte van het niveau van 1990. Dit laatste is volgens veel critici feitelijk onhaalbaar. Volgens het ministerie zelf zijn voor sanering van de naar schatting 175.000 vervuilde locaties in Nederland vele miljarden meer nodig dan de 1,5 miljard die nu begroot is.

De stichting Natuur en Milieu verwoordde het algemene gevoel van teleurstelling in de milieubeweging. De stichting zei dat 'het kabinet met open ogen en oren onvoldoende maatregelen neemt' en somde daarbij de mogelijke maatregelen op, waarmee een aanzienlijk beter milieuresultaat kan worden geboekt.

Nobis, de organisatie die in opdracht van EZ experimenteert met nieuwe technieken voor het verhelpen van bodemverontreinigingen, meldde op 27 maart dat deze met behulp van schimmels en bacteriën veel sneller en goedkoper kunnen worden uitgevoerd. Alle vervuilde locaties zouden in 23 jaar gereinigd kunnen worden in plaats van in 40 jaar en de kosten zouden vermoedelijk niet honderd, maar vijftig miljard bedragen.

OOK DEN HAAG TEGEN KOMST WAPENBEURS

Na een verzoek van de Haagse burgemeester W. Deetman besloot het Nederlands Congrescentrum op 6 februari 1998 geen onderdak te verlenen aan de internationale wapenbeurs AFCEA, die al eerder uit Brussel geweerd werd. Deetman zinspeelde in een brief aan het Congrescentrum op mogelijke ordeverstoringen door vredesactivisten en zei ook dat de beurs, die in oktober 1998 zou moeten plaatsvinden, op gespannen voet stond met het 'imago van Den Haag als stad van internationaal recht'. Een verbod van de wapenbeurs is niet mogelijk, antwoordde minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking eerder op Kamervragen. Het Congrescentrum had nog geen contract met AFCEA getekend.

KERKELIJKE RECHTBANK LEGT ONRECHTMATIG ZWIJGPLICHT OP

Het Medisch Tuchtcollege deed op 24 februari 1998 uitspraak over het beroep dat psychiater H. Bausch had aangetekend. Bausch had voor de kerkelijke rechtbank van het bisdom Roermond een zeer negatief rapport opgemaakt over een vrouw, wier man om nietigverklaring van het huwelijk had gevraagd. Bausch had de vrouw echter nooit ontmoet of gesproken. Deze laatste kreeg geen inzage in het rapport en stapte daarop naar het Medisch Tuchtcollege, dat Bausch in juli 1997 een boete oplegde van tweeduizend gulden.

Ook toonaangevende kerkjuristen meenden dat het gebrek aan hoor en wederhoor en de geheimhoudingsplicht die de kerkelijke rechtbank Bausch had opgelegd, in strijd waren met het kerkelijke wetboek en de sociale usance. Kerkelijke huwelijken kunnen ontbonden worden als één van de partners psychisch gestoord is.
Het Tuchtcollege verzwaarde uiteindelijk Bausch' straf. Zij mocht vier maanden lang haar beroep niet uitoefenen, naast handhaving van de eerder opgelegde boete.

GROENLINKS EN SP WINNEN BIJ GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

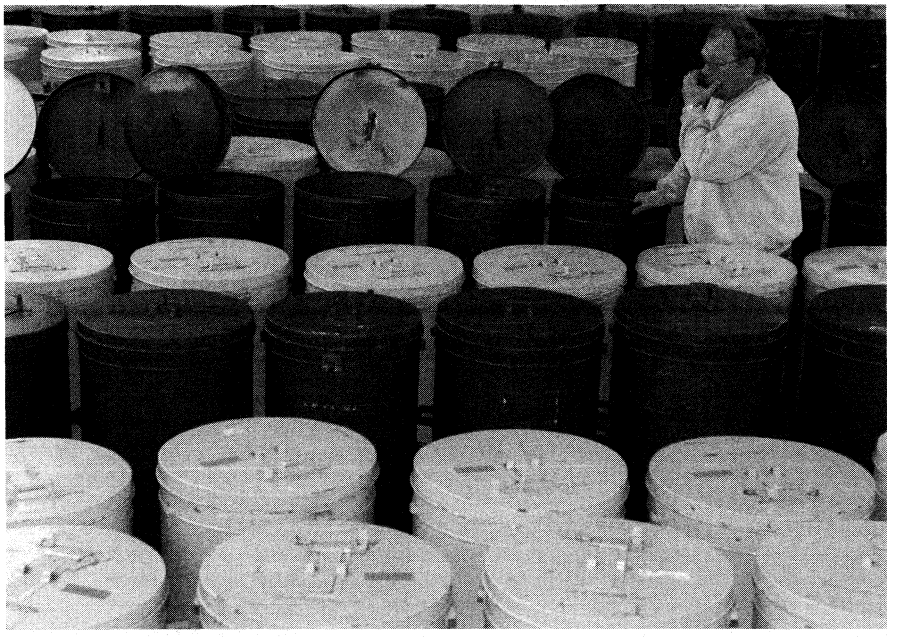
De PvdA en het CDA werden bij de gemeenteraadsverkiezingen van 4 maart 1998 bijna even groot, door respectievelijk 20,4 en 19,5 procent van de stemmen binnen te halen, op de voet gevolgd door de VVD met 17,9 procent. D66 verloor de helft van de stemmen die de partij in 1994 had weten te mobiliseren en kwam uit op 5,6 procent van het stemmentotaal. GroenLinks haalde 6,4 procent van de stemmen binnen en de Socialistische Partij 3,4 procent. Deze verschuiving zorgde er onder meer in Amsterdam voor dat 'klein links' een serieuze coalitiepartner voor PvdA en D66 zou kunnen worden. Uiteindelijk werd op 4 april een college gevormd door PvdA, GroenLinks, VVD en D66. In het stadsdeel Bijlmer werd PvdA-lijsttrekker Hannah Belliot de eerste 'zwarte burgemeester' van Amsterdam en van Nederland.

De lokale partijen consolideerden zich en vergrootten hun aandeel van zestien naar zeventien procent. In twee steden was hun groei spectaculair: Leefbaar Utrecht haalde negen van de 45 zetels binnen en werd daarmee even sterk als PvdA en GroenLinks. Hilversums Belang veroverde veertien van de 37 zetels, zes meer dan in 1994. De ouderenpartijen konden zich in veel gemeenten niet handhaven. Zeer opvallend was dat de extreem-rechtse partijen CD en CP'86 in Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Schiedam, Velzen, Delft en Leiden al hun zetels verloren.

Uitslag Gemeenteraadsverkiezingen
(in percentages)

	1998	1994
CDA	20.4	21.4
PvdA	19.5	17.3
VVD	17.9	15.7
D66	5.6	11.2
SP	3.4	1.9
GroenLinks	6.4	5.7
SGP/RPF/GPV	6.4	5.7
CD	0.4	2.0
Lokale partijen	19.0	18.9
Overige partijen	1.2	0.3

De opkomst lag gemiddeld rond de zestig procent, onder de allochtonen was dit 32 procent. Een van de oorzaken hiervoor was volgens critici dat de voorlichtingscampagne die het ministerie van Binnenlandse zaken voor het motiveren van allochtone kiezers had opgezet, 'te laat' op gang kwam en dat er onvoldoende materiaal was waarmee minderhedenorganisaties hun achterban konden benaderen. Hannah Relliot meende dat een groot deel van de immigranten 'niet in politiek gelooft. De mensen weten niet wat de politiek inhoudelijk voor hen kan betekenen, omdat ze geen verkiezingsprogramma's lezen'.
Computerstoringen zorgden onder meer in Amsterdam en Den Haag voor

Een dag voor de gemeenteraadsverkiezingen van 4 april 1998 rust een Rotterdammer uit van het vullen van stembussen die ook voor het transport van de nieuwe stembiljetten naar de stembureaus worden gebruikt. (Foto ANP)

grote vertragingen bij het verwerken van de stembusuitslagen.
Uit een onderzoek van de Katholieke Universiteit Brabant dat half april gepubliceerd werd in het blad *Binnenlands Bestuur,* bleek dat het aantal paarse colleges na de verkiezingen flink gedaald was van dertien naar vier procent. Verrassend was dat het CDA nog steeds de meeste wethouders leverde (28 procent), op de voet gevolgd door de PvdA (26 procent).

PRIJZEN VOOR MENSENRECHTEN-ACTIVISTEN

Op 13 maart 1998 reikte de Stichting Geuzenverzet 1940-1945 vijf medailles uit aan buitenlandse strijders voor verbetering van de mensenrechten in hun land. De onderscheiding ging naar Vera Chiwa (Malawi), Noel Pearson (Australië), Sergei Kovalyov (Rusland), Rosalina Tuyuc Velásquez (Guatemala) en Muchtar Pakhapan (Indonesië). De Indonesische vakbondsleider had geen toestemming van Jakarta gekregen naar Nederland te reizen en lag met een longaandoening in het ziekenhuis.

KAMERS AKKOORD MET HUWELIJK PRINS MAURITS

De Staten-Generaal kwamen op 31 maart 1998 in een Verenigde Vergadering bijeen voor een stemming over het voorgenomen huwelijk van prins Maurits met Marilène van den Broek. Alleen de SGP-leden van de Eerste en Tweede Kamer stemden tegen omdat Maurits' bruid rooms-katholiek is. Parlementaire goedkeuring conform artikel 28 van de Grondwet houdt in dat de prins zijn rechten als potentiële troonopvolger behoudt. Van de in totaal 225 leden van de beide Kamers waren er honderd bij de stemming aanwezig.

JUSTITIE

DOCTERS VAN LEEUWEN ONTSLAGEN

Op 11 februari 1998 gaf de weggestuurde voorzitter van het college van procureurs-generaal, Arthur Docters van Leeuwen, een verklaring uit waarin hij schreef dat hij niet wenste in te gaan op een aanbod van minister Sorgdrager van Justitie om vrijwillig ontslag te nemen, in ruil voor een gouden handdruk van enkele miljoenen. In een interview met NRC *Handelsblad* op 14 februari eiste de met ontslag bedreigde 'super-PG' het recht op een eigen mening voor het Openbaar Ministerie. 'Wij zijn meer dan de boodschapper van de minister', aldus Docters van Leeuwen, die verweten werd in een conflict tussen minister Sorgdrager en procureur-generaal D. Steenhuis niet loyaal aan deminister te zijngeweest.
Op 16 februari vroeg Sorgdrager de koningin formeel akkoord te gaan met ontslag voor de voorzitter van het college van PG's. Procureur-generaal Steenhuis werd overgeplaatst van Leeuwarden naar Arnhem, verloor het vicevoorzitlerschap van het college van PG's en kwam er verder vanaf met een berisping.

De Tweede Kamer debatteerde op 19 februari over de 'gouden handdruk' voor Docters van Leeuwen, na de uitleg van Sorgdrager geaccepteerd te hebben dat er sprake was van een onherstelbare vertrouwensbreuk tussen haar en de super-PG. Kamer en minister besloten de beslissing over de hoogte van het wachtgeld aan de rechter over te laten.
Er bestond in de Kamer geen steun voor een reconstructie van de gebeurtenissen, zoals Docters van Leeuwen en het CDA gevraagd hadden, noch voor een parlementaire enquête zoals de SP voorstelde. Het college van PG's liet na afloop van het Kamerdebat in een verklaring weten het ontslag van Docters van Leeuwen 'onterecht' te vinden. Het personeel bij het OM werd echter opgeroepen 'loyaal' aan het werk te blijven.

RAAD VAN STATE TEGEN GEDWONGEN OPNAME VERSLAAFDEN

Het voorstel van minister Sorgdrager van Justitie om criminele drugsverslaafden langdurig op te sluiten en tot afkicken te dwingen, is onvoldoende onderbouwd, meende de Raad van State op 23 maart 1998. Het voorstel, dat breed gesteund werd door de Tweede Kamer, maakt niet hard dat er zeer dringende redenen zijn om drugsverslaafden langer op te sluiten dan gezien hun delict zou zijn toegestaan, aldus de Raad, die ook twijfelde aan het blijvend effect van gedwongen afkicken.

HISTORISCHE WIJZIGING ERFRECHT

Na bijna een halve eeuw discussie besloot de Tweede Kamer op 9 april 1998 tot een ingrijpende wijziging van het erfrecht: de langstlevende echtgenoot wordt volledig rechthebbende van de nalatenschap, de kinderen krijgen een geldvordering ter waarde van hun erfdeel. Die is pas opeisbaar als de laatste ouder is overleden, tenzij de erflater in zijn testament een andere regeling heeft gevraagd. Kinderen kunnen echter hun zogenaamde 'wilsrechten' verzilveren op het moment dat de langstlevende ouder hertrouwt.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

REPARATIE KOOPKRACHT LAGERE INKOMENS

Op 19 februari 1998 stemde de Tweede Kamer in met het kabinetsvoorstel om

ouderen en uitkeringsgerechtigden via de belastingen 850 miljoen gulden uit te keren. De maatregel werd genomen na felle kritiek op de inkomensverlaging waarmee AOW'ers. WW'ers, WAO'ers en VUT'ers onverwacht per 1 januari 1998 geconfronteerd werden. De maatregel zou ingaan op 1 april.

SCHIPHOL EXTRA VLUCHTEN TOEGESTAAN

Ruim 1.400 werknemers uit alle personeelsgeledingen van de KLM, Martin Air, Transavia en Air Holland demonstreerden op het Binnenhof op 6 februari 1998 om te pleiten voor toelating van minstens 400.000 vluchten per jaar op Schiphol. Op die dag vond in het kabinet een debat plaats over de vraag hoeveel extra vluchten Schiphol zou mogen verwerken bovenop de 360.000 waarmee het kabinet in 1997 akkoord ging en die min of meer binnen de wettelijke normen van maximaal toegestane geluidsoverlast blijven. De luchthaven had om 40.000 extra starts en landingen gevraagd.

Op 18 februari bleek een ruime meerderheid in de Tweede Kamer het plan van het kabinet te steunen om Schiphol de komende vijf jaar elk jaar 20.000 extra vluchten toe te staan, ook al zou dit neerkomen op overschrijding van de wettelijke normen voor geluidshinder rond de luchthaven.

KRITIEK OP INKRIMPING VARKENS-FOKKERIJEN

Na protesten van varkensfokkers stelde het PvdA-Kamerlid S. Huys op 25 februari 1998 aan minister Van Aartsen (Landbouw) voor om de Wet herstructurering varkenshouderij te herzien, omdat de wet onbedoelde neveneffecten zou hebben. Van Aartsen nam de maatregelen na de zware varkenspest die in 1997 tot het ruimen van negen miljoen varkens leidde. Varkenshouderijen moeten volgens de wet met een kwart inkrimpen. De Tweede Kamer had onder druk van de publieke opinie 'te snel gehandeld' en de wet erdoor gejaagd, mede om het geen verkiezingsonderwerp te laten worden, aldus Huys.
Van Aartsen presenteerde op 16 maart een 'knelpuntenregeling' voor de 3.400 varkenshouders die naar schatting van het ministerie door de wet in financiële moeilijkheden zouden komen, maar in een algemene schadeloosstelling voor de toekomstige, verplichte reductie van een kwart van de mestrechten door de varkenshouders werd niet voorzien.

Op 8 april ging ook de Eerste Kamer met de omstreden wet akkoord. In 1998 moet tien procent van de mestrechten worden ingeleverd, in 2000 nog eens vijftien procent. Een deel van de PvdA: het CDA, christelijk rechts en enkele eenmansfracties stemden tegen in de senaat. Voor de aanvang van het debat demonstreerden tientallen burgemeesters van gemeenten die zwaar door de wet worden getroffen.

Op 21 april bepleitte Van Aartsen bij de Europese ministerraad om te komen tot wetgeving die vaccinatie van dieren toestaat bij pestepidemieën. In een memorandum herinnerde hij aan de massaslachting in 1997 van negen miljoen varkens in Nederland. 'Dit veroorzaakt grote maatschappelijke onrust en een groot onbegrip voor het beleid. Ook de boeren zelf accepteren niet meer dat op deze manier met dieren wordt omgegaan', aldus de minister.
Europese wetgeving verbiedt vaccinatie van dieren, omdat dan geen onderscheid meer gemaakt kan worden tussen zieke dieren en dieren die alleen anti-stoffen tegen de virussen van het vaccin hebben aangemaakt. Van Aartsen vroeg de Europese Commissie haast te maken met toelating en registratie van vaccins die veeartsen wél in staat zouden stellen zieke van ingeënte dieren te onderscheiden.

KLOONVERGUNNING GEWEIGERD

Minister Van Aartsen van Landbouw besloot op 26 februari 1998 Pharming Nederland in Leiden geen vergunning te geven om nog verder dieren te klonen. Dit gebeurde kort nadat bij het bedrijf twee gekloonde kalveren waren geboren. Als reden voor zijn besluit gaf de minister op dat niet was aangetoond dat het experiment noodzakelijk was voor de productie van biomedische eiwitten. Het bedrijf dat filialen heeft in België, Finland en de VS en dat samenwerkt met het Internationale Rode Kruis, kondigde een dag later aan zijn activiteiten in het buitenland voort te zetten.

Op 1 april vroegen GroenLinks en het RPF in een motie om een wettelijk moratorium op klonen zolang het maatschappelijk debat over klonen niet was afgerond. Dit debat, georganiseerd door het Rathenau-instituut op verzoek van de Kamer, zou waarschijnlijk een jaar gaan duren. De andere partijen verwierpen de motie, omdat zij meenden dat er in de tussentijd voldoende garanties zijn dat het ministerie van LNV aanvragen van vergunningen voor kloon-activiteiten zorgvuldig beoordeelt.

SAMENWERKING REGIONALE DAGBLADCONCERNS

Het Telegraaf-concern, VNU, Wegener en de Noordeljke Dagblad Combinatie, allen uitgevers van lokale en regionale dagbladen, kondigden begin maart 1998 aan te gaan samenwerken bij de advertentiewerving. Zij hoopten zo een deel van de advertentiemarkt terug te veroveren op de landelijke dagbladen. In 1998 bedroeg hun aandeel ongeveer 49 procent volgens voorzitter B. Steetskamp van de Bond van Adverteerders.

FRAUDE MET EXPORT VAN 'NEDERLANDS' VLEES

Op 13 maart 1998 gaven het dagblad *De Limburger* en het tv-programma *Netwerk* ruchtbaarheid aan een lopend onderzoek van de rijksrecherche naar fraude met buitenlands rundvlees dat door Nederlandse bedrijven naar Rusland werd geëxporteerd als Nederlands vlees, met medeweten van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees. Buitenlandse vleesstempels op vlees werden weggesneden en vervangen door Nederlandse. Bovendien zouden Russische inspecteurs tijdens een dienstreis in Nederland zijn omgekocht met gratis bordeelbezoek, op initiatief van een medewerker van de COV, de centrale organisatie voor de vleessector. Minister Van Aartsen ontkende later dat er sprake was van structurele of massale fraude. Het zou slechts om incidenten gaan. Drie RVV-inspecteurs waren half maart al op non-actief gesteld.

KAMER EIST REPARATIE NABESTAANDENWET

Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer eiste op 14 april 1998 van het kabinet opnieuw een aanpassing van de nieuwe Nabestaandenwet van 1996 die te veel weduwen en weduwnaren zou duperen als gevolg van de invoering van een inkomensafhankelijke uitkering. De bodemuitkering voor voormalige AWW-gerechtigden die zijn gaan samenwonen, moest omhoog van de Kamer (de AWW - Algemene Weduwen en Wezenwet - was de voorloper van de Nabestaandenwet). Voor mensen die onder de AWW recht hadden op een hogere uitkering, moest naar de mening van de Kamerleden bij vaststelling van de hoogte van de uitkering een groter

deel van het inkomen buiten beschouwing blijven. De door de Kamer gevraagde aanpassing zou ongeveer 150 miljoen gulden extra kosten, bovenop de kosten van een eerdere 'reparatie' die in 1998 zijn beslag krijgt. Het debat in de Kamer werd kracht bijgezet door een demonstratie van tweehonderd nabestaanden op het Binnenhof.

ONDERWIJS

WERK STEINER 'NIET RACISTISCH'

Een commissie van de Antroposofische Vereniging in Nederland sloot begin februari 1998 het onderzoek af naar publicaties van de filosoof Rudolf Steiner (1861-1925). Over de publicaties, die nog steeds dienst doen op de Vrije Schalen, ontstond in 1995 een rel omdat de moeder van een leerling aan een Vrije School naar racisme riekende denkbeelden aantrof in het schoolschrift van haar kind.
De commissie vond twaalf citaten die volgens de huidige anti-discriminatiewetgeving strafbaar zouden zijn. Maar van een echte rassenleer was geen sprake, aldus de commissie, en van racisme evenmin, omdat Steiner zijn uitspraken over rassen niet deed 'met het oogmerk om personen of groepen te beledigen wegens ras'. Vijftig uitspraken zouden nu als 'licht discriminerend' beschouwd worden. De commissie stelde voor de gewraakte passages in heruitgaven van noten te voorzien om uit te leggen dat het gedachtengoed van Steiner nogal gedateerd is. De Bond van Vrije Scholen stelde tijdens een conferentie op 31 januari voor om een nondiscriminatiecode in te voeren en een klachtenprocedure in te stellen, om verdere discussie binnenskamers te houden en nieuwe ophef te voorkomen.

AFSCHAFFING MAVO EN VBO

Op 3 februari 1998 nam de Tweede Kamer een wetsvoorstel aan om Mavo en VBO, twee middelbare schooltypen die niet voorbereiden op een studie in het hoger beroepsonderwijs of de universiteit, samen te voegen tot vier programma's onder de naam Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO).Het VMBO zal in het schoolseizoen 1999-2000 van start gaan. De leerlingen zullen per examenvak waarvoor zij slagen, een diploma ontvangen. De VMBO-programma's bevatten met het oog op de slaagkansen van zwakke leerlingen minder theorie en meer praktijkuren dan staatssecretaris Netelenbos van Onderwijs oorspronkelijk hadvoorgesteld.

STAKING LERAREN MIDDELBAAR ONDERWIJS

Op 15 februari 1998 begon een estafette-staking van leraren uit protest tegen de hoge werkdruk op middelbare schalen. Na vier dagen werd de staking beëindigd. Rond de 17.000 leraren hadden het werk neergelegd. Minister Ritzen van Onderwijs vroeg de schoolbesturen en bonden, die hel onderling niet eens konden worden over een algemene verlaging van de werkweek voor leraren van 28 naar 26 uur, om een bemiddelaar aan te wijzen. maar beide partijen zagen daar geen heil in. Hoewel de minister formeel geen partij was in het conflict, wezen veel leraren diens vele ingrepen in het onderwijs aan als oorzaak voor de verhoogde werkdruk.
Nadat de minister 40 miljoen gulden extra voor 1998 en 75 miljoenvoor 1999 had beloofd, kwamen de partijen op 3? maart een nieuwe CAO overeen.

'SCHOOLBESTUREN HOMOVIJANDIGER'

De onderwijsbonden signaleerden begin 1998 dat leraren steeds vaker een baan geweigerd wordt vanwege hun homoseksuele geaardheid. Terwijl het tot voor kort op prijs werd gesteld als een leraar voor zijn geaardheid uitkwam, 'is het tegenwoordig beter dat je het stilhoudt totdat je proefperiode om is', verklaarde E. Hoosemans van de Algemene Onderwijs Bond tegen de Volkskrant op 24 februari 1998. Omdat deze discriminatie bij de wet verboden is, geven de meeste schoolbesturen meestal andere redenen op. Zo niet bij de basisschool De Rank in Westzaan, waar het voltallige bestuur in februari naar huis werd gestuurd, omdat men expliciet had geweigerd een sollicitatiebrief in behandeling te nemen van een homoseksuele docent.

UNIVERSITEITEN VRAGEhT 650 MILJOEN EXTRA

De universiteiten boden minister Ritzen (Onderwijs) op 31 maart de nota 'Kies Kennis' aan waarin zij 650 miljoen gulden extra vroegen voor onderzoek, onderhoud en het aantrekken van meer studenten. Volgens de universiteiten moet het percentage scholieren dat voor hoger onderwijs kiest, omhoog van 35 naar 80 procent.
Uit een uitgelekte reactie van het kabinet op het rapport van de commissie-Hermans, die in november 1997 een voorstel voor hervorming van de studiefinanciering deed, bleek dat het kabinet liever honderden miljoenen extra wil uittrekken voor hogere beurzen en goedkopere leningen voor studenten.

GEZONDHEIDSZORG

KOSTEN GEZONDHEIDSZORG VEEL HOGER DAN BEGROOT

In een brief aan de Tweede Kamer op 2 februari 1998 kondigde minister Borst van Volksgezondheid aan dat zij zou proberen verzekeraars te dwingen maatregelen te nemen tegen de stijgende kosten van medische hulpmiddelen zoals incontinentieluiers, elastische kousen. speciale schoenen en teststrips voor suikerpatiënten. De minister schreef de oplossing voor het probleem van de te sterk stijgende kosten niet te willen zoeken in invoering of verhoging van de eigen bijdrage van verzekerden, noch in het afdwingen van prijsverlagingen of het schrappen van voorzieningen uit de verzekeringspakketten. Door de regels te versoepelen voor verzekeraars om inkoopcombinaties te vormen en zo bulkkortingen te kunnen bedingen, kan de stijging van de kosten voor de medische hulpmiddelen ook worden bestreden, zo schreef zij aan de Kamer.

Op 1 april kondigden minister Borst en minister Zalm (Financiën) maatregelen aan in verband met het dreigende tekort van 1,7 miljard op de begroting van Volksgezondheid. Dit tekort was ruim een miljard hoger dan verwacht ten tijde van de publicatie van de Miljoenennota 1998. In een brief aan de Kamer werd een bouwstop voor de hele gezondheidszorg aangekondigd, de vergoeding voor medicijnen zou aan een maximum gebonden worden en de premies zouden worden verhoogd.

Borst kwam voor 1998 een bedrag van twintig miljoen gulden tekort omdat het kabinet op 30 maart 1998 definitief afzag van plannen om per 1 juli een eigen bijdrage voor psychiatrische patiënten in te voeren. Deze patiënten betaalden de eigen bijdrage pas na een jaar opgenomen te zijn geweest. Het kabinet wilde dat de eigen bijdrage meteen betaald zou worden, maar patiëntenverenigingen, behandelaars en de Tweede Kamer vreesden dat mensen daarom van noodzakelijke opname zouden afzien.

De zorgsector en de vakbonden verweten het kabinet eind maart geen beslissing te hebben genomen over extra geld voor de lonen in de gezondheidszorg. Volgens de bonden was de regering ver-

plicht met het oog op Cao-onderhandelingen een besluit over de loonruimte te nemen, op grond van een wettelijke regelinguit 1994.
Op 7 april liep het Cao-overleg tussen werkgevers in de zorg en het kabinet vast. De werkgevers, verenigd in de Nederlandse Zorgfederatie (NZF), waren niet tevreden over berekeningen van de regering, waarmee de loonruimte van 2,94 naar 3,06 procent werd opgerekt, een toename van ruim honderd miljoen gulden vergeleken met een eerder bod van het kabinet, aldus *de Volkskrant* van 8 april.

VN-DRUGSBUREAU AKKOORD MET VERSTREKKING 'MEDIWIET'

Het drugsbureau van de Verenigde Naties, de International Narcotics Control Board, ging in februari 1998 akkoord met het Nederlandse experiment waarbij verslaafden op medische gronden heroïne zal worden verstrekt. Toestemming was nodig, aldus NRC *Handelsblad* van 9 februari, omdat de Nederlandse overheid hiervoor veertig tot vijftig kilo heroïne wil aankopen.
Vanaf half maart mochten Nederlandse apothekers op recept pillen met het werkzame bestanddeel THC uit marihuana gaan verstrekken, het zogenaamde 'mediwiet', dat een uitkomst zou zijn voor mensen die lijden aan kanker, aids en multiple sclerose, om pijn, misselijkheid of gebrek aan eetlust te bestrijden. De landelijke apothekersorganisatie KNMP maakte op 17 februari bekend hierover een akkoord te hebben bereikt met de Inspectie voor de gezondheidszorg. De pillen worden gefabriceerd in Groot-Brittannië en kosten twintig gulden per stuk. De patiënten moeten deze zelf betalen.

TABAKSVERKOOP AAN MINDERJARIGEN VERBODEN. ALCOHOLVERBOD VERSCHERPT

Op 13 februari 1998 besloot het kabinet op initiatief van minister Borst van Volksgezondheid een leeftijdsgrens in te voeren voor de verkoop van sigaretten en andere tabaksartikelen. Aan jongeren onder de achttien jaar mogen deze producten niet meer verkocht worden. Voor alcohol bleef een leeftijdsgrens gelden van zestien jaar, maar verkooppunten moeten voortaan de leeftijd van de klanten controleren aan de hand van een officieel document.
Sigarettenwinkels zullen periodiek gecontroleerd worden of zij de nieuwe regels naleven. Deze immense taak (het gaat om tienduizenden verkooppunten) zal worden uitgevoerd door de Inspectie voor de gezondheidszorg die door het kabinet met vijftig inspecteurs zal worden uitgebreid. Het was half februari niet duidelijk wat de straf op overtreding van de nieuwe geboden zou zijn.

Het weekblad *Nieuwe Revu* stelde kort na de nieuwe maatregelen een onderzoekje in door enkele jongeren onder de zestien op pad te sturen. Ze bleken moeiteloos aan alcohol te kunnen komen.
Op 26 februari presenteerde minister Sorgdrager (Justitie) een nota om straatgeweld met name door jongeren tegen te gaan. Cafés mogen, als het aan het kabinet ligt, geen klanten meer trekken door drank tegen lage prijzen aan te bieden tijdens zogenaamde 'happy hours' of door andere aanlokkelijke alcoholische aanbiedingen.

VOORRANGSBEHANDELING ZIEKE WERKNEMERS

Ziektekostenverzekeraars, de uitvoeringsorganen van de sociale zekerheid zoals het GAK en andere verzekeringsmaatschappijen werden het op 24 februari 1998 met elkaar eens dat werknemers met 'beroepsziekten' in ziekenhuizen met voorrang behandeld mogen worden. Voorwaarde was wel dat zij andere patiënten niet verdringen. De bedrijven gaven er in een geheim 'position paper' de voorkeur aan dat ziekenhuizen 'expertisecentra' oprichten voor beroepsziekten. Minister Borst (Volksgezondheid) was er tegen dat werkgevers, die bij zieke werknemers opdraaien voor doorbetaling van het loon en daarom een belang bij snelle genezing hebben, deze expertisecentra financieren, maar zij kon de ontwikkeling wettelijk niet tegenhouden.

'NEDERLAND TELT VEEL MINDER MARIHUANA-GEBRUIKERS'

Het Centrum voor Drugsonderzoek (Cedro) van de Universiteit van Amsterdam stelde op 9 april 1998 dat het over cijfers over het marihuana-gebruik in Nederland beschikte, die veel betrouwbaarder waren dan de officieel gehanteerde cijfers. In officiële stukken werd steeds een cijfer van 675.000 gebruikers genoemd en onderzoekers werden volgens Cedromedewerker P. Cohen politiek onder druk gezet om te hoge cijfers te produceren. Volgens de berekening van het Cedro telt Nederland een totaal van 220.000 tot 400.000 gebruikers van marihuana.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

VEB WIL DUIDELIJKHEID OVER ZEGGENSCHAP BELEGGERS

Eind januari verstuurde de Vereniging van Effectenbezitters (VEB) een brief aan alle beursgenoteerde ondernemingen waarin de VEB aandelen heeft. Hierin werd aan de ondernemingen gevraagd inzicht te geven in de gevolgen van de invoering van de euro en van het millennium-probleem. Zij kregen ook het verzoek hun standpunt uiteen te zetten over de grotere zeggenschap van beleggers, die de VEB voorstaat, na het verschijnen van het rapport van de commissie-Peters, die veertig aanbevelingen heeft gedaan om de controle door en informatievoorziening aan beleggers te verbeteren.

De VEB was ook zeer ontevreden over 'de ongestructureerde berichten van bedrijven' over de problemen in Azië. Aanvankelijk had bijvoorbeeld ABN-AMRO beweerd dat het geen reserve had aangelegd om 'slechte' leningen op te vangen. Naderhand, op 26 februari, maakte de bank bekend dat zij toch een voorziening van een half miljard gulden zou treffen om eventuele tegenvallers in Azië op te vangen.

OPTA ROEPT PTT TELECOM OP HET MATJE

De Opta, de toezichthouder op de Nederlandse telefoniediensten, legde PTT Telecom op 4 februari 1998 een voorstel voor om de aansluitkosten voor abonnees voortaan apart in rekening te brengen (dit zijn de kosten voor de verbinding tussen het huis en de wijktelefooncentrale). Hierdoor zouden in de praktijk de abonnementskosten omhooggaan, maar de gesprekskosten die de PTT en andere maatschappijen berekenen, zouden drastisch kunnen dalen, aldus de Opta. Het voorstel druist in tegen het beleid van het ministerie van Verkeer en Waterstaat dat juist doorberekening van de aansluitkosten in de gesprekskosten wenst, stelde de PTT. Volgens critici belt de gemiddelde Nederlandse telefoongebruiker te weinig om via de verlaging van de gesprekskosten de maandelijks te betalen aansluitkosten (ongeveer tien gulden per maand) te compenseren.

PTT Telecom kreeg op 24 februari 1998 ook opdracht van het toezichthoudend orgaan Opta om voor 1 augustus 1998 het grootste deel van zijn kortingen voor bedrijven in te trekken. De PTT

zou in feite onder de kostprijs werken en zo aan prijsdumping doen

De Algemene Rekenkamer maakte in een rapport over 'Financiële aspecten van verzelfstandiging' bekend dat de regering in 1993 'niet geheel juist' informatie heeft verstrekt over de opbrengsten en kosten van de privatisering van de PTT. De toenmalige minister van Financiën Kok had de nadelige gevolgen voor de schatkist alleen voor de periode 1994-1998 genoemd, terwijl de 'zeer wei voorzienbare' negatieve effecten vooral na 1999 optreden, aldus de Rekenkamer in het rapport dat op 31 maart 1998 verscheen. De overheid zal tot en met 2004 ongeveer 1,1 miljard gulden aan inkomsten mislopen, zo berekende de Rekenkamer.

KPN TEKENT GROOT CONTRACT MET CHINEES LEGER

KPN, Koninklijke PTT Nederland, ondertekende in februari 1998 een contract voor een joint venture met het bedrijf China Electronic System Engineering Corporation (CESEC). CESEC is een van de commerciële takken van het Chinese Volksbevrijdingsleger dat buitenlandse investeerders aantrekt voor ontwikkeling van de telecommunicatiemarkt (Internet en mobiele telefoons).

ONDERZOEK NAAR GROTE ACCOUNTANTSFIRMA'S

Op 4 februari 1998 lekte via de *Financial Times* uit dat Europees commissaris Van Miert (Mededingingsbeleid) een vragenlijst aan enkele grote internationale accountantsfirma's had gestuurd om erachter te komen of zij hun prijzen voor het controleren van jaarrekeningen van bedrijven kunstmatig laag hielden om zo kleinere bedrijven uit de markt te drukken, onder meer in Nederland. De actie maakt deel uit van een algemener onderzoek naar de gevolgen van een fusie tussen de twee accountants-giganten Coopers & Lybrand en Price Waterhouse en die van KPMG met Ernst & Young.
De laatste twee bedrijven maakten een week later bekend dat zij afzagen van een fusie.

V&D DOET BOD OP BIJENKORF

Vendex, het bedrijf waartoe o.a. de V&D-warenhuizen en supermarkten van Edah, Konmar en Basismarkt behoren, maakte op 9 februari 1998 bekend Koninklijke Bijenkorf Beheer (KBB) te willen overnemen. Vendex bood 1,7 miljard gulden voor KBB. Bij overname zou een concern met 64.000 werknemers ontstaan, met een omzet van 13 miljard gulden per jaar. Het besluit over de fusie werd in april door KBB uitgesteld naar mei.

DE COURANT NIEUWS VAN DE DAG OPGEHEVEN

Op 16 februari 1998 verscheen voor het laatst de lokale Amsterdamse krant *De Corant Nieuws van de Dag*. De uitgever, het Telegraaf-concern, leed al jarenlang verlies op de krant, die naar een oplage van 53.000 was gezakt.
De krant werd in 1870 opgericht en in 1923 opgekocht door Telegraaf-eigenaar H. Holdert. Na de Tweede Wereldoorlog werd de krant wegens samenwerking met de Duitse bezetter vier jaar verboden, maar de avondkrant krabbelde overeind om in 1970 met 180.000 exemplaren de hoogste oplage uit zijn geschiedenis te bereiken. In 1985 besloot het Telegraaf-concern ook een ochtendeditie te gaan uitbrengen en de krant te richten op Amsterdam en Almere. De Telegraaf kondigde begin februari aan zijn lokale editie voor Amsterdam en omgeving uit te breiden met zeven pagina's plaatselijk nieuws.

DSM NEEMT GIST-BROCADES OVER

Het chemieconcern DSM maakte op 23 februari 1998 bekend de gist- en antibioticaproducent Gist-Brocades over te nemen voor 2,9 miljard gulden. Hierdoor werd DSM een grote toeleverancier voor de bakkerij-industrie. Ongeveer tweehonderd van de 22.000 banen bij beide bedrijven zouden na de overname verdwijnen, die volgens DSM een besparing van vijftig miljoen gulden zal opleveren. CSM, de Centrale Suiker Maatschappij, nam diezelfde dag voor 400 miljoen gulden Boehringen Ingelheim over, een Duitse producent van bakkerij-ingrediënten.

FUSIE REED ELSEVIER EN WOLTERS KLUWER AFGEKETST

De uitgeversconcerns Reed Elsevier en Wolters Kluwer maakten op 9 maart 1998 bekend hun voorgenomen fusie niet te laten doorgaan wegens onoverkomelijke bezwaren van de Europese Commissie tegen de monopoliepositie die beide bedrijven dan zouden veroveren op het gebied van wetenschappelijke en met name juridische vaktijdschriften. 'Brussel lijkt niet meer onder te willen doen voor het krachtdadig optreden van de Amerikaanse fusieautoriteiten,' schreef *de Volkskrant* op 10 maart Eerder werd door de EC al een stokje gestoken voor, onder meer, de samenbundeling van amusementsproducent Endemol en RTL in de Holland Media Groep

RANDSTADRAIL GEEN PRIORITEIT

Het kabinet maakte op 31 maart 1998 bekend geen haast meer te hebben met RandstadRail, een nieuw treinennetwerk voor het westen van het land. Een in opdracht van het kabinet verrichte studie was tot de conclusie gekomen dat een investering van vijftien miljard gulden in het openbaar vervoer 'onvoldoende is om op nationale schaal - of op de schaal van de Randstad - enig effect te sorteren op het autokilometrage en de daarmee verbonden milieuschade'.
De Tweede Kamer had met minister Jorritsma (Verkeer) afgesproken dat de eerste trams op 1 januari 2000 zouden rijden. Van de 20 tot 28 miljard gulden die volgens het kabinet tot het jaar 2010 in de infrastructuur geïnvesteerd moeten worden, zou vier tot vijf miljard in openbaar vervoer voor verstedelijkte gebieden gestoken moeten worden en 6,7 miljard zou naar de aanleg van nieuwe wegen moeten gaan.
Personeel van de NS deelde op 26 maart pamfletten onder reizigers uit waarin de consument gewaarschuwd werd voor de 'desastreuze' plannen van de regering om het spoor verder te privatiseren.

MILJARDENSTEUN VOOR PHILIPS 'NIET EFFECTIEF'

In maart 1998 publiceerden twee journalisten van *NRC Handelsblad*, Tom-Jan Meeuws en Cees Banning, een boek over de miljardensubsidies die Philips het laatste decennium van de Nederlandse staat heeft ontvangen, getiteld 'De onzichtbare hand van de politiek'. Hierin verklaarde president-commissaris I? Maljers van Philips dat de ruim vier miljard aan technologiesubsidies 'weinig hebben bijgedragen aan de oplossing van de problemen van de onderneming'. In een reactie weet minister Wijers van Economische zaken het povere resultaat vooral aan verkeerde beslissingen van het management van Philips. Volgens TNO-onderzoeker R. van der Meijden in *NRC-Handelsblad* van 13 maart was EZ 'er al jaren mee bekend dat technologiesubsidies nauwelijks effectief zijn'.

Minister Zalm (Financiën) ontkende in

het boek tegen Euro-commissaris Van Miert (Mededinging) gelogen te hebben over andere grootscheepse steun aan Philips, via de zogenaamde technolease constructie waarbij ook de Rabobank een rol speelde. Daarbij zou Philips een voordeel van 600 miljoen gulden zijn gegund. In maart 1998 was het onderzoek dat Van Miert naar concurrentievervalsing door de technu-lease cünstructie liet instellen, nog niet afgerond.

REKENKAMER WIL BETER TOEZICHT OP BESTEDING OVERHEIDSGELD

De Algemene Rekenkamer publiceerde op 31 maart 1998 zijn jaarlijks rapport met als bijlagen enkele onderzoeken over de besteding van overheidsgeld. Het rijk moet betere informatie geven over zijn financiële relaties met ondernemingen en vooral geprivatiseerde instellingen, zo luidde één van de conclusies. Het toezicht op organisaties die met overheidsgeld een wettelijke taak uitvoeren, zoals in de sociale zekerheid en de gezondheidszorg, moet beter geregeld worden, aldus de kamer. Voorzitter H. Koning vroeg hiernaast de regering om meer bevoegdheden voor onderzoek.

BUITENLANDSE ZAKEN

REORGANISATIE MINISTERIE NOG NIET GELUKT

Op 9 maart 1998 kwam een tussenrapport uit over de hervormingen binnen het ministerie van Buitenlandse zaken, 'Stand van Zaken Herijking'. De democratisering en professionalisering van het departement, die in 1995 onder de nieuwe minister Van Mierlo werden ingezet, waren begin 1998 nog niet voltooid, concludeerde het rapport. Ook aan de samenwerking met andere ministeries, met name Economische zaken en Ontwikkelingssamenwerking, moest nog veel verbeterd worden. Van een goede coördinatie van het buitenlands beleid van de diverse ministeries was nog steeds geen sprake, aldus het rapport.

VAN MIERLO WOEDEND OP ISRAËLISCHE PREMIER

Minister Van Mierlo reageerde op 26 maart 1998 zeer gepikeerd op een uitlating van de Israëlische premier Netanyahu dat Europa in tegenstellingen tot de Verenigde Staten niets van het Midden-Oosten begrijpt. Van Mierlo zei dat de Amerikaanse regering 'met name verstand heeft van de joodse lobby in de VS. Ik bestrijd dat de Amerikanen in de psychologie van de Arabische tegenstellingen hoger ontwikkeld zijn dan Europa'. Ook de VS hebben niets bereikt om het vredesproces op gang te houden, meende Van Mierlo in discussie met kamerleden die Van Mierlo's reactie 'ongelukkig' noemden.

Netanyahu maakte zijn opmerkingen na een bezoek van de Britse minister van Buitenlandse zaken Robin Cook aan een joodse wijk in bezet gebied. Dit bezoek was uitgelopen op een rel tussen de Israëlische regering en de EU. Alle EU-lidstaten steunden Cooks initiatief dat zeer tegen de zin van de regering-Netanyahu was.

ARAFAT BEZOEKT ANNE FRANKHUIS

Op 31 maart 1998 bracht de Palestijnse president Yasser Arafat een privé-bezoek aan het Anne Frankhuis in Amsterdam. Arafat was in Nederland op uitnodiging van de Erasmus-universiteit twee dagen in Nederland. Met burgemeester Patijn van Amsterdam ondertekende hij een principeovereen komst voor samenwerking tussen de Amsterdamse haven en die van Gaza.

BEZWAREN TEGEN OLIEPIJPLIJN TSJAAD-KAMEROEN

Begin april 1998 verzocht minister Zalm van Financiën na kamervragen de Wereldbank om een lening uit te stellen aan de regeringen van Tsjaad en Kameroen. De lening van 240 miljoen dollar (bijna een half miljard gulden) was bedoeld voor de aanleg van een pijpleiding van 1050 km, van de Dobaregio in het diepe zuiden van Tsjaad naar de havenstad Kribi in Kameroen, aan de westkust van Afrika. Met de aanleg zou in 2001 begonnen worden door een consortium van onder meer Shell, Exxon en het Franse staatsoliebedrijf Elf, die samen goed zijn voor zestig procent van de aandelen in het project.

Onder meer Milieudefensie had zware kritiek op de manier waarop de evaluatie van potentiële negatieve gevolgen voor het milieu tot stand was gekomen. De rebellenbeweging FARF die in het zuiden van Tsjaad opereert, zou tegen de olieboringen in Doba zijn, omdat men vreest dat de inkomsten niet ten goede komen aan de plaatselijke bevolking, aldus de Volkskrant van 10 april 1998. Nederland zou volgens het ministerie van Financiën niet het enige land zijn dat bezwaar tegen het project heeft aangetekend.

In de stad Moundou bij Doba zouden in november 1997 tientallen rebellen van het FARF zijn gedood, toen zij in de stad hun wapens kwamen inleveren nadat een vredesovereenkomst met de regering getekend was. Op 19 maart 1998 heeft het leger volgens informatie van Amnesty International na een razzia in een wijk van Moundou alle jonge mannen opgepakt en gedood en de jacht geopend op mensenrechtenactivisten.

NEDERLAND HOUDT UITBETALING LOME-GELD TEGEN

Omdat de Eerste Kamer het vierde verdrag van Lomé nog steeds niet had geratificeerd, kwam de Nederlandse regering op 3 april 1998 internatonaal zwaar onder vuur te liggen. Naar verluidt zou de Eerste Kamer geen politieke bezwaren tegen het verdrag hebben, maar nog niet de tijd hebben gehad het verdrag te bestuderen en te ratificeren. Krachtens het verdrag zullen de EU-landen tot 2000 29 miljard aan hulp geven aan tientallen ontwikkelingslanden, voornamelijk in Afrika. Maar om dat uit te voeren moeten alle ondertekenaars het verdrag hebben geratificeerd en zolang de Eerste Kamer dit niet heeft gedaan, kan tot besteding van deze gelden niet worden overgegaan.

CULTUUR EN WETENSCHAP

KRITIEK OP ISLAMCENTRUM

Half maart 1998 bleek dat minister Ritzen van Onderwijs de Tweede Kamer onjuist had voorgelicht over de banden van het nieuwe Islamcentrum in Leiden met onder meer Marokko. Ritzen had ontkend dat er met Marokko was onderhandeld over onder meer oprichting van een zusterinstituut in Rabat, terwijl uit een document van de werkgroep Islam en Integratie van het ministerie van Binnenlandse Zaken het tegendeel bleek. Uit vertrouwelijke stukken bleek ook dat er zelfs sprake was geweest van een samenwerkingsovereenkomst, opgesteld door de directeur van het Islamcentrum, prof. dr. W. Stokhof.

Ritzen had ook tegengesproken dat het centrum zou samenwerken met islaminstituten van andere islamitische landen, terwijl dit van begin af aan de bedoeling bleek te zijn geweest en er contacten waren geweest met ministers in Egypte en Indonesië. Uit het antwoord van de minister half maart op kamervragen van Mohammed Rabbae, Tweede Kamerlid voor GroenLinks en al jaren tegenstander van elke bemoei-

enis van de Marokkaanse overheid met culturele en wetenschappelijke instellingen in Nederland, bleek dat er gesprekken waren geweest met de Marokkaanse minister van Godsdienstzaken en dat deze ook voorwaarden had gesteld aan de opleiding van Marokkaanse moslims in het Leidse centrum. Later ontkenden twee betrokken hoogleraren in het Leids universiteitsblad Mare dat het Islamcentrum imams zou gaan opleiden.

Het centrum moest in de optiek van Ritzen een rol spelen bij de opleiding van imams in Nederland, waarop van vele kanten was aangedrongen om een aanbod van goed in de Nederlandse samenleving geïntegreerde imams te scheppen, die zich niet zouden laten leiden door de politiek van met name de Marokkaanse en Turkse overheid. Marokko blijft zich tegen volledige integratie van imams in Nederland verzetten, zo bleek uit het antwoord van Ritzen.
Vanwege de onduidelijkheden over buitenlandse betrokkenheid bij het Islamcentrum, zegden de universiteiten van Groningen en Nijmegen hun medewerking aan het centrum op, aldus de Volkskrant van 14 maart.

FILM KARAKTER WINT OSCAR

De debuutfilm Karakter van regisseur Mike van Diem won op 24 maart 1998 in Hollywood de Oscar voor de beste niet-Engelstalige film.

(Vor. ber. pag. 77/1 - 1998)

BELGIË

BINNENLAND

DE AFFAIRE-DUTROUX

'Dutroux schuldig aan meer moorden'

Op 7 januari 1998 onthulde de Vlaamse krant De Morgen dat Dutroux ook schuldig zou zijn aan de moorden op twee zestienjarige meisjes in de jaren tachtig. Samen met handlanger Michel Nihoul zou Dutroux in februari 1984 Christine van Hees en eind 1983 Carine Dellaert hebben gemarteld en vermoord. De moord op Van Hees is destijds nooit opgehelderd. Zij werd dood aangetroffen in een verlaten champignonkwekerij in Oudergem. Pas toen Dutroux werd opgepakt legde de Belgische Justitie verband tussen deze moord en die op An en Eefje. Dit naar aanleiding van de getuigenis van de 27-jarige Regina Louf, die al op jonge leeftijd werkzaam was als prostituée. Deze getuige 'X1', zoals Justitie haar noemde, verklaarde dat Van Hees zich in eerste instantie vrijwillig bij het kinderprostitutienetwerk van Dutroux had aangesloten. Toen ze echter informatie probeerde door te spelen werd ze te gevaarlijk en doodde Dutroux haar.

Journalisten van De Morgen hadden maandenlang een eigen onderzoek naar de verhalen van X1 ingesteld. De publicaties waren in de rest van de media zeer omstreden en daar werden de getuigenissen van X1 onmiddellijk als de leugens van een fantast afgedaan. De Morgen meende dat er slechts sprake was van jaloezie bij de andere media, die geen geld over zouden hebben voor diepgravend onderzoek.

Drie dagen later verklaarden de ouders van Christine van Hees dat X1 niet de waarheid sprak over de dood van hun dochter. De verhalen die X1 vertelde over pornonetwerken waar kinderen op afschuwelijke wijze werden misbruikt en gemarteld, trok de familie Van Hees niet in twijfel. Maar het scenario dat de getuige van de moord op Christine schetste, was volgens hen niet in overeenstemming met de feiten.

Op 27 april werd Regina Louf door haar eigen ouders aangeklaagd wegens laster. X1 had immers verklaard dat zij indertijd door haar moeder was verkocht aan een pedofielennetwerk. De verklaringen die Louf eind 1997 aflegde, maakten gewag van vreselijke kindermartelingen waarbij binnen tien jaar 75 slachtoffers zouden zijn gevallen. Voor de juistheid van de verhalen werd volgens justitie na een diepgaand onderzoek onvoldoende bewijs gevonden. Volgens Loufs ouders was hun dochter geestesziek en moest zij de beschuldigingen tegen haar ouders weer intrekken.

Geen bewijs voor bescherming van hogerhand

De parlementaire onderzoekscomrnissie-Dutroux concludeerde op 1 februari 1998 dat niet bewezen kon worden dat Dutroux van hogerhand zou worden beschermd. Vermoedens hierover bestonden, nadat bekend werd dat Dutroux en zijn handlangers lange tijd ongehinderd hun gang hadden kunnen gaan. Ook de enorme fouten die de Belgische justitie en politie maakten bij het onderzoek naar de kinderslachtoffers leken op bescherming te wijzen.
Na de these van politieke bescherming ten grave te hebben gedragen, concludeerde de commissie wel opnieuw dat het justitieel onderzoek naar de bende van Dutroux aan alle kanten ernstige tekorten had vertoond. De ontvoering van Julie en Melissa werd door de politie in Charleroi en Luik zo slecht onderzocht dat hel veel te lang duurde eer Dutroux aangehouden kon worden. Alleen deze knullige manier van werken zou Dutroux 'bescherming' hebben verleend. aldus de Commissie.

Demonstraties tegen justitie

Zo'n twintigduizend mensen trokken op 15 februari 1998, aan de vooravond van de verschijning van het definitieve rapport over de affaire-Dutroux, in een 'witte mars' door Brussel. Niet alleen de ouders en sympathisanten van verdwenen kinderen maar ook familie van slachtoffers van de Bende van Nijvel, verwanten van andere slachtoffers van geweld en zelfs ontslagen Renault-arbeiders liepen mee. De deelnemers drukten hiermee hun verzet uit tegen de onmacht van de overheid om de criminaliteit tegen te gaan. Er waren duidelijk minder mensen op de been dan tijdens de eerste 'witte mars' in oktober 1996, toen 300.000 mensen demonstreerden. Geëmotioneerd betoogden zij dat er sinds de arrestatie van Dutroux nog niets was gedaan aan het corrupte en incompetente politie- en justitiestelsel in België. Premier Dehaene verklaarde echter dat de volgens hem al wel ingezette modernisering in de praktijk nog niet echt merkbaar was.

In het definitieve rapport dat op 17 februari werd gepubliceerd, hamerde de Commissie nogmaals op de noodzaak het justitieel systeem ingrijpend te herzien. De vader van het vermoorde meisje Julie Lejeune eiste daarop het ontslag van de gehele rege ing.

Commissaris verdacht van moord

Op 21 februari 1998 werd commissaris Franz Leclercq van de politie in Bergen aangehouden. Hij zou hoofdinspecteur Simon Poncelet in februari 1996 hebben vermoord. Dit zou hij gedaan hebben, nadat Poncelet hem betrapte bij het doorzoeken van het bureau van de hoofdcommissaris. Poncelet deed onderzoek naar een bende autodieven die met Dutroux zouden hebben samengewerkt.

Centrum voor vermiste kinderen

In Brussel opende het Belgisch koninklijk paar op 30 maart 1998 ***Child*** Focus,

een Europees Centrum voor vermiste en seksueel misbruikte kinderen. Het centrum wil nauw gaan samenwerken met de politie bij het opsporen van vermiste kinderen, vertelde directeur Christian Wiener. Zo zal Child Focus opsporingsberichten verspreiden: vrijwilligers inzetten bij zoektochten, een databank inrichten met informatie over verdwenen kinderen en steun verlenen aan de ouders. Het centrum, dat op de volledige inzet van de vader van de in 1995 ontvoerde Julie Lejeune kan rekenen, wordt betaald door de Belgische overheid.

Dutroux ontsnapt

Op 23 april 1998 slaagde Dutroux erin te ontsnappen uit het gerechtsgebouw van Neufchateau. Hij duwde de twee rijkswachters die hem begeleidden, tegen de grond en ontfutselde één van hen diens - ongeladen - wapen. Dutroux was in het gerechtsgebouw om zijn dossier over autozwendel in te zien. Eenmaal buiten stal hij een auto en reed vier uur lang tussen Neufchateau en Aarlen tot hij, na in een bos gesignaleerd te zijn door een boswachter, werd gevonden en zich onmiddellijk overgaf. Duizenden politieagenten en tien helikopters van het leger werden ingezet om Dutroux te vinden. Minister van Binnenlandse Zaken Johan Vande Lanotte en minister van Justitie Stefaan De Clerck voelden zich politiek verantwoordelijk voor de ontsnapping en traden nog diezelfde dag af, zoals de oppositie ook had geëist. 'Voor het eerst in de naoorlogse geschiedenis vertrekken twee ministers voor een stommiteit van een verre ondergeschikte', schreef De Morgen op 23 april. De nieuwe minister van Binnenlandse zaken en vice-premier werd Louis Tobback. burgemeester van Leuven en voorzitter van de SP. Minister van Justitie werd het CVP-kamerlid Tony Van Parys.

De ontsnapping zorgde voor grote verbijstering in het hele land en was opnieuw aanleiding voor een explosie van vragen en speculaties. Na enkele dagen werd geconcludeerd dat Dutroux geen enkele steun van buiten had genoten bij het voorbereiden van zijn ontsnapping.

Op 27 april 1998 werd bekend dat Michele Martin. de echtgenote van Dutroux, twee keer alleen werd gelaten door haar bewakers in het justitiepaleis in Neufchâteau, waardoor ze in de gelegenheid was geweest om te ontsnappen. Na de spectaculaire ontsnapping van Dutroux zelf, werd van de hoofdverantwoordelijke, hoofdofficier van justitie Bourlet. geëist dat hij aftrad.

'Paul Marchal is een dictator'

Topambtenaar Willy Vermeulen verklaarde op 27 april 1998 dat Paul Marchal, de vader van Dutroux-slachtoffer An, zich binnen zijn zelf opgerichte partij PNPb (Partij voor een Nieuwe Politiek België) ontpopte als een dictator. Ook zou Marchal zich inlaten met rechts-extremisten die zich sterk maken voor de invoering van nieuwe strafwetgeving, het vetorecht van de koning en massale bouw van gevangenissen. Marchal zou alleen op zijn eigen mening afgaan en nooit anderen betrekken bij de besluitvorming. Vermeulen verliet uit protest hiertegen de Antwerpse afdeling van de PNPb.

Demonstratie vóór debat over ontsnapping Dutroux

Voor het paleis van justitie in Brussel werd op 28 april 1998 een demonstratie gehouden voor recht en democratie. De aanleiding hiervoor was de vertrouwelijke stemming die het Belgische parlement die dag hield over de ontsnapping van Dutroux. Een motie van de oppositie om ook premier Dehaene tot aftreden te dwingen haalde het niet.

Kinderrechten-activiste beschuldigd van diefstal

Op 21 februari 1998 werd er een officieel onderzoek ingesteld naar de praktijken van barones Marie-France Botte. Deze kinderrechten-activiste zou enkele honderdduizenden guldens hebben gestolen van een vereniging die misbruikte Thaise kinderen opvangt.
Al in 1996 dienden twee medewerkers van deze vereniging een aanklacht in tegen Botte, die echter alles ontkende. Vlak hiervoor was zij door koning Albert tot barones benoemd wegens haar activiteiten voor de bescherming van het kind. Botte zelf beweerde te zijn mishandeld en bedreigd door aanhangers van kinderpornonetwerken.

POLITIEKE HERVORMINGEN

Deprez weg

De oud-voorzitter van de Waalse christen-democraten (PSC) Gerard Deprez werd op 12 januari 1998 uit de partij gezet. Deprez wilde samenwerken met de liberalen om de macht van de socialisten te breken. De PSC was echter geenvoorstander van deze strategie. Met zijn nieuwe partij Burgerbeweging voor Verandering (MCC) probeerde Deprez daarna alsnog met andere partijen samen te werken.

Taalstrijd laait weer op

De Vlaamse minister van Binnenlandse zaken Peeters dreigde op 9 februari 1998 Franstalige Brusselaren te dwingen Nederlands te spreken. Volgens een rondschrijven van Peeters kunnen inwoners van randgemeenten van het Brussels gewest die door overheidsdiensten in het Frans willen worden geholpen, dit alleen bewerkstelligen als zij jaarlijks een schriftelijk verzoek daartoe indienen. Tot nu toe hoefde dat maar een keer in iemands leven. Gemeenten die de wet ontduiken zouden zwaar gestraft worden, als het aan Peeters ligt. De Franstaligen waren woedend over de nieuwe maatregel. Omdat premier Dehaene Peeters openlijk steunde, dreigde een nieuw taalconflict.

Op 6 maart 1998 kwamen Belgische intellectuelen en kunstenaars openlijk in verweer tegen het nationalisme dat in België weer de kop zou opsteken. In een open brief die verscheen in Le Soir en De Standaard brachten ze hun angst voor haat en racisme en een oorlog tussen Belgen tot uitdrukking. Aanleiding van het protest was de wet van Peeters die ze een onheilspellende klucht noemden. 'We weigeren ons als Vlaamse of Franstalige soldaatjes te gedragen. We behoren tot geen enkel front, geen enkele stam', stellen ze. Volgens hen zijn 'de herauten van de francofonie die uitbazuinen dat Brussel tot de Franstalige natie behoort niet minder gevaarlijk dan de flaminganten die een egoïstisch en homogeen Vlaanderen klaarstomen'.

Hervorming politiediensten

Op 18 februari 1998 werd het Belgische kabinet het eens over hervormingen die bij de politie moeten worden doorgevoerd. Van invoering van een nationale politiedienst was echter geen sprake, hoewel dit onder meer de aanbeveling van de commissie-Dutroux was geweest om een einde te maken aan de permanente competentiestrijd en rivaliteit tussen rijkswacht, gerechtelijke politie en gemeentepolitie. In het voorstel van het kabinet zullen rijkswacht en gemeentepolitie op lokaal niveau langzaamaan meer moeten gaan samenwerken in zogenaamde interpolitiezones, waaraan een aantal gemeentes deelnemen.

GRONDWETSWIJZIGING NODIG VOOR STEMRECHT EU-BURGERS

De Raad van State maakte op 24 maart

1998 bekend dat de grondwet veranderd moet worden om burgers uit lidstaten van de Europese Unie stemrecht bij gemeenteraadsverkiezingen te geven. De conclusie werd verwoord in een advies aan de regering. Premier Dehaene was tot clan toe voorstander van invoering van dit stemrecht via een gewone wetswijziging, waarvoor geen tweederde-meerderheid in de Kamer nodig zou zijn. De oppositie in de Kamer weigerde echter mee te werken aan de wetswijziging. Zij vreesde dat stemrecht voor EU-burgers grote gevolgen heeft voor het karakter van het gebied rondom Brussel. de zogeheten Vlaamse rand,

In dit Vlaamse gebied wonen veel Franstalige Belgen en veel mensen uit EU-landen. De Vlamingen rondom Brussel zijn bang overstemd te worden als België het EU-stemrecht invoert, aangezien het aantal buitenlanders daar het aantal Vlamingen overtreft.

HELL'S ANGELS GEARRESTEERD

Vijfenveertig leden van de motorbende Hell's Angels werden op 19 februari 1998 aangehouden na invallen in huizen en verzamelplaatsen van de bende. Er werden onder meer drugs, vuurwapens, kogelvrije vesten, 23 auto's en 21 motoren in beslag genomen.

ALGERIJNSE GIA-LEDEN OPGEPAKT

Op 6 maart 1998 werden negen leden van de Algerijnse islamitische terreurorganisatie GIA in Brussel gearresteerd. Hiermee werd een vooraanstaande tak van de Europese afdeling van GIA opgerold. In andere Europese landen zouden nog zo'n veertig leden opereren. De meeste arrestanten werden tijdens een spectaculaire, maandenlang voorbereide actie in de Brusselse randgemeente Elsene overmeesterd.

DIRECTEUR ONTVREEMDDE HASJ

De directeur van een verbrandingsoven werd op 17 maart 1998 veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf en tienduizend gulden boete. Onder de neus van een agent ontvreemdde de man hasj die eigenlijk in de oven verbrand had moeten worden. Hij werd betrapt toen hij een partij van 27 kilo voor een spotprijs wilde verkopen.

HONGAARSE DOMINEE PLEEGDE VEERTIEN MOORDEN

Op 24 maart 1998 werd na maandenlang onderzoek geconcludeerd dat een Hongaarse dominee, Andras Pandy, zeker veertien mensen heeft vermoord. De sinds 1958 in Brussel woonachtige dominee bracht vermoedelijk samen met zijn dochter vijf familieleden om het leven. De acht andere slachtoffers zijn waarschijnlijk Hongaarse vermisten.

POLITICI VOOR RECHTER WEGENS CORRUPTIE

Op 25 maart werd bekend dat de politici Guy Spitaels en Guy Coëme voor de rechter moeten verschijnen op verdenking van het aannemen van smeergeld van de defensiefirma's Agusta en Dassault in ruil voor grote orders in de jaren tachtig. Het geld kwam ten goede aan de Waalse en Vlaamse socialistische partijen. Spitaels zou in september 1998 worden berecht, samen met exminister van Economische zaken Willy Claes, die als secretaris-generaal van de NAVO moest aftreden wegens de verdenking helikopterbouwer Agusta tot illegale tegenprestaties bewogen te hebben.

HUWELIJK PRINSES MARIA-ESMERALDA

De jongste dochter van wijlen Koning Leopold III en prinses Liliane, prinses Maria-Esmeralda, trouwde op 5 april 1998 met Salvador Moncada (54), een Britse wetenschapper van Hondurese afkomst. Koning Albert woonde het huwelijk van de 42-jarige prinses bij. Maria-Esmeralda werkt in Parijs als journaliste. Moncada is directeur van een project voor strategisch-medisch onderzoek aan de universiteit van Londen.

DRIEDUIZEND DODEN IN 1914-'18 DOOR HOOGSPANNINGSHEK

Op 15 april 1998 werd voor het eerst de geschiedenis gepubliceerd van het hek dat tijdens de Eerste Wereldoorlog van 1914-1918 tussen Nederland en België was opgericht. Het hek stond onder hoogspanning en zou drieduizend slachtoffers hebben gemaakt. Het hek was 180 kilometer lang, stond onder 2000 volt en was door Duitse bezettingstroepen neergezet om Nederlandse spionnen uit België te weren. Deze zogenaamde dodenzone liep van Vaals tot Brugge.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

DORP MOET WIJKEN VOOR HAVEN

Op 3 januari 1998 werd besloten om een enorme haven te bouwen bij het dorpje Doel aan de Schelde. De achthonderd inwoners van Doel protesteerden hiertegen hevig omdat verder leven in het dorp onmogelijk zou worden gemaakt. Toch zette de overheid het plan door en zegde de dorpelingen toe hen te helpen met verhuizen. Een definitief besluit zou echter nog moeten worden genomen.

STAKINGEN EN DEMONSTRATIES

Staking cipiers

Gevangenispersoneel ging op 25 februari 1998 weer werken na actie te hebben gevoerd voor een 36-urige werkweek zonder loonverlies, wat hen uiteindelijk ook werd toegezegd. De acties van de cipiers hadden tot gevolg dat de gevangenen niet meer konden douchen, geen familie meer konden ontmoeten en maaltijden moesten overslaan.

Staking geldkoeriers

De Belgische geldkoeriers gingen op 24 februari weer aan het werk na een staking van zes weken, zonder dat aan al hun eisen tegemoet was gekomen. De staking kwam op gang na de zoveelste bloedige overval op een geldtransport, ditmaal in Borgworm bij Luik, waarbij twee geldkoeriers de dood vonden. Hun collega's eisten hierop het behoud van een derde koerier tijdens de transporten, die geleidelijk werd afgeschaft na invoering van de zogenaamde intelligente geldkoffer. Door de stakingsacties bleven veel geldautomaten in België weken lang leeg.

Bezitters illegale weekendhuisjes protesteren

Op 7 maart 1998 gingen 750 bezitters van illegaal gebouwde weekendhuisjes de straat op. Ze hielden een fakkel- en paraplu-optocht in Antwerpen en eisten vergunningen om hun huisjes te kunnen laten staan. De minister van Ruimtelijke ordening Eddy Baldewijns liet eind december zo'n huisje afbreken.

Blokkade vissers

Op 10 maart 1998 werd na een gerechtelijk dwangbevel een blokkade van vissers uit Oostende opgeheven. De blokkade was begonnen uit protest tegen Nederlandse kotters, die met hun grotere en sterkere schepen de Belgische wateren zouden leegvissen. De Belgen eisten een verbod voor Nederlandse schepen binnen drie mijl voor de kust.

De actievoerders stopten de blokkade echter toen de rechter hen dreigde met een dwangsomvan een paar miljoenfrank.

Treinstaking

Een wilde treinstaking van Belgisch spoorwegpersoneel op 25 maart 1998 zorgde voor veel vertragingen bij Belgische maai ook Nederlandse reizigers. Vooral de Thalys, de hoge snelheidstrein tussen Amsterdam en Parijs, kon door de blokkade het station Brussel-Zuid niet verlaten. De acties werden gevoerd tegen een nieuw dienstrooster waarbij minder machinisten zouden worden ingezet. De stakers waren bang voor grotere werkdruk.

Humo komt toch uit

Op 25 maart 1998 kwam het Belgische weekblad Humo voor het eerst sinds zijn bestaan te laat uit. Eerder die week staakte de redactie het werk toen een collega werd ontslagen. De redacteur zou vertrouwelijke informatie hebben doorgelekt tijdens een personeelsvergadering. Na overleg tussen de directie en de uitgever van Humo werd het ontslag omgezet in een waarschuwing. Waarna de redactie nog snel een dunne editie uitbracht.

Staking bij posterijen

Op 27 maart 1998 begonnen stakingen bij de Belgische posterijen die twee dagen aanhielden. De stakers protesteerden tegen de voorgenomen sluiting van tweehonderd kleinere postkantoren en tegen het voornemen de zaterdag als een gewone werkdag uit te betalen.

Staking bij Vlaamse gezondheidszorg

Ook de werknemers in de Vlaamse gezondheidszorg staakten. Op 30 maart 1998 begonnen ze hiermee uit protest tegen de lage lonen en de hoge werkdruk in vooral ziekenhuizen en verzorgingshuizen. Hoewel er wel minimale diensten werden gedraaid in de ziekenhuizen stuurde de overheid duizenden stakers een brief waarin zij werden opgeroepen het werk te hervatten. De rijkswacht bezorgde de brieven en schrok er niet voor terug om voor de overhandiging hiervan de mensen midden in de nacht uit bed te bellen. Eerder gingen in Brussel vijftienduizend personeelsleden van de gezondheidszorg de straat op voor betere arbeidsomstandigheden.

Staking bij publieke omroep

Op 30 maart 1998 ging de publieke omroep in Vlaanderen in staking waardoor alle tv- en radioprogramma's uitvielen. De stakers verzetten zich tegen het ontslag van tientallen medewerkers zonder dat dit gepaard ging met een sociaal plan. Daarnaast protesteren de stakers tegen een nieuw werkschema en nieuwe arbeidscontracten die naar hun mening te grote salarisverschillen in de hand werkten. Het journalistieke personeel eiste ook een redactiestatuut dat de onafhankelijkheid van hun werk garandeert.

RENAULT-DIRECTEUREN BEBOET

De directeur-generaal van Renault, Schweitzer, werd op 20 maart 1998 veroordeeld tot een boete van tien miljoen frank. De directeur van Renault, Gersmeur, kreeg een voorwaardelijke boete van hetzelfde bedrag. De twee topmannen moesten voor de rechter verschijnen omdat zij de werknemers van de Renault-fabriek in Vilvoorde niet op tijd hadden ingelicht over het voornemen tot sluiting van het bedrijf. Die aankondiging kwam op 27 februari 1997 tijdens een persconferentie waarmee de directie de werknemers èn ondernemingsraad volledig verrastte.

VAKBONDSLEIDER WEGENS GEWELD ONTSLAGEN

De militante Waalse vakbondsleider Roberto D'Orazio werd 3 april 1998 uit zijn eigen vakorganisatie gezet. Vorig jaar liet D'Orazio tijdens een staking van werknemers van de staalfabriek Forges de Clabecq zes auto's van de rijkswacht met een bulldozer bewerken. Ook zou hij de curator van het bedrijf hebben laten molesteren. Bondsvoorziter Nollet van de socialistische vakfederatie FGTB werd door D'Orazio in het gezicht gespuwd, toen ze elkaar ontmoetten op een congres. Twee andere vakbondsleiders werden door hem mishandeld. D'Orazio, een arbeider in de staalfabriek, werd eind 1997 ontslagen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

GROTE BANK- EN VERZEKERINGSFUSIE

Op 30 januari 1998 werd bekend gemaakt dat de Vlaamse banken de Kredietbank, Assurantiën Belgische Boerenbond (ABB), Almanij en Cera hadden besloten samen te gaan in een Belgische bank- en verzekeringsgroep. De bank die gecreëerd werd door de bundeling van de boerenbank Cera en de Kredietbank, is groter dan de grootste bank van België, de Generale Bank. Binnen Europa staat hij op de 35e plaats. ABB, Almanij en Kredietbank vormen samen de derde verzekeringsinstelling van België.
De beurswaarde van de combinatie werd geschat op 27 miljard gulden. In totaal zullen er meer dan 23.000 personeelsleden werken. Het gehele fusieproces zal over ongeveer drie jaar voltooid zijn.

KLACHT PHILIPS TEGEN OPRICHTER SUPERCLUB

Op 12 februari 1998 diende Philips een klacht in tegen de vroegere bazen van de Belgische videoketen Superclub. De oprichter van Superclub, M. de Prins, wordt verdacht van valsheid in geschrifte en oplichting. Dit kwam uit nadat Philips aan het begin van de jaren '90 Superclub overnam. De videoketen leed onverwacht zware verliezen, omdat De Prins een garantie had getekend voor een lening aan een tekenfilmstudio. De studio ging failliet en Superclub moest betalen. Later bleek de garantie niet voor te komen in de boeken van Superclub, waardoor De Prins ervan verdacht werd een constructie te hebben bedacht om zijn bedrijf leeg te zuigen. J. Delcroix, een broer van de voormalige minister van Defensie, was eigenaar van de Luxemburgse brievenbusmaatschappij EPF, die de lening aan de studio verstrekte.

ABN AMRO VERSTERKT POSITIE OP BELGISCHE MARKT

De Nederlandse bank ABN AMRO gaat zich intensiever op de Belgische markt begeven. Op 12 februari 1998 werd bekend dat de bank C. de Marnix, een topbankier van de Paribas Bank België had aangetrokken. De nieuwe Belgische divisie van ABN AMRO zal zich eerst op het terrein van beursintroducties en de financiering van fusies en overnames bewegen. ABN AMRO had al acht vestigingen met 425 werknemers in België. Deze filialen richten zich vooral op de bedrijvenmarkt.
Ook de Nederlandse bank- en verzekeringsgigant Fortis is geïnteresseerd in België. Het wil de Generale Bank overnemen. De Rabobank wil samenwerken met de nieuwe combinatie Kredietbank-Cera.

WINST BBL STIJGT MET 14,5 PROCENT

Op 4 maart 1998 werd bekend dat de winst van de Bank Brussel Lambert (BBL)met 659,6 miljoen gulden was ge-

stegen. Deze winst van 14,5 procent was vooral te danken aan de hogere provisies op de effecten- en valutahandel van deze ING-dochter. ING nam BBL in 1997 over voor negen miljard gulden. BBL is ook in de Verenigde Staten actief, maar dan grotendeels onder de vlag van de ING. Omgekeerd gebruikt ING BBL als sprinkplank naar de Franse markt waar de Belgische bank beter is ingevoerd.

EIGENMACHTIG LUCHTVAARTAKKOORD LEIDT TOT AANKLACHT EC

België wordt samen met nog zeven lidstaten van de Europese Unie, die uit eigen beweging luchtvaartakkoorden hebben gesloten met de Verenigde Staten, door de Europese Commissie voor de rechter gedaagd, zo maakte de EC op 11 maart 1998 bekend. Commissaris Kinnock van Vervoer wilde vorig jaar al met Washington onderhandelen over een gemeenschappelijk Europees akkoord voor vrij luchtverkeer met Amerika. Door het eigenmachtig optreden van de acht lidstaten viel dit plan in duigen. Volgens Kinnock zou op deze manier een eerlijke concurrentie tussen alle Europese vliegmaatschappijen onmogelijk worden gemaakt. De overeenkomst tussen Nederland en de Verenigde Staten stond niet ter discussie, omdat beide landen deze voor 1994 sloten, voordat de EC bezwaren uitte tegen afzonderlijke overeenkomsten.

GOUDVERKOOP

Op 18 maart 1998 maakte de centrale bank van België bekend 299 ton goud te hebben verkocht, de helft van de voorraad. De verkoop bracht 5,6 miljard gulden op. Door de verkoop daalde de goudprijs van 292 dollar tot 287 dollar per 31,1 gram. België verkocht in negen jaar tijd vijf keer goud, in totaal 932 ton.

PROTEST TEGEN FRANSE OVERNAME GENERALE MAATSCHAPPIJ

Vlamingen protesteerden op 13 april 1998 tegen de overname van de Generale Maatschappij door de Franse firma Suez/Lyonnaise des Eaux. Het aandeel van Suez in dit bedrijf was al 63,4 procent. Het Belgische Fortis AG heeft tien procent en de rest is in handen van institutionele beleggers of wordt verhandeld op de beurs. Volledige overname door de Franse holding zou een te grote Franse invloed betekenen op de Belgische energiesector, vonden de Vlamingen. Bovendien heeft Suez al een aandeel van 31 procent in Tractebel, dat de Belgische energiesector controleert. Na overname van de Generale Maatschappij zou Suez ook de belangrijkste aandeelhouder van Tractebel worden.

VOLKSGEZONDHEID

ARRESTATIES HORMONENMAFFIA

Op 2 januari 1998 werd een man aangehouden die bekende de Vlaamse veearts Karel van Noppen te hebben vermoord Wie de opdrachtgevers waren van de gearresteerde Albert Barrez bleef echter onbekend Hoogstwaarschijnlijk moeten zij gezocht worden in de top van de bendes die zich bezighouden met de illegale productie en handel van groeihormonen
Van Noppen deed onderzoek naar verboden hormoongebruik in de veehouderij en werd in februari 1993 doodgeschoten Na de moord, die een golf van verontwaardiging door België deed gaan en tot een korte boycot van het eten van vlees leidde, werd er een grootscheepse jacht op de hormonenmafia geopend en nam het illegale hormoongebruik volgens de regering sterk af

Op 18 maart 1998 arresteerde de gerechtelijke politie een knokploeg die in opdracht van de vleessector aanslagen op vleeskeurders uitvoerde. De opdrachtgevers zijn nog niet gepakt. Tussen 1992 en 1995 werd een aantal vleeskeurders bedreigd en zwaar toegetakeld.

Op 1 april moest een gearresteerde leider van de hormonenmafia weer vrij worden gelaten wegens procedurefouten. Op zijn erf werden grote hoeveelheden verboden groeihormonen voor runderen gevonden.

VACCINATIES TEGEN KINKHOEST

Op 10 januari 1998 werd bekendgemaakt dat Vlaamse kinderen tot drie jaar tegen kinkhoest worden ingeënt. In Nede land heerste al een kinkhoestepidemie met vierduizend gevallen in de afgelopen twee jaar. In Vlaanderen werden slechts achttien gevallen geconstateerd. De Vlaamse consultatiebureaus zullen een nieuw, beter vaccin gebruiken.

ZWENDEL NEDERLANDS AFVAL

Op 8 februari 1998 startte de Belgische justitie een onderzoek naar illegale import van Nederlands afval. Het afval werd verkocht als bodemverbeteraar. Justitie kwam de zaak op het spoor toen een boer uit Lommel van een Nederlandse handelaar champignonmest kocht, die uit afval bleek te bestaan.

SCHELDE WORDT GEREINIGD

Op 9 maart 1998 kwam de internationale Scheldecommissie waarin Nederland, Frankrijk, Vlaanderen: Wallonie en Brussel zitting hebben, met een plan om de vervuiling van de Schelde aan te pakken. De rivier is een van de smerigste van Europa. De reiniging van de Schelde moet over tien jaar voltooid zijn Vooral de lozingen moeten worden gestopt en het ecologisch evenwicht moet hersteld worden. Over vijf jaar is een installatie voor afvalwaterzuivering klaar die het rioolwater van Brussel dat in de Schelde wordt gestort, kan zuiveren.

MEER GEKKE KOEIEN AANGETROFFEN

Op 10 maart 1998 werd er een tweede geval van de gekke koeienziekte (BSE) aangetroffen in België. De koe verbleef op een veebedrijf in Ruddervoorde (West-Vlaanderen). Alle 48 koeien van deze boerderij werden gedood. Hoe de koe BSE heeft opgelopen is nog niet bekend. De eerste gekke koe van België werd in oktober 1997 aangetroffen in Havelange, ten zuiden van Namen. Ook de ziektebron van dit geval is niet bekend.

Het derde geval van BSE kwam op 30 maart aan het licht bij een veehouder in het Vlaamse Waarschoot. De koe en alle 124 andere runderen op de boerderij werden gedood.
De vierde gekke koe in België werd op 20 april aangetroffen op een bedrijf in Tielt in West-Vlaanderen. Alle 82 koeien op de boerderij werden geruimd.

VERVALSTE KOEIENPASPOORTEN

Een vervalser van koeienpaspoorten uit West-Vlaanderen werd op 23 maart 1998 ingerekend door de politie. Door de vervalsing van de paspoorten kon de handelaar oude koeien voor jonger laten doorgaan en deze zo in Nederland verkopen. Nederland heeft een importverbod voor runderen die vóór 1991 zijn geboren. Het zou om zo'n driehonderd dieren gaan. De handelaar was al eerder gearresteerd wegens het toedienen van verboden hormonen aan koeien.

MOSTERDGAS IN ZEE

Op 10 april 1998 drong de Nederlandse

Werkgroep Noordzee aan op openheid over een partij van enkele honderden tonnen mosterdgas die in 1919 voor de kust van Knokke en Zeebrugge werd gedumpt. Ei- is een onderzoek gaande naar de milieurisico's van het gifgas. De Werkgroep vindt dat het gifgas een Europese aangelegenheid is en dat België daarom de uitkomsten van dit onderzoek moet delen met Nederland. De Belgische regering zegt dat er geen enkel milieurisico bestaat.

GEBRUIK CANNABIS NIET LANGER VERVOLGD

Op 18 april 1998 lekte een circulaire uit van het college van procureurs-generaal waarin politie en justitie op de hoogte worden gebracht van een besluit van het college om het gebruik en bezit van cannabis voor persoonlijk gebruik niet langer te vervolgen. Formeel blijft het wel strafbaar, gebruikers kunnen ook nog steeds een proces-verbaal krijgen, maar justitie zal geen vervolging meer instellen.

MEDIA

NIEUWE NAAM BRTN

Op 1 januari onderging de BRTN (Belgische Radio en Televisie - Nederlandstalig een naamsverandering. De Vlaamse omroep heet nu Vlaamse Radio- en Televisieomroep (VRT). De omroep werd een naamloze vennootschap om de concurrentie met de commerciële omroepen aan te kunnen. Onder de VRT vallen de zenders TV1, Ketnet en Canvas, die in de plaats van TV2 zijn gekomen. Ketnet is een jeugdzender en zendt overdag uit, Canvas brengt culturele en informatieve programma's in de avond. De VRT blijft de radioprogramma's uitzenden die vroeger door BRTN 1 tot en met 5 de ether in werden gestuurd plus Radio Donna en Studio Brussel.

VOSKUIL KRIJGT PRIX DES AMBASSADEURS

De Nederlandse schrijver J.J. Voskuil kreeg op 12 maart de Prix des Ambassadeurs voor deel twee (Vuile Handen) en deel drie (Plankton) van zijn romanreeks Het Bureau. Deze prijs, groot 10.000 gulden, bestaat weer sinds twee jaar en wordt elk jaar uitgereikt aan een in het Nederlands gepubliceerd boek. Om en om komen fictie en non-fictie aan de beurt. De jury draagt zorg voor de Franse vertaling van het werk. In de jury zaten dit jaar 23 ambassadeurs van onder andere Engeland, België, Duitsland en Koeweit. Andere genomineerden waren onder meer Hugo Claus, Anna Enquist en Carl Friedman.

NIEUWE WAALSE KRANT

Op 24 maart 1998 verscheen het eerste nummer van een nieuwe Waalse krant, *Le Matin.* Zoals de naam al zegt is de krant grotendeels geënt op de Vlaamse *De Morgen.* Le Matin kwam voort uit de opheffing van *La Wallonie* en *Le Peuple,* twee links-liberale kranten die al lang in een noodlijdende situatie zaten. Le Matin gaat zich vooral richten op jongere lezers. De redactie bestaat uit vijftig jonge mensen en de hoofdredacteur is de 37-jarige Fabrice Jacquemart. Le Matin verschijnt met een oplage van 16.000 die binnen drie jaar tot 20.000 moet oplopen.

UITGEVERIJ LUDION OVERGENOMEN

Op 16 april 1998 werd bekend dat de Belgische uitgeverij Ludion wordt overgenomen door de Nederlandse Weekbladpers Groep, die onder meer *Vrij Nederland* uitgeeft en de uitgeverijen De Bezige Bij en Querido onder zich heeft. Ludion en de Weekbladpers Groep hoopten door de overname beide hun buitenlandse positie te versterken. Ludion, dat vooral kinder- en kunstboeken uitgeeft, zal onder zijn eigen naam op 1 januari 1999 een kantoor openen in Amsterdam.

MILITAIRE ZAKEN

MILITAIREN BESTRAFT

Op 23 februari 1998 veroordeelde de Belgische krijgsraad drie paracommando's, die in Kroatië gestationeerd waren geweest, tot voorwaardelijke straffen. De hoofdverdachte, een luitenant, kreeg vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf en een boete van 2250 gulden opgelegd. De twee anderen, ondergeschikten van de hoofdverdachte, kregen twee maanden voorwaardelijk. Het trio had in dronken toestand een graf geopend, sigarettenpeuken op het lijk gegooid en voorbijgangers beledigd.
Een para die in Somalië gelegerd was geweest, kreeg op 30 maart 1998 een straf van drie maanden voorwaardelijk opgelegd, omdat deze 26-jarige sergeant een Somalisch kind aan een rijdende auto had gebonden. Ook had hij een ondergeschikte een minderjarig meisje voor zijn verjaardag gegeven. Het kind werd vervolgens door twee anderen verkracht.
Andere militairen gingen vrijuit omdat hun wandaden niet bewezen konden worden. Ze zouden een islamitisch kind gedwongen hebben varkensvlees te eten.

BELGISCH-NEDERLANDSE SAMENWERKING LUCHTVERDEDIGING

De iuchtverdeaigingscentra in het Nederlandse Nieuw Millingen en het Belgische Glons gaan samenwerken, zo werd op 13 maart 1998 bekendgemaakt, overigens zonder dat de nationale bevelvoering wordt overgedragen. Het personeel neemt alleen taken van elkaar over bij nacht, in het weekend en op feestdagen. Nederland en België werkten al samen bij luchttransporten en bij operaties in Bosnië-Herzegowina.

BELGISCHE INFANTERIE NAAR BOSNIË

Op 2 april 1998 besloot de Belgische regering een vijfhonderdkoppig infanteriebataljon naar Bosnië te sturen. Dit gebeurde op wens van de NAVO, omdat België eerder haar troepen uit een vredesoperatie in Oost-Slavonië had teruggetrokken. Er namen al tweehonderd Belgen aan de NAVO-troepenmacht in Bosnië deel. De vijfhonderd extra militairen worden in Livno gelegerd onder Brits bevel.

(Vor. ber. pag. 205/1 - 1998)

EUROPA

ALGEMEEN

ACTIEPROGRAMMA TEGEN OVERSTROMINGEN RIJN

Nederland, Duitsland, Frankrijk, Zwitserland en Luxemburg hebben op 22 januari 1998 tijdens de twaalfde conferentie van de Internationale Rijncommissie in Rotterdam een Hoog Water Actieprogramma vastgesteld om nieuwe overstromingen te voorkomen. De Rijnlanden zijn de afgelopen jaren tot tweemaal toe getroffen door ernstige wateroverlast. De ministers van Milieu en van Verkeer kwamen onder andere overeen dat Duitsland zijn dijken zodanig zou verplaatsen dat de rivier meer ruimte krijgt. Nederland zou de uiterwaarden verder uitdiepen en uitbreiden.
Met het Actieprogramma is een bedrag gemoeid van 25 miljard gulden.

EUROPEES RECHTS DENKT NA OVER SUCCES VAN LINKS

Vertegenwoordigers van 43 conserva-

tieve en christen-democratische partijen uit dertig Europese landen kwamen op 23 en 24 april 1998 bijeen in het Oostenrijkse Salzburg voor de achttiende bijeenkomst van de Europese Democratische Unie (EDU). Belangrijkste onderwerp was hel electoraal succes van links overal in Europa. Socialisten en sociaal-democraten zijn inmiddels vertegenwoordigd in de regeringen van elf van de vijftien lidstaten van de Europese Unie. De rechtse partijen vrezen dit jaar ook Duitsland te verliezen aan de socialisten.
De aanwezigen concludeerden dal Europees links haar succes te danken heeft aan het feit dat ze aan de haal is gegaan met traditioneel rechtse standpunten. De Oostenrijkse minister van Ruitenlandse Zaken, Wolfgang Schuessel: 'In tegenstelling tot links hoeven wij geen afstand te doen van onze grondbeginselen. Ze gelden nog steeds en zullen ons naar de 21ste eeuw leiden.'
De Finse minister van Financiën, Sauli Niinisto, tevens voorzitter van de bijeenkomst, waarschuwde: 'De hedendaagse socialisten denken nog steeds dat de overheid alles het beste weet.' Een van de aanwezigen stelde de cruciale vraag: "We moeten ons afvragen waarom de overwinning van onze ideeën niet heeft geleid tot electoraal succes."

(Vor.ber. pag. 753/1 e.v. - 1997)

DENEMARKEN

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1998

Op 26 augustus 1997 presenteerde minister van financiën Mogens Lykketoft de begroting voor 1998. De begroting voorzag in een overschot van DKr 3,7 miljard in 1997 (ca. 1.1 miljard gulden) en DKr 6,2 miljard in 1998 (ca. 1,9 miljard gulden). Het was de eerste Deense begroting in tien jaar die een overschot vertoonde.

Lykketoft begrootte de uitgaven voor 1998 op DKr 390,9 miljard (ca. 117 miljard gulden). DKr 6 miljard minder dan in 1997 (de verlaging stond gelijk aan 0,2 procent van het BNP). Hij begrootte de inkomsten op DKr 397,1 miljard (ca. 119 miljard gulden). Hiervan zou naar verwachting DKr 15 miljard afkomstig zijn uit de verkoop van aandelen in verschillende staatsondernemingen, waaronder 51 procent van de aandelen in Tele Danmark SA.

GEVANGENISSTRAFFEK VOOR NEO-NAZI'S

Op 2 september 1997 werden drie neonazi's veroordeeld tot gevangenisstraffen wegens een poging om bombrieven naar personen in Groot-Brittannië te sturen. De leider van het complot, Thomas Derry Nakaba, kreeg acht jaar cel en zijn beide medeplichtigen, Michael Volder en Nicky Steensgaard, elk drie jaar.

Het drietal werd schuldig bevonden aan het vervaardigen van bombrieven, die waren bestemd voor Sharron Davies, een voormalig Olympisch zwemster. die was getrouwd met de zwarte atleet Derek Redmond, de organisatie Anti-Fascist Action, en de uiterst rechtse beweging Combat 18. De verzending van de laatste bombrief was kennelijk onderdeel van een bittere strijd tussen verschillende neonazigroepen.

AANKONDIGING REFERENDUM OVER EU-VERDRAG

Op 7 oktober 1997 maakte premier Poul Nyrup Rasmussen bekend dat op 28 mei 1998 een referendum zou worden gehouden over de aanvaarding van het EU-Verdrag van Amsterdam.

Tijdens de opening van het parlementaire zittingsjaar pleitte hij voor ratificatie en waarschuwde voor de gevaren van afwijzing van het verdrag. Hij zei dat het verdrag een voorwaarde creëerde voor een vreedzaam Europa en benadrukte dat de vier Deense uitzonderingsclausules in het Verdrag van Maastricht (ten aanzien van defensie, de Europese munteenheid, Europees burgerschap en samenwerking tussen de verschillende nationale opsporingsapparaten) er niet door in gevaar werden gebracht.

REGERINGSWIJZIGING

Rasmussen benoemde op 20 oktober 1997 Thorkild Simonsen tot minister van Binnenlandse zaken. Hij volgde Birte Weiss op, die ontslag had genomen uit toenemende bezorgdheid over het immigratiebeleid van de regering.

Simonsen signaleerde een verharding van de immigratieregels en zei dat hij van plan was het beleid af te stemmen 'op de huidige situatie en op daaruit voortvloeiende maatschappelijke problemen'. Een onderzoek van het Deense televisiestation TV2 in het weekend daarvoor had uitgewezen dat het stijgende aantal vluchtelingen dat Denemarken binnenkwam de voornaamste bron van ongerustheid was onder de bevolking. meer nog dan werkloosheid, belastingen en het milieu.

VERPLEEGSTER AANGEKLAAGD WEGENS MOORD

Een 32-jarige verpleegster, wier naam niet mocht worden genoemd. werd op 21 oktober aangeklaagd wegens de moord op 22 patiënten van een particulier geriatrisch verpleeghuis in Kopenhagen. Haar werd ook ten laste gelegd bezittingen van patiënten van het verpleeghuis te hebben gestolen en verduisterd. De politie noemde de moorden 'euthanasie', hoewel het niet duidelijk was of er in deze gevallen sprake was van hulp bij zelfmoord. Zowel euthanasie als hulp bij zelfmoord zijn verboden in Denemarken.

LOKALE VERKIEZINGEN

Bij de lokale verkiezingen die op 18 november 1997 werden gehouden, bleef de regerende Sociaal-Democratische Partij (SD) de grootste partij van het land. De steun aan de partij was echter teruggelopen van 34.1 procent bij de lokale verkiezingenvan 1993 tot 33,1 procent.

De extreem-rechtse nationalistische Deense Volkspartij, die voor de eerste keer deelnam aan de verkiezingen, behaalde 6,8 procent van de stemmen, voornamelijk ten koste van andere rechtse partijen. Na de uitslag eiste de leider van de Deense Volkspartij, Pia Kjarsgaard, dat er onmiddellijk parlementsverkiezingen zouden worden gehouden.

PARLEMENT BEKRITISEERT VERKOOP FAEROER BANK

De Deense regering kreeg 27 januari 1998 heftige kritiek van het parlement te verduren naar aanleiding van de verkoop, in 1993, van de Faeröer Bank, de grootste bank van de Faeröer Eilanden, aan de plaatselijke overheid. Eerder die maand was er een vijfduizend pagina's tellend onderzoeksrapport over de kwestie gepubliceerd, waarbij de handelswijze van de nationale overheid en de centrale bank zwaar bekritiseerd werden.
In 1993 had de Deense overheid zestig procent van haar belang in de Faeröer Bank verkocht aan de plaatselijke overheid. Nog datzelfde jaar bleek dat er enorme kapitaalinjecties nodig waren om de bank op de been te houden. De centrale bank bleek bij de verkoop geen reële voorstelling van de liquiditeit van de Faeröer Bank te hebben gegeven.

De oppositie riep de regering in een motie op de communicatie met de Faeröer te verbeteren en de plaatselijke overheid schadeloos te stellen. Verder beweerde de oppositie dat de regering het parlement onjuist had geïnformeerd. Premier Poul Nyrup Rasmussen was het niet met de gang van zaken eens: 'Al dat gepraat over verdenkingen en het starten van een nieuw onderzoek, lijkt mij nogal overdreven. Het is onverstandig en schaadt het belang van het Deense Gemenebest.' De motie werd aangenomen.

PARLEMENT RATIFICEERT UITBREIDING NAVO

Denemarken was het eerste land waar het parlement akkoord ging met de uitbreiding van de NAVO met Tsjechië. Hongarije en Polen. Het parlement ging op 4 februari 1998 met overweldigende meerderheid akkoord. Niels Helveg Petersen, minister van Buitenlandse zaken, noemde het een historische stap: 'We maken een einde aan de oude grenzen die Europa tijdens de Koude Oorlog verdeelden.'

RASMUSSEN WINT VERKIEZINGEN

Premier Poul Nyrup Rasmussen kondigde 19 februari 1998 aan dat er op 11 maart 1998 verkiezingen zouden plaatsvinden voor het 179 leden tellende parlement. De verkiezingsstrijd ging met name tussen de zittende premier, leider van de Sociaal-Democraten, en Uffe Ellemann-Jensen, leider van de Liberale Partij. Beiden stonden echter een vrijwel identiek beleid voor.
Gedurende de vier jaar dat Rasmussen premier was ging het voorspoedig met Denemarken. Het land kende een sterke economische groei, een lage inflatie en een afnemende werkloosheid.

De belangrijkste partijen die aan de verkiezingen deelnamen waren:
• Sociaal-democratische Partij , waarvan de wortels liggen in de vakbonden, maar die onder Rasmussen een centrumkoers is gaan varen;
• Liberale Partij van Ellemann-Jensen, de meest pro-Europese van alle partijen;
• Centrum-Democraten, een centrumpartij die in 1970 is gevormd door rechtse, dissidente sociaal-democraten;
• Radicale Links, een pacifistische, sociaal-liberale partij;
• Christelijke Volkspartij, een centrumpartij die de nadruk legt op religieuze en familiewaarden;
• Socialistische Volkspartij, een roodgroene afsplitsing van de inmiddels verdwenen Communistische Partij;
• Eenheidslijst Rood-Groen, een groepering van radicaal-linkse roodgroene activisten;
• Conservatieve Volkspartij, een gematigd conservatieve partij , die graag met de Liberale Partij een centrum-rechtse regering wil vormen:
• Vooruitgangspartij, een uiterst rechtse partij die zich keert tegen immigranten, belastingen en de Europese Unie.
• Deense Volkspartij, een afsplitsing van de Vooruitgangspartij.

Hoewel de opiniepeilingen anders voorspelden, won de regerende coalitie van Rasmussen de verkiezingen van 11 maart 1998 met een haarlengte verschil van de centrum-rechtse coalitie van Ellemann-Jensen. Het centrum-linkse blok haalde gezamenlijk 90 zetels. Het oppositionele blok won 89 zetels. Rasmussen claimde nog dezelfde dag de overwinning en zei dat hij een nieuw kabinet zou formeren. Vijf dagen later nam Ellemann-Jensen ontslag als leider van de Liberale partij.

Uitslag verkiezingen

Partij	%	zetels
Socialdemokratiet i Danmark	36,0%	63
Venstre-Danmarks Liberale Parti	24,0%	42
Konservative Folkeparti	8,9%	16
Socialistisk Folkeparti	7,5%	13
Dansk Folkeparti	7,4%	13
Centrum-Demokraterne	4,3%	8
Radikale Venstre	3,9%	7
Enhedslisten-De Rød Grønne	2,7%	5
Kristeligt Folkeparti	2,5%	4
Fremskridtspartiet	2,4%	4
Overige partijen	0,4%	0
Partijen uit Faeröer en Groenland		4
Totaal	100%	179

Extreem rechts verdrievoudigd

De grote winnaar van de verkiezingen was de uiterst rechtse Deense Volkspartij die van vier naar dertien zetels ging. De partij had campagne gevoerd onder het motto 'Denemarken voor de Denen' en zich met name tegen immigranten gekeerd. Rasmussen zei naar aanleiding van de winst van extreem-rechts dat hij geen enkele aanleiding zag om het immigratiebeleid te herzien. Lars Normann Jorgensen, secsetaris-generaal van de Deense afdeling van Amnesty International plaatste de winst van de Deense Volkspartij in een Europese trend. Verder zei hij: 'Ik noem dit geen racisme. De vijandschap is gebaseerd op angst en onwetendheid.' Een woordvoerder van een immigrantenorganisatie was iets stelliger. Hij noemde de winst 'een daad van egoïsme van mensen die immigranten slechts zien als een last voor de welvaartsstaat.'

Rasmussen presenteert nieuwe regering

Premier Poul Nyrup Rasmussen presenteerde op 23 maart 1998 zijn nieuwe kabinet. Het twintig leden tellende kabinet bevatte slechts zes nieuwe namen. De sleutelposten Financiën, Economie en Buitenlandse zaken bleven in dezelfde handen. Rasmussen zei dat de belangrijkste uitgangspunten van het kabinet waren: het handhaven van de welvaart en een 'ja' bij het referendum over het Verdrag van Amsterdam.

Het kabinet was als volgt samengesteld:
Premier: Poul Nyrup Rasmussen (Sociaal-Democraten). Economie en Noordelijke samenwerking: Marianne Jelved (Radicaal Links); Financiën: Mogens Lykketoft (SD); Buitenlandse zaken: Niels Helveg Petersen (RL); Milieu en Energie: Sven Auken (SD); Ontwikkelingshulp: Poul Nielson (SD); Binnenlandse zaken: Thorkild Simonsen (SD); Huisvesting: Jytte Andersen (SD); Defensie: Hans Haekkerup (SD); Wetenschappelijk onderzoek: Jan Troejborg (SD); Sociale zaken: Karen Jespersen (SD); Justitie: Frank Jensen (SD); Voedsel: Hendrik Dam Kristensen (SD); Gezondheid: Carsten Koch (SD); Belasting: Ole Stavad (SD); Handel en Industrie: Pia Gjellerup (SD); Transport (Sonja Mikkelsen (SD); Cultuur: Elsebeth Gerner Nielsen (RL); Onderwijs en Godsdienst: Margrethe Vestager (RL), Arbeid: Ove Hygum (SD).

UITSPRAAK HOOGGERECHTSHOF OVER EU-LIDMAATSCHAP

Het Hooggerechtshof bepaalde op 6 april 1998 dat het Deense lidmaatschap van de Europese Unie niet in strijd is

met de grondwet van de Noordelijke staten. Het 'Grondwettelijk Comité' had een uitspraak over deze kwestie gevraagd, omdat volgens hen de Deense overheid nationale bevoegdheden overhevelde naar de Europese Commissie.

(Vor.ber.pag. 429/3 e.v.-1997)

GROENLAND

NIEUWE PREMIER

Op 19 september 1997 werd Jonathan Motzfeldt beëdigd als premier van Groenland (een deel van Denemarken met binnenlands zelfbestuur). Motzfeldt, die van 1979-'91 Groenlands eerste premier was, volgde Lars Emil Johansen op als leider van de Sociaal-Democratische-Liberale coalitie. In augustus had Johansen bekendgemaakt te willen aftreden om vice-voorzitter van de Koninklijke Groenlandse Visexportmaatschappij te worden.

(Vor.ber.pag. 386/3-1995)

MALTA

DISCUSSIE OVER LIDMAATSCHAP EU

Op 9 februari 1998 lekte een rapport van de Europese Commissie uit, waarin werd geadviseerd tot een vrijhandelszone met Malta te komen. Dit was precies wat de huidige regering van de Maltezer Arbeiderspartij (MLP) voor ogen stond.
De MLP versloeg in oktober 1996 de regerende Nationalistische Partij. Direct na het aantreden van de nieuwe regering liet minister van Buitenlandse zaken George Vella weten dat Malta liever geen lid wilde worden van de Europese Unie, maar 'een zo nauwe relatie met de Europese Unie wil aangaan als mogelijk is gezien Malta's economische en geo-politieke omstandigheden'. Vella dacht daarbij aan een vrijhandelszone.

Het rapport van de Europese Commissie stelde dat er binnen drie jaar een vrijhandelszone zou kunnen komen, maar dat Malta zijn douane- en accijnswetten wel in overeenstemming moest brengen met die van de Europese Unie.
De Nationalistische Partij noemde het rapport het resultaat van hun pro-Europese beleid. Oppositieleider Eddie Fenech Adami was echter niet tevreden. De EU stond wel vrije handel toe, maar Malta maakte geen aanspraak op EU-subsidies. Fenech Adami: 'Het rapport houdt in dat Malta wel de lasten, maar niet de lusten van het EU-lidmaatschap heeft.' Volgens MLP-premier Alfred Sant was het precies andersom 'We hoeven nu niet de lasten van de EU te dragen, zoals de Europese landbouwpolitiek die alleen zorgt voor hoge voedselprijzen'

Het rapport leidde tot een forse discussie over het EU-lidmaatschap. Joe Caruana Curran, vice-voorzitter van de Industriële Federatie (FOI) voorzag problemen, omdat de Maltezer industrie verouderd is. Volgens hem zou een herstructurering van die industrie vijf tot zeven jaar vergen. Een vrijhandelszone over drie jaar zou veel te vroeg komen. Caruana Curran stond daarom het EU-lidmaatschap voor, omdat Malta dan aanspraak had kunnen maken op de structuurfondsen. Premier Sant stelde echter dat 'noch de Europese Unie, noch de sprookjesfee onze economische problemen kunnen oplossen'.
De regering stelde naar aanleiding van het rapport op 19 maart met succes de vertrouwenskwestie in het parlement.

Een vrijhandelszone met de Europese Unie is van levensbelang voor Malta, omdat in 1997 al tachtig procent van de handel naar de lidstaten van de EU ging. Voor het herstructureren van de verouderde industrie wilde de MLP-regering de belastingen verhogen en andere overheidsinkomsten opschroeven, maar dit leverde veel verzet op. Verder wilde de regering staatsbedrijven zoals het nationale vliegveld en het communicatiebedrijf Maltacom deels privatiseren. Een meevaller was dat het toerisme in 1997 met zes procent toenam.

VAKBONDSACTIE BEDREIGT ECONOMIE

De tweede vakbond van Malta, de Bond van Verenigde Arbeiders (UHM), riep ambtenaren op 8 januari 1998 op om geen telefoon, fax of e-mail te gebruiken. Dit uit protest tegen de verhoging van de tarieven voor elektriciteit en water, de rioolbelasting en de wegenbelasting. Volgens de UHM leggen de maatregelen 'een te grote druk op mensen met een laag inkomen en gepensioneerden'. Volgens de overheid waren de maatregelen nodig om het begrotingstekort te drukken.

De actie had tot gevolg dat enkele ministeries onbereikbaar waren. Hierop besloot de UHM douaniers op te roepen om geen scheepsvracht meer in of uit te klaren. Ook deze actie had succes. Op 15 januari lieten enkele bedrijven weten dat ze niet meer konden werken wegens gebrek aan materiaal.
De grootste Maltezer vakbond, de Algemene Arbeidersbond, was eveneens tegen de overheidsmaatregelen, maar hield zich afzijdig van de acties.
Naar aanleiding van de acties begonnen overheid en vakbonden een overleg over een eventuele bijstelling van de maatregelen.

Een andere bezuinigingsmaatregel leidde op 7 maart tot een protest van echtgenoten van politie-agenten, die zelf niet mogen protesteren. Ongeveer 150 vrouwen demonstreerden tegen lagere inkomsten als gevolg van het feit dat hun mannen niet meer mochten overwerken.

MINISTER VAN JUSTITIE TREEDT AF

Minister van Justitie Charles Mangion is 28 januari 1998 afgetreden, omdat hij een presidentiële gratie had aanbevolen zonder het kabinet te raadplegen. De gratie betrof iemand die was veroordeeld wegens het bezit van drugs. Door de gratie kwam hij een maand eerder vrij en kon hij thuis kerstmis vieren. Premier Aldred Sant noemde de gratie in strijd met het kabinetsbeleid om drugscriminaliteit hard aan te pakken.
Mangion werd opgevolgd door de staatssecretaris voor zelfstandige ondernemers Gavin Gulia. Dit beleidsterrein viel hierna onder de verantwoordelijkheid van de minister van Toerisme, Karrnenu Vella.

MALTA EN LIBIË PRATEN OVER OLIEWINNING

Minister van Buitenlandse zaken George Vella heeft op 9 maart 1998 gesproken met de Libische leider Moeammar al-Kadhafi over de oliewinning in de bodem van de Middellandse Zee tussen de twee landen. Die winning leidde in 1980 tot een gewapend incident tussen Malta en Libië. In 1985 sprak het Internationale Hof van Justitie zich uit over de kwestie, maar de details van die uitspraak waren dertien jaar later nog niet uitgewerkt.

OVERNAME PRAAGSE HOTELS LEIDT TOT PROBLEMEN

De Maltezer Corinthia Hotelgroep kocht in maart 1998 drie hotels in de Tsjechische hoofdstad Praag. De Amerikaanse ambassade in Praag liet op 23 maart 1998 weten dat mensen die in deze hotels zouden overnachten zich schuldig maakten aan schending van het VN-embargo tegen Libië. Corinthia zou volgens de Amerikanen een Libisch bedrijf zijn. Een Tsjechische minister noemde de aankoop van de drie hotels hierop onacceptabel.

De Maltezer regering protesteerde zes dagen later bij de Tsjechische regering. Zij liet weten dat de meerderheid van de aandeelhouders van Corinthia van Maltezer afkomst is en dat Corinthia dus een Maltezer bedrijf is.
De Corinthia Hotelgroep bezat op dat moment 21 hotels in Malta, Tunesië, Turkije. Hongarije en Tsjechië.

(Vor. ber. pag. 767/1 e.v. - 1997)

OOSTENRIJK

UITBREIDING EC IS 'OORLOGSVERKLARING'

Eind januari 1998 vroeg de Oostenrijkse regering de Europese Unie om financiële steun voor de regio's die grenzen aan de Oost-Europese landen die op termijn tot de EU zullen toetreden. De regering vreest dat die gebieden anders grote economische moeilijkheden zullen ondervinden, onder meer omdat de lonen in de industrie van de buurlanden tien tot vijftien procent lager liggen.
De komende uitbreiding van de EU werd door Jörg Haider, leider van de extreemrechtse Vrijheidspartij, op 28 januari 1998 fel bekritiseerd als 'een oorlogsverklaring aan Oostenrijk'. Honderdduizenden immigranten uit de nieuwe EU-lidstaten zouden de Oostenrijkers van hun werk beroven, voorspelde Haider.

OVEREENSTEMMING OVER JOODS MONUMENT WENEN

Het omstreden monument 'De Naamloze Bibliotheek' ter nagedachtenis van de holocaust zal toch op de 'Judenplatz' in het oude stadshart van Wenen komen. Dit maakte burgemeester Michael Haeupl op 3 maart 1998 bekend. Oorspronkelijk had het monument twee jaar eerder al onthuld moeten worden, maar het ontwerp van beeldhoudster Rachel Whiteread riep tegenstand op. Velen vonden de betonnen massa van 226 vierkante meter onooglijk. Zij kregen steun van de joodse gemeenschap toen bij de bouwwerkzaamheden voor het monument de restanten van een middeleeuwse synagoge werden gevonden. De joodse gemeenschap vond dit een welsprekender monument. Uiteindelijk kwamen de stad en de joodse gemeenschap overeen dat het monument iets zal worden verplaatst, zodat de synagoge kan worden uitgegraven. In de synagoge zal een museum komen.

BELASTINGPLAN HAIDER WEGGEHOOND

De extreem-rechtse vrijheidspartij van Jörg Haider heeft tijdens haar partijraad van 3 maart 1998 een plan gelanceerd om de inkomstenbelasting met minimaal vijf procent te verlagen. Deze verlaging zou moeten worden gefinancierd uit de reserves van de Oostenrijkse Nationale Bank. Financieel woordvoerder van de regerende sociaal-democraten Etvald Nowotny noemde de plannen van Haider frivool, ondoordacht en onwettig. Hij wees er op dat het onmogelijk is om een permanente belastingverlaging te financieren met een eenmalige bron van inkomsten.

Minister van Financiën Rudolf Edlinger stelde Ewald Nowotny op 21 april 1998 kandidaat voor het bestuur van de Europese Centrale Bank. De 53-jarige Nowotny is voorzitter van de financiële commissie van het parlement.

COALITIE RUZIET OVER LIDMAATSCHAP NAVO

De coalitie van de sociaal-democraten en de conservatieve Volkspartij kon op 1 april 1998 niet met een gezamenlijk standpunt komen over de toetreding van Oostenrijk tot de NAVO. De sociaaldemocratische kanselier Viktor Klima was fel tegen. Hij vond dat Oostenrijk haar neutraliteit moest behouden en dat het NAVO-lidmaatschap de veiligheid niet verhoogde. De Volkspartij wilde wel dat Oostenrijk lid zou worden. Volgens de conservatieve leider Wolfgang Schuessel, die tevens minister van Buitenlandse zaken is, weigerden de sociaal-democraten zelfs een document te tekenen waar het lidmaatschap als een van de mogelijkheden werd genoemd.
Klima zei overigens dat dit meningsverschil geen gevolgen voor de coalitie zou hebben, omdat beide partijen het wel over alle andere punten van de veiligheidspolitiek eens waren.
Oostenrijk maakt wel deel uit van het Partnerschap voor Vrede, een veiligheidsverdrag dat de zestien NAVO-landen in 1993 sloten met 28 andere landen.

THOMAS KLESTIL HERKOZEN ALS PRESIDENT

Zittend president Thomas Klestil behaalde een klinkende overwinning tijdens de Oostenrijkse presidentsverkiezingen op 19 april 1998. Hij haalde 63,49 procent van de stemmen, meer dan voldoende voor zijn herverkiezing. Er volgde dan ook geen tweede ronde.
Klestil stond in 1992 nog kandidaat voor de conservatieve Volkspartij. Ditmaal ging hij als onafhankelijke de verkiezingsstrijd in. Zijn kandidatuur werd echter gesteund door de Volkspartij en de extreem-rechtse Vrijheidspartij, terwijl de sociaal-democraten geen tegenkandidaat stelden.

Klestil verkreeg tijdens zijn eerste zesjarige termijn als president een bijna koninklijke uitstraling. Daarvan maakte hij gebruik tijdens zijn verkiezingscampagne. Zo weigerde hij in discussie te gaan met de andere kandidaten en gaf hij slechts zelden interviews. Zijn goodwill heeft hij vooral te danken aan het feit dat hij de internationale schade herstelde die Oostenrijk opliep tijdens het presidentschap van Kurt Waldheim. Waldheim loog over zijn rol tijdens de Tweede Wereldoorlog en werd daardoor persona non-grata in veel landen.
Klestil beloofde in zijn tweede termijn meer nadruk te leggen op de buitenlandse politiek. Hij zei genoeg uitdaging te zien in de problemen rond het voorzitterschap van de Europese Unie, de invoering van de euro en de uitbreiding van de Europese Unie naar het Oosten.

De 65-jarige Klestil is de zoon van een Weense trambestuurder. Direct na de universiteit ging hij de diplomatieke dienst in. Zijn carrière bracht hem onder andere de ambassadeursposten van de Verenigde Staten en de Verenigde Naties. Zijn uitdagers waren de Lutherse bisschop Gertraud Knoll (39), de vertegenwoordiger van het Liberaal Forum Heide Schmidt (49), de bouwondernemer Richard Lugner en de publicist Karl Nowak (54).

Uitslag presidentsverkiezingen

Thomas Klestil	63,49%
Gertraud Knoll	13,53%
Heide Schmidt	11,08%
Richard Lugner	9,94%
Karl Nowak	1,95%

(Vor.ber. pag. 25/2 e.v. - 1998)

TURKIJE

VERHOOGDE SPANNING MET GRIEKENLAND

Het besluit van Cyprus om medio oktober 1997 grootscheepse legeroefeningen te houden en voor de eerste keer Griekenland uit te nodigen hieraan deel te nemen met een aanzienlijke troepenmacht leidde tot een toename van de spanning tussen Turkije en Griekenland. De betrekkingen tussen beide lan-

den stonden al onder druk als gevolg van het plan van de Grieks-Cypriotische regering om in 1998 Russische raketten op het eiland te plaatsen.

De Cypriotische legeroefeningen, die de codenaam Nikiforos droegen, werden van 10 tot 15 oktober gehouden. Aan deze oefeningen, die samenvielen met oefeningen van de Griekse luchtmacht, werd deelgenomen door Griekse infanterie, marineschepen en vliegtuigen. Ook Turkije verhoogde zijn militaire activiteiten in het gebied en er werd melding gemaakt van talrijke schijnluchtgevechten en andere incidenten boven de Egeïsche Zee.

Op 13 oktober beweerde Griekenland dat Turkse gevechtsvliegtuigen een Grieks legertoestel hadden lastig gevallen. Aan boord van het toestel bevond zich de Griekse minister van Defensie Apostolos Tsokhatzopoulos die op weg was naar Cyprus om de oefeningen gade te slaan. Na zijn terugkeer in Griekenland op 16 oktober zei Tsokhatzopoulos dat vier Turkse gevechtsvliegtuigen vlak over zijn vliegtuig waren gevlogen. Later kwam aan het licht dat de Turkse toestellen waren uitgerust met boordwapens. Dit was in strijd met een verbod van tien maanden op vluchten met bewapende vliegtuigen boven de Egeïsche Zee en Cyprus. Na dit incident verklaarden naar verluidt zowel Griekenland als Turkije dat het niet-aanvalsverdrag dat de Turkse president Suleyman Demirel en de Griekse premier Kostas Simitis na Amerikaanse bemiddeling in juli hadden gesloten in de marge van de NAVO-top in Madrid van nul en gener waarde was.

Op 23 oktober beweerde generaal Ismail Hakki Karadayi, chef van de generale staf, dat een Grieks oorlogsschip een dag eerder had geprobeerd een Turkse duikboot te rammen. Volgens Karadayi was het vaartuig bezig aan de oppervlakte te komen in de internationale wateren buiten de Turkse Baai van Izmir tussen de Griekse eilanden Lesbos en Chios. Het Griekse schip miste de duikboot, maar kwam in aanvaring met een Turkse patrouilleboot, die lichte averij opliep. Griekenland ontkende deze aantijging, maar beschuldigde de Turkse patrouilleboot ervan opzettelijk een Griekse mijnenveger te hebben geramd.

CONSTITUTIONEEL HOF VERBIEDT WELZIJNSPARTIJ

Op 11 november 1997 begon het Constitutioneel Hof met de behandeling van een eis tot ontbinding van de vroegere regeringspartij de Welzijnspartij (RP) van Necmettin Erbakan.

De eis was ingediend door hoofdaanklager Vural Savas, omdat de RP geheime plannen zou hebben om het moslimfundamentalisme te bevorderen Buiten de rechtszaal verklaarde Savas op 11 november dat 'het mijn grondwettelijk plicht is de seculiere Turkse republiek te verdedigen' Savas. die werd gesteund door het leger, betoogde dat de RP had geprobeerd de seculiere staat te ondermijnen door islamitisch onderwijs aan te moedigen en aanhangers te benoemen op posten in het staatsapparaat

Op 20 november voerde Erbakan de verdediging van zijn partij. De zitting vond plaats achter gesloten deuren, maar volgens RP-functionarissen had Erbakan betoogd dat ontbinding van de RP in strijd met de grondwet en internationale mensenrechtenverdragen zou zijn.

Op 16 januari 1998 kwam het Constitutioneel Hof tot de uitspraak dat de Welzijnspartij voortaan verboden was. Het Hof bepaalde verder dat de leider van de Welzijnspartij, Necmettin Erbakan, en vijf anderen voormannen hun zetel in het parlement verliezen. Erbakan mocht bovendien vijf jaar lang geen politieke partij meer leiden. In de uitspraak stond: 'Het Hof heeft besloten de Welzijnspartij te verbieden omdat er bewijzen zijn dat haar acties zich richten tegen de seculiere principes van de Turkse staat.'
De uitspraak kwam niet als een verrassing omdat het Constitutionele Hof vier dagen eerder al de staatsbijdrage aan de Welzijnspartij ter waarde van bijna twaalf miljoen gulden had bevroren in afwachting van het vonnis. Het Hof wilde daarmee voorkomen dat de Welzijnspartij de staatsfondsen zou wegsluizen voordat zij zou worden verboden.

De Welzijnspartij haalde tijdens de parlementsverkiezingen van 24 december 1995 21,3 procent van de stemmen en werd daarmee de grootste partij. Na een moeizame formatie vormden de Welzijnspartij en de Partij van het Juiste Pad (DYP)van Tansu Çiller een coalitie met Erbakan als premier.
De door de militairen gedomineerde Nationale Veiligheidsraad was niet gelukkig met de - weliswaar gematigde - islamitische koers van de regering. Zij voerde de druk op Erbakan zodanig op dat deze op 18 juni 1997 aftrad en de Welzijnspartij twee dagen later ook uit de regering stapte - een 'stille coup' van het leger volgens velen.
Een maand eerder - op 21 mei 1997 - had de procureur-generaal bij het Constitutionele Hof al om een verbod van de Welzijnspartij gevraagd.

VS reageren negatief

De Verenigde Staten reageerden afwijzend op het vonnis. Een regeringsoordvoerder sprak van een beschadiging van de democratie Hij zei verder: 'Het antwoord op veel Turkse problemen is volgens ons het versterken van de democratie en het starten van hervormingen die de vrijheid van meningsuiting moeten versterken en de politieke participatie moeten vergroten.' De Verenigde Staten hadden al eerder hun bezorgdheid uitgesproken, omdat zij vreesden dat Turkije de islamitische oppositie tot een ondergronds bestaan zou dwingen.
Een woordvoerder van de Britse ambassade zei: 'We maken ons zorgen over de gevolgen voor het democratisch pluralisme en de vrijheid van meningsuiting. We zullen het verbod van de Welzijnspartij zo snel mogelijk bespreken met onze EU-partners.'
Erbakan zelf kondigde aan dat hij in beroep zal gaan bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens: 'Een dergelijke beslissing is wettelijk gezien niet mogelijk.' Verder riep hij zijn aanhangers op tot kalmte.

Premier wijst voorstel Erbakan af

De uitspraak van het Constitutioneel Hof zou pas van kracht worden na officiële publicatie. De verwachting was dat dit twee weken zou duren. Deze tijd opende de mogelijkheid voor de Welzijnspartij om de uitspraak te verzachten. Erbakan bood premier Mesut Yilmaz op 20 januari aan een minder harde oppositie te voeren in ruil voor meer vrijheid. Erbakan: 'Het land heeft de wil om deze fouten te herstellen. De plaats waar dat moet gebeuren is het parlement.' Erbakan wilde democratische hervormingen, waardoor een nieuwe islamitische partij niet hetzelfde lot zou zijn beschoren als de Welzijnspartij.
Yilmaz ging niet in op het aanbod. Een dag later kreeg het ministerie van Financiën al opdracht om een onderzoek naar de bezittingen van de Welzijnspartij in te stellen, zodat deze verbeurd verklaard konden worden op het mo-

ment dat de uitspraak van kracht zou worden.

De weken daarna stonden beide partijen als vanouds tegenover elkaar. De uitspraak van een rechtbank op 3 februari 1998 maakte het kinderen moeilijker om koranlessen te volgen. Deze lessen mochten alleen nog worden gegeven aan kinderen van vijftien jaar of ouder die minimaal acht jaar onderwijs hadden gevolgd.

Op 20 februari raakten islamitische demonstranten slaags met de politie in Istanbul toen zij protesteerden tegen de dreigende Amerikaanse aanval op Irak. De politie arresteerde zeventig demonstranten.

Het Constitutioneel Hof publiceerde zijn uitspraak uiteindelijk in het weekend van 21 en 22 februari 1998, waarmee definitief een einde kwam aan de Welzijnspartij.

Islamisten stappen over naar nieuwe partij

Meer dan honderd voormalige parlementsleden van de verboden islamitische Welzijnspartij hebben zich op 24 februari 1998 aangesloten bij de Partij van de Deugd. Deze partij was in december 1997 opgericht voor het geval de Welzijnspartij zou worden verboden. Voorzitter Ismail Alptekin: 'We zetten onze reis voort naar een vreedzaam Turkije, dat trouw blijft aan haar geschiedenis van respect voor humanitaire waarden.'
De voormalige minister van Energie, Recai Kutan, werd gekozen als fractievoorzitter. Kutan was een naaste medewerker van voormalig premier Erbakan. Parlementsleden legden uit respect voor de 71-jarige leider van de Welzijnspartij witte anjers op zijn plaats in het parlement.

Niet alle leden van de Welzijnspartij traden direct toe tot de nieuwe partij. Dat gold met name voor de leden van de progressieve vleugel die onder leiding staat van de burgemeester van Istanbul, Recep Tayyip Erdogan. Waarnemers speculeerden daarom over een splitsing, maar die geruchten werden een dag later al weer ontkracht toen Erdogan aankondigde zich eveneens aan te sluiten. Enkele tientallen burgemeesters en parlementsleden deden dat samen met hem.
De Partij van de Deugd kreeg daarmee 123 parlementsleden en werd zo de grootste oppositiepartij. In de dagen daarop stapten nog meer parlementsleden over en op 5 maart 1998 was de Partij van de Deugd met 140 parlementsleden weer de grootste partij in het Turkse parleincnt. De Welzijnspartij was overigens in 1995 met 160 zetels in het parlement gekomen.

De nieu e partij boekte al snel een succes. De regering-Yilmaz had per decreet verboden dat vrouwelijke ambtenaren, scholieren en studenten hoofddoekjes mochten dragen. Als gevolg van de oppositie van de Partij van de Deugd moest Yilmaz deze maatregel op 3 maart 1998 weer verzachten. Dit tot woede van de militairen. Zij verweten Yilmaz te zwichten voor de islamisten. Zij voerden de druk op en op 26 maart waren er ontmoetingen tussen Mesut Yilmaz, president Suleyman Demirel en generaal Ismail Hakki Karadayi. Vicepremier Bulent Ecevit sprak geruchten tegen dat er een coup op handen was: 'Niemand kan hier een coup plegen, terwijl de rest van de wereld overstapt naar de democratie.'
Een dag later vond er een zes uur durende vergadering plaats van Yilmaz met de Nationale Veiligheidsraad. Yilmaz verklaarde na afloop dat er volledige overeenstemming bestond over het feit dat religie geen enkele rol mag spelen in de landspolitiek.

Islamisten hard aangepakt

In de maand na het akkoord werden de islamisten weer hard aangepakt. Op 3 april 1998 maakten Turkse aanklagers bekend dat ze oud-premier Erbakan zouden aanklagen wegens belediging van het hof. Volgens het Turkse persbureau Anatolia zouden zij een gevangenisstraf van drie tot achttien maanden tegen hem eisen.
De volgende dag werden in de regio Diyarbakir 79 vermeende aanhangers van de gewapende islamitische Hezbullah opgepakt. Daarbij werden twee pistolen gevonden waarmee tussen 1993 en 1996 moorden zouden zijn gepleegd.
Op 18 april raakte de politie in Batman in Zuidoost-Turkije slaags met vrouwen die demonstreerden tegen het verbod om islamitische hoofddoekjes te dragen. Vijf agenten raakten gewond en zestig vrouwen werden gearresteerd.
Tenslotte werd op 21 april de islamitische burgemeester van Istanbul Erdogan veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien maanden, omdat hij verleden jaar in een toespraak mensen tot haat zou hebben aangezet. Erdogan bleef echter op vrije voeten in afwachting van hoger beroep.

ONDUIDELIJKHEID OVER VERVROEGDE VERKIEZINGEN

Op 23 april 1998 werd bekend dat premier Mesut Yilmaz een overeenkomst had gesloten over vervroegde verkiezingen met Deniz Baykal, leider van de linkse Republikeinse Volkspartij (CHP) met wiens steun de minderheidsregering van Yilmaz kan regeren.
Beiden kwamen overeen om op 28 maart 1999 vervroegde verkiezingen te houden en dat er na het zomerreces een interim-regering zou worden gevormd. Een onafhankelijke premier zou deze 'pre-verkiezings-regering' gaan leiden.
De plannen werden niet enthousiast ontvangen. De media en de leden van Yilmaz' kabinet vreesden dat een interim-regering alleen maar zou leiden tot politieke instabiliteit. Financiële analisten waren bang dat Yilmaz de economische hervorming niet zou voortzetten. De beurs van Istanbul daalde 7,9 procent in vijf dagen.

Yilmaz krabbelde daarop terug. Vijf dagen later vroeg hij zich af of het wel zo nodig was om een interim-regering te vormen. Baykal zei op zijn beurt dat hij er van uitging dat de plannen zouden doorgaan, maar dat hij geen onnodige regeringscrisis zou veroorzaken.
Op 30 april maakte Yilmaz bekend dat het idee van een interim-regering definitief van de baan was. Hij noemde het 'zinloos en onnodig'. Tegelijk meldde hij dat het mogelijk was dat de verkiezingsdatum van 28 april 1999 zou worden opgeschoven vanwege een vakantie.

Çiller en Yilmaz beschuldigen elkaar van corruptie

De onrust over de verkiezingen vond plaats na een week waarin de kemphanen Tansu Ciller van de Partij van het Juiste Pad (DYP) en Mesut Yilmaz van de Moederlandpartij (ANAP) elkaar weer in de haren vlogen. Op 16 april stemde het parlement in met een onderzoek naar de vermeende illegale verrijking van Ciller in de tijd dat zij premier was.
Çiller eiste zes dagen later een onderzoek tegen Yilmaz, omdat hij onder andere wederrechtelijk staatseigendommen zou hebben vergaard en een deel van zijn vermogen zou hebben verzwegen voor een parlementaire commissie.

Aanklacht tegen echtgenoot van Ciller

Op 21 oktober 1997 had het Openbaar Ministerie al bekend gemaakt dat Ozer Ciller, de echtge-

noot van Tansu Ciller was aangeklaagd wegens het veranderen van documenten over bezittingen van zijn familie in de VS Als hij schuldig zou worden bevonden, hing hem een straf van maximaal achteneenhalf jaar boven het hoofd

MAATREGELEN TEGEN INFLATIE

Premier Yilmaz en minister van Financiën Zekeriya Temizel kondigden op 1 december 1997 een pakket maatregelen aan om de inflatie onder controle te krijgen. De prijs van goederen die door staatsbedrijven werden geproduceerd, werd tot juni 1998 bevroren. Dit was voor schatkistbewaarder Mahfi Egilmez aanleiding om uit protest af te treden. Hij werd opgevolgd door Yener Dincmen. directeur van het staatsbedrijf Ziraat Bankasi.
Premier Yilmaz ontkende dat de maatregelen iets te maken hadden met zijn pogingen om de goedkeuring van het IMF voor zijn economische politiek te verkrijgen.

Verder werd op 6 december bekendgemaakt dat elke burger een fiscaal nummer zou krijgen en dat het percentage van de eerste schijf van de inkomstenbelasting zou worden teruggebracht naar twintig procent.
Na een debat van enkele dagen keurde het parlement op 25 december 1997 de begroting voor 1998 goed. Daarin werd uitgegaan van een halvering van de economische groei tot drie procent en een inflatie van niet meer dan vijftig procent.

ENERGIE-OVEREENKOMSTEN GETEKEND

Premier Mesut Yilmaz bracht half december 1997 een bezoek aan de Verenigde Staten. Hij sprak met president Clinton, die een beroep op hem deed de problemen met Griekenland op te lossen. De twee landen tekenden een strategische energie-overeenkomst.
Op 15 december 1997 ondertekende Yilmaz met zijn Russische ambtsgenoot Tsjernomyrdin de zogenaamde 'Blauwe Stoom'-overeenkomst. Op grond hiervan zal Rusland tegen het jaar 2000, wanneer een pijplijn door de Zwarte Zee moet zijn aangelegd, Turkije van drie miljard extra kubieke meter gas voorzien.

WET TEGEN ECHTELIJK GEWELD

Het parlement nam 15 januari 1998 een omstreden wet aan die geweld binnen het huwelijk moet tegengaan. De wet stelt dat iedere getuige aangifte mag doen. Tot dan toe mochten alleen de kinderen of de mishandelde echtgenote dit. Verder bepaalt de wet dat de rechter de dader eerst moet waarschuwen. Daarna mag hij het contact met de echtgenote verbieden. Bij overtreding volgt een gevangenisstraf van drie tot zes maanden.
Een woordvoerder van het ministerie voor Vrouwenzaken noemde de wet 'een groot succes'. Leden van de Welzijnspartij meenden echter dat de wet de harmonie van het gezinsleven verstoort. Advocate Hulya Gulbahar zei: 'Er zal niet echt iets veranderen vóór de ongelijkheid in het burgerrecht is opgeheven, in het bijzonder wat betreft het eigendomsrecht en het recht op echtscheiding.'

ARBEIDSPROTEST IN ANKARA

Tienduizenden ambtenaren demonstreerden op 24 januari 1988 om hun eis voor stakingsrecht en CAO-onderhandelingen kracht bij te zetten. Aanleiding was de nieuwe Arbeidswet die door het parlement werd behandeld en die onder andere ambtenarenstakingen verbiedt. De vakbonden eisten dat premier Mesut Yilmaz de wet zou veranderen. De demonstratie verliep rustig, ondanks de massale aanwezigheid van de politie.

KOERDISCHE KWESTIE

NIEUW OFFENSIEF TEGEN KOERDEN

Op 23 september 1997 lanceerde het Turkse leger een nieuw offensief tegen Koerdische strijders in Noord-Irak. Hierbij deden 15.000 soldaten, gesteund door gevechtsvliegtuigen en tanks. een aanval op posities van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK). De PKK had vanuit kampen in Noord-Irak gewapende acties uitgevoerd in Turkije. Er was al een aantal Turkse soldaten in Noord-Irak gelegerd na een grootscheeps offensief in mei 1997.

Er circuleerden geruchten dat het nieuwe offensief bedoeld was om deniet-officiële veiligheidszone te versterken die PKK-invallen in Zuidoost-Turkije moest verhinderen. Op 2 oktober namen deze geruchten toe, toen de Grote Nationale Assemblee (het parlement) de noodtoestand ophief die ongeveer tien jaar eerder was afgekondigd in drie zuidoostelijke provincies (Bitlis, Batman en Bingöl). De noodtoestand bleef van kracht in zes andere provincies in het Zuidoosten. Maar op 6 oktober waarschuwde PKK-leider Abdullah Ocalan dat hij de guerrilla zou uitbreiden naar de rest van Turkije, als de Turkse autoriteiten geen politieke oplossing voor het conflict wilden zoeken. Volgens verschillende berichten zou een aantal PKK-eenheden zich hebben verplaatst naar het Noorden en zich zelfs ophouden in het gebied langs de Zwarte Zee.

Evenals bij het offensief van mei werd het Turkse leger in Noord-Irak gesteund door eenheden van de Koerdische Democratische Partij (KDP)onder leiding van Masoud Barzani Op 12 oktober meldde het staatspersbureau Anatolza dat bij de operatie 797 PKK-strijders waren gedood en veertig andere gevangengenomen Volgens het bericht waren elf Turkse soldaten en 35 KDP-strijders gesneuveld bij de gevechten

Strijd tussen rivaliserende Koerdische facties

Nadat Turkije op 13 oktober was begonnen zijn troepen terug te trekken uit Noord-Irak, braken zware gevechten uit tussen de KDP en haar rivaal, de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) onder leiding van Jalal Talabani. Het tijdstip van de PUK-aanval viel precies samen met het einde van het Turkse offensief en het Amerikaanse besluit begin oktober om het vliegdekschip Nimitz naar de Perzische Golf te sturen om Irak en Iran er van te weerhouden de 'no fly'-zones in het Noorden en het Zuiden binnen te dringen (tijdens de gevechten in 1996 had het Turkse leger de KDP militair gesteund). Volgens de KDP had de PUK de aanval uitgevoerd op aandringen van Iran en met volledige steun van de PKK.

De PUK viel de KDP aan op drie fronten langs de na Amerikaanse bemiddeling in oktober 1996 overeengekomen bestandslijn. De PUK wist de strategische heuvels te veroveren die de weg tussen de regionale hoofdstad Arbil en de Iraanse grens beheersten, voordat onder zware Amerikaanse druk op 17 oktober een wankel bestand werd gesloten. Maar ook in de rest van de maand voerde de PUK nog aanvallen uit.

POLITIE ARRESTEERT TOP HADEP

De politie heeft zeven leden van de Volkspartij voor de Democratie (HADEP) op 12 februari 1998 opgepakt op beschuldiging van steun aan een separatistische beweging. Onder de arres-

tanten bevond zich HADEP-voorzitter Murat Bozlak. De zeven werden gearresteerd nadat eerder die week het hoofdkwartier en een partijgebouw in Ankara waren doorzocht.
Aanleiding voor de arrestaties waren de kalenders die de HADEP in december vorig jaar naar haar partijkantoren stuurde. Volgens de Turkse justitie stonden er teksten op die kalender waaruit zou blijken dat de HADEP het streven naar een onafhankelijk Koerdistan van de PKK (Arbeiderspartij van Koerdistan) zou steunen.
De HADEP streeft naar een vreedzame oplossing van het conflict met de Koerden. De partij werd in 1994 opgericht, nadat haar voorgangers waren verboden wegens separatistische activiteiten.

De openbare aanklager eiste op 17 maart 1998 een gevangenisstraf van minimaal 22 jaar tegen de HADEP-leiders. Zes dagen later liet hij weten ook de mogelijkheid te onderzoeken om de partij zelf buiten de wet te plaatsten.
De rechtszaak duurde voort en op 30 maart werden drie vooraanstaande HADEP-leden opgepakt toen ze kwamen getuigen. Sirri Sakik, Feridun Yazar en Sedat Yurttas werden gearresteerd op de trap van de Rechtbank voor de Staatsveiligheid.

Verdere acties tegen HADEP

De Turkse overheid werkte de partij ook op andere manieren tegen. Op 8 maart 1998 sloeg de politie in Istanbul een HADEP-demonstratie van zeshonderd vrouwen uiteen die daar bij elkaar waren vanwege de internationale vrouwendag. Volgens een politiewoordvoerder ging het om een illegale demonstratie. De politie gebruikte gummiknuppels en traangas om de demonstranten uit elkaar te jaren. De vrouwen gooiden op hun beurt met stokken en stenen naar de politie. Dit leidde tot enkele tientallen gewonden en een onbekend aantal arrestaties.

In de nacht van 17 op 18 maart 1998 voerden Turkse troepen een grote veiligheidsoperatie uit waarbij ongeveer vijftig HADEP-leden van hun bed werden gelicht in Istanbul, Diyarbakir en Manisa. Een dag later werd een soortgelijke actie uitgevoerd bij plaatselijke afdelingen van HADEP, bij twee kranten en een Koerdisch cultureel centrum. Ditmaal werden negentien mensen gearresteerd.
Bij het Cultureel Centrum was net een Zwitserse vakbondsdelegatie op bezoek. De leden hiervan werden twee uur vastgehouden en reageerden onthutst. Een woordvoerder zei: 'Het is goed dat we de dagelijkse mensenrechtensituatie met eigen ogen hebben kunnen aanschouwen. Ik denk dat zoiets niet mogelijk is in een democratisch land.'
Volgens de HADEP wilde de overheid Koerdische activiteiten op het traditionele Newroz-feest voorkomen.

ONRUSTIGE VIERING NEWROZ

De traditionele viering van Newroz op 21 maart 1998 is onrustig verlopen. Newroz is het feest waarmee de Koerden de komst van de lente vieren, maar de laatste jaren is het uitgegroeid tot een demonstratie voor de onafhankelijkheid van Koerdistan. In de voorgaande jaren vonden massale demonstraties plaats tijdens Newroz, waarbij soms tientallen doden vielen.
De dagen voorafgaand aan het feest arresteerden veiligheidstroepen uit voorzorg tientallen Koerden. Het hoofd van de veiligheidstroepen in de Koerdische regio had op 19 maart al laten weten geen enkele uiting van steun aan de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) te tolereren.

Dit jaar demonstreerden opnieuw tienduizenden Koerden in verschillende steden. De veiligheidstroepen grepen hard in. Volgens het Democratisch Platform Diyarbakir, een samenwerkingsverband van mensenrechtenorganisaties en vakbonden, vielen er tijdens de viering twee doden en dertig gewonden en zijn er tweehonderd mensen gearresteerd. Onder hen bevonden zich vijf Italianen, wat tot een officieel protest van de Italiaanse overheid leidde.

De laatste jaren leek de PKK-strijd aan kracht te hebben verloren en leken de massale campagnes van de militairen tegen PKK-bases in Irak hun vruchten af te werpen. De Britse Koerdenkenner David McDowell: 'De PKK-campagne verliest zijn kracht, maar een groot aantal Koerden is zich de laatste vijftien jaar bewust geworden van een nationale identiteit en die zal niet verdwijnen. De uitdaging zal alleen een andere vorm krijgen.'

Een woordvoerder van de PKK liet weten dat er geen alternatief bestaat voor de gewapende strijd. 'We zullen die zo nodig vijf. tien, vijftien jaar voortzetten.'
De burgeroorlog in Oost-Turkije duurt al dertien jaar en heeft 27.000 mensen het leven gekost.

PKK-GEVANGENEN BEËINDIGEN HONGERSTAKING

Twintig gevangen leden van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) hebben op 26 februari 1998 hun hongerstaking beëindigd, nadat ze een dag eerder een akkoord hadden bereikt met de Turkse overheid. De gevangenen eisten onder *andere* betere levensomstandigheden en wensten dat de politie hun families met rust laat. Het akkoord werd bereikt op het moment dat enkele hongerstakers interne bloedingen kregen en op het randje van de dood verkeerden. 26 februari was de vijftigste dag van hun hongerstaking.
Eerder beëindigden 160 PKK-gevangenen die in Zuidoost-Turkije gevangen zaten, hun hongerstaking.

COMMANDANT PKK LOOPT OVER

Op 21 maart 1998 werd bekend dat enkele dagen eerder Semdin Sakik was overgelopen van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) naar de Democratische Partij van Koerdistan (KDP) in Irak. De KDP heeft meermalen samengewerkt met de Turkse veiligheidstroepen bij de bestrijding van de PKK in Irak.
De beruchte 'Vingerloze Zeki', zoals zijn bijnaam luidt, was een van de belangrijkste PKK-commandanten. De Turkse pers berichtte dat Sakik bereid was in Turkije terecht te staan onder de voorwaarde dat hij niet zou worden geëxecuteerd.
Drie weken later, op 13 april, ontvoerden Turkse veiligheidstroepen Sakik van Irak naar Turkije. Minister van Justitie Oltan Sungurlu, liet weten dat Turkije hem wilde ondervragen en hem voor de rechter zou brengen. Hij sloot niet uit dat Sakik de doodstraf zou krijgen.

VOORJAARSOPERATIE TEGEN DE PKK

Ongeveer 40.000 militairen hebben in april 1998 deelgenomen aan een speciale voorjaarsoperatie tegen de PKK nabij de grens met Irak. Hierbij zijn onder andere F-16 gevechtsvliegtuigen uit Diyarbakir en Super Cobra-helikopters uit Sirnak gebruikt.

Militairen bronnen meldden op 15 april dat bij gevechten rondom de Cudi-berg 64 PKK-strijders en 11 militairen waren omgekomen. De actie werd beëindigd op 30 april. Bij die gelegenheid gaven militaire bronnen andere cijfers: in totaal zouden 74 PKK-strijders en drie militairen bij de acties zijn omgeko-

men. Onafhankelijke bronnen over de hoeveelheid doden waren niet voorhanden,

MENSENRECHTEN

VRIJLATING YAGMURDERELI

Onder binnen- en buitenlandse druk ontsloeg de regering op 11 november 1997 de journalist en advocaat Esber Yagmrirdereli uit de gevangenis. De blinde Yagmurdereli was in oktober veroordeeld wegens steun aan terrorisme en verspreiding van separatistisch propagandamateriaal. Volgens het staatspersbureau Anatolia was zijn gevangenisstraf van 23 jaar 'één jaar opgeschort' wegens zijn slechte gezondheid.

SCHADEVERGOEDING VOOR DEP-LEDEN

Op 27 november 1997 veroordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg Turkije tot betaling van een schadevergoeding aan zes voormalige parlementsleden van de pro-Koerdische Democratische Partij (DEP).

De zes DEP-afgevaardigden waren twaalf tot veertien dagen zonder aanklacht in hechtenis gehouden op verdenking van ondermijning van de Turkse territoriale integriteit. Het Hof was van mening dat hun detentie in strijd was geweest met Turkije's verplichtingen krachtens de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens en veroordeelde de Turkse regering tot betaling van een schadevergoeding van 8.000 tot 10.000 gulden aan de voormalige parlementsleden plus vergoeding van de proceskosten.

VERMEENDE LEDEN DHKP-C VRIJGELATEN

Het Hof van Beroep heeft op 28 januari 1988 de vonnissen tegen tien jongeren vernietigd die eerder waren uitgesproken door een rechtbank in Manisa. De tien waren daar een jaar eerder veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van twee tot twaaalf jaar wegens lidmaatschap van de verboden stadsguerrilla Revolutionaire Volkspartij-Front (DHKP-C).Volgens het Hof van Beroep waren de tien veroordeeld na een 'inadequaat onderzoek'.
Het proces van de tien trok destijds veel belangstelling omdat zij de agenten ervan beschuldigden hen tien dagen lang te hebben gemarteld, onder andere door knuppels in hun anus te steken en elektroshocks toe te dienen. De agenten werden hiervoor aangeklaagd, maar in februari 1998 werden ze vrijgesproken.

Vijf van de tien jongeren werden na de uitspraak van het Hof van Beroep vrijgelaten 'wegens gebrek aan bewijs'. Tegen de vijf anderen werd een nieuwe rechtszaak aanhangig gemaakt, waarvan op 23 maart 1998 de eerste zitting plaatsvond in Izmir. De rechtbank besloot toen de laatste vijf ook vrij te laten in afwachting van de voortzetting van de zaak.

DEMONSTRATIE VOOR VRIJE MENINGSUITING

Een groep filmacteurs, schrijvers en intellectuelen heeft op 4 februari 1998 verboden teksten uitgedeeld op de trappen van de Rechtbank voor de Staatsveiligheid. De teksten waren van een activist en een vakbondsleider, die pleitten voor rechten voor de Koerdische minderheid. Beide auteurs zijn hiervoor veroordeeld tot een gevangenisstraf.
De groep eiste dat ook zij zouden worden aangeklaagd. Volgens de Turkse wet krijgen mensen die een verboden tekst verspreiden dezelfde straf als de auteur. Componist Sanar Yurdatapan zei: 'Of de wetten moeten veranderen of ze moeten ons allemaal in de gevangenis gooien.' De politie greep niet in.

ZAKENWERELD WIL NALEVING MENSENRECHTEN

Muharrem Kayhan, voorzitter van de Turkse Associatie van Industriëlen en Zakenlieden (Tusiad) pleitte 24 februari 1998 voor een betere naleving van de mensenrechten in Turkije. Volgens hem vormt de kwalijke reputatie die Turkije op dit gebied heeft een belemmering voor economische groei. Kayhan duidde onder andere op het feit dat Turkije voorlopig niet deel mag nemen aan de Europese Unie, onder andere vanwege de mensenrechtensituatie. Kayhan: 'Turkije moet openlijk toegeven dat de onderwerpen mensenrechten en democratie een barrière vormen voor een verdere economische groei.'

ARTS VERVOLGD WEGENS RAPPORTAGE MARTELINGEN

Eda Guven moest 9 maart 1998 voor de rechtbank verschijnen wegens misbruik van haar functie. Zij had een jaar eerder zes gevangenen van de gendarmerie onderzocht en concludeerde dat ze werden geslagen en gemarteld. Volgens de Turkse overheid ging het hier om een vals rapport.
De Turkse Medische Vakbond (TTB) stelde zich in een verklaring achter Guven op: 'Dr. Guven is beschuldigd van misbruik van haar positie omdat zij de slachtoffers van martelingen had aangemoedigd om hun recht te zoeken.'

GEVANGENISOPSTAND BEËINDIGD NA CONCESSIES

Op 1 april 1998 kwam er een einde aan een twee dagen durende gevangenisopstand waarbij 350 gevangenen in tien gevangenissen in totaal 55 bewakers gegijzeld hielden. Dit uit protest tegen de vele gedwongen overplaatsingen. De meeste opstandelingen waren lid van de stadsguerilla Revolutionaire Volkspartij-Front (DHKP-C).

Minister van Justitie Oltan Sungurlu wist een einde aan de opstand te maken door de gevangenen inspraak te beloven bij hun overplaatsing: 'We zullen ze een lijst gevangenissen geven waar ze uit kunnen kiezen, maar het is uitgesloten dat ze allemaal samen naar eenzelfde gevangenis gaan.'
Een dag later zei Sungurlu dat hij toekomstige opstanden wilde voorkomen door betere condities voor de gevangenen te scheppen. Verder bleef hij bij zijn plan om de slaapzalen te vervangen door cellen, zodat de gevangenen minder kans krijgen om zich ook in de gevangenis te organiseren.

(Vor.ber. pag. 774/2-e.v.- 1997)

ZWITSERLAND

OVEREENKOMST OVER BANK-REKENINGEN NAZI-SLACHTOFFERS

De drie belangrijkste Zwitserse banken, Crédit Suisse, de Zwitserse Bank Corporatie en de Union Bank van Zwitserland, bereikten op 27 maart 1998 overeenstemming met vertegenwoordigers van het Joods Wereldcongres, de Amerikaanse overheid en Nazi-slachtoffers over de holocaust-claims. Met deze overeenkomst namen de banken de dreiging van Amerikaanse sancties weg.
De banken beloofden onder andere dat zij:

- hun boeken zullen openstellen voor onafhankelijke accountants die nog niet opgeëiste rekeningen van Nazi-slachtoffers zullen opsporen;
- alle namen van rekeninghouders zullen publiceren die een slapende rekening uit de oorlogstijd hebben;

• een humanitair fonds zullen instellen voor de hulp aan Nazi-slachtoffers;
• onderhandelingen zullen beginnen met familie van oorlogsslachtoffers en het Joods Wereldcongres, die in oktober 1996 een miljardenclaim bij een New Yorkse rechter hebben ingediend.

De overeenkomst kwam tot stand onder zware druk van de Amerikaanse overheid op de Zwitserse banken. Op 8 december 1997 had de Amerikaanse overheid een moratorium van negentig dagen ingesteld op sancties tegen de Zwitserse banken. Uiterlijk 31 maart 1998 moest er een overeenkomst liggen, anders zou een commissie van financiële experts onder voorzitterschap van de thesaurier van New York City, Alan Hevesi. verdere sancties instellen.

De Zwitserse banken schreven op 25 maart een brief aan de commissie waarin ze protesteerden tegen de druk waaronder de overeenkomst tot stand moest komen: 'We kunnen de besprekingen niet bepalen. De voortgang van deze besprekingen is, zoals u zich realiseert, afhankelijk van de houding en instelling van andere belanghebbende partijen. Het is oneerlijk om ons te bestraffen voor ontwikkelingen die wij niet zelf in de hand hebben.'
Het belangrijkste struikelblok zou de omvang van het humanitair fonds zijn.

Crédit Suisse sloot op 25 maart 1998 wel een individuele overeenkomst met de tachtigjarige Estelle Sapir die niet over de rekening van haar vader mocht beschikken, omdat zij na de oorlog geen verklaring van zijn dood kon overleggen. Volgens de krant Le Temps had Crédit Suisse Sapir 50.000 dollar geboden als ze zich zou terugtrekken uit het proces dat tegen de banken in New York liep.

De overeenkomst die twee dagen later in New York werd gesloten, werd enthousiast ontvangen. Wel toonden de Zwitserse banken zich teleurgesteld dat de dreiging van sancties niet helemaal was weggenomen, omdat de Amerikaanse overheid druk op het verder onderhandelen over de details wilde houden. Avraham Burg, voorzitter van het Joodse Agentschap in Jeruzalen, was evenmin tevreden. Hij noemde de overeenkomst 'een handige PR-zet'. Volgens hem moesten nog teveel details worden uitgewerkt.

Zwitserse politici benadrukten twee dagen na het akkoord dat dit niet was getekend door de Zwitserse Nationale Bank. Het was volgens hen daarom uitgesloten dat belastinggelden zouden worden aangewend voor het schadeloosstellen van holocaustslachtoffers. Alleen de particuliere banken zouden de financiële lasten van het akkoord moeten dragen.

Op 27 april startten de onderhandelingen over de uitwerking van het akkoord in Washington tussen de drie banken en advocaten die de slachtoffers en het JWC vertegenwoordigden. De eerste bijeenkomst werd bijgewoond door de Amerikaanse staatssecretaris Stuart Eizenstat.

Het JWC zette de onderhandelingen vooraf onder druk door te eisen dat ook zou worden gesproken over de schadeloosstelling van verzekeringspolissen, geconfisqueerd bezit en slavenarbeid. Een vertegenwoordiger van de Zwitserse banken noemde dat uitgesloten: 'De banken zullen alleen onderwerpen bespreken die hen direct aangaan.' De banken kregen steun van Sigi Feigel, voorzitter van de joodse gemeenschap in Zurich. Hij schreef: 'Het terugbetalen van schulden is één ding. Het toegeven aan onrechtvaardige eisen is heel wat anders.'

Publicatie rapport Nazi-goud uitgesteld

Professor Jean-Francois Bergier maakte 30 maart 1998 bekend dat de publicatie van het rapport over aankoop van Nazi-goud door Zwitserse banken enkele weken was uitgesteld. De oorspronkelijke publicatiedatum van het rapport van de Onafhankelijke Commissie van Deskundigen 'Zwitserland en de Tweede Wereldoorlog' was vastgesteld op 6 april 1998.
Commissievoorzitter Bergier liet weten dat de Duitse versie van het rapport gereed was, maar dat de Federale Raad (het kabinet) nadrukkelijk had verzocht het rapport tegelijk uit te brengen in het Frans, Italiaans en het Engels. Het vertaalwerk zou enkele weken in beslag nemen.
Bergier vertelde dat het rapport enkele verrassende conclusies bevatte, maar dat de commissie geen bewijs had kunnen vinden voor de beschuldiging dat Zwitserse banken gouden gebitsvullingen van Nazi-slachtoffers hadden geaccepteerd.
De commissie-Bergier baarde in december 1997 opzien door nauwkeurig het goudverkeer van de Duitse banken tijdens de Tweede Wereldoorlog in kaart te brengen.

JWC vergelijkt Zwitserse president met Waldheim

De holocaustzaak zorgde eerder in 1998 nog voor verstoorde verhoudingen tussen Zwitserland en de joodse gemeenschap. Het Joods Wereldcongres vergeleek de Zwitserse president Flavio Cotti namelijk op 1 januari 1998 met de voormalige Oostenrijkse president Kurt Waldheim. Waldheim raakte tijdens zijn presidentschap in opspraak, omdat hij betrokken zou zijn geweest bij oorlogsmisdaden in Joegoslavië toen hij van 1942 tot 1945 in het Duitseleger diende.
Aanleiding voor deze vergelijking was de uitspraak van Cotti dat hij van streek was over de aanhoudende kritiek op de manier waarop Zwitserland de holocaust-zaak afhandelt. Hij had gezegd dat het opvallend was dat vrijwel alle kritiek van de Amerikaanse oostkust kwam, in het bijzonder vanuit New York. En dat is de plaats waar het Joods Wereldcongres is gevestigd.
De Israëlische ambassadeur Yzhak Mayer noemde de vergelijking van het Joods Wereldcongres 'onhoudbaar'. Ook de Joodse gemeenschap in Zwitserland nam het voor de president op.

Drie dagen later leverde het Simon Wiesenthal Centrum in Los Angeles zware kritiek op Zwitserland vanwege een brochure waarin stond dat joden geld van de Zwitserse bevolking proberen af te persen. Het Simon Wiesenthal Centrum eiste een onmiddellijk onderzoek naar de herkomst van deze antisemitische brochure.

PRESIDENT VOOR 1998 GEKOZEN

De twee kamers van het parlement hebben op 10 december 1997 minister van Buitenlandse zaken Flavio Cotti tot president gekozen voor 1998. Cotti, die ook in 1991 president was, volgde Arnold Koller, de minister van Justitie en Politie, op.

GROTE BANKFUSIE

Nadat de bestuurders van twee van Zwitserlands belangrijkste banken, de Zwitserse Bank Corporatie en de Union Bank van Zwitserland, op 8 december 1997 hadden besloten tot een fusie, zijn op 4 februari 1998 ook de aandeelhouders hiermee akkoord gegaan. Hierdoor ontstond één van de grootste banken ter wereld, waar in totaal 1.300 miljard Zwitserse franken (ca. 1.790 miljard gulden) wordt beheerd. De naam van de nieuwe bank is Verenigde Bank van Zwitserland.

EUROPA

WAPENEXPORT GROEIT FORS

Op 3 februari 1998 maakte het ministerie van Defensie bekend dat de Zwitserse wapenexport was gestegen van 232 miljoen frank (308 miljoen gulden) in 1996 naar 294 miljoen frank (391 miljoen gulden) in 1997. Oman was met 61 miljoen frank (81 miljoen gulden) de belangrijkste afnemer. Duitsland kwam op de tweede plaats.

MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN TREEDT AF

Jean-Pascal Delamuraz maakte 14 januari i998 op een persconferentie bekend dat hij eind maart 1998 zou terugtreden als minister van Economische Zaken vanwege gezondheidsredenen. Delamuraz onderging in 1993 een hartoperatie en in 1997 werd bij hem een kwaadaardige tumor verwijderd.
Delamuraz zat dertien jaar in het Zwitserse kabinet. Het meeste opzien baarde hij tijdens zijn presidentschap in 1996 toen hij de joodse holocaustclaims 'chantage en afzetterij' noemde.

'DICTATORS MIJDEN ZWITSERSE BANKEN'

De Zwitserse Bankcommissie maakte op 21 april 1998 bekend dat dictators Zwitserse rekeningen steeds vaker mijden om hun vermogen veilig te stellen. Volgens de commissie waren er nog enkele zwarte schapen onder de banken, maar accepteerde het grootste deel niet meer zomaar geld van iedereen.
De commissie noemde de jarenlange strijd over het vermogen van de Filipijnse ex-dictator Ferdinand Marcos als oorzaak hiervan. De Filipijnse overheid, erfgenamen van de dictator en slachtoffers van mensenrechtenschendingen betwistten elkaar dit vermogen al sinds Marcos' val in 1986. Pas in december 1997 besloot het Zwitserse hooggerechtshof dat dit vermogen moest worden overgemaakt naar de Filipijnse overheid.
De bankcommissie concludeerde dat banken sindsdien makkelijker meewerken aan het opsporen van 'besmet vermogen'. Zo maakten de banken na de val van de Pakistaanse Benazir Bhutto in 1996 bekend dat zij voor 26 miljoen gulden aan Zwitserse bankrekeningen had. Vrij snel na de val van de Zaïrese dictator Mobutu wisten acht banken te melden dat hij daar voor 8 miljoen gulden aan rekeningen had.
De Bankcommissie was tevreden over deze gang van zaken: 'Een bank moet geen overschrijvingen accepteren als het weet of kan weten dat het geld afkomstig is van corruptie of misbruik van overheidsgelden,'

AKKOORD OVER EUROPEES TRANSITVERKEER

Europees commissaris voor Transport Neil Kinnock en de Zwitserse minister van Transport Moritz Leuenberger tekenden op 23 januari 1998 een bilaterale overeenkomst over het goederenvervoer door de Alpen. Vanaf 2005 mogen ook vrachtwagens van méér dan 28 ton door de Alpen rijden. Verder zal Zwitserland een transittarief hanteren van 323 tot 330 Zwitserse frank, ongeveer 425 gulden. Zwitserland wilde oorspronkelijk hogere tarieven om het transitverkeer te ontmoedigen.
Het akkoord werd gezien als een belangrijke stap op weg naar het Zwitserse lidmaatschap van de Europese Unie. We1 zal de bevolking zich in een referendum nog over het akkoord moeten uitspreken, maar opiniepeilingen wijzen uit dat de meerderheid van de Zwitsers achter het akkoord staat.
Kinnock had echter meer problemen om het akkoord te verdedigen tijdens de vergadering van de ministers van Transport van de Europese Unie op 17 maart 1998. De Duitse minister Matthias Wissmann vond de tarieven veel te hoog. Hij werd in zijn kritiek gesteund door Italië en Nederland. Kinnock verdedigde zijn besluit met het argument dat het akkoord goed was voor de Europese economie en het Europese milieu. Hij wist echter onvoldoende steun voor het akkoord te krijgen. Zwitserland liet weten dat het niet opnieuw zou onderhandelen over het akkoord. De Britse minister Gavin Strang, voorzitter van de bijeenkomst, zei dat de Europese Commissie bij het akkoord bleef en het zou voorleggen aan de ministers van Buitenlandse zaken.

HEROINE VOOR VERSLAAFDEN OP MEDISCHE GRONDEN

Het Zwitserse kabinet heeft zich achter het voorstel geschaard om ernstig verslaafden op medische gronden heroïne te verstrekken, als bij hen geen enkele therapie succes heeft. Dit maakte de minister van Binnenlandse zaken op 18 februari 1998 bekend na een hoorzitting met de kantons, de politieke partijen en gezondheidsautoriteiten. De minister: 'De hoorzitting heeft laten zien dat het voorgestelde besluit van medische verstrekking van heroïne een acceptabel compromis is.'
Zwitserland experimenteerde al drie jaar met de verstrekking van heroïne aan ernstig verslaafden. Dit experiment liet zien dat de gezondheid van de verslaafden verbeterde en de criminaliteit afnam.

ARRESTATIE ISRAËLISCHE SPIONNEN

De politie van Bern heeft op 19 februari 1998 vijf Israëlische mannen gearresteerd, toen zij afluisterapparatuur installeerden in de kelder van een appartement. De politie werd getipt door een oplettende buurman. De vijf bleken later leden van de Mossad, de Israëlische veiligheidsdienst, te zijn. Het incident leidde tot het aftreden van Danny Yotam, het hoofd van de Mossad.
De gebeurtenis riep nogal wat vraagtekens op. De agenten hadden het afluisteren zo klungelig aangepakt, dat Bernhard Seiler, de voorzitter van de commissie voor de inlichtingendiensten, zich afvroeg of het allemaal geen opzet was met als doel Yotam beentje te lichten. Seiler vond het nogal vreemd dat er vijf mannen nodig waren om afluisterapparatuur te plaatsen. Verder wooonde het vermeende slachtoffer al drie jaar niet meer in dat huis.

DELEGATIE BEZOEKT IRAN

Een delegatie van de regering en het bedrijfsleven bracht van 6 tot 10 maart 1998 een bezoek aan Iran. Het bezoek was een belangrijke indicatie dat de betrekkingen tussen de twee landen zich weer normaliseren.
De delegatie telde vijftien leden uit de industriële wereld, onder wie vertegenwoordigers van machinebouwers, horlogemakers, de voedselindustrie, de chemische industrie en de bankwereld.
De Zwitserse export naar Iran had in 1997 een waarde van ruim 400 miljoen gulden. De waarde van de import bedroeg 140 miljoen gulden.

(Vor.ber. pag. 39/1 - 1998)

AMERIKA

BRAZILIË

BINNENLAND

PAKKET NOODMAATREGELEN

Op 10 november 1997 maakte de regering een stringent bezuinigingsprogramma bekend om het vertrouwen in de economie te herstellen. Met een pakket bezuinigingen en belastingverhogingen ter waarde van R$ 20 miljard (ca. 36 miljard gulden), plus een ver-

dubbeling van de jaarlijkse rentetarieven tot meer dan 40 procent op 30 oktober, wilde zij de Braziliaanse munt, de real, verdedigen tegen de mogelijke effecten van de Aziatische *crisis, die* nog steeds een ernstige bedreiging vormde voor het drie jaar oude plan voor de stabilisering van de economie.

Belangrijke punten in het 51 maatregelen tellende pakket waren: (1)het ontslag van 33.000 ambtenaren en een bezuiniging op de begroting van 1998 met RS 5,3 miljard (ca. 9,5 miljard gulden); (2)een bezuiniging van R$ 3 miljard (ca. 5,4 miljard gulden) op de begrotingen van deelstaatregeringen en van R$ 4,8 miljard (ca. 8,6 miljard gulden) op fondsen voor staatsbedrijven; (3) een verhoging van de inkomstenbelasting met 10 procent; (4)een verhoging van de benzineprijzen met 5 procent; (5) een verhoging van de luchthavenbelasting van $18 tot $90; (6) verhogingen van de accijnzen op auto's en alcoholhoudende dranken; (7)een versnelling van het privatiseringsprogramma; (8)maatregelen om de export te stimuleren; en (9) ruimere kredieten voor kleine en middelgrote ondernemingen en op de op export gerichte bedrijven om het concurrentievermogen te vergroten.

Volgens ramingen zou het pakket er toe leiden dat de economische groei in 1998 zou afnemen tot 2 procent, terwijl deze voor 1997 werdgeschat op 3,5 tot 4 procent. Maar er werd niet verwacht dat de maatregelen de Braziliaanse economie in een regelrechte recessie zouden storten. Bovendien liet de regering later weten dat in 1998 extra maatregelen zouden worden genomen om het omvangrijke begrotingstekort te helpen terugdringen.

De effectenmarkten herstelden zich na de bekendmaking van het pakket - de aandelenkoersen waren sinds 22 oktober met 32 procent gedaald - maar de stemming bleef nerveus. Op 12 november daalde de belangrijke Bovespa-index van Säo Paulo met 10,2 procent, maar herstelde zich weer toen de regering aanvullende maatregelen trof om het vertrouwen van investeerders te vergroten, zoals een kredietlimiet van 900 miljoen dollar om bedrijven te helpen bij het terugkopen van aandelen. De Centrale Bank had in de voorgaande weken naar schatting 11 miljard dollar uit de deviezenvoorraad uitgegeven om de real te verdedigen.

Op 12 november demonstreerden ambtenarenbonden en vertegenwoordigers van landloze boeren tegen het pakket, maar uit opiniepeilingen bleek dat de bezuinigingsmaatregelen brede steun genoten. Maar de oppositie in het Congres dreigde de verhoging van de inkomstenbelasting tegen te houden evenals het geplande ontslag van ambtenaren met ingang van januari 1998.

Op 19 november behaalde de regering een belangrijke overwinning toen de Kamer van Afgevaardigden (de tweede kamer van het Congres) bij de tweede en laatste lezing een wetsvoorstel voor de hervorming van de ambtenarenapparaat goedkeurde met 351 tegen 133 stemmen bij twee onthoudingen. Bovendien werden amendementen van de oppositie die de gevolgen van de wet moesten verzachten, verworpen.

Het Congres keurde uiteindelijk op 2 december 1997 het noodpakket belastingmaatregelen goed. De belangrijkste wijziging ten opzichte van het oorspronkelijke regeringsvoorstel was dat de verhoging van de inkomstenstenbelasting alleen zou gelden voor Brazilianen die meer dan ongeveer 3400 gulden per maand verdienden.

HERVORMINGSWETTEN AMBTENAREN EN PENSIOENEN

Het Congres gaf in februari 1998 het pakket economische hervormingsvoorstelllen van de regering een forse steun in de rug door goedkeuring van twee hervormingswetten. Op 11 februari ging de Senaat akkoord met een wet die massaal ontslag van ambtenaren mogelijk maakt en het maximum salaris voor overheidsdienaren beperkt tot ca. 22.000 gulden per maand. Een dag later stemde de Kamer van Afgevaardigden met 345 stemmen voor een wet ter hervorming van de pensioenen. Dit waren 37 stemmen meer dan de vereiste drievijfde meerderheid.

Beide wetten lagen bijna drie jaar op behandeling te wachten, nadat president Cardoso hen na zijn aantreden in 1995 had ingediend in een poging de begroting sluitend te krijgen. De afgelopen maanden slonk de weerstand tegen de wetten uit vrees dat de crisis in Azië zou overslaan naar Brazilië, dat vergelijkbare financiële problemen kende.
De regering reageerde op de Aziatische crisis van oktober 1997 met een verdubbeling van de rente naar 43%, belastingverhogingen en kortingen op de uitgaven. De rente liep inmiddels terug naar 34,5% en zou dank zij de hervormingswetten verder kunnen zakken.

De wet die het ontslaan van overtollige ambtenaren mogelijk moet maken, zou Brazilië jaarlijks een besparing van ca. 18 miljard gulden kunnen opleveren. Hiernaast zou volgens president Cardoso de nieuwe pensioenwet tot 2006 zo'n 30 miljard gulden aan bezuinigingen opleveren. Bij ongewijzigd beleid zou het huidige systeem van sociale zekerheid in het lopende jaar uitkomen op een tekort van zo'n 10 miljard gulden.

De hervorming van de pensioenwet behelsde vooral de invoering van een minimumleeftijd voor pensionering: 60 jaar voor mannen en 53 jaar voor vrouwen. De president rekende de volksvertegenwoordiging voor dat in 1997 meer dan 400.000 mensen onaanvaardbaar vroeg met pensioen gingen. Hun gemiddelde leeftijd was 49 jaar. De hoogte van het pensioen zou verder afhankelijk worden van de ingelegde premie.

De laatste hindernis voor de invoering leek begin maart genomen te worden. Na het Carnavalsreces zou de Kamer van Afgevaardigden stemmen over verschillende amendementen. Zo wilden linkse partijen proberen om de leeftijdsbepalingen weer geschrapt te krijgen. In verschillende steden gingen bij elkaar duizenden mensen, aangevoerd door vakbondsleiders, de straat op om hun ongenoegen over de wet te uiten. Dit alles leidde ertoe dat de stemming over de wet herhaaldelijk werd uitgesteld en ultimo april 1998 nog steeds niet volledig door het Congres was aangenomen.

GEVANGENISOPROER EIST ACHT LEVENS

Acht gevangenen kwamen op 9 januari 1998 om het leven bij gevechten in de gevangenis van Linhares in het zuidoosten van het land. Gedetineerden gingen elkaar te lijf met ijzeren staven en stukken hout na een onduidelijk meningsverschil.
Het incident in Linhares was de jongste in een reeks van gewelddadigheden die Brazilië's gevangenissen sinds Kerstmis 1997 trof. Op oudejaarsdag slaagde een brigade bij een bestorming erin 650 mensen, meest familieleden van gevangenen, zonder bloedvergieten te bevrijden uit een gijzeling. Die was drie dagen eerder door twintig gedetineerden ten koste van twee levens begonnen in een zwaar beveiligde gevangenis bij Säo Paulo.
De onrust zou te wijten zijn aan de overbevolking in de cellen en aan het brute optreden van cipiers.

GROEN LICHT VOOR ORGAANDONATIE

De procureur-generaal in São Paulo bepaalde op 10 januari 1998 dat de op 1 januari in werking getreden wet die alle Brazilianen van 21 jaar en ouder tot potentiële orgaandonors maakt, niet in strijd is met de grondwet. De Federale Medische Raad (CFM) had de omstreden wet ongrondwettig genoemd, omdat onvoldoende waarborgen zouden zijn ingebouwd om misbruik te voorkomen. Onderbetaald medisch personeel zou in de verleiding kunnen komen organen weg te nemen en te verhandelen van patiënten die nog niet hersendood zijn verklaard.
De nieuwe wet bepaalde dat wie tegen donatie van zijn organen was, dat schriftelijk moest vastleggen.
Procureur-generaal Brindeiro zwakte bestaande angsten af door te stellen dat familieleden van een overledene het recht behielden te verbieden dat organen werden verwijderd. Geraldo Brindeiro: 'We moelen de mogelijkheid niet uitsluiten dat een overledene niet in de gelegenheid is geweest daar nog tijdig 'neen' tegen te zeggen.'
Het onderwerp van de orgaandonatie groeide de voorgaande weken uit tot een nationaal debat. De nieuwe wet zou veel mensen hebben afgeschrikt orgaandonor te worden. Artsen stelden dat het ontwikkelingsland Brazilië niet zozeer kampt met een tekort aan donors als wel met een gebrekkige infrastructuur. Grote afstanden, afgelegen plattelandssteden en een tekort aan telefoonlijnen zouden de ware obstakels voor transplantaties zijn.

EX-PRESIDENT WINT BELASTINGZAAK

Ex-president Collor de Mello boekte op 18 februari een gedeeltelijke winst in zijn zaak tegen de Braziliaanse fiscus. De rechter bracht zijn belastingschuld terug tot ongeveer 1 miljoen dollar. De fiscale autoriteiten hadden 4,3 miljoen dollar gevraagd.
Vanuit zijn kantoor in Miami liet de ex-president weten de rechterlijke uitspraak te beoordelen als 'positief : maar onjuist'. Collor zou om die reden waarschijnlijk in beroep gaan. De aanslag werd Collor opgelegd op grond van fondsen die waren overbleven van zijn presidentiële campagne in 1989. In 1992 legde hij het presidentschap neer omdat beschuldigingen over beïnvloeding van de verkiezingen hem boven het hoofd waren gegroeid. Hoewel hij werd vrijgesproken van corruptie, werd hem verboden eerder dan in 2000 aan verkiezingen deel te nemen.

WET TEGEN WITWASSEN GELD

De Braziliaanse Senaat ging 11 februari 1998 akkoord met een wet die het witwassen van zwart geld bestempelt tot een misdaad. De wet zou moeten helpen de stroom geld in te dammen die via de georganiseerde misdaad en corruptie in het legale circuit, vloeide.
Witwaspraktijken kunnen hierdoor bestraft worden met gevangenisstraffen van drie tot tien jaar. De Verenigde Staten drongen bij Brazilië lange tijd op een dergelijke wetgeving aan om te voorkomen dat het land een vrijhaven voor witwaspraktijken zou worden. De nabijheid van cocaïne-producerende landen en het vrijwel volledige bankgeheim zouden voor criminelen al aantrekkelijk genoeg zijn.
Op grond van de nieuwe wet zouden nu ook illegale geldwisselaars, de zogenaamde doleiros kunnen worden aangepakt.

Een week eerder schaarde de Senaat zich ook al achter een nieuwe wet die onderzoekers van de overheid ruimere bevoegdheden geeft om verdachte bankrekeningen tegen het licht te houden. Bovendien moesten stortingen boven 12.500 dollar worden gemeld aan de Centrale Bank. Belastingontduiking en corruptie zouden zo makkelijker kunnen worden aangetoond.

PMDB STEUNT ZITTENDE PRESIDENT

De machtige Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB) besloot op haar congres van 8 maart president Cardoso te steunen bij zijn eventuele herverkiezing in oktober 1998. Het was voor het eerst sinds de oprichting van de partij in 1979 dat gekozen werd voor steun aan een zittende president.
Cardoso zou nu kunnen rekenen op de steun van de drie grootste partijen in Brazilië.

NIEUWE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID

Senator Jose Serra aanvaardde op 23 maart 1998 zijn benoeming tot minister van Volksgezondheid. Hij zou 30 maart Carlos Albuquerque opvolgen, die er niet in slaagde orde te scheppen in de notoir chaotische medische zorg in het land. 'Een nachtmerrie', aldus president Cardoso zelf.

PRESIDENT TREURT OM BONDGENOTEN

Een bedroefde president Cardoso brak op 22 april 1998 zijn staatsbezoek aan Spanje af om thuis de begrafenis bij te wonen van de tweede trouwe bondgenoot die hij in een week tijd verloor: Luis Eduardo Magalhaes, zijn invloedrijke bondgenoot in de Kamer van Afgevaardigden, overleed, 43 jaar oud, aan de gevolgen van een hartaanval. Twee dagen voor hem bezweek de minister van Communicatie, Sergio Motta aan een chronische longkwaal. De 56-jarige Motta gold als een van de beste vrienden van de president en als het meest hervormingsgezinde lid van diens kabinet.

Het wegvallen van het tweetal betekende een gevoelig verlies voor de president, die met zijn controve siële hervormingen steevast op hevig verzet van het parlement stuitte. Magalhaes gold als één van de leiders van de liberale PFL, Brazilië's grootste partij. Motta was de oprichter en strateeg van Cardoso's eigen sociaal-democratische PSDB. Deze partijen vormden samen de ruggegraat van de coalitie.
Op 29 april werd Luiz Carlos Mendonca de Barros benoemd als de nieuwe minister van Communicatie. Hij was de fungerend president van de BNDES, Brazilië's Nationale Ontwikkelingsbank.

ROEP OM LANDHERVORMING

Precies twee jaar nadat de politie een bloedbad aanrichtte waarbij negentien landloze boeren omkwamen, werd op 17 april 1998 op veel plaatsen gedemonstreerd. Volgens sympathisanten waren in de grote steden bij elkaar 150.000 mensen op de been om hun eisen van landhervormingen kracht bij te zetten. De politie telde eentiende van dit aantal.
De radicale beweging van landlozen, de MST, hekelde het falen van de overheid om meer werkloze landarbeiders aan het werk te zetten op ongebruikt land. De helft van het bruikbare landbouwgebied in Brazilië is in handen van twee procent van de bevolking.
Terwijl de MST vaker haar omstreden tactiek toepaste om in onbruik zijnde boerderijen in beslag te nemen, werden de laatste tijd steeds gewelddadiger botsingen gemeld tussen landeigenaren en landloze arbeiders. Het klimaat van wetteloosheid droeg ertoe bij dat landeigenaren meer en meer hun eigen beschermingsdiensten recruteerden uit veiligheidsbeambten en politiemensen. Sinds het aantreden van president Cardoso, begin 1995, kwamen meer dan 100 mensen om het leven bij geschillen over landbouwgrond.

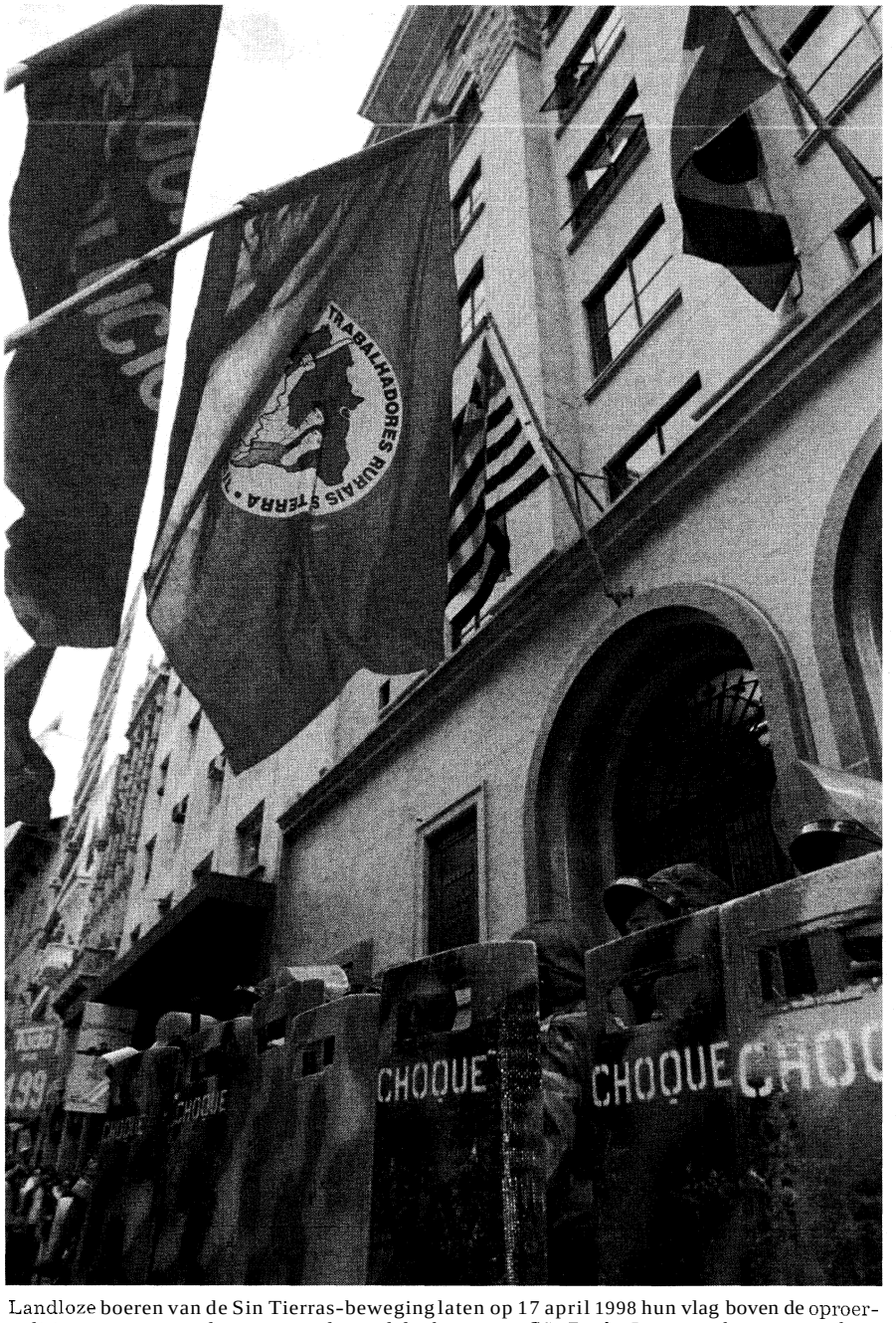
Volgens de MST telt Brazilië vier miljoen landloze families; de overheid schat hun aantal op ongeveer 1 miljoen.

Op 13 apri! gaf de eigenaar aan, een, boerderij in Pará zich aan in verband met de moord een maand eerder op twee leden van de MST. De politie zou in verband met dezelfde overval nog op zoek zijn naar acht andere landeigenaars. Eerder werden elf politiemensen gearresteerd. De legertroepen die op 31 maart naar dit gebied werden gestuurd, zouden daar volgens de minister van Justitie voorlopig moeten blijven. De federale politie stelde een onderzoek in.

MILIEU

WET TEGEN ONTBOSSING

Het Braziliaanse Congres stemde op 28 januari in met een lang verwachte milieuwet die zou kunnen helpen het tempo van de ontbossing in het Amazonegebied af te remmen. Het zou voor houthakkers, boeren en industriële ondernemingen moeilijker worden de wet te overtreden omdat milieuvergrijpen 'niet langer lonend' zouden blijken.

Landloze boeren van de Sin Tierras-beweging laten op 17 april 1998 hun vlag boven de oproerpolitie wapperen, op de stoep van de aandelenbeurs van São Paulo. Later zou het tot gevechten tussen de boeren en de politie komen. *(Foto ANP)*

Groot deel Amazone tot beschermd gebied verklaard

Brazilië verklaarde zich op 29 april 1998 eveneens bereid tegen het eind van de eeuw een aanzienlijk deel van het Amazonewoud tot beschermd gebied te verklaren. Het zou gaan om 62 miljoen hectare, een oppervlakte zo groot als Groot-Brittannië. Tot dan toe genoot slechts vier procent van het Braziliaanse deel van de Amazone de status van beschermd gebied, terwijl nog eens zestien procent samenvalt met indianenreservaten.
Alleen al in Brazilië gingen in de eerste drie maanden van 1998 stukken bos in vlammen op met een totale oppervlakte zo groot als België.
President Cardoso en de president van de Wereldbank, James Wolfensohn, tekenden een overeenkomst om het land aan de benodigde fondsen te helpen. 'Geld is niet het probleem', verklaarde Wolfensohn, 'maar de bereidheid van betrokken regeringen.'

BOEREN VERSTOREN NATIONAAL PARK

Het regeringsbureau voor milieuzaken, IBAMA, maakte op 20 februari 1998 melding van de illegale aanleg van een weg dwars door een van Brazilië's bekendst nationale parken: Iguacu. Daarvoor zouden honderden boeren verantwoordelijk zijn, gesteund door lokale politici. Iguacu werd door de UNESCO aangewezen als 'erfgoed voor de wereld' onder meer vanwege de beroemde watervallen die hier de grens vormen met buurland Argentinië. Aan de Braziliaanse kant meet het park 185.000 hectare; aan de overkant van de grens ligt nog eens 53.000 hectare park. Het park geldt als een van de rijkste ecosystemen ter wereld in termen van biodiversiteit en als toeristische attractie vormt het een van de belangrijkste bronnen van inkomsten voor de staat Paraná.

IBAMA's directeur eco-systemen, Soavinski, liet weten dat de eerste invasie van boeren al plaatsvond in juli 1997. Op dat moment was IBAMA al enige tijd in bespreking met bewoners uit de omgeving over het gebruik van een onverhard pad ten behoeve van licht verkeer en toerisme. In juli brachten de

boeren onaangekondigd zware machinerie in ter verbetering van het pad, kapten ter verbreding aan weerszijden jungle weg en openden een veerdienst over een nabijgelegen rivier.

Een bevel van de rechter had de indringers weer weten te verdrijven, maar in januari 1998 volgde een tweede invasie. De regering zou volgens Soavinski overwegen geweld te gaan gebruiken omdat zwaar vrachtverkeer nu zelfs herbiciden en pesticiden door het park zou vervoeren.
IBAMA trok intussen haar medewerkers terug uit het park. nadat zij tijdens inspectietochten met de dood waren bedreigd.

DROOGTE TREFT NOORDOOSTEN

P esident Fernando Henrique Cardoso uitte op 30 april 1998 scherpe kritiek op leden van de katholieke clerus en linkse groeperingen. Die hadden de overvallen verdedigd van door droogte getroffen boeren op voedseldepots. 'Als een beroep op de moraal niet voldoende is, zal de wet zich doen voelen', zo waarschuwde Cardoso.
In voorafgaande dagen werden vanuit het noordoosten van het land overvallen gerapporteerd op graansilo's en supermarkten. Vicente Paulo da Silva, president van de Arbeiders Federatie, verklaarde op 29 april: 'Wij zijn niet voor geweld, maar voor mij is honger de ergste vorm daarvan.' Een coördinator van de MST, de beweging van landloze arbeiders, liet weten niet van plan te zijn het protesteren te staken 'temidden van een volk dat sterft van honger'.

De overheid zette zich op 28 april aan het opstellen van een plan ter leniging van de nood als gevolg van de ergste droogte in vijftien jaar. Via een luchtbrug zouden voedsel en water worden getransporteerd naar de negentien zwaarst getroffen steden, verspreid over negen staten. Leger en politie werden in staat van paraatheid gebracht voor de distributie van voedselpakketten. President Cardoso trok voor de hulp 160 miljoen dollar uit.
Alles bijeen zouden tien miljoen mensen in duizend gemeenten met de hongerdood worden bedreigd. De huidige droogte zou ernstiger zijn dan die van 1993. Volgens meteorologen hing het uitblijven van de regens samen met El Niño, die in deze regio voor het laatst in 1984 voor ernstige schade zorgde.
Het heuvelachtige en barre noordoosten levert de boeren onder normale omstandigheden al niet veel meer op dan een armzalige oogst van maïs en bonen op hun gepachte land. Als de winterregens van juni, juli en augustus uitblijven, zoals in 1997 goeddeels het geval was, mislukt de volgende oogst volledig en zijn de voorraden snel uitgeput,
Hongerende boeren trokken de afgelopen maanden massaal naar de steden, waar de nieuwkomers bij lange na niet konden worden gevoed.

MENSENRECHTEN

AMNESTY BEZORGD

Amnesty International sprak op 29 januari 1998 diepe bezorgdheid uit over de 'gebrekkige' onderzoeken die lopen naar twee massamoorden in 1995 en 1996 in afgelegen staten in het Amazone-gebied. Bij de eerste kwamen negen landloze dagloners om hij een treffen met de politie, bij de tweede zelfs negentien.
Volgens een rapport dat de mensenrechtenorganisatie in Londen publiceerde, waren de betrokken politiemensen nog altijd aan het werk, waren de onderzoekingen bemoeilijkt doordat de slachtoffers voortijdig waren afgevoerd, en was het ballistische onderzoek 'een lachertje'.

De Braziliaanse overheid zou zich volgens Amnesty moeten inzetten om misdaden tegen de menselijkheid tot een zaak van de centrale overheid te maken en niet over te laten aan de overheden van de diverse staten.
Op 31 maart zond de overheid daadwerkelijk troepen naar de staat Pará om de orde te bewaren na de arrestatie van elf lokale politiemensen in verband met de moord op twee activisten van de MST, de radicale beweging die de belangen van de landloze arbeiders verdedigt. Van de elf arrestanten worden er negen bovendien beschuldigd van betrokkenheid bij de dood van de negentien in 1996.

Bescherming mensenrechtenactivisten gevraagd

Amnesty International drong er op 7 april 1998 bij de Braziliaanse regering eveneens op aan de bescherming van advocaten. journalisten en autoriteiten te verbeteren die zich bezighouden met onderzoek naar het schenden van mensenrechten.
Brazilianen die zich verzetten tegen dergelijke schendingen zouden een groot risico lopen bedreigd en geïntimideerd te worden of zelfs mishandeld en gedood Er zou een grote kloof gapen tussen de beleden doelstellingen van de regering en de feitelijke situatie Dat zou mede worden veroorzaakt door het lang ophouden van noodzakelijke wetgeving in hel parlement

KINDERARBEID AANGEPAKT

President Cardoso gaf op 6 februari 1998 het startsein voor een campagne die beoogde vijfduizend kinderen terug te krijgen in de schoolbanken. die illegaal werk verrichtten in de sinaasappelplantages in de noordoostelijke staat Sergipe.
De ouders van de kinderen. tussen zeven en veertien jaar oud, kregen ca. 43 gulden per maand toegezegd voor elk kind dat zij terug naar school sturen. Dat bedrag zou overeenkomen met hun maandloon in de plantages.

In 1995 begon het ministerie van Sociale Zaken met een project om de kinderarbeid uit te roeien. Tot dusverre konden volgens het ministerie 48.830 kinderen daarvan profiteren. Volgens de Nationale Confederatie van Landarbeiders leverden echter naar schatting twee miljoen kinderen nog steeds goedkope arbeid. met name in steengroeven, kolenmijnen en op plantages. Volgens officiële cijfers tegen een vergoeding van soms minder dan twee gulden per week.
Volgens de Braziliaanse wet zijn kinderen tussen zeven en veertien jaar verplicht onderwijs te volgen. Vorig jaar legde de overheid zich de ambitieuze taak op zorg te dragen dat dat ook inderdaad gebeurt.

MOORD OP INDIAAN BLIJFT ONBESTRAFT

Op 6 maart 1998 besloot een gerechtshof in Brasilia niet in te gaan op de eis van een openbare aanklager om alsnog een aanklacht te behandelen wegens moord tegen vier mannen die het vorig jaar een slapende indiaan bij een bushalte in de hoofdstad Brasilia met alcohol overgoten en in brand staken. Het slachtoffer overleed aan zijn verwondingen.
Een andere rechter bepaalde vorig jaar dat de vier niet zouden worden berecht wegens moord, maar wegens het toebrengen van dodelijke venvondingen.
De weigering van het hof veroorzaakte een storm van kritiek. Tevoren al werd gevreesd dat de daders vanwege hun gegoede afkomst coulant behandeld zouden worden.

(Vor. ber. pag. 787/2 e.v.- 1997)

AMERIKA

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

CLINTON ACHTERVOLGD DOOR AFFAIRES

Het seksleven van president Clinton en de Whitewater-affaire domineerden in 1997 en 1998 de Amerikaanse politiek en de berichtgeving in de media. Nadat Clinton tijdens zijn eerste termijn als president al had moeten toegeven dat zijn huwelijk problemen kende, besloten Clintons advocaten in de tweede helft van 1997 niet langer te proberen een rechtszaak uit te stellen, waarin de president zich zou moeten verdedigen tegen beschuldigingen van ene Paula Jones. Deze beweerde dat Clinton getracht zou hebben haar in 1991 tot orale seks te dwingen. Dit zou gebeurd zijn ten tijde van het gouverneurschap van Clinton, tijdens een conferentie.
Verhalen over een hele reeks verhoudingen die Clinton zou hebben gehad verschenen in 1993 voor het eerst in de Spectator. Paula Jones had al in 1994 een schadevergoeding en een formele verontschuldiging van Clinton geëist. Sindsdien sleepte de affaire zich voort, evenals beschuldigingen van illegale zakentransacties aan het adres van de Clintons, die bekend werden als de Whitewater-zaak.

President niet onschendbaar

Vanaf mei 1997 werd duidelijk dat Clinton waarschijnlijk de eerste zittende president zou worden die als verdachte in een rechtszaak moest getuigen, aangezien het Hooggerechtshof toen besloot dat een zittende president geen grondwettelijke onschendbaarheid genoot in civiele aangelegenheden.
Het Hof stuurde de zaak vervolgens terug naar de districtsrechtbank in Little Rock, Clintons thuisbasis in Arkansas, waar Jones een aanklacht wegens ongewenste intimiteiten had neergelegd. De kans om een rechtszaak te voorkomen was al fors verminderd op 12 januari 1997, toen Jones de door haar geëiste schadevergoeding verhoogde naar twee miljoen dollar en vasthield aan een publieke verontschuldiging van Clintons kant. Dit laatste bleven de advocaten van Clinton afwijzen.

Clinton dient verzoekschrift in

Op 3 juli 1997 diende Clinton een verzoekschrift in bij de rechtbank van Little Rock om de aanklacht van Jones niet ontvankelijk te verklaren. In het 85 pagina's tellende verzoekschrift stond dat Clinton zich niet kon herinneren Jones tijdens de bewuste conferentie in 1991 te hebben ontmoet en van een poging haar te dwingen tut orale seks was al helemaal geen sprake geweest. Jones zou uitsluitend uit zijn op het binnenhalen van de schadevergoeding en lucratieve contracten met filmproducenten en uitgevers, aldus het verzoekschrift.
Op 11 juli vroeg Clintons advocaat Bob Bennett Jones in een verzegelde verklaring details te geven over de penis van de president, die volgens haar een of ander 'opvallend kenmerk' zou hebben. Die verklaring werd bij de rechtbank gedeponeerd. Op 8 oktober werd zij overhandigd aan Clintons advocaten. Over de inhoud werd niets naar buiten gebracht, maar op 12 oktober verklaarde Clintons advocaat dat een medisch onderzoek had uitgewezen dat er niets ongewoons was aan het geslachtsorgaan van de president. Daarop vroegen Jones' advocaten op 15 oktober inzage in het rapport van dat onderzoek en 'alle rapporten van eerdere medische onderzoeken die de president geweigerd heeft openbaar te maken'. Diezelfde dag beweerde de Washington Post de inhoud achterhaald te hebben van de bij de rechtbank gedeponeerde verklaring van Paula Jones waaruit zou blijken dat Clinton de ziekte van Peyronie had, die een kromming van de penis bij erectie veroorzaakt.

Verzoekschrift Clinton verworpen

Op 22 augustus 1997 verwierp de rechtbank Clintons verzoekschrift. Rechter Susan Webber Wright schrapte evenwel twee van de vier onderdelen van de aanklacht van Paula Jones: dat Clinton haar burgerrechten zou hebben geschonden en haar goede naam had aangetast. Overeind bleven de ongewenste intimiteiten en het berokkenen van psychische schade. Verder bepaalde Wright dat het vooronderzoek kon beginnen, wat betekende dat Jones' advocaten getuigen konden oproepen. Als voorlopige datum voor het begin van de rechtszaak werd 26 mei 1998 geprikt.
Vrij kort na deze beschikking rezen er 'fundamentele meningsverschillen'tussen Jones en haar advocaten Gilbert Davis en Joseph Cammarata. De advocaten vroegen van de zaak afgehaald te worden, een verzoek dat de rechter op 9 september inwilligde.
De strategie van de advocaten was geweest om andere vrouwen te vinden voor wie de president seksuele belangstelling had getoond, om zo te kunnen aantonen dat zijn gedrag een zeker vast patroon vertoonde. Dit was bijvoorbeeld het motief geweest achter het verzoek aan een andere kennis van Clinton, Kathleen Willey, om op 14 augustus bij haar advocaat onder ede een verklaring af te leggen over seksuele avances van de president die zij in 1993 te verduren zou hebben gehad.

In het kader van het vooronderzoek togen Clintons advocaten van 13 tot 17 oktober op pad om verklaringen te verzamelen van familieleden, vrienden en ex-collega's van Paula Jones. Op 14 oktober eisten Jones' advocaten dat Clinton een lijst met 72 vragen zou beantwoorden. Op 12 november werd Jones voor het eerst achter gesloten deuren en onder ede ondervraagd door Bennett. Op 14 november ondervroegen Jones' advocaten Gennifer Flowers, de vrouw die jaren eerder beweerd had twaalf jaar lang een relatie met Clinton te hebben gehad, toen hij nog gouverneur was.

Jones wijzigt aanklacht

Op 8 december dienden de advocaten van Jones een gewijzigde aanklacht in: de gevraagde schadevergoeding werd verlaagd naar 525.000 dollar (ruim een miljoen gulden), een aanklacht wegens smaad tegen Clintons lijfwacht Danny Ferguson werd ingetrokken, en toegevoegd werd de beschuldiging dat Clinton de carrières van vrouwen had bevorderd die op zijn seksuele avances waren ingegaan.

Democraten zien seksschandalen als complot

De zaak kwam in januari 1998 op aandringen van openbaar aanklager Kenneth Starr, die het gerechtelijk onderzoek leidde naar de Whitewater-affaire, in geheel ander vaarwater, na aanwijzingen dat de president een getuige wellicht had aangezet om onder ede te liegen over een seksuele relatie. Dat zou de president op veroordeling wegens een juridisch zeer ernstig vergrijp komen te staan, namelijk het aanzetten tot het plegen van meineed. De Paula Jones-affaire verdween uit de schijnwerpers en alle aandacht richtte zich op het onderzoek naar Monica Lewinsky, die in 1995 als stagaire in het Witte Huis een verhouding met Clinton zou hebben gehad. Lewinsky had dat echter ontkend tegenover Jones' advocaten. Op 17 januari 1998 werd Clinton achter gesloten deuren door de jury gehoord.

Aanhangers van Clinton openden begin

1998 een tegenoffensief door de Republikeinen te beschuldigen van een complot om de president via de aanhoudende seksschandalen ten val te brengen Hillary Clinton gaf het startschot ervoor tijdens een interview in het NBC-programma Today op 28 januari Daarnaast beweerde het Witte Huis dat aanklager Kenneth Starr zich niet als een onafhankelijk magistraat gedroeg en zijn Republikeinse syrnpathieen in miljoenen verslindende gerechtelijk onderzoeken uitleefde met geen ander doel dan de president ten val te brengen In de Whitewater-affaire had Starr al min of meer bakzeil gehaald, was de redenering, vandaar dat hij zich nu vastbeet in de Lewinsky-affaire, die ertoe zou kunnen leiden dat de president veroordeeld moest worden wegens het aanzetten tot meineed

De Lewinsky-affaire

Verscheidene betrokkenen, met name (ex-)medewerkers van Clinton in het Witte Huis, werden in januari en februari door de federale jury gehoord. Centraal stond wat zij wisten over de eventuele seksuele relatie van de president met Monica Lewinsky. Zeer problematisch voor de president was dat er bandopnamen bestonden van telefoongesprekken tussen Lewinsky en haar vriendin Linda Tripp, evenals Lewinsky werkzaam bij het Pentagon, waarin de relatie bevestigd leek te worden. Tripp, ook een pleitbezorgster van Republikeinse partijbelangen, had deze bandjes doorgespeeld aan Starr. Volgens berichten zouden Clinton en Lewinsky elkaar op 28 december 1997 hebben ontmoet, nadat Lewinsky een dagvaardiging had gekregen voor de Jones-zaak. Clinton zou er samen met zijn vertrouweling Vernon Jordan bij haar op hebben aangedrongen hun seksuele relatie onder ede te ontkennen en dus meineed te plegen. Clinton en Jordan ontkenden dit. Clinton ontkende ook een seksuele relatie gehad te hebben met Lewinsky.

Veel verhoren van (oud-) medewerkers van het Witte Huis concentreerden zich aanvankelijk op de vraag waarom Lewinsky met zachte hand uit het Witte Huis verwijderd werd en overgeplaatst naar het Pentagon. Oud-medewerkers van het Witte Huis zeiden dat zij zich te vaak opdrong in de buurt van Clinton.
In maart werden onder andere enkele vriendinnen van Lewinsky door de jury gehoord, ingeval Lewinsky hen iets verteld had over een relatie met Clinton. Het adjunct-hoofd personeelszaken van het Witte Huis, Marsha Scott, werd onder meer gehoord over wat zij mogelijk wist van een verhouding met Dolly Kyle Browning, een studievriendin van Clinton. die beweerde vanaf de jaren zeventig tot i992 incidenteel met Clinton naar bed te zijn geweest.
Scott werd mogelijk ook ondervraagd over haar contacten met een voormalige topambtenaar van het ministerie van Justitie. Webster Hubbell, die in 1994 ontslag nam, enkele maanden voordat hij bekende 400.000 dollar gestolen te hebben van het advocatenkantoor waar hij en Hillary Ciinton ooit partners waren. Na zijn ontslag en nog vóór zijn bekentenis ontving Hubbell een half miljoen dollar. Starr wilde uitzoeken of deze betaling door vrienden van de Clintons gearrangeerd was als zwijggeld, zodat hij niet zou getuigen in de Whitewater-zaak.

Whitewater-getuige toch verder vervolgd

David Hale, de man wiens beschuldigingen het Whitewater-onderzoek op gang brachten, werd in maart 1998 door de rechtbank van de staat Arkansas toch aangeklaagd op verdenking van het verstrekken van onjuiste informatie over de financiële gezondheid van zijn begrafenis-verzekeringsmaatschappijtje.
Hale was degene die president Clinton ervan beschuldigde dat hij hem in de jaren zeventig onder druk had gezet een illegale lening te verstrekken aan Susan McDougal, een partner van de Clintons in het onroerend goed-project Whitewater.

Hale verzette zich op 5 maart tegen de nieuwe vervolging. Hem was ontslag van verdere rechtsvervolging en een milder vonnis beloofd, in ruil voor informatie over de Whitewater-affaire. De rechtbank van Arkansas meende echter dat deze beloften alleen golden op federaal niveau. Hale kwam dit jaar vrij na een gevangenisstraf van twee jaar te hebben uitgezeten voor onder meer fraude. Hij betitelde de nieuwe vervolging als een actie geïnspireerd door het Witte Huis 'om hemzelf en andere potentiële getuigen de boodschap mee te geven dat wij jullie leven moeilijk zullen maken als jullie ons dwarszitten'. De rechtbank stelde dat Hale dit niet kon bewijzen.

Getuige Whitewater overlijdt

Jim McDougal, die in de jaren zeventig samen met de Clintons in het onroerend goedproject Whitewater investeerde, overleed op 8 maart 1998 in de gevangenis In het Whitewater-onderzoek van openbaar aanklager Kenneth Starr had McDougal een belangrijke getuige kunnen worden McDougal was in juni 1997 aan het uitzitten van een gevangenisstraf van drieeneenhalf jaar begonnen, wegens het frauduleus bankroet van de spaarbank waarvan hij eigenaar was geweest Dit was de bank die geld in het Whitewater-project had gestoken Het Witte Huis maakte zijn overlijden bekend, maar gaf geen doodsoorzaak

'Willey vroeg 300.000 dollar'

Kathleen Willey, een van de getuigen die met de advocaten van Paula Jones samenwerkte, vertelde op 15 maart in het CBS-programma 60 *minutes* dat Clinton haar in het Witte Huis aangerand had, toen zij in november 1993 om zijn hulp kwam vragen bij het vinden van een baan. Eerder had zij onder ede verklaard dat er nooit iets was voorgevallen tussen haar en de president. Op 19 maart beweerde Phil Bunton, hoofdredacteur van het roddelblad Star, dat Willey een week eerder 300.000 dollar gevraagd had voor publicatie van haar verhaal in Star. Ook een uitgever in Los Angeles claimde dat Willey had geprobeerd hem haar verhaal voor veel geld te verkopen. CBS verklaarde Willey niets betaald te hebben.

De betrouwbaarheid van Willey was al dubieus geworden, nadat een vroegere vriendin van haar, Julie Steel, onder ede verklaard had dat Willey had geprobeerd haar over te halen om als getuige net te doen alsof Willey haar in 1993 meteen het verhaal van het wangedrag van de president had verteld. 'Terwijl zij mij nooit over welke seksuele avances van de president dan ook verteld heeft'. aldus Steel.

Aanklacht Paula Jones geseponeerd

Volkomen onverwacht besliste de rechter in Little Rock op 1 april 1998 dat de zaak van Paula Jones geseponeerd zou worden. In haar uitspraak schreef rechter Susan Webber Wright: 'Hoewel het vermeende gedrag van de goeverneur, als het waar gebeurd is, zeker gedefinieerd kan worden als vervelend en beledigend, kan zelfs de meest sympathiserende lezing van het dossier in deze zaak niet hard maken dat er een basis is voor een aanklacht op grond van aanranding, aangezien er geen sprake is van gedrag dat als dwang gekarakteriseerd kan worden.' Aangezien Paula

Jones Clinton er ook van had beschuldigd de carrières van vrouwen zoals zijzelf te dwarsbomen, indien zij niet toegaven aan zijn seksuele verlangens, ging rechter Wright hier ook op in en stelde dat Clintons uitspraken 'op geen enkele wijze een duidelijke bedreiging vormen voor concrete promotiekansen'. Gezien de politisering van de rechterlijke macht in de VS was de uitspraak van Wright zeer opmerkelijk, aangezien de rechter tot het Republikeinse kamp behoorde en in 1990 door president George Bush werd benoemd.
Clinton, die op het moment van de uitspraak in Senegal was, dacht aanvankelijk dat het nieuws een aprilgrap was, maar toonde zich bij monde van zijn woordvoerder McCurry zeer opgelucht.
Op 29 april ging Paula Jones in beroep tegen de uitspraak bij Hof van Beroep in St. Louis. Missouri.

Voortzetting onderzoek naar meineed Lewinsky

Op 6 april drong de advocaat van Monica Lewinsky er bij aanklager Starr op aan zijn onderzoek naar vermeende pressie van Clinton op Lewinsky te staken. Nadat de rechtbank in Arkansas op 1 april de aanklacht van Paula Jones had afgewezen, had het voortzetten van de zaak tegen Lewinsky geen zin meer, zo zei hij. Hij voegde eraan toe dat het onderzoek van Starr 'aanmatigend en uit de hand gelopen' was.
Starr zette echter door. Op 9 april werd Glen Maes, een bediende van het Witte Huis. ontboden voor de Grand Jury. Eerder had een andere bediende, Bayani Nelvis, reeds tegenover de jury getuigenis afgelegd. Volgens Newsweek had hij toen ontkend Clinton en Lewinsky samen in het bureau naast de Oval Office te hebben gezien. Tegenover agenten van de geheime dienst zou Nelvis echter hebben verklaard wèl zo'n ontmoeting te hebben gadegeslagen.

Zwijgrecht gevraagd voor veiligheidsagenten

In verband met de affaire Jones-Lewinsky dienden juristen van de ministeries van Justitie en Financiën, gesteund door voormalig president Bush, op 22 april bij de rechtbank van Washington een verzoek in tot erkenning van een nieuwe vorm van zwijgrecht, het zgn. 'privilege of protective function'. Agenten van de geheime diensten zouden ontheven moeten kunnen worden van de plicht als getuigen op te treden en inlichtingen te verschaffen over zaken die zij te weten komen tijdens hun werk als bewakers van de veiligheid van de president.

Voortzetting onderzoek Whitewater-zaak

Openbare aanklager Starr zette ook zijn onderzoek voort in de Whitewater-zaak. Op 23 april werd in het gerechtsgebouw in Little Rock Susan McDougal, één van de voormalige partners van de Clintons in het onroerend goed-project Whitewater, voor de Grand Jury ontboden. Zij weigerde echter een getuigenis af te leggen, ondanks waarschuwingen dat haar belediging van de 'echtelijke macht ten laste kon worden gelegd. McDougal kreeg in 1996 door toedoen van Starr voor een dergelijke overtreding al een gevangenisstraf van achttien maanden opgelegd. Ze had geweigerd antwoord te geven op de vraag of Clinton in haar proces meineed had gepleegd, toen hij ontkende dat hij op de hoogte was van een illegale lening van 300.000 dollar die zij in 1986 ontvangen had. In april zat McDougal nog steeds haar straf van twee jaar uit wegens fraude in de Whitewater-zaak.

Getuigenis Hillary Clinton

Op 30 april kreeg de Grand Jury in Little Rock de enkele dagen eerder opgenomen videoband te zien waarop Hillary Clinton getuigenis aflegde over de Whitewater-zaak. Het onderzoek richtte zich met name op de vraag of de presidentsvrouwe gelogen heeft over de omvang van haar juridisch werk voor de failliet gegane spaarbank Madison Guaranty en voor het door deze bank ondersteunde onroerend goed-project Castle Grande. In haar getuigenis verklaarde Hillary Clinton onder ede dat ze slechts een beperkte hoeveelheid juridisch werk voor Madison Guaranty had gedaan, en vrijwel niets voor Castle Grande.

Nieuw steunfonds voor Clintons

Clinton-aanhangers richtten op 18 februari 1998 een nieuw fonds op om de Clintons te helpen hun advocatenrekeningen te betalen. Volgens de voormalige Democratische senator David Pryor, die het fonds leidt, staat er 3,2 miljoen dollar aan rekeningen uit, maar volgens een artikel in de *National Legal Journal* hadden de Clintons al vóór de Lewinsky-affaire meer dan acht miljoen dollar aan advocatenrekeningen uitstaan.

FRAUDE BIJ VERKIEZINGEN IN MIAMI

Een jury concludeerde op 2 februari 1998 dat er tijdens de burgemeestersverkiezingen van november 1997 in Miami was gefraudeerd waardoor de uitslag wellicht op losse schroeven zou komen te staan, Het jury-rapport kwam temidden van geruchten dat een groot aantal mensen dat niet in Miami woonde, een stem had uitgebracht. Bovendien zouden verwarde oude mensen hun stembriefjes zijn ontfutseld en zouden armen tien dollar voor hun stem hebben ontvangen.
De voormalige burgemeester Joe Carollo verloor in november 1997 in de laatste verkiezingsronde van de huidige burgemeester Xavier Suarez. Carollo wilde proberen via een gerechtelijke procedure de verkiezingsresultaten ongeldig te laten verklaren.
De immigratie- en naturalisatiedienst INS startte dit jaar ook een onderzoek naar de vraag of er illegale immigranten tijdens de Congres-verkiezingen van 1996 in Zuid-Californië hadden gestemd, maar de INS ontkende op 27 februari 1998 een bericht dat iedereen die onrechtmatig had gestemd, zou worden gedeporteerd.

EXECUTIE KARLA FAYE TUCKER

Op 4 februari 1998 werd in Texas Karla Faye Tucker geëxecuteerd, door middel van een dodelijke injectie. Tucker had in 1983, toen zij als drugsverlsaafde prostituée werkte, twee mensenmet een bijl om het leven gebracht.
De executie trok wereldwijd de aandacht omdat het voor de tweede keer sinds 1976 was dat de doodstraf aan een vrouw werd voltrokken. In 1976 gaf het Hooggerechtshof toestemming voor herinvoering van de doodstraf. Zelfs conservatief-christelijke groepen die gewoonlijk voorstander van de doodstraf zijn, hadden gepleit voor omzetting van de doodstraf in levenslang omdat Tucker achter de tralies 'Jezus gevonden had'. Internationale protesten tegen de executie van onder meer het Europees Parlement en paus Johannes Paulus II mochten niet baten.
Tucker was de eerste vrouw die sinds de Burgeroorlog in Texas werd geëxecuteerd. De goeverneur van de staat, George W. Bush, wenste haar leven niet te sparen. In Texas waren tot aan de dood van Tucker al 145 mensen geëxecuteerd, een derde van het nationale totaal. Nog 444 ter dood veroordeelden, onder wie zeven vrouwen, wachtten in Texas op de voltrekking van hun straf.

SNELLERE NATURALISATIE

De regering maakte op 9 februari 1998

bekend dat de immigratie- en naturalisatiedicnst gemoderniseerd zal worden, waardoor de dienst de achterstand van 1,7 miljoen naturalisatie-aanvragen sneller kan wegwerken. Modernisering is ook nodig om te voorkomen dat criminelen het Amerikaanse burgerschap krijgen. De INS zal elektronische vingerafdrukken van aanvragers gaan maken, die door de FBI gecontroleerd zullen worden.

ZELFKRITIEK CIA OP INVASIE IN VARKENSBAAI

De CIA gaf op 23 februari 1998 een vernietigend zelf-onderzoek vrij waaruit duidelijk werd dat de geheime dienst tijdens de beruchte Varkensbaai-invasie in 1961 fout op fout gestapeld had. De uitkomsten werden destijds geheim gehouden, aangezien de CIA bang was dat de kritiek de spionagedienst zou schaden. Vijftienhonderd door de CIA getrainde en bewapende Cubanen landden in 1961 in de Cubaanse Varkensbaai om te proberen het regime van Fidel Castro omver te werpen. Tweehonderd Cubanen kwamen daarbij om het leven en 1.179 werden gevangen genomen. President John Kennedy moest vervolgens met Castro onderhandelen over de vrijlating van deze gevangenen.

DODEN BIJ TORNADO'S

Bij een reeks verwoestende tornado's die op 24 februari 1998 vier regio's van de staat Florida troffen, kwamen 38 mensen om het leven. President Clinton verklaarde de regio's tot rampgebied en bracht de hulp aan het zwaar beschadigde gebied direct op gang.

HERVORMING FINANCIERING VERKIEZINGSCAMPAGNES LOOPT VAST

De Republikeinse leider in de Senaat, Trent Lott, diende op 25 februari 1998 zeven amendementen in op een voorstel tot wetswijziging dat moest leiden tot een andere manier van het financieren van verkiezingscampagnes, waardoor het debat over deze hervorming voorlopig strandde in een procedureel steekspel.
Door Lotts manoeuvre werden verdere amendementen geblokkeerd. Aanleiding voor zijn zet was een eerste overwinning van de - voor het grootste deel Democratische - voorstanders van verdere hervormingen, die hun voorstel staande hadden weten te houden om het 'soft-money'-systeem te verbieden. Dit omstreden systeem biedt partijen de mogelijkheid ongelimiteerde contributies van bedrijven en personen te accepteren voor partijcampagnes, zolang de gelden niet voor een specifieke kandidaat zijn bedoeld. Ook was in de hervormingsvoorstellen bepaald dat in advertentiecampagnes door derden zestig dagen vóór de verkiezingsdatum niet meer de naam of beeltenis van kandidaten gebruikt mochten worden. Tegenstanders stelden dat dit voorstel de vrijheid van meningsuiting beperkt.

Twee dagen na de blokkering van de hervormingsvoorstellen in het Congres verzocht president Clinton de Federale Communicatiecommissie en de Federale Verkiezingscommissie dringend toch hervormingen door te voeren. Hij vroeg de Communicatiecommissie een regeling uit te werken om kandidaten aan gratis en/of goedkopere zendtijd te helpen. Hij deed een beroep op de Verkiezingscommissie om het 'soft-money'-systeem te beëindigen.

GEEN INHEEMS ZELFBESTUUR IN ALASKA

Het Hooggerechtshof heeft op 26 februari 1998 de eis tot zelfbestuur van inheemse stammen in Alaska verworpen. De eisen waren eerder toegewezen door een rechtbank in Alaska, wat tot de instelling van tweehonderd aparte stamregeringen in Alaska zou hebben geleid.

REFEREXDUM OVER STATUS PUERTO RICO

Met 209 stemmen vóór en 208 tegen stemde het Huis van Afgevaardigden op 5 maart 1998 voor het houden van een referendum in Puerto Rico over de toekomstige status van het eiland, dat honderd jaar geleden Amerikaans grondgebied werd. Als ook de Senaat met het wetsontwerp akkoord gaat, zullen de kiezers kunnen kiezen tussen onafhankelijkheid, de status van een Amerikaanse staat, of voortzetting van de huidige commonwealth-status.

Het referendum zal waarschijnlijk pas in 1999 plaatsvinden. Het is de eerste keer dat het Huis de Puertoricanen uit drie mogelijkheden laat kiezen en heeft toegezegd zich aan de uitslag te houden. Twee nog onbesliste kwesties zullen een belangrijke rol bij het referendum spelen: als het Spaanssprekende eiland een Amerikaanse staat wil worden, zou Engels de officiële voertaal moeten worden. Ook is nog niet beslist of Puertoricanen die op het vasteland van de VS wonen, in het referendum mogen meestemmen.

AMENDEMENT GRONDWET INZAKE GODSDIENSTVRIJHEID

Een commissie van het Huis van Afgevaardigden keurde op 5 maart 1998 een amendement op de grondwet goed dat openbare scholen het recht zou geven leerlingen te laten bidden en dat de weg vrijmaakt voor overheidsfinanciering van particuliere scholen op godsdienstige grondslag. Het amendement moet nog door een tweederde-meerderheid van het Huis worden goedgekeurd.
De meeste Democraten zijn tegen het in hun ogen overbodige amendement, terwijl met name rechtse christenen onder de Republikeinen menen dat het amendement nodig is 'om de schade ongedaan te maken van 36 jaar van gerechtelijke inbreuken op de godsdienstvrijheid', zoals Ernest Istook, een Republikein uit Oklahoma het standpunt van zijn partij toelichtte.

WANBELEID INLICHTINGEh'DIENSTEN GEMAKKELIJKER GESIGNALEERD

De Senaat keurde op 10 maart 1998 een wet goed die het werknemers van inlichtingendiensten gemakkelijker maakt om het Congres informatie te geven over wanbeleid van inlichtingendiensten. De wet werd aangenomen met 93 stemmen vóór en slechts één tegen, die van de Democratische senator Max Cleland uit Georgia.
De Senaat hoopte met de wet te voorkomen dat werknemers naar de media stappen of uit angst om hun baan te verliezen hun mond stijf dichthouden over wetsovertredingen door inlichtingendiensten. De wet zal gelden voor werknemers van de CIA, de FBI, de militaire inlichtingendienst DIA, de nationale veiligheidsdienst NSA en de National Imagery and Mapping Agency.

HONDERDEN MILJARDEN AAN OVERHEIDSBEZIT ZOEK

Het General Accounting Office (GAO), de Amerikaanse Rekenkamer, verleende op 31 maart 1998 geen goedkeuring aan de 'jaarcijfers' van de overheid. Voor de eerste keer in de geschiedenis van de VS was geprobeerd alle overheidsfinanciën en -bezittingen van een jaar door te lichten, maar de boekhouding vertoonde dermate grote gebreken dat het GAO zijn fiat onthield.
De regering bleek vooral slecht in het achterhalen van honderden miljarden aan inventaris. Aan de top stond het ministerie van Defensie: het Pentagon wist meestentijds zelfs niet waar een deel van het potentieel dodelijk militair

materieel, munitie inbegrepen, en zelfs gebouwen gebleven waren. Niet alleen waren veel overheidsbezittingen zoek, ook bleek de regering het grootste deel van de 1600 miljard dollar aan totale uitgaven die zij deed, niet fatsoenlijk te kunnen verantwoorden.

De Republikeinse senator Fred Thompson uit Tennessee concludeerde dat de overheid 'vreselijk verstek liet gaan'. 'De verslechterende boekhoudsystemen van de federale regering zetten het Congres enorm op achterstand', zei hij, 'omdat we geen betrouwbare informatie hebben om de uitvoering van programma's te beoordelen, aan kostenbeheersing te doen en wijdverspreide verspilling te stoppen'. De situatie 'nodigt openlijk uit tot massale verspilling, fraude en misbruik'.

De regering besloot in 1994 tot een grote boekhoudkundige schoonmaak in het kader van de 'Government Management Reform Act'. Na vijf jaar oefenen met strenge boekhoudregels had de Rekenkamer in het fiscale jaar 1999 in staat moeten zijn haar onvoorwaardelijke goedkeuring aan de jaarcijfers te geven, maar dit zal dus niet lukken.

SENAAT KEURT BELASTINGPLAN VOOR 1999 GOED

Op 2 april 1998 heeft de Senaat met 57 stemmen tegen 41 een belastingplan voor het fiscale jaar 1999 aanvaard. Onder de vóórstemmers bevonden zich drie Democraten. Een aantal conservatieve Republikeinen was aanvankelijk tegen het plan gekant, aangezien zij de erin voorgestelde belastingverlaging van 30 miljard dollar over vijf jaar onvoldoende achtten. Eén van hen, senator John Ashcroft uit Missouri, wees erop dat het belastingplan van het Huis van Afgevaardigden, dat half april zou worden voorgesteld, naar alle waarschijnlijkheid een dubbel zo grote belastingverlaging zou behelzen als dat van de Senaat.

Uiteindelijk wisten de Republikeinse leiders in de Senaat de groep dwarsliggers over de streep te trekken door hun de garantie te geven dat bij het afstemmen van de twee plannen op elkaar de voorkeur zou worden gegeven aan de grootste belastingverlaging. Senator Ashcroft verklaarde dat vooral het afschaffen van de zgn. 'marriage penalty', het effect dat echtparen in sommige gevallen onevenredig veel meer belasting betalen dan alleenstaanden, prioriteit zou krijgen.

WEDUWE KING WIL NIEUW ONDERZOEK NAAR MOORD

Na jarenlang stilzwijgen heeft Coretta Scott King, de weduwe van Martin Luther King, op een persconferentie op 3 april 1998 haar vermoedens omtrent de rol van de regering bij het onderzoek naar de moord op haar man openbaar gemaakt. Precies dertig jaar na de moord riep zij de regering op tot het instellen van een speciale commissie, vergelijkbaar met de Zuidafrikaanse 'Truth and Reconciliation Commission', om de gang van zaken rond de moordzaak te onderzoeken.

Volgens de weduwe King wist de regering reeds in 1969, slechts één jaar na de feiten, dat James Earl Ray die de moord bekende en een straf van 99 jaar uitzit, niet op eigen houtje had gehandeld. Ze zei zelfs ervan overtuigd te zijn dat, als het tot een proces zou komen, aangetoond zou kunnen worden dat Ray niet degene was die het fatale schot afvuurde. Ray heeft na zijn veroordeling ook gewag gemaakt van een samenzwering om King te vermoorden. Een van de problemen is dat Ray zonder proces werd veroordeeld, waartegen hij zich niet verzette omdat het voor hem een manier was om aan de doodstraf te ontsnappen.
Coretta King geloofde met behulp van Walter Fauntroy, destijds voorzitter van de commissie voor moordzaken van het Huis van Afgevaardigden, te kunnen bewijzen dat de FBI haar man als machtig symbool van de beweging voor burgerrechten voor zwarten het zwijgen wilde opleggen. Fauntroy zou haar hebben verteld dat de FBI en CIA King overal waar hij ging lieten schaduwen, en hem uit de weg wilden ruimen.

Coretta Scott King en haar familie hadden in 1997 gevraagd om een nieuw proces tegen Ray, zodat hun 'zeer geloofwaardige' getuigen in de zaak gehoord kunnen worden. Aan dit verzoek is nog geen gehoor gegeven.
Op 24 maart had zich ook Donald Wilson, een voormalige FBI-agent die bij het onderzoek naar de moord op King betrokken was, met nieuw bewijsmateriaal gemeld.

James Earl Ray overleden

Ray overleed op 23 april 1998 in een ziekenhuis in Nashville aan de gevolgen van zijn leverkwaal. Coretta Scott King noemde zijn overlijden een 'tragedie voor het hele land' omdat met Ray een belangrijke getuige werd begraven. Oscar Garschagen schreef in de Volkskrant: 'Een van de meest gangbare theorieën is dat Ray een werktuig was in de handen van de mafia in New Orleans, die weer een contract uitvoerde. Achter de moord op King zou een groep van racistische zakenlieden en politici in St Louis schuilgaan.(..) Zelfs president Johnson zou hebben geweten wie aan het complot hebben deelgenomen.'

ACTIE TEGEN CLINTON-BIBLIOTHEEK IN LITTLE ROCK MISLUKT

In Little Rock, de thuisstad van president Clinton in de staat Arkansas, mislukte op 20 april 1998 definitief een actie tegen overheidsfinanciering voor een door Clinton geplande presidentiële bibliotheek. Tegenstanders van de voorgenomen uitgave van zestien miljoen dollar aan obligaties, nodig voor de koop van een stuk grond voor de bibliotheek, waren niet in staat de achtduizend handtekeningen te verzamelen die minimaal vereist waren om het houden van een referendum over de zaak af te dwingen.

REPUBLIKEINEN STEEDS MINDER POPULAIR BIJ LATINO'S

Tijdens een conferentie over het stemgedrag van Spaanstalige Amerikanen op 23 april 1998 in Washington, is gebleken dat de Republikeinse partij zeer impopulair is geworden onder deze bevolkingsgroep. De 31 miljoen personen tellende Spaans-Amerikaanse gemeenschap is de afgelopen jaren in steeds grotere getale op Democratische kandidaten gaan stemmen. 41% van 730 ondervraagde Latino's voelde zich genegeerd door de Republikeinen, en nog eens 22% meende dat deze partij geen rekening met hen houdt. Ook prefereerde de meerderheid van de ondervraagden de Democratische standpunten op het gebied van economie, onderwijs, criminaliteit , belastingen en immigratie boven de Republikeinse. De Spaanstalige Amerikanen vormen een snel groeiende bevolkingsgroep, verantwoordelijk voor 43% van de totale bevolkingsgroei in de VS. In 2005 zullen zij de zwarten hebben ingehaald als grootste minderheidsgroepering in het land, als de trends zich ongewijzigd voortzetten.

EX-DIRECTEUR TEAMSTERS AANGEKLAAGD

Op 27 april 1998 werd voor het federale gerechtshof in Manhattan de vroegere politiek directeur van de Teamsters

vakbond, William Hamilton Jr., aangeklaagd wegens illegaal gebruik van vakbondsgeld voor de financiering van de verkiezingscampagne van Ron Carey, oud-voorzitter van de Teamsters. In 1996 versloeg Carey bij de verkiezingen voor het Teamsters-voorzitterschap James Hoffa. Een door de federale regering benoemde toezichthouder verklaarde deze uitslag echter nietig en gaf opdracht tot het houden van nieuwe verkiezingen, aangezien Carey bij zijn campagne gebruik zou hebben gemaakt van illegale bijdragen. Later werd aan Carey het recht ontzegd zich kandidaat te stellen voor deze nieuwe verkiezingen.

GRONDWETTIGHEID 'LINE ITEM VETO' AANGEVOCHTEN

In een urenlange zitting heeft het Hooggerechtshof op 27 april 1998 kennis genomen van de argumenten vóór en tegen de grondwettigheid van het zgn. 'line item veto' ('veto-op-onderdelen'). Deze in 1996 aan de president toegekende bevoegdheid geeft hem de mogelijkheid om wetsvoorstellen die betrekking hebben op uitgaven- of belastingwetten niet in hun geheel, doch slechts op bepaalde onderdelen met een veto te treffen. Clinton maakte hiervan in augustus 1997 voor het eerst gebruik.
Volgens Louis Cohen, advocaat van een groep aardappelkwekers uit Idaho die zich door Clintons veto benadeeld voelen, is het 'line item veto' ongrondwettig. Hij noemde het een instrument om de in de grondwet vastgelegde wetgevingsprocedure, waaraan zowel de uitvoerende als de wetgevende macht te pas komen, te omzeilen, aangezien het de president de kans geeft een gesnoeide wet door te voeren die niet in die vorm door het Congres is goedgekeurd. Namens de president bracht advocaat Seth Waxman hier tegenin dat het 'line item veto' het Congres niet verhindert welke wet dan ook goed te keuren. Bovendien, zo betoogde hij, heeft het veto slechts betrekking op ongeveer éénderde van de begroting.
Eind juni 1998 zal het Hof uitspraak doen.

COMMISSIE DOET ONDERZOEK NAAR BEZIT HOLOCAUST-SLACHTOFFERS

Op 29 april 1998 riep de Senaatscommissie voor het Bankwezen een presidentiële adviescommissie in het leven om in de Verenigde Staten verborgen bezittingen van holocaust-slachtoffers op te sporen. De voorzitter van de nieuwe commissie, senator Alfonse d'Amato liet weten dat het voornaamste doel ervan was het morele gezag en de diplomatieke geloofwaardigheid van de VS te versterken, met name tegenover de andere landen bij wie de VS hadden aangedrongen op onderzoek naar verdwenen bezit van holocaust-slachtoffers.

De commissie zal zich richten op het opsporen van slapende bankrekeningen van holocaust-slachtoffers bij banken in de VS, rekeningen bij makelaarskantoren, obligaties. kunstwerken en door de Duitsers geroofd goud dat via de Tripartite Goudcommissie naar de Verenigde Staten is verscheept. De commissie kan beschikken over een budget van 3,5 miljoen dollar, en zal op 31 december 1999 verslag over haar verrichtingen uitbrengen aan de president.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

HERVORMINGEN BELASTINGDIENST

America For Fair Trade, een groepering die het belastingsysteem wil hervormen, kondigde op 16 januari 1998 aan een media-campagne te beginnen om steun te krijgen voor haar plannen om de huidige inkomstenbelastingen te vervangen door een heffing van 23 procent op goederen en diensten. De campagne valt samen met een groots project van de Democraten om het functioneren van de Internal Revenue Service (IRS),de belastingdienst, te verbeteren, die onder meer beschuldigd is van machtsmisbruik, corruptie en wangedrag tegenover belastingbetalers.

De federale regering begon op 26 februari 1998 belastingbetalers op te roepen om zitting te nemen in panels, die de kwaliteit van de binnenlandse belastingdienst moeten gaan beoordelen en aanbevelingen doen voor verbeteringen.

De Democraten in de Senaat wilden eind maart ongeveer 2,6 miljard dollar over tien jaar reserveren voor reorganisatie van de IRS en wilden dat de belastingbetalers al op 15 april meer bescherming zouden genieten ingeval van conflicten met de belastingdienst. Dat is de datum dat de Amerikanen hun jaarlijkse aangifte ingediend moeten hebben. De Democraten verweten de Republikeinen de hervormingen van de IRS tegen te houden, terwijl deze juist beweerden dat er veel meer geld nodig was voor een 'totale' doorlichting van de belastingdienst.

Hoorzittingen over wantoestanden **bij IRS**

Van 28 april tot 1 mei 1998 hield de Senaatscommissie voor Financiën hoorzittingen naar aanleiding van klachten over wangedrag van ambtenaren van de IRS. Zo bleek het hoofd van de afdeling gelijke behandeling van de IRS zijn huidige positie te hebben bereikt, ondanks het feit dat verschillende malen klachten waren ingediend over ongewenste intimiteiten zijnerzijds. Voorts bleken IRS-ambtenaren in beslag genomen auto's privé te gebruiken, belastingbetalers te bedreigen en op basis van geruchten soms zeer gewelddadige invallen te doen. Machtsmisbruik leek schering en inslag te zijn.
Andere klachten werden naar voren gebracht door twee hooggeplaatste politici, ex-senator Howard Baker en ex-congreslid James Quillen, die verklaarden dat een medewerker van de IRS, van de afdeling strafzaken, had geprobeerd zijn eigen carrière te bevorderen door het verspreiden van valse beschuldigingen aan het adres van Baker en Quillen. De medewerker, die bekend stond als alcoholist en inmiddels is ontslagen wegens cocaïnebezit, had de beide politici in 1989 beschuldigd van omkoperij en het witwassen van geld.

Verder kwam door het getuigenis van een medewerkster van de IRS aan het licht dat de ambtenaren vaak door hoger geplaatsten werden aangezet om enorme bedragen die grote firma's aan belasting verschuldigd waren, te schrappen en zich te concentreren op belastingschulden van kleinere bedrijven die niet de middelen hadden om zich juridisch te weren, zo verklaarde Minh Thi Johnson van de IRS in Los Angeles.
Naar aanleiding van eerdere hoorzittingen vorig jaar september had de IRS al beloofd klantvriendelijker te worden. Het vroegere hoofd van de CIA en de FBI, William Webster, kreeg opdracht een speciaal onderzoek op te zetten naar de afdeling strafzaken van de IRS.

RAAD VOOR MILLENNIUM BUG

President Clinton heeft op 5 februari 1998 een raad ingesteld die toezicht gaat houden op overheidsmaatregelen om de elektronische problemen aan te pakken die kunnen ontstaan, wanneer computers niet zijn ingesteld op de overgang naar de 21e eeuw: het probleem van de zogenaamde millennium bug. De president nam zijn initiatief

nadat bekend was geworden, dat zelfs het federale beheer van het luchtverkeer van de millennium bug te lijden zal hebben. Het Huis van Afgevaardigden nam op 24 februari 1998 een wet aan die federale instanties de bevoegdheid geeft om nationale financiële instituten te helpen bij het voorbereiden van hun computersysteem voor de volgende eeuw.
De directeur van de Federal Reserve, Edward Kelley, sprak op 28 april zijn bezorgdheid uit over de verwachte gevolgen van de millennium bug. Aangezien sommige computerprogramma's alleen de twee laatste cijfers van een jaartal gebruiken om het jaar mee aan te duiden, zullen op 1 januari 2000 vele computers vastlopen omdat ze het jaar 2000 voor 1900 aanzien. Om dit te voorkomen moeten bedrijven enorme investeringen doen omdat computersystemen opnieuw geprogrammeerd en getest moeten worden. Kelley verwachtte hiervan een negatief effect op de economie: hij vreest voor een vermindering van het bruto nationaal product met ééntiende procent per jaar gedurende de komende twee jaar.

VERBOD OP POSITIEVE DISCRIMINATIE TOEGESTAAN

Een federale rechtbank oordeelde op 6 februari 1998 dat een Californisch verbod op positieve discriminatie niet in strijd is met de Amerikaanse grondwet. Het verbod, bekend geworden onder de titel 'Proposition 209' (Voorstel 209), werd destijds onder de Californische bevolking in stemming gebracht en met 34 procent voor en 46 procent tegen aangenomen. Organisaties ter verdediging van burgerrechten kondigden aan de strijd tegen het verbod niet op te geven. Verwacht werd dat handhaving van het verbod op de prestigieuze universiteiten van Californië de instroom van studenten uit etnische minderheden sterk zou verminderen.

INKOMENSGARANTIES VOOR AFRO-AMERIKANEN VERDUBBELD

De Small Business Administration (SBA) introdudeerde op 11 februari 1998 een programma waarin het aantal inkomensgaranties voor Afro-Amerikaanse ondernemers wordt verdubbeld in de komende drie jaar, zodat deze groep ongeacht de bedrijfsresultaten in ieder geval een bepaald minimuminkomen zal genieten.
De SBA verwachtte de komende drie jaar in totaal 93.000 loongaranties te zullen afgeven aan deze minderheidsgroep, ter waarde van 1,4 miljard dollar.

HET INTERNET

E-rate programma gaat door

Vice-president Gore verklaarde op 26 februari 1998 dat de regering het programma zal doorzetten dat vele miljarden onder scholen en bibliotheken zal verdelen om hen de wereld van het Internet binnen te loodsen. Het geld wordt geïnd van telefoonbedrijven en wordt gebruikt om kortingen aan te bieden voor Internetaansluitingen in plattelandsgebieden en gebieden waar het gemiddelde inkomen laag is. Op 11 februari 1998 hebben twee non-profitorganisaties de opdracht gekregen dit zogenaamde E-rate programma uit te voeren.

Belastingmoratorium op internet-economie

President Clinton zei diezelfde dag dat hij internationaal overleg zal voeren om belastingheffing op de mondiale handel via Internet voorlopig te voorkomen. Hij verklaarde voorstander te zijn van een wettelijk moratorium op belastingen, dat moet voorkomen dat de elektronische handel en andere commerciële activiteiten op het Internet tenonder gaan aan belastingheffingen door de ruim dertigduizend lagere overheden die de VS telt.
Congresleden en de gouverneurs van de staten bereikten op 20 april 1998 overeenstemming over zo'n moratorium voor drie jaar en over de instelling van een commissie die binnen twee jaar met een voorstel voor een redelijke belastingheffing op Internet-activiteiten moet komen.

GEZONDHEIDSZORG

OVEREENKOMST MET TABAKSINDUSTRIE ONDER VUUR

Steeds meer leden van het Congres zijn zich gaan verzetten tegen de historische overeenkomst tussen de tabaksindustrie en de regering die in juni 1997 werd gesloten. Hierbij werd bepaald dat de tabaksfabrikanten verspreid over 25 jaar 368,5 miljard dollar aan de overheid zouden betalen wegens de schade die zij in de loop der jaren door de verkoop van rookwaren aan de volksgezondheid hebben aangericht. In ruil daarvoor zouden hangende rechtszaken worden geregeld en zouden de fabrikanten bescherming krijgen tegen toekomstige processen, inclusief rechtszaken die door groepen en organisaties worden aangespannen. Individuele rokers zouden nog wel rechtszaken kunnen aanspannen, maar uitsluitend vnor smartrgrld en niet om straffen te eisen tegen de sigarettenfabrikanten.
Deze principe-overeenkomst zou worden uitgewerkt tot een wet. Het opstellen van het wetsontwerp leek echter in maart 1998 definitief een onmogelijke opgave te zijn, aangezien tegenstanders van de principe-overeenkomst clausules bedongen die door de sigarettenfabrikanten als een onaanvaardbare amendering van de oorspronkelijke afspraken werden gezien en bijna de hele industrie in het harnas joegen. Omdat hierdoor een nationale regeling schipbreuk leek te gaan lijden, besloten een aantal Amerikaanse staten niet langer op Washington te wachten, maar eigen overeenkomsten voor te bereiden of zelfs al daadwerkelijk te sluiten met de tabaksindustrie.

Toonaangevende gezondheidsorganisaties verzochten het Congres op 18 februari 1998 om de tabaksindustrie niet op voorhand tegen rechtsvervolging in bescherming te nemen. Daarnaast klaagden delicatessenwinkels, kleine tabakswinkels en eigenaren van sigarettenautomaten op 25 februari dat ze niet betrokken waren bij de onderhandelingen over de tabaksovereenkomst die naar hun mening voor hun bedrijven ernstige economische gevolgen zou hebben. Gevreesd werd dat de prijs van een pakje sigaretten als gevolg van de 'deal van de eeuw' snel zou oplopen tot ongeveer vijf dollar.

Het Amerikaanse Congres, dat documenten aan het verzamelen is over de praktijken van de tabaksindustrie, kreeg op 6 februari een document toegestuurd dat inzicht geeft in de wijze waarop twee bedrijven marketingtactieken ontwierpen om tieners en minderheidsgroepen aan het roken te krijgen, op een moment dat de gezondheidsrisico's van roken al lang en breed bekend waren. Half maart was er nog steeds een gevecht gaande om tienduizenden documenten die volgens de sigarettenfabrikanten volkomen legitieme bedrijfsgeheimen bevatten en daarom naar hun mening niet aan het Congres overhandigd hoefden te worden. Thomas Bliley, een Republikeinse afgevaardigde uit Virginia en voorzitter van de commissie voor Handel van het Huis, had een uitspraak verkregen van een rechtbank in Minnesota dat de documenten moesten worden overgedra-

gen. maar de tabaksindustrie had daartegen beroep aangetekend. Blilcy heeft al achthonderd documenten over de handel en wandel van de tabaksfabrikanten op het Internet gezet.

Voorlopig compromis over aansprakelijkheid

Het debat over een wettelijke lange termijnregeling voor de aansprakelijkheid van de tabaksindustrie eindigde in de comniissie voor Handel van de Senaat op 30 maart 1998 voorlopig met een wetsontwerp (de 'McCain bill') dat een plafond van 6,5 miljard dollar per jaar voorstelde als maximum dat de industrie elk jaar in het hele land aan schadeve goedingen zou moeten betalen. Maar het wetsontwerp wierp voor niemand obstakels op om een rechtszaak tegen de tabakssector te beginnen. Bovendien zou het jaarlijks plafond komen te vervallen als de sigarettenfabrikanten er niet in slaagden het roken onder jongeren conform afgesproken percentages te verminderen, dat wil zeggen als de industrie twintig procent of meer naast de reductie-doelstelling zou zitten.
McCain, voorzitter van de Handelscommissie, verklaarde te verwachten dat zijn compromis met een 'overweldigende meerderheid' zou worden goedgekeurd.
Op 31 maart nam de Senaat een niet-bindende, symbolische motie aan waarin als opmaat voor een verder debat elke inperking van de aansprakelijkheid van de tabaksindustrie werd verworpen, met 79 tegen 19 stemmen.

Overeenkomst Texas en tabaksindustrie

De staat Texas en de tabaksindustrie bereikten op 16 januari 1998 een overeenkomst over een door de industrie te betalen afkoopsom van 15,3 miljard dollar (ruim dertig miljard gulden). Het was de grootste juridische overeenkomst in de Amerikaanse geschiedenis, zo zeiden advocaten. Het meeste geld, verdeeld over 25 jaar, gaat naar een stichting die zich ontfermt over kinderen die niet voor medische zorg verzekerd zijn, naar anti-rookprogramma's en kankeronderzoek.

Tegenoffensief tabaksindustrie

Op 9 april verklaarde Steven Goldstone, directeur van sigarettenproducent RJR Nabisco, in een toespraak tot leden van de National Press Club, dat er dit jaar geen hoop meer was op een vergelijk met de overheid. Goldstone sprak zijn misnoegen uit over de wijzigingen die het akkoord bij de behandeling in het Congres had ondergaan. De veranderingen waren onaanvaardbaar voor de industrie, zei hij. Andere grote sigarettenfabrikanten vielen hem hierin bij, en hun strijdlustige uitspraken leidden tot meer vertrouwen op de beurs: op Wall Street gingen de aandelen in de tabaksindustrie omhoog.

Een woordvoerder van Joseph Curran, de procureur-generaal van Maryland die in januari 1999 een proces tegen de tabaksindustrie zal beginnen met als inzet een schadevergoeding van 13 miljard dollar, verklaarde dat het mogelijk was dat de zaak van de staat Maryland sterker was komen te staan door de 'doodverklaring' van het akkoord door Goldstone. Volgens de procureur-generaal van Massachusetts, Scott Harshbarger, zou afwijzing van het akkoord door de fabrikanten de staten dwingen om elk voor zich de strijd te voeren voor bescherming van de gezondheid van de jeugd, verbetering van de volksgezondheid en het terugvorderen van aan de tabaksindustrie gespendeerd belastinggeld. De zaak van Massachusetts zou in februari 1999 voor de rechter komen, die van Washington, Oklahoma en Arizona zouden nog in 1998 beginnen, terwijl in Minnesota, dat het akkoord van 1997 verworpen had, al een rechtszaak loopt. Behalve Texas hebben de staten Mississippi en Florida ook al afzonderlijke akkoorden gesloten.

Op 24 april deed Goldstone opnieuw een aanval op het Congres. Hij beschuldigde de parlementariërs ervan het akkoord met de tabaksindustrie te willen gebruiken als instrument om de belastingen te verhogen en de federale bureaucratie uit te breiden. Hij noemde een voorlopig door de Senaat geproduceerd wetsvoorstel 'ongrondwettig, onredelijk en oneerlijk' en dreigde naar de federale rechtbank te zullen stappen om de rechten van de sigarettenfabrikantenveilig te stellen.

Op 30 april werden soortgelijke ideeën verwoord op de aandeelhoudersvergadering van Philip Morris. Geoffrey Bible, ooit hoofd buitenlandse handel van het bedrijf, noemde het wetsvoorstel van de Senaat een 'onredelijke aanval' op de industrie. Hij zei dat de 516 miljard dollar aan nieuwe belastingen die in het voorstel genoemd werden, gebruikt zouden worden voor allerlei doeleinden die niets met roken door minderjarigen te maken hadden. Verder had hij kritiek op de bepaling in het wetsvoorstel dat de fabrikanten zou dwingen hun producten wereldwijd in een zwart-witte verpakking op de markt te brengen, omdat dit hun concurrentiepositie aanmerkelijk zou verslechteren.
Bible toonde zich echter optimistisch: hij zei niet te geloven dat het voorstel van de Senaat door de rechterlijke macht grondwettig geacht zou worden, en hij verklaarde dat hij de kans groot achtte dat het Congres het oorspronkelijke akkoord van 20 juni 1997 alsnog zou goedkeuren.
Op dezelfde bijeenkomst verwierpen de aandeelhouders van Philip Morris een voorstel om de internationale tak van het bedrijf te dwingen de binnen de VS geldende maatregelen ter ontmoediging van roken door jongeren over te nemen. Ook keurden zij een voorstel af dat voorzag in de instelling van een commissie om sigarettensmokkel en de rol van het bedrijf op de zwarte sigarettenmarkt te onderzoeken.

Op 30 april 1998 diende de New Yorkse minister van Justitie, Dennis Vacco, een voorstel in om het Tobacco Institute en de Council for Tobacco Research USA, twee door de tabaksindustrie gefinancierde onderzoeksinstellingen, op te heffen. Volgens Vacco worden deze instituten door de sigarettenfabrikanten misbruikt voor propagandadoeleinden.

CLINTON VERGROOT RECHTEN PATIËNTEN

President Clinton ondertekende op 20 februari 1998 richtlijnen waarin alle federale uitvoeringsinstanties van medische zorg werd opgedragen de Wet op de rechten van patiënten na te komen. Negentig miljoen Amerikanen maken van die instanties gebruik. Clinton onderstreepte daarbij nog eens dat patiënten het recht hebben geïnformeerd te worden over alle medische opties, in plaats van alleen maar de goedkoopste; dat ze het recht hebben een specialist uit te kiezen en het recht hebben een klacht in te dienen over een beslissing waar ze het niet mee eens zijn. De president herhaalde zijn verzoek aan het Congres om strengere wetgeving voor de ondernemingen die zich in de gezondheidssector bewegen, goed te keuren, zodat dezelfde rechten zouden gaan gelden voor de 180 miljoen Amerikanen die particulier verzekerd zijn.

De richtlijnen van Clinton volgden op het eerste rapport van de presidentiële Adviescommissie inzake Consumen-

tenbescherming en de Kwaliteit in de Gezondheidssector, getiteld 'Consumer Bill of Rights and Responsabilities'. Het tweede rapport werd op 13 maart 1998 gepresenteerd. De commissie kon het onderling niet eens worden over de vraag of genoegen genomen moest worden met vrijwillige uitvoering van deze 'Bill of Rights' of dat rechten van patiënten in de wetgeving moesten worden opgenomen.

Een groep van 31 bedrijven, voornamelijk verzekeringsmaatschappijen, had eerder op 22 januari 1998 aangekondigd het initiatief van Clinton te zullen dwarsbomen met een voorlichtingscampagne van een miljoen dollar. Consumenten zouden worden gewaarschuwd dat strengere wetgeving de premies zal verhogen en werkgevers zal dwingen bepaalde dekkingen te laten vervallen. De bedrijven stellen dat ook de innovatie in de gezondheidszorg onder nieuwe wetgeving zou lijden.

NOG GEEN BESLUIT SENAAT OVER KLONEN

Pogingen om het klonen van mensen wettelijk te verbieden leken eind februari in de Senaat te zijn gestrand, aangezien er niet voldoende draagvlak was voor twee ingediende wetsvoorstellen, aldus bronnen bij het Congres op 24 februari 1998. Zowel het wetsvoorstel van de Democraten als van de Republikeinen verbiedt het klonen van mensen door middel van het overbrengen van celkernen uit lichaamscellen. Het voorstel van de Republikeinen ging verder en verbiedt ook onderzoek naar gekloonde menselijke embryo's. President Clinton drong aan op een wettelijk verbod, nadat de natuurkundige Richard Steed had aangekondigd een kliniek voor menselijk klonen op te richten. De Amerikaanse Vereniging voor Voortplantingsgeneeskunde (ASRM) verklaarde op 20 januari een wetsvoorstel gereed te hebben dat het verbod op klonen zo formuleert dat experimenten met embryo's mogelijk blijven voor genetisch onderzoek.

INRUILPROGRAMMA SPUITEN VOOR DRUGSVERSLAAFDEN

Op 17 april 1998 hebben de burgemeesters van San Francisco, Seattle, Detroit, New Haven en Baltimore er in een gezamenlijke brief aan minister Donna Shalala van Volksgezondheid op aangedrongen het gebruik van federaal geld voor de financiering van inruilprojecten van spuiten voor drugsverslaafden toe te staan. Zij achtten dit noodzakelijk. aangezien elke dag 33 Amerikanen besmet raakten met aids als gevolg van spuiten met gebruikte naalden.

Nadat de regering afwijzend op deze brief had gereageerd, kondigde de New Yorkse zakenman George Soros op 27 april aan een schenking van één miljoen dollar te zullen doen om de inruilprogramma's toch doorgang te doen vinden, zo meldde de *New* York Times. David Harvey, directeur van het National Aids Policy Center for Children, Youth and Families. reageerde enthousiast op Soros' gebaar, en bekritiseerde de afwijzende houding van de regering. Volgens hem zijn de gestegen percentages van aidsbesmetting onder kleurlingen, intraveneuze drugsgebruikers en jongeren een bewijs van het falen van de regering in het voeren van een effectief beleid ter voorkoming van deze ziekte.

MEDICARE KEERT TWINTIG MILJARD DOLLAR TEN ONRECHTE UIT

Een controle door de inspectie heeft uitgewezen dat het Medicare-programma, dat in het fiscale jaar 1997 177,4 miljard dollar had uitgekeerd voor verrichtingen in de gezondheidszorg, twintig miljard dollar uitbetaalde als gevolg van fraude en boekhoudkundige fouten. De inspectie weet de wantoestand aan onvoldoende documentatie, onnodige procedures, onjuiste coderingen en problemen met het bijhouden en natrekken van ten onrechte betaalde bedragen. Overigens zijn de onterechte betalingen die in 1996 zijn gedaan, inmiddels voor 95 procent weer teruggevorderd, aldus de inspectie.

MILIEU

CONVENANT OVER SCHONERE AUTO'S

Vice-president Al Gore en een aantal autofabrikanten tekenden op 12 februari 1998 een convenant waardoor reeds in 1998 in een deel van de VS schonere auto's op de markt kunnen komen. Nieuwe auto's die in 1998 in de noordoostelijke staten verkocht worden, zullen zeventig procent minder schadelijke uitlaatgassen produceren dankzij technologie die nog geen tweehonderd gulden per auto kost. Het convenant is vrijwillig: autofabrikanten kunnen in het kader van de Clean Air Act pas in 2004 verplicht worden schonere auto's te fabriceren. Het convenant werd bereikt na vier jaar onderhandelen. Steden zoals New York en Massachusetts die met superschone elektrische auto's en andere onconventionele vervoermiddelen willen proberen aan de wettelijke vereisten voor schonere stadslucht te voldoen, tekenden het convenant niet om de handen vrij te hebben voor een ander beleid.

VERSOEPELING EXPORT CHEMISCHE STOFFEN

Op 24 maart 1998 besloot de regering de bepalingen voor de export van chemische stoffen te versoepelen, met name chemische stoffen die in oplosmiddelen zoals water verscheept worden. Dit was conform een besluit van oktober 1997 door de Australië-groep, een informele groep van dertig staten. De regering hoopte het chemische bedrijven met de versoepeling van het beleid mogelijk te maken beter te concurreren op de wereldmarkt.

SENATOR POOGT MILIEUMAATREGELEN TEGEN TE GAAN

De Republikeinse senator John Ashcroft heeft op 30 april 1998 een wetsvoorstel gedaan om een einde te maken aan de maatregelen van de regering om de kooldioxide-uitstoot terug te dringen. Ashcroft meende namelijk dat de regering de Senaat omzeilt, door nu reeds maatregelen te nemen ter uitvoering van het internationaal verdrag over klimaatveranderingen dat nog niet door de Senaat geratificeerd is.

Het Witte Huis heeft laten weten het verdrag pas aan de Senaat te zullen voorleggen als ontwikkelingslanden garanties hebben gegeven zich te zullen inspannen om de uitstoot van klimaatverstorende stoffen te verminderen. Intussen wordt wel 6,3 miljard dollar besteed aan belastingmaatregelen en onderzoek naar het ontwikkelen van zuiniger auto's, gebouwen en producten.

MILITAIRE ZAKEN

RALSON HERBENOEMD ALS VICE-VOORZITTER CHEFS VAN STAVEN

President Clinton heeft op 28 januari 1998 de luchtmachtgeneraal Joseph Ralson herbenoemd als vice-voorzitter van de verenigde chefs van staven, de op een na hoogste militaire positie in de VS.

ONDERZOEK EFFECTEN BIOLOGISCHE EN CHEMISCHE WAPENS

President Clinton benoemde op 24 februari de Republikein Warren Rudman

als hoofd van de nieuwe raad die toezicht gaat houden op de onderzoeken van het ministerie van Defensie naar blootstelling van VS-troepen aan biologische en chemische wapens gedurende de Golfoorlog. Enkele dagen later werd bekendgemaakt dat de VS in 1999 375 miljoen dollar zullen spenderen aan het ontwikkelen van middelen om militairen tegen aanvallen met chemische en biologische wapens te beschermen.

Regeringsgegevens over Golfoorlog onbetrouwbaar

Volgens een studie van het Gencral Accounting Office, de Amerikaanse Rekenkamer, naar de gezondheidsrisico's waaraan Amerikaanse soldaten gedurende de Golfoorlog hebben blootgestaan, zijn de gegevens die de regering over dit onderwerp hanteert onbetrouwbaar. Vanwege gebrekkige registratie, verlies van belangrijke informatie en andere factoren kan de regering geen betrouwbare schatting doen van het aantal gevallenvan kanker en andere ziekten dat mogelijk door blootstelling aan chemicaliën tijdens het conflict is ontstaan. Volgens Christopher Rays, voorzitter van de commissie voor human resources van het Huis, is door het rapport aangetoond dat de uitlatingen van het ministerie van Defensie, dat altijd had beweerd dat de ziektepercentages van Golfoorlog-veteranen niet hoger waren dan die van andere militairen, 'op zijn best optimistisch, op zijn slechtst misleidend' waren.

In een aantal publicaties en televisiereportages in 1997 en 1998 werd ook de mogelijkheid geopperd dat de aandoeningen van veteranen van de Golfoorlog te wijten waren aan een overdaad aan vaccinaties, een verkeerde toediening van vaccins of gebruik van nog experimentele vaccins.
Niettemin werd de inspraak van militairen bij vaccinaties niet vergroot. Twee matrozen van de marine werden in april 1998 ontslagen omdat zij geweigerd hadden een vaccin tegen miltvuur te nemen. Het leger stelde dat het ontslag aan ander wangedrag te wijten was. Veertien andere vaccin-weigeraars hingen lichtere straffen boven het hoofd.

Beraad over biologische wapens

President Clinton heeft op 10 april 1998 op het Witte Huis een ronde-tafeldiscussie voorgezeten over biologische oorlogvoering. De deelnemers onder wie minister van Defensie William Cohen, minister van Justitie Janet Reno, het hoofd van de CIA George Tenet, en een aantal externe experts, beraadden zich daarbij op middelen om Amerikaanse troepen in het buitenland te beschermen tegen aanvallen met biologische wapens, alsook op mogelijke maatregelen in geval van terroristisch gebruik van zulke wapens binnen de VS

In verband hiermee werd op 26 april aan de Amerikaans-Mexicaanse grens een oefening gehouden waarbij een gesimuleerd pokkenvil-us werd verspreid. Dit bleek paniek bij de bevolking en een tekort aan antibiotica en vaccins tot gevolg te hebben. Ook waren er problemen met het vervoer van voldoende medici naar het getroffen gebied.

PROBLEMEN RIJ BLOEDBANK MARINE

De inspecteur-generaal van de marine is bezig de wereldomvattende bloedbank van de marine te onderzoeken, na berichten over wijdverspreide veiligheidsovertredingen bij het Nationale Medische Centrum van de marine in Bethesda in Maryland, zo meldde de Washington Post op 25 februari 1998. Werknemers bij de bloedbank schortten drie maanden eerder de bloeddonaties voor onbepaalde tijd op.

TEST MARINE SCHAADT WALVISSEN

De marine test op walvissen een nieuw onderwatersysteem voor de detectie van geluid, dat volgens dierenbeschermers schadelijk is voor deze zeezoogdieren. De testen, waarbij wordt gekeken hoe walvissen reageren op oorverdovend lawaai, gingen op 25 februari 1998 van start, nadat een rechtbank het verzoek van milieu-organisaties om de tests te verbieden, had afgewezen.

KERNAANVAL NOG STEEDS MOGELIJK

In een artikel van 30 april 1998 in *The* **New** *England Journal* of Medicine hebben twee artsen gewaarschuwd voor de desastreuze gevolgen die een per ongeluk ontketende aanval met nucleaire wapens zou kunnen hebben. De auteurs van het artikel wijzen erop, dat het risico van een nucleaire aanval nu groter is dan tijdens de Koude Oorlog. Zowel de VS als Rusland bezitten immers nog altijd duizenden kernwapens, klaar voor onmiddellijke lancering; echter, vooral in Rusland functioneert het waarschuwingssysteem niet goed meer. Hierdoor is de kans op vals alarm gestegen, en daarmee tevens die op lancering van kernwapens als reactie op vermeende aanvallen. Zo'n lancering zou gemakkelijk miijoenen slachtoffers kunnen maken, zo toont het artikel aan.

PENTAGON ONDERSCHAT KOSTEN KERNWAPENS

Een op 21 april 1998 uitgebrachte studie naar de kosten van het Amerikaanse nucleaire arsenaal concludeert dat het Pentagon tientallen miljarden dollars per jaar méér aan kernwapens besteed heeft dan dit ministerie zelf beweert. Het door onderzoeksinstituut Brookings, een particuliere denktank, gepubliceerde rapport stelt dat in het belastingjaar 1998 35,1 miljard dollar aan nucleaire wapens zal worden uitgegeven: 24,8 miljard hiervan zal gaan naar het onderhouden en verbeteren van het arsenaal, 4,4 miljard naar onderzoeksprogramma's voor de ontwikkeling van raketten, nonproliferatie en toezicht, en 5,9 miljard naar het opruimen van radioactief afval en het schadeloosstellen van aan radioactiviteit blootgestelde medewerkers. In een zeer afgemeten reactie op het rapport verklaarde het Pentagon in 1998 slechts dertien miljard dollar aan kernwapens te zullen besteden.

De Washington *Post* berichtte al op 22 maart dat de ontwikkeling van antiraket-wapens door het Pentagon, onderdeel van het onder president Reagan geïnitieerde Star Wars programma, zwaar te leiden had van slechte planning, onvoldoende tests en politieke druk. Een uitgelekt rapport omschreef het duurste wapenontwikkelingsprogramma van het ministerie van Defensie als een 'stormloop richting mislukking', maar vooral Republikeinen in het Congres zouden het Pentagon om politieke redenen onder druk zetten om het niet zo nauw te nemen met de technische eisen.

EXPORTVERBOD WAPENS NAAR GROOT-BRITTANNIË

Op 23 april 1998 werd bekendgemaakt dat de VS tijdelijk alle vergunningen voor export van kleine wapens naar Groot-Brittannië opschort. Dit in verband met pogingen de zwarte handel in Amerikaanse handwapens en geweren tegen te gaan. In mei hoopt de regering op de G7-top in Birmingham te komen tot betere regelingen inzake im- en export van vuurwapens.

EXTRA GELD VOOR OPERATIES IN BOSNIË EN PERZISCHE GOLF

Het Huis van Afgevaardigden keurde op 30 april 1998 een wetsvoorstel goed dat voorziet in 5,6 miljard dollar extra uitgaven voor rampenhulp en militaire operaties in Bosnië en de Perzische-Golf. Dit was noodzakelijk aangezien het Pentagon had aangekondigd anders binnen een week te moeten beginnen met het voorbereiden van ontslagen en bezuinigingen op uitgaven voor training en materieel.

SENAAT RATIFICEERTUITBREIDING NAVO

Op 30 april 1998 heeft de Senaat het wetsvoorstel ter ratificatie van de uitbreiding van de NAVO met de Tsjechische Republiek, Hongarije en Polen in ongewijzigde vorm goedgekeurd. Een Republikeins amendement dat voorstelde gedurende drie jaar geen verdere nieuwe leden toe te laten, werd verworpen, evenals een Democratische amendement volgens hetwelk Tsjechië, Polen en Hongarije eerst lid moesten worden van de EU alvorens tot de NAVO te worden toegelaten.

BUITENLANDSE ZAKEN

BEDRIJFSLEVEN WIL VERANDERING CUBA-BELEID

Een groep van 660 bedrijven en handelsverenigingen drong er op 15 januari 1998 bij parlementsleden op aan het VS-beleid ten aanzien van Cuba te veranderen en hervormingen in het land aan te moedigen. Een eerste stap zou zijn het exportverbod op voedsel en medicijnen op te heffen.
President Clinton liet op 30 april weten niet van zins te zijn Cuba opnieuw toe te laten als lid van de Organisatie van Amerikaanse Staten. Met deze uitspraak reageerde hij op een diplomatieke campagne van Canada, Mexico en Brazilië om Cuba's lidmaatschap te vernieuwen. Clinton wees erop dat Cuba nog steeds geen democratisch land was, en zei het 'schijnheilig' te vinden een ondemocratisch land toe te laten louter uit medelijden met de inwoners.

SANCTIES VERSOEPELD TEGEN EU-LANDEN

De Europese Unie heeft op 16 januari 1998 de beslissing van de VS verwelkomd om de sancties voor derde landen op handel met Cuba verder te versoepelen. In ruil hiervoor besloot de EU de in gang gezette klachtenprocedure bij de World Trade Organisation tijdelijk in te trekken.

Een dag eerder ondernamen afgevaardigden van de EU stappen in Washington om een conflict te sussen over Amerikaanse sancties tegen buitenlandse bedrijven die zaken doen met Iran. Het zijn vooral grote Europese staatsoliemaatschappijen die niet door de VS weerhouden willen worden van grote investeringen in Iran. De EU overhandigde op 15 januari 1998 een lijst met stappen die de EU-lidstaten zullen nemen om te voorkomen dat onderdelen voor kernwapens naar Iran worden geëxporteerd.

DOORGEVEN INFORMATIE AAN IRA ONTKEND

Een woordvoerder van het Witte Huis, Mike McCurry, zei op 20 januari 1998 dat er geen reden is aan te nemen dat regeringsmedewerkers geheimen van de Britse veiligheidsdienst hebben doorgegeven aan de IRA. Voormalig VS-ambassadeur in London. Raymond Seitz, had dit eerder beweerd.

SENAAT KEURT IMF-VOORSTEL GOED

Begin 1998 barstte een felle discussie los over de financiële bijdrage van de VS aan maatregelen van het Internationaal Monetair Fonds om de ingestorte economieën van enkele Aziatische landen weer op de been te helpen.
Veel Congresleden waren tegen hogere bijdragen aan het IMF om de economische chaos in Azië binnen de perken te houden. Zij meenden dat de IMF-interventies de vrije markt verstoorden en dat ten dode opgeschreven bedrijven en banken zouden worden gered.
Op 28 januari 1998 presenteerden zij voorstellen om de contributie aan het IMF geheel stop te zetten. Andere tegenstanders van het IMF stelden dat de financiële hulpprogramma's van het IMF negatief uitpakken voor werknemers en het milieu of dat de Amerikaanse regering zich behoort te richten op de economische problemen van de Amerikanen.

Een ad hoc verbond van de Kamers van Koophandel begon op 24 februari 1998 bij Congresleden te lobbyen om het financieringspakket voor het IMF goed te keuren. De brief was onderdeel van een bredere campagne van overkoepelende organisaties van bedrijven en beleidsmakers om sceptische Congresleden over te halen het IMF-hulpprogramma voor Indonesië, Zuid-Korea en Thailand te steunen.
Op 26 maart 1998 gaf de Senaat met 84 tegen 16 stemmen goedkeuring aan een bijdrage van achttien miljard doller voor het IMF, exact het bedrag dat het Witte Huis gevraagd had.

VS-SCHL-LI3 LEIDT TOT NIEUW GESCHIL

De kans dat het Congres instemt met de betaling van een miljard dollar aan achterstallige contributie aan de VN, werd op 27 februari 1998 zeer klein, toen senator Jesse Helms bezwaar maakte tegen wat hij zag als het afzwakken van de Amerikaanse eisen aan de VN. Helms is voorzitter van de senaatscommissie van Buitenlandse zaken en speelde het afgelopen jaar een centrale rol in de totstandkoming van een driejarenplan dat door zowel het Congres als het kabinet werd gedragen en dat erop gericht was hervormingen binnen de VN aan te moedigen in ruil voor betaling van de achterstallige contributie.

Het plan bleef echter in de koelkast door een meningsverschil over de financiële steun van de VN-organisaties aan abortus. Conservatieve Republikeinen als Helms blijven van mening dat de VN elke steun aan abortusprogramma's moet stopzetten, terwijl president Clinton bleef dreigen elk wetsontwerp over de contributiebetaling aan de VN waarin die eis gehandhaafd werd, met een veto te treffen.

Volgens Helms zou de regering 27 wijzigingen hebben aangebracht in de oorspronkelijke afspraken met het Congres, die naar zijn mening neerkwamen op een afzwakking van de door de VS gewenste hervormingen. Ook zou Washington meer contributie willen betalen.
Madeleine Albright, minister van Buitenlandse zaken, waarschuwde dat de VS hun geloofwaardigheid en invloed verliezen als de contributie nog langer onbetaald blijft. Indien over de kwestie niet spoedig overeenstemming wordt bereikt, dreigt de VS de door de VN voorgestelde korting op de achterstallige contributies mis te lopen, waarschuwde zij. Dit zou de VS de komende tijd jaarlijks honderd miljoen dollar extra kosten, aldus Albright.

De president liet op 29 april 1998 weten zijn veto te zullen uitspreken over een door de Senaat aangenomen wetsvoorstel waarin de eis tot stopzetting van VN-steun aan abortus gehandhaafd was.

KRITIEK OP *CERTIFICATIEBELEID* VOOR DRUGS

Het drugscertificatiebeleid van de VS, waarbij dertig Latijns-Amerikaanse landen jaarlijks een beoordeling krijgen voor hun strijd tegen drugs, heeft gefaald. Drugstransporten naar de VS zijn niet teruggedrongen en de relaties met de betrokken regeringen worden er niet bepaald beter op, zo stelden enkele beleidsexperts op 37 februari 1998.
De waarde van de jaarlijkse beoordeling kwam vooral onder vuur te liggen, nadat president Clinton Mexico recentelijk een goed rapportcijfer gaf omverstoring van de handelsrelatie met deze NAFTA-partner te voorkomen. Kort daarvoor was het hoofd van het Mexicaanse anti-drugsbeleid gearresteerd voor banden met de drugsmaffia.

Het hoofd van de Amerikaanse drugsbestrijding, McCaffrey, heeft voorgesteld de certificatieprocedure te verruilen voor een multilateraal systeem, geleid door de Organisatie van Amerikaanse Staten. Dat is ook de wens van de meeste landen, die de huidige procedure een uiting van overdreven bemoeizucht van de VS vinden.
Dit jaar kregen alle Zuid-Amerikaanse landen die op de een of andere manier bij de drugshandel betrokken zijn, een positief rapport voor hun inspanningen.

Washington zal in 1998 ongeveer een half miljard gulden aan hulp bij drugsbestrijding uitgeven, waarvan 300 miljoen gulden alleen al gaat naar Colombia, hoewel er op dit land de nodige kritiek was. Colombia kreeg toch een positieve beoordeling om te voorkomen dat het anders het excuus zou kunnen hanteren geen geld voor het bestrijden van de drugshandel te hebben, bij gebrek aan financiële steun van buiten. Colombia zegt hier al meer dan twee miljard gulden aan gespendeerd te hebben. Zonder bewijs van goed gedrag helpen de VS een land ook niet bij het krijgen van leningen van multilaterale banken. De financiële steun dient te worden aangewend voor de strijd tegen productie, handel en transport van drugs uit Latijns-Amerika naar de VS.

Geen inmenging in de burgeroorlog in Colombia

Volgens het ministerie van Buitenlandse Zaken zullen de VS zich niet laten verleiden tot verregaande inmenging in de burgeroorlog in Colombia. Een anonieme medewerker van het ministerie verklaarde op 3 april 1998 dat er geen gevaar was voor een 'tweede Vietnam' in Colombia, zoals gevreesd werd door mensenrechtengroeperingen.

Hoewel de militaire hulp van de VS aan de Colombiaanse regering ten behoeve van de strijd tegen drugs zal worden opgevoerd, zal geen Amerikaans materieel worden gebruikt tegen de rebellengroeperingen, tenzij blijkt dat zij betrokken zijn bij de drugsindustrie, zo verklaarde de woordvoerder. De voorafgaande maanden was de onrust in het Congres over het ontstaan van een 'narco-staat' op enkele uren vliegen van de VS toegenomen en hadden leden van het Congres de regering opgeroepen tot meer steun aan de Colombiaanse veiligheidsdiensten.

VS RICHTEN 'GROEP VAN 22' OP

Op 5 maart 1998 maakte de Amerikaanse regering de oprichting van de 'Groep van 22' bekend, bestaande uit de zeven grootste westerse industriestaten (de G7) plus de grootste landen van Azië en Latijns-Amerika. De groep zou de internationale economische en financiële samenwerking moeten coördineren. Critici meenden dat de Groep van 22 vooral een middel is om de kleinere lidstaten van de Europese Unie en Zwitserland van internationale besluitvorming uit te sluiten. Volgens De *Standaard* van 6 maart 1998 had Nederland protest aangetekend en was Spanje 'ongelukkig' met het initiatief. De Belgische minister van Financiën Maystadt noemde het een geïmproviseerd en onhandig initiatief. Ook het IMF en het Amerikaanse ministerie van Financiën zouden deze manoeuvre uit de koker van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken niet waarderen.

BEPERKTE BEVOEGHEDEN VOOR NIEUW INTERNATIONAAL STRAFHOF

Op 14 april 1998 bepleitte Ken Bacon, woordvoerder van het ministerie van Defensie, een duidelijke afbakening van de bevoegdheden van het nog op te richten Internationaal Strafhof (International Crimina1Court, ICC). Het ICC, een permanente rechtbank die bevoegd zal zijn uitspraken te doen op het gebied van oorlogsmisdaden, genocide en misdaden tegen de menselijkheid, zal waarschijnlijk in juli in Rome in het leven worden geroepen. De Amerikaanse regering is er voorstander van, aldus Bacon, dit hof louter bevoegdheid te geven inzake zeer duidelijk omlijnde oorlogsmisdaden. zoals gedefinieerd in het internationale recht. Er moet gewaakt worden tegen onterechte vervolging door het ICC van rechtmatige militaire acties in het kader van vredeshandhaving of in het belang van de staatsveiligheid, zo zei hij.

KRITIEK OP EXECCTIE PARAGUYAAN

De plaatsvervangend minister van Buitenlandse Zaken van Paraguay, Leila Rachid. heeft de VS op 15 april 1998 beschuldigd van het hanteren van een dubbele moraal inzake de mensenrechten. Dit naar aanleiding van de executie, in Virginia, van de voor moord veroordeelde Paraguayaan Francisco Breard. De staat Virginia had de man ter dood gebracht, ondanks een uitspraak van het Internationaal Gerechtshof, dat op 9 april naar aanleiding van een door Paraguay ingediende klacht de VS had gevraagd de executie uit te stellen.
Paraguay was vooral verontwaardigd over het negeren van een uitspraak van een instelling die dient om de internationale rechtsorde te handhaven, gezien het feit dat de VS er vaak bij het land hebben aangedrongen op maatregelen ter consolidering van zijn niet altijd even stabiele democratie, en zelfs hebben aangekondigd strafmaatregelen te zullen nemen, indien de vóór 10 mei 1998 geplande verkiezingen er geen doorgang zouden vinden.

NAFTA SCHAFT IN- EN UITVOERRECHTEN AANTAL PRODUKTEN AF

Op een bijeenkomst in Parijs op 29 april 1998 zijn Canada en de VS met Mexico overeengekomen de in- en uitvoerrechten op textiel, chemicaliën, antibiotica, horloges en speelgoed af te schaffen in het kader van het NAFTA-vrijhandelsakkoord tussen deze drie landen. De handel in deze producten bedraagt jaarlijks ongeveer een miljard dollar.

HANDELSVERBOD VAN MASSACHUSETTS OP MYANMAR AANGEVOCHTEN

De handelsorganisatie NFTC (National Foreign Trade Council)heeft op 30 april 1998 bij een districtsrechtbank een rekest ingediend tot nietigverklaring van een wet van de staat Massachusetts die bedrijven verbiedt goederen en diensten te leveren aan de regering van Myanmar (Birma). Deze wet, die een reactie is op de slechte mensenrechtensituatie in Myanmar, heeft ook geleid tot klachten van de EU, die heeft gedreigd naar de World Trade Organization te zullen stappen. Daniel O'Flaher-

ty, vice-voorzitter van de NFTC, verklaarde de rechtszaak tegen Massachusetts te zien als een belangrijke testcase om te beslissen of de regeringen van staten en districten het recht hebben een eigen buitenlandse politiek te voeren. onafhankeliik van de federale regering, en hoopt op landelijke precedentwerking van de uitspraak.

FAST-TRACK PROCEDURE IN KOELKAST

President Clinton heeft op 30 april 1998 aangekondigd in 1998 niet te zullen terugkomen op zijn verzoek aan het Congres de zgn. 'fast track'-procedure voor het onderhandelen over vrijhandelsverdragen goed te keuren. Deze procedure zou Clinton het recht geven vrijhandelsakkoorden met andere landen af te sluiten, die vervolgens alleen in hun geheel door het Congres zouden kunnen worden aanvaard of verworpen. Het Congres zou hiermee dus afstand doen van zijn recht amendementen voor te stellen. Het voordeel van een dergelijke gang van zaken is, dat mogelijke handelspartners eerder geneigd zijn een verdrag te sluiten, waarvan zij weten dat het geen wijzigingen meer zal ondergaan. Hoewel Clinton nog steeds overtuigd is van de noodzaak van de 'fast track'-procedure, achtte hij het voorlopig niet opportuun om er bij het Congres op aan te dringen.

OVERLEDEN

ABRAHAM RIBICOFF

De gezaghebbende Democraat Abraham A. Ribicoff overleed op 23 februari 1998 op 87-jarige leeftijd. Ribicoffs politieke carrière begon in 1938, toen hij in Connecticut in het parlement werd gekozen. In 1948 werd hij gekozen voor het Huis van Afgevaardigden. In 1984 werd hij de eerste joodse gouverneur van Connecticut. Na de verkiezing van zijn vriend John Kennedy tot president, werd hij in 1961 minister van Gezondheid, Onderwijs en Welzijn. Hij verliet deze post in 1962 en stelde zich met succes verkiesbaar voor de Senaat. In 1981 verliet hij de Senaat en ging hij werken voor een advocatenbureau in New York.

MARTHA GELLHORN

Martha Gellhorn is op 16 februari 1998 in haar woonplaats Londen overleden. De bekende oorlogsverslaggeefster werd op 8 november 1908 geboren in St. Louis; Missouri. Na één jaar studie verliet zij de universiteit en koos voor de journalistiek. 'Go, see, *be*, watch, daar ging het om', zei ze - 'en schrijven is het enige dat ik kan.' Door haar reportages over de gevolgen van de grote depressie in de jaren '30 kreeg zij bekendheid in Amerika en raakte zij bevriend met de Roosevelts.
Martha Gellhorn trouwde driemaal. Haar tweede echtgenoot was de schrijver Ernest Hemingway, evenals zij correspondent tijdens àe Spaanse burgeroorlog. Professionele rivaliteit leidde echter tot een breuk in hun relatie. Haar derde echtgenoot, met wie zij in 1954 trouwde, was T.S. Matthews, hoofdredacteur van Time.
Sinds de oorlog in Vietnam was Gellhorn genezen van de illusie dat de pers oorlogen kon voorkomen. Ze wilde er echter wel steeds bij zijn om op te schrijven hoe verschrikkelijk het was. In 1983 nog maakte zij reportages over de burgeroorlog in El Salvador. Haar artikelen gingen vooral over de invloed die oorlog had op gewone mensen. Maar. aldus Gellhorn, 'oorlog was altijd erger dan ik wist te beschrijven'.

BENJAMIN SPOCK

'Vertrouw op uzelf, u weet meer dan u denkt.' Dat is de eerste zin uit Baby en kinderverzorging, het boek dat Benjamin Spock (2 mei 1903 - 15 maart 1998) beroemd maakte. Het boek verscheen voor het eerst in Amerika in 1946. Daar heeft het inmiddels een oplage van 55 miljoen bereikt. In Nederland komt in 1998 de 45ste druk uit.
Spock heeft ouders hun intuïtie en zelfvertrouwen bij de opvoeding van hun kinderen teruggegeven. In Nederland heeft kinderopvoeding lang in het teken gestaan van de drie R'en: rust, reinheid en regelmaat. De grote invloed van Spock bracht daar verandering in. Zijn boodschap was eenvoudig. Hij hield ouders voor dat ze het goed deden als ze hun gevoel volgden. Hij zorgde ervoor dat de discipline van de drie R'en plaats maakte voor interesse voor de verschillende fasen van ontwikkeling van lichaam en geest van baby's en kinderen. Hij doorbrak bijvoorbeeld starre voedingsschema's, die er vanuit gingen dat alle kinderen hetzelfde zijn.
Spock behaalde in 1929 zijn medische titel. Zijn medische kennis vulde hij aan met psycho-analytische studies. Veel van zijn ideeën over opvoeding waren ingegeven door het gedachtengoed van Freud.

Behalve een beroemd opvoeder was Benjamin Spock ook een bevlogen vredesactivist. Hij heeft zich zijn leven lang verzet tegen kernwapens en was actief in de protestbeweging tegen de Amerikaanse oorlogsvoering in Vietnam. Dit inspireerde hem ook om in zijn boeken het 'waartoe van opvoeden' uiteen te zetten. Op 91-jarige leeftijd, in 1994, publiceerde hij zijn laatste boek: A *better world for our* children.

(Vor. ber. pag. 117/1 - 1998)

AFRIKA

ALGEMEEN

MEESTE AIDS-SLACHTOFFERS IN AFRIKA

Tijdens de tiende Internationale Conferentie over Seksueel Overdraagbare Ziekten en Aids in Abidjan, de hoofdstad van Ivoorkust, deed de Franse president Jacques Chirac een beroep op West-Europa om de dure therapieën met aidsremmers ook voor Afrikaanse landen toegankelijk te maken en hiervoor een speciaal fonds op te richten.
Peter Piot, hoofd van het aids-programma van de Verenigde Naties, verklaarde op 7 december 1997 dat aids inmiddels bijna evenveel slachtoffers in Afrika maakt als malaria. Er zijn hoopgevende ontwikkelingen, zoals in Oeganda waar de regering met succes op grote schaal het gebruik van het vrouwencondoom propageert en het jaarlijkse aantal nieuwe besmettingen afneemt. Niettemin 'is de aidsepidemie in Afrika veel erger dan we dachten', zei Piot.

Afrika is ruim tien jaar na de ontdekking van aids in ieder geval het zwaarst getroffen continent, zo bleek opnieuw tijdens de conferentie: van de ruim dertig miljoen mensen in de wereld die besmet zijn met het HIV-virus dat aids veroorzaakt, leven er twintig miljoen in Afrika. Acht van de tien zwangere vrouwen die besmet zijn met het HIV-virus, leven in Afrika. Van de negen miljoen wezen in de wereld die hun ouders verloren als gevolg van aids, leven er 7,4 miljoen in Afrika.
De conferentie concentreerde zich dit keer op de gevolgen van aids voor de ontwikkeling van Afrikaanse landen. 'Aids treft de actieve beroepsbevolking en steeds meer jonge mensen', verklaarde Hiroshi Nakajima, directeur van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO).

De organisatie 'Monitoring the Aids Pandemic'(MAP), een netwerk dat bijhoudt hoe de ziekte zich over de wereld verspreidt, verklaarde dat er in Afrika 'veel energie gestopt moet worden in het ontwikkelen van faciliteiten waar

mensen zich vrijwillig kunnen laten testen op aids, zodat zij al in een vroeg stadium verzorgd en geholpen kunnen worden' om te leren hoe zij kunnen voorkomen dat medemensen besmet worden.

SNELLERE SANERING SCHULDEN

Op 21 januari 1998 maakte de directeur van de Wereldbank, James Wolfensohn, bekend. dat internationale kredietverleners het proces van schuldaflossing door de Afrikaanse landen willen versnellen. Vooral Groot-Brittanië steunde dit initiatief. In het eerste kwartaal van 1998 wilde Wolfensohn overeenstemming hebben bereikt met Mozambique en Ivoorkust, in het tweede kwartaal met Guinee-Bissau, Mauretanië, Mali, Senegal. Togo en Ethiopië.
Slechts vier landen - Oeganda, Burkina Fasso, Guyana en Bolivia - hebben tot nu toe hulp gekregen in het kader van de in 1996 ingestelde HIPC-regeling (een steunprogramma voor Heavily Indebted Poor Countries, arme landen met hoge schulden). De Britse minister van Financiën Gordon Brown had al in september 1997 gezegd dat de internationale gemeenschap moest afspreken de schulden van de armste landen in het jaar 2000 tot een kwart van hun huidige niveau terug te brengen.

Op 23 januari begonnen besprekingen tussen Wolfensohn en de leiders van verscheidene Afrikaanse landen over de uitwerking van enkele maatregelen die een einde moeten maken aan de economische en politieke problemen op het continent. Het was tamelijk uniek in de geschiedenis van de Wereldbank dat haar voorzitter rechtstreeks haar beleid met schuldenaren in de Derde Wereld besprak.
Elk land presenteerde tijdens de bijeenkomst zijn eigen pakket voorstellen. Thema's van het overleg waren: de toekomst van Afrika, investeringen in infrastructuur (het continent trekt slechts twee procent aan van de totale buitenlandse investeringen in de wereld), regionale integratie, handel, particuliere investeringen en onderwijs.
Verder bespraken de deelnemers de verschillende ontwikkelingshulpstromen, conflictpreventie en de wederopbouw in door oorlogen geteisterde landen. Deelnemers aan de besprekingen waren Kenia, Ruanda, Tanzania, Mozambique, Ethiopië (dat bij de Wereldbank de hoogste leningen heeft lopen), Kongo, Zimbabwe, Senegal, Ethiopië, Botswana, Oeganda en Zuid-Afrika. Voormalige Franse koloniën in Afrika werden in het verleden door Frankrijk onder druk gezet geen zaken met de Wereldbank te doen.

De Commonwealth, het verband van Groot-Brittannië en haar voormalige koloniën, uitte op 26 januari 1998 felle kritiek op de Club van Parijs, die niet genoeg zou doen om Mozambique van haar schulden af te helpen. Tachtig procent van Mozambique's staatsschuld zou worden kwijtgescholden, terwijl Duitsland nog eens een schenking van 170 miljoen dollar (340 miljoen gulden) zou doen. Maar de secretaris-generaal van de Commonwealth, Emeka Anyaoku, vond dit te weinig. Mozambique heeft 330 miljoen dollar nodig, vond hij. Mozambique, dat een totale schuld van ruim zes miljard gulden heeft, werd gezien als een testcase voor het HIPC-hulpplan.

EUROPESE WAPENEXPORT NAAR INSTABIELE AFRIKAANSE LANDEN

Europese landen en bedrijven zijn nog steeds betrokken bij de al of niet illegale uitvoer van wapens naar Afrikaanse landen waar dictaturen op hun laatste benen lopen. Op 22 januari 1998 luidde de onafhankelijke denktank Saferworld de alarmklok over de wapenhandel vanuit Europa.
In een rapport van de organisatie werden meer dan veertig gevallen toegelicht van wapenexport naar crisisgebieden in Afrika, tussen 1990 en 1997, zoals de verkoop van luchtdoelraketten aan Soedan door België, ondanks een wapenembargo van de EU tegen Soedan.
Groot-Brittannië, dat in de eerste helft van 1998 het voorzitterschap van de Europese Unie bekleedde, en dat van 1993 tot 1996 exportvergunningen verstrekte voor de uitvoer van handwapens en munitie naar Boeroendi, Oeganda, Somalië en Soedan, zou zich volgens Saferworld moeten inspannen om die wapenuitvoer beter aan banden te leggen. De controles zijn onvoldoende en Europese bedrijven vinden nog steeds voldoende mazen in de wet om de wapenhandel voort te zetten, aldus de organisatie.

AFRIKA TREKT MEER INVESTEERDERS

Het 'Addis Forum' trok op 8 en 9 maart 1998 meer dan driehonderd vertegenwoordigers van bedrijven die geïnteresseerd zijn in investeringen in de 'emerging markets' van Afrika. Vooraanstaande sprekers waren Michael Caine. van het African Emerging Markets Fund en Frank Savage van Alliance Capital Management Inte national. Van Afrikaanse kant werd de bijeenkomst in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba bijgewoond door diverse staatshoofden.
Inmiddels zijn er twaalf financiële beurzen actief in Afrika. Hun omzet steeg van 600 miljoen dollar (1.2 miljard gulden) naar 4.5 miljard in 1996. Het totale marktvolume steeg van 12,9 naar 42.9 miljard dollar. r

De voormalige Amerikaanse vice-minister van Buitenlandse Zaken Chester Crocker meldde dat er inmiddels meer dan 160 Amerikaanse bedrijven in Afrika actief zijn en dat 'de handel tussen de VS en Afrika met twintig procent per jaar groeide. dankzij de toenemende privatisering en liberalisering'.
Verwacht werd dat het Addis Forum de eerste van een reeks bijeenkomsten over investeringsmogelijkheden in Afrika zou zijn.

'Gebrek aan rendabele projecten'

L. Mennes, directievoorzitter van de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingssamenwerking (FMO) meende in een gesprek met de Volkskrant, dat op 9 april 1998 werd gepubliceerd, dat er geen gebrek aan geld was in Afrika, maar 'gebrek aan rendabele projecten'. Banken zoals de Europese Investeringsbank en de Caisse Français de Développement zouden agressief in Afrika opereren. 'Hun kredieten worden zwaar gesubsidieerd', aldus Mennes. 'Zij kunnen rentetarieven vragen die tot vier procent onder de marktrente liggen. Dit gaat op kosten van de Franse of Europese belastingbetaler'. De Franse regering zou in ruil voor die lagere rentes 'concessies' afdwingen en zich verregaand met de binnenlandse politiek van een land bemoeien. FMO. voor honderd miljoen gulden gesubsidieerd door het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, richt zich steeds meer, aldus Mennes, op het financieren van lokale banken in plaats van lokale produktie-ondernemingen en haalt daarmee hoge rendementen.

VS SCHAFT INVOERHEFFINGEN VOOR AFRIKAANSE PRODUCTEN AF

Kort na het Addis Forum, op 11 maart 1998, keurde het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden met 233 tegen 186 een nieuwe wet goed voor de handel met Afrika, om investeringen te stimuleren. Voor producten uit Afrikaanse landen

die hun economie liberaliseren, kunnen op grond van deze 'Africa Trade Bill' de invoerrechten worden afgeschaft.
Onder de tegenstanders van de wet waren ook Democraten, zoals James Traficant uit Ohio, die menen dat Japan en China, die hun markten afschermen voor Amerikaanse producten, Afrika als transitogebied zullen gebruiken om met name textiel in de VS te dumpen. Anderen zoals de Republikein William Thomas uit California, vonden die vrees overdreven. Volgens Thomas bedroeg de textieluitvoer vanuit met name Kenia en Mauritius slechts één procent van alle Amerikaanse import en zou deze door de nieuwe handelswet hoogstens verdubbelen. De VS importeerde in 1996 voor 15,2 miljard dollar uit Afrika. Een groot deel hiervan is olie, zeiden medewerkers van Amerikaanse Congresleden. De VS exporteerden in dat jaar voor 6,1 miljard dollar aan goederen naar Afrikaanse landen.

Reactie SADC-landen

De Africa Trade Bill werd kritisch positief ontvangen door de veertien landen die zijn aangesloten bij de Southern Africa Development Community (SADC). De communis opinio werd goed verwoord door de secretaris van de SADC, Kaire Mbuende. Op 26 maart 1998 zei Mbuende dat 'zolang onze discussies zich concentreren op ontwikkelingshulp, zelfs de Amerikaanse particuliere sector geen belanstelling voor zuidelijk Afrika zal krijgen'. Aan de andere kant waren de SADC-landen bezorgd, aldus Mbuende, over de Amerikaanse criteria voor 'goed bestuur' en economische hervormingen. Ook al voldeden de meeste SADC-landen aan die voorwaarden, 'toch zijn wij bezorgd over het principe dat er voorwaarden gesteld worden', verklaarde Mbuende. De VS en Afrikaanse landen moesten 'als gelijken' kunnen onderhandelen. Zuid-Afrikaanse politici onder wie president Mandela en vice-president Mbeki waren absoluut niet gecharmeerd van de 'trade-not-aid'-gedachte in de VS: dat de hulp langzaamaan geheel vervangen wordt door handelsbevorderende maatregelen. Ook hulp blijft nodig, meenden zij.

Reis Clinton door Afrika

Na een voorbereidende toernee van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright begon president Clinton op 23 maart 1998 aan een rondreis van elf dagen langs enkele Afrikaanse landen. Vergezeld door zijn echtgenote en een delegatie van 700 zakenliedenenpolitici bezocht hij Ghana, Oeganda, Zuid-Afrika, Botswana en Senegal. Het was de langste reis van Clintons presidentschap en de eerste keer dat een Amerikaanse president die nog in functie was, verscheidene landen op het continent bezocht. Tijdens de reis bood Clinton zijn verontschuldigingen aan voor het feit dat vorige Amerikaanse regeringen ten tijde van de Koude Oorlog Afrikaanse dictators gesteund hadden.

FAO LUIDT NOODKLOK VOOR OOST-AFRIKA

De Wereld Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) meldde op 10 februari 1998 dat tien miljoen mensen in Oost-Afrikaanse landen zoals Soedan en Somalië voedselhulp nodig hadden, omdat voor het seizoen ongebruikelijke zware regenval in november en december 1997 de oogsten had vernield, maar ook veel schade had aangericht aan bruggen, spoorlijnen en wegen, waardoor normaal transport niet kon plaatsvinden. Van de 24 miljoen gulden die het Wereld Voedsel Programma (WFP) van de VN al in januari had gevraagd om droppings van voedsel te organiseren, waren er in februari volgens het WFP pas vier miljoen binnen.

De oogsten die normaal eind 1997 binnengehaald hadden moeten worden, waren verwoest, maar de FAO zei dat de vooruitzichten voor de tweede oogst in februari 1998 juist gunstig waren door de overvloedige regen. Bepaalde producten zouden echter wel minder opbrengsten te zien geven, zoals maïs, graan, rijst, suiker, groenten, bloemen, koffie en thee.
Daarom was alleen al voor Ethiopië ruim een half miljoen ton graan nodig om vijf miljoen mensen door deze moeilijke periode heen te helpen, aldus de FAO. In noordelijke delen van het land hielpen de regens de vorming van sprinkhanenzwermen, maar omdat die bijtijds gesignaleerd waren, konden plagen wellicht voorkomen worden.

WESTERSE STEUN VOOR AFRIKAANSE INTERVENTIEMACHT

Op 10 februari 1998 ging een Afrikaanse top in Zimbabwe over westerse financiering van militaire vredesoperaties niet door. Het quorum van acht staten dat de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) reglementair voorschrijft, werd niet gehaald en de huidige voorzitter, de Zimbabwaanse president Robert Mugabe, blies de top daarom af. Het was de bedoeling geweest Britse, Franse en Amerikaanse voorstellen tot financiering van Afrikaanse vredesoperaties te bespreken. In de weken daarna werd duidelijk dat westerse landen het beheer van een Afrikaanse vredesmacht waarschijnlijk niet willen overlaten aan de OAE.

In de laatste week van februari kwam de organsiatie wèl bijeen in Addis Abeba, maar toen werd de agenda bepaald door de slechte contributiebetaling van de lidstaten. Van de bijna zestig miljoen gulden die de OAE voor 1997 begroot had, was slechts veertien miljoen gulden betaald. Hoog op de agenda stond ook een discussie over de vluchtelingen in de Hoorn van Afrika en in het Grote-Merengebied.

ECOMOG

Op 13 maart 1998 rondden ministers van enkele West-Afrikaanse landen in Yamoussoukro (Ivoorkust) twee dagen van harde onderhandelingen af over militaire interventies in hun gebied. Ze bleven verdeeld over de ECOMOG, de door Nigeria gedomineerde inter-afrikaanse vredesmacht van de ECOWAS, het economisch samenwerkingsverband van de West-Afrikaanse staten (Economic Community of West African States). Het succes van deze vredesmacht in 1997 in Liberia en in februari 1998 in Sierra Leone waar een einde werd gemaakt aan een coup van militairen, droeg ertoe bij dat de ECOWAS-landen kozen voor voortzetting van de ECOMOG. Nigeria was voorstander van een staand leger, terwijl Ivoorkust, Togo, Senegal, Ivoorkust en andere voormalige Franse koloniën de troepen over verscheidene landen wilden spreiden en bij elkaar willen brengen als tot interventie besloten wordt. Onder druk van deze landen werd tot een compromis besloten: de regels voor militaire interventie zouden grondig worden herzien, maar de ervaringen van de ECOMOG zouden daarbij als 'model' gebruikt worden.

RECAMP

Vlak voor de onderhandelingen begonnen Franse en West-Afrikaanse troepen op 3 maart 1998 in het oosten van Senegal aan een tiendaagse militaire oefening, 'Exercitie Guidimakha' geheten. In het grensgebied met Mali en Mauretanië werd een Frans concept getest voor militaire interventies, RECAMP (Reinforcement of African Peacekeeping Capacities). Soldaten uit Senegal,

Mali, Mauritanië, Kaapverdië, Gambia, Guinee-Bissau, Ghana en Guinee deden het zware werk op de grond, in de moordende hitte van het kale en droge Guidikhama-gebied. terwijl de logistieke steun, voornamelijk vanuit de lucht, geleverd werd door het Franse leger.
De Franse minister van Defensie Alain Richard legde ter plekke uit dat het concept gebaseerd is op minimale deelname van Europese troepen. aangezien de publieke opinie in Europa volgens hem niet meer bereid was om grote verliezen aan mensenlevens te riskeren voor militaire interventies in verre landen.

VS steunen Frans concept

De Amerikaanse regering was zeer ingenomen met het Franse RECAMP-concept, waaraan de VS vooral met hun reusachtige luchtvloot van zware militaire transportvliegtuigen zouden kunnen bijdragen. De VS stuurden een 'symbolische' groep mariniers om aan de oefening mee te doen, terwijl de Britse regering het koninklijk regiment van de Fuseliers stuurden. De westerse bijdrage was bedoeld om de Afrikanen duidelijk te maken dat zij toch nog steun van buiten nodig hadden. 'Er zijn gespecialiseerde taken die wij nog niet kunnen uitvoeren', gaf de Senegalese legercommandant Mbaye Faye grif toe. 'Teamwork met de Afrikanen, Fransen en Britten is belangrijk', zei admiraal Bill Cross, hoofd operaties van het Amerikaanse leger in Europa. 'Samen met hen proberen we de aanpak van de Afrikanen in brandhaarden te versterken.'
De oefening draaide om de verovering van een vliegveld. Franse, Britse en Amerikaanse mariniers zetten de aanval in en kregen later steun van Afrikaanse troepen die over land vanuit Dakar werden aangevoerd.
Het splinternieuwe Franse legermateriaal dat bij de oefening werd gebruikt. zal onder Franse supervisie in speciale tenten met temperatuurregeling worden opgeslagen. 'Het is niet politiek correct om dit te zeggen, maar als we dit materieel neerzetten bij nationale legers. dan zal het om allerlei redenen niet goed onderhouden worden,' zei een Franse officier.

De Verenigde Staten hebben al speciale interventietroepen getraind in Senegal, Oeganda en Malawi. Ghana en Ethiopië hebben zich aangemeld voor de vredesmacht die in Amerikaanse ogen slechts tien- tot twaalfduizend man zou moeten tellen. Tijdens zijn bezoek aan Senegal verklaarde Clinton dat het 'niet de bedoeling van de VS is om militaire interventies te domineren of om Amerika's rol in Afrika op te geven'. De VS waren bereid met de OAE, de VN en Frankrijk en Groot-Brittannië samen te werken, aldus Clinton.

TRANSKALAHARJ SNELWEG GEOPEND

Op 20 maart 1998 werd de Transkalahari-snelweg geopend, die Gaborone, de hoofdstad van Botswana, met Gobabis, een stad in het oosten van Namibië verbindt. Het was een van de laatste schakels in de ontwikkelingscorridor die loopt van de Namibische haven Walvisbaai, aan de westkust van Afrika, naar de Mozambikaanse haven Maputo, aan de oostkust van het continent. De regeringen van Botswana en Namibië hopen hun inkomsten dankzij de snelweg met jaarlijks ongeveer zeshonderd miljoen gulden te vergroten. Dankzij de 830 km lange snelweg werd de reisafstand tussen het industriegebied Gauteng in Zuid-Afrika en Walvisbaai met 400 km bekort.

(Vor.ber. pag. 51/1 - 1998)

KENIA

TROEBELEN RONDOM VERKIEZINGEN

Invoering staatsrechtelijke hervormingen geëist

In oktober 1997 nam de druk op de regering van president Daniel arap Moi toe om vóór de parlementsverkiezingen die voor het einde van 1997 zouden worden gehouden, een pakket grondwetswijzigingen en een herziening van het kiesstelsel door te voeren die het parlement op 11 september 1997 had goedgekeurd. Er werd niet direct een datum voor de verkiezingen bekendgemaakt.
Overeenkomstig de hervormingen van 11 september waren op 6 oktober tien partijen geregistreerd. Drie partijen werd registratie geweigerd, zonder opgaaf van redenen, waaronder de Safina-partij.

Geweld tegen oppositie

Op 4 oktober 1997 arresteerde de politie in Kisumu in het westen van Kenia acht vooraanstaande oppositieleiders. Zij werden aangehouden toen zij het sportcomplex van de stad wilden binnengaan om een politieke bijeenkomst bij te wonen die was georganiseerd door een verboden oppositiegroepering, de Nationale Convention Executive Council (NCEC).

Op 10 oktober brak geweld uit toen de NCEC een bijeenkomst probeerde te houden in het sportcomplex Kamakunji aan de rand van Nairobi. De bijeenkomst was georganiseerd ter nagedachtenis van ongeveer honderd Kenianen die dit jaar zijn omgekomen bij politiek geweld.
De bijeenkomst viel samen met de officiële festiviteiten ter gelegenheid van het negentiende ambtsjaar van Moi en werd door waarnemers beschouwd als een bewust affront voor de president. De bijeenkomst werd beëindigd door de politie, die traangas en de wapenstok gebruikte en met scherp schoot om de demonstranten uiteen te jagen. Vier oppositionele parlementsleden zouden zijn mishandeld en gearresteerd. Naar verluidt zou een van hen, Paul Muite van de Safina-partij, 'in zorgwekkende toestand' in het ziekenhuis zijn opgenomen. Later werd bericht dat alle arrestanten zonder aanklacht waren vrijgelaten. Maar op 13 oktober beweerde de NCEC dat 150 aanhangers nog steeds werden vastgehouden.

Op 15 oktober gaven vijftien ambassades in Nairobi een gezamenlijke verklaring uit waarin zij het geweld veroordeelden en aandrongen op politieke hervormingen die vrije en eerlijke verkiezingen mogelijk zouden maken.

Op 19 oktober schoot de politie opnieuw met scherp over de hoofden van ongeveer 5.000 mensen die een NCEC-bijeenkomst wilden bijwonen in Nyahururu, 175 km ten noordwesten van Nairobi. Volgens de berichten werden demonstranten geslagen en met zwepen afgeranseld.
Op 22 oktober boog Moi blijkbaar het hoofd voor de harde binnen- en buitenlandse kritiek op zijn optreden tegen oppositiepartijen en gaf hij de politie opdracht te stoppen met de verstoring van vreedzame bijeenkomsten van de oppositie.

Moi akkoord met grondwetswijzigingen

Vóór de bekendmaking van de datum van de verkiezingen keurde het parlement op 4 november drie grondwetswijzigingen goed, die Moi op 7 november bekrachtigde. Deze wetswijzigingen willigden in feite de belangrijkste eisen in van de oppositionele hervormingsgezinden, doordat de uit de koloniale tijd daterende wetgeving

werd afgeschaft die Moi's regering in staat had gesteld het politieke debat met gebruik van noodbevoegdheden de kop in te drukken. Die bevoegdheden behelsden onder meer het recht om politieke partijen onwettig te verklaren, demonstraties te verbieden en politieke tegenstanders onder bepaalde omstandigheden zonder proces vast te zetten.

De nieuwe wetgeving voorzag ook in gelijke toegang voor alle partijen en presidentskandidaten tot de staatsmedia en in de uitbreiding van de kiescommissie van 11 tot 21 leden. De tien nieuwe zetels in de commissie gingen naar de oppositiepartijen, terwijl elf zetels werden gereserveerd voor vertegenwoordigers van de regerende Kenya African National Union (KANU) van Moi.

Bekendmaking verkiezingsdatum

Voorafgaand aan de presidents-, parlements- en gemeenteraadsverkiezingen ontbond president Moi op 10 november 1997 het parlement. Twee dagen later maakte de voorzitter van de kiescommissie rechter Zaccheus Chesoni bekend dat er op 29 december 1997 gestemd zou gaan worden.

Sommige oppositieleiders klaagden dat partijen en kandidaten door de korte tijdspanne tussen het aannemen van het nieuwe kiesstelsel en de verkiezingen niet de mogelijkheid hadden hun campagnes goed voor te bereiden. Bijgevolg voorspelden de meeste commentatoren dat Moi en KANU de verkiezingen met gemak zouden winnen.
Kenneth Matiba, vooraanstaand lid van de oppositie en voorzitter van het Forum voor Herstel van de Democratie (Forum for the Restoration of Democracy, FORD-Asili), verklaarde op 11 november dat hij van plan was de verkiezingen te boycotten op grond van het feit, dat er niet voor alle partijen een 'egaal speelveld' gegarandeerd kon worden. Diezelfde dag maakte de National Convention Executive Council (NCEC), een oppositionele groepering die campagne had gevoerd voor hervorming van de grondwet en het kiesstelsel, bekend dat zij de verkiezingsuitslag zou verwerpen. Ze verklaarde zich te zullen inzetten voor de aanvaarding binnen twee jaar van een nieuwe grondwet, met aan het hoofd van de regering een premier in plaats van een president.

Safina-partij geregistreerd

Op 26 november gaf het bureau van de president een verklaring uit dat alle partijen zich voor de verkiezingen mochten laten registreren. Dit gold ook voor de mede door de blanke Keniase milieu-activist en paleontoloog Richard Leakey opgerichte Safina-partij die gedurende de voorgaande twee jaar was verboden. Naar verluidt liet de partij zich diezelfde dag registreren. Met deze stap maakte de regering een draai van 180 graden, aangezien Moi eerder had gezegd Safina niet te zullen registreren omdat haar leden 'subversief' waren.

Op 28 november zou Leaky hebben gezegd dat hij bij de presidents- noch de parlementsverkiezingen verkiesbaar zou zijn. De partij verklaarde dat Safina aan de verkiezingen zou deelnemen, 'maar wel onder protest, want we geloven niet dat de verkiezingen vrij en eerlijk zullen verlopen.'

Parlements- en presidentsverkiezingen

Aan de verkiezingen van 29 december 1997 deden 24 partijen mee. Het was de tweede keer dat landelijke verkiezingen werden gehouden sinds het land in 1991 officieel afstand deed van het éénpartijstelsel. Gelijk met de parlementsverkiezingen werden de presidentsverkiezingen gehouden. President Daniel arap Moi, onafgebroken aan de macht sinds 1978, moest het opnemen tegen veertien rivalen, onder wie twee vrouwen.

De verdeelde oppositie was het niet gelukt de bevolking één sterke tegenkandidaat te bieden. Het uiterst ingewikkelde systeem van de presidentsverkiezingen eiste dat de winnaar in tenminste vijf van de acht provincies van Kenia vijfentwintig procent van het aantal getelde stemmen zou behalen. Anders moest degene die de meeste stemmen had behaald, het in een tweede verkiezingsronde opnemen tegen de nummer twee van de eindlijst.

Veel ministers geen parlementskandidaat

Zes ministers van het zittende kabinet slaagden er niet in zich kandidaat te stellen voor de parlementverkiezingen, zo maakte de Kenya African National Union (KANU, de regeringspartij) op 7 december bekend.
De minister van Cultuur en Sociale Zaken en de enige vrouw in het kabinet, Nyiva Mwenddwa, moest haar plaats op de verkiezingslijst afstaan aan de zakenman Francis Mwanzia Nyenze. Hij ontving 12.645 stemmen tegen 6.430 voor Mwendwa. De minister van Informatie Johnston Makau eindigde als derde in zijn kiesdistrict Mbooni. Andere ministers die in principe niet in het volgende kabinet zullen terugkeren, zijn Philip Masinde (Arbeid), Protus Momanyi (Toerisme en Wildbeheer), Jonathan Ngeno (Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting), en John Koech (Algemene zaken).

Fondswerving KANU

Op 6 december riep oppositieleider en presidentskandidaat Charity Ngilu de inwoners van Nairobi op de orde te verstoren op een fondsenwervingslunch georganiseerd door de KANU. Volgens Ngilu, leider van de Sociaal-democratische Partij (SDP) was de lunch een bewijs voor de heersende corruptie in het land. De lunch was georganiseerd voor zo'n vijfhonderd zakenmensen, ministers en KANU-leden.
Volgens de staatstelevisie werd er ruim drie miljoen gulden opgehaald om de verkiezingscampagne van de KANU te financieren. De bezoekers betaalden elk tussen de drieduizend en zestienduizend gulden. Volgens de krant de Daily *Nation* betaalden 35 genodigden ieder het Keniase equivalent van 160.000 gulden om als V.I.P. aan de tafel van de president te kunnen dineren. Voor dat geld deden zij tevens mee aan een loterij en maakten ze kans een luxe Mercedes te winnen. Volgens de gasten was er geen sprake van onaanvaardbare partijfinanciering.. Eén van hen zei: 'Wij gokken, en zetten in op de winnaar; wat is daar mis mee?'. Moi zei later op de staatstelevisie dat alle partijen vrij waren om fondsen te werven: 'Maar alleen als wij het doen, klaagt iedereen.' Overigens verliep de KANU-lunch rustig. Aan Ngilu's oproep gaven slechts tweehonderd mensen gehoor.

Matiba geen presidentskandidaat

Op 13 december 1997 organiseerde oppositieleider Kenneth Matiba in de binnenstad van Nairobi een druk bezochte protestbijeenkomst. Hij vertelde de naar schatting negenduizend aanwezigen nog eens dat hij de eigenlijke winnaar was van de volgens hem vervalste verkiezingen van 1992, en dat hij bij gebrek aan werkelijk vrije verkiezingen niet van zins was aan de komende verkiezingen mee te doen. Supporters droegen spandoeken met leuzen als 'geen veranderingen, dan geen verkiezingen'. Matiba was in 1988 nog lid van de Kenya African National Union (KANU), de regeringspartij. Zijn aanhoudende strijd voor het in-

voeren van een meerpartijenstelsel leidde tot zijn aftreden als minister, en tot royering uit de partij.

Doden door verkiezingsgeweld

De dagen vóór de verkiezingen gingen gepaard met onlusten tussen de verschillende etnische bevolkingsgroepen, en tussen aanhangers van de verschillende oppositiepartijen en de politie. Lokale kranten berichtten op 27 december dat er tot dan toe minstens zes doden waren gevallen als gevolg van botsingen tussen rivaliserende partijen. Op 28 december vielen er drie doden en vier gewonden te betreuren als gevolg van gevechten tussen Masai en Kisii-bewoners van het dorp Ekona Yangare in het zuidwesten van Kenia.

Volgens de politie is dit gebied een van de meest gewelddadige regio's gebleken in tijden voor verkiezingen. In de voorafgaande maanden hadden etnische conflicten in het gebied al vijftig levens geëist. De KANU werd er van verdacht de Kisii-bevolking te dwingen op deze partij te stemmen.

Moi herkozen

Daniel arap Moi werd zoals iedereen verwachtte en voorspelde, opnieuw verkozen tot president van Kenia, zo werd 30 december bekendgemaakt, toen details over de uitslag nog ontbraken. Onder druk van de internationale gemeenschap had hij al eerder toegezegd dat, mocht hij winnen, dit zijn laatste termijn zou zijn.

Zware kritiek op Verkiezingscommissie

De verkiezingen verliepen allesbehalve volgens de regels, met name door het slechte functioneren van de Verkiezingscommissie. Het was de vraag of gemaakte fouten politieke opzet waren of ook simpelweg het gevolg van incompetentie. De oppositie beschuldigde de commissie van fraude en het bewust manipuleren van de uitslag. De commissie had om onduidelijke redenen in een groot aantal regio's de periode van de stembusgang met 24 uur verlengd. Ook besloot zij van het ene op het andere moment het tellen van miljoenen al uitgebrachte stemmen te verbieden. Vooral dit besluit zette kwaad bloed bij de oppositie en men dreigde de resultaten af te wijzen. 'De Verkiezingscommissie is besmet en door de regering gestuurd om de verkiezingen te verstoren', stelde de belangrijkste oppositieleider en voormalige vice-president Mwai Kibaki. De SDP - de partij van presidents-kandidate Charity Ngilu - ging bij monde van zijn voorzitter Justus Nyang'aya nog een stapje verder en riep de verkiezingscommissie op de uitslag ongeldig te verklaren, 'omdat het niet representatief is voor de werkelijk stem van het volk'.

Zelfs KANU-leden protesteerden hevig. Moi's rechterhand en vice-president George Saitoti was furieus toen bleek dat hij in zijn eigen kiesdistrict zijn stem niet kon uitbrengen, omdat het stembureau niet bemand was met de officieel daarvoor benoemde ambtenaren.
Commissievoorzitter Samuel Kivuitu venveerde zich onder meer met verwijzingen naar logistieke problemen door het slechte weer - overvloedige neerslag teisterde het land sinds enkele weken.
Kivuitu, persoonlijk door Moi benoemd enkele weken vóór de verkiezingsdatum, hield vol dat alles goed was verlopen. Op 30 december zei hij in een officiële verklaring tegen de pers dat 'de Kenianen naar tevredenheid hebben gestemd'. Volgens de commissie 'is het verkiezingsproces op een vrije, eerlijke en open manier verlopen, waarin de commissie al haar verantwoordelijkheden heeft genomen, zonder zich te laten beïnvloeden door angst, of voorkeur voor welke parij dan ook'.

Moi ging zijn nieuwe regeringstermijn van vijf jaar in met 759.411 stemmen, verzameld in 64 kiesdistricten. Mwai Kibaki haalde er 519.180. Kenia heeft negen miljoen geregistreerde kiezers van wie er twee miljoen gingen stemmen. De meeste mensen stemden langs etnische lijnen, in de hoop lokaal voordeel te behalen. Aan landelijke politiek bleken de meeste Kenianen nog steeds geen boodschap te hebben. Dit leidde er vaak toe dat een partij in één district een overweldigende meerderheid haalde. In zijn eigen kiesdistrict Baringo Centra1 bijvoorbeeld haalde Moi 38.015 stemmen tegenover 410 voor de enige tegenkandidaat Amos Kandie.

Moi's KANU had ook enige verliezen te verwerken. De minister van Onderwijs Joseph Kamoto, tevens secretaris-generaal van de partij, moest zijn zetel inleveren. Hij kwam uit in het kiesdistrict Central Province, dat overwegend anti-KANU was geworden. Een ander slachtoffer van de verkiezingen was Uhuru Kenyatta, zoon van de stichter van het land Jomo Kenyatta. Hij verloor de strijd van Moses Muihia van de SDP.

Verkiezingskaterduurt voort

Drie dagen na de nationale verkiezingen heerste in Kenia op 1 januari 1998 nog altijd een gespannen sfeer. In nog niet officieel bevestigde berichten werd president Daniel arap Moi met bijna de helft van alle stemmen de winnaar genoemd. In een tiental kiesdistricten waren vanwege aanhoudende overstromingen de stemlokalen op de verkiezingsdag onbereikbaar. Volgens een zegsman van de verkiezingscommissie Mohammed Koor kwamen uit deze gebieden de resultaten later.. Omdat het in alle gevallen ging om districten waarin de regerende partij van Moi, de Kenya African National Union, de meerderheid heeft, werden geen ingrijpende veranderingen op de voorlopige uitslag verwacht.

Verkiezingen in de praktijk

Reuters correspondent Nicholas Kotch tekende 1 januari 1998 verslag op van een bijeenkomst voor het tellen van stemmen in de Railway Club in Nairobi. 'Nadat de definitieve uitslag van de tweede telronde werd bekendgemaakt, werd duidelijk welke lelijke en gewelddadige streken worden uitgehaald in de politiek van Kenia. "De winnaar is Mwai Kibaki", zei Rosemary Moraa, de uitgeputte voorzitster van het verkiezingsbureau van het district Westlands. "Nee, nee, nee", brulden de afgevaardigden van de regerende Kenya African National Union (KANU), terwijl ze dreigend op Kibaki's aanhangers afkwamen. Tientallen mannen van de paramilitaire *General* Service Unit (GSU), in hun anti-oproer uitrusting van helmen, schilden en lange knuppels, rukten op in het stemlokaal om de stemhokjes en de verkiezingsambtenaren te beschermen. Zij keken toe hoe het onvermijdelijke zich voltrok na veertig uur van tellingen, vragen en hertellingen voor de presidentsverkiezingen in het derde grote kiesdistrict van Kenia.

Als eerste sprongen de KANU-afgevaardigden op tafel; één voor één mannen die toonden meer tijd in een sportschool door te brengen dan de partij te berichten over de laatste uitslagen - wat hun taak zou zijn. En terwijl parlementskandidaten, verkiezingsambtenaren en onafhankelijke toezichthouders dekking zochten, vlogen de witte plastic stoelen door de lucht en vielen de eerste klappen. Aanhangers van Kibaki's Democratische Partij vluchtten daarop naar buiten.
De KANU-eenheid, niet gestoord door

de GSU, stelde zich binnen op rond parlementslid Fred Gumo. "Ik wil dat er opnieuw geteld wordt. Hoe kan het dat Kibaki de eerste keer maar 15.000 stemmen kreeg?", riep een andere KANU-volgeling en de enige Aziaat in de zaal. Hun probleem was dat Daniel arap Moi, KANU-voorzitter en de zittende president sinds 1978, uiteindelijk met 16.651 stemmen als tweede eindigde in Westlands. Kibaki, eens de vicepresident onder Moi, haalde 17.154 stemmen. De cijfers werden opgeteld bij de landelijke lijst, waarop de uitslagen van de andere 209 kiesdistricten druppelsgewijs werden bijgeschreven.
Er was geen aanleiding voor het protest van de KANU, vooral omdat zij en alle andere partijen inmiddels de tussentijdse uitslagen al hadden geaccepteerd. Het was een zware test voor het uithoudingsvermogen van de vicevoorzitter van het verkiezingsbureau en medewerker van de Universiteit van Nairobi Isaac Were. Een kind met een rekenmachine had de stemmen kunnen tellen. 'Toen de tussentotalen werden nagelopen, zeiden ze net als iedereen, ja. Maar ze waren het niet eens over het eindtotaal. Het slaat nergens op", zei een ijverige Keniaanse toezichthouder, één van de 28.000 in het land. "Ik heb zo'n gevoel dat Gumo weet dat hij verloren heeft en daarom probeert de parlementaire tellingen te voorkomen.", zei Eddah Rubia, parlementskandidaat voor de Sociaal-democratische partij.
Een boze waarheid werd werkelijkheid, en Gumo en zijn luitenant verzetten zich tegen positieve krachten van deze verkiezingen: de wil van vele Kenianen om eerlijke resultaten veilig te stellen. "De resultaten zijn definitief. We verzoeken iedereen de zaal te verlaten en een korte pauze te nemen," fluistert Rosemary Moraa, de voorzitster van het verkiezingsbureau, met een schorre keel van al de toespraken. Haar assistent, Were, deelde de KANU-aanhangers mee dat als ze meer bezwaren hadden, zij deze maar bij de rechtbank moesten neerleggen. Moraa lastte een pauze in van twee uur, alvorens te beginnen met het tellen van de stemmen voor het parlement.'

Nasleep verkiezingen

Volgens Mwai Kibaki, de leider van de Democratische Partij (DP),hebben president Daniel arap Moi en de verkiezingscommissie door fraude te plegen de wil van het volk genegeerd. Hij en ander opositieleiders riepen op 2 januari 1998 op tot het houden van nieuwe verkiezingen binnen 21 dagen. Presidentskandidaat Raila Odinga sprak de hoop uit: 'Wij geloven dat president Moi redelijk zal zijn. Dit land staat tenslotte op een kruispunt.'
De Keniase oppositie. die normaal gesproken verdeeld is, vertoonde een opvallende eensgezindheid over de waarde van de verkiezingsuitslag. Michael Wamalwa en Charity Ngilu schaarden zich achter de kritiek van Kibaki en Odinga.
Op 3 januari verklaarde het hoofd van de Keniase verkiezingscommissie dat hij geen macht had de presidentsverkiezingen ongeldig te verklaren: 'Er is niemand die kan zeggen dat de verkiezingen ongeldig zijn, zelfs derechter niet'.

Nieuw kabinet

Op 5 januari 1998, de dag dat Daniel arap Moi opnieuw tot president van Kenia werd beëdigd voor een periode van vijf jaar, probeerden oppositieleiders druk uit te oefenen door hem te sommeren een regering van nationale eenheid te vormen. Deze zou moeten bestaan uit de vier grootste oppositiepartijen en de KANU, de partij van Moi. Raila Odinga voorspelde dat als Moi geen regering van nationale eenheid formeert 'de straten in beroering zullen komen, erg in beroering. Wij willen dat voorkomen'. Op dezelfde dag echter presenteerde president Moi zijn nieuwe kabinet, dat hij echter op 17 februari alweer aanzienlijk wijzigde.

EU positief

De Europese Unie liet op 8 januari 1998 in een officiële verklaring weten de presidentsverkiezingen in Kenia te zien als een stap voorwaarts in de ontwikkeling naar een echte democratie. Zij betreurde de vermeende fraudes en intimidatie en riep het nieuwe parlement dan ook op specifieke berichten van gewelddadigheden en afpersing zonder uitstel te onderzoeken.

Leakey in parlement

In het Keniase kiesstelsel worden bovenop de 210 zetels nog eens 12 extra parlementsleden benoemd. Op 22 januari 1998 werden deze bekend. De bekende milieu-activist en paleontoloog Richard Leakey was één van hen. Een ander was de media-tycoon Mark Too, een vriend van Moi.
Met 113 kamerzetels, tegen 109 voor de gezamenlijke oppositie, heeft Moi's KANU-partij de krapste meerderheid in het parlement sinds de onafhankelijkheid van Kenia in 1963.

Samenstelling Keniaans kabinet op 17 februari 1998

Ministers in het bureau van de president - Gideon Ndambuki
en Marsden Madoka
Justitie (Procureur-generaal)-Amos Wako
Landbouw - Musalia Mudavadi
Coöperatieve ontwikkeling - Frederick Amukowa Anangwe
Oostafrikaanse en regionale ontwikkeling - Kiprono Nicholas Kipyator Biwott
Onderwijs en ontwikkeling - Kalonzo Musyoka
Energie - Chrysantus Okemo
Milieu - Francis Nyenze
Financiën - Simeon Nyachae
Buitenlandse zaken - Bonaya Godana
Industriële ontwikkeling - Y.F.O. Masakhalia
Informatie en omroep - Joseph Nyagah
Binnenlandse, culturele en sociale zaken - Sharif Nassir
Gezondheid - Jackson Kalweo
Lokaal gezag - S. Ongeri
Arbeid - Joseph Kimen Ngutu
Natuurlijke hulpbronnen - Francis Lotodo
Planning en nationale ontwikkeling - George Saitoti
Publieke werken en huisvesting - Kipkala Kones
Regionale ontwikkeling - Maalim Mohamed
Onderzoek en technologie - Andres Kiptoon
Handel - Joseph Kamotho
Toerisme - Henry Kiprono Koskey
Transport en communicatie - William ole Ntimama
Watervoorziening - Kipng'eno arap Ng'eny

Voorzitter van het parlement - Francis ole Kaparo
Gouverneur van de Centrale Bank - Micah Cheserem

Protest bij rechtbank ingediend

Op 22 januari 1998 diende de nummer twee van de presidentsverkiezingen Mwai Kibaki een petitie in bij de rechtbank. Met een iijst van 76 beschuldigingen over fraude, corruptie en slechte organisatie probeerde de oppositie de rechters ervan te overtuigen dat de laatste presidents- en parlementsverkiezingen ongeldig zijn. Of de rechter de petitie ontvankelijk verklaarde werd niet duidelijk.

Grondwetscommissie ingesteld

Procureur-generaal Amos Wako gaf op 2 april 1998 de lijst met de namen vrij van de commissie die de constitutionele situatie van het land gaat bezien. De commissie moet er onder meer op toezien dat eventuele staatsrechtelijke veranderingen in het land voor alle belanghebbenden acceptabel verlopen, aldus officiële berichtgeving. De oppositieleiders Raila Odinga, Charity Ngilu en Richard Leakey zijn lid van de 24-koppige commissie. Op 7 april kwam de commissie voor het eerst bij elkaar.

ETNISCH GEWELD IN DE RIFT-VALLEI

Volgens de Catholic Peace and Justice Commission vielen er in de laatste twee weken van januari 1998 **39** doden bij etnische zuiveringen in de Rift-vallei in het Noordwesten van Kenia. De groep zei sterke bewijzen te hebben dat Moi's KANU-partij hierbij betrokken was. De KANU heeft de meerderheid in deze regio, waar Moi ook zijn thuisbasis heeft. De bloedige actie zou een straf zijn voor tegenstemmers van de KANU. De agressie van de goed uitgeruste en goed georganiseerde troepen zou met name gericht zijn op de Kikuyu's wonend in het district Laikipia in de Rift-vallei. De Kikuyu's vormen de grootste stam in het land en stemden massaal op de Democratische Partij van Mwai Kibaki. In Keniase kranten waren foto's te zien waarop mensen van verschillende stammen, waaronder Kikuyu's, met hun bezittingen en al de regio ontvluchtten.
Enkele mensen werden opgepakt in verband met de gewelddadigheden en op 26 januari voorgeleid.

De politie, ambtenaren en provinciaal gouverneur Nicholas Mberia beschuldigden op 27 januari criminele bendes van de moordpartijen in de Rift-vallei. Het dodental zou toen inmiddels zijn opgelopen tot vijftig.
In het bijzijn van de pers wees diezelfde dag een man van wie het huis in brand was gestoken, de daders van de brandstichting aan. De twintig verdachten zetten vervolgens de aanval in; de man en de journalisten sloegen op de vlucht.

Volgens enkele christelijke groepen en leden van de Kikuyu-stam was duidelijk dat leden van de Kalenjin-stam - een minderheid waartoe Moi behoort en die oververtegenwoordigd is in het overheidsapparaat - achter de aanslagen zitten 'Er is geen enkel teken dat erop duidt dat de gewelddadigheden worden gestopt', zei Peter Kiaro, de bisschop van Njoro, een stad in de Rift-vallei 'Gisteren moesten we machteloos zien hoe rovers huizen in de as legden en moorden pleegden De politie keek toe en deed niets'

Oppositie roept op tot zelfverdediging

Oppositie-groepen riepen op 29 januari 1998 de Kenianen op zichzelf te verdedigen tegen het etnische geweld, waarvan het dodental inmiddels was opgelopen tot 65. De onafhankelijke National Convention Executive Council (NCEC) vertelde de pers dat de regering 'het recht op regeren had verloren'. Ze achtte de regering niet meer in staat de veiligheid van de burgers te garanderen. Het NCEC beschuldigde de regering van het aanwakkeren van etnisch geweld voor politieke doeleinden en vond dat burgers zichzelf moesten gaan beschermen. Moi reageerde nog op geen enkele wijze op de aantijgingen aan het adres van zijn partij.

Eerste parlementszitting verstoord

Op 3 februari 1998 kwam het nieuwe parlement van Kenia voor het eerst bijeen. De orde werd verstoord door een groep mensen die protesteerde tegen de etnische conflicten in de Rift-vallei, volgens hen ook het werk van leden van de KANU-partij. Het aantal doden ten gevolge van de strijd in de regio was opgelopen tot meer dan honderd. Moi, net terug van een gesprek met de Amerikaanse VN-ambassadeur Bill Richardson, reageerde niet op de commotie. Binnen en buiten de parlementsgebouwen werden protestacties gehouden.

Universiteit gesloten

De Jomo Kenyatta universiteit werd 5 februari 1998 gesloten als gevolg van een protestmars van honderden - ooggetuigen spraken van tenminste duizend - studenten tegen het etnische geweld in de Rift-vallei. De studenten verschenen niet meer op college en barricadeerden de langs de campus gelegen snelweg. De studenten riepen op tot het aftreden van Moi.

Avondklok ingesteld

Naar aanleiding van de gevechten in de Rift-vallei stelde president Moi op 5 februari de avondklok in. Voor alle stedelijke gebieden in onder meer het Nakuru-district gold dat tussen negen uur 's avonds en zes uur 's ochtends alle winkels en bedrijven gesloten moesten worden.

Moi maant tot kalmte

Tijdens een bezoek dat Kenia's president Daniel arap Moi op 11 februari 1998 bracht aan de Rift-vallei riep hij de strijdende partijen op te stoppen met vechten. Hij sprak in Njoro regionale leiders toe en vroeg hen de vrede te bewaren en de etnische conflicten bij te leggen. Hij ontkende dat zijn oproep iets van doen had met het bezoek van VS-afgezant Jesse Jackson. Deze democraat bezocht eerder in de week het strijdgebied, en verzocht in een verklaring ook Moi het gebied te bezoeken.

AFTREDEN MOI GEËIST

James Orengo, parlementslid voor de FORD-Kenya partij riep 14 maart vijfduizend betogers toe dat het tijd werd dat Daniel arap Moi zou opstappen: 'Ik vertel u dat Moi niet bij machte is ons Kenianen te verenigen. Wij weigeren dit soort misbruik van leiderschap'. De bijeenkomst was georganiseerd door de National Convention Executive Council (NCEC), een organisatie die campagne voert voor politieke hervormingen en het bevorderen van democratie.

Op 24 maart 1998 viel de Keniase politie het hoofdkwartier van de NCEC binnen. Drie van de stafleden werden opgepakt. De actie zou zijn gericht op de voorkoming van een algemene staking, uitgeroepen door de NCEC.

Het effect van deze staking in de Keniaanse hoofdstad Nairobi op **3** april 1998 werd wisselend beoordeeld. Volgens de NCEC was de staking een groot succes. President Daniel arap Moi noemde deze echter een mislukking en 'bedankte' het volk voor het feit dat men niet massaal aan de oproep gehoor had gegeven. De staking, van voornamelijk winkel- en bedrijfspersoneel, was nodig, zo stelde de NCEC, om duidelijk te maken dat economische en staatsrechtelijke veranderingen noodzakelijk zijn.

ZENDERS UIT DE LUCHT

De landelijke krant Daily *Nation* becommentarieerde 20 maart kritisch de actie van de minister van informatie Joseph Nyagah om twee televisie- en één radiovergunning in te trekken van het mediaconglomeraat East Africa Television Network. De beslissing van Nyagah was volgens waarnemers dubieus te noemen omdat een nieuwe mede-eigenaar van EATN, de Keniase Nation Printers and Publishers (NPP) wordt verondersteld anti-Moi te zijn. Het tijdschrift People schreef daarover: 'De gevolgen van het feit dat NPP een nationale televisiezender zou beheren, waren zeker niet in het belang van Moi's partij KANU.' Het blad noemde de intrekking van de zendvergunning een verlies voor de democratie. De nieuwe zender zou de eerste zijn zonder banden met de zittende regering.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

CENTRALE BANK HIELD TEUGELS STRAK

In de aanloop naar de verkiezingen van eind december 1997 stelde de Centrale Bank alles in het werk om de economie onder controle te houden. Maar omdat de regering toch extra leningen afsloot met het oog op de verkiezingen, vreesden analisten alsnog voor een kater na de verkiezingen. In 1992 stond de Centrale Bank ook toe dat de geldvoorraad toenam wat maanden later leidde tot een gierende inflatie. De oppositie beschuldigde toentertijd de regeringspartij ervan het geleende geld te gebruiken om haar verkiezingscampagnes te financieren. Ook het kopen van stemmen was een wijdverbreid verschijnsel, stelde de oppositie vast.

Vergeleken met 1992 bezat gouverneur Micah Cheserem van de Centrale Bank een grotere onafhankelijkheid dan zijn voorganger Eric Kotut. Herhaaldelijk liet hij in het openbaar weten niet te zullen toestaan dat er extra geld zou worden ingezet om stemmen te winnen.

'In 1992 regeerde de waanzin', zei professor Joseph Kimura van het onafhankelijke Institute of Policy Analysis and Reserach. 'Met geen mogelijkheid zijn de verkiezingen van 1992 te vergelijken met die van nu'. Ket monetaire beleid was zelfs zo strikt dat zakenmensen en bankiers klaagden dat de Centrale Bank te gefixeerd was op het beperken van de inflatie en dat dit ten koste ging van echte economische groei.

Een voorbeeld van de strakke wijze waarop de Centrale Bank de touwtjes in handen hield, was het systeem dat de bank hanteerde om de liquiditeit van een bank te beoordelen, het zogenaamde M3 systeem. Tot oktober groeide de M3 van de banken gemiddeld met 7,6 procent. Dat was ruimschoots onder de 12,2 procent die de Centrale Bank zich als doel had gesteld. Ondanks een scherpe stijging van de voedselprijzen leek het erop dat de totale inflatie in 1997 uiteindelijk niet meer dan 8,5 procent zou bedragen. Maar als monetaire groei zou uitblijven, dan zou het land alsnog een fiscaal probleem krijgen, voorspelden economen.

Begrotingsproblemen

Begrotingsproblemen begonnen in 1997, nadat het Internationaal Monetair Fonds een lening van 205 miljoen dollar introk op grond van vermeende corruptie en slecht beheer. Dat sloeg het eerste gat in de begroting en andere tekorten ontstonden door grote bonusbetalingen aan onderwijzers en ambtenaren. Deze nabetaling werd afgedwongen door een nationale staking van onderwijzers in oktober 1997. Zij eisten 150 tot 200 procent extra uitbetaling over het totale salaris van de afgelopen vijf jaar. Verpleegsters staakten in december 1997 voor een salarisverhoging van 550 procent.

Tussen december 1997 en juni 1998, het einde van het fiscale boekjaar, zou de regering volgens ingewijden 32 tot 40 miljoen dollar bijeen moeten zien te krijgen om te voorkomen dat er een financiële chaos zou ontstaan. In november 1997 kondigde minister van Financiën Musalia Mudavadi al een serie maatregelen aan om het budgettaire tekort van 150 miljoen te verminderen.

Niet nader ingevulde bezuinigingen, strenger toezicht op de belastinginning en een versnelling van de privatisering van overheidsdiensten moesten hiervoor zorgdragen. Volgens economen is echter met name de laatste maatregel niet zinnig, omdat in een slecht economisch klimaat toch geen investeerders te vinden zijn voor het overnemen van overheidsdiensten. Volgens hen zal er voor de regering weer niets anders opzitten dan de belastingen op te schroeven en nog meer geld te lenen.

'Economie kan zeven tot tien procent groeien'

Volgens Goodall Gondwe, plaatsvervangend directeur van de afdeling Afrika van het Internationale Monetaire Fonds heeft Kenia de potenties om een groei van het Bruto Nationaal Product tc verwezenlijken van zeven tot tien procent. 'Interne vrede is daarvoor een noodzaak', zo zei hij 13 februari 1998 in Nairobi. Als het land tevens de veel voorkomende corruptie zou aanpakken, kon alsnog worden voldaan aan alle voorwaarden voor de toekenning van de eerder ingehouden 205 miljoen dollar.

FINANCIËLE SITUATIE ZORGELIJK

De overstromingen in de tweede helft van 1997 hebben ertoe bijgedragen dat het staatsbudget van Kenia ruimschoots zal worden overschreden, meldde de Centrale Bank op 11 februari 1998 'Buitenlandse financiële hulp en grootschalige import van voedsel dat door ondergelopen land niet meer in Kenia zelf verbouwd kon worden, zijn noodzakelijk', schreef de bank in een rapport. El Niño kost Kenia veel geld, zo was de conclusie.

KRITISCH ECONOMISCH BERAAD

Op 27 april 1998 kwamen enkele leden van kabinet en parlement bijeen om een commissie te vormen die de economische problemen van het land moet gaan aanpakken. President Daniel arap Moi verweet het forum niet officieel met de regering overlegd te hebben over de doelstellingen van de bijeenkomst en ontzegde het onmiddellijk elke inspraak op het regeringsbeleid.

Minister van Financiën Simeon Nyachae en staatssecretaris Kipruto arap Kirwa meenden dat 'iedere Keniaan het recht heeft de economische situatie te bediscussiëren. Zelfs de man in de straat heeft dat recht. Het is hun economie'.

De bijeenkomst was georganiseerd door een denktank, het Centre for Governancy and Development. Sponsors waren de Wereldbank, de Verenigde Staten en het Duitse Friedrich Ebert fonds. De deelnemers bestonden uit tachtig leden van de regerende KANU-partij en tweeëntachtig leden van de oppositie. Verder waren er vertegenwoordigers van internationale organisaties. Met name de openlijke kritiek van hen op het huidige regeringsbeleid was Moi een doorn in het oog.

(Vor.ber. pag. 807/2 e.v. - 1997)

SENEGAL

OPLEVING AANSLAGEN DOOR MFDC

Op 12 december 1998 zei president Abdou Diouf dat hij met de rebellen van de Beweging van Democratische Krachten van Casamanace (MFDC) in Zuid-Senegal wil praten. De MFDC streef t naar afscheiding van Casamance, het ten zuiden van Gambia gelegen deel van Senegal. Ook de Verenigde Staten hebben op een dialoog aangedrongen. Het geweld van de MFUC nam de laatste tijd in hevigheid toe.
Ondanks een verbod om 's nachts bij de hoofdstad van Casamance over de snelweg te rijden, kwamen er in de loop vaa december zeker twaalf mensen om die op de snelweg in een taxi over een mijn reden.

Regering verwerpt beschuldigingen Amnesty International

De MFDC voerde volgens de regering op 10 april 1998 een aanval uit op het dorp Samine, waarbij zeven burgers gedood werden en verscheidene huizen in brand gestoken. De melding van de aanval viel samen met de publicatie van een propagandawerkje van de regering over de MFDC, 'De Waarheid over Casamance'.

In februari 1998 had Amnesty International de regering opnieuw bekritiseerd, omdat het leger in Casamance systematisch verdachten zou martelen. Regeringswoordvoerder Serigne Diop lichtte het boekje toe en stelde dat het de MFDC is die de burgerbevolking terroriseert. De beweging zou in haar geld voorzien door gewapende roofovervallen, drugshandel en wapensmokkel. Diop benadrukte dat het Senegalese leger in Afrika alom gewaardeerd werd om zijn professionalisme tijdens deelname aan vredesoperaties, 'dus hoe kan zo'n leger van terreur tegen de eigen bevolking beschuldigd worden?', vroeg hij retorisch.

STAKINGEN

Op 21 december 1998 dreef de politie een groep demonstranten uiteen die hun sympathie betuigden met veertig net afgestudeerde leraren in hongerstaking. De leraren begonnen de actie, nadat de regering een week eerder had aangekondigd dat er maar voor 50 van de 305 afgestudeerden banen waren. Op 11 december werd het internationale vliegveld getroffen door een staking maar het vliegtuig van de president mocht toch landen. De stakers eisten de 25 procent salarisverhoging die luchthavenpersoneel in andere Afrikaanse landen krijgen. Alleen in Senegal en Ivoorkust kreeg men maar vier procent verhoging.

BEGROTING GOEDGEKEURD

Het parlement van Senegal keurde op 29 december de begroting voor 1998 goed Het begrotingstekort bedroeg 53 miljard frank Het bruto nationaal product is gestegen met 9,4 procent De regering wil geld lenen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF)en verder de schatkist vullen door hogere belastingen te heffen

DISSIDENTEN VERLATEN REGERINGSPARTIJ

Op 19 maart 1998 verkondigde de Socialistische regeringspartij (PS)dat een dissidente vleugel uit haar gelederen niet mag deelnemen aan de parlementsverkiezingen op 24 mei 1998. De voormalig minister van Buitenlandse zaken Djibo Ka, tevens leider van de dissidente groep. overhandigde daarom 15.000 handtekeningen aan de minister van Binnenlandse zaken als steun voor de 'vernieuwers' die hun kandidatenlijst voor de verkiezingen wilden presenteren.
Het ministerie van Binnenlandse zaken is verantwoordelijk voor de organisatie van de verkiezingen. De PS is al sinds de onafhankelijkheid van Senegal in 1960 aan de macht.
Op 1 april 1998 stapte Djibo Ka en zijn medestanders ook daadwerkelijk uit de PS. Zij profiteerden van de aanwezigheid van vele buitenlandse journalisten in Senegal in verband met het bezoek van de Amerikaanse president Bill Clinton aan het land diezelfde dag. 'We waren al de facto door het bestuur van de PS buitengesloten', zei Ka tijdens een persconferentie, 'want het bestuur verdraagt geen andere meningen.'

DEMOCRATISCHE PARTIJ STAPT UIT COALITIE

Op 20 maart 1998 stapte de Democratische Partij van Senegal (PDS)uit de coalitie met de PS. Er waren fricties ontstaan over de parlementsverkiezingen van 24 mei 1998 . Bovendien verweet PDS-leider Abdoulaye Wade, die sinds 1995 in de regering zit, de socialisten dat zij de vijf democratische ministers in het kabinet buiten spel zetten.
Op 31 maart boycotte de afgetreden Wade het bezoek van de Amerikaanse president Clinton in Senegal. Washington heeft Senegal altijd als voorbeeld gezien van een Afrikaanse democratie. Maar deze kwam door de ernstige breuk in de coalitie op de tocht te staan.
In een open brief aan Clinton uitte Wade scherpe kritiek op het economische beleid van de PS. Die zou erop gericht zijn Amerikaanse investeerders buiten de deur te houden. Ook beschreef hij in de brief een eigen plan om met buitenlands kapitaal een nieuw internationaal vliegveld te bouwen in Dakar. Dit project. dat zevenhonderd banen zou hebben gecreëerd, werd eerder door de socialisten verworpen.

DRIE MILJOEN KIESGERECHTIGDEN GEREGISTREERD

Op 25 maart maakte minister van Binnenlandse zaken generaal Lamine Cisse bekend dat er meer dan drie miljoen kiesgerechtigden in Senegal waren geregistreerd voor de parlementsverkiezingen van 24 mei 1998. Ook verklaarde hij dat de verkiezingen in de separatistische provincie Casamance zouden doorgaan, omdat dit gebied een 'integraal deel' van Senegal was. Mede hierom gaan de veiligheidsmaatregelen die Senegal voor de verkiezingen treft, zo'n dertien miljoen gulden kosten. In 1993 was dat slechts vijf miljoen.

VRIJLATING GEVANGENEN

Ter gelegenheid van de viering van de onafhankelijkheid verleende president Diouf op 3 april 1998 206 gewone gevangenen gratie.

STUDENTENPROTEST TEGEN TE LAGE BEURZEN

De politie maakte op 27 april 1998 een einde aan een studentendemonstratie voor hogere studiebeurzen. Volgens de politie hadden de studenten een weg geblokkeerd en auto's in brand gestoken. Officieel bedraagt een volledige beurs ongeveer 120 gulden per maand, maar veel studenten ontvangen slechts de helft daarvan. De studenten vroegen om het optrekken van de beurzen naar ongeveer 160 gulden per maand.

(Vor.ber. pag. 812/3 e.v. - 1997)

SIERRA LEONE

JUNTA NA LANGDURIGE STRIJD VERDREVEN

Nigeriaanse troepen beschieten Freetown

Op 2 september 1997 begonnen de Nigeriaanse troepen van de ECOMOG-

vredesmacht, die in de buurt van het vliegveld Lungi aan de rand van Freetown waren gelegerd, met zware beschietingen op delen van de hoofdstad. Tientalen mensen zouden hierbij zijn omgekomen. De Nigerianen vielen ook schepen aan die het embargo zouden proberen te ontduiken.
De spanning liep op en er werd melding gemaakt van anti-Nigeriaanse demonstraties in Freetown. Naar verluidt ontvluchtten op 13 september ongeveer 200.000 mensen de hoofdstad uit angst voor meer Nigeriaanse beschietingen. Op 22 september werd melding gemaakt van felle vuurgevechten in de stad.
Op 23 september zou coupleider Johnny Paul Koroma de VN-Veiligheidsraad hebben geschreven dat hij bereid was om de door hem afgezette president Ahmed Tejan Kabbah te ontmoeten 'om te onderhandelen over een vreedzame oplossing'.

In oktober bestookten Nigeriaanse gevechtsvliegtuigen onafgebroken doelen in en rond Freetown. Op 8 oktober zouden zeker zestig mensen zijn gedood toen een Nigeriaans vliegtuig een militair hoofdkwartier ten westen van de hoofdstad bombardeerde.
Naar verluidt werd vanaf 10 oktober zware strijd geleverd bij de Nigeriaanse basis in Jui, vlakbij Freetown, en bij het veraf gelegen Kerema. Koroma's aanhangers zouden honderden Nigeriaanse soldaten krijgsgevangen hebben gemaakt.

Vredesovereenkomstna embargo

Op 8 oktober stemde de VN-Veiligheidsraad unaniem vóór een door Groot-Brittannië ingediende resolutie, waardoor ECOWAS een olie- en wapenembargo kon instellen tegen Sierra Leone.
Dit drukmiddel was blijkbaar effectief. Op 24 oktober 1997 werd in Conakry (Guinee) een vredesovereenkomst ondertekend die tot stand was gekomen na bemiddeling van de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten (ECOWAS). Hiermee leek het einde nabij van de al vijf maanden aanhoudende strijd tussen de junta en de door Nigeria geleide vredesmacht ECOMOG van de ECOWAS.

Volgens het akkoord zou Ahmed Tejan Kabbah, de burgerpresident die op 23 mei 1997 was afgezet, na een overgangsperiode van zes maanden in zijn functie worden hersteld. Daarnaast kregen coupleider majoor Koroma en zijn aanhangers de garantie dat zij niet zouden worden vervolgd. Bovendien zou in het akkoord zijn vastgelegd dat korporaal Foday Sankoh, de leider van het Revolutionair Verenigd Front (RUF), die vóór de coup van Koroma in opstand was gekomen en sinds maart in Nigeria gevangen zat, een functie in de regering zou krijgen.

Naar verluidt kreeg in de dagen na ondertekening van het akkoord het leven in de hoofdstad Freetown weer zijn normale loop. Duizenden vluchtelingen keerden terug naar huis. Op 28 oktober zou de weg langs Jui, de belangrijkste route van Freetown naar het binnenland, weer zijn geopend.

Junta stelt nieuwe eisen

Maar in december werd duidelijk dat de junta van rebellenleider Johnny Paul Koroma niet van plan was de macht snel op te geven. Hij was bezig met het trainen van een nieuwe militie en kocht gevechtsvliegtuigen.
Al op 1 december 1997 weigerde de milities van de junta met het inleveren van hun wapens te beginnen, zoals in het vredesakkoord van Conakry was afgesproken. De junta zei opnieuw te willen onderhandelen en eiste nieuwe voorwaarden voor de overdracht van de macht. Bovendien moest haar tweede man, Foday Sankoh, worden vrijgelaten uit zijn gevangenis in Nigeria en werd geëist dat de West-Afrikaanse vredesmacht ECOMOG minder gedomineerd zou worden door Nigeria.

Op 2 december bracht Nigeria drie oorlogsschepen in de wateren van Sierra Leone. Dit was conform het land-, zee- en luchtembargo, opgelegd door de ECOWAS, om de junta te dwingen zich aan het akkoord te houden.

De junta beschuldigde ECOMOG ervan partij te kiezen voor de prû-Kabbah Kamajor-milities. Maar ECOMOG zei alleen de grens met Liberia te hebben geblokkeerd, zodat de oorlog niet naar dit land zou overslaan. Op 15 december verdronken zeker zestig Sierra Leoners in de rivier Manor, die de grens vormt met Liberia. De slachtoffers waren op de vlucht voor het hernieuwde geweld.

Opnieuw offensief ECOWAS

Nadat het akkoord van Conakry de facto begraven was, zetten de ECOWAS-troepen zich vanaf 27 januari 1998 aan de verovering van alle militaire steunpunten en garnizoenssteden, wat tot massale uittochten van de burgerbevolking leidde. Op 12 februari viel Freetown. Eind februari namen de ECOMOG-troepen Bo en Kenema in. Daarna werden de noordelijke steden Lunsar en Makeni op de junta veroverd. Vooral in het zuiden en oosten van het land bleven de troepen van de junta hardnekkig verzet bieden.

Op 4 maart maakte het VN-Voedselprogramma (WFP) bekend er opnieuw in geslaagd te zijn voedselhulp te verdelen onder de meer dan 100 duizend uitgehongerde burgers uit de steden Bo en Kenema. De hulp werd samen met VN-personeel uit de Guinese hoofdstad Conakry overgevlogen. De eerste keer dat er voedselhulp werd gegeven door het WFP was op 19 februari aan de half miljoen ontheemden uit Freetown.

President Kabbah keert terug

Vanaf 7 maart, toen de val van de junta en de terugkeer van de president nog slechts een kwestie van tijd leek te zijn, begonnen steeds meer diplomaten en vluchtelingen naar Freetown terug te keren. Zevenhonderd vluchtelingen uit Guinea kwamen aan per boot, de eerste van naar schatting 300.000 burgers die de wijk naar het buurland hadden genomen. Op 10 maart 1998 keerde president Kabbah terug uit ballingschap in Guinea. Kabbah maakte een triomftocht door Freetown dat uitgelopen was om hem te begroeten.

Strijd om de diamantsteden

Op 16 maart 1998 werd bekend dat juntatroepen in het diamantmijngebied Kono meer dan vijftig burgers gedood hadden en meer dan tweehonderd gijzelaars vasthielden. Op 24 maart staken de troepen van de junta honderden huizen in brand in Koidu, de hoofdstad van de diamantprovincie Kono.
Diezelfde dag hief de VN-Veiligheidsraad het olie-embargo tegen Sierra Leone op wegens de terugkeer van Kabbah. In oktober 1997 had de VN een olie-, wapen- en reisembargo opgelegd. Groot-Brittannië beloofde een bedrag van ruim zes miljoen gulden aan hulp.

ECOMOG overviel op 23 maart de grootste militaire rebellenbasis Daru in het oosten van Sierra Leone. Op de vlucht zetten de rebellen diverse dorpen in brand. Na deze geslaagde operatie stootte ECOMOG meteen door naar Koidu. Duizenden burgers vluchtten toen ze dit nieuws hoorden op 31 maart. Velen bezweken door cholera en voedselgebrek.

EGOMOG-troepen maakten bekend de burgers eerst de kans te geven om te vluchten, voordat ze korte metten maakten met de zwaar bewapende rebellen die zich in het centrum van Koidu hadden teruggetrokken.

Vernieuwingen en veranderingen

Op 20 maart 1998 stelde president Kabbah een nieuwe regering samen. James Jonah die in 1996 de meerpadijenverkiezingen had georganiseerd, werd minister van Financiën. Jonah was eerder al ambassadeur in de Verenigde Staten. Andere nieuwe gezichten in het kabinet waren Sama Banya (Buitenlandse zaken),Charles Margai (Binnenlandsezaken) en Allieu Bangura (Handel en Industrie).
Samen met ECOMOG zou het leger gereorganiseerd worden. Vijf kranten die niet geregistreerd waren bij het ministerie van Informatie kregen op 24 maart een publicatieverbod. Elf andere kranten hadden al eerder om deze reden een verbod opgelegd gekregen.
Bij de Centrale Bank ontsloeg president Kabbah op 25 maart directeur Steve Swarray. Deze bevond zich al sinds de coup van mei 1997 in de Verenigde Staten. Sanpha Koroma, de directeur van de Union Trust Bank, volgde Swarray op.
De twee grote commerciële banken van Sierra Leone, Barclays en Standard Chartered, openden hun deuren weer op 30 maart, voor het eerst sinds de coup van mei 1997. Er vormden zich meteen lange rijen voor de banken.
Op 29 maart ontsloeg Kabbah de minister van Justitie, S. Beccles Davies, die had gecollaboreerd met het militaire regime. Hij werd opgevolgd door de advocaat en politicus Desmond Luke. Luke was al eerder minister van Buitenlandse zaken en van Gezondheid en had altijd op de bres gestaanvoor democratie.

Junta-aanhangers worden berecht

Op 26 maart 1998 kondigde de regering aan dat honderden ambtenaren en andere verdachte aanhangers van de militaire junta voor het gerecht zouden worden gebracht. Groot-Brittannië zou drie tot vijf rechters leveren voor de rechtszaken die meteen zouden beginnen.
Door Britse rechters in te zetten wilde Kabbah een eerlijk proces garanderen. Sinds Kabbah terugkeerde, werd de noodtoestand afgekondigd en joeg er een storm van aanhoudingen over het land. Sommige Sierra Leoners beschuldigden Kabbah van een heksenjacht op zijn vroegere tegenstanders.

Delegatie Commonwealth op bezoek

Op 31 maart 1998 bracht een delegatie van de Commonwealth een bezoek aan president Kabbah. De besprekingen gingen over de wederopbouw en de vrede in Sierra Leone. Aan het hoofd van de delegatie stond de Zimbabwaanse minister van Buitenlandse zaken Stan Mudenge, bijgestaan door zijn Ghanese ambtgenoot Victor Gbeho. Het Britse ministerie van Buitenlandse zaken stuurde Tony Lloyd. Verder bestond de delegatie uit topambtenaren uit Maleisië en Canada. De komst van de delegatie werd als een symbool gezien voor de steun die Kabbah van de Commonwealth krijgt.
Begin april bracht Kabbah een bezoek aan Londen.

Slotoffensief leidt tot vluchtelingenstroom

Op 12 april 1998 begon de ECOMOG aan een slotoffensief tegen verzetshaarden van aanhangers van de verdreven junta in en rondom de diamantstad Koidu, in het oosten van het land. Een dag eerder grendelde de interventiemacht alle grensovergangen naar Liberia af om te voorkomen dat de rebellen daar kampen zouden opzetten en vandaaruit de vijandelijkheden zouden voortzetten. Ondanks de inzet van tanks en gevechtsvliegtuigen was Koidu vijf dagen later nog niet geheel ingenomen.

Wreedheden begaan door de rebellen tegen de plaatselijke bevolking beheersten daarna het nieuws. De gevechten brachten een nieuwe vluchtelingenstroom op gang naar Liberia en Guinea, waar hulpverleners duizenden mensen per dag opvingen. Honderden uitgeputte mensen zouden in de grensstreek bivakkeren, verstoken van elke hulp. Op 27 april werden in het Connaught-ziekenhuis in de hoofdstad Freetown 68 burgers binnengebracht met zware verwondingen en afgehakte ledematen.

De Nigeriaanse kolonel Rouf Lonre Apata (links) inspecteert op 17 februari 1998 in Freetown wapens die zijn buitgemaakt op de verdreven junta. (Foto ANP)

De Veiligheidsraad van de VN ging op 17 april unaniem akkoord met een missie van tien VN-waarnemers die in het land moeten helpen bij het opstellen van een plan voor het ontwapenen van de rebellen. De Europese Unie stelde ongeveer 14 miljoen gulden beschikbaar om gedemobiliseerde aanhangers van de junta 'weer in de maatschappij te integreren'. De regering was toen al bezig kampen op te zetten waar zij opgevangen konden worden.

Vroegere schattingen stelden het aantal rebellen van het Revolutionair Ver-

enigd Front dat zich aansloot bij de ontevreden militairen die in 1997 de coup pleegden, op 13.000 man. De militairen van het regeringsleger die de junta trouw waren, zouden ongeveer 16.000 man sterk zijn en het aantal Kamajors zou meer dan 30.000 bedragen.
Ten tijde van het offensiefsuggereerde president Kabbah dat de ECOMOG wellicht zijn hoofdkwartier van Liberia naar Sierra Leone zou verplaatsen. Kabbah zei dat de Nigeriaanse opperbevelhebber van de ECOMOG in Sierra Leone, kolonel Maxwell Khobe, in het land zou blijven om het nieuwe leger van Sierra Leone te trainen.

Collaborateurs voor het gerecht

In verband met de staatsgreep van mei 1997 werden op 14 april 1998 de voormalige president Saidu Momoh en nog dertien andere personen in staat van beschuldiging gesteld wegens hoogverraad. Onder hen waren de bekende voormalige BBC-journalist Hilton Fyle en leden van de militaire junta. Op 21 april werden de banktegoeden van 93 buitenlanders bevroren die ook verdacht werden van collaboratie, voornamelijk Libanezen die tot voor kort een groot deel van de illegale diamanthandel in Afrika in handen hadden en geen uit- of invoerrechten betaalden. Meer dan twintig Libanezen en één Indiër werden het land uitgezet. Op 21 april werden nog eens 34 mensen voor het gerecht gebracht in verband met collaboratie. Onder hen bevonden zich de minister van Binnenlandse zaken van de verdreven junta, Lesley Lemon, de voormalige goeverneur van de Centrale Bank Christian Kargbo en politica Nancy Steel.

MINERALEN ALS OORLOGSFACTOR

De Verenigde Naties vrezen dat in kleine landen waar snelle verrijking mogelijk is als gevolg van de aanwezigheid van gewilde of kostbare grondstoffen, oorlog een permanent verschijnsel zal worden, zoals bijvoorbeeld in Liberia waar de VN naar verwachting heel lang waarnemers zal moeten stationeren om toezicht te houden op de vrede.
Na Australië is Sierra Leone de grootste producent ter wereld van rutile, een strategisch belangrijk mineraal dat titaniumdioxide bevat, dat gebruikt wordt in vliegtuigmotoren. De grondstof wordt onder meer gedolven door het Amerikaanse bedrijf Sierra Rutile. In 1993 was 57 procent van de mineraalexport uit Sierra Leone rutile. Sinds 1995 zijn vele rutile-mijnen geplunderd. Ook de exploitatie van de diamantmijnen heeft te lijden gehad van het gebrek aan stabiele regeringen. In 1994 was de legale export van diamanten nog maar ren vijfde van wat de uitvoer in 1970 was. De laatste junta van Sierra Leone heeft altijd beweerd dat het Nigeriaanse regime met behulp van de ECOMOG-interventiemacht in feite erop uit was een lucratieve deal af te dwingen voor de exploitatie van de grondstoffen van het land.

(Vgl. ber. pag. 654/3 e.v. - 1997)

SOMALIA

NIEUWE VREDESBESPREKINGEN

Op 4 mei 1997 kwamen Osman Ali Ato, leider van het Verenigd Somalisch Congres-Somalische Nationale Alliantie (USC-SNA), en Hussein Mohammed Aydid, leider van het Verenigd Somalisch Congres (USC) bijeen in Sana'a in Jemen, en sloten naar verluidt een vredesakkoord.

Op 12 mei werd de tekst van de zogenaamde 'Verklaring van Sana'a' voorgelezen op radio Stem van Somalische Paczfzcatie, een in Mogadishu gevestigd pro-Ato radiostation. In de verklaring werd opgeroepen tot een onmiddellijke stopzetting van de vijandelijkheden in en rond Mogadishu, en werd er een beroep gedaan op de andere facties om de gevechten te staken.

In mei werden ook andere stappen in de richting van verzoening gezet. Het Middle East News Agency berichtte op 13 mei dat de Egyptische minister van Buitenlandse zaken Amr Mohammed Moussa in Caïro een ontmoeting had gehad met Ali Mahdi Mohammed, de leider van de Somalische Reddingsalliantie (SSA). Aydid zou op 21 mei in de Keniase hoofdstad ook president Daniel arap Moi van Kenia hebben ontmoet. De volgende dag werd bericht dat Ato ook in de Keniase hoofdstad was.

Aydid en Ali Mahdi zouden op 29 mei tijdens een bijeenkomst in Caïro met de Egyptische president Hosni Mubarak een akkoord hebben gesloten over onmiddellijke stopzetting van de vijandelijkheden en het begin van vredesbesprekingen gericht op beeindiging van de burgeroorlog, die sinds 1991 woedde.

Eerdere wapenstilstanden, die de factieleiders in oktober 1996 in Nairobi en in januari 1997 in Sodere in Ethiopië hadden gesloten, waren geschonden, toen opnieuw gevechten tussen de facties uitbraken. Op het moment dat de nieuwe akkoorden werden gesloten, circuleerden er reeds berichten dat er onder de aanhangers van Aydid in april 1997 een opstand was uitgebroken.

Nationaal congres voor verzoening

Tegen een achtergrond van aanhoudende gevechten tussen enkele Somalische facties, voornamelijk in het zuiden en zuidwesten, begon op 12 november 1997 in Caïro een ronde van nieuwe besprekingen over nationale verzoening, onder auspiciën van Egypte.

Op 24 november werd gemeld dat de twee belangrijkste partijen, het Verenigd Somalisch Congres-Somalische Nationale Alliantie (USC-SNA) van Osman Ali Ato en het Verenigd Somalisch Congres (USC) van Hussein Mohammed Aydid, overeenstemming hadden bereikt over de samenstelling van een toekomstige regering.

Op 22 december 1997 tekenden ook Aydid en zijn rivaal Ali Mahdi Mohammed, de leider van de Somalische Reddingsalliantie (SSA), een verklaring na veertig dagen van onderhandelingen. Alle achtentwintig aanwezige leiders hadden hun handtekening gezet. De overeenkomst hield onder meer in dat er een nationaal congres voor verzoening zou komen. Ook zou er een presidentiële commissie van dertien leden, een minister-president, en een parlement worden gekozen.

Er heerste alom twijfel over de degelijkheid en de uitvoerbaarheid van het akkoord. Sinds 1991 zijn er talloze vredesverklaringen getekend, waarvan er tot nu toe niet een is bekrachtigd. Met name de weigering van Abdullahi Youssef Ahmed, voorzitter van de grootste factie van het land, het Somali Salvation Democratie Front (SSDF), werd gezien als een bom onder het verdrag.
De SSDF beheerste eind 1997 eenderde van Somalia en heeft volgens westerse diplomaten het beste bestuur en de sterkste militaire macht van het land. Ahmed zou zelfs sterker zijn dan Aydid, de heersende warlord in de hoofdstad Mogadishu. die het aanspreekpunt voor de internationale gemeenschap is geworden. Samenwerking tussen de twee historische vijanden is een voorwaarde voor een vredesakkoord dat stand kan houden, aldus waarnemers. Kinfe Abraham, secretaris-generaal van de regionale Inter-Governemental Autho-

rity on Development (IGAD) verklaarde op 26 december: 'Het Verdrag van Caïro is er een tussen leiders uit de stad Mogadishu, niet van het land als geheel. Om vrede te brengen in Somalië moeten allereerst alle betrokken partijen zich ve zoenen.'

Vredesbesprekingen lopen weer vast

Op 3 februari 1998 verzamelden duizenden mensen zich in de straten van Mogadishu om hun steun te betuigen aan de komende vredesonderhandelingen tussen de rivaliserende Somalische clan-facties. De bijeenkomst was georganiseerd door verschillende moslimgroeperingen, clubs van zakenmensen en enkele vrouwenorganisaties. Zij leidden de mensen over de groene lijn die de stad al meer dan zeven jaar verdeelt. Het nationale volkslied werd gespeeld, en de belangrijkste moslimleider, Sheik Mohamed Moallim Hassan, sprak de menigte toe. Volgens getuigen bevestigde hij in zijn betoog de oorlogsmoeheid van het volk.

Een dag voor de geplande vredesbesprekingen van 15 februari 1998 besloten de Somalische leiders Ali Mahdi Mohammed en Hussein Mohammed Aydid het overleg, dat in Baidoa zou moeten plaatsvinden, uit te stellen tot eind maart. Het verder uitwerken van de samenstelling van een voorlopige regeringscommissie van dertien leden, zoals eerder was afgesproken, lag daarmee stil. De bijeenkomst in de zuidwestelijke stad Baidoa ging niet door omdat er volgens Ali Mahdi Mohammed 'technische problemen' waren. Het gebrek aan geld en de slechte wegen in het land maakte het voor de deelnemers onmogelijk op tijd in de 250 kilometer van de hoofdstad gelegen provinciestad aanwezig te zijn. Eerder was het ook al niet gelukt de internationale luchthaven en zeehaven te heropenen.

Op 26 februari werd bekend dat bij een gewapende confrontatie tussen verschillende milities in de hoofdstad en in de regio Baidoa 37 mensen om het leven kwamen, en 52 personen gewond raakten. De strijd ging tussen de militairen van Aydid en leden van de Rahanwein Resistance Army, de RRA.

Afrikaanse leiders van de IGAD waarschuwden Egypte op 16 maart 1998 zich niet met de situatie in Somalië te bemoeien. De IGAD bemiddelde ook tussen de clans in Somalië en de Egyptische voorstellen zouden strijdig zijn met die van de IGAD. Op de IGAD-bijeenkomst in Djibouti. waar nok de president van Kenia, Daniel arap Moi, de Ethiopische premier Meles Zenawi, de Eritrese president Isaias Afewerki, en hoge vertegenwoordigers van Soedan en Oeganda aanwezig waren, concludeerden men dat verdeeldheid 'het vredesproces in verwarring heeft gebracht'.

Op 30 maart 1998 werd meegedeeld dat de gesprekken waren uitgesteld tot 15 mei. Weer werden geldgebrek en de slechte infrastructuur van het land opgegeven als reden voor het uitstel. Ook de aanhoudende gevechten overal in het land werden als motief genoemd.

Bij de grens met Kenia hadden op 18 maart hevige clangevechten plaatsgevonden. In de Gedio-regio stonden strijders van het Somalische Nationale Front en de groep van moslimfundamentalisten Al-Ittihad tegenover elkaar. Tenminste twintig mensen vonden de dood, aldus militaire bronnen.

Generaal Mohammed Siyad Hersi 'Morgan' van de Somalische Patriottische Beweging (SPM), nam op 28 april 1998 met zijn militie de stad Kansuma in het zuidoosten van Somalië in. De strijd zette zich voort in aangrenzende dorpen. Bij gevechten rond het dorp Jamama vielen zes doden en enkele gewonden. 'Morgan', schoonzoon van de in 1991 verdreven president Siad Barre. behoort tot de Majerten subclan. Het gebied dat hij binnenviel was in handen van de rivaliserende Marehan-clan.

Achtergrond clanstrijd

Bij het mislukken van alle vredesakkoorden speelt nog steeds de historische strijd tussen de twee overkoepelende clans van het land een grote rol: de Hawiye en de Darod. De Darod-clans bestuurden de onafhankelijke republiek Somalië sinds de samenvoeging in 1969 van het noordelijke deel (Brits Somaliland) en het zuidelijke deel. In de jaren tachtig wakkerde dictator Siad Barre (van de Marehan-clan. een subclan van Darod) de tegenstellingen aan dooreen verdeel-en-heers-politiek.
Na een intensief bombardement op het opstandige noorden brak in 1991 de burgeroorlog uit. Hawiye-leider Mohammed Farah Aydid verdreef Siad Barre en riep zichzelf uit tot president van het land. De Somalische hoofdstad Mogadishu is sindsdien strijdtoneel van rivaliserende subclans, met vooral een Hawiye-achtergrond Veel leden van de Darod-clan vluchtten in de jaren negentig naar het noordoosten van het land, vanwaar zij de oorlog voortzetten Burgers en andere oorlogsslachtoffers \luchtten met name naar buurland Kenia en de westerse wereld
Vrijwel alle vredesonderhandelingen van de laatste jaren speelden zich af tussen de rivaliserende Hawiye-milities in de hoofdstad Ook het akkoord van Caïro werd niet ondertekend door de belangrijkste facties van de Darod-clan. Serieuze staatsvorming is daarom geenszins dichterbij dan voorheen, menen deskundigen.

Andere oorzaken die een verdergaande oplossing van de problemen in de regio in de weg staan, zijn de verschillende belangen die omringende landen hebben. Een competentiestrijd tussen de IGAD en de Arabische Liga speelt ook een rol. Ook de Verenigde Naties. de Europese Unie, en de Verenigde Staten bemoeien zich met de onderhandelingen.
Volgens analisten speelt het buurland Ethiopië een belangrijke. maar wrange rol in het stagneren van het vredesoverleg. De christelijke meerderheid in het land zou bang zijn dat door vrede in het volledig islamitische Somalië, een grensoverschrijdend fundamentalisme de stabiliteit van het eigen land in gevaar zal brengen. Bovendien is de Ethiopische regering verontwaardigd dat de vredesvoorstellen van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid, waarvan het hoofdkwartier gevestigd is in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba, worden genegeerd.

OVERSTROMINGSRAMP

Het gebrek aan centraal gezag in Somalia werkte in november 1997 een ramp in de hand in de betrekkelijk vruchtbare centrale en zuidelijke gebieden van het land, toen de rivieren de Juba en Wabe Shebelle buiten hun oevers traden.

Functionarissen van het in de Keniase hoofdstad Nairobi gevestigde VN-Bureau voor Hulp bij Overstromingen zeiden op 27 november 1997 dat het dodental, voor zover bekend, ten gevolge van de overstromingen was opgelopen tot 1.461. Hierbij waren niet de doden meegerekend die in Noord-Somalia of in afgelegen gebieden van het land waren gevallen. Verder zouden er naar schatting nog eens 230.000 mensenvoor het water op de vlucht zijn geslagen. De functionarissen zeiden dat er, voorzover zij wisten, 20.500 dieren waren omgekomen en circa 10.000 hectare aan oogstgewassen was vernietigd, alsmede grote voorraden sorghum die onder de grond waren opgeslagen.

De Juba was op 18 oktober buiten zijn oevers getreden na meer dan een maand van ongebruikelijk zware regenval in het zuiden van Ethiopië. Een woordvoerster van het Wereldvoedselprogramma (WFP) van de VN zei op 11 november dat er voor onmiddellijke hulp 'enkele miljoenen dollars' vereist waren. De WFP had 40.000 mensen opgespoord die naar verluidt zonder voedsel vastzaten in de buurt van de Juba. Volgens andere functionarissen zouden er 800.000 mensen in het rampgebied wo-

nen, dat moeilijk toegankelijk was vanwege gevechten.

De Verenigde Naties begonnen op 10 december 1997 met het sturen van voedsel naar Somalia. Het WFF voerde per vliegtuig maïs en bonen aan. Tienduizenden vluchtelingen waren gestrand op relatief kleine zandheuvels. eilandjes en daken van huizen in het gebied rond de stad Garbahare.

Op 25 februari 1998 zeiden de Verenigde Naties en andere hulporganisaties toe dertig miljoen gulden beschikbaar te stellen voor de slachtoffers van de overstromingen.

Hulpverlenersgegijzeld en weer vrijgelaten

Op 27 november werd bericht dat EU-functionarissen hadden verzocht om alle buitenlandse hulpverleners uit de hoofdstad Mogadishu terug te trekken uit protest tegen de ontvoering van medewerkers door gewapende bendes die hoopten een fors losgeld te bemachtigen. Drie hulporganisaties, Artsen zonder Grenzen, Actie tegen Honger en Italiaanse Samenwerking Noord-Zuid zouden gehoor hebben gegeven aan het EU-verzoek en hun personeel hebben teruggehaald naar Nairobi.

Tien hulpverleners die sinds 15 april werden vastgehouden in de Somalische hoofdstad Mogadishu, werden 24 april 1998 vrijgelaten. In de Keniase hoofdstad Nairobi werden de gijzelaars opgevangen door het Rode Kruis. Eén van de gijzelaars, Tehmas Gurtner vertelde dat hij en de anderen goed behandeld waren. Verschillende bronnen meldden dat er geen losgeld werd betaald. De Somalische gijzelnemers, een geïsoleerde groep gewapende strijders, beweerden 100 duizend dollar te hebben ontvangen in ruil voor de vrijlating.
De hulpverleners, afkomstig uit Zwitserland, België, de VS, Noorwegen, Duitsland, Zuid-Afrika en Kenia, werden gevangen toen zij arriveerden op een vliegveld in het noorden van Mogadishu.

EU-STEUN VOOR WEDEROPBOUW

De Europese Unie zegde 26 december 1997 toe de wederopbouw van Somalia te zullen steunen. In een officiële verklaring riepen de lidstaten de Somalische leiders op het constructieve klimaat dat was ontstaan, te handhaven. Ook sprak de EU zijn teleurstelling uit over de vaak gevaarlijke condities waaronder hulpverleners hun taken moeten uitvoeren. De EU betreurde het recentelijk mensen te moeten terugtrekken in verband met oplaaiend oorlogsgeweld

PIRATEN

Somalische piraten overvielen en bezetten op 13 januari 1998 voor de Kust van Somalië het Bulgaarse vrachtschip Alfa BG, Het schip werd in verband met motorpech op dat moment getrokken door een ander schip, van Syrische herkomst. De vijfentwintig bandieten eisten een onbekend losgeldbedrag voor de elf opvarenden van het Bulgaarse schip en de 22 van het Syrische schip.
Op 30 januari verklaarde de Bulgaarse overheid zich bereid het geëiste bedrag te betalen. De Bulgaarse ambassade in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba, meldde op dezelfde dag dat de hoogte van het bedrag en de plaats van aflevering van het losgeld inmiddels bekend waren. 'Technisch gesproken zijn de mensen vrij', aldus de lokale radio in de stad.

SOMALILAND

BEZOEK VS-DELEGATIE

Op 7 december 1997 had een delegatie van vier Amerikaanse congresleden in Caïro een ontmoeting met president Mohamed Hadji Ibrahim Egal van de zelfuitgeroepen republiek Somaliland. De groep was op een zogenaamde 'fact-finding mission'. Ze bespraken de status van Somaliland, en de invloed van de conflicten tussen de verschillende clans op de stabiliteit van het land. Sinds 1991 beschouwt dit gebied zich als onafhankelijk, maar noch de Verenigde Naties, noch de Organisatie van Afrikaanse Eenheid erkennen de republiek.

Op 8 december werd de hoofdstad van Somaliland, Hargeisa, bezocht, waar de Amerikaanse groep een werklunch had met enkele vooraanstaande politieke leiders. De delegatie werd geleid door Tom Campbell: 'Wij hebben leiders gevraagd hoe zij dachten over de afspraken die gemaakt zijn op de Caïro-conferentie vorige maand, en hoe zij denken om te gaan met de activiteiten van de verschillende facties en omringende landen om de problemen in heel Somalia op te lossen. Ook spraken we over het beste scenario dat zou kunnen leiden tot de echte onafhankelijkheid en erkenning van Somaliland.'
President Egal vertelde Campbell dat hij bereid is mee te werken aan een internationaal referendum over de soevereiniteit van het land. Egal vertelde de pers dat er richtlijnen zijn opgesteld waarin wordt bepaald dat politieke partijen nationaal moeten opereren en niet gebaseerd mogen zijn op een regionale of een clan-achtergrond. De Amerikaanse reactie op deze belofte was terughoudend; daarvoor was volgens Campbell het bezoek te kort.

President Egal bood in de week van 15 december zijn ontslag aan het parlement van Somaliland aan. Egal deed dit om de wereld te tonen dat hij niet aan machtshonger lijdt. Op 19 december gaf het parlement te kennen het ontslag niet te aanvaarden. Egal verklaarde naderhand zijn strijd voor het verkrijgen van internationale erkenning voor de zelf uitgroepen onafhankelijkheid in 1991, voort te zetten. Op 21 december sprak hij het parlement toe met de woorden: 'Het wachten is op de facties in Somalia, die eerst hun eigen problemen moeten oplossen, voordat wij met hen kunnen spreken over soevereiniteit van Somaliland. Hereniging met Somalia is uitgesloten', aldus Egal, 'want dat zou betekenen overgeleverd te worden aan onderwerping en onderdrukking. Somaliland is een democratie en ik ben geen machtswellustige "warlord".'

EGAL ZOEKT INTERNATIONALE STEUN

President Egal keerde op 17 februari 1998 terug van een twee weken durende rondreis langs een aantal Afrikaanse en Europese landen die 'een groot succes' zou zijn geweest. Volgens hem zijn zowel de lidstaten van de IGAD als Italië en Frankrijk in principe bereid de onafhankeliikheid van Somaliland te steunen: Italië door het geven van advies over belastinginning, en het leveren van militairen die het politie- en legerapparaat van het land moeten gaan trainen en de Franse staatsoliemaatschappij Elf door de vervallen olie-industrie nieuw leven in te blazen.

JOURNALISTEN OPGEPAKT

Op 8 maart 1998 arresteerde de politie van Somaliland twee journalisten. Hassan Said, van *Jamahiriya,* een dagblad in de Somalische taal, werd opgepakt in verband met een kritisch artikel dat hij schreef over procureur-generaal Hassan Hirsi Ali. De reden van aanhouding van Yassin Mohamed Ismael, redacteur bij het Engelstalige weekblad *Republican,* werd niet duidelijk. De uitgever van beide bladen, Mohamed Abdi Shi-

da, had al een voorlopige aanklacht tegen zich lopen in verband met het afdrukken van regeringsverklaringen zonder officiële toestemming.

REPATRIËRING VLUCHTELINGEN

De vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties (UNHCR) verzocht op 3 april 1998 om 24 miljoen dollar extra steun voor het herstarten van een terugkeerprogramma voor Somalische vluchtelingen. Het geld was bestemd voor de repatriëring van 240 duizend vluchtelingen die sinds 1989 in Kenia en Ethiopië verbleven op de vlucht voor oorlog en hongersnood. De eerste 470 Somalische vluchtelingen werden een dag eerder vanuit het Ethiopische grenskamp Darawnaij met vrachtwagens van de VN naar Borama gebracht, een woestijnstad in Somaliland. De terugkeer van de 40.000 tot 60.000 vluchtelingen in de grensstreek tussen Ethiopië en Somaliland zal volgens de hulpverleners twee jaar in beslag nemen.
Het vluchtelingenkamp Assamo in het Somalische buurland Djibouti werd 18 april door de regering van het land en de UNHCR gesloten. Alle 5.500 bewoners werden ondergebracht in naburige kampen. De aanleiding voor de verhuizing vormde een aantal incidenten met landmijnen. Volgens de autoriteiten was er een onveilige situatie ontstaan rond het kamp.

(Vor. ber. pag. 396/1 e.v. - 1997)

AZIË

CHINA

BINNENLAND

BIJEENKOMST NATIONAAL VOLKSCONGRES

Afslanking overheidsapparaat

Begin maart 1998 kwam het bijna drieduizend leden tellende Nationale Volkscongres (NVC) bijeen voor zijn jaarlijkse vergadering die vijftien dagen duurde. Het NVC stemde in zijn hoedanigheid als wetgevende macht over wetsvoorstellen, koos regeringsleiders en gaf goedkeuring aan de begroting. Zeventig procent van de afgevaardigden was lid van de Chinese Communistische Partij (CCP) en twaalf procent had zitting namens de strijdkrachten.
Verwacht werd dat het congres de kandidatuur van Zhu Rongji als opvolger van premier Li Peng zou goedkeuren.
Ditmaal stond voorts een afslanking van het ambtelijk apparaat op het programma. China telt ruim 36 miljoen ambtenaren, wat neerkomt op één ambtenaar per dertig inwoners. Het NVC keurde een plan goed om het aantal ministeries van veertig terug te brengen tot 29. Vijftien ministeries zouden worden gesloten, terwijl er vier nieuwe zouden worden opgericht. In de komende drie jaar zouden vier miljoen ambtenaren worden ontslagen.

Persconferentie van niet-communistische partijen

Op 6 maart 1998 gaven de acht legale niet-communistische partijen van China een persconferentie. Uit de toespraken van de leiders van de partijen werd duidelijk dat, hoewel China officieel negen politieke partijen telde, de CCP de touwtjes nog stevig in handen had.
He Luli, de leider van het Revolutionaire Comité van de Chinese Kwomintang, pleitte in haar toespraak voor de bestudering van het gedachtengoed van de overleden leider Deng Xiaoping. Haar partij is een door de CCP goedgekeurde versie van de Kwomintang (of Nationalistische Partij) die sinds 1949 regeert over Taiwan. Andere door de CCP goedgekeurde partijen zijn de Chinese Democratische Nationale constructie Associatie, de Chinese Associatie voor de Bevordering van Democratie, de Openbaar Belang Partij, de Chinese Democratische Boeren- en Arbeiderspartij, de Democratische Arbeiderspartij, de Bond voor Democratisch Zelfbestuur in Taiwan, de Chinese Democratische Bond en het Drie September Genootschap. De acht partijen hebben gezamenlijk 466.400 leden.

Nieuwe leiders gekozen

Zoals verwacht kozen de NVC-afgevaardigden op 17 maart vice-premier Zhu Rongji (69), die was voorgedragen door president Jiang Zemin, als opvolger van premier Li Peng. Er waren 29 tegenstemmen.
Andere belangrijke benoemingen waren:
• Li Peng (69) werd gekozen tot voorzitter van het Congres. Opvallend was dat meer dan tien procent van de afgevaardigden tegen Li stemde of zich van stemming onthield.
• President Jiang Zemin (71) werd gekozen voor een nieuwe ambtstermijn van vijf jaar.
• Hu Jintao (53) werd gekozen tot vicepresident. Hij volgde Rong Yiren (83) op, die met pensioen ging.
• Tang Jiaxuan (60) werd gekozen tot opvolger van minister van buitenlandse zaken Qian Qichen (69). Qian werd benoemd tot vice-premier.
• De drie andere vice-premiers werden Lu Lanqing (65), Wu Bangguo (56) en Wen Jiabao (55).
• Generaal Chi Haotian (68) werd herkozen tot minister van Defensie.

Zhu Rongji nieuwe premier

De nieuwe premier Zhu Rongji staat bekend als een hervormingsgezinde technocraat met een internationale visie, die vertrouwen heefyin de werking van de markt en graag zaken snel regelt. Verwacht werd dat hij met harde hand de afslanking van de staatsindustrieën en het ambtenarenapparaat zou leiden, wat miljoenen Chinezen hun baan zou kosten. Zijn harde aanpak werd echter gecompenseerd door zijn 'persoonlijke charme', zo schreef het dagblad South *China* Morning Post op 20 maart. Volgens de krant zou 'zijn aanwezigheid aan de conferentietafel de betrekkingen tussen Oost en West kunnen verbeteren', wat tevens de weg zou vrijmaken voor China's lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO).

Zhu werd geboren op 1 oktober 1928 in de provincie Hunan. Hij was vlak voor de machtsovername door Mao Zedong in 1949 lid geworden van de Communistische Partij. In 1931 had hij een ingenieursgraad in de electrotechniek behaald. Tijdens een actie van Mao tegen niet-loyale 'rechtse elementen' binnen de partij in 1937 werd Zhu uit de partij gezet en naar een heropvoedingskamp gestuurd. In de jaren zeventig werd hij gerehabiliteerd. Hierna maakte hij snel carrière.

In 1988 werd hij burgemeester van Shanghai, waar hij met strakke hand de economische groei stimuleerde. In 1992 werd hij benoemd tot vice-premier en verantwoordelijk voor de economie van heel China. Er werd wel gezegd dat de hartaanval die premier Li Peng in 1993 trof een gevolg was van een felle ruzie met Zhu over economische kwesties. Als vice-premier was Zhu verantwoordelijk voor de afkoeling van China's oververhitte economie. Zijn strikte economische beleid had hem in China niet geliefd gemaakt, maar in het Westen werd hij erom geprezen.

NIEUW KABINET

Het nieuwe kabinet van premier Zhu Rongji (de Staatsraad), dat op 18 maart bekend werd gemaakt, leek toegesneden op zijn plannen om de Chinese economie verder te hervormen en de financiële crisis in Azië buiten de grenzen te houden. Als gouverneur van de centrale bank benoemde Zhu zijn trouwe bondgenoot Dai Xianglong. Dai had een goe-

de reputatie opgebouwd door de bestrijding van de inflatie en zijn kennis van het bankwezen. Het nieuwe 'superministerie' voor de Informatie-industrie, een samenvoeging van het ministerie van Post en telecommunicatie en dat van Electronische industrie, werd bemand door Wu Jichuan, die voorheen het eerstgenoemde ministerie leidde Zeng Peiyan werd benoemd tot hoofd van de Staatscommissie voor Ontwikkeling en Planning. Shi Guangsheng werd minister van Buitenlandse handel en Economische samenwerking.

In het nieuwe kabinet van Zhu is de invloed van de 'olielobby' in de Chinese politiek toegenomen. Als hoofd van de Staatscommissie voor Economie en Handel werd het hoofd van de China National Petrochemical Corporation (Sinopec) Sheng Huaren gekozen, terwijl Zhou Yongkang, hoofd van China National Petroleum Corporation (CNPC). werd benoemd tot minister van Grondstoffen. Onder de hoede van de Staatscommissie voor Economie en Handel kwamen zes belangrijke ministeries: Binnenlandse handel, Metaalindustrie, Kolenvoorziening, Lichte industrie, Textiel- en chemische industrie en de Machine-industrie.
Bij zijn eerste vergadering met de Staatsraad haalde premier Zhu Rongji fel uit naar corruptie, luiheid en 'feestvieren' door ambtenaren, zo schreef het dagblad The *People's Daily* op 26 maart. Zhu had zijn ondergeschikten opgeroepen te bezuinigen op banketten en vergaderingen, zodat zij meer tijd konden besteden aan het oplossen van problemen.

Bestuurlijke hervormingen

Begin april 1998 werd bekend dat de nieuwe regering van premier Zhu Rongji de naam van het Staatsbureau voor Patenten had gewijzigd in het Staatsbureau voor Intellectueel Eigendom. Met de naamswijziging maakte de regering duidelijk de grootschalige schending van auteurs- en merkrechten in China te willen bestrijden. Het Staatsbureau zou direct onder de Staatsraad (het Chinese kabinet) worden geplaatst.
Het illegaal vermenigvuldigen en verspreiden van speelfilms, muziek en computerprogrammatuur in China had reeds twee keer tot een handelsoorlog met de Verenigde Staten geleid.

Op 8 april maakte het Chinese persbureau *Xinhua* bekend dat de Chinese regering haar Wetgevend Bureau de ministeriële status had verleend. Het nieuwe Wetgevend Bureau zou zich onder leiding van Yang Jingyu gaan bezighouden met het ontwerpen van nieuwe wetten en het onderzoeken en herzien van wetsvoorstellen. Secretaris-generaal van het kabinet Wang Zhongyu zei in een commentaar op de wijziging dat deze het belang van wettelijke hervormingen en de handhaving van de rechtsstaat onderstreepte.

Zhu versterkt greep op economie

Met de benoeming van enkele beschermelingen op sleutelposten versterkte premier Zhu Rongji zijn positie en de steun voor zijn beleid. schreef de South China Morning Post op 19 april 1998. Verwacht werd dat Guo Shuqing. al lang een trouwe medewerker van Zhu, benoemd zou worden als vice-minister van de Staatscommissie voor Ontwikkeling en Planning, waarop Zhu altijd veel kritiek heeft gehad. Investeringen en bevoegdheden van deze commissie werden door Zhu overgeheveld naar de Staatscommissie voor Economie en Handel.
Al eerder was Lou Jiwei tot vice-minister van Financiën benoemd, Li Jiange tot vice-hoofd van het Bureau voor de hervorming van de economie en Wu Xiaoling tot hoofd van het Staatsbestuur voor buitenlandse valuta.

CHINA KOOPT OLIEVELDEN IN HET BUITENLAND

Eind 1997 arriveerden in China de eerste olie-importen afkomstig van Chinese olievelden in het buitenland. De importen waren een gevolg van de wens van de Chinese regering om voor de aanvoer van ruwe olie niet langer afhankelijk te zijn van aankopen op de wereldmarkt. In 1993 had premier Li Peng het veiligstellen van 'de langdurige en stabiele aanvoer van olie naar China' als beleidsdoel vastgelegd. Chinese regeringsfunctionarissen hadden dit beleidsdoel omschreven als een 'strategisch veiligheidssysteem voor olie-aanvoer', een systeem waardoor de aanvoer van olie naar China niet gevoelig zou zijn voor blokkades of embargo's.
Vanwege het stagneren van de binnenlandse olieproductie was China genoodzaakt geweest op zoek te gaan naar andere bronnen voor de olie-aanvoer.

Het staatsbedrijf China National Petroleum Corporation (CNPC) had in 1993 het Talara-olieveld in Peru gekocht. In 1997 bood CNPC meer dan 8 miljard dollar voor olierechten in Soedan, Venezuela, Irak en Kazachstan. Daarnaast had het staatsbedrijf 12,5 miljard dollar geboden om pijpleidingen met een totale lengte van 13.500 kilometer te kunnen leggen van Centraal-Azië en Siberië naar China. CNPC bezat ook olievelden in Azerbajdzjan en het bedrijf onderhandelde in 1997 over olierechten in Iran, Toerkmenistan en Rusland. De totale omzet van CNPC was van 6 miljard dollar in 1996 gestegen naar 21 miljard dollar in 1997. CNPC telde in 1997 1,7 miljoen werknemers.
CNPC betaalde aanzienlijk hogere bedragen dan zijn westerse concurrenten voor olierechten in het buitenland. Om zestig procent van de oliewinning in Uzen, het op één na grootste olieveld in Kazachstan, in handen te krijgen had het bedrijf dertig procent meer geboden dan zijn grootste concurrent. Premier Li Peng had zich persoonlijk ingezet om de overeenkomst ter waarde van 4,4 miljard dollar te kunnen sluiten.

China's oliepolitiek was van invloed op de betrekkingen met de Verenigde Staten en Rusland. CNPC had voor 1,2 miljard dollar olierechten in Irak gekocht en onderhandelde met het Iraanse staatsoliebedrijf over de winning van olie in de Iraanse wateren. Ook was China van plan een 1000 kilometer lange pijpleiding aan te leggen van Uzen in Kazachstan via Toerkmenistan naar de Perzische Golf. Op 25 september 1997 ondertekenden China en Kazachstan een overeenkomst over de bouw van de eerste 250 kilometer van deze leiding van Uzen naar de Toerkmeense grens.

In Kazachstan botsten de Chinese plannen met Amerikaanse plannen om de olievelden rond de Kaspische zee te ontginnen. De Verenigde Staten probeerden met het aanboren van nieuwe olievelden hun afhankelijkheid van de olie-aanvoer uit het Midden-Oosten te verminderen. De Amerikaanse minister van Energie Federico Pena erkende in een toespraak op 21 november 1997 dat China toegang tot de olievelden rond de Kaspische Zee had, maar hij had er tegelijkertijd op gewezen dat Iran buiten de energiewinning in deze regio moest worden gehouden.

De Chinese plannen voor het aanleggen van een pijpleiding van Uzen naar de Chinese provincie Xinjiang doorkruisten het Russische standpunt dat voormalige Sovjet-republieken geen eigen buitenlandse politiek mochten voeren. Maar Rusland was op zijn beurt afhan-

kelijk van de Chinese markt voor de afzet van olie en gas uit Siberië. Op 10 november tekenden de Russische president Boris Jeltsin en de Chinese president Jiang Zemin een overeenkomst over de aanleg van een gasleiding van Siberië naar de Chinese provincie Shandong.

Volgens cijfers afkomstig van China OGP, een door de staat uitgegeven nieuwsbrief op het terrein van olie en gas importeerde China in 1994 drie miljoen ton ruwe olie. In 1996 bedroegen de importen 22,6 miljoen ton ruwe olie en in de eerste negen maanden van 1997 was dit getal gestegen tot 24 miljoen.

AARDBEVING IN NOORD-CHINA

Het Chinese leger kwam op 11 januari 1998 met 1500 militairen in actie om tienduizenden boeren te helpen die door een aardbeving dakloos waren geworden. Bij de aardbeving in de noordelijke districten Zhangbei en Shangyi waren 47 mensen omgekomen en meer dan 1200 ernstig gewonden gevallen. De totale schade werd geschat op 240 miljoen gulden.

VN-BEVOLKINGSPROGRAMMA TOCH VAN START

In februari 1998 ging een driejarig programma van het VN-Fonds voor Bevolkingsactiviteiten (UNFPA) van start in 32 districten waar de Chinese regering het strikte één-kind-beleid wilde versoepelen. Het programma ter waarde van 14 miljoen dollar was drie jaar uitgesteld vanwege verzet ertegen door Amerikaanse conservatieve groeperingen, nadat in de New York Times een reportage was verschenen over gedwongen abortussen in Zuid-China.

750 MILJARD DOLLAR VOOR INFRASTRUCTUUR

Begin februari 1998 maakte vice-premier Li Lanqing tijdens het World Economic Forum in het Zwitserse Davos bekend dat de Chinese regering van plan was ongeveer 750 miljard dollar te investeren in de infrastructuur. Hiermee hoopte de regering een economische groei van acht procent in 1998 veilig te stellen. Ook waren de investeringen gericht op de bestrijding van de economische crisis in Azië.

EFFICIËNTIE-PROGRAMMA SUCCESVOL

Op 16 maart 1998 maakte het dagblad *The People's Daily* bekend dat in 1997 ruim 31.000 ambtenaren in verlieslijdende staatsbedrijven waren ontslagen of gedegradeerd in een poging de efficiëntie te verbeteren. Het functioneren van 560.000 functionarissen in 130,000 staatsbedrijven was hiertoe geëvalueerd. Ruim 54.000 jonge ambtenaren werden bevorderd.

NIEUWE GENERAALS BENOEMD

Op 27 maart 1998 benoemde president Jiang Zemin tien nieuwe generaals. Jiang, die in zijn positie als voorzitter van de Centrale Militaire Commissie van de CCP de feitelijke leiding heeft over het Chinese Volksbevrijdingsleger, probeerde hiermee zijn greep op de strijdkrachten verder te vergroten.

PROTEST TEGEN SLOOP

Ongeveer vijftig inwoners van Beijing protesteerden op 8 april 1998 tegen de sloop van hun woningen wegens de aanleg van een nieuwe met olijn. Het vrij unieke protest vond plaats voor het kantoor van het stadsbestuur. De demonstranten lieten zich overhalen te vertrekken in een door de autoriteiten beschikbaar gestelde autobus, nadat zij werden geconfronteerd met enkele tientallen politieagenten.
Verschillende oude woonwijken in de Chinese hoofdstad moeten plaatsmaken voor kantoorflats en snelwegen. De bewoners van de traditionele huizen worden gedwongen te verhuizen naar flatgebouwen in afgelegen buitenwijken. Volgens de demonstranten, onder wie een groot aantal werklozen, waren de hen aangeboden woningen van slechte kwaliteit.

PLEIDOOI VOOR BESCHERMING PRIVE-EIGENDOM

Op 22 april 1998 maakte het persbureau Xinhua bekend dat de Chinese Federatie voor Industrie en Handel, een groep van vooraanstaande zakenmensen, bij het parlement een motie had ingediend voor de wettelijke bescherming van privé-eigendom. Vice-voorzitter van de Federatie Zhang Xuwu zei dat zijn organisatie een speciale afdeling voor de juridische zaken zou oprichten om haar leden te assisteren bij het beschermen van hun rechten en belangen.

De particuliere sector in China is door marktgerichte hervormingen in de afgelopen twintig jaar sterk gegroeid, maar geniet nog geen volledige rechtsbescherming. Zo is privé-bezit van grond nog steeds verboden. Volgens Xinhua had de private sector in 1997 dertien miljard gulden aan belastinggeld opgebracht, zeven procent van de totale belastingopbrengsten uit de sectoren industrie en handel. Ongeveer 85 miljoen mensen hebben werk gevonden in de particuliere sector.

VERBOD OP 'DIRECT SALES'

Eind april 1998 braken ernstige rellen uit in Centraal China nadat de regering alle vormen van 'direct sales' had verboden. Met het verbod wilde de regering zogenaamde 'word-snel-rijk-projecten' (zoals de doorverkoop van producten zonder tussenpersonen) aan banden leggen. In de Chinese staatspers werd verband gelegd tussen 'direct sales' en de groei van religieuze sekten.
Het verbod dwong een aantal grote Amerikaanse bedrijven hun activiteiten op te schorten. De Amerikaanse handelsattaché Charlene Barshefsky had het verbod bekritiseerd tijdens haar bezoek aan China eind april.

De 'direct sales' bedrijven boden verkopers van hun producten een aanzienlijke commissie als zij te hoog geprijsde goederen aan de man wisten te brengen. Veel verkopers verkochten de waar aan vrienden en familieleden, die de goederen op hun beurt moesten doorverkopen. Na het verbod eisten vele kopers hun geld terug. In Zhangjiajie in de provincie Hunan gingen gedupeerde kopers de straat op en plunderden daarbij winkels. Hierbij vielen zes doden en meer dan honderd gewonden.

MENSENRECHTEN

VRIJLATINGEN EN ARRESTATIES VAN DISSIDENTEN

De Chinese autoriteiten hebben op 22 januari 1998 dissident Zhang Xiaoxu, die tot vijftien jaar gevangenisstraf was veroordeeld wegens zijn rol in de studentenopstand van 1989, vrijgelaten, zo maakte het Informatiecentrum Mensenrechten in Hongkong op 31 januari bekend.

Op 26 en 27 januari werden echter vier dichters in de zuid-westelijke provincie Guizjou gearresteerd, omdat zij de omverwerping van de regering zouden hebben voorbereid.

De vrijlating van Zhang en de arrestaties van de dichters vonden een week voor het verschijnen van het jaarlijkse mensenrechtenrapport van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken plaats. Volgens het rapport was de

mensenrechtensituatie in China sinds 1997 verbeterd, maar kwamen schendingen nog steeds op grote schaal voor.

Op 19 april 1998 werd de dissident Wang Dan vrijgelaten, een studentenleider die actief was in de democratiseringsbeweging van 1989. Hij zat een straf van elf jaar uit. Met zijn ouders werd hij vanuit de gevangenis linea recta op een vliegtuig naar de VS gezet. Washington had lang en nadrukkelijk gepleit voor zijn vrijlating. Voor 1998 staat een bezoek van president Clinton op het programma, die met een delegatie van naar verluidt 1.400 personen in China zal neerstrijken.
Chinese democraten bagatelliseerden de vrijlating. Volgens hen is de vrijlating van prominente oppositieleiders de nieuwste strategie van de regering om de wereld zand in de ogen te strooien en gaat de onderdrukking van minder bekende oppositionelen gewoon door.

Het Informatiecentrum Mensenrechten in Hongkong signaleerde op 21 april 1998 dat Wang Tingjin, een dissidente wiskundeleraar in de provincie Anhui, enkele dagen eerder door de politie was opgehaald en naar een werkkamp was gestuurd. De politie in China kan personen naar een heropvoedingskamp sturen zonder dat er een rechtbank aan te pas komt. Wang werd al eerder opgepakt omdat hij een ontmoeting had gehad met de naar de VS uitgeweken dissident Wang Binzhang, die in februari het land illegaal was binnengekomen om te proberen een anti-communistische partij op te richten.

Op 29 april maakte het centrum de verdwijning bekend van studentenleider Wang Youcai. Hij zou de viering van het 100-jarig bestaan van de universiteit van Beijing op 4 mei hebben bijgewoond, een dag waarop democratische studenten ook de opstand van patriottische studenten tegen Japan in 1919 herdenken.

Frank Woo, een veteraan van het studentenverzet in Beijing van eind jaren zeventig, verdween op **23** april. Woo was na zeventien jaar ballingschap voor het eerst teruggekeerd in China, maar verdween volgens zijn familie al op het vliegveld van Beijing.

CHINEES-EUROPEES FORUM OVER MENSENRECHTEN

Chinese ambtenaren en deskundigen op juridisch gebied hielden op 23 februari 1998 in Beijing een forumdiscussie over mensenrechten met ambtgenoten uit de Europese Unie (EU).
Op 24 februari bezochten twintig EU-afgevaardigden in het kader van het twee dagen durende forum de Daxin-gevangenis in Beijing. Het bezoek volgde op de toezegging van de EU om tijdens de jaarvergadering van de VN-Commissie voor de Mensenrechten, die op 16 maart in Genève zou plaatsvinden, geen kritische resolutie over de mensenrechtensituatie in China in te dienen. Afgevaardigden ontkenden dat er een verband bestond tussen de toezegging en het forum.
Het forum maakte deel uit van een dialoog over de mensenrechten die in oktober 1997 ingangwasgezet. Naar het forum waren behalve ambtenaren van het ministerie van Buitenlandse zaken ook vertegenwoordigers afgevaardigd van China's belangrijkste gerechtshoven en het ministerie van Justitie. Dit kon volgens westerse diplomaten worden beschouwd als een belangrijke stap in de richting van meer openheid.

CHINA WIL MENSENRECHTENVERDRAG ONDERTEKENEN

Minister van Buitenlandse zaken Qian Qichen maakte op 12 maart 1998 bekend dat China bereid was het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van de VN te ondertekenen. In februari had een delegatie van de Europese Unie tijdens een bezoek aan China deelgenomen aan een forum waar onder andere gesproken was over de wetswijzigingen die nodig waren om het verdrag in te voeren.
Op 12 januari had de Chinese president Jiang Zemin een brief gestuurd aan VN-secretaris-generaal Kofi Annan waarin hij schreef dat China overwoog het VN-verdrag te tekenen. In de brief had hij erop gewezen dat China in oktober 1997 het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten had ondertekend. Beide VN-verdragen waren in 1976 in werking getreden. Regeringen die de verdragen hebben ondertekend zijn verplicht regelmatig verslag uit te brengen over de maatregelen die zij namen om de mensenrechten in hun land te bevorderen.

GEDWONGEN VERHUIZINGEN BEKRITISEERD

Ambtenaren uit Chongqing in de provincie Sechuan verwierpen op 14 maart 1998 een rapport waarin werd gewaarschuwd dat de gedwongen verhuizing van meer dan een miljoen mensen in verband met de bouw van een dam in de Yangtse-rivier kon uitlopen op een ramp. Volgens loco-burgemeester Gan Yuping van Chongqing verliep de verplaatsing van mensen soepel. Volgens het rapport, dat was opgesteld door de Amerikaanse organisaties 'International River Network' en 'Human Rights in China' en dat was gebaseerd op onderzoek ter plaatse van de Chinese socioloog Wu Ming, ging de gedwongen verhuizingen gepaard met wanbeleid, corruptie, onvoldoende compensatie, een tekort aan landbouwgrond en een gebrek aan banen in de regio van bestemming. Van de totale kosten van de dam, 29 miljard dollar, had de Chinese regering bijna de helft gereserveerd voor compensatie van de verplaatste bevolking. Veel van dit geld zou echter in de zakken van lokale ambtenaren verdwijnen.

DISSIDENT WEI WAARSCHUWT WESTEN

Op 29 maart 1998 waarschuwde dissident Wei Jingsheng dat het afnemen van buitenlandse druk op China bij de bevolking zou kunnen leiden tot het idee dat alleen met geweld veranderingen zouden kunnen worden bereikt. Als de bevolking in opstand kwam, zou een oncontroleerbare situatie ontstaan die een ramp zou beteken voor Azië en de rest van de wereld.

GEEN RESOLUTIE TEGEN CHINA BIJ MENSENRECHTENCOMMISSIE VN

Amnesty International toonde zich op 24 april 1998, de laatste dag van de zes weken durende zitting van de Mensenrechtencommissie van de VN in Genève, zeer verbolgen over het feit dat geen enkele lidstaat een resolutie over schendingen van mensenrechten in China had ingediend.

De Europese Unie en de Verenigde Staten hadden al voor het begin van de sessie laten weten geen resolutie tegen China te zullen indienen.

Op 14 april had de Amerikaanse vertegenwoordiger bij de commissie, Nancy Rubin, in haar toespraak tot de commissie gesteld dat het ontbreken van een resolutie 'niet betekende dat wij ons niet langer zorgen maken over de schendingen van mensenrechten in China'. Rubin deed een beroep op China om de vonnissen te herzien van ongeveer tweeduizend mensen die gevangen zitten wegens 'contra-revolutionaire misdaden'. De Chinese regering had de wet op dit soort misdaden onlangs ingetrokken. Deskundigen van de VN wa-

ren ingenomen met het intrekken van de wet, maar stelden dat arrestatie op grond van politieke motieven nog steeds mogelijk was op basis van de misdaad die in China 'het in gevaar brengen van de nationale veiligheid' heet.

Tijdens de zitting werd ook duidelijk dat de Chinese autoriteiten niet van zins waren mensenrechtenorganisaties in Hongkong inzage te geven in het regeringsrapport over de stand van zaken met betrekking tot sociale, politieke, economische en culturele rechten in Hongkong. Op 19 april schreef Jane Moir van de South China Morning Post dat woordvoerders van de burgerrechtenbeweging in Hongkong hadden gezegd, dat zij alleen de concept-titels van de indeling van het rapport hadden mogen zien, ondanks het aandringen van de VN om niet-goevernementele organisaties intensief bij het opstellen ervan te betrekken.

HONGKONG

AANLOOP NAAR DE VERKIEZINGEN

Kiezersregistratie

Op 14 januari 1998 hadden 230.000 nieuwe kiezers zich aangemeld tijdens een registratiecampagne die op 6 december 1997 van start was gegaan. Vier dagen voor de sluiting van de registratie was bijna één miljoen kiesgerechtigden nog niet geregistreerd. De verkiezingen zouden op 24 mei 1998 worden gehouden.

'Bill of Rights' niet goedgekeurd

Waarnemers en mensenrechtenactivisten maakten zich begin maart zorgen over de burgerrechten in Hongkong, als gevolg van een aantal regeringsbesluiten en de nieuwe kieswet, die reeds eerder bekritiseerd werd.

Begin februari bleek dat de regering een wetswijziging die de 'Bill of Rights' uit 1991 van toepassing zou maken op juridische conflicten tussen individuele burgers niet wilde goedkeuren.
In de laatste week van februari had de regering van gouverneur Tung Chee-Hwa een deel van de Britse 'Bill of Rights', die dateerde van voor de Chinese machtsovername in juli 1997, afgeschaft, waardoor de mogelijkheid een rechtszaak aan te spannen wegens schending van de mensenrechten verviel.

Geen buitenlandse waarnemers bij verkiezingen

Tegelijkertijd werd bekend dat de kiescommissie van Hongkong had besloten geen buitenlandse waarnemers toe te laten bij de verkiezingen in mei 1998. Het besluit volgde op een in september 1997 aangenomen nieuwe kieswet waardoor ruim twee miljoen kiezers hun stemrecht zouden verliezen.
Volgens de nieuwe kieswet zouden twintig van de zestig zetels in het parlement gekozen worden in kiesdistricten d.m.v. proportionele vertegenwoordiging. Dit betekende dat in één district verscheidene kandidaten per partij zouden deelnemen, in tegenstelling tot het oude systeem, waarbij slechts één kandidaat per partij verkiesbaar werd gesteld. De kandidaten op de kieslijst zouden hiërarchisch gerangschikt worden, waardoor alleen zij die bovenaan stonden een kans maakten gekozen te worden.

Dit leidde op 6 maart tot een scheuring in de Liberale Partij, toen 19 partijleden besloten op te stappen, omdat hun favoriete kandidaat, Jennifer Chow, laag op de kieslijst was geplaatst. Chow maakte bekend een nieuwe partij op te zullen richten. Een lid van de Democratische Partij en een lid van de 'Frontier' Partij waren eerder ook uit hun partij gestapt, omdat zij laag op de kieslijst waren geplaatst.
De onrust binnen de partijen als gevolg van de nieuwe kieswet werd beschouwd als een extra gevaar voor een goed verloop van de verkiezingen in mei 1998.

Verkiezingkiescommissie

De eerste stap op weg naar de eerste post-koloniale verkiezingen in de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong werd gezet op 2 april 1998 met de verkiezing van een achthonderd leden tellende kiescommissie. Deze kiescommissie mag bij de verkiezingen op 24 mei tien van de zestig parlementszetels kiezen.
Slechts 23 procent van de geschikt bevonden kiezers, afkomstig uit beroepsgroepen zoals die van advocaten en accountants, had zijn stem uitgebracht. De leider van de Democratische Partij (DP) Martin Lee legde de schuld voor de lage opkomst bij de Chinese regering, die volgens hem verzuimd had de ingewikkelde werking van het door haar ingevoerde nieuwe kiessysteem duidelijk uit te leggen.

Volgens het nieuwe systeem konden slechts twintig van de zestig zetels direct door de bevolking gekozen worden. De resterende dertig zetels zouden worden gekozen door 'functionele kiesdistricten'. bestaande uit vertegenwoordigers van beroepsgroepen en bedrijven.
Gouverneur Tung Chee-Hwa maakte bekend de voorlichting rond de verkiezingen te verhogen om het succes van de verkiezingen van 24 mei te garanderen.

VWR neemt laatste wet aan

De door China aangestelde Voorlopige Wetgevende Raad (VWX) nam op 7 april 1998 een laatste controversiële wet aan, twee dagen voordat zij zou worden ontbonden in de aanloop naar de verkiezingen van 24 mei. Met zes stemmen tegen en 46 vóór werd de zogenaamde 'Adaption Bill' aangenomen die bepaalde privileges van de Britse kroon overdroeg aan het nieuwe bestuur van Hongkong. De privileges zouden volgens critici een aantal Chinese staatsorganen, waaronder hetpersbureau *Xin*hua dat kan worden beschouwd als de basis van de Chinese Communistische Partij in Hongkong, onttrekken aan elke mogelijkheid tot rechtsvervolging. Volgens de 'aanpassingswet' zouden wetten niet voor Chinese staatsorganen gelden, tenzij dit in de wettekst stond of wanneer de wet dit duidelijk impliceerde.

De Democratische Partij (DP) maakte meteen na het aannemen van de wet bekend ernaar te streven deze na de verkiezingen afgeschaft te krijgen. Ook had de partij goeverneur Tung-Chee-Hwa gevraagd de wet niet te ondertekenen. De Liberale Partij, Hongkongs Progressieve Alliantie en de Democratische Alliantie voor de Verbetering van Hongkong, die samen meer dan de helft van de zetels bezetten, stemden vóór invoering. De wet trad met terugwerkende kracht in werking per 1 juli 1997.

De controverse rond de wet was een week eerder ontstaan toen de Sunday Morning Post bekendmaakte dat een aantal experts op juridisch gebied belangrijke gevolgen van de wet hadden ontdekt. Vooral de Orde van Advocaten verzette zich tegen het wetsontwerp. Volgens de voorzitster van de Orde Audrey Eu Yuet-mee was het wetsontwerp dat door de VWR was goedgekeurd fundamenteel verschillend van het ontwerp dat aan de Orde van Advocaten was gestuurd voor ruggespraak. Volgens de Orde was het van fundamenteel belang voor het rechtssysteem en het concept van 'één land, twee systemen' dat

staatsorganen zich zouden schikken naar de wet van de SAR Hongkong, behalve op de terreinen van buitenlandse politiek en defensie.
Verschillende democratische activisten riepen de regering en de VWR op het wetsontwerp pas te behandelen na de verkiezingen van 24 mei.

De installatie van de VWR begin 1997 werd door pro-democratische groepen in Hongkong en westerse regeringen beschouwd als een onrechtmatigheid die niet paste in de overeenkomst over de machtsoverdracht tussen Groot-B ittannië en China. De VWR nam in totaal U4 wetsontwerpen aan, waaronder de nieuwe controversiële kieswet. Ook waren wetten op het terrein van het arbeidsrecht afgeschaft.

Setzo Wah en collega's van de Democratische Partij vieren de laatste zitting op 8 april 1998 van de Voorlopige Wetgevende Raad met het aansteken van rode kaarsjes, symbool van de wedergeboorte. De DP was uitgesloten van deze niet-gekozen raad maar zal meedoen aan de verkiezingen van mei. (Foto ANP)

Tijdens een afscheidsbanket op 8 april bedankte gouverneur Tung Chee-Hwa de VWR voor het uitvoeren van haar taak die hij omschreef als 'een glorieuze en heilige missie in de geschiedenis van Hongkong'. Tijdens de laatste uren van de VWR hadden tientallen demonstranten buiten het parlementsgebouw geprotesteerd tegen het orgaan dat zij beschouwden als een marionet van de Chinese regering. Een aantal activisten wist op de publieke tribune van het gebouw door te dringen, waar zij korte tijd hun slogans riepen om zich vervolgens zo langzaam mogelijk terug te trekken, waarbij zij de persfotografen uitgebreid de kans gaven foto's te maken.

SPECIALE ASIELRECHTEN VOOR VIETNAMEZEN AFGESCHAFT

De minister voor Veiligheid vanHongkong Peter Lai maakte op 9 januari 1998 bekend dat de speciale asielwetgeving voor Vietnamese vluchtelingen zou worden afgeschaft. Hierdoor zouden illegale Vietnamezen in de toekomst net als andere illegalen zo snel mogelijk worden uitgezet.
In januari verbleven in Hongkong ongeveer 1.200 Vietnamezen in drie vluchtelingenkampen. Als zij werk hadden konden zij in Hongkong blijven, maar er zou hun geen permanente verblijfsvergunning worden verleend.
Hongkong had de VN-commissaris voor de vluchtelingen (UNHCR)gevraagd de Vietnamezen te repatriëren of naar elders over te brengen. Volgens Vietnam hadden 500 van de 1.200 vluchtelingen niet de Vietnamese nationaliteit. Het land weigerde hen op te nemen.
Meer dan 144.000 Vietnamezen zijn sinds 1979 via Hongkong naar het buitenland gevlucht. De stroom vluchtelingen, waarvan de meesten met kleine bootjes in Hongkong aankwamen, was op gang gekomen na de machtsovername door de communisten is Vietnam in 1975.

BELEGGERS EISEN BEZIT TERUG

Honderden boze beleggers eisten tijdens een protestbijeenkomst in de hal van het beursgebouw van Hongkong op 27 januari 1998 hun aandelen in het financiële bedrijf C.A. Pacific terug. Het bedrijf had een week eerder liquidatie aangevraagd, nadat het te veel leningen had verstrekt. De beleggers hadden een rekening bij de investeerder geopend, zonder dat hen was verteld dat er voor die rekening geen bankgarantie gold. De regering besloot een 'compensatiefonds' ter waarde van één miljard Hongkong-dollar voor beleggers in failliete bedrijven in te stellen.

DEMONSTRANTEN GEARRESTEERD

De politie arresteerde op 11 februari 1998 drie demonstranten tijdens een betoging voor een hotel in Hunghom, waar voorzitter van het Chinese Nationale Volkscongres (NVC) Qiao Shi een ontmoeting had met afgevaardigden. De demonstranten eisten onder andere de vrijlating van alle dissidenten.

BEGROTING GOEDGEKEURD

De Voorlopig Wetgevende Raad (VWR) gaf op 18 maart 1998 haar goedkeuring aan de begroting voor 1998/'99. Het was de eerste begroting sinds de machtsovername door China in juli 1997.

RAPPORT AMERIKAANS STATE DEPARTMENT

Begin april 1998 verscheen een rapport van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken over de politieke en electorale veranderingen in Hongkong sinds de machtsovername door China in juli 1997. Het rapport stelde vast dat er geen bewijs was voor onaanvaardbare inmenging van de Chinese regering in Hongkongs aangelegenheden.
Marc Thiessen, woordvoerder van de voorzitter van de Senaatscommissie voor Buitenlandse betrekkingen Jesse Helms, betitelde het rapport als een 'vergoeilijking' van misstanden en een 'grote teleurstelling'. Volgens Thiessen hoefde de Chinese regering zich niet met Hongkong te bemoeien, omdat zij immers een marionettenregering in Hongkong had geïnstalleerd die dit voor haar deed.

BUITENLANDSE ZAKEN

NEDERLAND HELPT CHINA MET PENSIOENHERVORMING

Op 7 januari 1998 ondertekenden de Nederlandse minister van Sociale zaken Ad Melkert en de Chinese minister van arbeid Li Boyong in Beijing een overeenkomst. volgens welke Nederland China zou adviseren bij de hervorming van het pensioenstelsel.

BEZOEK AMERIKAANSE MINISTER VAN DEFENSIE

Op 19 januari 1998 ondertekenden de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen en zijn Chinese ambtsgenoot generaal Chi Haotian in Beijing een overeenkomst die gericht was op het voorkomen van confrontaties op zee tussen marineschepen van beide landen. Eerder die dag had Cohen een bezoek gebracht aan een geheim luchtverdedigingscomplex in de Chinese hoofdstad. Het bezoek werd gezien als een doorbraak in de militaire contacten tussen beide landen. Bij het bezoek werd Cohen vergezeld door admiraal Joseph Prueher, commandant van de Amerikaanse troepen in het Pacific-gebied, en door Stanley Roth, de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken.
Tijdens zijn driedaagse bezoek zou Cohen ook een ontmoeting hebben met president Jiang Zemin. In zijn gesprek met generaal Chi had Cohen aangedrongen op de stopzetting van de verkoop van Chinese kruisraketten aan Iran.

LI PENG IN NEDERLAND

Op 14 februari 1998 arriveerde premier Li Peng in Nederland voor een vierdaags bezoek. Hoogtepunt van het bezoek was de ondertekening van een overeenkomst met Koninklijke Olie/Shell over de bouw van een petrochemische fabriek in de zuidelijke provincie Guangdong. Met de overeenkomst was 4,5 miljard dollar gemoeid. De bouw van de fabriek zou eind 1998 beginnen.

Het bezoek van Li kon worden beschouwd als een opleving van de betrekkingen tussen beide landen, die in april 1997 door China op een laag pitje waren gezet. Minister van Buitenlandse zaken Hans van Mierlo had toen kritiek uitgeoefend op de mensenrechtensituatie in China. Ook had hij westerse landen die handel dreven met China ervan beschuldigd dat zij met twee maten meten Volgens een Nederlandse diplomaat was de kwestie van de mensenrechten door de verbeterde relatie niet van de agenda verdwenen.

NEDERLANDSEHANDELSDELEGATIE IN CHINA

Een Nederlandse handelsdelegatie met vertegenwoordigers van 61 bedrijven onder leiding van minister van Economische zaken Hans Wijers bracht eind februari 1998 een bezoek aan China. Wijers hoopte de verdere toegang voor Nederlandse banken op de Chinese markt dichterbij te brengen. De delegatie ondertekende op 24 februari een aantal handelsovereenkomsten met een totale waarde van ongeveer 300 miljoen gulden.

Volgens cijfers van de Chinese douane bedroeg de handel tussen beide landen in 1997 ruim 11 miljard gulden. Nederland was na Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk China's grootste handelspa tner van de Europese Unie. Volgens Chinese cijfers had Nederland in september 1997 in totaal ongeveer 6 miljard gulden aan investeringen in China uitstaan.

NUCLEAIRE SAMENWERKING CHINA-VS

De Amerikaanse president Bill Clinton ondertekende op 12 maart 1998 de laatste documenten die volgens de Amerikaanse wet nodig waren om een overeenkomst met China uit oktober 1997 over nucleaire samenwerking in werking te laten treden. Dit betekende dat China voldeed aan de Amerikaanse voorwaarden van non-proliferatie, die de samenwerking tussen Amerikaanse bedrijven en de Chinese kernenergieindustrie mogelijk maakte.

ONDERHANDELINGEN MET TAIWAN

Na bijna drie jaar geen formele contacten te hebben behad begonnen China en Taiwan op 23 april 1998 aan onderhandelingen over 'communicatie en bezoeken'. Er werd verder niets over bekendgemaakt. De onderhandelaars Li Yafei (China) en Jan Jyh-horng (Taiwan) ontmoetten elkaar in een hotel in Beijing. China brak elk officieel contact in 1995 af uit boosheid over een bezoek van de Taiwanese president aan de VS.

PORTUGESE PREMIER IN CHINA EN MACAO

De Portugese premier Antonio Gutteres bracht in de vierde week van april een bezoek aan China. Op 23 april 1998 sprak hij met president Jiang Zemin over de overdracht van het gokkersparadijs Macao aan China. dat gepland staat voor 19 december 1999. Gutteres bezocht eerder de Chinese steden Chongqing en Shanghai Suzhou.

Op 17 en 18 april was hij in Macao; dat de laatste tijd geplaagd werd door bende-oorlogen om de controle over de casino's. Politici in Macao pleitten tijdens Gutteres' bezoek voor versterking van buitenaf van de veiligheidstroepen, aangezien de autoriteiten niet in staat zijn een einde te maken aan de vele moorden door de bendes.

CHINA VOOR EU NIET LANGER 'NIET-MARKTECONOMIE'

De ministers van Buitenlandse zaken van de EU besloten op 27 april 1998 om China en Rusland niet langer te definiëren als 'non-market economies' (NME's). Onder EU-regels wordt deze definitie gebruikt om de EU te beschermen tegen dumppraktijken van landen waar de kostprijs van producten niet berekend kan worden, omdat de staat een deel van de kostprijs in feite subsidieert. Ingewijden in Brussel vermoedden dat het EU-besluit ertoe zal bijdragen dat laaggeprijsde Chinese producten gemakkelijker op de Europese markt komen. Volgens de Europese commissie zal bij prijsonderzoek voortaan de prijsstelling van producten op de thuismarkt van China als referentiekader dienen.

Op 2 april had in Londen een Chinees-Europese top plaatsgevonden die volgens een woordvoerder van de EU 'een nieuw tijdperk' had ingeluid. Besloten werd elk jaar zo'n top te houden. De EU vond het bemoedigend dat China serieus werk wilde maken van zijn lang uitgesteld lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (World Trade Organization, WTO). Lidmaatschap houdt in de visie van de EU en de VS vooral in dat China voldoet aan de voorwaarde eerst zijn markten open te stellen voor buitenlandse goederen en diensten.

China's premier Zhu Rongji benadrukte in Londen dat China geen behoefte had aan een devaluatie van de yuan, China's nationale munt. Zo'n devaluatie, die Chinese producten goedkoper zou maken, zou een klap zijn voor exporteurs in andere Aziatische landen.

(Vor. ber. pag. 130/3 - 1998)

INDEX AFLEVERING NR. 3129

AFRIKA

Meeste aids-slachtoffers in Afrika - 310
Snellere sanering schulden - 311
FAO luidt noodklok voor Oost-Afrika - 312
Westerse steun voor Afrikaanse interventiemacht - 312

BELGIË

De affaire-Dutroux - 277
Politieke hervormingen - 278
Stakingen en demonstraties - 279
Grote bank- enverzekeringsfusie - 280
Militairen bestraft - 282

BRAZILIË

Financiële noodmaatregelen - 293
Hervormingswetten ambtenaren en pensioenen - 294
Roep om landhervorming - 295
Droogte treft Noordoosten - 296
Mensenrechten - 297

CHINA

Bijeenkomst Nationaal Volkscongres - 325
Zhu Rongji nieuwe premier - 325
China koopt olievelden in het buitenland - 326
Vrijlatingen en arrestaties dissidenten - 327
China wil mensenrechtenverdrag ondertekenen - 328
Hongkong, aanloop naar de verkiezingen - 329
Li Peng in Nederland - 331

DENEMARKEN

Begroting 1998 - 283
Rasmussen wint verkiezingen - 284
Nieuwe premier op Groenland - 285

EUROPA

Actieprogramma tegen overstromingen van de Rijn - 282

KENIA

Troebelen rondom verkiezingen - 313
Etnisch geweld in de Rift-vallei - 317
Begrotingsproblemen - 318

MALTA

Discussie over lidmaatschap EU - 285
Vakbondsactie bedreigt economie - 285

NEDERLAND

Partijpolitieke ontwikkelingen - 269
Milieubeleidsplan kritisch ontvangen - 270
Gemeenteraadsverkiezingen - 270
Docters van Leeuwen ontslagen - 271
Reparatie koopkracht lagere inkomens - 271
Schiphol extra vluchten toegestaan - 272
Afschaffing Mavo en VBO - 273
Kosten gezondheidszorg veel hoger - 273
Opta roept PTT Telecom op het matje - 274
Kritiek op Islamcentrum - 276

OOSTENRIJK

Ruzie in coalitie over NAVO-lidmaatschap - 286
Thomas Klestil herkozen als president - 286

SENEGAL

Opleving aanslagen door MFDC - 319
Democratische partij stapt uit coalitie - 319

SIERRA LEONE

Junta na langdurige strijd verdreven - 319
Mineralen als oorlogsfactor - 322

SOMALIA

Nieuwe vredesbesprekingen - 322
Overstromingsramp - 323
Ontwikkelingen Somaliland - 324

TURKIJE

Verhoogde spanning met Griekenland - 286
Constitutioneel Hof verbiedt Welzijnspartij - 287
Nieuw offensief tegen Koerden - 289
Arrestatie top HADEP - 289
Mensenrechten - 291

VERENIGDE STATEN

Clinton achtervolgd door affaires - 298
Hervorming financiering verkiezings-campagnes loopt vast - 301
Referendum over Puerto Rico - 301
Miljarden overheidsbezit zoek - 301
Weduwe King wil nieuw onderzoek naar moord - 302
Hervorming belastingdienst - 303
Overeenkomst met tabaksindustrie onder vuur - 304
Onderzoek effecten biologische en chemische wapens - 306
Nieuw geschil over VN-schuld - 308
Kritiek op certificatiebeleid drugs - 309

ZWITSERLAND

Overeenkomst bankrekeningen Nazi-slachtoffers - 291
Grote bankfusie - 292
Akkoord over Europees transitverkeer - 293

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118, 1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J. J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

BINNENLAND

VERKIEZINGEN TWEEDE KAMER

Stembuszege PvdA en VVD

Bij de parlementsverkiezingen van 6 mei 1998 wonnen PvdA VVD en GroenLinks aanzienlijk, terwijl D66 fors moest inleveren Het CDA verloor opnieuw behoorlijk, de ouderenpartilen en het CD verdwenen uit de Kamer Door de zetelwinst van de SP ontstond op papier een duidelijk links blok van precies de helft van het aantal Kamerzetels (75), maar omdat de paarse coalitie er. ondanks het verlies van D66, vijf zetels bij won, werd de uitslag algemeen uitgelegd als een keuze van een meerderheid van de kiezers voor een tweede paars kabinet van PvdA, VVD en D66

Uitslag Tweede Kamerverkiezingen van 6 mei 1998

	1998	*1994*
PvdA	43	37
VVD	38	31
CDA	29	34
D66	14	24
GroenLinks	11	5
SP	5	2
SGP	3	2
RPF	3	3
GPV	2	2
CD	0	3
Ouderenpartijen	0	7

Commentatoren verklaarden eenstemmig dat PvdA-lijsttrekker Kok de zege van zijn partij als een persoonlijke overwinning mocht beschouwen, nadat al eerder bij opiniepeilingen was gebleken hoe populair deze nieuwe 'vader des vaderlands' was. 'Kok wilde graag de premier van alle Nederlanders zijn en veel Nederlanders blijken hem inderdaad zo te zien', schreef NRC *Handelsblad* op 7 mei over de 'premierbonus'. 'Hij heeft de partij moeten om te vormen van een actiepartij naar een natuurlijke regeringspartij.'
De VVD behaalde met 38 zetels het beste resultaat uit haar geschiedenis.

Het verlies van het CDA en de ouderenpartijen moest vooral worden toegeschreven aan de lage opkomst in Brabant en Limburg, die onder de zeventig procent lag. Zo zakte bijvoorbeeld de opkomst in Vaals van 78,1 naar 67,7 procent De landelijke opkomst van gemiddeld 73 procent was de laagste ooit bij parlementsverkiezingen
Het CDA verbond aan het verlies geen persoonlijke gevolgen voor lijsttrekker De Hoop Scheffer of het bestuur De Hoop Scheffer meende dat het CDA er 'niet goed in geslaagd is datgene wat in ons programma staat, uit te dragen', te wijl partijvoorzitter Helgers meende dat de vernieuwingen in de partij diepte-investeringen zijn die meer tijd nodig hebben'

Veel fouten bij stembureaus

Uit het gebruikelijke verslag van de Kiesraad over de gang van zaken bij de stembureaus op 18 mei 1998 bleek er deze keer wel erg veel te zijn misgegaan. In tal van gemeenten bleken de kaarten van de gemeenteraadsverkiezingen verwisseld te zijn met die van de parlementsverkiezingen. Sommige stembureaus hadden dit in de gaten omdat de nummering niet klopte, maar andere bureaus zoals die in Nijmegen was niets opgevallen.
Door fouten van stembureaus was aanvankelijk tot tweemaal toe onduidelijk aan welke partij de laatste restzetel moest worden toebedeeld.
Scheidend Kamerlid V. van der Burg, voorzitter van de Kiesraad, noemde het verbazingwekkend hoeveel fouten er in de processen-verbaal werden gemaakt (de officiële verkiezingsuitslagen). In Venray moesten de kiezers bijna opnieuw naar de stembus omdat men de formulieren voor de processen-verbaal had gebruikt als verpakkingsmateriaal voor de telstroken van de telmachines
Daarnaast waren er de gebruikelijke fouten van te laat verstuurde stemkaarten zodat machtiging niet meer mogelijk was, te lange wachttijden bij stembureaus en zoekgeraakte sleutels van stemlokalen De Kiesraad meende echter dat er nergens sprake was van 'boze opzet'.

Restzetel gaat toch naar CDA

Nadat de officiële verdeling van de zogenaamd restzetels al was afgerond bleek dat de gemeente Grambergen de uitslag van drie stembureaus niet aan het hoofdstembureau in Zwolle had doorgegeven. De Kiesraad moest de Tweede Kamer om permissie vragen voor een extra zitting om de officiële uitslag te 'herstellen'. Als gevolg hiervan moest de toewijzing van de laatste restzetel aan de VVD worden ingetrokken, hoewel kandidaat Otto Vos zich al Kamerlid waande. De zetel werd op 18 mei toegewezen aan het CDA. Voor berekening van de restzetels wordt onder meer gebruikt gemaakt van de kiesdeler: het aantal uitgebrachte geldige stemmen gedeeld door het aantal kamerzetels. De kiesdeler was dit jaar 57.361.

Omdat het CDA aanvankelijk slechts 33 stemmen tekort kwam om de zetel te veroveren, stelde deze partij een klein onderzoek in op 12 en 13 mei om na te gaan in hoeverre er controle mogelijk is op het stemmen tellen per computer, die bij de verkiezingen door tachtig procent van de kiezers was gebruikt. 'Op

stemmen tijdens het winkelen in winkelcentrum Overvecht in Utrecht. Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer dit jaar werd van alles bedacht om de opkomst te verhogen. *(Foto ANP)*

Maandblad 68ste jaargang*nr 3130. pag. 51893-51956

het individuele niveau van de kiezer' bleek controle niet mogelijk: aldus de adjunct-secretaris van de Kiesraad, L. Pronk. Als de computer een stem foutief registreert: dan is dat noch dnnr de kiezer op het moment zelf noch achteraf vast te stellen.
Door de onzekerheid rond de restzetel ontstond een unieke situatie: de Kamer telde even 149 leden. Het was 'een week voor staatsrechtgeleerden om van te watertanden' meende de parlementariër Van der Burg. De VVD'er Te Veldhuis was gechoqueerd: 'We leven toch niet in een bananenrepubliek?'

Eenderde van Kamerleden nieuw

Op 19 mei werden de nieuwe leden van de Tweede Kamer beëdigd. Er werd afscheid genomen van 65 Kamerleden, van wie 24 een koninklijke onderscheiding kregen omdat zij meer dan tien jaar in de Kamer hadden gediend. De nieuwe Kamer telt 54 nieuwe leden. De jongste is de 24-jarige CDA'er Eurlings uit Valkenburg.

Tweede Kamerleden gekozen op 6 mei 1998

Aartsen, J.J. van (VVD);Adelmund, drs. K.Y.I.J. (PvdA); Akker, J.L. van den (CDA); Albayrak, mr. N. (PvdA); Ardenne-van der Hoeven, A.M.A. van (CDA);Arib, drs. K. (PvdA);Atsma, J.J. (CDA); Bakker, A.D. (D66); Balkenende, prof.mr.dr. J.P. (CDA); Barth, drs. M.A.M. (PvdA): Beek, W.I.I. van (VVD); Belinfante, J.C.E. (PvdA): Berg, mr.dr. J.T. van den (SGP); Biesheuvel, mr. P.J. (CDA);Bijleveld-Schouten, drs. Ath.B. (CDA); Blaauw, J.D. (VVD); Blerck-Woerdman, mr. A.M. van (VVD); Boer, M. de (PvdA); Bolkestein, mr. drs. F. (VVD);Bommel, drs. H. van (SP);Borst-Eilers, prof. dr. E. (D66); Bos, drs. W.J. (PvdA);Boxtel, mr. R.H.L.M. van (D66); Buijs, drs. S. (CDA);Bussemaker, dr. M. (PvdA);Camp, mr.ing. W.G.J.M. van de (CDA);Cloe, D.W. de (PvdA);Cornielje, C. (VVD): Crone, drs. F.J.M. (PvdA); Dankers, drs. L.H.J.M. (CDA); Dijke, L.C. van (RPF); Dijksma, S.A.M. (PvdA); Dijkstal, H.F. (VVD); Dittrich, mr. B.O. (D66); Doel, M. van den (VVD); Dok-van Weele, A. van (PvdA); Duijkers, drs. M.D.F.G.M. (PvdA);Duivesteijn, A. (PvdA); Eisses-Timmerman, K. (CDA); Essers, M. (VVD); Eurlings, C.M.P.S. (CDA); Feenstra, J.J. (PvdA); Geluk, J.M. (VVD);Gent, I. van (GroenLinks); Gijzel, R. van (PvdA); Giskes, drs. F.C. (D66); Gortzak, drs. W. (PvdA); Graaf, mr. Th.C. de (D66); Grave, F.H.G. de (VVD); Haan. prof.dr. H. de (CDA); Halsema, drs. F. (GroenLinks); Hamer, drs. M.I. (PvdA);Harrewijn, A. (GroenLinks); Heemst, E.P. van (PvdA); Hermann, dr. C. (GroenLinks); Hessing, ir. E.L.P. (VVD); Hillen, drs. J.S.J. (CDA); Hoekema, drs. J.Th. (D66); Hoeven, M.J.A. van der (CDA); Hofstra, ir. P.H. (VVD); Hoof, H.A.L. van (VVD); Hoogervorst, H. (VVD); Hoop Scheffer, mr. J.G. de [CDA); Jorritsma-Lebbink, A. (VVD); Kalsbeek-Jasperse, mr. E. (PvdA);Kamp, H.G.J. (VVD);Kant, dr. A.C. (SP); Karimi, drs. F. (GroenLinks); Klein Molekamp, J.H. (VVD);Knaap, C. van der (CDA);Koenders, drs. A.G. (PvdA); Kok, W. (PvdA);Korthals, mr. A.H. (VVD):Kortram, dr. L.H. (PvdA); Lambrechts, drs. E.D.C.M. (D66); Leers, drs. G.B.M. (CDA); Marijnissen, J.G.C.A. (SP); Meijer, Th.A.M. (CDA); Melkert, drs. A.P.W. (PvdA); Middel, drs. L.P. (PvdA); Middelkoop, E. van (GPV); Mierlo, mr. H.A.F.M.O. van (D66); Milliano, drs. J. de (CDA): Netelenbos, T. (PvdA);Nicolaï, mr. drs. A. (VVD); Niederer, mr. J. (VVD); Nieuwenhoven, J. van (PvdA); Noorman-den Uyl, S.E.A. (PvdA); Oedayraj Singh Varma, T. (GroenLinks); Oplaat, G.J. (VVD); Orgü, F. (VVD);Oudkerk, drs. R. (PvdA); Oven. G.J.W. van (PvdA);Passtoors, mr W.H.J. (VVD); Patijn, mr. M. (VVD); Ploeg, prof. dr. F. van der (PvdA); Poppe, R.J.L. (SP); Pronk, drs. J.P. (PvdA); Rabbae, M. (GroenLinks); Ravestein, F. (D66); Rehwinkel, dr. J.P. (PvdA);Reitsma, drs. J. (CDA);Remak, mr. P. (VVD); Remkes, J.W. (VVD); Rietkerk, T.W. (CDA);Rijpstra, J. (VVD);Rosenmöller, P. (GroenLinks);Ross-van Dorp, drs. C. (CDA);Rouvoet. mr. A. (RPF);Scheltema-de Nie, mr. O. (D66); Schimmel, drs. A.J. (D66); Schreijer-Pierik, J.M.G. (CDA);Schutte, G.J. (GPV);Smits, J.C. (PvdA); Spoelman, L.P.M. (PvdA); Staaij, mr. C.G. van der (SGP); Steenhoven, H.J. van der (GroenLinks); Stellingwerf, D.J. (RPF); Stroeken, T.J.H. (CDA);Swildens-Rozendaal, mr. W.J.C. (PvdA);Terpstra, E.G. (VVD);Timmermans, drs. F. (PvdA); Valk; drs G. (PvdA); Veer, ir. P.K. ter (D66); Veldhuis, mr. A.J. te (VVD); Vendrik, drs. C.C.M. (GroenLinks); Verbugt, drs. P.J.L. (VVD); Verburg, G. (CDA): Verhagen, drs. M.J.M. (CDA); Vermeend, mr.dr. W.A.F.G. (PvdA); Visser-van Doorn, M.C.W. (CDA);Vliegenthart, A.M. (PvdA); Vlies! ir. B.J. van der (SGP);Voûte-Droste, drs. H. (VVD); Voorhoeve, prof.dr.ir. J.J.C. (VVD);Vos, M. (GroenLinks); Vries, drs. J.M. de (VVD);Vries, mr. B.M. de (VVD): Wagenaar, dr. M. (PvdA); Wallage, J. (PvdA); Weekers, mr. drs. F.H.H. (VVD); Weisglas, drs. F.W. (VVD); Wijmen, mr.dr. P.C.E. van (CDA); Wijn, mr. drs. J.G. (CDA); Wit, mr. J.M.A.M. de (SP); Ybema, drs. G. (D66); Zalm, drs. G. (VVD); Zijl, J.P.C.M. van (PvdA); Zijlstra, mr. M. (PvdA); Zuijlen, M.M. van (PvdA).

Van Nieuwenhoven nieuwe Kamervoorzitter

Jeltje van Nieuwenhoven, sinds 1981 voor de PvdA lid van de Tweede Kamer, werd gekozen als nieuwe Kamervoorzitter. Zij was de enige kandidaat. Het was bijna tien jaar geleden dat de Kamer voor het laatst een parlementariër en niet een ex-minister als voorzitter had.
Van Nieuwenhoven groeide op in het Friese Weststellingwerf. Zij haalde een Mulo-diploma en volgde een bibliothecaresse-opleiding. In 1974 ging ze bij het wetenschappelijk bureau van de PvdA werken, de Wiardi Beckman Stichting. Kort daarop werd ze assistent van partijvoorzitter Max van den Berg.
Er was kritiek op het feit dat de PvdA Van Nieuwenhoven naar voren schoof op het moment dat de discussie over het profiel van de nieuwe voorzitter nog moest worden gevoerd. Over deze procedure was men het eens geworden op voorstel van de SP, na kritiek op de wijze waarop de laatste voorzitter, de CDA'er P. Bukman, was benoemd. De PvdA had voor haar kandidaat alleen de fracties van de VVD en D66 gepolst.

DE FORMATIE

De voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER), de 55-jarige Klaas de Vries werd door koningin Beatrix op 8 mei benoemd tot informateur. Ook in 1994 vervulde hij deze functie. Hij was destijds niet erg te spreken over 'Paars I' dat hij een 'pauze-regering' noemde, waarin geen ruimte was voor ideologische verschillen tussen de partijen. Inmiddels overtuigd dat de kiezers 'paars' wilden, liet hij zich dit jaar ontvallen dat 'Paars II' opnieuw ministers van D66 moest omvatten.

Paul Rosenmöller van GroenLinks had tijdens een televisiedebat op de avond van de verkiezingen ervoor gepleit om tijdens de formatie niet te veel beleid vast te leggen. Hij verwachtte dat de VVD kabinetsstandpunten in ieder geval voor het komende jaar onwrikbaar zou willen vastleggen om het debat uit de weg te gaan met het zo spectaculair gegroeide progressieve deel van de Kamer.
De formatie duurde echter nog langer dan velen hadden voorzien, juist van-

wege het vastleggen van regeringsafspraken voor de lange termijn - een 'stevig' regeringsakkoord zoals de VVD het noemde

Vóór de verkiezingen had D66-lijsttrekker Borst aangekondigd dat haar partij bij minder dan twaalf zetels in de oppositie zou gaan en bij meer dan vijftien aan Paars II zou deelnemen. Door de uitslag kwam de partij in een 'schemerzone' terecht. maar al snel werd duidelijk dat D66 aan de regeringscoalitie wilde deelnemen. Op 7 mei zei Borst, benoemd tot nieuwe fractievoorzitter van D66. dat haar partij de eis van drie ministers wel wilde laten vallen als men twee 'zware' ministersposten zou krijgen.

Drie informateurs benoemd

Nadat informateur De Vries zijn eindrapport aan koningin Beatrix had uitgebracht, benoemde zij een dag later op 14 mei drie informateurs: Kok (PvdA). Zalm (VVD) en Borst (D66). Het was voor het eerst in de geschiedenis dat er drie informateurs aangewezen werden. Het was zeldzaam dat zittende bewindslieden uit het kabinet zich in zo'n vroeg stadium met de vorming van het nieuwe bezighouden, meende de Nijmeegse parlementair historicus P. Maas.
Maas vond ook dat deze situatie de Kamer meer kansen gaf om ministers uit te nodigen voor debat over de formatie: maar in de praktijk gebeurde dat niet. zodat de onvrede bij veel partijen over de ondoorzichtigheid rond de vorming van een kabinet in stand bleef.
De informateurs deden zaken met drie onderhandelaars, de fractievoorzitters Wallage voor de PvdA, Bolkestein voor de VVD en De Graaf voor D66.
Een nieuwigheid in de formatie was ook dat de onderhandelaars van de partijen na 19 mei hun werk voor een deel uitbesteedden aan werkgroepen. Deze moesten niet alleen de verschilpunten tussen partijen inventariseren, maar er ook over onderhandelen. Socaal-economische onderwerpen voerden de boventoon in deze werkgroepen: de VVD wilde op dit terrein veel bij het oude laten. terwijl de PvdA een meer sociale koers wilde varen.

'Onvoldoende geld voor daklozenzorg'

Tijdens de formatie schreven organisaties zoals het Leger des Heils. de organisatie van Blijf van mijn Lijf-huizen en die van sociale pensions een brief aan de formateurs waarin zij betoogden dat dertig miljoen gulden voor de opvang van daklozen nog steeds volstrekt onvoldoende was. In 1996 hadden de crisisdiensten al dertigduizend mensen moeten wegsturen bij gebrek aan plaats, in 1997 was dit aantal nog toegenomen. Vooral de toename van verslaafden en mensen met ernstige psychische stoornissen. die de psychiatrische ziekenhuizen niet willen opnemen, was groot, aldus de organisaties.

'Geen besluit over Schiphol mogelijk'

VVD-minister Jorritsma (Verkeer en Waterstaat) en PvdA-minister De Boer (Milieubeheer) schreven op 27 mei dat het niet mogelijk was al tijdens de formatie een besluit te nemen over een oplossing voor de groei van het luchtverkeer: in Flevoland, op de Maasvlakte. op Schiphol of op een eiland in de Noordzee. Als reden gaven zij op dat benodigde cijfers niet eerder dan in juli beschikbaar zouden zijn. Ramingen van het Centraal Planbureau en het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartcentrum inzake de capaciteit van Schiphol liepen te ver uiteen: van 80 tot 44 miljoen passagiers per jaar.

De nationale luchthaven kwam half mei ook in het nieuws omdat Schiphol negentig extra \-luchten zou moeten verwerken voor de finale in de Champions League in Amsterdam tussen Juventus en Real Madrid een week later. Formeel waren die extra vluchten wettelijk niet toegestaan, maar het kabinet greep in door gebruik te maken van uitzonderingsregels.
Schiphol kende sinds 1 april een 'slotcoördinator'. de vroegere KLM-planner ir. H. Wijkhuizen. die streng de hand moest houden aan het wettelijke maximale aantal vliegbewegingen van 380.000 per jaar.
Op 7 mei gaf de Ifalpa, de internationale organisatie van oiloten. aan Schiohol een 'zwarte ster' mat betekende dat de luchthaven als onveilig wordt beschouwd. De onveiligheid komt onder meer voort, aldus de piloten, uit het feit dat bij het toewijzen van landingsbanen voorrang wordt gegeven aan overwegingen van milieuhinder De verkeerstoren wijst niet op voorhand de veiligste landingsbaan toe. Deze en andere klachten, waarover tijdens een jaarvergadering van Ifalpa een oordeel was gevraagd door de Nederlandse vliegersorganisatie VNV. noemde de directie van schiphol in een eerste reactie 'onzinnig'.

Spanningen tijdens formatie

De Schiphol-kwestie zorgde voor spanningen in mei. omdat de VVD tijdens de formatie al een besluit hierover wilde nemen, terwijl de PvdA wilde wachten. Andere pijnpunten waren de wens van D66 verkiezingen voor burgemeesters in te voeren en de eis van de VVD voor iedereen een lastenverlichting door te voeren, terwijl de PvdA dit alleen voor de lagere- en middeninkomens wilde.

Wallage: 'Ontslagen super-PG kan terugkeren'

In het televisie-programma *Zembla* van 28 mei 1998 zette PvdA-voorman Jacques Wallage vraagtekens bij het ontslag van de voormalige voorzitter van het college van procureur-generaals, A. Docters van Leeuwen, naar aanleiding van zijn conflict met minister Sorgdrager van Justitie, begin 1998. Docters van Leeuwen had protest aangetekend tegen zijn ontslag en was in afwachting van een advies van de ambtelijke beroepscommissie aan Sorgdrager, van wie tijdens de formatie bekend werd dat zij niet zou terugkeren op haar oude post. Wallage meende dat een nieuwe minister van Justitie 'de volle vrijheid moet hebben' om het ontslag van Dotters van Leeuwen terug te draaien.
Op de uitspraak van Wallage kwam onmiddellijk kritiek van D66, CDA en GroenLinks. De partijen wensten een debat met premier Kok en Sorgdrager.

CENTRUM VOOR PROBLEMEN MET MAROKKAANSE JONGEREN BEPLEIT

Begin mei 1998 stuurde een commissie haar aanbevelingen aan minister Sorgdrager van Justitie over de vraag welke bijdrage de Marokkaanse gemeenschap zelf aan een oplossing van problemen met Marokkaanse jongeren zou kunnen leveren. Dit was nadat de overheid bij rellen had geconstateerd dat de politie op meerdere plekken in het land niet echt weet wat een goede aanpak zou kunnen zijn.

De commissie bestond uit vertegenwoordigers van Marokkaanse organisaties. Zij pleitte voor een landelijk expertisecentrum. Volgens de commissie zijn er in Nederland zo'n 3.500 Marokkaanse gezinnen die de meeste problemen veroorzaken, maar ook praktijken van de politie zoals 'zero tolerance' - het onmiddellijk repressief aanpakken van ongewenst gedrag - werken ave-rechts, meende een van de comissieleden, Halim El Madkouri van het 'Samenwerkingsverband Marokkanen en Tunesiërs' in Utrecht.

Onder verwijzing naar een demonstratie die de Stedelijke Marokkaanse Raad op 2 mei in Amsterdam hield tegen politierepressie en werkloosheid, zei El Madkouri: 'De directe omgeving, de vaders, de moskeeën, moeten samen met bemiddelaars en de politie naar oplossingen zoeken. Bij zo'n conflict moet iedereen het hoofd koel houden. Je moet de omgeving niet verder opfokken met zo'n demonstratie.'

DEFINITIEVE UITSLAG GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

In Keesings Historisch Archief van mei 1998, pag. 270, stond de voorlopige uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 4 maart 1998. Hieronder volgt de definitieve zetelverdeling.*

Landelijke totalen

Centrumdemocraten (CD)	1
Christen Democratisch Appel (CDA)	2.404
Democraten 66 (D66)	442
Gereformeerd Politiek Verbond (GPV)	64
GroenLinks	430
Partij van de Arbeid (PvdA)	1.817
Reformatorische Politieke Federatie (RPF)	93
Socialistiese Partij (SP)	190
Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	190
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	1.796
Overige landelijke groeperingen	26
Lokale confessionele groeperingen	332
Lokale progressieve groeperingen	304
Lokale onafhankelijke groeperingen	2.067
Totaal aantal zetels	10.156
Aantal kiesgerechtigde personen:	11.890.139
Uitgebrachte stemmen: 7.000.941 (58,9%), waarvan ongeldig of blanco:	23.971

* Exclusief zestien gemeenten waar de verkiezingen zijn uitgesteld i.v.m.een gemeentelijke herindeling per 1-1-1999.
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, juni 1998

ARCHIEVEN VEILIGHEIDSDIENSTEN 'TEN ONRECHTE VERNIETIGD'

Een werkgroep van Kamerleden van PvdA, VVD, CDA en D66 presenteerde op 13 mei 1998 het rapport 'Beheren en beweren' over de vernietiging van archieven door veiligheids- en inlichtingendiensten na het einde van de Koude Oorlog. Alle diensten, zowel de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) en de Militaire Inlichtingendienst (MID) als de in 1993 opgeheven Inlichtingendienst Buitenland (IDB), hebben zich volgens de werkgroep niet aan de Archiefwet gehouden en onrechtmatig allerlei documentatie vernietigd. De MID bleek 'aanzienlijk meer te bewaren dan aanvankelijk was gemeld' maar dat was vooral het gevolg van 'de chaotische situatie op archiefgebied'.
De werkgroep werd ingesteld na klachten over onrechtmatige vernietiging van dossiers. De rijksarchiefinspectie had wel bij de IDB willen ingrijpen, die tot 1993 direct onder Algemene Zaken en dus onder de toenmalige premier Lubbers viel, maar dergelijk ingrijpen zou 'ambtelijke zelfmoord' betekend hebben, aldus het rapport.

VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

NEDERLAND VRIJ VAN VARKENSPEST

Op 8 mei 1998 verklaarde het ministerie van Landbouw dat Nederland na een jaar weer geheel vrij van varkenspest was. Enkele dagen eerder had het Permanent Veterinair Comité van de Europese Unie al aangekondigd dat het exportverbod van Nederlandse varkens grotendeels kon worden opgeheven. Alleen in het gebied rond het Brabantse Venhorst waar ook de eerste gevallen werden ontdekt, bleven nog beperkende maatregelen van kracht. In totaal werden elf miljoen varkens geruimd.

Het ministerie van Landbouw bleek aan het begin van het uitbreken van de epidemie met een verouderd draaiboek te werken. Het CDA dal om een parlementaire enquête had gevraagd omdat het beleid van het ministerie voor verdere verspreiding van de pest zou hebben gezorgd, kreeg zijn zin niet. Het publieke afgrijzen over de massale slachting van varkens bereikte een hoogtepunt toen één miljoen biggen werd doodgespoten. Van Aartsen kreeg een meerderheid van de Tweede Kamer achter zich voor een wet die tot inkrimping van de varkenshouderijen in het land zou leiden.

'MARKTCONFORME' CAO VOOR ZORG-SECTOR

Op 10 mei 1998 kwam na moeizame onderhandelingen een nieuwe CAO tot stand voor de 380.000 werknemers van ziekenhuizen. verpleegtehuizen, psychiatrische instellingen en de gehandicaptenzorg Met terugwerkende kracht kregen zij per 1 april een loonsverhoging van 3,6 procent De salarissen voor leerling-verpleegkundigen gingen met tien procent omhoog en het zakgeld' tijdens de opleiding werd opgetrokken van 495 naar 750 gulden in de hoop zo meer belangstellenden te trekken voor werk in de gezondheidszorg, waar het verloop zeer hoog is

De rekening voor de begroting van het ministerie van Volksgezondheid kon volgens de bonden en de werkgevers verenigd in de Nederlandse Zorgfederatie (NZf) oplopen tot minstens 500 miljoen méér dan begroot. Zij eisten dat de overheid dit geld op tafel zou leggen, aangezien zij van minister Borst de opdracht hadden gekregen een 'marktconforme' CAO af te sluiten. Verbetering van de kinderopvang en scholing, alsmede vergemakkelijking van herintreding waren ook belangrijke actiepunten van de CAO.
Op 30 april werd een CAO afgesloten voor de 130.000 werknemers in de thuiszorg, die onder meer een loonsverhoging van 3,5 procent kregen en verkorting van de werkweek van 37 naar 36 uur. De partijen werden het ook eens dat de kinderopvang verdubbeld moet worden.

ZIEKENHUIZEX ZIEN AF VAN 'BEDRIJVENPOLI'S'

Drie van de vier ziekenhuizen die door minister Borst (Volksgezondheid) waren verzocht af te zien van speciale poliklinieken waar zieke werknemers sneller geholpen zouden kunnen worden. gaven op 13 mei 1998 aan de wens van de minister toe. Alleen het Rijnstateziekenhuis in Arnhem deed niet mee, aangezien de 'bedrijvenpoli' daar enkele jaren geleden niet was opgericht om zieke werknemers buiten wachtlijsten om te helpen, aldus de directie, maar om deskundigheid over beroepsziekten op te bouwen.
Sinds werkgevers individueel opdraaien voor doorbetaling van het loon tijdens ziekte, ondervinden ook zij de ge-

volgen van wachtlijsten voor medische behandeling.

GEBREKKIGE CONTROLE OP UITGAVEN JEUGDZORG

Bij de p esentatie op 15 mei 1998 van de jaarlijkse doorlichting van het financieel beheer van de ministeries van Algemene Zaken Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Sociale Zaken alsmede dat van het Koninklijk Huis, bekritiseerde de Rekenkamer vooral het ministerie van Volksgezondheid dat bijna een miljard aan jeugdzorg had uitgege- i en zonder deugdelijke controle Algemene Zaken had zes miljoen gulden voorgeschoten aan de Stichting Nederland U'ereldtentoonstellingen, wat 'aanzienlijk' hoger dan nodig was, aldus de Rekenkamer De financien van het Kopinklijk Huis waren geheel op orde
Instellingen voor jeugdzorg reageerden gepikeerd In de sector wordt veel gewerkt met accountantsverklaringen Het probleem ligt ergens anders, meende het Tweede-Kamerlid E Kalsbeek (PvdA) die zelf om een onderzoek van de Rekenkamer had gevraagd Het ministerie krijgt van de provincie Limburg bijvoorbeeld het verslag van een controle bij alle instellingen die subsidie ontvangen De controle wordt verricht aan de hand van een werkplan en begroting, na een boekjaar wordt aan de hand van een accountantsverklaring vervolgens nagegaan hoe de instelling het geld werkelijk heeft besteed Kalsbeek vond zo'n regionale controle 'te globaal'

PRIJSVERHOGING MEDICIJNEN

De geneesmiddelengroothandel OPG kreeg op 28 mei 1998 gelijkvan de Raad van State dat het ministerie van Volksgezondheid de prijzen van medicijnen onjuist berekende. Het departement ging uit van de laagste prijs in de omringende landen, niet de gemiddelde prijs. Als gevolg van de uitspraak van de raad zouden de prijzen gemiddeld met twee procent verhoogd kunnen worden, voorspelde de OPG.

BESTRIJDING MILIECCRIMINALITEIT 'DEUGT NIET'

Leden van het Rotterdamse Kernteam Zware Milieucriminaliteit beklaagden zich in de Volkskrant van 28 mei 1998 over de manier waarop in Nederland met name de smokkel van afval naar het buitenland wordt bestreden. Een week eerder had een Rotterdamse rechtbank geweigerd uitspraak te doen in een zaak waarvoor het Kernteam meende de bewijsvoering rond te hebben Reden voor de weigering was de onduidelijkheid van de Europese regelgeving
M van den Anker van het Kernteam had onlangs de nota 'Schijn bedriegt' uitgebracht over de veel te complexe regelgeving inzake afvalverwerking en -export in Nederland, dat volgens een rapport van de Verenigde Naties tot de grootste exporteurs van gevaarlijk afval naar de Derde Wereld en Oost-Europa behoort

Tegen de *Volkskrant* verklaarde Van den Anker: 'Milieuambtenaren die een bedrijf komen controleren: moeten ordners vol gedetailleerde vergunningen natrekken. Dat is vrijwel ondoenlijk. Bovendien werken de instanties volkomen langs elkaar heen en worden de regels per plaats, per provincie en per land verschillend uitgelegd. Over de meest simpele begrippen - bijvoorbeeld: wat is afval? - bestaat geen overeenstemming.'
Zij voegde eraan toe dat de overheid zelf 'de regels overtreedt als het haar uitkomt om afval goedkoop te dumpen. Bedrijven voelen zich oneerlijk beconcurreerd en zijn dus minder geneigd om aan de voorschriften te voldoen.'

In de lidstaten van de Europese Unie is het nieuwe beroep van afvalmakelaar ontstaan. Als een bedrijf juridisch gezien geen eigenaar is van afval blijkt het eenvoudig nationale en Europese regels te omzeilen. In de optiek van de Belgische parlementariër Paul Staes heeft de EU zo 'de rode loper voor de afvalmaffia uitgelegd'.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

NBM-AMSTELLAND NEEMT WILMA OVER

Het beursgenoteerde aannemingsbedrijf NBM-Aïnstelland nam op 8 mei 1998 het bouwbedrijf Wilma over. Daarmee werd NBM de grootste huizen- en kantorenbouwer van Nederland. Welke prijs NBM voor Wilma had betaald, werd niet onmiddellijk bekend. Om de overname te kunnen betalen gaf NBM aandelen uit die 480 miljoen gulden moesten opleveren.

BEELTENIS BEATRIX OOK OP EUROMUNT

De nieuwe munten die voor de euro geslagen zullen worden. zullen dezelfde beeltenis van koningin Beatrix dragen als de huidige munten Op de 1 en 2 euromunten komt het randschrift 'God zij met ons te staan Minister Zalm (Flnancien), die de nieuwe munten op 14 mei 1998 presenteerde zei dat zoals in vele andere landen is gekozen voor een 'herkenbaar' ontwerp dat de identificatie van de burgers met 'hun' munten moet bevorderen
De munten van 1 en 2 euro worden zilver- en goudkleurig, omdat zij van twee verschillende materialen zijn gemaakt De munten van 10, 20 en 30 eurocent worden goudkleurig en bestaan uit een legering van koper, tin en aluminium. het zogenaamde 'Nordic Gold'

ZEVENTIG MILJOEN STAATSSTEUN VOOR COMPUTERFABRIKANT TULIP

Na een beroep van de Volkskrant op de Wet Openbaarheid van Bestuur maakte het ministerie van Economische zaken eind mei 1998 de cijfers bekend van de staatssteun aan de noodlijdende computerfabrikant Tulip, die in de loop der jaren zeventig miljoen gulden bedragen bleek te hebben, met name voor het opzetten van nieuwe productielijnen. Subsidies en kredieten werden verstrekt ondanks zware verliezen van het bedrijf in 1992,1996 en 1997.

BEDRIJVEN DENKEN NA OVER OPTIES

Na veel kritiek op de extra miljoenen die directeuren van bedrijven zoals Aegon, ING, Philips, Shell en de Rabobank kunnen verdienen dankzij optieregelingen, begonnen verscheidene ondernemingen in mei 1998 te zoeken naar alternatieve beloningen voor hun directieleden, zoals extra vakantie. De regering had bovendien gedreigd de optieregelingen in de toekomst fiscaal zwaarder te belasten. De kritiek op de ferme douceurtjes leidde ook tot verhitte debatten binnen de werkgeversorganisatie VNO-NCW.

In het buitenland gelden opties voor een directie op de eigen aandelen van het bedrijf als een extra garantie dat directeuren zich voor een goed bedrijfsresultaat inzetten en niet zo gemakkelijk weggekocht kunnen worden.

Tijdens de jaarvergadering van VNO-NCW op 28 mei stelde voorzitter H. Blankert dat de optieregelingen wel vreemd afstaken tegen de loonmatiging die van andere werknemers wordt verlangd en dat de optieregelingen 'de ringdijk rond het poldermodel bedreigden'. Volgens Blankert moeten optieregelingen voor zoveel mogelijk werk-

nemers gelden en binnen redelijke grenzen gehouden worden door de Raden van Commissarissen, maar niet door de aandeelhouders.

ONDERWIJS EN CULTUUR

UITSTEL TWEEDE FASE OP VEEL SCHOLEN

Veel middelbare scholen besloten in mei 1998 de invoering van de Tweede Fase uit te stellen bij gebrek aan nieuwe leerboeken en ander lesmateriaal. De meeste commerciële uitgevers bleken hun materiaal niet in augustus gereed te kunnen hebben. Al eerder was onzekerheid ontstaan over de tijdige invoering van de Tweede Fase omdat de bijscholing van leraren niet op tijd dreigde te zijn afgerond.

LEERLINGWEZEN SCHEPT WEINIG NIEUW WERK

De fiscale maatregelen van het kabinet uit 1997 ten gunste van banen in het leerlingwezen zetten weinig zoden aan de dijk, zodat de 17.000 verwachte extra banen voor jongeren over twee jaar niet gerealiseerd zullen zijn. Dat schreef de Rekenkamer in een speciaal rapport waarin de loonkostensubsidies onder de loep werden genomen en dat op 28 mei 1998 werd gepresenteerd. De Rekenkamer twijfelde aan optimistische cijfers van minister Ritzen (Onderwijs).

Zeventien van de 21 door de kamer geënquêteerde instellingen die 'werkervaringsplekken' aanbieden, bevestigden dat niet de loonkostensubsidies maar andere factoren voor hen belangrijk zijn om te beslissen of zij jongeren aantrekken uit het leerlingwezen. Jongeren werken dan vier dagen per week en gaan één dag naar school.

VOSKUIL WINT LIBRISPRIJS 1998

De schrijver J.J. Voskuil (72) won op 25 mei 1998 de Librisprijs voor zijn roman Plankton, het derde deel uit de lijvige serie Het Bureau over de minder fraaie, al te menselijke kanten van het wetenschapsbedrijf in Nederland. De jury sprak van een 'precieze documentatie van de dagelijkse trivialiteit'.

OVERLEDEN

WILLY CORSARI

Op 11 mei 1998 is Willy Corsari (pseudoniem voor Wilhelmina Angela Schmidt) op honderdjarige leeftijd overleden in haar woonplaats Amstelveen. Corsari ging al op dertienjarige leeftijd naar de toneelschool. Enkele jaren later werd ze ontdekt door de cabaretier Jean-Louis Pisuisse. Zij zong in zijn cabaretgezelschap romantische, enigszins filosofische liedjes. Later heeft zij nog gewerkt als cabaretière in Berlijn en zong ze operetterollen.

Willy Corsari, geboren in 1897, was vooral bekend als schrijfster van romans en thrillers. In 1928 verscheen haar eerste grote roman *Jij en ik*. Zij heeft in totaal vijftig boeken gepubliceerd. Corsari probeerde voor een groot lezerspubliek menselijke problemen, de dilemma's die daarmee gepaard gaan en de oplossingen daarvoor herkenbaar en begrijpelijk te maken.
Bij een groot publiek was zij populair en haar boeken verkochten goed. In literaire kringen werd echter op haar werk neergekeken. Dit was de reden dat zij eind jaren vijftig uitgeverij *de Bezige Bij* verliet. De verkoop van haar boeken diende daar slechts als de financiële basis voor de uitgave van 'hoogstaande' literatuur.
In de jaren tachtig maakte zij nog een herwaardering van haar werk mee. Over de levensduur van haar boeken koesterde ze echter weinig illusies. Dat bleek onder andere uit haar boek *Liedjes en Herinneringen* (1972). Ze besloot dit biografische werkje met de tekst van één van haar eigen liedjes. 'Vergeet het ... vergéét ... het is alles nu, alles voorbij.'

HERMAN DE LANGE

In Groningen overleed op 56-jarige leeftijd op 13 mei 1998 de polemoloog Herman de Lange. Herman Bernardus Maria de Lange, van katholieke huize, werkte vele jaren bij het Polemologisch Instituut van prof. B.V.A. Roling in Groningen. Hij was actief in de roomskatholieke vredesbeweging Pax Christi waar hij contacten onderhield met pacifistische dissidenten in Oost-Europa. In 1988 werd hij hoogleraar in de leer van vredesvraagstukken aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Als historicus was hij vooral deskundig op het gebied van bewapeningsprocessen. In de vredesbeweging verzette hij zich geregeld tegen het eenzijdige accent op de gevaren van kern apens. Na het einde van de Koude Oorlog verdiepte hij zich vooral in de gevaren van actuele vormen van nationalisme.

(Vorigeberichtenpag. 269/1 e.v. - 1998)

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLAND

PRESIDENT INGOESJETIË HERKOZEN

De president van de Zuid-Russische republiek Ingoesjetië, Roeslan Aoesjev, is begin maart 1998 met meer dan 60 procent van de stemmen herkozen. De tegenstander met de meeste stemmen uit een totaal van acht tegenkandidaten haalde 13,36 procent. Ingoesjetië grenst aan het naar onafhankelijkheid strevende Tsjetsjenië. Aoesjev werd president in 1993. Hij was generaal-majoor in het leger en had onder meer in Afghanistan gediend. Tot 1992 behoorde Ingoesjetië bij de republiek Tsjetsjenië. Het werd een zelfstandige republiek binnen Rusland, nadat Tsjetsjenië zich onafhankelijk had verklaard.

NIEUWE SECRETARIS VEILIGHEIDSRAAD

President Jeltsin benoemde op 3 maart 1998 een burger, Andrej Kokosjin, tot secretaris van de Veiligheidsraad. Kokosjins voorganger Ivan Rybkin was een dag eerder tot vice-premier benoemd. Jeltsin ondertekende ook een decreet volgens welk het Militair Hoofdinspectoraat in de Veiligheidsraad werd opgenomen en de Defensieraad, een ander adviesorgaan, werd afgeschaft. De Veiligheidsraad is het belangrijkste adviesorgaan van de president op het terrein van defensie en veiligheid.

PREMIER EN REGERING DOOR JELTSIN ONTSLAGEN

Op 23 maart 1998 werd de hele Russische regering inclusief premier Viktor Tsjernomyrdin door president Jeltsin ontslagen. Het besluit kwam voor binnen- en buitenland als een verrassing. Nadat hij aanvankelijk had gezegd zelf tijdelijk als premier te zullen optreden, benoemde Jeltsin al snel de minister van Brandstof en Energie Sergej Kirijenko tot premier a.i. Eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs en minister van Binnenlandse zaken Anatoli Koelikov werden in aparte decreten ontslagen. Koelikov gold vooral in de kwestie Tsjetsjenie als een havik.

Het ontslag van Tsjernomyrdin maakt de kans dat hij Jeltsin bij de verkiezingen van 2000 als president zal opvolgen opeens een stuk kleiner. Minister van Buitenlandse zaken Jevgeni Primakov was door de president gevraagd tijdens

de formatie van een nieuwe regering aan te blijven. Op 27 maart maakte president Jeltsin bekend dat hij Sergej Kirijenko als nieuwe premier zou voordragen. Een dag later maakte Tsjernomyrdin zijn kandidatuur voor de presidentsverkiezingen van 2000 bekend. Zijn ontslag als premier was ook voor hemzelf volledig onverwacht gekomen.

Kirijenko **door** Staatsdoema aanvaard **als** premier

De Staatsdoema stemde op 24 april 1998 voor de benoeming van Sergej Kirijenko als nieuwe Russische premier. Daarmee kwam een einde aan de politieke crisis die begon toen president Jelstin op 23 maart de regering ontsloeg. De Staatsdoema had tot twee keer toe geweigerd de benoeming van Kirijenko te accepteren. Bij een derde keer zou de Staatsdoema zijn ontbonden waarna binnen vier maanden nieuwe verkiezingen hadden moeten plaatsvinden. De Staatsdoema accepteerde de 38-jarige Kirijenko als premier met 251 stemmen vóór en slechts 25 tegen, terwijl hij 225 stemmen nodig had. De stemming was geheim en ook enkele communistische afgevaardigden hadden vóórgestemd. Dat betekende voor de communistische leider Zjoeganov een pijnlijke nederlaag. Jeltsin en Kirijenko hadden ook in de aanloop tot de stemming geweigerd met de Staatsdoema te onderhandelen over de mogelijke invulling van kabinetsposten.

Buitenlandse investeerders reageerden positief op de uitslag van de stemming. Marktanalisten zeiden dat de benoeming van Kirijenko zou bijdragen tot het verdwijnen van belemmeringen bij de export van edele metalen. Buitenlandse investeringen in de belangrijke Russische olie- en gassector zouden er ook door worden bevorderd. Op 28 april werden de ministers van de nieuwe regering van premier Kirijenko benoemd.

Samenstelling kabinet

- Premier:
  Sergej Kirijenko (sinds 24 april 1998)
- Vice-premier (ook Olie en Gas)
  Boris Nemtsov
- Vice-premier
  Viktor Christenko
- Vice-premier (ook Sociale Zaken)
  VOleg Sysoejev

Ministers:
- Arbeid
  Oksana Dmitrijeva
- Atoomenergie
  Jevgeni Adamov
- Binnenlandse zaken
  Sergej Stepasjin
- Brandstof en Energie
  Sergej *Generalov*
- Buitenlandse zaken
  Jecgeni *Primakov*
- Civiele verdediging en Noodsituaties
  Sergej *Sjojgoe*
- Cultuur
  Natalja Dementjeva
- Defensie:
  maarschalk *Igor Sergejev*
- Economie
  Jakov Oerinson
- Financiën
  Michail Zadornov
- Gezondheid
  Oleg *Roetkovski*
- Handel en Industrie (a.i.)
  Georgi *Gaboenia*
- Justitie
  Pavel Krasjeninnikov
- Landbeleid
  Ilja Joezjanov
- Landbouw
  Viktor Semjonov
- Natuurlijke hulpbronnen
  Viktor Nekroetenko
- Onderwijs
  Alexander *Tichonov*
- Regionaal en etnisch beleid
  Jevgeni Sapiro
- Spoorwegverbindingen
  Nikolaj Aksjonenko
- Staatseigendom (Privatisering)
  Farit Gazizoellin
- Transport
  Sergej Frank
- Wetenschap en Technologie
  Vladimir *Boelgak*

- Voorzitter van de Staatsdoema
  Gennadi Seleznjov
- Voorzitter van de Federatieraad
  Jegor Strojev
- Regeringssecretariaat
  Nikolaj Chvatkov
- Gouverneur van de Centrale Bank
  Sergej *Doebinin*

Kernkabinet geformeerd

Een regeringswoordvoerder in Moskou liet op 23 mei weten dat er een kernkabinet was geformeerd bestaande uit de volgende ministers: premier Kirijenko, de vice-premiers Nemtsov, Sysoejev en Christenko, minister Boelgak van Wetenschap en Technologie, Gazizoellin van Staatseigendom (Privatisering), Zadornov van Financiën, Primakov van Buitenlandse zaken, Sergejev van Defensie. Stepasjin van Binnenlandse zaken, Oerinson van Economie.

LEBED GEKOZEN TOT GOEVERNEUR VAN KRASNOJHRSK

Generaal b.d. Alexander Lebed is op 17 mei 1998 gekozen tot goeverneur van Krasnojarsk in West-Siberië, een regio vier keer zo groot als Frankrijk. Lebed kreeg volgens onofficiële cijfers 57,33 procent van de stemmen en zijn door het Kremlin gesteunde rivaal Valeri Zoebov 38.16 procent. Zoebov had ook de steun van de communisten die de mogelijke presidentiele ambities van Lebed vrezen. De grote vraag is hoe Lebed het als goeverneur van Krasnojarsk zal doen. Als hij de economische situatie in de regio niet zal verbeteren, lijken zijn kansen voor het presidentschap in 2000 klein. Tot nu toe heeft hij resultaten geboekt bij de oplossing van gewapende conflicten in Moldova en Tsjetsjenië. maar de nieuwe goeverneur is van huis uit allerminst een econoom. Lebed heeft door zijn verkiezingsoverwinning wel automatisch een zetel in de Federatieraad, de Russische 'Eerste Kamer'.

FEDERATIERAAD KEURT LANDWETGEVING GOED

De Federatieraad heeft op 20 mei 1998 controversiële wetgeving goedgekeurd die de vrije verkoop van land vrijwel onmogelijk maakt. De Staatsdoema met zijn communistische meerderheid had de landwetgeving al eerder goedgekeurd. Het Kremlin gelooft dat de nieuwe wet een broodnodig herstel van de landbouw in Rusland ernstig zal bemoeilijken, terwijl de communisten menen dat het recht om landbouwgrond te kopen en te verkopen drastisch moet worden beperkt om speculatie tegen te gaan. Men verwacht dat president Jeltsin over de nieuwe landwetgeving zijn veto zal uitspreken.

ARBEIDSONRUST NEEMT TOE

In de tweede helft van mei 1998 kwam er een golf van arbeidsonrust over Rusland. Deze keer protesteerden mijnwerkers en onderwijzend personeel tegen lonen die al maanden of langer niet waren uitbetaald. Mijnwerkers blokkeerden ongeveer vierhonderd vracht- en passagierstreinen van de Transsiberische spoorlijn en spoonvegverbindingen in andere delen van Rusland, waardoor de economie aanzienlijke schade werd toegebracht.
In Moskou ging onderwijzend personeel bij duizenden tegelijk de straat op en ontwrichtte het verkeer tijdens een protestmars naar het Witte Huis; de zetel van de Russische regering. De protesten hadden grotendeels een ongeor-

ganiseerd en spontaan karakter. Minister van Spoorwegen Nikolaj Aksjonenko zei dat op de acties door de overheid niet met geweld mocht worden gereageerd.
Op 24 mei, tien dagen na het begin, werd de blokkade van de Transsiberische spoorlijn pas opgeheven. Een dag later werd bekend dat de Veiligheidsraad onder voorzitterschap van de president de crisis in de kolenindustrie had besproken. Een woordvoerder legde de verantwoordelijkheid voor de crisis in belangrijke mate bij de vorige regering van ex-premier Tsjernomyrdin, waarbij hij vergat te vermelden dat tal van ministers van de huidige regering daar ook deel van uitmaakten.

In een ontmoeting met de chefs van drie nationale televisiestations op 28 mei beklaagde president Jeltsin zich over de berichtgeving in de media over de recente arbeidsonrust. Hij zei dat de media natuurlijk vrij waren. maar dat de regering het recht heeft van de media te vragen dat zij het staatsbeleid uitdragen. Jeltsin kondigde verder plannen aan het staatstelevisiestation RTR met zijn netwerk van lokale stations uit te bouwen tot een machtig media-imperium.

COMMUNISTEN STELLEN POGING TOT IMPEACHMENT UIT

De Russische communisten in de Staatsdoema lieten op 21 mei 1998 weten dat zij de geplande poging tot impeachment van president Jeltsin zouden uitstellen. Communistenleider Gennadi Zjoeganov zei dat 177 afgevaardigden in de Staatsdoema - meer dan de vereiste 150 - het voorstel tot impeachment al hadden ondertekend. De beschuldigingen aan het adres van Jeltsin luiden o.a. dat hij de Sovjet Unie in 1991 te gronde heeft gericht en het Russische parlement in de herfst van 1993 met geweld uiteen heeft gejaagd.

NIEUWE OMBUDSMAN VOOR MENSENRECHTEN

Op 22 mei 1998 koos de Staatsdoema een nieuwe ombudsman voor de mensenrechten, de jurist Oleg Mironov. Hij is de opvolger van de voormalige dissident Sergej Kovaljov, die onder meer felle kritiek heeft geuit op de oorlog in Tsjetsjenië.

DOCUMENTEN UIT STALINTIJD VRIJGEGEVEN

President Jeltsin gelastte op 1 april 1998 de vrijgave van documenten die nieuw licht kunnen werpen op de zuiveringen en de repressie onder Stalin Volgens een Kremlinwoordvoerder had de president de overdracht gelast van documenten uit het Archief van de President van de Russische Federatie aan de Commissie voor de Rehabilitatie van de Slachtoffers van Politieke Repressie De documenten bevatten onder andere brieven aan gearresteerden en veroordeelden, lijsten met namen van slachtoffers en verslagen van ondervragingen Op vele documenten staan volgens de woordvoerder aantekeningen en correcties van Stalin persoonlijk

STUDENTEN EREN RUSSISCHE RADIOPIONIER

Ondanks een politieverbod gingen honderden studenten in Jekaterinboerg in de Oeral op 7 mei 1998 de straat op om de radiopionier Alexander Popov te eren die volgens velen in Rusland de uitvinder van de radio is. De politie had de demonstratie verboden uit vrees voor wanordelijkheden. In 1898 demonstreerde Popov een apparaat dat door vele Russen als de eerste radio wordt beschouwd. In andere landen beschouwt men doorgaans de Italiaan Marconi als de uitvinder van de radio, die in dezelfde tijd met zijn ontdekking kwam.

STAATSDOEMA SCHERPT ADOPTIE-WETGEVING AAN

De Staatsdoema heeft medio mei 1998 in tweede lezing een wet aangenomen die beoogt misbruik van adoptie door buitenlanders te bemoeilijken. Critici zeggen dat de wet een betere toekomst voor verlaten kinderen onmogelijk zal maken. De wet moet nog in derde lezing door de Staatsdoema worden behandeld. De nieuwe bepalingen houden o.a een verbod in op tussenpersonen die winst maken door de bemiddeling bij adoptie door buitenlanders. Het aantal adopties door buitenlanders in Rusland is na 1991 sterk toegenomen. In 1996 gingen er ongeveer 35.000 Russische kinderen voorgoed naar het buitenland.

AANSLAG OP MOSKOUSE SYNAGOGE VEROORDEELD

Leiders van de twee grootste godsdiensten in Rusland, de Orthodoxe Kerk en de islam, veroordeelden op 15 mei 1998 de bomaanslag op een synagoge in Moskou die twee dagen eerder had plaats gevonden. Patriarch Aleksi II sprak van een 'zondige en misdadige aangelegenheid'. De leider van de moslimgemeenschap in Rusland en het Europese deel van de voormalige Sovjet Unie, Sjeikul-Islam Taglat Tadzjddin, sprak van een 'terroristische daad' Doelwit van de aanslag was de Lubavitsj Marina Rosjtsja synagoge in het centrum van Moskou I r vielen geen doder, of gewonden Ook president Jeltsin veroordeelde de aanslag

EINDE VLIEGVERBOD ANTONOV-124

Rusland heeft in mei 1998 het vliegverbod van het grootste vliegtuig ter wereld, de Antonov-124 'Roeslan', opgeheven. Het vliegverbod was afgekondigd na de ramp met zo'n toestel in december 1997 in Siberië, waarbij minstens 45 mensen omkwamen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

BEGROTING 1998 DOOR STAATSDOEMA GOEDGEKEURD

De Staatsdoema heeft na maanden geharrewar de begroting voor 1998 op 4 maart in vierde en laatste lezing eindelijk goedgekeurd. De laatste poging de begroting door de Staatsdoema te laten goedkeuren was in februari mislukt. Premier Tsjernomyrdin waarschuwde echter bij het aannemen van de begroting al dat de begrote overheidsinkomsten veel lager zouden uitvallen dan gepland. De oorzaken daarvan zijn de lage belastingopbrengst, de crisis in Azië en de daling van de olieprijs. De begroting moet ook worden goedgekeurd door de Federatieraad en worden ondertekend door de president. De eerste versie van de begroting was de Staatsdoema al in oktober 1997 voorgelegd.

Communistenleider Gennadi Zjoeganov achtte de kans dat de begroting in praktijk zou worden gebracht zeer gering en hij werd in die opvatting gesteund door sommige westerse economen. Een door de Staatsdoema aangebracht begrotings amendement kan nog grote problemen met de inning van de belastingen geven. Bedrijven kunnen namelijk belastingaanslagen en schulden van de overheid aan hen tegen elkaar wegstrepen. Hervormingsgezinde ministers hadden deze praktijk willen beëindigen.

Enkele dagen na het ontslag van de regering-Tsjernomyrdin werd de begroting ook door Jeltsin ondertekend. Woordvoerders van de president zeiden dat de begroting een belangrijk economisch beleidsdocument zou zijn voor de nieuw te vormen regering. De groei van de industriële productie wordt voor 1998 maar liefst geraamd op twee procent, terwijl dat voor 1997 0,4 procent was.

KRITIEK SOROS OP RUSSISCHE FINANCIELE TOP

De internationale financier George Soros x erklaarde begin maart 1998 tegenover een gehoor van zakenlieden in Moskou dat Russische financiele magnaten een ramp kunnen veroorzaken door de onderlinge strijd om overheidsbedrijven Jeltsin doet volgens Soros aan die strijd mee in plaats van zich achter de economische hervormers op te stellen Vele politieke analisten gelooven dat de regering leidende bankiers heeft willen belonen voor hun steun aan Jeltsin hij de verkiezingen van 1996 door ze voor weinig geld grote belangen in staatsbedrijven toe te spelen Hervormers hebben gezegd dat de verkoop van belangen in staatsondernemingen eerlijk moet verlopen

Soros verklaarde dat hij een fout had gemaakt door samen met een consortium een bod van 1,8 miljard dollar uit te brengen op 25 procent van de aandelen van de communicatiegigant Svjazinvest in juli 1997. Het consortium won overigens de strijd om die 25 procent.

FINANCIERING NIEUWE RAKET GOEDGEKEURD

Medio april 1998 keurde premier a.i. Kirijenko de financiering van de nieuwe intercontinentale ballistische raket Topol-M goed. Hij beloofde ook de financiering van de defensie-industrie in stand te houden. De nieuwe raket wordt goedkoper geacht dan zijn voorgangers.

NIEUWE BELASTINGWETGEVING AANGENOMEN

De Staatsdoema heeft medio april 1998 het eerste deel van een lang verwachte nieuwe belastingwetgeving in eerste lezing aangenomen. Het parlement heeft echter nog de mogelijkheid veranderingen aan te brengen, wat nog aanleiding kan blijken tot veel onzekerheid voor bedrijven. Het Russische zakenleven en ook buitenlandse investeerders hebben al lang op de nieuwe regelgeving gewacht. Het innen van de belastingen in Rusland verloopt uiterst moeizaam en ineffectief en leidt tot grote tekorten op de overheidsbegroting.

LIMIET GESTELD AAN BUITENLANDSE DEELNEMING IN EES

Op 22 april 1998 overstemde de Russische 'Eerste Kamer', de Federatieraad, een veto van president Jeltsin en keurde een wet goed die een limiet stelt aan de buitenlandse participatie in de electricitertsgigant EES van 25 p ocent Jeltsins veto was al eerder ongedaan gemaakt door de Staatsdoema. de Russische 'Tweede Kamer'.

Eind april werd de hervormingsgezinde politicus Anatoli Tsjoebajs tot chef van EES benoemd op voordracht van de regering. President Jeltsin gaf niet toe aan druk van tegenstanders van Tsjoebajs uit de communistische partij en het zakenleven, die een ander op die post wilden. Tsjoebajs heeft zich bij velen gehaat gemaakt vanwege zijn prominente rol bij de privatisering. EES is een groot bedrijf waarin de overheid een meerderheidsbelang heeft.

OVEREENKOMST MET TSJETSJENIË OVER OLIETRANSPORT

Rusland en de republiek Tsjetsjenië tekenden eind april 1998 in Moskou een overeenkomst voor het transport van olie uit Azerbadzjan. De overeenkomst heeft betrekking op 1998. De olie gaat over Tsjetsjeens grondgebied naar de Russische Zwarte-Zeehaven Novorossiisk. Het transport van olie via Tsjetsjenië ligt erg gevoelig, omdat de republiek zich een aantal jaren geleden onafhankelijk heeft verklaard, wat door Moskou niet wordt erkend. Rusland is van plan een nieuwe oliepijplijn aan te leggen van Azerbadzjan naar de Zwarte Zee, die buiten Tsjetsjenië om gaat. De vraag via welk grondgebied de olie uit de Kaspische Zee op de internationale markt komt, is de laatste jaren een steeds belangrijkere politieke en economische kwestie geworden.

EX-MINISTER VAN DEFENSIE GAAT IK WAPENHANDEL

De voormalige minister van Defensie Pavel Gratsjov heeft zo'n twee jaar na zijn ontslag door president Jeltsin een hoge functie aanvaard bij het staatsbedrijf voor wapenexport Rosvooroezjenije, zo werd bekend in april 1998. De chef van het bedrijf, Jevgeni Ananjev, liet weten dat het Kremlin in de aanstelling heeft toegestemd. Gratsjov speelde een belangrijke rol bij de oorlog in Tsjetsjenië.

REGERING KECRT VERLAGING OLIE-ACCIJNS GOED

De Russische regering keurde op 7 mei 1998 een wetsvoorstel goed dat de accijnzen op olie en gascondensaat verlaagt. De bedoeling van de maatregel is de Russische olie-industrie de helpende hand te bieden nu de olieprijzen op de wereldmarkt laag zijn. Om van kracht te worden moet het voorstel nog door de Staatsdoema worden aangenomen. Volgens bronnen zou de verlaging gelden tot 1 januari 1999, maar het exacte percentage was nog onduidelijk.

TSJETSJENIË DOET BIJZONDER BOD OP ROSNEFT

De naar onafhankelijkheid strevende Russische republiek Tsjetsjenië heeft in mei 1998 een bijzonder bod uitgebracht op een belang van 75 procent plus één aandeel in het oliebedrijf Rosneft. De Tsjetsjeense premier Sjamil Basajev verklaarde geen geld te bieden maar de aandelen in het bedrijf te willen accepteren als vergoeding voor de schade die Rusland tijdens de recente oorlog in Tsjetsjenië heeft aangericht. De kans dat Moskou dit bod accepteert lijkt uitgesloten al was het maar omdat de Russische regering juist zeer dringend behoefte heeft aan liquide middelen.

KIRIJENKO BELOOFT GELD VOOR RUSSISCHE KERNMACHT

Premier Kirijenko beloofde eind mei 1998 door te gaan met de financiering van de Russische nucleaire strijdmacht. Dit verklaarde hij bij terugkeer uit de geheime stad Sarov, voorheen bekend als Arzamas-16, waar zich een groot nucleair onderzoekscentrum bevindt.

JELTSIN GEEFT GOEDKEURING AAS BEZUINIGINGSPROGRAMMA

President Jeltsin keurde op 26 mei 1998 een bezuinigingsprogramma goed om de snel om zich heen grijpende economische crisis te bezweren. De regering van premier Kirijenko kwam met een plan om tien miljard dollar te bezuinigen, dat naar men zei door het IMF was goedgekeurd. Als gevolg hiervan zakten de aandelenkoersen op zeker moment naar hun laagste punt sinds eind 1996.

De hoop op extra liquide middelen voor de overheid door de verkoop van een aandeel van 73 procent in Rosneft ging ook in rook op. Premier Kirijenko zei dat niemand een bod had uitgebracht. Hij sloot een devaluatie van de roebel ter oplossing van de crisis uit.

Op 27 mei verdrievoudigde de Russische regering de rente tot 130 procent in een poging de paniek op de markt te bezweren en de dreiging voor de roebel weg te nemen. Het wachten was intussen op de volgende tranche van 670 miljoen dollar van een lening door het IMF

van 9,2 miljard dollar. De regering hoopte dat een positieve beslissing van het IMF investeerders meer vertrouwen zou geven in de Russische economie. Eind mei zei een vertegenwoordiger van het IMF in Moskou dat het geld waarschijnlijk binnen afzienbare tijd beschikbaar zou komen.

NIEUWE CHEF BELASTINGDIENST

Een benoeming door president Jeltsin die eind mei de aandacht trok was die van Boris Fjodorov tot chef van de Federale Belastingdienst. In januari 1994 had Fjodorov ontslag genomen als minister van Financiën, omdat hij het met het economisch beleid van premier Tsjernomyrdin niet eens was.

De nieuwe baan van Fjodorov is geen sinecure. Zijn voorganger Alexander Potsjinok was door de president ontslagen na een week van chaos op de Russische financiële markten. Het Russische belastingstelsel is zeer inefficiënt en aan een grondige herziening toe.

HOOFD TRANSNEFT ONTSLAGEN

Valeri Tsjernjajev, het hoofd van Transneft, werd door de Russische regering op 29 mei ontslagen. Transneft is verantwoordelijk voor het transport van ruwe olie via pijplijnen.

BUITENLANDSE ZAKEN

RUSLAND EN NOORWEGEN WIJZEN DIPLOMATEN UIT

Medio maart 1998 uitte de Noorse minister van Buitenlandse zaken Knut Vollebaek op een persconferentie in Oslo kritiek op Rusland vanwege de uitwijzing van twee Noorse diplomaten door Moskou. Dit was een vergelding voor de uitwijzing van twee Russische diplomaten door Noorwegen enkele dagen eerder. Ook was drie andere Russische diplomaten de terugkeer naar Noorwegen ontzegd. omdat zij volgens de regering in Oslo hadden geprobeerd Noorse staatsburgers als spionnen te rekruteren. Vollebaek verklaarde de beschuldigingen aan het adres van de Noorse diplomaten ongegrond. Hij gaf aan er niet op uit te zijn het spionageschandaal tussen de twee landen verder te laten escaleren.

NIEUWE WET MAAKT IMPORTHEFFINGEN MOGELIJK

De Staatsdoema nam op 20 maart 1998 een wet aan die het de regering mogelijk maakt heffingen in te stellen op importen die Ruslands economische belangen kunnen schaden Een woordvoerder van de Staatsdoeina verklaarde dat de wet in overeenstemming was met de bepalingen van de Wereldhandelsorganisatie De wet moet nog door de Federatieraad worden aangenomen en heeft de handtekening van de president nodig

DUITSLAND WIJST UITSPRAAK OVER BUITGEMAAKTE KUNST AF

De Duitse regering liet begin april 1998 weten een uitspraak van het Russische Constitutionele Hof die teruggave van tijdens de Tweede Wereldoorlog geroofde Duitse kunst onmogelijk maakt, niet te aanvaarden. Het hof concludeerde dat Jeltsin een wet van die strekking die door het Russische parlement twee keer was aanvaard, niet langer met een veto kon tegenhouden. Een Duitse regeringswoordvoerder liet weten de wet nog steeds te beschouwen als in strijd met het internationale recht. Tal van uit Duitsland geroofde kunstschatten bevinden zich nog steeds in Rusland.

TOPONTMOETING JELTSIN MET HASHIMOTO IN GOEDE SFEER

De topontmoeting van president Jeltsin met de Japanse premier Hashimoto medio april 1998 in Japan werd gekenmerkt door een goede sfeer. Het territoriale dispuut tussen de twee landen over de Zuid-Koerilen bleef echter onopgelost. Het gaat om vier kleinere eilanden ten noorden van het Japanse eiland Hokkaido, die op het eind van de Tweede Wereldoorlog door de Sovjet Unie werden geannexeerd. De twee leiders spraken af bij een volgende ontmoeting nieuwe voorstellen ter oplossing van het territoriale geschil te bespreken.

Als een teken van de betere onderlinge verhoudingen overhandigde Jeltsin de Japanse wremier archiefmateriaal bevattende de rapporten van ondervragingen van hoge Japanse militairen door de Sovjet-veiligheidsdienst na 1943. Het ging om Japanse generaals die op het einde van de Tweede Wereldoorlog door het Sovjet-leger gevangen waren genomen. Zij hoorden bij de ongeveer 60.000 Japanse militairen die in Sovjet-kampen belandden en daar vrijwel allemaal zijn gestorven.

EX-SOVJET REPUBLIEKEN WILLEN BETREKKINGEN AAR-HALEN

De leiders van vier voormalige Sovjet republieken zeiden eind april 1998 in een verklaring de onderlinge samenwerking te willen verbeteren, om gewone burgers daarvan ook te laten profiteren. De leiders van Rusland, Kazachstan, Kirgizstan en Bjelaroes waren voor een topontmoeting in Moskou bijeen. De vier landen hebben formeel een douane-unie. De voorgestelde maatregelen beogen regels voor het verkrijgen van elkaars staatsburgerschap te vereenvoudigen, het grensverkeer gemakkelijker te maken, de overdracht van vreemde valuta mogelijk te maken en douaneheffingen voor niet-commerciële bagage af te schaffen. Ook is het de bedoeling dat zieke burgers van de ene staat niet in een andere staat de behandeling in een ziekenhuis wordt geweigerd.

MAGNAAT SECRETARIS GOS

Op 29 april 1998 werd in Moskou de benoeming bekendgemaakt van de Russische magnaat Boris Berezovski tot Secretaris van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS), waarin twaalf voormalige Sovjet republieken zich hebben verenigd. Het besluit Berezovski te benoemen werd unaniem genomen bij een topontmoeting van leiders van het GOS.

Rybkin Jeltsins persoonlijke gezant **bij** het ***GOS***

Ivan Rybkin, tot voor kort een van Ruslands vice-premiers, is medio mei 1998 benoemd tot president Jeltsins persoonlijk gezant bij de GOS-staten. In zijn vorige functie hield hij zich ook al met deze zaken bezig. Rybkin zal in zijn nieuwe functie nauw samenwerken met zijn goede vriend Boris Berezovski, de secretaris van het GOS. Rybkin heeft al vele functies binnen het Russische regeringsapparaat bekleed, waaronder die van secretaris van de Veiligheidsraad.

HULP TURNER-FONDS GEVRAAGD VOOR SLACHTOFFERS TSJERNOBYL

De Russische ambassadeur bij de VN Sergej Lavrov heeft 1 mei 1998 gevraagd gelden uit het VN-fonds van de Amerikaanse mediamagnaat Ted Turner aan hulp voor de slachtoffers van Tsjernobyl te besteden. Lavrov kwam met zijn verzoek nadat was gebleken dat een eerder verzoek om hulp door de VN slechts een fractie van het gewenste bedrag had opgeleverd. Turner heeft in oktober 1997 een miljard dollar aan de VN toegezegd over een periode van tien

jaar. Lavrov zei dat 40.000 van de Russen die aan de schoonmaakwerkzaamheden bij Tsjernobyl hebben deelgenomen, schadelijke gevolgen ondervinden.

JELTSIN BEVEELT BIJDRAGE AAN INTERNATIONAAL RUIMTESTATION

President Jeltsin heeft begin mei 1998 de Russische regering, met name de premier en drie betrokken ministers, opdracht gegeven de lang uitgestelde bijdrage aan de bouw van een Internationaal Ruimtestation te leveren. Het ruimtestation zou dit jaar van start gaan en is een project van twintig miljard dollar dat door Rusland, de Verenigde Staten, Europa en Japan wordt uitgevoerd. Een hoge Russische functionaris had een week eerder laten weten dat de in juni geplande lancering van het ruimtestation zou worden uitgesteld tot de herfst. De reden van de vertraging is gelegen in Ruslands grote financiële problemen.

SCHERPER TOEZICHT OP EXPORT NUCLEAIRE TECHNOLOGIE

Rusland zal de exportcontrole op rakettechnologie en nucleair materiaal verscherpen door in de desbetreffende bedrijven specialisten te stationeren. Dat verklaarde het Kremlin medio mei 1998. De nieuwe maatregel werd gepresenteerd als een onderdeel van het beleid van president Jeltsin de handel in goederen die voor militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. beter te controleren. Moskou heeft herhaaldelijk beschuldigingen van Israël en de Verenigde Staten ontkend dat Russische rakettechnologie en nucleair materiaal heimelijk zijn weg naar Iran heeft gevonden. Rusland helpt daar bij het bouwen van een kerncentrale.

STAATSDOEMA STELT DEBAT OVER START-2 UIT

De Staatsdoema besloot op 19 mei 1998 het debat over de ratificatie van het START-2 verdrag, dat de nucleaire wapens van de Verenigde Staten en Rusland verder zal verminderen, uit te stellen tot september. President Jeltsin had er eerder bij de Staatsdoema op aangedrongen het verdrag uit 1993 te ratificeren. zodat de weg vrij zou zijn voor verdere onderhandelingen met de Amerikaanse regering over wapenvermindering.

(Vorigeberichten pag. 166/2 e.v. - 1998)

AMERIKA

ALGEMEEN

G24 WIL GROTERE STEM

Een grotere vinger in de pap van de mondiale financiën. Dat wensten de 23 leden van de G24 zich op 9 februari 1998 toe na afloop van hun driedaags overleg in Caracas. Tegelijk onderkenden de ministers van Financiën en vertegenwoordigers van Centrale Banken in de Venezolaanse hoofdstad dat crisispreventie staat of valt met een gezonde financiële politiek in eigen land.
Het overleg in Caracas vond plaats onder voorzitterschap van Venezuela. De G24 is de financiële loot van de Groep van 77 niet-gebonden ontwikkelingslanden en werd opgericht in 1971. Uit Latijns Amerika zijn vertegenwoordigd Argentinië, Brazilië, Colombia, Guatemala, Mexico, Peru, Trinidad en Tobago en Venezuela.
De Aziatische crisis voerde prominente sprekers naar Caracas, onder wie IMF-directeur Michel Camdessus. Zijn boodschap was dat een gezond macro-economisch beleid de beste medicijn was ter voorkoming van een volgende crisis. Zo werd volgens economen de crisis in Azië mede veroorzaakt door het snel in- en uitvoeren van grote kapitalen. Camdessus gaf voorts toe dat het IMF niet volmaakt was en behoefte had aan een grotere inbreng in het bestuur van de kant van ontwikkelingslanden.

OLIEPRODUCTIE BEPERKT

De olieprijs steeg in de eerste weken van april 1998 met 20 procent ofwel 2 dollar per vat na een actie van Mexico, Venezuela en Saoedi-Arabië. De drie landen kwamen op 23 maart 1998 onverwacht met de aankondiging dat zij hun productie van ruwe olie per 1 april gingen inkrimpen met in totaal 1,725 miljoen vaten per dag. Dit besluit moest worden gezien als een poging om de prijs van de olie weer in de lift te krijgen. die met ongeveer 10 dollar per vat zijn laagste niveau in negen jaar had bereikt.
De olieprijzen raakten oktober 1997 in een vrije val. In vijf maanden tijd kelderden de prijzen met 40 procent. Venezuela en Saoedi-Arabië hadden elkaar daarover de zwarte piet toegespeeld, maar Mexico - zelf niet behorend tot de elf leden tellende OPEC - bemiddelde met succes. Ook Algerije speelde een sleutelrol bij de achterkamer-diplomatie die tot het akkoord leidde. De voorgestelde inkrimping kwam overeen met 2.5 procent van de wereldproductie. Het akkoord werd naar verluidt gedragen door zeventien landen van binnen en buiten de OPEC, die stuk voor stuk de olieprijzen zouden willen terugbrengen naar een peil van achttien dollar per vat.
De OPEC ratificeerde de productiebeperking door Mexico, Venezuela en Saoedi-Arabië enkele dagen later tijdens haar top in Wenen.

ENERGIE-AKKOORD MEXICO-VENEZUELA

Mexico's president Ernesto Zedillo en zijn Venezolaanse collega Rafael Caldera ondertekenden op 15 en 16 april 1998 in Caracas een aantal overeenkomsten. onder meer op het gebied van energiebeleid.
Het energie-akkoord bevatte voorspelbare voornemens als 'het zoeken naar nieuwe mogelijkheden voor gezamenlijke actie'. Daarbij werd kennelijk verwezen naar het initiatief tot de productiebeperking van ruwe olie dat de twee grootste olie-exporterende landen van de Amerika's in maart afkondigden in samenwerking met Saoedi-Arabië.
Zedillo en zijn gastheer bogen zich verder over verdragen betreffende de uitwijzing van misdadigers, een anti-drugs initiatief en financiële samenwerking. Zedillo liet zich naar Caracas vergezellen door zijn minister van Energiezaken Luis Tellez en de directeur van de staatsoliemaatschappij Pemex.
De landen werken op energiegebied al samen in het pact van San José. Bij dat verdrag verdeelden zij de levering van olie aan elf kleine Caribische en Midden-Amerikaanse staten op fifty-fifty basis. Op de voor beide landen veel belangrijker markt van de Verenigde Staten beconcurreren zij elkaar. Ook volgen zij een heel uiteenlopende politiek: terwijl in Mexico de productie van olie en gas een staatsaangelegenheid is, jaagt Venezuela nadrukkelijk op particulier initiatief en kapitaal.
Mexico en Venezuela vormen samen met Colombia een vrijhandelszone. Mexico is een belangrijk investeerder in Venezuela's industrie, vooral in de staal- en cementsector. De bilaterale handel nam in 1997 volgens Venezuela met 42 procent toe tot een totaal van 718 miljoen dollar. Mexico berekende zelfs een groei van 67 procent voor de wederzijdse handel.

PANAMERIKAANSE POLITIE

De politiekorpsen van Noord- en Zuid-Amerika overwegen de instelling van

een regionale politiemacht ter bestrijding van grensoverschrijdende misdaad. Dat verklaarde FBI-directeur Louis Freeh op 5 mei 1998 in Caracas. zijn laatste stop in een bezoek aan vijf landen op het zuidelijk continent.
Freeh. de eerste FBI-directeur die Zuid-Amerika bezocht, stelde dat de politiemacht opgezet zou kunnen worden naar het voorbeeld van Europol. Daarvoor zou wel de mede erking nodig zijn van alle landen in de regio en zo ver was het nog niet. Als voorbeeld noemde hij de samenwerking tussen de VS en Mexico langs hun gezamenlijke grens. Die zou al hebben geleid tot een forse toename van de smokkel van drugs door het oosten van het Caribisch gebied: met name via de Dominicaanse Republiek en Puerto Rico.

G-15 BEPLEIT EERLIJKER HANDEL

Voorafgaand aan een vergadering van de World Trade Organisation (WTO) kwamen de ontwikkelingslanden van de G-15 half mei 1998 bijeen voor een top in Caïro. Op 13 mei 1998 kwamen zij naar buiten met een verklaring waarin zij de principes van de vrije handel omarmen, maar de ontwikkelde landen tegelijk oproepen hun eigen protectionistische maatregelen, zoals tariefbarrières, te laten vallen.
Mexico gaf bijvoorbeeld aan dat de VS nog altijd importbeperkingen oplegt voor varkensvlees en graan.
Verder vroegen de inmiddels zestien landen van de G-13 het rijke Noorden hun voldoende tijd te gunnen om zich op de wereldmarkt voor te bereiden. Zo zouden zij vaak vanuit een koloniaal verleden kampen met onevenwichtige structuren en historische achterstanden.
Van de Latijns Amerikaanse landen waren in de Egyptische hoofdstad van de partij: Argentinië, Brazilië, Chili, Jamaica, Mexico, Peru en Venezuela.

DOLFIJN-PACT ONDERTEKEND

Zes Latijns Amerikaanse landen en de VS ondertekenden op 21 mei 1998 in Washington een akkoord ter bescherming van de dolfijn. Naar verwachting zouden de VS op grond daarvan het verbod opheffen op de import van tonijn uit de betrokken landen: Costa Rica, Ecuador, Mexico, Nicaragua, Panama en Venezuela.
De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken, Madeleine Albright, kenschetste de overeenkomst als 'een van de krachtigste ooit ter bescherming van het leven in de zee'. Volgens haar zou het nu uitgesloten zijn dat dolfijnen het slachtoffer worden van de tonijnvangst Over het dolfijn-pact werd zes jaar onderhandeld Het behoefde nog de ratificatie van vier landen alvorens het in werking kon treden
(Vorigeberichtenpag 104/3 e v - 1998)

GUATEMALA

KRITIEK URNG OP UITVOERING VREDESAKKOORD

Op 4 september 1997 verklaarde minister van Defensie generaal Héctor Mario Barrios Zelada dat noch zijn plaatsvervanger generaal Rolando Terraza Pinot noch het leger de uitvoering van het vredesakkoord van december 1996 zou kunnen tegenhouden. De verklaringen volgden op be eringen van guerrillastrijders van de voormalige Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG) dat Terraza Pinot het vredesproces belemmerde.

Drie dagen eerder, op 1 september, had president Alvaro Arzu Irigoyen een verklaring van de voormalige bevelhebber van de URNG, Ricardo Arnoldo Ramírez (alias Rolando Moran) verworpen, waarin deze zei dat de regering een 'zeer eigenaardige uitleg aan het vredesakkoord' gaf.

Verkiezingen URNG-leiding

Op 1 september werd bericht dat twee dagen eerder tijdens een bijeenkomst verkiezingen waren gehouden voor het voorlopig uitvoerend comité van de URNG.

De meeste comitéleden die werden gekozen, waren belangrijke voormalige URNG-bevelhebbers. Dit waren onder anderen: Ramirez (secretaris-generaal); Jorge Ismael Soto García (alias Pablo Monsanto, vice-secretaris-generaal); Ricardo Rosales Roman (alias Carlos González, secretaris belast met documentatie); en Rodrigo Asturias (alias Gaspar Ilom, organisatiesecretaris).

BELASTINGINKOMSTEN STIJGEN MET 18,1 PROCENT

Op 14 januari 1998 werd bekend dat de inkomsten uit belastingen over 1997. het eerste jaar van de vrede, 18.1% hoger waren uitgevallen dan in het voorafgaande jaar. De opbrengsten kwamen overeen met 9,1% van het Bruto Nationaal Product, een half procent meer dan waar de overheid op had gehoopt.
Het goede resultaat zou vooral te danken zijn aan het opvoeren van de strijd tegen corruptie en belastingontduiking.

VERKRACHTING TOERISTEN VERDOEZELD

De regering kreeg op 19 januari 1998 zware kritiek te verduren, omdat de politie in het zuiden van het land een gewapende overval op een toeristenbus had stilgehouden. Vijf Amerikaanse studentes in de leeftijd van 18 tot 22 jaar werden verkracht in een suikerrietveld, de studenten en docenten in de bus werden beroofd. Politie en autoriteiten besloten geen ruchtbaarheid aan de zaak te geven om de toeristenindustrie niet te schaden, 's lands belangrijkste bron van inkomsten na de export van koffie en suiker.
De zaak kwam pas in de publiciteit toen de Amerikaanse tv-omroep ABC *News* er uitvoerig op inging. Twee verdachten werden aangehouden. naar twee medeplichtigen zou nog worden gezocht.
Het Amerikaanse consulaat in Guatemala waarschuwde toeristen voor het risico van gewapende beroving op snelwegen en bij bezienswaardigheden.

LIJFWACHT PRESIDENT KRIJGT VIJF JAAR VOOR DOODSLAG

Een lijfwacht van de president werd op 3 februari 1998 in Antigua veroordeeld tot vijf jaar cel wegens doodslag. De veroordeling volgde ondanks een schriftelijke getuigenverklaring van de president ter verdediging van de militair Villanueva. Deze schoot op 4 februari 1996 een ongewapende melkboer dood die met zijn wagen te dicht in de buurt van de paardrijdende president was gekomen.

IVAARHEIDSCOMMISSIE EIST LEGERDOCUMENTEN OP

Een waarheidscommissie die onderzoek verricht naar de burgeroorlog liet op 16 februari 1998 weten dat het leger, de lijfwacht van de president en de politie nog altijd verzuimden bepaalde documenten over te dragen. De Nationale Revolutonaire Eenheid van Guatemala (URNG) daarentegen had vrijwel aan haar verplichtingen voldaan.
De waarheidscommissie, formeel geheten de 'Commissie van Historische Opheldering'. werd opgericht als uitvloeisel van het vredesakkoord van december 1996. De taakstelling behelsde het schrijven van een gedegen geschiedenis van de burgeroorlog, even-

wel zonder vermelding van de namen van schuldigen. De uitkomst zou niet moeten leiden tot processen wegens oorlogsmisdaden.

PANAMA WEIGERT UITWIJZING SERRANO

Panama verwierp op 19 februari 1998 het verzoek van Guatemala om uitlevering van ex-president Jorge Serrano. Die werd beschuldigd van het zich toeëigenen van openbare fondsen voor een bedrag 40 miljoen gulden.
Panama liet weten de rechten van Serrano als politiek vluchteling te blijven garanderen. Guatemala zou onvoldoende bewijs hebben geleverd om de beschuldigingen hard te maken. Serrano nam in 1993 de wijk naar Panama na een mislukte poging zichzelf semidictatoriale bevoegdheden te geven.

CCBAANS BEZOEK NA VEERTIG JAAR

Vier Cubanen die een maand ronddobberden in een vissersboot werden op 24 februari 1998 aan wal gezet in de havenstad Puerto Barrios, waar ze politiek asiel vroegen. De autoriteiten stelden een nader onderzoek in, omdat de vier op zee werden opgepikt door een buitenlands schip dat hen vervolgens zonder papieren in Guatemala achterliet.
Het incident viel samen met een tweedaags bezoek aan Guatemala door Cuba's minister van Buitenlandse zaken, Roberto Robaina. Dat was het hoogste officiële bezoek uit dit land in veertig jaar. Guatemala en Cuba hernieuwden in januari 1998 hun diplomatieke betrekkingen, die in 1961 waren afgebroken. Robaina sprak met zijn gastheren onder meer over handel. luchtverbindingen en het openen van consulaten.

ZORGEN OM PERSVRIJHEID

De Inter American Press Association (IAPA) verzocht president Alvaro Arzu op 25 maart 1998 zijn invloed te gebruiken om een eind te maken aan een campagne van de overheid tegen Cronica, Guatemala's enige weekblad.
In korte tijd zouden tachtig adverteerders hun advertenties hebben teruggetrokken, waardoor de uitgever vreesde binnen een maand de deuren te moeten sluiten. Volgens hem waren de adverteerders onder druk gezet door medewerkers van de president, vanwege ongezouten kritiek op Guatemala's staatshoofd.
Het tien jaar oude Cronica maakte naam met onderzoeksjournalistiek en overleefde drie opeenvolgende regeringen.

MASSAMOORD VOOR DE RECHTER

Voor het eerst in de geschiedenis van het land ging op 21 april 1998 in de provinciehoofdslad Coban een massaproces van start tegen 23 soldaten Deze werden beschuldigd van het aanrichten van een bloedbad in het dorp Xaman in de nadagen van de burgeroorlog waarbij elf indiaanse boeren omkwamen
Volgens Ramiro de Leon Carpio president van Guatemala ten tijde van de massamoord op 5 oktober 1995, was het de eerste maal dat een dergelijke zaak voor de rechter kwam 'Tot nu toe werd alles altijd verdoezeld

De elf vermoorde boeren behoorden tot een groep van 250 Tamiiies die na enige jaren ballingschap in Mexico in oktober 1994 naar het vaderland terugkeerde. Het bloedbad dwong de minister van Defensie destijds tot aftreden en torpedeerde op een haar na de vredesbesprekingen tussen regering en rebellen.

MINISTER EZ TREEDT TERUG

Minister van Economische Zaken, Juan Mauricio Wurmser, kondigde 29 april 1998 aan dat hij per 1 juni terug zou treden. Hij wilde zich gaan wijden aan zijn persoonlijke zakelijke belangen.
In het eerste jaar van Wurmsers ministerschap bleef de, vooral van de export van koffie afhankelijke, economie achter bij de verwachtingen. Het Bruto Nationaal Product groeide in 1996 met 3,1 procent in plaats van de beoogde 4 procent. In 1997 kwam het met 4,1% wel in lijn met de verwachtingen.
Wurmser noemde als belangrijkste wapenfeiten de onderhandelingen over vrijhandelsovereenkomsten met Mexico, Honduras en El Salvador en het sluiten van een dergelijk pact met de Dominicaanse Republiek.

FBI SCHIET TE HULP NA MOORD OPBISSCHOP

Een agent van de FBI arriveerde op 30 april 1998 , op de dag van de begrafenis van bisschop Juan José Gerardi, in Guatcmala-stad. Hij kwam assistentie verlenen bij het onderzoek naar de dood van de 75-jarige hulpbisschop. Deze werd zondagavond 26 april kort na zijn thuiskomst met een stuk beton op het hoofd geslagen.
Leiders van bewegingen voor de mensenrechten spraken van een 'politieke aanslag'. Minister van Binnenlandse zaken, Rodolfo Mendoza, wilde daar niet over speculeren. Gerardi had twee dagen voor zijn gewelddadige einde het baanbrekende rapport 'Nooit meer' ten doop gehouden. Op zijn instigatie en onder zijn supervisie werden hiervoor duizenden getuigen van de burgeroorlog door medewerkers van de kerk ondervraagd.
Zo'n 79% van de in de oorlog gevallen slachtoffers zouden volgens deze studie op het conto geschreven moeten worden van leger en paramilitairen en 9% op die van de guerrillastrijders. Ongeveer 140.000 burgers kwamen tijdens de 36 jaar durende troebelen om het leven of verdwenen, voor het merendeel boeren, indianen, intellectuelen. vakbondsleiders, politici van de oppositie, journalisten en priesters.

De moord op Gerardi kwam als een schok voor de Guatemalteken, die hadden verondersteld dat het vredesverdrag van december 1996 tussen regering en linkse rebellen tevens het einde van het politieke geweld inluidde.
Op dinsdag 28 april gingen duizenden inwoners van de hoofdstad met kaarsen de straat op om te eisen dat het recht zijn loop zou hebben. Velen van hen, onder wie president Alvaro Arzu en de leden van zijn kabinet, liepen langs de open kist in de kathedraal waarin Gerardi lag opgebaard. De overledene, die meer dan twintig jaar ijverde voor het naleven van de mensenrechten, overleefde in de jaren tachtig al eens een moordaanslag en zag zich gedwongen twee jaar in ballingschap door te brengen.

Verdachte gearresteerd

Rechter Jorge Figueroa stelde op 5 mei rechtsvervolging in tegen Carlos Enrique Vielman vanwege de moord op bisschop Juan José Gerardi. Voor de duur van het onderzoek zou de 24-jarige verdachte invoorlopige hechtenis blijven.
Eerder op die dag had Vielman zich tegenover de rechter onschuldig verklaard aan het vermoorden van Gerardi op 26 april. De verdachte werd vier dagen later aangehouden.
Volgens de advocaat van Vielman zou zijn cliënt een chronisch alcoholist zijn tot wie niet volledig doordrong in wat voor toestand hij zich bevond. Het bewijs tegen hem zou bestaan uit verklaringen van twee getuigen, die zijn foto aanwezen in politie-archieven, en uit forensisch materiaal.
Vielman paste vooralsnog niet in het plaatje dat bewegingen voor mensenrechten zich van de moordenaar hadden gevormd. Die gingen ervan uit dat alles wees op een politieke moord. De voormalige commandant van guerillabeweging URNG liet een genuanceerder geluid horen: 'Het zou een vergis-

sing zijn er fatalistisch vanuit te gaan dat dit een terugslag betekent voor het vredesproces.' Het gemiddelde aantal moorden in Guatemala was een van de hoogste van Latijns Amerika

TABAKSPRODUCENTEN IN VS ONDER VUUR

Vertrekkend procureur-generaal Acisclo Valladares haalde op 13 mei 1998 scherp uit naar advocaten van de tabaksindustrie. Die hadden hem beschuldigd van 'politiek vuurwerk' omdat hij een dag eerder in New York een eis tot schadevergoeding had ingediend bij enkele tabaksproducenten.
De kosten van de behandeling van ziekten die met roken verband houden zouden volgens Valladares in Guatemala 800 miljoen dollar belopen. Dat bedrag zou moeten worden opgehoest door Philip Morris en British American Tobacco. Valladares spande zijn zaak in New York aan naar het voorbeeld dat eerder 41 Amerikaanse staten volgden, alsmede Brazilië, Canada en Nigeria.
Valladares was bezig aan de laatste week van zijn tweede termijn als procureur-generaal. In 1993 deed hij een mislukte poging president van zijn land te worden. Hij zou van plan zijn in 2000 opnieuw een gooi te doen naar het hoogste ambt.

AMNESTY: 'STRAFFELOOSHEID IS CONSTANTE FACTOR'

Amnesty International veegde Guatemala op 13 mei 1998 de mantel uit. omdat het zou hebben gefaald in het bestraffen van de verantwoordelijken voor de moordpartijen, martelingen en verdwijningen in de burgeroorlog.
Bij de presentatie van een rapport over Guatemala in de hoofdstad van buurland Mexico, sprak de regionale directeur van Amnesty, Agnieszka Raczynska, haar diepe verontrusting uit: 'Straffeloosheid is een constante factor in het leven van de Guatemalteken.' De autoriteiten en met name het leger zouden ernstig tekortschieten in hun samenwerking met de door de VN gesponsorde waarheidscommissie. Die begon in september 1997 haar onderzoek naar de moord op 100.000 burgers en de verdwijning van nog eens 40.000 anderen tijdens de conflicten die van 1960 tot 1996 woedden tussen rechtse regeringen en linkse rebellen.
De mensenrechtenorganisatie riep verder op tot een grondig onderzoek naar de moord een maand eerder op bisschop Gerardi.
(Vorigeberichtenpag. 716/1 e.v.- 1997)

HAÏTI

POLITIEKE CRISIS HOUDT AAN

Op 22 september 1997 verzocht interim-premier Rony Smarth president René Préval vóór 26 september een voor het parlement aanvaardbare premier te benoemen om de heersend; politieke crisis op te lossen. Op 16 september was Préval besprekingen begonnen met verschillende politieke partijen over nieuwe verkiezingen en een nieuwe regering, maar naar verluidt waren geen vorderingen geboekt.

Op 11 september trad minister van gezondheidszorg Rudolphe Malebranche af. Aan het eind van de maand was nog geen opvolger bekendgemaakt.

Smarth uit regering

Op 20 oktober 1997 verergerde de bestaande politieke crisis. toen interim-premier Rong Smarth bekendmaakte dat hij 'definitief' zou aftreden. Ook adviseerde Smarth de veertien ministers uit zijn regering zijn voorbeeld te volgen om daarmee te voorkomen dat 'een uiterst ongebruikelijke situatie legitiem werd'.

Het land had geen werkbare regering sinds juni, toen Smarth was afgetreden na maanden van protesten tegen zijn bezuinigingspolitiek. Hij stemde toe aan te blijven, totdat president René Préval een opvolger had gekozen en was met tegenzin zijn ambt blijven vervullen als interim-premier, nadat het Congres Eric Pierre als nieuwe premier had afgewezen.

Op 17 oktober tijdens een kort bezoek aan Haïti spoorde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright Préval en het Congres aan tot samenwerking om overeenstemming te bereiken over een nieuwe premier.

Nominatie nieuwe premier

Op 3 november 1997 probeerde president René Préval de politieke crisis die sinds vier maanden in het land heerste, te bezweren, toen hij Hervé Denis nomineerde als premier en de instelling van een kiescommissie bekendmaakte om de 'verkiezingscrisis op te lossen'.

De 57-jarige acteur en econoom Denis, medeoprichter van dc Beweging voor Nationale Wederopbouw in 1990, was eerder minister geweest onder Jean-Claude Duvalier in 1985 en minister van Voorlichting en Cultuur in de regering van premier Robert Malval in 1993-'94. Zijn benoeming moest worden bekrachtigd door het parlement die Prévals eerdere kandidaat voor het premierschap, Eric Pierre, hadden afgewezen.

De kiescommissie, die bestond uit drie onafhankelijke juristen, kreeg de opdracht verslag uit te brengen over de eerste ronde van de omstreden verkiezingen die in april 1997 waren gehouden. Préval zei ook dat zes leden van de negen leden tellende voorlopige kiescommissie, ontslag hadden genomen.

Kandidaat premierschap voorstander privatisering

Hervé Denis, de door president René Preval beoogde nieuwe premier, liet op 30 maart 1998 wetenvoorstander te zijn van de privatisering van 's lands staatsondernemingen.'Als we niet privatiseren, worden we armer en armer,' aldus Denis.

De Haïtiaanse overheid was halverwege een ambitieus project dat de privatisering van negen staatsondernemingen beoogde, toen een politieke crisis het land lam legde. Bij de te privatiseren bedrijven waren de telefoonmaatschappij en de elektriciteitsbedrijven. Contracten voor de privatisering van het staatscementbedrijf en de staatsmeelfabriek in de vorm van joint ventures waren reeds getekend.

Haïti zakt dieper weg in armoede

Haïti zou steeds dieper wegzakken in armoede omdat regeringsleiders meer tijd zouden steken in onderlinge intriges dan in het op de rails zetten van de economie. Dat meldde een rapport van de Wereldbank op 23 april 1998.
In het rapport werd geconstateerd dat het ontbreken van politieke wil had geleid tot het uitblijven van noodzakelijke hervormingen en privatiseringen en bijgevolg tot een ontmoediging van particuliere investeringen.
Het laatste jaar werd er door het parlement geen wet of overeenkomst goedgekeurd en voor 1998 werd geen begroting opgesteld. De laatste premier die president Preval aandroeg, Hervé Denis, kreeg de zegen van het Huis van Afgevaardigden, maar niet die van de Senaat.
Kredieten ter waarde van tenminste 115 miljoen dollar werden door de Wereldbank en de Interamerikaanse Ont-

wikkelingsbank opgeschort als gevolg van de impasse. Haïti gold met een gemiddeld jaarinkomen van 250 dollar al jaren als het armste land van het westelijk halfrond. De afgelopen tien jaar daalde het Bruto Nationaal Product jaarlijksmet 5,2 procent.
De helft van de bevolking is analfabeet, 80 procent werkeloos. Meer dan 80 procent van de plattelandsbevolking leeft in armoede. Zo'n 13.000 daarvan zouden ieder jaar de wijk nemen naar de overbevolkte hoofdstad, waar de misdaadcijfers navenant toenamen.

Annan bezorgd over premiers-crisis

Secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, riep 29 mei 1998 op tot het doorbreken van de politieke patstelling die al voortduurde sinds premier Rony Smarth op 9 juni 1997 zijn ontslag indiende, waardoor het land al bijna een jaar geen echte regering had. De crisis werd nog verergerd omdat inmiddels de helft van de ministers uit het kabinet Smarth zijn functie ter beschikking stelde en niet kon worden vervangen.

Annan noemde die situatie in een brief aan de VN-missie in Haïti 'destabiliserend voor de prille democratie'. Hij wees op de ernstige gevolgen voor de economie. Ook de hulp uit het buitenland zou op het spel staan. De Secretaris-generaal drong aan op het instellen van een nieuwe regering, op nieuwe en 'eerlijke verkiezingen' en op een hervorming van het justitie-apparaat.

Begin april 1998 liet de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, tijdens een eendaags bezoek aan Haiti soortgelijke kritiek horen. Behalve met president Préval had zij een onderhoud met vertegenwoordigers van de Volksorganisatiein de Strijd (OPL)en met ex-president Aristide, leider van de partij Fanmi Lavalas. Zij betoogde onder meer dat parlementaire goedkeuring aan leningen van onder meer de Wereldbank de economie een jaarlijkse groei van 5 procent zou opleveren. Voor één miljoen Haïtianen zou dat het einde van de armoede betekenen.
Albright zegde steun toe bij de algemene verkiezingen die voor november 1998 op het programma stonden. Het was haar tweede bezoek aan Haïti binnen een half jaar.

RAMP MET VEERBOOT

Op 8 september 1997 verdronken honderden mensen toen een overbelaste veerboot kapseisde en zonk.
De veerboot, de Fierte Gonaivience een houten vaartuig van circa 18 meter zonk ongeveer 200 meter uit de halen van de vissersplaats Montrouis, 80 km ten noorden van de hoofdstad Port-au-Prince Volgens elkaar tegensprekende berichten kwamen bij de ramp tussen 243 en 600 mensen om het leven Naar verluidt werden slechts 69 personen gered De meeste overlevenden beweerden dat de veerboot die een capaciteit van 265 personen had, bij het vertrek van het eiland Gonave, een paar mijl van Port-au-Prince naar Montrouis 700 mensen aan boord had gehad Als gevolg van de slechte weersomstandigheden hadden Canadese duikers (afkomstig van de VN-vredesmacht in Haiti) op 11 september nog maar 79 lichamen geborgen

Het ontbreken van voorschriften voor veerboten, voor velen het enige transportmiddel wegens de slechte en schaarse wegen op Haïti, had in februari 1993 en maart 1996 tot soortgelijke rampen geleid.

VEILIGHEIDSCHEF ARISTIDE GEDOOD

De veiligheidschef van de politieke stichting van ex-president Jean-Bertrand Aristide werd op zaterdagavond 2 februari 1998 doodgeschoten toen hij met zijn auto van het vliegveld naar de hoofdstad reed.
De 28-jarige Jean Baptiste Bocenet werd volgens de politie door twee mannen aangevallen. Het motief was vooralsnog onduidelijk, maar een woordvoerder van Aristide's 'stichting voor democratie' speculeerde dat het om een politieke aanslag ging.
De voormalig rooms-katholieke priester Aristide werd in 1990 tot president gekozen, maar een jaar later door militairen afgezet. Na een interventie door de VS werd hij in 1994 in zijn rechten hersteld. Na afloop van zijn vijfjarige ambtstermijn droeg hij in 1996 de macht over aan president Préval. Sindsdien werkte Aristide voor zijn 'stichting voor democratie', die onder meer seminars organiseerde. Daarnaast voerde hij actie voor zijn politieke partij, Fanmi Lavalas.

BURGERWACHT BOTST MET NATIONALE POLITIE

Twee doden vielen op 3 februari 1998 bij een bloedig treffen tussen leden van een burgerwacht en de politie in de stad Mirebalais. Een van hen was de chef van politie. Hij werd onthoofd met een machete. Drie politieauto's werden in brand gestoken en de politie ontvluchtte haar bureau.
De confrontatie zou zijn begonnen toen de politie de bestuurder van een auto wilde aanhouden, De leden van de burgerwacht marcheerden daarop naar het politiebureau, waar agenten in de menigte begonnen te schieten. Toen daarbij een dode viel, hakten enige 'vigilantes' op de chef van politie in.
Burgerwachten spelen overal op Haïti een belangrijke rol omdat het publiek zich niet veilig voelt met de pas opgerichte en gebrekkig opererende nationale politie.

AMBASSADE IN HAVANA

Minister van Buitenlandse zaken Fritz Longchamp opende op 7 februari 1998 de ambassade van zijn land in Cuba's hoofdstad Havana. Twee jaar eerder herstelden Haïti en Cuba de diplomatieke betrekkingen. die ze in 1962 hadden verbroken.

BOTSINGEN OVER LAND

Minister van Justitie Max Antoine en politietroepen werden op 23 maart 1998 door de president naar het in het noorden gelegen dorp Milot gestuurd om een gewelddadig conflict over land te sussen.
Het voorafgaande weekeinde waren woedende boeren slaags geraakt met de politie. Tenminste een boer had daarbij een schotwond opgelopen. De politie verwoestte een plaatselijk radiostation. De boeren zouden een gewapend protest hebben uitgevoerd bij een nieuw gebouwde fabriek.
Bij een soortgelijk conflict vielen twee dagen eerder twee doden.

VS STUREN 38 CRIMINELEN TERUG

Op 25 maart 1998 arriveerden 38 zware misdadigers van Haïtiaanse afkomst vanuit de Verenigde Staten in boeien op het vliegveld van Port-au-Prince. Het was de grootste groep veroordeelden die de VS ooit naar Haïti uitwees. Hun misdaden liepen uiteen van moord en verkrachting tot gewapende overvallen. kindermishandeling en drugshandel.
De Haïtiaanse politie en justitie betreurden de uitzetting. Het door corruptie en gevangenisuitbraken verzwakte rechtssysteem zou niet bepaald op zulke 'zware jongens' zitten te wachten, aldus een woordvoerder. Volgens politiemensen zou het merendeel van de straatbendes, een van 's lands grootste problemen. bestaan uit door de VS ge-

deporteerde misdadigers. Vaak zouden zij niet eens een van de twee talen van Haïti, Frans en Creools, meester zijn.

POLITIE STAAKT VOOR NORMALERE WERKTIJDEN

Een contingent van de burgerpolitie in de hoofdstad kondigde op 3 april 1998 aan tijdens het bezoek van Madeleine Albright in staking te gaan om de aandacht van de Amerikaanse minister te richten op de problemenvan de politie.
Eerder in de week legde de politie van het hoofdbureau in Port-au-Prince het werk al neer uit protest tegen de verlenging van hun werkdag met 50%. De politieleiding stelde onlangs een zesdaagse werkweek van twaalf uur in, in plaats van acht uur per dag. Het salaris van de politiemensen bleef gelijk. Het besluit werd genomen als onderdeel van een plan om de misdaad, vooral in de hoofdstad, verder terug te dringen.
Op het hoofdbureau van Port-au-Prince werkten 400 politiemensen. Eén werd ontslagen en vier geschorst vanwege het organiseren van de staking.

HAITIBELANGRIJKER VOOR DOORVOER DRUGS

Haïti en buurland de Dominicaanse Republiek zouden steeds belangrijker zijn geworden voor de doorvoer van drugs uit Colombia, bestemd voor de VS. Dat werd op 4 april 1998 bekend bij gelegenheid van het bezoek van minister van Buitenlandse zaken Albright van de VS aan een schip van de Amerikaanse Coast Guardvoor de kust van Haïti.
De toename van drugsdoorvoer door Haïti zou te wijten zijn aan het steeds succesvoller afgrendelen van de grens tussen Mexico en de VS en de blokkade van doorvoerroutes in het oosten van het Caribisch gebied. Het verzorgen van drugstransporten door Haïti zou daarnaast voor de verarmde bevolking zeer aantrekkelijkzijn.

De Coast Guard wist op zee tussen augustus 1996 en maart 1998 5.200 kilo cocaïne en 4.300 kilo marihuana te onderscheppen. Daarbij werden 39 personen gearresteerd.

PROTEST VOOR VS-AMBASSADE

De VS-ambassade in Port-au-Prince kreeg op 24 april 1998 te maken met een protest door een tiental Amerikaanse activisten. Zij eisten teruggave aan Haïti van documenten uit de periode van het militair bewind en hulp bij de verwijdering van vervuilde as van de noordkant van het eiland.
Bij de Amerikaanse militaire interventie in 1994; die de verdreven president Aristide in zijn rechten herstelde, werden in de ambassade van de VS 160.000 pagina's documenten, videotapes en foto's opgeslagen die licht kunnen werpen op de schending van de mensenrechten onder het militaire bewind van Cedras. De namen van Amerikaanse burgers in die stukken werden later onleesbaar gemaakt. De Haïtiaanse autoriteiten zouden welkom zijn om de documenten ter plaatse te inspecteren, maar de demonstranten eisten principiële teruggave.
Verder waren zij van mening dat de VS moeten helpen bij het afvoeren van 4000 ton verbrandingsas uit Philadelphia, in 1987 gedumpt op de noordkust van Haïti. De as zou giftige chemicaliën bevatten. Op 13 maart vond vanwege deze zaak ook al een demonstratie plaats voor de Amerikaanse ambassade.

HAÏTIANEN ILLEGAAL NAAR DE VS

Een groep van 89 Haïtiaanse mannen, vrouwen en kinderen werden op 15 mei 1998 overgebracht naar een federaal kamp ten westen van Miami. Zij waren door federale agenten aangehouden op een houten vrachtschip op de Miami River. Ongeveer dertig illegale immigranten wisten te ontkomen.
Een pro-Haïti groep in Miami protesteerde omdat de vluchtelingen in het kamp het recht op een advocaat werd geweigerd. Volgens de autoriteiten gebeurde dat met het oog op het gezondheidsrisico. Sommige Haïtianen zouden lijden aan tyfus of dysenterie.

Drie dagen eerder ontvluchtten 160 vluchtelingen uit Haïti een vrachtschip op de Miami River in een poging illegaal de VS binnen te komen. Sommigen sprongen in het water, anderen direct aan wal toen het schip werd gecontroleerd door douane. Honderd immigranten werden achterhaald en opgepakt. De voortvluchtigen zouden onder meer met auto's op de kade zijn afgehaald.

Vluchtelingenop Bahama'sgestrand

Een groep van 77 mannen en 13 vrouwen, afkomstig van Haïti, werd op 29 mei 1998 door de kustwacht opgepikt van een verlaten eilandje van de Bahama's in de straat van Florida. 120 kilometer van het Amerikaanse vasteland.
Na verhoor door de kustwacht zouden ze worden overgedragen aan de autoriteiten van de Bahama's.

VERDACHTE POLITIEKE MOORDEN OPGEPAKT

Emmanuel Arbrouet, verdacht van betrokkenheid bij de moord op twee $p-positieleiders, werd op 14 mei 1998 door de politie aangehouden
Arbrouet werd eerder in december bijna aangehouden bi3 een schietpartij, waarbij zijn broer Eddy omkwam Beiden zouden de hand hebben gehad in de moord op de politici Fleurival en Leroy in augustus 1996 In december 1996 zou Emmanuel zich ook nog hebben schuldig gemaakt aan een bankoverval

HONDURAS WEIGERT UITLEVERING POLITIECHEF

Honduras legde op 20 mei 1998 een verzoek naast zich neer om uitlevering van de voormalig politiechef van Port-au-Prince. Joseph Michel François zou een aandeel hebben gehad in de coup in september 1991 tegen president Jean-Bertrand Aristide. Tijdens het drie jaar durende militair bewind zou hij zich schuldig hebben gemaakt aan de moord op twintig mensen en aan marteling en ontvoering.
De Hoge Raad in Honduras weigerde de uitlevering op procedurele gronden, maar liet weten dat een volgend verzoek opnieuw bekeken zou worden. Eerder werd een verzoek van de VS om uitlevering van François ook geweigerd. Daar liepen aanklachten tegen hem wegens cocaïnesmokkel.

Volgens mensenrechtenorganisaties zouden tijdens het militair bewind van 1991 tot 1994 3.000 mensen zijn omgebracht. In december 1997 werden behalve tegen François ook arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen juntaleider Cedras (nu in Panama). generaal Biamby (nu in Miami) en zeven anderen.
(Vorige berichten pag. 644/3 e.v. - 1997)

PERU

BINNENLAND

DERIONSTRATIES TEGEN REGERING

In juni 1997 daalde de populariteit van president Alberto Keinya Fujimori in razendsnel tempo, toen er in het hele land werd gedemonstreerd tegen zijn regering.

In een opiniepeiling op 23 juni zei slechts 27 procent van de ondervraagden achter Fujimori te staan, terwijl 67,8 zijn afkeuring over hem uitsprak.

Uit een andere opiniepeiling op 15 juni bleek dat 68 procent van de Peruanen voorstander was van een referendum over de vraag of Fujimori zich kandidaat zou mogen stellen voor een derde ambtstermijn. terwijl 64 procent zei tegen zijn herverkiezing te zullen stemmen. Ook uit andere opiniepeilingen bleek deze groeiende weerstand tegen de regering. en dat minder dan twee maanden nadat Fujimori's populariteit gestegen was tot 70 procent na de succesvolle beëindiging van het gijzelingsdrama in de Japanse ambassade in de hoofdstad Lima.

Fujimori's populariteit zakte in na de zware binnenlandse kritiek op het besluit van het Congres (het uit twee kamers bestaande parlement, waarin hij over een absolute meerderheid beschikte) drie leden van het Constitutionele Hof te ontslaan. Zij hadden zich uitgesproken tegen zijn poging zich in 2000 voor de derde maal verkiesbaar te stellen. De maatregel tegen de rechters werd algemeen beschouwd als de laatste in een hele reeks van laakbare stappen van een regering die steeds meer autoritair gedrag vertoonde. Recente berichten over martelingen en moorden door de militaire inlichtingendienst (SIE), onthullingen over de enorme rijkdom van Vladiinir Montesinos Torres, het feitelijke hoofd van de binnenlandse veiligheidsdienst en Fujimori's meest directe medewerker, en de vijandige reactie van de regering op de kritiek in de media hadden eveneens bijgedragen tot de politieke ontevredenheid over de regering bij de bevolking.

De kwestie rond het Constitutionele Hof fungeerde eveneens als een katalysator die de oppositie binnen en buiten het Congres nieuw leven inblies en verenigde. In juni vond ook een aantal demonstraties plaats. Bij de grootste daarvan, die op 5 juni werd gehouden voor het gebouw van het Congres in Lima, speelden vakbonden, studenten en beroepsverenigingen een belangrijke rol. Kardinaal Vargas Alzarac, de aartsbisschop van Lima, veroordeelde de ontslagen eveneens. En de Peruaanse vereniging van ondernemers zei dat het besluit van het Congres een negatieve uitwerking zou hebben op de publieke opinie in het buitenland op het moment dat in Lima de 27ste top van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) werd gehouden. Fujimori deed diplomaten versteld staan door in zijn toespraak tijdens de top sommige journalisten ervan te beschuldigen smeergeld aan te nemen om 'diegenen aan te vallen die de corruptie proberen uit te roeien' Door de groeiende onrust zouden ook de spanningen binnen het leger toenemen.

Populariteit president op dieptepunt

Op 28 juli 1997 benadrukte president Alberto Keinya Fujimori in zijn jaarlijkse toespraak ter gelegenheid van de opening van het Congres de successen van zijn vrije-marktheleid. Hij zweeg echter over de recente schandalen die zijn regering in opspraak hadden gebracht en speculaties onder sommige waarnemers hadden aangewakkerd dat de macht over het land in handen van het leger zou zijn,

Uit opiniepeilingen die deze maand waren gehouden, bleek dat de populariteit van Fujimori was gedaald tot het laagste niveau in de zeven jaar van zijn presidentschap. In deze maand escaleerden ook de protestacties tegen de regering, vooral in de hoofdstad Lima, als reactie op wat werd beschouwd als een nieuwe schending van de grondwet door de autoriteiten.

Televisiestation onthult afluisterpraktijken

De onthulling op 13 juli van het televisiestation Frecuencia *Latina* dat de autoriteiten systematisch de telefoons van ongeveer tweehonderd journalisten, zakenlieden en politici (onder wie ministers) hadden afgeluisterd, veroorzaakte woedende reacties onder de bevolking. Het bericht kwam vlak na eerdere schandalen rond het wangedrag van de SIE (de militaire inlichtingendienst) en het ontslag van leden van het Constitutioneel Hof, die tegen de herverkiezing van Fujimori waren gekant.
De protesten zwollen aan, toen bekend werd dat de regering de grootste aandeelhouder van het televisiestation. Baruch Ivcher, oud-staatsburger van Israël. het Peruviaanse staatsburgerschap had ontnomen wegens vermeende formele onregelmatigheden in zijn naturalisatiedocumenten. Ivcher, een voormalig aanhanger van de regering, was in mei naar de VS gevlucht nadat hij door een militaire rechtbank was gedagvaard wegens aantasting van de goede naam van het leger als gevolg van de openbaarmaking door Frecuencia *Latina* van illegale activiteiten van de SIE.

In een gespannen sfeer verzamelden zich enkele duizenden burgers bij het kantoor van *Frecuencia Latina* in Lima om het te beschermen tegen een eventuele aanval door het leger. Hoge legerofficieren hadden op 17 juli in het openbaar een eed van trouw aan Fujimori afgelegd en zagen op 22 juli af van een poging het Congres toe te spreken toen ze met protesten van de oppositie werden geconfronteerd. De militaire leiders beweerden te beschikken over informatie dat Ivcher verwikkeld was in 'geheime zakelijke transacties' met het leger van Ecuador. een land waarmee Peru in een langdurig grensconflict is gewikkeld.

Fujimori in Japan geboren

Fujiinori's populariteit werd nog verder ondermijnd nadat uit immigratiedocumenten en doopbewijzen. die door de oppositionele media op 24 juli 1998 werden gepubliceerd, bleek dat hij niet in Peru, maar in Japan was geboren en daardoor niet in aanmerking voor het presidentschap kon komen. Politici van zowel links als rechts eisten dat er een parlementaire commissie in het leven zou worden geroepen om de zaak te onderzoeken.

Regeringsontslagen

De protesten leidden tot het ontslag van een aantal ministers en een regeringswijziging. Minister van Buitenlandse zaken Francisco Tudela nam op 16 juli ontslag en werd opgevolgd door Eduardo Ferrero Costa, een vermaard deskundige op het gebied van buitenlandse zaken. Tudela, die internationaal werd geprezen voor zijn houding als gegijzelde tijdens de recente gijzelingscrisis, gaf 'gewetensbezwaren' op als reden voor zijn aftreden.

Tegelijk met Tudela traden nog meer ministers af, onder wie minister van Justitie Carlos Hermoza Moya, die door Alfredo Quispe Correa werd opgevolgd, en minister van Defensie generaal Tomás Castillo Meza. Bij de daaropvolgende portefeuilleuisseling, die werd beschouwd als een versterking van de rol van het leger in de regering, ging generaal César Saucedo Sánchez van Binnenlandse zaken naar Defensie en generaal José Villanueva Ruesta werd minister van Binnenlandse zaken. Ludwig Meier Cornejo kreeg de vacante post van minister van Visserij.

Ook Pérez de Cuéllar afgeluisterd

Berichten in de media dat agenten van de inlichtingendienst ook de telefoongesprekken van Javier Pérez de Cuéllar. voormalig VN-Secretaris-generaal en

presidentskandidaat in 1995, hadden afgeluisterd, holden de steun voor president Fujimori nog verder uit.

De regering ontkende dat haar agenten ruim duizend telefoongesprekken van Pérez de Cuéllar hadden afgeluisterd in de periode van oktober 1994 tot augustus 1995. Op 3 augustus werden fragmenten van de afgeluisterde telefoongesprekken uitgezonden door het televisiestation Kanaal 2. De uitzending vormde voor Pérez de Cuéllar aanleiding te eisen dat de procureur-generaal een diepgaand onderzoek zou instellen naar wat hij 'criminele spionage' noemde. Hij zei dat de bandopnamen zijn beschuldiging staafden dat er tijdens de presidentsverkiezingen van april 1995 'ernstige onregelmatigheden' hadden plaatsgevonden.

Uitspraak over Ircher

Op 15 september 1997 bekrachtigde het Hooggerechtshof in Lima het besluit van het ministerie van Binnenlandse zaken om media-eigenaar Baruch Ivcher de Peruaanse nationaliteit te ontnemen.

Het besluit had automatisch tot gevolg dat Ivcher geen eigenaar kon zijn van het televisiestation Frecuencia *Latina*, dat kritiekuitte op Fujimori. De Amerikaanse regering deelde de kritiek van de Peruaanse media en de ombudsman dat de uitspraak van het hof een ernstige aantasting van de persvrijheid was.

Telefoontappers niet gevonden

Een onderzoekscommissie van het Congres kondigde 29 mei 1998 aan dat het bewijzen had gevonden van het aftappen van de telefoon bij politici en journalisten. Ondanks beschuldigingen aan het adres van de inlichtingendiensten vond de commissie van hun bemoeienis of die van anderen geen bewijs.
De door aanhangers van de regering gedomineerde commissie deed drie maanden over het onderzoek. 'Ik had ook nooit gedacht dat het een serieus onderzoek zou worden', verklaarde Pérez de Cuéllar. Volgens waarnemers zou Fujimori vanwege zijn smalle politieke basis grotendeels moeten terugvallen op de macht en invloed van de veiligheidsdiensten.

NIEUWE POLITIEKE ALLIANTIES

In september 1997 profiteerden politieke rivalen van president Fujimori van zijn impopulariteit en sloten nieuwe politieke allianties.

Naar verwachting zou oud-minister van Economische zaken Carlos Boloña Bohr, die verantwoordelijk was geweest voor de vrije-markthervormingen van Fujimori tot zijn aftreden in 1993. in 2000 de presidentskandidaat zijn voor de nieuwe alliantie van centrumpartijen, de Democratische Coördinatieraad (CODE). De alliantie werd ook gesteund door Rafael Rey, lid van Opus Dei en leider van de centrumrechtse Renovación, waartoe ook oud-minister van Buitenlandse zaken Francisco Tudela behoorde. Congreslid José Barba Castello, voormalig lid was van de Amerikaanse Revolutionaire Volksalliantie (APRA),was de tweede belangrijke figuur die zich achter de alliantie schaarde.

Andere potentiële allianties van traditionele partijen waren die tussen de APRA en de gematigde vleugel van Verenigd Links (IU). en tussen Volksactie (AP) en de Unie voor Peru (UPP) onder leiding van Javier Pérez de Cuéllar, voormalig Secretaris-generaal van de VN.

Een andere kanshebber voor het presidentschap was Alberto Andrade, de populistische burgemeester van de hoofdstad Lima, die zijn Somos Lima-beweging had omgedoopt tot de Somos Peru-partij.

REFERENDUM GEVRAAGD TEGEN HERVERKIEZING PRESIDENT

Een democratische beweging, gesteund door de oppositie, claimde op 29 mei 1998 genoeg handtekeningen te hebben om een referendum af te dwingen over president Alberto Fujimori's eventuele voornemen zich in 2000 te laten herverkiezen.
Voormalig VN-Secretaris-generaal Javier Pérez de Cuellarpresenteerde de 1,25 miljoen handtekeningen, 50.000 meer dan de wet voor een referendum vereist. Opiniepeilingen wezen intussen uit dat de meeste Peruanen 'nee' zouden zeggen tegen een - in Peru nooit eerder vertoonde - derde presidentiële termijn.

Perez de Cuellar, die in 1995 de verkiezingen tegen Fujimori verloor, hoopte dat de wil van de burgers zou worden gerespecteerd: 'Wij willen niet dat een macht zich voor de eeuwigheid vestigt in ons land.'

Een in 1993 uitgevaardigde wet verbiedt uitdrukkelijk twee opeenvolgende presidentiële termijnen, maar aanhangers van Fujimori betoogden dat diens eerste termijn als president (hij werd voor het eerst gekozen in 1990) buiten beschouwing moet blijven. Fujimori liet in het midden of hij zich opnieuw verkiesbaar zou willen stellen, maar politieke kameraden verklaarden dat hij dat onder gunstige omstandigheden mogelijk zou doen.
De handtekeningenactie werd vorig jaar gestart nadat het Congres een 'interpretatieve wet' had aanvaard die bepaalde dat het Fujimori vrijstond in 2000 aan de verkiezingen mee te doen.

BEGROTING 1998

Naar op 4 september 1997 werd bericht bedroeg de begroting voor 1998 in totaal 29,5 miljard sol (ca. 39 miljard gulden), wat volgens de regering een verhoging betekende van 19 procent in nominale termen en 10 procent in reële termen ten opzichte van 1997. De groei van het BNP werd geraamd op 5 procent en de inflatie op 8 a 9 procent.

De bewering van Fujimori dat 40 procent van de begroting ten goede zou komen aan armoedebestrijdingsprogramma's, werd aangevallen door de oppositie die verklaarde dat dit een cynische zet was om in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 1998 de steun van de kiezers te herwinnen.

WERELDBANK SCHORT UITBETALING LENING OP

Op 25 maart 1998 werd bekend dat de Wereldbank de uitbetaling van een lening opschortte van 22,5 miljoen dollar, bestemd voor de hervorming van Peru's rechtssysteem. Het land zou nog niet volledig kunnen voldoen aan de voorwaarden zoals die op 4 december 1997 waren overeengekomen.

VLIEGTUIG STORT NEER IN ANDES

Een Boeing 737 van de Peruaanse luchtmacht stortte op 6 mei 1998 neer in de Amazone-jungle vlak voor de landing in Andoas. Van de 87 inzittenden kwamen er 75 om het leven volgens woordvoerders van het Amerikaanse bedrijf Occidental Petroleum, dat het toestel had gecharterd. De meeste slachtoffers waren Peruanen, werkzaam in de olie-industrie. Het vliegtuig was opgestegen in Iquitos, 1000 kilometer ten noordoosten van de hoofdstad Lima.

Het was de tweede luchtramp in Peru binnen een maand. Op 29 maart stortte een tweemotorige Antonov neer op een sloppenwijk in Piura. Daarbij vielen 25 doden en raakten 20 mensen gewond.

EINDE HONGERSTAKING

Enkele tientallen hongerstakers beëindigden op 11 mei 1998 hun acties in drie zwaarbewaakte gevangenissen in de Arides, waarmee ze een betere behandeling hadden willen afdwingen. Volgens een woordvoerder van het Rode Kruis was de Amerikaanse Lori Berenson een van de hongerstakers.
Berenson, een 28-jarige New-Yorkse. werd in 1996 door een anonieme militaire rechtbank tot levenslang veroordeeld omdat zij leiding zou hebben gegeven aan de marxistische guerillabeweging van de Tupac Amaru (MRTA). Zowel Berenson als de MRTA hebben dat ontkend.
De omstandigheden in de betrokken gevangenissen zouden zeer slecht zijn. mede door de lage temperaturen en het verblijf in te kleine cellen. Ook zou er sprake zijn van fysiek geweld tegen gedetineerden.

PRESIDENT WUIFT KLACHT DRUGSBESTRIJDER WEG

President Fujimori wuifde op 19 mei 1998 een klacht van de anti-drugscoördinator van het Amerikaanse Witte Huis, McCaffrey, weg. Deze had regeringsadviseur Montesinos beschuldigd van het manipuleren van videomateriaal dat door het televisiestation *Pana*mericana werd uitgezonden.
Fujimori wees op de 'vrijheid van de pers'. McCaffrey had betoogd dat het materiaal was gemonteerd om de rol van Montesinos op te poetsen. Het zou erop hebben geleken dat deze voorzitter was geweest tijdens de besprekingen die McCaffrey in Peru was komen voeren over de bestrijding van drugstransporten.

Media en politici van de oppositie in Peru eisten opheldering over de schimmige positie van Montesinos, tot nog toe adviseur achter de schermen, maar volgens velen in feite de machtigste man in het land en in werkelijkheid hoofd van de nationale inlichtingendienst (SIN).
Montesinos zou het brein zijn achter de afluisteracties, waarbij vanaf 1995 de telefoon van politici en journalisten werd afgetapt.

AMNESTIE TIJDENS INLEVEREN WAPENS

President Fujimori kondigde op 27 mei 1998 gedurende dertig dagen een amnestie af voor eenieder die illegale wapens kwam inleveren. Wie daarna op illegaal wapenbezit zou worden betrapt, kon rekenen op gevangenisstraffen tot vijftien jaar.

Op het stelen van wapens van militairen en veiligheidsdiensten stelde de president een nieuwe strafmaat: levenslang. Een maand eerder beloofde de president zware misdadigers te zullen behandelen als 'terroristen'. Zware straffen en snelle processen voor militaire rechtbanken behoorden tot de middelen waarmee hij in het begin van de jaren '90 ook de guerrillabeweging op de knieën kreeg.

Een schaduwkant van dat snelrecht door gemaskerde rechters was volgens Amnesty International dat duizenden mensen onschuldig in de gevangenis belandden en de geheime rechtbanken ontaardden in een 'parodie op de gerechtigheid'

Een organisatie van advocaten in de hoofdstad Lima maande Fujimori terug te komen op zijn voornemen misdadigers over een kam te scheren met terroristen. Dat zou te makkelijk ontaarden in schendingen van de mensenrechten.

Het Congres gaf Fujimori op 12 mei speciale bevoegdheid om in de volgende twee weken elke maatregel te nemen tegen de misdaad die hem zou goeddunken. Dat was een reactie op de misdaadgolf die het land de voorafgaande weken had geschokt Dieptepunt was de moord op de directeur van een goudmijn en de ontvoering van diens zoon door een gewapende bende.

LICHTEND PAD

ARRESTATIE GUERRILLALEIDERS

Op 28 augustus 1997 maakten de autoriteiten bekend dat Demetrio Marcelo Huaman, alias 'kameraad Reynaldo' een belangrijke leider van de maoïstische guerrillabeweging Lichtend Pad (Sendero Luminoso) op 25 augustus was gearresteerd in de stad Huaraz in het Andes-gebergte.

Op 20 augustus werd bericht dat de Franse oliemaatschappij ELF eerder die maand voedselvoorraden, kleding, radio-apparatuur en medicijnen had geleverd aan de Sendero-strijders. ELF had dit gedaan nadat de guerrillastrijders op 15 augustus hadden gedreigd 29 olie-arbeiders te doden. Het bedrijf staakte ook de exploratie van aardolie in het oerwoud langs de rivier de Ene in de provincie Satipo om de guerrillastrijders gunstig te stemmen.

Op 4 september 1997 berichtte de politie dat kort tevoren Evaristo Floor Espinozu Yachachin. alias kameraad Julio, vooraanstaand lid van de maoïstische guerrillabeweging Lichtend Pad (Sendero Luminoso). was gearresteerd. Van een tweede Sendero-leider, Camarada Guillermo. werd bericht dat hij was gedood bij een treffen met het leger bij Huanuco, ten noorden van Lima.

Op 2 september werden twee mensen ernstig gewond bij een bomaanslag in de wijk Surco in Lima. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd door niemand opgeëist.

STRAFVERMIKDERING VOOR GUERRILLASTRIJDERS

Het Congres aanvaardde op 19 maart 1998 een wet die het mogelijk maakt de straffen te verminderen van 380 gedetineerden die warenveroordeeld voor guerrilla-activiteiten. De 380 maakten gebruik van een 'berouwwet' die in de periode 1992-1994 amnestie beloofde aan rebellen in ruil voor informatie over hun nog actieve collega's. Honderden maakten van die mogelijkheid gebruik, maar de anti-terreur-politie kwam haar deel van de afspraken nooit na.
De berouwwet zou de guerrillastrijders wel degelijk hebbenverzwakt, maar activisten voor mensenrechten wezen erop dat velen onschuldig en op valse aanklacht in de gevangenisbelandden.

LICHTEND PAD DOODT DORPELINGEN

Een groep van 40 rebellen van de guerrillabeweging Lichtend Pad doodde op 28 mei 1998 vijf boeren na de bestorming van twee afgelegen dorpen in de Amazone jungle.
Volgens getuigen zouden de zwaar bewapende guerrillastrijders honderden bewoners van beide dorpen hebben gedwongen om de executies in de open lucht bij te wonen. De slachtoffers, onder wie twee vrouwen, waren beschuldigd van het doorspelen van informatie aan de politie.

Een paar dagen eerder werden onder gelijke omstandigheden in hetzelfde gebied. zo'n 550 kilometer ten noordoosten van Lima. een boer gedood en een student ontvoerd.
Sinds Lichtend Pad in 1992 praktisch verslagen leek na de aanhouding van leider Abimael Guzman is de beweging onder leider Feliciana geleidelijk weer actief geworden met overvallen op legerkolonnes en het isoleren van dorpen.
Op 2 mei liep een legerpatrouille in een

hinderlaag bij Ayacucho. Twee soldaten werden daarbij gedood en zes raakten gewond.

President Fujimori liet op 14 apr.! weten dat de beweging een zware slag was toegebracht met de arrestatie van drie topmannen in een sloppenwijk van Lima

Vanaf het begin van de jaren tachtig kostte de strijd tussen de guerilla-organisaties (waartoe ook de marxistische Tupac Amaru behoort) en de regering 30.000 mensen het leven. De schade aan de infrastructuur wordt geschat op 50 miljard gulden

BUITENLANDSE ZAKEN

GRENSCONFLICT MET ECUADOR

Van 1 tot 6 september 1997 hielden het Peruaanse leger, de luchtmacht en de marine grootscheepse oefeningen in gebieden langs de betwiste noordelijke grens met Ecuador. Volgens het leger ging het om 'routine'-oefeningen.

President Fujimori bracht op 15 mei 1998 een bliksembezoek aan zijn Braziliaanse ambtgenoot Fernando Henrique Cardoso om steun te vragen bij de oplossing van het grensconflict tussen Peru en Ecuador.

De buurlanden vochten in 1995 een korte maar bloedige strijd uit over de Cordillera del Condor, een bergachtig gebied in de Amazone. Zij kwamen overeen uiterlijk 30 mei 1998 een overeenkomst te tekenen, maar boekten te weinig resultaat. Fujimori liet Cardoso weten dat Ecuador vanwege algemene verkiezingen op 31 mei de kwestie op de lange baan leek te schuiven.
Cardoso zegde toe zijn invloed aan te wenden bij president Alarcon van Ecuador om de ondertekening van een verdrag op 30 mei te bevorderen.

AKKOORD MET VENEZCELA OVER DRUGSBESTRIJDING

Peru en Venezuela sloten op 20 april 1998 een overeenkomst ter versterking van hun samenwerking bij het onderscheppen van drugstransporten.
De beide Andes-landen zouden een bilaterale commissie in het leven roepen om ervaringen uit te wisselen.
Peru gold als 's werelds grootste producent van coca-bladeren, die met name in Colombia werden verwerkt tot cocaïne. Venezuela zou een van de belangrijkste doorvoerlanden zijn van cocaïne bestemdvoor de VS en Europa.

HANDELSAKKOORD MET CHILI

Op 6 mei 1998 sloot Peru een vrijhandelsakkoord met het zuidelijke buurland Chili, dat op 1 juli in werking zou treden.
De invoerbelasting op 2.500 produkten zou onmiddellijk worden afgeschaft, voor andere werd een overgangstermijn van drie tot achttien jaar vastgesteld.
Peru verwachtte de export naar Chili in twee jaar tijd met 50 procent te zien stijgen.
(Vorige berichten pag. 457/3 e.v.-1997)

VENEZUELA

BINNENLAND

VOORMALIGE COUPLEIDER STICHT POLITIEKE PARTIJ

Op 29 juli 1997 stichtte luitenant-kolonel b.d. Hugo Chávez Frias, die in 1992 een mislukte staatsgreep had gepleegd, zijn eigen politieke partij. Bij de presentatie van de Vijfde Republikeinse Beweging (MVR) voorspelde Chávez dat hij de presidentsverkiezingen van december 1998 zou winnen.

Chávez. een populistische figuur die veel aanhang had onder armen en mensen die teleurgesteld waren in het traditionele politieke bestel, had in februari 1992 een couppoging geleid. Daarna had hij twee jaar in de gevangenis gezeten, totdat hij gratie kreeg.

Chávez: geliefd en gehaat

De opiniepeilingen van 30 april 1998 lieten zien dat de 43-jarige Hugo Chávez Frias op kop lag voor de presidentsverkiezingen van december 1998. Met 27,2 procent van de duizend geënquêteerden achter zich, had hij een voorsprong van precies vijf procent op kandidaat Irene Saez (36).Begin april nam Chávez voor het eerst de koppositie van haar over.

Tegelijk riep Chávez ook de meeste weerstand op: 29 procent liet weten zeker nooit op hem te zullen stemmen. Dat gevoel riep Saez, Miss Universe in 1981, maar bij 6,7 procent op. Chávez' tegen het establishment gerichte boodschap zou het vooral goed doen bij de driekwart van de Venezolanen die beneden de armoedegrens leven. De terugval van Saez zou vooral te wijten zijn aan het uitblijven van een duidelijk beleidsplan.

Chávez: PDVSA blijft staatsbedrijf

Presidentskandidaat Hugo Chávez verklaarde op 19 mei 1998 in Londen dat hij als president particuliere investeringen zou blijven verwelkomen in Venezuela's olie-industrie. Maar hij was niet van plan het staatsoliebedrijf PDVSA te privatiseren.
Chávez zou wel mikken op een terugdringen van de staatsinvesteringen in PDVSA om ruimte te krijgen voor de stimulering van de petrochemische industrie.
Hij zou de deur openhouden voor particuliere proefboringen, een beleid waarmee in 1997 werd begonnen.

Bomaanslag

Voor de tweede keer in een week werd op 27 mei 1998 geweld gebruikt tegen de MVR, de partij van presidentskandidaat Hugo Chávez. Gemaskerde mannen gooiden een bom naar zijn partijbureau in Caracas. Die bracht slechts geringe schade teweeg.

ALFARO PRESIDENTSKANDIDAAT VOOR AD

Luis Alfaro Ucero (76), secretaris-generaal van Venezuela's grootste partij, de Democratische Actiepartij (AD),werd op 19 mei 1998 officieel benoemd tot kandidaat voor de presidentsverkiezingen.
Alfaro werd in Venezuela bekend als de caudillo. de baas, vanwege zijn grote invloed op besluitvorming en achterkamer-overleg. Hij zou de machtigste man zijn na president Rafael Caldera.

De enigszins verrassende lancering van Alfaro tot kandidaat moest nog worden bekrachtigd door het AD-congres in juni. De partij had zich tot dan toe verre gehouden van het campagne-gekrakeel van onafhankelijke kandidaten als Hugo Chávez en de voormalige Miss Universe, Irene Saez. De laatste deed vijf jaar ervaring op als burgemeester van een voorstad van Caracas en zou onder meer kunnen rekenen op de steun van Venezuela's tweede partij, de sociaal-christelijke Copei.

Onafhankelijke kandidaten als Saez en Chávez zouden een grote rol kunnen spelen bij de komende verkiezingen omdat het algemeen wantrouwen ten opzichte van politici van de gevestigde partijen groot zou zijn. Ondanks de grote olievondsten, die vanaf eind jaren zeventig Venezuela tot de grootste brandstofleverancier van de VS maakten, zakte de levensstandaard diep weg. Wanbeheer en corruptie onder politici zouden daaraan debet zijn.

VERKIEZINGEN VERVROEGD

De grootste partijen van het land, de sociaal-democratische AD en de sociaal-christelijke Copei, verenigden op 27 mei 1998 in het Congres hun krachten om de algemene verkiezingen met een maand te vervroegen naar 8 november.
Tegenstanders betoogden dat achter deze manoeuvre de bedoeling stak om de campagne van onafhankelijke kandidaten te dwarsbomen. Voorstanders verklaarden dat het loskoppelen van presidentsverkiezingen en de verkiezingen van een nieuw congres, nieuwe gouverneurs cn nieuwe gemeenteraden de efficiëntiezou vergroten.
De ïerkiezingen voor de gemeenteraden werden uitgesteld tot medio 1999.

VOORZITTERS CONGRES UIT OPPOSITIEKRINGEN

Door een monsterverbond slaagden oppositiepartijen AD en Copei er op 2 maart 1998 in het voorzitterschap van respectievelijk de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat in handen te krijgen. De twee oudste en machtigste partijen van het land troefden daarmee aan het begin van het parlementaire jaar de regeringspartij MAS af.

Ixora Rojas (AD)werd voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden, terwijl Pedro Pablo Aguilar (Copei) de hamer in de Senaat mocht gaan hanteren. Traditioneel gingen deze functies naar de regeringspartij. Rojas werd de eerste vrouw in de Venezolaanse geschiedenis die een dergelijke post bezette.
Het laatste parlementaire jaar voorafgaand aan de verkiezingen beloofde zeer druk te worden met de behandelingvan tenminste zeventien wetten.

NIEUWE MINISTER

Ex-senator Ramon Ramirez Lopez werd op 26 maart 1998 benoemd tot opvolger van minister van Landbou Raul Alegrett. Alegrett nam ontslag vooruitlopend op de stemming over een motie van wantrouwen tegen zijn functioneren.

AARDBEVING

Op 9 juli 1997 werden bij een aardbeving met een kracht van 6,9 op de schaal van Richter minstens 59 mensen gedood en ongeveer 320 gewond. De meeste doden vielen in de stad Cariaco aan de Caribische kust. 470 km ten oosten van de hoofdstad Caracas.

ZITSTAKING IN GEVANGENIS VREEDZAAM BEEINDIGD

Een zitstaking in een gevangenis op 425 kilometer ten zuidoosten van Caracas werd op 12 maart 1998 na vijf dagen vreedzaam beëindigd. De 140 familieleden van gedetineerden gaven hun actie op na de toezegging dat de gevangenen geen haar zou worden gekrenkt.
Hun actie begon toen cipiers geweld gebruikten tegen gedetineerden na de ontdekking van een ontsnappingstunnel.
President Caidera gaf in het Congres toe dat de situatie in de gevangenissen nog altijd ernstig was. Hij noemde overbevoiking en een gebrekkige rechtsgang als de boosdoeners. Twee van elke drie van de 23.000 gedetineerden zouden wachten op een veroordeling.
Vorig jaar werden in Venezuela tenminste zes gevangenen per week in de gevangenis vermoord.

OPNIEUW BOMAANSLAG OP PARLEMENTSGEBOUW

Op 8 april 1998 maakte de politie een tijdbom onschadelijk bij de buitenmuur van het Congres. De lading was verpakt in een 40 centimeter lange pijp en was volgens de politie krachtig genoeg geweest om voorbijgangers te doden.
Het was het derde incident in zijn soort bij het parlementsgebouw binnen een jaar tijd.

EX-PRESIDENT PEREZ ONDER HUISARREST

Ex-president Carlos Andres Perez werd op 14 april 1998 onder huisarrest geplaatst op verdenking van verduistering van staatsgelden. Perez en zijn maîtresse Cecilia Matos zouden staatsgelden hebben doorgesluisd naar gezamenlijke bankrekeningen in de Verenigde Staten.
De thans 74-jarige Perez werd in 1993 schuldig bevonden aan corruptie. In mei van dat jaar, zeven maanden vóór afloop van zijn tweede ambtstermijn, moest hij het presidentschap neerleggen. Hij werd daarmee de eerste Latijns-Amerikaanse leider die om die reden het veld moest ruimen.
Perez werd destijds veroordeeld tot 28 maanden cel. maar de straf werd op grond van zijn leeftijd spoedig omgezet in huisarrest. Hij werd uit de AD gezet en de eretitel senator-voor-het-leven werd hem ontnomen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

HERVORMINGEN OVERHEIDSSECTOR OPGESCHORT

Op 8 september 1997 berichtte de Financial Times dat de regering had erkend dat op korte termijn weinig vooruitgang zou kunnen worden geboekt bij de hervorming van de overheidssector. De directeur van het Centrale Planbureau, minister Teodoro Petkoff, verklaarde dat een drastische inkrimping van het 1.3 miljoen werknemers tellende ambtenarenapparaat, ofwel eenzesde van de werkende bevolking, een 'gigantische politieke en sociale chaos' zou veroorzaken in een tijd waarin de werkloosheid 12 procent bedroeg en 50 procent van de beroepsbevolking werkzaam was in de informele niet-gereguleerde sector.

MOTIE VAN WANTROUWEN TEGEN MINISTER VAN FINANCIËN

Op 11 november 1997 stemde het Congres (het uit twee kamers bestaande parlement) voor een motie van wantrouwen tegen minister van Financiën Luis Raul Matos Azócar na een controverse over buitenlandse schulden. Maar doordat 46 afgevaardigden van de sociaal-democratische Acción Democrática zich van stemming onthielden, konden de oppositiepartijen niet de tweederde meerderheid verzamelen die nodig was om de minister af te zetten.

Op 11 september had Venezuela 4,4 miljard dollar aan Brady-obligaties omgezet in hoofdsomobligaties ter waarde van 4 miljard dollar met een looptijd van dertig jaar. de eerste langlopende overheidsschuld zonder onderpand. In Venezuela rezen vraagtekens bij deze transactie. die was goedgekeurd door Matos, en uit een onderzoek bleek later dat zij 500 miljoen dollar had gekost, had gezorgd voor een stijging van de jaarlijkse betalingen aan rente en aflossingen en in strijd was met de wet op staatskredieten.

PRESIDENT SNIJDT IN EIGEN SALARIS

President Caldera (82) gaf het voorbeeld door op 18 februari 1998 een korting op zijn salaris goed te keuren met 10 procent. Hij deed dat als onderdeel van een campagne om te snijden in de overheidsuitgaven. Aanleiding was het kelderen van de olieprijzen.
De korting zou ook gelden voor de leden van het kabinet en voor 4.000 topambtenaren; goed voor een besparing van

9,7 miljoen dollar. Caldera's maandinkomen bedroeg 1.845 dollar.

STERK VERZET TEGEN HOGERE BTW

De verhoging van het BTW-tarief van 16,5 naar 18 procent kwam minister van Financiën Freddy Rojas Parra op een storm van kritiek te staan. Politici van de oppositie, vakbonden en de zakenwereld waren unaniem in hun afwijzing.
Rojas hoopte over 1993 op deze wijze een extra 300 miljoen binnen te halen, nodig om de sterk gedaalde olieprijzen althans voor een deel te compenseren. De voorzitter van de commissie Financiën van het Huis van Afgevaardigden veronderstelde evenwel dat de volksvertegenwoordiging het ministerieel besluit weer ongedaan zou maken.
In zakelijke kringen werd gevreesd dat de verhoging van de BTW zou leiden tot een hogere inflatie, voor het lopend jaar toch al geraamd op zo'n 25 procent.

WEERSTAND TEGEN SNIJDEN IN BEGROTING

Minister van Binnenlandse zaken Andueza verklaarde op 27 april 1998 meer heil te zien in herstructurering van de buitenlandse schulden dan in het verder aanhalen van de broekriem. Hij vreesde dat anders sociale onrust de kop op zou steken. Vanwege de tegenvallende olieprijs - een kwart lager dan in 1997 - moest de overheid over het lopende jaar al voor meer dan 8 miljard gulden snijden in de uitgaven.
Staatsoliemaatschappij PDVSA werd geconfronteerd met een bezuiniging van ruim 3,5 miljard gulden en volgens minister van Financiën Rojas Parra was daarmee het eind nog niet in zicht.

COORDINATOR PRIVATISERING NEEMT ONTSLAG

Waldo Negron, coördinator van de privatisering van Venezuela's geplaagde aluminium-industrie gaf 20 mei 1998 zijn opdracht terug. Negron vond dat hij te zeer werd gehinderd door de politiek.

De regering bleef hopen in juni een aandeel van 70 procent in de industrie te verkopen. Een eerdere poging in maart strandde toen de bieders zich terugtrokken. Zij klaagden over onbillijke condities en over de vraagprijs van 2,1 miljard dollar.

VENEZUELA: WITWASSEN IS PROBLEEM VAN VS

De Venezolaanse drugsbestrijder Carlos Tablante bagatelliseerde op 21 mei 1998 de uitkomst van een onderzoek naar het witwassen van drugsgeld. Na een drie jaar durende undercover operatie. opgezet door de VS, werden vijf Venezolanen in staat van beschuldiging gesteld, onder wie een bankier en de zuster van een voormalig minister van Financiën. 'Witwassen is in feite een Amerikaans probleem,' aldus Tablante, 'want de witwassers willen geen bolivars. ze willen dollars'.

De 'operatie Casablanca' leidde lot aanklachten tegen in totaal 160 mensen, onder wie 26 Mexicanen. De vijf Venezolanen zouden 9,5 miljoen dollar, afkomstig van Mexicaanse en Colombiaanse drugskartels, hebben witgewassen via vier banken in Venezuela. Drie van de vijf werden gearresteerd in de VS, naar twee werd nog gezocht. Binnenlands onderzoek zou zich verder richten op het falen van de controlesystemen.
(Vorigeberichten pag. 573/1 e.v. - 1997)

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

BOMAANSLAGEN ORLANDO VERIJDELD

Drie verdachten, allen sympathisanten van extreem-rechtse racistische groeperingen, zijn op 8 mei 1998 aangeklaagd wegens plannen om op belangrijke verkeerswegen in en rond Orlando, Florida, bommen tot ontploffing te brengen. De drie wilden door de ontploffingen de aandacht van de politie afleiden om zo ongestoord banken te kunnen beroven.

CIA TEGEN OPENEN ARCHIEVEN

De CIA drong er op 11 mei 1998 bij het Amerikaanse Congres op aan af te zien van het aannemen van een wet die de openbaarmaking zou kunnen bespoedigen van Amerikaanse archieven betreffende de samenwerking met voormalige regimes in Latijns Amerika. Landen als Guatemala en Honduras haddden hierom gevraagd, omdat de Amerikaanse gegevens zouden kunnen helpen bij het vaststellen van de identiteit van schenders van de mensenrechten.
De Human Rights Information Act zou volgens de CIA haar missie in het buitenland in gevaar brengen. Opheffing van de geheimhouding zou buitenlanders doen afzien van de samenwerking met de Amerikaanse inlichtingendienst. aldus de CIA.

LEVENSLANG VOOR PLANNEN VLIEGTUIGBOMMEN

De Pakistaan Abdul Hakim Murad is op 15 mei 1998 in New York tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld voor zijn deelname aan een samenzwering om binnen 48 uur twaalf Amerikaanse passagiersvliegtuigen op te blazen. Murad had hiervoor plannen gesmeed samen met Ramzi Yousef, die in februari 1993 de bom in het World Trade Center plantte. Beiden waren radicale moslims die de vliegtuigen wilden opblazen als vergelding voor de Amerikaanse steun aan Israël.

OVERHANDIGING DOCUMENTEN OVER MOORD KENNEDY

In een uitspraak van 18 mei 1998 besliste het Hooggerechtshof dat openbare aanklager Harry Connick uit New Orleans alle documenten met betrekking tot de moord op president Kennedy die hij in zijn bezit had, moest overhandigen aan de Assassination Records Review Board, een orgaan van de regering. Het gaat om materiaal over het proces tegen de zakenman Clay Shaw, die in 1969 werd vrijgesproken van deelname aan een samenzwering om Kennedy te vermoorden.

POSTUUM BOEK BESCHULDIGT CLINTON VAN LEUGENS

Een op 18 mei 1998 postuum verschenen boek, genaamd *Arkansas Mischief*, van de in april in de gevangenis overleden ex-zakenpartner van president Clinton, James McDougal, bevat een aantal opzienbare aantijgingen aan het adres van de president. De meest sensationele hiervan is de bewering van McDougal dat Clinton in 1996 tijdens het proces waarin McDougal wegens bankfraude terecht stond. onder ede gelogen heeft. De president verklaarde toen dat hij nooit met Susan McDougal, de echtgenote van James, gesproken had over een frauduleuze lening die de Clintons en de McDougals ontvangen zouden hebben voor het Whitewater-project. Volgens McDougals boek heeft een dergelijk gesprek echter wel plaatsgevonden. Clintons advocaat heeft dit onmiddellijk tegengesproken.

TV-STATIONS MOGEN KANDIDATEN WEREN BIJ VERKIEZINGSDEBATTEN

Op 18 mei 1998 besliste het Hooggerechtshof met 6 stemmen tegen 3 dat publieke televisiestations mogen weigeren kandidaten die niet tot de Republikeinse of Democratische partij behoren toe te laten tot verkiezingsdebatten. De uitspraak vernietigde een eerder arrest van het Hof van Beroep, dat had geoordeeld dat elke wettelijk gerechtigde verkiezingskandidaat moet kunnen meedoen aan televisiedebatten op een openbare zender. Wel moet volgens het Hooggerechthof de beslissing om kandidaten van kleinere partijen niet toe te laten worden genomen op basis van een 'redelijke uitoefening van journalistieke oordeelkundigheid', en mag deze niet uitsluitend worden gebaseerd op de politieke opvattingen van de kandidaat.

VERTRAGING WET AANSPRAKELIJKHEID TABAKSINDUSTRIE

Het door senator John McCain opgestelde wetsontwerp inzake de aansprakelijkheid van de tabaksindustrie voor door sigaretten aangerichte gezondheidsproblemen, heeft bij de behandeling in de Senaat op 20 en 21 mei 1998 vertraging opgelopen en zal nu gedeeltelijk moeten worden herschreven.

Op 20 mei leek de door McCain voorgestane compromisbereidheid tegenover de tabaksindustrie door de Senaat te zijn overgenomen, toen een voorstel om de prijzen van sigaretten in drie jaar tijd met 1,50 dollar per pakje te verhogen met 58 stemmen tegen 40 verworpen werd. Het blijft nu bij de prijsstijging van 1,10 dollar in vijf jaar tijd die McCain in zijn ontwerp had opgenomen. Deze gematigdheid van de Senaat leek erop te duiden dat de 'McCain bill', die behalve de prijsstijging ook voorziet in strengere regelgeving van de Food and Drug Administration en bepaalde marketing- en reclamerestricties voor de tabaksfabrikanten, zou worden aangenomen.

Op 21 mei bleek dit echter nog lang geen uitgemaakte zaak te zijn. toen tegen alle verwachtingen in een gelegenheidscoalitie van fel tegen de tabaksindustrie gekante Democraten en uiterst conservatieve Republikeinen één van de belangrijkste elementen van McCains compromis onderuit haalden. Met 61 stemmen tegen 37 besliste de Senaat dat er in de tabakswetgeving geen enkele wettelijke bescherming voor de sigarettenfabrikanten mocht worden opgenomen, en verwierp zodoende het dool McCain voorgestelde plafond van 8 miljard dollar per jaar als maxiniumbedrag van door de industrie te betalen schadevergoedingen
Het was niet onmiddellijk duidelijk of hierdoor de kansen van McCain en zijn aanhangers (waaronder het Witte Huis) om de rest van het ontwerp goedgekeurd te krijgen, waren gedaald Voorstanders van het ontwerp hadden gehoopt dat het plafond de sigarettenfabrikanten ertoe over zou halen de nieuwe wet niet tegen te werken

Texaanse overeenkomst leidt tot conflict

Inmiddels vormde een overeenkomst met de tabaksindustrie in Texas de aanleiding voor een politiek geladen conflict tussen de goeverneur van deze staat, George W. Bush, en de Texaanse minister van Justitie Dan Morales. Morales, die één van de campagneleiders is van Bush's belangrijkste tegenstander bij de goeverneursverkiezingen in Texas, diende op 26 mei 1998 bij de rechtbank een rekest in waarin hij een boete van 25 miljoen dollar eiste van Bush en zeven leden van de wetgevende macht van Texas. Dit omdat zij gepleit hadden voor een honorariumverlaging van 2,3 miljard dollar voor advocaten die Texas hadden vertegenwoordigd in de rechtszaak van die staat tegen de tabaksindustrie. Volgens Morales zou de inmenging van Bush de overeenkomst tussen Texas en de sigarettenfabrikanten in gevaar kunnen brengen. Bush en zijn aanhangers hebben echter volgens de lokale radio in Houston bij dezelfde rechtbank een document overgelegd waaruit zou blijken dat Morales aan advocaten die aan het tabaksproces zouden meen-erken. had gevraagd hem één miljoen dollar te betalen.

ONTWIKKELINGEN IN DE LEWINSKY-AFFAIRE

Met een overweldigende meerderheid nam het Huis van Afgevaardigden op 21 mei 1998 een resolutie aan waarin president Clinton ertoe werd opgeroepen om alle documenten met betrekking tot zaken waarvoor hij zich op zijn 'executive privilege' kan beroepen; openbaar te inaken. Onder 'executive privilege' wordt het recht van de president verstaan, bepaalde gesprekken of documenten geheim te houden in het landsbelang. Clinton had zich op dit recht beroepen om te voorkomen dat twee van zijn veiligheidsagenten zouden moeten getuigen over zijn vermeende relatie met de oud-stageaire Monica Lewinsky.

Op 22 mei verklaarde de federale rechtbank dit beroep echter ongegrond, en oordeelde dat de twee agenten wel verhoord moesten kunnen worden door de Grand Jury die het seksschandaal rond Clinton onderzoekt. Tegen deze uitspraak gingen de agenten. Bruce Lindsey en Sidnev Blumenthal, in appèl bij het Hof van Beroep.
Kenneth Starr, de onafhankelijke aanklager die de schandalen rond de president onderzoekt. tekende hiertegen echter protest aan, aangezien een procedure bij het Hof van Beroep zeer veel tijd in beslag neemt. Starr meende dat het in het belang van het onderzoek zou zijn als de zaak rond het 'executive privilege' direct zou worden doorverwezen naar het Hooggerechtshof. Hij beriep zich hierbij op het precedent van de Watergate-affaire rond president Nixon, die destijds ook onmiddellijk door het Hooggerechtshof in behandeling was genomen.

BEGROTINGSCOMMISSIE SCHAFT 'MARRIAGE PENALTY' AF

De Begrotingscommissie van het Huis van Afgevaardigden heeft op 21 mei 1998 een begrotingsplan voor het jaar 1999 goedgekeurd dat voorziet in 101 miljard dollar aan bezuinigingen in de komende vijf jaar. De opbrengst van deze maatregel moet volgens het plan dienen om de zogenaamde 'marriage penalty', het effect dat echtparen in sommige gevallen onevenredig meer belasting betalen dan alleenstaanden, af te schaffen.

DEBAT OVER FINANCIERING VERKIEZINGSCAMPAGNES

Het Huis van Afgevaardigden begon op 22 mei 1998 aan een langverwacht debat over de wetgeving inzake de financiering van verkiezingscampagnes. Het debat, dat in februari om procedurele redenen was gestrand, beloofde uiterst ingewikkeld te worden, aangezien er beslist moest worden over twaalf onderling zeer verschillende voorstellen en honderden mogelijke amendementen. Volgens de Republikeinse afgevaardigde Rick White uit Washington was het gevaar daarom niet denkbeeldig dat het hele debat een gênante mislukking zou worden, reden waarom hij een voorstel indiende om een nationale commissie in te stellen die in plaats van het Huis zou moeten beslissen over de campagnefinanciering.
De overige voorstellen waren deels afkomstig van voorstanders van wijzigingen in de wetten die de campagnefinan-

ciering regelen, waaronder met name het invoeren van een geheel of gedeeltelijk verbod op zogenaamde 'soft money'-donaties aan politieke partijen; en deels van tegenstanders van wetswijzigingen, die vinden dat zo'n verbod inbreuk zou maken op de vrijheid van meningsuiting, en die meer zien in het strenger toepassen van de geldende wetgeving.

RECHT OP VOEDSELBONNEN IMMIGRANTEN NIET GESCHRAPT

Op 22 mei 1998 verwierp het Huis van Afgevaardigden met 289 stemmen tegen 120 een Republikeins voorstel om het verstrekken van voedselbonnen aan legale immigranten niet opnieuw in te voeren. Hierdoor strandde een wetsvoorstel dat geld moest vrijmaken voor verzekering van landbouwgewassen en landbouwwetenschappelijke research. President Clinton had vóór de stemming aangekondigd zijn veto over de wet te zullen uitspreken als de herintroductie van voedselbonnen eruit geschrapt zou worden.

WET KOMT HOLOCAUST-SLACHTOFFERS TEGEMOET

In de staat Californië werd op 22 mei 1998 een wet van kracht die het voor in Californië woonachtige holocaust-slachtoffers en hun erfgenamen makkelijker maakt naar de rechter te stappen om de opbrengsten van tussen 1920 en 1948 in Europa afgesloten verzekeringen op te eisen. Volgens de nieuwe wet kunnen dergelijke zaken niet meer niet-ontvankelijk worden verklaard op grond van verjaring, mits ze vóór of op 31 december 2010 worden aangespannen.

NEW JERSEY KRIJGT ELLIS ISLAND

Het Hooggerechtshof heeft op 26 mei 1998 beslist dat Ellis Island voortaan deel uitmaakt van de staat New Jersey. Het eiland, waar tussen de jaren 1890 en 1954 de immigratiedienst van de VS gevestigd was, heeft vanaf de zeventiende eeuw aan de staat New York toebehoord. In 1993 spande New Jersey echter een proces aan om het historische eiland (nueen museum) op te eisen.

ONDERZOEK NAAR CORRUPTIE MINISTER HERMAN

De minister van Werkgelegenheid, Alexis Herman, heeft geprobeerd het onderzoek naar vermeende fraude hararzijds te dwarsbomen. zo werd op 26 mei 1998 bekend. Uit aanvankelijk geheimgehouden justitiële documenten bleek dat Herman er op 18 mei bij het Hof van Beroep in Washington op heeft aangedrongen geen onafhankelijke onderzoeker te benoemen. zoals minister van Justitie Janet Reno had gevraagd. Reno wil dat er een onderzoek komt naar aantijgingen van frauduleuze campagnefinanciering en corruptie aan het adres van Herman. Hermans advocaten beweerden dat Reno over onvoldoende bewijs beschikte. Het Hof van Beroep was het hier echter niet mee eens en benoemde op 26 mei Ralph Lancaster Jr. tot onafhankelijk onderzoeker in de zaak-Herman.

TWAALF JAAR VOOR MEDEPLICHTIGE BOMAANSLAG OKLAHOMA CITY

Michael Fortier is op 27 mei 1998 veroordeeld tot 12 jaar gevangenis en een boete van 200.000 dollar voor zijn aandeel in de door Timothy McVeigh gepleegde bomaanslag op het Alfred P. Murrah-regeringsgebouw in Oklahoma City op 19 april 1995. Fortier, destijds de boezemvriend van de vorig jaar ter dood veroordeelde McVeigh, bekende voor de rechtbank in Oklahoma dat hij afwist van McVeighs plan, maar heeft nagelaten de autoriteiten ervan op de hoogte te stellen. Ook heeft hij bij het onderzoek naar de aanslag gelogen tegen de onderzoeksagenten, en heeft hij gestolen wapens verkocht met de opbrengst waarvan McVeigh de aanslag had gefinancierd.
Ondanks de getuigenissen van zestien familieleden van slachtoffers van de aanslag, die eisten dat Fortier de maximale straf van 17,5 jaar zou krijgen, veroordeelde de rechtbank hem tot 12 jaar, omdat zonder zijn getuigenis in de zaak tegen McVeigh deze laatste niet veroordeeld had kunnen worden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

HERVORMING BELASTINGDIENST

Op 7 mei 1998 keurde de Senaat unaniem een wetsvoorstel goed dat de Internal Revenue Service (IRS, de belastingdienst) moet hervormen. Bovenal moet de IRS klantvriendelijker worden. Tijdens hoorzittingen die een Senaatscommissie eerder dit jaar hield naar aanleiding van klachten over wangedrag van IRS-ambtenaren, waren ernstige wantoestanden aan het licht gekomen.

Het nieuwe wetsontwerp versterkt de rechten van de belastingbetaler; zo wordt de bewijslast in sommige gevallen van de betaler naar de IRS verschoven. Ook worden rente en boetes op onbetaalde belastingen opgeheven, indien de IRS de belastingbetaler er niet binnen een jaar na de aangifte van up de hoogte stelt dat de desbetreffende belastingen verschuldigd zijn. Voorts is de IRS in het vervolg verplicht belastingbetalers dertig dagen van tevoren op de hoogte te stellen van een voorgenomen beslag op eigendommen, en mag geen beslag meer worden gelegd op woonhuizen als het bedrag aan onbetaalde belasting minder dan 5.000 dollar bedraagt.
Verder voorziet het ontwerp in een reorganisatie van de IRS. en zal er een commissie van toezicht worden ingesteld.

MORATORIUM VOOR BELASTINGEN INTERNET

De Commissie voor Handel van het Huis van Afgevaardigden heeft op 14 mei 1998 een wetsontwerp goedgekeurd dat voorziet in een moratorium van drie jaar op nieuwe belastingen op het gebruik van Internet. De zogenaamde Internet Tax Freedom Act verbiedt de individuele staten en lagere overheden voorts de prijzen van toegang tot Internet en on-line diensten te beïnvloeden.

WET OLIEVOORRADEN VERLENGD

Op 19 mei 1998 besloot het Huis van Afgevaardigden de Energy Policy and Conservation Act, die het beheer de Amerikaanse olievoorraden en de deelname van de VS aan de International Energy Agency regelt, met één jaar te verlengen. De wet, die bepalingen bevat over de te nemen maatregelen in geval van een plotselinge onderbreking in de olietoevoer, evenals regelgeving die het instandhouden van de nationale olievoorraad waarborgt, zal gedurende het fiscale jaar 1999 blijven gelden.

PLAN VOOR HERVORMING OUDERDOMSPENSIOENEN

Op 19 mei 1998 werd in het Congres een hervormingsplan voor de ouderdomspensioenen gepresenteerd. De National Commission on Retireinent Policy. die bestaat uit zowel leden van het Congres als deskundigen uit de privésector, zei te hopen binnen twee weken een op het plan gebaseerd wetsvoorstel te kunnen presenteren. In het jaar 2000 zou de nieuwe wet in werking moeten treden.

Hervormingen in de pensioenwetgeving zijn noodzakelijk omdat het huidi-

ge systeem door zijn geringe marktgerichtheid in de 21ste eeuw dreigt in te storten. Om dit te voorkomen behelst het plan, dat een compromis is tussen conservatieven die de pensioenen willen privatiseren en progressieven die hier juist tegen gekant zijn, een aantal maatregelen die ten doel hebben de voorzieningen meer marktgericht te maken. Zo wordt voorgesteld om de personeelsbelasting van 12.4 procent met 2 procent te verlagen. Dit bedrag moet dan worden geïnvesteerd in een individuele spaarrekening. Verwacht wordt dat dit meer zal opbrengen dan de 2,7 procent die het huidige systeem oplevert. Verder zal de pensioengerechtigde leeftijd worden verhoogd van de huidige 63 jaar tot 70 jaar in 2029, door er vanaf nu elk jaar twee maanden aan toe te voegen. Hetzelfde geldt voor het recht op vervroegde pensionering, dat van de huidige leeftijd van 62 jaar wordt opgevoerd tot 65 jaar in 2017.

Andere in het plan voorgestelde maatregelen zijn het reduceren van de hoogte van de uitkeringen die worden uitbetaald aan de echtgenoten van degenen die voor de pensioenen hebben gespaard; het afschaffen van de zgn. 'earnings test', die ervoor zorgt dat degenen die na hun pensioengerechtigde leeftijd blijven werken, gekort worden op hun uitkering; de garantie dat iedereen die veertig jaar lang heeft gespaard minstens 100 procent van het niveau van de armoedegrens uitgekeerd krijgt; het vergemakkelijken van het 'meenemen' van pensioenregelingen van de ene baan naar de andere.

203 MILJARD DOLLAR VOOR INFRASTRUCTUUR

Op 23 mei 1998 keurde het Congres met een ruime meerderheid (297 stemmen tegen 86 in het Huis van Afgevaardigden. 88 tegen 5 in de Senaat) een wetsontwerp goed dat voorziet in 203 miljard dollar voor modernisering en herstel van de infrastructuur: De nieuwe wet, die bekend staat als de Transportation Equity Act, trekt 167 miljard dollar uit voor het onderhoud van de snelwegen over de komende zes jaar, en nog eens 36 miljard dollar voor metro's en bussen. Daarenboven wordt 2 miljard dollar gereserveerd voor veiligheidsmaatregelen. President Clinton toonde zich tevreden over de nieuwe wet en noemde hem fiscaal verantwoord, ondanks het feit dat de in de wet genoemde bedragen uitstijgen boven het plafond dat was afgesproken in de begrotingsovereenkomsten van 1997.

BUITENLANDSE ZAKEN

PLAN LIBERALISERING HANDEL EU-VS AANGEPAST

De Franse krant Le *Figaro* meldde op 9 mei 1998 dat Groot-Brittannië van plan was een ontwerp-handelsovereenkomst over liberalisering van de handel tussen de VS en de EU, waartegen Frankrijk zich in april heftig had verzet, in vrij\?-ei ongewijzigde vorm opnieuw voor te stellen. Het zogenaamde NTM (New Trarisatlantie Marketplace)-plan was ontworpen door Sir Leon Brittan, lid van de Europese Commissie belast met handelszaken.
Het plan voorzag in bilaterale onderhandelingen tussen de EU en Washington over het slechten van technische barrières die de vrije handel in goederen en diensten en het vrije verkeer van intellectueel eigendom en investeringen tussen de EU en de VS belemmerden. Frankrijk, dat met name vreesde voor de teloorgang van zijn filmindustrie, indien het NTM ingang zou vinden, onthield Brittan een mandaat om de onderhandelingen met Washington te openen.
Bronnen bij de EU in Brussel ontkennen het bericht in de Franse krant en zeggen dat het nieuwe voorstel minder ambitieus is dan het oude NTM. Met name Brittans idee van de instelling van een vrijhandelszone in diensten was geschrapt, zo verklaren zij.

KERNPROEVEN VAN INDIA EN PAKISTAN

Falen CIA inzake Indiase kernproeven

Op 12 mei 1998 kondigde de CIA aan een onderzoek te zullen instellen naar de redenen waarom zij er niet in geslaagd is beleidsvormers tijdig op de hoogte te stellen van de voorbereidingen voor de drie recente kernproeven in India. Admiraal David Jeremiah. een vroegere vice-voorzitter van de chefs-van-staven, werd gevraagd de leiding van het interne onderzoeksteam op zich te nemen.
Richard Shelby, voorzitter van de Senaatscommissie voor spionagezaken. meende dat de CIA in verband met de Indiase kernproeven schandelijk gefaald had. Hij zei dat de dienst 'volledig verrast' was door de proeven. en noemde het 'de grofste fout van de laatste tien jaar'. Voorts kondigde Shelby aan hoorzittingen te zullen houden om de redenen van het falen te achterhalen.
Intussen werd door ambtenaren gesuggereerd. dat het falen van de CIA wellicht niet zozeer te wijten was aan nalatigheid of incompetentie van de dienst maar mogelijk kan zijn veroorzaakt door de politici zelf Lawrence Scheinman, van 1994 tot 1997 topambtenaar bij het Arms Control and Disarmament Agency, verklaarde dat de gesprekken die de politici in 1993 en 1996 met India voerden om het land af te houden van voorgenomen kernproeven, de Indiers een duidelijk idee hadden gegeven van het soort activiteiten waar de Amerikanen op letten bij het speuren naar aanwijzingen voor voorbereidingen van nucleaire tests

Sancties tegen India wegens kernproeven

Op 13 mei 1998 kondigde president Clinton een aantal vergaande sancties tegen India af in verband met de door dat land gehouden kernproeven. De regering van de VS zal India geen ontwikkelingshulp meer verstrekken (behalve voedselhulp op humanitaire basis), evenmin als militaire hulp. Alle leningen, kredieten en andere financiële hulp van de Amerikaanse regering en banken aan India zijn stopgezet, en bepaalde technologische produkten en wapens mogen niet meer aan India worden verkocht.

Pakistaanse kernproeven niet voorkomen

Na de vijf Indiase kernproeven werd in Amerikaanse regeringskringen gevreesd voor een mogelijke Pakistaanse tegenactie. President Clinton stuurde in de week van 11 mei 1998 een delegatie onder leiding van de vice-minister van Buitenlandse Zaken, Strobe Talbott, naar Islamabad om te proberen de Pakistanen ertoe te bewegen geen proeven uit te voeren. Op 13 mei beëindigden zij hun missie echter zonder concrete resultaten te hebben geboekt.

Diezelfde dag suggereerde Clinton dat een vergelijk met Pakistan wellicht kon worden bereikt door het land compensatie aan te bieden voor de 28 F-16's waarvoor het de VS in 1990 658 miljoen dollar betaald had, maar die nooit geleverd waren, omdat de Amerikanen vreesden dat Pakistan een nucleair wapen aan het ontwikkelen was. Op 17 mei zeiden Richard Shelby en Bob Kerrey, respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter van de Senaatscommissie voor spionagezaken, dat zij positief stonden tegenover het idee de F-16's alsnog aan Pakistan te leveren, als dit land zou afzien van het doen van kernproeven.

Sancties tegen Pakistan

Op 28 mei bleek echter dat de pogingen van de VS om Pakistan te weerhouden van het houden van kernproeven vruchteloos waren gebleven, toen bekend werd dat het land vijf 'succesvolle' tests had uitgevoerd als antwoord op de Indiase proeven Dit betekende een nederlaag voor president Clinton, die er vlak vóór de test nog telefonisch bij de Pakistaanse premier Sharif op had aangedrongen af te zien van zijn nucleaire plannen. Clinton kondigde onmiddellijk nadat het nieuws over de proeven bekend werd een reeks strenge sancties tegen Pakistan af. die het land waarschijnlijk miljarden dollars aan economische hulp zullen kosten.

Nadat op 30 mei bekend werd dat Pakistan opnieuw een test had uitgevoerd. deed Clinton een beroep op India en Pakistan om opnieuw met elkaar in overleg te treden, over te gaan tot onmiddellijke ondertekening van het internationale verdrag tegen kernproeven en hun onderlinge wapenwedloop direct te staken.

GEEN SANCTIES TEGEN INVESTEERDERS IN IRAN EN CUBA

President Clinton heeft op 18 mei 1998 tijdens een top tussen de EU en de VS in Londen aan de Europese Unie toegezegd dat de VS geen strafmaatregelen zullen treffen tegen Europese bedrijven die investeringen doen in Iran en Cuba. Met deze belofte ging hij in tegen Amerikaanse wetgeving, die investeringen in die landen wil voorkomen. Clinton verklaarde echter dat de EU op afdoende wijze haar medewerking had toegezegd aan inspanningen om Iran te verhinderen massavernietiginswapens te ontwikkelen, en voorts had beloofd niet te zullen investeren in Cubaanse bezittingen die na de communistische revolutie in 1959 door de staat waren geconfisqueerd.
Clinton nam met zijn verklaring een belangrijke bron van spanningen tussen de VS en de EU weg. Europese bedrijven zullen voortaan ongestraft kunnen investeren in de lucratieve Iraanse olieindustrie. Een dag na Clintons toezegging liet het ministerie van Buitenlandse zaken in Washington nadrukkelijk weten. dat buitenlandse investeerders in Libië wèl door Amerikaanse sancties zullen worden getroffen.

CONTROVERSE OVER TECHNOLOGIE-EXPORT NAAR CHINA

Mike McCurry, de moordvoerder van president Clinton veroordeelde op 21 mei 1998 de beslissing van het Huis van Afgevaardigden om de verkoop aan China van bepaalde technologische produkten zoal.: satelliet- en raket-technologie, te verbieden Volgens de zichtbaar geergerde McCurry hadden de afgevaardigden die voór het verbod hadden gestemd zich laten beinvloeden door de media en de politieke stemming van het moment, in plaats van een eldoordacht oordeel te vellen in het belang van het land

Deze controverse tussen het Witte Huis en het Congres had te maken met het onderzoek naar de financiële steun die de Democratische partij bij de presidentsverkiezingen van 1996 van de Chinese regering zou hebben ontvangen. De *New York* Times meldde in de week van 11 mei dat Johnny Chung, fondsenwerver voor de Democratische partij. tegenover het ministerie van Justitie in het kader van een strafrechtelijk onderzoek naar het fondsenwervingsschandaal had verklaard dat de 100.000 dollar die hij in de partijkas had gestort afkomstig was van het Chinese leger.

Senator Fred Thompson, die in 1997 hoorzittingen in verband met de mogelijke illegale campagnefinanciering had voorgezeten, kondigde aan nog een reeks hoorzittingen te zullen houden om de 'toevalligheden' met betrekking tot China te onderzoeken. Als voorbeeld van zo'n 'toevalligheid' noemde hij het feit dat een Chinese wapenhandelaar in het Witte Huis op de koffie was geweest op dezelfde dag dat Clinton de lancering door China van een in de VS gefabriceerde satelliet goedkeurde.

Ruimtevaartbedrijf ontkent politieke beïnvloeding

De directeur van het ruimtevaart-technologiebedrijf Loral, R. Schwartz. heeft op 24 mei 1998 verklaard dat de toestemming die hij van de regering had gekregen om een satelliet te lanceren met behulp van een Chinese raket, geheel routinematig was en niets te maken had met de donaties die hij de Democratische partij had verstrekt ten behoeve van de verkiezingcampagne. Volgens de veiligheidsadviseur van het Witte Huis, Sandy Berger, had de overeenkomst met Loral geen enkel gevaar voor de staatsveiligheid opgeleverd.

De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, toonde zich echter niet onder de indruk van deze verklaringen Hij wil onde zoeken waarom Clinton de overenkomst met Loral heeft laten doorgaan, ondanks waarschuwingen van het ministerie van Justitie, dat vreesde dat Loral gevoelige rakettechnologit aan de Chinezen had geleverd

SAMENWERKINGSOVEREENKOMSTEN ALASKA E N SACHALIN

Op 22 mei 1998 ondertekenden de goeverneur van Alaska, Tony Knowles, en die van de Russische republiek Sachalin, Igor Farkhoetdinov, in Anchorage een reeks samenwerkingsovereenkomsten op het gebied van handel, energiebeheer. financiën, milieubescherming en gehandicapten- en ouderenzorg. De belangrijkste banden tussen Alaska en Sachalin liggen op het terrein van de olie- en gaswinning. Zowel Knowles als Farkhoetdinov voorspelden omvangrijke nieuwe mogelijkheden van samenwerking op dit gebied als gevolg van de overeenkomsten.

MOGELIJK ONDERZOEK NAAR FORTUIN SOEHARTO

James Rubin, woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken. bevestigde op 27 mei 1998 dat de regering overweegt een onderzoek in te stellen naar de Amerikaanse bezittingen van de familie Soeharto. Dit in verband met eventuele pogingen van de Indonesische regering of individuele burgers om deze bezittingen op te eisen. Senator John Kerry en afgevaardigde Howard Berman hebben bij president Clinton op een dergelijk onderzoek aangedrongen.

CONTROVERSE MET E U OVER GRAANSUBSIDIES

Op 28 mei 1998 kondigde de minister van Landbouw, Dan Glickman, aan dat zijn ministe ie de export van gerst naar door de EU gedomineerde markten zou subsidiëren. Dit als reactie op de levering van een door de EU gesubsidieerde lading graan aan een Californisch veevoerbedrijf. Deze levering had de woede van de Amerikaanse graanverbouwers opgewekt, die vreesden dat de Amerikaanse markt permanent overspoeld zou gaan worden door goedkoop Europees graan.
In Brussel waarschuwde een boze Europese Commissie de VS dat elke hervatting van het Amerikaanse subsi-

dicprogramma voor de graanexport de boeren aan beide zijden van de Atlantische Oceaan zou benadelen, aangezien van een subsidie-oorlog tussen de EU en de VS alleen derde partijen zouden profiteren.

EU MOET OPEN VOOR MET HORMONEN BEHANDELD RUNDVLEES

Op 28 mei 1998 werd in Washington enthousiast gereageerd op een uitspraak van de Wereldhandelsorganisatie (WTO)die de EU dwong binnen een jaar haar markt open te stellen voor met hormonen behandeld rundvlees. De WTO oordeelde in februari dat het in de EC geldende verbod op dergelijk vlees in strijd was met internationale regels. De EU heeft tot 13 mei 1999 de tijd om haar regelgeving aan te passen; Gerry Kiely, woordvoerder van de EG-commissaris voor landbouw, verklaarde echter niet te kunnen garanderen dat deze datum gehaald zal worden.

MILITAIRE ZAKEN

MOGELIJKHEDEN EN ZWAKHEDEN SATELLIETSYSTEMEN

De interesse van het Amerikaanse leger in de mogelijkheden van het gebruik van de ruimtevaart voor militaire doeleinden is recentelijk fors toegenomen. Hoogeplaatste militairen verklaarden in mei 1998 dat het leger zich is gaan realiseren dat in de 21e eeuw informatietoevoer van het allerhoogste belang zal zijn, en dat de ruimte hiervoor bij uitstek mogelijkheden biedt.
Op een congres in Huntsville, Alabama, waarschuwden de ruimtevaartexperts van het leger echter voor de gevaren die het gebruik van commerciële satellietnetwerken voor militaire doeleinden met zich meebracht. Zo wees generaal Alan Johnson erop, dat zelfs relatief onderontwikkelde landen de zwak beveiligde satellieten van eencommercieel netwerk onklaar zouden kunnen maken. Gil Klinger, onderminister voor defensie, onderstreepte dat deze situatie leiders als Saddam Hussein gouden kansen zou geven.
Klinger suggereerde dat de zwakheden van de commerciële satellietnetwerken zouden kunnen worden weggenomen door de bedrijven die de satellieten exploiteren, ertoe te bewegen meer bescherming tegen mogelijke aanvallen in te bouwen. Ook zou er met deze bedrijven een soortgelijke overeenkomst kunnen worden gesloten als die nu reeds geldt voor luchtvaartmaatschappijen, die met speciale vliegtuigen vliegen die snel kunnen worden omgeboumd tot gevechtsvliegtuigen. en die zich ertoe nebben verbonden het leger prioriteit te verlenen als er een crisis uitbreekt.

De twee belangrijkste aanvalssystemen in de ruimte die nu in ontwikkeling zijn, KE-ASAT (Kinetic Energy Anti-Satellite System) en MIRACL (een lasersysteem), zijn volgens wetenschappers en militairrn veelbelovend. Het gebruik van de ruimte voor militaire doeleinden ligt echter politiek gevoelig: de publieke opinie is bang voor een wapenwedloop, en president Clinton heeft onlangs, met gebruikmaking van zijn veto, de 38 miljoen dollar die het Congres aan de projecten had toegekend, uit de begroting geschrapt.

CLINTON ONDERTEKENT RATIFICATIE UITBREIDING NAVO

Op 21 mei 1998 ondertekende president Clinton de ratificatie van een wijziging van het NAVO-verdrag die voorziet in toelating van Polen, Hongarije en de Tsjechische Republiek als leden van het bondgenootschap.

AMERIKAANSE MILITAIREN INGEËNT TEGEN MILTVUUR

De minister van Defensie. William Cohen, heeft in mei 1998 de strijdkrachten opdracht gegeven alle 2,4 miljoen militairen in te enten tegen de dodelijke ziekte miltvuur. Aanleiding voor deze beslissing vormde de ontdekking dat Irak in het verleden de mogelijkheden van het gebruik van miltvuur voor biologische oorlogvoering heeft onderzocht.
Voorts kondigde Cohen aan dat in tien staten zogenaamde 'rapid assessment teams' in het leven zouden worden geroepen, die de bevolking bij moeten staan in geval van een aanval met biologische, chemische of nucleaire wapens gericht tegen de burgerbevolking.

OVERLEDEN

'MR CONSERVATIVE' BARRY GOLDWATER

Op 29 mei 1998 stierf de bekende oudpoliticus Barry Goldwater op 89-jarige leeftijd in zijn thuisstaat Arizona. De Republikein Goldwater. die van 1956 tot 1986 zitting had in de Senaat, verwierf grote bekendheid door zijn controversiële verkiezingscampagne in 1964 tegen de toenmalige president Lyndon Johnson. Toen hij op de Republikeinse conventie in San Francisco tot presidentskandidaat werd gekozen, reageerde Goldwater met de woorden:'Extremisme ter verdediging van vrijheid is geen ondeugd; gematigdheid bij het nastreven van rechtvaardigheid is geen deugd.' Naar aanleiding van deze uitspraak werd Goldwater door velen van extremisme beschuldigd. niet in de laatste plaats door zijn tegenstander Lyndon B. Johnson, die een klinkende overwinning behaalde.

Ondanks zijn nederlaag bij de presidentsverkiezingen van 1964 bleef Goldwater een belangrijke figuur in de landelijke politiek. Een aantal van de, destijds als 'radicaal' ervaren, ideeën die hij in de jaren zestig naar voren bracht, zoals privatisering van voorzieningen als elektriciteitsbedrijven en sociale zekerheid, hebben sindsdien in brede kring ingang gevonden. Bovendien speelde Goldwaters verkiezingscampagne een doorslaggevende rol bij de beslissing van Ronald Reagan, destijds Hollywood-acteur, om de politiek in te gaan. Toen Reagan in 1980 aan de macht kwam, betekende dit tevens een overwinning voor de door Goldwaters ideeën geïnspireerde conservatieve vleugel van de Republikeinse partij.

FRANK SINATRA

De zanger en acteur Frank Sinatra overleed op 14 mei 1998 op 82-jarige leeftijd in een ziekenhuis in Los Angeles. 'The Voice' werd ingetogen herdacht. Sinatra maakte meer dan tweehonderd platen en speelde in meer dan vijftig films. Voor de film From *here* to Eternity kreeg hij in 1953 een Oscar.
(Vorigeberichtenpag.298/1 e.v. - 1998)

AFGHANISTAN

VERLOOP BURGEROORLOG

Talibaan rukken op naar Mazar-i-Sharif

In september 1997 woedden de zware gevechten tussen de Talibaan-militie en de strijdkrachten van oud-minister van Defensie Ahmed Shah Masoud voort. De Talibaan ontketenden een groot offensief tegen de noordelijke stad Mazar-i-Sharif (de op een na grootste stad van Afghanistan en het enige grote bevolkingscentrum dat nog niet in handen

van de Talibaan was) en sneden haar af van de buitenwereld.

Begin september voerden Masouds strijdkrachten onafgebroken aanvallen uit op Talibaan-troepen in de Ghorband-vallei, ongeveer 40 km ten noorden van de hoofdstad Kaboel. Op 5 september berichtte het Russische persbureau *ITAR*-TASS dat Masouds eenheden hadden geprobeerd de Talibaan uit de vallei te verdrijven, maar dat de operatie als gevolg van zware verliezen was gestaakt. Hoewel Masouds strijdkrachten de hoofdstad dicht genaderd waren, slaagde Masoud er niet in het voordeel dat zijn troepen de voorgaande maanden hadden behaald, uit te buiten.

Het Talibaan-offensief tegen Mazar-i-Sharif begon op 7 september, toen Talibaan-strijders optrokken naar de stad. De volgende dag veroverden de Talibaan de strategisch belangrijke stad Khulm. ongeveer 30 km ten oosten van Mazar-i-Sharif. De belangrijkste verkeersweg naar Kaboel loopt dwars door deze stad. Op 9 september hadden Talibaan-troepen naar verluidt het vliegveld van Mazar-i-Sharif veroverd. maar Masouds troepen boden weerstand en verhinderden dat de Talibaan hun terreinwinst konden consolideren. Als gevolg van tegenstrijdige berichten was eind september nog onduidelijk welke partij de luchtbasis in handen had.

Op 18 september slaagden Talibaan-troepen erin Masouds voornaamste aanvoerlijnen af te snijden en Mazar-i-Sharif te omsingelen, toen zij de stad Haritan veroverden, die ongeveer 80 km ten noorden van Mazar-i-Sharif en aan de grens met Oezbekistan lag. Een aantal militaire waarnemers was van oordeel dat de Talibaan zeer sterk stonden en dat de verovering van de stad slechts een kwestie van tijd was nu zij de aanvoerroutes naar Mazar-i-Sharif in handen hadden.

Dostam keert terug

Op 12 september 1997 keerde de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam terug naar Afghanistan. Hij was in mei uit Mazar-i-Sharif gevlucht, nadat generaal Malik Pahlawan zich tijdelijk had aangesloten bij de Talibaan. Op 15 september werd bericht dat Dostam was teruggekeerd naar zijn voormalige hoofdkwartier in Mazar-i-Sharif.

In een interview dat op 15 september op de Iraanse radio werd uitgezonden. zei Dostam dat hij was teruggekeerd om de strijd tegen de Talibaan voort te zetten. Op de vraag hoe zijn verstandhouding met Pahlawan was, zei Dostam dat er nooit sprake was geweest van onenigheid tussen hem cn Pahlawan. Hij weet de tweedracht binnen de verzetsalliantie aan de Talibaan. Desalniettemin zagen waarnemers in berichten over zware gevechten tussen groepen Oezbeekse strijders die de belegerde stad verdedigden, een aanwijzing dat er grote verdeeldheid binnen de alliantie heerste. Verschillende hulporganisaties die actief waren in de stad meldden dat kantoren en woningen door de strijdende facties waren geplunderd en dat de meeste hulporganisaties hun werkzaamheden hadden gestaakt.

Talibaan teruggedrongen

In oktober 1997 verhevigde de strijd tussen de Talibaan-militie en troepen van de anti-Talibaan-alliantie, het Verenigde Islamitische Front voor de Redding van Afghanistan (UIFSA). UIFSA-troepen boekten hierbij aanzienlijke terreinwinst.

Op 4 oktober ontketende het UIFSA een offensief om door Talibaan-linies heen te breken. maar de aanval werd naar verluidt afgeslagen. De Talibaan bleven zware bombardementen op de belegerde stad uitvoeren, zowel vanaf de grond als vanuit de lucht. Maar op 5 oktober wist een groot UIFSA-bevoorradingskonvooi zich vanuit het westen toegang tot de stad te verschaffen. Hiermee kwam een einde aan het beleg, daar de nieuwe voorraden de UIFSA-troepen in staat stelden een reeks langdurige tegenoffensieven te ontketenen tegen Talibaan-stellingen in het gebied rond de stad.

De Talibaan leden opnieuw verliezen toen zij zich op 7 oktober moesten terugtrekken uit de strategisch belangrijke stad Haritan. die ongeveer 80 km ten noorden van Mazar-i-Sharif en aan de grens met Oezbekistan lag. Het beleg van Mazar-i-Sharif was pas mogelijk geworden na de inname van Haritan door de Talibaan in september.

DOSTAM NIEUWE LEIDER ASTI-TALIBAAN-COALITIE

Op 21 oktober 1997 werd de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam benoemd tot leider van het UIFSA. Dostam werd gekozen tot vice-president van de verzetscoalitie en tot opperbevelhebber.
De UIFSA-alliantie kwam in Pol-e-Khomri (ongeveer 150 km ten noorden van Kaboel) bijeen onder voorzitterschap van de voormalige Afghaanse president Burhanuddin Rabbani. Het was de eerste bijeenkomst waarbij alle vooraanstaande leiders van de anti-Talibaan-alliantie aanwezig waren.

BENOEMINGEN TALIBAAN-INTERIMRAAD

Op 4 september 1997 maakte het Talibaan-radiostation *Stem van de Shari'ah* bekend dat Mawlawi Abdol Kabir was benoemd tot vice-voorzitter van de Interimraad van de Islamitische Staat Afghanistan.

Daarnaast werden de volgende benoemingen bekendgemaakt: Buitenlandse zaken - Alhaj Mola Mohammad Akhond: Landbouw en veeteelt - Abdol Latif Mansur; Centraal bureau voor de statistiek - Mohammad Omar Faruqi.

NIEUWE STAATSNAAM

Op 26 oktober 1997 maakte het radiostation *Stem van Shari'ah* bekend dat de officiele staatsnaam Islamitische Staat Afghanistan niet onmiddellijke ingang zou worden veranderd in Islamitisch Emiraat Afghanistan.

VRIJLATING GEVANGENEN

Begin november 1997 gelastte de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam, de leider van de anti-Talibaan-alliantie, de vrijlating van meer dan tweehonderd gevangen Talibaan-strijders en riep de Talibaan-regering op te onderhandelen over een wapenstilstand.

In een reactie op dit gebaar gingen de Talibaan-autoriteiten eind november akkoord met een uitwisseling van meer gevangenen onder toezicht van de VN. Volgens waarnemers bleek uit de gevangenenruil de bereidheid van beide partijen om via onderhandelingen tot een vergelijk te komen.

PAHLAWAN GEVLUCHT

Volgens berichten was generaal Malik Pahlawan op 23 november 1997 naar Toerkmenistan gevlucht na een aanval van Dostams troepen op Pahlawans hoofdkwartier in de noordelijke provincie Faryab. In mei had Pahlawan Dostam kortstondig uit Mazar-i-Sharif verdreven. Dostams troepen vielen naar verluidt Pahlawans hoofdkwartier aan nadat diens troepen ongeveer 2.000 Talibaan-strijders hadden vermoord die

door Pahlawan waren gevangen gehouden na de nederlaag van Dostam

BLOKKADE HAZARAJAT BEDREIGT VOEDSELVOORZIENING

De door de Talibaan in augustus 1997 ingestelde blokkade van de regio Hazarajat bleef in november onverminderd van kracht ondanks het invallen van de winter en berichten dat meer dan 1 miljoen burgers niet de hongerdood werden bedreigd

De westelijk van de hoofdstad Kaboel gelegen regio Hazarajat was de thuisbasis van de Hizb-e-Wahadat, de verenigde militie die het voortouw had genomen bij het tegenoffensief tegen de Talibaan, nadat deze er in mei niet in waren geslaagd Mazar-i-Sharif te veroveren. De Hizb-e-Wahadat had zich ongeveer 30 km ten westen van Kaboel ingegraven, maar als gevolg van een mislukte oogst in de regio en de totale Talibaan-blokkade ontbrak het de burgerbevolking in de provincies Bamian, Ghor, Wardak en Ghazni aan voldoende levensmiddelen om de winter door te komen.

AKKOORD TUSSEN VN EN TALIBAAN OVER PAPAVERTEELT

Op 24 november 1997 maakte directeur Pino Arlacchi van het Internationale Drugsbestrijdingsprogramma van de VN bekend dat er een akkoord met de Talibaan-regering was gesloten om de opiumproductie in Afghanistan af te bouwen. Krachtens het akkoord zou er geen nieuw bouwland meer in gebruik worden genomen voor de papaverteelt en zou VN-inspecteurs geen strobreed in de weg worden gelegd bij het bezoeken van de gebieden waar papaver werd verbouwd.

DIPLOMATIEK OVERLEG IN NEW YORK

De buurlanden van Afghanistan - Iran, Pakistan, China, Oezbekistan en Toerkmenistan - alsmede Rusland en Tadjikistan werden in december 1997 door VN-gezant Lakhdar Brahimi uitgenodigd voor een serie bijeenkomsten over de toestand in het land. Ook de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken. Karl Inderfurth, was daarbij aanwezig.
Verwacht werd dat de Amerikanen die gelegenheid zouden benutten om druk op Pakistan uit te oefenen om de Talibaan-regering, die inmiddels ongeveer tachtig procent van het land in handen heeft. geen brandstof en geen militaire hulp meer te verstrekken teneinde deze tot onderhandelingen te dwingen Inderdaad kwamen de Talibaan kort daarop met een eigen vredesplan, maar onderhandelingen hierover kwamen pas in april voorzichtig van de grond

TALIBAAN ONTKENNEN MOORD OP HONDERDEN BURGERS

De Talibaan ontkenden op 8 januari 1998 verantwoordelijk te zijn voor de gruwelijke moord op naar schatting zeshonderd burgers uit vier dorpen en de stad Qaisar, in de provincie Faryab, die in december 1997 het toneel was van felle gevechten tussen de Talibaan en verzetsgroepen. Een onderzoeker van de Verenigde Naties liet begin januari naar aanleiding van een b ief van de anti-Talibaan verzetscoalitie enkele niassagraven in Faryab openleggen en verzamelde informatie dat honderden burgers in putten gegooid waren en vervolgens met granaten gedood. Kort voor het bezoek van de VN-onderzoeker had Mullah Mohammad Omar, de leider van de Talibaan-milities, een decreet uitgevaardigd waarin de strijders werd opgedragen geen gevangenen te doden en hen coulant te behandelen. Zowel de Talibaan als de verzetsgroepen hebben volgens hulporganisaties tussen de zes- en zevenduizend gevangenen.

ZWARE AARDBEVING TREFT ROSTAQ

Een zware aardbeving op 4 februari 1998 in het noorden van het land, die onder meer de stad Rostaq in de provincie Takhar trof, doodde naar schatting vierduizend mensen, terwijl dertigduizend mensen dakloos werden. Pas na twee weken lukte het Russische helikopters, een VN-hulporganisatie en het Rode Kruis dertien ton hulpgoederen bij Rostaq te droppen. Het laat op gang komen van de hulp hield vooral verband met de slechte weersomstandigheden. De anti-Talibaan verzetscoalitie die de macht in Takhar heeft; haalde met twee vliegtuigen nog meer hulpgoederen uit Islamabad in Pakistan op.

EP VRAAGT OM RESPECT RECHTEN VROUWEN

Het Europees Parlement nam op 19 februari 1998 een resolutie aan waarin Saoedi-Arabië. Pakistan en de Verenigde Arabische Emiraten werden opgeroepen hun steun aan de Afghaanse Talibaan-milities in te trekken, totdat de vrouwen in het land hun rechten hebben herkregen. Dit zijn de enige drie staten ter wereld die de regering van de Talibaan officieel erkennen De Talibaan verbieden vrouwen en meisjes onder meer naar school te gaan of buitenshuis te werken 'Afghanistan is het enige land ter wereld waar de wet segregatie op grond van geslacht afdwingt , stelde Europees commissaris Emma Bonino al eerder tijdens een persconferentie op 3 februari, nadat een groep van vijftig prominente Europese vrouwen een oproep had gedaan aan vrouwenorganisaties om de Internationale Vrouwendag van 8 maart in het tekeri van vrouwenrechten in Afghanistan te stellen

MAZAR-I-SHARIF GEDEMILITARISEERD

Op 26 maart 1998 werd. na een staakt-het-vuren. een overeenkomst gesloten tussen groeperingen die elkaar de macht in de belangrijkste stad van het noorden, Mazar-i-Sharif, betwistten. Abdul Rashid Dostam, de leider van het UIFSA, de anti-Talibaan coalitie, en tevens de militaire leider van de Jumbish-i-Nilli, had een beleg rond de stad geslagen en een ultimatum gesteld: de sji'itische Hizb-e-Wahadat die de stad beheerste, moest binnen 48 uur de stad verlaten, anders zou Dostam de aanval op Mazar-i-Sharif openen. Na gesprekken met de leider van de sji'itische partij, Karim Khalili, en met andere partijtjes in en rond de stad werd overeengekomen dat Mazar-i-Sharif gedemilitariseerd zou worden en dat elke groep zijn strijders met hun wapens in een straal van twintig kilometer rond de stad zou legeren.

Twee weken daarvoor was Mazar-i-Sharif het toneel geweest van felle gevechten tussen Wahadat- en Jumbish-troepen. De bevolking van Mazar-i-Sharif kent vele 'minderheden' die weliswaar allemaal tegen de Talibaan zijn en Mazar-i-Sharif in september 1997 ook met succes tegen veroveringspogingen van de Talibaan verdedigd hebben. maar die tegelijkertijd bang voor elkaar zijn geworden en voor de dominante Hiz-e-Wahadat. Alle groepen behoren tot het UIFSA.
Dankzij het staakt-het-vuren kon een klein groepje medewerkers van internationale hulporganisaties op 19 februari de stad verlaten. Volgens een van hen, Urs Kluser, was hun vertrek een tijdelijke maatregel.

VN-HULPVERLENERS STAKEN WERKZAAMHEDEN

Medewerkers van de VN die in het zuidwesten van het land, in het Kandahar-

gebied, zich bezig houden met mijnen opruimen, voedsel-in-ruil-voor-werk-programma's, gezondheidszorg voor kinderen en gehandicapten, terugkeer-programma's voor vluchtelingen en het tegengaan van drugstransporten, schortten op 19 februari 1998 al hun werkzaamheden op wegens de al maanden aanhoudende tegenwerking van de Talibaan-milities. Dit gebeurde een dag na gesprekken tussen VN-gezant Lakhdar Brahimi en een delegatie van de Talibaan, die plaatsvonden in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad.

Blijkbaar hadden de gesprekken niets opgeleverd om een einde te maken aan de sabotage van het VN-werk door de Talibaan. In Kandahar hebben zij hun hoofdkwartier en zijn ook de ideologische scherpslijpers van de militanten gevestigd.

Op 5 mei 1998, toen het werk van de VN in de regio Kandahar al ruim een maand stillag, overlegde een VN-delegatie in Kabul met de Talibaan-minister van Planning. Qari Din Mohammad. Martin Griffiths, leider van de VN-delegatie, vertelde dat de vier punten aan de orde waren geweest: opheffing van de blokkade tegen de Hazarajat-bevolking, garanties voor de veiligheid van VN-medewerkers, toegang voor vrouwen en meisjes tot gezondheidszorg en onderwijs, toestemming voor moslim-vrouwen om met de internationale hulporganisaties mee te werken.

Een decreet van de Talibaan verbiedt vrouwen buitenshuis te werken als zij niet gechaperonneerd worden door een mannelijk familielid. Op 4 mei waren onderhandelingen tussen de Talibaan en de verzetscoalitie onder supervisie van de VN voor onbepaalde tijd opgeschort, omdat de Talibaan weigerden de blokkade van Hazarajat op te heffen. Toen de Talibaan op 6 mei bij monde van hun ambassadeur in Pakistan. Abdul hakim Mujahid, bekendmaakten op korte termijn duizend ton voedsel door te laten, bood het verzet onmiddellijk aan de onderhandelingen te hervatten. De Talibaan gingen daar niet op in, omdat zij, zoals Mujahid stelde, eerst wilden afwachten 'of de oppositie het uithongeren van de bevolking als propagandamiddel tegen de Talibaan zou blijven gebruiken'.

Talibaan laten voedsel door voor Hazarajat

De Talibaan gaven eind mei daadwerkelijk toestemming aan medewerkers van het World Food Programmme van de VN om de hongerende bevolking in het Hazarajat-gebied in het midden van Afghanistan van tweehonderd ton voedsel te voorzien. Dit gebied werd in mei al negen maanden belegerd door de Talibaan, die geen enkel voedselkonvooi doorlieten. Door het slechte weer kon de belegerde bevolking ook nauwelijks terugvallen op zelf verbouwd voedsel. De Talibaan hadden nadere voorwaarden aan de opheffing van de blokkade gesteld. Het WFP kondigde aan achthonderd ton voedsel naar de stad Ghazni te brengen die al in handen is van de Talibaan. De anti-Talibaan-verzetscoalitie beloofde de VN-transporten een militair escorte.

TALIBAAN TREKKEN EIGEN VREDESPLAN IN

Na twee weken van kleine militaire successen trokken de Talibaan op 19 mei 1998 een eigen vredesplan in dat zij in december 1997 hadden gelanceerd om een einde te maken aan de burgeroorlog. Een commissie van veertig islamitische geleerden, twintig van de kant van de Talibaan en twintig van het verzet, zouden over de voorwaarden voor vrede onderhandelen. Het idee van een commissie werd gesteund door Pakistan dat militaire bijstand verleent aan de Talibaan. Pas op 17 april echter vond na bemiddeling van de Amerikaanse ambassadeur bij de VN, Bill Richardson, een eerste overleg plaats tussen de partijen, die al meer dan twee jaar niet gezamenlijk om een tafel hadden gezeten. De gesprekken werden op 4 mei afgebroken.

Zware gevechten bij Kabul en in Baghlan

Daags na het intrekken van het vredesplan openden de Talibaan op 22 mei 1998 een zware aanval op posities van de verzetscoalitie, zo'n 25 km ten noorden van Kabul. Volgens de leider van het verzet daar, Ahmed Shah Masoud, werd de aanval, waarbij bommenwerpers werden ingezet, afgeslagen. De Talibaan zouden veel gewonden te betreuren hebben. Het verzet vuurde raketten af op de hoofdstad. Tegelijkertijd waren er volgens Masoud zware gevechten tegen de Talibaan gaande in de noordoostelijke provincie Baghlan, waar de Talibaan erin slaagden een aanvoerlijn van Masoud door het Nahrin-district af te snijden.

RELIGIEUZE POLITIE TALIBAAN KRIJGT EIGEN MINISTERIE

De religieuze zedenpolitie van de Talibaan kreeg eind mei 1998 de status van een ministerie onder leiding van Mullah Mohammad Omar, een van de belangrijkste Talibaan-aanvoerders, aldus hun radiozender op 25 mei 1998. De politie houdt zich voornamelijk bezig met het afdwingen van gehoorzaamheid aan het voorschrift dat mannen hun baard moeten laten staan en het gebod dat vrouwen niet zonder mannelijke verwanten buitenshuis mogen.
In de hoofdstad Kabul werden in de laatste week van mei honderden mannen en vrouwen in het openbaar gestraft wegens weigering zich aan deze regels te houden. Honderden ambtenaren werden ontslagen bij verrassingsinspecties van de lengte van hun baard, die zo lang moet zijn dat als een man hem met zijn hand omvat, er toch nog een pluk haar uitsteekt. De opwaardering van het departement van de zedenpolitie tot ministerie lag niet in de lijn van het beleid van de Talibaan, die in 1997 enkele ministeries tot departement degradeerden, omdat er naar hun mening te veel ministeries waren.
(Vorigeberichten pag. 596/3 e.v.-1997)

FILIPPIJNEN

BINNENLAND

NIEUWE MINISTER VAN DEFENSIE

Op 15 september 1997 berichtte het Filippijnse televisiestation GMA7 dat Renato de Villa was opgevolgd door Fortunato Abat als minister van Defensie. De Villa, die zijn kandidatuur voor de presidentsverkiezingenvan 1998 had bekendgemaakt, was in augustus afgetreden.

DEMONSTRATIE TEGEN MOGELIJKE HERVERKIEZING RAMOS

Op 21 september 1997 namen 600.000 personen deel aan een mars door de hoofdstad Manila uit protest tegen een campagne voor een grondwetswijziging om president Fidel Ramos in staat te stellen tijdens de presidentsverkiezingen van mei 1998 te dingen naar een tweede ambtstermijn.

De in 1987 goedgekeurde grondwet stond de president slechts één ambts-

termijn van zes jaar toe In recente maanden was echter druk gespeculeerd over de vraag of Ramos zich beschikbaar zou stellen voor een tweede ambtstermijn Waarnemers wezen erop dat Ramos' weigering om de mogelijkheid van een tweede ambtstermijn uit te sluiten en het ontbreken van een opvolger uit de gelederen van zijn regerende Lakas ng Edsa ertoe hadden geleid dat de kwestie in het middelpunt van de belangstelling was blijven staan

Aan de demonstratie, die was georganiseerd door kardinaal Jaime Sin, de aartsbisschop van Manila, namen onder anderen oud-president Corazon Aquino, oppositieleiders en vooraanstaande figuren uit het bedrijfsleven deel. Een saillant detail was dat de demonstratie werd gehouden op de kop af 25 jaar nadat oud-president Ferdinand Marcos de noodtoestand had afgekondigd. Aquino hield een toespraak tijdens de demonstratie en waarschuwde de deelnemers dat de gevreesde grondwetswijziging eenzelfde periode van tirannie zou inluiden als waaronder het Filippijnse volk tijdens het corrupte en autoritaire bewind van Marcos gebukt was gegaan.

Op 20 september had Ramos geprobeerd de kwestie van haar scherpe kantjes te ontdoen door duidelijk te verklaren dat 'ik niet zal streven naar herverkiezing. en daarmee uit'. Volgens waarnemers was deze verklaring het duidelijkste signaal van Ramos over de kwestie tot nu toe en had de president zijn standpunt herzien, omdat hij op 8 september nog had verklaard geen besluit te zullen nemen tot de nationale conventie van de Lakas ng Edsa in november.

Bomaanslag in Manila

Op 2 september 1997 vielen bij twee bomaanslagen in Manila vijf doden en meer dan veertig gewonden. Bij de eerste aanslag ontplofte naar verluidt een handgranaat in het Rabbit-busstation. De tweede ontploffing deed zich enkele minuten later voor in een bus die het busstation even daarvoor had verlaten. Waarnemers vermoedden dat de aanslagen verband hielden met de protesten tegen een tweede ambtstermijn voor president Ramos. maar eind september had nog geen enkele groep de verantwoordelijkheid voor de aanslagen opgeëist.

RAMOS IN VERBAND GEBRACHT MET MARCOS-GOUD

In oktober 1997 ontkende president Fidel Ramos beschuldigingen die voor een Amerikaanse rechtbank tegen hem waren geuit Zijn naam werd genoemd in verband met grote goudreserves die door oud-president Ferdinand Marcos zouden zijn verduisterd en in bewaring gegeven bij buitenlandse banken

De Amerikaanse advocaat Robert Swift spande op 1 oktober in Los Angeles een proces aan om Marcos' tegoeden bij Zwitserse banken te bevriezen. Om te bewijzen dat de tegoeden bestonden, legde Swift de rechtbank documenten voor waaruit zou blijken dat Ramos had meegewerkt aan de verkoop van een gedeelte van Marcos' goud, een transactie waarmee 466 miljoen dollar was gemoeid. Volgens Swift had Ramos een rekening bij de Zwitserse bank Julius Baer. waar het goud was ondergebracht. De Far Eastern *Economic* ***Review*** van 16 oktober berichtte dat Ramos Swifts beweringen 'een web van leugens en verzinsels' had genoemd. Volgens vertegenwoordigers van Julius Baer zou het bewijsmateriaal van Swift 'vervalst' zijn.

HOOGGERECHTSHOF BEVRIEST OLIEPRIJZEN

Op 6 oktober 1997 legde een vervoersstaking in de Filippijnse hoofdstad Manila grote delen van het openbare leven lam. De staking was uitgeroepen om kracht bij te zetten aan de eis de prijs van olieproducten te verlagen. Oliemaatschappijen hadden in september de olieprijs verhoogd als reactie op de devaluatie van de peso. Ook in een aantal andere steden werd een vervoersstaking gehouden. De stakingen werden georganiseerd door linkse groeperingen.

Op 7 oktober gelastte het Hooggerechtshof de olieprijzen gedurende dertig dagen te bevriezen. Dit unieke besluit leidde tot verontwaardigde reacties van de drie oliemaatschappijen die het land telt.

In februari 1997 had de regering-Ramos het olieprijsmechanisme gedereguleerd. De valutacrisis die daarop volgde, waardoor de peso ongeveer 25 procent in waarde was gedaald, had oliemaatschappijen echter genoopt de olieprijzen vanaf juli met 15 procent te verhogen. Het besluit van het Hooggerechtshof ontlokte ook kritiek aan minister van energie Francisco Viray.

Hooggerechtshof verbiedt deregulering olie-industrie

Op 5 november 1997 oordeelde het Hooggerechtshof dat de wet ter deregulering van de nationale olie-industrie in strijd met de grondwet was. Het meerderheidsbesluit van het hof kwam naar verluidt als een verrassing voor de olie-industrie en de regering van president Fidel Ramos. De meeste waarnemers hadden eigenlijk verwacht dat het hof de prijsstop van dertig dagen zou opheffen.

De dereguleringswet had overheidssubsidies voor de olie-industrie afgeschaft en de weg vrijgemaakt voor een groep nieuwe bedrijven om toe te treden tot de Filippijnse markt. De Franse oliemaatschappij Total maakte op 3 november bekend alle recente investeringen te hebben bevroren tot er meer zekerheid zou zijn verkregen.

Staking chauffeurs

Honderden bus- en taxichauffeurs blokkeerden op 26 januari 1998 een aantal hoofdwegen in de zuidelijke provincies Zuid-Cotabato en Sarangi uit protest tegen de hoge brandstofprijzen. De staking legde de economie in beide provincies plat. De stakers eisten een verlaging van de brandstofprijzen en verwierpen een nieuw wetsvoorstel voor deregulering van de olie-industrie.

Nieuwe wet deregulering olie-industrie

Het Congres ratificeerde op 6 februari 1998 een wetsvoorstel voor deregulering van de olie-industrie. De nieuwe wet kwam in de plaats van eerdere wetgeving die door het Hooggerechtshof ongrondwettig was verklaard. President Fidel Ramos had eerder het IMF toegezegd ervoor te zorgen dat de wet zou worden aangenomen. Volgens voorzitter van het Huis van Afgevaardigden José de Venecia, die de wet door het parlement had geloodst, maakte het aannemen van de wet de weg vrij voor het verbreken van de banden met het IMF. De wet. die de importtarieven omlaag bracht. zou het vertrouwen in de Filippijnse economie dienen te herstellen en zorgen voor stabiele wisselkoersen.

REGERING ZET PRIVATISERING FOOD TERMINAL DOOR

Op 24 november 1997 maakte de regering bekend andermaal over te gaan tot de verkoop van 51 procent van de aandelen in Food Te minal. het agro-industriële complex in Manila waarin tweehonderd MKB-ondernemingen waren ondergebracht.

Naar de regering hoopte zou de verkoop 7 miljard peso (ca. 385 miljoen gulden) opbrengen. In 1998 zou nog eens 14 procent worden verkocht aan lokale investeerders. In juni was de eerste privatiseringspoging mislukt, toen geselecteerde consortiums geen bod hadden uitgebracht. Het gebrek aan belangstelling werd toegeschreven aan de hoge prijs van de aandelen (155 peso per aandeel) en hoewel bij de nieuwe privatiseringspoging dezelfde prijs werd gehanteerd, werden de betalingsregelingen versoepeld oin het aanbod aantrekkelijker te maken.

BEGROTING 1998 GOEDGEKEURD

Het Congres, bestaande uit de Senaat en het Huis van Afgevaardigden, keurde op 12 januari 1998 een begroting voor 1998 van ruim 540 miljard pesos (ca. 28 miljard gulden) goed. De nieuwe begroting was tien procent hoger dan die voor het jaar 1997. Volgens Senaatsvoorzitter Ernesto Maceda was de begroting echter niet voldoende. Hij en anderen; onder wie José de Venecia, pleitten voor een aanvullende begroting.
Door de financiële crisis in Azië, die uitbrak in juli 1997. verloor de peso meer dan veertig procent van zijn waarde.

Begroting voor 1999 opgesteld

Het ministerie voor Begrotingszaken maakte op 10 februari 1998 bekend dat het voor 1999 een begroting had opgesteld van 579.5 miljard pesos (ca. 30 miljard gulden). Dit was 7,2 procent meer dan de begroting voor 1998. Minister voor Begroting Emilia Boncod zei voor 1999 te rekenen op een begrotingsoverschot van 21.5 miljard pesos.

KABINETSWIJZIGING

President Fidel Ramos benoemde op 25 januari 1998 een aantal nieuwe ministers, nadat zes kabinetsleden hadden besloten zich kandidaat te stellen in de senaatsverkiezingen op 11 mei.
Voorts volgde onderminister van Arbeid Cresenciano Trajano Leonardo Quisumbing op als minister van Arbeid, nadat deze was benoemd als rechter bij het Hooggerechtshof.

De overige nieuwe ministers waren:
Financiën - Salvador Enriquez; Begrotingszaken - Emilia Boncodin; Justitie - Silvestre Bello III; Onderwijs en cultuur - Erlinda Pefianco; Binnenlandse zaken - Epimaco Velasco; Juridisch adviseur van de president - Renato Corona.

AAXLOOP NAAR DE PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Vertrouweling van president verlaat regeringspartij

De staf-chef van het p esidentiële paleis Ruben Torres, een vertrouweling van president Fidel Ramos, legde begin januari 1998 zijn functie neer Torres zou na een ruzie met de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. presidentskandidaat José de Venecia, van de kandidatenlijst voor de Senaat zijn geschrapt.
Volgens de lokale dagbladen zouden er in de aanloop naar de presidentsverkiezingen in mei 1998 meer mensen de regerende Lakas-partij verlaten.

In december 1997 had voormalig minister van Defensie Renato de Villa de Lakas-partij verlaten, nadat niet hij maar De Venecia was genomineerd als presidentskandidaat voor de partij.
Tegelijk inet de presidentsverkiezingen op 11 mei zouden ook parlementsverkiezingen en lokale verkiezingen worden gehouden.

Oppositielid loopt over

Op 21 januari 1998 werd bekend dat oppositielid senator Gloria Macapagal Arroyo toetrad tot de regerende Lakas-partij om kandidaat voor het vice-presidentschap te worden. De stap van Arroyo werd gezien als een belangrijke steun voor de kansen van Lakas-presidentskandidaat José de Venecia, die het tot dan toe slecht deed in de opiniepeilingen.

Arroyo had zich aanvankelijk kandidaat gesteld voor het presidentschap namens de oppositie, maar kreeg van geen enkele oppositiepartij steun. Voor haar overstap had Arroyo, een dochter van oudpresident Diosdado Macapagal, in de opiniepeilingen strijd geleverd met de presidentskandidaat en oprichter van de grootste oppositiepartij, 'Strijd van de Nationalistische Filippijnse Massa's (LAMMP), Joséph Estrada.
Vice-president Estrada, een voormalig filmster, werd door velen gezien als de belangrijkste kandidaat voor het presidentschap. In juni 1997 had hij LAMMP opgericht.

Campagne presidentsverkiezingen

Op 10 februari 1998 begonnen 83 kandidaten voor de presidentsverkiezingen hun campagne. Verwacht werd dat de aanloop naar de verkiezingen op 11 mei in het teken zou staan van schandalen, bizarre humor en gewelddadigheden.

Eén van de kandidaten, een werkloze man, zei zijn beslissingen als president te zullen baseren op zijn horoscoop, een ander wilde de regering bevrijden van 'de agenten van satan'.

Bezorgdheid was er over gewelddadigheden tijdens de campagne In de aanloop van de parlementsverkiezingen in 1995 verloren 53 mensen het leven en tijdens de campagne voor de presidentsverkiezingen in 1992 werden 60 mensen gedood
Behalve de president zouden bij de verkiezingen op 11 mei ook twaalf nieuwe senatoren, een nieuw Huis van Afgevaardigden nieuwe gouverneurs van de provincies, burgemeesters en wethouders worden gekozen in totaal stonden er meer dan 17 000 zetels op het spel

De belangrijkste kandidaten waren vice-president en voormalig filmster Joséph 'Erap' Estrada en voorzitter van het Huis van Afgevaardigden José de Venecia, de favoriet van de zittende president Fidel Ramos.

Andere kanshebbers voor het presidentschap waren:
- Renato de Villa, voormalig minister van Defensie. De Villa werd gepasseerd door Ramos als kandidaat voor de Lakas-partij.
- Alfredo Lim, burgemeester van Manila, wiens harde optreden tegen criminelen hem de bijnaam 'Dirty Harry' opleverde, naar het karakter uit de films van de Amerikaanse filmster Clint Eastwood.
- Lito Osmena, zakenman en kleinzoon van voormalig president Sergio Osmena. Als gouverneur zorgde hij voor een sterke economische groei in de stad Cebu.
- Raul Roco, senator voor de oppositie en advocaat, populair bij intellectuelen en studenten en bij vrouwen, vanwege zijn strijd voor de vrouwenemancipatie.
- Miriam Defensor-Santiago, oudrechter en senator voor de oppositie, die tijdens de campagne van 1992 voor opschudding zorgde toen zij op de vuist wilde met de huidige president Fidel Ramos.
- Ook Imelda Marcos, de weduwe van voormalig dictator Ferdinand Marcos, voerde, voor de tweede maal. campagne, hoewel het Hooggerechtshof juist een veroordeling uit 1993 tot 12 jaar gevangenisstraf wegens corruptie had bekrachtigd.

President Ramos mocht niet meedoen, omdat de Filippijnse grondwet slechts één ambtstermijn van zes jaar toestaat.

'Politiek systeem nog steeds corrupt'

In een redactioneel commentaar van 23 februari 1998, twaalf jaar na de volksopstand die dictator Ferdinarid Marcos ten val had gebracht, vroeg het dagblad *The Daily Inquirer* zich af of er eigenlijk iets te vieren viel 'omdat er niets veranderd was'. Het dagblad verwoordde daarmee de mening van velen dat het politieke systeem op de Filippijnen nog steeds door een corrupte elite werd geleid.
Diverse presidentskandidaten werden geassocieerd met het regime van Marcos, onder wie vice-president Joséph Estrada, die als enige regeringsfunctionaris de begrafenis van Marcos in 1993 had bijgewoond. evenals de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden José de Venecia. die een succesvol zakenman was geweest tijdens Marcos' regime.

Vice-president Estrada gedoodverfde winnaar

Verwacht werd dat de kandidaten meer tijd zouden besteden aan het modder-gooien naar elkaar dan aan hun economische programma, dat het land uit een crisis zou moeten halen. Vice-president Joséph Estrada, de gedoodverfde winnaar, was het belangrijkste doelwit van aanvallen op zijn persoon. Een van de andere kandidaten liet in de week voor de start van de campagne een videoband zien met beelden van Estrada in een casino vergezeld van een drugshandelaar. Estrada: die getrouwd was, had eerder toegegeven affaires te hebben gehad met verschillende vrouwen.

De 61-jarige Estrada ontleende veel van zijn populariteit aan films uit de jaren zestig en zeventig waarin hij vaak een underdog speelde van arme komaf. Zijn optredens tijdens de campagne hadden veel weg van een filmpremière: Estrada, die een fan is van de voormalige Amerikaanse president Ronald Reagan, verscheen steeds op het podium gehuld in een theatrale lichtshow. Over politieke onderwerpen sprak hij niet, wel waren er optredens van zangers en dansers.
Estrada's belangrijkste politieke belofte was het verbeteren van de positie van de armen. Hij wilde dit doen door modernisering van de landbouw en het verlagen van importtarieven op pesticiden en kunstmest.

Tijdens zijn campagne op het eiland Mindanao begin april had vice-president Estrada de bevolking beloofd dat er geen hongersnood meer zou zijn wanneer hij president werd. Droogte had op het eiland reeds veertien doden geëist. Op Mindanao wonen 23 procent van de kiezers. maar geen van de presidentskandidaten had er een basis
Het leek erop dat Estrada met zijn politieke carrière de weg heeft vrijgemaakt voor andere mensen uit de wereld van radio en televisie. sport en het amusementsbedrijf. Tenminste zes personen bekend uit de Filippijnse media - twee komieken. een filmster. twee televisiepresentatoren. een radiopresentator en een bekende basketbalspeler - dongen mee in de verkiezing van twaalf senaatszetels. In bijna alle voorsteden van Manila deed een beroemdheid mee aan de burgrmeestersverkiczingen.

Lakas-partij beschuldigd van omkoperij

The Manila Times beschuldigde eind februari 1998 de regerende Lakas-partij van het omkopen van parlementsleden en ambtenaren teneinde de presidentsverkiezingen op 11 mei te winnen. President Ramos noemde de beschuldigingen 'oneerlijk'.
De verkiezingen op de Filippijnen waren berucht om omkooppraktijken.

Kerk adviseert tegen Estrada

De invloedrijke rooms-katholieke kerk (op de Filippijnen is 85 procent van de bevolking rooms-katholiek) mengde zich begin april in de verkiezingscampagne toen Kardinaal Jaime Sin zei dat de nieuwe president een voorbeeld voor de jeugd en een economische manager moest zijn. Duidelijk was dat hij doelde op Joséph Estrada, die de reputatie had een versierder en een stevige drinker te zijn met weinig kennis van zaken op het terrein van de economie. Eerder in 1997 hadden meer dan 100 bisschoppen er bij de kiezers op aangedrongen hun keuze te bepalen op grond van competentie en niet op grond van populariteit van de kandidaten. Ook dit advies leek gericht tegen Estrada.

Op 23 april deed kardinaal Sin een herderlijk schrijven uitgaan waarin hij zei dat 'de meest waarschijnlijke winnaar ook de meest rampzalige zou zijn'. Op dat moment zou Estrada volgens de opiniepeilers dertig procent van de stemmen krijgen, meer dan het dubbele van zijn belangrijkste rivalen Lim en Osmena.
Achter de schermen probeerde de kerk kandidaten die zij acceptabel vond te laten samenwerken. Tot deze kandidaten behoorden in ieder geval Alfredo Lim, Lito Osmena, Raul Roco en Reinet de Villa.

Kandidaten benadrukken hun eerlijkheid

In een debat over corruptie op 15 april 1998 verklaarden zes presidentskandidaten, onder wie Miriam Santiago en Renato de Villa, dat zij nooit overheidsgeld hadden gestolen Allen gaven toe meer dan honderdduizend of zelfs meer dan een miljoen Amerikaanse dollars te bezitten. maar ze verklaarden dit geld op een eerlijke manier te hebben verkregen De zes beloofden oplichters in de regering te zullen ontslaan - een belofte die overigens altijd tijdens verkiezingscampagnes op de Filippijnen te horen viel Drie van de belangrijkste kandidaten - Estrada De Venecia en Lim - waren niet bij het debat aanwezig

Imelda Marcos trekt zich terug

Op 29 april 1998 werd bekend dat Imelda Marcos, de weduwe van voormalig dictator Ferdinand Marcos, zich terugtrok uit de verkiezingscampagne Vlak ervoor had zij nog met twee belangrijke kandidaten gesproken over een overeenkomst volgens welke zij haar steun zou geven aan één van hen in ruil voor een pleidooi om haar uit de gevangenis te houden Alleen door gratie verleend door de president zou Imelda Marcos aan de twaalf jaar gevangenisstraf die haar boven het hoofd hangt, kunnen ontkomen

Voor de meeste Filippinos was Imelda Marcos' extravagante levensstijl het toonbeeld van de corruptie onder het bewind van haar echtgenoot Bij hun vlucht voor de opstandige bevolking in 1986 liet Imeldaiuim 1 200 paarschoenen 500 jurken en 300 beha's waaronder een kogelvrij exemplaar achter Na haar terugkeer naar de Filippijnen in 1991 had de regering meer dan 100 rechtszaken tegen haar aangespannen wegens vermeende belastingontduiking en corruptie

Bezorgdheid om verkiezingsfraude

Zes dagen voor de verkiezingen van 11 mei 1998 sprak secretaris-generaal Guillermo Luz van de Nationale Beweging voor Vrije Verkiezingen (NAMFREL), een toezichthoudende organisatie met 250.000 vrijwilligers, zijn bezorgdheid uit over mogelijke verkiezingsfraude. Zo was gebleken dat in Las Pinas, ten zuiden van Manila, 2.000 kiezers zich hadden ingeschreven op hetzelfde adres. Eén inwoner had zich ingeschreven in 10 verschillende kiesdistricten. Ook in andere plaatsen kwamen dergelijke zaken voor. Volgens Luz wilden de kandidaten 'tegen elke prijs winnen'. Dit leidde volgens hem onvermijdelijk tot fraude. Volgens berichten in de Filippijnse media kochten sommige lokale kandidaten stemmen voor bedragen van 200 pesos (ca 10 gulden) in de provincie tot 1.500 pesos in Manila.

Kinderen van een krakersgezin boven een verkiezingsaffiche van Estrada, die dankzij zijn enorme aanhang onder de armen de presidentsverkiezingen op de Filippijnen won. *(Foto ANP)*

Kardinaal Jaime Sin had opgeroepen tot een nationale protestactie wanneer zou blijken dat een presidentskandidaat of het leger met de stembusuitslag zouden hebben geknoeid.

Geweld tijdens campagne

Begin mei werd bekend. dat er twintig doden waren gevallen bij betogingen en aanslagen die verband hielden met de aankomende verkiezingen. Bij een betoging had een dronken politieman drie mensen doodgeschoten. Bij twee verschillende aanslagen op kandidaten voor het burgemeesterschap waren ook omstanders omgekomen. Toch was de aanloop naar de verkiezingen in vergelijking met voorgaande jaren relatief vreedzaam. De meeste slachtoffers waren gevallen op de zuidelijke eilanden waar familievetes nog steeds de politieke arena domineerden.

ESTRADA WINT PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 11 mei brachten ongeveer 34 miljoen Filippino's hun stem uit in 173.000 stemlokalen. Bij de verkiezingen werd niet alleen een nieuwe president gekozen, maar stonden ook meer dan 17.000 andere politieke zetels op het spel, waaronder die van twaalf senatoren, het Huis van Afgevaardigden, gouverneurs. burgemeesters en wethouders in het gehele land. Er deden meer dan 100.000 kandidaten aan de verkiezingen mee. Gemiddeld moest de Filippijnse kiezer 30 namen op zijn stembiljet invullen.
Het tellen van de stemmen zou handmatig gebeuren. Verwacht werd dat dit twee weken in beslag zou nemen.

Zeven personen kwamen om tijdens gewelddadigheden op de dag van de verkiezingen. Aanhangers van een kandidaat voor het burgemeesterschap op het afgelegen eiland Jolo beschoten het hoofdkwartier van een politieke tegenstander met mortieren. Hierbij vielen elf gewonden. Het totale aantal doden tijdens de campagne kwam hiermee op 41, waaronder tenminste 14 kandidaten bij lokale verkiezingen. De politie had 425 dorpen en steden aangemerkt als plaatsen waar mogelijk onlusten konden uitbreken.

Analisten verwachtten dat de nieuwe president als eerste het probleem van de rijsttoevoer zou dienen op te lossen. Door een tegenvallende oogst door droogte had de regering moeten overgaan tot het importeren van rijst, het belangrijkste voedingsmiddel voor de 71 miljoen Filippino's. De verwachte winnaar Estrada had de Filippijnse rijstboeren subsidies en het stopzetten van de importen beloofd. Dit zou echter volgens analisten vanwege de hoge kosten niet haalbaar zijn.

Ook zou de nieuwe president zich moeten inzetten voor de doorvoering van een herverkavelingsprogramma dat noodzakelijk was voor een modernisering van de landbouwsector.

Op 13 mei drong president Ramos erop aan de stemmen sneller te tellen, nadat aanhangers van Joséph Estrada de Lakas-partij hadden beschuldigd van geknoei met de uitslag. Op dat moment was slechts zes procent van de stemmen geteld.

Een week na de verkiezingen kon met zekerheid worden vastgesteld dat Estrada zijn tegenstanders had verslagen, hoewel de officiële uitslag nog weken op zich zou laten wachten.

Kandidaten nieuw kabinet wekken vertrouwen

Toen eind mei een aantal namen uit het nieuwe kabinet van de toekomstige president Estrada bekend werden, leek de Filippijnse zakenwereld meer vertrouwen te krijgen in de man die zij eerder had verguisd om zijn gebrekkige kennis van economische aangelegenheden. Onder de dertien namen die Estrada bekend gemaakt had, bevonden zich een aantal zakenlieden en academici met een goede reputatie. Om iedereen tevreden te houden had Estrada voor de functie van minister van Toerisme een voormalige schoonheidskoningin op het oog, terwijl hij als minister voor Landbouwhervormingen een voormalige guerrillastrijder wilde benoemen die nog tegen dictator Marcos gevochten had.

Opvallend was dat Estrada zijn campagneleider senator Orlando Mercado tot minister van Defensie wilde benoemen. Het zou dan voor het eerst in meer dan tien jaar zijn dat niet een militair maar een burger deze functie zou bekleden. Estrada zelf zou tevens minister van Binnenlandse zaken worden, een positie waarin hij zich kon bezighouden met de bestrijding van de misdaad op de Filippijnen.

Estrada's programma

Estrada maakte eind mei ook een tien punten tellend programma voor zijn eerste 100 dagen als president bekend. De belangrijkste punten waren:

Bestuur:
- Openbaarmaking van alle besluitvorming.

Fiscaal beleid:
- Kwijtschelding van straffen opgelegd wegens belastingontduiking teneinde achterstallige betalingen te kunnen innen. Na de amnestie zouden alle toekomstige belastingontduikers hard worden aangepakt.
- Afschaffing van de fondsen die parlementsleden in staat stelden projecten in hun district van herkomst te financieren.
- Opheffing van de Presidentiële Commissie voor Goed Bestuur (PCGG),die zich bezighield met het opsporen van het kapitaal van de voormalige dictator Marcos. Haar taken zouden worden overgenomen door het ministerie van justitie.
- Beëindiging van onnodige overheidsuitgaven.
- Stimulering van privatisering van staatsbedrijven.

Monetair beleid en financiële hervormingen:
- Wederopbouw van de buitenlandse valutareserves.
- Beperking van de inflatie tot maximaal vijf procent.
- Bevordering van toelating van buitenlandse banken door het schrappen van de verplichting dat binnenlandse bedrijven tenminste voor 60 procent in Filippijnse handen moesten zijn.

Export en investeringen:
- Jaarlijkse groei van de verwerkende industrie met 10 procent.
- Verbetering van de toegang tot financiering van arbeidsintensieve exportindustrieën.
- Verbetering van de toegang voor buitenlands kapitaal met het oog op de economische groei van terreinen als de massamedia, het grondbezit en de detailhandel.

Infrastructuur.
- Verbetering van de samenwerking tussen de publieke en private sector.

Landbouw:
- Verhoging van de productiviteit bij de landbouwhei-vormingen.
- Afschaffing van het monopolie van het Nationale Bestuur voor de Voedselvoorziening op de rijstimport.
- Verhoging van de investeringen in de drie belangrijke terreinen irrigatie. onderzoek en ontwikkeling.

Sociale voorzieningen:
- Privatisering van de gezondheidszorg, zodat ziektenkostenverzekeringen zouden kunnen worden ingevoerd.

Onderwijs:
- Verhoging van de salarissen en van de kwaliteit van onderwijzers.
- Modernisering van scholen en onderwijsmethodes.

Wetenschap en techniek:
- De besteding van tenminste 1 procent van het BNP aan onderzoek en ontwikkeling.

Ramos *en Estrada bereid tot samenwerking*

Op 26 mei begroeven dc vertrekkende president Fidel Ramos en de nieuwe president Joséph Estrada de strijdbijl, toen zij overeenkwamen een 'regering van nationale eenheid' te vormen. Dit betekende dat in het parlement een informele coalitie zou worden gevormd tussen leden van Ramos' Lakas-partij en de oppositionele LAMMP. Estrada zei de hervormingen van de vertrekkende regering te zullen voortzetten. Wel benadrukte hij dat hij de investeringsfondsen ter waarde van bijna 55 miljard pesos (ca.3 miljard gulden) die politici ter beschikking stonden, zou afschaffen. Het ministerie van financiën had bekendgemaakt dat ongeveer 40 procent van deze gelden, die bedoeld waren om te investeren in dc districten van herkomst, terechtkwamen bij de politici zelf.

Lakas-partij lijkt parlementsverkiezingen te winnen

Eind mei leek het erop dat de Lakas-partij bij de verkiezingen op 11 mei de meerderheid van de zetels in het Huis van Afgevaardigden had gewonnen. Op het moment dat bijna alle stemmen geteld waren had Lakas 115 van de 208 zetels in handen.

Estrada officieel winnaar

Op 29 mei 1998 werd Joséph Ejercito Estrada door het Filippijnse Congres officieel tot winnaar van de presidentsverkiezingen uitgeroepen. Estrada, die op 30 juni zittend president Fidel Ramos zou opvolgen. had ruim zes miljoen stemmen meer gekregen dan de nummer twee bij de verkiezingen. Het Congres benoemde Gloria Macapagal Arroyo tot vice-president.

Nieuw kabinet

De verdeling van de portefeuilles in het kabinet van Estrada was als volgt:
- Arbeid
  Bienvenido Laguesma
- Begroting
  Benjamin Diokno
- Binnenlandse zaken
  Joséph Estrada
- Buitenlandse zaken
  Domingo Siazon
- Defensie
  Orlnndo Mercado
- Economische Ontwikkeling
  Felipe *Medalla*
- Energie
  Mario Tiaoqui
- Financiën
  Edgardo Espritu
- Gezondheidszorg
  Felipe *Estrella*
- Handel en industrie
  José Pardo
- Landbouw
  William Dar
- Landbouwhervormingen
  Horacio *Morales*
- Milieu en grondstoffen
  Antonio Cerilles
- Onderwijs
  Andrew *Gonzales*
- Openbare werken
  Gregorio Vigilar
- Perszaken
  Rodolfo Reyes
- Sociale zaken
  Gloria Macapagal
- Toerisme
  Gemma Cruz
- Transport en communicatie
  Vicente Rivera *Jr.*
- Adviseur nationale veiligheid
  Alexander Aguirre
- Kabinetssecretaris
  Ronaldo Zanzora

MARS TEGEN DE EXPLOITATIE VAN KINDEREN

Ongeveer 5.000 kinderen, maatschappelijk werkers en ambtenaren protesteerden op 17 januari 1998 in Manila tegen de exploitatie van 230 miljoen kinderen over de gehele wereld. De demonstratie was het begin van een mars die door geheel Zuid-Oost-Azië moest

leiden. In februari zouden marsen worden gehouden in Brazilië, Argentinië, Mexico en de Verenigde Staten en in maart ook in Afrika en Europa.
Een woordvoerder var, eer, organisatie die zich bezighoudt met de bestrijding van seksuele exploitatie van kinderen op de Filippijnen zei tegen verslaggevers dat kinderprostitutie de belangrijkste vorm van exploitatie was. Op de Filippijnen zouden ongeveer 60.000 kinderen worden geëxploiteerd in de seksindustrie, in Thailand 125.000 en in India 1,2 miljoen.

AKKOORD OVER BERECHTING AMERIKAANSE MILITAIREN

De Filippijnen en de Verenigde Staten bereikten op 10 februari 1998 een akkoord over de berechting van Amerikaanse militairen die een misdrijf plegen op Filippijns grondgebied. Een hervatting van gezamenlijke militaire oefeningen werd hierdoor mogelijk gemaakt. Volgens het akkoord zouden Amerikaanse militairen door een Amerikaanse rechtbank worden berecht als zij een misdrijf pleegden tegen Amerikaanse burgers of eigendom op Filippijnse bodem. In alle andere gevallen zouden zij worden berecht door een Filippijnse rechtbank, behalve wanneer het misdrijf een gevolg was van een dienstbevel.

GIJZELINGSDRAMA

Politie-agenten schoten op 8 maart 1998 acht gevangenen dood die gedurende vier dagen vijf vrouwen hadden gegijzeld in een gevangenis in Panabo in het zuiden van de Filippijnen. Eén van de gijzelaars werd tijdens de actie van de politie door een gijzelnemer gedood. De gijzelnemers, allen moslims, eisten de bouw van een moskee in de gevangenis en het aftreden van de gevangenisdirecteur. De politie kwam tegemoet aan deze eisen, maar de onderhandelingen liepen vast, nadat de gijzelnemers om een vluchtauto vroegen.

RAMOS BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE

President Ramos weersprak op 24 maart 1998 de beschuldiging dat hij de hand had gehad in de toewijzing van een bouwproject op drie eilanden in de Baai van Manila ter waarde van 800 miljoen dollar aan een Filippijns-Thaise onderneming, terwijl een ander bedrijf een beter bod had uitgebracht. De beschuldiging was geuit door Arturo Trinidad, voormalig lid van het staatsbureau voor het Bestuur voor Openbaar Vastgoed (PEA) die de onderhandelingen over het project had gevoerd. In 1997 hadden de verwikkelingen rond het project geleid tot het aftreden van de minister voor Transport, voormalig PEA-directeur Amado Lagdameo.
Presidentskandidaat Joséph Estrada had gezegd dat hij een onderzoek tegen de zittende president Ramos zou instellen wanneer hij tot president zou ~ ~ o r den gekozen.

Op 19 mei stelde de Filippijnse ombudsman Aniano Desierto 19 personen. waaronder Amado Lagdameo, in staat van beschuldiging wegens zwendel in de affaire rond het bouwproject. Behalve Lagdemeo werden zeven andere leden van PEA beschuldigd.

VERWIKKELINGEN ROXD KAPITAAL MARCOS

Het Hooggerechtshof maakte op 24 maart 1998 bekend dat de regering geen regeling met de familie Marcos kon treffen zolang er geen uitspraak was gedaan over een verzoek van Frank Chavez, een advocaat uit Manila, die openbaarmaking van alle onderhandelingen over het kapitaal van de voormalig dictator had geëist. Eigendom van het geld op de bankrekeningen van Marcos (ca. 1,1 miljard dollar in Zwitserland en een onbekend bedrag elders) werd betwist door de regering, zijn familie en ongeveer 10.000 slachtoffers van zijn regime. De Presidentiële Commissie voor Goed Regeringsbeleid, die zich bezighield met het opsporen van Marcos' kapitaal, had voorgesteld het geld te verdelen tussen de familie en de slachtoffers. Chavez verzette zich tegen dit compromis, omdat het volgens hem toekomstige leiders ertoe zou aanzetten overheidsgelden te stelen.

Het Zwitserse Hooggerechtshof verwierp een verzoek van vier bedrijven die het Marcos-kapitaal beheerden tot inzage in de regeling die het Hof had getroffen met de Filippijnse regering inzake de transfer van het geld naar de Filippijnen. In december 1997 had het Hof besloten dat Zwitserse banken het geld naar de Filippijnen konden overbrengen als de regering in Manila aan twee voorwaarden voldeed: besluiten over de verdeling van het geld moesten worden genomen door een rechtbank die voldeed aan de juridische normen van de VN en de Zwitserse autoriteiten moesten op de hoogte worden gehouden van de onderhandelingen over de verdeling. Het Hof wilde niet bekend maken of de Filippijnse regering aan de voorwaarden wilde voldoen, maar had volgens het Zwitserse persbureau ATS gezegd dat de Filippijnse regering 'voldoende garanties' had gegeven. Het geld zou pas worden vrijgegeven als besloten was wie er recht op hadden.
De tegoeden van Marcos waren sinds zijn val in 1986 bevroren geweest, nadat de staat een zaak had aangespannen tegen Marcos teneinde zijn kapitaal verbeurd te laten verklaren. Het geld in Zwitserland maakte deel uit van een kapitaal van 5 miljard dollar dat Marcos en zijn familie op onwettige wijze hadden vergaard tijdens zijn twintig jaar durende bewind.

BOSBRANDEX

De Filippijnse regering riep op 3 april 1998 de hulp in van de ASEAN-landen bij het blussen van nieuwe bosbranden, die waren uitgebroken in verschillende verdorde delen van het land. Bosbranden op het zuid-westelijke eiland Palawan hadden eerder 20.000 hectare bos vernietigd, maar dit vuur had men inmiddels onder controle. Eerder waren de Verenigde Staten en Canada gevraagd speciale vliegtuigen die water uit de zee scheppen, te leveren.

SOCIALE ONRUST

Duizenden zakenlieden en arbeiders protesteerden op 6 april 1998 in het zuiden van de archipel tegen hoge rentetarieven en voedseltekorten. Bedrijven in drie steden sloten hun deuren gedurende drie uur uit protest tegen ondermeer de dood van twaalf personen na het eten van giftige wortels vanwege de voedseltekorten. Reeds 50.000 mensen waren getroffen door de droogte die een gevolg zou zijn van El Niño, een tijdelijke verhoging van het oppervlaktewater waardoor er vijftig procent minder regen was gevallen.
De hoge rentetarieven als gevolg van de sterke devaluatie van de peso veroorzaakten vele faillissementen van vooral kleine bedrijven.

OPSTANDIGE BEWEGINGEN

ABB

Guerrillaleiders gearresteerd

Op 16 oktober 1997 arresteerde de militaire inlichtingendienst in de provincie Bulacan ten noorden van Manila twee communistische rebellenleiders. Nilo Dela Cruz (die naar werd vermoed ook bekend stond als Sergio Romero) was naar verluidt de leider van zowel de Re-

volutionaire Proletarische Partij (RPP) als de Alex Boncayao Brigade (ABB). Arturo Tabara zou de secretaris van de politieke vleugel van de RPP zijn. Beiden werden door de politie gezocht wegens betrokkenheid bij meer dan honderd moordaanslagen op politieagenten en militairen.
Op 20 januari 1998 werd Nilo de la Cruz op borgtocht vrijgelaten.

Aanslagen

De ABB werd er van verdacht op 19 januari 1988 aanslagen te hebben gepleegd op kantoren van de Staatscommissie voor Energie (ERB) cn oliemaatschappij Petron Corp. De aanslagen moesten volgens de politie worden gezien als een protest tegen het regeringsbesluit om de brandstofprijzen te verhogen. Deze verhoging was bedoeld om oliemaatschappijen te helpen het hoofd te bieden aan de dalende koers van peso.
President Ramos zei de 'barbaarse acties' niet te tolereren en riep de politie op regeringskantoren en gebouwen van oliemaatschappijen beter te beveiligen.

NPA

Aanval op politiebureau

Op 29 oktober 1997 kwamen twee politieagenten om het leven toen een groep van veertig rebellen van het communistische Nieuwe Volksleger (NPA) een aanval uitvoerde op het politiebureau van Montalban, ongeveer 20 km buiten Manila. De rebellen ontvoerden hoofdinspecteur René Francisco en overvielen het plaatselijke brandweerstation.

NDF

Gedeeltelijke vredesovereenkomst bereikt

Onderhandelaars van het communistische Nationale Democratische Front (NDF) en de Filippijnse regering spraken op 10 januari 1998 in Den Haag met elkaar. Na de ontmoeting maakten zij bekend dat overeenstemming was bereikt op het punt van de mensenrechten in een vredesakkoord tussen beide partijen. Het akkoord moest een einde maken aan de bijna dertig jaar durende opstand die aan meer dan 40.000 mensen het leven had gekost.
Geen overeenstemming was bereikt over de toepassing van internationale mensenrechtovereenkomsten. Beide partijen zouden op 26 januari verder onderhandelen om een volledige overeenkomst (de zogenoemde Coinprehensive Agreement on Respect for Human Rights and International Humanitarian Law - HR/IHL) te bereiken. De HR/IHL-overeenkomst was de eerste in een reeks van vier onderhaiidelingsrondes. Tijdens de volgende ronde zouden sociaal-economische hervormingen besproken worden.

Staakt-het-vuren

De regering kondigde op 31 maart een eenzijdig staakt-het-vuren af in de strijd met communistische opstandelingen. Zij hoopte hiermee deelname van de rebellen aan de verkiezingen te bevorderen. Het 90-dagen-durende staakt-het-vuren, Wat zou duren tot 30 juni wanneer de nieuwe president in functie trad, moest ook vreedzame verkiezingen verzekeren.
Op 14 april kondigde rebellenleider Luis Jalandoni van het NDF een 30-dagendurend staakt-het-vuren aan, wanneer president Ramos zou besluiten voor het einde van zijn ambtstermijn op 30 juni 143 politieke gevangenen vrij te laten.
Onder de vrij te laten gevangenen bevonden zich de twee moordenaars van de Amerikaanse kolonel James Rowe, die in 1989 werd doodgeschoten. De Amerikaanse ambassade in Manila verzette zich tegen de vrijlating van de twee.

Sison keert terug

De oprichter van de Filippijnse communistische partij José Maria Sison, die sinds 1987 in Nederland in ballingschap woonde, besloot in april 1998 een bezoek te brengen aan zijn geboorteland. Dit maakte het communistische Nationale Democratische Front (NDF) bekend, nadat de regering had toegezegd een aantal linkse politieke gevangenen vrij te laten. Sison was de belangrijkste adviseur van de NDF in zijn onderhandelingen met de regering. Verwacht werd dat hij een ceremonie bij zou wonen ter gelegenheid van de ondertekening van een overeenkomst tussen de regering en het NDF op het terrein van mensenrechten in januari 1998.

MOSLIM-REBELLEN

Aanval op militaire basis

Op 14 oktober 1997 werden twee gewapende buitenlanders met een Egyptisch respectievelijk Saoedisch paspoort doodgeschoten. toen zij een aanval uitvoerden op een van de grootste Filippijnse legerbases op het zuidelijke eiland Mindanao. Bij de aanval werden drie soldaten gedood en raakten er tien gewond.
Het Filippijnse televisiestation *GMA7* berichtte op 17 oktober dat generaal Benjamin Libarnes, hoofd van de militaire inlichtingendienst, de aanvallers in verband had gebracht met het separatistische Moro Islamitische Bevrijdingsfront (MILF), dat in juli het vredesoverleg met de regering had hervat. Woordvoerders van het MILF wezen elke betrokkenheid bij de aanval af, maar volgens Libarnes waren de aanvallers getraind is bet MILF-bolwerk, kamp Abubakar.

Wapenstilstandsakkoord met MILF

Op 14 november 1997 sloten vertegenwoordigers van de regering en het separatistische Moro Islamitische Bevrijdingsfront (MILF) een wapenstilstandsakkoord. Hiermee werd officieel een verbod ingesteld op terroristische activiteiten zoals ontvoering en brandstichting. Opvallend genoeg behelsde het akkoord tevens een verbod voor het MILF om naar het shari'ah-recht openbare executies te voltrekken.

Rebellen gedood

Regeringstroepen doodden op 9 maart 1998 19 moslimrebellen tijdens gevechten op het zuidelijke eiland Basilan. De leider van de fundamentalistische Abu Sayyaf-groep Abdurajak Janjalani, de meest gezochte guerrillastrijder van de archipel, ontsnapte tijdens de gevechten.

Bomaanslagen in Ipil

Op 29 maart 1998 ontploften twee bommen in het centrum van de stad Ipil, 800 kilometer ten zuiden van Manila. Er vielen geen gewonden. Bij twee bomaanslagen vijf dagen eerder waren drie gewonden gevallen. De aanslagen werden door niemand opgeëist.
In 1995 waren Moslim-separatisten het centrum van de stad binnengevallen, waarbij 33 doden waren gevallen.
(Vorige berichten pag. 665/1 e.v. - 1997)

KAZACHSTAN

BINNENLAND

VOORMALIG PREMIER TERUGGEKEERD

Begin maart 1998 keerde ex-premier Akezjan Kazjageldin per vliegtuig terug in Kazachstan. Hij had het land in september 1997 verlaten voor een medische behandeling en was kort daarna door president Noersoeltan Nazarbajev

ontslagen. Zijn opvolger Noerlan Balgymbajev was begin oktober benoemd en volgde ten aanzien van privatisering van de economie een terughoudender beleid. Kazjageldin verklaarde geen politieke carrière meer te ambiëren. Zijn aftreden in 1997 was door buitenlandse investeerders niet positief beoordeeld.
Medio maart werd Kazjageldin door president Nazarbajev tot zijn economisch adviseur benoemd.

NAZARBAJEV TEGEN AUTOCRATISCH BEWIND

De 57-jarige president Nazarbajev verklaarde medio maart 1998 tegenover een gehoor van de 'intelligentsia' van zijn land tegen een autocratisch bewind te zijn. Tegelijkertijd had hij echter kritiek op de manier waarop sommige groepen in de media zich negatief uitlieten over de levensstandaard in Kazachstan. Hij suggereerde zelfs dat de veiligheidsdienst die kwestie eens moest onderzoeken. Nazarbajev werd leider van de Communstische Partij in Kazachstan in 1989 en is sindsdien aan de macht gebleven. Hij beschuldigde sommige media ervan alleen slecht nieuws te verspreiden. De meeste media in het land worden door de staat gecontroleerd.

VEROORDELING COMMUNISTISCHE LEIDER

Kazachstaanse communisten verklaarden op 8 april 1998 dat hun leider Madel Ismailov ten onrechte was veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf wegens belediging van president Nazarbajev. Zij zeiden tegen het vonnis in beroep te zullen gaan. Ismailov zou de president hebben beledigd tijdens een protestdemonstratie ter herdenking van de Oktoberrevolutie in november 1997.

ERNSTIGE SCHADE DOOR KERNPROEVEN

Kazachstaanse wetenschappers hebben begin april 1998 verklaard dat de talrijke kernproeven in Kazachstan die in de Sovjettijd zijn gedaan. de gezondheid van de lokale bevolking nog eeuwenlang nadelig zullen beïnvloeden. De directeur van het Kazachstaanse Instituut voor Ecologische Problemen, Aitchazja Bigalijev. verklaarde dat het nog driehonderd tot driehonderdvijftig jaar zou duren voordat genetische mutaties zullen zijn uitgewerkt die het gevolg zijn van kernproeven gedurende tientallen jaren.
Grote zorg baarde volgens hem de situatie in de regio Semipalatinsk, waar in 1949-1989 ongeveer vijfhonderd proeven hebben plaatsgevonden. Sprekend over Semipalatinsk zei een andere wetenschapper dat ongeveer 1,5 miljoen mensen aan straling zijn blootgesteld. Er worden in de regio zeer veel kinderen met geestelijke en lichamelijke afwijkingen geboren en ziekten als kanker komen daar twee tot drie keer vaker voor dan elders in Kazachstan.

NIEUWE NAAM VOOR NIEUWE HOOFDSTAD

Inwoners van de nieuwe hoofdstad Akmola kwamen er begin mei 1998 opeens achter dat hun stad een nieuwe naam had gekregen. Hun stad heet nu Astana, wat in het Kazachs 'hoofdstad' betekent. President Nazarbajev had laten weten dat hij er genoeg van had dat de naam van de nieuwe hoofdstad door sommigen werd vertaald als 'wit graf'. Probleem is wel dat er van nu af sprake zal zijn van de hoofdstad Hoofdstad.
De verwarring over de nieuwe hoofdstad in Kazachstan werd er niet minder door, toen een hoge economische functionaris op 10 mei in Kiev tegenover zakenlieden en potentiële investeerders verklaarde dat Alma Ata het financiële centrum van het land zou blijven.

'KAZACHSTAN WORDT HEROÏNEPRODUCENT'

Een coördinator van het drugsbestrijdingsprogramma van de VN verklaarde eind mei 1998 in Alma Ata dat er een grote kans is dat in ondergrondse laboratoria in Kazachstan heroïne geproduceerd gaat worden. Kazachstan is in feite al een leverancier van heroïne aan Rusland en Europa, die wordt doorgevoerd vanuit Afghanistan.

ECONOMIE

GESCHIL MET TRACTEBEL LIJKT BIJGELEGD

President Nazarbajev verklaarde begin maart 1998 na een ontmoeting met functionarissen van het Belgische energiebedrijf Tractebel te geloven dat het geschil van het bedrijf met de Kazachstaanse overheid kon worden opgelost. Banktegoeden van Tractebel in Kazachstan waren bevroren nadat het in februari 1998 tot een openlijk geschil kwam over de in de winter gedane gasleveringen van het bedrijf. Nazarbajev prees Tractebel voor de in Kazachstan gedane investeringen.

WERELDBANK TEVREDEN OVER PENSIOENHERVORMING

De Wereldbank toonde zich tevreden over de recente Kazachstaanse pensioenhervorming en overweegt het land een lening van 300 miljoen dollar ter beschikking te stellen Dat werd begin april 1998 in de hoofdstad Akmola bekendgemaakt door tunctionarissen van de bank en de Kazachstaanse overheid

De Wereldbank heeft sinds 1993 al een krediet van 2,5 miljard gulden verstrekt voor economische en sociale hervormingen in Kazachstan. De pensioenhervorming werd ingevoerd in begin 1998 en hield onder andere in dat een werknemer 15 procent van zijn loon verplicht in het staatspensioenfonds stort en 10 procent vrijwillig in een particulier pensioenfonds.

NIEUWE BENOEMINGEN IN DE ECONOMIE

President Nazarbajev benoemde twee jonge krachten op belangrijke posities in de economie op 21 april 1998. De 28-jarige zakenman Noerlan Kaparov werd hoofd van de staatsoliemaatschappij Kazakhoil. Moechtar Abljazov, een vermogend zakenman van midden dertig, werd benoemd tot minister van Energie, Industrie en Handel.
Nazarbajev zei het te betreuren dat men verliesgevende bedrijven nog steeds liet voortbestaan. Hij zei ook dat er slechts industriële groei was dankzij een dozijn bedrijven dat zich voornamelijk met de grondstoffenwinning bezighoudt. Abljazov en Kaparov lieten ongeveer een week later in interviews weten dat zij van de president verwachtten meer bevoegdheden te krijgen om de overgang naar een markteconomie te bevorderen.

Nazarbajev zei op 22 april tijdens een zitting van het parlement dat de hervormingen in Kazachstan niet snel genoeg gingen en dat de staatsbegroting moest worden bijgesteld. Hij zei dat de ontwikkelingen op de Aziatische markt de export had afgeremd en dat kleine ondernemers in het land te weinig ruimte werd geboden. De president zei dat de economie stabiel was en herstellende. De lonen zijn in 1997 gestegen met 10 procent tot ca. 250 gulden per maand, het inflatiepercentage was daar niet ver boven. Slecht draaiende bedrijven die overheidseigendom waren, moesten echter volgens Nazarbajev failliet gaan of worden verkocht. De verkoop van landbouwgrond moet ook mogelijk worden.

BEVORDERING WAPENEXPORT

Eind april 1998 werd er in Alma Ata een driedaagse tentoonstelling van in Kazachstan vervaardigde wapens en machines geopend. Er werden vuurwapens getoond, maar ook een gevechtshelikopter en MiG-21 en MiG-25 jagers. Sommige commentatoren beschouwden de wapens als verouderd.

Medio mei maakte een regeringsfunctionaris bekend dat Kazachstan van plan is onderdelen van militaire fabrieken te verkopen en te privatiseren. Een hoge functionaris in de defensie-industrie, Bekboelat Baigarin, liet weten dat de militaire productie in het eerste kwartaal van 1998 30 procent was gedaald in vergelijking met een jaar geleden. De verwachting was dat tegen eind 1998 25 tot 30 procent van het hoogtepunt in 1991 zal worden gehaald.

BUITENLANDSEZAKEN

BEZOEK MONGOOLSE PRESIDENT

De president van Mongolië Natsagiin Bagabandi arriveerde op 12 maart 1998 voor een driedaags bezoek aan Kazachstan. De twee landen hebben geen gemeenschappelijke grens, maar worden van elkaar gescheiden door een smalle strook land, die in handen is van Rusland en China. Een van de gespreksonderwerpen bij het bezoek was de financiering van de repatriëring van etnische Kazachen uit Mongolië.

CONTROLE AAN GRENS MET RUSLAND

De chef van de Kazachstaanse douane, Gani Kasymov, heeft medio maart 1998 op een persconferentie verklaard dat zijn dienst de controles aan de grens met Rusland en andere GOS-staten zal verscherpen. Kasymov zei dat Rusland. waarmee Kazachstan ongeveer 7.000 kilometer grens deelt in vaak ontoegankelijk gebied, de laatste tijd tientallen nieuwe douaneposten heeft opgezet ondanks het feit dat het land een douane-unie heeft gesloten met Kazachstan, Bjelaroes en Kirgizstan. Kasymov beklaagde zich erover dat politieke overeenkomsten tussen leiders van het GOS in de praktijk niet werden uitgevoerd. Hij zei dat de handel tussen Rusland en Kazachstan in 1997 met dertig procent terugliep, onder andere omdat beide landen nog steeds omzetbelasting heffen op dezelfde goederen.

DRIE IRANIERS UITGEWEZEN WEGENS SPIONAGE

Het ministerie van Buitenlandse zaken liet op 19 maart 1998 weten dat drie Iraniërs waren uitgewezen weger-is spionage. Ze waren eind februari gearresteerd. De Iraanse ambassade in Alma Ata had verklaard dat ze onschuldig waren. De Kazachstaanse overheid had zich in het openbaar terughoudend opgesteld over de kwestie en de zaak niet op de spits gedreven.

SAMENWERKING MET QATAR

De minister van Buitenlandse zaken van Qatar, sjeik Hamad bin Jassim, verklaarde tijdens een bezoek aan Alma Ata op 19 april dat zijn land was geïnteresseerd in samenwerking met Kazachstan bij de winning van olie en gas.

SAMENWERKING OVER OLIE EN HANDEL MET CHINA

Tijdens een bezoek aan China van premier Balgymbajev begin mei 1998 werd bekend gemaakt dat er in oktober een grote Chinese delegatie naar Kazachstan zou komen voor gesprekken over economische samenwerking. De Kazachstaanse premier en de Chinese premier Zhu Rongji bevestigden volgens een nieuwsbericht hun medewerking aan olieprojecten ter waarde van 9,5 miljard dollar.
Voorts zijn er plannen Chinese oliemaatschappijen olievelden in West-Kazachstan te laten ontwikkelen en een pijplijn te laten leggen van drieduizend kilometer tussen de twee landen. Het Chinese ministerie van Buitenlandse handel en Economische samenwerking had volgens een Chinees persbureau ook een lening van honderd miljoen dollar toegezegd om kleine bedrijven in Kazachstan te ondersteunen.

OLIE EN DE KASPISCHE ZEE

Conferentie in Turkije over Kaspische olie

In Istanboel vond begin maart 1998 een tweedaagse conferentie plaats van vertegenwoordigers van Turkije, Azerbadzjan, Georgië, Kazachstan en Toerkmenistan over een strategie om olie uit de Kaspische Zee op de wereldmarkt te brengen. Centraal stond het plan de olie via een Turkse haven aan de Middellandse zee te exporteren. De Turkse minister van Buitenlandse zaken benadrukte op de conferentie dat zijn land voorstander was van een pijplijn van de Azerbadzjaanse hoofdstad Bakoe naar de Turkse Middellandsezeehaven Ceyhan
Deze route is aanleiding tot spanningen tussen de VS en Rusland. dat liever een pijplijn heeft die noordelijker loopt over zijn grondgebied De vroegere Sovjet-republieken in de Kaukasus en Centraal-Azie geven de voorkeur aan een pijplijn via Turkije om aldus hun afhankelijkheid van Rusland te verminderen Turkije is ook tegen een pijplijn naar de Zwarte Zee omdat het dan een te grote toename vreest van de tankerscheepvaart door de Bosporus De Kaspische Zee wordt omgeven door Rusland. Azerbadzjan Toerkmenistan en Kazachstan Het is een binnenzee, waardoor de gewonnen olie via een pijplijn over land naar een haven moet worden getransporteerd

Op 9 maart verklaarde een hoge rrgeringsfunctionaris in Washington dat Russische deelname ook nodig was voor het olietransport van de Kaspische Zee naar westerse afnemers. De Amerikaanse functionaris verklaarde dat een voorkeur voor een oliepijplijn van Bakoe naar de Turkse haven Ceyhan andere verbindingen via Rusland niet uitsloot. De oliereserves in de Kaspische Zee zijn volgens hem groot genoeg voor meerdere verbindingen. De deelname van Rusland is volgens hem vooral van belang om het Kazachstan mogelijk te maken zijn omvangrijke oliereserves op de markt te brengen. Rusland had geklaagd dat het voor een conferentie in Istanboel van staten die aan de Kaspische Zee grenzen, niet was uitgenodigd. Een woordvoerder van het Turkse ministerie van Buitenlandse Zaken verklaarde dat het niet de bedoeling is Rusland van projecten in de Kaspische Zee uit te sluiten.

In Moskou werd 25 maart bekendgemaakt dat de Russische regering van plan was de secretaris-generaal van de OPEC Rilwanu Lukman voor een officieel bezoek aan Moskou uit te nodigen. De huidige crisis op de wereldoliemarkt zou het onderwerp van gesprek zijn.

Rusland wil compromis over Kaspische Zee

De Russische eerste vice-minister van Buitenlandse zaken Boris Pastoechov liet eind maart 1998 in Bakoe weten dat zijn land een compromis zoekt over de status van de Kaspische Zee. Pastoechov zei dat Rusland voorstelde de bodem van de Kaspische Zee te verdelen. terwijl het oppervlak en het water beschikbaar zouden blijven voor gezamenlijk gebruik.

Pastoechov had eerder gezegd dat Rusland bereid is het volume aan olie dat wordt vervoerd via de noordelijke pijplijn van Bakoe naar de Russische Zwarte-Zeehaven Novorossiisk te verhogen. President Alijev van Azerbadzjan zei dat hij een verbinding naar de Turkse haven Ceyhan belangrijker vond.

Ook na het bezoek van Pastoechov aan Bakoe bleven er tekenen dat Rusland bereid was tot een compromis over de afbakening van de bodemschatten in de Kaspische Zee. Zo zou Moskou volgens een bericht op 16 april bereid zijn de Kaspische Zee volkenrechtelijk als een zee te beschouwen en niet als een meer, zoals men oorspronkelijk wilde. Als er sprake is van een zee, kunnen de grenzen er gemakkelijker worden afgebakend, net als in de Noordzee. Is er sprake van een meer, dan is dat juridisch veel moeilijker. Er blijven overigens nog genoeg problemen, bijvoorbeeld wanneer grenzen dwars door olievelden lopen.

De Kazachstaanse onderminister van Buitenlandse zaken, Erlan Idrisov, liet eind april op een persconferentie in Londen weten dat bij de afbakening van de grenzen in de Kaspische Zee na de ommezwaai van Rusland alleen Iran nog dwars ligt. Dit land houdt namelijk nog vast aan de opvatting dat de Kaspische Zee een meer is.

Amerikaanse en Iraanse interesse voor Kaspische olie

Medio april 1998 verklaarde de Amerikaanse senator Sam Brownback in Alma Ata (Kazachstan) dat de VS meer moeten doen om energierijke nieuwe staten in Centraal-Azië en de Kaukasus te steunen. Een door hem voorgestelde 'Silk Road Bill' zou daarbij naar zijn mening kunnen helpen. (De naam van de wet is ontleend aan de 'zijderoute' die vroeger van Azië door dat gebied naar Europa liep.) Het ontwerp van wet beoogt de regionale veiligheid te verhogen en economische samenwerking te stimuleren. President Clinton zou volgens het ontwerp de middelen krijgen om diplomatiek in te grijpen als zich in de regio geweld voordoet.

Het belang dat de Verenigde Staten aan Centraal-Azie hechten bleek ook uit het bezoek van de Toerkmeense leider Saparmurat Nijazov aan Washington vanaf 21 april. Toerkmenistan wordt door Amerikaanse inlichtingendiensten beschouwd als de meest repressieve van de Centraal-Aziatische staten. Het land beschikt over grote gasreserves, maar het gaat economisch slecht omdat de export ervan moeizaam verloopt. Export via Afghanistan is vanwege de oorlog in dat land uitgesloten en het probleem met Rusland is dat het liever zijn eigen gas naar het Westen exporteert.

Ook Iran is belanghebbende als het gaat om Kaspische olie en de manier waarop die moet worden geëxporteerd. Dat bleek duidelijk uit uitlatingen van de Iraanse olieminister Bijan Mamdar Zanganeh begin mei in Teheran. Hij stelde dat de financieel meest aantrekkelijke verbinding voor de export van olie uit de Kaspische Zee over land via Iran zal zijn. De Amerikaanse regering heeft zich voorstander getoond van een verbinding vanuit het Oosten van de Kaspische Zee, deels onder het water, naar het Westen, waarbij zowel Rusland als Iran worden vermeden.

Centraal-Aziatische topontmoeting in Alma Ata

Medio mei 1998 vond er in Alma Ata een driedaagse topontmoeting plaats van de leiders van de staten die de Economische Samenwerkingsorganisatie (ESO) vormen. Dat zijn de zes voormalige Sovjet republieken Azerbadzjan, Kazachstan, Kirgizstan. Oezbekistan, Tadzjikistan en Toerkmenistan, plus Afghanistan, Iran, Pakistan en Turkije. Deze topontmoeting was de vijfde van de organisatie. Tijdens een bijeenkomst voorafgaande aan de topontmoeting ondertekenden de ministers van Buitenlandse zaken van de betrokken landen (met uitzondering van Oezbekistan) overeenkomsten betreffende de beweging van goederen over elkaars grenzen en de bestrijding van smokkel.

De Afghaanse Talibaan-regering gaf vanuit Kaboel bij het einde van de topontmoeting op 11 mei een verklaring uit, waarin werd geprotesteerd tegen het feit dat zij geen vertegenwoordigers mocht sturen. De meeste landen van de ESO erkennen de regering van president Burhanuddin Rabbani, die nog slechts het noorden van Afghanistan beheerst en in een burgeroorlog is gewikkeld met de Talibaan.

De Iraanse president Khatami deed een beroep op de aanwezige vertegenwoordigers van andere staten bij het slot van de ontmoeting hun gemeenschappelijke islamitische achtergrond en cultuur een rol te laten spelen bij het nemen van politieke besluiten. Het probleem van de Iraniërs is echter dat de exploitatie van de bodemschatten in Centraal-Azië alleen kan gebeuren met behulp van westers kapitaal. Washington verzet zich echter om politieke redenen tegen grote zakelijke transacties met Iran.

Bij de topontmoeting van de leiders van de ESO-landen bleek dat de onderlinge politieke verschillen van mening groot zijn, vooral over de oliewinning in de Kaspische Zee en de locatie van de aan te leggen oliepijplijnen. De besluitvorming over de aanleg van pijplijnen werd ook bemoeilijkt door de instabiele politieke situatie in diverse landen. In Afghanistan woedt nog steeds een burgeroorlog, net als tot voor kort in Tadzjikistan. Azerbadzjan heeft een langslepend conflict met Armenië over Nagorno Karabach, dat ook nog steeds niet is opgelost.

Het Tengizchevroil consortium dat een groot olieveld ten oosten van de Kaspische Zee in Kazachstan in exploitatie neemt, liet weten niet te overwegen zaken met Iran te doen, ondanks het feit dat de Verenigde Staten wellicht hun sancties ten opzichte van Teheran enigszins willen verzachten. In Tengizchevroil hebben de Amerikaanse oliemaatschappijen Chevron en Mobil een belang van respectievelijk 45 en 25 procent. Een woordvoerder van het consortium liet weten dat niet werd overwogen olie uit de Kaspische Zee te ruilen tegen Iraanse olie, die een andere samenstelling heeft.

MIDDEN-OOSTEN

IRAN

BINNENLAND

STRIJD TUSSEN CONSERVATIEVEEN LIBERALE STROMING

Aanval op legitimiteit van ayatollah Khamenei

Een aanval op de legitimiteit van de geestelijk leider van Iran. ayatollah Ali Khamenei. door een van de vooraanstaande theologen van het land, ayatollah Hossein Ali Montazeri, leidde in november 1997 tot onenigheid tussen conservatieven en liberalen.
De bejaarde Montazeri (75) was ooit de gedoodverfde opvolger voor de geestelijke leider van Irans revolutie, ayatollah Khomeini. In 1989 werd duidelijk dat het Montazeri niet in dank werd af-

genomen dat hij kritiek had op de behandeling van politieke gevangenen en andere misstanden onder Khomeini's regime.
Montazeri was daarom in maart 1989 afgetreden, ongeveer drie maanden vóór Khomeini's dood. De benoeming van Khamenei - destijds een geestelijke van de tweede garnituur - als opvolger van Khorneini was binnen Iran lange tijd omstreden geweest. Maar de kwestie werd pas echt relevant nadat op godsdienstig gebied de wat vrijmoediger Seyyed Mohammed Khatami in mei 1997 tot president van het land was gekozen.

Naar verluidt hadden Muntazeri en een andere prominente geestelijke, ayatollah Ahmad Azeri Qomi, in oktober brieven geschreven waarin ze kritiek op Khamenei uitoefenden vanwege zijn gebrek aan religieuze kwalificaties en zijn ondeugdelijke beleid. Ze hadden Khamenei ook opgeroepen om president Khatami ongestoord te laten regeren.
Khatami had sinds zijn verkiezing herhaaldelijk trouw gezworen aan Khamenei en had geen officieel commentaar geleverd op Montazeri's uitlatingen. Maar tijdens een persconferentie op 17 november herhaalde Khatami eerdere beloften dat hij politieke vrijheid en veiligheid garandeerde voor alle Iraanse burgers. De regering. zo zei hij. moest 'vrije rechten garanderen binnen het kader van de grondwet en een veilige omgeving creëren zodat iedereen, ook andersdenkenden die zich aan de wet houden, kunnen genieten van hun vrijheid.'

Aanhangers van Khamenei demonstreerden op 19 november voor Montazeri's kantoor in de heilige stad Qom. De demonstratie kreeg een gewelddadig karakter en de politie zette traangas in om de ongeveer 1.000 mensen die het kantoorgebouw aanvielen uiteen te jagen.
De demonstraties in Qom en andere grote en kleine steden hielden aan tot 26 november, toen Khamenei een televisietoespraak hield waarin hij opriep een einde aan de protesten te maken. Khamenei eiste ook dat Montazeri zou worden aangeklaagd wegens hoogverraad en noemde hem 'een politiek failliete, meelijwekkende en naïeve geestelijke die een onjuist en onhandig standpunt heeft ingenomen ten aanzien van de ruggegraat van de revolutie'.

De impuls die conservatieve groepen in november aan hun verzet hadden weten te geven, kwam echter tot staan toen het Iraanse voetbalteam zich op 29 november wist te kwalificeren voor de Wereldbekerfinale in 1998. Miljoenen mensen gingen de straat op om de overwinning te vieren. in een van de grootste spontane bijeenkomsten sinds de revolutie van 1979.

Actie voor Montazeri

Een groep geestelijken en theologiestudenten kwam op 17 maart 1998 in actie tegen de vrijheidsberoving die ayatollah Hossein Ali Montazeri in de praktijk te verduren kreeg, nadat hij het gezag van Khamenei ter discussie had gesteld. Volgens zijn zoon kreeg Montazeri de facto huisarrest opgelegd en volgens de plaatselijke pers werden al zijn banktegoeden bevroren. Daardoor kon Montazeri plaatselijke liefdadigheidsorganisaties niet meer subsidiëren en evenmin de beurzen van zijn studenten uitbetalen.
Op 28 april werden winkeliers en onderwijzers gearresteerd die in Najafabad, Montazeri's thuisbasis vlakbij Isfahan, een staking hadden georganiseerd die onder meer tot gevolg had dat de plaatselijke handel stilviel. Het was de derde staking binnen enkele maanden ter ondersteuning van Montazeri. Volgens het dagblad *Jameah* sloten de autoriteiten als strafmaatregel veertig winkels in de stad.
In de derde week van mei werden volgens Iraanse kranten verscheidene arrestaties verricht in Isfahan, nadat aanhangers van Montazeri een demonstratie hadden afgeblazen. Khamenei had zijn aanhangers in de stad opgeroepen de straat op te gaan om de mars ter ondersteuning van Montazeri te voorkomen.
Rond 20 mei werd de schoonzoon van Montazeri, Hadi Hashemi, gearresteerd. Hij is de broer van Mehdi Hashemi. die in 1987 werd geëxecuteerd op beschuldiging van moord en ontvoering en het zaaien van verdeeldheid. Khamenei betitelde de aanhangers van Montazeri in mei als 'Mehdi Hashemi's misdadige bende'.

Nieuwe commissie voor naleving grondwet

Eind november 1997 werd bekendgemaakt dat president Khatami een nieuwe Commissie voor Uitvoering en Controle van de Grondwet had ingesteld, die uit vijf leden zal bestaan. Het was een nieuwe poging om politieke opponenten bij zowel de geestelijkheid als de Revolutionaire Gardisten en de Basij, een paramilitaire organisatie van fundamentalistische vrijwilligers. in het defensief te dringen

Herdenking Mehdi Bazargan

Duizenden mensen woonden op 22 januari 1998 een he denking in Teheran bij ter ere van de Mehdi Bazargan, de liberale moslim-politicus die korte tijd premier was aan het begin van de Iraanse revolutie en die in 1995 overleed. De naar schatting vijfduizend aanwezigen luisterden onder meer naar een toespraak van de hervormingsgezinde islamitische filosoof Abdolkarim Sorush, die Bazargan prees wegens zijn inzet voor elementaire burgerlijke vrijheden. De herdenking was enkele dagen eerder uitgesteld, omdat islamitische militanten het publiek aanvielen. Soortgelijke agressie had plaatsgevonden bij herdenkingsbijeenkomsten in de steden Isfahan en Mashhad. De door Bazargan opgerichte Vrijheidsbeweging van Iran wordt gedoogd en is nog steeds actief, met name in de vorm van open brieven waarin het gebrek aan vrijheid in Iran wordt bekritiseerd.

In het parlement gingen twee afgevaardigden met elkaar op de vuist toen op 18 maart vragen over de herdenking van de dood van Bazargan gesteld werden aan minister Nouri van Binnenlandse zaken. De staatstelevisie toonde er beelden van, wat tamelijk ongebruikelijk is.

Politie arresteert conservatieve demonstranten

Conservatieve militanten probeerden op 2 maart ook een bijeenkomst te verstoren van hervormingsgezinde studenten aan de universiteit van Teheran. De studenten waren lid van de organisatie Daftar-e Tahkim Vahdat (Dienst voor de Bevordering van Eenheid) en de Islamitische Vereniging van Universiteitsstudenten. Ze wilden demonstreren tegen het feit dat hun kandidaten van tussentijdse parlementsverkiezingen uitgesloten waren. Voor het eerst arresteerde de politie enkele militanten van de Ansar-e Hezbollah (Aanhangers van de Partij van God) die tot dan toe ongestraft hun politieke tegenstanders hadden kunnen aanvallen.

Nieuwe partijen toegelaten

Het ministerie van Binnenlandse zaken gaf op 31 januari 1998 toestemming voor de oprichting van de Solidariteitspartij van Islamitisch Iran, de eerste

nieuwe partij sinds de revolutie van 1979. De partij wordt gevormd door parlementariërs en bestuurders die zich 'de vrienden en bewonderaars van de president'. Mohammed Khatami, noemen. De partij zei te streven naar 'hervorming van het land, het scheppen van nationale solidariteit en het creëren van een gezonde politieke sfeer om de vrijheid en de burgermaatschappij te ontwikkelen.' Een van de zeven oprichters was Gholam-Reza Ansari. hoofd van de Iraanse Welzijnsorganisatie.

Kort na de verkiezingen die Khatami een monsteroverwinning bezorgden, organiseerden enkele invloedrijke hervormingsgezinde politici en technocraten de 'Groep van Zes', ook wel bekend als 'De dienaren van de opbouw', onder wie vice-president Hashemi, de gouverneur van de centrale bank Nourbakhsh en de burgemeester van Teheran Karbaschi. Deze partij werd later. in mei, gelegaliseerd, tegelijk met Irans Partij voor het Geluk en verscheidene verenigingen.
Meer nieuwe partijen en politieke clubs waren in de maak, aldus het dagblad *Salam* eind januari. zoals de Arbeiderspartij en de Vereniging voor de Verdediging van Irans Burgermaatschappij.

'Meer vrijheid voor kunst en cultuur'

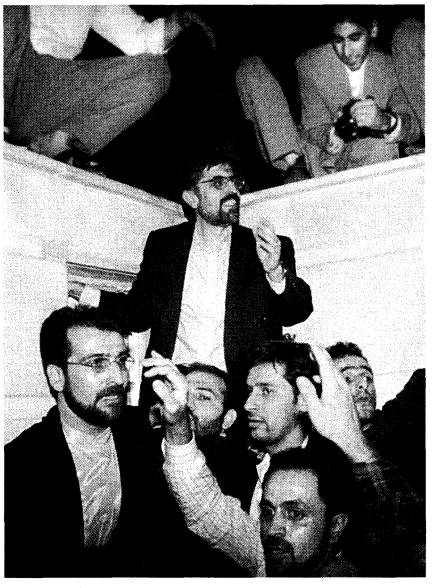
In een interview met het Franse dagblad Le Monde, dat op 18 februari 1998 verscheen, vertelde de Iraanse minister van Cultuur, Ataollah Mohajerani; dat hij maatregelen had genomen om de greep van de religie op het culturele leven te verminderen en onafhankelijk talent meer kansen te geven.
De vorige regering, zei hij, was voorstander geweest van 'een permanente, fijnmazige interventie in het culturele leven', terwijl hij als minister van harte 'de oprichting en ontwikkeling van onafhankelijke verenigingen van schrijvers, filmmakers, kunstenaars, toneelregisseurs, componisten, filmproducenten en uitgevers' steunde, 'naast de traditionele investeerders in kunst en cultuur'.
Mohajerani zei plannen te hebben opgesteld om het duizendtal openbare bibliotheken in het land ruimhartig van nieuwe boeken te voorzien. Zijn ministerie bezet een sleutelpositie in het culturele leven, omdat het beslist welke media, boeken, films en muziek zijn toegestaan.

Minister neemt het op voor Karbaschi

Minister van Binnenlandse zaken Abdollah Nouri nam het op 4 maart 1998 op voor de burgemeester van Teheran, Gholamhossein Karbaschi, die vervolging wegens vermeende corruptie boven het hoofd hing door's lands belangrijkste rechter. ayatollah Mohammad Yazdi. De minister meende dat er sprake was van een politiek gemotiveerde campagne door Yazdi en zei te hopen dat deze 'zich in de toekomst beperkt tot zijn eigen taken'

Karbaschi is in zijn acht jaar als burgemeester populair geworden door onder meer woningbouw voor mensen met lage inkomens en de aanleg van openbare parken in de hoofdstad. In Teheran heeft hij de handelaars en grondeigenaren, die in de jaren zeventig de kant van de revolutionaire geestelijkheid kozen. tegen zich in het harnas gejaagd door serieus werk van de belastingheffing te gaan maken en hun monopolies in enkele economische sectoren aan te tasten.

Veel kranten in Iran hebben zich ook in het conflict rond de burgemeester gemengd en hun journalistieke vrijheid flink opgerekt door partij voor Karbaschi te kiezen. De journalisten geloven dat het vooral aan hun inzet te danken is dat Karbaschi voortijdig uit voorarrest werd vrijgelaten.
De burgemeester bracht elf dagen in de beruchte Evin-gevangenis door; formeel mogen arrestanten een maand voor onderzoek worden vastgehouden. De omroepen worden beheerst door behoudende krachten en de kranten namen ook de verslaggeving over de zaak-Karbaschi door radio en televisie onder vuur. 'De wetten zijn niet veranderd maar het politieke klimaat is anders geworden.. We hebben gezien dat we heel ver kunnen gaan zonder door de top vervolgd te worden,' zei journalist Dariush Sajjadi tegen een collega van het Britse persbureau Reuters. 'Er is inderdaad meer vrijheid na de verkiezing van Khatami,' zei redacteur Amid Naeini van het tijdschrift *Payam-e* Emrooz (Boodschap van Vandaag). Maar zelfs vóór die tijd hadden Iraanse kranten meer vrijheid dan ten tijde van het sjahregime. Oliver Towfiqh Nia van *Payam-e* Emrooz voegde eraan toe: 'Er is nog steeds een rode lijn, maar nu weten we tenminste dat de rode lijn zich van ons af beweegt en niet dichterbij komt'.

Burgemeester Karbaschi van Teheran wordt na zijn vervroegde vrijlating op 15 april 1998 door aanhangers op de schouders genomen.
(Foto *ANP*)

In Iran worden bijna duizend kranten, tijdschriften en literaire bladen uitgegeven. In de hoofdstad bestaan nu zeventien ochtend- en vier middagkranten. Nog geen tien jaar geleden had de hoofdstad vijf kranten.
De grotere persvrijheid heeft ook geleid tot stationering van steeds meer correspondenten van Arabische kranten, die hun anti-Iran propaganda hebben ingewisseld voor meer objectieve verslaggeving.

Nieuwe commandant Basij

De Basij, een paramilitaire organisatie die gevormd wordt door vrijwilligers, en die hand- en spandiensten verleent aan de politie, kreeg op 12 maart 1998 een nieuwe commandant. President Khamenei, die tevens opperbevelhebber van het leger is. benoemde generaal Mohammad Hosseinzadeh Hejazi tot commandant van de Basij. De man die het veld moest ruimen omdat zijn vrijwilligers regelmatig hun boekje te buiten gaan en zich daarom gehaat hadden gemaakt bij het publiek, was Alireza Afshar. die bijna acht jaar de Basij had geleid.

Van de vijf miljoen Basij-leden is een half miljoen in het dagelijks leven actief om de hand te houden aan kledingvoorschriften voor mannen en vrouwen en om ander sociaal gedrag van burgers te controleren. In de oorlog met Irak (1980-1988) vormden de Basij, die toen onder bevel van de Revolutionaire Gardisten stonden, het kanonnenvlees. Tegenwoordig zien Iraanse economen de Basij vooral als opvangnet voor werkloze jongeren.

Sekse-scheiding in ziekenhuizen

Het Iraanse parlement keurde op 21 april bij eerste lezing een wet goed die

ziekenhuizen verplicht mannen en vrouwen volledig gescheiden te behandelen, aldus het dagblad *Kayhan* van 22 april 1998. Over de nieuwe wet moet nog een tweede stemming in het parlement plaatsvinden. De wet volgde op een verwante maatregel die de behoudende meerderheid in het parlement een week eerder had aangenomen, om fors paal en perk te stellen aan het publiceren van foto's van vrouwen. Ziekenhuizen die zich niet aan de nieuwe wet hielden. riskeerden een boete van maximaal vijf miljoen rial (3400 gulden), aldus *Kayhan*. Het idee van segregatie van alle medische voorzieningen dateert al uit 1979, maar het werd op ijs gelegd omdat er onvoldoende vrouwelijke artsen waren. Veel werkers in de gezondheidszorg en studenten geneeskunde bleven tegenstander van segregatie.
Op 11 mei bekritiseerde een arts de maatregel tijdens een conferentie van 1.800 chirurgen in de hoofdstad. De volgende dag trok een groep van veertig tegenstanders van politieke hervormingen op naar de conferentie. sloeg dc medische apparatuur daar kort en klein, en ontvoerde een van de chirurgen.

Commandant van Revolutionaire Gardisten spuwt zijn gal

In een interview met het gematigde dagblad *Kayhan* van 29 april liet de commandant van de Revolutionaire Gardisten zich zeer fel uit over de 'wantoestanden' in het land. Generaal Yahya Rahim Safavi meende 'dat liberalen onze universiteiten hebben overgenomen; onze jeugd roept leuzen als dood aan de dictatuur'. Maar 'wij zullen de keel en tong van onze tegenstanders doorsnijden', zei hij, 'en wij zullen de contra-revolutie met wortel en tak uitroeien'. Safavi bleek ook niet gediend van de toenadering tot de VS. 'Sinds wanneer kunnen we de dreiging die van de VS uitgaat, bestrijden met een dialoog tussen culturen en beschavingen?'

Een pro-Khatami geestelijke, ayatollah Sadeq Khalkhali, meende dat Safavi's uitlatingen 'de smaak van een staatsgreep' hadden en hij stond in die mening bepaald niet alleen.
Enkele dagen later beweerden Safavi's organisatie in een perscommuniqué dat zijn woorden verdraaid waren.

Protesten tegen feestelijkheden tijdens de Moharram

In Isfahan lieten gelovigen op 30 mei 1998 hun ongenoegen blijken over het feit dat een viering van één jaar presidentschap van Khatami een week eerder op het terrein van de universiteit van Teheran zeer feestelijk en luidruchtig was verlopen. Het vrijdaggebed in Isfahan werd verstoord door botsingen tussen aanhangers en tegenstanders van de gematigde ayatollah Jalaleddin Taheri, die geen blad voor de mond neemt om het geweld tegen 'immorele' kranten en bioscopen te veroordelen.

Een dag eerder trok volgens het dagblad *Farda* een stoet van duizenden mensen door de stad om te protesteren tegen de 'ontheiliging' door Khatami en de studenten van de heilige maand Moharram waarin het lijden van een sji'itische martelaar met gepaste treurigheid herdacht dient te worden. Ook in de heilige stad Qom kwam het tot een demonstratie van 20.000 seminaristen en onderwijzers. die Khatami's feestelijke bijeenkomst veroordeelden als 'een westerse culturele aanval op islamitische waarden'. Tienduizenden aanhangers van de president hadden acte de présence gegeven op het universiteitsterrein. Eén geestelijke noemde het klappen en fluiten waarmee Khatami's toespraak in Teheran werd onthaald, 'onislamitisch'.

AMERIKAANSE SPION TERECHTGESTELD

Het officiële Iraanse persbureau *IRNA* berichtte op 1 september 1997 dat Siavash Bayani was terechtgesteld nadat hij schuldig was bevonden aan spionage voor de VS.
Bayani was in 1984 uit Iran naar de VS vertrokken, maar was in 1994 teruggekeerd om informatie te verzamelen voor de CIA. Hij werd kort na zijn terugkeer aangehouden en bekende vervolgens 'schandelijke activiteiten, spioneren voor de Grote Satan Amerika'.

BENOEMINGEN

Medio oktober 1997 werd bericht dat president Sayyed Mohammad Khatami oud-premier Hossain Moussavi tot presidentsadviseur had benoemd. Moussavi was premier geweest van 1981 tot de afschaffing van het ambt in 1989.

In oktober benoemde president Khatami ook Ali Reza Mo'ayyeri (adviseur voor internationale zaken van oud-president Ali Akbar Hashemi Rafsanjani) tot coördinerend presidentsadviseur en Zahara Shojai, een vrouw. tot adviseur voor vrouwenzaken.

BEGROTING GOEDGEKEURD

Het Iraanse parlement keurde op 26 januari 1998 de begroting voor het nieuwe Iraanse jaar (aanvang 21 maart) goed. De totale verwachte uitgaven waren begroot op ruim 230 triljoen (230.000 miljard) rial. Afhankelijk van de koers die gehanteerd wordt (de koers die bij de overheidsfinanciën wordt gebruikt of de veel lagere semi-officiële koers) bedroegen de begrote uitgaven omgerekend ruim 260 miljard of bijna 154 miljard gulden. Naar verwachting zullen de inkomsten uit olie uitkomen op ruim 32 miljard gulden. Het defensiebudget werd begroot op 2,89 triljoen rial. maar onduidelijk was of er ook niet elders in de begroting geld gereserveerd werd voor defensie-uitgaven.

Voor het derde opeenvolgende jaar keurde het parlement een speciaal potje goed voor bestrijding van Amerikaanse 'complotten' tegen Iran. Vorig jaar was het potje bijna 29 miljoen gulden; hoeveel het in het nieuwe jaar zal zijn, werd niet bekendgemaakt. De harde valutareserve werd op ruim dertig miljard gulden gezet. De begroting dwingt de regering de buitenlandse schulden van Iran in het nieuwe jaar met 3,2 miljard gulden te verminderen. De Iraanse Centrale Bank ve klaarde eerder dat de buitenlandse verplichtingen aan het einde van het lopende begrotingsjaar bijna zestig miljard gulden bedroegen.

Twee maanden later, op 14 maart 1998, riep president Khatami de bevolking op mee te werken aan een grondige verandering van Irans 'zieke economie'. Iran moet minder afhankelijk van olie-inkomsten worden, zei hij, en de productie moet opgevoerd worden. Volgens hem speculeren rijke Iraniërs liever in plaats te investeren in productie. De president vroeg 'de mensen die God gezegend heeft met rijkdom, tevreden te zijn met een kleine winst en overconsumptie te vermijden'. Verder deed hij een beroep op de lagere inkomensgroepen 'mee te helpen wegen te vinden om beter gebruik van onze hulpbronnen te maken'. Het dagblad *Iran News* reageerde twee dagen later kritisch op het interview: de president 'had nog openhartiger kunnen zijn en meer details over de economische problemen kunnen geven'.

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN TOT EEN RONDE BEPERKT

Vanaf 31 maart 1998 is er slechts één ronde nodig bij tussentijdse verkiezingen voor parlementszetels. De 12-koppige 'Raad van Wachters' (geestelijke

leiders die de constitutie moeten bewaken en die elke door het parlement aangenomen wet moeten goedkeuren) ging akkoord met een parlementair voorstel om tussentijdse vcrkieziiîgen tot één ronde te beperken. en wel met terugwerkende kracht. In de praktijk betekende het besluit van de Raad dat twee kandidaten die half maart de meeste stemmen hadden veroverd bij tussentijdse verkiezingen in Teheran, een zetel in het parlement zullen krijgen: de in de Verenigde Staten opgeleide energie-expert Ali Abbaspour, een behoudend politicus, en Fatemeh Karroubi, een vrouw die de steun geniet van de hervormers rond president Khatami.

VN-COMMISSIE VEROORDEELT IRAN

De VN-commissie voor de mensenrechten riep Iran op 22 april 1998 op om een einde te maken aan het martelen, het afhakken van ledematen en het stenigen van misdadigers en politieke tegenstanders. Ook sprak de commissie haar bezorgdheid uit over 'het grote aantal executies' in het land. De resolutie tegen Iran was ingebracht door de Europese Unie en werd met 23 tegen 14 stemmen en 16 onthoudingen aangenomen, ondanks een pleidooi van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) om de vooruitgang te erkennen die in Iran sinds 1997 te bespeuren zou zijn. De commissie was ook kritisch over de 'aanhoudende ernstige schendingen' van de rechten van religieuze minderheden, zoals de Baha'is en de christenen, en over de bedreigingen tegen de Britse schrijver Salman Rushdie en mensen uit zijn omgeving.

NIEUWE ONDERMINISTER INTERNATIONALE ZAKEN

Het Iraanse ministerie van Olie kreeg op 27 april een nieuwe onderminister voor Internationale Zaken: Mehdi Husseini, die eerder hoofd exploratie van de Nationale Iraanse Olie Maatschappij (NIOC) was. Mehdi zal verantwoordelijk zijn voor de lopende en toekomstige 'terugkoop'-projecten met buitenlandse oliebedrijven en voor joint ventures. De Iraanse regering is van plan buitenlandse bedrijven dit jaar twintig van dergelijke projecten aan te bieden. Husseini volgde Mohamrnad Hadi Nejad-Hosseinian op die Irans permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties werd.

DOODVONNIS JOURNALIST GEHANDHAAFD

Het hooggerechtshof handhaafde op 11 mei 1998 het doodvonnis tegen een journalist, Morteza Fairoezi. die beschuldigd is van spionage voor Zuid-Korea, Frankrijk en Japan, alsmede overspel, waarvoor hij gestenigd zou kunnen worden. Fairoezi houdt vol alleen als consultant voor 'enkele' landen gewerkt te hebben.

VRIJLATING GEVANGENEN

Irans hoogste geestelijke leider Ali Khamenei kondigde op 24 mei 1998 ter gelegenheid van de herdenking van de verdrijving van Iraakse troepen uit de stad Khoramshahr in 1982 een amnestie af voor gevangenen die door militaire rechtbanken zijn veroordeeld voor misdaden begaan vóór 1991, op voorwaarde dat het vonnis niet meer dan twee jaar celstraf was. Uitgezonderd werden mensen die veroordeeld werden wegens het saboteren van de staatsveiligheid en spionage. Dit meldde het staatspersbureau IRNA zonder te specificeren hoeveel gevangenen onder de amnestie vielen.

PARLEMENT KIEST NIEUWE VOORZITTER

Het parlement koos op 31 mei 1998 met 165 tegen 84 stemmen Ali Akbar Nateq-Nouri als voorzitter. Evenals de parlementaire meerderheid behoort Nateq-Nouri tot de conservatieve vleugel in de Iraanse politiek. Hij versloeg Majid Ansari, een politieke medestander van Khatami. Nateq-Nouri was vorig jaar verpletterend verslagen door Khatami bij de presidentsverkiezingen.

VERKIEZINGSDATUM RAAD VAN WACHTERS VASTGESTELD

De nationale verkiezingen voor de Raad van Wachters, die de bevoegdheid heeft de hoogste geestelijke leider van Iran te benoemen en te ontslaan, zullen op 23 oktober 1998 plaatsvinden, zo werd eind mei bekendgemaakt. De leden van de raad zijn geestelijken die voor acht jaar worden benoemd. Het registreren van kandidaten zal vanaf 23 augustus beginnen. Het huidige spirituele leiderschap van de in 1989 benoemde Ali Khamenei wordt onder meer betwist door de bejaarde dissidente ayatollah Montazeri.

Geweld tegen studenten

Vooral studenten in de hoofdstad bleven actie voeren voor het recht ook niet-geestelijken en vrouwen kandidaat te mogen stellen voor de Raad van Wachters De politie van Teheran kwam op 25 mei tussenbeide toen conservatieve jongeren bewapend met traangas, boksbeugels en messen een groep studenten aanvielen tijdens een bijeenkomst in het Laleh-park in Teheran De studenten klaagden dat zij toestemming voor de bijeenkomst hadden maar dat de politie niets had gedaan om het geweld te voorkomen, waarbij verscheidene gewonden vielen

BUITENLANDSE ZAKEN

VS KEREN ZICH TEGEN FRANSE INVESTERING IN IRAN

De Franse oliemaatschappij Total maakte op 28 september 1997 bekend dat een consortium bestaande uit Total zelf, het Russische Gazprom en het Maleisische Petronas, een contract met de Nationale Iraanse Oliemaatschappij was aangegaan voor de ontwikkeling van een gedeelte van een gasveld in Zuid-Pars in de buurt van de Iraanse zeegrens met Qatar. Naar verluidt was met de voorgenomen investering een bedrag van bijna twee miljard dollar gemoeid. De volgende dag keurde het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken de overeenkomst af en verklaarde dat het sluiten van het contract aanleiding had gegeven tot een diepgaand onderzoek krachtens de Wet inzake Sancties tegen Iran en Libië (de zogenaamde D'Amato-wet).

Volgens de D'Amato-wet, die in juni 1996 was goedgekeurd, moest de Amerikaanse president sancties instellen tegen alle buitenlandse bed ijven die jaarlijks veertig miljoen dollar of meer in de olie-en-gasindustrieën van Iran en Libië investeerden. De woordvoerder van het Franse ministerie van Buitenlandse zaken Jacques Rumrnelhardt zei op 29 september dat de Amerikaanse regering 'de gevolgen van het uitvoeren (van de wet) zorgvuldig tegen elkaar (moest)afwegen'.

De overeenkomst werd gesloten op een zeer gevoelig moment in de handelsbetrekkingen tussen de VS en EU. De EU had in april 1997 een klacht opgeschort die zij bij de Wereldhandelsorgailisatie (WTO) had ingediend tegen de Helms-Burtonwet. Krachtens deze wet konden sancties worden opgelegd aan buitenlandse bedrijven die zaken deden met Cuba en ook Iran. De EU en de VS waren indertijd overeengekomen dat de kwestie voor 15 oktober 1997 zou worden opgelost. Maar waarnemers voorspelden dat de EU de WTO-procedure

tegen de VS alsnog zou voortzetten, als de VS een beroep zouden doen op de D'Amato-wet oin actie te ondernemen tegen Total.

EU dreigt met klacht bij WTO

De EU dreigde op 22 april 1998 onmiddellijk een klacht te zullen indienen bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO)als de VS op basis van de D'Amato-wet zouden overgaan tot sancties tegen het Franse oliebedrijf Total, het Russiche Gazprom en het Maleisische Petronas.
Op 18 mei werd in Londen een compromis bereikt tijdens een o-,.erleg tussen de Amerikaanse president Clinton, de voorzitter van de Europese Commissie Jacques Santer en premier Tony Blair van Groot-Brittannië, dat in de eerste helft van 1998 het voorzitterschap van de EU bekleedde. De D'Amato-wet werd niet ingetrokken - daarvoor was een initiatief van het Amerikaanse Congres nodig - maar de Amerikaanse sanctiedreiging was toch van de baan.

VS VREZEN RUSSISCHE EN CHINESE HULP BI.I BOUW RAKETTEN

In een verklaring die op 10 september 1997 werd uitgegeven zei de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken James Foley dat de Amerikaanse regering zeer bezorgd was over berichten dat Iran Russische en Chinese hulp zou krijgen bij het bouwen van ballistische raketten.

Foley reageerde op een artikel in de *Washington Times*, waarin was beweerd dat Rusland en China nauw betrokken waren bij de bouw van langeafstandsraketten in Iran, die binnen drie jaar operationeel zouden kunnen zijn. In een verklaring die op 15 september werd uitgegeven trok het Iraanse ministerie van Buitenlandse zaken fel van leer tegen de Amerikaanse regering, die 'ongegronde geruchten' zou verspreiden '(...) hiertoe aangezet door het falen van de expansionistische politiek van het zionistische regime'.

Rusland: inspectie kerncentrale toegestaan

In een duidelijke reactie op de Amerikaanse bezorgdheid liet de Russische minister van Kernenergie Victor Michajlow de Amerikaanse minister van Energie Federico Pena op 21 september 1997 weten dat de Russische regering bereid was om de kerncentrale die Rusland voor Iran aan het bouwen was in Bushehr in het zuiden van Iran, door de VS te laten inspecteren. Rusland had in januari 1995 toestemming gekregen om de kerncentrale te voltooien, aan de bouw waarvan tijdens het bewind van de sjah in 1974 was begonnen.

Sinds de ondertekening van de Iraans-Russische overeenkomst hadden de VS en Israël herhaaldelijk uiting gegeven aan hun vrees dat de Bushehr-centrale Iran in staat zou stellen om verrijkt uranium te produceren dat in kernkoppen kon worden verwerkt Deze vrees werd op 23 september opnieuw verwoord toen de Amerikaanse vice-president Al Gore bekendmaakte dat een gezamenlijk Amerikaans-Russisch onderzoek had uitgewezen dat Iran 'krachtige pogingen' in het werk stelde om de technologie te verwerven voor het bouwen van kernwapens en ballistische raketten Gore zei dit tijdens een ontmoeting in de VS met de Russische premierVictor Tsjernomyrdin (de negende ontmoeting van de zogenaamde Gore-Tsjernomyrdin-commissie)

'Iran vrijwel klaar met ballistische raketten'

In een interview met de Jeruzalem *Post* van 28 september 1997 zei de Israëlische minister van defensie Yitzhak Mordechai dat Iran vrijwel klaar was met de ontwikkeling van ballistische raketten, waarmee elk deel van Israël kon worden bestreken.

Rusland wijst Iraniër uit

Op 17 november 1997 maakte de Russische regering bekend dat een Iraanse werknemer van de ambassade van Iran in Moskou was uitgewezen wegens een poging om informatie te kopen over rakettechnologie.

'Geen verbreking samenwerking met China'

Iran ontkende op 15 maart 1998 via het persbureau *IRNA* dat China de samenwerking op het gebied van kernenergie stopgezet zou hebben. Volgens een woordvoerder van het Iraanse ministerie van Buitenlandse zaken was dit een Amerikaans propagandaverhaal.

BETREKKINGEN MET EU

Begin september 1997 bracht EU-gezant Paul Meurtz een bezoek aan Teheran in een poging de betrekkingen tussen de EU en Iran te verbeteren. De EU-ambassadeurs hadden zich in april 1997 uit Teheran teruggetrokken toen de betrekkingen tussen belde partijen een dieptepunt bereikten nadat een Duitse rechtbank vooraanstaande Iraanse leiders in verband had gebracht met de moord op Koerdische dissidenten in het buitenland

De inspanningen om de betrekkingen te verbeteren werden kort na Meurtz' bezoek bijna tenietgedaan toen de EU een verbod aankondigde op de invoer van Iraanse pistachenoten Het verbod werd ingevoerd nadat de Nederlandse autoriteiten naar verluidt kankerverwekkende stoffen hadden ontdekt in een scheepslading noten Na olie en tapijten zijn pistachenoten het voornaamste exportproduct van Iran Volgens de *Guardian* van 11 september zou Mohammed Hassan Shams van de (Iraanse) Bond voor Gedroogde Noten hebben gezegd dat de EU het verbod had ingevoerd onder druk van de VS, die Iran van de pistachenotenmarkt zouden willen verdringen

Terugkeer EU-ambassadeurs.

Op 13 november werd bekendgemaakt dat Iran met de EU was overeengekomen om de EU-ambassadeurs naar Teheran te laten terugkeren. Iran had erop gestaan dat de Duitse ambassadeur als laatste van de vijftien EU-ambassadeurs naar Teheran zou terugkeren. Maar krachtens een compromisovereenkomst keerden twaalf van de ambassadeurs of zaakgelastigden op 14 november naar Teheran terug, terwijl de Franse en Duitse ambassadeur later die maand samen terugkeerden (de Portugese keerde ook later in november terug wegens verplichtingen elders).

EU-verbod op pistachenoten opgeheven

Op 17 november maakte een functionaris van de Europese Commissie bekend dat een EU-verbod op pistachenoten uit Iran begin december officieel zou worden opgeheven. Het besluit om het verbod op te heffen werd genomen nadat een EU-missie in oktober een bezoek aan Iran had gebracht en zich tevreden had verklaard met beloften van de Iraanse autoriteiten dat ze de noten aan een wetenschappelijke analyse zouden onderwerpen.

Opheffing verbod contacten met Iran

De ministers van Buitenlandse zaken van de lidstaten van de Europese Unie gaven op 26 januari 1998 opdracht tot een evaluatie van het verbod op contac-

ten op hoog niveau met de Iraanse regering. Dat beleid achtten zij niet meer gepast, gezien de veranderingen in de Islamitische Republiek. De evaluatie zou eind februari gereed moeten zijn. De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Robin Cook, stelde dat het na de verkiezing van Khatami tot president, 'wel eens contra-productief zou kunnen zijn om een beleid voort te zetten dat gericht is op het economisch en politiek isoleren' van Iran.

Op 24 februari 1998 werd het verbod inderdaad opgeheven. De Duitse minister van Buitenlandse Zaken Kinkel verklaarde dat verdere verbetering van de relaties ook zou afhangen van wat er zou gebeuren met een Duitse man die ter dood was veroordeeld wegens seks buiten het huwelijk met een islamitische vrouw.

Bezoek Italiaanse minister

Op 1 maart 1998 bracht de Italiaanse minister van Buitenlandse zaken Lamberto Dini een bezoek aan Iran, waar hij een onderhoud had met zijn Iraanse ambtgenoot Kharrazi. Kharrazi zei na afloop dat er sprake was geweest van een 'ontmoeting der geesten' en dat zijn regering had voorgesteld dat de EU regelmatig de organisatie van de Islamitische Conferentie zou ontmoeten, een internationaal politiek forum voor zowel soennitische als sji'itische regeringsleiders, waarvan Iran in 1997 de tijdelijke voorzitter werd.

Italië dekte in 1997 zeventien procent van zijn behoefte met Iraanse olie. Het Italiaanse Agip, onderdeel van het staatsenergiebedrijf ENI, was ten tijde van het bezoek van Dini aan het onderhandelen met het Franse staatsoliebedrijf Elf-Aquitaine om gezamenlijk een olie- en gasveld voor de kust van Iran te ontwikkelen.
Dini stelde tijdens zijn bezoek dat de Amerikaanse D'Amato-wet, de wet die in strafmaatregelen voorziet tegen niet-Amerikaanse bedrijven die zaken doen met Iran, een groot obstakel voor investeringen in Iran was. Agip zal vermoedelijk rond de tachtig miljoen gulden in Iran willen investeren.

RELATIE MET VERENIGDE STATEN

Spanningen in de Golf

Op 3 oktober 1997 gaf de Amerikaanse minister van defensie William Cohen bevel aan het Amerikaanse vliegdekschip Nimitz om een bezoek aan de haven van Singapore te annuleren en aan het hoofd van een eskader van zeven slagschepen 'met de hoogste spoed' rechtstreeks koers te zetten naar de Perzische Golf. Cohen vaardigde dit bevel uit als reactie op een Iraanse luchtaanval op doelen van de Iraanse oppositie in Irak eind september. Hiermee hadden de Iraanse gevechtsvliegtuigen de zogenaamde 'no-flyzone' boven Zuid-Irak geschonden; deze zone was in 1992 ingesteld en in 1996. Op hun zoektocht naar de binnendringende Iraniërs hadden ook Iraakse toestellen de zone geschonden.

De Nimitz arriveerde op 12 oktober in de Golf, een dag nadat Iran een reeks van vlootoefeningen was begonnen waarbij meer dan honderd schepen waren betrokken. De komst van de Nimitz viel ook samen met toegenomen spanningen in Noord-Irak, waar Turkije een nieuw offensief tegen Koerdische opstandelingen had ingezet en de Koerden onderling slaags waren geraakt.

V S bestempelen Mujahedeen-i-Khalq als terreurorganisatie

De VS lieten de komst van de Nimitz in de Golf vergezeld gaan van andere; meer positieve signalen aan Iran. Op 8 oktober 1997 maakte het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken bekend dat de verbannen Iraanse oppositiegroep Mujahedeen-i-Khalq (MKO) op de lijst van nu in totaal dertig verboden terreurorganisaties was geplaatst. Dit hield in dat MKO-leden geen visum voor de VS konden krijgen en dat geld inzamelen voor de groep op Amerikaans grondgebied verboden was (het Britse ministerie van Buitenlandse zaken en de Gemenebest volgde het Amerikaanse voorbeeld eind oktober, toen het de MKO 'een terreurorganisatie' noemde en verklaarde dat MKO-leden, onder wie de zelfbenoemde 'president van Iran' Maryam Rajavi het land zouden worden uitgezet).

Verder berichtte de Middle East Economie Digest van 24 oktober 1997 dat de minister van Buitenlandse zaken van Armenië, Boris Sjichmiradov. onlangs had bekendgemaakt dat hij een 'groenachtig signaal' van de VS had ontvangen voor een geplande gasleiding via Iran naar Turkije en Europa.

VS verhinderen aankoop MiG-29-gevechtsvliegtuigen

Begin november 1997 werd bericht dat de VS eenentwintig MiG-29-gevechtstoestellen van de voormalige Sovjet-republiek Moldowa hadden aangekocht om te voorkomen dat de toestellen naar Iran zouden gaan Volgens de *International Herald Tribune* van 6 november had de Amerikaanse regering het besluit genomen, nadat Moldowa haar had laten weten dat Iran belangstelling voor de toeatellen had getoond en inspecteurs had gestuurd om ze te onderzoeken

Historische toespraak tot Amerikaanse volk via CNN

Half december 1997 hield president Khatami een persconferentie waarin hij aangaf tot 'een bedachtzame dialoog met het Amerikaanse volk' te willen komen. Dat was de eerste keer dat een Iraanse regeringsleider zo sterk pleitte voor een zekere normalisering van de betrekkingen met de VS. die in 1980 verbroken werden.
Daags erop reageerde de Amerikaanse president Clinton dat hij Khatami's gebaar 'zeer bemoedigend' vond en dat hij 'niets liever wilde dan een dialoog met Iran', op voorwaarde dat er rekening werd gehouden met Amerikaanse zorgen over Irans politiek. Een dag later, op 16 december 1997. voegde Clinton er nog aan toe dat hij Iran of welk ander islamitisch land ook niet zou vragen hun standpunten over het vredesproces in het Midden-Oosten te herzien.

Op 8 januari 1998 kwamen de weinige Iraniërs die nog over illegale satellietschotels beschikten, heel vroeg uit bed om nog voor zonsopgang op de Amerikaanse zender CNN (Cable News Network) de historische toespraak van president Khatami tot het Amerikaanse volk te horen. De toespraak werd enkele uren later in zijn geheel door de nationale omroep van Teheran uitgezonden. Veel dagbladen kwamen die dag wat later uit om de toespraak nog te kunnen meenemen.

Khatami deed. een beroep op de Amerikanen om 'een barst in de muur van het wantrou en' tegen Iran te maken. De president meende niet dat de tijd rijp was voor nieuwe betrekkingen met de Verenigde Staten. Hij zei respect te hebben voor het Amerikaanse volk, maar Amerikaanse politici zouden hun eigen bevolking hun excuses moeten aanbieden voor hun buitenlandse politiek die, zei hij, Derde Wereldlanden van de VS had vervreemd.

Het dagblad Iran News had zelfs nog tijd gevonden voor commentaar en

meende dat Khatami 'een sluwe politicus was die de moed had een logische dialoog met de buitenwereld te beginnen'. Verder had de president volgens de krant wat de betrekkingen met de VS betreft 'niets nieuws' te melden, omdat hij 'alle verantwoordelijkheid (voor verbetering van de betrekkingen) op de schouders van de VS legt'. Wat wel nieuw was, aldus *Iran News*, was 'de toon die Khatami gebruikte. In tegenstelling tot andere politici die vroeger altijd een vernederende toon aansloegen als ze over de VS spraken, en die afgaven op de Amerikaanse cultuur, prees Khatami de Amerikaanse beschaving.'

Dooi in betrekkingen gaat voort

Half februari 1998 werd de dooi in de betrekkingen tussen beide landen voortgezet met Amerikaanse deelname aan worstelwedstrijden in Teheran, op 24 februari gevolgd door een bezoek van Amerikaanse deskundigen op het gebied van het Midden-Oosten, afkomstig van de Californische denktank van RAND, het in Washington gevestigde Middle East Institute en het Nixon Center. Zij namen deel aan een tweedaags seminar over buitenlandse politiek.
Veel commentatoren trokken een vergelijking met Washingtons 'ping-pong diplomatie' in China in de jaren '70.

Hof verklaart schadeclaim VS ontvankelijk

Het Internationale Hof van Justitie in Den Haag verklaarde op 19 maart 1998 de schadeclaim ontvankelijk die de VS tegen Iran hadden ingediend wegens schade aan Amerikaanse oorlogsschepen en schepen die onder Amerikaanse vlag voeren, ten tijde van het einde van de oorlog van Irak tegen Iran, in 1988. De Amerikaanse regering had de klacht ingediend naar aanleiding van een Iraanse schadeclaim wegens vernietiging van drie Iraanse olieplatforms door het Amerikaanse leger. De beslissing van het hof betekent dat beide schadeclaims tegelijkertijd zullen worden behandeld. Eind 1998 moeten beide partijen hun pleidooien inleveren.

Nog steeds 'miljarden' bevroren in VS

Minister Kharrazi van Buitenlandse zaken werd op 27 april 1998 door de staatsradio geciteerd over de gang van zaken bij het Iraans-Amerikaanse Claims Tribunaal in Den Haag dat in 1981 was opgericht als uitvloeisel van een akkoord dat de gevangenschap van 52 personeelsleden van de Amerikaanse ambassade in Teheran beëindigde. Het tribunaal is de enige formele diplomatieke band tussen de twee landen.
In het dispuut over levering van militair materieel dat Iran al vóór de revolutie van 1979 in de VS had besteld en dat nooit geleverd is, was geen enkele doorbraak bereikt, zei de minister. Ook waren volgens hem nog steeds 'miljarden' dollars op Iraanse bankrekeningen in de VS bevroren, 'exclusief de rente'.

Militaire oefeningen in Golf

Tijdens militaire oefeningen in de Perzische Golf half april 1998 zette Iran voor het eerst zijn drie Russische onderzeeërs tegelijk in. Aan de oefeningen namen ook zes andere oorlogsschepen deel en 15.000 manschappen. Iran probeerde de naburige Golfstaten ervan te overtuigen dat zij hun defensie beter samen met Iran in plaats van de VS kunnen organiseren.
In de laatste week van mei werd opnieuw geoefend met tientallen schepen.

BEZOEK LIBANESE PREMIER

Eind oktober 1997 bracht de Libanese premier Rafiq al-Hariri zijn eerste bezoek aan Iran voor besprekingen met vooraanstaande Iraanse leiders. Iran had van oudsher nauwe banden met de sjiitische leiders van Libanon (Hariri is soenniet), in het bijzonder met de voorzitter van de Nationale Assemblee, Nabi Berri, en de leiders van de verzetsbeweging Hezbollah. De secretaris-generaal van Hezbollah, sjeik Hasan Nasrallah, had medio oktober een bezoek aan Iran gebracht.

Tijdens Harriri's bezoek sloten de twee partijen een akkoord ter bevordering en bescherming van investeringen in elkaars land. President Khatami zou ook zijn voorlopige toestemming hebben gegeven aan een plan om tegen gereduceerde prijzen olie aan Libanon te verkopen.

VERBETERING BETREKKINGEN MET GCC-LANDEN

In de eerste helft van november 1997 maakte de Iraanse minister van Buitenlandse zaken Kamal Kharrazi een rondreis langs Syrië en de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC)- Bahrein, Koeweit. Oman. Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten - in wat officieel werd omschreven als een missie van goede wil.

Tijdens een persconferentie in Saoedi-Arabië op 10 november riep Kharrazi op om een 'sfeer van vertrouwen' te scheppen, zodat landen in de Golfstreek niet langer hulp zouden hoeven zoeken bij buitenlandse machten. Hij erkende evenwel dat Iran 'de landen in de regio niet kon dwingen om hun betrekkingen (met de VS) te verbreken of hun militaire samenwerking met dat land te verbreken'. In Bahrein werd bekendgemaakt dat de beide landen na ongeveer zeventien maanden van spanningen ambassadeurs zouden uitwisselen

RATIFICATIE VERBOD OP CHEMISCHE WAPENS

Op 5 november 1997 maakte de in Den Haag gevestigde Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens bekend dat Iran kort daarvoor de Conventie over Chemische Wapens van 1993 had geratificeerd, die in april van kracht was geworden.

IRAN VERZET ZICH TEGEN OPDELING KASPISCHE ZEE

De Iraanse regering verwierp op 10 februari 1998 een akkoord tussen Azerbajdzjan en Toerkmenistan om de Kaspische Zee in sectoren op te delen. waardoor beide landen vrij zouden zijn bij het boren naar olie in hun sector. Iran blijft van mening, aldus minister van Buitenlandse zaken Kamal Kharrazi, dat een regeling van de wettelijke status van de Kaspische Zee de bekroning moet zijn van onderhandelingen tussen alle vijf staten die aan de zee grenzen (zie verder bij Kazachstan).

IRAN EN BJELAROES BREIDEN SAMENWERKING UIT

Een ontmoeting tussen president Khatami en president Loekasjenka van Bjelaroes op 8 maart 1998 bezegelde de groeiende samenwerking tussen de twee landen, vermoedelijk zeer tot verdriet van de Verenigde Staten die alle zeilen moeten bijzetten om te voorkomen dat voormalige Sovjet-republieken hun militaire technologie aan Iran verkopen. Zo annuleerde Oekraïne, buurland van Bjelaroes, na heftig verzet van Washington, een contract met Iran om turbines voor een kernreactor te leveren. In Moldavië moest Washington zelf de 21 tweedehands Mig-29 gevechtsvliegtuigen opkopen die Moldavie aan Iran wilde verkopen. Bjelaroes zou volgens CIA-zegslieden van de *Washington* Post op het punt staan aan

Iran militair materieel en onderdelen voor het repareren van tanks te verkopen.

INVESTERINGSOVEREENKOMST MET ZWITSERLAND

Iran en Zwitserland tekenden op 8 maart 1998 een investeringsovereenkomst, waarover verder geen details werden verstrekt. Een Zwitserse delegatie was in maart op bezoek in Teheran, bestaande uit directeuren van de Zwitserse metaalindustrie, horlogemakers. ingenieursbedrijven, de voedingsmiddelen- en chemische industrie, alsmede de banken. De Zwitserse export naar Iran groeide volgens officiële cijfers van 239 miljoen Zwitserse francs in 1996 naar 310 miljoen francs in 1997 (ongeveer 416 miljoen gulden). De export van Iran naar Zwitserland, die in 1997 de 100 miljoen francs overschreed, bestondvoornamelijk uit tapijten.

IRAN HEEFT WEER AMBASSADEUR IN TURKIJE

Iran heeft sinds half maart 1998 weer een ambassadeur in Turkije. De post was ruim een jaar vacant geweest, nadat de Turkse regering haar ongenoegen had laten blijken naar aanleiding van opmerkingen van de vroegere Iraanse ambassadeur die gesuggereerd leek te hebben dat Turkije een streng islamitische wetgeving moest invoeren.

ONTSPANNING IN BETREKKINGEN MET SAOEDI-ARABIE

De Iraanse minister van Buitenlandse zaken Kharrazi had op 14 maart 1998 een onderhoud met Saoedische topambtenaren en de Saoedische minister van Defensie prins Sultan over 'bilaterale: regionale en internationale kwesties', aldus het Saoedische persbureau SPA, dat verder geen bijzonderheden gaf.
Kharrazi's trip volgde op een bezoek, in de eerste week van maart; van de vroegere Iraanse president en zakenman Akbar Hashemi Rafsanjani aan Saoedi-Arabië. De verbetering van de betrekkingen volgde op jaren van competitie tussen de twee landen om het politiek-spirituele leiderschap in de islamitische wereld en Iraanse rancune wegens de steun van Saoedi-Arabië en andere Golfstaten aan Irak in zijn oorlog tegen Iran.

Op 19 maart kondigde de Saudi Arabian Airlines Corp aan zijn vluchten op Teheran te hervatten, na een onderbreking van negentien jaar. Iran Air had al eerder zijn vluchten naar Saoedi-Arabie hervat.

Op 24 mei tekenden de twee landen een overeenkomst voor technische en industriële samenwerking, zo meldde het dagblad Iran *News*. Iran werd bij de Ceremonie vertegenwoordigd door de secretaris-generaal van de Kamer van Koophandel, Industrie en Mijnen, Ali Shams Ardakani, en Saoedi-Arabië door Redha Aqil, directeur van Saoedisch petrochemisch en metaalvenverkingsbedrijf. Aqil zei dat zijn land bereid was met Iran samen te werken bij de bouw van elektriciteitscentrales, de aanleg van olie- en gaspijpen en infrastructuurprojecten in de Iraanse vrijhandelszones, aldus Iran *News*.

VERKOELING BETREKKINGEN MET ARGENTINIË

Nadat Argentinië half mei 1998 besloot het grootste deel van zijn diplomaten uit Iran terug te trekken, kondigde de Iraanse regering aan de economische uitwisseling met Argentinië te verminderen. Aanleiding voor de verslechtering van de relatie tussen beide landen was een uitspraak van de Argentijnse justitie dat een Iraanse diplomaat, Mohsen Rabbani betrokken was bij de bomaanslag in 1994 op een joods centrum in Buenos Aires, waarbij 84 mensen omkwamen. Iran noemde de beschuldigingen 'ongegrond'.
(Vorige berichten pag. 656/3 e.v. - 1997)

AFRIKA

ALGEMEEN

MORATORIUM OP PRODUCTIE HANDWAPENS BEPLEIT

Tijdens een conferentie in Oslo begin april 1998, bijgewoond door vertegenwoordigers van vijftien West-Afrikaanse landen en twintig landen die handwapens produceren, werden ideeën uitgewisseld over de beperking van de productie van en handel in deze wapens.
De conferentie in Oslo was geïnspireerd door het anti-landmijnenverdrag dat in 1997 tot stand kwam. De West-Afrikaanse staten zullen later in 1998 tot een moratorium proberen te komen voor de productie, import en export van handwapens, zoals pistolen, machinegeweren en draagbare raketwerpers. Dit moratorium moet daarna een voorbeeld worden voor andere regio's.
De president van Mali Konaré stelde dat de grootmachten zich tijdens en na de Koude Oorlog concentreerden op vermindering van het aantal kernwapens en dat zij geen oog hadden voor de bedreiging die voor kleinere landen uitgaat van conventionele wapens. In Afrika vormen deze wapens volgens Konaré een grotere bedreiging voor de stabiliteit en ontwikkeling dan kernwapens.

In maart 1996 vond in Mali in Timboektoe een ceremoniële verbranding van duizenden geweren plaats, nadat de regering-Konaré een vredesverdrag met de Toeareg-nomaden had gesloten.
De VN heeft geconcludeerd dat negentig procent van de slachtoffers als gevolg van het gebruik van handwapens burgers zijn en daarvan zijn weer tachtig procent vrouwen en kinderen. Bijna alle conflicten waarbij de VN momenteel betrokken is, worden met conventionele wapens uitgevochten. De VN schat dat de jaarlijkse handel in handwapens een waarde heeft van zes miljard gulden en dat veertig procent daarvan illegaal is.
De Noorse regering heeft twee miljoen gulden ter beschikking gesteld voor de activiteiten om tot een moratorium voor de productie en import van handwapens in West-Afrika te komen en zal nog eens eenzelfde bedrag op tafel leggen voor handhaving ervan.

LANDBOUWTOP IN ABIDJAN

Ministers van negentien Afrikaanse landen kwamen op 2 en 3 april 1998 bijeen in Abidjan (Ivoorkust) voor topoverleg over duurzame financiering voor onderzoek en ontwikkeling van Afrika's landbouw.
Een van de voorstellen was het oprichten van een Regionaal Competitief Fonds voor West- en Centraal-Afrika. 'De landbouw zal nog decennia de belangrijkste motor voor Afrika's groei blijven'. zei Omar Kabbaj, voorzitter van de Afrikaanse Ontwikkelingsbank (AFDB).

Volgens cijfers van SPAAR (Special Program for African Agricultural Research) verdient de landbouw het leeuwendeel van de buitenlandse valuta naast de mijnbouwsector. Maar de sector die tot 30 tot 60 procent van het BNP in veel staten voor zijn rekening neemt, ontvangt vaak slechts 1 procent van de publieke uitgaven, zei vice-voorzitter Jean-Louis Sarbib van de afdeling

Afrika van de Wereldbank. Sarbib voorspelde dat ook over 25 jaar nog meer dan de helft van de Afrikaanse bevolking op het platteland zal wonen.

Op de top werden ook de hindernissen besproken die de uitwisseling van kennis en onderzoek nog plagen. Kabbaj stelde dat de vier onderzoekcentra van de CGIAR (Consultative Group on International Agricultural Research) nog steeds geld verkwisten door onderzoek te doen dat al elders gebeurt. ondanks 'belangrijke mijlpalen' bij de transfer van nieuwe technologie. SPAAR-secretaris Moktar Tour'e zei dat hervormingen in het onderzoek een 'groene revolutie' voor Afrika konden inluiden. waarbij vooral verbeteringen op het gebied van de verbouw van maïs en rijst, in de zuivelproductie en de aquacultuur veelbelovend waren.

CONFERENTIE OVER DEMOCRATISERING

In Bamako. de hoofdstad van Mali, vond op 4 mei 1998 een conferentie plaats die aanbevelingen voor steun aan democratisering in Derde Wereldlanden moest doen, bedoeldvoor de G7-top van de grootste industrielanden in diezelfde maand in het Britse Birmingham. De G7-landen beloofden in 1997 hun inspanningen ter bevordering van democratisering in arme landen beter te coördineren.
De conferentie werd bijgewoond door vertegenwoordigers van hulpverstrekkende en hulpontvangende landen, alsmede instellingen zoals de Verenigde Naties, en werd gesponsord door de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk.

De president van Mali, Alpha Oumar Konaré, een voormalige geschiedenisleraar die verklaard tegenstander is van het invoeren of handhaven van het Frans als officiële voertaal in vroegere Franse koloniën, zei in een toespraak tot de conferentie dat de bevolking in de betrokken landen 'in staat gesteld moet worden om aan democratisering deel te nemen. op een manier die hen toestaat hun eigen talen te gebruiken'.

Pleidooi voor schuldverlichting

Meer dan vijftigduizend demonstranten uit heel Groot-Brittannië en andere landen betoogden tijdens de top in Birmingham vooral voor schuldverlichting voor Afrika. Jubilee 2000: een coalitie van hulp- en welzijnsorganisaties, pleitte voor het schrappen van alle schulden van de armste landen in 2000. Het Britse dagblad The Guardian publiceerde in de week voorafgaande aan de top statistieken waaruit moest blijken hoe uitzichtloos de financiële situatie van veel Afrikaanse landen is. Ontwikkelingslanden betaalden dagelijks 717 miljoen dollar aan rente en aflossing over hun schulden aan rijke landen. In Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara gaven regeringen aan terugbetaling van hun schulden vier keer zo veel uit als aan onder ijs en gezondheidszorg.

Van de 42 armste landen ter wereld liggen er 33 in Afrika; de schuldenlast in deze landen bedroeg gemiddeld 94 procent van hun bruto nationaal product, met uitschieters zoals Mozambique en Somalië waarvan de schuld ruim vierhonderd procent van het BNP bedroeg.
Premier Blair nam een petitie met anderhalf miljoen handtekeningen in ontvangst. Tijdens de G8 brak hij een lans voor een nieuw schuldeninitiatief, maar Duitsland en Japan wilden niet verder gaan dan de afspraak die twee jaar geleden in Lyon waren gemaakt: volledige kwijtschelding pas na uitvoering, gedurende drie jaar. van een door het IMF goedgekeurd hervormingsprogramma. De G8 wenste geen uitzondering te maken voor landen die recentelijk door een oorlog werden getroffen.Bondskanselier Kohl vond het onjuist Afrikaanse landen meer te gunnen dan andere landen. Duitsland had de laatste tijd al twaalf miljard aan schulden kwijtgescholden, weinig minder dan Frankrijk.
(Vorigeberichten pag. 310/3 e.v. - 1998)

BOEROENDI

NIEUWE REGERING

Op 3 en 4 mei 1997 voerde premier Pascal-Firmin Ndimira een kabinetswijziging door en benoemde zes nieuwe ministers. De wijzigingen betroffen de volgende portefeuilles:

- Justitie
  Terence Sinungururza
- Reïntegratie en hervestiging van ontheemden en vluchtelingen
  Pascal *Nkurunziza*
- Territoriaal bestuur en milieu
  Samuel *Bigawa*
- Handel, industrie en toerisme
  Grégoire Bayiyezako
- Basisonderwijs en alfabetisering
  Joseph Ndayisaba
- Voortgezet en hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
  Rogatien Ndoricimpa
- Openbare werken en middelen
  Vital Nzobonimpa
- Transport, posterijen en telecommunicatie
  Vénérand Nzohabonayo
- Energie en mijnbouw
  Rernard Barandereka
- Staatssecretaris voor openbare veiligheid
  Prime Kazigiy

AANHOUDENDEGEVECHTEN

Op 5 mei 1997 werd bericht dat het door Toetsi's gedor-ineerde leger 51 Hoetoe-rebellen had gedood in de buurt van Bujumbura en in het zuiden van het land Het nieuwsbureau *Agence France-Presse* berichtte dezelfde dag dat gewonde vluchtelingen bil aankomst in Tanzania hadden beweerd dat het leger Hoetoe-burgers vermoordde

Op 12 mei berichtte het nieuwsbureau dat soldaten achttien voormalige Hoetoe-militieleden die terugkeerden uit Zaïre. hadden gedood. Op 19 mei werd bericht dat 'gewapende groepen', waarvan werd aangenomen dat ze uit Hoetoe-rebellen bestonden, in het noordwesten van het land 63 personen hadden vermoord. Eind mei werden nog meer aanvallen van rebellen gemeld. Op 26 mei verschenen berichten over hevige gevechten in de buurt van Bujumbura en op 28 mei zei een legerwoordvoerder dat 'vele rebellen' waren gedood. In het gebied was zwaar artilleriegeschut te horen en grote aantallen vluchtelingen zouden zijn wegtrokken.

PROCES TEGEN SAMENZWEERDERS COUPPOGING 1993

Op 16 mei 1997 begon in Bujumbura het proces tegen 79 legerofficieren die achter de couppoging van oktober 1993 zouden hebben gezeten. De couppoging leidde tot de moord op president Melchior Ndadaye en zes ministers en veroorzaakte de burgeroorlog, die nog steeds woedt.
Op 19 september werd in de hoofdstad Bujumbura een tweede proces geopend tegen een aantal van de 41 mensen die waren beschuldigd van betrokkenheid bij de couppoging van oktober 1993.

OUD-PRESIDENT KEERT TERUG IN DE POLITIEK

Op 7 juni 1997 verliet oud-president Sylvestre Ntibantunganya de Ameri-

kaanse ambassade in de hoofdstad Bujumbura, waar hij zijn toevlucht had gezocht vlak voor de coup in juli 1996, waardoor zijn regering ten val was gebracht. Ntibantunganya verklaarde te willen terugkeren in de politiek en drong meteen aan op onderhandelingen over een oplossing voor de binnenlandse conflicten.

PROBLEMEN BIJ HET VREDESPROCES

Tijdens een bijeenkomst met buitenlandse diplomaten in Bujumbura op 26 juni 1997 drong president Pierre Buyoya er bij de internationale gemeenschap op aan steun te verlenen aan het vredesproces.

Buyoya vroeg om een verdere versoepeling van het handelsembargo dat de buurlanden als protest tegen zijn militaire regime hadden afgekondigd. Tevens verzocht hij buitenlandse regeringen de samenwerking met Boeroendi te intensiveren, buurlanden te weerhouden van vijandelijkheden tegen zijn land, bijstand te verlenen om een einde te maken aan de moordpartijen en gewelddaden. en een internationaal strafhof voor Boeroendi in te stellen.

In de hele maand juni werd bericht dat in een aantal gebieden moordpartijen plaatsvonden en wetteloosheid heerste, waaronder massale deportatie van burgers. Op 3 juni werd bericht dat het leger posities van Hoetoe-rebellen in de heuvels ten zuiden van Bujumbara bombardeerde. Het persbureau Agence France-*Presse*, dat onafhankelijke bronnen en getuigen citeerde, meldde op 18 juni dat het leger in de eerste helft van de maand tientallen burgers had gedood.

VN VERWERPT VOORSTEL GENOCIDE-TRIBUNAAL

Radio Boeroendi berichtte op 11 juli 1997 dat VN-secretaris-generaal Kofi Annan had besloten dat de omstandigheden onvoldoende aanleiding gaven tot de instelling van een internationaal VN-tribunaal ter berechting van personen die betrokken zouden zijn geweest bij het politieke en etnische geweld dat het land sinds oktober 1993 in zijn greep houdt. Het verzoek om de instelling van eenzelfde tribunaal als in het buurland Rwanda en in Bosnie was afkomstig van de Boeroendese regering. Minister van Buitenlandse zaken Luc Rukingama toonde zich teleurgesteld over het besluit.

Het nieuws viel samen met berichten dat bij gevechten tussen rivaliserende Hoetoe-groepen meer dan tweehonderd mensen waren gedood. Radio Boeroendi meldde op 11 juli dat de gevechten zich hadden afgespeeld in de provincie Bubanza, waar aanhangers van de Partij voor de Bevrijding van het Hoetoevolk (Palipehutu) in botsing waren gekomen met aanhangers van de Nationale Raad voor de Verdediging van Democratie (CNDD). Het Bureau van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR) zei op 15 juli dat de afgelopen weken ongeveer 300.000 mensen in Tanzania waren aangekomen, die op de vlucht waren voor het geweld in alle delen van het land.

NIEUWE GEVECHTEN IN NOORDWESTEN

Op 9 en 10 augustus 1997 werden bij hevige gevechten tussen rivaliserende Hoetoe-groepen in de provincies Cibitoke en Bubanza honderden mensen gedood, terwijl naar schatting 10.000 mensen bescherming zochten in Bubanza-stad.

Volgens een overlevende die op 12 augustus werd geciteerd door Agence France-Presse, zouden ongeveer zeshonderd doden zijn gevallen bij gevechten tussen de gewapende vleugel van de CNDD en strijders van de verboden Palipehutu. Gedurende de gehele maand augustus werd bericht over talloze andere uitbarstingen van geweld, zij het op een kleinere schaal, in verschillende delen van het land.

MINISTERIE VOOR TOEZICHT OP HET VREDESPROCES

Op 12 augustus 1997 werd na afloop van een kabinetsvergadering de instelling van een ministerie voor het Vredesproces bekendgemaakt. Naar verluidt had president Pierre Buyoya op 15 augustus Ambroise Niyonsaba, die in 1994 minister van Gemeenschapsontwikkeling was geweest, op de nieuwe post benoemd. Buyoya opende op 19 augustus de eerste zitting van een nationale 'ronde tafel' over het vredesproces.

BOEROENDI AFWEZIG BIJ VREDESBESPREKINGEN

De besprekingen die een einde moesten maken aan het drie jaar durende conflict tussen de Hoetoe- en Toetsi-gemeenschappen in Boeroendi, gingen op 25 augustus 1997 volgens plan van start in de Tanzaniaanse stad Arusha, hoewel de Boeroendese regering had geweigerd eraan deel te nemen. Oud-president Julius Nyerere van Tanzania, die de besprekingen voorzat, verwierp de beschuldiging dat hij op de hand van de Hoetoe's zou zijn, als 'stompzinnig'.

De Boeroendese minister van Buitenlandse zaken Luc Rukingama had op 24 augustus de oude beschuldiging herhaald dat Tanzania Hoetoe-rebellen beschermde die zich onder de 300.000 vluchtelingen in de kampen langs de westelijke grens bevonden. De dag daarvoor had de Tanzaniaanse minister van Buitenlandse zaken Jakaya Kikwete Boeroendi beschuldigd van plannen om Tanzania binnen te vallen. Rukingama maakte op 27 augustus bekend dat Boeroendi zich bleef inzetten voor de besprekingen in Arusha, maar meer tijd nodig had om zich voor te bereiden.

Sancties gehandhaafd

Tijdens een top die op 3 en 4 september 1997 werd gehouden in de Tanzaniaanse stad Dar es Salaam besloten de staatshoofden van de Democratische Republiek Congo (voormalig Zaïre), Ethiopië (vertegenwoordigd door zijn premier), Oeganda, Rwanda, Tanzania en Zimbabwe de sancties tegen Boeroendi te handhaven. Zij waarschuwden de regering van president Pierre Buyoya dat er meer maatregelen zouden worden getroffen als deze geen stappen zou ondernemen om Boeroendi weer een burgerregering te geven.

De waarschuwing kwam nadat op 25 augustus het overleg in de Tanzaniaanse stad Arusha, bedoeld om het drie jaar durende politieke en etnische conflict in Boeroendi op te lossen, was opgeschort. De Boeroendese regering was niet aanwezig geweest bij dit overleg.

MEER GEWELD

In september en oktober 1997 zouden op diverse plaatsen in het land tientallen mensen zijn gedood in een aanhoudende golf van geweld. Het geweld werd toegeschreven aan onbekende 'gewapende mannen' of de veiligheidstroepen.
Ook in andere delen van het land bleef de veiligheidssituatie kritiek en zou een aantal burgers zijn gedood.

SPANNINGEN LANGS GRENS MET TANZANIA

In oktober 1997 vonden schermutselingen plaats langs de grens met Tanzania.
In het weekend van 27-28 september zouden Tanzaniaanse troepen bij grens-

geschillen een Boeroendese patrouilleboot op het Tanganjika-meer hebben beschoten en zou een militaire post in Boeroendi zijn aangevallen. Op 30 september beschuldigde premier Pascal-Firmin Ndimira in een interview op de Belgische televisie Tanzania ervan niets te ondernemen om aanvallen op Boeroendi vanuit de vluchtelingenkampen langs de grens te voorkomen. Volgens Ndimira kregen Boeroendese vluchtelingen in die kampen wapens en een militaire training.

Na een aantal grensincidenten in oktober beschuldigden beide partijen elkaar op 27 oktober van invallen op elkaars grondgebied en een woordvoerder van het Boeroendese ministerie van Defensie verklaarde dat 'ongeveer tien' mensen waren gedood bij Tanzaniaanse granaatbeschietingen. Op 28 oktober verzocht minister van Buitenlandse betrekkingen en samenwerking Luc Rukingama de VN in te grijpen om verdere aanvallen vanuit Tanzania te voorkomen.

Tanzania wijst vluchtelingen uit

Gedurende de maand oktober 1997 hielden de berichten aan dat grote aantallen Boeroendese vluchtelingen het land binnenkwamen, nadat zij uit Tanzania waren verdreven. Op 22 oktober verklaarde het ministerie van Binnenlandse zaken en Openbare veiligheid dat die maand ongeveer 3.000 Boeroendese vluchtelingen. voornamelijk vrouwen en kinderen, waren verjaagd.

In november 1997 hielden de spanningen met Tanzania aan als gevolg van beweringen in de plaatselijke media dat Boeroendese vluchtelingen in Tanzaniaanse kampen slecht waren behandeld en dat Tanzaniaanse troepen zich samentrokken bij de grens.

Op 1 november meldde de plaatselijke radio dat in oktober meer dan 1.500 vluchtelingen 'door het Tanzaniaanse leger en de politie beroofd van hun eigendommen' uit Tanzania waren teruggekeerd. Op 4 november deelde het Boeroendese persbureau ABP mee dat er opnieuw melding was gemaakt van 'een massale uitwijzing' van vluchtelingen uit Tanzania. De dag daarvoor meldde het persbureau dat een groot deel van de bevolking in het Oosten vreesde voor een Tanzaniaanse aanval.

REBELLEN DODEN BURGERS

Hoewel de regering beweerde dat in verscheidene regio's de veiligheid was toegenomen, werd er ook in november melding gemaakt van door rebellen gedode burgers, in het bijzonder van incidenten in het Zuiden en Noord-Westen. Op 24 november 1997 meldde *Radio Burundi* dat het leger bij een operatie in het Zuidoosten 103 'terroristen en genocide-plegers' had gedood.

Naar verluidt zwierven duizenden door het geweld. ontheemde mensen rond in de zuidelijke streken. Op 21 november zei de gouverneur van de centraal gelegen provincie Karuzi in een interview dat 50.000 'hergegroepeerde' burgers naar hun huizen waren teruggekeerd, en dat er nog eens 70.000 onderweg waren.

BCRGEROORLOG GAAT ONVERMINDERD DOOR

Het jaar 1998 begon met een grootscheepse rebellenaanval op het vliegveld van de hoofdstad Bujumbura. Daarbij verloren minstens 274 mensen het leven. De maanden erna zagen een terugkerend patroon van gewelddadigheden tussen het door Toetsi's gedomineerde leger en met Bijbels toegeruste Hoetoe-rebellen, in een burgeroorlog die sinds oktober 1993 al aan 130.000 mensen het leven heeft gekost.
Er waren voortdurend gevechten bij dorpen in de buurt van Bujumbura, waarbij ook ongewapende burgers aangevallen werden. Hun huizen werden in brand gestoken en hun eigendommen, ook vee, meegenomen. Tussen 10 en 14 januari vielen bij gevechten tussen leger en rebellen in het dorp Nyambuye (gelegen in de bergen even ten Noorden van de hoofdstad) zeker 74 doden. Het leger zette een vliegtuig met raketwerpers in en na 4 dagen vluchtten de rebellen naar een ander dorp. Tenga.

In de derde week van januari werd opnieuw gevochten rond Nyambuye, waarbij meer dan honderd doden vielen. Op 20 en 21 januari vonden 33 mensen de dood bij nieuwe gevechten, ditmaal bij het stadje Rumonge. 75 kilometer ten Zuiden van Bujumbura. Op 24 januari werden acht mensen vermoord in het dorp Gatumba. In dezelfde periode werden gevechten gemeld rond Kanyosha. Nyambuye, Tenga en Gatumba liggen in een straal van nog geen 10 kilometer rond de hoofdstad.

De belangrijkste rebellenorganisatie (Nationale Raad voor de Verdediging van de Democratie, CNDD) maakte op 20 januari in Nairobi, Kenia, bekend dat zij niet van plan was de wapens neer te leggen Tegelijkertijd ontkende de CNDD dat haar gewapende vleugel (Strijdkrachten voor de Verdediging van de Democratie, FDD) burgers zou aanvallen Zij gaf het leger de schuld van de civiele slachtoffers
Eind februari en begin maart vielen achttien slachtoffers bij gevechten en een aanval door rebellen op een vluchtelingenkamp 55 kilometer ten Zuiden van de hoofdstad Eind april werden 73 mensen gedood hij een rebellenaanval in Isale, waar eerdere gevechten in maart duizenden mensen op de vlucht hadden gejaagd In mei leek het geweld af te nemen wellicht als gevolg van schoorvoetend begonnen overleg tussen de strijdende partijen

Burgers op de vlucht

Door de burgeroorlog hebben tienduizenden mensen. meest boeren en dorpelingen, gedurende de eerste maanden van 1998 hun woonplaatsen moeten verlaten. In het bijzonder werd de Isalegemeenschap getroffen door een massale ontvolking: 20.000 mensen vluchtten naar kerken, scholen en militaire posten in de buurt om zich te beschermen tegen rebellenaanvallen. De gevechten belemmerden de hulpverlening, evenals zware regenval in februari en maart, waardoor wegen onbegaanbaar werden. Hulpverleners meldden op 6 maart dat er zeker 20 vluchtelingen per dag stierven aan ondervoeding en ziekte. Het Wereldvoedselprogramma van de Verenigde Naties liet eind maart weten 600 ton voedsel te zullen invliegen vanuit Tanzania om de ergste nood te lenigen.

HERVORMINGEN EN OVERGANGSGRONDWET

De militaire regering van president Pierre Buyoya (aan de macht sinds de staatsgreep van juli 1996), het regeringsleger, de CNDD en tenslotte de Partij voor de Bevrijding van het Hoetoe-volk (Palipehutu) zijn de belangrijkste partijen in het conflict. Hiernaast is er een civiele oppositie, die werkt vanuit een parlement dat naar de zijlijn is gemanoeuvreerd.

Op 14 januari 1998 riep Venerand Bakevyumusaya, een leider van het oppositionele Frodebu (Front voor de Democratie in Boeroendi), dat in het parlement zitting heeft. op tot algemene onderhandelingen tussen alle partijen, zonder daar respons op te krijgen.

Op 6 april begon de laatste zitting van het huidige parlement. Dit ging ge-

paard met een oproep van de voorzitter, Leonce Ngendakumana om alles in het werk te stellen om de oorlog te beeindigen, ook door tot dan toe onbespreekbare onderwerpen als het leger, de rechterlijke macht en de dominante positie van de Toetsi's in beide instellingen openlijk te bespreken
De moorden op Ngendakumana s rooiganger Pontien Karibwami en de toenmalige president Melchior Ndadaye in oktober 1993 waren de directe aanleiding voor het huidige conflict Sindsdien is het parlement ernstig verzwakt van de 65 Frodebu-parlementariërs werden er sinds 1993 23 vermoord De overige 16 zetels worden bezet door Uprona (Unie voor de Nationale Vooruitgang) Door de moordpartijen krijgt men vaak het vereiste quorum (54 leden) niet bij elkaar om beslissingen te kunnen nemen Het mandaat van dit parlement zou in juni 1998 aflopen

Intussen was er druk overleg gaande geweest tussen de regering van Buyoya en Frodebu. Dat bleek op 21 april 1998, toen de regering bekend maakte hervormingen te willen doorvoeren die uiteindelijk een dialoog met de rebellen mogelijk zouden maken en dus het vredesproces zouden versnellen.
De hervormingen omvatten ondermeer: vervanging van de premier door twee vice-presidenten, vergroting van het parlement, vermindering van de omvang van de regering en een overgangsgrondwet. Waarnemers zagen in de voorgestelde hervormingen een versteviging van de positie van het parlement, en daarmee van Frodebu. Verkiezingen stonden vooralsnog niet op het programma, evenmin zouden de gewapende groepen onmiddellijk deel kunnen nemen aan het hervormingsproces.
Eind april bevonden de onderhandelingen over de overgangs-grondwet zich volgens zegslieden van de regering in een stroomversnelling.

Verzet tegen de hervormingsplannen was er ook. Dit kwam onder meer van een extreme vleugel uit de Uprona-partij, en van de extremistische Toetsi-partij Parena, die geen van beide samenwerkingspartners erkende: de regering niet, omdat die illegaal aan de macht was gekomen en evenmin het parlement, omdat Frodebu zelf ook een moordzuchtig verleden had gekend.

BOEROENDI IN DE REGIO: BOYCOT EN BEMIDDELING

Kort nadat president Buyoya de macht naar zich toegetrokken had stelden de buurlanden Tanzania en Uganda voorop, een economische boycot tegen Boeroendi in, met als doel de vorige regering en de oude grondwet weer in ere te herstellen Belangrijkste elementen in die boycot zijn een blokkade op zowel de import van olie als de export van koffie en thee, Boeroendi's belangrijkste euportprodukten In februari 1998 weid die boycot, in afwezigheid van Buyoya, opnieuw verlengd

Behalve vanuit Boeroendi zelf is van verschillende kanten druk uitgeoefend op de buurlanden om de sancties te verlichten. Boeroendi meldde in maart een afname in de voedselproduktie, terwijl Buyoya in de maanden daarvoor de rampzalige gevolgen van de sancties meldde. Frankrijk heeft zich regelmatig tegen de sanctiemaatregelen uitgesproken, en deed dat weer op 6 maart, toen Buyoya Parijs bezocht en daar sprak met de Franse president Chirac.
Begin april kwam dezelfde boodschap uit Brussel. Toen de Belgische onderminister voor Internationale samenwerking Reginald Moreels zei dat de sancties bijdroegen aan de blijvende instabiliteit van het Grote Merengebied waartoe Boeroendi, Rwanda en delen van Tanzania en Oeganda behoren. Eind april riep de internationale organisatie International Crisis Group (onder voorzitterschap van de Amerikaanse ex-senator George Mitchell die het Noord-Ierse vredesproces begeleidde) op tot een einde aan de sancties, omdat ze niet tot het gewenste resultaat hadden geleid maar wel de armste en meest kwetsbare groepen in de samenleving hadden getroffen. Anderzijds zijn er berichten die erop wijzen dat de sancties deels al verlicht zijn en bovendien massaal ontdoken worden.

Opvallend is dat de man die door de Boeroendese minister van Buitenlandse zaken Luc Rukingama 'de architect van de sancties' is genoemd, de voormalige Tanzaniaanse president Julius Nyerere, door de Organisatie van Afrikaanse Eenheid is aangewezen om te bemiddelen tussen de strijdende partijen. Hij stuurde op 3 april een missie naar Bujumbura, die van Rukingama te horen kreeg dat allereerst de sancties opgeheven moesten worden, omdat de Boeroendese regering aan alle voorwaarden die daarvoor nodig waren (hervormingen; pogingen tot dialoog met de oppositie) had voldaan. De Boeroendese boodschap was dat deelname aan de nieuwe vredesbesprekingen in Arusha, Tanzania, afhing van de opheffing van de sancties.

Maar op 20 mei meldde Nyerere dat die conditie wat Buyoya betrof van de baan was, waarmee de weg vrij zou komen voor vredesbesprekingen. Nyerere sprak tussen 16 en 20 mei met alle partijen in het conflict (regering, parlement, Parena, Frodebu, CNDD). Na de serie vergaderingen, die in Tanzania plaatsvonden, meldde Nyerere dat er nu een agenda op tafel lag voor het overleg in Arusha, dat in juni moest plaatsvinden.

De grote regionale bemoeienis laat zich verklaren door het feit dat ook de Rwandese en Congolese regeringen grote hinder hebben van zich hergroeperende Hoetoe-rebellen die op elkaars grondgebied opereren. Nog op 22 april beschuldigde Rukingama het buurland Tanzania ervan dat het rebellen herbergde die het op Boeroendi hadden gemunt. In Tanzania wonen ruim 225.000 Boeroendese vluchtelingen. Op 28 april maakten de Democratische Republiek Congo, Tanzania en Boeroendi bekend gezamenlijk de problemen rond de vluchtelingen en rebellen te gaan aanpakken - zonder op de details van die samenwerking in te gaan.

Internationale bemoeienis

De bemoeienis van de internationale gemeenschap heeft zich hoofdzakelijk beperkt tot vredesoproepen en uitingen van verontrusting.
Zuid Afrika veroordeelde op 14 januari 1998 de guerilla-oorlog tegen de regering. De Europese Unie liet op 26 januari weten bezorgd te zijn over de groeiende instabiliteit in Boeroendi. Frankrijk en België protesteerden tegen de economische boycot.

Een goede kans op internationale aandacht diende zich aan met het bezoek van de Amerikaanse president Clinton, die op 25 maart 1998 twee uur in Rwanda verbleef en diezelfde dag een regionale minitop bijeenriep; waar Boeroendi niet bij uitgenodigd was. Binnen- en buitenlandse groepen riepen Clinton op tot maatregelen.

Amerikaanse mensenrechtengroepen en andere organisaties drongen op 18 maart in een gezamenlijke brief aan op een wereldwijd wapenembargo tegen Boeroendi, terwijl de CNDD juist om Amerikaanse steun vroeg in een brief die twee dagen later werd verstuurd. Het eerste vooorstel werd op 9 april overgenomen door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. die unaniem stemde voor het laten herleven van een

commissie die illegale wapenstromen door Centraal-Afrika in kaart moet brengen

Eind april werden Boeroendi en de regio bezocht door de speciale afgezant van president Clinton voor het Grote Merengebied, Howard Wolpe, begin mei volgde VN-Secretaris-generaal Kofi Annan. De EU drong op 28 april bij monde van een speciale afgezant aan op een internationale conferentie over Boeroendi.

NIEUWE MINISTER VAN DEFENSIE

Op 30 maart 1998 maakte president Buyoya de opvolger bekend van Firmin Sinzoyiheba, die minister van Defensie was tot hij in februari om het leven kwam bij een helicopterongeluk. Luitenant-Kolonel Alfred Nkurunziza nam zijn plaats in.

STUDENTENPROTEST

Op 20 april 1998 begonnen eerstejaars studenten een collegeboycot aan de universiteit in Bujumbura. Een week later omsingelden politieagenten de campus om verdere protesten in de kiem te smoren. De studenten staakten omdat zij achterstallige studiebeurzen over de maanden oktober en november niet hadden ontvangen. Ondanks het feit dat de studenten deze beide maanden niet hadden kunnen studeren, omdat ze verplicht onder de wapenen waren, zouden ze wel hun geld (34 gulden per maand voor basisbehoeften) krijgen, maar dan moesten ze hun boycot opheffen.
Op 5 mei stuurde de universiteit 3000 stakende studenten naar huis. Alleen wie zich opnieuw inschreef kwam in aanmerking voor college en beurs.

DODELIJKE GEVANGENISSEN

Op 17 mei 1998 maakte de lokale mensenrechtenorganisatie Ligue Iteka bekend dat honderden gevangenen de dood vonden in Boeroendese gevangenissen, als gevolg van extreme overbevolking, ondervoeding en ziektes als tyfus, tuberculose, dysenterie en malaria. In één gevangenis, in Ngozi, zouden sinds januari 241 doden zijn gevallen. De organisatie berekende dat er bijna drie maal zoveel mensen in gevangenissen verbleven als de capaciteit toestond. De directeur van het Boeroendese gevangeniswezen noemde voor Ngozi een cijfer van 63 doden. Een woordvoerder van het ministerie van Justitie zei dat de meeste gevangenen vastzaten wegens deelname aan genocide
(Vorige berichten pag 461/2 e v - 1997)

BURKINA FASO

NIEUWE REGERING

Op 11 juni 1997 benoemde president Blaise Compaoré een nieuwe regering, nadat zijn Congres voor Democratie en Vooruitgang (CDP) in mei de parlementsverkiezingen had gewonnen. Hij benoemde Kadre Desire Ouedraogo opnieuw tot premier en handhaafde een groot aantal leden van de vertrekkende regering op hun post.

De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

- Premier, Economische zaken en Financiën
  Kadre *Desire* Ouedraogo
- Ambtenarenapparaat en bestuurlijke organisatie
  Juliette Bonkougou
- Basisonderwijs en alfabetisering
  Seydou *Baworo* Sanou
- Betrekkingen met het parlement
  Cyril Goungouga
- Buitenlandse zaken
  Ablasse Ouedraogo
- Communicatie en cultuur
  Mahamoudou Ouedraogo
- Defensie
  Albert Milongo
- Energie enmijnbouw
  Eli Ouedraogo
- Financiën en economische ontwikkeling, regeringswoordvoerder
  Tertius *Zongo*
- Gezondheidszorg
  Ludovic Alain Tou
- Handel, industrie en huisnijverheid
  Idrissa Zampaligre
- Institutionele ontwikkeling
  Viviane *Y.* Bonkoungou-Ouedraogo
- Jeugd en sport
  Joseph André Tiendrebeogo
- Justitie, zegelbewaarder
  Yarga Larba
- Landbouw
  Michel Koutaba
- Maatschappelijk werk en gezin
  Bana Ouandaogo
- Milieu en water
  Salif Diallo
- Openbare werken, huisvesting en stadsplanning
  Joseph Kabore
- Staatsminister in het bureau van de president
  Arsene Bognessan Ye
- Territoriaal bestuur enveiligheid
  Yero Boli
- Transport en toerisme
  Bedouma Alain Yoda
- Veeteelt
  Alassane *Sere*
- Voortgezet en hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek
  Christophe *Dabire*
- Vrouwenemancipatie
  Alice Tiendrebeogo
- Werkgelegenheid, arbeid en sociale zekerheid
  Elie Sarre

Gedelegeerde ministers:
- Begroting
  Daouda Bayili
- Financiën
  Amidou Wibga
- Huisvesting en stadsplanning
  Issiaka Drabo
- Water
  Soma Baro
- Werkgelegenheidsbevordering
  Emile Kabore

Uitslag nieuwe verkiezingen

Op 19 juni 1997 werd de omvang van de overwinning van de CDP bij de verkiezingen van mei nog eens onderstreept toen de partij alle vier de zetels won in de kiesdistricten waar het Hooggerechtshof nieuwe verkiezingen had gelast. Volgens de uitslag kreeg het CDP 101 van de 111 zetels in de Nationale Assemblee.

WET OP KIESCOMMISSIE AANGENOMEN

Het parlement nam op 7 mei 1998 een wet aan voor het opzetten van een onafhankelijke kiescommissie, die zal bestaan uit zes leden van de regerende partij en zes van de oppositiepartijen, zes van de vakbonden en negen van mensenrechtenorganisaties, religieuze groepen en culturele verenigingen.
De commissie moet de verkiezingen organiseren en het toezicht van de vroegere Nationale Commissie voor de Organisatie van Verkiezingen overnemen. die door de oppositie te regeringsgezind werd bevonden. Deze commissie viel onder het ministerie van Binnenlandse veiligheid.
Acht parlementariërs van de oppositie stemden tegen omdat de nieuwe commissie volgens hen nog steeds niet onafhankelijk is. Zij heeft niet de bevoegdheid toebedeeld gekregen de kiezerslijsten samen te stellen en de stemkaarten te drukken en te verdelen - de gebruikelijke steen des aanstoots bij verkiezingen in veel Afrikaanse landen.
'Gezien de manier waarop de dingen

beginnen, kunnen we verwachten dat de commissie niets zal voorstellen,' zei Norbert Tiendrebeogo van het Front van Maatschappelijke Krachten (Front des Forces Sociales, FFS).

STAKING TEGEN HERVORMING OVERHEIDSDIENSTEN

De vakbonden begonnen op 19 mei aan een 48-uursstaking om te protesteren tegen hervormingen van de overheidsdiensten, die onder meer ertoe zou leiden dat ambtenaren alleen nog promotie krijgen op grond van persoonlijke verdiensten en dat nieuwe werknemers een contract voor bepaalde tijd krijgen. De staking trof de gezondheidszorg, het onderwijs, banken, postkantoren en het staatsbedrijf voor telecommunicatie.
(Vorigeberichten pag. 463/1 e.v. - 1997)

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK

DISSIDENTE MINISTERS TERUG IN REGERING

Op 1 september 1997 keerden negen voormalige ministers, allen lid van oppositiepartijen die waren vertegenoordigd in de regering van premier Michel Gbezera-Bria, terug in de regering. De negen hadden vier maanden eerder hun ontslag ingediend uit protest tegen de onopgehelderde dood van drie muitende militairen.

De ministers, die tot vier van de tien partijen behoorden waaruit de coalitieregering van Gbezera-Bria bestond, hadden ook geprotesteerd tegen de gespannen verhouding die ondanks een vredesovereenkomst was blijven bestaan tussen de regering en de voormalige muiters. Aan hun terugkeer was een succesvolle bemiddeling tussen de regering en de voormalige opstandelingen voorafgegaan.

INTERNATIONALE VREDESMACHT

Bevelhebber overleden

Op 14 oktober 1997 overleed onverwacht de Gabonese bevelhebber van de Inter-Afrikaanse Missie van Toezicht op de Naleving van de Akkoorden van Bangui (MISAB), generaal Augustin Momnbo Moukagani. MISAB was de multinationale troepenmacht die in februari 1997 in de Centraal Afrikaanse Republiek was gestationeerd om toezicht te houden op de naleving van de akkoorden die een eind moesten maken aan maanden van muiterij in het leger. De vermoedelijk doodsoorzaak was voedselvergiftiging.

Terugtrekking Franse troepen

Nadat Frankrijk in augustus 1997 had bekendgemaakt zijn militaire aanwezigheid in Afrika te willen verminderen, begon het op 4 oktober met de terugtrekking van ongeveer driehonderd manschappen die waren gelegerd in de noordoostelijke stad Bouar krachtens een bilaterale defensieovereenkomst.

De regeringen van de twee landen voerden ook besprekingen over de terugtrekking van 1.100 Franse soldaten uit de hoofdstad Bangui. Een Franse militaire samenwerkingsmissie zou echter in de stad blijven.

Op 8 oktober 1997 werd bericht dat president Ange-Félix Patasse de Franse regering had gevraagd de terugtrekking van de troepen te versnellen zodat deze medio november zou zijn voltooid. Desalniettemin meldden Franse kranten dat de regering van Patasse wilde dat Frankrijk logistieke en financiële steun zou blijven bieden aan MISAB.

VN-vredesmacht neemt taak over

VN-Secretaris-generaal Kofi Annan deed op 26 januari 1998 het voorstel om de huidige vredesmacht in de Centraal Afrikaanse Republiek te vervangen door een VN-vredesmacht. De vredesmacht (MISAB).die gelegerd was in de hoofdstad Bangui, bestond tot dan uit Westafrikaanse troepen, met personeel uit Tsjaad, Togo, Senegal, Mali, Gabon en Burkina Faso, onder commando van Gabon en met logistieke en financiële steun uit Frankrijk. Met de geplande terugtrekking van alle 1.400 Franse troepen uit de Republiek zou de logistieke steun wegvallen, en het voorstel van Kofi Annan voorzag in het opvullen van die leemte door de VN.

De Westafrikaanse vredesmacht, die 800 man sterk was, had volgens Annan stabiliteit en positieve veranderingen in de Centraal Afrikaanse Republiek teweeg gebracht. De secretaris-generaal herhaalde zijn voorstel op 25 februari: 1.400 man VN-personeel naar Bangui om de taken over te nemen van de Westafrikaanse vredesmacht, waarvan het VN-mandaat in maart afliep. De VN-troepen zouden moeten worden aangevuld met 24 burgers, voor politiebestuurs- en verkiezingstaken. In de publiek zouden in augustus en september 1998 verkiezingen worden gehouden.

Annan waarschuwde dat bij het uitblijven van de nieuwe troepenmacht de situatie in het land wel eens snel zou kunnen verslechteren. Hij stelde ook voor dat de operatie niet langer zou duren dan tot 90 dagen na de bekendmaking van de verkiezingsuitslagen en onder toezicht zou staan van de Veiligheidsraad.
Annans verzoek werd vrijwel geheel gehonoreerd. In maart werd een plan goedgekeurd waarbij 1.350 VN-militairen de taak zouden gaan overnemen van de West-Afrikaanse groep, en op 15 april maakte Frankrijk bekend voorlopig nog 250 man beschikbaar te stellen.

DEFENSIEAKKOORD MET DEMOCRATISCHE REUBLIEK CONGO

Op 11 mei 1998 tekenden de Democratische Republiek Congo en de Centraal Afrikaanse Republiek een defensieakkoord, waarbij wederzijdse hulp en raadpleging op het gebied van de veiligheid werden geregeld. Dit gebeurde tijdens een ééndaags bezoek van de Congolese president Laurent Kabila aan de Republiek. Kabila tekende al eerder een soortgelijk akkoord met Sassou Nguesso. de president van Congo-Brazzaville. Van het akkoord werden geen details bekendgemaakt.
(Vorige berichten pag. 726/2 e.v. - 1997)

CONGO

SASSOU-NGUESSO GRIJPT DE MACHT

Op 23 oktober 1997 maakte de triomfantelijke terugkeer van oud-president Denis Sassou-Nguesso naar de hoofdstad Brazzaville een eind aan vier maanden van gevechten tussen regeringstroepen die trouw aan president Pascal Lissouba waren, en de opstandige 'Cobra'-militie van Sassou-Nguesso.

De marxistische Sassou-Nguesso had het land geregeerd van 1979 tot 1992, toen hij bij de eerste democratische verkiezingen in het land werd verslagen door Lissouba.

Op 9 oktober was bericht dat Sassou-Nguesso en Lissouba in Libreville (Gabon)een vredesakkoord hadden ondertekend. Maar volgens berichten hielden de felle gevechten aan en op 10 oktober gaf Lissouba toe dat zijn troepen na een aantal dagen van hevige gevechten de controle over het vliegveld

Maya-Maya van Brazzaville hadden verloren.

Op 12 oktober beweerde een woordvoerder van het regeringsleger dat troepen van de linkse Angolese regering, die de militie van Sassou-Nguesso steunde, vanuit de Angolese olieproducerende enclave Cabinda waren binnengevallen en de zuidelijke Congolese steden Loudima en Dolisie bedreigden. Dolisie lag 100 km landinwaarts van de oliestad Pointe-Noire, de economische hoofdstad van Congo met belangrijke investeringen van de Franse oliemaatschappij Elf-Aquitaine en andere Westerse bedrijven. Volgens een van de berichten had Lissouba huurlingen gehuurd van de opstandige Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA). Commentatoren suggereerden dat de Angolese regering Sassou-Nguesso in het zadel wilde helpen in de hoop dat daarmee een eind zou komen aan de aanvallen van de UNITA op Cabinda vanaf Congolees grondgebied.

Naar verluidt hield ook de regering van president Laurent Kabila in de aangrenzende Democratische Republiek Congo (DRC, het voo malige Zaïre) het conflict nauwlettend in de gaten. Er was druk gespeculeerd dat verslagen voormalige Zaïrese soldaten en ongeveer 4.500 uit Rwanda gevluchte Hoetoe-soldaten die in een kamp in de buurt van Brazzaville verbleven, zich in de strijd zouden mengen. Volgens waarnemers zou dit leiden tot een uitbreiding van het conflict, waarbij de Toetsi-troepen van Kabila uit Oost-Zaïre en Rwanda, de erfvijanden van de Hoetoe's, betrokken zouden worden. Naar verluidt waren verscheidene honderden DRC-commando's de rivier de Congo overgestoken nadat eind september vanuit Brazzaville waren afgevuurd op Kinshasa, de hoofdstad van de DRC aan de overzijde van de rivier, en daar slachtoffers hadden gemaakt. Begin oktober werden opnieuw granaten afgevuurd op Kinshasa. waardoor de spanning verder opliep.

Brazzaville en Pointe-Noire ingenomen

Op 13 en 14 oktober. voerden de troepen van Sassou-Nguesso nieuwe aanvallen uit en beweerden zij het presidentiële paleis in Brazzaville, dat Lissouba was ontvlucht, te hebben ingenomen. Op 13 oktober werd bericht dat de Cobra-militie de hoofdstad had veroverd, mede dankzij een luchtaanval van Angolese gevechtsvliegtuigen. De rebellen namen ook Pointe-Noire in met de steun van een colonne Angolese tanks en ongeveer 1.000 Angolese soldaten.

De verblijfplaats van Lissouba was onbekend. Maar op 16 oktober verklaarde hij in een interview met Radio France Internationale vanaf een geheime locatie dat hij nog steeds de wettige president was. De volgende dag zei Sassou-Nguesso in een radio-uitzending vanuit zijn woonplaats Oyo in het Noorden van Congo, dat de duur van een overgangsperiode voorafgaande aan democratische verkiezingen zou worden vastgesteld nadat een 'brede regering van nationale eenheid' was gevormd

Op 18 oktober werd bericht dat ongedisciplineerde Cobra-strijders woonwijken van de grotendeels verlaten en venvoeste hoofdstad hadden geplunderd. Op 21 oktober werd bericht dat Angolese troepen in Pointe-Noire aan het plunderen waren geslagen.

Op 23 oktober trok Sassou-Nguesso Brazzaville binnen, waar hij werd toegejuicht door een grote menigte. Hij vroeg om internationale hulp om de normale situatie in het land te herstellen. Op 25 oktober werd hij beëdigd als president in het parlementsgebouw, een van de weinige grote gebouwen in de stad die nog overeind stonden.

Op 28 oktober werd bericht dat president José Eduardo dos Santos van Angola had gezegd dat Angolese troepen pas uit Congo zouden worden teruggetrokken na een overeenkomst met de Congolese regering.

DRIE JAAR OVERGANGSTIJD

President Denis Sassou Nguesso riep in zijn Nieuwjaarstoespraak voor 1998 op tot nationale verzoening. Hij wilde regionale en tribale tegenstellingen tegengaan en beloofde de corruptie te zullen bestrijden.

Op 5 januari, opende de president in Brazzaville een Nationaal Vredes- en Verzoeningsforum dat een week zou duren. In tegenstelling tot eerder gewekte verwachtingen werd bij die gelegenheid geen aanwijzing gegeven hoelang de overgangsperiode naar democratie zou gaan duren. en ook niet of en wanneer presidentsverkiezingen zouden worden uitgeschreven.

Het Forum, de belangrijkste politieke bijeenkomst sinds het einde van de slag om Brazzaville was bedoeld om een gevoel van nationale eenheid te kweken onder de ongel eer 1 000 genodigden het merendeel oude of nieuw geworven aanhangers van de president, maar ook enkele critici Het was ook bedoeld om de schuld van de verdeeldheid in het land te leggen bij de verdreven president Pascal Lissouba, wat Sassou Nguesso tijdens zijn openingstoespraak nogmaals benadrukte, toen hij aan Lissouba refereerde als een dagdromer die de eenheid van Congo als een natie in gevaar had gebracht Hij zei te hopen dat men na het Forum aan de slag zou kunnen gaan met de nationale reconstructie

Aan het slot van de bijeenkomst werd besloten dat de overgangsperiode naar de democratie ongeveer drie jaar zou gaan duren, afhankelijk van de omstandigheden

NASLEEPBURGEROORLOG

De burgeroorlog heeft naar schatting 10.000 tot 15.000 mensen het leven gekost. Brazzaville is erdoor veranderd in een puinhoop. De oliestad Pointe Noire is nauwelijks onder vuur gekomen, maar heeft te kampen met gewelddadige overvallen. In een radiotoespraak van 11 januari gaf Sassou Nguesso zijn voorganger daarvan de schuld; Lissouba zou Pointe Noire volgestopt hebben met wapens. Lokale bewoners schrijven de overvallen en diefstallen echter toe aan Sassou's eigen Cobra-milities.

Begin april 1998 waren er nog steeds schermutselingen aan de gang van veiligheidstroepen met groepjes aanhangers van Lissouba. Bij gevechten op de grens met Gabon vielen elf doden.
Op 10 april arresteerden veiligheidstroepen tien gewapende mannen die ervan verdacht werden een elektriciteitscentrale in het Zuidwesten te hebben willen saboteren. De arrestaties volgden op een sabotageactie op een andere centrale, in hetzelfde gevechtsgebied, die de elektriciteitsvoorziening in het Zuiden voor twee dagen stillegde.

In februari 1998 waren er van de Angolese troepen. die van beslissende betekenis waren voor de overwinning van Sassou Nguesso, nog tweeduizend man elitecorps in het land aanwezig. Angola tekende tezelfdertijd een militair pact met de nieuwe machthebber, waarin ook de training van het Congolese leger was begrepen.

Unicef helpt bij resocialisatie kindersoldaten

Op 23 april bracht Carole Bellamy,

directeur van het VN-Kinderfonds UNICEF, een bezoek aan Brazzaville en sprak met de president Onder meer werden de heropvoeding van kindersoldaten en het probleem van de landmijnen besproken De regering heeft aan UNICEF een ruimte toegewezen, waarin een centrum voor de resocialisatie van kindersoldaten komt

Omdat de verschillende milities die gelieerd zijn aan politici nog steeds bestaan, hebben enkele bisschoppen op 28 mei een oproep gedaan de samenleving te bevrijden van milities en andere gewapende groepen.

PRIVATISERINGEN GAAN DOOR

De regering van Sassou Nguesso gaat door met het privatiseringsprogramma dat door zijn voorganger in werking is gesteld. Staatsminister van Privatiseringen Paul Kaya liet op 11 januari 1998 weten dat als eerste de olie-industrie, telecommunicatie, electriciteits-, water- en transportbedrijven zullen worden geprivatiseerd. Kaya zei dat de privatisering van deze bedrijven op meer transparante wijze zou gebeuren dan onder de vorige president.

LISSOUBA BESCHULDIGT ELF

Ex-president Lissouba is cr niet in geslaagd in Frankrijk een gerechtelijk onderzoek van de grond te krijgen naar de mogelijke betrokkenheid van de Franse staatsoliemaatschappij Elf-Aquitaine in de burgeroorlog die hij verloor. Een onderzoeksrechter zal in een later stadium bepalen of er inderdaad gerechtelijk vooronderzoek gepleegd zal worden, zo is aan Lissouba midden januari 1998 meegedeeld.

De ex-president verdenkt Elf van actieve deelname aan de omverwerping van zijn democratisch gekozen regering en zegt dat de oliegigant een half miljard gulden heeft gegeven aan de opstand van Sassou Nguesso. Elf is veruit de grootste oliemaatschappij in Congo, die tweederde van de produktie in dat land voor zijn rekening neemt. Van de strijd in Brazzaville heeft de olie-industrie, die grotendeels offshore is, hoegenaamd geen last gehad.

VERVOLGING GEVRAAGD VAN MENSENRECHTENSCHENDERS

Twee mensenrechtenorganisaties, de International Federation of Human Rights Leagues in Parijs en de Congolese Human Rights Observatory in Pointe Noire, gaven op 24 april 1998 een verklaring uit waarbij ze de Congolese regering vroegen om vervolging van mensenrechtenschenders, en om echte democratische hervormingen
Volgens beide groepen zijn er zeker 100 mensen zonder vorm van proces geexecuteerd sinds Sassou Nguesso's machtsovername en zitten velen zonde: proces gevangen Regering en parlement van Congo hebben de beschuldigingen van de hand gewezen

SASSOU NGUESSO BEZOEKT ZUID-AFRIKA

Op 11 februari 1998 bracht de Congolese president een bezoek aan Zuid-Afrika, waar hij kort sprak met president Nelson Mandela en langer met vice-president Thabo Mbeki. Zuid-Afrika heeft evenwel haar beleid ten opzichte van Congo niet gewijzigd: het keurde de gewelddadige machtsovername af en heeft de regering-Sassou Nguesso niet erkend.

PRESIDENT TSJAAD IN CONGO

Op 1 april 1998 ging de Tsjadische president Idriss Déby naar Congo voor een bezoek. Hij sprak met de Congolese president in de oliestad Pointe Noire. Het onderwerp van gesprek tussen beide presidenten was bilaterale samenwerking.
(Vorige berichtenpag. 729/2 e.v. - 1997)

MADAGASCAR

NIEUWE REGERING

Bijzonderheden over de eerste regering van de op 21 februari 1997 benoemde premier Pascal Rakotomavo werden begin april 1997 bekendgemaakt. De nieuwe regering telde enkele ministers van de vorige regering, die was afgetreden na de verkiezing van Didier Ratsiraka tot president in januari 1997. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

- Premier
  Pascal Rakotomavo
- Vice-premier voor decentralisatie en begroting
  Pierrot *Jocelyn* Rajaonarivelo
- Vice-premier voor Economische zaken en financiën
  Tantely Andrianarivo
- Vice-premier voor Buitenlandse zaken
  Herzio Razafimahaleo
- Ambtenarenzaken, arbeid en sociale wetten
  Jean *Desiré* Ratovonelinjafy
- Basis- en middelbaar onderwijs
  Simon Jacquit
- Binnenlandse zaken
  Kolonel Jean-Jacques Rasolondraibe
- Energie en mijnbouw
  Charles Rasoza
- Handel en consumptie
  Auguste Paraina
- Hoger onderwijs
  Ange Randrianarisoa
- Industrialisatie en nijverheid
  Manasse *Esoavelomandrosa*
- Jeugd en sport
  Lina Andriamifidimanana
- Justitie
  Anaclet Imbiky
- Landbouw
  M. Ranjakason
- Milieu
  Colette Vaohita
- Onderzoek toegespitst op ontwikkeling
  Soloniaina Rakotonavahy
- Openbare u-erken
  Kolonel Emile Tsaranazy
- Particuliere sector en privatisering
  Horace Constant
- Posterijen en telecommunicatie
  Ny *Hasina* Andriamanjato
- Stads- en plattelandsontwikkeling
  Herivelona Ramamantsoa
- Strijdkrachten
  Generaal *Marcel* Ranjeva
- Technisch- en beroepsondenvijs
  Boniface Levolo
- Toerisme
  Juliette Raharisoa
- Veeteelt
  Kapitein Corvette Ndrianasolo
- Vervoer en meteorologie
  Naivo Ramamonjisoa
- Visserij en visvoorraden
  Hussein Abdallah
- Volksgezondheid
  Henriette Rahantalalao
- Waterbeheer en bosbouw
  Rija Rajohnson
- Wetenschappelijk onderzoek
  Lila Ratsifandramanana
- Staatssecretaris Openbare veiligheid
  Azaly Ben Marouf
- Staatssecretaris voor de nationale gendarmerie
  Generaal Jean-Paul *Bory*

OPPOSITIELEIDERS GEKOZEN

Op 18 oktober 1997 koos de grootste oppositionele organisatie, de Panoramagroep (genoemd naar het hotel waar zij haar eerste vergadering had gehad) haar bestuur.

Francisque Ravony, in 1993-'93 premier onder de toenmalige president Albert Zafy, werd benoemd tot voorzitter van de algemene vergadering van de organisa-

tie Norbert Ratsirahonana. eveneens premier onder Zafy (1996-'97)en vervolgens interim-president, werd benoemd tot voorzitter van het dagelijks bestuur en generaal Desire Rakotoarijaona, van 1977 tot 1988 premier tijdens de eerste ambtsperiode van president Didier Ratsiraka, werd gekozen tot vice-voorzitter van het algemeen secretariaat

NIEIJWE PARTIJLEIDER AREMA

Op 29 november 1997 werd vice-premier Pierrot Jocelyn Rajaonarivelo gekozen als nationaal secretaris van regeringspartij AREMA. waarvan ook de naam gewijzigd werd in Andry sy Riana Enti-Manavotra an'i Madagasikara (Steunpilaar en Structuur voor de Redding van Madagascar), De huidige president Ratsiraka trad af als nationaal secretaris.

MOTIE TEGEN RATSIRAKA FAALT

President Didier Ratsiraka overleefde op 5 februari 1998 een poging van de oppositie om hem een proces aan te doen wegens schending van de grondwet, meineed, nepotisme en ander machtsmisbruik.
In het 137 zetels tellende parlement stemden zestig afgevaardigden voor de motie om de president in staat van beschuldiging te stellen, terwijl er 91 nodig waren. Aanhangers van Ratsiraka boycotten het debat in het parlement.

De motie was ingediend door aanhangers van de voormalige president Albert Zafy, die begin 1997 bij de verkiezingen werd verslagen door Ratsiraka, president van 1975 tot 1993. Zafy werd in 1996, toen het land een economische crisis doormaakte. als president wél aangeklaagd wegens het schenden van de grondwet.

De poging om Ratsiraka uit het zadel te wippen, viel samen met de voorbereidingen voor een grondwettelijk referendum op 15 maart over de vraag of het eiland een federale republiek van zes autonome regio's moet worden en of de president meer macht toebedeeld moet krijgen.

REFERENDUM NIPTE OVERWINNING VOOR RATSIRAKA

Een grondwettelijk referendum van 15 maart 1998 eindigde met een krappe overwinning van de regeringspartij AREMA, die had gepleit voor uitbreiding van de bevoegdheden van de president en omvorming van Madagascar tot een federatie van zes autonome regio's.

Volgens de cijfers van het ministerie van Binnenlandse zaken die op 28 mei 1998 bekend werden gemaakt had 50,56 procent van de kiezers vóórgestemd en de rest tegen Het Hoge Constitutionele Hof van het land moest de uitslag nog ratificeren

De oppositie, ve enigd onder de vlag van de Cnie van Krachten voor een Levende Democratie en aangevoerd door de voormalige president Albert Zafy meende dat de uitslag ongeldig verklaard moest worden De oppositie zag in het referendum een manier om de politiek onderontwikkelde kiezers te verleiden de president weer bijna onbeperkte macht te geven Onder Zafy waren veel bevoegdheden juist overgeheveld naar het parlement

Bij een demonstratie tegen het referendum op 13 mei raakten verscheidene betogers en een politieman gewond. In mei gingen studenten in staking om hun eis voor hogere studiebeurzen kracht bii te zetten. terwiil werknemers bii overheidsdiensten in staking gingen om een loonsverhoging van ruim honderd procent te eisen. Schippers uitten hun ongenoegen over de hogere prijzen van onder meer olie.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De parlementsverkiezingen van 17 mei 1998 leken volgens een voorlopige uitslag die op 29 mei werd bekendgemaakt, geen absolute meerderheid op te leveren voor de regeringspartij AREMA van president Ratsiraka. De partij stond toen op 62 van de 150 zetels. Maar samen met de zetels van twee andere regeringsgezinde partijen, Leader Fanilo en RPSD, zou Ratsiraka's aanhang kunnen uitkomen op 88 zetels.
Driekwart van de parlementariërs zal waarschijnlijk bestaan uit nieuwe gezichten.
Er waren inmiddels bij het Hoge Constitutionele Hof ruim zestig klachten ingediend over onregelmatigheden bij het verloop van de verkiezingen.
(Vorige berichtenpag. 395/1 e.v.1997)

SOEDAN

BINNENLAND

VERLOOP BURGEROORLOG

Junta lijdt reeks militaire nederlagen

De Nationale Democratische Alliantie (NDA), de overkoepelende coalitie van rebelleiibewegingen in het noordoosten en de zuidelijk opererende opstandelingen van het Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA).beweerden dat ze in april 1997 nog meer terreinwinst hadden geboekt bij hun militaire offensief tegen de junta.

Volgens een verklaring die op 1 april in de Eritrese hoofdstad Asmara werd uitgegeven had de NDA de stad Aaiq aan de Rode Zee ingenomen en rukte de alliantie nu in noordelijke richting op naar Port Sudan Verder zou het SPLA de strategische stad Jambo. 160 km ten westen van Juba hebben ingenomen Minstens twee brigades van het regeringsleger zouden zijn uitgeschakeld
Ook de regering maakte melding van 'grote overwinningen bij een tegenoffensief in de Blauwe Nijl-provincies en beschuldigde Oeganda en Eritrea er opnieuw van aan de zijde van SPLA en NDA mee te vechten Soedan op zijn beurt sprak beschuldigingen tegen dat men Noord-Oeganda was binnengevallen

Akkoord met facties buiten NDA

Op 21 april 1997 sloot de regering in Khartoem een vredesakkoord met zes facties die zich in 1991 hadden afgescheiden van het SPLA. Het akkoord voorzag in een referendum over zelfbeschikkingsrecht voor het zuiden over vier jaar, de opschorting van islamitische wetgeving, en amnestie voor alle leden van de groepen. Het ging om de volgende groepen: de Onafhankelijkheidsbeweging van Zuid-Soedan (SSIM); de Bahr el-Ghazal-groep van het SPLA; de Bor-groep; de Defensiemacht van Equatoria; de Beweging voor Onafhankelijkheid; en de Verenigde Soedanese Afrikaanse partijen. SPLA-leider John Garang verwierp het 'schijnakkoord'.

Mobilisatie in Kassala

Op 5 mei 1997 beweerde de NDA in de noordoostelijke Soedanese deelstaat Rode Zee een legerbataljon van 600 man te hebben vernietigd. Het Soedanese leger bleef volhouden de situatie overal onder controle te hebben. Op 22 mei gaf de gouverneur van de deelstaat Bahr al-Ghazal echter toe dat de gevechten met het SPLA in deze deelstaat voortduurden. Op 27 mei zou de regering zelfs de verovering van Rumbek door het SPLA ruim drie weken eerder hebben erkend.

Op 7 juni kondigde de Soedanese regering de 'maximale mobilisatie' af in de

oostelijke streek Kassala, waar de dienstplicht massaal werd ontdoken, en sloot zij de grens met Eritrea met het oog op een mogelijk Eritrees offensief.
Half juni zou het SPLA de stad Yirol ten noordwesten van Juba hebben ingenomen. Daardoor werd het voor de regering onmogelijk versterkingen naar Juba te sturen.

Mislukte aanloop naar vredesoverleg

Op 9 juli 1997 ging de steeds verder in het nauw gebracht junta akkoord met nieuwe vredesbesprekingen, tijdens de jaarlijkse IGAD-top in Nairobi. (IGAD is de Inter-Governmental Authority on Development en wordt gevormd door Djibouti, Eritrea, Ethiopië, Kenia, Somalia, Soedan en Oeganda.)Het leek op een doorbraak, omdat er een beginselverklaring werd uitgewerkt die onder meer scheiding tussen religie en staat en het recht op zelfbeschikking voor het zuiden van het land behelsde. SPLA-leider John Garang stelde dat er echter pas sprake van vredesoverleg kon zijn als president Bashir de verklaring als bindend zou beschouwen, wat hij niet deed.

Op 14 juli 1997 meldde *Agence France-Presse* dat het SPLA twee strategische steden had ingenomen, waardoor een nieuw front was ontstaan in de provincie Boven-Nijl.

Zuid-Afrikaans vredesinitiatief

Op 12 augustus 1997 ontmoette Bashir president Nelson Mandela in Pretoria. Na hun onderhoud riepen beide leiders op tot een wapenstilstand en het openen van vredesbesprekingen tussen de Soedanese regering en het SPLA. Later kondigde Mandela aan dat hij zou proberen samen met de Oegandese president Museveni rechtstreekse vredesbesprekingen tussen Bashir en Garang te arrangeren. Maar op de voor 26 augustus geplande besprekingen kwam de SPLA-leider niet opdagen. Op 22 september werd een nieuwe datum geprikt: 28 oktober.

Overeenkomsten met andere rebellengroepen

Intussen bleef Khartoem proberen afzonderlijke afspraken met andere rebellengroeperingen te maken. Op 7 augustus 1997 had president Bashir Riak Machar, de leider van de Onafhankelijkheidsbeweging van Zuid-Soedan (South Sudan Independence Movement, SSIM) tot voorzitter van de pas opgerichte Coördinatieraad van het Zuiden (Southern States' Co-ordination Council)benoemd.

Op 4 september zou Lam Akol, leider van een rebellenfactie die voorheen actief was in de provincie Boven-Nijl, een wapenstilstand hebben afgekondigd. Op 23 september arriveerde Akol in Khartoem, samen met de leider van de Shilluk-stam, die had bemiddeld tussen zijn beweging en de regering. Die dag verklaarde hij in een interview op de staatstelevisie dat in de provincie nu 'volledige vrede' heerste.

Vruchteloos overleg in Nairobi

Op 28 oktober 1997 kwamen de partijen eindelijk bij elkaar bij elkaar in de Keniase hoofdstad Nairobi. De besprekingen werden geleid door de Keniase minister van buitenlandse zaken Kalzonzo Musyoka. Ook de ministers van Buitenlandse zaken van Ethiopië en Eritrea en de vice-premier van Oeganda waren als bemiddelaar aanwezig in Nairobi.
Op 11 november ging men echter naar verluidt zonder resultaat weer uit elkaar. Van 24 tot 26 november bracht SPLA-leider Garang een bezoek aan Caïro, waar hij overleg voerde met president Hosni Mubarak. Tijdens dit bezoek legde Garang in een interview met het nieuwsbureau Middle East *News Agency* de schuld voor het mislukken van de vredesbesprekingen bij de Soedanese regering. De junta zou zijn oude eis hebben verworpen om Soedan op te delen in een federatie die zou bestaan uit een noordelijke en een zuidelijke staat, en vervolgens binnen twee jaar in het zuiden een referendum te houden. De regering had voorgesteld Zuid-Soedan autonomie te verlenen, maar had Garangs eis van volledige soevereiniteit van de hand gewezen.

Nieuwe benoemingen in legertop

Op 10 oktober 1997 beweerde het SPLA dat het de strategische garnizoensplaats Belinia in de provincie Zuid-Kordofan had ingenomen. Op 18 oktober zou Torit gevallen zijn.
Het antwoord van de junta op de nederlagen was het ontslag voor de stafchef van het leger, generaal Ibrahim Sulayman Hasan, en staatsminister van Defensie generaal Muhammad Abd al-Qadir Idris. Hun taken werden vanaf 17 oktober overgenomen door respectievelijk generaal Sid Ahmed Muhammad Sira en generaal Salah Muhammad Salih. Tevens werden drie nieuwe vicestafchefs benoemd.

Bol wordt vice-president Zuidelijke regering

President Bashir benoemde op 16 januari 1998 de legendarische genei-aal-majoor Bol tot vice-president van het bestuur voor het zuiden van het land. Volgens ministers moest de benoeming uitgelegd worden als dank voor het feit dat Bol vele rebellen uit het zuiden in de voorafgaande drie weken had overgehaald de kant van de regering te kiezen. Bol voerde in 1983 een groep muitende soldaten in de stad Bor aan.

Hevige gevechten rondom Aweil

De SPLA meldde op 1 februari 1998 de stad Aweil ingenomen te hebben, maar gaf later toe dat er rond de op één na grootste stad van het zuiden nog steeds hevig werd gevochten.
Als gevolg van de gevechten om Aweil, Grogial en Wau waren tienduizenden burgers op de vlucht geslagen. De VN waarschuwde op 10 februari voor hongersnood onder de vluchtelingen, nadat de regering bekendgemaakt had alle voedselhulp en medische hulp aan het oorlogsgebied te verbieden, waar de luchtmacht bombardementen uitvoerde.

Half februari claimde de SPLA bijna achthonderd regeringssoldaten bij de gevechten om Wau gedood te hebben. De stad is strategisch zo belangrijk, omdat zij een spoorverbinding heeft met het noorden. Het grootste deel van de buitenwijken van Wau zou half februari in handen zijn van de SPLA, terwijl regeringstroepen het vliegveld nog steeds niet opgegeven zouden hebben.

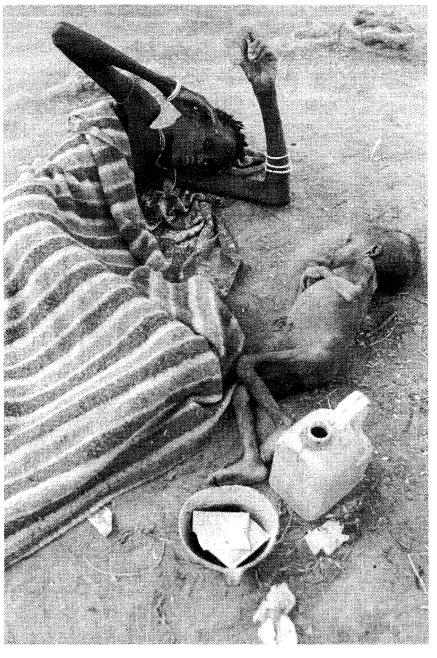
Bombardement op ziekenhuis

Vijf bommen werden op 5 maart 1998 afgeworpen boven het ziekenhuis van Yei, aldus de SPLA, waarbij zeven doden en tientallen gewonden vielen. Het ziekenhuis werd volgens een woordvoerder net gerenenoveerd met steun van de Amerikaanse regering.
Het regeringsleger gebruikt omgebouwde Antonov-vliegtuigen voor de bombardementen die vroeger voor de burgerluchtvaart gebruikt werden. De bommen kunnen amper gericht worden afgeworpen.

'Soldaten in eigen kamp vermoord'

Volgens oppositieleider Al-Mahdi zijn 129 dienstplichtigen in het Ailafoen-kamp niet ver van de hoofdstad begin april in koelen bloede doodgeschoten, in stukken gehakt of verdronken in de

Nijl, omdat zij het lef hadden gehad verlof te vragen om thuis het Eid-feest te vieren. Eid, aan het einde van de vastenmaand ramadan. is met zijn cadeautjes voor de kinderen en lekker eten het belangrijkste islaniitische feest, vergelijkbaar met kerstmis.
Mahdi sprak op 14 april 1998 rouwende familieleden in Caïro toe. Slechts twaalf lijken zijn thuisbezorgd, de rest van de soldaten zou begraven zijn in vier massagraven in Khartoem en Omdurman.
De regering verklaarde dat de soldaten verdronken, toen zij via de Nijl pro-Yeerden te deserteren.

Deze moeder en haar kind zijn een week te voet onderweg geweest naar een kamp van Artsen zonder Grenzen in het Zuiden van Soedan. De regering liet pas maanden na het begin van de hongersnood voedsel door.
(Foto *ANP)*

Hongersnood breidt zich uit

Op 29 april 1998 deed de Europese Unie opnieuw een beroep op Khartoem de voedselhulp door te laten. Toen had de dreiging van een hongerdood zich al uitgebreid van enkele tienduizenden (in februari) tot naar schatting driehonderdduizend inwoners van het Zuiden, vooral in het oorlogsgebied Bahr el Ghazal, terwijl twee miljoen mensen op langere termijn gevaar liepen niet meer aan voldoende voedsel te komen, aldus onder meer VN-organisaties. Het zuiden kampte ook met de gevolgen van de droogte van 1997. Khartoem bleef echter weigeren voedselhulp door te laten.
Om die reden besloot het Britse Disasters Emergencg Committee (DEC), een bundeling van vijftien Britse hulporganisaties, op 1 april om niet verder geld en voedsel in te zamelen zolang de regering-Bashir haar standpunt niet wijzigde. 'Er zijn genoeg voorraden aangelegd in Kenia en elders'. meende de DEC.

Op 4 mei meldde de secretaris-generaal van de VN. Kofi Annan. dat de Soedanese regering waarschijnlijk eindelijk bereid was voedselhulp door te laten. Een dag eerder. aan de vooravond van nieuwe onderhandelingen, waren al enkele vliegtuigen met voedsel naar het zuiden vertrokken.
Volgens Annan was het probleem nu de hulp zelf: van de benodigde 109 miljoen dollar was pas een vijfde toegezegd, aldus Annan tijdens een bezoek aan Kenia. Hij kreeg bijval van Carl Tinstman van de organisatie Operation Lifeline Sudan (OLS), die verklaarde dat voedsel later in het jaar wel nodig was maar nog niet gegarandeerd.

Op 30 mei meldde OLS dat de hulpverlening nog steeds slecht op gang kwam. Ook waren er berichten over massale ontvoeringen van vrouwen en kinderen door het regeringsleger en door Khartoem gesteunde milities. Daarmee zou begonnen zijn in Aweil, in april, en daarna zouden ook vrouwen en kinderen zijn weggevoerd uit het aangrenzende Twic-district in Bahr el Ghazal.

Het Internationale Rode Kruis meldde eind mei een overval op een ziekenhuis in Aweil in april waarbij alle 39 patiënten door regeringssoldaten vermoord werden. Een correspondent van Reuters zag in dorpen in het Twic-gebied honderden afgebrande hutten, met de lijken van de inwoners en dood vee. De aanvallen hadden volgens het World Food Programme (WFO) een nieuwe vluchtelingengolf veroorzaakt. Tienduizenden mensen zouden de moerasgebieden ingevlucht zijn en overleven op waterlelies. Bovendien begon de hulpactie van het WFP de gevolgen te ondervinden van zware regens in Kenia die veel wegen naar Soedan slecht begaanbaar maakten.

Nieuwe onderhandelingsronde

Intussen werden begin mei 1998 de gesprekken tussen regering en verzet in Nairobi hervat onder auspiciën van de IGAD. Op dat moment was voor vele waarnemers wel duidelijk dat de SPLA niet in staat was tot een volledige militaire overwinning.
Op 7 mei gingen de partijen uit elkaar De Soedanese regering verklaarde optimistisch dat 'de oplossing voor de oorlog bereikt was' Bashir Riak Machar, voorzitter van de Coordinatieraad van het Zuiden, verklaarde Mijn regering zegt ' ja" tegen zelfbeschikking voor het zuiden. "ja" tegen internationale waarnemers en "ja" tegen een keus bij het referendum voor eenheid of onafhankelijkheid Laten nu aan het werk gaan om de afspraken voor de overgangsperiode uit te werken
De SPLA meldde echter mismoedig dat er geen vooruitgang was geboekt op het punt van de religie die volgens de renering voor het hele land de islam moet blijven. Op 8 mei werd in een deel van Soedan het referendum over de ontwerpgrondwet voor invoering van de islamitische sharia als grondslag voor alle wetgeving gehouden.

Een ander twistpunt bleef de grens tussen het noorden en zuiden. De regering wilde de provinciegrenzen uit 1956, het jaar van de onafhankelijkheid, handhaven als grens tussen het noorden en zuiden. Dat betekent dat het zuiden de provincies Bahr el Ghazal, Equatoria en de Boven-Nijl zou omvatten. De SPLA wilde de grens echter hoger leggen, zodat het gebied ook Abyei, het zuiden van Kordofan en de zuidelijke Blauwe Nijlprovincies zou omvatten. Volgens Machar zouden dan ook twee vitale olievelden in handen van het zuiden komen.

VN BEKRITISEERT BEHANDELING VROUWELIJKE DEMONSTRANTEN

Een VN-inspecteur op het gebied van de mensenrechten beschuldigde de Soedanese regering ervan grof geweld te hebben gebruikt tegen deinonstranten die op 1 december 1997 tevergeefs probeerden VN-personeel in de hoofdstad Khartoem een verklaring aan te bieden tegen het feit dat familieleden gedwongen werden in het leger dienst te nemen. De vrouwen werden met stokken en slangen in elkaar geslagen en kregen na een snelrechtprocedure ook nog eens de zweep te voelen. Onder de vrouwen waren ook hoogleraren van de universiteit en advocates, wier zonen en broers in het leger zijnverdwenen.

Geen VN-bureau voor mensenrechten

Soedan verwierp begin januari 1998 een verzoek van de Verenigde Naties om in de hoofdstad een kantoor te openen dat over schendingen van mensenrechten zou rapporteren. Dit meldde een plaatselijke krant op 3 januari. Het ver-

zoek was gedaan door de VN-commissaris voor de mensenrechten Mary Robinson De Soedanese regering noemde het 'politiek gemotiveerd'

GEWELD BIJ VERKIEZINGEN STCDENTENVAKBOND

Verkiezingen voor het bestuur van de studentenvakbond aan de universiteit van Khartoem werden op 19 januari 1998 verstoord door islamistische studenten die aanhangers van president Bashir zijn. Gewapend met messen en bakstenen, sloegen de studenten de mensen in elkaar die toezicht hielden op de verkiezingen. Stembussen werden meegenomen en stembriefjes vernietigd, aldus de onafhankelijke krant *al-Usbua* van 20 januari.
De al-Azhari universiteit in de hoofdstad werd een week eerder gesloten wegens aanhoudende onlusten rond de verkiezingen van de studentenvakbond. Een protest van tweehonderd studenten tegen de gang van zaken bij de verkiezingen voor de bond aan de El Nileinuniversiteit werd uit elkaar geslagen.

VICE-PRESIDENT KOMT OM BIJ VLIEGTUIGONGELUK

Als gevolg van dikke mist verongelukte op 12 februari 1998 een vliegtuig met vice-president Mohammad Saleh Al-Zubeir aan boord. Ook kwamen volgens *Radio Omdurman* twee hooggeplaatste ambtenaren om: Moussa Sayed Ahmed, directeur van de Hoge Raad voor Vrede, en Arok Thon Arok, een voormalige rebellenleider.

Al-Zubeir werd opgevolgd door Ali Osman Mohammad Taha, die zijn portefeuille van Buitenlandse zaken overdeed aan Mustafa Osman Ismail, die reeds minister van staat voor Buitenlandse zaken was. Hij studeerde voor tandarts in Khartoem en Groot-Brittannië.

REFERENDUM OVER INVOERING SHARIA

Begin april 1998 werd bekendgemaakt dat de naar schatting één miljoen Soedanezen die in het buitenland werken, mochten meestemmen in het referendum over een nieuwe grondwet. De ontwerp-grondwet was toen al goedgekeurd door de president en het parlement dat er in maart een debat van drie weken aan wijdde.
Het zou de eerste nieuwe grondwet sinds 1984 worden, die formeel de mogelijkheid voor de oprichting van nieuwe politieke partijen invoert, hoewel sommige experts dat betwijfelen en stellen dat alleen politieke verenigingen toegelaten zullen worden, die geen invloed op het regeringsbeleid zullen kunnen uitoefenen

Kernpunt was echter de invoering van de islamitische sharia als grondslag voor alle wetgeving in het land, een juridische ommezwaai die Soedan, aldus de regering, pas echt onafhankelijk zou maken van het post-koloniale Westen
In een bijlage bij de ontwerp-grondwet werd herhaald dat het zuiden van het land het recht heeft om na vier jaar over onafhankelijkheid te stemmen. zoals de regering overeenkwam met enkele rebellengroeperingen die de wapens al neerlegden

Op 8 mei begon de stemming over het referendum in de 26 deelstaten buiten Khartoem, op 9 mei in de hoofdstad zelf. Enkele dagen later konden in het buitenland levende Soedanezen bij hun ambassades hun stem uitbrengen. De voorzitter van de kiescommissie Abdel Moneim Zain Nahas verwachtte een lage opkomst. Officieel telt het land tien miljoen kiesgerechtigden van wie er twee miljoen in de hoofdstad leven. Op 20 mei berichtte de regeringskrant *Al-Anbaa* dat de stemming in enkele deelstaten met enkele dagen was verlengd. De uitslag werd eind juni verwacht. De gouverneur van Khartoem meldde volgens *Al-Anbaa* dat de opkomst in de hoofdstad na bijna twee weken acht procent was.

PCBLICATIEVERBOD KRANTEN

Op 13 mei 1998 legde de regering twee particuliere kranten; *Al-Sharia al-Siyasi* en *Al-Rai al-Akhir* een publicatieverbod van drie dagen op. Laatstgenoemde krant zou hebben aangezet tot verdeeldheid tussen godsdienstige groeperingen, vermoedelijk door het interview met een afvallige van Bashirs front, Jaafar Sheikh Idris. *Al-Sharia* zou geklaagd hebben over de lage opkomst bij het referendum.

MOEDERS EN KINDEREN VRIJGELATEN

Honderden vrouwen en kinderen werden eind mei 1998 vrijgelaten uit de overbevolkte gevangenis van Omdurman, nadat het uitbreken van een epidemie al zestien kinderlevens had geëist, meldde de krant *Al-Jumhuria* op 28 mei 1998. De meeste moeders onder de 827 vrijgelatenen waren vrouwen uit het zuiden, veroordeeld wegens het verkopen van alcohol.

BUITENLANDSE ZAKEN

BASHIR ONTMOET MUSEVENI

Op 10 mei 1997 had de Soedanese president, generaal Omar Hassan al-Bashir, in Eldoret in Kenia een ontmoeting met president Yoweri Museveni van Oeganda voor verzoeningsbesprekingen. waarbij president Daniel arap Moi van Kenia optrad als bemiddelaar. Naar verluidt kwamen de leiders van Soedan en Oeganda tijdens de ontmoeting overeen 'de samenwerking nieuw leven in te blazen' om te proberen het grensconflict tussen hun landen op te lossen.

EGYPTE EN ERITREA BESCHULDIGD VAN MOORDCOMPLOT

De krant *Al-Anbaa*, een van de spreekbuizen van de junta, berichtte op 11 juni 1997 dat de Soedanees Adil Mahjub, die in april 1994 een vliegtuig van Sudan Airways dat op weg was naar Egypte had gekaapt, in Soedan was gearresteerd Samen met enkele handlangers zou hij in opdracht van de Eritrese president Isayas Afewerki van plan zijn geweest enkele moordaanslagen te plegen Volgens *Al-Anbaa* had Mahjub in Egypte geen gevangenisstraf gekregen. zoals na zijn proces daar in 1994 was bericht, maar zou hij door de Egyptische autoriteiten voor de NDA zijn gerecruteerd
De staatsradio Omdurman meldde dat Mahjub na ondervraging had bekend dat hij de Soedanese Nationale Assemblee moest opblazen Egypte en Eritrea wezen de beschuldigingen af

Op 23 juni 1997 beschuldigde de Eritrese regering de junta in Khartoem ervan een moordaanslag op president Isayas Afewerki te beramen, wat prompt ontkend werd door de Soedanese staatsminister van Buitenlandse zaken, Mustafa Uthman Ismail. Op 7 juli diende het Eritrese ministerie van Buitenlandse zaken een officieel protest in bij de VN-Veiligheidsraad naar aanleiding van het vermeende Soedanese plan om de Eritrese president te vermoorden. Het ministerie gaf gedetailleerde beschrijvingen van terroristische activiteiten in de regio waarin Soedan de hand zou hebben gehad, zoals de moord op personeel van de Eritrese ambassade in Soedan.

AMERIKAANSE SANCTIES

Op 24 september 1997 had de Amerikaanse regering 'per abuis' gemeld dat zij haar ambassade in Khartoem weer

zou bemannen. nadat in 1996 al het personeel om veiligheidsredenen was teruggetrokken.

Op 4 november kondigden de VS zware economische sancties af tegen Soedan wegens steun aan het internationale terrorisme en van 'grove schendingen' van de mensenrechten Een embargo op alle luchtverkeer haalde het niet in de Veiligheidsraad van de VN
De maatregelen behelsden een verbod op bankleningen en de inbeslagname van Soedanese eigendommen in de VS Krachtens een presidentieel besluit van president Clinton werden ook de export van Amerikaanse technologie naar Soedan en de import van Soedanese goederen verboden De Amerikaanse regering hoopte blijkbaar met het embargo enige druk op het in Nairobi gestarte vredesoverleg te zetten maar de sancties hadden een averechts effect
Khartoem zag er het bewijs in dat Washington alleen maar uit was op omverwerping van de junta van president Bashir en dat Washington geen enkele boodschap had aan het welslagen van het vredesoverleg

De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken, Madeleine Albright. had op 10 december 1997 tijdens haar rondreis door Afrika in Caïro een ontmoeting met SPLA-leider Garang en vijf andere leiders van het overkoepelend orgaan van de oppositie, de Nationale Democratische Alliantie (NDA). Nooit eerder had de Amerikaanse regering op zulk hoog niveau impliciet haar steun voor Garang gedemonstreerd.
Albright benadrukte nog eens te hopen dat de Soedanese regering en de rebellen die vooral in het zuiden van het land militair actief zijn, de strijdbijl zouden begraven en samen een geloofwaardige regering zouden vormen. De Egyptische regering drong er volgens een bericht in het Arabische dagblad Al-*Hayat* bij Garang op aan de militaire operaties niet verder te escaleren, zodat Egyptische bemiddeling een kans kon krijgen.

'SOEDAN EXPORTEERT ONVERDRAAGZAAMHEID'

Een van de belangrijkste Soedanese oppositieleiders, Sadeq al-Mahdi van de Umma-partij, betitelde tijdens een persconferentie op 8 maart 1998 de nieuwe commissie die de Soedanese regering in oktober 1997 had benoemd ter hervorming van de grondwet, als een pseudo-democratische vertoning.
'De nieuwe tactiek is om akkoord te gaan met een politiek van verzoening die de schijn moet wekken dat er een democratisering gaande is en die de deur moet openzetten voor de oprichting van zogenaamd nieuwe partijen van politici die zich alleen verzoend hebben met de dictatuur van het Nationale Islamitische Front', zei Al-Mahdi

Vrede was onmogelijk, zei hij. tenzij de regering afstand deed 'van de ideeën die in het verleden leidden tot het naar zich toe trekken van alle macht in het land'. Hij noemde het initiatief van de regionale IGAD-groep de beste kans voor vrede in Soedan. maar dan moesten wel alle partijen erbij betrokken worden.

Mahdi omschreef de dictatuur van generaal Al-Bashir en zijn islamitische front als een soennitische versie van de sji'itische islamitische revolutie in Iran. In de visie van de Soedanese oppositie zijn de door soennieten gedomineerde regeringen van vele Arabische staten doodsbenauwd voor de val van de huidige dictatuur in het land, omdat die gebeurtenis een einde zou maken aan hun pogingen desnoods met geweld de soennitische ideologie verder in Afrika te exporteren. 'Tenzij de regering zich op een geloofwaardige manier distantieert van haar radicale, militante agenda, denk ik niet dat ook maar iemand in onze regio vertrouwen heeft in wat deze regering zegt', zei Mahdi.

Een dag later noemde ook de Ethiopische premier Meles Zenawi Khartoems 'ideologie van intolerantie de wortel van alle problemen tussen Soedan en haar buurlanden (...) Men meent ons zelfs te moeten vertellen hoe wij onze landen moeten regeren'.

Ethopië beklaagde zich op 20 maart 1998 bij monde van de Ethiopische minister van Buitenlandse zaken Seyoum Mesfin over de weigering van Soedan enkele vermeende terroristen uit te leveren die de mislukte moordaanslag op de Egyptische president Hosni Mubarak op hun geweten zouden hebben. Het Ethiopische uitleveringsverzoek werd gesteund door de Verenigde Naties en de Organisatie van Afrikaanse Eenheid.

Op 23 april 1998 ontkende de Soedanese regering verantwoordelijk te zijn voor drie bomaanslagen in de Oegandese hoofdstad Kampala, die volgens de Oegandese president Museveni in opdracht van Khartoem waren uitgevoerd. nadat de politie enkele arrestaties had verricht.

In een interview met het internationale Arabische dagblad *Al-Hayat*, dat verscheen op 25 april 1998, verklaarde de Soedanese minister van Binnenlandse zaken Abdel Rahim Mohammmad Hussein dat hij ter verbetering van de betrekkingen met Egypte een veiligheidsplan had voorgelegd aan zijn Egyptische ambtgenoot Habib al-Adli. Hij zei dat Adli tijdens een bijeenkomst van Arabische ministers over islamitisch extremisme gezegd had het plan als een goede basis voor een veiligheidsovereenkomst te beschouwen. Op 1 april liet Egypte echter zijn ongenoegen blijken over het feit dat enkele moslimactivisten van wie Egypte de uitlevering gevraagd had, niet waren overgedragen.

TERUGGAVE EGYPTISCH EIGENDOM

Op 28 april 1998 werden Egypte en Soedan het volgens Soedanese media eens over de teruggave van Egyptische eigendommen die in 1992 door Khartoem geconfisqueerd waren. Het ging om scholen, hotels en andere gebouwen die Egyptische ingenieurs en academici van de universiteit van Caïro gebruikten ten tijde van activiteiten in Soedan in het kader van de Nijlwater-overeenkomst van 1959. Soedan zou enkele gebouwen onmiddellijk teruggeven, andere pas over drie jaar en verder zou Egypte financieel gecompenseerd worden. Volgens de Soedanese krant *al-USbua* zou de Egyptische regering niet akkoord zijn met het feit dat de universiteitsgebouwen pas na vijf jaar werden teruggegeven.
Op 1 mei ontkende Egypte echter dat de gesprekken, die tien dagen geduurd hadden, werkelijk iets concreets hadden opgeleverd.

(Vorige berichtenpag. 327/3 e.v.1997)

TSJAAD

VREDESAKKOORD MET FARF-REBELLEN

Op 18 april 1997 sloot de regering een vredesakkoord met de opstandige Strijdkrachten voor een Federale Republiek (FARF)van Laokein Barde. Het uit zeven punten bestaande akkoord voorzag in een algemene amnestie voor FARF-leden, die in het nationale leger en het ambtenarenapparaat zouden worden geïntegreerd, alsmede in de omvorming van de FARF tot een politieke partij. Het akkoord bevatte ook een voorstel aan de recentelijk gekozen Nationale Assemblee voor de instelling

van een Commissie van Waarheid en Recht om vermeende schendingen van de mensenrechten door beide partijen te onderzoeken.

NIEUWE REGERING

President Idriss Déby benoemde op 16 mei 1997 Nassour Ouaidou Guelendouksia tot p emier. Ouaidou volgde Djimasta Koibla op, die sinds april 1995 deze functie had vervuld. De nieuwe premier stelde op 21 mei een kabinet samen, waarin verschillende leden van de vertrekkende regering waren opgenomen.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

- Premier
  Nassour Ouaidou Guelendouksia
- Ambtenarenzaken, arbeid, werkgelegenheid en modernisering
  Ousman Djidda
- *Basis- envoortgezet onderwijs en alfabetisering
  Abdelrahim Breme Hamit
- *Binnenlandsezaken, veiligheid en decentralisatie
  Youssouf Togoimi
- Buitenlandse zaken en samenwerking
  Mahamat-Saleh Annadif

Communicatie, betrekkingenmet het parlement, regeringswoordvoerder
Salibou Garba

*Financiën, economie, planning en plattelandsontwikkeling
Bichara Cherif Daoussa

Hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
Adoum Goudja

*Justitieen zegelbewaarder
Nadjita Beassoumal

- Landbouw
  Ali *Mahamat* Zene Ali *Fadel*
- Mijnbouw, energie en olie
  Pascal Yoadimadji

*Milieuen water
Edgar Ngarbaroum

Ontwikkeling van industrie, handel, kunsten en ambachten
Pahimi Padacke Albert

- Openbare werken, transport, huisvesting en stadsontwikkeling
  Saleh Kebzabo

Posterijen en telecommunicatie
Mahamat Ahmat Karambal

Sociale actie en gezinszaken
Monique Ngaralbaye

*Defensie en reïntegratie
Mahamat Nimir *Hamattal*

*Veeteelt
Mahamat Nouri

*Volksgezondheid
Kedellah Younous *Hamit*

Terugkeer oud-rebellenleider

Laokein Barde, leider van de voormalige rebellenbeweging Strijdkrachten voor een Federale Republiek (FARF), waarmee de regering in april een vredesakkoord had gesloten, keerde op 17 mei 1997 terug naar N'djamena en hield twee dagen later besprekingen met Déby.

VREDESAKKOORD MET REBELLENBEWEGING

Agence-France Presse berichtte op 14 augustus 1997 dat de regering een vredesakkoord had gesloten met het Tsjadische Nationale Bevrijdingsfront-Volksstrijdkrachten (FROLINAT-FAT), een opstandelingengroep onder leiding van Hassan Orozi. Het akkoord voorzag in de terugkeer naar Tsjaad van opstandelingen die zich in ballingschap bevonden en hun integratie in het nationale leger; in algemene amnestie voor FROLINAT-FAP-leden en aanhangers: en in het afzweren van de gewapende strijd door de organisatie.

OPRICHTING NIEUWE VERZETSGROEP

Op 24 augustus 1997 werd in Kano in Noord-Nigeria een nieuwe verzetsgroep opgericht, het Gewapende Verzet tegen Anti-Democratische Krachten (RAFAD). De groepering maakte bekend een 'campagne van militaire oorlogsvoering' tegen de regering van president Idriss Déby te willen lanceren.

OVEREENKOMST OVER NATIONALE VERZOENING

Van 1 tot 3 oktober 1997 kwamen vertegenwoordigers van de regering en de drie belangrijke rebellenbewegingen, het Tsjadische Nationale Front (NT), het Nieuwe Nationale Front van Tsjaad (FNTR) en de Beweging voor Sociale Rechtvaardigheid en Democratie (MJSD), in de hoofdstad N'djamena bijeen.

De bedoeling van de ontmoeting was na te gaan onder welke voorwaarden deze zogenaamde 'politiek-militaire bewegingen' zouden kunnen terugkeren naar de legaliteit. Er werd overeengekomen dat de drie organisaties algemene amnestie zouden krijgen. De regering stemde er verder mee in alle ambtenaren die om politieke redenen het overheidsapparaat hadden verlaten, weer in dienst te nemen. Ook zou de terugkeer van alle vluchtelingen worden georganiseerd met de hulp van de Nationale Commissie voor de Opvang en Reïntegratie van Vluchtelingen, de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN en de landen waar de vluchtelingen verbleven.

INGRIJPENDE KABINETSWIJZIGINGEN

Op 2 januari 1998 wijzigde president Déby zijn kabinet. Hij benoemde Saleh Kebzabo als minister van Olie, terwijl hij de minister van Defensie, Mahamat Nimir Hamattal verving door Oumar Kadjallami, ook lid van Déby's regerende Patriottische Reddingsbeweging.

In zijn nieuwjaarstoespraak zei Déby, aan de macht gekomen tijdens een door Frankrijk gesteunde staatsgreep in 1990, dat de verwachte olierijkdom die in het zuiden wordt ontsloten. 'aan alle inwoners van Tsjaad' ten goede zou komen. Het is de bedoeling dat de olie via een pijplijn naar Kameroen wordt geëxporteerd. In 2001 denken westerse maatschappijen met pompen te kunnen beginnen.
In april vroeg de Nederlandse regering om uitstel van een lening van de Wereldbank aan Tsjaad omdat de regering in het zuiden van het land de jacht op mensenrechten-activisten geopend leek te hebben evenals op andere critici van de regering. die meenden dat de zuidelijke bevolking te weinig zou profiteren van de toekomstige olierijkdom. Milieu-activisten vrezen voor vervuiling van het gebied zoals in Ogoni-land in Nigeria.
Saleh Kebzabo. een voormalig journalist en leider van de Nationale Unie voor Ontwikkeling en Vernieuwing (UNDR), kreeg formeel de functie van staatsminister voor Mijnbouw, Energie en Olie, wat een opwaardering inhield ten opzichte van de functie van zijn voorganger Pascal Yoadimadji. Kebzabo was minister van Openbare werken, transport, huisvesting en stadsontwikkeling. Yoadimadji werd weggepromoveerd naar het nieuwe ministerie voor Ontwikkeling van het Toerisme.
De ministers van Justitie, Ambtenarenzaken en Milieu en Water vertrokken, terwijl die van Plattelandsontwikkeling, Ontwikkeling van industrie en handel en van Sociale Actie en Gezinszaken ontslagen werden, nadat Déby hen bij een verrassingsbezoek niet op hun post had aangetroffen. De zware ministeries bleven in handen van Déby's partijgenoten. Ahmat Hamit werd benoemd tot minister van het nieuwe departement van Planning en Territoriaal bestuur.

OPPOSITIELEIDER ONTVOERD

Yaya Batit van de oppositiepartij PUND/DDT werd naar verluidt op 29 januari 1998 door ge apende mannen in uniform ontvoerd en was sindsdien spoorloos.
De arrestatie was volgens een zegsman bij de politie het gevolg van beschuldigingen van de Nationale Unie voor Democratie, Dialoog en Ontwikkeling dat de huidige regering van president Idriss Déby medeplichtig was aan wandaden begaan onder het vroegere regime van president Hissène Habre, inmiddels in ballingschap in Senegal.

Een commissie die was ingesteld door Déby, stelde in een rapport dat Habre in de acht jaar dat hij aan de macht was, verantwoordelijk is geweest voor 40.000 doden en wijdverbreide verduistering van overheidsgelden. De regering kondigde op 16 januari aan hem te gaan berechten. maar een uitleveringsverzoek aan Senegal liet op zich wachten.

ONTVOERDE FRANSEN BEVRIJD

Tsjadische militairen bevrijdden op 8 februari 1998 vier ontvoerde Fransen. De ontvoerders zouden bij nadering van de troepen op de vlucht zijn geslagen.
President Déby stelde de Tsjadische rebellenleider Mahamoud Nahor verantwoordelijk voor de ontvoering. Nahor begon enkele maanden eerder een gewapende opstand tegen de regering, de laatste in een lange reeks sinds Déby met steun van de Franse regering in het zadel geholpen werd en in 1996 de presidentsverkiezingen won. In bijna elke regio was begin 1998 wel sprake van gewapendverzet tegen het regime-Déby.
Nahor's partij, de Unie van Democratische Krachten (UDF).werd nog diezelfde dag door een rechtbank in de hoofdstad N'Djamena verboden.

Volgens de regering wilde Nahor over de vrijlating van de Fransen alleen met de Franse militaire attaché onderhandelen. De ontvoerders eisten het stopzetten van de Franse militaire hulp aan Déby's regime en sluiting van de Franse militaire basis in Tsjaad.
Na de ontvoering waarschuwde de Amerikaanse regering haar burgers om zich niet in dunbevolkte gebieden te begeven, hoewel men niet zeker wist of ook Amerikanen een doelwit van Nahor c.s. waren.

Ook arrestatiebevel tegen FARF-leider

Op 21 maart 1998 werd een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen Nahor en ook tegen Laoukein Barde, leider van een andere oppositionele zuidelijke militie. de FARF (Strijdkrachten voor een Federale Republiek), waarmee in april 1997 vrede leek te zijn gesloten. Dit gebeurde na een gewapend treffen waarbij het leger naar eigen zeggen tientallen opstandelingen had gedood.

MENSENRECHTENSCHENDINGEN

Regeringswoordvoerder Haroun Kabadi sprak berichten van Amnesty International tegen dat eerder in maart 1998 tientallen burgers door het leger waren gedood bij confrontaties in het zuidelijke Logone-gebied.
Jean Bawoyeu Alingue, ooit premier onder Déby en nu parlementslid, beschuldigde het leger ervan in het zuiden een politiek van verschroeide aarde te voeren. Na een bezoek aan het zuiden zei hij dat de inwoners van Mundu, hoofdstad van het zuiden en de op een na grootste stad van het land, 's avonds hun huizen niet meer uit durfden. 'Er zijn talrijke gevechten tussen clans gaande', zei hij tegen de correspondent van het persbureau Reuters, 'en de meeste mensen weten niet waarom zij vechten. Eerlijk gezegd, de staat geniet er totaal geen gezag.' De problemen verergerden door de straffeloosheid waarmee de militairen er opereerden, meende hij. Mensenrechten-activisten hebben gezegd dat zowel de regering als rebellengroeperingen 'de vreedzame bevolking van het zuiden gijzelen'.

De Internationale Federatie van Mensenrechtenliga's (FIDH)in Parijs meldde in een verklaring dat de regionale goeverneur in Benoye alle dorpshoofden gesommeerd had op 11 maart 1998 te komen opdraven voor wat een uitreiking van officiële documenten heette te worden. 'Maar ze werden opgepakt door het leger en op de oever van de Logone bij Nama geëxecuteerd.' Zestien dorpshoofden zouden vermoord zijn.

Activiteiten mensenrechtenorganisaties verboden

De regering verbood op 26 maart 1998 voor onbeperkte tijd alle activiteiten van de coalitie van zeven mensenrechten-organisaties in een poging een aangekondigd driedaags protest tegen mensenrechtenschendingen de wind uit de zeilen te nemen. Premier Nassour Ouaidou Guelendouksia zei in een boodschap tot de hele bevolking dat de protesten bedoeld waren om de staat te destabiliseren.
De protesten waren gericht tegen het toenemende geweld tegen de bevolking: moorden op burgers. standrechtelijke executies, verkrachting, willekeur bij arrestaties, het neerbranden en plunderen van dorpen. Ook wilde men demonstreren tegen de daling van de koopkracht en de economische stagnatie.

VRIJWILLIGERS VREDESKORPS TERUGGETROKKEN

Rond 20 april 1998 had het Amerikaanse Vredeskorps alle 34 vrijwilligers teruggetrokken uit Tsjaad vanwege de onrust en het geweld in het land

PROTESTEN TEGEN BEZOEK KADHAFI

De Libische leider Moamer Kadhafi begon op 30 april 1998 aan een driedaags bezoek aan Tsjaad. Enkele dagen eerder demonstreerden stenengooiende jongeren in de hoofdstad tegen zijn bezoek. De paramilitaire politie trad op en daarbij vielen verscheidene gewonden.
Kadhafi heeft jarenlang oorlog gevoerd met Tsjaad waarbij aan beide kanten vele jonge dienstplichtigen omkwamen. Dat hij in gezelschap van regeringsleiders uit verscheidene Afrikaanse landen op vrijdag in gebed zou voorgaan bij een speciale dienst op een renbaan in de hoofdstad, werd door de kerken van Tsjaad als een bedreiging gezien voor het seculiere karakter van de staat en de vreedzame coëxistentie van verscheidene religies in Tsjaad.

De Libische delegatie bracht vaccins, generatoren, ambulances, brandstof en andere goederen, contant geld ter waarde van drie miljoen gulden en transportvoertuigen als cadeau mee. Tsjaad zou veel belangstelling hebben voor Libische irrigatietechnologie.
Op 2 mei hield Kadhafi een toespraak in de Nationale Assemblee waarin hij de militaire rol van Frankrijk in Afrika bekritiseerde. Ook meende hij dat 'de bevolking van Tsjaad geen politiek pluralisme nodig heeft. maar drinkwater, voedsel en medicijnen'.

Kadhafi, Déby, president Mainassara van Niger en juntaleider Bashir van Soedan hielden tijdens het bezoek een mini-top, waarover verder geen mededelingen werden gedaan.
Het was het eerste bezoek van de Libische leider sinds 1981. Na een ontmoetingen met leiders van veertig politieke partijen en vijfhonderd traditionele clanleiders werd een verklaring uitgegeven waarin de VN-sancties tegen Libië als 'vernederend en onrechtvaardig' bekritiseerd werden.

(Vorige berichten pag. 329/1 e.v.1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3130

AFGHANISTAN
Verloop burgeroorlog - 359
Dostam nieuwe leider anti-Talibaan-coalitie - 360
Blokkade Hazarajat bedreigt voedsel-voorziening - 361
Mazar-i-Sharif gedemilitariseerd - 361
VN-hulpverleners staken - 361
Talibaan trekken vredesplan in - 362

AFRIKA
Moratorium handwapens bepleit - 380
Landbouwtop in Abidjan - 380
Conferentie over democratisering - 381

AMERIKA
G-23 wilgrotere stem - 343
Olieproductie beperkt - 343
Dolfijn-pact ondertekend - 344

BOEROENDI
Nieuwe regering - 381
Problemen bij het vredesproces - 382
Spanning aan grens met Tanzania - 382
Burgeroorlog gaat door - 383
Overgangsgrondwet - 383
Boeroendi boycot en bemiddeling - 384

BURKINA FASO
Nieuwe regering - 383
Wet op kiescommissie aangenomen - 385

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK
Internationale vredesmacht - 386
Defensieakkoord met D.R. Congo - 386

CONGO
Sassou-Nguesso grijpt de macht - 386
Nasleep burgeroorlog - 387
Lissouba beschuldigt Elf - 388

FILIPPIJNEN
Demonstratie tegen herverkiezing Ramos - 363
Aanloop presidentsverkiezingen - 364
Estrada wint presidents-verkiezingen - 366
Verwikkelingen kapitaal Marcos - 368
Opstandige bewegingen - 368

GUATEMALA
Kritiek op uitvoering vredes-akkoord - 344
Waarheidscommissie eist legerdocumenten op - 344
FBI schiet te hulp na moord op bisschop - 343

HAITI
Politieke crisis houdt aan - 346
Veiligheidschef Aristide gedood - 347
VS sturen criminelen terug - 347
Haitianen illegaal naar VS - 348

IRAN
Strijd tussen conservatieve en liberale stroming - 372
VN-commissie veroordeelt Iran - 376
VS keren zich tegen Franse investeringen in Iran - 376
VS vrezen Russische en Chinese hulp bij bouw raketten - 377
Betrekkingen met EU - 377
Betrekkingen met VS - 378
Ontspanning met Saoedi-Arabië - 380

KAZACHSTAN
Ernstige schade door kernproeven - 370
Benoemingen in de economie - 370
Controle aan grens met Rusland - 371
Olie en de Kaspische Zee - 371

MADAGASCAR
Nieuwe regering - 388
Motie tegen Ratsiraka faalt - 389
Parlementsverkiezingen - 389

NEDERLAND
Verkiezingen Tweede Kamer - 333
Deformatie - 334
Nederland vrij van varkenspest - 336
Gebrekkige controle op uitgaven jeugdzorg - 337
Bedrijven denken na over opties - 337

PERU
Demonstraties tegen regering - 348
Begroting 1998 - 350
Lichtend Pad - 351
Grensconflict met Ecuador - 352

RUSSISCHE FEDERATIE
Premier en regering ontslagen - 338
Lebed gekozen tot gouverneur van Krarsnojarsk - 339
Arbeidsonrust neemt toe - 339
Begroting 1998 goedgekeurd - 340
Bezuinigingsprogramma goedgekeurd - 341
Topontmoeting met Hashimoto - 342

SOEDAN
Verloop burgeroorlog - 389
Referendum invoering Sharia - 392
Amerikaanse sancties - 392
'Soedan exporteert onverdraag-zaamheid' - 393

TSJAAD
Vredesakkoord met FARF - 393
Nieuwe regering - 394
Overeenkomst over nationale verzoening - 394
Ontvoerde Fransen bevrijd - 395
Protesten tegen bezoek Kadhafi - 395

VENEZUELA
Voormalige coupleider sticht politieke partij - 332
Verkiezingen vervroegd - 353
Hervormingen overheidssector opgeschort - 353
Coördinator privatisering neemt ontslag - 354

VERENIGDE STATEN
Vertraging wet aansprakelijkheid tabaksindustrie - 353
Ontwikkelingen in de Lewinsky-affaire - 355
Hervorming belastingdienst - 336
Plan voor hervorming ouderdoms-pensioenen - 357
203 miljardvoor infrastructuur - 357
Kernproeven India en Pakistan - 357
Controverse over technologie-export naar China - 358
Controverse met EU over graan-subsidies - 358
Mogelijkheden en zwakheden van satellietsystemen - 359

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13.1101 CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118, 1000 BC. Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen.
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J.J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

© Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

EUROPA

ALGEMEEN

IMF ONDERSTEUNT MODERNISERING GRENSPOSTEN OP BALKAN

Een door de Verenigde Staten gesteund economisch samenwerkingsverband op de Balkan heeft geld van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) toegewezen gekregen om controleposten aan de grens te moderniseren. Trage procedures aan de grenzen zijn een van de belangrijkste handelsbelemmeringen op de Balkan. Om het onderlinge grensverkeer te versoepelen heeft het IMF zeventig miljoen dollar beschikbaar gesteld, zo werd eind maart 1998 tijdens een tweedaagse conferentie van het Southeast European Cooperative Initiative (SECI) in de Griekse stad Thessaloniki meegedeeld.

SECI werd eind 1996 opgericht als een regionale organisatie om voormalige communistische Balkanstaten te helpen zich in economische zin bij Europa aan te sluiten. De volgende landen nemen aan SECI deel: Albanië, Bosnië-Herzegovina. Bulgarije. Kroatië. Hongarije. Macedonië. Moldowa, Roemenië. Slovenië, Turkije en Griekenland.

SAMENWERKING ROND ZWARTE ZEE

Conferentie in Jalta

Leiders van elf staten die lid zijn van de Zwarte Zee Economische Samenwerkingsgroep (ZZES) kwamen op 4 en 5 juni 1998 in de Oekraïense stad Jalta op de Krim bijeen. Op de agenda van de bijeenkomst stond onder andere de officiële ondertekening door de lidstaten van het grondvest van de organisatie die daardoor formeel zal worden opgericht. Deelnemende landen zijn Turkije. Rusland, Oekraïne, Griekenland, Albanië, Bulgarije, Roemenië, Georgië, Azerbajdzjan, Armenië en Moldova. Doel van de organisatie is de vergroting van de politieke stabiliteit in de regio rond de Zwarte Zee door de intensivering van economische samenwerking. Turkije, dat onlangs nog de toegang tot de Europese Unie is geweigerd, is de drijvende kracht achter de ZZES en hoopt aldus zijn invloed te vergroten.

Bilaterale contacten speelden op de bijeenkomst een belangrijke rol. Als enige politieke leider was de Russische president Boris Jeltsin afwezig, omdat hij te zeer in beslag werd genomen door de financiële crisis in zijn land. Naast de Russische financiële perikelen was ook de Kaspische olie en vooral het transport daarvan onderwerp van gesprek tussen de verschillende leiders. Rusland, de Verenigde Staten, Turkije en Iran willen graag invloed hebben op het olietransport vanuit de Kaspische Zee, dat over land moet plaats vinden. Met de olie en het transport ervan zijn miljarden dollars gemoeid. Een van de geplande routes loopt vanuit Azerbajdzjan via de Georgische Zwartezeehaven Soepsa. Georgië is ook belangrijk voor de route die Turkije en de VS graag zien vanuit Azerbajdzjan naar de Turkse haven Ceyhan aan de Middellandse Zee.

Ter conferentie werd het verwachte grondvest van de ZZES door de verzamelde leiders ondertekend. De presidenten Sjevardnadze van Georgië en Alijev van Azerbajdzjan spraken hun bezorgdheid uit over de mogelijke escalatie van conflicten in de regio die de exploitatie van olie uit de Kaspische Zee in gevaar kan brengen. Azerbajdzjan heeft een al jaren slepend conflict met Armenië over Nagorno Karabach en Georgië heeft een conflict met zijn separatistische regio Abchazië. De Russische premier Kirijenko zei ter conferentie dat een aparte bank van de ZZES ter ondersteuning van economische projecten eind 1998 operationeel zou zijn.

Opening bank ZZES voorzien vóór eind 1998

De Turkse gouverneur van de bank liet begin april 1998 weten dat de bank van de ZZES (Black Sea Economic Cooperation Bank) eind 1998 met zijn werk zal beginnen. Ersoy Volkan zei dat alle parlementen van de deelnemende landen het verdrag over de oprichting van de bank hadden geratificeerd en het grootste deel van het kapitaal was ingebracht. De parlementaire ratificaties waren opgehouden door verkiezingen in diverse deelnemende landen en het onvermogen van enkele deelnemers om het vereiste kapitaal in te brengen.
Griekenland had erop aangedrongen dat de bank zou worden gevestigd in de Griekse stad Thessaloniki. Turkije stemde daarmee in op voorwaarde dat de gouverneur een Turk zou zijn. Volkan zei dat de belangrijkste projecten van de bank betrekking zouden hebben op infrastructurele projecten zoals wegen, spoorlijnen, energie en telecommunicatie. De bank zal vooral deelnemen in projecten die worden gefinancierd dooi grotere organisaties zoals de European Investment Bank en de European Bank for Reconstruction and Development

Marines rond Zwarte Zee gaan samenwerken

Marinebevelhebbers van zes landen die aan de Zwarte Zee grenzen, hebben samen met Griekenland afgesproken te gaan samenwerken bij het tegengaan van terrorisme en de smokkel van drugs, goederen en mensen. Het tweedaagse overleg vond plaats in de Bulgaarse Zwartezeehaven Varna en eindigde op 10 april 1998. Marinebevelhebbers van Bulgarije, Griekenland; Georgië, Rusland, Roemenië, Turkije en Oekraïne ondertekenden een verklaring van die strekking.
(Vorige berichtenpag. 282/3 e.v. - 1998)

ARMENIË

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Aanhangers presidentskandidaat mishandeld

Twee medewerkers van een van de leidende presidentskandidaten werden begin maart 1998 in de stad Ararat, 60 kilometer ten zuiden van Jerevan ernstig mishandeld bij een verkiezingsbijeenkomst. De twee mannen werkten voor ex-premier Vazgen Manoekjan. Andere leden van de partij van Manoekjan, de Nationaal-Democratische Unie, schoven de schuld voor het incident op aanhangers van tegenkandidaat en premier Robert Kotsjarjan.

Kotsjarjan wint verkiezingen. Beschuldigingen van fraude

Al voordat de stemmen van de eerste ronde voor de presidentsverkiezingen op 16 maart 1998 u-aren geteld, werden er beschuldigingen geuit over onregelmatigheden. Een van de twee belangrijkste kandidaten. Karen Demirtsjan, sprak in een verklaring met vijf van de andere twaalf kandidaten over vervalsing van de uitslagen. De andere belangrijke kandidaat was premier en tijdelijk president Robert Kotsjarjan. Eerdere parlements- en presidentsverkiezingen in 1995 en 1996 in Armenië gaven ook volgens internationale waarnemers tal van onregelmatigheden te zien. Ook deze keer waren volgens waarnemers van de OVSE onregelma-

tigheden opgetreden. vooral van de kant van aanhangers van Kotsjarjan.

Demirtsjan was van 1974 tot 1988 ten tijde van de Sovjet-Unie de partijleider van Armenië. De afgelopen tien jaar was hij directeur van een grote onderneming. In vergelijking met premier Robert Kotsjarjan nam hij in de kwestie Nagorno Karabach een meer verzoeningsgezind standpunt in. Demirtsjan stond vroeger ook op goede voet met de huidige president van Azerbajdzjan. Geidar Alijev. De afloop van de verkiezingen zou daarom waarschijnlijk niet zonder invloed zijn op het verdere verloop van het conflict rond Nagorno Karabach.

Demirtsjan gaf tijdens de presidentsverkiezingen aan dat hij het tempo van de economische hervormingen enigszins wilde afzwakken. Hij haalde uiteindelijk in de eerste ronde 31 procent van de stemmen en Kotsjarjan 39 procent. Opiniepeilingen die door westerse diplomaten betrouwbaar werden geacht, gaven Demirtsjan net als bij de eerste ronde ookvoor de tweede en laatste ronde van de presidentsverkiezingen een voorsprong op Kotsjarjan. Vlak vóór de tweede ronde op 30 maart tussen hem en Kotsjarjan zei Demirtsjan tijdens een verkiezingsbijeenkomst dat Armenië kans liep naar een dictatuur af te glijden als de verkiezingen niet eerlijk zouden verlopen.

Presidentsverkiezingen in Armenië. Een winkelbediende in de hoofdstad Jerevan lapt de ramen mrt daarop twee affiches van Robert Kotsjarjan. die ook de tweede ronde van de verkiezingen op 30 maart 1998 won. *(foto ANP)*

Kotsjarjan had vóór de tweede ronde belastingverlaging beloofd om aldus de economie een stimulans te geven. Hij werd de winnaar van deze tweede ronde met 59,5 procent van de stemmen tegen Demirtsjan 40.5 procent. De OVSE verklaarde na afloop dat er gevallen van verkiezingsfraude waren geconstateerd, maar dat die geen wezenlijke invloed hadden gehad op de uitslag. Sommige individuele waarnemers waren het daar overigens niet mee eens.
Demirtsjan zei na de uitslag dat hij door fraude had verloren: 'Er waren veel gevallen van vervalsing; intimidatie, omkoping en duidelijk goochelen met cijfers.' Hij zei echter ook dat hij de uitslag niet verder zou aanvechten, omdat hij het land niet wilde verdelen. Op 3 april maakte de OVSE in Jerevan bekend dat er nog steeds onregelmatigheden bij de verkiezingen aan het licht kwamen. De groep waarnemers had daarom besloten zijn verblijf in Armenië te verlengen. Op 9 april werd Kotsjarjan als nieuwe president geïnstalleerd.

De verkiezingsuitslag maakte de kans op een overeenkomst over Nagorno Karabach zeker op korte termijn klein, gezien het harde standpunt van Kotsjarjan in de kwestie. De nieuw gekozen president zei dat er geen kans was op een akkoord dit jaar omdat president Alijev van Azerbajdzjan te zeer in beslag is genomen door de presidentsverkiezingen in eigen land in de komende herfst. Kotsjarjaii wil dat Azerbajdzjan rechtstreeks gaat onderhandelen met de regering van Nagorno Karabach, wat door de regering in Bakoe wordt geweigerd. Uitblijven van een regeling inzake Nagorno Karabach kan de stabiliteit bedreigen in de Kaukasus. een regio waarin grote economische belangen op het spel staan door de recente ontdekking van omvangrijke olie- en gasvoorraden in en rond de Kaspische Zee.

Op 15 april 1998 kwam de OVSE in Armenie niet een uitvoeriger rapport over de verkiezingen dat in zijn kritiek verder ging dan de eerste reactie. Er werd gesteld dat de verkiezingen van 16 en 30 maart niet hebben beantwoord aan de maatstaven van de OVSE. waar ook Armenië zich aan zou houden. De onregelmatigheden bestonden volgens het rapport onder meer uit het volstoppen van stembussen, verkeerde tellingen, grote aantallen onbevoegden in de stembureaus en gevallen van intimidatie van kiezers, leden van de kiescommissie en internationale waarnemers. De OVSE had bij de eerste ronde meer dan 180 buitenlandse waarnemers ter plaatse en bij de tweede ronde meer dan 140. De Armeense regering had kritiek op het rapport van de OVSE en zei het verschil met de eerdere rapportage kort ria de verkiezingen niet te begrijpen.

Nieuwe premier en nieuw kabinet

De nieuwe president Kotsjarjan benoemde op 10 april 1998 minister van Financiën en Economische zaken Armen Darbinjan tot premier: Darbinjan is een voorstander van verdere radicale economische hervormingen en versnelling van de privatisering. Zijn benoeming behoefde geen goedkeuring door het parlement, maar de premier moest wel twintig dagen na de benoeming van een kabinet een economisch programina aan het parlement voorleggen.

Premier Darbinjan benoemde zijn nieuwe kabinet op 20 april. Opvallend was onder andere de benoeming van Vardan Oskanjan tot minister van Buitenlandse zaken. Hij woonde tot voor kort nog in de Verenigde Staten en kreeg pas kort tevoren het Armeens staatsburgerschap. In de nieuwe regering hebben ook nog tien vroegere ministers zitting die al minister waren in het oude kabinet van president Kotsjarjan, toen deze nog premier was. President Kotsjarjan keurde het nieuwe kabinet goed. Waarnemers menen dat hij vooral degene is die het beleid bepaalt.

Samenstelling nieuwe regering

- President (inauguratie9 april 1998) Robert *Kotsjarjan*
- Premier (benoemd10 april 1998) *Armen Darbinjan*

Kabinet (geformeerd 20 april 1998)
- Chef van het Regeringsapparaat: *Sjahen Karamanoekjan*
- Binnenlandse zaken en Nationale veiligheid: *Serzj* Sarkisjan
- Buitenlandse zaken: *Vardan Oskanjan*
- Cultuur. Sport en Jeugd: *Roland Sjarojan*
- Defensie: *Vazgen Sarkisjan*
- Ecologie: *Sarkis Sjahazizjan*
- Economie en Financiën: *Edvard Sandojan*
- Economische hervormingen: *Vachram Avanesjan*
- Energie: *Gagik Martirosjan*
- Gezondheidszorg: *Gagik* Stanzboltsjan
- Industrie en Handel: *Garnik Nanagoeljan*
- Justitie: *David Aroetoenjan*
- Landbouw: Vladinzir *Movsisjan*
- Onderwijs en Wetenschap: *Levon* Mkrtsjan
- Privatisering: *Pavel Kaltachtsjan*
- Regionale zaken: David *Zadojan*
- Sociale zekerheid: *Gagik Eganjan*
- Stadsopbouw: Felix *Piroemjan*
- Statistiek: Stepan Mnatsakanjan
- Transport: Ervan *Zakarjan*
- Verbindingen en Post: *Artak* Varnnjan

- Voorzitter Nationale Vergadering: *Chosrov* Aroetoenjan
- Voorzitter Hooggerechtshof: *Tarijel* Barsegjan
- Chef Openbaar Ministerie: Genrick Chatsjatrjan

NIEUW HOOFD CENTRALE BANK

Het Armeense parlement bekrachtigde begin maart 1998 de benoeming van Tigran Sarkisjan tot voorzitter van de Centrale Bank. Hij volgt Bagrat Asatrjan op. die een aanhanger was van de vorige president Levon Ter-Petrosjan. Sarkisjan zei dat onder zijn leiding de regering zijn uiterste best zou doen de inflatie tot een minimum te beperken. Hij zou zich ervoor inzetten dat het inflatiepercentage in 1998 onder de tien procent zou blijven.

ARMENIE DREIGT MET ANNEXATIE NAGORNO KXRABACH

Armenië dreigde medio juni 1998 de regio Nagorno Karabach officieel te annexeren als Azerhadzjan voorgestelde coinpromisccn ter oplossing van het conflict niet zou accepteren De Armeense minister van Buitenlandse zaken Vardan Oskanjan zei op een persconferentie op 17 juni in Jerevan dat annexatie onvermijdelijk zou zijn als de regering in Bakoe de komende twee tot vier laar zijn positie in de kwestie niet zou veranderen De uitspraak kwam neer op een verdere verharding van het Armeense standpunt in de kwestie sinds Robert Kotsjarjan tot president was gekozen in maart Oskanjan zei ook Armenië kan geen tien laar wachten op concessies van Azerbajdzjan. terwijl we weten dat Azerbajdzjan grote mogelijkheden heeft zijn leger te versterken met oliedollars en op een militaire oplossing aan te sturen '

ARMENIE GEEFT OORLOGSBUIT AAN DUITSLAYD TERUG

Bij een bezoek aan Bonn op 4 mei 1998 gaf de Armeense minister van Buitenlandse zaken Vardan Oskanjan honderden kostbare boeken aan Duitsland terug. waarvan sommige dateerden uit de elfde eeuw. De in totaal ongeveer 570 boeken maren door het zegevierende Sovjet-leger na de Tweede We eldoorlog als buit meegenomen. De boeken werden tijdens een plechtigheid overhandigd aan de Duitse minister van Buitenlandse zaken Klaus Kinkel. Duitse regeringsinstanties verklaarden dat er onder andere muziekmanuscripten bij waren van Johann Christian Bach, de jongste zoon van Johann Sebastian Bach.

(Vorige berichtenpag. 142/3 e.v. - 1990)

AZERBAJDZJAN

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Begin maart 1998 maakte de presidentiële voorlichtingsdienst in Bakoe bekend dat president Alijev Tofik Zoelfoegarov had benoemd tot minister van Buitenlandse zaken. Hij was de opvolger van Hasan Hasanov. die in februari van corruptie was beschuldigd.

VOORMALIG PARLEMENTSVOORZITTER GERECHTELIJK VERVOLGD

Het parlement van Azerbajdzjan gaf op 7 april 1998 toestemming voor een strafproces tegen zijn voormalige voorzitter. Rasoel Goelijev. Hij wordt er door het openbaar ministerie van beschuldigd

een bedrag te hebben verduisterd ter waarde van ongeveer 46 miljoen gulden, toen hij in 1992 en 1993 aan het hoofd stond van een Azerbajdzjaanse staatsoliemaatschappij. Het hoofd van het openbaar ministerie. Eldar Hasanov, zei in het parlement dat in verband met de geldverduistering al negentig andere personen vastzaten. De dag nadat Goelijev in september i996 om gezondheidsredenen ais pariementsvoorzitter aftrad, verdween hij naar het buitenland. Hij verblijft vermoedelijk in de Verenigde Staten.
Goelijev liet in februari weten dat hij een tegenkandidaat president wilde zijn van president Alijev bij de presidentsverkiezingen in de herfst van 1998, maar de kans daarop lijkt door de gerechtelijke stappen tegen hem erg klein.

UITZENDINGEN RADIO LIBERTY BEËINDIGD

Lokale uitzendingen van Radio *Liberty* in het Azerbajdzjaans werden op 20 april 1998 beëindigd. Regeringsinstanties deelden mee dat de zender verzuimd had zich officieel te laten registreren. Het Amerikaanse radiostation zond zijn programma's in het Azerbajdzjaans uit via een lokale zender op grond van een overeenkomst uit 1993. Een half jaar eerder had de regering laten weten dat alle media zich opnieuw moesten laten registreren. Een oppositiepartij, de Azerbajdzjaanse Democratische Partij. beschuldigde de regering ervan de vrijheid van meningsuiting aan banden te willen leggen in verband met de presidentsverkiezingen in de komende herfst.

VERJAARDAG ALIJEV GEVIERD

President Alijev vierde zijn 75e verjaardag begin mei 1998 met feestelijkheden die drie dagen duurden. Leiders van buurlanden overlaadden hem met cadeaus variërend van pistolen tot rozen. De Azerbajdzjaanse televisie besteedde buitensporig veel aandacht aan de festiviteiten. 'De steun van de natie geeft mij kracht en maakt dat ik er zo goed uitzie op 75-jarige leeftijd', zei de president tijdens de feestelijkheden tegen de verzamelde gasten.

President Alijev kondigde op 12 mei een amnestie af voor ongeveer tienduizend gevangenen die vanwege kleine vergrijpen vastzaten. Aanleiding daarvoor was de tachtigste verjaardag van de oprichting van de eerste onafhankelijke staat in Azerbajdzjan, die overigens maar kort bestaan heeft. Gevangenen die waren veroordeeld wegens misdrijven die in Azerbajdzjan als ernstig worden beschouwd zoals moord, verkrachting, homoseksuele handelingen en verraad waren van de amnestie uitgesloten. Het parlement keurde de beslissing van de president goed.

OPPOSITIE KRITISEERT NIEUWE KIESWET

Het parlement van Azerbajdzjan, de Melli Medzjlis, nam medio mei 1998 met grote meerderheid een wet aan, die het president Alijev volgens de oppositie mogelijk zal maken de komende presidentsverkiezingen in oktober te manipuleren. Volgens de wet mag Alijev twaalf van de vierentwintig leden van de Centrale Kiescommissie benoemen. Het parlement, dat loyaal is aan de president, mag de overige twaalf leden benoemen. Een voormalige president, Alboefaz Eltsjibej, zei dat de nieuwe wet president Alijev de mogelijkheid biedt de verkiezingen te vervalsen. De parlementsvcrkiezingen van 1995 zijn volgens buitenlandse waarnemers in tal van opzichten onregelmatig verlopen.

Oppositie wil verkiezingen boycotten

Na het aannemen van de omstreden wet lieten leden van de oppositie op 9 juni 1998 weten dat zij de presidentsverkiezingen in de herfst zullen boycotten. Zij maakten ook bezwaar tegen het feit dat politie- en veiligheidsfunctionarissen het recht zullen hebben in de stemlokalen aanwezig te zijn en dat er beperkingen gelden voor het recht van oppositiekandidaten tegen onregelmatigheden protest aan te tekenen.
Het Volksfront zal hierdoor waarschijnlijk ex-president Eltsjibej niet als kandidaat naar voren schuiven. Ook de Moesavatpartij en de Liberale Partij zullen hun kandidaten terugtrekken. Buitenlandse diplomaten hebben laten weten dat bij de huidige wetgeving eerlijke verkiezingen twijfelachtig zijn.

Datum presidentsverkiezingen vastgesteld

De Centrale Kiescommissie stelde op 30 juni vast dat op 11 oktober 1998 de eerste ronde van de presidentsverkiezingen wordt gehouden. Voorzitter van de Centrale kiescommissie Jachar Velijev zei dat de verkiezingen eerlijk zouden verlopen met gelijke kansen voor alle kandidaten. Een eventuele tweede ronde zou twee weken later tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen plaatsvinden, indien geen enkele kandidaat een absolute meerderheid haalt.

POLITIEK MOTIEF GEZOCHT ACHTER ARRESTATIE POLITICUS

Een leidende oppositiepartij, het Volksfront, beschuldigde medio juni 1998 de regering van president Alijev ervan twee van zijn leden te hebben laten arresteren om aldus de oppositie monddood te maken. Bronnen bij het ministerie van Binnenlandse zaken lieten weten dat Gabil Mamedov was opgepakt, nadat er een granaat in zijn auto was gevonden en een pistool op zijn lichaam. Mamedov was onderminister van Binnenlandse zaken in de regering van ex-president Eltsjibej, die nu leider is van het Volksfront. Hij was op het moment van zijn arrestatie nog steeds een naaste medewerker van Eltsjibej. Samen met Mamedov werd ook een andere medewerker van de ex-president, Oelvi Chakimov, opgepakt, toen hij de arrestatie van Mamedov probeerde te verhinderen.

Op 18 juni vond er een huiszoeking plaats in de kantoren van een dagblad dat wordt gezien als een aanhanger van ex-president Eltsjibej. Er werden documenten en computerapparatuur in beslag genomen en enkele journalisten werden kort vastgehouden. De hoofdredacteur verklaarde na afloop dat de politie zei op zoek te zijn naar wapens. Het ministerie van Binnenlandse zaken liet weten dat er geen wapens waren gevonden maar 'documenten van criminele aard die van speciaal belang zijn voor de veiligheid van Azerbajdzjan en zijn burgers'.

De in New York gevestigde organisatie Human Rights Watch heeft kritiek geuit op de situatie van de mensenrechten in Azerbajdzjan. De kritiek betrof onder andere willekeur bij politieoptreden en beperkingen voor de media en op het recht van vereniging.

'GEEN VOORUITGANG IN KWESTIE NAGORNO KARABACH'

Regeringsfunctionarissen in Azerbajdzjan verklaarden op 18 mei 1998 dat diplomaten die onderhandelden namens de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) geen vooruitgang hadden geboekt bij het vinden van een oplossing voor de kwestie Nagorno Karabach. Diplomaten uit Frankrijk, Rusland en de Verenigde Staten hadden een bezoek gebracht aan de Armeense hoofdstad Jerevan en het regionale centrum van Nagorno Karabach, Stepanakert. Azerbajdzjan wil de formele aansluiting van het gebied bij Armenië niet erkennen en wil hooguit een vorm van vergaande autonomie toestaan.

Azerbajdzjan verwierp als een loos dreigement het plan van Armenië Nagorno Karabach te annexeren als concessies door de regering in Bakoe uitblijven. De Armeense minister van buitenlandse Zaken Oskanjan had zich op 17 juni 1998 in Jerevan in die geest uitgelaten. Een adviseur van de regering in Bakoe. Wafa Goeloezade, zei dat Azerbajdzjan sterk genoeg is om zichzelf te verdedigen. Bovendien waren volgens hem de bondgenoten van Armenië gekant tegen een hervatting van de oorlog. Dat gold volgens hem ook voor de internationale gemeenschap onder leiding van de Verenigde Staten,

(Vorige berichten pag. 143/3 e.v. - 1998)

BJELAROES

ARRESTATIES NA DEMONSTRATIE

Volgens een oppositiegroep werden er na een demonstratie op 2 april 1998 tegen het pro-Moskoubeleid van president Loekasjenka in Minsk tien arrestaties verricht. De demonstratie vond plaats op de dag dat ondertekening van het unieverdrag met Rusland in Minsk werd herdacht. Een van de arrestanten was de leider van het Jeugdfront Pavel Severinets, die volgens leden van die organisatie tot vijf jaar gevangenisstraf kon worden veroordeeld. Een herdenking op 25 april in Minsk van de ramp in Tsjernobyl die 12 jaar eerder plaatsvond, liep uit op een demonstratie tegen president Loekasjenka door ongeveer vijfduizend mensen.

De gearresteerde Severinets werd begin juni vrijgelaten, maar volgens een oppositiewoordvoerder mocht hij het land niet verlaten en liep het onderzoek tegen hem nog steeds. Op 4 juni nam het parlement met 64 tegen 2 stemmen een amendement op het wetboek van strafrecht aan, dat het mogelijk maakt belediging van de president van Bjelaroes te bestraffen met maximaal vijf jaar gevangenisstraf. Het dragen van tegen de president gerichte leuzen kan ook leiden tot een geldboete. Activisten van de oppositie veroordeelden de nieuwe wetgeving.

NIEUWE CHEF CENTRALE BANK

Het parlement in Bjelaroes keurde begin april 1998 de benoeming goed van Pjotr Prokopovytsj tot hoofd van de centrale bank. Prokopovytsj, een vroegere eerste vice-premier, was door president Loekasjenka benoemd in maart, nadat Gennady Alejnikov was ontslagen als uitvloeisel van de crisis van de Bjelaroessische roebel.

HYPERINFLATIE DREIGT. ECONOMIE VERSLECHTERT

Hyperinflatie bedreigt de economie van Bjelaroes als het economische beleid van de regering op de huidige voet doorgaat. Dat was de strekking van een rapport dat door het TACIS-programma van de EU was gefinancierd en medio april 1998 in Minsk werd gepresenteerd. Het kwartaalrapport voorspelde eenmogelijke inflatie over 1998 van 144 procent. President Loekasjenka is fel tegen markthervormingen gekant. Een valutacrisis in Bjelaroes in maart weet hij aan een westerse samenzwering. De koers van de Bjelaroessische roebel daalde in maart al dramatisch tot 65.000 voor één dollar. Begin 1998 was het nog 45.000 voor één dollar. Het EU-rapport had onder andere kritiek op het naast elkaar bestaan van een officiële koers en een marktkoers voor de Bjelaroessische roebel. Op 14 april bijvoorbeeld was de officiële koers 34.160 roebel voor één dollar. terwijl de koers op de internationale markt 67.000 tot 69.000 voor één dollar was. Leningen van het IMF en de Wereldbank aan Bjelaroes zijn bevroren, vanwege de weigering van Loekasjenka markthervormingen door te voeren.

Ondanks pogingen van president Loekasjenka privé-handel uit te schakelen en prijzen te bevriezen om de inflatie te controleren, floreert er in Minsk een markt van privé-handelaren die van alle waar is voorzien. In de officiële staatswinkels daarentegen is het aanbod zeer mager. Vlees is er van slechte kwaliteit en suiker is vrijwel onvindbaar. Loekasjenka heeft brigades naar het platteland gestuurd om voedsel bij de boeren weg te halen dat ze naar zijn zeggen vasthouden. Begin juni uitte Loekasjenka op de televisie scherpe kritiek op zijn eigen regering vanwege de voedseltekorten in het land. De president uitte ook zijn ergernis over het feit dat levensmiddelen uit Bjelaroes in winkels in Rusland terechtkwamen. waar de prijzen aanzienlijk hoger zijn dan in de staatswinkels in eigen land.

BUITENLANDSE AMBASSADES MOETEN ONTRUIMD

De regering van Bjelaroes heeft op 2% april 1998 22 landen opgedragen hun ambassades in Drozdy, een buitenwijk van Minsk, te ontruimen wegens 'drin-

gende onderhoudswerkzaamheden'. Het ging onder andere om de ambassades van de Verenigde Staten. het Verenigd Koninkrijk. Duitsland, Italië. Frankrijk, Polen en staten van het Midden-Oosten en de voormalige Sovjet Unie. De residentie van president Loekasjenka bevindt zich in dezelfde wijk.

Een Amerikaanse u-oordvoerder in Washington liet op 8 juni weten dat de Verenigde Staten maatregelen tegen Bjelaroes zouden treffen als de regering van president Loekasjerika door zou gaan met pogingen de Ame ikaanse ambassadeur uit zijn residentie in Minsk te zetten. Op dezelfde dag liet de regering van Bjelaroes de zij-ingang van de residentie dichtlassen.
Op 22 juni besloten de Verenigde Staten en de vijf EU-staten die er een ainbassade hebben. hun ambassadeurs uit Minsk terug te roepen. De residenties van de ambassadeurs waren toen al door Bjelaroessische instanties afgesloten. Ook water. licht en gas waren afgesloten. Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken maakte in Washington bekend dat de ambassadeur van Bjelaroes na zijn vakantie niet meer in de Amerikaanse hoofdstad welkom was. Alle vijftien EU-staten zijn van plan de Bjelaroessische ambassadeur in hun land te verzoeken naar zijn land terug te keren. President Loekasjenka liet in een televisie-uitzending weten dat hij de terugroeping van ambassadeurs uit Minsk als een overreactie van het Westen beschouwde. Ook de Russische ambassadeur werd uit zijn residentie buitengesloten en had geen toegang meer tot gas, licht en water. Zijn land heeft in april 1997 een unieverdrag met Bjelaroes gesloten.

In een toespraak tot een congres van artsen in Minsk op 25 juni betitelde president Loekasjenka de diplomatieke uittocht als een westerse 'provocatie'. Westerse staten maakten volgens hem van een huishoudelijke kwestie een 'internationaal probleem'. De ambassadeurs van Japan, Polen en Bulgarije hadden zich inmiddels ook voorgenomen Bjelaroes te verlaten. Rusland had kritiek geuit op de handelwijze van Loekasjenka. maar nog niet besloten zijn ambassadeur terug te roepen.

'ER IS VRIJE PERS IN BJELAROES'

De voorzitter van het staatscomité voor de pers in Bjelaroes. Michail Podgainy, verklaarde eind april 1998 in een interview met Reuters dat er volledige persvrijheid in het land heerste. 'Er is geen

enkele vorm van censuur,' verklaarde hij. Hij zei ook dat er van de 44 kranten in de republiek maar vijf in handen van de staat waren. Podgainy woonde een door de OVSE georganiseerde conferentie bij van orerheidsfunctionarissen en leden van de oppositie over mediavrijheid. Het belangrijkste medium in Bjelaroes is het ene televisiestation. dat onder strikte overheidscontrole staat.

BEZOEK LOEKASJENKA AAN EGYPTE

President Loekasjenka bracht medio juni 1998 een driedaags bezoek aan Egypte. Onderwerpen van besprekingen waren de bevordering van de wederzijdse handel en de politieke situatie in Centraal-Azië en het Midden-Oosten.
(Vorige berichten pag. 146/2 e.v. - 1998)

DENEMARKEN

PARLEMENT BEEINDIGT STAKING

Het Deense parlement nam op 7 mei 1998 een wetsvoorstel aan dat een einde moest maken aan de grootste staking sinds 1985. Het voorstel werd aangenomen met 92 stemmen voor. 12 tegen en 10 onthoudingen.
De staking brak uit op 27 april en was gericht tegen een akkoord dat werkgevers en vakbonden eerder die maand hadden afgesloten. Werknemers wilden niet meer loon. maar een zesde week vakantie. Hans Jensen, voorzitter van de Deense Federatie van Vakverbonden zei: 'Het idee dat het mogelijk is om te onderhandelen over een volle week extra vakantie is niet realistisch.' Werkgevers verklaarden dat een week extra vakantie de economische positie van Denemarken sterk zou ondermijnen, omdat hierdoor de loonkosten met 2,2 procent extra zouden stijgen.
De staking was massaal en kostte 300 miljoen gulden per dag alleen al aan productieverlies. Toen de werkgevers en vakbonden er niet in slaagden de staking te beeindigen, greep het parlement in.

MEERDERHEID STEMT VOOR VERDRAG VAN AMSTERDAM

De Deense kiezers hebben 28 mei 1998 tijdens een referendum voor het Verdrag van Amsterdam gestemd. 55.1 procent van de Denen stemden voor, 44,9 procent stemde tegen. Het Verdrag van Amsterdam opent voor de Europese Unie mogelijkheden tot uitbreiding met andere landen en de mogelijkheid om een gezamenlijke asielpolitiek te voeren.

Het Deense politieke establishment voerde een intensieve campagne voor een 'Ja , omdat men vreesde dat het Verdrag van Amsterdam zou worden afgewezen nel als het Verdrag van Maastricht in 1992 Zowel de regerende als oppositionele partijen waren voor het verdrag Hetzelfde gold voor de werkgeversverenigingen de vakbonden en de Iinanciele wereld Zij waarschuwden dat een afwijzing van het Verdrag van Amsterdam Denemarken in een isolement zou brengen Buitenlandse investeerders zouden zich in dat geval terugtrekken met als gevolg een hogere werkloosheid Dat was althans de mening van de voorstanders

Premier Poul Nyrup Rasmussen toonde zich ingenomen met de winst in het referendum: 'Ik ben gelukkig en opgelucht met dit resultaat. We kunnen nu verder gaan op de weg van onze gezamenlijke toekomst.' Rasmussen beloofde de 'Nee'-stemmers om ook op te komen voor hun belangen: 'We zullen onze gezonde Deense scepsis houden om zo de bureaucratie in Brussel verder terug te dringen. We moeten ervoor zorgen dat Europa geen 'business-class'-project wordt. maar een project voor iedereen.'

De financiële wereld reageerde eveneens opgelucht. De Deense Centrale Bank besloot na het bekendmaken van de uitslag de rente van 4 procent te verlagen tot 3.75 procent. 'De duidelijke situatie na het referendum heeft de voorwaarden gecreëerd om de rente te verlagen'. aldus de Deense Centrale Bank in een commentaar. Ook de aandelen stegen naar aanleiding van het Deense 'Ja'.

Ondanks de winst in het referendum, maakte het grote aantal 'Nee'-stemmers duidelijk dat de Denen verdeeld blijven over Europa. Een opiniepeiling toonde aan dat de meeste Denen ondanks hun 'Ja' de Europese Unie nog steeds wantrouwen.
(Vorige berichten pag. 283/1 e.v. - 1998)

DUITSLAND

BINNENLAND

AANLOOP NAAR VERKIEZINGEN

CDU speelt in op angst 'rode gevaar'

De christendemocratische CDU presenteerde 18 april 1998 haar economisch programma dat als uitgangspunt moet dienen voor de verkiezingscampagne. Nieuwe parlementsverkiezingen vinden plaats op 27 september 1998. De CDC streeft in haar programma naar een dalende werkloosheid, een economische groei van 2.5 tot 3 procent en een groeiende export. De christendemocraten willen dit onder andere bereiken door:

- verlaging van de belasting in alle schijven en verlaging van de vennootschapsbelasting;
- verlaging van de sociale lasten:
- hervorming van het pensioenstelsel;
- speciale werkgelegenheidsprogramma's;
- stimuleren van het ondernemerschap;
- terugbrengen van de staatsuitgaven:
- handhaven van de investeringen in voormalig Oost-Duitsland.

De CSU, de Beierse zusterpartij van de CDU. bleek op 2 mei 1998 niet erg gelukkig met het economisch programma. De partij had vooral moeite met het voorstel om de belasting op energie te verhogen. Dit was volgens de CSU 'het begin van een ecologische belastinghervorming.'

De CDU richtte zich in haar verkiezingscampagne niet zozeer op haar economische programma, maar probeerde in te spelen op de angst voor het rode gevaar. De SPD had in Saksen-Anhalt de gedoogsteun moeten accepteren van de communistische PDS, omdat de CDU elke vorm van samenwerking blokkeerde. SPD-leider Gerhard Schröder was tegen deze coalitie, maar kon zijn regionale partijgenoten niet tegenhouden.
Tijdens een partijbijeenkomst op 19 mei 1998 lanceerde de CDU de eerste aanvallen op de SPD. Een stem op de SPD zou volgens het CDU een stem voor de communisten zijn, omdat de SPD op regionaal niveau al samen erkte met de PDS. Eerder had de CDU de PDS al vergeleken met nazi's.
Dit item werd die komende week verder uitgebouwd met een speciale postercampagne. Peter Hintze, secretaris-generaal van de CDU, zei op 27 mei 1998 bij de presentatie van de posters dat de 'mogelijkheid bestaat van een coalitie van SPD, Groenen en PDS'.
De CDU had met een poster van een rode sok tijdens de verkiezingen van 1994 op dezelfde angst ingespeeld. Dit inspireerde de SPD op 27 mei 1998 tot een tegenzet. De sociaal-democraten publiceerden een affiche van een verbleekte. rode sok vol gaten en de tekst: 'Altijd dezelfde politiek. Altijd dezelfde advertenties. Geen nieuwe ideeën.' De

SPD zei bij de presentatie van dat affiche We hebben het idee dat de CDU niet meer gelooft in haar eigen kandidaat en programma en daarom voor deze campagne heeft gekozen ·

SPD maakt zich op voor verkiezingen

Nadat Gerhard Schröder op 1 maart 1998 de verkiezingen in Nedersaksen overtuigend had gewonnen. werd hij direct aangewezen als de *mus* die namens de sociaal-democratische SPD de christendemocraat Helmut Kohl mocht uitdagen. Zijn concurrent en partijvoorzitter Oskar Lafontaine ging direct akkoord.
De keuze voor Schröder betekende een ommekeer in de SPD. Lafontaine was de leider van de linkervleugel van de partij. terwijl Schröder deel uitmaakt van de hervormingsgezinde stroming die open staat voor liberale principes. Schröder zou vooral veel stemmen uit het politieke midden kunnen trekken.
Het 45-leden tellende Nationale Comité van de SPD nam 16 maart 1998 het verkiezingsprogramma aan, dat economische hervormingen wil combineren met sociale rechtvaardigheid. Schröder presenteerde het programma samen met Lafontaine. Schröder noemde dit het meest marktgerichte programma dat de SPD ooit had. Lafontaine: 'We bereiden ons nu voor om de regering over te nemen.'
De CDU was minder positief. Ze noemde het programma 'een dodelijke cocktail van pseudo-modernisme en lang achterhaalde recepten.'

Schröder liet verscheidene malen weten dat een coalitie met de Groenen zijn voorkeur had. De Groenen maakten dit echter moeilijk doordat ze tijdens hun maartcongres besloten te streven naar een verdrievoudiging van de benzineprijs. Schröder liet daarom op 1 april 1998 weten dat hij een coalitie met de liberale FDP niet uitsloot. Op 14 mei 1993 sloot hij wel een coalitie met de communistische PDS expliciet uit. nadat Kohl had gesuggereerd dat Schröder niet tegen zo'n coalitie zou zijn.

Op 10 april 1998 publiceerde de *Bild Zeitung* een opiniepeiling waaruit bleek dat de meeste Duitsers een grote coalitie (SPD/CDU) wilden zien als de SPD de grootste partij zou worden. 35 Procent koos voor de SPD/CDU-coalitie, 31 procent voor een SPD/Groenen-coalitie en 22 procent voor een SPD/FDP-coalitie. Er was geen onderzoek gedaan naar favoriete coalities. indien de CDU de verkiezingen zou winnen.

Schröder bouwde in mei 1998 verder aan zijn verkiezingsteam. Hij wist de linkervleugel van de partij voor zich te winnen door hun voorman Oskar Lafontaine op 26 mei 1998 de post van minister van Financien aan te bieden. indien de SPD een regering mocht vormen. SPD-fractievoorzitter Rudolf Scharping werd Buitenlandse zaken en Veiligheidsvraagstukken toegedacht en Walter Riester van de metaaivakbond zou het ministerie van Arbeid krijgen.
De grootste verrassing presenteerde Schröder in juni toen hij de top-ondernemer Jost Stollinann het ministerie van Economische zaken toewees. Stollmann is eigenaar van het bedrijf CompuNet. Het meest opmerkelijke was echter dat de ondernemer geen lid was van de SPD. Hij kwam snel onder vuur te liggen van de linkervleugel. Stollmann zou de vakbond in zijn eigen bedrijf hebben tegengewerkt en teveel kritiek hebben op het werkgelegenheidsbeleid van de SPD. Lafontaine smoorde 29 juni de opstand: 'De partij streeft naar modernisering en staat daarom open voor de expertise van mensen van buiten de partij.'

Schröder deed het goed in de opiniepeilingen. Gedurende de maanden maart tot en met juni lag hij telkens 8 tot 10 procentpunten voor op Helmut Kohl. Op 14 april 1998 kreeg hij nog een steuntje in de rug van de vakbonden. De Federatie van Vakverbonden (DGB) kondigde aan een campagne te starten voor een andere regering. onder andere inet bioscoopreclame en affiches. Hoewel DGB niet direct opriep om op de SPD te stemmen, deed zc dat wel indirect. De slogan 'Je stemt voor banen en sociale rechtvaardigheid' verwees direct naar de belangrijkste speerpunten van de SPD-campagne.

Het wilde alleen niet boteren tussen Schröder en de topondernemers. Ignaz Walter. vice-voorzitter van de Federatie van Duitse Industrie (BDI)waarschuwde 21 maart 1998 in een interview met Focus voor een roodgroene coalitie. Walter: 'De Groenen hebben net zoveel verstand van de zakenwereld als een kikker van algebra.' Hij zei wel vertrouwen te hebben in kanselierskandidaat Schröder. maar Walter zei te vrezen dat hij de 'roodgroene fundamentalisten' niet in toom kon houden. Toch koos de BDI niet onomwonden voor Helmut Kohl: 'We zijn voor een gezonde economische. fiscale en sociale politiek. ongeacht wie hem voert.'
Op 25 mei 1998 had Schröder een \.ergadering met vertegenwoordigers van het midden- en kleinbedrijf. Hij pleitte toen voor meer nadruk op de vrije markt. meer ondernemersvrijheid en meer persoonlijk initiatief. Hij noemde het midden- en kleinbedrijf bij die gelegenheid de ruggengraat van de Duitse economie.
Op 9 juni 1998 sprak Schröder de BDI-jaarvergadering toe. Hij riep de ondernemers op een overleg te starten over meer banen. Geen slepend overleg, aldus Schröder, maar een overleg waar spijkers met koppen worden geslagen, Hij wees erop dat alleen productieverhoging voor de export de problemen niet oplost. 'Auto's kopen geen auto's', zei de SPD-voorman. De reactie op zijn toespraak was lauw. De aanwezigen zagen weinig in zijnvoorstel.

Partijcongres Groenen neemt omstreden besluiten

Het partijcongres van De Groenen zette op 8 maart 1998 een eventuele regeringsdeelname op het spel door twee omstreden besluiten te nemen. Ten eerste was het congres tegen het sturen van Duitse vredestroepen naar Bosnië. Ten tweede wilde het congres de benzineprijs de komende tien jaar verdrievoudigen.
De partijleiding wilde met het partijcongres aantonen dat De Groenen klaar waren voor regeringsdeelname. In plaats daarvan leken De Groenen zich buitenspel te zetten. De CDU noemde De Groenen in een reactie 'avonturiers' en 'onverantwoordelijk'. SPD'er Schröder zei in een reactie dat 'autorijden niet alleen iets is voor de geprivilegieerden'. Verder zei hij dat de SPD niet van zins was de Duitse automobielindustrie niet op het spel zetten.

Joschka Fischer, fractievoorzitter van De Groenen. greep op 7 mei in. De partij was in de opiniepeilingen inmiddels bijna gehalveerd. Van meer dan 11 procent voor het congres tot minder dan 6 procent na het congres. Volgens Fischer stond het voortbestaan van de partij op het spel nu de kiesdrempel van 5 procent naderde,
De partijleiding nam daarom 14 mei een nieuw partijprogramma aan, waarin de omstreden verhoging van de benzineprijs was verdwenen. Tevens kondigde Fischer aan dat de partij de uitzending van een vredesmacht naar Bosnië niet zou blokkeren. Fischer in een reactie: 'We hebben de verkeerde punten hersteld die ons enorme problemen hebben opgeleverd.'
De Groenen lieten echter nog een keer hun tanden zien. Op 30 juni eiste de

partij voor haar eventuele regeringsdeelname dat Duitsland kernenergie binnen acht jaar zou afschaffen. Een parlementslid stelde zelfs dat binnen de komende regeerperiode minimaal zes centrales moeten worden gesloten. De SPD'er Schröder had eerder gezegd dat hij wel van de kernenergie af wilde, maar dat Duitsland nog zeker meer dan tien jaar afhankelijk zou blijven van kernenergie.

FDP wil zich van CDU onderscheiden

De Vrij Democratische Partij (FDP) moest zich in de aanloop naar de verkiezingen onderscheiden van de CDU. De partij vormde namelijk al zestien jaar een coalitie met de christen-democraten, waardoor veel mensen deze partijen als een eenheid zagen.
Met de presentatie van het ontwerp-verkiezingsprogramma op 4 mei 1998 ondernam de FDP een eerste poging. Secretaris-generaal Guido Westerwelle beloofde dat belastingverlaging en onderwijshervorming de speerpunten van de verkiezingscampagne zouden vormen.
De FDP pleitte op het congres van 27 juni 1998 in Leipzig echter voor voortzetting van de coalitie. Westerwelle: 'Duitsland heeft een andere politiek nodig, geen andere regering.' Wel namen de liberalen op twee punten duidelijk afstand van de CDU. Ze pleitten op het congres vóór abortus en keerden zich tegen de uitbreiding van politiehevoegdheden. Westerwelle: 'We zijn allereerst de Vrij Democratische Partij, pas dan zijn we de coalitiepartner van het CDU.'

De meest markante FDP'er stelde zich echter niet meer verkiesbaar. De 71-jarige Hans-Dietrich Genscher maakte op 23 april 1998 bekend dat hij niet meer beschikbaar was als kandidaat. Genscher was 23 jaar lang minister. van 1969 tot 1974 van Binnenlandse zaken en daarna tot 1992 van Buitenlandse zaken. Zijn grootste triomf beleefde hij in 1989 toen de muur viel en hij op het balkon van de Westduitse ambassade in Praag tienduizenden Oostduitse vluchtelingen mocht vertellen dat ze niet meer terug hoefden naar de communistische machthebbers.

PDS nog steeds onder vuur

De Partij voor Democratisch-Socialisme (PDS),de opvolger van de voormalige communistische partij van Oost-Duitsland, had in de aanloop naar de verkiezingen van september 1998 te maken met flinke tegenstand. Op 19 mei 1998 publiceerde het weekblad Die Woche een opiniepeiling waaruit bleek dat 60 procent van de Oost-Duitsers de PDS in staat achtte het land tr regeren terwijl dat percentage in het westen op slechts 24 procent lag. 60 Procent van de West-Duitsers moest zelfs helemaal niets weten van de PDS.
De campagneleider van de Christen-Socialistische Unie (CSU), Bernd Protzner, opende 28 mei 1998 een frontale aanval op de voormalig communisten. Tijdens de presentatie van zijn boek 'Profiel van een anti-democratische partij' zei hij dat de PDS net als Hitlers nazi's 'bloed aan hun handen' hadden. Hij stelde dat de PDS de opvolgers waren van 'de communisten van de harde lijn' die Oost-Duitsland regeerden als 'een bende extremisten.'
Die aanval leverde de CDU forse kritiek op. Coalitiepartner FDP meende dat 'een dergelijke tactiek geen stemmen zal opleveren'. Ignatz Bubis, voorzitter van de Centrale Raad van Joden in Duitsland noemde het absurd om de PDS te vergelijken met de nazi's. Hij wees erop dat het voormalige Oostduitse regime honderden mensen had gedood die naar West-Duitsland probeerden te vluchten, terwijl de nazi's 6 miljoen joden hadden vermoord. Bubis zei zich zorgen te maken over het niveau van de campagne, ook al omdat er veelvuldig werd gesproken over 'criminele buitenlanders'.

PDS-leider Gregor Gysi had eerder gezegd dat de PDS heeft gebroken met het verleden en dat de oude leiders zijn verdwenen. De PDS bestaat uit een mengeling van oud-communisten, hervormers en punkers. De partij heeft in het oosten een aanhang van 20 procent, maar in het westen haalt de PDS nog niet eens één volle procent. Het gevolg is dat de PDS onder de kiesdrempel van 5 procent zou blijven.
Voor de PDS was het daarom van levensbelang enkele districten binnen te halen om zo de kiesdrempel te omzeilen. De partij kreeg in 1994 30 zetels in het parlement omdat ze de verkiezingen in drie districten hadden gewonnen. De 5 procentsregel ging derhalve voor hen niet op.
Een van die districten was Prenzlauer Berg-Midden. De PDS stelde hier begin maart 1998 een opmerkelijke kandidaat: Admiraal Elmar Schmaehling. Deze diende van 1957 tot 1990 in het Westduitse leger en was tot 1984 hoofd van de militaire inlichtingendienst. Twee weken na de kandidaatstelling, op 26 maart 1998, besloot de PDS de kandidatuur van Schmaehling weer in te trekken, omdat er teveel discussie was over zijn financiële schulden ten bedrage van enkele honderdduizenden guldens

DVU gaat meedoen aan landelijke verkiezingen

De extreem-rechtse Duitse Volksunie (DVU) haalde op 26 april 1998 bij de deelstaatverkiezingen van Saksen-Anhalt haar grootste succes. Zij wist 12,9 procent van de stemmen en daarmee 16 zetels te winnen.
De DVU werd opgericht in 1987 en telde in 1998 16.000 leden. De partij werd gezien als eenmanspartij van uitgever-miljonair Gerhard Frey. De DVU haalde eerder zetels in de deelstaten Bremen en Sleeswijk-Holstein, maar kende nog nooit zo'n grote overwinning.
Op 12 mei 1998 kondigde de DVU aan ook mee te doen aan de landelijke verkiezingen. Tot dan toe deed de partij alleen mee aan deelstaatverkiezingen. Politicologen gaven de DVU weinig kans om de kiesdrempel van vijf procent te halen. Politicoloog Hans-Gerd Jaschke: 'In Frankrijk. Italië en Oostenrijk is extreem-rechts een volkspartij met geaccepteerde leiders.' In Duitsland zou dat volgens hem niet het geval zijn.
Extreem-rechts scoorde na de oorlog het best in 1969 toen de Nationalistische Partij Duitsland (NPD) met 4,3 procent net onder de kiesdrempel bleef.

LOKALE VERKIEZINGEN

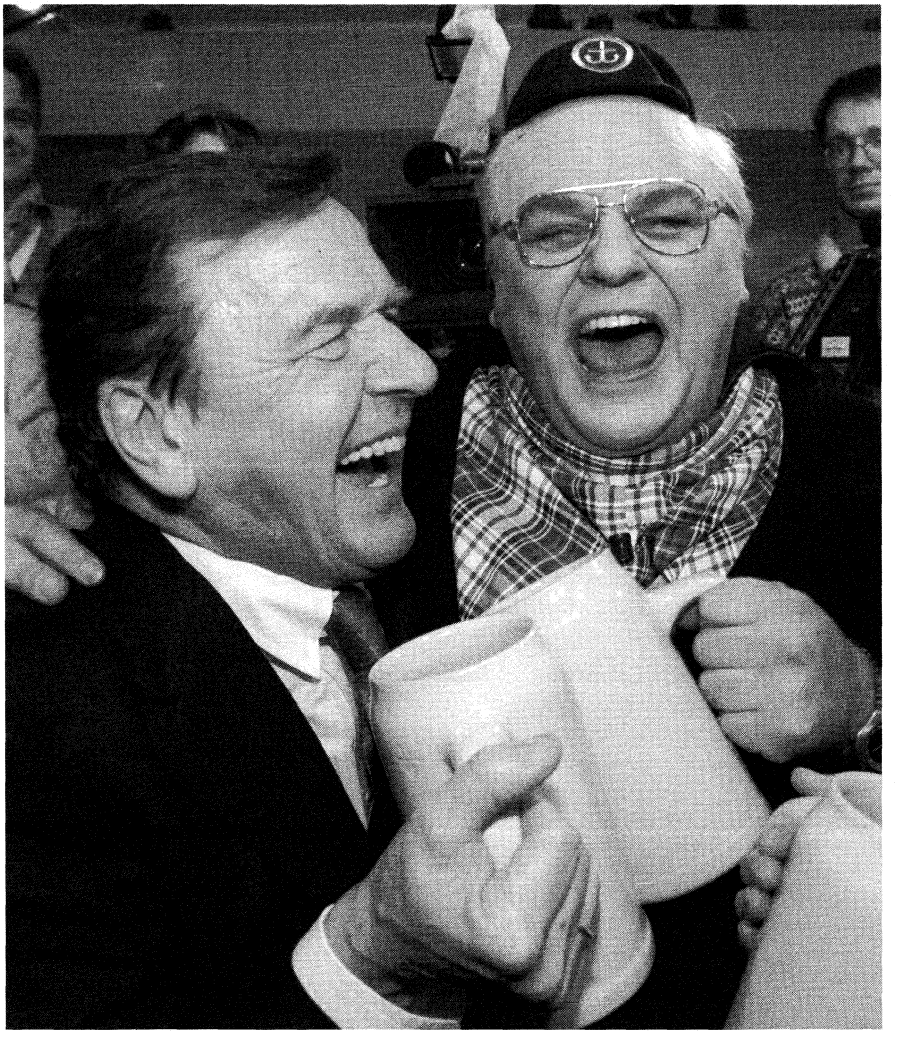
SPD wint in Nedersaksen

De Sociaal-democratische SPD heeft op 1 maart 1998 de deelstaatverkiezingen in Nedersaksen met overweldigende meerderheid gewonnen. De partij won ruim 3,5 procent van de stemmen.

Verkiezingsuitslag Nedersaksen

	1998	1994	zetels
SPD	47,9	44,3	83
CDU	35,9	36,4	62
Groenen	7,0	7,4	12
FDP	4,9	4,4	

Gerhard Schröder, president van de deelstaat. had de verkiezingen gemaakt tot een soort referendum over de vraag wie namens de socialisten Kohl tijdens de parlementsverkiezingen mocht uitdagen. Zou Schröder meer halen dan de 44,3 procent in 1994. dan zou hij partijvoorzitter Oskar Lafontaine uitdagen.

München. 17 maart 1998 - Gerhard Schröder. de kandidaat van de SPD. die het in september 1998 zal opnemen tegen bondskanselier Kohl. lacht om een grap van de komiek Heinz Melker. bij de traditionele opening van het seizoen van het sterke bier. (foto ANP)

De SPD liet het niet zover komen. Nog diezelfde avond werd Schröder aangewezen als degene die namens de SPD de strijd tegen Helmut Kohl zal opnemen.

SPD wint in Sleeswijk-Holstein

De Sociaal-democratische SPD was de grote winnaar bij de gemeenteraadsverkiezingen van 22 maart 1998 in Sleeswijk-Holstein. De SPD won 3,5 procent. Grote verliezers waren De Groenen.

Resultaat gemeenteraadsverkiezingen Sleeswijk-Holstein

	1998	1994
SPD	42,2	39,5
CDU	39,1	37.5
Groenen	6.8	10.3
FDP	4.8	4,4

Extreem-rechts wint in Saksen-Anhalt

De extreem-rechtse Duitse Volksunie (DVU) haalde 26 april 1998 bijna 13 procent van de stemmen tijdens de deelstaatverkiezingen in Saksen-Anhalt. Deze Oostduitse deelstaat kampte met het hoogste werkeloosheidspercentage en de laagste economische groei van Duitsland. De DVU speelde hierop in door 'Duitse banen voor de Duitsers' en het vertrek van buitenlanders te eisen. DVU-leider Gerhard Frey toonde zich verheugd: 'Het volk van Saksen-Anhalt heeft gesproken. De partijen hebben de auto in de modder gereden en mij zullen hem er weer uittrekken.'
De overige partijen toonden zich geschokt. SPD'er Gerlinde Kuppe noemde de verkiezing een slecht voorteken. Zij riep alle democratische partijen op goed bij zichzelf te iade te gaan om zich af te vragen wat ze verkeerd hebben gedaan. De kranten spraken over een 'zwarte zondag voor de democratie',

Resultaat verkiezingen Saksen-Anhalt

	1998	1994	zetels
SPD	35.9	**34.0**	47
CDU	22.0	34,4	28
PDS	19,6	19.9	25
DVU	12.9	_	16
Groenen	4.2	5.1	0
FDP	4,2	**3.6**	0

Moeizame formatie in Saksen-Anhalt

De verkiezingsuitslag plaatste de SPD voor een dilemma. Coalitiepartner De Groenen had haar zetels verloren. waardoor de SPD een nieuwe coalitie moest vormen. Partijleider Franz Muntefering begon besprekingen met de CDU. maar die blokkeerde elke overeenkomst. De SPD begon daarop besprekingen met de ex-communistische PDS. De landelijke SPD wilde dit voorkomen, omdat de CDU de SPD/PDS-coalitie zou gebruiken in de landelijke verkiezingsstrijd.
Muntefering formeerde echter op 12 mei 1998 toch een minderheidsregering met de gedoogsteun van de PDS. De CDU deed precies wat de SPD vreesde. Peter Hintze, secretaris-generaal van de CDU, riep dat de SPD de democratie had verkwanseld en dat een dergelijke coalitie een ramp voor Duitsland zou zijn. De SPD stelde hierop dat de CDU haar naar de PDS had gedreven, door elke vorm van samenwerking te blokkeren

RUZIE OVER BESTRIJDING WERKLOOSHEID

De werkloosheid die in januari 1998 een recordhoogte bereikte van 12.6 procent leidde tot ruzie tussen werkgevers, werknemers en politici over de bestrijding ervan.
Vakbonden en de SPD riepen om een verkorting van de werkweek om zo nieuwe banen te creëren. Wolfgang Schäuble. fractievoorzitter van de CDU, keerde zich hier 18 maart 1998 tegen: 'Als het alleen een kwestie van werktijden is, zou de werkloosheid niet zo hoog zijn.' Volgens hem zou een kortere werkweek niet meer banen opleveren.'

Bondskanselier Helmut Kohl kondigde een dag later aan dat de regering miljarden extra zou investeren in de lokale a beidsbureaus, wat zou moeten leiden tot 70.000 extra banen. De Federatie van Duitse Vakbonden (DGB) toonde

zich sceptisch: 'We hopen dat het om maatregelen gaat die de arbeidsmarkt daadwerkelijk beïnvloeden en niet om een maatregel die alleen is ingegeven door electorale overwegingen.'

Op 11 mei 1998 lieten de werkgevers weten opnieuw te willen praten over een 'Alliantie voor Banen', vooral omdat ze tevreden waren over de loonmatiging door de werknemers. De DGB toonde zich echter minder ingenomen met de werkgevers. Op 16 mei 1998 zegde de DGB het pact op dat werkgevers. werknemers en overheid in 1996 hadden gesloten om de werkloosheid in het Oosten te bestrijden. DGB-voorzitter Dieter Schulte zei dat de werkgevers en politici zich niet aan de afspraken hielden, waardoor het streven van 100.000 extra banen bij lange na niet gehaald kon worden.

Vakbonden hielden 20 juni 1998 in Berlijn een demonstratie tegen het werkgelegenheidsbeleid van de regering Kohl. De demonstratie trok tienduizenden deelnemers. Ze verweten Kohl dat hij er in een zestienjarige regeerperiode niet in was geslaagd de werkloosheid en het rechtsextremisme te bestrijden.

PROCES GRENSWACHTEN

De Berlijnse staatsrechtbank heeft 26 maart 1998 een voormalig Oostduitse officier en drie voormalige Oostduitse grenswachten veroordeeld tot gevangenisstraffen tot vijf jaar wegens doodslag en medeplichtigheid aan doodslag. De vier dienden bij de Berlijnse muur. waar ze zes mensen zouden hebben doodgeschoten die naar West-Duitsland probeerden te vluchten.

Op 28 april 1998 begon in Berlijn een proces tegen drie voormalig Oostduitse officieren en het voormalig hoofd van de Oostduitse inlichtingendienst Wolfgang Herger. Zij worden ervan beschuldigd de orders te hebben gegeven om vluchtelingen bij de muur dood te schieten. De vier ontkenden.

HERVORMING STAATSBURGERSCHAP MISLUKT

Een poging om het keizerlijk edict uit 1913 over het Duitse staatsburgerschap te hervormen mislukte op 27 maart 1998. Het edict stelt dat het Duitse staatsburgerschap wordt bepaald door afkomst en niet door de geboorteplaats. Hierdoor hebben 7 miljoen mensen die wel in Duitsland zijn geboren niet het Duitse staatsburgerschap. Zij mogen hierdoor onder andere niet stemmen en zijn uitgesloten van bepaalde overheidsfuncties.
De SPD diende een wetsvoorstel in dat stelde dat immigranten het recht hebben op de Duitse nationaliteit als zij en minstens één van hun ouders in Duitsland zijn geboren. Zij hebben tot hun zestiende jaar recht op een dubbele nationaliteit er, moeten dan kiezen voor een van beide nationaliteiten.

Het voorstel werd gesteund door de Groenen en de PDS. Maar de FDP, die deel uitmaakt van de coalitie van Helmut Kohl, en enkele jonge Christendemocraten waren eveneens voor. Zij hielden gepassioneerde pleidooien voor het wetsvoorstel. 'Wij willen dat kinderen die hier worden geboren. opgroeien met een nationale identiteit en niet met een vreemde identiteit', zei een FDP'er.
De Duitse regering hield voet bij stuk. Manfred Kanther, minister van Binnenlandse zaken: 'Het staatsburgerschap is een beloning voor integratie, niet een voorwaarde.' De dissidente FDP'ers en CDU'ers stemden uiteindelijk tegen het voorstel, omdat zij een kabinetscrisis wilden voorkomen.

RAF HEFT ZICH ZELF OP

De Rode Leger Factie (RAF)publiceerde 20 april 1998 een verklaring waarin ze aankondigde zichzelf op te heffen: 'De RAF komt voort uit een bevrijdingsactie bijna 28 jaar geleden, op 14 mei 1970. Vandaag beëindigen we dit project. De stadsguerrilla van de RAF is nu geschiedenis.' De RAF was vooral in de jaren zeventig en tachtig actief en haar acties kosten meer dan vijftig mensen het leven. De verklaring telde acht pagina's en stelde ook: 'Het was een strategische fout om geen sociaalpolitieke organisatie op te zetten: naast de illegale. gewapende organisatie.'
De reacties in Duitsland waren lauw. De RAF was amper nog actief. omdat de meeste leden dood waren, gevangen zaten of de strijd vaarwel hadden gezegd. Er was alleen enige verontwaardiging dat de RAF geen excuses had aangeboden voor hun slachtoffers.

NUCLEAIR SCHANDAAL VERONTRUST DUITSLAND

Franse autoriteiten informeerden de Duitse minister van Milieu, Angela Merkel, op 24 april 1998 dat enkele containers met kernafval uit Duitsland lekken vertoonden. Na een ander onderzoek bleek dat 20 procent van alle containers die Duitsland de laatste tien jaar had gestuurd lekken vertoonden en dat de straling inmiddels 3000 keer meer was dan het toegestane niveau. Onderzoeken in Groot-Brittannië en Nedersaksen wezen uit dat de Duitse containers ook daar lekten.

De publieke verontwaardiging was groot Zeker toen bleek dat de energieproducenten op de hoogte waren, maar hadden verzuimd de autoriteiten in te lichten Merkel kaam hierop onder vuur te liggen Ze zou de nucleaire industrie te veel hebben vertrouwd en optreden als hun loopjongen

Merkel schortte op 21 mei alle nucleaire transporten op en kwam vier dagen later met een tienpunten-plan dat de veiligheid in de toekomst moest garanderen. Kern van het plan waren een beter toezicht en een betere communicatie. Voor de oppositie kwam het te laat. De SPD en de Groenen eisten haar aftreden. Joschka Fischer van De Groenen: 'De regering en de nucleaire industrie zijn te sterk met elkaar verbonden.' Bondskanselier Kohl nam zijn minister in bescherming. Hij legde de fout bij de nucleaire industrie die had verzuimd de regering in te lichten. Merkel overleefde op 27 mei twee moties van wantrouwen, omdat de regeringscoalitie haar bleef steunen.

REHABILITATIE SLACHTOFFERS NAZI-RECHTSPRAAK

Het Duitse parlement kondigde op 28 mei 1998 een generaal pardon af voor mensen die het slachtoffer waren geworden van de nazi-rechtspraak, Het pardon had voornamelijk een symbolische functie; omdat de meeste slachtoffers inmiddels zijn overleden en er geen schadevergoeding aan was gekoppeld.
Het pardon was fel omstreden, omdat conservatieven moeite hadden met de rehabilitatie van dienstweigeraars en deserteurs. Een pardon zou volgens hen een diskwalificatie betekenen van de dienstplichtigen die destijds gewoon voor hun nummer waren opgekomen. Uiteindelijk vond men een compromis door deze groepen niet expliciet te noemen.

NEO-NAZI'S

Ongeregeldheden

Op 15 maart 1998 arresteerde de politie in Lubeck 400 linkse demonstranten die een verkiezingsbijeenkomst van de neo-nazistische Nationale Partij Duitsland (NPD) wilden voorkomen. De politie zette 1000 man in die de waterkanon en de gummiknuppel gebruikten.

Dezelfde dag werden in Saalfeld 135 mensen gearresteerd. toen linkse demonstranten slaags raakten met neo-nazi's

Anderhalve maand later. op 1 mei. trad de politie in Leipzig op tegen linkse demonstranten die eveneens protesteerden tegen een NPD-bijeenkomst. Ongeveer 3000 neo-nazi's droegen spandoeken mee met leuzen als 'Hier loopt het nationaal verzet' en 'Banen voor de Duitsers'. De demonstranten gooiden over en weer met flessen en stenen. De politie verrichtte 60 arrestaties en er raakten acht agenten gewond.

Vrees voor rechts terrorisme

Het Bureau voor Bescherming van de Grondwet maakte 27 mei 1998 bekend dat neo-nazi's bezig waren wapenvoorraden aan te leggen. Dit met als doel op te treden tegen - wat zij noemen - criminele buitenlanders. Het Bureau baseerde zich op vier wapenvondsten die het afgelopen half jaar waren gedaan en berichten van de Duitse Veiligheidsdienst.
Op 24 juni 1998 vond de politie handgranaten. mijnen en automatische wapens. toen zij zeventien panden in twee deelstaten doorzocht. Alle panden behoorden toe aan neo-nazi's. De politie verrichtte drie arrestaties.

ASIELZOEKERS

Duitsland wijst Kosovaren uit

Op 12 maart 1998 besloten de zestien deelstaten om door te gaan met de uitwijzing van etnische Albanezen uit Kosovo. Een dag eerder werd bekend dat zeven SPD-deelstaten met de uitwijzingen waren gestopt vanwege het oplaaiende geweld in Kosovo, dat op dat moment al tachtig mensen het leven had gekost. De minister van Binnenlandse zaken, Manfred Kanther, keerde zich hier fel tegen. Volgens hem ging van de maatregel een verkeerd signaal uit. Bovendien waren volgens Kanther de ergste gevechten al achter de rug. De deelstaten zwichten voor de druk. In Duitsland verbleven op dat moment ongeveer 140.000 Albanezen uit Kosovo

Amok in uitwijzingscentrum

Honderd agenten moesten op 6 mei 1998 worden ingezet toen afgewezen asielzoekers in een detentiecentrum in Eisenhuttenstadt in opstand kwamen. Na een mislukte ontsnappingspoging maakten ze amok. De politie bracht 45 asielzoekers over naar een nabijgelegen sporthal en arresteerde dertien asielzoekers. voor het merendeel Oosteuropeanen.

Minder financiële hulp voor asielzoekers

De Duitse Bondsdag nam 23 juni 1998 een wet aan die de financiele hulp voor asielzoekei-s beknot. Het zou volgens het parlement gaan om 'uitbuiters van sociale voorzieningen'. De wet bepaalt dat asielzoekers die geen documenten meer hebben en asielzoekers die in beroep zijn gegaan tegen hun uitwijzing geen recht meer hebben op financiële hulp. Ze krijgen nog slechts voedsel en onderdak. De maatregel zou 30.000 van de 400.000 asielzoekers treffen. Vluchtelingenorganisaties zeiden dat de nieuwe wet vooral was ingegeven dooi-electorale motieven.

EUROPESE UNIE

PARLEMENT AKKOORD MET VERDRAG VAN AMSTERDAM

De Bondsraad ging 27 maart 1998 akkoord met het Verdrag van Amsterdam. Eerder die maand had de Bondsdag al met overweldigende meerderheid met het verdrag ingestemd. Het Verdrag van Amsterdam opent de mogelijkheid de Europese Unie uit te breiden en een gezamenlijke asiel- en buitenlandpolitiek te voeren.
In eerste instantie was Beieren tegen. Volgens deelstaatpremier Edmund Stoiber zou Duitsland teveel bevoegdheden op het gebied van immigratie overdragen aan Brussel. Hierdoor zou de Europese Unie worden overspoeld met economische vluchtelingen. Stoiber bond 15 maart in toen Bondskanselier Helmut Kohl de Europese Unie een brief schreef waarin hij de Duitse uitleg van het Verdrag nog eens naar voren bracht.
Nog geen twee maanden later, op 11 mei 1998. lag de Beierse Christen-socialistische Unie (CSU) weer dwars. Partijvoorzitter Michael Glos zei dat de uitbreiding van de Europese Unie niet te snel mocht gaan, omdat Duitsland als grootste contribuant van de Unie de grootste lasten zou moeten dragen.
Minister van Buitenlandse zaken Klaus Kinkel liet weten dat hier geen sprake van kon zijn, omdat het parlement al had ingestemd met het Verdrag van Amsterdam. Hij beschuldigde de CSU er vervolgens van op electoraal gewin uit te zijn.

DUITSLAND EN DE ECRO

'Vrije Burgers' demonstreren in Frankfurt

De Alliantie van Vrije Burgers hield 28 maart 1998 een demonstratie in Frankfurt tegen de invoering van de euro. de gemeenschappelijke Europese munt. De Alliantie van Vrije Burgers is een rechtse partij die wordt geleid door Manfred Brunner, een voormalig FDP-lid en tevens een voormalig ambtenaar van de Europese Unie. Brunner vreest dat de euro het einde zal betekenen voor een stabiele munt in Duitsland. Hij noemde de invoering van de euro 'een aantasting van de nationale soevereiniteit' en eiste een referendum over de kwestie.
Ongeveer duizend demonstranten lispen mee, onder wie een groot aantal neo-nazi's. Dat had weer als gevolg dat er eveneens een groot aantal tegen-demonstranten op de been was. De toespraak van Brunner was daarom slecht te verstaan De neo-nazi's riepen 'Duitsland voor de Duitsers', terwijl de tegen-demonstranten 'Weg met de nazi's' riepen

Brunner in beroep

Manfred Brunner diende twee dagen later, op 1 april 1988, een verzoekschrift in bij het Constitutionele Hof in Karlsruhe, omdat de invoering van de euro een aantasting zou betekenen van de Duitse soevereiniteit. Bij die gelegenheid noemde hij de invoering van de euro 'een tijdbom'. omdat Italië en België een dusdanig grote staatsschuld hebben dat zij op den duur of veel subsidie nodig zouden hebben of de euro tot een devaluatie zouden dwingen. 'Binnen vijf jaar zullen u-e de oude munt weer terughebben'. voorspelde Brunner.

Constitutioneel Hof wijst verzoekschriften af

Precies een dag later wees het Constitutionele Hof het verzoekschrift van Brunner als 'duidelijk ongegrond' af. Voor Brunner was hiermee de zaak afgedaan: 'Tot zover kan ik gaan. Nu zal de euro er komen.'
Het Constitutionele Hof wees diezelfde 2 april ook het verzoekschrift van de zogenaamde 'Bende van Vier' eveneens als 'duidelijk ongegrond' af. De 'Bende van Vier' bestond uit vier prominente Duitsers: de hoogleraar rechtsgeleerdheid Karl Albrecht Schachtschneider, het voormalige bestuurslid van de Deutsche Bank Wilhelm Noelling, de hoogleraar economie en voormalige president van de Hessische Bank Wilhelm Hankel en de hoogleraar economie Joachim Starbatty
Zij dienden op 12 januari 1998 een verzoekschrift in omdat zij meenden dat de invoering van de Euro het constitutionele recht op stabiliteit zou bedreigen.

Parlement akkoord met invoering euro

Op 23 april 1988 ging de Bondsdag met een overweldigende meerderheid akkoord met de invoering van de euro. 573 afgevaardigden stemden voor, 33 tegen en 3 onthielden zich van stemming.
Bondskanselier Helmut Kohl zette zich vol overtuiging in voor de euro: 'Ik ben er van overtuigd dat het succesverhaal van de Duitse mark wordt voortgezet met de euro.' Hij noemde de invoering van de euro zelfs 'de belangrijkste beslissing sinds de hereniging'.

De oppositie plaatste enkele kanttekeningen bij het besluit. SPD-voorzitter Lafontaine zei dat Kohl zich ook moest inzetten voor de werkgelegenheid in Europa. SPD-leider Schröder noemde de euro 'een ziekelijk, prematuur kind', omdat door de haast ook landen met een te grote staatsschuld mee mochten doen. Uiteindelijk stemde de SPD toch voor.

De Bondsraad ging een dag later, eveneens met ovenveldigende meerderheid, akkoord. Alleen CDU'er Kurt Biedenkopf ging niet akkoord, omdat er onder de bevolking te weinig steun zou bestaan voor de euro: 'Niet de financiële markten bepalen het succes van de euro, maar de mensen.' De minister van Financiën, Theo Waigel, had dat al eerder toegegeven: 'De mensen zijn bang om hun geliefde mark te verliezen, omdat het een symbool is voor onze stabiliteit en industrialisering.' Opiniepeilingen hadden uitgewezen dat tweederde van de Duitsers tegen de invoering van de euro is.

Kohl onder vuur over compromis Europese Centrale Bank

Bondskanselier Helmut Kohl kwam na de terugkeer van de Europese top begin mei 1998 zwaar onder vuur te liggen omdat hij volgens de oppositie had ingestemd met een halfzacht compromis over het presidentschap van de Europese Centrale Bank. De bedoeling was dat de Nederlander Wim Duisenberg deze post acht jaar zou bekleden. Die periode moest stabiliteit garanderen en de Europese Centrale Bank vrijtvaren van politieke invloed. Frankrijk schoof echter een eigen kandidaat naar voren: Jean-Claude Trichet.
De Europese leiders kwamen er niet uit en uiteindelijk werd besloten dat Duisenberg eerder zou terugtreden om plaats te maken voor de Fransman.
De SPD en Groenen spraken van gekonkel dat het vertrouwen in de munt schaadde. Bovendien zou Kohl de Frans-Duitse betrekkingen op het spel hebben gezet. De president van de Bondsbank toonde zich evenmin tevreden. Het compromis toonde volgens hem aan dat de angst niet is weggenomen dat de euro vrij zou zijn van politieke bemoeienis.

BUITENLANDSE ZAKEN

BONDSDAG STEBIT IN MET UITBREIDING NAVO

De Bondsdag stemde 26 maart 1998 met overgrote meerderheid in met toetreding van Hongarije, Polen en Tsjechië tot de NAVO. 555 leden stemden voor, 37 tegen en 30 onthielden zich van stemming. Minister van Buitenlandse zaken Klaus Kinkel zei bij die gelegenheid dat de Duitse hereniging niet mogelijk was geweest zonder de steun van deze staten. 'Daarom is het voor Duitsers een morele plicht hen te helpen bij de terugkeer naar Europa door het lidmaatschap van de Europese Unie en de NAVO.'

CLINTON EN JELTSIN BEZOEKEN DUITSLAND

De Amerikaanse president Bill Clinton bracht 13 en 14 mei 1998 een bezoek aan Duitsland. Het bezoek had vooral een ceremoniële functie. Clinton bezocht 13 mei de 50-jarige herdenking van de luchtbrug op Berlijn. Op 14 mei bracht hij samen met Bondskanselier Kohl een bezoek aan Oost-Duitsland. De Verenigde Staten zijn met 14.6 miljard gulden sinds 1990 de grootste investeerder in Oost-Duitsland.

De Russische president Boris Jeltsin bezocht Duitsland op 8 en 9 juni 1998. Jeltsin en Kohl tekenden een contract over de levering van Russisch verrijkt uranium aan een Duitse kernreactor. Verder tekenden beiden een verdrag over de aansprakelijkheid in geval van een nucleair ongeluk. Kohl greep verder vooral de mogelijkheid aan zijn steun te betuigen voor de economische hervormingen in Rusland.
(Vorige berichten pag. 148/3 e.v. - 1998)

ITALIË

ITALIË EN DE EMU

Prodi loodst economisch plan door parlement

Premier Romano Prodi presenteerde in maart 1998 een voorstel voor een 'Strategisch-economisch driejarenplan' (DPEF). Uitgangspunt was het binnen drie jaar terugbrengen van de staatsschuld tot onder de 100 procent van het BNP. Prodi hoopte met het plan de critici op Italië's toetreding tot de Europese Monetaire Unie de mond te snoeren.

De minister-president voegde er echter aan toe dat hij geen parlementaire goedkeuring voor dit begrotingsplan verwachtte vóór 2 mei 1998, de datum waarop besloten zou worden welke landen op 1 januari 1999 mogen deelnemen aan de EMU.
Deze laatste mededeling riep met name bij Nederland en Duitsland ontsteltenis op. Minister van Begrotingszaken, Carlo Azeglio Ciampi, bezwoer daarom op 16 maart dat hij de begroting al midden april zou indienen, zodat het parlement deze nog vóór 2 mei kon goedkeuren. Prodi beloofde dat hij voor het indienen van de begroting nog steun zou zoeken van alle partners van de regeringscoalitie en de Communistische Herstichting.

Het kabinet-Prodi presenteerde op 17 april haar definitieve voorstel voor het DPEF. Belangrijk uitgangspunt daarbij was dat de economische groei in 1999 2,7 procent zou bedragen, in 2000 2,9 procent en in 2001 eveneens 2,9 procent. Daarbij zou er in 1999 al 15,2 miljard worden bezuinigd op de overheidsuitgaven. Deze maatregelen zouden volgens het plan leiden tot:
- een begrotingstekort van 2,0 procent in 1999, 1,5 procent in 2000 en 1,0 procent in 2001. In 1997 bedroeg het begrotingstekort nog 6,7 procent en in 1998 2,7 procent;
- een jaarlijkse inflatie van 1,5 procent;
- een staatsschuld van 100 procent van het BNP in 2003 en een staatsschuld van 60 procent van het BNP in 2016. In 1998 bedroeg de staatsschuld nog 121,6 procent van het BNP.

Verder bevatte het DPEF nog twee compenserende maatregelen:
- de belastingdruk zou worden teruggebracht van 48,8 procent in 1998 naar 46,6 procent in 2001:
- de overheid zou de komende drie jaar 600.000 nieuwe banen creëren.

Het plan werd gematigd positief ontvangen. Financieel analisten noemden het plan haalbaar, maar waarschuwden dat het onderuit zou gaan als de economische groei zou tegenvallen.

Hoewel de Europese partners er sterk op aandrongen het voorstel vóór 2 mei 1998 door het parlement te loodsen, lukte dat niet. Toch had Prodi uiteindelijk weinig

moeite om de goedkeuring van beide kamers te krijgen. Op 12 mei ging het Huis van Afgevaardigden akkoord. een dag later gevolgd door de Senaat.

Echte kritiek volgde pas enkele weken na goedkeuring van het plan. Antonio Fazio, directeur van de Bank van Italië, zei in een toespraak dat het plan te ambitieus was waar het ging om de economische groei. Tegelijk was het volgens hem te voorzichtig bij de verlaging van de belastingen. Volgens Fazio konden deze verder omlaag. Prodi ontkende dit in een commentaar. Hij verklaarde op 3 juni 1998: 'Het is duidelijk dat belastingverlaging een positieve invloed heeft op de economie.' Maar. zo voegde hij cr aan toe. een belastingverlaging met meer dan twee procentpunten zou onverantwoord zijn en alleen leiden tot een groter begrotingstekort.

Italië neemt deel aan EMU ondanks kritiek

Het Duitse weekblad *Der Spiegel* berichtte 11 januari 1998 dat de Nederlandse minister van Financiën, Gerrit Zalm, tegen de toetreding van Italië tot de EMU zou zijn. Zalm zou volgens Der *Spiegel* met opstappen hebben gedreigd als Italië wel zou toetreden.
Enkele dagen later schreef Focus, eveneens een Duits tijdschrift, dat de president van de Bundesbank, Hans Tietmeyer, evenmin gelukkig was met Italie's lidmaatschap van de EMU.
Beide berichten zorgden voor forse opschudding in Italië, maar premier Romano Prodi bezwoer dat Nederland en Duitsland op geen enkele manier gekant waren tegen de toetreding van Italië tot de EMU op 1 januari 1999.

Dit was niet helemaal juist. Nederland en Duitsland bleken vooral twijfels te hebben over de grootte van Italië's staatsschuld. Deze bedraagt 121,6 procent van het BNP, wat tweemaal zoveel is als de 60 procent die was afgesproken in het Verdrag van Maastricht. De Nederlandse premier Wim Kok liet weten dat die staatsschuld volgens hem niet sterk genoeg daalde. De Duitse minister van Financiën, Theo Waigel, voegde er aan toe dat Italië zich meer moest inspannen om zijn staatsschuld te verlagen.

Prodi reageerde hierop met de mededeling dat zijn kabinet een begrotingsplan voor drie jaar voorbereidde met onder andere als uitgangspunt dat de staatsschuld binnen zes jaar onder de 100 procent zou komen.

De Europese Commissie en het Europees Monetair Instituut adviseerden op 23 maart 1998 om elf landen te laten toetreden tot de eerste fase van de EMU, inclusief Italië, De uiteindelijke beslissing van de Raad van Ministers op 2 mei 1998 werd daarmee in feite een formaliteit. Algemeen werd verwacht dat de Raad van Ministers het advies zou overnemen.
Prodi reageerde opgelucht: 'Vandaag begint de geschiedenis van het Verenigd Europa. Dat moeten we vieren. maar het betekent niet dat we nu de buikriem losser kunnen maken.'
De financiële markten reageerden eveneens gematigd positief. De Mibtel-index sloot 1,03 procent hoger op een recordvan 23.967 punten.

Uiteindelijk nam de Raad van Ministers inderdaad de beslissing dat Italië mocht toetreden tot de EMU. Dit leidde op 4 mei 1998 tot een groot feest voor het gebouw waar in 1937 het Verdrag van Rome werd getekend. Dit verdrag legde in feite de basis voor de latere Europese Unie. Ondanks de druilerige regen waren tweeduizend mensen naar het gebouw gekomen. Prodi sprak van een buitengewone dag voor Italië. 'Dit verdrag brengt Europa naar Italië', zei hij. Verder zei de Italiaanse premier: 'Geloof niemand die zegt dat Europa een Europa van de banken en het geld wordt, de politieke unie zal er zeker komen.'

WETSVOORSTEL 35-URIGE WERKWEEK

De minister van Arbeid, Triziano Treu, heeft op 24 maart 1998 bij het parlement een wetsvoorstel ingediend dat voorziet in een verkorting van de werkweek van 40 uur in 1998 tot 35 uur in 2001. Als compensatie krijgen werkgevers die de kortere werkweek invoeren enkele belastingvoordelen.
Het wetsvoorstel is een gevolg van de regeringscrisis van oktober 1997. De Communistische Herstichting trok toen haar steun aan de regering in. Premier Romano Prodi wist deze steun terug te winnen door te beloven om begin 1998 een wetsvoorstel in te dienen voor een kortere werkweek. Met dit wetsvoorstel kwam de regering Prodi haar belofte na.

De Communistische Herstichting reageerde zoals verwacht positief op het voorstel, maar de werkgevers waren furieus. Giorgio Fossa. voorzitter van de werkgeversorganisatie Confindustria, zei dat het wetsvoo stel een negatief effect heeft op de economie, de arbeidskosten veel te duur zou maken en buitenlandse investeringen in Italië zou bemoeilijken. Hij dreigde zelfs de loonovereenkomst op te zeggen die overheid. werkgevers en vakbonden in 1993 hadden gesloten om de inflatie te beteugelen. Hoewel Fossa dit dreigement later weer introk. zette hij met zijn opmerkingen de toon voor het debat.
Minister Treu reageerde op zijn opmerkingen door te zeggen dat het om een wetsvoorstel ging en dat er bij de behandeling in het pa lement ruimte voor correcties zou zijn.

De publieke opinie was evenmin positief over het voorstel. De krant La *Stampa* publiceerde op 12 april 1998 een opiniepeiling waaruit bleek dat slechts 37 procent van de Italianen het regeringsvoorstel steunde. 54 procent was van mening dat het voorstel schadelijk zou zijn voor het bedrijfsleven en de economie. Evenmin geloofde deze dat een 35-urige werkweek zou leiden tot meer banen.
Fausto Bertinotti, leider van de Communistische Herstichting, verklaarde onomwonden zijn steun voor de regering-Prodi nu deze het u-etsvoorstel had ingediend: 'Ik geloof dat de regering het einde van haar regeerperiode kan halen zonder kans op een crisis. Prodi is loyaal naar ons geweest. wij zullen nu loyaal naar hem zijn.' Het bewijs hiervoor leverde Bertinotti door akkoord te gaan met het 'Strategisch-economisch drie-jarenplan' (DPEF).

Werkgelegenheid Zuid-Italië

Tegelijk met het wetsvoorstel voor de 35-urige werkweek presenteerde Triziano Treu een pakket maatregelen die hij een dag eerder met de vakbonden had afgesproken om de werkgelegenheid in Zuid-Italië te stimuleren. Ook deze maatregelen zijn een gevolg van de regeringscrisis van oktober 1997. Prodi beloofde de Communistische Herstichting destijds ook om actie te ondernemen op het zuiden. waar de werkloosheid met 22.6 procent ver boven het landelijk gemiddelde van 12,4 procent ligt. Met de maatregelen was een bedrag gemoeid van 24 miljard gulden.

Op 11 juni 1998 vonden er over deze plannen besprekingen plaats tussen vakbonden, de werkgeversvereniging Confindustria, vijf ministers van het kabinet-Prodi en de lokale overheid in het zuiden. Prodi voerde tijdens die bespreking aan dat de problemen in het zuiden minder erg zijn dan ze altijd worden voorgesteld. Hij wees er op dat de export in het Zuid-Italië met 7.3 procent was gegroeid en in Noord-Italië

slechts met 2,3 procent. Hij vertelde verder dat de regeringsplannen zich vooral richten op de bestrijding van de zwarte markt en de enorme bureaucratie bij de plaatselijke overheid in het zuiden.

Werkgevers. vakbonden en plaatselijke overheid toonden zich allerminst tevreden met de regeringsvoorstelien. Ze vonden ze te vaag. Een vakbondsleider zei na afloop van het overleg: 'De paradox is dat de economie groeit. maar dat de regering geen politiek voert om hiervan te profiteren cn de werkloosheid te bestrijden.' De burgemeesters van Napels en Catania lieten weten dat ze eerst eens concrete plannen wilden zien.

Negen dagen later, op 20 juni, was er in Rome een demonstratie voor meer werk in het Zuiden. Volgens de organisatoren - de drie grootste vakbonden - waren er 300.000 demonstranten. volgens de politie ging het echter om 100.000 demonstranten. De demonstranten richtten zich vooral tegen de 'vage plannen' van de regering-Prodi. Een vakbondsleider: 'We willen weten hoeveel ze gaan uitgeven. waaraan ze het uitgeven en hoe ze het uitgeven.' Hij dreigde verder met een algemene staking als de plannen niet duidelijker zouden worden.

VOORSTEL CONSTITUTIONELE HERVORMINGEN 'BEGRAVEN'

De voorstellen voor de grondwethervormingen van de Commissie van Twee Kamers zijn op 9 juni 1998 gestrandnog voor ze daadwerkelijk in het parlement waren besproken. De rechtse Vrijheidsalliantie van Silvio Berlusconi blokkeerde precies een week eerder een discussie over het voorstel voor de presidentiële bevoegdheden. Berlusconi zei toen al: 'Ik geloof dat de grafsteen is gelegd voor de constitutionele hervormingen.' Een ander partijlid zei: 'Het parlement kan nog slechts een doodsgebedje uitspreken.'
Parlementcvoorzitter Luciano Violante stond 3 juni al voor een hopeloze zaak: 'Italië heelt de hervormingen nodig. Het is niet mogelijk gebleken deze te bewerkstelligen met een Commissie van Twee Kamers. We zullen nu een andere weg zoeken.' Op 9 juni meldde hij de voorzitter van de commissie dat het parlement het onderwerp van de agenda had afgevoerd: 'De politieke voorwaarden voor een discussie over de hervormingen zijn niet aanwezig.'

De grondwet van 1948 is de belangrijkste oorzaak voor het instabiele karakter van de Italiaanse politiek. Na het regime van Benito Mussolini wilden de opstellers voorkomen dat nog eens een persoon zoveel macht zou krijgen. Het resultaat was echter dat niemand meer de macht kreeg en dat Italië sinds de Tweede Wereldoorlog al 55 regeringen heeft gehad.
De val van de oude politieke elite in 1992 leek hervormingen mogelijk te maken. Een gezamenlijke commissie van de Senaat en het Huis van Afgevaardigden toog in januari 1996 aan het werk. Deze Commissie van Twee Kamers presenteerde in 1997 een voorstel voor de herziening van 55 van de 140 grondwetsartikelen. De eerste versie hiervan kwam in januari 1998 in het parlement dat maar liefst 65.000 amendementen indiende. De commissie had deze binnen een half jaar verwerkt, maar zag het uiteindelijke voorstel op 9 juni definitief sneuvelen.
Het grote probleem was de macht van de president. Deze heeft nu een voornamelijk ceremoniële functie. De commissie wilde deze echter ook een stem geven op het gebied van defensie en buitenlandse zaken.

SUBSIDIE VOOR DE ARMEN

Minister van Sociale Zaken Livia Turco presenteerde 12 juni 1998 een experiment waarbij armen overheidssubsidie krijgen om hun inkomen op te trekken tot het bestaansminimum. Het experiment zal twee jaar duren en wordt gehouden in enkele zuidelijke gemeenten. De overheid zal daar het inkomen van 12.000 tot 20.000 mensen optrekken tot een bedrag van 540 gulden per maand.

SENAAT AKKOORD MET DIENSTWEIGERWET

De senaat ging 16 juni 1998 akkoord met een nieuwe dienstweigerwet. Volgens deze wet hoeven dienstweigeraars alleen nog schriftelijk aan te geven dat zij gewetensbezwaren hebben tegen de militaire dienst. In plaats daarvan moeten zij dan een vervangende burgerdienst verrichten.
Dienstweigeren was in Italië al mogelijk, maar onder veel striktere voorwaarden.

REGERING PRODI STRUIKELT BIJNA OVER UITBREIDING NAVO

Premier Romano Prodi was op 23 juni 1998 gedwongen steun bij de oppositie te zoeken voor de ratificatie van het voorstel om de NAVO uit te breiden met Polen. Tsjechië en Hongarije. Omdat de Communistische Herstichting het voorstel weigerde te steunen, had Prodi geen meerderheid in het parlement.
Hij zocht daarom steun bij de oppositionele Vrijheidsalliantie die op zich wel voor het voorstel was. De Alliantie wilde het voorstel alleen steunen als Prodi beloofde af te treden en de weg vrij te maken voor nieuwe verkiezingen. Prodi weigerde dit en uiteindelijk lukte het hem de oppositionele Democratische Unie zo ver te krijgen het voorstel te ondersteunen.

Na afloop van de stemming dreigde Prodi alsnog met aftreden als de Communistische Herstichting dwars zou blijven liggen. Deze partij maakt geen deel uit van de regering, maar Prodi is voor een meerderheid wel afhankelijk van haar gedoogsteun. De Communistische Herstichting heeft de regering Prodi in de afgelopen twee jaar echter al drie keer bijna ten val gebracht.

NIEUW MINISTERIE VAN TRANSPORT EN SCHEEPVAART

Op 17 april 1998 werd het nieuwe ministerie van Transport en Scheepvaart gevormd. Het ministerie is een samenvoeging van het ministerie van Transport en het ministerie van Koopvaardij. Het nieuwe ministerie telt drie departementen: Wegtransport, Zee- en binnenvaart en Burgerluchtvaart.

KRAKERSPROTEST IN TURIJN

Ongeveer 5000 krakers demonstreerden 4 april 1998 in Turijn nadat drie krakers waren gearresteerd van wie er één in de cel zelfmoord had gepleegd. Ooggetuigen beweerden dat de krakers met projectielen gooiden, maar de politie zei dat de demonstratie rustig was verlopen.
De krakers hebben in Turijn een aantal openbare gebouwen bezet en hiervan sociale centra gemaakt. De week voor de rellen besloot de overheid enkele centra te sluiten. Hierbij werden de drie arrestanten opgepakt.

BERLUSCONI FORMEEL GEKOZEN ALS PRESIDENT FORZA ITALIA

Mediamagnaat Silvio Berlusconi is 18 april 1998 formeel gekozen als president van Forza Italia. de partij die hij zelf in 1994 had opgericht. Berlusconi was de enige kandidaat en werd per acclamatie gekozen door de 3000 afgevaardigden.
Forza Italia is de grootste partij in het rechtse oppositieblok Nationale Al-

liantie Berlusconi's positie stond echter ter discussie omdat er verschillende strafzaken tegen hem lopen en omdat hij zijn zakelijke belangen een te grote rol in de politiek zouden spelen

MILIEURAMP LEIDT TOT RUZIE

Begin mei 1998 werd de regio Campania getroffen door een enorme modderramp. waarbij zeker honderd slachtoffers waren te betreuren. Heftige regenval zorgde ervoor dat de modder van de bergen stroomde en vervolgens een ravage aanrichtte in vallei. De belangrijkste oorzaken van de ramp waren de booinkap, waardoor de bomen de modder niet meer vasthouden, en de talloze krakkemikkige woningen die een makkelijke prooi vormen voor de modderstroom.
Lokale politici gaven de regering Prodi de schuld van de ramp. Prodi zou volgens hen zo druk zijn met bezuinigingen voor de Europese Unie, dat hij de noden van Zuid-Italië uit het oog is verloren. De president van Campania zei dat de centrale overheid hem in 1997 een bedrag van 60 miljoen gulden had toegezegd om de modderstromen te bestrijden. maar dat dit geld nooit was aangekomen.
De centrale overheid verweet de lokale politici inefficiëntie, waardoor miljoen aan hulpgeld ongebruikt in Rome blijven liggen.

RECHTS WINT BIJ REGIONALE VERKIEZINGES

De rechtse Nationale Alliantie heeft een over inning gehaald bij de lokale verkiezingen van 24 mei 1998, waarbij eenvijfde van het electoraat een stem kon uitbrengen. Het ging om de verkiezing van twaalf provinciale raden en 519 burgemeesters. De Nationale Alliantie won vooral in het zuiden.

CORRCPTIEPROCESSEK

Berlusconi slaat terug

Voormalig premier Silvio Berlusconi heeft op 14 mei 1998 een proces aangespannen tegen vijf Milanese rechters. Hij beschuldigde hen ervan een heksenjacht tegen hem te hebben ontketend. De rechters wordt van misbruik van macht en aantasting van de politieke rechten van burgers verweten.
Berlusconi werd in december 1997 veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden wegens valsheid in geschrifte. Er lopen nog drie andere zaken tegen hem wegens belastingfraude. omkoping en illegale financiering van een politieke partij

Vonnis in 'moeder aller corruptiezaken'

Het Hof van Cassatie in Rome heeft 13 juni 1998 twaalf mensen veroordeeld die betrokken waren bij een smeergeldfonds ter waarde van 220 miljoen dollar Dit geld was van de agro-industriële groep Montedison. Zij gebruikte dit fonds om politici smeergeld te betalen. Dit zou onder andere gebeurd zijn bij de uitkoop van een desastreuze joint-venture met het energiebedrijf ENI. Deze zaak werd als eerste - begin jaren tachtig - naar de rechter gebracht en wordt daarom ook de 'moeder aller corruptiezaken' genoemd.
Onder de veroordeelden bevonden zich voormalig premier Arnoldo Forlani (twee jaar en vier maanden gevangenis) en de leider van de Noordelijke Liga Umberto Bossi (acht maanden gevangenis).

Onderzoek naar corruptie FIAT-topman

Op 24 juni 1998 werd bekend dat de fiscale politie een onderzoek was gestart naar corruptie door Cesare Romiti, exvoorzitter van Fiat, Francesco Paolo Mattioli, voormalig financieel directeur van Fiat en de zus van voormalig Fiattopman Gianni Agnelli. De drie zouden geld hebben geaccepteerd van het consortium dat ve antwoordelijk is voor de aanleg van de Hoge Snelheidslijn. Dit consortium zou Fiat een bedrag ter waarde van 460 miljoen hebben betaald zonder dat daar iets tegenover stond. Het onderzoek van de fiscale politie zou zich toespitsen op valsheid in geschrifte. fraude en belastingontduiking.

LICIO GELLI EN MAFFIABAAS ONTSNAPT

Op 19 mei 1998 ontsnapte maffiabaas Pasquale Cuntrera vlak voordat de politie hem zou arresteren om een gevangenisstraf van 21 jaar uit te zitten wegens drugshandel. Twee weken eerder was Licio Gelli, leider van de P2-loge, gevlucht vlak voordat hij zou worden gearresteerd om een gevangenisstraf van 12 jaar uit te zitten.
De ontsnappingen brachten minister van Justitie Giovanni Maria Flick in een moeilijk parket. Hij mocht echter aanblijven omdat hij beloofde zo snel mogelijk justitiële hervormingen door te voeren. Onder de Italiaanse wet is het namelijk vrij makkelijk om te ontsnappen. Processen slepen zich vaak jaren voort en iemand die geen gevaar voor de samenleving vormt of bewijs kan verdonkeremanen hoeft niet in voorarrest te zitten. In plaats daarvan kan hij kiezen voor huisarrest of politiesurveillance.
De positie van Flick werd iets draaglijker toen Cuntrera in Spanje werd opgepakt en op 27 mei al weer werd uitgeleverdaan Italië.
Desondanks besloot de Noordelijke Liga een motie van wantrouwen in te dienen tegen Flick en zijn collega van Binnenlandse zaken Giorgio Napolitano. De motie werd op 29 mei echter met een overweldigende meerderheid verworpen: 46 parlementsleden stemden voor, 316 stemden tegen.
[Vorige berichten pag. 225/1 e.v. - 1998)

MALTA

RUZIE IN LABOURPARTIJ

Het regeringsvoorstel om een jachthaven te bouwen in de hoofdstad Valletta leidde op 9 juni 1998 tot een forse ruzie in de regerende Labourpartij. Voormalig premier en Labourleider Dom Mintoff stemde tegen het voo stel, waardoor dit het niet haalde. Labour heeft in het 69 leden tellende parlement namelijk een meerderheid van slechts één zetel.
De 82-jarige Mintoff riep hierna premier Alfred Sant op om af te treden. Deze kreeg echter de steun van de parlementsfractie en riep op zijn beurt Mintoff op oin uit Labour te stappen omdat hij zou samenspannen met de oppositionele Nationale Partij.

Een week later - op 16 juni - bracht de regering het voorstel voor de jachthaven opnieuw in stemming en stelde hierbij de vertrouwenskwestie. Mintoff liet weten dat hij zich bij stemming zou onthouden. De regering trok het voorstel op 22 juni echter weer in, omdat ze nieuwe onderhandelingen was begonnen met het consortium dat de jachthaven wil bouwen.

OJISTREDEN HERDENKING LANDING NAPOLEON

De Maltese regering lanceerde begin 1998 het plan om de landing van Napoleon in 1798 te herdenken met enkele grote festiviteiten Een heropvoering van de landing door 500 leden van het Napoleongenootschap zou daarbij het hoogtepunt moeten vormen De regering hoopte met deze festiviteiten veel toeristen te trekken
In mei 1998 nam het verzet tegen de plannen toe Een krant noemde het na-

spelen van de landing 'een belediging voor onze voorouders die - alleen God weet hoeveel - geleden hebben tijdens de twee jaar durende strijd tot ze uiteindelijk de vijand verjoegen die de rijkdom uit ons land roofde en onze vrouwen onteerde'. Napoleon wist dankzij een list Malta in 1798 te veroveren. Twee jaar later verjoegen de Maltezers hem mrt Britse hiilp weer van het eiland.
De Franse ambassadeur. Patrick Amiot, meende dat de tegenstanders de zaak in proportie moesten zien. Het ging volgens hem niet om een herdenking van de Franse bezetting. 'De komst van Napoleon betekende ook de komst van een nieuwe kijk op vrijheid, gelijkheid en broederschap.'
Frankrijk is de belangrijkste handelspartner van Malta. De meeste toeristen komen echter uit Groot-Brittannië.

REGERIKGSCOMMISSIE WIL WET OP ECHTSCHEIDING

De Commissie voor de Toekomst van Gezinnen heeft de overheid in mei 1998 geadviseerd echtscheiding in Malta wettelijk mogelijk te maken. De commissie wil dat echtgenoten die ten minste vijf jaar zijn getrouwd en drie jaar of langer niet meer samenwonen het recht krijgen om te scheiden. De commissie adviseerde verder dat de stemming in het parlement over dit controversiële voorstel vrij moest zijn van fractiediscipline.

Het voorstel was in het katholieke Malta omstreden. De kerk - die elke zondag driekwart van de Maltezer bevolking vanaf de kansel bereikt - was fel tegen. De regering wees er echter op dat er op Malta steeds meer bastaarden worden geboren en steeds meer mensen onwettig samenwonen. Verder stelde de overheid dat kinderen ernstige schade lijden als hun ouders ged ongen met elkaar moeten leven, terwijl ze liever uit elkaar zouden gaan.
De oppositionele Nationale Partij was eveneens tegen het voorstel. Partijleider Eddie Fenech Adami vond dat de overheid op moet komen voor de belangen van het gezin. Tevens meende Fenech Adami dat de regerende Labourpartij de kiezers heeft misleid, omdat zij het voorstel tot echtscheiding niet had opgenomen in haar verkiezingsprogramma.

BRITS RAPPORT ONTHULT NUCLEAIRE ONGELUKKEN

De Britse vredesactivist Eddie Goncalves publiceerde op 28 juni 1998 een rapport waaruit zou blijken dal er zich tijdens de Koude Oorlog twintig ongelukken hebben voorgedaan met Britse nucleaire wapens. Dit zou zijn gebeurd in Duitsland. Cyprus en Malta. Het Britse ministerie van Defensie zou de desbetreffende landen niet hebben ingelicht over de ongelukken. Goncalves baseerde zich op een 'zeer geheim' rapport van het ministerie van Dcfcnsic en de uitspraken van een oud-medewerker van het ministerie.
Het rapport beschrijft onder andere hoe in 1973 een torpedo op een atoombom viel op het marineschip 'The Tiger' dat op dat moment in een Maltezer haven lag. Goncalves: 'Functionarissen menen dat het puur geluk was dat de torpedo niet afging. Als dat wel zou zijn gebeurd, dan zou er een brand zijn uitgebroken die er waarschijnlijk voor had gezorgd dat het omringende land en de zee besmet zou zijn geraakt.'
Het Britse ministerie van Defensie weigerde op de beschuldigingen in te gaan. Wel zei een woordvoerder dat er de afgelopen veertig jaar geen enkel incident met een atoombom was geweest.
(Vorige berichten pag. 285/1 e.v. - 1998)

MOLDOWA

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Snegoer tegen aansluiting bij Roemenië

Een belangrijke politieke partij in Moldowa, de Democratische Conventie (CDM),streeft geen aansluiting van het land bij Roemenië na. Dat zei de leider van die partij en vroegere president van Moldowa, Mircea Snegoer, zo'n tien dagen voor de parlementsverkiezingen op 22 maart 1998 in een interview. De Democratische Conventie is een nationalistische partij en bestaat uit een coalitie van twee afzonderlijke partijen. Een van die twee partijen streeft officieel wel aansluiting van Moldowa bij Roemenië na. Snegoer zei dat de nationalisten het beleid van het land wel meer zouden richten op het Westen en op Roemenië en minder op het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS).

Weinig interesse bij Roemenen voor Moldowa

De problemen in Roemenië zijn te groot om veel brlangstelling te hebben voor de verkiezingen in Moldowa. Dat verklaarde een woordvoerder van de Christen-democratische Partij. een van de partijen van de Roemeense regeringscoalitie. medio maart. Na de val van het communisme in Roemenië en de Sovjet-Unie gingen er in Roemenië wel stemmen op om te komen tot een samengaan van Roemenië en Moldowa. maar de kwestie is op de achtergrond geraakt. De Roemeense president Emil Constantinescu. tussen de wereldoorlogen geboren in Moldowa, spreekt bij ontmoetingen met politici uit zijn geboorteland tegenwoordig vooral over economische en culturele aangelcgenheden. Sommige politici in Roemenië hopen dat de aansluiting van Moldowa weer op de agenda komt. zodra het met beide landrn economisch beter gaat

Communisten tegen privatisering

De leider van de Communistische Partij in Moldowa (PCM). Vladimir Voronin, liet medio maart weten dat zijn partij staatsondernemingen in stand zou houden en de privatisering zou herzien. 'Wat illegaal is geprivatiseerd zal worden teruggegeven aan de arbeidscollectieven', zei hij in een interview. De communisten hadden een voorsprong in de opiniepeilingen voor de verkiezingen. De partij was na 1991 enige tijd verboden en deed voor de eerste keer aan de verkiezingen mee. De communisten en de Democratische Conventie waren tegen de regering die door president Petroe Loecinschi werd gesteund. Voronin zei ook dat zeven jaar van hervormingen de bevolking niets gebracht hadden.

Geen verkiezingen in Djnestrië

De separatistische regio Djnestrië nam geen deel aan de parlementsverkiezingen in Moldowa. Op de andere oever van de rivier de Djnestr, waar de regering van Moldowa het gezag uitoefent, werden wel stembureaus geopend waar inwoners van de regio konden stemmen. Met de regio gaat het economisch slecht. Doordat de regering van Moldowa weigert aan de grens met Djnestrië grensposten in te richten, is de grens open. Smokkel van zaken als sigaretten en benzine heeft daardoor een grote vlucht genomen.

Leiders van de Djnestrië-regio hadden op 20 maart in de havenstad Odessa een ontmoeting met de presidenten van Moldowa, Oekraïne en Rusland waarbij gepoogd werd een uitweg uit de impasse ten aanzien van de regio te vinden. Ter discussie stond de uitvoering van een vredesakkoord dat in 1997 tussen de separatisten en Moldowa was ondertekend. De ontmoeting leverde niets concreets op.

Communisten winnen verkiezingen

De communisten waren de grote winnaars van de parlementsverkiezingen van 22 maart 1998. Zij kwamen op 30.1 procent van de stemmen en 40 afge-

vaardigden in een parlement met 101 leden De Democratische Conventie en de centristische Beweging voor een Democratisch en Welvarend Moldowa (PMDP) haalden 19,4 en 18.1 procent (resp 26 en 24 zetels) De Partij van Democratische Krachten (PFD)werd vierde met 8,8 procent en 11 zetels Het opkomstpercentage was volgens de secretaris van de Centrale Kiescommissie 68 procent.

Het grote aantal stemmen voor de communisten werd alom gezien als een teken dat de kiezers gekant waren tegen de gematigde economische hervormingen van president Loecînschi. De communistische leider Voronin had zich uitgesproken voor samenwerking met andere partijen in het parlement. Zijn bewondering voor de staatsbemoeienis met de economie in Bjelaroes maakte hem echter tot een moeilijke coalitiepartner voor de andere partijen. Een niet met naam genoemde hoge Moldowaanse diplomaat in een westerse hoofdstad liet tegenover journalisten weten dat hij na de communistische overwinning was benaderd door tal van buitenlandse politici en investeerders die zich zorgen maakten over de politieke toekomst van het land.
De communistische leider Voronin stelde zich overigens tijdens een persconferentie kort na de verkiezingen terughoudender op dan voorheen over de herinvoering van centrale planning en staatseigendom in de landbouw. President Loecinschi had eerder gezegd dat hij graag de zittende premier, Ion Cioeboek, in functie wilde laten.

Premier benoemd, regeringscoalitie geformeerd

Begin mei liet president Loecinschi weten dat een centrum-rechtse coalitie in het parlement erin had toegestemd Ion Cioeboek voor te dragen als premier. Cioeboek was al premier van de vorige regering geweest gedurende iets meer dan een jaar vóór de parlementsverkiezingen. De coalitie die Cioeboek zou voordragen beschikte over 61 van de 101 parlementszetels.

Zo'n twee weken later was er binnen de geplande coalitie, die zich Alliantie voor Democratie en Hervormingen noemde, nog steeds geen overeenstemming over de verdeling van de ministersposten. Eén van de partijen in de coalitie. de Democratische Conventie. dreigde tegen de benoeming van beoogd premier Cioeboek te stemmen.
Op 21 mei bleek het parlement toch in te stemmen met de vorming vair de nieuwe regering onder leiding van premier Cioeboek met een stemverhouding van 59 tegen 36 Vier communistische afgevaardigden hadden met de regering meegestemd Daarmee was de eerste coalitieregering in Moldowa een feit Kort tevoren had beoogd premier Cioeboek de alarmklok geluid over de staat van's lands economie

Samenstelling nieuwe regering

- President (installatie 15 jan. 1997): *Petroe Loecinschi*

Regering
(goedgekeurddoor parlement 21 mei 1998)

- Premier: Ion Cioeboek
- Vice-premier (tevens minister van Economie en Hervormingen): Ion *Stoerza*
- Vice-premier (belast met Industriebeleid): *Valentin* Dolganioek
- Vice-premier (belast met Justitie): Nicolae Andronic
- Vice-premier (belast met Sociaal beleid en Wetenschap): *Oleg* Stratoelat

Ministers:
- Arbeid, Sociale bescherming en Gezin: Vladimir Goeritsenco
- Binnenlandse zaken: Victor Catan
- Buitenlandse zaken: Nicolae Tabacaroe
- Cultuur: Ghenadie Ciobanoe
- Defensie: Valerioe *Pasat*
- Financiën: Anatolie *Arapoe*
- Gezondheid: Eugenioe *Gladoen*
- Industrie en Handel: Ion Tanase
- Justitie: Ion Padoeraroe
- Landbouw en Voedselindustrie: Valerioe Boelgari
- Milieu: *Arcadie* Capcelea
- Nationale veiligheid: *Toedor Botnaroe*
- Onderwijs en Wetenschap: Anatol *Grimalschi*
- Staatsminister: *Nicolae* Cernomaz
- Territoriale ontwikkeling, Bouwnijverheid en Gemeenschapsdiensten: Mihai *Severovan*
- Transport en Verbindingen: *Toedor Leanca*
- Voorzitter van het Parlement *Doemitroe Motpan*
- Voorzitter van de Nationale Bank *Leonid Talmaci*

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

De levensstandaard in Moldowa is sinds de onafhankelijkheid in 1991 sterk gedaald. De munteenheid. de leu, is redelijk stabiel en na zes jaar van dalende industriele productie was er in 1997 een bescheiden groei van 1.3 procent. Pensioenen in Moldowa worden echter lang niet altijd betaald en privatisering en andere hervormingen zijn tot stilstand gekomen.

Beoogd premier Ion Cioeboek liet kort voordat hij op 21 mei 1998 het vertrouwen van het parlement zou krijgen een ontwerp van een economisch programma circuleren. waarin hij waarschuwde voor zeer ernstige budgettaire problemen voor de overheid. 'De staatshuishouding is bijna catastrofaal. omdat de geplande inkomsten te optimistisch zijn: de inning van belastingen beperkt is en de uitgaven excessief zijn', zo stond in het ontwerp te lezen.
Bevordering van de export was volgens het ontwerp de belangrijkste manier om economische groei te bevorderen. De regering was voorts van plan het belastingstelsel te hervormen en sneller te privatiseren, ook in de sectoren land, energie en telecommunicatie. In het programma werd ook opgemerkt dat de inflatie was teruggelopen van 15,1 procent in 1996 naar 11,2 een jaar later. Het tekort op de lopende rekening bedroeg in 1997 13.8 procent van het bruto binnenlands product, waardoor de valutareserves van de nationale bank in korte tijd uitgeput konden raken. Het tekort op de handelsbalans was in 1997 het equivalent van ongeveer 688 miljoen gulden oftewel 38,6 procent van de export. Het begrotingstekort was 7,8 procent van het bruto binnenlands product. De buitenlandse schuld stond op 1.2 miljard dollar, waarbij het Russische gasbedrijf Gazprom, het IMF en de Wereldbank de belangrijkste crediet-verleners waren. In 1997 besteedde Moldowa 130 miljoen dollar of 20 procent van de begroting aan het aflossen van buitenlandse schuld. In 1998 zou dat 215 miljoen dollar worden. Voor de komende vier jaar rekende de regering op 3-5 procent jaarlijkse groei van het bruto binnenlands product, een jaarlijks inflatiepercentage van 7-9 procent en een begrotingstekort van niet meer dan 3,5 procent van het bruto binnenlands product.

OPTIJIISME OVER GRENSGESCHIL

President Leonid Koetjsma van Oekraïne toonde zich na een ontmoeting met de Moldowaanse president Loecinschi in Odessa op 20 maart optimistisch over de oplossing van een grensgeschil met Moldowa over een kleine strook grond aan de Donau. Het stukje land, dat is gelegen bij het dorp Gioergioelesti aan de Donau. is van belang vanwege de bouw van een olieterminal door Moldowa die daar gaande is. Koetsjma zei in Kiev dat er een wil is om het probleem op te lossen. Oekraïne schijnt te overwegen Moldowa een grotere strook land aan de Donau te geven. In ruil daarvoor zou Oekraïne elders aan de grens voor 99 jaar een gunstig gelegen stuk land kunnen pachten.

MOLDOWA LID ISO

Eind maart 1998 werd bekenddat Moldowa was toegetreden tot de Internationale Suikerorganisatie (ISO) als 52e lid. Een hoge functionaris van de organisatie maakte dat bekend tijdens een tweedaagse bijeenkomst in de Mexicaanse stad Oaxaca. Hij zei dat de ISO van dienst kon zijn bij de privatisering en herstructurering van de suikerindustrie in Moldom-a. Het land heeft een kleine oogst aan witte suikerperjaarvan200.000ton.

WET TEGEN PROSTITUTIE

Het parlement van Moldowa nam begin juni 1998 strenge wetten aan ter bestrijding van prostitutie. Prostituées die tot dan toe op een boete ter hoogte van ongeveer twintig gulden konden rekenen. kunnen voortaan worden bestraft met geldboetes van ongeveer 400 tot 1400 gulden. Bij herhaalde overtreding is een gevangenisstraf mogelijk van maximaal twaalf maanden. Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie is ook in Moldowa de prostitutie sterk toegenomen. Een functionaris van het ministerie van Binnenlandse zaken zei dat de zedenpolitie slechts uit zes personen bestond en niet op zijn taak was berekend. Er werden slechts vijfenzeventig gevallen van prostitutie per jaar geregistreerd.
(Voïigeberichtenpag.160/3 e.v. - 1998)

OEKRAÏNE

BINNENLAND

COMMUNISTEN GROOTSTE PARTIJ BIJ VERKIEZINGEN

Bij de verkiezingen van 29 maart 1998 woonde Communistische Partij (KPU) de meeste zetels in het parlement. Na kleine correcties van de oorspronkelijke zetelverdeling medio mei kwamen de communisten op 119 van de 450 parlementszetels. Ze bleven dus ruim onder de 226 zetels die ze nodig zouden hebben om de traag verlopende economische hervormingen van president Leonid Koetsjma volledig te blokkeren. De mogelijke coalitiepartners van de communisten. het blok van de Socialistische partij en de Boerenpartij (SPU/SelPU) en de Vooruitstrevende Socialistische Partij (PSP) kwamen na correcties op respectievelijk 35 en 17 zetels. De nationalistische Roech-partij haalde met 47 zetels een slecht resultaat. Twintig parlementszetels waren medio mei nog steeds niet toegewezen. In het parlement hebben ook enkele tientallen onafhankelijke parlementariërs zitting, van wie niet duidelijk is of ze president Koetsjma zullen steunen of de oppositie. De ruk naar links in het Oekraïense parlement werd door commentatoren gezien als een stem tegen de economische malaise van het moment. De levensstandaard in Oekraïne is vanaf 1991 gestaag achteruitgegaan.

De leiders van drie politieke partijen in het nieuwe parlement kondigden kort na de verkiezingen aan een poging te zullen doen tot impeachment van president Koetsjma te komen, hoewel zij samen niet over de 301 zetels in het parlement beschikken die voor zo'n procedure nodig zijn. De drie leiders waren Petro Symonenko van de Communistische Partij. Natalja Vitrenko van de Progressieve Socialisten en Pavlo Lazarenko van de Hromada-partij (Gemeenschapspartij).

Gematigde oppositiepartijen haastten zich te verklaren dat zij tegen impeachment waren. De positie van president Koetsjma is ook moeilijk, omdat drie belangrijke kandidaten voor de komende presidentsverkiezingen in oktober 1999 ook in het parlement zijn gekozen. Onder hen is Lazarenko, een ex-premier die door Koetsjma werd ontslagen. De relaties van Oekraïne met het Westen staan ook onder druk vanwege de trage economische hervormingen. Het IMF en de Wereldbank hebben beide om die reden omvangrijke kredieten voor Oekraïne opgeschort.

NIEUWE MINISTERS

President Koetsjma benoemde medio april 1998 Borys Tarasjoek tot minister van Buitenlandse zaken als opvolger van Hennady Oedovenko die zijn zetel in het parlement ging innemen. Koetsjma verklaarde dat de buitenlandse politiek van Oekraïne niet wezenlijk zou veranderen. Tarasjoek die eerder ambassadeur in de Benelux was. zei dat hij alles zou doen om Oekraïne verder in Europa en in 'transatlantische structuren' te integreren.

Minister van Landbouw Joeri Karasyk werd op 23 april door president Koetsjma ontslagen en vervangen door eerste vice-premier Borys Soepichanov. Karasyk was in 1995 al uit dezelfde functie ontheven en in juli 1997 opnieuw benoemd. Een dag later werd Vasyl Rohovy tot minister van Economische Zaken benoemd. Hij was daarvoor al eerste vice-minister van Economische Zaken. Van beide benoemingen werd door commentatoren betwijfeld of ze gevolgen van betekenis zouden hebben voor de stagnerende economie.

VOORAANSTAANDE BANKIER VERMOORD

De moord op de vooraanstaande Oekraïense bankier Vadim Hetman op 22 april 1998 zorgde voor grote beroering. De moord leek sterk op een professionele liquidatie. Hetman werd 's avonds bij zijn appartement in Kiev in de lift vijf keer beschoten met een pistool met geluidsdemper. Een diplomaat merkte op dat de moord geen goed teken was voor buitenlandse investeerders. De nieuwe voorzitter van de centrale bank Joeri Joesjtsjenko werd door velen gezien als een protégé van Hetman. De financiële markt in Kiev reageerde nerveus, maar de koers van de Oekraïense hryvnia bleef ongewijzigd.

KRITIEK OP PREMIER WEGENS BIJWONEN VOETBALWEDSTRIJD

Communistische afgevaardigden in het parlement uitten op 22 mei 1998 felle kritiek op premier Valery Poestovoitenko omdat hij voetbal belangrijker zou vinden dan een gesprek met stakende mijnwerkers. De premier die tevens voorzitter is van de voetbalbond in Oekraïne. was twee dagen eerder naar Amsterdam gegaan voor het bijwonen van de finale van de Champions League tussen Juventus en Real Madrid. Protesterende mijnwerkers in Dnipropetrovsk hadden een ontmoeting met Poestovoitenko geëist. Een vice-premier voerde ter verontschuldiging van Poestovoitenko aan dat hij al eerder een onderhoud met de mijnwerkers had gehad. De Oekraiense regering is mijnwerkers het equivalent van meer

dan twee miljard gulden schuldig aan niet uitbetaaldeionen

Op 11 juni arriveerden honderden mijnwerkers in Kiev ter afsluiting van een protestmars van een week die zij hadden gehouden vanwege achterstallige lonen. Meer dan duizend mijnwerkers uit de kleine stad Pavlohrad, in de buurt van Dnipropetrovsk. hadden zeshonderd kilometer gelopen om tot stilstand te komen rond de kantoren van president Koetsjma in het centrum van Kiev. De Onafhankelijke Mijnwerkersvakbond had de demonstratie georganiseerd en liet weten dat de mijnwerkers in Kiev zouden blijven totdat de regering had betaald. Begin mei waren zo'n honderdduizend mijnwerkers in staking gegaan vanwege achterstallig loon.

VERKIEZING PARLEMENTSVOORZITTER VERLOOPT MOEIZAAM

De laatste twee weken van mei 1998 stemde het parlement tot drie keer toe over een nieuwe voorzitter, zonder tot overeenstemming te komen. De bezetting van de post wordt belangrijk geacht, omdat het parlement in Oekraïne in tegenstelling tot dat in diverse andere voormalige Sovjet republieken over reële macht beschikt.
De parlementsvoorzitter kan met name grote invloed uitoefenen op de mate en de snelheid waarmee toekomstige wetgeving over economische hervormingen zal worden aangenomen. De omvang van de hervormingen zal ook grote invloed hebben op de bereidheid van het IMF Oekraïne de kredieten te verlenen die het broodnodig heeft,

Twee grote kanshebbers voor de post leken de leider van de Communistische Partij Petro Symonenko en de leider van de Socialistische Partij Alexander Moroz. Geen van beiden stonden bekend als warm voorstander van een markteconomie. De derde kandidaat was de gematigde hervormer en ex-president Leonid Kravtsjoek.

De vierde stemming op 3 juni ging tussen Symonenko en Kravtsjoek, die geen van beiden tot winnaar konden worden uitgeroepen, omdat zij de vereiste 226 stemmen niet kregen. Een vijfde stemming een dag later leverde weer geen winnaar op, waardoor de kansen voor Alexander Moroz als compromiskandidaat weer leken toe te nemen.

Een westerse diplomaat in Kiev merkte op dat door de gang van zaken wel zeer slechte signalen naar het buitenland werden afgegeven omdat de werkzaamheden van het parlement geruime tijd na de verkiezingen nog steeds niet op gang waren gekomen De krant Den publiceerde begin juni de uitslag van een veelzeggende opiniepeiling onder twaalfhonderd mensen Slechts 8 procent van hen steunde vergaande marktgerichte hervormingen, 22 procent wilde meer overheidscontrole van de economie en 21 procent wilde zelfs een terugkeer naar een planeconomie zoals ten tijde van de Sovjet-Unie

ECONOMIE

NIEUW HOOFD PRIVATISERING

President Koetsjma benoemde begin april 1998 Alesander Bondar tot hoofd van het Staatseigendomsfonds (FDM). de instantie die verantwoordelijk is voor privatisering. Daarmee kwam een strijd met het parlement tot een einde, die ongeveer een jaar geduurd heeft.

Het betekende dat Volodomyr Lanovi van zijn functie werd ontheven. tegen wiens benoeming het parlement vorig jaar vier keer had gestemd. Lanovi was bij de verkiezingen eind maart niet in het parlement gekozen. Het parlement nam eind maart een wet aan die het Staatseigendomsfonds verbood instructies van Lanovi op te volgen. Hij moest zijn wagen inleveren en zijn kantoor ontruimen. Koetsjma en Lanovi negeerden echter het parlement.

Bondar kreegin de tweede helft van mei een hartaanval en kwam in het ziekenhuis terecht, waarna president Koetsjma Vitaly Krjoekov tot zijn opvolger benoemde.

ONDERSTEUNIKG LANDBOUW DOOR STAAT KRIJGT KRITIEK

Begin april 1998 vaardigde president Koetsjma een decreet uit waarin werd bepaald dat de staat prijzen voor landbouwproducten in stand zou houden en een systeem zou opzetten waarbij landbouwmachines konden worden gehuurd en land kon worden gepacht. Een westerse commentator beoordeelde de voorgestelde maatregelen negatief, omdat de staat de landbouw daardoor nog meer in zijn greep krijgt, terwijl het juist zaak is de grote invloed van de staat op dat terrein terug te dringen. De overheid wordt er ook regelmatig van beschuldigd graan gewoon bij boerenbedrijven weg te halen zonder er voor te betalen.

IMF STELT 92 VOORWAARDEN VOOR LENING

De voorzitter van de centrale bank Viktor Joesjtsjenko liet op 22 april 1998 weten dat Oekraine aan 92 voorwaarden moest voldoen om voor een lening van 2,5 miljard dollar van het IMF in aanmerking te komen. De lening is bedoeld om ingrijpende structurele economische hervormingen mogelijk te maken. Van de 92 voorwaarden hebben 12 betrekking op het bankwezen en vereisen het aannemen van wetten door het parlement die de activiteiten van de centrale bank en commerciële banken reguleren.
Ook moet de staatsbegroting worden aangepast om het tekort op jaarbasis terug te brengen van 3,3 procent tot 2,5 procent van het bruto binnenlands product. Eveneens zullen de tarieven voor elektriciteit en gemeentelijke diensten moeten worden verhoogd. De linkse partijen in het nieuw gekozen parlement zijn tegen dergelijke maatregelen gekant.

MINISTERS ZEGGEN HERVORMING LANDBOLW TOE

Een Oekraïense vice-premier Serhi Tyhypko heeft begin juni 1998 gezegd dat het de regering ernst is met de hervorming van de door de staat gecontroleerde landbouwsector en met de verbetering van omstandigheden voor buitenlandse investeerders. 'We moeten een gunstig investeringsklimaat creëren, prijzen en markten liberaliseren, de regering ver houden van de activiteiten van privé-bedrijven en land privatiseren.' Tyhypko zei dit op een bijeenkomst van driehonderd binnenlandse en buitenlandse landbouwondernemers.

Zeven jaar na de val van het communisme heeft Oekraïne nog steeds geen privé-eigendom van land. De linkse meerderheid in het parlement is daar fel tegen gekant. Minister van Landbouw Soepichanov verklaarde tijdens de bijeenkomst dat de regering een einde had gemaakt aan de praktijk waarbij de staat het recht had eerder dan de privé-sector graan op te kopen bij de producenten. Westerse en Oekraïense investeerders beklagen zich regelmatig over de talrijke bureaucratische belemmeringen die een ondernemer op zijn weg vindt, bijvoorbeeld in de vorm van de eindeloze reeks vergunningen die nodig is. Soepichanov deelde mee dat zijn regering 443 van de 536 graanelevators tegen eind 1998 zal hebben geprivatiseerd.

MILIEU

TSJERNOBYLRAMP HERDACHT

In het slaapstadje Slavoetitsj ten noorden van Kiev werd in de nacht van 26 april 1998 door zo'n tweehonderd mensen de ramp in Tsjernobyl herdacht die in 1986 plaatsvond. In Slavoetitsj zijn veel arbeiders gehuisvest die na de ramp uit Tsjernobyl moesten vertrekken. De regering van Oekraïne heeft verklaard dat meer dan 3.500 mensen door de ramp zijn omgekomen. maar andere organisaties zeggen dat de cijfers in werkelijkheid veel hoger zijn. Het ministerie van Gezondheid in Oekraïne zei een week voor de herdenking dat stralingsziektes nu 3,9 keer vaker voorkomen dan voor de ramp. Schildklierkanker onder kinderen komt tien keer vaker voor. President Koetsjma zei dat Tsernobyl een ramp op wereldschaal was en dat de hele wereld aan de schade moest meebetalen.

OVEREENKOMST OVER NUCLEAIRE TECHNOLOGIE MET VS

De VS en Oekraine ondertekenden begin mei 1998 een overeenkomst die het de voormalige Sovjet-republiek mogelijk maakt technologie te importeren om zijn nucleaire industrie te moderniseren. Om de overeenkomst mogelijk te maken moest Oekraïne afzien van de levering van speciale kernreactorturbines aan Iran. Een woordvoerder van president Koetsjma zei dat de politieke en economische voordelen van de nieuwe samenwerking Oekraïne veel meer waard zijn dan dc levering van twee turbines aan Iran. De Amerikaanse ambassadeur in Oekraïne zei dat de overeenkomst kon leiden tot de verbetering van de veiligheid van nucleaire reactors in het land.

VOORTDURENDE ONESIGHEID OVER TSJERNOBYL

De jaarlijkse bijeenkomst van de European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) vond op 11 mei 1998 in Kiev plaats. Oekraïne dreigde bij die gelegenheid de kernreactor in Tsjernobyl niet te sluiten, als westerse landen de bouw van twee nieuwe reactors in het westen van het land niet zouden financieren.
Oekraïne wil zijn nucleaire capaciteit uitbreiden om niet afhankelijk te zijn van dure aardgasimporten. De regering in Kiev heeft de G-7 van belangrijke westerse industrielanden in 1995 weliswaar toegezegd Tsjernobyl in 2000 te sluiten, maar speelt herhaaldelijk de 'reactorkaart' om financiële steun te krijgen. Oekraïne dreigde zelfs vóór de EBRD-bijeenkomst reactor 3 in Tsjernobyl. die af en toe nog in bedrijf is, te reactiveren, maar zag daar later van af. De directeur van Tsjernobyl zei dat reactor 3 een week later toch zou worden gestart.

De EBRD tekende op de bijeenkomst wel twee overeenkomsten ter waarde van 110 miljoen dollar voor de reparatie van de betonnen 'sarcofaag' rond de in 1986 ontplofte reactor 4. Van de 750 miljoen dollar die nodig zijn om Tsjernobyl te sluiten waren 400 miljoen al door privé-investeerders toegezegd. Het resterende bedrag en de 1,2 miljard dollar die nodig zijn voor de bouw van twee nieuwe reactoren in West-Oekraïne moeten volgens westerse regeringen door privé-investeerders worden opgebracht en niet door overheden.

Op 20 mei werd inderdaad bekend gemaakt dat reactor 3 in Tsjernobyl was gestart en op zijn volledige capaciteit was gaan draaien. Directeur Vitaly Tovstonohov zei dat de reactor in november weer voor verdere reparaties zou worden stilgelegd. De G-7 had een week eerder in Birmingham, Engeland, een verklaring uitgegeven waarin werd gezegd dat de veiligheid van reactor 3 'aanleiding was tot bezorgdheid'.
Tovstohonov ontkende dat Oekraïne reactor 3 gebruikte in een politiek spel om miljarden dollars van het Westen los te krijgen. Hij zei dat er geen reden was tot bezorgdheid over reactor 3.

BUITENLANDSE ZAKEN

MILITAIRE OEFENING MET RUSLAND BEEINDIGD

Op 22 april 1998 kwam er met lucht- en amfibielandingen op de Krim een eind aan een militaire oefening van een week waar Russische en Oekraiense eenheden gezamenlijk aan deelnamen. Aan de oefening deden 50 oorlogsschepen mee en 25G pantservoertuigen en vliegtuigen. Beide zijden hadden hun eigen commando, maar men vocht tegen een gemeenschappelijke vijand.

ZORGEN OVER VRIENDSCHAPS-VERDRAG MET RUSLAND

Een functionaris van het Oekraïense ministerie van Buitenlandse zaken liet op 26 mei 1998 weten zich zorgen te maken over de weigering van het Russische parlement het vriendschapsverdrag met Oekraïne te ratificeren. De verklaring was afkomstig van Oleh Semenets, hoofd van de afdeling voor het GOS (Gemenebest van Onafhankelijke Staten) van het ministerie.

De presidenten Koetsjma en Jeltsin ondertekenden in 1997 het vriendschapsverdrag waarmee in theorie een einde kwam aan lang slepende geschillen over land en over de verdeling van de Zwartezeevloot. De twee staten ondertekenden in februari 1998 ook een economische samenwerkingsovereenkomst voor een periode van tien jaar. De Russische Staatsdoema heeft ratificatie van het vriendschapsverdrag al enkele keren uitgesteld. De opmerking van Semenets kwam aan de vooravond van een tweedaags bezoek van de Russische minister van Buitenlandse zaken Jevgeni Primakov aan Oekraïne.

DUITSLAND GEÏNTERESSEERD IN ANTONOV-70-VLIEGTUIGPROJECT

Duitsland is geïnteresseerd in deelname aan een Russisch-Oekraïens vliegtuigproject. Bondskanselier Helmut Kohl liet dat weten bij een bezoek van president Koetsjma eind mei 1998 aan Bonn. De Duitse regering gaat onderzoeken of het zal deelnemen aan de bouw van het Antonov-70 militair transportvliegtuig. Een beslissing daarover wordt in 1999 verwacht.

De An-70 is een groot vliegtuig dat tussen de 120 en 170 miljoen gulden per stuk moet gaan kosten en een vracht van 35 ton kan vervoeren over een afstand van 3800 kilometer. Een prototype van de An-70 is in mei in actie geweest bij een luchtvaartshow in Berlijn. Een groep van zeven voornamelijk West-Europese landen waaronder Duitsland voert al geruime tijd gesprekken over de bouw van een groot transporttoestel, maar tot nu toe zonder veel resultaat. De Duitse minister van Defensie Volker Ruhe zei een inogelijk gezamenlijk project met Rusland en Oekraïne te zien als een teken dat de oude tegenstellingen uit de tijd van de Koude Oorlog waren overwonnen. Bondskanselier Kohl gaf aan mogelijkheden te zien ook andere Europese landen over te halen tot deelname aan het project.

BEZOEK VATICAANS FUNCTIONARIS NEEMT SPANNING NIET WEG

De staatssecretaris van het Vaticaan Angelo Sodano bracht begin juni 1998 een bezoek aan Kiev. Een functionaris van de orthodoxe kerk sprak in dit verband van 'katholiek expansionisme'. In

Oekraïne is na het einde van het communisme in 1991 sprake van een conflict tussen de orthodoxe kerk die loyaal is aan het Moskouse patriarchaat en de grieks-katholieke Kerk die in de minderheid is en vijf miljoen gelovigen telt. Een nog klcincrc minderheid, 200.000 mensen, is rooms-katholiek. De grieks-katholieken zijn trouw aan Rome en weiden onder Stalin zwaar vervolgd.
De twee kerken zijn het oneens over de restitutie van kerkelijke bezittingen die onder het Sovjet-communisme zijn onteigend. Een woordvoerder van president Koetsjma liet weten dat Oekraïne na 1991 600 bezittingen aan de rooms-katholieke kerk had teruggegeven en 700 aan de grieks-katholieke kerk. 'Wij hebben meer teruggegeven aan de katholieken dan aan enige andere godsdienst,' merkte de woordvoerder op. De ontmoeting van Sodano met president Koetsjma leidde niet tot overeenstemming over een mogelijke datum voor een bezoek van paus Joannes Paulus II aan Oekraïne.

REGELING MET DUITSLAND OVER OORLOGSGRAVEN

Duizenden Duitse soldaten die in de Tweede Wereldoorlog aan 'het Oostfront' zijn gesneuveld zullen op een onlangs geopende begraafplaats in West-Oekraïne worden herbegraven, zo werd op 8 juni 1998 bekend gemaakt. De begraafplaats. de derde in Oekraïne. werd ingezegend tijdens een grieks-katholieke dienst bij het plaatsje Potelytsjy. Een plaatselijke functionaris verklaarde telefonisch tegenover Reuters dat er al 300 tot 400 Duitse soldaten begraven lagen, maar dat er naar verwachting minstens tienduizend anderen bij zouden komen. Er zijn minstens 118.000 locaties in de vroegere Sovjet Unie waar Duitse soldaten begraven liggen. Veertig procent daarvan bevindt zich in Oekraïne. Potelytsjy is de derde regionale begraafplaats voor gesneuvelde Duitse militairen die in Oekraïne wordt aangelegd. Er zijn al begraafplaatsen in Kiev en Charkiv, waar ongeveer twaalfduizend mensen zijn herbegraven.
(Vorige berichten pag. 162/1 e.v.- 1998)

OOSTENRIJK

FPO IN OPSPRAAK NA VERDUISTERING-SCHANDAAL

Peter Rosenstingl, een parlementslid van de extreem rechtse Vrijheidspartij FPO. verdween eind april 1998 spoorloos, nadat de openbare aanklager hem had beschuldigd van de verduistering van een bedrag ter waarde van 32 miljoen gulden. Dit bedrag zou zowel van banken als particulieren afkomstig zijn.
FPÖ-leider Jörg Haider riep begin mei direct een extra vergadering bijeen waarin hij zei dat er een strikte gedragscode voor politici moest komen. Hij zei dat de FPO in elk geval een bindend contract met haar parlementsleden zou sluiten waarin zij onder andere moeten beloven de partijlijn te volgen en geen verkiezingsbeloftes te breken. Andere partijen noemden dit contract in strijd met de democratie, omdat parlementsleden hierdoor niet meer vrij kunnen handelen.
Haider kondigde op 17 mei 1998 - temidden van deze crisis - aan dat hij het gouverneurschap van Karinthië wilde gebruiken als springplank naar de nationale macht. De FPO-leider was al eerder gouverneur van Karinthië, maar was in 1991 gedwongen af te treden nadat hij zich lovend had uitgelaten over de arbeidspolitiek van de nazi's. Haider verwacht dat de FPO bij de deelstaatverkiezingen in de lente van 1999 in zijn thuisbasis Karinthië de grootste partij zal worden, zodat hij opnieuw gouverneur kan worden. Vervolgens wil hij vanuit die positie een gooi doen naar het kanselierschap tijdens de parlementsverkiezingen die later in 1999 plaats zullenvinden.

EDLINGER VERWACHT LAGER BEGROTINGSTEKORT

Minister van Financiën Rudolf Edlinger kondigde 28 mei 1998 aan dat het begrotingstekort voor 1999 waarschijnlijk lager zou uitvallen. Edlinger zei dat aan de vooravond van de parlementaire behandeling van de begroting die hij al in maart 1998 had opgesteld.
De minister van Financiën zei dat zijn begroting was gebaseerd op een verwachte economische groei van 2.8 procent. Volgens hem gaven economen inmiddels aan dat die groei waarschijnlijk 3 procent of hoger wordt. Het begrotingstekort - door Edlinger in maart nog begroot op 2,6 procent - zou hierdoor lager uitvallen.

HOGE VERWACHTING OVER EU-VOORZITTERSCHAP

Oostenrijkzalvan 1 juli 1998 tot 1 januari 1999 het voorzitterschap van de Europese Unie bekleden. In juni 1998 - aan de vooravond van het voorzitterschap - waren de verwachtingen hooggespannen. Kranten schreven dat Oostenrijk voor het eerst in tachtig jaar weer in het centrum van de Europese politiek stond. In 1918 betekende het einde van de Eerste Wereldoorlog tevens het einde van het Oostenrijk-Hongaarse keizerrijk en de dvnastie van de Habsburgers.
Kanselier Viktor Klima toonde zich ambitieus: 'Oostenrijk zal proberen vooruitgang te boeken op zaken zoals werkgelegenheid, de monetaire unie, de hervorming van de regionale hulp, de landbouwpolitiek. de begroting, de uitbreiding van de Europese Unie en de cruciale vraag hoe we Europa dichter bij de burgers kunnen brengen.'
De belangrijkste beslissingen waren echter net voor het Oostenrijkse voorzitterschap genomen. namelijk de totstandkoming van de Europese Monetaire Unie en het starten van de onderhandelingen met zes landen over de toetreding tot de Europese Unie. Verwacht wordt dan ook dat het voorzitterschap van Oostenrijk vooral een periode van reflectie zal zijn.
Klima liet wel weten veel aandacht te zullen besteden aan de werkgelegenheid en de uitbreiding van de Europese Unie, vooral omdat drie van de zes kandidaatleden buurlanden van Oostenrijk zijn, namelijk Tsjechië. Hongarije en Slovenië. Daarnaast zal waarschijnlijk de crisis in Kosovo een belangrijke rol gaan spelen. Minister van Buitenlandse zaken, Wolfgang Schuessel: 'Als het gaat om veiligheidspolitiek is Kosovo waarschijnlijk de grootste bedreiging waarmee Oostenrijk tijdens haar voo - zitterschap te maken krijgt.'

PAUSBEZOEK TIJDENS KERKCRISIS

Paus Johannes Paulus II bezocht Oostenrijk voor de derde keer op 19, 20 en 21 juni 1988. Tijdens zijn bezoek deed hij Salzburg. St Poelten en Wenen aan. In St Poelten gaf hij een mis in de open lucht die ook werd bijgewoond door gelovigen uit Duitsland, Polen, Tsjechië en Slowakije.
Het bezoek vond plaats op het moment dat de Oostenrijkse katholieke kerk zich in een diepe crisis bevindt. De kerk raakte de laatste jaren veel leden kwijt en hoewel 77 procent van de Oostenrijkse bevolking zich katholiek noemt, meenden vier van de vijf Oostenrijkers dat het pausbezoek weinig betekenis had.

De oorzaak van de crisis ligt in een seksschandaal dat in 1995 werd onthuld. In dat jaar werd het hoofd van de Oostenrijkse kerk. kardinaal Hans Hermann Groer. ervan beschuldigd dat hij

twintig jaar eerder een schooljongen seksueel had misbruikt. Monniken en priesters vertelden hierop dat Grocr hen ook regelmatig seksueel had lastig gevallen.
De kerk reageerde destijds vrijwel niet op de beschuldigingen. Groer werd naar een klooster nabij het Duitse Dresden gestuurd en verder werd de zaak doodgezwegen. Dit tot roede van vele Oostenrijkers.
Vier bisschoppen, onder wie het nieuwe kerkhoofd Cristoph Schoenborn, de aartsbisschop van Wenen, kwamen pas dit voorjaar met een verklaring dat Groer zich inderdaad schuldig had gemaakt aan seksueel misbruik. Groer zelf deed het effect van deze verklaring weer deels teniet door in april 1998 een verklaring uit te geven waarin hij geen enkele schuld bekent, maar wel om vergeving vraagt.

PROTEST TEGEN VRACHTVERKEER IN ALPEN

Ongeveer 7000 milieu-activisten hebben van 11 tot en met 13 juni 1998 het vrachtverkeer in de Brennerpas geblokkeerd uit protest tegen het toenemende vrachtverkeer in de Alpen. De activisten werden gesteund door de politieke partijen van Tirol.
Het vrachtverkeer nam de laatste zeven jaar toe met 43 procent tot 1.2 miljoen vrachtwagens per jaar. Volgens verwachting zullen er in 2010 2,8 miljoen vrachtwagens per jaar over de Brennerpas gaan.
De demonstranten richtten zich vooral tegen de verkeerspolitiek van de Europese Unie. In haar streven naar een vrij verkeer van goederen en diensten heeft de Europese Commissie Oostenrijk voor de rechter gedaagd omdat zij te hoge tarieven zou rekenen voor vrachtwagens die 's nachts door de Alpen willen rijden.
De activisten riepen Oostenrijk op die tarieven te handhaven evenals het verbod voor vrachtverkeer in de weekenden.

PROTESTEN TEGEN OMSTREDEN SLOU'AAKSE REACTOR

De Oostenrijkse kanselier Viktor Klima dreigde Slowakije op 18 mei 1998 dat de betrekkingen tussen beide landen ernstig beschadigd zouden raken als Slowakije de omstreden kerncentrale bij Mochovce in werking zou stellen. Hij dreigde zelfs dat dit consequenties zou hebben voor de banden met de Europese Unie: 'Oostenrijk heeft Slowakije altijd gesteund bij de Europese integratie.'
De centrale van Mochovce is van Russische makelij en ligt 120 kilometer van de Oostenrijkse grens. Oostenrijk meent dat de reactor niet veilig is en dringt er daarom al jaren bij Slowakije op aan de reactor niet in werking te stellen. Het Slowaakse staatsenergiebedrijf trok zich weinig van de protesten aan en kondigde aan de brandstofstaven eind mei 1998 te activeren.

Op 22 mei drongen 23 milieu-activisten met gasmaskers de Slowaakse ambassade in Wenen binnen om eveneens te protesteren tegen het activeren van de brandstofstaven. Zij werden echter nog diezelfde dag door de politie verwijderd.
Eind mei verstreek zonder dat duidelijk was of de reactor nu wel of niet in werking was gesteld. Kanselier Klima zei op 9 juni: 'We hebben nog steeds geen officiële bevestiging gekregen dat de brandstofstaven zijn geactiveerd.'
(Vorige berichtenpag. 286/1 e.v. - 1998)

TURKIJE

BINNENLAND

YILMAZ KOSDIGT ALSNOG VERVROEGDE VERKIEZINGEN AAN

Premier Mesut Yilmaz van de Moederlandpartij verklaarde op 3 juni 1998 dat hij voor het einde van het jaar op zou stappen om zo de weg vrij te maken voor een interim-regering die moet zorgen voor vervroegde verkiezingen in april 1999. Yilmaz deed zijn uitspraak na een overleg met Deniz Baykal, de leider van de Republikeinse Volkspartij (CHP). van wiens steun de minderheidsregering van Yilmaz afhankelijk is.
Baykal en Yilmaz sloten een overeenkomst waarbij Baykal beloofde een pakket maatregelen voor economische hervorming te steunen in ruil voor de vervroegde verkiezingen. Deze parlementsverkiezingen moeten volgens plan samenvallen met lokale verkiezingen. De precieze datum was echter nog niet bekend. Yilmaz: 'Hoewel er geen definitieve datum is vastgesteld, lijkt 18 april 1998 een goede mogelijkheid.'

Yilmaz en Baykal sloten al een soortgelijk akkoord op 23 april 1998. maar Yilmaz moest hier binnen een week op terugkomen, omdat het verzet van zijn coalitiepartners, de media en de zakenwereld enorm was. Yilmaz noemde het idee daarom op 30 april 'zinloos en onnodig'. Baykal had toen al aangekondigd zich hier niet bij neer te leggen.

De reacties waren ook ditmaal niet enthousiast. De coalitiepartners van Yilmaz en president Suleyman Demirel reageerden opnieuw negatief. Zij verwachtten dat een interim-regering alleen maar zou leiden tot politieke instabiliteit. De financiële wereld was ditmaal wel positief, omdat Baykal had beloofd de economische hervorming te steunen.

Ditmaal leken de plannen van Yilmaz serieuzer. Op 12 juni 1988 liet de voorzitter van het Hoger Comité voor de Verkiezingen weten dat de regering inmiddels een bedrag ter waarde van 34,5 miljoen gulden had gereserveerd voor de verkiezingen. En vier dagen later presenteerden Baykal en Yilmaz gezamenlijk het definitieve akkoord. Baykal waarschuwde Yilmaz hierbij zich niet nogmaals te bedenken: 'Als de minister-president terugkomt op deze overeenkomst, dan zal de Republikijnse Volkspartij niet langer de fouten van deze regering blijven tolereren.'

STRIJD TEGEN ISLAMITISCHE ORGANISATIES

Welzijnspartij stapt naar Europees Hof

Leden van de inmiddels verboden islamitische Welzijnspartij gingen op 22 mei 1998 in beroep bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Zij meenden dat het verbod van hun partij in strijd is met het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht op vrije vergadering. Beide rechten zijn vastgelegd in het Europees verdrag voor de Rechten van de Mens. dat ook door Turkije is ondertekend.
De islamitische Welzijnspartij werd 16 januari 1998 verboden omdat zij een bedreiging zou vormen voor het seculiere karakter van de Turkse staat. De partij vormde op dat moment de grootste fractie in het Turkse parlement. Sinds het verbod van de Welzijnspartij is de Nationale Veiligheidsraad een campagne begonnen voor het seculiere karakter van de Turkse staat.

Zo werd de islamitische burgemeester van Kayseri, Sukru Karatepe, in februari 1998 uit zijn ambt gezet en veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar omdat hij kritiek had geuit op de vele herdenkingen van Mustafa Kemal Ataturk, de grondlegger van de Turkse staat. Karatepe werd eveneens beschuldigd van het 'aanzetten tot haat', maar

de rechtbank van Ankara sprak hem hiervoor op 22 mei 1998 vrij

Op 29 juni 1998 startte het eerste proces tegen voormalig premier Necmettin Erbakan. In Ankara werd de leider van de Welzijnspartij aangeklaagd wegens laster. Erbakan werd vertegenwoordigd door vijf advocaten. maar verscheen zelf niet op het proces. Hij woonde op dat moment een mensenrechtenmanifestatie in Duitsland bij.

Ook andere islamitische organisaties aangepakt

De acties richtten zich niet alleen op de Welzijnspartij. Op 26 mei 1998 eiste de openbare aanklager gevangenisstraffen tot drie jaar tegen leden van de islamitische ondernemersvereniging MUSAID Zij zouden zich schuldig hebben gemaakt aan het aanzetten tot religieuze verdeeldheid. Voorzitter Erol Yarar: 'Dit land bestaat voor 99 procent uit moslims. Hoe kan ik dan schuldig zijn aan het aanzetten tot religieuze verdeeldheid?'
De aanklager eiste eveneens een verbod van de MUSAID. Deze ondernemersvereniging telt ongeveer 3.000 leden, die volgens islamitische principes zaken doen en de handel met islamitische staten voorrang geven boven die met Europese landen. Hun bedrijven behalen gezamenlijk een jaaromzet van 24 miljard dollar.

Leden Hizbullah aangeklaagd

De openbare aanklager van Diyarbakir heeft op 28 mei 1998 96 mensen in staat van beschuldiging gesteld omdat ze lid zouden zijn van de verboden islamitische organisatie Hizbullah. De 96 waren in de twee maanden daarvoor opgepakt tijdens verschillende schermutselingen met het leger en de politie. Volgens de aanklager wilden de aangeklaagden een islamitische republiek vestigen en zouden zij zich onder andere schuldig hebben gemaakt aan moord en ontvoering. Twee van hen zou de doodstraf te wachten staan.

Regering talmt met anti-islamitische wet

Op 11 juni 1988 kwamen voor de derde week achter elkaar geen ministers opdagen bij de vergadering van de constitutionele commissie van het parlement. De commissie zou zich buigen over een anti-islamitische met, die het dragen van islamitische kleding (hoofddoekjes) en het volgen van islamitisch onderwijs nog strenger reguleert Verder voorziet de wet in het ontslag van ambtenaren die betrokken zijn bij islamitische activiteiten

Het wetsvoorstel kwam tot stand onder druk van de Nationale Veiligheidsraad die wordt gedomineerd door militairen Premier Mesut Yilmaz had echter intussen voor 1999 veivroegde verkiezingen aangekondigd Volgens parlementaire bronnen vreesde de Moederlandpartij van Yilmaz stemmenverlies ais de wet zou worden aangenomen Daarom zouden de ministers van de vergadering zijn weggebleven

Intussen gingen op de universiteiten de protesten tegen het verbod om hoofddoekjes te dragen onverminderd voort. Zo demonstreerden 15 juni 1988 duizend studenten in Istanboel tegen deze maatregel. De politie sloeg de demonstratie uiteen met traangas en de gummiknuppel.

MEIRELLEN ONDANKS MASSALE AANWEZIGHEID POLITIE

De traditionele viering van 1 mei leidde in 1998 opnieuw tot rellen in Istanboel. Ongeveer 50 vakbondsleiders legden bloemen op het Taksimplein waar op 1 mei 1977 37 arbeiders werden doodgeschoten. waarschijnlijk door schutters van de extreem-rechtse Grijze Wolven. Na de bloemlegging wilden 70.000 demonstranten naar het Vrijheidsmonument in de wijk Sisli gaan. Een enorme politiemacht belette hen echter de doorgang, waarop gevechten ontstonden. Hierbij viel een onbekend aantal gewonden en werden meer dan honderd mensen gearresteerd. De politie gebruikte de wapenstok en het waterkanon en werd geholpen door leden van de Grijze Wolven.

Eerder die dag zei de gouverneur van Istanboel, Kutlu Aktas, nog: 'Ik denk dat er vandaag geen enkel incident zal zijn. We hebben de afgelopen tien dagen alle noodzakelijke maatregelen genomen.' Hieronder verstond Aktas onder andere de preventieve hechtenis van 400 linkse vakbondsledcn en een uitgaansverbod voor een onbekend aantal andere linkse activisten. Verder had hij alle politieverloven ingetrokken en een politiemacht van 20.000 man op de been gebracht.

De Grijze Wolven hielp de politie actief bij het neerslaan van de demonstratie. Vanuit het kantoor van de extreemrechtse Nationale Actie Partij (MHP) hingen ze een demonstrant uit het raam die ze eerst hadden mishandeid Drie weken later - op 21 mei 1998 - ontploften twee bommen bij dat MHP-kantoor Op een bushokje tegenover dat kantoor hing een vlag van de verboden stadsguerilla Revolutionaire Volkspartij-Front (DHKP-C)

PROCESSEN TEGEN POLITICI

Een rechtbank in Istanboel bepaalde 4 mei 1998 dat een constitutionele rechtbank strafvervolging moet instellen tegen de voormalige minister van Binnenlandse zaken, Mehmet Agar. Hij zou innige banden hebben onderhouden met criminele organisaties.
Agar kwam in opspraak na een autoongeluk in 1996, waarbij een hoge politiefunctionaris en een beruchte gangster waren betrokken.

Het parlement besloot 30 juni 1998 een onderzoek in te stellen na de beschuldigingen van corruptie tegen minister-president Mesut Yilmaz. Hij zou steekpenningen hebben aangenomen bij de bouw van een toeristisch centrum in Istanboel.

KOERDISCHE KWESTIE

VONNIS TEGEN LEDEN HADEP VERNIETIGD

Het Hooggerechtshof van Istanboel heeft op 18 juni 1998 de vonnissen tegen 43 leden van de Volkspartij voor de Democratie (HADEP) vernietigd. omdat de politie de zaken niet goed genoeg zou hebben onderzocht. De 43 waren in juni 1996 gearresteerd tijdens een partijbijeenkomst waarbij de aanwezigen de Turkse vlaggen neerhaalden en vervingen door vlaggen van de verboden Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK). Van hen waren 31 veroordeeld tot gevangenisstraffen van 6 jaar. De overige twaalf waren vrijgesproken.
De 43 HADEP-leden zijn echter niet vrijgesproken. De Rechtbank voor de Staatsveiligheid zal hun zaken nu behandelen.
Overigens bleef de gevangenisstraf van 22,5 jaar tegen een jongen die de Turkse vlag naar beneden had gehaald, wel gehandhaafd.

GEVECHTEN IN KOERDISTAN

Het Turkse leger maakte 3 juni 1998 bekend dat er heftige gevechten hadden plaatsgevonden in de provincie Tunceli. Guerrillastrijders van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) zouden

een waterzuiveringsinstallatie hebben vernietigd, een militair detachement hebben aangevallen en een aanslag hebben gepleegd op twee soldaten die op wacht stonden.
Dezelfde dag hield het maoïstische Bevrijdingsleger van Turkse Arbeiders en Boeren (TIKKO) in dezelfde provincie een busje aan. Zij zouden de dertien inzittenden gedwongen hebben uit te stappen en er vervolgens acht hebben doodgeschoten en één hebben ontvoerd. Eerder die dag zou de TIKKO een raketaanval op een kazerne hebben uitgevoerd.
Het leger maakte verder bekend dat het zes PKK-strijders had gedood, terwijl de PKK tien dorpswachten nabij de grens met Irak zou hebben doodgeschoten.
Later die maand maakte het Turkse persbureau Anatolia melding van gevechten in Hakkari en Sivas, waarbij tien PKK-strijders en een soldaat om het leven zouden zijn gekomen.

PROCES TEGEN 'VINGERLOZE SEKI'

Op 30 juni 1998 begon in Diyarbakir het proces tegen Semdin Sakik, bijgenaamd 'Vingerloze Seki', de voormalige nummer twee van de PKK. Sakik was op 21 maart overgelopen naar een Iraaks-Koerdische groep en op 13 april ontvoerd uit Irak door Turkse veiligheidstroepen.
Sakik stond in Diyarbakir terecht op beschuldiging van moord en hoogverraad. Tegen Sakik werd de doodstraf geëist.

TURKIJE IN CONFLICT MET RAAD VAN EUROPA

De Turkse regering heeft de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa dringend verzocht om een rapport over de Koerdische kwestie niet te behandelen. Het rapport is opgesteld door een speciale commissie van de Raad van Europa. De commissie spreekt hierin haar grote bezorgdheid uit over de mensenrechtensituatie in Turks-Koerdistan en veroordeelt het ontruimen en afbranden van Koerdische dorpen. Turkije meende dat het rapport niet behandeld moest worden omdat dit van 'twijfelachtige kwaliteit' zou zijn en vol stond met 'ongefundeerde beweringen'.

MENSENRECHTEN

DEMOSSTRATIE TEGEN AANSLAG MENSENRECHTENACTIVIST

Akin Birdal, hoofd van de mensenrechtenvereniging IHD en Turkije's meest vooraanstaande mensenrechtenactivist, werd 12 mei 1998 het slachtoffer van een moordaanslag door twee onbekende schutters. Birdal overleefde de aanslag, maar werd zwaar gewond opgenomen in het ziekenhuis van Ankara.
Duizenden mensen protesteerden vijf dagen later in Ankara tegen deze aanslag. Een soortgelijke demonstratie in Diyarbakir werd verboden. De politie arresteerde hier tien demonstranten.

MENSENRECHTENHOF VEROORDEELT TURKIJE

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft Turkije op 25 mei 1998 in twee zaken veroordeeld tot het betalen van schadevergoedingen.

De eerste zaak was die van de Socialistische Partij. Turkije verbood deze partij in 1992 omdat zij een bedreiging zou vormen voor de territoriale integriteit van Turkije. Volgens het Hof was dit verbod in strijd met het recht op vrijheid van organisatie. De Socialistische Partij maakte geen gebruik van geweld Een verbod omdat de standpunten de autoriteiten niet aanstaan, noemde het Hof 'absoluut onnodig in een democratische samenleving'.

Het Hof liet weten dat zij niet bij machte is het verbod ongedaan te maken. Wel kende zij de voorzitter en de voormalig voorzitter van de Socialistische Partij een schadevergoeding van enkele duizenden guldens toe.

De tweede zaak was die van een vrouw wier zoon is verdwenen. Ooggetuigen hadden gezien dat veiligheidstroepen de zoon meenamen. Het Hof kon niet bewijzen dat de veiligheidstroepen de zoon inderdaad vermoord hebben. maar ze verklaarde Turkije wel schuldig aan onrechtmatige detentie en kende de vrouw een schadevergoeding toe ter waarde van 80.000 gulden.

BUITENLANDSE ZAKEN

RELATIE MET E C BLIJFT GESPANNEN

Turkije heeft de Britse minister van Buitenlandse zaken, Robin Cook. tijdens zijn bezoek aan Turkije van 20 mei 1998 gevraagd om zijn uiterste best te doen een Grieks veto op te heffen op de financiële hulp die Turkije van de Europese Unie zou krijgen. Groot-Brittannie was de eerste helft van 1998 voorzitter van de EU en Cook probeerde de banden met Turkije te herstellen.
Deze bevonden zich op een dieptepunt nadat de Europese Unie in december 1997 besloot Turkije niet toe te laten tot de lijst met toekomstige lidstaten. Dat de Grieks-Cypriotische regering wel op die lijst stond. maakte het voor Turkije extra zuur.

Turkije wachtte al sinds 1996 op het pakket financiële hulp ter waarde van 930 miljoen gulden. Een woordvoerder van Buitenlandse zaken zei: 'Het geld op zich is voor ons niet belangrijk. Het heeft vooral een symbolische betekenis voor de toekomst van de onderlinge verhoudingen.'
Vijf dagen later liet Turkije weten de vergadering te boycotten die de Europese Unie en Turkije twee maal per jaar hebben over de Douane-unie. De EU reageerde teleurgesteld en zei alles in het werk te blijven stellen om de relatie met Turkije te verbeteren.

AKKOORD OVER EGEÏSCHE ZEE

NAVO-bondgenoten Griekenland en Turkije bereikten 4 juni 1998 een overeenkomst over veiligheidsmaatregelen om problemen op de Egeïsche Zee te voorkomen. De luchtmacht en marines van beide kemphanen waren de laatste zes maanden geregeld met elkaar in conflict gekomen. De overeenkomst kwam tot stand na bemiddeling van Javier Solano, secretaris-generaal van de NAVO. Hij zei: 'De verklaring van vandaag is een teken van de politieke wil van beide regeringen.' Minister van Defensie Ismail Cem zei: 'We zijn blij om te zien dat Griekenland positief heeft gereageerd op onze voorstellen.'
Er moeten nog verdere onderhandelingen komen over de precieze invulling van de veiligheidsmaatregelen.

RAKETTENCONTRACT MET FRANKRIJK ALS DRUKMIDDEL

Turkije maakte op 10 juni 1998 bekend dat de regering het contract met de Franse firma Aerospatiale voorlopig niet zal tekenen. Aerospatiale zou Eryx anti-tankraketten ter waarde van 290 miljoen gulden aan Turkije leveren. Turkije zal hier nu voorlopig vanaf zien, omdat zij de Franse Senaat onder druk wilde zetten.
Het Franse parlement had in mei een verklaring aangenomen waarin zij de moord op 1,5 miljoen Armenen die in 1915 in Turkije plaatsvond, omschrijft als genocide. Die ve klaring zou in juni in de Franse Senaat komen en Turkije wilde niet dat de Senaat de verklaring zou bekrachtigen.
(Vorige berichten pag. 286/3 e.n - 1998)

VATICAAN

PAUS WIL INTERNATIONALE GARANTIES VOOR JERUZALEBI

Paus Johannes Paulus II heeft de internationale gemeenschap op 28 mei 1998 gevraagd om internationale garanties om het unieke en heilige karakter van de stad Jeruzalem te bewaren. De paus deed zijn uitspraak tijdens een bezoek van de nieuwe Jordaanse ambassadeur aan Vaticaanstad.

Israël beschouwt Jeruzalem als een en ondeelbaar. Uit protest tegen de bezetting van Oost-Jeruzalem hebben de meeste landen hun ambassade echter in Tel Aviv gevestigd en niet in Jeruzalem. Dit geldt ook voor het Vaticaan.

Israël meent dat internationale garanties niet nodig zijn omdat zij waakt over het heilige karakter van Jeruzalem. De paus is het hier niet mee eens. Hij wil dat de stad open blijft staan voor joden, christenen en moslims: 'De stad moet een plaats zijn waar alle volken van de wereld elkaar in vrede kunnen ontmoeten.'
De Jordaanse ambassadeur vroeg de paus een rondreis door het Midden-Oosten te maken om zo het vredesproces uit het slop te halen.

Een maand eerder - op 27 april 1998 - besloten het Vaticaan en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO een 'gezamenlijke werkgroep' in te stellen die zich bezig zou houden met 'onderwerpen die in beider belang zijn.' Het Vaticaan gaf daarbij aan dat de werkgroep zich in elk geval niet zou buigen over de gevoelige kwestie Jeruzalem.

VATICAAN ONTKENT AFLCISTEREK PAUS DOOR KGB

Een woordvoerder van het Vaticaan ontkende op 8 april 1998 dat de paus of zijn voormalige staatssecretaris Agostino Casaroli ooit zijn afgeluisterd. Volgens hem waren de bewijzen daarvoor zo mager dat een ontkenning niet eens noodzakelijk was.

De berichten over de afluisterpraktijken kwamen naar voren tijdens het onderzoek dat rechter Rosario Priore beeft ingesteld naar de vermeende betrokkenheid van de Turkse Grijze Wolven bij de aanslag op de paus van 13 mei 1981. Paus Johannes Paulus II werd toen neergeschoten door de Turk Mehmet Ali Agca. Het is echter nooit opgehelderd wie er achter de aanslag zaten.
In het 500 pagina's tellende dossier van Priore. dat in april 1998 bij een Italiaanse rechtbank werd gedeponeerd, bevindt zich een notitie van de Italiaanse geheime dienst uit 1990. Hierin staat dat een Tsjechische KGB-agente in 1980 afluisterapparatuur heeft geplaatst in het appartement van de paus. De Russische geheime dienst KGB zou volgens de notitie de paus in diskrediet willen brengen met desinformatie en hem zo nodig u-illen vermoorden. Dit omdat de paus zich op dat moment sterk maakte voor het verboden vakverbond Solidariteit in Polen.

'MONSEIGNEUR PERESTROJKA' OVERLEDER

Op 9 juni 1998 overleed de 83-jarige kardinaal Agostino Casaroli in een ziekenhuis in Rome. Casaroli diende onder vier pausen en fungeerde als een soort minister van Buitenlandse zaken. Hij zette zich vooral in voor de verbetering van de relatie tussen de Oosteuropese regimes en de Rooms-katholieke kerk. De kroon op zijn werk was de ontmoeting tussen paus Johannes Paulus II en Sovjet-leider Maikel Gorbatsjov die hij in december 1989 arrangeerde. Het leverde hem de bijnaam 'Monseigneur Perestrojka' op.
(Vorigeberichten pag. 238/3 e.v. - 1998)

ZWITSERLAND

DE JOODSE BANKREKENINGEN

Crédit Suisse sluit individuele overeenkomst

Crédit Suisse maakte op 4 mei 1998 bekend dat ze een akkoord had gesloten met Estelle Sapir, die na de Tweede Wereldoorlog niet over de bankrekening van haar vader mocht beschikken. Volgens Crédit Suisse kon zij geen verklaring van zijn dood overleggen.
In ruil voor 300.000 dollar zal Sapir zich terugtrekken uit het proces dat tienduizenden Holocaust-slachtoffers tegen drie Zwitserse banken hebben aangespannen.
De overeenkomst was overigens al uitgelekt op 23 maart 1998. maar Crédit Suisse weigerde deze tot 4 mei te bevestigen.

Banken bieden holocaust-slachtoffers 600 miljoen dollar

De drie belangrijkste Zwitserse banken, Crédit Suisse, de Zwitserse Bankcorporatie en de Unie Bank van Zwitserland. maakten op 19 juni 1998 bekend dat zij 600 miljoen dollar willen betalen aan de slachtoffers van de holocaust. Dit bedrag was inclusief de 70 miljoen dollar die de banken al eerder hadden betaald aan het humanitair fonds.

Het bod is een uit erking van het verdrag dat de banken. het Joods Wereldcongres, de Amerikaanse overheid en nazi-slachtoffers op 27 maart 1998 in Washington hadden gesloten. In een verklaring schreven de banken: 'Volgens alle legitieme criteria is dit een redelijk bod. De banken zien dit bod als het hoogste dat kon worden gerechtvaardigd gezien de feiten en omstandigheden.`

Avraham Burg, voorzitter van de Joodse Wereldorganisatie voor Teruggave, noemde het bod echter diefstal: 'De drie Zwitserse banken hebben de joodse eigendommen jarenlang verborgen gehouden en nu proberen ze de rente daarvan te trekken.'

Het Joodse Wereldcongres reageerde eveneens negatief. Volgens de organisatie hadden de Zwitserse banken de vertrouwelijkheid van de onderhandelingen geschonden.

Regering presenteert definitief plan humanitair fonds

De Zwitserse overheid presenteerde het parlement op 23 juni 1998 het definitieve plan voor het humanitaire fonds. dat de slachtoffers van armoede. geweld en mensenrechtenschendingen bij moet staan. De regering wil een deel van haar goudvoorraad verkopen om zo een bedrag van 9,4 miljard dollar voor het fonds bijeen te krijgen.
De regering verwacht overigens dat het fonds niet voor het jaar 2000 kan worden ingesteld, omdat de parlementaire behandeling en een eventueel referendum over deze kwestie nog veel tijd kosten

De meeste Zwitsers ondersteunden het idee van het humanitaire fonds bij de lancering in april 1997. Die steun brokkelde echter steeds verder af. Dit vooral onder invloed van de stroom beschuldigingen dat Zwitserland fout was in de oorlog. Met name het Joods Wereld Congres en het Simon Wiesenthal Centrum komen geregeld met rapporten die dit moeten aantonen.

Zo maakte het Simon Wiesenthal Centrum nog op 10 juni 1998 een 128 pagina s tellend rapport openbaar waarin ze Zwitserland beschuldigde van een positieve houding tegenover de nazi's gedurende de Tweede Wereldoorlog
Volgens het rapport weigerde Zwitserland 30 000 oorlogsvluchtelingen de toegang, terwijl ze wel 1200 pro-Duitse jongeren toeliet voor een treinreis Verder zou Zwitserland gedurende de oorlog medicijnen naar Duitsland hebben gestuurd

De Zwitserse president Flavio Cotti noemde het rapport 'een belediging voor een hele generatie'. Zwitserland had al in 1995 toegegeven dat het oorlogsvluchtelingen de toegang had geweigerd en hiervoor ook excuses aangeboden. De Zwitserse diplomaat Thomas Borer zei: 'We waren niet voor de nazi's. Gedurende de oorlog heeft Zwitserland - net als veel andere landen in de wereld - fouten gemaakt.'
Volgens Cotti had het Simon Wiesenthal Centrum incidenten bijeen geraapt en daaruit een niet te handhaven conclusie getrokken.

BANKTEGOEDEN VAN VOORMALIGE DICTATORS

Geld Marcos definitief naar Filippijnse overheid

Het Zwitserse Hooggerechtshof heeft op 15 juni 1998 het laatste verzoek om teruggave van de geblokkeerde tegoeden van de voormalige dictator Ferdinand Marcos afgewezen. Met dit vonnis kwam een einde aan een twaalf jaar durende strijd over de vraag wie recht had op de miljoenen van de inmiddels overleden dictator. De Filippijnse overheid, erfgenamen van de dictator en slachtoffers van mensenrechtenschendingen betwisten het vermogen al sinds Marcos'valin 1986.

Nu de laatste claim is afgewezen, is de weg vrij om het laatste bezit van Marcos over te maken aan de Filippijnse overheid. Dit bezit heeft een waarde van 540 miljoen gulden.

Geld Mobutu blijft geblokkeerd

De Federale Politie besloot op 11 mei 1998 dat de tegoeden geblokkeerd blijven die de voormalige Zaïrese dictator Mobutu Sese Seko op Zwitserse banken had staan. Evenmin mocht zijn villa worden verkocht. Deze heeft een waarde van 11 miljoen gulden en ligt even buiten Lausanne.

De Zwitserse politie is bezig met een onderzoek of de tegoeden kunnen worden teruggegeven aan de Democratische Republiek van Congo, de nieuwe naam voor Zaïre. Dat onderzoek zou 17 mei 1998 zijn afgerond, maar wegens gebrek aan informatie is dit niet gelukt; waardoor het bezit van Mobutu langer geblokkeerd moet blijven.

ZWITSERLAND WIL GOUD VERKOPEN

De Zwitserse regering ging op 27 mei 1998 akkoord met het voorstel van Kaspar Villiger, de minister van Financiën, om de helft van de goudvoorraad te verkopen. Dit deel van de goudvoorraad - ongeveer 1300 ton - zou overbodig zijn. Villiger wilde de verkoop spreiden over een periode van vijf tot zeven jaar om zo te voorkomen dat de wereldgoudmarkt uit evenwicht zou u-orden gebracht.

Villiger verwachtte eind 1999 of begin 2000 te kunnen beginnen met de verkoop van de goudvoorraad. Hij moet eerst nog wachten op goedkeuring van het parlement en de eventuele goedkeuring van de kiezers in een referendum.

REFERENDUM

Geen verbod genetische manipulatie

Een grote meerderheid van de Zwitserse bevolking heeft 7 juni 1998 in een referendum het voorstel afgewezen om de genetische manipulatie te beteugelen. Het voorstel kwam er op neer dat genetische manipulatie van dieren en de patentering hiervan grondwettelijk verboden zouden worden.
Het referendum plaatste dierenbeschermers. consumentenorganisaties en milieu-activisten recht tegenover het Zwitserse politieke en industriële establishment.

Voorstanders van het voorstel meenden dat je de genen van levende wezens niet mag manipuleren. De farmaceutische industrie wees er op dat het voorstel een ramp zou betekenen voor de vooraanstaande positie die Zwitserland inneemt in de biomedische wereld. De industrie be eerde ook dat - mocht het voorstel wet worden - dit ten koste zougaanvan40.000 arbeidsplaatsen.

Na afloop van het referendum toonde de farmaceutische industrie zich opgelucht. Thomas Cueni van Interpharma 'We zijn opgelucht en tevreden Opgelucht omdat er veel op het spel stond, namelijk de toekomst van Zwitserland als het wetenschappe ijk centrum van het biomedische onderzoek We zijn tevreden omdat dit tevens een stem van vertrouwen betekent in de regeringspolitiek om de genetische manipulatie te controleren en te reguleren zonder her gebruik van wettelijke verboden '

Beëindiging begrotingstekort

Bij hetzelfde referendum ging de Zwitserse bevolking akkoord met het amendement dat de overheid dwingt een begroting zonder tekort op te stellen. In het jaar 2001 mag het begrotingstekort maximaal 1 miljard Zwitserse frank bedragen. ongeveer 1,35 miljard gulden.

Het begrotingstekort liep de laatste jaren fors op. Dit bedroeg in 1996 5,89 miljard gulden. in 1997 7,11 miljard gulden en voor 1998 werd een begrotingstekort van 10,26 miljard gulden verwacht. De staatsschuld bedroeg in 1998 123 miljard gulden.

De overheid hoopt ondanks het oplopende tekort in 2001 een begroting zonder tekort te presenteren. Hiertoe wil zij onder andere voorlopig geen inflatiecorrectie toepassen op de pensioenen. bezuinigen op de werkloosheidsuitkeringen, het terugdringen van de militaire uitgaven en het overhevelen van bepaalde kostenposten naar de kantons. Tenslotte is de Zwitserse regering van plan de BTW in 1999 met 1 procentpunt te verhogen.

RUSSISCHE DIPLOMAAT UITGEWEZEN

Een woordvoerder van het Zwitserse ministerie van Justitie maakte op 21 juni 1998 bekend dat een Russische diplomaat van de Verenigde Naties was uitgewezen vanwege spionage. De woordvoerder vertelde dat de Russische diplomaat werd ontmaskerd, nadat Zwitserland informatie had ontvangen van een Slowaakse diplomaat. Verder weiden er geen details bekend gemaakt.

De Zwitserse krant *Sonntags Zeitung* schreef echter dat de Slowaak in 1994 door de Rus was gerecruteerd en sinds die tijd veel informatie had geleverd, waaronder informatie over de Slowaakse pogingen om toe te treden tot de NAVO.
(Vorige berichten pag. 291/3 e.v. - 1998)

AMERIKA

AMERIKA

ALGEMEEN

BRITAIN/CARIBBEAN FORUM

Steun voor Caribische handelsprivileges met EU

Het Britain/Caribbean Forum werd op 13 februari 1998 afgeslotenmet de door de Britse regering uitgesproken steun aan pogingen oin de bijzondere handelsprivileges van Caribische staten met Europa te verlengen.
Aan het tweedaagse forum namen regeringsleiders, ministers en topambtenaren van twintig staten en koloniën deel.

Het forum was geu-ijd aan het aflopen van het Vierde Verdrag van Lomé in het jaar 2000. Dit handelsverdrag regelt de export van de zogenaamde ACP-landen. voornamelijk voormalige koloniën, naar Europa. De Europese Commissie lijkt voorstander van afschaffing van de voorkeursbehandeling die bepaalde ACP-landen krijgen. De Britse minister van Buitenlandse zaken, Robert Cook, liet tijdens het Forum blijken dat Londen de voorkeursbehandeling, die voornamelijk uit geen of lagere invoerbelastingen bestaat, nog met vijf jaar verlengd wil zien.

Over algemene afschaffing van de doodstraf op de eilanden werden de deelnemers aan het Forum het niet eens. Enkele Caribische staten die niet bekend staan om grove schendingen van mensenrechten. waren rerontwaardigd dat Londen de afschaffing van de doodstraf tot een mensenrechtenkwestie had gemaakt.

Caribische staten tegen legalisering homoseksualiteit

De meeste Caribische staten bleven zich tijdens het Britain/Caribbean Forum verzetten tegen druk van Groot-Brittannie om de wetgeving af te schaffen die homoseksualiteit strafbaar stelt. Minister Hubert Hughes van Anguilla stelde in een interview dat de Caribische landen een 'eenvoudige christelijke samenleving' kenden en dat regeringen niet bereid waren op verzoek van de Britse regering aan hun christelijke principes te morrelen, ook al waren sommige nog zo afhankelijk van Britse economische hulp. Hij kreeg bijval van verscheidene politici uit de regio. Ze waarschuwden voor heftig verzet vanuit de samenleving tegen pogingen de Caribische, voornamelijk rooms-katholieke bevolking een libertijnse moraal op te dringen die de hunne niet is

Aanleiding voor Hughes' uitspraak waren enkele incidenten in het Caribisch gebied, zoals de weigering van de Kaaiman-eilanden om een schip met negenhonderd homoseksuele toeristen voor anker te laten gaan en een bloedig gevangenisoproer in Jamaica, dat volgde op het besluit van een gevangenisdiïectie om condooms onder mannelijke gevangenen en bewakers uit te delen. wat als een onaanvaardbare beschuldiging van homoseksualiteit werd opgevat. De bewakers gingen in staking en bij het oproer dat volgde, werden verscheidene gevangenen gedood die homoseksueel waren

Enkele dagen voordat het Forum plaatsvond. maakte de Britse regering bekend dat men overwoog de 160.000 burgers van de Britse koloniën in het Caribisch gebied het recht op de Britse nationaliteit en dus ook een Brits paspoort te geven. Men doelde op de eilanden Anguilla, de Kaaiman-eilanden. de Turks en Caicos-eilanden, de Britse Maagdeneilanden, Montserrat en Bermuda. Door de timing van de bekendmaking legden vele Caribische politici dit uit als een vorm van chantage van Britse zijde.

De aankondiging werd gedaan tijdens een voorbereidende bijeenkomst in Londen, waaraan Cook en de gouverneurs van de eilanden deelnamen. De Britse regering had na een onderzoek een rapport voorbereid over de huidige en toekomstige betrekkingen met de koloniën. Een van de suggesties was ook de officiële term 'dependenties' te vervangen door 'overseas territorics'.

Binnen het ministerie van Buitenlandse zaken zal een speciale afdeling voor alle contacten met de overzeese gebiedsdelen gecreëerd worden, met de huidige vice-minister Liz Symons aan het hoofd. Zij was degene die het onderzoek naar herziening van de betrekkingen uitlokte door opmerkingen aan het adres van het bestuur van Montserrat, het eilandje dat in 1997 door een vulkaanuitbarsting werd getroffen. Het eilandbestuur vond dat Londen niet genoeg voor de getroffen bevolking deed en beklaagde zich openlijk. waarna Symon het beschuldigde van 'hysterische bangmakerij' en opmerkte dat 'ze straks gouden olifanten zullen gaan eisen'.

Caribische staatjes machteloos tegen kernafvaltransporten

Tijdens een bijeenkomst in de marge van het Forum van Britse functionarissen met vertegenwoordigers van eilanden in het Caribisch gebied werd duidelijk dat zij niet voorbereid zijn op een eventuele scheepsramp waarbij kernafval of chemisch afval in zee terecht zou komen. Geen enkel eiland heeft deskundigheid op het gebied van kernafval in huis, aangezien alleen Cuba in het Caribisch gebied zelf kernenergie produceert.

Aanleiding voor overleg over gevaarlijke transporten was een nooit eerder vertoond transport begin februari 1998 van 24 ton opgewerkt kernafval van Frankrijk naar Japan via het Panamakanaal. Dit soort afval is het meest radio-actieve dat in de wereld voorkomt, aldus Greenpeace. Het werd naar Japan gebracht door het Britse bedrijf British Nuclear Fuels (BNFL).
De Britse regering die nog politiek verantwoordelijk is voor enkele eilanden in het Caribisch gebied, legde het transport geen strobreed in de weg. De route door het Panama-kanaal was nu eenmaal de kortste en de goedkoopste. aldus Londen.
De economie van de meeste eilanden is afhankelijk van het toerisme en dus van schone stranden en schoon zeewater. De aanvoerroutes naar het Panama-kanaal zijn vaak smal, worden druk bevaren en zitten vol riffen en zandbanken. Het Panama-kanaal is door de VS slecht onderhouden. Volgens BNFL varen er jaarlijks zo'n 13.000 schepen door het kanaal waarvan een derde met gevaarlijk afval of ruwe olie. Schepen die kernafval vervoeren, voldoen volgens de BNFL echter aan een reeks speciale voorzorgsmaatregelen en behoren juist tot de veiligste transportschepen die het gebied aandoen.

'Onze inkomsten zijn afhankelijk van het eco-systeem,' zei Hubert Hughes, minister van Anguilla. 'Eén ramp is genoeg om dat te vernietigen en we zouden het toerisme en de visserij voor altijd kwijt zijn. Het stoort ons bijzonder dat wij niets te zeggen hebben over scheepstransporten van kernafval in onze regio.' Veel Caribische regeringen zijn er niet van overtuigd dat die 'ene ramp' nooit kan gebeuren, maar omdat de transporten voor zover bekend aan de internationale wettelijke eisen voldoen, kunnen zij weinig meer doen dan klagen. concludeerde Hughes op 15 februari tegenover een journalist van het persbureau Reuters.

'KLEINE STATEN GEDWONGEN TOT WITWASSEN ZWART GELD'

Op 27 mei 1998 stelde Rumman Faruqi, directeur economische zaken van de Commonwealth. dat kleine landen gedwongen kunnen zijn witwaspraktijken van banken op hun territorium toe te laten, aangezien westerse mogendheden in hun liberaliseringswoede geen rekening houden met staatjes die voor hun voortbestaan helemaal afhankelijk zijn van één soort landbouwproduct.
De Commonwealth. een los verband van voornamelijk voormalige Britse koloniën, zou in juli een delegatie van microstaten op pad sturen om hun belangen te bepleiten bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO). de Europese Unie; de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds. Van de 54 leden van de Commonwealth hebben er 32 minder dan anderhalf miljoen inwoners.

Als voorbeeld van fataal beleid noemde Faruqi de aandrang die de WTO op de EU uitoefent om de voorkeursbehandeling te beëindigen die Caribische landen bij hun bananenexport naar Europa krijgen. De kleine landen pleiten voor langere overgangsregelingen bij de WTO, stroomlijning van regels voor toelating en een fonds waaruit kleinere landen geld kunnen krijgen voor de kosten verbonden aan beroepszaken tegen WTO-besluiten.
Op 16 april kregen zij steun van Canada's premier Chrétien die meende dat hun belangen beter behartigd konden worden door een ander handelsblok. namelijk dat van de Zuid-Amerikaanse landen die onderhandelen over het Vrijhandelsverdrag voor de Amerika's (FTAA). Chrétien gaf de kleine Caribische staten verenigd in de Caricom het advies daarbij als groep op te treden.
(Vorige berichten pag. 343/2 e.v. - 1998)

COSTA RICA

VERKIEZINGEN

Aanloop naar de verkiezingen

Op 1 februari 1998 moesten de twee miljoen kiezers van Costa Rica een nieuwe president, een nieuw parlement en 81 burgemeesters kiezen. De verkiezingscampagne was een van de saaiste van de laatste jaren. De politieke partijen waren overeengekomen huizen, straten. auto's en kantoren niet onder te plakken met verkiezingsaffiches: zodat er van een verkiezingscampagne weinig te merken was. Bovendien had de oppositionele presidentskandidaat, de 58-jarige zakenman Miguel Angel Rodriguez van de Sociaal-christelijke Eenheidspartij (PUSC), vanaf januari een constant blijvende voorsprong in de opiniepeilingen op de kandidaat van de regerende partij, de Nationale Bevrijdingspartij (PLN), José Miguel Corrales. Ook waren vriend en vijand het erover eens dat de politieke en econoinische programma's van beide kandidaten weinig solide uitgewerkte ideeën bevatten, ondanks het feit dat Rodriguez ingrijpende veranderingen voorstond.

Rodriguez' PUSC beloofde een radicale breuk met het traditionele Costaricaanse sociaal-economische model. waarbij de regering sleutelsectoren van de economie bestuurt en zorgt voor goede sociale voorzieningen. Staatsbedrijven hebben monopolies in de energie- en telecommunicatiesector. banken en verzekeringen.
De PUSC is voorstander van privatisering van de staatsbedrijven, wenst geen belemmeringen voor buitenlandse investeerders en staat een meer marktgericht beleid voor om daarmee bijvoorbeeld in de toekomst in de bananenteelt beter te kunnen concurreren met plantages in grote Latijns Amerikaanse landen

Tijdens de campagne probeerde Corrales het feit uit te buiten dat Rodriguez in 1997 een ontmoeting had gehad met een van de 'godfathers' van de Mexicaanse politiek, Carlos Hank Gonzalez. Hank werd berucht wegens zijn uitspraak dat 'een arme politicus een slechte politicus is' en werd verdacht van banden met drugsbaronnen. Rodriguez bezocht Hank in zijn villa in Mexico vlak voordat hij zich kandidaat zou stellen voor het presidentschap. Corrales wakkerde de vrees bij de kiezers aan dat Rodriguez Mexicaanse politieke praktijken in Costa Rica zou introduceren.
Ook legde Corrales de nadruk op het feit dat Rodriguez ondanks zijn studie economie aan de Amerikaanse Berkeley Universiteit niet altijd een succesvol zakenman is geweest en in het verleden als minister slecht was omgegaan met het geld van de belastingbetalers.
Rodriguez ontkende alle verwijten aan zijn adres en beschuldigde Corrales ervan dat hij geknoeid had bij interne partijverkiezingen om genomineerd te worden als presidentskandidaat.

Corrales leed verder onder de dalende populariteit van de zittende president, zijn partijgenoot José Maria Figueres, zoon van de generaal die vijftig jaar geleden het leger afschafte en nog steeds Costa Rica's nationale held is. Figueres heeft de afgelopen vier jaar bezuinigingen op de sociale voorzieningen moeten verdedigen en kampte met de consequenties van een buitenlandse schuld van ongeveer acht miljard gulden, wat gelijkstaat aan veertig procent van het bruto nationaal product van het land.
Corrales moest ook de steun ontberen van enkele zwaargewichten van zijn eigen Nationale Bevrijdingspartij. Zij beschou den hem als een 'verrader' omdat hij in 1994, tijdens de vorige verkiezingscampagne, Figueres ervan beschuldigde een marihuanahandelaar vermoord te hebben.
Al dit moddergooien was tamelijk ongebruikelijk en veel kiezers bleken er weinig van gediend.

Uitslag parlementsverkiezingen

Het parlement wordt gekozen voor een termijn van vier jaar op basis van evenredige vertegenwoordiging per provincie. Vandaar dat de regionale partij Acción Democratica Alajuelense met 0. 5 procent van de stemmen toch een zetel kon winnen.

Uitslag verkiezingen 1 februari 1998		%	**zetels**
Parlidode Unidad Socialcristiana	PUS(	41	29
Partido Eiberación Nacional	PLN	34.9	22
Fuerza Democrática	FD	5.7	2
Integración Nacional	IN	2.7	1
Movimiento Libertario	ML	3.0	2
Partido Renovación Costariccense	PRC	1.9	-
Partido Democrata	PD	1.3	-
Accion Laborista Agricola	ALA	1.2	-
Pueblo Unido	PU	1.1	-
Acción Democratica Alajuelense	ADA	0.5	1
Totaal			57

32 Procent van de kiezers heeft niet of blanco gestemd. Dit is het hoogste percentage in veertig jaar.

Rodriguez nieuwe president

Aan de presidentsverkiezingen namen dertien kandidaten deel, maar het was duidelijk dat de overige elf kansloos waren. Een kandidaat heeft volgens de grondwet veertig procent van de stemmen nodig om in één ronde te kunnen winnen.

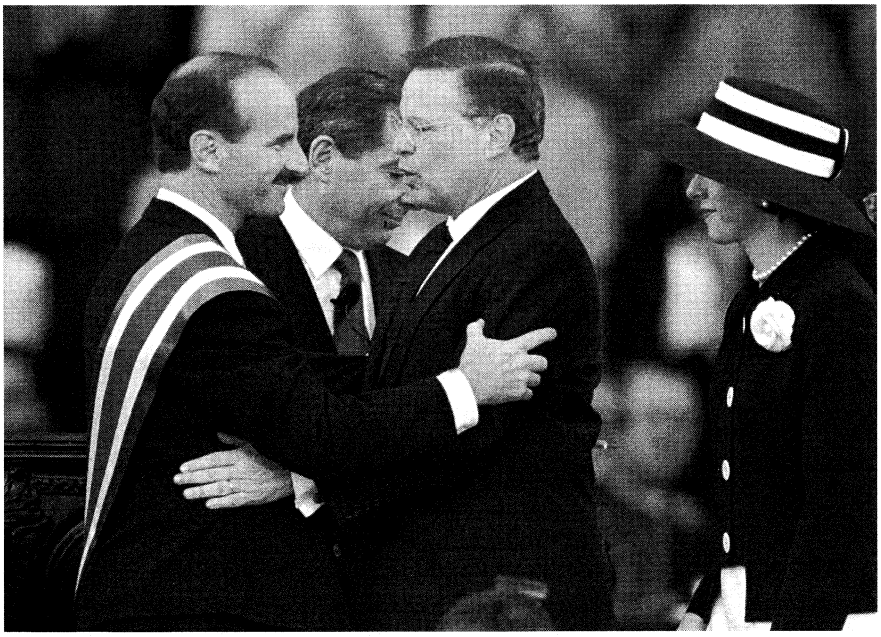
Rodriguez behaalde 46 88 procent van de stemmen en won daarmee de verkiezingen José Miguel Corrales werd nipt tweede met 44.44 procent Ver daar achteraan kwam Vladimiro de la Cruz van de linkse partij Democratische Kracht (FD) met 3,02 procent De resterende tien kandidaten moesten de overgebleven 5,66 procent van de stemmen delen

Op 8 mei 1998 nam Rodriguez het roer van president Figueres over. Op die dag kondigde hij aan met het Internationaal Monetair Fonds te gaan onderhandelen over een nieuwe lening. Drugshandelaa s zullen opgejaagd worden, beloofde hij, en de inflatie van elf procent in 1998 zal worden teruggebracht tot minder dan vijf procent. Door armoedebestrijding moet het aantal gezinnen dat onder het bestaansminimum leeft, worden teruggebracht tot zeventien procent. Van zijn voorganger Figueres erft Rodriguez een plan om de eenzijdige economie van het land - bananen, koffie en toerisme - te diversifiëren. Het Amerikaanse chipbedrijf Intel zou een miljard dollar willen investeren in een grote fabriek in de buurt van de hoofdstad San José.

Nieuwe regering

Op 13 mei benoemde Rodriguez een nieuwe regering. Deze is als volgt samengesteld:

- President: Miguel Angel Rodriguez
- Eerste vice-president en minister van Cultuur: *Astrid Fischel Volio*
- Tweede vice-president en minister van Milieu en Energie: *Elizabeth* Odio *Benito*
- Arbeid en Sociale zaken: Victor *Morales* Mora
- Binnenlandse zaken, Openbare veiligheid en Politie: *Juan Rafael* Lizano Saenz
- Buitenlandse zaken en Godsdienst: Roberto Rojas Lopez
- Economie en buitenlandse handel: Samuel *Guzowski* Rose
- Financiën: Leonel Baruch *Goldberg*
- Gezondheid: Roberto *Pardo Evans*
- Justitie: Monica Nagel Berger
- Landbouw en veeteelt: *Esteban Brenes Castro*
- Onderwijs: Claudio Gutierrez Carranza
- Openbare werken en Transport: *Rodolfo* Mendez *Maia*
- Volkshuisvesting: Jose Antonio Lobo
- Vrouwenzaken: Yolanda *Ingianna*
- President van de Centrale Bank. Eduardo Lzzano *Fait*

Aftredend president José Maria Figueres (links) begroet op 8 mei 1998 de nieuw gekozen president van Costa Rica. Miguel Angel Rodriguez (rechts).bij zijn aankomst in het stadion van de hoofdstad San Jose waar hij zou worden geïnaugureerd *(foto ANP)*

BRAZILIAASS SUPEROPLICHTSTER UITGELEVERD

Op 14 februari 1998 werd de Braziliaanse Jorgina Maria de Freitas Fernandez uitgeleverd, die in eigen land bij verstek tot veertien jaar gevangenisstraf was veroordeeld wegens verduistering van 228 miljoen gulden van Brazilië's Instituut voor Sociale Zekerheid. Brazilië en Costa Rica hadden geen uitleveringsverdrag maar de superoplichtster kon toch uitgeleverd worden. nadat de Braziliaanse justitie eind januari had beloofd geen nieuw proces tegen haar te beginnen wegens haar poging haar straf te ontlopen.

AMERIKAANSE LANDEIGENAREN GECONFRONTEERD MET BEZETTERS

De Amerikaanse regering waarschuwde in februari 1998 haar burgers voor het opkopen van land in Costa Rica, na een incident in november 1997 waarbij een Amerikaanse landeigenaar werd doodgeschoten. De betreffende man, Max Dalton, probeerde al jaren landloze Costaricanen van zijn grond af te krijgen. Volgens de politie liet hij het leven in een cowboy-achtig vuurgevecht met een Costaricaanse boer. Ivaro Aguilar. die ook omkwam.

In zijn laatste landenrapport over Costa Rica stelde het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken dat er 'talrijke voorbeelden' waren van Amerikanen die grond in Costa Rica hadden gekocht en vervolgens geconfronteerd werden met voorheen onbekende, maar geldige eigendomsbewijzen. 'Ook zijn enkele Amerikaanse landeigenaren in lange onteigeningsdisputen met de Costaricaanse regering verwikkeld', zo meldde het rapport.

In een eerder advies aan reizigers raadde het ministerie Amerikanen aan het Pavones-gebied in het zuiden te mijden, waar Dalton de dood vond. Amerikaanse grondeigenaren zijn daar 'het doelwit van georganiseerde bendes van landbezetters die hen met geweld van hun land proberen te krijgen'. Vaak werden zij ook van water afgesneden. De plaatselijke autoriteiten zouden hier niets tegen doen. of zelfs landbezettingen aanmoedigen. aldus het ministerie.

De betrekkingen met de VS bleven ondanks deze voorvallen uitstekend. De familie van Dalton, die ontevreden was over het gerechtelijk onderzoek, vroeg in februari tevergeefs om stopzetting van de Amerikaanse hulp aan Costa Rica.
(Vorige berichten pag. 387/1 e.v. - 1997)

FALKLAND-/MALVINAS-EILANDEN

ARGENTINIE VERZET ZICH TEGEN OLIEBORING

Op 28 april 1998 tekende het Argentijnse ministerie van Buitenlandse zaken protest aan tegen proefboringen naar olie door het Amerikaanse bedrijf Amerada Hess Corp ten noorden van de Falkland-eilanden. Het bedrijf had hiervoor een vergunning gekregen van het Britse bestuur op de eilanden, maar aan de Argentijnse regering was niets gevraagd.
Het ministerie verklaarde vast te houden aan een overeenkomst die Argentinië en Groot-Brittannië in 1993 tekenden, om olieboringen bij de Falklands (Malvinas) mogelijk te maken, zonder definitieve oplossing voor de aanspraak die beide staten op de eilanden maken. In 1982 voerden zij een korte oorlog om de eilanden die in dat jaar bezet werden door Argentijnse troepen.

Krachtens de overeenkomst moeten beide landen vergunningen geven voor olieboringen bij de eilanden. maar er bestaat ook een 'Speciaal Samenwerkingsgebied' ten zuidwesten van de eilanden waar andere regels gelden. Amerada Hess begon opnieuw te boren ten noorden van de eilanden in een van de zeven putten waarvoor het Britse bestuur van de Falklands in 1996 toestemming had gegeven, maar die al gauw verlaten werden omdat er onvoldoende olie zou zitten. Volgens deskundigen bestaat er slechts een kleine kans dat er grote olie-reservoirs in de zeebodem bij de omstreden eilanden wordt gevonden.

Nog geen week na het begin van de proefboringen diende senator Eduardo Menem, de broer van president Carlos Menem, in het Argentijnse parlement een wetsontwerp in om oliemaatschappijen te straffen die de Argentijnse wet inzake exploratie en exploitatie bij de Falklands niet eerbiedigen. Eduardo Menem behoort tot de regerende peronistische partij, maar hij kreeg alle steun van de oppositionele Alliantie-coalitie. De voorgestelde sancties omvatten onder meer een boete van maximaal twintig miljoen gulden en een totaal verbod op commerciële activiteiten in Argentinië. Bekend is dat Shell. het Britse Lasmo en het Zweedse Lundin Oil AB op korte termijn ook bij de Falklands zouden gaan boren. Als de Argentijnse regering nu over zich laat lopen, betoogde de Alliantie. zou het land in de toekomst wellicht 'tientallen miljarden' aan royalties mislopen.
Twee parlementscommissies die op 5 mei over het wetsontwerp debatteerden, stelden voor het op te nemen in een door de regering voorgestelde wijziging van de Wet op Fossiele Brandstoffen. Deze wetswijziging voorziet in royalties van drie procent op oliewinning bij de Falklands, conform de overeenkomst met de Britten, die in negen procent royalties voor het Britse bestuur van de Falklands voorziet. Gedurende mei en juni kwam het echter niet tot een stemming over de wetsontwerpen.

Op 10 juni, de dag dat de militaire nederlaag bij de Falklands in 1982 herdacht wordt, ging de Alliantie een stap verder, door aan te kondigen dat men de overeenkomst uit 1995 'niet erkende en nooit zal erkennen'. Volgens de minister van Buitenlandse zaken, Guido di Tella, zou de Alliantie, door af te zien van de drie procent royalties, het de regering in de toekomst onmogelijk maken haar rechten op de Falklands te doen gelden.
In een interview eind juni verdedigde de Britse ambassadeur in Argentinië, William Marsden, de overeenkomst uit 1995. Hij stelde dat deze 'beide landen voordeel bracht' en noemde als voorbeeld het contract dat het Argentijnse bedrijf Techint in de wacht had gesleept voor dc levering van stalen pijpen voor een olieplatform bij de Falklands. Marsden was als belangrijkste onderhandelaar namens Londen betrokken bij de totstandkoming van de overeenkomst.
Onduidelijk bleef waarom de oliemaatschappijen geen vergunning in Argentinië aanvroegen om de Alliantie alle wind uit de zeilen te nemen.
(Vorige berichten pag. 182/1 e.v. - 1997)

ST. KITTS EN NEVIS

PREMIER BEZOEKT CUBA

Premier Denzil Douglas begon op 25 maart 1998 aan een officieel bezoek van een week aan Cuba. Tijdens zijn bezoek sprak hij met de Cubaanse president Fidel Castro rn tekende een reeks akkoorden voor economische en technische samen erking, sport en consulaire zaken. De premier is ook minister van Buitenlandse zaken, Nationale veiligheid, Financiën, Planning en Informatie. Hij werd vergezeld door de minister van Volksgezondheid en Vrouwenzaken, Earl Asim Martin.

Sinds het einde van de koude oorlog heeft Cuba de banden met landen in het Caribisch gebied aangehaald. In 1995 gingen Cuba en St Kitts diplomatieke betrekkingen aan en Cuba is mede-oprichter van de Vereniging van Caribische Staten. Castro kreeg al eerder bezoek van de premiers van Grenada, Jamaica, St. Vincent en Barbados.
(Vorige berichtenpag. 320/2 e.v. - 1997)

ST. LUCIA

EERSTE VROUWELIJKE GOUVERNEUR-GENERAAL

Op 17 september 1997 werd Perlette Louisy beëdigd als de eerste vrouwelijke gouverneur-generaal van St. Lucia. Zij volgde sir George Mallet op, die in augustus was afgetreden. De benoeming van Mallet, voormalig fractieleider van de United Workers Party (UWP), was in juni 1996 bekritiseerd door de oppositie omdat de van oudsher politieke neutraliteit van het ambt erdoor in gevaar was gekomen.

CREOOLS TOEGELATEN ALS VOERTAAL IN PARLEMENT

Op 19 mei 1998 stemde het parlement voor wetgeving die het mogelijk maakt ook het Creools als voertaal te gebruiken bij parlementaire debatten. Tot dan mocht alleen Engels worden gesproken. Voor de meeste eilandbewoners is het Creools de moedertaal. Premier Kenny Anthony betitelde het besluit als een 'stille revolutie'. 'Dit is niet alleen een praktisch besluit,' zei hij, 'het is ook een krachtige uitspraak over de manier waarop wij de toekomst van het land zien.' Niettemin voegde hij eraan toe dat het Creools voornamelijk bij gelegenheid voor toelichtingen gebezigd zou worden, maar dat uitspraken in het Creools niet in de handelingen van Assemblee en Senaat opgenomen zouden worden. Er bestaat immers geen officiële spelling voor het Creools, zei hij! en het parlement wilde de griffiers niet opzadelen met de taak uitspraken vanuit het Creools te vertalen.
(Vorige berichten pag. 572/1 e.v.-1997)

ST. VINCENT EN DE GRENADINEN

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Na weken van speculatie maakte premier James Mitchell op 19 mei 1998 bekend dat op 15 juni algemene verkiezingen zouden worden gehouden. Weken eerder had Mitchells Nieuwe Democratische Partij aangekondigd een vicrdc termijn als regeringspartij na te streven. Verkiezingen voor de 100.000 inwoners tellende eilandengroep stonden eigenlijk pas voor 1999 op de agenda.

Mitchells partij had bij de laatste verkiezingen een comfortabele meerderheid van twaalf van de vijftien parlementszetels behaald. maar twijfelde blijkbaar aan een verkiezingszege als de bevolking pas over een jaar naar de stembus zou gaan. De grootste oppositiepartij. de Verenigde Partij van de Arbeid (ULP).sleepte in 1994 de resterende drie in de wacht.

Toen de uitslagen bekend werden op 17 juni. bleek Mitchells partij slechts goed voor acht van de vijftien zetels en veroverde de ULP er zeven, ondanks een agressieve campagne met behulp van de massamedia.
De ULP, aangevoerd door de voormalige minister van Landbouw Vincent Beache. betwistte de uitslag en vroeg om nieuwe verkiezingen binnen zes maanden. Beache stelde dat er sprake was geweest van fraude. omkoping en intimidatie van kiezers en zei dat de NDP niet het morele recht had om te regeren. De ULP verloor in enkele districten op een haar na van de NDP. Mitchell noemde de aantijgingen 'onzin'.

Op 25 juni 1998 werd het nieuwe kabinet gepresenteerd.

Samenstelling kabinet

- Gouverneur-generaal:
  Sir Charles Antrobus
- Premier, tevens minister van Binnenlandsezaken en Nationale veiligheid:
  James R *Mitchell*
- Buitenlandse zaken, Toerisme:
  Allan Cruickshank
- Communicatie en Openbare werken:
  Stewart Glenford
- Financiën:
  Eustace Arnhim
- Gezondheid:
  Thornas *St. Clair*
- Handel, Industrie en Consumentenzaken:
  John Horne
- Huisvesting Jeugdzaken Sport en Maatschappelijk werk
  Monty Roberts
- Justitie
  Carl Joseph
- Landbouw
  Jerry Scott
- Onderwijs
  Al*len Alpian*

K Dwight Venner behield zijn post als gouverneur van de Eastern Caribbean Central Bank

EERSTE PREMIER MILTON CATO OVERLEDEN

Op 10 februari 1997 overleed op 81-jarige leeftijd Milton Cato, de eerste premier van het land na de onafhankelijkheid van Groot-Brittannië (1979-'84). Cato. een fervente verdediger van regionale belangen en medeoprichter van de Arbeiderspartij van St. Vincent, was Chief Minister (1967-'69) en premier (1969-'72.1974-'79) geweest.
(Vorigeberichtenpag.718/2 e.v -1996)

TRINIDAD EN TOBAGO

OPPOSITIELEIDER MANNING KRIJGT REPRIMANDE

Premier Basdeo Panday hield op 14 januari 1998 op radio en televisie een toespraak om de aanvallen te pareren die oppositieleider Patrick Manning kort tevoren had gedaan op de betrouwbaarheid van verkiezingsuitslagen in Trinidad.
Manning deed zijn uitspraken na omstreden verkiezingen in het nabijgelegen Guyana, in december 1997. De verkiezingen daar werden gevolgd door drie weken van demonstraties. op touw gezet door de partijen die de verkiezingen verloren hadden, de Progressieve Volkspartij en de Burgeralliantie. die meenden dat er geknoeid was met de uitslagen. 'Veel mensen hebben mij gezegd dat zij bang zijn dat ook in Trinidad geen vrije en eerlijke verkiezingen meer zullen plaatsvinden,' zei Manning op een persconferentie.
Vooral deze opmerking schoot premier Panday in het verkeerde keelgat. Hij noemde het een 'ongerechtvaardigde en kwalijke aanval op de integriteit op de commissieleden van de Kiescommissie wier plicht het is het proces te bewaken dat de grondslag van onze democratie vormt'. Hij merkte op dat Trinidad al veertig jaar geheel geweldloos verlopende verkiezingen kent.

PANDAY BEZOEKT MEXICO

Premier Panday begon op 24 januari 1998 aan een officieel bezoek aan Mexico, waar drie bilaterale overeenkomsten ondertekend zouden worden. Pand a werd vergezeld door zijn vrouw Oma. minister van Buitenlandse zaken Ralph Maraj en minister van Handel Mervyn Assam.
Het was net eerste bezoek van een premier \-an Trinidad aan Mexico.

TRINIDAD NEEMT DEEL AAN GRONDSTOFFENFONDS

Op 2 februari 1998 werd Trinidad lid van het Gemeenschappelijk Grondstoffenfonds een VN-organisatie met hoofdkantoor te Amsterdam dat helpt bij het oplossen van grondstoffenproblemen in ontwikkelingslanden Daarmee werd Trinidad het 106e lid

STRIJD OM STCK GROND VAN MOSLIMSECTE LIJKT BESLECHT

Op 20 februari 1998 leek er een einde gekomen te zijn aan een lang dispuut tussen aan de ene kant de regering en het stadsbestuur van Port of Spain, de hoofdstad van Trinidad en Tobago, en aan de andere kant de Jamaat Al Muslimeen secte. Op die dag kreeg de secte een stuk grond in pacht, waarvan de groep in 1990 bijna werd verdreven. Pogingen de secteleden weg te jagen leidden in dat jaar tot een opstand van zwarte moslims en een gewapende bestorming van het parlement, waarna enkele ministers zes dagen gegijzeld werden om de eisen van de inoslims kracht bij te zetten.

De secte beweerde ook toen al dat het omstreden stuk land hen in 1969 werd toegewezen door de toenmalige premier Eric Williams. Ze zouden sindsdien veel geld gestoken hebben in ontwikkeling van het moerassige gebied, even buiten de westkant van de hoofdstad.
In februari werd aangekondigd dat er een overeenkomst in de maak was die de secte een stuk land, groot 3.6 hectare. voor ongeveer duizend gulden per jaar in bruikleen zou geven. voor een periode van 23 jaar. met mogelijkheid tot verlenging.

De vrede leek eindelijk na jaren getekend maar begin maart ontstonden opnieuw spanningen omdat de regering een weg langs het gebied wilde aanleggen en er een hek omheen wilde zetten Volgens de secte had men eigenlijk recht op nog twee aangrenzende hectare land Het hek zou de pacht van slechts 3,6 hectare bezegelen

Secteleden joegen de wegarbeiders van het terrein en dreigden met fel verzet. Ze kregen steun van andere moslimgroeperingen op het eiland. De regering kondigde aan niet voor de dreigementen te zullen wijken. Er werden extra patrouilles van veiligheidstroepen ingezet en premier Panday riep een vergadering van zijn Nationale Veiligheidsraad bijeen. maar het afkondigen van de noodtoestand leek hem overdreven.
Op 14 maart begonnen de werkzaamheden aan het hek. onder zware politiebewaking. en anderhaive dag later was de klus geklaard. Op 18 maart tekenden de regering en secteleider Yasin Abu Bakr de pachtovereenkomst. Bij die gelegenheid verklaarde Abu Bakr niet meer geïnteresseerd te zijn in meer land.

SAMENWERKING MET VS

Op 5 april 1998 bracht de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright een bezoek aan Trinidad, ook in het kader van een bijeenkomst van de Caricom. Albright gaf aan zich niet te willen mengen in het besluit over de geagendeerde toelating van Cuba tot deze organisatie.

In het kader van de strijd tegen de drugshandel kondigde Albright aan dut de VS vier vliegtuigen en twee patrouilleschepen naar Trinidad zouden overbrengen.

Albright en premier Panday tekenden twee gemeenschappelijke verklaring over energie en milieu. Ambtenaren van de VS en Trinidad zullen voortaan gegevens uitwisselen over toekomstige prijsontwikkelingen van olie en gas, energietechnologie en duurzame energie. Trinidad heeft een aangetoonde oliereserve van een half miljard vaten en grote gasvelden. Verder zullen de twee landen gegevens en expertise uitwisselen inzake bestrijding van milieuvervuiling.

TWEE NIEUWE MINISTERIES

Op 28 mei 1998 werd de regering twee nieuwe ministeries rijker. Premier Panday benoemde Vincent Lasse op het nieuwe ministerie voor Milieu en Rupert Gruiffith kreeg de nieuwe post van minister van Informatie. Twee andere ministeries, dat van Sociale ontwikkeling en dat van Gemeenschapsontwikkeling, Cultuur en Vrouwenzaken, werden samengevoegd. met aan het hoofd Manohar Ramsarran. Minister Daphne Phillips die daardoor overbodig werd, werd belast met Vrouwenzaken in het gefuseerde ministerie.

TRINIDAD ZET EXECUTIES DOOR

Op 26 juni 1998 werd bekend dat de regering de executie zou doorzetten van de veroordeelde moordenaar Darren Thomas. ondanks protesten van internationale mensenrechtenorganisatiesen zoals Huinan Rights Watch en Amnesty International. Thomas werd veroordeeld wegens de moord op een taxichauffeur, begaan om aan wat geld te komen om met zijn vriendin carnaval te vieren.
Procureur-generaal Ramesh Maharaj wees de bezwaren af van het Inter-Amerikaanse Hof voor de Mensenrechten, dat Trinidad half juni opdracht had gegeven de executie van Thomas en nog vier veroordeelden uit te stellen, aangezien de gevangenen het Hof hadden gewezen op het feit dat de regering hun rechten schond. Maharaj meende echter dat het Hof geen enkele zeggenschap toekwam in de zaak van de vijf.

Onder druk van de publieke opinie die genoeg heeft van de om zich heen grijpende zware misdaad, heeft de regering stappen ondernomen om ter dood veroordeelden sneller te kunnen executeren. Trinidad trok zich onder meer terug uit verscheidene internationale organisaties en verdragen die veroordeelden de mogelijkheid gaven in beroep te gaan tegen hun doodvonnis.
Dit gebeurde nadat de Privy Council in Londen, de laatste beroepsinstantie voor gevangenen in de lidstaten van de Commonwealth, in 1994 bepaalde dat gevangenen die vijf jaar in de dodencel hebben gezeten. recht hebben op omzetting van hun straf in levenslang. Deze bepaling leidde tot een golf van beroepszaken, die in de praktijk voldoende tijd in beslag namen om ieders straf om te zetten in levenslang. Eind juni waren nog 104 gevangenen in afwachting van hun terechtstelling.
(Vorige berichtenpag. 572/3 e.v. - 1997)

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

VERVOLG PRESIDENTIËLE AFFAIRES

Tegenslagen voor Starr bij onderzoek naar schandalen

De onafhankelijke aanklager Kenneth Starr, die het onderzoek naar de seks- en zakelijke schandalen rond president Clinton leidt, kreeg in juni 1998 te kampen met kritiek en tegenslagen. Van diverse zijden werd Starr half juni beschuldigd van onethisch gedrag en van het schenden van de geest van de wet op de geheimhouding van zaken die zich ten overstaan van een Grand Jury afspelen. Dit gebeurde naar aanleiding van een artikel in Content, een nieuw tijdschrift over mediazaken. waarin Starr toegaf dat zijn medewerkers anoniem informatie over het seksschandaal rond Clinton en Monica Lewinsky aan de pers hadden doorgespeeld.
In een reactie op de kritiek aan zijn adres, liet Starr op 15 juni weten dat de informatie die hij had gelekt niet inhoudelijk van aard was, maar alleen betrekking had op de omstandigheden van het eerste verhoor van Lewinsky, en wel om de beschuldiging te ontkrachten dat dit verhoor onwettig verlopen was. Een aantal hooggeplaatste juristen bleef echter van mening dat Starr zijn boekje te buiten was gegaan. en dat een aanklager onder geen enkel beding openbaar mocht maken wat voor een Grand Jury was voorgevallen. Ook het Witte Huis liet weten Starrs gedrag sterk af te keuren.

Op 25 juni kreeg Starr een andere tegenslag te verwerken, toen het Hooggerechtshof zijn argumenten in de zaak-Foster verwierp. Vincent Foster, een voormalig vertrouweling van Clinton en vroeger juridisch adviseur van de Clintons in het onroerend goed-project Whitewater. pleegde in 1993 zelfmoord na een schandaal rond het ontslag van zeven medewerkers van het reisbureau van het Witte Huis.
Starr, die meende dat de zelfmoord van Foster te maken had met dit schandaal, waarvan hij vermoedde dat Hillary Clinton er een rol in had gespeeld, wilde Fosters advocaat ondervragen over een gesprek dat deze negen dagen vóór Fosters dood met zijn cliënt had gevoerd. Het Hooggerechtshof wees Starrs verzoek de advocaat te mogen verhoren echter van de hand als zijnde in strijd met het zwijgrecht van raadslieden over hetgeen hun cliënten hun toevertrouwen.

Susan McDougal uit gevangenis

Susan McDougal, de vroegere zakenpartner van de Clintons in het onroerend goed-project Whitewater, werd op 25 juni 1998 op medische gronden uit de gevangenis ontslagen. Wel moest ze nog negentig dagen in huisarrest bij haar ouders doorbrengen. McDougal. die lijdt aan een vergroeiing van haar ruggengraat die verergerd is door haar verblijf in de gevangenis, had pas vier

maanden van de haar in verband met fraude in de Whitewater-zaak opgelegde twee jaar gevangenisstraf uitgezeten. Wel had ze reeds achttien maanden in de cel doorgebracht vanwege haar weigering haar medewerking te verlenen aan het onderzoek van Kenneth Starr naar de rol van de Clintons in de Whitewater-affaire. Starr en zijn medewerkers hebben zich verzet tegen de huidige vrijlating van McDougal, maar lieten desalniettemin weten de uitspraak 'barmhartig' te vinden. McDougals advocaat verklaarde van zijn kant: dat zijn cliënte haar verzet tegen Starrs onderzoek zou voortzetten.

Nieuwe getuigenissen in de Lewinsky-affaire

Op 28 juni 1998 is een nieuwe getuige naar voren getreden met onthullingen over de aard van de relatie tussen president Clinton en voormalig stagiaire Monica Lewinsky. Dale Young. een 47-jarige zakenvrouw uit de staat New York, verklaarde tegenover journalisten van Newsweek dat Lewinsky haar had verteld dat haar fysieke relatie met Clinton niet verder was gegaan dan 'voorspel'. Ook zou Young van Lewinsky hebben gehoord dat Clinton vanaf het begin van zijn verhouding met de stagiaire een aantal regels had geformuleerd waaraan ze zich diende te houden, omdat hij bang was dat hij ooit nog eens over de relatie zou worden ondervraagd. Eén van die regels was; dat ze niet verder zouden gaan dan voorspel, omdat Clinton van mening was dat het 'geen echte orale seks is tenzij het voltooid wordt', aldus Young in Newsweek. Clinton heeft verschillende malen onder ede getuigd geen seksuele relatie met Lewinsky te hebben gehad.

Op 30 juni hield de Grand Jury die het Lewinsky-schandaal onderzoekt een hoorzitting waarin Linda Tripp, de vriendin van Lewinsky die gesprekken over de relatie met Clinton op band had opgenomen en aan Starr had doorgespeeld, werd ondervraagd. Na afloop van de zitting verklaarde Tripp geen moeite te hebben gehad met het naar waarheid beantwoorden van de vragen. Enkele dagen eerder kwam de New York Times met details over de inhoud van de door Tripp opgenomen gesprekken. Volgens twee anonieme informanten die de opnames hebben beluisterd, zegt Lewinsky daarbij onder andere dat ze alleen zou ontkennen een relatie met Clinton te hebben gehad, als Vernon Jordan, een vriend en medewerker van Clinton, haar aan een goede baan zou helpen.

Documenten in zaak Paula Jones openbaar

Op 30 juni 1998 oordeelde de federale rechtbank in Little Rock, Arkansas. dat alle gegevens met betrekking tot de zaak van Paula Jones tegen president Clinton binnen tien dagen moesten worden vrijgegeven, tenzij één van beide partijen hiertegen bezwaar zou maken. Jones had Clinton van ongewenste intimiteiten beschuldigd; maai. haar zaak was op 1 april afgewezen wegens gebrek aan bewijs.

Verzekering betaalt proceskosten Clinton in zaak-Jones

De verzekeringsmaatschappij Chubb Corporation kondigde op 6 juni aan. de proceskosten van president Clinton in de zaak-Paula Jones opnieuw te zullen gaan betalen. In september 1997 had Chubb de vergoedingen aan Clinton stopgezet, nadat de claims van Paula Jones (die Clinton van ongewenste intimiteiten en smaad had beschuldigd) waren afgewezen. Aangezien Jones hiertegen in beroep is gegaan is Chubb bereid de vergoeding van Clintons kosten weer op zich te nemen.

NIEUW WETSONTWERP VRIJHEID VAN GODSDIENST

Een groep Congresleden bestaande uit zowel Democraten als Republikeinen diende op 9 juni 1998 een bijgewerkte versie in van een eerder door het Hooggerechtshof als ongrondwettig bestempeld wetsontwerp inzake vrije godsdienstuitoefening.
In 1997 had het Hof de uit 1993 daterende Religious Freedom Restoration Act afgekeurd omdat hij te veelomvattend was. Het nieuwe ontwerp. de Religious Liberty Protection Act. is minder veelomvattend, maar behelst evenals zijn voorganger bepalingen om de godsdienstuitoefening te vrijwaren van onnodige inmenging door de regering.

FBI BEZORGD OVER KRAKEN REGERINGSCOMPUTERS

Volgens de directeur van de National Infrastructure Protection Centre (NIPC), een nieuwe afdeling van de FBI, is het sinds februari 1998 ongeveer zes keer voorgevallen dat onbekenden via cyberspace in regeringscomputers zijn ingebroken en tot belangrijke informatie zijn doorgedrongen. Hij liet doorschemeren dat veel van de aanvallen zijn gericht tegen het ministerie van Defensie. Senator John Kyl, voorzitter van de senaatscommissie die deze incidenten onderzorkt, zei begin juni 1998 dat de VS evenveel aandacht moeten besteden aan het leren omgaan met aanvallen via cyberspace als aan het afweren van 'gewone'. fysieke aanvallen. Via cyberspace kunnen niet alleen militaire operaties, maar ook de financiële wereld. de energievoorziening. het openbaar vervoer en de communicatienetwerken worden stilgelegd.

RACISTISCHE MOORD IN TEXAS

Bij de autoriteiten in Texas heerst bezorgdheid over de invloed van het netwerk van racistische groeperingen dat leden werft onder blanke gedetineerden. De zgn. 'white supremacists', die zich in verschillende groepen hebben georganiseerd, rekruteren hun leden tijdens bijbelstudie-bijeenkomsten in gevangenissen, waar gedetineerden met tegen joden en zwarten gerichte racistische leuzen geïndoctrineerd worden.

Eenmaal op vrije voeten blijven sommigen van hen de racistische ideeën koesteren en vormen zo een gevaar voor de samenleving, aldus mensenrechtengroeperingen. De zorg om deze ontwikkeling is in juni 1998 hevig opgeflakkerd naar aanleiding van de gruwelijke moord op een zwarte lifter door drie 'white supremacists', van wie er twee lid waren van de agressieve 'Aryan Brotherhood'. De drie bonden het slachtoffer. James Byrd, met een ketting vast aan hun truck en sleurden hem mee totdat zijn hoofd en één van zijn armen werden afgerukt.

Op de plaats van de misdaad, in Jasper, Texas, vond op 27 juni een bijeenkomst van de Ku Klux Klan plaats waarop leden van de Klan publiekelijk ontkenden een aandeel in de moord op Byrd te hebben gehad. Tijdens de bijeenkomst vonden enkele schermutselingen plaats, toen een aantal gewapende leden van zwarte radicale groeperingen probeerden door de politiecordons heen te breken om een confrontatie met de Klanleden aan te gaan. De politie wist hen echter tegen te houden.

Evaluatie van één jaar 'anti-racisme-initiatief' van Clinton

Op 13 juni 1998 werd het een jaar daarvoor door president Clinton gelanceerde 'anti-racisme-initiatief' door zowel leden van de regering als critici geëvalueerd. Dit initiatief werd destijds door Clinton gedefinieerd als een 'één jaar durende inspanning om raciale toleran-

tie te bevorderen door middel van een nationale discussie'.

Volgens leden van de regering is het project tot op zekere hoogte een succes gebleken. Anderen, zoals de voorzitter van de National Urban League, Hugh Price. menen echter dat het initiatief niet goed uit de verf is gekomen doordat de aandacht te zeer werd afgeleid door de schandalen rond Clinton. Volgens Linda Chavez, lid van de American Civil Rights Institute. deugde het project van het begin af aan niet. De commissie die zich ermee bezig zou houden was oppervlakkig en vertoonde te weinig verschillen van opinies, aldus Chavez.
Het project kreeg voorts te kampen met klachten dat gevestigde minderheidsgroeperingen werden genegeerd, en met het dilemma van het al dan niet aanbieden van excuses van regeringswege voor de jaren van slavernij in de VS.

NAACP: Congres heeft onvoldoende aandacht voor racisme

De National Association for the Advancement of Coloured People (NAACP) is ontevreden over de mate van engagement tegen racisme in het Congres. Voorzitter Kweisi Mfume verklaarde op 24 juni 1998 dat de NAACP van mening is dat zowel in het Huis als in de Senaat te weinig aan de bescherming van mensenrechten wordt gedaan. Ook kondigde hij aan dat de NAACP in de komende verkiezingsperiode (de tussentijdse verkiezingen vinden op 3 november 1998 plaats) veel van zich zal laten horen.

CLINTON ONTMOET SLACHTOFFERS SCHIETPARTIJ OP SCHOOL

President Clinton heeft op 13 juni 1992 een bezoek afgelegd aan de middelbare school in Springfield, Oregon waar op 21 mei een schietpartij plaatsvond waarbij een 15-jarige scholier twee medescholieren doodschoot en *22* anderen verwondde. Clinton ontmoette de slachtoffers en hun familieleden en betuigde hun zijn medeleven. Eerder in de week had hij in een toespraak op de radio aangekondigd dat de regering een boek zou laten samenstellen waarin zou worden uitgelegd hoe dergelijk geweld bij depressieve tieners kan worden voorkomen door in een vroeg stadium de symptomen te onderkennen.

KANDIDATEN IN VERKIEZING NEW MEXICO BELASTEREN ELKAAR

De verkiezingscampagne die in juni 1998 in New Mexico gevoerd werd om de door de dood van Afgevaardigde Steve Schiff vrijgekomen zetel in het Huis, is ontaard in een lastercampagne. De twee kandidaten; Republikeinse Heather Wilson en Democraat Phil Maloof. beschuldigden elkaar respectievelijk van misbruik van geld en poging tot kopen van een zetel in het Huis (Maloof is een telg uit één van de rijkste zakenfamilies van New Mexico) en misbruik van machtspositie (Wilson is in het verleden in opspraak geraakt toen zij nog hoofd was van de Children, Youth and Families Department van de staat New Mexico).
De verkiezingen in New Mexico zijn extra belangrijk in verband met de tussentijdse verkiezingen van het Congres op *3* november 1992: de Democraten hopen New Mexico te winnen en zo hun positie in het Huis, waar ze in 1994 de meerderheid verloren aan de Republikeinen, te versterken.

'Negatief campagne voeren toelaatbaar'

Volgens een opiniepeiling door de Pew Research Centre, waarvan de resultaten op 17 juni 1998 werden vrijgegeven, vinden slechts zeer weinigen van de *200* ondervraagde politiek adviseurs/organisatoren van verkiezingscampagnes, van zichzelf dat zij onethisch handelen.
Van de ondervraagden vond 97 procent 'negative campaigning'. waarbij de campagne zich concentreert op de zwakheden van de tegenstander. toelaatbaar. Wel vond 98 procent liegen onethisch (de andere *2* procent vond het 'twijfelachtig'). Bijna driekwart van de ondervraagde Democraten, en 57 procent van de Republikeinen, zei te geloven dat negatieve campagnes bijdroegen tot cynisme onder de kiezers. Van alle ondervraagden meende 63 procent echter dat de manier waarop verkiezingen in de media werden verslagen het cynisme onder de kiezers sterk bevorderde.

De kiezers zelf waren het hier niet mee eens; volgens een aparte opiniepeiling stoorde 60 procent van hen zich ernstig aan negatieve campagnevoering, en slechts 15 procent aan verslaggeving in de media. Ondanks dit alles was de overgrote meerderheid van de politiek adviseurs (98 procent) van mening dat negatieve campagnevoering de beste resultaten oplevert.

CAMPAGNEFINANCIERING

Nieuwe voorzitter commissie fraude campagnefinanciering

Richard Bennett, de voorzitter van de commissie van het Huis van Afgevaardigden die onderzoekt of de Democratische partij onwettig heeft gehandeld bij de fondsenwe ing voor de verkiezingscampagne, diende op 17 juni 1998 zijn ontslag in. Hij zal worden opgevolgd door Barbara Comstock, een anderlid van de commissie.
Deze ontwikkelingen volgen op zware kritiek die de commissie te verduren kreeg, nadat zij transcripties van in de gevangenis opgenomen telefoongesprekken van Webster Hubbell, vroegere topambtenaar op het ministerie van Justitie, openbaar had gemaakt, maar waarbij de gesprekken die voor Hubbell en Bill en Hillary Clinton gunstig zouden kunnen zijn. waren weggelaten,

Steun Huis voor nieuwe wet op campagnefinanciering

Op 19 juni 1998 toonde het Huis van Afgevaardigden zich gunstig gezind tegenover een wetsvoorstel dat nieu e regels voorstelt met betrekking tot de financiering van verkiezingscampagnes. Met 254 stemmen tegen 155 verwierp liet Huis een amendement, inhoudende dat, wanneer het Hooggerechtshof één element van het voorstel ongrondwettig zou bevinden. het hele voorstel van de baanzouzijn.
De zgn. 'Shays-Meehan Bill', die wordt gesteund door vele groeperingen buiten het Congres, stelt voor ongelimiteerde 'soft money'-donaties, die gedaan worden aan partijcommissies in plaats van aan individuele kandidaten, te verbieden. Ooklegt het voorstel het gebruik van zgn. 'issue ads', reclamespotjes die in theorie niet gericht zijn tegen individuele kandidaten en dus ook niet aan federale wetten zijn onderworpen. aan banden.

HERINVOERING VOEDSELBONNEN VOOR IMMIGRANTEN

President Clinton heeft op *23* juni 1998 een wet ondertekend die aan *250.000* legale immigranten het recht op voedselbonnen, dat hun sinds de hervorming van de sociale zekerheid in 1996 was ontnomen, opnieuw toekent. Het gaat om kinderen, ouderen en gehandicapten die vóór *22* augustus 1996 in de Verenigde Staten zijn aangekomen. Politieke vluchtelingen krijgen volgens de nieuwe wet zeven jaar, in plaats van de vroegere vijf jaar, recht op voedselbonnen, wanneer zij het Amerikaans staatsburgerschap proberen te verkrijgen. De wet is een gedeeltelijke overwinning voor Clinton, die al maanden probeert de wet op de hervorming van de sociale zekerheid op een aantal punten aan te passen.

GROENEN MAKEN ZES VAN DE 'DIRTY DOZEN' BEKEND

De League of Conservation Voters, de politieke tak van de milieubeweging, heeft op 23 juni 1998 de namen van zes politici bekendgemaakt die zij zullen proberen buiten het Congres te houden bij de komende tussentijdse verkiezingen Volgens de League hebben Helen Chenoweth, John Hostettler, Bill Redmond Mark Neuman en Bob Dornan (allen Republikeinen) en de Democraat Charles Stenholm zich geschaard aan de zijde van de milieuvervuilers De andere zes namen op de Dirty Dozen'-lijst zullen nog worden bekendgemaakt

GELIJKE BEHANDELING ONGEHUWD SAMENWONENDEN IN NEW YORK

Volgens een op 24 juni 1998 in de stad New York aangenomen wet zullen ongehuwd samenwonende stellen voortaan dezelfde behandeling krijgen als gehuwden, óók indien zij homoseksueel of lesbisch zijn. Zo kunnen zij voortaan vrij krijgen van hun werk in geval van overlijden van hun partner. hun partner opvolgen als huurder van een woning. en samen begraven worden op door de stad beheerde begraafplaatsen. Van hun kant moeten de ongehuwd samenwonenden dezelfde burgerplichten nakomen als gehuwden. Het unieke aan de Newyorkse wet is. dat zij van toepassing is op alle Newyorkers en niet alleen op ambtenaren in dienst van de stad.

'CONTEMPT OF CONGRESS' DOOR PROJECTONTWIKKELAAR

Op 25 juni heeft een commissie van het Huis van Afgevaardigden een rapport goedgekeurd waaruit blijkt dat de Democratische projectontwikkelaar die het nieuwe hoofdkwartier van de Federal Communications Commission heeft gebouwd, 'contempt of Congress' heeft gepleegd door te weigeren alle relevante documenten in een tegen hem lopende fraudezaak over te leggen.
Franklin Haney, een vriend van vicepresident Gore, wordt ervan beschuldigd zijn invloed te hebben misbruikt om de federale regering ertoe over te halen een huurcontract te tekenen met betrekking tot het door hem gebouwde Portals-kantorengebouw in Washington.

WETSONTWERP KINDERALIMENTATIE GOEDGEKEURD

Op 26 juni 1998 heeft de Senaat zijn goedkeuring verleend aan een wetsontwerp dat de staten aanspoort hun procedures voor het opsporen en innen van kinderalimentatie te verbeteren Ook het Huis van Afgevaardigden heeft de wet reeds goedgekeurd Enkele dagen eerder had president Clinton al een wet ondertekend die tot twee jaar gevangenisstraf oplegt aan ouders die weigeren alimentatie voor hun kinderen te betalen

HOOGGERECHTSHOF

'Veto-op-onderdelen' ongrondwettig

Het Hooggerechtshof heeft op 25 juni 1998 bepaald dat de wet die het zgn veto-op-onderdelen' regelt, in strijd is met de grondwet De wet, die aan de president de bevoegdheid gat om wetsvoorstellen met betrekking tot uitgaven- of belastingwetten niet in hun geheel, doch slechts op bepaalde onderdelen met een veto te treffen, werd door de leden van het Hof met 6 stemmen tegen 3 vernietigd Volgens het arrest van het Hof schond de wet het proces van uitgeving zoals dat in de grondwet was neergelegd. door de president teveel wetgevende macht toe te kennen De uitspraak betekent een zware tegenslag voor Clinton

Medicaid in New York blijft bestaan

De burgemeester van New York. Rudolph Giuliani, sprak op 25 juni zijn vreugde uit over de uitspraak van het Hooggerechtshof inzake het 'veto-op-onderdelen'. President Clinton had de Newyorkse begroting met een dergelijk veto getroffen. Hoewel Giuliani in principe voorstander is van het 'veto-op-onderdelen', vond hij het in dit geval onjuist toegepast, aangezien het in New York het zgn. Medicaid-programma, om de kosten van gezondheidszorg voor arme mensen zonder verzekering te betalen. onmogelijk zou hebben gemaakt.

Ongewenste intimidatie en Aids

In het zittingsjaar 1997-1998 heeft het Hooggerechtshof een aantal opzienbarende uitspraken gedaan, o.a. op het gebied van ongewenste intimidatie en AIDS. Zo heeft het Hof in de laatste zittingsweek van juni 1998 nog een uitspraak gedaan die bescherming garandeert aan slachtoffers van ongewenste intimiteiten op het werk (die voortaan makkelijker een proces kunnen aanspannen tegen hun werkgevers) en aan gehandicapten die gediscrimineerd zijn wegens hun handicap.
Ook besliste het Hof dat mensen die met het HIV-virus besmet zijn, vanaf het moment van besmetting een beroep kunnen doen op de nationale gehandicaptenwetgeving. Een andere trend binnen de rechtspraak van het Hot was het uitbreiden van de onschendbaarheid van regerirgsfunctionarissen voor hetgeen zij doen tijdens de uitoefening van hun officiële verplichtingen

CONGRES VERGADERT OVER BEGROTINGSPOSTEN 1999

In de maand juni 1998 vergaderde het Congres over de begroting voor de diverse departementen en projecten voor het fiscale jaar 1999.

Op 9 juni stemde een subcommissie van de Senaat voor het toekennen van 13,6 miljard dollar aan NASA, waaronder 2,3miljard voor de financiering van het International Space Station (ISS).
Het ISS is een samenwerkingsproject tussen de VS, Rusland, Canada. Japan en Europa, met als doel de permanente aanwezigheid van mensen in de ruimte. Wel waarschuwde de commissie dat de kosten van het ISS-project onder controle moesten worden gehouden, en dat erop moest worden toegezien dat Rusland zijn betalingsverplichtingen nakwam.
Op 26 juni keurde de commissie voor toekenning van middelen van het Huis van Afgevaardigden 13,3 miljard dollar goed voor NASA, waaronder 2,1 miljard voor het ruimtestation ISS. Bij elkaar werd dus een half miljard dollar minder beschikbaar gesteld dan waar de Senaat mee had ingestemd.

Een punt waarop de commissie drastisch inging tegen de door president Clinton geuite wensen, was het bedrag dat werd toegekend aan Superfund, een project om gevaarlijke afvalstoffen op te ruimen. Clinton had om 2,1 miljard dollar gevraagd, maar de commissie kende Superfund slechts 1,5 miljard toe. Op 26 juni volgde het Huis de Senaatscommisie in deze beslissing.

Op 23 juni ve gaderde het Huis van Afgevaardigden over een wetsontwerp dat 56,1 miljard dollar uittrok voor het ministerie van Landbouw. Een dag eerder liet minister van Landbouw, Dan Glickman, in een brief aan het Huis weten dat er zijns inziens meer geld moest worden toegekend aan waterzuivering en aan nieuwe projecten op het gebied van landbouwwetenschappelijke research.
Volgens het te behandelen voorstel zou het door Glickman bevorderde nieuwe researchprogramma naar meer opbrengende gewassen en veiliger voedsel (Environmental Quality Incentive Programme) worden stopgezet.

Ook het op 23 juni door het Huis van Afgevaardigden goedgekeurde wetsontwerp over uitgaven aan energie en water ging voorbij aan door de regering gestelde prioriteiten. Volgens het ontwerp. dat 20,7 miljard dollar aan energie- en waterbeheer toekende, ging veel meer geld naar het aanleggen van dammen en sluizen, en veel minder naar projecten voor zonne-energie, geavanceerde nucleaire technologie, milieu en gezondheid en veiligheid dan het Witte Huis had gevraagd.
Ook bevatte het ontwerp een clausule die de president verhindert maatregelen te nemen om verplichtingen ingevolge het (overigens nog niet door de Senaat geratificeerde) Protocol van Kyoto, over de reductie van de uitstoot van gassen die het broeikaseffect vergroten, na te komen.

Twee dagen later kende het Huis van Afgevaardigden 1,8 miljard dollar toe aan het financieren van het Huis zelf, alsmede een aantal aan het Congres gelieerde instanties, zoals de Library of Congress en de General Accounting Office. De Senaat kende zichzelf in een apart wetsontwerp 469,4 miljoen dollar toe voor zijn eigen functioneren.

Op 26 juni keurde de commissie voor toekenning van middelen van het Huis van Afgevaardigden een plan goed. dat het maximale bedrag aan hypothecaire leningen dat de Federal Housing Administration kan verzekeren, verhoogt. De nieuwe maxima liggen tussen de 109.000 en 197.000 dollar (de oude lagen tussen de 86.317 en 170.363). Deze verhoging van dc leenlimiet zou het voor 30.000 mensen per jaar extra mogelijk maken een duurder eerste huis te kopen tegen een lage, door de regering verzekerde hypotheek. De regering-Clinton had het maximum echter nòg verder verhoogd willen zien, tot 227.150 dollar.

Dezelfde commissie kende 13.4 miljard toe aan het ministerie van Binnenlandse zaken.
In het geheel geen geld werd uitgetrokken voor het door president Clinton aangemoedigde Americorps-programma, dat jongeren een beurs van 4.725 dollar toekent voor onderwijsdoeleinden in ruil voor één jaar vrijwillige dienstplicht.

Een ander project dat Clinton na aan het hart ligt, de National Endowment for the Arts (NEA) was een beter lot beschoren. toen de commissie voor toekenning van middelen van het Huis met 31 stemmen tegen 27 besliste 98 miljoen dollar voor NEA toe te voegen aan een wetsontwerp over middelen voor het ministerie van Binnenlandse zaken.
Er wordt echter rekening gehouden met de mogelijkheid dat deze toekenning weer zal worden geschrapt als het wetsontwerp in juli door het plenaire Huis zal worden behandeld. Veel conservatieve leden van het Huis zijn immers van mening dat NEA obscene en pornografische kunst financiert.

President Clinton heeft gedreigd zijn veto te zullen uitspreken over een aantal door het Huis voorgestelde wetsontwerpen op de toekenning van middelen, wanneer deze niet met de prioriteiten van de regering overeenkomen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

OMSTREDEN WETSONTWERP OP BANKWEZEN

Een wetsontwerp dat het voor banken en verzekeringsmaatschappijen mogelijk moet maken om activiteiten op elkaars terrein te ontplooien, en dat in mei 1998 met een meerderheid van slechts één stem in het Huis van Afgevaardigden was aangenomen, werd begin juni bij de Senaat voor goeäleuring ingediend. Senatoren betwijfelden echter of het ontwerp nog vóór het zomerreces kon worden behandeld.

Al twintig jaar staat een hervorming van het bankwezen, die het voor burgers mogelijk moet maken al hun financiële zaken bij één instantie af te handelen. op de agenda van het Congres, maar steeds strandden de initiatieven wegens machtsstrijd tussen financiële instellingen, wetgevers en toezichthouders op het bankwezen.

Ook het huidige wetsontwerp is omstreden. Zo heerst er grote onenigheid tussen de minister van Financiën, Robert Rubin, die tegen de wetgeving gekant is en dreigt met een presidentieel veto erover, en de voorzitter van de Federal Reserve, Alan Greenspan, die het voorstel steunt.
Op 16 juni 1998 legden zij hun visies voor aan de commissie voor het bankwezen van de Senaat. Volgens Rubin is de overdracht van het toezicht op het bankwezen van de regering naar de Fed. die het ontwerp voorstelt, ontoelaatbaar. Bovendien is hij bezorgd over het feit dat banken volgens de voorgestelde regeling in het nadeel zouden raken tegenover andere financiële bedrijven. Greenspan liet van zijn kant weten dat het terecht is dat de centrale bank het toezicht krijgt op reusachtige financiële instellingen.
In de financiële wereld zelf is men eveneens verdeeld over het nieuwe wetsontwerp. De meeste banken zijn ertegen, terwijl verzekeringsmaatschappijen het juist toejuichen.

FAILLISSEMENTSWET AANGESCHERPT

Het Huis van Afgevaardigden heeft op 11 juni een wetsontwerp goedgekeurd dat de regels die gelden in geval van faillissement van particulieren aanscherpt. Schuldenaren die overwegen faillissement aan te vragen, moeten volgens het ontwerp aan een onderzoek worden onderworpen om te zien hoeveel steun ze nodig hebben, en moeten terugbetalen zoveel zij kunnen. Bovendien verbiedt het ontwerp gefailleerden om hun activa in hun huis te verbergen (huizen vallen in veel staten niet onder een faillissement).
De regering-Clinton liet weten sterk tegen de wetgeving gekant te zijn. Er wordt immers gevreesd dat de nieuwe regeling vrouwen en kinderen erg zal benadelen, omdat alimentatieverplichtingen van gefailleerden op gelijke voet behandeld zouden worden als schulden gemaakt met een creditcard. De National Association of Consumer Bankruptcy Attorneys liet weten ontzet te zijn dat het Huis een wet had aangenomen die 'het veel moeilijker maakt voor alleenstaande ouders die afhankelijk zijn van alimentatie om hun kinderen een dak boven het hoofd te bieden'.

NIEUW BELASTINGSTELSEL VÓÓR HET EINDE VAN 2002

Op 17 juni keurde het Huis van Afgevaardigden met 219 tegen 209 stemmen een wetsontwerp goed dat het Congres verplicht vóór het einde van 2002 het geldende belastingstelsel af te schaffen en te vervangen door een nieuw. President Clinton liet weten het niet eens te zijn met het ontwerp, aangezien het onzekerheid in het leven roept zonder een geschikt alternatief te bieden. Binnen de Republikeinse partij bestaat er nog geen consensus over hoe het nieuwe belastingstelsel eruit moet zien.

WETSONTWERP DIGITAAL AUTEURSRECHT

Een subcommissie van de Commissie voor handel van het Huis van Afgevaardigden heeft op 17 juni 1998 een wetsontwerp over auteursrecht op digitale

producten goedgekeurd. Volgens het ontwerp wordt de ontwikkeling en verkoop van software en apparatuur die in staat is anti-copyright technologie ter bescherming van films, opnames e.d. te kraken. verboden. Filmstudio's. softwareverkopers en andere producenten van artikelen waar copyright op rust. juichden de wet toe.

WETSONTWERP ROYALTIES OP ONTDEKTE OLIE- EN GASVELDEN

Op 18 juni 1998 verklaarde een subcommissie van het Huis van Afgevaardigden zich akkoord met een wetsontwerp dat de manier waarop bedrijven rovalties betalen aan de regering over door hen ontdekte olie- en gasvelden verandert. Volgens het ontwerp zouden bedrijven niet langer een percentage van de waarde van hun ontdekkingen betalen, maar een deel van de gevonden olie- of gasvoorraad in natura aan de regering overdragen.
Het Witte Huis heeft reeds met een veto gedreigd: volgens het ministerie van Binnenlandse zaken zou een dergelijke regeling de schatkist 367 miljoen dollar per jaar kosten.

HUIS TEGEN BELASTING INTERNET

Het Huis van Afgevaardigden heeft op 24 juni 1998 zijn steun verleend aan een wetsontwerp dat voor de komende drie jaar nieuwe belastingen op Internet, opgelegd door staten of lagere overheden. verbicdt. De maandelijkse bijdrage die aan Internetproviders betaald wordt en de ontvangst van informatie via het Net zullen de komende drie jaar niet mogen worden belast, evenmin als koop en verkoop via het Internet. De regering steunt het tijdelijke moratorium, maar heeft ook gewaarschuwd dat het Internet geen ‚belastingparadijs' moet worden.

WITTE HUIS WIL GEEN VERLAGING VERMOGENSBELASTING

Het Witte Huis liet op 24 juni 1998 weten het niet eens te zijn inet de door de Republikeinse voorzitter- van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich. voorgestelde verlaging van het tarief voor de vermogensbelasting. Gingrich wil het minimale tarief voor de vermogensbelasting verlagen van 20 procent naar 15 procent. President Clinton vindt echter dat het begrotingsoverschot gebruikt moet worden om de sociale zekerheid te garanderen, niet om hogere inkomens belastingverlaging te geven.

SANCTIES TEGEN ZWITSERSE BANKEN VERWACHT

Na het mislukken. op 24 juni 1998, van de onderhandelingen tussen Zwitserse banken en joodse belangengroepen over de hoogte van het door de Zwitsers aan de joden te betalen bedrag als schadeloosstelling voor nooit uitgekeerde banktegoeden uit de periode van de Holocaust. is het vrijwel zeker dat de Zwitserse banken in de VS door sancties zullen worden getroffen. De Zwitsers kwamen met een aanbod van 600 miljoen dollar. dat echter door de joodse leiders werd afge ezen. Zij hadden 1,5 miljard dollar geëist.

HUIS GAAT AKKOORD MET HERVORMING IRS

Op 25 juni 1998 stemde het Huis van Afgevaardigden met een overweldigende meerderheid van 402 tegen 8 stemmen vóór het wetsontwerp dat de belastingdienst IRS (Internal Revenue Service) moet hervormen.
Het nieuwe wetsontwerp versterkt de rechten van de belastingbetaler; zo wordt de bewijslast in sommige gevallen van de betaler naar de IRS verschoven. en mogen belastingen die de ene helft van een gescheiden echtpaar verschuldigd is niet meer op de ander worden verhaald. Verder voorziet het ontwerp in een reorganisatie van de IRS, en zal er een commissie van toezicht worden ingesteld waar ook leden uit de privé-sector deel van zullen uitmaken.
Het wetsontwerpwkwam tot stand na een onderzoek waaruit ernstige wantoestanden binnen de IRS aan het licht waren gekomen.

VOLKSGEZONDHEID

WET AANSPRAKELIJKHEID TABAKSINDUSTRIE VERWORPEN

Op 17 juni 1998 werd het controversiële wetsontwerp van de Republikeinse senator John McCain inzake de aansprakelijkheid van tabakslabrikanten voor door roken veroorzaakte gezondheidsproblemen in de Senaat op procedurclc gronden verworpen na een debat dat bijna een maand had geduurd. Conservatieve Republikeinen, die tegen het ontwerp gekant waren omdat ze de anti-tabaksmaatregelen die liet behelsde te ver vonden gaan, wisten een stemming over de inhoud van de 'McCain Bill' te voorkomen door een beroep te doen op het feit dat het ontwerp huns inziens in strijd was met budgettaire regelgeving.

liet stranden van McCains ontwerp bctekent een grote overwinning voor de sigarettenfabrikanten en een nederlaag voor gezondheidsorganisaties. die hoopten op een breed. nationaal tabaksbeleid. Republikeinen in het Congres zijn wellicht van plan een minder veelomvattend wetsvoorstel te doen. Zo verklaarde Newt Gingrich. voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, dat hij dit jaar nog 'strenge wetgeving tegen roken door tieners' wil doorvoeren, maar dan zonder de door McCain voorgestane belastingverhoging. President Clinton achtte dit echter onvoldoende, en kondigde aan dat hij de strijd tegen de tabaksfabrikanten zou voortzetten. Ook dreigde hij; de verwerping van dc McCain Bill te zullen gebruiken tegen de Republikeinen in de komende Congrcs-verkiezingen.

Op 29 juni diende één van de belangrijkste werkgroepen tegen roken door tieners; de 'Campaign for Tobacco-Free Kids'. een klacht in bij de Federal Election Commission. Volgens de groep hebben tabaksfabrikanten de verkiezingswetgeving overtreden door leden van het Congres steun in hun verkiezingscampagne aan te bieden, als zij zouden beloven tegen het wetsontwerp McCain te stemmen. Steve Duchesne, woordroerder van de tabaksindustrie, liet weten dit een 'belachelijke aantijging' te vinden.

HIV-REGISTER IN STAAT NEW YORK

In de staat New York werd op 19 juni 1998 een wet aangenomen volgens welke iedereen die na een HIV-test positief is bevonden, verplicht wordt aangegeven bij het ministerie van Gezondheid. Voorts zal aan HIV-geïnfecteerden worden gevraagd de namen van hun seksuele partners op tc geven, zodat dezen van de testresultaten op de hoogte kunnen worden gebracht. Het Newyorkse register is het eerste initiatief in zijn soort in de Verenigde Staten.

REPUBLIKEINS PLAN VOOR HERVORMING GEZONDHEIDSZORG

Op 25 juni 1998 kwam een Republikeinse werkgroep in het Huis van Afgevaardigden met een voorstel dat beoogt de gezondheidszorg klantvriendelijker en ziektekostenverzekeringen beter toegankelijk en meer betaalbaar te maken.
Het plan, dat patiënten recht op meer informatie en contact met hun artsen geeft, de beroepsregeling voor patiënten gunstiger maakt (bijv. door extern

beroep mogelijk te maken op artsen die gespecialiseerd zijn in de ziekte waar de patiënt aan lijdt), en een plafond van 250.000 dollar oplegt voor iminateriële schadevergoeding in processen over medische fouten, werd direct fel bekritiseerd, zowel door Democratische leden van het Huis, die menen dat het teveel controversiële elementen bevat. als door de American Medical Association. die vindt dat het plan niet ver genoeg gaat.

PRODUCENTEN MERKLOZE GENEES-MIDDELEN BOOS OP FDA

De Food and Drug Administration (FDA)gaf op 25 juni een richtlijn uit die de zgn. 'successful defencel-bepaling afschaft. Volgens deze bepaling kregen fabrikanten van merkloze geneesmiddelen gedurende 180 dagen het alleenrecht op de markt wanneer zij door producenten van merkmedicijnen waren aangeklaagd wegens inbreuk op patent. en zij dit proces hadden gewonnen. Volgens de National Association of Pharmaceutical Manufacturers geeft het afschaffen van de bepaling producenten van merkmedicijnen de kans misbruik te plegen.

MILITAIRE ZAKEN

NAVO-OEFENINGEN IN NORTH CAROLINA

In de week van 6 juni 1998 zijn op de militaire basis Camp Lejeune aan de kust van North Carolina gezamenlijke militaire oefeningen gehouden door de NAVO-landen VS, Canada en Nederland en twaalf landen die lid zijn van het zgn. 'Partnership for Peace'. Dit is een militair samenwerkingsprogramma tussen de NAVO en Europese en Aziatische staten uit de voormalige invloedssfeer van de Sovjet-Unie. De nadruk lag in de vijfdaagse oefening, genaamd 'Cooperative Osprey '98', op het leren uitvoeren van vredeshandhavende missies in stedelijke gebieden. Zo trainden de militairen zich o.a. in het beheersen van rellen, mijnenruimen, omgaan met scherpschutters, reddingsacties. en het in de hand houden van mensenmassa's.

MARINEMINISTER NEEMT ONTSLAG

De minister voor Marinezaken, John Dalton, diende op 8 juni 1998 zijn ontslag in bij president Clinton. Dalton, die sinds 1993 ininister was, gaf geen reden op voor zijn vertrek. Uit eerdere publicaties was echter reeds gebleken, dat hij niet kon opschietenmet minister van Defensie William Cohen, en dat deze laatste er achter de schermen op had aangedrongen dat Dalton zou vertrekken.

WIJZERS 'DOOMSDAY CLOCK' VOORUITGESCHOVEN

De redactie van het *Bulletin of the* Atomic Scientists heeft op 11 juni 1998 besloten de wijzers van de 'Doomsday Clock', die sinds de oprichting in 1947 voorop elke aflevering van het tijdschrift wordt afgedrukt, van 14 minuten voor twaalf te verzetten naar 9 minuten voor twaalf. Dit om aan te geven dat naar hun mening de tvaarschijnlijkheid van een nucleaire catastrofe groter is geworden sinds de kernproeven van India en Pakistan en de gebleken onmacht van de wereldgemeenschap om de verspreiding van kernwapens in de hand te houden. Het dichtst bij middernacht (twee voor twaalf) kwamen de wijzers van de Doomsday Clock in 1953. toen de VS de eerste waterstofbom testten; het verst (zeventien voor twaalf) stonden ze in 1991, bij het einde van de koude oorlog.

VERNIETIGING 'STOMME' LANDMIJNEN VRIJWEL VOLTOOID

Op 25 juni 1998 liet het Pentagon weten dat het leger in de eerste week van juli. anderhalf jaar eerder dan verwacht, gereed zou zijn met het vernietigen van 3,3 miljoen 'stomme'landmijnen, waartoe president Clinton opdracht had gegeven. Hoewel de VS geweigerd hebben het anti-landmijnenverdrag te ondertekenen vóór er geschikte alternatieven voor landmijnen zijn ontwikkeld, heeft Clinton beloofd alle mijnen te zullen vernietigen die zichzelf niet na enige tijd onschadelijk maken (dezgn. 'stomme' mijnen). Wel behouden de VS hun 9 miljoen 'slimme' landmijnen, die zichzelf wèl onschadelijk maken; bovendien blijven er nog tienduizenden 'stomme' mijnen over in de gedemilitariseerde zone tussen Noord- en Zuid-Korea, evenals meer dan een miljoen op het Koreaanse schiereiland zelf als afschrikmiddel tegen een eventuele aanval van Noord-Korea.

EXPORT TECHNOLOGIE NAAR CHINA SLECHT GECONTROLEERD

Volgens Peter Leitner. een ervaren ambtenaar op de Defence Technology Security Administration (DTSA),is tijdens de regering van Clinton de controle van de export van gevoelige technologie naar China sterk achteruitgegaan. Leitner verklaarde op 23 juni 1998 dat de rol van de DTSA, een instantie van het ministerie van Defensie die erop moet toezien dat de nationale veiligheid van de VS niet in gevaar komt door de export van 'dual-use' technologie (die zowel voor commerciële als voor militaire doeleinden kan worden gebruikt), de afgelopen zes jaar is gemarginaliseerd. Waar vroeger dubieuze gevallen haast altijd werden afgewezen, worden ze tegenwoordig standaard goedgekeurd. vaak op basis van onvoldoende technische informatie; aldus Leitner. Dit hangt volgens hem samen met het feit dat de jurisdictie over de export van gevoelige technologie in 1992 is overgedragen van het ininisterie van Buitenlandse zaken naar dat van Handel.

Leitners verklaring is van belang voor het onderzoek dat het Congres heeft ingesteld naar de controle op export van technologie naar China, met name naar de rol van de Amerikaanse bedrijven Loral en Hughes, die de Chinezen geheime informatie zouden hebben verschaft. Senator Jesse Helms, voorzitter van de commissie voor buitenlandse relaties van de Senaat. acht het mogelijk dat de VS zich er in het verleden van onthouden hebben China anti-kernwapensancties op te leggen om de belangen van Amerikaanse bedrijven in China te beschermen.

SENAAT KEURT MILITAIRE BEGROTING GOED

De Senaat keurde op 26 juni 1998 met een overweldigende meerderheid van 88 tegen 4 stemmen een begroting van 270 miljard dollar voor defensie voor het fiscale jaar 1999 goed. Het bedrag van 270 miljard komt ongeveer overeen met het bedrag waar president Clinton om had verzocht.
Ook werd met een krappe meerderheid van 48 tegen 45 een amendement aangenomen dat het voor het Pentagon moeilijker maakt op eigen houtje militaire bases te sluiten. Hiermee drukte de Senaat zijn ongenoegen uit over het voorgenomen sluiten van een aantal militaire bases in 2001 en 2003. De minister van Defensie. William Cohen, had het Congres reeds van tevoren laten weten dat aanname van het amendement het hele wetsvoorstel in gevaar zou brengen. Dit dreigement werd echter door Republikeinen in de Senaat niet serieus genomen: zo wees senator James Inhofe erop dat het amendement door een groep Democraten, waaronder de Democratische leider in de Senaat, gesteund werd.

Een ander door de Senaat goedgekeurd amendement voorziet in een salarisverhoging voor militairen van 3 6 procent (in plaats van de voorgestelde 3 1 procent) Bovendien bevat het wetsvoorstel een niet-bindende resolutie die bepaalt dat de VS-troepenmacht in Bosnie binnrn een redelijke periode moet worden teruggetrokken, en voorziet het in meer middelen voor de aankoop van nieuwe wapens

BUITENLANDSE ZAKEN

HOLBROOKE AMBASSADEUR BIJ VN. RICHARDSON MINISTER VAN ENERGIE

Op 18 juni 1998 maakte president Clinton bekend dat hij Richard Holbrooke, die in 1993 grote faam verwierf als architect van het akkoord van Dayton voor vrede in Bosnië, zou nomineren voor dc functie van ambassadeur bij de Verenigde Naties. Holbrooke zal daar de huidige ambassadeur, Bill Richardson. opvolgen; deze is door de president, eveneens op 18 juni, voorgedragen voor het ambt van minister van Energie. Hoewel de benoemingen nog de goedkeuring van de Senaat behoeven, wordt algemeen verwacht dat dit geen problemen zal opleveren. Zo meende senator Jesse Helms, voorzitter van de senaatscoinmissie voor buitenlandse betrekkingen. dat het twee goede benoemingen maren die direct zouden worden goedgekeurd.

VS ZIEN IRAAKSE OLIESMOKKEL DOOR DE VINGERS

De *New* York *Times* onthulde op 19 juni dat de VS al geruime tijd op de hoogte waren van het feit dat Irak op grote schaal olie over zijn noordgrens Turkije binnensmokkelt. De smokkel, die volgens leden van de regering-Clinton al vanaf 1992, toen Bush nog regeerde, aan de gang is, wordt door de VS oogluikend toegestaan, omdat Turkije en de Koerden er belang bij hebben. Een anoniem lid van de Turkse regering vertelde dat de uit Irak binnengesmokkelde olie goed is voor rond de 25 procent van de Turkse brandstoffeninarkt. Het gaat waarschijnlijk om tussen de 50.090 en 50.000 vaten olie per dag. Onafhankelijke experts hebben verklaard dat Saddam Husseins zoon Uday leiding geeft aan de smokkelarij. Behalve de Turken en Koerden verdienen ook Saddam en zijn familie behoorlijk aan de oliesmokkel.

VOORSTEL TOT AFSCHAFFEN TERM 'MOST FAVOURED NATION'

Een subcommissie van het Huis van Afgevaardigden die zich met handel bezighoudt stemde op 23 juni 1998 voor het afschaffen van de term 'Most Favoured Nation' voor landen die met de VS handel drijven De 'MFN-status' moet in het vervolg NTR-status (Normal Trade Relations) gaan heten vindt de commissie Veel Amerikanen menen immers dat MFN een zeer uitzonderlijke en speciale gunst inhoudt terwijl dit in het geheel niet het geval is ei zijn maar heel weinig landen die géén MFN-status hebben Directe aanleiding tot het veranderen van de terminologie is het aanstaande debat over de toekenning van de MFN-status aan China

VS TEGEN UITBREIDING RECHTEN PLO IN VERENIGDE NATIES

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken heeft op 25 juni 1998 laten weten dat het niet akkoord gaat met pogingen van de Arabische landen om de Palestijnse afvaardiging bij de Verenigde Naties meer rechten te verlenen. Volgens woordvoerder Jaincs Rubin zou het toekennen van vrijwel volledige rechten aan de PLO, zoals de Arabische staten willen, een 'gevaarlijk precedent' scheppen en neerkomen op een ‚eenzijdige actie' van de Arabieren. die de Amerikaanse pogingen om Israëls eenzijdige acties te voorkomen zou dwarsbomen. Ook het voorstel van de Arabische Liga, om een debat in de Veiligheidsraad te houden over de Israëlische plannen tot uitbreiding van de grenzen van Jeruzalem; achtte Rubin 'contraproductief en niet in het belang van het vredesproces in het Midden-Oosten'.

SANCTIES TER DISCUSSIE

Plannen voor hervorming sanctie-wetgeving

Op 27 juni 1998 werd door de Senaat een speciale. 18-koppige commissie ingesteld, bestaande uit zowel Republikeinen als Democraten, om het Amerikaanse beleid met betrekking tot economische sancties door te lichten. De commissie zal ondei-zoeken welke sancties momenteel gelden. of deze al dan niet effectief zijn, en welke procedures er bestaan om ze op te heffen. Uellicht zal de commissie. die zich aanvankelijk vooral met de sancties tegen India en Pakistan zal bezighouden. zelf nieuwe wetgeving voorstellen.

Al enige tijd oefenen pressiegroepen uit de landbouw en de zakenwereld druk uit op het Congres en de regering, om her gebruik van eenzijdige sancties aan banden te leggen. Zij menen immers dat de sancties niet werken, en zijn bovendien bezorgd dat concurrenten uit Japan en Europa ervan profiteren. Deze mening werd kracht bijgezet door een in 1997 verschenen studie van de National Association of Manufacturers, waaruit gebleken is dat de sancties miljarden dollars kosten en de reputatie van Amerikaanse bedrijven schaden, terwijl ze bovendien haast nooit effectief zijn. Daarenboven. aldus de studie, houden de Amerikaanse maatregelen die gericht zijn tegen buitenlandse bedrijven, een inbreuk in op internationale overeenkomsten die de VS getekend hebben.

Een in mei 1998 aangenomen wet. de Freedom from Religious Persecution Act. heeft het protest van de zakenwereld in een stroomversnelling gebracht, aangezien ingevolge deze wet sancties zouden kunnen worden opgelegd aan belangrijke handelspartners als China en Saoedi-Arabië. Meer dan 600 bedrijven hebben zich verenigd in de organisatie USA*ENGAGE, tegen de verdere uitbreiding van sancties.

Volgens de minister van Buitenlandse zaken, Madeleine Albright. is het protest terecht en moet er meer over de effecten van mogelijke sancties worden nagedacht, alvorens ze op te leggen. Zij is echter tevens van mening, dat het niet de regering maar het Congres is dat het middel van sanctie-oplegging misbruikt. Zo wees ze erop dat de regering volgens een federale wet wel economische sancties aan India en Pakistan moest opleggen na hun kernproeven, ook al wist ze dat dit niet verstandig was. Leden van het Congres brachten hier tegenin, dat president Clinton zich zo vaak onder het opleggen van sancties had weten uit te werken dat ze de gaten in de wetgeving wel hadden moeten dichten.
Op 20 juni liet ook Clinton zelf weten, ontevreden te zijn over het sanctiebeleid: hij noemde de VS 'sanction-happy' en voegde hieraan toe dat het land te afhankelijk is van sancties als instrument van buitenlands beleid.

Graanverkoop valt niet onder sancties tegen India en Pakistan

De sancties die de VS aan India en Pakistan hebben opgelegd als straf voor de in mei dooi- deze landen uitgevoerde kernproeven, gaven in juni 1998 aanleiding tot discussie in het Congres. Op 10 juni stemde de subcommissie van land-

bouw van het Huis van Afgevaardigden tegen het opheffen van de voor India en Pakistan geldende exportprogramma's van het ministerie van Landbouw. Volgens deze programma's heeft India recht op 20 miljoen dollar aan kredieten om Amerikaans graan te kopen, en Pakistan op 250 miljoen dollar, waarvan het dit jaar reeds 162 miljoen heeft benut. De subcommissie is van mening dat het opheffen van dergelijke voedselprograniina's niet behoort deel uit te maken van de sancties die de VS oplegt aan landen die kernproeven doen. Afgevaardigde George Nethercutt gaf als reden hiervoor op. dat. als Pakistan geen kredieten van de VS kan krijgen, het naar Iran zal stappen. Bovendien is Pakistan de grootste afnemer van Amerikaans graan.

Op 20 juni liet president Clinton weten de mening van de subcommissie te delen, en enkele dagen later stemde ook het plenaire Huis van Afgevaardigden met 373 stemmen tegen 48 tegen het afschaffen van de voedselprogramma's. Hoewel het ministerie van Landbouw op 26 juni formeel de voedselprogramma's voor India en Pakistan heeft opgeschort. is de verwachting dat deze opschorting binnenkort weer zal worden opgeheven, zodra zowel het Huis als de Senaat wetgeving aangenomen hebben die dit mogelijk maakt. Het ministerie van Buitenlandse zaken liet weten dat de voedselprogramma's ingevolge de huidige wetgeving wel deel moesten uitmaken van de sancties. maar zei te hopen en te verwachten dat het Congres dit snel weer ongedaan zou maken.

Veto Clinton over sancties tegen Iran

Op 24 juni 1998 sprak president Clinton zijn veto uit over wetgeving die zware sancties oplegt aan bedrijven die militaire technologie aan Iran verkopen. Hij zei van mening te zijn dat zulke sancties niet in het nationale belang van de VS zijn, en dat ze de vooruitgang die de VS recentelijk hebben geboekt bij het overreden van Rusland om geen militaire technologie aan Iran te verkopen, teniet zouden doen.
Het veto van Clinton moet worden gezien in het licht van recente pogingen van Washington om tot een toenadering met Teheran te komen, en van de kritiek die al geruime tijd. o.a. door Clinton, wordt geuit op de uit de hand gelopen toepassing van het pressiemiddel van economische sancties.
Het is vrijwel zeker dat Clintons veto in het Congres zal worden tenietgedaan.
(Vorige berichten pag. 354/2 e.v. - 1998)

AZIË

ALGEMEEN

CENTRAAL-AZIATISCHE TOP IN TASJKENT

De presidenten van vier Centraal-Aziatische staten kwamen op 26 maart 1998 in Tasjkent (Oezbekistan)bijeen om zich te beraden over nauwere regionale samenwerking. Het waren de presidenten Nazarbajev van Kazachstan, Akajev van Kirgizstan, Rachmonov van Tadzjikistan en Karimov van Oezbekistan. Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan, die historische wortels gemeenschappelijk hebben in de gedaante van oude nomadische Turkse stammen, hebben in 1994 een Centraal-Aziatische Unie opgericht om politieke, economische en culturele banden aan te halen. Het praktische nut van de unie moet in vele opzichten nog bewezen worden. Tijdens de bijeenkomst in Tasjkent werd besloten Tadzjikistan ook als lid van de Centraal-Aziatische Unie toe te laten. Tevens werden er akkoorden gesloten over regionale samenwerking, effectenbeurzen en de verdeling van schaarse watervoorraden. De leiders kwamen ook overeen een internationaal consortium voor hydro-energie op te richten. Oezbekistan en Kazachstan hebben behoefte aan water voor irrigatieprojecten. terwijl Tadzjikistan en Kirgizstan over voldoende water beschikken. De Tadzjiekse president Rachmonov sprak van een 'historische dag niet alleen voor het volk van Tadzjikistan, maar voor de hele Centraal-Aziatische regio.'
(Vorige berichten pag. 736/2 e.v. - 1997)

CHINA

BINNENLAND

AANVAL OP LINKERVLEUGEL CCP

De aanval op de linkervleugel van de CCP kwam op het moment dat de machthebbers als gevolg van economische liberalisering grip leken te verliezen op de zogenoemde socialistische ethiek en op liberale intellectuelen, die steeds openhartiger hun ideeën uitten.

De ultra-linkse krachten binnen de CCP verzetten zich tegen de hervorming van de staatsindustrie die miljoenen Chinezen hun baan zou kosten. Liu Ji. een belangrijke adviseur van president Jiang Zemin, waarschuwde in een artikel in de *China* Economzc Times dat de invloed van de marxisten niet moest worden onderschat.

KLACHTENBUREAU BIJ HOOGGERECHTSHOF

Op 12 mei 1998 werd bekend dat het Chinese Hooggerechtshof een klachtenbureau had opgezet waar burgers klachten over zaken als corruptie, machtsmisbruik en verduistering door rechters konden indienen. Eerder had de voorzitter van het Hooggerechtshof, de voormalige minister van Justitie Xiao Yang, al hervormingen van het Chinese rechtssyteem aangekondigd die zoudenleiden tot meer openheid. Zo zullen sommige gerechtshoven geopend worden voor het publiek en de media.

ERKENNING UITSPRAKEN TAIWANESE RECHTBANKEN

Op 26 mei 1998 maakte het Chinese Hooggerechtshof bekend dat de uitspraken van Taiwanese rechtbanken ook rechtsgeldig zouden zijn in de Volksrepubliek, op voorwaarde dat zij werden bekrachtigd door een Chinese rechtbank. Taiwan verwelkomde dit besluit, maar wees erop dat het zeif ai zes jaar uitspraken van Chinese rechtbanken erkende.
Vice-president van het Chinese hooggerechtshof Tang Dehua verklaarde dat het besluit niet betekende dat China het juridisch systeem van Taiwan erkende of dat het zijn claim op het bestuur over het eiland opgaf.

KABINETSWIJZIGIXG

Een woordvoerder van het Chinese kabinet (Staatsraad) maakte op 1 juni 1998 bekend dat twee nieuwe vice-ministers van Buitenlandse handel waren benoemd. Sun Guangziang en Zhang Xiang vervingen respectievelijk Shi Guangsheng, die in maart was bevorderd tot minister. en Li Guohua, die met pensioen ging.

ILLEGALE EXPLOSIEVENHANDEL AANGEPAKT

De China Daily maakte op 6 juni 1998 bekend dat de politie 196 ton explosieven in beslaggenomen bij een landelijke actie tegen de illegale productie van en illegale handel in explosieven. Het ministerie van openbare veiligheid had sinds maart 577 fabrikanten en 1202 handelaars op non-actief gesteld. De actie volgde op een grote reeks bomaansla-

gen en ongelukken met explosieven, die volgens de politie een gevolg waren van de slechte veiligheidscontroles voor explosieven in de mijn- en bouwindustrie

ARRESTATIE BIJ MACAO

De politie in Zhuhai, net over de grens bij de Portugese enclave Macao, arresteerde begin juni 1998 honderden personen. waaronder veel drugskoeriers en prostituees. bij invallen in nachtclubs en andere horecagelegenheden. De acties waren bedoeld om Macao te helpen de opkomst van misdaadbendes te bestrijden. Macao zal in december 1999 onder Chinees gezag terugkeren.

LOKALE VERKIEZINGEN IN GEVAAR

Een medewerker van het Carter Centrum, dat zich bezighield met het houden van toezicht op lokale verkiezingen in China, verklaarde op 30 juni 1998 dat de lokale verkiezingen in Chinese dorpen gevaar liepen, omdat het verantwoordelijke ministerie de helft van zijn personeel zou ontslaan. Sinds tien jaar kunnen de inwoners van de 930.000 Chinese dorpen in verkiezingen hun stem uitbrengen op kandidaten voor lokale bestuursfuncties.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

IN 1998 3,5 MILJOEN ONTSLAGEN VERWACHT

De viering van de dag van de arbeid op 1 mei 1998 door China's Communistische Partij (CCP) had voor veel Chinese werknemers een bittere ondertoon. omdat zij met ontslag werden bedreigd. Het dagblad The People's Daily toonde een foto van president Jiang Zemin, gekleed in een blauwe overall, terwijl hij handen schudde van werknemers van de Chongqing IJzer- en Staalfabriek, die op het punt stond 1500 personeelsleden te ontslaan.
Hervorming van de staatsindustrie zou volgens minister van arbeid Li Boyong 10 miljoen Chinezen hun baan kosten. Voor 1998 werden er 3,5 miljoen ontslagen verwacht, waardoor het officiële totale aantal werklozen zou uitkomen op ruim 11,5 miljoen. In de Chinese begroting voor 1998 was 17,5 miljard yuan (ca. 4,2 miljard gulden) uitgetrokken voor ondersteuning van ontslagen werknemers.

Hulp aan werklozen

Premier Zhu Rongji had volgens het dagblad People's Daily van 18 mei 1998 toegezegd werknemers die hun baan zouden kwijtraken als gevolg van de hervorming van de staatsindustrie te helpen met het vinden van ander werk. Bet opnieuw aan werk helpen van ontslagen personeel was volgens Zhu belangrijk voor het slagen van de hervormingen en voor de sociale stabiliteit. Deze twee zaken hadden volgens Zhu 'de hoogste prioriteit'.
Volgens het dagblad the China Daily van 18 mei zou de regering plannen maken om de komende vijf jaar acht tot tien miljoen ontslagen werknemers aan een nieuwe baan te helpen.

STAATSBEDRIJVEN ONDER DE LOEP

Duizend van dc belangrijkste Chinese staatsbedrijven zullen worden onderzocht door vijfhonderd accountants in het kader van de hervorming van de staatsindustrie. zo werd begin mei 1998 bekendgemaakt. De accountants zullen direct rapporteren aan premier Zhi Rongji. De accountants: waarvan sommigen afkomstig waren van ministeries die Zhi na zijn aantreden had opgeheven, zullen een aantal jaren in dienst zijn bij de bedrijven, maar zich niet bemoeien met de dagelijkse gang van zaken. Zij moeten onderzoeken waarom sommige bedrijven verlieslijdend zijn en adviseren op het terrein van het personeelsbeleid. Ook zullen zij corruptie dienen op te sporen.

MENSENRECHTEN

DISSIDENTEN OPGEPAKT

Op 5 mei 1998 lieten de autoriteiten in Beijing dissident Wang Youcai, een van de leiders bij de protesten in 1989, na een week gevangenschap weer vrij. Wang was naar Beijing gekomen om de viering van het honderdjarig bestaan van de Universiteit van Beijing bij te wonen. Op de campus van deze universiteit waren in 1989 de betogingen voor meer democratie begonnen. Met de arrestatie voorkwamen de autoriteiten het bezoek van Wang aan de universiteit.

De politie van Wuhan had op 10 mei de dissident Xu Wenli gearresteerd toen deze een bezoek wilde brengen aan zijn geestverwant Qin Yongmin. Beiden hadden deelgenomen aan de beweging voor meer democratie aan het einde van de jaren zeventig en begin jaren tachtig. Xu werd na drie dagen weer vrijgelaten en teruggestuurd naar Beijing.
Qin Yongmin werd op 21 mei opgepakt door de politie wegens zijn bemoeienis met de in maart opgerichte China Human Rights Observer. de eerste organisatie in China die zich bezighield met de mensenrechten Qin werd een dag later weer vrijgelaten

Op 17 mei werd bekend dat dissident Fan Yiping, die op 15 maart was gearresteerd werd beschuldigd van het helpen bij de ontsnapping van de dissident Wang Xizhe naar Hongkong in 1996 Wang was later naar de Verenigde Staten gevlucht Fan kon worden veroordeeld tot een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar

Xu Wenli en Qin Yonmin vroegen de leiders van de CCP op 26 mei in een petitie of zij hen toestonden de eerste niet-officiële publicatie in China uit te brengen. Wu en Qin wilden een blad uitbrengen onder de naam *Human Rights Observer*, omdat zij van mening waren dat China 'geen enkel niet-officiële publicatie op juridisch gebied kende, en omdat de gedachten. meningen en behoeften van het brede Chinese publiek niet konden worden geuit'.

DISSIDENTEN PROBEREN POLITIEKE PARTIJ OP TE RICHTEN

Op 25 juni 1998, de dag dat president Clinton in China aankwam voor een negendaags bezoek probeerden drie dissidenten. onder wie voormalig studentenleider Wang Youcai. een politieke partij met de naam Chinese Democratische Partij te laten registreren in de oostelijke stad Hangzhou. De politie ondervroeg Wang op 30 juni en zei hem dat hij het plan moest opgeven. Wang proberde dezelfde dag opnieuw de partij te laten registreren bij het provinciale departement voor burgerzaken. Het departement weigerde zijn aanvraag te accepteren onder het voorwendsel dat 'precedenten ontbraken'.
Op 30 juni werd ook dissident Zhu Yufu opgepakt. omdat hij een manifest van de Chinese Deinocratische Partij had verspreid. Het was niet bekend wanneer Zhu zou worden vrijgelaten.

TIBET

OPSTAND IN TIBETAANSE GEVANGENIS

Volgens het Tibetaanse Centrum voor Mensenrechten en Democratie in India had de Chinese politie begin mei 1998 geschoten op een groep van 150 opstandige gevangenen in de Drapchi gevangenis in Tibet. De gevangenen zouden hebben gedemonstreerd, waarbij zij een Tibetaanse vlag hadden getoond.

Het was niet bekend of er doden of gewonden waren gevallen en of de opstandelingen waren gestraft.

EU FINANCIERT HGLPPROJECT IN TIBET

De Europese Unie (EU) tekende op 11 juni overeenkomsten met China over vier hulpprojecten ter waarde van 84 miljoen ecu. waaronder een omstreden project in Tibet.
Een van de projecten behelsde hulp bij het opbouwen van een sterke financiële sector in China. De EU zou China onder andere adviseren bij het maken van goede regels voor het bank- en verzekeringswezen.
Het project in Tibet omvatte de bevordering van irrigatie, landbouw, onderwijs en gezondheidszorg in een gebied ten zuidwesten van de Tibetaanse hoofdstad Lhasa.
In decembe 1997 had een woordvoerder van de Europese Commissie verklaard dat zij het project niet zou voortzetten als de Chinese autoriteiten in Tibet niet konden garanderen dat niet-gouvernementele organisaties konden deelnemen aan het project. Eerder was het project opgeschort omdat het Europees Parlement vermoedde dat het project alleen ten goede zou komen aan niet-inheemse Chinezen die zich in het gebied hadden gevestigd.

Woordvoerders van de EU verklaarden op 10 juli dat zij de gevraagde garanties hadden gekregen. Ook was de EU verzekerd dat alleen etnische Tibetanen het land dat onder het project viel mochten gebruiken. Ook zouden zij met voorrang benoemd worden op allerlei functies binnen het project.

Het derde project betrof het milieubewust maken van Chinese beleidsmakers. Het vierde project zou China helpen bij het verkrijgen van de technische kennis die nodig was voor de bouw van een modern industriegebied.

EU-RAPPORT OVER TIBET

Volgens een rapport van de Europese Unie, dat eind juni 1998 werd vrijgegeven door het Britse ministerie van Buitenlandse zaken. zouden in 1996 en 1997 vierduizend Tibetaanse monniken en nonnen uit hun klooster zijn gezet door 'teams voor patriottisch onderwijs'. Ruim 1100 kloosterlingen waren weggestuurd omdat zij onder de door China verplicht gestelde minimumleeftijd van 18 jaar waren. de rest was weggestuurd wegens 'slecht gedrag'. Het rapport was opgesteld naar aanleiding van het bezoek van een delegatie van EU-diplomaten aan Tibet in mei1998 . Het was de eerste keer dat een EU-delegatie Tibet bezocht. Volgens het rapport waren er 1700 kloosters en 46.000 monniken en nonnen in Tibet.

HONGKONG

VERKIEZINGEN

Een aantal dagen voor de verkiezingen in de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong op 24 mei 1998 leek het erop dat de leider van de Democratische Partij (DP)Martin Lee zijn plaats in de Wetgevende Raad (WR) terug zou krijgen. Na de machtsovername in Hongkong door China op 1 juli 1997 was Lee zijn zetel kwijtgeraakt. aangezien China de toenmalige raad had ontbonden. Lee had toen zijn volgelingen beloofd te zullen terugkeren.

De DP is de grootste oppositiepartij van Hongkong. Toch werd verwacht dat de partij slechts een gering aantal zetels in de nieuwe WR zou weten te bemachtigen als gevolg van het ingewikkelde nieuwe kiesstelsel. Volgens Lee waren een volledig democratisch gekozen parlement en regeringshoofd de beste manier om de vrijheid van Hongkong te garanderen.

Het gelaagde kiesstelsel volgens welke de zestig zetels in de nieuwe WR zouden worden gekozen zou gunstig zijn voor kandidaten die loyaal waren aan Beijing. Slechts 20 zetels zouden direct door de bevolking gekozen worden. Dertig zetels werden gekozen door 'functionele kiesdistricten'. bestaande uit vertegenwoordigers van beroepsgroepen en bedrijven. De resterende tien zetels werden gekozen door een achthonderd leden tellende kiescommissie.
In de 'functionele kiesdistricten' van het nieuwe systeem bevonden zich slechts ruim 130.000 geregistreerde kiezers tegenover ruim 1.1 miljoen kiezers bij de verkiezingen in 1995 volgens het oude systeem.

Verkiezingswinst voor Democraten

De democratische partijen behaalden bij de verkiezingen voor de Wetgevende Raad een grote overwinning. De Democratische Partij (DP)van Martin Lee, de Frontier Partij van Emily Lau en de Burgerpartij van Christine Loh wist zich verzekerd van de stem van zestig procent van de kiezers. Alle drie de democratische partijleiders zouden hierdoor in de Wetgevende Raad terugkeren. Toch zouden de democratische partijen door het kiesstelsel slecht een minderheid in het parlement innemen.

De DP won in totaal dertien zetels. Zij kreeg ruim 42 procent van de stemmen bij de verkiezing van de twintig zetels die direct door de bevolking in geografische kiesdistricten gekozen konden worden. Hierdoor won zij negen zetels. De Frontier Partij won drie zetels.

Bij de directe verkiezingen in de geografische kiesdistricten hadden bijna 1,5 miljoen burgers hun stem uitgebracht, wat neerkwam op 53 procent van de geregistreerde kiezers. Bij de laatste directe verkiezingen onder Brits bestuur had 35.8 procent van de geregistreerde kiezers zijn stem uitgebracht.
Ook wist de DP vier zetels te winnen van de dertig die gekozen werden door 'functionele kiesdistricten'. In deze districten hadden ruim 77.000 kiezers hun stem uitgebracht, wat neerkwam op een opkomstpercentage van bijna 56 procent.

'De overweldigende steun van de bevolking in deze verkiezingen, hoewel deze zeer ondemocratisch waren, is een zeer duidelijke boodschap aan onze leiders in Beijing en Hongkong dat ons volk een democratie wil en verdient', verklaarde Martin Lee na het bekendworden van de uitslag.
Een groep van internationale verkiezingsexperts die de verkiezingen had gevolgd was geschokt door het kiesstelsel. maar had de hoge opkomst toegejuicht. De groep had geen toegang gekregen tot de stemlokalen, maar had wel gesproken met functionarissen die verantwoordelijk waren voor de organisatie.

Regeringsvertegenwoordigers en staatsmedia in China prezen de hoge opkomst bij de verkiezingen in Hongkong, maar zwegen over de winst van de democratische partijen. Woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken Zhu Bangzhao noemde de verkiezingen 'een groot succes'. The *People's* Daily. die de mening van de CCP vertolkte, noemde de verkiezingen 'van grote betekenis in de geschiedenis van Hongkong'. De krant vermelde de uitslagen echter niet.

Het dagblad *Wen Wei* Po, dat de stem van de regering in Beijing verwoordde, schreef op 26 mei dat de democratische partijen niet moesten oenvachten dat de invoering van de democratie in

Hongkong zou worden versneld De nieuwe Wetgevende Raad moest de regering bijstaan in de bestrijding van de economische crisis

DP wil *krachten bundelen*

De Deinocratische Partij (DP) riep op 29 mei 1998 de andere partijen op om samen te werken, zodat een pakket met economische maatregelen door de Wetgevende Raad (WR) zou kunnen worden aangenomen Ook op andere terreinen wilde de DP de krachten binnen de WR bundelen om het politieke gevecht met regeringsleider Tung Chee-hwa aan te gaan

HERDENKING VAN BLOEDBAD TIANANMEN PLEIN

Meer dan tweeduizend mensen namen deel aan een mars ter herdenking van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing in 1989. De demonstranten eisten de vrijlating van alle Chinese dissidenten en boden een petitie aan bij het kantoor van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken in Hongkong. Ook boden zij gouverneur Tung Chee-hwa een petitie waarin zij hem vroegen de democratische beweging in China te steunen.

Hoewel het bloedbad ieder jaar in Hongkong werd herdacht. was het nu de eerste keer dat dit gebeurde op grondgebied dat onder Chinees gezag viel.
Een dag eerder had een woordvoerder van het Informatiecentrum voor Menscnrechten en de Democratische Beweging in China, dat in Hongkong was gevestigd, verklaard dat meer dan 3.000 mensen die tijdens de demonstraties in 1989 waren opgepakt nog gevangen zaten.

BUITENLANDSE ZAKEN

MILITAIRE BETREKKINGEN MET JAPAN

Op 2 mei 1998 bracht de Japanse minister van Defensie Fumio Kyuma een bezoek aan een marinebasis in Sjanghai. Het was het eerste bezoek van een dergelijke Japanse functionaris in 11 jaar. Na liet bezoek aan de basis sprak Kyuma met vertegenwoordigers van de Chinese strijdkrachten. Later zou hij nog een ontmoeting hebben met zijn Chinese ambtsgenoot Chi Haotian, premier Zhu Rongji en minister van Buitenlandse zaken Tang Jiaxuan.
Chi Haotian waarschuwde Kyuma tijdens hun gesprek op 4 mei Taiwan of de Taiwanesr wateren niet op te nemen in de uitbreiding van het defensie-verdrag met de Verenigde Staten Een herziening van dit verdrag was op 28 april in Tokio ondertekend door de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright Zij had eerder verklaard dat het verdrag zich niet uitstrekte tot het Chinese dispuut met Taiwan Kyuma verklaarde naar aanleiding van de Chinese bezorgdheid dat Japan de soevereiniteit van de Volksrepubliek China over Taiwan erkende

Spanning rond eilandengroep

De spanning tussen China en Japan was tijdens het bezoek van minister Kyuma opgelopen door een incident bij de omstreden eilandengroep in de Oost-Chinese Zee, die in China bekend stond als de Diaoyus-eilanden en in Japan als Senkakus-eilanden. Een Chinees schip dat onderzoek deed naar de bodem rond de eilanden, die olie- en gasvoorraden zou bevatten, zou zich in Japanse wateren hebben begeven.

Op 24 juni werden vier vissersboten met Chinese nationalisten uit de Volksrepubliek China, Hongkong en Taiwan die op weg waren naar de Diaoyus-eilanden tegengehouden door een cordon van veertig tot vijftig schepen van de Japanse kustwacht. Volgens radioberichten afkomstig van de actievoerders zou een van de boten zou zijn geramd door de Japanse kustwacht. Volgens sommige berichten hadden de actievoerders het schip zelf laten zinken om de Japanse autoriteiten in verlegenheid te brengen.

'HOTLIXE' TUSSEN PRESIDENTEN

Woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken Zhu Bangzao maakte op 5 mei 1998 bekend dat een directe telefoonlijn tot stand was gekomen tussen president Jiang Zemin en de Russische president Boris Jeltsin. Een week eerder was de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright met haar Chinese ambtgenoot Tang Jiaxuan overeengekomen een dergelijke 'hotline' te openen tussen de Chinese en Amerikaanse presidenten.

ECROPEES PARLEMENT NEEMT RESOLUTIES AAN TEGEN CHINA

Het ministerie van Buitenlandse zaken beschuldigde op 15 mei 1998 het Europees Parlement van het 'vergiftigen' van de Chinees-Europese betrekkingen door het aannemen van twee resoluties over China De ene resolutie beschuldigde China van handel in organen van gevangenen de andere riep de VN op een speciale rapporteur voor Tibet te benoeinen
Volgens het ministerie was de handel in organen in China verboden en was de kwestie-Tibet een binnenlandse aangelegenheid

TOEGANG TOT RAKETTECHNOLOGIE IN GEVAAR

De Chinese regering vroeg op 21 mei 1998 de Amerikaanse regering om ervoor te zorgen dat een aantal amendementen op een nieuwe defensiewet die de toegang voor China tot satelliet- en rakettechnologie konden blokkeren, niet zouden worden aangenomen.
Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden had, in een kans om de Chinapolitiek van president Clinton aan te vallen, met grote meerderheid voor de vier amendementen gestemd. Volgens een van de amendementen moest het belang van Amerikaanse bedrijven in de satellietindustrie niet boven de nationale veiligheid worden geplaatst. De amendementen voorzagen ook in een verbod op de lancering van Amerikaanse satellieten door China.

Op 23 mei sprak de president van de Chinese Academie voor Rakettechnologie Li Jiangzhong berichten tegen dat een Amerikaans bedrijf gespecialiseerd in satelliettechnologie China had geholpen bij de verbetering van zijn rakettechnologie. Li Jiangzhong deed onderzoek naar de mislukte lancering van een Chinese raket die een Amerikaanse satelliet bij zich droeg in 1996.
Republikeinse afgevaardigden vroegen zich af of er een verband bestond tussen het besluit van Clinton om satelliettechnologie voor China open te stellen en een donatie aan de partijkas van de Democratische Partij door een officier van het Chinese Volksbevrijdingsleger. De *New* York Times had eerder bericht dat fondsenwerver Johnny Chung had verklaard dat de 100.000 dollar die hij aan de partij had geschonken afkomstig waren van de Chinese luitenant-kolonel Liu Chaoying, die zich bezighield met ruimtevaarttechnologie.

STATUS VAN 'MEEST BEGUNSTIGDE NATIE' VERLENGD

Op 3 juni 1998 maakte de Amerikaanse president Bill Clinton bekend dat hij de status van China als 'Meest Begunstig-

de Natie' met een jaar zou verlengen. Volgens Clinton was het van groot belang dat de twee landen een solide band onderhielden. Door de verlenging behield China bepaalde privileges in de handelsrelatie met de Verenigde Staten; zoals het niet hoeven betalen van importtarieven. Het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken prees het besluit van Clinton, die in juni een bezoek zou brengen aan China.

BEZOEK VAN PRESIDENT CLINTON

Bill Clinton, die op 24 juni 1998 vertrok voor een bezoek aan China van negen dagen, was de eerste Amerikaanse president die een bezoek bracht aan China sinds president George Bush in 1989. Het begin van Clintons bezoek werd overschaduwd door het Chinese besluit om drie verslaggevers van het Amerikaanse radiostation Radio *Free Asia* niet toe te staan het bezoek te verslaan. Clinton had het besluit 'hoogst bedenkelijk' genoemd.

Ontmoeting Jiang en Clinton

Tijdens hun eerste bijeenkomst op 27 juni spraken de Amerikaanse president Bill Clinton en zijn Chinese ambtsgenoot Jiang Zemin over een groot aantal onderwerpen. Zij kwamen onder andere tot de volgende afspraken:

- Beide landen zouden niet langer strategische nucleaire raketten op elkaars grondgebied richten.
- Beide landen hadden belang bij een stabiliteit in Zuid-Azië. Zij zouden de export van apparatuur die zou kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de nucleaire raketten in India en Pakistan tegengaan.
- De handel in chemicaliën en aanverwante producten zou strenger worden gecontroleerd om te voorkomen dat zij zouden worden gebruikt voor de productie van chemische wapens.
- China zou samen met de VS onderhandelingen over een verbod op antipersonele landmijnen voortzetten.
- China zou de dialoog met de VS over de mensenrechten, die was stopgezet na de ontmoeting van de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken John Shattuck met dissident Wei Jinsheng. hervatten.
- Chinese en Amerikaanse militairen zouden 'in de nabije toekomst' elkaars oefeningen bijwonen.
- De Amerikaanse regering en de private sector zouden China helpen de huizenmarkt te commercialiseren en een stelsel van sociale zekerheid te ontwikkelen.
- Een regeringsdelegatie onder leiding van de Amerikaanse minister van Handel William Daley zou China begin 1999 bezoeken teneinde de samenwerking in op het terrein van de infrastructuur uit te breiden.
- Beide landen zouden kennis op het terrein van telecommunicatie, electronische handel en Internet uitwisselen.
- China kreeg steun bij de ontwikkeling van de luchtvaart.
- De ministers van Arbeid van beide landen zouden in de nabije toekomst een aantal malen bij elkaar op bezoek gaan om te spreken over de ontwikkelingen op de arbeidsmarkten.
- Beide landen zouden een dialoog beginnen over klimaatverandering.
- Er zou een aantal samenwerkingsprogramma's op het terrein van juridische aangelegenheden worden opgezet.
- De samenwerking op het terrein van behoud van natuurlijke rijkdommen zou worden uitgebreid.

In een gezamenlijke verklaring spraken beide landen hun bezorgdheid uit over de toegenomen spanning tussen India en Pakistan als gevolg van de kernproeven van deze landen in mei. Zij riepen India en Pakistan op geen kernproeven meer te houden. De VS en China zouden alles in het werk stellen om een wapenrace in Zuid-Azië te voorkomen. Beide landen benadrukten het belang van non-proliferatie van kernwapens.
Tijdens een debat met president Jiang Zemin op televisie had Clinton het met geweld neerslaan van de protesten op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989 openlijk veroordeeld.

Clinton bezoekt Universiteit van Beijing

Bij een bezoek aan de elitaire Beijing Universiteit op 29 juni 1998 hield president Clinton een vurig pleidooi voor mensenrechten en een 'nieuwe relatie met China'. Hij riep op tot samenwerking op gebieden als de wereldeconomie. het milieu, regionale veiligheid en de bestrijding van drugs en misdaad.

Clintons toespraak - volgens een assistent had hij er tot diep in de nacht aan gewerkt - werd rechtstreeks uitgezonden op de Chinese televisie, waardoor honderden miljoenen kijkers deze konden volgen. Clinton kreeg voor en na zijn toespraak een staande ovatie van zijn toehoorders: die hij had aangesproken als 'toekomstige leiders van China'.

Na de toespraak konden studenten vragen stellen aan de Amerikaanse president. Het bleek dat Clintons toespraak ook op de nodige scepsis stuitte bij de studenten. Een student vroeg de president of er achter zijn glimlach misschien een plan schuil ging om China 'in toom te houden'. Clinton antwoordde dat wanneer dat zo was hij het plan niet achter een glimlach zou verbergen. Een ander vroeg naar de mensenrechtensituatie in de VS. waarop Clinton toegaf dat ook de Amerikanen 'nog steeds niet perfect' waren.

Hieronder volgen aan aantal fragmenten iiit deze gesprekken:

Vraag: Wat gaat u doen om het begrip en respect tussen onze beide volken te verbeteren?
Clinton: Ik hoop dat mijn huidige bezoek een volledig en evenwichtig beeld van China laat zien aan de Verenigde Staten. en dat het anderen stimuleert naar China te reizen en deel te nemen aan de Chinese manier van leven.

Vraag: We hebben gezien dat de Amerikanen bij herhaling geavanceerde wapens verkopen aan Taiwan. en dat tot onze grote verontwaardiging de VS en Japan hun defensieverdrag hebben hernieuwd. Hoe zouden de VS reageren als China raketten leverde aan Hawaï en als China met andere landen veiligheidsverdragen zou tekenen die tegen een deel van de VS gericht u-aren?
Clinton: Toen de VS en China overeenstemming bereikten over een 'één-China-beleid', kwamen we ook overeen dat hereniging op een vreedzame manier zou verlopen. en hebben me de dialoog die nodig was om dat te bereiken bevorderd. Ons standpunt is daarom dat alleen wapens aan Taiwan mogen worden verkocht die gebruikt worden voor defensieve doeleinden. Wat betreft Japan. als u het verdrag goed zou lezen, ziet u dat het niet gericht is tegen welk land dan ook. maar dat het de stabiliteit in Azië bevordert. Japan en de VS willen in de 21ste eeuw allebei samenwerken met China op het gebied van veiligheid. En ik voorspel dat wat je nu ziet. samenwerking om de spanning veroorzaakt door de kernproeven in India en Pakistan te beperken, dat je dat in de toekomst veel vaker zult zien.

Vraag: Hoe verklaart u het succes van de Amerikaanse economie in de afgelopen achttien maanden?
Clinton: De meeste eer gaat naar de Amerikaanse bevolking. We hebben een zeer verstandige zakenwereld. die investeert in nieuwe technologieën. nieuwe markten en in het opleiden van mensen. Ook hebben we een goed klimaat om een bedrijf te beginnen, ik denk dat dit ook voor China goed zou zijn.

Clinton tegen onafhankelijk Taiwan

Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken Tang Guoyiang bevestigde op 30 juni 1998 tegenover verslaggevers dat president Clinton zich tijdens zijn bezoek had uitgesproken tegen de onafhankelijkheid van Taiwan. Tang hoopte dat 'woorden vergezeld zouden worden door daden'.

(Vor.ber. pag. 325/1 - 1998)

KIRGIZSTAN

NIEUWE PREMIER EN REGERING BENOEMD

Premier Apas Dzjoemagoelov trad op 24 maart 1998 af, naar officieel werd meegedeeld om leeftijdsredenen. Hij was 63 jaar en in functie sinds 1993. Hij was daarvoor al regeringschef geweest in de Sovjet-periode. Onder president Askar Akajev heeft Dzjoemagoelov radicale markthervormingen doorgevoerd die resulteerden in snelle privatisering, lage inflatie en gestage economische groei.
Een dag later al werd de benoeming van de 42-jarige Koebanytsjbek Dzjoemalijev tot nieuwe premier door het parlement goedgekeurd. Hij was door de president voorgedragen en tot dat moment als zijn stafchef werkzaam geweest. 64 van de 70 parlementsleden stemden voor de benoeming. Meteen na zijn benoeming verklaarde de nieuwe premier in het parlement dat de hervormingen zouden worden voortgezet. Hij benadrukte verder dat nauwere samenwerking met Rusland een hoge prioriteit had.
Dzjoemalijev zei dat hij rekende op een groei van 10,4 procent van het bruto binnenlands produkt in 1998, een cijfer dat ongeveer gelijk is aan dat van vorig jaar. Het IMF verwacht over 1998 een groei van zes tot zeven procent.

Op 4 april wijzigde president Akajev ook een aantal posities in zijn regering, al bleven de belangrijkste economische portefeuilles in handen van dezelfde mensen. Premier Dzjoemalijev verklaarde tijdens een persconferentie dat de nieuwe regering zich vooral zou richten op de ontwikkeling van de industrie. De nadruk zou daarbij komen te liggen op energie, elektronica en elektrische apparatuur. De nieuwe regering wilde ook de privatisering versnellen en in de tweede helft van 1998 belangen van 30 tot 63 procent gaan verkopen in grote staatsbedrijven in strategische sectoren zoals energie en telecommunicatie.

Tijdens de eerste bijeenkomst van de nieuwe regering medio april zei president Akajev dat de economie in het land er niet zo rooskleurig voorstond als het leek. Hij zei dat de groei in de industriële productie van 46.8 procent in 1997 volledig het gevolg was van de grotere goudproductie. Zonder dat zou er een negatieve groei van twee procent zijn geweest in de industriële productie. Akajev zei ook dat ten gevolge van de snelle de-industrialisatie het aandeel van de industriele productie in het bruto binnenlands product van Kirgizstan was gedaald van 40 procent in 1990 tot 13.3 procent in 1997.

Samenstelling nieuwe regering

- President (herkozen 24 december 1995):
  Askar Akajev

Regering (benoemd 27 november 1996. gereorganiseerd 4 april 1998)

- Premier (benoemd 25 maart 1998):
  Koebanytsjbek Dzjoemalijev
- Vice-premier:
  Boris *Silajev*
- Arbeid en Sociale zekerheid:
  Imankadyr *Rysalijev*
- Binnenlandse zaken:
  Omoerbek Koetoejev
- Buitenlandse zaken:
  Moeratbek *Imanalijev*
- Defensie:
  Myrzakan Soebanov
- Douane:
  Doktoerbek Koermanalijev
- Financiën:
  Taalajbek Koitsjoemanov
- Industrie en Handel:
  Orozmat Abdykalykov
- Justitie:
  Nelja Bejsjenalijeva
- Landbouw:
  Karimsjer Abdimomoenov
- Milieu:
  Koeloebek Bokonbajev
- Nationale veiligheid:
  Misir Asjirkoelov
- Noodsituaties:
  Soeltan Oermanajev
- Onderwijs, Wetenschap en Cultuur:
  Sovetbek *Toktomysjev*
- Sociale zaken:
  Roza Oetsjkempirova
- Staatseigendom:
  Zjoemabek *Ibraimov*
- Transport en Communica tie:
  Zjantoro Satybaldijev
- Volksgezondheid:
  Naken *Kasijev*

- Voorzitter Centrale Bank:
  Marat Soeltanov

PRESIDENT GEEFT PRIORITEIT AAN SOCIALE ZEKERHEID

President Akajev zei op 17 maart 1998 in zijn jaarlijkse toespraak tot parlement en regering dat hij de prioriteit zou geven aan sociale uitgaven. Hij benadrukte het belang van gezondheid. ondenvijs en cultuur voor de bevolking. In 1998 zou 59 procent van de begroting. oftewel 13 procent van het bruto binnenlands product, aan sociale uitgaven worden besteed.

PRESIDENTIELE COMMISSIE VOOR MENSENRECHTEN

In Kirgizstan is een presidentiele commissie voor de garantie van de mensenrechten geformeerd. Dat heeft het parlementslid dat de commissie gaat voorzitten. T. Bakir-uulu, medio maart 1998 op een persconferentie in Bisjkek verklaard. 'Het is de taak van de commissie mensen te helpen hun vrijheden te verdedigen'. zei hij. President Askar Akajev, die als minder autoritair geldt dan andere leiders in Centraal-Azie. had volgens Bakir-uulu veel klachten gekregen over overheidsfunctionarissen. Onder de dertien leden van de commissie zijn wetenschappers, advocaten. parlementsleden en zakenlieden.

CAMPAGNE TEGEN ISLAMITISCHE FUNDAMENTALISTEN

Veiligheidsinstanties in Kirgizstan lieten op 12 mei 1998 weten dat er controles van overheidswege waren uitgevoerd op tientallen moslimleraren die religieus onderricht geven aan jonge mensen. Er waren vier niet met naam genoemde buitenlanders gearresteerd die werden verdacht van illegale extremistische activiteiten. Een officiële verklaring in de pers over deze zaak benadrukte het constitutionele recht op vrijheid van godsdienst en stelde dat de maatregelen waren bedoeld om religieus extremisme tegen te gaan dat de stabiliteit en vrede in het land in gevaar kon brengen.

Een dag later maakte een woordvoerder van president Akajev verdere maatregelen tegen islamitisch fundamentalisme bekend. Hij zei op een persconferentie dat de Staatscommissie voor Godsdienstzaken alle moskeeën zou gaan registreren en aandacht moest gaan schenken aan wie er preekt en wie er naar toe gaat. Vooral aan bezoekers die geen staatsburger van Kirgizstan zijn, zal aandacht worden besteed.

De veiligheids- en defensiecommissie van het parlement zou later in de week speciale bijeenkomsten beleggen over het thema in de zuidelijke steden Dzalal-Abad en Osj met plaatselijke leiders. militaire bevelhebbers en veiligheidsfunctionarissen. De voorzitter van de parlementscommissie zei dat zou worden nagegaan of de wet voldoende is

'voor de strijd tegen Wahabi's'. Met die benaming worden de volgelingen van een Soennitische groepering bedoeld. In Kirgizstan en andere Centraal-Aziatische staten is de bezorgdheid over de groei van de radicale islam toegenomen, vooral na de overwinning van de Talibaan-beweging in Afghanistan.

REFERENDUM OVER POLITIEKE HERVORMINGEN AANGEKONDIGD

In de herfst van 1998 zal er in Kirgizstan een referendum gehouden worden over veranderingen in het kiesstelsel, zo liet de voorzitter van de Centrale Kiescommissie, Soelaiman Imanbajev, op 22 juni 1998 weten. Hij zei dat de veranderingen ook betrekking zullen hebben op de twee-kamerstructuur van het parlement, maar gaf daar verder geen details over. Er is nu een Wetgevende Vergadering met 35 afgevaardigden en een Huis van Volksvertegenwoordigers met 70 leden. Beide kamers hebben gelijke rechten. De mogelijkheid bestaat dat het huidige systeem van verkiezingen via districten met telkens één zetel wordt vervangen door een systeem. waarbij een gedeelte van de afgevaardigden ook door middel van partijlijsten wordt gekozen. Begin 1999 zijn er plaatselijke verkiezingen in Kirgizstan, in 2000 verkiezingen voor het parlement en het presidentschap.

BUREAU VOOR DE STATISTIEK OPENT WEB SITE

Het bureau voor de statistiek in Kirgizstan heeft een Internet site geopend met actuele en historische statistische gegevens in het Engels en het Russisch, zo maakte een woordvoerder op 24 april 1998 bekend. Het adres is: http:/lstnt-*gvc.bishkek.su.*

(Vorige berichten pag. 183/3 e.v. - 1998)

MONGOLIË

PROTESTEN TEGEN REGERING

Honderden demonstranten in de hoofdstad Oelan Bator, waaronder veel gepensioneerden. eisten begin april 1998 voor het parlementsgebouw het aftreden van de regering van premier Mendsaichani Enchsaichan. Binnen in het parlementsgebouw zegde de premier toe aan een oplossing van de problemen te zullen werken. Vele gepensioneerden moeten rondkomen van het equivalent van 25 gulden per maand.

Vanaf het moment dat Enchsaichan medio 1996 in functie kwam is de economische situatie drastisch verbeterd. De inflatie was in 1997 17,5 procent tegenover 53,1 procent in 1996. De valutareserves van het land verdubbelden in dezelfde periode tot ongeveer 162 miljoen gulden. De economische groei was in 1997 3,3 procent. De premier zegde toe het privatiseringsprograinma te zullen versnellen. Meer dan 800 bedrijven, die het overgrote deel van de productie in Mongolië voor hun rekening nemen, zullen voor het jaar 2000 verkocht worden.

REGERING TREEDT AF, EX-JOURNALIST WORDT PREMIER

Op 17 april 1998 bood het kabinet van premier Enchsaichan zijn ontslag aan. Tsachiagiin Elbegdorzj, een 35-jarige ex-journalist die in 1990 een belangrijke rol speelde bij het einde van het communisme in Mongolië, werd als premier genomineerd. Hij was parlementslid en speelde een leidende rol binnen de regerende Coalitie van de Cemocratische Unie. Hij stond aan het hoofd van de belangrijkste partij daarvan, de Nationale Democratische Partij, die hem ook als beoogd premier naar voren had geschoven. Enchsaichan behoorde bij een andere partij van de regerende coalitie, de Sociaal-democratische Partij. Een wet die het parlementsleden verbood zitting in de regering te nemen. werd gewijzigd, waardoor de weg vrij kwam voor Elbegdorzj om premier te worden. Hij is in 1988 afgestudeerd aan de Militair-Politieke Universiteit in Oekraïne en was daarna twee jaar correspondent in Oelan Bator voor de militaire krant Rode Ster. In 1990 werd hij parlementslid.

President Natsagiin Bagabandi accepteerde het ontslag van de regering van premier Enchsaichan op 21 april. Het parlement, de Grote Hoeral geheten. moest zich ook over het ontslag uitspreken. Twee dagen later sprak het zich met 61 tegen 6 stemmen bij geheime stemming voor Elbegdorzj als premier uit.
Een week later werden ook vijf nieuwe ministers van de tien die de nieuwe premier had voorgesteld, door de Grote Hoeral geaccepteerd. De benoeming van een van de ministerskandidaten werd echter door het parlement afgekeurd en die van vier anderen uitgesteld. In de loop van de maand mei kregen echter ook de kandidaten voor deze posten de goedkeuring van het parlement.

Samenstelling nieuwe regering

- President (geïnstalleerd 20 juni 1997): Natsagiin Bagabandi

- Premier (gekozen 23 april 1998): Tsachiagiin Elbegdorzj
- Buitenlandse zaken: *Rintsjinnjamiin Amarjargal*
- Defensie: R. Odonbaatar
- Financiën: Bat-Erdenii Batbujar
- Gezondheid: *Sjaravzjamtsiin* Batbajar
- Infrastructuur: Sanzjaasoerengiin *Zorig*
- Justitie: Sarigiin Batsjoeloeöen
- Landbouw en Industrie: *Noroviin* Altanchoejag
- Milieu: *Sangaijaviin Bajartsogt*
- Onderwijs: Choeltemin *Saikhanbileg*

BEZOEK MINISTER ALBRIGHT

De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright bracht op 2 mei 1998 een bliksembezoek aan Mongolië. Uit respect voor de minister hadden demonstranten bij het parlement in Oelan Bator hun activiteiten opgeschort. Albright had een ontmoeting met president Bagabandi en de net benoemde premier Elbegdorzj.

AMERKAANSE EN JAPANSE STEUN

Japan keurde medio mei 1998 economische hulp goed ter u-aarde van 20,8 miljoen gulden voor de ontwikkeling van de landbouw en de infrastructuur in Mongolië, zo liet de Japanse ambassade in Oelan Bator weten.

De Verenigde Staten zegden begin juni 12 miljoen dollar aan hulp toe ter stimulering van democratische hervormingen en economische groei in Mongolië. Het geld is het eerste bedrag van een hulprogramma dat rijf jaar zal duren vanaf 1998. Het programma wordt uitgevoerd door de Amerikaanse organisatie Agency for International Development (AID). De eerste hulp zal volgens een woordvoerder van AID deels worden besteed aan technische assistentie in de energiesector en aan de installatie van dieselgeneratoren in vijf provinciecentra. De bedoeling is ook dat geld wordt gestoken in de privatisering van de banksector. De totale financiële hulp van de VS aan Mongolië bedraagt vanaf 1991 84.8 miljoen dollar.

(Vorige berichten pag. 479/3 e.v. - 1997)

OEZBEKISTAN

KARIMOV STEUNT TURKS MODEL

President Karimov zei medio april 1998 dat hij de Turkse traditie van secularisme bewonderde en riep op tot nauwere banden met Ankara. 'Wij hebben altijd het Turkse beleid ten opzichte van het fundamentalisme gesteund. zei hij tijdens een persconferentie na afloop van een officieel bezoek aan Oezbekistan van de Turkse premier Mesut Yilmaz. Karimov voert zelf een enigszins tweeslachtig beleid tegenover de islam in zijn land. Sinds de val van de Sovjet-Unie in 1991 zijn er in Oezbekistan duizenden moskeeën bij gekomen. Verschillende belangrijke moslimleiders zijn echter opgepakt en buurlanden als Afghanistan en Pakistan zijn er door de Oezbeekse overheid van beschuldigd dat zij militante moslims op hun grondgebied een opleiding geven.

Bestrijding islamitisch fundamentalisme

Op 9 juni 1998 deed Karimov een beroep op l-egeringen in Centraal-Azië het islamitisch extremisme te bestrijden en met dat doel de onderlinge grenscontroles te verscherpen. Hij kwam met zijn oproep in de Kazachse hoofdstad Astana na een topontmoeting van leiders van Turkssprekcnde staten.
(Vorige berichtenpag. 184/3 e.v. - 1998)

TADZJIKISTAN

BINNENLAND

ISLAMITISCHE OPPOSITIE TREEDT TOE TOT REGERISG

De plaatsvervangend leider van de islamitische oppositie. Akbar Toeradzjonzoda, is op 10 maart 1998 toegetreden tot de regering. Hij zei dit op een persconferentie in Doesjanbe na een ontmoeting met president Imomali Rachmonov. Een woordvoerder van de president bevestigde de benoeming. Toeradzjonzoda die twee weken eerder in het land terugkeerde na vijf jaar ballingschap in Iran, zei dat hij in zijn nieuwe functie vooral verantwoordelijk zou zijn voor de economische betrekkingen met andere GOS-staten.

De leider van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie, Said Abdoello Noeri. staat aan het hoofd van de Nationale Raad voor Verzoening die toeziet op de uitvoering van de vredesovereenkomst tussen regering en oppositie die onder auspiciën van de Verenigde Naties tot stand is gekomen. De regering van president Rachmonov beloofde onder andere dertig procent van de ministersposten in een coalitieregering aan leden van de oppositie te geven.

KOFI ANNAN VEROORDEELT AANVALLEN VAN OPPOSITIE

De secretaris-generaal van de VN Kofi Annan veroordeelde op 25 maart 1998 in een verklaring vanuit het Midden-Oosten waar hij op reis was. aanvallen van de oppositie op politie en leger in de buurt van Kofarnichon, niet ver van de hoofdstad Doesjanbe. Volgens persberichten waren meer dan twintig mensen gedood. De uitbarstingen van geweld waren de ergste sinds het sluiten van de vrede tussen regering en oppositie in juni 1997.

Een aantal dagen later liet de islamitische oppositie in totaal 89 regeringssoldaten vrij die tijdens gevechten eerder in de week gevangen waren genomen. Aan regeringszijde waren ongeveer vijftig soldaten gesneuveld. De oppositie liet niet weten hoeveel mensen aan hun kant waren gesneuveld. Beide partijen beschuldigden elkaar ervan de vijandelijkheden te zijn begonnen. Op 6 april verklaarde vice-premier Abdoerachman Azimov dat regering en oppositie hadden afgesproken hun troepen uit het gebied in en rond Kofarnichon terug te trekken.

Kofi Annan verdedigde op 8 april zijn speciale vertegenwoordiger in Tadzjikistan, de Duitse diplomaat Gerd Merrem. tegen kritiek die eerder was geuit door de leider van de islamitische oppositie. Oppositieleider Abdoello Noeri had een brief geschreven en openbaar gemaakt. waarin Merrem ervan werd beschuldigd een verkeerde voorstelling van zaken te hebben gegeven over aanvallen van eenheden van de oppositie op regeringstroepen zo'n twee u-eken eerder. De VN heeft een groep van 70 waarnemers (UNMOT) in Tadzjikistan die toezien op de uitvoering van het vredesakkoord door regering en oppositie.

Vijandelijkheden bedreigen vredesakkoord

Het regeringsleger ondernam op 1 mei 1998 militaire actie tegen oppositiegroepen in de buitenwijken van Doesjanbe na het aflopen van een ultimatum. Daarbij werden ook tanks ingezet. Hel uas de derde opeenvolgende dag van gevechten in de laatste serie botsingen tussen de twee partijen Later op de dag liet de regering weten dat de strijdkrachten van de oppositie uit Doesjanbe waren verdreven
Een dag later lieten woordvoerders van beide partijen weten dat regeringsstrijdkrachten begonnen waren zich uit sommige plaatsen rond de hoofdstad terug te trekken Een oppositieleider verklaarde tegenover Reuters dat president Rachmonov erin had toegestemd zijn troepen terug te trekken na een gesprek met eerste vice-preinier Akbar Toeradzjonzoda, die de leidende vertegenwoordiger is van het islamitisch kamp in de coalitieregering

Door de vijandelijkheden leek de vrede die in 1997 was gesloten tussen regering en oppositie ernstig bedreigd. De wankele vrede leek opnieuw in gevaar te komen toen ongeveer twintig kilomcter ten oosten van Doesjanbe op 3 mei drie regeringssoldaten door de oppositie in een hinderlaag werden gedood. Eerste vice-premier Toeradzjonzoda verklaarde later op de dag dat de situatie naar zijn mening onder controle was.

TWEE ISLAMITISCHE MINISTERS AFGEWEZEN

Het parlement venvierp op 21 mei 1998 twee belangrijke oppositieleden als kandidaten voor ministersposten. wat een tegenslag was voor het vredesproces. President Rachmonov had de voordrachten gedaan, in overeenstemming met de vredesovereenkomst die in 1997 tussen de regering en oppositie is gesloten. De kandidaat voor het vice-premierschap Akbar Toeradzjonzoda werd weggestemd met 15 tegen 112 stemmen. Het parlement verwierp ook de kandidatuur van Dovlat Oesmon als minister van Economische zaken en Buitenlandse economische betrekkingen. De derde kandidaat die Rachmonov had voorgedragen. Dovlat Maksoedov, werd wel geaccepteerd als minister van Landbouw. Volgens de vredesovereenkomst heeft de oppositie recht op dertig procent van de ministersposten in de regering.

NIEUWE WET VERBIEDT RELIGIEUZE POLITIEKE PARTIJEN

Op 23 mei nam het parlement unaniem een wet aan die de activiteiten verbiedt van politieke partijen die op religieuze grondslag actief zijn en de grondwettelijke orde willen veranderen door middel van geweld en het opwekken van sociale haat en regionalisme. Deze be-

paling zou het einde kunnen betekenen voor de Beweging voor de Islamitische Wedergeboorte van Tadzjikistan, die de kern vormt van de oppositie.
Volgens een parlementariër van de oppositie was de wet in strijd met het vredesakkoord van 1997 dat stelde dat alle politieke pa tijen die tijdens de burgeroorlog in 1992-1996 waren verboden. weer moesten worden toegestaan. Het is overigens onwaarschijnlijk dat het parlement lang in zijn huidige samenstelling zal blijven bestaan. want volgens het vredesakkoord moeten er vrije verkiezingen komen met deelname van de oppositie.

Begin juni kwamen president Rachmonov en de leider van de islamitische oppositie Said Abdoello Noeri overeen een poging te doen de kwestie van politieke partijen op religieuze grondslag op te lossen. Na een ontmoeting in Doesjanbe kwamen zij overeen de Nationale Raad voor Verzoening te vragen amendementen op de omstreden met voor te stellen. Op 18 juni stuurde president Rachmonoï een brief naar het parlement met amendementen op de wet die de Nationale Raad voor Verzoening had voorgesteld. Een van de amendementen hield volgens een presidentiële woordvoerder in dat de Verenigde Tadzjiekse Oppositie als politieke partij zou worden toegestaan, maar bij zijn activiteiten geen gebruik mocht maken van moskeeën en islamitische godsdienstige scholen.

DONORS ZEGGEN 500 MILJOEN DOLLAR TOE

De Wereldbank liet op 20 mei 1998 vanuit Parijs weten dat internationale donors in totaal vijfhonderd miljoen dollar aan hulp aan Tadzjikistan hebben toegezegd voor de komende drie jaar. De Wereldbank zei zelf bereid te zijn over die periode 220 miljoen dollar te lenen. terwijl bilaterale donors voor 1998-1999 280 miljoen dollar toezegden. Het aanbod was hoger dan de 400 miljoen waarom door Tadzjikistan gevraagd was.
De Wereldbank zei in een verklaring dat het land enige vooruitgang had geboekt met structurele hervormingen, maar dat een grotere inspanning nodig was. vooral ten aanzien van de privatisering van staatsbedrijven en de herstructurering van de landbouw.

BEZITTINGEN COMMCNISTISCHE PARTIJ ONTEIGEND

President Rachmonov ondertekende 25 mei 1998 een decreet waarmee de bezittingen van de ooit zeer machtige Communistische Partij van Tadzjikistan werden onteigend en aan de staat overgedragen. Het ging daarbij vooral om grond en gebouwen. Rusland en de meeste andere voormalige republieken van de USSR hebben de bezttingen van hun communistische partijen al in 1991 onteigend. maar door de burgeroorlog in Tadzjikistan was het daar nog niet gebeurd. Naar men zegt heeft de Communistische Partij in Tadzjikistan nog 70.000 leden op een totale bevolking van 5,7 tniljoen.

PRESIDENT RACHMONOV WIL UITLEVERING OEZBEKEN

President Rachmonov eiste op 23 mei 1998 dat groepen Oezbeken die met strijdkrachten van de islamitische oppositie hadden getraind en gevochten in Tadzjikistan, zouden worden opgepakt en aan Oezbekistan uitgeleverd. Rachmonov stelde de eis in een brief aan de Nationale Raad voor Verzoening die na de burgeroorlog toeziet op het vredesproces.
Rachmonov zei dat hij begin mei een verzoek had ontvangen van de regering van Oezbekistan groepen Oezbeken uit te leveren die zich in opleidingscentra van de Tadzjiekse oppositie schuilhielden. De brief van Rachmonov is een uiting van de samenwerking die tussen Oezbekistan en Tadzjikistan is ontstaan ter bestrijding van wat men ziet als de dreiging van het islamitisch fundamentalisme.

VN-DIPLOMAAT BEZORGD OVER MOEIZAAM VREDESPROCES

Een speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN in Tadzjikistan uitte zijn zorg over het moeizame karakter van het vredesproces. De diplomaat Jan Kubis deed dat tegenover journalisten na een onderhoud met president Rachmonov op 19 juni 1998. Hij zou verdere besprekingen voeren met vertegenwoordigers van regering en oppositie over de voortgang van het vredesproces.

HPLP BIJ DREIGENDE MILIEURAMP GEVRAAGD

President Rachmonov vroeg medio juni 1998 de buurstaten van Tadzjikistan en Rusland om hulp ter voorkoming van de mogelijke overstroming van een groot bergmeer in zijn land. Rachmonov vroeg de presidenten van Rusland, Oezbekistan, Kazachstan en Toerkmenistan om het sturen van specialisten en financiële hulp om de dreigende overstroming van het Sarezmeer in het oosten van het land te verhinderen. Een woordvoerder van de president zei dat de recente zware aardbeving in Afghanistan tal van barsten had veroorzaakt in het Pamirgebergte in het oosten van Tadzjikistan. Aardverschuivingen in het meer zouden watermassa's en modderstromen in beweging kunnen zetten die ook de buurstaten van Tadzjikistan kunnen bedreigen.

MENSENRECHTEN

AMNESTY INTERNATIONAL BEKRITISEERT DOODVONNISSEN

Het Hooggerechtshof veroordeelde medio maart 1998 zes mensen tot de doodstraf wegens hun aandeel in een granaataanval op president Rachmonov in april 1997. Negen van de vijftien mensen die terecht stonden werden schuldig bevonden aan verraad, waaronder de zes ter dood veroordeelden. In totaal kregen negen personen gevangenisstraffen van een tot veertien jaar. Onder de ter dood veroordeelden is ook degene die de granaat zou hebben gegooid. De motieven voor de aanslag zijn nog steeds onduidelijk.

Amnesty International deed een beroep op president Rachmonov de zes doodvonnissen ongedaan te maken. Amnesty betwijfelde of de zes veroordeelden wel het recht hadden gehad in hoger beroep te gaan. De organisatie wees op berichten dat een van de ter dood veroordeelden ernstig ziek was aan kanker en onvoldoende medische verzorging kreeg.

DUIZENDEN VLUCHTELINGEN NAAR HUIS TERUG

De verwachting is dat duizenden Tadzjiekse vluchtelingen in 1998 vanuit andere staten in Centraal-Azië naar huis zullen terugkeren nu in hun land de rust is teruggekeerd. Regionale en internationale experts hielden zich eind maart 1998 op een conferentie in de hoofdstad Bisjkek van Kirgizstan met het vluchtelingenvraagstuk bezig. De Tadzjiekse minister van Arbeid Choliknazarov zei dat tegen de tienduizend mensen zullen terugkeren. Velen daarvan zijn al vijf jaar elders. In Rusland zijn alleen al 200.000 Tadzjiekse vluchtelingen. Vrijwel alle 60.000 Tadzjieken die vanaf 1992 naar Afghanistan waren gevlucht, zijn eind 1997 naar hun land teruggekeerd: zo zeiden functionarissen.

MASSAGRAVEN WORDEN ONDERZOCHT

De Nationale Raad voor Verzoening liet op 23 april 1998 weten dat berichten over massagraven met zo'n 2.600 slachtoffers van de burgeroorlog zullen worden onderzocht. Moechiddin Kabirov, vice-voorzitter van de commissie. haalde inwoners van een district zo'n veertig kilometer van de hoofdstad Doesjanbe aan. die hadden gezegd dat de slachtoffers leden van de oppositie waren geweest ten tijde van de burgeroorlog in 1992-1997.

(Vorigeberichtenpag. 185/1 e.v. - 1998)

TAIWAN

KABINETSWIJZIGING

President Lee Teng-hui maakte op 8 januari 1998 bekend dat hij de samenstelling van zijn kabinet wilde herzien. De verantwoordelijkheid hiervoor had hij aan premier en kabinetsvoorzitter Vincent Siew gegeven. Hoewel Lee geen verband legde met het verlies van de Nationalistische Partij bij de lokale verkiezingen in november 1997. was dit volgens waarnemers de reden van de aangekondigde kabinetswijziging.

De aangekondigde kabinetswijziging werd op 4 februari goedgekeurd doo de Nationalistische Partij (NP) van president Lee Teng-hui. De wijziging was de eerste sinds het aantreden van premier Vincent Siew op 1 september 1997.
Partijveteraan Huang Chu-wen werd benoemd tot minister van Binnenlandse zaken. Hij volgde Yeh Chin-fong op die werd benoemd tot plaatsvervangend secretaris-generaal van de partij. Alle belangrijke posten op economisch terrein bleven ongewijzigd. Tweede minister van Buitenlandse zaken Chen Chien-jen en regeringsu-oordvoerder David Lee wisselden van functie. Lin Ching-chiang verving minister van Onderwijs Wu Jin, die een aantal controversiële hervormingen had doorgevoerd.

De wijzigingen maakte geen enkele indruk op de oppositie. DPP-voorzitter Hsu Hsin-liang zei dat deze duidelijk maakten dat de NP geen koerswijziging wilde inzetten.

WINSTGEVEND JAAR VOOR NP

Ondanks het verlies bij de verkiezingen in november en de economische crisis in Azië was 1997 in financieel opzicht een goed jaar voor de Nationalistische Partij (NP). Op 10 januari maakte de partij bekend dat haar tegoeden met 28.3 miljard Taiwanese dollars (ca.1.08 miljoen gulden) waren gestegen tot ruim 200 miljard gulden. De NP die in meer dan 100 Taiwanese bedrijven had geïnvesteerd zou volgens het dagblad *United Daily News* een netto winst van 15 miljard Taiwanese dollars hebben gemaakt.

DEMONSTRATIES NIET LANGER VERBODEN

De Hoge Raad in Taiwan maakte op 24 januari 1998 bekend dat demonstraties waarbij de onafhankelijkheid van Taiwan of het communisme werden gepropageerd. waren toegestaan. De politie mocht zulke bijeenkomsten met het oog op de vrije meningsuiting. die in de Taiwanese grondwet was vastgelegd, niet langer verbieden.

NP WINT GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Bij de lokale verkiezingen voor gemeenteraden en burgemeesterszetels op 24 januari 1998 boekte de Nationalistische Partij (NP)een ruime overwinning, waardoor de partij in alle gemeenteraden een meerderheid behield. De NP won 49 procent van de 890 gemeenteraadzetels en 55 procent van de 319 burgemeestersposten. Hoewel de opiniepeilingen een grotere zege hadden voorspeld. was de winst opmerkelijk na het grote verlies van de NP bij de lokale verkiezingen in november 1997. De DPP won slechts 16 procent van de raadszetels en 19 procent van de burgemeesterszetels. Onafhankelijke kandidaten wonnen respectievelijk 32 en 25 procent van bovengenoemde zetels.
Premier Siew noemde de zege van de NP een bewijs dat 'veel kiezers de regering steunen' en zag de zege als steunbetuiging aan de hervormingen binnen departij.

GOUVERNEUR CENTRALE BANK VERONGELUKT BIJ VLIEGRAMP

Op 16 februari 1998 kwam gouverneur van de Centrale Bank Sheu Yuan-dong om het leven bij de ernstigste vliegramp in het bestaan van Taiwan. Een vliegtuig van China Airlines van het type Airbus A300 stortte neer bij het vliegveld van Taipei. 202 inzittenden kwamen om bij de ramp.

Minister van transport Tsay Jaw-yang nam op 30 maart ontslag in de nasleep van de vliegramp en een aantal daaropvolgende ongelukken Een week eerder had ook het hoofd van de burgerluchtvaartdienst Tsai Duei ontslag genomen Beiden hadden ernstige kritiek te verduren gekregen na de ramp

Op 18 maart waren alle 13 inzittenden van een vliegtuig van Formosa Airlines verongelukt. Bij andere ongelukken. waaronder drie met militaire vliegtuigen, waren acht doden gevallen.
Het parlement had de regering ervan beschuldigd de veiligheid van het vliegverkeer niet te kunnen waarborgen en het internationale aanzien van Taiwan hierdoor te hebben beschadigd.

PROTEST TEGEN VUILVERBRANDING

Ongeveer driehonderd milieu-activisten protesteerden op 22 februari 1998 tegen de bouw van een vuilverbrandingsinstallatie in de provincie Changhua. Bij de demonstratie, die plaatsvond bij de bouwplaats van het project, vielen 17 gewonden. waaronder vijf politie-agenten.

HERDENKING BLOEDBAD 1947

Bij de herdenking van het bloedbad in 1947 op 28 februari 1998 zei premier Vincent Siew dat het 'tijd werd om de ellende uit het verleden te verlaten en om vooruit te kijken'. Het bloedbad, aange icht door troepen van de toenmalige leider van de nationalistische regering van Tjsang Kai-shek, had aan duizenden inheemse Taiwanezen het leven gekost.
De troepen waren naar het eiland gestuurd om een opstand van de bevolking, die was ontstaan nadat een sigarettenverkoopster was geslagen door een inspecteur van het regeringsbureau voor monopolies, te onderdrukken. De slachting had een groot wantrouwen van de inheemse bevolking tegen de nationalistische regering en immigranten van het vasteland veroorzaakt.

President Lee Teng-hui, zelf op het eiland geboren. had in het begin van de jaren '90 verontschuldigingen namens de regering aangeboden. Daarna waren monumenten voor de slachtoffers opgericht en werden er regelingen voor schadevergoeding getroffen.

TAND VAN BOEDDHA IN TAIWAN AANGEKOMEN

De Volksrepubliek China trok op 8 april 1998 de echtheid van de 'derde tand van de Boeddha', een belangrijke boeddhis-

tischerelikwie, in twijfel, nadat de tand was overgebracht van Thailand naar Taiwan. De leider van de zes miljoen Taiwanese leden van de Fukuangshan Tempel meester Hsing Yun, die de tand tijdens zijn reis had begeleid. verklaarde dat het 'in het geval van zo'n prachtig ding als deze tand zinloos was te discussiëren over wat echt is en wat niet echt is'. De tand was een geschenk van Tibetaanse boeddhisten.

De Chinese Associatie van Boeddhisten, een staatsorgaan van de Volksrepubliek China. zei niet te weten waar deze derde tand vandaan kwam. Volgens de associatie waren er twee echte tanden van Boeddha bekend. één in Beijing en één in Sri Lanka.

Taiwanese leiders grepen de ceremonie ter gelegenheid van de komst van de tand aan om te pleiten voor meer rust en orde in het land. Tijdens de ceremonie, die werd bijgewoond door 20.000 boeddhisten. zie vice-president Lien Chan: 'Ik hoop dat we geweld kunnen omzetten in vrede'. Premier Vincent Siew prees de vrijgevigheid en barmhartigheid van de Boeddha.

Taiwan was in de periode daarvoor opgeschrikt door een reeks gewelddadigheden, waaronder de moord op een lokale bestuurder en de ontvoering van en moord op de dochter van een bekende actrice.

DEMONSTRATIE TEGEN KERNENERGIE

Honderden activisten tegen kernenergie hielden op 26 april 1998 een mars in Taipei ter herinnering aan de ramp met de kerncentrale in Tsjernobyl (Oekraine) in 1986. Zij vroegen de regering het plan om een nieuwe kerncentrale - de vierde in Taiwan - te bouwen te laten vallen.

In 1992 had de Taiwanese regering een plan voor de bouw van een ke ncentrale goedgekeurd. Na protest van de oppositie en anti-kernenergie-activisten was de financiering van dit plan in 1996 afgelast, maar de regerende NP had het plan vijf maanden later toch weer nieuw leven ingeblazen. Ernstige rellen waren hiervan het gevolg geweest.

Het staatsenergiebedrijf Taiwan Power Co. produceerde 21.900 megawatt per jaar, waarvan 23,5 procent afkomstig was van drie kerncentrales die waren gebouwd vóór 1986. Volgens regeringswoordvoerders moest de energieproductie omhoog naar 36.000 megawatt in 2002 teneinde de economische groei te kunnen bijhouden.
Volgens een ander controversieel besluit was Taiwan Power van plan nucleair afval naar Noord-Korea over te brengen. Het zou hierbij gaan om 200.000 vaten. Taiwan zou voor elk vat ca. 2300 gulden aan Noord-Korea betalen.

VICE-PRESIDENT ONDERVRAAGD OVER CORRUPTIEZAAK

De Controlerende Yuan, het hoogste staatsorgaan dat toezicht hield op de overheid, vroeg op 12 mei vice-president Lien Chan om details over een lening die hij tijdens de verkiezingscampagne van 1993 verstrekt had aan een politieke bondgenoot. Lien, één van de rijkste personen van Taiwan, had eerder toegegeven 36 miljoen Taiwanese dollars (ruim 2 miljoen gulden) te hebben geleend aan Wu Tze-yuan, die zich verkiesbaar had gesteld als magistraat in de provincie Pingtung. Wu had de verkiezingen gewonnen. maar werd later wegens corruptie veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf. De Controlerende Yuan wilde onderzoeken of er een verband bestond tussen de lening en de corruptie van Wu. Ook Wu was gevraagd details te geven over de lening.

DPP KIEST NIEUWE LEIDER

De Democratische Progressieve Partij (DPP) koos op 8 juni Lin Yi-hsung tot haar nieuwe leider. De 37-jarige Lin, een voormalig dissident die vier jaar in de gevangenis had gezeten vanwege zijn rol in de rellen van 1979, verklaarde dat hij de bijna vijftig jaar durende overheersing door de Nationalistische Partij (NP) tot een einde zou brengen.

Lin staat bekend als een fel voorstander van Taiwanese onafhankelijkheid. Volgens waarnemers kon zijn uitverkiezing worden gezien als een uiting van ongenoegen van veel DPP-leden over het gematigde standpunt over onafhankelijkheid van Lins voorganger Hsu Hsin-liang.
Lin kreeg bijna twee keer zoveel stemmen als zijn naaste concurrent Chang Chun-hong, die zich bereid had verklaard een coalitie met de NP te vormen. Volgens sommigcn, waaronder DPP-parlementslid Lin Cho-shui, zou Lin als partijleider zijn harde standpunt over de onafhankelijkheid moeten herzien, wanneer hij het succes van zijn voorganger wilde voortzetten. Onder Hsu had de DPP bij de verkiezingen in 1995 54 van de 164 parlementszetels in handen gekregen.

Verkiezing aanvankelijk opgeschort

De Democratische Progressieve Partij (DPP) zag zich aanvankelijk genoodzaakt de verkiezing van een nieuwe partijleider uit te stellen, nadat op 24 mei onbekende mannen een stemlokaal in de zuidelijke stad Kaohshing waren binnengevallen De mannen hadden enkele stembussen omgegooid en stembiljctten ontvreemd. Het tellen van de stemmen in alle andere kiesdistricten zou worden uitgesteld. totdat in Kaohshing opnieuw was gestemd.
Aan de verkiezing zouden ongeveer 92.000 DPP-leden meedoen verspreid over 23 kiesdistricten. Zij konden kiezen uit vijf kandidaten.

BEGROTING GOEDGEKEURD

Het parlement keurde op 30 mei 1998 een begroting voor het jaar 1998/99 ter waarde van 1253,4 miljard Taiwanese dollar (US$ 36,9 miljard) goed. Deze begroting was 2,3 procent hoger dan die in het voorafgaande jaar. De inkomsten waren geraamd op 1176,2 miljard dollar (ca. 69 miljard gulden), waardoor het begrotingstekort uitkwam op 77,2 miljard dollar (ca. 4,6 miljard gulden). Het begrotingstekort zou hierdoor ongeveer 25 procent lager uitvaiien dan in het jaar 1997/98.

KINDEREN STERVEN DOOR VIRLS

Begin juni 1998 werd een speciaal medisch team opgericht om een virus te bestrijden dat tot dan toe aan 26 kinderen het leven had gekort. Volgens cijfers van het ministerie van Ondenvijs zouden tenminste negenduizend kinderen, voornamelijk pasgeboren baby's, zijn besmet met het virus, dat de ingewanden en vervolgens het zenuwstelsel aantast en via de buitenlucht werd verspreid.
Kinderartsen meenden dat reeds meer dan 100.000 kinderen met het virus besmet aren en waarschuwden dat dit aantal aan het eind van het jaar zou kunnen oplopen tot meer dan 500.000.

ECONOMISCHE ZAKEN

NP STAPT UIT CHINA DEVELOPMENT

Liu Tai-ying, voorzitter van het zakelijk comité van de NP, kondigde op 8 februari 1998 aan dat de partij haar belangen in de China Development Corporation. een van Taiwans grootste investeringsmaatschappijen, wilde verkopen. De verkoop zou de indruk dat het bedrijf door de NP werd geleid moeten wegnemen.

BOZE BOEREN TEGEN VERLAGING IMPORTTARIEVEN

Duizenden boze Taiwanese varkensboeren bekogelden het Amerika Instituut in Taipei (dat kon worden gezien als de Amerikaanse diplomatieke post op het eiland) op 11 februari 1998 met varkensmest en eieren uit protest tegen de Amerikaanse druk op Taiwan om de importtarieven op vlees te verlagen. De verlaging van de tarieven voor varkensvlees en kip was een belangrijk punt bij de onderhandeling over de toelating van Taiwan tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO).
Twee grote graanimporteurs in Taiwan hadden een boycot van de import van graan uit de Verenigde Staten afgekondigd in de hoop dat Amerikaanse voedselexporteurs zich tegen de verlaging van de Taiwanese importtarieven zouden verzetten.

TAIWAN EN DE FINANCIËLE CRISIS IN AZIË

Een woordvoerder van de Centrale Bank weersprak op 11 maart 1998 de beschuldiging door China dat Taiwan de Taiwanese dollar had gedevalueerd om de crisis in Azië te doen oplaaien om zodoende economisch voordeel te behalen. Een dag eerder had een woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken gezegd dat door de devaluatie de markten van Hongkong en andere regio's in China waren ingestort.

Na het uitbreken van de crisis in Azië had de centrale bank van Taiwan aanvankelijk de koers van de Taiwanese dollar ten opzichte van de Amerikaanse dollar op peil gehouden. In oktober 1997 had zij, gezien de grote economische druk, besloten de dollar toch te laten devalueren. Een waardevermindering van 18 procent was het gevolg geweest, een laag percentage in vergelijking met andere Zuidoost-Aziatische valuta.
De Chinese beschuldiging was ook tegengesproken door onder andere de voorzitter van de Amerikaanse Federal Reserve Alan Greenspan.
Overigens was er in Taiwan kritiek geweest op China's beleid de koers van de yuan op peil te houden. Hierdoor zouden de belangen van buitenlandse investeerders in China - waaronder Taiwan - gevaar lopen.

Het zakelijk comité van de regerende Nationalistische Partij, verantwoordelijk voor het investeringsbeleid, maakte op 12 maart bekend dat het een rondreis zou maken door de door de financiële crisis getroffen landen in Zuidoost-Azië. Voorzitter van het comité Liu Taiying zou vergezeld door 24 vooraanstaande zakenlieden uit de financiële wereld en de industrie een reis maken naar Thailand, Maleisië. Indonesië en de Filippijnen om te kijken naar de mogelijkheden om te investeren in die landen.
Liu was tevens bezig een fonds op te richten ter waarde van 20 miljard Taiwanese dollars waaruit de investeringen konden worden bekostigd.
De Chinese minister van Buitenlandse zaken Qian Qichen sprak zich op 12 maart uit tegen de financiële diplomatie van Taiwan. Volgens hem probeerde Taiwan daarmee te profiteren van de economische moeilijkheden in andere landen.

Tijdens de jaarlijkse zitting van de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) zei de gouverneur van de centrale bank van Taiwan Perng Fai-nan dat zijn land bereid was te helpen bij de bestrijding van de economische crisis in Azië. hoewel Taiwan niet officieel erkend werd door de bank. Binnen de ADB heette het land sinds de toetreding van de Volksrepubliek China in 1986 'Taipei,China'. Door die naam, waarin consequent de spatie na de komma werd weggelaten, leek het volgens Perng alsof Taipei een regio van de Volksrepubliek China was. Hij prefereerde de naam 'Chinees Taipei', onder welke naam Taiwan van China mocht deelnemen aan de Olympische Spelen. De regering in Taipei was van mening dat Taiwan een deel van China was, maar niet van de communistische Volksrepubliek op het vasteland. Beide gebieden konden volgens Taiwan alleen worden herenigd onder een door beide partijen goedgekeurd democratisch systeem.

Taiwan was één van de weinige landen in Azië die voldoende reserves had om zijn buurlanden te helpen met de economische moeilijkheden.

VERVALSERS GEARRESTEERD

De Taiwanese politie maakte op 17 april 1998 bekend dat bijna duizend nageinaakte microprocessors (chips) ter waarde van 'tientallen miljoenen' Taiwanese dollars in beslag waren genomen. Vijf verdachten waren in verband met de vervalsing van de microprocessors gearresteerd. Een verklaring van de politie wees op de verwachte bekendmaking eind april van de Amerikaanse lijsten met daarop landen die sancties konden verwachten volgens de anti-piraterij paragraaf van de Amerikaanse Handelswet
Volgens de politie toonde de arrestaties aan dat Taiwan de strijd met diefstal van intellectueel eigendom had aangebonden, hoewel het land 'niet kon ontsnappen aan herplaatsing op de lijst'.

\VET OP INKOOP DOOR OVERHEID

Op 2 mei 1998 nam het parlement een wet aan die de inkoop door de overheid moest reguleren en corruptie moest tegengaan, De wet zou politieke partijen en bedrijven die voor meer dan vijftig procent in handen waren van politieke partijen verbieden een contract met de overheid voor de levering van producten of diensten te sluiten. Directeur van het Comité voor Openbare Werken Ou Chin-teh zei dat de wet de kans op de toelating van Taiwan tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO) zou vergroten, aangezien een dergelijke regulering een van de toelatingseisen was.
Taiwan had reeds met 24 van de 26 lidstaten van de WTO in bilaterale gesprekken overeenstemming bereikt over toelating. Alleen de Europese Unie en Zwitserland waren nog niet akkoord gegaan.

CORRUPTIE BIJ CHINESE PETROLEUM CORORATION.

Leden van de parlementscommissie voor economische zaken zeiden op 4 mei 1998 de herziening van de wet op de benzine-industrie te blokkeren zolang het staatsbedrijf Chinese Petroleum Corporation niets deed aan de vermeende corruptie binnen zijn organisatie. Het bedrijf kondigde dezelfde dag aan de in gang gezette privatisering stop te zetten. omdat deze geen doorgang kon vinden zolang het parlement geen wetten aannam die de benzinemarkt liberaliseerde.

Een dag eerder was de vice-president van het bedrijf Lee Ching-rong gearresteerd op verdenking van het sinds 1987 aannemen van steekpenningen ter waarde van in totaal tenminste 800.000 gulden. Sinds 1992 waren er geruchten over corruptie binnen het bedrijf.

OMSTREDENPRIVATISERISG STAATSBEDRIJVEK

De Taiwanese regering zocht begin juni 1998 naar een mogelijkheid om een controversieel besluit van het parlement tegen te houden. Het besluit hield in dat een groot aantal staatsbedrijven voor honderd procent moesten privatiseren. Als de president het besluit zou

ratificeren zouden grote holdings die vielen onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische zaken hun aandelen. met een totale waarde van meer dan 200 miljard Taiwanese dollars, dienen aan te bieden op de effectenmarkt. Dit zou kunnen leiden tot het instortenvan de prijzen.

Het parlement had een dergelijk besluit genomen omdat het vond dat veel staatsbedrijven toezicht door het parlement ontliepen door meer dan de helft van hun aandelen in particuliere handen te brengen. Volgens de Taiwanese wet dienen bedrijven waar meer dan vijftig procent van de aandelen in handen zijn van de staat hun begroting jaarlijks door het parlement te laten controleren. Volgens het parlementsbesluit moest het ministerie van Economische zaken, wanneer het minder dan de helft van de aandelen van een bedrijf in handen had. deze aandelen afstoten vóór juni 1999.

RELATIE MET CHINA

LEIDER DPP VOOR BETERE BETREKKINGEN MET CHINA

In een interview begin januari 1998 zei voorzitter van de Democratische Progressieve Partij (DPP) Hsu Hsin-liang dat zijn partij de banden met communistisch China moest aanhalen. Als de DDP, die in november 1997 de regerende Nationalistische Partij in lokale verkiezingen overtuigend had verslagen, op landelijk niveau de grootste partij wilde worden, diende de partij aan de kiezers te laten zien dat zij ten opzichte van China een politiek van 'vreedzame coëxistentie' wilde voeren. De DPP moest China en de internationale gemeenschap niet tegen zich in het harnas jagen door te hameren op onafhankelijkheid.
Hsu zinspeelde met zijn uitspraken op de parlementsverkiezingen die eind 1998 zouden worden gehouden. Hij bevestigde zijn ambities in 2000 mee te doen aan de presidentsverkiezingen.

NIEUW HOOFD SER

De semi-officiële Straits Exchange Foundation (SER). die verantwoordelijk was voor de bilaterale contacten met de Volksrepubliek China, benoemde op 7 februari Shi Hwei-you tot haar nieuwe secretaris-generaal en vicevoorzitter. Hij volgde Chiao Jen-ho op die was benoemd tot hoofd van de Commissie voor Overzeese Chinese Zaken, een kabinetspost.

De benoeming van Shi kwam een dag nadat zijn Chinese tegenspeler Tang Shubei, vice-voorzitter van de 'Associatie voor betrekkingen over de Tai anese wateren' (Association for Relations Across the Taiwan Straits, ARATS) had gezegd dat Taiwan 'niet oprecht van plan was de betrekkingen te verbeteren'.
China had de semi-officiële gespreksrondes met Taiwan in 1995 opgeschort toen president Lee Teng-hui een privé-bezoek aan de Verenigde Staten had gebracht.

GESPREKKEN MET CHISA EN MILITAIRE OEFENINGEN

Op 23 april 1998, dezelfde dag dat onderhandelaars van China en Taiwan na drie jaar de gesprekken hervatten in Beijing. vuurde het Taiwanese leger bij wijze van proef twee raketten af en oefende de bevolking van Taipei een uur lang wat te doen bij een luchtaanval. Ook werd bekend dat eind april en begin mei grootschalige oefeningen van de strijdkrachten te verwachten waren. Ondanks het samenvallen van de hervatting van de gesprekken met China en de oefeningen wees een woordvoerder van het Taiwanese ministerie van defensie erop dat de test van de raketten een 'routine-oefening zonder speciale bedoelingen' was geweest.

Tijdens de ontmoeting in Beijing tussen Jan Jyh-horng, hoofd van de delegatie van semi-officiële Straits Exchange Foundation (SER) en Tang Shube. vicevoorzitter, van de Chinese Associatie voor Betrekkingen over de Taiwanese Wateren (ARATS) werd afgesproken dat de voorzitter van de SER nog in 1998 naar Beijing zou reizen voor een ontmoeting met vertegenwoordigers van de ARATS. Jan deelde verslaggevers mee dat hij Tang had uitgenodigd voor een bezoek aan Taiwan. Tang had de uitnodiging eerst afgeslagen, maar deze later toch aangenomen.

Terwijl de gesprekken plaatsvonden viel het Chinese persbureau Xinhua fel uit naar het Taiwanese voorstel om samen met China een regionaal forum te organiseren over de economische crisis in Azië. Volgens Xinhua probeerde Taiwan zich onder het mom van economische aangelegenheden bezig te houden met politieke zaken om zodoende 'twee China's' tot stand te brengen.

HOGE FUNCTIONARIS BEZOEKT HONGKONG

Voorzitter van de Regeringsraad voor Vasteland-aangelegenheden Chang King-yuh bracht begin mei 1998 een bezoek aan Hongkong dat sinds 1 juli 1997 onder Chinees gezag viel. Chang verklaarde tegenover verslaggevers dat hij in Hongkong een 'aantal vrienden' had bezocht waarmee hij 'van gedachten had gewisseld'. Hij had onder andere gesproken met Paul Yip, dc adviseur voor Taiwanese aangelegenheden van Hongkongs leider Tung Chee-hwa.

CHISA ARRESTEERT 'SPIONNEN'

Het ministerie van Defensie ontkende op 29 mei 1998 dat het iets te maken had met de arrestatie wegens spionage van vier Taiwanese zakenlieden op het Chinese vasteland in maart. Volgens het Chinese persbureau Xinhua hadden de vier mannen bekend te werken voor de inlichtingendienst van het ministerie. Een van hen, Kou Chien-ming. zou een uitwisselingsprogramma voor burgers hebben opgezet met geld van de inlichtingendienst. Dit programma werd gebruikt als dekmantel voor het sturen van spionnen naar het vasteland, volgens Xinhua. De inlichtingendienst van het ministerie ontkende banden te hebben met het programma.
Het was niet bekend of de vier zouden worden vervolgd en waar zij zich bevonden.

BEDRIJVEN MOGEN KANTOREN OPENEN IN VOLKSREPUBLIEK

De Commissie voor Investeringen van het ministerie van Economische zaken maakte op 17 juni 1998 bekend dat een groot aantal bedrijfstakken. waaronder handel. toerisme, de bouwsector en de effectenhandel, toestemming kregen om kantoren te vestigen in de Volksrepubliek China. Banken en verzekeringsmaatschappijen kregen hiervoor geen toestemming.

Volgens woordvoerder Huang Ching-tang van de Commissie voor Investeringen was het besluit genomen vanwege de groeiende vraag. Huang wees erop dat het besluit niet betekende dat investeren door Taiwanese bedrijven in de Volksrepubliek nu werd toegestaan.

MILITAIRE ZAKEN

TAIWAN TEST RAKET

Begin april 1998 werd bekend dat het Taiwanese Chungshan Instituut voor Wetenschap en Techniek, dat deel uitmaakte van de strijdkrachten, met succes een supersonische raket, gericht te-

gen schepen had gebouud en getest Het blad China Times publiceerde twee foto's van de raket, die zou zijn bekostigd met geld afkomstig uit een geheime begroting voor de ontwikkeling van geavanceerde mapens Het leger gaf geen commentaar op het bericht
Taiwan was begonnen met de ontwikkeling van geavanceerde wapens in eigen land nddat de Verenigde Staten en andere landen de diplomatieke betrekkingen hadden verbroken

MILITAIRE OEFENING

Op 5 mei 1998 kondigde woordvoerder van het ministerie van Defensie Kung Fan-ting aan dat de Tai anese strijdkrachten van 11 tot en met 14 mei hun jaarlijkse oefening zou houden. De oefening was gericht op het afslaan van een invasie van 'communistische troepen', volgens de woordvoerder 'de grootste bedreiging'. De oefening. luisterend naar de codenaam 'Chinese Glorie Nummer 14', zou plaatsvinden aan de oostkust van het eiland. In tegenstelling tot voorgaande jaren zou er geen pers en publiek worden toegelaten.

Bij het begin van de oefening op 11 mei vermeed het ministerie van Defensie iedere verwijzing naar de aartsrivaal China en benadrukte het dat het een routine-oefening betrof. Het ministerie wees erop dat er geen 'buitensporige verbanden' moesten worden gelegd. Er werd niet uitgelegd welke verbanden bedoeld werden.

Tegelijkertijd bevestigde het ministerie van Defensie berichten dat het een succesvolle test had uitgevoerd met een vliegtuigraket van Franse makelij. De test hield volgens het ministerie 'geen enkel verband' met de oefening. Het publiek werd gevraagd niet te speculeren over een dergelijk verband.

BUITENLANDSE ZAKEN

OPNIEUW VERLIES BONDGENOOT

Op 29 januari 1998 raakte Taiwan opnieuw een bondgenoot kwijt toen de Centraal Afrikaanse Republiek bekend maakte banden met de Volksrepubliek China aan te knopen. In 1991 had de Centraal Afrikaanse Republiek Taiwan erkend, waarna China alle diplomatieke banden met het landverbrak.
Twee dagen na het verlies vertrok minister van Buitenlandse zaken Jason Hu naar Swaziland en Malawi. Ook het voor het voorjaar 1998 aankondigde bezoek van president Lee Teng-hui aan een aantal Afrikaanse landen kon worden beschouwd als een investering in de diplomatieke betrekkingen van Taiwan.

(Vorige berichtenpag. 71/3 e.v. - 1998)

TOERKMENISTAN

EX-MINISTER OPGEPAKT EN IN STAAT VAN BESCHULDIGING GESTELD

Een ex-millister die actief is in de oppositiebeweging tegen president Saparmoerat Nijazov werd op 17 april 1998 in de hoofdstad Asjgabat opgepakt bij aankomst uit Moskou. Men wilde hem in staat van beschuldiging stellen wegens economische misdrijven. Het ging om Avdy Koelijev. minister van Buitenlandse Zaken in 1990-1992. Koelijev heeft de persoonlijkheidscultus rond Nijazov herhaaldelijk bekritiseerd in uitzendingen van de Amerikaanse zender Radio Liberty.
Toerkmeense instanties deelden mee dat Koelijev, die inmiddels de Russische nationaliteit heeft, werd gearresteerd door het Comité voor Nationale Veiligheid, de opvolger van de Sovjet KGB. Koelijev wilde zijn aankomst in Toerkmenistan laten samenvallen met het begin van een bezoek van president Nijazov aan de Verenigde Staten; om aldus de aandacht te vestigen op de situatie van de mensenrechten in het land. Hij werd na een paar dagen weer vrijgelaten, maar het onderzoek tegen hem werd voortgezet.

NIEUWE ENERGIERIINISTER

President Nijazov benoemde op 22 mei 1998 Redzjepbai Arazov tot de minister verantwoordelijk voor Olie- en gasindustrie en Delfstoffen, zo meldde de staatstelevisie. Hij volgde Batyr Sardzjajev op. die zijn post van vice-premier behield.

VERKLARING RIET AZERBAJDZJAN OVER KASPISCHE ZEE

De ministers van Buitenlandse zaken van de Kaspische staten Azerbajdzjan en Toerkinenistan stelden na een ontmoeting in Bakoe op 1 april 1998 dat de kuststaten van de Kaspische Zee het exclusieve recht hebben op de g ondstoffen in hun sector van de zee. De twee staten riepen ook op tot maatregelen om de ecologie van de zee te beschermen.

'GASPIJPLIJN BEVORDERT REGIONALE STABILITEIT

Een voorgestelde gaspijplijn vanuit Toerkmenistan naar Pakistan over Noord-Afghaans grondgebied is niet alleen gewenst als alternatieve exportroute, maar draagt ook bij tot regionale stabiliteit. Dat zei de minister van Buitenlandse zaken, Boris Sjichmoeradov, begin april 1998 tegen *Reuters*.
Het gaat om een pijplijn die bijna vier miljard gulden zal kosten. een lengte heeft van 1462 kilometer en over een traject van 764 kilometer door het noorden van Afghanistan zal lopen. Het project kan volgens hem bijdragen tot de stabilisering van de Afghaanse economie. Het gaat volgens hem om duizenden banen voor Afghanen, omdat de gaspijplijn ook de aanleg van een spoorlijn. een autoweg en een oliepijplijn nodig zal maken. 'De gasdoorvoer alleen al zal jaarlijks vijfhonderd miljoen dollar opleveren voor de Afghaanse schatkist,' zei hij.

Toerkmenistan is zeer geïnteresseerd in de nieuwe verbinding omdat het land erg te lijden heeft van de beëindiging van de gasexport naar Oekraïne via Rusland. Het is de bedoeling dat de nieuwe gaspijplijn zal worden aangelegd door een consortium waarin de Amerikaanse oliegigant Unocal voor 54,11 procent deelneemt.

BEZOEK PRESIDENT NIJAZOV AAN WASHINGTON

Een meerdaags bezoek van president Nijazov in de tweede helft van april 1998 aan Washington, waar hij ook president Clinton ontmoette: stond in het teken van olie en gas uit de Kaspische regio. De Verenigde Staten hopen op de steun van Nijazov voor de aanleg van een olie- en gaspijplijn vanuit de Kaspische regio naar Bakoe in Azerbajdzjan en vandaar naar de Turkse Middellandse-Zeehaven Ceyhan. Vanuit Ceyhan zouden olie en gas dan op de westerse markt komen.
Een probleem voor westerse oliemaatschappijen bij het doen van dergelijke omvangrijke investeringen zijn de dalende olieprijzen. In het gebied rond de Kaspische Zee sluimeren ook de nodige conflicten, zoals dat rond Nagorno Karabach. Voor een succesvolle winning van grondstoffen is het van groot belang dat er sprake is van politieke stabiliteit. Er is de Amerikanen ook veel aan gelegen te verhinderen dat een mogelijke pijplijn wordt aangelegd over het grondgebied van Iran, waarmee Washington een gespannen relatie

heeft. Naast de pijplijn naar Ceyhan. waarover het besluit nog niet is genomen, is er de pijplijn van het Tengizolieveld in Kazachstan naar de Russische Zwarte-Zeehaven Novorossiisk. Die is al in gebruik, maar Rusland vreest dat de geplande verbinding naar Ceyhan het belang van de pijplijn naar Novorossiisk drastisch zal verminderen.

Binnen dit complex van factoren is een bezoek van iemand als Nijazov aan washington niet zonder gewicht. Daar doet het feit dat hij ook door Amerikaanse instanties als waarschijnlijk de meest repressieve leider van Centraal-Azië wordt beschouwd niets aan af.

(Vorige berichten pag. 186/3 e.v. - 1998)

AFRIKA

IVOORKUST

NIEUWE VOORZITTER KATIONALE ASSEMBLEE

Op 11 augustus 1997 werd Emile Atta Amoakon Brou tot president van de Nationale Assemblee gekozen. Hij volgde Charles Donwahi op, die op 2 augustus was overleden.

BEGIN REPATRIËRING LIBERIAANSE VLUCHTELINGEN

Op 26 januari 1998 vertrok het eerste konvooi van ruim zevenhonderd Liberiaanse vluchtelingen, die onder supervisie van de Verenigde Naties vrijwillig naar huis terugkeerden.
Ivoorkust en Guinee vingen het merendeel van de 480.000 mensen op die de zevenjarige burgeroorlog in hun land ontvluchtten, naar schatting respectievelijk 210.000 en 235.000 personen.

REGERINGSPARTIJ WINT TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

De Democratische Partij van Ivoorkust (PDCI) won eindmaart 1998 tussentijdse verkiezingen in drie kiesdistricten, waar drie parlementaire afgevaardigden van de PCDI overleden waren en vervangen moesten worden. De oppositiepartijen FPI (Ivoorees Volksfront) en de RDR (Beweging van Republikeinen) namen ook deel. nadat zij in 1995 nog de presidentsverkiezingen boycotten. Door de stemming behield de regeringspartij PCDI haar comfortabele meerderheid van 148 van de 175 zetels in het parlement.

OOK LEGER PROFITEERT VAN SCHULDSANERING

Het driejarige structurele aanpassingsprogramma dat de regering van Ivoorkilst in maart 1998 met het Internationaal Monetair Fonds overeenkwam, schiep ook ruimte voor hogere defensieuitgaven. Dit was bijzonder, omdat het IMF in de regel aandringt op zware bezuinigingen op het leger.
Pierre Van den Boogaerde van het plaatselijke IMF-bureau stelde echter dat de defensiebegroting van Ivoorkust 'tot de laagste op deze planeet behoorde'. Frankrijk handhaaft zijn troepen in het land in het kader van een oud defensieverdrag, maar Ivoorkust zou in de toekomst een grotere rol kunnen spelen in een militaire interventiemacht voor West-Afrika.

Het belangrijkste doel van het akkoord met het IMF is de schuld van Ivoorkust zover te schrappen dat het land in staat is om zonder hulp zijn schulden terug te betalen. Daardoor en door de liberalisering van de cacao- en koffie-export moet dan geld vrijkomen voor de boeren die deze exportproducten verbouwen en voor investeringen in het lager onderwijs, watervoorzieningen en gezondheidszorg, aldus medewerkers van de Wereldbank.

SAMENWERKING MET GCINEE IN MIJNBOUW

Na een bezoek van de Guinese leider Lansana Conte van 21 tot 24 april 1998 werd bekendgemaakt dat Ivoorkust en Guinee zo spoedig mogelijk de gezamenlijke aanleg van een nieuwe spoorlijn zullen bestuderen. De spoorlijn is bedoeld voor het transport naar de kust van ijzererts, bauxiet en andere mineralen vanuit Guinee, dat ook een groot deel van zijn oliebehoefte over het spoor zou kunnen aanvoeren. Ivoorkust wil in het binnenland gelegen goud-, diamant- en nikkelreserves ontwikkelen.
In het communiqué van Conte en de president van Ivoorkust Henri Konan Bedie werd gemeld dat beide landen werken aan de 'harmonisering van het wettelijke en institutionele raamwerk' voor de energiesector. De twee landen kwamen ook overeen samen te werken bij de bestrijding van grensoverschrijdende misdaad.
Het bezoek van Conte was het eerste presidentiële bezoek in bijna tien jaar. Bedie was in oktober 1997 in de Guinese hoofdstad Conakry ontvangen.

UITZETTING VAN BUITENLANDSE POLITICI

Ivoorkust, dat voorheen een redelijk veilige plek was voor politieke vluchtelingen. gaat personen uitzetten die het land als uitvalsbasis voor politieke activiteiten gebruiken. zo maakte het ministerie van Binnenlandse zaken op 13 mei 1998 bekend.

Een van de eerste slachtoffers van dit nieuwe beleid was de vroegere premier van Congo-Brazzaville, Bernard Kolebas, die op 8 mei werd gedeporteerd. Hij zou via Niger naar Groot-Brittannië gevlogen zijn voor politiek asiel. Vier voormalige Zaïrese hoge militairen werden die dag ook naar Niger uitgezet, dat hen op humanitaire gronden accepteerde. Het waren Baramoto Kpama, Nzimbi Nzale, Mavua Madima en Mondence Popole Mokombo. Eerder waren zij uitgeweken naar Zuid-Afrika, vandaar uitgewezen naar Mali en vervolgens naar Ivoorkust waar zij in februari aankwamen. In Genève verklaarde het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen (UNHCR) dat de vier politiek asiel geweigerd zou kunnen worden wegens misdaden tegen de menselijkheid of andere misdaden. Hun zaak was nog in onderzoek. Een medewerker van het UNHCR zei: 'Ik denk dat me meer van dit soort gevallen gaan zien in Afrika. Er zijn al andere gevallen die minder in de publiciteit stonden.'

Het nieuwe beleid kan problemen gaan geven aangezien vier miljoen van de vijftien miljoen inwoners van Ivoorkust van buitenlandse afkomst zijn. Onder hen zijn ook welgestelde Hoetoe's uit Rwanda en Angolezen die tot de Unitabeweging behoorden.

NIEUWE GRONDWET

Een invloedrijke commissie van het parlement diende op 29 mei 1998 enkele amendementen in op de controversiële ontwerp-grondwet die president Bedie eerder aan het parlement had gestuurd. In Bedie's nieuwe grondwet moet een presidentskandidaat twee ouders afkomstig uit Ivoorkust hebben, van wie de vader ook echt in het land geboren moet zijn. De commissie voor institutionele zaken meent dat iemand ook kandidaat moet kunnen zijn, als zijn of haar moeder in Ivoorkust geboren is.

Het voorstel van de commissie zou. als het wordt goedgekeurd door het parlement, vooral van praktische betekenis zijn voor de kandidatuur van de aartsrivaal van Bedie, de voormalige pre-

mier Alassane Ouattara, dit nu adjunct-directeur van het IMF in Washington is. Probleem blijft dat Ouattara niet onafgebroken vijftien jaar in Ivoorkust gewoond heeft, zoals de nieuwe grondwet eist (dit was vijf jaar).
Volgens de ontwerp-grondwet kan de president zich tot het bei-eiken van de 75-jarige leeftijd steeds opnieuw verkiesbaar blijven stellen. terwijl in de huidige grondwet een maximum van twee termijnen van vijf jaar geldt. Redie wil in zijn ontwerp-grondwet ook laten vastleggen dat de president het recht heeft een derde van de senaat te benoemen.

Op 30 juni 1998 nam het parlement alle door Bedie voorgestelde grondwetswijzigingen aan. inclusief de bevoegdheid van de president om verkiezingen uit te stellen in 'noodsituaties'. De oppositie boycotte de stemming en sprak van een 'grondwettelijke staatsgreep'.

Andere belangrijke wetswijzigingen waren de invoering van een Senaat. De voorzitter van de Senaat zal voortaan het roer overnemen als het zittende staatshoofd overlijdt of niet langer in staat is te regeren en dient binnen zes maanden presidentsverkiezingen uit te schrijven, waarbij hij of zij zelf geen kandidaat kan zijn. Onder de vroegere wet nam de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden de taken van de overleden president over voor de tijd die nog restte van diens mandaat en deze kon zichzelf bij presidentsverkiezingen ook kandidaat stellen.

VN-GEZANT BEYE KOMT OM BIJ VLIEGTUIGONGELUK

De speciale VN-gezant voor Angola, Alioune Blondin Beye uit Mali, kwam op 26 juni 1998 met vijf VN-waarnemers bij de hoofdstad Abidjan om het leven tijdens een vliegtuigongeluk. Ook de driekoppige bemanning liet het leven. De mannen waren met een klein vliegtuig op weg van Ivoorkust naar Togo. Beye maakte een tour langs diverse Afrikaanse hoofdsteden om steun te vergaren voor initiatieven die een nieuwe oorlog in Angola moeten voorkomen.

DEMONSTRATIES OP SCHOLEN VERBODEN

Na protesten op een school in de hoofdstad Abidjan waarbij een politieagent een scholier doodschoot, verbood de egering op 1 juni 1998 alle demonstraties en vergaderingen op scholen. Een 16-jarige scholier van een school in Abidjan verloor het leven. toen hij en anderen protesteerden tegen invoering van een financiële bijdrage om salarissen voor bewakers te betalen.
Het was de minister van Onderwijs, Picrre Kipre, die liet verbod tijdens een televisietoespraak afkondigde. Schalieren die het verbod overtraden. bedreigde hij met collectieve schorsing.

(Vorige berichten pag. 33/3 e.v. - 1997)

NIGERIA

BINNENLAND

OVERGANGSPROCES NAAR EEN BURGERREGERING

Tijdschema voor verkiezingen

Op 2 juli 1997 maakte de militaire regering een tijdschema voor de verkiezingen bekend. Dit tijdschema ging ervan uit dat op 1 oktober 1998. de datum die in oktober 1995 door het staatshoofd generaal Sani Abacha was vastgesteld, de macht overgedragen zou worden aan een gekozen burgerregering. Het schema werd algemeen beschouwd als een schoffering van de internationale gemeenschap, die een spoedige machtsoverdracht had geëist.

Krachtens het tijdschema zouden op 6 december 1997 verkiezingen voor de deelstaatparlementen en op 25 april 1998 voor het nationale parlement worden gehouden. terwijl de gouverneurs- en presidentsverkiezingen gepland stonden voor 1 augustus 1998, met een beslissende ronde op 15 augustus. Op 21 september zouden de gouverneurs worden beedigd en op 1 oktober 1998 zouden de president en de Nationale Assemblee worden geïnstalleerd.

Abacha belooft vrijlating politieke gevangenen

Op 17 november 1997, de vierde verjaardag van de staatsgreep die hem aan de macht had gebracht, maakte president generaal Sani Abacha in een landelijke radio-uitzending bekend dat hij wellicht spoedig amnestie zou verlenen aan politieke gevangenen, en verklaarde dat hij het vaste voornemen had Nigeria uiterlijk 1998 weer een democratische regering te geven. Hij zei niet of hij zou meedoen aan de presidentsverkiezingen die waren gepland voor 1 augustus 1998, en hij onthulde ook niet welke politieke gevangenen zouden worden vrijgelaten. Maar het nieuwsbureau *Inter Press* (IPS) berichtte op basis van regeringsbronnen dat functionarissen in het weekeinde van 15 op16 november gesprekken hadden gevoerd met de politieke leider Chief Moshood 'MKO' Abiola. de veronderstelde winnaar van de presidentsverkiezingen van 1993, die sinds 1994 in de gevangenis zat. Talrijke voorvechters van de democratie. mensenrechtenactivisten. vakbondsleiders, journalisten en politici zouden ook nog steeds in gevangenschap verkeren.

In de radio-uitzending leverde Abacha kritiek op de in zijn ogen buitenlandse inmenging in de aangelegenheden van Nigeria. waarmee hij naar werd aangenomen doelde op de handhaving van Nigeria's schorsing uit het Gemenebest. Ook de staatsmedia uitten in november meermalen kritiek op Groot-Brittannië en de VS.

Steun voor Abacha's leiderschap

Volgens berichten van de staatsradio werden op 4 november 1997 demonstraties gehouden waarbij duizenden mensen hun steun betuigden aan de regering van Abacha. In november waren er ook tekenen dat Abacha steeds meer steun kreeg voor zijn kandidatuur bij de komende presidentsverkiezingen. Op 28 november maakte Tunji Braithwaite. een partijloze politicus, bekend zich kandidaat te zullen stellen als Abacha zou besluiten een gooi te doen naar het presidentschap.

Vijf politieke partijen toegelaten

Het overgangsproces naar een burgerregering. zoals dat per decreet was verordonneerd door Abacha, zette zich begin 1998 voort. Vijf politieke partijen, allen geregistreerd en goedgekeurd door de militaire autoriteiten, mochten eraan meedoen.
Het betrof achtereenvolgens de United Nigeria Congress Party (UNCP). vertegenwoordigd met een grote meerderheid in de deelstaatparlementen. en vier kleine partijtjes: de Dernocratic Party of Nigeria (DPN); het Congress for National Consensus (CNC); de Grassroots Democratic Movement (GDM): en de National Centre Party of Nigeria (NCPN). Alle, behalve de CNC, werden geleid door Noorderlingen; de CNC had iemand uit Midden-Nigeria als leider.

Mogelijke coalitievorming onder vier van de vijf partijen, om de dominante

positie van de UNCP iets te temperen werd eind januari ongewenst verklaard door de commissie die is ingesteld om het overgangsproces te begeleiden. Wel gewenst was de verklaring van vier partijen, eind januari, (alleen de GDM was nog niet zo ver) om Abacha te ondersteunen als enige kandidaat voor de presidentsverkiezingen, gepland voor 1 augustus 1998.

Campagnes voor Abacha

Abacha liet zich over zijn eigen kandidatuur nog steeds niet uit. Evenmin liet hij een oordeel horen over de campagnes die te zijner ondersteuning op touw werden gezet. Eén van de organisaties die daar actief in werd, heette YEAA (Youths Earnestly Ask for Abacha), onder leiding van de ex-American footballspeler Daniel Kanu.

Op 3 en 4 maart 1998 was er een pro-Abacha massabijeenkomst in Abuja, die meer dan 100.000 mensen trok. Sornmigen zeiden voor hun aanwezigheid betaald te worden. Op 20 april sloot de GDM zich aan bij de andere vier partijen, nadat op de dag daarvoor Abacha gekozen was tot presidentskandidaat en drie andere kandidaten (advocaat Tunji Braithwaite. zakenman Uchena Obiechina en ex-politiechef Mohammed Yusufu) in een geheime stemming verslagen waren.

Een laatste grote gebeurtenis in de 'Abacha for President'-campagne was een massagebed in Abuja, op 20 mei, ter ondersteuning van het overgangsprogramma. Vele religieuze leiders boycotten echter deze actie.

Op 1 juni 1998 besloot het Hof van Beroep dat de bezwaren tegen Abacha's kandidatuur van de kant van Tunji Braithwaite en Mohammed Yusufu niet in behandeling genomen konden worden. Zij hadden beiden zich ook verkiesbaar gesteld voor de kandidatuur en waren het niet eens geweest met de in grote haast belegde partijvergade ing waarop Abacha gekozen werd tot enige presidentskandidaat. Het Hof. onlangs per militair decreet ook bevoegd verklaard om dienst te doen als constitutioneel hof, verklaarde niet bevoegd te zijn in de zaak van de twee aan de kant geschoven rivalen.

Kritiek oppositie

De oppositie heeft geen gelegenheid onbenut gelaten om te laten weten dat men het overgangsprogramma beschouwt als een farce, waar alleen Abacha-vriendelijke politici aan mee mogen doen. De klachten die zij hebben laten horen. behelzen onder meer dat hun politieke partijen nooit zijn geregi-

r

st eerd, dat velen van hun leiders in ballingschap of de gevangenis verkeren en dat de grondwet die het hele overgangsproces geacht wordt te begeleiden, niet openbaar is.

Op 11 februari 1998 lieten pro-democratie- en mensenrechtenorganisaties weten dat zij het plan van de toegestane politieke partijen om de generaal als consensuskandidaat te steunen, verwierpen. Het plan, volgens hen zorgvuldig door het regime georkestreerd. zou neerkomen op een voortzetting van het militair regime: zo meenden zij.

Tegelijk met de pro-Abacha bijeenkomst op 4 maart in Abuja. hield de oppositie in Lagos een anti-Abacha demonstratie, die door de politie met knuppels en traangas werd opgebroken. Twintig activisten, onder wie de mensenrechtenadvocaat Olisa Agbakoba. werden gea resteerd. Op 19 april riep de belangrijkste oppositie-organisatie, United Action for Democracy (UAD), de Nigerianen op om alle verkiezingen die onder het overgangsprogramma vallen, te boycotten, te beginnen met de parlementsverkiezingen, die voor 25 april gepland stonden. 'Tenzij het programma van Abacha door democratische massa-actie wordt tegengehouden, zal de natie voor een rampzalig voldongen feit worden gesteld'; stelde de UAD in de oproep. De UAD is een coalitie van 23 oppositiegroepen, onder leiding van Agbakoba.
Een andere groep, de Joint Action Committee of Nigeria (JACON), een koepelorganisatie van 45 anti-militaire groeperingen. kondigde vreedzame acties aan in juni en juli, tot aan de dag van de presidentsverkiezingen.

Traditionele leiders steunen Abacha

Traditionele leiders daarentegen schaven steeds dichter naar Abacha toe. Omdat zij nog altijd grote invloed kunnen uitoefenen over hun onderdanen; komen zij goed van pas bij een mogelijke presidentskandidatuur van de generaal. De Sultan van Sokoto, Noord Nigeria. kan zijn invloed doen gelden over 15 miljoen moslims - en zo zijn er vele traditionele leiders. Het verklaart waarom zij expliciet uitgenodigd wcrden bij Abacha thuis, om de videotape te zien die het bewijs voor het complot voor een staatsgreep zou bevatten van luitenant-generaal Oladipo Diya en zijn helpers, die in december 1997 werden gearresteerd.
De steun van deze leiders aan Abacha ergerde publicisten als Ayodele Akinkuoto. Hij schreef in het oppositieblad Tell: 'Het lijkt wel een herhaling van de donkere tijden uit Afrika's verleden, toen traditionele leiders hun onderdanen verkochten als slaven'.

Lage opkomst bij parlementsverkiezingen

De parlementsverkiezingen van 23 april pakten slecht uit voor de militaire leiders. Het opkomstpercentage zou volgens leden van de officiële verkiezingscomissie wel eens het laagste kunnen zijn geweest sinds de onafhankelijkheid in 1960. Omdat er geen politieke kwesties speelden (de vijf partijen hadden Abacha inmiddels allemaal omhelsd) was het aantal stemmers belangrijker geworden dan de uitslag. De krant Sunday Concord stelde daags na de verkiezingen dan ook vast dat de Nigerianen met overweldigende meerderheid een motie van wantrouwen tegen het huidige overgangsprogramma hadden ingediend.

De UAD claimde het lage opkomstcijfer als een succes van diens boycotoproep. Het kondigde voor 1 mei stakingen en demonstraties aan. Andere waarnemers wezen op de grote apathie onder het Nigeriaanse electoraat. Potentieel zorgwekkend voor de militairen was dat ook in het Noorden maar weinig mensen de gang naar de stembus hadden gemaakt. Dat kon uitgelegd worden als een gebrek aan vertrouwen in het Abacha-programma, ook in het gebied dat als zijn electorale thuisland gold. Intussen verkreeg de UNCP een nog grotere meerderheid als in de deelstaatparlementen. De GDM deed het daarentegen bijzonder slecht: met een kwart van de stemmen geteld had de partij nog geen enkele parlementszetel veroverd.

Rellen leiden tot bloedige confrontatie met politie

De demonstraties op 1 mei 1998 liepen in Lagos uit op relletjes en in Ibadan op de bloedige confrontatie met de politie, waarbij zeven doden vielen. De Nigeriaanse minister van Buitenlandse zaken, Tom Ikimi. zag er de hand van Westerse mogendheden in. 'Het complot om het overgangsproces te doen ontsporen zal niet slagen en het is ook niet in het belang van Groot-Brittannië en zijn bondgenoten,' aldus de minister. Ruim 24 mensen werden opgepakt na de rellen, onder wie (opnieuw) UAD-leider Agbakoba, die tegen de slechte omstandigheden in de gevangenis in hongerstaking ging.

Westerse landen sceptisch

De internationale gemeenschap, die na de executie van schrijver/activist Ken Saro-Wiwa in november 1995 zeer beperkte sancties tegen het bewind instelde, bekeek het overgangsproces met scepsis. Zolang Westerse regeringen niet overtuigd zijn van het democratische gehalte van de overgangsregeling. blijven de sancties van kracht.

Eind mei maakte commentaar van een EU-diplomaat duidelijk dat de bezorgdheid over Nigeria in Westerse kringen was toegenomen. Hij zei onder meer het volgende: 'Onze beoordeling van de situatie in Nigeria heeft zich nooit erg veel aan de politieke moeilijkheden gelegen laten liggen; we gingen uit van de veronderstelling dat het gebrek aan bestuur en het mismanagement de regering wel zou doen struikelen... We staan op de rand van de totale desillusie met Abacha. waaruit een onrust kan voortkomen die tot nu toe nog onder de oppervlakte gebleven is.' Een Amerikaanse functionaris vatte kort samen: 'Nigeria is een groot stuk vuurwerk dat op punt van uit elkaar spatten staat.'

ABACHA ONVERWACHT OVERLEDEN. ABUBAKAR OPVOLGER

President Sani Abacha overleed totaal onverwacht op 8 juni 1998 aan een hartaanval, op 54-jarige leeftijd. Een dag later wees de militaire raad zijn opvolger aan: generaal Abdusalam Abubakar. een goede vriend van Abacha en na hem de militair met de hoogste rang. Met Abacha's dood kwam ook een abrupt einde aan de vele protesten tegen de presidentsverkiezingen, die de oppositie voor juni gepland had. Op 8 juni werd hij begraven in zijn thuisstad Kano.

Sani Abacha greep in november 1993 de macht tijdens de chaos die volgde op het annuleren van de uitslag van de presidentsverkiezingen die anders naar alle waarschijnlijkheid Mashood Abiola aan de macht gebracht zouden hebben

Abacha was bij leven degene die de vakbonden en andere vormen van oppositie monddood maakte of 'temde' voornamelijk door tientallen tegenstanders van het militaire regime zonder vorm van proces te laten opsluiten.
Zijn handelsmerk waren zijn donkere brilleglazen die zijn zogenaamde ondoorgrondelijkheid moesten accentueren en zijn 'strategie van de stilte': zijn weigering in het openbaar op aantijgingen te reageren of iedereen maanden te laten raden wat hij zou gaan doen. bijvoorbeeld of hij zich kandidaat voor de presidentsverkiezingen zou stellen of niet

In ren sfeer van toenemende pcrsoonsverheerlijking verscheen er Abacha-zeep en Xuachatabak op de markt. alsmede ren televisie van het merk Abacha en Abacha-rijst. Hij stond ook aan de wieg onlangs van de Sani Abacha Stichting voor Vrede en Gerechtigheid. ondanks twee wapenfeiten die weinig met zulke nobele doelen te maken hadden. zijn besluit alle instellingen op te heffen die al onder zijn voorganger Ibrahim Babangida waren gecreëerd om Nigeria langzaam terug te brengen in het democratische kamp en de executie door ophanging van enkele activisten die het opnamen voor het Ogoni-volk, onder wie de bekende schrijver Ken Saro-Wiwa.

Abacha. in 1964 als militair getraind aan het Mons-college voor officieren in Groot-Brittannie. werd op slag een prominente figuur toen hij als minister van Defensie in december 1983 de omvenverping van de regering via de radio bekendmaakte. In feite was hij betrokken geweest bij elke succesvolle coup sinds 1975 toen generaal Yabuku Gowon werd afgezet. In 1983 werd hij bevelhebber van het leger en in 1990 opnieuw minister van Defensie. nadat hij de toenmalige president Babangida had geholpen een bloedige staatsgreep van officieren te onderdrukken, van wie 68 later geëxecuteerd werden.

Abubakars wortels liggen in dezelfde streek. Minna. in het noorden van het land. als waar Babangida vandaan kwam en de twee zijn al vele jaren dik bevriend en elkaars buren in Minna. Onder Babangida was Abubakar chef van de veiligheidsdienst.
Zijn leeftijd staat niet vast. maar volgens andere militairen iss hij rond de vijftig.
Hoewel hij vaak voor Abacha waarnain, trad hij weinig op de voorgrond met politieke standpunten, zoals de rest van de zwaar gepolitiseerde Nigeriaanse legertop. In stilte beklom hij de militaire ladder.

DEEL OPPOSITIE IN OVERLEG MET ABUBAKAR

Hoewel de benoeming van Abubakar als paard uit dezelfde junta-stal van vele kantentot protestoproepen leidde, zoals die op 9 juni van de belangrijkste oppositiegroep United Action for Democracy, bleek een deel van het verzet al snel bereid met Abubakar te gaan praten. Op 24 juni trad de National Democratic Coalition (NADECO) in overleg met Abacha's opvolger, duidelijk in de hoop dat Abiola snel zou worden vrijgelaten.

De eerste demonstratie tegen de benoeming van de generaal op 12 juni in Lagos, georganiseerd door de JACON, het Joint Action Committee of Nigeria, was overigens bescheiden: tweehonderd mensen kwamen opdagen, die prompt met traangas en waarschuwingsschoten door de politie werden verdreven. Er werden acht arrestaties onder JACON-leden verricht.

Abubakar probeerde enkele voor de oppositie vertrouwenwekkende maatregelen te nemen. maar leek daarbij in de wielen gei-eden te worden door de vijf regeringspartijen die Abacha's kandidatuur hadden gesteund.
Al op 9 juni kondigde de generaal tijdens zijn eerste radiotoespraak aan dat hij en de junta 'volledig zouden vasthouden' aan de plannen om van Nigeria vanaf oktober weer een democratische staat te maken. Op 14 juni gaf hij indirect toe dat de verkiezingen die nog onder Abacha waren gehouden, niet deugden. Dit gebeurde na overleg met de partijen die de junta steunen en waarvan er vier willen dat er vóór oktober nieuwe verkiezingen worden gehouden. Het overleg leidde niet direct tot duidelijke afspraken over nieuwe verkiezingen door tegenwerking van de UNCP, de United Nigeria Congress Party Deze regeringsgetrouwe partij die onder militair bestuur altijd klinkende verkiezingszeges behaalde. bleef in juni tegen nieuwe verkiezingen. Als gevolg daarvan werden de gouverneursverkiezingen die half juni hadden moeten plaatsvinden. ook uitgesteld.
Op 17 juni zei een woordvoerder van alle vijf partijen die loyaal waren geweest aan Abacha. dat zij ervoor voelden oin de overgang naar burgerlijk bestuur met één tot tien maanden te verlengen. Maar zij zouden Abubakar ook hebben geadviseerd de uitslagen van de totnutoe onder Abacha gehouden verkiezingen voor het parlement. de deelstaten en gemeentebesturen te schrappen.

Eind juni had Abubakar dertig politieke gevangenen vrijgelaten, onder wie Olisa Agbakoba, degene die campagne gevoerd had tegen het feit dat Abacha de enige kandidaat bij de presidentsverkiezingen zou zijn.

Op 26 juni demonstreerden enkele honderden moslims in de noordelijke stad Kaduna tegen het feit dat hun leider El-Zak Zaky nog niet was vrijgelaten. De politie greep niet in.

ONRUSTEN GEWELD

ETNISCH GEWELD IN DELTA EN PLATEAU

April 1997 werd beheerst door berichten over geweldsuitbarstingen tussen leden van de rivaliserende Ijaw- en Itsekiri-stammen in een gebied in de buurt van Warri in de Zuid-Nigeriaanse staat Delta. De botsingen volgden op weken van onrust, die volgens de in Lagos verschijnende krant *Guardian* van 5 april het gevolg was van een besluit van de lokale overheid haar kanto-

ren van een Ijaw- naar een Itsekiri-gebied te verplaatsen. Er zou een aantal doden zijn gevallen, maar er waren geen betrouwbare aanwijzingen over het precieze aantal.

De onrust, die in de loop van maart was begonnen, had ook gevolgen voor een honderdtal werknemers van de oliemaatschappij Shell. die door leden van de strijdende partijen in gijzeling werden gehouden. De onrust in het algemeen. en dit incident in het bijzonder. brachten Shell tot het besluit om elf olie-installaties te sluiten, waarvan zes in de staat Delta. waardoor de olieproductie met 210.000 vaten per dag werd verminderd. Een woordvoerder van Shell zei op 9 april dat zes pompinstallaties gesloten zouden blijven, maar dat drie andere - die 'door vandalen' waren geplunderd - in de nabije toekomst weer in werking zouden worden gesteld.

Ondanks waarschuwingen van de regering aan de strijdende partijen om een einde te maken aan de gevechten. hielden de gewelddadigheden aan. en op 23 april werden troepen naar het gebied gestuurd om de orde te herstellen. Eind april werd het productieverlies als gevolg van de onrust geschat op ten minste 1.3miljoen vaten ruwe olie.

Bij etnisch geweld op 10 april in de omgeving van Jos (de hoofdstad van de staat Plateau in midden-Nigeria) zou naar verluidt een aantal doden zijn gevallen. De gevechten vonden plaats tussen leden van de Hausa en de Birom en bij een ander conflict tussen de rivaliserende Panyam en Gindiri.

Olie-aanvoer ontwricht

De hoofdstad Lagos en omgeving werd gedurende de eerste drie weken van april getroffen door een tekort aan een aantal olieproducten. waaronder benzine. Soldaten werden bij tankstations geposteerd om de orde te bewaren onder de lange rijen wachtenden. De economische activiteiten werden ernstig verstoord.

Volgens een verklaring van een Shell-woordvoerder op 22 april was de brandstofschaarste vooral te wijten aan technische en distributieproblemen, en niet aan de gewelddadigheden. Toen de schaarste naar verluidt begon af te nemen. gingen op 21 april de havenarbeiders in de Shell-terminal Bonny in de staat Rivers in staking, waardoor de oliemaatschappij haar normale exportvolume van 900.000 vaten per dag moest halveren.

BOMAANSLAGEN

Op 7 mei 1997 ontplofte bij een legerkazerne in Yaba. een voorstad van Lagos, een bom. Hierbij raakten vijf soldaten gewond. Kort daarop veroorzaakte een tweede explosie in de buurt van de kazerne aanzienlijke paniek in de omgeving. Vijf verdachten werden later ingerekend. Dit was de zesde bomaanslag op een militair doelwit sinds december 1996.

Op i 2 mei ontplofte ook in lbadan, de hoofdstad van de deelstaat Oyo, een bom, waardoor soldaten en politieagenten in een legertruck verwondingen opliepen. Op 16 mei ontploften in Onitsha in de deelstaat Anambra enkele uren na elkaar nog eens twee bommen. Hierbij kwamen vier burgers om het leven en raakte verscheidene anderen gewond. Drie van de dodelijke slachtoffers namen op het moment van de bomaanslag deel aan de vrijdaggebeden in een moskee in de grotendeels christelijke stad.

Op 29 mei beweerde het hoofd van een speciale presidentiële anti-terreureenheid, adjunct-commissaris van politie Zachary Biu, dat de oppositionele Nationale Democratische Coalitie (Nadeco) van de verbannen schrijver en Nobelprijswinnaar Wole Soyinka iets met de aanslagen te maken had.

Vier doden en enkele gewonden vielen bij een explosie, bijna een jaar later, op 22 april 1998 op het drukke Evans Square in Lagos, een marktplaats waar de oppositie geregeld bijeenkomsten houdt. De oorzaak was onbekend, maar geruchten dat er een bom in het spel was geweest verswreidden zich snel. De politie had geen verklaring voor de explosie.

OLIEPROTESTEN IN DE NIGER DELTA

Verschillende grote olieinaatschappijen kregen begin 1998 te maken met protesten van lokale dorpsgemeenschappen in de Niger Delta, die weinig terugzien - in werk en geld - van de rijkdom die door hun gebied naar elders wordt gepompt. De dagelijkse productie van twee miljoen vaten komt grotendeels uit de Delta.

De protesten namen de vorm aan van bezettingen van boorplatforms. even buiten de kust, of installaties binnenlands. vaak door militante jongeren. Die installaties zijn de tastbare symbolen van hun verarining. Men weet ook wel dat geen enkele regering van Nigeria zich aan de ontwikkeling van de Delta veel gelegen heeft laten liggen, maar met de oliemaatschappijen. die bijna nergens ter wereld goedkoper kunnen werken dan in Nigeria. valt te onderhandelen over directe compensatie.

Op 17 en 18 januari 1998 bezetten jongeren een doorgeefstation van Shell in het Nembe-district. Zij eisten naast materiële zaken ook milieutests en een paleis voor de traditionele leider, de Amanyanabo. Na diens tussenkomst kon het station enkele dagen later weer heropend worden.

Op 20 januari blokkeerden demonstranten korte tijd een produktie-eenheid van Mobil Oil, uit protest tegen een lekkage van 40.000 vaten (2.360.000 liter) olie, nabij de terminal van Mobil. De oliemaatschappij zelf stelde dat 90 procent van de olie al was verdwenen en beloofde compensatie voor werkelijk benadeelden.

Tezelfdertijd werd een platform van Texaco voor een week stilgelegd door protesterende jongeren. Op 10 en 12 maart waren hetzelfde Texaco-boorplatform en een installatie van Shell aan de beurt. In beide gevallen waren de bezetters jongeren uit lokale gemeenschappen. die compensatie en merk eisten.
De bezettingen maakten het doorpompen van zo'n 7 procent van de totale Nigeriaanse dagproduktie onmogelijk, hoewel de export niet direct in gevaar kwam. Tien dagen later kon Texaco de doorvoer hervatten, terwijl Shell al eerder overeenstemming met de bewoners had bereikt.

Eind april 1998 sloten jongeren opnieuw een doorvoerstation van Shell, dat veertien dagen later weer openging. na interventie van een lokale regeringsvertegenwoordiger. Op 28 mei was het Chevron dat te maken kreeg met de hezetting van een platform en een gijzelneming van 200 medewerkers. Op 1 juni maakte Chevron bekend dat alle tweehonderd medewerkers ongedeerd waren vrijgelaten. De laatste zeven waren bevrijd met hulp van de politie, aldus een woordvoerder van het bedrijf.

Op 13 maart kondigde het Ministerie van Oliezaken aan dat het een speciaal orgaan zou instellen dat zich met de problemen van de mensen in de oliewinningsgebieden ging bezighouden. Na de aankondiging werd van het plan niets meer vernomen.

GEWELDADIGE CONFRONTATIES

Uit verschillende delen van het land kwamen berichten over gevechten tussen verschillende gemeenschappen onderling of tussen regeringstroepen en lokale gemeenschappen.

Op 4 januari 1998 lieten Ogoni-activisten weten dat die dag vier dorpen dool veiligheidstroorpen waren overvallen, kennelijk met het doel de viering van 'Ogoni Dag' te beletten Men meldde arrestaties en schietpartijen

Rij twee gelegenheden trad de politie op tegen Shi'itische demonstranten in Kaduna. Noord-Nigeria. Zij protesteerden tegen de detentie, sinds 1996, van hun leider Ibrahim El-Zak-Zak!; een radicale Shi'itische moslim. die begin februari 1998 terechtstond wegens opruiing. Bij een confrontatie op 11 februari 1998 vielen gewonden onder de demonstranten, en op 21 april meldde men 12 doden tijdens gevechten met de politie, die twee dagen en nachten duurden, als gevolg van Shi'itisch protest tegen de arrestatie van de vrouw en kinderen van hun leider. De politie zei alleen traangas gebruikt te hebben bij de verspreiding van de demonstratie.

Op 12 januari 1998 berichtte het News Agency *of* ***Nigeria*** dat drie maanden spanningen tussen de Kutep en Jukun-Chamba gemeenschappen in het Noordoosten tot uitbarsting waren gekomen en dat duizenden op de vlucht geslagen waren. Het dispuut ging over de grensafbakening tussen beide groepen.

Er waren meer van dergelijke conflicten gaande in Nigeria. Vermoedelijk zijn communale rivaliteiten ook de verklaring voor de moordpartij in het dorp Anubere. in de Niger Delta. waarbij 31 doden vielen. De slachtoffers waren bezig een familielid te begraven toen de aanvallers. afkomstig uit een naburig dorp. de aanval openden.

Op 27 mei 1998 viel een religieuze groep, Maitatsine genaamd, gewapend inet pijl en boog de politie aan in een buitenwijk van Lagos. Er vielen vier doden onder politiemensen en de andere slachtoffers waren leden van de secte, die islamitische en Afrikaanse elementen combineren in hun geloof. De secte leidde een bloedige revolte in het Noorden van Nigeria in de jaren 1980-1988. waaraan het leger een einde maakte.

ECONOMIE

LAGE OLIEPRIJZEN LEIDEN TOT ONTSLAGEN EN BENZINETEKORT

De tegenvallende olieprijzen zorgden in januari 1998 voor de aankondiging dat de budgetplannen van de overheid fors teruggectraaid moesten worden. De prijs zat met 15 dollar per vat twee dollar onder de prijs waarop het budget was gebaseerd. Nigeria verdient 90 procent van zijn deviezen met olie.

Op 10 februari maakte de regering bekend 30 procent van het overheidspersoneel te moeten ontslaan Dat waren naar schatting 250.000 banen. Dit zou veel slechtbetaalde ambtenaren (de top verdient 150 gulden per maand) de kans ontnemen op andere manieren aan geld te komen. Het consultancybedrijf Control Risks plaatste in november 1997 Nigeria op nummer twee van de meest corrupte landen ter wereld.
Ook het in 1994 opgezette speciale regeringsfonds (Petroleum Trust Fund, PTF) dat met geld uit de bezineprijsverhogingen jaarlijks grote ont ikkelingsprojecten zou uitvoeren maakte op 23 januari bekend te weinig geld te hebben om alle projecten te kunnen uitvoeren.

Het tekort op de betalingsbalans liep op naar 1 miljard dollar in 1997, en de naira, de nationale munt, kwam onder druk te staan. De koers was eind maart 83 naira voor 1 Amerikaanse dollar.

Eind maart 1998 liep Lagos vast vanwege benzinetekorten. Geen van de olieraffinaderijen in het land functioneerde, vanwege verwaarlozing. Het regime betaalt cash voor importen en de staatsoliemaatschappij krijgt ruwe olie om te ruilen tegen benzine, maar dat was vanwege de te lage olieprijs onvoldoende om alles te kunnen bekostigen.
Het gevolg was dat de zwarte markt welig tierde, de rijen voor de benzinepompen steeds langer werden en de inwoners van Lagos nog zwaarder op de proef werden gesteld.

BRANDSTOFIMPORT KRITISCH BEKEKEN

Op 23 juni 1998 maakten functionarissen van het nationale oliebedrijf NNPC bekend dat er waarschijnlijk snel een eincle zou komen aan de lucratieve contracten die de voormalige president Abacha en zijn partners aan buitenlandse bedrijven hadden gegund voor de import van brandstoffen in Nigeria. Volgens heil betaalde het land op elke scheepslading brandstof vijftig miljoen dollar extra aan de huidige leveranciers. met name het in Zwitserland gevestigde Glencore en het Duitse Wintershall. Onduidelijk bleef wat de tegenprestatie van de buitenlandse bedrijven was voor zo'n genereus extraatje. Harouna Abubakar. het hoofd van het nationale importbedrijf Petroleum Products Marketing Company, was in de loop van juni al ontslagen.

MENSENRECHTEN

BIJEENKOMST CMAG

Op 10 en 11 juli 1997 kwam de Ministeriële Actiegroep van het Gemenebest (Commonwealth Ministerial Action group, CMAG) in Londen bijeen om tegenstanders van Abacha's regime te horen over de situatie in het land. De Actiegroep bestond uit vertegenwoordigers van Canada, Ghana, Groot-Brittannië, Jamaica, Maleisië, Nieuw-Zeeland en Zimbabwe.

De actiegroep gaf gehoor aan een verzoek van het Verenigde Democratische Front van Nigeria en de Nationale Democratische Coalitie voor Nigeria aan het Geinenebest om de VN-Veiligheidsraad aan te sporen zwaardere sancties op te leggen. Zij verzekerden dat de bestaande sancties, die onder meer bestonden uit beperkingen op de verstrekking van visa en een wapenembargo, 'geen wezenlijke invloed' hadden gehad op het regime van Abacha. De CMAG liet weten dat het verzoek in oktober in behandeling zou worden genomen, als de Actiegroep verslag zou uitbrengen op de Gemenebest-top in Edinburgh. Ook verklaarde de CMAG 'zeer bezorgd' te zijn over het feit dat het overgangsprogramma 'zonder vrije en vrijwillige medewerking leek te worden uitgevoerd'. Anderzijds was de CMAG het regime van Abacha wel erkentelijk voor zijn pogingen om de democratie in Sierra Leone te herstellen.

SCHORSING LIDMAATSCHAP GEMENEBEST VERLENGD

Van 24 tot 27 oktober 1997 werd in Edinburgh tijdens de Conferentie van Regeringsleiders van het Gemenebest (Commonwealth Keads of Government Meeting. CHOGM) besloten de schorsing van Nigeria als lid van de organisatie met een jaar te verlengen De leiders van het Gemenebest waarschuwden dat Nigeria uit het Gemenebest zou worden gezet en oliesancties zou kunnen ver-

wachten, als het president Sani Abacha's belofte om de democratie per 1 oktober 1998 te herstellen, niet zou nakomen.

Op 21 oktober had minister van Buitenlandse zaken Tom Ikimi gevraagd of Nigeria bij de CHOGM vertegenwoordigd mocht zijn, maar de Britse autoriteiten hadden dit verzoek afgewezen.

Nigeria was sinds november 1995 door het Gemenebest geschorst, nadat Abacha's bewind de woede van de internationale gemeenschap had gewekt door negen milieu- en mensenrechtenactivisten te executeren.

AJXSIN OVERLEDES

Op 3 oktober 1997 stierf Michael Adekunie Ajasin op 88-jarige leeftijd aan een hartaanval. Hij was voorzitter van de oppositionele Nationale Democratische Coalitie (Nadeco), een organisatie die campagne voerde voor het herstel van het burgerbestuur. Een van de leiders van Nadeco was de in ballingschap verblijvende Nigeriaanse schrijver en Nobelprijswinnaar Wole Soyinka. De organisatie was verantwoordelijk gesteld voor een reeks anonieme bomaanslagen tussen december 1996 en mei 1997 op militairen. maar Ajasin was voorstander geweest van geweldloos verzet.

Op 18 september hadden Nadeco-leden een afscheidsfeestje gegeven voor de vertrekkende Amerikaanse ambassadeur Walter Carrington. Hieraan was echter een einde gemaakt door Nigeriaanse veiligheidsagenten die zeiden op zoek te zijn naar wapens. Carrington werd scherp bekritiseerd door Nigeriaanse ministers en ervan beschuldigd te sympathiserenmet de oppositie.

CAMPAGNE TEGEN JOURNALISTEN

Op 9 oktober 1998 zou Gareth Ateluye, redactielid van het in Lagos verschijnende tijdschrift *Fame*, zijn overleden nadat hij door de politie was vrijgelaten. Tijdens zijn detentie was hij volgens het oppositionele radiostation *Kudirat* zo ernstig gemarteld dat hij 'op sterven na dood' zou zijn geweest.

Op 11 oktober doorzochten gewapende veiligheidsagenten het huis van *Tell*-redacteur Noso Igiebor. Op 11 september zou de veiligheidsdienst James Akpandem, journalist van het in Lagos verschijnende dagblad Punch. hebben vrijgelaten. Een week eerder was hij gearresteerd naar aanleiding van een artikel over dreigementen die de regering zou hebben geuit tegen de beweging voor minderheidsrechten waarin de schrijver Ken Saro-Wiwa, een van de negen activisten die in november 1995 waren opgehangen, een vooraanstaande rol had gespeeld.

Er n-aren meer gevallen van repressief optreden tegen journalisten. Zo werd op 26 oktober in Lagos de redacteur van het oppositionele tijdschrift *African* Concord. Soji Omotunde, ontvoerd door twee mannen die beweerden veiligheidsagenten te zijn. Eigenaar van het tijdschrift was Chief Moshood Abiola, die in de gevangenis zat nadat hij zichzelf in juni 1994 op grond van de een jaar eerder door het leger ongeldig verklaarde verkiezingen tot de wettige president had uitgeroepen.

MILITAIR TRIBUNAAL TEGEN VERMEENDE COUPPLEGERS

Op 14 februari 1998 begon in de stad Jos het militaire tribunaal tegen 26 militairen en burgers die ervan werclen verdacht Generaal Sani Abacha door middel van een staatsgreep uit de macht te hebben willen zetten. De meest prominente onder hen was Luitenant-generaal Oladipo Diya, tot zijn arrestatie in december 1997 de rechterhand van Abacha. De journalist Niran Malaolu van de onafhankelijke krant The Diet behoorde ook tot de verdachten. De Franse organisatie Repo ters sans Frontieres protesteerde op 17 februari tegen Malaolu's gevangenschap.
Op 18 april maakte het leger bekend dat het in verband met de couppoging nog eens zeven mensen vasthield. waaronder een naaste medewerker van Diya. Een militai e zegsman zei dat ze voor een onderzoekspanel moesten verschijnen. Hij sloot nieuwe aanhoudingen niet uit.

Om zijn zaak kracht bij te zetten had het militaire bewind begin januari videobanden r getoond aan traditionele leiders, diplomaten en journalisten. waarop het bewijs te zien zou zijn dat de opgepakte personen inderdaad coupplegers waren. Behalve de genodigde toeschouwers weet niemand wat er op die video's te zien is. Het verhaal van de couppoging ontmoette in Nigeria de nodige scepsis, onder meer bij oppositiegroepen. Diya heeft altijd volgehouden dat hij het slachtoffer was van een valstrik, waarvoor de verantwoordelijken volgens hem aan de top van het bewind gezocht moesten worden.

Het t ibunaal stond onder leiding van Generaal-Majoor Victor Malu, die tot februari 1998 aan het hoofd had gestaan van de West-Afrikaanse vredesmacht ECOMOG in Liberia. Het gehele proces voltrok zich achter gesloten deuren en eindigde op 28 april met het uitspreken, door Malu, van de vonnissen. Fen poging tot staatsgreep staat gelijk aan hoogverraad; de gebruikelijke straf is executie door een vuurpeloton.
Diya, vier andere militairen en een burger hoorden inderdaad het doodvonnis over zich uitspreken. Vier kregen levenslang, 14 verdachten kwamen vrij en de rest kreeg lichtere gevangenisstraffen. In totaal bleken 30 personen terecht te hebben gestaan. Opvallend was dat alle ter dood veroordeelden Yoruba's waren, uit het Zuidwesten van Nigeria. Dat is ook de geboortestreek van Chief Moshood Abiola, de zakenman-politicus die vermoedelijk de presidentsverkiezigen van 1993 won maar sinds 1994 gevangen zit.

Op 1 mei braken ernstige rellen uit in de grote Zuidwestelijke stad Ibadan, waarbij de politie zeven demonstranten doodschoot. Behalve Abacha's aftreden eisten de demonstranten ook herziening van de zes doodvonnissen die in Jos waren geveld. Gebouwen van Abacha-aanhangers gingen in vlammen op.

INTERNATIONALE PROTESTEN

De arrestaties en vervolgingen van mensrechtenactivisten, journalisten en leden van oppositiegroepen in Nigeria lokten van verschillende kanten commentaren en reacties uit.

UNESCO. de onderwijs- en wetenschapsorganisatie van de Verenigde Naties. kende op 16 februari 1998 de World Press Freedom Prize (groot 23.000 dollar) toe aan Christina Anyanwu, de vroegere hoofdredactrice van The Sunday Magazine; die gevangen zit. Begin 1998 hield Nigeria 17 journalisten in detentie - meer dan elk ander Afrikaanse land.

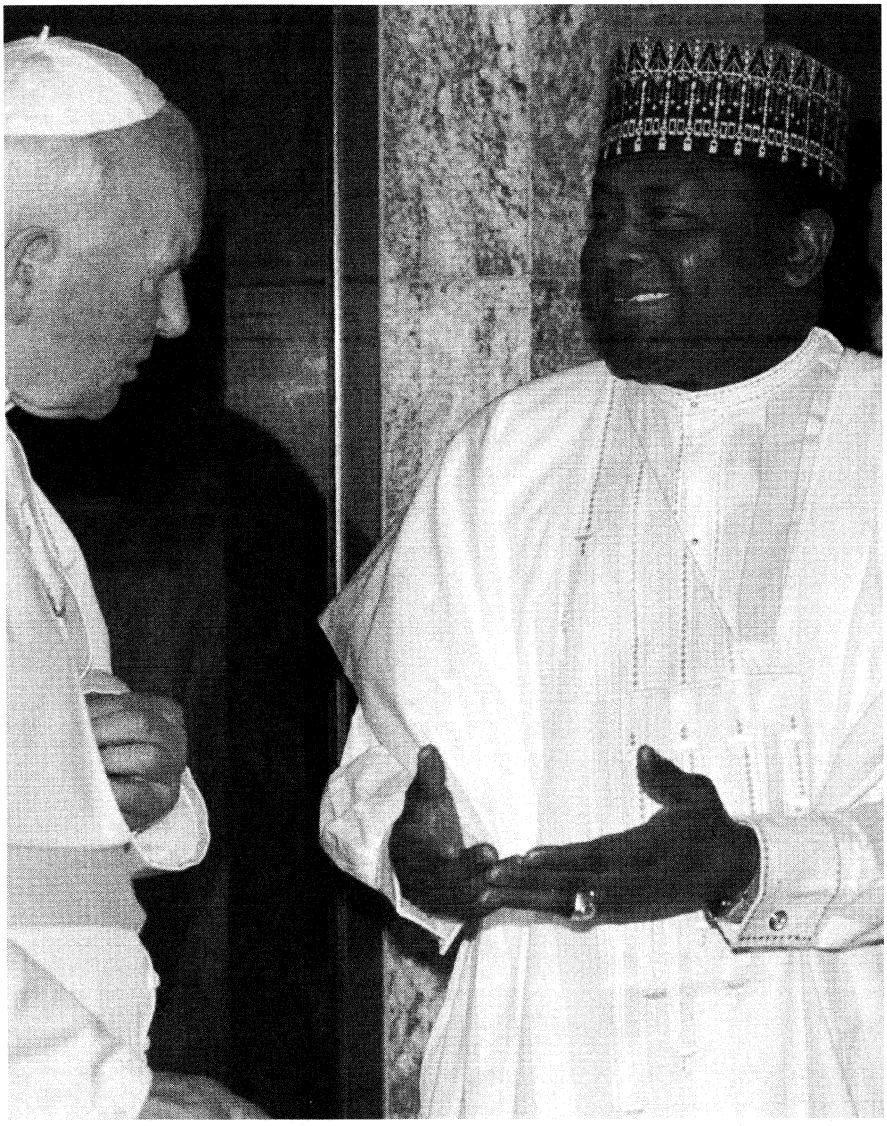
Op 13 maart vroeg Groot-Brittannië om een veroordeling van de Verenigde Naties van de mensenrechtensituatie in Nigeria. Volgens schattingen van Amnesty International zaten er op dat moment bijna 200 mensen om politieke redenen gevangen.

Andere pressiegroepen zoals Article 19. dat zich teweer stelt tegen censuur, vroeg Groot-Brittannië haar invloed

als EU-voorzitter en leider van het Gemenebest aan te wenden in een hardere opstelling tegenover het Nigeriaanse bewind. De Britse onderminister van Buitenlandse zaken Tony Lloyd zei dat zijn land zich zorgen maakte over de detentie van onder meer Chief Abiola en 20 Ogoni-activisten. Ook de slechte omstandigheden in Nigeriaanse gevangenissen waren zorgwekkend. Verschillende politieke gevangenen waren in detentie overleden, onder wie Generaal-Majoor Sheu Musa Yar'Adua, voormalig stafchef van hel leger.

Lloyd bracht Nigeria opnieuw ter sprake op 17 maart, ditmaal om de ergernis van de Europese Unie kenbaar te maken over het feit dat de speciale mensenrechtenonderzoeker van de VN. Jehangir Sorabjee, nog steeds geen toestemming had gekregen Nigeria binnen te komen.
Sorabjee schreef uiteindelijk een rapport over mensenrechtenschendingen in Nigeria (willekeurige arrestaties, ontvoering. buitengerechtelijke executies. detenties zonder proces, dood tijdens gevangenschap), gebaseerd op bronnen uit de tweede hand.

De Verenigde Staten noemden op 12 april Nigeria als één van de ernstigste schenders van mensenrechten in de wereld. Article 19 directeur Malcolm Smart liet echter in een verklaring van 14 mei weten dat er wat hem betreft niets was veranderd in het beleid van de Westerse landen. dat hij omschreef als 'wait and see'

Paus Johannes-Paulus II in gesprek met Nigeria's sterke man, generaal Sani Abacha (die op 8 juni 1998 plotseling overleed).bij zijn bezoek aan het land van 21 tot 23 maart 1998. De paus vroeg daarbij om groter respect voor de rechten van de mens *(foto ANP)*

Op 19 maart maakte minister van Buitenlandse zaken Tom Ikimi tijdens een toespraak voor internationale diplomaten in Abuja van de gelegenheid gebruik duidelijk te maken dat Nigeria niet van plan was zich veel van de internationale kritiek aan te trekken. 'Nigerianen hebben van niemand lessen nodig over hoe ze geregeerd zouden moeten worden en door wie,' zei Ikimi. Hij reageerde inet name op de opmerkingen van de Afrika-specialist van de Amerikaanse president Clinton, Susan Rice. Zij had een overwinning van een militaire kandidaat bij de komende presidentsverkiezingen 'onaanvaardbaar' genoemd.

BEZOEK VAN PAUS HAALT SIET VEEL UIT

Paus Johannes-Paulus II bracht van 21 tot 23 maart 1998 een bezoek aan Nigeria. Hij werd bij aankomst opgewacht door Abacha en liet vanaf het allereerste begin weten dat het hem te doen was om respect voor de mensenrechten, de rechtsstaat, wederzijds respect en samen erking tussen alle inwoners van het land. De Paus bemoedigde zijn bisschoppen in Nigeria zich in klare taal uit te laten over de overtuigingen van de kerk in deze kwesties. In zijn gesprekken met islamitische religieuze leiders drong hij aan op wederzijdse samenwerking tussen christenen en moslims.

De Paus had een lijst bij zich van ongeveer zestig politieke gevangenen, om wier vrijlating hij vroeg. De lijst was opgesteld met de hulp van mensrechtenorganisaties en regeringen. maar wie er op stonden werd niet bekend gemaakt. Kort na zijn vertrek regende het speculaties in de Nigeriaanse pers, hoeveel kans er was op amnestie - en voor wie. De vergelijking met Cuba werd gemaakt: daar had het pausbezoek in januari geleid tot vrijlating van politieke gevangenen. Yen commentator in de krant *Thisdny* schreef dat het regime het Vaticaan tochmoeilijk kon negeren.

Pas een maand later werden de eerste mogelijke resultaten van de pauselijke interventie zichtbaar. Twee journalisten van de *African Concord* werden na maanden van detentie op vrije voeten gesteld. maar het was onduidelijk of zij op de lijst van het Vaticaan hadden gestaan.

Op 30 april werden meer gevangenen vrijgelaten; kranten noemden een getal van 140 wat officieel niet bevestigd kon worden. Ieder verband met internationale druk werd zorgvuldig vermeden.

GHANA ONDERZOEKT 'ANTI-ABACHA WORKSHOP'

Na een bijeenkomst van de International Human Rights Law Group van 6 tot 8 mei 1998, waarvoor onder andere vijf Amerikanen. twee Zuid-Afrikanen en enkele Nigerianen naar de Ghanese hoofdstad Accra waren overgevlogen, kondigde de regering van Ghana op 6 juni 1998 aan een onderzoek in te stellen naar het karakter van de workshop. Op 1 juni had een adviseur van Abacha, Wada Nas. zich beklaagd over een 'buitenlands complot' tegen Nigeria. Ghana zou niet toelaten, aldus minister van staat voor Nationale veiligheid Kofi Totobi Quakyi, dat op zijn grondgebied vijandelijke activiteiten tegen het bevriende buurland Nigeria werden ondernomen. Quakyi benadrukte echter dat geen Ghanezen aan de workshop hadden deelgenomen.

BUITENLANDSE ZAKEN

GEEN OPLOSSING VOOR CONFLICT MET KAMEROEN

Het slepende conflict van Nigeria met buurland Kameroen over het vermoedelijk olierijke Bakassi-schiereiland kwam op 2 maart 1998 aan de orde bij het Internationale Gerechtshof in Den Haag. Sinds 1994 zijn op Bakassi schermutselingen geweest tussen beide landen. Beide landen beschuldigden elkaar in maart opnieuw van aanvallen over en weer, waarbij burgerslachtoffers zouden gevallen zijn. De schermutselingen werden gedurende maart en april op juridische wijze in Den Haag voortgezet.

INTERNATIONALE DRUK OP ABUBAKAR

Na de dood van Abacha kwamen verscheidene internationale organisaties in het geweer om de druk op Nigeria te vergroten tot het democratische kamp terug te keren. In tegenstelling tot het grootste deel van de Nigeriaanse oppositie, wilde het buitenland Abubakar het voordeel van de twijfel geven.
Op 25 juni 1998 arriveerde de Britse vice-minister van Buitenlandse zaken, Tony Lloyd, om namens de Europese Unie met Abubakar te praten.
Op 28 juni vloog de secretaris-generaal van de Commonwealth, Emeka Anyaoku, naar Lagos voor overleg met de generaal, tegelijk met de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan.
Volgens functionarissen wilde Anyaoku in Lagos bereiken dat de junta haar belofte gestand zou doen dat het land vanaf oktober weer door burgers geregeerd zou worden, dat er nationale debatten georganiseerd zouden worden over tie vraag of de voorgestelde nieuwe grondwet adequaat was en dat alle politieke gevangenen werden vrijgelaten.

Eerder overlegden diplomaten van de Commonwealth-landen al of het nog zin had in oktober een geplande bijeenkomst van de CMAG te laten doorgaan, de Commonwealth Ministerial Action Group. de commissie die in 1993 werd ingesteld door de organisatie. na de executie van de acht Ogoni-activisten. ook om de democratische verhoudingen in andere lidstaten te monitoren. De CMAG heeft formeel de bevoegdheid sancties uit te vaardigen. maar leek tot nu toe de politieke wil daartoe te ontberen.

Ook het IMF dat tevergeefs probeerde Abacha te bewegen tot liberaliserende hervormingen, liet van zich horen, in een brief die op 18 juni 1998 openbaar werd gemaakt door de minister van Financiën, Anthony Ani. Daarin vroeg het IMF om een overgang naar één officiële wisselkoers in plaats van de huidige twee koersen, verkoop van enkele staatsbedrijven. sterkere coördinatie van het economisch beleid en maatregelen voor het aanpakken van de miljarden staatsschuld.

(Vorige berichtenpag. 395/3 e.v.-1997)

TANZANIA

HONGERSNOOD EN OVERSTROMINGEN

Op 14 september 1997 verklaarde president Benjamin Mkapa officieel dat er hongersnood in Tanzania was. Hij zei dat in dertien van de twintig regio's op het vasteland van Tanzania voedselschaarste heerste door gebrek aan regen en dat het land 916.000 ton voedsel te kort kwam.

De Zuid-Afrikaanse Luchtmacht stuurde op 27 januari 1998 twee vliegtuigen en twee helicopters naar Tanzania. De toestellen werden ingezet bij het herstellen van de schade die was ontstaan door hevige overstromingen. Ook werden ze gebruikt om mensen te evacueren. President Benjamin Mkapa van Tanzania waarschuwde dat de droogte, gevolgd door de hevige regenval, grote economische gevolgen kan hebben in 1998.

POLITIEKE ONRUST IN ZANZIBAR

Op 4 januari 1998 deed de politie van Zanzibar invallen in de woningen van journalisten en activisten die werden verdacht van sympathieën met de politieke oppositie. De invallen vonden plaats daags voor een geplande demonstratie van de oppositiepartij Verenigd Burgerfont (CUF). De demonstratie was verboden, omdat de politie volgens eigen zeggen geen verzoek voor het houden ervan had ontvangen. De oppositie verklaarde dat zij in december 1997 een dergelijk verzoek had ingediend.

Zanzibar werd in 1964 bij Tanzania gevoegd en heeft een semi-autonome status met een eigen regering en parlement. Tijdens de verkiezingen in 1996 eiste de huidige regeringspartij Chama Cha Mapinduzi de nipte overwinning op. De verkiezingsuitslagen werden door de oppositie en de internationale gemeenschap sterk in twijfel getrokken.
Tijdens de demonstratie zou het aftreden worden geëist van de president, de hoofdofficier van justitie. de parlementsvoorzitter en de minister van Binnenlandse zaken vanwege het negeren van de democratische rechten, aldus bronnen in het CUF. De demonstratie moest plaatsvinden op de dag dat zeventien parlementsleden van de oppositie voor het Hooggerechtshof zouden verschijnen. In december 1997 werden zij gearresteerd op verdenking van opruiing en hoogverraad. De arrestaties vonden plaats na tussentijdse verkiezingen die werden gewonnen door het CUF.

Op 7 februari 1998 bestempelde de Britse ambassadeur in Tanzania, Alan Montgomery, de arrestatie van de zeventien parlementsleden als politiek gemotiveerd. In een land dat zich niet in staat van oorlog bevindt, zijn aanklachten op verdenking van hoogverraad weinig geloofwaardig. aldus de vertrekkende ambassadeur. Ook had de openbaar aanklager volgens Montgomery onvoldoende bewijs aangedragen.

DODEN BIJ MOSLIMRELLEN

Op 14 februari 1998 berichtten de Tanzaniaanse media dat twee mensen wa-

ren gedood en 135 gearresteerd tijdens tweedaagse rellen in de hoofdstad Dar es Salaain. Bij de onlusten waren honderden militante moslims betrokken.

Twee kranten citeerden de regionale commissaris van politie. die zei dat de twee waren gedood door de politie. De meeste arrestanten waren lid van de islamitisch-groepering Khidmat Daawat Islamia. Enkele dagen voor de onlusten had een hoge regeringsfunctionaris de groepering beschuldigd van opruiende taal. welke religieuze spanningen zou veroorzaken.
Tijdens de rellen barricadeerden moslimaanhangers de wegen met brandende autobanden en gooiden zij stenen naar de politie. Die beantwoordde het geweld met waarschuwingsschoten en traangas.
De 135 arrestanten werden daags na de gebeurtenissen voor het regionale gerechtshof gedaagd op verdenking van verstoring van de openbare orde en geweldpleging.

Op 29 maart werd in Dar es Salaam een demonstratie van moslimactivisten door de politie met traangas uiteengedreven. Ook werden arrestaties verricht. De moslims protesteerden tegen de arrestatie van een van hun leiders. aldus getuigen. Die werd de maand daarvoor, samen met ruim driehonderd andere activisten. gearresteerd tijdens een gewelddadig protest tegen de regerende Chama Cha Mapinduzi (CCM. Partij van de Revolutie). De CCM is aan de macht sinds de onafhankelijkheid van Tanzania in 1961.

RWANDESE VLUCHTELINGEN

Regionaal UNHRC-woordvoerder Ghedini liet op 28 april 1998 weten bezorgd te zijn over het toenemend aantal Rwandese vluchtelingen dat asiel aanvraagd in Tanzania. Sinds januari 1998 waren dat er tweeduizend, in vergelijking met nul in het jaar daarvoor. De bezorgdheid gold vooral de herkomstgebieden. die tot dan toe als veilig werden beschouwd. De Rwandezen ontvluchten Butare, Kibungo en de omstïeken van Kigali nadat zij geïntimideerd en mishandeld waren door het door Tutsi's gedomineerde Rwandese leger.

In het hlbuva-vluchtelingenkamp in Zuidwest Tanzania ontkende Ghedini opnieuw nadrukkelijk dat het kamp gebruikt zou worden voor de militaire training van Hoetoe's. Die zouden worden ingezet in gevechten tegen de Rwandese regering. Ook zei Ghedini dat de Tanzaniaanse overheid achterloopt mrt het opzetten van permanente kampen verder weg van de Rwandese grens Mbuva-kamp is officieel een doorgangskamp

Op 30 april ontkende de Rwandese regering de berichten van de UNHRC over Rwandezen die naar Tanzania vluchten. Het leger zou niet actief zijn in de gebieden rondom Butare, Kibungo en Kigali. De regering zei dat de vluchtelingen feitelijk tot de harde kern van de Hoetoe Interahamwe-militie behoren. Die bleven in 1996 in Tanzania. terwijl andere vluchtelingen terugkeerden naar huniand. aldus Rwanda.

MALEISISCHE DELEGATIE LAND UITGEZET

Op 16 april 1998 verzocht Tanzania een Maleisische zakendelegatie het land te verlaten. De delegatie van het door Maleisië gesteunde Independent Power Tanzania Ltd. (IPTL)voerde besprekingen over een 300 miljoen guldcn kostende warmte-energiecentrale. Zowel het Internationaal Monetair Fonds als de Wereldbank keurden het akkoord af. omdat het een onaanvaardbare druk zou leggen op de Tanzaniaanse economie. Op 14 mei startte de Tanzaniaanse regering opnieuw de onderhandelingen met IPTL.

TANZANIA WIJST INDONESISCHE DIPLOMAAT UIT

Op 23 april 1998 heeft Tanzania een Indonesische diplomaat uitgewezen wegens verboden bezit van onder meer negentien jachtluipaardhuiden en twaalf olifantenslagtanden. Het was de derde keer sinds 1989 dat een Indonesische diplomaat op smokkel van wildtrofeeën werd betrapt.

EUROPESE ZORG OVER GEBREK AAN DOORZICHTIGHEID BIJ OVERHEID

Een delegatie van de Europese Cominissie in Tanzania uitte op 12 mei 1998 haar bezorgdheid over het gebrek aan doorzichtigheid hij de overheid. Delegatieleider Christiansen zei dat teveel macht ligt bij de uitvoerende arm van de regering en dat onvoldoende parlementaire controle over de besluitvorming plaatsvindt. Dit werkt corruptie en economisch wanbeheer in de hand. aldus Christiansen.

De delegatieleider waarschuwde dat de hulpprogramma's van de Europese Unie zullen worden stopgezet, indien Tanzania onvoldoende vooruitgang boekt op het gebied van goed bestuur; mensenrechten en democratisering, Op dat moment onderhandelde de Europese Commissie over 160 miljoen gulden steun aan het begrotingstekort van Tanzania. Met een jaarlijkse bijdrage van 145 miljoen gulden is de Europese Unie de grootste donor van Tanzania.
De Tanzaniaanse regering heeft herziening van de grondwet beloofd vóór de verkiezingen in 2000. maar weigerde in te gaan op suggesties van de oppositie voor een grondwetgevende vergadering.

Christiansen riep de Tanzaniaanse overheid op meer te doen tegen de toenemende corruptie. De overheid had weliswaar duizend corrupte ambtenaren ontslagen. maar er moesten meer grote koppen rollen. aldus de delegatieleider. Ook riep Christiansen op tot het stimuleren van buitenlandse investeringen. Door de combinatie van droogte en overstromingen is Tanzania in 1998 geconfronteerd met een drastische economische terugval.

OPROEP TOT INVESTERISGENIN MARKTECONOMIE

De Federatie van Tanzaniaanse Industriclcn heeft op 18 mei 1998 opgeroepen tot diversificatie van de Tanzaniaanse economie en investeringen in de privésector. Tanzania heeft een slecht presterende industriële sector. Er moet geïnvesteerd worden in een marktgerichte economie. aldus de voorzitter van de Federatie tijdens de achtste Zuidelijk-Afrika-Top van het Wereld Economisch Forum in Namibië.

NEDERLAND GEEFT 70 MILJOES GULDEN

Nederland heeft Tanzania 70 miljoen gulden steun toegezegd voor 1998. Dit verklaarde de Nederlandse ambassade op 19 mei 1998. Bilaterale besprekingen voorafgaand aan de toezeggingen richtten zich op de huidige economische situatie van Tanzania en probleinen rondom 'goed bestuur'. Naast directe steun gaf Nederland 33 miljoen gulden voor kredietfinanciering en een eerste som van 16.5 miljoen gulden voor het Multilaterale Fonds voor Schuldvermindering.
Het Nederlandse aandeel in het internationaal akkoord over de schuldsanering van Tanzania, waarvan de buitenlandse schuld 8 miljard dollar bedraagt, bedraagt sinds een akkoord met de Club van Parijs 124 miljoen gulden.

(Vorige berichten pag. 263/1 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3131

AMERIKA
Britain/Caribbean Forum - 423

ARMENIË
Presidentsverkiezingen - 397
Nieuw kabinet - 399

AZERBAJDZJAN
Ex-parlementsvoorzitter vervolgd - 399
Oppositie kritiseert kieswet - 400

AZIË
Centraal-Aziatische top - 436

BJELAROES
Waarschuwing voor hyperinflatie - 401
Ambassades ontruimd - 401

CHINA
Aanval op linkervleugel CCP - 436
3,5 miljoen ontslagen in 1998 - 437
Dissidenten opgepakt - 437
Ontwikkelingen m.b.t Tibet - 437
Verkiezingen in Hongkong - 438
Militaire betrekkingen met Japan - 439
Bezoek van president Clinton - 440

COSTA RICA
Presidentsverkiezingen - 424
Nieuwe regering - 425

DENEMARKEN
Parlement beëindigt staking - 402
Meerderheid voor Verdrag van Amsterdam - 402

DUITSLAND
Aanloop naar verkiezingen - 402
Lokale verkiezingen - 405
Conflict bestrijding werkloosheid - 405
Duitsland en de euro - 407
Uitbreiding NAVO goedgekeurd - 408

EUROPA
Samenwerking rond Zwarte Zee - 397

FALKLAND-/MALVINASEILANDEN
Argentijns verzet tegen olieboring - 426

ITALIË
Italië en EMU - 408
Wetsvoorstel 35-urige werkweek - 409
Grondwetshervormingen begraven - 410
Corruptieprocessen - 411

IVOORKUST
Nieuwe grondwet - 450
Uitzetting buitenlandse politici - 450

KIRGIZSTAN
Nieuwe premier en regering - 441
Campagne tegen fundamentalisten - 441

MALTA
Ruzie in de Labourpartij - 411
Wet op echtscheiding voorgesteld - 412

MOLDOWA
Parlementsverkiezingen - 412
Nieuwe regering - 413

MONGOLIË
Nieuwe regering - 442
Amerikaanse en Japanse steun - 442

NIGERIA
Overgang naar burgerregering - 451
Abacha onverwacht overleden - 453
Oppositie overlegt met Abubakar - 453
Onrust en geweld - 453
Problemen door lage olieprijzen - 455
Mensenrechten - 435

OEKRAÏNE
Communistengrootste partij - 414
Hervorming landbouw toegezegd - 415
Onenigheid toekomst Tsjernobyl - 416

OEZBEKISTAN
President steunt Turks model - 443

OOSTENRIJK
FPO in opspraak - 417
Protest tegen Slowaaksereactor - 418

ST. KITTS EN NEVIS
Premier bezoekt Cuba - 426

ST. LUCIA
Nieuwe gouverneur-generaal - 426
Creools ookvoertaal in parlement - 426

ST. VINCENT EN DE GRENADINEN
Algemene verkiezingen - 427

TADZJIKISTAN
Islamitische oppositie treedt toe tot regering - 443
Vluchtelingen keren terug - 444

TAIWAN
Kabinetswijziging - 445
Herdenking bloedbad 1947 - 445
DDP kiest nieuwe leider - 446
Taiwan en de crisis in Azië - 447
Relatie met China - 448

TANZANIA
Hongersnood en overstromingen - 458
Politieke onrust in Zanzibar - 438
Rwandese vluchtelingen - 459

TOERKMENISTAN
Besprekingen over Kaspische zee - 449
Nijazov bezoekt Washington - 449

TRINIDAD EN TOBAGO
Samenwerking met VS - 427
Executies doorgezet - 428

TURKIJE
Vervroegde verkiezingen - 418
Strijd tegen islamitische organisaties - 418
De Koerdische kwestie - 419
Mensenrechtenhof veroordeelt Turkije - 420
Akkoord over Egeïsche zee - 420

VATICAAN
Paus wil internationale garanties voor Jeruzalem - 421

VERENIGDE STATEN
Vervolg presidentiële affaires - 429
Racisme en anti-racisme - 429
Financiering politieke campagnes - 430
Congres over begroting 1999 - 431
Omstreden wetsontwerp bankwezen - 432
Wet aansprakelijkheid tabaksindustrie verworpen - 433
Huis akkoord met hervorming belastingdienst - 433
Economische sancties ter discussie - 435

ZWITSERLAND
Ontwikkelingen m.b.t.de joodse bankrekeningen - 421
Banktegoeden van voormalige dictators - 422
Zwitserland wil goud verkopen - 422
Referenda - 422

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118.1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J.J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm. of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

FORMATIE TWEEDE PAARSE KABINET

Hieronder volgt een chronologisch overzicht van het nieuws over de onderhandelingen gedurende de maanden juni en juli over het regeerakkoord van PvdA; VVD en D66, en de kabinetsformatie die daarop volgde. De formatie die op 8 mei 1998 begon met de benoeming van SER-voorzitter Klaas de Vries tot informateur werd pas in de laatste week van juli afgerond, bijna twee weken later dan de meeste ingewijden hadden verwacht.

3 juni 1998: D66 aanvaardt een compromis over gekozen burgemeesters, waarmee een belangrijk obstakel voor het regeerakkoord uit de weg geruimd is. De burgers zullen in een adviserend referendum mogen stemmen over kandidaten die geselecteerd zijn door de gemeenteraad, is het voorstel. 'Zwaarwegende omstandigheden' zullen de Kroon (Binnenlandse zaken) het recht geven een voordracht van de gemeenteraad of de uitslag van het referendum te negeren. Een staatscommissie zal een niet-bindend advies uitbrengen over de mogelijkheid de burgemeester toch rechtstreeks te kiezen.

19 juni: De fractiespecialisten van de partijen worden het eens over een strenger asielbeleid. De procedure wordt bekort (zoals de VVD wilde), en het aantal verblijfsstatussen wordt teruggebracht van vijf naar twee, dat wil zeggen één tijdelijke en één permanente verblijfsvergunning. Na drie jaar verblijf in Nederland verkrijgt de asielzoeker 'automatisch' recht op verblijf. Volgens Jan 't Hart, in de Volkskant van **22** juni, verschilt dit asielbeleid nauwelijks van het huidige en werden de partijen het zo 'soepel' eens, 'omdat ze op dit gevoelige onderwerp vooral eendrachtig willen overkomen'.
Het plan lijkt ook vooruit te lopen op voorstellen die de Europese Commissie enkele dagen later, op 24 juni, presenteerde. De Commissie stelde voor meer eenheid in het asielbeleid te brengen, waardoor de EU-lidstaten grote groepen vluchtelingen voortaan op dezelfde manier opvangen, en de landen die de zwaarste lasten van vluchtelingenopvang dragen, financiële steun krijgen van de andere lidstaten. Volgens het Europese plan moet de Europese Raad van ministers een 'tijdelijk beschermingsregime instellen wanneer er plotseling grote groepen vluchtelingen naar een EU-land trekken De geboden bescherming zou dan moeten bestaan uit enkele minimale rechten, zoals onder meer het recht op werk, onderwijs en huisvesting

24 juni: De oppositie in de Tweede Kamer probeert tevergeefs een debat met de informateurs Borst, Kok en Zalm op gang te brengen, Het parlement krijgt noch 'de stukken' over de onderhandelingen. noch antwoord op vele vragen. Kok in de Tweede Kamer: 'Ons past in dit stadium soberheid en terughoudendheid. Het is gezien onze opdracht van majesteit zowel praktisch als staatsrechtelijk niet doenlijk om uw vragen te beantwoorden.' Tijdens de formatie waren er ook in de media slechts incidentele kritische kanttekeningen over de 'achterkamertjes-politiek' die ook deze formatie kenmerkte.

25 juni: In een artikel in het blad Economisch-Statistische Berichten menen twee medewerkers van de directeur van De Nederlandse Bank dat 'de formatie niet de goede kant opgaat', omdat er gemorreld wordt aan de begrotingsregels. Zij doen een beroep op de politici 'de behoedzame oriëntatie vast te houden en de systematiek niet te laten ondermijnen'. De totale staatsschuld van Nederland is nog lang niet gedaald op het voor de EMU vereiste niveau.

26 juni: Informateurs en onderhandelaars maken bekend dat er toch nog één tot anderhalf miljard extra aan bezuinigingen moet worden gevonden. PvdA en D66 zetten de VVD onder druk om akkoord te gaan met de oprichting van een algemene volksverzekering ter vervanging van ziekenfonds, particuliere ziektekostenverzekeringen en AWBZ. De VVD is ook wel voorstander van één regeling, maar dan in de vorm van een particuliere verzekering en een vangnet voor moeilijke gevallen.

2 juli: De partijen worden het eens dat financiële meevallers pas gebruikt zullen worden voor verdere terugdringing van het financieringstekort als in een jaar de economische groei boven de twee procent uitkomt. Onder Paars I werd uitgegaan van de 'Zalmnorm'. waarbij elke meevaller ingezet moest worden om dat tekort te verkleinen.
De fractiespecialisten van de regeringspartijen blijven erop aandringen meer geld te zoeken voor de gezondheidszorg. Begin juli is er pas 1,4 procent van de verwachte uitgavenstijging van minstens twee p ocent gevonden Maar tminder dan twee procent is voor de fractieleiders 'politiek en maatschappelijk onaanvaardbaar'
De onderhandelaars worden het eens over de verdeling van **25** miljard gulden voor verbetering van economie en infrastructuur tot het jaar **2010.** Vijf miljard gaat naar het openbaar vervoer. vijf miljard naar de aanleg van wegen onder meer rond Schiphol, vijf miljard is bestemd voor het gezond houden van de grote steden, drie miljard zal aan de herstructurering van de landbouw besteed worden, drie miljard aan elektronische vernieuwing, en twee miljard zal gaan naar de bouw van tunnels en andere maatregelen om het milieu niet te veel te laten lijden onder nieuwe infrastructuurprojecten.
Kamerleden maken bekend dat in het onderwijs de mogelijkheid van prestatieloon wordt ingevoerd, te beginnen met het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

3 juli: De partijen worden het eens over een bezuiniging van 375 miljoen op defensie die in de tweede helft van de regeerperiode zijn beslag moet krijgen; bij ontwikkelingssamenwerking zal worden bezuinigd door met begrotingsposten te schuiven waardoor het budget gelijk blijft.
Negen miljard gulden wordt over vier jaar uitgetrokken voor 'nieuw beleid', waarvoor begin juli echter nog maar zeven miljard bezuinigingen elders zijn gevonden, onder meer door bezuinigingen op de loonkostenvan ministeries.
De onderhandelaars verdelen het geld voor 'nieuw beleid' als volgt: **2** miljard voor volksgezondheid, **2,5** miljard voor openbaar vervoer en de grote steden, 1,8 miljard voor onderwijs, 0,8 miljard voor politie en justitie en **0,5** miljard voor gerichte steun aan de laagstbetaalden.

7 juli: De VVD morrelt aan de bezuinigingen bij Defensie, de PvdA aan de afspraak over het budget voor ontwikkelingssamenwerking; onderhandelaars en informateurs worden het eens dat het nieuwe kabinet nog dit jaar een besluit over een locatie voor het groeiende luchtverkeer moet nemen.

16 juli: De fracties scharen zich achter het nieuwe concept-regeerakkoord. Punten hieruit zijn (behalve de reeds boven genoemde):
- meer personeel voor verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorg; terugdringen wachtlijsten;

- creatie van 20.000 nieuwe 'Melkert-banen' en ander gesubsidieerd werk;
- kleinere klassen in de eerste vier groepen van het basisonderwijs;
- extra geld voor studiefinanciering;
- extra geld voor bijzondere bijstand en huursubsidie;
- extra inkomenssteun voor gehandicapten en chronisch zieken:
- na 2001 flinke verhoging ecotax en BTW; daling inkomstenbelasting;
- wettelijk recht homohuwelijk; liberalisering euthanasie;
- maximumsnelheid van 100 km per uur in de Randstad van 7-19 uur.

17 juli: De onderhandelaars van de regeringspartijen bereiken overeenstemming over de 150 amendementen die ze van hun fracties in de Tweede Kamer hadden meegekregen. Demissionair minister van VROM, Margreet de Boer. kondigt aan geen andere ministerspost te ambiëren, nadat gebleken is dat de PvdA haar ministerie liever aan de andere partijen overlaat.

20 juli: Informateur Kok presenteert het regeerakkoord; de koningin benoemt Kok tot formateur. Volgens de vakcentrale FNV rekent Paars II zich rijk met een veel te lage schatting van de loonontwikkeling. De oppositie in de Tweede Kamer neemt deze kritiek over.

21 juli: De PvdA-fractie is boos op VVD-minister Zalm. omdat hij tijdens de onderhandelingen over het regeerakkoord nieuwe cijfers over het financieringstekort afkomstig van het CBS zou hebben achtergehouden. Bij de onderhandelingen werd uitgegaan van 1,4 procent van het bruto binnenlandse product (BBP) eind 1997, terwijl het CBS al had becijferd dat het tekort toen al aanmerkelijk minder was: 0,9 procent.
De onderhandelaars en formateur Kok besluiten dat alle ministeries een staatssecretaris krijgen; aan een idee van de VVD om de minister en staatssecretaris van dezelfde partij te laten zijn, wordt niet vastgehouden. De functie van staatssecretaris wordt definitief opgewaardeerd tot die van vice-minister, wat betekent dat een staatssecretaris zijn of haar minister volwaardig kan vervangen, ook in de Ministerraad.

24 juli: De onderhandelingen worden afgebroken omdat geen compromis met D66 bereikt kan worden, dat drie in plaats van de verwachte twee ministerposten opeist; de VVD wil ter compensatie niet het staatssecretariaat van Sociale Zaken aan D66 geven.

27 juli: D66 krijgt toch drie ministerposten, nadat de partijen akkoord zijn gegaan met een nieuw ministerie voor Grote steden en minderhedenbeleid. Dit ministerie gaat naar D66. PvdA en VVD krijgen beide zes portefeuilles.

29 juli: De samenstelling van het nieuwe kabinet isvoltooid. Van devijftien te benoemen ministers zijn er acht nooit eerder minister geweest, van de overige zeven behielden alleen Kok, Borst en Zalm hun oorspronkelijke portefeuille.

De nieuwe ministers van Paars II zijn:

- Minister-president en Algemene zaken:
  Wim Kok (PvdA)
- Binnenlandse zaken:
  Bram Peper (PvdA)
- Buitenlandse zaken:
  Jozias van *Aartsen* (VVD)
- Defensie:
  Frank de Grave (VVD)
- Financiën:
  Gerrit Zalm (VVD)
- Grote steden en minderhedenbeleid:
  Roger van Boxtel *(D66)*
- Justitie:
  Benk *Korthals* (VVD)
- Landbouw, natuurbeheer en visserij:
  Hayo Apotheker *(D66)*
- Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen:
  Loek *Hermans* (VVD)
- Ontwikkelingssamenwerking:
  Evelien Herfkens (PvdA)
- Sociale Zaken en Werkgelegenheid:
  Klaas de Vries (PvdA)
- Verkeer en Waterstaat:
  Tineke Netelenbos (PvdA)
- Volksgezondheid, Welzijn en Sport:
  Els Borst-Eilers *(D66)*
- Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu:
  Jan Pronk *(PvdA)*

VAN MIERLO VERLAAT DE POLITIEK

Het boegbeeldvan D66, Hans van Mierlo, maakte op 8 juli 1998 bekend uit de politiek te stappen, na 32 jaar afwisselend als parlementariër. partijleider en minister actief in het Haagse te zijn geweest. Zijn besluit kwam zelfs voor partijgenoten als een grote verrassing, hoewel Van Mierlo als partijleider een jaar eerder reeds was opgevolgd door Els Borst en aanvankelijk had gezegd geen ministerschap meer te ambiëren en als gewoon Tweede Kamerlid verder te willen gaan. Als zijn partij het bij de laatste parlementsverkiezingen beter had gedaan: had hij wel verder gewild als minister van Buitenlandse zaken. Van kiezersbedrog was geen sprake, vond de onlangs herkozen politicus. 'Bedrog is bewuste misleiding en daarvan is geen sprake,' aldus de 66-jarige Van Mierlo. *Volkskrant*-redacteur Jan Hoedeman meende dat Van Mierlo met zijn vertrek gewacht had totdat 'zijn erfenis in deze kabinetsformatie veiliggesteld' leek.

In een interview met *Vrij Nederland* van *11* juli zei Van Mierlo:
'Ik vind het begrijpelijk dat de partij bij deze verkiezingsuitslag geen prioriteit aan Buitenlandse zaken geeft. De partij - de nieuwe fractieleiding – vindt de sociaal-economische zeshoek van het grootste belang. (...) Ik geloof dat het niet verstandig van me zou zijn om in de Kamer zitting te nemen. We hebben een nieuwe fractieleider. Thom de Graaf. Die moet ook een nieuw begin kunnen maken. Het kost me geen enkele moeite de macht over te dragen. Maar ik houd wel mijn eigen mening. Ik heb uitgesproken opvattingen over hoe de partij moet opereren. Anderen zouden een zwaarder gewicht aan mijn opvattingen geven dan aan die van een willekeurig ander fractielid. Dus zou ik me de hele tijd moeten inhouden. Daar ben ik niet overdreven goed in. Dus ik voorzie dat ik dan tandenknarsend in mijn bankje zit. Ik ben eigenlijk alleen op de lijst gaan staan uit loyaliteit met Els [Borst -red.]. En omdat Hans [Wijers - red.] en Winnie [Sorgdrager – red.] niet op de lijst wilden. Dat schiep een verkeerd beeld. Zo van: ze gaan allemaal weg. Daarom heb ik me toen wel beschikbaar gesteld. Dat ik nu uit de Kamer ga vind ik vervelend voor de mensen die op me gestemd hebben, maar ik kan het wel verdedigen. Als ik in deze omstandigheden lid van een regeringsfractie word, leidt dat tot disharmonie.'
'Ik hoop voor Europa, Nederland en dit departement dat de nieuwe minister niet het beleid zal voeren zoals dat de afgelopen jaren door Bolkestein en de VVD-fractie in de Tweede Kamer is verwoord. Het past me niet nu al een oordeel over mijn opvolger te vellen. En er zijn ook VVD-ers met een heel fatsoenlijke pro-Europese inslag. Maar de accentverschuiving die Bolkestein heeft bepleit, mag er niet komen. Ik strijd tegen het gedachtegoed dat de kring om hem heen aanhangt.'

Tijdens zijn laatste vergadering met de andere ministers van Buitenlandse zaken van de Europese Unie gaf Van Mierlo hen de waarschuwing mee dat de EU verdere integratie wel kan vergeten en 'ten dode opgeschreven' is als de manier van besluiten nemen niet verandert. 'Als alles in de Unie wordt teruggebracht tot geldstromen en huishoudboekjes, wordt het een vervelende gemeenschap. De ministers van Financiën moeten niet de politieke directeuren worden', zei de bewindsman.

Medio juni had het wetenschappelijke bureau van D66 een analyse gepresenteerd van de toekomstkansen van de partij, getiteld Investeren in D66. De partij werd daarin afgeschilderd als een

partij die inhoudelijk en organisatorisch in een crisis verkeerde. 'een lege huls'. Onder aanvoering van Van Mierlo zou 'pragmatisch opportunisme' de overhand hebben gekregen. De partij zou gekenmerkt worden door 'zelfgenoegzaamheid, ingekeerdheid, gebrek aan visie. durf en soms ook een teveel aan chaos'. In februari werd een beroep op de leden gedaan met hun kritiek op de partij naar voren te komen.

WALLAGE WORDT BURGEMEESTER VAN GRONINGEN

Op 10 juli 1998 werd bekendgemaakt dat PvdA-factievoorzitter Jacques Wallage tot burgemeester van zijn woonplaats Groningen was benoemd. Wallage was direct betrokken bij de formatiegesprekken. Hij was zeventien jaar actief geweest in de Haagse politiek, nadat hij van 1972 tot 1981 wethouder van onderwijs en cultuur was geweest in Groningen. Vernieuwers binnen de PvdA wezen regelmatig Wallage aan als een groot struikelblok voor hervorming van de partij. Wallage werd opgevolgd als fractievoorzitter door de demissionaire minister van Sociale zaken, Ad Melkert, een van de onderhandelaars tijdens de formatie. Wallage werd om zijn vertrek zwaar op de hak genomen door partijgenoot Dunning, voorzitter van de PvdA-groep die de kieslijsten voor de Tweede Kamer samenstelde. Dunning vond dat er sprake was van kiezersbedrog.

BOLKESTEIN STAPT OP ALS FRACTIELEIDER

Op 30 juli 1998 stapte Frits Bolkestein (65) op als fractieleider van de VVD: om plaats te maken voor de voormalige vice-premier en minister van Binnenlandse zaken Hans Dijkstal. Hij verklaarde dat hij formeel nog anderhalf jaar lid zou blijven van de fractie, maar als 'backbencher' en vooral in het buitenland zou zijn als voorzitter van de Liberale Internationale. Daarna zou hij graag 'een andere openbare functie' bekleden. welke liet hij in het midden. Bolkestein zou belangstelling hebben voor de post van Hans van den Broek als Europees Commissaris. Hoewel hij net herkozen was in de Tweede Kamer, meende hij dat er geen sprake was van kiezersbedrog: 'De kiezers hebben eerst op de VVD gestemd en daarna op mijn persoon. Ik blijf lid van de Tweede Kamer.'

NIEUWE TWEEDE KAMERLEDEN

Als gevolg van het vertrek van negentien Tweede Kamerleden als minister en staatssecretaris naar het nieuwe kabinet. kreeg de Tweede Kamer de volgende nieuwe leden:
M. Augusteijn-Esser (D66); E. Balemans (VVD);S. Blok (VVD): Ph. Brood (VVD); O. Cherribi (VVD); W. Herrebrugh (PvdA);A. van der Hoek (PvdA); A. Kuijper (PvdA); R. Luchtenveld (VVD): E. Meijer (VVD); U. Santi (PvdA); G. Schoenmakers (PvdA); T. Udo (VVD);S. van Vliet (D66); O. Vos (VVL));H. Waalkens (PvdA):J. van Walsem (D66); G. Wilders (VVD);T. Witteveen-Hevinga (PvdA).

Bij de PvdA nam T. Apostolou bovendien de plaats in van Kamerlid J. Wallage, die burgemeester van Groningen werd. N. van 't Riet keerde terug in de Kamer om de vertrokken Hans van Mierlo van D66 te vervangen.

COMMOTIE ROND INZEGENING PRINSELIJK HUWELIJK

Nadat op 29 mei het burgerlijk huwelijk was gesloten tussen prins Maurits. de zoon van prinses Margriet, en Marilène van den Broek in het Apeldoornse Paleis het Loo, vond op 30 mei een oecumenische plechtigheid plaats in de Grote Kerk van Apeldoorn, waarbij pastor Gerard Oostvogel en dominee Nico ter Linden voorgingen.

Deze kerkelijke inzegening van het huwelijk leidde tot ernstige commotie binnen de Nederlands hervormde kerk en de rooms-katholieke kerk. Deze ontstond nadat tijdens de oecumenische plechtigheid in de hervormde kerk, wel de (rooms-katholieke) eucharistie ('maaltijd des Heren'), maar niet het protestantse heilig avondmaal werd gevierd.
De kerkelijke beroering werd nog eens verergerd, doordat enkele hervormde leden van het Koninklijk Huis (prinses Margriet, haar zoon Bernhard jr., prinses Juliana en prins Bernhard) op uitnodiging van pastor Gerard Oostvogel bij dit katholieke onderdeel openlijk ter communie gingen en de 'heilige hostie' tot zich namen. Een handeling die veel katholieken op de tenen trapte. omdat deze in strijd is met de rooms-katholieke leer. Alleen voor prins Maurits, als bruidegom van de katholieke Marilene, had de rooms-katholieke kerk vooraf een uitzondering gemaakt om ter communie te gaan.
Volgens de rooms-katholieke kerk veranderen brood en wijn in het lichaam van Christus. zodra een priester de instellingswoorden uitspreekt. Protestanten geloven dat niet. Daarom zijn ze niet welkom aan de rooms-katholieke 'tafel des Heren'.
Met name binnen de behoudende vleugels van beide kerken vond men dat de beide voorgangers. pastor Gerard Oostvogel en dominee Nico ter Linden, berispt moeten worden voor hun veel te vrijzinnige aanpak van de eredienst.

Op 2 juni 1998 vroeg bisschop Simonis om overleg met het Koninklijk Huis om afspraken te maken over toekomstige gemengde eucharistievieringen. Op 10 juli lieten de Nederlandse bisschoppen weten het optreden van Simonis te steunen. Bij de inzegening van het huwelijk waren 'bepaalde kerkelijke afspraken niet in acht genomen'. Dit mocht niet meer gebeuren, aldus de kerkleiders, die het advies van mgr. Bar. de oud-bisschop van Rotterdam, naast zich neerlegden om gebruik te maken van hun bevoegdheden om niet-katholieken ruimhartiger toe te laten tot de eucharistie, zoals al in enkele Derde Wereldlanden gebeurt.

HURKMANS NIEUWE BISSCHOP VAN DEN BOSCH

Op 13 juni 1998 werd bekendgemaakt dat vicaris-generaal drs. A.L.M. Hurkmans (53) was benoemd als opvolger van omstreden bisschop Ter Schure, wiens benoeming in 1985 met protesten gepaard was gegaan. Hurkmans studeerde theologie in Tilburg. Na zijn priesterwijding in 1979 was hij acht jaar pastoor van de Sint Antonius-parochie in Waalwijk. Voorzitter W. Dobbe van de Bossche Vereniging van Pastoraal Werkenden (VPW) was 'erg teleurgesteld' over Hurkmans' benoeming, omdat deze altijd het beleid van Ter Schure gesteundzou hebben.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

KRASNAPOLSKY KOOPT GOLDEN TULIP HOTELS

Op 2 juni 1998 werd bekendgemaakt dat het beursgenoteerde Krasnapolsky voor 320 miljoen gulden de Golden TUlip hotels had overgenomen. Hierdoor ontstond de grootste hotelketen van Nederland, met 39 hotels. enkele restaurants en bijna 2.000 werknemers.

ONDERZOEK NAAR PRIVATISERING

Door een fout op het ministerie van Financiën, dat verzuimde een vragenlijst van de Europese Unie aan Brussel te retourneren. zal de Europese Commissie

een grootscheeps onderzoek gaan uitvoeren naar de privatisering van staatsbedrijven in Nederland. Dit werd op 26 juni 1998 bekend. Het onderzoek zal zich richten op de vraag of de overheid volgens de Europese regels te werk was gegaan. Het onderzoek was vermoedelijk niet nodig geweest als Financiën de vragenlijst niet 'vergeten' was.

KABINET TE LAKS INZAKE MILLENNIUMPROBLEEM

De Rekenkamer overhandigde op 30 juni 1998 een rapport aan de Tweede Kamer over de aanpak van het kabinet van het millennium-probleem, het verschijnsel dat er vanaf het jaar 2000 grote problemen met computers en andere van elektronische chips voorziene apparatuur kunnen ontstaan, omdat deze door een gebrekkige programmering het jaartal 2000 veelal zullen lezen als 1900. (Het jaartal wordt in de meeste computers en chips weergegeven door slechts de laatste twee posities, de eerste twee posities voor de eeuwaanduiding '19' zijn weggelaten, waardoor '00' dat volgt op '99' wordt geïnte preteerd als 1900.) De Rekenkamer vond dat het kabinet 'te weinig voortgang' had geboekt. Hierdoor zouden problemen kunnen ontslaan, die de gezondheidszorg en de sociale voorzieningen en daardoor het maatschappelijk leven kunnen ontwrichten. Het kabinet richt zich volgens de Rekenkamer te veel op details in plaats van op 'vitale projecten'. Het milleniumprobleem is niet alleen een technisch probleem, maar ook 'een leiderschapsprobleem van het kabinet en de leiding van de departeinenten'. Minister Dijkstal van Binnenlandse zaken noemde de conclusies van de Rekenkamer 'niet onjuist' maar wel 'achterhaald', omdat er inmiddels een half miljard voor bestrijding van de 'millennium-bug' is uitgetrokken en de ministeries maandelijks moeten gaan rapporteren.

AANDELENFONDSEN VERSLAAN CBS-INDEX

Voor het eerst in de geschiedenis behaalden beleggingsfondsen die in Nederlandse aandelen beleggen, een hoger rendement dan directe beleggers in Nederlandse aandelen (die in de zogeheten CBS-index verwerkt worden). Dit bleek uit statistieken over het eerste halfjaar van 1998, die het CBS op 2 juli 1998 bekendmaakte. Het verschil was 30,6 procent tegen 29 procent rendement. Aandelenfondsen die wereldwijd belegden, deden het nog beter. Bovendien was in de eerste helft van 1998 sprake van een recordrendement dat volgens het CBS alleen in het eerste halfjaar van 1983 en 1997 werd overtroffen. Op zoek naar een verklaring voor het historische rendement van de fondsen kwam *de* Volkskrant van 3 juli uit bij R. Moraal van Robeco's analistenbureau IRIS: 'Koninklijke Olie maakt 18 procent uit van de CBS-index, en de koers van Koninklijke Olie is in één jaar tijd slechts 1,3 procent gestegen. Dat heeft de CBS-index enorm laag gehouden'.

NEDERLAND VOOR EUROPEES HOF GEDAAGD

De Europese Commissie maakte op 3 juli 1998 bekend een rechtszaak aan te spannen tegen Nederland, omdat de overheid de verkoop van met ijzer en foliumzuur verrijkte ontbijtgranen zoals cornflakes verbiedt. De overheid heeft namelijk nooit aangetoond dat deze toevoegingen schadelijk zijn. Ook vindt de Europese Commissie het een vreemde regel dat producenten van bepaalde merken margarine verplicht zijn op de verpakking te vermelden dat er géén vitamine A en D zijn toegevoegd. De laatste regel ontstond toen de verplichte toevoeging van deze vitamines werd afgeschaft.

CHS NEEMT VOBIS OVER

Op 7 juli 1998 werd bekendgemaakt dat het Amerikaanse computerbedrijf CHS Electronics voor 587 miljoen gulden de keten van 48 computerwinkels van Vobis in Nederland zou overnemen. Bij Vobis, onderdeel van het Duitse Metro, werkten 4.300 mensen. CHS nam ook de schuld van DM 687 miljoen over. CHS is in veertig landen actief en behaalde naar eigen zeggen in West-Europa in 1997 een omzet van rond de achttien miljard gulden, bijna een kwart van de totale markt voor computers en aanverwante producten.

ABN AMRO NEEMT BANCO REAL OVER

Op 8 juli 1998 maakte de bank ABN AMRO bekend de grote Braziliaanse bank Banco Real te hebben overgenomen, voor 4,2 miljard gulden. Hoewel de Nederlandse bank een minderheidsbelang van veertig procent verwierf, was volgens bestuursvoorzitter J. Kalff toch sprake van een overname, omdat het bestuur van de Banco Real in de handen van ABN AMRO komt. In Brazilië (160 miljoen inwoners) hebben vier van de tien inwoners een bankrekening. Elke drie jaar komen er tien miljoen rekeninghouders bij. De Banco Real heeft rond de 1400 filialen en 15.000 medewerkers. Met de overname verwierf ABN AMRO een derde 'thuismarkt', na Nederland en het midden westen van de VS. Een van de doelstellingen van de overname was een bredere terugverdienbasis voor investeringen te scheppen.

UITTOCHT VAN LEDEN BIJ VEILING THE GREENERY

In een brief aan telers die zijn aangesloten bij de groente- en fruitveiling The Greenery, maakte coöperatievoorzitter A. Vente op 8 juli 1998 de bezorgdheid van zijn bestuur kenbaar over het vertrek van honderden leden, van wie het merendeel uit onvrede met het beleid van de raad van bestuur. The Greenery ontstond 2,5 jaar eerder uit een fusie van negen veilingen. Het vertrek van honderden leden tastte volgens Vente de grondgedachte van de fusie aan, namelijk om door schaalvergroting betere prijzen te bedingen. De coöperatie wenste een herziening van de machtsverhoudingen en Vente bepleitte ook een forse vermindering van de inzet van externe bureaus ten behoeve van het management.

RABOBANK EN ACHMEA FUSEREN

De Rabobank en verzekeringsgroep Achmea maakten op 10 juli 1998 bekend te gaan fuseren en hiervoor drie jaar uit te trekken. Om te beginnen zouden alle activiteiten van Achinea worden samengevoegd met Interpolis, de verzekeringsmaatschappij van de Rabobank, en met Robeco, het beleggingsfonds van de Rabobank. Deze joint venture, die een vermogen van 260 miljard gaat beheren, moest op 1 januari 1999 beklonken zijn. Onder Achmea vallen de verzekeraars Avéro, Centraal Beheer, FBTO en Zilveren Kruis en verder Staal Bankiers.
Op 11 juli 1998 meldde *de* Volkskrant dal de Nederlandse Bank en de Verzekeringskamer na de fusie tussen de Rabobank en de verzekeraar Achinea bezwaren hadden tegen de toenemende macht van Rabo-topman L. Koopmans, lid van de raad van beheer van de Rabo. Koopmans was tevens commissaris bij het Sociaal Fonds Bouwnijverheid, bij Zorgvoorzieningen Nederland (leverancier van hulpmiddelen voor gehandicapten) en bij de Uszo (die over uitkeringen van ambtenaren gaat) en lid van het ABP-bestuur. DNB en de Verzekeringskamer zagen daardoor de vrije concurrentie in gevaar komen. Zij kun-

nen Koopmans dwingen enkele commissariaten op te gcvcn.

BEURS STRAFT TEN CATE

Op 15 juli 1998 bestrafte de Amsterdarnse beurs de effectenbank Ten Cate omdat de bank in maart 1998 samen met het bedrijf De Vries Robbe een prospectus uitbracht waarin onjuiste informatie stond Grootaandeelhouder BTG Holding had zijn belang van 51 procent door-verkocht, terwijl de prospectus meldde dat de holding zijn belang nog een jaar zou vasthouden Een directielid van Ten Cate zei dat de bank niet van de doorplaatsing op de hoogte was De bank mag als straf geen bedrijven meer naar de beurs brengen De Stichting Effectenverkeer onderzocht nog of in de zaak sprake is van aandelenhandel met voorkennis

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

STAKING BIJ WELZIJNSINSTELLINGEN

Ongeveer de helft van alle crèches en instanties voor buitenschoolse opvang gingen op 9 juni 1998 een dag in staking, alsmede de welzijnswerkers van veel buurt- en clubhuizen, asielzoekerscentra, daklozenopvang. werklozenbegeleiding en het maatschappelijk werk. Dit als gevolg van het vastlopen van de CAO-onderhandelingen De werknemersorganisaties eisten 7.5 procent over twee jaar plus een eindejaarsuitkering van 0,75 tot 1 piocent terwijl de werkgevers niet meer dan 5,i procent over twee jaar boden

RIOD ONDERZOEKT OPVANG VAN JODEN NA WO II

Het kabinet verzocht het Amsterdamse Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD) op 9 juni 1998 om een onderzoek in te stellen naai de opvang van joden en andere teruggekeerde Nederlanders na de Tweede Wereldoorlog. zoals dwangarbeiders, zigeuners en politieke gevangenen Aan het Terugkeer en Opvang-project zullen ook belangengroepen van direct betrokkenen meewerken Het rijk betaalt de vijf miljoen onderzoekslrosten

GEMEENTEN VERZETTEN ZICH TEGEN KOPPELIYGSWET

Op 1 juli 1998 trad de Koppelingswet in werking die een einde moet maken aan het gebruik van collectieve voorzieningen door illegale buitenlanders. Enkele gemeenten, waaronder Leiden en Nijmegen, kondigden daags tevoren aan voortaan op eigen kosten voor illegalen te zorgen. Ook Eindhoven, Den Bosch. Maastricht. Groningen en Apeldoorn overwogen een eigen hulpfonds in te stellen

MILJOEN NEDERLANDERS HEBBEN HET ARM

Het Sociaal en Cultureel Planbureau publiceerde op 7 juli 1998 zijn Sociale en Culturele Verkenningen, waaruit bleek dat ongeveer 6,5 procent van de bevolking van het minimumloon of nog minder moet rondkomen. De armste groepen zijn volgens het SCP:

- 266.000 kinderen in gezinnen met een minimuminkomen;
- 190.000 ouderen met een laag inkomen en veel behoefte aan zorg;
- 185.000 tot 320.000 alcoholverslaafden;
- 188.000 langdurig werklozen;
- 55.000 jongeren die zonder diploma of zonder voldoende opleiding het onderwijs verlaten;
- 34.000 tot 54.000 harddrugsgebruikers;
- 25.000 daklozen.

WERKLOOSHEID ONDER 300.000

Op 18 juni 1998 maakte het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)bekend dat de werkloosheid in Nederland in de eerste helft van 198 onder de 300.000 personen gedaald was. Volgens de ruimste definitie van werkloos ('wil betaald werk van meer dan twaalf uur per week hebben') ligt het aantal werklozen de laatste jaren minstens een half miljoen hoger dan volgens de striktere definitie die het CBS hanteert.

REGERING WIL CENTRA VOOR WERK EN INKOMEN OPRICHTEN

Vakbonden en werkgeversorganisaties reageerden afwijzend op de plannen van de regeringspartijen. die op 6 juli 1998 bekendgemaakt werden om 230 Centra voor Werk en Inkomen (CWI's) op te richten. waarin sociale diensten, keuringsdiensten voor WAO-ers, arbeids- en uitzendbureaus en uitkeringsinstellingen, zoals het GAK, moeten gaan samenwerken.
De partijen omarmden met de plannen voor CWI's de ideeën van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De politici negeerden hiermee het akkoord dat de sociale partners al begin juni bereikt hadden over volledige privatisering van de uitvoering van de WW en de WAO. Dit akkoord werd gesteund door onafhankelijke deskundigen in de SER, de onafhankelijke Registratiekamer (die waakt over de privacv) en door het College van toezicht sociale verzekeringen,

Crèche 'de Hanzehof' in Zutphen was op 30 juni 1998 het toneel van een van de acties van welzijnsinstellingen. De actievoerders eisten meer salaris en betere arbeidvoorwaarden. (foto *ANP)*

In een eerste reactie zei VNO-NCW-directeur N. van Kesteren: 'De politici durven niet. En dat terwijl er een heel breed draagvlak is voor het opzetten van een modern geprivatiseerd stelsel voor sociale zekerheid.' Het College van Toezicht Sociale Verzekeringen velde op 4 juni 1998 in een nota een vernietigend oordeel over de plannen van Paars II voor verdere privatisering van de uitkeringsinstanties. Door de scheiding van activiteiten in publieke en commerciële instanties 'zouden de procedures voor iemand met een uitkering uiterst ingewikkeld en onoverzichtelijk worden,' schreef NRC *Handelsblad* op 4 juni. 'Iemand met zowel een WW-uitkering als een gedeeltelijke WAO-uitkering - bepaald geen uitzonderlijk geval volgens de CTSV - zou bijvoorbeeld zeventien keer van de publieke naar private uitvoerder en weer terug worden "overgedragen".'
De beduchtheid van de partijen betreft vooral de WAO. De uitbetaling van de uitkeringen zou wel geprivatiseerd mogen worden, maar niet de keuringen. Volgens ingewijden vrezen de partijen nog steeds dat de WAO weer gebruikt zal worden om werknemers te lozen die helemaal niet arbeidsongeschikt zijn. Een overheidsinstantie zou wel kunnen garanderen dat keuringen streng verlopen.

MILIEU EN VOLKSGEZONDHEID

COMMOTIE ROND TRANSPORT VAN KERNBRANDSTOFSTAVEN

Eind juni 1998 ontstond commotie rond het bekend worden van een tiental incidenten met opslagcontainers voor opgebrande kernbrandstofstaven. Aan de buitenkant van de containers was meermalen verhoogde radioactiviteit gemeten. Minister De Boer van Milieu kondigde na Kamervragen een tijdelijk transportverbod voor de staven af plus extra controlemaatregelen en suggereerde nooit op de hoogte te zijn gesteld van de ongelukjes. Dit schoot de directies van de kerncentrales in Borssele en Dodewaard in het verkeerde keelgat omdat de incidenten, die nooit een gevaar voor de volksgezondheid hebben opgeleverd, altijd 'netjes vermeld waren in een zogeheten protocol, geheel volgens internationale regelgeving'.

VROM MAG DOORVOER BUITENLANDS AFVAL VERBIEDEN

Dankzij een uitspraak van het Europese Hof van Justitie kan het ministerie van VROM voortaan beter optreden tegen afvalmakelaars die buitenlands (vooral Duits) afval via Nederland doorvoeren naar landen buiten de EU. Het ministerie maakte dit op 2 juli 1998 bekend. Volgens het Hof mag het ministerie internationale transporten van huishoudelijk afval verbieden als dat uit ongesorteerde partijen plastic, metaal, hout en papier bestaat. Door de uitspraak van het hof konden enkele aangehouden rechtszaken tegen afvalmakelaars voortgezet worden.

AFSCHAFFING EIGEN BIJDRAGEN ZIEKENFONDS

Tijdens de formatie werd op 8 juli 1998 besloten dat het nieuwe kabinet de eigen bijdragen voor het ziekenfonds zal afschaffen. Het stelsel met eigen bijdragen zorgt voor te veel administratieve rompslomp, menen de partijen, en de mensen die de meeste zorg nodig hebben, betalen de meeste lasten. De partijen willen de lasten beter spreiden door alle fondsverzekerden 110 gulden per jaar extra te laten betalen. Jet Bruinsma wees er in *de Volkskrant* van 10 juli op dat de eigen bijdrage wellicht ook is verdwenen wegens het verbod op eigen bijdragen door werknemers, zoals vervat in de Europese Sociale Code. Het vorige kabinet wilde daarom zijn medewerking aan die Code opzeggen; maar de Tweede Kamer voorkwam dat. Sindsdien was het kabinet bang dat werknemers schadeclaims zouden indienen.

KRAAMZORG ONDER TOEZICHT

Het platform Kraamzorg besloot op 14 juli 1998 dat niet-erkende particuliere bureaus voor kraamzorg op korte termijn aan landelijke kwaliteitseisen moeten voldoen en niet meer hun diensten mogen aanbieden onder een - nog te bepalen - minimumtarief. Sinds kraamverzorgster geen beschermd beroep meer is, klagen verloskundigen volgens het platform te vaak over de inzet van onervaren krachten en slechte service door de niet-erkende bureaus, waarop particulier verzekerden een beroep doen.

'DRUGTSAAR' MCCAFFREY TREKT AANTIJGINGEN IN

De Amerikaanse 'drugstsaar' McCaffrey (adviseur van het Witte Huis op het gebied van drugsbestrijding) moest half juli 1998 eerst zijn bijtende kritiek op het Nederlandse drugsbeleid ongedaan maken, alvorens tot Nederlands grondgebied te worden toegelaten. Hij was volgens minister van Buitenlandse zaken Van Mierlo over de streep gegaan door een verklaring uit te geven waarin stond dat Nederland 'de soevereiniteit van de VS schendt door steun te geven aan Amerikanen die pleiten voor het legaliseren van drugs'. De verklaring werd inderdaad door het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken ingetrokken, zodat McCaffrey op 16 juli een bezoek aan Nederland kon brengen.

GEEN PROEFBORINGEN TOEGESTAAN IN WADDENZEE

De rechtbank van Leeuwarden verbood op 17 juli 1998 proefboringen naar aardgas op Ameland en in de Waddenzee. De Waddenvereniging had een proces aanhangig gemaakt tegen de NAM (Nederlandse Aardolie Maatschappij) die meent over een tijdloze concessie van het ministerie van Economische zaken uit de jaren zestig te beschikken. De NAM verwacht 200 miljard kubieke meter gas uit het Waddengebied te halen. Als EZ de voorschriften voor proefboringen verscherpt, mag de NAM van de rechtbank één proefboring doen, ook om de milieueffecten daarvan te onderzoeken. Lichtpuntjes voor de NAM waren het feit dat de rechter de 'maatschappelijke noodzaak' van toekomstige gasboringen erkende en die niet in strijd achtte met het Structuurschema Groene Ruimte en de Planologische Kernbeslissing Waddenzee.

JACHTVERGUNNINGEN ONGELDIG

Bijna alle verstrekte jachtvergunningen in Nederland, zo'n 1.600 in totaal, zijn ongeldig als gevolg van een uitspraak van de rechtbank van Amsterdam op 30 juli 1998. In een rechtszaak aangespannen door de Stichting Faunabescherming ging het om blanco jachtvergunningen verstrekt door provincie Flevoland. Volgens de Jachtwet moet voor de jacht op vossen, hazen, konijnen, eenden, ganzen en kraaiachtigen worden aangetoond dat er een goede reden is voor de jacht, zoals verspreiding van ziekten of schade aan de landbouw. Maar zo'n onderzoek had niet plaatsgevonden. Bijna alle provincies verstrekken blanco jachtvergunningen.

EDGAR DONCKER PRIJS UITGEREIKT AAN BIOLOOG VERA

De Edgar Doncker Prijs, een nieuwe prijs voor mensen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor prestaties op

het gebied van natuur, kindergeneeskunde en Nederlands cultuurgoed. werd op 15 juni 1998 voor het eerst uitgereikt aan de bioloog F. Vera.
Vera legde mede de basis voor de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden in Nederland. Volgens de jury ontwikkelde Vera een baanbrekende nieuwe visie op de vorming van nieuwe natuurgebieden en heeft hij zich energiek ingezet voor invoering ervan.
Vera krijgt 50.000 gulden voor zichzelf en mag 250.000 gulden besteden aan een project voor natuurbehoud in Nederland.
Edgar Doncker was een ondernemer uit Bloemendaal die eerst een zoetwarenbedrijf leidde en daarna zijn fortuin maakte in de handel in onroerend goed.

PRINS BERNHARDPRIJS VOOR NATUCRBEHOUD VOOR PETER NIJHOFF

Op 10 juli 1998 werd bekend gemaakt dat de bioloog Peter Nijhoff de Prins Bernard Prijs voor Natuurbehoud 1998 zal ontvangen. Nijhoff is directeur en secretaris van de Stichting Natuur en Milieu. De jury kende hem de prijs van 100.000 gulden toe als 'de verpersoonlijking van de natuur- en milieubescherming in Nederland'. Nijhoff (geb.1934) heeft de stichting in 1972 mee helpen oprichten. Daarnaast was hij in diverse adviescommissies van de overheid werkzaam.

ONDERWIJS

HBO DREIGT MET STUDENTENSTOP

Het hoger beroepsonderwijs (hbo) kondigde op 30 juli 1998 aan voor alle opleidingen een studentenstop in te stellen als de nieuwe minister van Onderwijs geen oplossing biedt voor de financiële problemen. Deze zijn ontstaan, aldus de waarnemend voorzitter van de HBO-raad, O. Brouwer. als gevolg van het feit dat de financiering nog steeds wordt gebaseerd op de studentenaantallen in 1996, terwijl het hbo nu 100.000 studenten meer telt. Andere factoren zijn de wachtgeldterplichtingen die het hbo van het ministerie moest overnemen en een lening van een miljard gulden om scholen van het rijk over te nemen. Op 10 juni verraste demissionair minister Ritzen het hbo nog met een eenmalige extra korting van vijftien miljoen gulden. De bewindsman stelde dat het om een al aangekondigde korting ging en gaf na protesten van het hbo toe dat deze in de begroting van 1995 niet helder was uitgelegd.

JUSTITIE

SERVIËR HANGT ZICH OP

De van oorlogsmisdaden verdachte Slavko Dokmanovic verhing zich op 28 juni 1998 in een cel van het VN-tribunaal voor ex-Joegoslavië in Den Haag. De 48-jarige voormalige burgemeester van Vukovar was volgens zijn advocaat al enige tijd depressief. Op 7 juli zou het Tribunaal uitspraak tegen hem gedaan hebben.

COCAINESMOKKEL DOOR MARINIERS

Op 10 juli 1998 maakte het Openbaar Ministerie bekend dat twee Nederlandse mariniers waren aangehouden op verdenking van een omvangrijke smokkel van cocaïne. Voor het transport zouden militaire vliegtuigen zijn gebruikt, onder meer een Orion van de marine die ter bestrijding van de drugshandel in het Caribisch gebied wordt ingezet door de Nederlandse Kustwacht.
Andere gearresteerde verdachten waren zeven burgers en vier leden van de Antilliaanse militie op Curaçao. Het zou in totaal om 353 kilo cocaïne gaan met een straatwaarde van zestig miljoen gulden. Bronnen bij justitie zeiden dat de leiding over de drugshandel niet bij de mariniers berustte en dat zij zich alleen voor het transport hadden laten gebruiken.

ONDERZOEK NAAR LADING EL AL-VLIEGTUIG BEKRITISEERD

De commissie-Hoekstra die in opdracht van minister Jorritsma van Verkeer en Waterstaat moest rapporteren hoe het onderzoek is verlopen naar de lading van de El Al Boeing die in 1992 op een flatgebouw in de Amsterdamse Bijlmermeer neerstortte, heeft tal van fouten en tekortkomingen ontdekt. Het rapport werd op 15 juli gepubliceerd. De minister gelastte een rapportage na aanhoudende geruchten dat zich chemische of radioactieve stoffen aan boord van de Boeing bevonden. Tot de tekortkomingen behoort het feit dat de luchtvaartautoriteiten niet reageerden op het aanbod van de Economische Controle Dienst om de precieze lading bij de Amerikaanse douane te achterhalen. Evenmin werd tijdig een bezoek gebracht aan de 23 adressen waarvoor de lading bestemd was. De Bijlmerramp-werkgroep van de Tweede Kamer wachtte medio juli nog op antwoord op vragen aan premier Kok en zou daarna beslissen of een parlementaire enquête nodig was.

VERDACHTEN IN VOORKENNIS-PROCES VRIJGESPROKEN

Op 16 juli 1998 werden alle zeven verdachten in het BolsWessanen-proces vrijgesproken. De mannen werden verdacht van optiehandel met voorkennis na een tip van een van de bestuurders van het BolsWessanen-concern. Het indirecte bewijs van het Openbaar Ministerie was onvoldoende, meende de rechtbank van Amsterdam. Het proces was voor het OM belangrijk, omdat men wilde testen hoeveel waarde rechters zouden hechten aan indirect bewijs. Omdat directe bewijsvoering in voorkennis-zaken erg moeilijk is. zouden volgens het OM indirecte bewijzen meer gewicht in de schaal moeten leggen. De rechtbank meende dat het standpunt van het OM zou kunnen leiden tot omkering van de bewijslast, wat strijdig is met een van de belangrijkste principes van de Nederlandse rechtsstaat.

KINDERPORNO-AFFAIRE ERGERT KAMER

Tweede Kamerleden van VVD en CDA vroegen de regering op 22 juli 1998 om opheldering over de volgens hen geringe inspanningen van politie en justitie bij de bestrijding van kinderporno. In andere landen was verbijsterd gereageerd op het feit dat de inmiddels vermoorde Zandvoortse pornohandelaar, G. Ulrich, ongestoord via het Internet pornografische plaatjes van seks met kinderen, inclusief baby's, kon verkopen;.
Het OM toonde met cijfers aan dat in ieder geval het aantal kinderpornorechtszaken sterk is gestegen, nadat in 1996 de strafmaat voor het verspreiden van kinderporno werd verhoogd, en wel van 5 zaken in 1994 naar 28 zaken alleen al inde eerste helft van 1998.

WETENSCHAP EN CULTUUR

JET BRUINSMA WINT ANNE VONDELINGPRIJS

Volkskrant-journaliste Jet Bruinsma kreeg op 2 juni de Anne Vondelingprijs uitgereikt. die sinds 1980 wordt toegekend aan journalisten die toegankelijk en helder weten te berichten over de politiek. Vorig jaar werd de prijs niet uitgereikt bij gebrek aan een uitblinker, Daarom bevreemdde het menigeen dat Bruinsma de prijs kreeg als blijk van waardering voor de hele periode - 25 jaar - dat zij verbonden was aan de parlementaire redactie van De Volkskrant.

Zij had de prijs dan ook in 1997 kunnen krijgen.

WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL VOLTOOID

Op 16 juni 1998 maakte A. Moerdijk, hoofdredacteur van het Woordenboek *der Nederlandsche* Taal bekend dat dit woordenboek 138 jaar na de eerste aflevering tenslotte was voltooid. Het woordenboek is een historisch woordenboek geworden met alle woorden uit het Nederlands van 1500 tot 1921. Woorden van na 1921 zijn buiten het woordenboek gehouden, nadat in 1976 het besluit werd genomen om de publicatie vóórhet jaar 2000 af te ronden.

P.C. HOOFTPRIJS VOOR F.B. HOTZ

Op 22 juni 1998 werd bekendgemaakt dat de P.C. Hooftprijs 1998 zou worden uitgereikt aan de 76-jarige schrijver F.B. Hotz. In 1997 verscheen zijn verzameld werk onder de titel Het *Werk*, met daarin al zijn verhalen en zijn enige roman De Vertekening. De slechtziende Hotz is opgehouden met schrijven, uit angst 'dat je jezelf herhaalt, hetzelfde nog eens doet, maar dan minder'. Hij debuteerde in 1976 met Dood Weermiddel. Voor Ernstvuurwerk, dat in 1978 verscheen, kreeg hij de F. Bordewijkprijs. De jury, onder voorzitterschap van Elsbeth Etty, waardeerde 'in het werk vooral de zeggingskracht van Hotz' onnadrukkelijke, bijna alledaagse stijl die, wars van efffectbejag, puur door de taal zelf doel treft'. De prijs bestaat uit 75.000 gulden voor de schrijver zelf en 50.000 die hij aan een literair goed doel mag besteden.

OVERLEDEN

KEES VAN IERSEL, AVANTGARDISTISCH THEATERREGISSEUR

Op 6 juli 1998 overleed op 86-jarige leeftijd de theater-regisseur Kees van Iersel, die naam maakte met toneelsuccessen zoals De wijze *kater*, Dagboek van een gek (met Henk van Ulsen) en Kooien (met Andrea Domburg en Ton Lensink).
In 1939 ging hij naar de toneelschool in Amsterdam. Met Rob de Vries richtte hij in 1953 Toneelgroep Theater op. maar hij vertrok toen hij als regisseur werd gepasseerd voor het regisseren van Wachten op *Godot* van S. Beckett.
Niet-conventioneel toneel van moderne auteurs zoals Genet, Albee. Ionesco en Arrabal bleef zijn voorliefde houden. Hij regisseerde ook de eerste toneelstukken in zwart-wit voor de televisie. In die tijd richtte hij een nieuwe toneelgroep op, Test, die zich in 1956 voor het eerst presenteerde met later bekende acteurs als Henk van Ulsen en Shireen Strooker. In 1977 rondde hij een elfdelige televisieserie af over Merijntje *Gijzen*. Daarna werd het stil rond Van Iersel.

HERMAN WIGBOLD, JOURNALIST

Op 16 juli 1998 overleed op 73-jarige leeftijd de journalist Herman Wigbold aan een hartinfarct. In de jaren zestig was hij eindredacteur van de actualiteitenrubriek van de VARA Achter het Nieuws. Van 1970 tot 1987 was hij hoofdredacteur van het aan de PvdA gelieerde dagblad*Het* Vrije Volk. Hij schreef in 1995 het boek Bezwaren tegen de ondergang van *Nederland*.

SAL SANTEN, REVOLUTIONAIR EN SCHRIJVER

Op 25 juli 1998 overleed de schrijver Sal Santen. Hij werd 82 jaar oud. Hij debuteerde heel laat, toen hij bijna zestig was, met Jullie is *Jodenvolk* (1969).Hij was getrouwd met de dochter van de communistische en later trotskistische voorman Henk Sneevliet, die in 1942 door de Duitse bezetters werd geëxecuteerd. Sal Santen hield zich bezig met trotskistische revolutionaire politiek en verdiende zijn brood als stenograaf bij het dagblad Het Vrije Volk. In 1960 kwam hij in het nieuws, omdat hij was gearresteerd vanwege het feit dat hij Algerijnse vrijheidsstrijders aan valse papieren had geholpen. Over deze periode schreef hij in 1994 Dapper zijn omdat het moet. Kort na zijn arrestatie verliet hij het bestuur van de (trotskistische) Vierde Internationale. Verder schreef hij een boek over Henk Sneevliet. Sneevliet rebel (1971) en *Adiós* Compañeros (1974) over zijn revolutionaire activiteiten in Zuid-Amerika.

(Vorige berichten pag. 269/1 e.v. - 1998)

EUROPA

ALGEMEEN

ENERGIEHANDVEST TREEDT IN WERKING

Op 17 december 1997 werd bekend dat Albanië en Azerbajdzjan de laatste twee landen die nodig waren om het Verdrag van het Energiehandvest operationeel te maken, het verdrag hadden goedgekeurd Daardoor kon het verdrag in maart 1998 in werking treden. De aankondiging kwam ruim een week nadat de EU-ministe s die thuis verantwoordelijk zijn voor energiezaken, besloten om in het jaar 2000 minstens twintig procent van hun gasmarkten geliberaliseerd te hebben.

Het Verdrag van het Energiehandvest. compleet met internationale, bindende wetgeving voor investeringen, handel, doorvoer van olie en gas en arbitrageregels werd in 1994 door 49 landen ondertekend. Rusland, Frankrijk, Ierland en België hebben het verdrag nog niet geratificeerd. De Russische staatssecretaris van energie Teleguina stelde in december 1997 de Staatsdoema. het parlement, hiervoor verantwoordelijk. De regering zou een groot voorstander van ratificatie zijn.
Grondgedachte van het Handvest was: westerse investeringen in de exploitatie van energiebronnen in de Sowjet-Unie, in ruil voor een gegarandeerde uitvoer van olie en gas naar het westen. Later kwam daar het idee bij dat de Oostbloklanden als doorvoerlanden ook op het westerse netwerk zouden worden aangesloten, en inmiddels wordt ook de mogelijke uitvoer van olie naar landen in het Verre Oosten bij de plannen betrokken.

De secretaris-generaal van het Secretariaat van het Energiehandvest, de Duitser Paul Schutterle, stelde in een interview met het persbureau *Reuters* in mei 1998 dat de hervormingen in de energiesector van Oost-Europa zich veel trager voltrokken dan gehoopt. 'Je hebt jonge managers nodig'. zei hij, 'die geen ervaring met planeconomieën hebben en die begrijpen dat je, als je deel wilt uitmaken van de internationale economie. betrouwbaar en conform de wet te werk moet gaan en parlementen moet overtuigen structurele hervormingen door te voeren die pijnlijk voor consumenten zullen zijn en topambtenaren hun baan kunnen kosten.' Het bleek enorm moeilijk. zei hij, Oost-Europese regeringen over te halen hun greep op de energiesector op te geven. Maar, ook in West-Europa gingen er zeven jaar over heen voordat regeringen een beperkte liberalisering van hun nationale energiemarkten toestonden.
Investeringen in kernreactoren in Oost-Europa zijn er de afgelopen jaren bijna niet geweest. aldus Schutterle. Kernreactoren in de Oekraïne, Litouwen. Bulgarije. Moldavië en Armenië verkeren inmiddels in zo'n slechte staat dat niemand nog denkt dat ze het renoveren waard zijn. Probleem is dat ze niet gesloten kunnen worden, voordat die landen verzekerd zijn van gas en elektriciteit uit andere bronnen.

Westerse investeringen worden ontmoedigd. zolang dergelijke landen amper valutareserves hebben. of zelf geen olie of gas in de grond hebben zitten. dan wel bedrijven hinderen wanbetalers af te sluiten of verbieden zelf de prijs vast te stellen, zo verklaarde Schutterle.
Ook zouden westerse bedrijven er weinig voor

voelen het internationale pijpleidingennetwerk van het Russische Gazprom te gebruiken. Regioriale conflicten spelen ook een rol. Armenië bijvoorbeeld zou zijn brandstof via Azerbajdzjan moeten invoeren. maar is al jaren met dat land op voet van oo log wegens de enclave Nagorno-Karabach.
Volgens Schutterle hopen westerse bedrijven op langere termijn niet alleen olie en gas uit de voormalige Sowjet-republieken naar het westen. maar ook naar Azie uit te voeren via Pakistan. Dat idee loopt voorlopig stuk op de burgeroorlog in Afghanistan. Verder speelt mee dat de potentiële transitolanden Rusland. Turkije en Kazachstan zelf olieproducent zijn en er geen al te groot belang bij hebben olie van andere staten door te voeren.

Schutterle was optimistisch dat westerse investeringen snel zullen toenemen, zodra het verdrag in werking is getreden. Het verdrag beïnvloedt nu al disputen over de doorvoer van brandstof. zei hij. Het verdrag stelt dat landen die partij zijn in het verdrag, doorvoer niet kunnen weigeren en ingeval van een dispuut over bijvoorbeeld de vergoeding voor doorvoer. zich moeten neerleggen bij de uitspraak van een onafhankelijke arbiter. Dat voormalige Sowjet-staten dat aanvaard hebben, noemde Schutterle 'een grote doorbraak'. Het enige voorbeeld dat die staten immers hadden gekend, was het Russische Gazprom dat eenzijdig de doorvoertarieven vaststelde. Ook het historische besluit van december 1997 om de voormalige Oostbloklanden uit te nodigen voor het EU-lidmaatschap vond Schutterle hoopgevend. 'Dat was tien jaar geleden toch ondenkbaar geweest.' zei hij.

Charles Rutten, de voorzitter van het Secretariaat van het Energiehandvest. stelde in december 1997 dat het handvest nu al bedrijven, die zaken doen met Russische partners. zoals Shell en BP. een goede rugdekking biedt. Shell behoorde tot de bedrijven die begin jaren '90 stelden dat zij geen energieverdragen nodig hadden.

De Oost-Europese landen die willen toetreden tot de Europese Unie, zullen los van het Verdrag van het Energiehandvest moeten voldoen aan eisen die de EU aan alle lidstaten stelt voor de energiesector, zoals de aanleg van een strategische oliereserve voor negentig dagen, wetgeving voor aansprakelijkheid bij ongelukken met kernreactoren, marktprijzen voor energie en regels voor vrije mededinging en voor staatssteun.

EUROPEES VERBOD OP KLONEN MENSELIJK GENETISCH MATERIAAL

Op 12 januari 1998 hebben dertien landen die aangesloten zijn bij de Europese Unie een verbod op het klonen van menselijk genetisch materiaal ondertekend. Het gaat om Denemarken, Finland, Frankrijk, Griekenland, IJsland, Luxemburg, Noorwegen, Portugal, Roemenië, San Marino, Spanje, Zweden en Turkije. Zeven andere landen zijn dit volgens de Raad van Europa ookvanplan. Het verdrag treedt in werking als nog eens vijf landen het verbod hebben geratificeerd. De tekst van het verbod is een aanvulling op de Europese Conventie voor Mensenrechten en Genetische Manipulatie. Alhoewel het klonen van menselijk genetisch materiaal volkomen wordt verboden, is het klonen van celmateriaal voor onderzoeksdoeleinden toegestaan.
De ondertekeningsceremonie heeft plaatsgevonden op het Franse ministerie van Buitenlandse zaken tijdens een conferentie van Europa's nationale Ethiekcommissies. De conferentie werd geopend door de Franse president Jacques Chirac.

AKKOORD OVER EGROFIGHTER

Bijna twintig jaar na de eerste plannen voor een Europees gevechtsvliegtuig werden Duitsland, Groot-Brittannië, Italië en Spanje het eens over gezamenlijke productie van de Eurofighter, dat de Europese vliegtuigindustrie aan orders ter waarde van ruim 120 miljard guldenzal helpen. Op 22 december 1997 tekenden de vier landen een akkoord om met de productie te beginnen.

NIEUW VEILIGHEIDSINITIATIEF ROND OOSTZEE

Finland en Zweden kondigden op 21 april 1998 aan te werken aan een nieuw veiligheidsinitiatief voor het Oostzeegebied. Het initiatief steunt een Russisch plan van een jaar daarvoor, maar niet de meest omstreden punten ervan, zoals uitwisseling van bilaterale veiligheidsgaranties, waardoor een aparte militaire veiligheidszone zou ontstaan. Het Fins-Zweedse plan voorziet in gezamenlijke militaire oefeningen, vertrouwenwekkende maatregelen en militaire openheid, samenwerking bij grenscontroles, misdaadbestrijding en meer samenwerking tussen de Oostzeelanden binnen het kader van het Partnerschap voor Vrede van de NAVO.
Het initiatief houdt nadrukkelijk rekening met de groeiende bezorgdheid van Rusland over de aansluiting van Oost-Europese landen bij de NAVO, waarvan Zweden en Finland geen lid zijn. Dat ze daar ook niet naar streven, werd duidelijk uit een gezamenlijke verklaring die de Zweedse en Finse ministers van Defensie op 13 juni de wereld instuurden. De twee landen gaan innig samenwerken op militair gebied, ook bij de aanschaf van materieel, te beginnen bij de aankoop van enkele legerhelikopters. De Finse minister van Defensie Anneli Taina zei eerder dat Finland een referendum zou moeten houden als het NAVO-lid wil worden.
Aan de andere kant bleek op 27 april opnieuw dat de NAVO geen haast heeft met het lidmaatschap van de Baltische staten. Klaus-Peter Klaiber, vice-secretaris-generaal van de NAVO, gaf op die dag tijdens een discussie met Europese defensie-experts te kennen dat de NAVO geen acute Russische bedreiging van de veiligheid van de Baltische landen zag.
Tijdens een bezoek aan Litouwen op 13 juni 1998 noemde de Russischeminister van Buitenlandse zaken Jewgeni Primakow verdere oostwaartse uitbreiding van de NAVO opnieuw onacceptabel en een aantasting van de geopolitieke belangen van Rusland.
Rusland heeft met Litouwen betere relaties dan met Letland en Estland. De twee landen tekenden in 1997 een overeenkomst om hun gezamenlijke grens af te bakenen, het enige grensverdrag tot nu toe van Rusland met voormalige Sowjet-republieken. Tijdens een bezoek aan Litouwen van de Duitse minister van Buitenlandse zaken Klaus Kinkel gaven de andere twee Baltische staten aan ook te hopen op een spoedig afsluiten van een grensverdrag met Rusland, wat naar hun mening de samenwerking in de regio ten goede zou komen.

De militaire toenadering tussen de Scandinavische en Baltische staten kwam ook tot uiting in nieuwe wapenleveranties van Zweden aan de Baltische legers, bestaande uit anti-tank geweren en luchtafweergeschut voor de marine. De overeenkomst omvatte ook training in het gebruik van deze wapens en medebekostiging van de opleiding van officieren, ter hoogte van ongeveer 800.000 gulden. Afspraken hierover werden al in 1996 gemaakt.

CENTRUM-LINKSE PARTIJEN BESTUDEREN 'DERDE WEG'

Centrum-linkse partijen vanuit de hele Europese Unie besloten op 14 juni 1998 in Cardiff, in de marge van de Europese top. een werkgroep op hoog niveau in het leven te roepen die zou moeten bestuderen of er andere manieren zijn om hun economieën uit het slop te halen. De partijen stellen dat de tijd van grootscheeps ingrijpen van overheden in de economie voorbij is. Zij willen economisch succes garanderen door te zorgen voor hoogopgeleide arbeidskrachten, 'sociale uitsluiting' voorkomen en een sterker gemeenschapsgevoel bevorderen. Van de werkgroep maken o.a. deel uit de fractieleider van

de Duitse SPD Rudolf Scharping en de Britse minister Peter Mandelson, een vertrouweling van de Britse premier Blair, die eerder pleitte voor een vernieuwing van de Socialistische Internationale waarin ook plaats zou moeten zijn voor de Amerikaanse Democraten. Het idee om een werkgroep op te richten was volgens een woordvoerder van Blair afkomstig van de Portugese premier Guterres en het doel was 'een gemeenschappelijke benadering voor kwesties van economische verandering te ontwikkelen'.

Op 7 april 1998 waren in Londen op uitnodiging van Blair vertegenwoordigers van twintig socialistische en sociaaldemocratische partijen uit 17 Europese landen bijeengekomen om over nauwere samenwerking en uitwisseling van ideeën te praten. Onder hen waren negen premiers. De Britse minister Robin Cook zei na afloop dat er ook behoefte bestond aan betere contacten met 'progressieve politici van over de hele wereld'. De Zweedse premier Goran Persson duidde deze opmerking later op een persconferentie: met die progressieve politici werden bijvoorbeeld de Amerikaanse president Clinton, de Braziliaanse president Cardoso en andere Latijnsamerikaanse politici bedoeld.
Cook ontkende dat de bundeling van de partijen onder de paraplu van de nieuwe PES, de Partij van Europese Socialisten. een poging was om de Socialistische Internationale te passeren, die mordicus tegen toelating van de Amerikaanse Democraten is maar die volgens veel critici een inefficiënt politiek orgaan is geworden. zeker onder het voorzitterschap van de Franse oud-premier Pierre Mauroy. Deze Internationale telt 141 leden.
In Londen werd besloten dat Cook voorzitter zou worden van een PES-werkgroep die een gezamenlijk manifest voor de Europese Parlementsverkiezingen van mei 1999 zou schrijven.

RAAD VAN EUROPA

TOP IN STRAATSBURG

Op 10 en 11 oktober 1997 vond in het Franse St aatsburg een bijeenkomst plaats van de staats- en regeringshoofden van de veertig lidstaten van de Raad van Europa. Het was pas de t eede top in de 48-jarige geschiedenis van de Raad. De bijeenkomst, die als motto droeg ' top ter bestendiging van de democratie', was bedoeld om te beraadslagen over de grote aanwas van het lidental sinds de toetreding van staten die vroeger deel uitmaakten van Joegoslavië en de Sowjet-Unie.

In hun slotverklaring erkenden de 21 presidenten en 19 premiers de normerende functie van de Raad, met name op het gebied van democratie en mensenrechten. In een poging een specifiek Europees model tot stand te brengen, wezen de Europese leiders vier belangrijke aandachtsgebieden aan: democratie en mensenrechten, sociale cohesie, veiligheid en culturele diversiteit. Zij besloten tot de oprichting van één Europees Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg per 1 november 1998. Dit hof moest de opvolger worden van het Hof voor de Mensenrechten en de Commissie voor de Mensenrechten. Ook besloten zij een commissaris te benoemen die de mensenrechten moest bevorderen.

Daarnaast namen zij moties aan om het klonen van mensen te verbieden; de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen, etnische minderheden te beschermen en gezamenlijk actie te ondernemen tegen de georganiseerde misdaad en het drugsmisbruik.

Aan het eind van de top kondigden Frankrijk, Duitsland en Rusland aan een jaarlijkse topontmoeting te houden om hun beleid inzake 'gemeenschappelijke problemen' te coördineren. De komst van trilaterale besprekingen betekenden een stap voor Ruslands integratie in Europa. Ze werden beschouwd als een succes voor Jeltsin die erop was gebrand een centrale rol te verwerven voor Rusland in een nieuw en hechter geïntegreerd Europa.
(Vorige berichten pag. 282/3 e.v.- 1998)

EUROPESE UNIE

POLITIEKE ZAKEN

UITBREIDING EUROPESE UNIE

Geen consensus tijdens raad in Mondorf

Op 25 en 26 oktober 1997 bereikten de EU-ministers van Buitenlandse zaken tijdens hun overleg in Mondorf (Luxemburg) geen overeenstemming over de vraag welke landen moesten worden uitgenodigd voor deelname aan de besprekingen over toetreding tijdens de topontmoeting van staatshoofden en regeringsleiders die voor 12 en13 december 1997 was gepland.
De discussie werd gevoerd op basis van het Agenda 2000-document van de Europese Commissie, waarin werd aanbevolen toetredingsonderhandelingen te openen met Cyprus, Tsjechië, Estland, Hongarije, Polen en Slovenië. De meeste lidstaten steunden de aanbevelingen van de Commissie. Maar Denemarken en Zweden drongen aan op onderhandelingen met alle aanvragers. Dit ondanks de conclusie van de Commissie dat Bulgarije, Letland, Litouwen, Roemenië en Slowakije op geen stukken na voldeden aan de toetredingscriteria die tijdens de top van 1993 in Kopenhagen waren vastgesteld. De Deense en Zweedse ministers betoogden dat een selectieve benadering een zeer nadelige invloed zou hebben op alle inspanningen in die landen om de democratie, respect voor mensenrechten en economische hervormingen te bevorderen.

Er bestond eenstemmigheid over een uitnodiging aan Cyprus en de ministers gaven nogmaals uitdrukking aan hun streven in 1998 onderhandelingen met dit land te openen, bij voorkeur met vertegenwoordigers van zowel de Griekse als de Turkse gemeenschap. Ze maakten echter duidelijk bereid te zijn van start te gaan met alleen de (Grieks-) Cypriotische regering, indien de eenzijdig uitgeroepen Turkse Republiek Noord-Cyprus niet bereid was mee te werken.

De betrekkingen tussen de EU en Turkije compliceerden de besprekingen. In de weken voor de bijeenkomst in Mondorf had de Turkse premier Mesut Yilmaz een rondreis gemaakt langs Europese hoofdsteden om steun te verwerven voor de lange tijd geleden ingediende Turkse aanvraag voor het lidmaatschap van de EU. Hoewel algemeen twijfel bestond over Turkije's geschiktheid als kandidaat-lid gezien zijn omvang, de betrekkelijke armoede en de mensenrechtensituatie in het land, steunden sommige ministers het voorstel om Turkije uit te nodigen voor toetreding tot een 'permanente conferentie' van EU-leden en kandidaat-leden, waarin zou worden gesproken over een gezamenlijke benadering van kwesties op het gebied van buitenlandse politiek, justitie en binnenlandse zaken. Turkije vond deelname aan een dergelijk overlegorgaan een te magere troostprijs en weigerde eraan deel te nemen.

De ministers kwamen niet tot overeenstemming over de financiering van de uitbreiding van de EU. de voorstellen van Agenda 2000 om het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) te her-

vormen en het beleid voor regionale hulp. België, Frankrijk en Italië waarschuwden officieel dat ze de toelating van nieuwe leden zouden tegenhouden, totdat de besluitvorming van de EU op een andere leest geschoeid zou zijn. Ze drongen er bij de andere leden op aan voorstellen goed te keuren voor uitbreiding van meerderheidsbesluitvorming, vermindering van het ledenaantal van de Commissie en herziening van de stemmenverhouding tussen kleinere en grotere lidstaten.

Zes landen uitgenodigd voor toetreding

Tijdens de top van regeringsleiders en staatshoofden op 12 en 13 december 1997 in Luxemburg kreeg de Europese Commissie haar zin: Cyprus, Estland. Hongarije, Polen, Slovenië en Tsjechië werden uitgenodigd voor onderhandelingen over toetreding tot de EU, die in maart 1998 zouden beginnen. Bulgarije, Letland, Litouwen, Roemenië en Slowakije zouden via de permanente conferentie bij de EU betrokken worden.
Deze eerste stap naar verdere uitbreiding van de EU werd in Luxemburg algemeen betiteld als een 'hereniging' van het continent. In de slotverklaring heette het: 'Met de lancering van het uitbreidingsproces zijn we bij de dageraad van een nieuw tijdperk dat eindelijk een eind maakt aan de verdeling van het verleden.' 'Voor een man van mijn generatie is dit het echte einde van de Tweede Wereldoorlog', zei de Poolse minister van Buitenlandse zaken Bronislaw Geremek. De Duitse bondskanselier Helmut Kohl merkte op dat Duitsland omringd zou zijn door EU-partners na voltooiing van de oostwaartse expansie van de EU en zei: 'Dit is dé beslissende gebeurtenis in de geschiedenis van Europa na de Tweede Wereldoorlog.' 'Eindelijk zijn Europa's geschiedenis en geografie weer verenigd', juichte de Luxemburgse premier Juncker.
Bij voltooiing zou een 26 landen tellende Europese Unie een handelsblok en markt vormen van ruim 300 miljoen inwoners.

Door alle strubbelingen met Turkije werd op het laatste moment een diner met de Turkse premier Yilmaz afgezegd, dat gepland was voor 11 december. De Luxemburgse premier Jean-Claude Juncker onderstreepte op zijn manier nog eens wat het grote probleem met Turkije was: 'De elf kandidaat-leden zijn niet te vergelijken met Turkije. In deze landen wordt niemand gemarteld.' Hij voegde er ook aan toe dat een land dat een grensconflict heeft met een andere EU-staat, niet kon toetreden tot de EU - een verwijzing naar het Turks-Cypriotische conflict. Op 17 december 1997 dreigde Yilmaz dat zijn regering het toetredingsverzoek zou intrekken als de EU in juni 1998 haar standpunt niet gewijzigd had.

Prioriteiten voor toetreding Oost-Europese landen

Begin februari 1998 legde de Europese Commissie de tien Oost-Europese kandidaat-leden een uitgebreide lijst voor van zaken die zij eind 1998 en op langere termijn met voorrang dienen te regelen. De prioriteitenlijst was voor elk land anders, maar in het algemeen ging het om de volgende kwesties: het voortzetten van de privatisering, met name in de banksector, verbetering van de grensbewaking en betere milieubescherming.
Polen kreeg te horen dat het in 1998 zijn buitenlandse schulden vooral moest aanpakken en tegen 30 juni 1998 een programma klaar moest hebben voor het herstructureren van zijn steenkoolmijnen. De Tsjechische regering zou vooral hard moeten werken aan een betere handelsbalans en verbetering van het toezicht op de aandelenhandel en de verzekeringssector. Estland en Letland moeten, als het aan de Commissie ligt, haast maken met gemakkelijkere naturalisatieprocedures voor hun Russische burgers, terwijl Bulgarije een wetsontwerp voor hervorming van de ambtenarij snel moet aannemen en een lange-termijnplanning voor zijn energievoorziening moet opstellen, inclusief serieuze plannen voor sluiting van kernreactoren. Slovenië zou zijn schulden moeten verminderen en wetgeving moeten herzien die de verkoop van ondernemingen aan buitenlanders beperkt. Slowakije, dat niet tot de eerste 'golf' van toetredende landen zal behoren omdat naar de mening van de EU de politieke hervormingen daar te wensen overlieten, heeft te horen gekregen dat het in 1998 vrije. eerlijke verkiezingen voor het parlement, gemeenten en het presidentschap moet houden. Bovendien zou Slowakije wetgeving moeten aannemen ter bescherming van minderheidstalen. Omdat de Slowaakse premier Meciar de gerechtelijke vervolging van politieke vrienden blokkeerde, kreeg zijn regering ook het verzoek de rechtsstaat beter te handhaven.

Begin 'historische' onderhandelingen

Op 12 maart 1998 werden in Londen met enig vertoon plechtig de onderhandelingen geopend met de kandidaat-lidstaten. De onderhandelingen hebben de naam 'Europese Conferentie' meegekregen. Vertegenwoordigers van de vijftien lidstaten van de EU nemen eraan deel, plus die van de tien Oost-Europese landen en Cyprus.

Na afloop kwam tot verbijstering van Cyprus de Franse president Jacques Chirac opeens met het dreigement dat de gesp ekken met dit eiland voorlopig in de ijskast gezet moesten worden, 'als duidelijk zou worden dat we niet met heél Cyprus onderhandelen'. Griekenland had kort tevoren gedreigd de onderhandelingen met de vijf Oost-Europese landen van 'de eerste golf' te blokkeren, als Cyprus weer in de wachtkamer gezet zou worden. Probleem is dat het parlement van de internationaal door niemand erkende Turkse republiek op Cyprus elke uitnodiging heeft afgeslagen om aan de Cyprische onderhandelingsdelegatie in Brussel deel te nemen. Dat gebeurde ook weer op 12 maart, toen de Cyprische president Glafkos Clerides de Turks-Cyprioten opriep deel te nemen. De Turkse republiek wil echter eerst als soevereine staat erkend worden.
Turkije, dat de Europese Conferentie boycotte, haalde op 12 maart vooral uit naar Duitsland, dat al in een vroeg stadium liet weten niet gediend te zijn van toetreding van Turkije. Premier Yilmaz verweet de EU te willen evolueren tot een 'christelijke club' en hij vergeleek de Duitse buitenlandse politiek met Adolf Hitlers oostwaartse expansie in het kader van meer 'Lebensraum' voor het Duitse volk.

Voorafgaand aan de opening waren de premier van Tsjechië, Hongarije en Polen overeengekomen nauw samen te werken bij de onderhandelingen over hun toetreding tot zowel de EU als de NAVO. Het zag er begin 1998 naar uit dat hun NAVO-lidmaatschap sneller zijn beslag zou krijgen dan de toetreding tot de EU. Premier Gyula Horn verklaarde namens het trio te hopen dat de collectieve onderhandelingen snel zouden worden opgevolgd door bilaterale besprekingen.

Op 31 maart 1998 begonnen de echte onderhandelingen. In zes afzonderlijke sessies sprak de Algemene Raad (de Raad van EU-ministers van Buitenlandse zaken) met elk kandidaat-lidstaat afzonderlijk. Bij die gelegenheid bleek Polen de meeste haast te hebben. Minister van Buitenlandse zaken Boris-

lav Geremek sprak de wens uit dat zijn land al in 1998 betrokken zou worden bij de besprekingen van de EU-lidstaten over de hervorming van het EU-landbouwbeleid, van de structuurfondsen en van de instituties. Maar de EU wil juist die hervormingen afgesloten hebben voordat de Unie wordt uitgebreid.
Tijdens een diner bogen de ministers zich over de werking van hun Algemene Raad die steeds minder in staat leek een gezamenlijke buitenlandse politiek uit te werken. 'Vooral de grote landen maken er een zootje van', aldus de Nederlandse minister van Buitenlandse zaken Van Mierlo. Samen met zijn Benelux-collega's bepleitte hij opnieuw meer gezamenlijkheid. Volgens Van Mierlo mogen grote landen best een voortrekkersrol vervullen, maar dan binnen de Raad. Nu opereren Frankrijk; Duitsland en Groot-Brittannië vaak alleen of in kleinverband.

Voor de uiteindelijke toetreding tot de EU is geen duidelijke streefdatum afgesproken. Tijdens een toespraak in Wenen tot een gehoor van vooral Oost-Europese bankiers zei Landbouwcommissaris Franz Fischler op 27 april 1998 dat de Commissie bij haar 'eigen interne planning en financiële voorspellingen voor de jaren 2000-2006 van het hypothetische scenario uitgaat dat de eerste uitbreiding rond het jaar 2003 zou kunnen plaatsvinden'. De gouverneur van de Sloveense nationale bank, France Arhar, merkte op dat ook de datum van toetreding tot de Economische Monetaire Unie vaag bleef in de gesprekken met Brussel.
Fischler zei verder dat de landbouw zich in Oost-Europa helemaal niet zo goed had ontwikkeld als eerder werd verwacht. 'De landen. met uitzondering van Hongarije. importeren netto meer landbouwproducten', merkte hij op.

Oostenrijk voorstander van toetreding van meer landen

Oostenrijk, dat in de tweede helft van 1998 het voorzitterschap van de EU bekleedt, zei bij monde van zijn minister van Buitenlandse zaken, Wolfgang Schussel, op 28 april 1998 dat de uitbreiding van de EU hoge prioriteit zou krijgen. Oostenrijk zou zich sterk maken voor een conferentie in december 1998 waarop de vooruitgang van de kandidaat-lidstaten kritisch bekeken zou worden. 'Het is mogelijk dat de EU dan het besluit van Luxemburg herziet op basis van de vooruitgangsrapporten van de Commissie', zei een optimistische Schussel. De EU-lidstaten moesten niet zo bevreesd zijn voor de komst van werkzoekenden uit Oost-Europa, zei hij. Door de stijgende levensstandaard daar nam de aantrekkingskracht van het westen af. Wel moest er, voordat het vrije verkeer van goederen en personen een feit kon worden, sprake zijn van een overgangsperiode, zo stelde hij. De EU is van plan ruim 150 miljard gulden te investeren in de aanpassing van de Oost-Europese economieën, ook om arbeidsmigratie tegen te gaan.

Een enquête in november 1997 onder ruim tienduizend burgers in de kandidaat-lidstaten, waarvan de uitslag op 19 mei 1998 bekend werd gemaakt, wees uit dat de steun voor toetreding hoog blijft en in enkele landen toeneemt. In de vijf landen waarmee in maart de onderhandelingen over toetreding begonnen, lag de steun op 59 procent. Van toenemende steun was sprake in de Baltische staten, Bulgarije en Slowakije. In Polen was de steun voor toetreding tot de EU niet noemenswaardig groter geworden, terwijl de Roemenen tamelijk cynisch over de EU denken en hun hoop meer op nauwere banden met de VS vestigen.

Geen 'Aziatische' crisis in Oost-Europa

Tijdens een hoorzitting op 21 juli 1998 in Brussel, opgezet door de commissies voor begrotingszaken en buitenlandse zaken van het Europees Parlement, zei de vice-voorzitter van de Europese Investeringsbank (EIB), Wolfgang Roth, niet bang te zijn voor een financiële crisis in de Oost-Europese landen waarmee onderhandelingen lopen over toetreding tot de EU. De commissies wilden weten of in enkele landen een crisis zoals in Azië zou kunnen uitbreken, temeer daar de EU veel geld in de kandidaat-lidstaten investeert.
De EIB had een onderzoek ingesteld dat niet gepubliceerd werd, maar waaruit zou blijken dat 'er geen vergelijkbaar risico' was, hoewel er bezorgdheid was over de Bulgaarse en Roemeense economie. De analyse van de EIB werd gesteund door een andere spreker, Steven Kaempfer van de European Bank for Reconstruction and Developmnent (EBRD). Wel zouden de Oost-Europese economieën last kunnen krijgen van 'stuiptrekkingen'. Vertegenwoordigers van de Wereldbank gaven ook hun oordeel.

SCHOKKENDE ENQUÊTE OVER RACISME

De resultaten van een enquête over racisme onder bewoners van de Europese Unie schokten de Europese commissaris voor Sociale zaken Padraig Flynn. De uitslag van deze enquéte werd gepresenteerd tijdens een conferentie in Luxemburg op 19 december 1997, die het eind van het Europese jaar tegen racisme markeerde.
In totaal zijn 16.154 mensen ondervraagd. Negen procent vond zichzelf zeer racistisch, 24 procent vond zichzelf tamelijk racistisch en 33 procent vond zichzelf een beetje racistisch. Slechts 34 procent vond zichzelf totaal niet racistisch.

België bleek het meest racistisch te zijn. 22 procent van de ondervraagden vond zichzelf zeer racistisch en 33 procent tamelijk racistisch. Frankrijk volgde met 16 procent zeer racistisch en 32 procent tamelijk. Nummer drie in de rij was Oostenrijk. Daar vonden 14 procent van de ondervraagden zich zeer racistisch en 28 procent tamelijk.
Het laagste aantal zeer racistische ondervraagden woonde in Ierland en Spanje: 4 procent; in Portugal: 3 procent en in Luxemburg en Zweden: 2 procent.
In Duitsland omschreven 34 procent van de ondervraagden zich als tamelijk of zeer racistisch, In Italië waren dat 30 procent en in Groot-Brittannië 32 procent.
Voor Nederland golden de volgende cijfers: zeer racistisch 5 procent, tamelijk racistisch 26 procent, een beetje racistisch 45 procent en niet racistisch 24 procent.
Ontevredenheid met hun levensomstandigheden, angst voor werkloosheid, onzekerheid over de toekomst en weinig vertrouwen in overheid en politiek waren redenen om hoog te schoren op de racismesschaal.

De 'Eurobarometer'-enquête over racisme en vreemdelingenhaat werd uitgevoerd op instigatie van de Europese Commissie. Racismebestrijding zal hoog op de politieke agenda blijven staan. Eurocommissaris Flynn zal snel voorstellen doen voor anti-racismewetgeving binnen de Europese Unie.

EU ZOEKT ALTERNATIEF VOOR POLITIEK ASIEL

Door de komst van tweeduizend Koerdische vluchtelingen uit Turkije en Irak geraakte de discussie in de EU over alternatieven voor politiek asiel eind januari in een stroomversnelling. Na een tweedaagse informele bijeenkomst op 30 en 31 januari 1998 gaven de EU-ministers van Justitie aan dat zij op termijn wellicht de Geneefse conventie uit 1949 willen aanpassen. 'De conventie van Genève uit 1949 is een beetje verouderd', stelde Euro-commissaris Anita Gradin tijdens een persconferentie. Slachtoffers van oorlogsvoering zijn verdrongen door economische vluchtelingen. 'We hebben

alternatieven voor politiek asiel nodig'. aldus Gradin. Tegelijkertijd moesten de rechten veilig gesteld worden van vluchtelingen die wel degelijk politiek asiel behoeven.
Enkele dagen eerder hadden de ministers de gevolgen besproken van de toetreding van nieuwe landen tot de EU voor het 'afgrendelen' van de buitengrenzen van de Europese Unie, om illegale immigratie en grensoverschrijdende misdaad tegen te gaan. Gradin erkende toen dat de kandidaat-lidstaten weinig ervaring hadden met grensbewaking, omdat die taak vroeger werd overgelaten aan de Sowjet-Unie. 'Ze moeten vanaf nul beginnen,' erkende Gradin. Er waren volgens haar zelfs niet 'voldoende juristen om nieuwe wetten te schrijven'. Oost-Europese landen hebben de EU om hulp gevraagd voor, onder meer, het opzetten van geavanceerde computer-registratiesystemen, aanschaf van communicatie-apparatuur, apparatuur voor opslag van vingerafdrukken en opleiding van grenswachten.

Tijdens de bijeenkomst van eind januari werden ook nieuwe maatregelen besproken waardoor de politie het recht zou kunnen krijgen het Internet 'af te luisteren' om boodschappen van criminelen te achterhalen en illegale transacties op te sporen. Volgens ingewijden werden ook de laatste obstakels opgeruimd voor ratificatie van het Europol-verdrag door de vier EU-landen die dit nog niet gedaan hebben.

FRANKRIJK HANDHAAFT GRENSCONTROLES

Na gesprekken in Den Haag met minister van Buitenlandse zaken Van Mierlo maakte zijn Franse ambtgenoot Hubert Védrine op 16 maart 1998 bekend dat er wel vooruitgang was geboekt inzake bestrijding van drugssmokkel en dat er meer begrip voor elkaars standpunten was ontstaan, maar dat Frankrijk, in strijd met het Schengenverdrag, toch zijn controles aan de grens met België zou handhaven. Franse politici voerden al jaren campagne tegen het liberale Nederlandse drugsbeleid. Franse bu - gers wippen de grens met Nederland over om soft drugs in te slaan. Védrine zei dat beide landen spoedig een akkoord over gezamenlijke bestrijding van het drugstoerisme zouden tekenen.

EU DEFINIEERT 'CRIMINELE ORGANISATIE'

De EU-ministers van Justitie bereikten op 19 maart 1998 een doorbraak in hun strijd tegen de georganiseerde misdaad: advocaten. accountants en andere lieden die bewust criminelen bij hun misdadige activiteiten helpen. zullen voortaan bestraft kunnen worden. ook als zij part noch deel aan de misdaad zelf hebben. De ministers waren het lange tijd oneens geweest over wettelijke invoering van deze strafmogelijkheid, vanwege problemen met de definitie van wat een criminele organisatie is. Het akkoord van 19 maart definieert deze als een 'duurzame, gestructureerde organisatie van meer dan twee personen die samen optreden met het oog op het begaan van misdaden of andere overtredingen'. De minimale straf op het helpen van criminelen moet vier jaar worden als het aan de EU-ministers ligt. Ze trokken ook 22 miljoen gulden uit voor een programma dat de naam Falcone meekreeg om de uitwisseling, samenwerking en training van rechercheurs, rechters. openbaar aanklagers, politieagenten en douaniers te bevorderen.

WEG VRIJ VOOR RATIFICATIE VERDRAG VAN AMSTERDAM

Op 28 mei 1998 stemde eenmeerderheid van 55,1 procent van de Deense kiezers bij referendum voor ratificatie van het Verdrag van Amsterdam. Als de Deense kiezers het verdrag hadden verworpen. zou de oostwaartse uitbreiding van de Europese Unie zeer moeizaam zijn geworden.

Na het Deense 'ja' lag de weg open voor algemene ratificatie van het verdrag in alle EU-lidstaten. Eind mei hadden alleen het Duitse en Zweedse parlement het verdrag geratificeerd. In Ierland had 61.7 procent van de kiezers op 22 mei bij referendum zijn goedkeuring aan ratificatie gegeven. En op 15 juni hechtte het Finse parlement zijn goedkeuring aan het Verdrag van Amsterdam en het Schengenverdrag. Er was alleen verzet van politici van de Zweedstalige Alands-eilanden die in ruil voor hun medewerking een grotere autonomie eisten. De Alanders vreesden dat ratificatie Helsinki nog meer macht over hun eilanden zou geven.
In alle overige landen zou ratificatie door het parlement in de tweede helft van 1998 alleen een formaliteit zijn, zo was de verwachting, In Frankrijk moest na de zomer een grondwetswijziging doorgevoerd worden om ratificatie mogelijk te maken.

'SPECIALE TOP IN MAART 1999 NODIG'

In verband met de verkiezingen voor een nieuw Europees Parlement in mei 1999 en de verkiezingen in Duitsland in september 1998 rijpte in mei het idee dat er een speciale top van regeringsleiders in maart 1999 nodig zou zijn, vóór de geplande top in juni 1999 in Keulen.

Een topambtenaar van het Oostenrijkse ministerie van Buitenlandse zaken. Georg Woschnagg, zei op 3 juni dat 'de Duitsers denken dat zij een buitengewone top nodig hebben'. Zonder buitengewoon topoverleg zou het niet meer mogelijk zijn de EU-ministerraad en het Europees Parlement besluiten voor te leggen over belangrijke kwesties zoals de toekomst van de subsidies voor de landbouw, de contributies van de lidstaten aan de EU voor de periode 2000-2006 en de vernieuwing van de regionale en structuurfondsen voor de armste EU-gebieden. Al deze kwesties maken deel uit van de Agenda 2000 van de Europese Commissie.

FRANSE MINISTER WIL VETO-RECHT AFSCHAFFEN

De Franse minister voor Europese zaken, Pierro Moscovici, deed op 4 juni 1998 tijdens een studieconferentie in Parijs de opmerkelijke uitspraak dat wat Frankrijk betreft het huidige vetorecht van EU-lidstaten bij stemmingen over een reeks van onderwerpen helemaal afgeschaft mag worden. 'Geen enkel terrein zou nog taboe moeten zijn,' aldus Moscovici. 'de belastingen niet, noch het sociale handvest, de structuurfondsen, industrie of cultuur'. Wel zou serieus nagedacht moeten worden bij welke onderwerpen het vetorecht principieel in stand gehouden moet worden, aldus de minister. Maar afschaffing van het vetorecht en stemmen bij meerderheid 'is een zeer machtige stimulans om te onderhandelen en compromissen te zoeken cn deze manier van zaken doen zou wat ons betreft de regel moeten worden'.

NATIONAAL FRONT EN DVU GAAN SAMEN VERKIEZINGEN EP IN

De Deutsche Volksunion (DVU) en het Franse Front National gaan samen de verkiezingscampagne voor het Europees Parlement in. Dit maakten DVU-leider Gerhard Frey en FN-voorman Jean-Marie Le Pen op 15 juni 1998 bekend. Beide partijen richten zich vooral tegen immigranten. 'De belangen van de burgers in onze beide landen moeten voorrang krijgen boven die van buitenlanders'. zeiden ze in een verklaring. In het EP heeft een bundeling van twee

partijen uit twee landen, die samen minstens 23 leden hebben: recht op meer invloed op de besluitvorming.

ONAFHANKELIJKE COMMISSIE VOOR VASTSTELLING SALARISSEN EP

Na aanhoudende kritiek in vele landen op de salarissen en onkostenvergoedingen voor leden van het Europees Parlement, besloot het Bureau, het dagelijks bestuur van het EP, op 14 juli 1998 dat er een onafhankelijke commissie van wijze mannen voor dit probleem wordt ingesteld. Het advies van deze commissie zal niet bindend zijn. maar volgens ingewijden is het politiek bijna onmogelijk om de mening van deze commissie terzijde te leggen.

Met de instelling van de commissie werd een belangrijk twistpunt over het nieuwe statuut van het parlement uit de weg geruimd. Vele politici in Straatsburg hopen dat het volgende EP na de verkiezingen van 1999 onder een hervormd statuut zal werken. Hervormingsgezinde Euro-parlementariërs konden ook in de eerste helft van 1998 geen meerderheid bijeen krijgen om de regels voor hun salarissen en onkostenvergoedingen te veranderen. Die regels zijn zo riant dat zij bij veel EU-burgers de indruk hebben gevestigd dat Europarlementariërs slechts zakkenvullers zijn.

Tijdens de topconferentie van de EU-leiders in Cardiff op 16 juni 1998 kreeg het EP forse kritiek te verduren. De EU-leiders vreesden dat het slechte imago van de Europarlementariërs de opkomst bij de verkiezingen voor het Europees Parlement in 1999 negatief zou beïnvloeden. Al in 1994 werden historische dieptepunten geregistreerd in Nederland (35,6 procent van de kiezers) en in Duitsland (58 procent). Zij eisten dat het EP zo snel mogelijk de kwestie van de eigen salarissen en onkostenvergoedingen zou regelen.

Het EP reageerde geschokt op de kritiek. Voorstellen om de salarissen, die nu nog gelieerd zijn aan die van nationale parlementariërs, gelijk te trekken, stuitten op weerstand bij de EU-ministers van Buitenlandse zaken die de taak hebben de salarissen van Europarlementariërs vast te stellen. Sommigen achtten de voorgestelde salarissen van 20 tot 26.000 gulden per maand te hoog en vrezen dat hun eigen parleinentariërs er niet mee zullen instemmen dat Europarlementariërs veel meer verdienen.

WEINIG BESLUITEN BIJ EU-TOP IN CARDIFF

De halfjaarlijkse top van staatshoofden en regeringsleiders van de EU-lidstaten, die op 16 juni 1997 onder Brits voorzitterschap in Cardiff werd gehouden, ontbeerde een duidelijk thema en grote besluiten werden niet genomen. Het favoriete thema van de Britse premier Blair, Europa dichter bij de burgers brengen, kwam niet uit de verf. De vrijblijvendheid was onder meer een gevolg van het feit dat voor veel onderwerpen de parlementsverkiezingen in Duitsland van september 1998 werden afgewacht.

Ook waren er meningsverschillen over het tijdschema voor de besluitvorming over hete hangijzers zoals de hervorming van de Europese instellingen. De Europese regeringsleiders besloten in Cardiff uiteindelijk dat discussie daarover moet worden uitgesteld totdat alle EU-lidstaten het Verdrag van Amsterdam hebben geratificeerd. Als een verrassing kwam wel het besluit om in oktober 1998 een speciale topconferentie te organiseren over de machtspositie van de Europese Commissie. Deze heikele kwestie leek in het verlengde te liggen van Duitslands vurige wens om een stevig debat te voeren over het Europese subsidiariteitsbeginsel, het principe dat de Europese Unie alleen datgene doet wat lidstaten individueel niet kunnen.
De speciale topconferentie zal worden voorbereid door persoonlijke medewerkers van de staatshoofden en regeringsleiders, en een naaste medewerker van Commissievoorzitter Santer.

Terwijl de lidstaten vooral uit concurrentie-overwegingen 'Brussel' om de haverklap vragen te interveniëren of wetgeving voor alle EU-staten te introduceren, zoals Commissievoorzitter Jacques Santer opmerkte, schoot de bemoeienis van de Europese Commissie met allerlei zaken met name Frankrijk vlak voor de top in het verkeerde keelgat. Aan de vooravond van Cardiff haalde de Franse president Jacques Chirac in een BBC-programma uit naar Euro-commissaris Karel van Miert (mededinging), die Frankrijk berispt had omdat de Fransen de eigen bevolking hadden voorgetrokken bij de verkoop van kaartjes voor het WK voetbal. 'Dat is niet jullie verantwoordelijkheid', beet de president de Commissie toe. Chirac klaagde ook dat de instellingen van de EU niet werken en 'in het geheel niet zullen werken', tenzij ze grondig worden hervormd voordat de EU uitbreidt.

BRITS REFERENDUM VOOR TOETREDING TOT EMC BEPLEIT

Op 17 juli hield Euro-commissaris Sir Leon Brittan een pleidooi voor een referendum over toetreding tot de EMU in zijn vaderland Groot-Brittannië, Hij zei de afwachtende houding van de Britse regering niet verstandig te vinden. Nog vóór de volgende verkiezingen zou de regering-Blair het referendum moeten organiseren en dus ook zelf een duidelijk standpunt moeten innemen. 'De toezegging om alleen toe te treden tot een geslaagde EMU zou gehandhaafd kunnen worden, maar die toezegging zou sterker overgebracht worden. Als het publiek overtuigd moet worden om zelfs tot een succesvolle EMU toe te treden, dan moet de regering er actief een punt van maken voor de Britse bevolking', aldus Brittan.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

COLLECTIEVE RENTEVERHOGING IN ENKELE EU-STATEN

Op 9 oktober 1997 maakten verscheidene Europese centrale banken hun renteverhogingen bekend, waarmee ze wilden demonstreren dat ze al vóór de totstandbrenging van de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU) streefden naar een gecoördineerde monetaire politiek.

Het initiatief voor de verhogingen was genomen door de Duitse Bundesbank, die de repo-rente verhoogde van 3 naar 3,33 procent, de eerste renteverhoging sinds juli 1992. De bank zei deze maatregel te hebben genomen om de inflatiedruk terug te dringen. De Bank van Frankrijk noemde de daaropvolgende verhoging van haar interventiekoers een 'preëmptieve zet' om het streven naar een harde Europese munt (deeuro) te onderstrepen van landen die verwachtten in 1998 te behoren tot de eerste groep die zou toetreden tot de EMU. De interventiekoers werd na overleg met de Bundesbank verhoogd van 3,1 naar 3,3 procent. België en Nederland verhoogden ook hun rentevoet voor kortlopende leningen met 0,25 procentpunt evenals Denemarken, dat evenwel niet van plan was in 1999 deel te nemen aan de gemeenschappelijke munt.

ECONOMISCHE PROGNOSE VAN DE EUROPESE COMMISSIE

Op 14 oktober 1997 publiceerde de Europese Commissie haar jongste halfjaarlijkse economische prognose, waar-

uit viel af te leiden dat veertien van de vijftien lidstaten zich waarschijnlijk zouden kwalificeren voor de EMU. Dit waren de laatste cijfers die de Commissie zou publiceren vóór haar definitieve aanbevelingen voor deelname aan de EMU in mei 1998.
De Commissie zei dat het onwaarschijnlijk was dat Griekenland zich op economische gronden zou kunnen kwalificeren voor deelname, hoewel ze erkende dat de andere veertien lidstaten niet exact aan alle criteria van het Verdrag Maastricht voldeden. De Commissie waarschuwde tevens dat Italië zich waarschijnlijk niet zou kunnen kwalificeren als het geen overeenstemming bereikte over een begroting conform de laatste voorstellen die premier Prodi had ingediend.

E-X-RAAD NAAST ECOFIN

De Franse regering stelde op 17 november 1997 voor een speciaal overlegorgaan in het leven te roepen waartoe alleen de ministers van Financiën van de toekomstige leden van de EMU toegang zouden hebben. Dat zou betekenen dat Denemarken, Groot-Brittannië, Griekenland en Zweden uitgesloten zouden zijn van dit financiële topoverleg, dat de naam E-X-raad meekreeg. Duitsland vond dat deze landen toch wel als waarnemers toegelaten moesten worden. De Luxemburgse premier Juncker was van mening dat de raad van ministers van Financiën, de Ecofin, wel het forum voor de belangrijkste EU-beslissingen op monetair en financieel gebied moest blijven. Uiteindelijk werd het Franse voorstel aangenomen en ging de Franse regering ermee akkoord dat de vier buitengesloten landen goed geïnformeerd zouden worden over het overleg in de E-X-raad.

Tijdens de top in Luxemburg in december 1997 werd dit idee weer teruggedraaid: de euro-landen konden informeel als aparte groep bijeenkomen, maar beleidsbeslissingen moesten door alle EU-landen genomen worden.

GEDEELTELIJKE LIBERALISERING AARDGASMARKTEN

Op 9 december 1998 besloten de EU-ministers die verantwoordelijk zijn voor energiezaken, in het jaar 2000 minstens twintig procent van hun nationale aardgasmarkten geliberaliseerd te hebben.
Christos Papoutsis, Europees Commissaris van Energie, noemde het besluit 'een zeer belangrijke stap naar de voltooiing van de interne energiemarkt' en voorspelde dat de liberalisering de prijs voor bedrijven en consumenten omlaag zou drijven. Het besluit, dat nog de goedkeuring behoefde van het Eu opees parlement, kwam na zes jaar van taaie onderhandelingen.
In december 1996 kwamen de EU-lidstaten overeen om in 1999 23 procent van de elektriciteitsmarkt open te stellen, een percentage dat in 2005 zou moeten zijn opgevoerd tot dertig procent.

De gasrichtlijn waarmee de lidstaten akkoord gingen, bepaalt dat stroomleveranciers en industriële bedrijven die per jaar meer dan 25 miljoen kubieke meter gas gebruiken, vrij zijn het gas van een concurrent te betrekken. Omdat in Frankrijk de meeste elektriciteit uit kernenergie gewonnen wordt. werd de drempel voor dit land wat lager gelegd. Landen die ontdekken dat dertig procent of meer van het aardgas door de nieuwe richtlijn van leverancier wisselt, mogen het aantal klanten dat van leverancier verandert, inperken. De Luxemburgse minister van Economische zaken en Energie Robert Goebbels verklaarde dat het de bedoeling was de vrije markt op te rekken tot 28 procent na vijf jaar en nog eens vijf jaar later tot dertig procent. Parallel daaraan zou de drempel voor afnemers eerst verlaagd worden van 23 naar 15 miljoen kubieke meter aardgas en daarna naar vijf miljoen.

De Franse minister van Energie Christian Pierret bejubelde het akkoord als een 'overwinning' voor Parijs omdat de Franse gasdistributiebedrijven tegen concurrentie gevrijwaard blijven. De richtlijn bepaalt namelijk dat liberalisering niet hoeft als een bestaand nutsbedrijf daardoor zijn publieke taak niet meer naar behoren kan uitvoeren. In Frankrijk staat het aardgasgebruik nog in de kinderschoenen. Nationale nutsbedrijven moeten ook als eerste door de overheid gevraagd worden een offerte uit te brengen voor het aansluiten van klanten in voorheen van aardgas verstoken gebieden. Pas als zo'n nutsbedrijf voor de eer bedankt, mag de concurrentie om offertes gevraagd worden.
Ook belangrijk voor Frankrijk was dat Europese leveranciers kunnen doorgaan met afnemers lange termijncontracten op een take-or-pay basis af te sluiten. Bij dergelijke contracten, die een looptijd tot 25 jaar kunnen hebben, verplicht de koper zich een jaarlijkse minimumhoeveelheid aan gas af te nemen, of indien dit niet gebeurt, deze toch te betalen, waarbij het recht bestaat in latere jaren het reeds betaalde, maar niet geleverde gas alsnog af te betrekken.
Ministers stelden dat die contracten toegestaan blijven als beëindiging ervan tot grote economische problemen zou leiden of als gas niet tegen een redelijke prijs kon worden doorverkocht. De Europese Commissie zal echter de bevoegdheid krijgen in te grijpen als men meent dat een bij een nationale regering bedongen uitzondering op de regels voor een vrijere gasmarkt niet gerechtvaardigd is.

Portugal en Griekenland hoeven zich de eerste tien jaar niet aan de gasrichtlijn te houden: om potentiële investeerders niet af te schrikken. Hetzelfde geldt voor enkele gebieden in andere lidstaten, waar nog weinig of geen aardgas verbruikt wordt.
Goebbels zei niet te verwachten dat de gasrichtlijn problemen zou veroorzaken in Noorwegen, de grootste aardgasleverancier van de EU, maar geen lidstaat van de Europese Unie. Reden aldus Goebbels is dat slechts een deel van de noordelijke gasmarkt opengesteld zal worden.

SPECIALE TOP VOOR LANCERING EMC

Op 2 mei 1998 kwamen de regeringsleiders en staatshoofden van alle EU-lidstaten bijeen in Brussel voor de formele lancering van de Economische en Monetaire Unie (EMU) waaraan per januari 1999 elf van de vijftien lidstaten zullen deelnemen. Bij die gelegenheid meende de voorzitter van het Europees Parlement, de Spanjaard José Maria Gil-Robles, dat er pas van uitbreiding van de EU sprake kon zijn als de huidige lidstaten allemaal de EMU hadden omarmd en de euro ingevoerd.

Elf landen gekwalificeerd voor toelating tot EMU

De Europese Commissie en het Europese Monetaire Instituut (EMI)hadden op 25 maart 1998 geconcludeerd dat elf landen konden deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU). Beide publiceerden op die dag hun rapport over de vraag in hoeverre EMU-kandidaten voldeden aan de in het Verdrag van Maastricht vastgelegde criteria voor deelname. De potentiële deelnemers waren België. Duitsland, Finland, Frankrijk, Ierland, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal en Spanje. Eigenlijk voldeden ook Denemarken. Groot-Brittannië en Zwe-

den aan de zogeheten convergentiecriteria, maar de regeringen van deze landen besloten eerder voorlopig niet aan de EMU deel te nemen. Alleen Griekenland voldeed niet aan alle criteria. Dit land had als enige een begrotingstekort dat uitkwam boven de maximaal toegestane drie procent van het bruto binnenlands product (BBP).

Het EMI, dat een technisch rapport had opgemaakt ten behoeve van de Europese Commissie. stelde dat er in veel landen verdere structurele maatregelen nodig zijn om de staatsschuld duurzaam te saneren. Veel landen hadden in 1997 eenmalige maatregelen genomen en hun toevlucht moeten nemen tot boekhoudkundig kunst- en vliegwerk om aan de criteria te voldoen.

Het EMI, de voorloper van de Europese Centrale Bank, was kritisch over België, Italië en Griekenland, die staatsschulden hebben van meer dan honderd procent van het BBP, terwijl zestig procent het maximaal toegestane percentage is. Als dit percentage dalende is geeft dit toch toegang tot de EMU. en dat was met België en Italië het geval, evenals met Nederland, dat nog een staatsschuldquote van 72 procent had in 1997. Nederland werd aanbevolen vanaf 1999 te streven naar een begrotingsevenwicht, waardoor in 2002 volgens het EMI een quote van zestig procent kan worden gehaald. Het Italiaanse dagblad *Il* Sole 24 Ore meende dat Italië er nog vijftien tot twintig jaar over zou doen om op zestig procent te komen. Duitsland, dat zijn schuld boven de zestig procent zag stijgen, kreeg vanwege de hereniging als verzachtende factor dispensatie van de centrale bankiers.

Het rapport van de Europese Commissie was bedoeld als de definitieve aanbeveling aan de EU-ministers van financiën. De commissie sprak de verwachting dat vier landen - Frankrijk, Spanje, Luxemburg en Oostenrijk - tijdig nog de benodigde wetswijzigingen zouden doorvoeren om hun centrale banken onafhankelijk te maken. Ook deze onafhankelijkheid is vastgelegd in het Verdrag van Maastricht. Europees Commissaris Yves-Thibault de Silguy stelde op 25 maart in het Europees Parlement dat veel eenmalige maatregelen van landen om hun schulden te saneren, wel degelijk al in 1998 waren vervangen door duurzame stappen.

Op 3 mei 1998 volgden de staatshoofden en regeringsleiders van de vijftien lidstaten van de EU het advies van de Europese Commissie om de bovengenoemde elf landen toe te laten tot de EMU en de euro-munt daar op 1 januari 1999 zoals gepland te lanceren. Griekenland hoopte zich in 2001 te kwalificeren. De valuta van de elf EMU-landen zullen over een periode van drie jaar geheel verdwijnen.

Bijna-crisis rond benoeming Duisenberg

Het historische EMU-besluit werd geheel overschaduwd door een marathondebat over de benoeming van Wim Duisenberg tot eerste directeur van de Europese Centrale Bank per 1 juli 1998. De Franse regering bleef bij haar eis dat Duisenberg, die volgens het Verdrag van Maastricht voor acht jaar benoemd moest worden, halverwege zijn mandaat zou aftreden, dat de datum van dit aftreden schriftelijk vastgelegd moest worden en dat hij dan opgevolgd zou moeten worden door de Fransman Jean-Claude Trichet.

Na maandenlange tussentijdse aanvaringen was iedereen aanvankelijk akkoord gegaan met de benoeming van de 62-jarige Duisenberg, voorzitter van het huidige EMI en voormalig president van de Nederlandse Bank. De politici hadden gedacht tijdens de lunch in Brussel op 3 mei de benoeming officieel te maken, maar het werd uiteindelijk de langste lunch uit de geschiedenis van de eenmaking van Europa. Pas na twaalf uur middernacht kon het compromis bekendgemaakt worden dat de Franse regering onder aanvoering van president Jacques Chirac eruit had gesleept, door 'op zijn botst' te onderhandelen. De Fransen moesten er eerst van overtuigd worden dat het expliciet noemen van een datum voor het aftreden van Duisenberg en het vastleggen van de naam van Trichet in strijd was met het Verdrag en dat dit in Duitsland tot een regeringscrisis zou leiden. Bondskanselier Helmut Kohl zou zelfs tweemaal op het punt gestaan hebben de vergadering te verlaten.

Duisenberg las uiteindelijk een door hem zelf opgestelde verklaring voor dat hij vrijwillig zou aftreden: 'Ik heb aan de president van de Europese Raad uitgelegd dat ik, gelet op mijn leeftijd, niet de volledige termijn zal uitdienen. Aan de andere kant is het mijn bedoeling ten minste te blijven om toezicht te houden op de overgangsprocedures voor de introductie van de eurobankbiljetten en munten en het terugtrekken van de nationale biljetten en munten, in overeenstemming met de afspraken zoals die in Madrid zijn gemaakt.'
Zijn volgende opmerking dat dit 'mijn beslissing en mijn beslissing alleen is geweest' en dat hij 'niet onder druk van iemand anders' had besloten niet de volledige termijn te dienen, werd door alle politici die nacht van de derde mei uitentreuren herhaald. Maar in alle media en bij politici in heel Europa werd het compromis slecht onthaald en soms zelfs betiteld als een 'slechtst denkbaar begin' van de Europese Centrale Bank. De voorzitter van de Europese Commissie Jacques Santer haastte zich elke juridische ondermijning van de compromisbenoeming voor te zijn door te stellen dat de Commissie, als instelling die garant moet staan voor de EU-verdragen, de benoeming goedkeurde en in overeenstemming achtte met de letter van het Verdrag van Maastricht.
De voorzitter van het Europees Parlement, José-Maria Gil-Robles vergeleek het compromis met de geboorte van een misvormde baby en zei tegen verslaggevers dat het compromis 'ongetwijfeld' een aantasting was van Maastricht. Later noemde Duisenberg het zelf 'lichtelijk absurd' dat op 3 mei al de nationaliteit van zijn opvolger was vastgesteld.

Voor de benoeming van de vice-voorzitters van de Europese Centrale Bank waren slechts enkele minuten nodig geweest. Zij hebben een mandaat van vier jaar. De keuze viel op Christian Noyer, voormalig directeur van de Franse schatkist, Domingo Solans, lid van het bestuur van de Bank van Spanje, de belangrijkste econoom van de Duitse Bundesbank, Otmar Issing, het bestuurslid van de Italiaanse nationale bank, Tommaso Padoa Schioppa, en de gouverneur van de Bank van Finland, Sirkka Hamalainen. De economische en monetaire commissie van het Europees Parlement stemde op 11 mei met deze samenstelling in, hoewel er kritiek was op Noyer en Solans.

Op 12 maart werd bekend dat de Europese Centrale Bank een particuliere waakhond krijgt. Een groep economen. verenigd in het Centre for European Policy Research (CEPR), zal het beleid van de bank en de economische situatie in de EMU-landen kritisch gaan volgen. om het Europese Parlement van munitie te voorzien tegenover het technische jargon van de centrale bankiers. In het CEPR bevinden zich bekende namen zoals Francesco Giavazzi, Charles Wyplosz, Harald Uhlig (Tilburg) en Paul de Grauwe (Leuven). De economen betreuren het dat de ECB in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Amerikaanse Federale Bank niet door het EP politiek ter verantwoording kan worden geroepen.

BEPERKING ORDERSTECN AAN SCHEEPSWERVEN

De Europese industrieministers bekrachtigden op 7 mei 1998 een politiek akkoord om de overheidssteun aan scheepswerven van negen procent per order vanaf januari 2001 af te schaffen. Steun voor onderzoek naar milieuvriendelijker technologie en ander onderzoek blijft wel toegestaan, maar wordt aan maxima gebonden. Over beperking van andere steunvormen werd nog geen eenstemmigheid bereikt. De resterende subsidiebijdragen mogen, bij elkaar opgeteld, niet meer bedragen dan 22,3 procent voor zwaar achtergebleven regio's. Voor minder ernstig getroffen probleemregio's gaat een maximum gelden van 12,5 procent, en uitsluitend voor bestaande bedrijven.

OCTROOIEN OP LEVENDE ORGANISME MOGELIJK

Het Europees Parlement nam op 12 mei 1998 met overgrote meerderheid de controversiële richtlijn ter bescherming van biotechnologische vindingen aan, waardoor het mogelijk wordt octrooi aan te vragen op veranderde of nieuw gecreëerde dieren, planten en genen. Milieugroepen en boerenorganisaties hebben zich jarenlang fel verzet tegen dergelijke octrooien, ook bij pogingen een internationaal VN-verdrag voor het patenteren van nieuwe planten- en dierenrassen van de grond te krijgen. De biotech-industrie wenste echter een betere bescherming van haar investeringen. Volgens cijfers van het accountantskantoor Moret Ernst & Young gaat het om een sector, in de hele EU, van 716 bedrijven (in 1996) die in 1997 zo'n 27.500 werknemers telde.
Eind 1997 stemde Nederland in de EU-ministerraad als enige tegen de richtlijn. Binnen twee jaar zal Nederland zijn in 1998 doorgevoerde wetgeving weer aan de nieuwe richtlijn moeten aanpassen.

GEEN MAATREGELEN TEGEN BELASTINGONTDCIKING x

De Britse en Luxemburgse regering lieten op 6 juli 1998 de EU-ministers van Financiën weten tegen snelle invoering van nieuwe maatregelen te zijn, zoals onder andere Oostenrijk graag wilde, om belastingontduiking in de EU tegen te gaan en oneerlijke concurrentie door verschillende nationale belastingregimes uit te bannen. Ter tafel lag een voorstel om minimaal twintig procent belasting in te houden op rente geïnd door mensen die buiten hun eigen land spaartegoeden en dergelijke hebben Nederland vond dit percentage te laag Het alternatief voor deze zogeheten bronbelasting was informatie over de verkregen rente aan de belastingdienst van het land door te geven waar de spaarder woonachtig is

Londen en Luxemburg vrczcn vooral de gevolgen van dergelijke maatregelen voor de bloeiende Eurobond-business, obligaties die aan investeerders verkocht worden buiten het land van de munt waarin zij uitgegeven worden. Over de rente op in Luxemburg geregistreerde Eurobonds wordt ook geen belasting betaald.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

POSITIEVE DISCRIMINATIE VROUWEN TOEGESTAAN

Het Europese Hof van Justitie oordeelde op 11 november 1997 dat positieve discriminatie van vrouwen bij overheidsorganen was toegestaan, als vrouwen duidelijk ondervertegenwoordigd zijn en mannen ook kansen krijgen om te solliciteren en gepromoveerd te worden. Ook mogen overheden van het Hof geen rigide quota-regelingen hanteren. Eerder, in oktober 1995, had het Hof positieve discriminatie in strijd geacht met EU-wetgeving.

EERSTE EU-TOP OVER WERKGELEGENHEID

Op 20 en 21 november 1997 kwamen de regeringsleiders van de EU-staten bijeen voor een speciale top over de werkgelegenheid in de EU. 'We hebben het sociale Europa een nieuwe start gegeven'. zei de Luxemburgse premier Juncker. De Europese Investeringsbank kreeg toestemming tien miljard ECU (ongeveer 22 miljard gulden) extra uit te trekken voor steun aan bedrijven in het midden- en kleinbedrijf, hi-tech bedrijven en arbeidsintensieve projecten in de dienstensector. met name de gezondheidszorg en onderwijs.

In principe moet iedere werkloze onder de 25 jaar de kans krijgen een opleiding te volgen of ergens werkervaring op te doen. binnen zes maanden nadat hij of zij werkeloos wordt. Oudere mensen die langer dan een jaar zonder werk zitten. moeten de kans krijgen tot scholing en individueel advies. Twintig procent van de werklozen zou in staat moeten worden gesteld bijscholing te volgen. Alle lidstaten, met uitzondering van Spanje. legden zichzelf de verplichting op de doelstellingen binnen vijf jaar te realiseren, via nationale actieplannen.

EU-VERBOD OP TABAKSRECLAME

Na een soms grimmige marathonvergadering van twaalf uur besloten de EU-ministers van Volksgezondheid op 4 december 1997 om werk te gaan maken van een verbod op tabaksreclame en sponsoring door tabaksproducenten. Het akkoord voorziet in een periode van drie jaar waarin de EU-landen geleidelijk aan alle tabaksreclame op radio en TV moeten verbieden. nog een extra jaar om alle reclame voor tabaksproducten in de gedrukte media te weren en een vijfde jaar om definitief een einde gemaakt te hebben aan sponsoring door de tabaksindustrie van sportevenementen en culturele activiteiten; met uitzondering van evenementen van 'wereldklasse', want sponsoring daarvan zou pas over acht jaar volledig taboe moeten zijn. In november had de Britse regering al aangekondigd een uitzondering te willen bedingen voor Formule-l races. Duitsland en Oostenrijk stemden tegen het akkoord, terwijl Denemarken en Spanje zich van stemming onthielden.

Ondanks een intensieve lobby van de tabaksindustrie stemde een meerderheid van Europees Parlement op 13 mei 1998 in met de nieuwe richtlijn. De juridische commissie van het EP had geadviseerd de richtlijn te verwerpen. Uitgevers en ook de Duitse regering overwogen het Europese Hof in te schakelen om het verbod van tafel te krijgen. Reclame voor tabaksproducten in kranten en tijdschriften die buiten de EU worden uitgegeven en die niet exclusief voor de Europese markt zijn bestemd vallen niet onder het verbod. Er was ook kritiek omdat de 'hypocriete' EU de subsidies aan tabaksboeren zal voortzetten.

KRITIEK HOF OP AANPAK STAKINGEN

Het Europese Hof van Justitie veroordeelde op 9 december 1997 de terughoudenheid van opeenvolgende Franse regeringen om stakingen aan te pakken die gepaard gingen met wegblokkades en zo het vrije verkeer van goederen in de EU hinderden. De uitspraak van het Hof had vooral betrekking op de jaren '80 en begin jaren '90. waarin boeren Spaans fruit en groenten tegenhielden, De Franse regeringen had transporten van Spaanse producten beter moeten beschermen: aldus het Hof.

SCHENDINGEN VAN DE EUROPESE SOCIALE WETGEVING

De Europese Commissie kondigde op 1 april 1998 aan dat Frankrijk en België voor de rechter gedaagd zullen worden, omdat zij weigeren werknemers met de Marokkaanse, Algerijnse, Tunesische en Turkse nationaliteit dezelfde sociale zekerheid te bieden. Frankrijk overtrad bovendien de regels door mensen, die in het buitenland werken maar in Frankrijk wonen, te dwingen sociale premies af te dragen, ook al betaalden zij deze al in een ander EU-land.
Verder had de Franse regering in de ogen van de Commissie onrechtmatig gehandeld door de algemene ouderdomsvoorziening af te schaffen voor burgers die al een buitenlands overheidspensioen ontvingen, waarop recht was ontstaan door vrijwillige premiebetaling.

Ook Denemarken en Italië werden een dag eerder gewaarschuwd dat zij voor het Europese Hof gedaagd zouden worden, als zij hun sociale wetgeving niet aan de Europese richtlijnen aanpasten. Denemarken werd gewaarschuwd dat het in strijd met EU-regels was om het genot van een bedrijfsauto niet te geven aan mensen die over de grens werkten. Europese werknemers hebben immers dezelfde rechten op niet-geldelijke beloningen. Italië werd berispt omdat niet-Italianen geen legerarts kunnen worden. Frankrijk kreeg ook nog eens een waarschuwing voor het feit dat naar het buitenland verhuisde burgers geen aanspraak kunnen maken op hun arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.

Duitsland veroordeeld wegens discriminatie op grond van nationaliteit

Op 12 mei 1998 besliste het Europese Hof van Justitie dat de Duitse regering ten onrechte had geweigerd aan een Spaanse moeder kinderbijslag uit te keren. De vrouw, Maria Martinez Sola, leefde al sinds 1968 in Duitsland en vroeg in 1993 kinderbijslag aan. Op dat moment was zij in afwachting van een nieuwe verblijfsvergunning. Het feit dat zij op het moment van aanvraag geen geldige verblijfstitel had, werd door de overheid aangegrepen om haar geen toelage te geven. Het Hof oordeelde dat de vrouw in feite gediscrimineerd werd op grond van haar nationaliteit en noemde de handelwijze in strijd met artikel 6 van het EU-verdrag (van 1993). 'Wanneer een lidstaat van een persoon met de nationaliteit van een andere lidstaat ter verkrijging van een uitkering een document eist dat niet gevraagd wordt van de eigen burgers, (...) dan komt dit neer op ongelijke behandeling (...) en is dit discriminatie, zoals verboden in artikel 6 van de EU-verdrag.' Het Hof baseerde zich voor zijn oordeel verder onder meer op enkele richtlijnen van de Europese Commissie en op artikel 8 (2) van het EU-verdrag dat garandeert dat EU-burgers 'geen discriminatie op grond van hun nationaliteit' ondervinden.
Het oordeel van het Hof is van groot belang voor EU-burgers, aangezien zij de vrijheid hebben zich in elke lidstaat van de EU te vestigen.

SUBSIDIES VOOR SOCIALE PROJECTEN INGETROKKEN

Door een uitspraak van het Europese Hof van Justitie in mei 1998 leken de subsidies voor talrijke sociale projecten in gevaar te komen. Het Hof deed in een proefproces de uitspraak dat pilotprojecten voor armen en bejaarden geen subsidie mochten ontvangen, omdat zij een legale basis ontbeerden.
De Commissie bevroor daarop de subsidies aan een honderdtal projecten die al geboekt stonden voor bijna twee miljard gulden aan subsidies en waarbij soortgelijke juridische problemen zouden kunnen ontstaan.

Op 15 juli ontdooide de Commissie geheel of gedeeltelijk de subsidies voor 75 projecten, terwijl de overige 25 alleen nog geld zouden krijgen als zij schriftelijk konden aantonen reeds uitgaven gedaan te hebben. De legale status van deze laatste projecten moest eerst geregeld worden in overleg tussen ministers van de lidstaten en het Europees Parlement, of pas na de inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam.
Het European Anti-Poverty Network (EAPN) en het Platform van Europese Sociale NGO's betreurden de gang van zaken bij de Commissie. 'Ons werk moet drastisch teruggeschroefd worden en misschien wel helemaal stopgezet,' zei de EAPN in een verklaring.

LANDBOUW EN VEETEELT

LANDBOUWHERVORMINGS-VOORSTELLEN SLECHT ONTVANGEN

De Europese Commissie aanvaardde op eind maart 1998 de voorstellen van Euro-commissaris Franz Fischler tot hervorming - lees: drastische reductie - van de landbouwsubsidies, met name op graan, rundvlees en zuivelproducten. In bijna alle Europese hoofdsteden klonk daarop verontwaardiging en protest. Ook de Nederlandse minister van Landbouw, Jozias van Aartsen, had er 'enorme problemen' mee. Hij vond dat de Commissie onvoldoende compensatie bood voor het inkomensverlies van de boeren. Ook zou Nederland per saldo ongever twee miljard gulden per jaar aan het gemeenschappelijke landbouwbeleid gaan betalen. Nu is dat nog één miljard. Zijn Ierse ambtgenoot stelde vast dat 'geen enkele regering, geen enkele minister van Landbouw deze voorstellen kon accepteren.' De Franse minister Louis le Pensec stelde dat Parijs het 'hartgrondig oneens' was met Fischlers voorstellen. De Duitse minister van Landbouw Jochen Borchert waarschuwde dat de hervormingen Duitsland 1,2 miljard zouden kosten en de inkomsten van boeren met een vijfde zouden verminderen. Borchert bestreed ook de noodzaak om de prijzen voor landbouwproducten op het niveau van de wereldmarkt te brengen, omdat volgens hem slechts tien procent van de Europese productie bedoeld is voor de wereldmarkt. Het was volgens hem beter dreigende overschotten af te wenden door boeren beter te stimuleren land braak te laten liggen. Van Aartsen vond dat een typisch Duits standpunt, omdat de Duitse landbouw vooral op binnenlandse consumptie en Europa is gericht, terwijl Nederland veel meer voor export naar niet-EU-landen produceert.
Zelfs Groot-Brittannië dat groot voorstander van landbouwhervormingen is, vond onderdelen van de plannen onaanvaardbaar.

Kort hierna, op 1 april kwamen de EU-ministers van Landbouw in Brussel bijeen, in hetzelfde gebouw als waar op dat moment ministers uit vijf Oost-Europese landen en van Cyprus aanwezig waren om over hun toetreding tot de EU te onderhandelen. Die kregen een voorproefje van de hartstochten die Brussel weet te ontketenen. Het gebouw werd afgezet met prikkeldraad en een forse politiemacht omdat boerenorganisaties gedreigd hadden 'delegaties' naar Brussel te sturen.
Het debat van de ministerraad kon geheel gevolgd worden door televisieploegen, bepaald ongebruikelijk in het Brusselse. Bijna alle vijftien ministers van landbouw zetten daarna uitsluitend hun bezwaren uiteen tegen de plannen van de Europese Commissie.

Minister Van Aartsen had op 18 maart. bij een eerste presentatie van Fischlers plannen. wel zijn tevredenheid geuit over de nieuwe manier waarop melkveehouders steun zullen gaan krijgen, als de Europese Commissie haar zin

krijgt. Hij was ook voorstander van het idee oin de uitbetaling van inkomenspremies te koppelen aan eisen op het gebied van natuur en milieu. Ook de milieu-organisaties waren enthousiast. Het Centrum Landbouw en Milieu rekende voor dat straks het inkomen van mivelboeren voor 30.000 gulden rechtstreeks door Brussel wordt betaald Daarvoor mogen de boeren wel mat milieuvriendelijks terugdoen. zo meende men. Bovendien laat Nederland 30 miljoenecu per jaar aan steunroormilieu-initiatieven ongebruikt in Brussel liggen. aldus het Centrum.
De boerenorganisatie LSO-Nederland vreest dat de inkomensdaling van boeren kan gaan oplopen tot twintig procent. maar evenals de Productschappen Vee. Vlees en Eieren zag men ookpluspunten in de hervormingsplannen.

In juli werden de onderhandelingen voortgezet. maar veel vooruitgang werd er niet geboekt. omdat, aldus diplomaten in Brussel, iedereen de uitslag van de Duitse parlementsverkiezingen van september 1998 wil afwachten. Dc Brusselse ambtenaren zetten wel de 'technische' voorbereidingen en het uitwerken van 'details' voort. Half juli zei Fischler dat de meeste staten inmiddels wel akkoord waren met vermindering van de subsidie op granen, maar dat de compensatie voor boeren nog een heet hangijzer was. Het meest problematische punt was volgens Fischler de rundvleessector, omdat de belangen van landen met een intensieve veehouderij verzoend moesten worden met die van landen waar boeren het vee op weilanden laten grazen.

ONDERZOEK NAAR HAALBAARHEID BSE-PLAN

De Europese Commissie ging er eind juli 1998 mee akkoord om een team inspecteurs naar Groot-Brittannië te sturen om de handhaving van wettelijke voorschriften in de Britse vleesindustrie te onderzoeken.
Regeringen van andere landen hadden daarom gevraagd, nadat de Commissie opnieuw voorstellen had ingediend om het totale exportverbod voor Brits rundvlees voor een deel op te heffen, ingesteld in maart 1996 om de verdere verspreiding van gekke-koeienziekte (BSE) tegen te gaan. Het voorstel was om het exportverbod op te heffen voor vlees van vee dat na augustus 1996 geboren was en afkomstig was uit kuddes waar de laatste acht jaar geen BSE was geconstateerd. Alleen Zweden en Ierland waren hiervan gecharmeerd. Andere regeringen wilden zekerheid dat het Britse systeem om de ouders van dergelijk vee te traceren en te registreren, waterdicht was. Een dergelijk systeem was in feite alleen operationeel in Noord-Ierland, dat in het verleden goed was voor een kwart van de Britse rundvleesexport.
De permanente Veterinaire Commissie van de EU, bestaande uit experts van alle vijftien EU-lidstaten. moest eerst zijn goedkeuring hechten aan het plan van de Commissie. Begin februari stelde de Europese Commissie de leden van de Veterinaire Commissie een ultimatum om nu eindelijk eens over het plan te stemmen. Op 4 maart stemden tien van de vijftien veterinaire deskundigen in met het plan om het exportverbod voor Noord-Ierland op te heffen. De deskundigen van Duitsland, Spanje, België en Luxemburg stemden tegen, Frankrijk onthield zich. Dat betekende volgens de regels dat de meerderheid niet groot genoeg was en dat de beslissing genomen moest worden door de EU-ministers van Landbouw.

Met een overweldigende meerderheid werd op 4 maart wel een ander voorstel van de Europese Commissie verworpen om in alle EU-landen de handel te verbieden van vlees met been (zoals T-bone steaks en schapebout), organen en andere afvalproducten van runderen, schapen en geiten, als de dieren ouder dan twaalf maanden waren. De Europese commissie had zich vastgebeten in dit plan, ondanks de hoge kosten ervan, nadat een andere deskundigen-commissie in december 1997 tot de conclusie was gekomen dat de ziekteverwekker van BSE op veel meer plekken in het lichaam van runderen kan voorkomen dan tot dan toe werd aangenomen.

Tegen dit voorstel om de ex- en import van zogenaamde Specifieke Risico Materialen (SRM) te beperken, was van begin af aan fel verzet gerezen van de kant van landen waar nooit gekke koeienziekte was geconstateerd of waar BSE sporadisch voorkwam. De Europese Commissie had het in september 1996 ingediend als kernstuk van haar beleid om BSE uit te roeien. Het SRM-verbod zou volgens de Commissie echter niet moeten gelden voor BSE-vrije landen buiten de EU. Prompt eisten zes EU-lidstaten die ook BSE-vrij waren, dat er ook voor hen een uitzondering gemaakt zou worden of dat nieuwe regels voor hen in veel lichtere mate zouden gelden. De Europese Commissie had er een hard hoofd in dat het mogelijk zou zijn uiteenlopende regimes voor de lidstaten in te voeren, maar ging in maart, na de desastreuze stemming in de Veterinaire Commissie, uiteindelijk wel overstag en voerde een uitzondering voor BSE-vrije landen door. Maar opnieuw stemde de groep van BSE-vrije landen tegen omdat zij vonden dat de garanties voor een uitzonderingsbehandeling niet hard genoeg waren, aldus de Europe*an Voice* van *12* maart

Met dit besluit van de landbouwministers kwam een einde aan de lijdensweg van het SRM-voorstel. De Euro-commissarissen Fischler en Bonino overwogen een herzien voorstel in te dienen dat onder de EU-wetgeving voor de interne markt zou vallen. Dat zou in de praktijk betekenen dat het Europees Parlement en de EU-ministers van Landbouw er samen over zouden beslissen en dat nationale regeringen gedwongen konden worden in het openbaar aan het EP uit te leggen, waarom zij tegen een forse inperking van de handel in SRM waren. Die procedurele weg zou echter wel twee jaar in beslag kunnen nemen. aldus ingewijden.

Onduidelijk bleef wanneer de Europese Commissie de implementatie zou gaan afdwingen van al wel goedgekeurde plannen om abattoirs te verplichten de organen van met BSE besmette dieren te vernietigen.

In april 1998 stelde de Europese Commissie de invoering uit van een EU-breed etiketteringssysteem voor runderen, dat informatie zou moeten bevatten over de regionale oorsprong van rundvlees en over gebruikte fokmethoden. Bovendien moesten nationale overheden kunnen garanderen dat die informatie correct was. Het systeem zou per 1 april 1998 ingevoerd worden. Volgens de *European* Voice van 16 april beweerde de Commissie dat niet-EU-landen bezwaar hadden gemaakt, maar exporteurs van buiten de EU ontkenden dit ten stelligste. Argentinië, Australië en Nieuw-Zeeland zeiden het weliswaar in principe oneens te zijn met de verplichte etikettering, maar hadden de Commissie niettemin van alle noodzakelijke informatie over hun nationale praktijken voorzien, simpelweg om hun marktaandeel in de EU veilig te stellen. Deze landen overwogen dan ook in 1999 een klacht bij de WTO in te dienen.
Het systeem zou aanvankelijk alleen gelden voor producenten die zelf al etikettering hadden ingevoerd en zou in januari 2000 voor alle leveranciers moeten gelden.

MILIEU

TOEKOMSTIG VERBOD OP DCMPEN OLIEPLATFORMS

Op 18 februari 1998 keurde de Europese Commissie een voorstel goed om te

komen tot een verbod op het dumpen van olieplatforms. Bedrijven moeten de platforms aan land slepen en verantwoord afbreken. Het verbod moet nog het fiat krijgen van de lidstaten en het Europees Parlement. Als het aan de commissie ligt, komt er alleen een uitzondering voor een zeer beperkt aantal betonnen platforms. In Europese wateren staan naar schatting 600 platforms. waarvan het merendeel de komende dertig jaar zal moeten worden afgebroken.

OLIEMAATSCHAPPIJEN TEGEN VERSCHERPING 'AUTO-OIL'-RICHTLIJN

Op 18 februari 1998 stemde het Europees Parlement voor een resolutie die de EU-ministerraad voorstelde de schadelijke uitlaatgassen van auto's met nog eens 23 procent extra te reduceren, bovenop de percentages waartoe al in juni 1997 was besloten. Toen namen de Europese ministers van milieu de 'Auto-oil'-richtlijn voor autobrandstoffen aan. waarin de maxima voor schadelijke auto-uitlaatgassen juist fors werden verlaagd. Het ging daarbij vooral om verzurende stoffen zoals stikstof- en zwaveloxiden en de roetuitstoot van dieselmotoren. In 2000 moest een eerste beperking van de emissies gehaald zijn en voor 2003 werden indicatieve doelstellingen vastgelegd, om de olie-industrie en autofabrikanten de tijd te geven zowel de brandstoffen als de auto's milieuvriendelijker te maken.

De oliemaatschappijen, verenigd in de lobbygroep Europia, stelden in een verklaring op 18 februari dat de verscherping van de 'Auto-oil'-richtlijn door het EP de olie-industrie tientallen miljarden extra gaat kosten. met name voor aanpassingen van de raffinaderijen, terwijl de luchtkwaliteit er amper door zou verbeteren. De Europarlementariër s bestreden dat en noemden hun eigen besluit een 'aanzienlijke verbetering'.
Het EP-besluit maakte een einde aan 'de meest intensieve lobby uit de geschiedenis van het parlement', aldus Europarlementariër D. Eisma van D66. Volgens hem kon de olie-industrie de kosten verhalen op de consument. De benzineprijs zou hierdoor één cent per liter stijgen.

OOST-EUROPESE LANDEN MOETEN MEER TEGEN VERVUILING DOEN

De Europese Commissaris voor milieuzaken Ritt Bjerregaard deed op 20 mei 1998 een beroep op de tien Oost-Europese landen die willen toetreden tot de EU om sneller hun vervuiling aan te pakken, vooral door de introductie van de allernieuwste schone productietechnologie. Zouden zij dit niet doen, zo waarschuwde zij, dan zou dit hun toetreding in gevaar kunnen brengen.

Bjerregaard deed haar uitspraken nadat de Commissie een verzoek had neergelegd bij de kandidaat-lidstaten om gedetailleerde plannen uit te werken voor het tegengaan van de vervuiling. De EC wil weten hoe de landen denken de kwaliteit van lucht en water op het binnen de EU vereiste peil te brengen.
Brussel schatte de kosten hiervan op termijn op 100 tot 120 miljard ecu (ruim 260 miljard gulden). Bjerregaard zei dat de EU bereid was hieraan mee te betalen en dat de EC niet van de lidstaten verwachtte dat het proces van aanpassing aan de EU's milieuwetten geheel zou zijn afgerond op het moment van toetreding. De EU heeft 120 miljoen ecu per jaar beschikbaar gesteld voor milieumaatregelen in de kandidaat-lidstaten en de Commissie heeft een beroep op de huidige lidstaten gedaan vanaf het jaar 2000 een extra 2,5 miljard ecu per jaar beschikbaar te stellen. Een dergelijke investering in het milieu van Oost-Europa zou naar verwachting ook de Wereldbank en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD) over de streep trekken om geld voor milieuvriendelijke maatregelen te fourneren.
Bjerregaard zei de zorgen te delen van Oostenrijk en andere EU-lidstaten over oude Russische kernreactoren vlakbij hun grenzen. Deze moeten gesloten worden, aldus Bjerregaard. zodra er alternatieve vormen van energie voorhanden zijn.

LUCHTVERVUILING MINDER IN EU

Het Europees Milieu-agentschap (EEA) meldde in zijn tweede rapport op 3 juni 1998 dat de luchtvervuiling, zure regen en aantasting van de ozonlaag de afgelopen drie jaar in de EU-lidstaten minder waren geworden. De vervuiling, het lawaai, de smog en verkeersdrukte in de steden eisten echter nog steeds hun tol. Alleen al in Groot-Brittannië overlijden naar schatting 24.000 mensen vroegtijdig als gevolg van de luchtvervuiling, zo verklaarde de Britse minister van Milieu Angela Beagle. Veel regelgeving van de Europese Commissie wordt niet ingevoerd of nageleefd, stelde de EC zelf. Het EEA legde veel nadruk op de vervuiling door intensieve landbouw en door het verkeer.

COMPROMIS OVER BROEIKASGASSEN

De EU-ministers van milieu bereikten op 16 juni 1998 in Luxemburg een compromis over de uitstoot van broeikasgassen. Tijdens de klimaattop in Kyoto in 1997 had de EU zich verplicht de uitstoot van kooldioxide tot 2010 met acht procent terug te brengen. De lidstaten moesten deze taakstelling onderling nog verdelen.
Nederland behoorde tot de landen die minder hoeven te doen: tot 2010 moet de Nederlandse uitstoot met zes procent verminderd zijn ten opzichte van het ijkjaar 1990. Oostenrijk, dat aanvankelijk geboekt stond voor een reductie van 25 procent, kreeg de concessie los dat de reductie slechts 13 procent behoeft te zijn. Daardoor werd de inzet van het Britse EU-voorzitterschap om een totale EU-reductie van 8,9 procent te bereiken, niet meer haalbaar.

Een woordvoerder van minister De Boer van VROM verklaarde de soepelheid tegenover Nederland als volgt: 'Nederland heeft in het recente verleden al veel meer gedaan dan andere landen. Daardoor zijn voor ons de goedkope maatregelen om een reductie in de uitstoot tot stand te brengen op. Dat geldt voor andere landen niet.' Duitsland moet krachtens het compromis zijn uitstoot van broeikasgassen met 21 procent verminderen, evenals Denemarken, en Groot-Brittannië met 12.5 procent.

BUITENLANDSE ZAKEN

OVERLEG WIET GROEP VAN RIO

De Latijns Amerikaanse Groep van Rio en de EU hielden op 12 en 13 februari 1998 in Panama een overleg dat de weg moet vrijmaken voor een eerste top van regeringsleiders uit de EU en Zuid-Amerika in 1999. Op de tweede dag stond veel Amerikaans beleid ten opzichte van Zuid-Amerikaanse landen ter discussie, zoals het embargo tegen Cuba, het sanctiebeleid van de VS en het systeem in de VS om landen jaarlijks al of niet een bewijs van goed gedrag te geven voor hun bijdrage aan de strijd tegen drugssmokkel, waarvan vervolgens de Amerikaanse overheidssteun bij het verkrijgen van kredieten van multilaterale banken afhangt.

De Groep van Rio had enkele maanden eerder, tijdens een top van 21 tot 23 augustus 1997 in Asunción, de hoofdstad van Paraguay de 'eenzijdige en extraterritoriale toepassing van nationale wetten door de VS verworpen als een schending van de nationale soevereiniteit, on-

der gelijktijdige erkenning van de noodzaak om samen te werken tegen drugshandel en terrorisme. De veertien deelnemende lidstaten spraken hun veroordeling uit over de Amerikaanse Helms-Burton-wet. Daarnaast werd overeengekomen dat de ministers van Buitenlandse zaken van de Groep var; Rio zouden bijccnkomcn om strafmaatregelen te treffen, indien in een lidstaat een staatsgreep zou worden gepleegd 'of zich een situatie zou voordoen die een bedreiging van de rechtsstaat vormde'. Verder werd tijdens de top een r-oorstel goedgekeurd waarin werd aangedrongen op een herziening van het Handvest van de VN om de rol van de regio in de VN-Veiligheidsraad te vergroten.

Verder spraken EU-vertegen~voordigers afzonderlijk met de twee Zuid-Amerikaanse handelsblokken. de Mercosur en de Andes Groep. De vice-voorzitter van de Europese commissie, Manuel Marin. zei dat het niet de bedoeling was met geheel Zuid-Amerika tot een vrijhandelsakkoord te komen, zoals de VS willen. Diplomaten lieten weten dat het er vooral om ging verzoeken van twaalf landen te bespreken die een betere toegang tot de EU-markt voor hun landbouwproducten wensen. El Salvador vertegenwoordigde Midden-Amerika en Guyana de Caribische landen bij de top in Panama.

ASEM-FONDS KRIJGT GESTALTE

De Wereldbank en de Europese Commissie hielden op 28 april 1998 gesprekken over een Europees fonds om Aziatische economieën in crisis te helpen. Het fonds werd in april gelanceerd tijdens de tweede Asia-Europe Meeting (ASEM).toen de EU beloofde 'schouder aan schouder' met de Aziatische probleemlanden te staan. De exacte doelstellingen en managementstructuur van dit fonds moesten echter nog uitgewerkt worden. De Wereldbank zag het fonds als een welkome aanvulling op de 220 miljoen gulden die de bank spendeert aan het beheren van projecten in Azië en de 120 miljoen gulden die andere fondsen bijdragen aan het crisismanagement in dit werelddeel. De EU en Wereldbank moesten het nog eens worden over de keuze van projecten, het beleid en de wijze van opereren. Het Internationaal Monetair Fonds had in april naar schatting honderd miljard dollar bijeengebracht voor financiële reddingsoperaties in Thailand, Indonesië en Zuid-Korea.

De vice-voorzitter van de Wereldbank voo Azië Jean-Michel Severino zei te verwachten dat het grootste deel van het EU-fonds gebruikt zou worden om Europese consultants te bctalcn die Aziatische regeringen zouden helpen hun economie te herstructureren en ambtena en en bankiers te trainen, terwijl een ander deel van het geld zou gaan naar onderzoek betreifende de invloed van de crisis op de armoede in betrokken landen. Dergelijk onderzoek 'werd niet gedaan vanwege het plezier van toezicht houden', zei Severino, maar was noodzakelijk voor de financiële hulpverlening in 1999 en voor het geval de Wereldbank de landen moest helpen efficiënte systemen van sociale zekerheid op te bouwen.

Tijdens de ASEM-top begin april deed de EU een beroep op Japan om met steun voor zijn buurlanden over de brug te komen en zijn eigen economische problemen aan te pakken. Vlak vóór de bijeenkomst had de Sony Corporation nog gewaarschuwd dat Japan op de rand van de economische ineenstorting stond. De Japanse premier gebruikte de ASEM-top om uit te leggen dat dit nonsens was: 'Ik vraag u: Japan heeft 800 miljard dollar aan buitenlands bezit. Het heeft een buitenlandse valutareserve van 200 miljard dollar. Het land heeft geen buitenlandse schulden. Hoe zou een dergelijke economie op instorten kunnen staan?'

Het slotcominuniqué van de Asia-Europe Meeting ging kwesties als mensenrechten en democratisering uit de weg en richtte de schijnwerpers op armoede; voedselvoorziening, gezondheidszorg, milieubescherming: de strijd tegen de misdaad en het welzijn van vrouwen en kinderen. Deskundigen zullen zich onder meer buigen over de groeiende seksuele exploitatie van kinderen. De ASEM wilde verder een bijeenkomst beleggen voor burgemeesters van grote steden en een serie culturele en wetenschappelijke uitwisselingsprogramma's op de rails zetten.
Enkele Aziatische landen, inclusief China, waren teleurgesteld over het weinig concrete gehalte van de Europese toezeggingen. De Britse premier Blair bejubelde de tweede ASEM-bijeenkomst als de plek waar 'de juiste voorwaarden geschapen werden voor een nieuw partnerschap tussen Europa en Azië in de 21e eeuw.'
(Zie ook het bericht over de ASEM-top onder Azië in dit nummer.)

ISRAËLISCHE EXPORTFRAUDE AAN DE KAAK GESTELD

Op 19 mei 1998 dreigde de Israëlische premier Netanyahu de rol van de EU in het vredesproces te beëindigen als de EU de exportfraude door Israëliërs zou aanpakken. Volgens Brussel maakten Israëlische kolonisten in de bezette gebieden illegaal gebruik van handelsprivileges met de EU. die alleen voor Israël gelden en half mei stelde de Commissie dat al dergelijke import van producten uit de bezette gebieden stopgezet moest worden. Bovendien zou Israël Palestijnen dwingen hun producten aan Israëlische bedrijven te verkopen in plaats van zelf rechtstreeks naar de EU te exporteren. Onder het mom van veiligheidseisen werd de Palestijnse export van kwetsbare producten zoals snijbloemen vertraagd; snelle export was alleen mogelijk naar Israël, aldus bronnen in Brussel. Terwijl Israël zijn quotum aan vrij invoerbare snijbloemen geheel gebruikt had in 1997, zouden Palestijnse producenten slechts tien procent van hun quotum omgezet hebben.

Brusselse functionarissen wezen erop dat Israël al eerder had geprobeerd om een handelsgeschil tot een politieke kwestie op te blazen. In 1997 ontstond een rel over Israelisch sinaasappelsap dat belastingvrij in de EU werd ingevoerd en waarvan de oorsprongcertificaten vervalst waren. Het sap bleek uit Brazilië te komen. Later trok Israël tweederde van de oorsprongcertificaten in. De fraude had de EU naar schatting 88 miljoen gulden aan gemiste invoerbelasting gekost.
In juni steunden de EU-ministers van Buitenlandse zaken de kritiek van de Europese Commissie. De *European* Voice van 23 juli schreef dat de Israëlische regering aan een nieuw akkoord met de Europese Commissie werkte, waardoor producten van kolonisten ook onder het etiket 'made in Israel' in Europa ingevoerd zouden mogen worden.

'FASTTRACK'-ONDERHANDELINGEN MET MEXICO

De ministers van Buitenlandse zaken van de EU gaven de Europese Commissie op 25 mei 1998 een mandaat om 'fast track' onderhandelingen met Mexico te beginnen over een vrijhandelsakkoord. Het akkoord zou afspraken gaan behelzen over handel in goederen en diensten, telecommunicatie. transport, kapitaaltransfer, aanbestedingen van openbare werken. competitieregels en intellectuele eigendom. Eerder hadden het Europese Parlement en de Mexicaanse Senaat al het groene licht voor de onderhandelingen gegeven. Tot eind mei was Turkije het enige andere land waarmee de EU fast track onderhandelingen wilde voeren. 'Fast track' staat voor uitgebreide bevoegdheden van

onderhandelaars. Parlementen en Europese instellingen kunnen een toekomstig akkoord alleen in zijn geheel goed- of afkeuren.

De Europese Unie is na de VS de grootste handelspartner van Mexico. In 1996 bedroeg de handel tussen de EU en Mexico 8.3 miljard ecu (ongeveer 18,4 miljard gulden). maar het aandeel van de EU in de Mexicaanse markt, groot 370 miljard gulden in 1996, daalde tot 6,1 procent. De EU-lidstaten hebben grote moeite met de competitie van Mexico's NAFTA-partners, de VS en Canada, die zonder ontmoedigende belastingen en heffingen kunnen exporteren. Mexicaanse exporten worden geremd door de handelsvoordelen die de EU aan voormalige Europese koloniën gunt, zo heet het in Brussel.

HXNDELSPROBLEMEN MET DE VS

VS bevriest sanctiewetgeving

De EU en de Amerikaanse regering besloten in oktober 1997 verdere onderhandelingen te voeren voor de oplossing van hun geschil over de Amerikaanse Helms-Burton-wet. Krachtens deze wet konden niet-Amerikaanse bedrijven forse boetes krijgen als zij zaken deden in Cuba met door de regering-Castro onteigende Amerikaanse bedrijven. In april 1997 had de EU een klacht opgeschort over deze wet, die zij had ingediend bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO). De EU en de VS hadden toen bepaald dat 15 oktober de uiterste datum voor de oplossing van de kwestie zou zijn. Het geschil breidde zich uit naar een soortgelijke wet uit 1996, de Iran-Libya Sanctions Act (ISLA). Krachtens deze wet moet de Amerikaanse president boetes opleggen aan buitenlandse bedrijven die voor meer dan twintig miljoen dollar per jaar in de olie- en gasindustrie van Iran en Libië investeren. Onder andere het Franse oliebedrijf Total hing een boete boven het hoofd wegens investeringen in Iran. Volgens de EU waren deze extraterritoriale wetten strijdig met het internationaal recht. Bovendien meenden velen dat Iran zich na de monsterzege van president Khatami tot een minder gevaarlijke staat zou ontwikkelen.

Beide partijen ontmoetten elkaar op 14 en 15 oktober 1997 in Brussel, werden het niet eens en kwamen overeen toch verdere onderhandelingen te voeren.

Op 18 mei 1998 vond in Londen een top tussen de EU en de VS plaats die verdere confrontatie tussen de twee blokken leek te kunnen voorkomen. De dreiging van sancties verdween in ruil voor Europese medewerking aan anti-terrorismemaatregelen. Formeel zou het Amerikaanse Congres de wetten moeten intrekken. Na afloop zei president Clinton dat de vijftien EU-lidstaten hadden toegezegd elf conventies op het gebied van terrorismebestrijding te ratificeren (een toezegging die dan ook de steun van de meeste nationale parlementen zou moeten krijgen). Dit dient 'onze algemene strategie om Iran af te schrikken massavernietigingswapens te verwerven en het terrorisme te bevorderen.' aldus Clinton.
Wat de Helms-Burton Act voor Cuba betreft, stelde Clinton dat de maatregelen die de EU bereid was te nemen om wereldwijd investeringen in 'illegaal onteigende' bedrijven te ontmoedigen, effectiever Amerikaanse belangen beschermde dan eenzijdige Amerikaanse wetgeving. 'Onze regeringen zulke dergelijke transacties [met onteigende bedrijven - red.] geen enkele vorm van commerciële steun geven, inclusief leningen, subsidies, fiscale voordelen, garanties en verzekeringen tegen politieke risico's.'

In de VS kwam na de top in Londen een discussie op gang over het nut van allerlei Amerikaanse sancties en was de verwachting dat alle sanctiewetgeving grondig herzien zou worden. Clinton zei in Londen dat de toezeggingen van de EU, gekoppeld aan die van Rusland om beter toe te zien op de export van militair bruikbare technologie naar Iran, ook in staat waren de doelstellingen van het Congres zoals vastgelegd in de ISLA, te realiseren.
In juli verlengde Clinton de tijdelijke bevriezing van de omstreden sanctiewetten met zes maanden, maar 'het grote punt blijft dat het Congres er zo spoedig mogelijk mee instemt'; aldus een woordvoerder van de Europese Commissie.

NTM-plan onaanvaardbaar voor Frankrijk

De voorstellen van Euro-commissaris Sir Leon Brittan voor een New Transatlantic Marketplace (NTM) kregen weinig bijval tijdens een bijeenkomst van de EU-ministers van Buitenlandse zaken op 27 april 1998 in Luxemburg. Dit zei de Britse minister Robin Cook na afloop. 'Vooral Frankrijk gaf te kennen tegen verdere ontwikkeling van het idee te zijn', meldde Cook. Volgens andere bronnen waren de NTM-voorstellen 'dood en begraven'. op enkele losse elementen na. Een woordvoerder van Brittan weersprak dit, verwijzend naar de New Transatlantic Agenda van de EU, die de NTM-plannen expliciet noemt. Deze transatlantische agenda was in 1995 door de EU en de VS gepresenteerd als opmaat voor meer samenwerking op het gebied van handel en veiligheid.
De ministers waren wel bereid, aldus Cook, om zich in te zetten voor beëindiging van het dispuut tussen de VS en de EU over de Amerikaanse handelssancties tegen Europese bedrijven die zaken doen in Iran: Libië en Cuba. Het Britse EU-voorzitterschap en de Europese Commissie kregen opdracht over stopzetting van de sancties te onderhandelen. Cook stelde dat het sanctie-verhaal niettemin 'onderdeel van een pakket voor uitbreiding van de handel moest zijn'.

Brittans NTM was bedoeld als basis voor verdere expansie van de handel tussen de VS en de EC, goed voor een omzet die in 1996 al 766 miljard gulden bedroeg. Door resterende 'technische' handelsbarrières op te ruimen, de aanbesteding van openbare werken gezamenlijk te regelen alsmede de regels voor intellectueel eigendom en investeringen verder te liberaliseren, kon de EU over vijf jaar 324 miljard gulden aan haar BNP toevoegen, stelde de Europese Commissie.
De Franse regering bleef echter op haar standpunt staan dat de NTM-voorstellen strijdig zijn met al gesloten multilaterale handelsakkoorden, met name die van de Wereldhandelsorganisatie WTO. 'Door met de VS te gaan onderhandelen over een bilaterale overeenkomst riskeren wij problemen in moeilijke kwesties zoals audiovisuele en landbouwproducten. die niet in zulke onderhandelingen zouden moeten worden opgenomen,' zei de Franse regeringswoordvoerder Yves Doutriaux op 12 maart.
Brittan had bij de presentatie van zijn NTM-plannen ook gezegd dat hij die 'moeilijke' producten buiten de onderhandelingen wilde houden. Duitsland steunde het plan, aldus NRC *Handels*blad van 13 maart; maar had volgens andere bronnen wel grote moeite met nieuwe afspraken over de aanbesteding van openbare werken.

De Europese Commissie sprak de be ering van de Franse premier Lionel Jospin tegen dat Brittan zijn initiatief 'zonder enige consultatie' met Frankrijk gelanceerd had. Volgens Brittans woordvoerder Nigel Gardner was er zelfs sprake geweest van 'intens overleg'.

In Parijs heette het dat Brittan zijn NTM lanceerde, omdat het internationale topoverleg in februari 1998 over een 'Multilateral Agreement on Investment' (MAI) ook mede door Frans verzet mislukt was. Met zijn NTM zou Brittan een vorm van globalisering willen bevorderen die voornamelijk de VS profijt zal brengen. zo was het gevoelen in Parijs.

Ter voorbereiding van de top tussen de EU en de VS op 18 mei 1998 was een minder ambitieus plan voor verdere liberalisering van de transatlantische handel onderwerp van gesprek in Londen, tijdens een ontmoeting tussen de Amerikaanse staatssecretaris van Buiteniandse zaken Stuart Eizenstadt en EU-Commissaris Brittan. In het nieuwe plan maakte de dienstensector geen deel meer uit van de toekomstige vrijhandelszone, aldus een EU-diplomaat, en het plan maakte ook geen gewag meer van een arbitrageprocedure voor disputen tussen de twee blokken.

Omstreden subsidie op gerst.
Quota voor tarwegluten

De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright stuurde op 27 mei 1998 een protestbrief aan EU-commissie-voorzitter Jacques Santer naar aanleiding van een zwaar gesubsidieerde verkoop van 30.000 ton Finse gerst aan een bedrijf in Californië in april. Dit gebeurde enkele dagen, nadat boeren uit het noorden van de VS demonstraties hadden gehouden op de stoep van het Witte Huis, het Amerikaanse ministerie van Landbouw en het EU-kantoor in Washington. Volgens de boeren had de import van de spotgoedkope gerst een scherpe prijsdaling voor Amerikaanse gerst veroorzaakt. De Europese subsidie bedroeg 51 dollar per ton, waardoor de prijs op slechts 94 dollar per ton uitkwam.
De EU, tamelijk verbijsterd over de Amerikaanse opwinding, verdedigde haar standpunt dat de subsidie legaal was onder de wereldhandelsovereenkomst die in 1995 in het kader van de Uruguay-ronde werd afgesloten. Het idee dat de import van de Finse gerst op de Amerikaanse markt tot een prijsdaling geleid zou hebben. 'grensde aan het belachelijke', aldus een woordvoerder in Brussel.

Op 27 mei reageerde een woordvoerder van de Europese Commissie met de opmerking dat de EU toch ook geen problemen maakte over de miljoenen tonnen indirect gesubsidieerde maïsgluten die Amerikaanse bedrijven naar Europa exporteren. De woordvoerder. Gerry Kiely, liet journalisten in het ongewisse welke maatregelen de EU zou nemen als de VS zijn slapende subsidieprogramma voor granen EEP (Export Enhancement Programme) opnieuw zou activeren. In ieder geval zou de import in de EU van 100.000 ton Amerikaanse gerst er niet onder lijden. zei hij.

Op 19 mei 1998 had de Amerikaanse minister van Landbouw Dan Glickman al publiekelijk gedreigd zijn verzet tegen herinvoering van subsidies op de Amerikaanse graanexport op te geven als de EU het nog eens zou wagen gerst in de VS te dumpen. Zowel de VS als de EU hebben grote voorraden. Hij voegde eraan toe niet tegen EU-subsidies op andere graansoorten te zijn die regelmatig aan de VS verkocht worden. Europese exporteurs van haver waren bezorgd medeslachtoffer van de rel rond het gerst te worden. Zij exporteren jaarlijks rond de 600.000 ton haver naar de VS.

Op 2 juni 1998 breidde het geschil zich uit tot tarwegluten, toen de Amerikaanse regering besloot de Europese export hiervan voor drie jaar aan banden te leggen. Gluten is de verzamelnaam voor eiwitten in tarwemeel, die het brood zijn elasticiteit geven en het rijzen van het meel een handje helpen. 'De Amerikanen schijnen alleen die markten te willen liberaliseren waar zij competitief zijn,' zei EC-woordvoerder Gerry Kiely in Brussel. Het Europese quotum voor tarwegluten, dat in juni onmiddellijk inging. bedroeg 24.500 ton en zou een halvering van de potentiële export naar de VS betekenen. Volgens Brussel en Europese bedrijven was het probleem voor de Amerikaanse producenten van tarwegluten en tarwezetmeel dat maïszetmeel en maïsgluten in de VS goedkoper waren, niet de concurrentie vanuit Europa.

Eind juli ontstond een geschil over de interpretatie van de WTO-regels voor exportsubsidies op granen en andere landbouwproducten. De Europese Commissie was van mening dat als het door de WTO vastgestelde plafond voor dergelijke subsidies in een jaar niet werd gehaald, de overgebleven vrije ruimte kon worden overgeheveld naar het volgende jaar. De VS bestreden dit, in hun opvatting gesteund door Australië en Nieuw-Zeeland. De EU hevelde al sinds 1995 deze 'subsidierechten' over en had 35 miljoen ton graan aan rechten geaccumuleerd. De graanprijs in de VS zakte medio 1998 onder de psychologische grens van 90 ecu per ton. Massale export van gesubsidieerd Europees graan zou de Amerikaanse graanprijzen nog verder omlaag drijven, vreesde men in Washington, aldus de European *Voice* van 23 juli.

Geen actie tegen open skies-verdragen met VS

Op 26 juni 1998 maakte de Europese Commissie bekend voorlopig geen gerechtelijke stappen te ondernemen tegen EU-lidstaten die bilaterale open skies-verdragen met de VS hadden gesloten. De Commissie zou in plaats daarvan opnieuw proberen een mandaat te krijgen om namens alle lidstaten één verdrag met de VS te sluiten. De bilaterale verdragen zijn 'schadelijk voor de interne EU-markt', stelde Commissiewoordvoerster Sarah Lambert. 'We zullen naar de rechter stappen als niets anders blijkt te werken.'

In maart 1998 had de Commissie acht EU-landen een zogeheten 'reasoned opinion' gestuurd, een waarschuwing dat de Commissie de bilaterale verdragen in strijd achtte met EU-wetgeving. De landen zijn dan verplicht een weerwoord te sturen. Denemarken, Duitsland, België, Luxemburg, Zweden, Oostenrijk, Groot-Brittannië en Oostenrijk moesten zich verantwoorden. De actie van de Commissie kwam, nadat men er niet in geslaagd was van de EU-ministers de bevoegdheid te verkrijgen om ook met de VS te onderhandelen over wederzijdse landingsrechten en het recht om binnen een ander land binnenlandse vluchten te verzorgen.
Dat de Europese Commissie eventueel naar het Europese Hof van Justitie wil stappen, hangt samen met haar overtuiging dat Europese luchtvaartmaatschappijen altijd in het nadeel zijn vergeleken met Amerikaanse waarvoor de bilaterale verdragen gelden.

EU dreigt met klacht tegen VS-regels voor kledinglabels

Op 10 juli 1998 dreigde de EU bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) een klacht in te dienen tegen de Amerikaanse voorschriften voor kledinglabels. De VS eisen dat op een label het land van oorsprong van de grondstoffen van een kledingstuk staat, niet het land waar de kleding gemaakt is. Op een stropdas die in Nederland ontworpen, geweven, geverfd en genaaid is en waarvoor bijvoorbeeld Chincsc zijde is gebruikt, moet volgens de Amerikaanse

regels dus 'Made in China' worden gedrukt. Het Amerikaanse Congres zou de verouderde wetgeving vóór 20 augustus 1998 hebben aangepast, maar de Commissie was er in juli niet gerust op dat deze belofte werd nagekomen.

MULTILATERAAL AKKOORD INZAKE INVESTERINGEN MISLCKT

Op 17 februari 1998 werden de onderhandelingen voor een Multilateraal Akkoord inzake Investeringen (MAI) afgebroken. Deze onderhandelingen werden gevoerd in het kader van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), die in 1997 een lijst opstelde van de criteria waaraan het MAI zou moeten voldoen. Het verdrag had allerlei bilaterale verdragen tussen landen moeten vervangen en was er vooral op gericht te bewerkstelligen dat een overheid bedrijven van eigen bodem niet voortrekt en buitenlandse investeerders gelijk behandelt, zowel fiscaal als op het gebied van subsidies, bij openbare aanbestedingen als op elk ander vlak.
Hoewel ontwikkelingslanden niet rechtstreeks betrokken waren bij het MAI. was de verwachting dat op veel van die landen druk zou worden uitgeoefend het MAI te tekenen, vooral in verband met komende privatiseringen var, staatsbedrijven. waarop buitenlandse investeerders een bod zouden willen uitbrengen. 'De essentie van het MAI is voor ons de toegang tot ontwikkelingslanden', zei een woordvoerder van de Nederlandse werkgeversorganisatie VNO-NCW.

Tijdens een persconferentie na het definitief mislukken van de onderhandelingen beschuldigden onderhandelaars van de VS en de EU elkaar veel te veel uitzonderingen te willen bedingen. Het verzet van de EU werd vooral geleid door Frankrijk en was onder meer gericht tegen de consequentie van het MAI dat Franse en EU-subsidies voor de Franse filmindustries afgeschaft moesten worden, dan wel voortaan ook beschikbaar zouden moeten komen voor filmproducenten uit de VS.
In andere EU-landen werd gevreesd voor afschaffing van EU-subsidies voor bedrijven in 'arme' regio's van Europa. Ook India, hoewel geen OESO-lid. had zich heel kritisch uitgelaten over het MAI in spe.

In Canada was in 1997 een grote anti-MA1 campagne van de grond gekomen die werd aangevoerd door vakbonden en milieu- en consumentenorganisaties. aldus Michiel Bussink in de *Groene Amsterdammer* van 11 februari 1998. Die vreesden dat de macht van nationale regeringen om de sociale vrede, het milieu en werknemersrechten te beschermen definitief uitgehold zouden worden. OESO-functionarissen stelden dat het akkoord expliciet een uitzondering maakte voor wetten op sociaal gebied en wetten ter bescherming van het milieu.
Bussink analyseerde in zijn artikel de vraag waarom er in Nederland zo weinig discussie over het MAI was. Begin februari had de Tweede Kamer nog steeds niet een door minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking beloofde notitie over het MAI ontvangen. hoewel de onderhandelingen die maand een beslissende fase ingingen. Bussinks zegslieden verweten onder meer het ministerie van Economische zaken 'geen open kaart te willen spelen' en VROM-ambtenaren buiten de discussie te houden. EZ ontkende de beschuldigingen. Op EZ zou directeur-generaal Frans Engering, die de onderhandelingen namens de OESO leidde. de hand hebben in het 'stil houden' van de discussie. FNV-voorman Tom Etty verklaarde tegenover Bussink dat het debat binnen de FNV niet op gang gekomen was 'omdat de Nederlandse overheid nog geen standpunt over het MAI heeft ingenomen. En Nederland kan het zich niet permitteren om standpunten in te nemen omdat dat de positie van Frans Engering in gevaar brengt.'
Na de ondergang van de onderhandelingen zei Engering tegen journalisten in Parijs 'echt niet te weten' hoe het nu verder moest met het MAI. Volgens veel diplomaten was het akkoord 'definitief van tafel'.

SANTER PLEIT \'OOR 'MILLENNICM-RONDE'

Tijdens de top van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) op 19 mei 1998 in Genève lanceerde Jacques Santer, voorzitter van de Europese Commissie, een voorstel voor een nieuwe omvattende 'Millennium-Ronde' waarin de handelsliberalisering in uiteenlopende sectoren tegelijkertijd zou worden aangepakt. De Amerikaanse president Clinton bepleitte ook een nieuwe handelsronde, maar hij wilde steeds per sector een akkoord sluiten, om te voorkomen dat onenigheid in één sector akkoorden over andere sectoren blokkeert.

De Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela riep de ontwikkelingslanden op om ondanks hun kritiek en twijfels mee te doen aan een nieuwe handelsronde. Deze landen moeten volgens hem dan wel meer de ruimte krijgen als opkomende exportstaten. Tot nu toe hebben ontwikkelingslanden te weinig geprofiteerd van de expansie van de wereldhandel, zei hij. 'Wat zo pijnlijk is, is dat de doelstellingen van verhoging van de levensstandaard niet zijn gehaald, noch in mijn land, noch op ons continent, noch voor het grootste deel van de mensheid', aldus Mandela.
Santer meende dat de WTO daarom een imago-probleem heeft. Hij verweet 'de technici van de WTO' ervan te weinig uitleg te geven aan de burgers. 'Het is urgent niet alleen de transparantie van de WTO te vergroten, maar ook een echte dialoog aan te gaan met alle vertegenwoordigers van de samenleving'. zoals milieu-actiegroepen en vakbonden. aldus Santer. Buiten het WTO-gebouw werd traangas ingezet tegen stenengooiende betogers.

Tijdens de WTO-top werd onder meer besloten de elektronische handel op Internet tot eind 1999 te vrijwaren van BTW-heffingen of in- en uitvoerrechten. Een werkgroep zal bestuderen hoe het daarna verder moet en zal zich mede op aandrang van de Europese Unie ook storten op regelgeving voor privacy en cryptologie. De termijn valt samen met de volgende WTO-topconferentie in de VS. Enkele landen tekenden aan dat de werkgroep zich niet zal bezighouden met de gevolgen van handel op internet voor de directe belastingen. Groot-Brittannië, Italië en Ierland achten de OESO daarvoor een beter forum.

PACT MET OOST-EUROPA VOOR HERSTRUCTURERING POLITIE EN JUSTITIE

Tien Oost-Europese landen sloten op 28 mei 1998 een pact met de Europese Unie ter versterking van de bestrijding van de georganiseerde misdaad. Het pact had de vorm van een politieke intentieverklaring en werd getekend door de ministers van Binnenlandse zaken van Polen, Tsjechië, Hongarije, Slovenië, Estland. Slowakije, Letland, Litouwen, Bulgarije en Roemenië, alsmede Cyprus. De landen zullen hun politiediensten herstructureren, hun rechterlijke macht onafhankelijk maken en het recherchewerk eerlijker en professioneler inrichten. Zij beloofden ook de strijd tegen de corruptie een wettelijke basis te geven, de drugshandel te bestrijden en een strenge controle in te voeren op de verkoop van wapens. Justitie moet het recht krijgen met misdaad verkregen geld en goederen in beslag te nemen. Ook zegden ze toe het witwassen van geld aan te pakken.

RUSLAND STEUNT FINSE 'NOORDELIJKE DIMENSIE'

Het Fins initiatief om de economische banden tussen Rusland en de EU te helpen versterken. is ook in Rusland in goede aarde gevallen, zo liet de Russische minister van Buitenlandse zaken Primakow op 30 mei 1998 tijdens een bezoek aan Finland weten. Het Fins

project, dat de naam 'Noordelijke Dimensie' meekreeg werd door sommige waarnemers gereduceerd tot een poging van Finland het doorvoerland van Russisch gas en olie voor Europese afnemers te worden Eind 1998 verwacht Finland een reactie van de Europese Unie op het project Letland, dat tot nu toe het belangrijkste doorvoerland voor energie uit Rusland was, vreest dat Finland geen oog heeft voor Letse belangen en zal proberen een van zijn meest winstgevende activiteiten over te nemen

FRANKRIJK ACCEPTEERT GENETISCH GEMANIPULEERDE MAIS EN RAAPZAAD

Een rapport van het Franse parlement zette op 2 juni 1998 het licht op groen voor de invoer in de hele EU van genetisch gemanipuleerde maïs en raapzaad uit de VS. Het rapport was het resultaat van een negen maanden durende parlementaire enquête onder voorzitterschap van de socialist Jean-Yves Le Deaut.
Krachtens de EU-wetgeving moest de Franse regering eerst de invoer van de nieuwe maïsw en raapzaadvariëteiten goedkeuren. alvorens ze elders in de EU-lidstaten mochten worden ingevoerd.
Het betrof een nieuwe maïsvariëteit van het Amerikaanse bedrijf Monsanto en een genetisch gemanipuleerde maïssoort en nieu raapzaad van het Duitse bedrijf AgrEvo. Het parlement handhaafde ook de toestemming voor de enige genetisch gemanipuleerde maïs die al in Frankrijk was toegelaten, de Bt 176-variëteit van de Zwitserse chemiereus Novartis.
Het rapport verwierp alle bezwaren van milieuactiegroepen zoals Greenpeace. evenals waarschuwingen dat sommige genetisch gemanipuleerde gewassen de werking van antibiotica voor de mens. en dan met name ampicilline, kunnen verzwakken.

VOORTZETTING EURO-MED DIALOOG

De ministers van Buitenlandse zaken van de lidstaten van de Europese Unie en twaalf Middellandse Zeelanden kwamen op 3 juni 1998 bijeen in Palermo, in het kader van het Euro-Mediterranean Partnership. de organisatie die in 1993 in Barcelona werd opgericht om de samenwerking te bevorderen op het gebied van handel, financiën en sociale en culturele ontwikkeling. Ook veiligheidsvraagstukken stonden officieel vanaf het begin hoog op de agenda. Lange termijndoelstelling is in het jaar 2010 een veilig, gezamenlijk vrijhandelsgebied gecreëerd te hebben.

De vorige vergadering in Malta in 1997 maakte duidelijk dat het onmogelijk was, zoals sommige Europeanen en ook de Israëliërs wilden, om het vredesproces in het Midden-Oosten buiten de dialoog te houden. In 1997 ruïneerden pogingen daartoe praktisch alle discussies over andere, niet minder belangrijke onderwerpen. waardoor de bijeenkomst als een grote mislukking gold. In Palermo werd geprobeerd de draad weer op te pakken. Er was geen formele agenda dit keer en na afloop werd geen slotverklaring uitgegeven, waardoor de informatie voor de media miniem bleef.

Onderhandelingen over associatieverdragen waren medio 1998 nog steeds gaande met Algerije, Egypte, Libanon en Syrië. De EU had al wel alomvattende associatieverdragen gesloten met Israël, de Palestijnse Autoriteit, Jordanië, Marokko. en Tunesië. Aan Euro-Med nemen ook Cyprus, Malta en Turkije deel. Malta trok zich in 1996 terug uit de groep landen die lid van de EU wilden worden, alsmede uit het Partnership for Peace van de NAVO.
(Vorigeberichten pag. 754/2 e.v. - 1997)

ITALIË

OPRICHTING NIEUWE MIDDENPARTIJ ALSNOG EEN FEIT

Op 2 juli 1998 maakte voormalig president Fransesco Cossiga de geboorte van een nieuwe middenpartij bekend; de Democratische Unie van de Republiek (UDR). Sinds de plannen voor de oprichting van deze partij in februari bekend werden liepen 46 afgevaardigden over naar de UDR. Zij waren vrijwel allemaal lid van de rechtse Vrijheidsalliantie van Silvio Berlusconi. De afgevaardigden menen dat een nieuwe middenpartij een beter alternatief zou vormen voor de huidige linkse regering. Een opiniepeiling toonde aan dat de nieuwe partij kan rekenen op 3,2 procent van de stemmen.
De plannen voor de nieuwe partij leken eerder in maart schipbreuk te lijden door geruzie over de leidende posten. Cossiga zei toen: 'Ik bevond mezelf tussen officieren die alleen maar gaven om medailles en functies.' Hij zei destijds ook dat hij zou stoppen met de plannen voor de UDR. Hierover is hij dus van gedachten veranderd.
De UDR bestaat vooral uit mensen die deel uitmaakten van de oude politieke garde van christen-democraten, liberalen. republikeinen, socialisten en sociaal-democraten. Cossiga zei daarom bij de presentatie van zijn partij: 'We wijzen de criminalisering van vijftig jaar democratisch leven af.'

ITALIË NORMALISEERT BETREKKINGEN MET LIBIË

Italië en Libië zijn overeengekomen een streep te zetten onder hun verleden en de onderlinge betrekkingen verder te normaliseren. Dit maakte het ministerie van Buitenlandse zaken op 9 juli 1998 bekend. Minister van Buitenlandse zaken, Lamberto Dini, verklaarde: 'We hebben een akkoord gesloten waarin beide landen zich verontschuldigen voor zaken die in het verleden zijn gebeurd en waarin zij zich vastbesloten tonen een goede onderlinge relatie op te bouwen.'
De relatie tussen Italië en Libië was jarenlang gespannen. Libië eiste financiële genoegdoening, omdat Italië het land van 1911 tot 1943 koloniseerde. Italiaanse bedrijven en burgers eisten op hun beurt financiële compensatie van Libië omdat Moeammar al-Kadhafi alle Italiaanse staatsburgers in 1960 het land uitzette en hun bezittingen confisqueerde.
Beide landen verontschuldigden zich in het akkoord voor het verleden, maar er werd geen financiële compensatie overeengekomen. Wel beloofde Libië dat 'Italianen die uit Libië zijn uitgewezen weer toestemming hebben om terug te komen vanwege werk, vanwege familiebezoek of om toeristische redenen.'

De overeenkomst volgde op een bilateraal overleg tussen de ministers van Buitenlandse zaken Lamberto Dini en Omar Moestafa al-Nuntasser op 4 juli 1998. Beide landen kwamen toen al overeen het terrorisme te bestrijden, de verspreiding van massavernietigingswapens tegen te gaan, te werken aan de stabiliteit in de regio en de mensenrechten te respecteren. Verder werd de verwachting uitgesproken dat er binnenkort overeenkomsten zouden worden gesloten op het gebied van toerisme, energie. transport, communicatie, landbouw en visserij.
Italië stelde dat met deze contracten het VN-embargo tegen Libië niet zou worden doorbroken. De Verenigde Naties kondigden in 1992 een lucht- en wapenembargo tegen Libië af. omdat dit land twee mensen weigerde uit te leveren die worden verdacht van de bomaanslag op een Panam-toestel boven het Schotse Lockerbie.

Italië sprak de hoop uit dat Libië weer terug zou keren in de internationale gemeenschap. Dini: 'In elke bijeenkomst. in elk gesprek met Libische vertegenwoordigers herhalen wij dat Libië's terugkeer in de internationale gemeenschap alleen mogelijk is als het land de resoluties van de Verenigde Naties volledig nakomt.' Hij voegde er echter aan toe: 'We hebben geen enkele aanwijzing dat Libië de laatste tijd direct of indirect betrokken is geweest bij terroristische activiteiten.'

CORRUPTIEPROCESSEN

BERLUSCOKI OPNIEUW VEROORDEELD

Een rechter in Milaan heeft Silvio Berlusconi op 7 juli 1998 veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en negen maanden wegens medeplichtigheid bij omkoping van belastinginspecteurs. Berlusconi zou van 1989 tot 1991 belastinginspecteurs hebben gevraagd de boeken van zijn media- en advertentiebedrijven slechts oppervlakkig te controleren. De betaling hiervoor zou zijn gedaan door zijn broer Paolo, die hiervoor al eerder werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en vier maanden.
De rechter besloot verder dat de voormalig premier en mediamagnaat de belasting nog een bedrag ter waarde van 225.000 guldenmoest betalen.
Zes dagen later, op 13 juli 1998, werd Berlusconi opnieuw veroordeeld. Ditmaal tot een gevangenisstraf van twee jaar en vier maanden wegens illegale financiering van zijn partij Forza Italia.

Het waren de tweede en derde veroordeling van de oppositieleider. In december 1997 had hij al een gevangenisstraf gekregen van zestien maanden wegens het bijhouden van een valse boekhouding. Er lopen nu nog vier zaken tegen hem.
Hoewel Silvio Berlusconi nu al driemaal is veroordeeld, is de kans dat hij zijn straffen zal uitzitten vrij klein. De Italiaanse beroepsprocedures duren enorm lang en bovendien geniet Berlusconi parlementaire onschendbaarheid.
Berlusconi zelf was niet in de rechtszaal aanwezig, maar hij gaf na het horen van het vonnis wel commentaar: 'Als het wapen van politieke processen wordt gebruikt om de democratische oppositie de mond te snoeren. dan leven we niet meer in een democratie maar in een dictatuur.'

PARLEMENTAIRE ONDERZOEKS-COMMISSIE DOODGEBOREN

Silvio Berlusconi, de leider de van de Nationale Alliantie, had in het parlement regelmatig aangedrongen op de komst van een parlementair onderzoek naar de enorme hoeveelheid corruptieprocessen in Italië. Volgens de oud-premier was er sprake van een samenzwering van linkse rechters die het hadden gemunt op politici en zakenmensen.
Op 14 juli 1998 leek er overeenstemming te zijn tussen de Nationale Alliantie en de regerende Olijfcoalitie over het instellen van een parlementaire commissie die de corruptieprocessen van begin jaren negentig zou onderzoeken.
Democratisch Links, de grootste partij in de Olijfcoalitie, stelde echter wel een aantal voorwaarden. De commissie moest het onderzoek binnen acht maanden afronden, er mochten geen advocaten, rechters of verdachten van corruptie in de commissie zitten en tenslotte mocht de commissie geen zaken onderzoeken die nog onder de rechter waren. Vooral dat laatste was tegen de zin van Berlusconi. De oppositieleider hoopte namelijk dat de commissie zou aantonen dat hij het slachtoffer was van een politieke samenzwering. Omdat de commissie geen lopende zaken mocht onderzoeken, was dat niet mogelijk.
Twee dagen later bleek de commissie een doodgeboren kindje. De senatoren van Democratisch Links lieten toen weten dat ze tegen de vorming van deze commissie zouden stemmen, omdat die vooral een politiek doel zou dienen.

(Vorige berichten pag. 421/1 - 1998)

VATICAAN

VATICAAN OPNIECW I S CONFLICT MET ITALIAANSE HOMO'S

Het Vaticaan is opnieuw in aanvaring gekomen met de Italiaanse homogemeenschap. Aanleiding was een hoofdartikel in de *Osservatore* Rornano van 14 juli 1998, waarin fel werd uitgehaald naar de gemeenteraad van Pisa. Daar hadden ambtenaren namelijk twee lesbiennes ingeschreven in het huwelijksregister van de gemeente. De Osservatore Romano beschuldigde het linkse gemeentebestuur van Pisa hierop van 'een immorele ideologische strategie bedoeld om het traditionele gezin te ondermijnen'. 'Het is tijd om het van de daken te schreeuwen'. zo vervolgt het artikel. 'Het gezin mag niet worden opgeofferd.'
Het hoofdartikel leidde tot een storm van kritiek. Sergio Lo Giudice, voorzitter van de homo-organisatie Arcigay, noemde het stuk 'een poging van het katholieke fundamentalisme om de grondwettelijke bescherming van alle mensen te ondermijnen'. Lo Giudice dreigde de namen bekend te maken van homoseksuele priesters als het Vaticaan door zou gaan met wat hij noemde 'deze inquisitie'.

(Vorige berichten pag. 238/3 e.v. - 1998)

AMERIKA

ANTIGUA EN BARBUDA

HERSCHIKKING KABINET

Premier Lester Bird voerde op 14 mei 1996 een kabinetswijziging door en zei dat hij zijn regering voorbereidde op 'het nemen van een grote sprong in de 21-ste eeuw'.

Bird zelf nam de portefeuilles Communicatie. Burgerluchtvaart en Internationaal transport over van Robin Yearwood. Verder nam hij de portefeuille Gokspelen over van minister van Financiën Molwyn Joseph. Yearwood bleef verantwoordelijk voor Openbare voorzieningen, Publieke werken en Energie. De verantwoordelijkheid voor Handel, Industrie en Consumentenzaken ging van John St Luce naar Hilroy Humphreys, die tot dan toe verantwoordelijk was voor Volksgezondheid en Binnenlandse zaken. St Luce behield Landbouw, Visserij en Grondzaken en nam Planning over van Bird en Coöperaties van Adolphus Freeland. Freeland behield Arbeid en nam Binnenlandse zaken over. Sam Aymer werd benoemd tot minister van Volksgezondheid en Openbare diensten.

Het besluit van Bird om zijn broer Vere Bird jr. politiek te rehabiliteren door hem te benoemen tot zijn speciale adviseur op het gebied van telecommunicatie, wetenschap, technologie en informatie was uiterst omstreden. De vermeende betrokkenheid van Bird jr. bij illegale wapentransporten had ertoe geleid dat hij in mei 1990 uit zijn ambt werd gezet. Een onderzoekscommissie had in november van dat jaar geadviseerd om hem te verbieden zijn openbare functie te hervatten.

KRITIEK OP DRUGSBELEID VAN VS EN EUROPA

Premier Lester Bird haalde op 27 mei 1998 scherp uit naar het drugsbeleid van de Verenigde Staten en Europa, die blijven proberen de drugsproductie in

plaats van de vraag naar drugs in te dammen. 'Het gevolg van dit standpunt is dat Caribische landen onder enorme druk van de Amerikaanse autoriteiten staan om verdragen te tekenen die amper aandacht schenken aan de soevereiniteit van onze landen en onze rechtssystemen.' zei Bird. Antigua is door de VS als een belangrijk transitoland voor drugs en centrum voor het witten van drugsinkomsten gebrandmerkt. De ironie van dergelijke feiten is echter, aldus Bird, dat het Caribisch gebied daarom de warme belangstelling van westerse regeringen geniet. 'Zonder die twee plagen zou het tot de achte buurt van de wereld behoren. Niemand zou nog enige belangstelling voor onze levensomstandigheden hebben.'
Bird zei dat zijn land 'drastische stappen' had genomen om de wetgeving aan te scherpen en louche offshore banken te sluiten.

(Vorige berichten pag. 402/3 e.v.-1994)

BAHAMAS

BAHAMAS STOPPEN MET SELECTIEF TERUGSTUREN CUBANEN

De regering van de Bahamas kondigde op 19 mei 1998 aan het selectieve terugsturen van Cubaanse illegalen te beëindigen. De Bahamas hadden in 1996 een immigratieverdrag met Cuba gesloten dat uitsluit dat illegalen de kans krijgen om vanuit de Bahamas door te reizen naar een ander land. Toch liet de regering in december 1997 de beroemde Cubaanse basketballspeler Orlando Hernandez vrij uit de gevangenis van Nassau om via Costa Rica door te reizen naar de VS waar hij later een contract van ruim twaalf miljoen gulden met de New York Yankees tekende.
Op 18 mei stuurde de Bahamas 65 Cubanen terug naar hun land, onder wie drie basketballspelers en een trainer.

STAKING HOTELPERSONEEL

Honderden medewerkers van hotels gingen op 5 juni 1998 in staking voor verdrievoudiging van het salaris dat op nationale feestdagen wordt uitbetaald. Zij blokkeerden wegen, bonkten op passerende touringcars en liepen in optocht langs het huis van de premier, die hun actie later veroordeelde als 'uitermate spijtig' en meende dat staken 'ontoelaatbaar' was. De Bahamas (280.000 inwoners) zijn in hoge mate afhankelijk van inkomsten uit toerisme. maar de eigenaars van hotels en andere toeristische voorzieningen zijn vaak buitenlands. De Hotel Catering and Allied Workers Union schatte dat vierduizend mensen aan de staking deelnamen. De werkgeversorganisatie vond het 'ongelooflijk' dat de vakbond een voorstel tot achttien procent loonsverhoging over vijf jaar afwees.

(Vorige berichten pag. 380/3 e.v. - 1997)

PARAGUAY

STRIJD TUSSEN WASMOSY EN OVIEDO

Regeringspartij wenst afzetting president

Op 21 augustus 1997 adviseerde het dagelijks bestuur van de regerende rechtse Colorado-partij (ANR-PC)een afzettingsprocedure tegen president Juan Carlos Wasmosy in gang te zetten.

De afzettingsmotie werd ingediend door senator Juan Carlos Galaverna, een prominente aanhanger van de campagne van ANR-PC-voorzitter Luis Maria Argaña om de nominatie van de partij voor de presidentsverkiezingen in 1998 in de wacht te slepen (krachtens de grondwet mocht Wasmosy zich niet voor een tweede termijn kandidaat stellen als president). Galaverna beschuldigde Wasmosy,een oude rivaal van Argaña, ervan op 24 juli een bijeenkomst met acht ANR-PC-gouverneurs en hogere legercommandanten te hebben georganiseerd om de uitslag van de aanstaande voorverkiezingen van de partij te beïnvloeden.
De gouverneur van het departement Guaira, Rodolfo Friedman, beweerde dat tijdens de vergadering 'zuiver politieke kwesties' waren besproken. Hoewel andere gouverneurs dit evenals Wasmosy ontkenden, gaven ze tegenstrijdige berichten over wat er had plaatsgevonden. Volgens sommige berichten hadden de militairen uiting gegeven aan hun bezorgdheid over de eventuele kandidatuur van voormalig opperbevelhebber generaal b.d. Lino Oviedo Silva, die in april 1996 een mislukte 'technische' coup had uitgevoerd.

Oviedo presidentskandidaat

Op 23 september 1997 nomineerde de kiesraad van de regerende Coloradopartij (ANR-PC)generaal b.d. Lino César Oviedo Silva als de presidentskandidaat van de partij bij de verkiezingen van 1998.
Oviedo kreeg 36,75 procent van de stemmen bij de voorverkiezingen van de partij en versloeg zijn belangrijkste tegenstander de voorzitter van de ANR-PC, Luis Maria Argaña, die 34,97 procent behaalde Oud-minister Carlos Facetti kreeg 22,47 procent en vice-president Angel Roberto Seifari 1.12 procent

De aanhangers van Argaña weigerden de uitslag te accepteren. Zij beweerden dat er sprake was geweest van ernstige onregelmatigheden bij de stemming en verklaarden bij de rechter in beroep te zullen gaan tegen de uitslag. Generaal Silvio Rafael Noguera, de stafchef van het leger, zei dat Oviedo niet tot president mocht worden gekozen, en de Amerikaanse ambassadeur Robert Service verklaarde dat zijn regering 'verbaasd' was over de uitslag van de voorverkiezingen. President Juan Carlos Wasmosy, die niet herkiesbaar was, maakte op 21 septembe bekend noch de kandidatuur van Oviedo noch die van Argaña te zullen steunen.

Domingo Laino kandidaat voor PLRA

Domingo Laino versloeg op 28 september 1997 Miguel Abdón Saguier en verwierf daarmee voor de derde opeenvolgende keer de nominatie als presidentskandidaat van de belangrijkste oppositiepartij. de Authentieke Radicale Liberale Partij (PLRA).Laino behaalde 61,9 procent van de stemmen en zijn rivaal 38,1 procent.

De running mate van Laino werd Carlos Filizzola, voorzitter van de Nationale Ontmoetingspartij (EN). die in augustus met het oog op de presidentsverkiezingen een verbond met de PLRA had gesloten: de Democratische Alliantie.

President neemt stappen tegen Oviedo

Op 27 oktober 1997 verzocht president Juan Carlos Wasmosy het Hooggerechtshof een uitspraak van een lagere rechtbank te vernietigen. Krachtens deze uitspraak mocht het bevel om oud-legercommandant generaal b.d. Lino Oviedo gedurende 30 dagen onder 'disciplinair arrest' te plaatsen, niet worden uitgevoerd. Wasmosy had dit bevel gegeven in zijn hoedanigheid van opperbevelhebber van de strijdkrachten.

Oviedo werd ervan beschuldigd de militaire regels te hebben overtreden en geen respect voor de president te hebben getoond toen hij een Argentijns tijdschrift had verteld dat Wasmosy 'corrupt was en al het geld en goud van het land stal'. Oviedo zei ook tegen de

media dat het leger het land niet destabiliseerde 'omdat ik dat zeg', maar dat hij een volksopstand zou leiden als de rechtbanken weigerden de overwinning te erkennen die hij zou behalen bij de presidentsverkiezingen van 1998. Hoewel Wasmosy hierop had gereageerd met het bevel Oviedo onder disciplinair arrest te plaatsen, verbood een rechter de uitvoering daarvan, omdat Oviedo volgens het nieuwe militaire recht alleen zou kunnen worden berecht door een burgerrechthank.

Oviedo's nominatie als presidentskandidaat van de regerende Colorado-partij (ANR-PC) na zijn omstreden overwinning bij de voorverkiezingen van de partij in september, werd niet bekrachtigd. Ook hingen hem nog steeds aanklachten wegens oproer boven het hoofd in verband met zijn mislukte couppoging in april 1996. Toch bracht Oviedo op 30 september en 1 oktober bezoeken in presidentiële stijl aan Argentinië en Uruguay en verkondigde herhaaldelijk dat hij de verkiezingen in 1998 zou winnen.

Crisis rond Oviedo

Op 28 november 1997 verklaarde Lino Oviedo, die onmiddels werd gezocht door de autoriteiten, dat hij in mei 1998 opnieuw een 'coup' zou organiseren door de presidentsverkiezingen te winnen als de kandidaat van de regerende Colorado-partij (ANR-PC). Ook herhaalde hij de beschuldigingen van corruptie tegen president Juan Carlos Wasmosy.

Oviedo was voorvluchtig sinds Wasmosy eind oktober zijn 'disciplinair arrest' had bevolen. Hij had aan arrestatie weten te ontkomen ondanks een inval in zijn huis in de hoofdstad Asunción door leden van de presidentiële garde. Hij was ergens in Paraguay ondergedoken en beweerde tegenover de media dat hij nog steeds de steun van het leger en de politie genoot, maar het risico liep te worden vermoord als hij zich zou overgeven. Hij beweerde verder dat Wasmosy en de voo zitter van de ANR-PC, Luis Maria Argaña, een 'complot' hadden gesmeed om hem de kans te ontnemen naar het presidentschap te dingen.

Het Hooggerechtshof had twee rechters geschorst die de uitvoering van Wasmosy's arrestatiebevel hadden verboden. Voor een andere rechtbank was Oviedo aangeklaagd wegens goedkeuring van een te hoge rekening voor drie helikopters die officieel bestemd waren om gebruikt te worden door de drugsbestrijdingsdienst van de Senaat maar die volgens critici bedoeld waren om Asunción 'vanuit de lucht' te controleren. De krant Noticias publiceerde ook een document dat de politie in handen zou hebben gekregen, met een plan om Wasmosy te 'elimineren' en vice-president Angel Roberto Seifart aan het hoofd te plaatsen van een voorlopige regering waarin belangrijke aanhangers van Oviedo zaten.

Volgens een aantal commentatoren had de regering door Oviedo in de rol van voortvluchtige te dwingen bijgedragen aan zijn poging om zichzelf op te werpen als kampioen van de armen en de meest waarschijnlijke persoon om de corruptie te bestrijden. Oppositiepartijen zwoeren zich niet te mengen in het conflict dat zij karakteriseerden als een broedertwist tussen facties binnen de ANR-PC.

Minister treedt af.
Nieuwe legercommandant

Minister van Justitie en Arbeid Sebastián González Insfran trad op 3 november 1997 af na in een korte verklaring te hebben gezegd dat hij geen 'zondebok' wilde zijn in de affaire rond Oviedo. Er werd geen opvolger benoemd.

Legercommandant generaal Oscar Rodrigo Diaz Delmas, die deel uitmaakte van de kring rond Oviedo en die in april 1996 was benoemd, trad op 24 november onder druk van Wasmosy af en werd tijdelijk opgevolgd door generaal Juan Evaristo Gonzálea Maldonado.

Oviedo gearresteerd en veroordeeld

Op 12 december gaf Oviedo zich over aan de militaire politie, een dag nadat het Hoogerechtshof het arrestatiebevel van president Wasmosy had bekrachtigd.
Op 4 februari 1998 bepaalde een militair tribunaal dat Oviedo voor onbepaalde tijd gevangen mocht worden gehouden en in staat van beschuldiging zou worden gesteld. Op 10 maart werd Oviedo door de Krijgsraad veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf wegens een poging tot staatsgreep. Hij was een week daarvoor al om dezelfde reden oneervol ontslagen uit de rangen van de krijgsmacht.

Sluiting radiostation opgeschort

De regering bepaalde 3 februari 1998 dat haar besluit om een radiostation uit de lucht te halen, voorlopig werd opgeschort. Station Uno in Asunción had een nieuwsprogramma uitgezonden waarin werd gesuggereerd dat een militaire staatsgreep aan de gang was.
De nationale commissie voor telecommunicatie had op maandag 2 februari aanvankelijk de sluiting van het radiostation bevolen omdat 'uitzendingen gebaseerd moeten zijn op het overbrengen van objectief nieuws uit betrouwbare bronnen'.
Het gewraakte programma was op zondagavond uitgezonden, koud twee dagen nadat geruchten over een staatsgreep de hoofdstad in hun greep hadden gehouden. Die waren gebaseerd op bewegingen van tanks en militaire vliegtuigen in de buurt van de hoofdstad, volgend op de verklaring van een civiele rechter dat hij overwoog presidentskandidaat Oviedo in vrijheid te stellen. Het verzoek aan de commissie om het besluit terug te draaien kwam van president Wasmosy.

Oppositie dreigt president met afzetting

De verzamelde oppositiepartijen dreigden president Juan Carlos Wasmosy op 25 februari 1998 met afzetting vanwege zijn pogingen de voor 10 mei vastgestelde verkiezingen opgeschort te krijgen.
Kandidaat voor het vice-presidentschap van oppositiepartij Democratische Alliantie, Carlos Filizzola, klaagde over de atmosfeer van onzekerheid: 'Wij zullen in geen geval uitstel dulden'.
Een eventuele afzettingsprocedure tegen Wasmosy zou moeten worden goedgekeurd door zowel het Huis van Afgevaardigden als de Senaat.

Wasmosy overweegt tijdelijke junta

Mocht hij slagen in zijn pogingen wettelijk uitstel te krijgen van de verkiezingen, dan zou president Wasmosy overwegen tijdelijk de macht over te dragen aan een militaire junta. Dat maakte een woordvoerder van de regerende Colorado-partij op 26 februari 1998 bekend.
In december 1997 vroeg Wasmosy de Hoge Kiesraad al om uitstel van de algemene verkiezingen van 10 mei en om het ongeldig verklaren van alle door de belangrijkste partijen voorgedragen kandidaten. Als reden noemde hij fraude bij de interne partijverkiezingen.
De stap van Wasmosy was een kennelijke poging zich te ontdoen van zijn aartsrivaal Lino Oviedo. Op 30 december verwierp de Hoge Kiesraad het verzoek tot het nietig verklaren van de kandidaturen.

Een aanhanger van de tot tien jaar cel veroordeelde generaal en presidentskandidaat Oviedo luistert naar de radio tijdens een betoging op 17 april 1998 in de hoofdstad Asunción voor zijn vrijlating. *(foto ANP)*

Bom ontploft bij Hooggerechtshof

Laat op woensdagavond 16 april 1998 ontplofte een bom bij het Hooggerechtshof in de hoofdstad Asunción. Ruiten gingen aan diggelen en het archief werd beschadigd, maar niemand raakte gewond.
Juist in deze dagen zou het Hof beslissen of het beroep van presidentskandidaat Lino Oviedo tegen zijn vonnis van tien jaar cel gegrond was of niet.
Volgens procureur-generaal Aribal Cabrera diende het Hof het vonnis tegen Oviedo te annuleren: omdat deze niet in de gelegenheid was gesteld om zich te verdedigen, maar het Hof dacht hierover anders en bevestigde het vonnis op 18 april.

Oriedo niet langer presidentskandidaat

Op 19 april 1998 bepaalde de Hoge Kiesraad dat Oviedo, die in de opiniepeilingen ver voor lag op de andere kandidaten. 'niet verkiesbaar was voor de post van president van de Republiek'. In zijn plaats benoemde de Hoge Kiesraad de kandidaat voor het vice-presidentschap, de 54-jarige Raul Cubas. tot presidentskandidaat voor de Coloradopartij.

Wasmosy: 'Ik werd verkeerd geciteerd'

President Juan Carlos Wasmosy verontschuldigde zich op 23 april 1998 uitputtend tegenover Argentinië nadat een Argentijnse krant had geschreven dat er volgens hem 'tienmaal zo veel corruptie' in Argentinië was als in zijn eigen land. Wasmosy legde de Argentijnse president Menem uit dat zijn commentaar door La Nacion verkeerd was weergegeven.

De regering van handelspartner Argentinië had scherp op het interview gereageerd. Minister van Defensie Dominguez liet weten dat Wasmosy het 'totaal bij het verkeerde eind' had.
Wasmosy, de eerste democratisch gekozen president van Paraguay in een halve eeuw, had de krant uitgelegd dat het slechte imago van zijn land te wijten was aan bevooroordeelde verslaggeving. Zo was ook de bezorgdheid bij de buurlanden over de aanstaande verkiezingen in zijn land overdreven en gebaseerd op verkeerde, lokale informatie.

Sinds Wasmosy in 1993 aantrad werd zijn regering beschuldigd van onregelmatigheden bij staatscontracten en leningen door staatsbedrijven. Argentinië en de VS spraken de voorafgaande weken hun zorg uit over het voornemen van Wasmosy en zijn Colorado-partij om de verkiezingen van 10 mei uit te stellen. De president had beweerd dat er sprake was van fraude bij kiezersregistratie door de Democratische Alliantie, een samengaan van liberalen en sociaal-democraten. Deze Alliantie had onder meer controle over het hoogste verkiezingscollege, de Hoge Kiesraad.

Volgens de oppositie ging het veeleer om de vrees dat de nieuwe presidentskandidaat van de Coloradopartij, Raul Cubas, aan twee weken te kort zou hebben om zijn opponent Laino van de Democratische Alliantie voorbij te streven. Volgens de opiniepeilingen lag Cubas 15 procent achter op zijn naaste concurrent.

Na kritiek van onder anderen de Amerikaanse president Clinton, die hardop de vrees uitsprak dat Paraguay zich internationaal zou isoleren als het land het democratische proces zou opschorten. trok Wasmosy zijn beschuldigingen in en verklaarde hij de crisis voorbij. Eerder nog had hij geroepen dat hij des-

noods zelf 'de horden partijgangers van Colorado' de straat op zou leiden om de verkiezingen te voorkomen.

Coloradopartij blijft aan de macht

Na 51 jaar aan de macht - zowel onder dictatuur als democratie - verlengde de Coloradopartij haar mandaat bij de algemene verkiezingen van 10 mei 1998. Het waren de derde verkiezingen sinds Paraguay in 1989 een eind zag komen aan de 35-jarige dictatuur van Stroessner. De oppositiepartijen van de Democratische Alliantie spraken evenwel van grootscheepse verkiezingsfraude en de eerste officiële uitslagen moesten worden uitgesteld tot de dag na de verkiezingen.

UITSLAGEN PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Behalve verkiezingen voor het presidentschap, die de Paraguayaanse politiek sinds de zomer van 1997 totaal beheersten, werden er op 10 mei 1998 ook verkiezingen gehouden voor de Senaat en de Kamer van Afgevaardigden.

Presidentsverkiezingen

	Stemmen	%
ANR (Coloradopartij), kandidaat Raul Cubas	857.196	53.7
Democratische Alliantie, kandidaat Domingo Laino	715.710	43.4

Senaat

	Zetels	%
ANR (Coloradopartij)	24	53,3
Democratische Alliantie	20	44,4
Partido Blanco	1	2,3

Kamer van Afgevaardigden

	Zetels	
ANR (Coloradopartij)	45	
Democratische Alliantie	35	43,8

In de eerste verwarring eisten zowel Colorado-kandidaat voor het presidentschap Raul Cubas als zijn tegenstrever Domingo Laino van de Democratische Alliantie de overwinning op. De 63-jarige econoom Laino deed voor de derde keer een gooi naar het presidentschap. Hij heeft altijd geclaimd dat de winst hem in 1993 alleen ontging door fraude van de kant van Wasmosy.
Op basis van 70 procent van de stemmen lieten de peilingen echter een duidelijke winst zien voor de 54-jarige miljonair en zakenman Cubas. Cubas kon rekenen op 32 procent van de stemmen en Laino op ca. 45 procent.

Cubas kon net als de in de' gevangenis verblijvende Lino Oviedo rekenen op de steun van zowel de militairen als de zakenwereld, de traditionele pijlers onder de Colorado-partij.

De voorzitter van de Hoge Kiesraad bevestigde tegenover verslaggevers dat vervalste faxen van stembiljetten waren gevonden. Na het sluiten van de stembus verklaarde evenwel toezichthouder Cesar Gaviria, hoofd van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). dat de verkiezingen 'schoon' waren geweest en 'de democratie versterkt'. De verkiezingscampagnes waren - ofschoon chaotisch - naar Paraguayaanse begrippen tamelijk vlekkeloos verlopen.

Cubas, die fortuin maakte door voordelige contracten met de staat af te sluiten voor de bouw van de krachtigste stuwdam ter wereld. de Itaipu, verklaarde in zijn campagne dat hij 'politiek gevangene' Oviedo na zijn aantreden in augustus in vrijheid zou stellen. Het militaire hof dat Oviedo veroordeelde, zou 'ongrondwettig' zijn. Cubas bood Oviedo geen post in zijn kabinet, maar zegde hem wel invloed toe als adviseur. Aan de andere kant zouden misdaad en corruptie 'niet langer onbestraft' blijven, waarbij Cubas in het midden liet of ook Wasmosy als ex-president nog in het beklaagdenbankje kon terechtkomen.

President Wasmosy ondertekende op 23 juni een wet die reeds door het parlement was aangenomen en die geen ander doel leek te hebben dan onmiddellijke gratie voor Oviedo te voorkomen, maar een adviseur van de president ontkende dat de wet speciaal gemaakt was om Oviedo te treffen. Formeel regelt de wet de algemene procedure rond presidentiele gratieverlening.

ANDRES RODRÍGUEZ PEREZ OVERLEDEN

Op 21 april 1997 overleed op 73-jarige leeftijd generaal Andrés Rodriguez Pérez aan kanker. Pérez was de leider van de militaire staatsgreep die in 1989 een eind maakte aan de dictatuur van Stroessner, die 34 jaar had geduurd. Hij was president van 1989-'93.

VS TREEDT OP TEGEN PIRATERIJ

De VS beschuldigde Paraguay op 18 februari 1998 van een falend beleid inzake de bescherming van copyright Afhankelijk van de uitkomst van een onderzoek naar piraterij in Paraguay zouden handclssancties kunnen volgen

Paraguay zou er volgens de hoogste Amerikaanse ondrhandelaar voor handel Charlene Barshefsky niet in zijn geslaagd iets te doen aan het 'alarmerende hoge niveau van piraterij, namaak en vervalsing'. Ook zouden er nog geen effectieve wetten zijn ingesteld ter bescherming van intellectueel eigendom en patent en zou controle aan de grenzen beneden de maat blijven. Paraguay zou een belangrijke producent en exporteur van nagemaakte of gekopieerde goederen zijn zoals geluidsopnamen, videospelletjes. software en boeken. De voorzitter van de International Intellectual Property Alliance schatte dat bedrijven in de VS door de illegale acties in Paraguay in 1997 een bedrag van 117 miljoen dollar misliepen.
Barshefsky's bureau zou half juli besluiten of er handelssancties zouden moeten volgen of dat de deadline met nog eens drie maanden zou worden verlengd.

MINIMUMLOON 12 PROCENT VERHOOGD

De overheid besloot op 24 maart 1998 tot een verhoging van het minimumloon met 12 procent. Dat gebeurde in de hoop een door de vakbonden uitgeroepen algemene staking te vookomen.
Directies van bedrijven lieten onmiddellijk weten de loonsverhoging voor de rechter te zullen bestrijden omdat het de economie zou schaden. Zij doelden daarmee onder meer op het opjagen van de inflatie, die in 1997 uitkwam op 6,2 procent.
De federatie van vakverenigingen (CNT)had gevraagd om een 15 procent verhoging van het minimum maandloon van 480 gulden. Vakbondsleider Flores noemde het bod van 12 procent door de overheid 'een regelrechte overwinning voor de arbeiders'. Hij verwachtte dat de 24-uurs staking nu kon worden afgeblazen.

PARAGUAY OVERWEEGT CLAIM VOOR EXECUTIE

Een advocaat ingehuurd door de Paraguayaanse overheid verklaarde op 20 april 1998 dat Paraguay overwoog schadevergoeding te eisen van de VS ten behoeve van de familie van Angel Francisco Breard. De 32-jarige Paraguayaan werd op 14 april in Virginia met een injectie ter dood gebracht. Hij had schuld bekend aan poging tot verkrachting en moord op zijn buurvrouw in 1992.

Paraguay vocht de doodstraf tegen Breard aan bij het Internationaal Hof van Justitie in Den Haag. De vijftien rechters daar waren unaniem: zij verzoch-

ten het Amerikaans hooggerechtshof en de gouverneur van Virginia op 9 april om uitstel van de executie.
Na de uitvoering van het vonnis protesteerde Paraguay scherp en kondigde aan de 'inbreuk op internationaal recht' in Den Haag aanhangig te zullen maken. Het internationaal hof gaf Paraguay tot 9 juni de tijd om haar argumenten in te dienen. De VS kreeg twee maanden meer om de verdediging voor te bereiden.
De zaak tegen Breard, die overigens schuld bekende. trok internationale belangstelling omdat lokale autoriteiten in Arlington (VS) verzuimd hadden hem te informeren dat hij recht had op bijstand van de Paraguayaanse consul. Dat recht is geregeld in de Conventie van Wenen. Minister van Buitenlandse zaken Albright, die eveneens had aangedrongen op uitstel van de executie. haastte zich te verklaren dat de VS de conventie van Wenen onderschrijft. Ook sprak zij de hoop uit dat Amerikanen in het buitenland op die conventie kunnen blijven rekenen.
Paraguay zelf kent geen doodstraf.

EU HELPT SLACHTOFFERS EL NIÑO

De Europese Commissie hechtte op 18 mei 1998 goedkeuring aan een plan voor humanitaire hulp aan slachtoffers van overstromingen als gevolg van El Niño in Paraguay en Argentinië. De 1 miljoen ecu zou bestaan uit voedselhulp en medische hulp voor zes maanden.
Overstromingen kostten in Paraguay het afgelopen jaar 55 mensen het leven. terwijl 80.000 inwoners gedwongen werden hun huizen te verlaten.

NIEUWE PRESIDENT VERWELKOMT INVESTEERDERS

President Raul Cubas kondigde op 22 mei 1998 aan de gedeeltelijke privatisering na te zullen streven van de telecommunicatie en de elektriciteitsbedrijven. Cubas die op 10 mei werd gekozen als opvolger van Juan Carlos Wasmosy, zou op 15 augustus als de nieuwe president worden geïnstalleerd.
Om te beginnen zou het particuliere investeerders worden toegestaan geld te steken in telecommunicatiebedrijf Atelco en daar het beleid mede te bepalen. Hetzelfde zou daarna moeten gebeuren met de distributie van elektriciteit; de opwekking van energie zou voorlopig een staatszaak blijven. Particulier geld zou ook de stoot moeten geven tot de aanleg van 3.300 kilometer aan nieuwe wegen.
In grote lijnen zou Cubas zijn land op de eerste plaats onafhankelijk willen maken van een economie die vooral drijft op piraterij; smokkel en witwassen van drugsgeld. In plaats daarvan zou de economie in het teken moeten staan van productie en toegevoegde waarde. Cubas zou tegelijk een liberalere koers voorstaan. Banken zouden worden vrijgelaten een beleid te voeren dat minder afhankelijk was van de Centrale Bank, in de hoop op een efficiënter monetair- en krediet-beleid. De nieuwe overheid zou gaan snijden in de uitgaven van de begroting voor 1999.
Paraguay exporteert jaarlijks voor iets minder dan 1 miljard dollar (vooral katoen en sojabonen), terwijl de import het dubbele bedraagt. De begroting voor 1998 vertoonde een tekort en de werkloosheid in het vijf miljoen zielen tellende land kwam recent uit op 9 procent, terwijl 30 procent van de banen onvoldoende betaalde om in de eerste levensbehoeften te voorzien. Naar schatting 60 procent van de bevolking zou zich beneden de armoedegrens bevinden.

Binnen het handelsblok Mercosur, waarin Paraguay deelneemt met de economische reuzen Brazilie, Argentinië en met Uruguay bestond de laatste jaren toenemend ongenoegen over de omvang van de smokkeleconomie. De grensstad Ciudad del Este gaat door voor een van de grootste smokkelnesten ter wereld.
Terwijl de officiële economie van Paraguay een waarde zou vertegenwoordigen van 10 miljard dollar, zou Ciudad del Este jaarlijks goed zijn voor een bedrag van tussen de 12 miljard en 55 miljard dollar. Ook de bedragen die worden witgewassen zouden de officiële economie verre overstijgen.
Cubas kondigde aan de hulp van de partners in Mercosur te zullen vragen om zijn land van een consumentenland om te vormen in een producentenland.
(Vorige berichten pag. 319/2 e.v. - 1997)

AZIË

ALGEMEEN

ASEM II TE LONDEN

Regeringsleiders van vijftien landen van de Europese Unie en tien Aziatische landen kwamen op 2 april 1998 in Londen bijeen voor ASEM II (Asia-Europe Meeting II). De eerste ASEM-top, bedoeld om de betrekkingen tussen de twee werelddelen te verbeteren, was gehouden in 1996 te Bangkok.
De ministers van Buitenlandse zaken van de 25 landen kwamen op de eerste dag van de top overeen dat het IMF een sleutelrol zou spelen in de bestrijding van de economische crisis in Azië. Tot dan toe had het IMF 100 miljard dollar bijeengebracht voor hulp aan Thailand, Zuid-Korea en Indonesië.

Tijdens een debat over de oorzaken van de economische crisis in Azië op 3 april stelden de regeringsleider van ASEM II vast dat speculatie op de financiële markten had geleid tot economische instabiliteit. In 1997 had de Maleisische premier Mohammed Mahathir speculanten ervan beschuldigd dat zij een aanval uitvoerden op de koers van de Maleisische munt, de ringgit. Mahathirs aanval leek toen vooral gericht op westerse investeerders. Opvallend genoeg waren het nu voornamelijk de leiders van de Europese landen die speculatie aanwezen als oorzaak voor de crisis. Eerder hadden westerse landen vooral gewezen op de noodzaak van beter toezicht op de financiële markten, liberalisering van de handel en economische hervormingen in Azië.

ASEAN

THAILAND WIL ACTIEVERE KOERS

De Thaise minister van Buitenlandse zaken Surin Pitsuwan uitte op 13 juli 1998 zijn zorgen over de verminderende invloed van de Associatie van Zuidoost Aziatische Naties (ASEAN). Volgens Pitsuwan moest de organisatie zijn beleid van non-interventie laten vallen en een meer actieve koers gaan varen. Lidstaten zouden vaker en 'openhartiger' met elkaar over politieke en economische problemen moeten overleggen. Ook zou ASEAN zich dienen bezig te houden met problemen rond immigratie, drugs, het milieu, misdaad en ziekten. De minister sprak over ASEAN op een seminar en een persconferentie in Sydney (Australie).
Lidstaten van de ASEAN zijn Brunei, Myanmar, Indonesië, Laos, Maleisië, de Filippijnen, Singapore. Vietnam en Thailand. De ASEAN-landen hebben hun eigen vrijhandelszone, de ASEAN Free Trade Area (AFTA).Zij zijn overeengekomen importtarieven voor 2003 terug te brengen tot maximaalvijf procent.

Minister van Buitenlandse zaken Abdullah Ahmed Badawi van Maleisië reageerde op 17 juli afwijzend op de voorstellen van zijn Thaise ambtgenoot,

Volgens Abdullah moesten de ASEAN-leden niet de problemen van andere lidstaten in het openbaar becommentariëren. Hij pleitte voor voortzetting van de stille diplomatie, waarbij 'niemands waardigheid werd ondermijnd'.

MEER GEBRUIK VAN ASEAN-VALUTA BIJ ONDERLINGE HANDEL

Het gebruik van valuta van de ASEAN-landen voor handel tussen de landen maakte vooruitgang. zo deelde secretaris-generaal van de organisatie Suthad Setboonsarang mee tijdens een persconferentie 24 juli 1998. Maleisië en de Filippijnen hadden als eerste lidstaten een overeenkomst ondertekend voor een regeling van het betalingsverkeer. Beide landen zouden hun zakenbanken opdracht geven de betalingen in het handelsverkeer af te handelen via één bank (eventueel de nationale centrale bank),die voor deze taak was aangewezen.

BEZORGDHEID OVER MYANMAR EN CAMBODJA

Tijdens een tweedaagse ontmoeting van minister s van Buitenlandse zaken van de ASEAN op 23 en 26 juli in Manila pleitten Thailand en de Filippijnen voor meer discussie tussen de lidstaten over onderwerpen als mensenrechten. democratie en het milieu. 'Of u het leuk vindt of niet. we krijgen meer te maken met onderwerpen als democratie en mensenrechten', zei de Thaise minister van Buitenlandse zaken Surin Pitsuwan tegen de aanwezigen op de conferentie.

De ASEAN had Myanmar, waar een militaire dictatuur heerst, in 1997 zonder kritiek toegelaten. Volgens de Australische minister van Buitenlandse zaken Alexander Downing, die op bezoek was in Thailand, maakten verscheidene ASEAN-lidstaten zich zorgen over de situatie in Myanmar. Zij probeerden de militaire junta in het land en de pro-democratische beweging van Nobelprijswinnares Aung San Suu Kyi dichter bij elkaar te brengen. Ook zouden sommige lidstaten zich zorgen maken over een slechte invloed die de situatie in Myanmar had op de betrekkingen van de ASEAN met de Europese Unie.

De ASEAN-leden maakten zich ook zorgen over de ontwikkelingen in Cambodja. De toelating van het land was in 1997 uitgesteld vanwege de bloedige coup van Hun Sen, waarbij premier prins Norodom Ranariddh was afgezet. Cambodja zou alleen toegelaten kunnen worden wanneer de verkiezingen eind juli eerlijk zouden verlopen. Het was de eerste keer dat de ASEAN een dergelijke toelatingseis stelde.

ASEAN REGIONAAL FORUM VEROORDEELT KERNPROEVEN

Op 27 juli 1998 kwamen 21 landen. waaronder de Verenigde Staten, China, Rusland, Japan en de EU in Manila bijeen om te praten over de internationale veiligheid in Azië, nadat zowel India als Pakistan kernproeven hadden utgevoerd. De delegaties van de landen ontmoetten elkaar tijdens een gesloten sessie van het ASEAN Regionaal Forum (ARF). Het ARF was in 1993 opgericht als informeel multilateraal overlegorgaan voor de internationale veiligheid in Azië en het Stille Zuidzeegebied. De ARF veroordeelde de kernproeven, maar vermeed India en Pakistan bij naam te noemen. De EU kwam met een eigen verklaring waarin India en Pakistan werden opgeroepen van verdere kernproeven af te zien, het verdrag voor een verbod op kernproeven te ondertekenen en toe te treden tot het Nonproliferatie Verdrag.

(Vorige berichten pag. 436/2 e.v. - 1998)

INDONESIË

KRONIEK VAN DE POLITIEKE CRISIS

AFTREDEN SOEHARTO. HABIBIE NIEUWE PRESIDENT

1 maart 1998 - De Majelis Permusyawaratan Rakyat (Raadgevende Volksassemblee, MPR) begint aan haar elfdaagse zitting, waarbij president Soeharto voor een zevende ambtstermijn benoemd zal worden. Verwacht wordt dat minister van Onderzoek en Technologie B.J. Habibie benoemd zal worden tot vice-president. In zijn openingstoespraak zegt Soeharto dat de het IMF-programma ter bestrijding van de economische crisis niet voldoende is. Verdergaande plannen zijn nodig volgens de president.
Na een regeringsperiode van vijf jaar treed de regering af. Tijdens een ceremonie in het presidentiële paleis worden de ministers door president Soeharto bedankt.

3 maart - De Amerikaanse speciale afgevaardigde Walter Mondale drukt president Soeharto op het hart dat de economische problemen alleen kunnen worden opgelost door zich te houden aan het IMF-programma. Na de terugkeer van Mondale in de Verenigde Staten verklaren regeringswoordvoerders dat zijn missie 'minder had opgeleverd dan werd gehoopt'.

5 maart - De Britse onderminister van Buitenlandse zaken Derek Fatchett. die tevens afgezant is van de Europese Unie, vraagt president Soeharto tijdens een gesprek in Jakarta zich te houden aan het IMF-programma. Ook vraagt hij de president niet te kiezen voor een currency board. een systeem van vaste wisselkoersen waarbij de koers van de roepia aan de dollar wordt gekoppeld, omdat dit niet past binnen het IMF-programma.

6 maart - Ongeveer 400 studenten van het Instituut voor Technologie in Bandung worden door politie en leger tegengehouden als zij de campus willen verlaten. De betoging, die zonder incidenten verliep, eindigt wanneer de studenten op eigen initiatief uiteengaan. Eerder hadden zij spandoeken getoond waarop stond te lezen dat de verwachte benoeming van Soeharto tot president 'een grap over democratie' was.
Het staatsbedrijf BULOG. dat de verdeling van levensmiddelen reguleert; maakt bekend dat de regering van plan is voedselimporten te subsidiëren. Importeurs zullen tegen een lage koers dollars kunnen kopen voor de import van meel, suiker en sojabonen. De koers van de Indonesische roepia is de afgelopen drie dagen met 25 procent gedaald tot 12.000 roepia tegen 1 dollar. Sinds het begin van de financiele crisis in juli 1997 heeft de roepia 80 procent van haar waarde verloren.
De Japanse afgezant Yoshiro Hayashi zegt dat ook de Japanse regering zich verzet tegen de currency board. Dezelfde dag wordt bekend dat gouverneur van de centrale bank Boediono, een tegenstander van de currency board, is vervangen door Sjahril Sabirin.

7 maart - Het ministerie van Informatie verzoekt de Nederlandse journaliste Stephanie Vaessen (NOS) het land te verlaten, nadat haar visum is ingetrokken. Volgens het ministerie had zij een week eerder een dissident zonder identiteitspapieren het gebouw van het Volkscongres (het Indonesische parlement) binnengesmokkeld om hem daar te interviewen. Volgens Vaessen waren zij en haar gezelschap, brigade-generaal Ibrahim Saleh die tijdens de benoeming van vice-president Sudharmono in 1988 had geïnterrumpeerd, bij

het binnengaan van het gebouw niet gevraagd zich te identificeren Vaessen Saleh en vier anderen waren door de politie gea resteerd en vastgehouden Na elf uur werden zij behalve Saleh, vrijgelaten

8 ***maart*** - Jusuf Syakir, een vooraanstaand lid van de Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP), heeft een gesprek met president Soeharto waarin diens kandidaatstelling voor het presidentschap wordt herbevestigd. Tijdens het gesprek zei Soeharto dat de IMF-hervormingen niet paste binnen de Indonesische constitutie. Het IMF-program beoogde een liberale economie, terwijl de grondwet in artikel 33 een economie gebaseerd op het 'familie-beginsel' voorschreef.

10 ***maart*** - President Soeharto wordt door de duizendkoppige Raadgevende Volksassemblee (MPR) unaniem voor een zevende ambtstermijn herkozen.

11 ***maart*** - Minister van Onderzoek en Technologie B.J. Habibie wordt door de MPR gekozen tot vice-president. Soeharto en Habibie leggen beiden de eed af in het gebouw van de MPR.
Na de inauguratie van Soeharto stijgen de aandelen van bedrijven die in handen zijn van de Soeharto-clan in waarde.

12 ***maart*** - Duizenden studenten demonstreren op de campus van de Airlangga Universiteit in Soerabaja tegen de herbenoeming van Soeharto. Als de politie de ingang van de campus afsluit breken rellen uit.
Op het hoofdkwartier van de Indonesische strijdkrachten (ABRI) in Jakarta zegt bevelhebber generaal Wiranto dat het leger geen demonstraties van studenten zal toestaan die de openbare orde verstoren. Volgens Wiranto wil ABRI een dialoog met de studenten aangaan. Ook onderstreept Wiranto dat de strijdkrachten verdere economische. politieke en gerechtelijke hervormingen voorstaat.
Tijdens de elf dagen durende vergadering van de MPR bevond zich bij veel universiteitscainpussen een troepenmacht van politie en leger. De regering had in de periode die duurde van één week voor de vergadering tot één week erna demonstraties op straat verboden.

14 ***maart*** - President Soeharto benoemt een nieuw kabinet. waarmee hij volgens waarnemers verschillende belangengroepen tevreden stelt. Familieleden, vrienden, de strijdkrachten en technocraten krijgen een plaats in het kabinet. Oud-gediende Ginandjar Kartasamita wordt benoemd tot minister van Economische zaken. Ondanks eerdere beschuldigingen van nepotisme benoemd Soeharto zijn oudste dochter Siti Hardiyanti Rukmana tot minister van Sociale zaken en zijn vriend zakenman Mohamed 'Bob' Hasan tot minister van Industrie en Handel, Hasan is de eerste etnische Chinese Indonesiër in de Indonesische regering.
De nieuwe minister van Financiën Fuad Bawazier wil met een hervorming van het bankwezen het vertrouwen van de internationale gemeenschap terugwinnen.
Op het terrein van de binnenlandse veiligheid benoemt Soeharto een aantal loyale functionarissen. Opperbevelhebber Wiranto wordt benoemd tot minister van Defensie, waardoor voor het eerst sinds 1983 beide functies worden gecombineerd. Voormalig opperbevelhebber Feisal Tanjung wordt minister van Politiek en Veiligheid. Soeharto's schoonzoon luitenant-generaal Prabowo Subianto wordt commandant van de Strategische Reserve (Kostrad). Raden Hartono, eerder opperbevelhebber en minister van Informatie, wordt minister van Binnenlandse zaken. Ali Alatas blijft voor een derde ambtstermijn minister van Buitenlandse zaken.
De Japanse premier Ryutaro Hashimoto vertrekt naar Jakarta om met Soeharto te praten over de economische crisis.

16 ***maart*** - In Jakarta en Soerabaja protesteren studenten tegen de nieuwe regering. De samenstelling van de nieuwe regering kan de zorgen van de belangrijkste geïndustrialiseerde landen over Soeharto's bcrcidheid om de IMF-hervormingen uit te voeren niet wegnemen.
Vertegenwoordigers van het IMF zijn in Jakarta om met de nieuwe regering over een eventuele herziening van de hervormingen te overleggen, voordat een tweede lening van 3 miljard dollar wordt verstrekt. In totaal zal Indonesië meer dan 40 miljard dollar ontvangen wanneer het de IMF-hervormingen uitvoert.

20 ***maart*** - President Soeharto maakt de samenstelling van de nieuwe Raad voor Economische en Financiële Veerkracht bekend. Secretaris-generaal wordt Alexander Salim, de topman van de Salim Groep. Soeharto zelf blijft voorzitter.

22 ***maart*** - De regering laat het plan voor een currency board vallen. Volgens gouverneur van de centrale bank Sjahril Sabirin zal het plan 'op dit moment niet worden ingevoerd'. Het IMF verzette zich tegen het plan. omdat Indonesië volgens de organisatie niet over de juiste financiële infrastructuur en voldoende valutareserves beschikt. Na een week van onderhandelen lijkt de regering de IMF-hemormingen te accepteren. Het IMF toont met het oog op de situatie van de allerarmsten begrip voor het niet meteen afschaffen van subsidies op de meest noodzakelijke levensmiddelen. De Wereldbank zegt toe een hulpprogramma voor voedsel en medicijnen. waaraan de Verenigde Staten, Australië. Japan en de EU deelnemen. te ondersteunen,

25 ***maart*** - Meer dan duizend studenten protesteren op de campus van de Universiteit van de Elfde Maart (de datum waarop Soeharto in 1966 de macht overnam van Soekarno) in Solo tegen president Soeharto. Als de studenten stenen gooien naar de politie, worden zij bestookt met traangas. Bij de schermutselingen die volgen raken volgens lokale verslaggevers tenminste 39 studenten gewond.

26 ***maart*** - Het dagblad The Jakarta Post bericht dat het aantal werklozen is gestegen tot ongeveer 8,7 miljoen, ongeveer 10 procent van de beroepsbevolking.

27 ***maart*** -Minister van Politiek en Veiligheid Feisal Tanjung zegt dat de eis van protesterende studenten om rechtstreeks met de president te kunnen spreken niet kan worden ingewilligd, omdat 'het staatsprotocol in acht moet worden genomen'. In een verklaring noemt Tanjung het gedrag van de studenten. die reeds weken protesteren tegen de regering, 'onethisch en onbeleefd'. Volgens Tanjung 'zijn de studenten de leiders van de toekomst. Zij dienen hun ideeën op een toepasselijke manier te uiten'.

2 april - Een demonstratie op de grens van de campus van de Gadjah Mada Universiteit in Jogjakarta wordt door de politie uiteengedreven. Hierbij valt een aantal gewonden.
De regering en het IMF komen nieuwe cijfers voor de begroting voor 1998/99 overeen: de inflatie wordt geschat op 45 procent. het BNP zal met 5 procent afnemen en het begrotingstekort zal 3,5 procent bedragen.

4 ***april*** - Minister van Onderwijs Wiran-

to Arismunandar verbiedt politieke activiteiten op de universiteitscampussen. Hoewel het studenten sinds het begin van de jaren zeventig verboden was politiek actief te zijn, was de controle hierop de afgelopen jaren afgenomen. Arismunandar maakte niet duidelijk wat precies onder politieke activiteiten verstaan moest worden, maar zei dat de recente oproep van de studenten aan het adres van de regering om af te treden hier wel onder viel.

In het kader van een hervormingsplan voor het bankwezen schort de regering de licentie van zeven banken op. Zeven andere banken worden geplaatst onder het toezicht van het Indonesische Bureau voor de Herstructurering van het Bankwezen (IBRA). Het besluit wordt toegejuicht door het IMF.

17 april - President Soeharto verleent de speciale troepen (Kopassus) van de Indonesische strijdkrachten toestemming om 'repressieve maatregelen' te nemen wanneer die nodig zijn. De toestemming kan worden gezien als een waarschu ing voor de protesterende studenten. Tot dan toe waren geen troepen van Kopassus tegen de studenten ingezet.
Soeharto zegt in het dagblad *Pikiran Rakyat:* 'Sommigen van ons zijn ongeduldig en niet in staat hun emoties in bedwang te houden tijdens de huidige crisis.'

21 april - In een aantal Javaanse steden sluiten werknemers uit verschillende sectoren zich aan bij de demonstrerende studenten. Honderden arbeiders demonstreerden met studenten op de campus van de Gadjah Mada Universiteit in Jogjakarta. In Soerabaja deden advocaten, dokters en verpleegsters mee aan de protesten.

24 april - Moslim-leider Amien Rais van de Muhammadiyah, een organisatie met 28 miljoen leden, maakt bekend dat hij de studenten steunt. Hij heeft inmiddels verschillende universiteiten bezocht. Rais verklaart tegenover verslaggevers dat Indonesië 'een nieuw regime, een nieuwe regering en een nieuw nationaal leiderschap' nodig heeft.
Volgens waarnemers zouden ook delen van de strijdkrachten stilzwijgend instemmen met de studentenprotesten.

27 april - Minister van Industrie en Handel Mohamed 'Bob' Hasan maakt bekend dat het lucratieve monopolie op de kruidnagelproductie zal worden afgeschaft. Het monopolie was in handen van het bedrijf Kembang Cengkeh Nasional (KCN), dat geleid wordt door president Soeharto's jongste zoon Hutomo Mandala Putra ('Tommy').

29 april - Student en anti-regeringsactivist Pius Lustrilanang geeft een persconferentie, waar hij vertelt te zijn ontvoerd en gemarteld door militairen. Kort na de persconferentie wordt bekend dat hij naar Nederland is uitgeweken. Lustrilanang was op 3 februari 1998 als vermist opgegeven en dook op 4 april weer op. Tenminste veertien anti-regeringsactivisten werden sinds februari vermist. Na de persconferentie van Lustrilanang doken tien van hen weer op. Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken roept de Indonesische regering op om de zaak te onderzoeken.

1 mei - Tijdens een vergadering van ministers en militaire en politieke leiders maakt Soeharto bekend dat voor het einde van zijn huidige ambtstermijn in 2003 geen politieke hervormingen te verwachten zijn. Dit deelt minister van Binnenlandse zaken Raden Hartono na afloop mee. Hartono waarschuwt activisten die volgens hem de stabiliteit van het land in gevaar brengen.
Na de vergadering zeggen minister van Defensie en opperbevelhebber generaal Wiranto en minister van Buitenlandse zaken Ali Alatas een onderzoek toe naar de verdwijning van politieke activisten. Beiden ontkennen dat de regering probeerde activisten te intimideren.
In de Sumatraanse stad Medan vinden ernstige rellen plaats. waarbij studenten molotov-cocktails gooien naar de politie.

2 mei - Op de Dag van het Onde ijs vinden demonstraties plaats op de universiteitscampussen van grote Javaanse steden en in Medan (Sumatra). De politie en het leger gebruikt in een aantal steden traangas en rubberkogels om te voorkomen dat de studenten de universiteitsterreinen verlaten.

4 mei - Opperbevelhebber generaal Wiranto, volgens velen de machtigste man na Soeharto, deelt mee dat hij plaatselijke legercommandanten heeft gevraagd streng op treden tegen studentenprotesten buiten de universiteitscampussen. Wiranto wijst erop dat de gewelddadige protesten in Medan uitlopen op anarchie.
Tegelijkertijd wordt bekend dat de regering de brandstofprijzen met 71 procent zal verhogen en dat gedurende de maand mei ook de prijs van elektriciteit geleidelijk zal toenemen.
In Medan vinden wederom confrontaties plaats tussen ongeveer drieduizend studenten en veiligheidstroepen van de politie en het leger. Hierbij worden voertuigen in brand gestoken en worden molotov-cocktails gegooid. De veiligheidstroepen gebruiken traangas.
De Samenwerkende Raad van Alumni van Indonesische Universiteiten verklaart dat de economische crisis is 'versterkt door grootschalige corruptie, samenzwering en nepotisme binnen de bureaucratie, wat heeft geleid tot een politieke crisis en een gebrek aan vertrouwen in de regering'. De Raad roept op tot samenwerking met de studentenbeweging.

5 mei - In de nacht van 4 op 5 mei vinden in Medan ernstige rellen plaats, waarbij een aantal winkels en een politiebureau in vlammen opgaan.
Docenten van de Universiteit van Noord-Sumatra in Medan demonstreren tegen de prijsstijgingen en het optreden van de regering tegen de studentenprotesten.

6 mei - Opperbevelhebber generaal Wiranto vliegt naar Medan vanwege de voortdurende rellen in de stad.

7 mei - De rust lijkt te zijn teruggekeerd in Medan. Bekend wordt dat bij de rellen, waaraan duizenden studenten en andere inwoners van de stad deelnamen, tenminste zes doden zijn gevallen en meer dan 100 gewonden. Twee slachtoffers zouden zijn neergeschoten door de veiligheidstroepen, vier anderen zouden zijn omgekomen bij brand.
Veel winkels van etnische Chinezen, die dertig procent uitmaken van de totale bevolking van Medan, zijn geplunderd. De afgelopen twee dagen zijn veel Chinezen per vliegtuig naar Singapore en Maleisië gevlucht. Ook zouden veel van hen onderdak hebben gezocht in hotels buiten de onrustige gebieden. In verschillende wijken van de stad bewaakten Chinese straatwachten Chinese winkels.

8 mei - De Indonesische Gemeenschap van Kerken (PGI), die tussen de tien en vijftien miljoen protestantse Indonesiërs vertegenwoordigt, roept op tot hervormingen en steun aan de studentenbeweging. In een verklaring oefent de PGI ook kritiek uit op de 'onwettige verdwijningen en ontvoeringen van pro-democratische activisten'.

9 mei - President Soeharto vertrekt

voor een bezoek aan Egypte van een week, Voor zijn vertrek geeft hij een persconferentie waarbij hij zegt dat voorbereidingen voor electorale hervormingen kunnen beginnen, zodat deze bij de nationale verkiezingen in 2002 gereed zullen zijn. Andere hervormingen dienen volgens de president echter te wachten tot het einde van zijn ambtstermijn in 2003.

Tijdens een bijeenkomst van de ministers van Financiën en Buitenlandse zaken van de G-t: herhaalt de Britse minister van financiën Gordon Brown wat hij eerder deze week tegen Soeharto had gezegd: 'De economische hervorming die nodig is in het belang van de armen en de werklozen moet samengaan met politieke hervormingen die de rechten van het individu respecteren en met sociale maatregelen die de zwaksten in de samenleving beschermen.'

10 mei - Terwijl de universiteiten gesloten zijn vanwege een korte vakantie demonstreren duizenden becak-rijders, bromfiets- en motorrijders in de straten van Soerabaja en roepen Soeharto op af te treden. De optocht wordt tegengehouden door veiligheidstroepen. waarna de betogers vreedzaam uiteengaan.

12 mei - Na een korte onderbreking hervatten de studenten hun demonstraties. Duizend studenten van de prestigieuze Trisakti Universiteit in Jakarta die willen demonstreren bij het parlementsgebouw worden tegengehouden door pantservoertuigen van het leger. Bij de rellen die volgen worden zes studenten doodgeschoten.

In Jakarta spreken vertegenwoordigers van de niet-erkende Indonesische Vakbond voor Arbeiderswelzijn (SBSI)met vertegenwoordigers van het· IMF Zij vragen het IMF een deel van de lening van 40 miljard dollar in te zetten voor politieke hervormingen.

13 mei - Duizenden boze studenten, met zwarte rouwbanden vanwege de begrafenis van twee van de zes studenten die op 12 mei werden doodgeschoten, roepen president Soeharto op af te treden. Drie- toe vierduizend studenten blokkeren een weg buiten het universiteitsterrein en steken een vrachtwagen in brand.
De studenten worden toegesproken door twee belangrijke leden van de oppositie, moslim-leider Amien Rais en Megawati Soekarnoputri. Beiden roepen op om de protesten voort te zetten.
In Jogjakarta komen meer dan 10.000 studenten bijeen op de campus van de Gadjah Mada Universiteit. Ondanks waarschuwingen afkomstig uit een boven de campus cirkelende helikopter, begeven zij zich buiten het campusterrein.

Winkels van etnische Chinezen in het westen van Jakarta worden geplunderd en in brand gestoken door een grote groep relschoppers Ook een kantoor van de Bank van Centraal Azie eigendom van de Salim-groep die wordt bestuurd door een vooraanstaande etnisch-Chinese familie en leden van de Soeharto-clan, wordt geplunderd. De plunderingen zouden volgens buurtbewoners zijn begonnen door schoolkinderen uit de buurt die de rellen bij de Trisakti Universiteit hadden gezien.
Ook in het oude stadscentrum zouden winkels zijn bekogeld met stenen en geldautomaten zijn geplunderd.

14 mei - Meer dan vijftig intellectuelen verenigen zich in een 'Vredesraad'. Voorzitter van de raad Amien Rais roept president Soeharto op om af te treden 'in het belang van de natie, zodat het proces van hervorming gericht op democratie soepel en vreedzaam kan verlopen'.

De ernstigste rellen sinds de anti-communistische pogroms in de jaren zestig duren voort. In Jakarta vinden op grote schaal plunderingen plaats. De veiligheidstroepen ondernemen nauwelijks actie om de plunderingen te voorkomen.

President Soeharto keert terug van een bezoek aan Egypte. Voor zijn vertrek uit Cairo zegt hij dat hij bereid is af te treden volgens grondwettelijke procedures. Volgens lokale kranten zegt Soeharto tegen Indonesische inwoners van Cairo: 'Ik zal aftreden als ik niet langer wordt vertrouwd. Ik zal geen geweld gebruiken [om aan de macht te blijven]. Ik zal een pandito ['wijze'] worden en proberen dichter bij God te komen. Ik zal me bezighouden met tut wuri handayani ['de weg wijzen op de achtergrond'].

Een woordvoerder van de Nederlandse bierbrouwerij Heineken maakt bekend dat de Multi Bintang brouwerij, voor ongeveer 80 procent eigendom van Heineken, is geplunderd. De gehele biervoorraad van de brouwerij, die dertig kilometer buiten Jakarta ligt, zou zijn meegenomen.

15 mei - President Soeharto keert terug uit Egypte, maar verschijnt niet in het openbaar. Enkele uren na zijn terugkeer wordt de prijsstijging van brandstoffen teruggebracht van 70 naar 20 procent.

De centrale bank deelt mee dat alle banken die dag gesloten zullen zijn vanwege de rellen in Jakarta Op de beurs van Jakarta bedraagt de omvang van de handel één procent van de normale omvang

16 mei - Brigade-generaal Wahab Mokodongan maakt bekend dat bij de plunderingen in Jakarta meer dan 500 doden zijn gevallen De meeste van hen kwamen om door brand in winkelcentra Mokodongan biedt namens de strijdkrachten verontschuldigingen aan voor de situatie Volgens hem heeft de leger de situatie in Jakarta inmiddels onder controle
Het persbureau *Reuters* hanteert in de berichtgeving over Indonesie een aantal weken na de rellen het cijfer van 1200 doden

Duizenden buitenlandse inwoners van de stad en etnische Chinezen proberen het land uit te komen. Zij verwachten meer rellen waarbij hun eigendommen zullen worden geplunderd. Sommige landen sturen extra vliegtuigen om hun landgenoten uit Indonesië weg te halen. Parlementsvoorzitter Harmoko zegt dat Soeharto binnenkort een aantal ministers zal vervangen.

18 mei - Parlementsvoorzitter en leider van de regerende Golkar-partij Harmoko roept president Soeharto in een toespraak in het Volkscongres op om af te treden. Harmoko riep de bevolking op rustig te blijven, zodat 'alles volgens de grondwet kan verlopen'. Waarnemers gaan ervan uit dat Harmoko, een trouwe vriend van Soeharto, zijn toespraak hield met instemming van de president.

Duizenden studenten gaan naar het parlementsgebouw> waar zij worden toegelaten door soldaten. Zij bieden het Volkscongres petities aan waarin zij de Raadgevende Volksassemblee (MPR) vragen bijeen te komen, zodat de president officieel kan worden gevraagd af te treden.Tijdens hun tocht van de campussen naar het parlement roepen de studenten leuzen als 'merdeka' en 'lang leve de hervormingen' en zwaaien zij met rozen naar de soldaten die zij passeren.

Chef-staf Wiranto verklaart dat Harmoko niet de bevoegdheid heeft om Soeharto te vragen om af te treden. Vol-

gens Wiranto sprak Harmoko op persoonlijke titel. Waarnemers gaan ervan uit dat Wiranto's standpunt erop duidt dat de strijdkrachten zich noch achter de president noch achter de oppositie scharen, maar langs de zijlijn willen blijven toekijken.
De Amerikaanse onderminister voor Oost-Azië en het Stille Zuidzeegebied Stanley Roth verklaart dat de Verenigde Staten zich niet wil mengen in de 'zeer kritieke situatie' in Indonesië. Democraten in het Amerikaanse Congres hadden de regering opgeroepen om druk uit te oefenen op Soeharto om af te treden. De Amerikaanse president Bill Clinton roept de Indonesische strijdkrachten op zich zoveel mogelijk te onthouden van geweld.

De Wereldbank schort de goedkeuring van een nieuwe lening ter waarde van 1,2 miljard dollar op vanwege de situatie in Indonesië. De bank heeft de meeste van zijn werknemers uit het land teruggetrokken.

19 mei - In een televisietoespraak maakt Soeharto bekend dat hij zich niet kandidaat stelt voor een volgende ambtstermijn. Hij wil wel aanblijven om toe te zien op een hervorming van de kieswet, waarna er nieuwe verkiezingen kunnen worden gehouden. De president maakt niet bekend wanneer de nieuwe verkiezingen zullen worden gehouden. Ook zegt hij er 'geen probleem' mee te hebben om af te treden, maar dat zijn aftreden op dit moment 'onverantwoordelijk' zou zijn en de economische crisis niet zou oplossen.
Minister van Milieuzaken Juwono Sudarsono maakt bekend dat president Soeharto van plan is eind 1998 af te treden, na een herziening van de kieswet en na de verkiezing van een nieuwe Raadgevende Volksassemblee (MPR). Volgens Juwono is het plan van Soeharto 'het beste compromis tussen onmiddellijk aftreden, wat tot chaos zalleiden, en aanblijven'. Soeharto had zijn plan voorgelegd aan negen moslimleiders.
Juwono zei ook dat de herziening van de kieswet 'allerlei beperkingen' zou wegnemen. maar hij maakte geen details bekend. Soeharto had eerder verklaard dat hij overwoog een kiesstelsel in te voeren waarbij de kiezers konden stemmen op individuele kandidaten in plaats van op partijen.

Het parlementsgebouw en het omliggende terrein is bezet door tenminste tienduizend studenten. die aandringen op Soeharto's aftreden. Zijn televisietoespraak maakt op hen geen indruk.

20 mei - Leider van de regerende Golkar-factie in het Volkscongres Irsvad Sudiro maakt bekend dat zijn partij de Raadgevende Volksassemblee (MPR) bijeen wil roepen, zodat deze het ontslag van president Soeharto en vicepresident Habibie officieel kan aanvaarden. Het Volkscongres kan met tweederde meerderheid besluiten tot een dergelijke speciaie bijeenkomst van de MPR. Golkar bezet 325 van de 500 parlementszetels. De duizendkoppige MPR had in maart Soeharto voor een zevende ambtstermijn herkozen.

Volgens studentenleiders zijn parlementsvoorzitter Harmoko en dc vier leiders van de parlementaire facties overeengekomen dat zij op 25 mei de MPR bijeen zouden roepen, wanneer Soeharto op dat moment nog niet is afgetreden. De studenten zeggen hun bezetting van het parlementsgebouw voort te zetten tot het besluit om de MPR bijeen te roepen is genomen. Zij krijgen steun van de bevolking in de vorm van voedsel, geld en medicijnen.

Moslim-leider Amien Rais roept in een televisie-uitzending zijn volgelingen op af te zien van de eerder aangekondigde demonstraties op 20 mei. Opperbevelhebber Wiranto had op 18 mei gewaarschuwd dat er meer gewonden zouden vallen als de betogingen zouden doorgaan. In Jakarta hebben duizenden militairen zich op strategische kruispunten geïnstalleerd.

21 mei - Omringd door politieke, militaire en religieuze leiders maakt president Soeharto in een televisie-uitzending om negen uur 's ochtends lokale tijd bekend dat hij aftreed. Hiermee komt een eind aan zijn 32-jarige bewind. Soeharto draagt zijn ambt over aan vice-president F.J. Habibie. die meteen na Soeharto's verklaring wordt geïnaugureerd. Opperbevelhebber Wiranto verklaard dat de strijdkrachten de nieuwe president steunen. Minister van Informatie Mohammed Alwi Dahlan maakt bekend dat Habibie democratische hervormingen zal doorvoeren en zich zal houden aan de afspraken met het IMF.

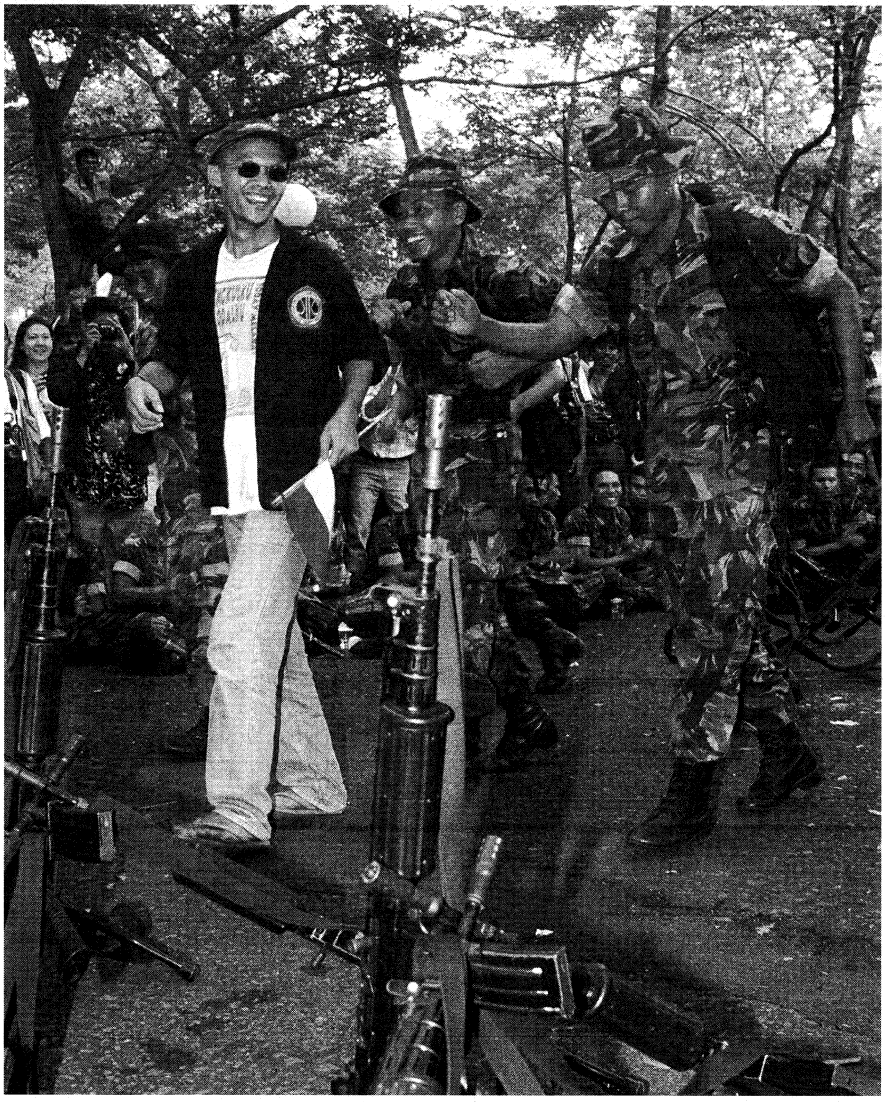
Vlak voor zijn verklaring had Soeharto een gesprek met een delegatie van parlementsleden dat slechts enkclc minuten duurde. Het parlement had gedreigd de Raadgevende Assemblee (MPR) bijeen te roepen wanneer de president niet uit zichzelf zou aftreden. De MPR zou tijdens een speciale bijeenkomst de procedure die nodig is om de president af te zetten in werking stellen.

De duizenden studenten die sinds drie dagen het parlementsgebouw bezet hielden, vieren Soeharto's vertrek uitbundig.
Het aftreden van Soeharto wordt wereldwijd met instemming begroet De Amerikaanse president Bill Clinton ziet in Soeharto's besluit een kans voor Indonesië om democratische veranderingen in gang te zetten. De Nederlandse regering noemt Soeharto's besluit 'wijs en moedig'. De Australische premier John Howard zegt dat zijn regering zal samenwerken met de nieuwe regering van president Habibie.

22 mei - Het leger ontruimt het parlementsgebouw, dat sinds 18 mei bezet wordt door duizenden studenten.

President Habibie maakt zijn kabinet bekend. Hij heeft Soeharto's dochter Siti Hardiyanti Rukmana en Soeharto's vriend Mohamed 'Bob' Hasan vervangen, maar laat een groot deel van het oude kabinet, waaronder minister van Economische zaken Ginandjar Kartasamita en minister van Defensie en opperbevelhebber generaal Wiranto, intact. De herbenoeming van Wiranto door Habibie zou betekenen dat de nieuwe president de steun krijgt van de strijdkrachten. Bob Hasan wordt opgevolgd door Rahardi Ramelan.
Bambang Subianto wordt benoemd tot minister van Financiën. Subianto was een hoge ambtenaar van het ministerie van financiën en het eerste hoofd van het Indonesische Bureau voor de Herstructurering van het Bankwezen (IBRA), tot hij in april werd ontslagen door zijn voorganger minister Fuad Bawazier.
Waarnemers verwachten dat het nieuwe kabinet het niet langer dan negen maanden zal uithouden, waarna president Habibie gedwongen zal zijn verkiezingen uit te schrijven.

25 mei - Twee bekende politieke gevangenen, Sri Bintang Pamungkas en Muchtar Pakpahan, worden vrijgelaten door de nieuwe regering. Minister van Justitie Muladi maakt bekend dat de regering de komende drie maanden de meeste politieke gevangenen zal vrijlaten. Sri Bintang. een voormalig lid van de Verenigde Ontwikkelingspartij (UDP), was in 1997 veroordeeld tot 34 maanden gevangenisstraf wegens het beledigen van president Soeharto. Pakpahan, leider van de Indonesische Vakbond voor Welzijn (IWU), was in 1994

Een Indonesische student danst met soldaten in het gebouwencomplex van het parlement in de hoofdstad Jakarta, dat sinds 18 mei 1998 bezet werd gehouden door duizenden studenten. Op 22 mei ontruimde het leger met zachte hand het parlementsgebouw (foto *ANP*)

veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf wegens het aanzetten tot rellen.

De regering besluit tijdens haar eerste vergadering de kieswet te herzien en 'zo snel mogelijk' verkiezingen te houden. Regeringswoordvoerder Akbar Tanjung zegt dat president Habibie ook bereid is de mogelijkheden voor het oprichten van politieke partijen te verruimen.
Minister voor Energie en Mijnbouw Kuntoro Mangkusubroto maakt bekend dat Pertamina, het staatsbedrijf voor olie, zijn contracten met bedrijven in handen van de Soeharto-clan zal herovenvegen.

26 mei - IMF-directeur voor Azië en het Stille-Zuidzeegebied Hubert Neiss komt aan in Jakarta voor overleg met de nieuwe president F.J. Habibie en minister van Economische zaken Ginandjar Kartasasmita. Het IMF-programma moet op een aantal punten worden herzien vanwege de gevolgen van de politieke en sociale onrust voor de economie. Neiss kan niet zeggen wanneer de IMF-leningen aan Indonesië worden hervat.

27 mei - Minister voor Investeringen Hamzah Haz zegt in het dagblad The Jakarta Post dat hij de belastingvrijstelling voor bedrijven van de Soeharto-clan zal herzien,
Waarnemers verwachten dat het aangekondigde onderzoek van de regering naar contracten van de Saliin Groep het grootste conglomeraat van bedrijven in Indonesie zal leiden tot inkrimping van het bedrijf De groep die wordt geleid door Liem Sioe Liong, een goede vriend van Soeharto. zou grote privileges hebben genoten tijdens het bewind van Soeharto Eerder wasreen overeenkomst tussen de gemeente Jakarta een bedrijf van de Salim G oep voor de levering van drinkuater opgezegd door de gemeente na beschuldigingen dat het contract niet op een eerlijke manier tot stand v-as gekomen

28 mei - Aandelen van bedrijven van de Salim Groep en van andere bedrijven met banden met de familie Soeharto dalen in waarde Aandeelhouders gaan ervan uit dat president Habibie zijn aangekondigde kruistocht tegen corruptie zal doorzetten

De Rank van Centraal Azië (BCA) wordt onder toezicht geplaatst van het Indonesische Bureau voor de Herstructurering van het Bankwezen (IBRA). De bank is voor 30 procent in handen van twee van Soeharto's kinderen en voor 70 procent in handen van Liem Sioe Liong, topman van de Salim Groep.
Gouverneur van de centrale bank Sjahrir Sabirin deelde journalisten mee dat de BCA onder toezicht was geplaatst vanwege liquiditeitsproblemen. Hij weigerde in te gaan op vragen over een mogelijk verband met de aanpak van corruptie bij bedrijven die banden hadden met de familie Soeharto. Sabirin zei dat de problemen van de bank waren toegenomen door de plunderingen eerder die maand. Daarbij waren volgens cijfers van BCA 17 kantoren van de bank afgebrand en werden 26 kantoren geplunderd.

29 mei - Soeharto's tweede zoon Bambang Trihatmodjo en Soeharto's schoonzoon Indra Rukmana trekken zich terug uit de leiding van Bimantara Citra, een van de rijkste bedrijven van Indonesië. Zij zouden dit doen om te voorkomen dat het bedrijf zou worden aangepakt vanwege privileges die waren verleend tijdens het Soeharto-tijdperk. Commissaris Peter Gontha van Bimantara zegt dat het bedrijf contracten, waarvan wordt bewezen dat ze niet op een eerlijke manier totstand zijn gekomen, zal opgeven.

1 juni - President Habibie benoemt drie adviseurs voor economische zaken: Widjojo Nitisastro, Ali Wardhana en Frans Seda. Widjojo en Wardhana waren eerder adviseur van Soeharto.

4 juni - Twee kantoorgebouwen die eigendom zijn van Soeharto's jongste zoon Hutomo Mandala Putra ('Tommy') worden gevorderd door de gemeente Jakarta. De voormalige president Soeharto had in 1995 toestemming gegeven voor de bouw van de kantoren in het gebied rond het Merdeka Plein, een gebied waar volgens stedenbouwkundige plannen alleen overheidsgebouwen mochten worden gebouwd. De gebouwen zouden na de inbeslagname worden gebruikt door de overheid Sinds het aftreden van Soeharto op 21 mei zijn verschillende privileges voor bedrijven van de Soeharto-clan afgeschaft.

President Habibie maakt bekend dat de regering een onderzoek zal instellen naar het vermogen van de familie Soeharto, dat volgens schattingen 40 miljard dollar bedraagt.

8 juni - De privatisering van verschillende staatsbedrijven. in overeenstemming met het IMF-programma, stuit op kritiek van het parlement. Eerder had minister voor Staatsbedrijven Tanri Abeng bekend gemaakt dat de aandelen van twaalf staatsbedrijven met een totale waarde van 1,28 miljard dollar zouden worden verkocht onder toezicht van negen internationale investeringsbanken.

10 juni - Autofabrikant Astra schort de productie twee maanden op vanwege de lage koers van de roepia en de zwakke binnenlandse vraag. Astra's president-commissaris Mohamed 'Bob' Hasan, een goede vriend van Soeharto, wordt opgevolgd door Somala Wiria. Hasan had zijn functie in maart ter beschikking gesteld toen hij door Soeharto gevraagd was minister van Handel en Industrie te worden in het nieuwe kabinet.
De parlementaire commissie die verantwoordelijk is voor het staatsoliebedrijf Pertamina maakt bekend dat de contracten met bedrijven van de Soeharto-clan zullen worden onderzocht op corruptie. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door de procureur-generaal.

21 juni - Een Amerikaanse regeringswoordvoerder verklaart in het Britse dagblad *The Sunday Times* dat de Verenigde Staten financiële steun voor Indonesië niet zullen koppelen aan de voortgang van de politieke hervormingen. Eerder in de week had minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright hernieuwde Amerikaanse steun voor internationale leningen toegezegd. Deze steun was in mei opgeschort vanwege de sociale onrust in Indonesië. Albright maakte ook bekend dat de Verenigde Staten voedsel en medicijnen ter waarde van 63 miljoen dollar naar Indonesië zullen sturen.
Vertegenwoordigers van het IMF zijn in Jakarta om te adviseren bij het opstellen van de begroting van de regering-Habibie.

22 juni - De Amerikaanse onderminister van financiën Lawrence Summers heeft gesprekken met president Habibie en minister van financiën Ginandjar Kartasasmita.

23 juni - Glenn Yusuf wordt benoemd als voorzitter van het Indonesische Bureau voor de Herstructurering van het Bankwezen (IBRA).Hij volgt Iwan Prawiranata op. die tevens directeur bij de centrale bank is. De benoeming maakt deel uit van een reorganisatie waarbij ruim veertig hoge functionarissen bij financiële staatsinstellingen werden vervangen.

1 juli - Minister voor Voedselvoorziening A.M. Saefuddin maakt bekend dat ongeveer 80 miljoen Indonesiërs, 40 procent van de totale bevolking, onder de armoedegrens leven. Het aantal zou sinds 1996 met 58 miljoen zijn toegenomen. De regering schatte dat de inflatie in 1998 zou uitkomen tussen de 70 en 100 procent.
De regering wil de allerarmste gezinnen gesubsidieerde rijst aanbieden voor 1000 roepia per kilo (ongeveer 14 cent; de marktprijs is twee tot drie keer zo hoog). De gezinnen zouden volgens Saefuddin vanaf juli gedurende negen maanden 10 kilo rijst per maand krijgen aangeboden. Hij verwachtte dat in oktober ruim 7 miljoen gezinnen op deze manier van rijst worden voorzien. De voorraden rijst van het staatsbedrijf BULOG, dat de verdeling van levensmiddelen reguleert, bedragen volgens Seafuddin 2,4 miljoen ton. Hij sprak hiermee geruchten tegen dat de voorraden slechts voor twee maanden genoeg waren. De rijstconsumptie in Indonesië bedraagt 133 kilo per hoofd van de bevolking per jaar.

10 juli - Aanhangers van oppositieleidster Megawati Soekarnoputri maken bckcnd dat zij tien partijlrantoren van de Indonesische Democratische Partij (PDI)terug in handen hebben gekregen. Megawati werd in 1993 afgezet als partijleider door een factie die gesteund werd door de regering-Soeharto. Zij zou nog steeds meer dan 25 miljoen aanhangers hebben en wordt wel genoemd als presidentskandidaat.

11 juli - President Habibie behaalt een politieke overwinning als zijn favoriete kandidaat voor het voorzitterschap van de Golkar-partij wordt gekozen. De verkiezingen voor het voorzitterschap werden gewonnen door kabinetssecretaris Akbar Tanjung, die voormalig minister van Defensie Edi Sudradjat versloeg. Sudradjat had de steun van enkele generaals buiten dienst en van voormalig vice-president Try Sutrisno, een politieke bondgenoot van Soeharto. Het was de eerste keer dat verkiezingen voor het voorzitterschap van de partij werden gehouden. Tanjung verklaart na zijn overwinning dat hij het beleid van de regering zal steunen.
Golkar schaft het Bestuur van Beschermheren af, dat werd voorgezeten door Soeharto. Ook twee andere partijorganen, waarmee de voormalige president greep op de partij hield, worden opgeheven.

13 juli - Eros Jarot, hoofdredacteur van het door Soeharto verboden opinieweekblad *DeTik*, maakt bekend dat hij de publicatie van het tijdschrift spoedig zal hervatten. Het tijdschrift zal verschijnen onder de naam *DeTak*. Jarot zegt dat de nieuwe minister van Informatie Mohammed Yunus hem behulpzaam is geweest met het verkrijgen van de benodigde toestemming.

16 juli - Minister van Financiën Bambang Subianto presenteert een nieuwe begroting voor 1998/99 ter waarde van ruim 277.000 miljard roepia (ruim 20 miljard dollar). Bijna de helft van de begroting wordt gefinancierd door buitenlandse donors. Verwacht wordt dat de economie het komend jaar 12 procent zal krimpen en dat de inflatie 66 procent zal bedragen. De laatste begroting van de regering-Soeharto uit januari ging uit van een groei van nul procent en een inflatie van 20 procent.

17 juli - Demonstranten van de Indonesische Vrouwencoalitie voor Rechtvaardigheid en Democratie delen pamfletten uit voor het ministerie van Defensie. Zij protesteren tegen de verkrachtingen die plaats vonden tijdens de onlusten in Jakarta in mei. Volgens de demonstranten werden168 vrouwen verkracht en heeft het leger niet ingegrepen. De slachtoffers waren voornamelijk van etnische Chinese afkomst.

18 juli - Ongeveer driehonderd etnische Chinezen ontvluchten de Javaanse stad

Soerabaja nadat daar nieuwe plunderingen zijn uitgebroken. Volgens getuigen zouden de plunderingen zijn voorbereid. Winkeleigenaars zouden van tevoren telefonisch zijn bedreigd.

19 juli - In Oost-Java, 150 kilometer ten zuiden van Soerabaja, bedreigt een groep van 200 mensen lokale moslimleiders die volgens hen etnische Chinezen beschermen. Enkele winkels van moslims worden in brand gestoken. De afgclopcn weken waren in het gebied verschillende winkels van etnische Chinezen geplunderd.

21 juli - Militairen ontruimen een golfbaan die werd bezet door honderden boeren. De boeren hadden de baan in juni bezet en beweren dat het land hen negen jaar geleden werd afgenomen. Bij de ontruiming vallen twaalf gewonden.

Minister voor Voedselvoorziening A.M. Saefuddin ontkent dat hij plunderingen op kleine schaal tolereert. zoals het dagblad Media Indonesia had gemeld. In een interview met de krant zou de minister hebben gezegd dat de plunderingen 'niet meer dan vijf procent mochten bedragen.' Hij had het percentage niet toegelicht. Volgens Saefuddin was er sprake van een misverstand en konden plunderingen niet worden toegestaan.

22 juli - Kabinetssecretaris Akbar Tanjung maakt bekend dat de regering een bedrag van 26,5 miljard roepia zal betalen aan de voormalige president Soeharto. Het bedrag bestaat uit pensioen. kosten van levensonderhoud en medische kosten. Volgens de wet is de regering ook verplicht de voormalige president van een gemeubileerde woning en een auto met chauffeur te voorzien. Met het bedrag zou de bouw van een nieuwe woning worden betaald.

President Habibie stelt een onafhankelijke commissie in die seksueel geweld tegen vrouwen tijdens de rellen in mei zal onderzoeken.

Hoofd van de militaire politie generaalmajoor Syamsu Djalal maakt bekend dat in totaal elf soldaten van de Speciale Troepen (Kopassus)zijn gearresteerd in verband met de ontvoeringen van politieke activisten. Onderzoek had uitgewezen dat de activisten waren vastgehouden op het hoofdkwartier van Kopassus in Jakarta. Voormalig commandant van Kopassus luitenant-generaal Prabowo Subianto, een schoonzoon van Soeharto, verklaarde dat hij de verantwoordelijkheid op zich zou nemen als bleek dat Kopassus verantwoordelijk was voor de ontvoeringen, Prabowo was twee jaar commandant geweest van Kopassus tot hij in maart werd benoemd tot bevelhebber van de Strategische Reserve (Kostrad).Na het aftreden van Soeharto was hij plotseling benoemd tot hoofd van de militaire academie.
Meer dan twintig activisten waren ontvoerd en gemarteld in de periode eind 1997 tot maart 1998. Twaalf van hen worden nog steeds officieel vermist.

23 juli - Het Volkscongres keurt de nieuwe begroting voor 1998/99 goed.

De grootste moslim-organisatie van Indonesië Nadlatul Ulama (NU) presenteert een eigen politieke partij, de Nationale Partij voor Bewustwording (Partai Kebangkitan Bangsa, PKB). De partij wordt geleid door Matori Abdul Djalil. De NU, die zegt veertig miljoen leden te hebben, staat bekend als een gematigde organisatie. Leider Abdurrahman Wahid, bij de Indonesiërs beter bekend als Gus Dur, i s een bekend criticus van het bewind president Soeharto.

Eerder had ook de moslimorganisatie van Amien Rais, de Muhammadiya. aangekondigd een politieke partij op te richten onder de naam Nationale Mandaat Partij (Partai Amanah Bangsa, PAB).
Sinds de door president Habibie aangekondigde hervorming van het kiesstelsel hebben 37 groepen bij het ministerie van Binnenlandse zaken gemeld een politiek partij te willen oprichten.

Persbu eau Antara maakt bekend dat de regering een commissie heeft ingesteld die de rellen in Jakarta van mei zal onderzoeken. De commissie zal bestaan uit vertegenwoordigers van de overheid. de strijdkrachten en niet-gouvernementele organisaties. Veel inwoners van Jakarta verklaren dat de rellen werden uitgelokt door onbekenden.

De Golkar-partij zet zeven familieleden van de voormalige president Soeharto uit de Raadgevende Assemblee (MPR).

Minister voor Energievoorziening en Mijnbouw Kuntoro Mangkusubroto maakt bekend dat de regering de elektriciteitslevering op Java en Bali wil privatiseren, waardoor de prijzen door de markt zullen worden bepaald. Op dat moment betaalt het staatselektriciteitsbedrijf PLN vanwege contracten met particuliere energieleveranciers een hogere prijs voor elektriciteit dan particulieren Deze contracten dateren uit het tijdperk-Soeharto en zouden volgens PLN-directeur Djiteng Marsudi energiebedrijven met banden met de Soeharto-clan bevoordelen

Aanhangers van oppositieleidster Megawati Soekarnoputri zeggen dat de herdenking van de rellen die volgden op het afzetten van Megawati als leider van de PDI op 27 juli 1996 zullen doorgaan. ondanks een verbod van de gemeentepolitie in Jakarta. Bij de rellen die volgden op een inval van tegenstanders van Megawati binnen de PDI in het hoofdkwartier van de partij vielen vijf doden.

24 juli - Het Volkscongres keurt een nieuwe wet op faillissementen goed. Volgens minister van Justitie Muladi biedt de wet betere mogelijkheden voor de afhandeling van schulden die zijn ontstaan door de economische crisis. Speciale rechtbanken voor commerciële zaken met speciaal hiervoor opgeleide rechters zouden worden geopend in Java, Sulawesi en Sumatra. Met de wet hoopt de regering het vertrouwen van buitenlandse investeerders terug te winnen. De nieuwe wet vervangt een verouderde wet uit 1905.

25 juli - President Habibie ondertekent een nieuwe wet op openbare demonstraties. Groepen die een deinonstratie willen houden moeten uiterlijk drie dagen van tevoren toestemming aan de politie vragen als het aantal demonstranten groter is dan vijftig. Het is verboden te demonstreren op feestdagen en na zonsondergang.

De Nederlandse regering bevestigt eerdere berichten dat zij door president Habibie is gevraagd om extra steun voor de bestrijding van de economische crisis.

26 juli - IMF-directeur voor Azië en het Stille-Zuidzeegebied Hubert Neiss roept de Indonesische regering op de distributie van voedsel te verbeteren. Hiertoe zouden onder andere fabrieken en winkels die werden verwoest tijdens de rellen in mei moeten worden hersteld. Minister van Economische zaken Ginandjar Kartasasmita maakt bekend dat hiervoor fondsen beschikbaar zijn.

Een woordvoerster van het Nederlandse ministerie van Ontwikkelingssamenwerking maakt bekend dat de regering bereid is de samenwerking met Indonesië te hervatten. In 1992 had Indonesie

verklaard niet langer hulp van Nederland te willen ontvangen.

27 juli - Duizenden PDI-leden en aanhangers van Megawati Soekarnoputri herdenken de rellen in 1996 die volgden op het afzetten van de oppositieleidster als leidster van de Indonesische Democratische Partij (PDI). De herdenking vindt plaats bij de woning van Megawati in een buitenwijk van Jakarta. De politie had een betoging in het centrum van de stad verboden.
In een toespraak noemt Megawati de 'Reforinatie' van de regering-Habibie 'oppervlakkig en zonder betekenis'. Zij roept de bevolking op door te vechten voor 'waarheid en rechtvaardigheid'.
Later op de dag verzamelen zich toch ongeveer tweeduizend aanhangers van Megawati voor het PDI-hoofdkwartier in Jakarta. Zij worden in de gaten gehouden door evenzoveel agenten van de ordepolitie. Er vinden geen ongeregeldheden plaats.

Een dag eerder hadden duizenden PDI-leden en aanhangers van Megawati een herdenking gehouden in Jogjakarta, hoewel de politie geen toestemming had gegeven voor de bijeenkomst. Hierbij vielen tijdens een confrontatie tussen PDI-leden en leden van de Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) twintig gewonden. Megawati was niet op de bijeenkomst aanwezig.

29 juli - Minister van Economische zaken Ginandjar Kartasasmita vraagt tijdens een bijeenkomst met internationale donors om extra financiële steun waarmee de regering-Habibie de economische crisis kan aanpakken. Na afloop van de bijeenkomst, waar hij de economische doelen van de regering bekendmaakte, zegt Kartasasmita tegen journalisten dat hij rekent op een bedrag van 6 tot 8 miljard dollar. Dit bedrag komt boven op de extra 6 miljard dollar die het IMF op 16 juli had toegezegd. De Indonesische regering wil door middel van het aankopen van roepia's de koers van de munt met 23 procent opdrijven.

Minister van Informatie Mohammed Yunus deelt mee dat de regering de dagbladen *The International Herald Tribune* en *The Asian Wal1 Street Journal* toestaat om edities in Indonesië te drukken. Exemplaren van beide kranten werden reeds verspreid in Indonesië. maar deze werden buiten Indonesië gedrukt. Niet eerder mochten buitenlandse publicaties in Indonesië gedrukt worden.

30 juli - Tijdens een bijeenkomst van de Consultatieve Groep voor Indonesië (CGI) te Parijs maakt de Wereldbank bekend dat internationale donors leningen voor Indonesië ter waarde van 7,9 miljard dollar ter beschikking hebben gesteld.

EXTRA HULP BIJ BESTRIJDING BRANDEN OP KALIMANTAN

Eind maart 1998 werd een groep van meer dan duizend vrijwilligers en militairen ingezet bij de bestrijding van branden op Oost-Kalimantan. De vrijwilligers zouden worden betaald door het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP).

Volgens het Indonesische persbureau *Antara* hadden de branden sinds januari reeds 130.000 hectare bos, plantages en landbouwgrond vernietigd. De rook als gevolg van de branden zorgde niet alleen voor ernstige luchtvervuiling in Indonesië, maar ook in Maleisië en Singapore.

OOST-TIMOR

NIEUWE GUERRILLALEIDER

De guerrilla-beweging op Oost-Timor, Falintil, benoemde Taur Matan Ruaj tot opvolger van de voormalige leider Nino Konis Santana. die bij een ongeluk was omgekomen. Dat werd op 31 maart 1998 bekendgemaakt door het East-Timor International Support Centre in Darwin (Australië).

De dood van Santana op 11 maart was eerder gemeld door de Portugese radio. José Ramos Horta. winnaar van de Nobelprijs voor de vrede van 1996, zou de dood van Santana hebben bevestigd.

EXCUSES VOOR DOODSCHIETEN BURGER

De Indonesische strijdkrachten boden op 17 juni 1998 verontschuldigingen aan voor het doodschieten van Herman das Dores Soares een dag eerder in de buurt van Manatuto, ongeveer honderd kilometer ten oosten van de Timorese hoofdstad Dili.

Duizend Oost-Timorezen hadden in Dili geprotesteerd tegen het doodschieten van de man. Het leger zei dat een officier die beschuldigd werd van het doden van de man was gearresteerd. Niet bekend werd waarom de man was neergeschoten.

STUDENTEN PROTESTEREN IN JAKARTA

De protesten tegen de Indonesische overheersing op Oost-Timor namen toe na het aftreden van president Soeharto in mei. Op 17 juni demonstreerden ongeveer 230 studenten uit Oost-Timor voor het ministerie van Justitie in Jakarta. Zij eisten een referendum over de toekomst van Oost-Timor en vrijlating van alle politieke gevangenen.

Het Indonesische leger maakte bekend dat op 28 juli duizend militairen zouden worden teruggetrokken uit Oost-Timor. Eerder had de regering-Habibie aangekondigd Oost-Timor een speciale status te willen verlenen in ruil voor erkenning van de Indonesische soevereiniteit over het eiland door de internationale gemeenschap. De terugtrekking van de militairen werd door westerse diplomaten beschouwd als een poging van de regering om vertrouwen te wekken bij de Oost-Timorezen.
Volgens de Indonesische regering bevinden zich vijfduizend militairen op Oost-Timor. Westerse diplomaten gingen uit van een aantal tussen de tien- en vijftienduizend.
Indonesië heeft het eiland in 1973 bezet en in 1976 geannexeerd, nadat de voormalige koloniale overheerser Portugal zich had teruggetrokken.

Honderden demonstranten blokkeerden op 28 juni de uitgang van het hotel van drie ambassadeurs van de Europese Unie, die een bezoek brachten aan Oost-Timor. Zij riepen om een referendum en droegen afbeeldingen van de in gevangenschap verkerende guerrillaleider Xanana Gusmao bij zich.

IRIAN JAYA

DEMONSTRATIES VOOR ONAFHANKELIJKHEID

Op 6 juli 1998 demonstreerden ongeveer zevenhonderd bewoners van het eiland Biak, ten noorden Irian Jaya, voor onafhankelijkheid. De demonstratie werd neergeslagen door de politie. Hierbij zouden volgens het persbureau *Antara* 24 gewonden zijn gevallen. Volgens andere berichten zouden zeven mensen zijn omgekomen. Kolonel Agus Edyono deelde het persbureau *Reuters* mee dat 21 demonstranten gewond waren geraakt bij het politie-optreden. Ook 13 agenten zouden gewond zijn geraakt.
De roep om onafhankelijkheid op Irian Jaya is toegenomen sinds het aftreden van president Soeharto in mei.

Op 3 juli waren bij protesten in Jayapura twee studenten neergeschoten en was een politieman aangevallen door de menigte. De politieman was later aan zijn verwondingen overleden. Na de gewelddadigheden bezetten vijfhonderd studenten de campus van de Negeri Cenderawasih Universiteit net buiten Jayapura. Ook in andere steden hadden demonstraties plaatsgevonden.
Sinds 1969, toen het eiland tot provincie werd uitgeroepen. is een separatistische beweging actief op het Irian Jaya. Het migratiebeleid van de regering. waarbij bewoners van dichtbevolkte gebieden in afgelegen gebieden worden gehuisvest, zorgde voor onrust in de provincie.

ATJEH

MALEISIË LEVERT VLUCHTELINGEN CIT

In maart en april 1998 kwamen illegale vluchtelingen uit de Indonesische provincie Atjeh in opvangkampen in Maleisië in opstand. nadat bekend was geworden dat zij terug zouden worden gestuurd naar Indonesië. Bij de opstand waren tenminste negen doden gevallen. Begin april waren dertig Atjehers buitenlandse ambassades in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur binnengevallen, waar zij politiek asiel hadden aangevraagd. De ambassades van Frankrijk. Zwitserland en Brunei hadden hen overgedragen aan de politie die hen onmiddellijk naar Indonesië overbracht. Veertien anderen verbleven nog in het kantoor van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) in Kuala Lumpur.
Volgens waarnemers was de opstand in Atjeh tegen de centrale regering in Jakarta in het begin van de jaren negentig neergeslagen door de speciale troepen van het gevreesde Kopassus. Honderden opstandelingen zouden zonder proces worden vastgehouden in militaire kampen. Er waren geen aanwijzingen dat de onrust onder de vluchtelingen in Maleisië verband hield met een hernieuwde opstand in Atjeh.

Vice-voorzitter van het Volkscongres Hari Sabarni maakte op 23 juli bekend dat twee teams van zeven parlementariërs in Atjeh en Irian Jaya onderzoek zouden doen. In Atjeh zou het onderzoek zich richten op het militair optreden en schending van de mensenrechten in het begin van de jaren negentig. In Irian Jaya zou de aandacht uitgaan naar de afscheidingsbeweging in de provincie.
(Vorige berichten pag. 174/3 e.v. - 1998)

AFRIKA

ALGEMEEN

AFRIKAANSE VREDESHANDHAVERS OEFENEN IN KENIA

Op 18 juni 1998 begon in Lodwar in het noordwestelijke Keniaanse district Turkana de oefening 'Xatural Fire'. Het betrof een gezamenlijke oefening van Keniaanse. Tanzaniaanse en Oegandese soldaten en parachutisten die onder leiding stond van de Verenigde Staten. De oefening duurde een maand en bracht voor het eerst legereenheden van de drie Oost-Afrikaanse landen bijeen. Het doel was te laten zien hoe samenwerkende Afrikaanse legers zouden kunnen ingrijpen, mocht een crisissituatie zich voordoen in een ander Afrikaans land. Daartoe werd een staatsgreep- en burgeroorlogssituatie gesimuleerd. die zich in een fictieve Afrikaanse staat afspeelde. De militaire oefening. die vooral ging om het herstel van stabiliteit en het naar huis doen terugkeren van vluchtelingen, maakte deel uit van een breder regionaal interventieplan. waarin ook humanitaire, politieke en economische componenten zaten. De ministers van Defensie van de drie betrokken landen. die de actie op 19 juni persoonlijk gadesloegen, zagen de oefening als een belangrijke volgende stap op weg naar brede regionale samenwerking. De drie landen maakten op 15 mei vérgaande plannen voor economische en politieke samenwerking bekend.

Kritisch ingestelde analisten zien in de oefening een verdere terugtrekkende beweging aan Amerikaanse zijde. Nadat de operatie 'Restore Hope' in Somalië (1993) op een debacle was uitgelopen voor de VS heeft dat land er weinig behoefte aan zich opnieuw met troepen op dit lastige continent te wagen. De Amerikaanse generaal Frank Toney zei in Lodwar: 'Deze oefening stelt Afrikaanse naties in staat problemen die zich in Afrika voordoen aan te pakken, zonder dat ze daarbij in Europa of elders hoeven aan te kloppen voor assistentie.' Vorig jaar was het African Crisis Response Initiative (betaald door de VS) in Oeganda en Senegal om Afrikaanse troepen te trainen voor vredesmissies. Keniaanse politici hebben zich eveneens sceptisch uitgelaten over de oefening. en gezegd dat het de Amerikanen erom ging iedere verantwoordelijkheid voor wat cr in Afrika gebeurt van zich af te schudden.

BESCHERMING VAN DE WEST-AFRIKAANSE ZEEKUST

Van 10 tot 13 juli 1998 waren de ministers van milieuzaken van Ivoorkust, Ghana. Togo, Benin, Nigeria en Kameroen bijeen in de Ghanese hoofdstad Accra om de zeer zorgwekkende staat van de kustwateren van hun landen te bespreken. De stranden en mangrove bossen van de Golf van Guinee. waaraan de zes landen gelegen zijn, lopen enorme milieuschade op door erosie, houtkap, vervuiling, toerisme en de sterk toegenomen oliewinning. Bovendien wordt de zee overbevist door buitenlandse vissersvloten. Volgens de Ghanese vice-president Atta-Mills heeft een gebrek aan planning in het hele gebied van de Golf en de explosief toegenomen stadsbevolking geleid tot een volstrekt ontoereikend systeem van publieke diensten, inclusief de gezondheidszorg. 'In Accra zijn 13 van de 36 belangrijkste ziekten direct verbonden met de slechte kwaliteit van het milieu', aldus Atta-Mills.

In 1995 begon het 'Large Marine Ecosgstems Project' van de VN, waaraan de zes landen deelnemen, met het doel om milieurnonitoring te plegen en de kwaliteit van het water te verbeteren. Tot dusver heeft dit weinig opgeleverd. Afrikaanse landen hebben geen geld om grote delen van de zee in de gaten te houden: evenmin is er de wetenschappelijke kennis aanwezig om een geïntegreerd kustbeheerplan uit te voeren.
Aan het einde van hun besprekingen vroegen de ministers om leningen van donoren om het kustmilieu van de Golf van Guinee echt te kunnen gaan beschermen. Tevens stelden ze in de Verklaring van Accra vast, dat het van vitaal belang is de lokale bevolking meer bij het beheer van de kustwateren te betrekken.

SADC BESPREEKT FINANCIERINGS- EN INVESTERINGSPROTOCOL

De ministers van Financiën van de Southern African Development Community (SADC) bespraken op 15 juli 1998 in Namibië een financierings- en investeringsprotocol. De Namibische minister van Financiën Nangolo Mbumba. die de bijeenkomst opende. zei dat met het protocol werd gestreefd naar het stimuleren van investeringen en het ontwikkelen van regionale financiële en kapitaalmarkten. Volgens Mbumba zou het protocol niet alleen leiden tot afstemming van het financierings- en investeringsbeleid tussen lidstaten, maar ook tot bevordering van

handelsinitiatieven. Het hernieuwde beleid van de SADC is gericht op economische integratie door het hervormen van de zwakke productiestructuren en de gefragmenteerde markten in de regio, aldus de Namibische minister.

PRESIDENTSVROUWEN BIJEEN

Op 27 juli 1998 kwamen de vrouwen van de staatshoofden van Burkina Faso, Ghana, Guinee, Nigeria en Togo in Accra bijeen onder het thema 'Afrikaanse vrouwen streven naar vrede'. Zij bespraken de rol van vrouwen in de promotie van vrede in Afrika, de veiligheidssituatie in West Afrika: vluchtelingen en kinderarbeid.

EERSTE ZWARTE EMANCIPATIEDAG IN AFRIKA IN GHANA

Onder het motto 'Onze Erfenis, Onze Kracht' werd de Zwarte Emancipatiedag op 30 juli 1998 gevierd in Accra, Ghana. Tot dan toe was dat gebeurd in het Caraïbisch Gebied. De viering, die negen dagen duurt, staat in het teken van de herinnering aan de transatlantische slavenhandel, die naar schatting 20 miljoen mensen wegrukte uit Afrika. President Jerry Rawlings van Ghana, die de viering opende, riep op om talenten en hulpbronnen van beide zijden van de Atlantische Oceaan te combineren. 'Samen kunnen we welvaart scheppen, en de oorzaken van armoede, onwetendheid en conflict aanpakken,' aldus Rawlings.

(Vorige berichten pag. 310/3 e.v. - 1998)

NIGER

NIEUWE REGERING

Op 14 juni 1997 benoemde president Ibrahim Barre Mainassarra een nieuwe regering onder leiding van Amadou Boubacar Cisse, die premier was geweest van dc regering die in april daarvoor officieel was ontbonden. In de nieuwe regering zaten verscheidene leden van de vorige regering.

De zetelverdeling was als volgt:

- Premier
  Amadou Boubacar Cisse
- Ambtenarenzaken, Arbeid en Werkgelegenheid
  Seïni Ali *Gado*
- Binnenlandse zaken en Territoriale ontwikkeling
  Idi Ali *Omar*
- Buitenlandse zaken en Samenwerking
  Ibrahim Assane Mayaki
- Communicatie en Cultuur, Regeringswoordvoerder
  Bayard *Mariama Gamatie*
- Defensie
  Ousmane Issoufou Oubandawaki
- Economische zaken en Financiën
  Ahmadou *Maiyaki*
- Handel en Industrie
  Ibrahim *Koussou*
- Hoger Onderwijs. Onderzoek, Technologie en Afrikaanse integratie
  Jackou Sanoussi
- Jeugd. Sport en Nationale solidariteit
  Abdoul Ramane Seydou
- Justitie en Mensenrechten
  Oumarou Boube
- Landbouw en Veeteelt
  Akoli Dawel
- Mijnbouw en energie
  Meur. *Maï Manga* Boukar
- Onderwijs
  Meur. Aïssata Moumouni
- Planning en Privatisering
  Yacouba Nabassoua
- Sociale ontwikkeling, Bevolking, Vrouwenemancipatie en Kinderbescherming
  Mevr. *Mariama* Sambo Abdoulaye
- Toerisme en Nijverheid
  Meur. Aïssa Abdoulaye *Diallo*
- Transport
  Abdoulaye Souley
- Uitrusting en Infrastructuur
  Cherif Chako
- Volksgezondheid en Sociale zaken
  Harouna Niandou
- Water en Milieu
  Mahamane *Brah*

- Betrekkingen met het Parlement
  André Salifou
- Secretaris-generaal van de president
  Sani Bako Mahamane

MUITERIJ IN AGADEZ

Soldaten van het garnizoen in Agadez kwamen op 2 juni 1997 in opstand en gijzelden de drie belangrijkste regeringsfunctionarissen in de regio. De mannen werden de volgende dag vrijgelaten na rechtstreekse interventie door minister Oubandawaki van Defensie die de onderhandelingen met de muiters leidde.

De soldaten beschuldigden de lokale prefect luitenant-kolonel Elias Elmahdi, de territoriale militaire bevelhebber Ahmed Mohamed en de burgemeester van Agadez, Aghali Anamegui. partij te kiezen voor de Toeareg-rebellen. Zij verklaarden dat de drie mannen, die zelf Toearegs waren, 'de situatie niet in de hand hadden', toen een soldaat en een burger op 31 mei gewond werden bij een aanval van Toeareg-rebellen op een bevoorradingsvoertuig van het leger.

DEMONSTRATIEVERBOD

Minister van Binnenlandse zaken en Territoriale ontwikkeling Tdi Ali Omar vaardigde op 2 juli 1997 een demonstratieverbod uit voor het hele land gedurende de periode van 7 tot 8 juli. Met dit verbod wilde de regering verhinderen dat de oppositie betogingen zou houden ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de omstreden verkiezing van president Ibrahim Barre Mainssara. Omar zei dat de regering geen pogingen 'tot verstoring van de openbare orde' en tot het 'aanzetten' van burgers tot opstand tegen de staat zou 'tolereren'.

Ondanks het verbod vonden op 7 en 8 juli in het hele land demonstraties plaats, waarbij in verschillende steden zoals Maradi, Tahoua en Zinder, hevige botsingen voorkwamen. Maar in de hoofdstad Niamey wist de politie protestuitingen te voorkomen door de kantoren van de voornaamste oppositiepartijen af te grendelen

AKKOORD OVER INTEGRATIE VOORMALIGE REBELLEN IN LEGER

Een commissie voor toezicht op de uitvoering van het vredesakkoordvan april 1995 tussen de regering en twaalf organisaties van opstandige Toearegs, kwam op 5 september 1997 bijeen en bereikte een akkoord over de wijze waarop de integratie van voormalige opstandelingen in de strijdkrachten en andere beroepen zou plaatsvinden. De bijeenkomst werd geleid door premier Amadou Boubacar Cisse.

De bijeenkomst volgde op de voltooiing, in juni 1997, van het overeengekomen proces van kazernering en ontwapening van voormalige opstandelingen van de belangrijkste Toeareg-partijen die het vredesakkoord van 1995 hadden ondertekend. Dit akkoord was tot stand gekomen door bemiddeling van Frankrijk, Burkina Faso en Algerije. Maar een Toeareg-groep die dit akkoord niet had ondertekend, de Unie van Strijdkrachten van het Gewapend Verzet (UFRA), verklaarde op 11 september dat haar soldaten banen en sociale voorzieningen eisten, voordat ze hun wapens zouden inleveren.

Op 23 september werd bericht dat de UFRA zich had aangesloten bij een opstandelingenorganisatie, die naar eigen

zeggen de Toeboe- en Arabische gemeenschappen vertegenwoordigde, de Saharaanse Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten (FARS), die in juni een vredesakkoord met de regering had gesloten. De twee organisaties eisten de verantwoordelijkheid op voor een aanslag twee dagen eerder op een legerpost in Madama in het afgelegen noordoosten, waarbij vijf mensen waren gedood.

REGERING ONTBONDEN

Op 24 november 1997 ontbond president Ibrahim Barre Mainassarra onverwachts de regering onder leiding van premier Amadou Boubacar Cisse.

Mainassarra noemde de regering 'incompetent'. Hij gaf te kennen dat oppositiegroeperingen zouden worden uitgenodigd om in de nieuwe regering deel te nemen en riep de gehele bevolking op 'mee te werken aan de opbouw van het land', haar 'persoonlijke belangen opzij te zetten' en deel te nemen aan de 'nationale wederopbouw'. Het besluit was genomen omdat in het noorden van het land opnieuw rebellen in actie waren gekomen. in verschillende regio's hongersnood was uitgebroken als gevolg van een slechte oogst, de onrust onder de studenten toenam, en ambtenaren vakbondsacties op touw zetten om achterstallig salaris op te eisen.

Op 26 november kwamen de leiders van de belangrijkste oppositiepartijen bijeen om de mogelijke deelname aan een nieuwe regering te bespreken. Mahamadou Issoufou, de leider van de Nigerese Partij voor Democratie en Socialisme-Tarayya, zei tevreden te zijn dat de president had erkend dat het land 'in politiek, economisch en sociaal opzicht' was lamgeslagen, maar hij verklaarde dat het beter was geweest als hij de Nationale Assemblee had ontbonden en parlementsverkiezingen uitgeschreven. Deze mening werd door verscheidene andere oppositieleiders onderschreven.

Nieuwe regering

Op 27 november werd Ibrahim Assane Mayaki, die vanaf december 1996 minister van Buitenlandse zaken was geweest, door Mainassarra benoemd tot premier. Hierna werd de volgende regering gevormd.

- Premier
  Ibrahim Assane Mayaki
- Ambtenarenzaken. Arbeid en Werkgelegenheid
  Moussa Oumarou
- Binnenlandse zaken en Territoriale ontwikkeling
  Abdoulaye *Souley*
- Buitenlandse zaken en Afrikaanse integratie
  Mamane *Sambo Sidikou*
- Communicatie en Cultuur
  Issa Moussa
- Defensie
  Yahaya Tounkara,
- Economische zaken, Financiën en Privatisering
  Ide Niandou
- Handel en Industrie
  Ibrahim *Koussou*
- Hoger Onderwijs, Onderzoek en Technologie
  Oumarou Boube
- Jeugd, Sport, Nationale Solidariteit en Regeringswoordvoerder
  Abdourauhamane Saidou
- Justitie en Mensenrechten
  Issoufou Aba Moussa
- Landbouw en Veeteelt
  Idi Ango *Omar*
- Mijnbouw en energie
  Mevr. Mai Manga Boukar
- Onderwijs
  Mevr. Aïssata Moumouni
- Planning
  Yacouba *Nabassoua*
- Sociale ontwikkeling, Bevolking, Vrouwenemancipatie en Kinderbescherming
  Mevr. *Mariama* Sambo Abdoulaye
- Toerisme en Nijverheid
  Mevr. *Aïssa* Abdoulaye *Diallo*
- Transport
  Oubandawaki Issoufou Ousmane
- Uitrusting en Infrastructuur
  Cherif Chako
- Volksgezondheid
  Illo Almoustapha
- Water en Milieu
  Harouna *Niandou*

ARRESTATIES IN VERBAND MET COUPPOGING

Op Nieuwjaarsdag 1998 maakte de nationale televisie bekend dat één van de vier leden van een groepje soldaten. die was gearresteerd in verband met een poging tot staatsgreep, had bekend te weten wie precies achter de plannen zaten. De coup zou bedoeld zijn het staatshoofd. Generaal Ibrahim Barre Mainassarra. om te brengen en de macht te grijpen. De soldaat noemde de voormalige premier Hama Amadou als het brein achter de actie. Hama, leider van de MNSD (Nationale Beweging voor de Ontwikkeling van de Samenleving). de partij die voorheen de alleenheerschappij had gehad, wees de aantijgingen van de hand en verklaarde: 'Ik ben de secretaris-generaal van de MNSD, geen krijgsheer' Kort daarop werd hij gearresteerd De hoofdstad Niamey bleef rustig na de Nieuwjaarsuitzending

Daags na de televisie-bulletins werden twee voormalige ministers gearresteerd. Het betrof ex-minister van Buitenlandse zaken Bazoum Mohamed en ex-minister van Mijnbouw Issoufou Assoumane, respectievelijk prominent lid van de Nigerese Partij voor Democratie en Socialisme (PNDS) en leider van de Unie van Progressieve Democratische Krachten (UDFP). Het totale aantal opgesloten oppositieleden kwam daarmee op tien.
Intussen had de MNSD een verklaring uitgegeven waarin de onmiddellijke vrijlating van Hama werd geëist. De partij noemde het coupverhaal 'een verzinsel van een autoritair en onpopulair regime'. De partij sprak verder van 'een poging om de aandacht van het land en de wereld af te leiden van het onvermogen van de autoriteiten de cruciale problemen op te lossen, te weten wijdverspreide hongersnood. achterstanden in salarissen en studiebeurzen en toenemende onveiligheid.' Het gaat economisch slecht met Niger, omdat de prijs van het voornaamste exportprodukt, uranium, drastisch is gedaald. Het land heeft een geschatte buitenlandse schuld van 2,3 miljard gulden. Er waren geregeld stakingen onder de 40.000 ambtenaren die zo'n zes maanden salaris tegoed hadden.

Op 3 januari vroegen acht oppositiepartijen om een internationaal onderzoek naar het door de regering veronderstelde complot. Hama werd een week na zijn arrestatie op borgtocht vrijgelaten. Zijn zaak werd overgedragen aan een rechtbank. Op de aanklacht, het opzetten van een paramilitaire organisatie, staat in Niger een gevangenisstraf van vijf jaar.
Hama was premier, toen hij in januari 1996 door Mainassarra in een staatsgreep werd afgezet. In januari 1997 protesteerden burgers tegen het militaire bewind; die protesten werden op 11 januari 1997 hardhandig opgebroken.

OPPOSITIE EN POLITIE IN GEVECHT

Op 11 januari 1998 herdachten rond vierduizend mensen de gewelddadigheden van een jaar daarvoor. Toen waren er in de hoofdstad Niamey demonstraties geweest tegen de staatsgreep van Mainassarra, precies één jaar eerder, waartegen door politie zeer haardhan-

dig was opgetreden. Sprekers vroegen om meer respect voor democratie en mensenrechten, een betere toegang tot de staatsmedia voor oppositiepolitici en voorts om een einde aan de repressieve perswetten die dateren van juli 1997. Eén van de sprekers was voormalig premier Hama Amadou. die drie dagen daarvoor was vrijgelaten. Hij eiste nieuwe verkiezingen vanwege het illegitieme karakter van deze regering en haar onkunde de problemen van Niger op te lossen.

Op 27 februari werd de campus van de universiteit na ongeregeldheden met studenten in Niamey voor onbepaalde tijd gesloten. De studenten eisten betaling van achterstallige studiebeurzen. Zij waren de laatste twintig maanden niet betaald. Bij de rellen vielen 24 gewonden, 10 studenten en 14 leden van de veiligheidstroepen.

Het Front voor het Herstel en de Verdediging van de Democratie had voor 11 en 13 april protestbijeenkomsten tegen het bewind van Mainassarra aangekondigd. Gewelddadig werden deze protesten op 13 april en zij zouden dat de verdere maand blijven.
In Tahoua. 600 kilometer ten noordoosten van Niamey, raakten demonstranten en veiligheidstroepen slaags toen deze laatsten een oppositiebijeenkomst wilden beëindigen; er vielen 20 gewonden.

Op 18 en 19 april waren Niger's tweede stad Zinder (750 kilometer ten oosten van Niamey) en het kleinere Maradi (530 kilometer ten oosten van de hoofdstad) aan de beurt. In Maradi had president Mainassarra een bijeenkomst gepland met partijgenoten, die de oppositie vastbesloten was te blokkeren. Op zaterdag 18 april richtten oppositie-activisten vernielingen aan in twee klaslokalen in een school en in andere gebouwen. De politie greep in en er vielen 10 gewonden. Op zondag legden activisten wegversperringen aan over de weg bij Guidan Roumdji, 100 kilometer van Maradi. Daarbij gooiden zij met stenen naar autobussen met Mainassarra's aanhangers.
Hierna verzamelden zo'n duizend oppositieleden zich bij het gebouw u-aar een bijeenkomst van de partij, waarmee president Mainassarra nauwe banden onderhield, de UNIRD (Nationale Unie van Onafhankelijken voor Democratische Vernieuwing), zou plaatsvinden. Deze kon pas doorgang vinden, nadat zware politiebescherming uit Niamey was ingevlogen. Het werd opnieuw onrustig toen de agenten de demonstranten uiteendreven. Deze vielen daarna het politiebureau in Maradi aan, maar werden teruggeslagen.

In Zinder, een bastion van de oppositie. gingen in hetzelfde weekeinde een politiebureau en het regionale hoofdkantoor van de UNRID in vlammen op Volgens de autoriteiten vielen in beide steden 27 gewonden. Ondanks dc gewonden sprak het Front voor het Herstel en de Verdediging van de Democratie van een succes.

Op 22 april bereikten de ongeregeldheden opnieuw Niamey, toen studenten weer hun bcurzengeld en de heropening van de campus eisten. Zij staken op het hoofdterrein van de universiteit een bus in brand. De volgende dag gingen de studenten de straat op en riepen antiregeringsleuzen. Zij gaven de regering 24 uur de tijd om het beurzenprobleem op te lossen. De paramilitaire politie gebruikte wapenstok en traangas om de studenten uiteen te drijven. Dezelfde dag hield Mainassarra een rede voor de nationale omroep, waarin hij opriep tot een dialoog. Hij wees de eis tot zijn yerugtreden resoluut van de hand.

De spanning werd verhoogd door een aanval. op de avond van 23 april. op het huis van oppositieleider Ali Sabo, in de hoofdstad. Sabo is coördinator van het Front voor het Herstel en de Verdediging van de Democratie. Zijn auto en de deuren en ramen van zijn huis werden doorzeefd met kogels.

Op 24 april meldde de politie acht studenten opgepakt te hebben die brandbommateriaal bij zich zouden hebben gehad. Sinds de aanvang van de studentenprotesten waren zes auto's. waaronder een militair voertuig. in vlammen opgegaan.
Op 26 april gingen de protesten ondanks een politieverbod door. met name in de voorsteden. waar de wegen naar het centrum werden geblokkeerd. Er volgden politiecharges en arrestaties; pas tegen de avond was de hoofdstad weer rustig. De studenten kondigden aan hun protcstcn voort te zetten, ook om hun opgepakte collega's vrij te krijgen.

Op 29 april hield Mainassarra opnieuw een toespraak, nu voor een gehoor van politieke functionarissen, waarin hij verklaarde aan te zullen blijven. De president gaf lokale leiders opdracht streng op te treden tegen agitatoren. 'De enige manier om Niger uit haar huidige crisis te halen is orde. eenheid en werk', aldus de president. Hij kondigde aan dal de lokale verkiezingen uitgesteld zouden worden tot eind 1998. wegens economische problemen.

NOODWETGEVING

Op 29 juli 1998 nam het Nigerese parlement nieuwe noodwetgeving aan, die het de minister van Binnenlandse zaken mogelijk maakt de noodtoestand uit te roepen, waar ook in het land, wanneer naar zijn oordeel de nationale integriteit of de openbare orde gevaar zou lopen. Nationale en lokale autoriteiten zouden gedurende de noodtoestand de macht hebben mensen op huisarrest te zetten, straatverboden in te stellen en de media te beperken. De oppositie noemde de wet een plan om nu alvast iedere mogelijke verrassing bij de lokale verkiezingen van eind 1998 uit te sluiten.

MEDIA ONDER VUUR

Tijdens het vermeende coupcomplot van begin januari 1998 verordonneerden de autoriteiten dat particuliere radiostations geen meningen van oppositiepolitici meer mochten uitzenden. Dat werd deze stations op 4 januari meegedeeld door geheime agenten die de studio's van de stations in Niamey bezochten. Sindsdien zijn er meer aanvallen op de media geweest.

Op 16 april vielen gewapende mannen het gebouw van de Nouvelle Imprimerie de Niger binnen, waar de meeste oppositiekranten gedrukt worden. waaronder Le Republicain. Zij gooiden benzine over de apparatuur, maar de gealarmeerde politie wist volgens ooggetuigen te verhinderen dat zij alles in brand staken. Eigenaar Maman Abou, uitgever van Le Republicain noemde de aanval 'een politieke daad, gericht tegen mijn zaak en tegen mijn politieke ideeën'. Een onderzoeksrechter heeft inmiddels de arrestatie van Abou gelast, op verdenking van brandstichting en verzekeringsfraude.

In 1997 was een radiostation van de oppositie, Anfani, door onbekenden in brand gestoken. Voor datzelfde station las Moussa Tchangari. journalist en uitgever van het blad *Alternative*, een protestboodschap tegen de censuur voor. Hij werd op 4 mei 1998 gearresteerd. toen hij het gebouw van Anfani verliet. De boodschap was door collega-journalisten ondertekend. Ook de BBC-correspondent in Zinder werd begin mei korte tijd vastgehouden.

SOLDATENREVOLTES

Tweemaal binnen vier maanden kwamen groepen soldaten in opstand om hun soldij op te eisen. Op 21 februari 1998 begon de eerste revolte in het Diffa-district. in het oosten van Niger. Ze verspreidde zich snel naar de steden Agadez. Zinder en Arlit, waar Nigers uranium gedolven wordt. In de hoofdstad kwamen tezelfdertijd de studenten in opstand. Nadat de regering de soldaten had beloofd twee maanden achterstallige soldij te betalen, lieten zij de bestuurders die zij in gijzeling hadden genomen weer vrij en keerden uiteindelijk op 1 maart weer terug in de kazernes.

Op 31 mei 1998 waren Niamey, Diffa en Agadez opnieuw het toneel van muiterijen en gijzelnemingen. Toen waren het de soldaten en de Republikeinse Garde, belast met de bewaking van staatsgebouwen. die aan de revolte meededen. De kwestie waarom het ging was ederom achterstallige soldij. De regering deed deze keer echter niet de belofte te betalen: in plaats hiervan dreigde minister van Binnenlandse zaken Abdoulaye Souley met disciplinerende maatregelen. waarop de militairen hun acties beëindigden.

DORPELINGEN SLAAGS

In Adoua, een dorp in de Doutchi regio (290 kilometer oostelijk van Niamev) raakten dorpelingen op 14 januari 1998 slaags met moslimfundamentalisten van de organisatie ADIN (Vereniging voor de Verbreiding van de Islam in Niger). die in Adoua hun boodschap kwamen verkondigen. Er vielen zeker vier gewonden toen gevechten uitbraken, omdat de ADIN-leden het woord van dc lokale autoriteiten en traditionele leiders negeerden, die hen verboden hadden hun predikingen in de dorpen uit te voeren. In het vrijwel geheel islamitische Niger is de laatste jaren een verheviging van het moslimfundamentalisme te zien.

Eind mei 1998 vielen veertien doden en tien gewonden bij een dispuut over land tussen twee dorpen. Diawondo en Waze in de Boboye-regio. bijna honderd kilometer ten oosten van Niamey President Mainassarra is naar het getroffen gebied gegaan om zijn condoléances te geven aan de familieleden van de slachtoffers en om iedereen op te roepen twisten om land vreedzaam op te lossen.

DREIGENDE HONGERSNOOD

Vanwege mislukte oogsten dreigt in 1998 een hongersnood in Niger. Minister Ango Omar van Landbouw zei op 23 mei 1998 dat het land zeker 151.000 ton graan nodig had. waarvan iets meer dan 12 procent was toegezegd door donoren. In januari was de toestand in sommige delen van liet land al nijpend.

EX-GENERAALS UIT ZAÏRE GEWAARSCHUWD

De regering liet op 9 mei 1998 aan vier generaals van de overleden dictator Mobutu Sese-Seko van voormalig Zaire weten dat zij zich dienden te onthouden van ondermijnende politieke activiteiten. De generaals hadden tijdelijk asiel in Niger, na te zijn uitgezet door Ivoorkust. omdat zij zich ook daar aan politieke activiteiten hadden schuldig gemaakt. Niger onderhoudt vriendschappelijke relaties met de Democratische Republiek Congo. Het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN sluit niet op voorhand uit dat de vier asiel geweigerd kan worden, omdat zij zich mogelijk schuldig hebben gemaakt aan misdaden tegen de mensheid.

De Algerijnse president Liamine Zeroual bracht begin juni 1998 een tweedaags bezoek aan het buurland Niger om samenwerking op economisch, technisch, wetenschappelijk en cultureel gebied te bespreken. Tegelijkertijd was er een Algerijnse zakenexpositie in Niamey, waaraan 43 Algerijnse bedrijven deelnamen.

(Vorigeberichten pag. 395/2 -1997)

OEGANDA

BINNENLAND

BOTSINGEN TUSSEN LEGER EN LRA-REBELLEN

Op 26 mei 1997 stelde de regering 31 mei als uiterste datum voor de overgave van rebellen die behoorden tot het christelijk-fundamentalistische Verzetsleger van de Heer (LRA). Sinds het begin van de meest recente golf van aanvallen van het LRA in januari 1997 zouden meer dan 400 personen zijn gedood en ongeveer 200.000 personen van huis en haard zijn verdreven. Het LRA werd naar verluidt door de Soedanese regering gesteund.

Tegen het einde van de maand werd bericht dat negen soldaten en de vrouw van een protestantse bisschop waren gedood door LRA-strijders In dezelfde periode beweerde het leger acht rebellen te hebben gedood tijdens schermutselingen met het LRA rond Kitgum in het noorden van Oeganda Ook werd bericht dat in Gulu, 270 km ten noorden van Kampala, huizen maren afgebrand en dat dit het werkuan het LRA zou zijn geweest

DODEN BIJ OVERSTROMING

Op 23 november 1997 bevestigde de regering dat in het oosten van Oeganda zeker 29 mensen waren omgekomen en honderden mensen dakloos waren geworden bij aardverschuivingen en overstromingen als gevolg van zware regenval. In grote delen van Oost-Afrika hadden zich overstromingen voorgedaan.

MUSEVENI: LOF EN KRITIEK

Op 23 januari 1998 vierde president Yoweri Museveni dat hij twaalf jaar aan het roer stond van Oeganda. Deze dag is een nationale feestdag en werd ditmaal gemarkeerd met een parade van het leger. President Mandela kwam er speciaal voor over uit Zuid-Afrika. Een andere proeve van Museveni's prestige was een speciale bijeenkomst die hij een week eerder kon organiseren in Kampala; met deelname van James Wolfensohn, de president van de Wereldbank en enkele Afrikaanse leiders, om te bespreken hoe de ontwikkeling van Afrika uit het slop gehaald kon worden. En eind maart 1998 zette de Amerikaanse president Clinton Oeganda op zijn lijst van te bezoeken Afrikaanse landen, als teken van zijn steun aan Museveni.

Het gaat redelijk goed met Oeganda: de economie groeit met gemiddeld 12 procent per jaar en de regionale invloed neemt toe. Het economisch beleid van Museveni heeft de steun van de grote donoren in Europa en de Verenigde Staten, en zoals een diplomaat het uitdrukte, er gebeurt weinig in de regio (Rwanda, Boeroendi, de Democratische Republiek Congo, Zuid-Soedan) zonder het fiat van de Oegandese president.

Maar er bestaan ook andere geluiden. Op 13 juni 1998 pakte de Oegandese president de telefoon om persoonlijk te reageren op een stroom van kritiek die hij hoorde op een radioprogramma in Kampala. De kritiek richtte zich onder meer op het non-partijsysteem dat hij invoerde bij zijn machtsovername in

1986. Uit academische hoek kwamen opmerkingen van professor Mahmood Mamdani, voormalig hoogleraar aan de Makerere Universiteit in Kampala. Mamdani, die Afrika-studies doceert aan de Universiteit van Kaapstad, kritiseerde ook het 'geenpartijenstelsel'. Hij noemde het gebrek aan politieke partijen 'ongezond' en waarschuwde voor het geweld dat dit zou oproepen. refererend aan de guerrillaoorlogen in Noord- en West-Oeganda.

Museveni stelde evenwel op 13 juli de koepelorganisatie 'Beweging' (Movement) in, als opvolger van het Nationaal Verzetsfront (NRM). Iedere burger in Oeganda is automatisch lid van Movement. Museveni zelf werd gekozen tot voorzitter. Critici zien in deze stap het begin van een éénpartijstaat in Oeganda. Iedere vijf jaar, te beginnen in 2000, zal Oeganda zich per referendum uitspreken over de vraag of het al dan niet een meerpartijenstelsel wil aanvaarden. Politieke analisten voorspellen dat met een sterke 'Be eging' het afschaffen van een (al dan niet de facto) éénpartijstelsel steeds moeilijker zal worden.

ONRUST EN STRIJD MET REBELLEN HOUDEN AAK

Oeganda kampt met een aantal rebellenbewegingen, waarvan het Verzetsleger van de Heer (LRA) met 11 jaar de oudste is. Maar ook de Verenigde Democratische Krachten (ADF),het Front van de Westelijke Nijloever (WNBF)en het Nationaal Oegandees Reddingsfront (UNRF) doen regelmatig van zich spreken. Amnesty International schat dat de onrust zeker 400.000 mensen op de vlucht heeft gejaagd. Rond 12.000 mensen, meest schoolkinderen. zijn ontvoerd.

Er is ook crimineel geweld. Op 11 april 1998 overvielen veedieven een dorp in het oosten van Oeganda. Daarbij kwamen acht mensen. vijf soldaten en drie burgers, om het leven. De veedieven, die Karimojong worden genoemd, voeren regelmatig dergelijke overvallen uit, evenals de Potok, uit het buurland Kenia, die op 5 april een onbekend aantal koeien meenamen uit Oost-Oeganda.

Verreweg de meeste onrust staat echter in verband met de gewapende opstanden. Op 18 en 26 februari 1998 voerden LRA-strijders aanvallen uit in Noord-Oeganda. Volgens de regeringskrant *New Vision* ontvoerden ze bij de tweede gelegenheid, een inval in de stad Kitgum. vijftien mensen. De eerste aanval werd volgens een legerwoordvoerder afgeslagen. Eind mei waren er opnieuw gevechten tussen de LRA en het Oegandese leger. De rebellen, die in Oost-Oeganda acht mensen hadden ontvoerd en medicijnen ter waarde van 10.000 gulden gestolen, zouden opnieuw geprobeerd hebben Kitgum aan te vallen. Volgens militaire zegslieden werd 150 van hun strijders de pas afgesneden.

Vanaf eind mei nam de rebellenactiviteit in alle delen van het land duidelijk toe. Op 9 juni werden vijftig studenten van een technische school in het Karabole district in West-Oeganda levend verbrand in hun slaapzalen door leden van de ADF, die opereert vanuit het Ruwenzori-gebergte op de grens met de Democratische Repubiek Congo. In een reactie zei president Museveni dat de rebellen verpletterd moesten worden.
Maar de twijfel aan het succes van deze harde aanpak groeit, omdat hij niet lijkt te u-erken. In de derde week van juni ontvoerde het LRA opnieuw schoolmeisjes in Noord-Oeganda. Het leger achterhaalde hen, maar kon niet voorkomen dat enkele van de 39 slachtoffers verdwenen. Het LRA zelf zegt dat het Oegandese leger de ontvoeringen heeft uitgevoerd om hen zwart te maken. Museveni noemde de rebellen opnieuw 'misdadigers' en kondigde een verhoging van het defensiebudget aan van 26 procent in 1998-99.

Politici als ex-presidentskandidaat Paul Ssemogerere en het invloedrijke parlementslid Aggrey Awori menen echter dat de regering een andere weg moet inslaan. Zij binden hun goedkeuring van het nieuwe defensiebudget aan duidelijke voorwaarden: de regering moet diplomatieke stappen ondernemen en vredesbesprekingen openen. Dit betekent praten met de rebellen en met de Soedanese regering, die verdacht wordt van steun aan onder meer de LRA, en waarmee sinds 1995 geen diplomatieke betrekkingen meer bestaan.
Professor Mahmood Mamdani van de Universiteit van Kaapstad liet zich in soortgelijke bewoordingen uit: 'Museveni moet de Amerikaanse druk weerstaan om mee te doen met hun campagne tegen Soedan.'

De regering lijkt echter vastbesloten de militaire optie te volgen. Begin juli meldde de regeringskrant *New Vision* dat Oegandese legereenheden negen rebellenkampen in Oost-Congo hadden opgeruimd, met gebruikmaking van artillerie. Ongeveer tezelfdertijd eiste LRA-leider Joseph Kony een aparte staat in Noord-Oeganda. Hoewel de eis door alle politici werd afgedaan als 'een grap' bracht het de verschillende denkwijzen over de oplossing van dit probleem niet dichter bij elkaar. Museveni maakte op 13 juli bekend dat hij met advocaten onderzocht of gevangengenomen rebellen onder het krijgsrecht berecht konden worden. Dat zou de slagvaardigheid doen toenemen, aldus de president. Een week later meldde New *Vision* dat het LRA negatief had gereageerd op een aanbod van de regering om vredesbesprekingen te beginnen. Daarmee lijkt de weg voor nieuwe militaire acties vrij.

NIEUWE OPPERBEVELHEBBER VAN HET LEGER

Generaal-Majoor Mugisha Muntu, die acht jaar opperbevelhebber van het Oegandese leger was. werd op 4 januari 1998 vervangen door de vroegere minister van Defensie Jeje Odongo. Deze komt uit het Noorden, waar de hardnekkigste rebellenbeweging, het Verzetsleger van de Heer (LRA), vooral opereert. Hij zou met name tot taak krijgen de rebellen te bestrijden, iets waar zijn voorganger weinig successen mee had geboekt.

AANSLAGEN IN KAMPALA

Op 4 april 1998 ontplofte tijdbommen nabij een hotel en in een restaurant in het centrum van Kampala. Daarbij vielen drie doden en tien gewonden. Een week later raakten vijf mensen gewond bij een derde aanslag, met een granaat, op een bar in de noordelijke buitenwijk Wandengeya.
De veiligheidsdiensten meldden dat de twee bommen leken op het exemplaar dat een man opblies in oktober 1997. De man was bezig een bom te maken in zijn huis in een buitenwijk van Kampala. President Museveni beschuldigde op 21 april Soedan van de aanslagen, een beschuldiging die dit land van de hand wees. Mogelijk was er een verband met de aanhoudende activiteiten van rebellen in verschillende delen van Oeganda. Op 12 juli was er opnieuw een aanslag in het centrum van de Oegandese hoofdstad, waarbij één dode en diverse gewonden vielen.

SOEDANEZEN IN OEGANDA

In de nacht van 13 op 14 maart 1998 braken rellen uit in de zwaar beveiligde Makindye-gevangenis nabij Kampala.

114 Soedanezen vielen bewakers aan en eisten betere leefomstandigheden. De politie maakte een eind aan de ongeregeldheden. De Soedanezen werden in april 1997 door het leger opgepakt in Noord-Oeganda en beschuldigd van het opzetten van een spionage-eenheid, De Soedanese regering ontkent dit.

Oeganda herbergt 170.000 mensen die de oorlog in Zuid-Soedan zijn ontvlucht. De meesten wonen in Noord-Oeganda. Samen met het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN en lokale organisaties heeft de Oegandese regering een plan opgesteld om hen, voor zolang dat nodig is, beter te laten integreren in de districten waar zij wonen en hen tegelijkertijd beter voor te bereiden op terugkeer. De vluchtelingen, die in de regel al een stukje land hebben, krijgen onderwijs en beroepsopleidingen aangeboden. Volgens planning zou het programma lopen tot het jaar 2002.

BURGEMEESTER KAMPALA GEARRESTEERD IN VS

Eind april 1998 won een weinig onderlegde zakenman, Al Haji Nasser Sebbagala: de eerste burgemeestersverkiezingen in de geschiedenis van Kampala. Hij versloeg twee meer geletterde kandidaten, die bovendien de steun hadden van president Museveni. Sebbagala was de kandidaat van de armen: hij had nooit de school afgemaakt, maar via correspondentiecursussen zijn schooldiploma en zakendiploma verkregen. 'Wij, de ongeletterden hebben voor hem gestemd', zo heette het in Kampala.
Het sprookje duurde kort. Sinds 13 juni zit Sebbagala vast in de VS, op verdenking van vervalsing van cheques en bankfraude ter waarde van 800.000 gulden. Hij verblijft bij de Oegandese ambassadeur bij de Verenigde Naties. Ook zijn twijfels gerezen omtrent de echtheid van zijn diploma's. Zij worden door de Nationale Examenraad van Oeganda op echtheid onderzocht.

LANDHERVORMINGSWET INGEVOERD

Op 29 juni 1998 nam het parlement de controversiële Landhervormingswet aan, die het Landdecreet van 1975 vervangt. De bedoeling van de wet is om de eigendomsrechten van het land terug te geven aan nazaten van oorspronkelijke bewoners, die rond 1900 onteigend werden door de Engelse kolonisatoren. Ook krijgen landbezetters die zich op land van afwezige eigenaren hebben gevestigd, het recht op eigendom. Tenslotte komt er een fonds, waaruit arme mensen geld kunnen lenen om land te kopen.

De controverse was gelegen in het feit dat de wet de toewijzing van 9.000 vierkante mijl land aan de koning van de Boeganda ongedaan zou maken. De Engelsen gaven land aan kolonisten, chiefs en koningen. waaronder de Kabaka, de traditionele Boeganda-monarch. Na hevige woordenwisselingen tussen Museveni en Boeganda-vertegenwoordigers kwam er een compromis: een landraad wordt opgericht die al het land namens de Kabaka zal beheren, eigenaar wordt hij niet. President Museveni, die de wet omschreven heeft als een compromis tussen onderdrukkers en onderdrukten, gaf er na de laatste stemming in het parlement meteen zijn goedkeuring aan.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

IMF-OVEREENKOMST

Op 10 november 1997 gaf het IMF zijn goedkeuring aan een driejarige lening van 280 miljoen gulden in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) ter ondersteuning van het economische regeringsprogramma voor 1997/98 tot 1999/2000. Het programma heeft tot doel een gemiddelde reële groei van het BNP te bewerkstelligen van minstens 7 procent per jaar en de inflatie terug te dringen tot 5 procent per jaar.

KRITIEK OP PRIVATISERING

Het Oegandese privatiseringsprogramma gaat te langzaam, zo luidde de kritiek van een parlementaire commissie, die op 12 februari 1998 het zes jaar oude privatiseringsprogramma besprak. Andere kritiekpunten betroffen politieke bemoeienis met het programma en het feit dat Oeganda weinig aan de hele operatie leek over te houden.

Tussen 1992 en 1997 werden 54 bedrijven geprivatiseerd. De opbrengst bedroeg tot maart 1997 rond 240 miljoen gulden. Een rapport terzake stelde echter vast dat de werkelijke verdiensten voor de staat slechts 32 miljoen gulden waren geweest, en dat men was blijven zitten met schulden en andere verhaalbare zaken ter waarde van 38 miljoen gulden. Leonard Muganwa, hoofd van het privatiseringsprogramma gaf het volgende commentaar op het rapport: 'Dit is geen winstgevende zaak. We verkopen bedrijven die verliezen maken.' Onder het huidige plan moeten nog rond 50 bedrijven worden geprivatiseerd, waaronder een aantal grote, zoals de Uganda Posts and Telecommunications Corporation. De parlementariërs vroegen om een vervanging van de top van het privatiseringsbureau DRIC, waarin nu teveel mensen met politieke belangen zaten en teveel corruptie heerste.

CORRUPTIE KOST 7.6 PROCENT VAN DE STAATSUITGAVEN

De auditor-genera1 (de controleur van de staatsboekhouding) maakte op 27 juni 1998 bekend dat corruptie het land in het budgetjaar van juli 1996 tot en met juni 1997 rond 140 miljoen gulden heeft gekost. ofwel 7,6 procent van de Oegandese staatsuitgaven. Oorzaken waren uitgaven die niet verantwoord werden en niet-geautoriseerde geldopnamen. Voor het komend financieel jaar komt de Oegandese overheid 73 miljoen gulden tekort, volgens eigen zeggen door inefficiente belastinginning en corruptie. Het anti-corruptie bureau van de vice-president kreeg vorig jaar meer geld toegewezen en tevens zijn er plannen het bureau dat toezicht houdt op de staatsuitgaven te versterken.

DONOREN GEVEN SCHLLDVERLICHTING

Op 18 en 19 mei 1998 vonden besprekingen plaats tussen Oeganda en diens grootste donoren: de Wereldbank, de Afrikaanse Ontwikkelingsbank. het Ontwikkelingsprogramma van de VN, Groot-Brittannië, de VS en de Scandinavische landen. Onderwerp van gesprek was de nieuwe staatsbegroting, die op 11 juni door de nieuwe minister van Financiën, Gerald Sendaula, aan het parlement gepresenteerd zou worden.
Sendaula's eerste mededeling was dat hij aan het economisch beleid van zijn voorganger. Jehoash Mayanja-Nkangi, weinig zou veranderen. Mayanja-Nkangi leidde sinds 1989 het economisch hervormingsprogramma. Tijdens de bespreking met de donoren zei de minister van Financiën en investeringen, Sam Kitesa, dat de regering door wilde gaan met haar beleid van snelle economische groei en uitbanning van armoede. Oeganda's economie groeide sinds 1993 met gemiddeld 7,1% per jaar. maar het inkomen per hoofd van de bevolking is nauwelijks meer dan 600 gulden per jaar.

Sinds april 1998 komt Oeganda in aanmerking voor schuldverlichting; als be-

loning voor het liberalisatiebeleid worden 1,2 miljard gulden aan buitenlandse schuld afgeschreven over een periode van 30 jaar. De besparingen gaan naar de gezondheidszorg en het onderwijs. Een welkome opluchting voor minister Sendaula, want hij heeft tot taak de staatsinkomsten te vergroten voor dezelfde programma's en voor verbetering van Oeganda's wegennet. zonder andere economische activiteiten te ondermijnen.
Ook welkom was de ondertekening van een investeringsovereenkomst met de Overseas Private Investment Corporation (OPIC) uit de VS. Deze vond 23 maart 1998 plaats tijdens een zakenexpo in Jinja, 50 kilometer ten oosten van Kampala, en viel samen met het bezoek van de Amerikaanse president Clinton aan Oeganda. Volgens George Rubagumya, een lobbyist in Washington ter bevordering van westerse investeringen in Oeganda, garandeert OPIC 300 miljoen gulden aan investeringen in de regio en nog eens 1 miljard gulden voor een speciaal infrastructuurfonds.

ECONOMISCH OVERLEG MET KENIA

Tijdens zijn driedaags bezoek aan Oeganda, van 18 tot 21 mei 1998, heeft de Keniaanse president Daniël arap Moi beloofd het verwerken van Oegandese goederen door Kenia te verbeteren. Oeganda klaagt over grote vertragingen in de Keniaanse havenstad Mombasa, de hoge afhandelingskosten en de slechte staat van de verbindingsweg tussen Oeganda en Mombasa. De twee leiders werden het ook eens over regionale infrastructuurprojecten, waaronder een olieleiding van Eldoret in Kenia naar Kampala.

BUITENLANDSE ZAKEN

CLINTON IN OEGANDA

De Amerikaanse president Bill Clinton bezocht op 24 en 25 maart 1998 Oeganda en Rwanda. Hij kwam uit Ghana en zou na Oeganda Zuid-Afrika, Botswana en Senegal bezoeken, tijdens de meest uitgebreide tournee die een Amerikaanse president ooit op het Afrikaanse continent heeft ondernomen. In Ghana sprak Clinton al van de noodzaak 'een nieuw Afrika op de kaart te zetten'.
In Oeganda zette hij die lijn voort met opmerkingen over Amerikaanse fouten uit het verleden en de aankondiging van nieuwe hulpinitiatieven. 'De VS hebben niet altijd het goede gedaan in Afrika', zei Clinton. Hij noemde het profiteren van de transatlantische slavenhandel 'verkeerd', maar kwam niet met een totale verontschuldiging voor de slavernij. Wel zei hij dat tijdens de Koude Oorlog de Amerikanen Afrikaanse landen eerder beoordeelden op hun politieke loyaliteit dan op hun vermogen de eigen bevolking te ontwikkelen. Clinton maakte deze opmerkingen op een school in het dorpje Mukono, in het gezelschap van zijn vrouw Hillary, het Oegandese staatshoofd en zijn vrouw Janet. Hij maakte ook van de gelegenheid gebruik een hulppakket van ruim 360 miljoen gulden aan te kondigen. bestemd voor lager en hoger onderwijs, gezondheidszorg en voedselzelierheid in Afrika. Clinton wil de totale Amerikaanse hulp aan Afrika weer herstellen op het oude niveau van 1,6 miljard gulden.

Eerder hadden Clinton en Museveni gesproken over handel met en de politieke situatie in Oeganda. Er is kritiek vanuit de VS op Museveni's 'geen-partijenstelsel', maar deze wordt in evenwicht gebracht door de Amerikaanse bewondering voor de economische en politieke vooruitgang die Oeganda onder Museveni heeft geboekt. De VS zien Museveni als de rijzende ster onder de Afrikaanse leiders. Hij is de geestelijke vader van het nieuwe regime in Rwanda en wordt gezien als één van de drijvende krachten achter de machtsovername door Laurent Kabila in de Democratische Republiek Congo.

Minitop in Entebbe

De Amerikaanse taxatie van het belang van Museveni verklaart de locatie van de mini-top die Clinton en de Oegandese president bijeenriepen in Entebbe, nadat Clinton eerst een kort bezoek aan Kigali, Rwanda, had gebracht. Het thema van de top was 'Vrede en Voorspoed'. Deelnemers waren Kabila, de Keniaanse president. de staatshoofden van Rwanda en Tanzania en de premier van Ethiopië. Niet uitgenodigd waren Boeroendi, waartegen een regionale boycot is ingesteld na de militaire machtsovername door Pierre Buyoya, en Soedan, dat Clinton en Museveni beschouwen als een land dat verbeteringen in de regio tegenwerkt. De top, door één diplomaat omschreven als 'wereldagent ontmoet dorpsagent', eindigde met een verklaring waarin samenwerking werd aangekondigd om genocide uit te bannen, de escalatie van conflicten te voorkomen en economische groei en democratie te bevorderen. Er was geen persconferentie aan het slot. Clinton sprak apart met Laurent Kabila van de Democratische Republiek Congo en Daniel arap Moi van Kenia. die hij beiden onderhield over de weinig voorbeeldige politieke situatie in hun landen.

OVERLEG MUSEVENI EN MANDELA

Op 8 juli 1998 hield Museveni gesprekken in Zuid-Afrika met zijn vriend Nelson Mandela. die onder meer gingen over de oorlog tussen Eritrea en Ethiopië en de problemen in Boeroendi en de Democratische Republiek Congo. Museveni, een persoonlijke vriend van de Ethiopische president Zenawi en de Eritrese president Afeworki is ook de spil van een regionale anti-Soedan alliantie. waar Ethiopië en Eritrea beiden lid van zijn. Over de inhoud van de besprekingen tussen beide presidenten werden geen mededelingen gedaan.

FRANSEN IN OEGANDA

Tijdens het onderzoek dat een Franse commissie heeft ingesteld naar de rol van Frankrijk tijdens de genocide in Rwanda in 1994, is bekend geworden Franse commando's indertijd in het geheim op Oegandees grondgebied hebben geopereerd om Oegandese steun aan de Rwandese Tutsi's te onderzoeken. Dat onthulde Le Monde op 20 mei 1998. de krant schreef ook dat de Fransen wel degelijk aan gevechten tegen de Rwandese Tutsi's hebben deelgenomen, hetgeen door hoge generaals in het Franse leger altijd is ontkend.
(Vorige berichten pag. 465/2 e.v. - 1997)

TOGO

TOGO LID OIC

Op 4 oktober 1997 besloot in New York het coördinerend comité van de ministers van Buitenlandse zaken van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) unaniem Togo toe te laten als 55ste lid.

PERSWET VERSOEPELD

Het Togolese parlement keurde op 5 januari 1998 een nieuwe perswet goed, die boetes en straffen voor het beledigen van het staatshoofd vermindert. De gevangenisstraf van 1 tot 3 jaar, waarin de vorige wet voorzag, werd gereduceerd tot een voorwaardelijke straf van 1 tot 3 maanden. De boete ging terug van maximaal 5 miljoen CFA Franc naar 2 miljoen (6500 gulden). Op het aanzetten tot rassenhaat en het aanmoedigen van de veiligheidstroepen

hun wrrk niet te doen werd een straf gesteld van 3 maanden tot 1 jaar cel.

KABINETSWIJZIGING

President Eyadéma voerde op 19 februari 1998 een kleine kabinetswijziging door, waarbij drie nieuwe ministers op de posten Toerisme, Milieu en Bossen, en een minister in het bureau van de president werden benoemd. Het betreft respectievelijk Tankpandja Lalle. Koffi Adade en Essivi Djokpe; deze laatste werd de tweede vrouw in het kabinet.

BERAAD OVER ENERGIECRISIS

Op 16 april1998 bracht president Eyadéma een bezoek aan Nigeria om de energiecrisis in de regio te bespreken. Deze was het gevolg van de droogte die voor lage waterstanden in de Ghanese Akasombo-dam had gezorgd. De Ghanese dam is de grote elektriciteitsleverancier voor Togo. Burkina Faso en Benin. Togo importeert 75 procent van zijn energie uit Ghana. Naast Eyadéma waren ook president Kerekou van Benin en de Nigeriaanse leider Sani Abacha bij de bespreking aanwezig.
Eerder was Eyadéma in Burkina Faso om hetzelfde probleem te bespreken. Het was onduidelijk wat Nigeria kon doen, omdat het zelf met een enorm energieprobleem kampte. De grootste olieleverancier van Afrika had op dat moment geen functionerende raffinaderijen meer om brandstof te produceren.

WERELDBANK EVALUEERT DAMPROJECTEN

De Operations Evaluation Department (OED)van de Wereldbank is tot de conclusie gekomen dat sommige hervestigingsprogramma's te weinig doen om de mensen te beschermen die door de bouw van grote dammen huis en haard verliezen. Te weinig compensatie en gedwongen verhuizing werden geconstateerd als misstanden. Veel gehervestigden waren niet tevreden. De Bank beloofde beterschap. Het rapport van de OED evalueerde damprojecten in zes landen, waaronder Togo. Damprojecten zijn recentelijk steeds controversiëler geworden, onder meer door de problemen die in de evaluatie werden genoemd.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Onduidelijkheid over de datum

De nationale televisie kondigde op woensdagavond 25 maart 1998 aan dat de presidentiële verkiezingen gehouden zouden worden op zondag 7 juni 1998 . De informatie was afkomstig van de regering. Als er een tweede ronde nodig was; dan zou die gehouden worden op 21 juni. De regering zei 'vreedzame en transparante' verkiezingen te willen houden. Er werd een nationale Verkiezingscommissie ingesteld die bij de organisatie van de verkiezingen moest helpen.
Op 24 april oordeelde het Constitutionele Hof van Togo dat de aangekondigde datum ongrondwettelijk was. Het Hof stelde vast dat de verkiezingen moesten plaatsvinden tussen 11 en 26 juni. 60 tot 75 dagen voor het aflopen van de huidige presidentiële termijn. 14 juni werd voorgesteld en aanvaard.
Een maand later bleek dat 14 juni niet gehaald zou worden, wegens organisatorische problemen. De staatsradio maakte melding van een rapportage van de minister van Binnenlandse zaken, waaruit bleek dat gezien de stand van de voorbereidingen uitstel nodig was. Zijn ministerie organiseerde de verkiezingen. De nieuwe datum werd 21 juni, met een eventuele tweede ronde op 5 juli.

De kandidaten

Er deden in totaal zes kandidaten aan de verkiezingen mee. De eerste die zich aanmeldde was oppositiepoliticus Leopold Messan Gninive, secretaris-generaal van de Democratische Conventie van de Afrikaanse Volken (CDPA). Dat gebeurde tijdens de nationale conventie van de partij op 14 maart in Lomé. Gninive maakte duidelijk dat hij van de regering geloofwaardige verkiezingen verwachtte. De CDPA boycotte net als alle oppositiepartijen de zeer gewelddadig en chaotisch verlopen verkiezingen in 1993. omdat men onregelmatigheden zei te hebben geconstateerd.

Op 10 april deed president Eyadéma wat algemeen van hem verwacht werd: via zijn premier Kwasi Klutse liet hij weten kandidaat te zijn, namens zijn regerende partij Vergadering van het Togolese Volk (RPT). Generaal Eyadéma is reeds 31 jaar aan de macht en daarmee het langst regerende staatshoofd in Afrika. De RPT had al vele massabijeenkomsten voor Eyadéma georganiseerd en op 14 maart hadden duizend traditionele leiders nog voor zijn kandidatuur gedemonstreerd.

Een week later. op 17 april. stelde de grootste parlementaire oppositiegroep, hel Actiecomité voor Vernieuwing (CAR) haar kandidaat voor: partijleider Yaovi Agboyibo, een advocaat.
De vierde presidentskandidaat kondigde zich aan op 27 april. Gilchrist Olympio, de zoon van de eerste president van Togo kwam over land vanuit Ghana aan in Lomé, waar hij zijn kandidatuur bekend maakte. Zijn vader Sylvanus Olympio was vanaf Togo's onafhankelijkheid in 1960 de autoritaire president van het land. totdat hij werd vermoord in de staatsgreep die Eyadéma aan dc macht bracht. Gilchrist Olympio is econoom. Hij werkte voor het Internationale Monetaire Fonds en voor de multinationale onderneming Lonrho. In 1992 ging hij in ballingschap na een mislukte moordaanslag. Hij woonde om veiligheidsredenen in Frankrijk en Ghana. Hij had zich ook in 1993 kandidaat gesteld, maar de Hoge Raad had zijn kandidatuur ongeldig verklaard, omdat zijn benodigde medische papieren in Frankrijk in plaats van Togo waren verstrekt. Olympio werd in Lomé verwelkomd door 15.000 aanhangers. Zijn kleine Unie van de Krachten voor Verandering (UFC) schoof hem op 27 april officieel als kandidaat naar voren.
Onder de twee laatste kandidaten was Jacques Azoumou van de Unie van Onafhankelijke Liberalen, die volgens waarnemers erg dichtbij Eyadéma staat.

Wie zich niet in de race wenste te mengen was de voormalige secretaris-generaal van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid en ex-premier (1994-96) Eden Kojo, die verklaarde dat het beter was als de oppositie met één kandidaat kwam. Kojo maakte dat bekend op 2 mei, na overleg met zijn partij, de Togolese Unie voor Democratie (UTD).

Aanloop naar 21 juni

In de aanloop naar de verkiezingen was de verkiezingskoorts in Lomé goed voelbaar. Er waren massabijeenkomsten, maar de sfeer was kalm in de stad van 800.000 inwone s. Het zakendoen ging normaal voort en op de campus van de universiteit deden studenten hun examens. De campagne werd beheerst door Eyadéma . die de hulp van Franse pr-deskundigen inhuurde en zich per gecharterde Zuid-Afrikaanse helikopter door het land verplaatste.
Het straatbeeld in Lomé werd volledig beheerst door posters met het portret van de president. Aanhangers voerden campagne rond het thema van zijn zeer lange ervaring. Studenten op de campus vroegen zich af of Eyadéma in de

komende vijf jaar zou doen wat hij in de 31 jaar daarvoor had nagelaten. Togo is er economisch slecht aan toe.
Op de avond van 19 juni sloot Eyadéma zijn campagne af met een vergelijking tussen verkiezingen en een oorlog.
Zijn voornaamste tegenkandidaat, Gilchrist Olympio, was niet in het land. Na zijn kandidaatstelling kwam hij tweemaal kort naar Lomé: éénmaal om zijn medische papieren in orde te maken en daarna op 14 juni om tienduizenden aanhangers toe te spreken. Bij die gelegenheid zei Olympio te willen werken aan meer veiligheid en sociale vrede. In het bijzonder zou hij de problemen van de jeugd, vrouwen en de buitenlandse schuld willen aanpakken.

Op de avond van 19 juni sloot Togo alle grenzen, met de belofte ze na de verkiezingen weer te openen. Olympio kon volgens grensbewakers op ieder gewenst moment het land in- en uitreizen, maar de vice-president van de UFC vertelde dat hij zijn partijleider had gezegd dat de grenzen dicht waren en dat hij om veiligheidsredenen beter in Ghana kon blijven.
Op de laatste dag van de campagnes liepen aanhangers van allerlei kandidaten met fanfarecorpsen door de straten van Lomé.

De verkiezingen

De regering negeerde oproepen van vier van de vijf oppositiekandidaten om de verkiezingen uit te stellen. Het probleem zat in de registratie van kiezers en de distributie van stemkaarten. In totaal zouden 2,2 miljoen Togolezen op 21 juni hun stem kunnen uitbrengen tussen 7 uur 's ochtends en 6 uur 's avonds (in Lomé tot 7 uur 's avonds). De secretaris-generaal van de UFC, Jean-Pierre Fabre. stelde op 20 juni dat de meeste kiezers hun stemkaart nog niet hadden. Het organiserende ministerie van Binnenlandse zaken verklaarde dat 85 procent van alle kaarten was verspreid en dat men door zou gaan met de distributie tot het einde van de verkiezingsdag.
r
Op 21 juni begon het stemmen in Eyadéma 's woonplaats Kara vóór de vastgestelde openingstijd Andere districten wa en op tijd, elders waren vertragingen. soms tot twee uur vóór officiele sluitingstijd, omdat de stempapieren en/of het personeel te laat arriveerden De kiezers bleven er geduldig onder Volgens ooggetuigen bleven van de 600 stembureaus in Lomé er meer dan 40 langer open dan toegestaan, vanwege de vertragingen. Volgens verslaggevers waren er problemen bij ruwweg de helft van alle stembureaus.

De eerste resultaten werden op 22 juni verwacht. Volgens de wet moest het Constitutionele Hof binnen tien dagen na de verkiezingen de definitie! e resultaten bekendmaken. De kandidaat die meer dan 50 procent haalt is de directe overwinnaar. Zoniet, dan volgde een tweede ronde tussen dé nummers één en twee.

Problemen, chaos en onregelmatighedenn

Eind maart, ver vóór de verkiezingen, hadden acht oppositiepartijen al een herziening verzocht van de kiezerslijsten, die in februari waren opgesteld. Men zei dat de oppositie niet voldoende bij het samenstellen van die lijsten betrokken was geweest en veel kiezers zich niet hadden laten registreren. Vlak voor de verkiezingen wisten aanhangers van de oppositie te melden dat zij nooit hun stemkaart hadden ontvangen. Op de dag zelf regende het klachten en beschuldigingen van onregelmatigheden.

Het tellen begon op 22 juni en hield in de middag op. Verkiezingsfunctionarissen zeiden dat zij onderzochten waar de verwarring vandaan kwam omtrent het stemverloop in de dichtbevolkte wijken van Lomé, waar Olympio een sterke achterban had. Een lid van de Verkiezingscommissie meldde privé dat Eyadéma op kop lag, maar dat die stemmen bijna allemaal afkomstig waren uit het Noorden, zijn kiezersbastion. De UFC zei te weten dat Olympio de leiding had. Een onafhankelijke vaststelling van de stemverhoudingen was niet mogelijk.

Op 23 juni riepen zowel Eyadéma als Olympio zichzelf tot winnaar uit. Op dezelfde dag nam het hoofd van de Verkiezingscommissie, Awa Nana, haar ontslag en met haar vier andere leden. allen van Eyadéma 's politieke partij. Tijdens een persconferentie verklaarde Nana: 'Mijn collega's hebben gelijk wanneer zij spreken van een klimaat van intimidatie en echte bedreigingen, waaraan wij thuis en over de telefoon worden blootgesteld.' Zij ging niet in op de vraag uit welke hoek de bedreigingen kwamen. Het stemmen tellen lag nog steeds stil, terwijl de stad aan de oppervlakte kalm bleef.

Eyadéma tot winnaar verklaard

Op 24 juni verklaarde generaal Seyi Memene, minister van Binnenlandse zaken en Veiligheid dat generaal Eyadéma met 52,13 procent van de stemmen de verkiezingen gewonnen had. Olympio was tweede geworden met 34.1 procent en Agboyigbo had 9,57 procent van de stemmen gekregen. De resterende 4,2 procent waren voor de overige kandidaten. Het opkomstpercentage was volgens de minister 68,9 procent geweest.

Eyadéma's rivaal Olympio liet vanuit Ghana weten dat hij volgens zijn informatie met 59 procent van de stemmen winnaar was geworden en dat hij zich beroofd achtte van de overwinning.

Volgens de grondwet van Togo ging Eyadéma zijn laatste vijfjaarstermijn als president in. De 61-jarige generaal kwam in januari 1967 via een staatsgreep aan de macht in de voormalige Duitse kolonie. Hij liet in 1979 en 1986 presidentsverkiezingen houden zonder tegenkandidaat en won de verkiezingen van 1993. die door de oppositie geboycot werd, met 96 procent van de stemmen. Er werd bij die gelegenheid fraude geconstateerd. Ook ging deze verkiezing gepaard met veel geweld. en met rellen en executies van oppositieleden.
In 1994 werd een aanslag op Eyadéma's huis gepleegd, waarvan de president Ghana, en bij implicatie zijn jarenlange rivaal Gilchrist Olympio, de schuld gaf.
De herkozen president vertrok op 4 juli voor eenvriendschappelijk bezoek naar Israël.

Op 10 juli bevestigde het Constitutionele Hof de uitslag. Het Hof gaf enkele onregelmatigheden toe, zoals de late openings- en sluitingstijden van de stembureaus en het tellen van stemmen op andere plaatsen dan waar ze waren uitgebracht, maar verklaarde dat hierdoor de uitslag 'niet gecompromitteerd' was.

Gewelddadige protesten

Al op de dag van de verkiezingen vond een kalme demonstratie plaats langs verscheidene ambassades, waaronder de Duitse, om te protesteren tegen de gang van zaken Toen greep de politie niet in Maar de spanning werd sterker voelbaar na het sluiten van de stembussen

Toen minister Memene op 24 juni de overwinning van Eyadéma wereldkundig maakte, sloeg echter de vlam in de pan. Aanhangers van Gilchrist Olympio gingen de straat op en er ontstonden gevechten tussen politie en demonstranten in het centrum van Lomé, nabij

Een politieagent slaat in op betogers die op 24 juni 1998 in de hoofdstad Lomé demonstreren tegen de herverkiezing van presdident Eyadéma. *(foto ANP)*

de Amerikaanse ambassade en in de drukke wijk Be. Stenen, brandende autobanden en wegblokkades met meubilair werden ingezet door de demonstranten. waarop de politie reageerde met traangas en wapenstokken. Olympio verklaarde dat hij aan politieke middelen de voorkeur gaf, maar voegde hieraan toe: 'Ik ben meer dan 60 jaar oud, maar je kunt de jeugd niet controleren.' De meeste demonstranten waren jongeren.

Op 25 juni gebruikte de politie traangas tegen een menigte die zich voor het UFC-kantoor verzameld had. Twee hoge functionarissen van de partij van Olympio raakten gewond toen veiligheidstroepen een dag later het gebouw binnendrongen. Op 26 juni werden alle demonstraties door de autoriteiten verboden.

Maar de protesten gingen door. In de stad Afagnan, 80 kilometer ten noordoosten van Lomé vielen één dode en zeker drie gewonden bij gevechten tussen veiligheidstroepen en demonstranten.

Op 4 juli hielden alle oppositiepartijen een gezamenlijke bijeenkomst uit protest tegen de 'confiscatie van de overwinning'. Op 17 juli was er een 'dodestad'-protest, waarbij zoveel mogelijk banken, winkels en markten gesloten bleven, ondanks dreigementen met zware straffen door minister Seyi Memene. Er waren hierbij geen incidenten.

Internationale reacties

Veertig Europese verkiezingswaarnemers hadden bij de kiezersregistratie en de distributie van stemkaarten 'ernstige tekortkomingen' geregistreerd. Na de eerste bekendmaking van de resultaten vroeg Gilchrist Olympio om bevriezing van alle hulp aan Togo. Hij zei dat ongeveer 75 procent van het nationale budget gefinancierd werd door hulpgelden en dat de EU duidelijk had gemaakt dat zonder vrije en eerlijke verkiezingen Eyadéma niet op steun zou kunnen rekenen.

Op 26 juni verklaarde de EU 'ernstige twijfels' te hebben over verloop en uitslag van de verkiezingen. Op 9 juli vroeg de EU consultaties aan met de Togolese regering om te kunnen onderzoeken wat er verkeerd was gegaan en hoe de situatie verbeterd kon worden. Dit werd bekend gemaakt door de ministers van Buitenlandse zaken van de EU, met een verwijzing naar de Lomé Conventie tussen de EU en zeventig ontwikkelingslanden, waarvan democratische principes een hoeksteen vormen.

Ook de Verenigde Staten lieten op 25 juni weten de gang van zaken te betreuren en verklaarden dat er sprake was geweest van een gebrek aan goede wil. Wellicht was de uitslag niet legitiem, zo liet een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken weten.

(Vorigeberichten pag. 36/2 e.v. - 1997)

ZAMBIA

BINNENLAND

NASLEEP MISLUKTE COUPPOGING

Beschuldigingen van martelingen

Op 4 november 1997 verscheen de voormalige internationale bankier en leider van het oppositionele Zambia Democratic Congress (ZDC), Dean Mungomba, voor het gerechtshof in Lusaka, nadat een rechter de politie had gelast hem voor te leiden. Zijn raadsman John Sangwa beweerde dat Mungomba sinds zijn arrestatie op 31 oktober was gemarteld en uitgehongerd. Volgens Sangwa had hij 'littekens op zijn handen en overal kneuzingen. Hij is gemarteld. Hij heeft veel gewicht verloren.'

Mungomba was de eerste oppositioneel die was aangehouden krachtens de noodtoestand die, na de mislukte couppoging eind oktober, was uitgeroepen. Zijn arrestatie was in strijd met de uitlating van president Frederick Chiluba dat hij de oppositiepartijen niet verdacht van betrokkenheid bij de couppoging, terwijl leden van de regering de poging hadden afgedaan als het gevolg van een nacht drinken door ontevreden soldaten. Mensenrechtengroepen spraken hun ontsteltenis uit over Mungomba's langdurige detentie en zeiden dat tientallen andere oppositiefiguren en legerofficieren sinds de couppoging het land waren ontvlucht of waren ondergedoken.

Arrestatie ex-president Kaunda

Op 25 december 1997 werd voormalig President van Zambia Kenneth Kaunda gearresteerd zonder officiële aanklacht. Gedurende een week verbleef hij in de gevangenis, waarna hij onder huisarrest werd geplaatst. De 73 jaar

oude Kaunda was president van Zambia sinds de onafhankelijkheid in 1964. In 1991 verloor hij de verkiezingen van de huidige president Frederick Chiluba.
Naast Kaunda werden 92 anderen gearresteerd, onder wie de oppositieleiders Rodger Chongwe en Dean Mungomba. De arrestaties vonden plaats in verband met de mislukte militaire coup tegen de regering Chiluba op 28 oktober 1997. Een dag na de coup riep Chiluba de noodtoestand uit.

Kaunda verliet Zambia vlak voor de coup. Hij zou gezegd hebben dat een landelijke woede-uitbarsting tegen de regering Chiluba niet lang op zich zou laten wachten.
Op 11 januari volgde een schriftelijke rechtsverklaring van de regering, waarin Kaunda, Chongwe en Mungomba verdacht werden van het betalen van soldaten om de coup te plegen. De verklaring meldde dat het de bedoeling was dat de soldaten tot drie maanden na de coup zouden regeren, waarna zij de macht zouden overdragen aan de oppositieleiders. Ook waren hen, zo meldde de South *African* Broadcasting Company (SABC), posities binnen de nieuwe regering beloofd. In een interview met de SABC zei President Chiluba dat de aanklacht van de drie oppositieleiders zou plaatsvinden op grond van samenzwering.

Kaunda heeft iedere betrokkenheid bij de mislukte coup ontkend. Hij was van mening dat hij werd vastgehouden wegens zijn strijd tegen de corruptie en drugshandel. Ook zei hij dat President Chiluba uit is op persoonlijke wraak.

Op 14 januari vertelden twee gedetineerde legerofficieren het gerechtshof in Lusaka dat zij door marteling gedwongen waren de betrokkenheid bij de coup van onder andere Kaunda, Chongwe en Mungomba te bevestigen. Zij zeiden dat de beschuldigingen vals waren.

Kenneth Kaunda's advocaten verklaarden op 20 januari dat het gerechtshof de overheid had verzocht tot het vrijgeven van bewijsmateriaal ten behoeve van de verdediging. Het zou gaan om een audioband waarop de coup wordt aankondigd en een videoband met een verklaring van de Minister van Buitenlandse zaken over de arrestatie van Kaunda. Beide banden bleken niet meer in het bezit van de Zambia *National* Broadcasting *Corp.* Eén band zou in handen zijn van de politie.

Kaunda vrijgesproken

De voormalige president Kenneth Kaunda werd op 1 juni 1998 door een rechtbank in de hoofdstad Lusaka vrijgesproken van hoogverraad. De vrijlating van de 74-jarige Kaunda was volgens leden van zijn partij UNIP vooral te danken aan bemiddeling van Zuid-Afrikaanse politici.

Op 4 juni kondigde hij aan zijn positie als voorzitter van de UNIP (United National Independence Party) op te geven en zich meer op algemene problemen in Afrika te concentreren.

Het proces tegen 79 andere verdachten werd in juni voortgezet. Op 9 juni werd kroongetuige John Ngulube gehoord die verklaarde dat kapitein Steven Lungu hem als militair had geprobeerd te recruteren voor medewerking aan de staatsgreep. Lungu was de man die in oktober vorig jaar aankondigde dat militairen de macht hadden overgenomen. Alle verdachten, onder wie oppositieleider Dean Mungomba en het prominente UNIP-lid Nakatindi Wina, zijn de beschuldigingen blijven ontkennen.

Nieuwe belastingen verwacht

Op 21 januari 1998 zei de voorzitter van de Zambiaanse Federatie van Kamers van Koophandel in een interview de introductie van nieuwe belastingen in 1998 te verwachten. Veel donoren zouden geneigd zijn de financiële hulp aan Zambia op te schorten naar aanleiding van de gebeurtenissen na de coup in oktober 1997, aldus de voorzitter. De Wereldbank stelde een, voor december 1997 geplande, donorenvergadering uit voor onbepaalde tijd. Dat betekende onzekerheid voor Zambia, dat voor eenderde van de begroting afhankelijk is van westerse financiering. Ook de Economische Associatie van Zambia verwachtte de introductie van nieuwe belastingen als gevolg van opschorting van de hulp.

Kritiek op verlenging noodtoestand

De Verenigde Staten bekritiseerden op 30 januari 1998 de verlenging van de drie maanden oude noodtoestand door de regering-Chiluba. Ook veroordeelden zij de detentie van 92 mensen zonder dat de regering een formele aanklacht tegen hen heeft ingediend. 'Wij verzoeken Zambia om een eerlijk en transparant proces van de arrestanten dan wel om hun onmiddelijke vrijlating', aldus de Amerikaanse ambassade in Lusaka.

De VS drongen aan op de opheffing van de noodtoestand om het verzoeningsproces nieuw leven in te blazen en de economische groei te stimuleren. De verklaring van de ambassade viel samen met de presentatie van de nieuwe begroting voor 1998 door de Zambiaanse minister van Financiën Ronald Penza. Penza sprak daarbij zijn verontrusting uit over de mogelijke vermindering van begrotingssteun door buitenlandse donoren uit politieke overwegingen. De noodtoestand, die met 90 dagen is verlengd, geeft de politie vergaande arrestatiebevoegdheden.

ECONOMIE

ECONOMISCHE DOELSTELLINGEN BEREIKT

Zambia heeft de economische doelen bereikt, die het voor 1997 had gesteld. Dat zei president Chiluba tijdens de officiële opening van het parlement op 16 januari 1998. Het land keilde in 1997 een economische groei van ongeveer vijf procent van het bruto nationaal product en een begrotingsoverschot van 1,2 procent. De inflatie daalde naar 18 procent. Chiluba verwachtte een uitbreiding van de mijnindustrie doordat buitenlandse investeerders werden aangetrokken door de liberale economische politiek van het land. In 1997 sloot Zambia 119 investeringsovereenkomsten af met een verwachte totale waarde van 315 miljoen gulden.

MINISTER VAN FINANCIËN ONTSLAGEN

Regeringswoordvoerder Richard Sakala meldde de pers dat President Chiluba op 20 maart 1998 zijn minister van Financiën Ronald Penza heeft ontslagen. Sakala weigerde de reden van ontslag te noemen. De post van Penza is overgenomen door Edith Nakawi, minister van Landbouw. Ook andere ministersposten werden door Chiluba gewisseld; volgens insiders om de regerende Beweging voor Meerpartijen Democratie een oppepper te geven. Onder Penza werden verreikende economische hervormingen op gang gebracht, waaronder de privatisering van de Zambiaanse kopermijnen.

DONOREN ZEGGEN 531 MILJOEN DOLLAR STEUN TOE

Ondanks een oproep van 3 april 1998 van Amnesty International aan westerse donoren om, tijdens hun besluitvorming over begrotingssteun aan Zambia, de schendingen van de mensenrechten

in de besluitvorming te betrekken verklaarde de Wereldbank op 13 mei dat aan Zambia een bedrag van 531 miljoen dollar voor 1998 is toegezegd. Tegelijkertijd verzochten de donoren Zambia haast te maken met politieke en economische hervormingen.
Afhankelijk van de daarin geboekte vooruitgang zal Zambia later in het jaar meer steun ontvangen, aldus de Wereldbank. De Zambiaanse regering had om 621 miljoen US Dollar gevraagd.

De donorenvcrgadering was tot twee maal toe uitgesteld wegens onvrede met de politieke situatie en het falende privatiseringsbeleid met betrekking tot de koperindustrie. De Zambiaanse economie is vrijwel geheel afhankelijk van de koperexport.

Minister van Financiën Edith Nawakwi zei dat het bedrag voor 1998 aanzienlijk hoger was dan dat voor 1997. Toen ontving Zambia 390 miljoen dollar.
Op 20 mei verklaarde Minister Nawakwi dat Zambia haar reserves voor 40 miljoen dollar zal aanspreken om het gat te vullen tussen het gevraagde en het toegezegde bedrag van de internationale donoren. Nawakwi hoopte op een IMF-lening later in 1998.

Chiluba pleit roor kwijtschelding schulden

Op 17 mei riep de Zambiaanse President Chiluba de rijke landen op om de miljardenschuld van Zambia kwijt te schelden. Een schuld van zeven miljard dollar zou zijn ontstaan tijdens de regering van zijn voorganger Kenneth Kaunda. aldus Chiluba.

PRIVATISERING KOPERMIJNEN MISLUKT

Twee buitenlandse bedrijven, het Zuid-Afrikaanse Avmin Ltd en de Britse Commonwealth Development Corporation. trokken zich op 9 juni 1998 terug uit een voor Zambia cruciaal project om de belangrijkste kopermijnen te privatiseren.

In mei waren de onderhandelingen tussen de regering en het Kafue consortium stukgelopen. Tot dit consortium behoorden het Amerikaanse bedrijf Phelps Dodge Corp en het Canadese Noranda Inc. Zij lieten het project al vallen in mei, toen men het met de regering niet eens werd over de verkoopprijs van de twee grootste kopermijnen. Nkana en Nchanga, die zo'n 65 procent van de productie van de staatskoepel voor mijnen, de Zambia Consolidated Copper Mines (ZCCM), voor hun rekening nemen.

Aangezien ZCCM voor 90 procent van de harde valuta van Zambia zorgt, zagen specialisten de toekomst van Zambia somber in. Ook buitenlandse steun, zoals die van de Wereldbank, is afhankelijk gesteld van de privatisering van de kopermijnen. De mijnen moeten gemoderniseerd worden na jaren van wanbeheer. In 1969 was ZCCM nog de grootste koperproducent ter wereld met 720.000 ton per jaar. In 1998, zeven jaar na het einde van het eenpartijsysteem in het land, wordt ongeveer de helft daarvan geproduceerd. Een voormalig directeur van de ZCCM, Silane Mwenenchanya, meende dat de regering zich had doodgestaard op de verkoopprijs van de mijnen. 'We hadden meer nadruk moeten leggen op de investeringen die potentiële kopers in de mijnen hadden willen doen', verklaarde hij tijdens een bijeenkomst van de Economic Association of Zambia.

Op 29 juli 1998 bespraken de Zambiaanse minister van Financiën Edith Nawakwi en de Britse minister van Internationale ontwikkeling Claire Short de privatisering van ZCCM. De druk op Zambia van de internationale donoren was inmiddels toegenomen. Volgens een Britse diplomaat was het onwaarschijnlijk dat de toegezegde steun aan de betalingsbalans, waaronder 32 miljoen dollar van het Verenigd Koninkrijk, zou worden vrijgegeven. De steun van in totaal 235 miljoen dollar was in mei toegezegd op voorwaarde dat de privatisering van de kopermijnen eind juli zou zijn voltooid.
De Zambiaanse minister voor Mijnen Syamjaye verklaarde dat de overheid inmiddels onderhandelingen met nieuwe bieders is gestart.

FINANCIERIKGSOVEREENKOMST MET EU ONDERTEKEND

Op 9 juli 1998 ondertekenden de Zambiaanse overheid en de Europese Unie een financieringsovereenkomst met een waarde van 21,75 miljoen ECU (ca. 48 miljoen gulden). Het Europese geld is ondermeer bestemd voor projecten in het onderwijs, de gezondheidszorg en de economische sector.

BUITENLAND

ANGOLA BESCHULDIGT ZAMBIA VAN STEUN AAN CNITA

Op 5 maart 1998 dreigde Angola met militaire actie, indien Zambia niet in staat zou zijn een halt toe te roepen aan de steun aan de voormalige bevrijdingsbeweging UNITA. Volgens de Angolese Ambassadeur in Zambia, Augusto Emanuelle, wordt Zambiaans grondgebied gebruikt voor wapentoelevering aan UNITA. Daarbij zouden ook Zambiaanse burgers zijn betrokken. De Zambiaanse regering doet niets aan deze situatie. aldus Emanuelle. Ook zei de ambassadeur dat UNITA-troepen de Angolese vluchtelingenkampen in Noordwest-Zambia hebben geïnfiltreerd, van waaruit zij aanvallen tegen de Angolese regering voorbereiden.

De Zambiaanse regeringswoordvoerder Richard Sakala meldde op 6 maart dat Zambia een onderzoek zou instellen naar de vermeende wapenleveranties aan UNITA via Zambiaans grondgebied. Sakala zei dat het ondersteunen van UNITA tegen het regeringsbeleid was. In november 1997 ontkende Zambia iedere betrokkenheid bij UNITA. Diplomaten zeiden dat de Angolese regering zenuwachtig werd, omdat UNITA zich niet aan het in 1994 ondertekende vredesakkoord houdt. Ook de Verenigde Naties beschuldigen UNITA van een te trage demobilisatie van diens troepen.

Geen bewijs voor Zambiaanse betrokkenheid bij UNITA

Op 11 april meldde de Zambiaanse regering dat de VN geen bewijzen hebben gevonden voor illegale wapentransporten naar UNITA via Zambiaans grondgebied. VN functionarissen hadden het grensgebied tussen Angola en Zambia bezocht.

TOENEMENDE ANGOLESE VLUCHTELINGENSTROOM

Human Rights Watch Africa en Afronet maakten op 30 juli 1998 melding van gedwongen rekrutering door UNITA in het grensgebied met Zambia. Daarnaast rapporteerden de mensenrechtenorganisaties standrechtelijke executies en verkrachtingen. Als gevolg van de mensenrechtenschendingen werd een toenemende vluchtelingenstroom naar Zambia geconstateerd.

Het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties en de Zambiaanse overheid bevestigden de toename van het aantal vluchtelingen. Momenteel verblijven ongeveer 63.000 Angolese vluchtelingen in kampen in Noordwest-Zambia. Duizenden

anderen bevinden zich in het grensgebied met Angola.

De organisaties riepen de internationale gemeenschap op actie te ondernemen tegen de mensenrechtenschendingen. Sinds mei zijn de spanningen tussen UNITA en de Angolese overheid in snel tempo toegenomen. UNITA is niet bereid de afspraken van het in 1994 gesloten vredesakkoord na te komen.
(Vorigeberichten pag. 814/1 e.v. - 1997)

INTERNATIONAAL

ALGEMEEN

NOBELPRIJS VOOR DE VREDE

Op 10 oktober 1997 kende het Nobelcomité van de Storting (het Noorse parlement) de Nobelprijs voor de Vrede toe aan de International Campaign to Ban Landmines (ICBL) en de Amerikaanse coördinator Jody Williams voor hun inspanningen om landmijnen te verbieden en onschadelijk te maken (zie verder hieronder het artikel over de Conventie tegen Landmijnen)

Overige Nobelprijswinnaars

Voorts kenden de betreffende Noorse en Zweedse academies de volgende prijzen toe:

Geneeskunde (6 oktober): Stanley Prusiner (VS)'voor zijn ontdekking van Prions, een nieuw biologisch besmettingsprincipe' dat naar werd gehoopt de aanzet zou geven tot nieuwe behandelingsmethoden van aan dementie gerelateerde ziekten, zoals Alzheimer en Parkinson.

Literatuur (9 oktober): de avant-gardistische dramaturg en acteur Dario Fo (Italië) die volgens de Zweedse Academie 'de middeleeuwse narren evenaart in het hekelen van autoriteit en het verdedigen van de waardigheid van de onderdrukten'.

Economie (14 oktober): Robert Merton en Myron Scholes (beiden uit de VS) voor hun 'nieuwe methode om de waarde van derivaten te bepalen', die werd gezien als 'een van de belangrijkste bijdragen aan de economische wetenschappen in de laatste 25 jaar'

Scheikunde (15 oktober): Paul Boyer (VS),Jens Skou (Denemarken)en John Walker (Groot-Brittannië) 'voor hun verklaring van het enzymatisch mechanisme van de synthese van adenosinetrifosfaat'

Natuurkunde (15 oktober): Steven Chu (VS),Claude Cohen-Tannoudji (Frankrijk) en William Phillips (VS) voor de 'ontwikkeling van methoden om atomen niet laserstralen te vertragen en te fixeren'.

SOUTH PACIFIC COMMISSION WORDT PACIFIC COMMUNITY

Op 21 en 22 oktober 1997 werd in de Australische hoofdstad Canberra de South Pacific-conferentie gehouden die werd bijgewoond door de lidstaten van de South Pacific Commission (bestaande uit negentien Pacific-staten plus Frankrijk en de VS).
Op de agenda stonden onder meer economisch beleid, milieubeheer, bevolkingsgroei en volksgezondheid. Daarnaast keurden de afgevaardigden een naamswijziging goed. Met het oog op de steeds grotere rol die de noordelijke Pacific-staten sinds de oprichting in 1947 waren gaan spelen bij de werkzaamheden van de South Pacific Commission, besloten de afgevaardigden de organisatie om te dopen in de Pacific Community.

Op 20 oktober maakte Groot-Brittannië bekend zich in 1998 weer te zullen aansluiten bij de organisatie. De Britse waarnemend ambassadeur in Nieuw-Zeeland Hugh Salvesen verklaarde dat zijn land zich in 1996 had teruggetrokken uit bezorgdheid over het ontbreken van duidelijke doelstellingen en de hoogte van de bedragen die aan het management werden besteed. Maar hij zei ook dat Groot-Brittannië 'onder de indruk' was geweest van de vooruitgang die sindsdien op deze punten was geboekt.

ANTI-CORRUPTIE CONVENTIE GETEKEND

Op 17 december 1997 tekenden de 29 leden van de OESO en Argentinië, Brazilie, Chili, Bulgarije en Slowakije een conventie die corruptie van ambtenaren in internationale zakelijke transacties strafbaar stelt. Corrupte ambtenaren ontvingen soms een smeergeld van vijf tot tien procent van de waarde van een contract.
De conventie is na twee jaar onderhandelen tot stand gekomen en heeft met name gevolgen voor Duitsland en Frankrijk waar het gewoonte was dat bedrijven 'buitengewone' zakelijke kosten aftrokken van de belasting. Frankrijk is inmiddels bezig met wetgeving die deze praktijk een halt toeroept. De OESO hoopt dat deze conventie de standaard wordt voor de hele wereld.
Het International Monetaire Fonds en de OESO hebben in verband met deze conventie meer vaart gezet achter hun campagne voor hervormingen van de financiële sector. Indien de conventie door voldoende landen wordt geratificeerd dan kan zij wellicht nog in 1998 in werking treden.

BEWAPENING EN WAPENBEHEERSING

WAPENOVERSCHOT LEIDT TOT REGIONALE WAPENWEDLOPEN

De grootscheepse internationale ontwapening die na het einde van de Koude Oorlog doorzette, leidde in sommige delen van de wereld tot nieuwe wapenwedlopen en zelfs nieuwe brandhaarden. Dit bleek uit het jaarverslag van het Bonn International Center for Conversion (BICC)dat op 27 mei 1997 werd gepubliceerd. Volgens het BICC, dat in 1994 met steun van de Verenigde Naties werd opgericht om de effecten van ontwapening te bestuderen, slagen veel grote landen er niet in op een fatsoenlijke wijze af te komen van hun overtollige wapens.
In het jaarverslag werden de Verenigde Staten, Rusland, Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Nederland en België genoemd als de belangrijkste leveranciers van wapenoverschotten, die vaak voor stuntprijzen van de hand gaan.
'Het voorhanden zijn van zoveel laaggeprijsde maar hoogst gevaarlijke bewapening' heeft het 'karakter en de omvang van de wapenhandel veranderd, verstoort de balans tussen kopers en verkopers en wakkert de regionale wapenwedlopen aan', aldus het BICC-jaarverslag.

De meeste overtollig geworden wapens komen in handen van Turkije, Griekenland, Israël, Egypte en Pakistan. Volgens het BICC zijn er tussen 1990 en 1995 zo'n 163.000 conventionele wapens, 18.000 kernkoppen en duizenden tonnen chemische wapens overtollig geworden. De meeste hiervan zijn tot schroot verwerkt of omgevormd voor civiel gebruik, maar naar schatting 18.000 conventionele wapensystemen en honderdduizenden kleine en lichte wapens zijn doorverkocht.

Noorse beweging wil minder vuurwapens

Een Noorse non-gouvernementele organisatie wil de stroom van handvuurwapens naar conflicthaarden indammen. Volgens de groep, de Norwegian Initiative on Small Arms Transfers. eindigen grote delen van de voorraden die tijdens de Koude Oorlog zijn aangelegd in twijfelachtige handen. Binnen deze beweging zijn vier aparte ontwapeningsorganisaties vertegenwoorcligd. Volgens een woordvoerder van de groep morden honderden iniljoenen Kalasliiiikovs. M-16's en andere automatische wapens over de hele wereld verspreid, 'met desastreuze gevolgen'. De vuurwapens zouden conflicthaarden in oncler andere Afghanistan. Centraal-Afrika en Colombia gaande houden en zelfs aanwakkeren De Noorse groep wil eenzelfde soort diplomatiek initiatief ontplooien als de beweging die veel landen wist over te halen om het gebruik en de opslag van landmijnen te verbieden.
De Noorse regering heeft inmiddels kanttekeningen geplaatst bij de voornemens van de organisatie. 'We kunnen moeilijk alle vuurwapens verbieden waar politie. bereiligingsbeambten en jagers gewoon legaal mee rondlopen'. aldus een Noorse regeringswoordvoerder.

EU-gedragscode voor wapenexport

De Raad van Ministers van de Europese Unie werd het op 25 mei 1998 eens over een nieuwe gedragscode voor de wapenexport vanuit EU-lidstaten. Volgens de Britse minister van Buitenlandse zaken Robin Cook was met deze gedragscode 'heel veel bereikt', ook al is de code niet-bindend. 'Het is voor het eerst dat we gemeenschappelijke criteria hebben ontwikkeld', zei Cook. Zijn Franse ambtsgenoot Hubert Védrine vond het 'een goed begin' ook al was het volgens hem dan geen 'ideale oplossing'.

De EU-lidstaten kwamen overeen geen exportvergunningen voor wapens te verlenen als er een 'duidelijk risico' is dat wapens voor binnenlandse repressie worden gebruikt. Ze zullen 'bijzonder voorzichtig en waakzaam' zijn bij export naar landen waar mensenrechten grof geschonden worden.
Verder zullen de landen geen export van wapens toestaan naar landen waar die wapens een gewapend conflict 'kunnen provoceren of verlengen'. Andere criteria hadden betrekking op bevordering van regionale stabiliteit, de nationale veiligheid van de EU-lidstaten en de houding van kopende landen inzake terrorisme. Als een EU-lidstaat een exportvergunning wil geven die in een andere EU-lidstaat is geweigerd. dan verplicht men zich dat andere land te raadplegen over de redenen van weigering. Wordt de vergunning toch verstrekt, dan moet men zijn beweegredenen aan de andere lidstaat uitleggen.

VS WIJZIGEN NUCLEAIRE DOCTRINE

Het einde van de Koude Oorlog begint steeds meer gevolgen te krijgen voor de mondiale nucleaire arsenalen. Zo hebben de Verenigde Staten besloten om de doctrine voor het inzetten van de kernmacht radicaal te wijzigen. Vanaf begin 1998 zal het doel van deze doctrine niet meer het winnen van een kernoorlog zijn. maar slechts het afschrikken van een gelijksoortige aanval op het grondgebied van de VS of dat van de bondgenoten. Dit heeft president Bill Clinton verklaard.
De wijzigingen van richtlijnen voor het voeren van een kernoorlog zijn volgens zegslieden in Washington bijgesteld om nieuwe strategische verdragen te kunnen tekenen en in het algemeen tegemoet te komen aan de veranderde strategische verhoudingen in de wereld. 'De afgelopen zeven jaar hebben we de Koude Oorlog ver achter ons gelaten. En we hebben inmiddels genoeg vertrouwen gekregen in onze verhoudingen met Rusland, zodat we niet meer dat type kernmacht nodig hebben', aldus een woordvoerder. De VS beschikken over strategische nucleaire wapens die kunnen worden gelanceerd door de zogeheten 'triade' van wapensystemen: onderzeeboten, bommenwerpers en intercontinentale raketten. De afgelopen jaren is het aantal kernkoppen en systemen om deze te lanceren intussen in zowel de VS als de voormalige Sovjet-Unie reeds aanmerkelijk gereduceerd.

De nieuwe richtlijnen laten overigens nog ruimte open voor een zogenoemde 'first strike'. het als eerste inzetten van kernwapens. Zo kan het kernarsenaal worden aangewend in het geval van een aanval met biologische en chemische massavernietigingswapens. Ook staan de richtlijnen aanvallen met kernwapens toe op landen die een andere staat assisteren bij het uitvoeren van een kernaanval op de VS. De doelen die volgens de doctrine kunnen worden bestookt, verschillen niet van die welke tijdens de Koude Oorlog hadden moeten worden getroffen. Het vijandelijke kernpotentieel staat hierbij hoog op de lijst, gevolgd door andere militaire doelen, zoals commandocentrales. Maar ook de cruciale civiele infrastructuur en zelfs burgers zouden moeten worden getroffen.

De bekendmaking van de VS valt samen met andere initiatieven in de wereld om de mondiale politieke dooi om te zetten in concrete nucleaire ontwapening. Zo hebben Frankrijk en Groot-Brittannie als eerste kernmogendheden het verdrag ondertekend dat alle kernproeven moet verbieden Het gaat om het Comprehensive Test Ban Treaty CTBT, dat eerder al door bijna 150 andere landen is gesigneerd De andere erkende kernmogendheden de VS, China en Rusland. hebben de overeenkomst nog niet getekend Ook de zogeheten 'drempel-staten'. van wie wordt aangenomen dat ze kunnen beschikken over één of meer kernwapens. zoals Israel en Noord-Korea hebben het verdrag niet ondertekend En Pakistan en India evenmin

Los hiervan hebben negen landen van het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie, IAEA, verklaard openheid van zaken te willen geven over hun .voorraden plutonium. Deze landen zijn behalve de Verenigde Staten, Rusland, China, Frankrijk en Groot-Brittannië - de permanente leden van de VN-Veiligheidsraad - Duitsland, Japan, Zwitserland en België. Het gaat om plutonium voor niet-militair gebruik, zoals voor onderzoek en het opwekken van energie. De verklaring impliceert geen wettelijke verplichtingen.

SIPRI: 'KERNOORLOG MOGELIJK'

Bij de presentatie van zijn jaarboek 1997 vroeg het in Zweden gevestigde instituut voor vredesonderzoek SIPRI aandacht voor de vergrote kans op een kernoorlog, als gevolg van de toenemende spanningen tussen India en Pakistan.
Tijdens een persconferentie op 10 juni 1998 in Stockholm wilden SIPRI-onderzoekers niet zeggen of de trend van steeds minder gewapende conflicten die na het einde van de Koude Oorlog inzette, zich in 1998 zou doorzetten.
Volgens het jaarboek waren er 1997 24 binnenlandse gewapende conflicten gaande. Alleen het conflict tussen India en Pakistan over Kasjmir was een conflict tussen staten.
'De proliferatie van massavernietigingswapens vermindert niet.' zei SIPRI-onderzoeker Peter Jones, 'en de verscheidene verdragen en akkoorden die proliferatie beogen te voorkomen. zijn aan herziening toe en moeten aangepast en dienstbaar gemaakt worden aan de wereld van na de Koude Oorlog.'

LANDMIJNEN

CONVENTIE TEGEN LANDMIJNEN

Grote steun voor verbod op landmijnen

In Brussel ondertekenden 95 landen op 27 juni 1997 een verdrag voor een toe-

komstig verbod op landmijnen. Naast landen uit Afrika, Midden-Amerika en Azië schaarden alle EU-landen, uitgezonderd Griekenland en Finland, zich achter het verbod.
In totaal namen 115 landen deel aan de onderhandelingen in Brussel. De Verenigde Staten, die de conferentie als waarnemer bijwoonden?tekenden niet omdat zij voorstander u-aren van aparte besprekingen onder auspiciën van de Verenigde Naties. In totaal namen 37 landen als waarnemer aan het congres deel.
Ondertekening van de slotverklaring van Brussel was voorwaarde voor deelname aan de conferentie die in september 1997 in de Noorse hoofdstad Oslo zou worden gehouden en waar de tekst van de conventie moest worden opgesteld.

Ontwerpverdrag voor een verbod op landmijnen

Op 17 september 1997 aanvaardden bijna negentig landen een ontwerpverdrag voor een verbod op de productie, gebruik, opslag en overdracht van antipersoonsmijnen. Het besluit kwam aan het einde van een conferentie over landmijnen in Oslo, die op 1 september was begonnen. De conferentie was bijeengeroepen op initiatief van Canada, na een bezielende campagne door de International Campaign to Ban Landmines, een niet-gouvernementele organisatie die voortbouwde op ervaringen van de humanitaire hulpverlening in die gebieden van de wereld waar nog elk jaar naar schatting 25.000 mensen de dood vinden omdat zij op een mijn stappen. Veel legers hebben zich de afgelopen decennia niet gestoord aan bepalingen uit de Geneefse conventies betreffende oorlogsvoering. Deze verplichten staten kaarten met de locaties van geplaatste mijnen bij te houden, maar dit is in de praktijk eerder uitzondering dan regel gebleken waardoor de burgerbevolking lang na het einde van een oorlog het slachtoffer wordt van landmijnen.
Jody Miller, hoofd van de ICBL, kreeg op 10 oktober 1997 de Nobelprijs voor de Vrede uitgereikt voor het werk van de organisatie. Het Nobelcomité was vol lof over dc ICBL en over Jody Williams, de Amerikaanse coördinator, omdat zij 'in slechts enkele jaren de invoering van een beoogd verbod op landmijnen binnen handbereik' hadden gebracht.
De ICBL was in 1991 opgericht door de Amerikaanse Stichting van Vietnamveteranen en de in het Duitse Frankfurt gevestigde organisatie Medico International. Sindsdien hadden zich wereldwijd meer dan duizend organisaties en groepen bij de ICBL aangesloten.

Het ontwerpverdrag werd begroet als 'een overwinning voor de mensheid' door het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC). Krachtens de ontwerptekst zouden de ondertekenaars alle opgeslagen antipersoonsmijnen vóór 2005 moeten hebben vernietigd, inclusief alle mijnen op hun eigen grondgebied. Maar de VS weigerden het ontwerpverdrag te ondertekenen. President Bill Clinton verdedigde dit besluit omdat dit volgens hem geen rekening hield met de 'bijzondere verantwoordelijkheden van de VS als de enige supermogendheid in de wereld'. De VS hadden een uitstel van negen jaar geëist, voordat het verdrag in Korea van kracht zou worden. De VS eisten verder dat 'slimme antipersoonsmijnen' die antitankmijnen beschermden, buiten het verdrag zouden worden gehouden; en dat landen die het slachtoffer van agressie zouden worden, in staat zouden zijn om onder het verdrag uit te komen.
De conferentie werd niet bijgewoond door China (de grootste producent van landmijnen), Irak en Rusland, hoewel de Russen eerder een moratorium op de verkoop en het gebruik van landmijnen hadden afgekondigd. India, Iran en Pakistan hadden waarnemers gestuurd, maar waren niet bereid het ontwerpverdrag te ondertekenen, terwijl Japan verklaarde zijn besluit over ondertekening van het verdrag 'te zijner tijd' bekend te maken.

De campagne tegen antipersoonsmijnen had een krachtige impuls gekregen na de dood van Diana, prinses van Wales, vlak voor de opening van de conferentie. Diana was een uitgesproken voorstandster van een internationaal verbod op landmijnen geweest. Haar dood had overal geleid tot publieke oproepen om ter nagedachtenis aan haar een verbod in te voeren. Het ICRC schatte dat in de wereld ongeveer 200 a 300 miljoen landmijnen zijn gelegd.

Op 8 september hadden de staatshoofden en regeringsleiders van de twaalf lidstaten van de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (Southern African Development Community, SADC), hun jaarlijkse top in Blantyre in Malawi gehouden onder voorzitterschap van president Nelson Mandela van Zuid-Afrika. De leiders ondertekenden onder meer een verklaring tegen gebruik, opslag en productie van landmijnen.

Verdrag tegen landmijnen in Ottawa ondertekend

Op 4 december 1994 tekenden 121 landen in de Canadese stad Ottawa een overeenkomst die her, verplicht alles in het werk te stellen antipersoonsmijnen, APL's, de wereld uit te helpen. De landen die de 'Ottawa'-conventie hebben ondertekend zijn verplicht de ontwikkeling van APL's in eigen land, of de assistentie daarbij aan andere staten te staken, en de eigen voorraden mijnen te vernietigen. Grote afwezigen in Ottawa waren de grootmachten Rusland, China en de Verenigde Staten. De niet-ondertekenaars, waaronder de Verenigde Staten, vinden dat voor bepaalde militaire scenario's uitzonderingen moeten worden gemaakt.
Het verdrag treedt pas in werking als veertig staten de volgende stap van ratificatie hebben gezet. Meestal zijn het parlementen die het verdrag moeten ratificeren.

Om het begin te vieren van de conferentie in Ottawa vernietigde een officier van het Zwitserse leger op 2 december 1997 de laatste landmijn in zijn land. Zwitserland begon al in 1990 met uitbanning van het gebruik van mijnen in het leger en besloot in 1995 ook geen mijnen meer in voorraad te houden.

Méér dan 200 miljoen landmijnen

Over de hele wereld verspreid liggen meer dan 200 miljoen landmijnen in hinderlaag te wachten op onoplettende voorbijgangers. Dat kunnen schaapherders zijn in de bergen van Afghanistan, rijstboeren op het Cambodjaanse platteland of VN-blauwhelmen in de buitenwijken van de steden in het voormalige Joegoslavie.
Mijnen hebben geduld: een groot gedeelte van de mijnenvelden in Egypte en Rusland dateert bijvoorbeeld nog uit de Tweede Wereldoorlog. Niemand heeft de moeite genomen om deze op te ruimen. Eigenzinnig zijn ze ook: van capitulaties of een staakt-het-vuren trekken ze zich niets aan. Trouw blijven ze hun opdracht vervullen die ze bij het leggen hebben meegekregen.
Landmijnen zijn er in alle denkbare soorten en maten. Bekendste zijn de discusvormige types die ontploffen wanneer iemand erop stapt, of een voertuig er overheen rijdt. Maar er zijn ook rechtopstaande sigarendozen die een regen aan metalen balletje over passanten uitsproeien, of geavanceerde apparaatjes die overvliegende helikopters kunnen raken. Een handgranaat met een struikeldraad is strikt genomen ook een landmijn.

Hun meest karakteristieke eigenschap is nog wel hun wreedheid. Mijnen maken geen verschil tussen mannen, vrouwen of kinderen en

vaak zijn ze zelfs speciaal ontworpen om alleen te verminken. Russische zogeheten 'vlindermijnen' spanner] wat dit betreft de kroon. Doordat deze gemaakt zijn van kleurig plastic denken veel kinderen dat het hier om speelgoed gaat. De lading in deze mijnen is precies voldoende om een ledemaat af te rukken. De ratio achter het ontwerp van deze explosiefjes is dat gewonde kinderen begeleiding nodig hebben bij het vervoer naar veldhospitalen. Bovendien ondermijnen verminkte kinderen het moreel. Volgens ruwe schattingen maken mijnen per jaar nog steeds zo'n 30.000 burgerslachtoffers aan doden en gewonden, bijna honderd per dag.

Landmijnen hebben twee belangrijke militaire functies. Allereerst zijn er mijnen die mobiele eenheden in zogeheten *kill-zones* moeten kanaliseren - anti-tankmijnen. ATM's. De NAVO en het voormalige Warschau-Pact waren getraind - en zijn dit voor een deel nog steeds - om deze mijnen voor de oprukkende vijandelijke eenheden te leggen met behulp van speciale voertuigen. vanuit helikopters en vliegtuigen. en zelfs met artillerie. De vijand is dan naar een plaats te dirigeren. waar de eigen partij sterker is. Deze ATM's zijnniettemin betrekkelijk eenvoudig met de hand te ruimen. want de anti-tankmijnen worden meestal zomaar 'neergekwakt' in plaats van zorgvuldig verstopt, en ontploffen pas als er een 60 ton zware tank overheen rijdt. Daarom worden ook altijd antipersoonsmijnen. APL's. tussen de anti-tankmijnen gelegd. Een voorbeeld hiervan is het Gator-systeem, een clusterbom bestaande uit 72 ATM's en 22 APL's die, eenmaal afgeworpen door een vliegtuig, ria een web struikeldraden met elkaar verbonden zijn. Het ruimen van zo'n Gator-veld van 100 meter lengte duurt hooguit 20 minuten - op het snel fluctuerende slagveld van tegenwoordig kan dat een cruciale adempauze of vertraging opleveren.
Precies om deze reden hebben de Verenigde Staten besloten om het Koreaanse schiereiland tot uitzonderingszone te verklaren voor de Ottawa-conventie. De 37.000 Amerikaanse troeaen die samen met meer dan 600.000 Zuid-Koreaanse manschappen het zuiden moeten verdedigen tegen het staande leger van meer dan een miljoen man van Noord-Korea. zeggen dit niet zonder deze APL's te kunnen doen. De VS hebben zichzelf tot 2006 de tijd gegeven om een alternatief voor de Koreaanse APL's te vinden.

Het leggen van hinderlagen, of het nu honderden kilometers lange mijnenvelden zijn, ingegraven in de woestijn, of een enkele booby trap aan een deurklink, is de tweede belangrijke militaire functie van de landmijn. De meeste APL's bestaan uit springstof in een schijfvorinig omhulsel en een drukcontact, Andere veel gebruikte APL's steken een eindje uit de grond en zijn met lijnen verbonden. Wie erop stapt is zijn voet kwijt. En als het aan de vijand ligt niet meer dan een voet mant, volgens een cynische berekening, heeft een gewonde soldaat verzorging nodig van andere soldaten. die hierdoor niet aan de strijd kunnen deelnemen. Onder andere Egypte, Agfhanistan. Cambodja. Angola en Mozambique liggen er nog vol mee.
APL's hebben daarnaast nog een belangrijke taak bij missies van special forces. ?LAVO-eenheden die zijn opgeleid voor bijvoorbeeld het uitvoeren van sabotage-opdrachten, dragen altijd zogeheten *pursuit denial munitions* mee. Wanneer kleine eenheden door de tegenstander worden ontdekt. kunnen ze de achtervolgende vijandelijke troepen vertragen door mijnen te leggen. Eén explosieve lading met een struikeldraad is daarvoor genoeg.
APL's zijn slecht te ruimen. omdat ze niet volgens een bepaald patroon zijn gelegd. en omdat ze door de tand des tijds één met de omgeving zijn geworden. Zelfs de meest geavanceerde metaaldetectoren hebben moeite bij het opsporen. doordat het metaal in de mijn niet opvalt tussen de andere rommel op de voormalige slagvelden blikjes, granaatsplinters en patroonhulzen.

'Ottawa' verbiedt alle typen APL's en gebiedt de ondertekenaars de voorraden te vernietigen. Behalve de VS. hebben ook China en Rusland - beide landen hebben tientallen miljoenen APL's in voorraad - ten aanzien van 'Ottawa' een afwachtende houding aangenomen Alle drie de landen hebben intussen wel actie ondernomen om de indruk te wekken dat ze wel degelijk van de APL's af willen. maar het verdrag te streng vinden. De Amerikanen wijzen er op, dat ze inmiddels op eigen houtje. en voor veel geld. meer mijnen hebben vernietigd en geruimd dan alle andere landen bij elkaar. China heeft de afgelopen maanden de grens met Vietnam 'ontmijnd' en Rusland delen van Kaukasus.

Het ruimen van mijnenvelden kan op twee manieren. De eerste methode heet in vaktaal mine-breachiizg, de tweede mine-clearance. De eerste methode heeft zuiver militaire bedoelingen: zo snel mogelijk juist voldoende mijnen uitschakelen om de eigen troepen vrije doorgang te geven. Alle legers in de wereld gebruiken hiervoor in de eerste plaats gewoon bulldozers of tanks die zijn uitgerust met een 'mijnenploeg'. De explosieven worden dan gewoon aan de kant geschoffeld en het veilige pad door het mijnenveld wordt gemarkeerd. Een mijnenrol voorop een tank heeft hetzelfde doel. Deze loodzware stalen rol walst over de mijnen heen die vervolgens ontploffen zonder schade aan te richten aan de rol zelf: die kan tegen eenstootje.
De generaal die werkelijk haast heeft - het verrassingselement is erg belangrijk voor het slagen van een offensief - zet systemen in zoals de 'Giant Viper', van Britse makelij. Deze 'reuzeadder' is niets meer dan een enkele honderden meters lange flexibele buis die is gevuld met explosieven. De buis zit aan de ene kant vast aan een pantservoertuig, aan de andere kant zit een kleine raket gemonteerd. Hiermee wordt de explosieve buis over het mijnenveld heen geschoten en daarna tot ontploffing gebracht. Doordat de mijnen door de schokgolf ontploffen, ontstaat ook op deze manier een veilige route door het mijnenveld.

Mine-clearance hoeft niet alleen een militair oogmerk te hebben, maar kan ook een humanitair doel hebben. De operaties van de Verenigde Naties in Mozambique, Cambodja en Angola vallen onder deze term. Het is een minutieus werk. Het ruimen van mijnen gebeurt nog vooral door gewoon met een bajoner of een prikstok in de grond te prikken. Ook wordt gebruik gemaakt van metaaldetectoren. Deze technieken verschillen niet wezenlijk van die van vlak na de Tweede Wereldoorlog.

Als een mijnenruimei een mijn aanprikt of op een andere manier heeft gedetecteerd. bekijkt hij eerst met melk type hij te maken heeft - antitankmijnen kunnen doorgaans ge oon morden opgepakt. maar soms is er een booby trap van gemaakt, zodat ze toch kunnen afgaan. Daarna maakt hij de ontsteking onklaar en legt de mijnen in een kuil. Wanneer zich daarin genoeg oude mijnen bevinden wordt het geheel inet een kleine springlading tot ontploffing gebracht.
Probleem is dat zich op oude slagvelden niet uitsluitend mijnen bevinden Er liggen blikjes. granaatscherven. onontplnfte granaten en andere oorlogsresten die allemaal een reactie van de metaaldetector teweeg brengen. En alle keren dat er vals alarm wordt gegeven. moeten de mijnenruimers het zekere voor het onzekere nemen. Zo stond een Britse ploeg in Afghanistan voor de taak om een oude Russische basis geheel van mijnen te zuiveren. Men werkte met .twee man tegelijk: eentjemet eenmetaaldeteetor. de ander met een scherpe prikstok. Per uur wisten ze slechts één vierkante meter tot veilig gebied te verklaren.
Het ruimen van mijnen gaat niet alleen traag, het is ook een kostbare zaak. De kosten voor het ruimen van mijnenvelden worden geraamd op enkele duizenden guldens per mijn.

NAVO-VERKLARIh'G BLIJFT VAAG

Op 16 december 1997 gaven de zestien NAVO-lidstaten een ongemakkelijk klinkende verklaring uit waarbij in het vage werd gelaten of de meerderheid van de lidstaten die de conventie tegen landmijnen hebben ondertekend, druk op de VS zullen uitoefenen hun voorbeeld te volgen. In het communiqué werd gezegd: 'Wij zullen de noodzakelijke actie ondernemen om te verzekeren dat nationale verplichtingen die op basis van de conventie gelden. verenigbaar zijn met onze verplichtingen krachtens het NAVO-verdrag.'

LANDEN BEPLEITEN EXPORTVERBOD VOOR LANDMIJNEN

De Amerikaanse president Clinton bepleitte op 20 januari 1998 een apart wereldwijd verbod op de export van landmijnen, in het kader van de Ontwapeningsconferentie in Genève.
Ook deed Clinton het voorstel gesprekken over zo'n verbod te combineren met nieuw te starten onderhandelingen om de productie van splijtbaar kernmateriaal zoals plutonium en hoog verrijkt uranium volledig uit te bannen.
Ook Rusland en China. die veel landmijnen gebruiken om hun duizenden kilometers lange landsgrenzen te 'beveiligen' en die daarom tot de groep van grootste producenten en gebruikers van landmijnen behoren, zijn voorstander van dergelijke gekoppelde onderhandelingen.
De grootmachten die deelnemen aan de door de VN georganiseerde Ontwape-

ningsconferentie, liggen al tijden overhoop met andere staten die tot de Beweging van niet-gebonden landen behoren en die willen dat zij ook hun hele kernwapenarsenaal opruimen. Zuid-Afrika deed in januari het voorstel om binnen de Ontwapeningsconferentie een ad hoc commissie op te richten die zou bestuderen welke stappen praktisch haalbaar zouden zijn om kernwapens langzaamaan af te schaffen en over welke maatregelen in Genève onderhandeld zou kunnen worden Zuid-Afrika kreeg hiervoor steun van Brazilië. Canada en Nieuw-Zeeland.

'VERVANGING FINSE MIJNEN KOST 1.8 MILJARD GCLDEN'

Finland, de enige lidstaat van de Europese Unie, die in december 1997 de anti-landmijnenconventie niet ondertekende, bepleitte op 3 februari 1998 in Genève ook een exportverbod op landmijnen. Hoewel Finland al zijn mijnen in depot heeft liggen en ze niet aan het buitenland verkoopt, was de druk op de Finse regering groot om de conventie te tekenen. 'Het is geen onbelangrijke kwestie binnen de Europese Unie', stelde de Finse minister van Buitenlandse zaken, Tarja Halonen, vast. Bijna dagelijks had zijn ministerie er in betrekkingen met andere landen mee te maken, aldus de minister. 'Het groei-potentieel van het Ottawa-proces is waarschijnlijk onderschat', zei hij. Een Finse regeringswerkgroep kwam in december tot de conclusie dat het opruimen van de Finse mijnen en het vervangen ervan door ander wapentuig Finland de komende tien jaar 1,8 miljard gulden zou kosten.
Het idee van een exportverbod werd ook naar voren gebracht door de vertegenwoordigers van Frankrijk en Australië.

FRANKRIJK VERNIETIGT ENORME VOORRAAD

Frankrijk kondigde op 5 maart aan in 1998 700.000 landmijnen te vernietigen. De rest zou vóór het eind van het jaar 2000 vernietigd worden, ongeveer twee jaar voordat de termijn verstreken is die hiervoor werd vastgelegd in de conventie. Frankrijk was echter niet van plan de anti-tankmijnen op te geven.

NIEUWE CONFERENTIE IN BOEDAPEST

Op 28 maart 1998 vond in de Hongaarse hoofdstad Boedapest een conferentie plaats om de vele Oost-Europese landen over de streep te trekken die de conventie niet wensten te ondertekenen, nadat op een eerdere bijeenkomst in Stockholm in december 1997 weinig vooruitgang was geboekt. Tijdens de bijeenkomst in Boedapest verdedigde geen enkele staat meer de militaire noodzaak van landmijnen terwijl dit in Stockholm nog wel gebeurde. Bjelaroes en Rusland distantieerden zich van een verklaring die werd uitgegeven, waarin alle landen werden opgeroepen de conventie te tekenen en van Centraal- en Oost-Europa een zone zonder landmijnen te maken. Albanië, Bjelaroes, Estland, Macedonië, Letland, Litouwen, Rusland en Joegoslavië hebben de conventie niet ondertekend. Wel ondertekend hebben Bosnië, Bulgarije, Kroatië, Tsjechië, Hongarije, Moldavië, Polen, Roemenië, Slowakije en Slovenië.
De conferentie bleek ook nuttig om de aandacht te vestigen op het immense probleem van de mijnenvelden in de stad Sarajevo, 1.400 in totaal, met naar schatting 16.000 landmijnen en 3.000 anti-tankmijnen.

ZUID-AFRIKAANS BEDRIJF VERKOOPT DETECTIESYSTEEM AAN VS

Het Zuid-Afrikaanse bedrijf Reutech Defence Industries maakte op 26 maart 1998 bekend het Amerikaanse leger tien detectiesystemen voor landmijnen te gaan leveren ter waarde van 28 miljoen gulden. Dit is een geavanceerd voertuig dat volgens het bedrijf in een uur tijd twaalf tot 35 km van een drie meter brede weg op de aanwezigheid van mijnen kan controleren. Het systeem wordt ook al door het Britse en Franse leger gebruikt. De Amerikanen hebben het systeem geautomatiseerd door een robot in plaats van een menselijke chauffeur in te zetten. Reutech maakt ook veel van de handmatig te bedienen mijndetectieapparaten die slechts 3500 gulden per stuk kosten en veel door humanitaire organisaties gebruikt worden.

CONFERENTIE IN MOSKOU

Op 27 mei 1998 werd een Eerste Internationale Conferentie over Landmijnen in Moskou geopend, met geen ander doel de druk op Rusland en de lidstaten van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten - de voormalige Sowjet-republieken - op te voeren de conventie van Ottawa te tekenen: nok via niet-gouvernementele organisaties in die landen. Alleen Moldavië en Toerkmenistan hadden in mei de conventie inmiddels ondertekend.
Zonder een datum te noemen heeft Rusland gezegd de conventie te zijner tijd te zullen ondertekenen, maar Russische regeringsfunctionarissen hielden in mei voet bij stuk dat de termijn die de conventie stelt voor vernietiging van mijnen 'om technische en financiële redenen' onhaalbaar is voor Rusland, aldus Adam Nizhelovsky, adjunct-commandant van de Russische militaire ingenieurs. Hij zei dat zijn land de productie van de gevaarlijkste en wreedste mijnen al had stopgezet. De conferentie die een semi-permanent karakter krijgt, wordt gesteund door het Rode Kruis en de artsenorganisatie International Physicians for the Prevention of Nuclear War.

Na een half jaar hadden twintig landen de conventie geratificeerd, van de veertig die er nodig zijn om het verdrag van kracht te doen worden. Tot de koplopers behoorden Belize, Bolivia, Canada, Kroatië, Denemarken, Djibouti, Fiji, Hongarije, Ierland, Mali, Mauritius, Mexico, Niue, Peru, San Marino. Zwitserland, Trinidad en Tobago, Toerkmenistan, Zimbabwe en het Vaticaan.
Canada's minister van Buitenlandse zaken, Lloyd Axworthy, een van de drijvende krachten achter het verdrag, verklaarde bij de bekendmaking van de 'top-20' op 23 juni 1998 te verwachten dat de conventie waarschijnlijk begin 1999 in werking kon treden.

NAVO

KANDIDATEN TEKENEN INTENTIE-VERKLARING NAVO-LIDMAATSCHAP

De ministers van Buitenlandse zaken van de landen die kandidaat zijn gesteld voor het NAVO-lidmaatschap, Polen, Tsjechië en Hongarije, hebben op 16 december 1997 in Brussel hun handtekening gezet onder een protocol dat hun toetreding moet regelen. Bij het sluiten van de overeenkomst waren ook de ministers van Buitenlandse zaken van de lidstaten van het Atlantisch Bondgenootschap aanwezig. 'Dit is een historische gebeurtenis,' aldus NAVO-voorzitter Javier Solana. 'De ondertekening onderstreept de overtuiging van de lidstaten dat de drie kandidaten bereid zijn aan de veiligheid van het bondgenootschap bij te dragen en hun deel van de verplichtingen te dragen.'
De drie landen zullen overigens pas in 1999 het volwaardige lidmaatschap krijgen. Het laatst toegetreden lid is Spanje, dat in 1992 lid werd. Tot 1999 zullen de landen nog aan allerlei mili-

tair-technische en politieke condities moeten beantwoorden

De ondertekening was het belangrijkste agendapunt van de NAVO-vergadering. De lidstaten bespraken verder de gevolgen van uitbreiding van het bondgenootschap. Waarnemers hebben bij herhaling de vrees uitgesproken dat het grote aantal landen dat zich graag gekandideerd ziet, de veiligheid en besluitvaardigheid nauwelijks ten goede kan komen. Het aantal veiligheidsorganisaties waarbinnen de NAVO bemoeienis heeft, is de laatste jaren toegenomen. Zo is er de Organisatie Voor Vrede en Veiligheid in Europa, het Partnerschap voor de Vrede en de Euro-Atlantische Partnerschapsraad. Alleen al in die laatste organisatie hebben 44 landen zitting. De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright maakte er naar aanleiding van een van de bijeenkomsten een grap over: 'Dit is niet een poging om het Guiness-record op het aantal ministeriële interventies bij een enkele vergadering te breken.'

MILIEU

VERSOEPELING CITES-REGELS VOOR IVOORHANDEL

Vertegenwoordigers van 138 landen die de Conventie inzake de Internationale Handel in Bed eigde Diersoorten en Planten (CITES) hadden ondertekend, kwamen van 9 tot 20 juni 1997 bijeen in de Zimbabwaanse hoofdstad Harare. Ze kwamen overeen het in 1989 ingestelde wereldwijde verbod op ivoorhandel te versoepelen

Krachtens dit besluit, dat op 19 juni met 76 tegen 21 stemmen werd genomen. mochten Botswana, Namibië en Zimbabwe onder bepaalde voorwaarden vanaf 1999 ivoor van hun 'overtollige' olifantenkudden aan Japan verkopen. De drie Afrikaanse staten hadden aangevoerd dat hun gezamenlijke populatie van ongeveer 130.000 olifanten gestadig was toegenomen en dat de inkomsten uit de verkoop van ivoor afkomstig van olifanten die wegens zwakte waren afgeschoten of een natuurlijke dood waren gestorven, ten goede zouden komen aan de bescherming van wilde dieren en aan arme gemeenschappen in olifantengebieden. Een eerste voorstel van de drie landen was op 17 juni verworpen. maar later alsnog aangenomen op voorwaarde dat het dagelijks CITES-bestuur zich tevreden zou betonen over de controle- en toezichtsmaatregelen die de vier bij de handel betrokken landen zouden opstellen, en dat het verbod u eer zou worden ingesteld bij een toename van stroperij

LONDEN WIL STRENGERE REGELS VOOR AFVAL IN ZEE

De Britse regering wil strengere internationale regels voor het dumpen van afval in zee. Londen was daar tot dusverre tegenstander van. De Britse minister van Milieu, Michael Meacher. verklaarde dat zijn land voorstellen heeft geformuleerd die het laten zinken van olieboorinstallaties of het storten van radioactief afval vrijwel verbieden. Tot dan toe was Groot-Brittannië samen met Frankrijk erg terughoudend bij strenge richtlijnen voor afvalstorting in zee.
Minister Meacher deed zijn uitspraak op 2 september 1997 in Brussel, waar een conferentie werd gehouden van de ondertekenaars van de Conventie van Oslo en Parijs, die afvallozingen in de Atlantische Oceaan moet beperken. Ondertekenaars zijn IJsland, Noorwegen, Z itserland en de landen van de Europese Unie, behalve Griekenland, Italië en Oostenrijk.

Londen en Parijs hadden in de Conventie een clausule laten vastleggen die een uitzondering maakt voor kernafval. Die politiek is voor Londen nu ten einde. Op de conferentie in Brussel ijverden voorts België, Denemarken, Ierland, Noonvegen en IJsland voor maatregelen die op termijn het lozen van radioactief afval moeten stopzetten.

NIEUW PLAN VOOR BEPERKING WALVISVANGST

De op 6 februari 1998 gehouden tussentijdse vergadering van de Internationale Walvisvaartcomniissie (IWC) is geëindigd zonder dat de regels voor de walvisvangst zijn gewijzigd. De deelnemers waren echter wel optimistisch over de mogelijkheden van een positieve bespreking van een Iers plan. Ierland wil walvisvangst voor lokaal gebruik toestaan in de kustwateren en de commerciële vangst op de oceanen verbieden. Ierland kwam met dit plan, nadat was gebleken dat ondanks het internationale moratorium er in 1997 bijna twee maal zoveel walvissen zijn gevangen als tien jaar daarvoor.
De besprekingen over nieuwe reglementering van de walvisvangst waren in een impasse geraakt .Het Ierse voorstel heeft dit doorbroken.

Japan is op 8 april door het Wereldnatuurfonds (WNF) ernstig bekritiseerd voor het jagen op de witte walvis Volgens Japan gaal het hier om walvisvangst voor 'wetenschappelijke doeleinden', wat formeel volgens de voorwaarden van het in 1982 ingestelde moratorium op de commerciele walvisvangst is toegestaan Het WNF heeft Japan opgeroepen om deze vangst - in verband met de grote aantallen die er gevangen worden - te beeindigen Het IWC heeft Japan hiervoor al in 1996 in een resolutie veroordeelcl

G-7 EN G-8

G-7 WORDT G-8

De belangrijkste industrielanden van de wereld hielden van 20 tot 22 juni 1997 hun jaarlijkse topbijeenkomst in de Amerikaanse stad Denver. De groep. die voorheen de Groep van Zeven (G-7) heette, bestaande uit Canada. Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Japan en de VS, werd na de bijeenkomst in verband met de toetreding van Rusland als volwaardig lid omgedoopt tot de Top van de Acht (G-8).

In het slotcommuniqué werd verslag gedaan van de vooruitgang die sinds de top van 1996 was geboekt op terreinen als misdaadbestrijding, drugs, terrorisme en hervorming van de VN. Groot-Brittannië kreeg de toezegging dat G-8 van China zou eisen dat het de democratie en de rechtsstaat in Hongkong zou handhaven, en China werd opgeroepen zijn verplichtingen na te komen zoals vervat in de Chinees-Britse Gezamenlijke Verklaring.

De G-8 vei-klaarde Afrikaanse landen graag te willen helpen bij de integratie in de wereldeconomie. De G-8-landen verklaarden tevens dat ze 'Afrikaanse pogingen ter bevordering van democratie en goed bestuur' zouden steunen, en waren van mening dat handel. in plaats van hulp, de beste weg was naar groei en welvaart - een kopie van het 'trade not aid'-principe dat het Amerikaanse Congres huldigt. De G-8-landen deden met name een beroep op de president van de Democratische Republiek Congo, Laurent Kabila, om de mensenrechten en politieke rechten te respecteren - dit na aanhoudende reportages in de westerse pers dat Kabila zijn politieke tegenstanders op alle mogelijke manieren het leven zuur maakte.

De G-8-landen riepen ook op tot een betere uitvoering van het vredesak-

koord in Bosnië en drongen aan op de hernieuwde voortzetting van het vredesproces in het Midden-Oosten.
De belangrijkste bron van conflicten binnen de G-8 had betrekking op milieukwesties, aangezien de VS en Japan niet wensten toe te geven aan de druk van West-Europese leiders om expliciete doelen te stellen inzake de terugdringing van de CO2-uitstoot. De spanning die dit teweegbracht kwam later opnieuw tot uiting op de VN-Conferentie voor Milieu en Ontwikkeling (UNCED) in New York.

G-10 wil beter toezicht op banken in Azië

Enkele maanden later, op 21 september 1997, vergaderden ook de ministers van Financiën en presidenten van de centrale banken van de G-10 (die eigenlijk inmiddels elf landen omvatte: de vroegere G-7-landen plus België, Nederland, Zweden en Zwitserland). Zij bespraken de onrust op de financiële markten in Zuidoost-Azië. die volgens hen althans ten dele kon worden toegeschreven aan de zwakheid van de financiele stelsel in de regio. Zij beklemtoonden het belang van een concrete en allesomvattende uitvoering van een gezamenlijke strategie. Deze moest een macro-economische en institutionele omgeving scheppen waarin een gezond kredietwezen zou kunnen gedijen, een goed bestuur van financiële instellingen bevorderen en solide arrangementen over van regelgeving en toezicht in het leven roepen.

G-8 HEEFT VERTROUWEN IN IMF-POLITIEK VOOR AZIË

Tijdens hun jaarlijkse top, ditmaal in Birmingham van 15 tot 17 mei 1998, spraken de leiders van de landen van de G-8 hun vertrouwen uit dat de maatregelen die het Internationaal Monetair Fonds voor enkele Aziatische economieën had geopperd, snel tot stabiliteit in die landen zou leiden. De staatshoofden en regeringsleiders van de Verenigde Staten, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Canada. Japan en Rusland prezen China om zijn besluit de yuan niet te devalueren. India werd veroordeeld wegens zijn ondergrondse kernproeven; op Pakistan werd een beroep gedaan 'om zich zoveel mogelijk in te houden'. De G-8 leiders verwelkomden het historische vredesakkoord inzake Noord-Ierland en deden een beroep op kiezers om het op 22 mei; bij het referendum onder de bevolking van Ierland en Noord-Ierland, goed te keuren. In amper versluierde taal kreeg Israël een standje, omdat het de Amerikaanse voorstellen blokkeert om het vredesproces in het Midden-Oosten weer vlot te trekken.

De top in Birmingham was in feite gesplitst in een zogeheten 'pre-G-7 overleg' (zonder Rusland) en ren echt G-?? overleg.
In verband met de crises in Azië en Rusland opperden de G-7 landen onder meer dat voortaan bij de uitgifte van internationale obligaties een clausule wordt opgenomen die heronderhandeling mogelijk maakt. Het IMF zou ook moeten overwegen toch geld te lenen aan landen die achter zijn met het aflossen van leningen.
Japan en de Verenigde Staten werkten tijdens de top een overeenkomst uit om vier sectoren van de Japanse economie te dereguleren. iets waarop de VS al sinds 1997 hadden aangedrongen.
De Italiaanse premier Romano Prodi zei dat de G-7 landen niet meer bang waren voor inflatie. hoewel het slotcommuniqué de noodzaak noemde voor de VS en Groot-Brittannië om hun prijsontwikkeling goed in de hand te houden.

Eerder al hadden de ministers van energie van de G-8 een akkoord ondertekend voor hetere samenwerking in de energiesector, met als doel vrije concurrentie mogelijk te maken. elke discriminatie bij de toegang tot transportnetwerken tegen te gaan. en deelnemende bedrijven een faire behandeling in belastingkwesties te garanderen.
Rusland en de VS zouden dichter bij een akkoord over de aanleg van pijplijnen rond de Kaspische Zee gekomen zijn. Ook uit het oogpunt van grote risico's voor het milieu bleef Rusland tegenstander van een pijplijn op de bodem van de Kaspische Zee, aangezien zich in het gebied vaak aardbevingen voordoen. Rusland bleef voorstander van intensiever *ge*bruik van de route van Azerbajdzjan naar Noworossijsk. waar al een operationele pijplijn liep. De VS willen echter verscheidene pijplijnen om niet afhankelijk van één producent of transitoland te worden, maar, zei dc Amerikaanse minister Federico Pena, 'in wezen zal de beslissing toch door de particuliere sector genomen worden'.

INTERNATIONAAL STRAFHOF

INTERNATIONAAL STRAFHOF OPGERICHT

Op 18 juli 1998 werd na vijf weken onderhandelen in Rome het Internationaal Strafhof opgericht. Het Hof kan mensen vervolgen die zich - waar ook ter wereld - schuldig hebben gemaakt aan genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden. Het Internationale Strafhof zal uit achttien rechters bestaan en wordt gevestigd in Den Haag. Het hof krijgt een permanente status en is in feite de voortzetting van de tribunalen die de oorlogsmisdadigers uit voormalig Joegoslavië en Rwanda moesten berechten.

Het definitieve statuut voor het Internationale Strafhof kwam tot stand na een marathonzitting van vijf weken in de Italiaanse hoofdstad Rome, waar diplomaten uit 157 landen minutieus alle onderdelen van het statuut onder de loep namen. Uiteindelijk werd dat statuut met overgrote meerderheid goedgekeurd. 120 deelnemers stemden voor, 7 tegen en 21 onthielden zich van stemming.
Tegen stemden China, India, Israël, de Filippijnen, Sri Lanka, Turkije en de Verenigde Staten. Dat de Verenigde Staten tegenstemde was weliswaar een domper, maar niet geheel onverwacht. De Amerikanen hadden zich gedurende de hele conferentie fel verzet tegen de mogelijkheid dat het Internationale Strafhof ook Amerikaanse staatsburgers zou kunnen berechten.
De secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, zei dat hij graag had gezien dat de Verenigde Staten had meegedaan, maar, zo voegde hij er aan toe, 'we moeten deze doorbraak niet minimaliseren'. Annan was speciaal voor de ondertekening overgevlogen uit Latijns Amerika. Hij zei: 'De instelling van dit hof is een geschenk voor de toekomstige generaties en een gigantische stap voorwaarts op de weg naar universele mensenrechten en internationaal recht.' De 78-jarige Benjamin Ferencz was eveneens aanwezig bij de ondertekening. Ferencz was aanklager bij het Neurenbergtribunaal. Hij sprak van 'een grootse, historische prestatie'. De Amerikaanse ambassadeur was minder opgetogen. David Scheffer noemde het hof 'sterk op papier, zwak in de praktijk'.
Pierre Sané, secretaris-generaal van Amnesty International, toonde zich teleurgesteld over de mogelijkheid dat landen de jurisdictie van het hof tijdelijk niet kunnen erkennen. Hij vond dat het recht hierdoor ondergeschikt werd gemaakt aan de politiek. Hij zei echter dat Amnesty wel mee zou werken aan het hof in de hoop dat het in de toekomst sterker zal worden.

Vijftig jaar onderhandelen

De instelling van het Internationaal Strafhof was het resultaat van vijftig jaar onderhandelen. Na de Neurenbergtribunalen, waar de oorlogsmisdaden van de nazi's werden berecht, werd er al gesproken over een Interna-

tionaal Strafhof dat oorlogsmisdadigers zou moeten kunnen berechten. De Koude Oorlog maakte de vorming van dit hof echter onmogelijk.
Het politieke klimaat veranderde na de val van de Berlijnse muur. De roep om een Internationaal Strafhof nam verder toe tijdens de oorlogen in voormalig-Jorgoslavië en Rwanda waar genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden op grote schaal voorkwamen. Voor beide landen werd daarom een adhoc-tribunaal ingesteld. die oorlogsmisdadigers moest vervolgen. Ondertussen werd de vorming van een permanent hof verder voorbereid. In 1993 stuurde de Commissie voor Internationale Rechten een ontwerpstatuut naar de Verenigde Naties. Vervolgens werden vijf conferentics gehouden om de ernstigste meningsverschillen uit de wereld te helpen. De bedoeling was dat op de conferentie in Rome uiteindelijk overeenstemming zou worden bereikt. Iets dat uiteindelijk ook lukte.

De grootste knelpunten

Veel landen hadden specifieke eisen voor het Internationaal Strafhof. Zo wilde India dat het gebruik van atoomwapens zou worden aangemerkt als oorlogsmisdaad. Turkije wilde dat het Strafhof terrorisme en drugshandel ook als oorlogsmisdaad zou beschouwen. Beide landen kregen hun zin niet, omdat de conferentie uiteindelijk besloot om de gangbare definities van oorlogsmisdaden te handhaven.

Een groot aantal landen, waaronder de Verenigde Staten, China, Cuba, Irak en Libië, vond dat het Internationaal Strafhof niet bevoegd was om op te treden bij binnenlandse conflicten. Dit was zeer tegen de zin van de meeste Europese landen. Zij wezen er op dat de meeste conflicten uit de jaren negentig binnenlandse conflicten waren, zoals de oorlogen in voormalig Joegoslavië, Rwanda en Tsjetsjenië. Uiteindelijk werd besloten dat de jurisdictie van het Internationaal Strafhof niet zou reiken tot binnenlandse conflicten.

Het grootste struikelblok had echter te maken met de soevereiniteit van de lidstaten. Mag het Internationaal Strafhof optreden tegen een vermeende dader als één van de lidstaten dat eigenlijk niet wil? In feite draaide het conflict tussen de Verenigde Staten en de meeste andere landen over deze vraag.

Deelnemers verdeeld in drie blokken

De 137 deelnemers aan de conferentie waren in feite verdeeld over drie blokken. Het eerste blok bestond uit 63 'gunstiggezinde' landen. Dit blok was voor een zo krachtig mogelijk Internationaal Strafhof. Het blok meende dat de jurisdictie van het strafhof boven de nationale soevereiniteit stond. Tot dit blok behoorden de meeste landen van de Europese Unie en het Gemenebest! alsmede de democratieën uit Afrika. Azië en Latijns-Amerika.
Het tweede blok bestond uit landen die de aantasting van hun soevereiniteit vreesden. Zij waren daarom uitgesproken tegenstanders van een te uitgebreide macht van het hof. Ironisch genoeg bestond deze groep uit de Verenigde Staten en enkele van haar aartsvijanden, zoals Libië, Rusland en China. Ook Frankrijk behoorde aanvankelijk tot dit blok, maar sloot zich later aan bij de 'nunstiggezinde' landen.
Het derde blok bestond uit de meeste Arabische en ontwikkelingslanden. Zij waren gematigd positief, maar hadden op sommige punten enkele vraagtekens.

Bezwaren VS tegen het Hof

De Verenigde Staten hadden van meet af aan sterke bedenkingen tegen het Internationaal Strafhof. De Amerikanen vreesden met name aantasting van hun nationale soevereiniteit. Tevens vreesden zij dat Amerikaanse soldaten het grootste slachtoffer zouden worden van politiek gemotiveerde aanklachten van het Internationaal Strafhof. Dit omdat de VS vrijwel overal op de wereld soldaten hebben liggen die geregeld worden ingezet bij vredesmissies. Frankrijk voelde op dit punt sterk mee met de Amerikanen, omdat ook de Fransen nogal wat troepen in het buitenland hebben gestationeerd.

De Amerikanen eisten daarom van het begin af aan twee zaken:
1. Onderdanen van landen die het statuut niet hebben ondertekend, mogen niet worden vervolgd door het Internationaal Strafhof. Dit bood de Verenigde Staten de mogelijkheid het statuut niet te ratificeren.
2. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties moet de aanklager van het Internationaal Strafhof toestemming verlenen voor het opsporen en vervolgen van vermeende daders. Hiermee zou de Verenigde Staten controle houden over het Internationaal Strafhof, omdat de Amerikanen beschikken over een veto in de Veiligheidsraad.

De toon werd gezet door Marc Thiessen. lid van de Amerikaanse delegatie en tevens woordvoerder van Jesse Helms, de invloedrijke voorzitter van de senaatscommissie voor Buitenlandse zaken. Thiessen zei op 2 juli 1998: 'Wij [de Verenigde Staten] hebben waarschijnlijk het meest vrije, het meest onafhankelijke en het beste juridische systeem ter wereld. Waarom zullen we dat overhevelen naar een Internationaal Strafhof?' Dreigend voegde hij er aan toe: 'Duidelijk is dat geen enkele Amerikaanse burger ooit onder de jurisdictie van dit hof zal vallen.'
Halverwege de conferentie deden de Amerikanen water bij de wijn. Zij stelden dat het Internationaal Strafhof in elk geval mensen mocht vervolgen die beschuldigd zouden worden van genocide. Maar degenen die beschuldigd zouden worden van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid mochten pas worden vervolgd als de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties daarmee zou instemmen.
De 'gunstiggezinde landen' waren het hier niet mee eens. Zij meenden dat op die manier de politiek (Veiligheidsraad) toch weer het laatste woord zou hebben in kwesties waar eigenlijk het recht doorslaggevend moest zijn. Zij wezen het Amerikaanse voorstel derhalve af.
Richard Dicker, voorzitter van de Amerikaanse mensenrechtengroep 'Human Rights Watch' noemde de Amerikaanse opstelling 'adembenemend arrogant'. Hij zei verder dat oorlogsmisdadigers altijd wel een beschermer hebben onder de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad. 'In de echte wereld betekent dit dat de Pol Pots en Saddam Hoesseins nooit voor het Strafhof zullen verschijnen.'

De Amerikanen voerden vervolgens de druk op hun bondgenoten op. Zo dreigde de Amerikaanse minister van Defensie, William Cohen, Duitsland en Zuid-Korea met de terugtrekking van Amerikaanse troepen uit die landen: 'Als het voorstel voor de universele jurisdictie van het hof wordt aangenomen, dan zullen wij de overzeese aanwezigheid van onze troepen moeten heroverwegen, inclusief onze verplichtingen in Europa.'
Gabriëlle Kirk McDonald, de president van het Joegoslavië-tribunaal, wierp zich hierop in de strijd. Zij pleitte 3 juli 1998 voor een sterk en onafhankelijk Internationaal Strafhof. Ze toonde zich bevreesd dat de diplomaten door de tijdsdruk zouden komen tot een slap aftreksel van het oorspronkelijk voorstel. 'We moeten een hof hebben', zei McDonald. 'maar als het een verschrikkelijk ineffectief hof wordt, dan moeten we maar even een stap terug doen en wat meer tijd nemen. Het heeft ons veertig jaar gekost om hier te komen en als we

nu een zwak hof creëren kost het ons nog eens veertig jaar voordat het effectief wordt.'
McDonald hekelde de landen, waaronder de Verenigde Staten, die menen dat hun burgers niet onder de jurisdictie van het hof mogen vallen. McDonald: 'Als je echt gelooft in het internationaal recht. waarom zou het dan niet mogen gelden voor je eigen onderdanen?'

Op 16 juli 1998, een dag voor het einde van de conferentie, presenteerde de Japanse ambassadeur een compromis. Hij stelde voor dat landen het recht krijgen om de jurisdictie van het hof voor een periode van tien jaar niet te erkennen. Het zou dan gaan om de jurisdictie op het gebied van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Het voorstel werd gesteund door de Verenigde Staten, Rusland. Frankrijk en China, vier van de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad. Het vijfde lid, Groot-Brittannië, bleef trouw aan de groep 'gunstiggezinde landen'.
Richard Dicker van Human Rights Watch toonde zich verbolgen over het voorstel: 'Dit is een absolute uitverkoop. Dit maakt van het hof een oliebol.'
Ook Mary Robinson, De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, mengde zich in de strijd. Zij schreef alle delegaties een brief waarin ze haar ernstige zorgen uitdrukte over de gang van zaken. 'De delegaties moeten niet toegeven aan de druk om de jurisdictie van het hof te beperken.'
De Amerikaanse president Bill Clinton liet zich ook niet onbetuigd. Hij riep de Italiaanse premier en gastheer, Romano Prodi op de verschillende delegaties 'te wijzen op hun positie'.

De irritatie over het optreden van de Verenigde Staten nam gaanderweg toe. Een anonieme diplomaat zei: 'Ze gebruiken een zware stoomwals. Ze dreigen hun bondgenoten met het terugtrekken van troepen en de ontwikkelingslanden met het stopzetten van de financiële hulp.'
De Canadese ambassadeur Alan Kessel: 'Het zou jammer zijn als de Verenigde Staten niet betrokken zouden zijn bij de oprichting van een van de belangrijkste institutenvan de twintigste eeuw.'

De conferentie werd op de laatste dag op scherp gezet. Zou de Verenigde Staten meedoen of niet? De Amerikanen hadden intussen al veel gewonnen. Zo wisten ze te bereiken dat landen het recht krijgen de jurisdictie van het hof voor een periode van zeven jaar niet te erkennen op het gebied van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid.
Dit ging ambassadeur Scheffer niet ver genoeg en hij wilde op de slotvergadering opnieuw een aantal amendementen indienen die er toe moesten leiden dat een Amerikaans staatsburger nooit voor het Internationaal Strafhof zou moeten verschijnen. Hierop werd echter een procedurele motie in stemming gebracht die het de Verenigde Staten onmogelijk maakte om nog langer amendementen in te dienen. Deze motie werd aangenomen met een overweldigende meerderheid. 113 Deelnemers stemden voor, 17 tegen en 25 onthielden zich. Toen deze uitslag bekend werd, klonk een lang en ritmisch applaus. Zelfs Amerika's grootste bondgenoten stemden voor de motie. De uitslag betekende daarom een enorme vernedering voor de Amerikanen.

Voornaamstepunten uit liet statuut

- Het Internationaal Strafhof heeft de taak het opsporen en vervolgen van daders van genocide. oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en misdaden van agressie.
- Het Internationaal Strafhof wordt gevestigd in Den Haag en telt achttien rechters.
- Het statuut van het Internationaal Strafhof treedt in werking als zestig landen het statuut hebben geratificeerd.
- De definitie van genocide is gebaseerd op de Genocide Conventie uit 1949.
- De definitie van oorlogsmisdaden is gebaseerd op enkele bestaande verdragen uit het internationaal recht.
- De definitie van misdaden tegen de menselijkheid omvat onder andere ook het verkrachten van vrouwen met het doel hen zwanger te maken. misdaden als gevolg van apartheid en het opzettelijk laten verdwijnen van mensen.
- De definitie van misdaden van agressie zal in een later stadium verder worden uitgewerkt.
- Landen die het statuut ondertekenen erkennen automatisch de jurisdictie van het Internationaal Strafhof op het gebied van genocide, misdaden tegen de menselijkheid en misdaden van agressie. De landen hebben echter het recht om de jurisdictie van het Internationaal Strafhof op het gebied van oorlogsmisdaden voor een periode van zeven jaar niet te erkennen.
- Het Internationaal Strafhof is gerechtigd iemand te vervolgen als zijn misdaden zijn begaan in het land dat het statuut heeft getekend of als het vaderland van de verdachte het statuut heeft getekend.
- De aanklager van het Internationaal Strafhof is onafhankelijk. Hij kan zelfstandig een aanklacht indienen, maar moet deze wel eerst voorleggen aan een zogenaamde 'pre-berechtingskamer'.
- De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties kan de aanklager verzoeken een onderzoek in te stellen naar vermeende misdaden. De Veiligheidsraad heeft geen invloed op die onderzoeken of aanklachten.
- Het Internationaal Strafhof is niet gerechtigd de doodstraf op te leggen.

ILO

WERK AAN VERDRAG TEGEN KINDERARBEID VOORTGEZET

Afgevaardigden van de International Labour Organization (ILO) keurden op 18 juni 1998 een politieke verklaring goed die beloofde de grondrechten van arbeiders voortvarender te beschermen. Vertegenwoordigers van regeringen, werknemers- en werkgeversorganisaties uit de 174 lidstaten van de ILO kwamen ook overeen om het werk voort te zetten aan een nieuwe conventie om de meest uitbuitende vormen van kinderarbeid uit te bannen, zoals gevaarlijk werk, schuldslavernij en kinderprostitutie.
De verklaring was een duidelijke herbevestiging van fundamentele rechten van werknemers, en regeringen stelden zich verantwoordelijk voor de uitvoering van een betere bescherming ervan. Pogingen om ook contractarbeiders een betere bescherming te bieden en wereldwijd een rapportagesysteem op te zetten dat toezicht op de voortgang daarvan te houden, mislukten. De kwestie zal pas weer in 2002 opgepakt worden.
Niemand stemde tegen de verklaring maar enkele van de 156 aanwezige afgevaardigden onthielden zich van stemming, onder andere die van Egypte, Saoedi-Arabië, Bahrein, Libanon, Syrië, Oman, Koeweit, Mexico, Pakistan en Peru.

De verklaring betrof het recht op het vormen en lid worden van vakbonden en het recht op collectieve onderhandelingen. en richtte zich verder op uitbanning van dwangarbeid, elke discriminatie bij het toebedelen van werk te beëindigen en op de lange duur op afschaffing van lle kinderarbeid.

De verklaring creëerde een vervolgmechariisme voor leden om aan de ILO te rapporteren over nakoming van deze doelstellingen: die al in ILO-conventies zijn geïncorporeerd. conventies die echter nog niet door alle staten zijn geratificeerd.

Het werk van de conferentie was gebaseerd op de Conventie van de Rechten van het Kind en ILO Conventie nr. 138. De conferentie was de laatste in een serie internationale ontmoetingen waaronder het Wereld Congres tegen Commerciële Seksuele Exploitatie van Kinderen in 1996 en de Amsterdamse Kinderarbeid Conferentie in februari 1997. Volgens VN-cijfers verrichten 250 miljoen kinderen veel te zwaar of gevaarlijk werk.
De Verenigde Staten, die zwaar gelobbyd hadden voor het aannemen van de verklaring als manier om fundamentele vrijheden te beschermen in een tijdperk van economische mondialisering, noemden de overeenkomst 'historisch'. De Amerikaanse afgevaardigde Andrew Samet bezwoer in een rede dat Washington de tekst niet zou misbruiken voor protectionistische doeleinden, een belofte die ook door Groot-Brittannië werd gedaan.

De conferentie werd voorafgegaan door een mars van honderden kinderen uit de hele wereld, die op 30 mei Genève bereikte. De mars vertrok in januari vanaf de Filippijnen. De organisatoren zeiden dat meer dan honderd landen en 1400 niet-gouvernementele organisaties de campagne hadden gesteund door de deelname te financieren van kinderen zoals een 12-jarige werkster uit Bolivia en een 11-jarige bouwvakker uit de Filippijnen.

Op 30 oktober 1997 was een voorbereidende conferentie in Oslo afgesloten die het gebruik van kinderen als arbeiders al had gebrandmerkt als een 'zware schending' van fundamentele mensenrechten en een bedreiging voor de mondiale economische en sociale groei. Toen werd een mondiale 'Agenda voor Actie' aangenomen met een tijdsgebonden programma om kinderarbeid te elimineren, alsmede gratis, verplicht basisonderwijs voor alle kinderen in te voeren. De Agenda riep ook op tot het waarborgen van gelijke toegang tot het onderwijs voor jongens en meisjes. en deed een beroep op regeringen werkende kinderen beroepsopleidingen en praktijkonderwijs te verschaffen en hen in formele onderwijssystemen in te passen.

CHILEEN SOMAVIA GEKOZEN VOOR TOPBAAN BIJ ILO

Het bestuurlijke orgaan van ILO koos op 23 maart 1998 Juan Somaviauit Chili tot de nieuwe directeur-generaal van de ILO per maart 1999. Het was de eerste keer in de 79-jarige geschiedenis van de ILO dat een afgevaardigde van het zuidelijk halfrond gekozen werd voor deze post. Als advocaat heeft Somavía een lange carrière achter zich, waarbij hij onder andere dienst deed als voorzitter van de voorbereidende raad van de Wereld Top voor Sociale Ontwikkeling (gehouden in Kopenhagen. 1995) en als voorzitter van de Economische en Sociale Raad van de VN (van 1993 tot 1994). Hij heeft als ambassadeur van Chili gediend en als adviseur van het Chileense ministerie van Buitenlandse zaken.

ITU

HERZIENING TARIEFSYSTEEM BEPLEIT

De telecommunicatie-organisatie van de Verenigde Naties, de ITU, waarschuwde op 16 maart 1998 de ontwikkelingslanden dat buitenlandse investeringen zouden opdrogen als zij niet snel hun telecomunicatie- en telefoniemarkten liberaliseerden en openstelden voor buitenlandse concurrentie.
De ITU deed een beroep op alle 188 staten die lid zijn van de organisatie om de tarieven voor het doorverbinden van buitenlandse telefoongesprekken niet meer te baseren op kostprijsberekeningen. het huidige ITU-systeem. Dit systeem ligt onder vuur van de Amerikaanse regering, die wil dat marktconforme prijzen worden berekend, wat zou neerkomen op een drastische verlaging van de tarieven. Veel ontwikkelingslanden gebruiken het geld dat zij de facto overhouden aan buitenlandse gesprekken; om eigen netwerken uit te bouwen. De tarieven voor telecommunicatie zijn tot nu toe buiten de onderhandelingen van de World Trade Organization gehouden en de WTO-regels zijn er derhalve niet op van toepassing. Washington heeft gedreigd plafonds in te voeren voor wat de VS aan andere landen betalen, als het ITU-systeem niet veranderd wordt. Veel ontwikkelingslanden beschouwen dit als chantage. De telecommunicatiesector in de wereld is inmiddels al goed voor een omzet van naar schatting 1.200 miljard gulden, vele tientallen malen die van de internationale wapenhandel.
De Amerikaanse Federal Communications Commission (FCC) beweert dat Amerikaanse bedrijven jaarlijks zo'n zes miljard dollar te veel betalen aan ontwikkelingslanden. Volgens deze landen is die berekening gebaseerd op kunstmatig lage tarieven van Ainerikaanse bedrijven die proberen hun wereldwijde marktaandeel door amper winstgevende tarieven te vergroten.

WTO

WTO VIERT 50-JARIG BESTAAN

De World Trade Organization vierde met een speciale sessie op 19 mei 1998 het vijftig-jarig bestaan van de WTO en zijn voorloper. de GATT (General Agreement on Tariffs and Trade). Aan de WTO-viering namen reel staats- en regeringsleiders deel, onder wie president Fidel Castro van Cuba en Nelson Mandela, president van Zuid-Afrika. Het was in Havana, in 1948, dat de GATT werd gelanceerd. In 1995 werd de tenaamstelling van de complexe onderhandelingen over liberalisering van de wereldhandel veranderd in World Trade Organisation. Sommige economen menen dat de door de GATT bewerkte groei van de vrijhandel verantwoordelijk was voor een groot deel van de economische groei na de verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog.

De Amerikaanse president Bill Clinton nodigde de regeringsleiders uit voor een vergadering in de VS in 1999. De VS zijn ontevreden over het trage tempo van bepaalde onderhandelingen bij de WTO. Clinton zei dat landen in een tijdperk van snelle ontwikkeling van nieuwe technologieën zich niet meer konden veroorloven jaren de tijd te nemen om handelsverdragen in elkaar te timmeren. Clinton pleitte voor een nieuwe manier van onderhandelen: 'Er moet een manier zijn om handelsbarrières af te breken zonder te moeten wachten op overeenstemming over elke kwestie in elke sector.' De Amerikaanse regering is voorstander van het uitonderhandelen van kwesties per sector. De Europese Unie voerde al maanden campagne voor een nieuwe onderhandelingsronde, de 'Millennium Round'. die een breed aantal sectoren zou moeten aanpakken. niet alleen de dienstensector en de landbouw die de WTO reeds op haar agenda heeft gezet. Dat is een pleidooi voor de ouderwetse manier van onderhandelen waarbij er geen akkoord per sector mogelijk is, voordat er een akkoord is over alle sectoren. Niettemin accepteerde de EU de uitnodiging om volgend jaar naar de VS te komen.

(Vorige berichten. pag. 600/2 - 1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3132

AFRIKA
Vredeshandhavers oefenen in Kenia - 501
Bescherming West-Afrikaanse zeekust - 501
SADC bespreekt financierings- en investeringsprotocol - 501

ANTIGUA EN BARBUDA
Herschikking kabinet - 486
Kritiek op drugsbeleid van Europa en VS - 486

AZIË
ASEM II te Londen - 491
ASEAN bezorgd over Myanmar en Cambodja - 491
ASEAN veroordeelt kernproeven - 492

BAHAMAS
Selectief terugsturen Cubanen beëindigd - 487
Staking hotelpersoneel - 487

EUROPA
Energiehandvest in werking - 468
Verbod op klonen genetisch materiaal - 469
Veiligheidsinitiatief rond Oostzee - 469
Top Raad van Europa - 470

EUROPESE UNIE
Uitbreiding Europese Unie - 470
Salarissen Europees parlement - 474
EU-top in Cardiff - 474
Economische prognose EC - 474
Gedeeltelijke liberalisering aardgasmarkten - 475
Speciale top voor lancering EMU - 475
EU-top over werkgelegenheid - 477
Schendingen Europese sociale wetgeving - 478
Lanbouwhervormingsvoorstellen slecht ontvangen - 478
Onderzoek haalbaarheid BSE-plan - 479
Luchtvervuiling minder in EU - 480
ASEM-fonds krijgt gestalte - 481
Onderhandelingen met Mexico - 481
Handelsproblemen met de VS - 482
Mislukking multilateraal akkoord investeringen - 484
Voortzetting EURO-MED dialoog - 485

INDONESIË
Kroniek van de politieke crisis; Soeharto afgetreden, Habibie nieuwe president - 492
Nieuwe guerrillaleider op Oost-Timor - 500
Demonstraties voor onafhankelijkheid op Irian Jaya - 500
Maleisië levert Atiehse vluchtelingen uit - 301

INTERNATIONAAL
Nobelprijzenuitgereikt - 514
Wapenoverschot leidt tot regionale wapenwedloop - 514
VS wijzigen nucleaire doctrine - 515
Conventie tegen landmijnen - 515
Kandidaten tekenen intentieverklaring Navo-lidmaatschap - 518
Versoepeling CITES-regels voor ivoorhandel - 519
G-7 wordt G-8 - 519
Internationaal Strafhof opgericht - 520
Werk aan Verdrag tegen Kinderarbeid voortgezet - 522
ITU pleit voor herziening tariefsysteem- 523
WTO viert 50-jarig bestaan - 523

ITALIE
Oprichting nieuwe middenpartij - 485
Normalisering betrekkingen met Libië - 485
Corruptieprocessen - 486

NEDERLAND
Formatie tweede paarse kabinet - 461
Van Mierlo verlaat politiek - 462
Wallage burgemeester Groningen - 463
Bolkestein stapt op als fractieleider - 463
Commotie rond inzegening prinselijk huwelijk - 463
Hurkmans nieuwe bisschop van Den Bosch - 463
Kabinet te laks inzake millenium-probleem - 464
ABN AMRO neemt Banco Real over - 464
Rabobank en Achmea fuseren - 464
Staking bij welzijnsinstellingen - 465
Miljoen Nederlanders hebben het arm - 465
Gemeentelijk verzet tegen koppelingswet - 465
Werkloosheid onder 300.000 - 465
Afschaffinf eigen bijdragen ziekenfonds - 466
Geen proefboringen in Waddenzee - 466
HBO dreigt met studentenstop - 467
Cocaïnesmokkel door mariniers - 467
Kritiek op onderzoek naar ramp met El Al-vliegtuig - 467
Verdachten in voorkennis-proces vrijgesproken - 467

NIGER
Nieuwe regering - 502
Muiterij in Agadez - 502
Regering ontbonden - 503
Oppositie en politie in gevecht - 503
Media onder vuur - 504
Soldatenrevoltes - 505

OEGANDA
Botsingen tussen leger en rebellen - 505
Museveni: lof en kritiek - 505
Landhervormingswet ingevoerd - 507
Kritiek op privatisering - 507
Corruptie kost 7,6 procent van de staatsuitgaven - 507
Donoren geven schuldverlichting - 507
Clinton in Oeganda - 508

PARAGUAY
Strijd tussen Wasmosy en Oviedo - 487
Minimumloon 12 procent hoger - 490
Nieuwe president verwelkomt investeerders - 491

TOGO
Perswet versoepeld - 508
Beraad over energiecrisis - 509
Chaos bij presidentsverkiezingen - 509

VATICAAN
Conflict met Italiaanse homo's - 486

ZAMBIA
Nasleep mislukte couppoging - 511
Donoren zeggen 331 miljoen dollar toe - 512
Privatisering kopermijnen mislukt - 513
Toenemende stroom Angolese vluchtelingen - 513

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
* Postbus 1118, 1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J. J. Viottastraat 21, 1071 JN. Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

BINNENLAND

REGERINGSVERKLARING BELOOFT ZORGVULDIGER OVERHEID

Het tweede kabinet-Kok kondigde op 23 augustus 1998 aan vooral het vertrouwen van de burger in de overheid te willen verbeteren Premier Kok die de regeringsverklaring in de Tweede Kamer voordroeg benadrukte dat het kabinet de transparantie en zorgvuldigheid van de overheid in het algemeen uit te vergroten en tegelijkertijd de bevolking meer uit aanspreken op het naleven van normen en waarden 'Gemeenschapszin en burgerzin zijn waarden van vitale betekenis', aldus de premier Het sociaal-economisch beleid typeerde de premier als 'een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en bedrijfsleven De droevige ervaring met de inzet van Nederlandse militairen in voormalig Joegoslavië mogen er volgens het kabinet niet toe leiden dat Nederland afziet van verdere deelname in internationale militaire missies.

De oppositie miste een duidelijk motto in het beleid van Paars II voor de komende regeringsperiode. GroenLinks sprak over de 'vergeten wens van de kiezer dat het socialer en groener moet'. terwijl het CDA stelde dat Paars II 'geen wervende ambitie' heeft en dat het financiële beleid niet degelijk genoeg was.
Opmerkelijk was dat S P en GroenLinks hoop bleken te hebben dat de PvdA-fractie in de Tweede Kamer niet onvoorwaardelijk het kabinetsbeleid zal steunen en van tijd tot tijd een linksgroene meerderheid met deze twee partijen zal vormen. De oppositie bekritiseerde ook het door het kabinet gewenste uitstel van parlementaire behandeling van nieuwe wetgeving op het gebied van onder meer euthanasie, deeltijdwerk en huursubsidie.
Het CDA bleef schande spreken van het 'halfbakken compromis' over de gekozen burgemeester die in de voorstellen van het kabinet door de gemeenteraad zou moeten worden gekozen. terwijl de grondgedachte van een 'duaal bestel' op lokaal niveau juist is dat een gekozen burgemeester uitdrukking kan geven aan de wil van de burgers op het moment dat besluitvorming in een gemeenteraad stagneert of naar de mening van de kiezers de verkeerde kant uitgaat.
Tijdens het debat over de regeringsverklaring ontpopte de nieuwe PvdA-fractieleider Ad Melkert zich als 'een waardige opvolger van provocateur Frits Bolkestein', zo meende een verslaggever van de *Volkskrant* Melkert greep het debat aan om een waslijst van wensen te presenteren op terreinen waar het regeerakkoord geen afgeronde politieke afspraken te bieden had, zoals de modernisering van het bestuur en de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt

DE LEDEN VAN HET TWEEDE KABINET-KOK

Ministers

W. Kok. minister-president en minister van Algemene Zaken (PvdA)

Willem (Wim) Kok werd geboren op 29 september 1938 in Bergambacht. Kok behaalde een RICLO-B- en een HBS-B-diploma en studeerde aan Nijenrode. In 1961 begon hij aan een lange carrière bij het NVV In 1969 werd hij secretaris van het NVV en in 1972 vicevoorzitter. Van 1973 tot 1985 was hij voorzitter. Dat bleef hij ook na de fusie van het NVV met het NKV tot FNV. Kok was van 1979 tot 1982 bovendien voorzitter van het EVV (Europees Verbond van Vakverenigingen)
Wim Kok werd in 1989 vice-voorzitter van de Socialistische Internationale. Daarnaast was hij vice-voorzitter van de SER, werknemersvoorzitter van de Stichting van de Arbeid. vice-voorzitter van de Bankraad van de Nederlandse Bank en gastdocent aan het Institute for Social Studies en adviseur van de Europese Commissie.
Van 1986 tot 1989 was Kok lid van de Tweede Kamer voor de Partij van de Arbeid. In 1989 werd de heer Kok vice-minister-president en minister van Financien in het derde kabinet-Lubbers, In 1994 werd hij premier en minister van Algemene zaken van het eerste kabinet-Kok (1994-1998) In 1998 werd Wim Kok opnieuw minister-president van her tweede kabinet met zijn naam.

A. Jorritsma-Lebbink, vice-minister-presiclei11 en minister van Economische zaken (VVI))

Annemarie Jorritsma werd te Hengelo (Gld) geboren op 1 juni 1950. Zij behaalde het diploma van de MMS in 1967. dat werd in 1969 gevolgd door een diploma van de School voor Toeristische Sportorming Jorritsma werkte bij een reisbureau en een exportmanager
Van 1978 tot 1989 was Jorritsma lid van de Gemeenteraad van Bolsward voor de VVI). Van 1982 tot 1994 was zij lid van de Tweede Kamer Jorritsma is secretaris geweest van de Provinciale Vrouwen in de VVD en plaatsvervangend adviesraadslid Vrouwen in de VVD .lid van de commissie eigen woningbezit van de stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting. van de Raad van Bestuur van het Perscentrum Nieuwspoort, van Provinciaal 'Beric foar it Frysk', van het curatoriuni van de Thorbecke Akadeniie in Leeuwarden en van het bestuur van de Stichting Hoogbouw.
In het eerste kabinet-Kok (1994-1998) was Annemarie Jorritsma minister van Verkeer en Waterstaat. Zij is in 1998 benoemd tot vice-minister-president en minister van Economischezaken.

Dr. E. Borst-Eilers, vice-minister-president en ininister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (D66)

Else (Els) Borst is op 22 maart 1932 in Amsterdam geboren. Zij studeerde geneeskunde en

3 augustus 1998 – Koningin Beatrix met de leden van het tweede kabinet-Kok op de trappen van paleis Noordeinde nadat zij de ministers had beëdigd *(foto ANP)*

behaalde haar artsendiploma in 1938. In 1972 promoveerde Borst op het proefschrift: 'Ontstaan en preventie van rhesus immunisatie'.
Van 1963 tot 1969 was Borst wetenschappelijk medewerker bij de Rijksuniversiteit Utrecht. Vanaf 1969 werkte zij bij het Acadeinisch ziekenhuis Utrecht waar ze in 1976 medisch directeur we d.
Borst was van 1986 tot 1994 vice-voorzitter van de Gezondheidsraad en sinds 1992 bijzonder hoogleraar evaluatie-onderzoek van het klinisch handelen bij de Universiteit van Amsterdam. In 1997 trad zij toe als Fellow van het Royal College of Physicians in Edinburgh.
Verder heeft Els Borst bestuursfuncties bekleed bij het College voor de Bloedtransfusie. en de Kerncommissie Ethiek Medisch Onderzoek. w-as zij lid van de Adviesraad voor Wetenschap en Technologie en de Commissie Remmelink (Euthanasie).Borst is nog steeds lid van het Institute of hledicine in Washington.
Els Borsi was minister van Volksgezondheid. Welzijn en Sport in het eerste kabinet-Kok (1994-1998). In 1998 werd zij opnieuw minister met dezelfde portefeuille. Daarnaast is zij vice-minister-president geworden.

J.J. van Aartsen, minister van Buitenlandse zaken (VVD)

Jozias Johannes (Jozias) van Aartsen werd in Den Haag geboren op 23 december 1947. Hij behaalde het diploma gymnasium-A en studeerde enige tijd rechten aan de Vrije Universiteit te Ainsterdam.
Tussen 1970 en 1979 werkte Van Aartsen voor de VVD. Van 1979 tot 1983 was hij hoofd van het bureau van de secretaris-generaal van het ministerie van Binnenlandse zaken. waar hij tot 1985 plaatsvervangend secretaris-generaal was en tot 1994 secretaris-generaal. Vanaf 1994 was Van Aartsen ook voorzitter van het beraad van het College van Secretarissen-Generaal. De nevenfuncties van de heer Van Aartsen waren: commissaris van de NV RCC. commissaris van de NV SDU. bestuurslid van het Expertise Centrum. voorzitter van het bestuur Jeugdtheatercentrum Stella, lid van de redactie van Liberaal Reveil en voorzitter van het bestuur van het Nederlands Instituut voor Kunsteducatie (LOKV).
Jozias van Aartsen was ininister van Landbouw. Natuurbeheer en Visserij in het eerste kabinet-Kok (1994-1998). Hij is in 1998 benoeind tot ininister van Buitenlandse zaken.

Mr. E.L. Herfkens, minister van Ontwikkelingssamenwerking (PvdA)

Op 9 januari 1952 werd Eva Léonie (Eveline) Herfkens te 's Gravenhage geboren. Herfkens heeft een diploma gymnasium-B en studeerde rechten en economie. (Doctoraal examen rechten 1973). Van 1976 tot 1981 werkte zij bij het ministerie van Buitenlandse zaken/Ontwikkelingssamenwerking. Aansluitend was zij tot 1990 lid van de Tweede Kamer. Voorts was zij enige tijd bestuurslid van Parlementarians for Global Action (PGA), lid van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, Comité voor Economische Aangelegenheden en medeorganisator van de Noord-Zuid-campagne. Eveiine Herfkens was van 1990 tot i996 bewindvoerder bij de Wereldbank en vanaf 1996 buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur Permanent Vertegenwoordiger bij het bureau van de Verenigde Naties in Géneve.
Voorts was Herfkens lid van de partijraad van de PvdA, voorzitter van de Evert Vermeer Stichting en van SOS-Wereldhandel en lid van de commissie ontwikkelingssamenwerking van de Nederlandse Raad van Kerken.
Eveline Herfkens is in 1998 benoemd tot minister voor Ontwikkelingssamenwerking.

Mr. A.H. Korthals, minister van Justitie (VVD)

Albert Hendrik (Benk) Korthals werd in Voorschoten geboren op 5 oktober 1944. Na het behalen van het diploma gymnasium-B en het vervullen van zijn dienstplicht heeft Korthals rechten gestudeerd. Hij behaalde zijn doctoraal examen in 1973.
Tussen 1974 en 1998 was hij werkzaam als advocaat en procureur in Rotterdam. Bovendien was hij van 1982 tot 1998 lid van de Tweede Kamer. Voorts was hij lid van de partijraad van de VVD en voorzitter van dc kamercentrale Rotterdam van dezelfde partij.
Daarnaast was Korthals lid van het bestuur van het Institute for Housing and Urban Developinent Studies en voorzitter van de Stichting Rechtsbijstand Dienstplichtigen.
Benk Korthals is in 1998 benoemd tot minister van Justitie.

Dr. A. Peper, minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (PvdA)

Op 13 februari 1940 werd Abraham (Bram) Peper in Haarlem geboren. Hijj heeft het diploma HBS-B en studeerde sociale wetenschappen (afgestudeerd in 1965). Hij promoveerde in 1972 aan de Erasmus Universiteit op het proefschrift: Vorming van welzijnsbeleid.
Peper werkte vanaf 1966 bij de Economische Hogeschool (later Erasmus Universiteit). In 1971 werd hij benoemd tot hoogleraar (lector) beleidssociologie. 1973 werd hij buitengewoon hoogleraar en in 1977 gewoon hoogleraar sociaal-economisch beleid en economische sociologie.
Van 197%tot 1983 was Bram Peper lid van het partijbestuur van de PvdA. onder andere als vice-voorzitter. Daarnaast is Peper van 1974 tot 1977 beleidsadviseur geweest van de minister van Cultuur. Recreatie en Maatschappelijk Werk: van 1977 tot 1980 adviseur van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname, lid van de commissie Ondernemingsraden van de Sociaal-Economische Raad (SER)en van 1980 tot 1982 kroonlid van de SER.
De functie van burgemeester van Rotterdam heeft Peper vervuld van 1982 tot 1998. Hij was tevens van 1996 tot 1998 president van Eurocities (organisatie van grote Europese steden) en lid van het Comité van de Regio's (Europese Unie)
Bram Peper is in 1998 benoemd tot minister van Buitenlandse zaken.

Mr. R.H.L.M. van Boxtel, minister voor Grote Steden-en Integratiebeleid (D66)

Roger Henri Ludovic Maria van Boxtel werd op 8 februari 1934 in Tilburg geboren. Na het behalen van het HBS-B-diploma studeerde hij eerst medicijnen. Hij studeerde echter af in Nederlands recht in 1981.
Hij werkte vervolgens bij de sportredactie van de Volkskrant, bij de gemeente Amsterdam. als beleidsmedewerker bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Van 1986 tot 1989 was hij organisatie-adviseur bij Verlinden Wezemans, Ernst & Whitney in Oosterbeek. Van 1989 tot 1994 vervulde hij dezelfde functie bij Anderson Elffers Felix b.v. te Utrecht.
Binnen U66 was hij onder andere secretaris politiek in Amsterdam en lid van het hoofdbestuur
Roger van Boxtel was sinds 1994 lid van de Tweede Kamer. verder was hij vice-voorzitter van de Stichting Projecten Opvang Asielzoekers (POA), voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting Tot & Met in Amsterdam en bestuurslid van de theatergroep Hollandia.
Roger van Boxtel is in 1998 benoemd tot minister voor het Grote Steden- en Integratiebeleid.

Drs. L.M.L.H.A. Hermans, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VVD)

Louis Marie Lucien Henri Alphonse (Loek) Hermans werd in Heerlen geboren op 23 april 1951. Nadat hij het diploma HBS-A behaalde, studeerde Hermans politicologie met specialisatie bestuurskunde. Hij studeerde af in 1976. Van 1972 tot 1976 werkte hij als docent aan de bestuursschool Gelderland. Van 1972 tot 1978 was hij werkzaam binnen de JOVD en de VVD onder andere als gemeenteraadslid en gewestraadslid van Nijmegen. Van 1977 tot 1990 was hij lid van de Tweede Kamer. Hermans was voorzitter van de Parlementaire Enquêtecommissie Paspoortproject.
Van 1990 tot 1994 was hij burgenieester van Zwolle en van 1994 tot 1998 was hij commissaris van de koningin in Friesland.
Hermans bekleedde bestuursfuncties bij het Zuiveringsschap Rivierenland, de Beneluxraad, Theater van het Oosten, VNG politiecommissie. korpsbeheerdersberaad van het regionaal politiekorps Friesland. Stichting de Thuiskopie. Stichting de Ombudsman. commissie van advies voor post- en telecommunicatie. Expertisecentrum. waarderingskamer. commissie Betuweroute, college toekomstdebat studiefinanciering. AIDS Fonds. Voorts bekleedde hij nog diverse commissariaten.
Loek Hermans is in 1998 benoemd tot minister van Ondenvijs. Cultuur en Wetenschappen.

Drs. G. Zalm, minister van Financiën (VVD)

Op 6 mei 1932 werd Gerrit Zalm te Enkhuizen geboren. Hij behaalde het diploma HBS-A en studeerde algemene economie. Hij studeerde af in 1975.
Vanaf 1973 werkte hij bij het ministerie van Financiën. Hij begon als inedewerker van de afdeling Begrotingsvoorbereiding. Daarna was hij achtereenvolgens. hoofd van liet bureau Begrotingsvoorbereiding, hoofd van de gehele afdeling, hoofd Centraal Secretariaat Heroverweging en plaatsvervangend directeur Begrotingszaken. In 1983 werd Gerrit Zalm eerst plaatsvervangend directeur Algemene Economische Politiek op het ministerie van Economische zaken. later directeur.
Vanaf 1988 werkte Zalm eerst als onderdirecteur later als directeur bij het Centraal Planbureau. In die functie was hij tevens lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden (REA). de SER, liet presidium Centraal Economische Commissie. Centrale Commissie voor de Statistiek, studiegroep Begrotingsruimte. de WRR.
Sinds 1990 was Zalm bijzonder hoogleraar

economische politiek aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Daarnaast was hij bestuurslid van het Westfries Gasthuis in Hoorn
Gerrit Zalm was minister van Financien in het eerste kabiriet-Kok (1994-1998). In 1998 is hij opnieuw benoemd tot minister van Financiën.

Mr. F.H.G. de Grave, minister van Defensie (VVD)

Franciscus Hendrikus Gcrardus (Frank) de Grave werd op 27 juni 1935 in Amsterdam geboren. Hij behaalde het diploma gymnasium-A en studeerde Nederlands Recht (afgestudeerdin 1979).
Frank de Grave bekleedde van 1977 tot 1981 diverse functies binnen de JOVD en de VVD.
Van 1982 tot 1986 was hij lid van de Amsterdamse gemeenteraad. In 1990 werd hij wethouder en loco-burgemeester van Amsterdam. Bovendien was hij vice-voorzitter van het Regionaal Overleg Amsterdam. Van 1982 tot 1986 zat hij in de Tweede Kamer en was hij lid van de vaste commissie voor Defensie.
In 1996 werd De Grave benoemd tot staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Frank de Grave vervulde nog diverse andere bestuursfuncties. Hij was lid van het Dagelijks Bestuur van de Atlantische Commissie. kroonlid van de SER en algemeen bestuurslid van de VNG. Daarnaast was hij commissaris bij de RAI, de Bank Nederlandse Gemeenten en Amsterdam Arena.
Frank de Grave is in 1998 benoemd tot minister van Defensie.

Drs. J.P. Pronk, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (PvdA)

Op 16 maart 1940 werd Johannes Pieter (Jan) Pronk in Den Haag geboren. Nadat Pronk het diploma gymnasium-B behaalde. studeerde hij economische wetenschappen. Hij studeerde af in 1964.
Jan Pronk was lid van de Tweede Kamer van 1971 tot 1973. van 1978 tot 1980 en van 1986 tot 1989. Van 1973 tot 1977 was hij minster voor Ontwikkelingssamenwerking. Pronk was lid van het partijbestuur van de PvdA van 1986 tut 1989.
Van 1980 tot 1983 was hij adjunct-secretarisgeneraal van de Unctad en van 1985 tot 1986 was hij assistent-secretaris-generaal van de Verenigde Naties.
Van 1979 tot 1980 was hij buitengewoon hoogleraar aan het Institute of Social Studies in Den Haag. In 1989 bekleedde hij de Dr. J.M. den Uyl-leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam.
Daarnaast was Pronk secretaris van de Commissie Mansholt. redactielid van de *Internationale* Spectator, van Wending en van Socialisme en Democratie en hij was bestuurslid van de Commissie Brandt. In 1989 werd Jan Pronk opnieuw minister voor Ontwikkelingssamenwerking in het derde kabinet-Lubbers (1990-1994).Hij werd dat voor de derde keer in 1994 in het eerste kabinet-Kok (1994-1998).
Jan Pronk is in 1998 benoemd tot minister van Volkshuisvesting. Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

T. **Netelenbos, minister van Verkeer en Waterstaat (PvdA)**

Tine (Tinelre) 'ietelenbos werd geboren in Wormerveer op 15 februari 1944. Ze behaalde in 1966 het einddiploma aan de HBO-lerarenopleiding N XX. K&O.
Netclenbos was werkzaam als lerares in het LBO en het MBO van 1966 tot 1972. Vervolgens gaf zij tot 1977 cursussen opvoedkunde bij het Groene Kruis. Van 1980 tot 1981 was zij kadertrainster bij de Provinciale Vrouwenraad Noord-Holland.
Tineke Netelenbos bekleedde tussen 1973 en 1981 diverse functies binnen de PvdA. Zij was lid van het aidelingsbestuur van Haarlemmermeer tweede secretaris en voorzitter van het gewestelijk bestuur Noord-Holland Zuid. Vervolgens was zij van 1931 tot 1987 lid van het partijbestuur als tweede secretaris er. lid van het dagelijks bestuur. Tussen 1987 en 1994 was Netelenbos lid van de Tweede Kamer.
Verder is zij lid van het Netherlands-American Amity Trust.
Tineke Netelenbos werd in 1994 staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetrnschappen in het eerste kabinet-Kok. In 1998 is zij benoemd tot minister van Verlreer en Waterstaat.

Drs. H.H. Apotheker, minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (D66)

Harm Haijo (Haijo) Apotheker werd geboren op 5 juni 1950 in Loppersum. Hij behaalde het diploma HBS-B en studeerde sociologie met als bijvak planologie. Hij studeerde af in 1974.
Hij merkte vanaf 1974 als wetenschappelijk onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen en vanaf 1977 bij de VNG.
Apotheker werd in 1980 benoemd tot burgemeester van Muntendam. in 1988 werd hij burgemeester van Veendam en in 1993 van Leeuwarden.
Haijo Apotheker bekleedde diverse bestuursfuncties bij de Noordelijke Stichting voorzieningen geestelijk gehandicapten, de afdeling Groningen van de VNG. het Nederlands genootschap van burgemeesters, Netwerk Friesland. de landinrichtingscommissie Oude Veenkoloniën. Stichting administratiekantoor Frisian Export Centre-beheer b.v. en het European Agricultural Trade Centre.
Haijo Apotheker is in 1998 benoemd tot minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Mr. K.G. de Vries, minister van Sociale zaken en Werkgelegenheid (PvdA)

Klaas George (Klaas) de Vries werd in Hoensbroek geborenop 28 april 1943. Na het behalen van het diploma gymnasium-A, studeerde hij een jaar in Amerika. Daarna studeerde hij rechten (afgestudeerd in 1968).In 1968 trad De Vries in dienst bij het ministerie van Justitie en van 1971 tot 1973 werkte hij als wetenschappelijk medewerker aan de Erasmus Universiteit.
Voor de PvdA was hij van 1970 tot 1972 lid van de gemeenteraad van Delft en in 1973 werd hij lid van de Tweede Kamer. De Vries was in 1986-1988 voorzitter van de Parlementaire Enquêtecommissie Bouwsubsidies. Daarnaast was hij lid van de Noord-Atlantische Assemblee
In 1988 werd De Vries benoemd tot hoofddirecteur van de VNG en in 1996 werd hij voorzitter van de SER
Klaas de Vries is in 1998 benoemd tot minister van Sociale zaken en Werkgelegenheid.

Staatssecretarissen

Drs. G. Ybema, staatssecretaris van Economische zaken (D66)

Gerrit Ybema werd te Schettens (Frl) geboren op 29 oktober 1945. Hij behaalde het diploma HBS-B en studeerde economie met specialisatie internationale economische betrekkingen.
Ybema was werkzaam bij de gemeente Enschede en de provincie Friesland. waar hij zich bezig hield met financiële planning. Vanaf 1986 was hij beleidsadviseur bij Gedeputeerde Statenvan Friesianden voorzitter van de fractie van D66 van de gemeenteraad van Leeuwarden.
Ybeina was lid van de Tweede Kamer gedurende de periode van 1989 tot 1998. Hij was onder andere lid van de Raad van Advies Tweede Wereldcentrum en bestuurslid van de Stichting Albanië-Nederland.
Gerrit Ybema is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Economische zaken.

A.M. Vliegenthart, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (PvdA)

Anne Margo (Margo) Vliegenthart werd geboren in Utrecht op 18 juli 1938. Nadat zij haar diploma gymnasium-B had behaald. studeerde zij enige jaren psychologie in Utrecht.
Binnen de PvdA bekleedde Vliegenthart verscheidene functies: voorzitter van de Jonge Socialisten. lid van het partijbestuur en beleidsmedewerker welzijn bij de Tweede Kamerfractie. Vanaf 1987 was zij lid van de Tweede Kamer. Daarnaast was zij bestuurslid van de Rooie Vrouwen in de PvdA.
Voorts was Margo Vliegenthart bestuurslid van de Stichting De Haven. de stichting Landelijk ondersteuningscentrum hulpverlening seksueel geweld in Utrecht en de stichting Jeugdzorg Den Haag/Zuid-Holland Noord.
Margo Vliegenthart is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Drs. D.A. Benschop, staatssecretaris van Buitenlandse zaken (PvdA)

Op 5 november. 1937 werd Dirk Anne (Dick) Benschop) te Driebergen-Rijsenburg geboren.
Hij behaalde het diploma gymnasium-B en studeerde geschiedenis aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Gedurende zijn studie vervulde Benschop verscheidene functies binnen de faculteits- en studentenraad. Hij studeerde af in 1984. In 1984-1985 was hij werkzaam als leraar geschiedenis.
Van 1986 tot 1992 werkte Benschop eerst als persoonlijk medewerker van Joop den Uyl en Wim kok in de Tweede Kamer, daarna als secretaris van Thijs Wöltgens. Van 1992 tot 1994 was hij directeur van het partijbureau van de PvdA.
In 1994 vestigde Dick Benschop zich als zelfstandig adviseur. In 1996 werd hij Commissaris voor de Media belast met financieel toezicht. Verder is hij secretaris van de Stichting Dr. J.M. den Uyl-lezing. Hij was lid van het bestuur van Cosmic Illusion Production en commissaris van de Woningbouwvereniging Ons Huis in Amsterdam.
Dick Benschop is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Buitenlandse zaken.

Mr.M.J. Cohen, staatssecretaris van Justitie (PvdA)

Marius Job (Job) Cohen werd geboren op 18 oktober 1947 te Haarlem. Hij behaalde het diploma gymnasium-A. studeerde Nederlands Recht (doctoraal examen 1971) en promoveerde in 1981 op het proefschrift Studierechten in het wetenschappelijk onderwijs.
Van 1971 tot 1981 was Cohen werkzaam als medewerker Bureau Onderzoek van Oriderwijs en beleidsmedewerker onderwijszaken aan de Rijksuniversiteit van Leiden. Van 1981 tot 1983 was Cohen wetenschappelijk hoofdmedewerker bij de Rijksuniversiteit Limburg. Hij zette een nieuwe juridische faculteit op waar hij in 1983 hoogleraar werd. Van 1991 tot 1993 en van 1993 tot 1998 was Cohen rector magnificus van de Rijksuniversiteit Limburg.
Van 1993 tot 1994 was hij staatssecretaris van Onderwijs en wetenschappen in het derde kabinet-Lubbers. Vanaf 1996 was Cohen voorzitter vanr de Eerste Kamerfractie van de PvdA.
Voorts bekleedde Cohen nog verschillende bestuursfuncties bij de Raad van Toezicht van TNO. de MDW-werkgroep Domeinmonopolie advocatuu , MDW-werkgroep Markt en Overheid, de VPRO, Jan van Eyck Academie, European Journalism Centre en de Raad van Toezicht Stichting Felix Meritis.
Job Cohen is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Justitie.

Drs. G.M. de Vries. staatssecretaris van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (VVD)

Gijsbertus Marius (Gijs) de Vries werd in New York geboren op 22 februari 1956. Hij studeerde politieke wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Leiden (doctoraalexamen1981).
De Vries werkte van 1981 tot 1984 bij de Rijksuniversiteit Leiden. In 1984 werd hij voor de VVD lid van het Europees Parlement. Sinds 1994 was hij voorzitter van de Liberale en Deniocratische fractie.
In 1977-1978 was De Vries voorzitter van de JOVD, van 1978 tot 1980 voorzitter van de Europese Federatie van liberale jongeren (LYMEC) en van 1981 tot 1984 was hij lid van de gemeenteraad van Leiden.
Gijs de Vries bekleedde diverse bestuursfuncties bij Amnesty International. European Union Baroque Orchestra. Raad van Commissarissen van Intercai. Atlantische Commissie, College van Advies City Link Amsterdam-Serajevo en de Raad van Advies van het Anti-Racisme Informatiecentrum. De Vries is mede-oprichter van het Transatlantic Policy Network.
Gijs de Vries is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties.

Drs. K.Y.I.J. Adelmund, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (PvdA)

Karin Yvonne Irene Jansen (Karin) Adelmund werd in Rotterdam geboren op 18 maart 1949. Zij studeerde sociale wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam (afgestudeerd in 1979).
Van 1978 tot 1985 was Adelmund voorzitter van de Vrouwenbond van het NVV (later FNV). Van 1985 tot 1994 was zij achtereenvolgens federatiebestuurder en vice-voorzitter van de FNV Vanaf 1994 was Karin Adelmund lid van de Tweede Kamer. Sinds 1997 is zij voorzitter van de PvdA.
Karin Adelmund vervulde diverse bestuursfuncties bij de SER. hij de Stichting van de Arbeid, Stichting Willem Drees-lezing. Raad van Toezicht Rijksmuseum Amsterdam. Nestheaters Amsterdam en het comité Natuur en Milieu.
Karin Adelmund is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Onderwijs. Cultuur en Wetenschappen.

Dr. E van der Ploeg, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (PvdA)

Frederick (Rick) van der Ploeg werd in Rotterdam geboren op 28 april 1936. Hij behaalde het Atheneum-B diploma en studeerde eerst aan de University of Sussex (Bachelor of Science 1977) en promoveerde in de economie aan het Kings College van de University of Cambridge (Ph D. 1981).
Van der Ploeg vervulde van 1979 tot 1983 diverse universitaire functies bij Britse universiteiten. Van 1985 tot 1991 was hij hoogleraar kwantitatieve economie aan de Katholieke Universiteit van Brabant en hoogleraar economie aan het Europees universitair Instituut te Florence. In 1991 werd hij hoogleraar staathuishoudkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Van der Ploeg vervulde gastdocentschappen in Engeland, de Verenigde Staten, Tsjechië, Italie en Oostenrijk.
Vanaf 1992 zat Van der Ploeg in het partijbestuur van de PvdA en het curatorium van de Wiardi Beckman Stichting. Van 1994 tot 1998 was hij lid van de Tweede Kamer.
Voorts was Rick van der Ploeg columnist. research fellow van het Centre for Economic Policy Research in Londen, lid van de Council of the European Association, bestuurslid theatergroep Mug met de gouden Tand, commissaris Pakhoed-concern. consultant voor de WRR. de Europese Commissie en de OESO.
Rick van der Ploeg is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Onderwijs. Cultuur en Wetenschappen.

Dr. W.A.F.G. Vermeend, staatssecretaris van Financiën (PvdA)

Wilhelmus Adrianus Franciscus Gabriël (Willem) Vermeend werd te Zuilen geboren op 21 december 1948. Hij behaalde eerst een MO-akte economie. deed in 1974 een doctoraal examen fiscaal-juridische studierichting aan de Rijksuniversiteit Groningen en promoveerde in 1983 aan de Rijksuniversiteit Leiden op het proefschrift 'Fiscale investeringsfaciliteiten: een onderzoek naar de werking van vervroegde afschrijfing. investeringsaftrek en de Wet Investeringsrekening'.
Van 1973 tot 1984 was Vermeend werkzaam bij de Rijksuniversiteit Leiden. de Leidse rechtswinkel en was hij belastingcoliimnist voor de Volkskrant en schreef hij voor de Haagse Post, Van 1984 tot 1994 was Willem Vermeend lid van de Tweede Kamer en de Raadgevend Interparlementaire Beneluxraad. Bovendien was hij deeltijd hoogleraar belastingrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen en bijzonder hoogleraar Europees belastingrecht aan de Rijksuniversiteit Limburg.
Vermeend bekleedde verscheidene bestuursfuncties bij het partijbestuur van de PvdA. de Raad van Advies van de vakbladen Belastingmagazine en Ondernemingszaken, Raad van Advies van Mars bv en Business Creation Result b.v.
Willem Vermeend was staatssecretaris van Financien in het eerste kabinet-Kok (1994-1998). In 1998 is hij opnieuw in deze functie benoemd.

H.A.L. van Hoof, staatssecretaris van Defensie (VVD)

Hendrikus And eas Lambertus (Henk) van Hoof werd op 9 november 1947 geboren in Nijmegen.
Van Hoof behaalde het diploma HBS-A en was vervolgens van 1965 tot 1968 Adelborst aan het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) in Den Helder. Hij heeft als officier diverse functies bekleed binnen de Marine. In 1975 werd hij docent personeelszaken en bedrijfsleer aan het KIM. Van 1978 tot 1981 was hij secretaris van de Vereniging van Marine-Officieren. In 1981 werd hem als luitenant-ter-zee der eerste klasse eervol ontslag verleend. In 1981 werd hij onderhandelaar en CAO-coordinator bij de Vereniging van Hoger Personeel. Van 1990 tot 1991 was hij daar hoofd vakbondszaken.
Vanaf 1991 was hij lid van de Tweede Kamer. waar hij onder andere vice-voorzitter was van de commissie Buurmeijer en lid van de Vaste Commissie voor Defensie. Van Hoof heeft op lokaal en regionaal niveau diverse functies vervuld voor de VVD
Henk van Hoof is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Defensie.

J.W. Remkes, staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VVD)

Johannes Wijnandus (Johan) Remkes werd in Oostenbroek (Gr.) geboren op 15 juni 1951. Na het behalen van het diploma HBS-A, studeerde Remkes enige jaren economie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Remkes vervulde binnen de JOVD en VVD diverse functies. Van 1973 tot 1977 was hij voorzitter van de JOVD. Van 1978 tot 1982 en van 1994 tot 1996 zat hij in de gemeenteraad van Groningen. Van 1978 tot 1993 was hij lid van Provinciale Staten in Groningen. Van 1982 tot 1993 was hij ook lid van het College van Gedeputeerde Staten van Groningen. Vanuit die functies vervulde hij verschillende commissariaten in de energiesector.
Remkes bekleedde diverse bestuursfuncties bij de Landelijke Coördinatiecommissie Deltakeringen, de Raad voor de Drinkwatervoorziening, de Evaluatiecommissie M50, subcommissie Raad voor de Waterstaat inzake financiering van de infrastructuur.
Johan Remkes is in 1998 benoemd tot staatssecretaris Volkshuisvesting. Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Drs. J.M. de Vries, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat (VVD)

Jeanne Monique (Monique) de Vries werd geboren op 16 augustus 1947 te Den Haag. Na het behalen van het gymnasium-A diploma studeerde ze Italiaanse taal- en letterkunde aan de Rijksuniversiteit Leiden (afgestudeerd in 1973).
Van 1973 tot 1990 werkte De Vries als free lance tolk-vertaler, daarnaast was zij docent Italiaans bij het Rationaal Institiiut voor Onder-

\vijs en Wetenschappen en bij het Koninklijk Conservatorium.
Monique de Vries was voorzitter van de Organisatie Vrou en in de VVD, lid van het Curatorium Prof. mr. B.M. Telderstichting. Van 1994 tot 1998 was zij lid van de Gemeenteraad van Den Haag en lid van de Tweede Kamer.
Voorts was De Vries voorzitter van de Stichtingraad Lokatel, Den Haag-Radio negen vier en voorzitter van het bestuur van de J.C. Pleysierschool.
Monique de Vries is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

G.H. Faber, staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (PvdA)

Geesje Hendrika (Geke) Faber werd te 's-Graveland geboren op i augustus 1952. Va het behalen van het diploma HBS-A studeerde zij enige jaren psychologie. Faber studeert nu rechten.
Faber was van 1974 tot 1980 eindredactrice van een personeelsblad van een groot bouwbedrijf. Van 1978 tot 1991 vervulde zij verscheidene functies binnen de PvdA zoals fractievoorzitter Provinciale Staten van Friesland. vice-voorzitter en voorzitter van de Rooie Vrouwen, lid algemeen en dagelijks bestuur PvdA. Van 1990 tot 1998 was Geke Faber burgemeester van Zeewolde.
Verder bekleedde Faber bestuursfuncties bij Stichting jeugd-. jongeren- en volwassenenwerk Weststellingwerf. Nederlandse Vrouwenraad, Psychiatrisch ziekenhuis Beileroord, Associatie herverdeling betaalde en onbetaalde arbeid, Compaz Midden Nederland, College van Arbeidszaken, Sociale Verzekeringsbank en de Alfred Mozer Stichting.
Geke Faber is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Drs. J.F. Hoogervorst, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (VVD)

Johannes Franciscus (Hans) Hoogervorst werd in Haarlem geboren op 19 april 1956. Hij behaalde het diploma Atheneum B en studeerde geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam (afgestudeerd in 1981). Daarna studeerde hij internationale betrekkingen aan de John Hopkins University in Washington (Master of Arts 1983).
Van 1983 tot 1986 werkte Hoogervorst bij een bank in Washington DC. Van 1986 tot 1987 was hij beleidsmedewerker internationale monetaire zaken bij het ministerie van Financien. Van 1988 tot 1994 werkte hii als beleidsmedewerker voor de Tweede Kamerfractie van de VVD. Van 1994 tot 1998 was hij lid van de Tweede Kamer.
Voorts bekleedde Hoogervorst bestuursfuncties bij de Stichting Stabij Commissie Toezicht Verzekeringskamer, en het John Hopkins Bologna Center.
Hans Hoogeivorst is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Sociale zaken en Werkgelegenheid.

Mr. A.E. Verstand-Bogaert, staatssecretaris van Sociale zaken en Werkgelegenheid (DGG)

Anna Elisabeth (Annelies) Verstand-Bogaert werd geboren te Oostburg op 8 oktober 1949. Na de HBO-opleiding Toerisme studeerde zij rechten. specialisatie bestuursrecht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (doctoraal examen 1978). Van 1980 tot 1984 werkte zij als sociaal raadsvrouw en van 1985 tot 1988 was zij juridisch medewerker van de Stichting Accountantskantoor en Adviesbureau van de Gelderse Maatschappij van Landbouw.
Annelies Verstand was lid van de Gemeenteraad van Els?. het gemeentelijk emancipatieplatform en de Raad Regio Arnhem Vanaf 1988 was zij burgemeester van Heteren en vanaf 1994 burgemeester van Zutphen.
Voorts was Verstand vice-voorzitter van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters, plaatsvervangend lid van het Comité van de Regio's (Europese Unie) en lid van het dagelijks bestuur van de politieregio IJsselstreek.
Annelies Verstand is in 1998 benoemd tot staatssecretaris van Sociale zaken en Werkgelegenheid.

TWEEDE KAMERVERKIEZINGEN VAN 6 MEI 1998
DEFINITIEVE LANDELIJKE UITSLAG

Lijstnr.	Naam	Zetels	%
1	Partij van de Arbeid (P.v.d.A.)	45	28.98
2	Christen Democratisch Appel (CDA)	29	18.37
3	V.V.D.	38	24.69
4	Democraten 66 (D66)	14	8.99
5	AOV/UNIE 55+	0	0.53
6	GROENLINKS	11	7.27
7	Centrumdemocraten (CD)	0	0.61
8	RPF	3	2.03
9	Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	3	1.78
10	Gereformeerd Politiek Verbond (GPV)	2	1.26
11	SP (SocialistischePartij)	5	3.53
12	SENIOREN 2000	0	0.42
13	Natuurwetpartij (NWP)	0	0.18
14	Nieuwe Communistische Partij-NCPN	0	0.07
15	De Groenen	0	0.19
16	Vrije Indische Partij (VIP)	0	0.08
17	IdeALISTEN/JIJ	0	0.03
18	NEDERLANDSE MIDDENSTANDS PARTIJ (NMP)	0	0.27
19	NEDERLAND-MOBIEL	0	0.53
20	Katholiek Politieke Partij	0	0.10
21	Het Kiezers Collectief	0	0.02
22	NIEUW SOLIDAIR OUDEREN VERBOND (NSOV)	0	0.07

Opkomstpercentage: 73.33%
Bron: *Centrale Kiesraad*

JAARSMA FRACTIEVOORZITTER PVDA IN EERSTE KAMER

Op 4 augustus 1998 werd bekend dat M. Jaarsma (1942) in de Senaat voor haar partij de functie van fractievoorzitter van M. Cohen zou overnemen. Cohen werd staatssecretaris van Justitie. Jaarsma was al vice-fractievoorzitster en kwam in 1987 in de Eerste Kamer. Eerder was zij gemeenteraadslid in Nederhorst den Berg en lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland.

JUSTITIE

ARRESTATIES TIJDENS EUROTOP ONWETTIG

De rechtbank van Amsterdam bepaalde op 31 juli 1998 dat arrestaties die waren verricht tijdens de Eurotop in juni 1997 illegaal waren. De politie had een beroep gedaan op artikel 140 van het wetboek van strafrecht, dat gaat over lidmaatschap van een criminele organisatie. De rechtbank oordeelde bovendien dat de zes arrestanten die een proefproces hadden aangespannen, een veel grotere schadevergoeding (2500 gulden) moesten ontvangen dan waarop zij formeel recht hadden wegens de slechte behandeling door de politie tijdens hun drie dagen in de cel. In totaal werden 371 'artikel-140-arrestaties' verricht.

EXTRA RECHERCHEURS VOOR KIKDERPORNO OP INTERNET

Minister Benk Korthals van Justitie liet de Tweede Kamer op 6 augustus 1998 per brief weten dat vijf rechercheurs van de Centrale Recherche Informatiedienst worden vrijgesteld om op Internet naar aanbieders van kinderporno te speuren. De maatregel volgde op de kritiek die justitie kreeg naar aanleiding van een kinderporno-handelaar die jarenlang ongestoord vanuit Zandvoort via Internet handel dreef.

Op 25 augustus droeg M. Vervloesem van de Belgische werkgroep 'Morkhoven' een cd-rom met materiaal over de pedofielen in het Zandvoortse netwerk

UITSLAGEN TWEEDE KAMERVERKIEZINGEN VAN 6 MEI 1998 PER KIESKRING (Bron: Centrale Kiesraad)

Partij	Landelijk totaal Aantal	%	Groningen/1		Friesland/2		Drenthe/3	
Partij van de Arbeid (P.v.d.A.)	2494555	28.98	120972	37.06	122277	33.62	101773	37.30
Christen Democratisch Appèl (CDA)	1581053	18.37	52341	16.03	96174	26.44	48899	17.92
V.V.D.	2124971	24.69	53555	16.41	59515	16.36	58988	21.62
Democraten 66 (D66)	773497	8.99	28037	8.59	25631	7.05	22051	8.08
AOV/UNIE 55+	45994	0.33	2078	0.64	873	0.24	1312	0.48
GROENLINKS	625968	7.27	26369	8.08	24683	6.79	15257	5.59
Centrumdemocraten (CD)	32226	0.61	1351	0.41	1364	0.38	-	-
RPF	174393	2.03	6301	1.93	8879	2.44	5249	1.92
Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	153583	1.78	641	0.20	1876	0.52	675	0.25
Gereformeerd Politiek Verbond (GPV)	108724	1.26	14778	4.53	6998	1.92	6473	2.37
S P (Socialistische Partij)	303703	3.53	14034	4.30	11753	3.23	7841	2.87
SENIOREN 2000	36157	0.42	1012	0.31	842	0.23	880	0.32
Natuurwetpartij (NWP)	15746	0.18	448	0.14	607	0.17	402	0.15
Nieuwe Communistische Partij-NCPN	5620	0.07	1543	0.47	420	0.12	229	0.08
De Groenen	16585	0.19	710	0.22	480	0.13	357	0.13
Vrije Indische Partij (VIP)	7225	0.08	188	0.06	136	0.04	161	0.06
IdeALISTEN/JIJ	2500	0.03	105	0.03	96	0.03	68	0.02
NED. MIDDENST. PARTIJ (NMP)	23512	0.27	727	0.22	1110	0.31	780	0.29
NEDERLAND-MOBIEL	45219	0.53	1070	0.33			1268	0.46
Katholiek Politieke Partij	8233	0.10	168	0.05	-	-	107	0.04
Het Kiezers Collectief	1668	0.02			-	0	72	0.03
NW. SOL. OUDERENVERB. (NSOV)	6455	0.07			-	0		
Totaal		*8607787*		*326428*		*363714*		*272842*
Opkomst		*73.35%*		*74.77%*		*77.70%*		*76.66%*

Partij	Noord-Holland/10 (Zuid)		Noord-Holland/11 (Noord)		s-Gravenhage/12		Rotterdam/13	
Partij van de Arbeid (P.v.d.A.)	126350	25.70	147369	28.48	60511	27.80	96189	36.36
Christen Democratisch Appèl (CDA)	69459	14.13	77705	15.01	25309	11.63	24525	9.27
VVD.	162085	32.97	155623	30.07	66875	30.72	60256	22.78
Democraten 66 (D66)	53492	11.29	31506	9.95	24079	11.06	24147	9.13
AOV/UNIE 55+	2543	0.52	3284	0.63	1129	0.52	2452	0.93
GROENLINKS	38183	7.77	42528	8.22	19442	8.93	23298	8.81
Centrumdemocraten (CD)	2429	0.49	2963	0.57	2178	1.00	3319	1.25
RPF	6934	1.41	5276	1.02	2466	1.13	3219	1.22
Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	2121	0.43	1003	0.19	1365	0.63	2742	1.04
Gereformeerd Politiek Verbond (GPV)	3299	0.67	2346	0.45	1489	0.68	2395	0.91
S P (Socialistische Partij)	11139	2.27	15271	2.95	8035	3.69	15810	5.98
SENIOREN 2000	2623	0.53	2747	0.53	1343	0.62	1378	0.52
Natuurwetpartij (NWP)	896	0.18	1032	0.20	547	0.25	613	0.23
Nieuwe Communistische Partij-NCPN	228	0.05	323	0.06	176	0.08	219	0.08
De Groenen	1057	0.22	1018	0.20	625	0.29	395	0.15
Vrije Indische Partij (VIP)	413	0.08	403	0.08	354	0.16	228	0.09
IdeALISTEN/JIJ	136	0.03	145	0.03	78	0.04	83	0.03
NED. MIDDENST. PARTIJ (NMP)	1651	0.34	1777	0.34	393	0.18	470	0.18
NEDERLAhTD-MOBIEL	3809	0.77	4464	0.86	897	0.41	1497	0.57
Katholiek Politieke Partij	318	0.11	608	0.12	328	0.15	175	0.07
Het Kiezers Collectief	178	0.04	144	0.03	71	0.03	76	0.03
NW. SOL. OUDEREN VERB. (NSOV)		0			-	0	1053	0.40
Totaal		*491545*		*517537*		*217690*		*264539*
Opkornst		*75.40%*		*75.62%*		*64.40%*		*62.38%*

Overijssel/4		Flevoland/5		Gelderland16 (Luid)		Gelderland/7 (Midden +Oost)		Utrecht/8		Amsterdam/9	
180974	29.03	38531	25.84	88048	31.78	227755	28.11	146240	23.57	107065	32.25
166671	26.74	22117	14.83	47153	17.02	175063	21.61	99056	15.96	20214	6.09
116610	18.71	43431	29.12	63715	22.99	186176	22.98	171996	27.72	73757	22.22
41311	6.63	13451	9.02	24532	8.83	64057	7.91	70669	11.39	47612	14.34
3093	0.50	1136	0.76	1110	0.40	2824	0.35	2137	0.34	2239	0.67
35017	5.62	9845	6.60	23612	8.32	49273	6.08	53365	8.60	49731	14.98
2847	0.46	891	0.60			3682	0 45	3441	0.55	3140	0.95
19968	3.20	4978	3.34	3405	1.23	30114	3.72	18420	2.97	1671	0.50
14077	2.26	3456	2.32	7933	2.86	28397	3.51	14860	2.39	319	0.10
18263	2.93	3344	2.24	1217	0.44	10350	1.28	12351	1.99	943	0.28
15966	2.56	3959	2.65	11450	4.13	19714	2.43	15824	2.55	14890	4.49
1613	0.26	789	0.53	1160	0.42	2104	0.26	2533	0.41	2056	0.62
725	0.12	669	0.45	314	0.11	1083	0.13	817	0.13	770	0.23
316	0.05	92	0.06	131	0.0.5	239	0.03	228	0.04	490	0.15
895	0.14	216	0.14	831	0.30	1196	0.15	1310	0.21	2681	0.81
481	0.08	105	0.07	179	0.06	700	0.09	610	0.10	471	0.14
139	0.02	38	0.03	97	0.04	278	0.03	186	0.03	211	0.06
1443	0.23	581	0.39	800	0.29	2518	0.31	1651	0.27	772	0.23
2321	0.37	1394	0.93	1096	0.40	3342	0.41	3662	0.59	2509	0.76
503	0.08	102	0.07	242	0.09	495	0.06	538	0.09	312	0.09
115	0.02			60	0.02	90	0.01	93	0.01	101	0.03
-	0	-	-		0	663	0.08	479	0.08		
	623348		*149125*		*277085*		*810113*		*620466*		*331954*
	78.25%		*72.87%*		*74.57%*		*76.42%*		*76.48%*		*64.38%*

Zuid-Holland/14 (Zuid)		Zuid-Holland/15 (Noord)		Zeeland/16		Noord-Brabant/17 (West)		Noord-Brabant/18 (Oost)		Limburg/19	
190674	28.04	151107	23.72	56515	27.80	153383	29.23	203545	28.68	175277	29.88
105494	15.52	107587	16.89	34982	17.21	102353	19.51	163324	23.01	142627	24.31
184070	27.07	193167	30.32	47393	23.31	135342	25.79	167605	23.61	124812	21.28
55261	8.13	65300	10.25	14024	6.90	44645	8.51	58446	8.23	43246	7.37
3707	0.55	2344	0.37	1186	0.58	2622	0.50	4054	0.57	5869	1.00
38467	3.66	39866	6.26	11090	5.46	36438	6.94	45747	6.45	43757	7.46
4656	0.68	3469	0.54	1161	0.57	4548	0.87	4855	0.68	5932	1.01
24348	3.58	17309	2.72	7354	3.62	5178	0.99	2160	0.30	1364	0.23
32103	4.72	19485	3.06	16828	8.28	4984	0.95	466	0.07	250	0.04
8343	1.23	7955	1.25	3577	1.76	1933	0.37	1633	0.23	1017	0.17
20093	2.96	18024	2.83	5640	2.77	21665	4.13	43412	6.12	29183	4.98
2335	0.34	2422	0.38	656	0.32	2931	0.56	3313	0.47	3420	0.58
933	0.14	1067	0.17	310	0.15	916	0.17	1367	0.19	2230	0.38
220	0.03	190	0.03	87	0.04	312	0.06		-	177	0.03
916	0.13	923	0.14	225	0.11	859	0.16	968	0.14	923	0.16
545	0.08	484	0.08	123	0.06	559	0.11	588	0.08	497	0.08
199	0.03	130	0.02	48	0.02	148	0.03	170	0.02	145	0.02
1648	0.24	1723	0.27	549	0.27	1381	0.26	2279	0.32	1259	0.21
4670	0.69	3927	0.62	1192	0.59	2967	0.57	3189	0.45	1945	0.33
419	0.06	492	0.08	147	0.07	580	0.11	970	0.14	1529	0.26
114	0.02	140	0.02	-	-	105	0.02	172	0.02	137	0.02
710	0.10		-	195	0.10	883	0.17	1486	0.21	986	0.17
	679925		*637111*		*203282*		*524752*		*709749*		*586582*
	74.59%		*77.73%*		*73.71%*		*68.46%*		*72.12%*		*68.34%*

over aan de politie Kennemerland. Morkhoven had gedreigd foto's van pornokopers openbaar te maken als er geen actie tegen de pedofielen werd ondernomen.

TOP OM VRAAGT OM TERUGKEER DOCTERS VAN LEEUWEN

Topfuntionarissen van het Openbaar Ministerie vroegen de Nederlandse Vereniging voor rechtspraak in augustus te bemiddelen bij minister Korthals van Justitie om de' ontslagen Arthur Dotters van Leeuwen opnieuw te benoemen als voorzitter van het college van procureurs-generaal. NRC *Handelsblad* van 8 augustus 1998 meldde dat het college 'leegliep'. Ook zou de reorganisatie van het OM 'volgens ingewijden zo goed als stilliggen' sinds het vertrek van 'King Arthur'.

VERKLARINGES VLUCHTELISGEN ONZORGVULDIG OSDERZOCHT

Ombudsman M Oosting publiceerde op 19 augustus 1998 zijn bevindingen over de wijze waarop de overheid de verklaringen van personen onderzoekt die politiek asiel in Nederland vragen. Oosting had zijn dienst op eigen initiatief 59 gevallen laten bestuderen en kwam tot de conclusie dat de ministeries van Justitie en Buitenlandse zaken hun werk vaak 'niet behoorlijk' doen. Ambassades trekken regelmatig vertrouwenspersonen aan om de verklaringen in het land van herkomst van de vluchteling te onderzoeken en beseffen onder meer niet dat deze derden op hun beurt soms ook medewerkers inschakelen. Oosting erkende dat het onderzoek in het land van herkomst niet gemakkelijk is omdat bijvoorbeeld de autoriteiten daar niet mogen weten wie asiel heeft gevraagd. Een van de suggesties van de ombudsman was meer vertrouwenspersonen aan te stellen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

GEMEENTE AMSTERDAM VOORKOMT DEBACLE GAY GARIES

De Gay Games, een sportevenement voor lesbiennes en homoseksuelen, dat op 1 augustus 1998 op diverse locaties in Amsterdam geopend werd, kregen op 3 augustus een overhruggingskredict van vijf miljoen gulden van de gemeente om de spelen niet in het honderd te laten lopen. De spelen hadden naar schatting een kwart miljoen toeschouwers naar de stad gebracht. Directeur M. Janssens werd op non-actief gesteld en de gemeente eiste dat het stichtingsbestuur onder curatele van het gemeentebestuur kwam te staan.
Toen het tekort tot zes miljoen gulden was opgelopen, vroeg het stichtingsbestuur op 13 augustus surseance van betaling aan.

DNB SCHENKT WINST AAN NATIONAAI FONDS KUNSTBEZIT

De Nederlandsche Bank maakte op 11 augustus 1998 bekend een deel van de winst aan de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit te schenken voor dc aankoop van Nederlandse topstukken. Over de schenking aan deze particuliere stichting. opgezet door de Vereniging Rembrandt, ontstond onenigheid in politiek Den Haag.
Op 28 augustus 1998 liep het NFK op de schenking vooruit door voor ruim tachtig miljoen gulden het laatste onvoltooide schilderij van Piet Mondriaan, Victory Boogie Wogie. aan te kopen.

SHELL E N DAIMLER-BENZ ONTWIKKELEN ELEKTRISCHE AUTO

De diversifiërende oliemultinational Shell die zich in 1998 in Nederland al op de grootschalige productie van zonne-energiepanelen had gestort. maakte op 17 augustus 1998 bekend met autofabrikant Daimler-Benz een auto met een elektrische motor te gaan ontwikkelen. In het laboratorium van Shell in Amsterdam is technologie bedacht om waterstof als brandstof te gebruiken, *catalic partial oxidation.* De waterstof wordt aangemaakt door omzetting van traditionele autobrandstoffen zoals benzine en diesel. De nieuwe techniek kan ook voor duurzame brandstoffen zoals biodiesel worden gebruikt, verklaa den de producenten. en zou ook in bussen en vrachtwagens toegepast kunnen worden. De fabrikanten hopen de elektrische auto over zes jaar op de markt te brengen.

DNB LIET TOEZICHT OP BANK VERSLAPPEN

De Nederlandsche Bank heeft het toezicht op de Bank Bangert Pontier laten verslappen, onthulde *NRC* Handelsblad op 21 augustus 1998. Een cliënt van de bank deed regelmatig grote kasopnames 'zonder dat duidelijk is welke partij hierachter zit; BBP doet hier zaken met een stroman', aldus een uitgelekte interne notitie van DNB. De centrale bank had afspraken met de BBP-directie gemaakt om de kasopnames te verminderen maar controleerde niet of die we den nagekomen. De cliënt, E.J. Swaab. werd later hoofdverdachte in het beursfraudeschandaal 'Operatie Clickfonds'. Op 18 augustus werd bekend dal Justitie een internationaal opsporingsbevel tegen Swaab had uitgevaardigd.

ECOTAX OP GAS EN ELEKTRICITEIT OMHOOG

Tijdens de onderhandelingen over de Miljoenennota 1999 besloot het kabinet op 20 augustus 1998 om de belasting op energie, de ecotax, de komende vier jaar te verhogen, met zes cent per kubieke meter gas en acht cent per kilowattuur stroom. Ter compensatie zou de inkomstenbelasting verlaagd worden. De verhoging van de milieuheffing geldt niet voor bedrijven die veel energie verbruiken en zal over drie jaar worden uitgesmeerd.

CNN WEIGERT TARIEF A2000 TE BETALEN

Op 21 augustus 1998 werd duidelijk dat de Amerikaanse omroep CNN na tien jaar in Amsterdam van de kabel zou verdwijnen. CNN weigerde het 'disproportionele' tarief van *723* duizend gulden per jaar voor doorgifte te betalen. Het kabelbedrijf A2000, dat het kabelnetwerk in het verleden van de gemeente overnam, rekent dit tarief voor alle commerciële omroepen.

GEEN EXPORTVERBOD VOOR NEDERLANDS RUNDVLEES

De ontdekking, op *26* augustus 1998, van een derde geval van de dodelijke hersenziekte BSE bij een koe in Nederland, was voor de Europcsc Commissie geen aanleiding om Nederland een exportverbod voor runderen en rundvlees op te leggen. Van de zestien landen die een importverbod invoerden na ontdekking van de eerste twee BSE-gevallen in Nederland, hadden Japan, Ghana; Iran en Rusland dat inmiddels weer ingetrokken. Het derde geval deed zich voor in het Groningse Vriescheloo.

KLM KOOPT STAAT EN PENSIOENFONDS UIT

De KLM betaalde op 11 agustus 1998 *632.6* miljoen gulden voor gewone aandelen van de Staat en 351,8 miljoen voor het Pensioenfonds voor het Vliegend Personeel. Het Rijk behield via preferente en prioriteitsaandelen ruim veertien procent stemrecht in KLM.

ONDERWIJS

BEZUINIGINGEN OP KENNISNET

Omdat het nieuwe kabinet honderden miljoenen bezuinigde op de uitvoering van het Kennisnet (voorheen Edunet). vreesden middelbare scholen in augustus dat de invoering van het Kennisnet zou mislukken. Scholen en gemeenten zouden op een gezamenlijk netwerk worden aangesloten dat leerlingen beperkte toegang tot Internet en e-mailfaciliteiten biedt. Per tien leerlingen zou één computer worden neergezet en volgens het plan 'Investeren in voorsprong' zou jaarlijks ruim een half miljard voor bijscholing van leraren, onderhoud en systeembeheerders uitgetrokken wo - den. Paars II stelde een kwart miljard per jaar beschikbaar.
De 120 voorhoedescholen die per 1 oktober aan het pilotproject zouden meewerken, hadden in augustus volgens R. van der Horst van de vereniging van schoolleiders VVO. ook de toegezegde subsidies niet volledig ontvangen. Al eerder werd bekend dat het hele project zoveel vertraging had opgelopen en zo'n onzekere toekomst had gekregen dat uitgevers de ontwikkeling van educatieve software voorlopig in de ijskast hadden gezet.

MILITAIRE ZAKEN

NIEUWE ONDERZOEKEN ROND VAL SREBRENICA

De Kamerfracties van PvdA, CD4 en D66 bleken in augustus 1998 voorstander te zijn van een parlementair onderzoek naar wat er is gebeurd met twee fotorolletjes van militairen die betrokken waren bij de val van de moslimenclave Srebrenica. De militairen hadden zelf foto's genomen en hun rolletjes moeten inleveren bij hun commandant. Op de foto's zouden vermoorde moslimmannen te zien zijn en ook hoe een Nederlandse militair de Serviërs hielp bij het afzonderen van de mannen uit de enclave voor transport. Een rolletje bleek na 'een menselijke fout' in het laboratorium helemaal blanco, op het andere waren enkele afbeeldingen goed maar juist die van de vermoorde mannen waren vaag en wazig geworden.
Op 13 augustus 1998 deelde minister De Grave van Defensie de Tweede Kamer mee dat het Openbaar Ministerie in Arnhem een onderzoek zou instellen naar mogelijk strafbaar gedrag van Nederlandse militairen. Op de vlucht voor het Servische leger zouden ze in de nacht van 11 op 12 juli 1993 op een

RAPPORTAGE. OPTREDEN DUTCHBAT

In het *Parool* van 13 augustus 1998 verscheen de letterlijke tekst van het rapport dat kapitein PH Rutten teamleider van het Kodakteam van de Koninklijke Marechaussee op 4 augustus 1993 schreef over de val van Srebrenica en de rol van leden van Duchbat op 12 en 13 juli 1995

Op 3 augustus 1995 kreeg het team het verzoek van CKMar om een managementrapportage op te stellen over de trauma's en frustraties van het Dutchbatpersoneel. Deze verhalen waren door dit personeel aan de verbalisanten verteld. maar niet opgenomen in het proces verbaal.
- Er waren geen danwel onvoldoende voorbereide plannen gemaakt om wat te doen bij een onverhoopte Scrvische aanval op de enclave. Toen deze dan ook kwam. was het een grote chaos. Bij het verlaten van de stau Srebrenica in de richting van Potocari werd zelfs over mensen danwel lijken gereden. De commandovoering tijdens deze actie kercl niet door de bataljonscommandant gedaan - hij was volledig van de kaart - maar door zijn vervanger;
- Bijzonder veel frustraties kwamen naar boven over het feit dat er op geen enkele wijze (geweldloos) verzet was geboden. De militairen kregen zelfs de opdracht hun wapens neer te leggen. Het leek wel dat er alles aan gelegen was de Serviërs ten dienste te zijn ten koste van de Moslims die toch beschermd moesten worden;
- Op geen enkele wijze werd net Bosnisch bedienend personeel van de Nederlandse compound in Potocari in bescherming genomen. ook zij zijn met de transporten afgevoerd. Het werd zelfs toegestaan dat de Serviërs de Nederlandse compound mochten controleren of er zich nog Moslims hadden verborgen. Alleen de vier tolken mochten blijven en zijn later met Dutchbat naar Zagreb vertrokken;
- De 'luchtwaarnemers' die de *airstrikes* moesten begeleiden, waren zo van de kaart dat zij niet in staat waren hun taak uit te voeren. Hun taak werd door anderen overgenomen. Hun commandant - een luitenant - was in Zagreb gestrand:
- Waargenomen werd dat in liet afgeschermde gebied - de compound - door de Serviërs die daar vrij toegang hadden. foto's werden genomen van de vluchtelingen die binnen de omheining stonden. Van de vluchtelingen was zichtbaar dat ze hevig geëmotioneerd waren. Men las de dood in de ogen van die vluchtelingen. Men kon zelfs de dood ruiken:
-Van een bejaard echtpaar is bekend dat de man en vrouw werden gescheiden. Personeel van Dutchbat wilde bemiddelen en zorgen dat de bejaarde man bij zijn vrouw kon blijven. Een Serviër reageerde daarop door de man zijn bezittingen af te pakken en hem bij de andere mannen in te delen. De vrouw reageerde daar hevig geëmotioneerd op. De getuigen hebben allemaal verklaard dat het een ervaring is geweest die veel emoties opriep. Er werd tijdens het scheiden van de mannen van hun gezinnen totaal niet Ingegrepen. ook al gebeurde dit met bruut geweld:
- In één situatie was sprake van overbrenging van een grote groep mensen die vervoerd werden in een overvolle vrachtwagen die was afgedekt met een plastic zeil. Op het verzoek om het plastic zeil te verwijderen om de mensen meer lucht te geven in de brandende zon, werd afwijzend gereageerd door de Serviërs. Een meisje van Artsen zonder Grenzen dat in die situatie wilde ingrijpen. moest afzijdig worden gehouden toen zij hoorde dat de Serviërs weigerden om het zeil te laten verwijderen;
- Gezien werd dat er grote sommen geld - vooral Duitse marken - aan de Nederlandse militairen werden aangeboden om deze in Nederland op de bank te zetten. De Moslims waren bang dat zij dit ook. u-anneer zij de dag zouden overleven. toch kwijt zouden zijn. Waar is dat geld gebleven?
- Frustrerend was ook dat door de leiding van Dutchbat geen enkele actie werd ondernomen toen men wist dat van de weggevoerde mannen alle persoonlijke goederen werden afgenomen en op een hoop gegooid bij een huis in de nabijheid en in het zicht van de Nederlandse compound. Op een gegeven moment was dat huis overvol. Alleen door individuele acties werd het lot van deze grote groep mannen - circa driehonderd personen - enigszins verlicht en werd er transport geregeld voor een aantal van deze mannen;
- Veel kritiek was er op het optreden van de UNMO - een Nederlandse majoor. Bij de eerste beschietingen zocht hij een veilig heenkomen in de compound en heeft daarna geen actieve rol meer gespeeld:
- Ook toen alle 'vluchtelingen' waren afgevoerd werd er geen toestemming gegeven patrouilles uit te voeren in de enclave om te zien of er nog slachtoffers/gewonden aanwezig waren. Men heeft circa een week in de compound verbleven.;
- Tijdens de verhoren van de getuigen werd waargenomen dat men enigszins afwezig reageerde. Toen een stapeltjes foto's op tafel kwam. vertelde een getuige ongevraagd wat hij in de verschillende situaties had meegeinaakt. De verhorende teams hadden sterk het gevoel dat men zijn verhaal kwijt wilde en zich niet uitsluitend beperkte tot het beantwoorden van de vragen die gesteld werden: er werd zelfs gesteld dat enkelen - na hun vakantie - bij elkaar komen om gezamenlijk 'iets' te ondernemen:
- Het algemeen beeld dat heerst bij deze militairen van Dutchbat. laat zich het best omschrijven dat zij zich machteloos voelden:
- Het lijkt derhalve gewenst dat de militairen nog eens de gelegenheid krijgen om in een persoonlijk gesprek hun 'verhaal' te doen over de ervaringen en teleurstellingen die zij in de enclave hebben opgedaan. Hetgeen als zeer frustrerend werd ervaren. Het personeel is ook bang dat wanneer zij hun kritiek uiten tegenover militaire oprangteams hen dat kan schaden in hun verdere militaire carrière.

Venlo. 4 augustus 1995
Kapitein P.H. Rutten. teamleider Kodakteain

blokkade van Bosnische moslims ingereden zijn die de Nederlanders niet wilden doorlaten
Het prominente PvdA-lid Jos van Kemenade commissaris van de Koningin in Noord-Holland. ging op 13 augustus in op een verzoek van De Grave om een onderzoek te leiden naar de vraag in hoeverre het ministerie van Defensie goed heeft meegewerkt aan het achterhalen van de waarheid over de rol van de Dutchbatters tijdens de val van Srebrenica.
Op 14 augustus erkende de commando P. van Klinken in een KRO-radioprogramma en in een uitzending van Netwerk dat Dutchbatters inderdaad hadden meegeholpen aan het verzamelen van de mannen van Srebrenica. Duizenden mannen zijn waarschijnlijk kort daarna geëxecuteerd. Het feit van die hulp was niet nieuw. en de Tweede Kamer besloot de lopende onderzoeken af te machten. In augustus 1998 was het twee jaar eerder begonnen onderzoek van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie naar de val van Srebrenica ook nog niet afgerond. RIOD-directeur Blom meende nog twee tot drie jaar nodig te hebben.
De toenmalige bevelhebber van de landstrijdkrachten. luitenant-generaal b.d. H. Couzy vertelde op 29 augustus aan NRC Handelsblad dat de verantwoordelijlre minister van Defensie. Joris Voorhoeve, zijn advies in de wind sloeg om meteen in 1995 de hele tragedie van Srebrenica naar buiten te brengen. Voorhoeve noemde Couzy's uitspraken 'zeer vals, verbijsterend'. De minister zou er alles aan gedaan hebben de waarheid boven water te krijgen. Alle grote fracties wezen de versie die Couzy van het gedrag van de Defensietop gaf, af en vertegenwoordigers van zowel CDA als D66 meenden dat Couzy alleen probeerde 'zijn eigen straatje schoon te vegen'.

VEILIGHEIDSZONE HAWK-RAKETTEN AANGEPAST

In verband met gezondheidsklachten van militairen stelde Defensie begin augustus 1998 een nieuwe veiligheidszone in rond Hawk-luchtafweersystemen. Na een eerdere versoepeling van de veiligheidsnormen werd het risicogebied rond de Hawks uitgebreid naar een straal van 74 meter (was 43). Dertig militairen hadden zich bij de militaire vakbond AFMP gemeld met kanker en bloedafwijkingen, waarvan echter niet zeker is dat zij aan de elektromagnetische straling van de Hawkraketten moeten worden toegeschreven.

WETENSCHAP EN CULTUUR

MATTHIJS VERMEULENPRIJS VOOR KLAAS DE VRIES

Het Amsterdamse Fonds voor de Kunst kende in augustus 1998 de Matthijs Vermeulenprijs, groot 15 duizend gulden. aan de 54-jarige componist Klaas de Vries toe. Het was de tweede maal dat De Vries deze prijs - een van de weinige voor klassieke muziek en hedendaagse componisten in Nederland - kreeg.
De Vries componeerde onder meer A King, Riding. In het jaar 2000 zal het Nationaal Jeugdorkest een groot werk van hem ten gehore brengen.

OVERLEDEN

COLLEGEVOORZITTER UVA JXNKAREL GEVERS

De voorzitter van het College van Bestuur van de Univeriteit van Amsterdam, Jankarel Gevers, overleed op 5 augustus 1998 aan een hartaanval. De in 1944 in Valkenswaard geboren Gevers studeerde sociologie in Leiden waar hij lid werd van de universiteitsraad. In 1974 werd hij op 30-jarige leeftijd lid van het Leidse bestuurscollege, waarschijnlijk een van de jongste die Nederland ooit gekend heeft. Van 1978 tot 1983 werkte hij mee aan een nieuwe taakverdeling tussen universiteiten en van 1984 tot 1988 was hij als voorzitter van de HBO-Raad betrokken bij de modernisering en schaalvergroting in het hoger beroepsonderwijs. Zijn partij, de PvdA. eiste voor hem in 1988 het voorzitterschap van het college van bestuur van de UvA op. Als het aan de belezen Gevers had gelegen was de UvA het Harvard van Nederland geworden. met een eigen dagblad in plaats van het universiteitsweekblad Folia; een universiteit die middenin het culturele hart van de hoofdstad stond. Feit is dat onder zijn bewind de commerciële activiteiten van de universiteit een hoge vlucht namen. Zijn verzet tegen de verdere afbraak van de autonomie van de universiteiten was vooral verbaal. Zijn partijgenoot en minister van onderwijs Jo Ritzen betitelde hij als 'de laatste Oost-Europese plandemocraat'. Bij zijn overlijden had Gevers 22 nevenfuncties.

TONEELSCHRIJVER GUUS VLEUGEL

Op 12 augustus 1998 overleed in Amsterdam op 66-jarige leeftijd de tekst- en toneelschrijver Guus Vleugel. Vleugel werd bekend als tekstschrijver voor het cabaret Lurelei, zijn songteksten voor Jasperina de Jong en recentelijk nog met het toneelstuk *Srebrenica!* Vleugels liedje *Arme* ouwe uit 1996 een oneerbiedig portretje van koningin Juliana, leidde tot Kameivragen De Volkskrant typeerde Vleugel als een genadeloos observator' en 'een ordeverstoorder die geen rookbom nodig had'.

(Vorige berichten pag. 461/1 - 1998)

ALBANIË

BINNENLAND

POLITIE WORDT INGEKROMPEN

Het ministerie van Binnenlandse zaken verklaarde begin april 1998, dat de 17.500 man sterke politiemacht van Albanië met bijna de helft zou worden ingekrompen. Het ministerie wilde hiermee de politie efficiënter maker.
In de noordelijke stad Burrel schoten ge apende mannen op 21 mei 1998 twee politieagenten dood, na hen in een hinderlaag gelokt te hebben. De moorden vormden de laatste in een reeks van aanslagen, die 70 politiemannen het leven hebben gekost, sinds in maart 1997 de openbare orde instortte.

KABINETSWIJZIGING

Premier Fatos Nano wist zich op 21 april 1998 te verzekeren van de steun van de vijf coalitiepartijen voor zijn plannen voor een kabinetswijziging. Eerder die maand had hij enkele kabinetsleden bekritiseerd wegens het voeren van een eigen agenda en de wijze waarop omgegaan was met buitenlandse hulp.
Premier Fatos Nano beschuldigde president Rexhep Meidani ervan het land in een crisis te storten. omdat die slechts twee van de negen benoemingen door Nano, namelijk die van Perikli Teta tot minister van Openbare orde en van Kastriot Islami tot minister van Regeringscoördinatie had goedgekeurd. Twee dagen later bevestigde Meidani, nadat Nano zijn beschuldiging had ingetrokken, alsnog de benoeming van Bashkim Fino tot vice-premier en minister van Lokaal bestuur en van Ermelinda Meksi tot minister van Economische samenwerking en Handel en tenslotte fiatteerde hij ook die van Mago Lakrori tot minister van Euro-Atlantische integratie, van Ilir Meta tot minister van Europese integratie en de herbenoeming van Leonard Solis tot

hoofd van het gehei-structureerde ministerie van Volksgezondheid

LOKALE VERKIEZINGEN

Internationale waarnemers verklaarden dat de lokale verkiezingen die in het weekeinde van 18 en 19 juni 1998 werden gehouden, eerlijk waren verlopen, De Socialistische Partij won tien van de zestien burgeimeesters- en gemernteraadsvoorzitterczetels. de oppositionele Democratische Partij won er vier.

Het ministerie van Justitie heeft de Communistische Partij gelegaliseerd. De partij was na de val van de veertig jaar durende stalinistische dictatuur in 1990 opgericht: maar werd in 1992 tijdens de regering van president Sali Berisha verboden.

PRESIDENT WIJST WET OP GEHEIME DIENST AF

President Meidan stuurde op 13 augustus 1998 een wet betreffende de geheime dienst Shik terug naar het parlement met het verzoek de wet minder scherp te formuleren. Het artikel over 'de verplichting van de managers van centrale en lokale instellingen, juridische, overheids- of particuliere entiteiten om informatie te verstrekken aan Shik-officieren' had in de pers en bij mensenrechtengroepen een sterk protest losgemaakt.

ISLAMITISCHE FUNDAMENTALISTEN UITGEWEZEN

Minister van Buitenlandse zaken Paskal Milo verklaarde op 18 augustus 1998 dat Albanië zijn grensbewaking gaat verscherpen. De uitspraak van Milo volgde op de uitwijzing naar Egypte van vier van terrorisme verdachte islamitische fundamentalisten en op de terugtrekking door de Verenigde Staten van familieleden en niet-essentieel personeel van de Amerikaanse ambassade in Tirana, uit angst voor mogelijke aanslagen.

ALBANESE AGENT IN AMERIKAANSE AMBASSADE DOODGESCHOTEN

Op 23 augustus 1998 werd een Albanese politieagent door bewakers doodgeschoten toen hij de ambassade van de Verenigde Staten binnenging. Volgens het ministerie van Binnenlandse zaken had hij het terrein van de ambassade van de achterzijde betreden en het vuur geopend. toen hij door politie was aangesproken.

ARRESTATIE VOORMALIGE BEWINDSLIEDEN

Openbare aanklagers gaven in het weekend van 22 op 23 augustus 1998 opdracht tot de arrestatie van drie voormalige ministers en drie voormalige hoge ambtenaren uit de regering van de vroegere president Sali Berisha. Zij werden naar aanleiding van hun vermeende rol in de onlusten van vorig jaar, waarbij ongeveer 2.000 mensen omkwamen, beschuldigd van misdaden tegen de mensheid. In reactie daarop togen enkele duizenden aanhangers van Berisha de maandagavond daarna naar het centrum van Tirana om te demonstreren voor vrijlating van de zes. Berisha riep in een furieuze toespraak op tot omverwerping van de regering.
Premier Fatos Nano ontkende dinsdag in een televisietoespraak. dat hij de hand gehad zou hebben in de arrestatie. om wraak te nemen voor de vier jaar die hij tijdens de regeringsperiode van Berisha wegens 'verduistering' in de gevangenis had doorgebracht.
Donderdag 27 augustus demonstreerden opnieuw enkele duizenden aanhangers van Berisha in het centrum van Tirana. Hoewel een politieagent gewond raakte, deden zich geen ernstige incidenten voor.

IMF TEVREDEN

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF)liet zich op 8 juli 1998 positief uit over de mogelijkheden van economisch herstel van Albanië. Het fonds toonde zich tevreden met de daling van de inflatie, maar waarschuwde voor het gevaar van corruptie en misdaad.

KOSOVO

ALBANEES-JOEGOSLAVISCHE BESPREKINGEN

Op 15 mei 1998 voerden de Joegoslavische president Slobodan Milosevic en de leider van de Kosovaarse Albanezen Ibrahim Rugova besprekingen in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado. Volgens de Albanese premier Fatos Nano hadden de besprekingen een 'positief voorlopig resultaat'. Enkele dagen later onderhandelden vertegenwoordigers van de Kosovo-Albanezen voor het eerst rechtstreeks met de Joegoslavische regering over de toekomstige status van de omstreden provincie.

WAPENSMOKKEL

De politie nam halverwege mei 1998 een grote parij wapens in beslag, die twee Albanezen over de grens met Kosovo probeerden te smokkelen. Albanië ontkende Joegoslavische beschuldigingen, als zou het het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) - dat strijdt voor de onafhankelijkheid van de Servische provincie - van wapens voorzien.
Niettemin ontwikkelde de Noord-Albanese stad Tropoje zich tot een thuishaven voor wapenhandel en voor strijders van het UCK. die er openlijk wapentrainingen houden.

VN-HULP VOOR VLUCHTELINGEN UIT KOSOVO

Op 26 mei 1998 opende het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR)een kantoor in Noord-Albanië om een eventuele toename van de instroom van vluchtelingen uit Kosovo op te vangen. Halverwege juni kwam de noodhulp van de UNHCR aan de naar Albanië gevluchte Kosovaren op gang. Er werden matrassen. dekens. jerrycans en keukenapparatuur aangevoerd naar Bajram Curri, 223 km ten noorden van Tirana, waar het merendeel van de vluchtelingen zich bevond. Alleen al in de laatste twee wekenvluchtten ongeveer 13.000 Kosovaren naar Albanië.

STEUN REGERINGSPARTIJ VOOR OPSTANDELINGEN

De Albanese regerende Socialistische Partij sprak begin juni 1998 haar steun uit voor de Albanese opstandelingen die in Kosovo streden tegen Servische veiligheidstroepen, die zij beschuldigde van etnische zuivering. De partij noemde in haar steunbetuiging weliswaar niet de naam van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), maar de verklaring toonde dat Albanië's tot dan toe gematigde standpunt tegenover Kosovo zich verhardde. Albanië had zich steeds voorstander getoond van het idee om Kosovo de status van republiek binnen Joegoslavië te geven. Het hoopte met een zodanige gematigde benadering aan beide partijen tegemoet te komen.
De Albanese president Meidani beschuldigde de Joegoslavische regering ook van etnische zuivering en genocide op de etnische Albanezen van Kosovo.

BUITENLANDSE ZAKEN

VN-CRISISTEAMS

Op 21 april 1998 arriveerde het tweede van acht crisisteams van de Verenigde Naties in Albanië om advies te verlenen

bij problemen die zouden kunnen ontstaan als gevolg van de crisis in de naburige Joegoslavische provincie Kosovo.

ZUIDOOST-EUROPESE VREDESMACHT OPGERICHT

Acht Zuidoost-Europese landen kwamen op 22 mei 1998 overern om samen met de Verenigde Staten een vredesmacht te vormen ter voorkoming van verdere conflicten in de Balkan. De onderministers van Albanië, Bulgarije, Macedonië. Griekenland, Italië, Roemenië, Slovenië, Turkije en de VS ondertekenden een intentieverklaring om een troepenmacht op te richten ter grootte van 2.000 tot 3.000 man. De Multinationale Vredesmacht van Zuid-Oost-Europa (MPFSEE) zou in opdracht van de Verenigde Naties of de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa ingezet kunnen worden onder bevel van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie of van de West-Europese Unie.

ALBANIË NEEMT CRIMINELEN TERUG

Albanië verklaarde op 27 mei 1998 dat het bereid was om al zijn staatsburgers, die in het buitenland een gevangenisstraf uitzaten, terug te nemen, maar nog niet over voldoende gevangenissen te beschikken. Een groot aantal Albanezen had tijdens de onrust van 1997 kans gezien uit de gevangenissen te ontsnappen.

VN-STEUN VOOR INZAMELEN WAPENS

Albanië heeft de Verenigde Naties (VN) op 12 juni 1998 om financiële steun verzocht bij zijn voornemen om het restant van de meer dan een half miljoen wapens en duizenden tonnen rondslingerende explosieven en ammunitie in te zamelen, die tijdens de onrust van 1997 waren gestolen.

PROTEST BIJ JOEGOSLAVIË WEGENS MOORD

Albanië protesteerde op 18 juni 1998 bij Joegoslavië wegens de vermeende moord op een Albanese staatsburger door Servische grenswachten. Volgens het ministerie van Binnenlandse zaken bevond het slachtoffer zich op Albanees grondgebied, toen hij werd neergeschoten door Servische grenswachten.

GRENSINCIDENT

Op 26 juli 1998 brak er bij de grenspost Morini een vuurgevecht uit tussen Servische en Albanese grenswachters. Volgens het Albanese ministerie van Binnenlandse zaken probeerden Servische grenswachters schietend de grenspost te passeren, maar dropen zij af nadat er teruggeschoten werd.

ONDERLING POLITIEK WANTROUWEN

Delegaties van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE),de Raad van Europa en het Europese parlement brachten eind juni 1998 een tweedaags bezoek aan Albanië. Na een bezoek aan oppositie- en regeringsleiders verklaarden zij dat Albanië nog steeds wordt gehinderd door een klimaat van politiek wantrouwen. Ze riepen de oppositionele Democratische Partij van voormalig president Sali Berisha op om haar boycot van het parlement te beëindigen.

(Vorige berichten pag. 141/1 - 1998)

BULGARIJE

BINNENLAND

KERNCENTRALES

De Europese Commissie toonde zich begin april 1998 'zeer bezorgd' over de veiligheid van de kerncentrale Kozloduy en drong er bij de regering in Sofia op aan, haar belofte om de vier oudste kerncentrales in het jaar 2000 te sluiten, na te komen. De oproep volgde op een verklaring van de regering, dat de vier reactoren tot 2010 operationeel zouden blijven, daar er onvoldoende vervangende energiebronnen voorhanden zijn. Veilige kerncentrales vormen een noodzakelijke voorwaarde voor toetreding van Bulgarije tot de Europese Unie.

PLANNEN VOOR INTEGRATIE ROMA

Bulgarijeverklaarde op 7 april 1998 dat het stappen zou ondernemen om de toestand van de Roma (zigeuners)te bevorderen. De Nationale Etnische en Demografische Raad ontwierp samen met vertegenwoordigers van de Roma een basisprogramma voor de integratie van de Roma, dat voorzag in de oprichting van een centrum voor cultuur en informatie ter bevordering van de werkgelegenheid en opleidingsmogelijkheden van de Roma. Er wonen volgens officiële cijfers tenminste 313.000 Roma in Bulgarije, waarvan 90 procent werkloos en analfabeet is. Veel Roma leven in de grote steden van diefstal, bedelen en prostitutie en lijden onder allerlei vormenvan discriminatie.

TURKSE MINDERHEID

De problematische omstandigheden van de ongeveer 800.000 Bulgaarse Turken duurden voort. Waar in 1989 ongeveer in korte tijd 300.000 etnische Turken emigreerden als gevolg van het assimilatiebeleid van de communistische dictator Todor Zjikov, zorgden in 1998 armoede en werkloosheid nog steeds voor een geleidelijke, maar voortdurende uittocht naar voornamelijk Turkije. De emigratiedruk werd nog verhoogd door het streven van lokale politici van de regeringspartij Unie van Democratische Krachten in de stad Kardzhali, waar een meerderheid aan Slavische Bulgaren woont, om de grenzen van het kiesdistrict zo te wijzigen, dat Kardzhali afgescheiden zou worden van de aanzienlijk armere omgeving van stad, waar een Turkse meerderheid woont.
Op 31 juli nam het parlement een nieuwe mediawet aan. die radio- en televisie-uitzendingen in het Turks toestond. De Beweging voor Rechten en Vrijheid van de Bulgaarse Turken prees de beslissing.

EX- DICTATOR TODOR ZJIVKOV OVERLEDEN

Op woensdag 6 augustus 1998 overleed op 86-jarige leeftijd Todor Zjivkov, de laatste van de Oosteuropese communistische dictators, aan de gevolgen van ouderdom. Hij werd geboren op 7 september 1911 en vormde de belichaming van het communisme in Bulgarije. Sinds Bulgarije in 1944 communistisch werd, kwamen 200.000 Bulgaren in concentratiekampen terecht. Hij kwam in 1954 aan de macht en regeerde zijn land 35 jaar lang met ijzeren hand, langer dan enig ander Oost-Europees leider, en maakte het tot de trouwste bondgenoot van de Sovjet-Unie. In 1989 weigerde hij echter om de democratische hervormingen van de Russische president Gorbatsjov te accepteren en werd hij door het Centraal Comité van de Communistische Partij aan de kant gezet.

Algemeen werd aangenomen dat hij de opdracht had gegeven voor de moord op de Bulgaarse dissident Georgy Markov, die in 1978 in Londen met de giftige punt van een speciale paraplu werd doodgestoken. Sinds 1991 werden er gerechtelijke onderzoeken tegen hem ingesteld wegens o.a. wanbeleid. milieuvervuiling en laten opsluiten van mensen in concentratiekampen. In 1992 werd hij veroordeeld voor het verduis-

teren van publieke gelden voor de aanschaf van luxe-appartementen en westerse auto's voor verwanten en handlangers. In 1997 werd dat vonnis door het Opperste Gerechtshof ongedaan gemaakt. Daarna leefde hij grotendeels comfortabel in Sofia in de villa van zijn kleindochter.
In zijn vorig jaar gepubliceerde memoires noemde hij hel zijn grootste fout, dat hij er niet in geslaagd was om Gorbatsjovs toenadering tot het Westen en Bulgarije's 'terugtrekking van de socialistische weg' te voorkomen.

Zijn begrafenis op zondag 9 augustus op de centrale begraafplaats van Sofia werd bijgewoond door ongeveer 10.000, voornamelijk oudere, Bulgaren. De regering en de meerderheid van de bevolking toonden echter geen rouw. President Stojanov schreef in een condoléance-telegram aan de familie: 'Met de dood van Zjivkov is het tijdperk van het Bulgaarse communisme definitief voorbij'.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

WITWASSEN AANGEPAKT

De regering keurde op 2 april 1998 een wetsontwerp goed voor een betere bestrijding van het witwassen van zwart geld. Volgens minister van Justitie Vasil Gotzev werd daarmee de wetgeving meer in overeenstemming met de Europese normen gebracht. De nieuwe wet schreef een gevangenisstraf van maximaal 12 jaar en een meldingsplicht voor financiële instellingen als banken en beurzen van verdachte transacties boven de 15 miljoen lev (ca. 1600 gulden) voor. Tevens werd besloten tot de oprichting van een Financiële Recherchedienst bij het ministerie van Financiën. De maatregelen vormden een deel van een programma ter bestrijding van misdaad en corruptie, dat de regering in juli publiceerde.

LOF VAN IMF EN WERELDBANK VOOR HERVORMINGEN

In een terugblik in mei 1998 op het eerste regeringsjaar van de Unie van Democratische Krachten (SDS), prezen zowel het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank, als de Bulgaarse oppositie het kabinet ervoor, dat het Bulgarije uit de financieel-economische crisis van 1997 had gehaald. Het IMF kondigde aan het laatste deel van een lening van 500 miljoen dollar (ca. 1 miljard gulden) vrij te zullen geven.

Het vorig jaar op advies van het IMF ingevoerde. rigide monetaire beleid. dat de Bulgaarse lev aan de Duitse mark en de hoeveelheid geld in omloop aan de reserves van de centrale bank koppelde. had financiële en macro-economische stabilisatie teweeggebracht. Zo liep de inflatie, die in de periode januari-april 1997 bijna 430% bedroeg, terug tot 3.8% in de eerste vier maanden van dit jaar.

OPPOSITIE AKICOORD MET NIECWE IMF-LENING

De belangrijkste oppositiepartij, de Socialistische Partij (BSP),stemde 21 juli 1998 schoorvoetend in met de voorwaarden voor een lening van het Internationaal Monetair Fonds (IMF). De centrum-rechtse regering had de socialisten toegelaten tot de besprekingen met het IMF om een zo breed mogelijke consensus te verkrijgen voor het ingrijpende en pijnlijke hervormingsprogramma, dat met het IMF was overeengekomen. Bulgarije had, vooral vanwege de last van zijn aanzienlijke buitenlandse schuld van bijna 10 miljard dollar (ca. 20 miljard gulden) aan het einde van het eerste kwartaal van dit jaar, dringend behoefte aan kapitaal. Het IMF zegde in principe een lening van 800 miljoen dollar (ca. 1,6 miljard gulden) toe, die verdeeld over drie jaar zou worden uitbetaald. en gebruikt zou worden voor de ontwikkeling van financiële markten, verbetering van het belastingstelsel en de sociale zekerheid en voor de hervorming van de landbouw en de energiesector. Enkele dagen later verklaarde ook het parlement zich akkoord met de lening.

Sobere begroting

Bulgarije hoopte de andere helft van de benodigde 1,6 miljard dollar te lenen van de Wereldbank, de Europese Unie en andere kredietinstellingen. In overeenstemming met de voorwaarden van de lening presenteerde de regering op 10 augustus 1998 een sobere begroting. die uitgaat van een jaarlijkse groei van het BNP van ongeveer 5% voor de komende drie jaar.
De regering gaat contracten opstellen voor de privatisering van staatsbedrijven om te voldoen aan een andere belangrijke voorwaarde van het IMF.

BUITENLANDSE ZAKEN

SAMENWERKING MET GRIEKENLAND

De Griekse premier Costas Simitis bracht midden april 1998 een tweedaags bezoek aan Bulgarije Met de Bulgaarse president Petar Stojanov kwam hij overeen, dat Bulgarije en Griekenland gezamenlijke projecten zouden opzetten om de infrastructuur van de regio te verbeteren, zoals de bouw van een snelweg tussen de Bulgaarse havenstad Bourgas en de Griekse stad Ormenio

BETREKKINGEN MET BUURLAND TURKIJE VERBETERD

De Turkse minister van Buitenlandse zaken Ismail Cem bracht half mei 1998 een tweedaags bezoek aan Bulgarije, waar hij een ontmoeting had met zijn Bulgaarse ambtsgenoot Nadejde Michailova. Turkije wilde een overeenkomst voor langere termijn sluiten voor Bulgaarse elektriciteitsleveranties aan Turkije, Bulgarije drong aan op Turkse investeringen in drie waterkrachtcentrales in Turkije. Tevens werd een versoepeling van de visumplicht voor de ongeveer 800.000 Bulgaarse Turken besproken.
De betrekkingen tussen beide landen waren tijdens de koude oorlog en in de eerste jaren erna slecht, maar werden na de val van de communistische regering geleidelijk beter. Dat bleek o.a. uit het voornemen van enkele Turkse bouwbedrijven om wegen te bouwen in Bulgarije en uit de voorgenomen opening in juni van een vestiging van de Turkse Ziraat Bank in de Bulgaarse hoofdstad Sofia.

Vrijhandelszone

De verbetering van de samenwerking vond zijn uitdrukking in een overeenkomst ter stimulering van de handel tussen Bulgarije en Turkije, die beide landen op 11 juli 1998 ondertekenden tijdens een trilaterale ontmoeting tussen de Turkse premier Mesut Yilmaz, de Roemeense premier Radu Vasile en zijn Bulgaarse ambtsgenoot Ivan Kostov. Er werd besloten dat de invoertarieven vóór 2002 afgeschaft zouden worden en om, in overeenstemming met de aanbevelingen van de Wereldhandelsorganisatie, een vrijhandelszone op te richten.

TOETREDING TOT CEFTA

Bulgarije tekende op 17 juli 1998 een akkoord om toe te treden tot de Centraaleuropese Vrije Handelsovereenkomst (CEFTA). Het lidmaatschap van de CEFTA, - een samenwerkingsverband dat in 1992 werd opgericht door Hongarije, Polen en het toenmalige Tsjecho-Slowakije als een Midden-Eu-

ropese tegenhanger van de Europese Unie (EU) en een vervanging van het voormalige communistische handelsblok de Comecon - is een voorwaarde voor toetreding tot de EU.

BETREKKINGEN MET RUSLAND VERBETERD

President Petar Stojanov slaagde er tijdens zijn bezoek aan Moskou eind augustus 1998 in om de bet ekkingen met Rusland, die na de val van het communisme bekoeld waren, te verbeteren. Stojanov en zijn Russische ambtsgenoot Boris Jeltsin kwamen overeen een commissie in te stellen om de bilaterale betrekkingen uit te werken. Bulgarije had met zijn voornemen om lid te worden van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie en de Europese Unie een aantal politici in Moskou tegen zich in het harnas gejaagd, maar had zich, met het oog op zijn volledige afhankelijkheid van Russisch aardgas en de aantrekkelijke Russische afzetmarkt voor Bulgaarse exportproducten, grote diplomatieke inspanningen getroost om het vertrou en van Moskou terug te winnen.

(Vorigeberichten pag. 215/2 - 1998)

r

GRIEKENLAND

BINNENLAND

BOMAANSLAGEN

Reeks aanslagen met gasbommen in Athene

De reeks bomaanslagen die in januari 1998 begon, zette zich daarna voort. De politie maakte op 31 mei 1998 bekend dat er tot dan toe al 150 aanslagen waren gepleegd met behulp van 'gasbommen'. Dit zijn bommen die zijn gemaakt van met elkaar verbonden gasbussen. Doelwit van de aanslagen waren vooral bankfilialen, kantoren van politici en auto's van diplomaten. De daders behoren volgens de politie tot vijf. kleine anarchistische groepen die pas dit jaar voor het eerst van zichlieten horen.

De reeks begon op 13 januari 1998, nadat de Griekse politie de 27-jarige Nikos Maziotis had gearresteerd. Maziotis werdverdacht van lidmaatschap van de verboden Formatie van de Vechtende Guerilla (MAS). Hierop startte een reeks aanslagen op auto's en vestigingen van de Amerikaanse bedrijven General Motors en McDonalds.

Deze reeks zette zich in april voort. In sommige gevallen werd de aanslag opgeëist, maar meestal was dit niet het geval.
Op 1 april 1998 ontploften twee 'gasbommen', één voor het ministerie van Arbeid en de ander voor het partijkantoor van de minister van Arbeid. In beide gevallen was alleen sprake van materiële schade. Niemand claimde deze aanslagen.
Op 19 april ontplofte een bom bij een filiaal van de Ionische Bank in Athene. Deze bank was veelvuldig het doelwit van de aanslagen. De anarchisten protesteerden hiermee tegen de voorgenomen privatisering van deze staatsbank. In dit geval werd de aanslag opgeëist door de 'Autonome Revolutionaire Activiteiten'.
Op 23 april 1998 ontplofte een 'gasbom' bij de Joodse Raad in Athene. De groep 'Internationale Solidariteit' eiste de aanslag op en zei dat het ging om een steunbetuiging voor de Palestijnse bevolking.
Een dag later ontplofte er opnieuw een bom bij een filiaal van de Ionische Bank in Athene. Ditmaal stelde niemand zich verantwoordelijk.
In de maand mei was vooral een groep actief die zich 'Brandstichters van het Geweten' noemde. Die maand werden er onder andere aanslagen gepleegd op het kantoor van regeringswoordvoerder Dimitris Reppas, de auto van een Franse attaché, auto's van de Joegoslavische ambassade, het hoofdkantoor van Olympic Airways, filialen van de Ionische Bank en filialen van de Britse Barclays bank.
De reeks werd in juni, juli en augustus voortgezet. Ditmaal eisten ook 'Brandstichters voor Sociale Eenheid' en 'Revolutionaire Strijd' aanslagen op.

17-novembergroep opnieuw actief

Behalve de kleine anarchistische groepen, was ook de 17 novembergroep opnieuw actief. Dit is Griekenlands meest bekende stadsguerillagroep.
De 17 novembergroep eiste op 9 april 1998 de verantwoordelijkheid voor een reeks anti-Amerikaanse bomaanslagen in februari en maart op. Doelen waren onder andere Amerikaanse autobedrijven en vestigingen van McDonalds. De 17-novembergroep schreef in een verklaring aan het dagblad Eleftherotypia: 'We hebben besloten het Amerikaans nationaal imperialisme aan te vallen.' Dit omdat de Verenigde Staten in de conflicten om de Egeïsche Zee en Cyprus teveel partij zou kiezen voor Turkije.
Kenmerk van deze aanslagen was dat ze met professionelere bommen waren gepleegd dan de gasbommen die de anarchisten gewoonlijk gebruiken. Dat gold ook voor de aanslag van 24 juni 1998 op de Alpha Kredietbank in Athene. Een zware bom vernielde hier niet alleen de bank, maar ook omliggende auto's en gebouwen. De aanslag merci opgeëist door de onbekende groep 'Mei 98', maar de politie liet weten dat het gezien de bom moest gaan om de 17-novembergroep.
Politiefunctionarissen vermoedden dat de 17-novembergroep ook achter de aanslag zat op de reder Kostas Agapitos op 12 juli 1998. Agapitos werd toen in de haven van Pireaus onder vuur genomen door twee mannen op een motor. Ze schoten hem door de armen en benen. Hoewel niemand de aanslag claimde, schreef de politie deze aanslag ook aan de 17-novembergroep toe, omdat deze in 1997 een andere reder bij een aanslag had doodgeschoten.
De 17-novembergroep is actief sinds 1975 en heeft volgens officiële functionarissen 22 mensen vermoord.

KLACHT EX-KONING ONTVANKELIJK VERKLAARD

De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens in Straatsburg heeft op 21 april 1998 een deel van de klachten van de voormalige Griekse koning Constantijn ontvankelijk verklaard. Dat wil zeggen dat deze kunnen worden voorgelegd aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Onduidelijk bleef welk deel van de klachten wel en welk deel van de klachten niet naar het Europees Hof zouden gaan. Zowel Constantijn als de Griekse regering beschouwden zich derhalve als overwinnaar.
Constantijn vroeg in 1994 een paspoort aan, maar dit werd hem geweigerd omdat hij zijn achternaam niet wilde opgeven. Verder weigerde de Griekse overheid hem het landgoed af te staan waar hij zich als koning wilde vestigen. Regeringswoordvoerder Dimitris Reppas verklaarde dat er geen verandering was gekomen in het standpunt van de regering: 'De heer Constantijn Glucksburg eist zijn bezit op als koning, terwijl hij er zich van ons als privé-persoon kan vestigen.' Constantijn ontvluchtte Griekenland in 1967. In 1974 werd de monarchie per referendum afgeschaft.

BEZUINIGINGEN LEIDEN TOT SPANNING BINNEN PASOK

De bezuinigingspolitiek van de regering-Simitis leidde in mei 1998 tot forse spanningen binnen de socialistische re-

geringspartij PASOK De linkervleugel verweet premier Simitis het verloochenen van de socialistische principes. Deze vleugel steunde ook de vakbondsprotesten tegen het economische beleid van de regering. Griekenland werd maandenlang getroffen door stakingen.
Een deel van PASOK keerde zich ook tegen de voorgenomen privatiseringen omdat deze vooral ten koste gaan van de ambtenaren en die vormden juist het trouwste electoraat van de PASOK.
Simitis bleef bij zijn beleid. Op 15 mei 1998 zei hij tegen het centraal comité van PASOK dat er niet te praten valt over zijn politieke lijn: 'Wij onderhandelen niet over onze politiek en onze doelen. want hiervoor hebben we een mandaat van de kiezer gekregen.'
Evangelos Yannopoulos, de minister van Justitie. nam het op 29 mei 1998 op voor Simitis: 'Iedereen moet begrijpen dat de oude tijden voorbij zijn. Als we ons niet bij de EMU aansluiten, gaan we kapot.'
Minister van Financiën. Yannos Papandoniou, zei op 26 juni 1998: 'Er is geen sprake van een slechte planning, maar van een gebrek aan steun uit de partij. (...) Socialisme betekent een welvaartsstaat, maar een welvaartsstaat heeft een sterke economie nodig.'

Op 18 juni 1998 bleek uit een opiniepeiling dat de populariteit van Kostas Simitis zich op een dieptepunt bevond. Nog maar 28.4 procent van de Grieken had vertrouwen in hem. Een jaar eerder was dat nog 41.4 procent. Opvallend was overigens dat de populariteit van oppositieleider Kostas Karamanlis ook scherp was gedaald en dat de kiezers de PASOK nog steeds zagen als de partij die Griekenland uit de economische crisis kon leiden.

OMSTREDEN ARTIKEL UIT BURGERSCHAPSWET GESCHRAPT

Het Griekse parlement besloot 12 juni 1998 artikel 19 te schrappen uit de Wet op het Burgerschap. Dit artikel bepaalde dat niet-etnische Grieken hun nationaliteit verliezen als zij een langere periode buiten Griekenland verbleven. De wet trof vooral de moslimmeerderheid in het noordoosten van het land.

BOSBRANDEN

Griekenland werd in juli en augustus 1998 getroffen door een groot aantal bosbranden, waarvan de meeste waarschijnlijk waren aangestoken. De ernstigste bosbrand ontstond op 2 augustus 1998 en het duurde drie dagen voordat de brandweer het vuur onder controle had De brand ruïneerde ongeveer honderd huizen in het noorden van Athene terwijl nog eens enkele honderden huizen zwaar werden beschadigd Verder gingen er duizenden hectaren naaldbos verloren Het vuur vernielde ook een zomerkamp voor gehandicapten, een school en drie fabrieken Ook moest een ziekenhuis worden geevacueerd
De brand werd bestreden door 600 brandweerlieden vanuit heel Athene enkele honderden militairen enkele blusvliegtuigen en een helikopter Drie brandweerlieden en een vrijwilliger verloren hierbij het leven

OUD-PRESIDENT KARAMANLIS OVERLEDEN

Op 23 april 1998 overleed in een ziekenhuis in Athene de 91-jarige oud-president Konstantinos Karamanlis. De nestor van de Griekse politiek was twee weken eerder opgenomen vanwege een hart- en longaandoening. Hij werd verpleegd op de intensive care, maar bezweek uiteindelijk aan een hartaanval.
Karamanlis domineerde de Griekse politiek gedurende meer dan veertig jaar en werd algemeen gezien als de man die Griekenland na de val van het kolonelsregime terug leidde naar de democratie.
Hij werd op 8 maart 1907 geboren in het oosten van Macedonië dat destijds nog onderdeel vormde van het Turkse rijk. Na de Balkanoorlogen van 1912 en 1913 viel dit gebied toe aan het Griekse koninkrijk. Karamanlis deed na de Tweede Wereldoorlog zijn intrede in de politiek en was van 1955 tot 1963 eerste minister. Tijdens het kolonelsregime van 1967 tot 1974 koos hij voor een ballingschap in Parijs, maar na de val van de junta keerde hij terug met twee belangrijke doelstelingen in zijn achterhoofd. Hij wilde Griekenland terug leiden naar de democratie en hij wilde dat Griekenland zich zou oriënteren op West-Europa. Beide zaken lukten. Hij richtte in 1974 de conservatieve partij Nieuwe Democratie op en hij organiseerde een referendum dat een einde maakte aan de monarchie.
Hij was opnieuw premier van 1974 tot 1980 en legde in die tijd de basis voor de Griekse toetreding tot de Europese Gemeenschap op 1 januari 1981. Van 1980 tot en met 1983 en van 1990 tot 1995 bekleedde hij het meer ceremoniële ambt van president.

De dood van Karamanlis werd alom betreurd. De Griekse regering kondigde een rouwperiode van drie dagen af en op alle regeringsgebouwen gingen de vlaggen halfstok. President Kostas Stephanopoulos noemde Karamanlis' bijdrage aan de Griekse politiek van 'onschatbare waarde'. De voorzitter van de Europese Commissie. Jacques Santer, zei: 'Griekenland heeft een groots leider en een fervent vechter voor idealen verloren.' De voormalige Franse president Valery Giscard d'Estaing: 'Zonder zijn steun en politieke waardigheid zou Griekenland nooit zo snel aansluiting hebben gekregen bij de Europese Gemeenschap.'
Karamanlis werd op zijn eigen verzoek in stilte begraven op een klein kerkhof in het noorden van Athene.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

REGERING SANEERT OLYMPIC AIRWAYS

De socialistische regering van Kostas Simitis nam 10 april 1998 een wet aan die voorziet in een drastische sanering van de luchtvaartmaatschappij Olympic Airways. De wet regelt onder andere de bevriezing van de inkomens van de 7000 werknemers voor de komende drie jaar, uitbreiding van de werktijden en het niet langer uitbetalen van overuren.
Financieel analisten waren niet helemaal tevreden over de wet, omdat de besparingen 15 procent lager uitvallen dan begroot. Simitis was namelijk gedwongen concessies te doen aan de linkervleugel van de PASOK om de wet door het parlement geloodst te krijgen. 'Het is beter dan niets'. zei een financieel analist.
De wet is een testcase voor soortgelijke maatregelen die de overheid wil treffen in het kader van de sanering van de overheidsfinanciën. Simitis voert al een jaar een drastische economische politiek met als doel de aansluiting van Griekenland bij de Europese Monetaire Unie (EMU) in het jaar 2001. Daartoe zullen onder andere ook de posterijen, de spoorwegen en de busmaatschappijen gesaneerd moeten worden.
Minister van Buitenlandse zaken; Theodoros Pangalos, pleitte overigens op 30 april 1998 in een interview met het dagblad *Eleftherotypia* voor de sluiting van Olympic Airways. Hij wees er op dat het bedrijf al twintig jaar verlies leed en dat niemand meer wil vliegen met het zieke bedrijf. Pangalos: 'Olyinpic Airways is een zwart gat dat het geld van de Grieken opslokt.'

PRIVATISERISG IONISCHE BANK DOORGEZET

Werknemers van de Ionische Bank. voor 58 procent in handen van de door de overheid gecontroleerde Handels-

bank, gingen op 11 mei 1998 in staking uit protest tegen de voorgenomen pi-ivatisering van de bank en bezetten onder andere het centrale computercentrum. Als gevolg hiervan konden de spaarders niet meer bij hun tegoeden. Derechter besloot op 28 mei 1998 dat de bankemployees weer aan het werk moesten maar zij negeerder. het bevel en volhardden in de staking. De oproerpolitie had toen al twee maal met geweld het computercentrum ontruimd, maar dit was telkens opnieuw bezet.
De protesten bereikten een hoogtepunt op 19 juni 1998 toen regeringsvertegenwoordigers met aandeelhouders een vergadering hielden over de toekomst van de bank. De vergadering overdag moest worden afgebroken, omdat betogers de deelnemers met projectielen bestookten. De vergadering werd 's avonds op een andere plaats voortgezet, waarbij de deelnemers werden beschermd door een enorme politiemacht. Tijdens de vergadering werd besloten de Ionische Bank definitief te privatiseren. De Handelsbank zou 7 procent van de aandelen houden en dus 51 procent verkopen. De belangrijkste gegadigde voor dit pakket is de Alpha Kredietbank, de grootste particuliere bank van Griekenland.

BUITENLANDSE ZAKEN

PARLEMENT RATIFICEERT UITBREIDING NAVO

Het Griekse parlement heeft op 15 mei 1998 bij meerderheid van stemmen het voorstel geratificeerd dat voorziet in de uitbreiding van de NAVO met Hongarije. Polen en Tsjechie. De uitbreiding is pas formeel een feit als alle zestien NAVO-lidstaten het voorstel hebben geratificeerd.

PREMIER SIMITIS BEZOEKT BCLGARIJE

Premier Kostas Simitis bracht op 26 en 27 augustus 1998 een tweedaags bezoek aan zijn Bulgaarse ambtgenoot. Onderwerp van bespreking waren de nucleaire veiligheid en de bilaterale relaties. Griekenland maakt zich ernstige zorgen over de verouderde kerncentrale in Kozloduy. Verder spraken beide bewindslieden over de aanleg van een pijpleiding die Russische olie naar Griekenland moet transporteren.

RELATIE MET TURKIJE

CONFLICTES OVER EGEISCHE ZEE DUREN VOORT

De chefstaf van het Griekse leger. Anthanasios Tzoganis, had op 7 april 1998 in Vouliagméni een ontmoeting met zijn Turkse ambtgenoot Hakki Karadayi. Beide militairen spraken een uur lang over de situatie in de Egeïsche Zee. Belangrijkste onderwerp was het stopzetten van de militaire oefeningen gedurende het toeristenseizoen. Beide landen waren dat al in 1988 in een verdrag overeengekomen, maar in de praktijk kwam er nog weinig van terecht.
De ontmoeting betekende niet dat de spanningen afnamen. Turkije protesteerde op 28 april 1998 heftig tegen het Griekse voorstel om het toerisme te ontwikkelen op enkele eilanden vlak voor de Turkse kust. Volgens Turkije zou het om Turkse eilanden gaan.
Turkije protesteerde op 7 juli 1998 opnieuw. Ditmaal tegen de bewapening van enkele eilanden nabij Turkije. Regerings oordvoerder Dimitris Reppas reageerde hierop met de mededeling dat Griekenland het recht heeft zichzelf te verdedigen: 'We kunnen niet onverschillig blijven als we zien dat het Vierde Leger is gestationeerd aan de kust met 200 landingsvoertuigen en dat een deel van Cyprus is bezet door Turkse troepen.'

FRANKRIJK BESCHULDIGD VAN PARTIJDIGHEID

De Griekse minister van Buitenlandse zaken, Theodoros Pangalos, stelde op 30 april 1998 in een interview dat 'de Franse president Jacques Chirac paradeert voor Turkije als de ster in een schoonheidswedstrijd. Aanleiding voor deze uitspraak was de Franse houding in de kwestie Cyprus. Frankrijk meende dat Cyprus pas lid kon worden van de Europese Unie als het eiland niet langer meer is verdeeld in een Grieks en een Turks deel.
De Amerikaanse ambassadeur bij de Vere gde Naties, Richard Holbrooke. werd op 26 april 1998 in Athene uitgejouwd, toen hij pleitte voor het Turkse lidmaatschap van de Europese Unie. Holbrooke was tevens de speciale Amerikaanse afgezant voor Cyprus die eerder dat jaar tevergeefs probeerde de dialoog op gang te brengen tussen de Grieks- en Turks-Cyprioten.

VERDERE INCIDENTEN

In juli en augustus 1998 vonden er weer enkele incidenten plaats tussen Griekenland en Turkije. Op 28 juli 1998 opende een Griekse kustwacht het vuur op een tiental Turkse vissersboten nabij het eiland Chios. omdat zij zich in de Griekse territoriale wateren zouden bevinden.
Op 30 juli 1998 openden Griekse en Turkse militairen bij een grensrivier het vuur op elkaar Beide partijen beschuldigden elkaar ervan met schieten te zijn begonnen en beide partijen spraken van 'onacceptabel gedrag' dat 'ten sterkste werd veroordeeld '
Op 17 augustus 1998 arresteerde de Griekse politie zes Turken op het eiland Kalymnos omdat ze daar een Turkse vlag hadden neergezet De zes waren met een privéjacht op het eiland geland, hadden daar de Turkse vlag neergezet en vervolgens foto's van elkaar genomen

(Vorige berichtenpag 218/2 - 1998)

KROATIË

BINNENLAND

TUDJMAN HERKOZEN ALS PRESIDENT

Op 15 juni 1997 werd president Franjo Tudjman herkozen voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar. In augustus 1992 had Tudjman een verpletterende overwinning behaald bij de eerste presidentsverkiezingen in Kroatië na de afscheiding van Joegoslavië in juni 1991.

De 75-jarige Tudjman, die maagkanker zou hebben, was kandidaat voor de regerende rechtse, nationalistische Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ). Zijn tegenstanders waren Zrdavko Tomac van de linkse Sociaal-Democratische Partij (SPH) en Vlado Gotvac van de centrumlinkse Kroatische Sociaal-Liberale Partij (HSLS).

UITSLAG PRESIDENTSVERKIEZINGEN

	Stemmen	%
Franjo Tudjman	1.337.990	61.41
Zrdavko Tomac	458.172	21,03
Vlado Gotovac	382.630	17.56

Opkomst: 54,62 procent

In een op 16 juni gepubliceerd rapport uitten verkiezingswaarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) kritiek op de verkiezingen, die naar hun mening vrij, maar oneerlijk waren verlopen. Volgens het rapport hadden de verkiezingen niet voldaan aan de 'minimumnormen voor een democratie en fundamentele tekortkomingen' vertoond.

Installatie president **Tudjman**

Op 3 augustus werd president Franjo Tudjman beëdigd voor een tweede ambtstermijn van rijf jaar. In zijn inaugurele rede verklaarde Tudjman dat Kroatië 'op consistente wijze steun had gegeven aan de uitvoering' van het Vredesakkoord van Dayton. Hij zei dat zijn land voorstander was van de volledige normalisering van de betrekkingen met Joegoslavië, maar 'resoluut iedere mogelijkheid van toetreding tot een nieuwe politieke unie op de Balkan of een andere Zuid-Oost-Europese st uctuur van de hand wees'.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Het Kroatische persagentschap *HINA* berichtte op 10 september 1997 dat Borislav Skegro, tot dan toe vice-premier belast met Economische zaken en Financiën. staatsminister van financiën Bozo Prka was opgevolgd. Sergei Morsan werd benoemd tol minister van Toerisme als opvolger van Nico Bulic.

GRONDWETSWIJZIGINGEN

President Franjo Tudjman stelde op 3 november 1997 een aantal grondwetswijzigingen voor die de Kamer van Dist icten en dc Kamer van Afgevaardigden (de Eerste en Tweede Kamer van het parlement. de Sabor) vervolgens op respectievelijk 12 en 21 november goedkeurden. r

De wijzigingen in de uit 1990 daterende grondwet behelsden onder meer een grondwettelijk verbod op ieder initiatief tot een associatie tussen Kroatië en andere staten; dat zou kunnen leiden tot het herstel van de Joegoslavische federatie of een andere unie van Balkanstaten. Verder werd in de gewijzigde grondwet Kroatië omschreven als 'de nationale staat van het Kroatische volk en een staat waarvan leden van etnische minderheden en andere personen burger zijn. De vorige omschrijving, die 'de staat van leden van andere naties en andere minderheden' luidde, was geschreven toen Kroatië wettelijk deel uitmaakte van de voormalige Socialistische Federale Republiek Joegoslavië.

NIEUWE COMMUNISTISCHE PARTIJ

Stipe Suvar, voormalig leider van de Liga van Communisten van Kroatië en voormalig vice-president van het Joego-Slavische Collectieve Staatspresidium; maakte op 23 oktober 1997 bekend dat hij de Socialistische Arbeiderspartij van Kroatië (SRPH) had opgericht. De nieuwe partij hield haar openingscongres op 25 oktober.

UITSTEL INTERNATIONALE LENING

Tijdens een vergadering stelde de Wereldbank op 1 juli 1997 een besluit over een lening van 30 miljoen dollar (ca. 60 miljoen gulden) aan Kroatie voor onbepaald tijd uit. De *International Herald Tribune* van 3 juli berichtte dat het uitstel het gevolg was van krachtig lobbywerk van de VS, die de lening hadden willen blokkeren om daarmee uitdrukking te geven aan hun ongenoegen over de in hun ogen gebrekkige naleving door Kroatië van het Vredesakkoord van Dayton uit 1993.

IMF MAAKT GELD VRIJ

Op 10 oktober 1997 ging het IMF akkoord met de verdere uitbetaling van een krediet voor drie jaar ter waarde van 486 miljoen dollar, waarover in maart overeenstemming was bereikt. De VS hadden de vrijgave van het krediet geblokkeerd in een poging om Kroatië te dwingen zich te houden aan het Vredesverdrag van Dayton uit 1993. De VS zouden akkoord zijn gegaan met het vrijgeven van het geld. nadat tien van oorlogsmisdaden verdachte Bosnische Kroaten waren uitgeleverd aan het Internationale VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië.

Het Kroatische persbureau HINA berichtte op 13 oktober dat de Kroatische regering en de centrale bank hadden besloten geen gebruik te maken van het IMF-krediet, aangezien een gezonde betalingsbalans en een grote reserve aan buitenlandse valuta voldoende waarborgen boden voor 's lands liquiditeit in het internationale betalingsverkeer.

MINISTER VAN ONDERWIJS STAPT OP

Minister van onderwijs Ljilja Vokic nam op 27 februari 1998. drieëneenhalf jaar na haar aantreden, ontslag en stapte uit de regeringspartij HDZ. Vokic, die zich de laatste maanden in had gezet voor hogere lonen voor leerkrachten van lagere en midelbare scholen, kwam tot haar besluit, nadat het parlement definitief een wetsontwerp voor onderwijs in minderheidstalen had verworpen.

MINISTER VAN DEFENSIE OVERLEDEN

Op 4 mei 1998 is minister van Defensie Gojko Susak op 53-jarige leeftijd overleden aan de gevolgen van longkanker. Susak was de op een na machtigste man van het land en de rechterhand van president Franjo Tudjman, sinds hij diens verkiezing tot president in 1990 had mogelijk gemaakt door miljoenen in zijn verkiezingsfonds te storten. Susak werd algemeen gezien als het brein achter de opbouw van het Kroatische leger. waarvoor hij bij nationalistische Kroatische emigrés miljoenen dollars inzamelde. en dat in 1995 grote gebieden heroverde op de Serviërs. De in Bosnië geboren Susak was de leider van de hard-liners binnen de Kroatische Democratische Unie (HDZ) en had grote invlocd op de Bosnische Kroaten. Zijn dood is een gevoelige klap voor de machtige Bosnische lobby in de Kroatische regering.
Hij werd op 7 mei begraven met het grootste eerbetoon tot nog toe in de prille geschiedenis van Kroatië sinds het uitroepen van de onafhankelijkheid in 1991. Zijn doodskist werd op een affuit door de straten van Zagreb gevoerd, gevolgd door een stoet van tienduizenden rouwenden.

Andrija **Hebrang** benoemd tot opvolger

Premier Zlatko Matesa droeg op 14 mei 1998 minister van Volksgezondheid Andrija Hebrang voor als nieuwe minister van Defensie. Hebrang is een van de belangrijkste leden van de hard-liners van de Kroatische Democratische Unie (HDZ).

DEMONSTRATIE TEGEN FASCISME

Ruim 1300 demonstranten verzamelden zich op 9 mei 1998 in Zagreb op het voormalige 'Plein van de slachtoffers van het fascisme', dat toen de Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ)in 1990 aan de macht kwam omgedoopt werd tot 'Plein van de grote Kroaten'. Er bevond zich in de Tweede Wereldoorlog het hoofdkwartier van de Ustasha's, de Kroatische fascisten. De demonstranten meenden dat Kroatië bedreigd werd door nationalisme en eisten dat het plein zijn originele. naoorlogse naam terugkreeg.

PENSIOENGERECHTIGDE LEEFTIJD VROUWEN NIET VERHOOGD

Het parlement heeft op 13 mei 1998 een wetsvoorstel om de pensioengerechtigde leeftijd van 60 jaar van vrouwen gelijk te stellen aan die van 63 van de mannen. verworpen Om massale ontslagen als gevolg van eonomische her-

vormingen te voorkomen had de regering talrijke Kroaten toegestaan met vervroegd pensioen te gaan, waardoor het aantal gepensioneerden steeg tot 850.000.

NIEUWE MINISTER VAN JUSTITIE

Minister van Justitie Miroslav Separovic trad op 14 mei 1998 af en werd hoofd van de Kroatische Inlichtingendienst (HIS). Hij werd opgevolgd door de voormalige Kroatische ambassadeur in Oostenrijk Milan Ramljak.

OPPOSITIE WIL ONDERZOEK NAAR TRANSACTIE BANKAANDELEN

Kroatische oppositiepartijen. onder leiding van de Istrische Democratische Partij (IDS), vroegen 14 mei 1998 het parlement om een onderzoek te doen naar de overdracht van een deel van de aandelen van de regionale Istarska Banka. De IDS wil dat er een parlementaire commissie wordt opgericht om te controleren of de staatsinstellingen, die betrokken waren bij de aandelenverkoop. volgens de wet gehandeld hebben, aangezien de aandelen in handen zijn geraakt van bedrijven die eigendom zijn van een lokale tycoon. In april kwam de Istarska Banka ook al in opspraak na beschuldigingen van de IDS over onregelmatigheden in de overdracht van de aandelen, hetgeen leidde tot een stormloop van rekeninghouders die hun tegoeden opeisten. De regeringspartij Kroatische Demokratische Gemeenschap (HDZ) beweerde dat alles volgens de regels verlopen was, maar de oppositie beschouwde het bankensysteem als rampzalig en eiste een grondig debat erover.

BEZITTINGEN FUNCTIONARISSES VOORTAAN IN OPENBAARHEID

Op 11 juli 1998 werd door het parlement een nieuwe wet aangenomen met betrekking tot overheidspersoneel, volgens welke parlementsleden en ministers vanaf hun aantreden al hun bezittingen moeten aangeven en hun salarissen openbaar gemaakt worden. Hierdoor kunnen regeringsleden geen lucratieve nevenfuncties meer bekleden in het bestuur van particuliere bedrijven.

OPPOSITIEPARTIJEN WILLEN ZICH VERENIGEN

Vlado Gotovac, de leider van de Liberale Partij, verklaarde half juli 1998 dat de oppositiepartijen zich wellicht tot een coalitie aaneen zullen sluiten om hun kansen te verhogen om de heersende Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) bij de verkiezingen van oktober 1999 te verslaan. Hij meende dat de grootste belemmeringen voor de democratie in Kroatië gevormd werden door de media en de kieswet, maar dat deze niet konden worden hervormd zolang de HDZ aan de macht was De drie nationale televisiezenders werden nog steeds beheerst door de HDZ De ontevredenheid onder de bevolking over het beleid van de HDZ groeide de afgelopen maanden naar aanleiding van de hoge werkloosheid en de lage salarissen en pensioenen

CONTROVERSIËLE SALARISVERHOGING FUSCTIONARISSEN

De oppositiepartijen kritiseerden op 24 juli 1998 president Tudjman in felle bewoordingen voor het feit, dat hij de Sabor (het parlement) opdracht had gegeven om een twee weken eerder aangenomen wet, die de salarissen van overheidspersoneel. waaronder dat van de president, met 30 procent verhoogde. wegens 'onvolkomenheden' te herzien. Volgens oppositiekranten had hij destijds zelf die salarisverhogingen volledig gesteund.

SOCIALE ONRUST

DEMONSTRATIES WERKLOZEN E S GEPENSIONEERDEN

Ongevee 5.000 werklozen en gepensioneerden. afkomstig uit alle delen van Kroatië, kwamen op 29 januari 1998 in de hoofdstad Zagreb bijeen om te protesteren tegen de verslechterde sociale omstandigheden. De menigte toog op weg naar het parlement en enkele regeringsgebouwen, maar werd door politietroepen tegengehouden. Enkele leden van de Associatie van Onafhankelijke Vakbonden (SSSH) werden echter voor besprekingen met de autoriteiten toegelaten.

De vakbonden zijn ontevreden over de belasting op toegevoegde waarde (BTW) van 22 procent die op 1 januari 1998 werd ingevoerd en de prijzen van de detailhandel deed stijgen. voorts over het in hun ogen te lage gemiddelde maandloon van ongeveer 800 gulden en over de hoge werkloosheid van 17.6 procent.

De Kroatische regering keurde op 5 februari een progamma voor het scheppen van banen goed en legde het voor aan het parlement. Het programma bevatte een reeks maatregelen. die door premier Zlatko Matesa een week eerder waren aangekondigd, zoals het verlagen van belastingen en sociale lasten die over het bruto loon geheven worden. De maatregelen maakten deel uit van een plan van de regering om het levenspeil en de economie te verbeteren door de belastingen, op dat moment ongeveer 50 procent van het bruto loon, te verlagen. Dit plan kon echter niet verhinderen, dat op 20 februari opnieuw enkele duizenden demonstranten naar het centrale Ban Jelacic-plein in Zagreb trokken. Het stadsbestuur had protesten op het plein verboden, waardoor het het hier en daar tot schermutselingen kwam tussen politie en demonstranten die door het politiecordon heenbraken.

VAKBONDE KONDIGEN HERFSTPROTEST AAN

Vakbonden stelden de regering op 26 juni 1998 een herfst vol protesten in het vooruitzicht, als zij te weinig doet om dc werkloosheid te bestrijden cn de lasten van de arbeiders te verlichten. De verklaring volgde op een staking van docenten van het lager en het middelbaar onderwijs en een ternauwernood voorkomen staking van het spoorwegpersoneel.

GEPENSIONEERDEN PROTESTEREN

Ongeveer 1.000 gepensioneerden demonstreerden op 7 juli 1998 in Zagreb voor verhoging van hun pensioenen. Zij eisten compensatie voor pensioenen die in 1993 bevroren waren teneinde de economie te stabiliseren. Zij waren in mei in het gelijk gesteld door het hoogste gerechtshof van het land, maar de regering houdt vol dat de economie zou instorten als de resterende 30 miljard kuna (ca. 9.2 miljoen gulden) zouden worden uitgekeerd. Wel werd op 11 juli 1998 een wet aangenomen die pensioenen koppelt aan de lonen en aan de kosten van levensonderhoud.

BOERENPROTEST

Boeren blokkeerden op 4 augustus 1998 een weg bij het dorp Piskorevci. Zij protesteerden hiermee tegen het feit. dat zij 22 procent BTW moesten betalen over het bedrag, dat zij van de staat ontvingen voor hun graan. De staat had hun gegarandeerd tegen een vaste prijs graan te kopen, maar besloot na de invoering van de BTW in januari 1998 ook daarover BTW te heffen.

PERSVRIJHEID

HXDIO 101 KRIJGT ZENDVERGUNNING

Op 4 november 1997 kreeg het in Zag-. reb gevestigde radiostation 101 een zendvergunning voor vijf jaar. In november 1996 was de regering er niet in geslaagd de zender uit de lucht te halen. nadat zeker 100.000 mensen in Zagreb vóór Radio 101 hadden gedemonstreerd.
Een groep van vooraanstaande radio- en televisiejournalisten. die de groep Forum 21 vormden, vaardigden op 5 november een rerklaring uit waarin zij de regering opriepen haar bemoeienis met de Kroatische Radio en Televisie (HRT)te staken.

RECHTER VAN ZAAK AFGEHAALD

Een Kroatisch gerechtshof haalde op 26 februari 1998 een rechter van een zaak af, die de voltallige regering wegens laster had aangespannen tegen de voormalige redacteur van het weekblad Globus *weekly*, Davor Butkovic, daar hij een artikel geplaatst had over een Amerikaans rapport over corruptie in de hoogste kringen van de Kroatische regering. De advocaten van de beschuldigde hadden twijfel geuit aan de onpartijdigheid van rechter Oliver Mittelmayer, daar hij zich in enkele rechtzaken. die hij als privé-persoon had aangespannen. door de compagnon van de openbare aanklager had laten vertegenwoordigen.

PROTEST TEGEN LIDMAATSCHAP HDZ VAN TV-REDACTEUREN

De mediagroep Forum 21 drong aan op het ontslag van de belangrijkste redacteuren van de staatstelevisiezender HRT, nadat die toegetreden waren tot de regeringspartij de Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ). De groep achtte het partijlidmaatschap onverenigbaar met journalistiek en redactioneel werk. De HRT is volgens oppositieleden en bepaalde diplomaten een spreekbuis van de HDZ.

PROCESSEN WEGENS LASTER

Op 26 maart 1998 veroordeelde een Kroatisch gerechtshof Davor Butkovic, samen inet de journalist Vlado Vurusic, tot voorwaardelijke gevangenisstraffen van respectievelijk zes en vier maanden wegens belastering van het ministerie van Defensie. Het ministerie had een rechtszaak aangespannen, omdat beide journalisten in een artikel hadden beweerd, dat de regering de Bosnische Kroaat Ivica Rajic. die door de VN voor oorlogsmisdaden gezocht werd, onderdak hadden verleend.

Een andere rechtszaak wegens laster, waar Viktor Ivankic, voormalige redacteur van het satirische weekblad *Feral Tribune* en journalist Marinko Culic. terecht stonden wegens het vergelijken van president Franjo Tudjman met de Spaanse dictator Fransisco Franco werd op 18 mei verdaagd nadat de verdachten niet waren komen opdagen
Het Westen had al eerder zijn bezorgdheid uitgesproken over de behandeling van onafhankelijke journalisten in Kroatië en de controle van de staat op de media. Op dat moment liepen er in Kroatië 530 rechtszaken tegen journalisten en uitgevers wegens laster.

De aanklacht tegen Ivancic en Culic is echter de enige die gebaseerd is op een speciale clausule. die bijzondere bescherming biedt aan de vijf belangrijkste overheidsdienaars, de president, de parlen~entsvoorzitterde premier en de presidenten van het constitutionele en van het opperste gerechtshof.

OORLOGSMISDADEN

OUD-BURGEMEEESTER VAN VUKOVAR GEARRESTEERD

Op 27 juni 1997 arresteerden in Oost-Slavonië functionarissen van het Internationale VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië (het Joegoslavië-tribunaal) met assistentie van UNTAES-militairen de Kroatische Serviër Slavko Dokmanovic, die was aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden.

Dokmanovic. oud-burgemeester van de Oost-Slavonische stad Vukovar, was in maart 1996 door het tribunaal aangeklaagd wegens zijn aandeel in de moord op 260 voor het merendeel Kroatische burgers in Vukovar in november 1991. De aanklacht tegen Dokmanovic was niet openbaar gemaakt en met zijn arrestatie kwam voor de eerste keer aan het licht dat er 'niet-openbare aanklachten' bestonden.

Na zijn arrestatie werd Dokmanovic overgebracht naar de zetel van het tribunaal in Den Haag en werd daarmee de negende verdachte die door het tribunaal in verzekerde bewaring werd gesteld. 65 andere personen die waren aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden. liepen nog steeds vrij rond. Dokmanovic was de eerste gezochte oorlogsmisdadiger die was opgepakt op het grondgebied van een republiek van het voo - malige Joegoslavië zonder dat dit land op de hoogte van de arrestatie was geweest of hieraan had meegewerkt.

VERVOLGING TUDJMAN GEËIST

Op 9 augustus 1997 diende Dobroslav Paraga, voorzitter van de ultra-nationalistische Partij voor Kroatische Rechten-1861 (HSP-1861), een verzoekschrift in bij het Joegoslavië-tribunaal, waarin hij eiste dat een strafrechtelijke vervolging zou worden ingesteld tegen president Tudjman, minister van Defensie Gojko Susak en een aantal leiders van de opgeheven eenzijdig uitgeroepen Bosnisch-Kroatische Republiek Herceg-Bosna. Het Joegoslavische nieuwsbureau Beta berichtte op 11 augustus dat Tudjman en de anderen in het verzoekschrift werden beschuldigd van 'het voorbereiden. organiseren en uitvoeren van daden van agressie tegen Bosnië-Herzegovina' die hadden geleid tot 'massale verwoesting, ernstige oorlogsmisdaden en de dood van tienduizenden burgers'.

In de krant *Novi* List van 12 augustus beweerden Paraga en de mensenrechtenactivist Ivan Zvonimir Cicak dat Tudjman actief betrokken was geweest bij het voorbereiden en ontketenen van het Bosnische conflict en een akkoord (het akkoord van Karadjordjevo) had gesloten met de Servische president Slobodan Milosevic om Bosnië op te delen. Op 14 augustus verzocht het openbaar ministerie in de hoofdstad Zagreb de rechtbanken een strafrechtelijk onderzoek in te stellen tegen Paraga en Cical op verdenking van het verspreiden van onjuiste berichten.

BEREIDHEID TOT UITLEVERING BOSNISCHE KROATEN

Op 16 augustus 1997 voerde de Kroatische minister van Buitenlandse zaken Mate Granic in Frankfurt besprekingen met zijn Duitse ambtsgenoot Klaus Kinkel. Na de ontmoeting maakte Granic bekend dat zeven Bosnische Kroaten die waren aangeklaagd door het Joegoslavië-tribunaal: bereid waren zich aan te geven in Den Haag, op voorwaarde dat hun een snelle berechting zou worden gegarandeerd.

In een verklaring op 18 augustus maakte het Kroatische ministerie van Justitie bekend dat Pero Skopljak, politiechef van de stad Vitez in Midden-Bos-

nië tijdens de burgeroorlog, in Zagreb was vastgezet in afwachting van zijn uitlevering aan het tribunaal in Den Haag

ARRESTATIES WEGENS WREEDHEDEN

Op 1 september 1997 werd Miro Bajramovic gearresteerd door de Kroatische politie. Dit gebeurde enkele uren na de publicatie van een interview waarin hij bekende tijdens de Servisch-Kroatische oorlog van 1991 burgers te hebben gemarteld en vermoord. Begin september werden verder drie andere Kroaten, Munib Suljic, Igor Mikula, en Bebojsa Hodak, gearresteerd in verband met de bekentenis van Bajramovic. Bajramovic was lid geweest van een paramilitaire Kroatische politie-eenheid die in 1991 in Midden- en Zuidwest-Kroatië etnische zuiveringsoperaties tegen Serviërs had uitgevoerd.

De bekentenis van Bajramovic werd op 1 september gepubliceerd door het in Split verschijnende onafhankelijke weekblad *Feral Tribune*. Hij verklaarde lid te geweest te zijn van een speciale politie-eenheid, met de codenaam Herfstregens, die minstens vierhonderd Servische burgers had geëxecuteerd. De meeste moorden hadden plaatsgevonden in een basisschool in Pakracka Poljana in Midden-Kroatië. die in een interneringskamp was veranderd. De eenheid. zo zei hij, viel onder verantwoordelijkheid van de toenmalige minister van Binnenlandse zaken Ivan Vekic en Tomislav Mercep, een voormalig leider van de regerende Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ). Vekic en Mercep ontkenden de beschuldigingen.

In zijn bekentenis gaf Bajramovic toe zelf 72 mensen te hebben vermoord, onder wie negen vrouwen. Hij gaf een uitgebreid verslag van de martelmethoden van zijn eenheid. Een groot aantal Serviërs werd boven gasvlammen gehouden, waarna zout en azijn in de brandwonden werd gewreven.

Op 9 september zei Zarko Puhovski, vice-voorzitter van het Kroatische Helsinki Comité (een mensenrechtengroep), dat zijn organisatie in het bezit was van schriftelijke verklaringen van zeven getuigen die de bekentenis van Bajramovic ondersteunden.

'BEWIJSMATERIAAL VERNIETIGD VAN EXECUTIES IN GOSPIC'

Drie voormalige officieren van het Kroatische leger beschuldigden tegenover buitenlandse journalisten op 27 januari 1998 in Zagreb leden van de Kroatische regering ervan bewijsmateriaal van ontvoering en executie van tientallen Kroatische en Servische burgers in het stadje Gospic tijdens de Servisch-Kroatische oorlog in 1991 verdoezeld te hebben. Een van hen. dc 43-jarige voorinalige commandant van een verkenningseenheid Milan Levar verklaarde dat er massamoorden waren beraamd 'op een hoog niveau van de Krnatische autoriteiten. waarbij alle structuren van de politie, het leger en de politiek betrokken waren'.
De drie verweten het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag, dat in augustus 1997 hun getuigenissen had laten optekenen, dat het zo langzaam op hun verklaringen had gereageerd, dat de autoriteiten kans hadden gezien om deel van het bewijsmateriaal in de stad Gospic te vernietigen.

KAMPCOMMANDANT UIT NAZI-TIJD DOOR ARGENTINIË UITGELEVERD

Begin juli 1998 bezocht Efraim Zuroff. de directeur van het Amerikaanse Simon Wiesenthalcentrum Kroatië. Naar aanleiding van het aanstaande proces tegen Dinko Sakic, de commandant van de Kroatische concentratiekampen Stara Gradiska en Jasenovac tijdens de Tweede Wereldoorlog die in mei door Argentinië was uitgewezen en uitgeleverd aan Kroatië, verklaarde Zuroff dat vrijspraak van Sakic zou betekenen, 'dat de hele Kroatische staat een farce is evenals de Kroatische rechterlijke macht'. De president van de desbetreffende rechtbank, Miroslav Sumanovic noemde deze uitspraak 'onvergeeflijk' en een schending van de juridische onafhankelijkheid van een soevereine staat.

Het ministerie van Justitie verzocht op 21 juli Argentinie om uitlevering van Esperanza Tambic de Bilanovic Sakic, de echtgenote van Dinko Sakic. Zij werd ervan verdacht tussen 1942 en 1945 bewaker te zijn geweest in het Kroatische concentratiekamp voor vrouwen Stara Gradiska. Zij werd weliswaar gearresteerd, maar op last van een Argentijnse rechter om gezondheidsredenen in huisarrest gehouden.

OOST-SLAVONIE

BEZOEK PRESIDENT TUDJMAN

Op 2 juni 1997 bezocht president Tudjman Oost-Slavonië, de laatste Servische enclave in Kroatië. Oost-Slavonië. dat grensde aan klein-Joegoslavië, was in 1991 veroverd door Kroatisch-Servische opstandelingen en begin 1996 onder VN-bestuur geplaatst in af achting van de officiële hereniging met Kroatië, die voor medio 1997 was gepland.

Tudjman hield een rede voor plaatselijke Servische functionarissen in de stad Beli Manastir en voerde overleg met de Kroatisch-Servische leider Vojislav Stanimirovic. Commentatoren merkten op dat Tudjmans boodschap aan de Serviërs in Beli Manastir overwegend verzoenend van toon was en dat dit wellicht voortvloeide uit de druk die de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright tijdens haar bezoek aan Kroatië eind mei had uitgeoefend op de president. Albright zou Tudjman ernstig hebben gekapitteld wegens zijn onwil om Servische vluchtelingen in vrede te laten terugkeren naar hun woningen in Kroatië.

De kwestie van de Servische vluchtelingen kwam op 8 juni aan de orde toen Tudjman opnieuw een bezoek bracht aan Oost-Slavonië. Bij deze gelegenheid reisde Tudjman, samen met ongeveer 2.000 Kroaten. in een zogenaamde 'vredestrein' van Kroatië naar de verwoeste Oost-Slavonische stad Vukovar.

In Vukovar hield Tudjman een toespraak waarin hij verklaarde dat alle etnische Serviërs die Kroatië erkenden als hun vaderland en over Kroatische papieren beschikten, gerust in Kroatië zouden mogen blijven. Maar hij zei tevens dat het onmogelijk was alle 130.000 a 200.000 Kroatisch-Servische vluchtelingen naar hun woningen in Kroatië te laten terugkeren, omdat dit zou leiden tot 'conflicten en oorlog'.

VERLENGING MANDAAT VN-OVERGANGSBESTUUR

Op 14 juli 1997 verlengde de VN-Veiligheidsraad het mandaat van het VN-overgangsbestuur in Oost-Slavonië (UNTAES)tot 15 januari 1998.

In november 1996 hadden de Kroatische regering en Kroatisch-Servische leiders een akkoord gesloten dat voorzag in de uiteindelijke hereniging van Oost-Slavonië met Kroatië. UNTAES was opgericht in januari 1996 en het mandaat van het overgangsbestuur zou oorspronkelijk op 15 juli 1997 zijn verstreken, als Oost-Slavonië weer geheel onder Kroatische gezag zou staan.

De verlenging van het mandaat weerspiegelde deels de bezorgdheid van de VN over de veilige terugkeer van vluchtelingen naar het gebied. Op 7 juli maakte de Kroatische minister van Ontwikkeling Jure Radic bekend dat de geplande terugkeer van ongeveer 80.000 Kroaten naar Oost-Slavonië was begonnen. Als onderdeel van het hervestigingsproject zouden ongeveer 21.000 Servische gezinnen vanuit Oost-Slavonië terugkeren naar hun woningen elders in Kroatië, terwijl nog eens 2.400 Servische gezinnen Kroatië zouden verlaten.

Benoeming nieuwe voorzitter VN-overgangsbestuur

In augustus volgde William Walker generaal-majoor Jacques Klein op als voorzitter van het VN-overgangsbestuur in Oost-Slavonië.

Na zijn ontslag aanvaardde Klein de functie van plaatsvervangende Hoge Vertegenwoordiger bij de Bosnische Vredesimplementatieraad onder Carlos Westendorp.

OOST-SLAVONIE OVERGEDRAGEN AAN KROATIË

Op 15 januari 1998 droegen de Verenigde Naties. precies zes jaar na de erkenning van de onafhankelijkheid van Kroatië, het bestuur van Oost-Slavonië over aan Kroatië. De ceremonie van de machtsoverdracht werd in een bioscoop nabij de verwoeste stad Vukovar gehouden en bijgewoond door militaire, politieke en religieuze leiders. Oost-Slavonië was het laatste Kroatische gebiedsdeel, dat niet onder Kroatisch bestuur stond. De teruggave van deze landstreek, die de laatste twee jaar bestuurd werd door de VN, markeerde het definitieve einde van de oorlog tussen het onafhankelijke Kroatië en Klein-Joegoslavië.
President Franjo Tudjman beloofde de normalisering van het leven in Oost-Slavonië bovenaan de politieke agenda te plaatsen en een snelle terugkeer van de vluchtelingen mogelijk te maken.

RELATIE MET SERVISCHE MINDERHEID

De Kroatische regering trok op 12 februari 1998 een controversieel decreet in, dat uitzetting mogelijk maakte van duizenden Serviërs in Oost-Slavonië uit gebouwen die eigendom maren van de overheid. Aanleiding vormden de spanningen die het decreet in het gebied veroorzaakte en het feit, dat Westerse diplomaten het als disc iminerend hadden bestempeld.
Volgens het decreet moesten de bewoners - doorgaans Serviërs die uit andere delen van Kroatië naar Oost-Slavonië gevlucht waren toen het nog in Servische handen was - binnen acht dagen vertrekken naar hun vooroorlogse woonplaatsen.

OVSE spreekt van 'stille exodus'

De woordvoerder van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) Mark Thompson verweet de Kroatische regering op een persconferentie op 4 maart onvoldoende te doen om de 'stille exodus' van etnische Serviërs uit oostelijk Kroatië te stoppen.

Minister voor Europese integratie Ljerka Mintas-Hodak kondigde op 12 maart aan, dat Kroatië de controversiële wetten voor tijdelijke confiscatie van Servische bezittingen ongeldig zou verklaren. De wetten waren eind 1995 van kracht geworden, nadat Kroatische troepen de twee opstandige Servische enclaves Krajina en Oost-Slavonië hadden heroverd en ongeveer 150.000 Serviërs het land waren ontvlucht. De wetten stelden woningen, waarvan de eigenaren gevlucht waren, en ander bezit ter beschikking aan de staat en waren onderwerp van kritiek van Westerse diplomaten, die meenden dat Serviërs op deze wijze ontmoedigd werden om terug te keren.

Vooral Noonvegen kreeg veel asielaanvragen van Kroatische Serviërs binnen, ongeveer 40 per dag sinds het bestuur van Oost-Slavonië aan Kroatië is overgedragen. Volgens het Noorse Helsinki Comité kon Noorwegen de toestroom niet aan en zouden de meeste van de 1300 Servische asielzoekers teruggestuurd worden.

Premier Zlatko Matesa deelde op 13 maart 1998 het parlement mede, dat demonstraties in Oost-Slavonië tot 1 augustus verboden zouden worden om provocaties in het door Servisch-Kroatische spanningen geteisterde gebied te voorkomen.

VN bezorgd over toenemend etnisch geweld

De Verenigde Naties uitten op 13 mei 1998 hun bezorgdheid over het toenemende etnische geweld. Mensen die in Oost-Slavonië gebleven waren, toen het onder Servisch bestuur raakte (als onderdeel van de eind 1991 eenzijdig uitgeroepen Servische Republiek Krajina), waaronder niet alleen Serviers maar ook Kroaten en Hongaren, werden steeds vaker het slachtoffer van geweld en pesterijen van teruggekeerde Kroaten

De aanhoudende uittocht van vluchtelingen uit Oost-Slavonie naar vooral Scandinavische landen brachten het Deense ministerie van Buitenlandse zaken er eind mei 1998 toe om de visumplicht voor Kroaten opnieuw in te voeren

Nieuw plan voor terugkeer van vluchtelingen

Het parlement nam op 26 juni 1998 een nieuw plan voor de terugkeer van vluchtelingen. Het plan was. na maanden van onderhandelingen, opgesteld in samenwerking met westerse afgevaardigden. De internationale gemeenschap had op een dergelijk plan aangedrongen. Tevens werd een plan aangenomen voor de toekomstige opvang van terugkerende vluchtelingen. Het ging o.a. om 300.000 in Joegoslavië en 60.000 in Bosnië woonachtige Kroatische Serviërs. Volgens het Vluchtenlingenagentschap van de Verenigde Naties (UNHCR) waren slechts 40.000 Kroatische Serviërs naar hun vooroorlogse woningen teruggekeerd.

BUITENLANDSE ZAKEN

RELATIE MET JOEGOSLAVIË

Diverse overeenkomsten met Joegoslavië

Minister van Buitenlandse zaken Mate Granic en zijn Joegoslavische ambtsgenoot Milan Milutinovic ondertekenden op 15 september 1997 in Belgrado zes overeenkomsten. De overeenkomsten hadden betrekking op vervoer, grensgebieden, sociale zekerheid en rechtshulp. De ministers maakten tevens bekend dat spoedig besprekingen zouden worden gestart over economische banden en samen erking in de strijd tegen de misdaad.

Heropening van spoorwegverbinding met Servië

De spoorwegverbinding tussen Kroatië en Servië, die was gesloten sinds medio 1991 toen er in Oost-Slavonië zware gevechten uitbraken tussen Serviërs en Kroaten, werd op 11 november 1997 heropend. De eerste trein reed van Vin-

kovci in Oost-Kroatië naar Sid aan de westgrens van Servie. Verwacht werd dat de treinverbindingen tussen de Kroatische hoofdstad Zagreb en de Servische hoofdstad Belgrado in de loop van 1998 weer in gebruik zouden worden genomen.

Economisclie akkoorden met Joegoslavië

Kroatië en Joegoslavië sloten op 18 augustus 1998 twee economische akkoorden teneinde hun betrekkingen, die door de Balkanoorlog van 1991-1995 verstoord waren, te normaliseren. De Kroatische minister van Buitenlandse zaken Mate Granic en zijn Joegoslavische ambtsgenoot Zivadin Jovanovic tekenden een handelsakkoord en een overeenkomst ter bescherming van wederzijdse investeringen. die de weg moesten bereiden voor een hervatting van de handel. Tevens kwamen de delegaties van beide landen overeen, dat commissies van experts voor 15 september bijeen zouden komen om de onderlinge grenzen vast te stellen en dat gevangenen die beschuldigd waren van opstandigheid tegen Kroatië of van spionage tegen Joegoslavië zouden worden vrijgelaten.

Grensconflicten met Joegoslavië en Slovenië

President Franjo Tudjman verklaarde op 27 januari 1998. dat Kroatië om internationale arbitrage zou vragen als het er niet in zou slagen om zijn grensconflicten met Joegoslavië en Slovenië in onderling overleg op te lossen. Kroatië voerde overleg met Joegoslavië over de status van het schiereiland Prelavka, dat strategisch belangrijk is omdat het toegang geeft tot de baai van Kotor aan de Adriatische zee. Tot 15 januari 1999 is er een vredesmacht van de Verenigde Naties gelegerd.

RETREKKINGEN MET DE VERENIGDE STATEN

Minster van Defensie bezoekt VS

Minister van Defensie Gojko Susak bracht begin februari 1998 een bezoek aan de Verenigde Staten, wat algemeen gezien werd als een uitdrukking van verbeterde Kroatisch-Amerikaanse betrekkingen en van Amerikaanse steun voor deelname aan het Partnership for Peace-programma, De VS verzochten Kroatië om een nieuwe militaire basis te mogen openen in Kroatië ter ondersteuning van de NAVO-troepen die in het naburige Bosnië gelegerd zijn. Uit een enquête van het Zagrebse dagblad Vecernji List van 10 februari bleek echter dat meer dan de helft van de Kroaten tegen de vestiging van een nieuwe Amerikaanse basis in hun land was.

Amerikaanse gezant bekritiseert vluchtelingenbeleid

Besprekingen op 28 maart 1998 tussen Kresimir Zubak, het Kroatische lid van het driehoofdige presidium van Bosnië, en Robert Gelbard, de speciale gezant van de VS voor de Balkan, werden na een half uur door de Kroatische zijde afgebroken. Zubak beschreef de onderhandelingen als een monoloog van Gelbard, die bestond uit louter beschuldigingen jegens de Bosnische Kroaten en Kroatië.

De volgende dag bezocht Gelbard Kroatië. Op een persconferentie in de stad Vukovar verklaarde hij dat Kroatië beloofd had de terugkeer van Servische vluchtelingen, die in 1995 gevlucht waren na het Kroatische offensief tegen de opstandige Servische enclaves, mogelijk te maken. Hoewel Kroatië herhaaldelijk gezegd had bereid te zijn aan deze en andere verplichtingen te voldoen teneinde tor te kunnen treden tot de Europese Unie, het Partnership for Peace-programma van de NAVO en de Wereldhandelsorganisatie, kritiseerden westerse diplomaten Kroatië in toenemende mate wegens gebrek aan daadkracht bij het oplossen van dit vraagstuk.

Diverse akkoorden met de VS

Op 26 mei 1998 tekenden Kroatië en de VS een akkoord over intellectueel eigendom, dat copyright, patenten, industriële ontwerpen en gecodeerde satellietsignalen bevatte. De verbeterde economische samenwerking is een voorwaarde voor toetreding van Kroatië tot de Wereldhandelsorganisatie.

RETREKKIXGEN RIET RUSLAND AANGEHAALD

De Russische minister van Buitenlandse zaken Jevgeni Primakov bracht op 20 maart 1998 een bezoek aan president Franjo Tudjman in zijn presidentiële paleis in Zagreb en overhandigde hem een uitnodiging van de Russische president Buris Jeltsin om latei- dat jaar een bezoek te brengen aan Moskou. Minister van Buitenlandse zaken Mate Granic verklaarde na afloop van de bijeenkomst, dat de twee landen in Moskou een politieke verklaring zullen tekenen en dat ze overeengekomen zijn een pakket maatregelen voor te bereiden om de economische samenwerking te verbeteren. Primakov verklaarde tevens dat Rusland wilde bemiddelen tussen Kroatië en Servië.

OPRICHTING KROATISCH-BOSNISCH OVERLEGORGAAN

Tijdens een bezoek van de Bosnische minister van Buitenlandse zaken Jadranko Prlic aan Kroatië op 30 maart 1998 kwamen beide landen overeen de samenwerking te verbeteren. Hiertoe werd een raad opgericht om vaker overleg te kunnen voeren en afgesproken dat de presidenten van beide landen elkaar tenminste tweemaal per jaar zouden ontmoeten. Tevens werd een voorstel besproken voor de oprichting van een consortium voor de aanleg van een spoorwegverbinding over Bosnisch grondgebied tussen de Kroatische steden Zagreb en Dubrovnik, grotendeels gefinancierd door de VS.

AKKOORD MET SLOVENIË IN ZICHT

Minister van Economische zaken Nenad Porges verklaarde op 24 augustus 1998 tegenover het staatspersbureau *Hina*, dat hij er vertrouwen in had dat de meeste problemen met het buurland Slovenië. waaronder de onenigheid over de kerncentrale in Krsko, opgelost zouden worden. De in Slovenië gelegen ke ncentrale was gezamenlijk gebouwd door beide landen, toen zij nog deel uitmaakten van de Joegoslavische Federatie. In juli sloot Slovenië de elektriciteitsleverantie aan Kroatië, die 18 procent van de totale Kroatische gebruikshoeveelheid uitmaakt, af omdat het betalingen voor eerdere leveranties eiste. Kroatië was het niet met het bedrag eens geweest en had slechts een deel ervan voldaan. Naar aanleiding van de sluiting dreigde Kroatië gerechtelijke stappen te ondernemen en de bilaterale overeenkomsten ongeldig te verklaren. Daarop had Slovenië de stroomvoorziening hervat.

DALENDE INVLOED TUDJMAN OP BOSNISCHE KROATEN

Midden augustus 1998 nodigde president Franjo Tudjman vertegenwoordigers van alle Bosnische Kroatische partijen uit voor besprekingen, met het oog op de Bosnische verkiezingen in september. Het feit dat slechts twee partijen, de Bosnische vleugel van de Kroatische Democratische Gemeenschap

(HDZ) en de kleine Kroatssche Partij van het Recht (HSP) aan dc uitnodiging gehoor gaven werd alom uitgelegd als een teken, dat de invloed van Tudjman op de Bosnische Kroaten afnam

(Vorige berichtenpag 514/3-1997)

SLOVENIË

BINNENLAND

ONTSLAG MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 31 juli 1997 trad minister van Buitenlandse zaken Zoran Thaler af na kritiek van de oppositie over zijn rol bij de toetredingsonderhandclingcn tussen Slovenië en de E U. Thaler, die behoorde tot de Liberaal-Democratische Partij van Slovenië (LDS),had de portefeuille van Buitenlandse zaken bekleed sinds januari 1995.

Naar verluidt hadden oppositiepartijen Thaler bekritiseerd wegens zijn rol bij de onderhandelingen over de voorwaarden waarop Slovenië was uitgenodigd om deel te nemen aan de besprekingen met de EU over toetreding tot deze unie. Krachtens deze voorwaarden moest Slovenië zijn grondwet zodanig wijzigen dat buitenlanders eigendomsrechten op onroerend goed zouden kunnen verwerven. Dit lag politiek gevoelig, omdat veel Slovenen vreesden dat de opheffing van het verbod zou leiden tot massale aankopen van onroerend goed door Italianen, wier families Slovenië na de Tweede Wereldoorlog hadden verlaten. Op 14 juli was de grondwet gewijzigd door de Staatskamer, de tweede kamer van het parlement, de Nationale Assemblée.

Nieuwe minister van Buitenlandse zaken

Op 25 september gaf de Nationale Assemblee haar goedkeuring aan de benoeming van Boris Frlec tot minister van Buitenlandse zaken Frlec, tot dan toe ambassadeur van Slovenië in Duitsland, was lid van de regerende centrumlinkse Liberaal-Democratische Partij van Slovenië (LDS)

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 23 november 1997 vonden in Slovenië de tweede presidentsverkiezingen plaats sinds de onafhankelijkheid in 1991. De ove winning ging naar de zittende president Milan Kucan. die als onafhankelijk kandidaat aan de verkiezingen deelnam. Kucan behaalde ongeveer 56 procent van de uitgebrachte stemmen. Aangezien Kucan de absolute meerderheid had behaald, was een tweede verkiezingsronde niet nodig.

Kucan versloeg zeven andere kandidaten onder wie de voorzitter van de Nationale Assemblee, Janez Podobnik, de kandidaat van de Sloveense Volkspartij (SLS) die deel uitmaakte van de coalitieregering, Joze Bernik, de kandidaat van de oppositionele Sociaal-Democratische Partij van Slovenië (SDSS) en de Sloveense Christen-Democratische Partij (SKD), en Bogomir Kovac, de kandidaat van de Liberaal-Democratische Partij van Slovenië (LDS), de belangrijkste partij in de regeringscoalitie. De opkomst bedroeg naar schatting 68 procent.

UITSLAG PRESIDENTSVERKIEZINGEN

	Stemmen	%
Milan Kucan	578.05	55,6
Janez Podobnik	191.406	18,4
Joze Bernik	98.702	9,5
Marjan Cerar	73.325	7,1
Marjan Poljsak	33.441	3,2
Anton Persak	31.990	3,1
Bogomir Kovac	28.064	2,7
Franc Miklavcic	5.697	0,6

De nederlaag van Bernik en Podobnik werd deels toegeschreven aan de gelijkenis tussen hun verkiezingsprogramma's. Beide kandidaten waren genomineerd door partijen die behoorden of hadden behoord tot de Sloveense Lente-alliantie. Podobniks partij, de SLS, was in februari uit de alliantie gestapt om deel te nemen aan de nieuwe coalitieregering.

Na de publicatie van de verkiezingsuitslag hield Kucan een persconferentie waarbij hij verklaarde zich te zullen terugtrekken uit de politiek aan het einde van zijn nieuwe ambtsperiode van vijf jaar overeenkomstig de grondwettelijke bepaling dat een president maximaal twee ambtstermijnen mocht vervullen. Tevens werd bekendgemaakt dat Kucan de andere presidentskandidaten had uitgenodigd voor besprekingen teneinde de werkrelatie tussen de verschillende partijen en facties te verbeteren.

VERKIEZINGEN VOOR STAATSRAAD

Op 26 november 1997 werd indirect een nieuwe veertig leden tellende Staatsraad (Drzavni Svet) gekozen Dit geschiedde door een kiescollege bestaande uit gekozen vertegenwoordigers van de beroepsgroepen en plaatselijke belangengroepen in de Raad. De leden van de Staatsraad werden gekozen voor een periode van vijf jaar. De vorige verkiezingen hadden in december 1992 plaatsgevonden.

GEEN GRONDWETTELIJKE STATUS VOOR DUITSE MINDERHEID

De Sloveense premier Janez Drovsek verklaarde op 30 januari 1998 na overleg met de Oostenrijkse minister van Buitenlandse zaken Wolfgang Schüssel. dat Slovenië de Duitstalige Slovenen geen grondwettelijke minderheidsstatus zal verlenen. De rechten van de Duitstalige minderheid, zullen in een cultureel verdrag geregeld worden, aldus Drovsek.
Ondanks de relatief kleine omvang van de minderheid, - in 1991 telde zij volgens officiële cijfers 765 leden - , vormde deze kwestie tot voor kort een heikel punt in de Sloveens-Oostenrijkse betrekkingen.

SALARISVERLAGING VOOR PARLEMENTSLEDEN

Het Sloveense parlement nam op 29 januari 1998 een wet aan. die het salaris van parlementsleden met 5 procent verlaagde en salarissen van werknemers van staatsinstellingen en staatsbedrijven bevroor tot december 1998. Hiermee werd de salarisverhoging, die de parlementariërs zichzelf eerder die maand hadden toegekend, ongedaan gemaakt. De verhoudingsgewijs hoge salarissen van de parlementsleden waren al enkele jaren onderwerp van openlijke kritiek. De wet diende tevens om de overheidsuitgaven, het begrotingstekort en de inflatie terug te dringen.

In april keurde het parlement de begroting van 1998 goed, waarin het begrotingstekort van 1.2 procent van het BNP (in 1997) wordt teruggebracht tot 0.9 procent.

MINISTER VAN DEFENSIE TREEDT AF

Minister van Defensie Tit Turnsek zag zich. onder druk van zijn Volkspartij (SLS). gedwongen om op 25 februari 1998 ontslag te nemen. Aanleiding was het schandaal rondom de aanhouding. in januari. van twee Sloveense inlichtingenofficieren die in een busje met ge-

avanceerde radio-apparatuur in Kroatië waren aangetroffen. Volgens het ministerie van Defensie waren zij per ongeluk Kroatie ingereden.

Op 13 maart benoemde het parlement Alojz Krapez, voormalig staatssecretaris van luchtvaart en tevens lid van de SLS. tot nieuwe minister van Defensie

INVOERING VAN BTW

Op 12 mei 1998 werd besloten om in juli 1999 een belasting op toegevoegde waarde (BTW) in te voeren. Verwacht werd dat dit op korte termijn tot een stijging van de inflatie zou leiden. maar de handel met de Europese Unie (EU), de belangrijkste handelspartner van Slovenië. ten goede zou komen.
Ondernemers met een jaarlijks inkomen van tenminste 3 miljoen tolar (ca. 60.000 gulden) moeten voortaan 19% BTW betalen. Op voedsel, medicijnen, openbaar vervoer en toerisme zal 8% BTW worden geheven. De invoering van BTW is een noodzakelijke voorwaarde voor de toetreding van Slovenië tot de EU, die in 2003 wordt verwacht.

RELATIE MET VOORMALIG JOEGOSLAVIE

VERDELING JOEGOSLAVISCHE BEZITTINGEN AANVAARD

Slovenië verklaarde op 17 april 1998 dat het de laatste voorstellen van Sir Arthur Watts, de bemiddelaar in de onderhandelingen over de opvolgingsrechten van de bezittingen van voormalig Joegoslavië, accepteerde. Deze betreffen zaken als pensioenen, nationaliteit en de verdeling van ambassades.

AKKOORD MET KROATIË OVER KERNCENTRALE IN ZICHT

De al gespannen betrekkingen met Kroatië verslechterden als gevolg van de twist rond de kerncentrale van Krsko, die de twee landen samen gebouwd hadden toen zij nog lid van de Joegoslavische federatie waren. In juli 1998 sloot Slovenië de leverantie van elektriciteit aan Kroatië af wegens onenigheid over de betaling van eerdere leveranties. Kroatië dreigde daarop de diplomatieke betrekkingen te verbreken, waarna Slovenië weliswaar de elektriciteitsleverantie herstelde. maar de kerncentrale verder alleen beheerde.
Desondanks verklaarde de Kroatische minister van Economie Nenad Porges op 24 augustus. aan de vooravond van een bijeenkomst van de ministers van Economische en van Buitenlandse zaken van beide landen. dat er een principeovereenkomst gesloten zou worden.

BUITENLANDSE ZAKEN

TIJDELIJKE ZETEL IN VN-VEILIGHEIDSRAAD

Op 14 oktober 1997 werd bekendgemaakt dat Slovenië vanaf 1 januari 1998 voor een periode van twee jaar was gekozen in de VN-Veiligheidsraad. Slovenië was de eerste van de voormalige Joegoslavische staten die in het orgaan werd gekozen.
President Milan Kucan reageerde verheugd op de bekendmaking. Hij beschouwde de verkiezing als een internationale erkenning voor de vooruitgang die zijn land had geboekt sinds het in 1992 zijn onafhankelijkheid had verworven en voor zijn bijdrage aan een oplossing voor de recente crises op de Balkan.

REGIONALE SAMENWERKING

Militaire samenwerking met Hongarije en Italië

Slovenië zet de militaire samenwerking met Hongarije en Italië voort. De Hongaarse minister van defensie György Keleti verklaarde tijdens zijn bezoek aan Slovenië op 20 januari 1998. dat hij hoopte, dat er eind maart een akkoord getekend zou worden tussen de drie landen voor de oprichting van een gezamenlijke militaire brigade.

Op 4 februari sprak de Italiaanse minister van Buitenlandse zaken Lamberto Dini de hoop uit dat nauwere samenwerking de illegale immigratie naar de drie landen zal verminderen. Slovenië. Hongarije en Italië kwamen in 1996 overeen hun trilaterale betrekkingen te versterken om de veiligheid van de regio te vergroten.

Op 5 februari berichtte het dagblad Delo. dat Italië ermee instemde om compensatie van Slovenië te accepteren voor in beslag genomen bezittingen van etnische Italianen die tijdens de Tweede Wereldoorlog gevlucht waren.

Samenwerking met Roemenië

De minister van Buitenlandse zaken van Slovenië Boris Frlec en zijn Roemeense ambtsgenoot Andrei Gabriel Plesu liwamen op 24 februari 1998 overeen om economische samenwerking en handel te verbeteren en elkaars toetreding tot de NAVO en de EU te steunen.

Trilaterale overeenkomst met Oostenrijk en Kroatië

Ook met Oostenrijk en Kroatië werden de banden aangehaald. De drie landen kwamen op 35 maart 1998 overeen om de samenwerking op het gebied van economie, transport en toe isme te versterken en elkaars integratie in West-Europa te steunen

VOORBEREIDING OP LIDMAATSCHAP NAVO

Secretaris-generaal van de NAVO Javier Solana verklaarde op 26 februari 1998, dat 1998 'een zeer belangrijk jaar voor Slovenië zal worden wat betreft zijn betrekkingen met de NAVO'. De belangrijkste militaire oefeningen van de landen van het Partnership for Peace programma, algemeen beschouwd als een voorportaal van de NAVO, worden dit jaar in Slovenië gehouden.
In juli 1997 werden de Tsjechische Republiek, Hongarije en Polen uitgenodigd om in 1999 bij de eerste uitbreiding naar het oosten lid te worden van de NAVO. Slovenië hoopt voor de tweede ronde uitgenodigd te worden.

(Vor. bei: pag. 517/2 e.v. - 1997)

SPANJE

BINNENLAND

KABINET AKKOORD MET BELASTINGHERVORMINGEN

Het Spaanse kabinet ging op 24 april 1998 akkoord met de plannen voor belastinghervorming die later aan het parlement zouden worden gepresenteerd. De hervorming die in 1999 moet beginnen zou de schatkist weliswaar 400 miljard peseta's (ongeveer 5 miljard gulden) minder opleveren, maar tegelijk was de verwachting dat de economische groei met een half procentpunt zou toenemen.

PSOE KIEST NIEUWE LEIDER

De 51-jarige José Borrel1 is de nieuwe leider van de Spaanse Socialistische Partij PSOE. Hij kreeg tijdens de voorverkiezing op 23 april 1993 110.000 stemmen en versloeg daarmee secretaris-generaal Joaquin Almunia. Die laatste werd gesteund door de partijelite, onder wie oud-premier Felipe Gonzalez.

Borrell is een bakkerszoon uit het oosten van Catalonie Hij was een luchtvaartingenieur voor hij de politiek inging Van 1991 tot 1996 was hij in het kabinet van Gonzalez minister van Openbare Werken
Borrel1 wordt gezien als een vertegenwoordiger van de nieuwe generatie socialisten Hij is een begenadigd spreker die een menselijk en gematigd socialismevoorstaat Verwacht woidt dat hij de PSOE uit het dal kan trekken waar de partij in terecht kwam na de vele corruptieschandalen en de betrokkenheid bij de 'vuile oorlog' in Baskenland

OLIJFBOEREN PROTESTEREK TEGEN EU

Tienduizenden mensen gingen op 14 mei 1998 de straat om op te protesteren tegen de olijfquota die de Europese Unie wil instellen. Deze zouden volgens de demonstranten ten koste gaan van de werkgelegenheid. De Europese Cominissie heeft Spanje, de grootste producent van olijfolie in de EU, een quotum opgelegd van 625.000 ton. Dat is verreweg het hoogste van de Europese Unie, maar het ligt nog ver onder de productie van 1997. Deze bedroeg 950.000 ton.

GRAPO PLEEGT BOMAANSLAG

De Anti-Fascistische Verzetsgroep van de Eerste Oktober (GRAPO) pleegde 1 juni 1998 een bomaanslag op een arbeidsbureau in Madrid. Hierbij raakten twee agenten en een zwangere vrouw gewond. De marxistische GRAPO was vooral actief ten tijde van de Francodictatuur. De laatste jaren werd slechts sporadisch van de groep vernomen.

NIEUWE STAATSSECRETARIS VOOR HANDEL

Op 19 juni 1998 heeft José Manuel Fernandez Norniella zijn ontslag aangeboden als staatssecretaris voor Handel, Toerisme en het Midden- en Kleinbedrijf. Hij voerde voor zijn ontslag persoonlijke redenen aan. Norniella onderging vlak voor zijn ontslag een zware operatie.
Dezelfde dag nog maakte het ministerie van Economische zaken de opvolger bekend: Elena Pisonero Ruiz. Pisonero was tot dan toe adviseur van de minister.

TWAALF FUNCTIONARISSEN WEGENS 'VUILE OORLOG' VEROORDEELD

Het Spaanse Hooggerechtshof veroordeelde in juli 1998 twaalf mensen tot gevangenisstraffen varierend van twee tot tien jaar vanwege hun deelname aan de 'vuile oorlog' tegen de ETA. Deze oorlog werd van 1983 tol 1988 gevoerd door de schimmige Anti-Te roristische Bestrijdingsgroep GAL, die later bleek te zijn opgezet door hooggeplaatste leden van de Socialistische Partij.
De twaalf veroordeelden werden schuldig bevonden aan de ontvoering van de Baskische zakenman Segundo Marey in 1983. Hij werd ervan verdacht ETA-lid te zijn. Later bleek dat niet het geval te zijn.
De zwaarste straffen werden opgelegd aan enkele vooraanstaande leden van de Socialistische Partij, namelijk:

- José Barrionuevo. minister van Binnenlandse zaken van 1982 tot 1988;
- Rafael Vera, voormalig staatssecretaris voor veiligheid;
- Julián Sancristobál, voorinalig directeur-generaal staatsveiligheid.

Zij werden alle drie veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar vanwege misbruik van gemeenschapsgeld en ontvoering. Sancristobál bekende. maar zei dat hij orders van hogerhand had gehad. Barrionuevo en Vera hielden vol onschuldig te zijn.
Veelvuldig werd erover gespeculeerd dat voormalig premier Felipe Gonzalez betrokken was bij de vuile oorlog. Een minister van Binnenlandse zaken kon niet in z'n eentje zo'n geheime campagne opzetten, zo luidde de redenering. Tijdens het proces ontkende Gonzalez echter onder ede elke betrokkenheid bij de GAL.

Het Hooggerechtshof was overigens niet unaniem in zijn veroordeling van de drie socialistische kopstukken. Vier van de elf rechters waren het niet met het vonnis eens. Een woordvoerder van de Socialistische Partij zei daarom na afloop van het proces: 'Het interessante aan de veroordeling is dat deze niet unaniem tot stand is gekomen. Wij bevinden ons in dezelfde positie als de vier rechters die het niet eens zijn met het vonnis en die menen dat José Barrionuevo en Rafael Vera onschuldig zijn.
Felipe Gonzalez beschuldigde na afloop van het proces de Partido Popular van beïnvloeding van de rechters. Hij zei in een reactie dat de democratische waarden te grabbel werden gegooid die hij na de ineenstorting van het Francoregime had bevochten.
De twaalf besloten in beroep te gaan bij het Constitutionele Hof. Het opvallende daarbij was dat dit beroep werd aangetekend door Felipe Gonzalez, die voordat hij zijn politieke carrière begon advocaat was. Gonzalez liet zich ook toevoegen aan het advocatenteam van de verdachten

NIEUW BANKBESTUUR

Het Spaanse kabinet maakte op 24 juli 1998 de benoeming bekend van twee nieuwe leden van het bestuur voor de Bank van Spanje. De overige vier leden bleven op hun post. De twee nieuwe leden zijn Jaime Requeijo. Hij vervangt Eugenio Domingo die overstapte naar het bestuur van de Europese Centrale Bank en Eduardo Bueno die Vicente Salas ve angt. Beiden werden benoemd voor een periode van zes jaar,

PRESIDENT ANDALUSIE WIL 35-URIGE WERKWEEK

Manuel Chaves, president van de regio Andalusië zei op 30 augustus 1998 dat hij in zijn autonome regio een 33-urige werkweek wil invoeren. Chaves zei dat hij die kortere werkweek niet wettelijk zou afdwingen. maar dat hij wettelijke maatregelen zou combineren met een sociale dialoog met de vakbonden en werkgevers. Verkorting van de werkweek was volgens de regionale president een van de hoogste p ioriteiten van de regionale overheid.
Landelijk bestaat er veel verzet tegen de 35-urige werkweek. Zowel de regerende Partido Popular als de werkgeversvereniging zijn fel tegen. De vakbonden ijveren wel voor een kortere werkweek.

ILLEGALE IMMIGRATIE

rv

Veel doden in Straat van Gibraltar

Het aantal illegale immigranten naar Spanje neemt de laatste jaren sterk toe. Van januari tot augustus 1998 arresteerde de politie 1600 mensen die in gammele bootjes de Straat van Gibraltar probeerden over te steken. Naar schatting wordt slechts één van de vier illegale immigranten opgepakt. Dat betekent dat in de eerste acht maanden van 1998 ongeveer 4800 mensen illegaal Spanje zijn binnengekomen, voor het overgrote deel Marokkanen.
De oversteek over de Straat van Gibraltar is populair. omdat de Afrikaanse en Europese kust daar slechts veertien kilometer van elkaar liggen. Duizenden proberen dan ook hun geluk in kleine bootjes. donkerblauw geschilderd om de kans op ontdekking te verkleinen. De risico's zijn enorm omdat de stromingen in de Straat van Gibraltar uiterst gevaarlijk zijn. Juist daar botst namelijk het koude water van de Atlantische oceaan op het warme water van

de Middellandse Zee. 'De Straat van Gibraltar is 's werelds grootste massagraf'. stelde een immigrant die de oversteek wel lukte. Vluchtelingenorganisaties houden het erop dat de laatste tien jaar 3000 mensen zijn omgekomen bij hun vlucht.
De eerste week van augustus 1998 spoelden vijf lichamen aan up het Spaanse strand. De vijf Marokkanen behoorden tot een groep van 23 illegale immigranten die de oversteek waagden in een bootje van slechts zes meter lengte en een lichte buitenboordmotor. De boot werd geschept door de golven en slechts zeven inzittenden konden worden gered. 'Je moet wel erg wanhopig zijn als je op die manier de open zee kiest'. zei een kustwacht in een reactie.

Spanje bouwt hek om Afrikaanse enclaves

De Straat van Gibraltar is niet de enige plaats waar illegale immigranten proberen Europa binnen te komen. Voor de poorten van Ceuta en Melilla, twee Spaanse enclaves in Marokko, hebben duizenden mensen hun kamp opgeslagen, voornamelijk Algerijnen. 's Nachts proberen zij de enclaves binnen te komen en zo Europa te bereiken. Vaak worden ze daarbij geholpen door Marokkaanse grenswachten die voor geld graag willen vertellen op welke manier de enclaves het makkelijkst zijn binnen te dringen. Velen is dit dan ook gelukt en Ceuta en Melilla waren gedwongen vluchtelingenkampen op te richten, die eufemistisch welkomscentra werden genoemd.
De Spaanse overheid besloot de illegale immigratie in te dammen en is daarom begonnen met de bouw van een acht kilometer lang hek om Ceuta en een tien kilometer lang hek om Melilla. Dat hek bestaat uit twee drie meter hoge hekken die iets van elkaar staan; zodat ertussen een grenswacht patrouille kan lopen. Verder is het hek uitgerust met camera's en optische sensoren. Volgens gouverneur Enrique Beaumud is het hek noodzakelijk: 'Spanje moet zijn eigen grenzen beschermen. En we hebben een grote verantwoordelijkheid ten opzichte van Europa. We kunnen van Ceuta en Melilla geen trampoline naar Europa maken.'
Het hek - dat al de nieuwe Berlijnse muur wordt genoemd - zal naar verwachting eind 1998 klaar zijn.

Plaatselijke politie mishandelt immigranten

Het Comité tegen Foltering van de Raad van Europa publiceerde op 19 mei 1998 een rapport waarin stond dat Spaanse plaatselijke politiebeambten zich schuldig maakten aan de mishandeling van illegale immigranten Zij zouden immigranten slaan voor ze werden uitgewezen Ook stelde het rapport dat illegale vreemdelingen bij hun uitwijzing soms kalmerende middelen kregen toegediend en dat ze werden vastgebonden aan hun stoel Tenslotte zouden in Ceuta en Melilla soms vijf immigranten tegelijk worden opgesloten in een éénpersoonscel.

ETA

NIEUWE AANSLAGEN OP PLAATSELIJKE POLITICI

Op 1 april 1998 ontploften er in San Sebastian, Irun en Fuenterrabia bommen voor de huizen van vier plaatselijke politici. Alle vier waren ze lid van de Partido Popular. Een voorbijganger raakte gewond. Verder was er alleen materiële schade.
Dezelfde dag werd een gebouw van de regionale overheid in San Sebastian getroffen door twee granaten. Ook hier was sprake van materiële schade.
De minister van Binnenlandse zaken, Jaime Mayor Oreja, zei in een reactie dat de aanslagen waarschijnlijk een wraakactie van de ETA waren vanwege de arrestatie van acht leden van een ETA-commando twee weken eerder.

Eind mei vertelde het 26-jarige gemeenteraadslid Bartolome Rubia van de Partido Popular, dat hij was ontvoerd door een ETA-commando. Hij zou in Zuid-Spanje zijn bedwelmd en vervolgens per taxi, auto; trein en vrachtwagen zijn overgebracht naar Baskenland door in totaal zes kidnappers. De politie trok het verhaal van Rubia al snel in twijfel, omdat de beschreven werkwijze van de ontvoerders sterk afweek van de normale werkwijze van de ETA. Bovendien vroeg men zich af hoe iemand kon worden ontvoerd over een afstand van 650 kilometer - onder andere met de taxi en een trein - zonder dat ook maar iemand dat merkte. Al snel werd duidelijk dat Rubia zijn verhaal had verzonnen. Hoewel hij zelf volhield de waarheid te hebben gesproken. was hij gedwongen om op 31 mei 1998 af te treden als gemeenteraadslid.

Op 25 juni 1998 kwam het 42-jarige gemeenteraadslid Manuel Zamarenno van de Partido Popular om het leven bij een bomaanslag. Zijn lijfwacht werd zwaar gewond opgenomen in het ziekenhuis. Zamarenno was nog maar sinds kort gemeenteraadslid van het plaatsje Renteria. Hij was de opvolger van José Luis Caso die in december 1997 door de ETA was vermoord.
Premier José Maria Aznar stelde naar aanleiding van de moord zijn bezoek aan het Midden-Oosten uit en bezwoer dat de ETA voor deze nieuwe moord zou boeten. Een dag later legden duizenden mensen in Baskenland tien minuten het werk neer om Zamarenno te herdenken.
De moord op Zamarenno was de zesde binnen een jaar op een plaatsclijk politicus van de Partido Popular. De eerste was die op José Manuel Blanco op 12 juli 1997.

PARTIJE VERDEELD OVER BESTRIJDING ETA

Een jaar na de moord op het gemeenteraadslid José Manuel Blanco op 12 juli 1997 was er weinig meer te merken van de aanvankelijke vastbeslotenheid om de ETA te bestrijden. De weken na de moord op Blanco gingen 6 miljoen mensen de straat op om te protesteren tegen het geweld van de ETA. Toen een jaar later Manuel Zamarenno werd vermoord - het zesde gemeenteraadslid binnen een jaar - protesteerden nog slechts enkele duizenden mensen. Ook de demonstratie ter herdenking van de dood van Blanco werd op 12 juli 1998 slechts door 3000 mensen bezocht.
De politici lieten na de moord op Blanco weten dat ze alles in het werk zouden stellen om de ETA te bestrijden. Ze beloofden een nieuw élan. Het gevolg was dat het politie-optreden harder werd en dat de leiding van de Herri Batasuna, de politieke vleugel van de ETA, eind vorig jaar werd gearresteerd en veroordeeld.
De ETA ging echter onverminderd door met haar aanslagen en dit leidde ertoe dat de partijen verdeeld raakten over de aanpakvan het probleem.
De Partido Popular en de Socialistische Partij wilden de Herri Batasuna isoleren. De Baskische Nationale Partij PNV - de grootste partij in Baskenland - volgde een andere strategie. Zij begon onderhandelingen met de Herri Batasuna om zo tot een vreedzame oplossing van het conflict te komen. De succesvolle onderhandelingen in Noord-Ierland dienden hierbij als voorbeeld. De Partido Popular veroordeelde de handelswijze van de PNV en de Socialistische Partij stapte in juni 1998 uit protest uit de regionale regering van Baskenland,
De Spaanse krant El *Pais* onthulde op 31 augustus 1998 dat de PNV met de Herri Batasuna inmiddels onderhandelde over een wapenstilstand van de

ETA voor de regionalc verkiezingen op 31 oktober 1998 De regering verklaarde in een reactie niets van een wapenstilstand te weten en de PNV weigerde elk commentaar. Wel zei regionaal leider José Antonio Ardanza (PNV) later die dag: 'Het is tijd dat de wapens zwijgen en een dialoog te beginnen.' De Partido Popular sprak in een reactie van een verkiezingsstunt. Deze zou zijn ingegeven omdat de PNV in de opiniepeilingen op verlies stond

TIENDUIZENDEN DEMONSTREREN VOOR GEVANGENEN

Op 5 april 1998 demonstreerden 30- tot 40-duizend mensen in Bilbao voor het overbrengen van Baskische gevangenen naar de Baskische regio. De ETA vroeg hier al ruim twee jaar om. Zij is tegen de detentie van ETA-gevangenen in afgelegen gevangenissen: onder andere op de Balearen. de Canarische eilanden en in Spaanse enclaves in Noord-Afrika. De ETA wil dat de gevangenen in Baskenland worden gedetineerd.

'SAMENZWERING TEGEN KONING VERIJDELD'

De staatsradio maakte 6 mei 1998 bekend dat een aanslag tegen koning Juan Carlos was verijdeld met de arrestatie van een speciaal ETA-commando eerder die week. Ze zouden de Spaanse koning om hebben willen brengen tijdens een bezoek dat hij in de zomer van 1999 aan Baskenland zou brengen. Het bericht kon niet van officiële zijde worden bevestigd.

ETA-LID KRIJGT 83 JAAR CEL

Op 18 juni 1998 werd het ETA-lid José Arzauz Arana veroordeeld tot een gevangenisstraf van 83 jaar wegens het afvuren van granaten op een kazerne van de Guardia Civil in 1991. Arzauz Arana maakte deel uit van het Biskajecommando. Hij werd in 1991 gearresteerd in Frankrijk, maar pas in 1997 uitgeleverd aan Spanje.

JUSTITIE SLUIT BASKISCHE KRANT

Op 15 juli 1998 voerde de Spaanse justitie invallen uit bij kantoren van de Baskische krant *Egin* en het verwante radiostation *Egin Irratia.* Hierbij werden in totaal elf mensen gearresteerd. Egin heeft een oplage van 50.000 exemplaren en werd over het algemeen gezien als de spreekbuis van de ETA, onder andere omdat de krant de communiqués van de ETA integraal publiceerde.

Volgens de Spaanse justitie ging de betrokkenheid bij de ETA echter verder: 'De ene keer is de krant het vehikel van de ETA om informatie door te geven aan haar leden, de andere keer dwingt ze burgers en bedrijven tot het geven van informatie die de ETA in staat stelt haar gewelddadige acties uit te voeren.' De krant zou hierbij onder andere gebruik maken van gecodeerde boodschappen. Verder zouden Egin-redacteuren via e-mail corresponderen met ETA-leden.
De actie tegen de krant riep protest op bij Verenigd Links, waar men vond dat een krant niet gestraft kon worden voor het gedrag van enkele individuele redacteuren. Ook vreesde men dat de persvrijheid in gevaar zou komen,

GEVECHTEN TUSSEN POLITIE EN JONGEREN

Bilbao was in augustus 1998 het toneel van gevechten tussen politie en gemaskerde jongeren, voornamelijk aanhangers van de ETA. Zo raakte de politie op 22 augustus slaags met ongeveer honderd jongeren. Bij de gevechten vielen twaalf gewonden, onder wie vijf agenten.

BUITENLANDSEZAKEN

BETREKKINGEN MET CUBA HERSTELD

Op 2 april 1998 is de 52-jarige Eduardo Junco Bonet benoemd tot de nieuwe Spaanse ambassadeur in Cuba. Junco Bonet diende eerder als ambassadeur in Zaïre en de Oekraine. De benoeming betekende een einde aan de gespannen relatie tussen Spanje en Cuba die in november 1996 begon. Cuba gaf toen geen toestemming voor de benoeming van een nieuwe Spaanse ambassadeur. Dit uit protest tegen de Spaanse bemoeienis met de interne aangelegenheden van Cuba. Sindsdien was er geen Spaanse ambassadeur in Cuba.

UITWIJZING ITALIAANSE MAFIABAAS

Een Madrileense rechter besloot 27 mei 1998 tot uitwijzing van de Italiaanse drugsbaron Pasquale Cuntrera. De 63-jarige mafiabaas was enkele weken eerder uit Italië gevlucht vlak voordat hij een gevangenisstraf van 21 jaar moest uitzitten.

ALGERIJNSE PILOOT DESERTEERT

Een Algerijnse luchtmachtpiloot zette begin juni 1998 zijn helikopter neer op het eiland Ibiza en vroeg daar politiek asiel aan. Het was voor het eerst sinds jaren dat een Algerijnse militair naar Spanje deserteerde. Algerije eiste de uitlevering van de militair, maar Spanje bleek hiertoe niet bereid. De Spaanse overheid zei dat de piloot politiek asiel had aangevraagd en net zo zou worden behandeld als andere asielzoekers. Wel kreeg Algerije toestemming de helikopter terug te halen.

BEZOEK SLOVEENSE PREMIER

De Sloveense minister-president Milan Kukan bracht in de tweede week van juli 1998 een bezoek aan Spanje. Het was het eerste officiële bezoek van een Sloveense regeringsleider. Beide landen sloten onder andere een overeenkomst voor een directe luchtverbinding tussen Spanje en Slovenië.

(Vorige berichten pag. 234/1 - 1998)

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

BINNENLAND

FUNDAMENTALISTEN: DOODSTRAFFEN EN ARRESTATIES

Op 17 februari 1998 werden vier moslim-militanten opgehangen die in september 1997 waren veroordeeld wegens de moord op een politieman, negen bankovervallen en voorbereidingen voor de moord op drie gevangenisbewakers in 1994.
Bij rellen in de provincie Assiut waar veel Koptische christenen leven, werd op 30 maart een moslim-activist doodgeschoten door de politie. Diezelfde dag lieten een tienjarig kind en zijn vader het leven bij een vuurgevecht in de stad Badari. Negen inwoners die de militanten onderdak zouden hebben geboden. werden gearresteerd.

Twee broers die de moord, in september 1997, op negen Duitse toeristen en hun Egyptische buschauffeur bekend hadden, werden op 24 mei 1998 opgehangen. Eén van de broers had jaren in een psychiatrische instelling vastgezeten voor de moord op vier buitenlanders in een hotel in Cairo in 1993. Zij stelden niet tot enige gewapende groep te behoren maar tot de moord op de toeristen besloten te hebben, nadat een joodse vrouw op de door Israël bezette westoever van de Jordaan affiches opgehangen had, waarop de profeet Mohammed werd voorgesteld als een varken.

In juni leverde de Saoedische regering Said Sayyed Salama aan Egypte uit die ervan verdacht werd een medewerker van de Saoedische Osama bin Laden te zijn. een moslim-fundamentalist die vanuit Afghanistan een terroristische organisatie leidt en Amerika's 'most wanted man' is.
De Egyptische autoriteiten arresteerden Salama op verdenking van het recruteren van Egyptenaren voor de verboden Jihad-organisatie die in 1981 de Egyptische president Sadat vermoordde. Een deel van de Jihad-organisatie werkt tegenwoordig verder aan de omverwerping van het Egyptische regime onder de naam 'Voorhoede der Verovering'. Volgens het internationale Arabische dagblad Al-Hayat werkt de Voorhoede sinds februari samen met de Gama'a al-Islamiya. In die maand deed de Voorhoede een beroep op de diverse fundamentalistische groepen om één front te vormen tegen christenen en joden.

ANTI-AMERIKAANSE PROTESTEN

Ongeveer vijfhonderd leden van de oppositionele Islamitische Arbeidspartij en de Nasseristische Partij protesteerden op 19 februari 1998 met het verbranden van de Amerikaanse vlag tegen een mogelijke aanval van de VS op Irak. Universiteitsdocenten en advocaten vormden de kern van de demonstratie. In de voorstad Heliopolis gingen honderden studenten van de Ein Shams universiteit de straat op en zongen anti-Amerikaanse liederen. Twee dagen later hielden tweehonderd Egyptische journalisten een sit-in actie om hun solidariteit met Irak te uiten. 'Mubarak, verzet je, voordat wij het doen', riepen de betogers. Er bestond in Egypte weinig begrip voor het feit dat de VS met een aanval op Irak dreigden, terwijl Washington niets ondernam tegen kernwapens en gifgaswapens in Israël.

GAMA'A OP INTERNET

De gewapende verzetsgroep Gama'a Islamiya is sinds 1998 ook te vinden op het Internet met een eigen website genaamd al-Moerabitoen (Standvastige Krijgers). Daar kunnen webgebruikers de verboden publicaties van de Gama'a lezen. Volgens de Egyptische autoriteiten wordt de inhoud van de site verzorgd vanuit Denemarken, al lange tijd het PR-centrum van de Gama'a.. De site zou een strijdwapen zijn van de militaire vleugel van de organisatie, de Brigades van Talaat Qassim. 'Het enige wat we kunnen doen is onze eigen websites creëren om hun propaganda te bestrijden', aldus een functionaris van het Egyptische ministerie van Binnenlandse zaken in juni 1998. Hoewel de door de staat verwaarloosde Egyptische armen op wie de Gama'a zich richt. geen computers, laat staan een internet-aansluiting hebben. meende de Refaat Sayed Ahmed, auteur van een verboden boek over de ontwikkeling van het gewapende verzet in Egypte ('De Gewapende Profeet'), dat de Gama'a 'zich via Internet nu richt op de Egyptische elite' en 'daar veel profijt van trekt'.

CENSUUR SLAAT HARD TOE

Op 23 maart 1998 werd de Cairo Times voor één dag verboden, omdat de uitgevers weigerden een artikel te schrappen met de uitslag van een opiniepeiling over persvrijheid in Egypte. Een eerdere uitgave was bijna verboden in verband met een artikel over de behandeling van een journalist op een politiebureau. Ook het weekblad Al-Dustour (De Grondwet) werd eind maart tijdelijk in de ban gedaan. Het islamitische dagblad Al-Shaab (Het Volk) werd in maart gesloten. Journalisten van Al-Shaab hing een gevangenisstraf boven het hoofd voor wat de regering 'onverantwoordelijke berichtgeving' noemde.

VROUW VECHT UITLEVERING LIBISCHE ECHTGENOOT AAN

In 1993 verdween de Libische Mansour Kikhia, een voormalig minister van Buitenlandse zaken en destijds aanvoerder van de Libische Oppositie-Alliantie. De man bleek later door Egypte in het geheim uitgeleverd te zijn en werd in Libië ter dood gebracht. De zaak kwam in Egypte in de schijnwerpers te staan omdat zijn vrouw, Baha el-Emary, de toenmalige minister van Binnenlandse zaken, Hassan el-Alfi, voor de dood van haar echtgenoot verantwoordelijk wilde stellen. Zij kreeg de warme steun van onder meer de Arabische Organisatie voor de Rechten van de Mens. die bij de mensenrechtencommissie van de VN een klacht deponeerde met het verzoek Kikhia's dood te onderzoeken. Volgens een rapport van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA: dat in september 1997 openbaar werd gemaakt. is Kikhia door Egyptische geheim agenten ontvoerd en aan zijn Libische beulen overgedragen. De Egyptische president Hosni Mubarak suggereerde dat de CIA 'misschien zelf Kikhia ontvoerd' had, wat de CIA op zijn beurt ontkende.

Op 21 april 1998 gaf een rechtbank in Cairo toestemming de zaak te heropenen. In eerste instantie had een rechtbank gemeend dat er geen enkele aanwijzing was voor enige betrokkenheid van Binnenlandse zaken.

OPRICHTING EGYPTISCHE VREDESBEWEGING

Een groep prominente Egyptenaren kondigde op 22 april 1998 de oprichting aan van een Egyptische vredesbeweging die zou proberen banden te smeden met Europese. Amerikaanse en Israëlische vredesgroepen. Het vredesproces in het Midden-Oosten dreigt helemaal spaak te lopen 'als gevolg van de politiek van de Likoed-coalitie' in Israël, stelden ze. De beweging bestaat uit diplomaten, zakenlieden, academici en intellectuelen, van wie velen Israël bezocht hebben. Volgens een van hen, Salah Bassiouni, voormalig ambassadeur in Moskou, is de 'Cairo Vredesbeweging' niet gericht op normalisering van de betrekkingen met Israël; omdat 'de publieke opinie in Egypte daar niet achter staat, ondanks het vredesverdrag tussen beide landen'.
Andere groepen met radicalere kritiek op Israël waren op 15 mei een toonbeeld van eenheid. De voorzitter van de Al Azhar universiteit, Ahmad Omar Hassan, vertegenwoordigers van de Ahrar-partij, de Islamitische Arbeidspartij, de Wafd (inclusief de christelijke Kopten) en de Nasseristische partij bestempelden op die dag Israël tot hun gemeenschappelijke vijand.

POGING TOT OPRICHTING NIEUWE ISLAMISTISCHE PARTIJ

Half juni 1998 diende jonge islamisten opnieuw een verzoek in tot oprichting van een politieke partij die zij Wasat Partij genoemd hebben (al-wasat staat voor 'het midden', 'het centrum'). In mei hield een speciale rechtbank de beslissing overeind van een overheidscommissie die hun verzoek had afgewezen met het argument dat de nieuwe partij nauwelijks verschilde van reeds bestaande partijen. De Wasat-partij heeft te lijden van verdenkingen die de Egyptische regering tegen bijna elke islamitische politieke organisatie koestert, en wel dat zij banden hebben met de verboden Moslim-broederschap.
De Wasat-partij wil van Egypte, dat sociaal en qua wetgeving grotendeels islamitisch is, een nog islamitischer land maken en verwijst naar de grondwet waarin 'de sharia als voornaamste bron van wetgeving' te boek staat. In mei

1996 werden dertien leden van de J%-sat-partij veroordeeld, omdat de partij een frontorganisatie voor de Broede - schap zou zijn.

Veel Egyptische intellectuelen klagen dat de regering de opkomst van een nieuwe generatie politici tegenwerkt, niet alleen van die islamitische jongeren met politieke ambities. 'De partijleiders, parlementariërs. ministers en bureaucraten zijn dezelfde koppen als van vlak na de Tweede Wereldoorlog. Het betekent dat Egypte zijn politieke achterlijkheid blijft reproduceren', stelde een van die jonge politici.

POLITIECHEFS ONTSLAGEN WEGENS BLOEDBLAD LUXOR

Een tuchtcommissie ontsloeg op 28 juni 1998 na eenzitting achter gesloten deuren twee hoge politiefunctionarissen in verband met het bloedbad in Luxor waarbij 58 buitenlandse toeristen de dood vonden. Zij zouden geen veiligheidsmaatregelen getroffen hebben, ondanks waarschuwingen dat toeristische trekpleisters het doelwit van gewapende fundamentalisten konden worden.

ECONOMISCHE ZAKEN

'BUITENLANDSE INVESTEERDERS KEREN TERCG'

Buitenlandse investeerders verkochten eind 1997 een grote hoeveelheid aandelen in Egyptische bedrijven, ter waarde van 588 miljoen dollar (bijna 1,18 miljard), maar volgens voorzitter Mahmoud Abdel Aziz van de Nationale Bank van Egypte begonnen de beleggers in januari al weer terug te komen. De beleggers trokken zich terug na het bloedbad in Luxor, waar 58 toeristen door fundamentalisten werden vermoord. Abdel Aziz weet hun vertrek op 19 januari 1998 ook aan de financiële crisis in Azië. De hoop dat beleggers in het Midden-Oosten en het noorden van Afrika hun toevlucht zouden zoeken. leek korte tijd in rook op te gaan door de onzekerheid over een mogelijke oorlog in Irak. Tijdens een seminar op 18 februari in Bahrein schatten analisten dat er voor deze regio twintig miljard dollar beleggingen in het vat zat.

PROMOTIE TOERISME

Ministers van Toerisme van twintig Arabische landen beloofden op 15 januari 1998 te bevorderen dat meer Arabieren hun vakantie in Egypte doorbrengen. Egypte zegde toe geen geld nieer voor visa te vragen en zegde vermindering toe van de belastingen die worden geheven bij aankomst en vertrek. Volgens de Egyptische minister van Toerisme was de bezettingsgraad van hotels in zijn land teruggevallen van zeventig naar achttien procent.

NIEUWE INVESTERINGSWET AANGENOMEN

Het Egyptische parlement nam op 18 januari 1998 een wet aan die de bureaucratische rompslomp voor investe ingen in nieuwe bedrijven moet verminderen en het vergaren van kapitaal voor nieuwe bedrijven gemakkelijker moet maken. Bedrijven kunnen nu tien dagen na het indienen van de vereiste formulieren worden opgezet, indien minstens tien procent van het toegezegde kapitaal binnen is. Bedrijven mogen voortaan op de aandelenmarkt ook een ongelimiteerde hoeveelheid aandelen in hun eigen bedrijf opkopen.

FRANSE VOEDSELHULP

De Franse regering begon op 20 februari 1998 met de verscheping van bijna 33.000 ton voedselhulp aan Egypte in de vorm van tarwemeel, tegen een prijs van ongeveer 500 gulden per ton.

MENSENRECHTEN

MENSEXRECHTENORGANISATIES STEEDS PROFESSIONELER

Uit een reportage van een Reuters-correspondent over de mensenrechtensituatie in Egypte bleek dat de aanhoudende schendingenvan deze rechten tot een professionalisering van de organisaties leiden. De organisaties specialiseren zich in de verdediging van de rechten van arbeiders, boeren, vrouwen en Kopten, de maatschappelijke integratie van voormalige gevangenen en de opvang van hun gezinnen en juridische ondersteuning van gevangenen. Van de zeventien organisaties werden er vijftien na 1994 opgericht, in de tijd dat de repressie van het 'sociale moslim-fundamentalisme' het karakte van een permanente militaire operatie kreeg. Vooral hierdoor 'komen mensenrechtenschendingen op grote schaal voor', stelde Hany Shukrallah, een van de eerste leden van de Egyptische Organisatie voor de Mensenrechten (EOHR), de eerste en grootste organisatie in zijn soort. De Egyptische autoriteiten hechten er meer waarde aan vrij spel bij de repressie van het moslim-activisme te hebben dan beloften van verbeteringen te doen aan de mensenrechtenorganisaties.

Slechts twee organisaties zijn door de regering erkend, de anderen moeten het steller, zonder enige overheidssteun voor hun werk en ontvangen naar schatting tien miljoen gulden steun voor hun werk uit het buitenland. 'De regering stelt de financiële integriteit van de activisten voortdurend ter discussie en schildert ze af als corrupt of als spionnen', zei Mohammed el-Sayyed Said, adviseur van het Centrum voor Mensenrechten in Cairo. 'Activisten worden bij te ugkeer uit hel buitenland vaak gevangen gezet, verhoord en getreiterd', voegde Said eraan toe. 'Aan de andere kant moeten we vaststellen dat we vrij kunnen werken, onze rapporten kunnen publiceren en conferenties kunnen beleggen.'
Eind maart weigerde de Britse regering visa te verstrekken aan twee Egyptische advocaten die gespecialiseerd zijn in de verdediging van islamistische militanten en die in Londen een tweedaagse conferentie wilden bijwonen over de verdediging van gevangenen in Egypte en andere Arabische landen.

Tijdens de presentatie van het jaarverslag van de EOHR constateerde secretaris-generaal Mohamed Moneib een stijging van het aantal gevallen van martelingen en moorden en buitensporig gebruik van geweld door veiligheidstroepen en islamitische militanten. In 1997 had de organisatie 191 moorden op politieke tegenstanders geteld, waaronder vele buitengerechtelijke executies. Drie mensen zouden op politiebureaus aan martelingen zijn bezweken. De EOHR blijft zich verzetten tegen 'het ontbreken van grondwettelijke en internationaal aanvaarde waarborgen' voor een eerlijk proces bij militaire rechtbanken en rechtbanken van de veiligheidsdiensten, waar burgers nog steeds worden voorgeleid.
De organisatie had ook kritiek op de verlenging van de noodtoestand in februari 1997 tot 31 mei 2000. Deze is al van kracht sinds 1981.

BUITENLANDSEZAKEN

INDIA EN EGYPTE SLUITEN HANDELSAKKOORD

Op 7 januari 1998 werd bekendgemaakt dat India en Egypte een handelsakkoord hebben getekend. De handel tussen beide landen was al fors gestegen. Van april 1996 tot maart 1997 was het handelsvolume ongeveer 400 miljoen

gulden. In een verklaring zei Cairo dat India Egypte als springplank voor het veroveren van West-Aziatische markten en de VS zou kunnen gebruiken.

ARGENTINIË STEUNT KERNWAPENVRIJ MIDDEN-OOSTEN

Tijdens de opening op 4 februari 1998 van de met Argentijnse hulp gebouwde Inshas-kernreactor, vijftig km. ten noordoosten van Cairo, zei de Argentijnse president Carlos ïvïenem dat zijn regering de campagne van Egypte steunde om van liet Midden-Oosten een kernwapenvrije zone te maken. Alle Arabische landen hebben het Non-Proliferatie Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens getekend. Israël, dat kernwapens bezit, heeft zijn handtekening niet onder het NPV gezet.

EGYPTISCHE IMAM EIST SCHADEVERGOEDING VAN CANADA

Imam Wagdy Ghoneim, die tevens een hoge post bekleedt op het Egyptische ministerie van financiën. werd in januari 1998 door-de Canadese immigratiedienst vastgehouden en verhoord, nadat hij tegenstrijdige informatie had gegeven over het doel van zijn verblijf. De dienst veronderstelde met een leider van de terroristische Palestijnse Hamas-organisatie van doen te hebben. Ghoneim die lezingentournees in westerse landen houdt, eiste op 12 januari 1998 een schadevergoeding omdat het incident zijn kansen op visa voor andere landen zou verminderen.

IRAK LAAT GEVANGENEN VRIJ

In het kader van een algemene amnestie voor gevangenen van Arabische komaf liet Irak op 14 februari 1998 76 Egyptische gevangenen vrij. Onduidelijk was of om gewone of politieke gevangenenging.

GEEN OVEREENSTEMMING OVER NIJLPROJECTEN

Van 23 tot 27 februari 1998 vond een nieuwe conferentie plaats over een reeks projecten in en langs de Nijl. Verscheidene internationale organisaties, waaronder de Wereldbank, de UNDP en de Canadese ontwikkelingshulporganisatie CIDA, probeerden de tien landen die de Nijl als waterbron gebruiken, op één lijn te krijgen, maar met name de meningsverschillen tussen Ethiopië en Egypte bleven levensgroot. Ethiopië verzet zich tegen het Egyptische Toshka-project bij de grens met Soedan. Het idee hiervan is om stroomopwaarts van de Aswan-dam een kanaal te graven om een gebiedvan 20.000 hectare te bevloeien. Ethiopië meent dat het waterverdrag van Egypte en Soedan uit 1959 'oneerlijk' is en herzien moet worden om meer rekening te houden met de belangen van andere landen die van de Nijl afhankelijk zijn. Ook andere staren vei-zetten zich tegen 'eenzijdige claims op de rivier'.

GEEN VOORUITGANG IN ONDERHANDELINGEN MET EU

In maart 1998 werd tevergeefs geprobeerd in Cairo de geschillen glad te strijken die al anderhalf jaar het afsluiten van een associatieverdrag tussen Egypte en de EU in de weg staan. Enkele EU-lidstaten weigeren de onderhandelaars van de Europese Commissie de bevoegdheid te geven Egypte grotere exportquota voor landbouwproducten toe te staan. met name die producten die deze staten zelf produceren. Egypte acht dit onredelijk omdat alleen al de Egyptische tarwe-import groter is dan alle export van Egyptische landbouwproducten naar de EU tezamen. De voorgestelde quota zijn volgens Egypte zo klein dat zij neerkomen op een handelsbarrière voor Egyptische voedingswaren. Op 16 maart 1998 meende Christian Falkowski, het hoofd van de EU-delegatie in Cairo, dat wellicht de tijd gekomen was om de afzonderlijke EU-lidstaten te raadplegen over een mogelijke oplossing. Egypte exporteerde van juli 1996 tot juni 1997 voor ongeveer 3,2 miljard gulden naar de EU-staten en importeerde voor ruim twaalf miljard gulden.
In augustus liet de Egyptische onderhandelaar zijn onvrede merken in verband met het feit dat de Europese Commissie Egypte en nog vier andere landen een importheffing van 18,5 procent oplegde voor de invoer van textiel van ongebleekte katoen. De landen hadden zich volgens Brussel schuldig gemaakt aan dumping-praktijken.

EGYPTE BEZORGD OVER MILITAIRE SAMENWERKING TURKIJE-ISRAEL

De Turkse minister van Buitenlandse zaken, Ismael Cem, bleek op 22 maart 1998 niet de bezorgdheid van Egypte en andere Arabische landen te kunnen wegnemen over de militaire samenwerking tussen Israël en Turkije, die in 1996 een defcnsiepact sloten.
Na afloop van Cems bezoek zei zijn Egyptische ambtsgenoot Amr Moussa dat Cem weliswaar bezworen had dat zijn land niet uit was op een strategische alliantie met Israël, maar dat de militaire samenwerking toch 'de regionale stabiliteit zou kunnen aantasten'.

ANTI-TERRORISMEVERDRAG ARABISCHE LIGA

Op 22 april 1998 sloten de Arabische ministers van Binnenlandse zaken en Justitie een nieuw anti-terrorisme-verdrag, waarin zij voor het eerst terrorisme definieerden en een onderscheid met gewapend verzet probeerden te maken. Krachtens het akkoord, dat in het raamwerk van de Arabische Liga werd gesloten. zou de uitlevering van verdachten van terroristische wandaden soepeler moeten verlopen.

Britse minister biedt training aan

De Britse minister van Buitenlandse zaken Robin Cook sprak op 16 maart 1998 met president Mubarak. Egypte heeft Londen meermalen gevraagd de activiteiten van Egyptische fundamentalisten in Groot-Brittannië aan banden te leggen. Na afloop zei Cook dat 'we bezig zijn onze wetgeving te bestuderen met het oog op eventuele actie deze winter in geval van een samenzwering om in het buitenland terroristische aanslagen te plegen'. Londen zal Egypte de komende twee jaar zes miljoen gulden schenken voor anti-terrorisme trainingen van de Egyptische politie. Volgens de Britse ambassadeur in Cairo werkten de inlichtingendiensten van de twee landen al nauwer samen.

KOERDEN EN ARABIEREN HOUDEN HISTORISCHE CONFERENTIE

Koerdische leiders uit Irak hielden samen met intellectuelen uit de hele Arabische wereld op 27 mei 1998 een conferentie in Cairo. De Iraakse regering had beloofd ook te zullen komen, maar liet het afweten omdat de conferentie 'anti-Bagdad' zou zijn. Ahmed Hamroush, voorzitter van het Egyptische Solidariteitscomité dat de conferentie organiseerde, ontkende dit. 'Wij zijn voor de eenheid van Irak en de onafhankelijkheid van Irak en voorstander van goede relaties tussen Koerden en Arabieren.' De conferentie was historisch, omdat de Koerden in de Arabische politieke meningsvorming veelal doorgaan voor 'instrumenten van het zionisme', ook al hebben zij zich nooit door de Israëliërs laten helpen. Militante panarabisten dromen van één Arabische natie zonder grenzen van afzonderlijke staten. In dit wereldbeeld verstoren etnische en andere minderheden de eenheid.

Sami Abdul-Rahman van de Koerdische Democratische Partij (KDP) stelde tijdens de conferentie dan ook: 'Wij Koerden hebben een dialoog nodig die de basis kan leggen voor wederzijdse erkenning en aanvaarding van de realiteit dat wij Koerden nu eenmaal bestaan.'
Volgens diplomatieke bronnen had de Egyptische regering door middel van de conferentie het groene licht willen krijgen in Iraaks Koerdistan kantoren te openen en een permanente bemiddelingsrol te spelen tussen de Koerdische partijen en Bagdad. Door de afwezigheid van een Iraakse delegatie viel deze opzet in het water en leverde de conferentie weinig concreets op.

MUBARAK BEZOEKT KHADDAFI

In gezelschap van vijf artsen bracht de Egyptische president Hosni Mubarak op 8 juli 1998 een bezoek aan de Libische leider Khaddafi die herstellende was van een operatie aan zijn heup. Egyptische en Libische regeringswoordvoerders ontkenden dat Kadhafi in juni een bezoek aan Egypte annuleerde, omdat hij gewond zou zijn geraakt bij een aanslag op zijn leven in de Libische stad Benghazi.

EGYPTE WIL MEER 'TRADE-NOT-AID' VAN VS

De Egyptische minister van Buitenlandse zaken Amr Moussa was op 8 juli 1998 in de VS om te onderhandelen over het geleidelijk verminderen van de economische en militaire hulp van Washington aan Egypte. Investeringen in de Egyptische economie en vergroting van de handel zouden de plaats van de hulp moeten innemen. Op de achtergrond speelde ook het feit dat Israël de economische steun (2,4 miljard gulden per jaar) die Washington dit land geeft, probeerde te verkleinen ten gunste van meer militaire hulp (nu jaarlijks 3,6 miljard gulden). Als Israël op dit punt zijn zin kreeg. zou Egypte om dezelfde behandeling vragen, aldus Moussa. Egypte ontvangt jaarlijks 4,2 miljard gulden aan steun.

EGYPTE VERGROOT HANDEL MET IRAK

Op 15 juli 1998 maakten Egyptische regeringsfunctionarissen bekend dat Irak inmiddels voor 340 miljoen gulden aan goederen had besteld in het kader van het olie-voor-voedsel-programma.
De bekendmaking volgde op een bezoek aan Irak van de Egyptische minister van Volksgezondheid. Ismail Sallam. Het eerste bezoek door een Egyptisch kabinetslid aan Irak sinds het einde van de Golfoorlog in 1991 was dat van minister van Handel Ahmed Gueily, die in juni 1998 in Irak een handelsbeurs voor Egyptische producten opende

'ABU NIDXL NIET IN EGYPTE'

Na berichten in Amerikaanse media dat de Palestijnse terrorist Abu Nidal in Egypte gearresteerd was haastte de Egyptische minister van Buitenlandse zaken Amr Moussa deze berichten op 26 augustus 1998 te ontkennen Volgens de berichten zou Abu Nidal al negen maanden in Egypte verblijven

(Vorigeberichtenpag 97/2 - 1998)

IRAK

VERZET TEGEN UNSCOM-INSPECTIES DUURT VOORT

Nadat in februari 1998 een nieuwe luchtoorlog tegen Irak was voorkomen en harde afspraken tussen Irak en de VN waren gemaakt over de wapeninspecties door de Unscom (United Nations Special Commission), ging het touwtrekken over de samenstelling en bevoegdheden van de Unscom onverminderd door. Een militaire aanval op Irak leek uitgesloten nadat China, Frankrijk en Rusland op 1 maart hadden weten te voorkomen dat de Veiligheidsraad een expliciete resolutie daaromtrent aannam. Irak werd alleen gewaarschuwd voor 'de ernstigste consequenties' als het land het werk van de Unscom opnieuw zou saboteren. Maar toen het in augustus zover was, ondernam de Veiligheidsraad geen enkele actie.

Rusland wil tweede adjunct-hoofd Unscom

In de eerste week van maart was de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Kofi Annan, op zoek naar juridisch advies inzake de vraag hoe hij moest reageren op een verzoek van de Russische ambassadeur bij de VN, Sergej Lavrov, om het hoofd van Unscom, Richard Butler, een tweede. Russische, adjunct te geven. Butler had tot dan toe één adjunct gehad, de Amerikaan Charles Duelfer. De Amerikaanse ambassadeur bij de VN. Bill Richardson, was fel tegen op Lavrovs idee en hij meende dat alleen Butler de bevoegdheid had om al of niet nog een adjunct in de arm te nemen. Anderen meenden echter dat Annan over de benoeming ging.

Op 10 maart 1998 werd ander oud zeer opgerakeld de Iraakse regering vroeg in een brief aan Annan om disciplinaire maatregelen tegen inspecteurs die vertrouwelijke infoimatie gelekt zouden hebben
Het Franse ministerie van Defensie maakte op 19 maart bekend vast tc houden aan zijn belangrijke rol in Unscom
De bijdrage van Frankrijk is zowel financieel als wat personeel betreft de grootste na de VS er, dit schijnt de relaties van Parijs met Bagdad allerminst te schaden

Inspectie presidentiële paleizen

De eerste gesprekken die Richard Butler met de Iraakse vice-premier Tareq Aziz op 23 en 24 maart voerde, verliepen op een coöperatieve manier, zei Butler op 24 maart. Het gevoelige onderwerp van de inspecties van de presidentiële paleizen was echter niet aan de orde geweest. Bij deze inspecties zou voor het eerst ook een team van twintig buitenlandse diplomaten aanwezig zijn. wier namen op 20 maart werden bekendgemaakt. Op 25 maart garandeerde de Iraakse regering dat Unscom Nasser Hindawi zou kunnen interviewen. de pionier van Iraks productie van biologische wapens. Volgens Bagdad was Hindawi onlangs gearresteerd toen hij het land probeerde te ontvluchten. Documenten die daarbij geconfisqueerd werden, waren aan Unscom overgedragen, maar bevatten volgens de inspecteurs weinig nieuws.

Op 26 maart vond het eerste bezoek aan een presidentieel paleis plaats, het Radwaniyah-paleis in Bagdad, dat volgens een van de diplomaten 'soepel' verliep, ondanks 'kleine problemen'. De buitenlandse diplomaten stonden onder leiding van de Srilankees Jayantha Dhanapala, vice-secretaris-generaal voor ontwapening bij de VN.

Een bezoek van de inspecteurs aan Tekrit, Saddam Hoesseins geboorteplaats, verliep op 29 maart zonder incidenten. De Iraakse president vertoonde zich die dag voor het eerst sinds weken weer in het openbaar. Hij onderhield de dorpelingen van het nabijgelegen gehucht Abu Dor met het heldhaftige verhaal van zijn ontsnapping naar Syrië 39 jaar geleden, toen hij op de vlucht was wegens zijn betrokkenheid bij een inislukte moordaanslag op de toenmalige president Abdelkarim Qassim.

Op 30 maart waren tien van de twaalf paleizen oppervlakkig geinspecteerd

Het gaat in feite om terreinen met in totaal ruim duizend gebouwen. Inspecteur Duelfer noemde de medewerking van Iraakse functionarissen 'amicaal!.

Op 2 april verbaasde Annan Bagdad met de uitspraak dat er wellicht toch inspecteurs in Irak gestationeerd zouden blijven na vernietiging van alle ABC-wapens in het land.
Half april schreef Butler dat er als gevolg van de crisis eind 1997 en begin 1998 'praktisch geen vooruitgang' bij de inspecties was geboekt en dat er nog veel te onderzoeken restte op het gebied van chemische en biologische wapens. De Iraakse regering diende twee weken later, op 30 april, per brief een klacht in bij Kofi Annan. dat Unscom in strijd met het akkoord van 23 februari, de presidentiële complexen als 'gewone inspectieplekken' behandelde. Volgens Aziz was het enige doel van de inspecties van de complexen geweest, te zien of er geen massavernietigingswapens waren verborgen. Unscom-inspecteur Duelfer had eenvoudig moeten verklaren dat er inderdaad geen ABC-wapens waren gevonden. meende Aziz, in plaats van zich te beklagen dat computers en dergelijke kort voor de inspecties uit de gebouwen werden verwijderd.

In juni had Butler een plan uitgewerkt voor een versnelde afronding van de inspecties, maar de Iraakse regering had er geen vertrouwen in. Unscoin zocht nog naar documenten over de ladingen van raketkoppen. informatie over Iraks eigen rakettenproductie (niet de import uit andere landen) en bewijzen dat het land alle raketbrandstof had vernietigd. Op twee na zijn alle door de voormalige Sowjet-Unie geleverde Scud-raketten getraceerd. Unscom was ook nog op zoek naar chemische en biologische substanties voor raketkoppen. Butler noemde de biologische wapens 'een zwart gat' in het Iraakse ontwapeningsprogramma.

Sporen van VX-zenuwgas gevonden

Op 14 juni ging Irak niettemin akkoord met het plan van Butler en noemde het op 16 juni zelfs een doorbraak. Het plan voorzag in een afronding binnen twee maanden van het gehele ontwapeningsprogramma. Butler nam aan dat de Veiligheidsraad ook genoegen zou kunnen nemen met een onvolledige verificatie van Iraks ontwapeningsmaatregelen
Op 18 juni schreef Butler aan de raad dat Irak niet wenste mee te werken op een aantal punten, zoals het verstrekken van informatie over de omvang van de productie van VX, een zenuwgas. Een test wees half juni uit dat er sporen van VX-zenuwgas op Iraakse raketten zaten maar Irak verwierp op 23 juni de uitslag, omdat de test in een Amerikaans laboratorium was uitgevoerd en 'dus vervalst' moest zijn. Butler stelde zich er vierkant achter. 'Er is geen twijfel mogelijk over de uitslag', zei hij. 'Deze afbraakproducten kunnen van geen andere chemische stof afkomstig zijn. Het zijn unieke stoffen. Het was VX. En ze werden gevonden in de kop van een raket.'

De Iraakse voormalige generaal Wafiq al-Shammari, die sinds 1994 in ballingschap leeft, beweerde in het Britse dagblad The Independent van 2 juli dat Bagdad in de oorlog met Iran VX-gas had gebruikt. Volgens hem zouden Duitse wetenschappers bij de operaties hebben geholpen. Op 23 juli klaagde Unscom officieel bij de Veiligheidsraad dat Irak weigerde documenten over te dragen die betrekking hadden op de eventuele inzet van chemische en biologische wapens tijdens de oorlog tegen Iran.

Rusland diende op 29 juli zoals verwacht een resolutie in van de strekking dat Irak volledig voldaan had aan de eis dat zijn kernwapens vernietigd zouden worden. Dit gebeurde nadat het Internationale Atoom Energie Agentschap in Wenen, de VN-instelling verantwoordelijk voor het 'neutraliseren' van de Iraakse kernwapens, had gerapporteerd dat Irak aan alle verplichtingen had voldaan wat zijn kernwapens betrof. Het rapport van de IAEA liet echter volgens enkele diplomaten in New York 'geen harde conclusies' toe.

Unscom-inspecties lopen weer vast

Op 4 augustus leken de Unscom-inspecties weer op dood spoor beland. Butler brak een bezoek aan Bagdad af om naar New York te vliegen en de Veiligheidsraad in te lichten over 'ernstige problemen' met de Iraakse autoriteiten. Inzet was de verlenging met één maand van het werk van Unscom. De Iraakse vice-premier Aziz wilde er absoluut niet van horen en stelde zich op het standpunt dat Butler 'alle dossiers moest sluiten'. Op 5 augustus stemde het Iraakse parlement unaniem voor tijdelijke stoplegging van de Unscom-inspecties. Unscom moest 'radicaal geherstructiirrerd' worden om de Amerikaanse invloed uit Unscom te weren, aldus het parlement. Een dag later reageerde de Veiligheidsraad met een 'totaal onaanvaardbaar' en riep Bagdad op de dialoog met Unscom weer aan te gaan.
Bagdad gaf geen krimp. Op 12 augustus schreef Butler aan de Veiligheidsraad dat 'al het inspeetiewerk was komen stil te liggen'. Op 14 augustus leek de ware reden voor de zich aandienende nieuwe crisis gevonden te zijn: de Washington Post berichtte die dag dat de regering-Clinton Butler ervan had geprobeerd te overtuigen geen 'verrassingsinspecties' uit te voeren op twee plekken waar met grote waarschijnlijkheid zeer compromitterende wapens ontdekt zouden worden. De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Albright zou hierover op 4 augustus getelefoneerd hebben met Butler. In een verklaring stelde Unscom dat het bericht onjuist was.

Op 18 augustus gaf de Veiligheidsraad het groene licht voor voortzetting van de Unscom-inspecties, hoewel de medewerking van Bagdad nog steeds nul was. Irak eiste op 20 augustus wederom dat een begin zou worden gemaakt met opheffing van het embargo. Als vergelding eisten Washington en Londen dat de halfjaarlijkse evaluatie, gepland voor september, weid uitgesteld maar onder meer China was daarop tegen. Op 25 augustus eiste Irak van secretaris-generaal Annan dat er maatregelen tegen Butler genomen werden. omdat Unscoms chef de crisis uitgelokt zou hebben.

Amerikaanse wapeninspecteur neemt ontslag

Scott Ritter, een van de belangrijkste Amerikaanse wapeninspecteurs, werd het trekken en duwen allemaal te veel. Hij nam op 27 augustus zijn ontslag. Hij verweet de leden van de Veiligheidsraad dat zij hun eigen resoluties niet uitvoerden en geen verzet boden tegen de 'oeverloze obstructie' van de Iraki's. Kofi Annan verweet hij dat 'het VN-kantoor in Bagdad de zoete inval was geworden voor Iraki's die iets te klagen hebben, terecht of onterecht'. Ritter wilde ook niet meer meemaken dat de Unscom-inspecteurs, om Irak ter wille te zijn, 'het voorwerp van onderzoek zouden worden'. Verder zei hij er zeker van te zijn dat Irak ABC-wapens in andere landen had verborgen. Butler betreurde het vertrek van Ritter, dat hij 'klassiek' noemde omdat het 'een uitdrukking van rotsvaste overtuigingen van een integere man was'. Zelf was hij van plan aan te blijven.

Drie dagen na zijn ontslag deed Ritter er nog een schepje bovenop door in een

Bagdag, 7 augustus 1998 - Iraakse vrouwen beschermen zichzelf met potten en pannen tegen de brandende zon. terwijl zij in de rij staan te wachten voor de uitdeling van hun maandelijkse portie voedsel. (foto *ANP*)

programma van de Amerikaanse omroep ABC te stellen dat Irak na het vertrek van Unscom binnen zes maanden weer zelf gifgaswapens zou kunnen produceren. Ook verhaalde hij hoe bepaalde inspecties onder politieke druk waren afgelast.
Irak reageerde furieus op de onthullingen van Ritter en eiste op 31 augustus, precies zoals Ritter gevreesd had, een onderzoek naar vermeende spionage door Unscom-inspecteurs. Ritter was volgens Bagdad een spion voor de VS en Israël geweest.

VEEL PROBLEMEN ROND OLIE-VOOR-VOEDSEL-PROGRAMMA

Op 3 maart 1998 werd bekend dat na maanden touwtrekken een akkoord was bereikt over de opslag van zeven miljoen dollar aan reserve-onderdelen voor de oliepijplijn van Kirkuk in Irak naar het Turkse Yumurtalik aan de Middellandse Zee. Het Turkse bedrijf Tekfen dat de pijplijn onderhoudt. had evenals Bagdad altijd gesteld dat het veel economischer was de onderdelen in Irak op te slaan, maar Washington was bevreesd dat ze daar ook voor andere doeleinden zouden worden gebruikt en hield een desbetreffende resolutie tegen.

Uiteindelijk kwam men overeen om de opslag in Irak door het Nederlandse bedrijf Saybolt te laten bewaken. dat al in 1996 voor toezicht op de olie-export naar Turkije was gecontracteerd. Saybolt werd half maart ook betrokken bij het bezoek van een VN-team aan de zuidelijke olieterminal Mina al-Bakr waar ook dringend reparaties nodig waren. In maart zei Irak niet meer dan 2.3 miljoen vaten per dag te kunnen produceren. waarvan 0,6 miljoen bestemd waren voor binnenlands verbruik. Later in maart kreeg Irak toestemming van de VN om voor 400 miljoen dollar 'achterstallige' olie te exporteren.

De vertegenwoordiger van Unicef in Bagdad, Philippe Heffinck, vroeg op 26 maart om stroomlijning van de procedures om voedsel en medicijnen naar Irak te brengen. Hij was niet de eerste die de bureaucratische rompslomp van het olie-voor-voedselprogramma bekritiseerde. Op 16 maart was Unicef uit arren moede maar met eigen middelen aan een campagne begonnen om 3.5 miljoen Iraakse kinderen tegen polio in te enten.

Irak wijst internationale conferentie af

Het Iraakse parlement wees in april het plan van de Britse regering af om vóór de zomer een internationale conferentie over het olie-voor-voedsel-programma te organiseren. Men beschuldigde de Britten van 'een kwaadaardig plan' om het olie-embargo tegen Irak oneindig te verlengen.
Die beschuldiging leek niet geheel ongegrond, omdat de Amerikaanse regering in mei begon te lobbyen voor afschaffing van de halfjaarlijkse eva-

luaties van de voortgang in de ontwapening van Irak. Washington probeerde stemmen in de VN bij elkaar te krijgen voor een evaluatie elke achttien maanden. Een negatief besluit om het embargo te handhaven zou dan ook anderhalf jaar van kracht blijven.
Op 27 april dreigde Irak in de VN-Veiligheidsraad dat het de rantsoenen voor de bevolking drastisch zou verminderen, als gevolg van de vertraagde aanvoer van voedsel.

Op 13 mei bleken de VS nog steeds het debat in de VN te traineren over een resolutie met details over de aankoop van 300 miljoen dollar aan onderdelen voor de rest van Iraks olie-industrie. Verwacht werd dat Irak op zijn beurt de presentatie van een plan voor de distributie van humanitaire hulp zou uitstellen als de 'onderdelen'-resolutie niet spoedig werd aangenomen, maar die weg koos de regering niet. Het plan voor de rantsoenering werd ingediend bij Annan, die er zijn goedkeuring aan moest hechten, en op 30 mei zette de secretaris-generaal zijn handtekening eronder.

In mei ondernam de Iraakse regering een nieuwe poging bij andere landen gehoor te vinden voor opheffing van de sancties. Na een gesprek van anderhalf uur in Parijs op 14 mei tussen de Franse president Jacques Chirac en de Iraakse vice-premier Aziz leek Frankrijk niet bereid de druk op de Veiligheidsraad op te voeren voor een snellere beëindiging van op zijn minst het olie-embargo tegen Irak. Chirac liet alleen weten dat Irak de VN-resoluties 'volledig moest uitvoeren'.

Irak wijst verdere hulp af

Begin juni had de VN in het lopende jaar 23 keer toestemming gegeven voor hulpvluchten van particulieren en andere landen naar Irak. Sommige van die bezoeken waren meer bedoeld als demonstratie van politieke steun. Zo landde er een Russisch vliegtuig in mei met een delegatie van vijf personen en slechts twintig kilo medicijnen aan boord. Niettemin besloot het Iraakse kabinet op 7 juni geen hulp meer te aanvaarden. Sympathisanten konden beter bij de VN aandringen op opheffing van de sancties, aldus Iraakse functionarissen. Wel werd op 8 juni nog een grote groep van honderd Jordaanse artsen in Irak ontvangen. die hulp aan Iraakse ziekenhuizen wilden bieden. Die dag tekenden Irak en Jordanië een akkoord voor de levering van medicijnen, in ruil voor Iraakse olie. Het handelsembargo tegen Irak geldt niet voor de handel met buurland Jordanië.

Op 7 juni meldde het Iraakse persbureau INA dat de herstelwerkzaamheden aan de oliepijplijn met Irak geheel waren afgerond Halverwege 1998 had Irak naar eigen zeggen tientallen contracten met buitenlandse maatschappijen en andere staten afgesloten voor de levering van olie

Op 19 juni nam de Veiligheidsraad tenslotte de resolutie aan voor de aankoop van 300 miljoen dollar aan materiaal voor reparaties in de olie-industrie. Irak dreigde die dag niet akkoord te gaan met de resolutie, maar trok een dag later zijn bezwaren in.

Oliepijplijn naar Jordanië, herstel pijlijnnaar Syrië

Irak tekende met buurland Jordanië op 6 juli 1998 een akkoord om een pijplijn van Hiditha, 260 km ten noordwesten van Bagdad, naar de Zarqa-raffinaderij bij de Jordaanse hoofdstad Amman te bouwen. De twee landen zullen krachtens het akkoord ook samen proefboringen bij hun gemeenschappelijke grens uitvoeren. Op 14 juli tekenden Syrië en Irak een akkoord over heropening van de pijnlijn die sinds 1982 niet meer operationeel is geweest. De Iraakse minister van Olie Mohammed Maher Jamal zei dat herstelwerkzaamheden aan de pijplijn nog enkele maanden in beslag zouden nemen.

Op 15 juli sloeg Benon Sevon, directeur van het olie-voor-voedsel-programma, alarm over de electriciteitsvoorziening in het noorden van Irak. Door vertraging van herstelwerk aan twee dammen was de stroomvoorziening ver beneden de maat. De VN is verantwoordelijk voor reparaties aan de infrastructuur in Iraaks Koerdistan. De klachten over de slechte prestaties van de VN in het gebied zijn niet nieuw. 85 procent van het water in het gebied is besmet met ziektekiemen, de stroom ontbreekt soms langer dan een maand en het onderwijs staat op instorten.
Uit onvrede met de vele zwakke kanten van het olie-voor-voedselprogramma nam de coördinator ervan, Denis Halliday, in juli het besluit per september zijn ontslag te nemen. In diezelfde maand bood de Iraakse regering aan de humanitaire en wederopbouw-rol van de VN in Koerdistan over te nemen.

In juli ontstond voor het eerst een dispuut over de prijs van de Iraakse exportolie. De VS vonden de prijsstelling zoals voorgesteld door de Iraakse oliemarketing organisatie SOMO te laag, ook in verband met het geld dat nodig was voor de humanitaire hulpoperaties. De VS blokkeerde enkele dagen de beslissing over olie-export. Maar Washington bleek in de VN-sanctiwcommissie voor Irak in die visie alleen te staan. Het SOMO-prijsvoorstel was al goedgekeurd door een panel van toezichthouders van de VN. Op 23 juli staakte Washington zijn verzet.

OLIESMOKKEL GAAT DOOR

Op 16 maart 1998 maakte Washington bekend blij te zijn met inspanningen van met name de Iraanse marine om de oliesmokkel vanuit Irak terug te dringen. Het Amerikaanse Energy Information Agency (EIA)stelde in februari dat Irak dagelijks 100 duizend vaten olie naar India, Dubai, Turkije en Iran smokkelde, wat de regering 1,4 miljard gulden per jaar opleverde. Op 13 mei meldde de commandant van de Amerikaanse Vijfde vloot in Bahrein echter dat na een drastische daling de smokkel via Iraanse wateren weer toenam. De Multinational Interception Force, een internationale inspectievloot in de Golf, heeft geen toegang tot de Iraanse wateren.

Op 24 juni kondigde de Turkse regering aan accijns te gaan heffen op illegaal uit Irak ingevoerde diesel. Ruim duizend vrachtwagens met diesel passeerden toen dagelijks de grens. Als argument werd gegeven dat deze diesel, die veel goedkoper is dan de Turkse, op den duur de belangen van nationale dieselhandelaren zou kunnen schaden.
Deze illegale export zakte eind juli voor de helft in toen de Koerdische Democratische Partij (KDP),die het noorden van Irak beheerst, de prijs van de diesel niet meer aan de koers van de Iraakse dinar relateerde, maar aan de dollar waardoor de brandstof duurder werd.

BINNENLAND

AANVAL OP MUJAHEDIN KHALQ

Volgens de Iraanse oppositiegroep Mujahedin Khalq werden bij een aanval van de Iraanse Revolutionaire Garde en eenheden van het Iraanse ministerie van Binnenlandse veiligheid tientallen leden van de groep gedood. De aanval zou op Iraaks grondgebied hebben plaatsgevonden, bij het grensstadje Tarsaq, op 1 maart 1998. De VS veroor-

deelde de aanslagen begin mei. alsmede politieke moorden op aanhangers van de Koerdische Democratische Partij in het noorden van Irak, die door Iraanse agenten zouden zijn uitgevoerd. Iran behield zich op 3 mei het recht voor op vergeldingsacties tegen de Mujahedin Khalq aangezien zij aanslagen in Iran plegen.

MINISTER VAN ARBEID ONTSLAGEN

President Saddam Hussein ontsloeg op 11 mei 1998 de minister van Arbeid en Sociale zaken Abdul-Hamid Mohammed Saleh, aldus het Iraakse staatspersbureau INA. Wie hem zou opvolgen. werd niet gemeld. evenmin als de reden van het ontslag.

KOERDISCHE RIVALEN ONDERHANDELEN

Op 11 juni 1998 kwamen de Koerdische Democratische Partij (KDP) en de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) opnieuw bijeen om hun geschillen bij te leggen. Er werd al geruime tijd niet meer gevochten, maar de partijen maakten zich tot begin dit jaar wel schuldig aan opsluiting, marteling en executies van elkaars partijleden. Vele gevangenen wachtten nog op een gevangenenruil. Ook was er nog geen overeenstemming over het bestuur over Arbil, de stad die de PUK in 1996 onder aanvoering van Jalal Talabani met Iraanse steun had geprobeerd te veroveren. De PUK was toen verpletterend verslagen door de KDP die militaire steun van Bagdad had gevraagd. Het was de PUK een doorn in het oog geheel uit het noorden verdreven te zijn. Dit had namelijk tot gevolg dat de KDP het grootste deel van de 'exportbelasting' op illegale dieselsmokkel naar Turkije incasseerde.

Op *27* mei was een conferentie in Cairo waaraan de Koerdische partijen deelnamen alsmede Arabieren op niets uitgelopen. De Egyptische regering had gehoopt in Koerdistan als bemiddelaar te kunnen optreden.
Op 30 juni vroeg PUK-leider Talabani de Turkse regering haar troepen uit het noorden van Irak terug te trekken, omdat hun aanwezigheid verdere verzoening van PUK en KDP in de weg zou staan.

ENORME TOENAME KANKER IN HET ZUIDEN

Volgens een VN-rapport dat op 21 juni 1998 werd gepubliceerd, is het aantal gevallen van kanker in heel Irak tussen 1989 en 1994 met 55 procent toegenomen De groei was het sterkste in het zuiden, dat ook al voór de oorlog om Koeweit geen florissante gezondheidszorg had Er was ook sprake van soorten kanker die voorheen onbekend in Irak waren en de ziekten zouden ook meer jonge mensen treffen dan voorheen Irak is beschuldigd van vergiftiging van het water in de zuidelijke moerassen, om de bevolking van 'moeras-Arabiwen' daar die veel deserteurs uit diverse oorlogen onderdak verleent, 'uit te roken'.
Het VN-rapport noemde geen oorzaak voor de toename van kanker Sommige mensen menen dat de toename ook geweten zou kunnen worden aan het gebruik van Britse raketten en tankgranaten in het gebied in 1990. die licht radio-actief afvaluranium bevatten. Op *27* mei eiste Irak compensatie van Londen voor de schade die de Britse munitie aan de volksgezondheid zou hebben aangericht.
Vlakbij het gebied heeft Irak in de oorlog met Iran ook gifgassen tegen het Iraanse leger ingezet.

MENSENRECHTEN

IRAK KENT HOOGSTE AANTAL 'VERDU'IJNINGEN' TER WERELD

Irak stond ook in 1997 bovenaan de lijst van 'onvrijwillige verdwijningen', aldus een rapport van de VN-werkgroep voor verdwijningen, dat op 10 maart 1998 in Genève werd gepresenteerd. Volgens het rapport waren de inspanningen van de Iraakse regering om de meer dan 16.000 verdwijningen sinds de jaren '80 te onderzoeken, 'volkomen ontoereikend'. De werkgroep had in 1997 bewijzen voor nog eens 283 verd ijningen verzameld, die hadden plaatsgevonden in de jaren '80 en '90.
Volgens VN-rapprteur Max van der Stoel waren de verdwijningen maar 'een fractie' van het totale aantal onopgehelderde verdwijningen en moorden. Ter vergelijking: Argentinië telde in de jaren tachtig onder de dictatuur ongeveer 14.000 'desaparecidos'.

DEPORTATIES IN KIRKUK

Op 11 maart 1998 maakte de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) in Ankara bekend de hand te hebben gelegd op een document dat zou bewijzen dat de regering in Bagdad een geheim decreet had uitgevaardigd om meer dan 1400 Koerdische gezinnen uit de stad Kirkuk te deporteren.

HONDERDEN POLITIEKE EXECUTIES IN 1997

Volgens VN-rapporteur Max van der Stoel zijn in 1991 in Irak 1.500 personen geexecuteerd, van wie de meesten in november en december, enige tijd na de mislukte moordaanslag op Saddam Husseins zoon Uday. Er was sprake geweest van een campagne de gevangenissen 'schoon te vegen'. Onder de ter dood gebrachten waren ook islamitische opposanten, deserteurs en Jordaanse smokkelaars: en voorts veertien officieren en partijleiders die een aanslag op president Saddam zouden hebben beraamd. De lijken, die soms sporen van marteling vertoonden, konden pas door familie worden opgehaald, nadat men voor de gebruikte kogels had betaald. aldus getuigen in Van der Stoels rapport.

Op vergrijpen tegen het privé-bezit van anderen bleek wel degelijk vaak de doodstraf te staan, zei Van der Stoel. hoewel de Iraakse regering dit ontkend had. Ook gedwongen arabisering kwam nog steeds voor, schreef de rapporteur. Koerdische gezinnen moesten vertrekken om plaats te maken voor Arabische Iraki's die geld en huizen kregen aangeboden om zich te vestigen. Van der Stoel had geen enkele verbetering geconstateerd en zei dat 'het Iraakse volk in de greep blijft van een van de wreedste dictaturen die de wereld gekend heeft sinds de Tweede Wereldoorlog'.

Weer sji'itische geestelijke vermoord

Het ministerie van Godsdienstzaken weet de moord op sjeik Ali al-Gharavi, die op 18 juni 1998 tegelijk met zijn chauffeur en twee verwanten werd neergeschoten op een weg bij de stad Najaf, aan 'kwaadwillende buitenlandse elementen'. Het was de tweede moord op een vooraanstaande sji'itische geestelijke in twee maanden. In april werd sjeik Murtada al-Broujerdi vermoord. Aangezien beide geestelijken maanden waren lastig gevallen door veiligheidsdiensten, meende Van der Stoel op 2 juli dat er wellicht sprake was van 'een offensief van de Iraakse autoriteiten tegen het onafhankelijke leiderschap van de sji'itische gemeenschap'.

BUITENLANDSE ZAKEN

VS ZINNEN OP MIDDELEN VOOR MACHTSOVERNAME IN IRAK

In 1997 lekte uit dat de Amerikaanse regering in Irak een mislukte operatie had

gefinancierd om het regime in Bagdad ten val te brengen. Op 3 maart 1998 hield een subcomissie van de Senaatscommissie voor Buitenlandse zaken openlijk een hoorzitting. waarvoor ook Iraakse opposanten waren uitgenodigd. Een van hen was Ahmed Chellabi, de leider van het Iraakse parlement in ballingschap, het Iraaks Nationaal Congres (INC).
Het INC zou willen dat delen van Irak in het noorden en zuiden tot verboden gebied voor het Iraakse leger werden verklaard, dat het VN-embargo voor die gebieden wordt opgeheven en dat een voorlopige regering steun van buiten krijgt. Chellabi en anderen verwierpen het idee dat president Saddam Hoessein met geheime operaties, moordaanslagen en de inzet van Amerikaanse grondtroepen ten val gebracht zou kunnen worden. Zij stelden dat Saddam Hocssein 'coup proof' was en alleen door een volksopstand kon worden verjaagd. Daarom zou Washington de oppositie moeten steunen, Saddam een proces wegens oorlogsmisdaden moeten aandoen en zich openlijk moeten committeren het regime ten val te brengen. Zowel Democratische als Republikeinse senatoren meenden dat de pogingen van de VS om het regime in Bagdad politiek te isoleren en te verzwakken niets hadden opgeleverd.

In de Senaat had Arlen Specter een resolutie ingediend om het Witte Huis zo ver te krijgen op de Verenigde Naties druk uit te oefenen om Saddam Hoessein als oorlogsmisdadiger te berechten en een plan voor de lange termijn uit te werken om hem uit het zadel te wippen. Op 13 maart stemde de Senaat unaniem voor deze niet-bindende resolutie.
De Iraakse vice-premier Tareq Aziz noemde het een 'domme' resolutie. De ware oorlogsmisdadigers zijn Amerikaanse presidenten zoals Bill Clinton en George Bush. aldus Aziz. De pers in Bagdad schreef op 15 maart dat de regering voor hen binnenkort een 'volkstribunaal' zou instellen. Op 23 maart deed het Iraakse parlement een beroep op de internationale gemeenschap Clinton en Bush voor het gerecht te brenger, wegens hun rol in de oorlog om Koeweit.

De Senaat had op 11 maart ook gekozen voor toevoeging van een clausule aan een resolutie inzake de contributiebetaling aan de VN. In die toevoeging werd tien miljoen dollar gereserveerd voor niet nader genoemde 'democratische oppositiegroepen' in Irak. vijf miljoen dollar voor het opzetten van een Arabisch-talige 'Radio Free Iraq' in de regio, twintig miljoen dollar voor humanitaire hulp en drie miljoen dollar voor een onderzoek naar de vraag of Saddam Hussein voor een internationaal gerechtshof gebracht kan worden. Tot de mogelijke punten van een aanklacht behoorden de inzet van gifgas tegen Koerdische burgers. het lanceren van raketten tegen Israëlische burgers en een verijdelde poging in 1993 om president Bush te vermoorden.

Op 4 mei maakte David Scheffer in Koeweit bekend dat de VS samen met de autoriteiten van Koeweit documenten aan het verzamelen waren inzake oorlogsmisdaden van het Iraakse regime. Scheffer is rondreizend Amerikaans ambassadeur en speciaal belast met oorlogsmisdaden van andere landen.

Op 17 juni maakte een van de Amerikaanse vice-ministers van Buitenlandse zaken, Martin Indyk. bekend dat de VS inmiddels samenwerkten met 73 oppositiegroepen buiten Irak, die moesten 'aantonen dat zij geloven in een andere manier van leven voor het Iraakse volk'. Het ministerie had inmiddels vijf miljoen dollar van de Senaat toegewezen gekregen voor de oprichting van 'Radio Free Iraq'. Hiervoor werden Iraakse journalisten ingehuurd.
De Iraakse regering deed op 24 juni een beroep op de Veiligheidsraad de Amerikaanse steun voor de oppositie te veroordelen, zodat de VS zijn acties 'tegen een van de mede-oprichters van de VN' zou staken. Drie weken later vroeg de regering-Clinton het Congres in een vertrouwelijke nota om toestemming voor geheime operaties van de CIA in Irak die 'veel verder' zouden gaan dan de mislukte pogingen van deze dienst eerder.

HISTORISCH BEZOEK SYRISCHE MINISTER

Voor het eerst in bijna twintig jaar bracht een Syrische minister op 29 maart 1998 een bezoek aan Bagdad. Minister van Volksgezondheid Iyad Shatti arriveerde met twaalf vrachtwagens vol medicijnen en voedsel. Desgevraagd zei de minister dat de betrekkingen tussen beide landen aan het verbeteren waren en dat de 'economische betrekkingen al hun natuurlijke loop genomen' hadden. De grens tussen beide landen is in 1997 heropend. maar alleen voor handelsdoeleinden.

IRAK KREEG KWEEKMIDDEL VOOR ANTRAX VAN BRITS BEDRIJF

Menzies Campbell, lid van de Britse parlementaire commissie van Defensie, zei op 2 april 1998 tijdens een debat over de Britse wapenexport dat een Brits bedrijf in het verleden grote hoeveelheden kweekmateriaal voor het dodelijke antrax aan Irak had verkocht. Ook zouden de Iraakse wetenschappers die antrax aanmaken, in Groot-Brittannië zijn getraind. Antrax zijn sporen die bij inademing binnen vijf dagen de bloedvaten aantasten en een zware longontsteking veroorzaken. Campbell citeerde een artikel uit de Washington Post van vorig jaar november waarin stond dat het Britse bedrijf kant-en-klare antrax had verkocht aan de American Type Culture Collection (ATCC),een bedrijf in Rockville, Maryland: waarvan volgens Campbell al lang bekend was dat het 'onbeperkt' grote hoeveelheden ziekteverwekkers exporteerde. 'niet het minst naar Irak'. Minister van Industrie Barbara Roche had het parlement geschreven dat haar departement de bestemmingen van transacties in biologische wapens niet bijhield.

PALESTIJNSE GEDELEGEERDEN RAKEN SLAAGS

Tijdens een internationale Arabische conferentie in Bagdad op 2 mei 1998 raakten pro- en anti-PLO afgevaardigden slaags met elkaar. De conferentie werd bijgewoond door de Iraakse vicepresident Taha Yassin Ramadan en verscheidene Iraakse ministers. Het slaan en spugen begon nadat een PLO-functionaris, Abbas Zeki, het woord kreeg.

BANK STELT SADDAMS DOCHTER IN HET GELIJK

Een bank in Amman, ANZ Grindlays, besloot op 31 mei 1998 om een dochter van president Saddam Hoessein de rente te geven over deposito's van haar man, Saddam Kamel Hassan, die in 1997 door leden van de familie van de president werd vermoord. Volgens diplomaten was de actie van Saddams dochter Rana een aanwijzing dat de regering probeerde het geld terug te halen dat inmiddels vermoorde familieleden op banken in het buitenland hadden gezet. Volgens het Jordaanse weekblad *Al-Urdun* had Kamel Hassan een miljard dollar in het buitenland geïnvesteerd.

(Vorige berichten pag. 192/1 - 1998)

IRAN

BINNENLAND

ZAAK-FIROOZI HEROPEND

Op 3 juni 1998 werd bekend dat een Iraanse rechtbank de zaak van de journalist Morteza Firoozi zal heropenen, die eerder de doodstraf kreeg voor spionage en landverraad. De voormalige mede-oprichler van de Engelstalige publicatie Iran News, zat in juni inmiddels al een jaar vast.

HERDEKKING DOOD KHOMEINI

Tijdens de herdenking op 4 juni 1998 van de dood van ayatollah Khomeini, de charismatische leider van Irans Islamitische Revolutie in 1979, deed zijn opvolger Ali Khamenei een beroep op conservatieve en hervormingsgezinde geestelijken om elkaar niet naar het leven te staan. Per slot van rekening, zei Khamenei voor een publiek van duizenden toehoorders, zijn beide vleugels de idealen van de revolutie toegewijd. President Khatami legde in zijn toespraak bij het mausoleum van Khomeini de nadruk op de nauwe banden van de vroegere ayatollah met het gewone volk.

VERGUNNING DAGBLAD INGETROKKEN

Een Iraanse rechtbank trok op 10 juni 1998 de vergunning van de krant *Jameah* in. nadat dit dagblad een eerder gedane schokkende uitspraak had geciteerd van de commandant van de Revolutionaire Gardisten: een conservatief die had gedreigd 'de keel en tong van onze tegenstanders' door te snijden. Volgens de rechtbank had de krant de woorden van de commandant uit hun verband gerukt. *Jameah* werd als spreekbuis van de hervormingsgezinden in Iran in één jaar razend populair.
Het besluit staat haaks op het liberale mediabeleid van president Khatami die een krachtige pers wil om burgerlijke vrijheden en respect voor de rechtsstaat af te dwingen. Ook ziet Khatami in realistische en kritische berichtgeving een goed middel om 'de verwachtingen van de bevolking bij te stellen'.

Khatami stelt voorbeeld door klachten in te trekken

Khatami zelf trok op 30 augustus twee klachten in die hij had ingediend tegen twee conservatieve tijdschriften. *Salamcheh* en *Yalessarat* al-Hossein, die 'beledigingen en leugens' over Khatami verspreid zouden hebben. De militanten van deze bladen behoren tot dezelfde groep die bioscopen en boekhandels aanvallen
Volgens zijn woordvoerder wilde de president daarmee een voorbeeld van verdraagzaamheid stellen 'Dit is de prijs die we moeten betalen om kritiek en vrijheid binnen het raamwerk der wet een baste plaats te geven zei Mohammed Abtahi, hoofd van het kabinet van de president
Het dagblad *Tous* dat eind juli werd opgericht om *Jameah* te vervangen werd een week na verschijnen op 1 augustus 1998 door justitie al weer gesloten

Journalist vrijgelaten

Op 14 juni 1998 werd Ali Khorrami op borgtocht vrijgelaten, directeur en uitgever van het weekblad Gozaresh-e Rooz (Vandaags Verslag). Hij was gearresteerd nadat zijn blad een artikel uit een Arabische krant had gepubliceerd waarin werd beweerd dat Iraanse functionarissen buitenlandse valuta het land uitsmokkelden. Khorrami had eerder een beroepsverbod voor drie jaar gekregen.

BURGEMEESTER KARBASCHI VEROORDEELD

Een rechtbank veroordeelde de hervormingsgezinde burgemeester van Teheran, Gholamhossein Karbaschi, tot vijf jaar gevangenis, zestig zweepslagen en een boete van één miljard rial (660.000 gulden), wegens het aannemen van steekpenningen; verduistering van overheidsgeld en wangedrag bij financiële transacties. Karbaschi moet de gemeente Teheran 17.6 miljard rial terugbetalen en mag twintig jaar lang geen openbaar ambt uitoefenen. Het proces tegen Karbaschi draaide uit op een krachtmeting tussen hervormingsgezinden en conservatieven. Blijkbaar uit angst voor ongeregeldheden werd de publieke voltrekking van de zweepslagen direct met vier jaar uitgesteld. Op 12 augustus tekende Karbaschi's advocaat Bahman Keshavarz beroep aan tegen het vonnis. Het enige wat Karbaschi heeft toegegeven. is dat hij geld had ingezameld voor Khatami's verkiezingscampagne waaraan volgens hem niets onwettigs was.

PROEF MET MIDDELLANGE-AFSTANDS-RAKET

Volgens Amerikaanse defensie-experts nam Iran op woensdag 22 juli 1998 een proef met een middellange-afstandsraket die bij verdere ontwikkeling in staat zou kunnen zijn doelen in Rusland. Turkije, Israël en Saoedi-Arabië te raken. De raket zou een variant zijn op de Noordkoreaanse No Dong raket die een bereik van 1.300 km heeft. De Iraanse regering wilde geen informatie verstrekken. Volgens Amerikaanse experts is de raket wellicht nog erg 'primitief'.
De Amerikaanse president Clinton sprak in juni zijn veto uit tegen een wet die al was aangenomen door het Congres. de zogenaamde Iran Missiles Sanctions Act, die voorzag in strafmaatregelen tegen Russische bedrijven die militaire technologie aan Iran zouden verkopen.
Volgens sommige ingewijden is er alleen sprake van technologietransfer in de vorm van voormalige Sovjetgeleerden die nu voor Iraanse instellingen werken. Volgens Clinton worden de Iraanse raketproeven vooral ingegeven door de wens 'elke nieuwe militaire bedreiging van de kant van de Iraakse president Saddam Hoessein of zijn opvolger' af te schrikken.' Zowel Amerikaanse als Israëlische veiligheidsdiensten stellen dat Iran er nog vele jaren over zou doen om een kernwapenarsenaal op te bouwen en raketten van kernkoppen te voorzien, aldus het persbureau Reuters op 23 juli.

HEROPENING ZAAK HELMUT HOFER

Op 18 augustus 1998 werd bekendgemaakt dat de rechtszaak tegen de Duitser Helmut Hofer, veroordeeld tot de doodstraf wegens een seksuele relatie met een ongehuwde moslimvrouw, zou worden heropend. Duitsland heeft met zware diplomatieke gevolgen gedreigd als het doodvonnis wordt uitgevoerd.

NATIONALE 'WEEK VAN DE OVERHEID'

In de laatste week van augustus 1998 organiseerde de regering een nationale 'Week van de Overheid' om de bevolking te laten zien wat het landsbestuur zoal voor de onderdanen doet. Tijdens de week beantwoordde president Khatami in een door radio en televisie uitgezonden programma tientallen telefoontjes van gewone burgers.
Gedurende de week werd veel aandacht besteed aan de pogingen die het Iraanse bestuur onderneemt om de exodus van de plattelandsbevolking naar de grote steden te keren. De regering zou meer dan 200 miljoen gulden hebben uitgegeven aan tweeduizend projecten in achtergebleven plattelandsgebieden. Duizenden banen zouden er geschapen zijn door het opzetten van dienstenvoor 340.000 boerengezinnen.

BEGIN KANDIDAATSTELLING VOOR RAAD VAN WACHTERS

Op 28 augustus 1998 begon de registratie van kandidaten voor de Raad van Wachters, het orgaan dat de opvolger van Irans geestelijke leider Ali Khamenei moet aanwijzen. Vrouwenorganisaties deden een beroep op vrouwen om zich kandidaat te stellen. Twee dissidente geestelijken, Gholamhossein Nadi en Abolfazl Moussavian, die eind augustus nog steeds in de gevangenis zaten wegens hun banden met de prominentste geestelijke van de oppositie, ayatollah Montazeri, stelden zich op 31 augustus ook kandidaat. De verkiezingen van 23 oktober worden algemeen beschouwd als de eerste krachtmeting tussen het behoudende en hervormingsgezinde kamp in het land. De macht en bevoegdheden van de geestelijke leidsman van de staat overtreffen die van alle democratisch gekozen instellingen.

SADOUQI TOT VICE-PRESIDENT BENOEMD

President Khatami benoemde op 31 augustus 1998 Mohammed Ali Sadouqi tot vice-president. Iran kent acht vicepresidenten die benoemd worden door de president, zonder dat het parlement zijn toestemming behoeft te geven. Meegedeeld werd dat Sadouqi zijn post in de provincie Yazd als vertegenwoordiger van Irans geestelijke leider Ali Khamenei behoudt.

MANOEUVRES OP GRENS MET AFGHANISTAN

Na de verdwijning van tientallen Iraniërs in Afghanistan, onder wie tien diplomaten, waarvoor de Iraanse regering de Talibaan-milities verantwoordelijk stelde, kondigde Teheran grootscheepse militaire oefeningen op de grens met Afghanistan aan, in het Torbat-e-Jam-gebied. De soennitische, door Pakistan en Saoedi-Arabië gesteunde Talibaan zijn herhaaldelijk beschuldigd van het uitmoorden van sji'itische tegenstanders en burgers in Afghanistan, dat zij nu bijna geheel in handen hebben. Volgens Iran bezorgen de Talibaan de islam een slechte naam. Iran heeft ook kritiek op de vele aanslagen op de bewegingsvrijheid van vrouwen in Afghanistan. Een beroep op de Verenigde Naties om te bemiddelen inzake de vrijlating van de diplomaten liep op niets uit, vermoedelijk omdat zij toen al niet meer in leven waren.
Ook elite-eenheden van de Revolutionaire Gardisten en de Basij, een soort volksmilitie voor jonge werklozen, namen aan de manoeuvres deel, die volgens de commandant van de Gardisten, majoor Yahya Rahim Safavi. de grootste van de afgelopen twintig jaar waren. De Talibaan waarschuwden Iran voor verdere escalatie. 'Ondanks het mislukken van de schaamteloze interventies van Iran in Afghanistan, wil dit land toch de Afghanen intimideren door militaire oefeningen bij de grens te houden, onder het mom dat zijn spionnen verdwenen zijn,' zei het Talibaan-ministerie van Buitenlandse zaken in een verklaring op 31 augustus 1998.

ECONOMISCHE ZAKEN

SHELL WIL IN NORTH PARS INVESTEREN

Een woordvoerder van de energiemultinational Shell bevestigde op 1 juni 1998 gesprekken met de Iraanse staatsoliemaatschappij te voeren over investeringen in het gasveld North Pars, 15 km van de Iraanse kust. Al in 1993 rondde Shell een onderzoek af naar de mogelijkheden van North Pars, maar men werd het niet eens over de compensatie voor de investeringen. Na de beslissing van de Amerikaanse regering in mei om haar sanctiewetgeving tegen in Iran investerende buitenlandse bedrijven te bevriezen, werden verscheidene grote buitenlandse energieprojecten weer actueel. Met North Pars zou Shell toegang krijgen tot het op één na grootste gasveld ter wereld. Russische. Franse en Maleisische bedrijven stonden al maanden in de rij voor de ontwikkeling van de South Pars.
Eind juni organiseerde de Iraanse regering een seminar over twintig nieuwe energieprojecten ter waarde van tien miljard gulden, waaronder de offshore Pars-gasvelden. Voor deze projecten zouden 'zachtere voorwaarden' voor buitenlandse investeerders gaan gelden.

'OIL SWAPS' MET IRAN MOGELIJK

Een adviseur van de Amerikaanse regering, Stephen Sestaiiovich, maakte op 4 juni 1998 bekend dat Amerikaanse bed ijven toestemming van Washington kunnen krijgen voor 'oil swaps' met Iran. Dit nieuwe beleid is vooral interessant voor bedrijven die olie in de Kaspische Zee willen exploiteren. Onder een 'oil swap' komen bedrijven met de Iraanse regering overeen olie voor Irans noordelijke raffinaderijen te leveren, waarna dezelfde hoeveelheid olie uit een heel ander olieveld via een haven aan de Perzische Golf wordt geëxporteerd. Hierdoor zijn geen eigen pijpleidingen over Irans grondgebied of dat van andere staten nodig.

CLAIMS TRIBUNAAL LEGT AMERIKAANS BEDRIJF BOETE OP

Het Iraans-Amerikaanse Claims Tribunaal in Den Haag oordeelde op 8 juni 1998 dat het Amerikaanse bedrijf Avco zes miljoen dollar aan twee Iraanse bedrijven moet betalen, omdat Avco geweigerd heeft een eerder besluit van het tribunaal uit juli 1988 uit te voeren. Avco, actief in de luchtvaartindustrie, weigerde door de Iraniërs betaalde voorschotten die nooit tot enige tegenprestatie hadden geleid, terug te storten. Bovendien had Avco bestelde apparatuur nooit geleverd. Een Amerikaanse rechtbank veegde het besluit van het tribunaal in 1992 van tafel, hoewel de VS volgens het tribunaal gehouden waren aan de zogenaamde Verklaring van Algiers uit 1981, waarin beide landen overeenkwamen de besluiten van het tribunaal uit te voeren.
Het tribunaal werd opgericht in verband met de Amerikaanse claims die ontstonden door de nationalisatie van buitenlandse bedrijven na het revolutiejaar 1979 en de bevriezing van Iraanse banktegoeden in de VS. Het tribunaal heeft inmiddels voor ongeveer vier miljard gulden Amerikaanse claims toegewezen, en twee miljard gulden aan Iraanse claims.

BUITENLANDSE ZAKEN

EMIRATEN BEREID TOT ARBITRAGE OVER EILANDEN

In Abu Dhabi werd op 1 juni 1998 opgelucht gereageerd op de 'kalmere' toon die Iran aansloeg in de onderhandelingen over de eilandjes Abu Musa en de Grote en Kleine Tumbs in de Straat van Hormuz, druk bevaren door olietankers die jaarlijks bijna een derde van de wereldolie-export via deze scheepvaartroute transporteren. De eilandjes werden 1971 bezet onder het regime van de sjah, vlak voordat de Verenigde Arabische Emiraten (VAE)onafhankelijk van Groot-Brittannië werden. De president van de VAE, sjeik Zaid, verklaarde dat als beide landen niet tot een vergelijk komen, 'wij om internationale arbitrage zullen verzoeken'.

Bezoek Iraanse olieminister

De dooi in de betrekkingen kwam half juni ook tot uiting in een bezoek van de Iraanse olieminister Bijan Zanganeh

aan de VAE, Koeweit en Qatar, aan de vooravond van een OPEC-vergadering. De VAE bekleedden in juni het voorzitterschap van de OPEC, die begin juni tijdens een geheime bijeenkomst in Amsterdam door Saoedi-Arabië, Venezuela en Mexico buiten spel was gezet. De drie landen besloten toen tot een productieverlaging van 450.000 vaten per dag om de inzakkende olieprijs op te krikken Iran was voorstander van een algehele productieverlaging van tien procent

'MOSLIMS VOELEN ZICH VEILIGER DOOR PAKISTANS KERNBOM'

De Iraanse minister van Buitenlandse zaken Kamal Kharrazi voegde zich op 1 juni 1998 in het koor van Derde Wereldpolitici die de Pakistaanse kernproeven van mei waardeerden. 'Moslims vertrouwen erop dat Pakistan als kernmacht het gebruik van kernwapens door Israël kan afschrikken,' zei Kharrazi bij aankomst in Islamabad. Wel betreurde hij de spanningen die door de kernproeven in de regio waren ontstaan.

MOORDENAAR VAN ZAHRA RAJAVI KRIJGT LEVENSLANG

Een Turkse rechtbank verhoogde op 3 juni 1998 de straf voor de moordenaar van Zahra Rajavi en haar flatgenoot Ali Moradi. Zahra was een van de prominentste leden van de Iraanse verzetsgroep Mujahideen Khalq. Zij werd met Moradi in 1996 vermoord. De veroordeelde, Reza Berzeger Masoumi, kreeg levenslang (36 jaar in Turkije) waarvan hij het eerste jaar in eenzame opsluiting moet doorbrengen.
De Mujahideen Khalq voert regelmatig vanuit Irak aanslagen uit in Iran. Begin juni eiste de groep twee aanslagen in Teheran op. Bij een aanslag op het hoofdkwartier Van de Revolutionaire Gardisten kwamen drie mensen om, onder wie twee kinderen, en vielen zes gewonden. De andere aanslag was gericht tegen een militair industrieel complex. Daar vielen doden noch gewonden bij. Op 27 augustus berichtte de Iraanse radio dat een Khalq-lid was aangehouden die het voormalige hoofd van de beruchte Evin-gevangenis in de hoofdstad, Assadollah Lajevardi, zou hebben vermoord.

SAMENWERKING MET TURKSE VEILIGHEIDSDIENSTEN

Het Turkse persbureau Anatolia meldde op 17 juni 1998 dat Turkije en Iran een commissie hebben ingesteld voor veiligheidsvraagstukken, om informatie over elkaars oppositiegroepen uit te wisselen.

IRAN EN JORDANIË TEKENEN HAVEN-AKKOORD

Iran en Jordanië hervatten in juni na twintig jaar directe vluchten naar elkaars hoofdsteden. zo meldde de Iraanse staatsomroep op 16 juni 1998. Zij stelden ook hun havens voor elkaars schepen open, na ondertekening van een akkoord half juni, aldus de omroep.

WEDEROPBOUW RELATIES MET VS BLIJFT MOEIZAAM

Een groep conservatieve parlementariërs eisten op 2 juni 1998 dat de minister van Buitenlandse zaken in het parlement tekst en uitleg zou geven over het bezoek van mediamagnaat Rupert Murdoch aan Iran in mei. De parlementariërs zagen in Murdoch 'een van de belangrijkste steunpilaren van het zionisme en westerse cultuurimperialisme'. Murdoch was in mei Iran binnengereisd met een toeristenvisum en was in gezelschap van twee Amerikaanse Midden-Oosten-experts, Anthony Cordesman en Judith Kipper.

Iran protesteerde eind juni dat de Amerikaanse immigratiedienst de vingerafdrukken genomen had van Iraanse academici die naar de VS u-aren afgereisd voor deelname aan een symposium over de Perzische dichter Ferdauzi. Volgens een woordvoerder van Buitenlandse zaken zouden de academici 'onbeschoft' zijn behandeld. De recentelijk op gang gekomen culturele uitwisselingen tussen de twee landen behoren juist in het teken te staan van verzoening en wederzijds respect, aldus de woordvoerder in een bericht van het persbureau *IRNA* op 28 juni 1998.

IRAANSE HANDELSDELEGATIE BEZOEKT IRAK

De Iraanse vice-minister van Handel, Abdul-Hoessein Wahaj, bracht op 30 juni 1998 een bezoek aan Irak om de handelsbetrekkingen te verbeteren, vergezeld van een 13-koppige delegatie. Een dag eerder maakten Iraakse dagbladen melding van de voltooide reparatie van het douanecomplex Munthiriya op de grens met Iran. De smokkel vanuit Iran naar Irak nam een hoge vlucht nadat de VN Irak troffen met een volledig handelsembargo.

IRAN VERWERPT AKKOORD KASPISCHE ZEE

De Iraanse regering liet op 7 juli 1998 weten het akkoord tussen Rusland en Kazachstan over de territoriale afbakening van het noordelijke deel van de Kaspische Zee te verwerpen. Het akkoord tast volgens Iran de huidige onbesliste juridische status van de olierijke zee aan. Iran is voorstander van een akkoord tussen alle vijf oeverstaten.

BEZOEK EU-TROJKA AAN IRAN

Een trojka van de Europese Unie met diulomaten van Groot-Brittannië. Oostenrijk en Duitsland bezocht op 18 en 19 juli 1998 Teheran en sprak daar met minister Kamal Kharrazi van Buitenlandse zaken over wapenbeheersing: bestrijding van de drugshandel, de oorlogen op de Balkan en mensenrechten in Iran. Het bezoek leek impliciet een einde te maken aan de 'kritische dialoog' van de EU met Iran, ingesteld nadat een Duitse rechtbank de Iraanse regering aanwees als opdrachtgever voor enkele politieke moorden in 1992 in Duitsland. De Oostenrijker Albert Rohn, leider van de EU-delegatie, constateerde 'een verandering in de Iraanse houding sinds de verkiezingsoverwinning in mei 1997 van president Khatami. Er zijn bemoedigende tekenen, waarop wij willen ingaan.' Het bezoek was voorbereid door de Italiaanse minister Lamberto Dini en begin juli door premier romano Prodi van Italië.

GIFGAS-SLACHTOFFERS DIENEN KLACHTEN IN

Volgens een zegsman van de *Tehran* Times van 4 augustus 1998 hebben slachtoffers van de Iraakse gifgasaanvallen op Iran bij verscheidene internationale organisaties klachten gedeponeerd tegen buitenlandse regeringen en bedrijven die Irak de grondstoffen en technologie voor zijn gifgasbommen hebben geleverd. De gasaanvallen vonden plaats tijdens de oorlog tussen Irak en Iran in de jaren tachtig. Onder meer de VS, Groot-Brittannië. Duitsland, Frankrijk, Spanje en de voormalige Sowjet-Unie zouden Iraks leveranciers zijn geweest.
Het initiatief voor de klachten ging uit van een stichting die zich het lot van veteranen uit de oorlog aantrekt.

IRAN SLCIT AMBASSADES

Door de tegenvallende olie-inkomsten zag de Iraanse regering zich begin augustus 1998 genoodzaakt enkele am-

bassades te sluiten en van andere het personeel in te krimpen. Een woordvoerder van Buitenlandse zaken zei op 6 augustus dat vooral ambassades in landen die niet sympathiek tegenover Iran staan door de bezuinigingen getroffen zouden worden, alsmede diplomatieke diensten in landen waarmee 'geen noemenswaardige economische samenwerking' bestaat. Het verblijf van vele diplomaten in Iran zou aangegrepen worden om hen diplomatiek bij te scholen, aldus de woordvoerder.

IRAN NEEMT IRAAKSE VLUCHTELINGEN OP

Iran, met twee miljoen Afghaanse en Iraakse vluchtelingen het grootste opvangland ter wereld, maakte op 17 augustus 1998 bekend 3.500 Iraakse sji'iten politiek asiel te verlenen. De vluchtelingen vegeteren al sinds het einde van de Golfoorlog in het Saoedische kamp Refah en klagen over een vernederende behandeling door de Saoedische autoriteiten. Velen zouden volgens berichten in de Iraakse oppositiepers naar Koerdistan uitgezet willen worden, maar Saoedi-Arabië en de VS zouden daar tegen zijn. Twintigduizend vluchtelingen kregen in westerse landen asiel, waaronder Nederland.

(Vorige berichten pag. 372/3 - 1998)

AMERIKA

BRAZILIË

BINNENLAND

AANLOOP NAAR DE VERKIEZINGEN

Linkse partijen vormen één blok

Drie linkse partijen legden hun verschillen van mening bij en kwamen op 12 mei 1998 overeen een blok te vormen om Luiz Inacio Lula da Silva te steunen in zijn poging het tegen de zittende president Cardoso op te nemen bij de presidentsverkiezingen van 4 oktober.
De arbeiderspartij PT bevestigde met deze blokvorming een al lange tijd bestaande samenwerking met de Democratische Arbeiderspartij PDT en de Communistische Partij van Brazilië. PDT-voorzitter Leonel Brizola werd Lula's kandidaat voor het vice-presidentschap.
Lula da Silva, toonde zich bij de start van zijn campagne op 24 juli 1998 zelfverzekerder dan ooit. De socialist Lula verklaarde veel te hebben geleerd van de door hem verloren verkiezingen van 1989 en 1994 en een sterkere coalitie achter zich te hebben dan ooit.

Bittere toon bij start verkiezingscampagne

De campagne voor de algemene verkiezingen van 4 oktober 1998 ging op 12 juni 1998 officieus van start met een verhitte discussie tussen president Fernando Henrique Cardoso en tegenstrever Lula da Silva.
Cardoso beschuldigde de presidentskandidaat en leider van de linkse oppositie van karaktermoord, nadat Lula da Silra had gesuggereerd dat de president staatseigendommen verkwanselde om zijn campagne te financieren. Hij doelde daarmee op de verklaring eerder in de week dat de minimumprijs die de overheid wilde incasseren voor het mammoet telecommunicatiebedrijf Telebras neerkwam op 11,7 miljard dollar. Hoewel die prijs in de markt als redelijk werd gekenschetst, was het minder dan de helft van het bedrag dat de in april overleden minister van Telecommunicatie, Sergio Motta, had genoemd. Aanleiding voor Lula da Silva om hardop te veronderstellen dat de zittende president zeker op korte termijn behoefte had aan contanten.

Ex-president toch in de race

Ex-president Collor de Mello verscheen op 20 augustus 1998 onvenvacht op televisie om aan te kondigen dat hij wel degelijk kandidaat zou zijn bij de presidentsverkiezingen van 4 oktober 1998.
Nadat hij in 1992 het ambt had neergelegd aan de vooravond van een afzettingsprocedure vanwege machtsmisbruik, verbood de Senaat hem om zich eerder dan in 2000 opnieuw kandidaat te stellen. In 1994 sprak het Hooggerechtshof hem vrij van strafvervolging. De voorgaande maanden was Collor in verzet gekomen tegen dat veto en zijn advocaten vonden een maas in de wetgeving die het hem mogelijk maakte zich op televisie als kandidaat te presenteren.
Indien het Hooggerechtshof niet vóór 2 september een voor Collor negatieve uitspraak van het hoogste verkiezingsbureau zou bevestigen, zou zijn naam zelfs op de stembiljetten kunnen verschijnen.

Economische crisis bedreigt Cardoso

De crisis in de Russische economie leek eind augustus 1998 roet in het eten te gaan gooien voor Fernando Henrique Cardoso om te worden herkozen als president van Brazilië.
De financiële markten en de aandelenhandel in Brazilië liepen in de laatste week van augustus grote schade op. De beurs verloor in zes dagen de winst die over de voorgaande twee jaar was opgebouwd. Dat gebeurde toen investeerders massaal hun beleggingen uit de Braziliaanse economie terugtrokken.
Hoewel Cardoso volgens verkiezingsonderzoeken met 46 procent een comfortabel voorsprong had op de linkse leider Lula da Silva (22 procent), verwachtten analisten dat hij zou moeten koorddansen om de investeerders terug te lokken en tegelijk de kiezers niet tegen zich in het harnas te jagen.
Cardoso's eerste stappen waren erop gericht dollars aan te trekken om de Braziliaanse munt - volgens kenners tien tot dertig procent overgewaardeerd - te beschermen tegen speculatie. De drastische maatregelen die hij in oktober 1997 nam na het uitbreken van de crisis in Azië bleven uit. Hij verdubbelde destijds de rente, beperkte de overheidsuitgaven en voerde belastingverhogingen in ter waarde van 40 miljard gulden. Daarmee dwong Brazilië het respect af van de internationale investeerders, maar de burgers betaalden de prijs: de binnenlandse economie stagneerde en de werkeloosheid groeide.
De president zei nu zelfs met zoveel woorden dat hij niet opnieuw een pakket noodmaatregelen zou afkondigen. Tegenstrever Lula da Silva beschuldigde hem daarop dat hij de ernst van de crisis voor het volk verborg.
Brazilië's minister van Financiën, Pedro Malan, aanvaardde op 28 augustus een uitnodiging van het IMF in Washington te komen praten over de gevolgen van de crisis voor de regio.

HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN AKKOORD MET PENSIOENWET

Het Huis van Afgevaardigden ging op 3 juni 1998 akkoord met een lange tijd vertraagde wet ter hervorming van het pensioenstelsel. Er waren 23 voorstemmers méér dan de drievijfde meerderheid die vereist was bij een aanpassing van de grondwet.
De nieuwe wet werd algemeen gezien als Brazilië's enige kans om de kosten van de sociale zekerheid binnen de perken te houden. Nauwelijks een maand eerder had president Cardoso zijn voorstel voor de instelling van een minimumleeftijd voor pensioengerechtigden, die voor het eerst de arbeidsmarkt betraden, nog zien sneuvelen in het Huis van Afgevaardigden. Hij was

daarop voor zijn doen ongekend fel van leer getrokken tegen de dissidenten in zijn coalitie. Ambtenaren die hoopten vóór hun vijftigste jaar al met werken te kunnen stoppen noemde hij in een voor hem zeldzame uitbarsting 'luie donders'. Een verklaring die hij kort daarna publiekelijk terugnam.

Mogelijk had de woede van de president toch effect Op 13 mei kon de regering een volgende belangrijke horde nemen op weg naar de totale aanvaarding van de wet Het Huis schaarde zich toen achter het voorstel om wel een minimum pensioenleeftijd vast te stellen voor mensen die al werk hadden Die werd vastgesteld op 53 jaar voor mannen en 48 jaar voor vrouwen Deze nieuwe regel zou alleen al in het lopende jaar 300 000 personen in de private sector ervan weerhouden met pensioen te gaan hetgeen de overheid 4 miljard gulden zou besparen

SENAAT AKKOORD MET BEPERKING BESTEDING

De Braziliaanse senaat ging op 18 juni 1998 akkoord met een voorstel tot beperking van de uitgaven van de overheden van deelstaten en gemeenten, bedoeld ter bestrijding van een groeiend begrotingstekort.
De maatregel zou strikte plafonds inhouden voor de schuldenlast die de verschillende regio's zich mochten veroorloven. Het tekort op de nationale begroting liep in de twaalf maanden tot maart 1998 op tot 6,48 procent van het BNP.

INSTORTEN FLATGEBOUW DOOR CONSTRUCTIEFOUTEN

Het instorten van een flatgebouw in Rio de Janeiro in februari 1998, waarbij acht mensen de dood vonden, was te wijten aan tekortkomingen in de constructie. Dit was de uitkomst van een onderzoek dat 18 mei 1998 werd bekendgemaakt.
De ramp zorgde destijds voor nationale verontwaardiging en leidde tot de afzetting van parlementariër Sergio Naya, eigenaar van het bouwbedrijf dat verantwoordelijk was voor de bouw.
Het onderzoeksrapport maakte gewag van 'algemene constructiefouten' en 'zeer ernstige tekortkomingen aan de pilaren'. Of bovendien gebruik was gemaakt van tweederangs materialen kon evenwel niet worden bewezen.

CARDOSO BENOEMT ANTI-DRUGS CHEF

President Cardoso benoemde op 19 juni 1998 zijn naamgenoot, generaal Alberto Cardoso. tot Brazilië's eerste anti-drugs chef.
Generaal Cardoso moest Brazilië's inspanningen gericht tegen drugstransporten gaan coördineren. Dat beleid was tot dan toe versnipperd over veertien overheidsdiensten. Eerder in de maand had de president in de algemene vergadering van de Verenigde Naties al toegezegd een dergelijke stap te zullen nemen. De Brazilianen zouden jaarlijks 7 miljard dollar besteden aan de consumptie van drugs.

JAPASNERS HERDENKEN NEGENTIG JAAR IMMIGRATIE

Duizenden Brazilianen van Japanse afkomst herdachten op 21 juni 1998 in Sao Paulo's grootste congrescentrum dat precies negentig jaar eerder het eerste schip met immigranten aankwam vanuit Japan.
De Japanse minister van Buitenlandse zaken, Keizo Obuchi. roemde bij deze gelegenheid het succes van de landverhuizers en de volgende generaties. De nu 1,3 miljoen zielen tellende Japanse gemeenschap in Brazilië zou volgens hem een groot aandeel hebben in de 'opmerkelijke ontwikkeling van de Braziliaanse economie'.

GEWELD BIJ EVACUATIE

Rellenbrigades gebruikten op 22 juli 1998 traangas en rubber kogels tegen de bewoners van een illegale nederzetting in een stad ten zuiden van Sao Paulo. Die verzetten zich heftig tegen een gedwongen evacuatie.
Ongeveer 240 politiemensen werden ingezet om honderden families weg te voeren die illegale huisjes hadden neergezet op een terrein dat om milieuredenen beschermd verklaard werd.

MILIEUBEWEGING WOEDEND OVER VERSOEPELING WET

De milieubeweging stond op 14 augustus 1998 op haar achterste benen vanwege de versoepeling van een wet die zes maanden eerder met veel tamtam was ingevoerd. De zeven jaar geleden reeds naar het Congres gestuurde wet was gericht tegen vervuiling van het Amazonegebied en illegale houtkap.
Na veel vertraging zette president Cardoso in februari zijn handtekening onder de wet. volgens welke boetes tot maximaal 100 miljoen gulden konden worden opgelegd voor misdaden tegen het milieu.
Half augustus werd evenwel een presidentieel besluit gepubliceerd dat een verwatering van de wet inhield. Overtreders konden voortaan het betalen van boetes ontlopen op voorwaarde dat zij voor het eind van het jaar overeenkomsten ondertekenden. waarin ze toezegden hun activiteiten minder milieubelastend te zullen maken. Wie toch veroordeeld werd, zou tot tweemaal toe vijf jaar uitstel van betaling kunnen krijgen. 'Met een enkele pennenstreek heeft Cardoso Brazilië's grootste stap voorwaarts op milieugebied in de jaren negentig voor tien jaar opgeschort,' aldus woordvoerder Schwartzman van het Environmenta! Drfence Fund in Washington (VS).
Met name staal- en petrochemische industrieën zouden hebben gelobbyd omdat zij niet wilden investeren in schoner afval

FINACIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

STAATSBEDRIJF TELEFOXIE BRENGT HOGE PRIJS OP

In een van de grootste privatiseringen die ter wereld ooit werd gerealiseerd, verkocht Brazilië op 29 juli 1998 telecommunicatiebedrijf Telebras. De kopers - bedrijven uit Spanje, Portugal, Italië, Canada en Brazilië zelf - telden in totaal 19 miljard dollar neer voor de verschillende onderdelen van Telebras, 3 miljard dollar meer dan waarop de overheid had gehoopt.
Terwijl linkse demonstranten en politie elkaar bevochten bij barricades rond de beurs van Rio de Janeiio, vierden investeerders feest. De telecommunicatiemarkt van Brazilië geldt als een zeer snel groeiende. Ongeveer 13 miljoen Brazilianen zouden nog altijd wachten op een telefoonaansluiting. De helft van hen leeft in de staat Sao Paulo, aangeduid als de belangrijkste regio van geheel Latijns Amerika. Telefoonmaatschappij Telesp aldaar ging over in handen van een Spaanse consortium onder aanvoering van Telefonica. Dit had 4,98 miljard dollar over voor de aankoop, 64,3 procent boven de vraagprijs.
Portugal Telecom betaalde 3,09 miljard dollar voor de mobiele telefonie van Telesp.
Met de overwinst van de transacties zou Brazilië in een klap zo'n zeven procent van de nationale schuld kunnen afschrijven.

Opposanten privatisering hard aangepakt

Gewapende politie in Rio de Janeiro

zette op 29 juli traangas. waterkanonnen en de wapenstok in tegen duizenden opposanten van de verkoop van telecommunicatiebedrijf Telebras aan particuliere bedrijven.
Volgens ooggetuigen zou de politie rond de barricaden bij het beursgebouw in het centrum van Rio hebben geschoten op de stenen gooiende menigte. Slachtoffers zouden gewond en bloedend op straat hebben gelegen. Het was onduidelijk of de politie gebruik had gemaakt van rubber kogels.
Een nabijgelegen ziekenhuis maakte melding van 21 lichtgewonden, vooral als gevolg van rondvliegende stenen.
Volgens de militaire politie ging het er vergeleken met de demonstratie een jaar eerder bij gelegenheid van de verkoop van de staatsmijn CVRD rustig aan toe.
De demonstranten, vooral studenten, leden van de vakbonden en van de radicale beweging van landloze boeren. betoogden dat Telebras eigendom was van het Braziliaanse volk.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

SLACHTOFFERS DROOGTE KRIJGEN LENINGEN

President Cardoso kondigde op 2 juni 1998 aan dat landloze boeren die het slachtoffer waren geworden van ernstige droogte in het noordoosten van het land in aanmerking kwamen voor leningen voor een totaalbedrag van 60 miljoen gulden. De leningen zouden worden verdeeld over 35.000 gezinnen in het getroffen gebied.
De regering van Cardoso kreeg de afgelopen tijd veel kritiek te verduren over de wijze waarop de problemen tengevolge van de droogte werden aangepakt. Ook de stijgende voedselprijzen en de groeiende werkeloosheid zouden Cardoso's populariteit doen tanen.

DEMONSTRATIE TEGEN ECONOMISCH BELEID

Op 23 juli 1998 gingen duizenden mensen in Porto Alegre in het zuiden van het land de straat op uit ongenoegen over het economisch beleid van president Cardoso.
De demonstranten wilden een discussie op gang brengen over het vrije-markt-beleid van de president. Velen van hen zouden in 1995 op Cardoso hebben gestemd, nadat die als minister van Financiën de inflatie had weten te beteugelen. Gaandeweg voelden ze zich in de steek gelaten omdat hij bij zijn nadruk op economie het sociale beleid zou hebben verwaarloosd.

SUBSIDIES TEGEN SCHOOLVERZUIM

Minister van Onderwijs Paulo Renato de Souza kondigde op 10 augustus 1998 een subsidieprogramma aan gericht op het terugdringen van schoolverzuim.
De 3,3 miljoen armste gezinnen in het land zouden volgens dat programma tenminste ca. 25 gulden pct maand gaan ontvangen voor elk kind jonger dan veertien jaar dat de school bezoekt. In die leeftijdsgroep zou nu 95 procent van de kinderen naar school gaan; vier jaar eerder was dat nog maar 89 procent.
Ondanks de vooruitgang die werd geboekt, zou dat betekenen dat nog altijd zo'n 2,5 miljoen jongeren zelden op school verschenen, omdat ze moesten werken om het gezinsinkomen op peil te houden.
Bij de lancering van het plan werd fel geprotesteerd door de arbeiderspartij PT van presidentskandidaat Lula da Silva. Het door de regering geponee de idee zou helemaal uit de koker van de PT afkomstig zijn.

MENSENRECHTEN

INDIANENLEIDER LOOPT IN HINDERLAAG

Een indianenopperhoofd die campagne voerde voor de landrechten van zijn volk, werd op 20 mei 1998 doodgeschoten door gewapende mannen. Francisco de Assis Araujo, leider van de Xucuru in de noordoostelijke deelstaat Pernambuco. werd door vier kogels getroffen toen hij bij de stad Pesquero in een hinderlaag liep.
Assis Araujo was in het verleden herhaaldelijk met de dood bedreigd vanwege zijn pogingen boeren van het land van de Xucuru's te verdrijven. In 1996 bepaalde een controversiële verordening dat particuliere burgers en overheden in beroep konden gaan tegen de vaststelling van indiaanse reservaten. Volgens de katholieke organisatie CIMI zouden van de 27.553 hectare waarop de Xucuru recht hadden, 25.355 hectare illegaal in bezit zijn genomen door boeren.

KINDEREN IN HET GEWEER TEGEN KINDERARBEID

Duizenden kinderen trokken op 13 mei 1998 op naar het parlementsgebouw in de hoofdstad Brasilia om te eisen dat er een eind werd gemaakt aan de kinderarbeid. Vertegenwoordigers var? bewegingen voor de mensenrechten drongen tegelijk bij parlementsleden aan op maatregelen die respect voor de mensenrechten moeten vergroten.
Het hoofd van Brazilië's Commissie voor de Mensenrechten, parlementslid Eraldo Trindade, verklaarde dat veel wetsvoorstellen die deel uitmaakten van een 'Nationaal Plan voor Mensenrechten' nieu leven diende te worden ingeblazen. Er moesten volgens hem prioriteiten worden gesteld waarna ze versneld in stemming zouden kunnen worden gebraclit.
Het Congres stemde vorig jaar in met een wet waarin martelen voor het eerst tot misdaad werd bestempeld, maar in de praktijk hadden burgerrechters nog steeds beperkte mogelijkheden om politiemensen te vervolgen.

De kinderen die deelnamen aan de Wereldmars tegen Kinderarbeid overhandigden parlementsleden een brief waarin kinderarbeid werd veroordeeld en waarin meer rechten werden geëist voor de meer dan twee miljoen Braziliaanse kinderen die kinderarbeid verrichtten.
De minister voor Sociale zekerheid liet weten dat de overheid onlangs 50.000 kinderen terug naar school had gestuurd die in sinaasappelplantages en steenkoolmijnen werkten tegen vergoedingen van minder dan één dollar per week.
Amnesty International verklaarde in een recent rapport dat hoewel het waardering had voor de initiatieven van de Braziliaanse overheid, er nog altijd een enorm gat gaapte tussen de bedoelingen van de overheid en de feitelijke situatie.

BUITENLANDSEZAKEN

BANDEN MET CUBA VERDER AANGEHAALD

Brazilië's minister van Buitenlandse zaken, Luiz Felipe Lampreisa, bracht in de laatste week van mei 1998 een bezoek aan Havana. Hij kondigde in Cuba's hoofdstad aan dat zijn regering kredieten ter beschikking zou stellen voor de export van voedsel naar Cuba.
Hij verklaarde dat Brazilië het voornemen had om Cuba meer te betrekken bij de rest van het continent, ondanks president Castro's weigering democratie naar westers model in te voeren.

MENEM SUST RUZIE MET BRAZILIAANSE ARBEIDERSPARTIJ

Argentinië's eerste burger Carlos Menem liet op 1 juli per brief weten uit te zijn op verzoening met de Braziliaanse Arbeiderspartij (PT). Hij verklaarde zich niet te hebben willen mengen in de

politieke aangelegenheden van het land toen hij zich kritisch uitliet over de negatieve opstelling van de PT ten aanzien van het vrijhandelsblok Mercosur.

BRAZILIE RATIFICEERT KERSVERDRAG CTBT

De Amerikaanse president Clinton verwelkomde op 13 juli 1998 het ratificeren door Brazilië van de CTBT (Comprehensive Test Ban Treaty), een verdrag dat het houden van alle soorten kernproeven verbiedt Clinlon riep zijn eigen Senaat op het goede voorbeeld te volgen

MANDELA OP BEZOEK

President Mandela van Zuid-Afrika kwam op 19 juli 1998 met zijn nieuwe echtgenote Graca Machel aan in de hoofdstad Brasilia. Tijdens de tweedaagse ontmoeting zouden hij en gastheer Cardoso zich wijden aan het versterken van de banden tussen de twee belangrijkste economische machten van respectievelijk Afrika en Latijns Amerika. Het was het eerste bezoek van een Zuid-Afrikaanse leider aan Brazilië.

(Vorige berichten pag. 293/3 e.v. - 1998)

SURINAME

AMBTELIJKE VOORBEREIDING TOPOVERLEG MET NEDERLAND

Suriname en Nederland besloten begin maart 1998 een door Suriname aangevraagd topoverleg met Nederland eerst op ambtelijk en diplomatiek terrein voor te bereiden om de kans op welslagen zo groot mogelijk te maken.
In oktober 1997 had de Surinaamse president Wijdenbosch opheldering gevraagd over de staat van de bilaterale betrekkingen en over de opzet van de financiële steun. Op grond van het Raatnverdrag van 1992 zou nog een bedrag van circa 600 miljoen gulden aan Nederlandse steun beschikbaar zijn. Over de aanwending daarvan zouden alleen minister Pronk voor Ontwikkelingssamenwerking en zijn Surinaamse collega kunnen beslissen. Wijdenbosch zegde een voorgenomen bezoek van Pronk in december 1997 evenwel af. Wijdenbosch verweet Nederland bovendien betrokkenheid bij een couppoging in Paramaribo.

Premier Kok en minister van Mierlo lieten Wijdenbosch weten tot overleg bereid te zijn. Zij verklaarden echter niet bereid te zijn daarvoor naai· Paramaribo af te reizen. Wijdenbosch weigerde naar Den Haag te komen. Daarop bleef het bijna drie maanden stil.
Surinaamse en Nederlandse diplomaten ontmoetten elkaar eind maart in Brussel en op 10 april 1998 in New York ter voorbereiding van het topoverleg. Centraal stond de vraag of er, ondanks de door Nederiand ingestelde strafvervolging tegen Desi Bouterse, nog een normale relatie mogelijk is tussen beide landen. Volgens opiniepeilingen zouden dc meeste Surinamers het oneens zijn met de stelling dat Nederland zich niet moet bemoeien met de voormalige kolonie. President Wijdenbosch maakte van dat thema echter juist een halszaak. Een week eerder nog noemde hij het .onaanvaardbaar dat Nederland en de VS' zich openlijk inzetten voor een eerlijke en onafhankelijke rechtsgang bij een coupproces dat begin april in Paramaribo van start was gegaan.

COUPPROCES BEGONNEN

Op 2 april 1998 begon het proces tegen vijftien verdachten - onderofficieren of ex-militairen die in het verleden aan de zijde van Bouterse nauw betrokken waren bij de binnenlandse oorlog - van de poging tot een coup in Paramaribo in oktober 1997. Zij werden beschuldigd van het beramen van een aanslag op president Wijdenbosch en vice-president Radakishun. Een aantal van hen werd bovendien poging tot moord op oud-legerleider Bouterse en zijn inlichtingenchef M. Linscheer ten laste gelegd.
Uit de dagvaarding bleek niets van een eventuele betrokkenheid van Nederland of de VS bij de coup.
Volgens de advocaten van de verdachten was er geen sprake van pogingen tot aanslagen Zij zouden ongewapend door de politie zijn overmeesterd tijdens een 'gezellige bijeenkomst'. Voor bewezen diensten aan Bouterse zou hun huizen en grond beloofd zijn en het proces was geënsceneerd om ervoor te zorgen dat Bouterse zijn beloften niet hoefde na te komen.
De krijgsraad achtte echter bewezen dat de samenzweerders van plan waren de aanslagen te plegen. Tien militairen en vier burgers werden op 13 augustus 1998 dan ook tot celstraffen van een tot drie jaar en zes maanden veroordeeld.

BALLAST NEDAM ZOU SMEERGELD HEBBEN BETAALD

De Nederlandse bruggenbouwer Ballast Nedam zou in Suriname 21 miljoen gulden smeergeld hebben betaald um de order voor de bouw van twee bruggen binnen te halen Twee oppositiepartijen in Paramaribo uitten die beschuldiging op 28 april 1998 De directie van Ballast Nedam zegde toe de zaak te zullen onderzoeken
Ballast Nedam verwierf de order ter waarde van 138 miljoen gulden in mei 1997 Later werd het bedrag verhoogd met 30 miljoen voor bijkomende civieltechnische neiken Concurrent Van Hattum en Blankevoort zag de opdracht aan zijn neus voorbij gaan, ondanks een goedkopere aanbieding

INZINKISG ECONOMIE MOGELIJK

De regering Wijdenbosch zou fors moeten snijden in de overheidsuitgavcn. Het overgrote deel van de ambtenaren (40 procent van de beroepsbevolking) zou moeten afvloeien. Alleen op die wijze zou kunnen u-orden voorkomen dat de Surinaamse economie totaal ontregeld raakte en de Surinaamse gulden op korte termijn 20 procent in waarde zou dalen. Deze aanbevelingen werden op 24 mei 1998 openbaar in een conceptrapport van de Wereldbank. Die baseerde zich op een onderzoek door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Interarnerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB). Dat onderzoek vond plaats op verzoek van de Surinaamse regering. die een studie wilde maken ten behoeve van een strategie voor economische groei.
Volgens het rapport was het financieeleconomische beleid van de Surinaamse regering een chaos. De groei van de periode 1994-1996 zou helemaal voorbij zijn. In 1997 namen de uitgavcn van de overheid vergeleken met 1994 met 13 procent toe. De ambtenarensalarissen stegen in dat jaar zelfs met gemiddeld 50 procent.
IMF. IDB en Wereldbank spraken voorts van 'onverdedigbare buitenlandse leningen' en van stijgingen van de wisselkoers.

MASSAAL PROTEST TEGEN OVERHEID

Ongeveer vijftienduizend Surinamers riepen op 9 juni 1998 de regering Wijdenbosch op af te treden. De actie in Paramaribo was het meest massale protest tegen de regering sinds haar aantreden in 1996. De vakbonden riepen op tot t ee dagen algemene staking.
Directe aanleiding was het plan van de Surinaamse regering om een deel van Staatsolie -het enige winstgevende staatsbedrijf - te verkopen aan een Canadese firma. Fen snelle verzilvering

van de olievoorraad van Suriname zou zestig tot honderd miljoen gulden kunnen opleveren, hard nodig om de tekorten op de nationale begroting weg te werken.
Voor het eerst deed ook het Surinaamse bedrijfsleven mee aan de acties tegen de regering van Wijdenbosch en Bouterse. Ondernemers vroegen om de instelling van een zakenkabinet, dat het land tot 2001 zou moeten leiden. Dat zou onder meer de slechte relatie met 'bevriende naties' (Nederland) moeten herstellen.
Tussen de vijf- en tienduizend Surinamers namen op 18 juli 1998 in Paramaribo deel aan een demonstratie om steun te betuigen aan de regering Wijdenbosch-Bouterse. De bijeenkomst was een reactie op demonstraties van de gezamenlijke oppositie en het bedrijfsleven in de voorafgaande maand.
De opkomst maakte duidelijk dat voor- en tegenstanders van de regering ongeveer evenveel mensen op de been kunnen brengen. Oud-legerleider Bouterse deed een aanval op de Vereniging voor het Surinaamse Bedrijfsleven, die eerder pleitte voor een zakenkabinet. President Wijdenbosch hekelde voor de zoveelste keer in korte tijd Nederland.

PROCES-BOUTERSE

Demissionair minister van Buitenlandse Zaken van Mierlo riep op 10 juli 1998 de ambassadeur van Trinidad en Tobago op het matje vanwege de weigering van zijn land om Desi Bouterse te arresteren. De regering van de eilandnatie legde een Nederlands verzoek daartoe een dag eerder naast zich neer omdat er tussen beide landen geen uitleveringsverdrag bestond.
Een half jaar eerder zou minister Sorgdrager van justitie afspraken hebben gemaakt omtrent Bouterse met haar ambtsgenoot van Trinidad.
Aangenomen werd dat de Surinaamse ambassadeur de voorafgaande maanden het pad had geëffend voor Bouterse, die eerder in de week 'voor een privébezoek' naar het buureiland vloog.
Trinidad gold als een belangrijke partner van Suriname in het regionale samenwerkingsverband Caricom. De handel tussen de twee landen groeide de voorgaande twee jaar sterk.

Suriname wijst onderzoek af

De Surinaamse regering liet op 20 juli 1998 officieel weten dat zij om juridische redenen weigerde een justitiële commissie uit Nederland te ontvangen die in oktober verdachten en getuigen van het Surinaamse drugskartel - onder hen waren bankpresident Goedschalk , adviseur van staat Bouterse en drie Surinaamse zakenlieden - had willen horen. Daarvan zouden naast een onderzoeksrechter en een officier van justitie politiemensen en advocaten deel uitmaken. Vice-president Radakishun had eerder al voor de Wereldomroep gezegd 'geen gifmengers in de keuken' te accepteren. Een hernieuwd verzoek voor gesprekken met getuigen in de periode 21 september - 2 oktober werd officieus afgewezen. Zie Surinaamse overheid zou hebben laten doorschemeren het onderzoek tegen Bouterse als een politieke zaak te beschouwen, waaraan het niet wenste mee te werken
Het zou nu aan de Haagse rechter-commissaris De Vries zijn om te beslissen hoe zij het gerechtelijk vooronderzoek tegen Bouterse wilde afronden. De advocaat van Bouterse, mr. A. Moszkowicz, verzocht eerder zijn cliënt een vrijgeleide te verschaffen om in Nederland een verklaring af te leggen. Het VN-drugsverdrag zou een dergelijk vrijgeleide mogelijk maken. Het OM wees dat verzoek echter af.

BOYCOT BENOEMINGEN HOF IN PARAMARIBO

Het Hof van Justitie in Paramaribo liet op 20 juli 1998 aan president Wijdenbosch weten niet mee te zullen werken aan de installatie van president Fred Veldema en procureur-generaal Helouise Rozenblad.
De magistraten tekenden met deze reactie protest aan tegen de huns inziens 'ongrondwettige procedure' die bij de benoemingen werd gevolgd. De regering zou geen advies hebben ingewonnen bij het hof. Rechters en advocaten hadden verwacht dat J. von Niesewand, vice-president en waarnemend president van het hof, president zou worden.

PRONK HIELD PUBLICATIE OVER HULP AAN SURINAME TEGEN

De Volkskrant van 21 augustus 1998 publiceerde onderdelen van een rapport van het ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking over het effect van de miljardenhulp aan Suriname vanaf 1975. Dit rapport had al in juni moeten verschijnen, maar de demissionaire minister, Jan Pronk, hield het tegen. Het rapport bevatte geen goed nieuws over het effect van de hulp op bijvoorbeeld de werkgelegenheid er, de weerbaarheid van de Surinaamse economie. Jeroen Trommelen schreef in de Volkskrant van 22 augustus: 'Weliswaar vindt Pronk, in navolging van zijn ambtelijke top, zelf ook dat de ontwikkeling van Suriname grotendeels is mislukt - maar het zou de juiste conclusie zijn geweest op de verkeerde plaats en, vooral, het verkeerde moment'. Nadat het rapport was uitgelekt, gaf de nieuwe minister van Ontwikkelingssamenwerking, Herfkens, het onmiddellijk vrij voor publicatie. voorzien van een verdedigend voorwoord door Pronk zelf.

PARLEMENT PROTESTEERT TEGEN PRIVATISERING EBS

Het Surinaamse parlement verliet op 24 augustus 1998 de gebouwen uit protest tegen de privatisering van het nationale electriciteitsbedrijf EBS. Het nutsbedrijf zou moeten samenwerken met een nieuwe onderneming die in handen is van D. Sardjoe, Surinam Power Generating Company (SPGC).Sardjoe's partij zit in de regeringscoalitie. Volgens oppositieleider R. Venetiaan is de keus voor deze vorm van privatisering het gevolg van corruptie. Voor de verbetering van het elektriciteitsnet heeft geen openbare uitbesteding plaatsgevonden. De opdracht werd volgens minister Alibux van Natuurlijke Hulpbronnen onderhands gegund aan de SPGC, die in Paramaribo het Finse Wartsila vertegenwoordigt.
(Vorige berichten pag. 794/1 e.v.- 1997)

AZIË

ALGEMEEN

BETERE AANPAK LUCHTVERVUILING NODIG

Non-gouvernementele organisaties kwamen begin mei 1998 overeen dat zij meer moesten doen om het smog-probleem in Zuid-Oost Azië aan te pakken. Ook riepen zij regeringen in de regio op hun aanpak van het probleem te herzien. Vertegenwoordigers van deze organisaties en van verschillende regeringen in de regio waren in Singapore bijeengekomen voor een conferentie over het probleem.
In 1997 had de regio te kampen gehad met ernstige luchtvervuiling als gevolg van bosbranden op Kalimantan en Sumatra. Inmiddels waren nieuwe branden op deze Indonesische eilanden ontdekt. Veel van de branden zouden zijn aangestoken door plantagehouders die door het kaalbranden van oerwoud meer grond voor hun gewassen hopen te verkrijgen.

ILO ROEPT OP TOT BESTRIJDING KINDERPROSTITCTIE

De Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) maakte op 19 augustus 1998 bekend dat de seksindustrie in de landen in Zuidoost-Azië tussen de twee en veertien procent van het BNP bedroeg. Hoewel de ILO niet pleitte voor een legalisering van prostitutie, raadde zij de landen in de regio aan de seksindustrie te behandelen als andere economische sectoren. Zodoende zou belasting kunnen worden geheven en zouden wettelijke regelingen, zoals sociale zekerheid. kunnen worden opgesteld voor hen die werkzaam zijn in de sector. Als de sector officieel zou worden erkend, zou zij ook beter in kaart kunnen worden gebracht, aldus het ILO-rapport. Zodoende zou de vrouwenhandel beter kunnen worden bestreden. De ILO herhaalde haar oproep tot de bestrijding van kinderprostitutie.
Volgens het rapport bedroeg de jaarlijkse omzet van de seksindustrie in Indonesië ruim 7 miljard gulden. In Thailand werd in de sector jaarlijks meer dan 40 miljard gulden verdiend. Thaise prostituées in de grote steden brachten jaarlijks ongeveer 600 miljoen gulden naar familie op het platteland.

(Vorigeberichtenpag. 491/2 - 1998)

INDONESIË

SOCIALE ONRUST

In augustus 1998 zetten de plunderingen vanwege de slechte voedselsituatie als gevolg van de economische crisis zich voort. Ook vonden opnieuw gewelddadigheden tegen etnische Chinezen plaats. De Verenigde Naties voorspelden in augustus dat eind 1999 tweederde van de Indonesiërs zich onder de armoedegrens zou bevinden, wanneer de economische crisis niet werd gekeerd.

Consul vraagt Chinezen terug te keren

De Indonesische consul in Hongkong, Sahudi Salam, riep op 11 augustus de Indonesische etnische Chinezen die tijdens de rellen in mei het land w-aren ontvlucht op om terug te keren. In de week voorafgaand aan de onafhankelijkheidsdag (17 augustus) zijn opnieuw honderden etnische Chinezen uit Jakarta en Surabaja, Java ontvlucht uit angst voor nieuwe aanvallen.

Hoofd BULOG ontslagen

Op 26 augustus ontsloeg de regering het hoofd van het staatshureau BULOG. dat de verdeling van levensmiddelen reguleert. Volgens minister van informatie Muhammad Yunus moest het ontslag van Beddu Amang leiden tot een grotere doeltreffendheid van de organisatie. De taak van Amang zou worden overgenomen door de minister van Handel en Industrie Rahardi Ramelan, de minister voor de voedselvoorziening A.M. Saefuddin en de minister voor coöperaties Adi Sasono.

Noodhulp

Het Wereldvoedselprogramma (WFP) van de Verenigde Naties begon op 27 augustus met noodhulp bedoeld voor ruim 5 miljoen Indonesiers die kampten met voedseltekorten Het hulpprogramma met een waarde van ongeveer 180 miljoen gulden werd gefinancierd door Australië, de Verenigde Staten, Japan, Duitsland en Noorwegen

Nieuwe onlusten

Op 26 augustus schoot de politie in Medan een man dood die deel uit maakte van een groep mensen die een palmolieplantage aanviel. Negen anderen raakten gewond.
Op 27 augustus werden overheidsgebouwen op Lombok bestookt door een woedende menigte. Die dag plunderden ongeveer tweeduizend personen, waaronder vrouwen, kinderen en ouderen, rijstplantages in Wonosari, 380 kilometer ten oosten van Surabaja, die eigendom waren van etnische Chinezen. De plunderaars trokken vervolgens naar de markt waar zij verschillende kramen plunderden.
Op 29 augustus braken rellen uit in de Midden-Javaanse stad Cilacap, waarbij duizenden mensen onder andere huizen en auto's van etnische Chinezen in brand staken.
Dezelfde dag kwamen honderden mensen van verschillende bevolkingsgroepen bijeen op de Pondok Rangon begraafplaats in Jakarta om de slachtoffers van de rellen in mei te gedenken. Op de begraafplaatsen lagen meer dan driehonderd slachtoffers van de onlusten.
Ook op 30 en 31 augustus werden in Cilacap Chinese winkels en huizen geplunderd en in brand gestoken door honderden relschoppers. De politie arresteerde 27 plunderaars.
Op 31 augustus protesteerden duizenden mensen op het eiland Lombok tegen de benoeming van Harun Alrasjid als nieuwe gouverneur van de provincie West-Nusa Tenggara, waaronder Lombok en Sumbawa vallen. Het was niet bekend waarom zij tegen de benoeming protesteerden.
Een coalitie van mensenrechtenorganisaties dienden eind augustus namens de slachtoffers van de rellen in mei een aanklacht in tegen de regering en eisten een schadevergoeding van bijna 10 miljard gulden. De aanklacht was ingediend bij de districtsrechtbanli van Centraal Jakarta en richtte zich tegen de president, de opperbevelhebber van de strijdkrachten en de bevelhebber van de politie en de politiechefs van Centraal Java en Jakarta. Zij werden ervan beschuldigd te hebben gefaald bij de bescherming van de burgers. De zaak zou op 14 sepiember voorkomen.

Meningsverschil over uitbetaling schadeclaims

Eind augustus werd duidelijk dat de Indonesische Verzekeringsraad en de Singaporese Associatie van Herverzekeraars (SRA) van mening verschilden over de uitbetaling van claims als gevolg van schade veroorzaakt tijdens de rellen in mei. Volgens de SRA zou de schade als gevolg van de rellen niet onder de polissen vallen, omdat het een volksopstand betrof. De Indonesische verzekeraars, die vaak meer dan negentig procent van hun portefeuille herverzekeren, hoopten de door hen uitbetaalde schadeclaims terug te krijgen via hun herverzekingscontracten in Singapore. Waarnemers verwachtten dat de Singaporese verzekeraars uiteindelijk de meeste schade zullen vergoeden.

RIAATREGELEN TEGEN OUDE REGIME

Anti-Soeharto-stemming neemt toe

Eind juli 1998 verschenen berichten in de internationale pers over het vermogen van Soeharto en zijn familie. Een Oostenrijks en een Amerikaans tijdschrift met zakennieuws meldden dat Soeharto vlak voor zijn aftreden in mei miljarden dollars naar een Oostenrijkse bank had gesluisd. Verschillende westerse dagbladen schatten het vermogen van de Soeharto-clan op 40 miljard dollar.
Op 3 augustus vroeg moslim-leider Amien Rais president Habibie om de rechtmatigheid van het bewind van de Soeharto-clan door de rechtbank te laten onderzoeken.
Luitenant-generaal Prabowo Subianto, voormalig commandant van de Speciale Troepen (Kopassus) en schoonzoon van oud-president Soeharto, verscheen op 10 augustus voor een spe-

ciale militaire ereraad in Jakarta, die onderzoek doet naar de ontvoering van meer dan 20 tegenstanders van Soeharto in 1997 en 1998. Veertien activisten zouden 'verdwenen' zijn. Voorzitter van de ereraad generaal Subagyo Hadisiswoyo had volgens lokale dagbladen gezegd dat de eerdere ondervraging van twee andere officieren had duidelijk gemaakt dat Prabowo verantwoordelijk was voor de ontvoeringen.
Activisten die weer waren opgedoken hadden verklaard dat zij waren gemarteld.
Op 24 augustus werd bekendgemaakt dat Prabowo werd ontslagen. Prabowo's opvolger als commandant bij Kopassus generaal-majoor Muchdi Purwopranjono en de voormalige chef van de inlichtingen dienst van Kopassus kolonel Chairawan werden uit hun functie gezet, maar niet ontslagen. Tien Kopassus-militairen zaten op dat moment nog vast. Verwacht werd dat zij door een militaire rechtbank zouden worden berecht.

Procureur-generaal Andi Muhammad Ghalib maakte op 27 augustus bekend de uitgifte van pi-omessen (een soort obligaties) in 1985 ter waarde van ongeveer 6 miljard gulden door Soeharto's zwager Ibnu Hartomo, de voormalige vice-voorzitter van de Nationale Veiligheids- en Defensieraad, te onderzoeken. De uitgifte was niet legaal, omdat alleen de minister van Financiën tot zulke uitgiften mocht besluiten.

Oud-minister vraagt Habibie af te treden

Woordvoerder Ali Sadikin van de groep oud-militairen 'Petisi 50' zei op 20 augustus dat president Habibie moet aftreden. Hij zou gedurende twee jaar moeten worden opgevolgd door een overgangsregering. Volgens Sadikin, die minister was onder Soekarno en elf jaar gouverneur van Jakarta onder Soeharto, was de benoeming van Habibie door Soeharto grondwettelijkniet juist. Een nieuwe president moest worden benoemd door de Raadgevende Assemblee (MPR), en niet door zijn voorganger.

OPPOSITIE

Demonstraties

Ongeveer 70 demonstranten protesteerden op 13 augustus voor het presidentiële paleis tegen de nieuwe wet die demonstraties op die plek verbiedt. In juli was een wet aangenomen die demonstraties verbiedt in de buurt van het paleis, religieuze plaatsen, militair terrein, ziekenhuizen, havens en transportknooppunten.
Op 29 augustus demonstreerden studenten in Surabaja tegen de hoge rijstprijzen en tegen de rol van de strijdkrachten in de Indonesische politiek. Zij verzetten zich tegen het vervoer van rijst door het leger. Liever zagen zij particulieren de rijst vervoeren.
In Jakarta demonstreerden die dag ongeveer. driehonderd studenten voor de campus van de Christelijke Universiteit van Indonesië (UKI). Zij riepen op tot de oprichting van een Volkscomité en vroegen de regering de prijzen van basisbehoeften als rijst en palmolie te verlagen.

Moslims verzetten zich tegen staatsideologie

Een coalitie van moslimorganisaties, het Islamitische Comité voor Hervorming, kondigde op 14 augustus een grootschalige demonstratie aan als de regering niet bereid was de staatsideologie, Pancasila ('De Vijf Grondslagen'), te wijzigen. De moslimorganisaties zagen de ideologie als een belemmering voor religieus fundamentalisme. Pancasila erkent godsdienstvrijheid in Indonesië en benadrukt de scheiding tussen staat en religie.
In een interview met het Indonesische dagblad Kompas zei de leider van het Nationale Front (Barisan National, BN) generaal b.d. Kemal Idris dat oud-president Soeharto en de regeringspartij Golkar verantwoording dienden af te leggen voor hun beleid, Volgens Kemal. kon dit gebeuren in een parlementair onderzoek of voor de rechtbank. Ook zou het BN, een oppositiebeweging die geleid werd door voormalige legerofficieren van de zogeheten "45-generatie', bij de komende verkiezingen 'iedere partij' steunen die de soevereiniteit van het volk zou herstellen en de democratie zou bevorderen. Duidelijk was dat BN wat dat betreft geen vertrouwen had in Golkar. Volgens Kemal zou de bevolking Soeharto zijn wanbeleid vergeven als hij zijn vermogen zou overdragen aan de staat. zodat het in het belang van het volk kon worden gebruikt.

Politieke gevangenen vrijgelaten

Op 17 augustus (onafhankelijkheidsdag) werden 32 politieke gevangenen vrijgelaten. Hiermee kwam het totaal aantal vrijgelaten politieke gevangenen sinds het aantreden van president Habibie in mei op 105.
Onder de vrijgelaten gevangenen bevonden zich drie mannen die in 1965 waren veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf wegens hun vermeende betrokkenheid bij een coup tegen de toenmalige president Soekarno. De drie voormalige leden van de Indonesische Communistische Partij (PKI) Manan Effendie (80). Alexander Warrouw (81) en Pudjo Prasetyo (72) waren vrijgelaten wegens 'humanitaire redenen'.
Ook achttien personen die waren veroordeeld wegens betrokkenheid bij afscheidingsbewegingen in Oost-Timor, Atjeh en Irian Jaya werden vrijgelaten.
De voormalige secretaris-generaal van ASEAN Dharsono, die in 1996 was overleden, kreeg volledig eerherstel. Dharsono was in 1984 gearresteerd en in 1985 veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf wegens 'revolutionaire activiteiten'.

PDI-congres op Sulawesi

Het Hooggerechtshof verwierp op 19 augustus de zaak die oppositieleidster Megawati Soekarnoputri had aangespannen, nadat zij was afgezet als leider van de Indonesische Democratische Partij (PDI). Het Hof verwierp hiermee een eerdere uitspraak van het Hof van Beroep, dat had bepaald dat een districtsrechtbank bevoegd was een dergelijke zaak te behandelen.
De politie vuurde op 25 augustus met traangas op honderden aanhangers van Megawati die probeerden het congres van de PDI in Palu op Sulawesi te verstoren.
De PDI werd geleid door Surjadi, de vice-voorzitter van het Volkscongres, die Megawati in 1996 met steun van de regering had afgezet. Surjadi werd op 27 augustus opgevolgd door Budi Harjono. Hoewel Megawati op de eerste congresdag door 14 van de 27 districtsbesturen van de PDI was voorgedragen als kandidaat voor het voorzittersschap, haalde zij een uiteindelijke nominatie niet. omdat de partijstatuten bepaalden dat zij daarvoor op het congres aanwezig diende te zijn. Afgevaardigden uit Oost-Timor, West-Kalimantan, Zuid-Sulawesi en Centraal-Sulawesi verlieten de vergadering uit protest tegen de uitsluiting van Megawati bij de verkiezing.

Voormalige moslimpartij heropgericht

De Masyumi Partij, oorspronkelijk opgericht in 1943 en in 1960 verboden door Soekarno, werd op 28 augustus heropgericht door voormalig partijlid Mawardi Noor. Mawardi zei dat de partij een 'democratische maatschappij gebouwd op een islamitisch fundament'

voorstond, De status van de partij was nog onduidelijk, omdat zij nog niet officieel door de regering erkend was.
Bij de algemene verkiezingen in 1955 was de Masyumi Partij met 20.9 procent van de stemmen de tweede partij van het land, achter Soekarno's Nationalistische Partij.

Partij van de Arbeid opgerichl

De bekende vakbondsleider Muchtar Pakpahan verklaarde na het oprichtingscongres van de Nationale Partij van de Arbeid (PBN)dat hij geen partijleider wilde worden. Pakpahan wilde zich blijven inzetten voor de vakbeweging, maar zou wel voorzitter worden van de adviesraad van de PBN. Pakpahan zei dat de PBN eventueel wilde samensverken met Megawati en met de Nationale Partij voor Bewustwording (Partai Kebangkitan Bangsa, PKB) van de moslim-organisatie Nadlatal Ulama.

RELATIE MET IMF Eh; WERELDBANK

Verdere privatisering uitgesteld

In een interview met een verslaggever van het persbureau Reuters op 22 augustus zei president Habibie dat hij de verlioop van staatsbedrijven wilde uitstellen, aangezien de aandelen sterk in waarde waren gedaald. De privatiseringen die reeds in gang waren gezet zouden wel worden voortgezet. Indonesië was eerder met het IMF overeen gekomen twaalf staatsbedrijven te privatiseren. Verwacht werd dat deze privatiseringen ongeveer drie miljard gulden zouden opleveren.

Geruchten over misbruik IMF-fondsen

Volgens Dennis de Tray, de vertegenwoordiger van de Wereldbank in Jakarta, hielden verschillende overheidsfunctionarissen materiaal achter dat als bewijs voor corruptie zou kunnen dienen.
Hij riep op 28 augustus iedereen die bewijzen had van misbruik van gelden van de Wereldbank hiermee naar buiten te treden. Eerdere berichten over misbruik van de fondsen hadden de Wereldbank in verlegenheid gebracht.

NIEUWE LEDEN VOLKSASSEMBLEE

Op 13 augustus 1998 werden 38 leden van de Raadgevende Volksassemblee (De Majelis Permusyawaratan Rakyat, MPR) vervangen. De duizendkoppige MPR. die normaal gesproken een keer in de vijf jaar bijeenkomt, zou op 10 november bijeenkomen om een datum voor de parlementsverkiezingen in 1999 vast te stellen
Sinds het aantreden van Habibie in mei zijn in totaal 142 leden van de MPR vervangen

EREMEDAILLES

President Habibie reikte op 14 augustus 1998 eremedailles uit aan 38 persunen. onder wie zijn echtgenote. zijn broer en de t ee bekende moslimsleiders, Amien Rais en Abdurrahman Wahid. Zij lircgen de medailles voor hun bijzondere inspanning voor het land. Rais en Wahid waren niet aanwezig bij de ceremonie. Ook minister van Veiligheid en Politie Feisal Tanjung, minister voor Economische zaken Ginandjar Kartasasmita en bevelhebber generaal Wiranto kregen een medaille.

VIERISG ONAFHANKELIJKHEID

Voor het eerst in meer dan dertig jaar vond in 1998 de officiële ceremonie ter gelegenheid van de herdenking van de onafhankelijkheid plaats zonder oudpresident Soeharto. Soeharto was wel uitgenodigd op het presidentiële paleis voor de viering, maar hij kwam niet opdagen.
De straten van Jakarta bleven grotendeels leeg op de nationale feestdag (17 augustus) uit angst voor nieuwe rellen. Veel straten in de Chinese wijken waren afgezet met drie meter hoge hekken en prikkeldraad.

ATJEH

TERUGTREKKING TROEPEN

Teuku Syahrul, hoofd van een parlementaire onderzoekscommissie voor Atjeh, verklaarde op 3 augustus in het dagblad Republikan dat de militaire operaties van het leger in Atjeh dienden te worden beëindigd, omdat bekend was geworden dat het leger bij 'een aantal gevallen van gewelddadig optreden, plundering en moord' betrokken was geweest. De commissie had de regering opgeroepen de gevechtstroepen uit Atjeh terug te trekken.
Eerder had de gouverneur van Atjeh Syamsuddin Mahmud president Habibie gevraagd een einde te maken aan de militaire operaties en de regeringstroepen terug te trekken.
President Habibie en chef-staf Wiranto hadden verontschuldigingen aangeboden voor het optreden van het leger in Atjeh.
Op 20 augustus maakte regeringstroepen een begin met de terugtrekking Hiermee kwam een negen jaar durende campagne tegen rebellen in Atjeh ten einde
Volgens het leger hadden de gewapende rebellen ook slachtoffers gemaakt onder de bevolking. Getuigen hebben verklaard dat de rebellen personen, die zij ervan verdachten informant van het Leger te zijn, mishandeld of vermoord hadden.
Op 31 augustus werd de terugtrekking van de militairen voltooid. Onder hen bevonden zich ook leden van de Speciale Troepen (Kopassus). De ceremonie voor het vertrek van de troepen, die plaatsvond in Lhokseumawe, werd gadegeslagen door duizenden mensen. Toen de menigte stenen gooiden naar de militairen. schoten deze in de lucht. Na de aftocht van de militairen richtte de woede van de menigte zich op huizen en auto's. die in brand werden gestoken. Vooral winkels van etnische Chinezen moesten het ontgelden. Ook enkele kantoren van de regeringspartij Golkar werden belaagd.
Volgens ooggetuigen werd ook een gevangenis in de stad overvallen, waarbij tientallen gevangenen werden bevrijd.

MASSAGRAF GEVONDEN

Leden van de officiële Nationale Commissie voor Mensenrechten (Komnas HAM) vonden op 22 augustus 1998 de stoffelijke resten van tenminste 12 personen in de buurt van het dorp Sentang. Het graf was aangewezen door dorpsbewoners. Volgens secretaris-generaal van de commissie Bahrudin Lopa bevonden zich tenminste 150 lichamen in het graf. De plek van het massagraf stond bij de dorpsbewoners bekend als 'lubang neraka', de kuilen van de hel.

SCHADEVERGOEDING VOOR SLACHTOFFERS

Minister van Justitie Muladi zei op 25 augustus 1998 dat de regering schadevergoeding zou betalen aan slachtoffers van het optreden van het leger in Atjeh begin jaren negentig. Een ieder die zich schuldig had gemaakt aan schending van de mensenrechten in Atjeh zou moeten worden veroordeeld. aldus Muladi.
De Commissie voor de Mensenrechten had op 24 augustus bekend gemaakt dat in totaal 781 personen waren gedood bij het optreden door het leger. Nog 163 personen werden vermist. Ook zouden ruim 100 vrouwen zijn verkracht.
Bevelhebber Wiranto reageerde terug-

houdend op de cijfers van de commissie. Hij noemde het rapport met de cijfers 'vaag'. Ook zei hij dat de gevonden stoffelijke resten wellicht van slachtoffers van de anti-communistische pogroms in de jaren zestig waren.

OOST-TIMOR

DIALOOG MET PORTUGAL

De ministers van Buitenlandse zaken van Indonesie en Portugal. respectievelijk Ali Alatas en Jaime Gama, kwamen op 5 augustus overeen dat beide landen een dialoog op gang zouden brengen over een 'speciale status, gebaseerd op een verregaande autonomie' voor Oost-Timor. De dialoog zou worden gehouden door hoge vertegenwoordigers van beide landen, die een 'afdeling voor belangenbehartiging' zouden oprichten in elkaars hoofdsteden. De landen onderhielden sinds de Indonesische annexatie van Oost-Timor in 1976 geen diplomatieke banden. De Verenigde Naties ondersteunden sinds 1983 beide landen in het vinden van een oplossing. Sinds het aantreden van president Habibie in mei had de Indonesische regering laten blijken de vastgelopen onderhandelingen over Oost-Timor weer op gang te willen brengen.

(Vorige berichten pag. 492/2 - 1998)

MALEISIË

BINNENLAND

FINANCIEEL-ECONOMISCHE CRISIS

Kritiek op regering

In september 1997 werd in brede kring kritiek geuit op de regering van premier Mahathir Mohamed wegens de goedbedoelde, maar warrige aanpak van de economische crisis die het land en de regio recentelijk had getroff en.

De International Herald Tribune van 5 september berichtte dat de koersen op de Maleisische effectenbeurs in 1997 met 40 procent waren gedaald en dat de Maleisische munt, de ringgit, ten opzichte van de Amerikaanse dollar bijna 20 procent was gedaald sinds begin juli. toen Thailand een regionale valuta- en beurscrisis had veroorzaakt door zijn munteenheid te devalueren.

Op 27 augustus had Mahathir de effectenbeurs van Kuala Lumpur gelast de baisseverkoop (door de *Financial* Times van 8 september omschreven als 'de verkoop van aandelen waarvan men niet de eigenaar is, in de hoop ze later tegen een lagere prijs te kunnen kopen') van honderd goudgerande aandelen te verbieden. Buitenlandse investeerders werden het zwaarst getroffen door de maatregel en financiële deskundigen hekelden het besluit in felle bewoordingen, Daarnaast bepaaitie Mahathir dat er geen sprake kon zijn van uitstel van een aantal grote bouwprojecten die hadden geleid tot nerveuze commentaren van marktdeskundigen over de ambitieuze bestedingsplannen van de Maleisische regering.

Fonds tegen buitenlandse speculanten

Op 3 september maakte Mahathir een plan bekend om de kwetsbare effectenbeurs een steuntje in de rug te geven door een fonds met een kapitaalwaarde van 60 miljard Maleisische dollar (ca. 38 miljard gulden) op te richten om de beurshandel tegen buitenlandse speculanten te beschermen. Deze maatregel werd op 4 september gevolgd door het besluit van Mahathir zijn eerdere standpunt over het verbod op baissetransacties volledig te herzien. Hij maakte tevens bekend dat ondanks zijn eerdere stellingname vier grote infrastructuurprojecten zouden worden opgeschort. Op 10 september maakte vicepremier en minister van Financiën Anwar Ibrahim bekend dat de bouw van het nieuwe bestuurlijke centrum Putrajaya, waarmee een bedrag van 20 miljard Maleisische dollar (ca.12,7 miljard gulden) gemoeid was. zou worden uitgesteld. Hij maakte tevens een pakket versoberingsmaatregelen bekend om de overheidsuitgaven te beteugelen. Waarnemers zeiden dat de maatregelen de crisis alleen maar hadden verergerd. omdat de plotselinge beleidswijzigingen het vertrouwen in de economie ondermijnden.

Mahathir valt uit naar speculanten

Tijdens een vergadering van de Wereldbank in Hongkong viel Mahathir op 20 september opnieuw uit naar valutaspeculanten. Hij verklaarde dat Maleisië de valutahandel zou verbieden en stelde speculanten, zoals de internationale financier George Soros, verantwoordelijk voor de economische moeilijkheden in Zuidoost-Azië. In een reactie op dit verwijt noemde Soros Mahathir en diens plan op 21 september 'een gevaar voor zijn eigen land'. Deze publieke woordenwisseling werd breed uitgemeten in de media en veroorzaakte op 22 september een scherpe daling van de koersen op de Maleisische effectenbeurs Anwar probeerde het vertrouwen in de regering te herstellen door nog dezelfde dag bekend te maken dat Mahathir's uitlatingen niet moesten worden opgevat als een eenzijdige beleidswijziging, maar moesten worden gezien in de context van het streven van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) om de financiële markten te liberaliseren

Ringgit daalt verder

In oktober 1997 nam de economische crisis die de regering van premier Mahathir Mohammed het hoofd moest bieden. in omvang toe, toen de Maleisische munt, de ringgit, verder in waarde daalde ten opzichte van de Amerikaanse dollar en ook de neergaande trend op de effectenbeurs aanhield.

De Far Eastern *Economic* Review van 6 november berichtte dat de effectenbeurs sinds maart 50 procent in kapitaalwaarde was gedaald en dat de ringgit sinds juli 33 procent was weggezakt ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De Financial Times van 18 oktober berichtte dat de uitbreiding van de regionale economische crisis (vooral die in Thailand) en bezorgdheid over de kwaliteit van de economische groei in Maleisië de economische malaise hadden veroorzaakt.

Mahathir kreeg opnieuw kritiek te verduren van economen wegens uitlatingen die hij op 1 oktober tijdens een handelsconferentie in Chili had gedaan. Hij herhaalde zijn standpunt dat de valutahandel in zijn geheel moest worden verboden en als gevolg van deze opmerking zonk de ringgit naar zijn laagste dieptepunt uit de geschiedenis (1 Amerikaanse dollar tegen 3,41 ringgit).

Mahathir spreekt van 'joodse agenda'

Op 10 oktober veroorzaakten Mahathirs uitlatingen opnieuw beroering, toen het officiële Maleisische persbureau Bernama berichtte dat Mahathir een 'joodse agenda' vermoedde achter de recente speculatieve aanvallen op de Maleisische munt en effectenbeurs.
Mahathir had zich al eerder in provocerende bewoordingen uitgelaten over de internationale financier George Soros en diens rol in de economische crisis. De *International Herald* Tribune van 11 oktober berichtte dat Mahathir volgens Bernama had gezegd dat de joden achter de valutacrisis zaten en dat, toeval of niet, Soros joods was.
Mahathirs uitlatingen stuitten op felle

kritiek van internationale joodse groeperingen, zoals het Simon Wiesenthal Centrum. Maar in Maleisië zelf bestond waardering voor de openhartige stellingname van de premier in de internationale diplomatieke arena en op 18 en 19 oktober weiden in Kuala Lumpur demonstraties ter ondersteuning van Mahathir gehouden, die door de media breed werden uitgemeten.

Betrekkingen met VS onder druk

In november 1997 namen de spanningen tussen Maleisië en de VS toe naar aanleiding van kritiek van Amerikaanse Congres-leden op uitlatingen van premier Mahathir Mohained in oktober over de joodse 'agenda' om de ontwikkeling van islamitische landen tegen te houden. waardoor de valutacrisis die in recente maanden Zuidoost-Azië had geteisterd. was verergerd.
Een groep van 34 Amerikaanse Congres-leden had Mahathir op 27 oktober per brief laten weten dat een motie in het Amerikaanse Congres was ingediend. waarin zijn aftreden werd geëist als hij zijn uitlatingen niet introk. Naar aanleiding hiervan ontving de premier op 12 november krachtige steunbetuigingen van zijn collega's in de regering.
Volgens sommige waarnemers had de Amerikaanse kritiek Mahathirs binnenlandse positie versterkt, terwijl hij aanvankelijk onder vuur was komen te liggen wegens zijn aanpak van de valutacrisis.

Op 17 november gooide de Amerikaanse ambassadeur in Maleisië, John Malott, olie op het vuur toen hij bekendmaakte dat het ambassadepersoneel met de dood was bedreigd. Hij deed een beroep op Maleisië om niet langer buitenlandse invloeden de schuld te geven van alle binnenlandse problemen. Het Huis van Afgevaardigden (de Tweede Kamer van het Maleisische parlement) reageerde op 19 november op de kritiek door inet een overweldigende meerderheid een motie aan te nemen waarin het vertrouwen in Mahathir werd uitgesproken en de Amerikaanse kritiek werd veroordeeld.

Begroting 1998 ingediend

Op 17 oktober 1997 diende vice-premier en minister van Financiën Anwar Ibrahim de langverbeide begroting voor 1998 in. De begroting, een versoberingsprogramma ter waarde van 64,12 miljard ringgit (ca. 103 miljard gulden). voorzag in maatregelen om de import en kredietverlening te beperken. Veel deskundigen meenden dat de begroting ontoereikend was om Maleisië's economische en financiële problemen op te lossen.

Op 20 oktober, de eerste handelsdag nadat de begroting was ingediend, daalden de ringgit en de aandelen sterk in waarde door de in brede kring heersende teleurstelling over de maatregelen.

Anwar bevestigde dat meer dan tien grote infrastructurele projecten, waaronder de bouw van de Bakuri-dam, zouden worden uitgesteld Maar volgens de meeste deskundigen zou de besparing die dit besluit moest opleveren. te verwaarlozen zijn Anwar kondigde tevens hogere importtarieven voor auto's en bouwwerktuigen aan en maakte fiscale prikkels t ooi exporteurs bekend
De *Financial Times* van *21* oktober noemde de hogere importtarieven rn de belastingvoordelen een uiterst riskante strategie Deze strategie n as erop gericht een aantal maanden achtereen een handelsoverschot te creeren door de export te stimuleren en de import te verminderen in de hoop het vertrouwen in de munt te herstellen en de kwakkelende effectenhandel een flinke impuls te geven

Uit de begroting bleek zonneklaar dat Anwar de toekomstige groei van de Maleisische economie zocht in de informatietechnologie (IT) en in een grotere dienstensector.
Op de begroting werd geld gereserveerd voor IT-projecten van de overheid en werd 119 miljoen ringgit (ca. 200 miljoen gulden) vrijgemaakt voor speciale scholen waar computervaardigheden zouden worden onderwezen. Bijna 20 procent van de beg oting was bestemd voor onderwijs.

Economische crisisraad opgericht

Op 21 november 1997 maakte Mahathir de oprichting van een nieuw bestuursorgaan bekend. de Nationale Economische Actieraad (NEAC), om de escalerende economische crisis het hoofd te bieden. De NEAC zou over ruimere bevoegdheden beschikken dan de regering.

De *Financial Times* van 22 november berichtte dat de NEAC zou bestaan uit vooraanstaande politici en zakenlieden en de bevoegdheid zou hebben om noodmaatregelen af te kondigen. Deze maatregelen zouden gericht zijn op kostenreductie, productie- en exportverhoging. importverlaging, inflatiebeheersing en kwaliteitsverbetering van lokale producten.

Conflict over transactie aandelen-Renong

Op 24 november verdedigde minister van Financiën Anwar Ibrahim een omstreden aandelentransactie tussen een van Maleisië's grootste infrastructuurbedrijven, Renong, en zijn dochteronderneming UEM. Naar verluidt had UEM ongeveer 2,34 miljard ringgit geleend om een belang van 32,6 procent in Renong te verwerven (ca. 4 miljard gulden). Renong was in handen van Anwars partij, de regerende United Malays National Organisation (UMNO).

De *Financial Times* van 25 november berichtte dat aandeelhouders van UEM (onder wie veel buitenlandse investeerders) verbolgen waren over de aandelentransactie, die zij beschouwden als het plunderen van een winstgevende dochteronderneming om een noodlijdend moederbedrijf met politieke connecties te steunen. Toen de transactie op 18 november werd bekendgemaakt, zakte de beursindex van de effectenbeurs van Kuala Lumuur 45.2 punten (6,8 procent) weg naar 622,09, het laagste peil sinds maart 1993. Economen toonden zich bezorgd over de transactie, die ondanks ontkenningen door de regering werd gezien als een financiele injectie van overheidswege voor een met schulden overladen onderneming.

Oproep Maleisische goederen te kopen

Op 29 januari 1998 vroeg premier Mahathir Mohamed de bevolking om gezamenlijk op te treden tegen buitenlanders die het land opnieuw zouden koloniseren, nu via de economie.

De premier riep het volk op Maleisische goederen te kopen en het geld in het eigen land te besteden. De economische crisis in Azië heeft een abrupt eind gemaakt aan een decennium van economische groei. De munt, de ringgit, daalde 45 procent in waarde ten opzichte van de dollar en de aandelenkoersen zakten 50 procent.

Eerste zitting Nationale Economische Actieraad

Enkele dagen eerder op 22 januari 1998 hield de Nationale Economische Actieraad (NEAC) haar eerste zitting, voorgezeten door de premier. De precieze samenstelling van de raad was nog onduidelijk. Waarnemend premier en minister van Financiën Anwar Inbrahim was waarnemend voorzitter en Daim Zainuddin directeur. Andere ministers, vakbondsleiders, vertegenwoordigers van consumentenorganisaties, zakenmensen en economen zouden ook zitting krijgen.

Maleisische departementen werden bezuinigen opgelegd van 18 procent door minister van Financiën, Anwar Ibra-

him op 17 februari 1998. Hij verklaarde ook dat niet zou worden bezuinigd op belangrijke openbare diensten. Op 7 januari werd de jaarlijkse salarisverhoging van hoge ambtenaren al bevroren.

Steun Wereldbankvoor MKB

Een dag voor het bezoek van de president van de Wereldbank Wolfensohn aan Maleisië, op 1 februari 1998 suggereerde oppositieleider Lim Kit Siang dat deze instelling het Maleisische midden- en kleinbedrijf zou moeten steunen met een lening van een miljard dollar. De regering hield vol geen steun nodig te hebben om uit de economische crisis te komen.
Minister Anwar verklaarde dat de ontmoeting met Wolfensohn was bedoeld om de regionale problemen te bespreken en te zien welke stappen de Wereldbank zou moeten nemen om het vertrouwen van investeerders te herwinnen. Op 13 mei 1998 kwam echter het bericht dat er 300 miljoen ringgit vrijgemaakt werd voor kleine ondernemers uit een lening van de Wereldbank van 1 miljard dollar.

Bankfusies noodzakelijk

Op 20 februari 1998 werd de politieke druk voor de banken Rashid Hussain Bhd en Commerce Asset-Holding Bhd om snel fusie-afspraken te maken groter. Maleisië heeft met 40 banken op een bevolking van 20 miljoen mensen teveel banken. De centrale bank stelde eind maart als uiterste termijn vast voor banken en financiële instellingen om te komen met fusieplannen. Premier Mahathir zei dat banken die niet fuseerden het risico liepen te worden overgenomen door buitenlanders.

Voorkeursbeleid voor etnische Maleisiërs opgeschort

Economisch adviseur Daim Zainuddin verklaarde op 24 februari 1998 dat de regering bereid was het voorkeursbeleid voor etnische Maleisiërs of Bumiputras, dat al werd gevoerd sinds 1971, op te geven. Er was echter nog geen bereidheid om bedrijven te verkopen aan buitenlanders. De maatregel raakte het hart van de Maleisische economische doctrine. Volgens Mahathir in zijn boek *The Malay Dilemma* uit 1970 moest de maatregel de welvaart in het land herve delen. Het werd ingevoerd na schermutselingen tussen Maleisiërs en Chinezenin 1969.

De nieuwe maatregel werd door verschillende kampen positief ontvangen. volgens het persbureau *Reuters* op 2 maart 1998. Maar het legde ook de onenigheid binnen de politieke top bloot. Anwar en Daim Zainuddin werden gezien als de drijvende krachten achter het voorstel, terwijl premier Mahathir aankondigde dat het een tijdelijke maatregel zou zijn. Op 3 juni werd bekend dat de regering 500 miljoen ringgit extra wilde storten in het Bumiputra Entrepreneurs Fund. dat etnische Maleisiërs zou moeten steunen.

Mahathir geeft speculanten opnieuw de schuld

Op 2 maart 1998 viel premier Mahathir aandelen- en valutahandelaren aan tijdens een tweedaagse conferentie over 'smart partnership'. Zij zouden de Aziatische economische tijgers gereduceerd hebben tot piepende katjes. Ook zouden internationale organisaties zulke onmogelijke eisen stellen dat de regio onmogelijk uit de economische crisis kon komen. De eisen zouden verder gaan dan alleen de aanpak van corruptie en nepotisme. Opnieuw riep hij Maleisiërs op lokale producten te kopen, binnenlandse aandelen te behouden en geld naar lokale banken te brengen.

Daim Zainuddin minister Economische ontwikkeling

Voormalig minister van financiën Daim Zainuddin. 60. werd op 24 juni benoemd tot minister verantwoordelijk voor Economische ontwikkeling. Hij is een van de rijkste en meest invloedrijke mensen achter de schermen en is directeur van de NEAC en penningmeester van de UMNO. Hij komt uit Kedah in Noord-Maleisië net als premier Mahathir, van wie hij de vertrouweling is en met wie zijn carrière verbonden is. Volgens sommigen heeft hij zijn functie misbruikt om er zelf beter van te worden, maar economen en zakenmensen zien hem als een kundig economisch manager.

Het NEAC maakte op 23 juli 1998 een pakket maatregelen bekend die het land uit de recessie moet helpen. Een van de voorstellen was het opheffen van de beperkingen op buitenlandse investeringen tot eind 1999.

Groeiend conflict tussen premier Mahathir en minister Anwar

Het ontslag van twee bankdirecteuren zette vraagtekens bij de vraag wie nu werkelijk het economisch beleid bepaalde, zeiden analisten op 28 augustus 1998. Het ontslag verzwakte de positie van minister van Financiën Anwar Ibrahim. De werkelijke macht leek te liggen bij Daim Zainuddin. Directeur en plaatsvervangend directeur van de Centrale Bank Ahmad Mohamad Don en Fong Weng Phak werden voorlopig vervangen door Zeti Akhtar Aziz. Oppcsitieleider Lim Kit Siang uitte twijfel over wie het nu voor het zeggen had en zei dat het vertrouwen in de economie zo onmogelijk hersteld kon worden.

Volgens een buitenlandse bankier in Kuala Lumpur ligt de werkelijke macht bij Daim en niet bij minister Anwar. aangezien deze de ontslagen van de directeuren niet had kunnen tegenhouden. Terwijl de tegenvallende cijfers van het BPN voor het tweede kwartaal bekend werden gemaakt, nam Daim deel aan een belangrijke handelsbijeenkomst maar was Anwar druk bezig met linten doorknippen.

Bankiers noemden het ontslag een tegenslag voor het economisch beleid en voor Anwar die de banken steunde in een oplopend conflict met de premier. De spanning tussen de minister en premier Mahathir liep op toen de premier de druk op de banken om de rente te verlagen begon op te voeren, daarbij gesteund door Daim Zainuddin. Anwar Ibrahim werd tot dan toe altijd gezien als de opvolger van premier Mahathir. Het ontslag van de bankdirecteuren had nauwelijks invloed op de aandelenmarkt en de koers van de ringgit. De munt verloor sinds 1987 al 40 procent van zijn waarde ten opzichte van de dollar. Op vrijdag speculeerde minister Anwar al over maatregelen die de regering ging nemen om de ringgit te stabiliseren. Er gingen geruchten dat Hassan Marican. directeur van de oliemaatschappij Petronas, Mahathirs keus was om Ahmad op te volgen.

ANTI-CORRVPTIE CAMPAGNE

De *Far Eastern Economic Review* van 19 juni 1997 bevestigde dat aarnemend premier Anwar Ibrahim v het startsein had gegeven voor een felle anticorruptiecampagne tegen regeringsfunctionarissen. Doelwit van de campagne waren onder anderen vooraanstaande leden van zijn eigen partij, de United Malays National Organisation (UMNO. de grootste partij in Maleisië's regeringscoalitie Barisan Nasional).

Volgens sommige waarnemers was de anticorruptiecampagne een reactie op het aftreden van premier Muhammad

Taib van de deelstaat Selangor in april 1997, die er door de Australische regering van was beschuldigd tijdens een bezoek aan Australië in december 1996 een groot geldbedrag niet te hebben aangegeven bij de douane.
De anticorruptiecampagne leidde ertoe dat verscheidene UMNO-leden in verband met beschuldigingen van corruptie het veld ruimden. Op 4 juni werd UMNO-staatsraad Sahar Arpan uit de deelstaat Malakka, beschuldigd van drie gevallen van corruptie en werd hij ontheven van al zijn partijfuncties. Daags hierna werd Siti Zainab Abu Bakar ontslagen als onderminister van Primaire industrie en geschorst als UMNO-lid in verband met beschuldigingen betrokken te zijn geweest bij de verduistering van 1,8 miljoen ringgit (ca. 2,8 miljoen gulden) van de rekening van de vrouwenafdeling van de UMNO. Tevens werd bericht dat het Maleisische Anti-corruptiebureau (ACA) diverse andere UMNO-functionarissen had aangeklaagd en dat een onderzoek was ingesteld naar nog eens zeven staatsraden.

Op 24 maart 1998 verklaarde premier Mahathir dat hij geen aandeel had in de recente verkoop van activa van het transportbedrijf Konsortium Perkapalan Bhd van zijn zoon Mirzan, die het bedrijf uit de schulden haalde. Op dezelfde dag verklaarde minister Anwar dat aandeelhouders met een minderheidsbelang evenveel kans zouden krijgen bij een aandelen uitgifte. De Veiligheidscommissie (SC) moest de rechten garanderen.
De commissie kondigde op 1 april 1998 aan dat er amendementen waren aangenomen om wetten tegen de handel met voorkennis aan te scherpen. De definitie van handel met voorkennis werd breder en de straffen hoger.

Op 20 juni 1998 wees premier Mahathir Mohamed op de jaarlijkse partijconferentie van de UMNO beschuldigingen van nepotisme van de hand en gaf een lijst vrij met daarop de namen van bedrijven die een contract hadden gekregen van de regering nadat op 15 juni 1998 oppositieleider Lim Kit Siang had gevraagd om een commissie die de beschuldigingen zou moeten onderzoeken. De conferentie is de belangrijkste politieke gebeurtenis op de verkiezingen na. De jeugdleider van de UMNO, Ahmad Zahid Hamidi sprak wel zijn bezorgdheid uit. Een dag eerder, op 19 juni 1998, herhaalde Mahathir de beschuldiging van kolonisatie zoals hij die in januari 1998 uitte en wees de beschuldiging van corruptie van de hand en noemde in plaats daarvan het handelen van speculanten als oorzaak van de crisis

KREDIETFONDS VOOR VROUWELIJKE ONDERNEMERS

Op 7 februari 1998 verklaarde waarnemend prrmier Anwar dat het kabinet het voorstel van de vrouwenafdeling van de regeringspartij UMNO aoor het oprichten van een kredirtfonds voor vrouwen had goedgekeurd Het fonds is bedoeld om de deelname van vrouwen aan de economie te stimuleren

RELLEN TUSSEN MOSLIMS EN HINDOES

Op 29 maart 1998 werden 43 mensen gearresteerd die betrokken waren bij rellen tussen Hindoes en Moslims in Penang in het noorden. wat het totale aantal op 150 bracht. De politie dreigde de ISA te gebruiken. De nabijheid van het Hindoe heiligdom Raja-Raja Maduraiveeran en een moskee was de oorzaak van de rellen. De Hindoes waren bereid het heiligdom te verplaatsten. Ongeregeldheden tussen aanhangers van verschillende religies komen zelden voor in Maleisië.

LIM KIT SIANG HERKOZEN

Op 23 augustus 1998 werd Lim Kit Siang opnieuw gekozen als partijleider van de Democratic Action Party Ook zijn zoon die veroordeeld was, is herkozen als leider van de jeugdafdeling.

MENSENRECHTEN

BUITENLANDSE JOURNALIST VEROORDEELD TOT GEVANGENISSTRAF

Op 5 september 1997 werd de Canadese correspondent Murray Hiebert van de *Far Eastern Economic Review* wegens minachting voor de rechtbank veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf. In afwachting van de behandeling van zijn zaak in hoger beroep werd Hiebert op vrije voeten gesteld.

Op 23 januari 1997 was in de Review een artikel van Hiebert verschenen, waarin hij de suggestie wekte dat een zaak voor het Hooggerechtshof versneld was afgehandeld. omdat de eiser met een rechter getrouwd was.

PUBLICATIES OVER ROOKNEVELS VERBODEN

Op 6 november 1997 verbood minister van Onderwijs Najib Bin Abdul Razak wetenschappers onde zoek naar Maleisië's smogprobleem te publiceren. Oppositieleiders hekelden het besluit. dat volgens hen een inbreuk op de vrijheid van meningsuiting vormde.

Najib had gereageerd op berichten in lokale kranten dat zijn ministerie richtlijnen had uitgevaardigd waarin commentaar op alle 'gevoelige' kwesties werd verboden. Najib lichtte zijn standpunt toe in een interview met het Maleisisclie nieuwsbureau *Bernama.* Hij verklaarde dat wetenschappers die onderzoeksresultaten over het smogprobleem wilden publiceren; daarvoor eerst toestemming moesten vragen aan hogere autoriteiten.

ZOON OPPOSITIELEIDER VEROORDEELD

Oppositieleider, parlementslid en landelijk voorzitter van de Democratic Action Party Socialist Youth, de jeugdorganisatie van de DAP. Lim Guan Eng werd op 2 april 1998 tot 36 maanden cel veroordeeld wegens opruiing. Een veroordeling die volgens Amnesty International was ingegeven door politieke motieven en een klap was voor de vrijheid van meningsuiting.
Amnesty stelde dat een reeks restrictieve wetten arbitrair en selectief werden gebruikt. In 1993 publiceerde Lim, zoon van DAP-leider Lim Kit Siang. een pamflet getiteld 'Ceramah Kisah Benar' (Het ware verhaal), waarin hij de handelswijze van de overheid bij een verkrachtingszaak van een minderjarige door een voormalig minister veroordeelde. De DAP bezette maar 9 zetels in het 192 zetels tellende parlement.
Lim Kit Siang zei op 14 juni 1998 dat de politie voor de vijfde maal sinds eind mei een partijbijeenkomst, georganiseerd om zijn zoon te steunen, had verstoord. Lim Guan Eng werd op 10 juni 1998 gevangen gezet nadat hij een bijeenkomst had toegesproken.

'MALEISIË WORDT POLITIESTAAT'

Op 3 juni 1998 stelde vier oppositieleiders, Lim Kit Siang van de DAP die zelf in het verleden al tweemaal is veroordeeld, Mohamad Sabu van de islamitische PAS. Sanusi Othman van de Volkspartij en de woordvoerder van de Socialistische Partij Maleisië, in een vertoon van ongebruikelijke eensgezindheid dat de regering burgerrechten aantastte om ontevredenheid de kop in te drukken en dat Maleisië bezig was een politiestaat te worden. Zij wezen op het gebruik van de binnenlandse veilig-

heidswet (ISA) die in de jaren '40 en '50 werd gebruikt om op te treden tegen communisten en die het mogelijk maakt mensen zonder aanklacht voor onbepaalde tijd op te sluiten.

CENSUUR EN DRUK OP MEDIA

Op 15 juni **1998** maakte PERC (Political and Economic Risk Consultancy Ltd.) in Hongkong een rapport openbaar, waarin werd gesteld dat veel media in Azië nog steeds te maken hebben met censuur. Het wees de ondoorzichtige berichtgeving aan als oorzaak van het feit dat de economische crisis als een complete verrassing kwam in de regio. De censuur in Maleisië is een logisch gevolg van de verbondenheid van de pers met de regering, aldus PERC.

Minister van Economische ontwikkeling Daim Zainuddin gaf op **22** juli **1998** de media de schuld van de Azië-crisis die door negatieve berichtgeving het gebrek aan vertrouwen in de economie bij investeerders veroorzaakt zou hebben.
Op **19** juli **1998** werd al bekend dat de redacteuren Ahmad Nazri Abdullah, van de krant *Berita Harian*, en Johan Jaafar, van de *Utusan Melayu Bhd.*, ontslag hadden genomen. Ondanks Mahathirs ontkenning lijken zij onder zijn druk te zijn weggegaan. De Utusan Melayu Bhd. steunde Anwars beleid en niet dat van Mahathir. De premier probeert met de ontslagen zijn machtsbasis binnen de partij te verstevigen.
Ook de directeur van een groot tv-station, Yunus Said. nam ontslag op **5** augustus, nadat premier Mahathir in een gesprek achter gesloten deuren zijn ontevredenheid over de berichtgeving over nepotisme zou hebben geuit.

PERC gaf Maleisië op **3** mei **1998** het slechtste cijfer voor politieke stabiliteit sinds **1994.** Dit zou voor een groot deel te wijten zijn aan de afkalvende greep van Mahathir op zijn partij: de UMNO.

VLUCHTELINGEN UIT ATJEH UITGEZET

Staatssecretaris van Buitenlandse zaken Mohd Arshad verklaarde op **31** maart **1998** dat de veertien Indonesiërs, die asiel hadden aangevraagd in een gebouw van de UNHCR. illegale immigranten waren die om economische redenen naar Maleisië waren gekomen.
De Atjehers echter zeiden bang te zijn voor vervolging als ze zouden worden teruggestuurd naar hun provincie in Noord-Sumatra waar begin jaren '90 een onafhankelijkheidsbeweging actief was. Maleisië heeft altijd geweigerd hen als politiek vluchteling te erkennen. maar heeft in het verleden een aantal van hen wel een verblijfsvergunning verleend. Al zeker **47** mensen vonden de dood tijdens uitzettingsprocedures. Drie immigranten die in het UNHCR gebouw zaten verklaarden te zijn geslagen en vergiftigd in een Maleisisch kamp.
Volgens de Nationale Mensenrechtencommissie in Jakarta trad de Maleisische politie extreem hard op tegen de Indonesiërs. De mensenrechtengroepering Suara Rakyat Malaysia (SUARAM) in Kuala Lumpur veroordeelde enkele ambassades die asielzoekers hadden laten verwijderen door de politie.

Op **5** mei **1998** verweet de UNHCR, de Vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, Maleisië dat het Indonesiërs uitzette zonder beoordeling van hun asielaanvraag. Minister van Buitenlandse zaken Abdullah Ahmad Badawi verklaarde dat Maleisië door zou gaan met het uitzetten van Indonesiërs zonder geldige papieren. In de eerste drie maanden van **1998** werden **27.500** immigranten uitgezet tegen **38.500** in heel **1997.**

De UNHCR probeerde te weten te komen wat er met **300** Atjehers was gebeurd die in maart waren uitgezet. Het Rode Kruis was toegang tot het gebied beloofd, maar was er nog niet toegelaten. Volgens Amnesty zaten nog **14** Atjehers in Indonesische heropvoedingskampen en anderen zouden uit kampen zijn vrijgelaten, maar nog onder militair toezicht staan.

BUITENLANDSE ZAKEN

BEZOEK BRITSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De *Guardian* van 3 september **1997** berichtte dat Mahathir de Britse minister Robin Cook van Buitenlandse zaken en het Gemenebest fel bekritiseerd had om diens uitspraken over Myanmar (Birma) tijdens een bezoek aan Maleisië begin september dat onderdeel van een rondreis door Zuidoost-Azië was.

Cook had gesteld dat Myanmar op grond van EU-sancties geweerd moest worden van de bijeenkomst van de Azie-Europa-top (ASEM), die gepland stond voor april **1988.** In reactie op deze uitlating waarschuwde Mahathir op **2** september dat de Associatie van Zuidoost-Aziatische Landen (Association of South-East Asian Nations, ASEAN), waarvan zowel Maleisië als Myanmar lid was, de ASEM-bijeenkomst zou boycotten als Myanmar zou worden uitgesloten van deelname. Myanmars recente toetreding tot de ASEAN was op felle kritiek van de EU gestuit vanwege de slechte mensenrechtensituatie in Myanmar.

BEZOEK FRANSE PRESIDENT

Op **16** november **1997** bracht de Franse president Jacques Chirac een bezoek aan Maleisië en betuigde hij zijn steun voor Mahathirs voorstel om de valutahandel onder toezicht te plaatsen. Chirac riep tevens op tot hechtere economische betrekkingen tussen de twee landen en zei te hopen op meer industriële samenwerking bij civiele en militaire projecten.

VERDRAGEN MET LIBANON

Op **9** februari **1998** werd in Kuala Lumpur na besprekingen van premier Mahathir met zijn Libanese collega Rafik al-Hariri, een reeks bilaterale verdragen getekend, waaronder een vrijhandelsverdrag tussen Maleisië en Libanon. Verdere besprekingen over Maleisische deelname in de Libanese toeristen- en bouwsector, investeringen en over samenwerking zouden later die maand worden gevoerd in Libanon. Ook sprak de Maleisische minister van Buitenlandse zaken Abdullah Ahmad Badawi de interesse uit voor samenwerking met Syrië.

MOGELIJK ECONOMISCHE UNIE MET SINGAPORE

Premier Mahathir verklaarde op **14** maart **1998** dat een voorstel van Singapore om samen een economische unie te vormen. bestudeerd zou worden. Hij zei dat een monetaire of een economische unie tot de mogelijkheden behoren.
De relaties tussen de landen werden in **1997** beschadigd, toen minister Lee Kuan Yew van Singapore zei, dat Johor in het zuiden van Maleisië en aangrenzend aan Singapore berucht was voor de harde criminaliteit. De betrekkingen verbeterden echter door het bezoek in maart **1998** van de Singaporaanse premier Goh Chok Tong. Singapore en Maleisië waren van **1963** tot **1965** verenigd in de Federatie Maleisië, maar dit leidde tot conflicten en de federatie werd met wederzijdse goedkeuring opgeheven.

Een maand na het bezoek, op **14** april **1998** werd bekend gemaakt dat Malei-

~ ieen Singapore de tussen heide landen omstreden kwestie aangaande de soevreiniteit over de Pulau Batu Puteh of Pedra Branca zoals Singapore ze noemt gingen voorleggen aan het International Hof van Justitie in Den Haag Ook werd er een uiterste termijn gesteld voor midden april waarvoor een tweede overeenkomst voor de levering van water aan Singapore bereikt moest worden Maleisië heeft toegezegd de lrvering waarvan Singapore afhankelijk is, niet te stoppen
Maleisische politieke partijen waren eensgezind in hun afkeuring van de nieuwe immigratieprocedure van Singapore op 5 augustus 1998 De nieuwe immigratieregels bleken echter geen problemen op te leveren voor reizigers

VERDRAG MET INDONESIË VOOR BESTRIJDING ROOKNEVEL

Op 16 april 1998 haalde minister van Milieu Law Hieng Ding uit naar internationale hulporganisaties die naar zijn zeggen de Zuidoost-Aziatische landen niet hadden geholpen om de rooknevel die was ontstaan door bosbranden te bestrijden. Volgens de minister bedreigden de branden die werden aangewakkerd door de droogte. de biodiversiteit en het milieu. Veel branden zijn aangestoken door boeren die de grond op die manier vruchtbaar wilden maken. Een maand later, op 14 mei 1998 sloten Maleisië en Indonesië een verdrag om samen de rooknevel te bestrijden en riepen internationale organisaties op. hulp te schenken.

HAKDELSVERDRAG MET SURINAME

Op 25 mei 1998 werd een handelsverdrag voor de landbouw ondertekend door premier Mahathir en president Wijdenbosch van Suriname. Het moet de samenwerking op dit gebied bevorderen.

(Vorigeberichten pag. 478/3 - 1997)

SINGAPORE

BINNENLAND

SMAADPROCESSEN TEGEN OPPOSITIE

Amerikaans rapport spreekt van intimidatie

Het Amerikaanse ministerie van Ruitenlandse zaken publiceerde in januari 1998 een rapport over de mensenrechtensituatie waarin stond dat de Singaporese regering in 1997 de intimidatie van politieke tegenstander.; had vergroot Volgens het rapport gebruikte de iegeringspartij People's Action Party (PAP) hrt rechtssysteem voor politieke doeleinden
PAP-leiders hadden in 1997 meerdere aanklachten wegens laster ingediend tegen Tang Liang Hong kandidaat van de Workers Party (WP),en tegen J B Jeyaretnam secretaris-generaal van de partij

Tang had als eerste twee aanklachten bij de politie ingediend wegens laster. nadat PAP-leiders hem een 'anti-christelijke Chinesr chauvinist' hadden genoemd. Vervolgens had Jeyaretnam het bestaan van dr politierapporten mrt deze aanklachten openbaar gemaakt tijdens een verkiezingsbijeenkomst. Dit was reden voor de PAP-leiders. waaronder premier Goh Chok Tong, oin op hun beurt Tang en Jeyaretnam aan te klagen wegens laster.
Tang was vervolgens veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding van miljoenen Singaporese dollars. Tang was uit Singapore gevlucht, omdat hij naar eigen zeggen voor zijn leven vreesde. Op 6 februari werd Tang Liang Hong door een rechtbank failliet verklaard. Advocaten van de PAP hadden een verzoek hiertoe ingediend, nadat het hen niet gelukt was geld van Tang los te krijgen.

Jeyaretnam werd uiteindelijk door het Hooggerechtshof veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding van 20.000 Singaporese dollars (ca. 26.000 gulden). Beide partijen waren tegen dit vonnis in hoger beroep gegaan.
Volgens het Amerikaanse rapport werd het de oppositie sinds de jaren zestig door dergelijke rechtszaken onmogelijk gemaakt serieus politiek te bedrijven.

Eind april maakte minister van Buitenlandse zaken Shanmugam Jayakumar bekend dat de Singaporese regering op 30 maart een brief had gestuurd naar de Amerikaanse ambassade waarin zij bezwaar maakte tegen het bovengenoemde rapport van het State Department. De regering noemde de uitspraken in het rapport over intimidatie door de PAP 'ongegronde beschuldigingen'. Jayakumar verklaarde dat het indienen van een aanklacht wegens laster een onderdeel was van de politieke cultuur in Singapore (ziepag. 71/3 e.v.-'98).

Hogere boete voor Jeyaretnam na beroep

Op 27 april 1998 werd een hoorzitting gehouden bij het Hof van Beroep in de zaak van premier Goh Chok Tong tegen J B Jeyaretnam De Britse advocaat van Jeyaietnam. Charles Gray, verklaarde dat de zaak tegen zijn client een politiek motief had De bekendmaking van de politierapporten met de aanklacht van Tang door Jeyaretnam was volgens Gray niet meer dan 'een mededeling geweest De advocaat van premier Goh parlementslid Davinder Singh, wees er echter op dat de mededeling gedaan was in de aanloop naar de verkiezingen en dat de bedoeling voor de toehoorders duidelijk genoeg was geweest Volgens Singh hadden Tang en Jeyaretnam afgesproken de aanklachten op een dergelijke manier bekend te maken

Op 17 juli deed het Hof van Beroep uitspraak in de zaak. Het veroordeelde Jeyaretnam tot een schadevergoeding die vijf keer zo hoog was als het oorspronkelijke bedrag van 20.000 Singaporese dollar. Ook moest hij de proceskosten, die door zijn advocaat werden geschat op ruim twee miljoen gulden. betalen. Het Hof verwierp de eerdere uitspraak van het Hooggerechtshof op drie punten: ten eerste had Jeyaretnam wel opzettelijk de reputatie van premier Goh beschadigd, ten tweede had het Hooggerechtshof enkele verzarende factoren ondergewaardeerd en ten derde stond de eerdere schadevergoeding in geen verhouding tot de ernst van de zaak.

Volgens waarnemers was de uitspraak een zware tegenslag voor de oppositie, omdat zij het einde zou kunnen betekenen van de politiek loopbaan van de 71-jarige Jeyaretnam. In 1981 was Jeyaretnam als eerste niet-PAP-lid in het parlement gekozen. In 1986 was hij tot een maand gevangenisstraf veroordeeld, nadat hij valse verklaringen had afgelegd over de financiën van zijn partij. Hij was toen uit het parlement gezet en was vijf jaar niet herkiesbaar geweest. In 1997 kwam hij terug in het parlement volgens een regeling die het de 'beste verliezer' van de oppositie mogelijk maakte een zetel in het parlement in te nemen.
De twee andere oppositieleden in het parlement, Low Thia Khiang van de Workers' Party en Chiam See Tong van de Singaporese Volkspartij (Singapore People's Party, SPP). waren volgens waarnemers minder strijdlustig dan Jeyaretnam. Wanneer de oppositieleider failliet verklaard zou worden, dan zou hij volgens de wet zijn parlementszetel moeten opgeven.

Op dat moment liepen er nog zeven andere zaken tegen Jeyaretnam, die waren aangespannen door politici van de PAP.

De mensenrechtenorganisatie Amnesty International verklaarde op 23 juli dat het vonnis van het Hof van Beroep 'de politieke cultuur van intimidatie in Singapore versterkte'.
Dezelfde dag zei Jeyaretnam dat hij niet in staat was de schadevergoeding te betalen.

Op 19 augustus maakten advocaten van premier Goh Chok Tong bekend dat hij Jeyaretnam had aangeboden af te zien van de schadevergoeding als deze zijn verontschuldigingen zou aanbieden. Jeyaretnam had dit tot dan toe geweigerd.
Als Jeyaretnam vóór 21 augustus met het voorstel akkoord ging, zou hij slechts de proceskosten voor de premier moeten betalen.

Op 27 augustus werd bekend dat Jeyaretnam niet akkoord was gegaan met het voorstel van premier Goh. Advocaten van de premier zeiden dat Goh nu zijn schadevergoeding langs juridische weg zou proberen te krijgen. Dit zou naar verwachting leiden tot het faillissement van Jeyaretnam.

LOONMATIGING

Vice-premier Lee Hsien Loong maakte op 18 februari 1998 in het parlement bekend dat Singaporese ministers en hoge ambtenaren in 1998 hun jaarlijkse salarisverhoging zouden overslaan. De regering had hiertoe besloten vanwege de onzekere economische situatie. De regering wilde hiermee 'de toon zetten voor de private sector. De toon zou er een van terughoudendheid en voorzichtigheid moeten zijn', aldus Lee.
De regering keurde op 26 mei de richtlijnen voor loonmatiging goed die waren gepresenteerd door de Nationale Loonraad (National Wage Council, NWC). In de NWC hadden werkgevers, werknemers en de regering zitting. De richtlijnen van de NWC worden door werkgevers en vakbonden gebruikt bij loononderhandelingen.
Op 8 juni werd bekend gemaakt dat ambtenaren in 1998 geen salarisverhoging meer zouden krijgen en dat de jaarlijkse bonussen zouden worden gekort. De korting op de bonussen in december zou afhankelijk worden gemaakt van de groeicijfers. Op deze manier hoopte de regering bijna 90 miljoen gulden te besparen.

NIEUWE BEGROTING VOOR 1998

Op 27 februari 1998 maakte minister van Financiën Richard Hu een nieuwe begroting voor 1998 bekend. Eerder was verwacht dat de belasting zou worden verlaagd vanwege de economische crisis in Azië, maar dat was volgens Hu niet nodig. Hoewel de economische groei afnam, zou deze niet negatief uitvallen, aldus de minister. De belasting voor bedrijven en de inkomstenbelasting voor particulieren bleef ongewijzigd. Volgens de nieuwe begroting zouden de uitgaven van de overheid toenemen met 15 procent, maar zou er een begrotingsoverschot van bijna 3 miljard Singaporese dollar (bijna 3,5 miljard gulden) blijven bestaan.

NIEUWE CENSOR

Het ministerie van Informatie en Kunsten maakte op 28 februari 1998 bekend dat een Film en Publicatie Departement (FPD) zou worden opgericht, dat de bestaande keuringsdiensten op het gebied van de media zou verenigen. Hierdoor zouden importeurs, filmdistributeurs, videotheekhouders en het publiek beter kunnen worden geholpen. Ook was de oprichting van een dergelijk departement nodig vanwege de ontwikkelingen op de markt, waardoor de verschillende media steeds meer met elkaar verweven raakte. Ook de komst van nieuwe media als cd-roms en internet werd als oorzaak genoemd.

De Singaporese regering maakte geen geheim van haar opvatting dat censuur op sommige terreinen als pornografie en politiek noodzakelijk is om de morele waarden en binnenlandse veiligheid te beschermen.
Een dag eerder had het parlement een wijziging van de Film Act. een wet die zich richtte op de verspreiding van gepubliceerd materiaal, aangenomen, waardoor de wet werd uitgebreid tot nieuwe media als cd's, digitale videodiscs en e-mail.

VOORMALIG FRAUDEBESTRIJDER BESCHULDIGD

Een voormalig directeur van het departement voor Commercie, Glenn Knight. die zich had beziggehouden met de bestrijding van commerciële misdrijven, werd ervan beschuldigd in 1989 en 1990 overheidsgelden te hebben verduisterd. Dit werd begin april 1998 bekend. Knight was in 1991 reeds veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf wegens twee zaken waarin hij zijn positie had misbruikt voor het verkrijgen van financieel voordeel.

RAPPORT OVER CORRCPTIE

Het Adviesbureau voor Politieke en Economische Risico's (PERC - Politica1 and Economic Risk Consultancv Ltd.) in Hongkong publiceerde begin april 1998 de uitkomsten van een enquête, waaruit bleek dat de corruptie in een aantal landen in Azië ondanks de economische crisis was toegenomen. De enquête was gehouden onder 427 buitenlandse managers in het bedrijfsleven. Hoewel Singapore volgens de ondervraagden het minst corrupt was, moest het oppassen dat de corruptie in omliggende landen niet in het land zou doordringen.

Volgens het rapport was de corruptie het grootst in Indonesië, Thailand en Japan. In veel landen ontbrak wetgeving om corruptie aan te pakken. De rechtssytemen en de handhaving daarvan in Singapore en Hongkong werden door PERC geprezen. Volgens PERC had de crisis duidelijk gemaakt dat corruptie harder moest worden aangepakt.

In februari had oud-premier Lee Kuan Yew van Singapore verklaard dat het rechtssysteem in Singapore, dat is afgeleid van het westerse recht, nepotisme kon tegengaan. Een dergelijk systeem zou volgens Lee ook in andere Aziatische landen nodig zijn. Lee, bekend om zijn voorliefde voor 'Aziatische waarden', had nepotisme 'één van de zwakheden van het Confucianisme' genoemd en erop gewezen dat familiebanden in Azië erg belangrijk waren.

ILLEGALEN ONTVLUCHTEN SINGAPORE

De Singaporese regering besloot in 1998 illegale immigranten harder aan te pakken. De straf voor illegalen die, waren opgepakt werd verhoogd tot zes weken gevangenis en zes stokslagen. Daarnaast werden grenscontroles verscherpt en zoekacties uitgebreid. Als gevolg hiervan probeerden veel illegalen in Singapore te ontkomen naar Maleisië.
De relatief hoge lonen in Singapore had een grote aantrekkingskracht op immigranten uit landen als Indonesië, Bangladesh, India, Myanmar; Thailand en China. Het aantal illegalen dat strafrechtelijk werd vervolgd was van 1.782 in 1995 gestegen naar 4.382 in 1997. In de eerste twee maanden van 1998 waren het er reeds 517.

EXPORT LANDMIJNEN STOPGEZET

Op 5 februari 1998 verklaarde het ministerie van Buitenlandse zaken dat de export van alle types anti-persoonsmijnen werd beeindigd. Singapore had het Verdrag van Ottawa voor een verbod op alle anti-persoonsmijnen niet ondertekend.

VEROORDELING WEGENS ONTVOERING

Op G augustus 1998 veroordeelde een Singaporese rechtbank een man tot drie jaar gevangenisstraf voor zijn rol in de ontvoering van de Indonesische zakenman Sjamsul Nursalim. topman van de Gajah Tunggak Groep. in 1997. Nursalim was vrijgelaten nadat een losgeld van bijna 9 miljoengulden was betaald.

BUITENLANDSE ZAKEN

MILITAIRE OVEREENKOMST MET VS

Minister van Defensie Tony Tan maakte op 15 januari 1998 bekend dat Singapore en de VS overeen waren gekomen dat Amerikaanse vliegdekschepen. onderzeeërs en andere grote marineschepen gebruik konden maken van een nieuwe marinebasis in de Zuidoost-Aziatische stadstaat. Dergelijke schepen was het tot dan toe niet toegestaan in de havens van Singapore aan te meren. Verwacht werd dat de nieuwe haven in Changi, die ongeveer 60 miljoen Singaporese dollar zou gaan kosten (ca. 70 miljoen gulden). in het jaar 2000 klaar zou zijn. Tan verklaarde dat aan het gebruik van de haven door de Amerikanen geen kosten waren verbonden.

MONETAIR OVERLEG MET HONGKONG

Vertegenwoordigers van de monetaire organen van Singapore en Hongkong, respectievelijk de Monetary Authority of Singapore en de Hong Kong Monetary Authority die feitelijk functioneren als centrale bank. ontmoetten elkaar op 4 april 1998. Zij spraken over het vergroten van de samenwerking en wisselden financiële plannen uit. Het was de derde ontmoeting sinds 1995.

SPOORWEGCONFLICT MET MALEISIË

Eind juli 1998 bereikte het conflict tussen Singapore en Maleisië over de verplaatsing van de douane en de immigratiedienst voor de spoorwegen naar een ander station een hoogtepunt. Singapore wilde deze diensten verplaatsen van het Tanjong Pagar station, dat eigendom is van Maleisië, naar een nieuw station in het noorden Het Singaporese ministerie van Binnenlandse zaken had goedgekeurd dat de Maleisische douane voorlopig op Tanjong Pagar bleef. waardoor Maleisië de tijd kreeg om met juridische argumenten aan te tonen dat het recht had de douane op het station te vestigen.

Singapore zou op 1 augustus douane en immigratiedienst verplaatsen naar het nieuwe Woodlands Train Checkpoint Volgens de tijdelijke overeenkomst zou ook de Maleisische immigratiedienst daarheen gaan.
De spoonvegen van Maleisië bezitten ongeveer 200 hectare land in Singapore volgens een overeenkomst uit 1918. Het Tanjong Pagar Station lag op Maleisische grond.
In 1990 hadden beide landen een overeenkomst bereikt over de status en de ontwikkeling van het land dat eigendom is van Maleisië, maar de uitwerking hiervan was vastgelopen op detailkwesties.
Op 30 juli werd bekend dat Maleisië de plannen van Singapore afwees en zijn immigratiedienst niet wilde verplaatsen.

Vice-premier Lee Hsien Loong riep op 10 augustus de inwoners van Singapore op om zich niet kwaad te maken over de opstelling van Maleisië in het spoorwegconflict.
De Maleisische immigratiedienst had inmiddels besloten vanaf 1 augustus geen stempel te zetten in de paspoorten van reizigers die Singapore verlieten, nadat Singapore had gezegd dat de immigratiedienst op Tanjong Pagar niet langer bevoegd was uitgaande reizigers te controleren. Als gevolg hiervan konden de reizigers niet aantonen dat zij Maleisië legaal waren binnengekomen.

Het spoorwcgconflict leidde tot een verslechtering in de betrekkingen tussen de landen. Politici in Maleisië pleitten zelfs voor opschorting van de officiële betrekkingen. De Maleisische premier Mahathir Mohammed had gezegd dat hij dat zou overwegen.

VERHOCDING MET INDONESIE ONDER DRUK

Op 4 augustus 1998 bleek dat ook de betrekkingen met Indonesië onder druk stonden. De Indonesische president B.J. Habibie zei in een interview met de *Asian Wall Street Journal* dat Singapore zich niet als een echte vriend gedroeg. Singapore had Indonesië 10 miljard gulden toegezegd om te investeren in de handel maar Indonesië was niet akkoord gegaan met de voorwaarden Habibie maakte duidelijk dat hij niet onder de indruk was van het uitblijven van meer Singaporese hulp 'Ik vind het best maar er wonen nog 211 miljoen mensen in Indonesie Kijk maar op de landkaart al het groen is Indonesie en het rode puntje is Singapore · Directeur Sofyan Wanandi van het Indonesische Centrum voor Strategische en Internationale Studies in Jakarta verklaarde later dat de uitspraak van Habibie niet als dreigement moest worden opgevat Volgens Wanandi was Habibie persoonlijk beledigd geweest door de uitspraken van de Singaporese oud-premier Lee Kuan Yew die had gezegd dat de benoeming van Habibie tot president zou leiden tot een hogere mflatie. meer faillissementen en een hogere werkloosheid

(Vorige berichten pag 71/3 e v - 1998)

VIETNAM

BINNENLAND

VERKIEZINGEN VOOR NATIONALE ASSEMBLEE

Op 20 juli 1997 werd de tiende Nationale Assemblee gekozen uit 663 kandidaten die streden om 450 zetels, een toename vergeleken met de 393 zetels die de verkiezingen in 1992 op het spel stonden. Op 28 juli maakte de Centrale Kiesraad bekend dat, ondanks zware regenval en overstromingen, 99,59 procent van de ruim 43 miljoen kiezers had gestemd.

Bericht werd dat 112 van de 663 kandidaten geen leden van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV) waren. Alle kandidaten waren echter aan strenge onderzoeksprocedures onderworpen, die de goedkeuring vereisten van de kiezers in hun oonwijk en op hun werk, en van het Vietnam Vaderland Front (een afdeling van de CPV die politieke partijen, vakbonden en massaorganisaties omvatte). Ondanks deze procedures werden elf zelf genomineerde (d.w.z. onafhankelijke) kandidaten gekozen. waarvan drie zetels wonnen in de nieuwe Assemblee.

Meer dan tweederde van de nieuwe afgevaardigden werd voor de eerste keer gekozen en onder hen bevonden zich 117 vrouwen. Onder degenen die niet herkiesbaar waren voor de Assemblee bevond zich CPV-secretaris-generaal Do Muoi.

ZITTING NATIONALE ASSEMBLEE

Van 20 tot 29 september 1997 werd de eerste zitting van de tiende Nationale Assemblee (het parlement) in Hanoi gehouden. Tijdens de zitting van de Assemblee werd een nieuw bestuur benoemd. Tijdens de openingsceremonie werd aangekondigd dat de Assemblee voor het einde van het jaar nog een zitting zou houden om de prestaties van de regering te beoordelen.

Regeringswijzigingen

Op 24 september keurde de Nationale Assemblee de benoeming van een nieuwe president, premier en voorzitter van de Nationale Assemblee goed en op 29 september een herschikking van de ministerraad.

Na de herschikking was de portefeuilleverdeling als volgt:

- President
  Tran Duc Luong
- Premier
  Phan Van Khai
- Voorzitter van de Tiende Nationale Assemblee
  Nong *Duc* Manh
- Vice-premier
  Nguyen Tan Dung
- Vice-premier
  Nguyen Cong Tan
- Vice-premier
  Ngo Xuan Loc
- Vice-premier
  Pham Gia *Khiem*
- Vice-premier. Buitenlandse zaken
  Nguyen Manh *Cam*
- Arbeid, Oorlogsinvaliden en Sociale Zaken
  Tran Dinh Hoan
- Bevolking en Gezinsplanning
  Mevr. Tran Thi Trung Chien
- Binnenlandse zaken
  Le Minh Huong
- Bouwnijverheid
  Nguyen Manh Kiem
- Cultuur en Voorlichting
  Nguyen Khoa Diem
- Financiën
  Nguyen *Sinh* Hung
- Handel
  Truong Dinh Tuyen
- Industrie
  Dang *Vu* Chu
- Jeugdzaken en Sport
  Ha Quang Du
- Justitie
  Nguyen Dinh Loc
- Kinderbescherming en Verzorging
  Mevr. Tran Thi Thanh Thanh
- Landbouw en Plattelandsontwikkeling
  Le Huy Ngo
- Nationale defensie
  Pham Van Tra
- Onderwijs en Opleidingen
  Nguyen Minh Hien
- Planning en Investeringen
  Tran Xuan Gia
- Verbindingen en Transport
  Le Ngoc Hoan
- Volksgezondheid
  Do *Nguyen* Phuong
- Wetenschap, Technologie en Milieu
  Chu Tuan Nha
- Zeeproducten
  Ta Quang Ngoc
- Minister en Voorzitter van de Commissie voor Etnische minderheden en het berggebied
  Hoang *Duc Nghi*
- Minister, belast met Regering en Organisatie
  Do Quang Trung
- Minister. Hoofd van het Regeringsbureau
  Lai Van Cu
- Algemeen Staatsinspecteur
  Ta Huu Thanlz
- Gouverneur van de Staatsbank
  (Vacant)

Enkele van de opmerkelijkste benoemingen waren die van Tran Duc Luong, tot dan toe vice-premier, tot president in plaats van de zieke generaal Le Duc Anhl, en die van Phan Van Khai, tot dan toe vice-premier en een belangrijke hervormer, tot premier in plaats van Vo Van Kiet.

Hoewel de benoeming van Khai was verwacht, vonden analisten de keuze van Luong. een burger en een conservatieve technocraat, verrassend. Ze beschouwden dit als een belangrijke concessie van de militairen. De president vertegenwoordigde traditioneel de belangen van het leger binnen de trojka van het leiderschap van Vietnam (president, premier en algemeen secretaris van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV),een post die door Do Muoi werd bezet).

NIEUWE PREMIER STEUNT ECONOMISCHE HERVORMINGEN

De *Financial* Times van 29 oktober 1997 berichtte dat Phan Van Khai zich voorstander had verklaard van nieuwe economische hervormingen om de in moeilijkheden verkerende staatsondernemingen van Vietnam te saneren.

Khai zei dat zijn regering zich had voorgenomen de economie te herstructureren en dat hervorming van de staatsondernemingen ten grondslag zou liggen aan een economie waarin meer ruimte voor concurrentie zou zijn. Hij benadrukte echter dat de invoering of handhaving van protectionistische tarieven selectief zou geschieden om toenemende druk van marktkrachten op de kwetsbare productiesector te voorkomen. Khai zei tevens dat een kerngroep van driehonderd gezonde staatsondernemingen ook in de toekomst steun en een voorkeursbehandeling van de staat zouden ontvangen. Maar hij sloot niet uit dat delen van deze bedrijven zouden worden verkocht aan particuliere investeerders, onder wie ook belangstellenden uit het buitenland.

GEEN ECONOMISCHE HERVORMINGEN NA PARTIJTOP

Op 5 januari 1998 werd de uitkomst bekend gemaakt van een bijeenkomst van het Centrale Comitë van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV). die eindigde op 29 december 1997. Het enige nieuws was de vervanging van Do Muoi als secretaris-generaal van CPV door de conservatieve generaal Le Kha Phieu. Hoewel verwacht. werden er geen economische hervormingen aangekondigd. Midden jaren '80 was hiermee een begin gemaakt, maar toen deze de politieke en sociale stabiliteit dreigden aan te tasten, werden zij stopgezet. Economische hervormingen zijn echter een voorwaarde om steun te krijgen van het IMF. Het huidige hulpprogramma is stopgezet, zolang de onderhandelingen tussen het IMF en Hanoi nog voortduren.

Machtswisseling in de top

Op 8 januari 1998 vond er een machtswisseling plaats in de top van de CVP als reactie op de sociale en politieke onrust die begin 1997 aanving. Sindsdien volgden er arrestaties en zijn functionarissen uit hun functie gezet. Volgens partijkrant Nhan Dan (het Volk),zijn 50 lokale functionarissen ontslagen, van wie een aantal ook gerechtelijk vervolgd zal worden. In januari werden al 13 mensen veroordeeld die betrokken waren bij de rellen.
De vijf leden van de Permanente Raad, het 'superpolitbureau' zijn nu de nieuw benoemde secretaris-generaal Le Khai Phieu, president Tran Duc Luong, premier Phan Van Khai, de enige hervormer, de voorzitter van het nationale parlement Nong Duc Manh en het lid van het politbureau Pham The Duyet Volgens een Vietnamese commentator is dit een traditionele stap De machtswisseling werd al verwacht na dc partijtop in dc-

cember waarbij de herr ormingsgezinde partijleider Do Muoi aftrad De huidige leden w orden gezien als trouwe verdedigers van de partijbelangen

Onverbloemd economisch rapport

Bij de opening van de Nationale Assemblee op 21 april 1998 werd een onverbloemd economisch i apport gegeven door vice-premier en minister van Economische zaken Nguyen Tun Dung waarin verschillende problemen zoals bureaucratie, corruptie en verliesgevende bedrijven werden aangehaald Er werd echter nog steeds gemikt op ren economische groei van negen procent voor 1998 Er werd verwacht dat er wetten zouden worden aangenomen die investeiingen en concurrentie moeten stimuleren

'Kapitalisme wordt niet omhelsd'

'Vietnam blijft aanhanger van het communisme en zal het kapitalisme niet omhelzen; al is het bereid te leren van kapitalisten in het buitenland'. aldus partijleider Le Kha Phieu op 5 mei 1998. een paar weken na de uitgebreide viering van de geboortedag van Lenin in de media op 22 april 1998. Le Kha Phieu volgde Do Muoi op in december 1997. Politieke analisten wezen de besluitvorming op basis van consensus aan als de oorzaak van de trage benoemingen. Pas in september 1997 werden president Le Duc Anh en premier Vo Van Kiet vervangen door respectievelijk Tran Duc Luong en Phan Van Khai. Alle benoemingen waren gepland voor het achtste partijcongres in juni 1996.

INKRIMPING LEGER

Op 22 oktober 1997 berichtte het officiële Vietnamese Persbureau (VNA) dat het Vietnamese leger sinds de terugtrekking van zijn 'vrijwilligersmacht' uit buurland Cambodja in 1989 met ongeveer tweederde was ingekrompen. Volgens het *VNA* telde het leger op dat moment 500.000 manschappen.
In een toespraak tijdens een militaire conferentie op 21 oktober prees secretaris-generaal Do Muoi van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV) de betrokkenheid van de strijdkrachten bij de nationale ontwikkeling. vooral bij de uitvoering van belangrijke economische projecten. Hij benadrukte tevens dat 'waakzaamheid' geboden was om 'depolitisering' van de strijdkrachten te voorkomen.

TYFOON LINDA RICHT RAVAGE AAN

w
Op 2 en 3 november 1997 eiste de tyfoon Linda aan Vietnams zuidkust naar verluidt minstens 338 levens

Windvlagen met snelheden van meer dan 130 kin per uur vernielden de oningen van tienduizenden personen, alsmede gebouwen. wegen en oogsten. Hoewel legerhelikopters meer dan negenhonderd vissers wisten te redden die op zee in de probleinen waren geraakt, werd het ergste gevreesd voor zo'n 2.000 zeelieden en vissers.

BONUS BIJ GEVONDEN SMOKKELWAAR

Vice-premier Nguyen Tan Dung verklaarde op 6 januari 1998 in Hanoi dat grenswachten die smokkelwaar aantreffen 30 procent van de verkoopprijs krijgen. Het aantal gevallen van smokkel verdubbelde in 1997. Maatregelen werden ook al aangekondigd in december 1997, maar daarbij werd de aanpak van corruptie onder douanebeambten. grenswachten en -politie niet genoemd hoewel dit een van de belangrijkste problemen was,

MILITAIRE BEDRIJVEN PRESTEREN BETER

Op 22 januari 1998 werd bekend gemaakt dat bedrijven in handen van militairen het uitstekend doen in vergelijking met andere bedrijven. Het gemiddelde loon ligt er op bijna 140 gulden per maand, terwijl het gemiddelde salaris in Vietnam op 80 gulden per maand ligt. De productie steeg met 30 procent en de opbrengst steeg tot een recordhoogte van 170 miljoen gulden, volgens het Vietnamees Nieuwsagentschap (VNA), terwijl 30 tot 50 procent van de staatsbedrijven verlies leden in 1997.
Na een periode van economische bloei begin jaren '90, is de groei in Vietnam afgenomen. Volgens westerse economen is dat te mijten aan het uitblijven van hervormingen.

NIEUWE AARTSBISSCHOP GEWIJD

Jean-Baptiste Phain Minh Man, 64, werd op 2 april 1998 tot nieuwe aartsbisschop gewijd. Hij volgt Paul Nguyen Van Binh op, die stierf in juli 1995. Hoewel het Vaticaan en de Vietnamese regering nader tot elkaar zijn gekomen, zijn er nog steeds beperkingen voor de priesters en de kerk die met acht miljoen leden de grootste is van Azië op die van de Filippijnen na. De kerk valt onder de overkoepelende communistische organisatie Fathcrland Front Vorig jaar stuurde kardinaal Pham Dinh Tung van Hanoi voorzitter van de officieel erkende bisschopsraad een brief aan premier Phan Van Khai waarin de problemen van de kerk uiteengezet werden Dit deed de spanning weer toenemen

Viering Maria-verschijning

Op 15 augustus 1998 woonden 100.000 katholieken de viering van de Maria-verschijning nu 200 jaar geleden in La Vang in de provincie Quang Tri bij. Hoewel de communistische partij de voorbereidingen van de viering nauwgezet heeft gevolgd was de veiligheidsdienst niet duidelijk aanwezig. De viering werd geleid door kardinaal Phaolo-Giuse Phan Dinh Tung. De viering werd verzwegen in de media en de voorbereidingen werden bemoeilijkt door de overheid. Op 5 mei 1998 verklaarde partijleider Le Kha Phieu dat het beleid om de toegang tot het katholieke feest te beperken was ingegeven door economische overwegingen. In tijden dat het economische slecht gaat, moet er bezuinigd worden, aldus de secretaris-generaal. Hanoi blijft ook van mening dat het Vaticaan geen directe invloed zou mogen hebben op benoemingen in Vietnam.

MEER AANDACHT VOOR IDEOLOGISCH ONDERWIJS

Op 8 juni 1998 verordende de communistische partij volgens een publicatie in de partijkrant *Nhan* Dan dat er meer aandacht moet komen voor het ideologische ondercvijs op scholen en universiteiten. De partij heeft nu 2 miljoen leden. Eerder werd op 18 februari 1998 ook al melding gemaakt van het plan om studenten die lid waren van de partij in buitenlandse bedrijven in Hanoi te laten werken. Dit werd gezien als een poging om zich van controle over de sector te verzekeren. Partijleider La Kha Phieu spoorde ook nieuwe redacteuren en journalisten in Ho Chi Minh Stad aan om zich meer door de partij richtlijnen te laten leiden. Er is nog altijd sprake van zelfcensuur door de strenge controle.

NASLEEP VAN DE VIETNAMOORLOG

Op 6 februari 1998 werden zes Vietnamese kinderen in Tri Ton in de provincie An Giang gedood door een bom uit de Vietnamoorlog. Tijdens de oorlog, die duurde van 1964 tot 1973, werden Noord-Vietnam en het naburige Laos

voortdurend gebombardeerd. Nog elk jaar sterven mensen doordat oude, niet opgeruimde bommen exploderen. Precieze aantallen zijn niet bekend, maar het zou gaan om enkele tientallen slachtoffers per jaar.

Op 10 februari 1998 kwam het nieuws uit Wenen var het Internationaal Atoom Energie Agentschap dat 80 gram plutonium was teruggevonden dat in 1975 door de Amerikanen was achtergelaten *turn* een kerncentrale *in* Dalat, in Zuid-Vietnam. bij het vertrek van de Amerikanen plotseling werd gesloten. Hanoi wil een eigen kerncentrale gaan bouwen in 2010 of 2013.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

GEVOLGEN VAN VALUTACRISIS

Op 14 oktober 1997 werd ook de Vietnamese munt. de dong, het slachtoffer van de Aziatische valutacrisis. toen de Staatsbank van Vietnam (de centrale bank) de bandbreedte waarbinnen de dong kon fluctueren, verruimde van 5 naar 10 procent. Het besluit kwam in feite neer op een devaluatie, want de dong daalde onmiddellijk in waarde van 11.735 dong voor 1 Amerikaanse dollar op 13 oktober naar 12.290 dong voor 1 dollar op 14 oktober, een ontwaarding van 4,7 procent.

Het IMF reageerde met instemming op het besluit van de Staatsbank om de dong te devalueren en zei dat de Vietnamese export hiervan zou profiteren. De aanpassing van de bandbreedte van de dong was de eerste sinds maart. toen een fluctueringsmarge van vijf procent was ingevoerd in plaats van het tot dan toe gehanteerde systeem van het dagelijks vaststellen van de wisselkoers van de dong.

BENOEMING INTERIM-PRESIDENT CENTRALE BANK

Op 3 oktober 1997 werd Do Que Luong door de nieuwe premier Phan Van Khai benoemd tot interim-president van de Staatsbank van Vietnam.

Luong was vice-president van de centrale bank geweest onder zijn voorganger Cao Sy Kiem. Op 29 september had de Nationale Assemblee (het parlement) Kiems nominatie voor een nieuwe ambtstermijn verworpen. Waarnemers zeiden dat een aantal parlementsleden Kiem verantwoordelijk hielden voor een recente golf van corruptieschandalen in de banksector.

Le Duc Thuy herbenoemd bij centrale bank

Op 7 mei 1998 werd plaatsvervangend gouverneur Le Duc Thuy van de centrale bank herbenoemd. Hij is ook de belangrijkste van vijf vice-premiers en verantwoordelijk voor economie en lid van het politbureau.

EU VERMINDERT IMPORTQUOTA. WERELDBANK ZEGT LENING TOE

Op 12 november 1997 besloot de Europese Unie (EU) het aantal textielgoederen uit Vietnam waarvoor importquota golden, te verminderen en Vietnam toestemming te geven de export van goederen waarvoor de importquota van kracht bleven. met 30 procent te verhogen. Vietnams textielexport naar de EU zou hierdoor naar schatting stijgen van 390 miljoen dollar in 1997 naar 550 miljoenin 1998.

Op 19 november zegde de Wereldbank Vietnam een lening toe van 95.8 miljoen dollar. Van dit bedrag zou 73 miljoen dollar besteed worden aan een binnenlandse waterweg en een renovatieproject voor havens in de Mekongdelta. Het resterende bedrag zou worden gereserveerd voor duurzaam bosbeheer en plattelandsontwikkeling in de centrale provincies.

Op 3 februari 1998 verklaarde vicepremier Nguyen Manh Cam in Lissabon dat Vietnam de Azië crisis op het moment goed doorstaat maar dat de concurrentiepositie is verzwakt doordat exportproducten relatief duurder worden.

WETGEVING EN BUREAUCRATIE GROOTSTE OBSTAKELS

Op 12 augustus 1998 bleek uit de resultaten van een enquéte onder ondernemers gehouden door de Vietnamese kamer van koophandel, dat onvoorspelbare wetgeving en de bureaucratie de twee grootste obstakels zijn in het zakendoen. De belangrijkste oplossing, volgens het rapport dat was verordend door de hervormingsgezinde premier Phan Van Khai, ligt in betere wetgeving en consistent macro-economisch beleid.

SOCIALE ONRUST

ONDERZOEK NAAR ONRUST ONDER BOEREN

De officiële krant van het Vietnamese leger, *Quan Doi Nhan Dan*. publiceerde een reeks artikelen die culmineerden in een hoofdartikel op 15 september 1997. waarin gedetailleerd verslag werd gedaan van tien jaren van onrust en moreel verval onder boeren in de centrale regio die bekend stond onder de naam Militaire Zone Vier In het hoofdartikel werd de oorzaak van de problemen van de regio aan onbekwame en corrupte ambtenaren toegeschreven

In de artikelen werden kwesties die varieerden van corruptie van functionarissen en leden van de CPV tot het oplaaien van historische vetes tussen families en dorpen. breed uitgemeten. De berichten gingen vooral over recente problemen in de noordelijke provincie Thai Binh, een rijstgebied ongeveer 80 km ten zuidoosten van Hanoi. Naar verluidt had de bevolking in mei in Thai Binh-stad gedemonstreerd tegen het rijstinkoopbeleid, waarbij slachtoffers onder de burgers waren gevallen na een gewapend optreden van de politie. Analisten hechtten veel belang aan het tijdstip van de publicatie van de artikelen, enkele dagen vóór de zitting van de Nationale Assemblee op 20 september.

GEWELDDADIGE PROTESTEN IN ROOMS-KATHOLIEKE PROVINCIE

Onvrede over overheidscorruptie en pogingen om landerijen van de roomskatholieke kerk te onteigenen om er openbare gebouwen te plaatsen, leidden op 7 en 8 november 1997 in de overegend rooms-katholieke provincie Dong Nai, ongeveer 100 km ten noordoosten van Ho Chi Minh-Stad, tot onlusten.

De protestacties begonnen op 7 november toen enkele honderden vrouwen demonstreerden bij plaatselijke overheidsgebouwen. De volgende dag sloten duizenden omwonenden zich bij hen aan. Dit was voor de oproerpolitie het sein om in te grijpen. In de daaropvolgende vechtpartijen werd de politie naar verluidt aangevallen en werden verschillende politieagenten verwond door een groep demonstranten die met stokken sloeg en stenen gooide. Deze gebeurtenissen volgden na aanhoudende protesten in de noordelijke provincie Thai Binh tegen corruptie, hoge belastingen en een gebrek aan land.

BOTSINGEN IN LONG BINH

Op 15 januari 1998 werden extremisten beschuldigd van gewelddadige botsingen met de politie in Long Binh, een

buitenwijk I-an Bier, Hoa Stad in het zuiden. Phan Thuy Thanh. directrice van het pers- en informatiecentrum van het ministerie van Buitenlandse zaken verklaarde dat negen van de tien arrestanten nog vastzaten. maar zei niet waarvan ze werden beschuldigd. De onrust begon na een ruzie over de illegale bouw van een huis naast een militair terrein. Er zijn herhaaldelijk conflicten geweest over landbezit en het functioneren van corrupte ambtenaren in het noorden en het zuiden.

SPANNINGEN IN THAI BINH

Op 19 februari 1998 verklaarde de hoge partijfunctionaris Vu Dinh Thanh dat de onrust in Thai Binh niet was gericht tegen de regering in Hanoi. Pham The Duyet, lid van het politbureau reisde naar het gebied om rust te brengen. Al dezelfde dag volgde het bericht dat de rust teruggekeerd zou zijn en werd het verbod op het reizen naar deze onrustige noordelijke provincie voor buitenlandse journalisten opgeheven. In februari werd de enige reis voor journalisten naar dit gebied georganiseerd door het ministerie van Buitenlandse zaken, verder bleef het onmogelijk er naartoe te gaan. De provincie is traditioneel het centrum van onrust en revolutie. Later in het jaar, op 20 juni 1998. verklaarde partijsecretaris Pham Van Tho dat de situatie in Thai Binh nog altijd gespannen was.

'ONRUST VEROORZAAKT DOOR VRIJE MARKT-ECONOMIE'

In zijn eerste interview op 23 februari 1998 verklaarde Tran Duc Luong, president sinds september 1997. toen hij Le Duc Anh opvolgde, dat de onrust op het platteland het gevolg was van de negatieve gevolgen van het invoeren van een vrije markt-economie die nog maar weinig verbetering heeft gebracht voor de levensstandaard op het platteland en de onrealistische eisen aan de lokale bevolking om bij te dragen aan de infrastructurele ontwikkeling.

KRITIEK OP PARTIJLIJN, CORRUPTIE EN BUREAUCRATIE

Naar aanleiding van de onrust publiceerde de partijkrant Nhan *Dan* een aantal kritische brieven op 10 maart 1998 waaronder één van de voormalig waarnemend minister van cultuur generaal Tran Do. van voormalig plaatsvervangend directeur van het nationaal centrum voor wetenschappelijk onderzoek Phan Dinh Dieu en van Hoang Huu Nhan, lid van hei, centrale comité. Zij waarschuwden dat als er geen hervormingen worden doorgevoerd. de partij gedoemd is ten onder te gaan en ze legden een verband tussen cor uptie, de partijlijn m.b.t. economie. bureaucratie en de levenstijl van hogere partijfunctionarissen.
Verder was er kritiek op de centralistische besluitvorming onder Do Muoi. Hoewel luitenant-generaal Le Kha Phieu sinds december de nieuwe partijleider is. heeft Do Muoi nog altijd grote invloed.
In een officiële reactie van het ministerie van Buitenlandse zaken op 11 februari op de brieven werd de kritiek ter zijde geschoven, maar nnk verklaard dat de partij altijd open staat voor dergelijke kritiek.

'Lastercampagne tegen critici'

Op 2 april 1998 berichtte woordvoerder Vo Van Ai van de Internationale Federatie voor Mensenrechten in Parijs (FIDH) dat de Vietnamese regering bezig is aan een lastercampagne tegen vier oudere leden binnen de partij. nainelijk generaal Tran Do. Phan Din Dieu, het voormalig hoofd van het instituut voor Marxistisch-leninistische filosofie Hoang Min Chinh en de geofysicus Nguyen Thanh Giang. Zij hebben om hervormingen gevraagd en gezegd dat nieuwe wetgeving erop gericht was om critici de mond te snoeren en de vrijheid van meningsuiting in te dammen.
Er werd ook ernstige bezorgdheid geuit over het lot van de leiders van de Verenigde Boeddhistische gemeenschap in Vietnamdie alvastzitten sinds 1994.

'CORRUPTIE WORDT AANGEPAKT'

Premier Phan Van Khai verklaarde op 29 maart 1998 dat de corruptie serieus wordt aangepakt en dat deze nog niet is doorgedrongen tot de top. De Hanoi Moi Daily meldde dat in de eerste negen maanden van 1997 4.900 zaken waren aangepakt die een economisch verlies hadden veroorzaakt van in toaal 145 miljoen dollar.
Een paar dagen eerder. op 20 maart 1998, vond een grote rechtzaak plaats tegen corrupte werknemers van het staatsbedrijf Nam Dinh Textiles. Algemeen directeur Nguyen Van Tuyen werd al in augustus 1996 gearresteerd en ook anderen onder wie de accountant zijn gearresteerd en in staat van beschuldiging gesteld. Volgens een rapport van het Adviesbureau voor Politieke en Economische Risico's (PERC) in Hongkong staat Vietnam op de derde plaats van de twaalf meest corrupte landen in Azië. De starre houding en de bureaucratie in hel land werken corruptie alleen maar in de hand.

Op 27 aprii 1998 verklaarde partijleider Le Kha Phieu dat de bureaucratie de relatie tussen de partij en het volk, die uitstekend was gedurende de Vietnamoorlog. vertoebelt De jeugd voelt zich niet meer verbonden met de oorlogsperiode De uitspraak volgde op een initiatief van de overheid om corruptie terug te dringen

MENSENRECHTEN

VRIJLATING BELANGRIJKE DISSIDENT

De autoriteiten in Hanoi lieten op 4 september 1997 de dissident Pham Duc Kham vrij nadat hij zeven jaar had uitgezeten van een straf van twaalf jaar wegens een samenzwering om de regering ten val te brengen. Kham werd in 1990 gevangen genomen naar aanleiding van het rondsturen van een clandestiene nieuwsbrief, getiteld Vrijheidsforum. Bij zijn vrijlating kreeg hij een visum voor de VS en het ministerie van Binnenlandse zaken bevestigde dat zijn vrijheid niet was ingeperkt.

REDACTEUR GEARRESTEERD

Op 8 oktober1997 werd Nguyen Hoang Linh, redacteur van de Hanoise krant *Doanh Nghiep* (Onderneming), door de binnenlandse veiligheidsdienst gearresteerd op verdenking van het onthullen van staatsgeheimen.
Naar verluidt werd Linh ervan verdacht informatie te hebben gepubliceerd over corruptiepraktijken van douanefunctionarissen bij de aanschaf van vier patrouilleboten van Oekraïne. The Economist van 23 oktober berichtte dat Linh's arrestatie was bedoeld als een waarschuwing aan het adres van andere redacteuren om de restricties op dc berichtgeving over overheidscorruptie te respecteren, zeker wanneer het politieapparaat in het geding was.

Op 24 augustus 1998 werd gemeld dat de rechtzaak tegen Nguyen Hoang Linh is uitgesteld. Amnesty International sprak de vrees uit dat een oneerlijk proces zou volgen.

'REACTIONAIRE' ACTIVIST VEROORDEELD.

Op 1 november 1997 berichtte de Vietnamese krant *Saigon* Gzaz Phong dat de activist Nguyen Hoi was veroordeeld

tot drie jaar gevangenisstraf wegens 'misbruik van vrijheid en democratische rechten en schending van de belangen van de staat en van sociale organisaties'.

Volgens de krant was Hoi op 30 oktober 1995 gearresteerd en was hij in het bezit geweest van documenten waaruit bleek dat hij lid was van een vermeende 'reactionaire' organisatie, de Beweging voor het Herstel van de Vietnamese Verenigde Roeddhistische Kerk.

AMNESTIE VOOR DISSIDENTEN

Op 31 augustus 1998 werd bekend gemaakt dat de twee prominente dissidenten, Doan Viet Hoat (55) en Nguyen Dan Que (midden 50) worden vrijgelaten en naar de VS zullen vertrekken. Op 28 augustus 1998 zei vice- premier en minister van Buitenlandse zaken Nguyen Manh Cam al dat Hoat en Que vrij waren om Vietnam te verlaten.
Beide dissidenten hebben eerder gevangen gezeten en maken nu deel uit van een groep van 5.219 gevangenen die amnestie krijgen ter gelegenheid van de viering van de onafhankelijkheidsdag. Er is geen lijst met namen gegeven van de andere gevangenen.

Met de vrijlating verhoogt Vietnam de kans op investeringen uit de VS en Europa aanmerkelijk. Carlyle Thayer van de Australian Defence Force Academy zei echter dat dit niet moet worden opgevat als een versoepeling van de politieke controle, maar eerder als een economisch strategische zet en wees op de verschuivingen in de economische contacten van Vietnam van de voormalige Sovet-Unie, tot deze uiteenviel, naar Zuidoost-Azië tot de crisis en vervolgens naar het westen.
Volgens Amnesty International in Londen zijn er nog 34 politieke gevangenen. Vietnamese organisaties in ballingschap melden een aantal van 1.000, en een rapport van het ministerie van Buitenlandse zaken van de VS houdt het op een aantal van 200. De regering ontkent dat er politieke of religieuze gevangenen zijn in Vietnam.

JUSTITIE

DOODSTRAF IN TERREURZAAK

Op 15 juli 1997 werden in het eerste terreurproces in Vietnam twee mensen ter dood veroordeeld en kregen drie anderen levenslang. De verdachten werden veroordeeld wegens hun betrokkenheid bij een aanslag met een granaat op de Bach Dang-werf in Ho Tsji Min-stad op 13 oktober 1994.

Bij de aanslag waren achttien personen gewond, onder wie negen buitenlanders. Het officiële Vietnamese persbureau VNA meldde op 17 juli dat de veroordeelde mannen leden waren van een 'reactionaire organisatie' die bekend staat als het Nationale Verzetsleger voor de Opbouw van Vietnam. Naar verluidt had de organisatie buitenlanders die hedrijven in Vietnam opzetten, met de dood bedreigd.

DOODVONNISSEN VOOR CRIMINELEN

Het Volksgerechtshof van Hanoi veroordeelde op 15 september 1997 Duong Van Khanh, de leider van een beruchte criminele bende, tot de doodstraf. Hij was schuldig bevonden aan de moord op een lid s an een rivaliserende bende om de controle over een wijk in Hanoi te krijgen.

De stiefbroer van Khanh, Nguyen Tien Thang, werd eveneens ter dood veroordeeld wegens moord op een medegevangene in de gevangenis van Hanoi in 1994. Tijdens het proces, dat 10 dagen duurde, werden ook alle 22 leden van de bende van Khanh schuldig bevonden en zij kregen gevangenisstraffen die uiteenliepen van drie jaar tot levenslang. Ze werden schuldig geacht aan in totaal elf aanklachten, waaronder diefstal, mishandeling, verkrachting en verboden vuurwapenbezit. Onder de veroordeelden bevonden zich vier ex-politiemannen. Analisten zeiden dat deze belangrijke zaak aantoonde dat de Vietnamese autoriteiten vastbesloten waren om corruptie, drugshandel en gangsterpraktijken hard aan te pakken.

ZAKENMAN VRIJGELATEN

Op 5 november 1997 lieten de autoriteiten Nguyen Trung Truc vrij, de voormalige Vietnamese directeur van de in Hongkong gevestigde Peregrine Investments Holdings. Truc had een half jaar in voorarrest gezeten op verdenking van belastingontduiking en het regelen van een reeks illegale distributielicenties.

EXECUTIES WEGENS CORRUPTIE

In Ho Chi Minh Stad werden op 7 januari 1998 drie leidinggevenden van Tamexco, de directeur Pham Huy Phuoc, Tran Quang Vinh en Le Duc Canh, geëxecuteerd. Het bedrijf dat was geaffilieerd aan de partij en nu failliet is, was synoniem voor cor uptie. Nog 16 anderen werden veroordeeld en er lopen nog onderzoeken tegen de bedrijven Minh Phung en Epco.
Deze executie wordt opgevat als een poging om aan te tonen dat de aanpak van corruptie serieus wordt genomen. Op 26 februari 1998 wees president Tran Duc Luong nog eens zeven gratieverzoeken af. De zeven, waaronder Vu Xuan Truong een hoge functionaris van het veiligheidsorgaan van het ministerie van Binnenlandse zaken, zullen worden geëxecuteerd wegens drugshandel.

VIETNAMESE MISDADIGER AAN VS UITGELEVERD

De Amerikaanse ambassadeur Pete Peterson bedankte Vietnam op 7 januari 1998 voor de uitlevering van Nguyen Tranh Thang, een van de meest gezochte criminelen in de VS en zei uit te kijken naar een hechtere samenwerking op justitieel gebied.

BUITENLANDSE ZAKEN

DO MUOI BEZOEKT CHINA

Do Muoi en andere hoge partij- en regeringsfunctionarissen brachten van 14 tot 19 juli 1997 een bezoek aan China. Du Muoi hield besprekingen met de Chinese president Jiang Zemin en naar verluidt verklaarden beide partijen opnieuw zich in te zetten voor de ontwikkeling van Chinees-Vietnamese samenwerking.

De Far *Eastern* Economie ***Review*** van 7 augustus berichtte dat Do Muoi de Chinese regering had gevraagd meer in Vietnam te investeren. Volgens het artikel hadden functionarissen van het Vietnamese ministerie van Buitenlandse zaken uiting gegeven aan hun ergernis over de kennelijke tegenzin van China een lening van 170 miljoen dollar vrij te geven voor de renovatie van de Thai Nguyen ijzer- en staalfabriek ten noorden van Hanoi, ondanks een overeenkomst die in 1994 was gesloten.

ONDERTEKENING ZEEGRENSVERDRAG MET THAILAND

Op 11 augustus 1997 maakten Thaise functionarissen bekend dat Vietnam en Thailand een verdrag over de afbakening van de territoriale wateren hadden ondertekend. Het was de eerste keer dat een dergelijke overeenkomst tussen Vietnam en één van de naaste buurlanden werd gesloten.

BEZOEK FRANSE PRESIDENT

Op 12 november 1997 ar iveerde de Franse president Jacques Chirac in Hanoi voor een staatsbezoek aan Vietnam. Hij voerde besprekingen met de nieuwe president Tran Duc Luong en met premier Phan Van Khai. Chirac w-oonde ook de conferentie van Franstalige landen bij, die medio november in Hanoi werd gehouden.

Naar verluidt bevestigden beide partijen hun vaste voornemen om samen te werken op het gebied van ontwikkelingshulp. technologie-uitwisseling cn handel. Franse bedrijven sloten daarnaast investeringscontracten ter waarde van 700 miljoen dollar. Hierdoor verdubbelde Frankrijk zijn investeringen in Vietnam.

BEZOEK RUSSISCHE PREMIER

Van 24 tot 26 november 1997 bracht de Russische premier Viktor Tsjernomyrdin een officieel bezoek aan Vietnam voor besprekingen met zijn Vietnamese collega Phan Van Khai.

Ondanks de ratificatie van een samenwerkingsverdrag over olie en gas berichtte de Financial Times van 25 november dat er geen vooruitgang was geboekt ten aanzien van de omstreden kwestie van Vietnam's schuld aan Rusland. Deze schuld bedroeg naar schatting 10,5 miljardroebel (1 Amerikaanse dollar = 5.932,50 roebel op 28 november 1997), maar de twee landen waren het oneens over de te hanteren dollarwisselkoers voor een nieuwe afbetalingsregeling. Op 24 november berichtte het Russische nieuwsbureau *Interfax* echter dat een gedeelte van de schuld was afgeschreven krachtens een akkoord waarbij Vietnam zich had verplicht zestig schepen voor Rusland te bouwen.

AMERIKAANS-VIETNAMEES INVESTERINGSVERDRAG

Begin november 1997 bracht minister van Planning en Investeringen Tran Xuan Gia een bezoek aan de VS. Tijdens het bezoek sloten de twee landen een verdrag ter bevordering van economische samenwerking.

Hoewel het verdrag volledige economische betrekkingen tussen de twee voormalige vijanden een stap dichterbij had gebracht, meenden waarnemers dat het pas vruchten zou afwerpen als de Amerikaanse president de voor de uitvoering vereiste goedkeuring zou hebben gegeven. De Financial Times van 4 november berichtte dat hierover aan het eind van het jaar meer duidelijkheid zou bestaan

KRITIEK OP CHINESE OLIEBORINGEN

Op 19 novembe 1997 diende de Vietnamese ambassade in de Chinese hoofdstad Beijing namens de regering van Vietnam een protest in bij de Chinese regering tegen het verlenen van toestemming aan de Atlantic Richfield Corporation (Arco) voor proefboringen naar gas in de energiebronnenrijke materen van de Ledong-\elden, ongeveer 100 km ten zuidwesten van het eiland Hainan In maart had zich eveneens een diplomatiek incident voorgedaan waarbij China een booreiland voor de Vietnamese kust had weggehaald

VIETNAM BETREURT BESCHIETING FILIPPIJNS SCHIP

Na protest uit Manilla. gaf Vietnatn op 23 januari 1998 toe dat soldaten op de Tien Nu Reef, een van de betwiste Spratly of Truong Sa eilanden, eerder die maand een Filippijns schip hadden beschoten. Vietnam zei het incident waarbij een gewonde viel: te betreuren. De Spratly eilanden zijn mogelijk rijk aan olie en worden in hun geheel of gedeeltelijk geclaimd door Vietnam, de Filippijnen. Maleisië,China Taiwan en Brunei.

GRENSINCIDENTEN MET CHINA

Bij een aantal grensincidenten beschuldigden Vietnam en China elkaar op 24 januari 1998 van het wijzigen van de loop van de grensrivier in de provincie Quang Ninh. Op 11 april 1998 citeerde het Chinees nieuwsagentschap Chen Chuanmin die aankondigde reizen te gaan organiseren naar de betwiste Paracel eilanden in de Zuid-Chinese Zee en er een toeristenhotel te gaan bouwen. ondanks Vietnamese protesten.

China bezette de eilanden in 1974. Later op 22 mei 1998 verklaarde minister van Buitenlandse zaken Phan Thuy Thanh dat drie Chinese schepen die de Vietnamese territoriale wateren binnen waren gegaan en daar actief waren sinds april, waren vertrokken.

Op 29 mei 1998 verklaarde Carlyle Thager van het Austalian Defence Force Academy dat het jaren kan duren voordat Vietnam en China hun geschillen over grondgebied in de Zuid-Chinese zee zullen bijleggen. na de twee gewapende conflicten in 1919 en 1988. hoewel er een verdrag was gesloten om de kwesties voor 2000 op te lossen. Vietnam probeert de organisatie ASEAN te gebruiken om zijn gelijk te krijgen.

Een complicatie in de relaties met China. die in 1991 zijn genormaliseerd. is het conflict tussen de jongere en oirdere functionarissen binnen de Vietnamese communistische partij over de vraag of de Chinese partij als bondgenoot moet morden bejegend.

VERDRAGEN MET HONGARIJE

Op 4 februari 1998 ontmoette president Tran Duc Luong zijn Hongaarse collega Arpad Goncz om een reeks verdragen op het gebied van economie en criminaliteitsbestrijding te sluiten Goncz had ook een ontmoeting met de nieuwe secretaris-generaal van de communistische partij Le Kha Phieu.

VERDRAG OVER GOLF VAN THAILAND

Op 27 februari 1998 kwam minister van Buitenlandse zaken Surin Pitsuwan van Thailand om een verdrag te tekenen over de Golf van Thailand, waarover al enige jaren strijd wordt gevoerd met Vietnam en om de economische crisis in Azië te bespreken. Hij werd ontvangen door minister van Buitenlandse zaken Nguyen Manh Cam, premier Phan Van Khai, secretaris generaal van de communistische partij Le Kha Phieu en minister van Planning en Investeringen Tran Xuan Gia.

Op 28 mei 1998 werd besloten dat Thailand en Vietnam vanaf november 1998 gezamenlijk marinepatrouilles zouden gaan uitvoeren om de veiligheid in de Golf van Thailand te vergroten. Het ging vooraf aan een bezoek van tweede premier Ung Huot van Cambodja op 1 juni die over betwist gebied in deze Golf kwam praten.
Een functionaris in Phnom Pen verklaarde dat de overeenkomst die in augustus 1997 was gesloten over de verdeling van olie- en gasvelden in de Golf van Thailand, waar ook Cambodja aanspraak op maakt. inging tegen een verdrag uit 1982 tussen Vietnam en Cambodja.

VS HEFT JACKSON-VANIK-AMENDEMENT OP

Als beloning voor het liberaliseren van emigratie hief president Bill Clinton op 11 maart 1998 het Jackson-Vanik-amendement op, dat financiële steun aan Vietnam onmogelijk maakte. De twee landen onderhandelden nog over een verdrag dat Vietnam de status van meest begunstigde handelspartner moest verlenen. De republikeinse senator Jesse Helms veroordeelde het besluit, dat door het Witte Huis werd verdedigd door te wijzen op de mede-

Lawrence Colburn (rechts) veegt zijn tranen weg, terwijl hij en Hugh Thompson (links) op 16 maart 1998 de herdenking bijwonen van het bloedbad van My Lai. 30 jaar eerder. Zij hebben getracht de moord op de bewoners van My Lai te stoppen. (foto *ANP)*

werking van de Vietnamese overheid bij het Resettlement Opportunity for Vietnamese Refugees-programma (ROVR) dat Vietnamezen de kans biedt zich in de VS te vestigen.

In 1994 werd het economisch embargo tegen Vietnam al opgeheven. Op 24 maart 1998 liepen onderhandelingen over vrij vliegverkeer tussen Vietnam en de VS vast. De Vietnamese onderhandelaar verwachtte dat het jaren kon gaan duren voor er een verdrag op tafel ligt. In een rapport over mensenrechten in 1997 dat eerder in het jaar in de VS verscheen werden deze als slecht betiteld. Vietnam noemde het rapport misleidend en schadelijk.

HERDENKING BLOEDBAD MY LAI

Op 16 maart 1998 bij de herdenking van het bloedbad bij My Lai dat 30 jaar eerder door de Amerikaanse Charlie-compagnie werd aangericht. spraken Hugh Thompson en Lawrence Colburn de hoop uit dat dit bloedbad niet vergeten zou worden.

Eerder die maand u-aren zij in Washington onderscheidden met de prestigieuze Soldier's Medal voor hun acties om mensenlevens te redden in My Lai. Het hoofd van het peloton, William Calley werd 18 maanden na het bloedbad tot levenslang veroordeeld, maar werd na drie jaar vrijgelaten. Er was één Vietnamese functionaris bij de herdenking aanwezig, maar geen Amerikaanse afgezant. Het feit dat er geen aandacht was voor de gruwelen die waren begaan door de Zuid-Koreanen die samen met de Amerikanen hadden gevochten, lokten nogal wat cynische reacties uit.

OVERLEDEN

EX-KEIZER BAO DAI

Op 3 augustus 1997 gaf het Vietnamese ministerie van Buitenlandse zaken een verklaring uit naar aanleiding van de dood van Bao Dai, de laatste keizer van Vietnam. Op 31 juli was Bao Dai op 83-jarige leeftijd in ballingschap in Parijs overleden. In de verklaring werd de voormalige vorst bekritiseerd omdat hij de regeringspost die hij korte tijd na zijn aftreden had vervuld, had verlaten en zijn land de rug had toegekeerd.

Bao Dai (de titel betekende 'Houder van Grootheid') was geboren als Nguyen Vinh Thuy. Onder deze titel. die hij bij zijn troonsbestijging in 1923 kreeg, zou hij ruimere bekendheid genieten. Hij trad officieel in augustus 1943 af, toen Ho Tsji Min de Republiek Vietnam oprichtte en diende korte tijd in Ho's regering als speciaal adviseur, voordat hij met pensioen ging en in Hongkong ging wonen. Hij keerde in 1949 naar Vietnam terug en regeerde, gesteund door Frankrijk. over de nieuwe anticommunistische staat Vietnam. Na de nederlaag van de Fransen bij Dien Bien Phu in 1954 werd Bao Dai na een door Ngo Dinh Diem georganiseerd referendum in april 1955 afgezet. De rest vanzijnleven bracht hij in ballingschap door.

SGUYEN CO THACH, VOORMALIG MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 10 april 1998 stierf voormalig minister van Buitenlandse zaken Nguyen Co Thach in Hanoi. Hij werd geboren in 1923 en ging bij het verzet tegen de Franse koloniale overheersing toen hij 14 was. Na de oorlog werd hij kolonel in de Viet Minh en begon zijn diplomatieke carrière, waarbij zijn werk om Vietnam uit het internationale isolement te halen belangrijk was. In 1980 werd hij minister van Buitenlandse zaken en bezette die post tot 1991. Hij werd 75 jaar.

NGUYEN VAN LINH, VOORMALIG SECRETARIS-GENERAAL VAN DE CPV

Op 27 april 1998 stierf Nguyen Van Linh op 82-jarige leeftijd in Ho Chi Minh Stad. Hij werd geboren als Nguyen Van Cuc op 1 juli 1915 in Hanoi en ging in 1929 bij het verzet tegen de Fransen.
Na het uitroepen van de onafhankelijkheid in 1945 rees zijn ster binnen de communistische partij. In 1976 werd hij lid van het polibureau en van 1986 tot 1991 was hij secretaris-generaal. Bij zijn aantreden kondigde hij een economisch hervormingsprogramma aan dat bekend werd als ' doi moi' .

DAO DCY TUNG, PARTIJ-IDEOLOOG

Op 14 juni 1998 stierf Dao Duy Tung, partij-ideoloog en voorstander van de harde lijnpolitiek op 74-jarige leeftijd in Hanoi. Hij was directeur van de belangrijkste denktank van de partij.

(Vorige berichten pag. 547/1 e.v.-1997)

INTERNATIONAAL

ONZEKERHEID ROND INTERNATIONAAL RUIMTESTATION

Vijftien landen ondertekenden op 26 januari 1998 een samenwerkingsakkoord voor de lancering van een nieuw internationaal ruimtevaartstation de Verenigde Staten, Rusland, Japan, Canada en de lidstaten die aan de European Space Agency deelnemen België, Denemarken, Duitsland Frankrijk Groot-Brittannie, Italie Nederland Noorwegen, Spanje, Zweden en Zwitserland Het ISS dient ter vervanging van de Russische Mir het laboratorium voor ruimte-onderzoek, dnt al twaalf laar in de ruimte hangt, maar in 1997 met grote technische problemen te maken had en met een bijna fatale botsing
Na enkele maanden vervloog de hoop dat het eerste onderdeel van het International Space Station (ISS) medio 1999 de ruimte ingeschoten kon worden, door financiele problemen bij de Russische organisatie

Op 28 september 1998 kwamen tientallen experts in Moskou bijeen voor overleg. NASA zond een 150-koppige delegatie, onder leiding van de coördinator van het ISS-programma, Randy Brinkly. In de laatste week van september. 1998 hadden Amerikaanse Congresleden vraagtekens gezet bij de deelname van Rusland, nadat de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie NASA had aangekondigd van Rusland diensten en ruimtevaartmaterialen ter waarde van 660 miljoen dollar (ca. 1,3 miljard gulden) te kopen.

Door de financiële crisis in Rusland was het ISS-project in september 1998 al een jaar achter op schema. De Russische organisatie was nog steeds bezig de noodzakelijke gelden bijeen te brengen voor de lancering van de eerste module van het ISS, de 'Zarija'. Er waren leningen bij commerciële banken afgesloten, maar de Russisclie overheid stond inmiddels al voor driehonderd miljoen gulden in het krijt bij het ISS. Rusland heeft recht op 33 procent van de financiele middelen die alle deelnemers samen opbrengen. maar voorwaarde is wel dat Rusland ook zelf aan zijn verplichtingen voldoet. De totale kosten van het ISS zijn berekend op 120 miljard gulden.

De expertmeeting in Moskou koos 20 november 1998 als datum voor de lancering van de eerste module. aldus Sergej Gromov, woordvoerder van de Russische rakettenproducent RKK Energija, maar die datum zou eventueel vervroegd kunnen worden naar 7 oktober.

Mir medio 1999 terug naar aarde

Op 17 september 1998 had de Russische ruimtevaartorganisatie laten weten dat er eindelijk een definitief besluit was genomen om de Mir medio 1999 naar de aarde terug te brengen. Dat tijdstip was onzeker geworden, omdat de Russen de Mir pas uit roulatie wilden nemen wanneer de ISS gelanceerd zou zijn. Achter de schermen had de RKK Encrgija maandenlang gelobbyd om de Mir zo lang mogelijk in roulatie te houden.

Module zwaar beschadigd

Spektr een van de zes aan de Mir hevestigde modules was in juni 1997 zwaar beschadigd bij een botsing met een onbemand bevoorradingsschip. Men had gehoopt dat de Mir-bemanning tijdens een ruimtewandeling op 18 juli 1997 de noodzakelijke reparaties zou kunnen uitvoeren, zoals het herstel van de volledige energievoorziening. Maar Mir-commandant Vasili Tsiblijev meldde op 14 juli dat hij met gezondheidsproblemen kampte. en op 18 juli stelde de vluchtleiding in Korolev, in de buurt van Moskou, de reparaties voor onbepaalde tijd uit omdat de bemanningsleden te moe waren om de ingewikkelde en lastige werkzaamheden uit te voeren.

Op 7 augustus vond een geslaagde koppeling plaats tussen het Russische ruimtevaartuig Sojoez TM-26, dat een aflossingsploeg aan boord had, en het ruimtestation Mir. Maar het succes van deze operatie werd getemperd door het nieuws van de vluchtleiding in Korolev dat een defecte zuurstofgenerator pas zou kunnen worden gerepareerd als er later dat jaar een nieuw onderdeel zou zijn gearriveerd.

Twee leden van de oude ploeg. Vasili Tsiblijev en Aleksandr Lazoetkin, vertrokken op 14 augustus 1997 naar de aarde. Achter bleef de Amerikaanse astronaut Michael Foale, die samen met de twee nieuwe Russische astronauten Anatoli Solovjov en Pavel Vinogradov de in juni beschadigd geraakte Spektr-module moest repareren. Hun taak werd bemoeilijkt door computerproblemen, waardoor ze bijna alle stroom verbruikende apparatuur moesten uitschakelen. Op 22 augustus konden ze eindelijk in de Spektr komen en herstelden ze de energievoorziening van de beschadigde module. Maar ze slaagden er niet in een lek in de beschadigde buitenkant te vinden.

Bijna-botsing met Amerikaanse satelliet

De bemanning moest op 15 september 1997 tijdelijk het station verlaten toen het bijna in botsing kwam met een Amerikaanse satelliet. De bemanningsleden moesten gedurende dertig minuten hun toevlucht zoeken in hun Sojoez-ontsnappingscapsule, terwijl de satelliet het station op minder dan 470 meter afstand passeerde.

Op 28 september 1997 vond ondanks alle problemen een succesvolle koppeling plaats met het Amerikaanse ruimteveer Atlantis. De bemanning van de Atlantis had een nieuwe computer meegebracht die, naar men hoopte, de zonnepanelen van het ruimtestation in de juiste stand zou helpen houden. zodat de energievoorziening zou zijn verzekerd. Met de Atlantis arriveerde ook de Amerikaanse astronaut David Wolf, die Michael Foale. de Amerikaanse astronaut die sinds 17 mei aan boord van de Mir was, zou aflossen.
Het besluit om Wolf te sturen was genomen in weerwil van de aanbevelingen van een Amerikaans Congrescommissie, die op 19 september 1997 had gemeend dat er geen Amerikaanse astronauten meer naar de Mir gestuurd moesten worden.

In diezelfde septembermaand onderzocht een Russische coinmissie de verantwoordelijkheid voor de botsing van de Mir enkele maanden eerder. in juni, met een bevoorradingsruimteschip. Vladimir Oetkin, voorzitter van de commissie. rehabiliteerde op 28 september 1997 Tsiblijev, die ten tijde van het ongeluk het commando over het station had. Oetkin leek in zijn commentaar de schuld te leggen bij het Russische controlecentrum, omdat dit een onredelijke werkdruk op de driekoppige bemanning had gelegd. Oetkin benadrukte echter dat het niet het belangrijkste doel van de commissie was om te bepalen wie de schuld had, maar om de levensvatbaarheid van het station vast te stellen. en hij verklaarde dat 'onze belangrijkste conclusie is dat we door kunnen gaan'

In september 1998 waren alleen nog twee Russische kosmonauten aan boord van de Mir, Gennadi Padalka en Sergej Addejev. Deze voerden op 16 september nog een succesvolle reparatie uit aan de Spektr, waardoor twee zonne-energiepanelen weer konden functioneren.
(Vorige berichten pag. 491/2 e.v. - 1997)

INDEX AFLEVER% NR. 3133

ALBANIË
Kabinetswijziging - 534
Lokale verkiezingen - 533
Arrestatie voormalige bewindslieden - 535
Ontwikkelingen m.b.t.Kosovo - 535
Zuidoost-Europese vredesmacht opgericht - 536

AZIË
Betere aanpak luchtvervuiling nodig - 568
ILO roept op tot bestrijding kinderprostitutie - 569

BRAZILIË
Aanloop naar de verkiezingen - 564
Parlement akkoord met pensioenwet - 564
Telefonie bedrijf geprivatiseerd - 565
Subsidies tegen schoolverzuim - 566
Kinderen protesteren tegen kinderarbeid - 566
Banden met Cuba aangehaald - 566

BCLGARIJE
Plannen voor integratie Roma - 536
Ex-dictator Zjivkov overleden - 536
Lof van IMF en Wereldbank - 537
Samenwerking met Griekenland - 537
Toetreding tot CEFTA - 537

EGYPTE
Fundamentalisten: doodstraffen en arrestaties - 351
Oprichting vredesbeweging - 552
Terugkeer buitenlandse investeerders - 353
Mensenrechtenorganisaties steeds professioneler - 553
Handelsakkoordmet India - 553
Egypte wil meer 'Trade-not Aid' van VS - 555

GRIEKENLAND
Bomaanslagen - 538
Spanningen binnen PASOK - 538
Ex-president Karamanlis overleden - 539
Sanering Olympic Airways - 539
Relatie met Turkije - 540

INDONESIË
Sociale onrust - 569
Maatregelen tegen het oude regime - 569
Ontwikkelingen m.b.t.de oppositie - 570
Relatie met IMF en Wereldbank - 571
Ontwikkelingen in Atjeh - 571
Oost-Timor: dialoog met Portugal - 572

INTERNATIONAAL
Onzekerheid rond internationaal ruimtestation - 587

IRAK
Verzet tegen Unscom-inspecties- 553
Problemen rond olie-voor-voedsel-programma - 557
Oliesmokkel gaat door - 558
Koerdische rivalen onderhandelen - 559
Enorme toename kanker in zuiden - 559
Mensenrechtensituatie - 559
Historisch bezoek Syrischeminister - 560

IRAN
Herdenking dood Khomeini - 561
Burgemeester Karbaschi van Teheran veroordeeld - 561
Manoeuvres op grens Afghanistan - 562
Shell wil in North Pars investeren - 562
Emiraten bereid tot arbitrage over eilanden - 562
Herstel relaties met VS moeizaam - 563
Handelsdelegatie bezoekt Irak - 563

KROATIË
Tudjman herkozen als president - 540
Grondwetswijzigingen - 541
Sociale onrust - 542
Persvrijheid onder druk - 543
Oorlogsmisdaden - 543
Ontwikkelingen Oost-Slaronië - 544
Relatiemet Joegoslavië - 545
Akkoord met Slovenië in zicht - 346

MALEISIË
Financieel-economische crisis - 572
Groeiend conflict tussen tussen premier Mahathir enminister Anwar - 574
Anti-corruptie campagne - 574
Censuur en druk op media - 575
Vluchtelingenuit Atjehuitgezet - 576
Mogelijk economische unie met Singapore - 576

NEDERLAND
Regeringsverklaring belooft zorgvuldiger overheid - 525
De leden van het tweede kabinet-Kok - 525
Arrestaties op Eurotop onwettig - 529
Uitslagen Tweede Kamerverkiezingen 1998 per kieskring - 530
Amsterdamvoorkomt debacle Gay Games - 532
Ecotax op gas enelektriciteit stijgt - 532
KLM koopt staat en pensioenfonds uit - 332
Bezuinigingen op Kennisnet - 533
Nieuwe onderzoeken rond val Srebenica - 533
Veiligheidszone Hawk-raketten aangepast - 534

SINGAPORE
Smaadprocessen tegen oppositie - 577
Loonmatiging - 578
Nieuwe begroting voor 1998 - 578
Rapport over corruptie - 578
Spoorwegconflict met Maleisië - 579

SLOVENIË
Presidentsverkiezingen - 547
Salarisverlaging parlementsleden - 547
Invoering van BTW - 548
Relatie met voormalig Joegoslavië - 548
Tijdelijke zetel in Veiligheidsraad - 548
Regionale samenwerking - 548

SPANJE
PSOE kiest nieuwe leider - 548
Vonnissen wegens 'vuile oorlog'- 549
Illegale immigratie - 549
Ontwikkelingen m.b.t. ETA - 550
Betrekkingen met Cuba hersteld - 551

SURINAME
Topoverleg met Nederland ambtelijk voorbereid - 567
Coupproces begonnen - 567
Massaal protest tegen overheid - 567
Proces-Bouterse - 568

VIETNAM
Verkiezingen Nationale Assemblee - 579
Regeringswijzigingen - 580
Geen economische hervormingen na partijtop - 580
Inkrimping leger - 581
Militaire bedrijvenpresteren beter - 581
Gevolgen valutacrisis - 582
Sociale onrust - 582
Mensenrechtensituatie - 583
Do Muoi bezoekt China - 584
Bezoek Russische premier en Franse president - 585
Grensincidenten met China - 585
Verdrag over Golf van Thailand - 585
Herdenking bloedbad My Lai - 586

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118, 1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen.
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J. J. Viottastraat 21, 1071 JN. Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden ver veelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie. microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

NEDERLAND

BINNENLAND

TROONREDE

Op 15 september 1998 heeft koningin Beatrix in een verenigde vergadering van de twee Kamers van de Staten-Generaal de t oonrede uitgesproken Deze luidde als volgt

Leden van de Staten-Generaal.

In deze tijd van ongekende technologische ontwikkelingen en vervagende grenzen wordt eens temeer duidelijk hoezeer landen en volkeren van elkaar afhankelijk zijn De wereld lijkt steeds kleiner te worden. Ingrijpende politieke. economische en maatschappelijke veranderingen elders beïnvloeden ook ons land. Conflicten en onrust dringen snel door in het dagelijks leven.
In deze onzekerheid moeten wij onze weerbaarheid vergroten en onze kwetsbaarheid verkleinen door met overtuiging te blijven investeren in alles wat samenhang en evenwicht kan bevorderen. Zo kunnen wij ook. met andere landen. onze bijdrage leveren aan stabiliteit in de wereld. De noodzaak van hechte samenwerking met onze Europese partners is groter dan ooit.
Een evenwichtige, weerbare samenleving kenmerkt zich door goede verhoudingen tussen burgers en overheid. door verdraagzaamheid tussen burgers onderling en tussen bevolkingsgroepen. Verschillen geven kleur aan de samenleving. maar mogen niet tot onoverbrugbare afstanden leiden. Geineenschapszin en persoonlijke verantwoordelijkheid zijn beide nodig om antwoord te kunnen geven op de grote vraagstukken en uitdagingen van deze tijd. Veel van de voornemens voor het komende jaar staan in het teken van duurzaamheid. stabiliteit en samenwerking
Burgers moeten kunnen blijven rekenen op een actieve, verantwoordelijke en betrouwbare overheid. De kwaliteit van bestuur: wetgeving en rechtspleging krijgt hernieuwde aandacht en wordt toegesneden op de eisen van deze tijd Reeds dit najaar zal de regering in nauwe samenwerking met de rechterlijke macht een aanvang maken met een bctcrc toerusting van de zittende magistratuur.
Het openbaar bestuur is aan verandering onderhevig. Het moet doorzichtiger voor de burgers zijn. het dient snel en zorgvuldig te werken en de prestaties behoren beter te kunnen worden getoetst. De regering zal initiatieven nemen ter versterking van de gemeentelijke democratie. Nog deze maand zal een staatscommissie morden ingesteld die uiterlijk eind volgend jaar advies zal uitbrengen over de wijze waarop vorm kan worden gegeven aan meer dualisme. Daarbij wordt tevens bezien hoe een eventuele invoering van de gekozen burgemeester zich tot een duaal bestel zou verhouden. De regering zal spoedig een voorstel tot wijziging van de Gemeentewet indienen om een grotere invloed van burgers op de benoeming van de burgemeester mogelijk te maken.
Veiligheid gaat de gehele gemeenschap aan. Voor een veiliger Nederland is meer nodig dan uitsiuitend grotere inspanningen van politie en justitie. Integrale veiligheidsplannen - opgesteld en uitgevoerd dooi- overheid, burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen - brengen dit tot uitdrukking. De verruiming van middelen voor politie en justitie zal ia-mengaan inet een doeltreffender aanwending van de reeds beschikbare capaciteit.
De verantwoordelijkheid voor het centrale beheer van de politie koint bij de Minister van Binnenlanclse Zaken en Koninkrijksrelaties te liggen. De Minister van Justitie blijft verantwoordelijk voor de rechtshandhaving.
Alle overheidsgeledingen dragen zorg voor de cohesie in onze samenleving. Een nieuw bestuursakkoord met gemeenten en provincies zal de basis hiervoor versterken. Veel aandacht is nodig voor de positie van jongeren. Met de meeste jongeren gaat het gelukkig goed. Maai er zijn ook ernstige problemen. Aan een samenhangende. effectieve aanpak van jeugdcriminaliteit zal hoge prioriteit worden gegeven. Nauwe samenwerking tussen justitie en lokaal bestuur staat daarbij voorop. Oiii het functioneren van jeugdvoorzieningen te verbeteren wordt een nieuwe Wet op de Jeugdzorg voorbereid.
Het toenemend geweld op straat raakt ons allen. Regering en gemeenten spannen zich in om deze zorgwekkende ontwikkeling te keren. De ervaringen hebben inmiddels geleerd dat er een grote maatschappelijke bereidheid bestaat om de handen ineen te slaan bij het werken aan oplossingen.
De Nederlandse samenleving laat een steeds bredere schakering aan culturen. godsdiensten en etnische groepen zien. Dit weerspiegelt zich vooral in onze steden. De stad moet voor alle bevolkingsgroepen aantrekkelijk zijn om in te wonen. In 1999 zullen nieuwe afspraken worden gemaakt gericht op versterking van de sociale en economische infrastructuur en op verbetering van de woonomgeving in onze ste d e ~Hiervoor komt extra geld beschikbaar. Dij het herstel van de vitaliteit en leefbaarheid is een actieve betrokkenheid van bedrijven, inaatschappclijke organisaties en burgers onontbeerlijk.
Door instabiliteit elders in de wereld raken veel mensen ontheemd en slaan op de vlucht. De regering zal nog in de loop van het komende begrotingsjaar. met inachtneming van internationale verdragsverplichtingen, voorstellen tot wijziging van de Vreemdelingenwet aan u voorleggen. Uitgangspunt is dat. onder voortzetting van een streng en rechtvaardig asielbeleid. procedures worden verkort. Langdurige onzekerheid is in niemands belang. Personen van wie is vastgestelddat zij niet rechtmatig in Nederland mogen blijven. dienen zo spoedig mogelijk ons land te verlaten. In geval van toelating moeten alle inspanningen worden gericht op integratie.
Cultuur is zowel voor de samenleving in haar geheel als voor de individuele burger van grote waarde en kan een bijdrage leveren aan integratie en cohesie in onze maatschappij. Cultuureducatie krijgt daarom een belangrijker plaats in het onderwijs.
Media en cultuur kunnen elkaar wederzijds versterken. Nieuwe eisen en verantwoordelijkheden die de informatiesamenleving met zich meebrengt, vragen ook in het mediabeleid om een antwoord.
Een kennisintensieoe samenleving als de Nederlandse maakt het wenselijk dat eenieder kennis en vaardigheden op peil weet te houden. De regering zal hieraan een krachtige bijdrage leveren. In het onderwijs zal bijzondere aandacht blijven uitgaan naar het voorkomen en tegengaan van achterstanden.
Het is de taak van het onderwijs om kwaliteit

Den Haag. 15 september 1998 – Koningin Beatrix zwaait vanuit de Gouden Koets naar de mensen die zich langs de route van de rijtour naar het Binnenhof hebben opgesteld. *(foto ANP)*

te verhogen en kansen te scheppen. De regering zal hierin meer investeren. Dit komt tot uitdrukking in een verdergaande verkleining van de klassen in het basisonderwijs. Voor het voortgezet en beroepsonderwijs wordt extra geld vrijgemaakt. Volgend jaar wordt financiële ruimte geboden voor de verdere introductie van informatie- en communicatietechnologie in scholen. In bibliotheken zullen computers worden geplaatst om meer burgers de kans te geven daarmee te lcrcn omgaan.
Goede lerarenopleidingen en adequate arbeidsvoorwaarden zijn vereisten voor hoogwaardig onderwijs. De regering zal voorstellen doen inzake functiedifferentiatie en modernisering van de arbeidsverhoudingen.
Het economisch beleid biedt ruimte aan slagvaardig ondernemerschap en stimuleert tot duurzaamheid en vernieuwing. Alleen een gezond en concurrerend bedrijfsleven is voldoende in staat zich tijdig aan te passen aan nieuwe economische en technologische ontwikkelingen.
De gevolgen van de inforn~atiemaatschappij zijn ingrijpend. Traditionele verhoudingen veranderen en vragen om een nieuwe manier van leren en u-erken. Niet alleen aan bestaande bedrijven maar ook aan startende ondernemingen kunnen deze ontwikkelingen nieuwe kansen bieden.
1999 is het laatste jaar waarin computers gereedgemaakt kunnen worden voor de eeuwwisseling. De regering zal er alles aan doen om te voorkomen dat de uitvoering van de publieke taken wordt belemmerd. Ook het bedrijfsleven zal het millenniumprobleem creatief en energiek moeten aanpakken.
Vanaf 1 januari aanstaande is onze gulden onlosmakelijk gekoppeld aan de nieuwe gezamenlijke Europese munt, de euro. De bereikte convergentie van de verschillende economieën biedt het vertrouwen dat de euro over een solide basis zal kunnen beschikken. De voltooiing van de Economische en Monetaire Unie spoort ons aan tot verdergaande samenwerking en intcgratic op andere terreinen.
Door de gunstige economische ontwikkeling, het gevoerde beleid en de constructieve opstelling van sociale partners is de groei van de werkgelegenheid de afgelopen jaren veel omvangrijker geweest dan eerder werd vern-acht. Ook in 1999 zal de werkgelegenheid toenemen, zij het minder spectaculair. De geregistreerde werkloosheid daalt naar verwachting tot onder de 5 procent. Sinds 1960 is dat niet meer voorgekoinen. De risico's zijn echter duidelijk groter dan de afgelopen jaren. nu de economische vooruitzichten voor belangrijke delen van de wereld ongunstiger worden.
Dit noopt tot behoedzaamheid. Wij mogen de gunstige resultaten op sociaal-economisch gebied van de afgelopen jaren niet in de waagschaal stellen. Een verantwoorde loonontwikkeling blijft met het oog op een voortgaande groei van de werkgelegenheid van het grootste belang. De regering zal in overleg met de sociale partners bezien op welke wijze werknemers en werkzoekenden beter kunnen worden toegerust voor de veranderende arbeidsmarkt. In het bijzonder de positie van oudere werknemers verdient daarbij veel aandacht.
Het tekort van de overheid zal in 1999 naar verwachting 1,3 procent bedragen. Een verdere daling is de komende jaren mogelijk, zeker bij een meevallende economische groei. De schuld van de overheid is nog steeds te hoog.
De komende jaren zullen extra middelen beschikbaar komen voor belangrijke maatschappelijke prioriteiten. In totaal bieden de begrotingsvoorstellen een additionele ruimte van ruim 2.5 miljard gulden. De begroting voorziet ook in besparingen. Onder meer door een grotere doelmatigheid bij de uitvoering van publieke taken kan volgend jaar een uitgavenbeperking van bijna 1.5 miljard gulden worden bereikt.
In verband met de noodzaak de vermogenspositie van de sociale fondsen op peil te brengen is volgend jaar enige lastenverzwaring helaas onvermijdelijk. Desondanks is de verwachting omtrent de koopkrachtontwikkeling over het algcmccn positief. Door de invoering van een nieuw belastingtarief worden de laagste inkomens extra ondersteund. Voorts zijn voor kwetsbare groepen ruimere middelen beschikbaar. De regering blijft armoede en sociale uitsluiting inet kracht bestrijden.
Een te groot aantal langdurig werklozen heeft moeite de weg naar de arbeidsmarkt te vinden. Om aan hen begeleiding te bieden waar dat inogelijk is. zal in 1999 een start worden gemaakt met de zogeheten sluitende aanpak. die beoogt aan alle werkzoekenden een aanbod voor werk of scholing te doen. De regeling Extra Werkgelegenheid Langdurig Werklozen wordt op belangrijke onderdelen verruimd.
Om een beter evenwicht te bereiken tussen zorg en arbeid. sociale participatie en vrije tijd voor mannen en vrouwen. zal de regering een Kaderwet Arbeid en Zorg indienen. Voorrang zal worden gegeven aan een voorwaardelijk wettelijk recht op deeltijdarbeid, Persoonlijke. sociale en economische belangen versterken elkaar in een modern emancipatiebeleid. De kinderopvang en naschoolse opvang krijgen de komende jaren een belangrijke financiële impuls. Er wordt een wetsvoorstel Basisvoorziening Kinderopvang voorbereid.
Zowel de economische groei als de toenemende omvang van de bevolking beïnvloedt ons milieu De regering streeft naar vermindering van de druk op het milieu. ook bij voortgaande groei van productie en consumptie. Nieuwe afspraken met bedrijven zijn nodig over milieuvriendelijke technologie, energiezuinige producten. hergebruik van materialen en vermindering van afval. Op de naleving van milieuwetten zal nauwgezet worden toegezien.
De uitstoot van broeikasgassen stelt Nederland. evenals andere landen. voor zware opgaven. Om de overeengekomen reductiedoelstellingen te bereiken is een grotere inspanning op het gebied van energiebesparing en duurzame energie vereist. De regulerende energiebelasting zal vanaf volgend jaar in drie stappen worden verhoogd. De opbrengst wordt teruggesluisd naar burgers en bedrijven. Een deel hiervan wordt ingezet om bedrijven tot energiebesparing te stimuleren. Voorts wordt een regeling voorbereid die de aanschaf van energiezuinige apparatuur voor burgers aantrekkelijker maakt. De regering maakt extra geld vrij voor duurzame energie. in het bijzonder voor een snellere introductie van zonne-energie.
De groei van de economie leidt tot een groter beslag op de schaarse ruimte in ons land. Nog dit jaar zal de regering u een schets voor de toekomstige inrichting van Nederland voorleggen. De spanning tussen de behoefte aan ruimte voor de individuele burger en de wens tot het behoud van de collectieve waarden van natuur en landschap wordt steeds sterker voelbaar. De druk op de landbouw is groot, mecle omdat de maatschappelijke functies van het landelijk gebied anders worden gewaardeerd. In de eerste helft van 1999 zullen de hoofdlijnen worden geformuleerd van het beleid op het gebied van landbouw, veeteelt en natuur. Het doel is een nieuwe impuls te geven aariclevitaliteit van ons platteland.
De mobiliteit neemr snel roe. Dir stelt ons allen voor ernstige problemen. Files brengen hoge kosten met zich mee en geven bovendien aanleiding tot ergernis. De regering stelt grote bedragen beschikbaar voor verbetering van de achterlandverbindingen en de bereikbaarheid van onze econoinische centra. Dit najaar kunt u nadere voorstellen verwachten voor de bestemming van de middelen die daarvoor zijn gereserveerd. De eerste proeven met rekeningrijden worden binnenkort gestart. Investeren in nieuwe vervoerssystemen is nodig en ook economisch aantrekkelijk.
De regering acht het van grote waarde dat voor beslissingen over belangrijke infrastructurele werken zo veel inogelijk begrip en steun wordt verworven. In samenwerking met andere overheden en maatschappelijke groeperingen wordt een nota over het nationale verkeers- en vervoersbeleid voorbereid.
Binnen enkele maanden zal de regering haar inzichten aan u voorleggen omtrent een mogelijke ruimere benutting van Schiphol op langere termijn. Voorts zal de regering nog dit jaar haar voornemens formuleren inzake een eventuele aanvullende locatie om de groei van de luchtvaart op te vangen. Hierbij worden de randvoorwaarden van milieu. gezondheid en veiligheid in acht genomen.
Gezondheid is een groot goed. Ons stelsel van gezondheidszorg is welis\\-aar van hoge kwaliteit, maar verbeteringen zijn wel nodig. Er komt meer geld beschikbaar voor de zorgsector. waardoor het volume met ruim 2 procent per jaar kan groeien. Duidelijke keuzen blijven nodig over de vraag waar en hoe het geld zal worden uitgegeven, De nadruk wordt gelegd op de zorg voor ouderen en gehandicapten en op de thuiszorg. Verbetering van kwaliteit, vermindering van werkdruk en verkorting van wachttijden staan centraal.
In goede samenwerking zal inhoud worden gegeven aan de verantwoordelijkheden van de overheid en de zorgsector zelf. Dit is de kern van nieuwe bestuurlijke afspraken die de regering voor ogen staan.
De regeling inzake eigen bijdragen voor de ziekenfondsverzekering wordt met ingang van 1 januari 1999 ingetrokken. evenals de toegangsbijdrage voor de thuiszorg en voor ouder- en kindzorg. Om de kosten van de geneesmiddelen te beheersen zal een reeks van maatregelen worden getroffen gericht op kwaliteit. kosteneffectiviteit en doelmatigheid. Dit najaar zal u een plan van aanpak worden gezonden.
Mensen bereiken een hogere leeftijd dan vroeger en blijven langer gezond en vitaal. Het is zeer gewenst dat ouderen zo lang mogelijk actief aan de samenleving deelnemen. Zo wordt ook de band tussen de generaties versterkt.
Voor het sportbeleid wordt meer geld uitgetrokken. Het maatschappelijk belang van sport is zichtbaar in tal van activiteiten. De amateursport als basis van de sportbeoefening zal verder morden gestimuleerd. Over de topsport zal de regering u nog dit najaar een beleidsnota toezenden.
Nederland wenst bijdragen te blijven leveren

aan de handhaving van de internationale rechtsorde. De aanwijzing van Den Haag als standplaats van het op te richten Internationaal Strafhof is een blijk van waardering voor de Nederiandse inspanningen
Stabiliteit en veiligheid zijn helaas geen zekerheden voor iedereen. Dagelijks worden wij via de media geconfronteerd met conflicten, dichtbij in Europa. maar ook verder weg. Al l e e sainen met andere landen kan Nederland een bijdrage leveren aan een wereld die stabieler en veiliger is. De regering spreekt de hoop uit dat het Verdrag van Amsterdam spoedig door u zal worden goedgekeurd. Dat is noodzakelijk om tot de volgende stappen in het integratieproces te kunnen overgaan en een goed antwoord te geven op de uitdagingen van de volgende eeuw. De Europese Unie dient zich daarop tijdig in te stellen Het is van groot belang dat de uitbreiding van de Unie voortvarend en zorgvuldig wordt voorbereid. Aanpassing van het geineenschappelijk landbouwbeleid. het structuurfondsenbeleid en de wijze waarop de Unie wordt gefinancierd. is noodzakelijk. De onderhandelingen daarover zuilen veel creativiteit ei; energie vragen.
Onze vrede en veiligheid wordt gewaarborgd door de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie. die in april 1999 haar vijftigjarig bestaan viert en bij die gelegenheid drie nieuwe lidstaten zal verwelkomen De NAVO blijft van essentiele betekenis bij het voorkoinen en indammen van conflicten die de internationale veiligheid bedreigen. De transatlantische banden zijn ook op andere terreinen van bijzondere waarde.
Uiterlijk begin volgend jaar ontvangt u een brief met de uitgangspunten voor de nieuwe Defensienota. Daarin zal worden ingegaan op de omvang, de structuur en de toerusting van onze krijgsmacht.
Grote inspanningen blijven nodig om de kwetsbare positie van de armste mensen in de wereld te verbeteren. Structurele armoedebestrijding is de centrale doelstelling van de Nederlandse samenwerking inet ontwikkelingslanden Het gaat daarbij om het stimuleren van participatie door de mensen zelf. voorrang aan basisvoorzieningen zoals onderwijs en gezondheidszorg, een zuinig gebruik van natuurlijke hulpbronnen en een goed bestuur Constante aanclacht voor de effectiviteit van de hulp is een vereiste Nederland blijft zich inzetten voor een versterking van de positie van ontwikkelingslanden in de wereldeconomie.
De Nederlandse regering hecht grote waarde aan de verdere ontwikkeling van de constructieve betrekkingen met de Nederlandse Antillen en Aruba De regering van de Nederlandse Antillen staat voor de zware taak de zorgwekkende financieel-econoinische problemen aan te pakken. De rol van het Internationaal Monetair Fonds is hierbij van groot belang. Verhoging van de kwaliteit van het openbaar bestuur en de rechtshandhaving verdienen in alle drie de landen van het Koninkrijk nadrukkelijke aandacht.

Lcdenvan de Staten-Genciaal.
Het fundament van een democratische samenleving wordt gevormd door vertrouwen tussen burgers en bestuur en tussen burgers onderling. Veranderingen. dichtbij en vei' weg. stellen hoge eisen aan onze weerbaarheid en het vermogen om de cohesie in onze maatschappij te behouden en te versterken Regering en volksvertegenwoordiging hebben in dezen een bijzondere opdracht.
Van harte spreek ik de wens uit dat u uw verantwoordelijke taken met toewijding en grote inzet zult vervullen. in het vertrouwen dat \-eleri inet mij i~wijsheid toewensen en om zegen voor u bidden.

BEGROTISG 1999 EN MILJOENENNOTA

Minister Gen-it Zalm van Financiën heeft op 13 september 1998 in de Tweede Kamer de begroting voor 1999 ingediend samen met de miljoenennota. de toelichting op de begroting. Hieruit bleek dat de regering de lasten voor burgers en bedrijven zou gaan verhogen. Ondanks de lastenverzwaring zouden de meeste Nederlanders toch nog kunnen rekenen op een koopkrachtverbetering van ca. 1 procent. omdat de verwachting was dat de lonen met gemiddeld 3 procent zouden stijgen. Uit de begroting bleek verder dat de flinke daling van het financieringstekort die in voorgaande jaren was bereikt, in 1999 tot stilstand zou komen. Naar verwachting zou dit tekort in 1999 evenals in 1998 op 1.3 procent uitkomen.
De miljoenennota gaat uit van minder 'uitbundige groei' dan de afgelopen zomer bij de kabinetsformatie en het debat over de regeringsverklaring van het tweede kabinet-Kok nog werd verondersteld. Maar minister Zalm toonde zich hierdoor niet bezorgd. In een interview met de *Volkskrant* kwalificeerde hij de begroting als een geheel van 'echt superbehoedzame cijfers' en zei hij: 'Gelukkig hebben we in het regeerakkoord voor eenzelfde conservatieve basis gekozen als vier jaar geleden, namelijk een groeivoet van 2,25 procent. En daar zijn alle sommen op gebaseerd.'

'Economie draait op volle toeren'

In een toelichting op de economische situatie van Nederland en het regeringsbeleid, schreef het ministerie van Financiën:
'De Nederlandse economie draait op volle toeren. De laatste vier jaar gaat het in Nederland beter dan in onze buurlanden. Zoals het er nu naar uitziet, zal het BBP in 1998 met 4% toenemen. Ook het aantal banen is sterk gegroeid. Ruim 600.000 mensen hebben in de vorige kabinetsperiode een baan gevonden. Het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering is in Nederland gedaald. terwijl de werkloosheid in veel Europese landen de laatste jaren juist toenam.'
'Bij het op orde brengen van de overheidsfinancien is in vier jaar tijd eveneens grote vooruitgang geboekt. Dankzij de daling van het overheidstekort tot onder de 3% BBP en een constante daling van de schuld in de richting van 60% BBP mag Nederland op 1 januari 1999 toetreden tot de Economische en Monetaire Unie, de emu. Om precies te zijn, is het tekort in de afgelopen kabinetsperiode gedaald van 4% BBP in 1995 tot 1.3% BBP in 1998 en de overheidsschuld van ruim 79.2% BBP in 1993 naar 68.6% BBP in 1998. Tegelijkertijd is ren begin gemaakt met het verhogen van de investeringen in de Nederlandse infrastructuur en de verbetering van het leefklimaat.'
'Investeren cn reserveren voor de toekomst zijn daarbij noodzakelijk. De besluiten die de regering neemt; hebben gevolgen tot ver na deze kabinetsperiode. Het regerjngsbeleidricht zich de komende jaren op: meer mensen aan de slag en een evenwichtige inkomensverdeling: een dynamische economie en een leefbaar milieu: betrouwbare en voorspelbare overheidsfinanciën.`

Langer werken

De regering zet haar beleid voort om mensen te stimuleren langer te blijven werken. 'Tegenover een toename van de werkgelegenheid met ruim 620.000 banen staat maar een daling van het aantal personen met een werkloosheidsuitkering van ongeveer 150.000. De nieuwe banen zijn voornamelijk terechtgekomen bij nieuwkomers op de arbeidsmarkt en bij herintrede s. In totaal staan ongeveer twee miljoen mensen onder de 65 jaar met een uitkering aan de kant.'
'Eveneens een groot probleem is dat veel mensen gebruikmaken van de mogelijkheid om eerder te stoppen met werken. eerder dan het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar. Gemiddeld wordt er bijna vijf jaar eerder gestopt. Nog maar drie op de tien mannen tussen de 55 en 65 jaar hebben een betaalde baan. In 1970 waren dat er nog zeven op de tien.'

Het ministerie meende verder dat het 'voor de groei van het aantal banen vooral van belang is dat de lonen niet al te hoog worden. De prijs die voor arbeid betaald wordt. is immers mede bepalend voor de vraag naar arbeid. Hoe lager de arbeidskosten, hoe eerder een werkgever zal besluiten tot het aannemen van extra personeel. Voor Nederland blijft het dus belangrijk om met loonmatiging door te gaan. Het succes ervan is de afgelopen kabinetsperiode wel gebleken. Omdat er op de arbeidsmarkt momenteel ook een gebrek is aan

CITGAVEN EN INKOMSTEN 1999

Uitgaven van het rijk (in miljarden guldens)

Totaal	231,9
Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	40,9
Rente staatsschuld	31,2
Sociale zaken en Werkgelegenheid	31,1
Gemeente- en Provinciefonds	25,1
Verkeer & Waterstaat, FES en Infrastructuurfonds	14,6
Defensie	13,8
Europese Unie	11,8
Volksgezondheid. Welzijn en Sport	11,2
Buitenlandse zaken/Internationale samenwerking	8,7
Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieu	8,5
Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties	7,7
Justitie	7,6
Financiën	5,9
Landbouw. Natuurbeheer en Visserij	3,7
Economische zaken	3,4
Diversen	6,7

Inkomsten van het rijk (in miljarden guldens)

Totaal	213,6
Omzetbelasting (BTW)	56,6
Accijnzen	16,9
Belastingen op milieu	5,2
Overige kostprijsverhogende belastingen	19,8
Loon- en inkomstenbelasting	45,6
Vennootschapsbelasting	34,2
Overige belastingen op inkomen, winst en vermogen	7,8
Niet-belastingontvangsten en overig	27,4

UITGAVEN EX INKOMSTEN VAN DE COLLECTIEVE SECTOR 1999

Uitgaven collectieve sector (in miljarden guldens)

Totaal	332,0
Rijksbegroting (exclusief sociale zekerheid en zorg)	173,8
Sociale zekerheid	102,8
Zorg	55,4

Inkomsten collectieve sector in 1999 (in miljarden guldens)

Totaal	318,0
Rijksbelastingen	188,3
Premies sociale zekerheid en zorg	127,4
Overige inkomsten	2,2

(bron: ministerie van Financiën)

KOOPKRACHTONTIVIKKELING. 1997 - 1999

	1997	1998	1999
Mutaties in procenten			
Sociale minima zonder kinderen	0,25	2,0	1,25
Sociale minima met kinderen	0,25	1,75	1,0
Minimumloon met kinderen	0,25	2,25	1,0
Modaal met kinderen	0,5	1,5	0,75
2x modaal met kinderen	-0,25	1,0	0,75
Alleenstaande AOW'er	1,5	5,0	1,5
AOW. beiden 65+	0,5	4,0	1,25
AOW, aanv. pensioen tot f10.000,-	0,25	2,75	1,0
AOW, aanv. pensioen tot f30.000.-	0	2,25	0,25

(bron: NRC Handelsblad)

geschikte mensen (te weinig aanbod dus), zal de regering het accent meer leggen op het stimuleren van het aanbod, het verbeteren van de kwaliteit van het aanbod en het verbeteren van de uitvoering van de sociale zekerheid. Voor het sociale evenwicht zijn naast een groter aantal mensen dat werkt, ook evenwichtige inkonîensverhoudingen van belang.'

Om dit te bewerkstelligen worden de volgende maatregelen genomen:
*Verlaging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting waardoor loonmatiging mogelijk wordt. 'Bij lagere belastingen stijgen de nettolonen immers al. Dan is er dus minder noodzaak om de lonen zelf veel te laten stijgen.'
*Herziening van het belastingstelsel. 'Het nieuwe stelsel, dat grotendeels in 2001 zal ingaan, is onder andere gericht op een betere werking van de arbeidsmarkt. Door de herziening zal de stap van een uitkering naar een betaalde baan financieel aantrekkelijker worden. Het verschil tussen loon en uitkering wordt groter als gevolg van lagere belastingen op arbeid voor werknemers.'
*Uitbreiding van de kinderopvanginogelijkheden door meer gesubsidieerde kinderopvangplaatsen. 'Bovendien wil de regering de bestaande fiscale regelingen voor zowel werkgevers als werknemers verruimen, om ook langs die weg meer mogelijkheden te scheppen voor kinderopvang.'
•Heroverweging, in samenspraak met de sociale partners, van regelingen die het mogelijk maken eerder te stoppen met werken. 'De sociale partners zijn al bezig met het ombouwen van de vut-regeling, die zeer kostbaar is. De nieuwe regelingen maken het aantrekkelijker om door te werken, want door langer te werken krijgen de werknemers een hoger ouderdomspensioen. Het ontslag van oudere werknemers betekent nu nog vaak een vervroegde pensionering. De regering wil voorkomen dat te veel vooral oudere werknemers worden ontslagen. Daarom zal de regering onderzoeken of hei financiële belang van werkgevers bij het voorkomen van ontslag kan worden vergroot. Ook zullen vaker keuringen worden uitgevoerd bij de WAO (Wet op de Arbeidsongeschiktheid).'

Verbetering kwaliteit onderwijs

De uitgaven voor onderwijs zullen structureel met 1,8 miljard worden verhoogd. Daarnaast zal de regering over de hele kabinetsperiode 0.7 miljard besteden om meer en beter gebruik van

SOCIALE LASTEN EN BELASTINGEN. 1997-1999

	Werkgevers			Werknemers		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Tarief eerste schijf (in procenten):						
AOW	15.40	1825	1790	-		
AWW	1.65	1.40	1.40	-		
AAW	6 35			-		
AWBZ	8 85	9 60	10 25			
+						
Volksverzekeringen	32 25	29 25	29 53			
Belasting eerste schijf 1A			6 20			
Belasting eerste schijf 1B	5,05	7 10	7 50			-
Totaal eerste schijf 1A			35 75			
Totaal eerste schijf 1B	37 30	36 33	37.05	-		
Idem 63+ schijf 1A			17 85			
Idem 65+ schijf 1B	15,55	18 10	19 15			
Werknemersverzekeringen:						
WAO (a)	4 00	-	-	-	7 85	7 75
WW-machtgeldverzekering (b)	0 30		-	030	1.00	0 95
WW-meikloosheidsverzekering (b)	2 35	3,05	2 90	2,55	195	1 90
ZFW	1,35	1,20	1.55	5 55	5 60	5,85
VUT / Vorstverlet	0 95	0 90	0.90	160	1.53	1,55
Sociale lasten bedrijven in procenten van het brutoloon:						
Sociale verzekeringcpremies totaal (c)	21,10	21 40	21 35	1933	18 60	19,00
Pensioenpremies	2,15	2,20	2 25	6 45	6 50	6 65
Rechtstreeks betaalde sociale lasten		-	-	1.30	125	125
Totaal	23 25	23 60	23,60	27,10	26 35	26,90
Collectieve lasten				17,20	16 65	17,05
Franchise werknemersverzekeringen - gld p dag	102	104	108	102	104	108
Marginaal WAO-premiepercentage	8 45		-	-		-
Marginaal WGF-premiepercentage			-	-	2,15	
Marginaal AWF-premiepeicentage		6,45	6 10	5 40	4,15	4.00
Maximum premie-inkomensgrens OT - gld		-	-	78700	80600	83200
OT-percentage	-9 90	-1,70	-2,20	9,90	170	2 20
Lengte belastingschijf 1A - gld	-		-	15000	-	
Lengte belastingschijf 1B - gld	45960		47184	33175	-	
Overdraagbare heffingsvrije voet - gld	7102	-	8207	8379	-	-
Niet overdraagbare heffingsvrije voet - gld	410	419	-	-	-	-
Maximum arbeidskostenforfait - gld	2598	3108	3174	-	-	-
Aftrek niet-actieven - gld	606	1033	1055	-	-	-
Max. premie-inkomensgrens WNVZ - gld p.dag	294	301	310	294	301	310
Max. premie-inkomensgrens ZFW - gld p.dag	199	204	210	199	204	210
Verzekeringsloongrens ZFW (d) - gld	60750	62200	64250	-	-	
Nominale premie ZFW (e) - gld	216	216	365	-	-	

a Waarvan in 1998 0.30% gedifferentieerde premie. in 1999 0.80%
b Gemiddeld voor bedrijven
c Inclusief nominale ZFW-premie
d Bij prijsindexering conform de tabelcorrectiefactor zal deze grens in 1999 ongeveer f 63.500 belopen
e Per volwassene

(bron: NRC Handelsblad)

computers op scholen te realiseren. Dat is bijna een half miljard minder dan eerder nodig werd geacht.

Terugdringen autogebruik in de spits

'Milieuvriendelijke maatregelen moeten bijdragen aan een zogenoemde duurzame groei van de economie.' aldus het ministerie. De regering zal maatregelen nemen die niet zozeer het bezit van een auto, maar het gebruik ervan duurder zullen maken, onder meer door invoering van het 'rekeningrijden'. 'Momenteel worden de wegen in Nederland vooral in de ochtend- en avondspits gebruikt. Rekeningrijden maakt het autogebruik in die spitsuren duurder. De effecten van rekeningrijden kunnen groot zijn. Toen in Singapore in 1973 tolheffing in de ochtendspits is in-

HOOFDLIJNEN UIT DE BEGROTING

- De uitgaven van het rijk bedragen 231,9 miljard gulden. Het rijk incasseert 213,6 iniljaid gulden.
- Het bruto binnenlands product, het totaal van wat er in Nederland wordt omgezet aan goederen en diensten. bedraagt 780.4 miljard gulden. Het bbp per hoofd bedraagt ruim 49.000 gulden
- De staatsschuld stijgt volgend jaar met 6.9 miljard gulden tot 518.356.000.000 gulden. Omgerekend bedraagt de staatsschuld 33.016 gulden per inwoner.
- Over de staatsschuld moet 31.2 miljard gulden rente warden betaald. Per dag betaalt iedere Nederlander f 5,44 rente over de staatsschuld.
- Het financieringstekortvan de overheid bedraagt 1,3procent. De staatsschuldquote (schuld als percentage van het bbp) bedraagt 66.4. Nederland kwalificeert zich voor de Economische en Monetaire Unie die 1 januari 1999 van start gaat.
- Beheersing van de EU-uitgaven wordt 'hoofdpunt' van het beleid.
- De economische groei van 3 procent leidt tot een stijging van de werkgelegenheid met 1.73 procent. Het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering daalt met 20.000 naar 605.000.
- Op het defensiebudget wordt 373 miljoen bezuinigd; een kwart van de totale bezuinigingen.
- De koopkracht van iemand met een inkomen van 55.000 gulden stijgt met 0,75 procent.
- Het belastingstelsel wordt uitgebreid met een extra schijf. Over de eerste 15.000 gulden moet 35,75 procent aan belastingen en premies worden betaald. Voor de volgende 33.000 gulden geldt 37,05 procent; devolgende 57.500 gulden wordt belast tegen 50 procent. Het tarief van 60 procent geldt voor inkomens boven de 105.500 gulden.
- De premie voor de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten gaat op 1 januari omhoog van 9,6 procent naar 10.25 procent. Ook de premie voor het ziekenfonds stijgt. Het percentage dat de werknemer betaalt gaat van 1,2 naar 1,55. De nominale premie voor het ziekenfonds mag 140 gulden stijgen tot maximaal 356 gulden. Het kabinet verwacht dat de premie voor de particuliere ziektekostenpolis in 1999 met zo'n 8 procent zal worden verhoogd.
- Er wordt 65 miljoen gulden extra uitgetrokken voor subsidies voor kinderopvangplaatsen. Werkgevers mogen de kosten die zij maken voor de kinderopvang in mindering brengen op de af te dragen loonbelasting. Dit percentage wordt verhoogd van 20 tot 30 procent (kosten 25 miljoen gulden).
- Er komt een wettelijk recht op het werken in deeltijd. Het wetsvoorstel wordt vóór 1 januari 1999 ingediend.
- Er komen 20.000 Melkertbanen bij gemeenten en in de zorg. bovenop de 40.000 van het vorige kabinet.
- Er is 200 miljoen gulden extra beschikbaar voor het terugdringen van de wachtlijsten in de sociale werkvoorziening.
- Hel kabinet trekt 250 miljoen gulden uit om over maximaal vijf jaar elke werkloze binnen één jaar scholing. werkervaring of bemiddeling aan te bieden.
- Nieuwe werklozenvan 57.5 jaar en ouder die een passende baan aangeboden krijgen, worden verplicht deze te aanvaarden.
- Voor de inkomens tot ongeveer 47.000 gulden worden de lasten met een half miljard gulden verlaagd.
- Voor energiebesparende maatregelen wordt 70 miljoen gulden uitgetrokken.
- Het aantal rijksambtenaren daalt met ruim 3.000 naar 104.445.
- Vanaf eind september 1998 moeten allochtonen die naar Nederland komen, verplicht inburgeren. Ze krijgen dan Nederlands, maatschappijleer en beroepsoriëntatie.
- Boetes morden verhoogd met zo'n tien procent
- Voor de uitbreiding van politie en justitie is 175 miljoen gulden extra beschikbaar.
- Om het beroep van leraar aantrekkelijker te maken, wordt volgend jaar 78 miljoen gulden uitgetrokken. oplopend tot 209 miljoen gulden in 2002.
- De hoogte van het collegegeld wordt gekoppeld aan de inflatie (1,75 procent), en bedraagt volgend jaar 2.805 gulden.
- Ouders van gehandicapte kinderen krijgen vanaf komend schooljaar meer vrijheid zelf een school uit te kiezen. Niet de school maar de ouders ontvangen het extra geld dat het ministerie van Onderwijs voor deze leerlingen beschikbaar stelt.
- De sport. met uitzondering van de topsport, krijgt 12 miljoen gulden extra. Het budget stijgt de komende jaren geleidelijk tot 110 miljoen gulden.
- Voor cultuur is in 1999 vijftien miljoen gulden extra beschikbaar en dat bedrag loopt op tot 60 miljoen in 2002. Dit geld gaat vooral naar de ontwikkeling van vernieuwende kunstvormen. podiumkunsten, de Nederlandse film en het Aankoopfonds dat belangrijke kunstwerken voor Nederland moet behouden en verwerven.
- Het aantal geneesmiddelen dat het ziekenfonds vergoedt, wordt verminde d. Pijnbestrijders, zoals paracetamol. moeten door de patiënt zelf worden betaald. Besparing: 130 miljoen gulden.

(bron: NRC Handelsblad)

gevoerd, daalde het autogebruik enorm. De uitbreiding van rekeningiijden naar de avondspits in 1989 deed het autogebruik met eenderde dalen. Het autogebruik werd meer over de dag gespreid en het gebruik van het openbaar vervoer nam toe.'

Verhoging benzineaccijns en ecotax

De Nederlandse regering zal zich ervoor inzetten om samen met de buurlanden de benzineaccijns te verhogen, waarbij de verhoging in Duitsland groter moet zijn dan de Nederlandse.

De regering wil in de komende kabinetsperiode ook de uitstoot van het broeikasgas CO, laten dalen. De energiebelasting op gas en licht. de ecotax. wordt gedurende de kabinetsperiode verdubbeld in het kader van de 'vergroening van het belastingstelsel'.

Tweederde hiervan komt volgens het ministerie terecht bij gezinnen die hiervoor volledig gecompenseerd worden met lagere belastingtarieven in de loon- en inkomstenbelasting. en eenderde bij bedrijven die hiervoor eveneens compensatie krijgen.

REACTIES OP BEGROTING EN MILJOENENNOTA

Werkgevers en werknemers kritisch

De werkgeversorganisaties reageerden afkeurend op de begroting van het kabinet-Kok 'Deze eerste miljoenennota van Paars-I1 is een verkeerde start', aldus de werkgeversvereniging VNO-NCW. Volgens de organisatie had het kabinet het beleid veel meer moeten aanpassen aan de economische bedreigingen elders in de wereld. VNO-NCW riep het kabinet op de overheidsuitgaven voor nieuw beleid flink te temperen en de lastenverzwaringen ongedaan tc maken. MKB-Nederland, de organisatie voor het midden- en kleinbedrijf. was dezelfde mening toegedaan.
De VNO-NCW pleitte ervoor de koppeling tussen lonen en uitkeringen niet volledig toe te passen. MKB toonde zich vooral bezorgd over de stijging van de werkgeverslasten in de sociale zekerheid

Ook de vakcentrales kraakten enkele kritische noten. De vakcentrale FNV hekelde het armoedebeleid van het kabinet. De vakcentrale verlangde dat er 300 miljoen gulden zou worden uitgetrokken om bepaalde groepen minima iets extra's te geven. Gezinnen met een minimuminkomen met kinderen en jonge gehandicapten zouden 600 gulden per jaar extra moeten krijgen. Alleenstaande bejaarden met alleen AOW zouden er 300 gulden bij moeten krijgen.

Het christelijk vakverbond CNV vond de investeringen van het kabinet in sociale zekerheid. werkgelegenheid en het beroepsonderwijs onvoldoende. Het CNV keerde zich ook tegen het voorgenomen wetsvoorstel voor recht op deeltijdwerk, omdat de werkgever hierdoor volgens het verbond een veto krijgt.

De ambtenarenbond AbvaKabo verklaarde onrust te verwachten bij het personeel in de overheidssector en de zorg. De geraamde loongroei van gemiddeld 1,5 procent per jaar was volgens AbvaKabo onvoldoende om het behoud van de koopkracht te garanderen.

Ook de werkgevers in de zorg, verenigd in de Nederlandse Zorgfederatie. benadrukten het belang van goede arbeidsvoorwaarden om te voorkomen dat er in de toekomst onvoldoende gekwalificeerd personeel zou zijn. De federatie was wel verheugd dat de 'ramingen over de groeiende vraag naar zorg eindelijk realistischer' zijn.

De landbouworganisatie LTO Nederland toonde zich teleurgesteld dat de regering niet doorging op de weg van lastenverlichting voor het bedrijfsleven Niet alle bedrijven zullen de erotax voldoende gecompenseerd krijgen, zo vreesde LTO De organisatie miste bovendien een visie van het kabinet op de gevolgen van de hervorming van het Europese landbouwbeleid

Centraal Planbureau: 'Expansieve begroting'

Het Centraal Planbureau (CPB) kwalificeerde de begroting voor 1999 als 'expansief', met een tekort dat zelfs licht oploopt, ondanks de 'bovengemiddelde groei' van 3 procent. De collectieve uitgaven stijgen in 1999 met 10 miljard. de grootste stijging sinds jaren en de helft van de stijging die voor de komende kabinetsperiode van vier jaar was gepland. Bezuinigd wordt er maar matig, zo vindt het CPB. Slechts 20 procent van de tot en met het jaar 2002 voorgenomen bezuinigingen wordt in 1999 doorgevoerd, terwijl er in dat jaar al wel 30 procent van de reserveringen voor nieuw beleid wordt besteed.

GroenLinks spreekt van 'reserveringskabinet'

Bij de Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer hadden de fracties van PvdA, D66 en GroenLinks kritiek op het beleid van het kabinet financiële 'meevallers' die het gevolg zijn van economische groei te reserveren voor 'tegenvallers' die de groei ook met zich meebrengt, zoals loonsverhogingen voor ambtenaren wier salaris marktconform is. Een dreigend conflict over 'macromeevallers' werd voorkomen door de toezegging van premier Kok dat de Kamer ingelicht zou worden indien die situatie zich zou voordoen.
Alleen GroenLinks diende een tegenbegroting in. GroenLinks achtte Paars-I1 te veel een 'reserveringskabinet' en te weinig een 'investeringskabinet'.

Raad van State: aftrek hypotheekrente geleidelijk afschaffen

De Raad van State adviseerde de regering naar aanleiding van de miljoenennota om de fiscale aftrekbaarheid van de hypotheekrente 'op den duur' af te schaffen, zoals ook een deel van de PvdA graag wil. Premier Kok herhaalde bij de presentatie van de nota dat 'dit kabinet geen wijzigingen zal doorvoeren in de aftrek van de hypotheekrente voor het eerste huis'. De Raad van State constateert dat de Nederlandse wetgeving te zeer afwijkt van andere landen. terwijl er in de EU aan meer harmonisering van de belastingstelsels wordt gewerkt. Wel bepleitte de raad een geleidelijke afschaffing van dit belastingvoordeel.
De raad was ook kritisch over de voorgestelde energieheffing omdat die voornamelijk op gezinnen drukt, die weinig aan hun energieverbruik kunnen doen. terwijl energieverslindende bedrijven worden ontzien. 'Voor een van onze grootste problemen, de bescherming van het milieu, blijven de vooruitzichten derhalve somber', aldus de Raad van State.
De raad meende ook dat het kabinet te luchtig was omgesprongen met de verwachte daling van de economische groei. 'Weer vier jaar mooi weer'?' vroeg de raad zich retorisch af.

Premier Kok ging bij de algemene beschouwingen wel in op de matiger tijden die het land te wachten staan, maar zijn woorden leken vooral gericht aan het adres van de vakbeweging FNV die bij de komende CAO-onderhandelingen een looneis van 3,5 procent op tafel zal leggen. 'Het is heel verleidelijk om in de staart van een hoogconjunctuur te denken dat het eigenlijk nog niet zover is, zeker bij de huidige krapte op de arbeidsmarkt,' aldus de premier.
Andere critici meenden dat ook Paars-I1 weer te weinig doet voor de mensen met de lage inkomens die de afgelopen jaren nauwelijks meegeprofiteerd zouden hebben van de economische groei.

KOK BEPERKT CONTACTEN RIET RIJKSAMBTENAREN

CDA-leider De Hoop Scheffer ontdekte in september 1998 dat premier Kok een richtlijn had uitgevaardigd die rijksambtenaren verplicht ook aan parlementariërs slechts openbare informatie te verschaffen, De richtlijn was gepubliceerd in de Staatscourant van 8 juni 1998 maar was onopgemerkt gebleven. Volgens de CDA-politicus belemmerde de richtlijn de parlementariërs bij uitoefening van hun controlerende taak.
Kritische uitlatingen over het rege-

ringsbeleid van onder meer topambtenaren als Van Wijnbergen van Economische zaken en Geelhoed van Algemene zaken. leidden op 29 september tot een debat in de Tweede Kamer over de vrijheid van meningsuiting voor topambtenaren. Premier Kok wilde hen niet monddood maken maar maakte wel duidelijk dat 'opvattingen niet strijdig mogen zijn met het regeerakkoord'.

JUSTITIE

VERPLICHTE BIEDISCHE KEURING VOOR OUDEREN TOEGESTAAN

Tijdens een proefproces op 31 augustus 1998 tegen de gemeente Almere bepaalde de rechtbank van Zwolle dat de gemeente mensen van zeventig jaar en ouder mag verplichten een medische keuring te ondergaan ten behoeve van verlenging van hun rijbewijs. De rechtszaak was door de ouderenbond ANBO en de Ombudsman aangespannen namens een bejaarde inwoner van Almere.

STAATSSECRETARIS WENST GEEN APART EUROPEES ASIELRECHT

Staatssecretaris Cohen van Justitie distantieerde zich in september 1998 van een Oostenrijks voorstel aan medelidstaten van de Europese Unie om het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties op de helling te zetten en te vervangen door een eigen Europees asielrecht, met onder meer quotaregelingen voor immigratie. Het voorstel was vervat in een strategienotitie dat zijn weg vond naar het Weense dagblad *Die Presse.* De geestelijke vader van de Oostenrijkse discussienota, Manfred Matzka. van het ministerie van Binnenlandse zaken in Wenen. meent dat de VN-conventie 'niet meer toereikend is' en dat zij 'aanvulling' behoeft, vooral voor de opvang van massale vluchtelingenstromen, zoals de ontheemden uit Bosnië. De EU-landen moeten een gezamenlijke oplossing vinden in de 'strijd tegen het misbruik van het asielrecht', aldus Matzka in een vraaggesprek met het Oostenrijkse persbureau APA.
Op 17 september 1998 bekritiseerde de Stichting Centrale Opvang Vluchtelingen de overheid omdat zij zich de afgelopen jaren niet had gehouden aan afspraken met de Verenigde Naties om jaarlijks vijfhonderd politieke vluchtelingen uit te nodigen, die in een vluchtland verblijven, waar zij geen bescherming genieten.

ONDERWIJS

GEDEELTELIJK UITSTEL VAN INVOERING 'STUDIEHUIS'

Nog geen kwart van de ongeveer vijfhonderd middelbare scholen begon in augustus 1998 met het 'studiehuis', het nieuwe examenprogramma voor de hoogste klassen van havo en vwo. In het studiehuis dienen de leerlingen zelfstandig informatie te vergaren. ook buiten de school. De meeste scholen kozen voor uitstel omdat voor sommige vakken nog geen vernieuwde schoolboeken op de markt waren en veel leraren nog niet bijgeschoold waren, wegens geldgebrek en gebrek aan bijscholingscursussen. Van de 114 scholen voerden 72 het studiehuis alleen in voor de vwo-klassen.

GEEN UITZONDERING VOOR ISLAMITISCHE SCHOOL

Na een negatief advies van de staatssecretaris van Onderwijs, Karin Adelmund. besloot ook de Tweede Kamer tegen oprichting van een brede scholengemeenschap op islamitische grondslag in Rotterdam. De aanvraag was ingediend door de stichting Ibn Chaldoen. De school voldeed niet aan de geldende criteria, zoals de eis dat een scholengemeenschap minstens 1.200 leerlingen moet tellen. Samen met de gemeente had de stichting een onderzoek uitgevoerd, waaruit bleek dat de potentiële belangstelling wel voldoende was.
Op 24 september 1998 kondigde Adelmund aan zich sterk te maken voor het ontwikkelen van nieuwe stichtingsregels.

TIENDUIZENDEN LERAREN NODIG

De Algemene Onderwijsbond (Aob) maakte op 15 september 1998 bekend dat er in het lager en middelbaar onderwijs in het jaar 2002 nog 42.000 vacatures zouden zijn, zelfs als alle werkloze leraren en herintredende onderwijzers zich zouden aanmelden voor werk. Daarom stelde de bond de regering voor enkele 'onorthodoxe' stimuleringsmaatregelen te nemen, zoals het kwijtschulden van de studieschuld van mensen die een lerarenopleiding volgen.In september hadden ongeveer 17.000 oudleerkrachten te kennen gegeven belangstelling te hebben voor terugkeer in het onderwijs, na de actie van de overheid 'Weer terug voor de klas'.

VOLKSGEZONDHEID

MONOPOLIE APOTHEKEN DOORBROKEN

De Tweede Kamer ging op 2 september 1998 akkoord met een wetsvoorstel waardoor ziekenhuizen ook aan patiënten buiten het ziekenhuis medicijnen mogen leveren. Daarvoor was een wijziging van de Wet op de geneesmiddelenvoorziening nodig. De Kamer stemde hiermee in. in de hoop dat dit zou helpen de groeiende kosten voor medicijnen te beteugelen. Ziekenhuisapothekers kunnen vaker ko tingen bedingen.

REGULERING HANDEL IN GEVAARLIJKE CHEMISCHE STOFFEN

Op 11 september 1998 ondertekenden enkele tientallen landen, waaronder Nederland, in Rotterdam een nieuw VN-verdrag om de risico's van de handel in gevaarlijke chemische stoffen aan te pakken. De belangrijkste bepaling is dat uitvoerende landen eerst toestemming van de invoerlanden moeten verkrijgen. De lijst van stoffen waarvoor toestemming nodig is. bestaat voorlopig uit 22 bestrijdingsmiddelen en nog vijf andere chemicaliën. Invoerende landen mogen bepaalde stoffen echter niet verbieden om hun eigen productie ervan te beschermen tegen buitenlandse concurrentie.

ONDERZOEK NAAR VLIEGRAMP IN BIJLMER

Een parlementaire werkgroep bestaande uit kamerleden van PvdA, CDA, VVD, D66 en GroenLinks adviseerde de regering op 17 september 1998 unaniem een onderzoek naar de Bijlmerramp in te stellen, waar nodig in de vorm van een parlementaire enquête. Op 4 oktober 1992 stortte een Israëlische El Al-Boeing op een flat in de Bijlmer neer. Het onderzoek zou zich moeten richten op de aard van de lading, de rol van diverse overheidsdiensten en gezondheidsklachten van omwonenden.
Vragen over de ramp, die nog steeds open staan, zijn onder meer de volgende:
1. Wie heeft de vrachtdocumentatie op de avond van de ramp verzameld?
2. Waaruit bestond de lading van het toestel? Over twintig ton goederen bestaat nog steeds onduidelijkheid. Waarom werd geen gebruik gemaakt van nuttige contacten die het ministerie van EZ met de Amerikaanse douane had om het karakter van de lading te achterhalen?
3. Waarom is de cockpit voice recorder (de zwarte doos) nooit gevonden'? Hoe kan het dat ook andere belangrijke gegevens zoals videobanden verdwenen zijn'?

4. Hoc kon 152 kilo verarmd uranium, dal het vliegtuig bevatte. zijn zoekgeraakt en waarom is dat feit nooit onderzocht?
5. Welke instanties zijn op de rampplek geweest, wat was de rol van inlichtingendiensten?

SMARTENGELD VOOR ASEESTSLACHTOFFERS

Staatssecretaris Hoogervorst van *So*ciale Zaken maakte op 23 september bekend dat een nieuwe instantie. het Instituut Asbestslachtoffers. vanaf 1999 zal zorgdragen voor een snelle afhandeling van schadeclaims van asbestslachtoffers. Zij zullen een vast bedrag van 90 duizend gulden smartengeld kunnen ontvangen.

VERKEER EN WATERSTAAT

'DETAILS INFRASTRCCTUUR GEEN ZAAK VAN PARLEMENT'

Op 10 september 1998 publiceerde de Raad voor Verkeer en Waterstaat een rapport over verbetering van de besluitvorming rond infrastructuur-projecten. In het rapport. getiteld 'Ambities bundelen, advies over de inpassing van infrastructuur', wordt de aanbeveling gedaan dat de Tweede Kamer zich niet meer moet bemoeien met de details van nieuwe spoorlijnen en dergelijke. maar alleen een 'programma van eisen' zou moeten opstellen voor elk project, waardoor bijvoorbeeld milieugroepen en omwonenden meer mogelijkheden tot inspraak krijgen en al in een vroeg stadium bij projecten betrokken kunnen worden. Volgens de Raad zou het ministerie van Verkeer en Waterstaat ook meer moeten samenwerken met andere ministeries.

LANDBOUW

KRITIEK RAAD VAN STATE OP VARKENSWET. KORT GEDING TEGEN STAAT

Volgens een advies van de Raad van State dat eind augustus 1998 uitlekte, is de 'Reconstructiewet Concentratiegebieden Varkenshouderij' te duur en op een aantal punten te willekeurig. De raad meende dat de problemen in de varkensfokkerij beter met reeds bestaande wetgeving aangepakt konden worden. Als de Reconstructiewet ingang zou vinden. zouden vele boeren gedupeerd worden en geen enkele compensatie ontvangen, aldus de raad. Het college zag ook het nut niet in van de voorgestelde varkensvrije zones. Bovendien zou het instellen van reconstructiecommissies die de wet moeten uitvoeren, volgens het college in strijd zijn met de Provinciewet

Vijfhonderd boeren volgden op 1 september 1998 in een speciale tent bij het Haagse Paleis van Justitie en op de publieke tribune een kort geding tegen de staat, aangespannen door de Nederlandse Vakbond Varkenshouderij, die zich verzette tegen de manier waarop de overheid de varkensstapel met twintig procent wil verminderen. via de Wet Herstructurering Varkenshouderij. De president van de rechtbank probeerde de landsadvocaat op ideeën voor een compromis te brengen, maar deze bleek daarvoor geen mandaat te hebben. Op 11 september deed de rechtbank uitspraak: de varkenswet hoefde niet opgeschort te w-orden. Het ministerie zegde de rechtbank toe dat boeren die de wet negeren en hun aantal varkens niet met tien procent verminderen voor eind 1998, in de eerste helft van 1999 niet vervolgd zullen worden. Dit in verband met het wachten op een uitspraak in een bodemprocedure die de boeren hadden aangespannen, omdat de wet in strijd zou zijn met Europese wetgeving.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

SHELL EN TEXACO GAAN SAMENWERKEN IN EUROPA

Het energiebedrijf Shell en de oliemaatschappij Texaco kondigden op 3 september 1998 aan samen te gaan werken bij de verkoop en raffinage van olie in Europa. Evenals in de VS fuseren de bedrijven niet. Als gevolg van dalende winsten door de lage olieprijs streefden meer oliebedrijren naar schaalvergroting. British Petroleum dat al samenwerkte met Mobil, nam eerder Amoco over.

KPN MOET TARIEVEN VERLAGEN

De toezichthoudende o ganisatie voor de telefoniemarkt, de Opta. besliste op 4 september 1998 dat KPN de tarieven voor het binnenlands telefoonverkeer moest verlagen. Volgens KPN was het besluit 'niet meer of minder dan een ramp' en zou het besluit de KPN 1,1 miljard gulden kosten. De tarieven moesten met een kwart tot een derde omlaag, terwijl het abonnementstarief voor een ISDN-verbinding omhoog moest, omdat dit onder de kostprijs wordt aangeboden.

NIEUWE RAPPORTEX OVER UITBREIDING SCHIPHOL

De politieke partijen in de Tweede Kamer beklaagden zich op 4 september 1998 over het gebrek aan eenduidigheid van vier nieuwe rapporten over de opvang van de groei van de luchtvaart. In deze rapporten werden vier opties uitgewerkt: uitbreiding van Schiphol, een kunstmatig eiland in de Noordzee, een vliegveld in Flevoland en ren vliegveld in de Tweede Maasvlakte. De laatste optie werd door alle partijen verworpen wegens veiligheidsaspecten.
Op basis van deze rapporten 'komt geen van de varianten er zonder meer als beste uit'. schreef NRC *Handels*blad, die op 4 september een uitgebreide samenvatting van alle vier de opties gaf.
Minister Netelenbos van Verkeer zei op 15 september voor de NOS-televisie het gebruiksplan van Schiphol over de opvang van passagiers in 1999 af te wijzen omdat hierdoor tweeduizend meer woningen last zouden krijgen van het lawaai op en rond het vliegveld.

ING VERGROOT BELANG IN BHF

ING-bank kondigde op 15 september 1998 aan haar belang in de Duitse BHF-bank uit te breiden tot 39 procent (dit was bijna vijf procent) en daarvoor ten minste 2,8 miljard gulden te betalen. Daardoor zou BHF de vertegenwoordiger van ING in Duitsland worden. Qua omvang is BHF de zesde aan de Duitse effectenbeurs genoteerde bank.

BEDRIJFSLEVEN WIL NIET INVESTEREN IN BETUWELIJN

Het kabinet bleek in september 1998 besloten te hebben om voor de aanleg van de Betuwelijn 3,5 miljard gulden uit de aardgasbaten te gebruiken. Het bedrijfsleven bleek niet in de nieuwe spoorlijn te willen investeren, waardoor een gat in de financiering was ontstaan. 'Bij de Kamerbehandeling van het besluit om dc Bctuwclijn aan te leggen is het meedoen van bedrijven aan de financiering gebruikt als argument om de lijn aan te leggen: dat bewees immers dat de markt er wat in zag'. resumeerde NRC Handelsblad op 17 september 1998. 'Mocht de private financiering niet rondkomen, dan moest het besluit worden herovenwogen, zei minister van Verkeer en Waterstaat Maij-Weggen eind 1993 in de Tweede Kamer. Inmiddels is de bou begonnen', aldus de krant.

SCHADE WATEROVERLAST 600 MILJOEN

De schade in de provincies Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland als gevolg van overstromingen en andere wateroverlast. waarbij naar schatting 11.000 ha. landbouwgrond ernstig te lijden heeft gehad. leek half september 1998 op te lopen tot ruim 600 miljoen gulden. Het kabinet besloot om het criterium voor een waterschadevergoeding op grond van de Wet Tegemoetkoming Schade te verlagen van 75 millimeter regen in één dag naar 100 millimeter in twee dagen. Hierdoor zouden ook zwaar getroffen agrarische bedrijven in het Noordoosten van Nederland voor schadevergoeding in aanmerking kunnen komen.

WETENSCHAP EN CULTUUR

ONDERZOEK REKENKAMER NAAR AANKOOP MONDRIAAN

De Algemene Rekenkamer maakte op 2 september 1998 bekend een onderzoek te zijn begonnen naar de schenking van 110 miljoen aan de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit door de Nederlandsche Bank. In het parlement was twijfel gerezen of Minister Gerrit Zalm van Financiën deze schenking had mogen goedkeuren, aangezien deze het budgetrecht van de Tweede Kamer zou aantasten. Zalm bleek de schenking bovendien voor de Kamer geheim gehouden te hebben. Het besluit werd nog door het demissionaire kabinet genomen. Voor het geld werd het schilderij Victory Boogie Woogie van Piet Mondriaan aangekocht.

DEFENSIE

VAN KEMESADE PRESENTEERT RAPPORT OVER SBRENICA

Na zes weken onderzoek presenteerde oud-minister van Onderwijs Jos van Kemenade (PvdA) zijn conclusies over het optreden van het ministerie van Defensie na de val van de Bosnische stad Sbrenica in juli 1995. Van Kemenade signaleerde vele 'opmerkelijke tekortkomingen, onzorgvuldigheden en gebreken', maar voerde die terug op 'onkunde, geen onwil' van de defensietop. Defensie heeft geen informatie in de doofpot willen stoppen. 'Van Kemenade oordeelt niet zachtzinnig over de gebrekkige informatievoorziening'. schreef *de* Volkskrant op 23 september 1998. 'Hij spreekt van communicatiestoornissen binnen Defensie. niet altijd informeren van de politieke leiding. onvoldoende aandacht voor mogelijk wangedrag van Nederlandse militairen; een lakse houding van het Openbaar Ministerie en een verwarrende dubbelrol van de Koninklijke Marechaussee.'

BUITENLANDSE ZAKEN

VERBOD UITVOER CHEMISCHE STOFFEN NAAR SOEDAN

Het ministerie van Economische Zaken heeft de export van chemische stoffen voor de bereiding van kunstmest naar Soedan verboden, zo maakte NRC *Handelsblad* van 1 september 1998 bekend. Het zou om stoffen gaan die ook voor de productie van gifgassen gebruikt kunnen worden.

MINDER GELD VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Minister Evelien Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking maakte op 4 september bekend dat er minder geld is voor de eigenlijke taken van haar ministerie als gevolg van de 134 miljoen die Nederland bijdraagt aan de schuldsanering van Indonesië (in totaal 7.9 miljard dollar) en het geld dat haar ministerie moet afstaan voor opvang van vluchtelingen in Nederland. Eerder gaf de minister aan te willen snoeien in het aantal Derde Wereldlanden dat hulp ontvangt.

NOODHULP NAAR GENDARJIERIE RWANDA

Op 15 september 1998 vroeg het CDA-Kamerlid Jacques de Milliano een Kamerdebat aan over de hulp aan Rwanda, groot 1,5 miljoen gulden, die onder meer besteed was aan renovatie van een schoolgebouw voor de nationale gendarmerie van het land. Deze politietroepen zijn onderdeel van het Rwandese ministerie van Defensie en vechten mee in conflictgebieden in het land, waar volgens Amnesty International inmiddels 'duizenden burgers' zijn gedood. Het hulpproject valt onder een programma van de Verenigde Naties.

OVERLEDEN

GUUS VLEUGEL, TEKST- EN TONEELSCHRIJVER

Op 13 augustus 1998 overleed Guus Vleugel op 66-jarige leeftijd in Amsterdam. Vleugel werd geboren in Goes op 29 april 1932. Hij werd als cabaretauteur ontdekt door Wim Sonneveld. In de jaren zestig werd hij de belangrijkste tekstschrijver van het maatschappijkritische Cabaret Lurelei. Zijn teksten waren scherp, satirisch en cynisch. wat enkele malen tot hevige reacties leidde. Het lied 'Arme ouwe' uit 1966 over koningin Juliana, leverde hem een procesverbaal op. Het ministerie van Defensie was erg ongelukkig met het toneelstuk 'Srebrenica!' over de rol van 'Dutchbat' in Bosnië. dat hij samen met zijn levenspartner Ton Vorstenbosch schreef en dat in 1996 op de planken kwam.
Samen met Vorstenbosch schreef hij nog andere succesvolle toneelstukken zoals ' De miraculeuze come-back van Mea L. Lohman' en 'Sterke drank in Oud-Zuid', waarin hij verschillende milieus genadeloos portretteerde. Zijn laatste toneelstuk 'Facelift' over rijke Nederlanders in België. verscheen in 1998. Ook in zijn columns in HP/De Tijd liet hij zich zien als een scherp criticus van het menselijke doen en laten. In 1972 kreeg Guus Vleugel de Van der Hoogtprijs voor zijn totale cabaretpoëzie.

WILLEM DREES JR., POLITICUS

Oud-minister Willem Drees jr. is op 3 september 1998 op 75- jarige leeftijd in zijn woonplaats Den Haag overleden. Hij werd geboren op 24 december 1922, eveneens in Den Haag. Hij doorliep een briljante carrière bij het ministerie van Financiën en werd daar thesaurier-generaal. De toenmalige minister van Financiën Lieftinck meende in 1952 dat de 'jonge Drees' de beste opvolger van zijn vader zou zijn. Willem Drees sr. was op dat moment minister-president. Voor hem was dit echter onbespreekbaar. aangezien hij verwijten van nepotisme vreesde.

Willem Drees jr. was vooral bekend door zijn betrokkenheid bij DS'70. Deze politieke partij werd door dissidente PvdA'ers in 1970 opgericht. In 1971 werd Willem Drees lijsttrekker voor de Tweede Kamer-verkiezingen. De partij deed het onverwacht goed en bleek onmisbaar te zijn voor de vorming van een confessioneel-liberaal kabinet met Biesheuvel als premier. Drees werd minister van Verkeer en Waterstaat.
Hij haalde zich al snel de woede van de autolobby op de hals door de auto duurder te maken ten gunste van het openbaar vervoer. Hij was van mening dat Nederland dicht zou slibben met auto's als krachtige maatregelen zouden uitblijven. Enkele maanden later veroorzaakte Drees een kabinetscrisis. omdat hij het niet eens was met extra bezuinigingen bij het openbaar vervoer.

Willem Drees bleef vervolgens nog tot 1977 lid van de Tweede Kamer. Zijn partij had toen riog slechts één zetel over. Drees stond deze af ten gunste van een partijgenoot. Terugkijkend op het politieke programma van DS'70 zei Drees later dat de ideeën van zijn partij te divers waren en te ver afweken van de bekende links-rechts clichés om aan te spreken bij een grotere aanhang. De milieuparagraaf van zijn partij was bijvoorbeeld veel linkser dan die van de PvdA, terwijl de ideeën over het financiële beieid meer leken op het financiële beleid uit de jarenvijftig.

Na zijn vertrek uit de politiek werd hij lid van de Algeinene Rekenkamer. Hij ging in 1984 met de vut. Daarmee was zijn werkzame leven echter nog niet beëindigd. Aan het einde van de jaren tachtig werd hij voorzitter van een commissie die de toekomst van de AOW moest onderzoeken.

H.J.A.BOMERS,
ROOMS-KATHOLIEK BISSCHOP

Op 12 september 1998 overleed bisschop Bomers van het bisdom Haarlem op 62-jarige leeftijd aan een hartstilstand. De boerenzoon Henricus Joseph Aloysius Bomers werd op 19 april 1936 in Eibergen geboren. Bomers werd in 1964 tot priester gewijd en vertrok in 1967 naar Ethiopië. In 1984 volgde hij de overleden bisschop Zwartkruis op als bisschop van Haarlem.

De Nederlandse bisschoppen verklaarden na het overlijden van Bomers dat 'er een man is heengegaan, die in grote trouw en plichtsbetrachting zijn zware ambt heeft uitgeoefend'. Bomers werd alom gezien als een rechtlijnig conservatief bisschop die zich hield aan de voorschriften van Rome. In zijn bisdom was hij niet geliefd. De priesterraad zei in 1994 niet verder met hem te willen werken en de Vereniging van Pastoraal Werkenden (VPW), waarbij driekwart van de priesters en pastoraal werkers zijn aangesloten, verklaarde 'geen zinvol contact met hem te kunnen krijgen', omdat hij aan zijn eigen lijn vasthield. De VPW eiste. hoogst ongebruikelijk. het aftreden van Bomers als bisschop.
Aangezien bisschop Bomers het niet eens was met de euthanasiewetgeving en de Wet gelijke behandeling, gaf hij zijn lidmaatschap van het CDA op en werd hij lid van de behoudende roomskatholieke partij KPP.

(Vorige berichtenpag. 525/1 - 1998)

BELGIË

BINNENLAND

VERVOLG AFFAIRE-DUTROUX

Nasleep ontsnappingspoging Dutroux

De mislukte ontsnappingspoging van kindermoordenaar Marc Dutroux uit het gerechtsgebouw van Neufchâteau op 23 aprii 1998. leidde tor een onderzoek naar wie verantwoordelijk was voor de onvoldoende bewaking van 'volksvijand nummer één'. De minister van Justitie verklaarde op 3 mei 1998 dat de lokale politiecliefs, de rijkswachters die belast waren niet de bewaking van Dutroux en de magistratuur van Neufchatcau. gezamenlijk verantwoordelijk waren voor de ontsnapping van Dutroux. De reconstructie van het debacle. die op 6 mei 1998 werd uitgevoerd, gaf geen antwoord op de tegenstrijdigheden in de verklaringen van de betrokkenen. Volgens een later officieel ontkend bericht in *De Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Linzburg* van 6 mei 1998 zou Dutroux op 29 april opnieuw hebben geprobeerd te ontsnappen. Deze poging werd volgens de kranten slechts op het nippertjeverijdeld.
Uit de gang van zaken werd wèl de conclusie getrokken dat Dutroux zo min mogelijk zou moeten reizen, om de kansen op ontsnapping te verminderen. Op 7 mei werd bekendgemaakt dat de Raadkamer voortaan in de gevangenis van St-Hubert vergadert over Dutroux en dat Dutroux zijn dossiers in de gevangenis van Aarlen kan inzien.
De Dutroux-affaire bleef veel extra geld en mankracht kosten. Op 4 juni werd onthuld dat de zaak al ruim elf miljoen gulden méér heeft gekost dan de gemiddelde rechtszaak.

Omstreden opheffing voorarrest Dutroux

De Raadkamer van Neufchâteau hief op 14 mei 1998 het aanhoudingsbevel van Dutroux op voor de zaken. waarvoor hij in voorarrest zit. zoals de moord op zijn vroegere compagnon Weinstein en de ontvoering van de meisjes. Hierdoor zou Dutroux niet werkelijk vrijkomen. omdat hij nog minstens tot 2002 achter de tralies zou blijven vanwege een eerdere veroordeling. Hij zou door deze maatregel wel het recht verliezen om dossiers in te zien.
Het besluit van de raadkamer leidde tot hevige commotie in het land omdat de juridische achtergrond niet werd uitgelegd; waardoor de maatregel op groot onbegrip stuitte. Op 26 mei 1998 werd de beslissing herroepen door de Kamer van Inbeschuldigingstelling van Luik. Dutroux bleef derhalve in voorlopige hechtenis en kon zijn dossiers weer inkijken. Op 10 september werd bekend dat de dossiers van Dutroux en andere verdachten voortaan werden gekopieerd en bezorgd bij verdachten in hun respectievelijke gevangenissen.

Rijkswachters bekeuren niet meer

Op 9 mei 1998 verklaarde de voorzitter van de rijkswachtbond SFBR, dat de rijkswachters van sommige eenheden hadden afgesproken voorlopig geen burgers meer te verbaliseren Zij zouden bespot u-orden sinds de ontsnappingspoging van Dutroux. Een woordvoerster van de Rijkswacht verklaarde geen weet te hebben van de bekeuringsangst van de rijkswachters, maar noemde hun gedrag 'onaanvaardbaar'.

Deridder naar Interpol

Op 15 mei 1998 werd bekend dat generaal-majoor Herman Fransen de nieuwe commandant van de rijkswacht wordt. Fransen volgt luitenant-generaal Willy Deridder op, die zijn functie ter beschikking stelde na de ontsnapping van Dutroux. Deridder werd op 1 september 1998 aangesteld in Lyon als juridisch adviseur van de secretaris-generaal van Interpol.

Kritiek Kamer op Wathelet

Op 6 mei 1998 keurde de Kamer een motie goed waarin oud-minister van Justitie Melchior Wathelet (PSC) werd verzocht 'zijn verantwoordelijkheid op te nemen'. Wathelet was persoonlijk verantwoordelijk voor de beslissing om Dutroux in 1992 vervoegd op vrije voeten te stellen, in verband met het cellentekort in België. Niettemin had de regeeing hem na het losbarsten van de Dutroux-affaire voorgedragen als rechter bij het Europese Hof van Justitie. Eerdere oproepen om zijn functie neer tc Icggen had Wathelet genegeerd. 'Pas als de politieke hoofdverantwoordelijke voor de verloedering van het gerecht opstapt, (...) zullen ook magistraten bereid zijn om hun post te verlaten', schreef de krant *De Morgen* op 4 mei 1998. Het Europees Parlement besloot op 13 mei 1998 om zich niet uit te spreken over de positie van Wathelet. Naar aanleiding van de ontsnapping van Dutroux kwam ook de Luikse procureur-gene aal Anne Thily onder druk te staan om af te treden.

Getuige vermoord

Op 7 mei 1998 legden de ouders van het vermoorde meisje Melissa Russo en de journalist Michel Bouffioux een nieuwe verklaring af bij de p ocureur van Neufchateau. Zij maakten daarna bekend dat een belangrijke getuige inzake de lakse behandeling van Melissa's verdwijning in april 1998 in Luik is vermoord. Deze getuige had in 1996. tijdens een onderzoek naar autozwendel waarbij Dutroux betrokken zou zijn. een relatie gelegd tussen de autozwendel en de verdwijning van Melissa en ook Julie Lejeune. Door de 'guerre des flics'. de rivaliteit tussen de verschillende politiedieristen, zou de informatie van deze getuige niet tijdig gebruikt zijn. r

Rijkswachters vrij van rechtsvervolging

De onderzocksraad van de rijkswacht sprak op 16 juni 1998 de rijkswachters Schot. Legros en Michaux vrij van rechtsvervolging. Deze rijkswachters waren beschuldigd van ernstige tekortkomingen in hun onderzoek naar de ontvoering van Melissa en Julie in 1995. Op 18 juni 1998 werd in dezelfde zaak ook majoor Decraene vrijgesproken. De Raadkamer van Neufchateau had op 29 mei het autozwendeldossier al overgeheveld van het parket in Neufchateau naar het gerecht in Nijvel.

Aanstelling kinderrechtencommissaris

Op 13 mei 1998 werd Ankie Vandekerckhove benoemd als eerste Vlaamse kinderrechtencommissaris. Het is de bedoeling dat zij een Commissariaat voor de Kinderrechten uitbouwt dat in 1999 in werking zal treden.

Wiener neemt ontslag

Child Focus. het Europees Centrum voor Vermiste en Seksueel Uitgebuite kinderen, verklaarde op 2 juni 1998 dat de pas aangestelde directeur Christian Wiener zijn ontslag had genomen. Het ontslag volgde op een intern bestuursbesluit van het Centrum oin de activiteiten meer te richten op internationale fondsenwerving.

Schorsingen in X1-zaak

Op 4 juni 1998 werd bekend dat adjudant Patrick De Baets en wachtmeester Aimé Bille voorlopig uit de BOB. de bijzondere opsporingsdienst van de rijkswacht, werden gezet. De rijkswacht van Brussel begon een onderzoek naar de wijze waarop zij het getuigenis van Regina Louf hadden behandeld, een vrouw die jarenlang seksueel misbruikt zou zijn en onder meer getuige zou zijn geweest van de moord op een medeslachtoffer. Het dagblad De Morgen had een uitvoerig onderzoek ingesteld naar de behandeling van Louf. die bij de poiitie te boek stond als 'getuige X1'. Laurent Arnauts, de advocaat van één van de X-getuigen. werd op 5 juni 1998 door een onderzoeksrechter beschuldigd van laster. Arnauts had in de media vijf Brusselse rijkswachters beschuldigd van beroepsfouten

Proces tegen staat

Op 30 juni 1998 begon voor de burgerlijke rechtbank van Brussel het proces dat de ouders van Eefje Lambrecks hadden aangespannen tegen de Belgische staat. Zij eisten een smartengeld voor de schade die zij hebben geleden door de ontvoering van hun dochter cn de ondermaatse behandeling daarvan door politie en justitie. De rechtbank schortte het proces op 29 september op omdat een civiel geding niet vooruitlopen kan op een strafprocedure.

Opvolgingscommissie krijgt beperkte inzage dossiers

De zogenaamde 'opvolgingscommissie' die op de uitvoering moet toezien van aanbevelingen van de commissie-Verwilghen, mag in de toekomst alleen dossiers inzien die reeds zijn overgemaakt naar het gerecht en diverse tuchtorganen en mag ook niet meer zelf getuigen ondervragen. De commissie-Verwilghen werd ingesteld om de politieke verantwoordelijkheden en die van politie en justitie te onclerzoeken in de affaire-Dutroux en aanverwante zaken. Verwilghen had samen met kamerleden van de milieupartijen Agalev en Ecolo een inotie in de Kamer ingediend om de 'opvolgingscommissie' ruimere mogelijkheden tot inzage te geven maar de motie werd geamendeerd op dit punt en vervolgens op 3 juli 1998 door een ruime meerderheid goedgekeurd. Volgens de indieners van de oorspronkelijke motie kan de 'opvolgingscominissie' zijn toezichthoudende werk niet goed doen zonder toegang tot alle dossiers.

'Morkhoven' geeft materiaal aan Nederlandse politie

Half juli 1998 werd Nederland opgeschrikt door onthullingen over een kinderporno-handelaar die jarenlang ongestoord vanuit Zandvoort via Internet kinderporno had verspreid In Zandvoort werden duizenden afbeeldingen gevonden van seksuele handelingen in zeer ernstige vorm' met kinderen die soms nog geen twee jaar oud waren De afbeeldingen werden gevonden in de Zandvoortse woning van ene G Ulrich die kort tevoren vermoord werd in Italie De regiopolitie van Kennemerland waaronder Zandvoort valt, formeerde een speciaal team van vijftien man na de vondst in Zandvoort om een onderzoek naar het klantennetwerk op te zetten

De leden van de Belgische 'Werkgroep Morkhoven', die zichzelf afficheren als bestrijders van kinderporno en pedofielen. raakten nauw betrokken bij de Zandvoortse zedenzaak. De werkgroep zei over harde bewijzen te beschikken dat de handelaars de foto's aan een vaste groep afnemers verstuurden. in onder meer Rusland, de Verenigde Staten en Israël. De werkgroep weigerde echter aanvankelijk haar bewijsmateriaal over te dragen aan de Nederlandse politie. waarna de Belgische sterke arm een inval deed bij de Wcrkgroep. Woordvoerder Marcel Vervloesem werd samen met een ander lid meegenomen voor verhoo .
Nadat de Werkgroep garanties had gekregen dat de opsporingsdiensten van verscheidene landen het bewijsmateriaal van Morkhoven niet zouden negeren, droeg de Werkgroep een deel van het materiaal, in de vorm van diskettes en cd-roms, op 21 juli over aan de politie van Kennemerland. De Nederlandse actualiteitenrubriek Nova had kort tevoren een uitzending aan het kinderporno-materiaal gewijd.

Internationale opsporingsactie kinderporno

In België en elf andere landen werden op 2 september 1998 huiszoekingen en arrestaties ve richt in het kader van een actie tegen een internationaal netwerk dat handelt in kinderporno via Internet. Bij de actie die opereerde onder de codenaam 'Cathedral'. werden drie Belgen opgepakt. Op 3 september werden twee van hen beschuldigd van het bezit en de verspreiding van foto- en filmmateriaal met kinderporno, de andere verdachte werd vrijgelaten.
Volgens de Britse krant *The Observer* van 6 september 1998 zou de Britse politie die de operatie coördineerde; zeker 200 verdachte personen over het hoofd hebben gezien.

Psychologische begeleiding van seksuele delinquenten

De Vlaamse regering sloot op 14 juli 1998 een samenwerkingsakkoord met de federale regering op het vlak van begeleiding en behandeling van seksuele delinquenten. waarop gaande de Dutroux-affaire ook veel kritiek was gekomen.

De Vlaamse overheid beloofde in centra voor algemeen welzijnswerk en geestelijke gezondheidszorg te investeren. terwijl de federale justitie meer personeel zal aanstellen voor de ambulante begeleiding van delinquenten en voor gespecialiseerde psychosociale teams. Delinquenten die verdacht worden van seksueel misbruik van minderjarigen, zullen worden doorverwezen naar centra van geestelijke gezondheidszorg. Andere seksuele delinquenten zullen voor begeleiding vooral doorverwezen worden naar centra voor algemeen welzijnswerk.

Grafé niet vervolgd

De Raadkamer van Luik ontsloeg op *11* september *1998* ex-minister Jean-Pierre Grafé van rechtsvervolging in een pedofiliezaak die dateert van *1996*

ESCALATIE IN TAALKWESTIE

Ophef over circulaire van Vlaamse minister Peeters

In mei *1998* ontstond een ingewikkeld juridisch steekspel rond een circulaire van de Vlaamse minister van Binnenlandse zaken Leo Peeters. In deze brief werden Franstalige Belgen in alle zes zogenaamde faciliteitengemeenten verplicht zich aan een nieuwe regeling te onderwerpen voor onder meer de verzending van officiële brieven. belastingaanslagen en dergelijke aan Franstalige burgers. Voorheen hoefden Franssprekenden zich slechts eenmaal als Franstalig bij hun gemeente te laten registreren en kregen vervolgens de rest van hun leven alle officiële post in het Frans.
Op *22* mei 1998 verkondigde auditeur John Lust van de Raad van State dat Peeters weliswaar met zijn circulaire buiten zijn boekje was gegaan en dat de zes zogenaamde faciliteitengemeenten rond Brussel dus niet verplicht waren de circulaire toe te passen, maar Peeters werd niet gedwongen zijn circulaire in te trekken. Daarover zou de Raad zich pas vermoedelijk in het najaar of nog later uitspreken. Ook op *10* juli verwierp de Raad klachten over de circulaire omdat klagers niet voldoende Bonden aantonen schade hiervan te onder\-inden.
Gezien de problemen met de interpretatie van de bestaande taalwetgeving besloot de provincie Vlaams-Brabant op *29* juli een uitvoerig onderzoek naar ontwikkelingen in de faeiiiteitengemeenten in te stellen.

De burgemeesters van de faciliteitengemeenten besloten op 19 augustus *1998* om zich tot de Vlaamse premier en de voorzitters van de Vlaamse partijen te wenden. De gemeenteraad van Panne besloot op 20 augustus de brief van Peeters aan de Franstalige inwoners voorlopig op te schorten. In Voeren werden op *8* september *1998* aanslagbiljetten voor de Vlaamse oppervlaktewaterbelasting verspreid, die conform de circulaire in het Nederlands waren opgesteld. De 'Action fouronnaise' reageerde hierop verontwaardigd. Op *8* september *1998* werd bekend dat Peeters de inning van de milieubelasting door de faciliteitengemeente Wezembeek-Oppem had vernietigd. omdat deze gemeente de aanslagbiljetten ook in het Frans wenste te versturen.
FDF-voorzitter Olivier Maingain verlangde op *29* september *1998* dat de Franse gemeenschap meer juridische en administratieve hulp aan de Franstaligen in de faciliteitengemeenten zou geven om de gevolgen van de circulaire op te vangen.

De Vlaamse overheid maakte op 24 juli geld vrij om jonge Vlaamse gezinnen te steunen die in de Vlaainse rand rond Brussel grond willen kopen om een huis te bouwen. Het maximum per gezin wordt *60.000* frank per jaar en *1.2* miljoen over een periode van twintig jaar per gezin. Het ministerie van Huisvesting. waar Peeters de scepter zwaait, zal jaarlijks vijftig miljoen frank voor dit stimuleringsbeleid uittrekken.

Happart verhuist naar Luik

Op 20 september *1998* maakte José Happart Europarlementslid voor de PS en de bijna legendarische leider van de Franstalige Voerenaars, bekend dat hij vanwege de taalproblemen in Voeren naar Luik verhuist

Woedende reactie op rappo t-Columberg

Op 25 augustus *1998* werd de inhoud van het rapport bekend dat de Zwitserse commissaris Dumeni Columberg in opdracht sari de Raad van Europa maakte over de taalsituatie in de rand rond Brussel. Volgens Columberg kan België beter volledig tweetalig worden, moet de circulaire van Peeters ingetrokken worden en dient er een referendum te komen over een eventuele aansluiting van de faciliteitengemeenten bij het tweetalige Brusselse Gewest. Ondanks het niet-bindende karakter van het rapport leidde Columbergs aanbevelingen tot furieuze reacties van Vlaainse politici. Een zwaar aangepast rapport waarin de passages over de circulaire, de tweetaligheid van België en het referendum waren geschrapt. werd op 3 september 1998 goedgekeurd door de commissie voor Juridische Aangelegenheden en Mensenrechten van de Raad van Europa. Op 25 september *1998* nam de plenaire vergadering van de Raad een geamendeerde ontwerpresolutie naar aanleiding van het rapport aan.

Erkenning bibliotheek bedreigd

De Vlaams minister van Cultuur Luc Martens dreigde op *9* juli *1998* om per *1* januari *1999* de erkenning in te trekken van de openbare bibliotheek van Wezenibeek-Oppem. een gemeente bij Brussel. Reden hiervoor was dat het percentage Nederlandstalige boeken in deze bibliotheek onder de vereiste 75 procent ligt en dat het door Franstaligen gedomineerde gemeentebestuur van deze faciliteitengemeente geen aanstalten maakt om hierin in de nabije toekom-st verandering te brengen. Om de norm te halen moeten enkele duizenden Nederlandstalige boeken worden bijgekocht. Door het verlies van de erkenning zou de gemeente miljoenen subsidies - onder meer bedoeld voor personeelskosten -verliezen.

r

HERRIAN DE CROO MINISTER VAN STAAT

Op voordracht van premie Dehaene heeft VLD-kamerlid en voormalig minister Herman De Croo op 3 juni *1998* de eretitel van minister van Staat ontvangen.

VLAAMS PARLEMENT NEEMT 'REPRESSIEDECKEET' AAN

De Vlaams regering keurde op 23 juni *1998* het zogenaamde repressiedecreet goed, ook wel het Suikerbuik-decreet genoemd, dat voorziet in de toekenning van uitkeringen aan bepaalde slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en van de latere repressie van collaborateurs Benadrukt werd dat het decieet

zich enkel richtte op repressieslachtoffers die al gratie of eerherstel hadden gekregen. maar dat nam niet weg dat het decreet voor grote verontwaardiging zorgde bij onder meer vroegere leden van het Belgische verzet tegen de Duitse bezetting.
De Senaat tekende op 23 juni 1998 bij het Arbitragehof beroep aan tegen het repressiedecreet. Het Waalse parlement gaf zijn voorzitter. Yvon Biefnot, op 8 juli de opdracht beroep in te stellen tegen het decreet bij het Arbitragehof. Op 15 september 1998 nam de Provincieraad van Vlaams-Brabant een motie tegen het decreet aan, die was ingediend door de Union des Francophones.

ACTIES TEGEN PROPAGANDA VLAAMS BLOK

De Kamer werd op 13 juli 1998 tijdens een plenaire zitting gedwongen om een nieuw wetsvoorstel dat partijen die racistische propaganda maken, financieel afstraft, terug te sturen naar de commissie voor binnenlandse aangelegenheden. Het Vlaams Blok had meer dan 1.700 amendementen ingediend. de meerderheidspartijen één. Het wetsvoorstel was ingediend door de PS'ers Claude Eerdekens en Charles Janssens. Op 2 september 1998 bleek dat de Raad van State zich tegen het voorstel keerde; omdat alleen het gerecht bevoegd zou zijn strafbare feiten vast te stellen. Het idee was om de staatsbijdrage aan de partijkassen te verminderen ingeval een partij zich schuldig maakte aan racistische uitlatingen. De regeringspartijen hadden daarbij vooral het Vlaams Blok op het oog.

Toen eind juli in Elsene een postbode bedreigd werd omdat hij folders van het Vlaams Blok verspreidde en enkele postbodes weigerden om het propagandamateriaal van deze partij in de bus te stoppen, schortte de Belgische PTT de bezorging van de folders op met een beroep op een wet uit 1991 die stelt dat de Post geen post mag verspreiden die in strijd is met de goede zeden of die de openbare orde verstoort. Vlaams Blokfolders werden al maandenlang in oplagen van vele honderdduizenden verspreid. vooral in Brussel en omgeving, waar de partij in haar strijd tegen stemrecht voor migranten zelfs folders in het Frans verspreidt.

Op 19 september 1998 werd bekend dal SP-voorzitter Fred Erdman een wetsvoorstel tegen racistische persmisdrijven zal indienen. Gewoonlijk worden persmisdrijven door het Hof van Assisen behandeld maar in de praktijk bleken deze misdrijven nooit voor de volksjury te komen. Volgens het voorstel van Erdman zou elke burgerlijke partij het recht krijgen om een racistisch persmisdrijf aanhangig te maken bij de Kamer van Inbeschuldigingstelling.

BURGERS KRIJGEN RECHT OP INDIENEN WETSVOORSTELLEN

Ten tijde van de grote betogingen tegen de verloedering van politie en justitie in België naar aanleiding van de Dutroux-affaire werd het idee gelanceerd om de burgers het recht te geven u-etsvoorstellen bij het parlement in te dienen. Deze wens werd op 30 juni 1998 door het Vlaamse parlement gehonoreerd. 'Verzoekschriften' van burgers dienen wel door minstens 13.000 burgers ondertekend te zijn om voor uitgebreide behandeling door het parlement in aanmerking te komen.

REFERESDURI IN GRONDWET

In juli 1998 werd opnieuw een stapje genomen in het hervormingsproces van de Belgische politiek. In het kader van de Nieuwe Politieke Cultuur keurde de Kamer op 17 juli 1998 met een bijzondere meerderheid de herziening van artikel 41 van de grondwet goed. Daarmee werd de gemeentelijke en provinciale volksraadpleging ingeschreven in de grondwet. VU. VLD en Vlaams Blok onthielden zich. 103 kamerleden stemden vóór, 2 tegen en er waren 27 onthoudingen.
In de voorafgaande maanden hielden onder meer Gent. Beauraing en Sint-Niklaas een volksraadpleging. Zij deden dat op basis van de wet-Vande Lanotte.

PRIJS VOOR DE DEMOCRATIE VOOR VAKBONDSLEDEN BIJ VOLKSWAGEN

Op 21 juli 1998 ontving de syndicale delegatie van Volkswagen in Brussel de 'Prijs voor de Democratie'. De prijs wordt jaarlijks op de Gentse feesten uitgereikt aan personen of verenigingen die een fundamentele bijdrage aan 'de verfijning. de verdieping of de verdediging van de democratische waarden' hebben geleverd. Tot de prijs behoort een beeld van kunstenaar Walter De Buck.
De vakbondsvertegenwoordigers kregen de prijs voor hun spontane stakingsactie in oktober 1996, nadat bekend was geworden dat onderzoeksrechter Connerotte van het dossier-Dutroux gehaald werd. De arbeiders van Volkswagen legden toen spontaan het werk neer Hun voorbeeld werd op vele plaatsen in het land gevolgd en maakte volgens de jury de witte bewegingen en de witte mars mogelijk

RTBF MAG RECLAME INLASSEN BIJ SERIES

In hel proces van de commerciële zender RTL-TVi tegen de Franstalige staatsomroep RTBF. heeft het Hof van Beroep van Brussel op 2 september 1998 uiteindelijk de RTBF in het gelijk gesteld. De RTBF mag haar Amerikaanse series met reclame onderbreken.

SMARTESGELD VOOR SLACHTOFFERS VLIEGTUIGONGELUK

De Vlaamse regering schenkt via het Rode Kruis Vlaanderen 20 miljoen frank humanitaire bijstand aan de slachtoffers en nabestaanden van de vliegtuigongeluk tijdens een luchtvaartshow in Oostende op 26 juli 1997, zo werd op 23 juli 1998 bekendgemaakt. De humanitaire gift betekent geen erkenning van een eventuele aansprakelijkheid van het Vlaamse Gewest, de exploitant van de Oostendse luchthaven, aldus de regering. Het smartengeld zal vooral uitgekeerd worden aan nabestaanden van kostwinnaars en mensen die door de ramp gehandicapt raakten.

AANLOOP KAAR VERKIEZINGEN

Volgens de krant Le Soir van 22 augustus 1998 is er ren kans dat de algemene verkiezingen van 13 juni 1999 verschoven worden naar maart 1999. Op 13 juni 1999 worden ook verkiezingen gehouden voor de lokale en regionale raden, en tevens voor het Europees Parlement.

Dehaene wordt lijsttrekker,
Magstadt wordt voorzitter PSC

Op 29 mei 1998 verklaarde CVP-voorzitter Marc van Peel dat premier Jean-Luc Dehaene het boegbeeld van de partij wordt bij de algemene verkiezingen in 1999. De CVP luidde het begin van haar verkiezingscampagne op 19 september 1998 in met een 'Start- en gezinsdag' te Bokrijk. Van Peel verklaarde toen dat de CVP de netelige communautaire kwestie pas na de verkiezingen aan bod wil laten komen. Oud-premier en CVP-Europarlementslid Leo Tindemans verklaarde in juni 1998 vanaf de verkiezingen van 1999 niet meer deel te nemen aan de politiek. Zijn toekomstige vertrek uit de Belgische politiek leidde in de media tot uitvoerige beschouwingen over zijn lange politieke carrière.

Minister van Financiën en vice-premier Phillipe Maystadt verruilde zijn regeringsfunctie voor het partijvoorzitterschap van de PSC. Op 2 mei 1998 had hij voor de tweede keer het aanbod om voorzitter van de Oost-Europabank te worden geweigerd.
Uit een enquête onder PSC-leden kwam op 19 juni 1998 naar voren dat de meeste partijleden de hervormingskoers van Maystadt steunen. Op 22 juni 1998 werd Jacques Viseur minister van Financiën en Jean-Pol Poncelet vicepremier.

Verkiezingsprogramma's SP en PS

Zowel de Franstalige als de Vlaamstalige socialisten vergaderden op 16 en 17 mei 1998 over een nieuw ideologisch programma. Het nieuwe programma van de PS legt de nadruk op het verdedigen van de Franstalige belangen op het gebied van taal en economie. Het nieuwe partijprogramma van de Vlaamse SP heeft een sterk rood-groen accent. De SP zet zich in voor een vierdaagse werkweek, migrantenstemrecht en een halvering van de werkloosheid tegen 2003. Voorts wil de partij euthanasie wettelijk laten regclcn. In beide partijen werd er verder druk over een mogelijk 'paars' kabinet gespeculeerd.

Volksunie kiest voor ID21

VLD-kamerfractieleider Patrick Dewael verklaarde op 29 mei 1998 bij de volgende verkiezingen in zee te willen gaan met de Volksunie (VU). teneinde de huidige meerderheid te breken.
De VU ging echter op 27 september 1998 een alliantie aan met de politieke vernieuwingsbeweging ID21. Bert Anciaux zal zijn voorzitterschap opgeven en alliantievoorzitter worden. De VU- en ID21-kandidaten zouden bij de verkiezingen met een gezamenlijke lijst uitkomen. Uit een analyse van de financiële jaarverslagen van de partijen bleek dat de VLD in acute geldnood verkee de, terwijl de PS en het Vlaams Blok de rijkste partijen zijn.
In La Libre Belgique verscheen op 28 september 1998 een opiniepeiling waaruit VU-leider Bert Anciaux tevoorschijn kwam als de populairste politicus in Vlaanderen, gevolgd door VLD-leider Marc Verwilghen en de SP'er Louis Tobback, die tijdens de peiling nog minister van Binnenlandse zaken was.

Nieuwe Waalse partij

Op 6 juni 1998 ging de Waalse Mouvement des Citoyens pour le Changement (MCC) officieel van start als partij. De partij wil zich niet binden aan een of meer van de oude politieke partijen. Het PSC-kamerlid Pierrette Cahay kondigde op 4 septeinber 1998 aan over te stappen naar de MCC.

VLD zet jongeren uit partij

Op 22 juni 1998 stemde het VLD-partijbestuur in met het plan om Guy Verhofstadt en Marc Verwilghen samen de lijst van de liberalen voor de Senaat te laten trekken
Na een lang en slepend conflict maakte het VLD-partijbestuur op 17 september 1998 bekend de VLD-jongeren niet meer te erkennen als haar jongerenorganisatie De afdeling Jong-VLD blijft wel behouden als jongerenorganisatie van de VLD

Van den Brande veroorzaakt opschudding

Op 20 september 1998 uitte de politicus Robert Collignon tijdens de Waalse feesten felle kritiek op Vlaanderen. Hij hekelde het decreet-Suykerbuyck (het zg. repressiedecreet) van de Vlaamse regering en dreigde voorts dat Wallonië desnoods zelf het vreemdelingenstemrecht zal invoeren. De Vlaamse minister-president Van den Brande reageerde dezelfde dag in een televisie-uitzending op Collignons kritiek, met de opmerking dat er na de verkiezingen een grondige staatshervorming moet komen om de gewesten en gemeenschappen nog meer autonomie te geven.
Die opmerking veroorzaakte minder opschudding dan het feit dat Van den Brande zich met zijn hond liet filmen. die met een haan in de bek rond liep - symbool voor het Vlaanderen van Van den Brande, dat de Franstaligen rauw lust.
Op 22 septeinber werd bekend dat de Partij van de Arbeid naar aanleiding hiervan de Vlaamse minister-president voor de rechter daagde wegens 'aanzetting tot rassenhaat'.

REGERINGSPARTIJEN AKKOORD OVER STEMRECHT VOOR EU-BURGERS

Op dezelfde dag dat het Europese Hof van Justitie België veroordeelde voor het ontbreken van stemrecht voor EU-burgers bij gemeenteraadsverkiezingen, werden de vier coalitiepartijen het eens om dit stemrecht toch via een grondwetswijziging in te voeren. Op 9 juli 1998 maakten deze partijen bekend voor een 'open' grondwetsherziening te voelen; die ook aan niet-EU-burgers stemrecht bij lokale verkiezingen zou geven De partijen werden het ook eens over een versoepeling van de voorwaarden voor naturalisatie, waarvoor al voorstellen bij Kamer en Senaat lagen
De meerderheidspartijen CVP, PSC, PS en SP verdedigden op 6 september 1998 het akkoord over het EU-stemrecht tegenover de oppositie De partijen hebben steun van oppositiepartijen nodig om de tweederde meerderheid te bereiken die voor een grondwetsherziening nodig is. De coalitiegenoten verwierpen het idee om het EU-stemrecht te koppelen aan een gewaarborgde vertegenwoordiging van de Vlamingen in Brussel. van wie politici vrezen dat zij nog verder in de verdediging worden gedrongen aangezien de meeste buitenlanders Franssprekend zijn.
Acht vooraanstaande CVP-leden deden op 7 september 1998 een beroep op de regering haar standpunt te herzien. Zij vroegen wel om de koppeling met een gegarandeerde vertegenwoordiging van de Vlaamse Brusselaars en eisten nieuwe procedures voor beslissingen over gemeentelijke kwesties.
België riskeert een dwangsom van maximaal 7.5 miljoen frank per dag als de Europese Commissie wegens de nalatigheid van de Belgische overheid een nieuwe zaak bij het Europese Hof aanhangig zou maken. België had uiterlijk in 1996 het stemrecht voor andere EU-burgers moeten invoeren. Het Hof verwierp in juli het Belgische excuus dat de regeringspartijen geen voldoende meerderheid bij elkaar krijgen voor een grondwetsherziening die het stemrecht mogelijk moet maken.

JUSTITIE EN POLITIE

POLITIE- EN JUSTITIEHERVORMINGEN KRIJGEN GESTALTE

Betere controle op opsporingsmethoden

De onderzoekscommissie binnen de Senaat die zich buigt over de georganiseerde misdaad, kwam op 18 mei 1998 tot de conclusie dat er een wettelijke regeling voor en betere controle op bijzondere opsporingstechnieken diende te komen. Hiervoor zou een aparte politiedienst moeten worden opgericht.

Goedkeuring van het Octopusakkoord: hervorming politie

Op 28 mei 1998 keurden Kamer en Senaat met een ruime meerderheid het zogeheten Octopusakkoord goed. het akkoord over de hervorming van politie en justitie. De term 'Octopus' verwijst

naar de internationaal zeer succesvolle televisieserie 'La Piovra', over met name de Italiaanse maffia, die als een inktvis wordt geportretteerd die met zijn vele armen talrijke sectoren van economie en bestuur in zijn greep heeft.
De onderhandelingen over het akkoord waren op 11 mei 1998 begonnen. Naast de vier regeringspartijen namen de oppositiepartijen VLD, PRL, VU en FDF deel aan het overleg met de premier en de ministers van Binnenlandse zaken en Justitie. Na moeizame onderhandelingen werden de partijen het eens over een fusie van lokale rijkswachtbrigades en gemeentelijke politiekorpsen. Dit was een van de belangrijkste eisen van de oppositiepartijen. De eis was ingegeven door vermoedens van een 'guerre des flics' die het onderzoek naar vermiste kinderen in het recente verleden ernstige schade toegebracht zou hebben. De gemeentelijke politiediensten hadden zich eerder verzet tegen een totale versmelting van de rijkswacht met de gemeentelijke politie, uit angst in de praktijk geheel ondergeschikt te raken aan de organisatie van de rijks acht.
Het Octopusakkoord voorziet in een samenvoeging van de Belgische politiekorpsen binnen twee op elkaar afgestemde niveaus van een federale en een lokale politie. Binnen de lokale politie worden de gemeentepolitie en de lokale rijkswachtkorpsen samengevoegd onder het gezag van de burgemeester. De federale politie zal afdelingen voor misdaadbestrijding, ordehandhaving en speciale eenheden omvatten. Verwacht wordt dat de hervormingen pas in het jaar 2000 of 2001 in het veld merkbaar zullen worden, omdat met de uitvoering ervan pas begonnen kan worden, zo kwamen de partijen overeen, als het nieuwe zogenaamde 'eenheidsstatuut' voor alle politiediensten gereed is.
Op 15 juli zetten premier Dehaene en de onderhandelaars van de acht partijen hun handtekening onder de wetsvoorstellen die in het verlengde van het Octopusakkoord werden uitgewerkt. Die wetsvoorstellen moesten nog langs het parlement, over andere moest eerst nog inet de vakbonden worden onderhandeld en andere moesten nog aangevuld worden met uitvoeringswetten of -besluiten.
Op 5 augustus 1998 werd bekend dat 65 procent van de rijkswachters volgens een enquête ontevreden was over de hervorming van de politiediensten.

Instelling Hoge Raad van Justitie

Ook werd een akkoord bereikt over de hervorming van het justitie-apparaat. Er komt een federaal parket voor de bestrijding van zware criminaliteit dat onder leiding komt te staan van een tweetalige procureur-generaal. Een nieuw aan te stellen Hoge Raad van Justitie moet garanderen dat het partijlidmaatschap van magistraten geen enkele rol meer zai spelen bij benoemingen van rechters en procureurs. Voorts dient de raad te zorgen voor een vorm van externe controle op het gerecht. De oude praktijk van partijpolitieke benoemingen werd volgens VU-kamerlid Geert Bourgeois in afwachting van de komst van de Hoge Raad van Justitie gewoon voortgezet. Op 17 augustus 1998 veroordeelde Bourgeois de benoeming van het PS-lid Didier Batselé tot raadsheer bij het Hof van Cassatie als een nieuw staaltje van 'partijpolitiek'.
Op 30 september 1998 keurde de Kamercommissie van Justitie het wetsvoorstel goed dat voorziet in de oprichting van de Hoge Raad van Justitie. Het voorstel moest nog worden voorgelegd aan de voltallige Kamer:

'Kleine politiehervorming' goedgekeurd

De politiecommissie van de Kamer keurde op 29 september 1998 de zogenaamde 'kleine politiehervorming' goed. Het gaat om een wetsontwerp dat erin voorziet dat de bijzondere politiediensten voor de zeevaart, de spoorwegen en de luchtvaart worden opgenomen in de rijkswacht.

DE ZAAK-COOLS

De advocaat van de familie Cools verzocht de regering op 4 mei 1998 een officiële waarnemer te sturen naar het strafproces dat op 2 juni 1998 in Tunis zou beginnen tegen de huurmoordenaars van de SP-politicus André Cools. De advocaat had aangekondigd zich tijdens dat proces als civiele partij te stellen. Verrassend was dat een verzoek aan de Luikse procureur-generaal. dat de advocaat had ingediend om de Belgische gerechtelijke dossiers van zaak-Cools in te zien. voor het eerst sinds 1996 werd gehonoreerd.
Via een videoverbinding per satelliet werden de moordenaars van Cools op 28 en 29 mei 1998 in Tunesië geconfronteerd met de Belgische verdachten in de zaak. De Tunesiërs herkenden opnieuw vier verdachten. Zij verklaarden dat Di Mauro, de vroegere chauffeur van ex-minister Van der Biest en Solazzo, eigenaar van een Luiks schoonmaakbedrijf, een sleutelrol in de moord hadden gespeeld.
Abdelmajid en Abdeljelil werden op 2 juni 1998 door de rechtbank van Tunis veroordeeld tot 23 jaar gevangenisstraf, waarvan 20 jaar voor moord op Cools en 5 jaar voor poging tot moord op zijn vriendin.

De Luikse rechtbank veroordeelde op 23 juni 1998 24 verdachten in een rechtszaak rond gestolen aandelen. die mogelijk verband houdt met de moord op Cools. Ook Taxquet. de voormalige privé-secretaris van ex-minister Van der Biest, werd vrijgesproken.

DE DASSAULT- EN AGUSTA-AFFAIRES

In september 1998 opende in België 'het proces van de eeuw': inzet was de vraag of de socialistische partijen PS en SP zich smeergeld hadden laten betalen voor het vergeven van drie grote orders aan het Italiaanse semi-staatsbedrijf Agusta en de Franse vliegtuigbouwer Dassault. In december 1988 besloot de regering 46 helikopters van Agusta aan te kopen, ondanks betere aanbiedingen van andere helikopterfabrikanten. Met Dassault werd in 1989 een contract gesloten voor levering van Carapace-systemen, toen nog in ontwikkeling zijnde elektronische afweersystemen voor gevechtsvliegtuigen van het type F-16. Een ander contract met Dassault uit 1989 betrof een grote opknapbeurt voor oude Mirage-gevechtsvliegtuigen van de luchtmacht.
De smeergeldaffaires kwamen op gang in het verlengde van het onderzoek naar de moord op de Waalse PS-politicus André Cools op 18 juli 1991. Onduidelijk was nog in september hoeveel smeergeld de persoonlijke verrijking van partijleden had gediend en welk geld betiteld zou moeten worden als illegale partijfinanciering. Het megaproces spitste zich vooral toe op de vraag over de verantwoordelijkheid voor de geheime partijfinanciering: wie heeft 'actief' de anderen gecorrumpeerd en wie was 'passief' op de hoogte van de illegale praktijken en deed niets om deze te stoppen7

Bashi gedood

Op 30 mei 1998 werd bekend dat de Syriër Mohammed Bashi door een verkeersongeval in Zwitserland om het leven was gekomen. Bashi zou degene zijn geweest via wiens bankrekening smeergeld van Agusta en Dassault werd doorgesluisd naar de PS. De Belgische justitie had nog niet de kans gekregen om hem te verhoren.

Onderzoek tegen Wathelet

Op 16 juni 1998 werd bekend dat het

Hof van Cassatie een dossier tegen de voormalige minister van Justitie Melchior Wathelet had geopend in verband met de Dassault-affaire. Op 21 juni werd bevestigd dat het Hof over bewijzen beschikte dat behalve de socialisten van PS en SP ook de Franstalige christen-democraten smeergeld van de Franse vliegtuigbouwer hadden ontvangen.

Opening Agusta-Dassault-proces

Op 2 september 1998 begon onder massale belangstelling van de media het Agusta-Dassault-proces voor het Hof van Cassatie in Brussel. De twaalf verdachten werden beschuldigd van actieve of passieve corruptie. De dertiende verdachte, Raffaello Teti, van 1983 en 1988 directeur van de Italiaanse helikopterfabrikant Agusta, was kort voor opening van de rechtszaak op 22 augustus overleden.

Voor het gerecht werden gedaagd: de Franse vliegtuigbouwer Serge Dassault: de vroegcrc PS-voorzitter Guy Spitaels; de ex-secretaris-generaal van de PS François Pirot; de ex-secretaris-generaal van de Franse gemeenschap Merry Hermanus: de SP-penningmeester Etienne Mangé; de adjunct-secretaris van de SP Luc Wallyn: de zakenadvocaat Alfons Puelinckx; de voormalige minister van Economische zaken en oud-secretaris-generaal van de NAVO Willy Claes; de voormalige minister van Defensie Guy Coëme: Coëmes kabinetschef André Bastien en adjunct-kabinetschef Jean-Louis Mazy: de voormalige kabinetschef van Claes, Johan Delanghe.
De laatste acht verdachten werd ook valsheid in geschrifte ten laste gelegd.

Vragen rond verantwoordelijkheden binnen SP en PS

Wegens het grote aantal procedurebezwaren van de verdediging werd het proces op 7 september 1998 opgeschort tot 16 september 1998. De procedurebezwaren werden op 16 september ongegrond verklaard.
De zitting van 17 september 1998 draaide om de vraag of er al vóór de formatie van de regering-Martens op 14 november 1987, een akkoord bestond om de post van minister van Defensie aan de PS toe te kennen. Het Hof doelde op een vertrouwelijke nota waarin de Belgische Agusta-top al een dag na de verkiezingen aan het hoofdkwartier in Milaan wist te berichten dat de PS dit ministerie zou krijgen.
Coëme en Spitaels bleven voor het Hof ontkcrincn betrokken te zijn geweest bij het opzetten van een smeergeldconstructie. Op 18 september 1998 verklaarde Wallyn dat Mangé voor de schenking van de Agusta-gelden binnen de SP toestemming moest vragen aan Willy Claes, SP-voorman Louis Tobback en toenmalig SP-voorzitter Karel van Miert. Volgens Wallyn was de regeling rond de Agusta-schenking ruim vóór eind 1988 rond. De SP-top zou derhalve vóór de afsluiting van het helikoptercontract op de hoogte zijn geweest van de schenking. Ook Puelinckx verklaarde dat hij 'veel vroeger' dan de SP-top beweert, van Wallyn het groene licht kreeg voor de transactie. Tobback en Claes hielden vol dat zij pas op 18 januari 1989 zijdelings werden geïnformeerd over het Agusta-voorstel.

Op de zitting van 21 september 1998 stond de vraag centraal op welke wijze de smeergelden in de partijkas terechtkwamen. Mangé beweerde van Wallyn enkel Agusta-geld te hebben ontvangen en geen Dassault-geld. Wallyn ontkende dit. maar gaf wel toe de rente op beide schenkingen in eigen zak te hebben gestoken. Aan Mangé werd de vraag gesteld waarom hij toch het Agusta-geld aannam. toen de SP-top volgens hem hierover een veto uitsprak. Mangé antwoordde dat er toentertijd in de SP een machtsvacuüm heerste.

Claes ontkent alles

Op 22 september 1998 moest Willy Claes zich verantwoorden. Hij benadrukte dat de 'technische' besluitvorming rond de helikopteraankoop volledig in handen was van technici en de kabinetschef. Toen het gerecht aanhaalde dat Claes in het voorjaar van 89 een 'verdachte' toespraak hield in Lummen, waar hij de mogelijke vestiging van een Agusta-filiaal in zijn kiesdistrict aankondigde, ontkende Clacs dat deze uitspraak gebaseerd was op een toen al beklonken deal met Agusta.
Op 23 september 1998 kwam het tot een confrontatie tussen Spitaels en zijn jarenlange vertrouwensman Pirot. In tegenstelling tot Spitaels beweerde Pirot dat ook de PS en dus niet alleen haar Vlaamse tegenhanger SP in het voorjaar van 1989 een schenking van Agusta kreeg aangeboden. Op dezelfde zitting kwam Claes met een alibi dat de verdenking moest ontkrachten dat hij op 8 januari 1989 een ontmoeting met Agusta-baas Teti zou hebben gehad over de schenking aan de SP

De schenking van Dassault

Vanaf 25 september 1998 werd de aandacht gericht op het Carapace-dossier, dat de aankoop van elektronische beveiligingsapparatuur voor F-16 vliegtuigen van de Belgische luchtmacht betreft. Deze apparatuur werd geleverd door Dassault. Andre Bastien en Jean-Louis Mazy meenden dat de administratieve procedure voor de transactie met de firma Dassault correct afgehandeld was. Bastien en Mazy werden ervan beschuldigd de nota aan de luchtmacht te hebben gemanipuleerd ten voordele van Dassault.
Op 26 september 1998 ontkende Serge Dassault smeergeld aan de socialisten gegeven te hebben, een bedrag dat volgens Puelinckx ongeveer 60 miljoen frank groot was geweest, oftewel ruim 3,3miljoen gulden.
Het Hof maakte op 29 september 1998 bekend dat de voormalige premier Wilfried Martens en de huidige premier Jean-Luc Dehaene niet hoeven te getuigen. omdat volgens het Hof hun schriftelijke getuigenis volstaat. Martens en Dehaene stelden daarin dat de keuzes voor Agusta en Dassault reglementair zijn verlopen.

Op 29 september 1998 kwam het weer tot een zware aanvaring tussen Spitaels en Pirot. Spitaels ontkende opnieuw enige betrokkenheid bij de affaire-Dassault, maar beschuldigde Pirot van oplichterspraktijken. Spitaels, Coëme. Claes, Bastien en Mazy ontkenden allen betrokken te zijn geweest bij de schenking van Dassault. Alleen Pirot bekende dat hij op de dag van de beslissing over de Dassault-apparatuur door het kabinet van Merry Hermanus een half miljoen Zwitserse frank had ontvangen. Op 30 september 1998 beschuldigde Spitaels Pirot van persoonlijke verrijking. De discussie tussen Spitaels en Pirot draaide om de vraag hoe Pirot met de geheime PS-rekeningen in Luxemburg betalingen had verricht. Pirot beweerde dat dit geld nooit werd benut. Serge Dassault beschuldigde op zijn beurt Puelinckx en Wallyn van oplichterij. Volgens Dassault hebben zij 90 miljoen frank die op hun Zwitserse bankrekening was gestort. in eigen zak gestoken. Mangé beweerde immers het geld nooit te hebben ontvangen.

NIEUWE WETGEVING VOOR RECHTSHULP

Op 30 april 1998 werd er een wetsvoorstel op gratis rechtshulp aangenomen. dat het bestaande pro deo-systeem

moest verbeteren. Ook werd een nieuwe wet aangenomen die slachtoffers van geweldsmisdrijven die vóór augustus 1985 zijn gepleegd, in aanmerking laat komen voor smartengeld van de staat. De wet werd ingevoerd in verband met de tientallen slachtoffers onder burgers van de nooit opgeloste overvallen van de Bende van Nijrel.

HOGER BEROEP VOLGT IN SWITEL-PROCES

Op het proces van 11 mei 1998 over de aansprakelijkheid voor de brand die in 1994 in het Antwerpse Switel-hotel woedde. verklaarden de betrokken verzekeringsmaatschappijen bereid te zijn de schadeclaims van de brand aan de slachtoffers te vergoeden. De maatschappijen zullen wel een procedure starten om de schadeclaims terug te vorderen via de toenmalige directie van het hotel. Het is de vraag of dit zal lukken. Zo sprak de rechtbank van Antwerpen op 17 juni een catering-manager vrij van strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor de brand. Op 26 juni 1998 tekende een van de civiele partijen hiertegen beroep aan.

DE OBUSSENAFFAIRE

De minister van Justitie heeft op 13 mei 1998 verklaard dat er geen politici betrokken waren geweest bij de zogeheten obussenaffaire. een smeergeldaffaire binnen het Belgische leger, die dateert van 1983. Op 24 september 1998 verklaarde de correctionele rechtbank van Brussel de West-Vlaamse lobbyist Johan Lapaert wel schuldig aan corruptie in deze zaak, maar Lapaert werd niet gestraft omdat de zaak verjaard was.

HUISZOEKINGEN BIJ PSC

In het kader van het gerechtelijk onderzoek naar illegale financieringen van de christen-democratische PSC werden op 12 en 14 mei 1998 huiszoekingen gedaan op de kabinetten van PSC-ministers. Er werd gezocht naar 'spookmedewerkers' die in de periode 1990-96 op de loonlijst van de PSC-ministers stonden, terwijl zij in werkelijkheid voor de partij werkten.

In het kader van een onderzoek naar de activiteiten van het communicatiebedrijf Strat Com. werden op 23 september 1998 opnieuw huiszoekingen op partijkantoren verricht. Strat Com werd ervan verdacht contracten te hebben gesloten met christen-deinocratische en socialistische partijen, die gedeeltelijk dienden voor de financiering van de partijen.

Op 7 augustus 1998 werd bekend dat de belastingdienst bij enkele ministeriële kabinetten aan een onderzoek begonnen was naar het niet aangeven van belastbare voordelen in natura.

'PIRABIIDESPEL IS KANSSPEL'

Een Duitse en een Britse organisator van het piramidespel Top Stair werden op 15 mei 1998 bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en een geldboete Het vermogen dat de verdachten met het kanspel hadden verworven. werd verbeurd verklaard De rechtbank had de twee schuldig bevonden aan bendevorming. misbruik van vertrouwen. oplichting en overtreding van de Wet op de Kansspelen. De rechtbank van Hasselt achtte bewezen dat het piramidespel een kansspel is vanwege de grote rol die het toeval erin speelt. Andere verdachten kregen een lichte gevangenisstraf en een geldboete. Van de 113 slachtoffers die zich burgerlijke partij hadden gesteld, zagen 69 hun gevraagde schadeloosstelling ingewilligd.

GEVANGENISSTRAF VOOR MENSENSMOKKELAARS

De Brugse rechtbank veroordeelde op 25 mei 1998 negen leden van een Oost-Europese bende van mensensmokkelaars tot gevangenisstraffen tussen de drie en vijf jaar. Het openbaar ministerie noemde hen een criminele bende uitzuigers omdat ze hun slachtoffers tussen de 200.000 en 400.000 frank moesten betalen en totaal berooid in België aan hun lot werden overgelaten. De verdachten ontkenden dat het ging om mensensmokkel en argumenteerden dat ze de illegalen enkel hulp wilden bieden. Tijdens en na arrestatie van de bendeleden werden ook tientallen illegalen opgepakt.

DE ZAAK PANDY

Het Brusselse gerecht vond in juni 1998 nieuwe bewijzen tegen de Hongaarse dominee Andras Pandy. Na een tip van zijn dochter werden op 2 juni 1998 in een van zijn Brusselse woningen wapens en munitie aangetroffen. Op 13 juni 1998 vonden er in de woning opnieuw graafwerkzaamheden plaats. Pandy wordt beschuldigd van moord op twee ex-echtgenotes en vier van zijn kinderen.

EUROPESE KRITIEK OP POLITIEGEWELD EN GEVANGENISSEN

Op 18 juni 1998 bracht het Europees Comité ter Voorkoming van Foltering een negatief rapport uit over de behandeling in België van arrestanten, gedetineerden en asielzoekers. Het Comité achtte de veelvuldige mishandelingen en overvolle gevangenissen onaanvaa dbaar.

r

De rechtbank van Luik sprak op 29 u n i 1998 vijftien verdachten vrij die voor het gerecht stonden wegens hun deelname aan een opstand in de gevangenis van Lantin. Omdat de opstand plaatsvond in 1995. oordeelde de rechter dat de zaak verjaard was.

GEEN EXPERIMENT MET GRATIS HEROÏNE

Minister van Justitie Tony Van Parys en minister van Binnenlandse zaken Louis Tobback lieten op 16 juli 1998 aan de Kamer u-eten dat in België geen verdere experimenten mogen plaatsvinden waarbij gratis heroïne wordt verstrekt aan verslaafden. In Luik waren de voorbereidingen voor zo'n experiment al in een vergevorderd stadium. De stad wilde er per 1 januari 1999 mee beginnen. Er was geen wettelijke basis voor zo'n experiment en heroïne verstrekken is en blijft eenrnisdrijf. zei Van Parys. Tobback legde uit dat Binnenlandse zaken zes maanden lang een wetenschappelijk onderzoek had gesubsidieerd in het Luikse universitaire ziekenhuis. Daarbij werd heroïne onder medische begeleiding verstrekt. Dat onderzoek werd op 15 juni afgerond. Luik vroeg om verlenging om een ander experiment op te zetten maar Tobback bleek dat middels een brief al op 18 juni geweigerd te hebben.

LECLERCQ VRIJGELATEK

De Kamer van Inbeschuldigingstelling van Bergen stelde op 10 juli 1998 Franz Leclercq op vrije voeten, de gewezen hoofdcommissaris van de gerechtelijke politie van Bergen. Leclercq werd beschuldigd van de moord op inspecteur Simon Poncelet, die op 21 februari 1996 's avonds tijdens de diensturen in zijn kantoor in Bergen werd doodgeschoten. Leclercq werd begin 1998 ingerekend op basis van een expertise-verslag van het Duitse Bundeskriminalamt. De commissaris heeft zijn schuld altijd ontkend.

PERSONEELSTEKORT BELEMMERT ONDERZOEK NAAR SERIEMOORDENAAR

Op 24 september 1998 werd bekend dat onderzoeksrechter Pierre Pilette voor

het onderzoek naar de Bergense seriemoordenaar acht extra speurders had gevraagd Het oriderzoek zou blijven steken omdat het herhaalde verzoek om meer middelen niet werd gehonoreerd

DOOD VAN ASIELZOEKSTER. TOBBACK NEEMT ONTSLAG

Op 22 september 1998 overleed de Nigeriaanse asielzoekster Sémira Adamu na een uitzettingspoging dnnr de rijkswacht. die haar een kussentje in het gezicht had geduwd waarna de vrouw was gestikt. Het overlijden van de asielzoekster leidde tot hevige commotie. Ook vanuit de politiek kwam er felle kritiek op de gewelddadige methodes die België hanteert voor de uitwijzing van vluchtelingen. Twee van de drie rijkswachters die belast waren met de uitzetting van Adamu, werden op 23 september 1998 in staat van beschuldiging gesteld wegens opzettelijke mishandeling.
Op 24 september 1998 diende vice-premier en minister van Binnenlandse zaken Louis Tobback zijn ontslag in. Volgens Tobback is de rijkswacht bij de gedwongen repatriëring van Adamu in de fout gegaan door een rijkswachter aan te stellen die zich in het verleden al schuldig had gemaakt aan het ernstig verwonden van een uit te wijzen persoon. Nog diezelfde dag werden alle repatriëringen van afgewezen asielzoekers tijdelijk opgeschort.
De Franstalige Liga voor de Mensenrechten verklaarde op 25 september 1998 zich als civiele partij te hebben gesteld bij het gerechtelijke onderzoek naar de dood van Adamu. Op 26 september 1998 boden enkele rijkswachters hun verontschuldigingen aan de familie en vrienden van Sérnira Adamu aan. Enkele duizenden mensen woonden een herdenkingsdienst in de Sint-Michielskathedraal te Brussel bij.

Op 26 september 1998 werd Luc Van den Bossche (SP) benoemd tot nieuwe vice-premier en minister van Binnenlandse zaken. Van den Bossche was vice-minister-president en minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken in de Vlaamse regering. Deze posten werden overgenomen door Steve Stevaert.
Op 28 september 1998 bood rijkswachter Luc Tempels zijn ontslag aan als commandant van het veiligheidsdetachement van de nationale luchthaven bij Brussel, waar het drama zich voltrokken had.
Op 30 september 1998 werd bekend dat de Orde van Geneesheren waarschijnlijk de identiteit van de geneesheer kan achterhalen die het gebruik van het kussentje goedkeuidc als middel om afgewezen asielzoekers in het vliegtuig stil te houden De Orde zou tegen hem een klacht kunnen indienen bij de bevoegde Provinciale Raad

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

HOMOSEKSUELEN D E M O N S T R E S TEGEN DISCRIMINATIE

In Brussel vond op 2 mei 1998 de zogenaamde Roze Zaterdag-manifestatie plaats. Aan deze optocht namen enkele duizenden betogers deel. Er werden wettelijke maatregelen geëist tegen de discriminatie van homoseksuelen in woon- en werksituaties.

NIECWE CAO VOOR ALLOCHTONEN

De landsregeringen hielden in april 1998 een interministeriële conferentie over het migrantenbeleid. Een van de belangrijkste uitkomsten was het ontwerp van een nieuwe CAO. die discriminatie van allochtonen bij sollicitaties verbiedt. De werkgevers stonden achter deze CAO.
Volgens het jaarrapport 1997 over het Vlaams beleid naar etnisch-culturele minderheden dat op 6 mei 1998 werd gepresenteerd, ligt de werkloosheid onder allochtone mannen ruim zes keer zo hoog als bij de autochtonen. Oorzaken als een gebrekkige taalkennis en het gemiddeld lagere opleidingsniveau verklaren deze extreme discrepantie slechts gedeeltelijk; meenden de opstellers van het rapport.

SAMENWERKING TUSSEN OPENBARE EN CHRISTELIJKE ZIEKESHCIZEN

Het Vlaamse parlement nam op 4 juni 1998 een voorstel aan dat de samenwerking tussen openbare ziekenhuizen en particuliere ofwel christelijke ziekenhuizen gemakkelijker maakt. Deze maatregel werd genomen omdat de federale overheid ziekenhuizen met minder dan 150 beddenlaat sluiten.

BEDIENDENBONDEN WILLEN VIERDAAGSE WERKWEEK

Op 22 juni 1998 maakten de christelijke en socialistische bediendenbonden bekend een campagne te starten bij de achterban voor een vierdaagse werkweek van 32 uur zonder inkomensverlies.

OPROEPEN TOT VERBETERIYG SOCIAAL ZEKERHEIDSSTELSEL

Op 28 augustus 1998 deden de OCMW's (de Belgische tegenhanger van de Nederlandse sociale diensten) van Luik. Brussel en Charleroi een oproep aan de Vlaamse, Waalse en Brusselse Diensten voor Arbeidsbemiddeling orn de hoogte van de werkloosheidsuitkeringen te herzien tot minstens het niveau van de bestaansminima.
Onder leiding van de vakbonden en de ziekenfondsen demonstreerden op 11 september 1998 in Brussel 20.000 mensen voor hetere sociale uitkeringen. Premier Dehaene reageerde positief op de eis dat in elk geval de laagste sociale zekerheidsuitkeringen verhoogd moeten n-orden.

BELGIË KOPLOPER IN ZWARTWERK

Op 3 september 1998 werd bekendgemaakt dat het zwartwerken in België 12 tot 16 procent van de totale werkgelegenheid beslaat Dit cijfer ligt veel hoger dan het gemiddelde West-Europese niveau

TERUGBETALING VAN PENSIOENGELDEN

Naar aanleiding van een aantal rechterlijke uitspraken besloot de regering op 11 september 1998 een deel van de solidariteitsinhoudingen op de pensioenen terug te storten. Na aandringen van de vakbonden werd op 14 september 1998 besloten ook de rentes op de betrokken bedragen terug te betalen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

SARIENWERKISG TCSSEN PETROFINA EX BASF

Op 8 mei 1998 maakte de Belgische groep Petrofina bekend samen met het Duitse BASF te gaan investeren in de bouw van een naftakraker. een installatie die koolwaterstof omzet in stoom. De naftakraker wordt gevestigd in Texas en wordt de grootste ter wereld.

FINANCIËLE SITUATIE VAN MEESTE VLAAMSE GEMEENTEN IN ORDE

Uit een rapport over de gemeentefinanciën van 1996 bleek in mei 1998 dat de financiële situatie van de Vlaamse gemeenten vrij gezond geworden is. De gemeenten hadden gezamenlijk een overschot van ruim tien miljard frank, oftewel 360 miljoen gulden. Alleen kleinere gemeenten kampten nog vaak met hoge schulden.

VERKOOP VAN CRÉDIT LYONNAIS BELGIË

De Europese Commissie stemde op 20

mei 1998 in met Franse overheidssteun voor de noodlijdende Franse staatsbank Crédit Lyonnais. Voorwaarde was echter wel dat het Belgische filiaal nog in 1998 werd verkocht.

EUROPESE CORIJIISSIE KEURT FUSIE VAN BELGISCHE BANKEN GOED

De Kredietbank, Cera Bank. ABB en Fidelitas hebben op 20 mei 1998 voor hun fusie toestemming gekregen van de Europese Commissie. Op 3 juni 1998 zijn de Cera Bank en de Kredietbank gefuseerd onder de naam KBC Bank. Onder de KBC Groep valt verder nog KBC Verzekeringen, ontstaan uit de fusie van ABB Verzekeringen. Omniver en Omiver Leven.
De Rechtbank van Koophandel van Brussel schortte enkclc weken later een deel van de fusie-operatie op omdat bij Cera Bank 'zware onregelmatigheden' zouden zijn begaan ten nadele van haar coöperanten. De belangenvereniging van de coöperanten van Cera had bij de rechtbank geprotesteerd. omdat Cera de coöperanten slechts een bonus van 1.000 tot 2.000 frank over twintig jaar wilde geven voor aandelen die in hun ogen tussen de 12.000 en 14.000 frank waard waren. Het Hof van Beroep te Brussel verklaarde op 8 juli de uitspraak van de Rechtbank van Koophandel 'ongeg ond'. waardoor de fusie toch kon doorgaan.
De Belgische banken hebben over 1997 gezamenlijk een winst geboekt van bijna 4 miljard gulden. Dit is een stijging van 12 procent tegenover het vorige jaar.

BETERE JAARCIJFERS VOOR DE POST

De Post maakte op 26 mei 1998 bekend dat het nettoverlies in 1997 werd gehalveerd tot ruim 380 miljoen frank. oftewel ruim 21 miljoen gulden. Tevens steeg de omzet met 2.8 procent.

INTERNET

Vanaf 1 juli 1998 werd het mogelijk transacties op de beurs van Brussel te verrichtenvia Internet, dat elders in het land juist voor problemen zorgde: het gerecht van Tongeren onderzocht in juli een fraude met betalingen via Internet. Via een Belgische website waren enkele duizenden houders van een creditcard voor miljoenen opgelicht.

TRACTEBEL INTERNATIONALISEERT VERDER

Op 8 juni 1998 maakten de elektriciteitsbedrijven Electrabel en Tractebel bekend dat zij een Noorse operator grotendeels hebben overgenomen Tractebel verwierf op 17 juni 1998 een meerderheidsaandeel in de grootste elektriciteitscentrale van Hongarije
Op 30 juli zette een Argentijnse rechtbank het licht op groen voor de aanleg door Tractebel van een pijplijn over de Andes en door een deel van het Yungasregenwoud Gieenpeace en een groep Kolla-indianen hadden bij de rechter een klacht ingediend tegen het zogeheten Norandino-project. Greenpeace bepleitte dat de pijplijn een ander tracé zou volgen. Een woordvoerder van Tractebel verklaarde eind juli dat er nog andere rechtszaken moesten worden afgewerkt, maar dat ria de rechtszaak van juli 'geen wettelijk bezwaar' meer bestond tegen het Norandinoproject. In dit project werkt Tractebel samen met het Amerikaanse bedrijf Southern Energy en het Chileense Edelnor. Met de aanleg van de 1.060 kilometer lange pijplijn is ruim achttien miljard frank oftewel meer dan 1 miljard gulden gemoeid.
Op 15 september 1998 verkreeg Tractebel een meerderheidsbelang bij een van de grootste elektriciteitsproducenten van Brazilië.

VERLIES VOOR OPEL BELGIUM TV 1997

De Opel groep maakte op 18 juni 1998 bekend dat Opel Belgium in 1997 een verlies leed van 75 miljoen gulden Het verlies was te wijten. aldus het bedrijf aan hoge investeringen en bilzondere kosten

OVERNAME ROYAL BELGE GOEDGEKEURD

Op 18 juni 1998 stemde de Europese Commissie in met de overname van de verzekeringsmaatschappij Royal Belge door het Franse AXA/UAP, dat 92.2 procent van de aandelen van het Belgische bedrijf verwierf. De raden van bestuur van de twee bedrijven stemden op 6 juli 1998 in met de fusie van beide ondernemingen, waardoor de nieuwe combinatie op de Belgische markt een van de allergrootste spelers werd in de sector van de verzekeringen en het vermogensbeheer en een sterke positie zal gaan innemen in de distributie van verzekeringsproducten via makelaars. Ook in Nederland en Luxemburg werd gewerkt aan fusies tussen filialen van Royale Belge en de AXA-groep.

TELECOMMUNICATIE

De derde vei-gunning voor het exploiteren van een netwerk voor mobiele telefonie in België werd op 19 juni 1998 toegekend aan KPN Orange Belgiuin. Dit is een alliantie van de Nederlandse KPN en het Britse Orange.

Het Nederlandse mediaconcern VNU dat via zijn Belgische dochtertnaatschappij Mediaxis 44 procent van de aandelen van de commerciële Belgische omroep VTM (Vlaamse Teievisie Maatschappij) bezit. bereikte op 17 juli 1998 een akkoord over de verkoop van deze participatie aan de Vlaamse Media Holding (VMH). een joint venture van Roularta Media Groep en de Persgroep.

De Belgische telecommunicatiegroep Telinfo maakte op 31 juli 1998 bekend twee systeemintegratoren volledig te hebben overgenomen, K-Net in Groot-Brittannië en Réseaux Locaux Systèmes (RLS) in Frankrijk. Het Britse bedrijf K-Net heeft British Aerospace. Eurotunnel en Oracle als klanten. France Telecom. Motorola en Cisco zijn partners van RLS.

Op 15 september 1998 maakte NMBS Telecom bekend dat de Belgische spoorwegen vanaf volgend jaar telecomdiensten gaan aanbieden aan bedrijven.

Op 17 september 1998 werd bekend dat aan Unisource Belgium. onderdeel van de pan-Europese telecoinalliantie Unisource, een miljoenencontract is toegekend voor de uitbouw van een telecomnetwerk voor de Europese onderzoeksgemeenschap

OVERSAMESTRIJD BESLECHT IN VOORDEEL VAN FORTIS

De overname van de Generale Bank door Fortis werd op 26 juni 1998 goedgekeurd door de Europese Commissie. Fortis kreeg op 5 juni 1998 de gelegenheid een hoger bod te doen dan ABN AMRO. Het lagere bod van ABN AMRO werd door de Raad van Bestuur van de Generale Bank beschouwd als vijandig. waardoor Fortis het pleit won. Volgens de Vlaamse christelijke bediendenbond LBC zou de overname door Fortis tot het verlies van vijfduizend banen leiden. Fortis stelde dat het hooguit om tweeduizend banen gaat.

DUIZEKDEN FORDS TERUGGEROEPEN

Ford Belgium maakte op 14 juli 1998 bekend bijna 11.000 auto's terug te roepen vanwege problemen met de airbag op de passagiersplek. Deze zouden spontaan kunnen openklappen als ge-

volg van statische elektriciteit. Eerder werd bekend dat Ford-Werke in Duitsland 124.000 modellen terugroep! Sinds eind 1997 is de fabriek geconfronteerd met 21 gevallen van airbags die zonder reden openklapten.

VISEL-R VERDEDIGT VETO

Minister van Financiën Jean-Jacques Viseur verklaarde op 6 augustus 1998 dat hij het plan van de Waalse deelregering om obligaties uit te geven. boycot uit financiële motieven. en niet uit politieke. De Waalse regering wil obligaties uitgeven om het begrotingstekort aan te vullen.

BAKERMAT VAN SOLVAY WORDT GESLOTEN

Het Belgische chemie- en farmaceuticabedrijf Solvay heeft op 2 september 1998 verklaa d de productie van het verliesgevende calciumchloride binnenkort te beëindigen. De fabriek in Couillet waar Solvay ooit begon, zal daardoor sluiten.

OVERNAME BP-BENZINESTATIONS

Op 3 september 1998 werd bekend gemaakt dat Kuwait Petroleum (Q8) alle Belgische benzinestations van BP Belgium overneemt. Deskundigen uit de oliesector schatten in september dat in België minstens duizend benzinestations overtollig zijn.

REISAGENTSCHAPPEN GEBOYCOT DOOR TOUROPERATORS

Op 7 september 1998 kwam naar buiten dat ongeveer driehonderd Belgische reisbureaus de komende winter worden uitgesloten door de touroperators. omdat zij nog niet aangesloten zijn bij een garantiefonds.

SAJIENWERKISG TCSSEN HAVENS VAN ZEEBRCGGE EN ANTWERPEN

De havens van Zeebrugge en Antwerpen onclertekenden op 9 september 1998 een akkoord dat een einde maakt aan de jarenlange concurrentie tussen de twee havens in het containerverkeer.

WATERSNOOD TOT NATUURRAMP VERKLAARD

De regering besloot op 18 september 1998 om de overstromingen die Vlaanderen vanaf 12 september teisterden. als een natuurramp te bestempelen. waardoor de slachtoffers een ris tot schadevergoeding kunnen indienen bij het Rampenfonds. De maatregel leek nodig nadat al binnen een week duidelijk werd dat de particuliere verzekeringsmaatschappijen de meeste schade niet zouden vergoeden. Om de uitkeringen mogelijk te maken zouden de reserves van het Rampenfonds worden aangevuld met de opbrengst van een speciale Nationale loterij-trekking en met geld van de federale begroting. De totale kosten zouden kunnen oplopen tot vijf miljard frank oftewel ruim 280 miljoen gulden. Op 21 september 1998 maakte de regering bekend dat de zelfstandige ondernemers die getroffen werden door de ramp één jaar uitstel van betaling van de sociale bijdragen krijgen. Voorts besloot de regering op 22 september 1998 dat de bijstandsorganisaties een miljard frank (56 miljoen gulden) tot hun beschikking krijgen om voorschotten uit te keren aan slachtoffers van de watersnood.

VLAAMSE REGERING RESERVEERT VOOR FINANCIERING VERGRIJZING

De Vlaamse regering verklaarde op 28 september 1998 dat er met ingang van de begroting van 1999 een speciaal fonds wordt opgezet dat vanaf 2010 de financieringsproblemen naar aanleiding van de vergrijzing van de bevolking zou moeten opvangen.

BELGISCHE UITGEVER VERWERFT AANDEEL IN FRANSE KRAKT

Op 28 september 1998 maakte de Groep Rossel. uitgever van onder meer de Brusselse krant Le *Soir*, bekend een aandeel van 38 procent in het kapitaal van de Franse regionale krant *La* Vozx *du Nord* over te nemen

LEVI STRACSS SLUIT BELGISCHE VESTIGINGEN

Levi's Belgium maakte op 29 september 1998 bekend drie fabrieksvestigingen in België te zullen sluiten waardoor op korte termijn ruim duizend werknemers hun baan zouden verliezen.

LEEGSTANDEELASTING SUCCESVOL I S HASSELT

In de gemeente Hasselt is het aantal krotten of onbewoonde gebouwen binnen een jaar tijd gedaald van 225 naai 113 panden De succesvolle terugdringing van de leegstand wordt geweten aan de invoering in 1997 van een zeer hoge 'krotbelasting Hasselt kon in 1998 ook melden dat het aantal passagiers in het openbaar vervoer verachtvoudigd is. De gemeente voerde in 1997 gratis openbaar vervoer in. *nis* alternatief voor de aanleg van een - kostbare - ringweg rond de gemeente.

MILIEU

ZEEWATER GGZOSD MAAR NIET SCHOON

De Europese Commissie bracht op 20 mei 1998 een rapport uit over de kwaliteit van het zwemwater in de EU-landen. Hierbij werden twee normen gehanteerd. Volgens de verplichte minimumnorm scoort het zwemwater van de Belgische kusten het hoogst en is het 'gezond' te noemen. Als echter de norm van streefkwaliteit wordt gehanteerd, waarbij het water werkelijk helder en schoon is, krijgt het Belgische zwemwater de laatste plaats.

UITSTOOT DIOXINE I S ZELZATE 'ONAANVAARDBAAR HOOG'

Op 2 juni 1998 werd bekend dat de uitstoot van dioxine door de sinterfabrieken van Sidmar in Zelzate volgens de inilieu-inspectie 'onaanvaardbaar hoog' is. De fabrieken krijgen tot eind 1999 de gelegenheid hun uitstoot te verminderen.

GEEN NIEUWE VERBRANDINGSOVENS

Tot aan juli 2000 geldt een moratorium op nieuwe installaties voor huisvuilverbranding, zo maakte de Vlaamse minister voor Leefmilieu Theo Kelchtermans op 1 juli 1998 bekend. Het verbod geldt niet voor de lopende pi-ojecten in Beveren en Drogeribos, noch voor de bestaande ovens die tijdelijk gesloten zijn. Op 1 juli trad ook een stortverbod voor huishoudelijk afval in werking waarop echter uitzonderingen mogelijk waren. Kelchtermans zei dat de Vlaming in 1997 meer huishoudelijk afval had produceerd: van 490 naar 328 kg per inwoner. Wel werd voor het eerst meer dan de helft van dit afval gescheiden opgehaald.

KWALITEIT VARKEKSVLEES 'ERBARMELIJK'

Volgens een onderzoek van de Belgische consumentenbond dat op 27 augustus 1998 naar buiten kwam, is de kwaliteit van het Belgische varkensvlees 'erbarmelijk'. Van de stalen die onderzocht werden, bleek slechts dertien procent aanvaardbaar voor de keurmeesters van de hond.

GEZONDHEIDSONDERZOEK NAAR EFFECTEN VERVUILING

Op 9 september 1998 werd bekend dat het Vlaamse ministerie van Gezondheidsbeleid een grootschalig onderzoek gaat doen naar de relatie tussen milieuvervuiling en gezondheid in Vlaanderen.

ALF PLEEGDE XXSSLAGEN OP HAMBURGERKETENS

De actiegroep 'Animal Liberation Front' (ALF) eiste op 8 september 1998 de verantwoordelijkheid op voor de achttal aanslagen op McDonald's- en Quick filialen. die recent in de regio Antwerpen zijn gepleegd.

OPNIEUW BSE VASTGESTELD IN BELGIË

Op 11 en 30 september 1998 werden in Oost- en West-Vlaanderen een vijfde en zesde geval van de gekkekoeienziekte BSE ontdekt.

BUITENLANDSEZAKEN

BELGISCHE VN-SOLDATEI: VEROORDEELD WEGENS WANGEDRAG

Op 7 mei 1998 heeft het militair gerechtshof paracommando Dirk Nassel in beroep veroordeeld tot 12 maanden gevangenisstraf waarvan de helft voorwaardelijk, voor het plegen van wandaden tijdens een vredesopdracht van de VN in Somalië in 1993. Het krijgshof velde hiermee een historisch vonnis. Het is voor het eerst dat een ambtenaar wordt veroordeeld wegens overtreding van de racismewetgeving. Op 8 mei 1998 tekende Nassel beroep aan tegen zijn veroordeling.

Het militair gerechtshof heeft op 20 mei 1998 de straf bevestigd van luitenant Patrick Daems. voor zijn wangedrag tijdens een VN-missie in de Kroatische stad Vokuvar in 1996. Daems werd veroordeeld tot vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf en een geldboete wegens openbare dronkenschap en het uiten van doodsbedreigingen.

WERKBEZOEK VAN TARIQ AZIZ

Op 21 en 22 mei 1998 kwam de Iraakse vice-premier Tariq Aziz op werkbezoek bij de Belgische overheid. Het bezoek stond in het kader van cle moeizame betrekkingen tussen de VN en Irak.

INTERNATIONALE DRUGSHANDELAAR UITGELEVERD AAN BELGIE

Na een lange juridische procedure heeft het High Court in Londen op 22 mei 1998 besloten de internationale drugshandelaar Fouad Abbas uit te leveren aan België, waar hij wordt verdacht van het witwassen van drugsgeld en valsheid in geschrifte.

BRAZZAVILLE BETICHT BELG VAN STEUN BURGEROORLOG

De regering van Congo-Brazzaville heeft op 23 juni 1998 buitenlandse connecties van de verdreven president Lissouba ervan beschuldigd medeverantwoordelijk zijn voor de burgeroorlogen tussen 1993 en 1997. Zo zou de Belgische lobbyist Max-Olivier Cahen helikopters hebben geleverd aan Lissouba.

CONFLICT TUSSEN DERYCKE EN MOREELS GESUST

Een conflict tussen minister van Buitenlandse zaken Erik Derycke en staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Reginald Moreels over de hulp aan Boeroendi, werd op 4 september 1998 door de ministerraad opgelost. Overeengekomen werd de humanitaire hulp aan Boeroendi te verruimen.

OPRICHTISG BTC GOEDGEKEURD

De Kamer keurde op 17 juli 1998 met 82 stemmen vóór en 57 sternmentegen het wetsontwerp goed tot oprichting van de Belgische Technische Coöperatie (BTC), de organisatie die de Belgische ontwikkelingssamenwerking moet gaan beheren. De oppositie in de Kamer zag af van haar voornemen om advies van de Raad van State te vragen over bepalingen uit dit hervormingsplan van staatssecretaris Moreels.
Bij het begin van de behandeling van wetsvoorstel beloofde Moreels dat de oppositie bij de uitwerking van de hervorming zal worden betrokken. Bovendien komt er een 'pluralistische vertegenwoordiging' in de nieuwe structuren. zegde hij toe.

CULTUUR EN WETENSCHAP

PRIJZEN

De tweejaarlijkse Cultuurprijs van de Vlaamse Gemeenschap voor beeldende kunst werd op 20 mei 1998 toegekend aan Panamarenko, de prijs voor vormgeving ging naar meubelontwerper Maarten Van Severen. Frank Vande Veire ontving de eerste Cultuurprijs voor kunstkritiek.

Op 31 mei 1998 ontving Raoul Servais op het Animatiefilmfestival in Annecy de hoofdprijs voor zijn tekenfilm 'Nachtvlinders'.

Karel Verleyen heeft op 3 juni 1998 de Prijs Knokke-Heist voor het Beste Jeugdboek ontvangen voor zijn werk 'Prins van de leegte'.

Op 4 juni 1998 heeft de Nederlandse Taalunie de driejaarlijkse Prijs der Nederlandse Letteren toegekend aan Paul de Wispelaere voor zijn gehele oeuvre.

Op het Antwerpse poëziefestival werd op 9 juni 1998 de 'Free Word Award' overhandigd aan de Nigeriaanse dichter Ogaga Ifowodo. De poezieprijs werd voor het eerst uitgereikt.

De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde heeft op 6 juli 1998 de vijfjaarlijkse Maurice Gilliams-prijs toegekend aan dichter Gwij Mandelinck (61) voor de bundel 'Overval'. Aan de prijs is een bedrag van 100.000 frank verbonden.

Op 28 september 1998 maakte de jury van de Aristeion-literatuurprijs bekend dat Hugo Claus de prijs van 1998 ontvangt voor zijn roman 'De Geruchten'. Voor deze roman kreeg Claus in 1997 al de Libris Literatuur Prijs.

OVERLEDEN

Op 25 mei 1998 is de Vlaamse actrice. kunstenares en televisieproducer Joanna Geldof op 71-jarige leeftijd overleden.

De Vlaamsgezinde prieste en dichter Anton Van Wilderode is op 15 juni 1998 op 79-jarige leeftijd overleden. Van Wilderode verwierf naast zijn poëzie die veelvuldig bekroond werd, bekendheid als tekstschrijver voor de IJzerbedevaart.

Jan Vermeire, de stichter van Poverello, overleed op 31 juni op 78-jarige leeftijd. De arts Vermeire opende twintig jaar geleden het eerste opvanghuis voor armen in de Brusselse Marollenwijk. dat de naam Poverello kreeg. Tegenwoordig zijn er dertien Poverello's in België, die duizenden armen opvangen.

De beeldhouwer André Willequet overleed op 2 juli 1998 in het Brusselse Ukkel. Hij werd 77 jaar oud. De in 1921 in Brussel geboren Willequet studeerde beeldhouwkunst in het atelier van de Antwerpse beeldhouwer Oscar Jespers en decoratieve kunsten in Terkameren. Zelf onderwees hij tekenkunst, klein-

sculptuur en juweelkunst tot omstrerks 1976. Hij was ook lid van de Acadéniie Royale des Sciences. des Lettres et des Beaux Arts de Belgique.
Willequet had een voorkeur voor het bewerken van steen en hout en hij viel. aldus een biograaf, 'op door zijn poëtisch intimisme dat blijmoedig een weg zocht tussen de figuratie en een meer bevrijdende abstractie'.

Wilfried Bervoets, politiek secretaris van Agalev, overleed op 25 juli 1998. Bervoets, die aan kanker leed. werd 46 jaar oud. Wilfried Bervoets begon zijn loopbaan bij Agalev in 1986 als secretaris van de Agalev-Ecolo-fractie. Hij was politiek secretaris van de partij sinds 1995.

Op 30 juli 1998 overleed, 47 jaar oud, de kinderboekenauteur Gregie de Maeyer. Hij illustreerde kinderboeken en schreef er zelf twintig, waarvan het boek 'Juul' over pesten op school een van de bekendste is. In 1989 maakte hij voor de televisie de animatiereeks 'Saartje en Sander'. Zijn werk werd in binnen- en buitenland bekroond en in zes talen vertaald.

Op 3 september 1998 is Aloïs Gerlo, de eerste rector van de Vrije Universiteit Brussel, overleden op 83-jarige leeftijd. De splitsing van de Franstalige universiteit van Brussel in 1969, was mede het werk van de Vlaamsgezinde Gerlo.

Op 22 september 1998 is de journalist en televisiemaker Maurice De Wilde op 73-jarige leeftijdoverleden. De Wilde werd geroemd om zijn scherpe onderzoeksjournalistiek en zijn onthullende documentaires over onder meer collaboratie en verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

(Vorige berichtenpag. 277/1 - 1998)

DENEMARKEN

BINNENLAND

LIBERALEN WILLEN EMU-REFERENDUM

Anders Fogh Rasmussen van de oppositionele Liberale Partij riep 2 juli 1998 de regering op in 2001 een referendum te houden over toetreding tot de EMU. Denemarken voldoet weliswaar aan alle criteria. maa na een referendum maakte het een voorbehoud bij dit onderdeel van het Verdrag van Maastricht. Volgens Rasmussen is de tijd rijp voor herziening: 'We merken nu al dat Denemarken terzijde wordt geschoven als er belangrijke beslissingen worden genomen over politiek-monetaire vraagstukken.'
De centrumlinkse regering heeft gezegd pas een referendum uit te schrijven als de opiniepeilingen laten zien dat een meerderheid voor toetreding tot de EMU is.

PRIVATISERING LEIDT TOT FELLE DISCUSSIE

Burgemeester Peter Brixtofte van de oppositionele Liberale Partij besloot medio juli 1998 de kinderdagverblijven en de waterzuiveringsinstallatie in zijn gemeente Farum te privatiseren Reden was dat het onderhoud van de gebouwen een te onzekere factor r ormde in de gemeentebegroting. Brixtofte verkocht de gebouwen daarom aan particulieren en huurt ze nu van hen. Op deze manier is de gemeente goedkoper uit, stelt Brixtofte, want ze draait niet meer op voor onderhoud en renovatie. Critici stellen echter dat een particuliere firma winst maakt en dat Farum dus altijd duurder uit is.
Privatisering is in Denemarken omstreden. Alle sociale voorzieningen zijn daar nog in handen van de overheid. De beslissing van Brixtofte betekent dan ook een ommekeer. De sociaal-democraten pleitten in een reactie om overheidsingrijpen om de uitverkoop van Denemarken te voorkomen.

MINISTER PRESENTEERT NIEUWE BEGROTING

De minister van Financiën. Mogens Lykketoft, presenteerde op 25 augustus 1998 zijn begroting voor 1999. Het meest opvallende daaraan is dat hij voor het derde jaar achtereen een overschot heeft begroot bij de socialelasten. In 1998 bedroeg dit overschot 4 miljoen gulden, in 1999 is 8,5 miljoengulden begroot. Doel hiervan is dat Denema ken de vergrijzing van de bevolking na 2003 kan opvangen. Om die reden wil de overheid ook dat de beroepsbevolking tot 2003 met 150.000 mensen toeneemt.
De begroting voorziet ook in een verdere bezuiniging op de overheidsuitgaven en een lichte verlichting van de belastingdruk.

BUITENLANDSE ZAKEN

PROTEST TEGEN ZWEEDSE KERNREACTOR

Honderden mensen demonstreerden op 1 juli 1998 voor sluiting van de Barseback-kerncentrale in Zweden ongeveer twintig kilometer van de Deense grens Zweden besloot in februari 1998 haar twaalf kerncentrales voor 2010 te sluiten De sluiting van Barseback stond voor 1 juli 2001 op het prograinma De demonstranten vonden dat te laat 'Onze veiligheid is belangrijker dan de economische belangen van een particulier elektriciteitsbedrijf

(Vorigeberichtenpag 402/1 - 1998)

ITALIË

BINNENLAND

RELLEN IN DETENTIECENTRA ILLEGALE VREEMDELINGEN

De Italiaanse overheid zette in juli 1998 speciale 'welkomstcentra' voor illegale vreemdelingen op. Een 'welkomstcentrum' is een detentiecentrum voor illegale vreemdelingen die het land worden uitgezet. De centra waren het gevolg van de nieuwe vreemdelingenwet die Italië in maart 1998 had aangenomen, met als doel het tegengaan van illegale immigratie. Belangrijkste uitgangspunt van de nieuwe wet is dat vreemdelingen die illegaal het land binnenkomen naar een welkomstcentrum worden gebracht, waarna ze zo snel mogelijk Italië worden uitgezet.
Van maart tot augustus 1998 kwamen 13.000 vreemdelingen illegaal Italië binnen, van wie er 8.000 werden opgesloten in de 'welkomstcentra'. Het gevolg was dat deze snel overbevolkt raakten. Dit veroorzaakte in augustus, nog geen maand na de opening van de centra. forse spanningen, vooral in Sicilië. In Lampedusa staken de immigranten het centrum in brand, in Agrigento braken gevechten uit, en in Siracusa wisten 40 illegalen uit het centrum te ontsnappen waarbij vijf agenten en drie illegalen gewond raakten. In verscheidene centra gingen vluchtelingen in hongerstaking.
De Italiaanse regering reageerde op 5 augustus 1998 door 1.000 agenten naar Sicilië te sturen en een bedrag van ca. 1.1 miljoen gulden beschikbaar te stellen voor de verbetering van de centra. Tevens begon minister van Buitenlandse zaken, Lamberto Dini, besprekingen met zijn Tunesische ambtgenoot Said Ben Mustapha om Tunesië te bewegen de illegale emigratie te bestrijden. De meeste immigranten komen namelijk uit Noord-Afrika.
Het gevolg van de maatregelen was dat de rust weliswaar terugkeerde, maar dat de omstandigheden in de centra niet

beter werden. Zo vroeg een groep Somalische en Marokkaanse immigranten op 25 augustus 1998 de Italiaanse overheid zo snel mogelijk te worden teruggestuurd. omdat ze het niet langer volhielden in het welkomstcentrum.

'GRIJZE WOLVEN' CLAIMEN VERSTUREN BOMBRIEVEN

Begin augustus 1998 werden in Turijn vier bombrieven verstuurd naar een rechter, een journalist, een parlementslid van de Heropgerichte Communisten en een pa tijleider van de Groenen. In eerste instantie werden Turijnse krakers hiervan verdacht. Op 5 augustus 1998 kwam bij persbu eau ANSA een anoniein telefoontje binnen dat de 'Grijze Wolven' de acties claimden. De 'Grijze Wolven' is een nauwelijks bekende milieugroep. die zich voornamelijk verzet tegen de aanleg van de Hoge Snelheids Lijn in Noord-Italië. De vier bombrieven werden overigens op tijd ontdekt.

GENERALI SLUIT GEEN OVEREENKOMST MET JOODSE GEMEENSCHAP

Verzekeraar Generali besloot op 19 augustus 1998 een bedrag ter waarde van ca. 200 miljoen gulden te betalen ter compensatie van de slachtoffers van de holocaust.
Generali is een van de zestien verzekeringsmaatschappijen die begin 1997 in de Verenigde Staten werden aangeklaagd omdat ze levensverzekeringen niet uitbetaalden aan nabestaanden van de holocaust die geen originele verzekeringspolis konden tonen.
Amos Luzzatto, voorzitter van de Joodse Gemeenschap in Italië. toonde zich in eerste instantie gematigd positief: 'De relatie tussen Generali en de joodse gemeenschap is goed, maar me kunnen op dit moment niet zeggen of dit bedrag voldoende is oin alle claims te dekken.' Uiteindelijk vond men dat niet het geval. Generali besloot daarop haar aanbod op 20 september 1998 in te trekken: 'De overeenkomst zou voor 14 september rond moeten zijn, maar de betrokken partijen konden geen overeenstemming bereiken.'

CORRUPTIEPROCESSEN

Rechterlijke macht ter discussie

De bevoegdheden van de Italiaanse onderzoeksrechters kwamen op 11 augustus 1998 ter discussie te staan na de zelfmoord van de Sardijnse rechter Luigi Lombardini. Zijn collega's hadden hem aangeklaagd wegens corruptie. Lombardini werd daarom op 11 augustus aan een zes uur durend verhoor onderworpen. Diezelfde nacht pleegde hij zelfmoord.
Volgens critici hebben onderzoeksrechters te veel macht. Domenico Contestabile. vice-voorzitter van de Senaat, sprak van 'onderzoeksmethoden die ongehoord zijn in een geciviliseerd land'.
Onderzoeksrechter Antonio Di Pietro keerde zich op 7 september 1998 tegen een parlementair onderzoek naar de corruptieprocessen van begin jaren negentig. Vooral Forza Italia van Silvio Berlusconi - zelf al driemaal veroordeeld wegens corruptie - wil een dergelijk onderzoek. Di Pietro noemde zo'n onderzoek 'de doodschop voor onderzoeksrechters'. Wel pleitte hij voor een gedeeltelijk pardon voor 'zaken waarbij geen sprake was van persoonlijke verrijking. zoals illegale partijfinanciering'.

Riina krijgt weer levenslang

De Rechtbank van Rome heeft maffiabaas Salvatore Riina op 20 september 1998 voor de vijftiende maal tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld: ditmaal vanwege de moord op twee leden van de Corleonese-clan in 1981. Maffiabaas Pippo Calo kreeg in hetzelfde proces tweemaal levenslang

REGERING PRODI PRESENTEERT BEGROTING 1999

De regering van Romano Prodi presenteerde op 25 september 1998 haar voorstel voor de begroting van 1999. Opvallend was dat in die begroting minder werd bezuinigd op de uitgaven voor welzijn. Dit was namelijk een harde eis van de Heropgerichte Communisten. Partijleider Fausto Bertinotti vond echter dat Prodi niet ver genoeg was gegaan. Hij eiste meer geld voor de allerarmsten in de samenleving.
Overigens stelde Prodi dat hij ook met deze begroting de doelen van het 'Strategisch-economisch drie-jarenplan' (DPEF) zou halen. Hij zei dit te bereiken door fiscale hervormingen en een hardere aanpak van belastingontduiking.

BUITENLANDSE ZAKEN

RUZIE MET E U OVER B'IALPENSA

Minister van Transport Claudio Burlando kwam op 16 september 1998 in ernstig conflict met Europees commissaris Neil Kinnock. Deze verzette zich tegen het Italiaanse plan om buitenlandse luchtvaartmaatschappijen te laten vliegen op Malpensa (vijftig kilometer van Milaan) en Alitalia op Linate (tien kilometer van Milaan). Buitenlandse maatschappijen klaagden hierop bij de Europese Commissie over oneerlijke concurrentie. Kinnock gaf hen gelijk er, eiste dat eenderde van de vluchten op Linate gehandhaafd moest blijven. Burlando wilde echter niet verdergaan dan 25 procent.

(Vorige berichten pag. 485/2 - 1998)

NOORWEGEN

JAGLAND GEEFT CONTACTEN MET KGB TOE

Op 19 augustus 1997 gaf premier Thorbjorn Jagland toe contact te hebben gehad met de voormalige staatsveiligheidsdienst van de Sowjet-Unie, de KGB.
Jagland. die in oktober 1996 premier was geworden, vertelde op de Noorse radio dat hij in de jaren zeventig en tachtig, toen hij een hoge functionaris van de Noorse Arbeiderspartij (DNA) was, contact met de KGB had gehad. Hij zei dat het destijds het beleid van de DNA was om 'zo goed mogelijke informatie over de politieke situatie in Noorwegen te verstrekken, zodat deze in de Sowjet-Unie niet verkeerd zou worden opgevat'. Volgens waarnemers zou deze onthulling de kansen van de DNA bij de parlementsverkiezingen die binnen een maand zouden plaatsvinden, kunnen beïnvloeden.

EUGENETISCH PROGRAMMA

Op 27 augustus 1997 bevestigde het ministerie van Volksgezondheid en Sociale zaken dat ongeveer 2.000 mensen tussen 1934 en 1976 onder dwang waren gesteriliseerd. Volgens het ministerie waren dit voornamelijk geestelijk gehandicapten en hadden de meeste operaties tussen 1966 en 1976 plaatsgevonden. Deze mededeling volgde na berichten over het sterilisatieprogramma in de Zweedse pers.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 16 september 1997 werden parlementsverkiezingen gehouden waarbij geen enkele partij een duidelijke meerderheid behaalde in de 165 zetels tellende Storting (het uit twee Kamers bestaande parlement).

Hoewel de regerende centrum-linkse Noorse Arbeiderspartij als de grootste

partij uit de bus kwam. had premier Thornbjorn Jagland tijdens zijn campagne beloofd dat hij zou aftreden als zijn partij niet minstens hetzelfde stemmenpercentage als in 1993, namelijk 36,9 procent, zou krijgen. Jagland, die dit percentage niet had gehaald, gaf aan te willen aftreden. nadat de begroting op 13 oktober aan het parlement zou zijn gepresenteerd.
Hij diende inderdaad onmiddellijk na de presentatie van de begroting voor 1998 zijn ontslag in.

Op 17 september maakte de Christelijke Volkspartij (KrF) bekend dat zij een coalitie wilde vormen met de Liberale Partij en de Centrumpartij als een eerste stap naar de vorming van een nieuwe regering onder leiding van de KrF-fractievoorzitter Kjell Magne Bondevik. De drie partijen wonnen samen net iets meer dan 26 procent van de stemmen bij de verkiezingen en hadden in totaal 42 zetels.

Sgse overleden

Op 17 september overleed op 66-jarige leeftijd oud-premier Jan P. Syse. Van oktober 1989 tot november 1990 had Syse een centrumrechtse coalitieregering geleid. In 1973 kwam hij voor de eerste keer in de Storting voor de Conservatieve Partij. Hij had zich bij de verkiezingen van september niet herkiesbaar gesteld.

NIEUWE REGERISG

Op 13 oktober 1997 verzocht koning Harald V de leider van de Christelijke Volkspartij (KrF) en voormalig vicepremier en minister van Buitenlandse zaken. Kjell Magne Bondevik, een nieuwe regering te vormen, nadat premier Thornbjorn Jagland van de Arbeiderspartij zijn ontslag had ingediend. Bondevik accepteerde de formatie-opdracht en zei dat de nieuwe regering zou bestaan uit leden van de KrF, de Liberale Partij (V) en de Centrumpartij (Sp) Desalniettemin kon de nieuwe coalitie rekenen op de steun van slechts 42 van de 165 leden van de Storting (het parlement)

De portefeuilleverdeling was als volgt

- Premier
  Kjell Magne Bondevik (KrF)
- Vice-premier. Cultuur
  mevr. Anne Enger Lahnstein *(Sp)*
- Buitenlandse zaken
  Knut Vollebaek *(KrF)*
- Buitenlandse zaken, belast met ontwikkelingssamenwerking
  mevr. Hzlde *Fjafjord Johnson (KrF)*
- Defensie
  Dag *Jostein Fjaervoll (KrF)*
- Financien, belast met denationale langeteimijnplanning
  Gudmund Restad (Sp)
- Gezondheidszorg en Sociale zaken, belast met aangelegenheden betreffende gezondheidszorg
  Dagfinn Hoybraten *(KrF)*
- Gezondheidszorg en Sociale zaken, belast met sociale zaken en het departement van begroting en bestuur
  mecr *Magnhild Meltveit Kleppa (Sp)*
- Handel en Industrie belast met de coordinatie van het beleid op het gebied van de informatietechnologie
  Lars Sponhezm (V)
- Justitie en Politie
  mecr Aud Inger *Aure (KrF)*
- Kinderen en Gezinszaken
  mevı Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
- Landbouw
  Kare Gjonnes (KrF)
- Lokaal bestuur en Werkgelegenheid (met uitzondering van arbeidszaken)
  mecr *Ragnhild* Queseth *Haarstad (Sp)*
- Milieu
  Guro *Fjellanger* (V)
- Olie en Energie
  mevr. Marit Arnstad (Sp)
- Onderwijs Onderzoek en Kerkelijke aangelegenheden
  Jon Lilletun (KrF)
- Planning en Coordinatie, belast met arbeidszaken arbeid en overheidsapparaat (vanaf 1 januarı 1998 een nieuw ininisterie)
  mecr *Eldbjørg Løwer (V)*
- Transport en Verbindingen
  Odd Eznar *Dorum* (V)
- Visserij
  Peter *Angelsen (Sp)*

Uitslag parlementsverkiezingen

	%	zetels	zetels
	1997	1997	1993
Noorse Arbeiderspartij (Ap)	35,1	65	67
Vooruitgangspartij (FrP)	15,3	25	10
Conservatieve Partij (H)	14,3	23	28
Christelijke Volkspartij (KrF)	13,7	25	13
Centrumpartij (Sp)	7,9	11	32
Partij van Linkse Socialisten (SV)	6,0	9	13
Liberale Partij (V)	4,5	6	1
Rode Verkiezingsalliantie (RV)	1,7	0	1
Interpolitieke Volkspartij (TF)	0,4	1	0
Overige	1,1	0	0
Totaal	100	165	165
Opkomstpercentage	74		

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1998

De begroting. gepresenteerd door minister van Financiën Jens Stoltenberg, voorzag in een recordoverschot van 78 miljard kroner (ca. 22,3 miljard gulden). mat neerkwam op 8.3 procent van het BBP. Hij zei dat de economische groei zou doorgaan en dat het BBP naar verwachting 3 procent zou stijgen. Verwacht werd dat Jens de begroting op enige punten zou wijzigen, onder meer door de indirecte belastingen te verhogen en meer geld uit te trekken voor alleenstaande ouders, de gezondheidszorg en de pensioenen.

REGELING VOOR GRENSCONFLICT MET GROENLAND EK IJSLAKD

Op 11 november 1997 maakte het ministerie van Buitenlandse zaken bekend dat met Groenland en IJsland een regeling was getroffen voor het conflict over de zeegrenzen tussen de drie landen. De drie landen ondertekenden een akkoord dat de grenzen van hun territoriale wateren vastlegde in een visrijk gebied van 1.934 km² in de Noordelijke IJszee. Dit gebied, gelegen tussen het Noorse eiland Jan Mayen, Groenland en IJsland, viel buiten een regeling die in 1993 was vastgesteld door het Internationale Gerechtshof in Den Haag en die een einde had gemaakt aan een dertien jaar durend geschil tussen Noorwegen en Denemarken over een aangrenzende zone van 65.000 km².

PRO-BRITS NOBELCOMITÉ VOORKWAM PRIJS MAHATMA GANDHI

Mahatma Gandhi is drie keer genomineerd voor de Nobelprijs voor de vrede; in 1937,1947 en 1948. Dat blijkt uit documenten die in januari 1998 - vijftig jaar na Gandhi's dood - werden vrijgegeven door het Nobelinstituut.
Mahatma Gandhi was de grondlegger van de geweldloze weerbaarheid en leidde India naar de onafhankelijkheid

in 1947. Het ontbreken van zijn naam op de lijst van Nobelprijswinnaars was altijd een groot mysterie. De vrijgegeven documenten geven echter nog geen afdoend antwoord. Duidelijk is dat Gandhi driemaal werd genomineerd, maar het blijft onduidelijk waarom hij niet werd uitverkoren. Geir Lundestad, directeur van het Nobelinstituut: 'Het comité maakte geen notulen van haar. bijeenkomsten, zodat we de werkelijke reden nooit zullen weten. Maar als ik zou mogen raden was de sterke Britse oriëntatie van Noorwegen de moeilijke factor. Groot-Brittannië werd destijds gezien als de beschermer van Noorwegen.'
Het was volgens Lundestad in elk geval een factor in 1937. In 1947 speelde ook mee dat na de onafhankelijkheid er een oorlog tussen India en Pakistan uitbrak. Het probleem in 1948 was dat Gandhi werd vermoord op 30 januari, twee dagen voordat de nominaties binnen moesten zijn. Hoewel het toen mogelijk was de prijs postuum toe te kennen. gebeurde dit niet. Dat jaar besloot het Nobelcomité de prijs niet toe te kennen 'omdat er geen geschikte levende kandidaten maren'. Dat zou op Gandhi kunnen slaan, maar dit is niet zeker. Dat jaar werd namelijk ook de Zweedse graaf Bernadotte vermoord.

VERLAGISG OLIEPRODUCTIE

Minister Marit Arnstad van Olie en Energie presenteerde op 27 maart 1998 een plan om de olieproductie met 3 tot 6 procent te verlagen. Dit vooruitlopend op een OPEC-vergadering. Daar zou een productieverlaging ter sprake komen, omdat de olieprijs het laatste jaar sterk was gedaald. De oppositie keerde zich in eerste instantie tegen het voorstel. 'We zijn niet tegen het reguleren van de productie onder buitengewone omstandigheden. maar de vraag is of de omstandigheden wel zo buitengewoon zijn'. zei een woordvoerder van de Conservatieven. Een week later stemde de oppositie toch in met het voorstel. Arnstad verlaagde de productie hierop van 3,2 miljoen naar 3,1 miljoen barrels per jaar.
De minister kwam op 29 mei 1998 met het voorstel de olie- en gasproductie verder te reguleren. 'Het doel om de oliebronnen zorgvuldigte beheren maakt het noodzakelijk het activiteitenniveau steeds opnieuw te bekijken.' Om die reden wilde ze geen nieuwe concessies afgeven voor het boren naar olie in de Barentszeeen het Skagerrak.

Lagere olieprijs brengt overheid in problemen

De lagere olieprijs had gevolgen voor de Noorse economie. De bank moest de rente tot augustus 1998 vijf keer verhogen om de kroon te stabiliseren. Verder stevende de Noorse regering aan op een begrotingstekort. De regering had bij het opstellen van haar begroting rekening gehouden met een olieprijs van 125 kronen (ca. 35 gulden) per barrel. Zij was gedmangrn de begroting in juni hij te stellen en te baseren op een prijs van 100 kronen per barrel. Ook dit bleek te veel. Minister van Financiën. Gudmund Restad, verklaarde daarom op 18 augustus dat zij het komende jaar de belastingen moest verhogen en moest bezuinigen op de overheidsuitgaven. Dit omdat zij rekening hield met een olieprijs van 90 kronen per barrel.

SCHADEVERGOEDING JOODSE SLACHTOFFERS TWEEDE WERELDOORLOG

De Noorse overheid presenteerde op 26 juni 1998 een wetsontwerp dat bepaalt dat zij een bedrag van 450 miljoen kronen (ca. 128 miljoen gulden) zal storten in een fonds dat joodse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog schadeloos moet stellen. Noorwegen is het eerste door de nazi's bezette land dat dit doet. Minister van Justitie Aud Inger Aure sprak van een collectieve schuld. die ook Noorwegen had. Elie Wiesel wordt de voorzitter van de commissie die een bestemming voor het geld moet vinden.

REGERING WIL PRIVATISEREN

Minister van Handel en Industrie Lars Sponheim presenteerde op 15 juli 1998 een plan om een deel van de staatsbedrijven te privatiseren. De reden die hij hiervoor gaf was dat de staat te veel bedrijven bezat en dat hierdoor de democratie gevaar liep: 'De overheid bezit inmiddels 30 procent van het kapitaal van de Beurs van Oslo. Dit deel is de laatste jaren steeds met 1 procent gegroeid. We moeten deze trend stoppen. Ik geloof dat nu we de 30 procent hebben gehaald. we te maken krijgen met een democratisch probleem.'

De privatisering was niet ingegeven door een eventueel financieel tekort van de overheid. Door zijn olie-inkomsten kent Noor egen geen financiële problemen. Sponheim wil het geld dat vrijkomt met de privatisering dan ook gebruiken om belangen in buitenlandse bedrijven te kopen. Zo blijven de beleggingen van de overheid op peil, terwijl de greep op het Noorse bedrijfsleven niet onacceptabel groot wordt.
De vakbonden en de linkse oppositie keerden zich tegen het plan: 'Waal-om zullen we in buitenlandse bedrijven investeren als me hier in Noorwegen goede bedrijven hebben?'
Sponheim zei overigens dat het staatsoliebedrijf Statoil niet zou morden geprivatiseerd. Dat zou waarschijnlijk wel gebeuren met de Deens-Noorse Bank en de Christiania-bank.

MILIEU

REGERING WIL 'ECO-TAX'

De Noorse regering presenteerde op 23 april 1998 een plan om op grote schaal 'groene belasting' (eco-tax) in te voeren op de emissie van broeikasgassen. Hiermee hoopt de regering te voldoen aan het Klimaatverdrag van Kyoto waarbij zij in 1997 aansloot. Noorwegen beloofde daar de CO_1-emissie terug te dringen tot 1 procent onder het niveauvan 1990.
Het gaat om verschillende belastingen, waarbij die van 100 kronen (ca. 28 gulden) per ton CO_2 de meest omvangrijke is. In totaal zouden de belastingen jaarlijks ongeveer 720 miljoen gulden opbrengen. Met dit bedrag kan dan de belasting op arbeid worden verlaagd.
De oppositionele Noorse Arbeiderspartij (Ap) keerde zich op 10 juni 1998 tegen het plan. Zij meende dat belastingen onvoldoende effect zouden hebben en pleitte voor een quota-systeem. 'We hebben hetzelfde doel. maar we gebruiken verschillende middelen'. aldus een woordvoerder,

De Conservatieven steunden het plan wel, maar daarmee had de minderheidsregering nog geen meerderheid in het parlement. Op het laatste moment ging echter de ultra-rechtse Vooruitgangspartij om. Deze stemde op 19 juni 1998 vóór de ecotax. Partijleider Carl Hagen: 'Onze wens een regeringswisseling te voorkomen is belangrijker dan het blokkeren van deze nieuwe belasting.' De regering had haar belastingplannen toen al afgezwakt.

ACHTTIEN LEDEN GREENPEACE GEARRESTEERD

De Noorse politie arresteerde op 2 juni 1998 achttien leden van de milieuorganisatie Greenpeace in de Noorse sectie van de Atlantische Oceaan. Greenpeace protesteerde daar tegen proefboringen naar olie en gas. Zes van hen werden opgepakt toen ze met rubberboten te dicht bij de boorinstallatie kwamen. De twaalf anderen waren opvarenden van de schoener Stahlratte waar de rubberboten vandaan kwamen.

OVERHEIDSGEBOU WEN KRIJGEN SCHONE ENERGIE

Minister van Arbeid Eldbjørg Løwer presenteerde op 22 sept mber 1998 een plan om alle overheidsgebouwen van meer dan duizend vierkante meter te voorzien van flexibele energiesystemen De bedoeling is dat zij niet meer alleen gebruikmaken van elektriciteit van het net maai onder andere ook van zonne- en windenergie Løwer 'De overneid is de grootste energieconsument en dat maakt dat we een voorbeeld moeten stellen

De Noorse overheid verbruikt 37 procent van de jaarlijkse energieconsumptie. Deze wordt veelal opgewekt door de krachtige hydrocentrales. De bedoeling achter het plan is dat Noorwegen niet van één energiebron afhankelijk wordt, maar zoekt naar flexibele energiesystemen.

BUITENLANDSE ZAKEN

BRUNDTLAND WORDT NIEUW HOOFD WHO

Oud-premier Gro Harlem Brundtland werd op 27 januari 1998 genomineerd als nieuwe directeur-generaal van de Iiereldgezondheidsorganisatie (WHO) van de Verenigde Naties. In mei van dit jaar weid ze officieel op die post benoemd.
Brundtland kreeg de steun van vrijwel alle belangrijke landen, inclusief de Verenigde Staten. Haar benoeming was echter niet onomstreden, omdat ze eerder een controversieel standpunt over abortus had ingenomen. In 1996 bruskeerde ze katholieken en moslims tijdens haar toespraak voor de VN-bevolkingsconferentie in Caïro. Ze pleitte bij die gelegenheid voor de decriminalisering van abortus en beschuldigde de religieuzen die zich hier tegen keerden van hypocrisie.
De nominatie betekend? voor Brundtland een terugkeer naar haar oude carrière. Ze studeerde namelijk in 1963 af in de Geneeskunde aan de Amerikaanse Harvard-universiteit. Daarna was ze arts tot ze in 1974 werd benoemd tot minister van Milieu. Vervolgens bepaalde Brundtland vijftien jaar de Noorse politiek.

VS COSFISQCEERDEN SOORS ZWAAR WATER NA TWEEDE WERELDOORLOG

De Verenigde Staten hebben twee ton Noors zwaar wate geconfisqueerd. enkele dagen voor het einde van de Tweede Wereldoorlog. Zwaar water is nodig bij het productie van plutonium 239. de brandstof i-ax de atoombom.
Dit niaalite een Noorse historicus op 2 maart 1998 bekend. Hij sprak oncler andere met majoor Anton Martin Schweigaard die in 1948 naar Duitsland werd gestuurd om de gestolen Noorse goederen in kaart te brengen, Tijdens dat onderzoek stuitte hij op twee ton zwaar water dat Duitsland tijden? de oorlog uit Noorwegen had geroofd. Dit water zou zich bevinden in een instituut in Hechingen. Daar bleek echter dat Amerikaanse troepen de twee ton zwaar water hadden geconfisyueerd. Noorwegen wilde er destijds geen zaak van maken. omdat ze juist op dat moment zou toetreden tot de NAVO. Olva Njølstad van het Noors Defensie Instituut zei in een reactie dat de Verenigde Staten het water toen niet nodig hadden voor hun eigen wapenproductie. 'De VS wilde kennelijk voorkomen dat het mater in verkeerde handen zou vallen, bijvoorbeeld die van de Sowjet-Unie.'

SPIONAGEREL MET RUSLAND

De Noorse overheid besloot op 12 maart 1998 twee Russische diplomaten het land uit te zetten en drie anderen de toegang tot Noorwegen te ontzeggen. Dit omdat zij in Noorwegen spionnen zouden werven. In een reactie hierop besloot Rusland vijf dagen later twee Noorse diplomaten uit te wijzen omdat zij 'activiteiten ondernamen die onverenigbaar maren met hun status'. Daarbovenop publiceerde een Russische krant op 23 maart de namen van vier Amerikaanse diplomaten in Noorwegen en twee in Zweden die voor de Amerikaanse CIA zouden werken. Noorwegen en Zweden weigerden commentaar op die laatste beschuldiging.
In reactie op de gebeurtenissen zei premier Kjell Magne Bondevik zijn bezoek aan Rusland af. Minister van Buitenlandse zaken Knut Vollebaek besloot zijn bezoek aan Rusland wel door te laten gaan. Verder werd bekendgemaakt dat het bezoek dat koning Harald in mei aan Rusland zou brengen geen gevaar liep.
(Vorige berichten pag. 435/2 e.v. - 1997)

PORTUGAL

BINNENLAND

REHABILITATIE ANTONIO VITORINO

Een onderzoek van de fiscale opsporingsdienst wees op 1 april 1998 uit dat voormalig vice-premier Antonio Vitorino zich niet schuldig heeft gemaakt aan belastingontduiking. Deze socialist moest in november 1997 aftreden als vice-premier nadat een krant berichtte dat hij bij de aankoop van een stuk Land niet aan alle belastingverplichtingen had voldaan. Die beschuldiging bleek achteraf gezien onterecht en Vitorino kon weer toetreden tot het kabinet.

SOCIAAL-DEMOCRATEN SLUITEN ALLIANTIE RIET VOLKSPARTIJ

Het jaarlijkse congres van de Sociaal-Democratische Partij besloot op 19 april 1998 dat 7ij voor de verkiezingen van 1999 een alliantie zal aangaan met de rechtse Volkspartij. Marcelo Rebelo de Sousa had dit als voorwaarde gesteld oin partijleider te blijven: 'Ik wil één leger in 1999. met een duidelijke boodschap en vastbesloten om de leider tc volgen.' Rebelo de Sousa hoopt dat beide partijen samen de regerende socialisten kunnen verslaan.

KABINET NEEMT RIAATREGELEN TEGEN BSE

Het kabinet kondigde op 24 september 1998 een decreet af dat verdacht dierlijk voedsel niet meer mag u-orden opgenomen in de menselijke en dierlijke voedselketen. Het gaat daarbij vooral om voedsel geproduceerd van zieke schapen en geiten. Het Portugese kabinet hoopt dat door deze maatregel de gekke-koeienziekte BSE zich niet verder zal verspreiden.
Portugal heeft na Groot-Brittannië en Ierland de meeste gevallen van BSE in Europa. In 1998 kwamen er al vijftig nieuwe gevallen aan het licht. waarmee het totaal op 153 kwam.
De Europese Commissie dreigde eerder in te grijpen als Portugal zelf geen maatregelen zou nemen. Een inspectiecommissie van de Europese Unie had namelijk geklaagd dat het dierlijk voedsel in Portugal niet goed gecontroleerd werd. Het kabinet hoopt met haar decreet ingrijpenr van de Europese Commissie te hebben voorkomen.

ROEREN EISEN COMPENSATIE

Eind september 1998 demonstreerden boeren in het noo den en zuiden voor financiele compensatie vanwege de slechte graanoogst en de dalende vleesprijzen Door het slechte meer was de Portugese graanoogst de slechtste van deze eeuw Verder brengen de Denen en de Nederlanders grote hoeveelheden

varkensvlees op de Portugese markt, waardoor de prijzen met 30 procent daalden. De Denen en Hollanders zetten hun varkens gewoonlijk af in Azië en Rusland, maar door de financiële crisis in dat deel van de wereld is de vraag sterk afgenomen.
De boeren eisen naar aanleiding van deze tegenslagen meer overheidssubsidie. In het Zuid-Portugese Ourique liep de demonstratie uit op gevechten inet de politie. Hierbij werden vijf boeren gearresteerd.

REGERING VERHOOGT PENSIOENEN

De regering besloot op 10 september 1998 de pensioenen in sommige gevallen met 70 procent te verhogen. Dit zou moeten gebeuren in vijf fasen: de eerste in oktober 1998. de laatste in juni 1999. Mensen die 40 jaar premie hebben betaald krijgen uiteindelijk een pensioenuitkering ter waarde van 100 procent van het minimumloon. Degenen die 15 jaar premie hebben betaald krijgen een uitkering ter waarde van 65 procent van het minimumloon.
Minister van Werkgelegenheid. Eduardo Ferro Rodrigues, zei dat de verhoging geheel bekostigd kan n-orden uit de sociale fondsen. Economen bevestigden dat de verhoging inderdaad geen grote last zou leggen op de staatsfinanciën. vooral omdat de economische groei met 4 procent hoger uitvalt dan de begrote 3.5 procent.

COMMISSIE ONDERZOEKT OORLOGSVERLEDES

Premier Antonio Gutteres heeft op 2 juni 1998 een coinrnissie benoemd die de rol van Portugal gedurende de Tweede Wereldoorlog moet onderzoeken. De commissie staat onder leiding van Mario Soares.
Aanleiding voor het instellen van de commissie was een Amerikaans rapport waarin staat dat neutrale landen. zoals Portugal. volop profiteerden van de oorlog. Portugal zou de Duitsers wolfraam hebben geleverd. een metaal dat noodzakelijk was bij de productie van bepaalde type wapens. Duitsland zou de wapens hebben betaald inet geroofd goud.
Premier Gutteres zei in een reactie dat Portugal niets te verbergen had: 'We hebben een totale openheid. Alles mag worden gezien.'

LEGALISATIE ABORTUS VAN DE BAAN

Het eerste Portugese referendum heeft niets opgeleverd Slechts 34 procent van de stemgerechtigden gingen op 28 juni 1998 naar de stembus om te stemmen over een voorstel om abortus te legaliseren. Voor rechtsgeldigheid was een opkomst van minimaal 50 procent vereist. Van de opgekomenen stemde een lrleinc meerderheid tegen legalisering.
Het regeringsvoorstel waarover de Portugezen mochten stemmen stelt dat vrouwen in de eerste tien weken van hun zwangerschap zelf mogen beslissen of ze al dan niet abortus willen. Nu is abortus slechts toegestaan als de foetus misvormd is of als de gezondheid van de moeder ernstig gevaar loopt. Jaarlijks worden nog geen 300 abortussen toegestaan, terwijl er elk jaar naar schatting 10 tot 20 duizend plaatsvinden.
De regerende socialisten wilden samen met de conimunisten abortus legaliseren. maar moeten hier na de uitslag van het referendum van afzien.

BUITENLANDSE ZAKEN

GEEN TROEPEN NAAR GUINEE-BISSAU

Portugal heeft op 1 juli 1998 besloten geen troepen naar Guinee-Bissau te sturen. Hier was om gevraagd. na de chaos die in het land ontstond toen militairen op 'i juni een coup pleegden tegen president João Rernardo Vieira. Zo wilden de plegers van de coup dat de Portugezen als buffer zouden dienen tussen de opstandige en de presidentiële troepen om op die manier de weg voor vredesbesprekingen vrij te maken. Premier Antonio Gutteres voelde hier niets voor: Hij zei dat het leger alleen kan worden ingezet voor humanitaire hulp. 'We gaan niet militair interveniëren.' Portugal had zich wel eerder bereid getoond om de vredesbesprekingen voor te zitten.

MILIEU

WERELDTENTOONSTELLING IN TEKEN OCEANEN

Delaatste wereldtentoonstelling van de twintigste eeuw vond plaats van 1 juni tot 30 september 1998 in Lissabon. De tentoonstelling werd door tien miljoen mensen bezocht. voor het merendeel inwoners van Portugal en Spanje. 150 landen en internationale organisaties maren daar inet paviljoens vertegenwoordigd.
De wereldtentoonstelling stond in het teken van de Portugese geschiedenis als zeenatie. onder andere omdat Vasco da Gama precies 500 jaar eerder de zeeroute naar India had ontdekt. 1998 was tevens het VN-jaar van de Oceanen. Het was dan ook logisch dat veel evenementen op het gebied van de wereldzeeën in Portugal plaatsvonden

Milieu-organisatie Greenpeace greep de gelegenheid aan om op 21 mei 1998 een enorm visnet neer te laten van de Brug van de 25ste April in Lissabon. 'Jaar van de Oceanen - Stop drijfnetten' stond op een groot spandoek te lezen. Greenpeace protesteerde met de actie tegen het gebruik van de enorme drijfnetten van 2.5 kiloineter en langer. Vooral Franse en Italiaanse vissers gebruiken deze netten om zwaardvis en tonijn te vangen. In deze netten sterven echter ook elk jaar tienduizenden dolfijnen en vele jonge walvissen. Greenpeace wil daarom een verbod op de drijfnetten. 'We verwelkomen de besprekingen over de toekomst van de oceanen. maar ze moeten wel vergezeld gaan inet oniniddellijlre actie', aldus een woordvoerder.

Ministersconferentie over Noordoost-Atlantisclie oceaan

Van 21 tot 23 juli 1998 kwamen de ministers van vijftien Europese lanclen bijeen in het kader van de derde bijeenkomst van de Conventie voor de Bescherming van het Zeemilieu in de Noordoost-Atlantische oceaan. Doel van deze bijeenkomst was het maken van afspraken over een strenger optreden tegen nucleaire en olievervuiling. Groot-Brittannië, de grootste nucleaire vervuiler. verklaarde zich vooraf al voorstancler van harde maatregelen. Milieuminister Michael Meacher: 'Er zal een compleet verbod komen op het dumpen van nucleair afval.'
De conferentie besloot verder dat olieinstallaties niet meer mogen worden gedumpt in de Noordzee. De ministers spraken af dat deze installaties zoveel mogelijk aan land zullen worden ontmanteld.

VN-Conferentie voor de oceanen aanbevolen

Op 1 september 1998 presenteerde de Wereldcommissie voor de Oceanen haar rapport aan oud-president Mario Soares. De commissie was in 1995 ingesteld door VN-secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali.
De belangrijkste aanbeveling was het organiseren van een VN-Conferentie voor de Oceanen. De commissie concludeerde dat de oceanen ernstig morden bedreigd door milieuvervuiling. overbevissing en een te intensief scheepvaartverkeer. 'Het is niet overdreven om van een crisis te spreken,' stelt het rap-

port. 'De VN-conferentie moet ervoor zorgen dat de oceanen prominent op di. nationale en internationale agenda'; komen te staan,'

Conferentie van milieu-activisten

Twee weken later vond een conferentie van milieu.-.activisten plaats, n-aaibij vooral het Wereldnatuurfonds van zich liet horen. Michael Sutton pleitte voor. het krachtdadig bestrijden van de vispiraterij die leidt tot overbevissing en het uitsterven van verschillende vissoorten. 'De uitputting van de visvoorraad bedreigt de internationale veiligheid,'zri hij. Belangrijkste oorzaak was volgens hem het subsidiëren van de visserij: 'Tientallen miljoenen dollars subsidie worden er jaarlijks betaald om een visserijvloot in stand te houden die 2.3 keer zo groot is als nodig. Dat moedigt piraterij aan.'

Robei-t Ballard, de ontdekker van de Titanic. liet op 3 september 1998 ook nog van zich horen. Hij pleitte voor de bescherming van de oudheidkundige bodemschatten. zoals scheepswrakken. Deze worden volgens hem steeds vaker bedreigd door 'schatjagers' die mei moderne apparatuur snel scheepswrakken opsporen om ze vervolgens leeg te roven.

(Vorigeberichtenpag.232/3 e.v. - 1998)

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLAND

CHROSOLOGIE VAN DE RUSSISCHE CRISIS

Nadat president Jeltsin op 23 maart 1998 premier Viktor Tsjernomyrdin en zijn regering had ontslagen. omdat hij meende dat de noodzakelijke hervormingen van de Russische economie te traag verliepen. werd de betrekkelijk onbekende voormalige minister van Brandstof en Energie. de 33-jarige Sergej Kirijenko. benoemd tot eerste inister. De benoeming van Kirijenko riep hevige weerstand op in de Staatsdoema. met name bij de fractie van de communisten. en pas na een hevige machtsstrijd met de president capituleerde het parlement en kon op 28 april de nieuwe regering van Kirijenko aantreden. Maatregelen van de regering-Kirijenko om de inkomsten van de overheid door een daadwerkelijke heffing èn inning van belastingen te effectueren werden door de Staatsdoerria en het gedrag van grote ondernemingen voor een groot deel onderuit gehaald. Hierdoor kwamen ook toezeggingen van miljardenleningen door het Internationaai Monetair Fonds op de tocht te staan. Uiteindelijk leidde dit op 1i' augustus tol een. door president Jeltsin drie dagen daarvoor nog plechtig ontkende, de facto devaluatie van de roebel.

Het gevolg van dit alles was dat de Russische Federatie zowel in een hevige politieke als economische crisis terechtkwam. Op 23 augustus ontsloeg president Jeltsin de regering-Kirijenko en benoemde de vijf maanden eerder ontslagen Viktor Tsjernomyrdin opnieuw tot premier a.i. In de dagen hierna geraakte de roebel in een vrije val. Tegelijkertijd verzette de Staatsdoema, waarin de communistische fractie steeds sterker de toon aangaf. zich hevig tegen een nieuwe regering onder leiding van Tsjernomyrdin. Op 31 augustus verwierp de Staatsdoema de voordracht van Tsjernomyrdin met 233 tegen 94 stenimen.

Hoewel Jeltsin Tsjernomyrdin daarna voor een tweede keer kandideerde als premier weigerde de Staatsdoema deze keer, zoals bij de benoeming van Kirijenko wèl het geval was geweest. door de knieën te gaan. De macht en het prestige van president Jeltsin was door de gebeurtenissen inmiddels zo verzwakt dat hij tenslotte moest toegeven. waardoor op 11 september de voormalige minister van Buitenlandse zaken. Jevgeni Primakov. die zowel voor de communisten als de hervormingsgezinden aanvaardbaar was, benoemd kon worden tot premier van een nieuwe regering.

2 juli 1998 - De Staatsdoema neemt in eerste lezing een wet aan die de belasting over winst terugbrengt van 35 naar 30 procent. De wet moet nog in tweede en derde lezing door de Staatsdoema worden goedgekeurd en door de Federatieraad. waarna ook president Jeltsin zijn handtekening nog mort zetten. De Staatsdoema neemt in eerste, tweede of derde lezing diverse andere belastingwetten aan. die er volgens de regering toe kunnen leiden dat de overheidsinkomsten over 1098 met een extra 100 miljard roebel zullen stijgen. De meeste wetten echter die zouden leiden tot vergroting van de belastinginkomsten en vermindering van de uitgaven voor de overheid. worden door de Staatsdoerna verworpen of uitgesteld. De regering stelt inkomsten van 25 miljard roebel per maand nodig te hebben. terwijl ei-maar 21 miljard binnenkomt. De regering van premier Kirijenko laat weten te overwegen tegoeden van het gasbedrijf Gazprom in beslag te nemen. zodat het bedrijf aldus zijn uitstaande belastingschuld zal voldoen.

J juli - De Staatsdoema neemt in tweede lezing een belangrijk deel van de nieuwe belastingmetgeving aan. die tot doel heeft het investeringsklimaat in Rusland te verbeteren en de belastingopbrengsten te verhogen. Het IMF had zich uitgesproken voor de introductie van de nieuwe wetgeving. Er is nog een derde lezing nodig, maar deze is doorgaans een formaliteit.

Russische mijnwerkers die al tijdenlang geen salaris hebben ontvangen blokkeren gedurende drie uur de Transsiberische spoorlijn. waarna zc door de politie worden verwijderd.

10 juli - Premier Kirijenko zegt tijdens een vergadering van de Federatieraad dat de regering voorrang zal geven aan de te ugbetaling van schatkistpromessen en andere schulden boven het betalen van achterstallige salarissen. Vicepremier Viktor Christenko laat weten dat de economische groei over 1998 waarschijnlijk nul zal bedragen.

12 juli - Bij een ontmoeting in Moskou tussen premier Kirijenko en een delegatie van het IMF wordt geen overeenstemming bereikt over het verlenen van een krediet van miljarden dollars aan Rusland.

16 juli - De Staatsdoema neemt een resolutie aan waarin wordt geëist dat de regering toestemming van het parlement vraagt voor het sluiten van leningen ter maai-de van miljarden dollars met het IMF en andere instellingen. De Staatsdoema neemt ook een ontwerp van wet over de inkomstenbelasting aan in eerste lezing. Inkoinstenbelasting zal volgens het ontwerp worden geheven volgens drie tarieven: bij een jaarinkomen van minder dan 20.000 roebel 12 procent. bij 20.000 tot 100.000 roebel 20 procent en bij meer dan 100.000 roebel 30 procent. De wet kan in latere lezingen nog worden gewijzigd.

17 juli - De Staatsdoema en de Federatieraad stemmen in met verdere belastingmaatregelen om de dreigende financiële crisis te bezweren. Premier Kirijenko verklaart echter in de Staatsdoema dat de nieuwe maatregelen dc regering veel minder inkomsten zullen opleveren dan oorspronkelijk was gepland. Leningen van instanties als het IMF zouden daardoor in gevaar kunnen

komen. In totaal heeft de Staatsdoema veertien van de vijfentwintig anti-crisismaatregelen goedgekeurd in laatste lezing en drie voorlopig goedgekeurd. Zes maatregelen werdenverworpen en twee zijn nog niet aan de orde geweest. Een aantal veranderingen in de btw-wetgeving werdverworpen.

19 juli - Twee netten die de Staatsdoema heeft aangenomen om belasting te verlagen worden getroffen door een veto van president Jeltsin Daarbij is een wet die de accijns op olie verlaagt van 55 naar 25 roebel per ton Nieuwe regels voor grondbelasting worden door de president per decreet ingevoerd De maatregelen vullen meer dan de helft van het overheidstekort dat door de regelgeving van het parlement is ontstaan

23 juli - De plaatsvervangend chef van de Federale Belastingdienst. Sergej Sjtarev, verklaart bij een persconferentie in Moskou dat minder dan de helft van de mensen in Rusland belasting betalen. Het ontbreekt de dienst aan middelen om betaling af te dwingen. Het IMF heeft zich in het verleden vaak kritisch geuit over de veel te geringe belastingopbrengst in Rusland. President Jeltsin benoemt het communistische parlementslid Joeri Masljoekov tot minister van Handel en Industrie. Hij wordt daarmee de eerste communist die dient in het kabinet van premier Kirijenko.

20 juli - Het IMF keurt een lening van 11.2 miljard dollar aan Rusland goed.

24 juli - De Amerikaanse vice-president Al Gore zegt in Moskou optimistisch te zijn over de uiteindelijke mogelijkheden voor economische groei in Rusland.

25 juli - President Jeltsin ontslaat geheel onverwacht en om onduidelijke redenen de chef van zijn veiligheidsdienst FSB. Nikolaj Kovaljov. Hij benoemt in diens plaats Vladimir Poetin, een medewerker van het presidentiële apparaat en een voormalig KGB-officier. Tijdens een ontmoeting met premier Kirijenko zegt Jeltsin dat het land erover moet nadenken hoe het grote internationale leningen moet gaan terugbetalen en de achterstallige salarissen moet gaan uitbetalen. Hij zegt dat de regering moet denken aan de mogelijkheid vijf procent van de aandelen van Gazprom te verkopen, waardoor nog vijfendertig procent in overheidshanden zal blijven.

27 juli - Een parlementaire commissie komt bijeen om de beschuldigingen aan het adres van president Jeltsin te bespreken die door de Russische Communistische Partij tegen hem worden ingebracht. De communisten zijn uit op de afzetting van Jeltsin. Zij beschuldigen hem van het ten gronde richten van de USSR in 1991. het met geweld uiteenjagen van het parlement in 1993. het beginnen van de oorlog in Tsjetsjenië in 1994, het ondermijnen van de strijdkrachten van Rusland en het aansturen op verarming van de natie. Afzetting van de president is overigens een procedure met een geringe kans van slagen door de veelheid van instellingen die hun instemming moeten betuigen.

30 juli - Volgens minister van Brandstof en Energie Sergej Generalov kan de Russische regering sancties tegen Gazprom wegens het niet betalen van belasting achterwege laten. Er is volgens hem een overeenkomst bereikt waarbij de gasgigant erin heeft toegestemd achterstallige belasting te betalen. Gazprom zal 3.1 iniljard roebel betalen, waarvan 600 miljoen zal morden opgebracht door federale afnemers van gas. Er is volgens Generalov ook een overeenkomst in de maak over de voorwaarden waaronder de regering een schuld van 5,7 miljard roebel aan Gazprom zal aflossen.

31 juli- President Jeltsin ondertekent de door de Staatsdoema goedgekeurde belastingwetten en andere crisismaatregelen enkele uren voordat de grondwettelijke termijn hiervoor zou verstrijken. Het Kremlin maakte niet duidelijk waarom de president hiermee zolang had gewacht.

1 augustus - Een hoge functionaris van het IMF, Stanley Fischer, laat in Moskou weten dat er vooruitgang is gemaakt met de Russische maatregelen tegen de financieel-economische crisis. Hij benadrukt echter dat het hoog tijd is dat Russische bedrijven, vooral de grote energieproducenten. belasting gaan betalen. De overheidsinkomsten zijn nu weliswaar stijgende en de uitgaven zijn onder controle. Als deze lijn wordt voortgezet kan de volgende tranche van een lopend krediet volgens Fischer geen probleem zijn. Hij zegt ook dat een devaluatie van de roebel niet aan de orde is.

3 augustus - Een hooggeplaatste bron bij de regering verklaart tegenover *Reuters* dat Gazprom alle verschuldigde belasting over juli 1998 heeft betaald. De totaal binnengekomen belastinggelden in juli bedragen twaalf miljard roebel. Mijnwerkers op het eiland Sachalin in de Stille Oceaan hebben kolenleveranties bij de belangrijkste elektriciteitscentrale al tien dagen geblokkeerd. Zij veroorzaken daardoor stroomstoringen tot veertien uur per dag voor de 650.000 inwoners van het eiland.

6 augustus - Belastingambtenaren geven opdracht beslag te leggen op activa van drie grote oliemaatschappijen vanwege het niet betalen van belastingen. Een functionaris van de Belastingdienst verklaart dat allereerst luxe-appartementen en dure wagens van topmanagers van de bedrijven in beslag zullen worden genomen. Het ministerie van Brandstof en Energie stelt in een verklaring dat Russische oliemaatschappijen door de dalende olieprijs 58 miljard roebel zullen verliezen en daarom een soepel belastingiegime nodig hebben.
Mijnwerkers op Sachalin beëindigen een twee weken oude blokkade van de belangrijkste elektriciteitscentrale op het eiland.

12 augustus - De Russische regering zegt van plan te zijn een wet aan te scherpen die een scheiding tussen politieke partijen en vakbonden aanbrengt. Deze maatregel volgt op protesten van mijnwerkers over onbetaalde lonen, die door sommige regeringsfunctionarissen 'terrorisme' zijn genoemd. Minister van Justitie Pavel Krasjeninnikov zegt dat de activiteiten van vakbonden duidelijk moeten morden afgebakend. Sommige parlementsleden van de communistische en nationalistische oppositie hebben stakende mijnwerkers en andere arbeiders gesteund.

13 augustus - De koersen op de Russische aandelenmarkt dalen, terwijl de centrale bank intervenieert om de roebel en het banksysteem te beschermen. Er gaan steinmen op die vragen om een devaluatie van de roebel. IMF-directeur Michel Camdessus dringt er vanuit Spanje op aan dat Rusland de druk op de economie weerstaat en de anti-crisismaatregelen die met het IMF zijn afgesproken blijft doo voeren. De bedragen die op de Russische financiële markt van eigenaar veranderen zijn naar wereldinaatstaven gemeten klein, maar tonen een afnemend vertrouwen in het hervormingsprogramma van het Kremlin. De internationale financier Gcorge Soros dringt in The *Financial* Times aan op een devaluatie van de roebel.

14 augustus - President Jeltsin belooft plechtig dat hij de roebel niet zal devalueren en dringt er bij het parlement op aan tijdens het reces bijeen te komen om maatregelen tegen de crisis te nemen. De aandelenkoersen stabiliseren zich na een week van een bijna vrije val. In vier dagen zijn zij 24 procent gedaald. De roebel staat tussen de 6,37 en 6,70 per dollar, wat beneden de door de centrale bank gestelde grens van 6.31 van die dag is. Sommige banken staan cliënten niet toe dollars van spaarrekeningen op te nemen. Jeltsin levert tegenover verslaggevers kritiek op minister van Economische zaken Jakov Oerinson, die hij beschuldigt van een te academische benadering van de problemen van de Russische industrie. Jeltsin verklaart ook dat hij Kirijenko als premier zal aanhouden.

17 augustus - Rusland kondigt een feitelijke devaluatie van de roebel af in een poging de neergang van de economie te stoppen. De regering besluit de roebel met wijdere marges ten opzichte van de dollar te laten fluctueren. Er komt een moratorium van negentig dagen op de terugbetaling van een gedeelte van de buitenlandse schuld.
De chef van de Federale Belastingdienst Boris Fjodorov wordt benoemd tot vice-premier met speciale verantwoordelijkheid voor macro-economie en het beheer van de staatsschuld. Fjodorov was al eerder minister van Financiën in 1992-1994. Als chef van de belastingdienst heeft hij zijn personeel. gekleed in camouflage-uniformen met bivakmutsen en voorzien van automatische wapens, invallen laten doen bij tientallen bedrijven die van belastingontduiking werden verdacht. Hij heeft televisieploegen beelden van die operaties laten filmen en deze laten uitzenden om indruk te maken op andere wanbetalers.

18 augustus - President Jeltsin ontslaat zijn belangrijkste economisch adviseur Alexander Livsjits. Volgens een Russisch persbureau weigert hij het ontslag van premier Kirijenko en de chef van de centrale bank Sergej Doebinin te accepteren.

21 **augustus** - Premier Kirijenko zegt tijdens een buitengewone zitting van de Staatsdoema dat Rusland in een ernstige financiële crisis is terechtgekomen. De Russische Communistische Partij. die de meerderheid heeft in de Staatsdoema. stelde de president en de regering verantwoordelijk voor de financiële crisis en drong aan op hun aftreden. De Staatsdoema neemt een niet-bindende resolutie aan, naarin Jeltsin wordt gevraagd af te treden Het parlement vraagt ook de vorming van een regering van 'nationaal vertrouwen' Jeltsin probeert de aandacht van de binnenlandse crisis af te leiden door de Amerikaanse raketaanval op doelen in Soedan en Afghanistan te veroordelen De aandelenkoersen dalen 4 01 procent

23 augustus - President Jeltsin ondertekent een decreet waarmee premier Sergel Kirijenko en diens volledige regering worden ontslagen De tekst van het decreet luidt als volgt

'In overeenstemming met paragraaf V van artikel 83 en deel twee van artikel 117 van de Grondwet van de Russische Federatie decreteer ik hierbij:
1. de aankondiging van het aftreden van de Regering van de Russische Federatie.
2. het tijdelijk belasten van Tsjernomyrdin, Viktor Stepanovitsj, met de taken van Voorzitter van de Regering van de Russische Federatie.
3. Dit decreet gaat in op de dag van de ondertekening.'

De Oostenrijkse minister van Buitenlandse zaken Wolfgang Schüssel verklaart in Wenen dat premier Kirijenko het slachtoffer is geworden van machtige economische lobby's, die hij probeerde te dwingen tot het betalen van belastingen. Oostenrijk bekleedt op dit moment het EU-voorzitterschap. Kirijenko is slechts vier maanden premier geweest.

24 augustus - President Jeltsin vraagt de Staatsdoema in te stemmen met de definitieve benoeming van Viktor Tsjernomyrdin tot premier. Leiders van de EU, in Oostenrijk bijeen, uiten hun bezorgdheid over de crisis in Rusland. De voorzitter van de Europese Commissie Jacques Santer verklaart dat er als oplossing voor de Russische problemen geen alternatief is voor de maatregelen die in juli 1998 zijn overeengekomen met het IMF
Het uitvoeren daarvan is voorwaarde voor de verlening van een krediet van 11.2 miljard dollar door het IMF. Santer zegt dat het niet gaat om de personen die in Rusland de regering vormen. maar om de uitvoering van de hervormingen.
Tijdelijk premier Tsjernomyrdin begint een moeizaam onderhandelingsproces met de Staatsdoema over de vorming van een coalitieregering in plaats van de ontslagen regering van premier Kirijenko.

De prominente hervormer Boris Nemtsov laat weten dat hij niet tot het nieuwe kabinet toan beoogd premier Tsjernomyrdin zal toetreden Nemtsov zegt op de Russische televisie dat het op orde brengen van de economie en de normalisering van de relaties met de 'oligarchen' problemen zijn die door een nieuwe regering onder Tsjernomyrdin niet zullen worden opgelost
In een televisietoespraak tot de Russische bevolking zegt president Jeltsin dal hij Tsjernomyrdin heeft gevraagd een nieuw kabinet te vormen met het oog op de continuiteit en stabiliteit in het land

25 augustus - Rusland laat weten dat het GKO's (korte-termijnschatkistpromessen) en OFZ's (kortlopende staatsobligaties) die vervallen vóór eind 1999 en zijn uitgegeven vóór 17 augustus 1998 zal omzetten in roebelobligaties met een vervaldatum van tussen de drie en vijf jaar. De omzetting zal plaatsvinden tussen 26 augustus en 26 september. Het zal voor investeerders mogelijk zijn een gedeelte van de oude roebelschuld om te zetten in waardepapieren in dollars. Vijf procent van de nominale waarde van de oude roebelschuld zal worden terugbetaald in contanten als de investeerder de oude roebelschuld laat omzetten in nieuwe roebels.

26 augustus - De communistische leider Gennadi Zjoeganov eist dat tijdelijk premier Tsjernomyrdin. die bezig is een nieuwe regering te vormen. afziet van het strikte monetaire beleid dat volgens de communistische leider door het Westen is opgelegd. Zjoeganov zegt geen reden te zien om met Tsjernomyrdin te onderhandelen, als die zich niet heeft vastgelegd op een koersverandering.
De koers van de roebel daalt meer dan veertig procent ten opzichte van de Duitse mark en de Russische centrale bank verklaart dat zij niet langer in staat is te interveniëren om de roebel te steunen. Beoogd premier Tsjernomyrdin vliegt onverwacht naar Oekraïne voor een ontmoeting met directeur van het IMF Michel Caindessus. Een woordvoerder van het Witte Huis in Washington verklaart dat er geen snelle manier is om het vertrouwen van de markt in de Russische economie te herstellen. Geruchten dat president Jeltsin gedwongen is af te treden worden door de persdienst van het Kremlin ontkend.
Intussen gaan sommige winkels dicht omdat het onduidelijk is wat de nieuwe prijzen zullen zijn. Een medewerker van een bank in de Siberische stad Omsk verklaart dat gewone Russen

massaal hun spaartegoeden in dollars en roebels bij banken opnemen. Vele Moskovieten lopen vertwijfeld over straat op zoek naar dollars om te kopen, met hun spaargeld in roebels in hun zakken gepropt.
De verergerende crisis in Rusiand leidt tot een daling van de aandelenkoersen in West-Europa. De daling in Frankfurt van de Xetra-DAX is het grootste met drie procent.

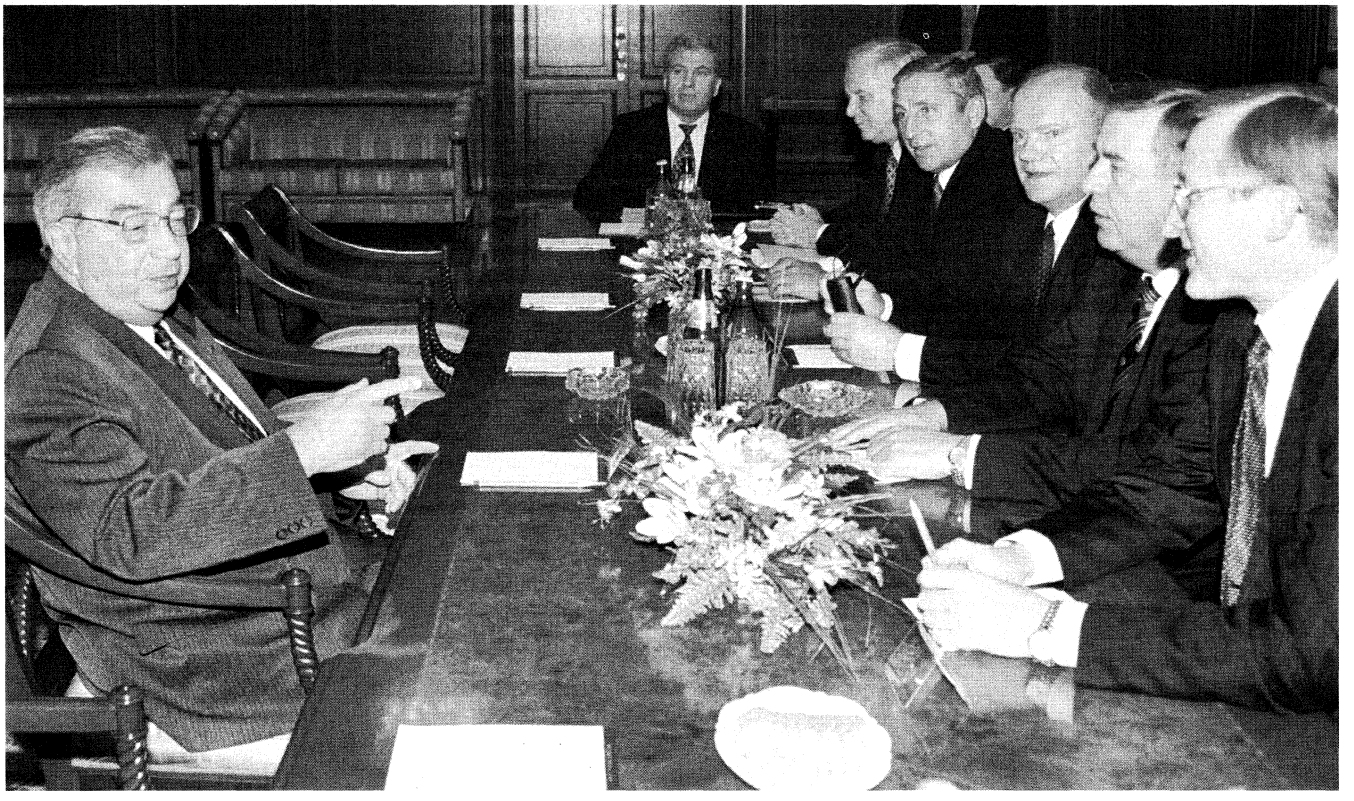
26 augustus - De bank Credit Suisse First Boston (CSFB) meent dat de herstructurering van de schulden door de Russische staat die een dag eerder heeft plaatsgevonden duidelijk ten nadele is van buitenlandse schuldeisers. CSFB dringt erop aan dat het IMF een veel actievere rol speelt bij het monetaire beleid en het beleid ten aanzien van wisselkoersen in Rusland. CSFB meent dat de Russische maatregelen buitenlanders hebben gemaakt tot 'onvrijwillige aandeelhouders in een land dat op weg is naar het bankroet'.

27 augustus - De Russische centrale bank maakt voor de tweede achtereenvolgende dag tijdelijk een einde aan de handel in buitenlandse valuta op de belangrijkste beurs van het land, uit angst voor een verdere dramatische koersdaling van de roebel. De reserves in buitenlandse valuta van de centrale bank zijn in de week voorafgaande aan 21 augustus gedaald van 15,1 tot 13,4 miljard dollar. Politieke partijen en vakbonden zetten president Jeltsin onder druk om af te treden en gewone mensen zijn naarstig op zoek naar dollars om te kopen.
De Duitse bondskanselier Helmut Kohl laat weten dat er zonder verdergaande hervormingen in Rusland geen nieuwe kredieten van internationale instellingen of van Duitsland mogelijk zijn. In tal van plaatsen in Rusland wordt het steeds moeilijker voor gewone burgers hun Russisch geld om te wisselen tegen dollars.
De Staatsdoema doet een beroep op Jeltsin af te treden en is bezig wetgeving te formuleren die de president na zijn aftreden moet beschermen. bijvoorbeeld tegen een gerechtelijke procedure wegens ambtsmisbruik. De Staatsdoema is ook bezig wetgeving te formuleren die een deel van de talrijke bevoegdheden van de president aan het parlement moet overdragen. in ruil voor vrijheid van rechtsvervolging. Er wordt ook gewerkt aan een document dat terugkeer lot prijscontrole mogelijk moeten maken, een einde moet maken aan de convertibiliteit van de roebel en moet leiden tot het drukken van roebels om de gaten in de begroting te dichten.

28 augustus - De vertegenwoordiger van president Jeltsin bij de Staatsdoema, Alexander Kotenkov, zegt dat een overeenkomst met het parlement over de politieke en economische koers van de nieuwe regering op handen is. Daardoor zal de benoeming van Viktor Tsjernomyrdin als nieuwe premier worden vergemakkelijkt.
De leider van de communisten in de Staatsdoema, Gennadi Zjoeganov, laat echter weten dat nog vele uitstaande kwesties moeten worden opgelost. Zjoeganov haalt onder andere de u-eigering van Jeltsin aan de passage in de grondwet te schrappen, waarin staat dat de president de grondwet handhaaft. Een dergelijlre garantie is volgens Zjoeganov pure illusie. Kotenkov stelt dat Jeltsin bereid is tot vier concessies: de grondwet uit 1993 zal worden geamendeerd. de premier en niet de president zal ministe s benoemen, het parlement zal het recht hebben de benoeming van ministers te beoordelen en de nieuwe regering zal een jaar kunnen werken zonder te worden aangevallen door de president of de Staatsdoema.
President Jeltsin ontkent speculaties dat hij zal aftreden en zegt in een televisie-interview dat hij zal aanblijven tot het jaar 2000. Hij zegt ook de Staatsdoema niet te zullen ontbinden.
Zjoeganov noemt enkele mogelijke andere kandidaten voor het premierschap naast Tsjernomyrdin: Jegor Strojev, voorzitter van de Federatieraad (de Eerste Kamer). Joeri Loezjkov. burgemeester van Moskou en Joeri Masljoekov, het laatste hoofd van het Staatsplanbureau ten tijde van de USSR. Masljoekov is in juli 1998 minister van Handel geworden in de regering van premier Kirijenko.
Westerse hulporganisaties in Rusland vrezen een grote humanitaire crisis maar kunnen de omvang van de dreigende ramp niet precies overzien. Een woordvoerder van Médecins sans Frontières in Moskou zegt onder andere veel meer daklozen te verwachten in de komende tijd, terwijl er nu al jaarlijks in Moskou vijfhonderd mensen doodvriezen. Mensen die naar gezondheidscentra gaan. moeten nu al hun eigen medicijnen kopen. Als de prijzen verder stijgen, kunnen ze de benodigde medicijnen niet meer aanschaffen, aldus de woordvoerder. Gevangenisziekenhuizen beschikken over nog maar dertig procent van de medicijnen die ze nodig hebben, zo wordt ook gezegd.
De Russische regering schat dat 33 tot 35 procent van de levensmiddelen en 60 procent van de medicijnen in Rusland worden geïmporteerd. De scherpe koersdaling van de roebel heeft de aanvoer uit het buitenland al sterk beperkt. Volgens waarnemers zal een mogelijke prijsstop waar nu in Rusland over wordt gesproken. de invoer van buitenlands goederen vrijwel stilleggen.
Rusland heeft niet langer de massale import van graan nodig die het in de jaren zeventig kreeg. Dat is vooral omdat het vee dat het graan consumeerde al massaal is geslacht. De binnenlandse vleesindustrie heeft grotendeels plaatsgemaakt voor import. Rusland importeert per jaar voor ongeveer 14 miljard dollar aan levensmiddelen. voornamelijk producten zoals plantaardige olie, suiker, zuivelproducten en vlees.
Ook op 28 augustus ontheft president Jeltsin een naaste medewerker, de hervormingsgezinde politicus Anatoli Tsjoebajs, uit zijn functie van onderhandelaar met internationale organisaties over buitenlandse schulden. Het decreet van Jeltsin schrapt volgens het Kremlin ook de post van financieel onderhandelaar bij internationale organisaties. Deze functie was in juni 1998 ingevoerd en gaf Tsjoebajs de vrije hand bij onderhandelingen met het IMF. Tsjoebajs is niet betrokken geweest bij de laatste onderhandelingen met het IMF, toen tijdelijk premier Tsjernomyrdin een onverwacht bezoek bracht aan Kiev voor een onderhoud met IMF-directeur Camdessus.

30 augustus - De regeringen van Duitsland, Groot-Brittannië en de VS maken duidelijk dat alleen op verdere westerse steun kan worden gerekend. indien financiële en economische hervormingen in Rusland krachtig worden voortgezet. Ook het IMF verklaart dat verdere betalingen van de toegezegde hulpkredieten zullen worden opgeschort, totdat duidelijk is of de overeengekomen hervormingen daadwerkelijk worden doorgevoerd. In het Westen is men bezorgd dat Rusland terug zal grijpen op methoden uit de vroegere Sowjet-economie. zoals het bijdrukken van grote hoeveelheden roebels om de achterstallige lonen te betalen. nu de kansen dat Tsjernomyrdin door de Staatdoema zal worden aanvaard als premier steeds kleiner lijken te worden.

31 augustus - Met 253 tegen 94 stemmen verwerpt de Staatsdoema de kandidatuur van Tsjernomyrdin als nieuwe regeringsleider. Nauwelijks twee uur later benoemt Jeltsin Tsjernomyrdin opnieuw. Hij lijkt dezelfde tactiek te

Moskou. 11 september 1998 - De nieuw benoemde premier Jevgeni Primakov (links)overlegt met de leiders van do fracties in dc Staatsdoema. Van rechts naai links: Alexander Sjochin (Ons Huis is Rusland), Gennadi Seleznjov (voorzitter van de Staatsdoema) en Gennadi Zjoeganov (Communistische Partij). *(foto ANP)*

willen volgen als bij de benoeming van Kirijenko in april 1998. maar de macht en het prestige van de president zijn sindsdien aanzienlijk verminderd. Tsjernomyrdin verklaart dat hij. ondanks zijn nederlaag in het parlement, door zou gaan met de vorming van een kabinet: 'Rusland staat op de rand van een economische en politieke ineenstorting. Het land kan niet verder zonder een regering.'
Inmiddels daalde de roebel 30 procent in waarde in de laatste twee weken. De officiële koers wordt door de centrale bank vastgesteld op 9,33 roebel voor een dollar.

3 september - Bezorgde Moskovieten belegeren banken in de hoofdstad in een doorgaans vergeefse poging hun spaartegoeden in roebels op te nemen die met het uur minder waard worden. Sommige mensen gaan de winkels langs en proberen zoveel mogelijk te kopen om hun roebels maar kwijt te raken. De centrale bank had een dag eerder de tegoedenbij zes van de grootste banken in het land. waaronder de Most-bank. bevroren. Klanten konden hun tegoeden overbrengen naar de Sberbank die in staatshanden is. De tegoeden zouden worden vrijgegeven op 15 novembe .

7 **september** - De Staatsdoeina verwerpt voor de tweede keer de kandidatuur van Tsjernomyrdin als premier, deze keer met 273 tegen 138 stemmen. Een derde afwijzing maakt het president Jeltsin inogelijk de Staatsdoema te ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Verscheidene republieken en gouverneurs van provincies nemen hun eigen maatregelen tegen de crisis. Zo heeft gouverneur Alexander Lebed van Krasnojarsk een prijsstop afgekondigd. die officieel in strijd is met nationale wetten.

9 september - Het Russische persbureau RIA ineldt dat een importheffing van drie procent voor sommige medicijnen en medische apparatuur door premier a.i. Tsjernomyrdin ongedaan is gemaakt. De heffing was op 15 augustus ingegaan tegelijk met heffingen op tal van andere geïmporteerde goederen.

10 september - Een troika van EU-diplomaten brengt namens de recente. huidige en toekomstige voorzitters van de EU een bezoek aan Moskou. Zij zullende crisis bespreken met minister van Buitenlandse zaken a.i.Primakov.
Nadat de naam van Primakov door andere ministers al is genoemd als mogelijke nieuwe premier. draagt president Jeltsin hem voor die functie voor in plaats van Tsjernomyrdin.

11 september - De benoeming van Primakov tot premier wordt door de Staatsdoema goedgekeurd met 317 stemmen vóór, 63 tegen en 15 onthoudingen. Russische commentatoren zijn het er niet over eens of de benoeming van Primakov afbreuk doet aan de grote maar ondoorzichtige invloed van de 'oligarchen'. Algemeen werd aangenomen dat zij voorstanders waren van de benoeming van Tsjernomyrdin.

Jevgeni Primakov

Jevgeni Primakov (68) werd geboren in Kiev. Oekraïne, en groeide op in Tiflis, Georgië. Hij is van joodse afkomst (zijn oorspronkelijke naam is Jona Finkelstejn), maar heeft zich vernoemd naar de tweede echtgenoot van zijn moeder vanwege het antisemitische klimaat in de Sowjet-Unie. Hij studeerde aan het Instituut voor Oriëntalistiek in Moskou, en werd correspondent voor de *Pravda* in het Midden-Oosten.

Vanaf 1985 leidde hij het Instituut voor Wereldeconomie en Internationale Relaties, de 'denktank' voor het buitenlands beleid van Michail Gorbatsjov. In 1987 werd hij lid van de Opperste Sowjet en in 1989 van het Centraal Comité en het politbureau van de Communistische Partij en tevens lid en voorzitter van het

nieuwe parlement. Binnen de context van de toenmalige Sowjet-Unie werd hij beschouwd als liberaal. maar hij was geen overtuigde hervormer. In 1990 ondernam hij stappen om de Golfoorlog af te wenden. hetgeen hem niet in dank werd afgenomen door de Verenigde Staten. 'Ta de mislukte staatsgreep tegen Gorbatsjov in augustus 1991 werd hij aangesteld als hoofd van de Buitenlandse inlichtingendienst, een van de opvolgers van de KGB.
Primakov bleef aan na de val van de Sowjet-Unie, en gebruikte zijn positie in de buitenlandse politiek om de Verenigde Staten zo weinig mogelijk te laten profiteren van een verzwakt Rusland. President Jeltsin stelde hem clan ook in 1996 aan als ininister van Buitenlandse zaken als een tegemoetkoming aan nationalisten. die deze politiek ter bescherming van Rusland toejuichen.

Op economisch gebied heeft Primakov laten weten niet terug te willen naar een Sowjetmodel. maar hij meent wel dat de staat moet kunnen ingrijpen in economische zaken en de economie moet kunnen reguleren. Om zijn standpunt duidelijk te maken. benoemde hij Joeri Masljoekov, lid van de Communistische Partij en voormalig hoofd van de Staatsplanningscommissie van de Sowjet-Unie, als minister in zijn nieuwe kabinet.

VERDERE ONTWIKKELINGEN ROND DE CRISIS

Primakov verklaart achterstallig loon te zullen betalen

Kort na zijn benoeming medio september 1998 verklaarde premier Primakov dat 'buitengewone maatregelen' niet konden worden uitgesloten om te komen tot de betaling van achterstallige lonen en pensioenen. Het was niet duidelijk wat voor maatregelen hij daarbij op het oog had. Primakov zei ook dat de armen tegen inflatie zouden worden beschermd. Westerse economen en Russische hervormingsgezinde politici maakten zich zorgen dat de regering van Primakov geld zal gaan drukken om zijn schulden af te lossen en de sociale onrust te bezweren. Hyperinflatie is dan niet denkbeeldig.

Partijen in Staatsdoema distantiëren zich van Primakov

Op 14 september 1998, drie dagen na de acceptatie van Primakov als premier, distantieerden de Russische communisten en cle hervormingsgezinde partij Jabloko van Grigori Javlinski zich enigszins van de nieuwe premier. Zij zeiden namelijk voorlopig geen ministers voor het nieuwe kabinet te willen leveren. Javlinski had ook persoonlijk geweigerd in het kabinet zitting te nemen. De communisten toonden zich niet onder de indruk van de benoeming van de communist Joeri Masljoekov tot eerste vice-premier. Vladimir Ryzjkov, een lid van de Staatsdoema voor de centrumpartij Ons Huis Is Rusland. weigerde op 18 september ook de post van vice-premier in het kabinet van Primakov.

Centrale bank wil roebels drukken

Terwijl preinicr Primakov half september 1998 nog bezig was een regering te formeren, verklaarde de centrale bank dat zij over zou gaan tot het drukken van roebels om de staatsschulden af te lossen en banken financieel te ondersteunen. De vrees in buitenlandse hoofdsteden was dat dit tot hoge inflatie zou leiden.
Primakov en zijn nieuwe regering staan voor een groot dilemma. Er zijn goede gronden de overheidsuitgaven laag te houden en daarmee ook de inflatie. Als men dat zou doen. zouden grote delen van overheidspersoneel en gepensioneerden echter nog langer op salaris en pensioenen moeten wachten dan al het geval was.

De centrale bank kondigde op 18 september een plan aan om commerciële banken meer geld te bezorgen. Een deel van hun reserves bij de centrale bank mochten zij gebruiken om schulden af te betalen, die nog uitstonden bij rekeninghouders, andere banken en de regering.
De centrale bank beloofde ook voor baar geld een deel van de staatsobligaties te kopen die in augustus door de vorige regering ongeldig waren verklaard. Het ongeldig ve klaren van deze obligaties was de reden dat de banken hun rekeninghouders niet meer konden uitbetalen.

Moratorium op buitenlandse schulden wellicht onwettig

Het Russische moratorium op de betaling van sommige buitenlandse schulden en het plan om veertig miljard dollar aan schatkistpapier te herstructureren is waarschijnlijk onwettig, zo verklaarde het internationale advocatenkantoor Baker & McKenzie medio september 1998. Decreten van de regering en de president en opdrachten van de centrale bank zouden volgens Russische rechtsregels zonder parlementaire goedkeuring ontvettig zijn.
Rusland heeft op 17 augustus aangekondigd dat er een herstructurering zou plaatsvinden van korte-termijn schatkistpapieren en obligaties in roebels ter waarde van veertig miljard dollar. Ook zou er een moratorium komen op de uitbetaling van vele obligaties die in buitenlandse valuta aan buitenlandse instellingen waren verschuldigd. Volgens besluiten van de regering en de president zouden deze plannen met terugwerkende kracht in werking treden. Ook dat zou volgens Baker & McKenzie zonder parlementaire goedkeuring niet mogelijk zijn.

Maatregelen nieuwe regering

Tijdens een eerste vergadering van zijn nog niet voltallige kabinet op 24 septeinber 1998 maakte premier Primakov een aantal doeleinden en maatregelen bekend die een eind moeten maken aan de financieel-economische crisis en de sociale spanningen moeten verminderen.

Maatregelen ter stabilisatie van de financiën:

- het op orde brengen van het bankstelsel:
- een halt toeroepen aan kapitaalvlucht:
- verhoging van het percentage van de inkomsten in harde valuta dat door exporteurs moet worden verkocht en verkorting van de tijd die nodig is om exportinkomsten te repatriëren:
- vergroting van het staatstoezicht op export- en importoperaties:
- verbetering van de structuur en doorzichtigheid van de overheidsuitgaven;
- verbetering van de belastingdiscipline;
- introductie van nieuwe wetgeving om de belastingdruk voor binnen- en buitenlandse investeerders te verminderen en hen meer garanties geven:
- invoering van een staatsmonopolie op de productie van en handel in sterke alcoholhoudende dranken. Primakov zei dat dit niet betekende dat deze sector werd genationaliseerd (zie hieronder).

Maatregelen om de sociale spanningen te verminderen:

- betaling in september van twee maanden achterstallig salaris aan de militairen;
- vanaf oktober zullen de maandelijkse salarissen aan overheidspersoneel en militairen zonder uitstel worden betaald;
- betaling van achterstallige salarissen zal beginnen per 1 oktober en zo gauw mogelijk worden voltooid. Primakov gaf geen deadline.

◆ vanaf 1 januari 1999 zal de regering comprnsatie betalen voor s erliezen ten gevolge van hoge inflatie en de devaluatie van de roebel Primakov gaf geen details

Somrriige westerse commentatoren in Moskou waren van mening dat afgezien san de geplande inkomsten uit de alcoholverkoop liet onduidelijk was hoe de nieuwe regering aan de inkomsten wilde komen om de achterstallige lonen te betalen Verschillende ministers spraken elkaar tegen over de noodzaak geld bij te drukken, maar er was bij commentatoren een grote bezorgdheid voor hyperinflatie

Productie en verkoop van alcohol in staatshanden

De regering maakte op 24 september 1998 bekend dat zij de productie en verkoop van sterke drank weer in staatshanden n-ilde brengen. Volgens de nieuwe plannen zal de overheid een meerderheidsaandeel krijgen in bedrijven die dranken produceren met een alcoholpercentage van meer dan 28 procent. Volgens eerste vice-premier Gennadi Koelik moet de maatregel de productie van alcohol van slechte kwaliteit tegengaan die een gevaar is voor de volksgezondheid. Ook wil de overheid haar belastinginkomsten verhogen door illegaal geproduceerde alcohol waarover geen belasting is betaald uit de niarkt te nemen.

Herbenoeming Zadornov leidt tot aftreden andere functionarissen

Op 25 september 1998 werd de herbenoeming bekendgemaakt van de 33-jarige Viktor Zadornov tot minister van Financiën. Hij is een monetarist die in het Westen een goede naam heeft en al tien maanden in vorige kabinetten op dezelfde post had gediend. Hij gold als een van de weinige overtuigde hervormers in de regering en als een groot tegenstander van het bijdrukken van geld om de tekorten van de overheid weg te werken. Vanwege de benoeming van Zadornov besloot Alexander Sjochin die pas een week eerder was benoemd tot vice-premier belast met de onderhandelingen met internationale crediteuren, zijn functie neer te leggen. Hij deed dit omdat hij Zadornov beschouwde als degene die persoonlijk verantwoordelijk was voor de devaluatie van de roebel in augustus en het onvermogen van Rusland zijn schulden te betalen Het hoofd van de Federale Effectencommissie. Dmitri Vasiljev, trad op dezelfde dag als Sjochin om dezelfde reden af Zijn commissie hield toezicht op de effectenhandel in Rusland
Eind september ontsloeg president Jeltsin ook Boris Fjodorov als chef van de Fedeiale Belastingdienst en vicepremier. Hij had die functies vervuld in de regering van ex-premier Kirijenko.

Regering Primakov

Op 30 september 1998 waren de volgende ministers benoemd in de regering van premier Primakov

- Eerste vice-premier belast met de economie:
  Joeri Masljoekov (60)
- Eerste vice-premier belast met bouwnijverheid. jeugdbeleid. regionaal en etnisch beleid:
  Vadim Goestov *(50)*
- Vice-premier voor industrie en verbindingen:
  Vladimir Boelgak (57)
- Vice-premier voorlandbouw:
  Gennadi Koelik (63)
- Vice-premier voor sociale kwesties:
  Vulentina *Matvijenko* (49)
- Arbeid:
  Sergej Kalasjnikov *(47)*
- Betrekkingen met het GOS:
  Boris Pastoechov *(64)*
- Binnenlandse zaken:
  Sergej Stepasjin (46)
- Brandstof en Energie:
  Sergej *Generalov (35)*
- Buitenlandse handel:
  Georgi *Gaboenia (46)*
- Buitenlandse zaken:
  Igor *Ivanov (52)*
- Cultuur:
  Vladimir Jegorou (50)
- Defensie:
  Igor *Sergejev (60)*
- Economie:
  Andrej *Sjapovaljants (46)*
- Energie:
  Jevgeni Adamov (59)
- Financiën:
  Michail Zudornou *(35)*
- Gezondheid:
  Vladimir Starodoeboi?*(48)*
- Justitie:
  Pavel Krasjeninnikov (34)
- Landbouw:
  Viktor Senjonov (40)
- Nationaliteiten:
  Ramazan *Abdoelatipov (52)*
- Onderwijs:
  Vladimir *Filippov* (47)
- Rampenbestrijding:
  Sergej *Sjojgoe (43)*
- Regionaal beleid:
  Valeri Kirpitsjnikov (52)
- Spoorwegen:
  Nikolaj Aksenenko (39)
- Transport
  Sergej Frank *(38)*
- Wetenschap en Technologie
  Michail Kirpitsjnikov (52)

- Voorzitter centrale bank
  Viktor Gerasjtsjenko (60)
- Chef van de Federale Belastingdienst
  Georgi Boos *(35)*

Na het aftreden negen dagen na zijn benoeming van de vice-premier belast met financien, Alexander Sjochin was door president Jeltsin eind september nog geen opvolger benoemd

Graanoogst valt tegen

De nieuwe minister van Landbouw Gennadp Koelik begon zijn eerste werkdag op 21 september 1998 met het vooruitzicht van een slechte graanoogst en grote problemen bij de import van levensmiddelen en vlees. Onder andere door de droogte werd de verwachte graanoogst in 1998 door het ministerie van Landbouw geschat op 56 miljoen ton tegen 86.5 miljoen ton in 1997. Onafhankelijke onderzoeksbureaus kwamen echter met nog lagere schattingen. Import van graan leek niet waarschijnlijk, omdat er nog een overschot was van 20 miljoen ton van de oogst van 1997. Door de waardedaling van de roebel zou het moeilijk zijn door te gaan met de impurt van vlees. Een ander probleem was de agrarische bank SBS-Agro, die in grote financiële problemen was gekomen door de crisis. Minister Koelik meende dat de staat een meerderheidsbelang in SBS-Agro moest krijgen.

Primakov spreekt met leiders van republieken en regio's

In Moskou vond eind september 1998 een bijeenkomst plaats waarbij premier Primakov de leiders van republieken en regio's meer bevoegdheden toezegde betreffende het innen van belastingen. maar tegelijkertijd waarschuwde dat separatistische neigingen in de samenstellende delen van het land niet zouden morden getolereerd. Alexander Lebed, gouverneur van Krasnojarsk in Siberië. zei dat de bijeenkomst stormachtig was verlopen, maar rustig was geëindigd.

CHEF RAKETSTRIJDKRACHTEN VERDEDIGT START-2

De chef van de Strategische Raketstrijdkrachten, generaal Vladimir Jakovlev. heeft begin juli 1998 in een interview met een Russische krant op

spoedige ratificatie van het START-2 verdrag door het Russische parlement aangedrongen. Hij zei dat de bovengrens aan het aantal kernkoppen die START-2 oplegde (3 000-3.500), veilig was. Zelfs een nog lager niveau van 1.500 kernkoppen zou volgens hem veilig zijn. De Staatsdoema heeft tot nu toe geweigerd START-2 te ratificeren en diverse parlementsleden beweren dat de Verenigde Staten in de toekomst het ABM-verdrag uit 1972 zullen schenden. Jakovlev achtte die kans in het interview klein. Hij drong aan op de totstandkoming van een verdrag voor strategische stabiliteit dat geldig zou moeten zijn voor alle nucleaire staten in de wereld.

HOGE OFFICIER GAF GEGEVENS DOOR AAN VS

Een hoge officier van de militaire inlichtingendienst van de USSR, Dmitri Poljakov, die meer dan 25 jaar voor de VS spioneerde, heeft meer dan twintig Sowjet-inlichtingenofficieren en meer dan honderd agenten die door Moskou in de VS waren gerekruteerd. aan de Amerikanen verraden. Dat vertelde luitenant-generaal Leonid Goelijev op 1 juli 1998 in een interview met de krant *Rossiiskije Vesti.* Poljakov geldt als de hoogste officier van de militaire inlichtingendienst van de USSR. de GROe. die tijdens de Koude Oorlog voor het Westen heeft gewerkt. Poljakov werd in de jaren tachtig gearresteerd. Het is altijd onduidelijk gebleven. wanneer hij precies is terechtgesteld. Goelijev zei in het interview dat Poljakov met een speciale krachtige zender in enkele seconden belangrijke informatie doorgaf. als hij in een bus langs de Amerikaanse ambassade in Moskou reed.

Een functionaris van de veiligheidsdienst FSB. Alexander Zdanovitsj, liet op 6 augustus 1998 m-eten dat zijn dienst in 1997 dertig buitenlandse inlichtingeninedeu-crkers heeft uitgewezen en zeven Russen heeft opgepakt die door buitenlandse mogendheden werden betaald. Zdanovitsj zegt dat FSB-personeel 134 terroristische operaties hebben verijdeld en 34 criminele groepen hebben opgerold die zich met wapensmokkel bezighielden,

DUIZENDEN BIJ BEGRAFESIS KRITISCHE GENERAAL

Duizenden Russen. onder wie politici en hoge officieren, woonden op 7 juli 1998 de begrafenis bij van generaal b.d. Lev Rochlin. die enkele dagen eerder dood in zijn datsja was aangetroffen. De politie zei dat de vrouw van Rochlin had toegegeven dat zij hem had vermoord 'vanwege persoonlijke vijandschap'. Vele Russen. onder wie parlementsleden. weigerden deze versie te geloven. Sommige van de aanwezigen beschuldigden de regering van president Jeltsin van de moord. Rochlin was een fel criticus van het militaire hervormingsbeleid van de regering.

HERBEGRAFENIS VAN DE LAATSTE TSAAR E S ZIJN GEZIN

De stoffelijke resten van tsaar Nicolaas II en zijn gezin werden op 17 juli 1998 in Sint-Petersburg bijgezet. op de dag af tachtig jaar nadat ze door bolsjewistische revolutionairen waren vermoord. President Jeltsin had op het laatste moment besloten bij de plechtigheid aanwezig te zijn en verklaarde dat de moord een van de meest schandelijke bladzijden uit de Russische geschiedenis was. Samen met de tsaar werden diens vrouw, drie van hun kinderen. drie bedienden en de familiearts herbegraven. De stoffelijke resten waren in 1991 opgegraven in een bos bij de stad Jekaterinboerg in de Oeral.
In de stad Podolsk werd eind juli 1998 een bronzen standbeeld van tsaar Nicolaas II van tien meter hoog heropgericht. nadat een eerdere versie in april 1997 in Moskou door een bom was vernield.

STAKING I S ONDERZOEKSCENTRUM SUCLEXIRE WAPENS

Duizenden werknemers in het belangrijkste Russische centrum voor nucleaire onderzoek staakten op 23 juli 1998 gedurende drie uur. Ivan Nikitin. leider van het stakingscomité van het Instituut voor Experimentele Fysica in de gesloten stad Sarov, zei dat drieduizend van de achttienduizend wetenschappers en andere werknemers hun werk hadden onderbroken en zich op het centrale plein van de stad hadden verzameld. 'Sommige mensen hebben sinds oktober 1997 geen loon meer ontvangen.' liet Nikitin weten. Sarov heette vroeger Arzamas-16 en was ooit de standplaats van de bekende fysicus en mensenrechtenactivist Andrej Sacharov.

LEBED DENKT OVER KANDIDATUUR BIJ PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Generaal b.d. Alexander Lebed liet eind juli 1998 weten dat hij in het jaar 2000 misschien voor het presidentschap zal kandideren als de economische situatie in het land zich verslechtert. Lcbcd had eerder gezegd dat hij zich zou concentreren op de wederopbouw van de provincie Krasnojarsk. waar hij in mei 1998 tot gouverneur is gekozen. In een eerdere brief aan premier Kirijenko hekelde Lebed wantoestanden in het leger. Hij zei dat hij als gouverneur dc zorg voor een raketeenheid in Krasnojarsk over zou nemen als Moskou niet met soldij over de brug zou komen.

SIMULATIE BEMAND RUIMTESTATION

Een Russisch instituut voor ruimteonderzoek heeft zeventig mannen en vrouwen geselecteerd voor een experiment waarin een bemande ruimtevlucht in een internationaal ruimtestation werd gesimuleerd. Dat werd begin september 1998 bekendgemaakt door Jevgeni Djomin. technisch directeur van het project bij het Instituut voor Biomedisch Onderzoek. Het experiment zal acht maanden in beslag nemen. Uit de zeventig aanvankelijke kandidaten zullen er uiteindelijk vier worden uitgekozen. die vanaf juni 1999 240 dagen zullen doorbrengen in een geïsoleerde tank van honderd kubieke meter. Daarmee wordt een Russische module gesimuleerd die deel zal uitmaken van het internationale ruimtestation.

AANSLAG OP BURGEMEESTER IN SIBERIË

Burgemeester Joeri Timosjkov van de Siberische stad Nizjnevartovsk, een centrum voor olie- en gaswinning 2300 kilometer ten oosten van Moskou. raakte begin september 1998 zwaar gewond bij een aanslag met een autobom. Zijn chauffeur en lijfwacht werden ook gewond. Volgens een leidende functionaris van de oliemaatschappij TNK in de stad Tjoemen, Joeri Sjirmankin, is de aanslag een poging van een 'bepaalde groep' greep te krijgen op de begroting van Nizjnevartovsk en op die manier op de oliemaatschappijen. Sjirmankin zei dat Timosjkov in onderhandeling was met TNK en dat de 'huidige situatie' kon leiden tot een herziening van de overeenkomsten tussen de oliemaatschappij en de plaatselijke overheid. Volgens het Russische persbureau *Interfax* was dit de tweede aanslag die op Timosjkov werd gepleegd. De eerste vond plaats in april 1997. Ook op de chef van TNK, Joeri Versjinin. is in 1997 een aanslag gepleegd.

MARINEMAN MAAKT ZICH MEESTER VAN ONDERZEEËR

Een 19-jarige dienstplichtige van de marine, genaamd Alexander Koezminych, pleegde laat op de avond van 11

september 1998 zelfmoord, nadat hij acht collega's had doodgeschoten en zich meester had gemaakt van de onderzeeër. Dit werd meegedeeld door een woordvoerder van het ministerie van Defensie. Het schip lag voor anker in een marinebasis bij de haven Moermansk. Volgens plaatselijke nieuwsagentschappen werd de onderzeeër bestormd door een speciale eenheid van de veiligheidsdienst E'SR.

CRISIS KAN LEIDEN TOT ONRUST I S DAGESTAN

De economische crisis in Rusland kan volgens sommige commentatoren leiden tot een verscherping van de crisis in de republiek Dagestan die naast Tsjetsjenië ligt in de noordelijke Kaukasus In de bergachtige republiek naar aeischillende nationaliteiten nonen waren in ceptember 1998 halverwege de maand al minstens twintig personen om het leven gekomen in een golf aan etnische en religieuze onrust Het welvaartsniveau in Dagestan is zeel laag, er zijn veel wapens in omloop en de georganiseerde misdaad is er sterk vei tegenwoordigd

De Britse journaliste Carlotta Gall die een boek heeft geschreven over Tsjetsjenië. verklaarde medio september 1998 tegenover het persbureau Reuters dat meer dan tachtig procent van het budget van de Dagestaanse regering bestaat uit subsidies vanuit Moskou. Door de economische crisis zullen deze volgens haar grotendeels wegvallen. Een woordvoerder van de Dagestaanse regering verklaarde dat overheiclspersoneel in de republiek nog salarissen tegoed had voor een totaal van vijfhonderd miljoen roebel en dat de schrale overheidspensioenen twee tot drie maanden te laat werden uitgekeerd.

De Staatsdoema besloot op 18 september de parlementaire onschendbaarheid op te heffen van Nadir Chatsjilajev. een afgevaardigde uit Dagestan. De broer van Chatsjilajev. Magomet, was enkele dagen eerder gearresteerd vanwege het leiden aan een tweedaagse opstand.

BINNENLANDSE TROEPEN MET TWINTIG PROCENT VERMINDERD

Piesident Jeltsin ondertekende op 17 september 1998 een decreet waardoor de Binnenlandse Troepen van het ministerie van Binnenlandse zaken tegen het einde aan 1998 met twintig procent moeten norden aerminderd Een woordvoerder van het ministerie verklaard dat de Binnenlandse Troepen op dat moment uit ongeveer 250 000 man bestonden

SLACHTOFFERS VAN BRANDEN OP SACHALIN

Het ministerie van Rampenbestrijding liet op 24 september 1998 weten dat er bij branden op het eiland Sachalin in de Stille Oceaan die sinds een week woeden, minstens drie mensen waren omgekomen. Er woedden op Sachalin ongeveer zestig branden. In de provincie Chabarovsk op het vasteland in het Russische Verre Oosten woedden meer dan honderd branden.

CONTROTERSIELE VERKIEZINGEN I S REGIO'S

De verkiezingen voor het burgerneesterschap in de havenstad Vladivostok aan de Stille Oceaan mislukten eind september 1998. De omstreden zittende burgemeester Viktor Tsjerepkov was op het laatste moment na een rechterlijke uitspraak van deelname uitgesloten en meer dan de helft van de opgekomen kiezers verwierp alle kandidaten. Onduidelijk was wanneer de volgende burgemeestersverkiezingen zouden zijn. In Nizjni Novgorod was een tweede ronde nodig tussen ex-burgemeester Dmitri Bednjakov en Joeri Lebedev, in april 1998 door Jeltsin nog ontslagen als gouverneur van de regio Geen van beiden aerkreeg de vereiste meerderheid De tweede ronde zou in oktober plaatsvinden

ROSNEFT VERLIEST RECHTSZAAK OVER AANDEEL POERNEFTEGAZ

De oliemaatschappij Rosneft liet op 28 september 1998 weten dat zij een rechtszaak had verloren. die zij had aangespannen om een belang van 38 procent in de dochtermaatschappij Poerneftegaz terug te krijgen. Dat belang werd later verkocht voor een bedrag ter waarde van tien miljoen dollar, maar was volgens Rosneft 400 tot 500 miljoen dollar waard. Op de aandelen van Poerneftegaz was in juni op aandringen van schuldeisers van Rosneft beslag gelegd.

VERBODSPROCEDCRE TEGEN JEHOVAH'S GETUIGEN

Openbare aanklagers in Moskou begonnen eind september 1998 een gerechtelijke procedure om de activiteiten van Jehovah's Getuigen in de hoofdstad verboden te krijgen Een openbare aanklager stelde dat de Jehovah's Getuigen de grondwet schonden door hun missionaire activiteiten en dat hun registratie moest worden ingetrokkeil.
De Jehovah's Getuigen stelden dat zij het slachtoffer zijn van de controversiële net uit 1997 'op de vrijheid van gewetrri en religieuze organisaties'. die door mensenrechtengroepen, het Vaticaan en de Amerikaanse regering wordt beschouwd als discriminerend en politiek gemotiveerd.

RCSSISCHE RODE KRUIS VRAAGT OM HULP

Eind septembei 1998 deed het Russische Rode Kruis bij monde van voorzitter Ljoedmila Potravnova een oproep tot dringende internationale hulp voor Rusland en de voormalige sovjetrepublieken Bjelaroes, Oekraine en Moldowa Zij zei dat met het oog op de naderende winter meer dan 1 4 miljoen mensen vooral in het noorden van Rusland, hulp nodig hadden Ze zei ook dat haar oiganisatie omgerekend ongeveer 35 miljoen gulden nodig had. waarvan 30 miljoen voor Rusland

ONTWIKKELINGEN IN EN ROND TSJETSJENIE

Vooraanstaande Russische politici waarschuwden op 21 juli 1998 dat toenemende spanningen in Tsjetsjenië konden leiden tot een burgeroorlog in de republiek. die naar omringende regio's in Rusland kan overslaan. Een woordvoerder van de Tsjetsjeense president Aslan Maschadov beschuldigde de Russische media ervan de problemen in Tsjetsjenie te overdrijven. Naar aanleiding van een botsing tussen Maschadov en gewapende islanïitische extremisten had generaal b.d. Alexander Lebed voor een dreigende burgeroorlog gewaarschuwd. Maschadov wordt als een gematigd leider beschouwd. Tsjetsjeense autoriteiten zeggen dat islamitische extremisten aanhangers zijn van de conservatieve soennitische Wahhabi-beweging en van buitenaf worden gesteund.

Twee dagen latei- werd bekend dat president Maschadov in Tsjetsjenië licht gewond was geraakt bij een bomaanslag op zijn autocolonne. Zijn chauffeur en een van zijn lijfwachten werden daarbij gedood. Machadov verklaarde na de aanslag in zijn residentie dat hij lichamelijk in orde was en dat zijn politieke koers niet zou veranderen. Hij zei ook dat de aanslag het werk was van

'buitenlandse speciale eenheden (...) die van veraf handelen niet behulp van plaatselijke provocateurs'. Hij zei niet wie hij op het oog had. maar wel dat Rusland hem in het verleden al eens had geprobeerd te doden.
President Jeltsin stuurde Maschadov na de aanslag een boodschap waarin hij assistentie toezegde bij het opsporen van de daders. Een woordvoerder van de Russische veiligheidsdienst zei niets te weten van enige betrokkenheid van speciale eenheden bij de aanslag.

Premier Kirijenko verklaarde eind juli 1998 tegenover journalisten in de Zuid-Russische stad Voronezj dat Moskou zijn financiële verplichtingen tegenover Tsjetsjenië niet was nagekomen. De Tsjetsjeense president Maschadov heeft gezegd dat Moskou fondsen voor de wederopbouw van de opstandige republiek niet ter beschikking heeft gesteld, in een doelbewuste poging om de regio instabiel te laten blijven na de terugtrekking van de Russische troepen die in augustus 1996 op gang kwam.
Na een ontmoeting van Kirijenko met Maschadov in het aan Tsjetsjenië grenzende Ingoesjetië op 1 augustus 1998 liet de Russische premier nogmaals weten op een persconferentie dat Rusland zijn belofte van economische hulp aan de afvallige republiek zou nakomen. President Maschadov toonde zich daarover gematigd optimistisch. De Tsjetsjenen staan relatief welwillend tegenover Kirijenko, omdat hij geen deel heeft gehad aan het ontketenen van de oorlog in december 1994.

In de eerste week van augustus 1998 werd er een schotenwisseling gemeld tussen Russische troepen en Tsjetsjeense strijders aan de grens van de republiek. De berichten erover van Russische en Tsjetsjeense zijde waren deels tegenstrijdig.

Twee Britse gijzelaars werden op 20 september 1998 vrijgelaten na een gevangenschap van vijftien maanden in Tsjetsjenië. Camilla Carr en Jon James waren actief in de hulpverlening voor oorlogsslachtoffers in Tsjetsjenië. De Britse ambassadeur in Moskou Sir Andrew Wood zei dat zijn regering voor de vrijlating geen losgeld had betaald. Onduidelijk is of de magnaat Boris Berezovski, die bij de vrijlating betrokken was, wel losgeld betaald heeft.

President Aslan Maschadov van Tsjetsjenië werd op 29 september 1998 ernstig bekritiseerd door voormalige medestrijders in de recente oorlog vanwege zijn onvermogen welvaart en stabiliteit te brengen in de republiek. De voormalige premier a.i. Sjamil Basajev en de militaire leider Salman Radoejev beschuldigden Maschadov van autoritair optreden. meegaandheid tegenover de Russen en economisch wanbeleid. Zij verklaarden plechtig hem uit zijn ambt te zullen zetten.

BUITENLANDSEZAKEN

IMF HEEFT TEKORT AAN MIDDELEN

Directeur van het IMF Michel Camdessus zei in een interview met Duitse kranten op 1 juli 1998 dat het IMF te weinig geld heeft om een volgende financiële crisis aan te kunnen. De organisatie heeft nieuwe fondsen nodig als aan het verzoek van Rusland voor een nieuwe lening van tien tot vijftien miljard dollar moeten worden voldaan. Camdessus zei onder meer te hopen dat het Amerikaanse Congres nieuwe fondsen voor het IMF zou goedkeuren. Een pakket van achttien miljard dollar voor het IMF stuit op sterke weerstand in het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden.

KRITIEK OP VS OVER URANIUM-OVEREENKOMST

Een Russische functionaris bekritiseerde eind juli 1998 de Verenigde Staten omdat Washington de afspraken over de betaling voor Russisch uranium die gemaakt waren in 1993 niet na zou komen. Aleksej Grigorjev, onderdirecteur van het uraniumexportbureau Techsnabexport. zei dat de Amerikaanse overheid slechts betaald had voor een deel van het geleverde uranium. Het ging daarbij om verdund uranium dat afkomstig is uit ontmantelde Russische kernraketten. De kritiek volgde op de ondertekening van een nieuwe voorlopige Russisch-Amerikaanse overeenkomst voor de omzetting van plutonium in de twee landen in brandstof voor kerncentrales. Volgens de overeenkomst uit 1993 zou Rusland vijfhonderd ton verrijkt uranium gedurende twintig jaar omzetten in uranium van lage kwaliteit. Daarna zou het materiaal naar de VS worden verscheept.

ISRAËL BESCHULDIGD VAN SPIONAGE

De Federale Veiligheidsdienst FSB beschuldigde op 12 augustus 1998 in een verklaring Israël ervan vanuit zijn ambassade in Moskou spionage in Rusland te bedrijven. Het doel zou zijn het verzamelen van informatie over sociale kwesties. inclusief antisemitisme in Rusland. Waarom de FSB Israël beschuldigde van activiteiten die voor ambassades heel gangbaar zijn, is onduidelijk. De FSB verklaarde in Omsk in Siberië een man te hebben ondervraagd die een bekentenis zou hebben afgelegd. De door Israël betaalde Russische informanten zouden volgens de FSB informatie leveren over 'uitingen van nationalisme en antisemitisme' en over 'factoren die de omvang van de emigratie naar Israël' kunnen beinvloeden.

VERSTERKING ECONOMISCHE BANDEN RUSLAND EN BOSNIE

Rusland en Bosnië spraken op 30 juli 1998 af de onderlinge diplomatieke en economische banden te versterken. Dat gebeurde tijdens de eerste dag van een tweedaags bezoek aan de Bosnisch-Kroatische fede atie door een Russische regeringsdelegatic waaronder onderminister van Economische zaken Andrej Sjapovaljants. Bedoeling van het bezoek was de onderlinge betrekkingen te verbeteren; die tijdens de Bosnische oorlog in 1992-1995 niet optimaal zijn geweest.

RUSSISCH-AMERIKAANSE TOP

Een uur voor het begin van de Russisch-Amerikaanse topontmoeting in Moskou op 1 september 1998 verklaarde president Jeltsin dat de Russisch-Amerikaanse betrekkingen goed waren. Hij zei ook dat president Clinton en hij 'vrienden' waren. Clinton verklaarde op de eerste dag van de tweedaagse ontmoeting dat Rusland door moest gaan met de invoering van een markteconomie. maar benadrukte eveneens dat de weg naar economisch herstel pijnlijk zou zijn. De Russische media besteedden niet veel aandacht aan de topontmoeting van de twee presidenten.

Op de slotdag van de topontmoeting ondertekenden de twee presidenten akkoorden over het uitwisselen van gegevens bij de lancering van raketten en over de reductie van hun plutoniumvoorraden. De Verenigde Staten en Rusland zullen er onder andere naar streven een internationaal systeem op te zetten, waarbij landen worden opgeroepen de lancering van ballistische raketten en andere ruimtevaartuigen van tevoren aan te kondigen. De twee landen spraken af elk vijftig ton plutonium, genoeg om duizenden nucleaire wapens te produceren, uit hun nucleaire programma's te verwijderen. De rijke geïndustrialiseerde landen zullen voor de kosten worden benaderd. omdat de afvoer en ver-

werking van het plutonium honderden miljoenen dollars zal kosten

(Vorige berichten pag 338/3 - 1998)

TURKIJE

BINNENLAND

PARLEMENT STEMT IN MET BELASTING-HERVORMING

Het Turkse parlement stemde op 23 juli 1998 in met een radicale belastinghervorming. Met 219 stemmen vóór en 79 stemmen tegen werd een geheel nieuwe belastingwet aangenomen. De belangrijkste wijziging is de verlaging van de inkomstenbelasting van 23 tot 55 procent naar 15 tot 30 procent. Turkije hoopte hiermee de massale belastingontduiking te voorkomen en een deel van het geld in het zwarte circuit terug te brengen naar de legale economie. Verder werd de vennootschapsbelasting verhoogd van 25 naar 30 procent. maar bleef de BTW gelijk.
De belastinghervorming was een gevolg van het akkoord dat Turkije in juni van dit jaar met het IMF sloot met als inzet de bestrijding van de hyperinflatie en het enorme begrotingstekort. Minister van Financiën Zekeriya Temizel toonde zich tevreden: 'We hebben nu een belastingsysteem dat een belangrijke rol zal spelen in de gezondmaking van onze economie.'

Ambtenaren krijgen salarisverhoging

Het akkoord van het IMF hield ook in dat de salarissen van de ambtenaren met niet meer dan 20 procent mochten stijgen. Ambtenaren kwamen hierop in actie tegen deze '20 procent liefdadigheid'. Ze eisten 50 procent en wezen daarbij op de inflatie die voor het laatste half jaar van 1993 eveneens op 50 procent was begroot. Premier Mesut Yilmaz moest uiteindelijk iets toegeven. omdat er onenigheid dreigde in zijn coalitie. Hij besloot op 18 juli dat de ambtenaren een salarisverhoging van 20 procent in juli en 10 procent in oktober zouden krijgen.

PARLEMENT STELT NIEUWE VERKIEZINGSDATLM VAST

Het parlement besloot op 30 juli 1998 met 488 stemmen voor en 12 tegen vervroegde verkiezingen uit te schrijven op 18 april 1999, twintig maanden voor de oorspronkelijke datum. Het voorstel kwam van premier Mesut Yilmaz. Hij had een maand eerder hierover een akkoord gesloten met Deniz Baykal, de leider van Republikeinse Volkspartij (CHP). Yilmaz' minderheidsregering is afhankelijk van zijn steun.
De oppositiepartijen steunden het voorstel. Zij vonden de regering Yilmaz te zwak om verder te regeren. Yilmaz overleefde acht dagen eerder maar net een motie van afkeuring, omdat hij overheidsgrond zou hebben weggegeven aan de autofabrikant Ford Otosan.
De islamitische Partij van de Deugd wilde dal er al op 29 november 1998 nieuwe verkiezingen zouden komen. maar dat voorstel werd niet in stemming gebracht.

Verkiezingen veroorzaken regeringswijziging

Als gevolg van de nieuwe verkiezingsdatum werden op 4 augustus 1998 drie ministers vervangen. Zij zaten op sleutelposten en moesten volgens de Turkse wet in de aanloop naar verkiezingen plaatsmaken voor onpartijdige ministers om zo te voorkomen dat zij hun functie zouden misbruiken om aan stemmen te komen. Het ging om Murat Basesgioglu (Binnenlandse zaken). 01-tan Sungurlu (Justitie) en Necdet Menzir (Transport). Zij werden vervangen door Kutlu Aktas (Binnenlandse zaken), Hasan Denizkurdu (Justitie) en Arif Ahmet Denizolgun (Transport).
De laatste benoeming riep de woede op van de CHP. Denizolgun was namelijk tot januari 1998 lid van de islamitische Welzijnspartij. De CHP trok daarom in twijfel of Yilmaz nog wel de anti-islamitische lijn bleef volgen.

REGERINGSBANDEN MET MISDAAD

De Turkse regering werd opnieuw in verlegenheid gebracht door een onthulling van haar banden met de georganiseerde misdaad. Minister Eyup Asik was op 24 september 1998 gedwongen om af te treden, nadat een televisiestation een telefoongesprek liet horen waaruit bleek dat Asik de misdadiger Alaadin Cakici had gewaarschuwd voor zijn arrestatie. Deniz Baykal, de leider van Republikeinse Volkspartij (CHP). riep oin zijn onmiddellijke aftreden: 'Als ze ook maar enig respect voor de grondwet hebben. dan moet hij onmiddellijk opstappen.' Gebeurde dat niet. dan zou Baykal de regering ten val brengen. Asik verklaarde hierop dat hij per direct opstapte als parlementslid en een week later zijn ontslag als minister zou indienen. Daarmee verloor hij tevens de parlementaire immuniteit.

De arrestatie van Cakici eind augustus in Frankrijk zorgde al eerder voor beroering. Cakici beschikte namelijk over ren diplomatiek paspoort dat hem was verstrekt door een hoge functionaris van de Turkse geheime dienst. De Turkse veiligheidsraad kwam hierop op 24 augustus 1998 in spoedzitting bijeen om de schade van dit schandaal te beperken. Na de bijeenkomst kondigde premier Mesut Yilmaz strenge maatregelen aan tegen de georganiseerde misdaad.
Asik was overigens al eerder in opspraak gekomen wegens zijn banden met Cakici. Op 1 juli 1998 overleefde hij ternauwernood een motie van afkeuring omdat de CHP zich van stemming onthield. De motie was ingediend oindat Asik had gefaald bij de arrestatie van Cakici. De telefoongesprekken waren toen nog niet bekend.

Immuniteit oud-minister Agar opgeheven

Het parlement besloot 21 juli 1998 de immuniteit van de oud-minister van Binnenlandse zaken, Mehmet Agar, op te heffen. Hierdoor wordt het mogelijk Agar te vervolgen wegens banden met criminele organisaties. Zo zou hij onder andere een drugssmokkelaar hebben voorzien van een paspoort en een wapenvergunning.
De zaak van Agar kwam aan het rollen toen in 1996 een voormalige schoonheidskoningin. een gangster en het parlementslid Sedat Bucak betrokken raakten bij een auto-ongeluk. Alleen de laatste overleefde het ongeluk dat het begin was van een serie onthullingen over de banden tussen de regering. de onderwereld en de doodseskaders.

PARTIJ VAN DE DEUGD/WELZIJNSPARTIJ

Aanklacht tegen Erbakan ingetrokken

De openbare aanklager maakte op 2 juli 1998 bekend dat Necmettin Erbakan niet verder zou worden vervolgd voor een toespraak die hij in 1993 in Mekka had gehouden voor Turkse pelgrims. In die toespraak zou hij de pelgrims tot haat hebben aangezet. De overige zaken tegen de oud-premier en leider van de Welzijnspartij blijven wel van kracht.

Kutan vraagt gouverneurs op hun post te laten

Recai Kutan, leider van de Partij van de Deugd. heeft president Suleyman Demirel 21 juli 1998 verzocht het regeringsdecreet ongeldig te verklaren dat voorziet in het ontslag van 328 provinciale gouverneurs. omdat zij radicale moslims zouden steunen. De meeste

gouverneurs waren lid van de Partij van de Deugd of haar voorganger de Welzijnspartij.

Processen tegen top Partij van de Deugd

De openbare aanklager besloot op 25 augustus 1998 een proces te starten tegen oud-premier Necmettin Erbakan, leider van Partij van de Deugd, Recai Kutan en tien andere prominente leden van zijn partij. Hij beschuldigde hen ervan een bedrag van 7 miljoen gulden aan de Welzijnspartij te hebben onttrokken vlak voordat deze zou worden verboden. Volgens de aanklager ging het om 'de grootste fraude uit de geschiedenis van de republiek'. Volgens Kutan was de aanklacht een manier om zijn partij in de aanloop naar de verkiezingen in diskrediet te brengen.

Burgemeester veroordeeld tot 4 jaar

De rechtbank van Ankara veroordeelde op 30 september 1998 de voormalig burgemeester van Sincan, Bekir Yildiz. tot een gevangenisstraf van 4 jaar en 7 maanden omdat hij tijdens een anti-Israelische betoging zou hebben aangezet tot haat. Yildiz was lid van de Welzijnspartij.

RECHTSZAKES TEGEN ISLAMISTEN

De militaire rechtbank veroordeelde op 14 juli 1998 Yasar Kaplan, een verslaggever van het blad 'Akit', tot een gevangenisstraf van 14 maanden. Kaplan had een stuk gepubliceerd over het leger waarin hij volgens de aanklacht soldaten had opgeroepen de wet te breken en hun bevelen niet langer te gehoorzamen.

De toneelschrijver Mehmet Vahi Yazar werd op 4 augustus 1998 veroordeeld tot een gevangenisstraf van 24 jaar wegens 'het aanzetten tot haat door hel vergroten van klasse-, raciale en religieuze tegenstellingen'. Yazar had een jaar eerder het stuk 'Een vijand van God' op de planken gebracht. waarin soldaten het instellen van de islamitische Sharia-wetgeving verhindcren. Vier acteurs uit hel stuk kregen een gevangenisstraf van zestien jaar.

VERKOOP NUCLEAIR MATERIAAL VERIJDELD

De politie in Van. in Zuidoost-Turkije, arresteerde op 1 juli 1998 zes mannen. onder mie één Iraniër, die zes glazen buizen met nucleair materiaal bij zich hadden. De arrestatie volgde na een tip over een nucleaire smokkel van Iran naar Turkije. De politie maakte bekend dat de smokkelaars de buizen in Istanboel moesten afleveren en daar duizend dollar per buis zonden krijgen.

Twee maanden later, op 7 september 1998. arresteerde de politie vier Turken drie Kazachen en één Azerbadzjani in Istanboel die 4,5 kilo ongezuiverde Russische uranium wilden verkopen voor 1 miljoen dollar. De politie verijdelde de verkoop door zichzelf als koper voor te doen.

NIEUWE LEGERCHEF

Generaal Ismaïl Hakki Karadayi is op 30 augustus 1998 afgetreden als hoofd van de generale staf. Hij werd opgevolgd door de commandant van de landstrijdkrachten. generaal Huseyin Kivrikoglu.
De Generale Staf is in Turkije erg machtig. Zo dwong Karadayi de islamitische premier Necmettin Erbakan in juni 1997 tot aftreden.

PREMIER WIL VOORZICHTIGER AANPAK HOOFDDOEKJES

Premier Mesut Yilinaz pleitte op 11 september 1998 voor een voorzichtiger benadering van het hoofddoekjesprobleem dat Turkije nu al meer dan een half jaar in haar greep houdt. De overheid verbiedt het dragen van hoofddoekjes, omdat dit de verschillen tussen de diverse religies te zeer zou benadrukken. Dit verbod leidde tot demonstraties en rellen. Yilmaz pleitte met de verkiezingen in het vooruitzicht voor een andere koers: 'Als we hierin flexibel zijn, dan kan de Partij van de Deugd dit niet als een politiek wapen gebruiken.'

ECHTGESOOT ÇILLER VERVOLGD

De openbare aanklager maakte op 28 september 1998 bekend dat hij de echtgenoot van oud-premier Tansu Ciller zal vervolgen. Özer Çiller zou volgens hem een parlementaire onderzoekscommissie hebben misleid. Deze commissie moest de bezittingen van het echtpaar onderzoeken. Ozer Ciller zou tijdens dat onderzoek de winst van een van zijn holdings hebben verzwegen.

KOERDISCHE KWESTIE

OCALAN KONDIGT STAAKT-HET-VUREN AF

Abdullah Ocalan. de leider van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK), kondigde eind augustus 1998 aan dat zijn troepenvanaf 1 september 1993 een staakt-het-vuren in acht zouden nemen. Op deze manier wilde de PKK-leider de weg vrijmaken voor een vreedzame oplossing van de Koerdische kwestie. Turkije reageerde niet op het staakt-het-vuren.
De PKK kondigde eerder in 1993 en 1993 een wapenstilstand af. Beide duurden enkele inaanden. De Turkse overheid weigerde ook toen een dialoog met de PKK te starten. Zij stond op het standpunt dat PKK-strijde s terroristen zijn met wie zij niet kan praten.

Koerden wilden op 1 september 1998 demonstreren om de wens voor een vreedzame oplossing kracht bij te zetten. Dit lukte slechts ten dele. omdat Turkse troepen de demonstratie beletten. In Istanboel en Diyarbakir werden 210 mensen gearresteerd die wilden demonstreren.

Een delegatie van de Raad van Europa riep de Turkse regering op 8 september 1998 op ook een staakt-het-vuren af te kondigen. Zo zou de weg worden vrijgemaakt voor een vreedzame oplossing van het conflict. Delegatieleider Andras Barsony: 'Er bestaat geen enkele twijfel over dat een einde aan de gewelddadigheden door een staakt-het-vuren zeer positief zal uitwerken voor de bevolking.'

Staakt-het-vuren volgt na hevige gerechten

De maanden voordat de PKK het staakt-het-vuren afkondigde, werden gekenmerkt door zware gevechten. Turkije had weliswaar gezegd dat de PKK zo goed als verslagen was. maar in de praktijk bleek dit niet het geval.
Zo doodde een PKK-eenheid op 14 juli 1998 22 soldaten tijdens een overval op een verlaten legerpost nabij de Iraanse grens. Het was de grootste aanslag van de PKK die de afgelopen vier jaar door het staatspersbureau *Anatolia* werd toegegeven. De PKK claimde in die tijd overigens wel grotere verliezen bij de Turkse troepen. Na de aanval kamden 7.000 Turkse commando's, gesteund door Corbra- en Sikorsky-helikopters. tevergeefs de bergen uit.

Diezelfde maand waren er ook hevige gevechten in Hakkari en Sirnak. Op 5 juli kwamen volgens *Anatolia* zeven PKK-strijders en een Turkse soldaat tijdens een gevecht om het leven. Een dag later vonden zes dorpswachters de dood bij het demonteren van een mijn

EUROPA

die daar volgens *Anatolia* was neergelegd door de PKK Vlak hierop drongen 5 000 Turkse soldaten Irak binnen om daar PKK-eenheden te bestrijden De Turken kregen daarbij steun van de troepen van de Democratische Partij Koerdistan (KDP) van de Iraaks-Koerdische leider Massoud Barzani

In Hakkari laaiden de gevechten eind juli weer op Anatolza claimde dat Turkse troepen op 25 juli 24 Koerdische strijders hadden gedood Vlak hierop overvielen PKK-strijders opnieuw een legerpost, met als gevolg dat Turkije opnieuw ren grote actie in Irak begon Op 5 augustus 1998 maakte *Anatolia* bekend dat hierbij 165 PKK-strijders waren gedood Aan Turkse kant zouden 13 doden zijn gevallen Het aan de PKK gelieerde persbureau DEM had het over 20 Turkse slachtoffers, maar sprak niet over eventuele verliezen aan PKK-kant

CARTOONIST VEROORDEELD. CTJLTL'REEL CENTRUM GESLOTEN

Op 4 augustus 1998 werd de cartoonist Dogan Guzel veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar wegens belediging van de Turkse staat. Guzel tekende voor enkele Koerdische kranten. waarvan de meeste inmiddels zijn verboden.

Op 31 juli 1998 vielen Turkse troepen het Mesopotamië Cultureel Centrum (MKM) in Istanboel binnen. Drie mensen werden gearresteerd en het centrum werd gesloten, omdat het de Koerdische identiteit zou uitdragen. Het MKM was in 1991 opgericht en droeg de Koerdische cultuur uit in theater. concerten en discussies.

(Vorige berichten pag. 418/2 - 1998)

VATICAAN

POLITIE-ONDERZOEK LEIDT TOT CONFLICT MET ITALIË

De Italiaanse politie doorzocht eind augustus 1998 het kantoor van kardinaal Michele Giordano, de aartsbisschop van Napels. Dit in verband met een onderzoek naar oplichting, afpersing en criminele banden. Een week eerder was de broer van de aartsbisschop in hetzelfde onderzoek gearresteerd.
Het Vaticaan protesteerde naar aanleiding van het politie-optreden bij de Italiaanse overheid. Deze reageerde op 2 september 1998 en zei dat het optreden conform het concordaat was dat het Vaticaan in 1084 met Italië had gesloten.

AMERIKA

Paus Johannes Paulus ontving vervolgens op 4 september 1998 kardinaal Giordano in een persoonlijke audiëntie. Volgens het Vaticaan was er niets bijzonders aan dit bezoek: 'Het zou vreemder zijn als de paus een kardinaal die een moeilijke tijd doormaakt niet zou ontvangen.'
Giordano ontkende overigens alle beschuldigingen. Hij zou slechts zijn broer hebben willen helpen die krap bij kas zat oindat hij huizen had laten bouwen die hij niet kon verkopen. Giordano gaf hem hierop enkele blanco cheques, waarmee de broer vervolgens een bedrag ter waarde van 80.000 tot 100.000 gulden opnam.

(Vorige berichten pag. 486/2 - 1998)

AMERIKA

ARGENTINIË

MENEM MAAKT SALARISVERHOGISG DEELS ONGEDAAN

President Carlos Menem maakte op 4 januari 1998 bekend dat een geplande salarisverhoging voor 15.000 ambtenaren niet zou gelden voor de honderd staatsdienaren met de hoogste inkomens, onder wie de ministers van zijn kabinet en hij zelf.
Eerder besloot de regering tot verhogingen van 5 tot 15 procent voor ambtenaren met inkomens van meer dan 4000 gulden per maand. Na felle kritiek van leiders van oppositie en vakbonden draaide de president het voornemen deels terug. De oppositie betoogde dat de kosten van een dergelijke verhoging. ca. 70 miljoen gulden per jaar. geen pas gaven in een tijd van soberheid en hoge werkloosheid.

I MILJARD GULDEN VOOR HULP NA OVERSTROMINGEN

Het Huis van Afgevaardigden ging op 30 april 1998 akkoord met de instelling van een fonds ter waarde van ca. 1 miljard gulden voor hulp aan provincies die getroffen werden door watersnood als gevolg van hevige regens. Het geld zou deels op internationale markten worden geleend.
Eerder al werd 1,7 miljard gulden aan noodleningen in het buitenland verworven om directe schade te herstellen. Noodweer als gevolg van El Nino kostte tot dusverre aan zeventien mensen het leven en dwong 120.000 mensen hun huizen te verlaten. President Menem gaf zijn kabinet opdracht geen kosten te sparen bij het bestrijden van de crisis

WATERKRACHTCENTRALE YACYRETA GEOPEND

De twintigste en laatste turbine van de waterkrachtcentrale van Yacyreta werd op 7 juli 1998 officieel geopend door president Menem en president Juan Carlos Wasmosy van Paraguay. De 3.200 ton wegende turbine werd in april al in gebruik genomen. maar de feitelijke doop werd uitgesteld omdat hevige regenval vanaf de herfst de regio had veranderd in een moeras.
De krachtcentrale in de Paraná-rivier kostte in totaal ca. 17 miljard gulden en is het gezamenlijke eigendom van Argentinië en buurland Paraguay. Naar verwacht zou deze een hoeveelheid elektriciteit per jaar gaan produceren die gelijkstaat aan eenderde van het huidige elektriciteitsgebruik van Argentinië.
Paraguay hield aan het project een schuld van 4 miljard gulden over. partner Argentinië ruim 6 miljard. President Menem noemde het een 'monument voor de corruptie'.

AANLOOP NAAR DE PRESIDENTS-VERKIEZINGEN

Presidentskandidaat doelwit lastercampagne

Fernando de la Rua. burgemeester van Buenos Aires, beschuldigde op 2 juni 1998 leden van zijn eigen partij ervan zijn telefoon te hebben afgetapt en gemanipuleerde geluidsbanden naar de pers te hebben gestuurd. De la Rua had volgens opiniepeilingen de beste papieren om de presidentskandidaat te worden van de Radicale Partij bij de voorverkiezingen in november.

Op de voor de televisie uitgezonden geluidsbanden zou te horen zijn hoe twee zoons van De la Rua met docenten van hun universiteit overeenkwamen hoe hun cijfers zouden worden vervalst. De la Rua betoogde dat zijn telefoon jaren lang werd afgeluisterd en dat er 3.000 uur aan opnamen zouden bestaan. De conversatie van zijn zoons zou het resultaat zijn van elektronische manipulatie met hoogwaardige apparatuur. Niettemin gelastte hij de universiteit een onderzoek te doen naar de beschuldigingen.
De advocaten van de tot nu als 'Mr Clean' bekendstaande burgemeester deponeerden een aanklacht tegen twee voormalige gemeenteraadsleden van de

Radicale Partij en een ander lid van dezelfde partij wegens de afluisterpraktijken.

Partijen leggen interne twisten hij

Na een roerig weekeinde haastten de belangrijkste politieke partijen zich op 8 juni 1998 te verklaren dat alle interne twisten waren bijgelegd om zich te concentreren op de presidentsverkiezingen van 1999.
De Peronistische Partij sloot de gelederen toen president Menem en de gouverneur van de provincie Buenos Aires, Eduardo Duhalde. besloten hun geschil over de presidentskandidatuur niet langer in het openbaar uit te vechten. Zij zouden voorrang geven aan het bestrijdenvan de Alliantie.
De leiders van de Alliantie, in augustus 1997 gevormd uit de Radicale Partij (centrum) en de centrum-linkse Frepaso, leken in het weekeinde nog aan te sturen op een regelrechte breuk. De probleinen kwamen voort uit afspraken over de campagnes van de presidentskandidaten van beide partijen. Fernando de la Rua van de Radicale Partij en Graciela Fernandez Meijide van Frepaso. In november zou de Alliantie een van beiden als kandidaat naar voren schuiven om het op te nemen tegen de kandidaat van de regerende Peronistische Partij. De ander zou dan vice-president worden.
Maar op 8 juni verklaarde het vooraanstaande lid van de Radicale Partij, expresident Raul Alfonsin. dat er geen sprake was van controverse en dat het land de Alliantie te hard nodig had.
Op 22 juni 1998 gooide Frepaso-leider Carlos Alvarez echter olie op het vuur. Hij verklaarde buiten medeweten van de Radicale Partij dat de presidentskandidaat van de Alliantie waarschijnlijk meer stemmen zou trekken als hij met een vice-president uit het Peronistische kamp de verkiezingen van 1999 in zou gaan.

Menem ziet af van herverkiezing

President Carlos Menem kondigde op 21 juli 1998 aan dat hij niet langer uit was op een derde termijn als president in 1999. Hij maakte daarmee een einde aan een impopulaire campagne die zijn Peronistische Partij in tweeën dreigde te splijten en een constitutionele crisis dreigde te veroorzaken.
Nog maar een week eerder vroeg de herkozen president zijn partij om het grondwettelijk verbod aan te vechten dat hem een derde opeenvolgende termijn onmogelijk maakte. Hij slaagde er evenwel niet in de steun te krijgen van het merendeel van de Peronistische gouverneurs, ministers en parlementsleden. Daarop liet hij weten op 10 december 1999 onvoorwaardelijk af te treden als president en zich sterk te zullen maken voor een Peronist als opvolger.

Menem werd in 1989 voor het eerst als president gekozen. In 1995 werd hij herkozen, nadat hij in 1994 de grondwet had aangepast om die herverkiezing mogelijk te maken.
De grondwet sloot een derde termijn uit, maar aanhangers van de president bestookten de rechters met juridische constructies oin het pad toch te effenen. Die acties zetten kwaad bloed bij de meerderheid van het Argentijnse volk. Een opiniepeiling in mei liet zien dat 80 procent van de ondervraagden Menems campagne verwierp, terwijl 14 procent erachter stond. 20 procent verklaarde over te gaan tot burgerlijke ongehoorzaamheid, indien het Hooggerechtshof de zittende president zijn zin zou geven. Volgens Graciela Fernandez Meijide. een van de twee kandidaten van de centrum-linkse Alliantie, trok Menem zich terug nadat de Alliantie-gezinde leden van het Hooggerechtshof hadden gedreigd zelfs gevangenisstraf te willen riskeren om gesjoeinel met de grondwet te voorkomen.
Het terugtreden van Menem maakte de weg vrij voor onder anderen Eduardo Duhalde. Deze gouverneur van de provincie Buenos Aires en voormalig vicepresident onder Menem verzette zich hevig tegen de 'Menem-'99' campagne. Hij slaagde erin de helft van de partijgetrouwen weg te houden van het partijcongres van 17 juli. Daar werd weliswaar besloten alle middelen te benutten om Menem opnieuw in het zadel te krijgen. maar dat geluid klonk veel zwakker dan was verwacht. Het partijcongres stelde de aanwijzing van de Peronistische kandidaat vast voor 11 april 1999.

Rechter schorst vroege verkiezing leider Peronisten

Rechter Maria Servini de Cubria schorste op 27 augustus 1998 de verkiezingen voor het leiderschap van de Peronistische Partij. Eerder in de maand had de partijraad van de Peronisten besloten de voor 2000 geplande verkiezingen te vervroegen naar 4 oktober 1998.

De nieuw geplande datum zou gunstiger zijn voor president Menem, die als zittend president hogere ogen zou gooien om als partijleider te worden herkozen. De president zou het partijleiderschap dan willen gebruiken als een springplank om in 1003 een nieuwe gooi naar het presidentschap te doen.
De rechter ging echter in op een protest van Eduardo Duhalde, gouverneur van de provincie Buenos Aires en Menems belangrijkste rivaal. Die betoogde met succes dat vervroeging van de verkiezingsdatum een afwijking inhield van de partijprocedure.

PARLEMENT BEHANDELT HERVORMINGSWET NIET

Op 26 augustus 1998 slaagde het Huis van Afgevaardigden er voor de derde achtereenvolgende week niet in om een debat te houden over een wet die beoogde de arbeidsverhoudingen te hervormen. President Menem dreigde bij verder oponthoud de wet bij decreet door te voeren.
De behandeling kon niet plaatsvinden omdat slechts de Peronisten en hun bondgenoten uit de provincie ter vergadering aanwezig waren: 123 parlementsleden in plaats van het benodigde quorum van 129. De leden van de oppositionele Alliantie bleven opnieuw weg om het debat over de wet op te houden.
De hervormingswet - een afgezwakte reactie op Argentiniës hoge werkloosheidspercentage van 13,2 - werd eerder in de door Peronisten beheerste Senaat aangenomen.
Buiten het parlementsgebouw protesteerden duizenden vakbondsleden tegen invoering van de wet. Die zou de rechten van de arbeiders niet voldoende beschermen. De belangrijke vakbondsfede atie CGT schaarde zich echter wel achter de plannen van de president. De leiders van industrie en bedrijfsleven daarentegen lieten zich de afgelopen twee jaar niet door de president overhalen om de bestaande arbeidswetten op de voorgestelde wijze aan te passen. Zij vonden de wet juist veel te ver gaan. Verder zouden de kosten van arbeid te hoog blijven, een punt van kritiek dat ook het IMF al liet horen.

Staatssecretaris neemt ontslag

Staatssecretaris Carlos Rodriguez van Economische zaken nam op 16 juli 1998 ontslag uit frustratie over politieke meningsverschillen met de regering. Rodriguez was onder meer ontevreden over de afzwakking van twee hervormingswetten op het gebied van arbeidsverhoudingen en belastingen.

MENSENRECHTEN

N

TUMULT ROND POGINGE AMNESTIE-WETTEN TE HERROEPEN

Op de plaats van het beruchte opleidingscentrum voor de marine (ESMA), waar in de jaren 1976 tot 1983 honderden linkse Argentijnen werden gemarteld en vermoord zal een park worden ingericht
President Carlos Menem maakte dat bekend op 7 januari 1998 Hij gaf aan dat er een symbool van nationale eenheid in het park zou morden gebouwd bedoeld om het land te helpen de verdeeldheid van de tijd van de militaire junta voorgoed achter zich te laten
Beu egingen voor de mensenrechten lieten weten dat de president slechts beoogde de aandacht af te leiden van pogingen in het parlement om twee amnestiewetten te herroepen die militairen hadden gevrijwaard van berechting vann ege hun aandeel in de vuile oorlog

Ten tijde van Menems voorganger Alfonsín gebeurde het voor het eerst in Zuid-Amerika dat leiders van een militaire junta veroordeeld werden. Toen Menem hem in 1989 opvolgde gaf hij gratie aan iedereen die wegens misdaden in de 'vuile oorlog' gevangen zat.
Onder hen was Alfredo Astiz, voormalig officier van een doodseskader, die in de derde week van januari 1998 voor een nationale controverse zorgde. In een interview met het tijdschrift *Trespuntos* verklaarde hij dat de militaire junta destijds geen andere uitweg had gehad dan die van massamoord.
Volgens bewegingen voor mensenrechten verdwenen er zo'n 30.000 mensen in de periode 1976-1983. Astiz infiltreerde destijds in de groep 'dwaze moeders' van het Plaza de Mayo. Wegens het verraden van twee Franse nonnen werd hij door een Franse rechtbank 'in absentia' ter dood veroordeeld.
President Menem eiste op 24 januari in reactie op het interview dat de marine Astiz zou ontslaan. Voorts kreeg hij 90 dagen huisarrest opgelegd in een barak en werden aanklachten voorbereid wegens het uitlokken van inisdaden en het in gevaar brengen van de constitutionele orde.

Op 4 februari werd het geplande debat over de herroeping van de twee amnestiewetten opgeschort wegens het ontbreken van een quorum Onder luid tumult kwamen de parlementsleden van Frepaso en de Radicale Partij pas aijfenhalf uur na aanvang opdagen De twee partijen hadden de tijd benut om op één lijn te komen. De Peronistische voorzitter van het Huis van Afgevaardigden had het debat evenwel juist verdaagd.
Ex-president Alfonsín had zich op de achtergrond beschikbaar gehouden om toe te lichten dat de amnestiewetten destijds waren aangenomen oin een zeer kwetsbare democratie te verdedigen tegen de militairen: 'Wij geloofden dat we ons aan de rand van afgrond bevonden'.

UITGEVERS BEZORGD OVER PERSVRIJHEID

In een rapport dat op 4 april 1998 werd gepubliceerd. uitte een groep Argentijnse uitgevers van kranten bezorgdheid over toenemende aanvallen op en intolerantie jegens de journalistiek.
De uitgevers betoogden dat incidenten. zoals de nooit opgehelderde moord begin 1997 op nieuwsfotograaf Cabezas, aantoonden dat de vrijheid van meningsuiting in groot gevaar was. In maart werd het tijdschrift *Noticias* veroordeeld tot het betalen van ca. 300.000 gulden schadevergoeding omdat het een artikel had gepubliceerd over de onwettige zoon van de president. De rechtbank beoordeelde dit als een aantasting van het privé-leven van de president.
De uitgevers toonden zich verontrust door uitlatingen van Menems aanhangers dat de bepaling in de grondwet die drie achtereenvolgende presidentiële termijnen uitsloot niet op hem van toepassing zou zijn. 'Een aantasting van de consensus over de grondwet, de basis van onze democratie', aldus het rapport.

VIDELA VERLAAT GEVANGENIS

De 73-jarige ex-dictator Jorge Videla mocht op 17 juli 1998 de gevangenis van Caseros verlaten om thuis een proces af te machten vanwege de roof van baby's. Hij profiteerde daarmee van een regeling ten gunste van gevangenen die ouder dan zeventig jaar of ernstig ziek zijn. De 'dwaze moeders' van Plaza de Mayo reageerden met een protestinars naar zijn huis.
Videla leidde de inilitaire coup van 1976 en was de eerste president tijdens de zeven jaar durende junta. Hij werd veroordeeld tot levenslang op 66 aanklachten wegens moord. 306 wegens ontvoering en 97 wegens marteling. In 1990 verleende president Menem hem gratie. maar rechter Marquevich gelastte in juni onverwacht zijn arrestatie. Videla zou volgens hem de bedenker zijn van de praktijk van het ontvoeren. verbergen en illegaal doen adopteren van kinderen van slachtoffers van de 'vuile oorlog'. Die kinderen werden veelal in de martelcentra van de junta geboren.
De rechter weigerde Videla aanvankelijk huisarrest, maar diens advocaten deden met succes een beroep op de wet.
Op 11 augustus bracht een federale rechter vijf nieuwe beschuldigingen wegens babyroof in tegen Videla. waarmee het totaal uitkwam op tien gevallen.

HOOGGERECHTSHOF WIJST EIS TOT INFORMATIE OVER 'VUILE OORLOG' AF

Het Argentijnse Hooggerechtshof wees op 14 augustus 1998 de eis van een vrouw af die een voormalig generaal wilde laten getuigen over het lot van haar dochter. De vrouw zag haar voor het laatst in 1977 in een rnartelcenti-um van de militairen.
De eis van Carmen Lapaco, een van de 'dwaze moeders' van het Plaza de Mayo, gold als een proefproces voor de familieleden van duizenden van wie na hun verdwijning niets meer is vernomen.
Lapaco signaleerde in de weigering 'de medeplichtigheid van het Hof aan de misdaden van de militairen'. Zij kondigde aan in hoger beroep te zullen gaan bij het Inter-Amerikaanse Hof voor de Mensenrechten in Costa Rica.
Het Hooggerechtshof argumenteerde dat toegeven aan de eis zou neerkomen op het heropenen van het proces tegen generaal Carlos Suarez Mason en het instellen van een onderzoek tegen iemand die onherroepelijk gratie heeft gekregen. Tegen Mason liep een proces wegens verdenking van 39 moorden en 430 ontvoeringen, toen hij werd vrijgelaten bij de amnestievan 1990.

BUITENLANDSE ZAKEN

MILJOENENCONTRACTEN AFGESLOTEN MET CANADA

Argentinië en Canada sloten op 20 januari 1998 in Buenos Aires 75 contracten af tijdens het bezoek van een handelsmissie onder leiding van de Canadese premier Jean Chrétien. De commerciële contracten en investeringen beliepen een bedrag van ruim 143 miljoen Canadese dollars. De handel tussen beide landen was jaarlijks al goed voor 400 miljoen Canadese dollars.
President Menem sprak de verwachting uit dat Canada binnen zes maanden een overeenkomst van partnerschap zou sluiten met Mercosur. het handelsblok van 240 miljoen mensen waarvan naast Argentinië. Brazilië. Paraguay en Uruguay deel uitmaken. Chili en Bolivia zijn geassocieerd lid.

IMMIGRATIE-AKKOORD MET BOLIVIA ONDERTEKEND

Argentinië en Bolivia tekenden op 16 februari 1998 een immigratie-akkoord Op grond daarvan kregen 700.000 illegaal in Argentinië verblijvende Bolivianen een verblijfsvergunning.
Beide landen tekenden ook overeenkomsten die de weg vrijmaakten voor een gezamenlijke aanpak van energievraagstukken, voor ontwikkeling van de grensgebieden en voor de bouw van twee internationale bruggen.

ANTI-DRUGSPACT MET GUATEMALA

President Menem en zijn Guatemalteekse ambtgenoot Alvaro Arzu tekenden op 20 april 1998 in Buenos Aires een overeenkomst gericht tegen drugstransporten en het witwassen van drugsgelden. Tijdens het driedaagse bezoek van Arzu zou ook nog een overeenkomst over investeringen gesloten worden.

BRITSE STAATSSECRETARIS ONDER VUUR OBI FALKLANDS

Bij zijn driedaags bezoek aan Argentinië werd de Britse staatssecretaris Tony Lloyd het vuur aan de schenen gelegd door veteranen van de Falklands-oorlog. De broer van president Menem gaf hem voorts te verstaan dat Argentinië een verbod voor Argentijnen om de eilanden te bezoeken als absolute discriminatie beschouwde.
President Menem herstelde de diplomatieke betrekkingen en haalde de handelscontacten tussen beide landen aan. die in 1982 een korte oorlog voerden nadat Argentinië had gepoogd de eilanden (in Argentinië Malvinas genoemd) in te lijven. Bij de gevechten kwamen duizend mensen om het leven. voornamelijk Argentijnen.
De Argentijnse Associatie van Veteranen liet Lloyd in het Congres weten dat het land zijn claim op de afgelegen eilanden niet zou opgeven. De veteranen zouden overwegen om consumenten te beïnvloeden geen Britse producten aan te schaffen. Dat zou ook druk moeten leggen op president Menem, die op uitnodiging van de Britse premier Blair in oktober in Londen zou worden ontvangen door koningin Elizabeth.
Senator Eduardo Menem sprak met Lloyd over een wet die door hem is opgesteld en die beoogt om bedrijven te beboeten die bij de Falklands naar olie boren zonder Argentinië daarover royalties te betalen.

(Vorige berichten pag. 107/1 - 1998)

CHILI

BINNENLAND

FREI HERSCHIKT ZIJN KABINET

President Frei ging 1 augustus 1998 over tot een herschikking van zijn kabinet. gedwongen door het ontslag om gezondheidsredenen van zijn minister van Binnenlandse zaken, Carlos Figueroa, en door druk vanuit zijn Christen-Democratische Partij.
De president verving Figueroa door minister van Defensie Raul Troncoso. die op zijn beurt werd opgevolgd door Jose Florencio Guzman, opzichter over het bankwezen.
Tijdens de ceremonie in paleis La Moneda werd John Biehl, ambassadeur in de VS, beëdigd als chef van de presidentiële staf. ter vervanging van Juan Villarzu. die een dag eerder ontslag nam. Jorge Arrate, minister van Arbeid. werd woordvoerder van de regering. Zijn post werd overgenomen door German Molina, een voormalig minister van Transport.
Jaime Toha werd van het departement van Energie overgeplaatst naar Openbare werken, waar minister Ricardo Lagos een dag eerder ontslag nam. Lagos zou zich gaan wijden aan de voorbereidingen voor zijn presidentiële campagne. Voor de verkiezingen van december 1999 zou hij volgens peilingen de populairste kandidaat zijn.
Minister van Economische zaken Alvaro Garcia trad eveneens terug, waarschijnlijk om Lagos' campagneleider te worden. Hij werd vervangen door de in politieke kringen vrijwel onbekende Jose Leiva. Een van de grootste verrassingen was dat minister van Buitenlandse zaken Jose Miguel Insulza op zijn post bleef. Algemeen was aangenomen dat hij een positie dichter bij de president zou gaan bezetten.
Deskundigen oordeelden dat de president voor de laatste 19 maanden van zijn zesjarige ambtstermijn had gekozen voor enerzijds economische stabiliteit en anderzijds handhaving van trouwe vrienden op sleutelposities.

INDIANENFAMILIES HOLDEN PROJECT WATERKRACHT TEGEN

Acht families van de Pehuence-stam wierpen op 21 augustus 1998 bij Los Angeles in het zuiden van Chili een blokkade op om het bedrijf Endesa te beletten met trucks en machinerie over hun land te rijden. Zij waren de laatste van een groep van 91 families die hun vallei in de hooglanden moesten verlaten om plaats te maken voor een stuwmeer met een waterkrachtcentrale.
Endesa verkreeg toestemming om in de vallei van Alto Bio Bio een project te realiseren van ca. 920 miljoen gulden. Dat zou de bouw inhouden van een 155 meter hoge dam, waarna 3.400 hectare van de vallei onder water komt te staan. Vanaf de dain moet een zeven kilometer lange tunnel naar turbines leiden die in 2002 de elektriciteit zouden kunnen leveren die volgens de overheid cruciaal is voor de toekomst van Chili.
De acht families die nog dwarslagen. zwoeren nimmer de stukken land te verlaten waar hun voorouders begraven liggen, ook al krijgen ze daarvoor in ruil elders meer land niet moderne huizen. Nadat ook bemiddeling door overheid en kerk was mislukt. kwamen milieu-activisten en studenten de indianen steunen, waarna de controverse nationale proporties aannam.
Indiaanse families die wel ingingen op de aanbiedingen van landruil en banen, namen het de dwarsliggers kwalijk dat ze geen oog hadden voor de toekomst en voor de voordelen.

PROTESTDEBIONSTRATIES BIJ HERDENKING COUP

De 25ste jaarlijkse herdenking van de militaire coup tegen Salvador Allende liep op 11 september 1998 uit op een botsing tussen linkse demonstranten en politie. De politie gebruikte traangas om de door communistenleider Gladys Marin aangevoerde mars te verhinderen langs paleis La Moneda te gaan.
Sommige gemaskerde demonstranten gooiden molotovcocktails en stenen naar politievoertuigen. Later op de dag vond een nieuwe confrontatie plaats toen de demonstranten op weg gingen naar de Algemene Begraafplaats waar Salvador Allende, de marxistische president die bij de coup van Pinochet om het leven kwam, begraven ligt. Daarbij werden ruiten ingegooid en een winkel geplunderd. Zevenenzestig mensen werden gearresteerd en acht politiemensen en zes burgers raakten gewond.
In 1999 zal de herdenking van de coup worden vervangen door een Dag van Nationale Eenheid, te vieren op de eerste maandag van september.

MILIEU

AKKOORD OVER HOUTWINNINGSPLAN

De gezamenlijke ministers verantwoordelijk voor het milieu ratificeerden op 29 mei 1998 een plan van Forestal Trillium voor houtwinning op het zuidelij-

ke Vuureiland. Uitvoering zou een investering vergen van ca. 400 miljoen gulden.
Chili's Nationale Milieu Commissie stelde een honclerdtal voorwaarden aan de werkwijze van Forestal Trillium. Het bedrijf ging daartegen in beroep. maar de regelgeving werd door de ministers overgenomen.
Op het zuidelijke eiland zou Forestal in het gebied van de Rio Condor 272.000 hectare 'lenga'-hout willen exploiteren. Tegenstanders van het plan verklaarden dat de wortels van deze hoomsoort zo vergroeid zijn dat ook na gedeeltelijke kap de resterende bomen geen kans zouden hebben tegen het geweld van de wind.

BUITENLANDSE ZAKEN

MAPUCHES NOEMEN AMERIKA-TOP 'FARCE'

Strijdbare indianen van de Mapuchestam noemden op 16 april 1998 de Top van de Amerika's die dat weekeinde in de hoofdstad Santiago zou worden gehouden, 'een farce'. Hun woede richtte zich tegen het stelselmatig negeren van hun aanspraken op land en burgerrechten.
Volgens de Mapuches had Chili's president Eduardo Frei. gastheer van de 34 deelnemende landen uit Noord- en Zuid-Amerika. niets gedaan om de ondergang van hun cultuur te voorkomen.
Het protest van de Mapuches k am op de dag dat VS-president Bill Clinton en zijn vrouw Hillary in Chili arriveerden. De 'first lady' zou doorreizen naar Temuco, gelegen in het indianengebied. op 670 kilometer ten zuiden van de hoofdstad om daar onder meer een inheems cultureel centrum en een kliniek te bezoeken
Spaanse kolonisten bereikten Chili in 1530 en stichtten in 1541 de stad Santiago Een groot deel van het zuiden van Chili bleef tot de tweede helft van de negentiende eeun in handen van de Mapuches Chileense nationalisten maakten een eind aan hun onafhankelilkheid

DEFENSIEMINISTER FRANKRIJK OP BEZOEK

Defensieminister Raul Troncoso en zijn Franse ambtgenoot Alain Richard tekenden op 29 mei 1998 in Santiago een amendement op een twee jaar eerder gesloten verdrag tussen beide landen over samenwerking op defensiegebied
Het bezoek van Richard kwam op een moment dat Chili overwoog Mirage 2000-5 gevechtsvliegtuigen van de Franse fabrikant Dassault aan te schaffen

VS WIL IMPORTHEFFING OP ZALM UIT CHILI

Minister van Buitenlandse zaken Insulza veroordeelde op 2 juni 1998 een voorstel van het ministerie van Handel van de VS om zalm uit Chili te belasten met een importheffing. Volgens het ministerie zouden Chileense bedrijven zalm dumpen waarvan de productie door de overheid werd gesubsideerd.
Afhankrlijk van de door de bedrijven ontvangen subsidies zouden heffingen tot bijna 11 procent moeten worden ingesteld. aldus het ministerie van Handel. De voorstellen behoefden nog de goedkeuring van de International Trade Commission. Insulza meldde dat Chili nog overwoog in beroep te gaan.
(Vorigeberichten pag. 199/1 - 1998)

PERU

BINNENLAND

NIEUWE PREMIER KOMT EN GAAT

President Fujimori ontsloeg op 4 juni 1998 onverwacht premier Alberto Pandolfi, een van zijn trouwste aanhangers. Zijn opvolger, Javier Valle Riestra. zou vooral moeten werken aan een democratischer imago voor de president. in de aanloop naar een mogelijke derde ambtstermijn.
Een dag later aanvaardde Fujimori het ontslag om gezondheidsredenen van minister van Economische zaken Jorge Camet (70). Deze was de minister met de langste staat van dienst en gold eveneens als een trouw aanhanger van de president. Hij werd opgevolgd door het hoofd van de belastingdienst. Jorge Baca.
Baca maakte naam met geruchtmakende zaken tegen prominente Peruanen wegens belastingontduiking. Tegelijk stond hij in een kwade reuk vanwege zijn banden met de meest gehate politicus van het land, Vladimiro Montesinos. hoofd van de Veiligheidsdienst. Op 4 augustus kwam Baca in aanvaring met president Fujimori, omdat deze weigerde een wet te ondertekenen die rijke Peruanen zou dwingen om aangifte te doen van hun bezittingen. Baca diende zijn ontslag in, maar de prcsident legde dat naast zich neer:

President weigert premier ontslag

Op 24 juni. drie weken na zijn benoeming, liet premier Javier Valle Riestra weten dat president Fujiinori had geweigerd zijn ontslag te aanvaarden. De premier had een ontslagbrief geschreven na een aanvaring met de president over de uitwijzing van de Amerikaanse Lori Berenson.
De 28-jarige Berenson werd in 1996 door een gemaskerde militaire rechtbank veroordeeld tol levenslang wegens samenzwering met de rebellen van Tupac Amaru (MRTA). Zij zat haar straf uit in een hoog in de Andes gelegen gevangenis onder volgens bewegingen voor mensenrechten 'onmenselijke omstandigheden'.
Valle Riestra betoogde dat de New Yorkse gedreven door 'romantische opvattingen' bij de MRTA betrokken was geraakt en niet daadwerkelijk bij acties betrokken was geweest.

Enkele uren na zijn beëdiging op 4 juni maakte de voormalige advocaat Valle Riestra al een controversiële start door zich te verklaren tot 'vijand' van de plannen van Fujimori om zich in 2000 voor de derde keer tot president te laten kiezen.
Op 6 juli verklaarde de nieuwe premier in het Congres dat hij moest opereren vanuit een totaal verzwakte positie en het daar niet langer dan drie tot zes maanden zou uithouden. 'Ik kan niet terugvallen op een parlementaire meerderheid, en de oppositie bekijkt me met argwaan', aldus Valle Riestra. De premier was lange tijd lid van de centrumlinkse APRA. die Peru regeerde in de vijf jaar voorafgaand aan Fujimori's machtsovername in 1990. Later noemde hij zich politiek 'onafhankelijk'.
Op 7 augustus diende hij andermaal zijn ontslag in, 'wegens de totalitaire regeerstijl van de president'. die het dit keer wel aanvaardde. Vanwege een dreigende crisis met Ecuador verklaarde Valle Riestra zich evenwel bereid nog enige dagen aan te blijven.

Pandolfi terug als premier

Alberto Pandolfi keerde op 21 augustus terug op de plek die hij ruim twee maanden eerder had moeten afstaan aan Valle Riestra: die van premier. President Fujimori keerde daarmee kennelijk terug van zijn experiment met een wat minder autocratische aanpak.
Naar verwachting zou Pandolfi. gedurende vele jaren steun en toeverlaat van de president. weer voornamelijk gaan optreden als diens kabinetschef en persoonlijk woordvoerder.

HOOFD STRIJDKRACHTEN ONTSLAGEN

Generaal Nicolas Hermoza Rios (63). hoofd van de Peruaanse strijdkrachten. kreeg op 20 augustus 1998 zijn congé van president Fujimori. In reactie op de

onrust die daarop binnen het leger ontstond, versterkte de president de beveiliging rond zijn paleis.
Het ontslag van Hermoza. Fujimori's bondgenoot van vele jaren, maakte voorlopig een eind aan de speculatie dat Peru's burgerregering maar beperkte zeggenschap zou hebben over de militairen. Hermoza werd opgevolgd door minister van Defensie, generaal Cesar Saucedo (56). Deze stuurde direct zes pantserwagens naar het centrale plein in de hoofdstad Lima, ter besche ming van het presidentieel paleis.
In 1992 hielp Hermoza de president bij diens 'auto-coup' waarbij deze het parlement ontbond, dc rechtsmacht buitenspel zette cn vervolgens een jaar bij decreet regeerde. De impopulariteit van de generaal was echter een smet op het imago van de president en de laatste maanden was hij steeds meer op een zijspoor gerangeerd.

Op 21 augustus werd generaal Julio Salazar benoemd tot minister van Defensie. Salazar was vanaf 1992 in naam hoofd van de inlichtingendienst, maar deze werd in werkelijkheid bestuurd door Fujimori's vertrouweling Montesinos.
In de eerste week na zijn aantreden benoemde Salazar vijftien generaals die golden als beschermelingen van Montesinos op invloedrijke posten; twee van hen werden bijvoorbeeld commandanten van de brigades van Lima en Arequipa.

PARLEMENT STEMT TEGEN REFERENDUM

Na een verhit debat van 13 uur stemde het parlement op 27 augustus 1998 met 67 tegen 45 stemmen tegen een voorstel van de oppositie om een referendum te houden ten aanzien van een eventuele derde ambtstermijn voor president Fujimori.
Terwijl buiten het Congresgebouw honderden demonstranten slaags raakten met de politie, kwam het binnen ook een paar keer bijna tot een handgemeen tussen voor- en tegenstanders van een referendum.
Eerder had de actiegroep Democratisch Forum 1,45 miljoen handtekeningen weten te verzamelen van voorstanders van een nationaal referendum. De Nationale Kiesraad was daar echter niet van onder de indruk en besloot op 21 augustus met vier stemmen tegen één de beslissing over een referendum over te laten aan het parlement.
Volgens opiniepeilingen zou een dergelijke volksraadpleging uitpakken ten nadele van de president, die overigens nooit in het openbaar aankondigde uit te zijn op een prolongatie van zijn presidentschap.
Fujimori werd in 1990 tot president gekozen en in 1995 benoemd voor nog eens vijf jaar.

ARRESTATIES TOPLEDEN GUERRILLABEWEGING MRTA

Met de arrestatie van negen topleden van de MRTA (Tupac Amaru) bracht de politie de guerrillabeweging in augustus 1998 de grootste slag toe sinds de bloedige beëindiging van de gijzeling in de Japanse ambassade in april 1997. Minister van Defensie. Julio Salazar, maakte dat op 9 september 1998 wereldkundig.
De negen arrestanten behoorden tot de belangrijkste gevechtseenheid van de guerrilla-organisatie. die er met name op uit zou zijn geweest de gemeenteraadsverkiezingen van oktober te verstoren. Onder hen was de 45-jarige Alejandro, chef communicatie van de MRTA.
De arrestaties vonden plaats bij drie verschillende gelegenheden in augustus. zowel in de hoofdstad Lima als in het jungle-hoogland van de Andes. De politie wist daarbij ook de hand te leggen op grote hoeveelheden wapens, waaronder afvuursystemen voor raketten. en op radio-installaties.
Guerrilla-activiteiten kostten in de voorgaande achttien jaar 30.000 mensen het leven, terwijl de schade aan de infrastructuur werd geschat op 50 miljard gulden. De MRTA zou veel minder slachtoffers hebben gemaakt dan de veel grotere beweging Lichtend Pad.

MINISTER GONZALES WEG NA BESCHCLDIGING OVER CORRUPTIE

Tomas Gonzalez. minister van het presidentschap, kondigde op 30 september 1998 zijn vertrek aan. Het Congres zou op korte termijn een onderzoek instellen naar corrupt gedrag van Gonzales in de tijd dat hij gouverneur was van Loreto. een provincie in de Amazone jungle.
Gonzalez (51)zou supporters van de regering financieel hebben gesteund bij hun campagnes in lokale verkiezingen en enkele familiebedrijven aan staatscontracten hebben geholpen. In december 1997 werd hij door Fujimori in diens kabinet opgenomen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

FONDS VAN 2,5 MILJARD GCLDEN VOOR PENSIOENTREKKERS

President Fujimori kondigde op 21 juli 1998 aan dat verdere inkomsten uit privatiseringen zouden worden gebruikt voor een fonds ter waarde van ca. 2.5 miljard gulden, bedoeld om de inkomens van de 530.000 pensioentrekkers op te krikken. Met de rente uit het nieuwe fonds zouden de pensioenen met ca. 400 miljoen gulden per jaar kunnen n-orden verbeterd.
Sinds de start van het programma in 1992 ontving de staat ca. 14 miljardgulden uit privatiseringen.

TEXTIELHANDELAREN HEKELEN AZIE-IMPORT

Tweeduizend textielhandelaren gingen op 18 september 1998 de straat op om voor het parlementsgebouw te protesteren tegen de toevloed van goedkope schoenen en kleding vanuit Azië. Het was de grootste manifestatie tegen de regering in jaren.
De prijzen van de importartikelen daalden drastisch als gevolg van de economische crisis in Azië. De textielhandel in Peru zou sinds 1996 met 70 procent zijn ingekrompen, hetgeen de helft van de arbeiders en het winkelpersoneel zijn baan zou hebben gekost.
De regering verwachtte in 1998 een negatieve handelsbalans 2,8 miljard dollar, een miljard meer dan het jaar daarvoor. Daaraan droeg in de eerste maanden van het jaar ook El Niño bij, die met zijn hogere temperatuur van het zeewater de visserij een zware slag toebracht en met overstromingen tal van oogsten deed mislukken.

ARBEIDERS DRINGEN DOOR OP PALEISTERREIN

Honderden protesterende arbeiders drongen op 30 september 1998 door tot op het paradeterrein van het presidentieel paleis. Ze forceerden de hekken en gooiden ramen in alvorens ze door politie en militairen werden verwijderd.
Het protest was gericht tegen het in hun ogen te kort schietende werkgelegenheidsbeleid van de president.

MENSENRECHTEN

ARINESTY KLAAGT OVER INTIMIDATIE

Het jaarboek van Amnesty International, dat op 17 juni 1998 werd gepubliceerd, stelde dat critici van de Peruaanse overheid slachtoffer waren geworden van intimidatie.
In het ook vanwege zijn slechte mensenrechtensituatie hevig bekritiseerde land zou een reeks journalisten; politici en activisten het voorgaande jaar zijn

mishandeld ontvoerd en met de dood bedreigd Daders werden niet opgespoord 'De poging oin angst te zaaien is een element dat dit laar voor het eerst opduikt', aldus een lokale zegsman van Amnesty Internatronal, Hans Landolt

FAMILIES VERMISTEN GAAN DE STRAAT OP

Familieleden van de duizenden mensen die verdwenen tijdens de oorlog tegen linkse guerrilla-organisaties hielden op 22 september 1998 een nooit eerder vertoonde demonstratie tegen schendingen ran mensenrechten.
De demonstranten eisten de instelling van een waarheidscommissie. Die zou onderzoek moeten doen naar het lot van ongeveer 5.000 mensen die in de jaren tachtig en de vroege jaren negentig werden ontvoerd en vermoord op verdenking van banden met de maoïstische guerrillabeweging Lichtend Pad.

BUITENLANDSE ZAKEN

SPANNING AAN GRENS MET ECUADOR

Op 7 augustus 1998, luttele uren nadat hij de ontslagaanvrage van premier Valle Riestra had aanvaard, beschuldigde president Fujimori Ecuador ervan dat troepen van dit buurland zich bijna drie kilometer diep op Peru's grondgebied hadden gewaagd.
De regering in Quito ontkende dat 300 soldaten de gedemilitariseerde zone waren binnengetrokken.
Beide landen gingen er eerder vanuit dat het oude grensconflict binnen enkele maanden zou kunnen worden opgelost met een definitief vredesakkoord.
In het afgelegen berggebied waar de grensoverschrijding zou hebben plaatsgevonden, ontbraken duidelijke markeringen en zou het volgens deskundigen geregeld gebeuren dat troepen aan de verkeerde kant van de grens terechtkwamen.
Fujimori riep de leiders van Argentinië; Brazilië. Chili en de VS op om de 80 kilometer lange gedemilitariseerde zone met nog eens 50kilometer te verlengen. Deze vier landen zagen al jaren toe op de voortgang van de vredesbesprekingen en legerden militairen in het betwiste grensgebied.

Op 13 augustus verklaarden Peru en Ecuador bijna gereed te zijn met een akkoord om hun troepen. nauwelijks honderd meter van elkaar verwijderd in het omstreden grensgebied, uit elkaars buurt te halen. Daarna zouden de vredesbesprekingen kunnen worden hervat.
Een opiniepeiling wees op 18 augustus uit dat het conflict president Fujimori geen windeieren legde Zijn populariteit bleek met negen punten gestegen naar 45 procent een ommekeer nadat hij vier maanden achtereen terrein had verloren

SPAANSE PREMIER VERKORT BEZOEK AAN PERC

De Spaanse premier Aznar bekortte een vierdaags bezoek aan Peru. Hij vloog op 18 september 1998 terug naar Madrid. een dag eerder dan de bedoeling was, vanwege het nieuws dat de ETA een staakt-het-vuren had afgekondigd.
Het bezoek van de Spaanse premier was bedoeld om de banden tussen beide landen te verstevigen. Sinds president Fujimori de economie van het Andesland in 1990 begon te liberaliseren, groeide Spanje met een aandeel van eenderde uit tot de grootste buitenlandse investeerder.

(Vorige berichten pag. 348/3 - 1998)

VENEZUELA

BINNENLAND

SALARISVERHOGING 'ONBETAALBAAR'

De overheid liet op 17 juni 1998 weten dat zij onmogelijk kon instemmen met nieuwe salariseisen van ambtenaren. Vanwege de tegenvallende inkomsten uit de olieproductie (in het lopende jaar al ca. 5.2 miljard gulden minder) zou juist moeten worden gesneden in de openbare uitgaven.
Het doel bleef om het begrotingstekort aan het eind van het jaar te beperken tot 2,5 procent van het Bruto Nationaal Product. De inkomsten van Venezuela waren voor 60 procent gebaseerd op de verkoop van ruwe olie.

MINISTER VAK FINANCIEN ROJAS PARRA TREEDT TERUG

Minister van Financiën Freddy Rojas Parra diende op 30 juni 1998 onverwacht zijn ontslag in. Het toch al schamele vertrouwen in de financiële markt kalfde daarmee verder af. De beursindex zakte met 4.5 procent; het laagste niveau van het jaar.
Rojas Parra zou zijn opgestapt omdat hij te weinig steun kreeg van president Caldera voor zijn beleid van bestedingsbeperking en belastingverhoging. volgens hem noodzakelijk om de tegenvallende inkomsten uit de olieproductie te ondervangen.
De aftredende ministe werd de volgende dag vervangen door Maritza Izaguirre. voormalig minister van Planning, en werkzaam als directeur van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IADB) in Washington. Zij heeft nog tot februari 1999 de tijd haar beleid gestalte te geven.
Tegelijk met de benoeming van Izaguirre voerde president Caldera vijf andere wisselingen in zijn kabinet door. onder meer om het sommige bewindslieden mogelijk te maken in november aan de verkiezingen voor het Congres deel te nemen. Minister van Transport en Communicatie Moises Orozco Graterol verving Abdon Vivas Teran als minister van het Federale District Caracas en staatssecretaris van Binnenlandse zaken Raul Dominguez nam de plaats in van Carlos Tablante als minister van de Nationale anti-drugscampagne.
Minister van Stedelijke ontwikkeling Julio Marti verving Orozco op Transport en Communicatie, terwijl zijn eigen functie werd overgenomen door Luis Granados, voorzitter van de Nationale Woningraad.
Ten slotte wisselden minister van Binnenlandse zaken Jose Guillermo Andueza en secretaris van het presidentiële bureau Asdrubal Aguiar van positie.

AANLOOP PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Chávez krijgt steun MAS

Hugo Chávez Frías verwierf op 12 juni 1998 de steun van de linkse politieke partij MAS voor zijn kandidatuur bij de presidentsverkiezingen van december. Ondanks fel verzet van de oprichters van de partij sprak de mee derheid van de afgevaardigden zich na een tweedaags congres uit voor Chávez, die in 1992 een mislukte en bloedige staatsgreep leidde.
De 43-jarige Chávez was alzeker van de steun van zijn eigen partij, de Vijfde Republikeinse Beweging en van een linkse splinterpartij. Kort tevoren was hij met zijn boodschap van radicale verandering in de opiniepeilingen de 36-jarige, voormalige schoonheidskoningin Irene Saez ruim voorbijgestreefd met 30 tegen 18 procent. Saez, twee maal burgemeester van een voorstad van Caracas. zag haar leidende positie afkalven nadat zij de steun had aanvaard van de christen-democratische Copei. Venezuela's op een na grootste partij. Chávez leek daarmee vooralsnog de belangrijkste kandidaat om president Caldera (82) in lebruari 1999 op te volgen.

Salas Romer biedt alternatief

Eind juli 1998 maakte Henrique Salas Romer, voorinalig gouverneur van deelstaat Carabobo. een sprong in de opiniepeilingen voor de presidents-,erkiezingen naar 21 procent. Daarmee verdreef de 62-jarige, in Yale opgeleide econoom. Irene Saez naar de derde plaats. Hij lag nog altijd 24 procent achter op Hugo Chávez. Die leek zijn populariteit onder de arme massa's vooral te danken aan zijn radicale. populistische boodschap. Salas Romer leek daarentegen vooral de middenstand en zakenkringen aan te spreken. Economisch gezien weken zijn plannen niet echt af van die van de andere kandidaten. Hij sprak zich uit voor een voortgaan op de weg van liberalisatie en nakomen van internationale oerplichtingen. Politiek gezien zou hij wel degelijk een andere wind willen laten waaien. Hij noemde zichzelf : 'geen politicus. maar een manager'.
Waarnemers constateerden dat het opmerkelijk was dat alledrie presidentskandidaten onafhankelijk opereerden. Hoewel ze de steun hadden aanvaard van enkele politieke partijen. kwamen ze niet uit die partijen voort. Dat zou te maken hebben met het grote wantrouwen onder een meerderheid van de Venezolaanse bevolking ten opzichte van de gevestigde en soms corrupte groepen binnen de partijen.

INDIASEN BLOKKEREN WEG NAAR BRAZILIË

Een groep van 800 indianen blokkeerde op 7 augustus 1998 de weg van El Dorado naar Santa Elena, de enige verbinding tussen Venezuela en Brazilië. De actie was het hoogtepunt van een tiendaags protest tegen de aanleg van een hoogspanningskabel door hun deel van de Amazone-jungle en de savanne.
Vorig jaar bekritiseerde de VN hetzelfde plan omdat de 690 kilometer kabel ook door het nationale park Canaima zou voeren. bekend van 's werelds hoogste watervallen, de Angel Falls. Die belangrijke toeristische attractie werd in 1994 door de VN op de lijst van Werelderfgoederen geplaatst.

PARLEMENT AANVAARDT 'VERSNELLINGSWET'

Het parlement ging op 2 september 1998 akkoord met een wet die het de regering mogelijk maakt in hoog tempo een pakket maatregelen door te voeren die het vertrouwen in de economie moet herstellen
Het besluit viel een dag voor het reces van het parlement. dat tot maart 1999 duurt
In de 'versnellingscvet' is opgenomen de lang verwachte instelling van een stabilisatiefonds voor de economie, op te bouwen uit meevallers in de olie-inkomsten. Ook wordt een herstructurering van schulden mogelijk en het dichten van een gat in de begroting doordat de overheid voor ca. 2,8 miljard gulden aan staatsobligaties mag uitschrijven.
Of dat laatste ook zal gaan gebeuren, is de vraag: een paar dagen daarvoor heeft de regering bijna 2 miljard gulden ontvangen van organisaties die eigendom zijn van de staat.
Met het aannemen van de nieuwe wet - na een zitting in de Senaat en twee in het Huis van Afgevaardigden - werden eerdere voorstellen voor de invoering van BTW en het verhogen van inkomsten uit de elektriciteitsvoorziening overbodig.
Tot het pakket maatregelen dat nu kan worden uitgevoerd behoort ook een hervorming van de berucht corrupte douanediensten en een financiële injectie ter versterking van de Centrale Bank.
De regering kreeg niet helemaal wat zij wilde: hervormingen op het gebied van de sociale zekerheid, waaronder de opzet van een pensioensysteem naar het model van Chili. moesten onder druk van de grote partijen worden geschrapt. Volgens deskundigen was de aanname van de nieuwe wet dringend nodig om de sterk tegenvallende inkomsten uit de productie van olie - de olieprijs was in tien jaar niet zo laag - op te vangen. Er bestond met name angst voor het toenemen van de inflatie. De laatste keer dat president Caldera gebruikmaakte van versnelde bevoegdheden (beslissingen zonder tussenkomst van het parlement) was in 1995. Een financiële crisis luidde toen de ondergang in van de helft van de Venezolaanse banken.

KABINET ZOEKT HCLP BIJ STAATSOLIEMAATSCHAPPIJ

Na hevig verzet van de kant van staatsorganisaties tegen beperkingen in hun bestedingen ter waarde van ca. 2,8 miljard gulden, wendde het kabinet zich op 28 september tot staatsoliemaatschappij PDVSA. Deze zou een extra dividend van ca. 2 miljard gulden beschikbaar moeten stellen. De voorgestelde bezuinigingen zouden dan met hetzelfde bedrag kunnen worden verminderd.

De minister van Planning, Petkoff, liet weten dat het geld onontbeerlijk is om een deel van het gat in 's lands begroting te dichten. De voorgestelde bezuinigingen stuitten evenwel op heftige kritiek van regionale en nationale politici. Die betoogden dat een en ander ten koste zou gaan van banen en economische ontwikkeling.

VENEZUELA BESCHULDIGT OPEC VAN FRAUDE

Venezuela beschuldigde op 16 juni 1998 zijn partners in de OPEC van het ongeregistreerd dumpen van olie op de wereldmarkt. Directeur van staatsoliemaatschappij PDVSA, Luis Gusti, zei in Maracaibo dat het vaststond dat er ruwe olie werd geproduceerd waarvan was afgesproken dat dat niet zou gebeuren.
De OPEC en onafhankelijke olieproducenten kwamen overeen per 1 april gezamenlijk per dag 1.5 miljoen vaten olie minder te produceren. in een poging de daling van de olieprijzen een halt toe te roepen. Toen dat geen effect had, werd per 1 juli een verdere beperking overeengekomen. Binnen enkele dagen zakten de prijzen met nog eens 23 procent. Volgens onbevestigde bronnen zouden met name Saoedi-Arabië, Mexico en Iran het niet zou nauw nemen met de quota.

(Vorige berichten pag. 352/2 - 1998)

VERENIGDE STATEN

BINNENLAND

WEER VEROORZAAKT RAMPEN IN DIVERSE STATEN

Op 2 juli 1998 verklaarde president Clinton de staten Iowa. Maine en New Hampshire en vijf dagen later delen van New York tot rampgebied vanwege heftige regenstormen en overstromingen. Ook New Mexico werd tot rampgebied uitgeroepen vanwege enorme bosbranden. De branden zijn mede het gevolg van een langdurige droogte in het zuiden en westen van de VS, die later ook nog vergezeld ging van een hittegolf. De ernstig getroffen staten Texas en Oklahoma werden op 28 juli tot rampgebied voor de landbouw uitgeroepen.
In september werden de zuidoostelijke staten Alabama. Mississippi, Louisiana en Florida getroffen door de orkaan Georges, die grote gebieden onder water zette. De grootste schadeverzekeraar in het gebied, State Farm Insurance, verwachtte op 29 september zelf 125 tot 133 miljoen dollar te moeten uitkeren.

GROTE ANTI-DRUGSCAMPAGNE IN DE MEDIA

Op 9 juli 1998 gaf president Clinton het startschot voor een grote anti-drugscampagne met spotjes op radio en tv en advertenties in de kranten en op Inter-

net De campagne waarvoor in de komende vijf laar twee miljard dollar is uitgetrokken gebruikt de modernste tv-technieken om kinderen jen hun oude s) te schokken en zo van de drugs af te houden Critici betwijfelen of het anti-drugsoffensief effect zal hebben 'Amerikaanse kinderen worden doodgegooid inet anti-drugsinformatie en toch blijven ze experimenteren met meer drugs'. zei Ethan Nadelmann van het Lindesmith Centre Dit centrum bepleitte in zijn adviezen een gedoogbeleid voor bepaalde drugs en behandeling in plaats van bestraffing Het geld kon beter gebruikt worden voor projecten waarvan bewezen is dat ze het drugsgebruik verminderen

EXCCSES VAN CNN AAN FAMILIE NIXON

In een CNN-programma op 7 juni 1998 was beweerd dat tijdens de 'Operation Tailwind' in Laos in 1970 saringas was gebruikt en dat daarbij Amerikaanse overlopers uit de Vietnamoorlog waren gedood. Het programma suggereerde dat dit was gebeurd in opdracht van de toenmalige president Nixon. Intern onderzoek bij CNN en *Time* Magazine dat het verhaal ook had gebracht, had sindsdien duidelijk gemaakt dat er geen harde bewijzen waren. CNN nam het verhaal terug en bood op 23 juli in een brief aan de familie Nixon zijn verontschuldigingen aan.

FISCALE KWESTIES

Clinton waarschuwt tegen belastingverlaging

Bij de ondertekening op 22 juli 1998 van het wetsontwerp ter hervorming van de belastingdienst waarschuwde president Clinton tegen Republikeinse plannen voor forse belastingverlagingen nu het Begrotingsbureau van het Congres een begrotingsoverschot voorspelde. in plaats van het geld te reserveren voor het instandhouden van het sociale-verzekeringssysteem in het algemeen en de oudedagsvoorziening in het bijzonder.
In september werd het overschot geschat op 63 miljard dollar, reden voor de Republikeinen om in het Huis op 26 september een wetsvoorstel over belastingverlaging aan te nemen. Het overschot is overigens vooral te danken aan de bezuinigingen van de presidenten Bush en Clinton, de lange periode van hoogconjunctuur en de ineenstorting van de Sowjet-Unie waardoor de defensie-uitgaven omlaag konden. Het overschot wordt bedreigd door de financiële crises in Azië. Rusland en Latijn-Amerika, waardoor de economische groei en de belastinginkomsten zullen dalen en door voornemens tot belastingverlaging of een betere oudedagsvoorziening.

Senaat tegen nieuw systeem belastingwetgeving

Op 28 juli 1998 verwierp de Senaat een voorstel oin de bestaande belastingwetgeving in te trekken en vóór 2003 met een totaal nieuw systeem te komen In het Huis had het voorstel nog een nipte meerderheid gehaald. Terwijl de voorstanders van een herziening benadrukten hoe oneerlijk. ingewikkeld en kostbaar de huidige wetgeving was. spraken de Democraten van een verkiezingsstunt, die voor veel onzeke heid bij ondernemers, huizenkopers en investeerders zou zorgen.

'Supermeerderheidsvoorstel ongrondwettig'

Minister van Justitie Frank Kelley van de staat Michigan verklaarde op 10 augustus 1998 dat een wetsvoorstel van de Republikeinen in zijn staat dat voor belastingverhogingen een meerderheid van 60 procent voorstelt. ongrondwettig was, omdat een wet in Michigan slechts bij eenvoudige meerderheid hoeft te worden goedgekeurd. Wetgevers mogen volgens hem evenmin hun eigen mogelijkheden of die van hun opvolgers beperken om wetten te amenderen of in te trekken. Het 'supermeerderheidsvoorstel' was onderdeel van een hele stapel wetten die ook het percentage van de inkoinstenbelasting moesten verlagen. In het Huis van Michigan, dat nog over de wetsvoorstellen moet besluiten, hebben de Democraten de meerderheid.

r

DISTRICTEN VRAGEN INTREKKISG BESLUIT FEDERALE INTEVENTIE

In een verkla ing op 28 juli 1998 voor een commissie van het Huis van Afgevaardigden drong Betty Lou Ward. voorzitter van de National Association of Counties aan op de intrekking van een presidentieel besluit van mei 1998, omdat het ambtenaren van federale instanties teveel mogelijkheden bood besluiten van lokale gekozen bestuurders op staats- en districtsniveau ongedaan te maken en hun eigen voorkeuren door te drukken. Clinton had in het besluit een negental voorwaarden opgesomd. waaronder federale interventie gerechtvaardigd was. Bijvoorbeeld wanneer het zaken betrof tussen meer staten of staten individuele rechten en vrijheden niet adequaat hadden beschermd of wanneer ze van regelgeuing voor bedrijven afzagen omdat die anders naar een andere staat zouden verhuizen

BEGROTING HANDEL, BUITENLANDSE ZAKEN EN JUSTITIE GOEDGEKEURD

Op 6 augustus 1998 keurde het Huis de begroting goed van de ministeries van Handel, Buitenlandse zaken en Justitie van in totaal 33 miljard dollar. President Clinton had met een veto gedreigd. omdat te weinig geld werd gereserveerd voor de volkstelling van 2000. In 1990 waren 8 miljoen leden van minderheden, immigranten en armen niet geregistreerd.
Het huis ging verder akkoord met de financiering van het Lcgal Services Corps, dat juridische hulp verschaft aan de armen. Andere onderwerpen betroffen de eis dat federale aanklagers en door de federale overheid benoemde onafhankelijke aanklagers zich moeten houden aan de ethische normen van de staat waar ze werken. Het Huis ging akkoord inet betaling van een deel van de achterstallige contributie aan de VN.

VERVOLG LEWINSKY-AFFAIRE

Op 7 augustus 1998 gaf Monica Lewinsky toe dat ze seksuele contacten gehad had met president Clinton. Ze deed haar bekentenis in een gesloten zitting voor de Grand Jury, nadat onafhankelijk aanklager Kenneth Starr haar gevrijwaard had van een mogelijke vervolging wegens meineed. Clinton en zij hadden afgesproken over hun verhouding te zwijgen, maar hij zou haar niet hebben opgedragen over de zaak te liegen. Lewinsky's getuigenis was in strijd met Clintons verklaringen onder ede dat hij 'geen seksuele relaties had gehad met die vrouw, mevrouw Lewinsky'.

Clinton geeft relatie toe

Op maandag 17 augustus werd Clinton zelf via een televisieverbinding in het Witte Huis gehoo d door de Grand Jury. Hij gaf toe dat hij in januari een juridisch correcte. maar beperkte en misleidende definitie van een seksuele elatie had gebruikt in zijn verklaring onder ede in de zaak Paula-Jones. In een televisietoespraak tot het Amerikaanse volk die avond gaf de president zijn relatie met Monica Lewinsky toe.

Lewinsky werd op 20 augustus opnieuw gehoord door de Grand Jury.

Washington, 1 april 1998 - Monica Lewinsky stapt in een wachtende auto na het verlaten van het kantoor van haar advocaat.(foto *ANP)*

Starr wilde haar aan de tand voelen over inconsistenties tussen haar verhaal en dat van Clinton om te zien of er mogelijkheden waren voor een aanklacht tegen de president. Tot het concrete bewijs in de zaak behoren een blauwe jurk van Lewinsky met sporen van sperma van de president en bandjes van telefoongesprekken tussen Lewinsky en Linda Tripp over haar relatie met Clinton.
In de staat Maryland liep intussen een onderzoek voor een Grand Jury of Tripp zich niet schuldig gemaakt had aan een misdrijf door die gesprekken zonder toestemming van de ander op te nemen. In Maryland is dat verboden.

Na zijn getuigenis vertrok Clinton voor een vakantie naar Martha's Vineyard om de zaak uit te praten met zijn vrouw en dochter. Begin september bracht hij, vergezeld door zijn vrouw, een bezoek aan Rusland en Ierland. Daar werd hij vooral geprezen om Amerika's rol in het vredesproces in Noord-Ierland.

Aanklager Starr geeft elf redenen voor impeachment

Op 9 september kwam het schriftelijke verslag van Starr aan het Congres uit. In zijn verslag somde hij elf redenen op voor een afzettingsprocedure tegen president Clinton. De president had zich schuldig gemaakt aan meineed. obstructie van de rechtsgang en machtsmisbruik. Hij had meineed gepleegd door in de zaak Paula Jones te liegen over zijn verhouding met Monica Lewinsky. De afspraak tussen Clinton en Lewinsky om de aard van hun relatie te verzwijgen voor de rechter en de Grand Jury, het aanbod van een baan in New York om Lewinsky weg te houden van de Grand Jury en Clintons leugens tegen stafleden van het Witte Huis die moesten getuigen voor de Grand Jury waren volgens Starr pogingen om de rechtsgang te belemmeren. Bovendien had Clinton misbruik gemaakt van zijn positie als president door in januari 1998 en opnieuw in augustus te liegen tegen het volk en het Congres, door eerst te beloven vrijwillig mee te werken aan een onderzoek door de Grand Jury, maar later tot zesmaal toe te weigeren dat aanbod gestand te doen en door zich te beroepen op zijn privileges als president van de VS om niet te hoeven getuigen. Het verslag van Starr ging vergezeld van 2.000 pagina's bijlagen en 17 dozen bewijsmateriaal met o.a. de blauwe jurk van Lewinsky.

Op de wublicatie van Starrs rawwort volgde op 10 september een kabinetszitting. waarin Clinton zijn excuses aanbod en een emotioneel beroep op zijn hoogste medewerkers deed aan te blijven en zich vooral te richten op het besturen van het land. Met succes, de waardering voor zijn werk als president gaf de doorslag en zij accepteerden zijn verontschuldigingen. De zwaarste kritiek kwam van de vrou elijke ministers Albright van Buitenlandse zaken (overigens niet op de zitting aanwezig) en Shalala van Gezondheidszorg. Met name de laatste voelde zich door Clinton verraden.

Clinton toont openlijk berouw

De volgende dag ging Clinton tijdens een nationaal gebeclsontbijt te biecht bij 106 dominees, priesters, rabbi's en imams en verklaarde hij dat hij gezondigd had. Hij vroeg zijn gezin, zijn vrienden, zijn medewerkers en het kabinet, Monica Lewinsky en haar familie. en het Amerikaanse volk om vergeving. Hij bekende zijn fouten. maar ging tegelijk in de tegenaanval. Hij was niet van plan af te treden. maar wilde zijn werk voortzetten. De religieuze leiders, onder wie Jesse Jackson, een belangrijk adviseur voor Clinton in spirituele zaken, waren bereid hem te vergeven nu hij echt berouw toonde.

Het gebedsontbijt was onderdeel van een 'berouwoffensief' van Clinton: in toespraken tot organisaties uit diverse sectoren van de Amerikaanse maatschappij beklemtoonde hij dat juridische fijnzinnigheden niet ongedaan maakten dat hij fout was geweest. Zijn fouten waren echter geen gegronde redenen om hem af te zetten. De president, zijn vrouw en zijn staf hamerden op het vele goede dat Clinton voor Amerika had gedaan en nog ging doen.

Rapport-Starr op Internet

De Juridische Commissie van het Huis van Afgevaardigden besloot dat het verslag van Starr op Internet mocht verschijnen. Dat gebeurde dezelfde dag nog via de websites van het Congres en spiegellinks van kranten en omroepen wereldwijd. Starr en de Grand Jun; vergaderden intussen over mogelijke aanklachten tegen naaste medewerkers van de president

Republikeinse Afgevaardigden vroegen op 17 september de FBI een onderzoek te beginnen naar de bron van verhalen in de pers over 'seksschandalen' waarbij tegenstanders van Clinton betrokken waren. Zo werd een buitenechteliike affaire van 30 jaar geleden opgerakeld van Henry Hgde. die als voorzitter van de Juridische Commissie van het Huis eventueel de afzettingsprocedure tegen Clinton moet leiden. Zijn commissie beslist ook hoeveel bewijsmateriaal tegen Clinton openbaar gemaakt wordt. Het Witte Huis ontkende iedere betrokkenheid en de voorzitter van de Democratische campagnecommissie voor het Congres dreigde de financiële steun stop te zetten aan iedere kandidaat die persoonlijke aanvallen deed op het privéleven van zijn tegenstander.

Videobanden met verhoor Clinton uitgezonden

Op 18 september besloot Hydes Juridische Commissie dat de video-opname van Clintons getuigenis op 17 augustus voor de Grand Jury en nog eens 2.800 pagina's bewijsmateriaal openbaar gemaakt mochten worden. De grote Amerikaanse omroepen en CNN zonden de video-opname uit op 21 september. Clinton bleek zich tijdens zijn verhoor vooral kwaad gemaakt te hebben over vragen over een juridische definitie van seks in de zaak Paula-Jones. Hoewel Lewinsky niets met Paula Jones te maken had was. ze in die zaak als getuige gehoord om hem politiek te schaden, zo meende de president.

De uitzending berokkende Clinton geen schade Volgens opiniepeilingen vonden de Amerikanen dat hij gelogen had in de Lewinsky-zaak, maar dat hij zijn werk goed deed en moest aanblijven. Dat vonden op 22 september ook de wereldleiders die op instigatie van de Zuid-Afrikaanse p esident Mandela Clinton in de Algemene Vergadering van de VN een staande ovatie gaven. Hierdoor gesterkt probeerden Clinton en zijn aanhangers een afzettingsprocedure te vermijden door voor te stellen dat hij een officiële berisping en een boete zou krijgen. De kansen daarop leken gering. Volgens de grondwet kan het Congres zulke straffen niet uitvaardigen tegen de president.

Juridische Commissie buigt zich over mogelijke afzettingsprocedure

De Juridische Commissie van het Huis besloot op 24 september dat zij op 5 oktober zou besluiten over een afzettingsprocedure tegen de president. Het voltallige Huis zou zo'n besluit dan moeten bekrachtigen. Eerst moest de Commissie zich achter gesloten deuren door 65.000 pagina's heen werken met o.a. getuigenverklaringen van Clintons vriend Vernon Jordan, zijn secretaresse. Betty Currie en medewerkers van de geheime dienst, en de telefoongesprekken van Lewinsky met Linda Tripp. Volgens Henry Hyde. de voorzitter van de Commissie. zouden ook andere zaken in een afzettingsprocedure aan de orde kunnen komen zoals de Whitewater-affaire, het geschil over de FBI-banden of de campagnefinanciering.
In reactie daarop overhandigde de actiegroep Judicia1 Watch de leden van de Commissie op 28 september een rapport met een hele serie overtredingen van Clinton die reden waren hem af te zetten. zoals de verkoop van ambassadeposten in ruil voor bijdragen aan zijn verkiezingscampagne. Vertegenwoordigers van beide politieke partijen en onafhankelijke analisten waren het er intussen over eens dat de uitslag van de verkiezingen in november bepalend zou zijn voor Clintons politieke toekomst.

Op 25 september besloot de Juridische Commissie dat een sterk geredigeerde versie van telefoongesprekken van Tripp met Lewinsky openbaar gemaakt zou worden. De Democraten waren daar tevreden mee, omdat duidelijk zou worden hoe Tripp Lewinsky gemanipuleerd had.
Clinton weigerde intussen te reageren op vragen of zijn advocaten al resultaat geboekt hadden in hun pogingen een overeenkomst te bereiken met Paula Jones Zij eiste in hoger beroep een verontschuldiging van de president en een schadevergoeding van een miljoen dollar Een schikking in de zaak Paula Jones zou Clinton goed iritkomen

Op 28 september maakte Hyde bekend dat Republikeinse en Deinocratische advocaten van de Juridische Commissie in het kantoor van Starr zouden zoeken naar mogelijk bewijsmateriaal voor of tegen een afzetting van de president Starr had nog twintig dozen materiaal die hij niet naar het Congres had gestuurd
Een subcommissie zou intussen aan het werk gaan om vast te stellen welke overtredingen een grond voor afzetting van de president waren en welke niet Bovendien zegde Hyde toe dat de Democraat John Conyers dezelfde rechten zou krijgen als hijzelf om getuigen op te roepen en over p ocedures te overleggen

r

FEDERAAL HOF VERBIEDT STEEKPROEVEN BIJ VOLKSTELLING

Een federaal hof verbood op 24 augustus 1998 het U.S. Census Bureau bij de volkstelling van 2000 gebruik te maken van steekproeven. Steden en andere gebieden die Democratisch stemmen, zouden daardoor meer mensen krijgen toebedeeld. Bevolkingsaantallen spelen een rol bij de afbakening van kiesdistricten voor het Huis van Afgevaardigden en dat zou de Republikeinen benadelen. De regering overweegt in beroep te gaan bij het Hooggerechtshof. De volkstelling wordt ook gebruikt bij de verdeling van overheidssubsidies.

TWEE AGENTEN DOODGESCHOTEN IN HET CAPITOOL

Op 24 augustus 1998 vonden twee politieagenten de dood in het Capitool door een wild om zich heen schietende man. Volgens zijn ouders was de man een paranoïde schizofreen met een irrationele vrees voor alles wat met de regering te maken had. Voor de agenten werd een rouwbijeenkomst gehouden vlak bij het Capitool. Onder de duizenden die hen de laatste eer bewezen waren president Clinton en de leiders van Republikeinen en Democraten. De agenten werden enkele dagen later begraven op de nationale erebegraafplaats Arlington.

KIESREGISTER FLORIDA ZIT VOL FOLTEN

Ambtenaren in Florida maakten op 19 augustus 1998 bekend dat op het centrale kiesregister van de staat de namen voorkwamen van bijna 18 000 overledencn, 50 000 gevangenen zonder stemrecht en 47 000 mensen die op meer plaatsen geregistreerd stonden Onregelmatigheden bij de burgemeestersverkiezing in Miami in 1997 waren aanleiding geweest om de regelgeving over het stemmen bil volmacht te verscherpen Het federale ministerie van Justitie keurde de nieuwe wet echter af omdat hij minderheden discrimineerde Dat was reden voor nader onderzoek naar het kiesregister

CAMPAGNEFINANCIERING

Wetsvoorstellen

Op 3 augustus 1998 steunde het Huis de zgn. 'Shags-Meehan Bill'. Dit wetsvoorstel wil een einde maken aan ongelimiteerde 'soft-money'-donaties aan partijen in plaats van aan individuele kandidaten en aan zgn. 'issue-ads', reclamespotjes die in theorie niet gericht zijn tegen individuele kandidaten en waarvan niet hoeft worden verteld wie ze gefinancierd heeft. Het voorstel overleefde negentien 'gifpillen', amendementen bedoeld om het voorstel onderuit te halen. Er zijn nog tien andere u-etsvoorstellen over campagnefinanciering. Het voorstel met de meeste stemmen komt in behandeling. Mocht dat de 'Shays-Meehan Bill' zijn dan moet de Senaat nog overstag. Een vergelijkbaar wetsvoorstel. dat door 32 senatoren gesteund werd, strandde op een filibuster van de Republikeinen.

Gerechtelijke onderzoeken

Minister van Justitie Janet Reno gelastte op 26 augustus 1998 een onderzoek naar de fondsenwerving door vice-president Gore. Hij zou in telefoongesp ekken de mogelijkheden hebben besproken om donaties voor algemene campagnedoeleinden te gebruiken voor de herverkiezingscampagne van Clinton en hemzelf.
Op dezelfde dag bekende de Californische landbouwonderneming Sun-Land Products voor de rechter in 1992 en 1993 op onwettigewijze 37.000 dollar te hebben bijgedragen aan de campagnes van p esident Bush en senator Dole.
Op 1 september gaf minister Reno opdracht tot een vooronderzoek naar de fondswervingsactiviteiten van Harold Ickes, een voormalig topambtenaar op het Witte Huis. Hij zou meineed gepleegd hebben.

r

Een dag later liet Reno ee dere bezwaren vallen en toonde aan enkele belang-

r

rijke leden van het Congres een memo van Charles La Bella, voormalig hoofd van een speciale onderzoekseenheid van haar ministerie naar mogelijk misbruik bij de presidentsverkiezingen van 1996. La Bella vond evenals FBI-directeur Louis Freeh dat een onafhankelijke aanklager inoest onderzoeken of de wettelijke regels over campagnefinanciering niet waren geschonden door 'issue ads', die in wezen reclamespotjes voor Clinton en Gore waren. Partijen mogen maar een beperkt bedrag steken in de financiering van persoonlijke campagnes. Volgens de advocaat van het Witte Huis. Charles Ruff, hadden advocaten van de Democratische Partij en van Clinton zelf de 'issue ads' uitvoerig bekeken. Hij verwachtte dat ook het ministerie tot de slotsom zou komen dat ze oorbaar waren.

Op 8 september opende Reno een formeel vooronderzoek naar mogelijke schending door Clinton en Gore van de wettelijke regels. Het onderzoek zou gaan over de meer dan 40 miljoen dollar 'soft money' die de Democraten betaald hadden voor 'issue ads' om Clintons herverkiezing te bevorderen.
Uit onvrede dat zij slechts een beperkt aantal Congresleden inzage had gegeven in de memo's van La Belle en Freeh. bereidde Dan Burton, de Republikeinse voorzitter van de commissie van het Huis voor toezicht op de regering. een resolutie voor waarin minister Reno van minachting van het Congres wordt beschuldigd.

ECONOMISCHE ZAKEN

STAKING TEGEN PRIVATISERING TELEFOONMAATSCHAPPIJ PCERTO RICO

Op 7 juli 1998 werd op Puerto Rico massaal gestaakt tegen de verkoop voor 1.75 miljard dollar van de openbare telefoonmaatschappij PRTC aan een consortium onder leiding van GTE. De tegenstanders van de privatisering zijn verenigd in CAOS, een koepel van vakbonden. kerken en politieke en culturele organisaties. Zij vinden de verkoop een uitverkoop van het nationale erfgoed aan de VS. Door de Telecommunications Act van 1996 verloor PRTC het monopolie op lokale telefonie. Voorstanders van de verkoop wijzen erop dat het bedrijf niet kan concurreren met de particuliere sector. Het marktaandeel is gedaald tot 35 procent. Gouverneur Rosello wil de verkoop per se doorzetten in het belang van Puerto Rico. De verkoop van PRTC is de hoeksteen van zijn privatiseringscampagne. De organisatoren van de staking zeiden dat een half miljoen mensen aan hun oproep gehoor had gegeven. de helft van de beroepsbevolking. Zij eisen dat Rosello de verkoop terugdraait of tenminste een referendum organiseert onder de bevolking.

MONETAIRE STEUNOPERATIES

Op 16 juli 1998 verwierp het Huis een amendement van de onafhankelijke afgevaardigde Bernard Sanders uit Vermont, dat een einde gemaakt zou hebben aan de mogelijkheden van de regering om het Exchange Stabilisation Fund te gebruiken voor monetaire steun aan buitenlandse regeringen. Clinton had in 1995 geld gebruikt uit het ESF (in 1934 ingesteld om de dollar te stabiliscrcn) om ondanks bezwaren van het Congres de Mexicaanse peso te steunen en recentelijk nog voor IMF-operaties in Azië.

CRITERIA KREDIETVERENIGINGEN VERRUIMD

Op 7 augustus 1998 tekende president Clinton een wet die de criteria voor deelname aan een kredietvereniging aanzienlijk verruimt. mits zo'n vereniging niet meer dan 3.000 leden telt. De leden hoeven verder geen enkele relatie met elkaar te hebben. De wet is een reactie op een uitspraak van het Hooggerechtshof in februari 1998 die juist strikte eisen stelde aan de onderlinge relatie van de leden en daardoor miljoenen leden van kredietverenigingen in het de problemen dreigde te brengen.

RECHTSZAKEN TEGEN MICROSOFT

In mei 1998 deponeerden het federale ministerie van Justitie en twintig staten een aanklacht tegen Microsoft, de producent van Windows. Het bedrijf zou een onwettig monopolie hebben op het terrein van besturingssystemen voor personal computers. Dat monopolie zou het bovendien inzetten om het gebruik van zijn eigen Internetbrowser door te drukken. De acties van Microsoft waren met name gericht tegen Netscape Communications, de producent van een veelgebruikte browser, en Sun Microsystems, de maker van de computertaal Java. Om daar meer inzicht in te krijgen eiste de federale rechter Thomas Jackson op 3 september 1998 onder meer de correspondentie op tussen Microsoft directeur Bill Gates en Inte. ondanks protesten van de onderneming dat dit het onderzoek te zeer zou verbreden.
Microsoft reageerde door op 9 september van concurrenten als Netscape. Sun. IBM. Oracle en Novell te eisen dat zij materiaal zouden overleggen over hun samenwerking tegen Microsoft.
Op 14 september bepaalde Jackson dat Microsoft zich moest verantwoorden voor het in strijd met de antitrustwetten handhaven en uitbreiden van een inonopolie. Die wetgeving verbood echter niet dat Microsoft zijn monopoliepositie als producent van besturingssystemen gebruikte om zijn concurrentiepositie op de browsermarkt te verbeteren. Die zaak komt bij de behandeling op 15 oktober wel weer aan de orde, omdat Microsoft zijn browser heeft ingebouwd in zijn besturingssysteem Windows 98. Op 29 september bepaalde de rechter bovendien. dat Oracle slechts informatie over contacten met andere bedrijven hoefde te overleggen die daadwerkelijk tot een overeenkomst hadden geleid.
Intussen hadden het ministerie van Justitie en een aantal media, waaronder The *New* York *Times, Reuters* en *Bloomberg,* geëist dat de verklaringen onder ede die door Bill Gates en anderen waren afgelegd openbaar gemaakt werden.

EINDE PILOTENSTAKING SORTHWEST AIRLINES

De 6.200 piloten van Northwest Airlines. een Ame ikaanse partner van KLM, besloten op 13 september 1998 hun staking te beëindigen en in te stemmen met een akkoord dat voorziet in een loonsverhoging van twaalf procent in vier jaar plus 114 miljoen gulden compensatie voor loonderving. een winstdelingsregeling en vijf miljoen gulden opties op aandelen. De staking begon op 29 augustus. Het compromis maakte geen einde aan de kritiek van de piloten op het management van Northwest en ook de stakingsdreiging van andere groepen werknemers was met het akkoord niet van de baan. De staking zou het bedrijf een half miljard dollar gekost hebben.

HERSTRUCTURERING BIJ NBC

Op 17 september 1998 kondigde het omroepbedrijf NBC aan 300 mensen te ontslaan om de stijgende kosten en tegenvallende inkomsten in de televisieafdeling de baas te blijven - ook CBS wil 200 medewerkers ontslaan. De grote omroepen hebben te maken met veranderde kijkpatronen bij het publiek. NBC verloor bovendien de uitzendrechten voor het American football. De ondcrncming zoekt nieuwe inkomsten

door te investeren in (winkelen via) Internet, kabeltelevisiern betaal-tv

SCHIKKING MET SUMITOMO OVER MANIPULATIE KOPERPRIJS

Op 18 septeinber 1998 kwam het Japanse handelshuis Suinitomo een schikking overeen met de rechter in New York over de beschuldiging dat het in de periode 1995-1996 de prijzen op de COMEX, de koperafdeling van de Handelsbeurs in New York. had gemanipuleerd. Sumitomo bekende noch ontkende schuld. maar beloofde de ongeveer 1.500 gedupeerden 99 miljoen dollar te betalen. De zaak tegen het Amerikaanse bedrijf Global Minerals and Metals wordt voortgezet. In een soortgelijke zaak in Californië had Sumitomo al eerder een schikking van 42.5 miljoen dollar aangeboden. Het had de schuld gelegd bij zijn vroegere hoofdhandelaar Hamanaka. Die is overigens in Japan tot acht jaar cel veroordeeld.

OLIE

Op 21 september 1998 tekende de Minerals Management Service van het ministerie van Binnenlandse zaken een contract met het Aiistralische ministerie van Energie over uitwisseling van wetenschappelijke en technische informatie over de winning van olie en gas op zee.

Op 28 september sprak minister Richardson van Energie met de Saoedi-Arabische minister van Olie Ali al-Naimi en kroonprins Abdullah over de 'energie-relatie' tussen beide landen. De Saoedi's zijn bezorgd. omdat Amerika steeds meer olie betrekt van Mexico en Venezuela.

VERHOGING WETTELIJK MINIMUMLOON AFGEWEZES

Op 22 septeinber 1998 leed de poging van Edward Kennedy het wettelijk minimumloon te verhogen van 5,15 nu tot 6,15 dollar in 2000 schipbreuk in de Senaat. Het voorstel was vervat in een amendement op een wetsvoorstel om de faillissementswetgeving aan te passen en het minder gemakkelijk te maken voor consumenten hun schulden niet te betalen.

COBIPCTERDESKLSDIGEN MOGEN IMMIGREREN

Op 24 septeinber 1998 keurde het Huis de toelating goed van ongeveer 120 000 buitenlandse computerdeskundigen extra in de komende drie jaar. De computerindustrie heeft ongeveer 340.000 vacatures. De vakbonden zijn tegen uit vrees voor ontslagen van Amerikaanse arbeiders en uitbuiting van de immigranten.

GEZONDHEID EN ZORG

VEILIG VOEDSEL

Op 25 augustus 1998 maakte president Clinton bekend dat hij een Raad voor Veilig Voedsel had ingesteld onder leiding van de ministers van Landbouw en Volksgezondheid Dan Glickman en Donna Shalala Eind vorig laar moest ruim 11 000 ton bedorven rundergehakt uit de handel worden genomen en de media berichtten daarna regelmatig over gevallen van voedselvergiftiging Een week voordat Clinton zijn besluit afkondigde had de National Academy of Sciences geadviseerd dat er een centrale instantie met ruime bevoegdheden en voldoende middelen moest komen om de veiligheid van het voedsel te controleren in plaats van de huidige twaalf instellingen met elkaar overlappende bevoegdheden

AANSPRAKELIJKHEID TABAKSINDUSTRIE

Nadat het wetsvoorstel McCain in juni 1998 gestrand was in het Congres, ging de strijd over de aansprakelijkheid voor schade aan de gezondheid van rokers en meerokers door op het niveau van de afzonderlijke staten. Voor 330 miljoen dollar extra kochten de tabaksfirma's op 6 juli het recht af van de staat Mississippi op een grotere vergoeding voor de gezondheidsrisico's van het roken. Beide partijen waren voor de rechter een bedrag van 3,36 miljard overeengekomen. maar dat zou verhoogd kunnen worden als andere staten ruimere vergoedingen kregen. In Florida waren de tabalisfirma's op 17 september bereid 1,7 miljard dollar extra te vergoeden en hun reclame in te tomen.
Op 9 september zei de Public Citizen Hcalth's Research Gioup. dat het een schandaal was dat Amerikaanse tabaksfirma's in het buitenland niet dezelfde waarschuwingen op de verpakking zetten als in de VS.
Op 22 september begon het proces van de staat Washington tegen de tabaksproducenten. Zij verwijten de staat hypocrisie omdat deze wel belasting op die ongezonde producten inde. Interessant in het proces is de getuigenis van de Ligett Group, een kleinere sigarettenfabrikant die in de jaren zeventig eer? sigaret ontwikkelde met minder kanke verwekkende stoffen. De introductie hiervan zou onder druk van de grote concurrenten gestaakt zijn.

ZORGPLICHT GESCHEIDEN OUDERS

Om ervoor te zorgen dat na een echtscheiding de niet-verzorgende ouder de door de rechter vastgestelde bedragen blijft betalen inocten de stalen de controle op de naleving verbeteren door gebruik van computers Staten die dat neigeren worden gekort op de federale fondsen die ze voor bijstand voor kinderen ontvangen Goede resultaten leve en extra geld op De wet die president Clinton daartoe tekende op 16 juli 1998. moet het ook gemakkelijker maken om kinderen opgenomen te krijgen in het ziekenfonds van de niet-verzorgende ouder

BEGROTISG GEZONDHEIDSZORG

Een Senaatscommissie keurde op 3 september 1998 de begroting goed voor arbeid. onderwijs en gezondheidszorg en voegde er een amendement aan toe dat de introductie van een medisch identiteitsbewijs verbiedt vanwege de gevaren voor de privacy en een te grote overheidsbemoeienis.

GEVAARLIJKE INSECTICIDEN

Op 16 september 1998 drong de Consumers Union in een 'apport aan op de vervanging van gevaarlijke insecticiden door veiliger producten. De consumentenbond vroeg de Environmental Protection Agency (EPA) ernst te maken met de bepalingen van de Food Quality Protection Act van 1996. Dat het verbod op bepaalde pesticiden de Amerikaanse voedselvoorziening in gevaar zou brengen zoals de agro-industrie beweerde. was volgens de Union 'grotendeels onzin'. De bond wees erop dat de veertig gevaarlijkste insecticiden oorspronkelijk waren ontwikkeld voor gebruik als zenuwgas in de Tweede Wereldoorlog.

VETO TEGEN ASTI-ABORTUSWET NIET DOORBROKEN

Sinds 1995 heeft Clinton twee keer zijn veto uitgesproken over een wetsvoorstel dat abortus verbiedt tenzij het leven van de vrouw in gevaar is De president wilde wel akkoord gaan met een afgezwakte versie waarbij abortus werd toegestaan om de gezondheid van de vrouw te beschermen De voorstanders van de anti-abortuswet wisten dat ze niet ge-

noeg stemmen zouden halen in de Senaat om het veto van Clinton te doorb eken - ze kwamen er op 18 september 1998 opnieuw drie tekort - maar zetten de stemming door om stemmen te winnen bij de verkiezingen in november. Volgens de tegenstanders was het antiabortusvoorstel in strijd met de grondwet. omdat het geen uitzonderingen toelaat in verband met de gezondheid van de vrouw. Een compromisvoorstel dat iedere abortus zou verbieden als de foetus levensvatbaar is, tenzij de voortzetting van de zwangerschap het leven van de vrouw bedreigt of mogelijk 'ernstig gevaar' toebrengt aan haar lichamelijke gezondheid, haalde het opnieuw niet.

KANKER

Op 26 september 1998 liepen tal van vooraanstaande Amerikanen mee in een grote demonstratie tegen kanker. Zij eisten miljarden dollars extra voor onderzoek naar een geneesmiddel tegen kanker. Het Congres wil komend jaar 20 procent meer uitgeven voor onderzoek dan de huidige 2.4 miljard, president Clinton wil 60 procent meer. Volgens het National Cancer Institute kost de behandeling van kankerpatiënten jaarlijks 107 miljard dollar.

MILTVUUR

Onderzoekers van de firma Novavax uit Columbia. Maryland, maakten op 26 september 1998 bekend dat ze een geneesmiddel, BCPT, hadden ontdekt tegen een reeks van bacteriën en virussen zoals miltvuur. Miltvuur is een dodelijke veeziekte en wordt genoemd als nieuw bacteriologisch wapen. BCPT doodde schadelijke bacteriën en virussen, terwijl het normale cellen geen kwaad leek te doen en niet giftig was voor mens, dier en milieu. Volgens Novavax helpt BCTP ook tegen griep.

ONDERWIJS

AANPASSING STUDIELENINGEN

Op 9 juli 1998 nam de Senaat een nieuwe Hoger Onde ijswet aan die het systeem van studieleningen aanpast. de staten meer mogelijkheden biedt om lerarenopleidingen te verbeteren en leraren zelf stimuleert in arme gebieden te werken. De wet verlaagt de rente die studenten op bij de banken afgesloten studieleningen moeten betalen, de federale overheid past het verschil bij. De banken verstrekken ongeveer 70 procent van de studieleningen en hadden gedreigd daarmee te stoppen als de rente te laag zou worden.
De wet verhoogt daarnaast de maximale bijdragen uit het federale studiebeursprogramma voor arme studenten, de zgn. Pell Grants, en biedt mogelijkheden tot kwijtschelding van een deel van de studieschulden van jonge leraren die in arme buurten willen werken. Er komt geld voor gehandicapte studenten, voor kinderopvang op de campus voor arme studentenparen, en voor subsidies aan traditioneel zwarte universiteiten. Een aantal ongesubsidieerde lerarenopleidingen wordt opgeheven en de staten krijgen nieuwe gelden om de opleiding en de kwaliteiten van leraren te verbeteren.
Op voorstel van de Democraat Paul Wellstone mogen bijstand-uitkerende instanties het volgen van hoger onderwijs gedurende twee jaar gelijkstellen aan arbeid. Uitkeringen worden stopgezet als de ontvanger niet werkt of geen onderwijs volgt. Op 28 en 29 september namen Huis en Senaat een definitieve versie van de wet aan, die ook president Clintons goedkeuring kreeg.

ONDERWIJSRAAD TEXAS VERKOOPT DISNEY-AANDELEN

De onderwijsraad van Texas, die alle openbare scholen van de staat bestuurt, besloot op 10 juli 1998 dat het schoolfonds van de staat zijn aandelenpakket in Walt-Disney Company ter waarde van 45 miljoen dollar moest verkopen uit protest tegen alle geweld en seks in films en tv-series die Disney produceert. Het besluit was een succes voor conservatieve groepen als de Southern Baptists, die de onderneming boycotten omdat ze 'immorele ideologieën en praktijken ondersteunt'. Behalve een teveel aan geweld en seks wordt Disney ook verweten te homo-vriendelijk te zijn. De conservatieven zijn met name gebeten op de jaarlijkse 'Gay Day' in Disney World bij Orlando in Florida en de tv-serie Ellen met een lesbische hoofdpersoon.

VETO CLINTON TEGEN ONDERWIJS-SPAARREKENINGEN

Op 21 juli 1998 sprak president Clinton zijn veto uit over een wetsvoorstel dat het mensen mogelijk zou maken per jaar 2000 dollar te sparen in belastingvrije fondsen. Daarmee konden ze het schoolgeld voor confessionele scholen, bijlessen. schooluniformen en computers betalen. Het wetsvoorstel was door Huis en Senaat goedgekeurd met bijna tweederde meerderheid. net niet voldoende om Clintons veto ongedaan te maken. Volgens Clinton zou het voorstel vooral de rijken ten goede komen en ten koste gaan van het openbaar onderwijs. Arme gezinnen hadden er geen enkel voordeel van.

HOOFD INTERNETPROGRAMMA TREEDT AF

Na felle kritiek van de Republikeinen op de slechte bedrijfsvoering, het gebrek aan financiële controle en de hoge kosten van het nieuwe federale programma om Internetverbindingen te installeren op scholen en bibliotheken, kondigde het hoofd van dat progranima. Ira Fishman, op 13 augustus 1998 aan per 1 september te vertrekken. Fishman. een advocaat die voor vicepresident Gore had gewerkt, leidde de School and Libraries Corporation die per jaar 2,25 miljard dollar mocht verdelen. bij voorkeur in arme districten. Dat bedrag was de Republikeinen te hoog en zij vonden Fishman niet deskundig.

TWEETALIG ONDERWIJS

Nadat de kiezers in Californië een eind gemaakt hadden aan het tweetalig onderwijs in hun staat, nam het Huis op 10 september 1998 een wetsvoorstel aan dat volgens de Republikeinen kinderen van immigranten zal helpen binnen twee a drie jaar vloeiend Engels te leren. maar dat volgens de Democraten het tweetalig onderwijs om zeep helpt. Volgens hen is het helemaal niet zeker dat de toegezegde federale fondsen ten goede komen aan de doelgroep.

LANDBOUW

LANDBOCWBEGROTING

Door een grotere productie wereldwijd zijn de graanprijzen de laatste jaren sterk gedaald en is het inkomen van Amerikaanse boeren onder druk gekomen. Voor dit jaar wordt een daling van hun inkomen met 12 procent verwacht. De Democraten wijten die daling aan de Freedom to Farm Act uit 1996, die de boeren meer vrijheid bood om te verbouwen wat ze wilden, maar de landbouwsubsidies terugschroefde. De Democraten willen die wet veranderen en hopen daarmee bij de verkiezingen in november voldoende stemmen te trekken in de landbouwstaten om een meerderheid te krijgen in het Huis van Afgevaardigden. Politieke analisten verwachten echter dat het effect van die strategie gering zal

zijn. Op sociaal en economisch terrein zijn boeren conservatief en voelen zich meer thuis bij de Republikeinen. Die maken zich dan ook niet ongerust en richten hun campagne juist op de districten van de Democratische Afgevaardigden die in de landbouwcommissie van het Huis zitten.

Bij de behandeling van de Landbouwbegroting voor 1999 in de Senaat op 16 juli 1998 bleek dat deze evenmin als het Huis van plan was de Freedom to Farm Act te veranderen De Republikeinen verweten de Democratische minderheid dat ze met hun voorstellen voor steun aan de boeren de marktwerking in gevaar brachten wat tot meer overproductie zou leiden Wel werd 500 miljoen dollar gereserveerd voor steun aan boeren die getroffen waren door herhaalde misoogsten en een forse inkomensdaling, zoals de tarweboeren in de noordelijke vlakten die te maken hadden met noodweer en ziekten

Voedsel en medicijnen geen onderdeel van embargo's

De Senaat besloot voedsel en medicijnen buiten Amerikaanse embargo's tegen andere landen te houden, tenzij die terroristen steunden. Het Witte Huis had al op 18 juli besloten 250 miljoen dollar beschikbaar te stellen voor graandonaties aan voorlopig achttien door honger of economische crisis getroffen landen.

Schadeverzekering bij rampen schiet tekort

Tijdens een bezoek aan de door een hittegolf getroffen staten Texas en Oklahoma zei landbouu-minister Dan Glickman op 28 juli dat nieuwe federale schadeverzekering tegen misoogsten goed uitpakte ingeval van kleine, eenmalige tegenslagen, maar ernstig tekortschoot bij grootschalige rampen zoals de nu al maanden durende droogte in het zuiden en westen. Glickman zei dat hij het Congres om aanvullende rampenhulp had gevraagd. maar dat eerst de federale regels voor hulp aan de boeren moesten worden veranderd Texas en delen van Oklahoma zijn wel tot rampgebied uitgeroepen waardoor de boeren recht hebben op zachte leningen

Om de boeren te helpen die in acute geldnood zaten door de daling van de marktprijzen. slecht weer, verschillende plantenziekten en een verminderde vraag uit Azië besloot de Senaat op 30 juli met algemene stemmer? de aanpassingssubsidies van in totaal 3,5 miljard dollar al op 1 oktober bij het begin van het fiscale jaar 1999 uit te betalen in plaats van over het hele jaar uit te smeren. Die subsidies zijn bedoeld om de liberalisering van de landbouw. het doel van de Freedom to Farm Act. te vergemakkelijken.

Terwijl de grote landbouworganisaties president Glinton de bevoegdheid willen geven zonder directe bemoeienis van het Congres onderhandelingen te beginnen over handelsverdragen om nieuwe markten te openen voor Amerikaanse landbouwproducten. waarop het Congres dan later ja of nee kan zeggen. riepen kleinere belangengroepen het Congres juist op geen tijd te verdoen aan discussies over handelsverdragen die toch ongunstig uitwerkten voor Amerikaanse boeren. Zij vroegen extra geld om de zwaar getroffen boeren te helpen. Het ministerie van Landbouw had daar 7,5 miljard dollar voor willen hebben, maar legde zich op 29 september neer bij het Republikeinse voorstel oni 4.1 miljard dollar te besteden aan noodhulp en vergoedingen voor tegenvallende exporten.

JUSTITIE

BRANDSTICHTING DOOR KC KLUX KLAN

Op 24 juli 1998 veroordeelde een jury in Manning, South Carolina. een afdeling van de Ku Klux Klan en vijf van haar leden tot een schadevergoeding van in totaal 37,8 miljoen dollar aan de Macedonia Baptist Church. een zwarte kerk in Clarendon County. Zij hadden brand gesticht in deze en een naburige kerk om een rassenoorlog uit te lokken. Vertegenwoordigers van zwarte organisaties waren tevreden over het vonnis. De schadevergoeding is de hoogste die tot nog toe is toegekend in een dergelijke zaak.

HULP BIJ ZELFDODING BEPERKT

De Juridische Commissie van het Huis van Afgevaardigden besloot op 4 augustus 1998 artsen die patiënten behulpzaam zijn bij zelfdoding de bevoegdheid te ontnemen om bepaalde pijnstillers voor te schrijven. Het wetsvoorstel maakt onderscheid tussen zware pijnstillers die de dood kunnen versnellen en medicijnen bedoeld om de patiënt te laten sterven. Tegenstanders vinden dat onderscheid onduidelijk en vrezen dat de wet artsen ervan zal weerhouden zware pijnstillers voor te schrijven om een onderzoek door de Drug Enforcement Authority te voorkomen.
Het federale wetsvoorstel ondermijnt een wet in Oregon die hulp van artsen bij zelfdoding toestaat. Het Hooggerechtshof had uitgesproken dat de staten zelf verantwoordelijk zijn voor wetgeving over hulp bij zeifdoding.

MENSENRECHTEN

RAPPORT OVER POLITIEGEWELD

Op 7 juli 1998 noemde de mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch (HRW) in een rapport over politiegeweld in veertien steden, het brute politieoptreden een van de ernstigste schendingen van de mensenrechten in de VS. Het rapport klaagt ook politieofficieren, lokale politici en het ministerie van Justitie aan, omdat zij niet optreden tegen agenten die verdachten zonder voldoende aanleiding neerschieten of mishandelen. maar hen zelfs de hand boven het hoofd houden. De VS. aldus HRW, lijken in dit opzicht op autoritaire regimes. Dit ondermijnt de politiek van de regering om de mensenrechten in het buitenland te verbeteren. HXW doet aanbevelingen om de controle op en bestraffing van onnodig politiegeweld te verbeteren en stelt voor de federale financiering van politiekorpsen afhankelijk te maken van een regelmatige rapportage over en verbetering van supervisie en discipline.

ILLEGALE IMMIGRANTEN

Op 12 augustus 1998 werden in de Californische woestijn de lichamen van acht Mexicanen gevonden. waarschijnlijk achtergelaten door 'coyotes', mensensmokkelaars. Lijkschouwing wees uit dat ze bezweken waren aan de hitte van bijna 48 graden Celsius. Dit jaar zijn al 86 Mexicanen omgekomen bij pogingen de grens met Californië over te steken. In Texas werden op 24 augustus 113 illegalen gered uit een aanhangwagen die al uren stond te bakken in de zon. Ook zij leken het slachtoffer van mensensmokkelaars. Om de strijd tegen de coyotes op te voeren loofde de Immigration and Naturalisation Service op 14 augustus een beloning uit van 5.000 dollar voor hun arrestatie.

Eind september deden zich aan de grens diverse incidenten voor waarbij grensmachten het vuur openden op illegale immigranten, waarbij vier doden vielen In een protestnota aan de VS vroeg

Mexico op 29 september om meer terughoudendheid bij de grenspolitie.

VOORUITGANG IN BESTRIJDING RACISME

De Adviescommissie over de Raciale Tegenstellingen in de VS rapporteerde op 18 september 1998 aan president Clinton dat er de afgelopen decennia vooruitgang was geboekt in de bestrijding van het racisme onder blanken. Positieve discriminatie en andere programma's hadden effect, maar er moest nog veel gebeuren om de ongelijkheid te bestrijden. De president moest daar zelf leiding aan geven en daarom bepleitte de coininissie de instelling van een permanente speciale presidentiële raad. De concrete voorstellen van de commissie weken nauwelijks af van eerdere voorstellen van Clinton zelf zoals meer opleidingsinogelijkheden voor jongeren uit achterstandsgroepen en kleinere klassen om het onderwijs te verbeteren. De commissie vond dat de politiek er rekening mee moest houden dat het aandeel van de Spaanstalige en Aziatische minderheid in de Amerikaanse bevolking de komende decennia zou verdubbelen.

DAKLOZEN BESCHERMD

In Miami was het jarenlang gewoonte aan de vooravond van grote evenementen daklozen op te pakken. In 1992 oordeelde de rechter dat de stad daarmee de grondwet overtrad. Er moest een openbaar terrein komen, waar de daklozen zich vrij konden ophouden. Die uitspraak leidde tot een programma van de gemeente voor onderdak, medische zorg en scholing van de daklozen en professionele hulp voor alcohol- en drugsverslaafden onder hen. Miami sloot een overeenkomst met de American Civil Liberties Union, die op 29 september 1998 werd aangeboden aan de rechtbank. Daklozen worden niet langer gestraft voor overtredingen die hen niet te verwijten zijn; de stad zorgt voor onderdak en vervoer erheen en treedt alleen op als daklozen die hulp weigeren. Dit akkoord kan volgens de ACLU de behandeling van daklozen in heel Amerika verbeteren.

MILIEU

VISVERBOD IN BETWIST GRENSGEBIED

De VS en Canada besloten op 2 juli 1998 de beroepsvisserij op zalm in de Dixon Entrance voor een jaar te verbieden vanwege de teruggang van bepaalde zalmsoorten in het gebied. Die is volgens Canada het gevolg van overbevissing door vissers uit Alaska, maar Alaska noemt andere milieufactoren als de teloorgang van de natuurlijke habitat in British Columbia. Het besluit volgde op een actie van boze Canadese vissers rond een veerboot uit Alaska eind 1997. Onderhandelaars namens beide regeringen adviseerden daarop een visserijakkoord te sluiten voor twee jaar in afwachting van een langetermijnoplossing.

LUCHTVERVUILING

Luchtkwaliteit in de steden verbeterd

De Foundation for Clean Air. een belangengroepering van de industrie, maakte op 7 juli 1998 bekend dat de kwaliteit van de lucht in de 50 grootste steden van de VS in de periode 1987-1996 met 46,5 procent was verbeterd. Dat bleek uit cijfers van dc Environmental Protection Agency (EPA). Cleveland, de stad aan het Erieineer, waar in 1969 de Cuyahoga-rivier zo vervuild was met olie en afval dat hij twee dagen bleef branden, deed het naar verhouding het best. Daar daalde het aantal dagen waarop het ozongehalte van de lucht de federale norm overschreed van gemiddeld 6,6 per jaar in de periode 1987-1991 tot 1,2 in de volgende vijf jaar Actiegroepen als het Clean Air Network erkenden dat de Clean Air Act van 1990 veel had verbeterd maar vonden dat er nog veel moet gebeuren Pas in 1997 was de EPA overgegaan tot een enigszins realistische meting van de luchtvervuiling

Auto-industrie tegen klimaatverdrag

De autofabrikanten Ford en Borg-Warner verklaarden op 15 juli 1998 voor een commissie van het Huis dat het Verdrag van Kyoto, een internationaal verdrag om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, te strikt was en zou leiden tot banenverlies en een verminderde concurrentiekracht van de Amerikaanse auto-industrie. Onzekerheid over nieuwe normen ontmoedigde het onderzoek naar het gebruik van alternatieve brandstoffen en technologie. Uit de doelstelling van het Verdrag van Kyoto, een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen tot gemiddeld vijf procent onder het niveau van 1990 in 2010, bleek volgens automobielindustrie dat de opstellers van het verdrag geen verstand hadden van deze bedrijfstak, waar het onmogelijk was zover vooruit te plannen.

Hun kritiek was koren op de molen van de Republikeinse tegenstanders van het broeikasverdrag. Zij vinden de verplichtingen oneerlijk, omdat uitzonderingen zijn gemaakt voor ontwikkelingslanden als India, China en Zuid-Korea ongeacht hun uitstoot, terwijl het energieverbruik in de VS met 40 procent zou moeten dalen. Mede daarom heeft de Senaat het verdrag nog niet geratificeerd. Andere tegenstanders van Kyoto zijn de staten met kolencentrales.
In de stemmingen op 23 juli over het begrotingsvoorstel van het Huis voor Huisvesting. Veteranen, Milieu en Ruimtevaart vermeden de tegenstanders van het klimaatverdrag een directe confrontatie met het Witte Huis. Het Huis verbood de regering stappen te nemen ter uitvoering van het broeikasverdrag. voordat het door de Senaat geratificeerd u-as, maar de EPA mocht wel doorgaan met voorlichtingsprogramma's over het onderwerp.
Volgens de milieubeweging gebruikt het bedrijfsleven de kritiek op Kyoto om ook andere maatregelen tegen het broeikaseffect tegen te houden.

BP vermindert uitstoot broeikasgassen

Volgens de Washington Post van 18 september zal British Petroleum. de op twee na grootste oliemaatschappij ter wereld, in twaalf jaar tijd zijn eigen uitstoot van koolmonoxide en andere broeikasgassen terugbrengen tot tien procent onder het niveau van 1990. Anders dan veel Amerikaanse collega's meent John Browne, de president-directeur van BP, dat de brandstoffenindustrie de bewijzen dat de atmosfeer opwarmt niet langer kan negeren. De reductie met 4 miljoen ton wil BP tot stand brengen door meer efficiency. nieuwe technologie en behandeling van de uitstoot. Dat hoeft volgens het bedrijf niet ten koste te gaan van de eigen groei of winstgevendheid.

Strenge normen gevraagd voor uitstoot van stikstofoxide

Kolencentrales produceren stikstofoxide. Als er smog is kan die stikstofoxide in verbinding met rondzwevend organisch materiaal onder invloed van het zonlicht leiden tot de vorming van ozon in de onderste luchtlagen met alle schadelijke gevolgen van dien voor de luchtwegen. In de VS komt de meeste lage ozon uiteindelijk terecht in het noordoosten. Vandaar dat voornamelijk Congresleden uit het noordoosten op 18 september 1998 bij de EPA aan-

drongen op een aanscherping van de limieten op de uitstoot van stikstofoxiden Steenkoolproducenten en kolengestookte centrales uit het middenwesten zijn tegen een verscherping van die limieten

GENERAL ELECTRIC RUIMT MILIEUSCHADE OP

Op 24 september 1998 verklaarde Carol Brouwer. directeur van de Environmental Protection Agency (EPA). mede namens het ministerie van Justitie dat er een principeakkoord bereikt was met Genera! Electric over het schoonmaken van de Housatonic rivier en andere terreinen bij de GE-fabriek in Pittsfield in Massachusetts. GE zal ruim 200 miljoen dollar uitgeven aan het opruimen van gepolychloreerde bifenolen en andere gevaarlijke stoffen in het slib van de rivier en op het fabrieksterrein en belendende percelen waaronder een school en enkele bedrijfsterreinen.

VEILIGHEID KERNCENTRALES

Op 17 september 1998 kondigde de Nuclear Regulatory Cominission (NRC),de commissie die toezicht houdt op de kerncentrales in de VS, aan dat een van de twee programma's om het functioneren en de veiligheid van kerncentrales te controleren, de SALP (Systematic Assessment of Licensee Performance) tijdelijk zou worden opgeschort om de NRC de gelegenheid te geven het programma te evalueren. Het andere programma. dat ongeveer dezelfde resultaten oplevert als de SALP, draait intussen gewoon door.

RUIMTEVAART

BEMAND RCIMTELABORATORIUBIGAAT DOOR

Op 7 juli 1998 mislukte de laatste poging van de Democratische senator Dale Bumpers de Amerikaanse financiële steun tegen te houden voor het internationale ruimtestation dat NASA samen met Rusland, Canada. Japan en een aantal Europese landen wil bouwen. Het geld voor het ruimtestation, dat Amerika naar verwachting minstens 100 miljard dollar zal kosten, had beter kunnen worden besteed aan medisch en wetenschappelijk onderzoek op aarde, zo meende de senator. Het project loopt enorm achter op schema, vooral omdat Rusland het geld niet heeft om zijn verplichtingen na te komen.
De voorstanders van het ruiintelab zoals senator en oud-astronaut John Glenn wezen op de enorme bijdrage die het zou gaan leveren aan medisch technologisch en ander wetenschappelijk onderzoek

MILITAIRE ZAKEN

HCIS TEGEN OVERLEGORGAAX OVER ARM-VERDRAG

In een amendement op de begroting voor Handel Buitenlandse zaken en Juatitie keerde het Huis zich op 3 augustus 1998 tegen een gezamenliik overlegorgaan met Rusland, Oekraine, Kazachstan en Wit-Rusland over de uitvoering van het Verdrag over Antiballistische Raketten (ABM) De VS zouden hierdoor de mogelijkheid kunnen verliezen defensieve raketsvstemen te ontwikkelen tegen landen met geavanceerde wapens De Democraten zagen het amendement als een poging om het akkoord over kernwapens open te breken

HULP AAN RUSLAND VOOR MILLENNIUM RUG IN DEFENSIESYSTEMEN

Op 14 juli 1998 maakte de Amerikaanse regering bekend dat zij Rusland hulp had aangeboden om problemen met de 'millennium bug' in defensieapparatuur te voorkomen. Rusland had daarvoor de middelen niet. Als de waarschuwingssystemen op hol sloegen op 1 januari 2000 zou dat ongewild tot een oorlogssituatie kunnen leiden.

HUMAN RIGHTS WATCH TEGEN LASERWAPENS

Op 30 juli 1998 maakte de mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch (HRW) bekend dat de VS doorgaan met onderzoek naar laserwapens die het gezichtsvermogen beschadigen. Dergelijk onderzoek was in strijd met protocol IV uit 1995 bij de Conventie over Conventionele Wapens uit 1980, dat verblindende lasers verbiedt. Woordvoerder Doubleday van het Pentagon ontkende dat de VS wapens bezaten oin mensen blind te maken. Volgens het ministerie zijn lasers echter onontbeerlijk voor een modern leger voor 'opsporings- en richtapparatuur, verbindingen en het vernietigen van doelen'.

GOLFOORLOGSYNDROOM

In een rapport over de mysterieuze Golfoorlogziekte verweet de Senaatscommissie Veteranenzaken op 1 september 1998 het Amerikaanse leger slecht voorbereid te zijn op biologische el1 chemische wapens op soldaten en burgers in de VS zelf. Zeven jaar na de oorlog was het nog steeds onmogelijk de precieze oorzaak van het Golfoorlogsyndroom aan te geven, al waren er aanwijzingen dat zenuwgassen, de giftige rook van brandende oliebronnen en pesticiden een rol speelden.
De commissie stelde onder andere voor een centrale organisatie op te richten voor het verzamelen en analyseren van informatie in nauwe samenwerking met de CIA en de voorbereiding op een chemische en biologische oorlogvoering te verbeteren. bijvoorbeeld door medische dossiers beter bij te houden. Er zou een nationaal centrum moeten komen, vergelijkbaar met het National Institute of Health, om het onderzoek naar de gezondheid van militairen te coördineren.

DEFENSIEBEGROTING GOEDGEKEURD

Huis en Senaat keurden op 24 en 29 september 1998 een coinpromisbegroting voor Defensie goed van 270 miljard dollar. 15 procent van de totale federale begroting.
Het defensiepersoneel krijgt een loonsverhoging van 3,6 procent. Voor militaire operaties is 84 miljard dollar gereserveerd en voor de aanschaf van wapens en ander materieel 48,5 miljard. Daarvan zouden onder andere dertig geavanceerde F-18E/F gevechtsvliegtuigen worden aangeschaft.
Het wetsvoorstel. waarin de begroting is opgenomen, verbiedt dat de VS buitenlandse politietroepen trainen die burgerrechten schenden. Volgens sommige bronnen leverden de VS dat soort training het afgclopcn jaar aan honderd landen, waaronder Indonesië. Het Congres was ook bezorgd over de mogelijkheid dat China militair zou profiteren van het lanceren van Amerikaanse communicatiesatellieten. Het ministerie van Buitenlandse zaken zou daarom in plaats van dat van Handel voortaan de export van satellieten moeten goedkeuren.

De chefs van staven waren ontevreden over de begroting omdat die achterbleef bij de inflatie en te weinig geld uittrok voor reservetroepen en de modernisering van de bewapening. De paraatheid van de strijdkrachten kon daardoor in de nabije toekomst in gevaar komen.

BUITENLANDSE ZAKEN

HANDELSSTATUS CHINA VERLE GD. HANDELSKREDIETEN VOOR VIETNAM

Tot tevredenheid van het bedrijfsleven ging het Huis van Afgevaardigden op 22

juli 1998 akkoord met president Clintons besluit de Normal Trade Relations-status van China als handelspartner te verlengen. De Normal Trade Relations-status (NTR) is de opvolger van de Most Favoured Nation-status en komt bijna op hetzelfde neer. Bijna alle landen hebben die status. Tegenstanders bekritiseerden het besluit omdat de VS nu een drukmiddel uit handen gaven om het tekort op de handelsbalans met China te verkleinen en het land te dwingen tot eerbiediging van de mensenrechten. Voorstanders wezen op de omvang van de Chinese markt in de volgende eeuw en het gevaar dat een weigering van dc NTR-status de economische hervormingen in China in gevaar zou brengen en de crisis in Azië verdiepen.
Ook Clintons besluit om Vietnam toegang te geven tot handelskredieten van de EximBank, de Overseas P ivate Investment Corporation en het ministerie van Landbouw kreeg de goedkeuring van het Huis. Op 30 juli ging het Huis akkoord met Clintons besluit de Wet Jackson-Vanik uit 1974 voor zes maanden op te schorten, omdat Vietnam toeschietelijker was geworden in de kwesties van krijgsgevangenen en vermiste Amerikaanse soldaten. Vietnam heeft geen NTR-status.

HELMS-BURTOX-WET OPNIEUW OPGESCHORT

Op 16 juli 1998 schortte p esident Clinton de Helms-Burton-wet opnieuw voor zes maanden op, aangezien er het voorafgaande half jaar vooruitgang geboekt was in de internationale samenwerking voor democratie op Cuba. Helms-Burton verplicht de Amerikaanse regering, zolang er geen democratie is in Cuba, strafmaatregelen te nemen tegen buitenlandse bedrijven die investeren in bedrijven of bezittingen die door Cuba in 1959 zijn onteigend. In Europa en elders leidde de wet tot grote ergernis.

AANSLAG OP CASTRO

Op 25 augustus 1998 werden op Puerto Rico zeven Cubaanse Amerikanen aangeklaagd wegens het beramen van een moordaanslag op Fidel Castro. Ze hadden hem willen doden tijdens de Ibero-Amerikaanse top op het Venezolaanse eiland Margarita in november 1997. Een van de aangeklaagden is José Antonio Llama, een van de leiders van de Cuban American National Foundation. een belangrijke groepering in de Cubaanse gemeenschap in Miami met veel invloed op de Amerikaanse politiek en groot voorstander van de economische boycot van Cuba.

AANSLAGEN OP AMERIKAANSE AMBASSADES IN KENIA EN TANZANIA

Twee zware bomaanslagen op de Amerikaanse ambassades in de hoofdstad van Kenia, Nairobi, en die van Tanzania. Dar es Salaam. op 7 augustus 1998 kostten aan 253 mensen het leven en veroorzaakten meer dan 5.000 gewonden. Als brein achter de aanslagen verdacht de Amerikaanse regering de Saoedi-Arabische miljonair Osama bin Laden. die vanuit Afghanistan een anti-westerse en met name anti-Amerikaanse terreurorganisatie leidt. 'het Wereldwijd Islamitisch Front voor een Heilige Oorlog tegen de Joden en de Kruisvaarders'.
Op 20 augustus werden door kruisraketten, afgevuurd door Amerikaanse marineschepen in de Rode Zee en de Arabische Zee, militaire bases van deze organisatie in Afghanistan en een farmaceutische fabriek in de hoofdstad van Soedan. Khartoem. waarvan vermoed werd dat daar gifgassen voor de organisatie van Osama bin Laden w-erden geproduceerd. gebombardeerd.

De regering van Soedan noemde de Amerikaanse luchtaanval een 'misdadige actie' en ontkende dat de fabriek iets anders dan geneesmiddelen produceerde. De Talibaan-regering van Afghanistan ontkende dat zij de organisatie van Osama bin Laden steunde en verklaarde dat bij de bombardementen uitsluitend onschuldige Afghaanse burgers waren omgekomen.

De vergeldingsactie kreeg in de VS ook de steun van de Republikeinen en een groot deel van de Amerikaanse bevolking. Op 27 augustus werd bekend dat een belangrijke verdachte van de aanslag, Mohammed Khalid. van Nairobi was overgebracht naar de VS.

EXTRA STECN AAK IMF VOORLOPIG TEGENGEHOUDEN

Op 17 september 1998 keurde het Huis een pakket goed van 16,2 miljard dollar aan Amerikaanse hulpprogramma's in het buitenland. Het IMF kreeg ondanks de ernstige financiële crisis in Oost-Azië en Rusland slechts 3,4 miljard, beduidend minder dan de 18 miljard die de Senaat op 2 september had toegewezen. In een hierdoor noodzakelijk overleg met de Senaat zou het Huis het extra geld toch kunnen toewijzen, mits de Amerikaanse regering erin zou slagen forse hervormingen bij het IMF af te dwingen. Beide huizen stelden zware voorwaarden aan de hulp aan Rusland: handhaving van de markteconomie, geen terugkeer naar de 'communistische' staatscontroles, stopzetting van de samenwerking met Iran op nucleair en ballistisch terrein.
Uit bezorgdheid dat Noord-Korea een mogelijk geheim atoomprogramma had en raketten ontwikkelde die Japan konden bedreigen. besloot het Huis de steun aan de bouw van veiliger atoomcentrales in dat land stop te zetten.

Voor het eerst in jaren verminderde het Congres de militaire steun aan Egypte en Israël, de grootste ontvangers, terwijl die aan Griekenland en Turkije helemaal werd stopgezet. Voor economische steun aan Oost-Europa stelde het Huis 590 miljoen dollar ter beschikking, 333 miljoen minder dan Clinton had gevraagd. Het verbod op hulp aan Azerbadzjan werd niet opgeheven, hoewel minister Albright daarop had aangedrongen in het belang van de onderhandelingen over olierechten in de Kaspische Zee.

OVERLEDEN

LEWIS POWELL, LID HOOGGERECHTSHOF

Op 25 augustus 1998 overleed Lewis Powell (*1908), van 1973 tot 1987 lid van het Amerikaanse Hooggerechtshof. Powell was in strafrechtzaken conservatief, maar steunde het recht op abortus, positieve actie voor zwarten, andere minderheden en vrouwen en was voorstander van een handhaving van de scheiding tussen kerk en staat. De Zuidelijke Democraat Powell werd door president Nixon naar voren geschoven, nadat eerdere kandidaten door de Democraten in de Senaat waren afgewezen. Nixon had Powell verkozen vanwege zijn conservatieve denkbeelden, maar Powell bleek erg onafhankelijk. In de reacties op Powells dood overheerste het respect voor zijn evenwichtig oordeel en grote kennis van de grondwet. de wetgeving en eerdere uitspraken van het Hooggerechtshof.
Powell zelf was na zijn aftreden weinig gelukkig met enkele uitspraken van het Hof, dat hij altijd gesteund had bij het bestrijden van raciale vooroordelen die een rol hadden gespeeld bij het veroordelen tot de doodstraf en bij het verwerpen van de toelaatbaarheid van inbreuken op iemands privacy, indien hij of zij homoseksueel was.

AZIË

GEORGE WALLACE, EX-GOUVERNEUR VAN ALABAMA

Op 13 september 1998 stierf George Wallace (*1919), vier maal gekozen tot gouverneur van Alabama en vooral bekend om zijn pogingen zwarte studenten buiten de universiteit van Alabama te houden. Bij zijn aantreden als gouverneur van Alabama was zijn programma .segregatie nu. segregatie morgen. segregatie voor altijd'. Hij zette politie in om zwarte studenten te verhinderen zich aan de universiteit in te schrijven en in 1963 oin een demonstratie van zwarten op te breken die naar Montgomery, de hoofdstad van Alabama, trokken om zich als kiezer in te schrijven.
Die confrontaties werkten echter in het voordeel van de tegenstanders van assenscheiding. In 1964 nam het Congres de Civil Rights Act aan die rassenscheiding bij de overheid en bij aanname van personeel verbood, terwijl de Voting Rights Act van 1965 een einde maakte aan de ongelijkheid van kiezers.

Wallace deed viermaal aan de presidentsverkiezingen mee, van 1964 tot 1976. Tijdens de campagne van 1972 werd hij neergeschoten en belandde in een rolstoel. Hij werd mat gematigder en in zijn laatste termijn als gouverneur van Alabama (1974-1978) kreeg een record aantal zwarten een baan bij de overheid. Op het eind van zijn leven betuigde hij spijt over zijn racistische verleden, maar critici verweten hem dat hij een cynische opportunist was die alles deed om te winnen.

(Vorige berichtenpag. 428/2 - 1998)

AZIË

CAMBODJA

BINNENLAND

STRIJD TUSSEN PRINS RANARIDDH EN REGERING

Wederzijdse aanvallen

Regeringstroepen voerden op 2 januari 1998 een aanval uit op troepen van de verdreven prins Norodom Ranariddh. die zich hadden teruggetrokken rond de grensstad O Smach. De troepen van prins Ranariddh werden bijgestaan door de Rode Khmer.
Op 19 januari voerden regeringstroepen wederom een zware aanval uit op de troepen rond de stad ondanks pogingen van oppositieleider Sam Rainsy om een napenstilstancl te bereiken Sam Rainsv had zijn plan voor een staakt-het-vuren besproken met regeringsleidei Hun Sen en commandanten van de troepen van Ranariddh Prins Ranariddh had instemmend op hrt plan gereageerd
Op 21 januari vuurden opstandelingen van de Rode Khmer zeven raketten af op de stad Samrnng de basis voor de regeringstroepen in het noordwesten van het land Vijf inwoners kwamen hierbij om het leven

Japanse bemiddeling

Na intensieve bemiddeling van Japan gaf prins Ranariddh op 27 februari 1998 in Bangkok zijn troepen het bevel de wapens neer te leggen. Kort daarna gaf de regering in Phnom Penh zijn troepen dezelfde opd acht. Volgens het Japanse vredesplan moest Ranariddh zijn troepen ontmantelen en zijn contacten met de Rode Khmer verbreken. Sinds het uitbreken van de gevechten in juli 1997 warenruim 50.000 Cambodjanen naar Thailand gevlucht.

Publicatieverbod opgeheven

Regeringsleidrr Hun Sen; formeel 'tweede premier', hief half januari 1998 een verbod op zes kranten van de oppositie op. Minister van Informatie Khieu Kanharith had de kranten enkele dagen eerder verboden, omdat zij volgens hem de regering hadden beledigd en de nationale veiligheid in gevaar hadden gebracht. Hun Sen wilde met de opheffing 'een neutrale politieke atmosfeer' bevorderen. aldus zijn adviseur Prak Sokhonn.

Terugkeer prins Ranariddh

Tweede premier Hun Sen ging op 17 februari akkoord met een Japans voorstel dat de terugkeer van prins Norodom Ranariddh naar Cambodja mogelijk moest maken. Volgens het voorstel zou de prins bij verstek worden veroordeeld, waarna hij op vei-zoek van een familielid gratie kon krijgen van koning Norodom Sihanouk. de vader van Ranariddh. Prins Ranariddh werd beschuldigd van wapensmokkel en samenwerking inet de Rode Khmer. Ranariddh was al eerder akkoord gegaan met het Japanse voorstel.

Tijdens het proces tegen prins Norodom Ranariddh op 4 maart werd deze door de militaire rechtbank bij verstek veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf wegens wapensmokkel.
Tijdens een tweede proces op 18 maart werd Ranariddh veroordeeld tot 30 jaar gevangenisstraf en het betalen van ruim 100 miljoen gulden schadevergoeding wegens het voorbereiden van een staatsgreep en het samenwerken met de Rode Khmer.
Het Japanse plan kwam hierna in gevaar toen bleek dat koning Sihanouk weigerde zijn zoon gratie te verlenen. Zonder gratie zou Ranariddh bij terugkeer in Cambodja meteen worden gearresteerd. Koning Sihanouk eiste dat regeringsleiders Hun Sen en Ung Huot onvoorwaardelijk akkoord gingen met de gratieverlening. Eerder hadden zij de koning laten weten in te stemmen met de gratie. maar zich zorgen te maken over het feit dat prins Ranariddh zich niet schuldig achtte aan de misdaden waarvoor hij veroordeeld was. Op 21 maart vroeg Hun Sen de koning, die sinds januari in de Chinese hoofdstad Beijing verblijft voor een medische behandeling, per brief om volledige gratie voor prins Ranariddh. waarna de koning de gratie toch verleende.
Op 30 maart keerde prins Ranariddh na een ballingschap van negen maanden terug naar Cambodja. Een dag na zijn terugkeer eiste Ranariddh dat twee van zijn generaals die net als de prins waren veroordeeld voor het voorbereiden van een staatsgreep gratie zouden krijgen.

Op 1 april had Ranai-iddh een ontmoeting met diplomaten van de EU in het hotel waar hij verbleef. Tijdens de gesprekken braken voor het hotel ongeregeldheden uit tussen aanhangers van de prins en demonstranten die een vergoeding van de prins eisten voor de schade die zij hadden geleden tijdens de gevechten in de hoofdstad in juli 1997. Ranariddh was een dag vóór het uitbreken van de gevechten tussen zijn troepen en die van Hun Sen het land ontvlucht.

Wapenstilstand

Op 21 mei 1998 zei generaal Dam Vuthy van het Cambodjaanse regeringsleger dat de regering bereid was te praten met vertegenwoordigers van prins Ranariddh over een officiële wapenstilstand en de integratie van Ranariddhs troeprn in het regeringsleger
Eerder die week waren de eerste gesprekken over een wapenstilstand afgebroken, omdat de regering zich verzette tegen de samenstelling van de groep vertegenwoordigers van Ranariddh De groep was samengesteld door generaal

Nhiek Bun Chhay, die in maart net als Ranariddh was veroordeeld. In de groep bevond zich ook een Cambodjaanse diplomaat van de ambassade in Bangkok.

AANLOOP NAAR VERKIEZINGE

EU steunt verkiezingen

De Europese Unie niaakte op 16 januari 1998 bekend dat zij Cambodja ruim 30 miljoen gulden zou schenken voor de voorbereiding van verkiezingen in juli. Het geld zou worden besteed aan kiezersregistratie, het opleiden van lokale media en een groep waarnemers. De verkiezingen zouden de eerste zijn sinds het afzetten van prins Norodom Ranariddh door Hun Sen. Woordvoerders van de oppositie reageerden afwijzend op de hulp. Zij vonden dat de EU als voorwaarde had moeten stellen dat de in ballingschap levende prins Ranariddh aan de verkiezingen kon deelnemen.

Kiescommissie benoemd

Het parlement gaf op 26 januari zijn goedkeuring aan de benoeming van een Nationale Kiescommissie (NEC) die zou toezien op de algemene verkiezingen van 26 juli. Voorzitter van de NEC werd Chheng Phon. in de jaren tachtig minister van Cultuur en minister van Informatie. De vier politieke partijen in het parlement waren vertegenwoordigd in de commissie.
Aanhangers van Funcinpec-partij van prins Norodom Ranariddh verwierpen de benoeming van de NEC, aangezien een Funcinpec-lid was benoemd van een factie die zich afzette tegen de prins. Ook leden van de Boeddhistische Liberaal-Democratische Partij (BLDP) die net als prins Ranariddh in Thailand verbleven, verzetten zich tegen de NEC, omdat een andere dan de door hen genomineerde kandidaat was benoemd.

Funcinpec-leden richten eigen partij op

Eerste premier en Funcinpec-lid Ung Huot maakte op 1 februari 1998 bekend dat hij een eigen politieke partij oprichtte onder de naam Reas Niyum (Populisme) Partij. De Funcinpec-factie van Ung Huot werkte samen met de Cambodjaanse Volkspartij (CPP) van Hun Sen. Andere vooraanstaande Funcinpec-leden. waaronder minister van Landbouw Tao Seng Hour en minister van Industrie Pou Southirak zouden toetreden tot de PP. Eerder die dag had ook secretarisgeneraal van Funcinpec Loy Sim Chheang, tevens vice-\,oorzitter van het parlement. bekendgemaakt dat hij een nieuwe partij wilde oprichten.

Oprichting Constitutionele Raad

Op 19 maart nam de Nationale Assemblee een wet aan die de oprichting van een Constitutionele Raad mogelijk maakte De Raad zou zich gaan bezighouden met de interpretatie van de wetgeving door het parlement en met het oplossen van geschillen als gevolg van de verkiezing van parlementsleden. Vooral de oppositie had gepleit voor een snelle komst van de Raad, zodat deze tijdens de verkiezingen in juli actief zou zijn.

VN stuurt waarnemers

Op 8 april werd bekend dat de Verenigde Naties bereid waren als waarnemers op te treden bij de verkiezingen in juli. De organisatie was hiertoe uitgenodigd door de regering van Hun Sen. Dit had secretaris-generaal Kofi Annan per brief meegedeeld aan prins Ranariddh. Ranariddh had de laatste verkiezingen in 1993, die waren georganiseerd door de VN. gewonnen.

Kiezersregistratie uitgesteld

De kiezersregistratie die eind april zou beginnen werd uitgesteld tot 18 mei, omdat nog niet alle 11.200 stemlokalen, waar de kiezers zich konden laten inschrijven, gereed waren. Dit maakte een woordvoerder van de Nationale Kiescommissie op 28 april bekend.

Oppositieleden boycotten parlement

Uit protest tegen de weigering van de regering om te praten over de procedures voor de verkiezingen in juli verscheen een groot aantal oppositieleden op 4 mei niet in de Nationale Assemblee. Slechts 76 van de 120 parlementsleden waren aanwezig. Hierdoor kon het parlement niet de vereiste gekwalificeerde meerderheid (tenminste S4 stemmen) bereiken die nodig was om wetgeving aan te nemen. De oppositie wilde overleg over de samenstelling van de Nationale Kiescommissie en de Constitutionele Raad en over de wijze waarop de stemmen na de verkiezingen zouden worden geteld.
Op 8 mei bereikte het parlement een compromis over het tellen van de stemmen. Besloten werd dat dc stemmen niet zouden worden geteld in de stemlokalen. maar dat de stembiljetten zouden worden overgebracht naar kantoren van de gemeente. Hiermee zou fraude beter kunnen worden voorkomen. Ook premier Hun Sen sprak zich uit voor de maatregel. De 1500 gemeentes in Cambodja bevinden zich een trap hoger dan de dorpen op de bestuurlijke ladder.

Leden Constitutionele Raad benoemd

De regering maakte op 25 mei bekend dat koning Sihanouk drie leden van de nieuwe Constitutionele Raad had benoemd. De overige zes leden waren eerder benoemd door de Opperste Raad voor de Magistratuur en de Nationale Assemblee. Oppositieleden hadden zich tegen de benoeming van deze zes leden verzet. omdat zij allen aanhange s zouden zijn van Hun Sen.

Verbod op demonstraties

Een woordvoerder van de gemeente Phnom Penh maakte op 16 juni bekend dat in de aanloop naar de verkiezingen demonstraties in de hoofdstad waren verboden. Oppositieleider Sam Rainsy zei dat hij zich niets van het verbod zou aantrekken.

Repatriëring vluchtelingen

Vertegenwoordigers van de VN zeiden op 18 juli dat het niet zou lukken om voor de verkiezingen op 26 juli de ongeveer 87.000 Cambodjaanse vluchtelingen in Thailand te repatriëren. De meeste vluchtelingen verzetten zich tegen repatriëring. Sinds de start van het repatriëringsprogramma van de VN in mei waren per week slechts een paar honderd vluchtelingen naar Cambodja teruggekeerd.

Waarnemers hebben vertrouwen in verkiezingen

Een diplomaat van de groep van 420 internationale waarnemers die de aanloop naar de verkiezingen had gevolgd zei op 24 juli dat de voorwaarden voor 'verkiezingen die over het algemeen representatief zijn voor de wil van het Cambodjaanse volk' aanwezig waren. Wel noemde hij de benoeming van meer dan 30.000 ongetrainde waarnemers door de Nationale Kiescommissie 'een reden voor serieuze bezorgdheid'.

VERKIEZINGEN

Op 26 juli 1998 bracht meer dan 90 procent van de ruim 5,3 miljoen stemgerechtigde Cambodjanen zijn stem uit in de eerste verkiezingen sinds 1993. Er waren geen berichten over ongeregeldheden.

Klachten oppositie over verkiezingen

De dag na de verkiezingen werd bekend dat voorlopige resultaten wezen op een overwinning van de Cambodjaanse Volkspartij (CPP) van Hun Sen. Volgens prins Ranariddh en Sam Rainsy was in bepaalde gebieden waar de CPP aan de macht was met het tellen van de stemmen geknoeid. Zij eisten dat er opnieuw gestemd werd in deze gebieden. anders zouden de afgevaardigden van hun partijen geen zitting nemen in het parlement.
De groep internationale waarnemers verklaarde twee dagen na de verkiezingen dat deze voldoende vrij en eerlijk waren verlopen. De waarnemers riepen alle partijen op om de uitslag te respecteren.
Op 4 augustus eiste Sam Rainsy. nadat hij gesproken had met prins Ranariddh. dat in meer dan 230 gemeentes de stemmen opnieuw zouden worden geteld. Dezelfde dag verklaarde de Nationale Kiescommissie (NEC) dat in drie gemeenten de stemmen opnieuw moesten worden geteld.

CPP wint verkiezingen

Op 3 augustus 1998 maakte de NEC de eerste officiële voorlopige verkiezingsuitslag bekend. De Cambodjaanse Volkspartij (CPP) kon rekenen op 64 zetels in het parlement. Hierdoor haalde de partij niet de tweederde meerderheid die nodig was om een regering te kunnen vormen. Funcinpec zou uitkomen op 43 zetels. De Sam Rainsy Partij kwam op 15 zetels. De drie partijen bezetten hiermee alle 122 zetels in de Nationale Assemblee.
De definitieve uitslag werd op 29 augustus bekend gemaakt en week slechts weinig af van de voorlopige. De zetelverdeling in het parlement werd hierdoor niet beïnvloed.

Uitslag rerkiezingcn

	%	zetels
Cambodjaanse Volkspartij (CPP)	41,4	64
Funcinpec	31,7	43
Sam Rainsy Partij	14,1	15

Klachten over verkiezingen verworpen

De NEC verwierp op 11 augustus een lijst van de oppositiepartijen met klachten over ongeregeldheden bij de verkiezingen wegens te weinig bewijs
De NEC verwees de partijen voor klachten naar de Constitutionele Raad

Tijdens een betoging tegen verkiezingsfraude op 25 augustus vroeg prins Ranariddh regeringsleider Hun Sen af te treden. Ranariddh pleitte voor een neutrale overgangsregering die nieuwe verkiezingen zou uitschrijven. Sam Rainsy had een dag eerder nog verklaard de protesten stop te zetten manneer een compromis naar aanleiding van de klachten van de oppositie zou worden bereikt. Inmiddels eiste de oppositie het opnieuw tellen van de stemmen van ongeveer achthonderd gemeentekantorrn. Tot dan toe had de NEC slechts de stemmen van acht kantoren opnieuw laten tellen.
Op 31 augustus verwierp de Constitutionele Raad alle klachten van de oppositie. nadat zij die naar eigen zeggen grondig had onderzocht. Woordvoerders van de oppositie zeiden dat zij hun protesten tegen de verkiezingsuitslag zouden voortzetten.

Tweede premier Hun Sen had eerder voorgesteld om met prins Ranariddh en Sam Rainsy een coalitie te vormen. Deze wilden daar niet op ingaan, zolang hun eis om een deel van de stemmen opnieuw te tellen niet werd ingewilligd. Hun Sen verklaarde dat hij zich niets van de protesten zou aantrekken. Wanneer de oppositie niet bereid was over een coalitie te onderhandelen, zou hij verder gaan met de zittende regering.

POLITIEKE MOORDEN

Onbekenden schotenop 27 januari 1998 Orn Phoung van de oppositionele Partij van de Khmer Natie (KNP) dood in zijn woning. Ook zijn vijfjarige dochter werd gedood bij de aanslag.
De Cambodjaanse politie besloot begin februari de bewaking van politici te verscherpen.

Op 4 maart werd brigade-generaal Kim Sang, vooraanstaand lid van Funcinpec, door een onbekende man doodgeschoten De moord vond plaats twee uur voor het begin van het proces tegen prins Norodom Ranariddh

Hoofdredacteur Thong Uy Pang van het dagblad *Koh Santchcap* (Eiland van de Vrede) raakte gewond toen hij werd beschoten door een onbekende man tijdens een bezoek aan het graf van zijn schoonouders in de buurt van Phnom Penh. Koh Santeheap is een aanhanger van premier Hun Sen. Thong Uy Pang overleefde in 1997 een aanslag op zijn huis.

Op 14 juni werden bij twee aparte aanslagen in de provincie Prey Veng een actief lid van Funcinpec en de vrouw van een partijfunctionaris van Funcinpec doodgeschoten door onbekenden

Op 20 juni werd het lichaam gevonden van En Eam een lokale afgevaardigde van de Sam Rainsy Partij in de provincie Kompong Cham die op 10 juni was ontvoerd door gewapende mannen Een ander partijlid dat sinds 10 juni werd vermist dook na de vondst van het lichaam van En Eam weer op Hij was ondergedoken toen hij hoorde van de ontvoering

Volgens vertegenwoordigers van de VN was het aantal moorden sinds de coup van Hun Sen in juli 1997 inmiddels opgelopen tot meer dan tachtig De VN hield vooral de veiligheidsdienst verantwoordelijk voor de moorden

Secretaris-generaal van Funcinpec Tol Lah maakte op 29 juni bekend dat het lichaam van de lokale Funcinpec-functionaris Thong Sophal was gevonden. Thong Sophal was op 16 juni ontvoerd en was volgens Tol Lah ernstig gemarteld en vermoord. De politie ging ervan uit dat Thong Sophal zelfmoord had gepleegd.

Op 1 juli publiceerde het VN-kantoor voor de mensenrechten in Phnom Penh een rapport waarin 140 gevallen van politieke intimidatie en geweld werden genoemd. De VN in Cambodja onderzocht de gevallen. waaronder elf moorden. die sinds mei hadden plaatsgevonden. Premier Hun Sen ve klaarde dat de oppositie probeerde politieke motieven toe te kennen aan 'gewone misdaden'.

Op 5 juli werd in een boerendorp in de provincie Kompong Thom een actieve aanhanger van Funcinpec doodgeschoten

Na een bijeenkomst van boeddhistische monniken, leden van de Nationale Kiescommissie en buitenlandse diplomaten in een meditatiecentrum ten zuiden van Phnom Penh op 23 juli sprak Glenys Kinnock afgevaardigde van de EU in Cambodja haar bezorgdheid uit over het politieke geweld De EU leverde met ruim 23 miljoen gulden een t~ eehonderd waarnemers de grootste bijdrage aan de organisatie van de verkiezingen

KLEERMAKERS DEMONSTREREN

Driehonderd kleermakers demonstreerden op 26 januari 1998 onder lei-

ding van oppositieleider Sam Rainsy voor de Amerikaanse ambassade en het kantoor van de EU in Phnom Penh voor een koppeling van handelsprivileges aan een verbetering van de werkomstandigheden voor kleermakers in Cambodja. De demonstranten, die werkten voor een Taiwanees bedrijf. zeiden dat zij zeven dagen per week moesten werken en overuren niet kregen uitbetaald.

NIEUWE GOUVERNEUR CENTRALE BANK

Minister van Planning Chea Chanto werd op 14 maart 1998 benoemd tot opvolger van Thor Peng Leath. gouverneur van de Nationale Bank van Cambodja (de centrale bank). Thor Peng Leath. gouverneur sinds 1994. was op eigen verzoek afgetreden. De reden hiervoor was niet bekend.

MINISTER STAPT OP

Op 19 augustus 1998 werd bekend dat minister van Handel Cham Praidh zijn functie had neergelegd wegens gezondheidsredenen. Ook gaf hij zijn positie in de Cambodjaanse Volkspartij op.

VOLKSTELLING

Cambodja had begin 1998 ruim 11,4 miljoen inwoners. waarvan 51.8 procent vrouwen. De bevolking groeide jaarlijks met 2,4 procent. Dit bleek uit voorlopige resultaten van een volkstelling die gehouden werd in maart 1998. Bij de laatste volkstelling in 1962 waren bijna 6 miljoen inwoners geteld.

RODE KHMER

POL POT

Pol Pot getraceerd

Een verslaggever van het Thaise dagblad The Bangkok Post spoorde op 6 januari 1998 de voormalige Rode Khmerleider Pol Pot op in Anlong Veng, het bolwerk van de Rode Khmer in het noorden van Cambodja. Hiermee werden geruchten dat Pol Pot het land was ontvlucht weerlegd. Pol Pot was in augustus 1997 in een schijnproces door de Rode Khmer veroordeeld tot levenslang huisarrest. Volgens het dagblad was Pol Pot ernstig ziek.

Berechting Pol Pot

Woordvoerders van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken en het Witte Huis zeiden begin april 1998 dat de Verenigde Staten zochten naar een mogelijkheid om Pol Pot en andere leiders van de Rode Khmer te berechten wegens volkerenmoord. Geruchten over het verlies door de Rode Khmer van hun basis in Anleng Veng had de discussie over de berechting van Pol Pot aangewakkerd. Volgens een bericht in *The New York Times* dat zich baseerde op woordvoerders van het Amerikaanse leger. was Pol Pot korte tijd gevangengenomen door Thaise militairen.
In dezelfde periode intensiveerden regeringstroepen en overgelopen opstandelingen hun zoektocht naar Pol Pot in het noorden van Cambodja, dichtbij de grens met Thailand. Volgens het Cambodjaanse leger waren in de weken daarvoor meer dan drieduizend guerrilla's van de Rode Khmer overgelopen naar de regering en bevonden Pol Pot en de bevelhebber van de Rode Khmer Ta Mok zich inmiddels in Thailand. Dit werd ontkend door Thaise autoriteiten.

Dood Pol Pot

Op 16 april 1998 werd bekend dat Pol Pot een dag eerder op 73-jarige leeftijd was overleden aan een hartaanval. Verslaggevers waren uit het noorden van Cambodja teruggekeerd met foto's van de dode Pol Pot. liggend op een bed in een eenvoudige hut. Onder hen was Nate Thayer van de *Far Eastern* Economie **Review.** die als eerste buitenlandse journalist in achttien jaar Pol Pot in 1997 had geinterviewd. Thaise militaire autoriteiten bevestigden zijn overlijden. nadat zij het lichaam hadden onderzocht. De dood van Pol Pot werd ook bevestigd door de radiozender van de Rode Khmer. De Camhodjaance regeing eiste zijn lichaam op om het overlijden met zekerheid te kunnen vaststellen. Veel Cambodjanen betreurden het dat Pol Pot nooit voor zijn tnisdaden was berecht.
Het lichaam van Pol Pot werd op 18 april gecremeerd door een aantal van zijn naaste volgelingen. Bevelhebber van de Rode Khmer Ta Mok en Pol Pots vrouw en kind waren niet aanwezig bij de ceremonie. die vijftien minuten duurde.
Nadat zij aanvankelijk de berichten over Pol Pots dood wantrouwden, bevestigden de Cambodjaanse dagbladen op 18 april zijn dood.

CD-rom over misdaden Pol Pot
r
Op 9 januari 1998 publiceerde het Cambodjaanse Genocide Programma (CGP) van de Amerikaanse Yale Universiteit een cd-rom met materiaal over de het ge elddadige regime van Pol Pot. Het CGP hoopte dat Pol Pot door een internationaal tribunaal veroordeeld zou

Sahouk Cambodja 17 april 1998 - Soldaten van de Rode Khmer staan bij het dode lichaam van Pol Pot omhuld met een plastic zak met ijsblokken *(foto ANP)*

worden voor zijn misdaden. Volgens gegevens op de cd-rom kwamen ongeveer 1,7 miljoen Cambodjanen om tijdens het bewind van Pol Pot.

ONTWIKKELINGEN ROND RODE KHMER

Robijnwinning in gevaar

De winning van robijnen in West-Cambodja, waarmee de Rode Khmer lange tijd zijn activiteiten financierde. liep in 1998 terug. aangezien dc Thaise bedrijven die de robijnmijnen exploiteerden zich als gevolg van de economische crisis in Azië uit het gebied terugtrokken.
Het district Pailin. waar de mijnen zich bevinden, is in handen van voormalige leden van de Rode Khmer die in 1996 samen met Ieng Sary overliepen naar de regering. De leiders in Pailin hoopten door middel van landbouw en toerisme het district te kunnen ontwikkelen.

Guerrillastrijders lopen over

Op 28 maart 1998 maakte de militaire autoriteiten in Cambodja bekend dat honderden opstandelingen waren overgelopen naar de regeringstroepen. Enkele dagen eerder had het Cambodjaanse leger verklaard dat de Rode Khmer-basis in Anlong Veng was veroverd door naar de regering overgelopen Rode Khmer-strijders. Dit bericht werd door radiozender van de Rode Khmer en door Thaise militairen die toezicht houden op de gevechten in het buurland Cambodja tegengesproken.

Rode Khmer valt vissers aan

De Rode Khmer eiste op 21 april 1998 de verantwoordelijkheid op voor een aanval op het vissersdorp Chhanok Tru drie dagen eerder. waarbij 25 personen omkwamen. Volgens de Rode Khmer was de aanval gericht op 'Youn-communisten' (een neerbuigende term voor etnische Vietnamezen) die zich schuldig zouden hebben gemaakt aan 'het stelen van natuurlijke rijkdommen', waarmee de visvangst werd bedoeld. De Rode Khmer had sinds 1993 aanvallen uitgevoerd op etnisch-Vietnamese vissers.

Vredesvoorstel

Op 22 maart 1998 maakte een commandant van de Rode Khmer, generaal Khem Ngun. bekend dat de Khmer een vredesvoorstel had gedaan aan de Cambodjaanse regering Minister van Defensie Tea Banh noemde het aoorstel 'waardeloos' en betwijfelde of Ta Mok. bevelhebber van de Rode Khmer. zou zijn afgetreden, zoals de Rode Khmer beweerde Regeringstroepen zetten hun strijd tegen de overgebleven opstandelingen van de Rode Khmer in het noorden van Cambodja voort

Berechting leiders Rode Khiner

De regering maakte op 30 april 1998 bekend dat zij de drie overgebleven leiders van de Rode Khmer. Ta Mok. Nuon Chea en Khieu Samphan. voor de rechtbank wilde brengen vanwege hun aandeel in de massamoorden tijden het regime van Pol Pot.
Enkele dagen eerder had de Amerikaanse regering bekend gemaakt dat zij de drie ook wilde berechten door een internationaal tribunaal voor oorlogsmisdaden. Op 30 april vroegen de Verenigde Staten de Veiligheidsraad van de VN om een tribunaal op te richten dat de leiders van de Rode Khmer kon berechten. Verschillende leden van de Veiligheidsraad stemden in met het Amerikaanse voorstel. maar China reageerde terughoudend. Volgens de Chinese afgevaardigde Shen Guofeng 'zouden maatregelen van de internationale gemeenschap dienen bij te dragen aan de stabiliteit in Cambodja en aan het houden van verkiezingen'. De Amerikaanse resolutie stelde voor om een dergelijk tribunaal, bestaande uit drie rechters, te houden in Den Haag.

Britse minister pleit voor berechting Rode Khmer

De Britse minister van Buitenlandse zaken Derek Fatchett zei op 29 mei 1998 tijdens een bezoek aan Bangkok dat de Cambodjaanse regering de moordenaars van de Brit Christopher Howes voor de rechter moest brengen. Howes was in maart 1996 ontvoerd en vermoord door de Rode Khmer.

Rode Khmer valt uiteen

Een anonieme functionaris van de Rode Khmer, die naar Thailand was gevlucht, verklaarde begin mei 1998 dat Ta Moks beslissing om de troepen van prins Ranariddh te steunen had geleid tot het uiteenvallen van de guerrillabeweging. Ook Ta Moks investeringen in Thailand hadden geleid tot onvrede bij lokale commandanten, die een deel van de winst opeisten. De Rode Khmer deed vooral zaken met Thaise bedrijren. Door het uiteenvallen van de Khmer zouden Thaise zakenmensen in totaal ruim 35 miljoen gulden hebben verloren. Volgens de zegsman vertrouwde de lagere commandanten Ta Mok niet langer. maar durfden zij niet tegen hem in opstand te komen
Ondertussen voerde het Cambodjaanse leger zware aanvallen uit op t ee grenspassen die de Rode Khmer in banden had Woordvoerders van het leger verklaarde dat nog slechts driehonderd rebellen aan de kant van Ta Mok vochten Waar de bevelhebber en de andere kopstukken van de Rode Khmer verbleven was onbekend De aanvallen van het leger hadden ongeveer 15 000 rebellen en burgers over de grens naar Thailand gedreven

Gevechten duren voort

Op 13 mei 1998 verdween de mobiele radiozender van de Rode Khmer uit de lucht. Thaise militaire waarnemers maakten die dag bekend dat het Cambodjaanse leger een van de passen had ingenomen en dat Ta Mok en zijn aanhangers naar het westen maren gevlucht.
Op 31 mei veroverde regeringstroepen een basis van de Rode Khmer in Ta Tum in het afgelegen noordelijke gebied Dongrek.
Op 26 juli, de dag van de verkiezingen. vielen bij gevechten tussen rebellen van de Rode Khmer en regeringstroepen in de buurt van Anlong Veng tien doden.

Tempel heropend

De Preah Vihear tempel, gebouwd in de vijftiende eeuw, werd op 1 augustus 1998 officieel heropend voor bezoekers door kolonel Va Xuen van het regeringsleger. De tempel was tot in maart in handen geweest van de Rode Khmer. Kolonel Va Xuem, commandant van de troepen die de tempel bewaakten, zei dat de burgeroorlog teneinde was.
De tempel was een populaire bestemming voor buitenlandse toeristen. totdat zij in het begin van de jaren zestig gesloten werd toen Thailand en Cambodja elkaar het eigendom van de tempel betwisten. De commandant van de Thaise grenstroepen. generaal-majoor Wivat Satarat. die de opening samen met duizenden bezoekers bijwoonde, noemde de Thaise aanspraak op de tempel achterhaald.

Meer Rode Khmer-strijders lopen over

Op 20 augustus 1998 traden tijdens een ceremonie in het noordoosten van Cambodja meer dan vijfhonderd voormalige guerrillastrijders van de Rode Khmer toe tot het Cambodjaanse leger. De rebellen waren drie dagen eerder overgelopen naar het regeringsleger.

(Vorigeberichtenpag. 127/3 - 1998)

INDEX AFLEVERING NR. 3134

ARGENTINIË
Waterkrachtcentrale geopend - 629
Aanloop presidentsverkiezingen - 629
Hervormingsmet niet behandeld - 630
Tumult rond pogingen amnestiewet tc herroepen - 631
Uitgevers bezorgd over persvrijheid - 631
Miljoenencontracten met Canada - 631

BELGIË
Vervolg affaire-Dutroux - 599
Escalatie in taalkwestie - 601
Acties tegen Vlaams Blok - 602
Referendum in grondwet - 602
Aanloop naar verkiezingen - 602
Hervormingen politie en justitie - 603
Dezaak-Cools - 604
Dassault- en Agusta-affaires - 604
Huiszoekingen bij PSC - 606
Crisis rondom dood asielzoekster - 607
EC keurt fusie banken goed - 608
Tractebel internationaliseert verder - 608
Belgische VN-soldaten veroordeeld - 610
Prijzen - 610

CAMBODJA
Strijd tussen Ranariddh en regering - 647
Aanloop naar verkiezingen - 648
CPP wint verkiezingen - 649
Politieke moorden - 649
Dood Pol Pot - 650
Ontwikkelingen rond Rode Khmer - 631

CHILI
President Frei herschikt kabinet - 632
Indianen houden waterkrachtproject tegen - 632
Akkoord over houtwinningsplan - 632
Mapuches noemen Amerika-top 'farce' - 633

DENEMARKEN
Liberalen willen EMU-referendum - 611
Privatisering ledit tot felle discussie - 611
Begroting 1999 - 611

ITALIË
Rellen in detentiecentra van illegale vreemdelingen - 611
Corruptieprocessen - 612
Begroting 1999 - 612
Ruzie met EU over vliegveld Malpensa - 612

NEDERLA D
Troonrede - 589
Begroting 1999 enmiljoenennota - 591
Geen apart Europees asielrecht - 596
Gedeeltelijk uitstel 'studiehuis' - 596
Onderzoek naar vliegramp Bijlmer - 396
Kritiek Raad van State op varkenswet - 597
Rapporten uitbreiding Schiphol - 597
Rapportage onderzoek Sbrenica - 598
Minder geld voor ontwikkelings-samenwerking - 598
Necrologieën - 598

NOORWEGEN
Premier geeft contacten met KGB toe - 612
Parlementsverkiezingen - 612
Nieuwe regering - 613
Begroting 1999 - 613
Verlaging olieproductie - 614
Regering wil 'eco-tax' - 614
Brundtland hoofd WHO - 615

PERU
Nieuwe premier komt en gaat - 633
Hoofd strijdkrachten ontslagen - 633
Parlement stemt tegen referendum - 634
Fonds voor pensioentrekkers - 634
Families vermisten demonstreren - 635
Spanning aan de grens met Ecuador - 635

PORTUGAL
Alliantie sociaal-democraten met Volkspartij - 615
Maatregelen tegen BSE - 615
Geenlegalisatie abortus - 616
Wereldtentoonstelling in teken oceanen - 616

RUSSISCHE FEDERATIE
Chronologie van de Russische crisis - 617
Verdere ontwikkelingen rond de crisis - 622
Regering Primakov - 623
Herbegrafenislaatste tsaar - 624
Aanslag op Siberische burgemeester - 624
Onrust in Dagestan - 625
Ontwikkelingen in Tsjetsjenië - 625
Israël beschuldigd van spionage - 626
Russisch-Amerikaanse top - 626

TURKIJE
Parlement akkoord met belasting-hervorming - 627
Nieuwe verkiezingsdatum - 627
Ontwikkelingen rondom Partij van de Deugd/Welzijnspartij - 627
Rechtszaken tegen islamisten - 628
Ontwikkelingen rond Koerdische kwestie - 628

VENEZUELA
Aanloop naar de presidents-verkiezingen - 635
Indianen blokkeren weg naar Brazilië - 636
Kabinet zoekt hulp staatsolie-maatschappij - 636

VERENIGDE STATEN
Grote anti-drugscampagne in media - 636
Fiscale kwesties - 637
Districten vragen intrekking besluit federale interventie - 637
Vervolg Lewinsky-affaire - 637
Twee agenten doodgeschoten bij Capitool - 639
Campagnefinanciering - 639
Rechtszaken tegen Microsoft - 640
Aansprakelijkheid tabaksindustrie - 641
Veto tegen anti-abortuswet niet doorbroken - 641
Aanpassing studieleningen - 642
Landbouwbegroting - 642
Hulp bij zelfdoding beperkt - 643
Rapport over politiegweld - 643
Daklozen beschermd - 644
Kwesties rondom luchtvervuiling - 644
Golfoorlogsyndroom - 645
Defensiebegroting goedgekeurd - 645
Helms-Burton-wet opnieuw opgeschort - 646
Aanslagen op ambassades in Kenia en Tanzania - 646

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13.1101 CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118,1000 BC. Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100. Deurne-Antwerpen.
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J.J. Viottastraat 21.1071 JN. Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

GEORGIË

BINNENLAND

LENINGEN WERELDBANK

De Internationale Ontwikkelingsassociatie (een afdeling van de Wereldbank) maakte op 5 september 1997 bekend dat zij Georgië twee leningen had toegekend met een totale waarde van ongeveer 65 miljoen dollar: De eerste iening ter waarde van 60 miljoen dollar diende te worden besteed aan de herstructurering van de overheidssector en de bevordering van het privatiseringsprograinma Verder was de lening bedoeld om het sociale-zekerheidsstelsei te verbeteren. De tweede lening ter waarde van 5 miljoen dollar moest worden gebruikt voor de financiering van structurele hervormingen binnen de rechterlijke macht.

AFSCHAFFING DOODSTRAF

Op 11 november 1997 schafte het Georgische parlement officieel de doodstraf af en verving deze door een gevangenisstraf voor onbepaalde tijd. Het besluit werd geprezen door president Sjevardnadze, die beu-eerde dat deze stap de democratie in het land versterkte. Hij benadrukte echter dat het einde van de doodstraf niet betekende dat de Georgische autoriteiten zich toleranter tegenover de misdaad opstelden.

PLEGERS AANSLAG OP SJEVARDNADZE OPGEPAKT

Georgische veiligheidstroepen hebben op 15 februari 1998 een aantal mensen opgepakt die ervan werden verdacht betrokken te zijn bij een mislukte aanslag op president Sjevardnadze enkele dagen eerder. Dat verklaarde minister van Binnenlandse zaken Kacha Targamadze. Sjevardnadze die bij de aanslag ongedeerd bleef, had eerder op de televisie gezegd dat de aanvallers in het buitenland waren opgeleid. Minister van Defensie Dzjemal Gachokidze verklaarde tegenover Reuters dat er vijf mensen waren opgepakt. Targamadze zei dat nog niet alle aanvallers maren opgepakt. Hij zei dat er een grote hoeveelheid wapens en ammunitie bij de operatie was buitgemaakt.

MILITAIRE SAMENWERKING MET RUSLAND

Van 5 tot 8 januari 1998 is in Tbilisi met Rusland overeenstemming bereikt over militaire samenwerking. Russische militaire bases zouden worden overgedragen aan het Georgische leger. De eis voor financiële compensatie voor het terugtrekken van militair materieel van Georgië naar Rusland in de jaren '92 en '93 werd geschrapt.

HERDENKING OVERLIJDE STALIN

Bij het standbeeld van Jozef Stalin in diens geboortestad Gori vond op 5 maart 1998 een herdenkingsoptocht plaats van zo'n tachtig grotendeels oudere leden van de Georgische Communistische Partij. Zij legden kransen en bloemen ter gelegenheid van de 45-jarige sterfdag van de dictator.

NIEUW HOOFD NATIONALE BANK

President Sjevardnadze benoemde Irakli Managadze op 24 maart 1998 tot hoofd van de Nationale Bank. De dertigjarige Managadze was eerder werkzaam bij het bureau van de Wereldbank in Tbilisi. De president prees tijdens een bijeenkomst de rol van de Nationale Eank bij de invoering en stabilisering van de nieuwe Georgische munt, de lari.

ONTSLAG MINISTER VAN ENERGIE GEACCEPTEERD

President Sjevardnadze liet op 13 april 1998 weten dat hij het ontslag van minister van Brandstof en Energie David Zoebitasjvili had geaccepteerd. De minister had een week eerder zijn ontslag ingediend na beschuldigingen van corruptie aan zijn adres. Georgië heeft al voor het vijfde achtereenvolgende jaar een acuut tekort aan elektriciteit. De import van aardgas, dat werd gebruikt voor het stoken van energiecentrales, is door Turkmenistan en Rusland sterk beperkt. Georgië is hen omgerekend meer dan vierhonderd miljoen dollar aan achterstallige betalingen voor aardgas schuldig. De meeste privéwoningen en bedrijven hebben in de winter maar een paar uur per dag elektriciteit. In de zomer zorgen waterkrachtcentrales voor enige verbetering. Gia Earamidze, de leider van een parlementaire onderzoekscommissie. had begin april verklaard dat corruptie de belangrijkste reden was voor het tekort aan energie in Georgië.

LEIDER GIJZELINGSOPERATIE GEDOOD

De Georgische politie verklaarde 31 maart 1998 dat Gotsja Esebua, de leider van de gijzelingsoperatie in februari waarbij vier militaire waarnemers van de VN korte tijd waren vastgehouden, bij een vuurgevecht gewond was geraakt en korte tijd later was overleden. Bij de begrafenis van Esebua, vijf dagen later in Zoegdidi, werd door onbekenden het vuur geopend op de stoet en een handgranaat gegooid. Daardoor werden vijf mensen, waaronder Esebua's belangrijkste medewerker Zoerab Sjonia, gedood en acht gewond. Georgische functionarissen verklaarden op 6 april dat radicale aanhangers van wijlen ex-president Zviad Gamsachoerdia de aanslag op hun geweten hadden. Volgens minister van Veiligheid Dzjemal Gachokidze beschouwden de radicale aanhangers van Gamsachoerdia Sjonia en andere leden van de groep van Esebua als verraders. Minister van Binnenlandse zaken Kacha Targamadze zei dat sommige plegers van de aanslag ook betrokken waren geweest bij de aanslag op president Sjevardnadze in Tbilisi op 9 februari.

President Edoeard Sjevardnadze legt. in gezelschap van zijn vrouw Nanoeli, op 9 februari 1998 een verklaring af voor de nationale televisie van Georgië, twee uur nadat de auto waarin hij zat. beschoten was met granaten. (foto *ANP*)

N

Maandblad 68ste jaargang, nr 3135, pag 52213-52276

GAMSACHOERDIA MAG IN GEORGIË WORDEN HERBEGRAVEN

President Sjevardnadze verklaarde op 16 april 1998 dat de stoffelijke resten van ex-president Zviad Gamsachoerdia in Georgië mogen worden herbegraven. De in 1993 gestorven ex-president lag begraven in Tsjetsjenië. Ook familieleden van Gamsachoerdia mochten van Sjevardnadze naar Georgië terugkeren. Aanhangers van de ex-president hebben het bewind van Sjevardnadze nooit erkend en beschouwden hem als de leider van een illegale 'junta'.

MINISTER VAN DEFENSIE ONTSLAGEN

President Sjevardnadze ontsloeg op 27 april 1998 minister van Defensie Vardiko Nadibaidze. Volgens de president schoot hij ernstig tekort in de organisatie van de veiligheid van de president. Sjevardnadze maakte het ontslag bekend na een bijeenkomst van de Georgische Veiligheidsraad. Als nieuwe minister stelde Sjevardnadze kolonel David Tevzadze voor, die een dag later door het parlement werd bevestigd. Tevzadze is een doctor in de filosofie die begin jaren negentig aan een militaire loopbaan begon. Hij volgde onderwijs op NAVO-instituten in Italië, Duitsland en de Verenigde Staten.

COMMUNISTISCHE PARTIJ MISSCHIEN VERBODEN

De belangrijkste openbare aanklager in Georgië, Dzjamlet Babiasjvili, verklaarde op 5 juni 1998 dat de staat waarschijnlijk de belangrijkste communistische partij in het land zou verbieden wegens 'anti-constitutionele activiteiten'. Babiasjvili haalde een uitspraak van de communistische leider Panteleimon Georgadze aan dat president Sjevardnadze moest worden afgezet. Babiasjvili zag dat als een oproep tot geweld.

SJEVARDNADZE WIL CORRUPTIE BESTRIJDEN

President Sjevardnadze verklaarde op 17 juni 1998 dat hij grotere bevoegdheden wilde om de corruptie te bestrijden, die volgens hem 'niet onder controle' was en een gevaar was voor de stabiliteit van het land. Ook wilde hij speciale, goed betaalde anti-corruptie-eenheden oprichten. De president zei dat de relaties met buitenlandse financiële instellingen en investeerders erdoor werden bedreigd. Het IMF had een lening van tachtig miljoen dollar aan Georgië. die voor 1998 was voorzien, uitgesteld met het argument dat het met de belastinginning droevig was gesteld. Die stond op negen procent van het bruto binnenlands product, wat zeer laag is.

NIEUWE REGERING

Op 8 augustus 1998 heeft president Sjevardnadze een aantal leden van zijn nieuwe regering benoemd. De vorige regering was in juli ontslagen. Op 9 september was de samenstelling van de nieuwe regering als volgt:

- President: Edoeard Sjevardnadze
- Staatsminister: Vazja Lordkipanidze
- Arbeid en Sociale zekerheid: Tengiz Gazdeliani
- Binnenlandse zaken: Kacha Targamadze
- Bouwnijverheid: Merab *Tsjchenkeli*
- Brandstof en Energie: Teimoeraz Georgadze
- Buitenlandse Handel: Kote Zaldastanisjvili
- Buitenlandse Zaken: Irakli *Menagarisjvili*
- Cultuur: Valeri Asatiani
- Defensie: David Tevzadze
- Economie: Vladimir *Papava*
- Financiën: Michail Tsjkoeazeli
- Gezondheid: Avtandil Dzjorbenadze
- Industrie: Badri Sjosjitaisjvili
- Justitie: *Lado* Tsjantoeria
- Landbouw en Levensmiddelen: *Bakoer* Goelua
- Milieu en Natuurlijke Hulpbronnen: Nino Tsjchobadze
- Onderwijs: Alexander Kartozia
- Post en Telecommunicatie: Sergo Esakia
- Staatseigendom: Michail Oekleba
- Transport: Merab Adeisjvili
- Veiligheid: Dzjemal Gachokidze
- Vluchtelingenzaken: Valeri Vasjakidze

- Voorzitter van het Parlement: Zoerab *Zjvania*
- President van de Nationale Bank: Irakli Managadze

ZWARE EXPLOSIE IN TBILISI KORT VOOR NAVO-BEZOEK

Op de dag van het bezoek van secretaris-generaal Javier Solana van de NAVO aan Tbilisi was er kort na middernacht, op 29 september 1998, een zware explosie in het centrum van de stad, vlakbij het parlementsgebouw. Vele ruiten sneuvelden. maar niemand werd gewond. Solana was bezig aan een reis langs Moldowa, Georgië, Azerbeidzjan en Armenië.

REBELLIE VAN SOLDATEN IN KOETAISI

President Sjevardnadze zag zich op 19 oktober 1998 geconfronteerd met een muiterij van zo'n tweehonderd soldaten in de tweede stad van zijn land, Koetaisi. Zij trokken in een colonne met tanks en pantserwagens op naar het centrum van de stad. De muiterij duurde slechts kort, maar had enkele dagen later wel tot gevolg dat de bevelhebber van de westelijke groep van de Georgische strijdkrachten, generaal Zaur Oetsjadze, samen met enkele andere officieren werd ontslagen. Minister van Veiligheid Dzjemal Gachokidze trad naar aanleiding van de mislukte rebellie ook af. Op 30 oktober keurde het parlement de benoeming goed van Vachtang Koetateladze tot nieuwe minister van Veiligheid. Koetateladze is een veteraan van de vroegere KGB.

REGIONALE SPANNINGEN

CONFLICT MET ABCHAZIË

Diplomatieke besprekingen

Vertegenwoordigers van de Georgische regering en de leiding van de afgescheiden regio Abchazië hadden op 10 september 1997 een bijeenkomst in Soechoemi, het bestuurscentrum van Abchazië. Hoewel er geen definitieve overeenstemming over de toekomstige politieke status van Abchazië werd bereikt, zeiden Russische bronnen dat er vooruitgang was geboekt inzake de noodzakelijke voorwaarden voor de veilige terugkeer van Georgische vluchtelingen naar Abchazië. Er werd ook, zij het voorzichtig, overeenstemming bereikt over een voorstel voor een gezamenlijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Later die maand bevestigde een Abchazische woordvoerder dat Abchazië bereid was een protocol te ondertekenen over de oprichting van een Georgisch-Abchazische unie, die op belangrijke beleidsterreinen (zoals buitenlandse zaken, defensie en buitenlandse economische betrekkingen) een gezamenlijk beleid zou voeren.

De besprekingen die onder auspiciën van de VN medio oktober in Genève zouden plaatsvinden, werden op verzoek van de Abchazische leiding opgeschort en opnieuw gepland voor medio november. Abchazië had om uitstel verzocht teneinde zich grondiger op de bijeenkomst te kunnen voorbereiden, maar dit argument werd scherp bekritiseerd door de Georgische regering, die zei te betreuren dat de besprekingen pas zouden plaatsvinden na de topbijeenkomst van de GOS-staten in Moldowa op 23 oktober.
Tijdens de besprekingen zou de toekomst worden besproken van de GOS-vredesmacht die in de regio was gestationeerd en waarvan het mandaat eind juli was afgelopen. De GOS-vredesmacht was 'een bezettingsleger' genoemd door Georgische vluchtelingen die tijdens de vijandelijkheden in 1992 en 1993 Abchazië hadden moeten verlaten en die de vredesmacht als een obstakel zagen voor hun eventuele repatriëring. De Georgische president Edoeard Sjevardnadze gaf eind oktober te kennen dat hij zich tijdens de GOS-top zou inzetten voor de terugtrekking van de vredesmacht, als er geen overeenstemming was bereikt over de veilige terugkeer van de vluchtelingen naar Abchazië.

Op initiatief van de VN werden in Wenen van 17 tot 19 november 1997 besprekingen gevoerd. Daarna gaf Livioe Bota, de speciale VN-afgezant voor Georgië, een verklaring uit waarin hij de oprichting van een gezamenlijke coördinerende raad bekendmaakte die een oplossing voor het conflict moest vinden. In de verklaring werden drie prioriteiten aangegeven: de beëindiging van het gewapende conflict, de terugkeer van vluchtelingen naar Abchazië en de oplossing van economische geschillen.

President Sjevardnadze sprak zich op 29 april 1998 positief uit over een nieuw mandaat voor een vredesmacht van het GOS in Abchazië. De vredesmacht heeft tot doel de vrede te bewaren tot er een politieke oplossing voor het conflict tussen Georgië en Abchazië is gevonden. Sjevardnadze deed zijn uitspraak in Moskou na een topconferentie van het GOS, waarbij de landen die deel uitmaakten van de vredesmacht erin toestemden het mandaat te verlengen. Het optreden van de vredesmacht zou zich over een groter gebied uitstrekken en het hele district Gali omvatten, dat op de grens ligt van Georgië en Abchazië.
Secretaris-generaal van de VN Kofi Annan stelde op 13 mei voor een eenheid van 294 man in Georgië te stationeren ter bescherming van de ongeveer 90 ongewapende waarnemers van de VN De waarnemers werken samen met de veel grotere vredesmacht van het GOS Een week later kwam het tot gewapende botsingen tussen strijdkrachten van Abchazië en Georgische guerrilla's, waar de regering van president Sjevardnadze zich overigens van heeft gedistantieerd De strijdende partijen gaven tegenstrijdige versies over het begin van de gevechten Het aantal slachtoffers was onduidelijk maar volgens berichten van beide zijden waren honderden manschappen bij de gevechten betrokken

In de Abchazische hoofdstad Soerhoemi vond op 25 juni 1998 een onderhoud plaats tussen de persoonlijke gezant van president Sjevardnadze Vazja Lordkipanidze en de Abchazische leider Vladislav Ardzinba. Lordkipanidze zei dat verschillende geschilpunten waren opgelost, maar diverse kwesties zouden nog in een ontmoeting tussen Sjevardnadze en Ardzinba geregeld moeten worden. Er was onder andere gesproken over economische kwesties en over de terugkeer van zo'n 30.000 Georgische vluchtelingen naar de bufferzone waaruit ze in mei na gevechten waren gevlucht.

President Sjevardnadze zei op 3 augustus dat de Russische vredesmacht van vijftienhonderd man in het grensgebied met Abchazië zou blijven, ook al liep zijn mandaat op 31 juli af. Sjevardnadze hoopt de Russische vredesmacht te kunnen vervangen door een internationaal contingent. Tot die tijd wil de president dat de Russische troepen blijven, omdat naar hij zei de kans op een echte oorlog anders groot is.

Onderhandelaars van Georgië en Abchazië beëindigden op 18 oktober 1998 een driedaags overleg in de Griekse plaats Vougliameni ten zuidoosten van Athene. De twee partijen zeiden dat ze ernaar streefden de terugkeer van de talrijke vluchtelingen die slachtoffer zijn van het conflict, mogelijk te maken. Volgens een anonieme bron bij het overleg had het weinig concreets opgeleverd.

Gevechten laaien op

Op 25 mei 1998 veroverden Abchazische strijders het dorp Taglioni van etnische Georgiërs, dat binnen een bufferzone lag waar Russische vredestroepen patrouilleerden. Ook andere dorpen werden door de Abchaziërs veroverd. De Georgische televisie deelde mee dat Abchazische strijders eisten dat Georgische ingenieurs een waterkrachtcentrale zouden verlaten die op Abchazisch grondgebied ligt en veertig procent van de Georgische energie levert.
Het oplaaien van de gevechten leidde ertoe dat duizenden Georgiërs uit de bufferzone vluchtten naar het eigen grondgebied. Vluchtelingen beschuldigden Russische troepen van de GOS-vredesmacht ervan werkeloos toe te zien hoe zij door Abchaziërs uit hun dorpen werden verdreven. Dergelijke beschuldigingen waren al eerder door de Georgische regering geuit en werden door minister aan Buitenlandse zaken Menagarisjvili eind mei herhaald. Abchaziërs beweerden dat dorpelingen Georgische gewapende terroristische groepen herbergden.
De Georgische regering heeft gezegd dat de Abchazen etnische zuiveringen hebben uitgevoerd om de Georgiërs uit de regio te verdrijven. Op 26 mei werd er formeel in het grensgebied tussen Georgië en Abchazië een wapenstilstand van kracht.
De nieuwe confrontatie met het separatistische Abchazië leidde volgens diverse Georgische waarnemers tot een verzwakking van de positie van president Sjevardnadze. Het onvermogen van de regering etnische Georgiërs te verdedigen die uit hun dorpen werden verdreven, zou volgens hen de oppositie tegen de president versterken. Sommige vluchtelingen vervloekten Sjevardnadze meer dan de Abchaziërs die hen hadden verdreven. De meeste van hen zijn etnische Mingreliërs, een etnische subgroep van de Georgiërs.
Het Russische ministerie van Defensie gaf zijn leden van de vredesmacht in de bufferzone tussen Georgië en Abchazië op 19 juni opdracht de veiligheid te vergroten en zo nodig vuurwapens te gebruiken ter bescherming van personeel. Een dag eerder waren zes leden van de Russische vredesmacht gewond geraakt toen zij in het district Gali in de bufferzone met hun voertuig op een mijn liepen.

Nieuwe gewelddaden

Rond 10 augustus werden in de bufferzone tussen Georgië en Abchazië volgens het Abchazische ministerie van Binnenlandse zaken negen Abchazische strijders bij gevechten gedood.

In de Georgische stad Zoegdidi, die aan Abchazië grenst, werden op 24 augustus twee mensen bij een bomaanslag ge-

dood en ongeveer dertig gewond. De bom was geplaatst in het bestuurlijke centrumvan de stad.

In de Abchazische hoofdstad Soechoemi werden op 22 september drie militaire waarnemers van de VN, twee uit Bangladesh en een uit Nigeria, gewond toen door onbekenden het vuur op hun bus werd geopend. Soechoemi ligt ongeveer vijftig kilometer van het gebied waar de gevechten tussen Georgiërs en Abchaziërs meestal plaatsvinden en werd als een veilige stad beschouwd.

Op 12 oktober werden drie Abchazische politiemannen in het grensdistrict Gali gedood. De Abchazische minister van Binnenlandse Zaken Amazbek Ktsjach zei dat 'Georgische saboteurs' de schuldigen waren.

Eind oktober 1998 waren televisie-uitzendingen in Abchazië zo'n twee dagen niet mogelijk, nadat er bij de belangrijkste televisiecentrale twee bommen waren ontplof t.

OVERLEG MET ZUID-OSSETIE.

President Edoeard Sjevardnadze ontmoette op 14 november 1997 de president van de afgescheiden regio Zuid-Ossetië, Loedvig Tsjibirov. De twee partijen ondertekenden een voorlopige overeenkomst. Daarin stond dat de veilige terugkeer van mensen die tijdens het gewapende conflict van 1990 tot 1992 Zuid-Ossetië hadden moeten ontvluchten, hunvoornaamste zorg was.
Het conflict over Zuid-Ossetië kwam in 1991 tot een uitbarsting nadat de toenmalige Georgische president Gamsachoerdia de regio zijn speciale status had ontnomen.

Politieke oplossing in de maak

Sjevardnadze en Tsjibirov kwamen op 21 juni 1998 bij een ontmoeting overeen naar een politieke oplossing te streven van het conflict tussen de separatistische regio Zuid-Ossetië en Georgië. De ontmoeting vond plaats in het bergstadje Barzjomi. Sjevardnadze zei dat Georgië bereid was Zuid-Ossetië een speciale status te geven binnen een Georgische federale staat.

SPANNINGEN MET ADZJARIË

De leider van de Georgische autonome regio Adzjarië, Aslan Abasjidze, beschuldigde op 22 juni 1998 de regering van president Sjevardnadze ervan, hem te willen vermoorden. In een interview met een correspondent van Reuters zei hij ook dat Georgië een gewapende aanval tegen Adzjarië van plan was. Adzjarië is gelegen aan de kust van de Zwarte Zee en grenst aan Turkije. Een Georgische functionaris die anoniem wilde blijven ontkende de beschuldigingen en zei dat Abasjidze niet echt gezond was.

BUITENLANDSE ZAKEN

VRIJLATING GEGIJZELD VN-PERSONEEL

De Tsjechische regering prees op 26 februari 1998 de rol van president Sjevardnadze bij de vrijlating van vier militaire waarnemers van de VN, die een week eerder in Georgië door rebellen gevangen waren genomen. Rebellen die loyaal waren aan wijlen de ex-president Zviad Gamsachoerdia hadden de vier gevangen genomen. Een Tsjechische militair was vóór de vrijlating van de andere drie gijzelaars aan zijn ontvoerders ontsnapt en werd later teruggevonden. De andere gijzelaars waren twee Uruguayanen en een Zweed.

PARLEMENTSVOORZITTER BEKRITISEERT RUSLAND

Parlementsvoorzitter Zoerab Zjvania beschuldigde Rusland er op 4 maart 1998 van dat het 'internationale terroristen' herbergde, die geprobeerd zouden hebben president Sjevardnadze te vermoorden. Zjvania zei dat dit een van de problemen was tussen Georgië en Rusland, naast de Georgische toenaderingspogingen tot het Westen en de kwestie van de route van de oliepijplijn vanaf de Kaspische zee. Rusland heeft betrokkenheid bij aanslagen op Sjevardnadze in 1995 en februari 1998 ontkend. Georgische autoriteiten hebben gezegd dat de Russische top rond president Jeltsin niet bij de aanslagen betrokken is. Maar Zjvania zei dat officiële Russische instanties onderdak boden aan de voormalige minister van Veiligheid Igor Georgadze, die het op de Georgische president gemunt zou hebben.

GEORGIË EN TURKIJE EENS OVER OLIEPIJPLIJN

De Turkse premier Mesut Yilmaz en president Sjevardnadze zijn het eens geworden over de aanleg van gas- en oliepijplijnen vanaf de Kaspische Zee naar de Europese markt. Dat zei Sjevardnadze op een persconferentie na een ontmoeting met Yilmaz in Tbilisi op 13 maart 1998. Turkije is voorstander van de aanleg van een verbinding van Bakoe naar de Turkse Middellandse Zeehaven Ceyhan. Daardoor wordt een te druk verkeer van tankschepen door de Bosporus vermeden. Georgië is het eens met de route van Bakoe naar Ceyhan, mits die voor een gedeelte over Georgisch grondgebied gaat.

UITSTEL OLIEOVEREENKOMST TUSSEN ARCO EN GEORGIE

De ondertekening van een overeenkomst ter waarde van twee miljard dollar tussen het in de VS gevestigde bedrijf Atlantic Richfield Co (ARCO) en Georgië werd op 15 april 1998 voorlopig uitgesteld. Dat verklaarden vertegenwoordigers van ARCO. Een woordvoerder van een partner van ARCO verklaarde tegenover Reuters dat de overeenkomst tussen ARCO en de Georgische staatsoliemaatschappij Saknavtobi nog nader bestudeerd moest worden. De twee miljard dollar zou over een periode van vijftien tot twintig jaar worden geïnvesteerd in olievelden diep onder water voor de kust van de Georgische gebieden Batoemi en Poti. Volgens Georgische functionarissen zou het gaan om een voorraad van rond de tweehonderd miljoen ton ruwe olie.

NUCLEAIR AFVAL NAAR SCHOTLAND

De Britse premier Tony Blair verdedigde op 22 april 1998 de beslissing om nucleair afval uit Georgië in Schotland te laten verwerken. Vijf kilo materiaal, bestaande uit vier kilo verrijkt uranium en één kilo bestraalde gebruikte brandstof, zou volgens Blair nauwelijks leiden tot meer afval bij de fabriek in Dounreay. Naar aanleiding van binnenlandse kritiek op het besluit zei Blair dat ook het Verenigd Koninkrijk een bijdrage tot de veiligheid in de wereld moest leveren.
De Georgische minister van Buitenlandse zaken Irakly Menagarisjvili gaf op dezelfde dag tegenover journalisten weinig details prijs over de operatie. Hij verklaarde ook niet of het nucleair afval de onderzoeksreactor buiten Tbilisi al verlaten had. Wel zei hij dat Georgië een 'aanzienlijke som' ontving voor het afstaan van het materiaal.

GEWONDEN BIJ RUSSISCHE GRENSPOST

Minstens drie personen raakten op 18 juni 1998 gewond bij een langdurig vuurgevecht tussen Russische grenswachten en onbekende aanvallers. De confrontatie vond plaats bij een grenspost aan de grens van de Russische regio Noord-Ossetië met Georgië. Een

groep van tien tot vijftien gewapende mannen vuurde met machinepistolen en granaatwerpers op een rij vrachtwagens bij de post. Aan de grens tussen Noord-Ossetië en Georgië vindt veel smokkel plaats van goedkope alcohol vanuit Georgië naar ondergrondse fabrieken in de Russische regio.

ARMENIE EN GEORGIE WILLEN SPANNING VERMINDEREN

Armenië en Georgië verklaarden op 20 augustus 1998 dat ze een toename van de spanningen tussen de twee landen wilden vermijden. De verklaring kwam na een incident waarbij gewapende mannen een Georgisch militair konvooi tegenhielden in een deel van het land dat voornamelijk door etnische Armeniërs wordt bewoond. Het voorval vond plaats in Javacheti, een bergachtige streek in Georgië die aan Armenië grenst. De Armeense minister van Buitenlandse zaken Vartan Oskanjan had in Tbilisi over de wederzijdse relaties gesproken.

GEORGISCHE DELEGATIE ZOEKT WESTERSE INVESTERIKGEN

Ministers van het nieuwe Georgische kabinet zouden medio november 1998 op een tweedaagse conferentie in Londen aanwezig zijn om nieuwe investeringen in hun land te bespreken. Dat werd op 21 oktober 1998 in Londen door organisatoren van de conferentie bekendgemaakt. Privatisering in de Georgische energiesector zal investeringsmogelijkheden bieden. Ook zullen telecommunicatiebedrijven, aardgasdistributienetwerken en luchtvaartmaatschappijen worden geprivatiseerd.

(Vorige berichten pag. 700/2 e.v. - 1997)

ROEMENIË

BINNENLAND

KABINETSWIJZIGING

Op 2 december 1997 trad een kabinet aan waarin enkele nieuwe leden plaatsnamen. Sommigen waren niet aan een partij gebonden. De kabinetswijziging kwam voort uit algemene onvrede met het bestaande beleid.

Nieuwe ministers:
- Eerste vice-premier *Sorin* Botez
- Financiën: *Daniel* Daianu
- Gezondheid: Ion Victor *Bruckner*
- Hervormingen *Ilie Serbanescu*
- Industrie en handel *Mircea Ciumara* (meer *bevoegdheden)*
- Jeugd en Sport *Crin Antonescu*
- Onderwijs *Andrei* Marga
- Privatisering Valentzn *Ionescu*
- Water Bosbouw en Milieu *Sorin Frunzaverde*

Minister van Buitenlandse zaken neemt ontslag

Op 23 december diende de minister van Buitenlandse zaken Adrian Severin zijn ontslag in. Hij had zijn beschuldiging dat enkele politici en uitgevers samenwerkten met buitenlandse veiligheidsdiensten niet juridisch hard kunnen maken. Severin werd op 29 december opgevolgd door Andrei Plesu.

N

VERBANNE KONING MICHAEL BENOEMT TROONOPVOLGER

De verbannen koning Michael benoemde op 3 januari 1998 zijn oudste dochter tot troonopvolger, waarmee hij de traditie van enkel mannelijke opvolgers doorbrak. Hij werd door de huidige regeringsleiders op de republikeinse grondwet gewezen. Vijftig jaar geleden werd Michael gedwongen om af te treden en heeft sinds vorig jaar zijn staatsburgerschap weer terug. Opiniepeilingen tonen echter aan dat maar 15 procent van de 22 miljoen Roemenen de monarchie zou willen herstellen.

BASESCU GEEN MINISTER TRANSPORT

Op 7 januari 1998 werd een verzoekvan de sociaal-democraten om voormalig vice-president en lid van de Democratische Partij Traian Basescu weer te benoemen tot minister van Transport afgewezen. Basescu had zelf ontslag genomen in december 1997 nadat hervormingen uitbleven.

WET OP DE PRIVATISERING

Op 21 januari 1998 presenteerde premier Ciorbea een nieuwe wet op de privatisering. De belangrijkste punten waren:
- Het oprichten van een Ministerie van Privatisering.
- Het Fonds voor het Staatseigendom (FPS) wordt onderdeel van genoemd ministerie.
- Bestaande organisaties voor privatisering worden gereorganiseerd.
- Het garanderen van duidelijkheid bij het afsluiten van overeenkomsten en prijsbepalingen.
- Het standaardiseren van privatiseringsprocedures.
- Vakbonden krijgen zitting in het bestuur van de FPS.

De wet werd op 19 februari 1998 goedgekeurd door president Constantinescu. Het ging om de privatisering van 2.700 bedrijven,
Op 23 juni 1998 werden wijzigingen in de wet op de privatisering voorgesteld. Het zou gaan om wijzigingen in de samenstelling van de FPS en het aantal leden dat zou dalen van 17 naar 15. Minister van Privatisering Sorin Dimitriu bleef voorzitter van de FPS.

TREURNIS OM EXECUTIE CEAUSESCU

Op 26 januari 1998 treurden 200 leden van de Roemeense Arbeiderspartij (RA) van Ion Niculae om ex-dictator Ceausescu, die 80 zou zijn geworden als hij in 1989 niet zou zijn geëxecuteerd. De RA is een voortzetting van de Communistische Partij. Ondanks de lage levensstandaard en de moeilijkheden bij de overgang naar een vrije-markteconomie, verlangen nog maar weinig Roemenen terug naar de tijd van Ceausescu.

POLITIEKE CRISIS VOORBIJ

President Emil Constantinescu verklaarde op 30 januari 1998 dat de politieke crisis die ontstond nadat vijf sociaal-democratische ministers uit de regering stapten uit protest tegen de langzame hervormingen, weer voorbij is. De sociaal-democraten bleven de regering wel steunen in het parlement. De nieuwe regering (bestaande uit christen-democraten, liberalen en Hongaren) had vele taken te volbrengen: doorvoeren van hervormingen; binnenhalen van westerse financiële ondersteuning; nieuwe wetgeving tot stand brengen die buitenlandse investeringen mogelijk maken; de industrie herstructureren. De leider van de sociaal-democraten Petre Roman waarschuwde echter dat hun steun niet onvoorwaardelijk zou zijn. Op 10 februari 1998 werden vijf nieuwe ministers benoemd. Petre Roman verklaarde echter dat hij dit beschouwde als een voorlopige oplossing. Hij eiste nog steeds het aftreden van premier Victor Ciorbea. Ook op 29 januari 1998 hadden zij al het aftreden van de premier geëist. Ciorbea oogstte in 1996 aanvankelijk lof voor zijn hervormingen, maar al snel werd duidelijk dat hij weinig deed om het probleem

van de privatisering en de voormalige communistische industrie aan te pakken. De regeringscrisis diende snel bezworen te worden, omdat president Constantinescu met vertegenwoordigers van het World Economic Forum in Davos zou gaan praten en het IMF op 15 januari 1998 de financiële hulp had opgeschort.

BROER EX-DICTATOR VEROORDEELD

Op 30 januari 1998 werd de broer van ex-dictator Nicolae Ceausescu veroordeeld tot 11 jaar gevangenisstraf voor het onderdrukken van de anticommunistische opstand van 1989. Nicolae Andruta Ceausescu (74) werd 4 jaar geleden om gezondheidsredenen vrijgelaten. Tijdens de opstand kwamen meer dan duizend mensen om het leven.

ALLIANTIE VAN EXTREEM-RECHTS

Op 12 februari 1998 werd de 'Alliantie voor de Wedergeboorte van het Vaderland' gesloten tussen twee extreemrechtse groeperingen met als doel het omverwerpen van de verzwakte regeringscoalitie. Het ging om de Groot Roemeense Partij (PRM) van Corneliu Vadim Tudor en de burgemeester van Cluj, Gheorghe Funar. Zij wilden de industrie opnieuw nationaliseren en delen van de Oekraïne en Moldowa aan Roemenië toevoegen.

STAKINGEN IN GEZONDHEIDSZORG

Op 20 februari 1998 staakten en protesteerden werknemers uit de gezondheidszorg in verschillende steden voor hogere lonen. Geëist werd een loonsverhoging van 75 procent. Er lag een aanbod van de regering voor een verhoging met 30 procent. De staking was de eerste test voor de verzwakte regering. Op 25 juni 1998 werd besloten dat de staatspensioenen voor ongeveer 1.6 miljoen mensen zouden worden verhoogd door de pensioengerechtigde leeftijd op te trekken en een landelijk pensioenfonds op te richten.

HERVORMINGEN BIJ GEHEIME DIENST

Directeur van de Speciale Veiligheidseenheden (SPP)Anghel Andreescu verklaarde op 23 mei 1998 dat 369 mensen zouden worden ontslagen, oftewel een kwart van de medewerkers. De SPP bleek betrokken bij een omvangrijke sigarettensmokkel. Kolonel Gheorghe Trutulescu werd ervan beschuldigd dat hij de leidende figuur in de smokkel zou zijn. De SPP is een van de diensten die is voortgekomen uit de Securitate en belast met de veiligheid van Roemeense en buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders. De herstructurering werd goedgekeurd door de Supreme Defence Council. Deze raad gelastte ook de ontbinding van een andere veiligheidsdienst de UM 0215, omdat deze te nauwe banden onderhield met de 'voormalige politieke politie'. De UM 0215 zou worden vervangen door twee andere diensten waarvan een de corruptie aan moet pakken en de ander de georganiseerde misdaad. Roemenië stond bekend als het centrum voor de georganiseerde misdaad op de Balkan.

'Belangrijk bewijsmateriaal vernietigd'

Op 24 juni 1998 maakte de Roemeense Inlichtingendienst (SRI) bekend dat met de vernietiging van dossiers uit de archieven van de Securitate, tijdens en direct na de opstand van 1989, belangrijke bewijzen verloren zijn gegaan. Al voor 15 maart 1973 waren 127.393 dossiers vernietigd en tussen december 1989 en maart 1990 werden 1.878 dossiers gestolen en werden nog eens 27.306 dossiers vernietigd. Er zijn nu nog enkele dossiers van voormalige partijleden overgebleven. Een op de vier van de 23 miljoen Roemenen zou voor de Securitate hebben gewerkt. Er is tot nu toe nog maar weinig bekend over gebeurtenissen uit de communistische periode waarin twee miljoen mensen werden vermoord, gevangen gezet of werden verbannen.

Ministers hebben geen Securitateverleden

Op 6 juli 1998 werd bekend gemaakt dat, behalve minister van Financiën Daianu die verklaarde in de jaren '80 voor de buitenlandse veiligheidsdienst gewerkt te hebben, geen van de kabinetsleden of de president een Securitateverleden hadden. Dit bericht moest het wantrouwen bij de bevolking aangaande politici en staatsorganen wegnemen.

VERANDERINGEN IN WETGEVING

Op 25 mei 1998 werd een wet op de Centrale Bank van Roemenië (BNR)aangenomen die voldeed aan de richtlijnen van het verdrag van Maastricht uit 1992. Het maakte de Centrale Bank onafhankelijkvan staatsinstituties, uitgezonderd het parlement. De directeur zou voortaan voor zes jaar worden benoemd in plaats van acht.

Nieuwe homowet afgewezen

Op 30 juni 1998 verwierp het Roemeense parlement een voorstel om homoseksuele contacten niet langer strafbaar te stellen, waarmee ze zich op een lijn hadden kunnen stellen met de Europese wetgeving. De afwijzing leverde direct kritiek op van de Europese Raad en iokale mensenrechtenorganisaties. Deze wezen er ook op dat de afwijzing negatieve gevolgen kan hebben op de kansen op Roemeens lidmaatschap bij de EU en de NAVO.

Lastenvet blijft in stand

Journalisten en mensenrechtengroeperingen hebben op 5 augustus 1998 hun afkeuring geuit over het in standhouden van de wet tegen laster die nog stamt uit de communistische tijd. Journalisten werden twee maal veroordeeld voor het schrijven van kritische stukken over locale politici.

RECHTEN VAN MIJNWERKERS BEVOCHTEN

Op 15 juli 1998 verklaarde Mirzon Cozma, de leider van de mijnwerkers die was opgepakt. vrijgelaten en vervolgens Boekarest niet meer in mocht. dat hij zich zou blijven inzetten voor de rechten van de mijnwerkers. Hij had 18 maanden vastgezeten voor zijn rol in de rellen van 1991 die leidde tot de val van de eerste niet-communistische regering. Hij is nu kandidaat voor de extreem-rechtse PRM voor de verkiezingen van 2000. Leden van een andere vakbond kondigden acties aan om de regering te dwingen de belofte om werkloze mijnwerkers aan werk te helpen, na te komen.

MINISTER VAN FINANCIËN OVERLEEFT DEBAT

Minister van Financiën Daniel Daianu overleefde op 30 juli 1998 een debat over zijn beleid. Hij verzette zich tegen de aankoop van 96 helikopters uit de VS die voor een deel in Roemenië zouden worden geproduceerd en werd door andere ministers aangevallen, omdat hij inefficiënt zou zijn en een obstructiepolitiek zouvoeren.

OPENING HONGAARSE UNIVERSITEIT BETWIST

Minister van onderwijs Andrei Marga zei op 30 juli 1998 dat het openen van een universiteit voor de Hongaarse minderheid in Cluj in Transsylvanië een ernstige vergissing zou zijn. Het zou de

afscheiding van deze minderheid van 1.6 miljoen mensen in de hand werken. In de jaren '50 werd de Hongaarstalige universiteit in deze stad gesloten door de toenmalige overheid. De kwestie heeft de relatie tussen Roemenië en Hongarije mede doen verslechteren. Een commissie in Boekarest moest voor oktober een beslissing nemen.
Op 30 september 1998 besloten de Hongaarse kabinetsleden hun posten nog niet op te geven nadat er toezeggingen waren gedaan voor een Hongaarstalige universiteit. Na nieuwe dreigementen om uit de regering te stappen, werden er toezeggingen gedaan om een Hongaars-Duitstalige universiteit te openen. Er woont een Duitse minderheid van 100.000 mensen in Roemenië.

HERZIENE BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 5 september 1998 kondigde minister Daianu de goedkeuring van de herziene begroting over 1998 aan. Er zouden bezuinigingen van 7.500 miljard Lei (ongeveer 1,7 miljard gulden) worden doorgevoerd en de belastingen zouden worden verhoogd. Dit gebeurde na besprekingen tussen de coalitiepartijen in het Cotrocenipaleis van president Constantinescu.

NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN

De nieuwe minister van Financiën Traian Remes van de Liberale Partij kondigde op 28 september 1998 een programma van 24 punten aan om de belastingen te herstructureren. Remes verving een week eerder Daniel Daianu die in het Westen werd gezien als de hervormer van het kabinet. De benoeming van Remes was volgens analisten een politieke stap. Daianu miste een machtsbasis doordat hij de onvoorwaardelijke steun van een partij ontbeerde. Hij werd tot voor kort gesteund door de Liberale Partij maar die beschuldigde hem er wel van tekort te schieten bij hervormingen binnen zijn eigen ministerie. Remes is partijleider in zijn eigen district.

BUITENLANDSE ZAKEN

SAMENWERKINGSVERDRAG

Op 14 januari 1998 sloten Roemenië en de Joegoslavische Federatie een samenwerkingsverdrag voor de bestrijding van smokkel, het overtreden van douaneregels en het terugdringen van illegale handel. Hoofd van de Roemeense douane Nini Sapunaru verklaarde dat Roemenië met alle buurlanden dergelijke samenwerkingsverdragen wil sluiten.

MOLDAWA BETAALT NIET MEE AAN KERNCENTRALE

De president van Moldawa Petru Licinschi verklaarde op 21 februari 1998 tijdens een bezoek aan Roemenië dat zijn land geen financiële bijdrage zou leveren aan de tweede Roemeense ke ncentrale Cernavoda. De centrale was een van de grootste projecten van ex-dictator Ceausescu en zou in totaal ongeveer 1.4 miljard dollar moeten kosten. Andere projecten die Licinschi en Constantinescu bespraken waren de bouw van een gaspijplijn en de opening van twee Roemeense banken in Moldawa. Vereniging met dit land, waarvan tweederde van de bevolking Roemeens is, heeft in Roemenië maar weinig steun.

DIPLOMATEN IN BONN ONTSLAGEN

Op 7 mei 1998 werden de diplomaten Constantin Parascu en Gheorghe Stanescu in Bonn ontslagen omdat ze valse paspoorten afgaven aan criminele organisaties die in Duitsland actief waren. Kolonel Tudor Jan, hoofd van de organisatie binnen de politie die de georganiseerde misdaad moet bestrijden, werd ook ontslagen omdat hij de leiders van de bende in Duitsland had gewaarschuwd dat de politie hen op het spoor was.

PRESIDENT ZOEKT FINANCIËLE STEUN IN CANADA

President Constantinescu bezocht Canada op 29 mei 1998 om te praten over mogelijkheden om de kerncentrale, die moest worden gebouwd naar Canadees ontwerp, te financieren. Hij hoopte hiermee de handel tussen de twee landen te stimuleren. Ook wilde Roemenië graag een openlijke steunbetuiging van Canada voor zijn pogingen om NAVO-lid te worden. Er ontstond een debat of er nog eens 750 miljoen dollar moest worden geïnvesteerd, maar van officiële zijde werd tegengeworpen dat er dan 650 miljoen dollar weggegooid zou zijn die al in de bouw is gestoken. Bovendien bespaarde de andere kerncentrale al 100 miljoen dollar per jaar aan te importeren energie. Met Canada was al eerder voor 200 miljoen dollar aan contracten afgesloten.

ROEMEENSE VLUCHTELINGEN

Frankrijk kondigde op 6 juli 1998 aan dat Roemenen die de laatste tijd in grote getale naar het land kwamen. niet langer politiek asiel zouden krijgen. Officiële Roemeense cijfers hebben laten zien dat de emigratie, gekoppeld aan de dalende geboortecijfers en stijgende sterftecijfers de bevolking met een miljoen heeft doen afnemen.
(Vorigeberichtenpag. 29/1 e.v. - 1998)

RUSSISCHE FEDERATIE

BINNENLAND

POLITIEKE VERWIKKELISGEN

Nieuw kernkabinet geformeerd

Een regeringswoordvoerder liet begin oktober 1998 weten dat premier Primakov een kernkabinet had geformeerd. Als leden van dit presidium werden genoemd: Primakov, de zes vice-premiers en de ministers van Financiën, Defensie: Buitenlandse zaken, Binnenlandse zaken: Economische zaken en Privatisering. Het presidium hield zich bezig met de bestudering van een ontwerpplan van eerste vice-premier Joeri Masljoekov ter bestrijding van de economische crisis.

Staatsdoema voelt Russische crisis

Op 1 oktober voelde de Staatsdoema zelf ook de economische crisis. De verwarming was uit en de papiervoorraden in het gebouw waar dagelijks twee ton papier gebruikt wordt, waren op. Kopieerapparaten werkten ook niet. Op sommige toiletten in het gebouw was geen zeep en papier meer, omdat de Staatsdoema zelf zijn schulden aan leveranciers niet had voldaan. Nikolaj Trosjkin, chef van de staf van de Doema, zei dat de regering had nagelaten tweehonderd miljoen roebel (toen ongeveer vijfentwintig miljoen gulden) naar het parlement over te maken om uitstaande schulden te voldoen. Leiders in de Doema dreigden dezelfde dag nog minister van Financiën Michail Zadornov een proces aan te doen vanwege de uitgebleven betalingen. Zij trokken hun dreigement een dag later in toen hen was toegezegd dat de problemen snel zouden worden opgelost.

Dag van nationaal protest

Tijdens de dag van nationaal protest tegen de economische crisis en het regeringsbeleid op 7 oktober was de opkomst over het algemeen minder groot dan verwacht. In Moskou kreeg de radicale communistische groep van Viktor Anpilov niet genoeg mensen bij elkaar

voor een grote demonstratie. Er liepen wel tienduizenden stakende arbeiders mee in een betoging in de hoofdstad. Tijdens een betoging van ongeveer achtduizend mensen in Koersk, zo'n kleine vijfhonderd kilometer ten zuiden van Moskou, werd vooral kritiek geuit op gouverneur Alexander Roetskoj, die in 1996 is gekozen. In het conflict tussen president Jeltsin en het parlement in 1993 stond Roetskoj tegenover de president.

Jeltsin beperkt protesten

President Jeltsin ondertekende op 20 oktober een decreet waarmee hij de duur van massale protesten in de hoofdstad aan banden legde. 'Massaprotesten' werden in de hoofdstad verboden tussen 22.00 uur en 7.00 uur. Protesten mogen ook niet langer dan vijf dagen duren. Het decreet is van toepassing op bijeenkomsten, demonstraties en picketlines.

Federatieraad verwerpt motie tegen Jeltsin

De Federatieraad, vergelijkbaar met de Nederlandse Eerste Kamer, venvierp op 14 oktober een niet-bindende motie waarin om het aftreden van president Jeltsin werd gevraagd. Slechts 79 leden van de in totaal 178 stemden voor, 18 stemden tegen en 10 onthielden zich. De overige leden namen niet aan de stemming deel.

Staatsdoema overweegt impeachment

Het persbureau ItarTass meldde drie dagen later dat de Staatsdoema overwoog in november over de impeachment van de president te stemmen. Staatsdoemavoorzitter Gennadi Seleznjov had volgens het persbureau gezegd dat men zich zou concentreren op drie punten van aanklacht tegen de president: diens rol bij de oorlog in Tsjetsjenië, het uiteenjagen van het opstandige parlement in 1993 en het uiteenvallen van de Sowjet-Unie in 1991. Oorspronkelijk waren er vijf punten van aanklacht. Impeachment is volgens de Russische grondwet een zeer omslachtige procedure, waarover tal van organen en instanties zich moetenuitspreken.

Medewerker voorzitter Staatsdoema neergeschoten

Michail Osjerov, medewerker van de voorzitter van de Staatsdoema Gennadi Seleznjov, werd op 16 oktober door een onbekende in St.Petersburg neergeschoten. Hij werd met zware verwondingen in een ziekenhuis opgenomen.

Jeltsin en Primakov geen kandidaten voor presidentschap

President Jeltsin en premier Primakov verklaarden beiden op 20 oktober tegenover journalisten dat zij geen kandidaten zouden zijn voor het presidentschap in 2000.

Hervormingsgezinde Christenko bij Financiën

De voormalige eerste vice-premier Viktor Christenko is benoemd tot eerste vice-minister van Financiën, zo werd op 28 oktober 1998 bekendgemaakt. Hij was eerder vice-premier onder Sergej Kirijenko.

ECONOMISCHE ZAKEN

REGERING BETAALT SALARISSEN UIT

Op 1 oktober 1998 voerde de regering grote betalingen uit om hiermee een deel van de achterstallige lonen en soldij te kunnen betalen. Premier Primakov zei dat er 1,4 miljard roebel (op dat moment ongeveer 155 miljoen gulden) aan het leger was uitgekeerd. Ook de beurzen voor studenten voor de maand september waren betaald. Vierhonderd miljoen roebel aan subsidies is volgens Primakov overgedragen aan de kolenindustrie. Onduidelijk was uit welke overheidsfondsen deze betalingen waren gefinancierd.
Enkele dagen later herhaalde Primakov nog eens in een toespraak voor de televisie dat buitengewone maatregelen zouden worden genomen om de financiële crisis te bezweren. Achterstallige lonen en pensioenen zouden volgens hem tot de laatste kopeke worden betaald. Hij deed zijn uitspraken aan de vooravond van een grote landelijke protestdag tegen achterstallige lonen en pensioenen op 7 oktober.
Vice-premier Valentina Matvijenko zei in een aparte toespraak dat het bedrag aan achterstallige pensioenen per 1 oktober 30,5 miljard roebel bedroeg. Zij zei ook dat harde maatregelen zouden worden genomen tegen bedrijven die te weinig hebben bijgedragen aan de pensioenfondsen, zoals het elektriciteitsbedrijf OES en het gasbedrijf Gazprom. Die achterstallige betalingen beliepen per 1 september meer dan 110 miljard roebel.
Vanaf september nam de schuld met vijf procent toe tot 88 miljard roebel. De achterstand bij de federale en regionale autoriteiten, die ongeveer een kwart van alle lonen moeten betalen, nam twee keer zo snel toe als die van de private sector.

KRITIEK OP NIEUWE ECONOMISCHE PLANNEN

Diverse westerse commentatoren in Moskou hadden begin oktober 1998 kritiek op het ontwerp van een economisch plan van eerste vice-premier Joeri Masljoekov, dat in een Russische krant was afgedrukt. Een van hun bezwaren tegen het plan was dat het beoogde de crisis te bestrijden door meer staatsbemoeienis met de economie, in plaats van nadruk op de markt te leggen. De staatsbemoeienis bleek volgens de commentatoren uit voorstellen van de Centrale Bank de roebel strikt te controleren, uit staatscontrole op de industrie en de regulering van prijzen van de belangrijkste levensmiddelen. Premier Primakov ontkende op 3 oktober krachtig het bestaan van regeringsplannen de roebel strikt te controleren en de industrie deels opnieuw te nationaliseren.

GAZPROM WIL SCHULDENPROBLEEM AANPAKKEN

De gasgigant Gazprom verklaarde bij monde van voorzitter Rem Vjachirev op 6 oktober 1998 dat men met plannen zou komen om de problemen met debiteuren en met de eigen schulden op te lossen. Vjachirev zei tijdens een conferentie over de Russische gasindustrie dat in de eerste helft van 1998 slechts 46 procent van het geld dat Gazprom had moeten ontvangen, was binnengekomen. Omdat eerst buitenlandse schuldeisers tegemoet wordt gekomen, wordt slechts 10 procent van de binnenlandse schuld afbetaald. Vjachirev zei dat Russische debiteuren Gazprom 102 miljard roebel schuldig waren. Veertig procent daarvan kwam voor rekening van het elektriciteitsbedrijf OES.

ECONOMISCH BELEID REGERING PRIMAKOV ONDUIDELIJK

Midden oktober 1998, een maand na het aantreden van de regering Primakov, was er nog steeds grote onduidelijkheid over haar economisch beleid. In zijn regering zitten ministers met uiteenlopende opvattingen over de bestrijding van de crisis. Waar de premier zelf economisch staat, is ook onduidelijk. Eerste vice-premier Joeri Masljoekov is een communist. Een plan ter bestrijding van de crisis dat naar de media uitlekte, bevatte diverse elementen die de rol van de staat aanzienlijk zouden vergroten.

Minister van Financien Zadornov staat daarentegen weer bekend om zijn hervormingsgezinde ideeën

POGINGEN VOEDSELCRISIS AF TE WENDEN

Rusland heeft maatregelen overwogen om een dreigende voedselcrisis in de komende winter af te wenden, zo liet vice-premier Gennadi Koelik op 13 oktober 1998 in Moskou weten. Er dreigden voedseltekorten omdat door de sterke devaluatie van de roebel de import van voedsel onbetaalbaar was geworden. Een derde van al het voedsel in Rusland wordt geïmporteerd. Koelik zei dat er voedselhulp aan Rusland was aangeboden door de EU. Hij zei dat door dergelijke hulp niet alleen Rusland zou worden geholpen. maar ook de donors, omdat zij te maken hadden met overschotten die de prijzen laag houden.
Ruim twee weken later liet minister van Landbouw Viktor Semjonov op een persconferentie in Moskou weten dat hij niets wist van een verzoek van de regering om voedselhulp uit het buitenland. Hij zag ook geen gevaar van voedseltekorten. Terwijl hij sprak, arriveerde er een delegatie van het Amerikaanse ministerie van Landbouw in Moskou voor gesprekken die volgens het persbureau RIA ook mogelijke voedselleveranties tot onderwerp zouden hebben. Semjonov zei dat misschien wel humanitaire hulp nodig zou zijn voor afzonderlijke regio's en sommige sectoren van de bevolking.

CRISISPLAN GOEDGEKEURD

De regering keurde op 31 oktober 1998 een plan goed ter bestrijding van de economische crisis, dat beoogde de rol van de staat in de economie te vergroten. Het IMF had het plan eerder afgekeurd. Op 30 oktober was een delegatie van het IMF uit Moskou vertrokken na tiendaags overleg over de crisis, zonder Rusland nieuwe kredieten toe te zeggen. Premier Primakov zei dat er nog amendementen in het plan, dat begin november officieel zou worden gepubliceerd, moesten worden aangebracht. Het grootste deel van het plan was al naar de Russische media uitgelekt.

BUITENLANDSE ZAKEN

SCHIETINCIDENTEN AAN GRENS VAN TADZJIKISTAN

Russische grenstroepen schoten op 1 oktober 1998 drie mensen dood die illegaal probeerden vanuit Afghanistan de grens met Tadzjikistan over te steken. Het incident gebeurde ongeveer tweehonderd kilometer ten zuiden van de Tadzjiekse hoofdstad Doesjanbe. Meer dan twintigduizend Russische grenstroepen zijn ingezet ter bewaking van de grens met Tadzjikistan.
Drie weken later werden twee mannen aan de grens met Afghanistan doodgeschotennadat zij op waarschuwingsschoten met eigen vuur hadden gereageerd. Eén persoon werd gevangengenomen. De schietpartijen vonden bij twee verschillende grensposten plaats.

VICE-PREMIER WIL STRATEGISCHE STRIJDKRACHTEN MODERNISEREN

De communistische vice-premier Joeri Masljoekov verklaarde op 6 oktober 1998 dat Rusland er niet langer duizenden kernkoppen op na kon houden. De strategische raketstrijdkrachten moesten worden gestroomlijnd en gemoderniseerd. Masljoekov zei dat er haast moest worden gemaakt met START2, START3 en andere verdragen met de Verenigde Staten over wapenbeperking. Hij verklaarde dat Rusland in 2010 nog maximaal enkele honderden kernkoppen zou kunnen hebben. Het START2 verdrag tussen de VS en Rusland moet nog steeds door het Russische parlement worden geratificeerd.

BROER VAN MILOSEVIC AMBASSADEUR IN RUSLAND

De Joegoslavische ambassade in Moskou maakte op 13 oktober 1998 bekend dat de broer van de Joegoslavische president Slobodan Milosevic, Borislav Milosevic, tot ambassadeur in Moskou was benoemd.

RUSLAND EN BJELAROES VERSTERKEN MILITAIRE SAMENWERKING TEGEN NAVO

De ministers van Defensie van Rusland en Bjelaroes verklaarden op 17 oktober 1998 de militaire samenwerking tussen hun twee landen te zullen versterken in reactie op de uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting. De minister van Defensie van Bjelaroes, Alexander Tsjoemakov, ontmoette in Moskou zijn Russische collega Igor Sergejev. Premier Primakovliet weten dat de banden tussen de twee staten ook op andere terreinen zullen worden aangehaald. Een douane-unie bestaat er al.

OLIEMAATSCEIAPPIJEN TEGEN TURKSE ROUTE VOOR KASPISCHE OLIE

Een consortium van internationale oliemaatschappijen zou op het punt staan zich uit te spreken tegen de aanleg van een oliepijplijn van het Azerbajdzjaanse deel van de Kaspische Zee naar de Turkse Middellandse Zeehaven Ceyhan. Dat werd op 21 oktober 1998 in Moskou vernomen uit bronnen die van het project op de hoogte waren. De aanleg van de oliepijplijn naar Ceyhan leek zeer onwaarschijnlijk, ook al werd dat project krachtig gesteund door de regeringen van Azerbajdzjan, de Verenigde Staten en Turkije. Het Azerbaijan International Oil Consortium (AIOC) zou voorstander zijn van een veel goedkopere pijplijn van Azerbajdzjan naar de Georgische Zwarte Zeehaven Soepsa. Een andere mogelijkheid is een verbinding met de Russische Zwarte Zeehaven Novorossiisk, waar al een pijplijn met een geringe capaciteit naar toeloopt,

TURKIJE WIL VAN RUSLAND UITLEVERING OCALAN

De Turkse premier Mesut Yilmaz deed op 22 oktober 1998 een beroep op Rusland de voortvluchtige Koerdische guerrillaleider Abdullah Öcalan uit te leveren. Turkije meende dat Ocalan zich al meer dan een week in Moskou ophield, nadat hij uit Syrië was gevlucht. Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken in Moskou zei niet over informatie te beschikken dat de Koerdische leider zich in Rusland bevond. Een dag later zegde het ministerie toe te onderzoeken of Ocalanmogelijk in Rusland was.

VICE-PREMIER MASLJOEKOV ONTMOET EU-AMBASSADEURS

Eerste vice-premier Joeri Masljoekov had op 26 oktober 1998 in Moskou een ontmoeting met EU ambassadeurs in de Zweedse ambassade. Een Russische woordvoerder zei dat de economische toestand in Rusland en relaties met de EU gespreksthema's waren geweest. De ontmoeting kwam aan de vooravond van een reis van premier Primakov naar Wenen voor een conferentie van de EU. Primakov ging in plaats van president Jeltsin die van zijn artsen rust voorgeschreven had gekregen.

BESPREKINGEN OVER TERUGTREKKING TROEPEN UIT DJNESTRIË

Russische en Moldowaanse leiders bespraken op 30 oktober 1998 in Moskou de verdere terugtrekking van Russische troepen uit het gebied Djnestrië in Moldowa. Premier Primakov en zijn Moldowaanse collega Ion Ciubuc onderstreepten in een

gezamenlijke verklaring de noodzaak om te komen tot 'een snellere politieke regeling van het conflict in Djnestrië'. Volgens schattingen waren er nog 3.500 Russische troepen in het gebied.

TSJETSJENIË

MASCHADOV ONTSLAAT REGERING

President Maschadov ontsloeg op 1 oktober 1998 de voltallige regering en negeerde daarmee oproepen van zijn vroegere medestrijders tegen de Russische interventie om zijn aftreden. Volgens een woordvoerder in de hoofdstad Grozny was de regering door Maschadov persoonlijk over het ontslag ingelicht. Het was onduidelijk wie van de ontslagen ministers mogelijk in een nieuwe regering zou terugkeren. Maschadov had een dag eerder op de televisie gezegd dat sommige ministers voor de rechter konden komen wegens corruptie. Enkele honderden ongewapende burgers eisten op de dag van het ontslag in Grozny het aftreden van Maschadov.

NEGEN RUSSISCHE SOLDATEN IN TSJETSJENIË VRIJGELATEN

In Tsjetsjenië zijn op 11 oktober 1998 negen Russische soldaten vrijgelaten. Zij waren in het afgelopen jaar op Russische grondgebied, dat grenst aan de opstandige republiek, ontvoerd. Volgens een woordvoerder van het Russische ministerie van Defensie worden nog steeds zo'n vierhonderd Russische soldaten in Tsjetsjenië vastgehouden. Men probeert hen tegen Tsjetsjeense gevangenen in Rusland uit te wisselen.
Een week later werden veertien soldaten vrijgelaten na een langdurige gevangenschap. De magnaat en politicus Boris Berezovski had over de vrijlating onderhandeld.

ONTVOERDE RUSSISCHE ONDERHANDELAAR MISSCHIEN VRIJ

De Russiscne presidentiele onderhandelaar Valentin Vlasov, die in mei 1998 in Tsjetsjenië was ontvoerd, is naar Dagestan overgebracht en zou misschien spoedig worden vrijgelaten. Zo werd bericht op 18 oktober 1998. Dat was volgens Interfax verklaard door Soepjan Achmadov, plaatsvervangend chef van een speciale anti-ontvoeringseenheid van het Tsjetsjeense ministerie van Binnenlandse zaken. De chef van de afdeling, Sjaid Bargisjev, en twee van diens lijfwachten raakten een week later zwaar gewond bij een bomaanslag op zijn auto die vlak buiten het hoofdkwartier van zijn dienst plaatsvond.

DOEDAJEV ZOU IN LEVEN ZIJN

Een lid van de Russische Staatsdoerna, Alexej Mitrofanov, verklaarde op 28 oktober 1998 tijdens een persconferentie in Moskou dat de voormalige Tsjetsjeense president Dzjochar Doedajev nog in leven was en misschien in Istanboel verbleef. Doedajev, van wie werd aangenomen dat hij in 1996 tijdens de Tsjetsjeense oorlog was omgekomen, had volgens Mitrofanov zijn dood geënsceneerd en was op die manier uit Tsjetsjenië ontsnapt. Mitrofanov gaf geen bronnen voor zijn verhaal. Hij is een parlementslid voor de Liberaal Democratische Partij van Vladimir Zjirinovski.

NIEUWE TSJETSJEENSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

President Maschadov benoemde op 30 oktober 1998 een nieuwe minister van Buitenlandse zaken ter vervanging van Movladi Oedoegov, die tijdens de oorlog met Rusland een sleutelrol speelde in de Tsjetsjeense propaganda. De nieuwe minister werd Alchjad Idigov, die enkele dagen eerder al met Maschadov naar Vladikavkaz was gereisd voor een ontmoeting met premier Primakov.

PRIMAKOV ONTMOET TSJETSJEENSE PRESIDENT

Terwijl president Jeltsin steeds meer uit de publiciteit verdween vanwege zijn slechte gezondheid, trad premier Primakov steeds meer op de voorgrond. Op 29 oktober 1998 had hij in de Zuid-Russische stad Vladikavkaz een ontmoeting met de Tsjetsjeense president Aslan Maschadov, nadat hij enkele dagen daarvoor in Wenen overleg had gepleegd met de EU. Primakov en Maschadov zeiden tijdens een persconferentie in Vladikavkaz dat zij maatregelen waren overeengekomen om de sterk toegenomen criminaliteit in Tsjetsjenië te bestrijden.
(Vorige berichten pag. 617/2 e.v. - 1998)

ISRAËL

UITVOERING OSLO-AKKOORDEN BLIJFT STAGNEREN

De sinds maart 1997 stagnerende uitvoering van de vredesakkoorden van Oslo die Palestijnen en Israëliërs in 1993 ondertekenden, leek in de eerste negen maanden van 1998 ondanks vele bemiddelingspogingen niet vlot te trekken.

Op 7 januari 1998 gaf het Israëlische kabinet toestemming om 574 huizen te bouwen in de joodse nederzetting Efrat op de Westelijke Jordaanoever, niet ver van de door de Palestijnen bestuurde stad Bethlehem.
Op dezelfde dag arriveerde de Amerikaanse gezant Dennis Ross in Jeruzalem voor een nieuwe bemiddelingspoging. Hij sprak met Jasser Arafat, voorzitter van het Palestijnse Nationale Gezag (Palestine National Authority) en premier Benjamin Netanyahu. Hun woordvoerders zeiden later dat het overleg 'vruchteloos' was geweest. Ross ging op 9 januari onverrichter zake terug naar de VS.

Ter voorbereiding van een overleg in Washington met de Amerikaanse president Bill Clinton vergaderde het Israëlische kabinet op 14 januari over een mandaat voor Netanyahu. Uiteindelijk besloot de regering de premier 'niet vast te pinnen op een vast percentage land' dat aan de Palestijnen teruggegeven zou worden. Daarbij presenteerde het kabinet een lijst van twaalf bladzijden van gebieden op de Westelijke Jordaanoever die van 'nationaal levensbelang' waren voor Israël. Deze terminologie suggereerde dat over die gebieden niet te onderhandelen viel. Het betrof vooral stukken land aan de west- en oostgrens van de Westelijke Jordaanoever, voorts gebieden die volgens het kabinet van historisch of militair belang waren, de zone rond Jeruzalem en gebieden waar al joodse kolonisten woonden.
De Amerikaanse regering reageerde 'verrast' op de bekendmaking van de lijst en stelde dat deze zet niet erg bevorderlijk was voor de diplomatie.

EU wil grotere invloed

Door deze lauwe reactie van Washington voelde de Europese Unie zich geroepen een grotere politieke rol in het vredesproces op te eisen. De EU-landen hebben de afgelopen vijf jaar ongeveer tweederde van alle economische hulp aan de Palestijnse gebieden voor hun rekening genomen. De economische situatie was echter ondanks miljardensteun niet verbeterd. Zo was de werkloosheid sinds 'Oslo' verdubbeld tot 42 procent. In Brussel concludeerde Eurocommissaris Manuel Marin op 16 januari dat het tijd werd dat 'de grootste

aandeelhouder een plaats in de directie' toebedeeld kreeg. Marin zei dat de Europese Commissie al in december een voorstel had aangenomen om de politieke invloed van de EU op de uitvoering van de Oslo-akkoorden te vergroten, maar dit niet openbaar had gemaakt uit vrees bemiddelaar Ross in de wielen te rijden. Nu zou de Commissie het voorstel echter ter discussie doorsturen naar de EU-ministers van Buitenlandse zaken.

Amerikaanse bemiddeling leidt niet tot doorbraak

Van 21 tot 23 januari voerde president Clinton een reeks gesprekken in Washington met Netanyahu en Arafat, maar er kwam geen doorbraak. Ook gesprekken die Albright op 1 februari in Israël voerde met de twee politieke leiders, brachten geen oplossing.
De Amerikaanse regering haalde haar voorstel echter niet van tafel. De essentie daarvan was dat de Israëlische regering nog eens minstens tien procent van de Westelijke Jordaanoever aan het Palestijns Gezag zou overdragen. De Palestijnen hadden gevraagd om minstens dertig procent. Ook stelden de Amerikanen voor de terugtrekking van de Israëlische troepen gefaseerd te laten verlopen, en de derde en laatste fase uit te stellen tot het moment dat over een definitieve vredesregeling onderhandeld zou worden. De Palestijnen zouden in de tussentijd harder aan hun veiligheidsapparaat moeten werken om terroristische aanslagen op joodse kolonisten en in Israël te voorkomen.

Op 24 januari beklaagde sjeik Ahmed Yassin, de geestelijke leider van de islamitische Hamas-beweging, zich op de Israëlische televisie over de zware repressie in de gebieden onder Palestijns bestuur. In een interview zei hij dat de Palestijnse politie een ware 'klopjacht' op Hamas-militanten was begonnen en dat de politie zelfs de kantoren van liefdadigheidsorganisaties van Hamas had gesloten, die onder de Israëlische bezetting normaal hadden mogen functioneren.

Direct na het overleg in Washington bezocht voorzitter Arafat op 24 en 25 januari 1998 koning Hassan van Marokko, president Zeroual van Algerije, de Tunesische president Zine Abidine Ben Ali en de Egyptische president Moebarak. Arafat probeerde steun te verwerven voor het idee van een Arabische top. Op 27 januari kondigde hij na overleg met zijn kabinet aan niets te voelen voor het Amerikaanse voorstel om de Israelische troepenterugtrekking uit te stellen Hij wilde vasthouden aan het tijdpad dat daarvoor is vastgelegd in de Oslo-akkoorden

PLO **schrapt omstreden artikel vooralsnog niet**

Een steen des aanstoots in de onderhandelingen bleef het PLO-Handvest. Op 31 januari besloot het Uitvoerend Comité van de PLO geen verdere actie te onderncincn om het omstreden artikel in het Handvest waarin de PLO zegt te streven naar vernietiging van de staat Israël; te schrappen. De PLO nam hierover al in 1996 een resolutie aan, een manoeuvre die door de Israëlische Arbeiderspartij en de Amerikaanse regering destijds als afdoende werd beschouwd. De regering-Netanyahu stond er echter op dat de clausule definitief geschrapt zou worden. Pas als aan deze voorwaarde zou zijn voldaan, was Israël bereid meer land terug te geven.

Britse minister bezoekt Har Homa

Op 17 maart belegde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een spoedzitting om de voortgaande huizenbouw in de door Israël bezette gebieden te bespreken. De zitting viel samen met een bezoek van de Britse minister van Buitenlandse zaken Robin Cook aan Israël. Cook stond erop een bezoek te brengen aan de Israëlische nieuwbouwwijk Har Homa, in bezet gebied ten zuiden van Jeruzalem, om de situatie met eigen ogen te aanschouwen. De bouw van 6.500 huizen daar, die in 1996 begon, werd internationaal veroordeeld maar niettemin voortgezet. Volgens de Israelische regering liet Cook zich in Har Homa, tegen zijn belofte in, voorlichten door Palestijnse functionarissen, wat de Britse minister ontkende. Het bezoek van Cook aan Har Homa leidde ertoe dat premier Netanyahu uit verontwaardiging een diner met de minister annuleerde.

Op 25 maart sprak de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, de Israëlische Raad voor Buitenlandse zaken toe. Hij zei bij die gelegenheid dat de klachten van de Palestijnen 'niet uit de lucht komen vallen'. De Palestijnen wezen er terecht op, aldus Annan, dat de Israeliërs 'hun verplichtingen onder de Oslo-akkoorden traag nakwamen en aan de uitvoering ervan voorwaarden hadden gesteld' die de Oslo-akkoorden nooit genoemd hadden.

Een doorbraak leek bereikt te zijn op 3 april toen het Palestijns Gezag aankondigde in principe in te stemmen met de Amerikaanse voorstellen De Amcrikaanse gezant Dennis Ross was toen vier dagen in het Midden-Oosten geweest Een anonieme zegsman van het Palestijnse bestuur zei dat men wel van Ross verwachtte dat hij de voorstellen schriftelijk zou bevestigen Israël voerde daarna intensief campagne om de voorstellen openbaar te maken en werd daarin gesteund door 81 Amerikaanse senatoren die begin april een beroep op Clinton deden om Israël niet in het openbaar onder druk te zetten

Israëlische vredesgroepen vragen om buitenlandse druk op Netanyahu

Negen Israëlische vredesgroepen, waaronder Vrede Nu, Bat Shalom en Rabbijnen voor Mensenrechten, deden op 8 april een beroep op de Amerikaanse regering en de Europese Unie om de regering-Netanyahu onder druk te zetten de vredesakkoorden uit te voeren. De premier vond het verzoek om buitenlandse pressie een 'beschamende' vertoning. De groepen hadden in enkele brieven uiting gegeven aan hun vrees dat de VS hun handen van Israël zouden aftrekken. Daarover deden al weken geruchten de ronde.

De Amerikaanse gezant Dennis Ross liet op 9 mei na drie gespreksrondes met premier Netanyahu en een onderhoud met president Weizman weten dat een geplande top half mei in Washington niet zou doorgaan, omdat hij geen overeenstemming met de premier had kunnen bereiken over de Amerikaanse voorstellen.

Informele gesprekken tussen Israël en Syrië

Een woordvoerder van de Amerikaanse Rice-universiteit in Houston maakte op 3 juni 1998 bekend dat Israëliërs en Syriërs informele gesprekken voerden in het James Baker Institute for Public Policy aan de universiteit. Al bijna twee jaar waren er geen officiële contacten op hoog niveau tussen de twee staten geweest. Aan de gesprekken namen onder anderen Walid Mualem, de Syrische ambassadeur in de VS, premier Netanyahu's adviseur Uzi Arad en de voormalige Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken, James Baker, deel.

Op 11 juni sprak voorzitter Arafat in Gaza in het geheim met de directeur van de CIA, George Tenet. Kort tevoren had hij in het huis van de Amerikaanse

ambassadeur Edward Walker een ontmoeting gehad met Palestijnse politici.

De Europese top in Wales werd op 17 juni 1998 afgesloten met een verklaring waarin Israël werd opgeroepen 'het recht op zelfbeschikking van de Palestijnen te erkennen en de mogelijkheid van een eigen staat niet uit te sluiten'. De Israëlische regering verwierp de oproep als 'een nutteloze interventie in de onderhandelingen over een definitieve vredesregeling'.

Nieuwe uitbreidingsplannen Jeruzalem

Op 19 juni presenteerde premier Netanyahu plannen om Jeruzalem westwaarts uit te breiden en de stad en omliggende dorpen, inclusief joodse nederzettingen in bezet gebied, een nieuwe gemeentelijke bestuursstructuur te geven. Ondanks uitgesproken negatieve reacties van de Amerikaanse regering, die spraken van 'een provocatie', keurde het Israëlische kabinet de plannen op 21 juni goed. Waarnemers meenden dat de uitbreiding van de stad erop gericht was een joodse bevolkingsmeerderheid in de stad te behouden. Door ook de nederzettingen onder het stadsbestuur te brengen, zouden de banden met de kolonisten aangehaald kunnen worden. De regering verklaarde later dat het vooral de bedoeling was de belastinginkomsten van de stad te verhogen.

Diezelfde dag werd bekendgemaakt dat Netanyahu voorbereidingen trof om in Israël een schriftelijk of telefonisch referendum te houden over verdere teruggave van bezet gebied aan de Palestijnen. Minister van Communicatie Limor Livnat kreeg opdracht de mogelijkheid van een referendum te onderzoeken.

De secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, deed op 23 juni een beroep op de Israëlische regering terug te komen op haar 'ongelukkige besluit' de stadsgrenzen van Jeruzalem te veranderen en wees Israël er nog eens op dat het plan in strijd was met 'talrijke resoluties van de Veiligheidsraad'. De plannen lokten op 27 juni een algemene staking in Oost-Jeruzalem uit. Op 30 juni vond een uitgebreid debat plaats in de VN waarin Israël alleen bleek te staan in zijn verdediging van de plannen. Voorzitter Arafat hield op 1 juli een toespraak tot de Palestijnse Wetgevende Raad, die een bijzondere zitting aan de plannen met West-Jeruzalem wijdde, maar hij kwam niet met concrete voorstellen om de plannen van de regering-Netanyahu te dwarsbomen.
Op 7 juli bleek dat ook niet alle nederzettingen gecharmeerd waren van het idee onder het gemeentebestuur van Jeruzalem gebracht te worden. Zo pleitte de burgemeester van Maale Adumim, een van de beoogde nederzettingen, ervoor het 'unieke' karakter van zijn gemeente te behouden.

In de derde week van juni bleek dat de regering-Netanyahu verwachtte dat een nieuw, met behulp van Washington uitgewerkt akkoord met de Palestijnen zou kunnen leiden tot een nieuwe internationale vredesconferentie in Madrid, die zich met name over waterproblemen, wapenbeheersing en andere regionale kwesties zou buigen. Dit leidde tot een zeer kritische reactie van de Egyptische president Moebarak. Deze stelde dat de nieuwe conferentie geen enkel ander doel had dan de resultaten van de eerste conferentie van 1991 in Madrid ten grave te dragen.

Status PLO in VN verhoogd

Op 7 juli 1998 besloot de Algemene Vergadering van de VN de waarnemersstatus van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO te verhogen, waardoor de positie van de PLO dichter bij die van een VN-lidstaat kwam. De PLO kreeg echter nog steeds geen stemrecht. 124 landen stemden voor, vier tegen en er waren tien onthoudingen. De Amerikaanse ambassadeur bij de VN Bill Richardson vond het besluit 'de verkeerde resolutie op het verkeerde moment'. Soortgelijke resoluties hadden het in de loop der jaren nooit gehaald in de Algemene Vergadering. Dat de resolutie met zo'n overweldigende meerderheid werd aangenomen, werd algemeen uitgelegd als een uiting van de hoogoplopende frustratie van de internationale gemeenschap over het gebrek aan vooruitgang in het vredesproces. De laatste keer dat de PLO zijn formele positie in de VN versterkt zag, was in 1988.

Arafat dreigt opnieuw met eenzijdige uitroeping Palestijnse staat

Begin augustus dreigden de Palestijnen zich uit de onderhandelingen terug te trekken als de Israëlische regering niet met nieuwe ideeën zou komen. Volgens berichten in de Israëlische media was de regering-Netanyahu wél bereid dertien procent van de Westelijke Jordaanoever aan de Palestijnen over te dragen, als een deel daarvan de status van natuurreservaat kreeg en maar gedeeltelijk onder Palestijns bestuur zou staan.
Arafat herhaalde zijn dreigement dat hij eenzijdig een Palestijnse staat zou uitroepen als de Oslo-vredesakkoorden in mei 1999 niet uitgevoerd zouden zijn. Dit kwam hem op felle kritiek van Haider Abdel-Shafi te staan. Abdel-Shafi stelde in 1997 zijn parlementszetel ter beschikking wegens corruptie-affaires en het wanbeleid onder Palestijns bestuur. Hij heeft zich altijd sterk gemaakt voor de democratisering in de Palestijnse Gebieden en kreeg bij de verkiezingen voor de Wetgevende Raad de meeste stemmen. In 1993 stapte hij op als onderhandelaar omdat hij het oneens was met Arafats besluit zich niet meer te verzetten tegen het weglaten van een clausule in de vredesakkoorden die verdere uitbreiding van de joodse nederzettingen zou verbieden. Abdel-Shafi vroeg zich af waarom Arafat de onderhandelingen niet simpelweg opschortte. Hij zag er de logica niet van in 'om een staat uit te roepen zonder enige jurisdictie over zijn eigen grondgebied, zonder enige soevereiniteit, en met al de beperkingen die Israël aan de bewegingsvrijheid van de burgers zal opleggen'.

Zestigste motie van wantrouwen tegen Netanyahu

Op 27 juli diende de oppositie haar zestigste motie van wantrouwen sinds begin 1996 in, toen Netanyahu aan de macht kwam. De kritiek luidde dat de regering het vredesproces totaal had laten vastlopen. De regering overleefde ook deze motie, maar het begon er grimmiger uit te zien toen 56 politici van links en rechts op 28 juli bekendmaakten voorbereidingen te treffen voor vervroegde verkiezingen. Bij een stemming daarover in de Knesset is slechts een meerderheid van de aanwezige parlementsleden vereist. Aan de vooravond van het drie maanden durende zomerreces op 29 juli vond een voorlopige stemming plaats waarbij zestig parlementsleden voor vervroegde verkiezingen stemden. De stemming werd door de coalitiepartijen geboycot.

Op 29 juni wees Netanyahu het idee van president Weizman af om vervroegde verkiezingen te houden om zo de populariteit van zijn beleid te meten. Volgens de president had Netanyahu 'elk contact met de werkelijkheid verloren'. Een dag later belegde Netanyahu laat op de avond een persconferentie om Weizman te verwijten dat hij 'de kant van Arafat en Moebarak gekozen had' en de weg voor de Amerikanen vrijmaakte 'om hun druk op zijn regering te verhogen'. Beide mannen gaven op 1 juli in een gezamenlijke verklaring te kennen hun meningsverschillen voortaan niet meer in het openbaar uit te

vechten, 'in het belang van het land'. Het bestand tussen Weizman en Netanyahu hield echter niet lang stand. Nadat gesprekken met de Palestijnen opnieuw op niets waren uitgelopen en de VS verdere bemiddelingspogingen hadden afgewezen totdat de direct betrokkenen eerst zelf op belangrijke punten tot overeenstemming zouden komen. pleitte Weizinan op 26 juli weer publiekelijk voor vervroegde verkiezingen.

Bij een niet al te feestelijke viering van de vijfde verjaardag van de Oslo-vredesakkoorden op 23 augustus 1998 in Noorwegen bleven voorzitter Arafat en premier Netanyahu weg. De Noorse minister van Buitenlandse zaken, Knut Vollebaek, bestreed tijdens het feestdiner dat 'er een soort begrafenis aan de gang is'. 'De partijen moeten dringend herinnerd worden aan de afspraken waaronder zij hun handtekening hebben gezet', meende de minister. De Oslo-akkoorden werden op 13 september 1993 formeel in Washington ondertekend, na veertien onderhandelingssessies in Noorwegen. Terje Rød-Larsen, een van de Noorse bemiddelaars destijds, meende dat de sfeer ondanks alles goed was, 'bijna even goed als vijf jaar geleden. Vijf jaar geleden waren er obstakels, en die zijn er nu ook.'

Aantal kolonisten in twee jaar met twaalf procent toegenomen

Op 7 september 1998 publiceerde het dagblad Ha'aretz cijfers waaruit bleek dat het aantal kolonisten in 1997 en 1998 met ruim twaalf procent gegroeid was tot bijna 170 duizend. Het toekomstige lot van de kolonisten bleef een van de grootste struikelblokken in de vredesonderhandelingen. Hun vertegenwoordigers bleven dreigen de regering-Netanyahu ten val te brengen als zij op dit punt en inzake de teruggave van grondgebied enige concessie zou doen.

Op 7 september arriveerde de Amerikaanse gezant Dennis Ross in Israël voor een nieuwe poging het vredesproces vlot te trekken. Op 12 september was hij daarin nog niet geslaagd. Vijftigduizend Israëliërs demonstreerden die dag voor het aftreden van Netanyahu. Op 13 september ging Ross naar Jordanië en daarna naar Egypte om koning Hoessein en president Moebarak te informeren.
Voorzitter Arafat wenste op 23 september niet het ontslag te aanvaarden van een van de belangrijkste Palestijnse onderhandelaars, Saeb Erekat. Erekat was verontwaardigd over het feit dat er achter zijn rug om ook onderhandelingen met premier Netanyahu en zijn adviseurs om werden gevoerd

Doorbraak in Wye

Op 15 oktober 1998 begonnen in het Witte Huis in Washington nieuwe onderhandelingen die algemeen als de laatste mogelijkheid werden gezien om het vredesproces te redden. De onderhandelingen waren eerder die maand voorbereid door de Amerikaanse minister Albright van Buitenlandse zaken. Na de openingssessie in het Witte Huis gingen alle delegaties naar de Wye Plantation in de staat Maryland.
In de eerste week was president Clinton nauw bij de onderhandelingen betrokken. Hij besteedde volgens zijn woordvoerder zo'n zestig uur aan het nader tot elkaar brengen van Israëliërs en Palestijnen. Op 21 oktober dreigde de Israëlische delegatie onder leiding van Netanyahu de onderhandelingen af te breken. Clinton, die inmiddels terug was in Washington, vloog de volgende dag weer naar Wye, om te kijken of hij de gesprekken kon redden. Volgens het persbureau *Reuters* waren de onderhandelingen toen al hervat door een apart overleg tussen de directeur van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA, de Israëlische minister van Defensie Yitzhak Mordechai en het hoofd van de Palestijnse veiligheidsdienst Mohammed Dahlan. 'Gegeven het feit dat er volgens Amerikaanse functionarissen sprake is van een 'volledige ineenstorting van het vertrouwen' tussen de Israëliërs en de Palestijnen, hebben beide partijen hun hoop op de CIA gevestigd om de onderhandelingen over een akkoord over veiligheidskwesties tot een goed einde te brengen en het akkoord ook uitgevoerd te krijgen'. schreef *Reuters*. Volgens diplomatieke bronnen zou de CIA tot taak hebben gekregen inlichtingen over geplande terroristische aanslagen van Palestijnse kant te verzamelen en uit te wisselen. Ook zou de CIA moeten verifiëren of de Palestijnen hun beloften zouden nakomen, zoals de arrestatie van Palestijnen die moordaanslagen op Israëliërs plegen, het niet vrijlaten van Palestijnen die een veiligheidsrisico vormen en inbeslagname van illegale wapens. Verder zou de CIA toezicht moeten houden bij processen tegen Palestijnen bij rechtbanken die onder het Palestijns Gezag vallen en recht hebben op informatie over de redenen van vrijlating van verdachten. De CIA zou er ook op moeten toezien dat gezochte misdadigers niet worden toegelaten tot de Palestijnse politie en dat het aantal Palestijnse agenten conform de Oslo-akkoordenvan 1993 blijft.

De Palestijnse leider Arafat. koning Hoessein van Jordanië en de Israëlische premier Netanyahu schudden elkaar de hand in het Witte Huis op 23 oktober 1998. nadat zij een persconferentie hadden gehouden over het Wye-akkoord. *(foto ANP)*

Critici meenden dat de VS via de CIA veel te nauw betrokken zouden raken en partij zouden worden bij het conflict in Israël en de Palestijnse gebieden. Robert Satloff van het Washingtonse Institute on Near East Policy stelde dat het CIA-bureau in Tel Aviv al sinds 1996 het 'hof van beroep' is voor beide partijen wanneer zij elkaar bestoken met tegenstrijdige beweringen over de uitvoering van de Oslo-akkoorden.
Op 23 oktober eindigde de 'Sleepless Summit' na negen dagen met een akkoord dat door Arafat en Netanyahu werd ondertekend. Eerder die dag had president Clinton nog toegezegd de zaak-Pollard officieel opnieuw te bezien. Ook koning Hoessein van Jordanië had geïntervenieerd.

De voornaamste bijzonderheden van het Wye-akkoord waren:
- Israël voert de al eerder afgesproken eerste twee van de drie fasen van troepenterugtrekking uit, waardoor het leger in 27,2 procent van de vroegere bezette gebieden niet meer aanwezig zal zijn.
- Een procent van de Westelijke Jordaanoever zal geheel aan het Palestijnse Gezag worden overgedragen, in twaalf procent van het gebied zal het Palestijnse bestuur alleen bevoegdheden hebben voor niet-militaire zaken; in een deel van deze dertien procent zullen de Palestijnen maar beperkt mogen bouwen ('natuurreservaat').
- Er zal een commissie ingesteld worden die zich zal verdiepen in de verdere terugtrekking van Israëlische troepen conform een interim-akkoord uit 1995.
- De Palestijnen zullen in samenwerking met de VS systematisch het terrorisme aanpakken en illegale wapens opsporen.
- De Palestijnen zullen een decreet uitvaardigen waarin oproepen en aanzetten tot geweld strafbaar wordt, naar analogie van een soortgelijke Israëlische wet.
- Een gemengde commissie van hooggeplaatste Amerikanen, Palestijnen en Israëliërs zal alle veiligheidskwesties en de strijd tegen opstandelingen coördineren.
- Het Uitvoerend Comité van de PLO en de Palestijnse Centrale Raad zullen een brief uit 1998 bevestigen waarin gespecificeerd wordt welke clausules uit het PLO-Handvest omtrent de vernietiging van de staat Israël al ongeldig verklaard zijn. Het Palestijnse Nationale Congres zal gevraagd worden de afschaffing van deze clausules opnieuw te bevestigen.
- Beide partijen komen overeen een industrieterrein en het vliegveld van Gaza te openen en zullen het binnen zestig dagen eens worden over de opening van de haven in Gaza.
- Beide kanten zullen onmiddellijk de gesprekken hervatten over een veilige doorgang voor Palestijnen die van de Westelijke Jordaanocïer naar de Gazastrook reizen.
- Beide partijen komen overeen om onmiddellijk en versneld onderhandelingen te beginnen over een 'definitieve status' van Jeruzalem, joodse nederzettingen, grenskwesties en Palestijnse vluchtelingen.
- Beide partijen zullen geen eenzijdige stappen ondernemen die de status van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook veranderen.
- Voor de veiligheidskwesties en landkwesties is een tijdschema vastgesteld; de uitvoering hiervan mag niet meer dan 12 weken in beslag nemen.

Een dag later stelde een woordvoerder van de Yesha Raad van joodse kolonisten dat Netanyahu's 'kaartenhuis' ingestort was en dat de kolonisten waarschijnlijk zouden proberen de regering ten val te brengen. Op 26 oktober ontkende Netanyahu dat het Wye-akkoord een verbod inhield op verdere uitbreiding van joodse nederzettingen of de bouw van huizen in Jeruzalem. In de Palestijnse gebieden werden de media aanvankelijk gemuilkorfd en werd geen kritiek op het Wye-akkoord toegelaten. Zo werden elf journalisten gearresteerd die op bezoek waren bij de leider van Hamas, sjeik Yassin. Yassin had het Wye-akkoord 'waardeloos' genoemd. Een andere geestelijke, sjeik Hamed al-Bitawi, werd opgepakt. eveneens wegens kritiek op het akkoord. De Palestijnse journalistenvakbond kondigde een staking af die op 25 oktober na excuses van het Palestijns Gezag voor de arrestaties werd afgebroken. Netanyahu overleefde op 27 oktober een nieuwe motie van wantrouwen die in verband met de recente overeenkomst door de Moledet-partij was ingediend.

BINNENLAND

MINISTER LEVI NEEMT ONTSLAG

Minister David Levi van Buitenlandse zaken nam op 4 januari 1998 ontslag uit onvrede met het sociale beleid van het kabinet. Premier Netanyahu zou schriftelijke beloften aan Levi's Gesjerpartij om de huursubsidie voor mensen met lage inkomens te verhogen niet zijn nagekomen, onvoldoende maatregelen treffen om de werkloosheid te verzachten en een toegezegde verlenging van de schooldag niet doorvoeren. Premier Netanyahu, die ook al minister van Huisvesting en interim-minister van Religieuze zaken was, nam Levi's functie voorlopig over.
Enkele dagen later dreigde ook minister Yitzhak Mordechai van Defensie met ontslag, als het kabinet niet snel een besluit zou nemen over de overdracht van nog meer bezet gebied aan het Palestijns Gezag.
Op 12 januari overleefde het kabinet een motie van wantrouwen, ingediend door oppositionele Arbeiderspartij. De stemverhouding was 54-54. Om de regering ten val te brengen zouden 61 van de 120 stemmen in het parlement nodig zijn geweest. De oppositie viel het kabinet vooral aan op de groeiende werkloosheid en de stagnatie bij de uitvoering van de vredesakkoorden.

HOOFD MOSSAD TREEDT AF

Op 24 februari 1998 diende het hoofd van de Israëlische geheime dienst Mossad, Danny Jatom, zijn ontslag in. Aanleiding was de mislukte moordaanslag op de Palestijnse Hamas-leider Khaled Meshal in de Jordaanse hoofdstad Amman in september 1997. De aanslag had de betrekkingen tussen Jordanië en Israël ernstig verstoord. Mossad-agenten hadden geprobeerd Meshal te vergiftigen. Zij waren echter betrapt en overmeesterd en twee van hen waren gearresteerd. Om hen vrij te krijgen had de Israëlische regering Hamas-leider sjeik Jassin en nog zeventig andere Hamas-aanhangers moeten vrijlaten. De Jordaanse koning Hoessein dwong de Israëlische regering tevens om tegengif te sturen om het leven van Meshal te redden.

Een door Netanyahu benoemde onderzoekscommissie had eerder haar bevindingen gepubliceerd. Premier Netanyahu werd van alle blaam voor het mislukken van de operatie gezuiverd. De commissie sloot echter niet uit dat er in de toekomst weer operaties op Jor-daans grondgebied zouden plaatsvinden. Dit ontlokte aan de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een scherpe veroordeling. In een verklaring stelde Amnesty dat er in Israël sprake was van 'door de staat gesanctioneerde moord' op politieke tegenstanders.

AANSLAGEN OP JOODSE BURGERS EN KOLONISTEN

Op 11 februari 1998 werd een Israëliër doodgestoken in de joodse wijk van de Oude Stad in het oostelijke deel van Je-

ruzalem. De dader werd niet gevonden.
Op 14 maart verloor een Israëlische man in de stad Afoela beide handen toen een pakje ontplofte dat hij op een bankje in een park had gevonden.
Op 19 april werd een joodse kolonist op de Westelijke Jordaanoever doodgeschoten, terwijl diezelfde dag een Israëliër en een Palestijn zwaar gewond raakten in Maon, een dorpje bij Hebron, vermoedelijk naar aanleiding van een langdurig geschil over een stuk land.
Op 19 juli mislukte volgens de Israëlische politie een Palestijnse aanslag met een vrachtwagen die volgeladen was met chemicaliën. De bestuurder kwam om het leven toen de wagen in een drukke straat in het centrum van Jeruzalem uitbrandde.
Twee kolonisten werden op 4 augustus door onbekenden doodgeschoten, toen zij ten zuiden van Nabloes met hun auto patrouilleerden.
Op 27 augustus vond een aanslag plaats in de drukke Allenby-straat in Tel Aviv. Er ontplofte een kleine bom in een vuilnisvat, die zorgde voor 21 gewonden.

Weer een bijzonder bloedige dag was 19 oktober, toen een Palestijn in de zuid-Israëlische stad Be'ersjeva twee granaten gooide naar mensen die bij een bushalte stonden te wachten. Daarbij raakten 64 Israëliërs gewond. Op 27 oktober arresteerde de Palestijnse politie twee mannen die bekend zou hebben eerder die maand twee kolonisten gedood te hebben.

WEIZMAN HERKOZEN ALS PRESIDENT

Op 4 maart 1998 werd Ezer Weizman (73) voor vijf jaar herkozen als president. De enige tegenkandidaat bij de geheime stemming in het parlement was Sjaoel Amor van de regerende Likoed-partij. Weizman werd met 63 stemmen gekozen, tegen 49 voor Amor. De functie van de president is vooral ceremonieel. De officiële beëdiging vond op 18 mei plaats.

1.500 OFFICIEREN VRAGEN OM EINDE NEDERZETTINGENPOLITIEK

Meer dan 1.300 Israëlische officieren uit leger en politie vroegen premier Netanyahu op 8 maart 1998 in een open brief om het afbreken van alle joodse nederzettingen in bezet gebied. De tekst was bijna gelijk aan de open brief die twintig jaar geleden aan de toenmalige Likoed-premier Menachem Begin werd gestuurd, toen de onderhandelingen met Egypte in een moeilijk stadium kwamen. 'Een regering die er de voorkeur aan geeft de nederzettingen buiten de Groene Lijn te handhaven in plaats dit historische conflict op te lossen en normale betrekkingen met de buurlanden aan te knopen, geeft ons redenen om vraagtekens te zetten bij de rechtvaardigheid van wat wij doen . aldus de brief, die mede ondertekend was door 71 generaals en hoofdcommissarissen De Groene Lijn staat voor de grens van Israël van voor de Zesdaagse Oorlog

IMPORT VARKENSVLEES VERBODEN

Het Israelische parlement nam op 18 maart 1998 met 66 tegen 17 stemmen een wet aan die de import van varkensvlees en ander niet-kosjer vlees verbiedt. Knessetlid Naomi Chazin vin de linkse oppositiepartij Meretz veroordeelde de wet als een 'religieuze dwangmaatregel'. In de praktijk importeerde Israël al geen vlees dat als niet-kosjer wordt beschouwd. Chazan merkte op dat 'het ironische van de zaak is dat niet-kosjer vlees afkomstig uit Israël wel te koop blijft, maar dat het niet geïmporteerd mag worden'.

BETOGING TEGEN POLITIE

In het noorden van Israël brak op 6 april 1998 een algemene staking uit onder de Palestijnse bewoners. Honderden Israëlische Palestijnen namen deel aan een betoging tegen gewelddadig optreden van de politie en de verwoesting van huizen van Palestijnen met de Israëlische nationaliteit. De vreedzame mars had als einddoel het dorp Oem al-Sahali waar de dag tevoren twintig Palestijnen en 22 Israëlische agenten gewond raakten toen de politie tientallen daklozen probeerde te belemmeren hun huizen te herbouwen. De verwoeste huizen zouden zonder bouwvergunning zijn neergezet.

HANDTEKENINGENACTIE VOOR VRIJLATING GEVANGENEN

Het Palestijnse bestuur begon op 16 april 1998 een campagne om een miljoen handtekeningen van Palestijnen te verzamelen voor de vrijlating van ongeveer 3.500 Palestijnen uit Israëlische gevangenissen. Sinds 1993 werden ongeveer 7.500 Palestijnen vrijgelaten. Het Palestijns Gezag wilde de handtekeningen aan de secretaris-generaal van de VN en de permanente leden van de Veiligheidsraad aanbieden. Op 17 april hielden de betrokken gevangenen een hongerstaking van een dag. Een dag later werden op verscheidene plaatsen kleine demonstraties gehouden.

Op 3 augustus overhandigden de Palestijnen een lijst met de namen van 120 gevangenen aan de Israelische regering, met het verzoek deze spoedig vrij te laten Onder deze gevangenen waren veel zieken

MOLEDET UITGENODIGD VOOR COALITIEREGERING

Om de kleine meerderheid van de coalitie in het parlement te versterken begon premier Netanvahu op 21 april 1998 gesprekken met de extreem-rechtse Molede+-partij, die de verdrijving van Palestijnen naar de Arabische buurlanden voorstaat Moledet heeft twee zetels in het parlement, waar de coalitie op slechts 61 van de 120 stemmen kon rekenen De gesprekken liepen op niets uit Op 6 juli verzette de coalitieregering zich tegen een wetsvoorstel van Moledet dat het Israelisch burgerlijk wetboek van toepassing wilde verklaren op kolonisten in nederzettingen in bezet gebied Het wetsvoorstel was aangenomen door een parlementaire commissie maar behoefde nog goedkeuring van het parlement

VIERING 50-JARIG BESTAAN VAN DE STAAT ISRAËL

Op 29 april 1998 werden de festiviteiten rond het 50-jarig bestaan van de staat Israël ingeleid met een live op de Israëlische televisie uitgezonden ceremonie in Jeruzalem. Premier Netanyahu las delen voor uit de Onafhankelijkheidsverlaring van 1948. De plechtigheid werd bijgewoond door de Amerikaanse vice-president Al Gore. De festiviteiten waren aanleiding voor de nodige wrijvingen tussen seculiere en ultra-orthodoxe joden, wegens het karakter van bepaalde culturele evenementen. Aan de viering ging een herdenking van 24 uur vooraf van de doden die in Israëls oorlogen zijn gevallen, sinds 1948 ruim 19 duizend. Op 24 mei namen 22 duizend soldaten deel aan een mars in het westelijke deel van Jeruzalem om de 'hereniging' van de stad 31 jaar geleden te vieren, toen het leger het oostelijke deel bezette.
In de derde week van mei hielden Palestijnen op verscheidene plaatsen protestmarsen om hun 'Nakba' te herdenken; 'de rampzalige nederlaag' die zij vijftig jaar eerder leden ten tijde van de oprichting van de joodse staat.

ORTHODOXE JODEN 'OVER-GESLBSIDIEERD'

De Israëlische rekenkamer publiceerde op 5 mei 1998 een rapport over subsidies voor collectieve voorzieningen en

bekritiseerde het feit dat activiteiten van ultra-orthodoxe joden veel meer subsidie kregen dan die van andere groepen, met name op het gebied van onderwijs. Bovendien zouden de ultra-orthodoxen de staat opgelicht hebben door veel te hoge studentenaantallen op te geven. Formeel dienen subsidies voor alle voorzieningen op basis van gelijkheid verdeeld te worden, maar van de vijftig steden met de laagste onderwijsbudgetten waren er 41 waar voornamelijk Israëlische Palestijnen, Druzen en bedoeïenen wonen.

PALESTIJN BENOEMD IN HOOGGERECHTSHOF

De Israëlisch-Palestijnse rechter Abd al-Rahman Zuabi (65) werd op 12 mei 1998 benoemd tot rechter in het Israëlische Hooggerechtshof. Het was de eerste keer dat een Palestijn tot dit college werd toegelaten. Op het moment van zijn benoeming was hij al 21 jaar rechter in de districtsrechtbank van Nazareth. Hij was ook de enige Palestijn die zitting had in de commissie die het onderzoek uitvoerde naar het bloedbad dat de joodse kolonist Baroech Goldstein in 1994 in een moskee in Hebron aanrichtte, waarbij 29 Palestijnen de dood vonden.

HOOGGERECHTSHOF BUIGT ZICH OVER MARTELPRAKTIJKEN

Het Israëlische Hooggerechtshof begon op 20 mei 1998 aan de behandeling van verzoeken van mensenrechtengroeperingen en Palestijnse gevangenen om een einde te maken aan martelpraktijken in Israëlische gevangenissen. De voorzitter van het hof, Aharon Barak, meende dat de zaak eigenlijk thuishoorde bij het parlement, dat nooit wettelijke richtlijnen voor verhoormethodes heeft opgesteld. Volgens B'Tselem, een Israëlisch informatiecentrum inzake mensenrechten in de bezette gebieden, worden jaarlijks naar schatting 850 Palestijnen het slachtoffer van gewelddadige verhoormethodes.

BOYCOT VAN ISRAËLISCHE PRODUCTEN

Israëlische Palestijnen riepen op 5 juni 1998 op tot een boycot van Israëlische producten die in de bezette gebieden worden gemaakt, uit protest tegen het gebrek aan vooruitgang in de uitvoering van de Oslo-akkoorden. Kolonisten in de nederzettingen in de bezette gebieden dreigden dat zij geen werk meer aan Palestijnen zouden geven als de boycot werd doorgezet.

ISRAËLISCHE VLAG VERPLICHT OP KENTEKENPLATEN

Een Israëlische parlementaire commissie besloot op 15 juni 1998 dat nieuwe kentekenplaten voortaan voorzien moesten worden van de Israëlische vlag. Palestijnse politici bekritiseerden de maatregel omdat Palestijnse autobezitters in Oost-Jeruzalem in de toekomst dan ook met een Israëlische vlag op hun kenteken moeten rondrijden.

ZAKENMAN VERKOCHT AAN IRAN GRONDSTOFFEN GIFGAS

Een Israëlische rechtbank veroordeeldeop 16 juli 1998 de zakenman Nachoem Manbar tot zestien jaar gevangenisstraf wegens de verkoop aan Iran van grondstoffen voor gifgassen en apparatuur om deze gassen te maken. Manbars advocaat, Amnon Zichroni, kondigde aan een verzoek in te dienen om het vonnis te laten vernietigen omdat de voorzitter van de rechtbank, Amnon Strasjnov, zich door premier Netanvahu onder druk zou hebben laten zetten om een zware straf te geven.

STAKINGEN IN PUBLIEKE SECTOR

Op 1 september 1998 begonnen onderwijzers aan een staking voor onbepaalde tijd, nadat loononderhandelingen met het ministerie van Financiën op niets waren uitgelopen. Beide partijen betwisttten elkaars cijfers over de kosten van een loonsverhoging. Op 3 september werd een staking in de publieke sector uitgeroepen, waaraan 300.000 werknemers uit staatsbedrijven, de gezondheidszorg en talrijke overheidsinstellingen deelnamen. Na een akkoord werden de stakingen op 7 september afgebroken. Op 15 september gingen meer dan honderdduizend gemeenteambtenaren voor twee dagen in staking.

ARIEL SHARON NAAR BUITENLANDSE ZAKEN

De als 'havik' bekend staande Ariel Sharon werd op 15 oktober benoemd tot minister van Buitenlandse zaken. De benoeming vond twee dagen vóór het begin van cruciale nieuwe onderhandelingen in de VS plaats. Sharon is zeer populair bij de joodse kolonisten in de bezette gebieden.

MILITAIRE ZAKEN

NIEUWE GEVECHTSVLIEGTUIGEN UIT VS

Op 19 januari 1998 arriveerde de eerste zending van 25 F-15 gevechtsvliegtuigen die Israël bij het Amerikaanse bedrijf McDonnell Douglas had besteld. De jets zijn uitgerust met luchtdoelraketten en kunnen zonder bijtanken een afstand van 4.000 km afleggen. De vliegtuigen waren bedoeld, aldus het leger. voor eventuele aanvallen op Iran en Irak.

BEREIDHEID TOT ONDERHANDELINGEN OVER KERNWAPENS

Israël, het enige land in de wereld dat zich in 1998 nog verzette tegen inspanningen van de VN-Ontwapeningsconferentie (UNCD) om onderhandelingen te beginnen over stopzetting van de productie van splijtstoffen voor kernwapens, liet op 11 augustus 1998 weten op verzoek van de VS toch aan deze gesprekken te willen deelnemen. In een verklaring die werd uitgegeven na een kabinetszitting, stelde premier Netanyahu wel 'principiële bezwaren' tegen elk nieuw verdrag op dit terrein te hebben. Ook werd met geen woord gerept over de mogelijkheid dat Israël het complex in Dimona waar kernwapens gemaakt worden, zou openstellen voor VN-inspecties.
Op 23 september overhandigde een Noorse organisatie tegen kernwapens een petitie met een miljoen handtekeningen aan de Israëlische regering om de vrijlating van Mordechai Vanunu te bepleiten. Vanunu zit een lange gevangenisstraf uit omdat hij in 1986 informatie aan de pers doorspeelde over Israels kernwapenproductie en liet uitlekken dat Israël meer dan tweehonderd kernbommen had geproduceerd. Op dat moment liep er al een verzoek van Vanunu om met twee Britse advocaten te spreken die vanuit het buitenland zijn gevangenneming wilden aanvechten.

BUITENLANDSE ZAKEN

UITBREIDING MILITAIRE STEUN VS

De Israëlische minister van Financiën Ya'akov Ne'eman bepleitte op 29 januari 1998 in Washington dat de militaire hulp van nu 3,6 miljard gulden per jaar uitgebreid zou worden naar 4,8 miljard. De Amerikaanse regering reageerde positief op zijn voorstel om in ruil daarvoor de economische hulp aan Israël over tien tot twaalf jaar af te bouwen.

GIJZELING BUITENLANDERS TOEGESTAAN

Het Israëlische Hooggerechtshof be-

paalde op 4 maart 1998 dat de regering buitenlanders gevangen mag houden om hen als 'troefkaart' te gebruiken bij onderhandelingen over de vrijlating van Israëlische soldaten. De uitspraak kwam neer op een erkenning van het feit dat Israël Libanese burgers en leden van de Libanese Hezbollahpartij zonder proces gevangenhoudt, van wie sommigen al meer dan vier jaar. Het hof erkende dat hier sprake was van schending van mensenrechten, maar stelde dat de belangen van Israël voorrang hadden. Het hof hief de geheimhouding op die Israëlische media was opgelegd inzake de kwestie. De rechters deden hun uitspraak naar aanleiding van een verzoek van tien Libanezen om vrijlating. Het verzoek werd verworpen. De voorzitter van het hof, Aharon Barak, schreef dat Israël, gezien de 'noodsituatie' waarin het land verkeerde. 'verplicht was schade aan mensenrechten toe te brengen'.

HANDELSBELEMMERINGEN VOOR JORDANIË VERMINDERD

Jordanië en Israël sloten op 9 maart 1998 verscheidene akkoorden om handelsbelemmeringen voor Jordaanse producten uit de weg te ruimen. Israël ging ermee akkoord dat producten in Jordaanse laboratoria gekeurd worden en slechtte een reeks bureaucratische hindernissen. Jordaanse producenten willen graag gemakkelijker toegang tot de Palestijnse markt, terwijl Israëlische fabrikanten hopen in Jordanië goedkoper te kunnen produceren, gezien de lage lonen daar. Op 1 juni tekenden beide landen een overeenkomst voor een gezamenlijk industriepark, het Jordan Gateway Project, gelegen bij de sjeik Hoessein-brug. In de toekomst moet het uitgroeien tot een terrein van 250 hectare. De verwachting is dat de daar gevestigde bedrijven voor hun in- en uitvoer gebruik zullen maken van de haven van de Israëlische stad Haifa.

ISRAËL ERKENT DAT POLLARD SPION WAS

Op 11 mei erkende de Israëlische regering voor het eerst officieel dat de Amerikaan Jonathan Pollard, die in de VS een levenslange gevangenisstraf uitzit. voor Israël spioneerde en dat hij geheime gegevens van Amerikaanse instellingen doorspeelde aan Lekem, een afdeling van het Israëlische ministerie van Defensie. Dertien jaar geleden klopte Pollard, op de vlucht voor de FBI, tevergeefs aan bij de Israëlische ambassade in Washington om asiel te krijgen. Drie Amerikaanse presidenten hebben gratieverzoeken van Pollard geweigerd. Pollard legde zijn zaak voor aan het Israëlische Hooggerechtshof dat de regering in mei opdracht gaf openlijk te erkennen dat Pollard op de loonlijst van Lekem stond. Verwacht werd dat de officiële erkenning dat Pollard voor Israël spioneerde, positief zou uitpakken voor de onderhandelingen tussen de VS en Israël over zijn vrijlating. Onder druk van de publieke opinie in Israël kreeg Pollard in 1996 de Israëlische nationaliteit. Op 15 juli was Pollards vrouw Esther aanwezig bij een vergadering van een Israëlische commissie van parlementariërs die campagne voerden voor Pollards vrijlating. Zij speelde daar een bandje af waarop Pollard zijn vrouw zei dat de onderhandelingen 'een misselijke vertoning' waren en dat de Israëlische regering in werkelijkheid 'geen donder' gaf om zijn vrijlating. De band werd later op de Israëlische legerradio afgespeeld.
Tijdens de onderhandelingen in Wye eind oktober beloofde president Clinton de zaak-Pollard officieel opnieuw te bezien.

VRIJHANDELSOVEREENKOMST MET SLOVENIË

Israël en Slovenië sloten op 13 mei 1998 een vrijhandelsovereenkomst. In het jaar 2001 moeten alle importtarieven op producten van beide landen zijn afgeschaft. Israël exporteerde in 1997 voor ongeveer 140 miljoen gulden naar Slovenië, dat in hetzelfde jaar voor 14 miljoen gulden naar Israël uitvoerde. Israël had al soortgelijke overeenkomsten met de EU-landen, Tsjechië, Slowakije en de VS.

EUROPESE COMMISSIE ROEPT OP TOT BOYCOT

Op 13 mei 1998 riep de Europese Commissie de lidstaten van de EU op tot een boycot van producten die afkomstig waren uit de door Israël bezette gebieden maar die niettemin geëxporteerd werden met 'Made in Israel'- etiketten, waardoor de EU-lidstaten miljoenen aan invoerheffing misliepen. De regering-Netanyahu reageerde furieus en dreigde de EU in de toekomst een grotere politieke rol in het vredesproces te ontnemen. als de boycot aanhield.

BEZOEK NEWT GINGRICH

Op 26 mei 1998 bezocht de voorzitter van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, het Israëlische parlement. Dit vormde voor de meeste Palestijnse afgevaardigden aanleiding de zaal te verlaten. Zij verweten Gingrich diens uitgesproken steun aan de regering-Netanyahu. Later haalde Gingrich zich de woede van de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright op de hals door haar een 'agent van de Palestijnen' te noemen. Ook zijn uitspraak dat de Amerikaanse regering heel Jeruzalem als Israëls 'eeuwige' hoofdstad beschouwt, zette kwaad bloed.
Na Gingrichs bezoek werd bekend dat enkele Israëlische en Amerikaanse parlementariërs een gezamenlijke commissie hadden gevormd om ideeën uit te wisselen over veiligheidsvraagstukken. Leden zijn onder anderen de Republikeinse senator Jon Kyl. de Democratische senator Joseph Lieberman, en de Israëlische Knessetleden Uzi Landau van de Likoed en generaal Ori Orr van de Arbeiderspartij.

HEROPENING ZAAK TEGEN AIPAC

Het Amerikaanse Hooggerechtsof gaf de Federale Verkiezingscommissie (FEC) op 1 juni 1998 opdracht om een hoorzitting te organiseren over de status van een pro-Israëlische lobby in de VS, de American Israeli Public Affairs Committee (AIPAC). Het hof distantieerde zich van een uitspraak uit 1996 van een Amerikaanse rechtbank dat de FEC de AIPAC ten onrechte had gekwalificeerd als een 'niet-politieke organisatie'. Een aldus gedefinieerde organisatie kan in de VS veel meer geld aan verkiezingscampagnes spenderen dan de duizend dollar per verkiezingskandidaat die voor politieke organisaties geldt. De beslissing van de FEC inzake AIPAC werd destijds aangevochten door zes Amerikaanse diplomaten en andere hoge ambtenaren, onder wie de vroegere Amerikaanse ambassadeur in Saoedi-Arabië, James Akins, en het voormalige parlementslid uit Illinois, Paul Findley, die zijn gram wilde halen omdat AIPAC naar zijn zeggen wist te voorkomen dat hij in 1982 in het Amerikaanse Congres herkozen werd.

INTERNATIONAAL ARRESTATIEBEVEL TEGEN MOSSAD-AGENT

De Noorse justitie vaardigde op 24 juni 1998 een internationaal arrestatiebevel uit tegen een voormalig agent van de Mossad. de Israëlische geheime dienst. Michael Harari, nu 71 jaar oud, zou in 1973 de Marokkaanse ober Ahmed Bouchiki vermoord hebben, die hij per abuis had aangezien voor een Palestijn-

se guerrillastrijder. Volgens de Noorse justitie is de betrokkenheid van de Mossad in 1974 tijdens een proces voldoende aangetoond. Israëlische regeringen hebben elke verantwoordelijkheid voor de moord op Bouchiki afgewezen en weigerden Harari ter beschikking te stellen voor verhoor. maar het gemeentebestuur van Tel Aviv betaalde de weduwe Bouchiki en haar twee kinderen in 1996 ruim een half miljoen gulden smartengeld.

LAATSTE VLUCHT VAN ETHIOPISCHE JODEN

Op 25 juni 1998 organiseerde de Israëlische regering voor de laatste maal een vlucht van Ethiopische joden vanuit Addis Abeba naar Israël. Het opvangkamp voor joden bij de Ethiopische hoofdstad werd gesloten. De laatste groep bestond uit zestig mensen die voorafgaand aan hun vertrek godsdienstlessen hadden gekregen omdat het Israëlische rabbinaat eraan twijfelde of zij aan de religieuze vereisten voldeden. In Ethiopië wonen nu nog enkele duizenden joden. Personen die onder de Israëlische Wet op de Terugkeer vallen, behouden het recht om naar Israël te komen, stelde het Israëlische ministerie van Immigratie, maar de speciale vluchten naar Israël worden beëindigd. Op grond van deze wet kan iemand die kan aantonen tenminste een joodse grootouder te hebben, automatisch het Israëlische staatsburgerschap verwerven.

UITWISSELING STOFFELIJKE OVERSCHOTTEN MET HEZBOLLAH

Een Frans transportvliegtuig bracht op 25 juni 1998 de stoffelijke overschotten van veertig Libanese guerrillastrijders naar Beiroet, nadat de Libanese verzetsgroepen Hezbollah en Amal de lichamen van drie Israëlische militairen hadden overgedragen, onder wie Itamar Ilja die samen met elf andere Israëlische militairen werd gedood tijdens een actie in Libanon vorig jaar september. Israël liet een dag later ook nog zestig Libanese gevangenen vrij, als 'humanitair gebaar'.

VN VRAAGT ISRAËL SCHADEVERGOEDING

De Algemene Vergadering van de VN nam met 109 stemmen voor en twee tegen een resolutie aan die Israël oproept bijna vijf miljoen gulden schadevergoeding te betalen voor de schade die werd aangericht, toen het Israëlische leger op 18 april 1996 de basis Qana van Unifil beschoot, de VN-vredesmacht in Zuid-Libanon Bij de beschieting vonden ook ongeveer honderd Libanese burgers de dood Tegenstemmers in de VN waren de VS en Israël De Israëlische regering verwierp de resolutie als hypocriet'

OVERLEDEN

PITZHHAK MODAI, EX-MIXISTER

Yitzhhak Modaï, die in vele Israëlische kabinetten minister is geweest, overleed op 14 mei 1998 aan een inwendige bloeding. Modai werd 72 jaar. Na een loopbaan als militair, diplomaat en zakenman werd hij in 1974 in het parlement gekozen, als lid van de liberale Partij, die later fuseerde met de Likoed. Hij was minister van Energie, Economische planning, Communicatie; Financiën en Justitie. Als minister van Financiën van 1984 tot 1986 hielp hij de economie te stabiliseren, toen de inflatie was opgelopen tot vierhonderd procent per jaar.

PALESTIJNSE GEBIEDEN

BINNENLAND

KRITIEK VAN PARLEMENT OP BESTUUR

Voorzitter Jasser Arafat en zijn kabinet reageerden in de eerste helft van 1998 in het geheel niet op kritiek van de Palestijnse Wetgevende Raad, het parlement. De raad had kritiek op de corruptie die het Palestijnse bestuur van hoog tot laag teisterde, op het niet naleven van wetten door overheidsfunctionarissen, de behandeling van arrestanten en de repressie door politie en veiligheidsdiensten. Op 15 juni kwam een groep van hervormingsgezinde parlementariërs met een motie van wantrouwen. die op 25 juni in de raad in stemming zou worden gebracht als er in de tussentijd geen nieuw kabinet van 'technocraten' zou zijn gevormd. De groep had ook de nodige bedenkingen tegen de begroting die het kabinet had uitgewerkt. Eerdere pogingen om de minister van Planning Nabil Shaath en minister van Burgerzaken Jamil al-Tarifi voor het gerecht te dagen wegens corruptie waren op niets uitgelopen.
Uiteindelijk voerde Arafat op 5 augustus enkele kabinetswijzigingen door, maar hij bleek alleen de portefeuilles anders verdeeld te hebben en behield Shaath en Al-Tarifi. Een van de bekendste Palestijnse kabinetsleden, Hanan Ashrawi. die tot dan toe minister van toerisme was geweest en de portefeuille van onderwijs kreeg, diende de volgende dag haar ontslag in. Ashrawi, die van geen enkele Palestijnse partij lid is, motiveerde haar besluit met de opmerking dat zij door deelname aan het nieuwe kabinet 'niets zou kunnen bereiken'. 'De bevolking stelt haar eisen en het is dringend noodzakelijk dat er fundamentele veranderingen en hervormingen worden doorgevoerd.' Ze betreurde dat de besluitvorming binnen het Palestijns bestuur 'tegenwoordig in de handen van maar enkele mensen ligt'. Op 11 augustus keurde de Wetgevende Raad met 55 tegen 28 stemmen de benoemingen goed, maar volgens critici waren talrijke raadsleden bedreigd of anderszins geïntimideerd. Twee ministers van staat bedankten later ook voor de eer: Abdul Jawad Saleh en Salah Tamari.

KOLONIST SCHIET OP KINDEREN

Volgens onbevestigde berichten schoot een kolonist op 17 augustus 1998 op vijf Palestijnse kinderen die stenen naar hem hadden gegooid. Een van de kinderen overleed later in het ziekenhuis aan schotwonden.

PROTESTEN OP DE WESTELIJKE JORDAANOEVER

Op 30 januari 1998 liep een begrafenis in Bethlehem uit op gevechten tussen honderden Palestijnen en het Israëlische leger. De Palestijnen geloofden niet dat een achttienjarige man zelfmoord had gepleegd in een Israëlische gevangenis in Jeruzalem, hoewel een lijkschouwing geen sporen van geweld had gevonden.

Op 9 februari 1998 verbood het Palestijns Gezag alle pro-Iraakse demonstraties die zouden kunnen uitlopen op 'ordeverstoringen'. Vooral betogingen waarbij de Israëlische vlag werd verbrand, waren het doelwit. Het verbod werd incidenteel genegeerd. Op 18 februari sloot het Palestijns Gezag zeven particuliere televisiestations wegens hun programma's over Irak. Drie dagen later werden enkele journalisten opgepakt die een sit-in tegen de sluiting van hun omroep hielden.
Israëlische troepen verwondden vijf Palestijnen met rubberkogels toen zij protesteerden tegen de ontworteling van bomen op een terrein vlakbij de stad Nabloes. Onder de gewonden waren twee hooggeplaatste Palestijnse politici.

Op 7 april 1998 namen honderden Palestijnen deel aan een protestmars nadat

het Israëlische leger de Palestijn Bilal al-Salaymeh in zijn auto had doodgeschoten. Volgens het leger had de man bevelen om te stoppen genegeerd.

De herdenking van de 'Nakba', de Arabische nederlaag tegen de nieuwe staat Israël in 1948, leidde tot een van de bloedigste dagen in Gaza en de Westelijke Jordaanoever in twee jaar. Bij gevechten tussen Palestijnse betogers en het Israëlische leger op 14 mei werden vijf Palestijnen doodgeschoten en raakten honderden betogers gewond. Voorzitter Arafat riep de Palestijnse bevolking via de radio op hun bittere geschiedenis achter zich te laten en te strijden voor een onafhankelijke staat met Jeruzalem als hoofdstad. Op 15 mei verwijderde de Israëlische politie enkele Palestijnen bij de Klaagmuur in Jeruzalem, waar zij stenen gooiden naar de joodse gelovigen. De ongeregeldheden gingen door op 16 en 17 mei, vooral in Hebron en Oost-Jeruzalem, waarbij zeventien gewonden aan Palestijnse kant vielen.

HEBRON BLIJFT KRUITVAT

De stad Hebron, waar honderdduizend Palestijnen en vierhonderd joodse kolonisten wonen, was ook in 1998 het toneel van een reeks confrontaties.
Op 5 maart 1998 klaagde een groep van 120 Europese waarnemers in de stad dat de joodse gemeenschap hun werk belemmerde. De waarnemers van de Temporary International Presence in Hebron (TIPH) moeten waken over de naleving van de Oslo-akkoorden in de stad. Tachtig procent van de stad valt onder het bestuur van het Palestijns Gezag. Begin maart kwam het tot wrijvingen nadat een joods jongetje een van de waarnemers natspoot met een waterpistool. Volgens de kolonisten had de waarnemer daarna het kind geslagen. Daardoor zou het tot een handgemeen zijn gekomen tussen waarnemers en kolonisten, waarbij ook de voorruit van een TIPH-auto sneuvelde. De TIPH ontkende dat de waarnemer het kind geslagen had en betreurde dat de kolonisten 'de media misleidden'.

Een herdenking door tweeduizend Hamasaanhangers van het bloedbad dat de joodse kolonist Baroech Goldstein vier jaar geleden aanrichtte, waarbij 29 Palestijnen het leven lieten, verliep op 7 maart 1998 zonder incidenten. Maar kort daarna vloog de vlam weer in de pan. Drie Palestijnse arbeiders werden op 10 maart doodgeschoten bij een controlepost van het Israëlische leger in de buurt van Hebron. Palestijnse ooggetuigen ontkenden dat de Palestijnen geprobeerd zouden hebben met hun vrachtwagen op enkele Israelische soldaten in te rilden Premier Netanyahu condoleerde diezelfde dag de familie van de slachtoffers Een van hen was de vader van acht kinderen Hij beloofde een grondig onderzoek in te stellen naar het incident Op 11 maart vond de begrafenis plaats en kwam het tot botsingen tussen het leger en de bevolking Daarbij raakten 34 Palestijnen gewond voornamelijk door rubberkogels Op 12 maart kwam het weer tot een bloedig treffen Er werden veldhospitaals opgezet om voor de Palestijnse gewonden te zorgen
Toen Palestijnen de weg naar een nabijgelegen joodse nederzetting blokkeeiden, schoot een kolonist een van hen in de maag Een 13-jarige jongen overleed later aan zijn verwondingen

De onlusten duurden ook de dag daarop voort maar werden ditmaal uitgelokt door joodse kolonisten die een mars hielden in het Palestijnse deel van de stad. Het Israëlische leger zou tevergeefs hebben geprobeerd de mars tegen te houden. Negen Palestijnse journalisten raakten gewond toen Israëlische soldaten van dichtbij rubberkogels op hen afvuurden. Een cameraman die voor het Britse persbureau Reuters werkte, werd zwaar gewond aan het hoofd. Op een videoband was te zien hoe hij opnieuw beschoten werd toen hij al bloedend op de grond lag. Onder meer vanwege dit incident besloot de Palestijnse journalistenbond een brief te sturen aan de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan. De journalisten klaagden dat het Israëlische leger het hun vaak onmogelijk maakte hun werk te doen. Arrestaties en het in beslag nemen van camera's en filmmateriaal was aan de orde van de dag, aldus de bond. Palestijnse journalisten kregen geen Israëlische perskaarten en konden niet vrij via Israël van de Westelijke Jordaanoever naar de Gazastrook reizen. Een Israëlische woordvoerder ontkende de klachten. Zo'n 450 Palestijnse journalisten beschikten over een perskaart, zei hij, en zij konden vrij reizen. Alleen journalisten die naar de mening van de overheid een veiligheidsrisico vormden, kregen geen perskaart.

Tijdens een protestmars in de stad op 14 mei waarbij de Arabische nederlaag tegen de stichters van de joodse staat in 1948 werd herdacht, braken hevige gevechten uit, waarbij het Israëlische leger tientallen Palestijnen verwondde. De onlusten hielden vier dagen aan.

Op 17 juni werden drie joden gearresteerd die vanuit een rijdende auto op Palestijnen hadden geschoten en daarbij een man dodelijk verwond hadden
Een dag later gaf minister van Defensie Mordechai opdracht om de grafsteen van Baroech Goldstein weg te halen, de kolonist die enkele jaren eerder 29 Palestijnen doodschoot en wiens graf voor kolonisten een pelgrimsoord was geworden Op 18 juni trad een wet in werking in de volksmond de Goldsteinwet geheten, die verbiedt monumenten op te richten voor mensen die lerreurdaden hebben begaan.

Op 5 juli werden enkele kraampjes op de Palestijnse markt in brand gestoken vermoedelijk door joodse kolonisten De dag daarop werd brand gesticht in een Palestijns graandepot niet ver van het Graf van de Aartsvaders, een heilige plek voor zowel moslims als joden

Op 18 augustus klaagden Palestijnse functionarissen tijdens een bezoek van Israëlische parlementsleden aan Hebron dat Israël de stad slechts de helft van de afgesproken hoeveelheid water leverde. De directeur van het plaatselijke Alia-ziekenhuis vreesde dat hij zijn instelling op korte termijn wegens watergebrek moest sluiten. Er zou in de stad een levendige zwarte handel in water zijn ontstaan.

Op 31 augustus arresteerde de Israëlische politie verscheidene joodse burgerwachten in Hebron die verdacht werden van aanvallen op Palestijnen en beschadiging van Palestijnse eigendommen, uit wraak voor de dood van een rabbijn die elf dagen eerder in de joodse enclave van de stad werd neergestoken.

Op 30 september raakten Palestijnen en Israëlische troepen slaags in de stad. Door het gebruik van granaten raakten dertien Israëlische soldaten gewond, terwijl de troepen elf Palestijnen verwondden. Daarna werd een uitgaansverbod afgekondigd dat meer dan een week van kracht bleef. Op 8 oktober werd het verbod verzacht. Diezelfde dag nog organiseerden gemaskerde activisten van Fatah, Arafats partij, een schoolstaking en droegen winkeliers op hun zaak te sluiten. Bij botsingen die dag raakten minstens twintig Palestijnen gewond en een fotograaf werd met een rubberkogel in zijn schedel opgenomen in het ziekenhuis.
Eind oktober werd een Israëlische bewaker van een elektriciteitscentrale bij Hebron vermoord. waarna opnieuw een uitgaansverbod van 24 uur werd ingesteld.

DOOD VAN 'MEESTER-BOMMENMAKER' VAN HAMXS

Op 2 april 1998 woonden duizenden Palestijnen de begrafenis bij van Muh-yideen al-Sharif, die bekend stond als de 'meester-bommenmaker' van de islamitische verzetsbeweging Hamas. Zijn lijk was op 29 maart in een industriegebied bij de stad Ramallah gevonden. Volgens het Palestijns Gezag was hij het slachtoffer van een Israëlische autobom, terwijl de Israëlische regering stelde dat de man vermoedelijk zichzelf had opgeblazen. Na de begrafenis kwam het tot een treffen met Israëlische troepen die Palestijnse jongeren tot in het onder Palestijns bestuur staande gebied achtervolgden.
Op 6 april maakte het Palestijns Gezag bekend dat Al-Sharif door zijn eigen geestverwanten van Hamas vermoord was. Onderzoek had 'afdoende bewijs' geleverd voor de betrokkenheid van Hamas, zei Nabil Shaath, een van de Palestijnse ministers. Een Hamas-aanhanger zou bekend hebben dat hij de tijdbom aan de auto had bevestigd. Ook vier andere Hamasleden waren gearresteerd. Twee dagen later verspreidde de Izz al-Din al-Qassam brigade van Hamas een videoband waaruit bleek dat men de officiële Palestijnse versie van de moord niet accepteerde. Volgens een zegsman op de band waren Israëliërs verantwoordelijk voor de moord. Er werden wraakacties in heel Israël aangekondigd, die echter nooit kwamen, waardoor bij velen de twijfel rees aan de echtheid van de videoband. Na een betoging in Nabloes tegen de moord op Al-Sharif werden op 13 april twaalf Hamas-studenten opgepakt.

Een van de arrestanten, Imad Awadallah, die had verklaard niets met Al-Sharifs dood te maken te hebben, ontsnapte op 15 augustus uit de gevangenis van Jericho. Een dag later werd een uitgaansverbod ingesteld, dat op 17 augustus weer werd ingetrokken. Twee dagen later volgde nog een ontsnapping van twee Palestijnen die lange gevangenisstraffen hadden gekregen voor de moord op een joodse taxichauffeur in 1997.
Palestijnse parlementariërs werden op 27 augustus door Palestijnse veiligheidsagenten mishandeld toen zij een bezoek brachten aan de familie van Awadallah. Arafat veroordeelde de aanval, hoewel niet publiekelijk, en stelde een militaire commissie in om het incident te onderzoeken.

Kort nadat Jibril al-Rajoub, de veiligheidscommandant van de Westelijke Jordaanoever, in het openbaar verklaard had dat Imad de sleutel vormde tot de oplossing van de raadsels rond de dood van Al-Sharif, werden Imad en zijn broer op 11 september doodgeschoten door Israëlische troepen die zeiden de voortvluchtigen 'bij toeval' aangetroffen te hebben. Het hoofd van de Palestijnse veiligheidsdienst Amin al-Hindi zei later echter te geloven dat de twee waren vermoord en vervolgens ergens bij een huis op het platteland achtergelaten waren om de indruk te wekken dat er sprake was geweest van een razzia.

VOORTGAANDE DISPUTEN OVER EIGENDOM VAN LAND EN HUIZEN

Op 12 februari 1998 raakten Israëlische soldaten en Palestijnse politieagenten met elkaar slaags, omdat joodse kolonisten volgens Palestijnse omwonenden een hek om een stuk land hadden neergezet dat niet aan hen toebehoorde. De kolonisten waren met een escorte van zeventig soldaten gekomen om een stuk land op te eisen dat eigendom zou zijn van een Israëliër in de nederzetting Nevee Dekalim.

Tientallen Jahalin-bedoeïenen probeerden op 17 februari 1998 te voorkomen dat zij verdreven werden van hun land om plaats te maken voor de joodse nederzetting Ma'alee Adoemim. De Israëlische autoriteiten hadden hen een stuk grond vlakbij een vuilnisbelt toegewezen. Zij behoren tot een groep bedoeïenen die in 1950 door Israël uit de Negevwoestijn werden verdreven en naar de toen nog onder Jordaans bestuur staande Westelijke Jordaanoever werden verdreven. In 1996 verloren zij een rechtszaak over hun aanspraken op land op de Westelijke Jordaanoever. Het Israëlische leger maakte korte metten met de tenten die de 35 bedoeïenen-gezinnen op het land hadden neergezet. Israëlische vredesactivisten veroordeelden hun verdrijving als een 'etnische zuivering'.

Een groep joodse kolonisten van de organisatie Ateret Kohanim bezette op 7 mei 1998 een huis in Oost-Jeruzalem dat zij naar eigen zeggen van een Palestijn hadden gekocht. De organisatie gaf op 27 mei de bezetting op van een stuk grond bij de Herodespoort in Arabisch Oost-Jeruzalem. De grond zou eigendom van de groep zijn en de kolonisten hadden er enkele schuurtjes van plaatstaal op gebouwd. Zij wilden grondmonsters nemen om te zien of de plek geschikt was voor de bouw van een school. Volgens het stadsbestuur had men echter alleen toestemming om op die plek te tuinieren. Na een confrontatie van twee dagen stemde de groep ermee in de schuurtjes af te breken. Tegen de bouw was geprotesteerd door Palestijnen en de Israëlische Vrede Nu-beweging. Later werd op de plek begonnen met archeologische opgravingen.
Op 8 juni bezetten kolonisten vier huizen in Oost-Jeruzalem. Tijdens ongeregeldheden tussen Palestijnen, Israëlische vredesactivisten en de politie raakte Faisal al-Husseini gewond, een vrominent politicus die binnen het Palestijns Gezag verantwoordelijk is voor Jeruzalem.

Een plan van de religieuze school Beit Orot om op de Olijfberg in Oost-Jeruzalem 53 huizen te bouwen werd op 8 juni formeel goedgekeurd. Een bouwvergunning werd echter niet meteen afgegeven.

Op 15 juni werden drie Palestijnse huizen in Oost-Jeruzalem met de grond gelijkgemaakt. De huizen zouden zonder bouwvergunning zijn neergezet. Twee dagen later werden drie huizen van Palestijnen in de buurt van Ramallah verwoest, die ook zonder vergunning gebouwd zouden zijn. Palestijnen bleven klagen dat het Israëlische bestuur stelselmatig allerlei bureaucratische en juridische argumenten aanvoerde om geen bouwvergunningen te verstrekken aan Palestijnse huiseigenaars. De gemiddelde wachttijd voor een vergunning zou tien jaar zijn.
Het Palestijnse Gezag subsidieert sinds twee jaar de bouw van huizen in Oost-Jeruzalem. Het geld daarvoor, bijna veertig miljoen gulden, is ter beschikking gesteld door de Islamitische Bank van Saoedi-Arabië. Per woning is ruim honderdduizend gulden beschikbaar. Verder probeert de Waqf, de organisatie die de religieuze gebouwen in Oost-Jeruzalem beheert, huizen op te kopen waarvoor bij overlijden van de eigenaar geen erfgenamen zijn en deze te verhuren aan Palestijnen.

Op 2 juli werden vier volgens de Israëlische autoriteiten zonder vergunning gebouwde huizen op de Westelijke Jordaanoever bij Jeruzalem verwoest. Op 26 augustus gingen vijf huizen in de Jordaanvallei tegen de grond.

Tientallen burgers en politieagenten raakten gewond bij vechtpartijen die uitbraken toen de politie op 27 september een terrein probeerde te ontruimen in het Palestijnse dorp Ma'awiyah in Israël, bij het stadje Umm al-Fahm. Het leger wilde het terrein hebben om oefeningen te houden. Volgens de Palestijnen was de onteigeningsprocedure oneerlijk verlopen.

De volgende dag braken massale gevechten uit nadat het leger een school aan de i-and van Umm al-Fahm had bestormd Het waren de ernstigste gevechten tussen Israelische troepen en Palestijnen die in Israel wonen in t intig jaar Op 29 september probeerde president Weizman de gemoederen te sussen, maar zijn bezoek aan het gebied hielp niets De onlusten breidden zich uit naar Nazareth nadat Israëlische troepen de huizen var een vooraanstaande Palestijnse familie waren binnengedrongen en volgens omstanders enkele mensen hadden mishandeld De huizen behoorden toe aan de familie Zayyad Misbah Zayyad is de leider van het Arabisch Democratisch Front zijn broer Tawfik is schrijver en voormalig burgemeester van Nazareth Dertig mensen moesten voor behandeling in het ziekenhuis worden opgenomen

UNCTAD-RAPPORT OVER PALESTIJNSE ECONOMIE

De VN-organisatie voor handel en ontwikkeling UNCTAD publiceerde op 12 maart 1998 een somber rapport over de Palestijnse economie. De neerwaartse trend in de export van landbouwproducten en de groeiende werkloosheid schreef het rapport vooral toe aan de Israëlische praktijk om veelvuldig de grenzen te sluiten. Sectoren als textiel, schoenen. medicijnen, metaalbewerking, plastic en voedselverwerking hadden veel grotere exportmarkten kunnen veroveren dan alleen Israël, dat de grootste en vaak enige afnemer van de Palestijnse export was gebleven, aldus het rapport. Ook liet de UNCTAD zich kritisch uit over het management van Palestijnse bedrijven, dat veel ruimte en materiaal zou verspillen en te weinig aan kwaliteit zou hechten.

BOM BIJ DAMASCUSPOORT

Vier Palestijnen raakten op 13 maart 1998 gewond toen een bom ontplofte bij de Damascuspoort in het oostelijke deel van Jeruzalem. De Israëlische politie nam aan dat het om een bom ging die eigenlijk tegen joodse burgers bedoeld was, terwijl Palestijnse functionarissen joodse kolonisten beschuldigden.

BRANDSTICHTING BIJ AL AQSA-MOSKEE

Op 13 mei 1998 werd een van de houten toegangspoorten tot het terrein van de Al Aqsa-moskee in Jeruzalem door onbekenden in brand gestoken. De brand werd door Palestijnse bewakers geblust Niemand raakte gewond

JUSTITIE

RIENSENRECHTENSCHENDINGEN

De Palestijnse Human Rights Monitoring Group (PHRMG) bracht op 20 jauaii 1998 haar jaarboek uit over de mensenrechten onder Palestijns zelfbestuur Het rapport was een relaas over martelingen buitengerechtelijke executiec aantasting van de vrijheid van meningsuiting van journalisten en politieke moorden De situatie in 1997 was verslechterd ten opzichte van 1996, toen vier mensen in gevangenschap stierven In 1997 waren dat er reven en opnieuw werd geen onderzoek ingesteld en werden verantwoordelijke functionarissen niet gestraft Volgens de organisatie was martelen 'routine' geworden Honderden Palestijnen zaten zonder proces gevangen en sommigen wachtten al enkele jaren op hun berechting Het enige lichtpuntje was volgens de organisatie het feit dat er geen mensenrechtenactivisten gearresteerd waren.

PALESTIJNSE RECHTER UIT AMBT GEZET

Op 24 januari 1998 maakte een Palestijnse rechter bekend dat hij op 17 januari door het Palestijnse bestuur was ontslagen. De 66-jarige Kusai al-Abadla, de hoogste rechter in de Palestijnse gebieden, weet zijn ontslag aan een kritisch artikel tegen politieke interventies in rechtszaken, dat hij op 15 januari had geschreven. Hij vocht zijn ontslag aan omdat hij meende dat de minister van Justitie niet het recht had hem zo maar uit zijn ambt te zetten.

OPNIEUW STERFGEVALLEN IN GEVANGENIS

Op 3 februari 1998 werd bekend dat de 23-jarige Nasser al-Horoub in de Palestijnse Doura-gevangenis was overleden. Hij zou zich aan zijn schoenveters hebben opgehangen. Volgens een Palestijnse organisatie die opkomt voor de belangen van gevangenen, was de man aan mishandeling bez eken.
De minachting voor het Palestijnse veiligheidsapparaat, waarin veel uit Irak afkomstige voormalige Palestijnse ballingen werken, en de verontwaardiging over de wantoestanden op politiebureaus en in gevangenissen bereikten een hoogtepunt bij de twintigste dode. Op 8 augustus 1998 stierf Walid Mahmoud Qawasmeh, vader van acht kinderen, nadat hij tien dagen was vastgehouden door de veiligheidsdienst in Jericho. Volgens de familie had autopsie uitgewezen dat hij stierf aan hersenletsel en inwendige bloedingen. Voorzitter Arafat gaf opdracht tot een onderzoek.

HONGERSTAKING GEVANGENEN IN NABLOES

Veertig gevangenen die al zeven maanden zonder proces vastzaten in de Jneid-gevangenis in Nabloes gingen op 2E maart 1998 in hongerstaking In een verklaring zeiden de gevangenen onder wie vele Hamas-aanhangers, dat zij zich als politieke gevangenen beschouwden Ze waren nooit officieel in staat van beschuldiging gesteld De Harnas-leide; van Nabloes, Jamal Mansour, die zeven maanden eerder was opgepakt bij razzias op de Westelijke Jordaanoever, sloot zich op 28 maart bij de hongerstaking aan

PROCUREUR NEEMT ONTSLAG

Op 5 mei 1998 maakte de procureur-generaal Fayez Abu Rahma (68) bekend dat voorzitter Arafat zijn verzoek om ontslag had aanvaard, dat hij al twee maanden eerder had ingediend. Volgens de minister van Justitie, Freih Abu Meddein, nam de magistraat om gezondheidsredenen ontslag, maar Abu Rahma zelf stelde dat het Palestijnse Gezag het hem onmogelijk maakte zijn werk te doen. Bij zijn aantreden had hij beloofd alle gevangenen die zonder proces werden vastgehouden, vrij te laten, maar naar eigen zeggen werd hij 'nooit' geconsulteerd over het lot van politieke gevangenen en negeerden de Palestijnse veiligheidsdiensten zijn instructies.

TWEE VEILIGHEIDSAGENTEN GEËXECUTEERD

Twee broers die voor de Palestijnse veiligheidsdienst werkten en bij een familievete in Gaza van hun wapens gebruik hadden gemaakt om twee andere agenten om het leven te brengen, werden op 30 augustus door een vuurpeloton geëxecuteerd. Een militaire rechtbank had de gebroeders Raed en Mohamed Abu Sultan tot de doodstraf veroordeeld en voorzitter Arafat weigerde de twee gratie te verlenen. De bevolking van Gaza protesteerde al maanden tegen de gewelddadigheid en het machtsmisbruik van agenten van de veiligheidsdienst. Een derde broer kreeg levenslang. Het was de eerste keer dat in de Palestijnse Gebieden de doodstraf werd voltrokken.

OVERLEDEN

ELIAS FREIJ, VOORMALIG BURGEMEESTER BETHLEHEM

Op 29 maart 1998 overleed in Amman, Jordanië, Elias Freij. Hij was burgemeester van Bethlehem van 1972 tot 1997 en minister van Toerisme van 1994 tot 1997. Freij, een Grieks-orthodox christen, stond bekend om zijn gematigdheid en zijn afkeer van geweld. Hij werd in 1972 gekozen tot burgemeester van Bethlehem, dat toen onder Jordaans gezag stond. Nadat de Westelijke Jordaanoever in 1976 door Israël was veroverd, bleef hij burgemeester. Na de vestiging in 1993 van het Palestijns Nationaal Gezag in de gebieden met zelfbestuur was hij de enige niet-PLO burgemeester die zijn functie behield.
Freij werd in 1991 gekozen tot lid van de Palestijnse onderhandelingsdelegatie voor de vredesbespekingen in Madrid. In 1994 werd hij minister van Toerisme in de eerste autonome Palestijnse regering. Freij had een hartkwaal en legde in mei 1997 zijn beide functies neer. Hij werd 80 jaar.

HASSAN TAHBOUB, MINISTER VAN GODSDIENSTZAKEN

Na een ziekbed van een maand in een ziekenhuis in Jordanië overleed de Palestijnse minister van Waqf en godsdienstzaken, Hassan Tahboub, aan de gevolgen van een hersenbloeding. Tahboub werd 79 jaar. De Waqf is de organisatie die de heilige plaatsen in Jeruzalem beheert. Eerder was Tahboub directeur-generaal van de Waqf en voorzitter van de Hogere Islamitische Vereniging in Jeruzalem.

AZIË

FILIPPIJNEN

BINNENLAND

INAUGURATIE PRESIDENT ESTRADA

Op 30 juni 1998 werd de 61-jarige Joséph 'Erap' Estrada geïnaugureerd als de dertiende president van de Filippijnen. De voormalige filmster Estrada had in mei zijn concurrenten met grote meerderheid verslagen, na een verkiezingscampagne waarin hij was uitgemaakt voor drinkebroer en rokkenjager. Serieuzere kritiek was er geweest op zijn gebrekkige kennis van economische kwesties. Estrada was zeventien jaar lang burgemeester geweest van San Juan, een voorstad van Manilla. In 1987 werd hij senator en in 1992 vice-president.

POLITIEKE BENOEMINGEN

Aquino wordt adviseur Estrada

Op 27 juni 1998 werd bekend dat oud-president Corazon Aquino adviseur zou worden van aankomend president Joséph Estrada. Estrada had haar hiertoe uitgenodigd. Aquino was destijds een aartsvijand van oud-dictator Marcos en leider van de opstand tegen hem. Ook de vertrekkende president Fidel Ramos werd tot adviseur benoemd.

Nieuwe thesaurier benoemd

Eind juni werd bekend dat Leonor Briones was benoemd tot thesaurier-generaal van het ministerie van Financiën. Briones, op dat moment hoogleraar Openbaar bestuur, was bekend wegens haar pleidooi voor het kwijtschelden van schulden door donorlanden.

Nieuwe minister van Gezondheidszorg

Op 11 september werd bekend dat Albert Romualdes was benoemd tot minister van Gezondheidszorg. Hij volgde Felipe Estrella op die in augustus was afgetreden, volgens zijn woordvoerders wegens 'politieke intriges'.

ESTRADA TREEDT OP TEGEN CORRUPTE POLITIE

Bij het aantreden op 2 juli 1998 van de nieuwe chef van de nationale politie, generaal Roberto Lastimoso, zei president Estrada dat corrupte agenten die werden betrapt onder zijn bewind niet hoefden te rekenen op een tweede kans. Estrada gaf Lastimoso zes maanden om de orde op straat te herstellen op straffe van ontslag. Aanleiding was dat de Filippijnen werden geteisterd door toenemende criminaliteit, vooral in de vorm van ontvoeringen en berovingen. Estrada beloofde de agenten een salarisverhoging, betere huisvesting en onderwijs voor hun kinderen.

MOORDAANSLAGEN

Op 14 juli 1998 werd het plaatsvervangend hoofd van het staatsenergiebedrijf Jose Jimenez door onbekenden in Manilla doodgeschoten. Een dag eerder was de burgemeester van Ternate Rosario Velasco door onbekenden beschoten in een zakendistrict van Manilla. Velasco bleef ongedeerd.

KAPITAALVLUCHT DOOR ONTVOERINGEN

De regering maakte op 19 juli 1998 bekend dat buitenlandse en Filippijnse bedrijven in het afgelopen jaar ruim zes miljard gulden hadden overgemaakt naar rekeningen in het buitenland. Een reden hiervoor was de toenemende criminaliteit. Volgens kabinetssecretaris Ronaldo Zamora waren het voornamelijk Filippijnen van Chinese afkomst die het land hadden verlaten en hun geld hadden meegenomen. Vooral deze groep zou het slachtoffer zijn van het sterk toegenomen aantal ontvoeringen in Manilla.

DEMONSTRATIE BIJ 'STATE-OF-THE-NATION'

Duizenden demonstranten kwamen op 27 juli 1998 samen bij het parlementsgebouw in Manilla op de dag dat president Estrada zijn 'state-of-the-nation' zou houden. De groep demonstranten bestond uit mensenrechtenactivisten, krotbewoners, ambtenaren die meer loon eisten en ontslagen piloten van het noodlijdende Philippine Airlines. Verwacht werd dat Estrada in zijn toespraak zou oproepen tot bezuinigingen. Tijdens zijn verkiezingscampagne had hij zich vooral sterk gemaakt voor een verbetering van de positie van de armen. In zijn toespraak maakte Estrada bekend dat hij een voorgenomen modernisering van de strijdkrachten, die gedurende vijftien jaar vier miljard gulden zou gaan kosten, voor onbepaalde tijd had uitgesteld. Op het overheidsapparaat moest fors worden bezuinigd, hoewel de salarissen van de ambtenaren buiten schot zouden blijven. Ook kondigde Estrada een amnestie af voor nalatige belastingbetalers. Estrada hoopte met de maatregelen het verwachte begrotingstekort van dit jaar terug te brengen van ruim 70 miljard pesos (ongeveer drie miljard gulden) tot 40 miljard pesos.

BALLING MAG TERUGKEREN

Op 19 augustus 1998 maakte president Estrada bekend dat hij de terugkeer toestond van de in ballingschap levende oud-generaal Fabian Ver, die in verband werd gebracht met de moord op oppositieleider Benigno Aquino. Wel zou Ver, die in 1986 samen met oud-dictator Marcos naar Hawaii vluchtte, voor de rechtbank moeten verschijnen

als de rechtszaak tegen hem weer zou worden opgepakt

SCHEEPSRAMP

Op 20 september 1993 werden nog ruim honderd personen vermist die te water waren geraakt na het zinken van een veerboot in de buurt van 'Fortune Island', twee dagen eerder Oorzaak van de ramp was het slechte weer Er konden 39 lichamen worden geborgen Zeker was dat tenminste 311 personen de ramp hadden overleefd De scheepvaartmaatschappij had na de ramp tegenstrijdige aantallen opvarenden genoemd die uiteenliepen van 453 tot 515

PHILIPPINE AIRLINES BLIJFT BEHOUDEN

Op 23 september 1998 hervatten de directie en de vakbond van werknemers van de noodlijdende luchtvaartmaatschappij Philippine Airlines (PAL) hun eerder afgebroken overleg. Maar omdat voor middernacht geen overeenkomst werd bereikt, sloot Philippinc Airlines zijn deuren. Financiers, waaronder de regering, waren niet bereid nieuwe leningen te verstrekken zolang er geen akkoord lag. De luchtvaartmaatschappij had een schuld opgebouwd van ongeveer 4 miljard gulden bij binnen- en buitenlandse investeerders.
PAL heeft ernstig te leiden gehad onder de economische crisis in Azië. De nekslag voor het bedrijf kwam in juni toen zeshonderd piloten voor 22 dagen in staking gingen. In de avond van 23 september brak bestuursvoorzitter van PAL Lucio Tan het overleg met de vakbond af. Daarop besloot het PAL-bestuur het bedrijf te sluiten. Op 28 september maakte president Estrada bekend dat de leiding van PAL en de vakbond toch overeenstemming hadden bereikt. De regering stelde haar zetel in het bestuur van PAL ter beschikking aan de onderhandelaars van de vakbond, die vervolgens akkoord gingen met het eerdere voorstel van Tan. De vakbond had zijn voorstel om 20 procent van zijn aandelen af te staan aan de achtduizend medewerkers, in ruil voor de belofte dat zij tien jaar niet over hun CAO zouden onderhandelen. in een vroeger stadium afgewezen. Nadat de leden van de vakbond zich een week later ook akkoord verklaarden. konden de vluchten worden hervat.

AMNESTIE VOOR OPSTANDELINGEN

President Estrada verleende half oktober 1998 amnestie aan ongeveer 2 000 voormalige soldaten cn politie agenten die tussen 1986 en 1989 betrokken waren bij opstanden tegen toenmalig president Corazon Aquino De opstandelingen konden worden opgenomen in de Filippijnse strijdkrachten Onder president Fidel Ramos waren reeds 4 000 voormalige opstandelingen volgens amnestieregelingen toegetreden tot het leger

ARROYO TEGEN VROUWEN-DISCRIMINATIE

Tijdens ren bijeenkomst in Manilla op 15 oktober 1998 van ministers uit de APEC-landen over de rol van vrouwen in de economie heeft de Filippijnse vice-president Gloria Macapagal Arroyo zich uitgesproken tegen discriminatie van vrouwen De dubbelrol die veel vrouwen hebben, als moeder en als arbeidskracht, werd volgens Arroyo niet voldoende erkend Maatregelen tegen de economische crisis in Azie zouden meer rekening dienen te houden met deze dubbelrol

LAGERHUIS KEERT BEGROTING GOED

Het Huis van Afgevaardigden keurde op 25 oktober 1998 de begroting voor 1999 ter grootte van 579,5 pesos (ruim 27 miljard gulden) goed De nieuwe begroting was daarmee bijna 10 procent hoger dan de vorige De Senaat moet zich nog uitspreken over de begroting

VERWIKKELINGE ROND FAMILIE MARCOS

Op 9 juni 1998 verwierp procureur-generaal Silvestre Bello het hoger beroep van Imelda Marcos, de weduwe van de in 1986 verdreven dictator Ferdinand Marcos, tegen haar veroordeling in 1993 wegens corruptie. Het beroep van Marcos bij het Hooggerechtshof was een week eerder ondersteund door procureur-generaal Romeo de la Cruz. Deze werd daarop ontslagen door president Fidel Ramos. Bello wees erop dat zijn voorganger bewijs tegen Imelda Marcos over het hoofd had gezien.

Herbegrafenis Ferdinand Marcos uitgesteld

Op 25 juni zei Imelda Marcos dat de voorgenomen herbegrafenis van haar in 1989 overleden echtgenoot op de erebegraafplaats in Manilla 'vanwege het nationaal belang' zou worden uitgesteld. Aankomend president Joséph Estrada, die toestemming had gegeven voor de herbegrafenis, was opgelucht door de beslissing. Estrada verklaarde dat de rechtbank maar moest uitzoeken of dc her begrafenis rechtmatig was Uit alle groepen binnen hel politieke spectrum was kritiek gekomen op de begrafenis Communistische rebellen hadden gedreigd de vredesbesprekingen met de rege ing af te breken Het lichaam van Marcos bevindt zich sinds 1993 in een mausoleum van de familie Marcos in het noorden van het land Volgens een bekende van de familie Marcos zou het lichaam begraven moeten worden bij de Mariano Marcos Staatsuniversiteit. vernoemd naar de vader van de oud-dictator

Regeling over familiekapitaal Marcos

Op 19 juli zei president Estrada een regeling te willen treffen met de nabestaanden van oud-dictator Ferdinand Marcos over het familiekapitaal dat onrechtmatig zou zijn verkregen. Volgens de Filippijnse regering had de oud-dictator Marcos tijdens zijn twintig jaar durende bewind meer dan een miljard gulden overgemaakt naar privé-bankrekeningen in Zwitserland. De regering van Estrada's voorganger Fidel Ramos had een regeling voorgesteld waarbij 75 procent van het familiekapitaal naar de staat zou afvloeien en 25 procent in handen van de familie bleef. Ook zouden alle rechtszaken tegen de familie worden ingetrokken. Dit plan werd nooit uitgevoerd. De kardinaal van de Filippijnse Rooms-Katholieke Kerk Jaime Sin heeft zich uitgesproken tegen een regeling met de familie.

Schadevergoeding

De Amerikaanse advocaat Robert Swift bracht begin september een bezoek aan Manilla om namens slachtoffers van het regime van oud-dictator Marcos met de nieuwe Filippijnse regering te onderhandelen over schadevergoeding. De bijna 10.000 slachtoffers hoopten spoedig tenminste 300 miljoen gulden van de regering te ontvangen. Eerder hadden zij een veel groter bedrag geëist, dat betaald moest morden uit het kapitaal van de familie Marcos. Om langdurig juridisch tou trekken te voorkomen hadden zij hun eisen verlaagd.

Vonnis Imelda Marcos verworpen

Het Hooggerechtshof ver ierp op 6 oktober het vonnis uit 1993 dat Imelda Marcos veroordeelde tot twaalf jaar gevangenisstraf wegens corruptie In januari had een college van vijf rechters van het Hooggerechtshof het vonnis nog bekrachtigd Vervolgens had Imel-

da geëist dat het voltallige hof zich over het vonnis zou buigen. Het hof meende nu dat de bewijsvoering voor het vonnis niet overtuigend was geweest en sprak van 'onregelmatigheden' tijdens het proces die de rechten van Imelda hadden geschonden. Op dat moment liepen nog tientallen andere rechtszaken tegen haar. De uitspraak. waartegen niet in beroep kan worden gegaan, verbijsterde oud-tegenstanders van Marcos. Zij vreesden dat hiermee een terugkeer van de familie Marcos in de politiek mogelijk werd. Bij de verkiezingen in mei zijn twee kinderen van Marcos in het parlement gekozen.

Voorzitter PCGG ontslagen

Op 27 oktober ontsloeg president Estrada de voorzitter van de Presidentiële Commissie voor Goed Regeringsbeleid (PCGG), Felix de Guzman, die zich bezighield met het opsporen van het Marcos-kapitaal. De Guzman had op 5 oktober de bevriezing opgeheven van banktegoeden van een bedrijf in handen van een voormalig militair adviseur van oud-dictator Marcos. De voorzitter had hierover geen overleg gevoerd met de vier andere leden van de PCGG. Na de vlucht van Marcos zijn de bezittingen van honderden bedrijven, waarvan vermoed werd dat zij onwettig waren verkregen, door de regering in beslag genomen.

OPSTANDIGE BEWEGINGEN

Militaire bevelhebbers verklaarden op 1 juni 1998 te verwachten dat vanwege het optreden van het regeringsleger de activiteiten van islamitische en communistische rebellen in de toekomst zouden afnemen. Zij zeiden dit tijdens een bijeenkomst met de vertrekkende president Fidel Ramos en met Joséph Estrada, de winnaar van de op 11 mei gehouden presidentsverkiezingen. Ramos zei na de ontmoeting dat de regering spoedig een vredesakkoord zou bereiken met het separatistische Moro Islamitische Bevrijdingsfront (MILF).

Bomaanslagen in Pili

Op 8 juni werden bij bomaanslagen in de stad Pili, 800 kilometer ten zuiden van Manilla, vier mensen gedood en raakten twaalf anderen gewond. De aanslagen vielen samen met een aanval door het leger op moslimrebellen in de omgeving van Pili. Volgens een legerwoordvoerder was er geen verband tussen het legeroptreden en de bomaanslagen.

Opleving van communistische rebellen

Een regeringsrapport over de binnenlandse veiligheid dat begin juni werd gepresenteerd maakte melding van een opleving van de activiteiten van communistische en islamitische rebellen. Hoewel het aantal communistische rebellen sinds 1986 was teruggelopen var, 25.000 tot 6.800, hadden zij in 1996 en 1997 een aantal gebieden heroverd.

Anti-terrorisme wet

Minister van Defensie Orlando Mercado zei op 12 augustus dat de regering met een nieuw voorstel voor anti-terrorisme wetgeving wilde komen. Het voorstel was een reactie op de bomaanslagen op Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania, een week eerder. Een eerdere anti-terrorisme wet was in 1996 gesneuveld in het parlement wegens verzet tegen de inperking van burgerrechten. De controversiële maatregelen van de oude wet, zoals het aftappen van telefoons door de politie en het bevriezen van banktegoeden, zijn geschrapt uit het nieuwe wetsvoorstel. Volgens de regering worden moslimrebellen in het zuiden van de archipel gesteund door buitenlandse extremisten.

Verscherpte bewaking

Op 23 augustus werd de bewaking van mogelijke doelen van terroristische aanslagen, zoals winkelcentra en kerken, verscherpt. De overheid nam dit besluit nadat lokale dagbladen Filippijnse moslimrebellen onder leiding van Abu Sayyaf in verband hadden gebracht met de terrorist Osama Bin Laden. De man wordt door de VS verantwoordelijk gehouden voor de aanslagen op Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania. Volgens een van de dagbladen bezocht Osama Bin Laden de Filippijnen regelmatig. Ook zou hij de militaire opleiding van Filippijnse moslimrebellen in Pakistan hebben bekostigd.

BUITENLANDSE ZAKEN

CONTROVERSE OVER MILITAIR VERDRAG MET VS

De rooms-katholieke kerk van de Filippijnen heeft op 13 juli 1998 senatoren opgeroepen een verdrag tussen de Verenigde Staten en de Filippijnen over gezamenlijke militaire oefeningen op het Filippijnse vasteland niet te ratificeren. De Raad van Bisschoppen van de kerk noemde het verdrag een overeenkomst tussen 'een meester en een lakei', omdat het de VS niet verbood kernwapens naar de Filippijnen te vervoeren. Ook bood het verdrag het Amerikaanse leger de mogelijkheid te beslissen over het al dan niet in functie zijn van Amerikaanse militairen die een misdaad begaan. Hierdoor zou de militair niet door een Filippijnse rechtbank kunnen worden berecht. Volgens de bisschoppen leidde het verdrag ook tot 'seksueel avonturisme en promiscuïteit'. Zij doelden hiermee op de prostitutie in de omgeving van voormalige Amerikaanse bases op de Filippijnen. De laatste basis was in 1992 gesloten, nadat de Filippijnen een nieuw verdrag over de bases had verworpen. Sinds 1996 zijn gezamenlijke militaire oefening opgeschort.
President Estrada zei vlak voor zijn ontmoeting met de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen op 3 augustus dat de Filippijnen voor hun verdediging afhankelijk zijn van Amerikaanse hulp. Cohen, op bezoek in Manilla, zei te verwachten dat de Filippijnse senaat het verdrag over militaire samenwerking zou ratificeren.
Op 5 augustus hielden Amerikaanse en Filippijnse marineschepen vervolgens een gezamenlijke oefening in de internationale wateren ten westen van het Filippijnse eiland Corregidor.

Protest tegen verdrag

Op 16 september protesteerden in Manilla duizenden demonstranten tegen het militaire verdrag met de VS. Volgens sommigen van hen zou de samenwerking met de VS leiden tot meer terroristische aanslagen op de Filippijnen door islamitische extremisten. De demonstratie vond plaats op de dag waarop zeven jaar eerder de senaat tegen de aanwezigheid van Amerikaanse bases op de Filippijnen had gestemd. De campagne tegen de Amerikaanse bases in 1991 was mede geleid door de huidige president Estrada, die toen senator was. De demonstranten noemden Estrada 'een verrader'.
(Vorige berichten pag. 362/3 e.v. - 1998)

INDIA

BINNENLAND

CHIDAMBARAN TERUG IN REGERING. BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 1 mei 1997 maakte premier Inder Kumar Gujral nieuwe benoemingen bekend in zijn regering die op 22 april aangetreden was. Zoals werd verwacht, keerde P. Chidambaran van het Tamil

Maanila Congresc (TMC)terug in de regering als minister van Financiën. Chidambaran was aanvankelijk uitgesloten geweest van de portefeuilleverdeling vanwege het besluit van het TMC om uit de coalitie te stappen. De partij was echter eind april teruggekeerd in de coalitie 'omwille van de politieke stabiliteit'.

De nieuwe benoemingen betroffen de volgende portefeuilles.

Kabinetsministers:
- Financiën en Bedrijfszaken
  P Chidarnbaran
- Voorlichting en Omroep
  Jaipal *Reddy*
- Arbeid
  M. *Arunachalam*

Staatsministers:
- Binnenlandse zaken
  Mohammed Maqbool Dar
- Personeel, Openbare klachten, Pensioenen en Parlementszaken
  S.R. Balasubramanian
- Menselijke hulpbronnen (jeugd-en sportzaken)
  Dhanushkodi Athithao

Het bedrijfsleven en de financiële sector reageerden positief op de terugkeer van Chidambaran in de regering. Als minister van Financiën was hij verantwoordelijk voor de goedkeuring van de begroting voor 1997-'98 door het parlement.
Chidambaran had de begroting op 28 februari ingediend, maar de behandeling door het parlement had vertraging opgelopen door de val van de regering van H.D. Deve Gowda. De begroting voorzag in een aanzienlijke verlaging van de inkomstenbelasting, de vennootschapsbelasting en de douanerechten. De begroting werd uiteindelijk op 9 mei goedgekeurd door de Lok Sabha (het lagerhuis van het parlement) en trad op 15 mei in werking.

STRIJD OM VOORZITTERSCHAP CONGRESPARTIJ (I)

Op 8 mei 1997 werd Sonia Gandhi, de in Italië geboren weduwe van oud-premier Rajiv Gandhi, 'kandidaat-lid' van de Congrespartij (I).Sonia Gandhi had de politiek tot dan toe gemeden en had na de moord op haar echtgenoot in 1991 geweigerd een actieve politieke rol te spelen. Zij gaf geen verklaring voor haar ommezwaai.
Kandidaat-leden werden verondersteld minstens twee jaar actief te zijn in de partij, alvorens meer verantwoordelijkheden op zich te nemen. Maar als vaandeldrager van de Gandhi-Nehru-dynastie zou Sonia Gandhi naar verwachting vanaf het eerste begin een invloedrijke rol spelen en vele partij-aanhangers hoopten dat zij een frisse wind door de partij zou laten waaien en het electorale tij zou keren. De Congrespartij (I) worstelde nog steeds met de ontluisterende verkiezingsnederlaag van 1996 en moest steeds meer terrein prijsgeven aan regionale partijen en hindoeïstisch rechts. De partij had tevens gezichtsverlies geleden als gevolg van corruptieschandalen.
Aan speculaties dat Gandhi zich direct kandidaat zou stellen voor het partijvoorzitterschap kwam op 38 mei ren einde, toen de inschrijving voor kandidaten sloot. Zittend voorzitter Sitaram Kesri zou het echter moeten opnemen tegen drie tegenkandidaten en binnen de Congrespartij (I) werd rekening gehouden met een zware interne verkiezingsstrijd.
Sinds 1977 was er niet meer gestreden om het partijvoorzitterschap en Kesri moest het opnemen tegen Sharad Pawar, Rajesh Pilot en A.R. Antulay. Deze tegenkandidaten waren invloedrijke oud-ministers. Pawar, die werd gezien als Kesri's meest kansrijke rivaal, verklaarde dat 'de partij vecht voor haar leven. De leiding en de geloofwaardigheid van de partij verkeren in een crisis'.
Nadat Kesri in maart had besloten de steun van zijn partij aan de Verenigd Front-regering in te trekken, waardoor gedurende drie weken een politieke crisis had geheerst, was er binnen de partij onenigheid ontstaan. In de partij waren. althans op persoonlijke titel, stemmen opgegaan, die Kesri's motieven in twijfel trokken.

Kesri herkozen als voorzitter Congrespartij (I)

Op 9 juni werd Sitaram Kesri herkozen als voorzitter van de Congrespartij. Kesri, die de zeventig was gepasseerd, behaalde een klinkende overwinning op zijn twee jongere rivalen, Sharad Pawar en Rajesh Pilot. Hij behaalde 6.244 stemmen, Pawar 888 en Pilot 354.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 9 juni 1997 voerde premier Gujral een aantal regeringswijzigingen door. waarmee hij zijn zeven weken oude regering uitbreidde en verscheidene bestaande portefeuilles herverdeelde. De vier nieuwe kabinetsleden waren allen vrouwen. Gujral verklaarde dat zijn benoemingsbeleid aantoonde dat het zijn regering ernst was met de uitvoering van het Gemeenschappelijk Minimumprogramma ter verbetering van de positie van vrouwen. Hij zei dat de regering een wetsvoorstel zou indienen waarin het aantal vrouwelijke leden van deelstaatparlementen en het nationale parlement zou worden vastgelegd.
De portefeuilleverdeling was als volgt:

- Premier, buitenlandse zaken, personeel en overheidspersoneel. pensioenen, atoomenergie, gezondheid en gezinszorg, planning en programma-uitvoering, alle portefeuilles die niet aan ministers waren toegewezen
  I *K Gujral*

Kabinetsministers:
- Chemicaliën en Kunstmest
  M. Arunachalam
- Landbouw, Veeteelten Zuivelprodiictie
  Chaturanan Mishra
- Olie en aardgas
  Janeshwar Mishra

Staatsministers met onafhankelijke verantwoordelijkheid:
- Arbeid
  M.P Veerendra Kumar
- Stadszaken en Werkgelegenheid
  U. Venkateswaralu
- Voedselvoorziening en Consumentenzaken
  Raghuvansh *Prasad* Singh
- Waterbronnen
  Shees Ram Ola
- Wetenschap en Technologie, Energie
  Yogendra K. Alagh

Staatsministers:
- Buitenlandse zaken
  Salim Iqbal Sherwani
- Buitenlandse zaken
  mevr. *Kamala Sinha*
- Burgerluchtvaart
  mevr. Jayanti Natarajan
- Financiën
  Satpal *Maharaj*
- Gezondheid en Gezinszorg
  mevr. *Renuka* Chowdhury
- Landbouw
  S. Venugopalachari
- Planning en Programma-uitvoering
  mevr. Ratnamala Savanur

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 17 juli 1997 werd de 75-jarige K.R. Narayanan uitgeroepen tot president van India. Hij was de eerste dalit ('onaanraakbare') die de hoofdzakelijk ceremoniële functie van staatshoofd bekleedde. Hij volgde Shanker Dayal

Sharma op, die in 1992 was gekozen. Narayanan werd op 25 juli beëdigd voor een ambtstermijnvan vijf jaar.
Het kiescollege had op 14 juli een stemming gehouden en Narayanan had 4.231 stemmen behaald. Zijn belangrijkste rivaal T.N. Seshan had zich tevreden moeten stellen met 240 stemmen. Narayanan was journalist. diplomaat en sinds 1992 vice-president geweest en genoot de steun van alle grote partijen.

Nieuwe vice-president

Na de verkiezing van K.R. Narayanan tot president werd de 70-jarige Krishan Kant op 16 augustus door het parleinent gekozen tot vice-president.
Kant had de Volksunie voor Burgerrechten en Democratische Rechten opgericht, was haar eerste secretaris-generaal geweest, en was sinds 1990 gouverneur van Andhra Pradesh geweest. Zijn kandidatuur werd gesteund door het Verenigd Front en door de Congrespartij (I). Hij behaalde 441 stemmen. De enige andere kandidaat. Akali Dal-leider Surjit Singh Barnala. behaalde 273 stemmen.

SPANNINGEN OP PARTIJCONVENTIE JANATA DAL

Tijdens de landelijke conventie van de Janata Dal (JD),de grootste partij in de Verenigd Front-coalitieregering, in New Delhi op 2 en 3 augustus 1997 liepen de spanningen binnen de partij verder op en verliet premier I.K. Gujral de bijeenkomst. In juli was een scheuring in de JD ontstaan, toen Lalu Prasad Yadav. die was afgezet als JD-voorzitter, een nieuwe partij had opgericht, de Rashtriya Janata Dal (RJD).
Tijdens de partijconventie in New Delhi traden scherpe tegenstellingen aan het licht tussen de premier enerzijds en JD-voorzitter Sharad Yadav, de opvolger van Lalu Prasad Yadav. en oud-premier H.D. Deve Gowda anderzijds. Het eerste signaal hiervan werd gegeven op 2 augustus, toen Gujral in een toespraak tot de conventie het belang van rechtschapenheid benadrukte. Deze uitlating werd door velen gezien als een aanval op Sharad Yadav. Op 1 augustus had een rechtbank in New Delhi gelast hem aan te klagen wegens betrokkenheid bij een corruptieschandaal waarmee vele miljoenen roepies gemoeid waren. Sharad Yadav had eisen tot zijn aftreden naast zich neergelegd omdat, zo redeneerde hij, hij 'voorzitter (was) van een partijbestuur en geen overheidsfunctionaris'.
Na afloop van zijn toespraak verliet Gujral de zaal, toen een deel van de aanwezigen eiste dat de deelstaat Bihar onder direct presidentieel bestuur zou worden geplaatst en RJD-ministers zouden worden ontslagen. Gujral was sinds juni zwaar onder druk gczct om de deelstaatregering van Bihar te ontbinden, toen de toenmalige deelstaatpremier Lalu Yadav verstrikt was geraakt in een veevoederschandaal en aangeklaagd was wegens corruptie. De roep om direct presidentieel bestuur was luider geworden, omdat Lalu Yadav na zijn aftreden zijn vrijwel analfabete vrouw Rabri Devi tot zijn opvolger had benoemd. Veel partijleden en anderen binnen de Verenigd Front-coalitie verzetten zich tevens tegen het aanblijven van voormalige JD-ministers die waren overgelopen naar de RJD.

PLENAIRE ZITTING CONGRESPARTIJ (I)

Van 8 tot 10 augustus 1997 werd in Calcutta de tachtigste plenaire zitting gehouden van het Nationale Congres Comité (All India Congress Committe. AICC). Tijdens de bijeenkomst, de eerste sinds de voor de partij zo rampzalig verlopen parlementsverkiezingen van 1996, werden plannen besproken om de partij weer aan de macht te brengen. De bijeenkomst beleefde haar hoogtepunt toen Sonia Gandhi. de weduwe van oud-premier Rajiv Gandhi, op het podium verscheen.
Gandhi had de politiek altijd gemeden, totdat zij in mei lid was geworden van de Congrespartij (I). Haar verschijning op het podium en haar korte toespraak, weinig meer dan een herhaling van Rajiv's toespraak tot de partij in 1985 toen hij premier was geworden, overschaduwden de openingstoespraak van partijvoorzitter Sitaram Kesri en versterkten de hoop dat Gandhi een belangrijker rol binnen de partij zou spelen dan zij in het verleden had gedaan.

VIERING VIJFTIG JAAR ONAFHANKELIJKHEID

Op 15 augustus 1997 vierde India met ceremonies en feestelijkheden in het hele land de vijftigste verjaardag van de onafhankelijkheid. De feestvreugde werd echter getemperd door pessimistische toespraken over de 'plaag van corruptie' die het landsbestuur ondermijnde.
De toon van de vieringen werd gezet door premier Gujral die tijdens een toespraak tot een grote menigte vanaf de borstwering van het Rode Fort in Delhi opriep tot een volksbeweging om corruptie in de politiek en het bestuur te bestrijden. Gujral zei dat corruptie een 'vloek voor het land' was en 'de politiek vergiftigde'. Hij zei dat iedereen zou moeten weigeren steekpenningen te betalen en degenen die steekpenningen verlangden, zouden moeten aangeven, zelfs als het leden van zijn regering betrof. Hij maakte bekend in de volgende zittingsperiode van het parlement wetgeving te zullen invoeren om bestuurlijke doorzichtigheid te bevorderen, met name voor kwesties rond contracten en aankopen.

MAATREGELEN TEGEN BEGROTINGSTEKORT

Op 17 september 1997 kondigde de regering onverwachts een pakket bezuinigingen en belastingverhogingen aan als reactie op toenemende bezorgdheid over een groeiend begrotingstekort dat hoofdzakelijk werd toegeschreven aan het besluit van de regering om de looneisen van de vakbonden voor overheidspersoneel in te willigen. De kosten die hiermee gemoeid zouden zijn, bedroegen naar schatting 70 a 75 miljard roepies (ca. 3,1a 3,3 miljard gulden).
De maatregelen betroffen een verhoging van de in- en uitvoerrechten met 3 procent, waardoor India's maximumtarief uitkwam op 43 procent, een voorgestelde verlaging van de overheidsuitgaven met 5 procent en een verdubbeling van de reisbelasting voor buitenlanders. De regering besloot tevens tot de verkoop van aandelen in nog eens vijf staatsondernemingen. Deze maatregel was bedoeld om de opbrengsten uit privatiseringen vóór maart 1998, het einde van het financiële jaar, te verhogen van de begrote 48 miljard naar 70 miljard roepies (van ca. 2,1 naar 3.1 miljard gulden). Alle maatregelen tezamen zouden nog tijdens het lopende begrotingsjaar naar verwachting 68,8 miljard (ca. 3 miljard gulden) extra opleveren. Economen betwijfelden echter of de regering het begrotingstekort kon terugdringen tot de beoogde 4,5 procent van het BNP.

BEZOEK KONINGIN ELIZABETH II

Van 12 tot 18 oktober 1997 bracht koningin Elizabeth II, staatshoofd van Groot-Brittannië en hoofd van het Gemenebest, een staatsbezoek aan India. Het bezoek stond in het teken van de viering van de vijftigste verjaardag van India's onafhankelijkheid, maar werd ontsierd door diplomatieke spanningen en 'misverstanden' over het programma en het protocol.
De vorstin, die werd vergezeld door de Britse minister van Buitenlandse zaken

en het Gemenebest Robin Cook, was in India gearriveerd na een vierdaags bezoek aan Pakistan. dat eveneens zijn vijftigjarig bestaan vierde. Tijdens dit bezoek had zij er bij Pakistan en India op aangedrongen hun geschil over Kashmir bij te leggen en zou Cook de Pakistaanse regering onder vier ogen hebben verteld dat Groot-Brittannië bereid was te bemiddelen in het territoriale conflict. Pakistan had daarbij steevast geprobeerd de kwestie-Kashmir te internationaliseren, maar India was naar verluidt furieus geweest over de 'bemoeienis' van buitenstaanders met de kwestie die volgens India een binnenlandse aangelegenheid was. Op 12 oktober verschenen in de pers berichten dat premier Gujral Groot-Brittannië 'een derderangsmogendheid' had genoemd, die de kwestie-Kashmir zelf had veroorzaakt door India in tweeën te delen en zich thans 'aanmatigde te zeggen een historische verantwoordelijkheid te hebben om het probleem op te lossen'. Daags na dit bericht liet het bureau van de premier echter weten dat Gujral deze uitlatingen niet had gedaan.

NIEUWE PRESIDENT CENTRALE BANK

Op 7 november 1997 werd Bimal Jalan van de Commissie voor Planning benoemd tot president van de Reservebank van India (de centrale bank). Hij volgde Chakrabarty Rangarajan op, die werd benoemd tot gouverneur van de zuidelijke deelstaat Andhra Pradesh. Jalan was vooraf weinig kans gegeven, maar oud-premier V.P. Singh had een goed woordje voor hem gedaan.

VAL VAN REGERING-GUJRAL

Op 28 november 1997 bracht de Congrespartij (I) de Verenigd Front-minderheidsregering ten val. Waarnemers waren algemeen van mening dat de val van de regering zou leiden tot vervroegde parlementsverkiezingen.
Premier I.K. Gujral trad af toen de Congrespartij(I) haar steun aan de regeringscoalitie introk en eiste zelf een regering te mogen vormen. Gujral had slechts zeven maanden aan het hoofd gestaan van een steeds wankelere regeringscoalitie van vijftien partijen. Hoewel de Congrespartij(I) formeel geen deel uitmaakte van de coalitie, had Gujral slechts met steun van de 140 parlementsleden van de Congrespartij (I) een absolute meerderheid in de Lok Sabha (het lagerhuis van het parlement) gehad.
De politieke crisis was begin november ontstaan nadat het weekblad *India Today* uitgelekte delen van een rapport van een commissie had gepubliceerd die de moord op oud-premier en toenmalig Congrespartij-leider Rajiv Gandhi had onderzocht. In het nummer van 8 november legde het weekblad een verband tussen de Dravida Munnetra Kazhagam (DMK),een partij uit Tamil Nadu waarvan drie leden minister in de Verenigd Front-coalitie waren, en de moord op Gandhi.
Het zeventien delen tellende rapport was samengesteld door rechter Milap Chand Jain en op 25 augustus vcorgelegd aan minister van Binnenlandse zaken Indrajit Gupta. Naar verwachting zou het na het herfstreces bij het parlement worden ingediend. Volgens het weekblad had de commissie-Jain de DMK ervan beschuldigd de separatistische Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE) te hebben 'aangemoedigd en gesteund'. Gandhi was om het leven gekomen bij een bomaanslag, een zelfmoordactie van een LTTE-lid. In het rapport werden tevens twee oud-premiers, V.P. Singh en Chandra Shekhar berispt voor hun 'laksheid' bij het inschatten van het gevaar dat Gandhi liep, maar volgens *India Today* 'kreeg alleen de DMK de volle laag'.

Naar aanleiding van het rapport eiste de Congrespartij(I) woedend dat de DMK uit de regeringscoalitie zou worden gezet. Op 20 november, de eerste werkdag van het parlement na het herfstreces. maakte de Congrespartij (I) duidelijk dat zij haar steun aan Gujral zou intrekken als hij de DMK niet 'onmiddellijk' uit de regeringscoalitie zou zetten. Op 24 november wees Gujral deze eis af. Nadat er enkele dagen crisisoverleg was gevoerd, informeerde Congrespartij (I)-leider Sitaram Kesri president K.R. Narayanan op 28 november dat zijn partij haar vertrouwen in de regering had opgezegd.

Vrijwel onmiddellijk nadat de Congrespartij(I) haar besluit had bekendgemaakt, openden verschillende politieke partijen de onderhandelingen om te voorkomen dat er voor de tweede keer in minder dan twee jaar tijd parlementsverkiezingen zouden moeten worden gehouden.
Toen duidelijk werd dat de partijen elkaar niet zouden kunnen vinden bij de vorming van een nieuwe coalitie, ontbond president K. R. Narayanan het 543 zetels tellende parlement op 4 december. De Verkiezingcommissie bepaalde dat de nieuwe algemene verkiezingen zouden worden gehouden in de derde week van februari en de eerste week van maart 1998. Gujral zou tot die tijd aanblijven als waarnemend premier.

BEZUINIGINGEN TERUGGEDRAAID

Op 6 januari 1998 werd bekend dat de Verkiezingscommissie het plan van de tijdelijke regering om een verlaging van vijf procent in de geplande ontwikkelingsuitgaven niet door te voeren, had goedgekeurd. De regering had in september 1997 deze bezuinigingen aangekondigd, maar kon dankzij meevallers bij de belastingen de bezuinigingen ongedaan maken.

Val van de roepie

Tien dagen later beloofden alle politieke partijen om de val van de roepie te stoppen als zij na de verkiezingen aan de macht zouden komen. De munt was bezig aan een vrije val en brak door de psychologische grens van 40 roepies voor 1 Amerikaanse dollar.
De BJP zei dat lessen moesten worden getrokken uit de financiële crisis in Azië en dat de munt tegen speculaties verdedigd moest worden. Volgens de partij hadden de Congrespartij en het Verenigd Front voor een groot deel schuld aan de crisis. omdat zij onvoldoende onderscheid hadden gemaakt tussen buitenlandse investeringen in de infrastructuur, individuele speculaties en geld dat het land in- en uitstroomde.
De communisten legden de schuld bij de markthervormingen en waren bezorgd over het effect op het arme deel van de bevolking. Volgens de Congrespartij(I) had een gebrek aan effectieve interventie echter tot de val van de roepie geleid.

AANLOOP NAAR DE VERKIEZINGEN

De landelijke politiek werd de eerste maanden van 1998 gedomineerd door de algemene verkiezingen van de Lok Sahba (het lagerhuis van het parlement), die werden gehouden van 16 februari tot 7 maart 1998.

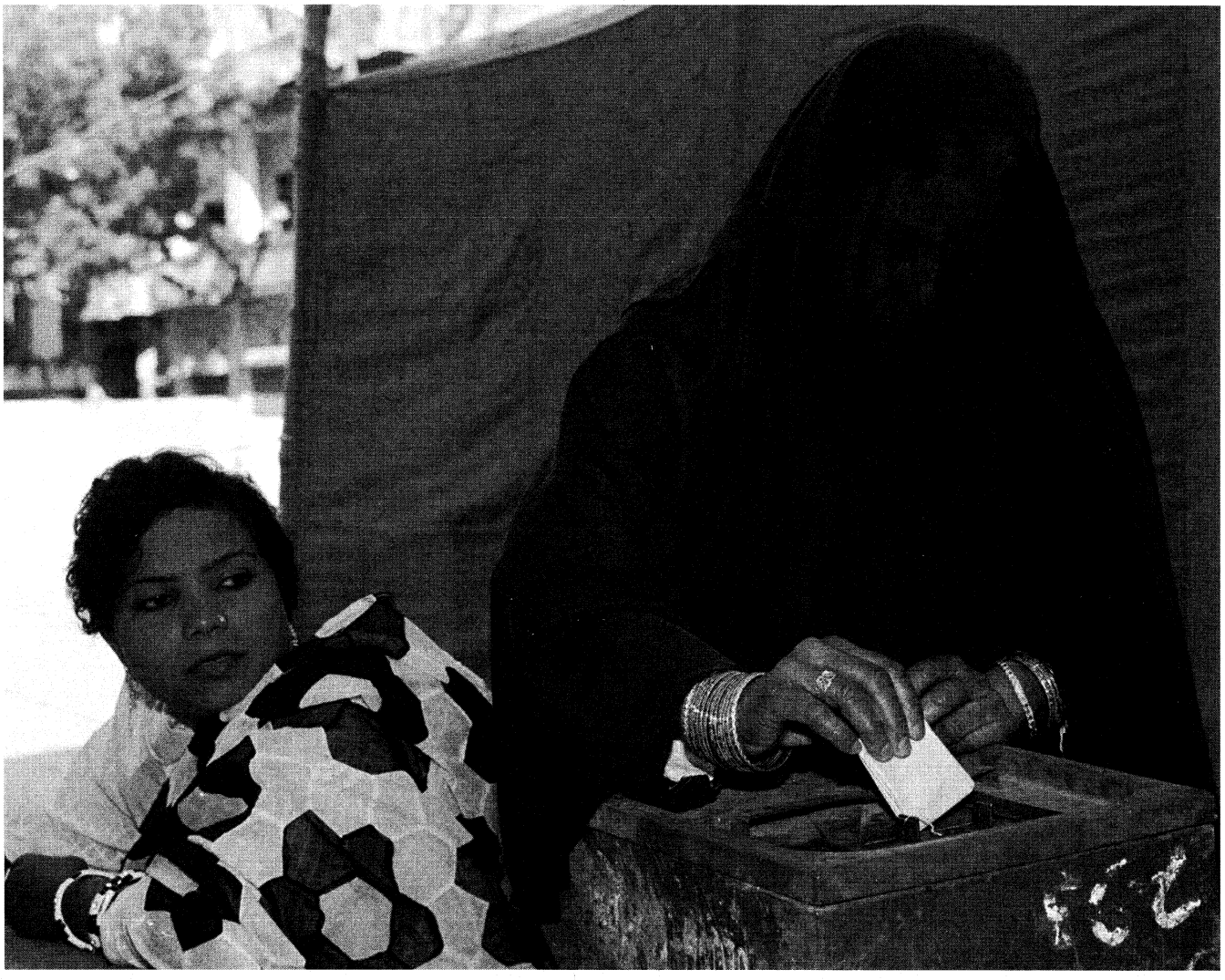
Op 9 januari namen drie ministers ontslag uit het kabinet. De drie behoorden tot de Rashtriya Janata Dal (RJD),een afgescheiden groep van Janata Dal van premier Inder Kumar Gujral. Lalu Prasad Yadav, voormalig voorzitter van de Janata Dal waartoe ook Gujral behoorde, die na zijn afzetting de RJD had opgericht, had hen daartoe opgeroepen.
Op dezelfde dag sloot de nationalistische hindoe-partij Bharatiya Janata Partij (BJP) een alliantie met de Lok Shakti uit Karnataka om de landelijke

aantrekkingskracht te vergroten. Dit was overigens niet de eerste regionale partij die een politieke ommezwaai naar de BJP maakte, want op 17 december 1997 had de in Tamil Nadu machtige All India Dravida Munnetra Kazhagam reeds een pact met de BJP gesloten.

Ook zes ontevreden parlementariërs van de Congrespartij (Ij maakten de overstap naar de BJP, maar na de aankondiging van Sonia Gandhi om het roer in de partij over te nemen, besloten anderen toch te blijven. De 51-jarige weduwe van de vermoorde Rajiv Gandhi lanceerde op 6 januari de verkiezingscampagne in Sriperumbudur (Tamil Nadu), de plek waar haar man in 1991 om het leven was gekomen.
Een dag later moest de Congrespartij (I) echter een teleurstelling verwerken, nadat een woordvoerder van de Verenigd Front-coalitie bekend maakte niet met de Congrespartij (I) samen te gaan werken. De uit een conglomeraat van vijftien regionale partijen bestaande coalitie legde de schuld voor het uiteenvallen van de regering bij de Congrespartij en verklaarde tevens dat die partij hen niet veel te bieden had. Verscheidene opiniepeilingen hadden inmiddels laten zien dat de BJP samen met zijn bondgenoten de meeste zetels zou halen, maar tekort zou komen voor een meerderheid van 272 zetels.

Verkiezingsprogramma's

Intussen hadden de diverse partijen hun verkiezingsmanifest aan de kiezers voorgelegd. De Congrespartij (I)beloofde daarin om de economie verder te liberaliseren en maatregelen te nemen die de kapitaalmarkt nieuw leven zouden moeten inblazen, de binnenlandse markt zouden versterken en buitenlandse investeerders moesten aantrekken. Ook verzekerde zij binnenlandse bedrijven bescherming en het weren van oneerlijke handelspraktijken van multinationals.
De meest opvallende uitspraken waren echter gericht aan het adres van de BJP. De opkomst van deze partij werd vergeleken met die van de nazi's in Duitsland, die ook via democratische procedures aan de macht waren gekomen. Overigens stelde de partij voormalig premier P.V. Narasimha Rao niet verkiesbaar, omdat hij schuldig werd geacht aan de 3.000 doden die vielen bij sektarisch geweld na de vernieling van de Babri Moskee in Ayodhya door fanatieke hindoe's in december 1992.
De Janata Dal (JD)beloofde in haar verkiezingsprogramma dat het buitenland-

Op 22 februari 1998. bij de tweede ronde van de algemene verkiezingen in India, gooit een moslim-vrouw haar stembiljet in de stembus onder het toeziend oog van een vrouwelijke beambte. (foto *ANP*)

Se investeringen zo; beperken en kleinschalige activiteiten en agro-industriële activiteiten zou stimuleren Economische globalisering moest volgens de partij passen binnen de autonome ontwikkeling van India, zodat samenwerking met buitenlandse investeerders alleen welkom zou zijn op gebieden waar het land een achterstand had De JD beloofde door te gaan met een evenwichtige liberalisering en bleef tcgenstnnder van het úndcrtekcncn van het Non-Proliferatieverdrag van kern apens (NPT) en het Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT).het verdrag voor een wereldwijd verbod op kernproeven De partij streefde ernaar dat India een permanente zetel in We VN Veiligheidsraad zou verkrijgen en wenste een hechtere samenwerking met landen in Zuid-Azië op te bouwen

De Bharatiya Janata Partij (BJP) nam in haar verkiezingsprogramnia een uitgesproken standpunt in over het nucleaire verdedigingsbeleid en het economisch nationalisme. In het kader van soevereiniteit en veiligheid zou India volgens de partij de optie tot het produceren van nucleaire wapens open moeten houden. Daarnaast zouden Indiërs centraal moeten staan bij het econoinisch beleid en moesten infrastructurele overheidsbestedingen prioriteit krijgen om de economische groei te stimuleren.
Enkele extreme elementen in het manifest van de BJP waren de eis om een hindoe-tempel te bouwen op de plek van de verwoeste moskee in Ayodhya, het herroepen van de autonome status van Jammu en Kashmir, een wetgeving op huwelijk en bezit, die volgens critici de rechten van de moslims zou aantasten, en een hardere opstelling in de Wereldhandelsorganisatie (WTO).

ALGEMENE VERKIEZINGEN

De verkiezing voor de 543 zetels in de Lok Sabha (het lagerhuis van het parlement) vonden plaats op 16, 22, 23 en 28 februari en 7 maart. Twee door sneeuw geplaagde kiesdistricten in de Ladakh regio van Jammu en Kashmir en in Himachal Pradesh gingen op 21 juni naar de stembus. Twee zetels werden rechtstreeks door de president genomineerd. Meer dan 600 miljoen mensen konden stemmen op 4.693 kandidaten van zeven nationale partijen, 36 regionale partijen en honderden kleinere partijen. India volgt een zogeheten 'first-past-the-post'-systeem en de partij of groep die de regering wil vormen moet op z'n minst 272 zetels in het lagerhuis bezetten. Hoewel de meeste resultaten op 3 maart binnen waren, moest de verkiezingscommissie onder druk van extreem geweld een groot aantal resultaten herroepen en op veel plaatsen opnieuw verkiezingen uitschrijven
Op 10 maart waren toch de meeste stemmen geteld en bleek dat de BJP en haar bondgenoten de verkiezingen hadden gewonnen maar geen meerderheid hadden bereikt De partij verwierf zelf 180 zetels, terwijl de BJP met de verbonden partijen op 251 zetels uitkwam De Verenigd Front-coalitie kwam uit op 97 zetels terwijl de Congrespartij (I) 141 zetels behaalde en samen met haar bondgenoten 166 zetels kreeg Maar liefst 130 zetels werden verdeeld over tien partijen die daarmee een sleutelpositie in het parlement bezetten

Formatie regering

Hoewel de EJP op sommige fronten water bij de wijn wilde doen, lukte het de partij in eerste instantie niet een meerderheidscoalitie te vormen Zo trok de All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam (AIADMK)uit Tamil Nadu de beloofde steun van haar achttien zetels voorlopig in omdat partijleider Jayaram Jayalalitha een pakket van maatregelen voor haar deelstaat eiste Zij wilde onder andere meer water uit de omstreden rivier Cauvery, een hoger quota overheidsbanen voor lage kasten en een meer officielestatus voor de Tamil-taal
Doordat het Verenigd Front en de Congrespartij (I) bleven weigeren met elkaar te regeren, kon de BJP toch een regering

***Uitslag* verkiezingen**

		zetels
Bharatiya Janata Party	BJP	180
All-India Anna Dravida Munnetra Kazhagain	ADMK	18
Samata Party	SAP	12
Biju Janta Dal	BJD	9
Shiromani Akali Dal	SAD	8
Trinamool Congress	TC	7
Shiv Sena	SS	6
Pattali Makkal Katchi	PMK	4
Lok Shakti	LS	3
Marumalarchi Dravida Munnetra Kazhhagam	MDMK	3
Haryana Vikas Party	HVP	1
Indian National Congress I	INC	141
Republican Party of India	RPI	4
Muslim League	MUL	2
Kerala Congress (Mani)	KEC(M)	1
Communist Party of India-Marxist	CPI-M	32
Samajwadi Party	SP	20
Telugu Desam	TD	12
Communist Party of India	CPI	9
Janata Dal	JD	6
Dravida Munnetra Kazhagam	DMK	6
Revolutionary Socialist Party	RSP	3
Tamil Maanila Congress (Moopanar)	TMC(M)	3
Jammu and Kashmir National Conference	JKN	2
All-India Forward Blok	AIFB	2
Rashtriya Janata Dal	RJD	17
Bahujan Samaj Party	BSP	3
Hariyana Lok Dal	HLD	4
Arunachal Congres	AC	2
Sikkim Democratie Front	SDF	1
All India Rashtriya Janata Party	AIRJP	1
All India Majlis-e-Ittehadul Muslimoon	AIMIM	1
All India Indira Congress (Secular)	AIIC(S)	1
United Minorities Front Assam	UMFA	1
Samajwadi Janata Party (Rashtriya)	SJP®	1
Peasants and Workers Party of India	PWPI	1
Manipur State Congress Party	MSCP	1
Autonomos State Deinand Committee	ASDC	1
Janata Party	JP	1
partijlozen		6
overig		3
totaal		**543**

vormen. Op 19 maart werd Atal Behari Vajpayee door president Kocheril Narayanan beëdigd als premier van een nieuwe minderheidsregering, terwijl ook elf andere topposities aan de BJP werden vergeven. De meeste van hen werden als haviken beschouwd, die verbonden waren aan de militante hindoe-beweging Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS), de ideologische basis van de BJP.
Een dag later liet de door de coalitie gepresenteerde Nationale Agenda echter zien dat de BJP veel concessies had moeten doen om de steun van zestien partijen voor zich te winnen. De economische hervormingen moesten worden doorgezet, waarbij wel de nadruk werd gelegd op het aanpakken van de werkloosheid. Er werd echter met geen woord gerept over het bouwen van een hindoe-tempel in Ayodhya, de status van Jammu en Kashmir en het invoeren van een algemene huwelijks- en bezitswetgeving. De hardere opstelling inzake de nucleaire defensie van het land en jegens de WTO bleef wel overeind.

Regering overwint eerste hordes

In de daaropvolgende week overwon de regering de eerste belangrijke horde. Op 24 maart installeerde de coalitie Ganti Mohan Chandra Balayogi, een parlementariër van de regionale Telugu Desam Party's (TDP), als voorzitter van het lagerhuis. Vier dagen later bleek dit een strategischbelangrijke zet geweest te zijn doordat de regering dank zij de steun van de elf zetels van de TDP ternauwernood een vertrouwensvotum in het parlement overleefde. President K.R. Narayanan had premier Vajpayee bij zijn aantreden namelijk gevraagd om binnen tien dagen te bewijzen dat zijn coalitie over een meerderheid in het lagerhuis zou beschikken. Terwijl de TDP eerder nog verklaarde bij de telling een neutraal standpunt in te zullen nemen, werd enkele minuten voor de telling bekend gemaakt dat de partij de BJP zou steunen.

Samenstelling kabinet

- Premier en minister van Buitenlandse zaken, Atoomenergie en Veeteelt
  Vajpayee, Atal Behari
  (beëdigd op 19 maart 1998)

Kabinetsministers:
- Arbeid
  Satyanarayan Jatia
- Binnenlandse zaken
  Lal Krishna Advani
- Burgerluchtvaart
  Ananth Kumar
- Communicatie
  Buta Singh
- Defensie
  George Fernandes
- Energie
  Rangarajan Kumaramangalam
- Financiën
  Yashwant Sinha
- Handel
  Ramakrishna Hegde
- Industrie
  Sikander Bakhat
- Informatie en Omroep
  Sushma Swaraj
- Justitie en Bedrijfsleven
  M. Tharnbidurai
- Milieu en bosbouw
  Suresh Prabhu
- Olie en Gas
  K. Vazhapadi Ramamurthy
- Ontwikkeling en onderwijs
  Murli Manohar Joshi
- Parlementaire zaken
  Madan Lal Khurana
- Chemicaliën en Meststoffen, tevens belast met voedselvoorziening
  Surjit Singh Barnala
- Spoorwegen
  Kumar, Nitish
- Staal en Mijnbouw
  Patnaik, Naveen
- Stedelijke ontwikkeling
  Ram Jethmalani
- Textielindustrie
  Kashiram Rana
- Transport
  R. Muthiah
- Wetenschap en Technologie
  Murli Manohar Joshi

Staatsministers met onafhankelijke verantwoordelijkheid:
- Gezondheid en gezinszaken
  Dalit Ezhilman
- Kolenwinning
  Dilip Rai
- Ontwikkeling platteland
  Baba Goda Patil
- Welzijn
  Maneka Gandhi

Staatsministers:
- Buitenlandse zaken
  Vasundhra Raje
- Chemicaliën en Meststoffen
  A. K Patel
- Industrie
  Sukhbir Singh Badal
- Landbouw
  Som *Pal*
- Olie en Gas
  Santosh Kumar Gangwal
- Openbare bevoorrading
  Satyapal Singh Yadav
- Spoorwegen en Parlementaire zaken
  Ram Naik
- Stedelijke ontwikkeling
  Bandaru Dattatreya
- Toerisme
  Umag Apang

Op 8 april nam de minister van Transport, R. Muthiah, behorende tot de AIADMK, op verdenking van corruptie ontslag. Hij werd vervangen door Debendra Pradhan.

AIADMK laat zich gelden

De AIADMK liet zich overigens vanaf de allereerste dag dat Jayaram Jayalalitha de steun van haar partij aan Vajpayee had toegezegd. gelden binnen de coalitie. Jayalalitha maakte vooral bezwaar tegen een beslissing van de federale overheid om water van de Cauvery rivier tussen vier zuidelijke staten te verdelen. Zij dreigde meermalen met het opzeggen van steun aan de coalitie. Namens de deelstaat Tamil Nadu maakte zij de onenigheid over de waterverdeling aanhangig bij het Hooggerechtshof. Dit concludeerde op 17 augustus dat de verdeling van water, zoals door de federale regering voorgesteld, correct was.

Benoeming plaatsvervangend voorzitter planningcommissie

Op 21 maart benoemde premier Vajpayee Jaswant Singh tot plaatsvervangend voorzitter van de Commissie voor Planning, het belangrijkste planningsorgaan van het land en een overblijfsel van de vroegere gecentraliseerde economie. De voormalig minister van Financien Chidambaram was getipt om opnieuw die post te bekleden, maar verloor zijn zetel bij de verkiezingen. Singh volgde hiermee Madhu Dandvate op.

Partijpolitieke ontwikkelingen

Op 6 april werd Sonia Gandhi benoemd tot voorzitter van de Congrespartij(I) op voordracht van het Congress Working Committee als opvolger van Sitaram Kesri.

De BJP koos op 14 april Khushabhau Thakre als haar nieuwe voorzitter. Hij nam de fakkel over van Lal Krishna Advani, die minister van Binnenlandse zaken was geworden.

Op 24 juni vormden twee partijen van de Verenigd Front-coalitie onder de naam Nationaal Democratisch Front een nieuwe politieke groepering. De leiders van de regionale partijen Samajwadi Party en Rashtriya Janata Dal (RJD) verklaarden dat het Verenigd

Front. zijn besiaaiisrecht had verloren, nadat sommige van hun afgevaardigden de handen ineen hadden geslagen met de BJP. Verder lieten zij weten de Congrespartij (I)wel te ondersteunen.

RCMOER OM TEEMPELBOUW IN AYODHYA

In maart 1998 kwam de regering onder vuur te liggen in het parlement toen de oppositie beweerde dat de RJP hindoegroeperingen toestond ren begin te maken met de bouw van een tempel in Ayodhya. De algemeen als gematigd bekend staande premier Vajpayee verzekerde echter dat de regering zich aan de uitspraak zou houden die vier jaar geleden door het Hooggerechtshof was gedaan. Daarin werden bouwactiviteiten op de plek verboden, totdat een gerechtshof een uitspraak had gedaan over reeds lang geleden ingediende claims met betrekking tot het eigendomsrecht. De meer extreme leden van de BJP beschouwden het echter niet als een kwestie van eigendom. maar als een van 's lands identiteit. Ket hoofd van de Vishwa Hindu Parishad (Wereldraad van Hindoe's), Ashok Singhal. zei zich niet aan een gerechtshof te zullen storen als dit tegen zijn geloof zou ingaan en lanceerde een campagne om een tempel te bouwen.

INDIA VECHT BASMATI ALS MERKNAAM VOOR RIJST AAN

Op 3 april 1998 verklaarde de staatsminister van Landbouw, Som Pal, dat de regering de toewijzing van een patent aan een bedrijf in de Verenigde Staten om Basmatirijst onder de merknaam Basmati te verkopen zou aanvechten. Volgens Pal was de rijstsoort Basmati sinds mensenheugenis een Indiase soort en kon er geen sprake van zijn dat een ander land hiermee aan de haal zou gaan.

DEBAT OVER BEGROTING 1998-'99

Op 1 juni 1998 maakte minister van Financiën; Yashwant Sinha, de begroting voor het fiscale jaar 1998/1999 bekend, waarin hij benadrukte dat de economie een flinke stimulans nodig had, waarbij echter inflatie en het financieringstekort binnen de perken moesten blijven. Sommige financiële analisten twijfelden openlijk aan de haalbaarheid van het verwachte groeipercentage van meer dan 5 procent en noemden de lage investeringsgraad en afgenomen vraag daarvoor als belangrijke oorzaken.
De betalingsbalans zag er met minder dan 1.5 procent van het bnp relatief comfortabel uit maar de overheid moest bijna 30 procent van haar inkomsten aan rentebelalingen uitgeven Daarnaast was in het afgelopen fiscale jaar de exportgroei sterk ingezakt en vreesden analisten onder druk van de Aziatische crisis voor 1998/1999 zelfs negatieve groei De regering gebruikte 60 procent van de begroting voor de agrarische sector om er voor te zorgen dat India genoeg voedsel zou kunnen produceren Daarbij werd topprioriteit gegeven aan de ontwikkeling van droge gebieden en het verbeteren van agrarische productiviteit op een duurzame manier
De oppositie vreesde in het licht van de economische sancties vanwege de nucleaire proeven van India voor grote gaten in de begroting en vroeg zich af wanneer voorstellen zouden volgen die aan de gevolgen van de sancties het hoofd zouden bieden. Sinha was niet onder de indruk en zei dat de volgens hem krachtige Indiase economie niet in gevaar was, terwijl veel toegezegde leningen gewoon doorgang zouden vinden.
Hij beloofde dat binnen 90 dagen voorstellen voor buitenlandse investeringen goedgekeurd zouden worden. Sinha zaaide echter twijfel, toen hij het optrekken van de prijzen voor urea, een belangrijk ingrediënt van kunstmest, binnen een week teniet deed om de boeren tevreden te houden. Voormalig minister van Financiën, Manmohan Singh, vreesde dat Sinha's begroting juist het risico in zich droeg van een hogere inflatie en een lagere groei.

Drie weken na de presentatie van de begroting waren zowel de euforische stemming over de nucleaire tests als de aandelenindex in Bombay sterk gedaald. De gevolgen van de sancties bleken door de regering sterk te zijn onderschat. Ruwe schattingen van vooraanstaande internationale instellingen wezen op een sterk dalende instroom van buitenlands kapitaal, zodat ook infrastructurele projecten die economische groei moesten stimuleren niet gefinancierd zouden kunnen worden.
Op 28 juli liepen parlementariërs van de oppositie uit protest uit het parlement vanwege het falen van de regering oin prijzen te controleren en orde te handhaven. In het hogerhuis zeiden leden van de Congrespartij dat de regering de economie om zeep hielp. Minister Sinha reageerde hierop met de mededeling dat de regering adequate maatregelen had genomen om essentiële goederen tegen redelijke prijzen beschikbaar te houden. Cijfers van de maand juli lieten echter zien dat de inflatie vergeleken met dezelfde periode een jaar daarvoor sterk stijgende was Dit werd volgens analisten veroorzaakt door het gebrek aan groenten en een stijging in geldaanbod

WIJZIGING ELEKTRICITEITSWET

Op 3 juni 1998 diende de minister van Energie, Rangarajan Kumaramangalam. twee belangrijke wetswijzigingen in om de energiesector te kunnen hervormen. Twee coalitiepartijen. de AIADMK en de Akali Dal, hadden eerder bezwaar aangetekend tegen bepaalde wetsbepalingen in de in april geïntroduceerde wet, omdat zij verwachtten dat hierdoor de gratis elektriciteit voor boeren gevaar zou lopen. Volgens de oorspronkelijke wet moesten alle deelstaten verplicht commissies instellen, die de deelstaatregeringen zouden moeten adviseren over tarieven en ervoor moesten zorgen dat er voor elektriciteit betaald zou worden. De voorgestelde wetswijziging maakte het verplicht karakter van deze commissies ongedaan.
De tweede wetswijziging maakte het mogelijk dat de elektriciteitsbedrijven van de deelstaten (SEB's) gratis elektriciteit aan boeren konden verschaffen, terwijl in de oorspronkelijke wet de SEB's verplicht waren vijftig procent van de kostprijs op de gebruikers te verhalen.

LIBERALISERING OMROEPWET

Op 10 juni 1998 besloot het kabinet om particuliere zenders het recht te geven vanaf Indiase bodem uit te zenden, waarmee het monopolie van de staat ten einde kwam. In 1997 was er nog veel verzet geweest tegen een nieuwe wet voor zendgemachtigden. Deze werd ingetrokken, toen de regering van premier Inder Kumar Gujral in november 1997 ten val kwam. De regering beperkte echter het buitenlandse vermogen in particuliere televisiezenders tot 20 procent. terwijl dat in het eerdere wetsvoorstel nog 49 procent bedroeg. Volgens de Economie Times zou door de wet de liberalisering van het omroepbestel gefaseerd plaatsvinden.

POSTSTAKING BEËINDIGD

Op 16 juli 1998 verwelkomde de regering de beslissing van 550.000 werknemers van de posterijen om na een staking van acht dagen weer aan het werk te gaan. Minister van Informatie. Sushma Swaraj, had namens de regering gesprekken gevoerd met vakbondsleiders en hen toegezegd dat het kabinet alles

zou doen om de klachten weg te nemen. De staking was uitgeroepen om hogere lonen af te dwingen en de 370.000 part-time krachten ook als ambtenaren te beschouwen.

RAMPEN

Op 32 mei 1997 deed zich in de deelstaat Madhya Pradesh in centraal India een aardbeving voor met een kracht van 6 op de schaal van Richter. Bij de aardbeving vielen minstens 38 doden en meer dan 1.000 gewonden.

Zware regenval veroorzaakte in de oostelijke deelstaat Sikkim aardverschuivingen waarbij volgens berichten op 10 juni 1997 minstens vijftig personen om het leven waren gekomen.

Op 13 juni 1997 kwamen bij een brand in een bioscoop in New Delhi zestig personen om het leven en vielen meer dan tweehonderd gewonden. De politie arresteerde vier bioscoopbeheerders op verdenking van verwijtbare nalatigheid. Overlevenden hadden verklaard dat zij bij hun pogingen het brandende gebouw te ontvluchten op gesloten deuren waren gestuit.

Eerder, op 7 juni, had een brand in een elfde-eeuwse hindoetempel in Thanjavur in Tamil Nadu aan 41 gelovigen het leven gekost.

Op 11 augustus 1997 kwamen minstens 135 personen in de noordelijke deelstaat Himachal Pradesh om het leven, toen de rivieren de Sutlej en de Andhara als gevolg van zware regenval buiten hun oevers traden. Elf dorpen werden overstroomd en alleen al in Chirgaon verdronken 103 personen. Volgens regeringsfunctionarissen waren tijdens de moesson van 1997 meer dan vijfhonderd personen om het leven gekomen als gevolg van overstromingen, aardverschuivingen en instortende huizen.

Op 14 september 1997 kwamen in de buurt van Champa in het oosten van de deelstaat Madhya Pradesh minstens zestig personen om het leven en raakten tweehonderd anderen gewond, toen vijf treinstellen op een spoorbrug ontspoorden en in een rivier stortten. Over de oorzaak van het ongeval bestond onduidelijkheid.

Op 14 september 1997 vielen bij een explosie en brand in een olieraffinaderij in de oostelijke havenstad Vishakhapatam in Madhya Pradesh minstens achttien doden. Meer dan 130.000 personen moesten worden geëvacueerd. De brand was veroorzaakt door een explosie die het gevolg was van een lek in een olieleiding. Na ruim vijftien uur was het vuur nog steeds niet gedoofd.

Op 21 september 1997 kapseisde in de buurt van Patna in Madhya Pradesh een veerboot op de rivier de Ganges. Na het ongeval werden 93 passagiers vermist. Gevreesd werd dat zij verdronken waren.

Staatsminister van defensie N.V.N. Somu kwam om het leven toen de helikopter waarin hij zat bij de grens met China in de oostelijke deelstaat Arunachal Pradesh neerstortte. Op 14 november 1997 gelastte premier Gujral een onderzoek naar het neerstorten van het toestel van Russische makelij. Bij het ongeval kwamen tevens een generaal en twee legerpiloten om het leven.

Op 18 november 1997 kwamen minstens dertig schoolkinderen om het leven toen hun bus verongelukte. De particuliere bus, die bijna twee keer zoveel passagiers vervoerde als wettelijk was toegestaan, slipte en schoot in de Yamuna-rivier in de buitenwijken van Delhi. Het ongeval accentueerde de geringe verkeersveiligheid en rijvaardigheid in India.

ECONOMISCHE ZAKEN

PRIVATISERINGEN

Het hoofd van de Privatiseringscommissie gaf medio maart 1998 de voorgaande regering van het Verenigd Front de schuld van het lage tempo van de gedeeltelijke privatiseringen van staatsbedrijven in 1997/1998 en hoopte dat de nieuwe regering het proces zou versnellen.
Volgens de begroting moest het terugtrekken van investeringen in meer staatsbedrijven plaatsvinden en de staat in 1998/1999 50 miljard roepies (ca. 2,2 miljard gulden) opleveren. De commissie vroeg aan de nieuwe BJP-regering ook haar oude supervisierechten terug, nadat de voorgaande regering de commissie tot een adviserend orgaan had gedegradeerd.
Op 13 maart maakte de BJP in haar verkiezingsmanifest bekend dat de hervormingen in de oliesector gewoon door zouden gaan als de partij na de verkiezingen aan de macht zou komen.
De blauwdruk van de gefaseerde liberalisering van de oliesector was reeds goedgekeurd door de Verenigd Front-coalitie en moest ingaan vanaf het begin van het fiscale jaar 1998/99. Het beloofde particuliere ondernemingen toegang tot het importeren en exporteren van alle olieproducten, behalve ruwe olie, vloeibaar gas, kerosine, diesel en benzine. Vanaf april 2002 zouden de prijzen van alle producten door de markt moetenworden bepaald, maar de regering zou ook daarna doorgaan met het subsidiëren van een deel van de marktprijs. Grote raffinaderijen zouden binnenlandse marketingrechten krijgen voor benzine, diesel en kerosine. Uiteindelijk moesten de hervormingen investeringen stimuleren, oliebedrijven geld opleveren en consumenten geld besparen.

Op 20 maart kwam de nieuwe minister van Communicatie, Buta Singh, naar buiten met de wens om India een van de toonaangevende landen op het gebied van telecommunicatie te maken. Hij zei daarbij dat zonder de betrokkenheid van de particuliere sector niet veel gedaan zou kunnen worden, maar dat ook staatsbedrijven een sleutelrol moesten blijven vervullen. Buitenlands kapitaal was van harte welkom, zolang het de soevereiniteit van het land maar niet in gevaar bracht.
Op 30 juni accepteerde de Indiase regering alle aanbevelingen van een werkgroep aangaande informatietechnologie (IT). Dit maakte de weg vrij voor particuliere Internetbedrijven en voor hogere uitgaven van overheidsdepartementen aan computers. Onder de belangrijkste aanbevelingen waren onder andere de reductie van importtarieven op verschillende computeronderdelen en het geven van voorrang aan leningen aan IT-bedrijven.

Op 27 april diende de deelstaatregering van Andhra Pradesh in het deelstaatparlement een wet in om de energiesector te hervormen. De wet voorzag in de creatie van afzonderlijke corporaties met deelneming van particuliere bedrijven die de productie, distributie en transmissie van elektriciteit voor hun rekening moesten gaan nemen. India opende in 1991 haar energiesector als onderdeel van een economisch hervormingsprogramma en moest verder privatiseren om voor een aantal leningen van de Wereldbank in aanmerking te komen.

Twee weken eerder had de Indiase industrie de aankondiging van een gemoderniseerd export-import (EXIM) beleid toegejuicht en gezegd dat het een stap in de richting van verdere liberalisering van de economie was. Minister van Handel, Ramkrishna Hegde, be-

ioofde bureaucratische controles weg te werken en de infrastructuur te versterken om export te bevorderen. De beslissing om importquota op 340 goederen op te heffen was verwacht en bracht India dichterbij het doel van de WTO om kwantitatieve restricties binnen de komende zes jaar uit te bannen.

FORD INDIA VERONTWAARDIGD OVER IMPORTHEFFING OP MOTOREN

De Indiase regering zou een lange termijn beleid voor autofabrikanten moeten uitstippelen, in plaats van steeds de oren te laten hangen naar wisselende lobbies, aldus John Parker, managing director van de Mahindra Ford India Ltd (MFIL).Op 3 augustus 1998 liet het hoofd van de joint venture tussen Ford en India's Mahindra and Mahindra Ltd. weten diep teleurgesteld te zijn in de regering. In de regeringsbegroting van 1998/99 was namelijk een extra importbelasting aangekondigd op automotoren, na het verzoek hiertoe van Indiase fabrikanten van motoronderdelen. Parker zei dat de beslissing arbitrair en onredelijk was en dat zijn bedrijf door de toegenomen belastingen geen nieuwe fabriek zou opzetten waar automotoren gefabriceerd konden worden.

CONFLICT MET EU OVER PATENTEN

Op 17 september 1998 verklaarde India dat het zich zou houden aan de verplichtingen van de Wereldhandelsorganisatie (WTO)in het conflict met de Europese Unie over de bescherming van patenten voor farmaceutische en chemische producten voor de landbouw. De EU had geklaagd over de opstelling van New Delhi, nadat de WTO een beslissing in het nadeel van India had genomen in een vergelijkbare zaak die door de Verenigde Staten was aangespannen.

De WTO steunde toen de Amerikaanse claim dat India had gefaald bij het implementeren van een systeem dat toepassingen van patenten in producten moest controleren. Nu besliste de WTO dat India had gefaald bij het opzetten van een mechanisme op het gebied van productpatenten voor farmaceutische en landbouwchemicaliën. Zulke systemen waren door het WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) voor ontwikkelingslanden verplicht gesteld. Onder een in 1970 aangenomen wet erkende India echter alleen patenten op productieprocessen, maar niet op producten.

ONDERWIJS

AMBITIEUS ONDERWIJSPLAN

Volgens onderwijsdeskundigen zou in Zuid-Azië het doel van primair onderwijs voor iedereen binnen vijf jaar kunnen worden bereikt met de opleiding van twee miljoen leraren en het toelaten van 65 miljoen kinderen.
Mahbub ul Haq en Khadija Haq, schrijvers van het rapport met de titel 'Human Development in South Asia 1998 - The Educational Challenge,' zeiden op 4 april 1998 dat zo'n ambitieuze onderwijsagenda gerealiseerd zou kunnen worden door ieder jaar een miljard dollar aan vaste uitgaven voor het onderwijs te reserveren.
Voor India zou dit betekenen dat een extra aantal van 44 miljoen kinderen toegang tot het onderwijs zou moeten krijgen en elk jaar meer dan 300.000 leraren zouden moeten worden opgeleid. Dit zou voor de periode 1999 tot 2003 bijna 4 miljard dollar extra kosten, wat bijna een verdubbeling zou inhouden ten opzichte van de periode 1992 tot 1997. Toch beschouwden de schrijvers dit voor een groot land als India in absolute termen als een klein bedrag.

Het rapport was gemaakt onder supervisie van het in Karachi gevestigde Human Development Centre en had de steun van het United Nations Development Programme (UNDP).Aanbevelingen om de kosten laag en het onderwijs toegankelijk te houden bestonden onder andere uit de nadruk op informele en op de gemeenschap gerichte opleidingscentra die niet van subsidies afhankelijk zouden moeten zijn en waar veel vrouwen zouden moeten werken. Mahbub ul Haq, een voormalig minister van Financiën in Pakistan, verklaarde dat India en haar buurlanden veel meer aandacht aan onderwijs en gezondheidszorg zouden moeten besteden om meer van de economische hervormingen en de globalising van de economieë te kunnen profiteren.

Verder benadrukten de schrijvers van het rapport dat de prioriteit bij het onderwijzen van kinderen moest liggen bij het zo efficiënt mogelijk besteden van de schaarse middelen om zo op de lange termijn de vruchten te kunnen plukken. India heeft reeds enkele jaren geleden verklaard de onderwijsuitgaven van 3,3 procent van het bnp in 1995-1996 geleidelijk op te voeren naar 6 procent. Op 28 mei liet India's jaarlijkse economisch overzicht zien dat het land als doel had in 2005 een totale geletterdherd van de bevolking te bereiken. terwijl in 1997 slechts iets meer dan de helft van de mensen ouder dan zeven jaar konden lezen en schrijven

VERZET DEELSTATEN TEGEN HINDOE-INVLOED IN HET ONDERWIJS

Onderwijsministers van een aantal deelstaten die sterk tegen de federale regering van de BJP waren gekant, liepen op 22 oktober1998 weg uit een bijeenkomst met het kabinet Zij verdachten de regering van plannen om in het onderwijssysteem een sterkere nadruk op de hindoe-religie te leggen. Uit een document dat met name morele en spirituele educatie benadrukte was volgens hen gebleken dat de regering heilige hindoe-teksten in het schoolprogramma wilde opnemen. Tevens werd aanbevolen om het leren van Sanskriet, de moedertaal van veel moderne talen in India, op scholen verplicht te stellen. De federale regering ontkende het onderwijssysteem langs geloofslijnen te willen veranderen.

JUSTITIE

VOORTGANG BOFORS-ONDERZOEK

Op 13 mei 1997 diende het Centrale Onderzoeksbureau (CBI)bij de regering een 250 pagina's tellend rapport in over hardnekkige beschuldigingen van corruptie bij de toekenning van een artilleriecontract ter waarde van 1.3 miljard dollar aan de Zweedse wapenfabrikant Bofors in 1986. Volgens de *Indian Express* werd de toenmalige premier Rajiv Gandhi in het rapport genoemd als een van de hoofdbetrokkenen bij het schandaal.

In het rapport werden anonieme, hooggeplaatste bronnen uit de kringen rond de regering aangehaald, op grond van wier uitlatingen het CBI concludeerde dat Gandhi 'schuldig (was)aan samenzwering om de fiscus te benadelen en tussenpersonen in staat had gesteld zich te verrijken'. Tot deze tussenpersonen zouden vrienden van Gandhi en zijn vrouw Sonia hebben behoord. In het rapport werd echter niet aangetoond dat Gandhi zelf van het schandaal had geprofiteerd.
Het CBI weigerde nader in te gaan op de inhoud van het rapport, maar bevestigde op 14 mei dat de regering om toestemming was verzocht om een aantal personen, onder wie regeringsfunctionarissen, strafrechtelijk te vervolgen.
De berichtgeving in de *Indian Express* gaf aanleiding tot nieuwe speculaties over Sonia Gandhi's verrassende be-

sluit om lid te worden van de Congrespartij (I).Volgens sommige waarnemers had zij gehoopt dat de partij haar politieke bescherming tegen de beschuldigingen zou kunnen bieden.

RAO ONTSLAGEN VAN RECHTSVERVOLGING IN ST KITTS-VERVALSINGSZAAK

Op 4 juni 1997 ontsloeg de speciale rechter Ajit Bharihoke oud-premier Narasimha Rao en oud-staatsminister van Buitenlandse zaken K.K. Tewary van rechtsvervolging in de St Kitts-vervalsingszaak wegens gebrek aan bewijs. Twee medeverdachten zouden echter worden aangeklaagd. De aanklacht tegen Rao hield verband met een vermeende poging in 1989 om de goede naam van een politieke tegenstander aan te tasten.

HERVORMINGEN RECHTSPRAAK

Op 1 juli 1997 maakte minister van Justitie Ramakant Khalap een pakket ingrijpende maatregelen bekend om het rechtssysteem te hervormen. Deze maatregelen betroffen de introductie van strafvermindering in ruil voor een schuldbekentenis, beperking van de duur van rechtszaken, de bevordering van alternatieve conflictoplossingsmethoden en de instelling van onafhankelijke vervolgingsinstanties. Khalap zei dat de regering hoopte dat de maatregelen ertoe zouden bijdragen dat de achterstand van 30 miljoen rechtszaken kon worden weggewerkt.

VERDACHTEN PLUNDERING MOSKEE AANGEKLAAGD

Op 9 september 1997 werden in totaal 49 vooraanstaande hindoe-politici en religieuze leiders aangeklaagd wegens samenzwering en ophitsing in verband met hun vermeende betrokkenheid bij de plundering van de Babri-moskee in Ayodhya door duizenden fanatieke hindoes in december 1992.

Tot de verdachten behoorden onder anderen L.K. Advani, voorzitter van de grootste oppositiepartij Bharatiya Janata Partij (BJP),Bal Thackeray, de leider van de extremistische hindoe-partij Shiv Sena en Kalyan Singh, de premier van de deelstaat Uttar Pradesh. Het onderzoek van het Centrale Onderzoeksbureau (CBI) had vijf jaar geduurd en de tenlasteleggingen waren de zwaarste die direct verband hielden met de verwoesting van de moskee. Hindoes hadden op de plaats van de moskee een tempel willen bouwen ter ere van de god Ram die volgens hen op deze plek was geboren. De verwoesting had in het gehele land geleid tot de ernstigste sektarische gewelddadigheden sinds de onafhankelijkheid. Hierbij waren 2.000 doden en meer dan 5.000 gewonden gevallen.

Volgens het klachtenregister was de verwoesting van de moskee voorbereid en gesteund door de toenmalige BJP-regering van de deelstaat Uttar Pradesh en door vooraanstaande BJP-leden en religieuze leiders. De verdachten moesten op 17 oktober verschijnen voor een speciale rechtbank in Lucknow, de hoofdstad van de deelstaat.

PROCES TEGEN RAO GEOPEND

Op 25 september 1997 begon het proces tegen oud-premier P.V. Narasimha Rao, toen hij en negentien anderen in de zogenaamde zaak van de gekochte JMM-stemmen ten overstaan van een speciale rechtbank in New Delhi officieel werden beschuldigd van corruptie en samenzwering.

Tot de negentien andere verdachten behoorden onder anderen vier oud-kabinetscollega's van Rao, te weten kapitein Satish Sharma, Buta Singh, Ram Lakhan Singh Yadav en Ajit Singh, en oud-deelstaatpremiers Bhajan Lal en Veerappa Moily. Volgens het openbaar ministerie hadden parlementsleden van de regionale Jharkand Mukti Morcha (JMM) omgerekend ongeveer 200.000 gulden ontvangen in ruil voor een tegenstem bij een motie van wantrouwen tegen de regering-Rao in de Lok Sabha (het lagerhuis) in juli 1993. Alle verdachten ontkenden de aanklacht en moesten op 13 oktober voor de rechtbank verschijnen voor een hoorzitting.

DOODVONNISSEN VOOR MOORDENAARS SIKHS

Op 12 november 1997 veroordeelde een rechtbank in Delhi drie mannen ter dood die schuldig waren bevonden aan de moord op drie jonge Sikhs in de wijk Trilokpuri in Oost-Delhi in 1984. Tegen een van de veroordeelden, Kishore Lal, die door de pers de 'slager van Trilokpuri werd genoemd, was eerder in zeven andere zaken ook al een doodvonnis uitgesproken. Deze zaken hielden verband met de anti-Sikh-rellen in de hoofdstad na de moord op premier Indira Gandhi door haar twee Sikh-lijfwachten in 1984. Naar aanleiding hiervan werden tijdens ongeregeldheden binnen drie dagenbijna 3.000Sikhsgedood.

DOODVONNISSEN VOOR MOORD OP GANDHI

Op 28 januari 1998 werden door een anti-terroristisch gerechtshof in Madras zestien Sri Lankezen en tien Indiërs tot ophanging veroordeeld voor hun aandeel in het beramen en uitvoeren van de moord op voormalig premier Rajiv Gandhi. Op 21 mei 1991 kwamen Gandhi en zeventien andere mensen bij een bomaanslag om het leven in de zuidelijke tempelstad Sriperumbudur. Rechter V. Navaneetham klaagde ook de Sri Lankaanse Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) voor de moord aan. Aanklagers beweerden dat de LTTE wraak had genomen voor het feit dat Gandhi troepen naar hun land had gezonden om hen te ontwapenen na een akkoord met de regering in Colombo. De LTTE ontkende iedere betrokkenheid bij de moord en verklaarde dat het proces 'een farce' was. Een maand later stond het hooggerechtshof hoger beroep van de 26 ter dood veroordeelden toe.

NAMAAK-MOSTERDOLIE EIST DODEN

Op 4 september 1998 gelastte de Indiase regering een federaal politie onderzoek naar het stijgende aantal dodelijke slachtoffers van de ziekte die het gevolg was van de consumptie van namaak-mosterdolie. Verscheidene deelstaten hadden de verkoop van mosterdolie verboden, nadat in New Delhi meer dan 40 mensen stierven aan vergiftigingsverschijnselen. Veel mensen gebruiken mosterdolie bij het koken. Eerder had het ministerie van Voedsel een serie maatregelen getroffen om vervalsers op te sporen en het verschijnsel te stoppen. Om tekorten op te vangen werden daarnaast oliën geïmporteerd. Woordvoerders binnen de industrie zeiden dat de angst voor mosterdolie boeren die mosterdzaad verbouwen ernstig zou kunnen benadelen.

MILIEU

PREMIER ROEPT OP TOT MILIEUBESCHERMING

Premier Atal Behari Vajpayee drong er tijdens de opening van de wereldwijde milieuconferentie op 1 april 1998 in New Delhi bij de internationale gemeenschap op aan een massale beweging te beginnen om het milieu te beschermen. Hij zei dat duurzame ontwikkeling niet door landen individueel kon worden ondernomen, maar dat landen hiervoor nieuwe samen-

werkingsverbanden moesten aangaan. Meer dan 100 van de 161 leden van Global Environment Facility (GEF) namen deel aan de driedaagse conferentie.
De GEF is een in 1991 gestart multilateraal financieringsmechanisme voor wereld ijde milieuproblemen; die via de Wereldbank en de VN projecten implementeert. In drie dagen tijd werden onder andere de veranderingen in het klimaat, verlies aan biodiversiteit, de slechte staat van internationale wateren, het gat in de ozonlaag en kwaliteitsvermindering van landbouwgrond besproken. In het slotcommuniqué verklaarden de deelnemers aan de conferentie dat met name de particuliere sector een grotere rol moest gaan speler, in de overdracht van technologie naar ontwikkelingslanden voor de bescherming van het milieu en het in gang zetten van duurzame ontwikkeling. De Indiase minister van Financien, Yashwant Sinha, betitelde de conferentie als een historische gebeurtenis.

MENSENRECHTEN

ENERGIEPROJECTEN SCHENDEN MENSENRECHTEN

De Amerikaanse organisatie Human Rights Watch verklaarde op 23 april 1998 mensenrechtenschendingen te hebben geconstateerd bij energieprojecten van de Wereldbank in midden-India. Uit onderzoek bleek dat de National Thermal Power Corporation (NTPC), die werkte met geld van de Wereldbank, vreedzame protesten van ontheemde dorpsbewoners met harde hand de kop had ingedrukt. Daarbij werden politiemensen en criminelen ingehuurd om mensen te intimideren.
Human Rights Watch vroeg daarop de president van de Wereldbank, James Wolfensohn, verdere uitgaven van fondsen aan het Indiase staatsbedrijf aan strenge condities te verbinden. Eerder in 1998 had het eigen inspectieteam van de Wereldbank bij een project geconcludeerd dat de bank haar beleid om mensen op een andere plek fatsoenlijk onder te brengen niet naleefde. Boeren en arbeiders werden gedwongen te verhuizen zonder dat zij alternatief werk, land of adequate huisvesting kregen aangeboden. De Wereldbank is de laatste jaren steeds meer onder druk komen te staan van milieugroeperingen en mensenrechtenorganisaties, die beweerden dat de grote door de bank ondersteunde projecten vaak het milieu schade toebrachten en duizenden mensen van hun woonplaats beroofden.

VOLKSGEZONDHEID

BESTRIJDING AIDS

Uit het eerste in februari en maart 1998 gehouden nationale onderzoek naar aids en het hiv-virus, waarbij 400 steekproeven in 180 testcentra werden genomen, bleek dat meer dan 1 op de 100 niensen in Manipur. Maharashtra, Tamil Nadu. Andhra Pradesh en Karnataka geïnfecteerd was met hit human immunodeficiency virus (hiv).In andere staten lag dit percentage aanzienlijk lager.
De World Health Organisation (WHO) waarschuwde dat wanneer het hiv-infectiecijfer eenmaal boven de grens van 1 procent komt te liggen, de ziekte plotseling veel sneller om zich heen kan grijpen. Toch waren de onderzoekers van de National Aids Control Organisation (NACO) ervan overtuigd dat het in India niet zo'n vaart zou lopen als in Afrika, omdat men in het land reeds enige tijd geleden met een beschermingsprogramma was begonnen. Met behulp van een lening van de Wereldbank heeft de NACO non-gouvernementele organisaties geholpen bij de bewustwording van de gevaren en het stimuleren van condoomgebruik. De NACO hooptevoor de komende vijf jaar weer een lening van de Wereldbank te kunnen krijgen om een groot landelijk preventieprogramma op te zetten.

In oktober bleek India echter bovenaan een VN-lijst van landen te staan die onmiddellijk actie zouden moeten ondernemen om de verspreiding van aids tegen te gaan. Ongeveer drie tot vijf miljoen mensen zouden besmet zijn met hiv en trends lieten zien dat het zich van stedelijke naar landelijke gebieden verspreidde. Peter Piot, de directeur van het programma UNAIDS, dat de expertise van UNICEF, UNDP, UNFPA, UNESCO, WHO en de Wereldbank bij elkaar brengt om aids te bestrijden, verklaarde dat de mobilisatie van technische middelen en mensen zo snel mogelijk zou moeten plaatsvinden. Hij zei nauw samen te werken met de NACO en veel activiteit onder de non-gouvernementele organisaties te zien. Tevens deed hij een beroep op het politiek leiderschap op federaal en deelstaatniveau om alle lagen van de bevolking bewust te maken van de gevaren van onveilig seksueel gedrag.

MILITAIRE ZAKEN

INDIA NEEMT KERNPROEVEN

Reeds vóór de landelijke verkiezingen van februari en maart 1998 had de Bharatiya Janata Party (BJP), die daarna een minderheidsregering zou vormen te kennen gegeven dat er een Nationale Veiligheidsraad opgezet zou moeten worden, dat het nucleaire beleid heroverwogen zou worden en dat daarbij de optie tot het produceren van nucleaire wapens open zou worden gehouden

Meteen na de gewonnen verkiezingen maakte de BJP op IS maart bekend dat de Nationale Veiligheidsraad een strategisch defensie-onderzoek zou gaan uitvoeren en dat de regering alle noodzakelijke stappen zou ondernemen om de veiligheid en territoriale integriteit van het land te waarborgen. Ruim een maand later kwam Krishna Chandra Pant, die als leider van een werkgroep de aard en samenstelling van de raad moest bepalen, alvast met de mededeling naar buiten dat India omringd was door landen met kernraketten en dat het strategisch onderzoek aandacht zou moeten besteden aan de nucleaire proliferatie en de economische bedreigingen voor het land. Het rakettenprogramma zou volgens deze voormalig minister van Defensie dan ook een antwoord moeten zijn op ontwikkelingen in de regio.

Op dat moment hield India, dat in 1974 voor het laatst een nucleaire test had uitgevoerd, zich aan een moratorium op kernproeven en proliferatie, maar wees het de ondertekening van het Non-proliferatie verdrag voor kernwapens (NPT) en het Comprehensive Test Ban Treaty, het verdrag voor een wereldwijd verbod op kernproeven (CTBT) als discriminerend van de hand. Daarnaast had India een rakettenprogramma inclusief ballistische raketten ontwikkeld, welke volgens westerse experts nucleaire kernkoppen konden bevatten. Pant zei dat met het geplande overzicht van het militaire apparaat India zijn kaarten open op tafel zou leggen, maar dat niet langer aan de militaire eisen kon worden voorbijgegaan. Aangezien het defensiebudget in termen van het aandeel van het bnp de laatste jaren stevig was gedaald, moest er volgens hem een betaalbare en effectieve defensie komen.

Voordat het rapport over de nationale defensie echter gemaakt was, schokte India op 11 mei 1998 de wereld door het uitvoeren van drie ondergrondse kernproeven. De regering zei dat de op 100 meter diepte uitgevoerde explosies hadden plaatsgevonden in Pokhran, een dunbevolkt gebied ongeveer 100 km

ten zuiden van de grens met Pakistan in Rajasthan.
Premier Atal Behari Vajpayee verklaarde dat de tests met succes waren uitgevoerd, dat de gemeten resultaten in overeenstemming waren met de verwachte waarden en de tests van groot belang waren geweest voor India's bewapeningsprogramma. Twee dagen later kwam India met de mededeling dat het nog eens twee ondergrondse kernproeven in Pokhran had uitgevoerd en dat daarmee de geplande serie van experimentele proeven beëindigd was. De laatste twee zogeheten 'sub-kiloton' tests waren volgens de regering uitgevoerd om additionele gegevens voor verbeterde computersimulatie te genereren en de mogelijkheden te verwerven voor het uitvoeren van zogeheten 'subkritische' experimenten.

Uit een kort daarna gehouden opiniepeiling bleek dat 90 procent van de Indiase bevolking achter de tests stond, maar een aantal wetenschappers was iets minder enthousiast over de kernproeven. Zij wezen erop dat de regering het wetenschappelijke belang van de tests overdreef en dat de proeven nog wel eens tot onrust in de regio zouden kunnen leiden. Hoewel de overheid ontkende dat radio-actieve straling in de atmosfeer was terecht gekomen, werd na de ontploffing van de laatste twee kernbommen bekend dat verscheidene bewoners van een in de nabijheid van de nucleaire testomgeving gelegen dorp klaagden over neusbloedingen, braken en geïrriteerde huid en ogen.

Op 1 juni kwam R. Chidambaram, voorzitter van de Commissie voor Atoomenergie. met de mededeling dat India, indien noodzakelijk, in staat was subkritische kernproeven uit te voeren. Hoewel het CTBT nucleaire explosies verbiedt, kunnen erkende nucleaire staten wel doorgaan met subkritische experimenten. Chidambaram zette verder zijn vraagtekens bij de bewering van Pakistan dat de door dit land inmiddels ook uitgevoerde kernproeven wel de kracht hadden die werd beweerd.

Een paar maanden later concludeerde Terry Wallace aan de hand van een analyse van seismologische data in Southern Arizona Seismic Observatory echter dat zowel India als Pakistan waarschijnlijk het aantal en de kracht van hun kernproeven sterk hadden overdreven. Toch moest hij daaraan toevoegen dat het altijd mogelijk was oin argumenten aangaande het koppelen van tests aan te voeren die de seismische efficiëntie verminderen.

Ook werd op 1 juni bekend gemaakt dat India de uitgaven op het gebied van atoomenergie en ruimtevaart ten sterkste zou opvoeren. Volgens westerse experts hebben beide sectoren een grote uitstraling op het militaire apparaat en had het Indiase ruimtevaartprogramma indirect meegeholpen aan het opbouwen van het rakettenarsenaal.

Weer drie dagen later testte India voor de eerste maal de korte afstandsraket 'Trishul' vanaf een marineschip, nadat in mei deze anti-vliegtuigraket al eens vanaf land was gelanceerd. De voor het eerst in 1983 geteste raket kan een 15 kg. zware projectielkop bevatten en is deel van het Indiase geïntegreerde wapenprogramma. dat verder de middellange afstandsraket 'Agni', de oppervlakte naar oppervlakte raket 'Prithvi', de oppervlakte naar lucht raket 'Akash' en de anti-tank raket 'Nag' bevat. Het ministerie zei in een verklaring dat de raket was ontworpen om vanaf schepen zowel vliegtuigen uit de lucht te kunnen schieten als vanaf een schip afgevuurde raketten te kunnen onderscheppen.

Defensierapport: 'Kernproeven ter bescherming van de veiligheid'

Op 26 juni bleek uit het toen verschenen defensierapport dat India de kernproeven had uitgevoerd op basis van de perceptie dat 's lands veiligheid vanwege het bestaan van nucleaire machten in het noorden, zuiden en westen in gevaar was. Minister van Defensie, George Fernandes, noemde daarbij naast China en Pakistan voor het eerst ook de Amerikaanse militaire basis op het eiland Diego Garcia, ongeveer 2.000 km van het Indiase vasteland. Verder zei de minister dat er geen verband bestond tussen de kernproeven en de problemen in Jammu en Kashmir.
Behalve dat Pakistan werd beschuldigd van het ondersteunen van terroristen in verschillende delen van India werden verder in het rapport aan het buurland niet al teveel woorden vuil gemaakt.
Uit het rapport bleek wel dat China's assistentie aan Pakistan op het gebied van nucleaire en rakettechnologie de veiligheid van India in gevaar had gebracht. Ook beweerde het ministerie op de hoogte te zijn van de militaire samenwerking tussen China en Myanmar, inclusief de ontwikkeling van strategische ommunicatieverbindingen. Hoewel het rapport er melding van maakte dat de relatie met de machtige noorderbuur de laatste jaren was verbeterd, moest de dialoog met China ook Indiase veiligheidsaspecten bevatten.

Op 9 juli drong een parlementaire commissie er bij de regering op aan door te gaan met het ontwikkelen van lange afstandsraketten, aangezien uit een rapport van de vaste parlementaire defensiecommissie, waarin de belangrijkste partijen vertegenwoordigd waren, was gebleken dat zowel Pakistan als China over raketten beschikten die India overal konden treffen, maar dat dit omgekeerd niet het geval was.
In een apart rapport beweerde de commissie dat er binnen de begroting van 1998/1999 niet genoeg geld was gereserveerd voor het moderniseren van het defensie-apparaat. De toename van de uitgaven zou vooral opgaan aan de stijgende salariskosten. Om het militaire apparaat echt de benodigde slagkracht te kunnen geven, zou niet 2,4 procent van het bnp, maar 3 procent aan defensie moeten worden besteed.

Op 14 augustus verklaarde de minister van Defensie dat de na de kernproeven door Amerika en Japan opgelegde sancties zijn land er niet van zouden weerhouden zelfredzaam te worden in de belangrijkste sectoren van de defensietechnologie. Eerder die week had hij ook al gezegd dat de ontwikkeling van de ballistische raket Agni verder zou gaan en de Prithvi in het leger was geïntroduceerd. Een maand later ontving India apparatuur van Rusland om een nieuwe stuwraket te bouwen, die satellieten de ruimte in kan schieten.

BUITENLANDSE REACTIES OP DE INDIASE KERNPROEVEN

Hoewel de reacties op de kernproeven van India op 11 en 13 mei 1998 in eigen land over het algemeen positief waren, werden de buitenlandse betrekkingen er zwaar door op de proef gesteld. Pakistan beschuldigde net als verschillende andere landen India ervan een regionale wapenwedloop in gang te zetten. China onthield zich van commentaar, maar bijna de gehele internationale gemeenschap veroordeelde de proeven en reageerde teleurgesteld.

De Verenigde Staten legden India enkele dagen later economische sancties op ter waarde van ongeveer 20 miljard dollar in leningen, hulp en kredietgaranties. Japan schortte nieuwe leningen en hulp ter waarde van honderden miljoenen dollars op, trok een uitnodi-

ging in voor het organiseren van een bijeenkomst van de Wereldbank waar hulpdonoren ontwikkelingsassistentie aan India zouden bespreken en sommeerde haar ambassadeur uit New Delhi naar Tokio te komen Australie zette alle defensiecontacten met en niet-humanitaire hulp voor het land stop Ook Rusland veroordeelde de kernproeven, maar liet hier geen sancties op volgen

Nadat Pakistan op 28 en 30 mei 1998 als antwoora ook kernproeven had uitgevoerd, werd ook dit land door de internationale gemeenschap veroorderld en door dezelfde landen met economische sancties getroffen
Westerse machten worstelden met de vraag hoe een proliferatie van nucleaire bewapening gestopt zou kunnen worden. India probeerde inmiddels de spanning wat te verminderen en benadrukte dat het bereid was tot het voeren van bilaterale gesprekken met Pakistan over het verbeteren van de onderlinge relatie en met de wereldmachten over een nieuw moratorium van kernproeven. Premier Atal Behari Vajpayee verzekerde de Russssche president Boris Jeltsin dat het uitvoeren van de proeven uit veiligheidsoverwegingen en dus niet uit agressie was gebeurd.
Ook Pakistan had inmiddels aangegeven open te staan voor gesprekken met het buurland, maar Vajpayee twijfelde met name vanwege de doorlopende problemen in Jammu en Kashmir aan de integriteit van Pakistan. Hij verklaarde dat India geen middel ongemoeid zou laten om de militanten in Jammu en Kashmir uit te roeien en eiste dat Pakistan een einde zou maken aan de grensbeschietingen en steun aan militante separatisten.

Verklaring Veiligheidsraad

Vanaf juni probeerde met name de Veiligheidsraad van de VN invloed uit te oefenen op India en Pakistan. Zo kwamen de vijf permanente leden en tegelijkertijd 's werelds enige nucleaire grootmachten op 5 juni in Genève met een plan om snel actie te ondernemen om beide landen rond de onderhandelingstafel te krijgen en zodoende verdere escalatie te voorkomen. Beide landen moesten onmiddellijk alle proeven stopzetten en zich van de productie van nucleaire wapens onthouden.
Ook werden India en Pakistan door de Verenigde Staten, Rusland, China, Frankrijk en Groot-Brittannië opgeroepen het Non-proliferatie Verdrag voor kernproeven (NPT) en het CTBT, het verdrag voor een wereldwijd verbod op kernproeven te ondertekenen en geen nucleaire wapentechnologie te exporteren In de uiteindelijke verklaring stond vermeld dat de vijf ministers van Buitenlandse zaken er bij beide partijen op aandrongen bedreigende militaire bewegingen, illegale grensoverschrijdingen en alle andere provocatieve acties stop te zetten
In de verklaring stond verder vermeld dat ondanks de kernproeven India en Pakistan nog steeds niet over de status van 'staat met nucleaire wapens beschikten Het NPT erkent slechts de genoemde vijf landen als landen met die status waarbij deze tevens de verantwoordelijkheid dragen om verspreiding van nucleaire wapens tegen te gaan India reageerde echter met de beschuldiging dat China systematisch hulp had geboden aan het nucleaire wapenprogramma van Pakictan, dat het zelf geen enkel verdrag had geschonden en nog steeds voorstander was van een allesomvattend, universeel en non-discriminatoire globale nucleaire ontwapening

Hoewel India zichzelf wel degelijk als 'staat met nucleaire wapens' beschouwde, oordeelde de Veiligheidsraad op 7 juni dat het land niet tot de groep landen met die status zou worden toegelaten en dat derhalve alle nucleaire programma's stopgezet moesten worden. India's ministerie van Buitenlandse zaken noemde de resolutie, die sterk op de eerder uitgegeven verklaring van de vijf permanente leden leek, dwangmatig en voelde zich onheus bejegend door de Veiligheidsraad.

Toch maakte India op 11 juni bekend dat het net als Pakistan bereid was om zich aan een moratorium voor verdere proeven te houden. Twee dagen eerder had de Pakistaanse premier, Nawaz Sharif, aangekondigd dat hij met India een overeenkomst wilde sluiten om geen verdere proeven uit te voeren om zodoende de regionale spanning te verminderen.
Het bleek echter moeilijk om beide partijen bij elkaar aan tafel te krijgen. India stelde op 12 juni voor om op 22 juni te onderhandelen op basis van een lijst van acht discussiepunten, inclusief Jammu en Kashmir. de Siachen-gletsjer, terrorisme en drugstransport en economische samenwerking. Pakistan stelde daarop meteen een andere datum en een andere agenda voor.

Op 22 juni sloot India een overeenkomst met Rusland om de twee grootste kerncentrales van het subcontinent te bouwen Sommige westerse landen bekeken deze overeenkomst met spilt, aangezien hierdoor het gewicht van de sancties werd verkleind en de richtlijnen van de Nuclear Suppliers Group (NSG) met voeten werden getreden Deze bepaalden namelijk dat nucleaire staten alleen reactortechnologie aan landen zouden mogen verkopen die internationale inspecties toestaan De overeenkomst kon echter worden gesloten omdat deze reeds jaren was voorbereid

Pakistan stelt Kashmir centraal

Twee dugen later riep de minister van Binnenlandse zaken, Lal Krishan Advani, Pakistan opnieuw op de kwestie Jammu en Kashmir bilateraal op te lossen in het licht van het Shimla-akkoord van 1972. Hij verklaarde tevens dat de relatie tussen de twee landen niet uitsluitend zou mogen afhangen van een vertraging in het oplossen van deze ene kwestie.
Ook kondige Advani een nieuwe politieke aanpak aan voor deze deelstaat. Hij verklaarde dat het democratiseringsproces versterkt diende te worden, de militante separisten geïsoleerd en uitgeschakeld moesten worden en ontwikkelingsprogramma's zouden moeten worden aangepakt om de economie te stimuleren.

Op 28 juni kwam Pakistan met de mededeling dat de ondertekening van het NPT en CTBT onlosmakelijk verbonden was met een oplossing van het comflict met India over Kashmir. Volgens Pakistan was de kwestie-Kashmir de kern van alle problemen in de regio, dus moest deze allereerst opgelost worden. Deze boodschap werd ook doorgegeven aan een VN-delegatie, die op bezoek was in Pakistan vanwege hevige grensbeschietingen vanaf beide kanten van de onder VN supervisie staande controlegrens. Blijkbaar hoopte Pakistan dat de VN de druk op India zou opvoeren om tot een oplossing in de kwestie-Kashmir te komen.
Twee weken later verwierp India een voorstel van Pakistan om een bilateraal verdrag op te stellen, waarin beide landen zouden verklaren geen kernproeven meer uit te voeren. Minister van Buitenlandse zaken, Vasundhara Raje, zei dat de bedreigingen van 's lands veiligheid niet beperkt bleven tot Pakistan alleen en dat zo'n verdrag feitelijk overbodig was na de eerdere aankondiging van een vrijwillig moratorium op kernproeven.

Toch had premier Vajpayee na enkele gesprekken met de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken Strobe Talbott inmiddels wel laten doorschemeren dat India bereid was deelname aan het CTBT in een bredere ontwapeningsconferentie te bespreken. Volgens Indiase regeringsambtenaren kon de oppositie in het binnenland hiertegen wellicht afgekocht worden als de Verenigde Staten toe zouden staan dat India toegang zou krijgen tot technologie voor zijn nucleaire- en ruimtevaartprogramma.

Op 15 juli keurde de Amerikaanse Senaat een besluit goed dat president Clinton de mogelijkheid zou kunnen geven een groot deel van de economische sancties tegen India en Pakistan voor een jaar op te schorten. Volgens Clinton zou dit de Verenigde Staten kunnen helpen bij de onderhandelingen om de wapenwedloop in Zuid-Azië te beheersen. Minister van Financiën, Yashwant Sinha, reageerde twee dagen later en verklaarde dat India niet zou buigen voor internationale chantage en dat het land de capaciteit had om de economische sancties met goed gevolg te weerstaan.

Na een vierde gespreksronde met Strobe Talbott op 25 augustus was de atmosfeer tussen India en de Verenigde Staten echter een stuk verbeterd. Maar het doel van de gesprekken om te onderzoeken hoe de internationale gemeenschap India en Pakistan de CTBT en NPT zou kunnen laten ondertekenen en regionale spanningen zou kunnen verminderen kwam hierdoor nog niet in zicht. Dat bleek overduidelijk op 16 september, toen premier Vajpayee bekend maakte dat India het CTBT in zijn huidige vorm niet zou ondertekenen.

Overleg tussen India en Pakistan

Een week daarna, op 2 september, beloofde de Pakistaanse premier Nawaz Sharif in een toespraak tot de Algemene Vergadering van de VN in New York dat Pakistan het verdrag wel zou ondertekenen, als de Verenigde Staten de sancties zouden opheffen. De Indiase eerste minister Atal Behari Vajpayee vertelde op dezelfde dag dat zijn land belangrijke aspecten van het CTBT inmiddels had geaccepteerd, maar dat er nog vragen dienden te worden opgelost.
Eerder op die dag hadden Vajpayee en Sharif met elkaar gesproken en kwamen zij overeen de vredesbesprekingen op het niveau van ministers van Buitenlandse zaken van 15 tot 18 oktober te hervatten in Islamabad. In een gezamenlijke verklaring stond vermeld dat de oplossing voor alle kwesties, inclusief Jammu en Kashmir, essentieel waren voor een permanente vrede en stabiliteit in de regio. Naar de wens van Pakistan werd afgesproken afzonderlijke bijeenkomsten te houden over Kashmir.

Aan het einde van de besprekingen op 18 oktober 1998 besloten India en Pakistan vier maanden later verder te praten in New Delhi. Diplomaten van beide zijden erkenden een gebrek aan vooruitgang in het conflict over Kashmir, terwijl er ook geen akkoord was bereikt over het nemen van maatregelen ter versterking van het wederzijds vertrouwen. Belangrijk struikelblok was dat India wilde beginnen met de minder gevoelige kwesties, terwijl Pakistan van mening was dat eerst het kernprobleem rondom Kashmir aangepakt diende te worden.

Einde Amerikaanse sancties

Op 21 oktober leken de Amerikaanse sancties tot een einde gekomen, al bleven militaire verkopen aan India en Pakistan verboden. Bij de begrotingsbehandeling in het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden kreeg de president de bevoegdheid om de sancties voor een termijn van 12 maanden op te schorten. Volgens het op 15 juli in de senaat aangenomen besluit was de president echter wel verplicht het Congres te raadplegen als hij één van de sancties zou opheffen. Verder moest de minister van Buitenlandse zaken een rapport opstellen over de economische condities en veiligheidssituatie in Pakistan en India. Ook werden de Verenigde Staten weer in staat gesteld via het IMF en de Wereldbank geld aan India en Pakistan te lenen.

Op 29 oktober vonden er strategische gesprekken plaats tussen India en Frankrijk over nucleaire non-proliferatie, ontwapening, bilaterale samenwerking en ontwikkelingen in Europa en Zuid-Azië. Naar verluidt zou India bereid zijn mee te doen aan globale non-proliferatie initiatieven als de sancties en de blokkade op het overdragen van technologie werden opgeheven. Ook spraken beide landen over de mogelijkheid om nucleaire technologie naar India over te brengen en werd overeengekomen het overleg in Parijs in januari 1999 voort te zetten, aldus een verklaring van het ministerie van Buitenlandse zaken.

DEELSTATEN

ANDHRA PRADESH

In het zuidelijke Andhra Pradesh besloot Bashiruddin Babu Khan, minister van Industrie en lid van de Telegu Desam Party, op 29 maart 1998 op te stappen nadat zijn partij de BJP-coalitie in het nationale parlement had gesteund bij een vertrouwensvotum. Khan zei dat de minderheden en seculiere krachten in Andhra Pradesh die de TDP lang hadden gesteund zich door de partij verraden voelden.

ASSAM

Moordaanslag op premier

Op 8 juni 1997 bleef premier Prafulla Kumar Mahanta van de deelstaat Assam ongedeerd, toen een zware bom tot ontploffing werd gebracht luttele Seconden nadat zijn autocolonne de wijk Maligaon in Guwahati was gepasseerd.

In augustus 1997 voerden verschillende separatistische groeperingen in de deelstaat Assam hun activiteiten op en kwamen bij gewelddadigheden meer dan vijftig personen om het leven. Deelstaatminister van Binnenlandse zaken Indrajit Gupta erkende op 23 augustus dat de situatie in Assam 'slecht' was, maar hij wees de instelling van direct presidentieel bestuur van de hand.

Het grootste aantal doden, tien, viel op 11 augustus 1997 in het district Kamrup. Volgens de politie zat het Nationaal-Democratisch Front van Bodoland (NDFB, voordien de Bodo Security Force) achter de aanslag en was het dorp dat was aangevallen een bolwerk van het rivaliserende Bodoland Front van Bevrijdingstijgers.

Bodoland Front verboden

Op 3 oktober 1997 vaardigde de regering op grond van de wet ter voorkoming van onwettige activiteiten een tweejarig verbod uit op het Bodoland Front van Bevrijdingstijgers, een militante beweging uit Assam. Volgens de regering maakte de in 1993 opgerichte beweging zich schuldig aan gewelddadigheden, ontvoering en afpersing.

Arrestaties

Op 16 september 1997 liet de regering van de deelstaat Assam geheel onverwachts directeur S.S. Dogra van Tata Tea, India's grootste theeproducent, ar-

resteren op verdenking van hel geven van financiele steun aan militante Separatisten Een week daarvoor had de deelstaatpolitie gezegd over bewijsmateriaal te beschikken dat het bedrijf het Verenigd Bevrijdingsfront van Assam (ULFA) financierde Sindsdien was tevens een aantal directieleden van Tata Tea verhoord Het bedrijf ontkende de beschuldiging Op 21 september beweerde deelstaatpremier Prafulla Kumar Mahanta dat zestig bedrij' en hei 'militantisme' in de deelstaat financieel aanwakkerden

RIHAR

Premier aangeklaagd wegens corruptie

Op 23 juni i997 werd Lalu Prasad Yadav, voorzitter van de Janata Dal (JD) en premier van de deelstaat Bihar, aangeklaagd wegens medeplichtigheid aan een veevoederschandaal. Het Centrale Onderzoeksbureau (CBI) verklaarde dat Yadav en vier andere politici waren aangeklaagd in verband met de verduistering van 9.5 miljard roepies (ca. 530 miljoen gulden) gedurende ongeveer twintig jaar. Het verduisterde geld was afkomstig uit een fonds voor een aantal programma's om in Bihar gesubsidieerd veevoeder te verstrekken.

De aanklacht tegen Yadav, een van India's meest charismatische politici, bracht de JD, de grootste partij in de Verenigd Front-coalitieregering en de partij van premier I. K. Gujral, in grote verlegenheid. Desondanks had Yadav hardnekkig geweigerd af te treden als deelstaatpremier en verklaarde hij 'de strop boven aftreden' te verkiezen. Hij was mateloos populair onder de arme plattelandsbevolking in en buiten Bihar. waardoor hij een aanzienlijke invloed op de landelijke politiek bezat.

De unieregering had geprobeerd hem tot aftreden te bewegen. maar had er tot dan toe van afgezien de deelstaatregering van Bihar te ontbinden en de deelstaat onder direct presidentieel bestuur te plaatsen. Yadav had tevens geweigerd het voorzitterschap van de JD op te geven, hoewel zijn greep op de partij verslapte. Begin juli zouden er verkiezingen voor het partijvoorzitterschap worden gehouden en Yadav zou naar verwachting geduchte concurrentie ondervinden van zijn vroegere bondgenoot Sharad Yadav.

Op 30 juli 1997 gaf Lalu Prasad Yadav zich aan op verdenking van medeplichtigheid aan het veevoederschandaal.

De airestatie van Yadav dreigde tot onrust te leiden in Bihar een vari 's lands arrnste deelatateu die berucht was om zijn wetteloosheid en tegenstellingen tussen de kasten Zijn aanhangers dreigden miljoenen' demonstranten op de been te brengen Toen Yadav zich aangaf tijdens een speciale zitting van een rechtbank in Patna (de hoofdstad van Bihar), werd hij toegejuicht door honderden aanhangers uit de lagere kasten

Het arrestatiebevel tegen Yadav was op 24 juli uitgevaardigd en Yadav had hierop gereageerd door op 25 juli af te treden als deelstaatpremier. Hij benoemde zijn vrouw Rabri Devi tot zijn opvolger en beloofde vanuit de gevangenis door te regeren. Hoewel zij nauwelijks kon lezen en schrijven (zo ondertekende zij officiële documenten met een duimafdruk), kreeg zij het vertrouwen van het deelstaatparlement en breidde zij de veertien leden tellende deelstaatregering uit met 61 nieuwe ministers. Volgens locale persberichten had Devi zichtbaar moeite met haar nieuwe rol, maar Yadav zei tegen verslaggevers dat dit niet zorgwekkend was, omdat 'ik haar in twee dagen zal opleiden'.

Door de benoeming van Devi als deelstaatpremier werd de federale regering onder druk gezet de deelstaatregering van Bihar te ontbinden en de deelstaat onder direct presidentieel bestuur te plaatsen. Premier I.K. Gujral, evenals Yadav lid van de Janata Dal (JD), had bovendien felle kritiek te verduren gekregen, omdat hij Yadav niet eerder had gedwongen af te treden.

Eerder die maand was Yadav afgezet als landelijk voorzitter van de JD, de grootste partij in de Verenigd Front-coalitieregering. Op 3 juli werd Lalu Yadav tijdens een landelijke conventie van raadsleden en afgevaardigden van de JD met 691 tegen 58 stemmenverslagen door Sharad Yadav. Volgens Lalu Prasad Yadav was er met de stemmen geknoeid en accepteerde hij de uitslag derhalve niet.

Tijdens een toespraak tot zijn aanhangers op 5 juli maakte Lalu Yadav de oprichting bekend van een nieuwe partij, de Rashtriya Janata Dal (RJD). waarvan hij tot voorzitter werd verkozen.

De oprichting van de RJD vormde aanvankelijk geen bedreiging voor de coalitieregering, hoewel zestien JD-leden in de Lok Sabha (het lagerhuis) en acht JD-leden in de Rajya Sabha (hel hogerhuis) overstapten naar Yadav's nieuwe partij. Maar op 14 juli dreigde de Dravida Munnetra Kazhagam (DMK) uit de regering te stappen uit protest tegen de gedragingen van een aantal niet met name genoemde coalitiepartners. Na vier dagen van crisisoverleg tussen de coalitiepartners slikte de DMK haar dreigement op 17 juli echter in.

Op 12 deccmbcr 1997 werd Lalu Prasad Yadav na 135 dagen vrijgelaten uit de voorarrest, nadat het Hoogerechtshof van Patna, de hoofdstad van Bihar, had geoordeeld dat niet bewezen kon worden dat hij had gefraudeerd met overheidsgeld

Op 21 augustus 1998 doorzocht de federale politie de huizen van Lalu Prasad Yadav, en zijn familieleden. Men was op zoek naar informatie over bezittingen die in strijd waren met zijn inkomen.

Kastengeweld

Op 23 september wilde de regering van India vanwege het oplaaiende kastengeweld Bihar onder federaal bestuur stellen. De uiteindelijke beslissing om de lokale regering van de Rashtriya Janata Dal (RJD) af te zetten. lag echter bij de president. Hij keurde na overleg met enkele oppositiegroeperingen, die het geheel als politiek gemotiveerd beschouwden, de aanbeveling van de BJP-regering echter af. Hoewel de president volgens de grondwet verplicht is om aanbevelingen op te volgen die voor de tweede keer naar hem toe worden gezonden, liet de BJP het hierbij.

KASHMIR

Arrestaties

Op 4 september 1997 beweerde de All Party Hurriyet Conference (APHC) dat in augustus 328 personen waren gedood door de veiligheidstroepen, waarmee het totaal sinds het begin van het jaar uitkwam op 2.184 doden.
Op 11 september 1997 werden in de deelstaat Kashmir drie leiders en tientallen aanhangers gearresteerd van de APHC, de grootste separatistische alliantie in de deelstaat. toen zij demonstreerden tegen het optreden van de veiligheidstroepen. De politie zei dat Abdul Gani Lone, Yaseen Malik en Javid Mir het verbod op samenscholing van meer dan vier personen hadden overtreden.
Op 21 september kwamen bij twee incidenten minstens 22 personen om het le-

ven. Onder hen bevonden zich zestien separatistische guerrillastrijders die werden gedood tijdens een vuurgevecht met regeringstroepen in het dorp Latun, ongeveer 30 km ten zuiden van Srinagar.

MAHARASHTRA

Toneelstuk over Mahatma Gandhi verboden

Op 19 juli 1998 verboden autoriteiten een toneelstuk over Mahatma Gandhi, omdat hij daarin in een slecht daglicht zou worden gesteld. De minister van Culturele zaken van Maharashtra, Pramod Navalkar, had de beslissing genomen na het dringende advies van de federale regering te hebben ontvangen.

MANIPUR

Etnisch geweld beëindigd

Op 13 augustus 1997 sloten twee verzetsorganisaties in de deelstaat Manipur, het Nationale Kuki-front en het Zomi Revolutionaire Leger, een wapenstilstand, waarmee een eind kwam aan het etnisch geweld in het district Churchandpur.

NAGALAND

Wapenstilstand

Op 1 augustus 1997 werd in de noordoostelijke deelstaat Nagaland een officiële feestdag afgekondigd om het begin te vieren van een wapenstilstand tussen de verboden Nationale Socialistische Raad van Nagaland-Isaac Muivah (MSCN-IM) en het regeringsleger, die drie maanden zou duren. De hoop was dat de wapenstilstand een eind zou maken aan een periode van conflicten in de deelstaat, die dertig jaar had geduurd.
Daarna duurde de wapenstilstand voort en op 28 april 1998 werd deze met onbepaalde tijd verlengd. Ondanks het geweld van een splintergroepering hoopte men dat er gesprekken tussen beide partijen op gang zouden kunnen komen.

UTTAR PRADESH

Regeringscrisis

In oktober 1997 werd de regering van Uttar Pradesh, India's dichtstbevolkte deelstaat en tevens een van de politiek meest turbulente gebieden van het land, aan het wankelen gebracht toen de Bahujan Samaj-partij (BSP) haar vertrouwen in de nationalistische hindoe-partij de Bharatiya Janata Partij (BJP) van Kalyan Singh opzegde. Maar uiteindelijk wist de BJP-deelstaatregering in het zadel te blijven. De gebeurtenissen droegen er voigens veel waarnemers toe bij dat de populariteit van de BJP,'s lands grootste oppositiepartij, op nationaal niveau sterk toenam.

Na een half jaar de regering te hebben geleid had de BSP op 21 september de fakkel overgedragen aan coalitiegenoot BJP krachtens een akkoord waarbij was overeengekomen dat het premierschap elk half jaar zou rouleren tussen de twee partijen. Maar nog geen maand later, op 19 oktober, beëindigde de BSP haar samenwerking met de BJP wegens het vermeende 'anti-Dalit-beleid' van de BJP. In een vijf pagina's lange brief aan deelstaatgouverneur Romesh Bhandari stelde de BSP dat gruweldaden tegen de Dalits een hoge vlucht hadden genomen sinds de BJP op het regeringspluche zat en eiste de partij dat Singh het parlement om vertrouwen zou vragen. De BSP beschuldigde de BJP er tevens van lokkertjes te gebruiken, zoals het toezeggen van ministersposten, om leden van de BSP en de Congrespartij (I)aan te zetten tot overlopen.

Tijdens een speciale zitting van het deelstaatparlement in Lucknow (de hoofdstad van de deelstaat) op 21 oktober overleefde de regering-Singh een motie van wantrouwen na ongekend geweld en een boycot door de oppositie. Een aantal parlementsleden gaf op gewelddadige wijze uiting aan hun afkeer van de BJP. Zij deelden vuistslagen uit aan hun politieke tegenstanders, gooiden met stoelen, rukten microfoons los en smeten ze op het spreekgestoelte. Verscheidene parlementsleden raakten gewond en BJP-leider Harish Chandra liep verwondingen aan het hoofd op. Oppositieleden verlieten vervolgens uit protest de zaal, waardoor de regering-Singh het vertrouwensvotum won. De zitting werd op de televisie uitgezonden en miljoenen kijkers zaten tijdens de rechtstreekse uitzending en de vele daaropvolgende herhalingen aan de beeldbuis gekluisterd.

De ongerustheid onder de bevolking over de situatie groeide toen de centrale overheid haar reactie op de gebeurtenissen naar buiten bracht. Enkele uren na het vertrouwensvotum adviseerde de regering van I. K. Gujral de regering-Singh naar huis te sturen, het deelstaatparlement te ontbinden en Uttar Pradesh onder direct presidentieel bestuur te plaatsen. Een officiële regeringswoordvoerder zei dat de Verenigd Front-regering het verslag van de gebeurtenissen van gouverneur Bhandari had meegenomen in haar overwegingen en haar besluit had genomen na een zeven uur durende kabinetsvergadering.

President K.R. Narayanan weigerde echter het advies op te volgen. Hij was er naar verluidt niet van overtuigd dat de deelstaat de grondwet had geschonden. Schending van de grondwet was de vereiste juridische grondslag voor het naar huis sturen van een deelstaatregering. Narayanan vroeg de regering haar besluit te heroverwegen en naar verluidt verzocht hij minister van Justitie Ashok Desai de kwestie goed uit te leggen aan de regering, die volgens geruchten ernstig verdeeld was over de kwestie. Op 22 oktober. na opnieuw langdurig beraad te hebben gevoerd, kwam de regering terug op haar besluit en besloot de deelstaat niet onder presidentieel bestuur te plaatsen. Tijdens de kabinetsvergadering hielden BJP-parlementsleden en BJP-activisten een 'dharna' (zitactie)voor het presidentiële paleis. Zij beweerden dat het regeringsbesluit was ingegeven door politieke overwegingen en eisten dat de regering haar besluit zou intrekken en gouverneur Bhandari zou aftreden.

Veel waarnemers lazen in de herziening van het regeringsbesluit een bevestiging van Gujrals reputatie als een zwakke en besluiteloze leider. Zijn geloofwaardigheid was al ernstig aangetast toen hij er niet in was geslaagd de deelstaat Bihar onder direct presidentieel bestuur te plaatsen, nadat deelstaatpremier Lalu Prasad Yadav verstrikt was geraakt in een veevoederschandaal.

Op 27 oktober breidde deelstaatpremier Singh zijn regering uit tot het ongekende aantal van 93 ministers. Elk van de veertig parlementsleden die een week eerder naar de BJP waren overgelopen, kreeg een portefeuille toegewezen, hoewel Singh had verzekerd dat hij geen 'lokkertjes' had gebruikt om zich te verzekeren van hun steun. Daarnaast benoemde Singh negentien parlementsleden die strafrechtelijk werden vervolgd. Een van hen was Hari Shankar Tiwari, tegen wie 32 aanklachten waren ingediend en die naar werd vermoed aan het hoofd stond van een van de meest gevreesde benden in het oosten van Uttar Pradesh en de aangrenzende deelstaat Bihar.

BJP-regering behoudt steun meerderheid

Tijdens de landelijke verkiezingen op 21 februari 1998 trokken twee coalitiepartijen hun steun voor de BJP-deelstaatregering in Uttar Pradesh in en verklaarden zij een alternatieve regering te willen vormen. Daarop stuurde staatsgouverneur Romesh Bhandari de door premier Kalyan Singh geleide regering in Uttar Pradesh naar huis en bracht hij meteen de afgescheiden Congrespartij van Jagdambika Pal aan de macht. De landelijke BJP greep echter in deze kwestie in vanuit het standpunt dat een gouverneur van een deelstaat niet een regering kan wegsturen zonder dat zij de kans heeft gehad haar meerderheidssteun in het parlement aan te tonen.

Op 27 februari stelde het Hooggerechtshof van de staat een meerderheidstest in het parlement van Uttar Pradesh verplicht, waarna de BJP over een meerderheid bleek te beschikken. Singh en zijn regering kregen 225 van de 425 stemmen en werden met onmiddellijke ingang in hun functies hersteld. Als gevolg van deze gevoelige politieke nederlaag trad Romesh Bhandari op 16 maart af, de dag dat bekend werd dat Atal Behari Vajpayee 's lands volgende premier zou worden.

GEWELDDADIGHEDEN IN 1997

Op 8 juli kwamen minstens 36 personen om het leven en werden zeventig andere gewond, toen in Punjab een zware bom ontplofte in een passagierstrein. Direct na de aanslag was de verantwoordelijkheid voor de aanslag nog door geen enkele groepering opgeëist.

Op 11 juli schoot de politie in Bombay elf personen dood die protesteerden tegen het bekladden van het standbeeld van een sociaal activist in de stad.

In Gujarat vielen op 18 juli vier doden en twee gewonden, toen de politie het vuur opende op een menigte in Keshod. Tevens werden vijfhonderd personen gearresteerd.

Bij een bomaanslag in Assam op 18 juli kwamen vijf militairen om het leven. Volgens de politie was de bom geplaatst door 'militanten'.

In Kashmir verklaarden veiligheidstroepen op 20 juli dat recentelijk veertig 'militanten' waren gedood.

Op 22 juli kwamen minstens acht veiligheidsfunctionarissen om het leven toen zij in een hinderlaag liepen van vermeende leden van de Nationaal-Socialistische Raad van Nagaland in de buurt van Kohima in Nagaland.

Op 19 november 1997 vielen zeker 23 doden en ongeveer 35 gewonden toen in de zuidelijke stad Hyderabad bij een filmstudio een autobom ontplofte. Volgens de politie was de politicus en filmproducent Paritala Ravi het doelwit van de aanslag geweest. De bomaanslag werd door geen enkele groepering opgeëist.

De dood van een politieagent op 29 november 1997 in Coimbatore in Tamil Nadu leidde tot botsingen tussen extremistische hindoes en moslims. Hierbij vielen twaalf doden en dertien gewonden.

In het dorp Lakshmanpur Bathe in de deelstaat Bihar werden in de nacht van 1 december zestig mensen, onder wie 22 vrouwen en 17 kinderen, bloedig vermoord. Volgens diverse berichten moesten de daders worden gezocht bij de Ranbir Sena, een illegale militia van voornamelijk landeigenaren van hogere kasten. De meeste slachtoffers waren leden van lage kasten die geassocieerd werden met de Communistische Partij van India, die actie voert voor herverdeling van landbouwgrond en een betere beloning voor landarbeiders.

Drie bomaanslagen in treinen in Tamil Nadu en Kerala doodden op 6 december in totaal elf mensen en veroorzaakten meer dan vijftig ernstig gewonden. Volgens het dagblad *Hindu* moesten de daders gezocht worden bij de Islamic Defence Force en waren de aanslagen wraakoefeningen vanwege de vernietiging van de Babri-moskee in Ayodhya in Uttar Pradesh door hindoe-extremisten.

Twee doden en meer dan vijftig gewonden vielen bij een serie bomaanslagen op 30 december in New Delhi. In dezelfde stad waren op 30 november al drie mensen bij een bomaanslag om het leven gekomen.

GEWELD IN NOORDOOST-INDIA

Het geweld in het gehele noordoosten van India nam in 1998 extreme vormen aan. Het gebied omvat meer dan 200 etnische groepen en heeft sinds de onafhankelijkheid te leiden onder het geweld. De etnische groepen die naar onafhankelijkheid of een grote mate van autonomie streven in Nagaland, Manipur, Mizoram, Tripura, Bihar, West Bengalen en Assam beschuldigen New Delhi ervan hun grote minerale bronnen en bossen voor eigen gewin te gebruiken, terwijl regionale belangen en het welzijn van lokale mensen verwaarloosd worden en grote stromen mensen uit Bangladesh en de rest van India de streek overspoelen.

Assam

In Assam streven tientallen separatistische groeperingen naar onafhankelijkheid. Volgens regeringswoordvoerders waren sinds 1979 meer daa 1.500 mensen bij separatistisch geweld omgekomen en werden er in 1998 enkele honderden aan toegevoegd. Met name de Bodos, die 13 procent van de 25 miljoen mensen in de staat uitmaken waren erg actief en hadden het regelmatig op andere groepen voorzien. Zij beweren door de hindoes te worden gediscrimineerd, minder kans op werk te hebben en geen goede opleiding te kunnen krijgen. Regelmatig vroegen zij om een aparte staat binnen India of wilden zij zich geheel afscheiden om hun cultuur tegen de hindoes en uit Bangladesh afkomstige mensen te beschermen.
In mei 1998 kwamen in Assam zelfs grote vluchtelingenstromen op gang, toen meer dan 10.000 mensen van de Santhal-stam voor het geweld van militante Bodos wegvluchtten. Santhals kwamen oorspronkelijk uit Bihar en migreerden naar delen van Assam waar de Bodo's dominant waren. Spanning tussen beide groepen liepen op toen de Bodo's de toenemende aantallen Santhals als een bedreiging begonnen te beschouwen.
Op 14 mei verklaarden stamleiders in Assam dat de Indiase regering de weg zou vrijmaken voor kleine politieke eenheden binnen grotere staten, maar werd de Bodo's geen aparte staat beloofd. De regering zou ook van plan zijn ontwikkelingswerk in de regio op te zetten om sociale en etnische problemen te verzachten.
Echt veel indruk maakten deze beloften niet. want het geweld ging verder. Opvallend was dat dit zich ook richtte tegen de infrastructuur. Op 2 juni bliezen separatistische militanten drie vitale bruggen op en ruim een maand later werden zeven olie-opslagtanks vernietigd.

Bihar

w
In Bihar k amen in 1997 en 1998 bij kastengeweld meer dan 300 mensen om

het leven. Zoals in grote delen van India wordt Bihar gedomineerd door lagere kasten, maar zijn de machtsposities nog grotendeels in handen van de hogere kasten. Toch geloven sommige deskundigen dat de strijd niet zozeer een kastenstrijd is als wel om land gaat, want bij gebrek aan industrie draait in de deelstaat alles om grondbezit. Zo zijn de districten die het ergst door het geweld werden getroffen ook de districten met het meeste vruchtbare land en met rivieren.

Manipur

Het grote en dunbevolkte Manipur is thuisland van drie grote etnische groepen en ontelbare subgroepen. Velen van hen vechten tegen elkaar, zoals de Naga tegen de Kuki, de Kuki tegen de Paithei en de Kukis tegen de Waifes. Tegen deze achtergrond ontstonden bewegingen die beweerden voor een onafhankelijk Manipur te vechten en daarmee nog meer geweld veroorzaakten. Velen voelen zich onrechtvaardig behandeld en hebben volgens de veiligheidstroepen de beschikking gekregen over steeds meer en steeds betere wapens.
Met name de maoïstische bewegingen onder de namen United National Liberation Front en People's Liberation Army zaaiden veel onrust, terwijl in de heuvels de National Socialist Council van Nagaland vocht voor een onafhankelijke staat die delen van zowel Manipur als Nagaland zou moeten omvatten. Volgens waarnemers waren veel van de andere gewapende splintergroeperingen echter meer geïnteresseerd in afpersing dan in onafhankelijkheid.

Tripura

Op 15 augustus 1998, de dag van de onafhankelijkheid, laaide het voortdurende geweld in Tripura opnieuw in alle hevigheid op en riepen militante groeperingen op tot stakingen. Onder andere de All Tripura Tiger Force Militants (ATTF)en de National Liberation Front of Tripura (NLFT) riepen tot een boycot op, waarbij de eerste groep vijf mensen in een bus doodschoot.
Het aan Bangladesh grenzende Tripura is al meer dan een decennium slachtoffer van stammenonrust en regelmatig werden door Bengali gedomineerde dorpen aangevallen. Ook deinsden de ATTF er niet voor terug om eigenaren van theeplantages te ontvoeren en losgeld voor hen te vragen.

Ook tijdens de verkiezingen in februari en maart eiste het geweld zijn tol, waarbij verschillende militante groeperingen zowel politici als kiezers opdroegen om bij de kieslokalen weg te blijven. De verkiezingsboycot werd afgekondigd omdat volgens de militante groepen geen enkele partij een helder standpunt had ingenomen over het verlenen van autonomie of onafhankelijkheid aan volkeren. Zij voegden de daad bij het woord en sommige kandidaten en een nog groter aantal activisten werden door separatisten in Tripura vermoord. Hetzelfde gebeurde overigens in Assam, Manipur en Bihar

GEWELD IN ZUIDELIJK INDIA

Het geweld in zuidelijk India kwam vooral voort uit de verkiezingsstrijd in februari en maart 1998 .

Andhra Pradesh

In Andhra Pradesh kwamen in de maand februari 1998 alleen al meer dan 140 mensen om het leven bij politiek geweld. Met name militante maoïsten van de People's War Group (PWG),die hadden opgeroepen tot een verkiezingsboycot veroorzaakten met landmijnen veel slachtoffers onder de burgerbevolking. De groep is sinds jaren actief in het noorden van de deelstaat en controleert grote delen van de bossen aan de grenzen met Madhya Pradesh, Maharashtra en Orissa. Onder de naam Naxalites is deze groepering betrokken bij geweld tegen landeigenaren en het gezag, omdat die het welzijn van de kleine boeren zouden verwaarlozen.

Tamil Nadu

In Tamil Nadu vond het meest gewelddadige incident op 14 februari 1998 plaats in Coimbatore. Daar kwamen vlak voor het begin van een politieke bijeenkomst van de BJP 81 mensen om het leven bij een reeks van bomaanslagen. Niemand eiste de verantwoordelijkheid op, maar de politie ging ervan uit dat moslim-fundamentalisten achter de aanslagen zaten

GEWELD IN JAMMU EN KASHMIR

Minstens twaalf militante groepen vechten in het door moslims gedomineerde Jammu en Kashmir tegen het bestuur van New Delhi. India controleert tweederde van de regio en beschuldigt Pakistan ervan guerrillastrijders te trainen en te bewapenen, waarna deze de grens oversteken om het Indiaas bestuur te bevechten. Pakistan beweert slechts diplomatieke steun te verlenen. Volgens de politie en woordvoerders van de ziekenhuizen zijn sinds 1990 tussen 25.000 en 50.000 doden gevallen.

In de eerste tien maanden van 1998 sneuvelden volgens berichten bij gewelddadige incidenten opnieuw honderden militante moslims,(para)militairen, veiligheidstroepen. politie-agenten en burgers. Bijna wekelijks vonden bij botsingen tussen separatisten en het Indiase leger mensen de dood, waarbij rondom de verkiezingen het geweld nog eens extra toenam.
De All Parties Hurriyat Conference, die meer dan twintig politieke, religieuze en separatistische groeperingen verenigt, riep op tot een verkiezingsboycot en eiste een volksstemming om over de toekomst te kunnen beslissen.

In april kwamen in de deelstaat grote vluchtelingenstromen op gang, nadat moslim-separatisten slachtingen onder hindoes hadden aangericht. Volgens de nieuwe staatsgouverneur, Girish Chandra Saxena, kon dit beschouwd worden als een klassiek geval van etnische schoonmaak met strategische en politieke motieven van de kant van Pakistan, om op deze manier gebieden te creëren waar alleen moslims zouden wonen. Hij meende tevens dat steeds meer goed getrainde en bewapende buitenlandse huurlingen aan de separatistische strijd deelnamen.

Nadat India en Pakistan in mei nucleaire tests hadden uitgevoerd liep de spanning tot grote hoogte op. Hoewel de Indiase regering in juli verklaarde de situatie onder controle te hebben, bleek daar in de praktijk weinig van. De militanten in de Kashmir-vallei waren weliswaar op de vlucht geslagen, maar hielden zich daarna nabij de Pakistaanse grens schuil in de voorheen tamelijk vredige regio Jammu.

De daaropvolgende weken vonden behalve de reguliere aanslagen en incidenten ook steeds vaker hevige grensbeschietingen tussen de twee landen plaats, waarbij vele doden en gewonden vielen. Het Indiase leger hield daarbij vanwege strategische redenen vast aan de verdediging van de Siachen-gletsjer langs de grens met Pakistan. Beide landen claimen het op 6.000 meter hoogte gelegen gebied.

BUITENLANDSE ZAKEN

BUITENLANDSE BEZOEKERS

India ontving in de eerste maand van1998 een reeks politieke leiders, die, naast poltiek overleg, allen op zoek wa-

ren naar handel en investeringen. Het diplomatieke offensief startte met het bezoek van de Italiaanse premier, Romano Prodi, die met tijdelijk premier Inder Kumar Gujral gesprekken voerde over de hervorming van de NAVO en de weigering van India om het CTBT, het verdrag voor een wereldwijd verbod op krenproeven, te ondertekenen.
Toch moest volgens Prodi het bezoek vooral als een opwaardering van de economische banden worden beschouwd. gezien ook de delegatie van bijna honderd topmensen uit het Italiaanse bedrijfsleven. Zij bezochten de Partnership Summit in Madras waar een speciale sessie over Italië was ingelast.

De bijeenkomst werd ook bijgewoond door de Poolse president Aleksander Kwasniewski, die volgens diplomaten de banden wilde aanhalen met een land dat net als het zijne door een fase van economische overgangging.

Meteen daarna kwam de Griekse president Costic Stephanopoulos op bezoek, die de reeds bestaande vriendschappelijke banden van een extra economische dimensie kwam voorzien.

Op 26 februari arriveerde de F anse president, Jacques Chirac, als hoofdgast bij de parade van de Dag van de Republiek. Behalve voor commercieel overleg werd het bezoek ook aangegrepen om de Franse wapenleveranties aan Pakistan te bespreken.

HANDELSEMBARGO TEGEN FIJI OPGEHEVEN

Op 26 februari 1998 kondigde India aan het handelsembargo tegen de Fiji eilanden te hebben opgeheven. India had de handel met de eilanden in de ban gedaan nadat de premier van Fiji, Sitiveni Rabuka, in 1987 twee coups leidde om de door Fiji-Indiërs gedomineerde regering ten val te brengen.

INDIA VERLAAT INTERNATIONALE JUTE-ORGANISATIE

Op 28 april 1998 besloot India als 's werelds grootste juteproducent uit de International Jute Organisation (IJO) te stappen omdat het VN-orgaan volgens de minister van Textiel, Shyamal Ghosh, niet effectief genoeg was. Hij zei dat India eigenlijk een meer actieve rol in het geheel toebedeeld had moeten krijgen, waarbij het volgens Indiase officials vooral ging over het niet krijgen van het voorzitterschap. De in Bangladesh gevestigde organisatie omvat vijf produce ende landen en 21 landen van afnemers Die laatste groep steunde de nominatie van een Fransman voor de voorzitterspost, nadat India en Bangladesh deze sinds de oprichting in 1982 hadden bezet

OVERLEDEN

MOEDERTERESA

Op 5 september 1997 stierf moeder Teresa in Calcutta op 87-jarige leeftijd. Op 13 september kreeg zij een staatsbegrafenis die werd bijgewoond door vooraanstaande politici uit binnen- en buitenland.

Moeder Teresa's eigenlijke naam luidde Agnes Goinxha Bejaxhiu. Zij werd geboren in Skopje dat destijds Albanees grondgebied was. Op 18-jarige leeftijd trad zij toe tot de Loretta-orde. In 1929 vestigde zij zich in India en in 1946 verliet zij het klooster om op straat en in de sloppenwijken te werken. In 1948 gaf het Vaticaan haar toestemming voor de oprichting van de Missiezusters van Barmhartigheid. Deze beweging stelde haar in staat meer te doen voor wezen, daklozen, armen en terminale patiënten. Bij haar dood had de beweging afdelingen in 115 landen. In 1950 werd zij Indiaas staatsburger en in 1980 kreeg zij de Bharat Ratna, India's hoogste civiele onderscheiding. In 1979 had zij de Nobelprijs voor de Vrede gekregen en had zij het beroemd geworden verzoek gedaan het feestbanket af te zeggen en het uitgespaarde geld aan de armen te geven.
(Vorige berichten pag. 407/1 e.v.-1997)

PAKISTAN

BINNENLAND

RAPPORT OVER MOORD OP MURTAZA BHOETTO

De gerechtelijke commissie die onderzoek deed naar de moord op Murtaza Bhoetto, de broer van oud-premier Benazir Bhoetto met wie zij in onmin leefde, deed op 8 juni 1997 verslag van haar bevindingen in een rapport. Murtaza en zeven metgezellen waren in september 1996 in Karachi om het leven gekomen tijdens een vuurgevecht met de politie.
Volgens de commissie, die onder leiding stond van opperrechter Nasir Aslam Zahid. waren de moorden 'buitengerechtelijk en met toestemming van hogere autoriteiten' gepleegd. De commissie was van oordeel dat de politie niet zou hebben kunnen optreden zonder de goedkeuring van hoge provinciale en federale autoriteiten, hoewel deze niet bij name in het rapport werden genoemd. De commissie voegde hier echter aan toe dat er geen bewijs was dat er een 'vastonilijnd plan' was geweest om Murtaza te vermoorden. 'Andere lezingen' van de omstandigheden rond de schietpartij werden door de commissie verworpen. Hierdoor werd president Farooq Ahmed Leghari vrijgepleit van betrokkenheid bij het incident, Benazir Bhoetto had beweerd dat de moord op haar broer was gepleegd in het kader van een complot van Leghari om haar regering ten val te brengen.
De bevindingen van de commissie zouden naar verwachting belastend zijn voor Bhoetto's echtgenoot Asif Ali Zardari, die in november 1996 was aangehouden en in december aangeklaagd wegens de moord op Murtaza. Op 5 juli 1997 werd hij vervolgens, tezamen met achttien anderen, officieel in staat van beschuldiging gesteld, zowel wegens moord als wegens samenzwering.

BEGROTINGSVOORSTEL

Op 13 juni 1997 diende minister van Financiën Sartaj Aziz de begroting voor 1997-1998 in. De begroting was afgestemd op het economische herstelprogramma dat in maart was bekendgemaakt. Aziz stelde naast een uitbreiding van het aantal belastingplichtigen nieuwe verlagingen van binnenlandse belastingen en sociale uitgaven in het vooruitzicht. Hij raamde de uitgaven op 552 miljard roepies (ca. 27,6 miljard gulden), 64 miljard roepies hoger dan de geraamde inkomsten. Aziz zei dat het grootste deel van het begrotingstekort zou worden gefinancierd door middel van bankleningen. Hierdoor zou Pakistans enorme schuldenlast toenemen.

WET TEGEN OVERLOPEN VAN PARLEMENTSLEDEN

Op 1 juli 1997 werd een grondwetswijziging goedgekeurd die het parlementsleden verbood om na hun verkiezing van politieke partij te veranderen. Met de wijziging werd beoogd 'zuiverheid en rechtschapenheid' in de politiek te brengen door een eind te maken aan de lange traditie van politiek opportunisme. Deze zou de oorzaak van politieke instabiliteit zijn geweest. Bepaald werd dat parlementsleden hun zetels zouden kwijtraken als ze de partijdiscipline schonden, stemden zonder de partijlijn

te volgen of het partijbeleid ondermijnden door zich van stemming te onthouden. Tegen de grondwetswijziging kon geen beroep worden ingesteld.

MOORD OP RADICALE MOSLIM

Op 2 juli 1997 werd Qari Mohammed Umar Hayat, een activist rail de soennitische groepering Spah-i-Sahaba, door twee onbekende aanvallers in Lahore vermoord.

UITBREIDING REGERING

Op 11 juli 1997 breidde premier Nawaz Sharif zijn vijf maanden oude regering uit door tien nieuwe ministers en vier nieuwe staatsministers te benoemen. Verschillende nieuwe ministers waren trouwe aanhangers van de regerende Pakistaanse Moslim Liga (PML).die in de regering-Sharif van 1990-1993 hadden gezeten.

De verdeling van de nieuwe portefeuilles was als volgt:

- Cultuur, Sport, Toerisme en Jeugd, Arbeid en Pakistani in het buitenland
  Rashid Ahmad
- Industrie
  Maqbool Siddiqui
- Kashmir, noordelijke gebieden, deelstaten en grensstreken
  Abdul Majid *Malik*
- Onderwijs
  Syed Ghaus Ali Shah
- Parlementszaken
  Mian Mohammad Yasin Khan Watoo
- Religie en minderheden
  Raja Mohammed *Zafarul*
- Spoorwegen
  Sardar Yaqub Khan *Nasir*
- Voedsel en Landbouw
  Mian Abdul Sattar *Lalika*
- Volksgezondheid
  Javed Hashmi
- Water en Elektriciteit
  Raja Nadir *Parvez*

AFKONDIGING ANTI-TERREURWET

Op 13 augustus 1997 keurde de Nationale Assemblee (Tweede Kamer) een omstreden wet goed, die bedoeld was om het terrorisme te bestrijden. De wet was een poging een einde te maken aan de golf van geweld die het land had geteisterd tijdens de voorbereidingen voor de viering van de vijftigste verjaardag van de onafhankelijkheid op 14 augustus.
De wet, die op 18 augustus door president Farooq Leghari was ondertekend, gaf de veiligheidstroepen verstrekkende bevoegdheden. Zo mocht de politie onder meer zonder huiszoekingsbevel invallen doen in woningen om personen te arresteren die werden verdacht van betrokkenheid bij terreurdaden. De nieuwe wet bevatte tevens draconische straffen, waaronder de doodstraf.
Premier Nawaz Sharif zei dat de wet 'de enige mogelijkheid' was om de recente toename van geweld te bestrijden. De oppositionele Pakistaanse Volkspartij (PPP) verliet op 13 augustus echter de Assemblee uit protest tegen de maatregel, die de partij een schending van 'fundamentele mensenrechten' noemde. Ook de Mensenrechtencommissie van Pakistan veroordeelde de wet, waardoor volgens haar de politie 'louter op grond van vermoedens extreme maatregelen zou mogen nemen'.
De wet volgde op een reeks vergeldingsacties tussen rivaliserende groepen van soenniten (waartoe de meerderheid van de Pakistaanse moslims behoort) en sji'ieten, die in de voorafgaande weken aan minstens 170 mensen het leven hadden gekost. De meeste doden waren gevallen in de provincie Punjab. Op 11 augustus nam het provinciebestuur van Punjab een reeks maatregelen om een eind te maken aan het geweld. Er werden plaatselijke veiligheidscomités opgericht en twee volwassen mannen mochten niet samen op een motorfiets rijden (veel aanslagen werden door duopassagiers uitgevoerd). Toch hield het geweld aan.

TARAR NIEUWE PRESIDENT

Op nieuwjaarsdag 1998 trad Mohammad Rafiq Tarar als negende president van Pakistan aan. De 68-jarige Tarar had de dag ervoor een overweldigende verkiezingsoverwinning behaald. Liefst 374 van de in totaal 476 stemmen, bestaande uit stemgerechtigden van de twee nationale assemblees en de vier provinciale lagerhuizen, werden op zijn naam uitgebracht. Een verrassing was dat niet, aangezien Tarar door de PML was genomineerd en die partij over een grote meerderheid in het parlement en de provinciale assemblees beschikte.
De keuze voor Tarar werd door mensenrechtenorganisaties en de oppositie zwaar bekritiseerd. Niet alleen vanwege zijn fundamentalistische opvattingen, maar ook vanwege zijn gebrek aan politieke ervaring en status. Daarnaast wekte zijn benoeming op provinciaal niveau. wrevel op omdat Tarar evenals premier Sharif en veel militaire leiders uit Punjab stamt en men voor machtsconcentratie in die provincie vreest. Oppositieleider Bhoetto beschouwde Tarar niet als een onafhankelijke president, maar zei in hem meer een werknemer van de Sharif-familie en hun industriële Ittefaq Groep te zien.

Oud-president richt politieke partij op

Tarar verving Farooq Leghari die op 2 december 1997 als gevolg van een constitutionele crisis was afgetreden. Leghari was zijn presidentiële termijn van vijf jaar in november 1993 als een kandidaat van Bhoetto's Pakistaanse Volkspartij (PPP) begonnen, nadat die partij de verkiezingen had gewonnen. Drie jaar later hadden de president en premier ernstige meningsverschillen ontwikkeld en gebruikte Leghari zijn macht om Bhoetto vanwege corruptie te ontslaan, het Lagerhuis te ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Sharif en zijn Pakistaanse Moslim Liga behaalden in februari 1997 de overwinning en probeerden snel daarna de grondwettelijke macht van de president om de premier te ontslaan en provinciale gouverneurs en hoge legerofficieren aan te wijzen. te beperken. De strijd tussen Leghari en Sharif kwam tot een hoogtepunt toen eerstgenoemde weigerde het bevel van de regering op te volgen om het hoofd van het Hooggerechtshof, Sajjad Ali Shah, te vervangen en ontslag nam. Lang zat Leghari niet bij de pakken neer, want op 23 maart 1998 kondigde hij aan een nieuwe politieke partij te gaan vormen. Volgens de oud-president voerde Sharif het land naar de afgrond en zou zijn partij het beleid van de premier bevechten. Op 14 augustus lanceerde de uit Punjab afkomstige Leghari zijn nieuwe Millat-partij.

POLITIEKE MACHTSSTRIJD TUSSEN SHARIF EN BHOETTO

Bhoetto's vermogen in Zwitserland geblokkeerd

Op 15 september 1997 blokkeerde de Zwitserse regering op verzoek van de regering-Sharif voor drie maanden alle Zwitserse bankrekeningen en kluizen van de familie van Benazir Bhoetto, leider van de oppositionele Pakistaanse Volkspartij (PPP). Ook de rekeningen van haar man Asif Ali Zardari en haar moeder Nusrat Bhoetto werden geblokkeerd, in afwachting van de resultaten van een corruptie-onderzoek. De Zwitserse autoriteiten besloten daarnaast de rekeningen van zes bedrijven op de Britse Maagdeneilanden te blokkeren, waarvan Benazir en Zardari 'geheim vennoot' zouden zijn.

Pakistaanse onderzoekers schatten dat Benazir en leden van haar familie meer dan 3 miljard dollar uit Pakistan hadden weggesluisd Op 22 september verklaarde Saifur Rehman, voorzitter van de Pakistaanse commissie voor financiele verantuoording (eerder dat jaar opgericht om corruptiebeschuldigingen te onderzoeken) dat de onderzoekers over bewijs beschikten dat de miljoenen dollars die op buitenlandse bankrekeningen van Bhoetto en leden van haar familie waren gestort Het geld zou uit misdaad zijn verkregen, inclusief de drughandel

Oud-premier Benazir Bhoetto, die in november 1996 na corruptiebeschuldigingen was ontslagen door president Farooq Ahmed Leghari, ontkende alle aanklachten. Ze verdedigde zich door te benadrukken dat ze uit een rijke familie kwam. Maar volgens waarnemers zou Benazir in 1996 niet meer dan 3.000 dollar aan inkomstenbelasting hebben betaald. Zardari, die werd beschouwd als de rijkste man van Pakistan, zou nau elijks meer dan 3.000 dollar hebben betaald; minder dan een gewone ambtenaar.

Arrestatie Bhoetto geëist

Naar verluidt verzocht voorzitter Saifur Rehman van de commissie voor financiële verantwoording de regering op 20 oktober 1997 Benazir Bhoetto te laten arresteren. Volgens hem was er voldoende bewijs om de oud-premier en leider van de Pakistaanse Volkspartij (PPP) aan te klagen wegens verduistering.

Rahman zei dat er verschillende aanklachten wegens corruptie tegen Bhoetto klaar lagen om te worden ingediend en dat de aanklachten tevens zouden worden doorgestuurd naar de voorzitter van de Nationale Assemblee, teneinde Bhoetto uit het parlement te zetten. In september waren Zwitserse bankrekeningen van Bhoetto en twee van haar familieleden bevroren. Volgens regeringsbronnen stond op deze rekeningen 50 tot 180 miljoen dollar. Daarnaast zou zij, of een aantal van haar familieleden, in negen andere landen nog eens 1,6 miljard dollar op rekeningen hebben staan.

Op 11 oktober 1997 had Bhoetto beweerd dat zij niets te maken had met de bevroren bankrekeningen, maai voegde er aan toe dat als dit wel het geval zou zijn: 'Wat dan nog? Velen hebben een buitenlandse bankrekening.'

Bhoetto dient aanklachten in wegens corruptie van regering

Tussen oppositieleider Benazir Bhoetto en premier Nawaz Sharif woedde ook in 1998 een heftige strijd, waarin steeds weer beschuldigingen met betrekking tot corruptie werden geuit. Regelmatig werden arrestatiebevelen en gerechtsbevelen legen Bhoetto uitgevaardigd. die zij echter keer op keer met tegenacties beantwoordde. Zo kwam Bhoetto op 10 januari 1998 met de officiële aanklacht dat de regering betrokken was bij het aanpassen van de aflossingstermijnen van bankleningen die waren aangegaan door de industriële Ittefaq Groep, eigendom van de familie Sharif. Verder beschuldigde ze de regering ervan geknoeid te hebben met importcontracten van graan uit de Verenigde Staten en auto's uit Duitsland. Bhoetto's aanklacht kwam twee dagen, nadat voorzitter Saifur Rehman van de commissie voor financiële verantwoording, bekend maakte dat de Britse autoriteiten op verzoek van Pakistan beslag hadden laten leggen op documenten van Bhoetto's familiebezittingen en bankrekeningen in dat land. Ook had Rehman de regeringen van Frankrijk, Spanje en Amerika verzocht om bezittingen, bankrekeningen en bedrijven van Bhoetto, haar man Asif Ali Zardari, hun beide families en zakenrelaties te onderzoeken.
De laatste zet van de regering kwam nadat Z itserse autoriteiten in oktober 1997 op verzoek van Islamabad 17 bankrekeningen van Bhoetto en haar man blokkeerden en een speciale aanklager hadden aangesteld om gecodeerde rekeningen te onderzoeken en de begunstigden te achterhalen. Rehman en zijn commissie voor financiële verantwoording maakten op 13 januari nog eens drie aanklachten van corruptie tegen de Bhoetto's bekend, nadat de week daarvoor er al twaalf waren openbaar gemaakt..

Bhoetto zette het tegenoffensief in door op 11 maart bij de Verkiezingscommissie aanklachten in te dienen tegen premier Sharif en dertienvan zijn naaste collega's. De oppositieleider beschuldigde Sharif van het opzettelijk verborgen houden van informatie over bezittingen tijdens de verkiezingen van februari 1997, waarna p esident Farooq Leghari de regering van Bhoetto op grond van corruptie en wanbestuur ontsloeg. Volgens Bhoetto dienden alle veertien leden uit het lagerhuis gezet te worden en moest het lagerhuis een nieuwe premier kiezen.

Niet veel later, op 27 maart, kwam onderzoeksrechter Ghous Mohammad van een rechtbank in Sindh met een arrestatiebevel tegen Bhoetto. Zij diende op 24 april voor hem te verschijnen om vragen te beantwoorden met betrekking tot het illegaal uitdelen van banen en promoties in de staatsgeleide luchtvaartmaatschappij Pakistan International Airlines (PIA) tijdens haai bewind. Bhoetto zei dat Sharif tegen haar en haar man een heksenjacht ontketend had om hen op politiek gebied uit te schakelen. Zardari zit sinds het aantreden van Sharif in de gevangenis, omdat hij ervan wordt verdacht bij overheidsopdrachten steekpenningen van buitenlandse bedrijven te hebben aangenomen. Ook werd hij ervan verdacht de moord in september 1996 op een broer van zijnvrouw te hebben beraamd.

Corruptiezaak om energiebedrijven

Inmiddels speelde ook een corruptiezaak rondom de zogeheten Onafhankelijke Energie Producenten (IPP's). Hierin probeerde premier Sharif te bewijzen dat de vaak voor een groot deel buitenlandse elektriciteitsbedrijven tussen 1993 en 1996 steekpenningen hadden betaald om contracten bij Bhoetto en haar partij los te peuteren. De bedrijven zouden veel te hoge tarieven aan de door de staat geleide Water- en Energie-ontwikkelingsautoriteit (WAPDA) doorberekenen. Volgens bronnen binnen de industrie dreigde de premier echter met een tariefsverlaging van 25 tot 30 procent om de WAPDA van de ondergang te redden. Vanwege hoge verliezen bij de distributie, het onvermogen geldenvan consumenten te innen en een overschot aan werknemers was het staatsbedrijf namelijk diep in de rode cijfers terecht gekomen. Nadat minister van Water en Energie, Raja Nadir Pervez, op 27 april 1998 bekend maakte dat hij gesprekken voerde met de individuele energiebedrijven over de aan WAPDA berekende tarieven, beweerde premier Sharif op 9 mei dat negen IPP's akkoord gingen met een tariefsverlaging. Twee dagen later was er volgens het ministerie van Water en Energie echter plotseling bewijs voor corruptie gevonden en zouden een aantal met de regering van Bhoetto gesloten contracten niet langer gerespecteerd worden. Toch duurde het tot 10 juli voordat de regering van Sharif naar buiten bracht dat het van plan was de contracten van zeven IPP's te verbreken.

Na een periode van stilte viel op 12 oktober het Federaal onderzoeksbureau

(FIA) het hoofdkantoor van Hub Power Company Ltd (Hubco) in Karachi binnen om aanwezige documenten te onderzoeken en enkele in de aanklacht genoemde personen te arresteren. Eerder die dag had senator Saifur Rehman laten weten dat een rapport bij het FIA was ingeleverd, waarin vermeld stond dat naar aanleiding van zogeheten criminele acties twee contracten met Hubco werden aangepast. De actie verbaasde velen, aangezien de week ervoor de regering en Hubco nog lange gesprekken met elkaar voerden en er geen signalen waren afgegeven dat delen van het contract ontbonden zouden worden.

Bhoetto verdacht van wegsluizen vermogen

Op 24 juli 1998 overhandigde Zwitserland documenten aan Pakistan waarin Bhoetto ervan wordt beschuldigd via een op de Maagdeneilanden gevestigd bedrijf geld naar een bankrekening in Genève te sluizen. Dit geld bestond volgens hen uit steekpenningen van een overheidstransactie, waarbij Poolse tractoren werden geïmporteerd. Een week eerder had de rechter in Genève Zardari al aangeklaagd voor het witwassen van geld en aangekondigd hetzelfde bij Bhoetto te zullen doen. De oppositieleider had daarop de Zwitserse autoriteiten gevraagd het in haar ogen door Islamabad aangedragen misleidende bewijs te herzien.
Op 5 oktober stonden Bhoetto en haar man Zardari na maanden van onderzoek terecht. Beide ontkenden schuldig te zijn aan het aannemen van steekpenningen van een Zwitsers bedrijf dat zich zou bezighouden met het controleren van heffingen op importgoederen en het opsporen van belastingontduikers. Volgens de oppositieleider waren de verklaringen echter verkregen door getuigen te martelen en werd gebruik gemaakt van vervalste documenten.

Sharif beschuldigd van corruptie

Oppositiewoordvoerder Naserrullah Babar drong er op 27 september bij president Rafiq Tarar op aan een onderzoekscommissie in te stellen die buitenlandse bankrekeningen en bezittingen van premier Sharif moest onderzoeken. Volgens de woordvoerder was een door een voormalige officier van het FIA, Rehman Malik, geproduceerd rapport naar Tarar gestuurd, waarin de premier werd beschuldigd van corruptie, witwassen van geld en het bezit van vier niet bij de belastingen bekende appartementen in Londen. Oppositieleden benadrukten dat het Ehtesab, het bureau dat door Sharif werd ingesteld om corruptie te bestrijden, bijna volledig voorbijging aan eventueel wangedrag van de regering zelf. President Tarar had geen commentaar, maar een officiële Pakistaanse woordvoerder zei dat het i-apport een verzinsel van Malik was en liet fijntjes weten dat Malik zelf nog voor corruptie terecht moest staan. Toch was er wel degelijk sprake van onrust, want volgens een krantenartikel in de Londense Sunday *Observer* stond in hetzelfde rapport dat het hoofd van het Pakistaanse leger vanwege Sharifs vermeende corruptie een staatsgreep aan het voorbereiden was. Generaal Jenhangir Karamat verklaarde echter dat het bericht onwaar was. Ook minister van Justitie, Khalid Anwar, beschouwde het gehele rapport als een laatste wanhopige poging van Bhoetto om de aandacht af te leiden van corruptiezaken die tegen haar gericht waren.

Generaal ontslagen na beschuldiging beramen coup

Een week later zorgde generaal Karamat echter opnieuw voor opschudding door tijdens een marinebijeenkomst de regering erop te wijzen alle inspanningen op de economie te richten, politieke vendetta's te beëindigen en een nationale veiligheidsraad op te zetten. Zonder expliciet namen te noemen beschuldigde de generaal zowel Bhoetto als Sharif van corruptie, mismanagement en machtswellust en benadrukte hij dat het politieke mandaat vertaald zou moeten worden in de bestrijding van het sektarische en politieke geweld. Na een gesprek met Sharif op 8 oktober 1998 nam Jehangir Karamat ontslag als generaal en werd hij vervangen door Pervaiz Musharraf. De regerende Pakistaanse Moslim Liga prees Sharif voor zijn daadkracht, maar de oppositionele Pakistaanse Volkspartij riep de premier op ontslag te nemen en ruimte te maken voor een regering van nationale eenheid. Volgens een woordvoerder van de oppositie was het regime van Sharif totaal onbekwaam om adequaat bestuur te leveren en was er een brede consensus nodig om de Pakistaanse federatie te redden.

INVESTERING IN ONDERWIJS

In februari 1998 maakte de regering bekend dat het onderwijs meer in overeenstemming zou worden gebracht met de islamitische ideologie. Het op alle scholen verplicht stellen van de koranstudie was de meest radicale stap in de richting van de creatie van een islamitische staat die de regering deed na het verbannen van popmuziek op de staatstelevisie en -radio. Verder wilde de regering het onderwijssysteem hervormen door meer leraren aan te nemen en hen meer voordelen te bieden.
Premier Sharif bekritiseerde het feit dat Pakistan veel te weinig aan onderwijs besteedde en dat het examensysteem doordrenkt was met corruptie. In een door Sharif onthuld ontwikkelingsprogramma onder de naam Pakistan 2010 moest volgens de premier in 2003 minstens 4 procent van het bnp aan onderwijs worden besteed, tegenover 2,2 procent in 1997. Het programma zou er naar streven binnen twaalf jaar het alfabetisme van 38 naar 70 procent te brengen, het inkomen per hoofd te verhogen van ongeveer 480 naar 1000 dollar, de samenleving van corruptie te bevrijden en schulden te saneren.

VOLKSTELLING LEIDT TOT MINDER BEWONERS DAN VERMOED

Uit de in maart 1998 uitgevoerde volkstelling bleek dat de bevolking van Pakistan 130,58 miljoen mensen omvatte, terwijl officiële schattingen eerder op ongeveer 140 miljoen uitkwamen. De voorlopige resultaten lieten bovendien zien dat in de periode 1981-1998 de jaarlijkse bevolkingsgroei 2,61 procent bedroeg, waar deze in de periode 1972-'81 nog meer dan drie procent was. Volgens het rapport bleek het aandeel in de bevolking van de verschillende provincies de afgelopen vijftien jaar nauwelijks veranderd te zijn en blijft de Punjab de provincie met de meeste mensen. Het aandeel van de stedelijke bevolking in de totale populatie was licht toegenomen, waarbij Karachi met 9,269 miljoen inwoners veruit de meeste mensen herbergt.
De tellingwerd door de regering cruciaal geacht voor het sturenvan de economische ontwikkeling en voor schattingen van donorlanden voor de behoeften van Pakistan. Hoewel de resultaten ook door de vier provincies zouden worden gebruikt om te bepalen hoeveel ieder van de centrale regering zou moeten ontvangen, waarschuwde premier Nawaz Sharif dat de census geen regionale belangen diende.

BISSCHOPPLEEGT ZELFMOORD UIT PROTEST

Bisschop John Joseph van Faisalabad heeft op 6 mei 1998 zelfmoord gepleegd uit protest tegen het doodsvonnis van

de rooms- katholiek^ Ayub Masih Deze was in april 1998 onder de blasfemiemet door een militaire rechtbank veroordeeld Volgens een priester die bij Joseph was toen hij zich op de trappen van het Sahiwal Gerechtsgebouw door het hoofd schoot offerde de bisschop zich op voor de verandering van de wet Ongeveer 10 000 mensen woonden op zondag 10 mei in Faisalabad de begrafenis van de bisschop bij en in de daaropvolgende weken gingen nog rens duizenden christenen in Lahore en kleinere plaatsen de straat op om tegen de omstreden wet te demonstreren Volgens hen wordt de wet niet name misbruikt om geld en land van minderheden. zoals de christenen. af te persen

DAM ZOU ONGRONDWETTELIJK ZIJN

Premier Sharif kondigde in een toespraak op 11 juni 1998 aan dat in Kalabagh (Punjab) een hydro-elektrischeen irrigatiedam over de Indus gebouwd zou worden. De dag erna verklaarden de Pakistaanse Volkspartij (PPP) van Bhoetto en de in de noordwestelijke grensprovincie gevestigde regionale Awami National Party (ANP) de regering de oorlog. Volgens Bhoetto was de beslissing om de dam te gaan bouwen ongrondwettelijk, aangezien de goedkeuring van de provincies niet was gevraagd. De ANP was tegen de aanleg van de dam, omdat alleen de thuisprovincie van Sharif er beter van zou worden en in de eigen provincie veel vruchtbaar land onder water zou komen te staan. Verder zouden 34.000 mensen uit hun huizen moeten worden gezet en konden bij zware regenval grote gebieden worden overspoeld. Sharif schoof de bezwaren aan de kant met de mededeling dat de regering simpelweg de wensen van het volk uitvoert.

MINISTER BUITENLANDSE ZAKEN VERVANGEN

Op 7 augustus 1998 maakte premier Nawaz Sharif bekend dat zijn minister van Financiën, Sartaj Aziz, zou overstappen naar Buitenlandse zaken. Daarmee volgde hij Gohar Ayub Khan op, die na meningsverschillen met zijn plaatsvervangend minister. Mohammad Siddique Khan Kanju, vrijwillig was opgestapt. Aziz werd beschouwd als de belangrijkste architect van de economische hervormingspolitiek van de regering Sharif. maar moest deze rol de laatste maanden steeds vaker delen met de plaatsvervangend voorzitter van de Planningscommissie, Hafiz Pasha. Sharif zelf nam het ministerie van Financien over en stelde Pasha als financieel adviseur aan

VERBROKEN ALLIANTIES

ANP breekt met PML

In februari 1998 heeft de voornamelijk uit etnische Pashtuns bestaande Awami National Party (ANP) na een alliantie van negen jaar gebroken met de Pakistaanse Moslim Liga (PMI) van premier Sharif Diens partij weigerde de naam van de prol incie te veranderen in Pashtunkhwa Hoewel de scheiding geen serieuze bedreiging inhield voor de centrale regering van Sharif. betekende het in de provincie wel degelijk een belangrijke tegenslag

MQM breekt met PML

Een half jaar later beëindigde de Urdusprekende etnische partij Mohajir Qaumi Mahaz (MQM)de alliantie met premier Sharif en de PML en bracht daarmee de regerende coalitie in de gewelddadige provincie Sindh in gevaar. De voornamelijk in Karachi sterk vertegenwoordigde MQM had de 19 maanden oude samenwerking opgezegd omdat zij de premier en zijn provinciale partij ervan beschuldigde verkiezingsbeloften niet na te komen. Zo waren onder Bhoetto gevangen gezette partijgenoten nog steeds niet vrijgelaten en werden zonder een spoor van de daders te achterhalen steeds meer MQM-activisten vermoord. Politieke waarnemers voorzagen dankzij de grote meerderheid in het nationale parlement geen problemen voor Sharif op federaal niveau, maar vercvachtten dat de PML in Sind haar machtspositie zou verliezen. In het uit 109 zetels bestaande provinciale lagerhuis beschikt de PML namelijk over slechts 16 afgevaardigden, tegenover 35 voor de Pakistaanse Volkspartij (PPP) en 28 voor de MQM. Op 24 oktober besloot de MQM de alliantie echter weer in ere te herstellen, nadat Sharif in gesprekken had aangegeven zijn beloften op korte termijn te willen nakomen. De alliantie stelde zich als voornaamste doel de rechtsorde in Karachi te herstellen. terwijl Sharif tegelijkertijd meer steun trachtte te verwerven voor het door het hogerhuis loodsen van een islamitische wet die de koran en soenna als hoogste autoriteit zou moeten opleggen. De MQM had zich een paar weken eerder bij de stemming in het lagerhuis nog onthouden van stemming. Het lagerhuis had het controversiële wetsontwerp toen met een tweederde meerderheid aangenomen, hoewel de oppositie meende dat het, door een beroep op de sjaria (islamitische wetgeving) autocratische macht aan Sharif zou verlenen en de provincies van haar constitutionele rechten zou beroven.
Mensenrechtengroeperingen beschouwden het wetsontwerp als een stimulans voor het islamitisch fundamentalisme en zagen het als een bedreiging voor minderheden en vrouwen. Leider van de Jamaat-i-Islami partij, Qazi Hussain Ahmed, beschouwde de introductie van de wet slechts als een poging de aandacht af te leiden van de nucleaire kwestie en andere problemen. Volgens de belangrijkste islamitische leider zou Sharif niet eens de islamitische wetgeving mogen prediken, aangezien een onderdrukkend regime daar geen enkel recht toe zou hebben. Volgens Sharif en zijn regering zou de wet echter noodzakelijk zijn bij de bestrijding van het geweld.
Nog geen week later was de situatie totaal omgedraaid. Op 30 oktober zette de MQM voor de tweede keer in evenzoveel maanden een punt achter de alliantie met Sharifs PML. De premier werd door de MQM verdacht van betrokkenheid bij de moord op de voormalig gouverneur van Sind. Hakim Mohammad Said, eerder die maand. Nadat de politie op 28 oktober een verdachte had opgepakt die beweerde dat de moord beraamd was in het hoofdkantoor van de MQM, maakte de partij een einde aan de korte hereniging. Door Karachi onder direct bestuur van de nationale regering te stellen en de provinciale assemblee van Sind te ontbinden, probeerde Sharif grip op de situatie te krijgen.

GEWELDDADIGHEDEN

GEWELD IN DEPUNJAB

Tussen januari en september 1998 was Pakistan het toneel van gewelddadigheden, waarbij met name de Punjab en haar hoofdstad Lahore zwaar werden getroffen. Toen op 11 januari in Lahore 22 sjiitische moslims werden vermoord en 51 anderen verwond, vermoedde de politie dat dit onderdeel was van sektarisch geweld in Punjab. Militante grocperingen van soennieten en sjiieten gaven elkaar van de aanslagen de schuld en maakten en passant duidelijk dat in Pakistan meningsverschillen over het islamitische geloof dikwijls in geweld uitmondden. Sjiieten vormen in Pakistan ongeveer 15 procent van de in meerderheid soennitische bevolking, maar zijn in buurland Iran wel sterk in

de meerderheid. Soennitische groeperingen in Pakistan beschuldigden Iran van het ondersteunen van hun sjiitische rivalen, terwijl Pakistaanse sjiieten op hun beurt Saoedi-Arabië beschuldigden van hulp aan soennitische rivalen.

Aan het einde van januari vonden binnen een week tijd bij vier bomaanslagen in verschillende delen van de Punjab vijf personen de dood en werden 123 anderen gewond. Op 9 maart ontplofte een bom in de sneltrein van Lahore naar Quetta, hoofdstad van provincie Baluchistan, waarbij zeven mensen om het leven kwamen en 35 mensen gewond raakten. De dag erna vonden acht mensen de dood en raakten 24 anderen gewond bij een bomaanslag in een drukke forensentrein in het Waltonstation, even buiten Lahore. Volgens eerste minister van de provincie Punjab, Shahbaz Sharif, maakten de bomaanslagen deel uit van een samenzwering van 'anti-Pakistaanse elementen', die door premier Nawaz Sharif een dag later als afkomstig uit India werden omschreven.

Het geweld ging door. Op 15 maart schoten gewapende mannen op motoren in Faisalabad, ongeveer 160 km westelijk van Lahore, drie sjiitische broeders neer. Dit soort liquidaties zouden volgens de politie een 'handelsmerk van militante soennitische' groepen zijn. Op 21 mei sneuvelden in Lahore 15 mensen en raakten vele anderen gewond bij schietpartijen rondom lokale verkiezingen. Sommige kandidaten beschuldigden de Pakistaanse Moslim Liga van premier Sharif van het uitlokken van dit geweld. Een bomontploffing in Sialkot, ongeveer 120 km ten noorden van Lahore, kostte aan twee mensen het leven en verwondde er nog eens 24. Volgens de politie was het een terreurdaad, waarbij naar buurland India werd gewezen.

GEWELD IN KARACHI

Ook in Karachi was in 1998 sprake van extreem veel geweld, voornamelijk veroorzaakt door gevechten tussen wederom soennieten en sjiieten en de facties van de Mohajir Qaumi Mahaz (MQM) en de afgescheiden Haqiqi splintergroep. MQM heeft veel steun onder de in 1947 uit India gemigreerde Urdusprekende meerderheid van Mohajirs in Karachi en in andere steden in de zuidelijke provincie Sind. Beide groepen waren in een bloedige strijd om de macht in het commerciële centrum van het land verwikkeld.

Op 11 februari vonden twee mensen de dood en raakten twaalf anderen gewond bij een uit de hand gelopen staking die was uitgeroepen door de etnische Pashtun-gemeenschap. Deze beschuldigde iemand van de MQM er van een Pashtun-meisje te hebben ontvoerd. maar de man zei uit liefde met haar getrouwd te zijn. Dit werd door de Pashtun-gemeenschap, die in Karachi ongeveer uit twee miljoen mensen bestaat, echter niet geaccepteerd. De zaak liet duidelijk zien dat huwelijken tussen mensen met verschillende etnische achtergronden in Pakistan nog immer zeer gevoelig liggen.

Tien dagen later schoten gewapende mannen op een motor twee Iraanse bouwvakkers neer. Volgens de politie zou de aanslag een herdenking zijn van de aanslag op het Iraans cultureel centrum van precies een jaar eerder, waarbij zeven mensen om het leven kwamen. Iran tekende bij Pakistan protest aan en waarschuwde dat de relatie tussen beide landen ernstig zou bekoelen als de daders niet gevonden en gestraft werden.

Een dag hierna schoten gewapende mannen op motoren in Karachi acht mensen dood en verwondden zij er nog eens vijf. De MQM legde de schuld voor de aanslag bij splintergroepering Haqiqi en beschuldigde de politie ervan haar activisten onvoldoende bescherming te bieden.

In een door Pashtuns gedomineerde wijk van Karachi overleden op 28 februari acht mensen en raakten 29 anderen gewond toen kort na elkaar twee bommen ontploften. Een lokale Pashtun-leider beweerde dat de bommen in Karachi geplaatst werden door krachten die niet wilden dat zijn volk een vreedzaam bestaan zou leiden. Op 8 maart werd tijdens een protest rondom een volkstelling in Karachi een Pakistaanse hindoe doodgeschoten door de paramilitaire politie.

Bij geweld tussen etnische facties van MQM en de Haqiqi-groepering vonden op 23 en 24 maart zeventien mensen de dood. De daaropvolgende dag riepen beide partijen onafhankelijk van elkaar een staking uit die het openbare leven van Karachi bijna geheel lam legde. Toch sneuvelden een week later bij drie bomaanslagen al weer drie mensen en raakten 29 anderen gewond. Het gebied waar de bommen ontploften is een traditioneel MQM-bolwerk. De explosievenopruimingsdienst kwam tot de conclusie dat alle bommen door dezelfde mensen geplaatst waren. Onmiddellijk ging de verdenking uit naar de afgescheiden factie van Haqiqi.

Na een korte rustige pe iode veroorzaakten explosies in een woonwijk van Karachi op 16 mei twee doden en 18 gewonden. Twaalf dagen later werden zes mensen vermoord bij gewelddadige incidenten in Karachi, waarvan de politie beweerde dat drie van hen activisten van de Haqiqi-factie waren. Op 2 juni verloren zeven mensen het leven in waarschijnlijk etnisch gemotiveerde aanvallen in Karachi, waarbij drie lichamen doorzeefd waren met kogels.

Op maandag 8 juni bleef de aandelenbeurs van Karachi (KSE)uit protest gesloten vanwege de moord op een lid van de beurs en zijn agent, die voor het weekend had plaatsgevonden.
Gewelddadige incidenten op 19 en 20 juni veroorzaakten negentien doden in de stad, terwijl gewapende mannen tien dagen later zeventien mensen doodschoten. Wederom ging het volgens de politie om de strijd tussen de facties en werd door de provinciale regering meer politie naar Karachi gedirigeerd. Dit kon het tij echter niet keren, want op 2 juli werden bij verschillende incidenten in Karachi negen mensen, waaronder drie politieagenten, vermoord.
Twee weken later schoten gewapende mannen een lokale leider van een soennitische sekte en drie andere mensen dood. Weer twee weken daarna werden twee soldaten dood aangetroffen in Karachi. Zij waren de eerste soldaten die in Karachi vermoord werden sinds premier Sharif in februari 1997 aan de macht was gekomen. Hun met kogels doorzeefde lichamen droegen sporen van martelingen, terwijl de handen en voeten gebonden waren.

Op 12 augustus schoten mannen hun automatische wapens leeg op mensen in een park in Karachi en doodden daarbij negen mensen, voornamelijk leden van de MQM. Twee dagen later kwamen tijdens een door de MQM uitgeroepen proteststaking negen mensen om bij gevechten tussen veiligheidstroepen en aanhangers van de partij.

Op 5 oktober werden vier activisten van de MQM door gemaskerde mannen op motoren neergeschoten en raakten nog eens twee anderen gewond.
Twee dagen later werd door een aantal oppositieleden in het nationale parlement om het ontslag van de provinciale regering in Sind gevraagd, aangezien zij

van mening waren dat die regering het geweld niet kon indammen. De nacht ervoor waren namelijk alweer zes mensen, waaronder twee agenten, om het leven gekomen. Minister van Binnenlandse zaken, Shujaät Hussain, verwierp de kritiek en beoordeelde het gevraagde ontslag als politiek gemotiveerd. Op 26 oktober veroorzaakten twee bomaanslagen veel materiële schade en een groot aantal gewonden in Karachi, terwijl op 31 oktober gewapende mannen op motoren een man doodden en anderen verwondden. Dit gebeurde slechts enkele uren nadat de nationale regering, mede vanwege het opstappen van de MQM uit de provinciale alliantie, de hoofdstad onderdirect federaal bestuur had gesteld.

Geweld in *andere delen van het land*

Behalve in Sind en de Punjab vond er in 1998 ook geweld plaats in andere delen van het land. Zo werden op 3 maart een veiligheidsbeambte en een chauffeur, die voor het koninklijk huis van de Verenigde Arabische Emiraten werkten, doodgeschoten in de provincie Baluchistan. Ook drie Pakistaanse beveiligingsmensen werden tijdens het incident gedood.
Vier dagen later schoten gemaskerde mannen op motoren vier sjiitische moslims neer in Mulat, een kleine stad in het zuidwesten van Pakistan.
Op 10 maart kwamen vijftiienmensen om bij gevechten tussen verschillende stammen op de grens van Sind en Baluchistan.
Twee weken daarna vuurden sektarische moslims in Shahukhel, zo'n 70 kilometer ten zuidwesten van Peshawar in de noordwestelijke grensprovincie, drie dagen lang mortieren op elkaar af met 22 doden als gevolg. De gewelddadige botsing begon nadat sjiitische moslims een processie organiseerden om een traditioneel lentefestival te vieren.

MILITAIRE ZAKEN

NIEUWE STAFCHEF MARINE

Op 1 mei 1997 werd vice-admiraal Fasih Bokhari benoemd tot stafchef van de marine. Hij volgde admiraal Mansural Haq op, die eind april was ontslagen.

VERWIKKELINGEN ROND NUCLEAIRE PROEVEN

Eind maart 1998 maakte minister van Buitenlandse zaken. Mohammad Siddique Khan Kanju, bekend dat Pakistan zijn beleid van nucleaire terughoudendheid zou laten varen als de nieuwe Indiase regering van premier Atal Behari Vajpayee en zijn Bharatiya Janata Partij (BJP) zijn voornemen nucleaire wapens te beproeven ook daadwerkelijk zou uitvoeren.

India voerde op 11 en 13 mei vijf nucleaire tests uit die wereldwijd veroordeeld werden en economische sancties van de Verenigde Staten. Canada en Japan uitlokten. Op 26 mei maakte premier Nawaz Sharif bekend dat ook zijn land vijf nucleaire tests had uitgevoerd. Enkele uren later riep president Mohammad Rafiq Tarar, vooruitlopend op economische sancties, de noodtoestand uit. De burgerrechten werden opgeschort en de nationale regering kreeg buitengewone bevoegdheid over de provincies. De proclamatie van de noodtoestand werd uitgevaardigd onder een artikel van de Pakistaanse grondwet die de president de macht daartoe geeft als het land bedreigd wordt door oorlog, externe agressie of interne onrust die de provinciale macht te boven gaat. Ook vaardigde de president een decreet uit dat de handel in buitenlandse valuta tijdelijk aan banden moest leggen.

De wereld reageerde geschokt en woedend toen Pakistan op 30 mei opnieuw een nucleaire test uitvoerde. Verder drong de internationale gemeenschap er bij zowel India als Pakistan op aan niet in een nucleaire wapenwedloop verzeild te raken. Beide landen werden opgeroepen de dialoog te hervatten om conflicten vreedzaam op te lossen en internationale verdragen tegen het testen en verspreiden van nucleaire wapens te ondertekenen. Toch waren er behalve de Verenigde Staten en Japan geen landen die Pakistan economische sancties oplegden.

In eigen land werden de tests door de bevolking vol trots begroet. Het Pakistan-India Forum voor Vrede en Democratie (PIPFPD) riep echter de beide landen op te stoppen met het produceren van nucleaire wapens. Zij wilden dat de beide landen een vredesakkoord sloten, het Non-proliferatieverdrag van kernwapens (NPT) en het Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT); het verdrag voor een wereldwijd verbod op kernproeven, ondertekenden, de problemen rondom Kashmir oplosten en militaire uitgaven verminderden. De vijf permanente leden van de VN Veiligheidsraad waren dezelfde mening toegedaan en riepen beide landen op 4 juni op belangrijke wapenbeperkingsverdragen te ondertekenen en geen nucleaire wapentechnologie te verkopen.

Nog geen week later kondigde het Pakistaans ministerie van Buitenlandse zaken reeds een eenzijdig moratorium op nucleaire tests af, wat door Secretaris Generaal van de VN Kofi Annan werd verwelkomd. Hij verklaarde dat bij eenzelfde belofte van India er een de facto nucleair moratorium in de regio zou bestaan.

In een politieke ommezwaai maakte oppositieleider Benazir Bhoetto op 14 juni bekend dat Pakistan het initiatief zou moeten nemen het CTRT te ondertekenen, in plaats van af te wachten wat India aan actie zou ondernemen. Tot dat moment hadden alle grote politieke partijen in Pakistan er op aangedrongen het NPT of het CTBT pas dan te ondertekenen als India dat ook zou doen. Volgens Bhoetto bestaat daar na het bereiken van nucleaire gelijkheid met India nu geen enkele noodzaak meer toe.
Ook vroeg de oppositieleider, samen met de voorzitter van de Pakistaanse Volks Alliantie (PPA), Allama Tahirul Qadri, de noodtoestand op te heffen. Qadri was verbaasd dat bij zoveel eensgezindheid onder de bevolking een noodtoestand uitgeroepen werd en geloofde dat die slechts was ingevoerd om politieke tegenstanders de mond te snoeren. Op 28 juli verklaarde ook het Hooggerechtshof in Lahore dat het opschorten van de fundamentele burgerrechten niet gerechtvaardigd was, waardoor deze onmiddellijk werden hersteld. Aan de andere kant was het hof het eens met de rechtvaardiging van de regering om de noodtoestand in het land uit te roepen en bleef deze dus van kracht. Niet duidelijk werd of het herstel van de fundamentele rechten botste met de uitgebreide macht van de regering onder de noodtoestand.

Op 11 september 1998 legde de regering van Sharif het parlement de vraag voor of het CTBT ondertekend diende te worden. De oppositie beschuldigde Sharif er echter van hiertoe onder druk van de Verenigde Staten allang besloten te hebben, om zo snel mogelijk financiële steun te kunnen ontvangen. Minister van Buitenlandse zaken Sartaj Aziz maakte hierop duidelijk dat Pakistan principieel achter het verdrag stond, maar dit niet onder druk zou tekenen. Verder benadrukte hij dat Pakistan een nucleaire staat was en ook zou blijven. Drie dagen later informeerde Aziz de oppositiepartijen over de door de rege-

ring uitgestippelde strategie, waarbij Qazi Hussain Ahmed van de belangrijkste islamitische partij Jamaat-i-Islami sprak van Amerikaans e intriges.
Ruim een maand later, op 21 oktober, kwam de president van de Verenigde Staten, Bill Clinton, met de mededeling dat zijn land de sancties zou verzachten of schrappen als er vooruitgang zou worden geboekt bij de non-proliferatiebesprekingen tussen Pakistan en India. Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken zei opgetogen te zijn met de aankondiging van Clinton en de daarmee gepaard gaande 500 miljoen dollar aan steun. Qazi Hussain Ahmed liet daarop tijdens een grote bijeenkomst in Islamabad echter weten dat zijn islamitische partij zich zou verzetten tegen elke poging van de regering om nucleaire non-proliferatie verdragen te ondertekenen. Ahmed was een warm voorstander van de in mei gehouden nucleaire tests en beweerde dat westerse machten moslims nucleaire mogelijkheden zouden willen onthouden.

FINANCIEEL-ECONOMISCHEZAKEN

IMF KEURT FINANCIERINGSPAKKET GOED

Op 20 oktober 1997 gaf het IMF zijn goedkeuring aan een financieringspakket met een looptijd van drie jaar in het kader van Pakistans aanpassings- en hervormingsprogramma voor de middellange termijn. Met het pakket was een bedrag van bijna 1,6 miljard dollar gemoeid. Ongeveer de helft daarvan werd beschikbaar gesteld in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) en het resterende bedrag in het kader van de uitgebreide financieringsfaciliteit (EFF).

Eerder. op 15 oktober, had minister van Financiën Sartaj Aziz de devaluatie van de roepie met 8,5 procent bekendgemaakt. Hij zei dat deze maatregel noodzakelijk was wegens de sterke Amerikaanse dollar en tevens 'tamelijk urgent' in verband met de 'valutaperikelen' in Zuidoost-Azië sinds juli 1997.

FINANCIËLE CRISIS

Centrale Bank meent schulden te kunnen voldoen

Verwijzend naar de economische sancties van de Verenigde Staten en Japan en de verminderingen van hulp en leningen van sommige andere landen, beschuldigde oppositieleider Bhoetto de regering van misleiding van het volk over de economische situatie. Vlak na de nucleaire tests, in mei 1998, had de gouverneur van de Centrale Bank Yaqub er naar eigen zeggen alle vertrouwen in dat het land de sancties zou overleven en ook aan de buitenlandse schuldaflossingen zou kunnen voldoen. Hij beweerde dat voor het aflossen van de rente jaarlijks 1,5 miljard dollar vereist was en hoopte voor de betalingsbalans steun van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) te ontvangen. Verder ging hij er vanuit dat reeds goedgekeurde projecthulp van de Wereldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) niet onderbroken zou worden. Hoewel de Wereldbank aangaf de goedgekeurde projecten te blijven ondersteunen, zag de situatie er een maand later een stuk minder rooskleurig uit. Het IMF had van een reeds in oktober 1997 goedgekeurde herstructureringslening ter waarde van 1,56 miljard dollar nog steeds zo'n 1,1 miljard dollar niet uitgekeerd, terwijl de ADB een nieuw hulpprogramma van 430 miljoen dollar had uitgesteld. Minister van Financiën; Sartaj Aziz, beschuldigde de rijke G8-landen ervan het IMF te weerhouden de lening vrij te geven, terwijl volgens hem internationale financiële instituties niet door politieke beslissingen beïnvloed zouden mogen worden.

Problemen rond stabilisatie wisselkoersen

Aziz was ook aanwezig op de in Lahore gehouden bijeenkomst van 9 juli 1998 tussen de directeur van het IMF. Paul Chabrier, en premier Nawaz Sharif. Daar werd bekend dat Pakistan zich gedwongen voelde wellicht een moratorium op zijn 30 miljard dollar schuld af te kondigen als de economische sancties de invoer van buitenlandse valuta bleef blokkeren. Een dag later kwamen Pakistaanse financiële analisten met de vaststelling dat Pakistan een reddingsplan van buitenlandse donoren nodig had om een economische crisis te voorkomen. Het plan zou kunnen volgen op een moratorium of een wanbetaling van de buitenlandse schulden. Volgens de analisten balanceerde Pakistan al jaren op de rand van de financiële afgrond, maar werd het land keer op keer gered door leningen van het IMF, Wereldbank en de ADB. Deze keer bleef het nog maar de vraag of Pakistan de dreiging van wanbetaling zou intrekken. zelfs al zouden de multilaterale organisaties met een lening over de brug komen. Zo merkte het hoofd van de research-afdeling van Société Générale-Crosby Securities, Anisur Rehman, op dat de aandelenkoersen in juni aan een vrije val waren begonnen en de Pakistaanse roepie in rap tempo naar beneden duikelde, omdat de jaarlijkse instroom van buitenlandse investeringen en geldzendingen, ter waarde van 2,5 tot 3 miljard dollar, vanwege de beperkingen op de handel in buitenlandse valuta bijna volkomen was opgedroogd. De regering had in dit kader een complex wisselkoerssysteem geïntroduceerd, dat gericht was op het belonen van exporteurs, het begrenzen van onnodige importen en het behouden van reserves. Onder het systeem werd aan importeurs en exporteurs gevraagd 50 procent van de aan- en ve kopen van buitenlandse valuta te doen tegen een hogere koers, namelijk 54 roepies voor 1 dollar. De reactie van de vrije markt op het systeem was voorspelbaar; de roepie duikelde naar beneden.

Terwijl de Centrale Bank van Pakistan in een rapport opmerkte dat behalve een importdaling juist een toename van geldzendingen en stortingen in buitenlandse valuta voor een betere betalingsbalans moesten zorgen, stelden westerse financiële analisten dat de beteugeling van stortingen in buitenlandse valuta ook toekomstige kapitaaltoevoer zou ontmoedigen en kapitaalvlucht uitlokte. Zij waren dan ook van mening dat ondertekening van het Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT), het verdrag voor een wereldwijd verbod op kernproeven, van groot belang voor het land is.

Op 12 juli bewezen verschillende landen van de G8 de juistheid van deze stellin, toen zij weigerden een financieel reddingsplan op poten te zetten zolang Pakistan het CTBT niet ondertekende. Drie dagen later nam de crisis echter een verrassende wending toen de onderminister voor Zuidaziatische zaken van de Verenigde Staten, Karl Inderfurth, meldde dat de regering van president Clinton mogelijkheden onderzocht tot verlichting van de sancties voor zowel India als Pakistan. De beslissing werd bekendgemaakt een week voordat plaatsvervangend minister van Buitenlandse zaken, Strobe Talbott, naar India en Pakistan afreisde om een nucleaire wedloop in Zuid-Azië te voorkomen. Inmiddels waren er indicaties dat de Pakistaanse regering haar standpunt zou herzien. waarbij ondertekening van het CTBT afhing van het feit of India dat ook zou doen.

Op 23 juli beëindigden vertegenwoor-

digers van de Verenigde Staten en Pakistan een eerste ronde van besprekingen en spraken zij af een maand later wederom om tafel te gaan zitten. In een door beide partijen uitgegeven verklaring bleek dat men had gesproken over de regionale en globale gevolgen van de nucleaire tests in mei, non-proliferatie, u-apencontroles, over de situatie in Kashmir en de noodzaak van 'vertrouwenwekkende maatregelen'. Toch bleek nog geen week daarna dat Pakistan heel snel financiële hulp van de Wereldbank nodig had om de economische sancties het hoofd te bieden en aan de betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. Aangemoedigd door een lening aan India en gesterkt door informatie uit een rapport van de Wereldbank dat Pakistan met een noodlening geholpen zou worden, zei de minister van Informatie, Khalid Naeem Soofi, dan ook geen enkele reden te zien dat de Wereldbank niet zou willen bijspringen.

Bhoetto eist opnieuw ondertekening nucleair verdrag

Aan de vooravond van de vervolggesprekken tussen de Verenigde Staten en Pakistan herhaalde Bhoetto op 25 augustus haar standpunt dat Pakistan onmiddellijk het CTBT diende te ondertekenen, aangezien vertraging pogingen om de sancties op te heffen teniet zouden doen. Volgens de oppositieleider kon de regering van premier Sharif het zich niet permitteren de economie nog langer onder druk te zetten.

Illegale geldhandel neemt toe

Nog geen maand later meldden erkende geldwisselaars dat de door de overheid gestelde limieten voor het kopen en verkopen van buitenlandse valuta steeds meer bedrijven naar illegale handelaars dreven. Minister van Handel, Ishaq Dar, antwoordde hierop dat de regering van plan was speculatie van buitenlandse valuta aan banden te leggen en dat hij onrealistische wisselkoersen niet zou tolereren. De Federale onderzoeksautoriteit (FIA) arresteerde een aantal illegale wisselaarsin Karachi en Lahore. maar valutahandelaren beweerden dat de regering niet in staat was de illegale geldhandel aan banden te leggen.

Terwijl in juli de officiële koers op 46,00-46,46 roepies tegen 1 dollar was gezet om de economie te beschermen tegen de effecten van een afnemende instroom van harde valuta, werden drie maanden later op de vrije markt 65 roepies voor 1 dollar verhandeld. De duikeling werd nog eens versterkt door het besluit van de Centrale Bank om banken beperkingen op te leggen bij de verkoop van buitenlandse valuta aan reizigers.
Eerder in oktober kwamen de Centrale Bank en de valutahandelaars een minimum- en maximum grens voor dagelijkse handel overeen. Maar de handelaars lieten al snel weten dat de wetten van vraag en aanbod de afgesproken grenzen onwerkbaar maakten. Het aanbod van dollars op de vrije markt was inmiddels ook sterk afgenomen, van 5 tot 6 miljoen per dag voor de sancties tot 1 a 2 miljoen dollar in oktober.

MENSENRECHTEN

RAPPORT PAKISTAANSE MENSENRECHTENCOMMISSIE

In een begin maart 1998 uitgekomen rapport van de Pakistaanse Mensenrechtencommissie bleek dat het aantal schendingen van mensenrechten in 1997 sterk was toegenomen. Volgens het rapport waren in dat jaar 200 mensen omgekomen bij sektarisch geweld in Punjab. vielen bij het geweld in Karachi 856 doden, sneuvelden 350 mensen bij incidenten met de politie en overleden waarschijnlijk als gevolg van martelingen meer dan 200 mensen in gevangenschap.

AMNESTY OVER KINDERARBEID

Op 22 april verscheen er een rapport van Amnesty International met betrekking tot kinderarbeid, waarin vormen van misbruik van 40 miljoen kinderen in de regio werden opgesomd. Amnesty drong er bij de regeringen van onder andere Pakistan op aan de Conventie van de Rechten van het Kind van de VN na te leven. Het antwoord van de Pakistaanse regering was dat zij reeds veel gedaan had om sommige vormen van kinderarbeid uit te bannen, maar dat de armoede bestreden dient te worden om kinderarbeid geheel kwijt te raken.

BUITENLANDSE ZAKEN

BESPREKINGEN MET INDIA

Op 12 mei 1997 voerde premier Nawaz Sharif besprekingen met zijn Indiase collega I.K. Gujral op de Maldiven, waar de twee mannen een bijeenkomst van de Zuid-Aziatische Associatie voor Regionale Samenwerking (SAARC)bijwoonden. De twee leiders kwamen overeen de betrekkingen tussen hun landen te normaliseren, wat hoop wekte voor de beeindiging van de langdurige vijandschap tussen de twee buurlanden
Het was de eerste keer in vier jaar dat de premiers van de twee landen officiële besprekingen voerden Hun ontmoeting volgde op een hervatting van de besprekingen in maart na een onderbreking van drie laar

Minst netelige punten in kwestie- Kashmir besproken

Hoewel diplomaten van beide landen de ontmoeting niet als een doorbraak wilden bestempelen noemden zij de gesprekken wel 'hartelijk', 'vriendschappelijk' en 'veelbetekenend' Sharif en Gujral bespraken weliswaar de status van Kashmir, de oorzaak van twee van de drie oorlogen die de twee landen sinds de onafhankelijkheid in 1947 hadden uitgevochten. maar beperkten zich daarbij tot de minst netelige kwesties. Zij kwamen overeen alle gevangengenomen burgers. hoofdzakelijk vissers die in de territoriale wateren van de ander waren terechtgekomen en personen wier visum was verlopen, onmiddellijk vrij te laten en het aantal arrestaties bij deze twee groepen voortaan te beperken. Zij kwamen tevens overeen een 'hotline' tot stand te brengen en Sharif beloofde dat zijn regering de restricties voor visa zou versoepelen. Hiermee beantwoordde hij een verzoeningsgebaar dat India in maart had gemaakt.

India neemt energie af

Daarnaast werd overeengekomen dat India de mogelijkheid zou onderzoeken elektriciteit af te nemen van Pakistan. Op 19 mei maakte de Indiase staatsminister voor energie S. Venugopalachari bekend dat India van plan was in 1998-1999 3.000 megawatt van Pakistans energieoverschot te kopen. Hij zei dat een tariefstructuur nog moest worden uitgewerkt. De elektriciteit, die werd opgewekt door drie hydro-elektrische centrales in het stroomgebied van de rivier de Indus, zou naar verwachting worden geleverd aan het noorden van India dat te lijden had van acute energieschaarste.

Sharif stelt niet-aanvalsverdrag voor

Op 23 september 1997 hielden in New York premier Nawaz Sharif en zijn Indiase collega I. K. Gujral opnieuw besprekingen zonder het eens te kunnen

worden over concrete maatregelen voor de verbetering van de onderlinge betrekkingen. Pakistaanse woordvoerders noemden de bijeenkomst 'hartelijk en oprecht' en 'zeer positief', maar benadrukten eveneens dat belangrijke geschillen onopgelost bleven.

Daags vóór de ontmoeting had Sharif aangeboden onderhandelingen over een niet-aanvalsverdrag tussen Pakistan en India te openen om het langdurige conflict over Kashmir uit de wereld te helpen. Sharif deed zijn aanbod tijdens een toespraak tot de Algemene Vergadering van de VN waarin hij tevens India opriep een eind te maken aan de 'repressie in Kashmir'. Hij vroeg India het leger uit het gebied terug te trekken en onder de bevolking van Kashmir een opiniepeiling te houden over de toekomst van Kashmir. Sharif zei dat beide landen, ondanks hun besluit in juni om de gesprekken over Kashmir te hervatten, nog steeds 'de overeengekomen procedure voor wezenlijke onderhandelingen over alle punten van de agenda in het leven moesten roepen'. Volgens Pakistaanse bronnen hadden de twee mannen noch over het niet-aanvalsverdrag van Sharif gesproken, noch een datum voor een volgende gespreksronde vastgesteld.

Voorafgaand aan de ontmoeting tussen Sharif en Gujral hadden van 15 tot 17 september de Indiase minister van Buitenlandse zaken K. Raghunath en zijn Pakistaanse collega Shamshad Ahmed drie dagen lang besprekingen gevoerd. Hoewel de gesprekken 'hartelijk' werden genoemd, hadden zij weinig concrete resultaten opgeleverd, behalve de belofte om de 'serieuze dialoog' voort te zetten.

GEWELDDADIGHEDEN EN ONTWIKKELINGEN IN KASHMIR

Op 23 augustus 1997 braken zware artilleriebeschietingen uit tussen Indiase en Pakistaanse troepen langs de bestandslijn. de feitelijke grens tussen het Indiase en het Pakistaanse deel van Kashmir. Op 24 augustus zeiden Indiase functionarissen dat 56 mensen waren gedood bij wat zij één van de zwaarste artillerieduels tussen de twee landen van de afgelopen jaren noemden. Ze beweerden dat 51 Pakistaanse soldaten, twee Indiase soldaten en drie burgers hij de heschietingen langs de grens waren gedood. Maar op diezelfde dag ontkende Pakistan verliezen te hebben geleden. Volgens een woordvoerder van het Pakistaanse ministerie van Defensie waren Indiase troepen begonnen met granaatbeschietingen 'om de sfeer te bederven en de pogingen van hun politieke leiders om over de vrede te onderhandelen te torpederen'. Hij verklaarde echter dat 'wij ons willen inzetten voor een dialoog tussen India en Pakistan'. Dezelfde dag zei het Indiase ministerie van Buitenlandse zaken 'niet te geloven dat deze incidenten een averechts effect' zouden hebben op de voortgang van de besprekingen.
Bij een incident op 14 september 1997 werden veertien Pakistaanse dorpelingen gedood en raakten er veertig gewond. Ook beweerde India op 30 september dat bij een 'lukraak' Pakistaans bombardement minstens vijftien Indiase burgers waren gedood en dertig andere gewond.

Op 1 oktober beschuldigde India Pakistan ervan zonder aanleiding aanvallen te hebben uitgevoerd, waarbij minstens zeventien Indiase burgers waren gedood. India ontbood tevens de Pakistaanse ambassadeur om hem een officieel protest te overhandigen. Volgens Indiase militaire bronnen waren in de streken Kupwara en Uri in Kashmir in vier uur tijd meer dan honderd mortiergranaten afgevuurd. Pakistaanse militairen zeiden dat Pakistan slechts het zware artillerievuur van Indiase zijde had beantwoord, waardoor in twee dagen tijd twintig personen waren gedood. Zij erkenden dat Pakistan 'zwaar geschut' had ingezet, maar ontkenden dat hierbij opzettelijk burgerdoelen onder vuur waren genomen. Op 4 oktober bevestigden lokale bewoners tegenover buitenlandse journalisten dat het grensgebied in de voorafgaande drie dagen het toneel was geweest van verhoogde militaire activiteit.

Bestand afgekondigd

Op 4 oktober besloten premier Nawaz Sharif en zijn Indiase collega I. K. Gujral een bestand af te kondigen. Via een 'directe telefoonverbinding', die na hun besprekingen in mei was aangelegd, vonden de twee premiers elkaar in de verklaring dat 'wederzijds vertrouwen en betrouwbaarheid' zouden moeten worden bevorderd en dat positieve stappen zou moeten worden ondernomen om verdere verslechtering van de bilaterale betrekkingen te voorkomen.

Protesten over Indiaas bestuur van Kashmir

Op 24 oktober vormden duizenden Pakistani over een lengte van ongeveer zeshonderd km langs de demarcatielijn een menselijke keten uit protest tegen het feit dat een deel van Kashmir onder Indiaas bestuur stond. In alle grote Pakistaanse steden werden soortgelijke demonstraties gehouden. De demonstraties hadden de goedkeuring van de regering en afgevaardigden van de regerende Pakistaanse Moslim Liga (PML) en de meeste andere politieke partijen namen aan de demonstraties deel.

India vuurt raketten **af**

In het weekend van 24 en 25 januari 1998 werden vier mensen gedood en raakten vijf anderen gewond toen India raketten en mortieren op dorpen in Pakistaans Kashmir afvuurde.
Op 2 mei beschuldigde Pakistan haar aartsrivaal van moord op 22 mensen in het grensdorp Bandala in Kashmir. Volgens Pakistaanse autoriteiten heeft een grondig onderzoek uitgewezen dat Indiase commando's voor de slachting verantwoordelijk waren. Begin augustus wisselden beide landen een week lang schoten over de grens uit, waarbij ongeveer 100 mensen omkwamen.
De nieuwe Indiase premier Atal Behari Vajpayee riep Pakistan op de bilaterale gesprekken te hervatten, maar de Pakistaanse minister van Buitenlandse Zaken, Gohar Ayub Khan, bleef de door India afgewezen eis tot bemiddeling door een derde partij herhalen. New Delhi beschouwt Kashmir als één van de vele onderwerpen die beide landen moeten bespreken, terwijl Pakistan Kashmir als het kernpunt ziet dat eerst opgelost dient te worden.

Internationale bekommernis om Kashmir

Vlak voor de hervatting van besprekingen op 15 oktober 1998 tussen beide landen verklaarde minister van Buitenlandse zaken, Sartaj Aziz, dat het klimaat voor de discussies was verbeterd vanwege de internationale bezorgdheid over hun status als nucleaire mogendheden. Hij zei dat de internationale gemeenschap zich had gerealiseerd dat de relatie tussen beide landen belangrijk was voor de wereldvrede en dat er druk gezet moest worden achter het oplossen van de problemen rondom Kashmir. Verder herhaalde Aziz dat vooruitgang inzake Kashmir afhing van het feit dat India het idee moest loslaten dat geheel Kashmir haar zou toebehoren en dat het land de reeds lange tijd geleden aangenomen VN-resolutie moest aanvaarden die burgers van Kashmir in een

referendum de kans geeft zich over hun toekomst uit te sureken

IRAANS LUCHTWACHTPERSONEEL GEDOOD

Op 17 september 1997 welden in Rawalpindi vijf technici van de Iraanse luchtmacht doodgeschoten door drie onbekende gewapende mannen. Ook hun Pakistaanse chauffeur werd gedood en een zesde Iraniër werd gewond tijdens de aanslag. die plaatsvond op een druk kruispunt.

Het motief vóór de aanslag was niet direct duidelijk, hoewel sommige waarnemers geloofden dat deze verband zou kunnen houden met de vijandschap tussen militante sjiieten en soennieten. In de week voor de aanslag had de politie Malik Ishaq gearresteerd, de leider van een radicale soennitische groepering, die ervan werd verdacht een moord te beramen op de Iraanse ambassadeur in Pakistan.

OSAMA BIN LADIN

Op 16 augustus 1998 arresteerde Pakistan een verdachte van de bomaanslagen op de Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania, die eerder die maand waren gepleegd en die aan 263 mensen het leven kostten. Nadat hij naar Nairobi was gestuurd voor berechting leidde niet lang daarna het spoor naar Osama Bin Ladin, een in Saoedi-Arabië geboren militante leider die in Afghanistan zou leven en steun van de Talibaan genoot. Volgens de Verenigde Staten zat Bin Ladin niet alleen achter deze gewelddaden, maar was hij ook verantwoordelijk voor een bomaanslag op het Egyptische consulaat in Islamabad in 1995 waarbij 15 mensen omkwamen en diverse andere bomaanslagen in Saoedi-Arabiëin 1995 en 1996.

Vriendschap met Westen waardevol geacht

Om de slachting te wreken voerden de Verenigde Staten op 20 augustus luchtaanvallen uit op verdachte guerrillakampen in het oostelijk Khost-gebied van Afghanistan, waarbij volgens de Talibaan 21 doden en 30 gewonden vielen. Hoewel Pakistan de Amerikaanse luchtaanval veroordeelde als een schending van Afghaanse soevereiniteit en territoriale integriteit, werd drie dagen later door diplomaten bekend gemaakt dat de Pakistaanse regering de vriendschap met het westen niet op het spel zette. Om te beginnen zou Pakistan enkele machtige vrienden nodig hebben die het land kunnen helpen bij het oplossen van de problemen met buurland India. Tevens zorgden de wanhopige behoefte aan buitenlandse valuta en de angst dat chaos fundamentalisten in de kaart zou spelen ervoor dat de alliantie met de Verenigde Staten te waardevol werd geacht om te verspelen.

Om toenemende spanningen tussen de islamitische en westerse wereld de kop in te drukken stelde oppositieleider Rhoetto op 23 oktober voor een globale bijeenkomst te organiseren. Bhoetto riep daarin op tot de creatie van een internationaal orgaan dat samenwerking tussen beide werelden zou moeten versterken.

AZIZ BEZOEKT IRAN

Een van de eerste belangrijke acties van Sartaj Aziz die op 7 augustus 1998 minister van Buitenlandse zaken was geworden, vond plaats op 28 september toen hij voor besprekingen met zijn ambtgenoot in Iran verbleef. Het shi'ietische buurland had na een ruzie met de soennitische Talibaan van Afghanistan meer dan 270.000 troepen langs de grens gestationeerd voor militaire oefeningen. Iran kondigde vervolgens aan dat een deel van hen daar zou blijven om drugstransporten, criminelen en aanvallen van de Talibaan aan te pakken. De onenigheid was veroorzaakt door de moord op negen Iraanse diplomaten in Afghanistan en het vallen van een sjiitisch bastion in dat land. Ook de relatie tussen Pakistan en Iran kwam hierdoor onder vuur te liggen, aangezien het soennitische Pakistan door Iran werd beschuldigd van steun aan de Talibaan.

Pakistan riep beide landen echter op snelle maatregelen te nemen om de spanning aan de grens te verminderen en kreeg hiervoor de steun van Saoedi-Arabië. Na een driedaags bezoek van de Saoedische kroonprins Abdullah aan premier Sharif in Lahore kwamen beide partijen op 27 oktober met een gezamenlijk communiqué. Hierin kondigden zij een hechtere samenwerking op zowel economisch als technologisch gebied aan. Ook de oprichting van een gezainenlijk orgaan voor het stimuleren van handel en investeringen werd aangekondigd. Het bezoek van de prins bracht hoop op financiële hulp. aangezien Pakistan vaker in tijden van crisis door het rijke Saoedi-Arabië was gesteund.

(Vorigeberichten pag. 480/3 e.v. - 1997)

AUSTRALIË

BINNENLAND

SCHANDAAL OVER REISKOSTEN-VERGOEDINGEN MINISTERS

In september 1997 belandde de regering van wremier John Howard in een politieke crisis toen verscheidene ministers moesten aftreden na een schandaal over reiskostenvergoedingen.
Op 24 september diende minister van Verkeer John Sharp zijn ontslag in, nadat in de pers was onthuld dat hij een vergoeding van 8.740 Australische dollar (ongeveer 12.000 gulden) had gevraagd voor reiskosten waarvoor hij geen verklaring kon geven, en dit bedrag in het geheim had terugbetaald.
Minister van Overheidsdiensten David Jull, die toezicht moest houden op deze uitgaven, had de overtreding niet gemeld en trad dezelfde dag af.
Op 26 september stapte Peter McGauran op als minister van Wetenschap en Technologie nadat hij had bekend ongeveer 1.500 Australische dollar (circa 2.100 gulden) ten onrechte als reiskosten in rekening te hebben gebracht.
Hoewel premier Howard op 24 september meedeelde dat hij de voorzitter van de Rekenkamer had gevraagd een onderzoek in te stellen naar het schandaal, wees hij op 29 september resoluut de eis van de oppositie om een gerechtelijk onderzoek af. Ook benadrukte Howard dat er tegen hem 'geen enkele beschuldiging is geuit die ook maar een kruimel geloofwaardigheid of fatsoen bevatte'.

Kabinetswijzigingen

Op 16 september 1997 maakte premier Howard bekend dat er een nieuw ministerie van Informatie-economie in het leven was geroepen. De verantwoordelijkheid hiervoor berustte bij minister van Communicatie Richard Alston.
Op 24 september liet Howard weten dat minister van Immigratie Philip Ruddock tevens zou fungeren als minister van Overheidsdiensten en dat minister van Industrie John Anderson zou fungeren als minister van Verkeer in afwachting van de benoeming van nieuwe ministers na het ontslag in september van drie ministers die betrokken waren bij het reiskostenschandaal.
Op 5 oktober maakte Howard de kabinetswijzigingen bekend.
Als gevolg van de wijzigingen verloor Amanda Vanstone de belangrijke portefeuille van Werkgelegenheid en Onderwijs. Aangezien het werkloosheids-

cijfer 8,6 procent bedroeg, werd de portefeuille van cruciale betekenis geacht in de aanloop naar de verkiezingen, die in oktober 1998 zouden plaatsvinden. Andere belangrijke economische posten bleven ongewijzigd.

De wijzigingen betroffen de volgende posten:

Ministers in het kabinet:
- Binnenlandse Zaken
  Nick Minchin
- Industrie, Wetenschap en Technologie
  John Moore
- Justitie
  Daryl Williams
- Verkeer en Regionale ontwikkeling
  Mark *Vaile*
- Werkgelegenheid, Onderwijs, Opleiding en Jeugdzaken
  David Kemp

Ministers buiten het kabinet:
- Scholen, Beroepsopleiding en Training
  Chris Ellison
- Douane en Consumentenzaken
  Warren Truss
- Gezinszaken
  Warwick Smith
- Justitie
  Amanda Vanstone
- Positie van de vrouw
  Judi Moylan
- Regionale ontwikkeling, Gebieden en Plaatselijk bestuur
  Alex Somlyay
- Sport en Toerisme
  Andrew Thomson

Het ministerie van Overheidsdiensten werd afgeschaft.

Zelfmoordpoging ALP-politicus

Op 3 oktober 1997 eiste het reiskostenschandaal opnieuw een slachtoffer. In een mislukte zelfmoordpoging sneed de vooraanstaande oppositionele politicus Nick Sherry zijn polsen door.
Na de eerste onthullingen in de pers over het schandaal waren er bijna dagelijks aanvaringen tussen de coalitie en de oppositionele Australian Labor Party (ALP) over misbruik van privileges door parlementsleden. In de dagen voorafgaand aan 3 oktober had de regering Sherry aanhoudend onder vuur genomen. Sherry, vice-voorzitter van de ALP-fractie in de Senaat (Eerste Kamer). werd ervan beschuldigd in totaal 43.000 Australische dollar (ca. 60.000 gulden) te hebben gedeclareerd voor een officieel verblijf in Tasmanië, terwijl hij in feite kostenloos bij zijn moeder logee de. In een brief die hij voor journalisten had achtergelaten, ontkende Sherry zich aan enig vergrijp schuldig te hebben gemaakt. Hij schreef dat hij geloofde dat de stroom kritiek niet meer te stuiten was en dat alles waarvoor hij stond, kapot was gemaakt.

DEMOCRATISCHE LEIDER OVERGELOPEN

Op 15 oktober 1997 maakte de gerucht-makende partijleider van de Australian Democrats Cheryl Kernot bekend dat zij de partij zou verlaten om zich bij de ALP aan te sluiten, van waaruit ze, aldus Kernot, het beleid van de regering van Howard beter kon bestrijden.

BENOEMINGEN

Op 1 april 1998 volgde Ashton Calvert Philip Flood op als minister van Buitenlandse zaken en Handel. Flood was benoemd tot Hoge Commissaris in Londen. Ashton was werkzaam op de Australische ambassade in Tokio en was daarvoor adviseur voor buitenlands beleid van voormalig premier Paul Keating

De premier van Zuid-Australië, John Olsen, maakte op 8 oktober 1998 bekend dat hij Ian Evans had benoemd tot het nieuwe hoofd van het departement voor Industrie en Handel. Hij volgde de voormalige vice-premier Graham Ingerson op. Ook was er een aparte functie gecreëerd om het millenniumprobleem aan te pakken. Daarvoor werd Wayne Matthews aangesteld. De benoemingen werden gedaan om nieuwe investeringen aan te trekken.

REFERENDUM OVER REPUBLIEK AANGEKONDIGD

Op 8 maart 1998 verklaarde minister van Binnenlandse zaken Nick Minchin dat de kwestie of Australië een republiek moest worden, zou worden doorgeschoven naar 1999. Tegelijkertijd met de verkiezingen zal een referendum gehouden worden.
Om de grondwetswijziging mogelijk te maken die nodig is voor de oprichting van een republiek, dient een meerderheid van de kiezers in de zes staten en twee gebieden samen en een meerderheid in vier afzonderlijke staten voor het voorstel te stemmen. Als het voorstel wordt aangenomen, neemt een president de plaats van de koningin van Groot-Brittannië in. De bedoeling is dat de republiek in 2001 opgericht wordt, precies honderd jaar nadat Australië onafhankelijk is geworden. Opiniepeilingen wezen op veel steun voor de republiek. Op een in februari 1998 gehouden niet-bindende conventie over de grondwet werd al met 89 tegen 52 stemmen gekozen voor een republiek en werd besproken welke vorm deze vervolgens zou moeten krijgen. De voorkeur ging uit naar een president die door de premier en de oppositieleider voor een periode van vijf jaar uit een aantal kandidaten gekozen zou worden, nadat ook het parlement zijn goedkeuring heeft uitgesproken. De president zou de mogelijkheid hebben om de regering naar huis te sturen; net als de gouverneur-generaal die is aangesteld vanuit Groot-Brittannië, nu heeft. In Groot-Brittannië haalde men de schouders op over de plannen.

VERVROEGDE VERKIEZINGEN AANGEKONDIGD

In april 1998 kondigde premier Howard aan dat hij tussen juli en oktober 1998 vervroegde verkiezingen wilde houden. De verkiezingen zouden normaal gesproken halverwege 1999 gehouden zijn. Howard kon verkiezingen uitschrijven doordat de Senaat tot twee maal toe een wetsvoorstel had verworpen. Dat was op 25 maart het geval, toen er voor de tweede maal een wetsvoorstel werd verworpen dat het kleine ondernemers gemakkelijker moest maken werknemers te ontslaan. Toen de Senaat op 9 april 1998 ook de door de regering voorgestelde amendementen op de Wet op de landrechtenhervorming voor de Aboriginals verwierp was er nog meer aanleiding voor vervroegde verkiezingen.
Toen de conservatief John Howard in 1996 een verpletterende verkiezingsoverwinning had behaald, na dertien jaar socialistische regeringen, beloofde hij de Australiërs een periode van eenheid. Maar de bevolking keerde zich tegen zijn optreden bij de havenstakingen, terwijl ook de kwestie van de landrechten voor de Aboriginals veel controverses veroorzaakte. Men vreesde dat raciale kwesties de verkiezingen zouden gaan overheersen. De amendementen waren bedoeld om het conflict tussen Aboriginals en Australische boeren op te lossen. De rechten van de Aboriginals zouden door de voorgestelde amendementen worden ingeperkt. Het ging om veertig procent van het land. Waarnemers stelden op 2 april 1998 al dat de weigering van premier John Howard om compromissen te sluiten in de kwestie van de landrechten, zijn aanhang op het platteland ver-

sterkte De oppositie was voorstander van meer rechten voor de Aboriginals Doordat de oppositie de meerderheid had in de Senaat, werden de amendementen verworpen en vervangen door een reeks andere amendementen die de Aboriginals juist meer rechten gaven De regering vond deze amendementen onacceptabel

Op 11 maart 1998 werd de wet voor de tweede maal door het Huis van Afgevaardigden aangenomen. Eerder, op 1 januari 1998, kwam een stuk uit 1967 boven tafel dat volgens een aantal juristen het opleggen van restricties aan Aboriginals onmogelijk maakte en alleen wetten mogelijk maakten die in hun voordeel waren. Er lag een uitspraak van het Hooggerechtshof uit 1996 dat de Aboriginals aanspraak konden maken op land zonder dat dit recht verder werd verduidelijkt.
Op 31 maart 1998 werd verklaard dat het voor Aboriginals makkelijker zou worden om claims in te dienen voor land waarvan ze eerder waren verdreven. De oppositie verzette zich tegen de eis dat er een duidelijke band moest kunnen worden aangetoond.
Op 8 juli 1998 werd de wet toch aangenomen met 33 tegen 33 stemmen door de steun van het onafhankelijk parlementslid Brian Harradine.

Toen premier Howard op 30 augustus 1998 de verkiezingen vaststelde voor 3 oktober, deden Aboriginals en leiders van minderheidsgroepen de oproep om van de moeizame relatie tussen de verschillende bevolkingsgroepen geen verkiezingsthema te maken.
Het parlementslid Pauline Hanson van de One Nation Party won steun ten koste van de National Party met haar uitspraken dat Australië zou worden overspoeld door Aziaten en door haar sterke afkeer van het verlenen van landrechten aan Aboriginals. Na haar eerste toespraak in het parlement op 3 juni 1998 bestempelden Howard en oppositieleiders haar aanvallen op Aboriginals als grenzend aan waanzin. Volgens Hanson gebruikten de Aboriginals de VN-verklaring van de rechten voor inheemse volken om eigen staten binnen Australië op te richten
Minister van Financiën Paul Costello zei op 18 juni 1998 dat de One Nation Party was geïnfiltreerd door de antisemitische League of Rights. Op 24 juli 1998 en op 28 augustus 1998 gingen scholieren in verschillende steden de straat op om te demonstreren tegen het opkomende racisme en tegen de politiek van Hanson.

De regering lanceerde op 14 augustus 1998 de campagne 'Living in Harmony' als reactie op het opkomende racisme en nadat de partij van Hanson in peilingen de derde partij van het land was geworden. De campagne richtte zich op scholen, kerken en plaatselijke organisaties.

VERKIEZINGEN

Bij peilingen van 21 januari 1998 lag Labor voor op de zittende coalitie van de Liberale en de Nationale Partij.
Op 10 augustus 1998 werd bekend dat ondernemers van allochtone afkomst Howards partij de rug toekeerden en hun donaties stopzetten, omdat zijn partij zo lauw had gereageerd op de aantijgingen van Hanson aan het adres van Aboriginals en Aziatische immigranten.
Op 16 augustus 1998 leek het erop dat de zittende regering van Howard achterbleef in de opiniepeilingen en dat de Labor partij op 44 procent van de stemmen zou kunnen rekenen.
De Labor-oppositie maakte op 29 september 1998 de plannen voor het sociale en economische beleid bekend voor de eerste honderd dagen. mochten zij de verkiezingen van 3 oktober winnen. Twaalf miljoen Australiërs moeten op die dag hun stem uitbrengen. Opiniepeilingen voorspelden een nek-aan-nek-race.
Op 4 oktober 1998 bleken kiezers in de Northern Territory het aanbod van Howard om van dit gebied een zevende staat te maken, te hebben afgewezen. Zij konden hun voorkeur hiervoor duidelijk maken in een referendum dat tegelijkertijd met de algemene verkiezingen werd gehouden.
Op 16 oktober 1998 bleek dat de zittende premier Howard de meerderheid had behouden. De coalitie behaalde zeventig van de 148 zetels en de Labor partij 66 zetels. De partij van Pauline Hanson won maar een zetel doordat alle partijen hadden afgesproken om de One Nation Party als laatste op hun voorkeurslijst te plaatsen. waardoor ze ook nauwelijks zou kunnen profiteren van reststemmen.

NIEUWE REGERING

De coalitie van Liberale Partij en Nationale Partij kwam op 14 oktober 1998 voor. het eerst na de verkiezingen bijeen in Canberra. De portefeuilleverdeling van het nieuwe kabinet was als volgt:

- Premier
  John Howard
- Vice-premier en minister van Handel
  Timothy (Tim) Fischer
- Assistent van de premier
  Wilson Tuckey
- Assistent van de premier voor de Olympische Spelen in Sydney
  Wafrren Entsch
- Assistent van de premier voor Defensie
  Bruce Scott
- Assistent van de premier voor Overheidszaken
  Trish Worth

- Aboriginal- en Torre Strait Islanders-zaken
  John Herron
- Bosbouw en Natuurbescherming
  Wilson Tuckey
- Buitenlandse zaken
  Alexander Downer
- Communicatie, Informatietechnologie en Kunsten
  Richard *Alston*

Uitslag parlementsverkiezingen

Op 3 oktober 1998 werden verkiezingen gehouden voor het Huis van Afgevaardigden (148 leden) en de Senaat (76 leden). De eerste twee kolommen geven percentage en zetelaantal van het Huis van Afgevaardigden aan, de derde en vierde kolom het percentage en zetelaantal van de Senaat.

	%	zetels	%	zetels
Australian Labor Party (ALP)	40,0	66	37,7	29
Liberal Party of Australia (LP)	34,1	64	37,3	31
National Party of Australia (NP)	5,3	16	5,2	3
Pauline Hansons 'One Nation' (ON)	8,4		9,0	1
Australian Democrats (AD)	5,1		8,5	9
Australian Greens (GREENS)	2,1		2,3	1
Unity Party Say no to Hanson (UNI)	0,8			1
Australian Christian-Democratic Party (ACDP)	0,6			1
Northern Territory Country Liberal Party (CLP)	0,3			
partijloos				

- Defensie
  John Moore
- Douane
  Amanda Vanstone
- Financiële Diensten en Regelgeving
  Joe Hockey
- Financiën en Bestuur
  John Fahey
- Financiën
  Peter *Costello*
- Gezinszaken en Welzijn
  Jocelyn Newman
- Gezondheid en Ouderenzorg
  Michael Woolridge
- Gouverneur-generaal
  William Deane
- Immigratie en Multiculturele zaken
  Phillip Ruddock
- Industrie, Wetenschap en Bodemschatten
  Nick Minchin
- Justitie
  Amanda Vanstone
- Justitie
  Daryl Williams
- Kunst, Honderdjarig bestaan van de Federatie
  Peter *McGauran*
- Landbouw, Visserij en Bosbouw
  Mark *Vaile*
- Milieu en Monumentenzorg
  Robert Hill
- Onderminister van Financiën
  Rod Kemp
- Onderwijs, Opleiding en Jeugdzaken
  David Kemp
- Ouderenzorg
  Bronwyn *Bishop*
- Regionale Diensten, Gebieden en Lokale overheid
  Ian *McDonald*
- Sport en Toerisme
  Jack Kelly
- Verkeer en Regionale Diensten
  John Anderson
- Veteranenzaken
  Bruce Scott
- Welzijn
  Warren *Truss*
- Werkgelegenheid, Arbeidszaken en Midden- en kleinbedrijf
  Peter Reith
- Werkgelegenheidsprojecten
  Tony Abbot

ABORIGINALS

Australia Day

Op 26 januari 1998 werd de nationale feestdag Australia Day gevierd in het kader van de verzoening tussen blank en zwart. Duizenden mensen tekenden 'Sorry-boeken'. Gouverneur-generaal William Deane riep op tot verzoening om samen de volgende eeuw in te kunnen gaan.

Sorry Day

Op 26 mei 1998 werd een niet door de overheid erkende Sorry Day gehouden, waarop 'Sorry-boeken' werden aangeboden aan Aboriginals die bij hun ouders waren weggehaald toen zij nog heel klein waren. De regering werd gelaakt voor haar slappe excuus en premier Howard kreeg het verwijt dat hij zich geen staatsman had getoond en de kans om de verschillende bevolkingsgroepen dichterbij elkaar te brengen, had laten lopen.

Trachoombestrijding

Op 27 februari 1998 maakte premier Howard bekend dat er 4,8 miljoen Australische dollar zou worden vrijgemaakt om de blindheid ten gevolge van trachoom onder Aboriginals te bestrijden, waarop zij tienmaal zo veel kans lopen als de gemiddelde Australiër. Ook is de levensverwachting van Aboriginals vijftien tot achttien jaar korter.

Musea

Verscheidene musea verklaarden op 2 maart 1998 dat zij bijna 20.000 heilige objecten en skeletten aan de Aboriginals zouden teruggeven in het kader van een vier jaar durende verzoeningscampagne. Het grote probleem was echter het achterhalen van de plaats van herkomst van de voorwerpen. Britse musea hebben al elf schedels teruggegeven.

Strengere straffen

Op 3 mei 1998 werd bekend dat jongeren van Aboriginal-afkomst en die van de eilanden uit de Stille Oceaan strenger worden gestraft dan andere jongeren voor vergelijkbare delicten.

Aboriginal gekozen tot parlementslid

Aden Ridgeway werd op 26 oktober 1998 de tweede Aboriginal die ooit was gekozen tot parlementslid. Hij verklaarde dat hij zich zou inzetten voor het oplossen van de problemen tussen de verschillende etnische groepen voor het begin van de Olympische Spelen in Sydney in 2000.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

HAVENARBEIDERS ONTSLAGEN

Op 13 april 1998 werden 1400 havenarbeiders ontslagen en vervangen door collega's die geen lid waren van een vakbond. Hiermee wilde men een slepend conflict tussen de bonden en het havenbedrijf ontlopen.

EXPLOSIE

Op 29 september 1998 kwamen er in de staat Victoria 100.000 banen op de tocht te staan na een ontploffing in een gasbedrijf van Esso de vrijdag ervoor. Het betekende ook dat ongeveer 4,6 miljoen inwoners van de staat zonder gas kwamen te zitten. Bedrijven probeerden zoveel mogelijk over te schakelen op olie of diesel. Op 12 oktober 1998 maakte premier Jeff Kennett van Victoria bekend dat er een onderzoekscommissie naar de explosie zou worden ingesteld. Inmiddels was de gastoevoer voor het grootste deel weer hersteld. Vakbonden hadden op 1 oktober 1998 al gevraagd om de gebeurtenis tot nationale ramp uit te roepen om ontslagen werknemers een uitkering te kunnen geven.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

NIEUWE BELASTINGWETGEVING

Op 14 januari 1998 verklaarde de regering amendementen op te nemen bij de belastingwet die een jaar eerder in werking was getreden. De amendementen dienden om de door de wet veroorzaakte bemoeilijking van de privatisering in de verschillende deelstaten ongedaan te maken.
Maatschappelijke organisaties verzetten zich op 19 augustus 1998 tegen de plannen voor belastinghervorming van de regering, die een belangrijk thema vormden in de verkiezingen. De plannen zouden alleen de hogere inkomens ten goede komen. Landbouworganisaties lieten op 13 augustus 1998 al weten wel voorstander te zijn van de plannen omdat het de kosten voor de bedrijven in deze sector aanmerkelijk zou beperken.

Op 10 oktober 1998 oogstte de conservatieve regering kritiek toen bekend werd dat een commissie die vrijstellingen binnen de nieuwe belastingwet moest bestuderen daarvoor maar 17 dagen tijd zou krijgen.

BETALINGSSYSTEEM

Op 12 februari 1998 maakte minister van Financiën Peter Costello bekend dat er een wetsvoorstel lag voor een direct betalingssysteem (RTGS) dat het voor het bedrijfsleven mogelijk moest maken om direct cheques uit te schrijven.

Aboriginal-dansers geven op 3 maart 1998 in Sydney een voorstelling voor een bord dat 'Sorry Day' aankondigt. de dag dat Australiërs hun verontschuldigingen kenbaar kunnen maken voor de manier waarop de Aboriginals in het verleden zijn behandeld. *(foto ANP)*

BEGROTINGEN

De nationale regering en de afzonderlijke regeringen van de deelstaten slaagden er op 20 maart 1998 voor het tweede opvolgende jaar niet in om een jaarbegroting vast te stellen. De financiering van de gezondheidszorg, belastinghervormingen, en een soepelere wapenwet, die door twee deelstaten was geëist, stonden een akkoord in de weg. Het betekende dat de nationale regering de bedragen die de afzonderlijke regeringen van de deelstaten zouden ontvangen, zou vaststellen.

PRIVATISERING TELECOMBEDRIJF

Op 22 maart 1998 werd duidelijk dat de meerderheid (62 procent) van de kiezers tegen de privatisering van het telecombedrijf Telstra was. Dit vormde een van de belangrijkste punten voor de komende verkiezingen.

REGERINGSTEUN

Op 10 juli 1998 kondigde de regering 772 miljoen Australische dollar (ruim een miljard gulden) steun aan voor de kledingindustrie. Het bedrag zou zijn voor een periode van vijf jaar, ingaand op 1 juli 2000. Op diezelfde dag kondigde de regering 130 miljoen Australische dollar (circa 210 miljoen gulden) steun aan voor het goedkoper maken van het telefoneren in afgelegen regio's. Critici beschouwden de laatste maatregel als een poging om bewoners van deze gebieden terug te halen naar de conservatieve partij.

TAAKGROEP

Om een oplossing te zoeken voor de recente economische problemen was een taakgroep opgericht Op 23 oktober 1998 zei minister van Financien Peter Costello dat de eerste bijeenkomst van een taakgroep positief was verlopen en dat een aantal maatregelen zoals voorgesteld door premier John Howard een maand later gepresenteerd zouden worden op een bijeenkomst van de APEC in Kuala Lumpur.

JUSTITIE

ABORTUS

In de staat West-Australie werd op 21 mei 1998 de meest liberale abortuswet van het land aangenomen. Abortus is nog steeds officieel strafbaar, maar wordt wel uitgevoerd als het leven van de vrouw in gevaar is of op sociale of economische gronden. De rooms-katholieke kerk en anti-abortusorganisaties reageerden teleurgesteld.

EUTHANASIE

philip Nitschke. die bekend stond als 'Doctor Death', verklaarde op 21 oktober

1998 dat hij zou doorgaan met zijn strijd voor de legalisering van euthanasie. Nadat 's werelds eerste wet op de hulp bij zelfdoding was aangenomen in het Nothern Territory in juli 1996, begeleidde hij vier mensen bij het plegen van euthanasie. De wet werd echter in maart 1997 verworpen door het nationale parlement.

IMMIGRATIEPOLITIEK

Minister van Immigratie Philip Ruddockmaakte op 27 augustus 1998 strengere criteria voor immigranten bekend, waaronder strengere eisen aan de kennis van het Engels. De maatregel moest ingaan op 1 juli 1999. Organisaties van allochtonen zagen de maatregel als een tegemoetkoming aan de politiek van Hanson die tegen immigranten was gericht. Ruddock echter verklaarde dat de plannen al klaar lagen voordat Hansons partij in Queensland 25 procent van de stemmen kreeg. Elk jaar komen er 80.000 migranten het land binnen.

GEZONDHEID EN ZORG

OVEREENKOMST

De Australische regering verklaarde op 27 april 1998 dat er een overeenkomst was bereikt met de regering van Queensland over de financiering van de gezondheidszorg voor een bedrag van 5,5 miljard Australische dollar (circa 7,7 miljard gulden). Andere delen van Australië vonden dit bod te laag en gingen niet akkoord.
Ook verklaarde premier John Howard dat de regering de financiële verantwoordelijkheid op zich zal nemen voor nog eens 50.000 Australische oorlogsveteranen. Dit zou over een periode van vier jaar 508 miljoen Australische dollar (ongeveer 712 miljoen gulden) gaan kosten.

NATUUR EN MILIEU

URANIUMMIJNEN

Op 5 april 1998 protesteerden duizenden Australiërs in Sydney, Melbourne en Brisbane tegen een nieuw te ontginnen uraniummijn in Jabiluka in het Nationale Park Kakadu in Noord Australië voor 12 miljoen dollar. Ze waarschuwden voor het verwoesten van het fragiele ecosysteem in de moerassen. Het park staat op de Werelderfgoedlijst van de VN.
Aboriginals vroegen op 27 oktober 1998 om het ook op de lijst van bedreigd erfgoed te plaatsen. Plaatsing op deze lijst geeft geen garantie dat de mijn er niet komt, maar maakt het mogelijk om Australië sancties op teleggen.
Vorig jaar oktober kwam er na dertien jaar een eind aan het verbod op het ontginnen van nieuwe uraniummijnen. Australië bezit dertig procent van de uraniumvoorraad in de wereld, maar slechts tien procent van de wereldmarkt. Als de mijn wordt ontgonnen, kan Australië de grootste uraniumproducent van de wereld worden.
Op 20 januari 1998 verklaarde Labor al dat het bij regeringsdeelname de uraniumwinning wilde beperken tot de bestaande drie mijnen en alleen uranium zou verkopen aan ondertekenaars van het non-proliferatieverdrag.
Op 6 juni 1998 werden 18 demonstranten gearresteerd die de toegang tot de uraniummijn hadden trachten te blokkeren.

PLANNEN VOOR KERNREACTOR

Op 3 september 1998 maakte minister van Wetenschap en Technologie McGauran bekend dat de regering had besloten bijna 300 miljoen Australische dollar (circa 420 miljoen gulden) te steken in een nieuwe reactor in de kerncentrale Lucas Heights, maar dat er geen installatie zou worden gebouwd voor de opwerking van kernbrandstof. Hij liet weten dat 88 miljoen Australische dollar (ruim 120 miljoen gulden) zou worden gereserveerd om de kosten te dekken voor de opwerking van gebruikte brandstofstavenin het buitenland.
Het besluit wekte de woede van milieugroepen. Zij maakten bezwaar tegen de ligging van de installatie vlakbij Sydney, de dichtstbevolkte stad van het land, en tegen het verschepen van nucleair afval naar het buitenland.

MENSENRECHTEN

KRITIEK VAN AMNESTY

Op 4 maart 1998 uitte Amnesty International kritiek op de desinteresse voor de mensenrechten van Aboriginals en Aziaten in de afgelopen jaren. Het regeringsrapport over de Aboriginal-kinderen die tussen 1880 en 1960 bij hun ouders werden weggehaald om ze hun etnische en culturele identiteit te doen vergeten, was volgens de organisatie onvoldoende. Ook veroordeelde Amnesty de langdurige eenzame opsluiting van Aziatische bootvluchtelingen.
De mensenrechtencommissie van de Australische regering uitte op 1 april 1998 eveneens kritiek op het gevangenzetten van asielzoekers, soms wel voor een periode tot vijf jaar. De meeste klachten gingen over deze lange periode van onzekerheid die leidde tot medische en psychische klachten.
Het hoofd van de Australische Anglicaanse kerk Keith Rayner waste op 20 februari 1998 symbolisch de voeten van twee Aboriginal-bisschoppen en bood excuses aan voor de rol die de kerk had gespeeld in de gedwongen uithuisplaatsing van kinderen, die de 'gestolen generatie' worden genoemd.

MILITAIRE ZAKEN

MISHANDELINGEN IN HET LEGER

Op 9 april 1998 verklaarde de Australische regering dat het het onderzoek naar de mishandeling van jonge officieren in de strijdkrachten zou gaan uitbreiden. Volgens minister van Defensie Bronwyn Bishop ging het om uit de hand gelopen disciplinaire maatregelen. Militairen en ex-militairen hadden klachten ingediend over geweldpleging en gedwongen opsluitingen in de afgelopenvier jaar. Op 9 maart 1998 maakte de regering al bekend dat de verantwoordelijken voor de krijgsraad moesten komen en dat zij veroordeeld konden worden tot gevangenisstraffen van maximaal twee jaar. Ook werd toen over mogelijke schadeclaims gesproken die zouden kunnen oplopen tot miljoenen Australische dollars.

BUITENLANDSE ZAKEN

HULP AAN BANGLADESH

Op 11 februari 1998 zegde minister van Buitenlandse zaken Downer tijdens een t eedaags bezoek hulp toe aan Bangladesh voor de ontwikkeling van de Chittagong Hill Tracts in het zuidoosten van het land. De hulp zou vooral bestemd zijn voor de landbouwprojecten en de opvang van moslimvluchtelingen uit Myanmar.

SAMENWERKING MET ZUID-AMERIKA

Op 31 maart 1998 maakten Australië en Argentinië de samenwerking op het gebied van de luchtvaart bekend na besprekingen van president Menem en premier Howard in Canberra. President Menem maakte een vijfdaagse reis naar Australië en Nieuw-Zeeland om nieuwe investeringen aan te trekken voor zijn land. Vice-premier Fischer maakte een dag eerder bekend dat er ook gestreefd werd naar samenwerking tussen CER, de vrijhandelsorganisatie van Australië en Nieuw-Zeeland, en Mercosur, waarvan Argentinië, Brazilië, Uruguay en Paraguay lid zijn. Het afgelopen jaar groeide de handel van Australië en Argentinië met twintig procent.

IRAAKSE SANCTIES

Op *30* maart 1998 verklaarde de Iraakse minister van Handel Mohammed Mehdi Saleh dat de Australische export van graan naar Irak in gevaar kwam als Australië zijn troepen niet uit de regio zou terugtrekken. Australië heeft meer dan tweehonderd eenheden gelegerd in Koeweit sinds Irak in februari 1998 weigerde mee te werken aan de VN wapeninspecties.

OPROEP AAN INDIA EN PAKISTAN

Op 10 juli 1998 riep minister van Buitenlandse zaken Alexander Downer Pakistan en India op om het Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT), het verdrag voor een wereldwijd verbod op kernproeven, te ondertekenen. Inmiddels hebben 149 landen het verdrag ondertekend. Vijftien landen zijn al tot ratificatie overgegaan. Australië heeft het verdrag nog niet geratificeerd.

MILITAIRE SAMENWERKING

Nieuw-Zeeland

Op 27 maart 1998 bespraken minister Ian McLachlan van Defensie en zijn Nieuw-Zeelandse collega Max Bradford samenwerking bij de aankoop van militaire uitrusting. Dit betekende niet dat de twee legers zouden samengaan. De samenwerking was vooral bedoeld om kosten te besparen.

Indonesië

Op 29 september 1998 kondigde Australië aan dat het de gezamenlijke militaire oefeningen met de Indonesische speciale eenheden Kopassus uitstelde. Minister van Defensie John Moore ontkende dat het besluit samenhing met mensenrechtenschendingen door het Indonesische leger. Hij zei dat bezuinigingen in het Indonesische leger de oefeningen onmogelijk maakten. Australië is de belangrijkste bondgenoot van Indonesië. De twee landen tekenden in december 1995 een verdrag over samenwerking op het gebied van defensie.

OVERLEDEN

VOORMALIGE VICE-PREMIER BARNARD

Begin september1997 werd bekendgemaakt dat voormalig vice-premier Lance Barnard op 6 augustus was overleden. De 78-jarige Barnard, een voormalig leraar, kwam in 1954 in het Huis van Afgevaardigden als parlementslid voor Bass (Tasmanië) en volgde in 1967 Gough Whitlam op als vice-voorzitter van de Australian Labor Party (ALP). Hij was vice-premier in de ALP-regering die in december 1972 aantrad, en was aanvankelijk verantwoordelijk voor veertien portefeuilles in de interim-regering die was gevormd in afwachting van de benoeming van een volledige regering (premier Whitlam had de overige dertien portefeuilles onder zijn hoede). Hij bleef vice-premier (en minister van defensie) tot Jim Cairns hem in 1974 versloeg in de race om het vice-voorzitterschap van de ALP. Hij verliet de politiek en werd ambassadeur voor Noorwegen, Finland en Zweden., een functie die hij bekleedde tot 1978.

(Vorigeberichten pag. 747/3 e.v. - 1997)

NIEUW-ZEELAND

BINNENLAND

MACHTSSTRIJD BINNEN NATIONALE PARTIJ

Premier treedt af

Op 3 november 1997 maakte Jim Bolger bekend te willen aftreden als premier, een functie die hij sinds 1990 had bekleed. De bekendmaking kwam na intensief lobbywerk van minister voor Transport Jenny Shipley, die hem te verstaan had gegeven dat zij over genoeg steun in de parlementaire fractie beschikte om zijn ontslag als partijvoorzitter af te dwingen. Inderdaad werd Shipley later die dag tijdens een fractievergadering gekozen tot voorzitter van de regerende Nationale Partij (NP).
Shipley. die behoort tot de rechtervleugel van haar partij. betwistte Bolger al zes maanden het partijvoorzitterschap. Volgens partijleden had Shipley Bolgers afwezigheid van twee weken - om de conferentie van regeringsleiders van het Gemenebest in Schotland bij te wonen, zijn officieel bezoek aan Frankrijk en een parlementair reces van een week - aangegrepen om steun te verwerven in haar jacht op het voorzitterschap.
Op *20* november deelde Bolger mee dat hij op 8 december officieel zou aftreden, waardoor hij de topconferentie van het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC)in Canada zou kunnen bijwonen en een gepland bezoek aan China zou kunnen afleggen.

Eerste vrouwelijke premier benoemd

Op 8 december 1997 werd Jenny Shipley van de Nationale Partij officieel beedigd als eerste vrouwelijke premier.

Ook Don McKinnon, vice-voorzitter van de Nationale Partij, nam op *2* december zijn ontslag, maar behield zijn posten in het gereoganiseerde kabinet van Shipley. Hij werd vervangen door Wyatt Creech. de persoon die een sleutelrol had gespeeld bij de pogingen van Shipley om Jim Bolger afgezet te krijgen als voorzitter.

Vlak voor haar officiële benoeming, op 5 december, formeerde Shipley haar nieuwe kabinet. Daarbij werden haar aanhangers op de beste posten benoemd De Bolger-loyalisten zagen zich gedegradeerd naar mindere posten. Bolger zelf mocht niet plaats nemen in het kabinet. Wel werd hij minister van Binnenlandse zaken. Niet alle ministers zijn in Nieuw-Zeeland lid van het kabinet.

Premier schrapt aantal regeringscommissies

Op 11 februari 1998 maakte premier Shipley bekend dat er van de twaalf regeringscommissies nog vier overbleven en daarnaast drie subcommissies. De vier zijn:

- Commissie voor algemeen beleid
- Commissie voor economisch beleid
- Commissie voor sociaal beleid
- Commissie voor wetgeving

De drie subcommissies zijn:
- Subcommissie voor controle op overheidsuitgaven
- Subcommissie voor inlichtingen- en veiligheidszaken
- Subcommissie voor benoemingen en onderscheidingen

NP behoudt zetel van Taranaki-Kingland

Op 2 mei 1998 behield de Nationale Partij in een tussentijdse verkiezing de belangrijke zetel van Taranaki-Kingland, zij het met een minder grote meerderheid dan voorheen. De zetel was vrijgekomen na het ontslag van Jim Bolger. Jim Bolger, premier tot eind vorig jaar, verliet op 16 februari 1998 het parlement om ambassadeur in de VS te worden. Hij werd algemeen getipt als kandidaat voor deze post.

COALITIE VERLIEST MEERDERHEID

Op *27* juli 1998 verliet Neil Kirton de First Party (NZFP), maar bleef aan als

onafhankelijk parlementslid. Het betekende het einde van de meerderheid in het parlement voor de coalitie van de First Party en de Nationale Partij. De regering kon nog wel rekenen op de steun van 10 andere kamerleden. Kirton stapte op omdat hij kritiek had op vice-premier Winston Peters en diens NZFP. De partij zou afwijken van de originele verkiezingsbeloften en -programma. Hij kondigde aan bij sociale en fiscale kwesties tegen de First Party te stemmen.

Wijzigingen in minderheidskabinet

Premier Jenny Shipley voerde enige wijzigingen in het minderheidskabinet door op 30 augustus 1998, maar vermeed grote veranderingen om politieke instabiliteit te voorkomen. Haar doel in deze regeerperiode was de omvang van het kabinet te reduceren. Minister van Onderwijs Wyatt Creech werd de nieuwe vice-premier en minister van Financiën Bill Birch nam de taak van thesaurier op zich. Shipley stelde ook twee nieuwe ministers voor. Het waren Georgina Te Heuheu als minister van Justitie, Emancipatie en Maorizaken en Clem Simich die minister van Politie werd. De wijziging werd bespoedigd nadat de coalitie op 18 augustus was gesneuveld door het ontslag van vice-premier en thesaurier Peters van de First Party. Hij had ruzie gekregen over de privatisering van het vliegveld van Wellington. Op 11 augustus had minister van Financiële zaken Birch bekend gemaakt dat er besprekingen werden gevoerd met een potentiële koper, Infratil NZ. Een aantal leden van de First Party steunde de regering toen nog.

De Nationale Partij steunde daarna op de acht parlementsleden van Act New Zealand en tien andere gematigde en onafhankelijke parlementsleden. Het parlementsreces duurde tot 8 september en op die dag zou ook de minister van Financiën de nieuwe stand van zaken. veroorzaakt door de Azië-crisis uit de doeken doen. De stemming over een nieuwe monetaire wet in februari 1999 wordt gezien als een test voor de regering om te zien of er werkelijk nog een meerderheid is in het parlement.
Op 8 september 1998 overleefde de minderheidsregering al een vertrouwensvraag waar het zelf op had aangestuurd met 62 tegen 58 stemmen.

Op 1 oktober 1998 nam Richard Prebble, leider van Act New Zealand, afstand van regeringsvoorstellen aangaande de bezuinigingen op pensioenen en verklaarde dat de regering tot februari 1999 de tijd had om met een evenwichtiger bezuinigingsprogramma te komen. Enkele maatregelen werden al aangenomen met een meerderheid van 61 tegen 59 stemmen.

Politieke samenwerkingsverbanden

De Liberale partij met hun enige parlementslid ging op in de Alliance, zo werd bekend op 16 januari 1998. Andere partijen die lid zijn van de Alliance zijn New Labour, Greens, Democrats en Mana Motuhake. De Groenen besloten echter al vorig jaar dat zij zich bij de volgende verkiezingen apart kandidaat zouden stellen.

Op 9 augustus 1998 besloten twee linkse partijen, de Arbeiderspartij van Helen Clark en de Alliance van Jim Anderton samen te werken om de zittende regering te kunnen verslaan bij de verkiezingen van november 1999. Nadat Anderton negen jaar geleden de Labour Party verliet, richtte hij de New Labour Party op die later samenging met een aantal andere partijen onder de naam Alliance.

De vier Maorileden van de First Party, Tau Henare, Tu Wyllie, Rana Waitai en Tukuoroirangi Morgan verklaarden op 18 augustus 1998 dat zij voorlopig geen lid zouden worden van een voorgestelde Maori Partij. Zij stapten uiteindelijk toch over en op 29 oktober 1998 verklaarde Tau Henare met nadruk dat de nieuwe Mauri Pacific Party niet alleen voor Maori's openstond maar 'voor een ieder die de bi-culturele sociale en economische aspiraties van de natie omarmt'. Dit om het lot van vorige Maoripartijen te ontlopen, die geen lang leven beschoren waren. De partij ontstond nadat de First Party uit de regering was gezet.

PROGRAMMA MOET MEER IMMIGRANTEN TE TREKKEN

Op 2 juni 1998 maakte minister van Immigratie Max Bradford bekend dat er een nieuw programma van start zou gaan om meer hoger opgeleide immigranten aan te trekken. Het programma zou zich vooral richten op Groot-Brittannië, Hongkong en Taiwan waar al eerder veel migranten vandaan gekomen zijn. Voor het jaar 1998/99 is het aantal toegestane migranten gesteld op 38.000. Dit betekent een toename van de bevolking met 10.000, aangezien er elk jaar veel mensen emigreren, vooral naar Australië.

INGEZETENEN HONGKONG HEBBEN GEEN VISUM MEER NODIG

Als laatste land in de regio heeft Nieuw-Zeeland op 17 juni 1998 de visumplicht voor ingezetenen van Hongkong afgeschaft, zo werd bekend gemaakt tijdens een bezoek van Tung Chee-hwa van Hongkong. De wijziging ging in per 1 oktober 1998. Hongkong investeert veel in Nieuw-Zeeland en er komen veel bezoekers en immigranten vandaan.

MAORI CLAIMS

Op 4 maart 1998 maakte minister van Maori zaken Tau Henare bekend dat er een onderzoek zou komen naar de klachten van Maori's over het gebied rond het Waikaremoana meer. Het gebied is verpacht aan een milieubeschermingsorganisatie die er volgens de Maori's niet zorgvuldig mee omspringt. Zij eisen dat er opnieuw wordt onderhandeld over de voorwaarden waaronder het gebied wordt verpacht.

Op 14 september 1998 begon het Waitangi-tribunaal met hoorzittingen om de grootste claims van Maori's op land te regelen. Twaalf stammen uit de Hauraki regio claimen daar 750.000 hectare land, dat behoort tot een van de best beschermde gebieden van Nieuw-Zeeland en dat zeer geschikt is voor toerisme en de mijnbouw.
Naar verwachting zal het proces twee jaar in beslag nemen. Eerdere claims werden altijd beslecht door directe besprekingen tussen de Maori's en de Kroon. De regering wil alle claims hebben afgehandeld voor 2000.

PLEIDOOI VOOR BEHOUD VOLKSLIED

Op 4 januari 1998 bleken Nieuw-Zeelanders geen afstand te willen doen van hun volkslied dat vaak als saai en ouderwets wordt bestempeld en ook geen voorstander te zijn van een republiek. Nu is koningin Elizabeth van Groot-Brittannië het staatshoofd.

EINDE STEUN VOOR ONDERZOEK OP ANTARCTICA

Met een emotionele ceremonie in Christchurch kwam er op 20 februari 1998 een eind aan 42 jaar steun voor onderzoek door de VS op Antarctica. Ook werd er een monument onthuld voor de 50 mensen die vanaf 1955 waren omgekomen tijdens het werk.

DEMONSTRATIE TEGEN STROOMONDERBREKINGEN

Ongeveer 100 demonstranten trotseerden op 13 maart 1998 de regen om te protesteren tegen de voortdurende stroomonderbrekingen in het centrum van Auckland, de grootste stad van Nieuw-Zeeland Er waren al sinds 20 februari problemen met de stroomtoevoer De problemen kosten de winkeliers een groot deel van hun omzet

ONDERZOEK NAAR GESCHIEDENIS GRIEP BIJ PINGUINS

Op 14 september 1998 werd in Wellington bekend gemaakt dat wetenschappers op Antarctica eeuwenoude uitwerpselen van Adelie-pinguïns onderzochten om de geschiedenis van de griep te bestuderen. De verwantschap tussen influenza bij vogels en mensen werd een jaar eerder weer eens aangetoond toen in Hongkong kippen werden afgemaakt die een voor de mens dodelijk griepvirus bij zich droegen.

OZONLAAG HEEFT GAT VAN RECORDGROOTTE

Het wetenschappelijk agentschap van de regering Antarctica New-Zealand verklaarde op 29 september 1998 dat het gat in de ozonlaag een recordgrootte had bereikt. Het was 27 vierkante kilometer groot en dat was vijf procent groter dan het vorige record uit 1996.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

MUNT GEDEVALUEERD

Michael Cullen van de oppositionele Labour Party verwelkomde de stap van de Reserve Bank of New Zealand om de munt te devalueren op 18 maart 1998 om op deze manier de economie een nieuwe impuls te geven. Wel noemde hij het zorgelijk dat het begrotingstekort nauwelijks zou afnemen.

'BEDRIJVEN ONTDUIKEN BELASTING'

Op 23 maart 1998 werd bekend dat thesaurier Winston Peters bleef bij zijn beschuldigingen dat verschillende bedrijven belastingen ontdoken. ook nadat een onderzoekscommissie onder leiding van Ronald Davidson de beschuldigingen als zijnde ongegrond van de hand had gedaan.

HERVORMINGEN IN ELEKTRICITEITS-SECTOR

Elektriciteitsmaatschappijen zullen grote veranderingen ondergaan na hervormingen die op 8 april 1998 door de regering werden doorgevoerd De verschillende activiteiten moeten worden gesplitst en ondergebracht in diverse bedrijven en het principe van de vrije markt zou gaan gelden voor de 37 elektriciteitsbedrijven

BEDRIJFSSUBSIDIES AFGESCHAFT

De regering maakte op 9 april 1998 bekend dat het subsidies, die binnen het industrie-ontwikkelingsprogramma vielen, zou afschaffen. Die waren al tijdelijk stopgezet na onregelmatigheden. Verantwoordelijk minister Max Bradford verklaarde dat er een nieuw programma werd opgezet om kleine en middelgrote bedrijven te steunen, dat minder bureaucratisch en effectiever moest worden.

AKKOORD OVER TRUST REGIONALE INFRASTRUCTUUR

Bestuursfunctionarissen in Auckland hebben op 17 mei 1998 een voorlopige overeenkomst bereikt met de regering over de Regionale Infrastructuur Trust ARST. Er werd gesproken over de vorming van een nieuwe trust. Mocht die er komen, dan wilden de burgemeesters geen nieuw bestuur maar doorgaan met het oude bestuur. Op 2 april verloor premier Jenny Shipley een referendum over de toekomst van de activa van Auckland die voor het grootste deel in de ARST zitten. De activa vertegenwoordigen een waarde van 1,8 miljard Nieuw-Zeelandse dollar (ca. 1,8 miljard gulden). Zij wilde een deel van het geld gebruiken om de infrastructuur van Auckland te verbeteren.

CONFLICT OVER PARALLELLE IMPORT

Op 22 mei 1998 verklaarde minister van Economische zaken John Luxton dat de VS nu aan zet was in een ruzie over parallelle import zonder toestemming van de plaatselijke franchiseholder. Volgens Abraham van Melle van de Victoria Universiteit waren ondertekenaars van het internationale TRIPS-verdrag volledig vrij om op dergelijke wijze goederen te importeren.

KRITIEK OP REGERINGSPLAN STAATSPENSIOENEN

De minderheidsregering kreeg op 30 september 1998 kritiek te verduren van economen, ouderen en de media voor de plannen om te snijden in staatspensioenen. Deze zouden volgens een akkoord dat enkele partijen hadden gesloten niet minder dan 65 procent van het gemiddelde loon bedragen Nu zou dat verlaagd moeten worden naar 60 procent Deze maatregel zou volgens economen maar weinig effect sorteren maar werd uiteindelijk met 61 tegen 59 stemmen toch aanvaard De regering heeft bij de verkiezingen in 1996 veel steun van de ouderen gehad

BUITENLANDSE ZAKEN

MILITAIRE SAMENWERKING

Nieuw-Zeeland en Australië maakten op 27 maart 1998 bekend dat zij meer wilden gaan samenwerken bij Xe aanschaf van militair materieel maar dat de beide legers wel volledig onafhankelijk bleven. Ook zouden er officieren worden uitgewisseld om zoveel mogelijk bekend te raken met elkaars leger en werk ijze, om indien nodig gezamenlijk te kunnen optreden.

NIEUW-ZEELANDERS IN BRITSE GEHEIME RAAD

De Britse kroon heeft op 21 mei 1998 zeven Nieuw-Zeelanders toegevoegd aan de Britse Geheime Raad, de adviesraad van de koningin over interne aangelegenheden. Het totaal aantal leden kwam hiermee op 36.

MINISTER VAN HANDEL NAAR TAIWAN

Op 12 juni 1998 werd bekend dat minister van Handel, Lockwood Smith. een privébezoek zou brengen aan Taiwan. De nadruk zou liggen op handelskwesties. In het verleden had China altijd scherp geprotesteerd tegen dergelijke bezoeken omdat het Taiwan beschouwt als een afvallige provincie. Smiths bezoek zou voorafgaan aan een officieel bezoek aan Japan.

CONFLICT NUCLEAIRE ZAKEN BLIJFT ONOPGELOST

Nieuw-Zeeland en de VS verklaarden beiden op 1 augustus 1998 dat zij een snelle oplossing voor het conflict over nucleaire zaken uitsloten. Ze verklaarden wel de nauwe samenwerking op tal van terreinen te blijven voortzetten. Sinds 1985 is het verboden voor schepen met nucleaire bewapening of een nucleaire aandrijving om Nieu -Zeelandse havens binnen te lopen. Ook tijdens het bezoek van Madeleine Albright, waarbij de handel en de Aziëcrisis centraal stonden, kon deze kwestie niet worden opgelost.

(Vorige berichten pag. 488/2 e.v. - 1997)

INTERNATIONAAL

KYOTO KLIMAATCONFERENTIE

Na elf dagen intensief onderhandelen werd op 11 december 1997 de slotverklaring afgelegd op de VN-klimaatconferentie in het Japanse Kyoto. Deze door 159 landen ondertekende verklaring heeft als voornaamste doel de uitstoot van vervuilende broeikasgassen terug te dringen. Het door deze gassen veroorzaakte broeikaseffect wordt gezien als oorzaak van allerlei klimatologische veranderingen die de wereld bedreigen.

De discussies

Al vroeg tijdens de conferentie, die ook gedeeltelijk via internet te volgen was, bleken grote onderlinge meningsverschillen. De ontwikkelingslanden, met name China en India, wensten niet onder druk gezet te worden om hun uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Zij stelden dat rijke landen, zoals 's werelds grootste vervuiler de VS, eerst zelf met ingrijpende maatregelen moesten komen. De Chinese delegatieleider Zhong Shukong merkte op dat rijke landen broeikasgassen uitstoten om in luxe te kunnen blijven leven, terwijl voor arme landen die uitstoot noodzakelijk is voor hun economische ontwikkeling.

De VS werden door veel landen ervan verdacht onder hun verplichtingen uit te willen komen door te pleiten voor de mogelijkheid van het verhandelen van emissierechten. Dit systeem houdt in. dat als een land voor de uitstoot van een bepaald gas zijn maximumpercentage niet haalt, deze het 'tegoed' kan verkopen aan een ander land dat die limiet al wel bereikt heeft. Met dit systeem zouden de VS bijvoorbeeld een aantal uitstootrechten van Rusland kunnen kopen, omdat dit land niet al zijn uitstootlimieten zal halen. Naast de VS zouden ook Japan, Australië, Canada en Nieuw-Zeeland voelen voor zo'n samenwerking met Rusland, dat zelf grote behoefte heeft aan buitenlandse valuta.

De VS wezen op hun beurt de vinger naar de zogenaamde koepelbenadering van de Europese Unie. Deze benadering staat individuele Europese lidstaten meer uitstoot van broeikasgassen toe, als daardoor de af te spreken gezamenlijke EU-uitstootnorm maar niet overschreden wordt. Zo zou bijvoorbeeld Duitsland zijn uitstoot flink kunnen verminderen, waardoor een economisch zwakker land als Portugal enigszins ontlast wordt.
Ook de ontwikkelingslanden kregen forse kritiek van de VS. Deze landen zouden zelfs nu niet willen beloven om na 2014 te beginnen met het verminderen van hun uitstoot, zoals dat door Nieuw-Zeeland werd voorgesteld

Reacties op het conceptverdrag

Op 9 december werden in Kyoto voorlopige voorstellen gepresenteerd. Milieuorganisaties als Greenpeace en Friends of the Earth kwamen met een lijst van kritiekpunten. Zij vonden het verwerpelijk dat maar drie in plaats van de zes eerder afgesproken broeikasgassen in het protocol waren opgenomen. Ook vonden zij het betreurenswaardig dat er geen duidelijkheid was over eventuele sancties tegen landen die zich niet aan het straks wettige verdrag houden. Verder hadden zij graag gezien dat, refererend aan de door de VS gewenste emissiehandel, limieten waren afgesproken over de te verhandelen 'uitstoottegoeden'. Verontwaardiging was er over het toestaan aan sommige westerse landen om zelfs los van het systeem van emissiehandel hun broeikasgassenuitstoot te laten toenemen. Woordvoerder Tony Juniper van Friends of the Earth zei dat de geloofwaardigheid van het verdrag op het spel zou komen te staan als rijke landen als Noorwegen en Australië nog meer broeikasgassen zouden gaan uitstoten. Volgens Bill Hare van Greenpeace zou op deze manier de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen niet afnemen, maar juist met 15 procent stijgen.

Het uiteindelijke verdrag

Op 11 december was de uiteindelijke Kyoto-overeenkomst gereed. Om te beginnen koos men toch voor de oorspronkelijke zes broeikasgassen waarvoor de uitstootlimieten zullen gaan gelden, namelijk kooldioxide, methaan, stikstofoxiden en drie verschillende cfk-gassen. Afgesproken werd dat de uitstoot van deze gassen rond 2010 wereldwijd met 5,2 procent teruggedrongen moet zijn in vergelijking met 1990. De Europese Uniezalzijnuitstoot met 8 procent verminderen. de VS met 7 procent en Japan met 6 procent. Sommige landen, zoals Australië en Noorwegen, werd toegestaan hun uitstoot met een bepaald maximumpercentage te verhogen. Aan ontwikkelingslanden werd vooralsnog geen bijdrage gevraagd. Het verhandelen van zogenaamde emissierechten, zoals onder meer de VS voorstelden, zal in principe worden toegestaan. Luchtzuiverende maatregelen (zogenaamde sinks), zoals het planten van bomen, mogen worden verdisconteerd met de uitstootpercentages. Rijke landen kunnen worden beloond voor hulp aan uitstootverminderende projecten in arme landen. Het verdrag zal pas van kracht worden als 55 landen het geratificeerd hebben. Onder deze landen dienen in ieder geval de grootste vervuilers te vallen.

Reacties van diverse landen

Veel regeringsleiders prezen het Kyotoakkoord direct na afloop van de conferentie. President Clinton van de VS noemde het 'sterk' en 'economisch degelijk'. Wel zei hij dat er hard gewerkt moet worden om de ontwikkelingslanden te blijven betrekken bij het milieuvraagstuk. Vice-president Gore noemde het akkoord een belangrijk keerpunt in de strijd tegen het opwarmen van de aarde. Tegelijkertijd zag hij nieuwe mogelijkheden voor economische groei. De 7 procent reductie op de uitstoot van broeikasgassen in de VS werd door sommigen als een overwinning beschouwd, aangezien het aanzienlijk minder is dan de 15 procent die de Europese Unie had gewild. Toch vonden veel conservatieve Amerikanen de afspraak nog te ingrijpend; zij hadden graag de in eerste instantie door de VS beoogde nul procent reductie in het verdrag teruggezien. Dat de door Republikeinen gedomineerde senaat zijn goedkeuring aan het Kyotoverdrag zouden geven, werd dan ook zeer onwaarschijnlijk. De senaat had eerder als voorwaarde voor ratificatie gesteld dat ontwikkelingslanden in ieder geval een 'betekenisvolle' bijdrage aan de milieuproblematiek zouden leveren. Dit was in de ogen van de senaat niet gebeurd. Als de VS het verdrag echter niet zouden ratificeren, dreigde het gevaar dat andere landen dit als excuus zouden gebruiken om af te haken en zich niet aan de vastgestelde uitstootreductie te houden.

Frankrijk en Duitsland reageerden positief op het verdrag. Minister van Milieu Voynet van Frankrijk prees de cruciale rol van de EU in de totstandkoming ervan. Ze zei dat haar land zich in een sterke positie bevond zijn doelstellingen te halen in de strijd tegen klimaatbedreigingen. Duitsland zei zelfs vast te willen blijven houden aan zijn oorspronkelijke plan om zijn uitstoot van broeikasgassen met 25 procent te verminderen. Voor de EU als geheel zou

een reductie van 8 procent in 2010 volgens het Kyotoverdrag al genoeg zijn.

Hoewel Japan aangaf enigszins te vrezen voor zijn concurrentiepositie, zei minister van Handel Watanabe dat een uitstoolreductie van 6 procent voor zijn land geen fatale slag voor de Japanse economische groei zou betekenen.

Premier Howard van Australië noemde de uitkomst van de conferentie een 'uitstekend resultaat' Zijn land wordt als grote energieproducent toegestaan zijn uitstoot met 8 procent te vergroten IJsland en Noorwegen zijn de enige andere westerse landen die hun emissies nog mogen laten toenemen

Rajandra Pachauri, een belangrijk Indiaas opinieleider. zei dat India heel behoorlijk uit de onderhandelingen was gekomen. Volgens hem was dit goede resultaat vooral te danken aan de onderlinge solidariteit tussen de G77 van arme landen en China. Op aandringen van China is een paragraaf uit het verdrag verwijderd waarin ook ontwikkelingslanden gedwongen werden mee te doen in het gevecht tegen het broeikaseffect. De arme landen vreesden dat dit ten koste zou gaan van hun pas groeiende economieën.

Reacties van het bedrijfsleven

De Europese oliegiganten Shell en BP waren gematigd positief in hun reacties op het Kyotoverdrag. Shell had graag een grotere bijdrage van de ontwikkelingslanden gezien in de uitstootvermindering van hun broeikasgassen. BP prees de bereikte bescheiden resultaten, maar noemde de mogelijkheid tot het verhandelen van de emissierechten 'cruciaal'. Gezien de sterke westerse vraag naar olie, verwachtten de maatschappijen weinig nadelen te ondervinden van het verdrag. Bovendien krijgen zowel BP als Shell steeds grotere belangen in de productie van duurzame energie. Enkele andere grote oliemaatschappijen, zoals Exxon Corp, lieten echter weten sterk gekant te zijn tegen het Kyotoverdrag. Zij achtten het causaal verband tussen hun activiteiten en klimatologische veranderingen niet bewezen.
Geoff Pyne, financieel olie-analist, voorspelde dat de noodzakelijke vermindering van oliegebruik in de VS om aan de Kyotonormen te voldoen, niet haalbaar zal blijken. Hij noemde zelfs het oorspronkelijke plan van de VS om de uitstoot terug te brengen tot het niveau van 1990 al 'adembenemend ambitieus'. Andere analisten beschouwden het ondertekenen van hel Kyotoverdrag voor veel landen als kiezersbedrog, omdat in deze tijd van toenemende olieconsumptie uitstootvermindering van broeikasgassen onwaarschijnlijk is.

Het uitvoeren van het verdrag zal in de VS ernstige gevolgen hebben voor de auto- en zware industrie, zo lieten hun woordvoerders weten. Volgens hen zal de autobranche enerzijds getroffen worden door hogere productiekosten en anderzijds door de afnemende vraag naar auto's als gevolg van hogere brandstofprijzen. Op den duur zou dit ten koste gaan van 100.000 banen in de Amerikaanse staalindustrie. Nog een gevolg zou zijn dat hierdoor de Amerikaanse concurrentiepositie ernstig verzwakt wordt, omdat bijvoorbeeld ontwikkelingslanden zich niet hoeven te houden aan uitstootlimieten.
De angst van het Amerikaanse bedrijfsleven voor 'Kyoto' komt volgens critici vooral voort uit een weerstand tegen overheidsbemoeienis. De Europese en Japanse industrieën, die daar aanzienlijk meer ervaring mee hebben, staan volgens deze critici veel meer open voor veranderingen. Een ander verschil in houding kon volgens Björn Stigson, directeur van de Wereld Bedrijven Raad voor Duurzame Ontwikkeling, worden verklaard door het feit dat Japan en Europa gewend zijn zuiniger met energie om te gaan. Het effect van het verdrag op de manier van leven is voor de VS daarom veel groter. Toch maakte ook het Japanse bedrijfsleven zich zorgen, met name om zijn concurrentiepositie.

Reacties van de milieubeweging

De milieuorganisaties reageerden wereldwijd teleurgesteld op het verdrag. Zij zeiden niet te geloven dat de uitstoot zal verminderen ten opzichte van 1990. Algemeen was de vraag hoe een wettelijk bindende overeenkomst straks zou kunnen functioneren als men er via allerlei 'achterdeurtjes', zoals met het verhandelen van emissierechten, onderuit kan komen. Ook misten de milieuorganisaties een stok achter de deur om de partijen hun afspraken na te laten komen. Zonder duidelijke sancties zou dit verdrag net zo weinig garanties tot maatregelen tegen het broeikas-effect bieden als het niet-bindende verdrag van Rio de Janeiro van vijf jaar geleden.
Steven Guilbeault van Greenpeace vroeg zich af of er wel een regelmatige beoordeling op de naleving van de afspraken zal komen, als daar helemaal geen tijdschema's voor zijn opgesteld.

Ratificatie

Op 29 april 1998 werd het Kyotoverdrag officieel door alle landen van de Europese Unie geratificeerd. Nu hadden 34 landen er hun goedkeuring aan gegeven. Het verdrag krijgt pas een wettelijke status als 55 deels nader gespecificeerde landen bet verdrag ondertekend hebben. Hoewel elk EU-land dus akkoord ging met de gezamenlijke 8 procent uitstootvermindering, waren de individuele doelstellingen nog niet door elk land uitgewerkt. Nederland, Oostenrijk en Denemarken bleken nog twijfels te hebben over hun eerdere beloften. Nick Mabey van het Wereld Natuur Fonds waarschuwde voor onderlinge ruzies over individuele broeikasgaseniissies. Hiermee zou de EU de VS de kans geven het verdrag af te zwakken. De EU riep de VS bij monde van Europees milieucommissaris Bjerregaard op om het verdrag snel te tekenen. Door de onwillige houding van de senaat in de VS lijkt die kans echter zeer klein. President Clinton had ruim een week eerder al laten weten het Kyotoverdrag pas aan de senaat voor te leggen als er sprake is van 'een betekenisvolle medewerking van ontwikkelingslanden'. Dat de Amerikaanse republikeinen de regering-Clinton op het gebied van milieu weinig ruimte geven, bleek ook uit de reacties op het laatste regeringsplan. Met een pakket van 6,3 miljard dollar aan belastingmaatregelen zouden er meer kansen gecreëerd worden voor zowel schonere auto's en huizenbouwtechnologie als voor onderzoek naar schonere productiemethoden. Dit plan werd echter door de republikeinen in het congres beschouwd als een slinkse manier om toch het Kyotoverdrag uit te kunnen voeren voordat het geratificeerd zou zijn. De Engelse vice-premier Prescott oefende op 29 april alvast druk uit op de VS voor het geval zij het verdrag toch zouden ratificeren. Hij waarschuwde de Amerikanen om niet via allerlei 'achterdeuren', zoals de handel in emissierechten, onder het verdrag uit te willen komen. 'De mogelijkheid tot het verhandelen van emissierechten mag niet gebruikt worden als reden om actie in jullie eigen land te vermijden, aldus Prescott. Bjerregaard onderstreepte verder de absolute noodzaak om de verkeers- en transportuitstoot in de Europese Unie flink te verminderen om de vastgestelde doelstellingen te kunnen halen.

(Vorigeberichtenpag. 587/1 e.v.- 1998)

INDEX AFLEVERING NR. 3135

AUSTRALIE

Schandaal over reiskosten-vergoedingen ministers - 705
Vervrcegde verkiezingen - 706
Nieuwe regering - 707
Kwesties rondom Aboriginals - 708
Nieuwe belastingwetgeving - 708
Strengere immigratiepolitiek - 710
Kritiek Amnesty International - 710

FILIPPIJNEN

Inauguratie president Estrada - 674
Politieke benoemingen - 674
Moordaanslagen - 674
PIA blijft behouden - 675
Amnestie voor opstandelingen - 675
Verwikkelingen rond familie Marcos - 675
Opstandige bewegingen - 676

GEORGIË

Bestrijding corruptie - 654
Nieuwe regering - 634
Conflict met Abchazië - 634
Overleg met Zuid-Ossetië - 656
Spanningen met Adzjarië - 656

INDIA

Strijd om voorzitterschap Congrespartij(I) - 677
Presidentsverkiezingen - 677
Spanningen op partijconventie Janata Dal - 678
Viering 30 jaar onafhankelijkheid - 678
Bezoek koningin Elizabeth II - 678
Val regering-Gujral - 679
Aanloop naar verkiezingen - 679
Algemene verkiezingen, formatie regering - 681
Debat over begroting 1998-'99 - 683
Rampen - 684
Privatiseringen - 684
Conflict met EU over patenten - 683
Ambitieus onderwijsplan - 685
Voortgang Bofors-onderzoek - 685
Doodvonnissen voor moord op Gandhi - 686
Bestrijding aids - 687
India neemt kernproeven - 687
Buitenlandse reacties op Indiase kern-proeven - 688
Ontwikkelingen in Assam - 690
Ontwikkelingen in Bihar - 691
Ontwikkelingen in Kashmir - 691
Ontwikkelingen in Uttar Pradesh - 692
Gewelddadigheden - 693
India verlaat jute-organisatie - 695

INTERNATIONAAL

Kyoto klimaatconferentie - 714

ISRAËL

Uitvoering Oslo-akkoorden blijft stagneren - 662
Minister Levi neemt ontslag - 666
Hoofd Mossad treedt af - 666
Weizman herkozen als president - 667
Viering 50-jarig bestaan Israël - 667
Palestijn in hooggerechtshof - 668
Bereidheid tot onderhandelingen over kernwapens - 668
Handelsbelemmeringen Jordanië verminderd - 669
Israël erkent dat Pollard spion was - 669
Bezoek Newt Gingrich - 669
Laatste vluchten Ethiopische joden - 670

NIEUW-ZEELAND

Machtsstrijd in de Nationale Partij - 711
Coalitie verliest meerderheid - 711
Maori-claims - 712
Financieel-economische ontwikkelingen - 713

PAKISTAN

Rapport over moord op Murtaza Bhoetto - 693
Uitbreiding regering - 696
Tarar nieuwe president - 696
Machtsstrijd tussen Sharif en Bhoetto - 696
Volkstelling - 698
Verbroken politieke allianties - 699
Gewelddadigheden - 699
Verwikkelingen rond nucleaire tests - 701
Financiële crisis - 702
Amnesty over kinderarbeid - 703
Besprekingen met India - 703
Ontwikkelingen rondom Kashmir - 704
Aziz bezoekt Iran - 705

PALESTIJNSE GEBIEDEN

Kritiek van parlement op bestuur - 670
Protesten op westelijke Jordaanoever - 670
Hebron blijft kruitvat - 671
Voortgaande disputen over land en huizen - 672
UNCTAD-rapport over economie - 673
Mensenrechtenschendingen - 673

ROEMENIË

Kabinetswijziging - 657
Politieke crisis voorbij - 657
Hervormingen bij geheime dienst - 658
Moldowa participeert niet in kerncentrale - 639

RUSSISCHE FEDERATIE

Nieuw kernkabinet geformeerd - 639
Regering betaalt salarissen uit - 660
Gazprom wil schuldenprobleem aanpakken - 660
Pogingen voedselcrisis af te wenden - 661
Ontwikkelingen in Tsjetsjenië - 662

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111
Postbus 1118,1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen.
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J.J. Viottastraat 21,1071 JN, Amsterdam.Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie. microfilm, of op welke wijze dan ook. zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

BINNENLAND

EL AL-VLIEGTUIG VERVOERDE GRONDSTOF VOOR GIFGAS

De Boeing van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al, die in oktober 1992 neerstortte op een flatgebouw in het Amsterdamse stadsdeel Bijlmer, bleek volgens een onderzoek van journalisten van NRC *Handelsblad* 240 kilo grondstof voor de productie van het gifgas sarin aan boord te hebben, het zogenaamde dimethyl-methylfosfonaat (DMMP).Op 31 september 1998, dezelfde dag dat een Kamercommissie formeel besloot een parlementaire enquête naar de Bijlmerramp in te stellen. publiceerde de krant een artikel over vrachtpapieren die al jaren in het bezit van de Tweede Kamer waren en waaruit bleek dat het vliegtuig DMMP vervoerde. Volgens een enkele expert was de hoeveelheid geen indicatie voor grootscheepse productie van gifgassen. Door de hoge giftigheid van sarin zijn echter ook geen grote hoeveelheden nodig om duizenden mensen tegelijk te doden. Een Israëlisch onderzoeksinstituut dat voor het ministerie van Defensie werkt, zou experimenten met sarin doen met geen ander doel dan de bescherming van de burgerbevolking te verbeteren. Veel Tweede Kamerleden meenden dat zij door experts van het departement van Verkeer en Waterstaat ingelicht hadden moeten worden over de aard van DMMP. Het ministerie zei dat men alleen tot taak had te kijken of er stoffen aan boord waren die een gevaar opleverden voor de volksgezondheid. In de Volkskrant van 1 oktober verklaarde Kamerlid Hofstra (VVD) niet uit te sluiten dat ook de rol van de Tweede Kamer moest worden onderzocht. 'Het zou kunnenzijn'. zei hij, 'dat de Kamer zichzelf verwijten moet maken. Er zijnvreemde dingen gebeurd.'

SCP: 'NEDERLAND BLIJFT ONVERBLOEMD HOLLANDS'

Op 1 oktober 1998 berichtte de *Volks*krant over een rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau dat tot de conclusie was gekomen dat 'de stijl van de Nederlandse samenleving onverbloemd Hollands' is gebleven, ondanks de aanwezigheid van ruim anderhalf miljoen immigranten en hun kinderen en kleinkinderen, door het SCP samengevoegd onder de verzamelterm 'allochtonen'.
Het SCP schreef: 'Het vreemde dient hooguit als eer, decoratief element De samenleving is geen smeltkroes van mensen uit verschillende culturen ' Nederlandse waarden domineren het openbare leven, aldus het SCP, en allochtone waarden zijn soms alleen een alternatief in het privéleven Het SCP achtte het niet wenselijk naast gelijkberechtiging te pleiten voor een onbeperkt recht op eigen cultuur, want dit kan leiden tot 'submaatschappijen' zoals in sommige landen al het geval is 'Deze landen gelden niet als wenkend perspectief voor Nederland', aldus de auteurs van het SCP

CDA KIEST VAN RIJ ALS VOORZITTER

De 38-jarige Marnix van Rij werd op 15 november 1998 tot nieuwe voorzitter van het CDA gekozen. Van Rij was op dat moment voorzitter van de CDA-fractie in de gemeenteraad van Wassenaar. Omdat hij zijn werk voor het accountantskantoor Moret, Ernst & Young niet opgaf, kreeg het CDA met Van Rij een part-time voorzitter. Dit kwam goed uit, omdat het CDA geen full-time voorzitter meer wilde aangezien die de neiging zou hebben zich teveel met de dagelijkse gang van zaken in Den Haag te bemoeien. In de afgelopen jaren was de scheidende voorzitter Hans Helgers regelmatig in botsing gekomen met de fractievoorzitter. Van Rij was voorstander van een CDA dat meer zou openstaan voor kritiek en ideeën van buiten.

EERHERSTEL VOOR VVD-ER VAN BAALEN

Een commissie onder leiding van oud-staatsraad Polak kwam in november 1998 tot de conclusie dat de ex-VVD-campagneleider Van Baalen zich in zijn jeugd niet schuldig had gemaakt aan rechts-extremisme. Wel bleef er voor de commissie twijfel bestaan of Van Baalen in 1977, op 16-jarige leeftijd, een adhesiebetuiging had gezonden aan de rechts-extremist Glimmerveen. Het VVD-hoofdbestuur kondigde op 17 november aan dat Van Baalen, na dit eerherstel, Tweede-Kamerlid zou kunnen worden, zodra er een zetel zou vrijkomen door vertrek van een VVD-parlementariër.
Van Baalen trok zich begin april 1998 terug als campagneleider en VVD-kandidaat voor de Tweede Kamer, nadat hij door een ex-klasgenoot in de media beschuldigd was van extreem-rechtse sympathieën.

RECHTER VERBIEDT CP'86

De Amsterdamse rechtbank verbood op 18 november 1998 de extreem-rechtse partij CP'86. Ook werd de partij ontbonden verklaard, omdat zij opriep tot haat en discriminatie tegen minderheden. Het was voor het eerst in tientallen jaren dat in Nederland een politieke partij werd verboden.
Het verzoek om een verbod was zes eken eerder gedaan door het Openbaar Ministerie. Op het moment van de uitspraak kende de partij nog maar één bestuurslid, het voormalige Rotterdamse gemeenteraadslid M. Freling.

DOCTERS VAN LEEUWEN NAAR STE

Arthur Docters van Leeuwen, de ontslagen voorzitter van het college van procurcurs-generaal, werd op 23 november 1998 benoemd tot nieuwe voorzitter van de Stichting Toezicht Effectenverkeer in Amsterdam, de waakhond van de Amsterdamse beurs, die op 1 januari 1997 alle toezichthoudende functies op de aandelen- en optiebeurs overnam. Gezien de nieuwe benoeming trof Docters van Leeuwen een schikking met de overheid over zijn ontslag dat hij via de rechter had willen aanvechten.

JUSTITIE

OPVANG ASIELZOEKERS LOOPT VOLLEDIG VAST

Plan voor invoering wachtlijsten

Op 1 oktober 1998 maakte staatssecretaris Cohen van Justitie bekend dat hij het kabinet een plan zou voorleggen om zwaar getraumatiseerde politieke vluchtelingen, hoogzwangere vrouwen en andere 'acute gevallen' meteen onderdak te verlenen en niet op wachtlijsten te registreren, wat betekent dat zij zelf onderdak moeten zien te vinden.
Eind september zaten de opvangcentra voor asielzoekers overvol. Door de introductie van wachtlijsten en door tentenkampen te bouwen wilde Cohen het acute ruimtegebrek oplossen. De organisatie VluchtelingenWerk deed een 'klemmend appèl' op Cohen van de invoering van wachtlijsten af te zien en de oorzaken van de problemen aan te pakken.

In een brief die Cohen op 9 oktober aan de Tweede Kamer stuurde, stelde de bewindsman dat voor de opvang in 1999 1 miljard gulden meer nodig zou zijn dan de 1,6 miljard die al gereserveerd was. In dat bedrag was ook het aantrekken

De eerste asielzoekers die als noodmaatregel op een wachtlijst waren gezet, kwamen op 12 oktober 1998 aan in Ermelo, op het terrein van de Generaal Spoorkazerne waar als tijdelijk onderdak legertenten waren opgezet. (foto ANP)

van zeshonderd nieuwe medewerkers voor de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) opgenomen. De IND kende een groot verloop in 1998, ongeveer eenderde van de 1500 werknemers verliet de dienst binnen een jaar na aanstelling.

Dreigende kabinetscrisis

Premier Kok dreigde volgens Haagse waarnemers tijdens een kabinetsoverleg op 4 november 1998 met een kabinetscrisis als VVD en D66 zouden vasthouden aan hun eis om 17 000 Bosnische asielzoekers naar Bosnië-Herzegovina te sturen. Aanleiding was een aangekondigde motie van D66 om deze vluchtelingen naar de oorlogsvrije gebieden terug te sturen, inclusief politieke vluchtelingen met de A-status die nog geen drie jaar in Nederland waren. Vrijwillige terugkeer, waarvoor de overheid in 1996 en 1997 vijftien miljoen gulden steun had uitgetrokken, had slechts 150 vertrekkende Bosniërs opgeleverd. De regeringspartijen sloten snel weer de rijen en de rijksvoorlichtingsdienst noemde het idee van een mogelijk aftreden van het kabinet 'buiten proportie'.
Intussen had de regering bij Ermelo een tentenkamp ingericht waarvan de media schande spraken, omdat enkele tenten lekten, de voorzieningen onvoldoende zouden zijn en het terrein door de zware regen veranderd was in een zompig grasveld. Het kamp leek onbruikbaar onder winterse omstandigheden.

CDA-Kamerlid De Milliano stapt op

Ook het CDA steunde het terugsturen van Bosniërs met de A-status, wat voor het CDA-Tweede Kamerlid Jacques de Milliano reden was om op 10 november op te stappen. De Milliano, ex-voorzitter van Artsen zonder grenzen, had tevergeefs geprobeerd de CDA-fractie op andere gedachten te brengen. 'Vanuit mijn achtergrond weet ik uit welke gebieden deze mensen komen. Voor mij ligt hier de grens', zei hij. Hij overwoog enige tijd om als onafhankelijk lid in de Kamer verder te gaan, ook omdat hij in mei met 12.000 voorkeurstemmen gekozen was, maar zag uiteindelijk van deze mogelijkheid af.

VluchtelingenWerk zet vluchtelingen op straat

Op 15 november 1998 maakten het Leger des Heils en VluchtelingenWerk bekend geen noodopvang meer te kunnen bieden aan zogenaamde Dublin-claimanten: asielzoekers die in een ander land zijn afgewezen of krachtens EU-afspraken in een ander EU-land hun asielaanvraag hadden moeten indienen. De procedure voor het doorsturen van deze vluchtelingen nam soms wel tot acht maanden in beslag. 'Als signaal' zette VluchtelingenWerk vervolgens 123 Dublin-claimanten op straat, wat de organisatie op hevige kritiek van Cohen kwam te staan. Onderhandelingen tussen de betrokken gemeente Nijmegen, de IND en de hulporganisaties leverden aanvankelijk niets op maar later werd voor een week onderdak gevonden in Lunteren, bij het Leger des Heils.

SOCIALE ZAKEN IN BEROEP TEGEN UITSPRAAK OVER KOPPELINGSWET

Het ministerie van Sociale zaken maakte op 27 oktober 3 998 bekend in beroep te gaan tegen een uitspraak van de Haagse rechtbank drie weken eerder over toepassing van de Koppelingswet De rechtbank had bepaald dat een Koerdisch-Turkse man die nog op de uitslag van zijn verzoek om een verblijfsvergunning wachtte ten onrechte zijn bijstandsuitkering verloren had Een rechtbank had eerder bepaald dat de man niet uitgezet mocht worden, omdat hem vervolging in Turkije boven het hoofd hing wegens ontduiking van de dienstplicht De Koppelingswet ging op 1 juli 1998 in en heeft ten doel illegalen van de meeste sociale voorzieningen uit te sluiten Volgens de Haagse rechtbank was Nederland echter gehouden aan het Europese verdrag voor sociale en medische bijstand

OM WIL DUIZENDEN ZWARE DELICTEN NIET VERVOLGEN

Het Openbaar Ministerie wilde eind oktober 1998 duizend rechtszaken wegens zware misdrijven seponeren bij gebrek aan mankracht bij de rechtbanken. Uit een inventarisatie die maand bleek dat alleen al in de vier grootste steden tienduizend zaken op een rechterlijke beoordeling wachtten, waarvan een groot aantal dreigden te verjaren. Eerder had minister Korthals van Justitie ingegrepen om te voorkomen dat het OM in Haarlem tweehonderd zaken zou seponeren. Het parket in Amsterdam maakte zich op om in 1999 tot tweehonderd aanklachten te seponeren.
De te grote werkdruk zou niet alleen een gevolg zijn van structurele tekorten, maar ook van het feit dat onder druk van Europese wetgeving het bewijs voortaan ter zitting moet worden geleverd. Ook ging veel extra tijd heen met vertalingen voor buitenlandse verdachten. Na bekendmaking van de sepotplannen ontstond een discussie over invoering van het Amerikaanse systeem van *plea bargaining*, waarbij een tijdrovende; publieke rechtszitting wordt voorkomen door een overeenkomst tussen de officier van justitie en de bekennende verdachte en diens advocaat.
Volgens de hoogleraar strafrecht Tom Schalken kwamen van de acht miljoen misdrijven in Nederland 'vanwege het dramatisch lage opheldering spercentage' slechts 260 duizend bij OM en rechter terecht. Hiervan werd slechts de helft door de rechter behandeld, waardoor de verhouding tussen het aantal straffen en het aantal delicten uiteindelijk 1 op 60 was. aldus Schalken.

1.500 MISDERJARIGEN IN GEDWONGEN PROSTITUTIE

Het Nederlands Inrtituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek (Nisso) publiceerde op 29 oktober 1998 een rapport over gedwongen prostitutre door vooral Marokkaanse minderjariqe meisjes Volgens het Nisso ging het om naar schatting 1 500 slachtoffers per jaar en had de politie geen geld en te weinig mankracht om bij verdenking een uitgebreid onderzoek in te stellen
'Terwijl het de daders zijn die strafbare feiten plegen zijn het tot nu toe vaker de meisjes die achter slot en grendel verdwijnen', aldus het Nisso, dat ineende dat meer rechercheurs zich met bestrijding van gedwongen prostitutie moesten bezighouden Het rapport werd opgesteld in verband met de effecten van het wetsvoorstel tot opheffing van het bordeelverbod, dat het ministerie van Justitie voorbereidde

RAET EIST SCHADEVERGOEDING

Het automatiseringsbedrijf Raet dat in 1996 de opdracht kreeg om de salarisadministratie van het rijk 'millenniumproof' te maken. diende op 26 november 1998 een schadeclaim van veertig miljoen gulden bij het ministerie van Binnenlandse zaken in. Het contract met Raet werd in maart 1998 opgezegd vanwege .wanprestatie'. Het ministerie eiste op zijn beurt ook een schadevergoeding omdat de door Raet toegezegde datum van 1 februari 1998 voor het op orde brengen van de administratie niet gehaald was.

ONDERWIJS

GEEN GELD VOOR COMPUTERS OP SCHOLEN

Minister Hermans besloot begin november 1998 geen geld uit te trekken voor de aanschaf van computers op alle middelbare en lagere scholen. De voor informatietechnologie in het onderwijs gereserveerde 670 miljoen gulden besloot de VVD-minister in de aanleg van het zogenaamde Kennisnet te stoppen, waarvan de inhoud en opzet echter vaag bleef. Dit besluit was in strijd met eerdere beloften van PvdA-minister Ritzen van Onderwijs. Uit onvrede met de gang van zaken legde topambtenaar J. Schouten zijn functie in het project Informatie- en Communicatietechnologie van het departement neer.

MILIEU EN VOLKSGEZONDHEID

KAMER VOOR UITBREIDING SCHIPHOL

Op 27 oktober 1998 bieek een ruime Kamermeerderheid voorstander van uitbreiding van Schiphol op de huidige locatie. De regeringspartijen reageerden instemmend op het rapport van een PvdA-commissie, die had geconcludeerd dat Schiphol enkeic jaren kon doorgroeien, op voorwaarde dat de huidige start- en landingsbanen zouden worden verlegd en twee extra banen zouden worden aangelegd. Een kunstmatig eiland in de Noordzee zou pas in de verre toekomst mogelijk zijn. De Rekenkamer had kritiek op de cijfers die het kabinet aan de Tweede Kamer had gegeven, omdat die uitgingen van 'het politiek meest wenselijke scenario' en niet het meest realistische.

GROEISTOP VOOR PLUIMVEESECTOR

Op 6 november 1998 kondigde de regering een stop voor de groei van de pluimveesector af. In de praktijk betekende dit dat geen vergunningen meer werden verstrekt voor uitbreiding van met name kippen- en kalkoenfokkerijen. Minister Apotheker van Landbouw noemde als belangrijkste beweegredenen dat de dieren nog steeds vaak slecht zijn gehuisvest, dat er onvoldoende afzetmogelijkheden voor de mest is gevonden en dat de hygiëne nog steeds onvoldoende is, waardoor besmettingen met salmonella en campylobacter blijven voorkomen. Veel varkensboeren namen door de beperkingen voor de varkenshouderij hun toevlucht tot het fokken van kippen en kalkoenen, aldus de minister. Als hij niet had ingegrepen, zouden er volgens hem in de eerste helft van 1999 nog eens vijf miljoen kippen bij zijn gekomen. De Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders liet weten het besluit niet te zullen aanvechten.

KABINET AKKOORD MET XENOTRANSPLANTATIE

Het kabinet besloot op 13 november 1998. na een positief advies van de Gezondheidsraad, dat het transplanteren van dierlijke organen in mensen kan worden toegestaan. Deze zogeheten xeriotransplantatie was in 1998 nog in hoge mate experimenteel. Het belang van de zieke patiënt gaat boven dat van donordieren, aldus het kabinet.
VVD, CDA en de kleine christelijke partijen verzetten zich tegen het kabinetsstandpunt tijdens een debat op 25 no-

vember, en vroegen zich af of de regering de wetgevende macht niet passeerde. Deze partijen betoogden dat ook de Gezondheidsraad de medische risico's nog onaanvaardbaar achtte. Bovendien zou op Europees niveau, bij de Raad van Europa, een verbod op xenotransplantaties in de maak zijn.

MILITAIREZAKEN

ONDERZOEK NAAR WANGEDRAG MILITAIREN

Minister De Grave van Defensie maakte op 1 oktober 1998 bekend een onderzoek te laten instellen van vermeend wangedrag van enkele tientallen Nederlandse militairen die naar Haïti en Cambodja werden uitgezonden. In Haïti waren in 1994 en 1995 mariniers en marechaussees werkzaam, in Cambodja in 1992 en 1993 alleen mariniers. De Grave had de dossiers van de betrokken militairen voorgelegd aan het Openbaar Ministerie in Arnhem.

DE GRAVE DREIGT DELOYALE MILITAIREN

Minister De Grave van Defensie maakte op 30 november 1998 via een interview in de Volkskrant bekend dat hij iedere militair die hem via de media in diskrediet probeert te brengen, zal ontslaan. Het dreigement gold vooral hoge militaire in de naaste kring rond de minister en was een vervolg op, onder meer, het gedrag van landmachtgeneraal Couzy onder minister Voorhoeve, die zijn minister afviel in de kwestie van de rol van Nederlandse militairen bij de val van Srebrenica.

BUITENLANDSE ZAKEN

NEDERLAND KRIJGT ZETEL IN VEILIGHEIDSRAAD

Nederland verkreeg na een intensieve campagne in New York op 8 oktober 1998 voor twee jaar een zetel in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Met 122 stemmen was Nederland al in de eerste ronde zeker van een zetel. Er was een tweederde meerderheid van 117 stemmen nodig. Minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking zei dat het gelukt was op het laatste moment een aantal Arabische landen over de streep te trekken door erop te wijzen dat Nederland 'de grootste donor in Bosnië is, ruim voordat CNN zich er vertoonde'. De andere kandidaat voor de zogenaamde Westelijke Groep was Griekenland, dat 87 stemmen haalde. Herfkens verklaarde te verwachten dat de Nederlandse VN-ambassadeur drs. J. Ramaker, die hard voor verovering van de raadszetel had gevochten, de zetel per 1 januari 1999 zou gaan bezetten. Minister van Aartsen benoemde echter zijn partijgenoot mr. P. van Walsum, tot dan toe ambassadeur in Duitsland, tot Nederlands vertegenwoordiger bij de Veiligheidsraad. Ramaker werd benoemd tot ambassadeur bij de VN in Wenen.

BEZOEK BEATRIX AAN RUSLAND AFGEZEGD

In verband met ziekte van de Russische president Jeltsin en de grote problemen in Rusland, verzocht de Russische regering koningin Beatrix te elfder ure, op 23 november 1998. een bezoek aan Rusland uit te stellen. Het bezoek was gepland voor de laatste week van november.

BEZOEK KOK AAN ARGENTINIË EN CHILI

Op 24 november 1998 begon premier Kok aan een officieel bezoek aan Argentinië, vergezeld door staatssecretaris Ybema van Buitenlandse zaken, VNO-NCW-voorzitter Blankert en een handelsdelegatie van 35 bedrijven. Argentinië had belang bij het bezoek, omdat Nederlandse tegenstander is van de protectionistische maatregelen van de EU tegen onder meer Argentijns rundvlees. Kok regelde tijdens het bezoek een uitbreiding van het aantal KLM-vluchten naar Buenos Aires.

Op 30 november hadden premier Kok en zijn echtgenote in de Chileense hoofdstad Santiago een ontmoeting met de Hortensia Allende Bussi, weduwe van de in 1973 vermoorde president Allende van Chili. In een gesprek met de Nederlandse Wereldomroep zei de weduwe later dat zij inmiddels voorstander was van berechting in Chili van generaal Pinochet, de man die de staatsgreep van 1973 leidde.

'HULP AAN ARME LANDEN MOET NEUTRAAL ZIJN'

De Adviesraad Internationale Vraagstukken schreef op 23 november 1998 in een advies aan minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking dat alleen nog geld moet worden gegeven aan humanitaire organisaties die neutraal zijn. De hulp moet verder geconcentreerd worden in een basispakket om te voorkomen dat de taken van de hulporganisaties zich verder uitbreiden. Over de negatieve effecten van hulp schreef de AIV, doelend op de nasleep van de genocide in Rwanda in 1994: 'Zo zijn hulporganisaties in het Grote Merengebied ervan beschuldigd tot verlenging van het conflict te hebben bijgedragen, en via de hulpverlening aan vluchtelingen de uitbreiding van het geweld in de regio te hebben bevorderd.' De internationale aanpak van humanitaire crises in Joegoslavië, Soedan en Somalië zou ook 'niet effectief' geweest zijn door 'de veelheid van organisaties met overlappende mandaten'.

OVERLEDEN

M. VASALIS, DICHTER

Op 16 oktober 1998 is de dichter Vasalis in haar woonplaats Roden overleden. Zij heette in werkelijkheid Margaretha Droogleever Fortuyn-Leenmans. Zij werd geboren op 13 februari 1909 in Den Haag, studeerde medicijnen in Leiden en werd psychiater.
Haar werk werd bekend als romantisch realisme. Haar eerste bundel Parken en Woestijnen publiceerde zij in 1940. Deze werd bekroond met de Van der Hoogtprijs. Haar tweede bundel De vogel Phoenix verscheen in 1947. Haar derde en laatste bundel Vergezichten en Gezichten werd uitgegeven in 1954. Vasalis, die de publiciteit schuwde, ontving voor haar werk de Constantijn-Huygensprijs in 1974 en de PC. Hooftprijs in 1983.

(Vorigeberichten pag. 589/1 - 1998)

BOSNIË-HERZEGOVINA

BINNENLAND

BENOEMING HOGE VERTEGENWOORDIGER VREDESIMPLEMENTATIERAAD

Op 20 juni 1997 volgde de voormalige Spaanse minister van Buitenlandse zaken Carlos Westendorp de Zweed Carl Bildt op als Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, die in december 1995 door de ministers van Buitenlandse zaken van vijftig landen was opgericht, kort voor de ondertekening van het Vredesakkoord van Dayton. Westendorps benoeming was goedgekeurd tijdens een bijeenkomst van de Vredesimplementatieraad in het Portugese Sintra op 30 en 31 mei. Volgens sommige berichten had-

den de Bosnische moslims druk uitgeoefend om Bildts plaatsvervanger Michael Steiner tot diens opvolger te benoemen.
In een interview op 5 juni verklaarde Westendorp dat hij het als een van zijn belangrijkste taken zag de arrestatie van oorlogsmisdadigers te vergemakkelijken. Hij zou proberen plaatselijke leiders in het voormalige Joegoslavië te overreden gezochte oorlogsmisdadigers uit te leveren die in staat van beschuldiging waren gesteld door het in Den Haag gevestigde VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië (het Joegoslavië-tribunaal). Als zij niet zouden meewerken, zou hij overwegen druk uit te oefenen.

AMERIKAANSE DELEGATIE BEZOEKT VOORMALIG JOEGOSLAVIË

Op 5 augustus 1997 arriveerde een Amerikaanse delegatie in het voormalige Joegoslavië om het Vredesakkoord van Daytoneennieuwe impuls te geven. Van de delegatie maakten onder meer deel uit Robert Gelbard, de Amerikaanse afgezant in Bosnië, en Richard Holbrooke, de architect van het Dayton-akkoord. Holbrooke, die na de ondertekening van het akkoord weer een functie in het zakenleven had aangenomen, was overgehaald om lid van de delegatie te worden, vooral wegens zijn persoonlijke relatie met president Slobodan Milosevic van Joegoslavië, die was ontstaan gedurende de onderhandelingen in Dayton. Op 6 augustus had Holbrooke een onderhoud met Milosevic, waarbij hij de president dringend zou hebben gevraagd mee te werken aan de arrestatie van Karadzic.
Op 6 augustus voerden Holbroolre en Gelbard in de Kroatische stad Split besprekingen met de Kroatische president Franjo Tudjman en de Bosnische president Alija Izetbegovic. Na de ontmoeting zei Holbrooke dat beide leiders ermee akkoord waren gegaan de terugkeer van Bosnische vluchtelingen naar hun vroegere woonplaatsen te versnellen. Tudjman zou ook hebben toegezegd mee te werken aan de arrestatie van gezochte Bosnisch-Kroatische oorlogsmisdadigers.
Verder werd bericht dat de Amerikaanse delegatie beide leiders had overgehaald om voor 10 augustus hun goedkeuring te verlenen aan een lijst met Bosnische ambassadeurs. Moslims, Kroaten en Serviërs op het Bosnische ministerie van Buitenlandse zaken hadden het tot dan toe niet eens kunnen worden over de verdeling van de ambassadeursposten. Naar aanleiding hiervan had Carlos Westendorp, Hoge Vertegenwoordiger bij de Bosnische Vredesimplementatieraad, op 2 augustus de internationale gemeenschap opgeroepen de contacten met Bosnische ambassadeurs te bevriezen totdat een akkoord zou zijn bereikt. Zeven West-Europese landen hadden derhalve de contacten met Bosnische ambassades op 2 tot 4 augustus opgeschort. Deze opschorting eindigde op 7 augustus nadat de drie leden van het collectieve presidentschap van Bosnië de Amerikaanse delegatie toezeggingen aangaande de benoeming van ambassadeurs hadden gedaan tijdens een bijeenkomst in de Republika Srpska.
Naar verluidt beloofde het Bosnisch-Servische lid van het collectieve presidentschap, Momcilo Krajisnik, dat een in juli 1996 gesloten akkoord waarbij was overeengekomen dat Karadzic niet zou deelnemen aan politieke activiteiten in de Republika Srpska, nauwgezet zou worden nageleefd. Dit akkoord was tot stand gebracht door bemiddeling van Holbrooke. Deze had erop aangedrongen dat Karadzic voor de rechter zou worden gebracht.

COKFLICT BINNEN DE LEIDING VAN DE REPUBLIKA SRPSKA

Plavsic schorst minister

President Biljana Plavsic van de Republika Srpska (de Bosnisch-Servische entiteit),die in september 1996 gekozen was en in tegenstelling tot haar voorganger Radovan Karadzic had verklaard het Vredesverdrag van Dayton te steunen, schorste op 28 juni 1997 Dragan Kijac als minister van Binnenlandse zaken omdat hij zich volgens haar 'eigenzinnig' had gedragen en het bureau van de president had gebruuskeerd. Naar verluidt had Kijac een aantal besluiten genomen zonder Plavsic hierin te kennen. zoals de opheffing van de afdeling van de geheime dienst van de in Banja Luka gestationeerde terreurbestrijdingsbrigade van de politie.

Plavsic gearresteerd in Belgrado

De regering van de Republika Srpska reageerde dezelfde dag nog met een verklaring waarin Plavsics besluit 'ongrondwettig' werd genoemd. Ook werd zij ervan beschuldigd samen te spannen met krachten die de Republika Srpska wilden vernietigen. Op 29 juni hielden medewerkers van het Servische ministerie van Binnenlandse zaken Plavsic aan op het vliegveld van Belgrado, nadat ze vervroegd was teruggekeerd van een bezoek aan Groot-Brittannië Plavsic werd naar de grens van de Republika Srpska gebracht en daar overgedragen aan de plaatselijke politie Vervolgens werd ze overgebracht naar het kantoor van het ministerie van Binnenlandse zaken van de Republika Srpska in Bijeljina, waar ze werd verhoord Op 30 juni werd Plavsic vrijgelaten, waarna ze naar Banja Luka reisde

Aankondiging nieuwe parlementsverkiezingen

Begin juli verscherpte het conflict toen Plavsic Karadzic en zijn aanhangers beschuldigde van corruptie en smokkel. Het in Den Haag gevestigde VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië (het Joegoslavië-tribunaal) had twee aanklachten wegens oorlogsmisdaden ingediend tegen Karadzic.
Op 3 juli maakte Plavsic bekend dat zij de Volksassemblee (het parlement) zou ontbinden en schreef ze nieuwe verkiezingen uit voor 1 september. Zij beweerde dat de Volksassemblee 'bevelen uitvoerde die afkomstig waren van informele machtscentra', waarmee zij volgens waarnemers doelde op Karadzic (de Volksassemblee werd gedomineerd door bondgenoten van Karadzic, die gekant was tegen de uitvoering van het Vredesakkoord van Dayton uit 1995). De premier van de Republika Srpska, Gojko Klickovic, verwierp het decreet van Plavsic en zei op 4 juli dat het 'volkomen onnodig was het parlement te ontbinden'. Maar Plavsic, die had verklaard achter de uitvoering van het Dayton-vredesakkoord te staan, kreeg de steun van de internationale bemiddelaars in Bosnië. Op 4 juli gaven vertegenwoordigers in Sarajevo van de VN en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) verklaringen uit waarin zij instemden met haar decreet.

Volksassemblee komt toch bijeen

In weerwil van Plavsics decreet kwam de Volksassemblee op 4 juli bijeen in Pale (Karadzics bolwerk in Oost-Bosnië).De zittingwerd slechts bijgewoond door afgevaardigden van de meerderheidspartij in de Volksassemblee, de Servische Democratische Partij (SDS), die bij de verkiezingen in september 1996 45 van de 83 zetels had veroverd. Voorafgaande aan de verkiezingen was Karadzic afgetreden als president van de Republika Srpska en als voorzitter van de SDS; in deze laatste functie was hij opgevolgd door Aleksa Buha. Alom

werd echter erkend dat Karadzic achter de schermen nog steeds de lakens uitdeelde binnen de SDS. De assemblee keurde een aantal resoluties goed die waren bedoeld om de macht van de president te verzwakken en haar afzetting te vergemakkelijken.

Hulp SFOR ingeroepen

Naar verluidt had Plavsic op 4 juli een noodkreet laten uitgaan naar de door de NAVO geleide Stabiliseringsmacht in Bosnië (SFOR)uit vrees dat troepenvan Karadzic voorbereidingen troffen voor een aanval op haar kantoor in Banja Luka. Britse militairen betrokken posities rond haar kantoor totdat zij in de ochtend van 5 juli werden afgelost door het Krajina-korps, de elite-eenheid van de Republika Srpska die Plavsic trouw had betuigd. Op 5 juli had Plavsic een ontmoeting met generaal William Crouch, de commandant van de NAVO-troepen in Bosnië. Bij die gelegenheid zou zij hebben gevraagd Karadzic te laten arresteren door SFOR-eenheden. Plavsics verzoek kwam na toenemende speculaties dat er een 'arrestatieteam' van de SFOR, bestaande uit leden van Amerikaanse, Franse en Britse elite-eenheden, was gevormd om Karadzic en andere van oorlogsmisdaden beschuldigde personen aan te houden.

Crisis verscherpt

Op 8 juli wees Plavsic een voorstel van de Servische president Slobodan Milosevic af om in de Servische hoofdstad een bijeenkomst te houden om de crisis te bespreken. De voorgestelde bijeenkomst zou zijn bijgewoond door Milosevic, Plavsic en Momcilo Krajisnik, het Servische lid van het collectieve presidentschap van Bosnië.
Op 19 juli verscherpte de crisis aanmerkelijk, toen de SDS tijdens een bijzondere vergadering in Pale Plavsic uit de partij zette en eiste dat zij zou aftreden als president.
Op 22 juli verwierp het Hooggerechtshof van de Republika Srpska een klacht van de regering over de rechtsgeldigheid van Plavsics decreet van 3 juli.
De internationale gemeenschap deed in augustus pogingen Plavsics positie te versterken. Plavsic en haar aanhangers probeerden intussen hun greep op de politie, het leger en de media te vergroten. Bij hun pogingen de belangrijkste politiebureaus onder controle te krijgen, genoten zij steun van SFOR-troepen. Dit leidde op 28 augustus in Brcko tot een botsing tussen Amerikaanse militairen en aanhangers van Karadzic.
In een interview op 11 augustus beweerde Plavsic dat Karadzic een Amerikaans voorstel had afgeslagen om uit te wijken naar een derde land, waardoor hij vervolging door het Joegoslavië-tribunaal zou kunnen ontlopen. Volgens Plavsic had de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright haar dit voorstel voorgelegd tijdens een bezoek aan Banja Luka begin juni. Plavsic had dit voorstel overgebracht aan Karadzic, die het had verorpen. In een verklaring op 13 augustus ontkende Albright ooit zo iets te hebben voorgesteld.
Op 15 augustus verklaarde het Constitutionele Hof van de Republika Srpska Plavsics decreet van 3 juli om de Volksassemblee te ontbinden en nieuwe verkiezingen te houden, nietig. De uitspraak kwam na berichten dat op 14 augustus in Pale een van de zeven leden van het Hof ernstig was mishandeld door aanhangers van Karadzic.

Ministers afgetreden en benoemd

In augustus trad een aantal ministers van de in Pale gevestigde regering van Republika Srpska af om uiting te geven aan hun steun voor Plavsic. Onder hen bevonden zich vice-president Dragljub Mirjanic en minister van Financiën Ranko Travar.
Op 22 augustus vaardigde Plavsic een decreet uit waarbij Marc Pavic werd benoemd tot minister van Binnenlandse zaken als opvolger van Dragan Kijac, die zij in juni had ontslagen. De dag daarop zei de regering in Pale dat de benoeming van Pavic onwettig was en dat zij de besluiten van Plavsic niet langer als bindend zou erkennen.

Positiebepaling leger

Ondanks Plavsics eis dat het leger neutraal zou blijven, leek de stafchef van het Bosnisch-Servische leger, generaal Pero Colic, eind augustus de kant van Karadzic te kiezen, toen hij de president van ongrondwettig handelen beschuldigde. Colic weigerde ook op 26 augustus bij crisisoverleg met Plavsic in Banja Luka te komen. Toch was ongeveer de helft van de leden van de generale staf daar wel bij aanwezig, maar na het overleg werden geen verklaringen uitgegeven.
Begin september maakte Colic Plavsic tijdens een ontmoeting in Banja Luka echter duidelijk dat hij haar steunde.

Ongeregeldheden in Banja Luka

Op 8 september kwam Momcilo Krajisnik, het Servische lid van het collectieve presidentschap van Bosnië en aanhanger van Karadzic, naar Banja Luka, waar hij een aantal gesprekken met Plavsic voerde en vervolgens een verkiezingsbijeenkomst van de SDS bijwoonde. Pogingen van grote aantallen aanhangers van Karadzic om Banja Luka binnen te komen onder het voorwendsel dar zij de verkiezingsbijeenkomst wilden bijwonen, werden verijdeld door SFOR-troepen die maar liefst honderd bussen uit Pale tegenhielden. Een aantal gewapende volgelingen van Karadzic wist echter Banja Luka binnen te dringen, waarna er ongeregeldheden ontstonden rond het presidentieel paleis en de televisiezender van de stad.

Akkoord ter beëindiging machtsstrijd

Op 24 september 1997 werd een akkoord bereikt dat een einde maakte aan de machtsstrijd binnen de leiding van de Republika Srpska.
Het akkoord werd gesloten in Belgrado (de hoofdstad van Joegoslavië en Servië) na overleg tussen de belangrijkste Servische machtsfiguur, Slobodan Milosevic, inmiddels president van de Joegoslavische federatie, Biljana Plavsic van de Republika Srpska en Momcilo Krajisnik. Het akkoord voorzag in verkiezingen voor de Volksassemblee (het parlement) die op 15 november zouden worden gehouden onder toezicht van de OVSE. (Later werd dit gewijzigd in 23 november.)

Plavsic richt nieuwe partij op

Op 24 september vormde Plavsic, die in juli uit de SDS was gezet, een nieuwe politieke partij, de Servische Nationale Alliantie (SNS), die in november zou deelnemen aan de verkiezingen voor de Volkassemblee.

Plavsic blijft Karadzic beschuldigen

Ondanks het akkoord bleef Plavsic Karadzic en zijn aanhangers beschuldigen van grootscheepse corruptie. Tijdens een interview op 27 september met de (in Banja Luka gevestigde) Bosnisch-Servische televisie beweerde zij dat Karadzic ongeveer 55 miljoen gulden vanuit de Republika Srpska naar buitenlandse bankrekeningen zou hebben overgemaakt.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN REPUBLIKA SRPSKA

Op 22 en 23 november 1997 werden verkiezingen gehouden voor de Volksas-

semblee van de Republika Srpska. Het doel van de verkiezingen was het doorbreken van de impasse tussen president Biljana Plavsic en haar ultra-nationalistische rivalen onder leiding van de voormalige Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic,
Plavsic nam aan de verkiezingen deel met haar nieuwe partij, de Servische Nationale Alliantie.
De SFOR was voor de gelegenheid uitgebreid met 1.000 militairen om de orde te handhaven. De OVSE meldde dat er geen belangrijke incidenten hadden plaatsgevonden tijdens het stemmen.

Uitslag verkiezingen

De officiële uitslag van de verkiezingen werd in december bekendgemaakt. De Servische Democratische Partij (SDS), die trouw gebleven was aan Karadzic, verloor haar meerderheid. De moslimgezinde Coalitie voor een Ongedeeld en Democratisch Bosnië-Herzegovina kreeg zestien zetels, terwijl de Servische Nationale Alliantie (SNS), de nieuwe partij van president Plavsic, vijftien zetels veroverde.

GEMATIGDE DODIK BOSNISCH-SERVISCH PREMIER

Het Bosnisch-Servische parlement, de Volksassemblee, koos op 18 januari 1998 Milorad Dodik als premier. Dodik wordt gezien als een pro-westerse en gematigde Serviër. Hij leidde de Onafhankelijke Sociaal-democraten en was de kandidaat van president Biljana Plavsic.

Samenstelling regering Republika Sprska

- Premier
  Milorad Dodik
- Vice-premier, Minister voor Industrie en Technologie
  Ddjuradj Banjac
- Vice-premier, Minister voor Bestuur en Locale overheid
  Ostoja Kremenovic
- Vice-premier, Minister voor Buitenlandse handel
  Savo Loncar
- Vice- premier, Minister voor Oorlogsveteranen en Oorlogs- en arbeidsslachtoffers
  Tihomir Gligoric
- Binnenlandse zaken
  Milovan Stankovic
- Defensie
  Manojlo *Milovanovic*
- Energie en Mijnbouw
  Vladimir Dokic
- *Financiën
  Novak Kondic
- Gezondheidszorg en Sociaie Zaken
  Zeljko Rodic
- Handel en Toerisme
  Nikola Kragulj
- Inlichtingen
  Rajko Vasic
- Justitie
  Petko Cancar
- Landbouw, Waterwegen en Bosbouw
  Milenko Savic
- Onderwijs
  Nenad Suzic
- Religie
  Jovo Turanjanin
- Sport en Jongeren
  Milorad Karalik
- Stadsplanning, Bouw, Huisvesting, Publieke Werken en Milieu
  Jovo Basic
- Transport en Communicatie
  Marko Pavic
- Vluchtelingen en Ontheemden
  Miladin Dragicevic
- Wetenschap en Cultuur
  Zivojin Eric

De radicalen, die door de verkiezingen hun meerderheid hadden verloren, probeerden de verkiezing van Dodik nog onmogelijk te maken door ellenlange toespraken te houden waarin ze Dodik neerzetten als een verrader van de Servische belangen. Uiteindelijk liepen ze weg vlak voor de definitieve stemming.
Dodik vormde een regering van nationale eenheid. In zijn eerste toespraak riep hij op tot een breuk met 'de falende politiek van het ultra-nationalisme'. Hij noemde samenwerking met het Westen en het naleven van de vredesakkoorden de enige mogelijkheid voor de Bosnische Serviërs. 'We hebben niets te vrezen van de internationale gemeenschap.'
De Europese Unie beloonde Dodik vrijwel direct. Op 26 januari 1998 maakte de EU bekend dat zij de regering-Dodik een bedrag van ongeveer 13 miljoen gulden zou schenken om een overheidsapparaat te kunnen vormen. Van dit geld zouden onder meer onderwijzers, politie-agenten en ambtenaren kunnen worden aangesteld. De Duitse minister van Buitenlandse zaken, Klaus Kinkel, zei: 'Dodik heeft snelle, effectieve en duidelijke steun nodig.' Een maand later, op 24 februari 1998 tekende de Hoge Vertegenwoordiger bij de Bosnische Vredesimplementatieraad, Carlos Westendorp, namens de EU een hulpverdrag met Dodik. Dankzij extra donaties van Nederland en Zweden was de hulp toen opgelopen tot een bedrag van 14,5 miljoen gulden.

Radicalen richten eigen parlement op

Drie dagen na de verkiezing van premier Milorad Dodik schreven de radicalen een parlementsvergadering uit in hun machtsbasis Bijeljina, in het oosten van Bosnië. Dodik had op dezelfde dag al een parlementsvergadering uitgeroepen in Banja Luka. De radicalen weigerden deze vergadering te erkennen, omdat ze de regering-Dodik illegaal noemden. Dit omdat beide radicale partijen waren uitgesloten van deelname.

Uitslag verkiezingen van de Volksassemblee van de Republika Srpska

Partij	Zetels
Servische Democratische Partij (SDS)	24
Coalitie voor een Ongedeeld en Democratisch Bosnië-Herzegovina (KCD)	16
Servische Radicale Partij van de Republika Srpska (SRS)	15
Servische Nationale Alliantie (SNS)	15
Socialistische Partij (SP)	9
Sociaal Democratische Partij (SDP)	2
Partij van Onafhankelijke Sociaal Democraten (SNSD)	2
Totaal	83

Het uitschrijven van een eigen parlementsvergadering werd gezien als de eerste stap naar het uitroepen van een eigen republiek. Internationale waarnemers noemden de parlementsvergadering daarom ongrondwettig.

Dodik slaat terug

Dodik pakte op 26 januari 1998 op zijn beurt de radicalen hard aan. Die dag besloot hij de economisch en algemeen directeuren te ontslaan van een tiental staatsbedrijven, waaronder het energiebedrijf, een tabaksbedrijf en een alcoholbedrijf. Alle directeuren waren radicale Serviërs die op hun post terecht waren gekomen tijdens de heerschappij van de Servische Democratische Partij (SDS). In die periode kende de smokkel en corruptie een hoogtepunt. Voor Dodik reden om ook enkele douanebeambten en leden van de fiscale politie te ontslaan.

Dodik ontmoet waardering in het Westen

Een half jaar na de verkiezing van Dodik tot premier van de Republika Srpska spraken westerse waarnemers van een politieke aardverschuiving. De Republika Srpska was veranderd van de grootste tegenstander van het vredesproces tot een partij die constructief meewerkte. Dodik maakte economische wederopbouw en economische samenwerking tot zijn kernprogramma en voer een pragmatische koers. Zo sloot hij 11 mei 1998 een overeenkomst met de Bosnische Federatie van Moslims en Kroaten over de handel tussen beide delen van Bosnië. Dit onder andere omdat de overheid veel belastinginkomsten misliep vanwege de levendige smokkel. Verder werd er gesproken over de mogelijkheid samen een olieraffinaderij te starten in Brosanski Brod en Modrica. Veelzeggendwas ook dat de delegaties van beide delen van Bosnië op een internationaal congres een hotel deelden.
Carlos Westendorp liet zich 13 mei 1998 lovend uit over Dodik. 'De samenwerking van de overheid van de Republika Srpska is aanzienlijk verbeterd.'Dodik versterkte zijn positie op 16 juni 1998 tijdens de verkiezing van een nieuwe parlementsvoorzitter. Carlos Westendorp had de oude voorzitter en vicevoorzitter — beiden lid van de SDS — namelijk van hun functie ontheven omdat ze de politieke besluitvorining telkens frustreerden. Dodik wist met steun van de moslims en Kroaten te bereiken dat de gematigde Petar Djokic als voorzitter werd gekozen en de moslim Safet Bico als vice-voorzitter.
Mede als beloning voor zijn koers kon Dodik op 22 juli 1998 een bezoek aan Parijs brengen, waar hij onder andere sprak met de Franse minister van Buitenlandse zaken.
Intern stond Dodik wel bloot aan kritiek. De Servische president Slobodan Milosevic steunde Dodik aanvankelijk, maar riep hem in mei 1998 op een coalitie te vormen met de radicale Servische Democratische Partij (SDS).Dodik weigerde dat.

MEDIAOORLOG

Het conflict tussen president Plavsic en Karadzic had ook zijn weerslag op de media. In augustus 1997 woedde er een hevige strijd tussen de televisiestations van Pale en Banja Luka om de heerschappij over de ether. Op 22 augustus maakte het radio- en televisiestation van Banja Luka bekend alle banden met Karadzics bolwerk in Pale te hebben verbroken.
Het akkoord van 24 september om de machtsstrijd tussen Plavsic en Karadzic te beëindigen, bevatte ook een oplossing voor het mediaconflict. De uitzendingen zouden om de andere dag worden verzorgd vanuit de respectieve bolwerken van Plavsic en Karadzic, Banja Luka en Pale. Medio september hadden de VS bekendgemaakt dat zij drie vliegtuigen met speciale apparatuur naar Bosnië zouden sturen om de uitzendingen vanuit Pale te storen.

SFOR sluit Karadzic-gezinde televisiestations

Op 1 oktober maakten SFOR-troepen zich meester van vier televisiestations die in handen waren van fanatieke aanhangers van Karadzic.
De televisiestations hadden berichten uitgezonden waarin werd gesuggereerd dat het Joegoslavië-tribunaal anti-Servisch was. De vier stations van Srpska Radio en Televisie (SRT) waren gevestigd in Trebevic, Udrigovo, Duga Njiva en Leota.
NAVO-secretaris-generaal Javier Solana had toestemming voor de operatie verleend op verzoek van Carlos Westendorp, Hoge Vertegenwoordiger bij de Bosnische Vredesimplementatieraad. Generaal Wesley Clark, opperbevelhebber van de NAVO in Europa, maakte kort na de operatie bekend dat de zenders voorlopig zouden worden overgedragen aan aanhangers van president Plavsic.
Op 16 en 17 oktober slaagden fanatieke Karadzic-aanhangers erin om vanaf Mont Zep in Pale de uitzendingen te hervatten met behulp van een piratenzender. SFOR reageerde hierop door met Amerikaanse oorlogsvliegtuigen de uitzendingen te storen en in plaats daarvan een SFOR-boodschap uit te zenden, waarin de kijkers werd verteld dat Pale TV uit de lucht was genomen vanwege haar partijdigheid en aanzet tot haat.

NAVO geeft Dodik televisiezenders radicalen

Op 14 februari 1998, een maand na de verkiezing van de gematigde Milorad Dodik, maakte de NAVO bekend dat zij in beslag genomen televisiezenders binnen twee weken zou overdragen aan 'de bevoegde autoriteiten van de Republika Srpska', waarmee zij de regering-Dodik bedoelde. Het besluit werd geëffectueerd op 15 april 1998, nadat de NAVO overeenkomst met Dodik had bereikt over garanties waardoor de zenders niet meer in handen van de radicalen konden vallen. De nadere uitwerking van de garanties werd de taak van de op 8 mei 1998 benoemde mediacommissie voor heel Bosnië, Deze commissie zou ervoor moeten gaan zorgen dat televisie- en radiozenders zonder inmenging van enige politieke partij konden iiitzenclen. Verder zou de commissie regels opstellen om 'opruiende journalistiek' — zoals het uitzenden van racistische programma's en het oproepen tot geweld — tegente gaan
Op 27 juli 1998 sloot Dodik op grond van de nieuwe regels zestien lokale radiostations die in handen waren van de Servische Democratische Partij (SDS). Dodik gaf als reden dat de zenders zich schuldig maakten aan desinformatie en opruiende berichtgeving.
Twee weken later, op 12 augustus 1998. sloot Dodik ook het Srna Persbureau, de belangrijkste spreekbuis van de radicale Serviërs. Het persbureau werd gesloten vanwege tendentieuze berichtgeving, het vervalsen van informatie en het vervormd weergeven van officiële toespraken.

INSTELLING VAN GEMEENTERADEN IN MOSTAR

Moslim- en Kroatische functionarissen in de verdeelde stad Mostar gingen op 2 juni 1997 akkoord met een plan voor de instelling van zes gemeenteraden, op grond van de gemeenteraadsverkiezingen die in juni 1996 waren gehouden. Krachtens de overeenkomst werd de burgemeester gekozen uit de grootste etnische groepering in de gemeente, terwijl de loco-burgemeesters werden gekozen uit de etnische minderheden. Op 14 juni waren alle zes gemeenteraden daadwerkelijk ingesteld.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 1997

Op 13 en14 september 1997 werden in 136 gemeenten in Bosnië gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De verkiezingen zouden oorspronkelijk samenvallen met de parlementsverkiezingen van september 1996, maar waren verschillende keren uitgesteld. Zij werden georganiseerd door de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die begin mei in heel Bosnië kantoren had geopend waar burgers zich konden laten registreren voor de verkiezingen. De stembureaus werden beschermd. door troepen van de onder NAVO-bevel staande Stabiliseringsmacht (SFOR).
De OVSE maakte op 11 juni 1997 be-

kend haar vier kiezersregistratiecentra in de betwiste stad Brcko te sluiten, omdat de Bosnisch-Servische autoriteiten van de stad zouden hebben gefraudeerd tijdens het registratieproces
De kiezers konden zich laten inschrijven in de gemeenten waar zij in 1991 (dus voor het begin van de burgeroorlog) woonachtig waren of in de gemeenten waar zij sinds juni 1996 woonden
Ongeveer 2,5 miljoen Bosniërs werden geregistreerd als kiezer. Zij brachten hun stem uit in 2 200 stembureaus onder toezicht van minstens een OVSE-waarnemer per stembureau. Aan de verkiezingen werd deelgenomen door 91 partijen en de strijd ging tussen ongeveer 20 000 kandidaten

Boycotpogingen

Op 2 september bevestigde de OVSE officieel dat de verkiezingen zouden plaatsvinden. Maar een paar dagen later riep de belangrijkste nationalistische Bosnisch-Kroatische partij, de Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina (HDZ), haar aanhangers op de verkiezingen te boycotten, omdat de voorwaarden voor 'vrije, democratische en eerlijke verkiezingen' ontbraken. Tegelijkertijd werd ook betwijfeld of de belangrijkste nationalistische Bosnisch-Servische partij, de Servische Democratische Partij (SDS), zou meedoen aan de verkiezingen. Na een machtsstrijd binnen de Republika Srpska, de Bosnisch-Servische entiteit, werd de SDS gedomineerd door radicale Serviërs, die zich verzetten tegen het Vredesakkoord van Dayton uit 1995. De belangrijkste nationalistische moslimpartij, de Partij voor Democratische Actie (SDA), had in mei bekendgemaakt aan de verkiezingen te zullen deelnemen in een coalitie met vijf kleinere partijen (tijdens een SDA-conventie op 6 en 7 september was de Bosnische president Alija Izetbegovic, een moslim, herkozen als partijvoorzitter).
Op 10 september verklaarden SDS-functionarissen dat de partij zou meedoen aan de verkiezingen, maar alleen nadat de OVSE een aantal concessies had gedaan. Volgens de Servische radio had de OVSE hun de garantie gegeven dat Bosnische Serviërs die door het in Den Haag gevestigde Internationale VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië in het geheim maren aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden, niet zouden worden gearresteerd bij de stembureaus. De OVSE zou tevens ermee hebben ingestemd dat de kiezersregistratielijst van de betwiste stad Brcko met ongeveer 3.000 namen zou worden uitgebreid. Na de verkiezingen verschenen er berichten dat Robert Frowick, hoofd van de OVSE-commissie die de gemeenteraadsverkiezingen had voorbereid, het besluit van de OVSE-kiescommissie nietig had verklaard dat de SDS moest worden uitgesloten van deelname aan de verkiezingen wegen. haar openlqke banden met de vroegere Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic
Op 11 september trok de HDZ haar dreigement om de verkiezingen te boycotten in. De HDZ maakte dit besluit bekend na zware druk van westerse diplomaten op de Kroatische president Branjo Tudjman

Uitslag gemeenteraadsverkiezingen

In de eerste helft van oktober 1997 publiceerde OVSE de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen. De opkomst bedroeg circa zestig procent. Negentig procent van de kiezers had gestemd in de gebieden waar zij voor de burgeroorlog hadden gewoond.

De verkiezingen werden gedomineerd door de drie nationalistische partijen, de (islamitische) Partij voor Democratische Actie (SDA), de Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina (HDZ) en de Servische Democratische Partij (SDS), zoals ook het geval was geweest bij de presidents- en parlementsverkiezingen die in september 1996 waren gehouden. Van de drie grootste partijen zag alleen de SDS, die als gevolg van een recente machtsstrijd in de Republika Srpska ernstig verdeeld was, haar aanhang slinken.
Een van de opmerkelijkste uitslagen was dat de SDA en de aan haar gelieerde partijen aan de macht kwamen in de verdeelde stad Mostar en de door de Serviërs bezette stad Srebrenica, het toneel van de ergste slachtpartijen in de burgeroorlog. Het succes van de moslims in Srebrenica onderstreepte het belang van de verkiezingsregels van de OVSE om het effect van de 'etnische zuiveringen' te neutraliseren door kiezers toe te staan zich in te schrijven bij de gemeenten waar ze voor het uitbreken van de burgeroorlog in 1991 hadden gewoond.

Gevolgen gemeenteraadsverkiezingen

De OVSE maakte op 3 maart 1998 bekend dat in 106 van de 136 gemeenten inmiddels een gemeentebestuur was geïnstalleerd. In dertig gemeenten was nog geen overeenstemming bereikt. In de helft van de gevallen zou het om een technische kwestie gaan, terwijl in de overige vijftien gemeenten politieke onwil de oorzaak was. De verschillende etnische groepen blokkeerden daar elke vorm van samenwerking. De OVSE verklaarde dat zij daarom het bestuur van deze gemeenten zou benoemen
De Internationale Crisisgroep (ICG), een denktank in Brussel die het vredesproces op de voet volgt, adviseerde een hervorming van het kiesstelsel. Pit naar aanleiding van de problemen die zich hadden voorgedaan tijdens de gemeenteraadsverkiezingen. De zwakte van het huidige systeem zat volgens de ICG in het feit dat politici alleen stemmen hoeven te werven binnen hun eigen etnische troep. Hierdoor zouden gematigde politici geen kans krijgen. De ICG wilde dat politieke partijen gedwongen worden stemmen te winnen uit alle etnische groepen

ALGEMENE VERKIEZINGEN VAN SEPTEMBER 1998

De Bosniërs mochten op 12 en 13 september 1998 voor de derde keer na afloop van de oorlog naar de stembus. In 1996 waren de eerste algemene verkiezingen, in 1997 gevolgd door gemeenteraadsverkiezingen.
De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) moest volgens het Dayton-akkoord de verkiezingen organiseren en toezicht houden op het verloop en het tellen van de stemmen. Hiertoe werkten 10.000 mensen voor de OVSE, onder wie 2.600 internationale waarnemers. Met de organisatie was een bedrag gemoeid van zeventig miljoen gulden.

De Bosniërs konden stemmen voor het volgende:

- directe verkiezing van het multi-etnische presidentschap, dat bestaat uit een moslim, een Kroaat en een Serviër.
- directe verkiezing van de Assemblee van Bosnië-Herzegovina, De Assemblee bestaat uit 28 vertegenwoordigers van de Bosnische Federatie van Moslims en Kroaten en 14 vertegenwoordigers van de Republika Srpska.
- directe verkiezing van het 140 zetels tellende Huis van Afgevaardigden van de Federatie van moslims en Kroaten. Dit parlement kiest op haar beurt een president en een vice-president.
- directe verkiezing van de Volksassemblee van de Republika Srpska met 83 afgevaardigden. .
- directe verkiezing van een president van de Republika Srpska.

Het presidentschap heeft een zittingstermijn van vier jaar. Alle andere openbare lichamen hebben een zittingstermijn van twee jaar.

De OVSE registreerde 2,75 miljoen stemgerechtigden. Slechts twee miljoen hiervan konden hun stem normaal uitbrengen. 448.000 ontheemden moesten hun stem bij tijdelijke stembureaus uitbrengen. Verder waren er stembureaus geopend in Kroatië en Joegoslavië, zodat de 155.000 vluchtelingen daar konden stemmen. Tenslotte kregen 182.000 Bosniërs in andere landen de mogelijkheid hun stem per post uit te brengen.

Verkiezing verloopt rommelig

Op de eerste dag van de verkiezingen was er een grote computerstoring, waardoor veel stembureaus te laat openden en enkele zelfs de hele dag gesloten bleven. De dag daarop waren de problemen verholpen en kon alle kiesgerechtigden alsnog hun stem uitbrengen. Toen bleek echter dat er hier en daar fouten waren gemaakt met de kiezersregistratie.
Een delegatie van het Europees Parlement uitte hierop felle kritiek op de OVSE: 'Deze tekortkomingen in de organisatie kunnen makkelijk leiden tot een erosie van het kiezersvertrouwen.' De Commissie van Internationale Waarnemers vond het jammer dat de OVSE niet had geleerd van eerdere verkiezingen. Een woordvoerder van de OVSE erkende de tekortkomingen, maar wees er op dat de campagne zonder noemenswaardige problemen was verlopen.
Het maakte evenmin een goede indruk dat de OVSE op 18 september 1998 een persconferentie aankondigde waar de voorlopige resultaten van de verkiezingen bekend zouden worden gemaakt, maar dit een uur later moest herroepen, omdat op dat moment nog maar 14 procent van de stemmen was geteld. Robert Barry, het hoofd van de OVSE, zei: 'We hebben nog geen concrete informatie die ons een bepaalde trend kan laten zien. Ik heb besloten dat voorlopige uitslagen niet in het belang van de kiezer zijn. Het enige resultaat dat telt is het eindresultaat.'

Gematigde krachten winnen terrein, behalve bij presideritschap

De OVSE publiceerde 2 oktober 1998 de definitieve uitslag van de verkiezing. Hieruit bleek dat de gematigde krachten over het algemeen terrein hadden gewonnen ten koste van de radicale partijen. Robert Barry van de OVSE noemde dit 'een belangrijke stap voorwaarts op weg naar een pluriforme democratie'.
Belangrijkste tegenslag voor de gematigde krachten was de verkiezing van Nikola Poplasen van de Radicale Partij (SRS) tot president van Servië. Deze radicaal versloeg de door het Westen gesteunde Biljana Plarsic. Verder won de radicaal Ante Jelavic de Kroatische zetel in het collectief presidentschap ten koste van de gematigde Kresimir Zubak. Westerse waarnemers zagen de uitslag toch als een belangrijke stap voorwaarts. Niet alleen omdat de gematigde krachten terrein wonnen, maar ook omdat de radicale Serviër Momcilo Krajisnik zijn zetel in het presidentschap verloor. De Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad. Carlos Westendorp, noemde hem 'een hopeloze politieke dinosaurus' omdat hij bijna elk voorstel blokkeerde.

Verkiezingsuitslag voor het collectieve presidentschap

- Alija Izetbegovic van de Partij voor de Democratische Actie (SDA) won de zetel voor moslims met een overweldigende meerderheid. Hij kreeg 511.541 stemmen, zijn tegenstander slechts 36.438.
  De 73-jarige Izetbegovic was voor de burgeroorlog president van Bosnië en wordt gezien als de man die Bosnië de onafhankelijkheid bracht. Hij werd in 1996 ook al met grote meerderheid gekozen. Oorspronkelijk wilde hij zich niet nog eens kandidaat stellen, maar zijn partij bracht hem op andere gedachten.
  Het Westen ziet Izetbegovic als de meest coöperatieve lid van het collectieve presidentschap. De enige smet op zijn blazoen is de moeizame terugkeer van Servische en Kroatische vluchtelingen naar Sarajevo.
- Zivko Radisic (61) van de Socialistische Partij won de Servische zetel. Hij kreeg 359.937 stemmen. Zijn tegenstander, de radicale Momcilo Krajisnik (SDS) kreeg 314.236 stemmen.
  Radisic was de gezamenlijke kandidaat van de partijen die door het Westen worden gesteund. Hij wordt gezien als een pragmatisch leider die streeft naar economische hervormingen en die Dayton wil naleven. Radisic studeerde politieke wetenschappen, was directeur van een elektronicabedrijf in Banja Luka en was voor de oorlog ook burgemeester van die stad.
- Ante Jelavic (38) van de Kroatische Democratische Unie (HDZ) versloeg de door het Westen gesteunde Kresimir Zubak van Nieuw Kroatisch Initiatief. Jelavic kreeg 189.438 stemmen. Zubak moest genoegen nemen met 40.880 stemmen.
  Jelavic was officier in het Joegoslavische leger, maar werd in de oorlog logistiek commandant van het leger van Bosnische Kroaten (HVO). Na de oorlog was hij minister van Defensie van de Federatie. De koers die Jelavic wilde varen was nog onduidelijk. Hij beloofde zijn kiezers dat hij de Kroatische belangen tot elke prijs zou verdedigen. Maar tegen westerse persbureaus verklaarde hij dat hij zou meewerken aan de terugkeer van vluchtelingen en zou werken aan economische hervormingen.

President van de Republika Srpska

De leider van de Servische Radicale Partij (SRS), Nikola Poplasen (47), kreeg 322.684 stemmen. Zijn door het Westen gesteunde tegenstander Biljana Plavsic kreeger 286.606.
Poplasen doceerde voor de oorlog marxisme aan de Universiteit van Sarajevo. Tijdens de oorlog deed hij dit aan de Universiteit van Banja Luka. Gedurende de oorlog trad hij toe tot het parlement van de Republika Srpska.
Poplasen is een radicale nationalist. Hij zei een regering van nationale eenheid te willen vormen en de banden met Joegoslavië verder te zullen aanhalen. Verder verklaarde hij tijdens de campagne alle grondwettelijke middelen te zullen aanwenden om ervoor te zorgen dat de Republika Srpska zich kan aansluiten bij Joegoslavië.

Poplasen veroorzaakt nieuwe machtsstrijd

De nieuw gekozen president van de Republika Srpska, Nikola Poplasen, tartte een week na zijn verkiezing al het Westen. Hij weigel.de 10 oktober 1998 afstand te nemen van uitlatingen van de Servische vice-premier Vojislav Seselj die de SFOR-troepen bedreigde als de NAVO Kosovo zou binnenvallen. Poplasen noemde de uitspraak een kwestie tussen de Verenigde Staten en Joegoslavië. De president zei verder geen slechte intentie te zien in de uitspraak van de SDS dat 'een aanval op Kosovo een aanval op alle Serviërs is'.
De machtsstrijd met de gematigde Serviërs begon bij de inauguratie van het parlement. Deze vei-liep rommelig omdat moslims en Kroaten de Servisch-orthodoxe inwijdingsceremonie weigerden bij te wonen. Hun verzoek om

Verkiezingsuitslag van de Assemblee van Bosnië-Herzegovina

Coalitie voor een Ongedeeld en Democratisch Bosnië-Herzegovina (KCD)	17
Kroatische Democratische Unie (HDZ)	6
Sloga Coalitie	4
Servische Democratische Partij (SDS)	4
Sociaal-democratische Partij (SDP)	4
Sociaal Democraten van Bosnie	2
Servische Radicale Partij (SRS)	2
Democratische Volksunie (DNZ)	1
Nieuw Kroatisch Initiatief (NHI)	1
Radicale Partij can de Republika Srpska	1

Verkiezingsuitslag van de Volksassemblee van de Republika Srpska

Servische Democratische Partij (SDS)	19
Coalitie voor een Ongedeeld en Democratisch Bosnië-Herzegovina (KCD)	15
Servische Volksunie (SNS)	12
Servische Radicale Partij (SRS)	11
Socialistische Partij van de Republika Srpska	10
Partij van Onafhankelijke Sociaal Democraten	6
Radicale Partij van de Republika Srpska	3
Servische Coalitie van de Republika Srpska	2
Servische Democratische Partij (SDP)	2
Kroatisch Democratische Unie (HDZ)	1
Nieuw Kroatisch Initiatief (NHI)	
Coalitie voor Koning en Vaderland	

Verkiezingsuitslag van het Huis van Afgevaardigden van de Federatie van moslims en Kroaten

Coalitie voor een Ongedeeld en Democratisch Bosnië-Herzegovina (KCD)	68
Kroatische Democratische Unie (HDZ)	28
Sociaal Democratische Partij	19
Sociaal Democraten van Bosnië	6
Nieuw Kroatisch Initiatief (NHI)	4
Democratische Volksunie (DNZ)	3
Kroatische Partij voor Rechten (HSP)	2
Bosnische Patriottische Partij (BPS)	2
Sociaal Democraten van de Republika Srpska	2
Democratische Partij van Gepensioneerden	2
Overige partijen	4

gewoon de eed af te leggen, was even daarvoor afgewezen.
Probleem voor Poplasen was dat de radicale Serviërs slechts 33 zetels hadden in het 85 leden tellende parlement. Dat waren er evenveel als de gematigde Serviërs, maar die konden rekenen op de gedoogsteun van moslims en Kroaten die samen 19 zetels bezetten. De regering van de gematigde Milorad Dodik beschikte dus over een meerderheid. Toch besloot Poplasen op 14 november 1998 de radicaal Dragan Kalinic (SDS) als premier te benoemen omdat hij 'verantwoordelijk en competent' zou zijn. Carlos Westendorp liet weten dat Kalinic onacceptabel was. onder andere omdat hij niet werd gesteund door een meerderheid in het parlement. Westendorp beval Poplasen om Dodik te herbenoemen.
Twee wekenlater, op 29 november 1998, probeerden 21 aanhangers van Poplasen de multi-etnische gemeenteraad van Milici uit hun functie te zetten. SFOR-troepen grepen onmiddellijk in en verwijderden de 21 op vreedzame wijze uit het gemeentehuis.

WESTEN VERGROOT DRUK OP BOSNISCHE KROATEN

Carlos Westendorp, de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, schreef op 16 mei 1998 een speciale brief aan het congres van de Kroatische Democratische Unie (HDZ). Hierin drong hij er bij hen op aan mee te werken aan de uitvoering van het Vredesakkoord van Dayton. Nadat de Republika Srpska een gematigde regering had gekregen. waren het nu vooral de Kroaten die het vredesproces frustreerden. Westendorp sprak van een historische verplichting om Dayton na te leven.
Een maand eerder, op 16 april 1998, hadden de Verenigde Staten de Kroatische president Franjo Tudjman gevraagd zijn invloed aan te wenden om een einde te maken aan de aparte politieke structuren van de Bosnische Kroaten die het proces van gemeenschappelijke federale instituties ondermijnen'
De Kroaten leefden deels nog in de door hen in 1994 uitgeroepen republiek Herzog Bosna. met een eigen vlag eigen postzegels en een eigen munteenheid, de Kroatische kuna

Splitsing in HDZ

Het congres van de HDZ op 16 mei 1998 verliep anders dan verwacht. Niet de door Franjo Tudjman gesteunde Bozo Ljubic (minister van Gezondheid) werd ais nieuwe partijleider gekozen, maar de radicale Ante Jelavic (minister van Defensie). Deze verkiezing maakte duidelijk dat de invloed van Tudjman ondanks zijn miljoenensteun tanende was en dat de radicalen een succesvolle greep naar de macht hadden gedaan.
Kresimir Zubak. lid van het driekoppige presidentschap van Bosnië, maakte op 2 juni 1998 bekend dat hij uit de HDZ zou stappen om een nieuwe politieke partij op te richten: 'De politiek van bepaalde mensen binnen de HDZ, die de partij gebruiken voor persoonlijk gewin en niet voor de Kroatische belangen, hebben een situatie gecreëerd waarin het Dayton-akkoord niet kan worden uitgevoerd.'
Internationale waarnemers zagen deze stap als een belangrijke overwinning voor het vredesproces. Zij trokken een parallel met de machtsstrijd die eind 1997 bij de Serviërs woedde en waar uiteindelijk de radicalen buitenspel werden gezet. Sindsdien werkte de Republika Srpska coöperatief mee aan het vredesproces. Volgens deze waarnemers werd de HDZ gesplitst in de radicalen uit het zuiden en het westen van Bosnië en de gematigden uit het noorden en het centrum.
Op 5 juni 1998 ondernam de Kroatische president Franjo Tudjman een lijmpoging, die volgens een woordvoerder slaagde. Hij zei dat de partijen hadden afgesproken om in elk geval tot de verkiezingen van september 1998 samen te blijven.

Kresimir Zubak presenteerde op 27 juni 1998 echter zijn nieuwe partij, Nieuw Kroatisch Initiatief. In een toespraak tot het dertien leden tellende bestuur zei hij dat de partij geen bedreiging vormde voor de eenheid van de Kroaten, zoals zijn tegenstanders beweerden: 'De Kroatische samenwerking loopt geen

gevaar door pluriformiteit. Het laat alleen zien dat we politiek en democratisch volwassen zijn.' Zubak zei verder dat zijn partij loyaal zou meewerken aan de uitvoering van het Dayton-akkoord.

TERUGKEER VLUCHTELINGEN

Kroaten verdrijven moslims

Begin augustus 1997 werd bericht dat groepen Kroaten teruggekeerde moslimvluchtelingen hadden verjaagd uit de stad Jajce. Ongeveer 450 moslims zouden de stad zijn ontvlucht en bij de ongeregeldheden zou een dode zijn gevallen.
Toen Jajce in 1993 in handen van de Bosnische Serviërs was gevallen, waren moslims uit de stad gevlucht. In juli begonnen zij naar het gebied terug te keren. In 1995 was de stad veroverd door Bosnische Kroaten. Op 4 augustus verklaarde Westendorp dat er bewijzen waren dat de plaatselijke Kroatische politie had deelgenomen aan de verjaging van de moslims. Op 12 augustus bereikten VN-bemiddelaars en vertegenwoordige s van de Kroaten en moslims in Jajce een akkoord, waardoor moslim-vluchtelingen vanaf 25 augustus konden terugkerennaar de stad.

Ernstige incidenten in Drvar

Volgens het Dayton-akkoord zou 1998 het jaar van de terugkeer van de vluchtelingen worden. De bedoeling was dat de honderdduizenden ontheemden in het loop van het jaar terug konden keren naar de plaats waar ze oorspronkelijk vandaan kwamen. Het terugkeerprogramma verliep echter allesbehalve soepel.

De ernstigste incidenten deden zich in maart en april 1998 voor in het West-Bosnische Drvar. Kroatische radicalen probeerden daar met vrijwel alle middelen de terugkeer van Servische vluchtelingen te voorkomen. Zo werden in de nacht van 5 op 6 maart 1998 acht huizen in brand gestoken waar de Servische vluchtelingen zich zouden vestigen.
De incidenten cumuleerden op 16 april 1998 in de moord op een bejaard Servisch vluchtelingenpaar. Ze werden in de rug geschoten en met messen bewerkt, waarna hun huis in brand werd gestoken. Het paar maakte deel uit van een groep van 15.00 Servische vluchtelingen die net naar Drvar was teruggekeerd.
Carlos Westendorp, de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, besloot de volgende dag de burgemeester en zijn plaatsvervanger met onmiddellijke ingang te ontslaan, omdat ze niet in staat waren de plaatselijke bevolking te beschermen. Elisabeth Rehn, hoofd van de VN-missie in Bosnië, ontsloeg enkele politiecommandanten en beval dat het korps van veertig Kroaten binnen 48 uur moest zijn uitgebreid met vijftien Serviërs.

Een week later. op 24 april 1998, liep een demonstratie van vijfhonderd Kroaten volkomen uit de hand. Zij staken vijftien gebouwen in brand, waaronder het politiebureau. Verder werden VN-gebouwen en huizen van vluchtelingen in de as gelegd. Direct werden SFOR-troepen naar Drvar overgebracht die de vluchtelingen moesten beschermen. Zij besloten de volgende dag 160 vluchtelingen te evacueren naar Banja Luka. De meeste anderen ontvluchtten Drvar op eigen gelegenheid. Een woordvoerder van Westendorp reageerde woedend: 'We zullen er alles aan doen om hen terug naar Drvar te brengen. We kunnen de huidige status quo niet accepteren.

De Verenigde Naties probeerden vervolgens op 8 mei 1998 een multietnische politiemacht in het kanton van Drvar te installeren. Behalve Kroaten zouden ook moslims en Serviërs deel uitmaken van deze macht. Het plan moest echter op het laatst worden afgeblazen, omdat met name de Kroaten zich ernstig tegen deze politiemacht verzetten.

Donors dreigen Sarajevo

De gemeenteraad van Sarajevo beloofde in februari 1998 dat dat jaar 20.000 Serviërs en Kroaten konden terugkeren. Op 1 juli 1998 waren er nog slechts 876 vluchtelingen teruggekeerd. Hierop dreigden de Europese Unie en het Amerikaanse Agentschap voor Internationale Ontwikkeling (USAID) de hulp aan Sarajevo stop te zetten. Ze eisten dat het gemeentebestuur meer vaart zou zetten achter het repatriëringsplan.

Wegversperringen in Derventa

Honderden Serviërs wierpen bij Derventa in Noord-Bosnië op 25 april 1998 wegversperringen op om de terugkeer van 330 Kroatische vluchtelingen te voorkomen. Hoewel de Kroaten werden begeleid door VN-waarnemers, moesten zij onverrichter zake terugkeren.

Sfeer van intimidatie in Foca

De mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch bracht 7 juli 1998 een rapport uit over Foca, tachtig kilometer ten zuidoosten van Sarajevo. Foca bestond voor de oorlog voor de helft uit moslims en voor de andere helft uit Serviërs, Gedurende de oorlog werden alle moslims verdreven. Human Rights Watch meldde dat sinds het einde van de oorlog geen enkele vluchteling was teruggekeerd. De drukkende sfeer van angst en intimidatie zou dat onmogelijk maken. Wel zou Foca een toevluchtsoord voor oorlogsmisdadigers zijn.

Dode en drie gewonden in Tasovcici

Op 2 oktober 1998 zorgde een speciale SFOR-eenheid ervoor dat vijftig moslimvluchtelingen konden terugkeren naar Tasovcici. De eenheid wist ten koste van drie gewonden de Kroaten te bedwingen. Die nacht werden er echter verschillende aanslagen gepleegd op de moslimhuizen. Hierbij vond een moslim de dood, terwijl er drie gewond raakten

Raketaanval in Stolac

Op 4 oktober 1998 werd een huis van een moslimvluchteiing in hei Zuid-Bosnische Stolac bestookt met een raket. In Stolac was het al meer dan een half jaar onrustig. Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad Carlos Westendorp had de Kroatische burgemeester al in maart 1998 op non-actief gesteld omdat hij niets deed aan de brandstichtingen en geen aanstalten maakte brandstichters te vervolgen. De incidenten gingen echter onverminderd door. Zo werden op 29 juli 1998 zes huizen opgeblazen op het moment dat zeventig moslims terug wilden keren.

UNHCR noemt Kroaten hoofdschuldige

Een woordvoerder van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR verklaarde op 6 oktober 1998 dat vooral radicale Kroaten de terugkeer van vluchtelingen frustreerden: 'De Bosnische Kroaten hebben een slechte reputatie waar het gaat om een gastvrije ontvangst van vluchtelingen. De atmosfeer is altijd geladen met vijandigheid.'

Duitsland stuurt vluchtelingen terug

Duitsland staitte in 1998 een beleid waarbij Bosnische vluchtelingen die vrijwillig terugkeerden een bedrag ter waarde van 8800 gulden zouden krij-

gen Dietmar Schlee, namens Duitsland belast met het repatrieringsprogi-amma maakte in juli bekend dal 38 00 vluchtelingen hiervan gebruik maakten De VN-vluchtelingenorganisatie uitte echter kritiek op het Duitse beleid De UNHCR vond het in bepaalde gebieden van de Republika Srpska nog niet veilig genoeg Verder zou het Duitse beleid het repalrieringsprogramma van de UNHCR verstoren De Duitse vluchtelingen zouden namelijk terecht komen in woonruimte die bedoeld was voor de ontheemden Schlee noemde dit argument onzin omdat de Duitse vluchtelingen volgens hem zelf voor huisvesting zorgen

HOGE DIPLOMAAT KOMT OM BIJ HELIKOPTERONGELUK

Op 17 september 1997 kwamen bij een helikopterongeluk in de omgeving van Sarajevo twaalf personen oin het leven, onder wie Gerd Wagner, een hoge Duitse diplomaat en afgevaardigde van Carlos Westendorp, de Hoge vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad. Alleen de vier bemanningsleden overleefden het ongeluk. Het ongeluk gebeurde toen de helikopter in dichte mist tegen een berg vloog.

BOMAANSLAG IN MOSTAR

Op 18 september 1997 ontplofte in het onder Kroatisch bestuur staande westelijke deel van de gedeelde stad Mostar een autobom waarbij ongeveer dertig gewonden vielen. Het was de zwaarste bomaanslag in Bosnië sinds de ondertekening van het Vredesakkoord van Dayton.
Hoewel geen enkele groepering de verantwoordelijkheid voor de aanslag opeiste, gaven Kroatische en moslim-leiders elkaar de schuld. Volgens sommige berichten zou de aanslag verband houden met de bendenoorlog die in Mostar woedde. Op 24 september besloten Bosnisch-Kroatische leiders samen met functionarissen van de moslim-Kroatische Federatie een onderzoek naar het incident in te stellen.

BEZOEK BRITSE PREMIER

De Britse premier Tony Blair bracht op 28 november 1997 een bezoek van zes uur aan Bosnië. Blair arriveerde in Banja Luka, waar hij een korte ontmoeting had met president Plavsic, naar verluidt om Britse steun te tonen voor haar houding tegenover radicale Servische nationalisten. Blair vloog later naar Sarajevo waar hij leden van het collectieve presidentschap van Bosnië ontmoette.

BEZOEK AMERIKAANSE PRESIDENT

Op 22 december 1997 bracht de Amerikaanse president Bill Clinton een twaalf uur durend bezoek aan Bosnië. Hij bezocht Sarajevo en Tuzla, waar het Amerikaanse hoofdkwartier in Bosnië was gevestigd. Clinton had Bosnië eerde bezocht in januari 1996.
In Sarajevo sprak hij met de drie leden van het collectieve Bosnische presidentschap, Alija Izetbegovic, Kresimir Zubak en Momcilo Krajisnik.
Clintons bezoek aan Tuzla werd algemeen beschouwd als een aanwijzing dat hij belang hechtte aan de Amerikaanse aanwezigheid in Bosnië. Op 18 december had hij verklaard dat de Amerikaanse troepen zonodig nog in Bosnië zouden blijven als het mandaat van SFOR, de stabilisatiemacht van de NAVO,in juni 1998 afgelopenzouzijn.

SARAJEVO KRIJGT NA 22 MAANDEN BURGEMEESTER

Na een politieke impasse van 22 maanden werd 8 januari 1998 de moslim Rasim Gacanovic gekozen tot burgemeester van Sarajevo. De Kroaat Anto Zelic werd tot vice-burgemeester gekozen.
Sarajevo zat 22 maanden zonder burgemeester. omdat de partijen het niet eens konden worden over een geschikte kandidaat. De regerende Partij van Democratische Actie (SDA, een nationalistische moslimpartij) weigerde aanvankelijk de macht te delen met de oppositie. Die houding veranderde nadat de SDA verliezen moest incasseren tijdens de verkiezingen van september 1997. Hierop werden onderhandelingen geopend met als resultaat dat Gacanovic unaniem kon worden gekozen.
De nieuwe burgemeester is weliswaar lid van de SDA, maar wordt algemeen gezien als een pragmatisch technocraat. Hierdoor was hij ook acceptabel voor de Sociaal Democratische Partij (SDP).een gematigde moslimpartij. Zelic is lid van de Kroatische Democratische Unie (HDZ).

GEEN OVEREENSTEMMING GEMEENTEBESTUUR SREBRENICA

Robert Barry, hoofd van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in Bosnië besloot 6 april 1998 dat een internationale waarnemer aan het hoofd van het gemeentebestuur van Srebrenica zou worden geplaatst. De bemiddelaar zou leiding moeten geven aan een uitvoerend comité waarin vier moslim- en vier Servische gemeenteraadsleden zitting zouden hebben
De in september 1997 gekozen moslims en Serviërs konden geen overeenstemming bereiken over het nieuwe gemeentebestuur De moslims hadden een meerderheid van vier zetels in de gemeenteraad die ze voornamelijk te danken hadden aan de volmachtstemmen van vluchtelingen die elders woonden Pogingen om een gemeentebestuur in te stellen werden telkens gefrustreerd door nationalistische Serviërs Barry sloot daarom niet uit dat enkele gemeenteraadsleden vanwege hun gedrag uit hun functie zouden worden gezet

BESLISSING OVER BRCKO OPNIEUW UITGESTELD

Begin februari 1998 hervatte de Amerikaanse advocaat Robert Owen de onderhandelingen over de status van Bosnië-enige havenstad Brcko. In het Dayton-akkoord was bepaald dat de status van deze stad zou worden bepaald door internationale arbitrage. Dit onderwerp lag echter zeer gevoelig. De Serviërs veroverden de moslimstad Brcko aan het begin van de oorlog en voerden daar hun etnische zuiveringen door. Het gevolg hiervan was dat de moslim-meerderheid plaatsmaakte voor een Servische meerderheid.
De Bosnische Federatie van moslims en Kroaten en de Republika Srpska betwistten elkaar het bestuur. In mei 1997 kon Owen geen beslissing forceren en besloot hij die beslissing een jaar uit te stellen. In februari 1998 heropende hij de onderhandeling, maar beide partijen trokken zich direct terug in hun loopgraven. Ejup Ganic, president van de Federatie, eiste een snelle beslissing: 'De tijd werkt in het nadeel van de slachtoffers van de etnische zuivering.' Hij zei verder dat de Federatie het bestuur van Brcko moest krijgen omdat de Serviërs niet beloond mochten worden voor hun etnische zuiveringen.
Biljana Plavsic, de president van de Republika Srpska, zei: 'Er kan geen sprake zijn van een Republika Srpska zonder Brcko.' Ze voegde er aan toe dat toewijzing aan de Federatie het vredesproces in ernstige problemen zou brengen.
Owen besloot uiteindelijk op 15 mei 1998 een beslissing opnieuw uit te stellen tot ten minste eind 1998. Belangrijkste reden hiervoor was de veranderende houding van de Serviërs. De nieuwe premier, Milorad Dodik, had namelijk toegestemd in de terugkeer van

de oorspronkelijke moslimbewoners naar Brcko. Carlos Westendorp, de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, zei in een reactie: 'We dringen er bij beide partijen op aan deze beslissing te accepteren en al hun energie aan te wenden om van Brcko een vreedzame en multi-etnische samenleving te maken.'

WESTENDORP GRIJPT IN MOSTAR IN

De Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad; Carlos Westendorp, wendde in maart 1998 zijn macht aan om het gemeentebestuur van de verdeelde stad Mostar tot maatregelen te dwingen. Als gevolg hiervan werd het vliegveld van deze stad in juli weer geopend.
De Europese Unie droeg het bestuur van Mostar in 1996 over aan moslims en Kroaten. De stad zou afwisselend worden bestuurd door een moslim- en een Kroatische burgemeester. Het bestuur bleef echter vleugellam. Het westen van de stad bleef in handen van de Kroaten, terwijl in het oosten de moslims het voor het zeggen hadden. De terugkeer van vluchtelingen werd telkens onmogelijk gemaakt. Het gemeentebestuur kon zelfs geen beslissing nemen over de besteding van de bijna driehonderd miljoen gulden steun van de Europese Unie. Westendorp legde in februari 1998 de schuld van de stagnatie bij radicale Kroaten. Op 17 maart 1998 maakte Westendorp gebruik van zijn speciale bevoegdheden om een beslissing te forceren over het vliegveld van Mostar. Hij besloot dat er een driekoppig luchthavenbestuur moest komen: een internationale waarnemer, een vertegenwoordiger van de moslimburgemeester en een vertegenwoordiger van zijn Kroatische plaatsvervanger. Dit bestuur moest de luchthaven binnen een maand openen en binnen zes maanden komen met een definitieve oplossing voor het bestuur van de luchthaven. Uiteindelijk duurde het tot 7 juli 1998 voordat de luchthaven definitief werd geopend. Er landen toen een vliegtuig van Air Bosnia en een van Croatia Air. Westendorp zei bij die gelegenheid: 'Mostar en de omliggende regio hebben een dringende behoefte aan werkgelegenheid en dit vliegveld zal daarvoor zorgen, omdat het investeringen en toeristen aantrekt.'

NIEUWE NATIONALE SYMBOLEN

Nummerborden

Internationale bemiddelaars presenteerden 2 februari 1998 een nieuw autonummerbord. Het oude bord voldeed niet meer, omdat daaruit de plaats was te lezen waar de auto vandaan kwam. Dit maakte reizen over de etnische grenzen uitermate moeilijk. Het nieuwe nummerbord kent geen nationale en religieuze symbolen. Het bestaat uit cijfers en een van de zes letters die het Latijnse en het Cyrillische schrift met elkaar gemeen hebben. De oude nummerborden zouden voor 31 juli 1998 zijn omgewisseld voor nieuwe.

Vlag

VN-secretaris-generaal Kofi Annan presenteerde 6 februari 1998 de nieuwe Bosnische vlag. Het ontwerp hiervoor werd uiteindelijk opgelegd door de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad; Carlos Westendorp, omdat de Bosniërs, Kroaten en moslims het niet met elkaar eens konden worden.
De nieuwe vlag bestaat uit een gele driehoek op een blauwe achtergrond. Vijf witte sterren flankeren de linkerzijde van de driehoek. De driehoek staat voor de drie bevolkingsgroepen van Bosnië. Het geel verwijst naar de zon als symbool van hoop. De witte sterren en de blauwe achtergrond verwijzen naar Europa; waarvan Bosnië deel uitmaakt.
Op 20 mei 1998 besloot Carlos Westendorp dat Bosnië een vrijwel identiek wapen zou krijgen. Ook hier konden de drie partijen het niet eens worden over een definitief voorstel.

Gezamenlijk Bosnisch spoorwegbedrijf

Op 26 februari 1998 reed voor het eerst sinds het begin van de oorlog weer een goederentrein door de verschillende gebieden van Bosnië. De trein vertrok uit Tuzla in de Federatie van Moslims en Kroaten, reed vervolgens over het grondgebied van de Republika Srpska om uiteindelijk aan te komen in de Kroatische havenstad Ploce. Het in de oorlog zwaar vernielde spoor was in 1997 door SFOR hersteld met het oog op troepentransporten.

Op 6 april 1998 besloten de drie bevolkingsgroepen om hun eigen spoorbedrijven op te heffen en een gezamenlijke Bosnisch spoorwegbedrijf op te richten. Premier Edhem Bicakcic van de Federatie van Moslims en Kroaten: 'Door het spoor te openen, creëren we een belangrijke voorwaarde om de industriële productie in geheel Bosnie weer op gang te brengen.'

SFOR

Mandaat SFOR verlengd

De NAVO-ministers besloten 20 februari 1998 dat de 34.000 man tellende troepenmacht van de Stabilisation Force (SFOR) ook na afloop van het mandaat op 30 juni 1998 in Bosnië zou blijven. Ze zouden de sterkte pas heroverwegen na de verkiezingen van september 1998.
Enkele maanden eerder, op 26 november 1997, had de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, Carlos Westendorp, in een interview in de *Financial Times* gewaarschuwd voor een nieuwe burgeroorlog in Bosnië als het mandaat van de SFOR in juni 1998 niet zou worden verlengd. In het interview zei Westendorp dat het 'minstens twee of drie jaar zal duren voordat we het zonder de troepen afkunnen'.

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties verlengde op 15 juni 1998 officieel het mandaat met zes maanden 'in het licht van de voortgang van het vredesproces'.

Amerikanen reduceren bijdrage SFOR

De Verenigde Staten hadden als enige deelnemer moeite met de verlenging van het mandaat. Het vooraanstaande Republikeinse Congreslid John Kasich riep de Amerikaanse president Bill Clinton al op 15 januari 1998 op om voor eind juni 1998 een nieuwe vredesconferentie voor Bosnië te organiseren. Doel van deze conferentie moest het vergroten van de rol van de Europese Unie zijn.
Kasich had net een reis door Bosnië gemaakt en concludeerde daaruit dat het nog zeker tien jaar zou duren voordat de noodzakelijke hervormingen zouden zijn doorgevoerd. Hij vreesde dat als gevolg hiervan de Amerikaanse troepen veel langer dan tot 30 juni 1998 in Bosnië zullen blijven. Kasich vond dit onwenselijk en wilde daarom de Europese Unie een grotere rol toedelen.
De Amerikaanse president Bill Clinton was het hier niet geheel mee eens. Hij vond dat de Amerikaanse troepen in Bosnië moesten blijven omdat de vrede nog te fragiel was. Minister van Defensie, William Cohen, zegde op 19 maart 1998 het Congres uiteindelijk toe dat de Amerikaanse troepen zouden worden teruggebracht van 8500 maar 6900 man
Hij voegde er wel aan toe dat de Amerikanen in Bosnië een 'significante rol' zouden blijven spelen.

Eurocorps naar Bosnië

Op 33 juni 1998 werd bekend dat de Amerikanen deels zouden worden vervangen door 150 leden van het Eurocorps, de speciale troepenmacht die in 1993 door Frankrijk en Duitsland was opgezet als onderdeel van de Europese samenwerking Behalve Frankrijk en Duitsland nemen ook Spanje. België en Luxemburg deel aan dit Europees leger De inzet in Bosnie betekende de eerste keer dat het Eurocorps operationeel werd

Speciale relleneenheid opgericht

Generaal Wesley Clark maakte 19 juni 1998 bekenu dat er een speciale rellen-eenheid van SFOR zou worden gevormd. Dit omdat SFOR soms moest ingrijpen bij civiele ongeregeldheden, onder andere bij de terugkeer van vluchtelingen. De eenheid zou uit vijfhonderd man bestaan, voornamelijk Italianen en Argentijnen.
De eenheid kon reeds 2 oktober 1998 voor het eerst worden ingezet toen Kroaten in Tasovcici de terugkeer van vijftig moslimvluchtelingen probeerden te beletten.

SFOR in opspraak wegens kinderprostitutie

De Spaanse krant El Mundo publiceerde 23 mei 1998 de beschuldiging dat SFOR-soldaten betrokken zouden zijn bij kinderprostitutie. Volgens de krant zou het gaan om soldaten uit de Noordelijke divisie. SFOR startte direct een onderzoek en noemde het een serieuze zaak, maar voegde er aan toe dat er tot dusver geen enkel bewijs was gevenden.

Laserwapen gebruikt tegen SFOR-helikopter

Op 24 oktober 1998 werd een SFOR-helikopter bij Zenica 'beschoten' door een lasenvapen. De piloot en een bemanningslid liepen hierdoor lichte brandwonden op. SFOR startte direct een onderzoek na de herkomst van de laserstraal, maar kon de bron niet achterhalen. Wel werden alle helikopters direct uitgerust met speciale laserbeveiliging.

SFOR draagt luchtruim over aan Bosnië

SFOR maakte 20 oktober 1998 bekend dat het Bosnische Departement voor de Burgerluchtvaart de controle zou krijgen over het luchtruim tussen de 10.000 en 14.000 meter. Hiermee zou Bosnië weer een belangrijk deel van de burgerluchtvaart kunnen controleren.

Akkoord tussen Kroatië en Federatie

Kroatie en de Federatie van Moslims en Kroaten sloten 27 oktober 1998 eindelijk een samenwerkingsakkoord Hierin werden onder andere afspraken gemaakt over het grensverkeer en economische samenwerking De iotstandkoming van het akkoord had veel voeten in aarde Kroatie zei weliswaar dat het de Federatie steunde, maar in de praktijk steunde het vooral de radicale Bosnische Kroaten die hun eigen republiek Herzog Bosna hadden gevormd Amerikaanse bronnen ontvingen de Bosniscne Kroaten van Kroatie steun — voor een belangrijk deel militair van karakter — voor een bedrag tussen de 150 en 200 miljoen gulden per jaar.
Een dag later verklaarde Mate Granic, de Kroatische minister van Buitenlandse zaken, dat het akkoord vooral ten doel had deze hulp legaal te maken. De Verenigde Staten hadden eerder ernstige kritiek uitgeoefend omdat de wijze van hulpverlening ondoorzichtig was en hadden erop aangedrongen de steunverlening door middel van een akkoord zichtbaar te maken.

Op 1 oktober 1998 hadden Bosnië en Kroatië al een akkoord gesloten over de Kroatische havenstad Ploce, die van groot economisch belang is voor Bosnië. Kroatische en Bosnische onderhandelaars waren in oktober 1997 niet tot overeenstemming gekomen over het gebruik door Bosnië van de Kroatische haven Ploce aan de Adriatische zee. Van Kroatische kant werd het Amerikaanse voorstel afgewezen dat Bosnië voor langere tijd een vrijhandelszone zou krijgen in de haven, die voor Bosnië een natuurlijke toegang tot de Adriatische zee vormt.
De Bosnische minister van Transport Rasim Gacanovic zei op 16 oktober dat zijn regering onderhandelingen wilde voeren met de autoriteiten van Montenegro over het gebruik van de haven van de zuidelijke stad Bar.
De landen besloten dat Bosnie gebruik mocht maken van de haven, daar een vrijhandelszone mocht inrichten en goederen mocht vervoeren van Ploce naar Bosnië. In ruil daarvoor kreeg Kroatië vrije doorgang door de 24 kilometer brede Bosnische corridor naar de Adriatische Zee.

'BOSNIË NOG NIET RIJP VOOR EUROPA'

Bosnië kan nog niet toetreden tot de Raad van Europa. Dat stelde de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimpiementatieraad, Carios Westendorp, op 26 november 1998 na een gesprek met de Duitse minister van Defensie Rudolf Scharping. 'De toekomst van Bosnië ligt in Europa en de eerste stap op weg daarheen is de Raad van Europa.' Maar, zo voegde Westendorp er aan toe, Bosnië voldeed nog niet aan de voorwaarden hiertoe. Hij wees hierbij op de moeizame terugkeer van vluchtelingen, de problemen bij het vormen van een multi-etnische politiemacht en de politieke inmenging in het rechtssysteem. Scharping was het met Westendorp eens: 'Europa heeft vooral behoefte aan een stabiel Bosnië.'

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

VAKBONDEN ROEREN ZICH

Bosnische vakbonden hielden 7 september 1998 een staking uit protest tegen het feit dat het parlement nog steeds niet in staat was om nieuwe arbeidswetten aan te nemen. Daarbij ging het om een wet op collectieve arbeidsovereenkomsten, een wet die stakingen regelt en een wet die voorziet in een oplossing voor de tienduizenden werknemers die gedurende de oorlog zonder werk zaten. Door onenigheid tussen de moslims en Kroaten was het parlement niet bij machte een beslissing te nemen.
Op 19 november 1998 volgde een nieuw vakbondsprotest. Ditmaal tegen de verlaging van het minimumloon van 236 gulden naar 178 gulden per maand. De regering had hiertoe besloten omdat een aantal bedrijven niet in staat was het oude minimumloon te betalen.

PRIVATISERING VERLOOPT MOEIZAAM

Het parlement van de Bosnische Federatie van moslims en Kroaten nam 21 januari 1998 een wet aan die voorziet in de privatisering van staatsbedrijven en staatsbanken. Belangrijk knelpunt daarbij waren de claims uit de oorlogstijd. Werknemers hadden geen salaris gekregen, pensioenpremies waren niet uitbetaald, militairen kregen geen soldij en banktegoeden waren bevroren.
Het parlement besloot nu dat de staatsbedrijven hun cijfers openbaar moesten maken en dat er een goed systeem moest komen voor de civiele claims.
Die regeling werd in de maanden daarop ontwikkeld. Besloten werd dat de staatsbedrijven en -banken vouchers zouden uitgeven aan burgers die een gerechtvaardigde claim hadden. Die vouchers zouden later recht op aandelen

geven. Om het proces verder te begeleiden werd het Federale Agentschap voor Privatisering opgericht.
Directeur Adnad Mujagic maakte 6 juli 1998 bekend dat particulieren een bod mochten uitbrengen op staatsbedrijven met minder dan vijftig werknemers en een omzet kleiner dan 530.000 gulden. Hii voegde er echter aan toe dat de eigendomsoverdracht niet plaats zou kunnen vinden voordat de vertraagde distributie van de vouchers was voltooid.
Die distributie verliep echter uiterst moeizaam. Moslims en Kroaten kregen in oktober ernstige ruzie over het toewijzen van vouchers aan oorlogsveteranen. vanwege hun achterstallige soldij. Hiervoor was een bedrag van ruim tweehonderd miljoen gulden beschikbaar. De moslims wilde dat tachtig procent hiervan zou gaan naar veteranen van het door moslims gedomineerde Bosnische leger en twintig procent naar het Kroatische HVO. De Kroaten ilden een verdeling van 74 – 26. De Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, Carlos Westendorp, greep uiteindelijk op 21 november 1998 in en kwam tot een verdeling van 76 – 24, naar zijn zeggen 'gebaseerd op een puur rekenkundige middeling van beide voorstellen'.
Westendorp had al eerder in het privatiseringsproces moeten ingrijpen. De regering van de Republika Srpska nam in juni een soortgelijke privatiseringswet aan, waarna de Bosnische regering - waarin zowel de Republika Srpska als de Federatie van moslims en Kroaten zijn vertegenwoordigd - op 14 juli 1998 een overkoepelende wet aannam, die onder andere grensoverschrijdende piivatiseringen regelde. De Serviërs in het Hogerhuis blokkeerden de wet vervolgens een week later. Westendorp greep hierop in en verklaarde dat de wet onmiddellijk in werking zou treden. De obstructie van de Serviërs noemde hij in strijd met eerder gedane beloften. Verder zou de obstructie de economie ernstig bedreigen.
Gevolg van al deze moeilijkheden was dat de eerste privatiseringen niet meer voor 1999 werdenvenvacht.

VERENIGDE NATIES STARTEN WERKGELEGENHEIDSPLAN w

Het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP) maakte 29 april 1998 bekend dat zij een bedrag var, 29 miljoen gulden zou aanwenden voor een speciaal werkgelegenheidsplan voor ontheemde personen. Het UNDP zei voor een periode van dertig maanden banen te willen creëren in de milieuzorg en het opruimen van mijnen. 65 procent van het hulpgeld zou besteed worden aan het salaris van lokale werknemers.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

DONORCONFERENTIES

Conferentieuitgesteld

De Bosnische ministerraad maakte op 19 juni 1997 bekend dat een internationale donorconferentie, die op 24 en 25 juni in Brussel zou worden gehouden onder voorzitterschap van de Wereldbank en de Europese Unie, werd uitgesteld.
De conferentie was in eerste instantie gepland voor december 1996 om de financiering van de voor 1997 goedgekeurde projecten ter waarde van 2,8 miljard gulden rond te krijgen (ongeveer 3,6 miljard gulden was goedgekeurd voor 1996, het eerste jaar van een driejarig programma ter waarde van tien miljard gulden, waarover in december 1996 overeenstemming was bereikt; hiervan was slechts ongeveer 2,2 miljard gulden uitbetaald). Donors wilden echter pas nieuwe fondsen voor 1997 toezeggen als de Bosnische autoriteiten het zogenaamde 'snelle-start'-pakket van economische wetten hadden goedgekeurd. Op 20 juni keurde het Bosnische parlement dit pakket goed, dat volgens de *Financial* Times van 24 juni voorzag in de oprichting van een centrale bank die volgens de regels van een valutaraad zou gaan werken, met een vaste wisselkoers voor de nieuwe munt.

Donorconferentiein Brussel

Op 23 en 24 juli vond in Brussel de uitgestelde internationale donorconferentie plaats. De deelnemers aan de conferentie waarschuwden de leiders van de Republika Sruska dat de internationale hulp zou kunnen worden stopgezet omdat zij nalieten gezochte oorlogsmisdadigers te arresteren.
Op 23 juli verklaarde conferentievoorzitter Hans van den Broek dat de humanitaire hulp aan de Republika Srpska weliswaar zou worden voortgezet, maar dat de 'politieke en economische macht' van mensen die waren aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden, zo groot was dat 'het onverantwoordelijk zou zijn om publieke gelden te blijven besteden aan de wederopbouw'.
Eerder die maand, op 9 juli, had de EU alle economische hulp aan de Republika Srpska opgeschort. Deze stap was een reactie op de politieke crisis en de gebrekkige medewerking van de republiek aan de arrestatie van gezochte oorlogsmisdadigers die vrij rondliepen op haar grondgebied.

Donorconferentiegeeft 2,5 miljard gulden aan Bosnië

Op 8 mei 1998 werd in Brussel weer een donorconferentie gehouden. 48 donorlanden kwamen Övereen dat Bosnië voor 1998 een bedrag ter waarde van 2,5 miljard gulden aan hulp voor de wederopbouw zou krijgen. Daarbij werd vermeld dat de Republika Srpska een groter deel dan eerdere jaren zou krijgen vanwege de progressie die daar was gemaakt. Toen de Republika Srpska nog in handen van radicale Serviërs was, kreeg zij slechts vijftien procent van de hulp. Carlos Westendorp pleitte voor een 50-50-verdeling, maar de donors deden hierover geen uitspraak.
Het bedrag van 2,5 miljard gulden was opmerkelijk, omdat de Wereldbank twee weken eerder nog om een bedrag van 2 tot 2,2 miljard gulden had gevraagd.

OVEREENKOMST OVER AANDEEL IR[8] SCHULD VAN VOORMALIG JOEGOSLAVIË

Op 1 juli 1997 bereikten Bosnië en de Club van Londen van commerciële crediteuren een overeenkomst over het aandeel van Bosnië in de schuld van het voormalige Joegoslavië aan buitenlandse commerciële banken.
De overeenkomst volgde op soortgelijke overeenkomsten die de banken hadden gesloten met Macedonië, Slovenië en Kroatië. Krachtens de overeenkomst zou Bosnië 10,58 procent (ongeveer 810 miljoen gulden) voor zijn rekening nemen van de totale schuld die het voormalige Joegoslavië had opgelopen krachtens het Nieuwe Financieringsakkoord van 1988. In eerste instantie zou echter slechts 300 miljoen gulden worden afgelost via de uitgifte van in Duitse marken gestelde obligaties. Bosnië zou de resterende 510 miljoen gulden van de schuld pas hoeven af te lossen als het inkomen per hoofd van de bevolking fors was gestegen, of niet eerder dan tien jaar na de uitgifte van de eerste tranche van de obligaties.

NIEUWE PRESIDENT CENTRALE BANK

Op 31 oktober 1997 benoemde het IMF de Nieuw-Zeelander Peter Nicholl tot president van de Centrale Bank van Bosnië-Herzegovina (de Bosnische

grondwet bepaalde dat de president door het IMF moest worden benoemd) Nicholl was de tweede president van de bank Hij volgde de Fransman Serge Robert op. die medeoprichter van de bank was

WESTENDORP LEGT INVESTERINGSWET OP

Carlos Westendorp, de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, liet 11 maart 1998 een nieuwe investeringswet publiceren in de staatskrant Westendorp nam zijn beslissing omdat de Serviërs in het centrale parlement op het laatste moment tegen de wet stemden Volgens Westendorp stemden zij niet om zwaarcvegende redenen tegen en verdroeg de wet geen langer uitstel De wet werd gezien als cruciaal vooi de wederopbouw van de economie De wet geeft buitenlandse investeerders net zoveel recht als binnenlandse investeerders Hierdoor krijgen buitenlandse investeerders onder andere een vrije toegang tot de Bosnische markt De wet zou acht dagen na publicatie in werking treden

AKKOORD OVER LIQUIDATIE OUDE KATIONALE BANK

Het presidentschap van de Centrale Bankmaakte 27 mei 1998 bekend dat ze een akkoord had bereikt over de liquidatie van de oude Nationale Bank. Hieriiiee werd de weg vrijgemaakt voor de introductie van de nieuwe Bosnische munt in juni 1998. Het Internationaal Monetair Fonds wilde een krediet om deze introductie mogelijk te maken pas verstrekken als de Nationale Bank geliquideerd zou zijn. Men was namelijk bang dat deze nog geconfronteerd kon worden met onverwachte claims uit de oorlogstijd.
William Dudley werd op 16 juli 1998 benoemd als curator. Hij trok 6 augustus 1998 al aan de alarmbel omdat de overheid van de Federatie van moslims en Kroaten geld bleef halen van de Nationale Bank en hiermee het akkoord schond dat alle rekeningen zouden worden bevroren.

GEEN AKKOORD OVER BUITENLANDSE SCHULD

De Club van Parijs — de landen met de grootste schuldeisers — kwam op 24 juli 1998 bijeen om te spreken over de sanering van de buitenland-se schuld van Bosnië ter waarde van 1,4 miljard gulden. Carlos Westendorp had de landen verzocht 85 procent van de schulden af te schrijven. omdat nu een belangrijk deel van de internationale hulp ging naar het afbetalen van de schuld-en. De schuldeisers wilden echter niet verder gaan dan het kwijtschelden van 67 procent. Uiteindelijk kon men geen overccnstemming bereiken en werd besloten om verder te overleggen in het laatste kwartaalvan 1998.

NIEUWE DOUANEWET AANGENOMEN

Up 18 juni 1998 presenteerde een werkgroep een nieuwe Douanewrt voor Bosnië, die voldeed aan de standaard van de Europese Unie. De internationale handel zou door deze nieuwe wet gemakkelijker worden. Een woordvoerder van de Europese Unie zei: 'Deze wet brengt Bosnië en Herzegovina een stap dichter bij Europa.' De wet zou 1 januari 1999 van kracht worden.

HANDELSOVEREENKOMST MET KROATIË ONDER DRUK

Een eerdere handelsovereenkomst met Kroatië kwam onder druk te staan toen Kroatië in augustus 1998 besloot 22 procent BTW te heffen op producten die van Bosnië naar Kroatië werden uitgevoerd. Boze Bosnische boeren blokkeerden uit protest hiertegen vijf van de zes grensovergangen in Zuid-Bosnië. De minister van Landbouw, Ahmed Smajic, sprak van een schending van het handelsakkoord tussen beide landen omdat daarin alleen sprake was van een symbolische heffing van 1 procent.

WESTENDORP LEGT TELECOMWET OP

De Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplemantatieraad, Carlos Westendorp, verklaarde op 17 september 1998 dat per direct een nieuwe Wet op de Telecommunicatie van kracht zou worden. Westendorp achtte dit noodzakelijk voor de economische voortgang. De bestaande regels waren volstrekt achterhaald omdat ze nog van voor de oorlog waren. Verder dwingt de wet de drie afzonderlijke telecommunicatiebedrijven van moslims, Kroaten en Serviërs tot samenwerking.

INTERNATIONALE HULP

***Hulp van* Qatar**

Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken van Qatar maakte 9 maart 1998 bekend dat zij Bosnië 25 AMX bewapende legertrucks zou leveren en bovendien een tankbataljon zou trainen Hij zei dat ongeveer 180 manschappen al ren training volgden in Doha in Qatar
De emir van Qatar, sjeik Hamad bin Khalrfa Al-Thani, bracht 1 juni 1998 bezoek aan Sarajevo Bij die gelegenheid riep hij de zakenwereld van Qatar op in Bosnie te investeren Om die investeringen te bevorderen, beloofde de sjeik zelf een bank in Bosnie te openen

Hulp *van Zweden*

Zweden maakte 2 mei 1998 bekend dat zij Bosnië extra zou steunenmet een bedrag ter waarde van 67 miljoen gulden. Dit bedrag zou voor tweederde direct naar Bosnië gaan, terwijl eenderde ten goede zou komen aan de 90.000 Bosnische vluchtelingen in Zweden.

***USAID opent waterreservoir* Tuzla**

Amerikaanse functionarissen openden 5 mei 1998 het vernieuwde waterreservoir van Tuzla, dat was gebouwd met een bedrag van 2,6 miljoen gulden, gedoneerd door het Amerikaanse Agentschap voor Internationale Ontwikkeling (USAID). USAID verklaarde bij die gelegenheid dat het juist dit project had gefinancierd omdat de etnische groepen in Tuzla redelijk goed met elkaar samenleef den.
Tuzla had een nieuw waterreservoir nodig, omdat de stad explosief was gegroeid door de toestroom van vluchtelingen. Het oude reservoir had nog maar de capaciteit om de helft van de bevolking van water te voorzien.

Bosnië en Rusland halen banden aan

Op 30 juli 1998 bracht een Russische delegatie en bezoek aan Sarajevo. De plaatsvervangend minister van Economische zaken, Andrej Sjapovaljants, maakte deel uit van de delegatie. Het bezoek paste in het normaliseren van de betrekkingen tussen beide landen die ernstig verstoord waren geraakt omdat Rusland in de oorlog de Servische kant had gekozen.
Tijdens de gesprekken werd men het eens over een intensievere economische samenwerking. Ook zegde Sjapovaljants een krediet ter waarde van 200 miljoen gulden toe. dat al was goedgekeurd door de Russische regering.

Hulpgeld *steeds* vaker *politiek aangewend*

Carlos Westendorp, de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad, riep 11 juni 1998 de

inwoners van de Republika Srpska op om bij de verkiezingen van september 1998 vooral op gematigde kandidaten te stemmen. Hierdoor zou er volgens hem meer internationale hulp komen. Hij wees hierbij onder andere op de extra hulp van de Europese Unie naar aanleiding van de verkiezing van de gematigde Milorad Dodik tot premier. Westendorp deed zijn uitspraak bij de opening van een ziekenhuis in Rogatica, dat was gebouwd met Duitse hulp.

De Europese Unie en USAID besloten 9 juli 1998 44 miljoen gulden aan financiële hulp voor het huisvestingsprogramma van Sarajevo op te schorten. Dit omdat de plaatselijke overheid te weinig vaart zou zetten achter de terugkeer van niet-moslimvluchtelingen.

De Europese Unie, Zwitserland, Italië en Zweden besloten 17 juli 1998 om 17,5 miljoen gulden aan hulp voor de opbouw van een statistisch bureau op te schorten. Dit omdat de Bosnische Federatie van Moslims en Kroaten en de Republika Srpska de totstandkoming van dit bureau traineerden. Zo konden ze het niet eens worden over een gezamenlijk bestuur. De hulporganisaties zien een gezamenlijk Statistisch Bureau als belangrijke voorwaarde voor de wederopbouw. Bosnië beschikt namelijk niet over betrouwbare economische cijfers.

JUSTITIE

VN LICHT RECHTSSYSTEEM DOOR

De VN-Veiligheidsraad besloot 16 juli 1998 unaniem om een juridisch programma te starten om het rechtssysteem van Bosnië door te lichten. De Federatie en de Republika Srpska hadden verschillende juridische systemen die voor buitenstaanders niet te doorgronden waren.

Het twee jaar durende programma startte reeds op 20 oktober 1998. De Zweedse rechter Kjell Bjornberg werd hoofd van het programma en kreeg een team van achttien internationale en acht nationale juristen onder zich. Het tegengaan van discriminatie en politieke inmenging zouden de belangrijkste doelstellingen van het programma worden.

MENSENRECHTEN

NASLEEP BLOEDBAD VAN 1995

In februari 1998 deden hardnekkige geruchten de ronde dat vijftig mensen die het bloedbad van Srebrenica hadden overleefd gevangen zouden zitten in het Servische Mitrovica. De geruchten waren gebaseerd op de getuigenissen van een moslim en een Kroaat die daar gevangen hadden gezeten en zeiden met de overlevenden te hebben gesproken.

De Bosnische Federatie van moslims en Kroaten vroeg direct opheldering aan de Republika Srpska. Plaatsvervangend minister van Justitie Zoran Stevanovic ontkende echter ten stelligste: 'Geen enkele burger van de Federatie die heeft deelgenomen aan de oorlog zit in een Servische gevangenis.' Om dit te bewijzen liet de Republika Srpska direct journalisten toe in de gevangenis van Mitrovica. Zij vonden inderdaad geen overlevenden, maar voegden eraan toe dat ze niet waren toegelaten tot het geheime deel van de gevangenis.

Op 11 juli 1998, de derde verjaardag van het bloedbad, hielden familieleden van de 8000 vermisten een demonstratie in Sarajevo en Tuzla. Zij eisten dat de waarheid boven water zou komen. 'Er kan geen vrede in Bosnië zijn, zonder dat we het lot van onze geliefden

Tuzla, 20 oktober 1998. Verwanten van verdwenen Bosnische moslims worden overweldigd door verdriet bij het bekijken van de uit een massagraf bij Glumina opgegraven stoffelijkc resten van 274 mensen. Hiervan konden er 86 worden geïdentificeerd. *(foto ANP)*

kennen,' zei een woordvoerder.
Het Rode Kruis maakte 22 juli 1 Y98 bekend dat er sinds de oorlog in totaal 19.943 mensen worden vermist. Hiervan zouden inmiddels 1800 zaken zijn opgelost, onder andere doordat 1400 mensen in massagraven zijn gevonden. Het Rode Kruis verweet de autoriteiten echter politieke onwil bij het oplossen van deze kwestie.
De mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch vroeg 19 november 1998 een internationaal onderzoek naar de hardnekkige geruchten dat de Serviërs tijdens de verovering van Srebrenica gebruik zouden hebben gemaakt van chemische wapens. Dit onderzoek zou onder andere moeten gebeuren door monsters te nemen van de kleding van mensen die in de massagraven zijn gevonden. Human Rights Watch: 'Het eventuele bestaan van chemische wapens en het feit dat Joegoslavië deze mogelijk kan produceren, baart ons grote zorgen.'

NIEUWE MASSAGRAVEN BLOOTGELEGD

Op 20 april 1998 maakte een woordvoerder van de VN bekend dat er bij Srebrenica een nieuw massagraf was gevonden. Het graf lag op een plateau bij de Brnice-dam. In dit massagraf werden schedels en kleding gevonden. Het was niet duidelijk hoeveel lichamen er precies in het graf lagen. Volgens VN-woordvoerder Kelly Moore was op dit plateau op 14 juli 1995 een groot aantal mensen geëxecuteerd. Een vertegenwoordiger van het Joegoslavië-tribunaal woonde de opgraving bij: 'We zijn hier op zoek naar bewijzen om de huidige aanklachten te ondersteunen en om eventueel nieuwe onderzoeken te starten.'

Op 12 mei 1998 legden forensisch experts een nieuw massagraf bloot. Ditmaal bij Cancari in Noordoost-Bosnië. Ook hier zouden slachtoffers van Srebrenica zijn begraven.

Op 10 oktober 1998 werd het tot dan toe grootste massagraf blootgelegd op een heuvel bij Glumina. dicht bij de grens met Joegoslavië. Hier werden 274 lichamen gevonden. Zij lagen zij aan zij, verpakt in plastic zakken van het Joegoslavische Volksleger (JNA). Het ging vermoedelijk om slachtoffers van de etnische zuivering die in het begin van de oorlog werd doorgevoerd in de omgeving van Zvornik. Nog steeds worden 1500 moslims uit Zvornik vermist. Tien dagen later werden de lichamen overgebracht naar Tuzla, waar familieleden van vermiste personen de gelegenheid kregen de lichamen te identificeren Dat lukte m 86 gevallen

Op 29 november 1998 groeven Bosnische Serviërs 55 lichamen op twee begraafplaatsen in Sarajevo. Volgens dc Serviërs zou het hier ook om massagraven gaan. maar een vertegenwoordiger van de Bosnische Federatie van moslims en Kroaten ontkende dit ten stelligste. Volgens hem ging het om individueie graven. Een woordvoerder van de Hoge Vertegenwoordiger van de Bosnische Vredesimplementatieraad Carlos Westendorp bevestigde die lezing ten dele. 28 Lichamen kwamen volgens hem uit individuele graven, terwijl 27 lichamen waren gevonden in een groot graf.

MILITAIRE ZAKEN

AKKOORD ETNISCHE SAMENSTELLING VAN STRIJDKRACHTEN VAN FEDERATIE

De minister van Defensie in de regering van de Federatie van moslims en Kroaten, Ante Jelavic, maakte op 13 juni 1997 bekend dat moslim- en Kroatische functionarissen overeenstemming hadden bereikt over de etnische samenstelling van de strijdkrachten van de Federatie.
De etnische verhouding tussen moslimen Kroatische militairen zou 2,5:1 zijn en bij het beroepskader 2,3 :1. In vredestijd zou de sterkte van de strijdkrachten 43.000 man, zowel dienstplichtigen als beroepsmilitairen: bedragen.

UITVOERING WAPENBEHEERSINGS-OVEREENKOMST

In een rapport dat op 21 november 1997 bij het hoofdkantoor van de OVSE in Wenen werd ingediend, maakte generaal Vigleik Eide bekend dat een in juni 1996 gesloten wapenbeheersingsovereenkomst was nagekomen. Eide zei dat bijna 6.600 wapens waren vernietigd, waaronder zevenhonderd legertanks en tachtig pantservoertuigen, bijna zestig gevechtsvliegtuigen en ruim 5.700 stukken geschut.
(Vorigeberichtenpag. 499/3 e.v. - 1997)

FRANKRIJK

BINNENLAND

REGIONALE VERKIEZINGEN

Op 15 maart 1993 werden regionale verkiezingen gehouden. waarbij zestig procent van de kiezers naar de stembus ging. De taken van de regionale raden in het sterk gecentraliseerde Frankrijk zijn beperkt tot regionale planning en het toewijzen en bijhouden van overheidssubsidies. Ze vormen echter wel een lokale machtsbasis en zijn erg belang ijk voor de parlementaire oppositie.
De socialist Jean-Paul Huchon bleek op 23 maart de meerderheid van de stemmen te hebben gehaald in het district Parijs. De conservatieve kandidaat Dominique Versini had zich terug getrokken omdat ze geen steun wilde van het Front National.
Jean-Marie Le Pen zelf wist de overwinning in de regio Provence-Alpes-Cote d'Azur niet in de wacht te slepen. De conservatieven onthielden hun steun voor hem. Op 21 maart werd al bekend dat de conservatieven konden rekenen op 13 van de 22 districten. Links moest genoegen nemen met drie districten. terwijl het de meerderheid had behaald in twaalf regio's. Toch betekende de overwinning van links steun voor premier Jospin en zijn plannen.

UDF accepteert steun

In vijf regio's hadden de leden van het UDF besloten de steun van het Front, National dat op 15 maart 15,5 procent van de stemmen had gehaald, te accepteren. Het was voor het eerst na de Tweede Wereldoorlog dat het taboe om samen te werken met extreem-rechts werd doorbroken. Op regionaal niveau wordt het systeem van proportionele vertegenwoordiging gebruikt, terwijl bij andere verkiezingen een systeem in twee rondes wordt gehanteerd waardoor de grote partijen in het voordeel zijn.
Bij deze verkiezingen kreeg extreem-links 4,4 procent, links 39,6 procent, rechts 35,62 procent, extreem-rechts 0,13 procent en overige partijen 4,86 procent van de stemmen.

Later in het jaar, op 10 september, beschuldigde president Chirac de overleden socialist François Mitterrand ervan dat hij de groei van het Front National had bevorderd, door rechts tegen elkaar uit te spelen. Hij zou het Front National in de kaart hebben gespeeld door de evenredige vertegenwoordiging in te voeren.

Protest tegen door FN gesteunde conservatieven

Op 28 maart demonstreerden tienduizenden mensen tegen vijf conservatieve

politici die met steun van het Front National op regionale posten waren gekozen. De demonstratie was georganiseerd door linkse bewegingen en vakbonden. Twee van de vijf politici, Bernard Hareng en Jean-Pierre Soisson, hadden hun functie al neergelegd en drie anderen dreigden uit hun partij. de UDF. te worden gezet als ze bleven weigeren om op te stappen.

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Bij tussentijdse verkiezingen op 27 september 1998 slaagde het Front National er voor de derde keer in 17 maanden niet in om in het parlement te komen. De socialist Odette Casanova versloeg Cendrine Le Chevallier, de vrouw van de FN-burgemeester van Toulon. De nederlaag kwam aan de vooravond van een uitspraak in hoger beroep over de strafmaat voor Le Pen wegens geweldpleging tegen de socialistische politica Annette Peulvast. Mocht hij nogmaals veroordeeld worden, en daarmee onverkiesbaar voor het Europees Parlement, dan wilde hij zijn vrouw kandidaat stellen. Dit zeer tegen de zin van de tweede man van het Front, Bruno Mégret.

Net als zijn vrouw drie weken eerder, werd ook Jean-Marie Le Chevallier op 18 oktober verslagen. Hij verloor bij kantonale verkiezingen in Toulon van Michel Clément van de Groenen. Clement dankte zijn overwinning aan conservatieve kiezers die ten koste van alles wilde voorkomen dat het Front de zetel zou krijgen.

SENAATSVERKIEZINGEN

Bij de Senaatsverkiezingen, waarbij 104 nieuwe leden werden gekozen, won de socialistische partij slechts drie zetels en bracht daarmee de conservatieve meerderheid niet in gevaar. Voor de post van Senaatsvoorzitter moest nog worden gestemd. De voorzitter wordt interim staatshoofd als de president overlijdt of moet aftreden. De strijd ging tussen René Monory (75) van de UDF en Christian Poncelet (70) van de RPR. Op 2 oktober 1998 werd bekend dat de Gaullist Poncelet de nieuwe Senaatsvoorzitter zou worden.

VERANDERINGEN IN HET POLITIEKE LANDSCHAP

Op 5 februari 1998 werd bekend dat Charles Pasqua en Nicolas Sarkozy weer waren benoemd in politieke functies voor de Gaullistische RPR, de partij van Chirac. Beide voormalige ministers waren tegen Chiracs presidentskandidatuur en steunden Balladur. Rechts probeerde de rijen weer te sluiten na de verkiezingsnederlaag van juni 1997.

Generaal Jean-Pierre Kelche (56) werd op 4 maart benoemd tot chef staf van het leger. Hij volgde Jean-Phiiippe Douin op die met pensioen ging. Hij zal het proces van de geleidelijke opschorting van de dienstplicht begeleiden, dat in 2002 moet zijn voltooid. Op 15 september 1998 werd aangekondigd dat jongeren voor één dag worden opgeroepen. Deze oproep vervangt de oude dienstplicht. Het programma dat jaarlijks voor 800.000 jongeren zal gelden, moet hen bewust maken van de problemen bij de verdediging van het eigen land. Op die dag zal ook een keuring plaatsvinden, aangezien de dienstplicht niet wordt afgeschaft maar wordt opgeschort. Vanaf 2001 worden ook vrouwen opgeroepen. Jongeren met een dubbele nationaliteit worden alleen op eigen verzoek opgeroepen.

Op 30 maart werden twee socialistische kabinetsleden Claude Bartelone en Nicole Pery benoemd om de werkdruk voor minister van Werkgelegenheid Martine Aubry te verlichten. Tegelijkertijd kondigde minister van Cultuur Catherine Trautmann aan niet langer de regeringswoordvoerder te zijn.

Voormalig communist Charles Fiterman (64) stapte op 14 mei over naar de socialistische partij. Hij zei dat de splitsing tussen socialisten en communisten uit 1920 ongedaan moest worden gemaakt. Hij zou gaan werken aan het Europese beleid.

Op 20 oktober werd bekend dat de socialist Jean Glavany de opvolger zou worden van Louis Le Pensec als minister van Landbouw en Visserij. Le Pensec was een maand eerder in de Senaat gekozen.

POLITIEKE BESLUITEN

Rapport moord op Algerijnen niet openbaar

De Franse regering verdedigde op 13 januari 1998 haar besluit om een rapport tegen te houden over de moord op tientallen Algerijnen in Parijs in 1961. In 1997 was opdracht gegeven een onderzoek in te stellen naar de gebeurtenissen op 17 oktober 1961, toen onder leiding van de toenmalige politiecommandant van Parijs, Maurice Papon, officieel drie Algerijnen — maar volgens historici tussen de twee- en driehonderd Algerijnen — in de hoofdstad door de politie werden vermoord. Volgens de regering zou openbaarmaking van het rapport het proces tegen Papon wegens oorlogsmisdaden kunnen verstoren.

Recycling

De recyclingindustrie heeft het Franse initiatief van 26 mei toegejuicht om verhandelbare tweedehands grondstoffen te scheiden van giftig afval. Het afval moet daarvoor aan enkele eisen voldoen. Er moet een markt voor zijn die ook op de middellange termijn blijft bestaan, er moeten duidelijke eisen zijn voor kwaliteit, kwantiteit en prijs en er moet een contract zijn tussen producent en consument.

Bandopnames Mitterand

Op 4 juni gaf premier Jospin illegale bandopnames vrij die waren gemaakt tijdens de regeerperiode van Mitterrand. Hij kwam hiermee een verkiezingsbelofte na. De banden bevatten telefoongesprekken van journalisten, advocaten en politici. Mitterrand gaf zelf opdracht tot het maken van de opnames.

Steun voor oude wijken

Op 30 juni maakte de regering plannen bekend om verpauperde stedelijke gebieden nieuw leven in te blazen door meer banen voor jongeren te scheppen, belastingverlaging voor arme gebieden in te stellen en oude huizen af te breken en te vervangen door nieuwbouw. Volgens minister van Werkgelegenheid Martine Aubry waren de maatregelen erop gericht om in de wijken weer een gemengde bevolkingsamenstelling te krijgen. De nieuwe aanpak zou zich op de gehele stad concentreren, in plaats van op afzonderlijke wijken.

Modernisering Quay d'Orsay

Op 7 juli kondigde minister van Buitenlandse zaken Védrine aan dat het ministerie, beter bekend als Quai d'Orsay, een ingrijpende modernisering zou ondergaan. Frankrijk zou weer op gelijke hoogte met de VS moeten komen te staan als het gaat om internationale invloed, zei hij. Het aanstellen van de manager Chantal Jacob leidde al tot grote besparingen en heeft het ministerie wat van zijn dynamiek teruggegeven, Védrine pleitte ook voor veranderingen en hervormingen van het diplomatenkorps om het beter geschikt te maken voor de

veranderende en intensiverende veihoudingen in de wereldpolitiek Het ministerie van ontwikkelingssamenwerking, dat de samenwerking met leiders van vroegere Franse kolonies onder zijn hoede had gaat vermoedelijk fuseren met het ministerie van Buitenlandse zaken

Geen legalisering softdrugs

Op 17 juni legde de regering een oproep om het gebruik van softdrugs te legaliseren naast zich neer. Uit een officieel rapport was gebleken dat het drinken van alcohol schadelijker is dan het gebruik van softdrugs. Alleen de Groenen waren voor legalisering. Alcohol werd in het rapport niet alleen genoemd als de veroorzaker van veel ziektes maar ook als achtergrond van veel zware criminaliteit, ongelukken en zelfmoorden. Volgens het rapport zijn 1,3 miljoen Fransen alcoholverslaafd.

Verhoging minimumloon

Op 24 juni ging het kabinet van Jospin formeel akkoord met twee procent verhoging van het minimumloon.

Nieuw museum derde wereldkunst

Op 29 juli gaf de regering zijn uiteindelijke goedkeuring voor de bouw van een nieuw museum voor derde wereldkunst. Het is een persoonlijk project van president Chirac en zal in 2004 worden geopend.

Veiligheid openbaar vervoer

Premier Jospin beloofde op 8 oktober hardere maatregelen tegen jongeren te nemen die personeel in het openbaar vervoer aanvielen. Ook wees hij op de eigen verantwoordelijkheid van de jongeren en hun ouders. Chauffeurs en conducteurs kregen de bevoegdheid om naar identiteitspapieren te vragen. Met de belofte trachtte hij een eind te maken aan de stakingen in het openbaar vervoer die 1,5 miljoen reizigers in de regio Parijs in moeilijkheden bracht. Volgens vakbonden was het geweld in een jaar tijd toegenomenmet 30 procent.

WETGEVING EN WETSVOORSTELLEN

Werkweek 35 uur

Op 10 februari 1998 nam het parlement met een meerderheid van socialisten, Groenen en communisten een controversiële wet aan die de werkweek van 39 uur terugbracht tot 35 uur. De wet moet ingaan in 2000 voor bedrijven mrt meer dan 20 werknemers. Voor kleinere bedrijven in 2002. Werkgevers en de conservatieven waren tegen de wet, omdat de bedrijven hierdoor zeggenschap verloren en het te kostbaar zou zijn.
De vakbonden waren tegen omdat het onvoldoende banen op zou leveren en het de druk op bedrijven om voor meer werkgelegenheid te zorgen weg zou nemen. Minister van Werkgelegenheid Martine Aubry rekende er juist op dat het 300.000 tot een miljoen banen zou opleveren tot 2000. Het werkloosheidscijfer lag in december 1997 op 12,2 procent.

Op 19 mei werd het voorstel aangenomen als wet door de Nationale Assemblee. Bedrijven zouden subsidie krijgen als zij de maatregel invoeren voor de deadline. Of staatsbedrijven en de ambtenarij ook onder de maatregel vallen was nog niet duidelijk. Details zouden in een andere wet worden vastgelegd.

Akkoord tegen kernproeven geratificeerd

De Nationale Assemblee stemde op 24 februari unaniem voor de ratificatie van een akkoord tegen kernproeven. Het Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT), het verdrag voor een wereldwijd verbod op kernproeven uit 1996, werd ondertekend door 156 landen. Nog maar 10 landen hadden het geratificeerd. Frankrijk nam in januari 1996 de laatste ondergrondse kernproef die volgens president Chirac nodig was om het Franse kernarsenaal te moderniseren.

Conventie tegen kinderhandel ondertekend

De Nationale Assemblee besloot op 24 februari om de Haagse Conventie over Internationale Adoptie te ondertekenen, om de kinderhandel tegen te gaan. Twee van de drie kinderen die in Frankrijk worden geadopteerd, komen uit het buitenland. In 1996 waren dat er 3.712 en in 19811.000.

Statutenwijziging centrale bank

Het parlement stemde op 8 april toe in een statuutwijziging van de Bank van Frankrijk ter voorbereiding op de Europese economische en monetaire unie. De statuten kwamen nu overeen met de richtlijnen van het Verdrag van Maastricht. Minister van Financiën Strauss-Kahn verklaarde dat de Euro Frankrijk een lagere rentestand zou bezorgen en daarmee meer economische groei en groeiende werkgelegenheid

Cumulatie politieke functies bemoeilijkt

Diezelfde dag kondigde het kabinet maatregelen aan tegen politici die verscheidene functies combineren. De maatregel zou vooral gericht zijn tegen burgemeesters die tegelijkertijd parlementslid waren en tegen parlementsleden die ook parlementslid voor Europa waren. Ook werd een wet ingediend die het afgezette ministers verbiedt hun werk op lokaal of regionaal niveau voort te zetten. De huidige situatie zou de komst van nieuwelingen blokkeren en corruptie in de hand werken. Op 26 mei 1998 werd over dit wetsvoorstel van minister van Binnenlandse zaken Jean-Pierre Chevènement gedebatteerd. Premier Jospin had zijn ministers direct na de verkiezingen opgedragen om hun nevenfuncties op te geven.

Onafhankelijkheid rechterlijke macht versterkt

Op 15 april nam het kabinet een wet aan die de onafhankelijkheid van rechters garandeert en politieke inmenging in onderzoeken naar corruptie tegengaat. De door de minister van Justitie Elisabeth Guigou voorgestelde wet geeft de CSM, de Hoge Raad van de Magistratuur, meer mogelijkheden om door de regering aangestelde aanklagers af te wijzen. De maatregel was een belangrijke verkiezingsbelofte nadat veel kritiek was gekomen op de conservatieve regering die zich te veel in zou laten met de rechtsgang.

Invoering Europese munt

Het parlement stemde op 22 april met 334 tegen 49 stemmen voor het invoeren van een Europese munt na een hevig debat dat zowel de rechtse als de linkse coalitie niet onbeschadigd liet. De conservatieven stemden voor als steunbetuiging voor Chirac. Dit was een nederlaag voor zijn concurrent binnen de partij, Philippe Séguin.

Positieve discriminatie vrouwen

Op17 juni werd een wet aangenomen die gelijke behandeling voor mannen en vrouwen garandeert en positieve discriminatie toestaat om meer vrouwen in publieke functies te krijgen. Uit de regionale verkiezingen was gebleken dat veel vrouwen teleurgesteld waren over het geringe aantal vrouwen in een politieke functie.

Maatregelen tegenbelastingontduiking

De regering verwierp op 8 juli een voorstel om de wet op de vermogensbelasting uit te breiden zodat het ook kapitaalgoederen zou omvatten In plaats hiervan zouden scherpere maatregelen worden genomen tegen belastingontduiking en gaten in de wet die gebruikt worden om onder vermogensbelasting uit te komen De extra opb engst zou echter vrij gering zijn

r

Rechten verdachten versterkt

De regering stelde op 16 september voor om onderzoeksrechters een van hun sterkste wapens te ontnemen, namelijk de mogelijkheid om een verdachte vast te houden zonder een aanklacht te formuleren. Ook zouden verdachten de mogelijkheid moeten krijgen om meteen een advocaat te raadplegen, in plaats van na twintig uur. De media zou zich terughoudender op moeten gaan stellen. De maatregelen werden gesteund door president Chirac.

Volgens de rechters komen de maatregelen nu er enkele politieke en financiële schandalen worden onderzocht. De media reageerden niet. Ongeveer 40 procent van de gevangenen zit in voorarrest dat gemiddeld drie maanden duurt. Het juridisch vooronderzoek duurt altijd erg lang en rechters hebben veel mogelijkheden om verdachten en getuigen op te sluiten. Zij worden hierdoor vaak bij voorbaat al publiekelijk bestempeld als schuldig.

Wetsvoorstel ongehuwd samenwoneneden

Door afwezigheid van veel parlementsleden, slaagde de rechtse oppositie er op 9 oktober in om een wetsvoorstel van de linkse regering dat ongehuwd samenwonenden een aantal wettelijke en financiële voordelen van het huwelijk toekent, voorlopig van tafel te krijgen. Die voordelen zouden moeten worden geregeld in een samenlevingscontract. Het wetsvoorstel kwam tot stand onder druk van belangengroepen voor homoseksuelen. Volgens statistieken heeft Frankrijk. buiten Scandinavië, het hoogste aantal ongetrouwd samenwonende stellen in Europa.

De wet op de burgersolidariteit (PACS) die het voor homoseksuele en ongetrouwde stellen mogelijk maakt om te trouwen en kinderen te adopteren, overleefde op 7 november 1998 echter een derde poging van conservatieven om de wet weg te stemmen. Premier Jospin wilde de wet binnen een paar dagen aannemen maar dat was onmogelijk door de vele amendementen.

ILLEGALEN

Op 30 mei 1998 zagen de Franse autoriteiten van hun plannen af om tien Algerijnen en Tunesiërs uit te wijzen, zodra zij hun gevangenisstraffen wegens verschillende vergrijpen hadden uitgezeten. Regeringswoordvoerder Jean-Michel Galabert verklaarde dat de tien, die vijftig dagen in hongerstaking waren geweest, in Frankrijk mochten blijven met een proeftijd van een jaar. Mensenrechtenorganisaties en linkse groeperingen verweten de regering met twee maten te meten als het ging om criminelen van Noord-Afrikaanse en Franse afkomst. Conservatieven daarentegen beschuldigden de regering ervan te handelen uit angst om van racisme te worden beschuldigd.
Het regeringsaanbod aan illegalen om een status aan te mogen vragen zou spoedig aflopen. Van de 150.000 illegale immigranten zouden naar verwachting 50.000 worden uitgewezen. Verwacht werd dat zij zich zouden voegen bij de andere illegalen en hun aantal daarmee op ongeveer een miljoen brengen.

Op 2 juni werd bekend gemaakt dat 70.000 illegalen een verblijfsvergunning kregen. Deskundigen klaagden over de arbitraire manier waarop de beslissingen om iemand wel of niet een officiële status te verlenen, werden genomen.

Een aantal illegalen en mensen die hen steunden, verliet op 8 augustus de ambassade van het Vaticaan na die een week bezet te hebben. Het ministerie van Binnenlandse zaken had hen toegezegd hun zaak nogmaals te bekijken.

Op 19 augustus verklaarde de regering dat het verstrekken van verblijfsvergunningen aan illegalen niet betekende dat de immigratieregels versoepeld zouden worden. Wel werd het makkelijker voor alleenstaande immigranten die al lang in Frankrijk verbleven en financieel onafhankelijk waren om een vergunning te krijgen. Dit gold ook voor mensen met familie in Frankrijk en ernstig zieken.

Op 23 augustus protesteerden illegale immigranten in Parijs en eisten een verblijfsvergunning voor iedereen. Tot dusver hadden 75.000 mensen een vergunning gekregen en was het verzoek van 62.000 anderen afgewezen. De kwestie zorgde voor verdeeldheid binnen de coalitie. De communisten en de Groenen wilden een vergunning voor iedereen maar de socialisten wezen dit af en stelden dat dit het Front National in de kaart zou spelen.

Enkele tientallen illegalen demonstreerden op 26 november 1998 tegen de weigering van de regering om alle 150.000 illegalen een verblijfsvergunning te geven. Ook op 21 november 1998 protesteerden 3.000 mensen in Parijs tegen het uitzetten van illegalen.

De Frans-Duitse europarlementariër Daniel Cohn-Bendit haalde zich op 25 november 1998 de woede van vriend en vijand op de hals omdat hij zich met de binnenlandse politiek bemoeide. Hij riep op om alle illegalen een verblijfsvergunning te geven. Premier Jospin reageerde door te verklaren dat een dergelijke actie als uitnodiging zou worden opgevat en dat de indruk zou kunnen ontstaan dat iedereen werd toegelaten tot Frankrijk. Een opiniepeiling in Le *Parisien* had op 20 november 1998 al laten zien dat de meerderheid van de linkse kiezers Cohn-Bendits standpunt deelde. Nadat hij de studentenopstand in Parijs 1968 leidde, werd hij het land uitgezet en woont sindsdien in Duitsland. Nu is hij afgevaardigde voor de Duitse Groenen in het Europees parlement.

SOCIALE ONRUST

Vandalisme in Straatsburg

Op 4 januari 1998 kwam er een einde aan de rellen die Straatsburg al sinds oudejaarsavond hadden geplaagd. Jongeren, vooral van Algerijnse, Marokkaanse en Turkse afkomst, vernielden tientallen auto's, bushokjes en telefooncellen en richtten schade aan in drie scholen en gemeentelijke gebouwen. De regering weet de rellen aan sociale onvrede. Voor oudejaarsavond kwamen vooral aanvallen op bestuurders van bussen en metrotreinen in het nieuws. Politieagenten klaagden dat zij onvoldoende manschappen hadden om de agressie de baas te kunnen.

Protesten van werklozen in tientallen steden

Na vier weken van acties door werklozen die waren begonnen met de bezetting van kantoren van de Assedic, het Franse GAK, kondigde premier Jospin op 9 januari aan een noodfonds van een miljard franc (ca. 330 miljoen gulden)

voor hen op te zetten. Dit was nadat de minister van Werkgelegenheid en Solidariteit Martine Aubrey op 3 januari een half miljard had toegezegd en een verhoging van drie procent van een van de uitkeringsvormen. De werklozen eisten verhoging van hun uitkeringen die vaak lager zijn dan het officiële minimum en een betaling ineens van 3000 franc (ca. i000 gulden).
Op 16 januari, toen opnieuw in 25 steden werklozenmarsen gepland waren waaraan tienduizenden werklozen zouden deelnemen, liet de regering doorschemeren dat de uitkeringen pas in 1999 verhoogd zouden kunnen worden. De werklozen bestormden in januari ook de Ecole Normale Supérieure en de Ecole des Sciences Politiques, twee elitescholen die de Franse politiek en de top van de bureaucratie van vers bloed voorzien. Ze hoopten dat de studenten hun kant zouden kiezen, maar die bleken meer geïnteresseerd in hun examenvoorbereiding.

De politie hield op 8 maart 318 mensen een nacht vast die in Parijs de Ecole Normale Superieure hadden bezet uit protest tegen hun werkloosheid. Ook in Toulouse, Rennes en Nancy werd door werklozen gedemonstreerd. Er zijn drie miljoen werklozen in Frankrijk. Zij maken 12,5 procent uit van de beroepsbevolking.

Protest tegen uitbreiding vliegveld

Op 28 februari protesteerden 3.000 demonstranten tegen plannen om twee nieuwe banen toe te voegen aan het vliegveld Lyon-Satolas en tegen de bouw van een vrachtopslagplaats voor de KLM. De KLM zou nachtvluchten gaan uitvoeren.

Protestmars tegen Le Pen

Op 6 maart raakten een tiental politieagenten en een aantal demonstranten gewond bij een protestmars tegen Le Pen in de stad Toulouse, nadat een paar honderd jongeren zich hadden teruggetrokken uit de mars en vernielingen begonnen aan te richten. In totaal waren ongeveer 20.000 demonstranten op de been.

Studentenprotesten

Op 28 april 1998 bezetten honderden studenten en leerkrachten de Sorbonne in navolging van de protesten van 1968. Ditmaal protesteerden zij tegen de overvolle scholen en het gebrek aan leerkrachten en faciliteiten in de Noord-Parijse buitenwijk Seine-Saints-Denis Het was het negende protest van de afgelopen maanden

Op 15 oktober waren er studentenprotesten tegen het gebrek aan leerkrachten en klaslokalen waaraan landelijk ongeveer 400 000 mensen deelnamen Bij gewelddadigheden werden 80 mensen opgepakt en vielen vier gewonden

Op 20 oktober demonstreerden honderdduizenden middelbare scholieren, gesteund door leerkrachten, tegen het slechte onderwijs, hoewel minister Claude Allegre al meer geld voor het onderwijs had toegezegd. Hij beloofde meer leerkrachten en faciliteiten. Ondanks grootscneepse poiitiecontroies voor het begin van de mars, ontstonden er toch relletjes waarbij ramen in werden gegooid en een winkel werd geplunderd. De demonstraties werden gehouden in alle grote steden en zelfs op het eiland Réunion in de Indische Oceaan. Ook in de weken ervoor werden al protestmarsen gehouden die soms ontaardden in geweld.

Middelbare scholieren demonstreerden ook op 5 november 1998 in Parijs voor meer leraren en kleinere klassen. Premier Jospin verklaarde echter dat aan hun eisen al tegemoet was gekomen. Ook in andere steden werd gedemonstreerd maar de opkomst was laag.

Vrachtwagenchauffeursblokkeren grenzen

Vrachtwagenchauffeurs blokkeerden op 8 september 1998 op 30 plaatsen de grensovergangen in het kader van een internationaal protest tegen de lange werktijden in de transportsector. In de meeste andere deelnemende landen, werden alleen folders uitgedeeld. Bij de afspraak over een werkweek van niet meer dan 48 uur die in 1993 door de EU was gemaakt, werden vrachtwagenchauffeurs uitgesloten. Volgens de Federatie van Transporteurs was een 'aanmerkelijk percentage' van de dodelijke ongelukken te wijten aan oververmoeidheid. In 1996 kwamen 1.300 chauffeurs om in de EU.

Wijnboeren willen behoud subsidie

Op 29 september 1998 blokkeerden kleine wijnboeren in Cognac dc wegen om hun protest voor staatssubsidies en belastingverlaging kracht bij te zetten. Vooral zij waren de dupe van de overproductie, de Azië-crisis en de lagere exporten. Op 10 oktober 1998 metselden boze boeren 's nachts de deuren van de huizen van parlementariers dicht en schilderden rode kaarten op de miiren, om te protesteren tegen het gebrek aan steun

Bezetting ambassade Djibouti

Op 5 oktober 1998 bezetten 20 mensenrechtenactivisten kort de ambassade van Djibouti in Parijs. Na het aanbieden van eeri brief waarin zij president Hassan Gouled Aptidon beschuldigden van het opsluiten van een tiental politici en burgers die tegen zijn regime waren, verlieten zij vreedzaam het gebouw.

EXTREEM-RECHTS

Front National royeert dissidenten

Op 30 januari 1998 maakte de partijleider van het Front National, Jean-Marie Le Pen, bekend dat zeven wethouders van gemeenten in de Elzas. geroyeerd werden wegens 'verraad'. Zij hadden zijn besluit bekritiseerd om hen niet verkiesbaar te stellen maar wel bijvoorbeeld een zwager van een van zijn adviseurs. Zes anderen waren zelf al uit de partij gestapt.

Invloed extreem-rechts ingedamd

Op 30 maart lanceerde president Chirac een campagne om het Franse politieke systeem te hervormen en de invloed van extreem-rechts in te dammen. Na een aantal ontmoetingen met de leiders van de belangrijkste politieke partijen, met uitzondering van het Front National, kwam het plan van de grond.

Uitspraken tegen extreem-rechts

Op 27 februari werd de schrijver Roger Garaudy veroordeeld tot een boete van 120.000 franc (ca. 40 duizend gulden) voor het ontkennen van de Holocaust in zijn boek 'The founding mgths of Israeli politics'. Zijn uitgever werd vrijgesproken. Garaudys boek kreeg veel aandacht op een boekenbeurs in Caïro die werd georganiseerd door de Egyptische regering.

Op 9 maart bevestigde het hof van beroep het vonnis van drie maanden voorwaardelijk en een boete van 50.000 franc (ca. 18 duizend gulden) voor de extreem-rechtse burgemeester Catherine Mégret van Vitrolles. De eis dat zij uit haar ambt zou moeten worden gezet, werd verworpen. Mégret werd veroordeeld voor racistische uitspraken die zij deed in een interview met de Berliner

Zeitung. De loco-burgemeester van Vitrolles, Hubert Fayard, verklaarde dat Mégret naar het hof van cassatie zou stappen.
Het Franse hooggerechtshof verbood op 10 april twee vakbewegingen vanwege hun racistische standpunten. De vakbewegingen waren geaffilieerd aan het Front National. Het hof meende dat zij geen vakbewegingen waren, maar politieke instrumenten in handen van extreem-rechts. Een conservatieve afgevaardigde diende een wet in die het toewijzen van publieke gelden aan het Front National vanwege haar racistische en xenofobische ideeën zou moeten verbieden. Die gelden worden verstrekt naar verhouding van het aantal behaalde stemmen.

Het hof verklaarde op 16 april de belofte nietig van het Front National in Vitrolles om een bonus van 3.000 franc (ca. 1800 gulden) te verstrekken aan Franse paren of paren afkomstig uit de EU die een kind kregen. Een dergelijke belofte was in strijd met het gelijkheidsbeginsel voor alle burgers en werd aangevochten door de Beweging tegen Racisme (MRAP). Het eerste echtpaar dat op basis van deze regeling geld had gekregen, had het op 10 april uit schaamte al teruggegeven.

Robert Lagier, lid van het Front National, werd op 22 juni tot vijftien jaar veroordeeld voor de moord in 1995 in Marseille op de 17-jarige Ibrahim Ali, een Fransman afkomstig van de Comoren. Vrienden van Ali werden in de rug geschoten. Er was twintig jaar tegen Lagier geëist. Mario d'Ambrosio werd veroordeeld tot tien jaar voor zijn aandeel. Pierre Giglio werd veroordeeld tot een jaar gevangenis, met een jaar voorwaardelijk voor verboden wapenbezit.

Twee neo-nazi's werden op 27 juni veroordeeld voor het gijzelen en vermoorden van de Frans-joodse autoverkoper Guy Lévy in 1993 en het ontvoeren van Varadappa Soundirarassou. Philippe Vignaud kreeg levenslang en Vincent Parera werd veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf. Vignaud werd tevens veroordeeld voor de moord op Gérard Mifsud wiens identiteit hij had aangenomen nadat hem duidelijk was geworden dat de politie hem op het spoor was. Beide waren lid van het Front National en de nazistische organisatie PFNE.

Bomaanslag tegen FN

Op 29 oktober werd een bomaanslag op een theater in Vitrolles waar het Front National een concert had georganiseerd, opgeëist door de Partisan Irregulars. Deze groepering. die anti-na zistische strijdgroepen zegt te vertegenwoordigen, eiste ook andere aanslagen op tegen kantoren van het Front.

Le Pen veroordeeld

Tienduizend aanhangers van Le Pen protesteerden op 21 februari in Versailles tegen zijn veroordeling wegens geweldpleging tegen de socialistische politica Annette Peulvast. Hij kreeg drie maanden cel opgelegd en zijn actieve en passieve kiesrecht werd hem voor twee jaar ontnomen. Le Pen noemde de aanklacht een samenzwering en ging in hoger beroep. Een jaar eerder won zijn partij Front National bijna vijftien procent van de stemmen bij parlementsverkiezingen..

Op 2 april deed Pauline Green, leider van de socialisten die de grootste fractie in het Europees parlement vormen, een oproep om Le Pen na zijn veroordeling wegens geweldpleging uit het parlement te zetten.

Het hof van beroep heeft Lp Pen op 17 november 1998 veroordeeld tot drie maanden voorwaardelijk en een boete van 5.000 franc (ca. 1.700 gulden). Verder werden hem voor een jaar zijn burgerrechten ontnomen voor zijn aanval op de socialiste Peulvast. Le Pens lijfwacht kreeg een boete van 3.000 franc opgelegd. Een week later ging hij in hoger beroep. De veroordeling zou betekenen dat hij zich niet voor de Europese parlementsverkiezingen kandidaat kon stellen.

Vrouw van Le Pen lijsttrekker

Op 16 september verklaarde Jany Le Pen dat zij de lijst van het Front National zou aanvoeren bij de verkiezingen voor het Europees parlement van 1999 mocht haar man het kiesrecht worden ontnomen. Bruno Mégret probeerde tevergeefs zijn naam boven aan de lijst te krijgen. Le Pen zou zijn kandidatuur hebben tegengehouden omdat Mégret samenwerking had gezocht met de grote rechtse partijen. Het was voor het eerst dat Mégret een aanval deed op de positie van de beide Le Pens in de partij.

Le Pen opnieuw aangeklaagd

Analisten stelden op 7 oktober dat nieuwe aanklachten tegen Le Pen weliswaar de kiezers van het Front niet zouden wegjagen, maar wel zijn controle over de partij zou aantasten.
De jongste aanklacht kwam na de opmerking die Le Pen in München had gemaakt dat de moord op zes miljoen joden in de gaskamers maar 'een detail' was in de Tweede Wereldoorlog. Op het ontkennen of het bagatelliseren van de holocaust staat in Duitsland vijf jaar en een hoge boete. Het Europees parlement had op 6 oktober Le Pens onschendbaarheid opgeheven en daarmee de weg vrij gemaakt voor een proces.

Nederlaag voor extreem-rechts

Bij lokale verkiezingen in drie districten, de Côte d'Or, Eure en Nice, lag het Front National er in de eerste ronde al uit, zo werd bekend op 23 november 1998. Dit verlies werd veroorzaakt door de lage opkomst. De RPR van president Chirac en de Socialistische Partij namen het tegen elkaar op in de tweede ronde.

MOEILIJKHEDEN IN SAMENWERKING VAN RECHTS

Op 17 april 1998 maakte voormalig minister van Defensie Charles Millon, die uit de UDF was gezet na een coalitie met extrecm-rechts aangegaan te zijn. de oprichting van de nieuwe partij La Droite bekend. Hij verklaarde voor een menigte van 4.000 aanhangers dat hij de verschillende rechtse fracties wilde verenigen.

Op 16 mei stemde 84,2 procent van de bijeengekomen leden van de liberaal-democratische factie (DL) binnen de UDF in Parijs voor afscheiding nadat voormalig minister van Financiën Alain Madelin het partijstatuut als ongeldig had bestempeld. Madelin hoopte dat de nieuwe partij meer ruimte aan de vrije markt zou geven.

Oprichting Alliance

Een dag eerder hadden de UDF en de RPR de oprichting van een overkoepelende organisatie Alliance aangekondigd om krachten van de rechtse partijen te bundelen na een jaar van verkiezingsnederlagen. De alliantie werd zelfs door de socialisten verwelkomd, als zijnde een maatregel die extreem-rechts schade zou kunnen toebrengen.
De stap van de liberaal-democratische factie zou echter het begin kunnen zijn van een massale uittocht van andere facties binnen de UDF. De doelen van de nieuwe alliantie waren ook nog onduide-

lijk, Ook de verkiezingen voor het Europese Parlement zouden verdeeldheid kunnen brengen tussen de twee partijen. De partijleden die steun hadden gezocht bij extreem-rechts, staan buiten de samenwerking.

Het samenwerkingverband Alliance hield op 27 juni 1998 zijn eerste bijeenkomst in Parijs waarbij 2.500 mensen aanwezig waren. Sprekers waren Séguin van de RPR, Léotard van de UDF en Madelin van de nieuw opgerichte DL. Aanhangers van de verschillende partijen hebben weinig vertrouwen in de samenwerking.

Gilles de Robien knipte op 14 augustus demonstratief zijn iidmaatschapskaart van het DL doormidden nadat de partij het lidmaatschap van Jacques Blanc had aanvaard. Blanc had eerder de steun van het Front National geaccepteerd. Robien kondigde zijn overstap naar de UDP aan.

François Bayrou (47) nam op 18 september het UDF-voorzitterschap over van Léotard. Hij zei de verdeeldheid binnen de rechtse oppositie en de eigen partij te willen overwinnen. Hij kreeg 89 procent van de stemmen en dit was tevens een overwinning voor degenen die tegen de samenwerking met het Front National waren. De UDF kondigde aan dat het tijdens de verkiezingen voor het Europese Parlement de eigen kandidaten zou steunen en riet achter een lijst met rechtse kandidaten zou staan.

RELATIE TOT EUROPA

Honderden paratroepers uit Spanje, Italië, Portugal en Frankrijk maakten op 9 juni 1998 een sprong boven de Castres in Zuid-Frankrijk om de nieuwe oprichting van een Europese militaire eenheid Eurofor te markeren. Het was het hoogtepunt van een gezamenlijke militaire oefening waaraan 6.000 militairen deelnamen. Het hoofdkwartier werd gevestigd in Florence.

Op 19 juni verklaarde Charles Pasqua dat hij een nieuwe rechtse beweging wilde oprichten tegen de uitbreiding van de EU. Hij wilde Chirac oproepen een referendum te houden over de vraag of er wel een grondwetswijziging moest komen, wat nodig werd door het Verdrag van Amsterdam. Hij zei tegen het weekblad Le Point dat de wijziging het eind van Frankrijk als onafhankelijke staat zou betekenen. Zijn oproep maakte de samenwerking binnen de Alliance moeilijker Ook de oproep van Balladur voor een debat over een voorkeursbeleid voor autochtonen, voorgesteld door het Front National, zaaide verdeeldheid binnen de RPR.

Het parlement gaf op 19 juni toestemming het jachtseizoen op trekvogels langer te laten duren dan toegestaan volgens de Europese wetgeving. Het seizoen wordt eerder geopend en later gesloten. De Europese Commissie in Brussei had eerder een brief naar Parijs gestuurd en gewaarschuwd dat als de wet werd doorgezet, Frankrijk een rechtzaak tegemoet kon zien. Er ligt al een aanklacht bij het Europese Hof wegens eerdere overtredingen.

Op 1 juli werd bekend dat premier Jospin af zou zien van procedurewijzigingen voor de verkiezingen voor het Europees Parlement van 1999, omdat zijn coalitiegenoten hadden geklaagd dat het hen zou schaden. Ook rechts was tegen. Het plan was dat afgevaardigden regionaal zouden worden gekozen in plaats van nationaal, zoals nu het geval is. Het plan was onderdeel van een pakket om het politieke systeem te hervormen.

AANSLAGEN EN MOORDEN IN CORSICA

De Franse autoriteiten maakten op 16 april 1998 bekend dat ze een eenheid naar Corsica zouden sturen die fraude moest aanpakken. Minister van Justitie Elisabeth Guigou zei dat financiële experts de kantoren van de openbare aanklagers in de twee grootste steden van het eiland, Ajaccio en Bastia, zouden gaan versterken. De actie kwam tien weken na de moord door separatisten op de prefect Claude Erignac. Erignacs opvolger, Bernard Bonnet, verklaarde dat er gewerkt werd aan het opzetten van een eenheid die de georganiseerde misdaad moest bestrijden. Er werden een nieuwe politiechef en een nieuwe prefect benoemd in het noorden van het eiland. Verschillende functionarissen van de veiligheidsdienst zijn teruggeroepen.
Ook het Corsicaanse ontwikkelingsfonds CADEC, dat grote verliezen leed, werd onderzocht.

Op 18 augustus werden zes mensen in Ajaccio gearresteerd op verdenking van de moord op Claude Erignac.

Op 12 mei eisten Corsicaanse separatisten van het Nationale Bevrijdingsfront (FLNC) de verantwoordelijkheid op voor een bomaanslag in Marseille. Hiermee kwam een eind aan de onaangekondigde wapenstilstand van drie maanden. Tegelijkertijd werden drie gemaskerde mannen in Ajaccio aangehouden die op het punt stonden een bank op te blazen.

Vermoedelijk hebben separatisten op 29 juni een bom gegooid op het terrein van de kazerne van de paramilitaire politie in Borgo, waarbij een gendarme lichtgewond raakte. In Ajaccio ontplofte een bom voor het gebouw van een woningcorporatie.

Op 29 juli lieten onbekenden, vermoedelijk separatisten, een bom ontploffen bij een gevangenis en beschoten een politiekazerne. Niemand werd gewond. De aanslag werd niet opgeëist.

De militante Corsicaanse nationalist Jean-Christophe Garelli (27) werd op 21 augustus vermoord. Het was onduidelijk of het om een politieke moord ging of om een uit de hand gelopen ruzie.

Op 30 september werden Charles Pieri, de leider van de militante legale tak Cuncolta Independentista van de FLNC, zijn zoon Christophe en vier anderen gearresteerd op verdenking van de moord op Garelli. Ook nam de politie wapens en dreigbrieven in beslag.

Drie mensen werden op 11 oktober met een shock in het ziekenhuis opgenomen na een bomaanslag op een belastingkantoor in Bastia. Het kantoor was bij een aanslag drie jaar eerder al beschadigd. De huizen van de slachtoffers werden bij de aanslag beschadigd. Tegelijkertijd ontploften er nog twee bommen in Ajaccio. De aanslagen werden niet opgeëist.

Op 30 oktober veroorzaakte een krachtige bom schade aan het stadhuis van Belfort. De aanslag werd toegeschreven aan Corsicaanse separatisten.

RUSSISCHE OBLIGATIES GECOMPENSEERD

De minister van Financiën kondigde op 6 juli 1998 aan dat eigenaars van 80 jaar oude Tsaristische obligaties en grond in de tweede helft van 1999 compensatie zouden ontvangen. Frankrijk en Rusland sloten in 1997 een akkoord over de kwestie. Rusland zou 800 miljoen gulden betalen over een periode van drie jaar. Volgens schattingen zou het bedrag maar twee procent van de werkelijke waarde van de obligaties en de

grond in Rusland vertegenwoordigen. Rusland zag in ruil af van claims op Frankrijk en kreeg opnieuw het recht om obligaties uit te geven in Frankrijk.

PKK-LEDEN AANGEKLAAGD

Een Franse aanklager vroeg op 5 november 1998 gevangenisstraffen van 18 maanden voorwaardelijk tot 7 jaar onvoordelijk voor 15 Koerdische activisten. De 15 zouden fictieve bedrijven hebben opgezet om guerrillastrijders te kunnen rekruteren en opleiden voor de separatistische Koerdische Arbeiderspartij PKK. Twee verdachten, Lokman Tas (22) en Idris Durmas (24) zitten al drie jaar in voorarrest. Hun advocaten tekenden protest aan tegen dit lange voorarrest.

BURGEMEESTERSVAN KLEINE PLAATSEN HAKEN AF

Burgemeesters van kleine plaatsen tot 2.000 inwoners willen niet nog een termijn dienen, zo werd bekend op 10 november 1998. Zij kunnen ternauwernood de nationale en Europese regelgeving overzien en zijn bang voor aanklachten voor overtredingen die zij zonder het te weten begaan.

WOORDENSTRIJD TIJDENS GEDENKDAG EERSTE WERELDOORLOG

Premier Jospin veroorzaakte op 11 november 1998 opschudding door te verklaren dat de weigering van vijftig soldaten bevelen op te volgen tijdens het desastreus verlopen Chemin des Dames-offensief in 1917 milder moet worden beoordeeld. De soldaten werden direct na het offensief geëxecuteerd. De politieke elite strijdt nog steeds met elkaar over de interpretatie van gebeurtenissen die tijdens de Eerste Wereldoorlog plaatsvonden. De rechtervleugel meent dat uitspraken zoals die van Jospin de militaire discipline ondermijnen. De felle woordenstrijd overschaduwde de herdenking van de dag van de wapenstilstand, waarmee de Eerste Wereldoorlog ten einde kwam.

BEPERKING VAN RECLAMEZENDTIJD

Op 13 november 1998 werd bekend dat Franse adverteerders zich zouden verzetten tegen de plannen om de reclamezendtijd per uur terug te brengen van twaalf naar drie tot vijf minuten. Dat betekende een verlies van 15 procent van alle reclamezendtijd. De Franse kijkers waren in grote meerderheid voor de maatregel.

REHABILITATIE VAN COMMUNISTEN

Voormalige leden van de communistische partij die in het verleden uit de partij waren gezet, werden op 19 november 1998 gerehabiliteerd. Veel van deze leden waren echter al overleden. Onder leiding van Robert Hue was de partij sinds 1994 bezig met herstructurering, maar critici zeiden dat ei' nog steeds een Stalinistische mentaliteit heerste. Pierre Juquin, die ook eerherstel kreeg, vroeg zich af of deze actie niet eenvoudig een mediastunt was.

JUSTITIE

CORRUPTIE, FRAUDE EN SPIONAGE

Op 30 april 1998 werd een onderzoek naar mogelijke fraude van de socialist Roland Dumas bij de oliemaatschappij Elf/Aquitaine aangekondigd. Voormalig minister van Buitenlandse zaken Dumas kondigde aan geen ontslag te nemen omdat dat gezien zou kunnen worden als een schuldbekentenis. Hij zou 66 miljoen franc (ca. 25 miljoen gulden) hebben gekregen van Elf via zijn goede vriendin Christine Deviers-Joncour voor zijn bemoeienis met de levering van zes fregatten aan Taiwan. Volgens Deviers-Joncour zou Dumas hiervan echter niets hebben gekregen. Zijn weigering om ontslag te nemen heeft de socialistische regering in verlegenheid gebracht. Onder conservatieve regeringen werden politici die van fraude werden verdacht wel altijd gedwongen ontslag te nemen. Dumas moest een borgsom van vijf miljoen betalen en hij mocht landen die een bankgeheim kennen niet bezoeken. Op 22 mei 1998 werd bekend dat een hoger beroep de opgelegde restricties bevestigde.

De voormalige minister van Defensie en UDP leider François Léotard werd op 7 augustus officieel onder verdenking geplaatst voor het witwassen van gelden om zijn partij daarmee te steunen.

Op 25 augustus werd bekend dat er een onderzoek zou komen naar voormalig premier Juppé die als financieel directeur fraude zou hebben gepleegd met publieke gelden, ten tijde van het Parijse burgemeesterschap van Chirac van 1983 tot 1995. Hij ontkende in een vraaggesprek dal de stad mensen had betaald die er niet werkten. Ook de rol van voormalig minister van ontwikkelingssamenwerking Michel Roussin werd onderzocht.
Er waren al verscheidene onderzoeken ingesteld naar de gang van zaken, eind jaren tachtig in Parijs, maar dit was de eerste die gevolgen zou kunnen hebben voor president Chirac. De frauduleuze politici zouden het geld gebruikt hebben om hun partij te steunen.

Op 9 september werd bekend dat premier Jospin rechter Jean-Paul Valade toestemming had gegeven geheime documenten in te zien. De rechter wilde dit om zijn onderzoek te kunnen voortzetten naar de beschuldigingen dat oudminister van Defensie Charles Hernu, die in 1990 overleed, aan het begin van zijn carrière zou hebben gespioneerd voor het Oostblok.

Het kantoor van MNEF, een verzekeringsmaatschappij voor studenten die nauw gelieerd is aan de socialistische partij, werd op 22 september doorzocht door de politie. De maatschappij werd beschuldigd van financieel wanbeleid. De rechtse oppositie daagde premier Jospin uit om de beschuldigingen van het doorsluizen van geld naar zijn partij te weerleggen.

De Franse rechter Jean-Pierre Zanoto oordeelde op 23 september dat er een onderzoek moest komen naar de handelswijze van de voormalig president van de Crédit Lyonnais bank, Jean-Yves Haberer, om te zien of hij de problemen waarin de bank verkeerde had verzwegen. Hij werd verdacht van het misbruiken van gelden en het geven van onjuiste jaarverslagen en informatie.

Jean-François Mancel, die al in maart uit de RPR werd gezet wegens zijn samenwerking met het Front National. werd samen met zijn rechterhand Christian Ollivier op 1 oktober beschuldigd van het aannemen van steekpenningen van Franse banken. Zij zouden in ruil hiervoor verklaren dat daar voordelige leningen konden worden afgesloten. Tegen Mancel liep al een onderzoek naar corruptie tijdens zijn periode als president van de regionale raad van Oise.

GEEN PROCES TEGEN ELF

De Franse justitie heeft op 15 januari 1998 ge eigerd een proces te beginnen tegen de Franse staatsoliemaatschappij Elf. De vroegere Congolese president Pascal Lissouba had hierom gevraagd. Elf zou Lissouba's tegenstander Denis Sassou Nguesso met een half miljard francs hebben geholpen om de staatsgreep tegen Lissouba te winnen.
Bij de oorlog die volgde en waarbij ook

Angola Nguesso steunde lieten naar schatting vijfduizend burgers het leven Elf, een bolaerk van gaullisten en oud-medewerkers van inlichtingendiensten, produceert tweederde van Congo's olie die jaarlijks rond de 11,4 miljoen ton ligt, en is ook actief in Angola Lissouba hoopte op een civiele rechtszaak waarin hij Elf om een schadevergoeding kon vragen.
Een onderzoeksrechter moest echter nog wel beslissen of het besluit van de openbaar aanklager om geen rechtszaak te openen, terecht is. De Franse justitie meende niet bevoegd te zijn voor een 'buitenlandse kwestie'.

AANKLACHTEN EN VEROORDELINGEN

Op 3 april 1998 veroordeelde het Franse hof Maurice Papon (87), die eerder tot tien jaar cel was veroordeeld wegens oorlogsmisdaden tijdens de Tweede Wereldoorlog, tot het betalen van 4,6 miljoen franc (ca. 1,5 miljoen gulden) aan schadevergoeding en proceskosten. Dit betekende het einde van de langste rechtszaak uit de Franse geschiedenis. Papon is een vrij man tot zijn advocaten in hoger beroep zijn gegaan, wat nog zeker een jaar zou duren. Een dag eerder waren er al verhitte debatten gevoerd over de vraag of tien jaar voor dergelijke vergrijpen wel voldoende is.

Een eigenaar van een bar, Gerald Finale, en een huurmoordenaar, Lucien Ferri, werden op 16 juni veroordeeld tot levenslang voor de moord in 1994 op Yann Piat, een parlementslid die streed tegen de maffia. Mario di Caro werd veroordeeld tot 20 jaar. Ferri zei dat de opdrachtgever voor de moord een politicus was. Piat is lange tijd bedreigd geweest.

Twee Fransen. Jean-Louis Becker en Franck Lebret-Richer, en de Ier Paul MacGarrigle werden op 30 juni tot lichte gevangenisstraffen veroordeeld. Zij zouden in 1996 een groep IRA-leden, die bomaanslagen aan het voorbereiden waren in Groot-Brittannië, hebben verborgen en geholpen. De Ier werd veroordeeld voor zijn banden met de IRA en het bezit van een pistool. Becker werd veroordeeld wegens betrokkenheid bij een aanslag in Manchester waarbij 200 mensen gewond raakten en een winkelcentrum werd verwoest. Lebret-Richer werd veroordeeld omdat hij twee IRA-commando's had verborgen in zijn huis.

Op 17 juli werd bekend dat voormalige premier Laurent Fabius, minister van Volksgezondheid Edmond Herve en minister van Sociale zaken Georgina Dufoix zouden worden aangeklaagd wegens doodslag Zij werden verantwoordelijk geacht voor het geven van met aids besmet bloed aan hemofiliepatienten in de jaren '80 Er werden ongeveer 1 250 mensen besmet van wie er 400 zijn overleden Eerder. in 1992, werden vier hoge functionarissen van Volksgezondheid veroordeeld tot gevangenisstraffen tot lier jaar voor het bewust verstrekken van besmet bloed

Op 2 ceptember werd bekend dat de Marokkaanse Omar Raddad die wegens moord op zijn werkgever Ghislaine Marchal zeven jaar had vastgezeten, vrij zou komen In 1994 was hij tot 18 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij werd schuldig verklaard op basis van de met bloed geschreven boodschap 'Omar heeft mij vermoord'. In de zin zat een grammaticale fout. Tegenstanders van de veroordeling van Raddad hielden de fout onmogelijk voor de hoogopgeleide Marchal. Zij wezen op mogelijke racistische motieven van de werkelijke daders. Onder druk van koning Hassan van Marokko en wegens goed gedrag werd Raddad vervroegd vrijgelaten. Hij heeft altijd ontkend.

Een rechtbank in Parijs heeft op 30 oktober 1998 twee ETA-leden, Pedro Mugica Garmendia en Josu Martin Lopez Castanares, tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het leiden van een illegale wapenfabriek in een villa in het zuiden van Frankrijk. De eigenaren van de villa werden veroordeeld tot 8 jaar. Al eerder werden twee ETA leden veroordeeld tot acht jaar wegens terrorisme.

Het hof in Parijs veroordeelde op 26 november 1998 Philippe Amaury, uitgever van *Le Parisien* en journalist Laurent Valdiguie tot een boete van 125.000 franc (ca. 42.000 gulden) wegens smaad. Denis Jeambar, uitgever van *L'Express* en journalist Gilles Gaetner werden veroordeeld tot een boete van 70.000 franc (ca. 23.500 gulden). In beide kranten werd over vermeende corruptie van Roland Dumas, president van de Constitutionele Raad, gepubliceerd.

MENSENRECHTEN

EERBEWIJS VOOR MANDELA EN MARTIN LCTHER KING

Tijdens feestelijkheden op 26 april 1998 in Champagney, ter nagedachtenis aan de afschaffing van de slavernij 150 jaar eerder. bewees premier Jospin Nelson Mandela en Martin Luther Kin$ eer ~ ~ o o r hun inzet voor de vrijheid Hij wees erop dat ook kinderarbeid zou moeten worden beschouwd als slavernij

GEWELD TEGEN GEDETINEERDEN

Op 14 mei 1998 beschuldigde het Europese Comité tegen Mishandeling de Franse politie van gewelddadig optreden tegen gedetineerden met name tegen mensen van Arabische en Afrikaanse dfkomst en tegen drugshandelaren In Marseille werd elke twee tot drie dagen een gevangene behandeld die gewond was geraakt door politieoptreden Er werden echter nauwelijks zaken door de rechter in behandeling genomen

AANKLACHTEN TEGEN PINOCHET EN KABXLA

Op 30 oktober 1998 werd bekend dat Frankrijk, in navolging van een aantal andere landen, de Chileense oud-dictator Pinochet wilde aanklagen voor ontvoering en marteling. Aanleiding was de verdwijning van drie mannen uit Frans-Chileense families tijdens de regeerperiode van Pinochet.

De openbare aanklager in Parijs verklaarde de aanklacht wegens marteling tegen Laurent Kabila van de Democratische Republiek Kongo op 27 november 1998 niet ontvankelijk. De aanklacht van de Internationale Federatie van mensenrechtenorganisaties (FIDH) was niet specifiek genoeg. Alhoewel Kabila diplomatieke onschendbaarheid genoot volgens de Conventie van Wenen uit 1961, diende de FIDH toch een aanklacht in nadat generaal Pinochet van Chili in Groot-Brittannië was aangehouden. Ook in België waren drie aanklachten tegen Kabila ingediend en niet ontvankelijk verklaard. Kabila zelf wees de beschuldigingen van de hand.

Op diezelfde dag protesteerden leden van Journalisten zonder Grenzen (RsF) tegen de schending van de persvrijheid in tien landen en het gevangenzetten van journalistenin elf landen.

Op 17 november 1998 had de RsF de Syrische journalist Nizar Nayyouf haar belangrijkste prijs toegekend voor zijn strijd voor de persvrijheid. Hij werd in 1992 opgepakt en veroordeeld tot 10 jaar voor het publiceren van brochures over mensenrechten. Volgens Amnesty International zitten er ongeveer 500 politieke- en gewetensgevangenen in Syrische gevangenissen.

GEZONDHEID EN MILIEU

PROTESTEN TEGEN GEMANIPULEERDE GEWASSEN

Tweehonderd demonstranten tegen genetische manipulatie drongen op 10 september 1998 het terrein van het Amerikaanse bedrijf Monsanto binnen en vernielden gemanipuleerde maïs en soja. Protesten werden feller nadat premier Jospin de import en verkoop van gemanipuleerd graan had toegestaan.

GEKKE KOEIENZIEKTE

Op 14 september 1998 bracht een nieuw geval van gekke koeienziekte, BSE, het totale aantal gevallen van dat jaar op 10. Alle 134 koeienvan het getroffen bedrijf werden afgemaakt. Vanaf 1990 zijn 41 gevallen van gekke koeienziekte gemeld.

FRISSE LUCHT IN 35 STEDEN

Op 21 september 1998 werd een experiment van een dag gehouden in *33* steden. Op die dag werden auto's uit de stadscentra geweerd. De steden hebben te maken met veel vervuiling door uitlaatgassen. De regering wilde van het experiment een jaarlijks terugkomende gebeurtenis maken en zo een debat over het autogebruik uitlokken. Uit een enquête bleek dat tweederde van de bevolking het liefst met de auto naar het werk gaat. Tegelijkertijd wil een even groot percentage de auto verbannen uit het stadscentrum.

DONOR-ARM

Een internationaal team van chirurgen gaf de Nieuw-Zeelandse zakenman Clint Hallam, die 14 jaar eerder zijn arm hadverloren, op 24 september 1998 een donor arm en hand. De operatie in Lyon nam 13,5 uur in beslag en werd geleid door Jean-Michel Dubernard. Hoewel de techniek om de operatie uit te voeren al jaren beschikbaar was, was ze nooit eerder uitgevoerd omdat de kans dat het transplantaat zou worden afgestoten te groot. De medicijnen die afstoting tegen gaan waren echter sterk verbeterd. Het zou nog 12 tot 18 maanden duren voor duidelijk zou zijn of de operatie geslaagd was.

MILITAIRE ZAKEN

DE RWANDA-VERHOREN

Op 6 januari 1998 oordeelde het Franse Hooggerechtshof dat Rwandese verdachten in Frankrijk voor het gerecht gedaagd konden worden voor misdaden die zij in Rwanda hadden begaan. Het hof deed zijn uitspraak naar aanleiding van de zaak tegen de Rwandese priester Wenceslas Munyeshyaka, over wie in maart 1996 was beslist dat hij niet in Frankrijk vervolgd kon worden. In mei 1996 aanvaarde Frankrijk echter een wet die berechting wel mogelijk maakte indien een buitenlandse verdachte op Frans grondgebied woonde en diens zaak niet was opgeëist door een internationaal hof.

Op 12 januari schreef Le *Figaro* dat de Franse regering haar wapenleveranties aan het Hutu-regime nog twee weken had voortgezet. nadat de Verenigde Naties een wapenembargo hadden afgekondigd. De krant publiceerde ook een uitspraak van François Mitterrand, president ten tijde van de slachtingen in Rwanda, die gezegd zou hebben: 'In zulke landen is genocide niet zo belangrijk.' Mitterrands adviseur Bruno Delaye, inmiddels ambassadeur in Mexico, voegde daar voor de krant aan toe: 'Ik moet wel 400 moordenaars en 2.000 drughandelaars in mijn kantoor hebben ontvangen. Als je met Afrika bezig bent, is het onmogelijk geen vuile handen te krijgen,'

Een zeskoppige parlementaire commissie onder leiding van de socialist Paul Quilles maakte op 11 maart bekend dat het onderzoek naar de Franse rol bij de genocide in Rwanda op 24 maart zou beginnen. De Rwandese regering had in december 1997 verklaard dat de massale bloedbaden plaats hadden gevonden met directe betrokkenheid van Frankrijk.
De parlementaire commissie hoorde op de openingsdag ontsteld de beschuldigingen aan van professor André Guichaoua en Rwandaspecialist Claire Vidal. Zij stelden dat de houding van de Franse diplomaten en de zogenaamde Afrikaspecialisten in Kigali varieerde van het negeren tot completeonwetendheid over wat zich afspeelde in Rwanda. Tijdens de bloedbaden werden uiteindelijk 800.000 Tutsi's en gematigde Hutu's vermoord. De genocide werd beëindigd toen het Rwandese Patriottisch Front (RPF)de macht greep en 1,5 miljoen Hutu's werden verdreven.

Volgens Le *Figaro* van 31 maart waren de raketten die het vliegtuig met daarin de Rwandese president Juvenal Habyarimana en de Burundese president Cyprien Ntaryamira neerhaalde op 6 april 1994 en daarmee de aanleiding vormde voor de Rwandesc genocide, afkomstig uit een Franse wapenopslagplaats. Dit werd verklaard door twee anonieme officieren die bereid waren te getuigen over de Franse rol in de genocide. Volgens oud-premier Edouard Balladur was de vraag die gesteld moest worden niet of Frankrijk had geprobeerd om de Fransgezinde regering te redden toen het troepen stuurde. maar of het conflict was uitgelokt om politieke invloed te krijgen of dat het conflict te wijten was aan oude binnenlandse tegenstellingen. Al eerder was gebleken dat Frankrijk het Hutuleger van wapens bleef voorzien toen de genocide al een maand aan de gang was.

Later in de maand, op 21 april 1998, beschuldigden de voormalige premiers Edouard Balladur en Alain Juppé de VS van het voeren van een lastercampagne tegen Frankrijk over de rol in de genocide om de eigen invloed in het gebied te kunnen vergroten. Mobutu Sese Seko van Zaïre zou om deze reden zijn afgezet door de VS. Ook de raket die het vliegtuig van de beide presidenten had neergehaald zou afkomstig zijn uit een wapendepot van de VS. De Belgische expert voor Centraal Afrika Filip Reyntjens had 7 april 1998 al verklaard dat er indirect bewijs was dat de raket uit een Frans depot kwam. Hij zei dat alleen de Franse regering daarvoor een verklaring kon geven. De expert had veel kritiek op de toenmalige ambassadeur in Rwanda, George Martre, die op 16 april achter gesloten deuren werd gehoord.

De Britse krant The Times veroordeelde op 6 april de Franse eenheid van luitenant Marin Gillier omdat deze niets gedaan zou hebben om het moorden te stoppen. Gillier vergeleek zelf in september 1994 in Cols Bleus, een Frans marinetijdschrift, de gebeurtenissen in Rwanda met die in de Tweede Wereldoorlog.

Op 9 april zegde premier Jospin toe dat geheime stukken beschikbaar zouden worden gesteld aan de commissie als ze relevant waren en dat militaire en overheidsfunctionarissen achter gesloten deuren mochten getuigen.

Op 12 april bleek dat een vroege waarschuwing over genocide door de Canadese VN-generaal Romeo Dallaire was doorgegeven aan de ambassades van de VS, Frankrijk en België in Kigali. Dallaire waarschuwde voor een op handen zijnd bloedbad maar kreeg geen toestemming om de Hutu-extremisten te

ontwapenen. Toenmalig secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali, gaf de waarschuwing niet door aan de Veiligheidsraad. Eerder werd aangenomen dat het Dallaire niet werd toegestaan door de VN om deze informatje aan de verschillende ambassades door te geven.

Jean-Christophe Mitterrand. zoon van voormalig president François Mitterrand en diens belangrijkste adviseur op het gebied van het Afrikabeleid, verklaarde op 22 april dat Frankrijk vier jaar voor de genocide van 1994 al had verzocht om de verklaring Hutu en Tutsi uit de identiteitsbewijzen te schrappen. Op basis van deze aanduidingen werden mensen vier jaar later massaal afgeslacht. De toenmalige president Juvenal Habyarimana reageerde echter niet begrijpend en wijzigde het beleid niet. Mitterrand werd door zijn vader belast met de 'Afrika cel' die de relaties vanuit het regeringspaleis Elysée met de voormalige Franse kolonies moest onderhouden. Mitterrand verklaarde echter nauwelijks topontmoetingen bij te hebben gewoond en niet op de hoogte te zijn geweest van wapenleveranties.

Michel Cuinget, voormalig hoofd van de invloedrijke Franse economische samenwerkingmissie in Kigali, verklaarde op 28 april dat de Fransen in Rwanda arrogant waren geweest en de situatie niet onder ogen hadden willen zien. Hij bekritiseerde ook de Franse troepen die zich hadden gedragen als een bezettingsmacht, al gaf hij toe dat het met de goedkeuring van de VN gebeurde. De Belgische priester en medeoprichter van een plaatselijke mensenrechtenorganisatie Guy Theunis was echter vol lof over de Franse militairen en zei dat ze tienduizenden levens hadden gered en een bloedbad in het naburige Burundi hadden weten te voorkomen. Cuinget beschuldigde de ministers die belast waren met Afrikaanse zaken echter van onwetendheid.

Op 12 mei weet voormalig premier Faustin Twagiramungu van Rwanda de genocide aaneen gewelddadige machtsstrijd en legde de verantwoordelijkheid daarvoor bij de huidige regering, geleid door het RPF van de Tutsi's. Hij ontkende dat etnische tegenstellingen ten grondslag lagen aan het geweld. Hij was dertien maanden premier in de nieuwe, door Tutsi's gedomineerde regering. Twagiramungu zelf is Hutu. Ook verklaarde hij dat er nog eens 200.000 mensen waren gedood in vluchtelingenkampen in Zaïre door het RPF.

Generaal b.d. Christian Quesnot beschuldigde de internationale gemeenschap op 19 mei van lafheid en zei dat ze alle schuld voor de genocide op Frankrijk wilde schuiven. De VN trok zijn 2.500 mensen onder leiding van Romeo Dallaire terug nadat er tien Belgische paratroepers waren vermoord.

Kenneth Roth van Human Right Watch zei op 20 mei dat Frankrijk door zijn speciale relatie met de Rwandese regering vóór en in 1994 meer had kunnen doen om de genocide te voorkomen en te stoppen. Hij erkende dat de Franse actie 'Turquoise' levens had gered, maar zei dat de actie ook als dekmantel was gebruikt door moordenaars om te ontkomen aan de Tutsi-rebellen.

Voormalig premier Michel Rocard verklaarde op 30 juni dat hij in 1990 via de pers had vernomen dat toenmalig president Mitterrand troepen naar Rwanda had gestuurd om de regering te helpen een offensief van rebellen te stoppen. Hij legde hiermee de politieke verantwoordelijkheid voor het gevoerde beleid bij de inmiddels overleden Mitterrand. Tijdens de zittingen van de commissie werd ook de gecompliceerde relatie tussen het ministerie van Buitenlandse zaken en de 'Afrika cel' duidelijk. Afrikaanse staatshoofden richtten zich bij een weigering van het Franse ministerie om aan een verzoek te voldoen vaak direct tot het presidentiële paleis.

De voormalige hoge VS-functionaris Herman Cohen prees op 7 juli de rol van Frankrijk in Rwanda en zei dat operatie 'Turquoise' tussen de 20.000 en 40.000 Tutsi's had gered. Hij verklaarde ook dat het Franse ingrijpen in 1990 had voorkomen dat de situatie eerder op een bloedbad zou zijn uitgelopen. Hij was het oneens met de aantijgingen van Frankrijk dat de VS het conflict hadden uitgelokt om zelf meer invloed in het gebied te krijgen. De regio had geen enkele strategische waarde voor de VS, zo verklaarde hij.

Op 12 oktober zeiden mensenrechtenorganisaties te vermoeden dat de commissie nadelige bevindingen over de Franse rol in de genocide van 1994 verborgen hield. Voorzitter van de commissie Paul Quiles beloofde echter dat alle bevindingen openbaar gemaakt zouden worden. Veel van de zittingen waren besloten en bij zittingen die wel openbaar waren, loofden hoge functionarissen het optreden van Frankrijk. De belangrijkste vragen werden nooit in het openbaar besproken.

GENERAAL VERLAAT LEGER

De generaal en voormalig chef van de inlichtingendienst Jean Heinrich verliet het leger op 11 juni 1998, nadat er geruchten gingen dat hij een poging had gedaan om de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic te arresteren. Het Franse weekblad Le *Point* schreef echter dat hij vond dat de regering de inlichtingendienst niet genoeg had gesteund toen er beschuldigingen waren geuit dat de dienst achter de moord op een parlementariër in 1994 zou zitten.

TIENDUIZENDEN BANEN VERLOREN IN WAPENINDUSTRIE

De wapenindustrie maakte zich op 7 juli 1998 klaar om de klap op te vangen die tienduizenden banen zou gaan kosten. GIAT, fabrikant van pantservoertuigen en tanks, leed al een aantal jaren verlies. De oorzaak van het verlies was het feit dat Frankrijk nu pas bezig was het leger in te krimpen na het eind van de Koude Oorlog. Daar kwam nog bij dat door de Europese samenwerking op defensiegebied minder materieel nodig was. Er zou ook veel minder militair personeel nodig zijn. Verwacht werd dat minister van Defensie Richard 300 maatregelen zou aankondigen, waaronder de sluiting van enkele bases om uiteindelijk te komen tot een beroepsleger.

GEEN SYSTEEM VOOR LUCHTDEFENSIEPROJECT

Minister van Defensie Richard zei op 23 september 1998 in antwoord op een kamervraag dat er geen systeem zou worden opgezet om het eigen grondgebied te beschermen tegen ballistische raketten. Daarmee plaatste Frankrijk zich buiten het samenwerkingsproject Medium Extended Air Defence System (MEADS) van de VS, Duitsland en Italië. Dit project zou 40 miljard dollar gaan kosten en was bedoeld om een nieuwe raket te ontwikkelen die de Patriotraket zou moeten opvolgen.

COMMISSIE ONDERZOEKT STRATEGISCHE CONCEPTEN

Op 5 oktober 1998 verklaarde de defensiecommissie van de Nationale Assemblee dat een onderzoekscommissie de nieuwe strategische concepten van de NAVO zou gaan bestuderen.

BEGROTING AANGENOMEN

Op 7 november 1998 nam de Nationale

Assemblee de defensiebegroting van 243,5 miljard franc voor 1999 aan. Dat was een stijging van ongeveer 2 procent ten opzichte van 1998.

OVERZEESE GEBIEDSDELEN

ZELFSTANDIGHEID VOOR NIEUW-CALEDONIË

Minister van Financiën Dominique Strauss-Kahn verklaarde op 1 februari 1998 dat de Franse organisatie voor edelmetalen Eramet en de Societé Miniere du Sud Pacifique uit Nieuw-Caledonië afspraken hebben gemaakt over rechten op het delven van nikkel. Ook het Canadese Falconbridge Ltd. is betrokken bij de afspraken. De overeenkomst maakte de weg vrij voor besprekingen over zelfstandigheid van Nieu -Caledonië, die vooral in het teken van de Franse belangen in de nikkelindustrie stonden. De noodzaak van onderhandelingen over onafhankelijkheid werd duidelijk na een paar jaar van bloedige confrontaties tussen separatisten en de overheid waarbij 19 Kanaks en twee Franse soldaten werden gedood.
Een akkoord over zelfstandigheid werd bereikt op 21 april. De beslissende stemming zou echter nog tenminste 15 jaar worden uitgesteld, in ruil voor meer autonomie voor het eiland in de tussenliggende periode. Aan het eind van het jaar zouden er verkiezingen volgen die de eerste stappen naar onafhankelijkheid moesten vormen. Op 4 en 5 mei bracht Jospin een bezoek aan de hoofdstad Noumea om het akkoord officieel te bekrachtigen, Tijdens gesprekken met verschillende partijleiders werd duidelijk dat de bevolking, in meerderheid Kanak, erg verdeeld is over de toekomst van het eiland.

Op 6 juli bekrachtigden de twee kamers van het Franse parlement in een gezamenlijke zitting het akkoord. Sommige conservatieven spraken zich uit tegen de restrictieve maatregelen die het stemmen en werken voor Fransen in Nieuw-Caledonië moeilijk maken. De maatregelen werden vergeleken met de politiek van het Front National.

Bij een referendum, gehouden op 8 november 1998, stemde 76,2 procent van de bevolking voor autonomie en 23,8 tegen. De toenemende politieke stabiliteit was goed nieuws voor de nikkelproducerende bedrijven, zo werd bekend gemaakt op 18 november 1998. De langzame overgang naar zelfstandigheid betekende ook het overdragen van verantwoordelijkheid voor de economie, waaronder de nikkelindustrie, en sociale zaken aan de lokale overheid,

POLYNESIËRS VEROORDEELD WEGENS RELLEN TEGEN KERNPROEVEN

Een rechtbank in Tahiti heeft op 20 oktober 1998 Hirn Tefaarere veroordeeld tot 18 maanden voorwaardelijk en hem voor vijf jaar zijn burgerrechten ontnomen. Ronald Terorotua werd veroordeeld tot een jaar en hem werden zijn burgerrechten voor drie jaar ontnomen. Er waren voorwaardelijke straffen voor 58 anderen voor hun rol in de rellen in 1993 die ontstonden toen Frankrijk de kernproeven wilde hervatten. Na internationale druk stopte Frankrijk de testen voortijdig en heeft nu het verdrag voor de stop op kernproeven getekend. Tefaarere verklaarde het vonnis aan te vechten aangezien hij daardoor zijn zetel in de assemblee zou verliezen.

BUITENLANDSE ZAKEN

BETREKKINGEN MET ALGERIJE

Op 19 februari 1998 werden Abdelhakim Boutrif, Kamel Zahaf en Abdoued Belafekir, veroordeeld voor het smokkelen van wapens voor moslim-rebellen in Algerije. Drie anderen, waaronder een vermoedelijke leider van het Islamitisch Reddingsfront (FIS), werden vrijgesproken.

Minister van Buitenlandse zaken Hubert Védrine verklaarde op 30 juni dat Frankrijk tweemaal zoveel visa aan Algerijnen wilde verstrekken als de vorige, conservatieve. regering. De vier consulaten in Algerije zouden echter nog niet worden heropend. Deze werden in 1993 om veiligheidsredenen gesloten. De Frans-Algerijnse relaties werden verstoord door een reeks bomaanslagen in 1995 door moslim-fundamentalisten die Frankrijk beschuldigden van steun aan het Algerijnse regime. In Algerije stierven ongeveer 65.000 mensen door aanslagen nadat de regering de verkiezingen van 1992, waarbij het FIS de overwinning haalde, ongeldig had verklaard. Frankrijk stelde dat nieuwe verkiezingen en hervormingen het geweld zouden kunnen keren.

STEUNBETUIGING VOOR TIBET

Op 8 maart 1998 verzamelden duizenden mensen zich in Parijs voor een steunbetuiging voor Tibet ter gelegenheid van de 39e herdenking van een anti-Chinese opstand.

RICHARD BEZOEKT DJIBOUTI

Minister van Defensie Alain Richard verklaarde tijdens een bezoek aan Djibouti op 4 april 1998 dat Frankrijk meer dan 20 procent van zijn troepen uit de voormalige kolonie terug wilde trekken. In Ivoorkust wordt een Frans trainingscentrum ingericht om Afrikaanse militairen t~ trainen voor vredesoperaties.

GESCHIL MET TURKIJE OM MOORDEN OP ARMENIËRS

Turkije heeft Frankrijk veroordeeld op 29 mei 1998 bij monde van minister van Buitenlandse zaken Ismail Cem omdat het de moorden op Armeniërs in 1915 in een wet kwalificeerde als genocide. In Frankrijk wonen 300.000 Armeniërs. Volgens de meeste historici zijn er in 1915 1,5 miljoen Armeniërs vermoord. Volgens Turkije zijn er duizenden Turken en Armeniërs omgekomen bij gevechten om land. Van eerdere Turkse dreigingen met sancties werd bij de veroordeling niet gesproken. Frankrijk is de belangrijkste pleitbezorger voor Turkije om lid te worden van de EU, nu Turkije achter in de rij moet aansluiten na een crisis met Brussel.

OMSTREDEN BEZOEK VAN SYRISCHE MINISTER

Minister van Buitenlandse zaken Hubert Védrine wees op 19 juli 1998 kritiek op de ontvangst door Frankrijk van de Syrische president Assad van de hand en verklaarde dat er geen vrede in het Midden-Oosten mogelijk was zonder Syrië.
Tijdens diens bezoek van 16 tot 18 juli verschenen harde commentaren in de kranten. Op 17 juli 1998 sloten minister van Economische zaken en Financiën Dominique Strauss-Kahn en de Syrische minister van Financiën Khaled Mahayni een verdrag over wederzijdse belastingvoordelen om investeerders aan te trekken. Syrië wilde ook graag meer Europese bemoeienis in de onderhandelingen met Israël. Volgens Assad steunde Frankrijk de Syrische eis voor de teruggave van de Golan-hoogvlakte en de onvoorwaardelijke terugtrekking van Israëlische troepen uit Zuid-Libanon.

VÉDRINE BEZOEKT IRAN

Op 22 augustus 1998 bracht minister van Buitenlandse zaken Hubert Védrine een officieel bezoek aan Iran. Eerder werd in Frankrijk Massoud Hendi vrijgelaten. Hendi had de moordenaars van

Shapour Bakhtiar. de laatste premier onder de sjah, geassisteerd Hij was in 1994 veroordeeld tot tien laar

LIBISCH EN BRITS UITLEVERINGS-VERZOEK AFGEWEZEN

Frankrijk wees op 15 september 1998 het verzoek van Libië af om de Britse spion David Shayler uit te leveren. Shayler zat in een Parijse gevangenis, in afwachting van zijn uitwijzing naar Groot-Brittannië. Hij verklaarde tegenover de BBC dat de Britse geheime dienst een aanslag tegen Kadhafi had gepland en tips over bomaanslagen in eigen land had genegeerd. Groot-Brittannië wees de beschuldigingen van de hand. Frankrijk en Libië staan op siechte voet sinds de aanslag op een Frans vliegtuig in 1989 waarbij 171 mensen omkwamen en waarvoor Frankrijk zes Libiërs, waaronder Kadhafi's zwager, wil berechten.
Het Franse hof besloot David Shavler op 18 november 1998 ook niet uit te wijzen naar Groot-Brittannië. omdat dit land om politieke redenen om uitlevering had verzocht. Shayler werd ervan beschuldigd informatie over de geheime dienst openbaar te hebben gemaakt.

SAMENWERKING MET SAOEDI-ARABIE

Tijdens een driedaags bezoek van de kroonprins van Saoedi-Arabië werd op 18 september 1998 bekend gemaakt dat Frankrijk en Saoedi-Arabie nauwer wilden gaan samenwerken op het gebied van economie, politiek en defensie

OPROEP VOOR VOEDSELSTEUNAAN RUSLAND

Frankrijk drong er op 12 november 1998 bij de EU op aan door te gaan met voedselhulp aan Rusland. in antwoord op de voedseihulpprogramma's van de VS die een verkapte steun aan de eigen voedselindustrie zouden inhouden. Door het opruimen van de enornie voorraden zouden de prijzen weer stijgen.

FRANKRIJK ONTKENT AMERIKAANSE BESCHULDIGINGEN

Minister van Buitenlandse zaken Hubert Védrine reageerde op 16 november 1998 woedend op de beschuldiging van de Amerikaanse senator John McCain dat Frankrijk info matie over op handen zijnde luchtaanvallen had doorgegeven aan Irak. De beschuldiging kwam vlak nadat majoor Pierre Bunel op 4 november 1998 was opgepakt, omdat hij informatie over NAVO-bombardementen had doorgespeeld aan Joegoslavië. Deze verklaarde dat hij had gehandeld om humanitaire redenen. De VS beschuldigde Frankrijk al eerder van een pro-Servische houding en verklaarde dat een operatie om Karadzic te arresteren in 1997 moest worden afgeblazen omdat de Franse majoor Gourmelon informatie hierover had doorgegeven Frankrijk ontkende de beschuldigingen.

TWINTIGSTE FRANS-AFRIKAANSE TOP

De twintigste Frans-Afrikaanse top die van 26 tot en met 28 november 1998 in Parijs werd gehouden, leek voornamelijk te zullen gaan over oorlog en vrede. Aan de top namen 49 van de 53 Afrikaanse landen deel. Algerije sloeg de uitnodiging af en Libië, Soedan en Somalië waren niet uitgenodigd. Een dag voor het begin van de top stelde minister van Landbouw Jean Glavany voor om de Europese Unie verdragen met Afrikaanse landen te laten sluiten, om zo ook voor Afrika te kunnen onderhandelen bij de Wereld Handelsorganisatie (WTO). De EU en de ACP-landen (de landen van Afrika, de Cariben en de Pacific) onderhandelden al sinds september om de Lomé-conventie die tot 2000 loopt, te vervangen.

Frankrijk wilde op de top de Afrikaanse leiders ervan overtuigen dat zij zelf de verantwoordelijkheid moesten nemen voor de levering van vredesmachten in de regio, zo werd op 26 november 1998 bekend. Frankrijk zou ter plekke zorgen voor materieel. Speciale afgezant van de VN voor Afrika, Mohamed Shanoun, waarschuwde voorzichtig te zijn met het uitdelen van wapens die oorlogen en coups zouden kunnen uit-

Afrikaanse leiders bijeen op de Frans-Afrikaanse top in Parijs *op* 28 *november* 1998. Van links *af met de klok mee:* Sam Nujoma, *president* van Na*mibië: Robert Mugabe, president van Zimbabwe: Laurrnt* Kabila, *president van de* Dem. *Rep.* Congo; *vier onbekenden:* Pasteur *Bizimingu. president van* Rwanda; *een onbekende; Salim* Ahmed Salim, *secretaris-generaal van de OAE:* Yoweri Museveni, *president* van Oeganda. *(foto ANP)*

lokken. Hij raadde Frankrijk aan zijn invloed te gebruiken om regeringen hun soldaten goed te laten betalen waarmee plunderingen konden worden voorkomen. Ook zou dit legers kunnen ontmoedigen te rekruteren langs etnische lijnen.

Leiders op de top gaven op 27 november 1998 hun goedkeuring aan het beleid van interim-president Tadjiddine Ben Said Massonde van de Comoren. Hij had economische hervormingen doorgevoerd en afscheiding van enkele eilanden proberen te voorkomen, nadat Anjouan en Moheli zich in 1997 al hadden losgemaakt. Massonde werd interim-president na de dood van Mohamed Taki in oktober.

OVERLEDEN

MAURICE SCHUMANN, EX-'MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De voormalige minister van Buitenlandse zaken Maurice Schumann stierf op 10 februari 1998 op 86-jarige leeftijd. Hij werd geboren op 10 april 1911 in Parijs in een joods gezin en kwam in dienst bij het Havas-agentschap, na een literatuurstudie in dezelfde stad. Voor de oorlog werd hij rooms-katholiek. Gedurende de Tweede Wereldoorlog was hij de 'stem van Frankrijk' in ballingschap en de woordvoerder van Charles de Gaulle. Na de oorlog kwam hij in de politiek terecht en richtte de Mouvement Republicain Populaire op, de grootste christen-democratische partij in Frankrijk en werd gekozen tot parlementslid. Hij werkte op verschillende posten op Buitenlandse zaken en werd in 1969 minister. In 1973 nam hij ontslag maar werd een jaar later weer gekozen in de Senaat. Hij schreef veel over geschiedenis en religie en was lid van de Academie Française.

JACQUES MÉDECIN, EX-BURGEMEESTER VAN NICE.

Ongeveer 10.000 mensen woonden op 21 november 1998 in Nice de begrafenis bij van voormalig burgemeester Jacques Médecin. Hij was burgemeester van 1966 tot 1990 en volgde zijn vader op die van 1928 tot 1966 burgemeester van Nice was. Médecin stierf in Uruguay waar hij woonde nadat hij in Frankrijk twee jaar gevangen had gezeten wegens corruptie. Hij heeft altijd ontkend en verklaarde het slachtoffer te zijn van een heksenjacht van links. Médecin werd 70 jaar.

(Vorigeberichten pag. 692/3 e.v. - 1997)

FEDERALE REPUBLIEK JOEGOSLAVIË

MILOSEVIC FEDERAAL PRESIDENT

In juni 1997 boekte de Servische president Slobodan Milosevic succes bij zijn pogingen zijn machtsbasis te vergroten van het presidentschap van Servië naar dat van de Federale Republiek Joegoslavië (FRJ), die bestaat uit Servië en Montenegro. Milosevics beweegreden hiervoor was dat hij zich krachtens de Servische grondwet niet kandidaat mocht stellen voor een nieuwe ambtsperiode als president van Servië na het verstrijken van zijn tweede termijn in december 1997.

De vierjarige ambtstermijn van de zittende federale president Zoran Lilic eindigde op 25 juni. Krachtens de Joegoslavische grondwet moest het uit twee kamers bestaande federale parlement) Lilics opvolger vóór 25 juli kiezen. Daarom werd Lilic tijdelijk opgevolgd door Srdja Bozovic, de voorzitter van de Kamer der Republieken (Eerste Kamer van de Federale Assemblee).

Op 11 juni stelde de stuurgroep van de regerende Socialistische Partij van Servië (SPS) de voorzitter van de partij, Slobodan Milosevic, officieel kandidaat voor het federaal presidentschap.

Op 23 juni verleende het hoofdbestuur van de in Montenegro regerende Democratische Partij van Socialisten van Montenegro (SDPCG) zijn steun aan Milosevics kandidatuur. Hij werd door deze coalitiepartner van de SPS verkozen met 56 tegen 31 stemmen en tien onthoudingen. De keus voor Milosevic was vooral belangrijk omdat hij de steun van de SDPCG in de Federale Assemblee nodig had om het federaal presidentschap te kunnen bemachtigen.
De SDPCG verwierp vervolgens het voorstel voor een grondwetswijziging die rechtstreekse presidentsverkiezingen mogelijk zou maken. Naar verluidt vreesden SDPCG-leden dat rechtstreekse verkiezingen Montenegro's invloed in federale aangelegenheden sterk zouden verminderen.

Op 15 juli werd de Servische president Slobodan Milosevic gekozen tot president van de Federale Republiek Joegoslavië (FRJ). Er was geen tegenkandidaat.
De Tweede Kamer van de Federale Assemblee, de 138 zetels tellende Kamer van Burgers, koos Milosevic met 88 tegen tien stemmen. De Eerste Kamer, de veertig zetels tellende Kamer der Republieken (hierin zaten twintig gekozen afgevaardigden van zowel de Servische als de Montenegrijnse Republikeinse Assemblee) koos hem met 29 tegen twee stemmen. De oppositionele coalitie Zajedno (Samen) boycotte de verkiezing in de Kamer van Burgers.

De *Financial Times* van 16 juli berichtte dat de stemming een week eerder was gehouden dan verwacht, kennelijk omdat Milosevic bang was dat een dreigende machtsstrijd binnen de Montenegrijnse regering zijn verkiezing in gevaar zou brengen. Op 11 juli had de stuurgroep van de SDPCG besloten om president Momir Bulatovic, een belangrijke aanhanger van Milosevic, af te zetten als partijleider. In zijn plaats werd Milica Pejanovic-Djurisic benoemd, een bondgenoot van premier Milo Djukanovic en tegenstander van Milosevic. Op 25 juli noemde de in Belgrado verschijnende krant *Politika* Ekspres de actie van de anti-Bulatovic-vleugel van de SDPCG een 'separatistische coup', bedoeld om Montenegro af te scheiden van Servië en de FRJ uiteen te laten vallen. De voorzitter van de Montenegrijnse Assemblee, Svetozar Marovic, maakte op 22 juli bekend dat op 5 oktober presidentsverkiezingen zouden worden gehouden in Montenegro.

Op 23 juli trad Milosevic officieel af als president van Servië en werd onmiddellijk beëdigd als federaal president tijdens een plechtigheid in de Federale Assemblee. Op 25 juli droeg de stuurgroep van de SPS Zoran Lilic unaniem voor als kandidaat voor de Servische presidentsverkiezingen die op 21 september zouden worden gehouden.

In zijn toespraak tot de Federale Assemblee beloofde Milosevic op 23 juli dat zijn vierjarige ambtstermijn een tijdperk van 'vrede, vooruitgang en welvaart' zou worden en dat hij 'een project voor materiële en spirituele vernieuwing' zou starten.

MILOSEVIC BEZOEKT CHINA

Medio november 1997 bracht president Slobodan Milosevic een bezoek aan China. Op 13 november ondertekenden Milosevic en zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin een zes punten tellende verklaring over langdurige samenwerking.

Beide landen verklaarden tegen het gebruik van geweld te zijn bij internatio-

nale conflicten. Joegoslavië verklaarde 'slechts één China' te erkennen en geen officiële betrekkingen of banden te zullen aanknopen met Taiwan.

De Joegoslavische krant *Nedeljini Telegraf* van 19 november berichtte dat een economische delegatie die Milosevic vergezelde, in China contracten had ondertekend waarmee een bedrag van 200 miljoen gulden was gemoeid. Volgens het bericht had de delegatie eveneens Chinese grond-grondraketten voor het Joegoslavische leger gekocht. Maar een woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken ontkende op 20 november dat de regering raketten had verkocht aan Joegoslavië.

JOVANOVIC MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 9 januari 1998 werd Zivadin Jovanovic, vice-voorzitter van de Socialistische Partij van Servië en voormalig staatssecretaris van Buitenlandse zaken. door de Joegoslavische regering tot minister van Buitenlandse zaken benoemd. Hij volgde Milan Milutinovic op, die eind december 1997 was afgetreden, nadat hij tot president van de deelrepubliek Servië was gekozen.

BEGROTING 1998 GOEDGEKEURD

De Kamer der Republieken van de Joegoslavische Federatie keurde begin maart 1998, ruim twee maanden na de Kamer der Burgers, de begroting voor 1998 goed. 67 procent van de 9.7 miljard dinar (ca. 800 miljoen gulden) aan staatsuitgaven werd bestemd voor het leger

ONTSLAG FEDERALE PREMIER VERONTRUST MONTENEGRO

Op 18 mei 1998 werd de federale premier Radoje Kontic ontslagen. Kontic werd beschuldigd van incompetentie, maar volgens anderen was hij ontslagen omdat hij geweigerd zou hebben Milosevic te steunen in zijn strijd tegen Djukanovic. Zijn ontslag vormde de escalatie van een slepende machtsstrijd tussen de federale president Slobodan Milosevic en de hervormingsgezinde Montenegrijnse president Milo Djukanovic over de politieke en economische koers van Joegoslavië.
Het belangrijkste twistpunt vormde de vraag of Joegoslavië een moderne democratische staat naar westers model moest worden met een marktgerichte economie of voort moest gaan onder het al 50 jaar durende machtsmonopolie van de voormalige communisten. Djukanovic weet het internationale economische en diplomatieke isolement van Joegoslavië aan de dominante positie van Milosevic.
Montenegro en Servië hadden een overeenkomst, dat wanneer de federale president Servisch was, de federale premier een Montenegrijn zou zijn. De beide deelrepublieken vormen samen de Joegoslavische federatie en hun parlementen kiezen ieder de helft van de afgevaardigden van de federale Kamer der Republieken, die de president kan benoemen en ontslaan. Een toename van aanhangers van Djukanovic in deze Kamer zou Milosevic kwetsbaar kunnen maken. Djukanovic verklaarde in de hoofdstad Podgorica tegenover zijn aanhangers: ' Dit besluit werkt het uiteenvallen van Joegoslavië in de hand.'

Ondanks de protesten benoemde Milosevic een dag later zijn belangrijkste medestander in de strijd tegen Djukanovic Momir Bulatovic tot premier. Diens benoeming werd door de beide kamers van het federale parlement geratificeerd. Montenegrijnse tegenstanders waren afwezig. Het Montenegrijnse parlement verwierp de benoeming.
Bulatovic nam op 20 mei 1998, zijn eerste werkdag, de regering van zijn voorganger over, met uitzondering van enkele ministers die bekend stonden als aanhangers van Djukanovic. In zijn inauguratierede tot het parlement verklaarde hij dat de strijd tegen de georganiseerde misdaad, de corruptie en de zwarte economie (die volgens sommige schattingen 40 procent van de economie uitmaakte) zijn belangrijkste beleidspunten waren. Tevens noemde hij de herintegratie van Joegoslavië in de wereldeconomie, toelating tot de internationale financiële instellingen en de ontwikkeling van een open marktecononomie doelstellingen van zijn regering.

ONTSLAGEN BIJ VEILIGHEIDSDIENST EN LEGER

President Slobodan Milosevic ontsloeg op 27 oktober 1998 zijn voormalige rechterhand Jovica Stanislav, chef van de Afdeling Openbare- en Staatsveiligheid. Hij werd vervangen door politiegeneraal Radovan Markovic. Het ontslag, dat niet gemotiveerd werd, volgde op berichten in onafhankelijke media dat hij zich verzet had tegen recente repressieve maatregelen, waaronder het buitensporige en gewelddadige optreden van Servische troepen in Kosovo en het vervolgen van kritische journalisten. Het onafhankelijke dagblad *Nasa Borba* had eerder deze maand, vlak voordat het verboden werd, bericht dat Stanîsîc uit de gratie van radicale nationalisten in de regering gevallen was, evenals de stafchef van het Joegoslavische leger Momcilo Perisic. Volgens andere bronnen was het repressieve optreden van Milosevic tegen dissidenten in eigen gelederen en tegen journalisten een revanche voor het feit dat hij bakzeil moest halen in de kwestie Kosovo.

Eind november ontsloeg president Slobodan Milosevic de chef der staven van het Joegoslavische leger, Momcilo Perisic. Perisic had in een toespraak in oktober gezegd dat Joegoslavië nog nooit zo geïsoleerd geweest was en dat de Joegoslavische strijdkrachten een oorlog tegen de hele wereld niet konden winnen. Zijn uitspraken werden opgevat als gebrek aan loyaliteit. Hij werd vervangen door generaal Dragoljub Ojdanic, commandant van het Eerste Leger. Perisic weigerde zijn ontslag te aanvaarden en noemde het onwettig. Politici in Montenegro vatten het ontslag van Perisic op als een slag voor hun deelrepubliek.

SERVIË

BREUK IN OPPOSITIECOALITIE

Op 24 juni 1997 verklaarde een woordvoerder van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) dat de oppositiecoalitie Zajedno vanaf 23 juni had opgehouden te bestaan. De SPO was een van de drie partners in de oppositiecoalitie, die begin 1997 op de voorgrond was getreden door massademonstraties tegen de regering-Milosevic te organiseren. Volgens berichten zouden de twee andere leden van Zajedno, de Democratische Partij en de Burgeralliantie van Servië, de samenwerking voortzetten.

NIEUWE SERVISCHE MINISTER VAN FINANCIËN

Op 10 juli 1997 werd Borislav Milacic benoemd tot de nieuwe Servische minister van Financiën. Tot dan toe was hij algemeen directeur van een particulier architectenbureau en aannemersbedrijf geweest. Hij volgde Dusan Vlatkovic op, die kort daarvoor was benoemd tot president van de Joegoslavische Centrale Bank.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 21 september 1997 werden presi-

dents- en parlementsverkiezingen gehouden in Servië (de grootste van de twee republieken van de rompstaat Joegoslavië). De Verenigde Lijst, bestaande uit de Socialistische Partij van Servië (SPS), Joegoslavisch Verenigd Links (JVL) en Nieuwe Democratie (ND), kwam uit de bus als grootste groepering in de Servische Nationale Assemblee, hoewel de lijst geen zetelmeerderheid kreeg. De SPS, onder leiding van de federale president Slobodan Milosevic, had ook de meeste zetels behaald bij de vorige parlementsverkiezingen die in december 1993 waren gehouden.
De SRS deed het goed bij de parlementsverkiezingen en veroverde 82 zetels tegenover 39 bij de vorige verkiezingen in 1993. De Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) onder leiding van Vuk Draskovic, won 45 zetels. Draskovic en de SPO hadden deel uitgemaakt van de naar democratie strevende coalitie Zajedno, die eind 1996 en begin 1997 maandenlang in heel Servië demonstraties tegen Milosevic had georganiseerd. Zajedno was echter in juni uiteengevallen.

Uitslagen van de Nationale Assemblee van Servië

Partij	Zetels
Verenigde Lijst	110
Servische Radicale Partij (SRS)	82
Servische Vernieuwingsbeweging (SPO)	45
Vojvodina Coalitie	4
Alliantie van Hongaren in Vojvodina	4
Lijst voor Sandzak Sulejman Ugljanin	3
Democratische Lijst Presevo-Bujanovac	1
Democratisch Alternatief	1
Totaal	250

De opkomst bij de presidents- en parlementsverkiezingen bedroeg 62 procent, ondanks een boycot van sommige oppositiepartijen die democratische hervormingen eisten, en vele etnische Albanezen in Kosovo. Waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) zeiden dat het 'proces dat tot de verkiezingen leidde, niet smetteloos was', ofschoon het 'technische' stemmen op 21 september in de meeste plaatsen volgens de wet was verlopen.

De presidentskandidaat van de Verenigde Lijst, Zoran Lilic, die van juni 1993 tot juni 1997 president van de Federale Republiek Joegoslavië was geweest, kreeg de meeste stemmen. Hij slaagde er echter niet in de vereiste 51 procent te halen voor een overwinning in de eerste ronde. De tweede verkiezingsronde, waarin Lilic het zou moeten opnemen tegen Vojislav Seselj van de ult a-nationalistische Servische Radicale Partij (SRS) werd gepland op 5 oktober. Seselj, een voormalig militieleider, was voorstander van de totstandbrenging van een Groot-Servië, waarin grote delen van Bosnië en Kroatië zouden worden opgenomen.
Op 23 september stelde Seselj voor een 'grote coalitie' te vormen, bestaande uit de SRS, SPO en de partijen van de Verenigde Lijst. Een woordvoerder van de SPO had echter op 23 september bekendgemaakt dat de partij geen coalitie met de SRS zou vormen en noemde de politiek van deze partij 'fascistisch'. De woordvoerder zei dat een alliantie met Milosevic mogelijk was, als de president zich zou inzetten voor serieuze economische en politieke hervormingen.

Tweede ronde presidentsverkiezingen ongeldig

Op 5 oktober vond in Servië de beslissende tweede verkiezingsronde plaats tussen Zoran Lilic en Vojislav Seselj. Lilic deed aan de verkiezingen mee namens de Verenigde Lijst, bestaande uit de Socialistische Partij van Servië (SPS), Joegoslavisch Verenigd Links (JVL) en Nieuwe Democratie (ND). Seselj was kandidaat voor de ultra-nationalistische Servische Radicale Partij (SRS).

Op 8 oktober maakte de Servische Kiescommissie de uitslag van de tweede ronde bekend. Van de 7.210.537 kiesgerechtigden maakten er slechts 3.531.043 (48,97 procent) de gang naar de stembus. Seselj sleepte 1.733.859 stemmen (49,1 procent) in de wacht en behaalde daarmee een krappe overwinning op Lilic, die 1.691.354 stemmen (47,90 procent) kreeg. Maar aangezien de opkomst lager was dan 50 procent, was de tweede ronde ongeldig en moest de gehele eerste ronde worden overgedaan. Op 21 oktober bepaalde de voorzitter van de Servische Nationale Assemblee, Dragan Tomic, dat er op 7 december nieuwe verkiezingen zouden worden gehouden.

De lage opkomst werd deels toegeschreven aan een boycotcampagne van Zoran Djindjic (leider van de Democratische Partij, een van de drie leden van de ter ziele gegane oppositionele coalitie Zajedno), die eind september was afgezet als burgemeester van Belgrado. Bovendien boycotten ook veel etnische Albanezen, die ongeveer 20 procent van de bevolking uitmaakten, de verkiezingen.

Milutinovic wordt president

De verkiezingen op 7 december waren wel succesvol. Deze keer nam Vojislav Seselj het op tegen de nieuwe naar voren geschoven kandidaat voor de Verenigde Lijst, de minister van Buitenlandse zaken Milan Milutinovic en tegen vijf anderen. Hij verving Zoran Lilic, die zich had teruggetrokken nadat hij vice-premier van Joegoslavie was geworden in november. Milutinovic eindigde met 42 procent van de stemmen, terwijl Seselj slechts 33 procent wist te behalen.
De tweede ronde werd gehouden op 21 december. Milutinovic kreeg ruim 59 procent van de stemmen, tegen Seselj die bijna 38 procent scoorde.

Na de laatste ronde beschuldigde Seselj de Servische autoriteiten van fraude en geknoei met stembiljetten, met name in Kosovo waar veel etnische Albanezen de verkiezingen hadden geboycot. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, die de verkiezingen waarnam, bracht eind december een rapport uit met de conclusie dat de verkiezingen niet eerlijk waren verlopen.

Einduitslag presidentsverkiezingen van Servië

	Aantal	Percentage
Milan Milutinovic	2.181.808	59,23
Vojislav Seselj	1.383.868	37,57

MOORD OP SECRETARIS-GENERAAL JVL

Op 24 oktober 1997 werd in Belgrado Zoran Todorovic, de secretaris-generaal van de JVL (die onder leiding stond van Milosevic echtgenote Mirjana Markovic) vermoord. Todorovic was algemeen directeur van Beopetrol, de op een na grootste oliemaatschappij van Joegoslavië, en een naaste medewerker van Milosevic en Markovic.
Hij was het laatste slachtoffer in een reeks moorden die verband hielden met de familie Milosevic. In april was de Servische onderminister van Binnenlandse zaken kolonel-generaal Rado-

van 'Bazda' Stojicic doodgeschoten voor een restaurant in Belgrado In februari was Vladimir Kovacevic. een zakenpartner van Milosevics zoon Marko Milosevic, eveneens doodgeschoten in Belgrado

NIEUWE PREMIER EN REGERING

De Servische president Milan Milutinovic benoemde 19 februari 1998 Mirko Marjanovic tot premier en droeg hem op een nieuwe regering te vormen. De premier diende 'een programma van sociale en economische hervormingen' door te voeren, waarin verder de problemen rond de provincie Kosovo en de uitvoering van de Dayton-akkoorden centraal stonden. De keuze voor Marjanovic werd door diplomaten opgevat als teken dat er geen radicale verandering zou volgen.

Op 24 maart werd de nieuwe regering goedgekeurd door het parlement. De formatie had zes maanden geduurd en was moeizaam verlopen omdat de regerende Socialistische Partij van Servië (SPS)bij de verkiezingen in september 1997 geen absolute meerderheid had weten te behalen. Van de 35 ministers waren er 21 lid van de SPS en van Verenigd Links (JVL)dat geleid werd door Mirjana Markovic, de invloedrijke echtgenote van president Slobodan Milosevic. De overige ministerposten vielen toe aan de Radicale Partij (SRS)van de ultra-nationalist Vojislav Seselj. De derde coalitiepartij, de Nieuwe Democratie, die een uitgesproken voorkeur had voor hervormingen en een dialoog wilde met de Kosovaarse Albanezen, kreeg geen ministerpost. De regeringscoalitie verwierf 110 van de 250 zetels in het parlement. De grote verliezer was de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) van Vuk Draskovic, die hervormingen, samenwerking met het Internationaal Oorlogstribunaal in Den Haag en dialoog met etnische Albanezen voorstond.

Samenstelling regering van Servië

- President
  Milan Milutinouic

- Premier
  Mirko Marjanovic

- Vice-premiers
  Dragonzir Tomic
  Milovan Bojic
  Ratko Markovic
  Tomislav Nikolic
  Vojislav *Seselj*
- Arbeid, Veteranenzaken en Sociale zaken
  Tomislav *Milenkovic*
- Banden met Serviërs buiten Servië
  Miroslav Mircic
- Binnenlandse zaken
  Vlajko Stojiljkovic
- Cultuur
  Nada Popovic-Perisic
- Economie en Privatisering
  Jorgovanka Tabakovic
- Financiën
  Borislav Milacic
- Gezinszaken
  Rada Trajkovic
- Godsdienst
  Milovan Radovanovic
- Handel
  Zoran Krasic
- Industrie
  Luka Mitrovic
- Informatie
  Aleksandar Vucic
- Jeugd en Sport
  Zoran Andjelkovic
- Justitie
  Dragoljub Jankovic
- Landbouw
  Jovan Babovic
- Lokaal zelfbestuur
  Gordana Pop-Lazic
- Mijnbouw en Energie
  Zivota *Cosic*
- Milieu
  Branislav Blazic
- Onderwijs
  Jovo Todorovic
- Toerisme
  Slobodan Cerovic
- Transport en Communicatie
  Dragan Todorovic
- Gezondheidszorg
  Leposava Milicevic
- Volkshuisvesting
  Dejan Kovacevic
- Wetenschap en Technologie
  Branislav Ivkouic

- Ministers zonder portefeuille
  Milan Beko
  Cedomir Vasiljevic
  Maja Gojkouic
  Djura *Lazic*
  Paja Momcilov
  Ivan Sedlak
  Slobodan Tomovic

PERSVRIJHEID IN GEDRANG

Het Servische parlement keurde met grote meerderheid van stemmen op 20 oktober 1998 een wet goed, die verspreiding van nieuws aan banden legde. Buitenlandse media werden ervan beschuldigd 'een defaitistische stemming' teweeg te willen brengen in Servië, terwijl het land leefde onder dreiging van luchtaanvallen van de NAVO De regeringscoalitir van socialisten (SPS). ultra-nationalisten (SRS) en neo-communisten (JVL) verklaarde dat 'de zogenaamde onafhankelijke media slechts dienaren van het westen en verraders' waren Regeringsgezinde media en de overheidspropaganda negeerden in hun berichtgeving de dreiging van NAVO-luchtaanvallen

Servische journalisten vermist

Meer dan honderd journalisten hielden op 21 oktober een protestmars door de straten van Belgrado. Ze eisten vrijlating van twee Servische journalisten, die drie dagen eerder waren verdwenen toen ze op weg waren naar het dorpje Magura in de zuidelijke provincie Kosovo. In het dorpje waren twee Servische politiemannen door separatistische rebellen doodgeschoten. Het Internationale Comité ter Bescherming van Journalisten drong er bij een vertegenwoordiger van het Kosovo Bevrijdingsleger op aan een onderzoek in te stellen naar de vermiste journalisten en kreeg te horen dat dat al in gang was gezet.

Onafhankelijke media gesloten

Het Servische dagblad Dnevni Telegraf kreeg eind oktober een boete van 2,4 miljoen dinar (ca 480.000 gulden) opgelegd omdat ze op de voorpagina een afbeelding van een gebalde vuist had gezet, met daarbij een oproep aan de lezers om 'het systeem te bijten'. De overheid vond deze actie schadelijk voor de constitutionele orde van Joegoslavië. Toen de krant niet in staat bleek de boete binnen een etmaal te betalen, legde de politie beslag op de activa van de krant.
Dnevni Telegraf week uit naai Montenegro, waar het de publicatie voortzette. De exemplaren die naar Servië werdenverstuurd, werden echter in de trein onderschept door Servische ordetroepen.

Evenzo verging het het weekblad Monitor. Het blad had dezelfde gebalde vuist op de voorpagina gezet en kreeg daarom een boete van 1,2 miljoen dinar (ca. 240.000 gulden) voor overtreding van de Servische mediawet. Daarop verhuisde ook Monitor naar Montenegro. Een zending exemplaren van Monitor, die per trein uit Montenegro naar Servië werd vervoerd, werd door een groep onbekende Serviërs in beslag genomen. De Montenegrijnse regering protesteer-

de op 20 november 1998 bij de Servische regering tegen de inbeslagname.

De Servische Vereniging van Onafhankelijke Journalisten riep op 28 oktober de minister van voorlichting op ontslag te nemen De vereniging zag het als de 'patriottische plicht' van de minister om op te stappen uit protest tegen de wet van 20 oktober die de persvrijheid aan banden had gelegd

MONTENEGRO

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Juridisch steekspel over kandidaten

In augustus 1997 was de politieke situatie in Montenegro gespannen, aangezien de machtsstrijd tussen voor- en tegenstanders van onafhankelijkheid escaleerde in een juridisch steekspel over de kandidaten voor de volgende presidentsverkiezingen in de republiek.

Het Montenegrijnse Constitutionele Hof bepaalde op 14 augustus dat president Momir Bulatovic niet mocht deelnemen aan de verkiezingen van 5 oktober. Bulatovic, een belangrijke bondgenoot van de federale president van Joegoslavië (en voormalig president van Servië) Slobodan Milosevic, was in juli afgezet als leider van de regerende SDPCG door aanhangers van premier Milo Djukanovic. Zij waren tegen Milosevic en streefden naar meer onafhankelijkheid voor de republiek.

De uitspraak van het Hof was een reactie op een door de Montenegrijnse Kiescommissie, begin augustus, genomen besluit om de presidentskandidatuur van zowel Bulatovic als Djukanovic te accepteren. Beiden waren voorgedragen door rivaliserende facties binnen de SDPCG. De Bulatovic-gezinde factie had medio augustus een congres georganiseerd waarbij de president was herkozen als partijvoorzitter.

Het Hof bepaalde dat een politieke partij slechts één persoon kandidaat kon stellenvoor de verkiezingen en dat Djukanovic de wettige kandidaat van de SDPCG was. Na de bekendmaking van de uitspraak van het Hof maakte de Kiescommissie bekend dat ze haar standpunt had gewijzigd en dat ze Bulatovic' kandidatuur afwees. Maar aanhangers van Bulatovic gingen in hoger beroep bij het Joegoslavische Federale Constitutionele Hof in een poging de uitspraak van het Hof te laten vernietigen. Op 27 augustus maakte het Federale Hof bekend dat het besluit van de Montenegrijnse Kiescommissie om Bulatovic' kandidatuur tegen te houden 'tijdelijk opgeschort' was. Het Federale Hof gaf de Kiescommissie tien dagen de tijd om te protesteren tegen de opschorting

Djukanovic tegen Bulatovic

De eerste ronde van de presidentsverkiezingen in Montenegro vonden wlaats op 5 en 19 oktober 1997. In de verkiezingsstrijd nam zittend president Momir Bulatovic het op tegen premier Milo Djukanovic.

Rulatovic was een belangrijke bondgenoot van Milosevic, terwijl Djukanovic zich had uitgesproken tegen de Joegoslavische president. Hij was voorstander van grotere onafhankelijkheid voor Montenegro. De verkiezingscampagne stond in het teken van de strijd tussen de voor- en tegenstanders van Milosevic, die in augustus had geleid tot een breuk binnen de regerende Democratische Partij van Socialisten van Montenegro (SDPCG). Door die breuk stonden zowel Bulatovic en Djukanovic kandidaat namens rivaliserende facties van de SDPCG. Het Joegoslavische Federale Constitutionele Hof had besloten dat dat mocht.
In de eerste ronde boekte Bulatovic een nipte overwinning op Djukanovic, maar wist niet de vereiste 51 procent te behalen voor een directe overwinning. In de tweede, op 19 oktober gehouden ronde wist Djukanovic zich de meerdere van Bulatovic.
De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE),die toezicht hield op de verkiezingen, verklaarde op 21 oktober dat de verkiezingen in zijn algemeenheid naar behoren waren verlopen. Maar Bulatovic verklaarde dat er gefraudeerd was en beschuldigde aanhangers van Djukanovic ervan met kieslijsten te hebben geknoeid. Aanhangers van Bulatovic hielden eind oktober protestbijeenkomsten in de hoofdstad Podgorica. Op 25 oktober verwierp het Montenegrijnse Constitutionele Hof Bulatovic' beschuldigingen van verkiezingsfraude en verklaarde de uitslag geldig.
De 35 jaar oude Djukanovic was in januari 1991 benoemd tot premier. Bulatovic was in januari 1993 herkozen als president. In een interview met het Duitse tijdschrift Der Spiegel van 27 oktober zei Djukanovic dat hij de verkiezingen had gewonnen ondanks het 'felle verzet' van Milosevic en gaf hij de garantie dat de Joegoslavische president 'zich niet langer zou bemoeien' met kwesties die hem niet aangingen.

Uitslag presidentsverkiezingen Montenegro

stemmenaantal eerste. resp. tweede ronde	
Milo Djukanovic	145.348
	174 745
Momir Bulatovic	147 615
	169.257

Politieke spanningen bij nadering machtswisseling

De spanningen in de deelrepubliek Montenegro liepen 10 januari hoog op na een bericht in het hervormingsgezinde dagblad Podgorica Pobjeda, dat de demissionaire president Momir Bulatovic een staatsgreep zou beramen tegen de komende president, premier Milo Djukanovic. De Opperste Defensieraad, waarin onder andere de Joegoslavische president en beschermheer van Bulatovic Slobodan Milosevic zitting had, zou dat twee dagen eerder besproken hebben. Bulatovic, die beweerde dat de verkiezingen van oktober 1997 oneerlijk verlopen waren en tevens had gedreigd de machtsoverdracht te weigeren, ontkende de beschuldiging ten stelligste.
Op zijn beurt beschuldigde hij Djukanovic ervan aan te sturen op de afscheiding van Montenegro en riep zijn volgelingen op om Joegoslavië te verdedigen, een oproep die in 1991 in Kroatië en in 1992 in Bosnië tot een jarenlange oorlog had geleid.
Djukanovic, gesteund door een electoraat van vooral jongeren en particuliere ondernemingen, verklaarde de federatie met Servië te respecteren, mits Montenegro er op voet van gelijkheid, zoals door de Joegoslavische constitutie wordt gewaarborgd, deelgenoot van kon zijn.
Na pressie van de Verenigde Staten zou Bulatovic ingestemd hebben met aftreden, mits hij geen gezichtsverlies zou leiden.

Op 14 januari kwamen vertegenwoordigers van rivaliserende politieke facties bijeen in een poging de politieke spanningen te verminderen. Toen bleek dat de besprekingen niets opgeleverd hadden, raakten woedende aanhangers van Bulatovic slaags met politieagenten. De minister van Buitenlandse zaken van Montenegro, Branko Perovic, verzocht daarop in een brief de regerin-

gen van de westerse landen en van Rusland om 'dringende diplomatieke stappen' te nemen tegen de federale Joegoslavische regering. In de nacht van 14 op 15 januari, toen de schermutselingen zich voortzetten en sommige aanhangers van Bulatovic met automatische wapens de politie beschoten, vielen meer dan 40 gewonden.

Djukanovic president

Op 15 januari werd Milo Djukanovic officieel benoemd tot president. De benoeming van de pro-westerse Djukanovic, die economische en democratische hervormingen had beloofd, werd gezien als een tegenslag voor de Joegoslavische president Slobodan Milosevic. Deze verloor door de nederlaag van zijn protégé Bulatovic zijn directe invloed op het landsbestuur van Montenegro.
De Montenegrijnse politie sloot de daaropvolgende dag de grens met Servië af om te voorkomen dat Servische hardliners de verslagen president Bulatovic te hulp zouden snellen. Een groot aantal van zijn aanhangers werd gearresteerd.

Op 21 januari werd na bemiddeling van de Joegoslavische premier Radoje Kontic een overeenkomst gesloten tussen vertegenwoordigers van hervormingsgezinden en hardliners in Montenegro, waarbij de laatsten hun eis tot ongeldigverklaring van de verkiezingen en tot ontslag van enkele ministers lieten vallen.

Nieuwe premier presenteert coalitieregering

President Milo Djukanovic benoemde op 4 februari 1998 Filip Vujanovic tot premier en gaf hem opdracht een coalitieregering te vormen om het land te besturen tot de parlementsverkiezingen van 1 juni. Vujanovic presenteerde een regering van 17 ministers, waarvan de meeste van de regeringspartij DPS, 5 ministers zonder portefeuille en 5 vicepremiers. Zijn kabinet bevatte tevens leden van de oppositionele Volkspartij, de sociaal-democraten en Albanese en moslimpartijen.
Vujanovic presenteerde zijn hervormingsgezinde kabinet aan het parlement en drong daarbij aan op de herintegratie van Joegoslavië in de internationale gemeenschap. De financiële sancties die de Verenigde Staten opgelegd hadden aan Joegoslavië wegens de rol van het land in de oorlog in Bosnië, met name het verbod op investering van westers kapitaal in Joegoslavie, vormde een belenimering voor de hervorming en ontwikkeling van de Montenegrijnse economie Dit werd door de hervormingsgezinde partijen geweten aan de recalcitrante houding van Belgrado tegenove de Verenigde Staten

PRESIDENT PRESENTEERT HERVORMIKGSPROGRAMMA

President Milo Djukanovic maakte op 3 april 1Y98 een hervormingsprogramma bekend en drong er bij de Joegoslavische regering op aan het voorbeeld van zijn kleine republiek te volgen. Als pilaren van zijn hervormingen noemde hij: sociale en economische openstelling van het land voor de buitenwereld, economische hervormingen en privatisering, respect voor de regels van de wet, democratisering en sociale rechtvaardigheid en zekerheid.

HERVORMERS WINNEN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De Montenegrijnse parlementsverkiezingen van 31 mei 1998 eindigden in een overwinning voor de hervormingsgezinde coalitie 'Voor een beter leven' onder leiding van president Milo Djukanoric. Hij versloeg de Socialistische Volkspartij (SNP) van zijn voorganger Momir Bulatovic. De coalitie won 43 procent van de stemmen tegenover 33 procent voor de socialisten.

Uitslag verkiezingen 31 mei 1998

	zetels
Coalitie 'Voor een beter leven'	42
Socialistische Volkspartij	29
Liberale alliantie	3
Democratische Unie (Albanees)	1
Democratische Liga (Albanees)	1

Samenstelling regering per 16 juli 1998

- Premier
  Filip Vujanovic
- Vice-premier voor financien en openbare uitgaven
  Predrag Goranovic
- Vice-premier voor binnenlands beleid
  Novak Kilibarda
- Vice-premier voor economisch beleid
  Asim *Telacevic*
- Vice-premier voor sociale zaken
  Dragisa *Burzan*

Vice-premier zonder portefeuille
Milutin Lalic

- Arbeid en Sociale zaken
  Predrag Drecun
- Binnenlandse zaken
  Vukasin *Maras*

Buitenlandse zaken
Branko Perovic

- Cultuur
  Budimir Zubak
- Etnische Minderheiciszaken
  Ljujidj Juncaj
- Financiën
  Miroslav *Ivanisevic*
- Godsdienstzaken
  Slobodan *Tomovic*
- Handel
  Ramo *Bralic*
- Industrie, Energie en Mijnbouw
  Vojin Djukanovic
- Justitie
  Dragan *Soc*

Landbouw, Bosbouw en Waterstaat
Milutin Simovic

- Milieu
  Miladin Vukotic
- Onderwijs en Wetenschap
  Dragan Kujovic
- Stedenbouw
  Radovan Bakic
- Transport en distributie
  Jusuf Kalamperovic
- Volksgezondheid
  Miomir Mugosa

DECREET VOOR PERSVRIJHEID

De Montenegrijnse regering vaardigde op 5 november 1998 een decreet uit, dat de lokale en buitenlandse pers volledige en onbeperkte vrijheid voor het verspreiden van nieuws garandeerde. De minister van voorlichting, Bozidar Jaredic, meende dat de openbare informatievoorziening door het decreet volledig kon voldoen aan de normen voor persvrijheid die een democratische samenleving stelt.

KOSOVO

ESCALATIE VAN SPANNING EN GEWELD

Studentenprotesten

Op 1 oktober 1997 hielden studenten een grote demonstratie in Pristina in de Servische provincie Kosovo waar etnische Albanezen 90 procent van de bevolking uitmaken. De politie joeg de demonstranten met geweld uiteen.

De studenten, die de Universiteit van Pristina al zes jaar boycotten, hadden de demonstratie georganiseerd om de Servische autoriteiten onder druk te zetten om een akkoord uit 1996 uit te voeren. Daarin was vastgelegd dat op alle onderwijsinstellingen in Kosovo weer les in het Albanees zou worden ge-

geven. Een op 29 oktober gehouden demonstratie in Pristina verliep vreedzaam.

Aanval Servische politie op Albanees dorp

In het weekeinde van 28 februari 1998 kwamen bij gevechten in het dorpje Quirez in het midden van de provincie en elders tenminste dertig Albanezen om, waaronder een zwangere vrouw en vier Servische politie-agenten. Albanese overlevenden beweerden dat de Serviërs met inzet van helikopters en pantserwagens enkele dorpen hadden omsingeld en het vuur hadden geopend. Journalisten beweerden dat twee Albanezen in de rug geschoten waren.

Enkele duizenden Albanezen demonstreerden op 2 maart 1998 in de provinciale hoofdstad Pristina tegen de gewelddadige dood van de dertig Albanezen. De politie schermde het centrum van de stad af en gebruikte de wapenstok niet alleen tegen demonstranten, maar ook tegen plaatselijke en westerse journalisten.

In het buurland Albanië riepen de socialistische premier Fatos Nano en de voormalige president Sali Berisha, in een zeldzaam vertoon van eendracht, het westen op om tussen beide te komen. In de Albanese hoofdstad Tirana trokken ongeveer 2.000 demonstranten naar de Joegoslavische ambassade, waarbij zij leuzen als: 'Weg met Servië!' en 'Leve Kosovo!' schreeuwden.

EU-missie bereikt geen autonomie voor Kosovo

De Britse minister van Buitenlandse zaken Robert Cook bezocht op 5 maart Belgrado, waar hij namens de Europese Unie besprekingen voerde met de Joegoslavische president Slobodan Milosevic. Hij slaagde er echter niet in om de bezwaren van Milosevic tegen autonomie voor de Kosovaarse Albanezen weg te nemen.
Op dezelfde dag werden tenminste 20 Albanezen en 2 Servische politiemensen gedood bij gevechten in het dorpje Prekaz ten westen van Pristina, in dezelfde streek waar tijdens het laatste weekend van februari 30 Albanezen omkwamen.

Duizenden Albanese demonstranten namen op 9 maart 1998 in Pristina een minuut stilte in acht ter herdenking van de separatistische opstandelingen die waren gesneuveld in gevechten met de Servische politie. In andere steden en dorpen werden vergelijkbare demonstraties gehouden.

Servië verwerpt onafhankelijkheid voor Kosovo

De Servische regering sloot besprekingen uit met leiders van de Albanese meerderheidsbevolking van Kosovo over de toekomst van de provincie, zolang zij de onafhankelijkheidseis niet lieten vallen. In reactie op een uitspraak op 11 maart van Ibrahim Rugova, de leider van de belangrijkste Albanese partij in Kosovo, de Democratische Liga van Kosovo (LDK), dat er geen oplossing voor de crisis in de provincie mogelijk was zonder onafhankelijkheid, verklaarde de Servische minister van voorlichting Radmila Milentijevic dat de status van Kosovo in overeenstemming met de Servische constitutiemoest zijn.
Een dag later vertrok toch een Servische delegatie naar Kosovo. Maar de Albanese leiders weigerden hen te ontmoeten.

Het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) verklaarde in een Albanese krant dat het de gewapende strijd tegen de Servische veiligheidstroepen in de provincie zou voortzetten. Ook riep het de internationale gemeenschap op om de staat Kosovo te erkennen. De westerse regeringen spraken zich echter uit tegen onafhankelijkheid voor Kosovo.

Op 13 maart demonstreerden tienduizenden Albanezen in Pristina tegen het politiegeweld. De regering beweerde dat de acties gericht waren tegen separatistische guerrilla's, maar volgens Albanese leiders bevonden zich vrouwen en kinderen onder de slachtoffers. De Albanese leiders weigerden voor de tweede achtereenvolgende dag besprekingen met een delegatie van de Servische regering. Ze beschuldigden Belgrado ervan voorwaarden vooraf te stellen. Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken van de Verenigde Staten beschuldigde Belgrado ervan een 'propaganda-oefening' te houden door besprekingen voor te stellen onder voorwaarden die voor de Albanezen onacceptabel waren. Westerse landen hadden onder leiding van de VS de Joegoslavische president Slobodan Milosevic twee weken gegeven om besprekingen te beginnen met de Albanezen, voordat de sancties tegen Joegoslavië zouden worden aangescherpt.

De Albanese onderhandelingspositie was echter van te voren al verzwakt door krachtig westers verzet tegen onafhankelijkheid voor Kosovo. De Albanese politieke partijen waren het eens over de noodzaak van onafhankelijkheid, maar verschilden in opvatting over de wijze waarop die nagestreefd moest worden. De gematigde Albanezen schaarden zich rond Ibrahim Rugova en streefden naar een politieke oplossing, terwijl de militante Albanezen het UCK steunden, dat met militaire middelen de onafhankelijkheid wilde bevechten.

Op 15 maart vond in Pristina ten derde male een massademonstratie plaats van Kosovaarse Albanezen tegen het politiegeweld, dit keer ingeluid door een katholieke mis. De demonstranten droegen portretten van wijlen moeder Theresa, die van Albanese afkomst was.

De Verenigde Staten en hun Europese bondgenoten voerden de diplomatieke druk op zowel de Serven als de Kosovaarse Albanezen op. Zij drongen aan op herstel van de autonomie die Kosovo voor 1989 had genoten binnen de Joegoslavische federatie. De VS gaven Joegoslavie tot 25 maart de tijd om serieuze besprekingen te beginnen en drongen er bij de Albanezen op aan hun boycot op de besprekingen en hun onafhankelijkheidseis op te geven.

Ongeveer duizend Albanese vrouwen ondernamen op 16 maart een 45 kilometer lange protestmars van Pristina naar de bergdorpjes van de streek Drenica, waar tientallen Albanezen in de laatste weken waren omgekomen door politiegeweld. Twee dagen later protesteerden ongeveer 40.000 Albanezen in Pristina voor onafhankelijkheid. Zij trokken naar de nationale schouwburg, lieten een vlucht duiven los en vertrokken weer zonder dat er incidenten hadden plaatsgevonden.

Een dag later trok een rouwstoet van 30.000 Albanezen door de straten van de stad Pec om de laatste eer te bewijzen aan een 52-jarige Albanese man, die een dag eerder door een sluipschutter was gedood.

Rusland verwerpt druk op Joegoslavië

De Russische minister van Buitenlandse zaken Jevgeni Primakov arriveerde op 17 maart in Belgrado om met de Joegoslavische president Slobodan Milosevic Ruslands visie op de crisis in Kosovo te bespreken. Primakov zinspeelde op meer autonomie voor Kosovo, maar steunde de Servische opvat-

ting, dat de crisis zonder inmenging van buitenaf moest worden opgelost

EU-delegatie bereikt weinig

Een delegatie van de Europese Unie: met als belangrijkste leden de Franse en Duitse ministers van Buitenlandse zaken Hubert Vedrine en Klaus Kinkel, bracht op 19 maart een bezoek aan de Joegoslavische president Slobodan Milosevic. Deze verklaarde zich bereid over autonomie voor Kosovo te onderhandelen, maar wees internationale bemiddeling af. Kinkel herhaalde het standpunt van de internationale gemeenschap dat niet onafhankelijkheid, maar autonomie de enige oplossing voor Kosovo is. Albanië stelde voor van Kosovo een deelrepubliek van de Joegoslavische federatie te maken.

Kosovaren kiezen eigen president

Op 22 maart kozen de Kosovaarse Albanezen in verkiezingen, die buiten de Servische autoriteiten om door hen zelf waren georganiseerd, met 99 procent van de stemmen Ibrahim Rugova tot president van Kosovo. Rugova is leider van de grootste Albanese politieke partij, de Democratische Liga van Kosovo (LDK),.
De presidentiële en parlementaire verkiezingen werden door de Servische regering onwettig en door de internationale gemeenschap politiek onverstandig genoemd.

Albanese studenten weer toegelaten tot universiteit Kosovo

Op 23 maart kwamen de Joegoslavische president Slobodan Milosevic en de leider van de Democratische Liga van Kosovo Ibrahim Rugova overeen de universiteit van Kosovo weer open te stellen voor Albanezen. Het besluit stuitte op fel verzet van de Servische studenten van de universiteit. Ook de meeste Albanezen, die een eigen Albaneestalig onderwijsstelsel voor lagere school tot universiteit hadden opgezet, twijfelden aan de uitvoerbaarheid van het akkoord.
Het akkoord kwam twee dagen voordat de internationale Contactgroep, bestaande uit de Verenigde Staten, Rusland, Frankrijk, Duitsland. Italië en Groot-Brittannië, zou besluiten om al dan niet nieuwe sancties tegen Joegoslavië af te kondigen. De Europese Unie verwelkomde de overeenkomst. De regeringscoalitie van Milosevic prees de overeenkomst als een doorbraak in de strijd tegen het separatisme, maar de Servische minderheid in Kosovo dreigde hem naast zich neer te leggen

Milosevic krijgt maand uitstel voor onderhandelingen

De zes grootmachten van de Contactgroep (de VS, Rusland, Frankrijk, Duitsland, Italië en Groot-Brittannië) gaven op een bijeenkomst op 25 maart de Joegoslavische president Slobodan Milosevic nog een maand om onvoorwaardelijke onderhandelingen te beginnen met de etnische Albanezen over de toekomst van Kosovo, op straffe van bevriezing van Joegoslavische tegoeden in het buitenland. Het besluit volgde op een ultimatum van 9 maart 1998, waarbij Milosevic slechts ten dele aan de eisen tegemoet was gekomen.

Belgrado wijst voorstel OVSE af

Joegoslavië wees 27 maart een voorstel van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) af. Het hoofd van de OVSE, de voormalige Poolse minister van Buitenlandse zaken, Bronislav Geremek, had er bij Milosevic op aangedrongen om een bemiddelingsmissie onder leiding van de voormalige Spaanse premier Felipe González te ontvangen. Verder werd voorgesteld een ronde tafelgesprek te beginnen met de etnische Albanezen over Kosovo en wilde Geremek de terugkeer van OVSE-missies naar drie Servische gebieden met grote minderheden weer mogelijk maken. De OVSE-missies in Sanjak en Vojvodina waren door Belgrado naar huis gestuurd nadat Joegoslavië uit de OVSE gezet was vanwege zijn rol in de Bosnische oorlog. Milosevic weigerde tevens om de speciale afgevaardigde van de Verenigde Staten voor de Balkan, Robert Gelbard, te ontvangen.

VN-wapenembargo tegen Joegoslavië

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties nam op 1 april met 14 stemmen voor en onthouding van China unaniem een resolutie aan voor een wapenembargo tegen Joegoslavie. De resolutie kwam grotendeels overeen met de eisen die de Contactgroep in maart had gesteld.

Rusland ontkende een week later overigens berichten in het Moskouse dagblad *Roesski* Telegraf, als zou het in december 1997 een overeenkomst voor wapenleveranties gesloten hebben met Joegoslavië en ondanks het embargo de leveranties voortgezet hebben.

Albanezen vermoord wegens vermeende collaboratie

Op 8 april werden zes Albanezen begraven, die waarschijnlijk door het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) gedood waren wegens vermeende sympathie voor de Servische regering in Belgrado.

Serven tegen westerse inmenging

Aan de vooravond van de laatste dag van het ultimatum dat door Contactgroep aan Joegoslavie was opgelegd, op 24 april, sprak meer dan de helft van de Servische bevolking zich in een referendum uit over westerse interventie in Kosovo 95 procent van de opgekomen kiezers stemde tegen

De leiders van de separatistische Albanezen volhardden in hun weigering besprekingen te beginnen met de Servische regering, die inmiddels al tienmaal een delegatie naar Pristina had gestuurd. De Servische regering bleef vooraf de voorwaarde stellen dat de Albanezen hun eis van onafhankelijkheid zouden laten vallen.

Leger bekent moorden

Het Joegoslavische leger, dat de grens tussen Kosovo en buurland Albanië bewaakt, verklaarde op 28 april 19 mannen van een groep van 200 Albanezen gedood te hebben. toen die wapens uit Albanië naar Kosovo aan het smokkelen waren.

Verbod op investeringen in Joegoslavië

De Contactgroep verbood op 9 mei nieuwe investeringen in de Federale Republiek Joegoslavië. Het verbod volgde op aanhoudende weigering van het land om buitenlandse bemiddeling te aanvaarden bij de oplossing van de crisis in Kosovo. Serviës traditionele bondgenoot Rusland distantieerde zich van het besluit. Tien dagen eerder had de Contactgroep al de buitenlandse tegoeden van Joegoslavië bevroren.

Universiteit Kosovo ontruimd

Na acht dagen werd op 17 mei 1998 door de politie een einde gemaakt een de bezetting van de Universiteit van Pristina door Servische studenten, die daarmee protesteerden tegen de toelating van Albanese studenten. In overeenstemming met een akkoord van maart 1998 werden drie faculteiten ter beschikking gesteld aan Albanese studenten en docenten. Aan de overdracht

gingen schermutselingen tussen Servische en Albanese studenten vooraf, die elkaar met stenen bekogelden.

Albanese opstand slecht gecoördineerd

In de loop van de maand juli 1998 werd duidelijk dat het Kosovo Bevrijdingslee r (UCK) ongeveer 30 procent van de provincie Kosovo in handen had. Albanese politici namen het UCK daardoor steeds meer serieus, maar het lukte hen niet om het leger onder controle te plaatsen. De steun voor het UCK groeide even hard als de daling van de populariteit van Ibrahim Rugova, de leider van de grootste Albanese politieke partij, die in het voorjaar officieus tot president van Kosovo was gekozen. Vooral op het platteland werd Rugova door veel rebellen steeds meer gezien als een stedelijke intellectueel die de Albanese belangen had verkwanseld, vanwege het naïeve vertrouwen dat hij stelde in westerse steun voor onafhankelijkheid als hij in ruil daarvoor vreedzaam verzet zou plegen.

Servisch tegenoffensief

Op 29 juli zetten Servische troepen een tegenoffensief in, waarmee zij erin slaagden het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), dat inmiddels bijna de helft van Kosovo in handen had, terug te dringen.
Een week later veroordeelde een Joegoslavische regionale militaire rechtbank vier etnische Albanezen tot gevangenisstraffen van 7 en 13 jaar wegens 'terroristische daden' en 'illegaal transport van wapens, ammunitie en ander militair materieel van Albanië naar Joegoslavië'. Enkele tientallen andere Albanezen werden op grond van vergelijkbare beschuldigingen vastgehouden.
Halverwege augustus hadden de Servische troepen de Albanese opstandelingen verdreven van de belangrijke verbindingswegen en teruggedreven naar enkele enclaves in de heuvels. Met hun superieure bewapening — helikopters en pantserwagens tegenover automatische geweren en raketwerpers — wisten zij zelfs de plaatsen Lausa en Junik, tot voor kort bolwerken van de guerrillastrijders, in te nemen.

Tienduizenden ontheemd door de strijd

Volgens bronnen binnen de Verenigde Naties was het aantal ontheemden in Kosovo begin juli toegenomen tot 76.000. In Albanië zouden 10.000 mensen verblijven en in Montenegro 13.400. Het aantal dodelijk slachtoffers van de gewapende strijd werd op 300 geschat.
De commissaris voor humanitaire aangelegenheden van de Europese Unie, Emma Bonino, verklaarde op 19 augustus na een inspectie van een aantal vluchtelingencentra dat kindersterfte als gevolg van difterie en uitdroging was geconstateerd. Zij schatte het aantal ontheemden en vluchtelingen inmiddels al op 265.000 en waarschuwde dat ongeveer 200.000 van hen, zonder spoedige vrede, in de aanstaande winter zouden omkomen.

UCK bereid te onderhandelen

Het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) verklaarde op 29 juli dat het overwoog om samen met andere vertegenwoordigers van de Kosovaarse Albanezen onderhandelingen te beginnen met de Joegoslavische regering. De Albanese leider Ibrahim Rugova verklaarde dat er vooruitgang geboekt was bij de vorming van een brede Albanese coalitie die moest onderhandelen met de regering in Belgrado. Hij riep tijdens een ontmoeting met een EU-afvaardiging op tot buitenlandse interventie die een einde zou moeten maken aan de slachtingen en de verdrijving van Albanese burgers door Servische ordetroepen.
Kort daarop omsingelden Servische politie-eenheden in de velden en bossen rond het dorpje Ponorac, ten zuiden van Pristina, een groep vluchtelingen. Zij scheidden de mannen van de vrouwen en voerden naar schatting 450 mannen af.

UCK gedecimeerd

Begin september werd duidelijk dat er van het Kosovo Bevrijdingsleger niet veel meer dan een harde kern over was. Tientallen dorpen die op het UCK heroverd waren, waren volledig verwoest en honderden gedeeltelijk. De nauwelijks getrainde rebellen verloren de meeste confrontaties met de Servische politie- en veiligheidstroepen.
Niettemin werd op 8 september door de Europese Unie een boycot uitgesproken tegen alle vluchten van de Joegoslavische luchtvaartmaatschappij Jugoslovenski Aerotransport met als doel Belgrado te dwingen besprekingen te beginnen met de Albanese guerrilla's.
Het Kosovo Bevrijdingsleger had nog maar 10 procent van Kosovo in handen en het aantal slachtoffers van de strijd was opgelopen tot 700. Volgens schattingen van de Verenigde Naties waren 300.000 Kosovaren dakloos, volgens het Internationale Rode Kruis 100.000.

VN eisen onmiddellijk staakt-het-vuren

De Verenigde Naties eisten op 23 september een onmiddellijk staakt-het-vuren en de start van onderhandelingen in Kosovo. De eis was verwoord in resolutie 1199, die met 14 stemmen voor en onthouding van China unaniem werd aangenomen. De NAVO bereidde plannen voor interventie in Kosovo voor. De Verenigde Staten beweerden dat de resolutie toestemming voor het gebruik van geweld dichter bij bracht.

Kosovaren volharden in onafhankelijkheidseis

Begin oktober herhaalde de belangrijkste etnische Albanese leider Ibrahim Rugova het Albanese standpunt dat er geen andere oplossing voor Kosovo mogelijk was dan onafhankelijkheid. Er was bijvoorbeeld een andere oplossing voorgesteld in de vorm van een internationaal protectoraat, met garanties voor de rechtsbescherming van de lokale Serviërs. Rugova en Fehmi Agani, die fungeren als leiders van een eventueel onderhandelingsteam van de Kosovaarse Albanezen, hadden geen goed woord over voor door westerse regeringen opgestelde of gesteunde vredesvoorstellen. Agani verweet het westen de oplossing nog steeds binnen Joegoslavië te zoeken, terwijl het einddoel voor de overweldigende meerderheid van de Kosovaren onafhankelijkheid was.

Laatste poging Holbrooke Milosevic te overreden

De speciale afgezant van de regering van de Verenigde Staten, Richard Holbrooke, voerde op 9 oktober een urenlang gesprek met de Joegoslavische president Slobodan Milosevic in een laatste poging de Kosovo-crisis met een politieke oplossing te beëindigen. Tegelijkertijd bereikte in het hoofdkwartier van de NAVO in Brussel de procedure voor het overgaan tot militaire actie zijn laatste fase. Er werd een 'activeringsbevel' verwacht, waarmee de opperbevelhebber van de NAVO onmiddellijk tot militaire acties kan overgaan, binnen enkele dagen verwacht. Holbrooke trachtte Milosevic een ultimatum van de Contactgroep te laten aanvaarden. De punten waren: het stopzetten van aanvallen op burgers; terugtrekking naar hun oorspronkelijke posities; ontheemden naar huis terug laten keren; hulporganisaties meer ruimte geven; onderhandelingen beginnen mei de Albanese separatisten. Het ultimatum stemde overeen met de eisen van de Verenigde Naties aan de Servische troepen.

Servië kondigt plan aan voor verkiezingen in Kosovo

Op 13 oktober maakten de speciale afgezant van de Amerikaanse regering Richard Holbrooke en de Joegoslavische president Slobodan Milosevic bekend een akkoord bereikt te hebben over Kosovo. De dreiging van luchtaanvallen door de NAVO werd hiermee afgewend. Een staakt-het-vuren werd afgekondigd en Servië zou de ordetroepen terugtrekken die naar Kosovo waren gestuurd om de provincie te 'pacificeren'. 2.000 waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) zouden toezien op het bestand. Dat laatste werd op 16 oktober vastgelegd in een overeenkomst, getekend door de voorzitter van de OVSE en voormalig Poolse minister van Buitenlandse zaken Bronislaw Geremek en Milosevic.
De Servische president Milan Milutinovic verklaarde dat er binnen negen maanden 'vrije en eerlijke verkiezingen' gehouden zouden worden tot op gemeentelijk niveau en dat de Kosovaren democratisch zelfbestuur zouden krijgen.

Op 15 oktober tekenden de NAVO en het Joegoslavische leger een overeenkomst, volgens welke onbewapende NAVO-vliegtuigen verkenningsvluchten mochten uitvoeren boven Kosovo ter verificatie van de naleving van het bestand.

Milosevic kreeg van de NAVO tot 27 oktober de tijd om alle gevechtstroepen uit Kosovo terug te trekken. Kosovaarse leiders beschuldigden Milosevic ervan verse troepen naar Kosovo gestuurd te hebben. De NAVO had een eerdere deadline van vier dagen verlengd naar tien dagen. omdat Milosevic nog niet al zijn troepen had teruggetrokken en er meer tijd nodig was om de 2.000 waarnemers van de OVSE te installeren.

Servische troepen verlaten Kosovo

Op 23 oktober, vier dagen voor het aflopen van het ultimatum, vond de NAVO geen aanwijzingen voor een volledige en onomkeerbare terugtrekking van Servische troepen uit Kosovo.

Op 27 oktober, de dag dat het ultimatum van de NAVO aan de Joegoslavische regering afliep, constateerden waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) dat naar schatting 4.000 man Servische politie- en veiligheidstroepen zich in hun barakken of geheel uit Kosovo hadden teruggetrokken en dat wegversperringen waren opgeheven Dit was voor de NAVO aanleiding om de bombardementen op Servische doelen op te schorten, maar nog niet te annuleren Het 'activeringsbevel' bleef geldig. zodat onmiddellijk tot luchtacties kon worden overgegaan indien de Serviërs op hun beloften zouden terugkomen

Op 29 oktober begonnen logistieke officieren met het opzetten van een hoofdkwartier voor de 2.000 waarnemers van de OVSE, De OVSE-missie werd geleid door de Noorse generaal Bjorn Nygard. De missie zou dagelijks moeten controleren of de resoluties van de Verenigde Naties betreffende de demilitarisering van Kosovo nageleefd werden. Demilitarisering hield in dat alle troepen die er acht maanden eerder niet waren, voor het uitbreken van de gewelddadigheden, uit Kosovo vertrokken moesten zijn. Tevens moest de missie dienen ter afschrikking van nieuw geweld, een gevoel van veiligheid bieden aan de Albanese burgerbevolking en gewelddadige incidenten onderzoeken en vaststellen wie ervoor verantwoordelijk was.
De leider van de etnische Albanezen Ibrahim Rugova verklaarde echter op 30 oktober 1998, dat er nog steeds een omvangrijke Servische troepenmacht verbleef in Kosovo, ondanks de omvangrijke terugtrekking een week eerder.

Internationale waarnemers verklaarden dat het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), in strijd met zijn belofte, posities ingenomen had in bepaalde valleien nabij strategische wegen die door de Servische troepen waren achtergelaten. De Servische autoriteiten beschuldigden de Albanese rebellen ervan reguliere politiepatrouilles, die wel waren toegestaan volgens de overeenkomst van 13 oktober, onder vuur genomen te hebben. Westerse afgevaardigden waarschuwden het UCK dat de NAVO het bevrijdingsleger niet zou beschermen als het de Servische veiligheidstroepen zou provoceren.

Eerste vluchtelingen keren terug

Inwoners van Lausa. een dorp in het midden van Kosovo, dat maandenlang in de frontlinie van gevechten tussen Servische troepen en etnische Albanese opstandelingen lag, zagen bij terugkeer dat hun dorp verwoest was. Zij troffen de lichamen van drie vrouwen aan in een graf. Volgens een van de vluchtelingen waren de vrouwen samen met kadavers van dieren begraven

Aankomst leider waarnemers OVSE

William Walker, hoofd van de Verificatiemissie voor Kosovo (KVM) van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE),arriveerde op 11 november in Kosovo, Hij verklaarde dat zijn missie 'de laatste en beste kans' op vrede in het gebied bood. Hoewel een kleine groep waarnemers al aanwezig was in Kosovo. kon Walker niet zeggen hoelang het zou duren voordat alle 2.000 internationale waarnemers ter plaatse zouden zijn en de missie, de grootste operatie van de OVSE tot nu toe, volledig operationeel zou zijn.

Nieuw Amerikaans vredesplan

De ambassacleur van de VS in Macedonië en speciaal afgevaardigde van de VS voor de crisis in Kosovo, Christopher Hill, legde begin november de strijdende partijen in Kosovo een bijgewerkt concept van een v edesplan voor. In dit plan werd Kosovo meer verbonden aan de Federale Republiek Joegoslavië dan aan Servië. Het plan stelde voor om de provincie Kosovo ongeveer 30 afgevaardigden in het Huis van Burgers van de federale Assemblee toe te kennen en 20 in de Servische nationale Assemblee. Ook zou Kosovo tenminste één plaats in de federale regering en een rechter in het federale hof krijgen. Territoriale integriteit, buitenlands beleid, defensie en economische en monetaire politiek zouden onder federaal gezag blijven. Van Albanese zijde werd de aanpassing van het vredesplan een stap vooruit genoemd. De Servische president Milan Milutinovic noemde het plan 'niet geheel in lijn met de overeenkomst tussen Milosevic en Holbrooke'.

Eenzijdige Sewische vredesbesprekingen geboycot

Op 18 november hield de Servische regering opnieuw eigen vredesonderhandelingen. Ze waren door de Servische regering eenzijdig aangekondigd en werden onder leiding van de Servische president Milan Milutinovic in een regeringsgebouw in Pristina gehouden. De besprekingen werden bijgewoond door vertegenwoordigers van de Egyptische, Turkse, islamitische en Romaminderheden van Kosovo, en door loyale Albanezen uit de Djakovica-streek. Milutinovic stelde de Albanezen 'democratisch zelfbestuur' binnen Servië in het vooruitzicht. De belangrijkste Al-

banese leiders, waaronder Ibrahim Rugova en leden van het Kosovo Bevrijdingsleger UCK, deden de besprekingen af als propaganda en bleven weg. Milutinovic verklaarde dat de Albanese leiders zichzelf met deze boycot een slechte dienst bewezen.
Drie dagen later publiceerde de Servische regering, in een supplement van het regeringsblad *Politika*, een gedetailleerd tegenvoorstel voor het plan van Christopher Hill. Volgens het Servische plan zou de plaatselijke politie onder de Servische politie blijven ressorteren en zouden, in het lokaal bestuur, alle minderheden gelijk politiek gewicht krijgen, waardoor de macht van de Albanese meerderheid aanzienlijk zou worden ingeperkt. Het voorstel werd onmiddellijk door de internationale gemeenschap bekritiseerd. De Oostenrijkse ambassadeur Petritsch, de speciale afgevaardigde voor Kosovo van de Europese Unie, vond het 'niet het moment om met nieuwe concepten te komen', nu er een Amerikaans voorstel lag, dat volledig door de EU gesteund werd.

De minister van Buitenlandse zaken van de Verenigde Staten, Madeleine Albright, kritiseerde Joegoslavië voor het uitbreiden van de politiemacht in Rosûvo. Tegelijkertijd roerde secretaris-generaal van de NAVO Javier Solana de druk op de Albanese opstandelingen op om hun aanvallen op Servische troepen te staken. Volgens Servische en westerse bronnen waren er sinds het staakt-het-vuren ongeveer 20 slachtoffers gevallen.

Kosovo Bevrijdingsleger zwakt onafhankelijkheidseis af

De woordvoerder van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), Adam Demaci, verklaarde eind november dat de Albanese rebellen bereid waren om 'provisorisch' hun eisen voor volledige onafhankelijkheid in te trekken. 'Dit betekent niet dat het UCK blijvend haar eisen laat varen, maar dat het aanvaardt dat de eindoplossing stap voor stap wordt bereikt', aldus Demaci. Hij herhaalde de bezwaren van het UCK tegen het vredesvoorstel van de Amerikaanse speciale afgevaardigde Christopher Hill, dat volgens hem pas acceptabel zou zijn als het een referendum over afscheiding en onafhankelijkheid bevatte.

OORLOGSTRIBUNAAL WENDT ZICH TOT VEILIGHEIDSRAAD

De president van het Internationale Oorlogstribunaal van de VN, Gabrielle Kirk McDonald, heeft in een brief van 22 oktober 1998 de VN-Veiligheidsraad verzocht de jurisdictie van het tribunaal in Kosovo te bevestigen. De Joegoslavische president Slobodan Milosevic had weliswaar, in het kader van de overeenkomst met de Amerikaanse speciale afgevaardigde Holbrooke op de 13e van die maand. beloofd onderzoekers van het tribunaal toe te laten tot Kosovo maar had het tribunaal er jurisdictie over ontzegd. Bovendien waren er slechts drie visa voor Kosovo afgegeven aan onderzoekers van het tribunaal en weigerde Joegoslavië nog steeds aan het verzoek van het tribunaal te voldoen om drie Serviërs uit te wijzen die verdacht werden van oorlogsmisdaden in Kroatië in 1991.

Leden oorlogstribunaal geweigerd

Een voorgenomen reis naar Kosovo van hoofdaanklager Louise Arbour, voorzitter Gabrielle Kirk McDonald en een tiental onderzoekers van het Internationale Oorlogstribunaal moest worden afgelast omdat de Joegoslavische regering weigerde visa te verstrekken. Dit verklaarde op 5 november 1998 een woordvoerder van het tribunaal in Den Haag. Arbour wilde de roerige provincie bezoeken om bewijsmateriaal te verzamelen voor 'talrijke beschuldigingen' van oorlogsmisdaden die er begaan zouden zijn die 'specifiek en geloofwaardig genoeg waren om verder te onderzoeken'.

Secretaris-generaal van de NAVO Javier Solana benadrukte het belang van de succesvolle terugkeer naar hun dorpen van de ontheemde etnische Albanese vluchtelingen. Die zouden volgens Solana als gevolg van de inspanningen van zijn organisatie zijn gerealiseerd. Hij verklaarde zijn uitdrukkelijke steun voor het verzoek van Arbour om Kosovo te mogen bezoeken.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

WET VERLICHT SCHULDEN VAN BOEREN

De Kamer der Burgers van het Joegoslavische parlement nam 3 maart 1998 twee wetten aan om de schuldenlast van de agrarische sector en de toeristische sector te verlichten. De eerste wet bepaalde dat kortlopende leningen van de Centrale Bank aan agrarische bedrijven omgezet werden in langlopende leningen, die na 15 jaar zouden moeten worden terugbetaald. De tweede wet zette leningen ter waarde van 2 miljard dinar van banken aan agrarische en toeristische bedrijven om in een staatsschuld.

JOEGOSLAVISCHE DINAR GEDEVALUEERD

Op 1 april 1998 werd de nationale munt. de dinar, gedevalueerd met 45 procent (volgens berekening van het IMF) De waarde bedroeg toen 0,345 gulden
De regering van de deelrepubliek Montenegro had zich tegen de devaluatie uitgesproken, daar zij meende onvoldoende bij de besluitvorming betrokken te zijn geweest

SERVISCH PARLEMENT VERLAAGT BELASTING

Het Servische parlement keurde op 27 mei 1998 een wetswijziging goed, die de de inkomstenbelasting verlaagde en daarmee de economie een belastingverlichting van 1,5 miljard dinar (ca. 280 miljoen gulden) gaf. De regering hoopte door een vermindering van de arbeidskosten verdere belastingvlucht te voorkomen en wergevers te stimuleren om meer banen te creëren. De maatregel moest leiden tot een verlaging van de werkloosheid, die officieel op 26 procent, maar officieus op bijna 50 procent van de beroepsbevolking werd geschat.

ONDERNEMERS TEGEN VRIENDJESPOLITIEK

Ondernemers eisten op 29 oktober 1998, bij monde van de Assemblee van de Joegoslavische Kamer van Koophandel, gelijke behandeling van alle binnenlandse bedrijven. Ze riepen de regering op om het bevoordelen van bepaalde bedrijven te beëindigen en duidelijke economische spelregels op te stellen en noemden het 'ongerechtvaardigd en economisch schadelijk' dat bepaalde bedrijven ongestraft de regels konden overtreden en hun financiële verplichtingen jegens de staat verzaken.
(Vorige berichten pag. 510/1 e.v.-1997)

MACEDONIË

BINNENLAND

ALBANESE MINDERHEID.

Ongeregeldheden over Albanese vlag

Op 12 juni 1997 berichtte het Bosnisch-Servische persbureau SNRA dat de Macedonische minister van Justitie

Gjorgji Spasov die dag had bekendgemaakt dat Albanese vlaggen op openbare gebouwen in 25 Macedonische gemeenten met een overwegend Albanese bevolking niet met geweld zouden worden neergehaald In mei had het Constitutionele Hof bepaald dat het verboden was in Macedonië de Albanese vlag te voeren Deze uitspraak had geleld tot demonstraties

Spasov zou hebben gezegd dat er pas zou worden opgetreden als de Sobranje (parlement)een nieuwe vlaggenwet had aangenomen De regering had op 10 juni haar goedkeuring gegeven aan een ontwerp-vlaggenwet Volgens een bericht van het Albanese persbureau ATA op 12 juni mochten krachtens het wetsontwerp Albanezen en andere minderheden hun vlag hijsen bij 'nationale en informele festiviteiten' en op 'gebouwen van het plaatselijke zelfbestuur'

Op 18 juni gaf de president van het Constitutionele Hof, Milan Nedkov, een verklaring uit waarin hij liet weten dat de regering 'verplicht' was de uitspraak van het Hof ten uitvoer te brengen. Nedkov zei dat er niet kon worden onderhandeld over de uitspraak, en noemde Spasovs verklaring 'bizar'.

Op 8 juli gaf het parlement zijn goedkeuring aan een nieuwe vlaggenwet, hetgeen aanleiding gaf tot weken van ongeregeldheden. Krachtens de nieuwe wet mochten de Albanese vlag en de vlaggen van andere nationaliteiten uitsluitend op nationale feestdagen worden gehesen op openbare gebouwen en alleen maar naast de Macedonische vlag.

Na de goedkeuring van de wet verwijderden functionarissen van het ministerie van Binnenlandse zaken op 9 juli Albanese vlaggen die wapperden op gemeentegebouwen in Gostivar en Tetovo (volgens de volkstelling van 1994 bestond de bevolking van Macedonië voor ongeveer 23 procent uit etnische Albanezen). Na deze actie braken in Gostivar ernstige botsingen uit tussen de politie en duizenden demonstranten, van wie een aantal was gewapend met molotov-coctails en geweren. Bij de rellen werden ongeveer vijfhonderd arrestaties werden verricht, terwijl er drie doden en ruim honderd gewonden vielen.

Op 11 juli riep president Kiro Gligorov op het etnisch geweld te staken. Maar op 15 juli liep de spanning hoog op, toen voor het gemeentehuis van Vrutok een aantal vlaggen in brand werd gestoken en de politie ern Albanese vlaq neerhaalde die wapperde op het gemeentehuis van Debar Hoewel ook in andere steden onlustrn uitbraken en vlaggen werden verwijderd, trok de politie zich op 21 juli terug uit Gostivar en Tetovo

Bomaanslagen

Op 4 januari 1998 ontploften enkele bommen bij de politiebureau's van de steden Kumanovo en Prilep De aanslagen werden opgeëist door het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), dat in de aangrenzende Servische provincie Kosovo streed voor een onafhankelijke Albanese staat De bommen richtten grote materiële schade aan Het was de eerste keer dat het UCK in buurland Macedonie toesloeg
Het UCK eiste ook verantwoordelijkheid op voor de aanslag van 16 december 1997 op de rechtbank van de stad Gostivar, dat voornamelijk door Albanezen wordt bewoond Op 19 februari 1998 ontplofte er een tweede bom in een slagerij, waarvan de eigenaar een Albanees was Deze aanslag, de vijfde in Macedonie in de laatste drie maanden, u erd niet opgeëist

Steunbetuiging aan Kosovaarse Albanezen

Op 6 maart 1998 kwamen tenminste 20.000 Albanezen in de hoofdstad Skopje bijeen om hun steun te betuigen aan Albanezen in de naburige Joegoslavische provincie Kosovo, die slachtoffer waren geworden van aanvallen van de Servische politie. Ze eisten interventie van de internationale gemeenschap om een einde te maken aan de gevechten. De demonstratie was georganiseerd door de twee grootste Albanese partijen in Kosovo.
De Macedonische regering riep de plaatselijke Albanese leiders op om de crisis in het naburige Kosovo niet aan te grijpen om grenswijzigingen te forceren, daar dat tot een nieuwe Balkanoorlog zou kunnen leiden. De meest populaire Albanese partij, de Democratische Partij van Albanezen (DPA),riep op tot een onafhankelijk Kosovo, een oproep die in de voornamelijk door Albanezen bevolkte steden ten westen van Skopje als Gostivar en Tetovo veel weerklank vond. Een woordvoerder van de regering noemde het beleid van de Albanese oppositieleiders 'zeer gevaarlijk'.

Albanese leider waarschuwt voor escalatie

De leider van de Democratische Partij van Albanezen (DPA) en belangrijkste leider van cle Macedonische Albanezen, Arben Dzhaferi, verklaarde op 14 augustus 1998 dat zijn volk genoeg had van de Macedonische heerschappij. Hij riep op tot overleg om een overslaan van de Kosovo-krisis naar Macedonif te voorkomen. Hij beschuldigde de Macedoniërs ervan hun macht op brute wijze op te leggen aan de Albanezen, die daardoor veranderden in 'soldaten die bereid zijn om voor hun rechten te strijden'. Hij suggereerde dat Macedonië beter een confederatie zou kunnen word, als de Albanezen niet meer politieke inspraak kregen. Volgens Dzhaferi bekleedden zij maar 3 procent van de openbare functies bekleedden.

Vice-president Zlatka Popovska verklaarde. dat de grens met Joegoslavië onvoldoende bewaakt werd. Ze gaf daarmee impliciet toe. dat Macedonië zich ontwikkeld had tot een belangrijke smokkelroute voor wapens en rekruten voor het Kosovo Bevrijdingsleger.

Gevangenisstraf voor burgemeester van Gostivar

Op 17 september 1998 werd Rufi Osmani, de burgemeester van Gostivar, veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertien jaar en acht maanden nadat hij door een rechtbank in Gostivar schuldig was bevonden aan het 'aanwakkeren van nationale, raciale en etnische intolerantie en het aanzetten tot opstand'. Osmani, een voormalige afgevaardigde van de Democratische Partij van Albanezen (DPA),had na zijn verkiezing tot burgemeester in juli, de Albanese vlag uitgestoken op het gemeentehuis van Gostivar. Hiermee had hij een nieuwe wet genegeerd waarbij het gebruik van de Albanese vlag en andere nationale vlaggen aan beperkingen was onderworpen. De *Financial* Times van 17 september berichtte dat de zwaarte van de straf van Osmani de overwegend Albanese bevolking van Gostivar diep had geschokt.

VERKIEZINGSZEGE VOOR RECHTSE COALITIE

De eerste ronde van de parlementsverkiezingen leverde op 18 oktober 1998 een overwinning op voor de coalitie 'Voor Verandering' van het centrumrechtse blok VMRO-DPMNE en het multi-etnische Democratisch Alternatief (DA).Er werd gestemd voor 35 van de 120 parlementszetels. De coalitie won er 13, de twee Albanese partijen X en de regerende Sociaal-Democrati-

sche Alliantie voor Macedonië (SDAM) verwierf 10 zetels.

De laatste twee rondes, op 17 en 22 november brachten een nederlaag voor de voormalige communisten van de SDAM, die van 61 zetels terugvielen tot 27. Als belangrijkste oorzaak voor hun verlies gold de economische terugval van het land, die een tweedeling had veroorzaakt tussen een verarmde meerderheid en een kleine rijke minderheid. Na een regeringsperiode van 53 jaar moesten zij plaats maken voor de coalitie 'Voor Verandering', die op 62 zetels uitkwam. De Democratische Partij van Albanezen kwam op een totaal van 11 zetels. Haar leider Arben Xhaferi en de leider van het blok VMRO-DPMNE Ljupco Georgijevski begonnen daarop besprekingen voor een regeringscoalitie, die voorspoedig verliepen ondanks, de nationalistische wortels van het blok. De andere Albanese partij, de Partij voor Democratische Voorspoed, die in de vorige regering aan de socialisten gelieerd was, kreeg 14 zetels.

NIEUW KABINET AANGETREDEN

De aankomende premier Ljupco Georgijevski presenteerde op 27 november 1998 zijn kabinet, dat bestond uit 27 ministers. 14 waren afkomstig van het gematigd rechtse blok VMRO-DPMNE, 8 van het Democratisch Alternatief en 5 van Democratische Partij van Albanezen. Georgijevski verklaarde dat alle coalitiepartners de goodwill hadden om de economische en etnische problemen in het land op te lossen.

Samenstelling regering

- Premier
  Ljubco Georgievski

- Vice-premiers
  Dosta Dimovska
  Radmila Kiprijanova
  Bedredin Ibrahimi

- Binnenlandse zaken
  Pavle *Trajanov*
- Buitenlandse zaken
  Aleksandar Dimitrov
- Landbouw
  Vladimir Dzabirski
- Volkshuisvesting
  Dusko Kadievski
- Cultuur
  Dimitar Dimitrov
- Defensie
  Nikola Kljusev
- Ontwikkeling
  Milijana Danevska
- Economische zaken
  Zanko Cano
- Onderwijs
  Nenad Novkovski
- Financiën
  Boris Stojmenov
- Volksgezondheid
  Stojan Bogdanov
- Justitie
  Vlado Kambovski
- Werkgelegenheid en Sociale zaken
  Bedredin Ibrahimi
- Wetenschap
  Merle *Rusani*
- Transport en Communicatie
  Bobi Spirovski

- Ministers zonder portefeuille
  Gjörgi Naumov
  Adnan Kjahil
  Ernad Fejzulahu
  Georgie Boev
  Nikola Gruevski
  Martin Trenevski
  Toni Popovski
  Dzevded Nasufi
  Rexhep Zlatku

BUITENLANDSE ZAKEN

AKKOORDEN MET ALBANIE

Op 24 oktober 1997 ondertekenden in de hoofdstad Skopje minister van Defensie Lazar Kitanovski en zijn Albanese ambtgenoot Sabit Brokaj een akkoord om de veiligheid langs hun gemeenschappelijke grens te verbeteren. De twee ministers lieten op 26 oktober eveneens weten in de nabije toekomst een militair samenwerkingsakkoord te zullen sluiten.

Gewapende bendes en smokkelaars staken geregeld de grens tussen Albanië en Macedonië over, nadat in maart orde en gezag in Albanië volledig waren weggevallen. In september waren twee Macedonische politieagenten omgekomen tijdens een treffen met Albanezen die het land illegaal waren binnengekomen.

Op 15 januari 1998 ondertekenden premier Branko Crvenkovski en zijn Albanese ambtgenoot Fatos Nano acht samenwerkingsovereenkomsten op het gebied van ordehandhaving, financiën, economie, landbouw, douane en veterinaire geneesmiddelen. Dit in een poging de betrekkingen tussen beide landen te verbeteren. De beide eerste ministers benadrukten dat zowel Macedonië als Albanië streven naar het lidmaatschap van de Europese Unie en de Noord-Atlantische verdragsorganisatie (NAVO).

VERZOEK AAN NAVO OM VERLENGING MANDAAT

Premier Branko Crvenkovski verzocht de NAVO op 4 februari 1998 om, na afloop van het VN-mandaat in augustus, vredestroepen te handhaven in Macedonië. Het mandaat betekent de stationeringvan een eenheid van 350 man Amerikaanse en 350 man Scandinavische vredestroepen in het land. Crvenkovski verklaarde dat een voortzetting van de NAVO-presentie tegemoet zou komen aan de aspiraties van zijn land om een volwaardig lid van het bondgenootschap te worden.

NAVO STUURT MILITAIRE ADVISEURS

Op 25 maart 1998 maakte een woordvoerder van de NAVO bekend dat zijn organisatie militaire trainingsteams naar Albanië en Macedonië zou sturen om te voorkomen dat het geweld in Kosovo naar die landen zou overslaan. Het bericht kwam vlak na een bijeenkomst in Bonn van de ministers van Buitenlandse zaken van de zes grootmachten (de VS, Rusland, Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Italië) die samen de Contactgroep vormden.
De NAVO zou in Krilovac in het kader van het Partnershap voor de Vrede — het samenwerkingsprogramma voor voormalige communistische landen van Midden- en Oost-Europa die zich voorbereiden op volwaardig NAVO-lidmaatschap — een permanent trainingskamp inrichten voor Macedonische militairen.

IRRITATIE BULGARIJE OVER UITSPRAAK HOLBROOKE

Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken van Bulgarije verwierp in een schrijven van 28 mei 1998 de opmerking van de Amerikaanse speciale afgevaardigde voor de Balkan, Richard Holbrooke. dat onafhankelijkheid voor Kosovo voor Bulgarije aanleiding zou kunnen zijn om een deel van Macedonië te bezetten.
Bulgarije erkent het Macedonisch, dat het beschouwt als een dialect van het Bulgaars, niet als een afzonderlijke taal. Macedonie wordt door de Bulgaren wel als onafhankelijke staat erkend met de naam Macedonië.

ONDERHANDELINGEN MET GRIEKENLAND OVER DEFINITIEVE NAAM

Op 18 juni 1997 kwamen in New York afgevaardigden van Macedonië, Griekenland en de VN bijeen voor bespre-

kingen over een definitieve naam voor Macedonië. Naar verluidt werd echter weinig vooruitgang geboekt in het slepende conflict over de naam van het land.

Griekenland betoogde dat de naam Macedonië uitsluitend toebehoorde aan zijn noordelijke provincie en eiste dat het nieuws land zou worden aangeduid als de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonie. Na de ondertekening van een interimakkoo d over de betrekkingen tussen beide landen in september 1995, hadden Griekenland en Macedonië besloten te onderhandelen over de kwestie.

PRESIDENT GLIGOROV BEZOEKT VS EN CHINA

Medio juni 1997 bezocht president Kiro Gligorov de VS om besprekingen te voeren met president Bill Clinton. Gligorov zou Clinton hebben gezegd dat de NAVO-troepen in de Balkan moesten blijven, zelfs nadat hun mandaat in Bosnië-Herzegovina in juni 1998 zou zijn verstreken.

Van 9 tot 13 juni bracht Gligorov een bezoek aan China. waar hij overleg voerde rnet zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin en andere leiders.

VEILIGHEIDSRAAD VERHOOGT AANTAL TROEPEN IN MACEDONIË

De VN-Veiligheidsraad stemde 21 juli 1998 unaniem voor het opvoeren van het aantal vredestroepen in Macedonië van 700 naar 1500 man en voor verlenging van hun mandaat van eind augustus 1998 tot eind februari 1999.
De Macedonische minister van Defensie Lazar Kitanovski verklaarde op 29 oktober, dat vertegenwoordigers van de NAVO Macedonië hadden bezocht en dat zijn land hen de plaats Kumanovo, in de buurt van de Joegoslavische grens, had aangeboden als basis voor verkenningsvluchten in Kosovo. De overeenkomst die de Joegoslavische president Slobodan Milosevic en de speciale afgezant van de Amerikaanse regering voor de Balkan Richard Holbrooke tien dagen eerder gesloten hadden, gaf de NAVO het recht om de naleving van het Servisch-Albanese bestand in Kosovo met verkenningsvluchten te controleren. Tevens gaf de Veiligheidsraad van de VN de NAVO toestemming om de veiligheid en bewegingsvrijheid te garanderen van de 2.000 waarnemers die in Kosovo gestationeerd zouden u7Orden.

Op 12 september begonnen de NAVO en enkele geallieerde landen in Macedonië met reddingsoefeningen. De voorgenomen stationering van snel inzetbare NAVO-eenheden van de zogeheten Rapid Reaction Force, veroorzaakte spanningen met het buurland Joegoslavië. De eenheden zouden kunnen worden ingezet om VN-waarnemers uit Kosovo te evacueren of voor andere acties in Joegoslavië. De aankomende premier Ljupco Georgievski verzocht de westerse landen om tussenbeide te komen teneinde de spanningen tussen zijn land en Joegoslavië te verminderen.

(Vorigeberichten pag. 516/2 e.v.-1997)

OEKRAÏNE

BINNENLAND

NIEUWE PARLEMENTSVOORZITTER

Na een politieke patstelling die veertien weken had geduurd. koos het parlement op 7 juli 1998 de linkse politicus Olexander Tkatsjenko als voorzitter. Economen en regeringsgezinde politici voorspelden dat de conservatieve economische opvattingen van Tkatsjenko zouden leiden tot uitstel van de markthervormingen die nodig zijn om kredieten van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) te krijgen. Tkatsjenko heeft zich laten kennen als een voorstander van het systeem van collectieve boerderijen en een tegenstander van privé-eigendom van land.

PARLEMENTARIËRS WEIGEREN UITSTEL BEGROTING 1999

Het parlement weigerde op 15 september 1998 een verzoek van de regering in te willigen om de termijn voor de presentatie van de begroting voor 1999 te verlengen in verband met de economische problemen van dat moment. Volgens de grondwet moet de regering de begroting voor het volgende jaar uiterlijk op 15 september voorleggen. Volgens een officiële brief van de regering moesten belangrijke onderdelen van de ontwerpbegroting worden aangepast vanwege de financiële crisis en de vermindering van de waarde van de hryvnia ten opzichte van de dollar. De marges waarbinnen de hryvnia zich bewoog ten opzichte van de dollar was in september gestegen tot 2,5-3,5. Middennovember bleek de waarde van de hryvnia te zijn gedaald tot 3,427 ten opzichte van de dollar.
Tkatsjenko verklaarde op 15 september tegenover parlementariërs dat de regering haar ontwerpbegroting gewoon op het eind van de dag zou aanbieden Dat gebeurde echter niet

REGERING OVERLEEFT MOTIE VAN WANTROUWEN

De regering van premier Valery Poestovojtcnko overleefde op 14 oktober 1998 een motie van wantrouwen in het parlement, die door de communistische oppositie was ingediend. 203 afgevaardigden steunden de motie. terwijl minimaal 226 stemmen vereist waren. Poestovojtenko liet na de stemming weten dat hij de leiders van politieke groeperingen die zijn regering bij de stemming hadden gesteund, een brief had gestuurd waarin hij hen voorstelde zitting te nemen in het kabinet.
Ongeveer een week later verlieten de communistische afgevaardigden het parlement uit protest tegen de verlate indiening van de begroting voor 1999 door de regering. De begroting zou worden ingediend op 15 oktober. maar de regering had wederom uitstel gevraagd tot 22 oktober.
Op 20 oktober waren er eveneens onvoldoende stemmen voor een motie van wantrouwen tegen het hoofd van de centrale bank. Viktor Joesjtsjenko. Het parlement eiste echter wel een onderzoek naar het doen en laten van de bank. Die eis kwam na een uitspraak van het plaatsvervangend hoofd van de Oekraïense veiligheidsdienst (SBOe), Anatoly Belov. Die zei dat de bank ongeveer 130 miljoen gulden van zijn buitenlandse reserves bij een risicovolle bank in Cyprus had gedeponeerd. De beschuldiging werd door Joesjtsjenko ontkend.

President Leonid Koetsjma verklaarde op 19 november in een toespraak tot het parlement dat hij de regering en het hoofd van de centrale bank bleef steunen ondanks kritische kanttekeningen bij hun werk. Hij meende dat ontslag de toestand in het land alleen maar zou verergeren. De president wilde de koers van de hryvnia vrijgeven, waarop door parlementariërs niet positief werd gereageerd. Koetsjma riep het door de oppositie gedomineerde parlement ook op de begrotingsvoorstellen van de regering voor 1999 te ondersteunen. Op grond van de geplande begroting voorzag hij een mogelijk economisch herstel in 1999 na een verwachte vermindering van het bruto nationaal product met 1,5 procent in 1998. Het bruto nationaal product was volgens hem de laatste tien jaar met 2,4 keer gedaald en tweederde

van de landbouwproductie werd geruild in plaats van voor geld verkocht.

KRIMTATARENKUNNEN OEKRAÏENS PASPOORT KRIJGEN

Functionarissen op de Krim, een autonome regio in Oekraïne, verklaarden op 20 oktober 1998 dat er een dag eerder een programma was gestart om duizenden Krimtataren die in de Tweede Wereldoorlog naar Centraal-Azië waren gedeporteerd en vooral na 1991 naar de Krim zijn teruggekeerd, tot Oekraïner te naturaliseren. Van de 62.000 Tataren die staatsburger van Oezbekistan zijn en op de Krim wonen, hadden zich echter tot dan toe slechts 6.000 gemeld om te formulieren op te halen die nodig waren om het Oekraïens staatsburgerschap aan te vragen.
Voorafgaande aan de parlementsverkiezingen in maart 1998 vonden er gewelddadige protesten van Tataren plaats, omdat zij niet de gelegenheid kregen te stemmen, aangezien zij formeel buitenlanders waren.
Het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) verklaarde op 26 oktober dat de organisatie in 1999 2,3 miljoen dollar beschikbaar zal stellen voor Krimtataren die naar hun vaderland zijn teruggekeerd uit delen van de voormalige USSR. Een vertegenwoordiger van de UNHCR zei tijdens een persconferentie in Simferopol, de hoofdstad van de Krim, dat de organisatie de aandacht vooral zou richten op de kwestie van het staatsburgerschap van de teruggekeerde Tataren.

SOCIAAL-ECONOMISCHE ZAKEN

ONRUST ONDER MIJNWERKERS

Ongeveer duizend mijnwerkers liepen op 4 november 1998 door het centrum van Kiev met een lijkkist met het opschrift 'de kolenindustrie' en eisten miljoenen guldens in achterstallig loon. Organisatoren zeiden dat ongeveer 100.000 mijnwerkers in 150 mijnen in het land aan een staking van één dag deel hadden genomen.

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

NIEUWE DIENST VOOR OVERHEIDS-BELANGEN IN BEDRIJVEN

President Koetsjma ondertekende begin juli 1998 een decreet waarmee een nieuwe overheidsdienst werd cpgericht. De dienst, geheten Nationaal Bureau van Oekraïne voor het Beheer van Staatsaandelen, zal worden belast met het beheer van de aandelen in Oekraïense bedrijven die in handen zijn van de staat. Volgens een adviseur van de president zijn er vijf tot zesduizend bedrijven in Oekraïne waarvan de staat 25 procent of meer van de aandelen in handen heeft. Oekraïne was van plan in 1998 aan 1,04 miljard hryvnia's te komen door staatsbelangen te verkopen in 973 bedrijven.

RUSSISCHE EN OEKRAÏENSE LEIDERS ONTMOETEN CAMDESSUS

IMF-directeur Michel Camdessus had op 26 augustus 1998 in het zomerverblijf van president Koetsjma op de Krim een onverwachte ontmoeting met Russische en Oekraïense leiders. Hij voerde gesprekken met de Russische premier a.i. Tsjernomyrdin en met president Koetsjma vanwege de acute economische crisis in beide landen. Over de gesprekken werden geen mededelingen verstrekt. Vlak voor de ontmoeting met Camdessus hadden Tsjernomyrdin en Koetsjma op de Krim ook nog een onderhoud met president Loekasjenka van Bjelaroes.

Het IMF had een dag eerder laten weten dat het de economische ontwikkelingen in Oekraïne naar aanleiding van de Russische economische crisis zou bestuderen alvorens een beslissing te nemen over het vrijgeven van een lening van 4,4 miljard gulden. Na de devaluatie van de Russische roebel een week eerder. was de Oekraïense hryvnia ook sterk in waarde gedaald. Veertig procent van de buitenlandse handel van Oekraïne is met Rusland. De valutareserves van de Oekraïense centrale bank waren een week eerder volgens het hoofd van de bank, Viktor Joesjtsjenko, gedaald tot 2,2 miljard gulden, nadat ze in juli nog op 3,4 miljard hadden gestaan.

NATUUR EN MILIEU

GORE BEZOEKT KERNCENTRALE TSJERNOBYL

De Amerikaanse vice-president Al Gore bracht op 23 juli 1998 een bezoek aan de verlaten kernreactor bij Tsjernobyl, waar in april 1986 het ernstigste kernreactorongeluk uit de geschiedenis plaatsvond. Gore vloog per helikopter naar de reactor en inspecteerde te voet het gebouw en de betonnen sarcofaag rond de zwaar radioactieve kern. In Kiev deed Gore een beroep op Oekraïne om vergaande economische hervormingen door te voeren, de enige manier om in aanmerking te komen voor internationale kredieten.
Begin september publiceerden Italiaanse onderzoekers een artikel in het Britse medische tijdschrift The Lancet. Daarin deden ze verslag van een onderzoek onder kinderen die woonden in dorpen in Bjelaroes die in april 1986 door radioactieve fall-out uit Tsjernobyl waren getroffen. In het gebied werden de schildklierfuncties onderzocht van kinderen die ten tijde van de ramp twaalf jaar of jonger waren. In het meest besmette gebied werden bij een hoog percentage van hen antistoffen in de schildklier aangetroffen ten gevolge van beschadiging door radioactieve straling. Dat kan volgens de onderzoekers betekenen dat deze personen in de toekomst een vergrote kans hebben op ernstige schildklieraandoeningen.
Honderden werknemers van de vijf kernreactoren in Oekraïne liepen op 29 september mee in een demonstratie door het centrum van Kiev, in witte kleding en met kapjes voor het gezicht. Zij eisten uitbetaling van achterstallige salarissen.
Eerste plaatsvervangend minister van Energie Mychajlo Oemanets uitte begin november kritiek op de groep van belangrijke industriestaten G-7, omdat zij niet genoeg hulp verleenden voor de sluiting van de nog steeds in werking zijnde derde reactor in Tsjernobyl. Oemanets legde de verantwoordelijkheid bij het Westen als de reactor na 2000 nog in bedrijf zou zijn. Oekraïne en de G-7 ondertekenden in 1995 een memorandum volgens welk het land de reactor in Tsjernobyl buiten bedrijf zou stellen in ruil voor financiële hulp bij de bouw van twee nieuwe reactors.

MENSENRECHTEN

POLEN EN OEKRAÏNE BESTRIJDEN SEKSCELE SLAVERNIJ

Polen en Oekraïne kwamen 16 juli 1998 in Warschau overeen samen te werken bij de bestrijding van vrouwenhandel en gedwongen prostitutie in de richting van West-Europa. Dat verklaarde generaal Vladymir Osmoesjnykov van het Oekraïense ministerie van Binnenlandse Zaken bij een bezoek aan Warschau. Vrouwen uit Oekraïne en andere Oost-Europese landen werken vaak enige tijd in de prostitutie in Polen en gaan vervolgens naar West-Europa. Dat gebeurt deels onder dwang. Volgens de Internationale Organisatie voor Migratie werken er meer dan honderdduizend Oekraïense vrouwen. van wie velen minderjarig, gedwongen als prostituées in West-Europa.

BUITENLANDSE ZAKEN

OEKRAÏNE EN DE NAVO

Het bezoek van secretaris-generaal van de NAVO Javier Solana aan de Oekraine begin juli 1998 werd door Oekraiense functionarissen als 'symbolisch bestempeld Solana werd onder meer door president Koetsjma ontvangen De verhouding van Oekraine intt de NAVO wordt door Rusland echter met aigusogen gevolgd, vooral nadat liet land een speciaal handvest met de NAVO ondertekende in de zomer van 1997, toen Polen de Tsjechische Republiek en Hongarije uitgenodigd werden om toe te treden tot het bondgenootschap

Op 18 september begon in Oekraïne Peace Shield-98, een oefening voor een vredesoperatie, die een week duurde en waaraan enkele honderden militairen uit Oekraïne, Polen en veertien andere landen uit Oost- en West-Europa deelnamen. Rusland. dat tegen de NAVO-uitbreiding in oostelijke richting is. nam niet aan de oefening deel maar had wel waarnemers gestuurd. Oekraïne heeft officieel niet gezegd dat het tot de NAVO wil toetreden. Oekraïense functionarissen hebben echter onofficieel gezegd dat zij hun land vóór 2010 willen laten toetreden.

De voorzitter van de Russische Staatsdoema Gennadi Seleznjov hield eind september een rede voor het Oekraïense parlement. Toen hij kritiek uitte aan het adres van Oekraïense politici die hun land tot de NAVO willen laten toetreden, werd hij uitgejouwd. Er kwamen ook negatieve reacties toen hij zei dat de elf miljoen Russen in Oekraïne hun kinderen Russisch onderwijs moeten kunnen laten geven. Oekraïens is de enige officiële taal in het huidige Oekraïne, hoewel er vele scholen zijn voor Russischtaligen. Het gejoel van het parlement werd nog sterker toen Seleznjov Oekraïne opriep zich aan te sluiten bij de unie tussen Rusland en Belaroes die in 1996 is gesloten. Seleznjov moest uiteindelijk zijn rede voortijdig beëindigen. Op 23 oktober verwierp het parlement de eis van communistische afgevaardigden een gezamenlijke marine-oefening met NAVO-landen in de Zwarte Zee te verbieden. De oefening Sea Breeze-98 zou volgens het ministerie van Defensie plaatsvinden bij de Krim van 25 oktober tot 4 november. Tientallen oorlogsschepen uit elf landen waaronder de VS, Oekraïne en Rusland zouden eraan deelnemen.

BRITSE MONUMENTEN BIJ SEBASTOPOL

Op 25 oktober 1998 was er een herdenkingsplechtigheid bij enkele gerenoveerde Britse monumenten bij de Zwarte Zeehaven Sebastopol De monumenten zijn opgericht ter nagedachtenis van militairen van de beroemde Light Brigade en andere eenheden die daar zijn gesneuveld tijdens de Krimoorlog van 1834 tot 1856 Zij waren ten tijde van de Sovjet-Unie niet toegankelijk De Britse ambassadeur in Oekraine en een hoge Britse militair waren bij de plechtigheid aanuezig

ONTMANTELING STRATEGISCHE BOMMENWERPERS

Op 13 november 1998 begon Oekraïne rnet de ontmanteling van de eerste van zijn 44 bommenwerpers die in staat zijn een nucleaire lading te vervoeren. Een Toepolev TU-160 'Blackjack' werd ontmanteld op een militaire basis zo'n 160 kilometer ten oosten van Kiev. Volgens een overeenkomst uit 1994 tussen de Verenigde Staten, Rusland, Kazachstan, Belaroes en Oekraïne moet Oekraïne in het kader van het Start-l verdrag 25 TU-95 en 19 TU-160 bommenwerpers ontmantelen.

OEKRAINE WIL RATIFICATIE VERDRAG DOOR RUSLAND

De Oekraïense minister van Buitenlandse zaken Borys Tarasjoek begon op 18 november 1998 een tweedaags officieel bezoek aan Rusland met het doel de Russische Staatsdoema zo ver te krijgen dat zij een verdrag van vriendschap en samenwerking tussen de twee staten zou ratificeren.
Het verdrag maakte een eind aan onenigheid tussen Rusland en Oekraïne over territoriale kwesties en over het bezit van de Zwarte Zeevloot, maar de Staatsdoema had het tot dusver nog niet geratificeerd. Het Oekraïense parlement had het verdrag begin 1998 al geratificeerd.

(Vorigeberichtenpag.414/1 - 1998)

SLOWAKIJE

BINNENLAND

AFGEVAARDIGDEN UIT PARLEMENT GEZET

Op 20 januari 1998 verwierp het kabinet een motie om de zaak te bespreken van twee afgevaardigden die van hun parlementaire rechten waren beroofd. Spisak van de SNS, die een overleden afgevaardigde moest vervangen. werd geweigerd als afgevaardigde.
Gaulieder werd het parlement uitgezet nadat hij uit de HZDS van Meciar was gestapt.
De uitspraak van de constitutionele rechtbank, waarin werd bevolen dat de rechten van Spisak en Gaulieder moesten worden gerespecteerd, werd genegeerd door de regering.

POLITIEKE BENOEMINGEN

Op 27 februari 1998 benoemde president Kovac Milan Cagala tot nieuwe minister van Economische zaken en Vojtech Tkac tot minister van Sociale zaken Zij vervingen Karol Cesnek en Olga Keltosova, die een week eerder zonder opgaaf van reden ontslag namen

PROTESTEN TEGEN MECIAR

Op 20 januari 1998 werd bekend dat premier Vladimir Meciar volgens een Slowaakse diplomaat werd bedreigd met een moordaanslag. Hij zou volgens de waarschuwing voor 25 februari worden vermoord. Een Slowaak zou de huurmoordenaars ruim een miljoen gulden hebben betaald.

Op 23 februari waarschuwde president Kovac premier Meciar dat hij mensen de straat op zou laten gaan als Meciar de verkiezingen van september zou manipuleren. Ongestoorde verkiezingen zouden de hoop op lidmaatschap van de EU en de NAVO nog enigszins levend kunnen houden. Meciar had aangekondigd dat hij een kiesdrempel van vijf procent wilde invoeren.
Op 29 mei veranderde Meciar de kieswet waardoor alle partijen die samen de grootste oppositiebeweging (SDK) vormen. elk afzonderlijk de kiesdrempel van vijf procent zouden moeten halen.

Op 25 maart demonstreerden tienduizenden mensen in Bratislava tegen de regering-Meciar. Ze eisten respect voor de democratie en verandering in de wijze waarop de president wordt gekozen. De bijeenkomst werd georganiseerd door de Slowaakse Democratische Coalitie (SDK).

Premier Meciar bleek bij een opniepeiling op 2 april met 41 procent de impopulairste politicus van het land te zijn. Jan Carnogursky van de Christelijke Democratische Beweging was met 30 procent nummer twee.

De ambassadeur van de VS Ralph Johnson riep op 8 juli de Slowaakse regering op de nieuwe kieswet te wijzigen, omdat deze vrije en eerlijke parlementsverkiezingen in de weg stonden. Premier Meciar noemde deze uitspraak een grove inmenging in de Slowaakse binnenlandse gelegenheden. Het ging om de kiesdrempel voor de individuele partijen binnen de oppositionele coalitie en de beslissing om de supervisie over de verkiezingen aan de lokale overheid over te dragen. De lokale overheid werd echter beheerst door aanhangers van een van de partijen. Op 1 juli 1998 maakte de oppositie bekend dat het de wet voor zou leggen aan het constitutionele hof.

Het Hooggerechtshof verwierp op 14 augustus premier Meciars poging om de grootste oppositiegroepering uit te sluiten van de algemene verkiezingen. Meciar betwistte de SDK het recht om zich als één partij in te schrijven in plaats van als coalitie. Dzurinda, de leider van de SDK, verklaarde dat het Hof de afbraak van het democratisch systeem in Slowakije had voorkomen. In opiniepeilingen lag het SDK voor op de regerende Be eging voor een Democratisch Slowakije (HZDS)van Meciar.

CONSTITUTIONELE CRISIS ROND PRESIDENTSVERKIEZING

Op 6 februari 1998 slaagde noch Stefan Markus, noch Juraj Hrasko erin om in het parlement de grondwettelijk vereiste meerderheid van drievijfde te behalen om tot president te kunnen wordengekozen.

Aftreden president Kovac

Op 2 maart kwam er een eind aan de vijfjarige ambtstermijn van president Kovac en trad hij af. Dit was het begin van een constitutionele crisis. Een dag later, op 3 maart 1998 annuleerde premier Meciar het referendum over de vraag of de president voortaan rechtstreeks moest worden gekozen in plaats van dit over te laten aan het parlement. Meciar nam een aantal presidentiële taken over, maar de bevoegdheid om wetten te ondertekenen en een nieuwe regering te benoemen, behoorden daar niet toe. Deze rechten bleven voorbehouden aan een nieuw te kiezen president.

De Christelijke Democratische Beweging (KDH).lid van dc Slowaakse Democratische Coalitie (SDK), hoopte meer dan 330.000 handtekeningen te verzamelen om Meciar zo te kunnen dwingen het referendum alsnog te houden. Die zou op de dag van de algemene verkiezingen moeten worden gehouden. Op 20 februari 1998 had president Kovac al geprobeerd om het referendum op 19 april te laten houden, maar ook dat mislukte.

Symbolisch referndum

In Sturovo, een stad die overwegend wordt bevolkt door Hongaren, werd op 19 april een symbolisch referendum gehouden over het lidmaatschap van de NAVO en rechtstreekse presidentsverkiezingen. Volgens burgemeester Oravec stemden ongeveer 5.000 mensen voor en een tiental tegen bij een opkomst van ongeveer 50 procent. De regering deed het referendum af als een poging van Hongaarse nationalisten om de Slowaakse staat te ondermijnen. De 500.000 Hongaren vormen 10 procent van de totale bevolking.

Presidentsverkiezingvoor zesde en zevende maal mislukt

Het verdeelde parlement slaagde er op 30 april voor de zesde maal niet in om met een drievijfde meerderheid een president te kiezen. Het betekende ook dut premier Meciar een aantal van de presidentiële taken van de afgetreden Michal Kovac bleef vervullen. Meciar werd er door buitenlandse regeringen, mensenrechtengroeperingen en de eigen oppositie van beschuldigd dat hij zich niet al te veel aan de democratie gelegen liet liggen.

Op 29 mei liep ook een zevende poging op niets uit. De enige kandidaat Vladimir Abraham haalde bij lange na niet de vereiste meerderheid.
De kans dat er een president voor de verkiezingen van september zou worden gekozen, was daarmee zo goed als verkeken.
De instabiele politieke situatie had ook gevolgen voor de buitenlandse investeringen. Die bedroegen 2 miljard gulden terwijl bijvoorbeeld in Hongarije de investeringen op 32 miljard gulden lagen.

Speciale bevoegdheden voor parlementsvoorzitter

In ongekende eensgezindheid stemde het Slowaakse parlement op 14 juli voor een voorstel dat een constitutionele crisis na de verkiezingen van september moest voorkomen. Parlementsvoorzitter Ivan Gasparovic kreeg de bevoegdheid om het ontslag van het oude kabinet te accepteren en een nieuw kabinet te benoemen. Aangezien er altijd coalitieregeringen moeten worden gevormd, was het van belang wie er als eerste de kans kreeg een regering te vormen.

Inmiddels was er al een tiende poging ondernomen om een president te kiezen, nog altijd zonder succes.

HONGAARSE SCHOLEN

Het parlement verwierp op 2 juli 1998 een wet die de rechten van de Hongaarse minderheid op eigen onderwijs inperkte. Volgens de wet zouden de vakken geschiedenis en aardrijkskunde in het Slowaaks moeten worden gegeven.
Nationalistische gevoelens laaiden na de val van het communisme weer op en er bestond groot wantrouwen tussen vertegenwoordigers van de Hongaarse minderheid en de regering van Meciar.

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Televisiezender bezet

Op 17 september 1998 werd het kantoor van de onafhankelijke zender *Markiza* bezet door duizenden demonstranten die protesteerden tegen pogingen van de regering om de zender voor haar eigen campagne te gebruiken. Bewijs voor de beschuldigingen werd niet geleverd.

Op 23 september berispte een onafhankelijke controleur van de media de overheidszenders wegens hun vooringenomenheid met de zittende regering tijdens de verkiezingscampagne. De partijen van de zittende regering kregen 63,2 procent van de zendtijd en de overige partijen kregen tezamen 13,4 procent.

Parlementsverkiezingen

Op 25 en 26 september werden parlementsverkiezingen gehouden. Het parlement heeft 150 leden, die voor een periode van vier jaar worden gekozen volgens het principe van de evenredige vertegenwoordiging.

Meciar erkent nederlaag op tv

Op 30 september erkende Meciar zijn verkiezingsnederlaag met tranen in de ogen. Hoewel zijn partij, de HZDS, de grootste partij bleef en dus het recht had om als eerste een regering te vormen, was er geen andere partij die met hem een coalitie wilde aangaan. De HZDS bleef steken op 57 zetels. Dat waren 19 zetels te weinig om verder te kunnen regeren.

Uitslag parlementsverkiezingen Slowakije

	Zetels:	%
Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS)	43	27,0
Slowaakse Democratische Coalitie (SDK)	42	26,3
Democratisch Links (SDL)	23	14,7
Hongaarse Coalitie Partij (SMK)1	5	9,1
Nationale Partij (SNS)	14	9,1
Partij voor Burgerbegrip (SOP)	13	8,0
Communistische Partij (KSS)	0	2,8
Arbeiders Partij (ZRS)	0	1,3

Oppositie vormt regering

De vier oppositiepartijen die hadden gewonnen, verklaarden bereid te zijn om samen te werken. De vier hadden samen 93 van de 150 zetels. De twee grootste, de centrum-rechtse Slowaakse Democratische Coalitie (SDK) en de voormalige communisten van Democratisch Links (SDL) waren al bezig met het vormen van een regering.
Er werden maatregelen aangekondigd die het rechtssysteem moesten versterken, de veiligheidsdiensten onder strengere controle brachten en de grondwet zouden wijzigen.
Alle vier partijen spraken zich uit voor lidmaatschap van de EU en de NAVO. De opkomst bij de verkiezingen lag op 84 procent.

Nieuwe regering

Op 10 oktober werd het nieuwe kabinet door premier Mikulas Dzurinda voorgesteld. Nieuwe politieke plannen konden nog niet aan het parlement worden gepresenteerd, maar moesten er wel binnen 30 dagen komen.

De regering beloofde al wel hervormingen door te voeren om zo het land weer bij de belangrijkste kandidaten voor het lidmaatschap van de EU en de NAVO te scharen.

Het kabinet was een coalitie van de conservatieve Slowaakse Democratische Coalitie (SDK), de voormalige communisten van Democratisch Links (SDL), de Hongaarse Coalitie Partij (SMK) en de Partij voor Burgerbegrip (SOP).

Samenstelling Slowaakse regering per 10 oktober 1998

- Premier
  Mikulas Dzurinda (SDK)

- Vice-premier voor wetgevende zaken
  Lubomir Fogas (SDL)
- Vice-premier voor economische zaken
  Ivan *Miklos (SDK)*
- Vice-premier voor Europese integratie
  Pavol Hamzik

Vice-premier voor minderheden
Pal *Csaky (SMK)*

*Binnenlandse zaken
Ladislav Pittner *(SDK)*
Bouw en openbare werken
Istvan Harna (SMK)
- Buitenlandse zaken
  Eduard Kukan *(SDK)*
- Cultuur
  Milan Knazko (SDK)
- Defensie
  Pavol Kanis (SDL)
- Economische zaken
  Ludovit Cernak (SDK)
- Financiën
  Brigita Schmognerova (SDL)
- Justitie
  Jan Carnogursky
- Landbouw
  Pavol Koncos (SDL)
- Milieu
  Laszlo Miklos (SMK)
- Onderwijs en wetenschappen
  Milan Ftacnik (SDL)
- Privatisering
  Maria *Machnova* (SOP)
- Verkeer. post en telecommunicatie
  Gabriel Palacka (SDK)
- Volksgezondheid
  Tibor Sagat (SDK)
- Werkgelegenheid en Sociale zaken
  Peter Magnavi

- Parlementsvoorzitter
  Jozef *Migas* (SDL)
- Directeur van de Centrale Bank
  Vladimir *Masar*

Premier Mikulas Dzurinda (43) was al lange tijd erg gekant tegen de politiek van Meciar. Dzurinda is econoom en was staatssecretaris en minister van Verkeer in een vorig kabinet.

De nieuwe minister van Financiën Brigita Schmognerova (51)is ook econoom en leider van democratisch links (SDL) dat is voortgekomen uit de Communistische Partij. Zij heeft bankhervormingen aangekondigd.

Minister van Buitenlandse zaken Eduard Kukan (59) heeft rechten gestudeerd. kwam uit de diplomatieke dienst en was al eerder minister van Buitenlandse zaken Alle drie zijn ij voorstander van lidmaatschap van de EU en de NAVO

NIEUWE BUITENLANDSE INVESTERINGEN

Op 23 oktober 1998 werd bekend dal de nieuwe regering meer buitenlandse investeringen wilde aantrekken. Door het geven van positieve signalen en het ondernemen van pogingen om bij de eerste lichting toetreders tot de EU en de OESO te komen, leek dat ook te gaan lukken. Onder Meciar werden dergelijke investeringen altijd afgehouden waardoor er inmiddels in Tsjechië vier keer zoveel en in Hongarije acht keer zoveel werd geïnvesteerd door buitenlandse ondernemingen.

MECIAR NEEMT AFSCHEID

Vladimir Meciar nam op 29 oktober 1998 met een liedje en tranen in zijn ogen op tv afscheid na zijn verkiezingsnederlaag.
Hij had eerder zijn parlementszetel aan Ivan Lexa afgestaan waardoor dit voormalig hoofd van de veiligheidsdienst (SIS) niet vervolgd kon worden voor de ontvoering van Kovac jr. in 1995.
Lexa werd op 27 oktober 1998 vervangen door Rudolf Ziak. Meciar had het onderzoek naar de zaak stop gezet maar de nieuwe regering overwoog de zaak te heropenen.
Het werd niet uitgesloten dat Meciar zich bij de komende presidentverkiezingen kandidaat zou stellen. Om een reële kans te hebben zou hij echter eerst zijn enorme impopulariteit moeten overwinnen. Meciar kreeg de andere partijen opnieuw over zich heen voor zijn manier van afscheid nemen en voor de bescherming die hij Lexa bood. Zij beschuldigden hem tijdens zijn regeerperiode vaak van ondemocratisch regeren.

ZIGEUNERS

Op 3 november 1998 beloofde de nieuwe regering de omstandigheden voor de Roma-minderheid in het land te verbeteren.
In de acht maanden ervoor hadden meer dan 1.800 zigeuners asiel aangevraagd in Groot-Brittannië. Van een handvol was het verzoek ingewilligd. De stroom asielzoekers leidde tot het instellen van een visumplicht voor Slowaken.

WIJZIGING IN DE GRONDWET

De nieuwe regering maakte 4 november 1998 bekend dat de grondwet zou worden aangepast zodat de president rechtstreeks gekozen kon worden Hoewel de regering sterk genoeg was om een eigen kandidaat te benoemen gaven zij er de voorkeur aan om verkiezingen te houden Die zouden waarschijnlijk in januari of februari 1999 gaan plaatsvinden De kandidaat van de regering was Rudolf Schuster

REGERINGSPROGRAMMA GEPRESENTEERD

Op 20 november 1998 presenteerde premier Dzurinda het programma van zijn nieuwe regering. Hij maakte bekend dat de banken eerst zouden worden geherstructureerd en vervolgens geprivatiseerd. Het parlement nam diezelfde dag een wet aan die de privatisering van strategische ondernemingen, zoals banken, in ieder geval uitstelt tot 2000. Het kabinet, bestaande uit vier partijen, had een dag eerder het regeerakkoord goedgekeurd.

BUITENLANDSE ZAKEN

WET BILATERAAL WAARSCHUWINGS-SYSTEEM KERNONGELUKKEN

Op 16 januari 1998 werd een wetsontwerp aangenomen waardoor een bilateraal systeem kon worden opgezet dat moet waarschuwen bij kernongelukken in de Oekraïne. Bilaterale verdragen hiervoor bestaan al met Hongarije, Oostenrijk, Tsjechië, Polen en Duitsland. Slowakije heeft zelf een kerncentrale in bedrijf en een in aanbouw.

SOVJETTROEPEN SCHAADDEN MILIEU

Sovjettroepen die tussen 1968 en 1991 in Slowakije gelegerd waren, hebben schade aan het milieu veroorzaakt van 931,57 miljoen kroon (ca. 52 miljoen gulden) zo werd op 21 april 1998 bekend. Tot 2005 zal het ministerie van Defensie ongeveer een miljard kroon besteden aan het opnieuw ontwikkelen van de gebieden. Tsjecho-Slowakije en de Sovjet Unie hadden eerder al afspraken gemaakt om geen van beide claims in te dienen.

NAVO EN EU

Premier Meciar verklaarde op 23 april 1998 dat Slowakije NAVO-lid zou worden als de bevolking zich daar in een referendum voor zou uitspreken. Uit een opiniepeiling van 4 juni 1998 bleek dat 31 procent voor was, 27 procent tegen was en de rest geen mening had
Het land was echter uitgesloten van de eerste ronde besprekingen over toetreding tot de EU, omdat democratische hervormingen niet snel genoeg werden doorgezet
De ultrarechtse Slowaakse Nationale Partij (SNS) riep in een petitie op tot neutraliteit en de herinvoering van de doodstraf Ook minister van Defensie Jan Sitek van de SNS ondertekende de petitie

De bevolking was wel in grote meerderheid voor EU-lidmaatschap. Uit een opiniepeiling bleek dat een overweldigende meerderheid, 62 procent van de bevolking, voor het lidmaatschap van de EU zou stemmen, terwijl 8 procent tegen was en 16 procent geen mening had. Ook voor de EU is Slowakije echter voorlopig uitgesloten als kandidaatlid.
Minister van Buitenlandse zaken Jozef Sestak verweet het westen er een dubbele standaard op na te houden en daarom Slowakije niet uit te nodigen om lid te worden van de EU en de NAVO.

PROTEST IN WENEN

Op 22 mei 1998 bezetten actievoeders met gasmaskers de Slowaakse ambassade in Wenen om daarmee te protesteren tegen de plannen van Slowakije om de eerste kernreactor van de controversiële kerncentrale Mochove te starten. De 25 actievoerders van Global 2000 vroegen premier Meciar te wachten totdat deskundigen de centrale veilig hadden verklaard, maar vice-premier Sergej Kozlik wees het verzoek af. Ook de Oostenrijkse en de Hongaarse leiders uitten kritiek.
Op 8 juni 1998 werd de kerncentrale in gebruik genomen. De centrale was gebouwd naar Russisch ontwerp maar later aangepast aan de hand van aanbevelingen van de Internationale Atoomenergie Instelling.

RUZIE MET HONGARIJE OVER DONAU-DAM

Slowakije heeft buurland Hongarije op 4 september 1998 voor de tweede maal in een jaar voor het Internationale Gerechtshof in Den Haag gedaagd. De onenigheid gaat over de versterking van een dam in de Donau die gebruikt zou worden in een gezamenlijk project voor het opwekken van hydro-elektriciteit. Na protesten van milieuactivisten zag Hongarije in 1992 af van het plan. In 1977 tekenden beide landen een verdrag over de dam bij Gabcikovo. Het toenmalige Tsjecho-Slowakije had zijn aandeel voltooid en Slowakije als rechtsopvolger bij dit project eiste nu van Hongarije hetzelfde. In september 1997 verklaarde het hof in Den Haag al dat het akkoord nog steeds geldig was. De partijen kregen vervolgens zes maanden om een akkoord te bereiken.

Op 24 november 1998 verklaarden beide landen dat zij een eind wilde maken aan de ruzies om rechten voor minderheden en de dam in de Donau. In de nieuwe Slowaakse regering was ook de Hongaarse minderheid vertegenwoordigd.

(Vorigeberichten pag. 32/2 e.v.-1998)

TSJECHIË

BINNENLAND

OPROEP TOT MAATSCHAPPELIJKE DEELNAME

In zijn jaarlijkse nieuwjaarstoespraak op 1 januari 1998 riep president Vaclav Havel de Tsjechen op om actief te gaan deelnemen aan de politiek. Hij vond dat nodig omdat de Tsjechen, moe geworden van het gedwongen lidmaatschap van organisaties in de communistische periode, weinig animo toonden om lid te worden van maatschappelijke organisaties.

INTERIM-KABINET

Op 2 januari 1998 werd een interim-kabinet geinstalleerd. Premier werd de voormalige president van de Centrale Bank Josef Tosovsky (onafhankelijk). Verder bestond het kabinet uit een aantal ministers uit het vorige kabinet van Vaclav Klaus en enkele onafhankelijke kandidaten.
De interim-regering was nodig geworden na de val van de regering-Klaus in november 1997 ten gevolge van een financieel schandaal.

Scheuring in ODS

Voormalig minister van Binnenlandse zaken Jan Ruml (44) werd op 22 februari 1998 gekozen tot leider van de Vrijheidsunie (US). De centrum-rechtse US scheidde zich begin 1998 af van de eveneens centmm-rechtse Burger Democratische Partij (ODS) van Vaclav Klaus. De US leverde wel ministers aan het nieuwe interim-kabinet.

Samenstelling van de regering

- Premier
  Josef Tosovsky (onafhankelijk)
- Vice-premier en landbouw
  Josef Lux (onafh.)

- Binnenlandse zaken
  Cyril Svoboda (KHU-CSL)
- Buitenlandse zaken
  Jaroslav *Sedivy (onafh.)*
- Cultuur
  Martin Stropnicky *(onafh.)*
- Defensie
  Michal Lobkowicz *(US)*
- Financiën
  Ivan Pilip (US)
- Gezondheidszorg
  Zuzana Koithova *(onafh.)*
- Industrie en handel
  Karel Kuhnl (ODA)
- Justitie
  Vlasta Parkanova (tot 20-02-'98 ODA)
- Milieu
  Martin Bursik *(onafh.)*
- Onderwijs
  Jan Sokol *(onafh.)*
- Regionale ontwikkeling
  Petr Moos *(onafh.)*
- Voorzitter van de wetgevende raad
  Miroslav Vyborny (US)
- Werkgelegenheid en sociale zaken
  Stanislav Volak *(ODS)*
- Minister zonder portefeuille en regeringswoordvoerder
  Vladimir *Mlynar* (US)
- Parlementsvoorzitter
  Milos Zeman (CSSDJ
- President van de centrale bank
  Pavel Kysilka.

Steun voor het kabinet

Het interim-kabinet had een moeizame start. Op 6 januari 1998 verklaarde de ODS de regering-Tosovsky te zullen steunen, maar het vertrouwen te onthouden aan de vier ministers die zich eerder van de partij hadden afgescheiden. Op 19 januari 1998 dreigde Tosovsky op te stappen als de verschillende partijen geen overeenstemming konden bereiken over de te volgen procedure tijdens de komende verkiezingen. Toch werden de partijen het op 21 januari 1998 eens over een beleidsprogramma waarin het loslaten van de huur- en energieprijzen belangrijke punten waren. Het kabinet zou ook privatiseringen en het lidmaatschap voor de EU en de NAVO voorbereiden, zonder zelf beslissingen te nemen. Op 28 januari 1998 besloten de centrum-linkse sociaal-democraten (CSSD) de motie van vertrouwen te steunen. De regering-Tosovsky zou tot de verkiezingen van juni aanblijven.

Ontslag minister van Financiën geweigerd

Premier Tosovsky weigerde op 27 mei 1998 in te gaan op het verzoek van de Kamer van Afgevaardigden om minister van Financien Ivan Pilip (US) te ontslaan Het voorstel was door de sociaal-democraten ingebracht Ze waren ontevreden over het beleid aangaande de privatiseringen en het vrijgeven van de huur- en energieprijs

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Na de tweede ronde in de presidentsverkiezingen werd de 61-jarige Vaclav Havel op 20 januari 1998 voor een tweede termijn van vijf jaar gekozen. Hij kreeg 99 van de 197 stemmen in de Kamer van Afgevaardigden en 47 van de 81 stemmen in de Senaat. Daarmee was zijn verkiezing niet zo gemakkelijk als van te voren was verondersteld. De andere kandidaten waren Stanislav Fischer van de communistische partij en Miroslav Sladek van de ultrarechtse republikeinse partij. Deze laatste kwam niet verder dan de eerste ronde. Afgevaardigden van de Burger Democratische Partij (ODS) van oud-premier Vaclav Klaus dreigden Havel hun steun te ontzeggen nadat Havel de half afgemaakte hervormingen scherp had bekritiseerd.
De Tsjechische president heeft vooral een ceremoniële functie. Havel maakte op 10 februari 1998 echter bekend dat hij een actievere rol wilde gaan spelen in de binnenlandse politiek. Hij zei dat zijn initiatieven zich voornamelijk zouden concentreren op het gebied van justitie, milieu: lidmaatschap van de EU en de NAVO, decentralisatie van macht en gelden en correcties op de grondwet.

VERKIEZINGEN KAMER VAN AFGEVAARDIGDEN

Op 26 maart 1998 maakte president Havel de weg vrij voor nieuwe verkiezingen in juni door de termijn van het vorige kabinet in te korten van vier tot twee jaar. Dieperiodeliep af op 30 juni 1998.
Op 2 april 1998 maakte Havel bekend dat de verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden op 19 en 20 juni zouden worden gehouden en verklaarde hij te hopen dat de verkiezingen tot meer politieke stabiliteit zouden leiden. Er waren tweehonderd zetels te verdelen en de kiesdrempel werd gesteld op vijf procent.

CSSD weigert ontslagaanbod Zeman

Op 5 april 1998 verwierp de sociaal-democratische partij (CSSD) het aanbod van haar leider Milos Zcman om ontslag te nemen, nadat hij ervan was beschuldigd dat hij zakenmensen hoge posten in een toekomstig kabinet zou hebben aangeboden in ruil voor financiële steun aan zijn partij De sociaal-democratische partij lag voor in de peilingen en Zeman was kandidaat voor het premierschap De partijtop sloot bij voorbaat een coalitie met de US uit

Sociaal-democraten tegen vriendjespolitiek en corruptie

Tijdens de verkiezingscampagne verklaarden de sociaal-democraten op 5 juni 1998 dat zij de vriendjespolitiek en de enorm toegenomen corruptie zouden gaan aanpakken als zij aan de macht zouden komen. Dit waren volgens partijleider Zeman belangrijke oorzaken van het mislukken van de hervormingen na de val van het communisme, die door de voorgaande regering nauwelijks waren bestreden. Hij zei dat de politiek vooral relaties had aangeknoopt met het bedrijfsleven en niet de belangen van de burgers had behartigd. Hierdoor kon Tsjechië zich niet ontwikkelen tot een succesvolle markteconomie. Eén politieke partij, de ODA, was inmiddels al ten onder gegaan aan de financiële schandalen.

Klaus: stem niet links

De verkiezingscampagne van de ODS van Vaclav Klaus eindigde op 17 juni 1998 met de controversiële waarschuwing dat een stem voor links een stem voor de terugkeer naar het totalitaire bewind zou zijn. President Havel en ve-

Verkiezingsuitslag van de Kamer van Afgevaardigden van Tsjechië

	%	zetels
Sociaal-democraten (CSSD)	32,31	74
Burger Democratische Partij (ODS)	27,74	63
Communisten (KSCM)	11,03	24
Christen-democraten (KDU-CSL)	9,00	20
Vrijheidsunie (US)	8,60	19
Republikeinen (SPR-RSC)	3.90	0
Gepensioneerden Partij (DZJ)	3,06	0

In totaal namen dertien partijen deel aan de verkiezingen. De zetels van partijen die de kiesdrempel niet haalden, werden proportioneel verdeeld over de overige partijen.

le politici en politieke commentatoren wierpen echter tegen dat een dergelijke uitspraak nergens op gebaseerd was.

VORMING NIEUW KABINET

De Tsjechische kranten vreesden op 21 juni 1998 dat er opnieuw een politieke impasse die zou kunnen ontstaan na de verkiezinguitsiag. Wel prezen ze de kiezers, omdat de extreem-rechtse Republikeinen geen zetel hadden gekregen.
Omdat de sociaal-democratische CSSD de grootste partij was geworden, kreeg partijleider Milos Zeman als eerste de gelegenheid een kabinet te formeren. Het was voor het eerst na de val van het communisme dat een linkse partij de meerderheid haalde. Op 26 juni 1998 verklaarde de centrumrechtse Vrijheidsunie (US)— een afsplitsing van de ODS van Vaclav Klaus — dat ze niet met de CSSD wilde regeren, waal-door een coalitieregering onmogelijk werd Zeman opperde de mogelijkheid dat de CSSD een minderheidskabinet zou vormen met de steun van de US, maar ook dat wees de US af. Als Zeman er niet in zou slagen een kabinet tot stand te brengen, zou voormalig premier Vaclav Klaus (ODS),die door velen als de echte winnaar werd gezien, de kans krijgen een nieuw centrum-rechts kabinet te vormen. Maar op 22 juli 1998 werd een minderheidsregering beëdigd. waarvan alle leden behalve minister van justitie Otakar Motejl, die onafhankelijk was, lid waren van de CSSD.

Samenstelling van de regering

- Premier
  Milos Zeman
- Vice-premier voor Economisch beleid
  Pavel Mertlik
- Vice-premier voor Wetgeving
  Pavel Rychetsky
- Vice-premier voor Buitenlandse zaken en Defensie
  Egon Lansky
- Vice-premier en minister van Werkgelegenheid en Sociale zaken
  Vladimir *Spidla*

- Landbouw
  Jan *Fencl*
- Cultuur
  Pavel Dostal
- Defensie
  Vladimir Vetchy
- Onderwijs
  Eduard *Zeman*
- Milieu
  Milos Kuzvart
- Financiën
  Ivo Svoboda
- Buitenlandse zaken
  Jan *Kavan*
- Gezondheidszorg
  Ivan David
- Industrie en handel
  Miroslav Gregr
- Binnenlandse zaken
  Vaclav Grulich
- Justitie
  Otakar Motejl (onafh.)
- Regionale ontwikkeling
  Romir *Cisar*
- Transport
  Antonin Perltram

- Regeringswoomoerder
  Jaroslav Basta
- Parlementsvoorzitter
  Vaclav Klaus
- President van de centrale bank
  Josef Tosovsky.

ODS steunt minderheidsregering

Binnen een maand moest een motie van vertrouwen zijn aangenomen in de Kamer van Afgevaardigden. Dankzij de steun van de ODS gebeurde dit op 19 augustus 1998. Premier Zeman had zijn minderheidskabinet verzekerd van de steun van de ODS, die het verrassend goed had gedaan in de verkiezingen, in ruil voor hoge posten voor leden van deze partij. Bovendien hadden beide partijen afspraken gemaakt over invoering van een districtenstelsel. Dit zou in het voordeel werken van de grote partijen.
Op 17 juli 1998 werd ODS-leider Klaus gekozen tot voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden met 137 stemmen voor. Stanislav Volak van de Vrijheidsunie kreeg 39 stemmen. De samenwerking van de twee grote partijen viel niet goed bij de andere partijen en bij president Havel. Zij vreesden dat de kleinere partijen al hun invloed zouden verliezen. Tot voor kort hadden beide partijen samenwerking ook uitgesloten.
Op 2 oktober 1998 werd de onofficiële oppositieleider Josef Lux van de christen-democraten (KDU-CSL) wegens ziekte vervangen door Cyril Svoboda. Lux noemde eerder het verdrag tussen de twee grote partijen 'ondemocratisch', omdat het de andere partijen, die toch veertig procent van de kiezers vertegenwoordigen, alle politieke invloed had ontnomen.

SENAATSVERKIEZINGEN

Op 13 november 1998 werden in 27 van de 81 kiesdistricten senaatsverkiezingen gehouden. Deze zouden doorslaggevend kunnen zijn voor de koers van de constitutionele hervormingen.
De verkiezingen verliepen in twee ronden. Om een zetel te behalen, moest een kandidaat meer dan vijftig procent van de stemmen halen. Om de hervormingen te kunnen doorvoeren hadden de twee grote partijen een meerderheid van drievijfde nodig. Hierin slaagden zij, maar beide partijen verloren zetels. De sociaal-democratische CSSD ging van vijf naaï drie zetels en de ODS van twaalf naar negen.
Een coalitie van vier kleinere centrumrechtse partijen behaalde dertien zetels winst.
Slechts ongeveer twintig procent van de stemgerechtigden kwam opdagen. De CSSD en de ODS weten hun verlies aan die lage opkomst. aan de slechte campagne die op regionaal niveau was gevoerd en aan het ontbreken van aansprekende kandidaten. De communisten (KSCM) boden na de verkiezingen hun steun aan de CSSD aan en opperden de mogelijkheid om een minister te leveren.

NIEUWE BEGROTING

Dankzij de steun van de communisten (KSCM) en de christen-democraten (KDU-CSL)werd op 25 november 1998 de nieuwe begroting van de sociaal-demûcratischc regering met 118 stemmen vóór aangenomen in de Kamer van Afgevaardigden.
De begroting had een tekort van 31 miljard kroon (bijna 2 miljard gulden). Een eerder ingediende begroting werd afgewezen door de Kamer, omdat onduidelijk was hoe investeringen de economische groei zouden stimuleren.

DRUGS

President Havel sprak op 6 april 1998 zijn veto uit over een wet die het bezit van drugs voor persoonlijk gebruik moest verbieden.
Volgens Havel zou het vooral leiden tot het vervolgen van de gebruikers en niet van de handelaren. Onder de huidige wetgeving is de productie en distributie wel strafbaar, maar bezit en gebruik niet.

PROTESTACTIE OVER MILIEU

Vier politieagenten raakten gewond en ongeveer vijftig mensen werden gearresteerd bij een demonstratie in Praag op 17 mei 1998van drieduizend milieuactivisten en anarchisten tegen de effecten van de globalisering van de economie op het milieu. De Tsjechische woordvoeder van Greenpeace, Hrdinka, nam afstand van de demonstratie en zei het te betreuren

dat deze het imago van natuurbrsrhermers zou beschadigen

r

CONFRONTATIE ANTIRACISTEN EN SKINHEADS

Op 9 november 1998 we den tweehonderd mensen die in Zlin betoogden tegen racisme, fascisme en nationalisme, bekogeld door skinheads De politie stond klaar om in te grijpen Drie skinheads werden gearresteerd Verder vonden geen incidenten plaats

FINANCIEEL-ECONOMISCHE ZAKEN

TOEZICHT OP DE KAPITAALMARKT

Op 13 januari 1998 werd een wet aangenomen om de oprichting mogelijk te maken van een semi-onafhankelijke commissie die de activiteiten op de binnenlandse kapitaalmarkt in de gaten moest houden. De wet beperkte de bevoegdheden van de commissie tot het blokkeren van rekeningen als onderdeel van een onderzoek. De Tsjechische aandelenmarkt is veel bekritiseerd om de ondoorzichtigheid, het gebrek aan controle en de zwakke organisatie.

PRIVATISERING

Minister zonder portefeuille en regeringswoordvoerder Vladimir Mlynar (US) kondigde op 18 maart 1998 aan dat de regering voor de verkiezingen van juni aandelen in verschillende ondernemingen van de hand zou doen. De verkoop zou uitsluitend plaatsvinden via openbare inschrijving. Er zouden drie verschillende soorten ondernemingen worden onderscheiden. De eerste categorie zou voor de verkiezingen al worden verkocht, voor de tweede zou de methode van privatisering worden vastgesteld en met de derde categorie zou nog niets gebeuren. Op 17 april 1998 stemde een kleine meerderheid in het parlement voor een voorstel waarin de regering werd gevraagd om geen verdere stappen te ondernemen in het proces van privatisering.
De Kamer van Afgevaardigden stemde onder aanvoering van de sociaal-democraten op 17 april 1998 voor het ontslag van zes van de negen leden van het presidium van de staatsinstelling voor de privatisering, het Nationale Eigendomsfonds (NPF), waaronder ook de president van de centrale bank Pavel Kysilka. Op diezelfde dag keurde de Kamer van Afgevaardigden een wet goed die beleggingsfondsen met een vast kapitaal dwong om in 2002 opening van zaken te geven. Het doel was hel overzichtelijker maken van de kapitaalmarkt. Dc voorzitter Roman Ceska diende op 4 mei 1998 zijn ontslag in bij minister van financiën Pilip en verklaarde dat hij deze beslissing had genomen naar aanleiding van de ontslagen van een maand eerder.

BUITENLANDSE ZAKEN

EU-LIDMAATSCHAP

Lidmaatschap komt niet vanzelf

Voor tien voormalige communistische landen en Cyprus begon op 30 maart 1998 de lange weg naar het EU-lidmaatschap. Na een voornamelijk ceremoniclc ontmoeting in Brussel begonnen de eigenlijke onderhandelingen met de zes kandidaten die het dichtst bij het lidmaatschap waren, waaronder ook Tsjechië. Alle grote Tsjechische partijen en 61 procent van de bevolking waren voorstander van het lidmaatschap. Een Franse functionaris van de Europese Commissie, François Lamoureux, zei te verwachten dat de zes in 2002 of 2003 aan de toegangseisen zouden voldoen.
Het lidmaatschap leek voor Tsjechië makkelijk te bereiken, maar na de politieke en de economische problemen die begonnen in 1997, werd dat moeilijker. Plaatsvervangend minister van Buitenlandse zaken Pavel Telicka verklaarde op 24 maart 1998 dat er aan de EU om een overgangsperiode was gevraagd om de moeilijkheden op te lossen. Snelle economische groei, macro-economische stabiliteit, de herstructurering van de industrie en het versterken van het banksysteem hadden daarbij de prioriteit. De EU wilde ook een aanpak van de discriminatie van zigeuners en strengere grenscontroles aan de oostgrens met Slowakije.

Nieuwe premier wil fouten herstellen

De na de verkiezingen aangetreden sociaal-democratische premier Zeman verklaarde op 4 november 1998 dat de kritiek van de EU op het beleid van de vorige regering aangaande de voorbereidingen om lid te worden, een aansporing moest vormen om de fouten te herstellen. Er was vooral kritiek op de rechterlijke macht en op de discriminatie van zigeuners.

Financiële hulp

EU-commissaris Hans Van den Broek tekende op 12 oktober 1998 tijdens een tweedaags bezoek aan Praag een verdrag op basis waarvan 32 35 miljoen euro naar Tsjechische hervormingsprograinma's zou gaan Om aan wettelijke en structurele normen te voldoen was 22 45 miljoen euro uitgetrokken 7 miljoen euro was bestemd voor grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland en 2.9 miljoen voor die met Oostenrijk
Op 26 oktober 1998 werd in Luxemburg besloten dat geld uit fondsen opgezet om de tien Oost-Europese kandidaatleden en Cyprus te steunen en dat zou vrijkomen na hel toetreden van een nieuw EU-lid zou worden verdeeld over de overgebleven kandidaat-leden en niet zou terugstromen naar de algemene middelen

Kernreactor

De Europese Commissic heeft op 30 oktober geweigerd deel te nemen aan een economisch onderzoek naar de voltooiing van de bouw van de kernreactor Temelin. De reactor was veel te laat opgeleverd en veel te duur uitgevallen. Wel zou de Commissie kunnen meewerken aan een onderzoek naar de veiligheid. Er werd verwacht dat het Directoraat dat over energie gaat, ook zou weigeren. Er bleven drie mogelijkheden over voor een onderzoek. Er zou een verzoek kunnen worden gericht aan de toenmalige voorzitter van de EU, Oostenrijk, er zouden besprclringen kunnen worden gevoerd met de buurlanden of er zouden onafhankelijke gespecialiseerde bedrijven kunnen worden ingeschakeld.

NAVO

De Senaat keurde op 30 april 1998 het lidmaatschap voor de NAVO goed. De Kamer van Afgevaardigden was al eerder akkoord gegaan. Alleen de Communistische Partij en de extreem-rechtse Republikeinen waren tegen. Tsjechische leiders zeiden dat het land vooral lid wilde worden om de waarden die het pact vertegenwoordigde en niet omdat het zich bedreigd voelde. De parlementen van alle zestien lidstaten moeten eveneens goedkeuring verlenen voordat er een nieuw lid kan worden toegelaten. Behalve Tsjechië waren ook Polen en Hongarije uitgenodigd om lid te worden.

RUSLAND KAN SCHULDEN NIET AFBETALEN

Rusland had moeite om zijn schulden af te betalen en dit had grote gevolgen voor Tsjechië, zo werd op 14 september 1998 bekend. Een deel van de schuld

was al betaald, maar er stond nog ongeveer zeven miljard gulden open, terwijl Russische bedrijven nog circa tweehonderd miljoen gulden moesten betalen. De schuld, die eind jaren tachtig toenam, zou tussen 1996 en 2000 moeten worden afbetaald. Intussen werd een nieuwe overeenkomst gesloten die bepaald dat de schuld tussen 2002 en 2020 mocht worden afbetaald. De rente werd voldaan met een transportvliegtuig en reserveonderdelen uit de ruimtevaart.

RELATIE MET SLOWAKIJE

Op 7 november 1998 bracht president Havel voor het eerst in vier jaar een bezoek aan de Slowaakse hoofdstad Bratislava. Hij ontmoette de nieuwe premier Mikulas Dzurinda en zei dat de vorming van een hervormingsgezinde regering in Slowakije nieuwe hoop op verbeteringen had gebracht. Dzurinda heeft verregaande hervormingen beloofd en wil dat zijn land bij de volgende selectie van nieuwe kandidaten voor de EU en de NAVO gaat behoren.
In de afgelopen jaren was de relatie tussen de twee republieken gespannen en waren er regelmatig confrontaties tussen president Havel en de conservatieve premier Meciar.

(Vorigeber. pag. 35/1 e.v.- 1998)

AMERIKA

GUATEMALA

BINNENLAND

VOORMALIGE GUERRILLASTRIJDERS NAAR POLITIEKE ARENA

De onder de noemer URNG verzamelde voormalige guerillabewegingen lieten op 12 augustus 1998 weten te hopen nog dezelfde maand een nieuwe politieke partij te kunnen laten registreren. In 1999 zou door die partij een kandidaat voor de presidentsverkiezingen van augustus 1999 naar voren moeten worden geschoven,
Die mededeling kwam van Ricardo Ramirez, voorheen bekend als commandant Rolando Moran. Moran was leider van een van de vier afzonderlijke guerrillabewegingen die in 1982 opgingen in de URNG.
Volgens Ramirez zou noch hijzelf, noch een van de andere drie ex-commandanten een gooi doen naar het presidentschap. Het grootste probleem waarmee de nieuwe partij te maken zou krijgen, zou volgens hem de politieke apathie zijn. Een recent onderzoek wees uit dat 34 procent van de inwoners van Guatemala niet zou gaan stemmen als er op dat moment verkiezingen werden gehouden.

Ricardo Ramirez overleden

Ricardo Ramirez, ais rebellenleider bekend als Rolando Moran, overleed op 12 september 1998 aan een hartaanval. Hij werd 67 jaar.
Nadat hij het grootste deel van zijn leven in dienst had gesteld van het gewapendverzet tegen de overheid, ontpopte hij zich vanaf het begin van de jaren negentig tot een van de architecten van het vredesproces. Ramirez was secretaris-generaal van een politieke partij in oprichting, steunend op de voormalige verzetsbewegingen, gebundeld in de URNG.

CONSERVATIEVEN WILLEN COUPLEIDER ALS PRESIDENT

De conservatieve oppositiepartij FRG maakte zich op 29 september 1998 op voor een debat over een pakket van hervormingen van de g ondwet. De conservatieven zouden de regerende partij PAN daarin alleen tegemoet willen komen als tegelijk de grondwetsartikelen werden geschrapt waarbij coupleiders werden uitgesloten van het presidentschap. Dat zou de weg vrij maken voor de secretaris-generaal van de FRG, gepensioneerd generaal Efrain Rios Montt, om een gooi te doen naar het hoogste ambt.
Montt leidde in 1982 een succesvolle militaire coup. Hij was zeventien maanden president, tot hij op zijn beurt met geweld werd afgezet. Tijdens zijn presidentschap vielen duizenden boeren en indianen als slachtoffer van de verschroeide-aarde tactiek van het leger.

PRESIDENT CHIRAC BEZOEKT RAMPGEBIED

De Franse president Jacques Chirac riep op 15 november 1998 de wereld op meer hulp te bieden aan de door de orkaan Mitch zwaar getroffen gebieden van Midden-Amerika. De president deed zijn oproep in Guatemala Stad na een bezoek aan het oosten des lands, in gezelschap van zijn Guatemalteekse ambtgenoot Alvaro Arzu.

Mitch, de dodelijkste orkaan in 200 jaar, eiste naar schatting 11.000 levens, waarvan 260 in Guatemala. Frankrijk zette in de regio 1400 militairen in om te helpen bij de opbouw en het herstel van wegen, bruggen, ziekenhuizen en scholen.
De Franse president was het eerste staatshoofd dat de regio na de ramp bezocht. Frankrijk schold in een eerste reactie Honduras en Nicaragua 260 miljoen dollar aan schulden kwijt en stelde andere landen voor soortgelijke inspanningen te doen.

ECONOMISCHE ZAKEN

KOFFIE-PRODUCERENDE LANDEN OP EEN LIJN

Maanden van overleg tussen de koffieproducerende landen van Midden-Amerika kon er volgens Ruben Pineda, wel eens toe leiden dat de landen werkelijk één vuist zouden gaan maken tegen de New-Yorkse beurs van koffie, suiker en cacao, de CSCE. Pineda, directeur van de Koffieraad van El Salvador, deed zijn uitlating op 26 augustus 1998 in Guatemala Stad.
Pineda voegde eraan toe dat de betrokken landen serieus zouden overwegen om de beurs in New York de rug toe te keren en hun koffie in Chicago of Londen te verhandelen, indien daar een gunstig alternatief kon worden geboden.
El Salvador, Guatemala, Costa Rica, Honduras en Nicaragua lieten in maart 1998 een krachtig protest horen toen de CSCE overwoog in New York ook arabica-koffie uit Brazilie ter verhandeling te gaan aanbieden. In mei kregen de vijf bijval van Mexico en Colombia.
Pineda kondigde aan dat de presidenten van de vijf landen later in het jaar een historische koffie-top zouden beleggen om de industrieën werkelijk op één lijn te krijgen.

MENSENRECHTEN

VREDESPROCES

Oud-militairen beschuldigen guerrillastrijders

De Associatie van Militaire Veteranen van Guatemala beschuldigde op 20 juni 1998 voormalige guerrillastrijders formeel van duizenden schendingen van de mensenrechten. Die zouden hebben plaatsgevonden tijdens de 36-jarige burgeroorlog.
Het was voor het eerst dat ex-militairen een dergelijke aanklacht deden. Volgens een rapport dat in Guatemala Stad aan de Nationale Waarheidscominissie werd overhandigd, zouden de rebellen schuldig zijn aan 7.897 moorden en 26

r

ontvoeringen De Commissie werkte sinds het vredesakkoord van 29 december 1996 aan het verzamelen van geluigenissen overigens zonder een mandaat om schuld uit te spreken

VN-secretaris-generaal Annan bespreekt vredesproces

Tijdens het bezoek van secretaris-generaal Kofi Annan van de VN aan Guatemala op 20 en 21 juli 1998 benadrukte de overheid de successen bij het consolideren van het vredesakkoord. Voormalige guerrillastrijders gaven lucht aan hun bezorgdheid over het uitblijven van constitutionele hervormingen.
Het vredesakkoord in Guatemala kwam tot stand in december 1996 na bemiddeling door de VN. Na het tekenen van de vrede stationeerde de VN een commissie in Guatemala die moest toezien op het naleven van de mensenrechten.
Annan verklaarde aan de vooravond van zijn bezoek dat de moord op aartsbisschop Juan José Gerardi in april 1998 een terugslag had betekend voor het proces van ontspanning tussen de voormalige tegenstanders tijdens de gewapende conflicten. Twee burgers werden gearresteerd in verband met de moord op de aa tsbisschop. Openbare aanklagers drongen intussen aan op een onderzoek naar de mogelijke rol van militaire officieren.
Tijdens zijn bezoek toonde Annan zich onder de indruk van de pogingen om de ambitieuze beloften waar te maken die de overheid deed bij de ondertekening van het akkoord van december 1996 met de linkse rebellen. Annan kreeg onder meer uitleg over de herintegratie van voormalige guerrillastrijders in de maatschappij, de tweetalige onderwijsprogramma's voor de indiaanse meerderheid in het land, de verkleining van het leger en de instelling van een nieuwe civiele politiemacht.

Ex-commandanten van de guerrillabeweging URNG klaagden daarentegen dat de overheid constitutionele hervormingen ophield en er niet in slaagde de inkomsten uit belastingen te vergroten of het rechtssysteem te versterken. Door deze tekortkomingen werd de uitvoering van het vredesproces vertraagd.
Annan erkende dat er nog veel te doen was en dat tolerantie en acceptatie van diversiteit nog veel tijd zouden vergen.

Waarheidscommissie onder vuur

Het hoofd van de Waarheidscommissie, Christian Tomuschat. die een onderzoek doet naar de wandaden die werden gepleegd tijdens de burgeroorlog; sprak op 21 juli 1998 met klem een beschuldiging van de overheid tegen, dat hij zijn mandaat te buiten zou zijn gegaan.
De Duitse mensenrechtendeskundige Tomuschat hield een persconferentie waarop hij probeerde duidelijk te maken dat hij zich niet had gemengd in binnenlandse aangelegenheden. De overheid had die beschuldiging geuit, nadat Tomuschat openlijk kolonel Otto Noack had geprezen. Die was de eerste militair die toegaf dat het leger zich in de burgeroorlog had schuldig gemaakt aan wandaden.
Volgens Tomuschat en de Guatemalteekse leden van de Waarheidscommissie, de advocaat Alfredo Balsells en de wetenschapper Otilia Lux, behoorde het ook tot hun van de VN gekregen mandaat om aanbevelingen te doen die zouden helpen bij het doen helen van de wonden.
De commissie bekritiseerde in het verleden het leger herhaaldelijk vanwege de weigering om gemaakte fouten toe te geven en om inlichtingen te verstrekken over uitgevoerde operaties.

Slachtoffers bloedbad herbegraven

Boeren in Pasacoc konden op 12 augustus 1998 eindelijk de 91 slachtoffers van een bloedbad op de boerderij San José Rio Negro in een behoorlijk graf leggen. In april waren de overblijfselen van hun dorpsgenoten uit een zestien jaar oud massagraf gehaald. Onderzoek wees uit dat onder de doden 59 kinderen en baby's waren.
De dorpelingen waren opgelucht dat ze hun naasten — identificatie bleek vrijwel onmogelijk — eindelijk een behoorlijke begrafenis konden geven. Daarnaast overheerste de afschuw over de zinloosheid van de slachtpartij, die in maart 1982 door het leger werd aangericht. Soldaten kwamen destijds per helikopter en boot naar het afgelegen gehucht, dat anno 1998 nog altijd niet over stromend water en elektriciteit beschikte. De militairen zouden destijds informatie hebben gekregen dat de naar San José Rio Negro gevluchte indianen steun gaven aan de guerrillabeweging.
De meeste doden — inclusief de kinderen — bleken onthoofd; de vrouwen droegen geen kleren. Voor de begrafenisceremonie, bestaande uit een katholieke mis en een Maya-ritueel, waren 94 kleine kisten opgesteld; drie daarvan waren voor de in het massagraf gevonden foetussen.

Hit jaar 1982 was een van de bloedigste in de burgeroorlog In heel Guatemala werden dorpen van indianen platge brand en werd de bevolking uitgemoord Bewegingen voor mensenrechten documenteeiden honderden slachtingen zoals die bij Pasacoc. waarnaar de openbare aanklager overigens niet van zins leek een onderzoek in te stellen Tot dusverre werd nog niemand door een Guatemalteekse rechtbank schuldig bevonden aan enig bloedbad tijdens de burgeroorlog

VN laakt onderzoek naar moord op aartsbisschop

Jean Arnault, voorzitter van de VN Opheldering~Missie in Guatemala laakte op 16 oktober 1998 het onderzoek naar de moord op aartsbisschop Juan José Gerardi van Guatemala Stad. Gerardi werd in april met een blok cement de hersens ingeslagen in de garage van zijn woning.

In verband met de moord werd een priester aangehouden met wie de bisschop samenwerkte, alsmede zijn eigen kok. Twee dagen vóór de moord had Gerardi een baanbrekend rapport gepresenteerd over de schending van de mensenrechten tijdens de burgeroorlog. Het rapport stak vooral een beschuldigende vinger uit naar het leger en naar paramilitaire organisaties.
Arnault liet weten dat het vermoeden dat het hier om een politieke moord ging volgens hem volledig gerechtvaardigd was en dat het onderzoek in dat opzicht volledig tekort was geschoten.

Guatemala stelt donoren gerust

Vertegenwoordigers van 21 donorlanden en 20 internationale organisaties zegden op 23 oktober 1998 in Brussel alle steun toe aan de voortgang van het vredesproces in Guatemala. Tijdens de tweedaagse conferentie hadden ze de verzekering gekregen dat Guatemala goede voortgang boekte en het vredesproces op koers zou houden, ongeacht de uitslag van de presidentsverkiezingen in augustus 1999.
In januari 1997 zegden donoren het land bijna vier miljard gulden toe voor de uitvoering van het vredesakkoord. Woordvoerders van de overheid lieten op de conferentie weten dat halverwege 1998 de helft van dat bedrag was toegewezen aan specifieke projecten en dat 630 miljoen gulden daadwerkelijk was uitgekeerd. Volgens de Interamerikaanse Ontwikkelingsbank zou voor 2002 ook de rest van de fondsen een be-

steding hebben gekregen. De bank verwelkomde de eerder in de maand doorgevoerde hervormingen van de grondwet. Daarmee werden onder meer de rechten van de indianen vastgelegd, het rechtssysteem versterkt en de rol van het leger verkleind.

Hillary Clinton roemt inspanning voor **vredesproces**

Amerika's first lady, Hillary Clinton, noemde in een toespraak voor het Congres van Guatemala op 19 november 1998 de inspanningen om na een bloedige burgeroorlog van 36 jaar de vrede een kans te geven een voorbeeld voor de wereld.
De presidentsvrouw riep tegelijk op tot het doorbreken van de 'cyclus van ellende' die het indiaanse vrouwen en kinderen verhinderde onderwijs te volgen. Driekwart van de indiaanse vrouwen zou analfabeet zijn. Een dag eerder zegde president Clinton 9 miljoen dollar toe voor een alfabetiseringsprogramma.

VN-RAPPORT: BEWAKINGSDIENSTEN SCHULDIG AAN MISDRIJVEN

Terwijl misdaadcijfers in Guatemala leken te groeien, maakte personeel van bewakingsdiensten zich ongestraft schuldig aan moord, verminking en marteling. Dat stelde een VN-rapport over mensenrechten, dat op 22 juni 1998 openbaar werd gemaakt.
Politie en rechtbanken zouden niet in staat zijn om bewakingsdiensten aan te pakken of er geen zin in hebben. De diensten zouden vooral bestaan uit voormalige leden van paramilitaire groepen.
Het inzetten van militairen ter versterking van de burgerpolitie leidde volgens het rapport wel tot illegale aanhoudingen maar niet tot het terugdringen van de misdaad. Het aantal moorden, ontvoeringen en diefstallen zou sinds het einde van de burgeroorlog alleen maar zijn toegenomen. Sommige van die misdaden konden worden toegeschreven aan bendes voormalige militairen, politiemensen en guerrilla's.
Bewakingsdiensten zouden zich de laatste jaren schuldig maken aan het terroriseren van buurten, op zoek naar misdadigers. Daarbij zouden verdachten worden gelyncht of verminkt onder het mom van 'sociale schoonmaak'.

DOODSTRAF VOOR DRIE ONTVOERDERS

Een gerechtshof in Guatemala Stad sprak op 3 september 1998 de doodstraf uit tegen de drie ontvoerders van Isabel de Motran. De matriarch van een van de machtigste families van het land werd in november 1996 ontvoerd en 63 dagen later dood teruggevonden.
Omdat het land in 1996 geplaagd werd door een golf van ontvoeringen, nam het parlement een wet aan die de doodstraf voor dit misdrijf herinvoerde. Terwijl in de meeste landen van Midden-Amerika de doodstraf zelden meer werd uitgevoerd, was toepassing ervan in Guatemala bepaald geen uitzondering. In 1998 werd het vuurpeloton vervangen door het toedienen van een dodelijke injectie.
Bewegingen voor mensenrechten betoogden na de herinvoering van de doodstraf voor ontvoering dat de nieuwe wet strijd strijdig was met met het Mensenrechtenverdrag voor de Amerika's, dat Guatemala in 1998 ratificeerde.

ACTIVISTEN BEPLEITEN ARRESTATIE EX-DICTATOR

Activisten voor mensenrechten in Guatemala maakten op 26 november 1998 bekend in België een rechtszaak te willen aanspannen tegen de voormalige dictator Efrain Rios Montt.
Hun leider Polanco sprak de hoop uit dat Montt, een populaire oppositieleider. eenzelfde lot zou wachten als de Chileense senator Pinochet.
Tijdens het bewind van generaal Montt van 1982-1983 kwamen duizenden boeren om het leven als gevolg van zijn tactiek van verschroeide aarde, gericht tegen linkse guerrillastijders.

(Vorigeberichtenpag. 344/2 - 1998)

JAMAICA

BRITTEN SCHRAPPEN TERUGBETALING SCHULD

De Britse regering maakte op 7 april 1998 bekend dat het Jamaica een bedrag van 7,3 miljoen pond (ongeveer 23 miljoen gulden) wilde kwijtschelden. Later in het jaar zouden mogelijk meer schulden worden weggestreept.
De vrijkomende gelden zouden door het Jamaicaanse ministerie van Onderwijs kunnen worden besteed aan lesmaterialen, schoolmeubilair en maaltijdvoorzieningen.

ACTIES TEGEN DRUGS BETER UECOORDINEERU

Veiligheidsdiensten in het Caribisch gebied overwegen een coördinatiecommissie in te stellen die als instrument moet dienen voor een betere samenwerking in de strijd tegen drugs. Dat werd op 31 mei 1998 bekend gemaakt op een conferentie in de hoofdstad Kingston, waaraan werd deelgenomen door de militaire opperbevelhebbers en politiecommissarissen van elf Caribische landen en van het Southern Command van de Verenigde Staten.

De betrokkenlanden spraken af middelen, personeel en inlichtingen te gaan delen. Het in Miami gehuisveste Southern Command werd daarbij als de belangrijkste partner beschouwd. Southern Command geeft leiding aan de militaire operaties van de VS in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied.
Het afgelopen jaar zouden drugssmokkelaars in toenemende mate routes door het Caribisch gebied zijn gaan gebruiken.

OPPOSITIELEIDER SEAGA NEEMT VERLOF

Oppositieleider en ex-premier Edward Seaga verbijsterde op 9 juli 1998 zijn politieke volgelingen door met onmiddellijke ingang drie maanden verlof op te nemen. Zijn Jamaica Labour Party (JLP) kwam daardoor, twee maanden voor de lokale verkiezingen, zonder politiekleider te zitten.
Een maand eerder verloor Seaga een stemming in zijn partij over deelname aan de aanstaande verkiezingen. Seaga had bepleit die te boycotten tot er een beter systeem zou komen voor de lokale besturen. Tegenstanders voelden er echter niets voor alle zetels zo maar aan de People's National Party (PNP) over te doen. Bij de algemene verkiezingen van december 1997 behaalde de JLP 10 zetels tegen de 50 van de PNP, waardoor Seaga voor nog eens vijf jaar naar de oppositiebanken werd verwezen.
Seaga (67) wilde zich tijdens zijn verlof gaan wijden aan een lobby voor de hervorming van de kieswet. Commentatoren meenden dat Seaga bevreesd was dat zijn leiderschap van de JLP onder zware druk zou komen te staan als zijn partij in september niet winnend uit de verkiezingen zou komen.

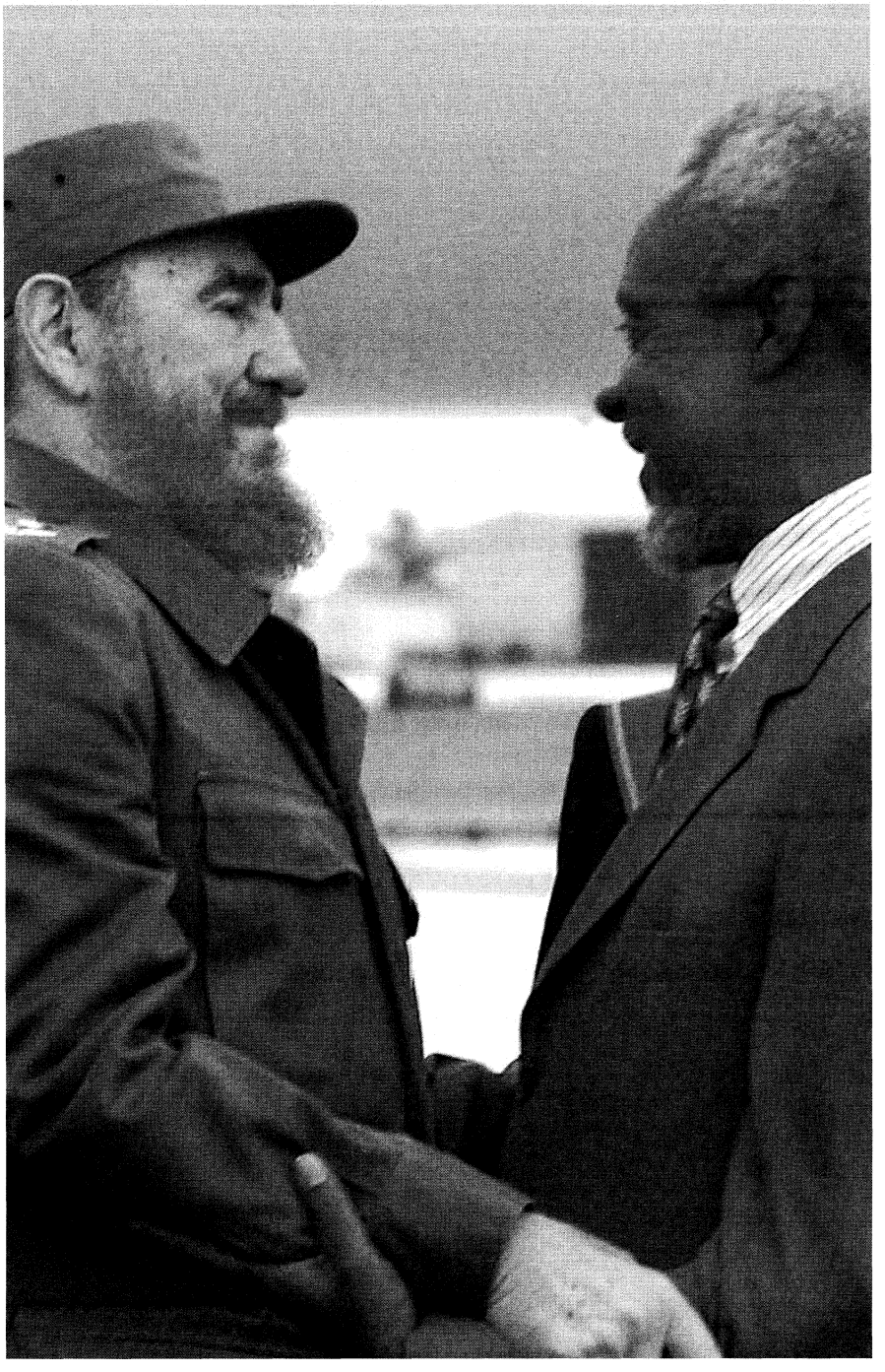
SEAGA EN CASTRO LEGGEN GESCHIL BIJ

De Cubaanse president Fidel Castro en de Jamaicaanse ex-premier Edward Seaga legden op 30 juli 1998 in Kingston hun oude geschillen bij voor een bespreking over de toekomst van de twee buurlanden.

Seaga, die als premier in de jaren tachtig Cubaanse artsen en ander personeel terug naar Cuba stuurde en de diplomatieke banden verbrak, liet na het gesprek met Castro weten dat het vroegere conflict geen rol meer speelde: 'Wij hebben het nu over de toekomst. Wij zitten in hetzelfde schuitje, op zoek naar de juiste strategie voor onze ontwikkeling.' De ontmoeting tussen Castro en Seaga werd beschouwd als een symbolische gebeurtenis tijdens het driedaagse bezoek van de Cubaanse president aan Jamaica, die bij zijn aankomst een warm welkom kreeg van premier Patterson. De sfeer van verzoening kwam na de woelige relatie tussen beide landen in de jaren zeventig en tachtig. Op het hoogtepunt van de Koude Oorlog onderhield Jamaica onder de socialistische premier Michael Manley een innige relatie met het buurland. Maar toen Seaga met zijn JLP in 1980 de verkiezingen won, koos hij voor een koers van polarisatie en stuurde zelfs de Cubaanse ambassadeur naar huis. De diplomatieke banden werden in de jaren negentig weer hersteld, al duurde het tot 1997 voordat Jamaica een ambassadeur naar Havana stuurde.
De snel ontwikkelende toeristenindustrie van Cuba zou volgens Seaga kunnen samenwerken met die van Jamaica. Ook zou het eiland veel kunnen leren van het Cubaanse onderwijs en van de gezondheidszorg. Maar Seaga voegde daaraan toe dat Jamaicaanse zakenlieden terugdeinsden voor samenwerking met Cuba, vanwege de strakke staatscontrole op de Cubaanse economie.

Castro legt krans bij graf van Manley

De Cubaanse president Fidel Castro legde op 31 juli. de derde dag van zijn staatsbezoek, een krans bij de tombe van Michael Manley. De voormalige premier van Jamaica stierf in maart 1997. De laatste keer dat Castro Jamaica had bezocht. was in verband met Manley's uitvaart.
Toen Manley in de jaren zeventig Jamaica's leider was, werkten hij en Castro nauw samen in hun streven naar meer solidariteit in de Derde Wereld. In 1980 verloor Manley de verkiezingen, waarna zijn opvolger Seaga de banden met Cuba afsneed. In1989 maakte Manleg zijn come back en hoewel hij zijn politieke koers veranderde, bleef de vriendschap met Castro bestaan. In 1992 trok Manley zich terug omdat zijn gezondheid hem in de steek liet.
Dc avond voor de kranslegging maakte Castro in een twee uur durende toespraak in een park in Kingston zijn faam als redenaar waar. Voor een gehoor van een paar duizend mensen behandelde hij onderwerpen die uiteenliepen van de Cubaanse en Jamaicaanse geschiedenis en de slavernij tot de strijd tegen apartheid in Zuid-Afrika.

De Cubaanse president Fidel Castro wordt welkom geheten door minister-president Patterson bij het begin van zijn driedaagse bezoek aan Jamaica op 29 juli 1998. (foto ANP)

JLP STUURT LEIDER CAMPAGNE WEG

De JLP stuurde op 4 augustus 1998 campagneleider Pearnel Charles de laan uit. Hij werd tevens uit het partijbestuur gezet. Volgens vice-voorzitter Ryan Peralto zou Charles de partijdiscipline met voeten hebben getreden. De partij zou zijn teruggekomen op de beslissing om een bepaald lid kandidaat te stellen bij de aanstaande lokale verkiezingen. Charles kon zich daarin niet schikken.

AMERIKA

PNP GROTE WINNAAR LOKALE VERKIEZINGEN

De regerende PNP boekte een recordwinst bij de lokale verkiezingen van 12 september 1998 De partij sleepte 171 zetels in de wacht De JLP wist er maar 34 te bezetten De opkomst van minder dan 30 procent van de 1 4 milioen kiesgerechtigden was de laagste van de twaalf, sinds 1944 gehouden, verkiezingen voor lokaal bestuur.

ONRUST IN KINGSTON

Tijdens onlusten in Kingston werden drie mensen gedood bij botsingen tussen inwoners van de hoofdstad en politiemensen. Pas na drie dagen keerde op 26 september 1998 de rust weer. De problemen waren ontstaan door de aanhouding van Donald Phipps, de ongekroond leider van de buurt Matthews Lane. Phipps werd door de politie verdacht van poging tot moord. Zijn supporters, die hem omschreven als een weldoener van de armen, kwamen daarop gewelddadig in actie. Ze wierpen blokkades op, vernielden voertuigen en beschoten politiepatrouilles. Na twee dagen verspreidde het geweld zich ook naar het oostenvan de hoofdstad.

OPROEP TOT MEER STEUN AAN ONTWIKKELINGSLANDEN

Vice-premier Seymour Mullings riep in een toespraak op 30 september 1998 in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op tot grotere steun aan de ontwikkelingslanden. Hij hield zijn gehoor voor dat de ontwikkelde landen gemiddeld slechts 0,22 procent van hun Bruto Nationaal Product aan ontwikkelingshulp besteedden. Volgens Mullings was dit te ver verwijderd van het in 1972 vastgestelde streefcijfer van 0,7 procent.
Als gevolg van de hoog oplopende terugbetalingen van de schulden zou er netto zelfs meer geld van de ontwikkelingslanden naar de industrielanden gaan dan andersom. Mullings stelde voor een VN-conferentie te beleggen om deze situatie te helpen oplossen.

BEZWAREN TEGEN NIEUWE LEGERCHEF

De aankondiging van de benoeming van kolonel John Simmonds tot bevelhebber van de strijdkrachten ontlokte op 16 november 1998 de nodige protesten van de kant van de oppositie.
De Jamaicaanse Labour Pary hield hem vanaf mei 1997 verantwoordelijk voor de dood van vier ongewapende burgers in Tivoli Gardens in het westen van Kingston. De slachtoffers vielen, toen militairen ongericht betogers onder vuur namen. Simmonds trad destijds op als bevelhebber. De 52-jarige Simmonds zou Peter Rrady opvolgen en de zevende legeraanvoerder worden sinds Jamaica in 1962 onafhankelijk werd van Groot-Brittannië.

EXECUTIES UITGESTELD

Een hof van beroep verleende drie ter dood veroordeelden op 23 november 1998 uitstel van executie. Hun ophanging zou de eerste uitvoering van de doodstraf op Jamaica hebben betekend in ruim tien jaar.
Peter Elaine en Dalton Daley zouden nog dezelfde dag zijn opgehangen, Milton Montague op 1 december. De drie werden schuldig bevonden aan moord. Door het uitstel werden ze in staat gesteld om gehoord te worden door de Interamerikaanse Commissie voor Mensenrechten.
(Vorigeberichtenpag. 112/2 e.v. - 1998)

INTERNATIONAAL

INTERNATIONAAL

INTERNATIONAAL VN-TRIBUNAAL VOOR VOORMALIG JOEGOSLAVIË

TRIBUNAAL POSITIEF OVER TOEKOMST

Medewerkers van het Internationaal VN-tribunaal voor voormalig Joegoslavië (Joegoslavië-tribunaal) in Den Haag toonden zich in januari 1998 positief over het verloop van de strafzaken. Dit had twee redenen. Ten eerste toonden de SFOR-troepen (Stabilisation Force) in Bosnië zich steeds vaker bereid om verdachten te arresteren. Ten tweede was er een nieuwe rechtszaal in aanbouw, waardoor de capaciteit van het tribunaal aanmerkelijk zou toenemen. 'Het tribunaal is nu klaar om haar mandaat volledig en goed in te zetten', zei hoofdaanklager Louise Arbour. Woordvoerder Christian Chartier: 'Zodra we de nodige faciliteiten hebben, kunnen we meer vaart achter de processen zetten.'

Aan het begin van het jaar waren 74 mensen in staat van beschuldiging gesteld wegens oorlogsmisdaden of misdaden tegen de menselijkheid. Van hen zaten er op 1 januari 1998 21 gevangen, terwijl er 53 nog op vrije voeten waren. Geen enkele misdadiger was nog definitief veroordeeld. Dusko Tadic werd in mei 1997 weliswaar veroordeeld, maar hij ging in hoger beroep.

Tweede rechtszaal geopend

De tweede rechtszaal werd uiteindelijk op 5 mei geopend. Gabriëlle Kirk McDonald. hoofd van het Joegoslavië-tribunaal, zei bij die gelegenheid: 'Deze zaal stelt ons in staat meerdere zaken gelijktijdig te behandelen.' Op dat moment liepen er vier zaken tegen zeven verdachten. Dit was mogelijk omdat de rechters dubbele diensten draaiden. Omdat er nog twintig mensen gevangen zaten in afwachting van hun proces was het opvoeren van de snelheid hard nodig. Kirk McDonald verwachtte dat een verdrievoudiging van het aantal processen mogelijk moest zijn. Voorwaarde daarvoor was wel de uitbreiding van het aantal rechters. Het Joegoslavië-tribunaal telde op dat moment twee rechtskamers van drie rechters en een beroepskamer van vijf rechters. Kirk McDonald wilde het aantal rechters uitbreiden tot vijftien.

Procedureverandering om rechtszaken te versnellen

Het Joegoslavië-tribunaal besloot up 22 juni de procesvoering verder te stroomlijnen door onderzoeksrechters te benoemen. Deze rechters — lid van een rechtskamer van het Joegoslavië-tribunaal — zouden zich bezig houden met procedurele kwesties voordat het tot de feitelijke rechtszaak zou komen. Belangrijk voordeel hiervan was dat niet alle drie de leden van een rechtskamer zich over procedurele kwesties hoefden te buigen en dat zou veel tijdwinst opleveren.

Tribunaal eist optreden VN tegen Joegoslavië

Hoofdaanklager Louise Arbour zei op 28 september 1998 in een interview met het persbureau Reuters dat het Joegoslavië-tribunaal een afschrikwekkende werking zou kunnen hebben. Zeker voor het conflict dat op dat moment in Kosovo speelde. Maar, zo voegde ze er aan toe, dan moet de VN-Veiligheidsraad wel meer medewerking aan het tribunaal verlenen. 'Het heeft weinig zin nieuwe aanklachten te formuleren als de Veiligheidsraad Slobodan Milosevic [de president van de Federale Republiek Joegoslavië] toestaat dezelfde minachting voor het tribunaal te koesteren als in het geval Bosnië.' Ze verachtte de medewerking van de Veiligheidsraad omdat het tribunaal er een

creatie van is. 'Het heeft geen zin aanklachten te versturen die toch terecht komen in een kast met aanklachten die er al drie jaar liggen.'
Gabriëlle Kirk McDonald had de Veiligheidsraad eerder gevraagd ervoor te zorgen dat Joegoslavië drie Serviërs zou uitleveren die worden verdacht van de moord op 260 inwoners van Vukovar in 1991. Joegoslavië weigerde dat telkens. om de reden dat de grondwet de uitlevering van staatsburgers verbood.

De Veiligheidsraad riep Belgrado op 3 oktober op om de drie Serviërs alsnog uit te leveren. De Raad meende dat Joegoslavië zich niet kon beroepen op haar grondwet, omdat in dit geval het internationaal recht boven het nationaal recht werd gesteld. 'We hebben de autoriteit en de jurisdictie van het tribunaal opnieuw bevestigd', zei een woordvoerder van de Veiligheidsraad. Hij zei echter niet welke actie de Veiligheidsraad zou ondernemen als Joegoslavië de drie niet zou uitleveren.

VN benoemen drie nieuwe rechters

De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties benoemde 17 oktober drie nieuwe rechters voor het Joegoslavië-tribunaal. Deze rechters zouden samen een nieuwe raadkamer vormen. Het ging om:
- David Anthony Hunt, een 63-jarig lid van het Hooggerechtshof in Australië;
- Patrick Lipton Robinson, een 54-jarige plaatsvervangend advocaat-generaal uit Jamaica;
- Mohamed Bennouna, een 55-jarige hoogleraar Recht uit Marokko.

Er waren in totaal negen kandidaten voor de functies. Hunt en Robinson werden in de derde ronde gekozen, respectievelijk met 113 en 98 stemmen. Bcnnouna werd in de vierde ronde gekozen met 98 stemmen.

Joegoslavië tart tribunaal opnieuw

Op 25 november tartte Joegoslavië het tribunaal nog verder. Het land besloot op die dag namelijk alle visa voor medewerkers van het tribunaal in te trekken. Eerder had Joegoslavië onderzoekers van het tribunaal al de toegang tot Kosovo ontzegd. Volgens Joegoslavië hadden medewerkers van het tribunaal daar niets te zoeken omdat het hier om een binnenlands conflict ging. Onduidelijk bleef echter waarom ook andere leden van het tribunaal niet meer werden toegelaten. Een woordvoerder van het tribunaal: 'We kennen het standpunt over Kosovo, maar we begrijpen niet waarom de visa zijn ingetrokken van niensen die zich met andere onderzoeken bezighielden onder andere onderzoeken naar oorlogsmisdaden die tegen de Serviers zijn begaan '

PROCESSEN BIJ HET TRIBUNAAL

Verdachte met hoogste rang gearresteerd

Op 24 juni 1997 begon in Den Haag het proces tegen de Bosnisch-Kroatische generaal Tihomir Blaskic, die door het Internationale VN-Tribunaal was beschuldigd van misdaden tegen de mensheid. Blaskic, die de aanklachten ontkende, was tot dan toe de verdachte met de hoogste rang die werd berecht door het tribunaal. Blaskic werd beschuldigd van misdaden tegen moslims in Midden-Bosnië tussen 1992 en 1994, toen hij kolonel van de Bosnisch-Kroatische militie (HVO)was.

Tadic veroordeeld

De Bosnische Serviër Dusan Tadic, die door het Joegoslavië-tribunaal begin mei 1997 schuldig was bevonden aan oorlogsmisdaden, werd op 14 juli 1997 veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf. Naar werd verwacht zou Tadic zijn straf in Italië of Finland uitzitten. Krachtens een akkoord zouden veroordeelde oorlogsmisdadigers hun straf ondergaan in gevangenissen in deze twee landen.

Oorlogsmisdadigers geven zichzelf aan

Op 6 oktober 1997 gaven tien Bosnisch-Kroatische verdachten van oorlogsmisdaden zichzelf aan bij functionarissen van het Joegoslavie-tribunaal. Ze gaven zichzelf aan na een periode van zware Amerikaanse druk op de regering van de Kroatische president Franjo Tudjman om zich te houden aan het uit 1993 stammende Vredesakkoord van Dayton. De tien verdachten, die allen in Kroatië woonden, gingen ermee akkoord zichzelf aan te geven nadat de Amerikaanse diplomaat Robert Gelbard Kroatische functionarissen had verzekerd dat de verdachten niet langer dan vijf maanden in voorarrest zouden zitten, alvorens voorgeleid te worden.

Onder de tien verdachten bevonden zich Dario Kordic, een Bosnisch-Kroatisch bevelhebber in Centraal-Bosnië tijdens de oorlog van 1993 tegen moslim-troepen en oud-voorzitter van de HDZ van Bosnië-Herzegovina. Kordic was in november 1995 samen met vijf andere Bosnisch-Kroaten aangeklaagd Hij werd ervan beschuldigd een prominente rol te hebben gespeeld bij de slachting van meer dan honderd moslims in het Centraal-Bosnische dorp Ahmici in april 1993 Voordat hij aan boord ging van een Nederlands militair vliegtuig met bestemming Den Haag getuigde Kordic van zijn 'zuivere geweten tegenover God en het Kroatische volk' Op 8 oktober verschenen Kordic en negen andere Kroaten voor het tribunaal en verklaarden aan geen enkele van de hun ten laste gelegde oorlogsmisdaden schuldig te zijn

Proces commandant Kaonik-gevangenenkamp begonnen

De eerste zittingsdag van het proces tegen Zlatko Aleksovski (37), de Bosnisch-Kroatische commandant van het Kaonik-gevangenenkamp in Centraal-Bosnië, was op 6 januari 1998. Aanklager Grant Niemann beschuldigde hem ervan verantwoordelijk te zijn voor mishandeling, inhumane behandeling en moord op moslim-gevangen.
De daaropvolgende dag werd een voormalige Moslim-gevangene gehoord als getuige. Hij vertelde over zijn mishandelingen en identificeerde Aleksovski als commandant. Verder werd Charles McLeod als getuige gehoord. Hij was lid van de waarnemersmissie van de Europese Unie die in 1993 het kamp bezocht. Hij verklaarde dat de gevangenen er slecht uitzagen, maar dat ze niet stervende waren. Wel zag hij dat moslims met z'n tienen in een cel werden gepropt, terwijl Kroaten met z'n tweeën een cel deelden.

'Servische Adolf' verklaart zich in tweede instantie schuldig

Op 21 januari 1998 werd in Bijelijina bij een operatie van SFOR Goran Jelisic opgepakt. Jelisic werd onder andere verdacht van de moord op 20 mensen in het gevangenenkamp bij Brcko.

De 29-jarige Jelisic verklaarde zich 26 januari 1998 voor het tribunaal onschuldig. Hij sprak van 'leugens en verzinsels'. Jelisic is beter bekend onder de naam 'Servische Adolf', omdat hij zich modelleert naar Adolf Hitler. Jelisic was commandant van het gevangenenkamp Luka bij Brcko.
Tegen hem liepen 57 aanklachten, maar de aanklager bleek bereid 18 aanklachten te laten vallen om het proces te versnellen. Hij beschuldigde Jelisic onder andere van moord op en mishandeling van gevangenen. Aanklager Terree Bo-

wers: 'De aangeklaagde schoot de gevangenen van dichtbij door het hoofd of in de rug.' Hij stelde zichzelf voor als 'de Servische Adol' en zei dat hij was gekomen om moslims te doden.
Na getuigenverhoren verklaarde Jelisic zich op 29 oktober 1998 schuldig aan 31 zaken, onder andere voor oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Hij volhardde echter in zijn onschuld aan genocide.

Drie Serviërs staan terecht voor etnische zuivering Bosanski Samac

Op 26 februari 1998 verschenen Simo Zaric, Milan Simic en Miroslav Tadic voor het tribunaal. Zij hadden zich eerder die maand vrijwillig gemeld bij SFOR-troepen. De drie werden ervan beschuldigd leiding te hebben gegeven aan eenheden van de Tweede Servische Brigade die in 1992 een etnische zuivering doorvoerde in Bosanski Samac. Van de 20.000 niet-Serviërs die daar voor de oorlog woonden, waren er na de oorlog nog slechts 300 over.
De drie zeiden niet schuldig te zijn. Zaric: 'Ik heb het volste vertrouwen in dit tribunaal dat de zaken eerlijk en onpartijdig zal bekijken en dat tot de conclusie zal komen dat ik onschuldig ben.'
De aanklagers besloten echter op 3 september 1998 de aanklachten tegen de drie verder uit te breiden. Tegen Tadic en Zaric werden twee nieuwe aanklachten geformuleerd wegens deportatie vanniet-Serviërs. Simic kreeg tien nieuwe aanklachten, voornamelijk vanwege de mishandeling van gevangenen.

Deelnemer bloedbad Srebrenica krijgt lagere straf

Het Joegoslavie-tribunaal heeft de straf van Drazen Erdemovic (26) op 5 maart 1998 in hoger beroep teruggebracht van tien naar vijf jaar. Erdemovic was in 1996 tot tien jaar cel veroordeeld, nadat hij had bekend deel te hebben genomen aan misdaden tegen de menselijkheid. De Bosnische Kroaat was toegetreden tot het leger van Ratko Mladic en was betrokken bij het bloedbad in Srebrenica. Hij bekende zeker zeventig mensen te hebben doodgeschoten.

Erdemovic had in oktober 1997 de kans gekregen zich opnieuw te verdedigen, omdat zijn eerste veroordeling was gebaseerd op onvoldoende informatie. Hij betwistte de feiten niet, maar zei dat hij schuldig was aan oorlogsmisdaden. Dit wordt namelijk als minder ernstig gezien dan misdaden die zijn gepleegd tegen de menselijkheid.
Het pleidooi van Erdemovic werd niet bestreden door de aanklagers. Zij vroegen een gevangenisstraf van zeven jaar, omdat Erdemovic zichzelf had aangegeven, had meegewerkt aan zijn veroordeling en bewijzen had geleverd tegen generaal Mladic en president Karadzic. Rechtbankpresident Florence Mumba kwam uiteindelijk uit op een lagere staf omdat ze Erdemovic 'een tweede kans wilde geven een nieuw leven te beginnen, nu hij nog zo jong is'.

Proces wegens seksueel misbruik begonnen

De 37-jarige Dragoljub Kunarac baarde 9 maart 1998 opzien door zichzelf schuldig te verklaren aan verkrachting. Tegelijk zei hij niet schuldig te zijn aan marteling. Rechtbankpresident Antonio Cassese besloot vier dagen later de schuldverklaring niet te accepteren: 'U verklaart zich schuldig aan een ernstig delict, namelijk een misdaad tegen de menselijkheid. Uit uw antwoorden blijkt echter dat u de juridische consequenties van die bekentenis niet overziet.'
Kunarac was commandant van een vrijwillige brigade die in april 1992 Foca in Zuidoost-Bosnië veroverde. Daar maakte hij zich schuldig aan verkrachting, marteling, moord en slavenhandel. Zo zou zijn eenheid een vijftienjarig moslimmeisje acht maanden lang hebben misbruikt en vervolgens voor 500 Duitse mark (ongeveer 560 gulden) hebben verkocht aan twee soldaten uit Montenegro.
Kunarac was in 1995 samen met zeven anderen aangeklaagd. Na zijn arrestatie in maart 1998 besloot de aanklager zijn zaak los te koppelen van de overige zeven en de aanklachten verder te specificeren. Daarom werd Kunarac op 28 augustus 1998 opnieuw aangeklaagd, ditmaal voor 21 zaken waarvan er zeventien nieuw waren. Kunarac stelde ditmaal in alle gevallen niet schuldig te zijn.

Vier commandanten Omarska in staat van beschuldiging

Het tribunaal stelde op 14 april 1998 Miroslav Kvocka (41) en Mladen Radic (21) in staat van beschuldiging wegens mishandeling, moord en verkrachting in het gevangenenkamp Omarska bij Prijedor. Op 20 april 1998 werd Zoran Zigic van hetzelfde beschuldigd, op 2 juni 1998 gevolgd door Molijica Kos.
De vier behoorden tot een groep van negentien commandanten van Omarska die in 1995 werden aangeklaagd voor oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Elf zaken liet de aanklager in mei 1998 vallen: zodat er acht zaken overbleven, waaronder deze vier. De overige vier zijn nog op vrije voeten.

Aanklager blundert in verkrachtingszaak

De rechtskamer van het tribunaal gaf 8 juni 1998 de aanklager een formele berisping wegens nalatigheid. De aanklager had in de zaak van Anto Furundzija (29) niet volgens de regels gewerkt en steeds op het laatste moment wijzigingen in de aanklacht aangebracht. De rechtbank stelde: 'Wanneer een aangeklaagde zijn vrijheid is ontnomen en hij in de gevangenis van het tribunaal zit, dan mag de rechtbank een grotere snelheid en een betere samenwerking van de aanklager verwachten.'
De zaak van de Bosnische Kroaat Furundzija duurde tot 24 juni 1998. Furundzija was de leider van de paramilitaire groep 'De Jokers'. In die hoedanigheid had hij toegelaten dat zijn ondergeschikten moslimgevangenen verkrachten. De kroongetuige van de aanklager was mevrouw A. Zij had eerst naakt moeten dansen voor de soldaten en was vervolgens verkracht.
Op 14 juli 1998, één dag voordat de rechtbank uitspraak zou doen, besloot rechter Florence Mumba de zaak te heropenen. Er waren ernstige twijfels gerezen over de waarde van de getuigenis van getuige A. De aanklager had namelijk een psychiatrisch rapport achtergehouden waarin stond dat A. leed aan een post-traumatisch stress-syndroom en daarom kampte met geheugenverlies. De verdediging vroeg daarom de getuigenis van A. nietig te verklaren. Dit ging de rechtbank echter te ver. Rechter Mumba gaf de aanklager wel de opdracht alle relevante medische dossiers aan de verdediging te overhandigen. Vervolgens mocht de verdediging A. opnieuw horen.
Het proces werd uiteindelijk op 9 november 1998 voortgezet met het verhoor van Mohammed Mujezinovic die A. onder behandeling had. Hij verklaarde dat zij sinds 1993 enorm was veranderd en dringend psychiatrische behandeling nodig had.

Hoofd kamp Foca in staat van beschuldiging

De 57-jarige Milurad Krnojelac werd 18 juni 1998 in staat van beschuldiging gesteld wegens misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden. Krnoje-

lac, een voormalig officier van het Joegoslavische Volksleger. was in de oorlog hoofd van kamp Foca, een van de grootste gevangenkampen. Er werden 760 gevangenen in een gebouw van vier verdiepingen gestopt, onder wie zieken en gehandicapten. Daar werden ze mishandeld en gemarteld en kregen ze onvoldoende te eten. Zeker 29 gevangenen kwamen daarbij om het leven. Krnojelac zei dat hij niet schuldig was.

Proces tegen daders bloedbad Ahmici begonnen

Op 17 augustus 1998 begon het proces tegen zes leden van het Bosnisch-Kroatisch leger HVO vanwege hun deelname aan het bloedbad van Ahmici in Centraal-Bosnië. De etnische zuivering van dit dorp is een van de wreedste episodes uit de Bosnische oorlog. Het HVO trok op 16 april 1993 het dorp binnen en stak alle huizen van moslims in brand. Vervolgens werden 120 moslims in koelen bloede vermoord, onder wie vrouwen, kinderen en zuigelingen. De overige moslims wisten te ontkomen. Binnen 48 uur was de etnische zuivering voltooid.

De zes leden die terecht stonden waren Zoran Kupreskic, Mirjan Kupreskic; Vlatko Kupreskic, Vladimir Santic, Drago Josipovic en Dragan Papic.
Het tribunaal besloot een zitting in Ahmici te houden om daar getuigenissen uit de eerste hand te horen. De zitting was gepland in oktober, maar werd op het allerlaatste moment geannuleerd. De VN-missie ter plaatste zei namelijk dat ze de veiligheid van het tribunaal niet kon garanderen.

Tribunaal veroordeelt voor het eerst moslims

Het Joegoslavië-tribunaal heeft 16 november 1998 twee Bosnische moslims en een Bosnische Kroaat veroordeeld wegens misdaden tegen de menselijkheid. De drie werden schuldig bevonden aan het uitvoeren van een schrikbewind in het Celebici-kamp in Centraal-Bosnië. Hier zaten in 1992 ongeveer 250 Serviërs onder barbaarse omstandigheden gevangen. Martelingen en verkrachtingen waren aan de orde van de dag. Veertien gevangenen bezweken aan hun verwondingen.
Het tribunaal veroordeelde de kampbewaarders Esad Landzo en Hazim Delic respectievelijk tot een gevangenisstraf van vijftien en twintig jaar. De commandant van het kamp. de Kroaat Zdravko Mucic, kreeg een gevangenisstraf van zeven jaar omdat de inisdaden onder zijn leiding waren begaan. Het tribunaal noemde zijn veroordeling uniek. Mucic was namelijk de eerste persoon die werd veroordeeld. vanwege het feit dat onder zijn leiding misdaden tegen de menselijkheid zijn begaan.
Een vierde verdachte, plaatsvervangend commandant Zajnil Delalic, werd vrijgesproken omdat hij geen werkelijk macht had.

ARRESTATIES DOOR SFOR-TROEPEN

Tijdens een operatie op 10 juli 1997 doodden Britse militairen van het Special Air Service (SAS) Regiment een van oorlogsmisdaden verdachte Bosnische Serviër en arresteerden zij een andere. Het was de eerste keer dat SFOR-troepen daadwerkelijk in actie kwamen tegen personen die waren aangeklaagd door het Joegoslavië-tribunaal. De operatie, die de codenaam Tango droeg, werd uitgevoerd aan het einde van de NAVO-topconferentie in Madrid. Alom werd bericht dat de NAVO-leiders tijdens de top SFOR een duidelijk signaal hadden gegeven voor een krachtiger optreden tegen gezochte oorlogsmisdadigers in Bosnië.

NAVO-secretaris-generaal Javier Solana en de NAVO-opperbevelhebber in Europa, generaal George Joulwan, hadden toestemming gegeven voor de arrestatie van Simo Drljaca, de voormalige Bosnisch-Servische politiechef van Prijedor (in de Republika Srpska), en Milan Kovacevic, directeur van het ziekenhuis en oud-burgemeester van de stad. Tegen beide Serviërs waren geheime aanklachten (zogeheten niet-openbare aanklachten) wegens genocide ingediend in verband met hun leidende rol in de concentratiekampen Keraterm en Omarska.

Met steun van Amerikaanse helikopters wist de SAS-eenheid Kovacevic zonder problemen te arresteren in het ziekenhuis van Prijedor. Hij werd vervolgens overgevlogen naar de hoofdzetel van het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag. Toen de SAS-militairen Drljaca echter wilden aanhouden voor een restaurant in de buitenwijken van Prijedor, trok deze een pistool en begon te schieten, waarbij hij een soldaat licht verwondde. De militairen vuurden terug en schoten Drljaca dood.

In verklaringen op 10 juli noemde de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Madeleine Albright de operatie 'een positieve ontwikkeling' en liet de Britse minister van Buitenlandse zaken, Robin Cook, weten 'erg trots' te zijn op het optreden van de Britse militairen. De operatie werd echter veroordeeld door Bosnisch-Servische leiders. Op 10 juli zei president Plavsic in een verklaring dat Drljaca's dood 'moord' was. Deze opvatting werd herhaald door de Bosnisch-Servische televisie, die dezelfde dag meedeelde dat Drljaca op brute wijze en in koelen bloede was vermoord.
De actie werd eveneens veroordeeld door het Russische ministerie van Buitenlandse zaken in een op 11 juli uitgegeven verklaring. Hierin werd gezegd dat de arrestatie van verdachten niet viel binnen het SFOR-mandaat.

Op 13 juli kreeg Drljaca een staatsbegrafenis op een kerkhof bij Banja Luka. De begrafenis werd bijgewoond door duizenden rouwenden, onder wie Momcilo Krajisnik, en werd rechtstreeks uitgezonden door de Bosnisch-Servische televisie.

In de dagen volgend op de SFOR-operatie werden minstens zes vergeldingsacties uitgevoerd tegen SFOR-doelen in Bosnië, zoals bomaanslagen op OVSE-kantoren en -voertuigen in Zvornik en op de Britse basis in Banja Luka. Tijdens een ontmoeting met Krajisnik in Pale op 27 juli waarschuwde generaal Crouch dat hij toestemming zou geven voor strafexpedities tegen de Republika Srpska als de vergeldingsacties zouden voortduren.

Arrestaties en overgaven

De Bosnische politie arresteerde op 6 februari 1998 de Bosnische Serviër Goran Vasic in Sarajevo. Vasic werd ervan verdacht vice-premier Hakija Turajlic in 1992 te hebben geëxecuteerd. Als reactie op zijn arrestatie gijzelden Serviërs in Sarajevo een VN-bus met moslims. Na enige tijd konden deze weer vertrekken. Vasic werd diezelfde dag nog naar Den Haag overgebracht.

Miroslav Tadic en Milan Simic gaven zich op 14 februari over aan SFOR-troepen. Beide Serviërs waren door het Joegoslavië-tribunaal in staat van beschuldiging gesteld vanwege hun deelname aan etnische zuiveringen in het plaatsje Bosanski Samac.

Een woordvoerder van het Joegoslavië-tribunaal reageerde enthousiast: 'Dit zijn de eerste Bosnische Serviërs die zich vrijwillig aangeven en we hopen dat het niet de laatsten zullen zijn.'

NAVO-secretaris-generaal Javier Solana: 'Ik hoop dat anderen het voorbeeld van Tadic en Simic zullen volgen.'
Dit gebeurde precies tien dagen later toen Simo Zaric zich aangaf. Ook hij werd verdacht van deelname aan de etnische zuiveringen in Bosanski Samac.

Op 3 april arresteerden SFOR-troepen de Bosnische Serviërs Miroslav Kvocka en Mladen Radic. Zij werden op 28 mei 1998 gevolgd door Molijica Kos. De drie werden ervan verdacht commandant te zijn geweest in het concentratiekamp van Omarska. NAVO-secretaris-generaal Javier Solana zei in een reactie dat SFOR haar mandaat 'vastbesloten en vastberaden' zou uitvoeren. 'Deze actie is een waarschuwing voor allen die zijn aangeklaagd door het Joegoslavië-tribunaal en die nu nog op vrij voeten zijn.'

Op 15 juni werd Milorad Krnojelac gearresteerd. Hij erd ervan beschuldigd zich in 1992 en 1993 schuldig te hebben gemaakt aan misdaden tegen de menselijkheid in het gevangenenkamp van Foca, waar hij werkte als commandant. Krnojelac werd gearresteerd toen hij op weg was naar de school waarvan hij toenhoofd was.

Britse SFOR-troepen arresteerden op 23 juli tijdens een speciale actie twee mannen van wie ze dachten dat het de broers Predrag en Nenad Banovic waren, twee commandanten van het concentratiekamp in Prijedor. De Britse minister van Defensie Robin Cook toonde zich tevreden: 'De actie van de Britse SFOR-troepen laat zien dat we het thema van de oorlogsmisdaden niet zijn vergeten. Alle aangeklaagden horen in Den Haag.'

De twee werden inderdaad naar Den Haag overgebracht, maar de woordvoerder van het tribunaal, Christian Chartier, zei enkele uren later dat er sprake moest zijn van een persoonsverwisseling. De SFOR had twee mannen gearresteerd die niets met Prijedor te maken hadden. Chartier zei daarom dat beiden zo snel mogelijk zouden worden teruggevlogen naar Bosnië.

Op 29 september werd Stevan Todorovic opgepakt. Volgens SFOR nabij Tuzla, maar zijn advocaat beweerde dat hij was weggesleept uit zijn huis in Servië. Illegaal, omdat SFOR-troepen niet in Servië mogen optreden. De Amerikaanse commandant van SFOR ontkende dit. Todorovic was politie-commandant in Bosanski Samac toen daar de etnische zuiveringen werden doorgevoerd.

VERDACHTEN DOOD IN CEL

Voormalig burgemeester van Vukovar pleegt zelfmoord

Op 29 juni 1998 troffen bewakers de 48-jarige Slavko Dokmanovic dood in zijn cel aan. Hij had zich opgehangen aan zijn eigen kleding.
De Servië Dokmanovic was gedurende de oorlog burgemeester van het Kroatische Vukovar. Daarom werd hij mede verantwoordelijk gehouden voor de mishandeling en moord op tweehonderd Kroatische patiênten uit het ziekenhuis van die plaats.
Het proces tegen Dokmanovic was op 20 maart 1998 van start gegaan met het horen van de getuigen. Bij deze gelegenheid verklaarden de Kroaat Stipe Mesic, de laatste president van het voormalige Joegoslavië, en Paddy Ashdown, de leider van de Britse Liberaal Democraten, dat de Servische president Milosevic en de Kroatische president Tudjman al vóór de Bosnische oorlog overeen waren gekomen Bosnië te verdelen. Servië zou tweederde krijgen en Kroatië eenderde.

Na de zelfmoord startte het Joegoslavië-tribunaal een intern onderzoek. Dit werd op 23 juli 1998 afgerond met de conclusie dat er geen sprake was van nalatigheid. Woordvoerder Christian Chartier: 'Alle regels voor de veiligheid en zekerheid van de gevangen zijn gevolgd. Er was geen sprake van nalatigheid.' Zo werd Dokmanovic bijvoorbeeld elk half uur gecontroleerd.

Verdachte genocide dood in cel

Een maand na de dood van Dokmanovic overleed de 57-jarige Milan Kovacevic in zijn cel. Volgens een eerste verklaring stierf hij in de vroege ochtend van 1 augustus 1998 aan een hartaanval, nadat bewakers een vergeefse poging tot reanimatie hadden ondernomen. Kovacevic was begin jaren '90 lid van de ultra-nationalitische Servische Democratische Partij (SDS) en burgemeester van Prijedor. Volgens de aanklacht was hij één van de architecten van de etnische zuivering en van de gevangenkampen rondom Prijedor. Tegen hem waren veertien aanklachten ingediend, waarvan de belangrijkste die wegens genocide was. Kovacevic was tot dan toe de enige die voor dit allerzwaarste vergrijp terecht stond.

Zijn proces was 6 juli 1998 begonnen. Kovacevic verklaarde zich toen niet schuldig, waarna de getuigenverhoren begonnen. Een VN-onderzoeker beschreef de genocide in Prijedor en een moslim-raadslid vertelde hoe in 1990 en 1991 een sfeer van angst en intimidatie werd gekweekt, die in 1992 culmileerde in de deportatie van alle niet-Serviërs.
Het bleek tijdens het proces echter moeilijk om de directe betrokkenheid van Kovacevic aan te tonen. Volgens zijn advocaten was hij dan ook optimistisch over het verloop van zijn zaak. Totdat hij op 1 augustus 1998 overleed.

Het tribunaal begon direct een intern onderzoek. De resultaten hiervan werden op 7 september 1998 openbaar gemaakt. Het bleek dat Kovacevic een zeer slechte gezondheid had. Dit was al naar voren gekomen tijdens de medische keuring bij zijn aankomst in Den Haag. Artsen vonden het echter verantwoord hem gevangen te houden.
In de nacht van 31 juli op 1 augustus 1998 vertelde Kovacevic om 2.15 uur dat hij ernstige pijnen had. Een uur later kwam een arts die hem pijnstillers gaf. Om 9.15 uur zei Kovacevic opnieuw dat hij pijn had. Ditmaal werd hij opgehaald met een ziekenauto, maar hij overleed onderweg naar het ziekenhuis aan interne bloedingen, aldus Christian Chartier, de woordvoerder van het Tribunaal.

KRANTEN SPECULEREN OVER ARRESTATIE KARADZIC EN MLADIC

De *Dneuni Telegraf*, een krant uit Belgrado, publiceerde 11 april 1998 het verhaal dat de voormalig president van de Republika Srpska, Radovan Karadzic zich vrijwillig zou willen melden bij het tribunaal. Karadzic en de voormalig generaal van de Bosnische Serviërs, Ratko Mladic, bleven nog steeds op vrije voeten. Zij worden door het tribunaal gezien als de belangrijkste oorlogsmisdadigers.
De krant voerde zijn vriend, de schrijver Momir Vojvodic, aan als bron. Niemand kon het verhaal echter bevestigen. Vojvodic meldde verder dat Karadzic 'veilig woont in de Servische Republiek van Bosnië, beschermd door commando's die beter zijn getraind dan de Israëlische'.

De *New York Times* publiceerde 26 juli een verhaal dat de Verenigde Staten al twee jaar bezig waren met een geheime operatie om Karadzic en Mladic te arresteren. De codenaam van de operatie zou 'Amber Star' zijn en er zouden enkele tientallen miljoenen guldens aan zijn gespendeerd.
Het kwam niet tot een arrestatie omdat

de Amerikanen bang waren voor een bloedbad en eventuele vegeldingsacties van de Serviërs Verder zou een Franse officier roet in het eten hebben gegooid, omdat hij geregeld contact had met Karadzic

De Amerikanen wilden in de zomer van 1997 tot arrestatie overgaan, maar wisten vanwege de Franse contacten niet in hoeverre de voormalige president op de hoogte was van de plannen. De mislukte arrestatie was op 23 april 1998 al uitgelekt via de Washington Post. De Frans minister van Defensie, Pierre Bayle, reageerde woedend: 'Het ministerie van Defensie is van mening dat de activiteiten van deze officier de arrestatie van Karadzic niet in gevaar hebben gebracht. We ontkennen verder alle beschuldigingen over het gedrag van de Fransen in Bosnië.' Bayle meldde overigens wel dat de officier inmiddels was overgeplaatst.

AMERIKAANSE SENAAT WIL MILOSEVIC VOOR TRIBUNAAL

De Amerikaanse senaat nam op 17 juli 1998 unaniem een resolutie aan waarin het Witte Huis werd opgeroepen bewijzen te verzamelen, zodat de Joegoslavische president Slobodan Milosevic voor het Joegoslavië-tribunaal zou kunnen worden gebracht. Volgens de senatoren is Milosevic schuldig aan oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide omdat hij de Serviërs zou hebben aangezet tot extreem nationalisme. Ze wezen er verder op dat Milosevic' greep naar de macht in 1987 het begin van het conflict markeerde. 'Milosevic hoort in de gevangenis en niet aan de macht', zei de invloedrijke senator Alfonse D'Amato.

PROCESSEN ELDERS TEGEN OORLOGSMISDADIGERS

Militaire rechtbank beschuldigt moslims van moord

Het onafhankelijke tijdschrift Dani in Sarajevo publiceerde op 7 november 1997 interne stukken van een militaire rechtbank, waaruit bleek dat paramilitaire moslim-groepen, die in 1992 de verdediging van Sarajevo hadden georganiseerd, grote aantallen Servische burgers hadden vermoord.

De stukken van de militaire rechtbank, voornamelijk bekentenissen en getuigenverklaringen van moslims die aan de moorden hadden deelgenomen, waren gebruikt in het proces tegen zestien moslim-soldaten in 1394, die beschuldigd waren van de moord op tien Bosnisch-Servische burgers De rechtbank, die veertien van de soldaten schuldig had bevonden en gevangenisstraffen tot zes jaar opgelegde, had de getuigenverklaringen niet openbaar gemaakt De bij de moorden betrokken moslims waren leden geweest van de 10de Bergbrigade onder leiding van Musan Topalovic (ook bekend onder de naam Caco)

Op 13 november klaagden de Servische autoriteiten Slobodan Misic, een voormalig Servisch soldaat, aan wegens oorlogsmisdaden. Begin november 1998 had Misic in een interview met de Servische krant *Vranske Novine* bekend dat hij in Vukovar (Kroatië) en Oost-Bosnië tijdens de beginperiode van de burgeroorlog tussen de zeventig en tachtig mensen had vermoord. onder wie vrouwen en gevangengenomen soldaten.
Misic vertelde de krant dat hij zijn stilzwijgen had verbroken omdat hij 'genoeg had van de leugens' over het Servische gedrag in Kroatië en Bosnië tijdens de eerste fase van de oorlog.

Een soortgelijke verklaring werd afgegeven door een voormalig lid van de Servische paramilitaire groep Srboljub Suntic, dat op 9 november aan het dagblad Dnevni *Telegraf* in Belgrado vertelde dat hij tussen 1993 en 1995 120 Kroaten, waaronder ook burgers, in door Serviërs bezette delen van Kroatië had vermoord.

Bosnisch-Servische oorlogsmisdadiger veroordeeld door Duitse rechtbank

Op 26 september 1997 veroordeelde een rechtbank in de Duitse stad Dusseldorf de Bosnische Serviër Nikola Jongic tot levenslang wegens genocide, moord, ontvoering en verkrachting in het voormalige Joegoslavië. Jongic was in 1995 in Duitsland gearresteerd en was berecht op verzoek van het Internationale VN-tribunaal in Den Haag.

In mei had een Beierse rechtbank een Bosnische Servier tot vijf jaar cel veroordeeld wegens zijn aandeel in een massamoord op moslims. Naar verluidt stelde het Duitse openbaar ministerie op dat moment een onderzoek in tegen 48 andere personen uit voormalig Joegoslavië die werden verdacht van betrokkenheid bij oorlogsmisdaden.

Oorlogsmisdadiger staat terecht in Montenegro

Op 4 mei 1998 begon in het Montenegrijnse Rijelo Polje het proces tegen Nebojsa Ranisavlevjic (34). Hij zou hebben behoord. tot de paramilitaire eenheid van Milan Lukic. Deze eenheid liet in 1993 een personentrein stoppen en nam vervolgens negentien Moslims gevangen. Deze werden weggevoerd en vervolgens vermoord.
Deze zaak maakte in Joegoslavië veel los, omdat het hier om Joegoslavische burgers ging en niet om Bosniërs. Het proces vond in Montenegro plaats, omdat de Federale Republiek Joegoslavië de jurisdictie van het Joegoslavië-tribunaal niet erkende.

Serviër staat in Duitsland terecht

Op 14 mei 1998 begon in he? Duitse Dusseldorf het proces tegen Maksim Sokolovic. De 58-jarige Bosnische Serviër werd beschuldigd van moord, verkrachting en medeplichtigheid aan genocide. Hij zou deel hebben uitgemaakt van een paramilitaire eenheid die etnische zuiveringen doorvoerde. Verder zou hij ten minste dertig Moslims hebben aangerand. Sokolovic ontkende en zijn advocaat omschreef hem als 'een simpele ziel'. Gedurende het proces, dat zeker tot oktober zou duren, zouden vijftig getuigen worden gehoord.
Duitse rechtbanken hebben vaker zaken behandeld die samen hangen met het conflict in voormalig Joegoslavië. De belangrijkste reden hiervoor is dat ze het Joegoslavië-tribunaal wilden ontlasten

Serviër in Verenigde Staten aangeklaagd

Op 27 augustus 1998 werd een aanklacht ingediend tegen de Bosnische Serviër Nikola Vuckovic die op dat moment in het Amerikaanse Atlanta woonde. De aanklacht was ingediend namens Kemal Mehinovic, een Moslim die ten tijde van de etnische zuiveringen in Bosanski Samac woonde. Daar viel hij volgens zijn advocaat Shawn Roberts in handen van Vuckovic. Deze zou hem hebben mishandeld met ijzeren pijpen en honkbalknuppels. Roberts: 'Hij werd enkele weken geslagen, vaak totdat hij bewusteloos was. Hij was ook het slachtoffer van seksueel misbruik.'
De zaak van Vuckovic kan volgens Roberts niet worden aangebracht bij het Joegoslavië-tribunaal omdat zijn rang daarvoor te laag is. De aanklacht werd mede ondersteund door de Amerikaanse afdeling van Amnesty International en door de Burgerrechtenbeweging.

(Vorige berichten pag. 714/1 - 1998)

INDEX AFLEVERING NR. 3136

BOSNIË-HERZEGOVINA

Benoeming hoge vertegenwoordiger
Vredesimplementatieraad - 720
Conflict binnen de leiding van de
Republica Srpska - 721
Parlementsverkiezingen
Republika Srpska - 722
Dodik Bosnisch-Servisch premier - 723
Gemeenteraadsverkiezingen - 724
Algemene verkiezingen - 725
Westen vergroot druk op
Bosnische Kroaten - 727
Terugkeer vluchtelingen - 728
Sarajevo krijgt burgemeester - 729
Beslissing over Brcko
opnieuw uitgesteld - 729
Nieuwe nationale symbolen - 730
Privatisering verloopt moeizaam - 731
Donorconferenties - 732
Internationale hulp - 733
Mensenrechten - 734
Militairezaken - 735

FRANKRIJK

Regionale verkiezingen - 735
Tussentijdse verkiezingen - 736
Senaatsverkiezingen - 736
Politieke besluiten - 736
Wetgeving en wetsvoorstellen - 737
Illegalen - 738
Sociale onrust - 738
Extreem-rechts - 739
Aanslagen en moorden in Corsica - 741
Corruptie, fraude en spionage - 742
Aanklachten en veroordelingen - 743
Aanklachten tegen Pinochet
en Kabila - 743
De Rwanda-verhoren - 744
Zelfstandigheid voor
Nieuw-Caledonië - 746
Twintigste Frans-Afrikaanse Top - 747

GUATEMALA

Voormalige guerrillastrijders
naar politieke arena - 770
Vredesproces - 770
Bewakingsdiensten schuldig
aan misdrijven - 772

JAMAICA

Oppositieleider Seaga neemt verlof - 772
Seaga en Castro leggen verschil bij - 772
PNP winnaar lokale verkiezingen - 774
Bezwaren tegen nieuwe legerchef - 774

JOEGOSLAVIË

Milosevic federaal president - 748
Ontslagen bij veiligheidsdienst
en leger - 749
Presidents- en parlementsverkiezingen
in Servië - 749
Nieuwe premier en regering - 751
Persvrijheid in gedrang - 731
Presidentsverkiezingen in
Montenegro - 732
Nieuwe prewmier presenteert coali-
tiegregering -753
Hervormers winnen
parlementsverkiezingen - 733
Escalatie van spanning en
geweld - 753
Servië verwerpt onafhankelijkheid
Kosovo - 754
Tienduizenden ontheemd - 756
Servië kûndigt plan aan voor
verkiezingen in Kosovo - 757
Oorlogstribunaal wendt zich
tot Veiligheidsraad - 758

JOEGOSLAVIE-TRIBUNAAL

Joegoslavië-tribunaal positief
over toekomst - 774
Processen bij het tribunaal - 775
Arrestaties door SFOR-leden - 777
Verdachten dood in cel - 778
Kranten speculeren over arrestatie
Karadzic en Mladic - 778
Processen tegen oorlogsmisdadigers
elders - 779

MACEDONIË

Albanese minderheid - 738
Verkiezingszege voor
rechtse coalitie - 759
Akkoorden met Albanië - 760
Onderhandelingen met Griekenland
over definitieve naam - 760
Veiligheidsraad verhoogt aantal
troepen in Macedonië - 761

NEDERLAND

Opvang asielzoekers loopt
volledig vast - 717
Kamer voor uitbreiding Schiphol - 719
O.M. wil duizendenzware delicten
niet vervolgen - 719
Nederland krijgt zetel in
Veiligheidsraad - 720

OEKRAÏNE

Regering overleeft motie van
wantrouwen - 761
Krimtataren kunnen Oekraïens
paspoort krijgen - 762
Russische en Oekraïense leiders
ontmoeten Camdessus - 762
Oekraïne en de NAVO - 763

SLOWAKIJE

Protesten tegen Meciar - 763
Constitutionele crisis rond
presidentsverkiezingen - 764
Algemene verkiezingen - 764
Meciar neemt afscheid - 765
Relatie tot NAVO en EU - 766

TSJECHIË

Interim-kabinet - 766
Presidentsverkiezingen - 767
Senaatsverkiezingen - 768
Privatisering - 769
EU-lidmaatschap - 769
Relatiemet Slowakije - 770

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam. Telefoon: 020-3641111
Postbus 1118, 1000 BC, Amsterdam, Telefoon: 020-5 64 12 22 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen
Telefoon: 03-3 60 53 00
Redactie: * J.J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam. Telefoon 020-4 70 43 03. E-mail: KHA@knoware.nl

O Keesings Historisch Archief
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel LI

januari/december 1998

Redactie: A. van Ammelrooij (hoofdredactie), P.A.R. van der Erve (eindredactie), P. Dicker, M. Gerritsen, M. van Hennik, B. de Jong, J. van Kesteren, M. Klinkhamer, M. Stroo, T. Snijdelaar, I. Zayer

Adres redactie: J.J. Viottastraat 21, 1071 J N Amsterdam, telefoon (020) 4704303.

Uitgevers: Systemen Keesing B.V., Amsterdam.

Administratie Nederland: Systemen Keesing B.V., Hogeliilweg 13, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, telefoon (020) 564 12 22.

Administratie België: N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen, telefoon (03) 360 53 00, postrekening 000.0012775-68, bankrekening 408-0004545-51.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijzigingen 4 weken tevoren op te geven, met verinelding van uw abonneenummer.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Arcliief (KHA) legt maandelijks het belangrijkste politieke en economische gebeuren in de wereld vast. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cuinulatief - alfabetisch-systematisch gedeelte (I), een jaarkalender 1998 (II), een lijst met veel voorkomende afkortingen (III) en een persoonsregister (IV)

Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan de ommezijde

de alfabetisch-systematische index

AFDELINGEN - De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal **AFDELINGEN** gerangschikt. Deze afdelingen omvatten - in alfabetische volgorde - de **LANDEN** en verder onder meer **AFRIKA, AMERIKA, AZIE, EUROPA, INTERNATIONALE ZAKEN, MIDDEN-OOSTEN, NECROLOGIEËN EN OCEANIË.**

RUBRIEKEN - De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige **RUBRIEKEN,** t.w. **ALGEMEEN - BUITENLANDSE BETREKKINGEN - ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN - POLITIEK BINNENLAND.** In de afdeling **INTERNATIONALE ZAKEN** zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:
ALGEMEEN - ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN - ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING - ORGANISATIES.

WIJZE VAN INDICEREN - De in KHA opgenomen berichten zijn - zeer kort omschreven - ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 - pagina 160, lste kolom).

BELANGRIJKE TEKSTEN - Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten. verdragen enz zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar)

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W.-Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève i.z. Indo-China 11381 (1954)

Europees verdrag i.z. de Rechten van de mens 11425 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpact 14451 (1958)

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30 (1961)

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963)

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord i.z. Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag DDR-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

VN-Handvest van de economische rechten en plichten van staten 404/3 e.v. (1975)

Gemeenschapspact België 374/3 e.v. (1977)

Vredesverdrag Egypte-Israël 193/3 e.v. + annexen 846/3 e.v. (1979)

Besluiten Ronde Tafel Conferentie Nederland-Nederlandse Antillen (1983) 283/3 e.v. (1984)

Israëlisch-Palestijnse Beginselverklaring over de overgangsregelingen voor de autonomie 787/1 e.v. (1993)

OUDE JAARGANGEN - Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1-1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413-2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843-4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279-5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583-6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789-7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887-9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m L (1961 t/m 1996) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). De jaargangen 1977-1982, 1986 en 1989-1996 zijn leverbaar.

I de alfabetisch-systematische index

AFGHANISTAN

Algemeen: nieuwe staatsnaam 36013
Ruitenlandse betrekkingen
— Iran: manoeuvres op grens met Afghanistan 562/1
Burgeroorlog: Talibaan rukken op naar Mazar-i-Sharif 35913: Dostam keert terug 360/1: Talibaan teruggedrongen 36012: Dostam nieuwe leider anti-Talibaancoalitie 36012: vrijlating gevangenen 3601 3;Pahlawan gevlucht 360/3; blokkade Hazarajat bedreigt voedselvoorziening 361/1: diplomatiek overleg in New York 361/1; Talibaan ontkennen moord op honderden burgers 36112: Mazar-i-Sharif gedemilitariseerd 361/3; VN-hulpverleners staken werkzaamheden 36113. Talibaan laten voedsel door vooi Hazarajat 362/2; %libaan trekken egen vredesplan in 36212: zware gevechten bij Kabul en in Baghlan 362::
Drugs: akkoord tussen VN en Talibaan over papaverteelt 36111
Kabinet: benoemingen Talibaan-interimraad 36013: religieuze politie Talibaan krijgt eigen ministerie 362/3
Mensenrechten: EP vraagt om respect rechten vrouwen 36112

AFRIKA

Afrikaanse Ontwikkelingsbank (ADB): jaarvergadering 51/1
Algemeen: meeste aids-slachtoffers in Afrika 31013: snellere sanering schulden 311/1: Europese wapenexport naar instabiele Afrikaanse landen 311.2; Afrika trekt meer invecteerders 311/2; 'gebrek aan rendabele projecten' 31113: TS schaft invoerheffingen voor Afrikaanse producten af 31113: reis Clinton door Afrika 31211; Transkalahasi-snelweg geopend 31312: moratoriuin op productie handwapens bepleit 380/2; landbouwtop in Abidjan 38013; conferentie over democratisering 38111: pleidooi voor schuldverlichting 381/1; Afrikaanse vredeshandhavers oefenen in Kenia 50112; bescherming van de West-Afrikaanse zeekust 50113; SADC bespreekt financierings- en investeringsprotocol 501/3; presidentsvrouwen bijeen 50211: eerste zwarte emancipatiedag in Afrika in Ghana 502/1
CILSS: twaalfde conferentie 5211
COMESA: bijeenkomst in Lusaka 5111
ECOMOG: ECOMOG 31213
ECOWAS: twintigste top 51/3
IGAD: jaarlijkse top 51/2
OAE: jaarlijkse topconferentie 5112: westerse steun voor Afrikaanse intervenriemacht 312/2
RECAMP: RECAMP 31213: VS steunen Frans concept 31311
SADC: zeventiende jaarvergadering 52/1: reactie SAADC-landen 31211

ALBANIË

Binnenlandie veiligheid: nieuw politiek geweld 80/1; politie mag criminelen zonder waarschuwing neerschieten 8013; president wijst wet op geheime dienst af 53511; islamitische fundaiiientalisten uitgewezen 535/1
Buitenlandse betrekkingen
— Algemeen: Zuidoost-Europese vredesmacht opgericht 536/1
EU: voedselhulp aan Noord-Albanië 81/1
— Griekenland: steun voor Albanees leger 81/1; Griekse Albanezen eisen gelijke rechten 22012: Albanië vraagt hulp voor Kosovo 220/3
— Italië: steun aan Albanië 8111; hulp aan Albanië bij opbouw economie 22911
— Joegoslavië: protest bij Joegoslavië wegens moord 536/1
— Macedonie: ecoiiornisch akkoord tussen Albanië en Maccdonie 8013; overeenkomsten 14213: akkoord met Albanië 760/2
— Verenigde Staten: Albanese agent in Amerikaanse ambassade doodgeschoten 53511
Economie: steun van IMF en Wereldbank 8012;
Ex-communisten: vonnissen tegen voosmalige communistische functionarissen vernietigd 8011
Gevangeniswezen: situatie in gevangenissen wordt verbeterd 14113
Justitie: Albanië neemt criminelen terug 53611
Kabinet: kabinetswijziging 53413
Kosovo, Kwestie-: spanningen in relatie niet Joegoslavië 142/2; Albanees- Joegoslavische besprekingen 53512: wapensmokkel 53512; VN-hulp voor vluchtelingen uit Kosovo 53513: steun regeringspartij voor opstandelingen 535/3; VN-crisisteams 535/3; grensincident 53611
Lonen: salarissen in publieke sector en pensioenen verhoogd 142/2
Luchthaven: buitenlands bod op houw luchthaventerminal 142/3
Militaire zaken: buitenlandse steun voor politie en leger 14111
Nasleep burgeroorlog: VN-steun voor inzamelen wapens 53611
Oppositie: onderling politiek wantrouwen 53612
Parlement: Democratische Partij handhaaft boycot parlement 142'1
Piramidespel: onderzoek naar bij piramidespel betrokken bedrijven 141 2
Politie: politie wordt ingekrompen 534/3
President: laatste communistische president terug in Albanië 8012
Rechterlijke macht: rechters beëindigen hongerstaking na bemiddeling OVSE 142/2
Verkiezingen: lokale verkiezingen 535/1
Wetgeving: nieuwe perswet 8011; politie mag zonder waarschuwing schieten 14112
Buitenlandse betrekkingen
Rampen: zware aardbeving teft Rostaq 36112

ALGERIJE

Buitenlandse betrekkingen
— Frankrijk: soepeler visumeisen voor Algerijnen 83/2: betrekkingen met Algerije 74612
— Marokko: 'grens met Marokko zo lek als een zeef' 18911
— Spanje: Algerijnse piloot deserteert 551/2
Zuid-Afrika: Algerije koopt wapens in Zuid-Afrika 259/1
Burgeroorlog: nieuwe bloedbaden 18713: staakt-het-vuren 'werkt plaatselijk' 187/3; onderhandelingen VN-bezoek 18811: economische verliezen door sabotage 18812: terreur eist 1200 doden in twee maanden 188/2; bezoek Euro-parlementariërs 18813: Cohn-Bendit roept op tot gesprek met FIS 188/3; Europarleinentarier verscheurt brief FIS 18911
Mensenrechten: Algerijnse wint Sacharov-prijs 187'3; niensenrechrenorganitaties kritiseren EP-delegatie 18911

AMERIKA

Algemeen: 'kleine staten gedwongen tot witwassen zwart geld' 42411
Britain/Caribbean Forum: steun voor Caribische handelsprivileges met EU 42311: Caribische staten tegen legalisering homoseksualiteit 423/1: Caribische staatjes machtelooi tegen kernafvaltransporten 423/3
Buitenlandse betrekkingen: Ibero-Amerikaanse top 10512; Castro krijgt rol als bemiddelaar 10512
Economisch beleid: handelsmissie in Taiwan 10412: Mercosur profiteert van weifelen VS 10513
Mensenrechten: Clinton belooft geen massale uitzetting illegalen 1043
Milieu: akkoord koraalrif 104/3
Misdaadbestrijding: nieuwe aanpak drugsbestrijding 10512; misdaad rond drielandenpunt op de korrel genomen 10611
Politieke uriie: overeenstemming over politieke unie in Centraal-Amerika 105/1
Algemeen
G24 wil grotere stem 34312: olieproductie beperkt 34312; panamerikaanse politie 34313: G-15 pleit voor eerlijker handel 34411: dolfijn-pact ondertekend 34411

ANGOLA

Binnenlandse veiligheid: beveiligingsbedrijf weggestuurd 24411
Buitenlandse betrekkingen
— Congo, Democratische Republiek: Congo neemt Angolese separatisten gevangen 24313
Vaticaan: betrekkingen met het Vaticaan 24313
— Zambia: Angola beschuldigt Zambia van steun aan UNITA 51312: geen bewijs voor Zambiaanse betrokkenheid bij UNITA 51313: toenemende Angolese vluchtelingenstroom 51313
Burgeroorlog. offensief Angolese regeringsleger 241/2; regering staakt offensief 24113: UNITA mobiliseert opnieuw 24113: VN-sancties tegen UNITA aangekondigd 242:1; UNITA belooft VN-eisen in te willigen 242/1: VN-sancties doorgevoerd 24211; maatregelen tegen vluchtelingenkainpen 242/2; VS-minister Albright in Angola 242/2; UNITA trekt zich terug uit diamantmijnen 242/3; VN verlengt aanwezigheid in Angola 242/3; nieuwe vredesbesprekingen 24311: belangrijke leider UNITA afgezet 24311: UNITA leve;t wapens in 243/1; minder VN-troepen in Angola 243/2; sancties tegeii UNITA ingetrokken 243/2; UNITA beschuldigd van aanslag 243/2; 'Zuid-Afrikanen steunen UNITA' 24312

ANTIGUA & BARBUDA

Drugs kritiek op drugsbeleid VS en Europa 486/3
Kabiiiet herschikking kabinet 486'3

ARGENTINIË

Begroting: senaat akkoord met begroting 1998 106/3
Buitenlandse betrekkingen
— Bolivia: immigratie-akkoord met Bolivia ondertekend 63211
— Brazilië: Menem sust ruzie met Braziliaanse Arbeiderspartij 56613
Canada: milioenencontracten afgesloten met Canada 631'3
Egypte: Argentinie steunt kernwapenvrij Midden-Oosten 554/!
— Groot-Brittannië: Menem uitgenodigd voor bezoek aan Groot-Brittannië 106/1; aanslagen op Britse doelen verijdeld 10012: geheime gesprekken over Falkland-eilanden 158/1: Britse staatssecretaris onder vuur om Falklands 63211
— Guatemala: anti-drugspact met Guatemala 63211
— Iran: verkoeling betrekkingen met Argentinië 38012
— Libanon: bezoek Argentijnse president 197/3
Verenigde Staten: Alfonsin kritiseert Amerikaanse ex-ambassadeurs
Justitie: raad benoemt rechters 10613
Kabinet: staatssecretaris neemt ontslag 630/3
Lonen: Menem maakt salarisverhoging deels ongedaan 629/2
Mensenrechten. pers onder vuur 107/2; tumult rond pogiiigen amnestiewetten te herroepen 631/1; uitgever? bezorgd over persvrijheid 63112: Videla verlaat gevangenis 631/2; Hooggerechtshof wijst eis tot informatie over 'vuile oorlog' af 631/3
Parlement: Pierri herkozen 10612: senaat akkoord met begroting 1998 10613: parlement behandelt hervormingswet niet 63013
Politieke partijen
— Peronisten: rechter schorst vroege verkiezing leider Peronisten 63012
Rampen: 1 miljard gulden voor hulp na overstromingen 629/2
Terrorirme: aanwijzingen in onderzoek naar AMIA-aanslag 10612
Verkiezingen: presideiitskandidaat doelwit lastercampagne 62913: partijen leggen interne twisten hij 63011: Menem ziet af van herverkiezing 63011

ARMENIË

Buitenlandse betrekkingen
— Azerbajdzjan: Alijew en Ter-Petrosjan: vreedzame oplossing 14512; Armenië dreigt met annexatie Nagorno Karabach 39912; 'geen vooruitgang in kwestie Narorno Karahach' 400/3
— Duitsland: Armenië geeft oorlogsbuit aan Duitsland terug 39913
— Russische Federatie: Hairusgasard-akkoord bekrachtigd 143,'1; reactie Rusland op aftreden president 14313
Economiscli beleid: nieuw hoofd centrale bank 399/2
Kabinet: nieuwe premier en nieuw kabinet 39911; samenstelling nieuwe regering 39911
Politieke partijen: Unie van Socialistische Krachten gevoriiid 143.1
President: aftreden presidentieel adviseur 14213: aftreden president Ter-Perrosian 143/1; kandidaten presidentschap 14312
Privatiseringen: privatisering tegen contante betaling 143/1
Verkiezingen: aanhangers presidentskandidaat mishandeld 39713; Kotsjarjan wint verkiezingen. beschuldigingen van fraude 39713

AUSTRALIË

Begroting: begrotingen 70911
Belastingen: nieuwe belastingwetgeving 70813
Buitenlandse betrekkingen
— Bangladesh: hulp aan Bangladesh 71013

— China: Australië helpt China bij WTO-lidmaatschap 132/1
— Indonesië: militaire samenwerking 711/1
— Irak: Iraakse sancties 71111
— Nieuw-Zeeland: militaire samenwerking 711/1. 71313
— Zuid-Amerika: samenwerking met Zuid-Amerika 71013
Financieel-ecoiiomische zaken: betalingssyrteem 70813: regeringsteun 709/2; taakgroep 70912
Gezondheidszorg: overeenkomst 71011
Inheemse bevolking Australia Day 708'1: Sorry Day 708/2; trachoombestrijding 708 2; musea 708/2; strengere straffen 70812: Aboriginal gekozen tot parlementslid 70812
Justitie: abortus 70913; euthanasie 70913: immigratiepolitiek 71011
Kabinet: kabinetswijzigingen 70513: benoemingen 706/2; nieuwe regering 70713
Kernwapenverdrag: oproep aan India en Pakistan 711/1
Mensenrechten: kritiek van Amnesty 71012
Milieu: uraniummijnen 71011
Militaire zaken: mishandelin–en in het leger 710/3
Nucleaire technologie: plannen voor kernreactor 710/2
Politieke partijen
— Australian Democrats: Democratische leider overgelopen 70612
Referendum: referendum over republiek aangekondigd 70612
Schandalen: schandaal over reiskostenvergoedingen ministers 70513: zelfmoordpoging ALP-politicui 70611
Verkiezingen: vervroegde verkiezingen aangekondigd 70613: verkiezingen 70712: uitslag parlementsverkiezingen 70712

AZERBAJDZJAN

Algenieeii: oud-president terug uit ballingschap 144/1: beschuldiging staatsgreep 14412
Buitenlandse betrekkingen
— Armenië: Alijew en Ter-Petrosjaii: vreedzame oplossing 145/2;Armenië dreigt met annexatie Nagorno Karabach 39912: 'geen vooruitgang in kwestie Nagorno Karabach' 40013
— Verenigde Staten: oproep tot nauwere banden met Verenigde Staten 143/3
Corruptie: voormalig parlementsvoorzitter gerechtelijk vervolgd 39913
Deelstaten
— Nagorno-Karabach: Goekasjan gekozen tot president 144/3; Petrosjan opnieuw premier 145/1: nieuwe bespreking inet Minsk-groep OVSE 14511; leiders Nagorno-Karabach wijzen OVSE-plan af 145/2; OVSE-plan onder voorwaarden aanvaard 14513
Kabinet: minister ontslagen 14413: nieuwe ininister van buitenlandse zaken 39913
Media: uitzendingen Radio Liberty beeindigd 40011
Mensenrechten: politiek motief gezocht achter arrestatie politicus 40013
Olie: eerste olie uit Kaspirche Zee 14411
Politieke partijen. nieuw regeringsgezind blok 14313; oprichting nieuwe politieke partij 144/1
President: verjaardag Alijev gevierd 400'1
Verkiezingen: oppositie kritiseert nieuwe kieswet 40012, oppositie wil verkiezingen boycotten 40012: datum presidentsverkiezingen vastgesteld 40012

AZIË

Algemeen: Ceiitraal-Aziatische top in Tasjkent 436/2: ASEM II te Londen 49112; betere aanpak luchtvervuiling nodig 568/3; ILO roept op tot bestrijding kinderprostitutie 569/1
ASEAN: Thailand wil actievere koers 491/3; meer gebruik ASEAN-valuta bij onderlinge handel 49211; bezorgdheid over Myanmar en Cambodja 49212: ASEAN Regionaal Forum veroordeelt kernproeven 49212

BAHAMA-EILANDEN

Buitenlandse betrekkingen
Cuba: Bahamas stoppen met selectief terugsturen Cubanen 487/1
Taiwan: betrekkingen verbroken 75/1
Stakingen: staking hotelpersoneel 487/1

BALTISCHE STATEN

Algemeen: top over economische samenwerking noordelijke landen 146/1
Buitenlandse hetrekkineen
— EU: associatieverdragen 14612
— Verenigde Staten: militair samenwerkingrverdrag 14513; belastingverdrag 14611
— Zweden: steun voor Baltische staten 241/2

BANGLADESH

Buitenlandse betiekkingen
— Australië: hulp aan Bangladesh 71013
— Myanmar: vluchtelingen terroriseren kamp 139/2

BELGIË

Binnenland
Affaire-Cools: de zaak-Cools 604/2
Affaire-Dassault: arrestatiebevel Dassault opgeheven 208/3; PS-leider Guy Coëme voor de rechter 20813: politici voor rechter wegens corruptie 27912: Dassault- en Agusta-affaires 60413: Bashi gedood 604/3; onderzoek tegen Wathelet 60413: opening Agusta-Dassault-proces 605/1; vragen rond verantwoordelijkheden binnen Sp en PS 605/1; Claes ontkent alles 605/2; de schenking van Dasaault 605/3
Affaire-Dutroux: commissielid klapt uit de schooi 20512: justitie pakt perslekken aan 20513; onderzoek in mijn gestopt 20513: verdachte vrijgelaten 20611: commissaris neemt ontslag wegens tegenwerking 20611: ouders dienen klacht in tegen 'spaghetti-arrest' 20611: herdenking ontvoerde meisjes 20612: oprichting centrum voor vermiste kinderen uitgesteld 20612: helper van Dutroux vrijgelaten 20613: hoofd gereclitelijke politie overgeplaatst 206/3: Nederlands meldpunt voor vermiste kinderen 206/3; ouders dagen Belgische staat voor de rechter 207/1; moordenaar Loubna Benaïssa ontoerekeningsvatbaar 20711; 'Waalse christen-democraten beschermden Dutroux' 20711; lid commissie-Dutroux stapt op uit protest 20711: politie demonsrreert tegen hervormingen 20712; 'Witte mars' herdacht 20713: commandant Rijkswacht van leugens beschuldigd 20713: onderzoek naar politieke bescherming verlengd 20713: Rijkswachters niet gestraft 20713: vervroegd pensioen voor top gerechlelijke politie 208/1: Wui Marchal richt politieke partij op 20811: 'Dutroux schuldig aan meer moorden' 27711: geen bewijs voor bescherming van hogerhand 27712: demonstraties tegen jurtitie 27713; comniissaris verdacht van moord 27713: centrum voor vermiste kinderen 27713; Dutroux ontsnapt 278/1; 'Paul Marchal is een dictator' 27812: demonstratie vóór debat over ontsnapping Dutroux 27812: kinderrechten-activiste beschuldigd van diefstal 27812: hervorming politiediensten 278/3; nasleep ontsnappingspoging Dutroux 59912; omstreden opheffing voorarrest Dutroux 599/2; Rijksuachters bekeuren niet meer 59913: Deridder naar Interpol 59913: kritiek Kamer op Wathelet 59913: getuige vermoord 60011; Rijkswachters vrij van rechtsvervolging 600/1: aanstelling kinderrechtencommissaris 60011; Wiener neemt ontslag 60011: schorsingen in X1-zaak 600/1; proces tegen staat 60012; opvolgingscommissie krijgt beperkte inzage dossiers 60012: 'Morkhoven' geeft materiaal aan Nederlandse politie 60012: internationale opsporingsactie kinderporno 60013: psychologische begeleiding van seksuele delinquenten 601/1; Grafé niet vervolgd 60111
Benoeniingen: Herman de Croo minister van Staat 60113
Dierenbevrijdingsacties: ALF pleegde aanslagen op hamburgerketens 61011
Eerste Wereldoorlog: drieduizend doden in 1914-'18 door hoogspanningshek 27912
Grondwet: grondwetswijziging nodig voor stemrecht EU-burgers 27813
Justitie: gratieverzoeken seksuele delinquenren afgewezen 20912: politie- en justitiehervormingen krijgen gestalte, betere controle op opsporingsmethoden 60313; goedkeuring Octopusakkoord: hervorming politie 60313; insteliing Hoge Raad van Justitie 60411: 'kleine politiehervorming' goedgekeurd 60412
Koning: kerstboodschap koning Albert 20912
Koningshuis: huwelijk prinses Maria-Esmeralda 27912
Migrantenzaken: stemrecht voor buitenlanders niet geregeld 208/2; migrantenrellen in Brussel 20911
Militaire zaken: militairen bestraft 28211: Belgisch-Nederlandse samenwerking luchtverdediging 28213: Belgische infanterie naar Bosnie 282/3
Misdaadbestrijding: Hell's Angels gearresteerd 27911
Moorden: Hongaarse dominee pleegde veertien moorden 27911
Politieke partijen
— PS: Van der Biest veroordeeld 208/2: verkiezingsprogramma's SP en PS 60311
Politiezaken: hoofdcommissaris geeft banden met extreem-rechts toe 20812
Rampen: smartengeld voor slachtoffers vliegtuigongeluk 60213: watersnood tot natuurramp verklaard 609/1
Seksueel geweld: me;dpunt voor seksueel misbruik in RR kerk 20812
Tweede Wereldoorlog: Vlaams parlement neemt repressiedecreet' aan 601/3
Buitenlandse betrekkingen
— Algerije: Algerijnse GIA-leden opgepakt 27911
— Congo, Democratische Republiek: geen beslag op villa's Mobutu 21511
— Irak: werkbezoek van Tariq Aziz 610/1
Rwanda: onderzoek naar moord op commando's in Rwanda 214/2
— Somalia: onderzoek naar wangedrag para's in Somalia 21511
Groot-Brittannië: interconnector-akkoord ondertekend 9312
Buitenlandse zaken
Ontwikkelingssamenwerking: conflict tussen Derycke en Moreels gesust 61012
Cultuur en wetenschap
Prijzen: Libris-prijs voor Hugo Claus 21411; vertaalprijs voor Ernst van Altena 21411; Japanse prijzen voor Belgische biogenetici 21411: Voskuil krijgt Prix des Ambassadeurs 282'1: Cultuurprijs Vlaamse Gemeenschap 610/2; Raoul Servais 61012; Beste Jeugdboek 610'3: Prijs der Nederlandse Letteren 610/3; 'Free Word Award' 61013; Maurice Gilliamsprijs 61013; Aristeion-literatuurprijs 61013
Financieel-economische zaken
Belastingen: plan voor vervanging onroerendgoedbelasting 20913; leegstandsbelasting succesvol in Hasselt 60912
CAO's: Belgische en Nederlandse bouwbedrijven regelen CAO-probleem 21012
Casino's: casino's gelegaliseerd 20913
Euro: uiterlijk euro-muntstukken vastgesteld 21012
FN: Waalse regering wil FN-Herstal overnemen 21012
Fusies en overnames: BBL overgenomen door ING 21013: grote bank- en verzekeringsfusie 28012: klacht Philips tegen oprichter Superclub 28013; winst BBL stijgt met 14,5 procent 28013: protest tegen Franse overname Generale Maatschappij 28111; uitgeverij Ludion overgenomen 28212: samenwerking tussen Petrofina en BASF 60713: verkoop van Crédit Lyonnais België 60713; Europese Commissie keurt fusie Belgische banken goed '60811; Tractebel internationaliseert verder 60811: overname Royal Belge goedgekeurd 60812: overnamestrijd beslecht in voordeel Fortis 60813: overname BP-benzinestations 60911; Belgische uitgever verwerft aandeel in Franse krant 60912
Goud: goudverkoop 28111
Havens: samenwerking tussen havens van Zeebrugge en Antwerpen 60911
Luchtvaart: eigenmachtig luchtvaartakkoord leidt tot aanklacht EC 281/1
Privatiseringen: liberalisering telecomsector 21012
Staatsschuld: Belgische staatstschuld nog te hoog volgens EMU-norm 21011
Media
Vlaamse tv-maatschappij verliest monopolie tv-reclaine 21211; Nieuw Wereldtijdschrift ter ziele 212/2; sluiting rk-persbureau CIP 212/2
BRTN: nieuwe naam BRTN 28211
Dagbladen: nieuwe Waalse krant 28212
Politiek binneniand
Politieke partijen
— CVP: huiszoekingen bij CVP 20811: Dehaene wordt lijsttrekker. Maystadt wordt voorzitter PSC 60213
— PSC: Deprez weg 27812
— Vlaams Blok: klacht Vlaams Blok tegen Paul Debaes 20911; acties tegen propaganda Vlaams Blok 60211
Referendum: referendum in grondwet 60212
Taalstrijd: taalstrijd laait weer op 278/3; ophef over circulaire Vlaamse minister Peeters 60111: Happart verhuist naar Luik 60112: woedende reactie op rapport-Columberg 60112; erkenning bibliotheek bedreigd 60113; Van den Brande veroorzaakt opschudding 60312
Wetgeving: burgers krijgen recht op indienen wetsvoorstellen 60212; nieuwe wetgeving voor rechtshulp 60513
Sociaal-economische zaken

Bedrijfssluitingen: sluiting van Renault-fabrieken in Vilvoorde 211/1; tweedimzend banen weg bij Opel-Antwerpen 21211: bakermat van Solvay wordt geïloten 609/1; Levi Strauss sluit Belgische vestigingen 609/2
Demonstraties: bezitters illeegale weeekendhuisjes protesteren 279/2; blokkade vissers 27912
Doel: dorp moet wijken voor haven 279/2
Renault: renault-directeuren beboet 280/2
Stakingen: medisch-specialisten 210/3; posterijen 21013: spoorwegen 211/1: gevangenisbewaarders 211/1; cipiers 279/3; geldkoeriers 27913; treinstaking 280/1; Humo komt toch uit 280/1: staking bij posterijen 280/1; staking bij Vlaamse gezondheidszorg 28011: staking bij publieke omroep 280/1
Vakbeweging. vakbondsleider wegens geweld ontslagen 28012: Prijs voor de Democratie voor vakbondsleden hij Volkswagen 60212: bediendenhonden a illen vierdaagse werkweek 607.1
Volksgezondheid en milieu
Afval: zwendel Nederlands afval 281/2; geen nieuwe verbrandingsovens 609'3
Drugs: grootscheepse actie tegen drugstoerisme 21311: directeur ontvreemdde hasj 279/1; gebruik cannabis niet langer vervolgd 282/1; geen experiment met gratis heroïne 606/3; internationale drugshandelaar uitgeleverd aan België 61011
Huisdieren: wetgeving voor welzijn katten en honden 212/2
Landbouwhuisdieren: arrestaties hormonenmaffia 281/2; vervalste koeienpaspoorten 281/3; meer gekke koeien aangetroffen 281/3; besmetting met varkenspest vanuit Nederland 212'3; hardere maatregelen tegen hormonenmaffia 213/1; richtliljnen verhitting afvalvlees genegeerd 213/2; Belgische bedrijven betrokken bij doorvoer illegaal Brits rundvlees 213/2: kwaliteit varkensvlees 'erbarmelijk' 609/3: opnieuw BSE vastgesteld in België 610/1
Nucleaire technologie: Grecnpeacc voert actie bij kerncentrale in Doel 21311
Openbaar vervoer: De Lijn lanceert plan voor gratis vervoer 21313: hsl Brussel-Frankrijk geopend 21313
Schelde: Schelde wordt gereinigd 28113
Vaccinaties: vaccinaties tegen kinkhoest 28112
Verontreiniging: internationale aanpak van lozingen op Noordzee 21212; ernstige bodemverontreiniging bij Zelzate 213/2; Vlaamse vuilverbrandingsovens gesloten 21313: mosterdgas in zee 28113: zeewater gezond maar niet schoon 60913: uirstoot dioxine in Zelzate 'onaanvaardbaar hoog' 60913: gezondheidsonderzoek naar effecten vervuiling 61011

BJELAROES

Bankwezen: vrijlating voormalige president Nationale Bank 14712
Buitenlandse betrekkingen
Algemeen: buitenlandse ambassades moeten ontruimd 40112
Egypte: bezoek Loekasjenka aan Egypte 402/1
GOS: pessimisme over GOS 14813
Iran: Iran en Bjelaroes breiden samenwerking uit 37913
Litouwen: Bjelaroes oiitstemd over ontvangst oppositie in Litouwen 16012
Polen: relatie bekoeld, OVSE-kantoor in Minsk geopend 14812
Russische Federatie: eerste begroting Unie Bjelaroes-Rusland 14713: Rusland en Bjelaroes versterken miliiaire samenwerking tegen NAVO 66112
Economie: president houdt vast aan staatscontrole economie 14811: nieuwe chef centrale bank 40011: hyperinflatie dreigt. economie verslechtert 401/2
Kabinet: ministers benoemd 14712: arrestatie en vervanging minister van landbouw 14712
Mensenrechten: ontwikkelingen rond arrestatie televisieploeg 14612: bomaanslag, vrijheid voor Sjeremet geëist 14613: bezoek Loekasjenka aan Rusland afgezegd 146/3: Sjeremet voorlopig vrijgelaten 14711: Sjeremet en Zawadski 14711; voor- en tegenstanders Loekasjenka demoiiitrereri 14713; 'Charter '97' eist meer democratie 14713: krant opgeheven 14713; arrestaties na demonstratie 401/1; 'er is vrije pers in Bjelaroes' 401/3
Oppositie: Volksfront ontkent voorbereiding staatsgreep 14811

BOEROENDI

Buitenlandse betrekkingen
Tanzania: spanningen langs grens met Tanzania 382/3; Tanzania wijst vluchtelingen uit 383/1
Burgeroorlog: aanhoudende gevechten 381'3; procsi tegen samenzweerders couppoging 1993 381/3; oud-president keert terug in politiek 381/3; problemen bij het vredesproces 38211: VN verwerpt voorstel genocide-tribunaal 382/1: nieuwe gevechten in iioordwesten 382/2; ministerie voor toezicht op vredesproces 382/2; Boeroendi afwezig hij vredesbesprekingen 382/2; sancties gehandhaafd 38213: meer geweld 38213: rebellen doden burgers 38311: burgeroorlog gaat onverminderd door 38312; burgers op de vlucht 383/3: Boeroendi in de regio: boycot en bemiddeling 38411: internationale bemoeienis 384/3; dodelijke gevangenissen 385/1
Kabinet: nieuwe regering 381'2: nieuwe minister van defensie 385/1
Studentenprotest: studentenprotest 385/1
Wetgeving: hervormingen en overgangswet 383/3

BOLIVIA

Buitenlandse betrekkingen
Argentinië: immigratie-akkoord met Bolivia ondertekend 63211

BOSNIË-HERZEGOWINA

Buitenlandse betrekkingen
Groot-Brittannië: bezoek Britse premier 72911
Kroatië: oprichting Kroatisch-Bosnisch overlegorgaan 546/3; dalende invloed Tudjman op Bosnische Kroaten 54613; akkoord tussen Kroatië en Federatie 73112
Russische Federatie: versterking economische banden Rusland en Bosnië 62613: Bosnië en Rusland halen banden aan 73313
Verenigde Staten: bezoek Amerikaanse president 72912
Deelstaten
Repuhlika Srpska: conflict binnen de leiding van Republika Srpska, Plavsic schorst minister 72112; Plavsic gearresteerd in Belgrado 721/2; aankondiging nieuwe parleinentsverkiezingen 721/3: Volksassemblee komt toch bijeen 72113; hulp SFOR ingeroepen 72211; crisis verscherpt 72211: ministers afgetreden en benoemd 722/2; positiebepaling leger 72212, ongeregeldheden in Banja Luka 722/2; akkoord ter beëindiging machtsstrijd 72213: Plavsic richt nieuwe partij op 722/3; Plavsic blijft Karadzic beschuldigen 722/3; parlementsverkiezingen Republika Srpska 72213: uitslag verkiezingen 723/1; gematigde Dodik Bosnisch-Servisch premier 72311: samenstelling regering Republika Srpska 723/1; radicalen richten eigen parlement op 72313: Dodik slaat terug 723/3; Dodik ontmoet waardering in het Westen 724/1: mediaoorlog 72411: SFOR sluit Karadzic-gezinde televisiestations 724/2; NAVO geeft Dodik televisiezenders radicalen 72412: president van de Republika Srpska 72613: Poplasen veroorzaakt nieuwe machtsstrijd 726/3
Donorconferenties: confereiitie uitgesteld 73212; donorconfcrentie in Brussel 73212: donorconferentie zeef: 2.5 miljard gulden aan Bosnië 73213
Gemeenten
Brcko: beslissing over Brcko opnieuw uitgesteld 729/3
Mostar: instelling van gemeenteraden in Mostar 72413; bomaanslag in Mostar 72911; Westendorp grijpt in Mostar in 73011
Srebrenica: geen overeensteinmiiig gemeentebestuur Srebrenica 72912
Gemeenteraadsverkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 1997 72413: boycotpogingen 72511: uitslag gemeenteraadsverkiezingen 725/2; gevolgen gemeenteraadsverkiezingen 725/2
Hoofdstad: Sarajevo krijgt na 22 maanden burgemeester 72912
Nationale symbolen: Nieuwe nationale symbolen: nummerborden 73011; vlag 73012
Ongevallen: hoge diplomaat komt om bij helikopterongeluk 72911
Privatiseriiigen: privatisering verloopt moeizaam 731/3
Raad van Europa: 'Bosnië nog niet rijp voor Europa' 731/2
SFOR: mandaat SFOR verlengd 73013; Amerikaneri reduceren bijdrage SFOR 73013; Eurocorps naar Bosnië 73111: speciale relleneenheid opgericht 731/1; SFOR in opipraak wegens kinderprostitutie 73111: laserwapen gebruikt tegen SFOR-helikopter 731/1; SFOR draagt luchtruim over aan Bosnië 73111
Spoorwegen: gezamenlijk Bosnisch spoorwegbedrijf 73012
Vakbeweging: vakbonden roeren zich 73113
Verkiezingen: algemene verkiezingen van ieptemher 1998: verkieriug verloopt rommelig 726/1; ,gematigde krachten winnen terrein, behalve bij presidentschap 726/1; verkiezingsuitslag voor het collectieve presidentschap 72612
Vluchtelingen. terugkeer vluchtelirigen, Kroaten verdrijven moslims 72811. ernstige incidenten in Drvar 728/1; donors dreigen Sarajevo 728/2; wegversperringen in Derventa 728/2; sfeer van intimidatie in Foca 728/3: dode eri drie gewonden in Tasovcici 728/3: raketaanval in Stolac 72813, UNHCR noemt Kroaten hoofdschuldige 728/3: Duitsland stuurt vluchtelingen terug 728/3
Vredesproces: benoeming hoge vertegenwoordiger vredesimplementatieraad 720/3

BRAZILIË

Begroting. Senaat akkoord met beperking besteding 565/1
Buitenlandse betrekkingen
Argentinië: Menem sust ruzie met Braziliaanse Arbeiderspartij 56613
Cuba: handen niet Cuba verder aangehaald 56613
Japan. Japanners herdenken negentig jaar immigratie 565/2
Zuid-Afrika: Mandela op bezoek 567/1
Drugs: Cardoio benoemt anti-drugs chef 565/1
Economie: pakker noodmaatregelen 293/3: hervormingswetten ambtenaren en pensioenen 29412; wet tegen witwassen geld 29512: deinonstratie tegen econoiiiisch beleid 56611
Ex-president: ex-president wint belastingzaak 295/1
Gevangeniswezen: gevangenisoproer eist acht levens 29413
Grondwet: groen licht voor orgaandonatie 29511
Kabinet: nieuwe minister van volksgezondheid 29512
Kernwapenverdrag: Brazilië ratificeert kernverdrag CTBT 56711
Landbouwzaken: roep om landhervorming 29513
Mensenrechten: Amnesty bezorgd 297/2; beschermiiig mensenrechtenactivisten gevraagd 297/2; kinderarbeid aangepakt 29713: nioord op Indiaan blijft onbestraft 29713: Indianenleider loopt in hinderlaag 566/2; kinderen in het geweer tegen kinderarbeid 56612
Milieu: wet tegen ontbossing 296/2; groot deel Amazone tot beschermd gebied verklaard 29613; boeren verstoren nationaal park 296/3; droogte treft noordoosten 29711: geweld bij evacuatie 56512; milieubeweging woedend over versoepeling wet 565/2; slachtoffers droogte krijgen leningen 56611
Onderwijs: subsidies legen schoolverzuim 56612
President: PMDB steunt zittende president 29512: president treurt oni bondgenoten 295/2
Privatiseringen: staarsbedrijf telefonie brengt hoge prijs op 56513; opposanten privatisering hard aangepakt 56513
Rampen. instorten flatgebouw door constructiefouten 56511
Verkiezingen. linkse partijen vormen één blok 564/1; bittere toon hij start verkiezingscampagne 56412: ex-president toch in de race 56412: economische crisis bedreigt Cardoso 56412
Wetgeving: Huis van Afgevaardigden akkoord met pensioenwet 56413

BULGARIJE

Bankwezen: Nationale Bank stelt kredietregister in 21713
Begroting: begroting 1998 gpedgekeurd 215/3
Buitenlandte betrekkingen: samenwerking Bulgarije, Roemenië en Turkije 21811
Georgië: beroek Georgische president 21811
Griekenland: samenwerking met Griekenland 537/2: premier Simitis bezoekt Bulgarije 540/1
Joegoslavië: beperkte steun voor sancties tegen Joegoslavië 21812
Macedonië: irritatie Bulgarije over uitspraak Holbrooke 76013
Oekraïne: overeenkomsten met Oekraïne 218/2
Russische Federatie: betrekkingen met Rusland verbeterd 53811
Turkije: betrekkingen met buurland Turkije verbeterd 537/3; vrijhandelszone 53713
Verenigde Staten: president Stojanow bezoekt Washington 21811
CEFTA: toetrediiig tot CEFTA 53713
Economie: buitenlandse investeringen vergemakkelijkt 21711
Etnische minderheden: plannen voor integratie Roma 53612: Turkse niinderheid 53613
Ex-communisten: publicatie van lijst iiiformanten 215/2; voormalige communisten overheidsfuiicties ontzegd 21513

Financieel-economische zaken: witwassen aangepakt 53711: lof van IMF en Wereldbaiik voor hervormingen 53711: oppositic akkoord met nieuwe IMF-Iening 53712
Leningeri: leningen van Wereldbank. EC en Japan 21712
Media: uispraak over benoeming mediadirecteuren 216/1; straatgevechteri vanwege satirische tv-show 21613
Militaire zaken: ontslag wegens verzet NAVO-lidmaatschap 216/3
Nucleaire technologie: kerncentrales 536/2
Parlement: parlementaire fractie BBB ontbonden 215/2
Privatiseringen: wet teruggave geconfisqueerde eigendommen 216/1; hervorming wetgeving naar EU-model prioriteit 21612; nieuwe directeur privatiseringsbureau 21712
Rampen: mijnramp 21711
Srakingen: spoorwegblokkade wegens achterstallig loon 217'3
Turkse minderheid: etnische Turken trekken steun aan Bulgaarse regering in 216/1: inensensmokkel 21711

BURKINA FASO

Kabinet: nieuwe regering 385/2
Stakingen: staking tegeii liervorniing overheidsdiensten 38611
Verkiezingen: uitslag nieuwe verkiezingen 385/3; wet op kiescoinmissie aangenomen 385/3

CAMBODJA

Bankwezen: nieuwe gouverneur Centrale Bank 650/1
Begroting. begroting goedgekeurd 13011
Buitenlandse betrekkiiigen
Zuid-Korea: betrekkingen met Zuid-Korea 130/1
Constitutionele Raad: oprichtiiig Constitutionele Raad 64812; leden Constitutionele Raad bcnocnid 649/3
Demonstraties: kleermakers demoiistreren 64913
IMF: IMF schon leningen op 13011
Justitie: justitiele raad bijeen 13012
Kabinet: minister stapt op 650/1
Landmijnen: 3000 vierkante kilometer landmijnen 130/2
Mensenrechten: politie-eeiiheid beschuldigd vaii schending inensenrechten 13012
Politieke moorden: politieke moorden 649/2
Rode Khiner: vijandigheden russen Fiincinpec en regeringstroepen 12911: vredesmars vaii monniken 12911: vluchtelingen uit Thailand keren terug 12912; 'Pol Pot nog steeds Klimer-leider' 129/2: interview inet Pol Pot en Ta Mok 129/2: radiostation verandert van naam 12913: VN-resolutie verandert van naam 12913: Ieng Sary draagt macht over aan regering 12913: meer vijandigheden 12913: Khiner-leider roept op tot vredesbesprekingen 130/1; Pol Pot getraceerd 650/1; berechtiing Pol Pot 65011; dood Pol Pot 650/2; CD-rom over misdaden Pol Pot 65013; robiinwinning in gevaar 651/1; guerrillastrijders lopen over 65111: Rode Khmer valt vissers aan 651/1; vredesvoorstel 65111; berechting leiders Rode Khnier 65112: Britse miiiister pleit voor berechting Rode Khmer 651/2; Rode Khnier valt uiteen 651/2; gevechten duren voort 651/3; iiieer Rode Khmerstrijders lopen over 65113
Toerisme: tempel heropend 651/3
Verkieziigen: Hun Sen dreigt VN-waarnemers toegang ie ontzeggen 127/3;'Vrienden van Canibodja' dringen aan op verkiezingeii 127/3:Hun Sen beschuldigd van moord op tegenstanders 127/3; voorstel koning tot overleg afgewezen 12811; vertrek koning Sihanouk 128/1; bijeenkomst CCP 128/2: wet op politieke partijen 128/2; politici keren terug 12813; terugkomst Sam Rainsy 12813: verkiezingen uitgesteld. kieswet aangenomen 12911: EU steunt verkieringen 648/1; kiescommissie benoemd 64811: Funcinpec-leden richtcii cigcn partij op 64811; VN stuurt waarnemers 64812: kiezersregistratie 648/2; oppositieleden boycotten parlement 64812; verbod op demonstraties 648/3; waarnemers hebben vertrouwen in verkiezingen 64813; klachten oppositie over verkiezingen 64911: CPP wint verkieziiigen 64911; klachten over verkiezingen verworpen 64911
Vluchtelingen: repatriëring vluchtelingen 648/3
Volkstelling: volkstelling 13012, 65011

CANADA

Buitenlandse betrekkingen
— Argentinië: iniljoenencontracten afgesloteii met Canada 631/3
— Chili: belastingakkoord inet Canada 20211
— Egypte: Egyptische imam eist schadevergoeding vaii Canada 55411
— Mexico: Canadese ambassadeur teruggeroepen 113/2
— Roemenië: presidenr zoekt financiële steun in Canada 65912

CENTRAAL-AFRIKAANSE REPUBLIEK

Buitenlandse betrekkingen
— Congo, Democratische Republiek: defensieakkoord inet Democratische Republiek Congo 38613
— Taiwan: opnieuw verlies bondgenoot 449/1
Kabinet: dissidente ministers terug in regering 386/1
Nasleep burgeroorlog: bevelhebber internationale vredesmacht overleden 38611: terugtrekking Franse troepen 38612; VN-vredesmacht neemt taak over 38612

CHILI

Begroting: presentatie begroting 1998 201/3
Buitenlandse betrekkingen
— Argentinië: verdrag met Argentinië opgehouden 20211
— Canada: belastingakkoord met Canada 20211
— Frankrijk: defensieminister Frankrijk op bezoek 633/1
— Nederland: bezoek Kok aan Argentinië en Chilil 720/2
— Verenigde Staten: VS wil importheffing op zalm uit Chili 63312
Deinonstraties: protesrdemonstraties bij herdenking coup 63213
Inheemse bevolking: Indianenfamilies houdeii project waterkracht tegen 63212: Mapuclies noemen Amerika-top 'farce' 63311
Justitie: roep om hervorrning gerechtelijk apparaat 199/1; Spaanse rechter vraagt VS om bewijsmateriaal 20013; Argentijns nnderzoek naar moord op Carlos Prats 20013: Chileense rechter bezint strafrechtelijk onderzoek 20111
Kabinet: Frei herschikt zijn kabinet 632/2
Milieu. akkoord over houtwinningsplan 63213
Militaire zaken: wijzigingen in legertop 199/2; defensieminister stapt op 20011: wapenaankoop uit Zueden 201/3
Rampen: aardbeving 201/3
Senaat: hervorming Senaat mislukt 199/1; poging oin toewijzing senaatszetel aan Pinochet tegen te houden 19911: kans op 'militair blok' in Senaat 19913: Senaat bezet 19913: beroering rond senaatszetel Pinochet 200/1
Studentenprotest: studentenprotesten 201/2
Terrorisme: guerrillastrijders veroordeeld 201/2

CHINA

Algemeen
— Macao: arrestatie bii Macao 43711
Deelstaten
— Hongkong: souvereiniteitsoverdracht aan China 6111: ceremoiiies en bijeenkomsten 61/2; nieuwe regeringsleider en andere beiioeiiiingen 62/1; intocht PLA-militairen 6212; Inaugurele rede Tung 6212: de kwestie Taiwan 6213; LEGCO-wetgeving buiten werking gesteld 6812: rechtmatigheid van VWR aangevochten 6813: nieuwe grenzen 6813: bezoek vaii Tung, Chan en Lee aan Verenigde Staten 6813; nieuwe kieswet 6911; eerste beleidstoespraak gouverneur 6912: Taiwanese vlaggen verwijderd 6912 : koersval effectenbeurs, internationale gevolgen 6912; positief IMF-rapport over economie 70/2: eerste faillissement in vastgoedsector 7012; grootste handelsbank Azië bankroet 7012; oproep tot kiezersregistratie 132/3; delegatie Hongkong voor het Volkscongres gekozen 13311; nieuwe kieswet 'ondemocratisch' 13311; kiez'ersregistratie 32911: 'Bill of Rights' niet goedgekeurd 329/1; geen buitenlandse waarnemers bij verkiezingen 32912: verkiezing kiescommissie 32912, VWR neemt laatste net aan 329/3; speciale asielrechten voor Vietnamezen afgeschaft 33012: beleggers eisen bezit terug 33013: demonstranten gearresteerd 33013: begroting goedgekeurd 33013: rapport Amerikaaiis State Department 33013: vei-kiezingen 438/2; verkiezingswinst voor Democraten 438/2; DP wil kracliten bundelen 43911; Iierdenking bloedbad Tienaiimenplein 43911: monetair overleg tuisen Singapore en Hongkong 579/1
— Tibet: China werkt inee aan hulpplan EU voor Tibet 13313: ICJ-rapport over Chiiiees optreden in Tibet 13313; opstand in Tibetaanse gevangenis 43713: EU financiert hulpproject in Tibet 438/1; EU-rapport over Tibet 43811
Binnenland
Corruptie: strafmaatregelen tegen corruptie 6413: klachrenbiireau hij Hooggerechtshof 43613
Deelstaten
— Xinjiang: executies en 'rebellie' in Xinjiang 6412
Demonstraties: protest tegeii sloop 32712: verbod op 'direct sales' 327/3
Mensenrechten: mensenrechtenkwesties 62/3; gevangenisstraffen voor vakbondsactivisten 63/1: publicatie witboek over vrijheid van zodsdienst 66/2; vrijlating en arrestaties van dissidenten 32713; Chinees-Europees forum over mensenrechten 328/1 China wil mensenrechtenverdrag ondertekenen 328 2: gedwongen verhuiziiigen bekritiseerd 32812; dissident Wei waarschuwt Westen 32813; geen resolutie tegen Cliina bij mensenrechtencommissie VN 32813: dissidenten opgepakt 43712; dissidenten proberen politieke partij op te richten 43713
Militaire zaken: nieuwe generaals benoemd 32712
Parlement: bijeenkomst Nationaal Volkscongres 32511: afslanking overheidsapparaat 32511: persconferentie niet-comniunistirche partiien 32512: nieuwe leiders gekozen 325/2
Rampen: mijnrampen 68/2: aardbeving in Noord-China 327/1
Terrorisme: illegale explosievetihandel aangepakt 436/3
Buitenlandse betrekkingen
— Australië: Australië helpt China bii WTC-lidmaatschap 13211
EU: China voor EU niet langer 'niet-markteconomie" 33113, Europees parlemeiit neemt resoluties aan tegen China 43912
— Frankrijk: steunbetuiging voor Tibet 74612
— Japan: Chinese aanklacht wegens biologische oorlogvoering 25912: premier bezoekt China 26612; visserijakkoord met China 26712: militaire betrekkingen met Japan 439/1; spanning rond eilandengroep 43912
— Joegoslavië: Milosevic bezoekt China 74813
— Kazachstan: bezoek Chinese premier 18211; samenwerking over olie en handel met China 37112
— Macedonië: presideiit Gligorov bezoekt VS en China 76111
— Marokko: militaire delegatie naar Marokko 13213
— Nederland: Nederland helpt China met pensioenhervorming 331/1; Li Peiig in Nederland 33111: Nederlandse handelsdelegatie in Cliina 33112
— Portugal: Portugese premier in China en Macao 33112
— Russische Federatie: Jeltsin op bezoek, akkoord over oostgrens 6713; overeenkomst met Rusland over bouw kerncentrale 13212: 'hotline' tussen presidenten 43912
Taiwan: directe scheepvaartverbinding hersteld 7313: aanvraag WHO-waarnemersstatus stuit op Cliinees veto 7412; nieuwe investeringsvoorschriften 7412: iiiilitaire oefening en demonstratie aan vooravond overdracht Hongkong 7413: kapers gerepatrieerd 7413: ARATS-functionaris op bezoek 7413; China levert agent uit aan Taiwan 131/3: erkenning uitspraken Taiwanese rechtbanken 43613: leider DPP voor betere betrekkingen met China 448/1; nieuw hoofd SER 44811: gesprekken met CHina en militaire oefeningen 44811; hoge functionaris bezoekt Hongkong 448/2: China arresteert 'spionnen' 44813: bedrijven mogen kantoren openen in Volksrepubliek 44813
— Verenigde Staten: nucleaire controles aangescherpt 66/3: staatsbezoek Jiang Zemin 6711; ontmoeting Jiang-Clinton 67/2: bezoek van Tung, Clian en Lee 6813; China vraagt Verenigde Staten nucleair wapenarsenaal te verminderen 13211: iiiilitaire samenwerking rnet Verenigde Staten 132/1; bezoek Amerikaanse minister van defensie 33111; nucleaire samenwerking Cliiria-VS 33112: toegang tot raket-technologie in gevaar 43913: status van 'meest begunstigde natie' verlengd 43913: bezoek van president Clinton 440/1; ontmoeting Jiang en Clinton 44011; Clinton bezoekt Uiiiversiteit van Beijing 44012: Clinton tegen onafhankelijk Taiwan 44013
— Vietnam: Do Muoi bezoekt China 58413; kritiek op Chinese olieboringen 585/2: grensincidenten niet China 58517
— Zuid-Afrika: Cliina neemt Taiwan grootste bondgenoot af 13212; Zuid-Afrika kieat voor China 258/2
Economie. financien en sociale zaken
Arbeid: arbeidsonrust in Sichuan 6313: berichten over nieuwe onrust 63/3; baiienverlies in staatsondernemingen, iiieer arbeidsonrust 6313
Beursweren: beurscontrole verscherpt 6511
Infrastructuur: stuwdam in rivier de Yangtze 6812: 750 miljard dollar voor infrastructuur 32711

Olie: China koopt olievelden in het buitenland 326 2
Politiek binnenland
Bevolkingsbeleid: VN-bevolkingsprogramma toch van start 327/1
Kabinet: niinister van bosbouw stapt op 6511: leden van toporganen 66/2; Zhu Rongji nieuwe premier 325/3; nieuw kabinet 325/3: bestuurlijke hervormingen 326/1; Zhu versterkt greep op economie 326/2; kabinetswijziging 436/3
Ontslagen. efficiëntie-programma succesvol 327/1
Oppositie: vrijlating vooraanstaand dissident 63/2; dissidenten roepen op tot vorming vakbonden 130/3; Clinton ontmoet dissident Wei 131 i: journalist uit partij gezet 131/2
Politieke partijen
- CCP: Chen Xitong uit partij gezet 65/1: CCP functionaris geroyeerd 65/1: vijftiende CCP-congres 65.1: verwachtingen vooraf 65/2: programmaverklaring Jiang Zemin 65/2: wijzigingen partijstatuten goedgekeurd 66/1: verkiezing Centraal Comité. politburo en aiidere bestuursorganen 6611: geruchten over brief Zhao Ziyang aan congres 66/2; aanval op linkervleugel CCP 43612
Verkiezingeri: lokale verkiezingen in gevaar 437'1
Wetgeving pleidooi voor bescherming privé-eigendom 327/2
Sociaal-economische zaken
Economisch beleid: staatsbedrijven onder de loep 437/2
Werkloosheid: in 1998 3,5 miljoen ontslagen verwacht 43711: hulp aan werklozen 437/1

COLOMBIA

Buitenlandse betrekkiiigeri
— Panama: spanning met Colombia 116'3
— Verenigde Staten: drugsovereenkomst met Verenigde Staten 4212
Burgeroorlog: demilitarisering junglegebied in Caquetá 4311: gegijzelde militairen vrijgelaten 4311: voorstel tot oprichting Nationale *Vredescommissie* 4313; MRC bereid tot deelname aan vredesbesprekingen 4411: guerirlla-offensief brengt komende gemeenteraadsverkiezingen in gevaar 44/2: senator vermoord, kogelvrije vesten voor senatoren 4412: groot militair offensief 44/2; offensief verstoort vredesproces, mogelijke amnestie en gratie voor guerrillastrijders 4413: concessies regering verworpen 4413: Bonnet ontsnapt aan bomaanslag 4511; vredesvoorstellen ELN 45/2; uitspraak over hurgerwacliten op platteland 4513: gewelddaden 45/3; pijpleidingen onder vuur 107/3; druk op paramilitairen 108/1
Drugs: arrestatie Peruaanse drugsbaron 4212: via drugshandel verkregen bezit kan in beslag worden genomen 42/2; senaat beslist over uitleveringswet 42/3; uitleveringswet goedgekeurd door Huis van Afgevaardigden 42/3; arrestatie voormalige Senaatspresident 4213: bezittingen van drugsbaron in beslag genoinen 43/1; drugsmaffia profiteert niet van wetshervorming 10811
Justitie: opeiibare aanklager afgetreden 4113
Kabinet. miriister van binnenlandse zaken Serpa in opspraak 41'3: kabinetswijzigingen 4113
Mensenrechten: Samper belooft verbetering situatie van de mensenrechten 4312
Militaire zaken: opperbevelhebber Bedoya ontslagen, Bonnet opvolger 4312: militaire onschendbaarheid beperkt 44/1
President: aftreden president geëist 4511
Verkiezingen: Samper wijst eis ELN tot uitstel verkiezingen van de hand 45/1; gouverneurs- en gemeenteraadsverkiezingen 45/3; presidentskandidaat Serpa vrij van blaam 10713

CONGO

Buitenlandse betrekkingen
— Frankrijk: geen proces tegen ELF 74213
Tsjaad: president Tsjaad in Congo 38812
— Zuid-Afrika: Sassou Nguesso bezoekt Zuid-Afrika 388/2
Burgeroorlog: Sassou-Nguesso grijpt de macht 388613: Brazzaville en Pointe-Noire ingenomen 387/1; drie jaar overgangstijd 38712: nasleep burgeroorlog 387/3; Unicef helpt bij resocialisatie kindersoldaten 387/3; Lissouba beschuldigt Elf 38811
Mensenrechten: vervolging gevraagd van mensenrechtenschenders 38811
Privatiseringen: privatiseringen gaan door 388/1

CONGO, DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

Buitenlandse betrekkingen
— Angola: Congo neemt Angolese separatisten gevangen 243/3
- België: geen beslag op villa's Mobutu 215/1
- Centraal-Afrikaanse Republiek: defensieakkoord met Democratische Republiek Congo 386/3
Niger: ex-generaals uit Zaire gewaarschuwd 50512
- Zuid-Afrika: Zaïrese generaal vrijgelaten 258/3

COSTA RICA

Buitenlandse betrekkingen
— Brazilië: Braziliaanse superoplichtster uitgeleverd 425/3
Kabinet. nieuwe regering 425/2
Landbouwzaken Amerikaanse landeigenaren geconfronteerd niet bezetters 425/3
Verkiezingen: aanloop naar de verkiezingen 424,!. uitslag parlementsverkiezingen 424 1: Rodriguez nieuwe president 425/1

CUBA

Buitenlandse betrekkingen
— Bahama-eilanden: Bahamas stoppen met selectief terugsturen Cubanen 487/1
Brazilië: banden niet Cuba verder aangehaald 56613
- Guatemala: Cubaans bezoek na veertig jaar 345/1
- Haïti. ambassade in Havana 347/3
— Jamaica: ambassadeur naar Cuba 112/3; Seaga en Castro leggen geschil bij 77213: Castro legt kraris bij graf Manley 773/1
— Russische Federatie: overeenkomst 50/3
— Spanje: betrekkingen met Cuba hersteld 551/2
- St. Kitts & Nevis: premier bezoekt Cuba 426/2
— Verenigde Naties: VN steiniiien tegen Amerikaanse sancties 5013
Verenigde Staten: VS beschuldigd van biologische oorlogvoering 49/3: Amerikaante sancties aangescherpt 50/1: Cuba beschuldigt VS van politieke inmenging 50/2: VS geeft toestemming voor pelgrimsreis naai Cuba 50/2; VS stuurt twee Cubaanse kapers terug 5012: veroordeling Amerikaan 5013: overleg over migratie 108/3;VS bezorgd over hongerstakers 10911; uitspraak rechter VS afgewezen 10912: bedrijfsleven wil verandering Cuba-beleid 308/1; Helms-Burton-wet opnieuw opgeschort 646'1 : aanslag op Castro 64611
Kabinet: benoeming nieuwe minister van suikerindustrie 48/3; kahinetswisseling 108/2
Mensenrechten: dissidenten gearresteerd 4811
Politieke partijen
- PCC: viering Dag van de Arbeid 47/1; terugkeer stoffelijke resten Che Guevara 47/2: vijfde congres Cubaanse Communistische Partij 4811: samenstelling politburo 4913
Rampen: vliegtuigongeluk 49/3
Terrorisme: bomaanslag op hotels 49/1: arrestatie Salvadoraan. dood van verbannen leider 49'2: vermeend moordcomplot tegen Castro 49/3
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 4911

CYPRUS

Algemeen
— Noord-Cyprui: akkoord over 'gedeeltelijke integratie' van Turkije en TRNC 1813: Tuikse militaire oefeningen in TRNC 1913; UDP opgericht in TRNC 19/3
Kabinet: kabinetswijzigingen 1713: DEKO stapt uit regering 20/1
Militaire zaken: aanval op Britse militaire basis 17/3; toeiiemeiide spanning over Russisclie raketten 19/1: contract Eurofighter getekend 152/1; oritwikkeling nieuwe militaire satelliet 152'2; laatste anti-persoonsniijnen vernietigd 152/2
Vredesproces: Holbrooke benoemd tot Amerikaanse afgezant 17/3; rechtstreeks overleg tusseii Grieks- en Turki-Cyprische leiders 18/1: tweede roiide rechtstreekse beiprekingen 1813; Amerikaanse vredesinitiatieven 19/2

DENEMARKEN

Begroting: presentatie begroting voor 1998 283/1: minister presenteert nieuwe begroting 6112
Buitenlandse betrekkingen
- EU: uitspraak Hooggerechtshof over EU-lidmaatschap 284/3
— Zuid-Afrika: Deneinarken steunt Zuid-Afrika 258/3
- Zweden: protest tegen Zweedse kernreactor 611/2
Deelstaten
— Faeröer: parlement bekritiseert verkoop Faeröer Bank 283/3
— Groenland: nieuwe premier 285/1
Extreem rechts gevangenisstraffen voor neo-nazi's 283/1
Kabinet: regeringswijziging 283/2; Rasmussen presenteert nieuwe regering 2843
Moorden: verpleegster aangeklaagd wegens moord 283/3
NAVO: parlement ratificeert uitbreiding NAVO 284/1
Privatiseringen: privatisering leidt tot felle discussie 611/2
Referendum: aankondiging referendum over EU verdrag 283 2: meerderheid stemt voor Verdrag van Amsterdam 402/1: liberalen willen EMU-referendum 611/1
Stakingen: parlement beëindigt staking 402/1
Verkiezingen: lokale verkiezingen 283'3, Rasmussen uint verkiezingen 284/1

DJIBOUTI

Buitenlandse betrekkingen
Frankrijk: bezoek ambassade Djibouti 739/3; Richard bezoekt Djibouti 746/3

DUITSLAND

Algemeen
Justitie: voormalig Oost-Duits staatshoofd veroordeeld 23/2; proces oxer Berlijnse discotheek begonnen 24/1: politie mag afluisteren 153 1: twee douaniers gedood 152/1
Militaire zaken: aantijgingen van geweld bij politie en militairen 23/3; contract Eurofighter getekend 152/1; ontwikkeling nieuwe militaire satelliet 152'2. laatste anti-persooiianiijnen vernietigd 15212: militaire eedaflegging verdeelt Duitsland 152/3
Tweede Wereldoorlog: oud-nazigeneraal overleden 24/1; rehabilitatie slachtoffers nazi-rechtspraak 406/3
Binnenland
'De Muur': proces grenswachten 40611
RAF: RAF heft zichzelf op 406/2
Religie: maatregelen tegen Scientology kerk 2412: beschuldiging van discriminatie Scientology-kerk 153/1
Buitenlandse betrekkingen
Arinenië: Armenië geeft oorlogsbuit aan Duitsland terug 399/3
— EU: parlement akkoord met Verdrag van Amsterdam 40712
Iran: proces over Berlijnse discotheek begonnen 15011: heropening zaak Helmut Hofer 56113
— Roemenië: diplomaten in Bonn ontslagen 65912
Russische Federatie: Duitsland nijst uitspraak over buitgemaakte kunst af 34212: Clinton en Jeltsin bezoeken Duitsland 40812
— Turkije: PKK geldt niet langer als terroristische organisatie 151/3
Verenigde Staten: Clinton en Jeltsin bezoeken Duitsland 40812
Buitenlandse zaken
NAVO: Bondtdag stemt in met uitbreiding NAVO 408'2
Economie, financiën en sociale zaken
Bankwezen: topfunctionaris Dresdner Bank treedt af 23/3
Begroting: begrotingsproblemen 2012: presentatie van begroting voor 1998 21/1: herziening van belastingstelsel afgewezen 21/1
Belastingen: uitzicht op nieuwe compromissen over belastinghervorming 22/1: belastingherziening uitgesteld 2212: nieuwe pogingen om onderhandelingen over belastingen te hervatren 23/1; nieuwe pogingen om belastingen re herzien 14911: Bundesrat stemt in met verhoging BTW 14912
Biotechnologie: Duitsland stimuleert biotechnologie 153/1
Economiisch beleid: plan voor herwaardering goudreserves ingetrokken 20/1;
akkoord over financiering oostelijke deelstaten 22/2:
overeenstemming binnen regering over solidariteitsheffing 23/1
Euro: maatregelen om te voldoen aan begrotingscriteria EMU 22/3. 148/3: prominent verzet tegen invoering euro 150/2: 'Vrije Burgers' demonstreren in Frankfurt; Bruntier in beroep 407.3: Constitutioneel Hof wijst verzoekschriften ai 407'3: parlement akoord niet invoering euro 408/1; Kohl onder vuur over compromis Europese Centrale Bank 408/1
IG-Farben: protest op aandeelhoudersvergadering IG Farben 151/3

Posterijen: Duitse Post behoudt monopolie 15213
Werkloosheid: werkloosheid naar na-oorlogs record 15011; ruzie over bestrijding werkloosheid 40513
Politiek binnenland
Abortus: Katholieke kerk stopt uitgave abortus-certificaten 152'3
Deelstaten
— Hamburg: verkiezingen 2412
Nedersaksen: SPD wint in Nedersaksen 40413
— Saksen-Anhalt: extreem-rechts wint in Saksen-Anhalt 405/2; moeizame formatie in Saksen-Anhalt 405/3
— Sleeswijk-Holstein: SPD wint in Sleeswijk-Holstein 40511
Extreem-rechts: arrestatiie neonazi's 2411: geen strafvervolging extreem-rechtse soldaten 15111; aanslag door neo-nazi's 151/1: tientallen agenten gewond bij demonstraties 15112: speciale politie-eenheden voor bestrijding extreem-rechts 15112: ongeregeldheden 40613: vrees voor rechts terrorisme 40711
Kabinet: spanning binnen coalitie 2113; regeringswijziging 2312. regeringswijzigingen 14912
Politieke partijen
— CDU: congres 24/3: CDU speelt in op angst 'rode gevaar' 40212
— DVU: DVU gaat meedoen aan landelijke verkiezingen 40413
— FDP: deuk in imago FDP 149/3; FDP wil zich van CDU ONDERSCHEIDEN 404/1
— Groenen: partijcongres Groenen neemt omstreden besluiten 40313
— NPD: NPD mikt op Oostduitse werklozen 149/3; NPD werpt zich op als beschernier imago Wehriiiacht 15112
PDS: Luxemburg en Liebknecht massaal herdacht 153/1; PDS nog steeds onder vuur 404/1
— SPD: SPD wil kortingen terugdraaien 149/3; SPD maakt zich op voor verkiezingen 40311
Studentenprotest: studentenprotest tegen beleid-Kohl 150/2
Vluchtelingen: Kanther wil misbruik asiel tegengaan 15113: Duitsland wijst Kosovaren uit 40711; amok in uitwijzingscentrum 40711; minder financiële hulp voor asielzoekers 407/2
Wetgeving. hervorming staatsburgerschap mislukt 406/1

ECUADOR

Begroting: begroting 1998 goedgekeurd 11013
Buitenlandse betrekkingen
— Peru: vredesbesprekingen met Peru 11011: grensconflict met Ecuador 35211: spanning aan grens met Ecuador 63511
— Verenigde Stateii: dreiging Amerikaanse sancties van de baan 10912
Corruptie. Alarcón beschuldigd van corruptie 10913
Justitie: leden Hooggerechtshof ontslagen 10912
Kabinet: nieuwe minister van financiën 10912: regeringswijzigingen 11011
Ontslagen: ontslagen bij energiebedrijven 109/3
Privatiseringen: topambtenaren stappen op 109/3; verzet tegen privatisering 11012
Verkiezingen: verkiezingen voor constitutionele raad 11012

EGYPTE

Binnenlandse veiligheid: politiechefs ontslagen wegens bloedbad Luxor 55311
Buitenlandse betrekkingen
Algemeen: Egypte bezorgd over militaire samenwerking Turkije-israëi 554/2: anti-terrorismeverdrag Arabische Liga 55413
— Argentinië: Argentinië steunt kernwapenvrij Midden-Oosten 55411
— Bjelaroes: bezoek Loekasjenka aan Egypte 40211
— Canada: Egyptische imam eist schadevergoeding van Canada 55411
— China: bezoek minister Qian Qichen 9812
— EU: geen vooruitgang in onderhandelingen rnet EU 554/2
— Frankrijk: Franse voedselhulp 55312
— Groot-Brittannië: Britse minister biedt training aan 55413
— India India en Egypte sluiten handelsakkoord 553/3
— Irak: Irak laat gevangenen vrij 55411; Koerden en Arabicreii houden historische conferentie 554/3; Egypte vergroot handel met Irak 55511
— Libië: vrouw vecht uitlevering Libische echtgenoot aan 55212; Mubarak bezoek Khaddafi 55511
Nijllanden: geen overeenstemming over Nijlprojecten 55411
— Qatar: wrijvingen met Qatar 9813
— Soedan: Egypte en Eritrea beschuldigd van moordcomplot 392/3; teruggave Egyptisch eigendom 393/3
— Verenigde Staten: anti-Amerikaanse protesten 55211; Egypte wil meer 'trade-not-aid' van VS 555/1
Economie: 'buitenlandse investeerders keren terug' 553/1: nieuwe investeringswet aaneenomen 55312
Economisch beleid: Investeringen in zuiden 98/2
Mensenrechten: mensenrechtenorganisaries steeds professioneler 55312
Pers: censuur slaat hard toe 55212
Tegenstelling seculier-religieus: fundamentalisten: doodstraffen en arrestaties 55113; Gama'a op internet 55211; poging tot oprichting nieune islamistische partij 55213
Terrorisme: 'Abu Nidal niet in Egypte' 55512
Toerisme: proniotie toerisme 55311
Vredesbeweging: oprichting Egyptische vredesbeweging 55213

ERITREA

Buitenlandse betrekkingen
— Jemen: overleg met Jemen over omstreden eilandengroep 244/2
Grondwet: grondwet aangenomen 24411
Militaire zaken. ontslag hoge militairen 24412
Vluchtelingen: UNHCR-functionarissen uitgewezen 244/1

ESTLAND

Begroting: geen overeenstemming over begroting '98 153/3
Economie: goedkeuring douanewetten 15313: rente op spaartegoeden belastingvrij 154/2
Kabinet: minister van binnenlandse zaken ontslagen 154/1
Mensenrechten: vrijlating politieke gevangene 15411: taalwet gewijzigd 15411
Militaire zaken: soldaten verdronken 153/2: nasleep 15313

ETHIOPIË

Buitenlandse betrekkiiigen
— Israël: laatste vlucht van Ethiopische joden 67011
Burgeroorlog: bomaanslagen in Addis Abeba 24413: Somalische regioraad ontslagen 24413: Oromorebellen gedood 24511: onderzoek buitengerechtelijke executies gevraagd 24511; schuldigen van massamoord voor rechter 24512
Ex-premier: tegoeden ex-premier bevroren 24512
Kabinet: nieuwe minister van justitie 244/3
Pers: protest tegen nieuw journalistenvisum 24512
Vluchtelingen: terugkeer vluchtelingen 24413

EUROPA

Algemeen: actieprogramma tegen overstromingen Rijn 28213: Europees rechts denkt na over succes van links 28213; IMF ondersteunt modernisering grensposten op Balkan 39711: samenwerking rond Zwarte Zee, conferentie in Jalta 39711; opening bank ZZES voorzien vóór eind 1998 39712; marines rond Zwarte Zee gaan samenwerken 39713

FALKLAND-EILANDEN

Olie: Argentinie verzet zich tegen olieboring 42611

FIJI

Buitenlandse betrekkingen
— India: handelsembargo tegen Fiji opgeheven 69511

FILIPPIJNEN

Ballingen: balling mag terugkeren 674/3
Begroting: begroting 1998 goedgekeurd 36411: begroting voor 1999 opgesteld 364/1; Lagerhuis keurt begroting goed 67512
Benoemingen: nieuwe thesaurier benoemd 67412
Buitenlandse betrekkiiigen
— Myanmar: Filippijn? president op bezoek 13913
— Verenigde Staten: akkoord over berechting Amerikaanse militairen 36811; controverse over militair verdrag niet VS 67612; protest tegen verdrag 67613
— Vietnam: Vietnam betreurt beschieting Filippijns schip 58512
Burgeroorlog: ABB: guerrillaleiders gearresteerd 36813; aanslagen 36911: NPA: aanval op politiebureau 36911; NDF: gedeeltelijke vredesovereenkomst bereikt 369/1; staakt-het-vuren 369/2: Sision keert terug 369/2; Moslim-rebellen: aanval op militaire basis 36912: wapenstilstandsakkoord met MILF 36913: rebellen gedood 36913: boniaanslagen in Ipil 36913; amnestie voor opstandelingen 675/1; opstandige bewegingen 67611: bomaanslaeen in Pili 67611: opleving van communistische rebellen 676/2: antiterrorismewet 676/2; verscherpte bewaking 676/2
Corruptie: Estrada treedt op tegen corrupte politie 674/2
Demonstraties: sociale onrust 36813: deinonstratie bij 'state-of-the-iiation' 67413
Gevangeniswezen: gijzelingsdrama 368/1
Kabinet: nieuwe minister van defensie 36213 ; kabinetswijziging 36411; kandidaten nieuw kabinet wekken vertrouwen 36613: nieuw kabinet 36713: nieuwe minister van Gezondheidszorg 67412
Luchtvaart: Philippine Airlines blijft behouden 67511
Marcos: verwikkelingen rond kapitaal Marcoc 368/2; verwikkelingen rond familie Marcos 67512: herbegrafenis Ferdinand Marcos uitgesteld 67512: regelilng over familiekapitaal Marcos 67513; schadevergoeding 67513; vonnis Imelda Marcos verworpen 675/3; voorzitter PCGG ontslagen 67611
Mensenrechten: mars tegen de exploitatie van kinderen 367/3
President: demonstratie tegen mogelijke herverkiezing Ramos 36213; Ramos in verband gebracht niet Marcos-goud 36311: Ramos beschuldigd van corruptie 36811; inauguratie president Estrada 67411; Aquino wordt adviseur Estrada 67412
Prijzen: Hooggerechtshof bevriest olieprijzen 363/2
Privatiseringen: Hooggerechtshof verbiedt deregulering olie-iiidustrie 36312: nieuwe wet deregulering olie-industrie 363/3: regering zet privatisering Food Terminal door 36313
Rampen: bosbranden 368/3: scheepsramp 67511
Stakingen: staking chauffeurs 36313
Terrorisme: bomaanslag in Manila 36311: moordaanslagen 674/2; kapitaalvlucht door ontvoeringen 674/3
Verkiezingen: vertrouweling president verlaat regeringspartij 36412; oppositielid loopt over 36412: campagne presidentsverkiezingen 364/2: 'politiek systeem nog steeds corrupt' 36511: vice-president Estrada gedoodverfde winnaar 36511; Lakas-partij beschuldigd van omkoperij 365/2; kerk adviseert tegen Estrada 365/2; kandidaren benadrukken hun eerlijkheid 36512: Imelda Marcos trekt zich terug 36513; bezorgdheid om verkiezingsfraude 365/3; geweld tijdens campagne 36611; Estrada wint presidentsverkiezingen 36612; Estrada's programma 36711; Ramos en Estrada bereid tot samenwerking 36712; Lakas-partij lijkt parlementsverkiezingen te winnen 36712; Estrada officieel winnaar 36712
Vrouwendiscriminatie: Arroyo tegen vrouwendiscriminatie 67512

FRANKRIJK

Algemeen
Grondwet: wijziging nodig voor ratificatie verdrag van Amsterdam 8511
Militaire zaken: akkoord over militaire satellieten 8412
Schandalen: opening archieven met materiaal over gewelddadige dood van Algerijnen in 1961 8212
Tweede Wereldoorlog: katholieke spijtbetuiging voor rol in oorlog 8211
Binnenland
Gemeenten: burgemeesters van kleine plaatsen haken af 74211
Justitie: begin proces Papon 8211: opening proces tegen moslim-extremisten 8311; opening proces tegen 'Carlos' 84/1; PKK-leden aangeklaagd 742/1; corruptie. fraude en spionage 74212: aanklachten en veroordelingen 743/1; Libisch en Brits uitleveringsverzoek afgewezen 74711
Luchthaven: protest tegen uitbreiding vliegveld 73911
Mensenrechten: eerbewijs voor Mandela en Martin Luther King 74312; geweld tegen gedetineerden 74313: aanklachten tegen Pinochet en Kabila 743/3
Overzeese gebiedsdelen
— Nieuw-Caledonië: zelfstandigheid voor Nieuw-Caledonie 74611
Separatisme
— Corsica: aanslagen en moorden in Corsica 741/2
Studentenprotest: studentenprotesten 73912
Buitenlandse betrekkingen
— Afrika: twintigste Frans-Afrikaanse top 74713

— Algerije: soepeler visumeisen voor Algerijnen 8312: betrekkingen met Algerije 746/2
— Chili: defensieminister frankrijk op bezoek 63311
— China: steunbetuiging voor Tibet 74612
— Congo: geen proces tegen ELF 742/3
— Djibouti: bezetting ambassade Djibouti 739/3; Richard bezoekt Djihouti 746/3
— Egypte: Franse voedselhulp 553/2
— Eb: relatie tot Europa 74111
— Guatemala: president Chirac bezoekt rampgebied 770/2
— Iran: Védrine bezoekt Iran 746/3
— Maleisië: bezoek Franse president 576/3
— Nauru: hervatting betrekkingen 84.2
— Oeganda: Fransen in Oeganda 508/3
— Roemenië: Roemeense vluchtelingen 659 2
— Russische Federatie: Russische obligatie5 gecompenseerd 741/3; oproep voor voedselsteun aan Rusland 747/2
— Rwanda: de Rwanda-verhoren 744/1
— Saudi-Arabië: samenwerking met Saoedi-Arabië 747/1
— Syrië: omsrreden bezoek vanSyrische minister 74613
— Turkije: geschil met Turkije om moorden op Arnie niërs 746/3
— Verenigde Staten: Frankrijk ontkent Amerikaanse beschuldigingen 747'3
— Vietnam: bezoek Franse president 585'1
Buitenlandse zaken
Algemeen: modernisering Qiiai d'Orsav 73613
Cultuur en wetenschap
Musea: nieuw museum derdewereldkunst 73711
Economie, financiën en sociale zaken
Armoede: steun voor oude wijken 736/3
Begroting: begroting voor 1998 gepresenteerd 81/2
Immigratie: illegalen 73812
Lonen: verhoging minimumloon 73711
Privatiseringen: privatiseringsplaniien 81/3
Sociale onlust: blokkade vrachtwagenchauffeurs 8213: acties van werkelozen 85'2: vandalisme in Straatsburg 738/3; protesten van werklozen in tientallen steden 738/3; vrachtwagenchauffeurs blokkeren grenzen 73912: uijnboeren willen behoud subsidie 73912
Militaire zaken
Algemeen: generaal verlaat leger 745/3; geen systeem voor luchtdefensieproject 745/3; commissie onderzoekt strategische concepten 74313
Begroting: begroting aangenomen 74513
Wapenhandel: tienduizenden banen verloren in wapenindustrie 74513
Politiek binnenland
Drugs: geen legalisering softdrugs 737/1
Eerste Wereldoorlog: woordenstrijd tijdens gedenkdag Eerste Wereldoorlog 74211
Extreem-rechts: protestmars tegen Le Pen 73911; Front National royeert dissidenten 739/3; invloed extreem-rechts ingedamd 739/3; uitspraken tegen extreein-rechts 73913; bomaanslag tegen FN 740/1; Le Pen veroordeeld 74012: vrouw van Le Pen lijsttrekker 74012: Le Pen opnieuw aangeklaagd 74012; nederlaag voor extreeiii-rechts 74013
Historische kwesties: rapport moord op Algerijnen niet openbaar 73612: bandopnames Mitterrand 73613
Media: beperking van reclainezendtijd 74211
Openbaar vervoer: veiligheid openbaar vervoer 737/1
Overzeese gebiedsdelen
— Polynesië: Polynesiërs veroordeeld wegens rellen tegen kernproeven 74612
Politieke partijen
— Alliance: moeilijkhedeii in samenwerking van rechts 74013; oprichting Alliance 74013
— PCF: rehabilitatie van communisten 742/2
— RPR: RPR verandert van naam 84/1
Senaat: Henri Emmanuelli inoet opstappen als senator 84/3
Verkiezingen: socialisten en coinmunisten samen de maart-verkiezingen in 8313. regionale verkiezingen 73512: UDF accepteert steun 73513: protest tegeii door FN gesteunde conservatieven 73513: tussentijdse verkiezingen 73611: senaatsverkiezingen 736'1: veranderingen in het politieke landschap 736/1
Wetgeving: bedrijven krijgen subsidie voor invoering 35-urige werkweek 8312: verandering immigratiewetgeving 84/2; hervorming bedrijfswetgeving 85/1; werkweek 35 uur 73711: akkoord tegen kernproeven geratificeerd 737/2; coiiventie tegen kinderliandel ondertekend 73712; statutenwijziging centrale bank 73712; cuniulatie politieke functies bemoeilijkt 73713; onafhankelijkheid rechterlijke macht versterkt 73713; invoering Europese munt 73713; positieve discriminatie vrouwen 737/3; maatregelen tegen belastingontduiking 738/1; rechten verdachten versterkt 73811; wetsvoorstel ongehuwd samenwonenden 738/1
Volksgezondheid en milieu
BSE: gekkekoeienziekte 744/1
Gezondheidszorg: donor-arm 74411
Landbouwzaken: protesten tegen gemanipuleerde gewassen 744/1
Milieu: recycling 73613
Verontreiniging: frisse lucht in 35 steden 744/1

GEORGIË

Bankwezen: nieuw hoofd Nationale Bank 653/2
Buitenlandse betrekkingen
— Bulgarije: bezoek Georgische president 218/1
— Groot-Brittannië: nucleair afval naar Schotland 656'3
— Russische Federatie: militaire samenwerking met Rusland 653/2: parlementsvoorzitter bekritiseert Rusland 656/2: gewonden bij Russische grenspost 656/3
Corruptie: Sievardnadze wil corruptie bestrijden 654/1
Deelstaten
— Abchazië: conflict niet Abchazië: diplomatieke besprekingen 654/3; gevechten laaien op 655/2; nieuwe gewelddaden 655/3
— Adzjarie: spanningen met Adzjarië 65611
— Zuid-Orsetië: overleg met Zuid-Ossetie 656 1: politieke oplossing in de niaak 6565/1
Doodstraf: afschaffing doodstraf 653'1
Kabinet: ontslag minister van energie geaccepteerd 653/3: minister van defensie ontslagen 63111: nieuwe regering 65412
Muiterij: rebellie van soldaten in Koetaisi 65413
Olie: uitstel overeenkomst tussen ARCO en Georgië 656/3
Oud-president: Gamsachoerdia niag in Georgië worden herbegraven 65411
Politieke partijen: communistische partij misschien verboden 654/1
Privatiseringen: Georgische delegatie zoekt westerse investeringen 657/1
Stalin: herdenking overlijden Stalin 65312
Terrorisme: plegers aanslag Sjevardnadze opgepakt 65311; leider gijzelingsoperatie gedood 65313; zware explosie in Tbilisi kort voor NAVO-bezoek 654/3; vrijlating gegijzeld VN-personeel 656/2
Wereldbank. leningen Wereldbank 65311
Buitenlandse betrekkingen
— Turkije: Georgië en Turkije eens over oliepijplijn 656 2

GHANA

Buitenlandse betrekkingen
— Nigeria: Ghana onderzoekt 'anti-Abacha workshop' 45811

GRIEKENLAND

Begroting: regering-Simitis loodst begroting 1998 door parlement 21812; regering zet bezuinigrngen voort 218/3
Buitenlandse betrekkingen
— Albanië: steun voor Albanees leger 81/1; Griekse Albanezen eisen gelijke rechten 22012: Albanië vraagt hulp voor Kosovo 22013
— Bulgarije: samenwerking inet Griekenland 537/2: premier Simitis bezoekt Bulgarije 540/1
— Italië: uitlevering Italiaan geweigerd 22013
— Macedonië: onderliandelingen met Griekenland over definitieve naam 760/3
— Turkije: NAVO wil Turkije en Griekenland dichter bij elkaar brengen 22013; wederzijds diplomaten uitgewezen wegens 'spionage' 22111: incidenten Egeïsche Zee 22111: scherpe iiitspraken van minister Pangalos tegen Turkije 22112; verhoogde spanning rnet Griekenland 28613: akkoord over Egeïsche Zee 42013: conflicten over Egeïsche Lee duren voort 54011; Frankrijk beschuldigd van partijdigheid 54012: verdere incidenten 54012
EMS: verrassende toetreding tot EMS 21911
Ernische minderheden: omstreden artikel uit burgerschapswet geschrapt 53911
Ex-koning: klacht ex-koning ontvankelijk verklaard 51811
Geineenten: plan voor reorganisatie plaatselijk bestuur 21912
Handel: Europees Hoi veroordeelt Griekenland 220'1
Justitie: toenemende misdaad 220/1
Luchtvaart: regering ianeert Olympic Airways 53913
Milieu: TVX Gold investeert in goudmijn ondanks protesten 22012
NAVO: parleinent ratificeert uitbreiding NAVO 54011
Politieke partijen
— ND: splitsing dreigt in Nieuwe Democratie 21912
— PASOK: bezuinigingeii leiden tot spanning binnen PASOK 538/3
Privatiseringen: privatisering fonische Bank doorgezet 53913
Rampen: noodweer teistert Athene 220/1: bosbranden 53911
Studentenprotest: studenten slaags met politie 219/3
Terrorisme: politie arresteert vermeende bommenlegger 219/3; reeks aanslagen met gasbommen in Athene 53811: 17-novembergroep opnieuw actief 538/2

GROOT-BRITTANNIË

Politieke partijen
— Labour: schorsing Labour-parlementslid 87/3; Labour-afgevaardigden Europees parlement geschorst 9013: Labour verdeeld over sociaal beleid 92/3
Algemeen
Schandalen: publicatie Downey-rapport 86/1; gemeenteraadsleden Glasgow geschorst 89/1; Geoffrey Robinson beschuldigd van vermengen van belangen 93/1
Veiligheidsdiensten: beschuldigingen tegeri MI5. nieuwe rol voor MI6 87/2
Vluchtelingen: hardere opstelling tegen vluchtelingen 94/1
Binnenland
Tweede Wereldoorlog: vermeende oorlogsmisdadiger dangehoudeii 89/2; openheid over confiscatie bezit oorlogsvluchtelingen 157'1
Buitenlandse betrekkingen
Argentinië: Menem uitgenodigd voor bezoek aan Groot-Brittannië 106/1: aanslagen op Britse doelen verijdeld 10612; geheime besprekingen over Falkland-eilanden 15811
— België: interconiiector-akkoord ondertekend 9312
— Bosnië-Herzegowina: bezoek Britse preiiiicr 72911
— Caribische landen: Caribisch gebied wil beëindiging nucleaire contracten 15813
— Egypte: Britse minister biedt training aan 554/3
— EU: meer onderzoek naar EU-wetgeving 15612: doelstellingen voor EU-ontwikkelingshulp 15811
— India. bezoek koningin Elizabeth 678/3
— Israël: Netanyahu bezoekt Groot-Brittannië en VS 9813; Britse minister bezoekt Har Homa 66312
— Jamaica: Britten schrappen terugbetaling schuld 77212
— Japan: Blair bezoekt Japan 158, 1: Britse premier pleit voor hervormingen 265.1
Jemen: bezoek president aan Groot-Britrannië 10111
— Maleisië: bezoek Britse minister van buitenlandse zaken 576/2
— Noord-Cyprus: visumplicht voor Noord-Cyprioten 158/2
— Palestijnse Gebieden: bezoek Arafat aan Groot-Britannië 5912
— Russische Federatie: samenwerking dmv marine-oefeningen 9212
— Saudi-Arabië: kritiek op mensenrechtenschendingen in Saoedi-Arabie 158/2
— Spanje: probleem Gibraltar losgekoppeld 23811; leider Gibraltar noemt Spaanse claim beledigend 238/1
Economie,. financiën en sociale zaken
Bankwezen: verhoging basis-rentevoet 8811; basis-rentevoet weer verhoogd 9211: voor parlement geen rol in Bank of England 15812
Begroting: eerste begroting Labour-regering 85/2
Economisch beleid: regeringsverklaring over EMU 89/3
Economische ontwikkeling: najaarwerklaring 91/3
Militaire zaken
Landmijnen: vernietiging landmijnen 15713
Politiek binnenland
Londen: aanloop naar verkiezing burgemeester Londen 157/2
— Noord-Ierland: IRA hervat wapenstilstand 9411; geweld tijdens paradeseizoen 94/2; Sinn Fein uitgenodigd voor overleg tussen alle partijen 9413: versoepeling regime IRA-gebaneenen 94/3; Sinn Fein treedt toe tot vredesbesprekingen 95/1; piannen voor opheffen bevoegdheid tot internering 95/2: begin politieke besprekingen 9512: loyalistisclie paramilitaire organisatie ontbonden 9513; versoepeling van veiligheidsmaatregelen 9611: historische ontmoeting tussen Gerry Adams en premier Blair 9611: IRA-drietal veroordeeld voor plannen bomaanslagen in Londen 9612: Maze gevangenis onvoldoende beveiligd 96/3; oproep Mo Mowlam 96/3; vredesoverleg 154/3: protesten legen aanhoudende moorden 154'3: nieuw onderzoek naar 'Bloody

Sunday' 155/1: IJDF en Sinn Fein tijdelijk uitgesloten van vredesoverleg155/1: akkoord over discussiebasia 155/3
Decentralisatie: referenda over bestuurlijke decentralisatie in Schotland en Wales 88'1: datum eerste verkiezingen Schots parlement vastgesteld 9313
Gezondheidszorg: BSE-perikelen 9212: regering blijft tegen medisch gebruik hasjiesj 156/1: gekke-koeienziekte 156/2; wachtlijsten ziekenhuizen 157/1;'gevaarlijke psychiatrische patiënten vasthouden' 157/1. Golfveteranen geven medaille terug 157 1
Immigratie: optreden tegen malafide immigratie-adviseurs 15712
Kabinet: liberaal-democraten krijgen rol in regering 8513: minirterie krijgt nieuwe naam 86/2:tumult over salarisverhogingen parlementsleden 89/2; controverse over sponsoring door tabaksfabrikanten 91/1; schetst plannen voor moderniseren gezondheidszorg 93/2
Media: Labour verdedigt belangen Murdoch 15611
Parlement
— House of Lords: erfelijke Lords verliezen stemrecht 156/1
Privatiseringen: commissie wil postkantoren privatiseren 157/2
Sociale verzekeringen: hervorming sociale zekerheid. vakbonden eisen wettelijke erkenning 15613
Verkiezingen: gerechtelijk bevel tor nieuwe verkiezingen 9013; tussentijdse verkiezingen 92/1; onderzoek tiaar hervorming kiesstelsel 92'2
Wetgeving: parlement keurt euthanasie-wetsvoorstel af 9312; Blair lanceert wet voor vrijheid van informatie 93'3: kritiek op wet tegen asociaal gedrag 157.3

GUATEMALA

Belastingen: belastinginkomsten stijgen mei 18.1 procent 344'2
Buitenlandse betrekkingen
— Argentinië: anti-drugspact met Guatemala 632/1
— Cuba: Cubaan? bezoek na veertig jaar 345/1
— Frankrijk: president Chirac bezockt rampgebied 770/2
— Panama: Panama weigert uitwijzing Serrano 345/1
Economie: koffie-produceriide landen op een lijn 77013
Jurtitie: tabaksproducenten in VS onder vuur 346/1
Kabinet: minister EZ treedt terug 345/2
Mensenrechten: VN-rapport: bewakingsdiensten schuldig aan iniidrijven 772/1: doodstraf voor drie ontvoerders 77211: activisten bepleiren arrestatie exdictator 772/2
Nasleep burgeroorlog: kritiek URNG op uitvoering vredesakkoord 34412: verkiezingen CRNG-leiding 344/2; lijfwacht president krijft vijf jaar voor doodslag 344/3; waarheidscommissie eist legerdocumenten op 34413: massamoord voor de rechter 345/2; FBI schiet te hulp na moord op bisschop 345/2; verdachte gearresteerd 345/3; Amnesty: 'straffeloosheid is constante factor' 34611: oudmilitairen beschuldigen guerrillastrijders 77013: VN-secrerarih-generaal Aiinan bespreekt vredesproces 771/1: Waarheidscommissie onder vuur 771/1: slachtoffers bioedbad herbegraven 771/2; VN laakt onderzoek naar moord op aartsbisschop 771/3: Guatemala stelt donoren gerust 77113; Hillary Clinton roemt inspanning voor vredesproces 77211
Pers: zorgen oin persvrijheid 345/1
Preaident: voormalige guerrillastrijder\ naar politieke arena 77011, conservatieven willen coupleider als president 77012
Toerisme: verkrachting toerirten verdoezeld 34413

GUINEE

Buitenlaiidse hetrekkiiigen
— Ivoorkust: samenwerking met Guinee in mijnbouw 45012

GUINEE-BISSAU

Buitenlandse hetrekkiiigen
— Portugal: geen troepen naar Guinee-Bissau 616/2

HAÏTI

Armoede. Haïti zakt dieper weg in armoede 346/3
Buitenlandse betrekkingen
— Cuba- ambassade in Havana 347/3
— Honduras: Honduras weigert uitlevering politiechef 34813
— Verenigde Staten: VS sturen 38 criminelen terug 347/3; protest voor VS-ambassade 348/1; Haïtianen illegaal naar de VS 34812: vluchtelingen op Bahama's gestrand 348/2
Drugs: Haïti belangrijker voor doorvoer diugs 34811
Geweld: veiligheidschef Aristide gedood 347/2; burgerwacht botst me! nationale politie 34712: botsingen over land 347/3; verdachte politieke moorden opgepakt 348/3
Kabinet: politieke crisis houdt aan 346'2; Smarth uit regering 34612: nominatie nieuwe premier 346/2; kandidaat premierschap voorstander privatisering 346 1. Annan bezorgd over premiers-crisis 347 i
Stakingeii: politie staakt voor normalere werktijden 348/1

HONDURAS

Begroting: vraagtekens bij begroting 112/1
Buitenlaiidse hetrekkiiigen
— Haïti: Honduras weigert uitlevering politiechef 34813
— Nicaragua: twist over territoriale wateren 110/3
Drugs: narco-dollars in campagnes 11113
Gevangeniswezen: onrust in gevangenissen 110/3
Inheemse bevolking: Indiaans protest 111/2
Militaire zakeri: aartsbisschop benoemd tot hoofd politie 110/3; functie opperbevelhebber leger afgeschaft 111/1
Parlement: aantal zetels parlement verminderd 111/2
Politieke moorden: CIA-documenten over vermiste Hondurezen 111/1; politicus vermoord 111/2
Verkiezingen: presidents- en congresverkiezingen 111.3

HONGARIJE

Begroting: begroting 1998 aangenomen 222/3
Buitenlandse betrekkingen
Roemenië: pi-einier Ciorbea op bezoek 3113: bezoek van Hoiigaarse president 32/1: bezoek van Hoiigaarse premier 32/1; Hongarije en Roemenië bevestigen goede betrekkingen 224/3
— Slowakije: bezoek Slowaakse premier 224'1; uitspraak Internationaal Hof over Donau-dam 224/1; Hongarije stelt nieuwe overeenkomst uit 22412; conflict over minderheden niet Slowakije 224/2; ruzie met Hongarije over Donau-dam 76612
— Vietnam: verdragen met Vietnam 225/1; verdragen met Hongarije 585/3
Economie: leningen eerder teruehetaald 223/3; bevordering buitenlandse investeringen 224/1
Etnische minderheden: zigeunerkinderen op scholen apart gehouden 22311: geen parlementszetels voor ernische minderheden 223/3
Ex-communisten: onderzoekscommissie over verleden van premier 222/1
Media: hoofd nationale televisie ontslagen 22311
NAVO: referendum over NAVO 222/1; grote meerderheid stemt voor 22212
Politieke partijen: partijpolitieke ontwikkelingen 22211
— Fidesz: verkiezingsprogramma Fidesz 22312
MSzP: partijcongres socialisten 223/2
Privatiseringen: rapport over privatiseringsschandaal 22113: begin privatisering MATAV 222'2: Slowaaks VSZ koopt Hongaarse staalfabriek 223/3
Ruimtevaart: deelname aan Europees ruimtevaartprogramma 224.3
Terrorisme: verdachte bomaanslagen aaiigehouden 22213; golf van gewelddadigheden 22213
Tweede Wereldoorlog: overlevenden holocaust ontvangen Zwitsers geld 223/1

INDIA

Binnenland
Deelstaten
— Andhra Pradesh: (aftreden minister) 690/3; geweld 694/2
— Assam: moordaanslag op premier 690/3; Bodoland Front verboden 690/3; arrestaties 69013: geweld 69313
Bihar: premier aangeklaagd wegen? corruptie 691/1: kastengeweld 691/3; geweld 693/3
— Kashmir: arrestaties 69113:-geweld in Jammu en Kashmir 694/2
— Maharashtra: toneelstuk over Mahatma Gandhi verboden 692/1
— Manipur: etnisch geweld beëindigd 69211: geweld 694/1
Nagaland: aapenstilstand 692/1
— Tamil Nadu: geweld 694'2
— Tripura: geweld 694/1
— Uttar Pradesh: regeringscrisis 692/1: BJP-regering behoudt steun meerderheid 692/1
Geweld: gewelddadigheden in 1997 69311: (zie ook: deelstaten)
Justitie. voortgang Bofors-onderzoek 685/3: Rao ontslagen van rechtsvervolgng in St Kitts-vervalsingszaak 686/1; hervormingen rechtspraak 686'1: verdachtrn plundering moskee aangeklaagd 668611: procci tegen Rao geopcnd 68612; doodvonnissen voor moordenaars SIkhs 68512: doodvonnissen voor moord op Gandhi 686/3; namaak-mosterdolie eist doden 686/3
Onderwijs: ambitieus onderwijisplan 685/2; verzet deelstaten tegen hindoe-invloed in liet onderwijs 685/3
Rampen: rampen h84 1
Viering onafhankelijkheid: viering vijftig jaar onafhankrlijkheid 678/2
Buitenlandse betrekkingen
— Egypte: India en Egypte sluiten handelsakkoord 553/3
— Fiji: handelsembargo tegen Fiji opgeheven 69511
— Groot-Brittannië: bezoek koningin Elizabeth 678/3
— Italië: Prodi bezoekt India en Bangladesh 229/1
— Pakistan: Pakistan stelt Kashmir centraal 68913; overleg russen India en Pakistan 690/1: Pakistan stelt Kashmir centraal 689/3; overleg tussen India en Pakistan 690/1: besprekingen met India 703/2, minst netelige punten in kwestie-Kashmir besproken 70313: India neemt energie af 70313: Sharif srelt niet-aanvalsverdrag voor 703/3: gewelddadigheden en ontwikkelingen in Kashmir 70411: bestand afgekondigd 704/2; protesten over Indiaas bestuur van Kashmir 70412; India vuurt rakertten af 70413; internationale bekommernis om Karhinir 70413
— Verenigde Staten: falen CIA inzake Indiase kernproeven 357/2; sancties tegen India wegens kernproeven 357/3; einde Amerikaanse sancties 69012
Algemeen: buitenlandse bezoekers 695/3
Buitenlandse zaken
Jute: India verlaat internationale jute-organisatie 695/1
Financieel-economische zaken
Begroting; inaarregelen tegen begrotingstekort 67813: bezuinigingen teruggedraaid 679/3; debat over begroting 1998-'99
Handel: Ford India verontwaardigd over importheffing op motoren 68511
Monetaire zaken: val van de roepie 679'3
Wrenren: India vecht basmati als merknaam voor rijst aan 68311: conflict met EU over patenten 685/1
Privatiseringen: privatiseringen 684/2
Stakingen: poitstaking beëindigd 683/3
Militaire zaken
Kernwapens: India neemt kernproeven 68712: defensierapport: "Kernproeven ter bescherming van de veiligheid' 688/2; buitenlandse reacties op de Indiase kernproeven 688/3; verklaring Veiligheidsraad 689/1
Politiek binnenland
Benoemiigen: benoeming plaatsvervangend voorzitter planningscommissie 682/3
Kabinet: Chidambaran terug in regering. begroting goedgekeurd 676/3; regeringswijzigingen 677/2; val van regering-Gulral 67911; formatie regering 68113: regering overwint eerste hordes 682/1; samenstelling kabinet 68211: AIAMDK laat zich gelden 682/3
Politieke partijen
— Congrespartij (I): strijd om voorzitterschap Congrespartij (I) 67711, Kesri herkozen als voorzitter Congrespartij (I) 67712: plenaire zitting Congrespartij (I) 67812
Verkiezingen: aanloop naar de verkiezingen 679/3; verkiezingsprogramma's 68012: algeinene verkiezingen 681/1; uitslag verkiezingen 681/2
Wetgeving: wijziging elektriciteitswet 683/3; liberalisering omroepwet 683/3
Volksgezondheid en milieu
Milieu: premier roept op tot milieubescherming 68613; energieprojecten schenden mensenrechten 687/1
Volksgezondheid: bestrijding aids 687/2

INDONESIË

Algemeen
— Atjeh: terugtrekking troepen 57112; massagraf gevonden 571/3: schadevergoeding voor slachtoffers 5711?
— Irian Jaya: dcinonstratiei voor onafhankelijkheid 500/3
Oost-Timor: betrekkingen met VS verslechterd 17912. verzetsleider gedood 179/2: interventie president Zuid-Afrika 17913. AIETD- bijeenkomst in Oostenrijk 179'3: ongeregeldheden 180/1: mensen rechtenschendingen 18011: doodvonnissen 18012; nieuwe guerrillaleider 500'2: excuses voor doodschieten burger 50012; studenten protesteren in Jakarta 50013

Buitenlandse betrekkingen
— Australië: militaire samenwerking 711/1
— Maleisië: samenwerking met Maleisië 18112: Maleisië belooft illegale Indonesiërs niet te deporteren 18113: Maleisië levert vluchtelingen uil 501/1; vluchtelingen uit Atjeh uitgezet 576/1; verdrag met Indonesië voor bestrijding rooknevel 577'1
— Portugal: dialoog met Portugal 572/1
— Verenigde Staten: kritiek in VS op steun voor regering-Socharto 177/3
Defensie: aanschaf Russische gevechtsvliegtuigen 180/2
Economie: overzicht financiële crisis. roepia daalt inet 70 procent 17511: zonen Soeharto klagen regering aan 177/2: Japan lanceert stabiliseringsplan 178/1; hoofd BULOG ontslagen 569/1; noodhulp 56912
Ex-presideiit: anti-Soeharto-stemming neemt toe 569/3
IMF: verdere privatisering uitgesteld 571/1; geruchten over misbruik IMF-fondsen 57111
Mensenrechten: demonstratieverbod 17911: arrestaties op West-Java 181/2; demonstranten verdwenen 181/2: nationaal plan van actie voor de mensenrechten 181'3
Militaire zaken: wijzigingen in regering en legertop 174/3
Nucleaire technologie: bouw kerncentrale uitgesteld 180/3
Oppositie: demonstraties 57011: moslims verzetien zich tegen staatsideologie 570/2; politieke gevangenen vrijgelaten 57012
Parlement: nieuwe leden Volksassemblee 571/1
Politieke partijen
— Masyumi: voormalige moslimpartij heropgericht 570/3
— PBN: Partij van de Arbeid opgericht 57111
— PDI: PDI-congres op Sulawesi 570/3
President: Soeharto genomineerd voor zevende ambtstermijn 178'1: kritiek op Soeharto 178/2; touwtrekken rond vice-presidentschap 178/3; Mohammediyah-leider geeft Soeharto nog een jaar de tijd 179:1: aftreden Soeharto, Habibie nieuwe president 492/1: oud-minister vraagt Habibie af te treden 57011
Prijzen: eremedailles 57112
Rampen. vliegramp op Sumatra 180/3: aardbeving en onrust op Sulawesi 18013: droogte leidt tot hongersnood in Irian Jaya 18111; bosbranden 181/1
Sociale onrust: consul vraagt Chinezen terug te keren 56911: nieuwe onlusten 56912: ineningsverachil over uitbetaling schadeclaims 569/3
Verkiezingen: definitieve uitslag parlementsverkeizingen 17413; nieuwe verkiezingen op Madura, aanhoudende onrust 17413
Viering onafhankelijkheid: politieke gevangenen vrijgelaten 570/3; viering onafhankelijkheid 571/2

INTERNATIONAAL

Klimaatconferentie Kyoto: discussies 71411; reacties op het conceptverdrag 71412; het uiteindelijke verdrag 71412: reacties van diverse landen 71413: reacties van het bedrijfsleven 715/1; reacties vaii de milieubeweging 715/2; ratificatie 71513
Ruimtevaart: onzekerlieid rond internationaal ruimtestation 587/1; Mir medio 1999 terug naar aarde 587/2; module zwaar beschadigd 587/2: bijtia-botsing met Amerikaanse satelliet 58713
VN-tribunaal voormalig Joegoslavië: tribunaal positief over toekomst 774/2; tweede rechtszaal geopend 77413: procedureverandering om rechtszakeii ie versnellen 77413; tribunaal eist optreden VN tegen Joegoslavië 77413: VN benoemen drie nieuwe rechters 77511; Joegoslavië tart tribunaal opnieuw 77511: procesaeii: verdachte met hoogste rang gearresteerd 77512; Tadic verorodeeld 77512; oorlogsmisdadigers geven zichzelf aan 775/2: proces commandant Kaonik-gevangenenkamp begonnen 775/3: "Serviscliе Adolf verklaart zichin tweede instantie schuldig 77513: drie Serviërs staan terecht voor etnische zuivering Bosanski Samac 77611: deelnemer bloedbad Si-ebrenica krijgt lagere straf 77611; proces wegens seksueel misbruik begonnen 77612: vier commandanten Omarska in staat van beschuldiging 77612; aanklager blundert in verkrachtingszaak 77613; hoofd kamp Foca in staat van beschuldiging 77613: proces tegen daders bloedbad Ahmici begonnen 777/1: tribunaal veroordeelt voor het eerst moslims 77711: arrestaties door SFOR-troepen 77712: arrestaties en overgaven 77713: voormalig burgenicester van Vukovar pleegt zelfmoord 77812: verdachte genocide dood in cel 77812: kranten speculeren over arrestatie Karadzic en Mladic 77813: Amerikaanse senaat wil Milosevic voor tribunaal 77911; processen elders tegen oorlogsmisdadigers: militaire rechtbanh beschuldigt moslims van moord 779/1; Bosnisch-Servische oorlogsmisdadiger veroordeeld door Duitse rechtbank 77912: oorlogsmisdadiger staat terecht in Montenegro 779/2; Serviër staat in Duitsland terecht 779/3; Serviër in Verenigde Staten aangeklaagd 77913
Algemeen
Corruptie: anti-corruptie conventie getekend 514/2
G-7 1 G-8: G-7 wordt G-8 51913; G-10 wil beter toezicht op banken in Azië 52011: G 8 heeft vertrouwen in IMF-politiek voor Azië 52011
Internationaal Strafhof: Internationaal Strafhof opgericht 520/2; vijftig jaar onderhandelen 520/3; grootste knelpunten 52111: deelnemers verdeeld in drie blokken 52111: bezwaren VS tegen Hof 521/2; voornaamste punteii uit het statuut 522/2
Nobelprijzen: Nobelprijs voor de Vrede 51J:1: overige Nobelprijzen 514/1
Bewapening en wapenbeheersing
wapenoxerschot leidt tot regiotiale wapenwedlopen 514/3: Noorse beweging wil iiiinder vuurwapens 515/1: EU-gedragscode voor wapenexport 515/1: VS wijzigen nucleaire doctrine 515/2; SIPRI: 'kernoorlog mogelijk' 515/3
Laiidmijnen: grote steiin voor verbod op landmijnen 51513; ontwerpverdrag voor verbod op landmijnen 516/1; verdrag tegen landmijnen in Ottawa oiidertekend 516/3: méér dan 200 miljoen landmijnen 516/3; NAVO-verklaring blijft vaag 517/3; landen bepleiten exportverbod voor landmijnen 517/3; 'vervanging Finse mijnen kost 1.8 miljard gulden' 518/1; Frankrijk vernietigt enorme voorraad 518/1. nieuwe conferentie in Boedapest 518/1; Zuid-Afrikaans bedrijf verkoopt detectiesysteem aan VS 51812; conferentie in Moskou 518/2
NAVO: kandidaten tekenen intentieverklaring NAVO-lidmaatschap 518/3
Economie, financien en sociale zaken
ILO: werk aan verdrag tegen kinderarbeid voortgezet 522/3; Chileen Somavia gekozen voor topbaan bij ILO 523/2
WTO: WTO viert 50-jarig bestaan 52313
Media
ITU: herziening tariefsysteem bepleit 52312
Volksgezondheid en milieu
versoepeling CITES-regels voor ivoorhandel 51911: Londen wil strengere regels voor afval in zee 51912: nieuw plan voor beperking walvisvangst 519/2

IRAK

Algemeen
— Koerdistan. Koerdische rivalen onderhandelen 559/1
Buitenlandse betrekkiiigen
— Auïtralie: Iraakse sancties 71111
— België: werkbezoek van Tariq Aziz 61011
— Egypte: Irak laat gevangenen vrij 55411; Koerden en Arabieren houden historische confereiitie 554/3; Egypte vergroot handel met Irak 55511
— Iran: Iraanse pelgrims mogen Irak weer hiniieii 196/3: Iraanse vliegtuigen vallen bases Mujaliedin Khalq aan 19613: aanval op Mujahediii Khalq 55813: gifgas-slachtoffers dienen klachten in 563/3; Iran neemt Iraakae vluchtelingen op 564/1
— Jemen: 'geen Iraakse wapens in Jemen verborgen' 197/11
— Libië: Libië ontkent hulp Irak bij biologische wapens 24612
— Palestijnse Gebieden: Palestijnse gedelegeerden raken slaags 56013
— Syrie: hoog Iraaks bezoek 198 2: Iiistoriich bezoek Syrische minister 560/2
— Verenigde Staten: VS zinnen op middelen voor machtsovername Irak 55913
— Wapeninspecties: escalatie van coiiflict over wapeninspecties 192/1; chronologie van de gebeurtenissen 192/3; tekst akkoord 19512; verzet tegen Unscom-inspecties duurt voort 55512: Ruslaiid wil tweede adjurict-hoofd Unscom 55512; inspectie presidentiële paleizen 555/3; sporen van VX-zenuwgas gevonden 556/1: Unscom-inspecties lopen weer vast 55612: Amerikaanse wapeninspecteur neemt ontslag 55613: Irak kreeg kweekmiddel voor antrax van Brits bedrijf 56013
Burgeroorlog: Iraakse gifgasaanvallen veroorzaken mismaakte kinderen 196/2
Kabinet: regeringswijzigingen en andere benoemingen 192/1; minister van arbeid ontslagen 559/1
Mensenrechten: Irak kent hoogste aantal 'verdwijningen' ter wereld 559/2; deportaties in Kirkuk 559/2; honderden politieke executie5 in 1997 55913; weer sji'itische geestelijke vermoord 55913
Olie: veel problemen rond olie-voor-voedsel-programma 557/1: Irak wijst internationale conferentie af 557/3: Irak wijst verdere hulp af 558/1; oliepijplijn naar Jordanië, herstel pijplijin naar Syrië 55812: oliesmokkel gaat door 558/3
Rampen: treinramp 19211
Volksgezondheid: enorme toename kanker in het zuiden 559/1

IRAN

Adviesraad: benoemingen 37512
Algemeen. nationale 'week van de overheid' 561/3
Amnestie: vrijlating gevangenen 37612
Begroting: begroting goedgekeurd 375/2
Buitenlandse betrekkingen
— Afghanistan: manoeuvres op grens met Afghanistan 562/1
— Algemeen: Iran sluit ambassades 563/3
— Argentinië: verkoeling betrekkingen niet Argentinië 380/2
— Bjeiaroes: Iran en Bjelaroes breiden samenwerking uit 379/3
Duitsland: lieropening raak Helmut Hofer 561/3
EU: VS keren zich tegen Franse investeringen in Iran 37613; betrekkingen met EU 37712: terugkeer EU-anibassadeurs 377/3; EU-verbod op pistachenoten opgeheven 377/3; opheffing verbod contacten met Iran 37713
— Frankrijk: Védrine bezoekt Iran 746/3
— GCC: verbetering hetrekkingen met GCC-landen 379/2
— Irak: Iraanse pelgrims mogen Irak weer binnen 196/3: Iraanse vliegtuigen vallen bases Mujahediii Kalq aan 19613; aanval op Mujahedin Khalq 55813: Iraanse handelsdelegatie bezoekt Irak 56312; gifgas-slachtoffers dienen klachten in 563/3; Iran neemt Iraakse vluchtelingen op 56411
— Italie: bezoek Italiaanse minister 37811
— Jordanië: Iran en Jordanië tekenen haven-akkoord 563/2
— Libanon: bezoek Libanese premier 37912
— Oekraïne: VS tegen levering turbines aan Iran 16513
— Pakistan: 'moslims voelen zich veiliger door Pakistans kernbom' 563/1: Iraans luchtmachtpersoneel gedood 705/1: Aziz bezoekt Iran 705/2
— Saudi-Arabië: ontspanning in betrekkingen inet Saoedi-Arabië 38011
— Turkije: Iran heeft weer ambassadeur in Turkije 38011; moordenaar van Zahra Rajavi hrijgt levenslang 56311: samenwerking inet Turkse veiligheidsdiensten 56311
— Verenigde Arabische Emiraten: hmiraten bereid tot arhitraee over eilanden 562/3: bezoek Iraanse olieminister 56213
Verenigde Staten: spanningen in de Golf 37811: VS bestempelen Mujahedeen-i-Khalq als terreurorganïsatie 37812: VS verhinderen aankoop MiG-29-gevechtsvliegtuigen 378/2; historische toespraak tot Amerikaanse volk via CNN 37813; dooi in betrekkingen gaat voort 37911; Hof verklaart schadeclaim VS ontvankelijk 379/1: nog steeds 'miljarden' bevroren in VS 37911: militaire oefeningen in Golf 37913: wederopbouw relatie, met VS blijft moeizaam 56312
— Zwitserland: delegatie bezoekt Iran 29313: investeringsovereenkomst met Zwitserland 380/1
Economie: Claims Tribunaal lept Amerikaans bedrijf boete op 56213
Kabinet: nieuwe onderminister internatioiiale raken 37611
Khomeini: herdenking dood Khoiiieini 56111
Mensenrechten: VN-commissie veroordeelt Iran 376/1: doodvonnis journalist gehandhaafd 376/1
Militaire zaken: proef met middellange-afstandsraket 561/2
Olie: Iran verzet zich tegen opdeling Kaspische Zee 37913; Shell wil in North Pars iiivesteren 56212: 'oil swaps' met Iran mogelijk 56212: Iran verwerpt akkoord Kaspische Zee 56313
Parlement: parlement kiest nieuwe voorzitter 37612
Pers: zaak-Firoozi heropend 56111: vergunning dagblad irigetrokken 561/1; Khatami stelt voorbeeld door klachten in te trekken 561/1: journalist vrijgelaten 561/2
Politieke partijen. nieuwe partijen toegelaten 37313
Spionage: Amerikaanse spion terechtgesteld 37512
Strijd tussen conservatieven eii liberalen: aanval op legitimiteit ayatollah Khamenei 37213: actie voor Montazeri 373/2: nieuwe commissie voor naleving grondwet 37312: herdenking Mehdi Bazargan 373/3; politie arresteert conservatieve demonstranten 373/3; 'meer vrijheid voor kunst en cultuur. 374/1; ininister neemt her op voor Karbaschi 37111; nieuwe comman-

dant Basij 374'3: sekse-scheidilig in ziekeiiliuizeii 37413: commandant Revolutionaire Gardisten spuwt zijn gal 37511: protesten tegen feestelijkheden tijdens Moharram 375/1; geweld tegen studenten 37612; burgemeester Karbaschi veroordeeld 56112; begin kandidaatstelling voor Raad van Wachters 56211
Verkiezingen: tussentijdse verki ingen tot één ronde beperkt 375/3; verkiezingsdatum Raad van Wachters vastgesteld 376/2
Vice-president: Saduqi tot vice-president benoemd 562/1

ISRAËL

Begroting: geen overeenstemming begroting 10011
Buitenlandse betrekkingen
— Ethiopië: laatste vlucht van Ethiopische joden 670/1
— EU: Europese Commissie roept op tot boycot 669/2
— Groot-Brittannir: Netanyahu bezoekt Groot-Brittannië en VS 98/3: Britse minister bezoekt Har Homa 663/2
— Jordanië: handelsbelemineringen voor Jordanië verminderd 669/1
— Libanon. beweging opgericht voor snelle terugtrekking uit Libanon 9911; aanval op Zuid-Libanon 9913; Israëlische aanvallen op burgers veroordeeld 197/3; gijzeling buitenlanders toegeitaan 668'3: uitwisseling stoffelijke overschotten niet Hezbollah 670/1
— Noorwegen: internationaal arrestatiebevel tegen Mossad-agent 669/3
Russische Federatie: Israël beschuldigd van spionage 626/2
— Slovenië: vrijhandelsovereenkomst met Slovenié 669/2
— Syrië: informele gesprekken tussen Israël en Syrië 663/3
— Turkiie: Israël en Turkiie halen militaire banden aan 100/2
— Vaticaan: akkoord met Vaticaan 99/1; paus wil internationale garanties voor Jeruzalem 421'1
— Verenigde Naties: VN vraagt Israël schadevergoeding 670/1
— Verenigde Staten: Netanyahu bezoekt Groot-Brittannië en VS 9813; omvangrijke Amerikaanse wapenleverantie aan Israël 9913; uitbreiding militaire steun VS 66813: Israël erkent dat Pollard spion was 66911: bezoek Newt Gingrich 669/2; lieropening zaak tegen AIPAC 66913
Demonstraties: betoging tegen politie 66712
Inlichtingendiensten: hoofd Mossad treedt af 66613
Justitie: Palestijn benoemd in Hooggerechtshof 66811; Hooggerechtshof buigt zich over martelpraktijken 668/1; zakenman verkocht aan Iran grondstoffen gifgas 668/2
Kabinet: minister Levi neemt ontslag 66612: Moledet uitgenodigd voor coalitieregering 667/3; Ariel Sharon naar Buitenlandse Zaken 66812
Militaire zaken: nieuwe gevechtsvliegtuigen uit VS 66812: bereidheid tot onderhandeliiigen over kernwapens 668/3
Oslo-akkoorden: uitvoering Oslo-akkorden blijft stagiieren 66212: EU wil grotere invloed 663/3; Amerikaanse bemiddeling leidt niet tot doorbraak 66311: Israëlische vredesgroepen vragen om buitenlandse druk op Netanyahu 663/3; zestigste motie van wantrouwen tegen Netanyahu 66413; doorbraak in Wye 66512
Politieke rnoorden: bijlage rapport over moord op Rabin uitgelekt 9911
Politieke partijen
— Likoed: poging afschaffing voorverkiezing Likoed. Lieberman treedt af 9912
President: Weizman herkozen als president 66711
Racisme: Israëlische vrouw veroordeeeld voor racisme 9913
Religieuze raken: iniport varkensvlees verboden 66712: orthodoxe joden '«\,er-gesubsidieerd' 66713
Schandalen: schandaal treft Mossad 99/2: Sara Netanyahu misbruikte positie als premiersvroiiw 10013
Stakingen: utaking beëindigd 99/3; stakingen in publieke sector 66812
Terrorisme: aanslagen op joodse burgers en kolonisten 66613
Verhouding tot Palestijnse gebieden: hoge Palestijnse politiefuncuonarisien gearresteerd 59/2; gewelddadigiieden in Bethlehem 60/2;volkstelling van Palestijnen in Jeruzalem verhinderd 9913: bouw nieuwe nederzettingen 10011: PLO schrapt omstreden artikel vooralsnog niet 66312: nieuwe uitbreidingsplannen Jeruzalem 66411: status PLO in VS verlioogd 66412; Arafat dreigt opnieuw met eenzijdige uitroeping Palestijnse staat 664'2; aantal kolonisten in twee jaar niet twaalf procent toegenomen 66511; 1500 officieren vragen om einde nederzettingenpolitiek 66711: handtekeningenactie voor vrijlating gevangenen 667/2; boycot van Israëlische producten 668/1: Israëlische vlag verplicht op kentekenplaten 66812
Viering onafhankelijkheid: viering 50-jarig bestaan van de staat Israël 667/3

ITALIË

Binnenland
Demonstraties: krakersprotest in Turijn 410'3
Immigratie: Koerdische vluchtelingen zaaien paniek in EU-landen 22713: strengere immigratiewet 228/1: rellen in detentiecentra illegale vluchtelingen 611/3
Koningshuis: parlement wil einde verbanning koningshuis 22611
Landbouwzaken: protesten regen boetes melkquota 227/1
Mensenrechten: mensenrechtencommissie tikt Italie op vingers 22712
Rarnpen: ramp met kabelbaan 227/3: milieuramp leidt tot ruzie 411/1
Schandalen: onderminister ontslagen wegens mogelijke banden met maffia 22612: rechtszaken tegen Berlusconi 22613: premier Prodi niet vervolgd 227/1; massaproces in smeergeldaffaire 22711; maffia-spijtoptant bevestigt 'ere-kus' Andreotti 227/1; Berlusconi slaat terug 411/1; vonnis in 'moeder aller corruptiezaken' 41112: onderzoek naar corruptie Fiat-topman 411/2: Licio Gelli en maffiabaas ontsnapt 411/2: Berlusconi opnieuw veroordeeld 486'1; parlementaire onderzoekscommissie doodgeboren 486/1; rechterlijke macht ter discussie 612/1; Riina krijgt weer levenslang 61212
Tweede Wereldoorlog. Erich Priebke krijgt in hoger beroep levenslang 22812: Generali sluit geen overeenkomst met joodse gemeenschap 612/1
Buitenlandse betrekkingen
— Albanië: Italiaanse steun aan Albanië 81/1; hulp aan Albanië bij opbouw economie 229/1
— Griekenland: uitlevering Italiaan geweigerd 220/3
— India: Prodi bezoekt India en Bangladesh 229/1
— Iran: bezoek Italiaanse minister 378/1
— Libië: Italie normaliseert betrekkingen met Libië 485/3
Russische Federatie. Jeltsin in Italië en Vaticaan 174/1: bezoek Jeltsin resulteert in miljardencontracten 22813
Turkije: protest bij Turkije wegens arrestatie Italianen 22813
— Vaticaan: Vaticaan opnieuw- in conflict met Italiaanse homo's 48612
Zuid-Afrika. nauwere banden met Italië 258/3
Buitenlandse zaken
EU: ruzie niet EU over Malpensa 61212
Terrorisme: 'Grijze Wolven' claimen versturen bombrieven 61211
Economie, financiën eii sociale zaken
Armoede: subsidie voor de armen 41012
Economisch beleid: wetsvoorstel 35-urige werkweek 40912: werkgelegenheid Zuid-Italië 40913
Euro: Prodi loodst economisch plan door parlement 40812: Italië neemt deel aan EMU ondanks kritiek 40911
Financieel-economische zaken
Begrotiiig: regering Prodi presenteert begroting 1999 61212
Politiek binnenland
Grondwet: voorstel constitutionele hervormingen 'be graven' 410/1
Kabinet: regering Prodi struikelt bijna over uitbreiding NAVO 410/2; nieuw ministerie van transport en scheepvaart 41013
Politieke partijen
— Forra Italia: Berlusconi formeel gekozen als president Forza Italia 410/3
— Noordelijke Liga. Umberto Bossi en de Noordelijke Liga 22511
— UDR: oprichting nieuwe middenpartij mislukt 22812: oprichting nieuwe middenpartij alsnog een feit 485/2
Verkiezingen: Olijfcoalitie wint plaatselijke verkieringen 22513; Di Pietro gekozen in Senaat 22612: rechts wint bij regionale verkiezingen 411/1
Wetgeving: senaat akkoord met dienitweiperwet 41012

IVOORKUST

Buitenlandse betrekkingen
— Guinee: samenwerking met Guinee iii mijnbouw 45012
Denionitraties: demonstraties op scholen verboden 45111
Grondwet: nieuwe grondwet 45013
IMF: ook leger profiteert van schuldsanering 45012
Parlement: nieuwe voorzitter Nationale Assemblee 450/1
Rampen: VN-gezant Beye komt om bij vliegtuigongeluk 451/1
Verkiezingen: regeringspartij wint tussentijdse verkiezingen 450/1
Vluchtelingen: begin repatridring Liberiaanse vluchtelingen 450/1: uitzetting van buitenlandse politici 450/3

JAMAICA

Buitenlandse betrekkingen
— Cuba: ambassadeur naar Cuba 11213; Seaga en Castro leggen geschil bij 77213; Castro legt krans bij graf Manley 77311
— Groot-Brittannië: Britten schrappen terugbetaling schuld 77212
Drugs: acties tegen drugs beter gecoördineerd 77212
Gevangeniswezen: opnieuw doden bij gevangenisoproer 113/1
Mensenrechten: ter dood veroordeelden in het nauw 11311; executies uitgesteld 77412
Militaire zaken: bezwaren tegen nieuwe legerchef 774/1
Politieke partijen
— JLP: oppositieleider Seaga neemt verlof 77213: JLP stuurt leider campagne weg 773/2
Sociale onrust: oiirust in Kingston 77411
Verenigde Naties: oproep tot meer steun aan ontwikkelingslanden 774/1
Verkiezingen: PNP wint verkiezingen 11212: PNP grote winnaar lokale verkiezingen 774/1

JAPAN

Binnenland
Algemeen: plannen voor bestuurlijke hervormingen 259/3
Schandalen: beschuldigingen van corruptie 26111: ontuikkelingen in Nomura-schandaal 26112; politiecampagne tegen misdaadsyndicaten 26-2, nieuwe arrestaties 26112: tijdelijk verbod op activiteiten Daiwa en Nikko 261/3; nieuwe corruptieschandalen: inspecteurs waarschuwden banken 26211: minister van financien treedt af 262/1; medewerkers Bank van Japan beschuldigd 26211; zelfmoordeii 26211; hoge functionaris centrale bank gearresteerd 26212; nieuwe gouverneur centrale bank 26212
Terrorisme: gijzeling op beurs van Tokio 26113; sekteleden veroordeeld 263/1
Tweede Wereldoorlog. gedenkruimte voor 'troostmeisjes' 263/2
Buitenlandse betrekkingen
— China: Cliinese aanklacht wegens biologische oorlogvoering 25912: premier bezoekt China 26612 : visserijakkoord met China 26712; militaire betrekkingen met Japan 439/1; spanning rond eilandengroep 43912
— G-7: geen toezeggingen aan G-7 26512
— Groot-Brittannië: Blair bezoekt Japan 158/1:Britse premier pleit voor hervormingen 26511
— Libanon: bezoek Libanese premier 10211
— Nieuw-Zeeland: relatie met Nieuw-Zeeland verbeterd 26713
— Noord-Korea: Japanse vrouwen mogen familie bezoeken 134/3; Noord-Korea overhandigt lijst met namen 26712
— Russische Federatie: Japanse vissers mogen bij Koerilen vissen 17412: informele Japans-Russische top 26711; verdrag over Koerillen ondertekend 26713; topontmoeting Jeltsin met Hashimoto in goede sfeer 34212
— Verenigde Staten: Amerikaanse kritiek 265/1; herziene richtlijnen Amerikaans-Japanse samenwerking 26611; havenconflict met VS 266/3
Cultuur en wetenschap
Onderwijs: censiiur schoolboeken onrechtmatig 25912
Economie, financiën en sociale zaken
Olie: olievoorraad 263/1
Financieel-economische zaken
Begroting: belastingverlaging, aanvullende begroting 26512; begrotingsdebat 26512; noodbegroting aangenomen 26513
Crisis: miljardenverliezen in financiële sector 26312; faillissement van Sanyo Securities 263/3; Hokkaido Takushoku failliet 26313: LDP wil noodlijdende banken helpen 26411: Yamaichi Securities failliet 26411; geheime leningen van centrale bank 26412: economisch hervormingspakket 26412; deregule-

ring financiële sector 264/3; belastingvermindering voor bedrijven 264/3; overleg beleidscomité centrale bank openbaar 265/1; plan LDP voor stimulering economie 265/3; 'geen belastingverlaging' 266/1
Politiek binnenland
Grondwet: 'Mister 'Jen' pleit voor hervorming grondwet 262/3
Kabinet: nieuw kabinet 260:1; omstreden benoeming Sato 260/2
Militaire zaken: voorrtander heliport Okinawa gekozen tot burgemeester 262/3
Politieke partijen
— DPJ: twee ieidcrs DPJ 261/1: oppositiepartijen fuseren 263/2
— LDP: LDP weer grootste partij 260'3: Hashimoto herkozen als I DP-voorzitter 261'1
Pfeinicr: kritiek op premier Hashimoto neemt toe 263/1: premier mag blijven i-oker! 263 2
Volksgezondheid en milieu
Nucleaire technologie: lekkage in nucleaire opwerkingsfabriek 259/3

JEMEN

Buitenlandse betrekkingen
— Eritrea: overleg met Jemen over omstreden eilandengroep 24412
— Groot-Brittannië: bezoek president aan Groot-Brittannië 101'1
— Irak: 'geen Iraakse wapens iii Jemen verborgen' 19711; arrestatie pro-Iraakse demonstranten 19712
— Saudi-Arabië: Washington wil helpen bij grensconflict 101'2
IMF: IMF-lening 101/1
Internet: 25 000 websites vei-hoden 197/1
Ontvoeringen: oiitvoeringen buitenlanders 10113: ontvoerde Nederlander vrijgelaten 19613
Rechterlijke macht: staking rechterlijke macht 197/1
Terrorisme: bomaanslagen in Aden 101/2;
Vluchtelingen: aantal blijft fors 101/3

JOEGOSLAVIË

Begroting: begroting L998 goedgekeurd 74911
Buitenlandse betrekkingen
— Albanië: protest bij Joegoslavië wegens moord 536/1
— Bulgarije: beperkte steun voor sancties tegen Joegoslavië 218/2
China: Milosevic bezoekt China 74813
— Kroatie: diverse overeenkomsten met Joegoslavië 54513; heropening spoorwegverbiiiding iiiet Servië 54513; ecoiioinische akkoorden niet Joegoslavie 546/1; grensconflicten met Joegoslavië en Slovenië 546/1
— Roemenië: samenwerkingsverdrag 65911
— Russische Federatie: broer van Milosevic ambassadeur in Rusland 661/2
Deelstaten
— Kosovo: Servische rechtbank veroordeelt Albanezen tor 186 jaar gevangenisstraf 8013: spanningen in relatie met Joegoslavië 14212: Albanees- Joegoslavische besprekingen 535/2; wapensmokkel 535/2: VN-hulp voor vluchtelingen uit Kosovo 535/3; steun regeringspartij voor- opstandelingen 53513: VN-crisisteams 535'3: grensincident 53611. escalatie van spanning en geweld. studentenprotesten 75313: aanval Servische politie op Albanees dorp 75411; EC-missie bereik! geen autonomie voor Kosovo 75411; Servie verwerpt onafhankelijkheid voor Kosovo 75412; Rusland verwerpt druk op Joegoslavië 754/3; EU-delegatie bereikt weinig 75511; Kosovaren kiezen eigen president 755/1: Albanese studenten weer toegelaten tot universiteit Kosovo 755/1; Milosevic krijgt maand uitstel voor onderhandelingen 75512; Belgrado wijst voorstel OVSE af 755/2; VN-wapenembargo tegen Joegoslavië 755/2; Albanezen vermoord wegens vermeende collaboratie 75513: Serven regen westerse inmenging 75513: leger bekent moorden 755/3; \erbod op investeringen in Joegoslavie 75513: universiteit Kosovo ontruimd 75513: Albanese opstand slecht gecoördineerd 75611; Servisch tegenoffensief 756/1; tienduizenden ontheemd door de strijd 756/1; UCK bereid te onderhandelen 75612. UVK gedecimeerd 756/2; VN eisen onmiddellijk staakthet-\,uren 75612: Kosovaren volharden in onafhankelijkheidseis 75613: laatste poging Holbrooke Milosevic te overreden 756'3: Servë kondigt plan aan voor verkiezingen in Kosovo 75711: Servische troepen verlaten Kosovo 75711; eerste vluchtelingen kereii terug 757/2; aankomst Iridsr waarnemers OVSE 757 3: nieuw Amerikaans vredesplan 757/3; eenzijdige Servische vredesbesprekingen geboycot 757/3; Kosovo Bevrijdingsleger zwakt onafhankelijkheidseis af 758/1
— Montenegro: presidentsverkiezingen, steekspel over kandidate:, 752/1; Djukanovic legen Bulatovic 752/2; uitslag presidentsverkiezingen 75213. politieke spanningen bij nadering machtswisseling 752/3; Djukanovic president 753/1: nieuwe premier presenteert coalitieregering 75311; president presenteert hervormingsprogramma 753/2: hervormers winnen parlementsverkiezingen 753/2; uitslag verkiezingen 31 niel 1998 753/2: samenstelling regering 753/2: decreet voor persvrijheid 753/3
Servië: breuk in oppositiecoalitie 749/3: nieuwe Servische minister van financiën 749/3 presidents- en parlementsverkiezingen 749/3: uitslagen van de Nationale Assemblee 750/1: tweede rondepresidentsverkiezingen ongeldig 750 2, Milutinovic wordt president 750'3: einduitslag presidentsverkiezingen 750/3; moord op secretaris-generaal JVL 750/3: nieuwe premier en regering 751/1: samenstelling regering van Servië 751/1; persvrijheid in gedrang 75112; Servische journalisten vermist 751/3; onafhankelijke media gesloten 751 3; Servisch parlement verlaagt belasting 758/3
Financieel-economische zaken: wei verlicht schulden van boeren 758/2: Joegoslavische dinar gedevalueerd 758/3: ondernemers tegen vriendjespolitiek 758/3
Kabinet: Jovanovic minister van buitenlandse zaken 749/1
Premier: ontslag federale premier verontrust Montenegm 7491
President: Milosevic federaal president 748/2
Veiligheidsdiensten: ontslagen bij veiligheidsdienst en leger 749/2

JORDANIË

Binnenlandse veiligheid: Hamas-functionaris gearresteerd 5812
Buitenlandse betrekkingen
— Iran: Iran en Jordanie tekenen haven-akkoord 56312
— Israël: handelsbelemmeringen voor Jordanië verminderd 66911
— Verenigde Staten: akkoord over afschrijving schuld aan VS 58/3
Justitie: levenslang voor militair wegens moord op Israëlisch schoolmeisje 5713
Parlement: parleineiit ontbonden 58/1
Terrorisme: aanslag op Israelische ambassade 5812: moordaanslag op Hamas-functionaris 58/3
Verkiezingen: Moslimbroederschap kondigt verkiezingsboycot aan 5713: parlementsverkiezingen 5911

KAMEROEN

Buitenlandse betrekkingen
— Nigeria: geen oplossing voor conflict mei Kameroen 45811

KAZACHSTAN

Begroting: begrotingstekort toegenomen. nieuwe ministers 183/2
Buitenlandse betrekkingen
— China: bezoek Chinese premier 182/1; samenwerking over olie en handel mei Chinx 371'2
— Iran: drie Iraniërs uitgewezen wegens spionage 371/2
— Mongolië: bezoek Mongoolse president 371/1
— Qatar: samenwerking met Qatar 371/2
— Russische Federatie: bezoek Russische premier 182/3; controle aan grens met Rusland 371/1
— Verenigde Staten: president bezoekt VS. olie- en gascontract 183'1
Defensie: gezamenlijke legeroefeningen van Kazachstan, VS eii Rusland 181/3
Drugs. 'Kazachstan wordt heroïneproducent' 370/2
Economie: conflict met Tractebel 183/3; geschil met Tractebel lijkt bijgelegd 37012: Wereldbank tevreden over pensioenhervorming 37013: nieuwe benoemingen in de economie 37013
Ex-premier: voormalig premier teruggekeerd 36913
Hoofdstad: verplaatsing hoofdstad 183/1; nieuwe naam voor nieuwe hoofdstad 370/2
Kabinet: nieuwe premier 182/2
Lonen: demonstraties tegeii loonachterstand 182/1
Mensenrechten: gevangenisstraf oppositieleider 18211; monitoring mensenrechten 183/3
Milieu: ernstige schade door kernproeven 370/1
Olie: oliecontract met Turkije 183/1. president bezoekt VS, olie- en gascontract 183/1: conferentie in Turkije over Kaspische olie 371/2: Rusland wil compromis over Kaspische Zee 371/3; Amerikaanse en Iraanse interesse voor Kaspische olie 372 1; Centraal-Aziatische topontmoeting in Alma Ara 372/2
Pers: opheffing staatspersbureau 182 1
President: Nazarbajev tegen autocratisch bewind 370/1: veroordeling communistich leider 370/1
Wapenhandel: bevordering wapenexport 371'1

KENIA

Begroting: begrotingsproblemen 318/2
Buitenlandse betrekkingen
Oeganda: economisch overleg met Kenia 508/1
Burgeroorlog: etnisch geweld in Rift-vallei 317/1: oppositie roept op tot zelfverdediging 317/2; eerste parlementszitting verstoord 317/2; universiteit gesloten 317/2; avondklok ingesteld 317/3: Moi maant tot kalmte 317/3; aftreden Moi geëist 317/3
Economie: Centrale Bank hield teugels strak 318/1; 'ecoriomie kan zeven tot tien procent groeien' 318/2: financiële situatie zorgelijk 318/3; kritiek economisch beraad 318/3
Grondwet: grondwetscommissie ingesteld 317/1
Kabinet: nieuw kabinet 316'2
Media: zenders uit dc lucht 318/1
Verkiezingen: invoering staatsrechtelijke hervormingen geëist 31312; geweld tegen oppositie 313/2; hloi akkoord met grondwetswijzigingen 313'3: bekendmaking verkiezingsdatum 314/1: Safina-partij geregistreerd 31411: parlements- en presidentsverkiezingen 31412: veel ministers geen parlementskandidaat 314/2; fondswerving KANU 3141.3; Matiba geen presidentskandidaar 314/3: doden door verkiezingsgeweld 315/1: Moi herkozen 315/1; zware kritiek op Verkiezingscommissie 315/1; verkiezingskater duurt voort 31511: verkiezingen in de praktijk 315/1; nasleep verkiezingen 316/1; EU positief 316/3; Leakey in parlement 316/3: protest bij rechthank ingediend 317/1

KIRGIZSTAN

Buitenlandse betrekkingen
— Russische Federatie: akkoord met Rusland over militaire samenwerking 183/3
Economie: hoge economische groei, drugshandel groot probleem 183/3
Internet: bureau voor de statistiek opent website 442/1
Kabinet: nieuwe premier en regering benoemd 441/1; samenstelling nieuwe regering 441/2
Mensenrecliten: presidentiële commissie voor mensenrechten 44113'
Referendum: referendum over politieke hervormingen aangekondigd 442/1
Sociaal beleid: president geeft prioriteit aan sociale zekerheid 441/2
Tegenstelling seculier-religieui: campagne tegen islamitische ftindamentalistcn 44113

KOREA

Algemeen: vredesoverieg in Genève 134/1: Noord-Korea produceert voor Zuid-Korea 134/1: ontmaskering spionnen ontkend, spion veroordeeld 134/2

KROATIË

Buitenlandse betrekkingen
— Bosnië-Herregowind: oprichting Kroatisch-Bosnisch overlegorgaan 546/3; dalende invloed Tudjman op Bosnische Kroaten 546/3
— Joegoslavië: diverse overeenkomsten met Joegoslavië 545/3; heropening spoorwegverbinding met Servië 545/3; ecoiioinische akkoorden met Joegoslavië 54611: grensconflicten met Joegoslavië en Slovenië 546/1
— Russische Federatie. betrekkingen met Rusland aan gehaald 546/2
Slovenië: grensconflicten iiiet Joegoslavië en Slovenië 54611: akkoord iiiet Slovenië in richt 546/3; akkoord inet Kroatië over kerncentrale in zicht 54811
Verenigde Staten: minister van defensie bezoekt VS 54611: Amerikaanse gerant bekritiseert vluchtelingenbeleid 546/2: diverse akkoorden met VS 546/2
Corruptie: bezittingen functionarissen voortaan in openbaarheid 542/1
Extreem-rechts: demonstratie tegen fascisme 541/3
Financieel-economische raken: uitstel internationale

lening 541/2; IMF maakt geld vrij 54112
Grondwet: grondwetswijzigingen 541/1
Kabinet: regeringswijzigingen 54111: minister van onderwijs stapt op 54112, minister van defensie overleden 54112; Andrija Hebrang benoemd tot opvolger 541/3; nieuwe minister van justitie 542/1
Lonen: coritroversiële salarisverhoging functionarissen 54312
Media Radio 101 krijgt zendvergunning 54311: rechter van zaak afgehaald 54311: protest–tegen lidmaatschap HDZ van tv-redacteuren 54111: processen wegens laster 543 1
Nasleep oorlog ex-Joegoslavië: vervolging van Tudjman geëist 54313; bereidheid iot uitlevering Bosnische Kroaten 54313: arrestaties wegens wreedheden 54411; 'bewijsmateriaal vernietigd van executies in Gospic' 54411
— Oost-Slavonië: oud-burgemeester van Vukovar gearresteerd 54312: bezoek president Tudjman 54412: verlenging mandaat VN-overgangsbeatuur 54413: benoeming nieuwe voorzitter VN-overgangsbestuur 54511; Oost-Slavonië overgedragen aan Kroatie 54511: relatie niet Servische minderheid 545/1; OVSE spreekt van 'stille exodus' 545/2; VN bezorgd over toenemeiid etnisch geweld 54512; nieuw plan voor terugkeer van vluchtelingen 54513
Oppositie: oppositie wil onderzoek naar transactie bankaandelen 542/1; oppositiepartijen willen zich verenigen 54211
Politieke partijen
— SRPH: nieuwe communistische partij 541/1
Sociaal beleid: pensioengerechtigde leeftijd vrouwen niet verhoogd 54113
Sociale onrust: demonstraties werklozen en gepensioneerden 542'2; vakbonden kundigen herfstprotest aan 542/3; gepensioneerden protesteren 54213: boerenprotest 542/3
Tweede Wereldoorlog: kampcommandant uit nazi-tijd door Argentinië uitgeleverd 54412
Verkiezingen: Tudjman herkozen als precident 54013; installatie president Tudjman 541/1

LAOS

Buitenlandse herrekkingen
— Verenigde Staten: bezoek hoge VS-delegatie 13713
Economie: economische crisis 137/3
Verkiezingen: uitslag parlementcverkieziiigen 137/3

LESOTHO

Premier: Premier Mohehle trekt zich terne 25911
Stakingen: dode bij staking textielarbeiders 25911

LETLAND

Buitenlandse hetrekkingen
— EU: eenderde van Letten rteunt EU-lidmaatscliap 159/2
— Oekraine: geen vrijhandel landbouwproducten met Oekraiiie 15912
Lonen: verlioging minimumloon 15911
Mensenrecliten: geen verandering naturalisatiewet 159/1
Politieke partijen: voormalige communistische partijleider vrijgelaten 159/1
Terrorisme: autobom doodt Nederlandse zakenman in Riga 15913

LIBANON

Buitenlandse betrekkingen
Argentinië: bezoek Argentijnse president 19713
— israëi: mortieraanval op Zuid-Libanees dorp 102/1; uitvoering VN-resolutie 425 10212: Israëlische aanvallen op bui-gers veroordeeld 19713: gijzeling buitenlanders toegestaan 66813; uitwisseling stoffelijke overschotten met Hezbollah 67011
— Japan: bezoek premier aan Japan 10211
— Maleisie: verdragen met Libanon 57613
— Syrie: afschaffing handelsbelemmeringen met Libanon 198/2
Burgeroorlog: troepen in Bekaa-vallei gelegerd 10211: Christenen veroordeeld wegens banden met Israël 102/2; vijfde proces tegen Geagea 10212: arrestatie aanhangers Aoun 102/3: Tufayli verdreven uit de Housa 19712: moordenaar Franse diplomaat ontsnapt 197/3

LIBERIA

Buitenlandse betrekkingen
— Taiwan: diplomatieke betrekkingen hersteld 75/3

LIBIË

Algemeen: bezoek Zjirinowski en Farrakan 246/1
Buitenlandse betrekkingen
Egypte: vrouw vecht uitlevering Libische echtgenoot aan 55212: Mubarak bezoek Khaddafi 55511
— Irak: Libië ontkent hulp Irak bij biologische wapens 246/2; dreiging invoer Australisch vlees te staken 246/2
— Italië: Italië nornialiseert betrekkingen met Libië 485/3
— Malawi: toenadering tot Libië 248/3
— Malta: Malta en Libië praten over oliewinning 285/3
— Tunesië: meer economische samenwerking met Tunesië 24611
Verenigde Staten: vermeend moordcomplot tegen Kadhafi 246/1
Kabinet: kabinetswijzigingen 245/3; nieuwe preniier benoemd 24611
Lockerbie-affaire: aanbod aan families Lockerbie-slachtoffers 24613: Mandela steunt voorstel inzake berechting 247/1; hoorzitting Internationaal Gerechtshof 247/2; Lockerbie-nabestaanden willen rechtszaak in neutraal land 24712; Internationaal Hof verklaart zichzelf bevoegd 24712
Pers: regeringsgetrouwe krant gesloten 24613

LITOUWEN

Buitenlandse betrekkingen
Bjelaroes: Bjelaroes ontstemd over ontvangst oppositie in Litouwen 160/2
— Rusïische Federatie: betrekkingen 16012
Parlement: parlement steunt decreet telefoonkosten 160/1
President: presidentsverkiezingen 159/3; voormalig Amerikaan nieuwe president 159/3
Privatiseringen: nieuwe privatiseringswet 15913
Tweede Wereldoorlog: misdaden uit nazi-tijd alsnog berecht 16012

MACEDONIË

Buitenlandse betrekkingen
— Albanië: economisch akkoord tussen Albanië en Macedonië 8013: overeenkomsten 14213; akkoord niet Albanië 760/2
— Bulgarije: irritatie Bulgarije over uitspraak Holbrooke 760/3
China: president Gligorov bezoekt VS en China 761/1
— Griekenland: onderhandelingen met Griekenland over definitieve naam 76013
— Verenigde Staten: president Gligorov bezoekt VS en China 761 .
Kabinet: nieuw kabinet aangetreden 76011; samenstelling regering 76011
Minderheden: ongeregeldheden over Albanese vlag 758/3; bomaanslagen 75912: steunbetuiging aan Kosovaarse Albanezen 75912: Albanese leider waarschuwt voor escalatie 75912; gevangenisstraf voor burgemeester van Gostivar 75913
NAVO: verzoek aan NAVO om verlenging mandaat 76013: NAVO stuurt militaire adviseurs 76013
Verenigde Naties: Veiligheidsraad verhoogt aantal t roepenin Macedonië 76111
Verkiezingen: verkiezingszegevoor rechtse coalitie 759/3

MADAGASCAR

Kabinet: nieuwe regering 38812
Polirieke partijen: oppositieleiders gekozen 38813: nieuwe partijleider AREM.4 389/1
President: motie tegen Ratsiraka faalt 389/1
Referendum: referendum nipte overwinning voor Ratsiraka 38911
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 38912

MALAWI

Buitenlandse betrekkingen
— Libië: toenadering tot Libië 24813
Kabinet: kabinetswijziging 24713: nieuwe regering 24713; reorganisatie kabinet 24911

MALEISIË

(Ex-)vice-premier: groeiend conflict tussen premier Mahathir en minister Anwar 574/2
Begroting: begroting 1998 ingediend 57311
Buitenlandse betrekkingen
— Frankrijk: bezoek Franse president 57613
Groot-Brittannie: bezoek Britse minister van buitenlandse zaken 57612
— Iiidonesië: samenwerking inet Maleisië 18112: Maleisië belooft illegale Indoneiiërs niet te deporteren 18113: Maleisië levert vluchtelingen uit 501/1; vluchtelingen uit Atjeh uitgezet 576/1;verdrag met Indonesië voor bestrijding rooknevel 57711
— Libanon: verdragen met Libanon 576/3
— Singapore. mogelijk economische unie met Singapore 576 /3: spoorwegconflict met Maleisië 57911
— Suriname: handelsverdag niet Suriname 57711
— Tanzania: Maleisische delegatie land uitgezet 45912
— Verenigde Staten: betrekkingen met VS onder druk 573/1
Corruptie; anti-corruptie campagne 57413
Crisis: kritiek op regering 572/1; fonds tegen buitenlandse speculanten 57212: Mahathir valt uit tegen speculanten 572/2: ringgit daalt verder 572/3; economische crisisraad opgericht 57312: conflict over transactie aandelen-Renong 57312: oproep Maleisische goederen te kopen 573/3: eerste zitting Nationale Econoniische Actieraad 573/3; steun Wereldbank voor MKB 57411: bankfusies noodzakelijk 57411: voorkeursbeleid voor etnische Maleisiërs opgeschort 574/1; Mahathir geeft speculanten opnieuw de schuld 574/2
Economie: krediettonds voor vrouwelijke ondernemers 575/2
Etnische minderheden: rellen tussen moslims en hindoei 57512
Kabinet: Daim Zainuddin minister Economische ontwikkeling 57412
Mensenrechten: buitenlandse journalist veroordeeld tot gevangenisstraf 57512: publicaties over rooknevels verboden 57512: zoon oppositieleider veroordeeld 57513: 'Maleisië wordt politiestaai' 57513, censuur en druk op niedia 57611
Politieke partijen
— DAP: Lim Kit Siang herkozen 57512

MALTA

Buitenlaiidse betrekkingen
— EU: discussie over lidmaatschap Eu 28511
— Libië: Malta en Libië praten over oliewinning 285/3
— Tsjechië: overname Praagse hotels leidt tot problemen 285/3
Kabinet: minister van justitie treedt af 285/3
Milieu: Brits rapport onthult nucleaire ongelukken 41211
Politieke partijen
— Labour: ruzie in Lahourpartij 4113
Toerisme: omstreden herdenking landing Napoleon 411/3
Vakbeweging: vakbondsactie bedreigt economie 28512
Wctgcving: regeringscommissie wil wet op echtscheiding 41211

MAROKKO

Buitenlandse betrekkingen
— Algerije: 'grens met Marokko zo lek als een zeef' 189/1
— Frankrijk. Jospin bezoekt Marokko 19011
— Spanje: samenwerking niet Marokko op energiegebied 238/3
Drugs: Marokko wil meer EU-steun tegen marihuanateelt 19013
Kabinet: benoeming nieuwe premier 19012
Mensenrechten: groep vraagt beëindiging huisarrest Yassine 190/3
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 18912: eerste zitting parlement 19011

MEXICO

Begroting: begroting aanvaard 11412
Buitenlandse betrekkingen
— Canada: Canadese ambassadeur teruggeroepen 113/2
— Nicaragua: handelsverdrag met Nicaragua 11413
— Trinidad & Tohago: Panday bezoekt Mexico 42713
— Venezuela: energie-akkoord Mexico-Venezuela 34313
Hoofdstad: Cárdenas burnemeester 11411
Inheemse bevolking: Indianen afgeslacht in Chiapas 11511: protest in binnen-en buitenland 11513: zestien verdachten aangehouden 116/1
Justitie: verkrachting binnen huwelijk strafhaar 11411
Mensenrechten: arresraties poiitiefunctionarissen wegens martelen 113/2; moordaaanslag op journalist 113/3
Militaire zaken: officieren beschuldigd van moord 11313
Prerideiit: Zedillo schaft presidentiële stafchef af 114/3

Xarnpen: orkaan verwoest Acapulco 113/3
Verkiezingen: plaatselijke verkiezingen 113/2

MIDDEN-OOSTEN

Vredesproces: Israëlisch-Palestijns vredesproces 52/2: pogingen om impasse te doorbreken 52/2; aanhoudende onrust in Hebron 52/2: vredesbesprekingen hei-vat 52/2: zelfmoordaanslag in Jeruzalem 53/1; Israëlische reactie op bomaanslag, besprekingen met Palestijnen stopgerei. afgrendeling PNA-gebieden 53/1; VN-resolutie tegen nederzettingenbeleid 52/3: Israëlisch-Palestijns veiligheidsforum 53/3: nieuwe zelfmoordaanslag 54/1; reactie op tweede aanslag: overdracht gebied aan PNA-bestuur stopgezet 54/1: rondreis Amerikaanse minister van buitenlandse zaken 54/2; controverse over huizen in Ras al-Amud 55/1: besluit tot heropening Israëlisch-Palestijnse vredesbesprekingen, ontmoeting Netanyahu-Arafat 5513; roiidreis Russische minister van buitenlandse zaken 56/2: Israëlische regering akkoord met terugtrekking troepen 56/2; affaire Mish'al leidt tot vrijlating sjeik Yacsin 56/3; Israëlisch-Syrische besprekingen 56/3; vierde economische top over het Midden-Oosten en Koord-Afrika 5712. 9911: Israëlisch-Palestijns overleg 97'1

MOLDOWA

— Dnjestrië: ontwikkelingen in conflict tussen Moldowa en Dnjestrië 161'1
Buitenlandse betrekkingen
— Oekraïne: optimisme over grensgeschil 414/1
— Roemenië: Snegoer tegen aansluiting bij Roemenië 412/2; weinig interesse bij Roemenen voor Moldowa 41212: Moldowa betaalt niet mee aan kerncentrale 659/2
— Russisclie Federatie: besprekingen over terugtrekking troepen uit Dnjestrië 66113
Defensie: wijziging defeiisiewet 161/2
Economie: Wereldbank-kredieten 16013: IMF en Wereldbank schorten leningen op 160/3; financiële problemen 161/2; uitgifte Euro-obligaties uitgesteld 16113: geen geld voor bijdrage kernreactor 161'3: hoge schuld aan Gazprom 16211; economische ontwikkelingen 41313
Kabinet: premier benoemd. regeringscoalitie geformeerd 413/1: samenstelling nieuwe regering 413/2
Landbouwzaken: Moldowa lid ISO 41411
Politieke partijen: partijpolitieke ontwikkelingen 160/3
— Communisten: communisten tegen privatisering 412/3
Verkiezingen: nieuwe kieswet 161/2: geen verkiezingen in Dnjestrië 41213
Wetgeving: wet tegen prostitutie 414/1

MONGOLIË

Buitenlandse betrekkingen
— Kazachstan: bezoek Mongoolse president 371.'1
Verenigde Staten: bezoek ininister Albright 44213
Defensie: regels omtrent defensie herzien 18412
Demonstraties: protesten tegen regering 442/1
Economie: meer financiële steun toegezegd 18412
Economische ontwikkeling: Amerikaanse en Japanse steun 44213
Kabinet: regering treedt af, ex-journalist wordt premier 442/2: samenstelling nieuwe regering 44213
President: nieuwe president beëdigd 184/1
Privatiseringen: radicaal privatiseringsplan 18411
Studentenprotest: studentendemonstraties 184/2

MOZAMBIQUE

Buitenlandse betrekkingen
— Swaziland: Swaziland en Mozambique openen tweede grenspost 24913
Justitie: procureur-generaal ontslagen 24912
Politieke partijen
— Onafhankelijkheidspartij: islamitische partij 249/2
— Renamo: Rènamo dreigt met boycot verkiezingen 249/2

MYANMAR

Buitenlandse betrekkingen
Bangladesh: vluchtelingen terroriseren kamp 139/2
Filippijnen: Filippijns president op bezoek 139/3
— Singapore: SLORC-functionaris in Singapore 13912
Verenigde Staten: Amerikaanse delegatie ontmoet SLORC-functioiiaris 13913
Drugs: drugshandel dooi- voormalige opstandelingen 139/2
Junta: rentree Ne Win 138/1; junta krijgt nieuue naam, reacties oppositie 138/2
Oppositie: NLD-bijeenkomst verhinderd 138'1: N L D lid in gevangenis gestroven 138/2: NLD-leidster Suu Kyi wacht met oordeel 138/3; drie grondwethervormers afgezet 139/1: NLD bekritiseert regering wegens arrestatie leden 139/1; Thaise premier gevraagd te bemiddelen 139/1

NAURU

Buitenlandse betrekkingen
— Frankrijk hervatting betrekkingen 84 2

NECROLOGIEËN

Aarden. Jacques Marinus: oud-politicus (Nederland) 8/3
Abacha. Sani: president Nigeria 443 i
Ajasin, M.A.. oppositieleider Nigeria 456/1
Almeyda Medina, Clodomiro: oud-minister Chili 201/2
Bands, Hastings Kamuzu: oud president Malawi 24811
Bao Dai: ex-keizer Vietnam 586/2
Barco Vargas, Virgilio: oud-president (Colombia) 42/1
Barnard, Lancc: voormlig vice-premier Australië 711/1
Bervoets, Wilfried: Vlaams politicus 611'1
Bohman. Gosta: oud-politicus (Zweden) 240/2
Bomers, H.J.A.: rooms-katholiek bisschop Haarlem 599/1
Brennan, William Joseph: opperrechter \'S 127/2
Brugmans, Hendrik: oud-politicus (Nederland) 9/1
Brugsnia. Willem Leonard ('Boebie'): journalist (Nederland) 9/2
Cammelbeeck, George J P : oud-politicus (Nederland) 9/2
Casaroli, Agostino ('Monseigneur Perestrojka'): kardinaal, "minister buitenlandse zaken" Vaticaan 421/2
Cato, Milton: eerste premier St. ïincent 427/2
Corsari. Willy (off Schmidt, Wilhelmina): schrijfster (Nederland) 338/1
Dao Duy Tung: partij-ideoloog Vietnam 586/3
Diana, Prinses van Wales. voormalige echtgenote van Britse kroonprins Cbarles 86/2
Drees Jr.. Willeni: politicus (Nederland) 59813
Dunem, Pedro de Castro van: minister (Angola) 24411
Erp, A A M.E van: oud-politicus (Nederland) 913
Esselink, A.H. ('Berry'): oud-politicus (Nederland) 9/3
Freij, Elias: oud-burgemeester Bethlehem 674'1
Frey, Roger: oud-politicus (Frankrijk) 81/2
Gaay Fortman. Wilhelm Friedrich de: oud-poiiticus (Nederland) 9'3
Geldof. Joanna: Vlaams actrice 61013
Gellhorn, Martha: schrijfster (VS) 310/1
Gerhardt, Ida Gardina Margaretha: dichteres (Nederland] 10/2
Gerlo, Alois: oud-rector Vrije Universiteit Brussel 611/1
Gevers. Jankarel: bestuurder Cniversiteit van Ainsterdam 53412
Goldwater, Barry: conservatief politicus VS 35912
Haanstra. Albert ('Bert'): cineast (Nederland) 1013
Haars, Elberta Alijda: oud-staatssecretaris (Nederland) 10/3
Karamanlis, Konatantinos: oud-piesident Griekenland 539/2
Keesing, Leopold Theodoor: uitgever en oud-hoofdredacteur van Keesings Historisch Archief 11/1
Kennedy. Michael: zoon Robert Kennedy 127/2
Klaasesz, Jan: oud-commissaris van de Koningin in Zuid-Holland 11/2
Kortmanri. Constantinus Nicolaas Maria: oud-commissarir van de Koningin in Noord-Brabant 11/2
Lange, Herman de: poleinoloog (Nederland) 338/2
Langebent. Adrianus Jan Henricus ('Ad'): journalist (Nederland) 11/3
Lennep, Emile van: minister van Staat, voormalig topambtenaar (Nederland) 1113
Lokollo. Pieter Willeni: laatste gevolmachtigde minister van de Republiek der Zuid-Molukken 12/1
Maeyer, Gregie de: Vlaams schrijver 61111
Marchais, Georges: oud-leider Franse coinmunistische partij 83/1
Mas, Canosa: Cubaanse ballingenleider 108/3
Mastrigt. Cornelis Johannes van: oud-politicus (Nederland) 12/1
Médecin. Jacques: oud-burgeincester Nice 74811
Meekren. Jaap van: tv-journalist (Nederland) 12/2
Mlynar, Zdenek: voormalige dissident (Tsjechië) 38/2
Modai, Yitzhhak: ex-minister Israël 67012
Moeder Teresa (Bejaxhiu, Agnes Goinxha): missiezuster. Nobelprijswinnaar 695/2
Nguyen Co Thach: ex-minister buitenlandse zaken Vietnam 586/3
Nguyen Van Linh: en-partijsecretaris Vietnam 586/3
Pérez, Andrés Rodríguez: oud president Paraguay 49012
Powell. Enoch: Brits conservatief politicus 157/3
Powell. Lewis: lid Hooggerechtshof VS 646/3
Ramirez, Ricardo (Rolando Moran): guerrillaleider Guatemala 770/2
Ribicoff. Abraham: politicus (VS) 310/1
Rodriguez, Carlos: oud-vicepresident Cuba 109/1
Rooy, Charles Joan Marie Adriaan van: oud-politicus (Nederland) 12'?
Santen Sal: revolutionair en schrijver. Nederland 46812
Schakel. Maarten Willem: oud-politicus (Nederland) 11.3
Schumann Maurice: oud-ininister (Frankrijk) 748/1
Sinatra, Frank: zanger (VS) 359/3
Spock, Benjamin: pedagoog (VS) 310/2
Syse. Jan P.: oud-premier Noorwegen 613.1
Tahboub, Hassan: minister Palestijnse Gebieden 674/1
Thomas. George: oud-voorzitter Brits Lagerhuis 89/2
Tiin, Joop van: journalist en hoofdredacteur van Vrij Nederland 13/2
Tilanus, A.D.W.: ouil-politicus !Nederland) 12/3
Traa, Maarten van: Kamerlid (Nederland) 13/1
Vasalis, M. (Droogleever Fortuyn-Leenmans, Margaretha): Nederlands dichter 720/3
Vermeersch, José: beeldhouwer, schilder (België) 214/2
Vermeire, Jan: Belgisch filantroop 61013
Visser. Erik Cornelis: oud-politicus (Nederland) 13/3
Vleugel. Guua: toneelschrijver (Nederland) 534/2
Vorrink, Irene: oud minister van Milieuhygiëne en Volksgezondheid (Nederland) 13/3
Vrijman, Jan (off. Hulsebos. Jan): journalist en cineast (Nederland) 14/1
Wallace. George: ex-gouverneur Alabama (VS) 647/1
Weaver. Rohert: oud-minister VS 127/2
Wigbold, Herman: journalist (Nederlaiid) 46812
Wilde, Maurice de: Vlaams journalist 611/1
Wilderode. Anton van: Vlaams prierter-dichter 61013
Willequet, André: Belgisch beeldhouwer 61013
Winsemius, Albert: industrieel (Nederland) 1412
Young, Coleinan: voorvechter burgerrechten VS 12712
Zjivkov, Todor: oud-partijleider Bulgarije 53613

NEDERLAND

Algemeen
Fraude: fraude niet export van 'Nederlands- vlees 172/3
Religieuze zaken: aftreden synodevoorzitter 79/3: Hurkmans iiieuwe bisschop van Den Bosch 46313
Bewapening en wapenbeheersing
Raketten: veiligheidszone Hawk-raketten aangepast 534/1
Binnenland
Ambtenaren: Kok beperkt contacten met rijksambtenarei1 595/3
Etnische minderheden: centrum voor problemen met Marokkanse jongeren bepleit 335/3
Gemeenten
— Den Haag: ook Den Haag tegen komst wapenbeurs ?70/2
Gemeenteraadsverkiezingen: GroenLinks en SP winiien bij gemeenteraadsverkiezingen 270/2; definitieve uitslag gemeenteraadsverkiezingen 33611
Infrastructuur: Randstadrail geen prioriteit 275/3;' details infrastructuur geen raak van parlement' 59711; bedrijfsleven wil niet investeren in Betuwelijn 597/3
Justitie: rellen in Groningen 77/1; tumult rond bijbaan Steetihuis 77/1: de 'muiterij' van het OM 77/2; Docters van Leeuwen ontslagen 77/3; onvoldoende steun voor Ouwerkerk 7811:gebruik kroongetuigen niet onwettig 78/2; strafwettelijk onderzoek naar 'oliekartel' 78/2; vervolging van lagere overheid toch mogelijk 7911. Docrers van Leeuwen ontslagen 27112; Raad van State tegen gedwongen opname verslaafden 271/3 : kerkelijke rechtbank legt »n rechtmatig zwijgplicht op 270/2; Serviër hangt zich op 467/2: verdachten m voorkennis-proces vrijgesproken 46713; kinderporno-affaire ergert Kamer 467/3; arrestaties tijdens Eurotop onwettig 529/3; extra rechercheurs voor kinderporno op Internaet 529/3; top OM vraagt om terugkcer Docters van Leeuwen 532'1: verplichte medische keuring voor ouderen toegestaan 596/1: staatssecretaris wenst geen apart Europees asielrecht 596/1: Docters van Leeuwen naar STE 71713; OM mil duizenden zware delicten niet vervolgen 719/1
Kamerverkiezingen: stembuszege PvdA en V\ D 333/1; veel fouten bij stembureaus 333/2; restzetel

gaat toch naar CDA 33313: eenderde Kamerleden nieuw, 33411: Tweede-Kainerleden gekozen op 6 niei 1998 33411: Van Nieuwenhoven nieuwe Kamervoorzitter 33413: nieuwe Tweede-Kamerleden 46311: uitslagen Tweede-Kamerverkiezingen van 6 mei i998 per kieskring 530-531
Koningshuis: bijzondere viering verjaardag Koningin Beatrix 7913; prins Willem-Alexander lid van IOC 269/2; Kamer akkoord met huwelijk prins Maurits 27111: commotie rond inzegening prinselijk huwelijk 463/2
Multiculturele samenleving: SCP. 'Nederland blijft onverbloemd Hollands' 717/i
Per?: uamenwcrking regionale dagbladconcerns 27213; De Courant Nieuws van de Dag opgeheven 27512
Vakbeweging: nieuwe voorzitter FNV 15/2
Veiligheidsdiensten: archieven veiligheidsdiensten 'ten onrechte vernietigd' 33611
Vluchtelingen: opvang asielzoekers loopt volledig vast, plan voor invoering wachtlijsten 71713; dreigende kabinetscrisis 718/1: CDA-Kamerlid de Milliano stapt op 718/2; VluchtelingenWerk zet vluchtelingen op straat 71813
Waterstaatszaken: Kustwacht functioneert slecht 269/3
Buitenlandse betrekkingen
— Chili: bezoek Kok aan Argentiiiië en Chilil 720/2
— China: Nederland helpt Chiiia inet pensioenhervorming 33111: Li Peng in Nederland 33111: Nederlandse handelsdelegatie in China 33112
— Palestijnse Gebieden: Van Mierlo woedend op Israëlische preniier 276/1: Arafat bezoekt Anne Frankhuis 27612
— Polen: staatsbezoek koningin aan Polen 2813
Russische Federatie: bezoek Beatrix aan Ruslaiid afgezegd 72012
— Rwanda: noodhulp naar gendarmerie Rwanda 59812
— Soedan: verbod uitvoer chemische stoffen naar Soedan 59812
— Suriname: anihtelijke voorbereiding topoverleg inet Nederland 56711: Pronk hield publicatie over hulp aan Surinaiiie tegen 56812
— Tanzania: Nederland geeft 70 miljoen gulden 459/3
Algemeeii: hezuaren tegeii oliepijplijn Tsjaad-Kameroeii 27612: Nederland houdt uitbetaling Lomé-geld tegen 276/3
Buitenlandse zaken
Ontwikkelingssamenwerking: iiiiiider geld voor Ontwikkelingssamenwerking 59812; 'hulp aan arme laiiden moet neutraal zijn' 72012
Verenigde Naties: Nederland krijgt zetel in Veiligheidsraad 72011
Cultuur en wetenschap
Autoiiiobiiisine: Shell en Daimler-Benz ontwikkelen elektrische auto 53212
Films: film Karakter wint Oscar 27711
Kunstaankoop: onderzoek Rekenkamer naar aankoop Mondriaan 598/1
Onderwijs: werk Steiner 'niet racistisch' 273/1; afschaffing MAVO en VBO 273/1: staking leraren middelbaar onderwijs 273/2; 'schoolbesturen homovijandiger' 27312: universiteiten \ragen 650 miljoen extra 27312: kritiek op Islamcentrum 27613: uitstel tueede fase op veel rcholen 33811: leerlingwezen schept weinig nieuw werk 33811; HBO dreigt met studentenstop 46711: bezuinigingen op Kennianet 533/1; gedeeltelijk uitstel van invoering 'studiehuis' 59612: geen uitzondering voor islamitische school 596/2; tienduizenden leraren nodig 59612: geen geld voor computers op scholen 71912
Prijzen: prijzen voor niensenrechten-activisten 271/1; Voskuil wint Librisprijs 1998 33811; Edgar Donckerprijs uitgereikt aan bioloog Vera 46613; Prins Bernhardprijs voor iiatuurbehoud voor Peter Nijhoff 46711: Jet Bruinsma wint Anne Vondelingprijs 46713; P.C. Hooftprijs voor F.B. Hotz 46811: Matthijs Vermeulenprijs voor Klaas de Vries 53412
Woordenboek: Woordenboek der Nederlandsclie Taal voltooid 468/1
Economie, fiiiancïëii en sociale zaken
Bijstand: uitkering per I januari 1998 5/2
Ecoiiomisch beleid: Kamer eist compensatie voor inkomensachteruitgang 79/1; Kok tegen beperking aftrek hypotheekrente 79/2
Inkoinens: reparatie koopkracht lagere inkoinens 27113
Lonen: wettelijk miriimuin (jeugd)loon per 1 januari 1998 511: Kamer eist compensatie voor inkoinensachteruitgang 7911: VVD-leden schrappen verlaging minimumloon 7912
Shell
— China: joint-venture niet Chinese bedrijven 7913
Sociale verzekeringen
— Algemeen: werkneniers in nieuwe baan onverzekerd 7911
— ANW: uitkering per 1 januari 1998 7/1; premiepercentages per 1 januari 1998 812
— AOW: uitkering per I januari 1998 612: premiepercentages per i januari 1998 812
— AWBZ: premiepercentages per 1 januari 1998 812
— IOAW: uitkering per 1 januari 1998 512
— IOAZ: uitkering per 1 januari 1998 5/2
— Kinderbijzlag: uitkering per 1 januari 1998 712
Vorstverlet. premiepercentages Der 1 ianuari 1998 8/2
— VUT. premiepercentages per i januari 1398 8i2
Wachtgeldverzekering: premiepercentages per 1 januari 1998 8/2
— WAO: daglonen per I januari 1998 811; premiepercenrages per 1 januari 1998 812
— WAZ: premiepercentages per 1 januari 1998 8/2
— WW: daglonen per 1 januari 1998 811: premiepercentage$ per 1 januari 1998 812
— Ziekenfondsverzekering: preniiepercentages per 1 januari 1998 812
Tweede Wereldoorlog: eerste rapport commissie-Kordes 78/3; RIOD onderzoekt opvang van joden na WO II 465/2
Vrouwenhandel: 1500 minderjarigen in gedwongen prostitutie 71912
Finaiicieel-economische zaken
Algeineen: gemeente Amsterdam voorkomt debacle Gay Games 53211: DNB schenkt winst aan Nationaal Fonds Kunstbezit 53212
Begroting: begroting 1999 en miljoenennota 59112: 'economie draait op volle loeren' 59112: langer werken 59113: verbetering kwaliteit onderwijs 593/3; terugdringen autogebruik in de spits 59311; verhoging benzineaccijns en ecotax 594/2: reacties op begroting en miljoenennota: werkgevers en werknemers kritisch 59511; Centraal Planbureau: 'Expansieve begroting' 59512; GroenLinks spreekt van 'reserveringskabinet' 595/2; Raad van State: aftrek bij hypotheekrente geleidelijk afschaffen 59512
Belastingen: ecotax op gas en elektriciteit onihoog 532/3
Beurawezen: VEB wil duidelijkheid over zeggenschap beleggers 27413: aandelenfoiidsen verslaan CBS-index 464/1: beurs straft Ten Catc 465/1
Euro: beeltenis Beatrix ook op euromunt 337/2
Fusies en overnanies: V&D doet bod op Bijenkorf 27511: DSM neenit Gist-Brocades over 27512; fusie Reed Elsevier en Wolters Kluwer afgeketst 27512: NBM-Amstelland neemt Wilma over 33712; Krasnapolsky koopt Golden Tulip hotels 46313: CHS neemt Vobis over 46412; ABN AMRO neenir Baiico Real over 46412;Rabobank en Achmea fuseren 46413: Shell en Texaco gaan samenwerken in Europa 59712. ING vergroot belang in BHF 59713
Landbouwzaken: uittocht van ledeii bij veiling The Greenery 46413
Mededinging: onderzoek naar grote accountantsfirma's 27511
Millenniuin: kabinet te laks inzake millenniumprobleem 464/1
Opties: bedrijven denken na over opties 33713
Philips: miljardensteun voor Philins 'niet effectief' 275/3
Privatiseringen: onderzoek naar privatisering 46313: KLM koopt staat en pensioenfonds uit 53213
Ramnen: schade wateroverlact 600 milioen 59811
Subsidies: zeventig miljoeii staatssteun voor computerfabrikant Tulip 33713
Telecomniunicatie: OPTA roept PTT Telecom op het matje 274/3; KPN tekent groot contract inet Chinees leger 27511; KPN moet tarieven verlagen 59712
Media
Kabelstations: CNN weigerr tarief A2000 te betalen 53213
Militaire zaken
Gedrag militaireii: onderzoek naar wangedrag militairen 72011; De Grave dreigt deloyale militairen 72011
Srebrenica: nieuwe onderzoeken rond val Srebrenica 53311; rapportage optreden Dutchbat 53312; Van Kemenade presenteert rapport over Srebrenica 59811
Politiek binnenland
Benoemingen: nieuwe commissarissen van de Koningin 1413: nieuwe burgemeesters in Den Haag en Tilburg 15/1; Kooijmans lid van Internationaal Gerechtshof 1512; nieuae voorzitters MKB-Nederland 15/3: nieuw lioofd BVD 1513: nieuwe voorzitter SER 1513; Wallage wordt burgeineeater Groningen 46311
Formatie: de formatie 33413; drie informateurs heroemd 33511; 'onvoldoende geld voor daklozenzorg' 33511; 'geen besluit over Schiphol niogelijk' 33512: spanningen tijdens formatie 335/2: Wallage: 'Ontslagen super-PG kan terugkeren' 33513: formatie tweede paarse kabinet 461/1: de nieuwe ministers van Paars II 46212
Gemeenren: halfjaarlijks overleg vaii kabinet met geineenten 26913
Kabinet: ininister Zalm dreigde niet aftreden 7912; regeringsverklaring belooft zorgvuldiger overheid 52511: de leden van het tweede habinct-Kok 52512
Politieke partijen
AOV: nieuwe voorzitter AOV en Unie 55+ tesamen 1712; AOV sluit de rijen 26912
— CDA: nieuwe voorzitter CDA 1613; CDA verjongt kandidatenlijst 26911: CDA kiest Van Rij als voorzitter 71712
— CP'86: rechter verbiedt CP'86 71713
— D66: nieuwe voorzitter D66 1711: Van Mierlo verlaat de politiek 46212
GroenLinks: GroenLinks kiest Rosenmöller tot lijsttrekker 269/1
— PvdA: nieuwe fractievoorzitter PvdA 16/1: Jaarsma fractievoorzitter PvdA in Eersie Kamer 52913
— RPF: RPF en GPV gaan samenwerken 269/2
— VVD: nieuwe voorzitter VVD 1711; VVD-leden schrappen verlaging minimumloon 7912: Bolkestein stapt op als fractieleider 46311; eerherstel voor VVD-er Van Baalen 71712
Troonrede: tekst 58911-59111
Wetgeving: verbod op klonen van mensen 78/3; liistorische wijziging erfrecht 27113: Kamer eist reparatie Nabestaandenwet 27213: Sociale Zaken in beroep tegen uitspraak over Koppelingswet 71911
Sociaal-econoniische zaken
Arnioede: miljoen Nederlanders hebben liet arm 465/3
Illegale immigratie: gemeenten verzetten zich tegen koppelingswet 465/2
Stakingen: staking bij welzijnsinsteilingen 465/1
Werkloosliei: werkloosheid onder 300.000 465.3: regering wil Centra voor Werk en Inkomen oprichten 46513
Volksgezondheid en milieu
Afval: VROM mag doorvoer buitenlands afval verbieden 466/1
Bijlmerramp: onderzoek naar lading El Al-vliegtuig bekritiseerd 467/2; El Al-vliegtuig vervoerde grondstof voor gifgas 71711
BSE: geen cxportvcrbod voor Nederlands rundvlees 53213
Drugs: VN-drugsbureau akkoord met verstrekking 'iiiediwiet' 27411; 'Nederland telt veel minder marihuana-gebruikers' 27412: 'drugstsaar' McCaffrey trekt aantijgingen in 46612: cocaïnesmokkel door mariniers 46712
Gezondheidszorg: kosten gezondhedszorg veel hoger dan begroot 273/3; tabaksverkoop aan minderjarigen verboden, alcoholverbod verscherpt 27411: voorrangsbehandeling zieke werknemers 27412; 'marktconforme' cao voor zorgsector 336/3; ziekenhuizen zien af van 'bedrijvenpoli's' 336/3; priisverhoging medicijnen 337/1; afschaffing eigen bijdragen ziekenfonds 466/2; kraamrorg onder toezicht 46612
Jacht: jachtvergunningen ongeldig 46613
Jeugdzorg: gebrekkige controle op uitgaven jeugdzorg 33711
Landbouwhuisdieren: kritiek op inkrimping varkensfokkerijen 27211; kloonvergunning geweigerd 27212: Nederland vrij van varkenspest 33612; kritiek Raad van State op varkenswet : kort geding tegen staat 597/1; groeistop boor pluimveesector 71913; kabinet akkoord met xenotransplantatie 71913
Milieu: derde Milieubeleidsplan kritisch ontvangen 27011; bestrijding milieucriminaliteit 'deugt niet' 33711; geen proefboringen toegestaan in Waddenzee 46613: regulering handel in gevaarlijke chemische stoffen 59613: onderzoek naar vliegranip in Bijlmer 59613: smartengeld vonr asbestslachtoffers 597/1
Nucleaire technologie: commotie rond transport van kernbrandstofstaven 46611
Schiphol: Schiphol extra vluchten toegestaan 27211; nieuwe rapporten over uitbreiding Schipliol 59713: Kamer voor uitbreiding Schiphol 719/3
Volksgezondheid: monopolie apotheken doorbroken 59613

NICARAGUA

Buitenlandse betrekkingen
— Honduras: twist over territoriale wateren 11013

— hfexico: handelsverdrag met Mexico 114/3
Economie: vrees voor bsiianenquota 203/2
Kabiriet: scheuring in regeringscoalitie. kabinetswijziging 202/1
Mensenrechten: mensenrechten: meer respect 203/3
Nasleep burgeroorlog: ontwapening laatste voormalige contra's 20211: Ortega verdedigt 'gewapeiide strijd' 20213: mijnen verwijderd 203/2; dochter zoekt opheldering over moord op Contra-leider 20313
Politieke partijen
-- Sandinisten: boycot door Sandinisten 203/1; Sandinisteil-krant gestopt 203/2
Prerideiit: Alemán: eerste jaar 'vuurproef' 202 3
Studentenprotest: studentenprotesten 202/2
Wetgeving: wet op eigendom 202/2; intellectueel eigendom 203/1

NIEUW-ZEELAND

Algemeen
— Antarctica: einde steun voor onderzoek op Antarctica 712/3; onderzoek naar geschiedenis griep bij pinguïns 71311: ozonlaag heeft gat van recordgrootte 713/1
Belastingen: 'bedrijven ontduiken belasting 713/1
Buitenlandse betrekkingen
— Australië: militaire samenwerking 711/1, 713/3
— Hongkong: ingezetenen Hongkong hebben geen visum meer nodig 712'3
Japan: relatie niet Nieuw-Zeeland verbeterd 26713
Taiwan: minister van handel naar Taiwan 713'3
— Verenigde Staten: conflict nucleaire zaken blijft onopgelost 71313
Demonstraties: demonstratie tegen stroomonderbrekingen 713/1
Immigratie: programma moet meer immigranten trekken 71212
Inheemse bevolking: Maori claims 712/3
Kabinet: inachtsstrijd binnen Nationale Partij, premier treedt af 71112; eerste vrouwelijke premier benoemd 71112: premier schrapt aantal regeringscommissies 71113: coalitie verliest meerderheid 71113: wijzigingen in niinderheidskabiner 71211
Monarchie: pleidooi voor behoud volkslied 712/3; Nieuw-Zeelanders in Britse Geheime Raad 713/3
Monetaire zaken: munt gedevalueerd 71311
Politieke partijen: NP behoudt zetel van Tarnaki-Kingland 711/3: politieke samenwerkingsverbanden 71212

NIGER

Buitenlandse betrekkingen
— Congo, Deniocratische Republiek: ex-generaals uit Zaïre gewaarschuwd 505'2
Kabinet: nieuwe regering 50211: regering ontbonden, iiieuwe regering 503/1
Nasleep burgeroorlog: muiterij in Agadez 50212: akkoord over integratie voormalige rebellen in leger 50213: soldatenrevoltes 50511: dorpelingen slaags 50511
Oppositie: demonstratieverbod 50213: arrestaties in verband met couppoging 50312. oppositie en politie in gevecht 503/3; noodwetgeving 50413
Rampen: dreigende hongesnood 50512

NIGERIA

Amnestie: Abacha belooft vrijlating politieke gevangenen 451/2
Buitenlandse betrekkingen
— Ghana: Ghana onderzoekt 'anti-Abacha workshop' 45811
— Kameroen: geen oplossing voor conflict met Kameroen 458/1
— Vaticaan: paus vraagt Nigeria respect voor mensenrechten 23912
Demonstraties: rellen leiden tot bloedige confroiitatie niet politie 45213
Mensenrechten: bijeenkomst CMAG 45513; campagne tegen journalisten 456/1; militair tribunaal tegen vermeende coupplegers 45612; internationale protesten 45613: bezoek paus haalt niet veel uit 45613: internationalt: druk op Abubakar 45811
Olie: lage olieprijzen leiden tot ontslagen en benzinetekort 455/2: brandstofimport kritisch bekeken 45512
Onrust: etnisch geweld in Delta en Plateau 453/3; olieaanvoer ontwricht 45411: bomaanslagen 454/2; olieprotesten in Niger delta 454/2: gewelddadige confrontaties 45511
Oppositie: deel oppositie in overleg met Ahubakar 453'2
President: Abacha onverwacht overleden, Abubakar opvolger 453/1
Sancties: westerse landen sceptisch 45311: schorsing lidmaatschap Gemeneheit verlengd 45513
Verkiezingen: tijdschema voor verkiezingen 451/2: steun voor Abacha's leiderschap 451/3; vijf politieke partijen toegelaten 451'3; campagnes voor Abacha 452 1: kritiek oppositie 45211: traditionele leiders steunen Abacha 452/2: lage opkomst bij parlementsverkiezingen 45213

NOORD-KOREA

Buitenlandse betrekkingen
— Japan: Japanse vrouwen mogen familie bezoeken 134 3: Noord Korea overhandigt lijst met namen 267/2
Verenigde Staten: topoverleg met Verenigde Staten 135/1
Hongersnood: suiker uit Cuba 13412: voedseltekort neemt toe 134/2: 'vooral ziekenhuizen getroffen' 134/3: voedselzending in gevaar 134/3

NOORWEGEN

Begroting: presentatie begroting voor 1998 613/3
Belastingen: re-erin? wil 'eco-tax' 614/3
Buitenlandse betrekkingen
— Israël: internationaal arrestatiebevel tegen Mossad-agent 669/3
— Russische Federatie. Rusland en Noorwegen wijzen diplomaten uit 31211. spionagerel niet Rusland 615/2
Tsjechië: contract over levering gas 35/1
Kabinet: nieuwe regering 61311
Milieu: achttien leden Greenpeace gearreateerd 61413; overheidsgebouwen krijgeii schone energie 615;1
Olie: verlaging olieproductie 61411: lagere olieprijs brengt overheid in problemen 61411
Privatiseringen: regering wil privatiseren 614/2
Schandalen: Jagland geeft contacten niet KGB toe 61213: eugenetisch programma 612/3; pro-Brits Nobelcomité voorkwam prijs Mahatma Gandhi 61313
Tweede Wereldoorlog: schadevergoeding joodse slachtoffer., Tweede Wereldoorlog 614'2: VS confisqueerden Noors zwaar water na Tweede Wereldoorlog 61513
Verkiezingen: parleinentsverkiezingen 612.3: uitsiag 613/1
WHO: Brundtland wordt nieuw hoofd WHO 61511
Zeegrenzen: regeling voor grensconflict met Groenland en IJsland 61313

OCEANIË

Algemeen
South Pacific Commission wordt Pacific Coinmunity 514/2

OEGANDA

Buitenlandse betrekkingen
— Algenieen: minitop in Entebbe 50812
— Frankrijk: Fransen in Oeganda 508/3
— Kenia. economisch overleg met Kenia 508/1
Verenigde Staten: Clinton in Oeganda 508/1
— Zuid-Afrika: overleg Museveni en Mandela 508/3
Burgeroorlog: botiingen tussen leger en LRA-rehellen 505/2; onrust en strijd met rebellen houden aan 50611: aanslagen in Kampala 50613
Corruptie: corruptie kost 7.6 procent staatsuitgaven 50713
Economie. donoren geven schuldverlichting 507'3
Hoofdstad: burgemeesicr Kaiiipala gearresteerd in VS 507/1
IMF: IMF-overeenkomst 50712
Landbouwzaken: landhervormingswet ingevoerd 50711
Militaire zaken: nieuwe opperbevelhebber leger 50613
President: Museveni: lof en kritiek 50513
Privatiseringen: kritiek op privatisering 507/2
Rampen: doden hij overstroming 50513
Vluchtelingen: Soedanezen in Oeganda 507/3

OEKRAÏNE

Begroting: parlement niet akkoord met begroting 16212
Wuitenlandie betrekkingen
— Bulgarije: overeenkomsten met Oekraine 21812
— Duitslaiid: Duitsland geiiiteresieerd in Antonov-70-vliegtuigproject 416/3; regeling met Duitsland over oorlogsgraven 41711
— EU: topontmoeting tussen Oekraïne en EU 16612
— Iran VS tegen levering turbines aan Iran 165/3
— Moldowa: optimisme over grensgeschil 41411
— Polen: Polen en Oekraïne bestrijden seksuele slavernij 76213
— Russische Federatie: akkoord met Rusland over handelsconflict 16412: vlootoefeningen met Rusland 164/2; vriendschapsverdrag niet Rusland 164/3; hoge schuld bij Gazprom 165/1; militaire oefening niet Rusland heëiiidigd 41612: zorgen over vriendschapsverdrag met Rusland 416/2; Oekraïne wil ratificatie verdrag door Rusland 763/2
— Slowakije: ondertekening vriendschapsverdrag iiiet Oekraïne 32'1: wet biiateraal waarschuwingssysteem kernongelukken 76611
— Vaticaan: bezoek Vaticaans functionaris neeiiit spanning niet weg 416/3
Deelstaten
— Krim: veto treft Moskou-gezinde het 164 1; burgemeester Jalta ontslagen 164/1: moorden op politici eri journalisten 164/1: Krimtataren kunnen Oekraiens paspoort krijgen 762/1: Britse monumenten bij Sebastopol 763/2
Economie: contract met Daewoo 165/1: groeiende wapenexport 16412: maatregelen tegen koersdaling 16412: regels voor bedrijfsleven verminderd 16512
Financieel-economische zaken: nieuwe dienst voor overheidsbelangen in bedrijven 762/1
IMF: Russische en Oekraiense leiders ontmoeten Camdessus 76212
Militaire zaken: ontmanteling strategische homiiienwerpers 76312
NAVO: Oekraïne en de NAVO 76311
Nucleaire technologie: ontwikkelingen rond kerncentrale Tsjernobyl 165/3; geld beloofd voor Tsjernobyl 166/1: Tsjernobylramp herdacht 416/1: overeenkoinst over nucleaire teclinologie met VS 41611: voortdurende onenigheid over Tsjernobyl 41611; Gore bezoekt kerncentrale Tsjernobyl 762/2
Parlement: verkiezing parlementsvoorzitter verloopt moeizaam 41511; nieuwe parlementsvoorzitter 76112; parlementariërs weigeren uitstel begroting 1999 761/2; regering overleef; motie van wantrouwen 76113
Premier: kritiek op premier wegens bijwonen voetbalwedstrijd 414/3
Prerideiit: verzoek tot afzetting president 162/1
Privatiseringen: privatisering belangrijk verkiezingsthema 16311: verkoop energiebedrijven 16312: nieuw hoofd privatisering 415/2
Stakingen: onrust onder mijnwerkers 76211
Terrorisme: vooraanstaande bankier vermoord 414/3
Verkiezingen: nieuwe kieswet 16212: benoeming centrale kiescommissie 16213: nieuwe verkiezingsalliantie 16311: 'kieswet niet in strijd met grondwet' 163/1: communisten grootste partij hij verkiezingen 41411

OEZBEKISTAN

Buitenlandse betrekkingen
— Tadzjikistan: president Rachmonov wil uitleveriiig Oezbeken 444/2
— Verenigde Staten: eerste bijeeiikomst bilaterale coinmissie in VS 18511
Kabinet: regeringswijzigingen 184/3
Tegenstelling seculier-religieus kritiek op export moslim-extremisme 184/3: Karimov steunt Turks model 44311: bestrijding islamitisch fundamentalisme 44311

OMAN

Kabinet: kabinetswijzigingen 10312
Parlement: nieuwe staatsraad 10312

OOSTENRIJK

Begroting: Edlinger verwacht lager begrotingstekort 41712
Buitenlandse betrekkingen
— EU: hoge verwachting over EU-voorzitterschap 417/2
— Vaticaan: pausbezoek tijdens kerkcrisis 41713
Economie: omstreden herziening van pensioenstelsel 25/3
Extreein-rechts: uitbreiding EU is 'oorlogsverklaring' 286/1; belastingplan Haider weggehoond 286/1; FPÖ in opspraak na verduisteringschandaal 41711
Joodse gemeenschap: overeenstemming over joods monument Wenen 286/1
Justitie: afluisteroperatie 25/3; verdachte van racistische aanslagen gearresteerd 26/1
Milieu: protest tegen vrachtverkeer in Alpen 418'1:

protesten tegen oinstreden Slowaakse reactor 4181
Militaire zaken: ontwikkelingen bij de strijdkrachten 25/3
NAVO: coalitie ruziet over lidinaatschap NAVO 28612
Politieke partijen
SPO: Klima gekozen tot voorzitter 2512
President: Thomas Klestil herkozen als presideiit 286/2

PAKISTAN

Beprotiiip: begrotingsvoorstel 69513
Buitenlandse betrekkingen
Algemeen: Osama bin Ladin 705/1; vriendschap met Westen waardevol geacht 70511
India: Pakistan stelt Kashmir centraal 68913; overleg tussen India en Pakistan 690/1; besprekingen met India 703/2; minst netelige punten in kwestie-Kashmir besproken 70313: India neemr energie af 703/3; Sharif stelt niet-aanvalsverdrag voor 70313: gewelddadigheden en ontwikkelingen in Kashmir 70411; bestand afgekondigd 704/2; protesten over Indiaas bestuur van Kashmir 704/2: India vuurt i-akerttcii af 704/3; internationale bekommernis om Kashmir 704/3
Iran: 'moslims voelen zich veiliger door Wkistans kernbom' 563/1; Iraans luchtmachtpersoneel gedood 70511: Aziz bezoekt Iran 70512
Verenigde Staten: Pakistaanse kernproeven niet voorkomen 35713; sancties tegen Pakistan 358/1
Corruptie: politiekc machtsstrijd tussen Sharif en Bhoetto. Bhoetto's vermogen in Zwitserland geblokkeerd 696'3: arrestatie Bhoetto geëist 697/1; Bhoetto dient aanklachten in wegens corruptie van regering 69712: corruptiezaak orii energiebedrijven 697/3; Bhoetto verdacht van wegsluizen vermogen 69811: Sharif beschuldigd van corruptie 69811; generaal ontslagen na beschuldiging beramen coup 698/2; dam zou ongrondwettelijk zijn 699/1
Financieel-economische zaken: financiële crisis: Centrale Bank meent schulden te kunnen voldoen 70211: problemen rond stabilisatie wisselkoersen 70212: illegale geldhandel neemt roe 70311
Geweld: geweld in de Punjab 699'3: geweld in Karachi 700/1; geweld in andere delen van het land 701/1
IMF: IMF keurt financieringspakket goed 702/1
Justitie: rapport over nioord op Murtaza Bhoetto 695/2
Kabinet: uitbreiding regering 696/1; minister buitenlandse zaken vervangen 69911
Kernwapenverdrag. Bhoetto sist opnieuw ondertekening nucleair verdrag 703/1
Mensenrechten: rapport Pakistaanse Mensenrechtencommissie 703/2; Amnesty «\:er kinderarbeid 703/2
Militaire zaken: nieuwe stafchef marine 701/1; verwikkelingen rond nucleiare proeven 701/1
Oridrrwijs: investering in onderwijs 69812
Parlement: wet tegen overlopen van parlementsleden 695/3
Politieke partijen: ANP breek-i met PML 69912: MQM breekt met PML 69912
President: Tara nieuue presiderit 696/2; oud-president richt politieke partij op 696/3
Religieuze zaken: bisschoop pleegt zelfmoord uit protest 698/3
Terrorisme: moord op radiale moslim 696/1: afkondiging anti-terreurwet 69611
Volkstelling: volkstelling leidt tot minder bewoners dan vermoed 698/3

PALESTIJNSE GEBIEDEN

Buitenlandse betrekkingen
Groot-Brittannië: bezoek van president Arafat 59'2
Irak: Palestijnse gedelegeerden raken siaaga 56013
Nederland: Van Mierlo woedend op Israëlische premier 27611: Arafat bezoekt Anne Frankhuis 276'2
Corruptie. rapport over corruptie binnen PNA 59/3
Demoristraties: protesten op de westelijke Jordaanoever 67013
Economie: UNCTAD-rapport over Palestijnse economie 673/1
Justitie: mensenrechtenschendingen 673/2; Palestijnse rechter uit ambt gezet 673/2; opnieuw sterfgevallen in gevangenis 673/2; hongerstaking gevangenen in Nabloes 673/3; procureur neemt ontslag 673/3; twee veiligheidsagenten geexecuteerd 673/3
Palestijnse Raad: ontslag Abdel-Shafi geweigerd 5913
Parlement: kritiek van parlement up bestuur 670/2
Politieke partijen: nieuwe partij opgericht 60/2, 103/1
President: geruchten over achteruitgang gezondheid van Arafat 60/1, 102/1
Verenigde Naties: opwaardering status PLO bij VN 103/1
Verhouding tot Israël: hoge politiefunctionarissen gearresteerd 5912: gewelddadigheden in Bethlehem 60/2: volkstelling van Palestijnen in Jeruzalem verhinderd 99/3; bouw nieuwe nederzettingen 100/1; kolonist schiet op kinderen 67013; Hebron blijft kruitvat 671/1 dood van 'meester-bommenmaker' van Hamas 67211; voortgaande disputen over eigendom van land en huizen 67212: bom hij Damascuspoort 67311; brandstichting bij Al Aqsa-moskee 673: 1

PANAMA

Begrotiig: begroting 1998 aanvaard 11613
Buitenlandse betrekkingen
Colombia: spanning met Colombia 1163
Guatemala: Panama neigert uitwijzing Serrano 345/1
Spanje: handels- en uitleveringsverdrag met Spanje 116/2
Verenigde Staten: Southern Command naar Miami 11611: amhaisadeur gevraagd om bewijs 116/2
Drugs: VS blij met akkoord over drugsbestrijding 117/1
President. president ontkent nepotisme bij bestuur Paiiaiiia-kanaal 11613

PARAGUAY

Buitenlandse betrekkingen
Verenigde Staten. kritiek op executie Paraguayaan 309/3; VS treedt op trgeii piraterij 490/2; Paraguay overweegt claim voor executie 490/3
Lonen: minimumloon 12 proceiit verhoogd 49013
Media: sluiting radiostation opgeschort 488/2
Presideiit: regeringspartij wenst afzetting presideiit 487/2; Oviedo presidentskandidaat 487/2; Domingo Laino kandidaat voor PLRA 487/3; presideiit rieemt stappen tegen Oviedo 487/3; crisis rond Oviedo 48811: miniiter treedt ai, nieuwe legercommandant 48812; Oviedo gearresteerd en veroordeeld 48812; oppositic dreigt president met afzeiting 488/3; Wasmosy overweegt tijdelijke junta 488/3; Oviedo niet langer presidentskandidaat 48912: Wasmosy: 'Ik werd verkeerd geciteerd' 489/3; nieuwe president verwelkomt investeerders 49111
Rampen: EU helpt slachtoffers El Niño 491/1
Terrorisme: hom ontploft bij Hooggerechtshof 48911
Verkiezingen: Coloradopartij blijft aan de macht 490/1

PERU

Begroting: begroting 1998 350'3
Buitenlandse betrekkingen
Ecuador: vredesbesprekingen met Peru 110/1; grensconflict met Ecuador 352/1: spanning aan grens niet Ecuador 635/1
Spanje: Spaanse premier verkort bezoek aan Peru 635/2
Venezuela: akkoord met Veiiezuela over drugsbestrijding 352/1
Drugs: president wuift klacht drugihestrijdcr weg 351/1
Economie: fonds van 2.5 miljard gulden voor pensioentrekkers 63412: textielhandelaren hekelen Azië-import 634/3; arbeiders dringen door op paleisterrein 634/3
Kabinet: regeringsontslagen 349/3; nieuwe premier komt en gaat 633/2; president weigert premier ontslag 63312: Pandolfi terug als premier 633/3; ininister Gonzalez ueg na beschuldiging over corruptie 634/2
Leningen: Wereldbank schort uitbetaling lening op 350/3
Lichteiid Pad: arrestatie guerrillaleiders 351 2: strafvermindering voor guerrillastrijders 35113: Lichtend Pad doodt dorpelingen 35113
Media: uitspraak over Ivcher 35011
Mensenrechten: televisiestation onthult afluisterpraktijken 349/2; ook Pérez de Cuéllar afgeluisterd 349/3; telefoontappers niet gevonden 35011: Amnesty klaagt over intimidatie 634/3; families vermisten gaan de straat op 635/1
Nasleep burgeroorlog: einde liongerstaking 351/1; amnestie tijdens inleveren wapens 351/1
Politieke partijen: nieuwe politieke allianties 35011
President: demonstraties tegen regering 348/3; populariteit president op dieptepunr 33912; Fujimori in Japan geboren 33913: referendum gevraagd tegen herverkiezing president 350/2; parlement stemt tegen referendum 63411
Rampen: vliegtuig stort neer in Andes 35013
Tupac Aniaru: arrestaties topleden guerrillabeweging MRTA 63412

POLEN

Abortus: abortuswet ingetrokken 229/1
Begroting. begroting goedgekeurd 230/2
Buitenlandse betrekkingen: hoog overleg in 'Weimardriehoek' 23112: protest tegen afscherming grenzen 231/3
Bjelaroes: relatie bekoeld. OVSE-kantoor in Minsk geopend 148 2
EU - EI. presenteert eisen voor toetreding Polen 231/1; begin intergouvernementele conferenties 231/2
Israël. aankoop raketten 29/1
Nederland: Koningin Beatrix op bezoek 2813
Oekraïne: Polen en Oekraïne bestrijden seksuele slavernij 76213
Russische Federatie: assistent Jeltsin niet uitgeleverd 23013
Vaticaan: president tekent concordaat met Vaticaan 232/3: concordaai 238'3
Economie: bureaucratie in economie wordt aangepakt 230/2; verhoging BTW en accijnzen 230/3: Gronkiewicz voorzitster raad voor het inonctairc beleid 23013
Grondwet: referendum over nieuwe grondwet 26/2
Joodse gemeenschap: verdreven joden kunnen Poolse nationaliteit terugvragen 232/1; eerste reactie op Shoah-document van Vaticaan 232/1; controverse rond kruis bij Auschwitz 232/2
Justitie: doodstraf afgeschaft 2612: vonnis in zaak Wujek-mijn 28/3
Kabinet: crisis binnen coalitie 26/3: coalitieonderhandelingen 27/2; nieuwe regering 2713: samenstelling kabinet 2811: nieuwe regering goedgekeurd 28/2; eerste bijeenkomst nieuwe ininisterraad 229/3; AWS en UW eisen nieer partijdiscipline 229/3; Solidariteit dringt aan op hervormingen 22913; verzet tegen invoering nieuwe bestuurslaag 230/1
Militaire zaken: gezamenlijke militaire oefeningen met Duitsland en Frankrijk 2911; Polen .bijzondere waarnemer' bij NAVO 22912
Politieke partijen: partijpolitieke ontwikkelingen 28/2; AUS geregistreerd als politieke partij 2813
Christen-democratie: Walesa richt partij op orn niet-stemmers te trekken 229/2
UW: Balcerowicz herkozen als partijleider LW 230'1
Rampen: overstromingen langs grens met Duitsland 2611
Rellen. zware rellen in Slupsk 23012
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 26/3

PORTUGAL

Abortus: referendum over abortus 233/2: legalisatie abortus van de haan 61611
Begrotiiig: aanvulling op begroting voor 1997 233/1
Belastingen: verlaging vennootschapsbelasting 23312
Buitenlandse betrekkingen
China: Portugese premier in China en Macao 331/2
Guinee-Bissau: geen troepen naar Guinee-Bissau 616/2
Indonesië: dialoog inet Portugal 572/1
Zuid-Afrika: Portugese ambassadeur uitgewezen 258/2
Kabinet: regeringswijziging 23213: nieuwe staatssecretaris van begroting 233/3: rehabilitatie Antonio Vitorino 615/2
Landbouwzaken: kahinet neemt maatregelen tegen BSE 61513: boeren eisen compensatie 615/3
Milieu: wereldtentoonstelling in teken oceaneri 61612; ministersconferentie over Noordoost-Atlantische oceaari 616/3; VN-confcrentie voor de oceanen aanbevolen 616'3; conferentie van milieu-activisten 617/1
Militaire zaken: opperbevelhebber ontslagen 23312
Politieke partijen
Volkspartij: nieuwe leider politiek rechts 23313: sociaal-democraten sluiten alliantie met Volkspartij 615/3
Stakingen. kabinet beëindigt staking rechtbaiikpersoneel 233/3
Tweede Wereldoorlog: commissie onderzoekt oorlogsverleden 616/1
Verkiezingen: socialisten winnen gemeenteraadsverkiezingen 233/1

QATAR

Buitenlandse betrekkingen
Egypte: wrijvingen met Qatar 98/3

Kazachstan: samenwerking met Qatar 371 2

ROEMENIË

Begroting: begroting voor 1997 goedgekeurd 29/1: herziene begroting goedgekeurd 659/1
Benoemingen: nieuwe procureur-generaal eii chef van militaire inlichtingendienst 31/1
Buitenlandse betrekkingen
— Canada: president zoekt financiële steun in Canada 65912
— CEVA: Roemenië lid van CEVA 29/3
— Duitsland: diplomaten ui Bonn ontslagen 659/2
— Frankrijk: Roemeense vluchtelingen 659/2
— Hongarije: premier Ciorbea op bezoek 31/3; president Göncz op bezoek 32/1: premier Horn op bezoek 31/1; Hongarije en Roemenië bevestigen goede betrekkingen 224 3
— Joegoslavië: samenwerkingsverdrag 659, 1
— Moldowa: Snegoer tegen aansluiting hij Roemeiiië 412/2: weinig interesse bij Roemenen voor Moldowa 412/2; Moldowa betaalt niet mee aan kerncentrale 659/2
— Oekraïne: ondertekening van vriendschapsverdrag 32/1
Ceausescu: treurnis om executie Ceausescu 657/3; broer ex-dictator veroordeeld 6.58'1
Economie: IMF-lening 29/1; economisch hervormingsprogramma 2911; privatiseringsbeleid 29/2; lening vaii Wereldbank 3012: bezoek van IMF-delegatie 3012: sluiting van staatsbedrijven 30/2
Etnische minderheden: opening Hongaarse universiteit betwist 658/3
Ex-koning: verbannen koning Michael benoemt troonopvolger 65712
Extreein-rechts: alliantie van extreem-rechts 658/1: rechten van mijnwerkers bevochten 658/3
Inlichtingendiensten: hoofd inlichtingendienst neenit ontslag 29/2: akkoord over openstelling Securitatearchieven 31/2: hervormingen bij geheime dienst 65811: 'belangrijk bewijsinateriaal vernietigd' 65812
Justitie: ex-minister aangeklaagd 3011
Kabinet: motie van wantrouwen 29.3: scheuring in oppositiepartij 3013; nieuwe oppositiepartij 30/3; overleg vorming oppositionele alliantie 31/1. protesten tegen regering 31/1; kabinetswijziging 657/1; minister van buitenlandse zaken 657/2; Basescu geen minister van transport 65712; politieke crisis voorbij 65713; ministers hebben geen Securitateverleden 65812: minister van financiën overleeft debat 658/3; nieuwe minister van financiën 659/1
Lonen: akkoord over salarissen mijnuerkers 30/1
Ongevallen: doden vanwege ontploffing bom 31/3
Politieke partijen
PMR: naamswijziging in PCR 31/3
Privatiseringen: wet op de privatisering 65712
Stakingen: stakingen in gezondheidszorg 65811
Wetgeving: veranderingen in wetgeving 65812; nieuwe homowet afgewezen 65813: lasterwet blijft in stand

RUSSISCHE FEDERATIE

Algemeen
Ruimtevaart: nieuwe toezichthouder op ruimtevaart 170/2; Jeltsin beveelt bijdrage aan internationaal ruimtestation 34311: iiinulatie bemand ruimtestation 624/3
Binnenland
Crisis: chronologie van de Russische crisis 617/1: verdere ontwikkelingen rond de crisis, Primakov verklaart achterstallig loon te zullen betalen 622/1; centrale bank wil roebels drukken 62212: moratorium op buitenlandse schulden wellicht onwettig 62212: maatregelen nieuwe regering 62213; productie en verkoop van alcohol in staatshanden 62311; graanoogst valt tegen 62313: Rusrisclie Rode Kruis vraagt oin hulp 625/3; Staatsdoeina voelt Russische crisis 659/3; dag van nationaal protest 65913: regering betaalt salarissen uit 66012: pogingen voedselcrisis af re wenden 661 '1; crisisplan goedgekeurd 661/1
Deelstaten
— Algemeen: gouverneursverkiezingen 16913: Priiiiakov spreekt met leiders van republieken en regio's 62313; controversiële verkiezingen in regio's 62512
— Dagestan: crisis kan leiden tot onrust in Dagestan 625/1
— Ingoesjetië: president Ingoesjetië herkozen 338/3
— Krasnojarsk: Lebed gekozen tot goeverneur Krasnojarsk 339/3; Lebed denkt over kandidatuur bij presidentsverkiezingen 624/2
— Noord-Ossetië: nieuwe president Noord-Ossetië 172/1
— Tsjetsjenië: Russisch protest tegen executies 171'1; akkoord over oliepijpleiding 171/2; nieuwe regering in Tsjetsjenië 171/2; felle reactie op Russisch dreigement 17113: strijd tegen kidnappers 171/3; verdere woordenstrijd met Rusland 17113, overeenkomst met Tsjetsjenië over olietransport 341/2: Tsjetsjenië doet bijronder hod op Rosneft 341/3; ontwikkelinyen in en rond Tsjetsjenië 625/3; Maschadov ontslaat regering 662/1; negen Russische soldaten in Tsjetsjenië vrijgelaten 66211; ontvoerde Russische onderhandelaar misschien vrij 662/1; Doedajev zou in leven zijn 662/2; nieuwe Tsjetsjeense minister van buitenlandse zaken 662/2; Primakov ontmoet Tsjetsjeense president 662/2
Demonstraties: Jeltsin beperkt protesten 660, i
Rampen slachtoffers van branden op Sachalin 625/2
Religieuze zaken: verbodsprocedure tegen Jehova's Getuigen 625/2
Stalin: documenten uit Stalintijd vrijgegeven 340.1
Terrorisme: aanslag op Moskouse synagoge veroordeeld 34012: aanslag op burgemeester in Siberië 624/3; medewerker voorzitter Staatsdoema neergeschoten 660/1
Tsaar: herbegrafenis van de laatste tsaar en zijn gezin 624/2
Vliegverkeer: einde vliegverbod Antonov-124 340/3
Buitenlandse betrekkingen
— Armenië: Hairusgasard-akkoord bekrachtigd 143'1. reactie Rusland op aftreden president 143/3
— Bjelaroes: eerste begroting Unie Bjelaroes-Rusland 14713: Rusland en Bjelaroes versterken militaire samenwerking tegen NAVO 661/2
— Bosnië-Herzegowina: versterking economische banden Rusland en Bosnië 62613
Bulgarije: betrekkingen met Rusland verbeterd 538/1
— China: Jeltsin op bezoek. akkoord over oostgrens 67/3; overeenkomst met Rusland over bouw kern centrale 13212: 'hotline' tussen presidenten 43912
Duitsland: Duitsland wijst uitspraak over buitgemaakte kunst af 342/2:Clinton en Jeltsin bezoeken Duitslaiid 408/2
— EU: overleg met EU 174/1; vice-premier Masljoekov ontmoet EL-ambassadeurs 661'3
— Frankrijk: Russische obligaties gecompenseerd 741/3; oproep voor voedselsteun aan Rusland 747/2
— Georgië: parlementsvoorzitter bekritiseert Rusland 65612: gewonden bij Russisclie grenspost 65613
GOS: ex-Sovjetsepublieken willen betrekkingen aanhalen 342/2; magnaat secretaris GOS 34213: Rybkin Jeltsins persoonlijke gezant bij GOS 34213
Israël: Isi-aël beschuldigd van spionage 62612
— Italië: Jeltsin in Italië en Vaticaan 17411; bezoek Jeltsiii resulteert in miljardencontracten 228/3
— Japan: Japaiise vissers mogen bij Koerilen vissen 174/2; informele Japans-Russische top 267/1: verdrag over Koerillen ondertekend 26713; topontmoeting Jeltsin met Hashimoto in goede sfeer 34212
— Joegoslavië: broer van Milosevic ambassadeur in Rusland 66112
— Kazachstan: bezoek Russisclie premier 18213: controle aan grens met Rusland 37111
— Kroatie: betrekkingen met Rusland aangehaald 546/2
— Litouwen: betrekkiiigen 160/2
— Moldowa: besprekingen over terugtrekking troepen uit Dnjestrië 661/3
— Nederland: beniek Beatrix aan Rusland afgezegd 720/2
— Noorwegen: Rusland en Noorwegen wijzen diplomaten uit 342/1
— Oekraïne: akkoord met Rusland over handelsconflict 164/2: vlootoefeningen met Rusland 164/2; vriendschapsverdrag niet Rusland 164/3: meer economische samenwerking met Rusland 16413: hoge schuld bij Gazprom 165/1: militaire oefening niet Ruslaiid beëindigd 416/2; zorgen over vriendschapsverdrag met Rusland 41612; Oekraïne uil ratificatie verdrag door Rusland 763/2
— Polen: assistent Jeltsin niet uitgeleverd 230/3
— Slowakije: premier Tsjernomyrdin op bezoek 35/1
— Tadzjikistan: schietincidenten aan grens van Tadzjikistan 66111
— Tsjechië: Ruslaiid kan schulden niet afbetalen 769/3
— Turkije: Turkije wil van Rusland uitlevering Öcalan 661/3
— Verenigde Staten: samenwerkingsovereenkomsten Alaska en Sachalin 358/3: kritiek op VS over uraniumovereenkomst 626'2: Russisch-Amerikaanse top 626/3
— Vietnam: bezoek Russische premier 585.1
— Zweden: historisch bezoek Jeltsin 241/1
— Zwitserland: Russische diplomaat uitgewezen 422/3
Algemeen: bijeenkomst Barents Euro-Arctische Raad 174.L; ratificatie Europese Conventie voor de Rechten van de Mens 174/2
Ontwapening: Staatsdoema stelt debat over STAR -2 uit 34311
Spionage: Amerikaanse telefoontechnicus 170/3; Britten niet vervolgd 170/3; buitenlandse spionage 17013; spion door Britten afgescheept 171'3; hoge officier gaf gegevens door aan VS 674'1
Buitenlandse zaken
IMF: IMF heeft tekort aan middelen 62612
Nucleaire technologie: hulp Turner-fonds gevraagd voor slachtoffers Tsjernobyl 342/3; scherper toe zicht op export nucleaire technologie 343/1
Economie, financiën en sociale raken
Algemeen: lidmaatschap Club van Parijs 172'1, Club van Londen herstructureert schuld 172/1: hertoetreding in diamantkartel 17212: IMP-krediet uitgesteld 172/2: verkorting herfinancieringstarief 172 2: ander wisselkoersbeleid 172/2; George Soros biedt hulp aan 172/3
kritiek Soros op Russische financiële top 341/1; kritiek op nieuwe economische plannen 66013; economisch beleid regering Primakov onduidelijk 66011
Begroting: begroting 1998 door Staatcdoenia goedgekeurd 340/3; Jeltsin geeft goedkeuring aan bezuinigingsprogramma 34113
Belastingen: nieuwe belastingwetgeving aangenomen 34111; regering keurt verlaging olie-accijns goed 341/2; nieuue chef belastingdienst 342'1
Energiebeleid: opheffing steenkolenmaatschappij Rosoegol 17213: joint venture Shell en Gazprom 172/3; BP koopt 10 procenr van Sidanco 173,1; afschaffing limiet aandelenbezit buitenlandse bedrijven 17311: wijzigingen in top Gazprom 17311: activiteiten Gazprom 17311: beslaglegging op bezit van twee olieraffinaderijen 173/2: limiet gesteld aan buitenlandse deelneming in EES 341/1: hoofd Transneft ontslagen 342/1: Rosneft verliest rechtszaak over aandeel Poerneftegaz 62512: Gazprom wil schuldenprobleem aanpakken 66013; oliemaatschappijen tegen Turkse route voor Kaspische olie 661/2
Lonen: Jeltsin hekelt achterstallige salarissen 173/3
Stakingen: arbeidsonrust neemt toe 33913
Wapenhandel: ex-iniiiister van defensie gaat in wapenhandel 341/2
Media
Radio: studenten eren Russische radiopionier 34012
Militaire zaken
militaire benoeiningen 170/1; uitgangspunten Russische defensie 17012; mogelijk slachtoffers nucleaire vervuiling 170/3: astrologen in overheidsdienst 173/3; nieuwe secretaris Veiligheidsraad 338/3; chef raketstrijdkrachten verdedigt START-2 62313; duizenden bij begrafenis kritische generaal 624/1; staking in onderzoekscentrum nucleaire wapens 624/2; marineman niaakt zich meester van onderzeeër 624/3; binnenlandse troepen niet twintig procent verminderd 62511: vice-premier wil strategische strijdkrachten moderniseren 661/2
Politiek binnenland
Bankwezen: pogingen om macht bankiers te beperken 166/2
Begroting: goedkeuring begroting eindeloos vertraagd 16712; nieuwe dreiging met motie van wantrouwen. concessies van Jeltsin 16713: nieuwe ontwerpbegroting 168/2: eerste lezing begroting weer uitgesteld 16911: begroting op valreep afgewezen 16912
Defensie: financiering nieuwe raket goedgekeurd 341/1: Kirijenko belooft geld voor Russisclie kernniacht 34113
Kabinet: ministers benoemd en ontslagen 169/3; premier en regering door Jeltsiii ontslageii 338/3; Kirijenko door Staatsdoema aanvaard als premier 3389/1; samenstelling kabinet 33911: kernkabinet geforineerd 33912: partijen in Staatsdoema distantiëren zich van Primakov 622/1; herbenoeming Zadornov leidt tot aftreden andere functionarissen 62311; regering Primakov 623/2; nieuw kernkanbinet geformeerd 659'3: hervormingsgezinde Christenko hij Financiën 66012
Mensenrechten: Jeltsin tekent wet op vrijheid van godsdienst 16711: nieuwe ombudsman voor mensenrechteii 340: 1
Oppositie: oprichtingsvergadering oppositiebeweging 167/2
Parlement: nieuue vice-voorzitter Staatsdoema 167/2
Preinier: Jevgeni Primakov 621'3
President: communisten stellen poging tot impeachment uit 340/1; Federatiei-aad vei-werpt motie tegen Jeltsin 660/1: Staatsdoema overweegt impeachment 66011: Jeltsiii en Primakov geen kandidaten voor presidentschap 66012
Reisbeperkingen: vestigingsvergunning voor stad

Norilsk 17313
Schandalen: schandaal rond boeh Tsjoebajs 16813
Wetgeving: wet tegen pornografie 17312: vlag, wapen en volkslied niet goedgekeurd 172'2: Federatieraad keurt landwetgeving goed 339/3; Staatsdoema scherpt adoptiewetgeving aan 340/2

RWANDA

Buitenlandse betrekkingen
België: onderzoek naar moord op commando's in Rwanda 214 2
— Nederland: noodhulp naar geïdarinerie Rwanda 598/2

SAHARA (WEST)

Buitenlandse betrekkingen: drie rtaten trekken erkenning in 191/3
Referendum: benoeming nieuwe VN-afgezant 191/1; verlenging mandaat 191/2; directe besprekingen niet Marokko 191/2: vooruitgang bij gesprekken in Londen 191/2; akkoord over referendum 191/2; verlenging mandaat MINURSO; datum voor refe renduni 191/3; registratie gevorderd 191'3

SAN MARINO

Kabinet: nieuwe kapiteins-regenten, samenstelling regering 32/2
Mensenrechten: verbod op homoseksualiteit afgeschaft 32/1

SÃO TOMÉ & PRÍNCIPE

Buitenlandse betrekkingen
— Taiwan: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 74/3

SAOEDI-ARABIË

Begroting: begroting 1998 vastgesteld 104/1
Buitenlandse betrekkingen
— Frankrijk: samenwerking met Saoedi-Arabie 747/1
— Iran: ontspanning in betrekkingen niet Saoedi Arabië 380/1
Jemen: Washington wil helpen bij grensconflict 10113
Justitie: Britse verpleegster niet ter dood gebracht 103/3
Mensenrechten: illegale arbeiders uitgezet 10312: r apport Amnesty International 103/3
Parlement: 'generaal stapt uit adviesraad' 10313

SENEGAL

Amnestie: vrijlating gevangenen 31913
Begroting: begroting goedgekeurd 319/2
Burgeroorlog: opleving aanslagen door MFDC 319'1; regering verwerpt beschuldigingen Amnesty International 319/1
Politieke partijen: dissidenten verlaten regeringspartij 319/2; Democratische Partij stapt uit coalitie 31912
Stakingen: stakingen 31911
Studentenprotest: studentenprotest legen te lage beurzen 319/3
Verkiezingen: drie miljoen kiesgerechtigden geregistreerd 319/3

SIERRA LEONE

Burgeroorlog: Nigeriaanse troepen heschieten Freetown 31913: vredesovereenkomst na embargo 320/1: junta stelt nieuwe eisen 32012: opnieuw offensief ECOWAS 32013; president Kabbah keert terug 320/3; strijd om de diamantsteden 320/3; vernieuwingen en veranderingen 321/1; junta-aanhangers worden berecht 32111: delegatie Commonwealth op bezoek 32112; slotoffensief leidt tot vluchtelingenstroom 32112; collaborateurs voor het gerecht 322/1; mineralen als oorlogsfactor 322/1

SINGAPORE

Begroting: begroting voor 1997-'98 gepreïenteerd 7111: nieuwe begroting voor 1998 57812
Buitenlandse betrekkingen
— Hongkong: monetair overleg met Hongkong 57911
— Maleisië: mogelijk economische unie met Singapore 576 13: spoorwegconflict niet Maleisië 57911
— Myanmar: SLORC-functionaris in Singapore 139'2
— Verenigde Staten: militaire overeenkomst met VS 57911
Censuur: nieuwe censor 57812
Corruptie: voormalig fraudebestrijder beschuldigd 57812: rapport over corruptie 57813
Criminaliteit: veroordeling wegens ontvoering 57911
Illegale immigratie: illegalen ontvlucliten Singapore 57813
Justitie: recordbedrag aan schadevergoeding in lasterzaak 7013
Landmijnen: export landmijnen stopgezet 57911
Lonen: loonmatiging 57811
Oppositie: smaadproces tegen oppositieleider 7111: vonnis 71 2: internationale kritiek op smaadproces tegen Jeyaretnam 71 2. Amerikaans rapport spreekt van intimidatie 577/1; hogere boete voor Jeyaretnam na beroep 57712

SLOVENIË

Belastingen: invoering van BTW 54811
Buitenlandse betrekkingen
— Algemeen: tijdelijke zetel in VN-Veiligheidsraad 54812: militaire samenwerking met Hongarije en Italië 548/2; trilaterale overeenkomst met Oostenrijk en Italië 548/3: voorbereiding op lidmaatschap NAVO 548/3
— Israël. vrijhandelsovereenkomst inet Slovenië 669/2
Kroatië: grensconflicten met Joegoslavië en Slovenië 54611: akkoord met Slovenië in zicht 546/3: akkoord met Kroatië over kerncentrale in richt 548.1
— Spanje: bezoek Sloveense premier 55113
Etnische minderheden: geen grondwettelijke status voor Duitse minderheid 547/3
Kabinet: ontslag minister van buitenlandse zaken 547/1: nieuwe minister van buitenlandse zaken 547/1: minister van defensie treedt af 547 3
Nasleep oorlog ex-Joegoslavië: verdeling Joegoslavische bezittingen aanvaard 548/1
Parlement: salarisverlaging voor parlementsleden 447 3
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 54711: verkiezingen voor Staatsraad 547/2

SLOWAKIJE

Begroting: begroting voor 1998 goedgekeurd 34/3
Buitenlandse betrekkingen
— Hongarije: bezoek Slowaakse premier 2241]; uitspraak Internationaal Hof over Donau-dam 224:1; Hongarije stelt nieuwe overeenkomst uit 224/2: conflict over ininderheden met Slowakije 224/2; ruzie met Hongarije over Donau-dam 76612
— Oekraïne: ondertekening vriendschapsverdrag met Oekraïne 32/1: wet bilateraai waarschuwingssysteem kernongelukken 7661i
— Russische Federatie: premier Tsjernomyrdin op bezoek 35'1
— Tsjechië: betrekkingen met Tsjechie op dieptepunt 32/3; top met Tsjechië 39/1;ontmoeting tussen premier Klaus en premier Meciar 3911: relatie met Slowakije 770/1
Economie: nieuwe buitenlandse investeringen 76513
Grondwet: wijziging in de grondwet 766/1
Kabinet: minister van vervoer ontslagen 32/3; minister van buitenlandse zaken treedt af. benoeming opvolger 3312: rondetafelbesprekingen mislukt 34/1; politieke benoemingen 763/3; oppositie vormt regering 76511; nieuwe regering 7651I; samenstelling Slowaakse regering per 10 oktober 1998 76512: reperingsprogramina gepresenteerd 766/1
Media: onafhankelijk radiostatiun weer in lucht 3413: televisiezender bezet 76413
Milieu: Sovjettroepen schaadden milieu 766/1; protest in Wenen 76612
Minderliedeii: emigratie van Koma 34/3: Hongaarse scholen 764/3; zigeuners 765/3
NAVO: referendum over NAVO-lidmaatschap 32/2: NAVO-referendum leidt tot politieke crisis 32/3: nasleep referendumcrisis 3312: NAVO en EU 76611
Parlement: parlementslid krijgt zetel niet terug 3412; afgevaardigden uit parlement gezet 76312
Politieke pai-tijen: NAS opgericht 34/2
Premier: protesten tegen Meciar 763/3;Meciar neemt afscheid 765'3
President: gezamenlijke verklaring over EU niet premier 34/2: constutionele crisis rond presidetnsverkiezing, aftreden president Kovac 76411: symbolisch referndum 764/2: presidentsverkiezing voor zesde en zevende maal mislukt 76412, speciale bevoegdheden voor parlementsvoorzitter 764/2
Verkiezingen: pralementsverkiezingen 764/3; Meciar erkent nederlaag op tv 764/3

SOEDAN

Buitenlandse betrekkingen
— Algemeen: 'Soedan exporteen onverdraagzaamheid' 39311
— Egypte: Egypte en Eritrea beschuldigd van moordcomplot 392'3: teruggave Egyptisch eigendom 393/3
— Nederland: verbod uitvoer chemische stoffen naar Soedan 59812
— Verenigde Staten: Amerikaanse sancties 39213
Burgeroorlog: junta lijdt reeks militaire nederlagen 389/2; akkoord inet factie* buiten NDA 389/3; mobilisatie in Kassala 38913; mislukte aanloop naar vredesoverleg 390/1: Zuid-Afrikaans vredesinitiatief 39011: overenkomsten met andere rebellengroepen 39011; vruchteloos overleg in Nairobi 390/2; nieuwe benoemingen in legertop 39012: Bol wordt vice-president zuidelijke regering 390'3: hevige gevechten rond Aweil 390/3; bombardement op zekenhuis 39013: 'soldaten is-eigen kamp vernioord' 39013; hongersnood breidt zich uit 391/1: nieuwe onderhandelingsronde 391/2
Mensenrechten: VN bekritiseert behandeling vrouwelijke demonstranten 391/3: geen VN bureau voor mensenrechten 39113; geweld bij verkiezingen studentenvakbond 39211: moeders en kinderen vrijgelaten 39212
Referendum: referendum over invoering sharia 39211
Vice-president: vice-presiderit komt om hij vliegtuig ongeluk 392/1

SOMALIA

Buitenlandse betrekkingen
— België: onderzoek naar uangedrag para's in Somalia 215/1
Burgeroorlog: nieuwe vredesbesprekingen 32212: nationaal congres voor verzoening 32213: vredesbesprekingen lopen weer vast 32311: achtergrond clanstrijd 32312: EU-steun voor wederopbouw 32411
Somaliland: bezoek VS-delegatie 32412: Egal zoekt internationale steun 32413; journalisten opgepakt 32413: repatriëring vluchtelingen 325/1
Piraterij. piraten 324'2
Rampen: overstromingsramp 32313: hulpverleners gegijzeld en weer vrijgelaten 324/1

SPANJE

Bankwezen: nieuw bankbestuur 54913
Belastingen: kabinet akkoord met belastinghervormingen 54813
Buitenlandse betrekkingen
— Algerije: Algerijnse piloot deserteert 55112
— Cuba: betrekkingen met Cuba hersteld 551'2
EU: verlaging kolenproductie 238/2; wijziging subsidie productie olijfolie 23812
— Groot-Brittannië: probleem Gibraltar losgekoppeld 23811: leider Gibraltar noemt Spaanse claim beledigend 238/1
Marokko: samenwerking met Marokko op energiegebied 23813
— Panama: handels- en uitleveringsverdrag met Spanje 11612
Peru Spaanse premier verkort bezoek aan Peru 635/2
— Slovenië: bezoek Sloveense premier 551/3
Deelstaten
Andalusie: president Andalusië wil 35-urige werkweek 54913
— Baskenland: mislukte ETA-aanslag op Guggenheini-museum 234/3; ETA schorst gevangenisacties up 234/3, lievige reacties op veroordeling Herri Batasuna 235/1; reactie Baskische Nationale Partij 23512: protesten leiden tot straatgeweld 23512: veel Basken vinden straf gerechtvaardigd 235/3: nieuw bestuur van Herri Batasuna 236/1; moorden op plaatselijke politici 236/1; massale tegendemonstraties 23612; leden Araba-cominando opgepakt 237/1; vredesplan loopt uit op fiasco 237/1: nieuwe aanslagen op plaatselijke politici 55012: partijen verdeeld over bestrijding ETA 550/3; tienduizenden demonstreren voor gevangenen 551/1: 'samenzwering tegen koning verijdeld' 55111: ETA-lid krijgt 83 jaar cel 551/1; justitie sluit Baskische krant 551/1: gevechten tussen nolitie en jongeren 551/2
— Catalonië: Catalaans verplicht gesteld 23412
— Galicië: Volkspartij wint verkiezingen Galicië 234/1
Drugs: uitnijziiig Italiaanse mafiabaas 551/2
Economie: verlaging rente 237/3: Eurofighter levert

18.000 banen op 237/3; contract met Duitsland voor levering Leopard-tanks 23713
Illegale immigratie: veel doden in Straat van Gibraltar 54913: Spanje bouwt hek om Afrikaanse enclaves 550/1: plaatselijke politie mishandelt immigranten 550/1
Kabinet: nieuwe taatssccretaris voor handel 549/1
Landbouwzaken: olijfboeren protesteren tegen EU 54911
Politieke partijen
— PSOE: PSOE kiest nieuwe leider 548.3
Kampen: overstromingen op Iberisch schiereiland 234/2
Schandaleii: uitspraak in raak van bedorven olijfolie 234/1; oud-kabinetsleden vervolgd wegens 'vuile oorlog' 234/2: veroordelingen wegens illegale partijfinanciering 237/2: rechtbank veroordeelt Luis Roldan 237/2: voormalig hoofdredacteur onthult complot tegen González 237/2
Terrorisme: GRAPO pleegt bomaanslag 549./1; twaalf functionarissen wegens 'vuile oorlog' veroordeeld 549/1
Wetgeving: inaairegelen tegen echtelijk geweld 23412

ST. KITTS & NEVIS

Buitenlandse betrekkingen
— Cuba: premier bezoekt Cuba 426/2

ST. LUCIA

Gouverneur-generaal: eerste vrouwelijke gouverneur-generaal 416'3
Taalpolitiek: Creools toegelaten als voertaal in parlement 426/3

ST. VINCENT & GRENADINEN

Kabinet: samenstelling kabinet 42711
Verkiezingen: algemene verkiezingen 427'1

SURINAME

Buitenlandse betrekkingen
Maleisië: handelsverdrag met Surinariie 577/1
— Nederland: ainbtelijke voorbereiding topoverleg met Nederland 56711: Pronk hield publicatie over hulp aan Suriname tegen 568/2
Corruptie: Ballast Nedam zou smeergeld hebben betaald 56711
Drugs: proces-Boutzrse 568/1: Suriname wijst onderroek af 568/1
Economie: inzínkíng economie mogelijk 56713
Justitie: boycot henoeniingen Hof in Paramaribo 56812
Nasleep burgeroorlog: coupproces begonnen 56712
Privatiseringen: massaal protest tegen overheid 567/3; parlement protesteert tegen privatisering EBS 56813

SWAZILAND

Buitenlandse betrekkingen
— Mozambique: Swaziland en Mozambique openen tweede grenspost 249/3

SYRIË

Begroting: begroting 1997 goedgekeurd 60/3
Buitenlandse betrekkingen
— EU: weg vrij voor onderhandelingen met EU 198/3
— Frankrijk: omstreden bezoek vanSyrische minister 74613
— Irak: hoog Iraaks bezoek 19812: historisch bezoek Syrische minister 560/2
— Israël: informele gesprekken tussen Israël en Syrië 66313
— Libanon: afschaffing handelsbelemmeringen met Libanon 198/2
— Russische Federatie: regeling Syrische schuld aan Rusland 198'3
— Verenigde Staten: Syrië geschrapt van Amerikaanse 'Narcotica-lijst' 6013
Oppositie: plan vrijlating dissidenten 60/3
Vice-president: Vice-president Rifaat al-Assad ontslagen 19811

TADZJIKISTAN

Buitenlandse betrekkingen
— Oezbekistan: president Rachmonov wil uitlevering Oezbeken 444'2
— Russische Federatie: schietincidenten aan grens van Tadzjikistan 661/1
Burgeroorlog: mandaat \'N-waarnemersmissie \erlengd 185/1; ontvoering moefti 18512; aanval op kazerne presidentiële garde 185/2; gevangenen vrijgelaten 185/3; einde eerste fase repatriëring 186/1; Veiligheidsraad bezorgd 186/2; Kofi Annan veroordeelt aanvallen van oppositie 443'2: vijandelijkheden bedreigen viedesakkoord 443/2; VN-diplomaat bezorgd over moeizaam vredesproces 444/2; duizenden vluchtelingen naar huis terug 444/3; massagraven worden onderzocht 445/1
Economie: donorconferentie. leningen Wereldbank 185/3
Ex-communisten: bezittingen Communistische Partii onteigend 444/1
Kabinet: islamitische oppoïitie treedt toe tot regering 443/1: twee islamitische ministers afgewezen 443/1
Mensenrechten: Amnesty International bekritiseert doodvonnissen 44413
Milieu: hulp bij dreigende milieuramp gevraagd 444/2
Oppositie: terugkeer troepen en leiders van de OTO 185/1: akkoord over ministersposten voor OTO 186/1
Tegenstelling \eculiei-religieui. nieuwe wet verbiedt religieuze politieke partijen 443/3
Wereldbank: donors zeggen 500 miljoen dollar toe 444/1

TAIWAN

Aninestie: president akkoord niet amnestie voor '2-28'-slachtoffers 72/1
Begroting: begroting goedgekeurd 44613
Boeddha: tand van Boeddha in Taiwan aanpehomen 445/3
Buitenlandse betrekkingen
Bahama-eilanden. betrekkingen verbroken 75/1
— Centraal-Afrikaanse Republiek: opnieuw verlies bondgenoot 44911
China: directe scheepvaartverbinding hersteld 73/3: aanvraag WHO-waarnemersstatus stuit op Chinees veto 74/2; nieuwe investeringsvoorschriften 7412: militaire oefening eri demonstratie aan vooravond overdracht Hongkong 7413: kapers gerepatrieerd 74/3; ARATS-functionaris op bezoek 74/3: China levert agent uit aan Taiwan 13113: erkenning uitspraken Taiwanese rechtbanken 43613; leider DPP voor betere betrekkingen met China 448/1; nieuw hoofd SER 44811: gesprekken met CHina en militaire oefeningen 44812: hoge functionaris bezoekt Hongkong 448/2; China arresteert 'spionnen' 44813; bedrijven mogen kantoren openen in Volksrepubliek 44813
— Europa: vice-presideiit bezoekt Europa 7513
— Liberia: diploiiiatieke betrekkingen hersteld 7513
Maleisië: premier Mahathir Mohamed op bezoek 75/3
— Midden-Amerika: rondreis minister Chang door Midden-Amerika en het Caraïbisch gehied 75/1; bezoek van president Lee aan Midden- en Zuid-Amerika 7512
— Nieuw-Zeeland: minister van handel naar Taiwan 713/3
— Sáo Tomé en Principe: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 7413
— Singapore: premier Goh Chok Tong op bezoek 7313
— Tsjaad: betrekkingen hersteld 7512
— Zuid-Afrika: besprekingen met Zuid-Afrika 7511
Corruptie: vice-pre ident ondervraagd over corruptiezaak 44612: wet op inkoop door overheid 447'3: corruptie bij Chinese Petroleum Corporation 44713
Economie: pogingen om rust te herstellen op financiële markten 73/2: Taiwan en de financiële crisis in Azië 44711
Grondwet: grondswetshervormingen 72/2: voorstellen goedgekeurd door parlement 72/2
Herdenkingen: herdenking bloedbad 1947 445/3
Kabinet: nieuwe preniier en regering 7213: regeringswijzigingen 7211: kabinetswijziging 445/1
Landbouwzaken: boze boeren tegen verlaging importtarieven 44711
Mensenrechten: demonstraties niet langer verboden 445/2
Milieu: protest tegen vuilverbranding 44513
Militaire zaken: Taiwan test raket 44813: militaire oefening 449/1
Nucleaire technologie: demonstratie tegen kernenergie 446/1
Oppositie: oprichting Onafhankeliikheidsfront 73/2
Politieke partijen
— DPP: DPP kiest nieuwe leider 44612: verkiezing aanvankelijk opgeschort 44613
KMT: congres' 72/3
— NP: wiiisteevend jaar voor NP 44511: NP stapt uit China Development 446/3
President: controversieel interview president Lee over onafhankelijkheid 73'3: bezoek van president Lee aan Midden- en Zuid-Amerika 75/2
Privatiseringen: omstreden privatisering staatsbedrijven 44713
Rampen: gouverneur centrale bank verongelukt bii vliegramp 445'2
Sociale onrust: massale publieke woede, politieke crisis over aantasting gezag en orde 71'3
Verkiezingen: DPP behaalt zege hij lokale verkiezingen 7312: NP wint gemeenteraadsverkiezingen 445/2
Vervalsing: vervalsers gearresteerd 447'2
Volksgezondheid: kinderen sterven door virus 446/3

TANZANIA

Buitenlandse betrekkingen
Boeroendi: spanningen langs grens niet Tanzania 382/3; Tanzania wijst vluchtelingen uit 383.1
— EU: Europese zorg uier gebrek aan doorzichtigheid bij overheid 45512
— Indonesië: Tanzania wijst Indonesische diplomaat uit 459/2
— Maleisië: Maleisische delegatie land uitgzzet 459/2
— Nederland: Nederland geeft 70 miljoen gulden 459/3
Deelstateri
— Zanzibar: politieke onrust in Zanzibar 458/3
Privatiseringen: oproep tot investeringen in marktecononiie 459/3
Rampen: hongersnood en overstromingen 45812
Rellen: doden bij moslimrellen 458/3
Vluchtelingen: Rwandese vluchtelingen 45911

THAILAND

Buitenlandse betrekkingen
— Vietnam: ondertekening zeegrensverdrag met Thailand 58413

TOERKMENISTAN

Amnestie: amnestie 187/2
Buitenlandse betrekkingen
— Verenigde Staten: bezoek president Nijazov aan Washington 449/3
Kabinet: kabinetswijzigingen 18712: nieuwe energieminister 449/2
Mensenrechten: ex-minister opgepakt en in staat van beschuldiging gesteld 44912
Olie: overeenkomst met Iran 186/3: aanspraak op olievelden van Azerbajdzjan 186/3; aardgasleiding naar Pakistan 186'3: geen akkoord met Rusland 18711: omstreden grens in kaart gebracht 18711; verklaring met Azerbajdzjan over Kaspische Zee 44912; 'gaspijplijn bevordert regionale stabiliteit' 44913
Parlement: meer macht voor parlemeiit 18712

TOGO

Energiebeleid: beraad over energiecrisis 509/1
Kabinet: kabinetswijziging 509/1
OIC: Togo lid OIC 508/3
Pers: perswet versoepeld 50813
Verkiezingen: onduidelijkheid over datum presidentsverkiezingen 50911; kandidaten 509/2; aanloop naar 21 juni 50913; verkiezingen 510/1; problemen. chaos en onregelmatigheden 51012: Eyadéma tot winnaar verklaard 510/3; gewelddadige protesten 51013: internationale reacties 511/2
Wereldbank: Wereldbank evalueert damprojecren 509/1

TRINIDAD & TOBAGO

Buitenlandse betrekkingen
— Mexico: Panday bezoekt Mexico 427/3
— Verenigde Staten: samenwerking met VS 42811
Grondstoffenfonds: Trinidad neemt deel aan Grondstoffenfonds 42713
Mensenrechten: Trinidad zet executies door 428/2
Oppositie: oppositieleider Manning krijgt reprimande 427'3
Secte: strijd oni stuk grond van moslimsecte lijkt beslecht 427/3

TSJAAD

Buitenlandse betrekkingen
— Congo: president Tsjaad in Congo 388/2
— Libië: protesten regen bezoek Kadhafi 39513
— Taiwan: betrekkingen hersteld 7512
Buigeroorlog. vredesakkoord met FARF-rebellen 19313; terugkeer oud-rebelleiileider 39412: vredes-

akkoord inet rebellenbeweging 39412; oprichting nieuwe verzetsgroep 394/2; overeenkoinst over nationale verzoening 39412; ontvoerde Fransen bevrijd 39511: ook arrestatiebevel tegen FARF-leider 39511: vrijwilligers Vredeskorps teruggetrokken 395/3
Kabinet: iiieuwe regering 39411: ingrijpende kabinetswijzigingen 39413
Mensenrechten: oppositieleider ontvoerd 39511: mensenrechtenschendineen 39512: activiteiteii inenseiireclitenorganisaties–verboden 39512

TSJECHIË

Bankwezen: bankiers aangeklaagd wegens fraude 35'3: privatisering van staatsbanken 3812
Begroting: presentatie mini-begroting 3513; akkoord over beminigiiigen op begroting 3613; begrotiiig voor 1998 goedgekeurd 3713: nieuue begroting 768/3
Buitenlandse betrekkingen
Duitsland: verklaring van Verzoening 3813
— EU: Eu-lidniaatachap komt niet vanzelf 76912; nieuwe premier wil fouten herstellen 76912: financrële hulp 76912: kernreactor 769/3
Malta: overname Praagse hotels leidt tot problemen 28513
— ‚Midden-Oosten: bezoek van president Havel 3813
— Noorwegen: contract over levering gas 3511
— Russische Federatie: Rusland kan schulden niet afbetalen 76913
— Slowakije: betrekkingen met Tsjechië op dieptepunt 32/3; top met Tsjechië 3911; oritriioeting tussen preinier Klaus en premier Meciar 39/1; relatie met Slowakije 770/1
Drugs: drugs 76813
Economie: schandaal roiid beleggingsfonds 3511; politieke en economische crisis 3513: valutacrisis 36'1: toezicht op de kapitaalmarkt 769/1
Kabinet: wijzigingen 3512: nieuwe ministers 3612: kabinet krijgt vertrouwen van parlenient 3613; crisis binnen coalitie 3713: preniier Klaus treedt af 38/1; interiin-kabinet 766/3; sainenstelling van de regering 767/1; steun voor het kabinet 767'1: ontslag minister van financien geweigerd 76712; vorming nieuw kabinet. samenstelling 76811: ODS steunt minderheidsregering 768/2
Milieu: protestactie over milieu 76813
NAVO: NAVO 76913
Politieke partijen
— CSSD: CSSD weigert ontslagaanbod Zeman 76712; sociaal-deiiiocraten tegeii vriendjespolitiek eri corruptie 76713
ODA: nieuwe voorzitter ODA 3512
— ODS: scheuring in ODS 766/3
President: Havel inaakt kandidatuur voor tweede ambtstermijn bekend 3711: Havel in ziekenliuis behandeld 3812: oproep tot maatschappelijke deelname 76613: presidentsverkiezingen 767/2
Privatiseringen: privatisering 76911
Racisme: voorzitter Republikeinse Partij gearresteerd 35/2: betogingen tegen racisme 38/3: confrontatie antiracisten en skinheads 76911
Rampen: nasleep van overstromingen 3711; oiienigheid over 'overstromingsbelasting' 3712
Veiligheidsdiensten: nieuwe chef inlichtingendienst 35/2
Verkiezingen: verkiezingen Kamer van Afgevrradigden 76712: Klaus;Stem niet links 76713, verkeizingsuitslag Kamer van Afgevaardigden 76713: sentaatsverkiezingen 76812

TUNESIË

Buitenlandse hetrekkingeii: samenwerking tegeii islamfundamentalisme 250/2
— EU: associatieverdrag met EU in werking 250/2
— Libië: meer economische samenwerking met Tunesië 24611
Kabinet: regeringswijziging 24913
Mensenrechten: kritiek op censuur in media 25011; mensenrechten-activist veroordeeld 250/1; 'Tunesie is een politiestaat' 25012

TURKIJE

Belastingen: parlement stemt iii met belastinghervorming 627/1
Buitenlandse betrekkingen
— Bulgarije: betrekkingen niet buurland Turkije verbeterd 537/3; vrijhaiidelszone 53713
— Duitsland: PKK geldt niet langer als terroristische organisatie 15113
— EU: relatie met EU blijft gespannen 42012
Frankrijk: geschil inet Turkije oin moorden op Armeniërs 74613
— Georgië. Georgië en Turkije eens over oliepijplijn 65612
— Griekenland: NAVO wil Turkije en Griekenland dichter bij elkaar brengen 22013; wederzijds diplomaten uitgewezen wegens 'spionage' 22111; incidenten Egeïsche Zee 22111; scherpe uitspraken van minister Pangalos tegen Turkije 221/2; verhoogde spanning met Griekenland 28613: akkoord over Egeïsche Zee 420 3: conflicten over Egeïsche Leeduren voori 540/1; Frankrijk beschuldigd van paitijdigheid 54012; verdere incidenten 540/2
— Iran: Iran heeft weer ambassadeur in Turkije 380/1: moordenaar van Zahra Rajavi krijgt levenslang 56311: samenwerking met Turkse veiligheidsdiensten 563/1
— Italië: protest bij Turkije wegens arrestatie Italianen 228/3
— Russische Federatie: Turkije wil van Rusland uitlevering Ocalan 661/3
Burgeroorlog: nieuw offensief tegen Koerden 28912: strijd tussen rivaliserende Koerdische facties 289/3: politie arresteert top HADEP 289/3; verdere acties tegen HADEP 290/1; onrustige viering Newroz 290/2; PKK-gevangene heëindigeii hoiigerstaking 29013; commandant PKK loopt over 29013: voorjaarsoperatie tegen PKK 29013; vonnis tegeii leden HADEP veriiietigd 41913: gevechten in Koerdistan 419/3; proces tegeii 'Vingerloze Seki' 42011: Ocalan kondigt staakt-het-vuren af 62812; staakt-het-vuren volgt na hevige gevechten 628/3
Corruptie: Çiller en Yilmaz beschuldigen elkaar van corruptie 28813: aanklacht tegen echtgenoot Çiller 28813: processen tegen politici 41913: regeringsbanden iiiet misdaad 62712: immuiiiteit oud-minister Agar opgeheven 627/3; echtgenoot Çiller vervolgd 62812
Demoristraties: meirelien ondanks massale aanwezigheid politie 41912
Ecoiiomisch beleid: maatregelen tegen inflatie 28911; energie-overeenkomsten getekend 28911
Lonen: ambtenaren krijgen salarisverhoging 62711
Mensenrechten: vrijlating Yagmurdereli 29111: scgadevergoeding voor DEP-leden 291/1; vermeende leden DHKP-C vrijgelaten 29111; demonstratie voor vrije meningsuiting 291/2; zakenwereld wil naleving mensenrecliten 29112: arts vervolgd wegens rapportage martelingen 29112; gevangenisopstand beëindigd iia concessies 29113; Turkije in conflict met Raad van Europa 42011; demonstratie tegen aanslag niensenrechtenactivist 42011: Mensenrechtenhof veroordeelt Turkije 42012; cartoonist veroordeeld. cultureel centrum gesloten 629/1
Militaire zaken: verkoop nucleair materiaal verijdeld 62811; iiieuwe iegei-chef 628/2
Politieke partijeii
— Welzijnspartij: Constitutioneel Hof verbiedt Welzijnspartij 28711: VS reageren negatief 28713: preniier wijst voorstel Erbakan af 28713: islamisten stappen over naar nieuwe partij 288/1: islamisten hard aangepakt 28812: aanklacht tegen Erbakan iiigetrokken 627'3: Kotan vraagt gouverneurs op hun post te laten 62713: processen tegen Partij van de Deugd 628/1; burgeiiieester veroordeeld tot 4 jaar 62811
Tegenstelling seculier-religieus: Welzijnspartij stapt naar Europees Hof 418/3; ook andere islamitische organisaties aangepakt 419/1; leden Hizbullah aangeklaagd 419/1; regering talmt met anti-islamitische wet 419/1; rechtszaken tegen islamisten 628/1; premier wil voorzichtiger aanpak hoofddoekjes 628/2
Vakbeweging: arbeidsprotest in Ankara 289/2
Verkiezingen: onduidelijkheid over vervroegde verkiezingen 28813: Yilmaz kondigt alsnog vervroegde verkiezingen aan 41812; parlement stelt nieuwe verkiezingsdatum vast 627/1; verkiezingen veroorzaken regeringswijziging 62712
Wetgeving: wet tegen echtelijk geweld 289/1

VATICAAN

Buiteiilaiidie betrekkingen
— Algemeen: paus wil vreedzame oplossing Iraakse crisis 238/3
— Angola: betrekkingen met Vaticaan 24313
— Israël: akkoord met Vaticaan 99/1; paus wil internationale garanties voor Jeruzalem 421/1
— Italië: Vaticaan opnieuw in conflict met Italiaanse homo's 48612; politie-onderzoek leidt tot conflict niet Italië 62911
— Nigeria: paus vraagt Nigeria respect voor mensenrechten 239'2
— Oekraïne: bezoek Vaticaans functionaris neenit spanning niet weg 41613
— Oostenrijk: pausbezoek tijdens kerkcrisis 417/3
— Polen: president tekent concordaat inet Vaticaan 232/3; concordaat 238/3
Spionage: Vaticaan ontkent afluisteren paus door KGB 42111
Tweede Wereldoorlog: verdeelde reacties op Shoah-document 23911

VENEZUELA

Begrotiiig: weerstand tegen snijden in hegrotiiig 35411
Belastingen: sterk verzet tegen hogere BTW 35411
Buitenlandse betrekkingen
— Mexico: energie-akkoord Mexico-Venezuela 34313
— Peru: akkoord met Venezuela over drugsbestrijding 352/1
— Verenigde Staten: Venezuela: witwassen is probleem van VS 35412
Economie: parlement aanvaardt 'versnellingswet' 63611
Ex-president: ex-president Perez oiider huisarrest 353/2
Gevangeniswezen: zitstaking in gevangenis vreedzaam beeindigd 353/2
Inheemse bevolking: Indianen blokkeren weg naar Brazilië 63611
Kabinet: nieuwe minister 35311: niotie van wantrouwen tegen minister van financiën 35113: minister van financiën Rojas Parra treedt terug 63512
Lonen: salarisverhoging 'onbetaalbaar' 63512
Olie: kabinet zoekt hulp hij staatsoliemaatschappij 63612; Veneuela beschuldigt OPEC van fraude 63613
Parlement: voorzitters Congres uit oppositiekringen 353/1; opnieuw bomaanslag op parlementsgebouw 353/2
President: president snijdt in eigen salaris 35313: parleinent stemt tegen referendum 63411
Privatiseringeii: hervormingen overheidssector opgeschort 35313: coördinator privatisering neemt ontslag 35411
Rampen: aardbeving 35311
Verkiezingen: voormalig coupleider sticht politieke partij 35212: Chávez: geliefd en gehaat 352/2: Chávez: PVDSA blijft staatsbedrijf 35213: bomaanslag 352'3. Alfaro presidentskaiididaat voor AD 35213: verkiezingen vervroegd 353/1: Chávez krijgt iteun MAS 63513: Salas Romer biedt alternatief h3611

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

Begrotiiig: uitstel begroting 1998 10411
Militaire zaken: fusie leger5 emiraten 10411: aankoop Franse oorlogsvliegtuigen 10412

VERENIGDE STATEN

Buitenlandse betrekkingen
— Egypte: anti-Amerikaanse protesten 552/1;Egypte wil meer 'trade-not-aid' van VS 555/1
Algemeen
Armoede: veel arme Amerikanen lijden honger 126/3; verhoging budgct voor hulp aan daklozen 12711
Justitie: Britse au pair veroordeeld wegens dood van baby 12413: beruchte mafia-baas veroordeeld 12711
Minderheden: verbetering positie etnische minderheden onder boeren 126/1
Rampen: rapport over ramp met TWA-passagiersvliegtuig 124/2
Ruimtevaart: bemand ruimtelaboratorium gaat door 64511
Seksueel geweld: bisdom tot schadevergoeding veroordeeld wegens ontucht van frater 123/1; uitspraak over 'Megan-wet' 12311; schikking in rechtszaak wegens ongewenste intimiteiten bij Mitsuhishi 123/1; publicatie rapport over seksuele intimidatie in het leger 123'2: vrouwelijke cadet onderneemt gerechtelijke stappen 12312
Terrorisme: onderzoek heropend naar bomaanslag in 1963 op baptistenkerk 121/3; dader bomaanslag in Oklahoma City ter dood veroordeeld 12211; veroordeling tweede verdachte Oklahomabomaanslag 122/1;bomaanslagen op Orlando verijdeld 35412: levenslang voor plannen vliegtuigbommen 354/3; twaalf jaar voor medeplichtige bomaanslag Oklahoma City 35612: twee agenten doodgeschoten in het Capitool 639/2; brandstichting door Ku Klux Klan 64312
Binnenland

Deelstaten
— New Jersey: New Jersey krijgt Ellis Island 356/1
Doodstraf: executie Karla Faye Tucker 300/3
Drugs: grote anti-drugscampagne in de media 636/3
Justitie: hulp bij zelfdoding beperkt 64312
King, Martin Luther: weduwe King wil nieuw onderzoek naar moord 302/2; James Earl Ray overleden 302/2
Media: tv-stations mogen kandidaten weren bij verkiezingsdebatten 35511; excuses van CNN aan familie Nixon 637/1; herstructurering bij NBC 640/3
Mensenrechten: rapport over politiegeweld 64313: illegale immigranten 643/3; vooruitgang in bescherming racisme 64411; daklozen beschermd 644'1
Milieu: convenant over schonere auto's 306/2; versoepeling export chemische stoffen 306/3; senator poogt milieumaatregelen tegen te gaan 306/3
Moordzaak Kennedy: overhandiging documenten over moord Kennedy 354/3
Rampen: doden bij tornado's 301/1; weer veroorzaakt rampen in diverse staten 636/3
Tweede Wereldoorlog: commissie doet onderzoek naar bezit holocaust-slachtoffers 30311
Volkstelling: federaal hof verbiedt steekproeven bij volkstelling 639/2
Buitenlandse betrekkingen
— Albanië: Albanese agent in Amerikaanse ambassade doodgeschoten 53511
Argentinië: Alfonsín kritiseert Amerikaanse exambassadeurs 10711
— Azerbajdzjan: oproep tot nauwere banden met VS 143/3
— Baltische Staren: militair samenwerkingsverdrag 145/3; belastingverdrag 116'1
— Bosnië-Herzegowina: bezoek Amerikaanse president 729/2
— Bulgarije: president Stojanow bezoekt Washington 218/1
— Chili: VS wil importheffing op zalm uit Chili 633/2
— China: nucleaire controles aangescherpt 66/3; staatsbezoek Jiang Zemin 67/1; ontmoeting Jiang-Clinton 67/2; bezoek van Tung, Chan en Lee 6813: China vraagt Verenigde Staten nucleair wapenarsenaal te verminderen 132/1; militaire samenwerking met VS 132/1: bezoek Amerikaanse ininister van defensie 33111: nucleaire samenwerking China-VS 331/2: toegang tot rakettechnologie in gevaar 439/3: status van 'meest begunstigde natie' verlengd 43913: bezoek van president Clintoii 440/1: ontmoeting Jiang en Clinton 440/1: Clinton bezoekt Universiteit van Beijing 440/2; Clinton tegen onafhankelijk Taiwan 44013
— Colombia: drugsovereenkomst met Verenigde Staten 42/2
Cuba: VS beschuldigd van biologische oorlogvoering 49/3: Amerikaanse sancties aangescherpt 50/1; Cuba beschuldigt VS van politieke inmenging 5012: VS geeft toestemming voor pelgrimsreis naar Cuba 50/2: VS stuurt twee Cubaanie kapers terug 5012: veroordeling Amerikaan 5013: overleg over migratie 108'3: VS bezorgd over hongerstakers 10911: uitspraak rechter VS afgewezen 10912: bedrijfsleven wil verandering Cuba-beleid 308/1; Helms-Burton wet opnieuw opgeschort 64611: aanslag op Castro 646/1
Duitsland: Clinton en Jeltsin bezoekeii Duitsland 408/2
— Ecuador: dreiging Amerikaanse sancties van de baan 109/2
— EU: sancties versoepeld tegen EU-landen 308/1; VS richten 'groep van 22' op 309/2
— Filippijnen: akkoord over berechting Amerikaanse militairen 368/1; controverse over militair verdrag mei VS 67612; protest tegen \ei-drug 67613
Frankrijk: Frankrijk ontkeit Amerikaanse beschuldigingen 747/2
— Groot-Brittannie: doorgeven inforinatie aan IRA ontkend 308/2
— Haïti: VS sturen 38 criminelen terug 34713: protest voor VS-anibasrade 348/1: Haïtianen illegaal naar de VS 348/2
— %dia: falen CIA inzake Indiase kernproeven 35712: sancties tegen India wegens kernproeven 357/3
— Indonesie: kritiek in VS op steun voor regering-Soeharto 177/3
— Irak: VS zinnen op middelen voor machtsovername Irak 55913
— Iran: spanningen in de Golf 378/1: VS bestempelen Mujahedeen-i-Khalq als terreurorganisatie 37812: VS verhinderen aankoop MiG-29-gevechtsvliegtuigen 378/2: historische toespraak tot Ainerikaanse volk via CNN 378/3: dooi in betrekkingen gaat voort 379/1; Hof verklaart schadeclaim VS ontvankelijk 379/1; nog steeds 'miljarden' bevroren in VS 379/1: niilitaire oefeningen in Golf 37913: wederopbouw relaties met VS blijft moeizaam 56312
— Israël: Netanyahu bezoekt Groot-Brittannië en VS 9813; omvangrijke Amerikaanse wapenleverantie aan Israël 99/3; uitbreiding militaire steun VS 668/3; Israël erkent dat Pollard spion was 669/1; bezoek Newt Gingrich 66912: heropening zaak tegen AIPAC 669/3
— Japan: Amerikaanse kritiek 265'1: herziene richtlijnen Amerikaans-Japanse militaire samenwerking 26611, havencontlict met VS 26613
— Jordanië: akkord over afschrijving schuld aan VS 58/3
Kazachstan: president bezoekt VS, olie- en gasconti-act 183/1
— Kroatië: minister vair defensie bezoekt VS 546/1; Amerikaanse gezant bekritiseert vluchtelingenbeleid 546 i. diverse akkoorden met VS 546'2
— Laos: bezoek hoge VS-delegatie 137/3
— Libië: vermeend moordcomplot tegen Kadhafi 246/1
— Macedonië: president Gligorov bezoekt VS en China 76111
— Maleisië: betrekkingen met VS onder druk 57311
— Mongolië: bezoek minister Albright 442'3
Myanmar: Ainerikaanse delegatie ontnioet SLORC-functionaris 13913; handelsverbod Massachusetts op Myanmar aangevochten 309/3
— Nieuw-Zeeland: conflict nucleaire zaken blijft onopgelost 713/3
— Noord-Korca: topoverlg met Verenigde Sraten 135/1
— Oeganda: Clinton in Oeganda 508/1
— Oezbekistan: eerste bijeenkomst hilaterale commissie in VS 18511
— Pakistan: Pakistaanse kernproeven niet voorkoinen 35713; sancties tegen Pakistan 35811
— Panama: Southern Command naar Miami 11611; ambassadeur gevraagd om bewijs 11612
Paraguay: kritiek op executie Paraguayaan 30913; VS treedt op tegen piraterij 490/2: Paraguay overweegt claim voor executie 490/3
— Russische Federatie: samenwerkingsovereenkomsten Alaska en Sachalin 358/3; kritiek op VS over uraniumovereenkomst 626/2; Russisch-Aniei-ikaanse top 626/3
— Singapore: militaire overeenkomst met VS 579/1
— Soedan: Amerikaanse sancties 39213
— Syrië: Syrië geschrapt van Amerikaanse 'Narcotica-lijst' 6013
Toerkmenistan: bezoek president Nijazov aan Washington 44913
— Trinidad & Tobago: samenwerking niet VS 42811
— Venezuela: Venezuela: witwassen is probleem van VS 35412
— Vietnam: verdere normalisering handelsbetrekkingen met Vietnam 12512: Vietnamese misdadiger aan VS uitgeleverd 584/3; Arnesikaaiis-Vietnamees investeringsverdrag 58511: VS heft Jackson-Vanik-amendement op 58513
Algenieeii: hst-track procedure in koelkast 310/1
IMF: Senaart keurt IMF-worstel goed i0812
Buitenlandse zaken
Algenieeii: handelsstatus China verlengd. handelskredieten voor Vietnam 64513: aanslagen op Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania 646/2
Drugs: kritiek op certificatieheleid voor drugs 30911: geen inmenging in burgeroorlog in Colombia 309/1
IMF. extra steun aan IMF voorlopig tegengehouden 646/2
Internationaal Strafhof: beperkte bevoegdhedeii voor iiieuw internationaal strafhof 309/2
NAFT.4: NAFTA schaft in- en uitvoerrechten aantal produkten af 30913
Verenigde Naties: VN-schuld leidt tot nieuw geschil 308/3
Cultuur en wetenschap
Bibliotheken: actie tegen Clinton-bibliotheek in Little Rock mislukt 30213
Onderwijs: aanpassing studieleningen 64211: onderwijsraad Texas verkoopt Disney-aandelen 642/2; veto Clinton tegen onderwijsspaarrekeningen 642/2: hoofd Internetprogramma treedt af 642/3: tweetalig onderwijs 642/3
Economie, financiën en sociale zaken
Algemeen: honderden miljarden aan overheidsbezit zoek 30113
Bankwezen: criteria kredietverenigingen verruimd 640/2
Belastingen: voorstellen tegeii 'excessen' bij belastingdienst 124/2; Senaat keurt belastingplan voor 1999 goed 302/1; hervorniingen belastingdienst 30312; hoorzittingen over wantoestanden bij IRS 303/3; Clinton waarschuwt regen belastingverlaging 637/1; Senaat tegen nieuw systeem belastingwetgeving 637/2; 'supermeerderheidsvoorstel ongrondwettig' 637/2
Immigratie: computerdeskundigen mogen immigreren 641/1
Lonen: verhoging wettelijk minimumloon afgewezen 641/1
Mededinging: Microsoft veroordeeld wegens concurrentievervalsing 127/1; rechtszaken tegen Microsoft 640/2
Monetaire zaken: monetaire steunoperaties 64012
Olie: olie 641/1
Schandalen: nieuwe verkiezingen bij Teamsters gelast 124/1; ex-directeur Teamsters aangeklaagd 302/2; schikking met Suiiiitomn over manipulatie koperprijs 641/1
Stakingen: staking bij United Parcel Service 123/3; staking tegen privatisering telefoonmaatschappij Puerto Rico 640/1; einde pilotenstaking Northwest Airlines 64011
Militaire raken
Algemeen: Huis tegen overlegorgaan ABM-verdrag 645/2; hulp aan Rusland voor millenniium bug in defensiesystemen 645 2: Human Rights Watch tegen laserwapens 64512: Golfoorlogsyndroom 645/2
Defensie: defensiebegroting goedgekeurd 645/3
Politiek binnenland
Begroting: begrotingsakkoord tussen regering en Congres 119/3: hoofdpunten van het begrotingsakkoord 12012; wet over sluitende begroting ondertekend 12011; eerste 'veto-op-onderdelen' uitgesproken 12013: begroting handel, buiteniandse zaken en justitie goedgekeurd 63713
Deelstaten
— Alaska. geen inheems zelfbestuur in Alaska 301/2
— Californië: Californische wet tegen positieve actie ban kracht 122/2
— DC: Washington DC nog steeds in financiële problemen 12513
Louisiana: Hoge Raad spreekt zich uit tegen kiessysteem in Louisiana 126/3
— Puerio Rico: referendum over status Puerto Rico 301/2
Economie: Clinton verzoekt om mandaat voor 'fast track'-procedure 122/3
Federale overheid: districten vragen intrekking besluit federale interventie 63712
Frandc: fraude bij verkiezingen in Miami 30012. onderzoek naar corruptie minister Herman 356/1
Gezondheidszorg: leden Medicare-commissie benoeind 12612: tabaksbedrijven dragen rapporten over aan Congres 126/3; overeenkomst met tabaksindustrie onder vuur 304/2; voorlopig compromis over aansprakelijkheid 30511: overeenkomst Texas en tabaksindustrie 305/1: tegenoffensief tabaksindustrie 30511: Clinton vergroot rechten patiënten 305/3: nog geen besluit Senaat over klonen 306/1: inruilprogramma spuiten voor drugsverslaafden 306/1; Medicare keert twintig miljard dollar ten onrechte uit 306/2; vertraging wet aansprakelijkheid tabaksindustrie 355/1; Texaanse overeenkoinst leidt rot conflict 355/2; aansprakelijkheid tabaksindustrie 64112; begroting gezondheidszorg 641/3; kanker 64211; miltvuur 64211
Iiilichtingendiensten: zelfkritiek CIA op invasie in Varkensbaai 301/1: wanbeleid inlichtingendienst gemakkelijker gesignaleerd 30113 ; CIA tegen openen archieven 35412
Militaire zaken: Henry Shelton benoemd tot hoogste militair 125/1; richtlijnen voor nucleaire afschrikking herzien 125/1: Ralson herbenoemd als vicevoorzitter chefs van staven 30613: onderzoek effecten biologische en chemische wapens 306/3: regereiiigsgegevens over Golfoorlog onbetrouwbaar 307/1; beraad over biologische wapens 307/1: problemen bij bloedbarik marine 30712; test marine schaadt walvissen 30712: kernaanval nog steeds mogelijk 307/2; Pentagon onderichat kosten kernwapens 307/3; exportverbod wapens naar Groot-Brittanië 307/3; extra geld voor operaties in Bosnië en Perzische Golf 30811: Senaat ratificeert uitbreiding NAVO 30811: mogelijkheden en zwakheden satellietsystemen 35911
Politieke partijen
Republikeinen: Newt Gingrich pareert aanval op zijn leiderschap 121/1: republikeinen steeds minder populair hij Latino's 302/3
President: fonds voor juridische steun aan Clinton opgeheven 11913
Schandalen: onderzoek naar financiering verkiezingscampagnes 11711: vice-president Gore betrokken bij

fondsenwerving 11712. ook president Clinton beschuldigd 11811: opdracht tot vooronderzoek 118/2: Witte Huis overhandigt videobanden aan oiiderzoekers 11813: conflict over geheime notitie FBI opgelost 119/2; Whitewater-coinmissie over dood van Vincent Foster 12113, Clinton achtervolgd door affaires 29811: president niet onschendbaar 29811: Clinton dient verzoekschrift in 29811: verzoekschrift Cllinton verworpen 298/2: Jones wijzigt aanklacht 29813; Democraten zien seksschandalen als complot 29813: de Lewinsky-affaire 29911: Whitewater-getuige toch berder vervolgd 299 2: 'Willey vroeg 300.000 dollar' 299/3; aanklacht Paula Jones geseponeerd 29913: voortzetting onderzoek naar meineed Lewinsky 300/1; zwijgrecht gevraagd voor veiligheidsageiiten 300/1; voortzetting onderzoek Whitewaterzaak 30012: getuigenis Hillary Clintoii 300/2: nieuw steunfonds voor Clintons 300'2: postuum hoek beschuldigt Clinton van leugens 35413: ontwikkelingen iri Lewinsky-affaire 355/2; vervolg Lewinsky-affaire 637/3; Clintoii geeft relatie toe 63713: aanklager Starr geeft elf redenen voor iinueachmcnt 638/1: Clinton toont openlijk berouw 638/2; rapport-Starr op Internet 638/3: videobanden met verhoor Clinton 63813: Juridische Comniissie buigt zich over mogelijke afzettingsprocedure 63911

Wetgeving: Republikeinen blokkeren hervorming campagnefinanciering 119/2: snellere naturalisatie 300/3: hervorming financiering verkiezingscampagnes loopt vast 30111: amendement groiidwet inzake godsdienstvrijheid 30113: grondwettigheid 'line item veto' aangevochten 30311: begrotingscommissi e schaft 'marriage penalty' af 355'3

Sociaal-economische zaken

Internet: wettelijke bescherming auteursrecht op Internet 12611: E-rate programma gaat door 30412: belastingmoratorium op internet-ecoiiomie 30412; moratorium voor belastingen Internet 356/3

Millennium: raad voor niillennium bug 30313

Minderheden. verbod op positieve discriminatie toegesraan 30411: inkomensgaranties voor Afro-Amerikanen verdubbeld 304/1

Volksgezondheid en milieu

Abortus: veto tegen anti-abortuswet niet doorbroken 641/3

Huwelijken: zorgplicht gescheiden ouders 641/3

Landbouwzaken: landbouwbegroting 64213: voedsel en medicijnen geen onderdeel van embargo's 643/1; schadeverzekering bij rampen schiet tekort 64311

Nucleaire technologie: veiligheid kerncentrales 64511

Verontreiniging: gevaarlijke inseciiciden 64113: luchtkwaliteit in de steden verbeterd 644/2; auto-industrie tegen klimaatverdrag 64412: BP vermindert uitstoot broeikasgassen 64413: strenge normen gevraagd voor uitstoot van stikstofoxide 64413: General Electric ruimt milieuschade op 645/1

Voedingsmiddelen: veilig voedsel 64112

VIETNAM

Buitenlandse betrekkingen

— Algemeen: verdrag over Golf van Thailand 585/3

— China: Do Muoi bezoekt China 584/3; kritiek op Chinese olieboringen 58512: grensincidenten met China 58512

— Filippijnen: Vietnam betreurt beschieting Filippijns schip 58512

— Frankrijk: bezoek Franse president 585/1

— Hongarije: verdragen niet Vietiiani 22511: verdragen met Hoiigarije 58513

— Russische Federatie: bezoek Russische premier 58511

— Thailand: ondertekening zeegrensverdrag met Thailand 58413

Verenigde Staten: verdere normalisering handelsbetrekkingen met Vietnam 125/2; Vietnamese misdadiger aan VS uitgeleverd 58413: Amerikaans-Vietiiamees investeringsverdrag 585/1; VS heft Jackson-Vanik-amendeinent op 58513

Corruptie: bonus bij gevonden smokkelwaar 581/2: 'corruptie wordt aangepakt' 58312; executies wegen? corruptie 584/2

Financieel-economiische zaken. gevolgen van valutacrisis 58211: benoeming interim-president centrale bank 582/1; Le Duc Thoy herbenoemd bij centrale bank 58212; EU vermindert exportquota. Wereldbank zegt iening toe 582/2; wetgeving en bureaucratie grootste obstakels 58212

Justitie: doodstraf in terreurzaak 584/1: doodvonnisten voor criminelen 58412: zakenman vrijgelaten 58412

Kabinet regeringswijzigingen 58011; nieuwe premier steunt economische hervormingen 58012

Mensenrechten: vrijlating belangrijke dissident 583/3; redacteur gearresteerd 583/3; 'reactionaire' activist veroordeeld 583/3; amnestie voor dissidenten 584/1

Militaire zaken: inkrimping leger 581/1; militaire bedrijven presteren heter 581/2

Nasleep oorlog met VS: nasleep van de Vietnamoorlog 58113; herdenking bloedbad My Lai 58611

Parlement: verkiezingen voor Nationale Assemblee 57913; zitting Nationale Assemblee 580 1

Politieke partijen

CPV: geen econoniische hervormingen na partijtop 580 3: machtswisseling in de top 580 3: onver bloemd economisch rapport 581/1: -kapitalisme wordt niet omhelsd' 58111; meer aandacht voor ideologisch onderwijs 58113

Rampen: tyfoon Linda richt ravage aan 58112

Rooms-Katholieke Kerk. nieuwe aartsbisschop gewijd 58112: viering Mdria-verschijning 58113

Sociale onrust: onderzoek naar onrust onder boeren 58212: gewelddadige protesten in rooms-katholieke provincie 58213: botsingen in Lorig Binh 582/3; spanningen in Thai Binh 58311; 'onrust veroorzaakt door vrije inarkr-economie' 583/1; kritiek op partijlijn, corruptie en bureaucratie 583/1: 'lastercam pagne tegen critici' 583'2

ZAMBIA

Belastingen: nieuwe belastingeii verwacht 51212

Buitenlandse betrekkiiigen

— Angola: Angola beschuldigt Zambia van steun aan UNITA 51312: geen bewijs voor Zambiaanse betrokkenheid bij UNITA 513/3: toenemende Angolese vluchtelingenstroom 51313

— EU: financieringsovereenkomst met EU ondertekend 513/2

Economie: econoiiiische doelstellingen bereikt 512/3; donoren zeggen 531 miljoen dollar rteun toe 512/3; Chiluha pleit voor kwijtschelding schulden 51311

Ex-president: arrestatie ex-president Kaunda 511/3; Kaunda vrijgespmken 512/2

Kabinet: minister van financiën ontslagen 51213

Mensenrechten. beschuldigingen van inartelingen 5lli3; kritiek op verlenging noodtoestand 51212

Privatiseringen: privatisering kopermijnen mislukt 51311

ZIMBABWE

Buitenlandse betrekkingen

— EU: EU steunt Zimbabwe 25312

— Groot-Brittaiinie: Britten willen zakeliike handen uitbreiden 25312

Economie: voedselrellen en prijsstijgingen 25213; toerisine loopt teiug door rellen 25311

Ex-president: oud-president beschuldigd van homoseksuele verkrachting 25013

Grondwet: grondwetsherziening gevraagd 253/1

Kabinet: regeringswijziging 25112

Landbouwzaken: minister van landbouw treedt af 25111: herverdeling landbouwgrond 251/2: boeren reageren furieus 25113: regering zoekt compromis 25211

Meiisenrechten: greep op vrijwilligersorganisaties ongedaan gemaakt 25013

Militaire zaken: weer bezuinigingen op leger 25312

Nasleep burgeroorlog: rapport over massamoorden in Matabeleland 251/1; minister betoont spijt voor moorden 251/1; veteranen krijgen vergoeding 252/1; verzet tegen vergoeding veteranen 252/2; heffingen grotendeels ongedaan gemaakt 25212

Oppositie: Sithole veroordeeld wegens hoogverraad 252/3; aanslag op parlenieiitslid 25311: parlementariers eisen vertrek Mugabe 25312

Studentenprotest: studenten protesteren voor hogere beurzen 25312

Veiligheidsdiensten: nieuw hoofd geheime dienst 252/3

ZUID-AFRIKA

Buitenlandse betrekkingen

— Algerije: Algerije koopt wapens in Zuid-Afrika 259/1

— Brazilië: Mandela op bezoek 567/1

— China: China neemt Taiwan grootste boiidgenoot af 132/2; Zuid-Afrika kiest voor China 25812

— Congo: Sassou Nguesso bezoekt Zuid-Afrika 38812

— Congo, Democratische Kepubliek: Zaïrese generaal vrijgelaten 25813

Denemarken: Denemarken steiint Zuid-Afrika 25813

— Italië: nauwere banden met Italië 25813

— Oeganda: overleg Museveni en Mandela 508/3

— Portugal: Portugese ambassadeur uitgewezen 25812

— Taiwan: besprekingen niet Zuid-Afrika 7511

— Verenigde Staten: Mandela en Clinton oneens over handelsverdrag 25911

CAO's: CAO mijniiidnstrie 25313

Commissie voor Waarheid en Verzoening: moordenaars Chris Hani kragen gratie 256/1; Winnie Mandela 256/1; moord op Steve Biko 25712: NP-ministers ontkennen opdracht tot moorden 25713; Tutu veroordeelt onwil bedrijfsleven 25811: onderzoek naar amnestie 258/1: Afrikaner Weerstands Beweging biedt excuus aan 258 2

Ex-president: De Kierk trekt zich terug uit politiek 25411: Botha voor het gerecht gedaagd 255/3

Huurlingen: geen huurlingen meer 25513

Landbouwzaken: zwarten krijgen land terug 25413

Militaire zaken: Zuid-Afrika uil wapens kopen in buitenland 258/3

Misdaadbestrijding: mars tegen gangsterdom 25611

Nasleep burgeroorlog: 'killing fields' blootgelegd 254/3; run op slachtofferregistratie 25413

Politieke partijen

— ANC: Mandela draagt leiding ANC over aan Mbeki 255/1; onenigheid tussen COSATU cn ANC 255/3

— Inkatha: nieuwe secretaris-geiieraal Inkatha 253/3; wisselende verhouding tussen Inkatha en ANC 254/1

— UDM: oprichting United Democratic Movement 254/2

Rellen: onlusten in township 25412; gewelddadige protesten 255/2: poging zwarte kindei-en uit school te ranselen 25513

Stuwdammen: Katsedam wordt gebouwd 25512

Vakbeweging: iiieuwe arbeidswet aanvaard door COSATU 25412

Volkstelling: cijfers volkstelling 25313

ZUID-KOREA

Buitenlandse betrekkingen

— Cambodja: betrekkingen niet Zuid-Korea 13011

Economie: economische crisis. achtergrond 135/1; nieuwe minister van financiën 13512: stabiliseringspakket 13512: regering vraagt IMF om hulp 13611: schokeffect 136/1; staat koopt meerderheid Eerste Korea Bank 13612

President: Kim Dae Jung wint presidentsverkiezingen 13612: zittende en aanstaande presideiit werken samen 136/3; Kim Dae Jung over relatie met Noord-Korea 13613: presidentiële staf gehalveerd 13711: industrie achter nieuwe president 137/1; foru m voor economische hervormingen 13711: oud-presidenten vrijgelaten 137/2

Wetgeving: nieuwe financiële wetten 13712

ZWEDEN

Buitenlandse betrekkingen

— Baltische Staten: steun voor Baltische staten 241/2

— Denemarken: protest tegen Zweedse kernreactor 61112

— Russische Federatie: historisch bezoek Jeltsin 241/1

Euro: Zweden wil niet bij kopgroep euro 24011

Mensenrechten: gedwongen sterilisaties 23913

Miliraire zaken: 'Zweden steunde toch Vietnam-oorlog' 24013: onderzeeërs blijken scholen vissen 241i1

Olof Palme-prijs: voor Algerijnse journaliste 24013

Politieke partijen

— Linkse Partij: Schyiiian herkozen als voorzitter Liiikse partij 24013

Racisme: arrestaties na racistisch popconcert 24013

Terrorisme: bommen tegen kandidatuur Olympische Spelen 24012

Tweede Wereldoorlog: hulp aan iiazi-Duitsland 239/3; joodse bankrekeningen 240/1

ZWITSERLAND

Bankwezen: grote bankfusie 29213; .dictators mijden Zwitserse hanken' 293/1; geld Marcos definitief naar Filippijnse overheid 42211: geld Mobutu blijf t geblokkeerd 422/1; Zwitserland wil goud verkopen 42212

Buitenlaiidse betrekkingen

— Iran: delegatie bezoekt Iran 29313: investeringsovereenkonizt met Zwitserland 38011

— Russische Federatie: Russische diplomaat uitgewezen 42213

Kabinet: minister van econoinischc zaken treedt af 293/1

President: president voor 1998 gekozen 29213

Referendum: referendum over wapenexport 41:1; refe-

rcnduni over werkloosheidsuitkeringen en drugsbestrijdingsprogramma 41/2; geen verbod genetische manipulatie 422/2: beëindiging begrotingstekort 42213

Spionage: diplomaat gearresteerd wegens spionage 41/2; arrestatie Israëlische spionnen 293/3

Tweede Wereldoorlog: plan voor oprichting solidariteitsfonds, ontwikkelingen inzake nazigoud en rekeningen holocaust-slachtoffers 39/1: Amerikaans rapport over nazigoud 39/2; Brits voorstel voor conferentie over nazigoud 39/3: verklaring van de Rank voor Internationale Betalingen 3913: opnieuw slapende bankrekeningen ontdekt 40/1: publicatie van lijst met slapende rekeningen uit nazi-periode 40/2: conferentie in Londen over nazigoud 40'3: beheerders van slapende Zwitserse bankrekeningen benoemd 40/3: nieuwe lijst met slapende rekeningen 41'1: eerste uitbetaling door compensatiefonds 41/1: overeenkomst over bankrekeningen nazi-!,lachtoffers 291/3; publicatie rapport riari-goud uitgesteld 292/2; JWC vergelijkt Zwitserse president met Waldheim 29213; Crédit Suisse sluit individuele overeenkomst 421/2; hanken bieden holocaust-slachtoffers 600 miljoen dollar 421/2; regering presenteert definitief plan humanitair fonds 421/3

Wapenhandel: wapenexport groeit fors 293/1

Il kalender 1998

	januari					februari					maart					april				
ma		5	12	19	26		2	9	16	23		2	9	16	23	30		6	13	20	27
di		6	13	20	27		3	10	17	24		3	10	17	24	31		7	14	21	28
wo		7	14	21	28		4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29
do	1	8	15	22	29		5	12	19	26		5	12	19	26		2	9	16	23	30
vr	2	9	16	23	30		6	13	20	27		6	13	20	27		3	10	17	24	
za	3	10	17	24	31		7	14	21	28		7	14	21	28		4	11	18	25	
zo	4	11	18	25		1	8	15	22		1	8	15	22	29		5	12	19	26	

	mei					juni					juli					augustus					
ma		4	11	18	25	1	8	15	22	29		6	13	20	27		3	10	17	24	31
di		5	12	19	26	2	9	16	23	30		7	14	21	28		4	11	18	25	
wo		6	13	20	27	3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26	
do		7	14	21	28	4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27	
vr	1	8	15	22	29	5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28	
za	2	9	16	23	30	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	
zo	3	10	17	24	31	7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30	

	september					oktober					november					december					
ma		7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30		7	14	21	28
di	1	8	15	22	29		6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29
wo	2	9	16	23	30		7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30
do	3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31
vr	4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25	
za	5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26	
zo	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27	

III afkortingen

ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACP - Groep landen in Afrika. Caribisch gebied en Pacific
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACS - Vereniging Caribische Staten
ACW - Algenieen Christelijk Werknemersverbond
ADB - African Development Bank
ADB - Asian Development Bank
AFTA - Arab Free Trade Association
AGALEV - Anders Gaan Leven
AI - Amnesty International
AID - Agency for International Development (VS)
AL - Arab League
ALADI - Asociacion Latinoamericana de Integracion
AMF - Arab Monetary Fund
AMU - Arab Maghreb Union
ANAD - West-Afrikaans Niet-aanvals- en Defensie-ondersteuningsakkoord
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-United States Securiry Treaty
AP - Associated Press
APEC - Asia Pacific Economic Co-operation
ARF - ASEAN Regional Forum
ASEAN - Association of South-East Asian Nations
ASEM - Asia-Europe Meeting
BCCI - Bank of Credit and Commerce
BCIE - Central Americaii Bank for Economic Associ ation
BDEAC - Banque de développement des états de l'Afrique centrale
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BOAD - Banque ouest-africaine de developpenieiit
BNP - Bruto Narionaal Produkt
CACM - Central American Common Market
CARICOM - Carihbean Community and Common Marker
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appèl
CEA - Confereiitie vaii Amerikaanse Legers
CEEAC - Communauté économique des états de l'Afrique centrale
CEMAC - Communauté économique et nionétairc dc l'Afrique centrale
CEPGL - Economische Gemeenschap van Grote-Merenlanden
CERN - Conseil européen pour la recherche iiucléaire
CEVA - Centraal Europeei Vrijhandelsakkoord
CILSS - Permanente Iiitergouveriiementele Toezichtscoinmissie op de Droogte in de Sahel
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistance
COMESA Gemeenschappelijke Markt voor Oostelijk en Zuidelijk Afrika
CPB - Centraal Planbureau
CVP - Christelijke Volkspartij
CVSE - Confereiitie voor Veiligheid eii Samenwerking in Europa (vervangen door: OVSE)
D66 - Democraten 66
DAC - Development Assistance Coiiimittee (OESO)
EBRD - European Bank of Reconitruction and Development
ECA - Economic Commission for Africa
ECE - Economic Commission for Europe
ECLA - Economic Commission for Latin Arnerica
ECO - Organisatie voor Economische Samenwerking
ECOMOG - Waariiemersgroep ECOWAS
ECOSOC - Economic and Social Council (VN)
ECOWAS - Economic Community of West Africaii States
ECWA - Economic Commission for Western Asia
EER - Europese Economische Ruimte
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EHJ - zie ICJ
EMS - Europees Monetair Systeem
ESCAP - Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
EU - Europese Unie
EURATOM - Verdrag rot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EVRM - Europees Hof voor de Rechten van de Mens
FAO - Food and Agriculture Organization
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francophones
FNV - Federatie Nederlandse Vakbeweging
FZ - Franc Zone
GATT - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel: vervangen door WTO)
GCC - Gulf Co-operation Council
GOS - Gemenebest van Onathankelijke Staten
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
IAEA - International Atomic Energy Agency
IATA - International Air Transport Associarion
IBRD - International Bank for Reconstruction and Development
ICAO - International Civil Aviation Organization
ICC - International Chaniber of Comnierce
ICFTU - International Confederation of Pree Trade Unions
ICJ - International Court of Justice
ICPD - International Conference on Population and Development
ICRC - Internatioiial Committee of the Red Cross
IDA - International Development Association
IDB - Inter-American Development Bank
IE.4 - Internatioiial Energy Agency
IFAD - International Fund for Agricultural Development
IFC - International Finance Corporation
IFOR - Implementation Force
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IGADD - Inter-Governemental Authority on Drought and Development
IGC - Intergouvernementele Conferentie
ILO - International Labour Organization
IMF - Internationaal Monetair Fonds
IMO - Internatioiial Maririme Organization
INTELSAT - International Telecommunications Satellite Organization
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPU - Inter-Parlementaire Unie
IVV - Internationaal Verbond van Vrije vakvereenigingen
IWC - International Whaling Commission
KEDO - Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie
LCBC - Lake Chad Basin Commission
MAGHREB - zie AMU
MBFR - Mutual and Balanced Force Reductions
Mercosur - Mercado Commun del Sur
MSF - Médecins sans Fsontières (Artsen zonder grenzen)
MTCR - Missile Technology Control Regime
NAFTA - North American Free Trade Agreement
NAM - Non-Aligned Movement
NAR - Noordatlantische Raad
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NBB - Nationale Bank van België
NCW - Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NIS - Kationaal Instituut voor de Statistiek
NPT - Nucleair Non-profilatieverdrag
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAPEC - Organizatioii of Arab Petroleum Exporting Countries
OAS - Organization of American States
OAU - Organization of African Unity
ODECA - Organizacion de los Estados Centromericanos
OECD - Orgaiiization for Economic Co-operation and Development (zie OESO)
OECS - Organization of Easterri Caribbean States
OESO - Organisatie voor Econoniische Samenwerking en Ontwikkeling
OECS - Organisatie van Oost-Caribische Staten
OIC - Organiratie van de Islamitische Cnnferentie
OMVS - Orgaiiisatie voor de Ontwikkeling van Senegal
OPEC - Organizatioii of Petroleum Exporting Countries
OVSE - Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (opvolger CVSE)
Parlacen - Centraal-Amerikaans Parlement
PFP - Navo-'Partnerschap voor Vrede'
RG - Groep van Rio
PLO - Palestine Liberation Organization
PNA - Palestijns Nationaal Gezag (Palestine National Authority)
PRL - Parti réformateur libéral
PS Parti socialiste
PSC - Parti social chrétien
P W - Preferential Trade Area (van Oostelijk en Zuidelijk Afrika)
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RW - Rassemblement Wallon
SAARC - South Asian Association for Regional Economic Co-operation
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SADC - Southern African Development Community
SADR - Saharaanse Arabische Democratische Republiek
SALT II - Strategic Arms Limitation Treaty
SELA - Sistema Economico Latinoamericano
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
SP - Socialistische Partij
SPF - South Pacific Forum
STAK? - Strategic Arms Reduction Talks
TNO - Toegepast Natuuruetenschappelijk Onderzoek
UDEAC - Union douanière et économique de l'Afrique centrale
UDRT-RAD - Union démocratique pour le respect du travail
UEMOA - Union économique et monétaire ouest-africaine
UN - United Nations (zie VN)
UNAMIR - UN Assistance Mission in Rwanda
UNAVEM - UN Angola Verification Missiori
UNCED - VN-Conferentie over milieu en ontwikkeling
UNCHR - UN Commision for Hurnan Righrs
UNCLOS - VN-Conventie over het Zeerecht
UNCRO - VN-Vertrouwensoperatie in Kroatië
UNCTAD - UN Conference on Trade and Development
UNDP - UN Development Programme
UNEF - UN Emergency Force
UNEP - UN Environment Programme
UNESCO - UN Educational. Scientific and Cultural Organiration
UNFICYP - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNFPA - VN-Fonds voor Bevolkingsactiviteiten
UNHCR - UN High Commisioner for Refugees.
UNICEF - UN Children's Fund
UNIDO - UN Industrial Development Organization
UNIFIL - UN Interini Force in Libanon
UNIIMOG - UN Iran-Iraq Military Observer Group
UNOMIL - VN-Waarnemersmissie in Liberia
UNOMOZ - UN Operation in Mozambique
UNOSOM - CN Operation in Somalia
UNPROFOR - UN Protection Force in Yugoslavia
UNRWA - UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in tlie Near East
UNSCOM - VN-Commissie voor Irak
UNTSO - UN Truce Supervision Organization
UPU - Universal Postal Union
VBO - Verbond van Belgische Ondernemingen
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VN - Verenigde Naties
VNO - Verbond vaii Nederiandse Ondernemingen
VSZAO - Vredes- en Samenwerkingszone Zuideliike Atlantische Oceaan
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Deinocratie
WCC - World Council of Churches
WEU - Westeuropese Unie
WFP - World Food Programnie
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO - World Health Organizatioii
WMO - World Meteorolopical Organization
WTO - World Trade Organization

IV naamregister

behorend bij index op Keesings Historisch Arclìief, deel LI, januari-december 1998

A

Aarden, Jacques Marinus 8: 9
Aartsen, Jozias van 272: 334; 336; 462: 478; 526; 720
Abacha, Sani 52: 239: 451; 452: 433: 455; 456: 457; 438; 509
Abadla, Kusai al- 673
Abasjidze, Aslan 656
Abat, Fortunato 362
Abbas, Fouad 610
Abbaspour, Ali 376
Abdel-Shafi, Haider 60; 664
Abdoulaye, Wade 319
Abdul Aziz, Abdullah ibn 52; 198; 641: 705
Abdul Rahman, Sami 555
Abdullah, Yusuf bin Alawi bin 103
Abdullahi, Youssef Ahmed 322
Abidine Bei? Ali, Zine al- 249; 250; 663
Abiola, Moshood 451: 453: 456: 457
Abljazov, Moechtar 370
Abou, Maman 504
Abraham, Kinfe 322
Abtahi, Mohammed 361
Abu Mazan, Mahmoud Abbas 55; 56; 97
Abu Meddein. Freih 673
Abu Rahma, Fayez 673
Abu Rudaynah, Nabil 54
Abu Sultan, Mohamed 673
Abii Sultan, Raec 673
Abubakar, Abdusalam 453: 435; 458
Abushi, Munir al- 39
Achmedow, Roestam 184
Adade. Koffi 509
Adamkus. Valdas 160
Adamov, Jevgeni 339; 623
Adams, Gerry 94; 95; 96; 134; 155; 156
Adamu, Sémira 607
Adelmund, Karin 16; 334; 528; 596
Adli. Habib al- 98; 393
Advani, Lal Krishna 682; 686; 689
Afewerki. Isayas 244; 323; 392; 508
Afiff, Saleh 175
Afshar, Alireza 374
Agani, Fehmi 756
Agar, Mehmet 419: 627
Agbakoba, Olisa 452; 453
Agboyibo, Yaovi 509
Agca, Mehmet Ali 421
Aguado, Martin 202
Aguilar, Ivaro 425
Aguilar, Pedro Pablo 353
Ahern, Bertie 155
Ahmad, Mohamad Don 574
Ahmad, Nazri Abdullah 576
Ahmad. Zahid Hamidi 575
Ahmat. Hamit 394
Ahmed, Shah Masoud 359: 362
Ajasin, Michael Adekunie 456
Ajez, Saeb 60; 102
Akajev, Askar 436; 441
Akhond, Alhaj Mola Mohammad 360
Akinkuoto, Ayodele 452
Akker, J.L. van den 334
Akol, Lam 390
Akpandem, James 436
Aksjonenko, Nikolaj 339; 340
Aktas, Kutlu 419; 627
Alarcón de Quesada, Ricardo 48; 49; 108; 109
Alarcón, F'abián 109; 110; 352
Alatas, Ali 127; 179; 181; 493; 494; 572
Albayrak, N. 334
Albert, koning 207; 209: 210; 279
Albright, Madeleine 18; 53; 54; 55: 56; 57; 58; 61; 66; 69; 97; 98; 100; 127; 193; 194; 242; 266: 308: 312; 344; 346; 347; 348; 393; 428; 435; 439; 442; 483: 491; 498; 519; 544; 556; 638, 646; 663; 665; 669; 713; 722; 758; 777
Albuquerque, Carlos 295
Alders, Hans 14
Alegrett, Raul 333
Alejnikov, Gennady 101
Aleksej II 167; 340
Aleksovski, Zlatko 775
Alemán Lacayo. Arnoldo 75: 105: 114; 202: 203
Alex, David 179
Alfaro Ucero, Luis 352
Alfi, Hassan el- 552
Alfi, Hussein Mohammed al- 97
Alfonsin. Raul 107; 630; 631
Alia, Ramiz 80
Alijev, Gejdar 143; 114; 145; 372; 397; 398; 399; 400
Alingue, Jean Bawoyeu 395
Allegre, Claude 739
Xllende Bussi, Hortensia 720
Allende, Salvador 199: 200; 201; 632
Almeyda Medina. Clodomiro 201
Almunia, Joaquin 548
Altena, Ernst van 214
Altman, Stuart 126
Alvarez, Carlos 630
Amadou, Hama 504
Amang, Beddu 569
Amato, Alfonse d' 303; 779
Amaury, Philinne 743
Amir, Yigal 99.
Amoenoello Nematzoda. Haji 185
Amor, Sjaoel 667
Amrani, Hassan 191
Anamegui, Aghali 502
Ananjev, Jevgeni 341
Anderton. Jim 712
Andrade,'Alberto 350
Andreescu, Anghel 658
Andreoli, Paride 32
Andreotti, Giulio 227
Andrews. David 95; 155
Ani, Anthony 458
Anker, M. van den 337
Annan, Kofi 18; 115; 142; 181; 185; 186; 191; 192; 194; 195: 196; 242; 328; 347; 382; 385; 386; 391; 443; 458; 520; 555; 536; 558; 648; 655; 663; 664, 671, 701; 730; 771
Annemans, Gerolf 205
Anpilov, Viktor 659
Ansari, Majid 374; 376
Anson, Luis Maria 62; 68; 237
Antoine, Max 347
Anwar, Khalid 698
Anyanwu, Christina 456
Anyaoku, Emeka 311; 458
Aoesjev, Roeslan 338
Aoun, Michel 102
Apostolou, T. 463
Apotheker, Hayo 462; 527; 719
Appel. Karel 14
Aqil, Redha 380
Aquino, Benigno G74
Aquino, Corazon 363; 674, 675
Arab, Hussain Mohammad 101; 198
Arad, Uzi 663
Arafat, Mussa 102
Arafat, Yasser 39; 52; 53; 54, 55; 56; 57; 38; 59; 60; 97; 98: 100; 102; 103; 276; 662; 663; 664; 665; 666; 670; 671; 672; 673
Arai, Shokei 262
Arana, José Arzauz 551
Arancibia, Jorge Patricio 199
Ararktsjan, Babken 143
Arazov, Redzjepbai 149
Arbnori, Pjeter 80
Arboieda, Saulo 42
Arbour, Louise 758; 774
Arbrouet, Emmanuel 348
Arcanjo, Manuela 233
Ardakani, Ali Shams 380
Ardanzo, José Antonio 23i
Ardenne-van der Hoeven, A.M.A. van 334
Ardzinba, Vladislav 655
Arenas, Javier 234
Arias, Ricardo Alberto 116
Arib, K. 334
Arisniunandar, Wiranto 494
Aristide, Jean-Bertrand 347; 348
Armacost, Michael 139
Armey, Dick 121
Arnault, Jean 771
Arnauts, Laurent 600
Arnstad, Marit 613: 614
Arrate, Jorge 632
Arshad. Mohd 576
Arzú Irigoyrn, Alvaro 75: 344: 345: 632; 770
Arzulluz, Xavier 235
Asatrjan, Bagrat 399
Asbrink, Erik 240
Asfour. Hassan 56
Ashcroft, John 302: 306
Ashdown, Paddy 85: 86: 778
Asik, Eyup 627
Assad, Bashar al- 198
Assad, Bassel al- 198
Assad, Hafez al- 54; 56, 198; 746
Assad, Rifaat-al 198
Assam, Mervyn 427
Assis Araujo, Francisco 566
Assoumane, Issoufou 503
Asturias, Rodrigo 344
Ateluye, Gareth 456
Athanasaliis. Nikos 219
Atsma, J.J. 334
Attaf, Ahmed 188, 189
Ktta-Mills 501
Aubry, Martine 81; 736; 737; 739
Augusteijn-Esser, M. 463
Aung San Suu Kyi 138, 139; 492
Aure, Aud Inger 613; 614
Awadallah. Imad 672
Awori, Aggrey 506
Axworthy, Lloyd 518
Aydid, Hussein Mohammed 322, 323
Aymer. Sam 486
Ayub Khan, Gohar 699, 704
Aziz as-Shaykh. Abd al- 103
Aziz, Sartaj 695; 699; 701; 702; 704; 705
Aziz, Tariq 192; 193; 195; 196; 198; 555; 556; 558; 560; 610
Aznar. José Maria 116: 235, 237; 238; 550; 635

B

Baalen, Hans van 717
Babiasjvili, Dzjamlet 654
Baca, Jorge 633
Bacon, Ken 309
Badaljan, Sergej 143
Badawi, Abdullah Ahmad 491; 576
Bagabandi, Natsagiin 184; 371; 442
Bajramovic, Miro 544
Bakar, Siti Zainab Abu 575
Baker Asvat, Abu 256
Baker, Howard 303
Baker, James ,191
Bakevyumusaya, Venerand 383
Bakker. A.D. 334
Balayogi, Ganti Mohan Chandra 682
Balcerowicz, Leszek 28; 230
Balden-ijns. Eddy 279
Balemans, E 463
Balgymbajev, Noerlan 182; 370; 371
Balkenende, J.P. 334
Balladur, Edouard 736; 741; 744
Bambiza, Iwan 147
Banana, Canaan 250; 251
Banda, Aleke 248
Banda. Hastings Kamuzu 248
Bangura, Allieu 321
Banning, Cees 275
Banooic, Nenad 778
Banovic, Predrag 778
Banya, Sama 321
Bao Dai (Nguyen Vinh Thuy) 586
Bao Ge 63
Baquero, Gustavo 110
Barak, Aharon 668
Baramidze, Gia 653
Barco Vargas, Virgilio 42
Barde, Laokein 393; 394; 395
Barghuti, Marwan 103
Bargisjev, Sjaid 662
Bar-Ilan, David 54; 55
Barnala, Surjit Singh 678; 682
Barnard, Lance 711
Baron, H. 17
Barranger, Olivier de 82
Barre, Siad 323
Barrez, Albert 281

Barrionuevo, José 234; 549
Barrios Zelada, Héctor Mario 344
Bartelone, Claude 736
Barth, M.A.M. 334
Barzani, Masoud 289; 629
Basajev, Sjamil 171, 341: 626
Basesgioglu, Murat 627
Bashir, Omar Hassan al- 390; 392; 393; 395
Basri, Driss 190: 191
Bastien, André 605
Batit, Yaya 395
Bausch, H. 270
Bautista, José Fernando 42
Bayani, Siavash 375
Bayer, S. 184
Baykal, Deniz 288; 418; 627
Bayle, Pierre 779
Bayrou, François 741
Bazargan, Mehdi 373
Bazoum, Mohamed 303
Beagle, Angrla 480
Beatrix, Koningin 28; 79; 98; 334; 335; 337; 589: 720
Beattie, Richard 18
Beccies Davies, S. 321
Beckett, Margaret 157
Beckstein, Günter 228
Bedie, Henri Konan 450; 451
Bednjakov, Dmitri 625
Bedoya Pizarro, Harold 43
Beek, W.I.I. van 334
Beelaerts van Blokland, P.A.C. 15
Beer, Sam de 254
Beilin, Yossi 99
Beiras, Xosé Manuel 234
Belaid, Slaheddine 250
Belgacem Zwai, Mohammed 245
Belinfante, J.C.E. 334
Beljajew, Sergej 167
Bell, Robert 30; 86; 125
Bella, Charles La 640
Bellamy, Carole 387
Belliot, Hannah 270
Belo, Carlos 180
Ben Abdallah, Moncef 250
Sen Mustafa, Said 250
Benaïssa, Loubna 207
Benameur, Abderrahman 190
Benegas, José Maria 234
Benhadj, Ali 188
Bennett, Richard 430
Bennouna, Mohamed 775
Benschop, Dirk Anne 527
Berdimoehademow, Goerbangoeli 187
Berenson, Lori 351: 633
Berezovski, Boris 166; 168; 342; 626: 662
Berg, J.T. van den 334
Berg, Joop van den 16
Berger, David 56
Berger, Sandy 19; 358
Bergier, Jean-François 292
Berisha, Sali 141; 142; 535; 536; 754
Berlusconi, Silvio 226; 410; 411; 485; 486; 612
Berman, Howard 358
Bermudez, Claudia 203
Bermudez, Enrique 203
Bernevig, Cristian Dumitru 31
Bernhard jr 463
Bernhard, prins 463
Bernik, Joze 547
Bertinotti, Fausto 225; 409; 612
Bervoets, Wilfried 611
Beye, Alioune Blondin 451
Bhandari, Romesh 692; 693
Bhoetto, Benazir 293; 695; 696; 697; 701; 703; 705
Bhoetto, Murtaza 695
Bianco, Enrico 220; 228
Bicakcic, Edhem 730
Bico, Safet 724
Biefnot, Yvon 602
Biehl, John 632
Biesheuvel, P.J. 10; 334; 598
Biest, Alain van der 208; 604
Bijleveld-Schouten, Ath.B. 334
Biko, Steve 257
Bildt, Carl 240; 720
Bilirubin, Michael 126
Bille, Aimé 600
Birch, Bill 712
Bird jr, Vere 486
Bird, Lester 486; 487
Birdal, Akin 420
Bishop, Bronwyn 708; i10
Bisky, Lothar 153
Bith, Sam 129
Biu, Zachary 454
Bizjan, Iwan 164
Bjerregaard, Ritt 480; 715
Bjornberg, Kjell 734
Blaauw, J.D. 334
Blaine, Peter 774
Blair, Tony 59; 61; 85; 87; 89; 91; 92; 93; 94; 95; 96; 98; 101; 154; 133; 156; 158; 194; 265; 377; 381; 470: 474: 481; 632; 555; 729
Blanc, Jacques 81; 741
Blanco, José Manuel 236, 550
Blancornelas. Jesus 113: L14
Blankert, H 337; 720
Blaskic, Tihomir 775
Blerck-Woerdman, A.M. van 334
Bliley, Thomas 304; 305
Bliss, Richard 170
Bloch, Rolf 39
Blocher, Christoph 39
Blok, S. 463
Blondel, Marc 83
Blumenthal, Sidney 355
Blunkett, David 93
Bocenet, Jean Baptiste 347
Boelgak, Vladirnir 339; 623
Boer, Gerrit de 179
Boer, Hans de 15
Boer, Margreet de 270; 334; 335; 462; 466; 480
Bogdankevich, Stanislav 160
Bohman, Gosta 240
Bohr, Carlos Boloña 350
Bokhari. Fasih 701
Bolger, Jiin 711
Bolkestein, Frits 14; 15; 17; 269; 334; 335; 462; 463: 525
Bomers, H.J.A. 599
Bommel, H. van 334
Bondar, Alexander 415
Bondevik, Kjell Magne 613; 615
Bonino, Einma 361; 479; 756
Bonnet, Bernard 741
sonnet, Manuel José 43; 44; 45
Borchert, Jochen 478
Borge, Tomas 203
Borghouts, H. 77
Borjas, Fidel Ornar 111
Borrell, José 548: 549
Borst-Eilers, Els 17; 78; 273; 274; 334; 335; 336; 461; 462; 525; 526
Bos, W.J 334
Bossche, Luc van den 607
Bossi, Umberto 225; 226; 411
Botha, Pieter Willem 235
Botha, Roelof 'Pik' 257; 258
Böttcher, Frank 151
Botte, Marie-France 278
Bouchiki, Ahmed 669; 670
Bouffioux, Michel 600
Bourgeois, Geert 207; 604
Bourguiba, Habib ben Ali 250
Bouterse, Desi 12; 567; 568
Boutros Ghali, Boutros 745
Boxtel, Rogier van 334; 462; 526
Boyer, Paul 514
Bozjkou-, Aleksandr 217
Bozlak, Murat 290
Bozovic, Srdja 748
Bradford, Max 711; 712; 713
Brady, Peter 774
Braeclrman, Colette 214
Brahimi, Lakdar 193; 361; 362
Braithwaite, Tunji 431; 452
Brande, Luc van den 603
Brandeis, Louis 122
Branson, Richard 157
Brazauskas. Algirdas 159; 160
Breard, Angel Francisco 309; 490; 491
Brennan, William Joseph 127
Brichet, Elisabeth 206
Bridgland, Fred 256
Brimmer, Andrew 126
Brindeiro, Geraldo 295
Brink, J.R.M. van den 14
Briones, Leonor 674
Brittan, Leon 133; 357; 474; 482; 483
Brixtofte, Peter 611
Broek, Hans van den 174; 231; 463; 732; 769
Broek, Marilène van den 271; 463
Broek-Laman Trip, N. van den 17
Brokaj, Sabit 760
Brokx, G.P. 15
Brood, Ph. 463
Brou, Emile Atta Amoakon 450
Brcujerdi, Murtada al- 559
Brown, Gordon 85; 89; 91; 93; 495
Brownback, Sam 372
Browning, Dolly Kyle 299
Brugmans, Hendrik 9
Brugsma, Willem Leonard ('Boebie') 9
Bruinsma, Jet 467
Bruinsma-Kleijwegt, J. 16
Brundtland, Gro Harlem 615
Brunner, Manfred 407
Bueno, Eduardo 549
Buha, Aleksa 721
Buijs, S. 334
Buis, N.W.G. 15
Bukman, P. 334
Bulatovic, Momir 748; 749; 752; 753
Bulic, Nico 541
Burg, Avraham 292; 421
Burg, V van der Burg 333; 334
Burlando, Claudio 612
Busch, Jorge lllartinez 199
Bush, George 116; 300; 355; 435; 439; 560; 637; 639
Busquin, Philip 209
Bussemaker, M. 334
Buthelezi, Mangosuthu 254
Butkovic, Davor 543
Butler, Richard 192; 193; 555; 556
Buyoya, Pierre 382; 383; 384; 385; 508
Buzek. Jerzy 27; 28
Bwanali, Edward 248
Byrd, James 429

C

Cabezas, José Louis 107; 631
Cabezas, Lombardo Martinez 202
Cabrales Martinez. Orlando 42
Cachaiia, Azar 237
Cagala, Kovac Milan 763
Cahay, Pierrette 603
Cahen, Max-Olivier 610
Caicedo, Jaime 108
Cakici, Alaadin 627
Calarca, Marcos Leon 43; 44
Caldera, Rafael 343; 352; 353; 354; 635; 636
Calderón Sol, Armando 75
Calo, Pippo 612
Camdessus, Michel 175; 343; 618; 619; 620; 626; 762
Camet, Jorge 633
Cammelbeeck, George J.P. 9
Camp, W.G.J.M. van de 334
Campbell, Menzies 560
Campbell, Tom 324
Canbolat, Gulay 94
Canos, Jorge Mas 49
Cao Sy Kiem 582
Cárdenas, Cuauhtemoc 114; 116
Cardenas, Emilio 193
Cardon de Lichtbuer, Daniel 206
Cardoso, Alberto 565
Cardoso, Fernando Henrique 294; 295; 296; 297; 332; 470; 564; 565; 566; 567
Carey, Ronald 123; 124; 303
Carl Gustaf, Koning 241
Carman, George 71
Carnogursky, Jan 763; 765
Caro, Mario di 74Y
Carollo, Joe 300
Carr, Camilla 626
Carter, Jimmy 43; 112; 116
Carvana, Peter 238
Casanova, Odette 736
Casaroli, Agostino 421
Caso, José Louis 236; 550
Cassese, Antonio 776
Cassidy, Edward 239
Castaño, Carlos 46
Castello. José Barba 350
Castellon, Manuel García 200
Castro Ruz, Fidel 47; 48; 49; 50; 105; 108; 109; 134; 301; 426; 482; 523; 566; 646; 772; 773
Castro Ruz. Raúl 48: 50: 109
Castro Van Dunem Loy, Pedro de 244
Cato, Milton 427
Cebekhulu, Katiza 256, 257
Celino, Fabio di 49

Cem, Ismail 19; 221; 420; 537; 554; 746
Cesnek, Karol 763
Chaari, Ali 245
Chabbi, Abdallah 250
Chabrier, Paul 702
Chakimov, Oclvi 400
Chakri, Said 209
Cham Praidh 650
Chambalo, Kamangadazi 247; 248
Chambliss, Robert 121
Chamo, Wolde Michael 245
Chamorro. Violeta 203
Chandra, Harish 692
Chang Hsiao-yen. John 73; 74; 75
Chang King-yuh 448
Chang Zheng 65
Chao, Sambath 127
Chao, Shoupo 72; 73
Chaouch, Aii 250
Chaovalit, Yongchaiyut 139
Charalambides, Andreas 20
Charles. Pearnel 773
Charles, prins 61; 62; 86; 87
Chartier, Christian 774; 778
Chastelaine, Jonn de J4
Chatsjilajev, Magomet 625
Chávez Frias, Hugo 352, 633: 636
Chazan, Naomi 667
Chea Chanto 650
Chea Saron 129
Chea Sim 130
Cheek, James 107
Chellabi, Ahmed 560
Chen Chien-jen 445
Chen Xiaotong 64
Chen Xitong 64; 65
Cherribi, O. 463
Cherton, Monique 206
Cheserem, Micah 318
Chevènement, Jean-Pierre 737
Chi Haotian 66; 132; 325; 331; 439
Chiam See Tong 577
Chiang Chung-ling 73
Chiao Jen-ho 448
Chidambaram, R. 682; 688
Chidambaran, P. 676; 677
Chikane, Frank 257
Chikowore, Enos 251
Chiluba, Frederick 511; 512; 513
Chilumpha, Cassim 248; 249
Chimutengwende, Chen 251
Chinamasa, Patrick 251
Chipanga, Shadreck 252
Chipeta, Mapopa 248
Chirac, Jacques 85; 104; 194; 231; 310; 384; 469; 471; 474; 476; 540; 558; 576; 585; 695; 735; 736; 737; 738; 739; 740; 741; 742; 770
Chisholm, Malcolm 93
Chissano, Joaquim 249
Chitalo, Edda 248
Chitan. Walerioe 161
Chiwa, Vera 271
Choedoberdijew, Mahmoed 185
Chombo. Ignatius 251
Chong Hae Chu 135
Chongwe. Rodger 512
Chouk, Hassine 250
Chow, Jennifer 329
Chrétien, Jean 202; 424; 631
Christenko. Viktor 339: 617: 660
Christofi, Kyriakos 20
Chuan Leekpai 139
Chun Doo Hwan 137
Chung Shui-ming 62
Chung Su I1 134
Chung, Johnny 358
Chvatkov, Nikolaj 339
Ciampi, Carlo Azeglio 225; 226; 408
Cicak, Ivan Zvonimir 543
Cienfuegos Gorriaran, Osmani 48
Ciller, Özer 288; 628
Ciller, Tansu 287; 288; 289; 628
Cimoszewicz. Wlodzimierz 26; 27
Ciorbea, Victor 29; 30; 31; 32; 657
Cisse, Amadou Boubascar 502; 503
Cisse, Lamine 319
Ciubuc, Ion 161; 413; 661
Claes. Willy 214: 279: 605
Clark, Helen 712
Clark. Wesley 724: 731
Clarke, Kenneth 90
Claus, Hiigo 214, 282, 610
Claus, Prins 28, 98
Cleland, Max 301
Clément, Michel 736
Clerck, Stefaan de 205; 206; 208; 211; 278
Clinton, William 19; 53; 54; 60; 63; 67; 69; 99; 104; 105; 110; 115; 117; 118; 119; 120; 121; 122; 124; 125; 126; 127; 131; 132; 158; 177; 179; 193; 195; 218; 238; 256; 259; 265; 267; 289; 298; 299; 300; 301; 302; 303; 304; 305; 306; 307; 308; 309; 310; 312; 313; 319; 328; 331; 354; 355; 356; 357; 358; 359; 372; 377; 378; 384; 385; 393; 408; 428; 429; 430; 431; 432; 433; 434; 435; 436; 437; 439; 440; 449; 457; 470; 482; ,484; 489; 496; 305; 508; 515; 516; 517; 522; 523; 556; 560; 561; 567, 585; 626; 633; 636; 637; 638; 639; 640; 641, 642; 643, 644; 646; 662; 663; 665; 666; 669; 690; 702; 714; 715; 729; 730; 761; 772
Clinton, Hillary 121; 299; 300; 428: 430: 508; 633; 772
Clodumar, Kinza 84
Cloe, D.W. de 334
Coates, Ken 90. 93
Cochinescu, Nicolae 31
Coelho, Jorge 233
Coëme, Guy 208, 279; 605
Cohen, Louis 303
Cohen, Marius Job 16; 528; 529; 596; 717; 718
Cohen, William 66; 177; 183; 193; 266; 307: 331; 3.59; 378; 434; 521; 676; 730
Cohen-Tannoudji, Claude 514
Cohn-Bendit, Daniel 188; 738
Colburn, Lawrence 586
Colic, Pero 722
Collignon, Robert 603
Collins, Michael 95
Collor de Mello, Fernando 295; 564
Colomba, Gherardo 226
Columberg, Dumeni 601
Compaoré, Blaise 385
Comstock, Barbara 430
Coriinck, Herman de 212
Connerotte, Jean-Marc 206; 602
Connick, Harry 354
Constantinescu, Emil 31; 32; 218; 412; 657; 659
Conte, Lansana 450
Cook, Robin 39; 40; 61; 87; 158; 238; 276; 378; 420; 423; 470; 482; 515; 554; 576; 663; 679; 754; 777; 778
Cools, André 208; 604
Cordovez, Diego 18; 19
Corneloup, Yves 84
Cornielje, C. 334
Corrales, Arturo 112; 424; 425
Correa, Alfredo Quispe 349
Corsari, Willy 338
Cossiga, Francesco 228; 485
Costa, Antonio 233
Costa, Eduardo Ferrero 349
Costello, Paul 707; 708; 709
Cotti, Flavio 39; 292; 422
Coutant-Peyre, Isabelle 84
Couzy, H. 534; 720
Craxi, Bettino 227
Creanga, Pawel 161
Creech, Wyatt 711; 712
Cristo, Jorge 44
Crocker, Chester 311
Crone, F.J.M. 334
Cruz León, Raúl 49
Cruz, Nilo Dela 368
Crvenkovski, Branko 760
Cubas, Raúl 489; 491
Cuellar, Jorge Madrazo 115
Cueni, Thomas 422
Cuinget, Michel 745
Culic, Marinko 543
Cullen, Michael 713
Cunningham, Jack 92; 156
Cuntrera, Pasqual 411; 551
Curran, Joseph 305
Currie, Betty 639
Cutileiro, José 141
Czarnecki, Ryszard 28; 231

D

Daechi, Muftah 246
Daems, Patrick 610
Dahlan, Mohammed 60; 102; 496; 665
Dai Xianglong 325
Daianu, Daniel 657; 658; 659
Dalai Lama 133
Daley, Dalton 774
Dallaire. Romeo 744: 745
Dalton, John 434
Dalyell, Tarn 87
Damitov, Kadyrzjan 183
Dandvate, Madhu 682
Dankers, L H J M 334
Danneels, kardinaal 208
Dao Duy Tung 586
Daqamsa, Ahmed al- 57; 58
Dar, Ishaq i03
Darbinjan, Armen 399
Dash-Yondon, Budragchaagyn 184
Davies, Ron 89
Davies. Sharron 283
Davlos, Carlos 109
De Baets. Patrick 600
De Croo, Herman 601
De Wispelaere, Paul 610
Deane, William 708
Debaes. Paul 209
Déby, Idriss 388; 394; 395
Deetman. Willem Joost 15: 270
Dehaene, Jean-Luc 206; 207; 209; 211; 214; 277; 278; 279; 601, 602; 604; 605; 607
Dejemeppe, Berioît 205
Dekcroix, J. 280
Delamuraz, Jean-Pascal 293
Delanghe, Johan 605
Delay, Tam 121
Delaye, Rruno 744
Delic, Hazim 777
Delinga, Pavol 34
Dellaert, Carine 277
Delmas, Oscar Rodrigo Diaz 488
Dementjeva, Natalja 339
Demirel, Suleyman 19; 218; 287; 288; 418; 627
Demirtsjan, Karen 397; 398
Demol, Johan 208
Deng Xiaoping 63; 65; 66; 323
Denis, Hervé 346
Denizkurdu, Hasan 627
Denizolgun, Arif Ahmed 627
Denktash, Rauf 18; 19
Deprez, Gerard 278
Derby-Lewis, Clive 256
Derewjanko, Boris 164
Deridder, Willy 205; 208; 599
Derochette, Patrick 207
Derry Nakaba, Thomas 283
Derycke, Eric 214; 610
Destexhe, Alain 214
Devaty, Stanislav 35; 148; 160; 232; 749
Devi, Rabri 678; 691
Deviers-Joncour, Christine 742
Dewael, Patrick 603
Dewinter, Filip 209
Dhlakama, Afonso 249
Diakostavrianos, Michael 206
Diana, prinses 86; 87; 88; 516
Diem, Mike van 277
Dienstbier. Jiri 38
Dijke, L.C. van 334
Dijksma, S.A M. 334
Dijkstal, Hans 14; 15; 334; 463; 464
Diller, Karl 23; 149
Dimitriu, Sorin 657
Dimitrow, Stefan 216
Dincmen. Yener 289
Ding Guangen 66
Dini, Lamberto 81; 227; 228; 229; 378; 485; 486; 548; 563; 611
Diouf, Abdou 319
Dittrich, Boris O. 334
Diya, Oladipo 452; 456
Djalal, Syamsu 499
Djalil, Matori Abdul 499
Djindjic, Zoran 750
Djiwandono, Soedradjad 176; 177
Djojosubroto. Iskander 177
Djokic, Petar 724
Djokpe, Essivi 509
Djukanovic, Milo 748; 749; 752; 753
Dlamini, Thulani 256
Dlouhy, Vladimir 35; 36
Dmitrijeva. Oksana 919
Do Muoi 579; 580; 581; 583; 584
Do Que Luong 582
Doan Viet Hoat 584
Dobson, Frank 157
Docters van Leeuwen, Arthur 77; 78; 271; 335; 532; 717

Dodik, Milorad 723; 724; 727; 729; 734
Doebinin, Sergej 172; 339; 619
Doedajev, Dzjochar 662
Doel, M. van den 334
Doelman-Pel. A. 17
Doff, J.W. 79
Dogra, S.S. 690
Dokmanovic, Slavko 467; 543; 778
Dok-van Weele, A. van 334
Dolman, D. 12; 77
Domingo, Eugenio 349
Dominguez. Raul 635
Donatini, Jean 84
Dongo, Margaret 253
D'Orazio, Roberto 280
Dores Soares, Herman das 500
Dostam, Abdul Rashid 360; 361
Douglas, Denzil 426
Douin, Jean-Philippe 736
Dous, Raymond 84
Downer, Alexander 132; 492; 707: 710; 711
Downey, Gordon 86; 93
Draskovic, Vuk 750; 751
Drees jr, Willem 598; 599
Drimmelen, L. van 79
Drljaca, Simo 777
Drovsek, Janez 547
Dube, Jefta 250
Dubernard, Jean-Michel 744
Dudley, Willima 733
Duijkers, M.D.F.G.M 334
Duisenberg, Wim 16; 79; 408; 476
Duivesteijn, A. 334
Dumas, Roland 742; 743
Duncan, Carlyle 112
Duong Van Khanh 584
Duras, Marguérite 214
Durmas, Idris 742
Dutroux, Marc 205; 206; 207; 208; 209; 210; 277; 278; 599; 600; 601; 602
Duvalier, Jean-Claude 346
Dzasochov, Alexander 172
Dzhaferi, Arben 759
Dzjandosov, Oeraz 183
Dzjoemagoelov, Anas 441
Dzjoemalijev, Koebarytsjbek 441
Dzjoerabekow, Ismail 184
Dzurinda, Mikulas 34; 764; 765; 766; 770

Eappen, Matthew 124
Earl, Robert 91
Ecclestone, Bernie 91
Ecevit, Bulent 288
Edlinger, Rudolf 286; 417
Edyono. Agus 500
Eerdekens, Claude 602
Effendie, Manan 570
Egal, Mohamed Hadjï Ibrahim 324
Egilmez, Mahfi 289
Eisses-Timmerman, K. 334
Eizenstat, Stuart 292
Ekeus, Rolf 196
Elbegdorzj, Tsachiagiin 442
Elena, Prinses 236
Elias, Jorge Ramón 42
Eliasson, Jan 193
Elizabeth, koningin 87; 632; 678; 712
Elizalde, Ramón 201
Ellemann-Jensen, Uffe 284
Elmahdi, Elias 502
Eltsjibej, Aboelfaz 144; 400
Emanuele, Vittorio 226
Emary, Baha el- 552
Emiii. Enver 19
Emmanuelli, Henri 84; 85
En Eam 649
Enchsaichan, Mendsaichari 184; 442
Enquist, Anna 282
Erbakan, Necmettin 221; 287; 288; 419; 627; 628
Erbilen. Mustafa 19
Erdemovic, Drazen 776
Erdman. Fred 602
Erdogan, Recep Tayyip 288
Erignac, Claude 741
Erp, A A M E van 9
Escaleras, Carlos 111
Escher, Klaus 25
Escobar, Pablo 46
Esebua, Gotsja 653
Esquivel, Manuel 75
Esselink. A.H. ('Berry') 9
Essers, M. 334
Estrada, Joséph Erap 364; 365; 366; 367; 368; 674; 675; 676
Estrclla, Felipe 674
Eurlings, C.M.P.S. 334
Evans, Ian 706
Evers, Th. J.M. 15
Eyadéma, Gnassingbe 509; 510; 511

F

Faber, Geke 529
Fabius, Laurent 743
Facetti, Carlos 487
Fachi, Peter 248; 249
Fairoezi, Morteza 376
Faisal, Saud al- 52; 103
Falconer, Alec 90
Fan Yiping 437
Farkhoetdinov. Igor 358
Farrakan, Louis 246
Faruqi, Mohammad Omar 360
Faruqi, Rumman 424
Fasslabend. Werner 25
Fatchett, Derek 492; 651
Fauntroy, Walter 302
Fayed, Dodi al- 86
Fayed, Mohamed al- 86
Feenstra, J.J. 334
Feigel, Sigi 292
Feissel, Gustav 18
Felgate, Walter 254
Fenech Adami, Eddie 285; 412
Fenyo, Janos 222; 223
Ferchiou, Ridha 250
Ferencz, Benjamin 520
Ferguson, Danny 298
Fernandes, George 682; 688
Fernandez Meijide, Graciela 630
Fernandez, Florentino 41
Fernandez. Roque 107
Ferri, Lucien 743
Ferro Rodrigues, Eduardo 233: 616
Ferro, Julio Cesar Ruiz 116
Figueres, José María 75; 424; 425
Figueroa, Carlos 632
Figueroa, Jorge 345
Filizzola, Carlos 487
Finale, Gerald 743
Fini, Gianfranco 226
Firoozi, Morteza 561
Fischer, Joschka 403; 406
Fischer, Stanley 176; 618
Fischer, Timothy 707; 710
Fishman, Ira 642
Fiterman, Charles 736
Fjodorov, Boris 342, 619; 623
Flicha, Hocine 188
Flick, Giovanni Maria 411
Flores Facussé, Carlos Roberto 111; 112
Flores, Marco 109
Flowers, Gennifer 298
Fo, Dario 514
Foley, James 377
Fong Weng Phak 574
Forlani, Arnaldo 227; 411
Fortier, Michael 356
Foster, Vincent 121; 428
François, Joseph Michel 348
Frank, Sergej 339
Fransen, Herman 599
Freeh, Louis 119: 344; 640
Freeland, Adolphus 486
Frei, Eduardo 202; 632; 633
Freij, Elias 674
Freitas Fernandez, Jorgina Maria de 425
Freling, M. 717
Frey, Claude 147
Frey, Gerhard 404; 405; 473
Frey, Roger 81
Frias, Edith 110
Friedman. Carl 282
Friedman, Rodolfo 487
Friedrich, Ingo 22
Frist, Bill 126
Frlec, Boris 547; 548
Fu Quanyou 66
Fuchs, Franz 26
Fujii, Takao 260
Fujimori, Alberto Keinya 348; 349; 350; 351; 352; 633; 634; 635
Fukui, Toshihiko 262
Funai-, Gheorghe 31; 658
Funes, Matías 112
Furundzija, Anto 776
Fuzeta da Ponte, Antonio 233
Fyle, Hilton 322

G

Gaay Fortman, Wilhelm Friedrich de 9, 10
Gaboenia, Georgi 339, 623
Gabrijeljan, Elma 145
Gacanovic. Rasim 729: 731
Gachokidze, Dzjemal 653; 654
Gaetner, Gilles 743
Galabert, Jean-Michel 738
Galassi, Clelio 32
Galaverna, Juan Carlos 487
Gallardo. Lorenzo 238
Gama, Jaime 232; 572
Gamsachoerdia, Zviad 653; 654; 656
Gan Yuping 328
Gandhi, Rajiv 677; 678; 679; 680; 685; 686
Gandhi. Sonia 677: 678: 680: 682: 685
Gandois, Jean 83
Gangotena, Arturo 110
Gani Lone, Abdul 691
Ganic, Ejup 729
Ganske, Greg 126
Gantsjew, Georgi 215
Ganzouri, Kamal 97; 98
Garang, John 389; 390; 393
Garaudy, Roger 739
Garces, Joan 200
Garcia Damboreneade, Ricardo 234
Garcia Márquez, Gabriel 45
Garcia Pica, Marcial 199
Garcia Vera, Yadira 48
Garcia, Alvaro 200; 632
Garcia, Asencion 236
Garcia, Jorge Ismael Soto 344
Garelli, Jean-Chrïstophe 741
Garin, Guillermo 199
Garmendia, Pedro Mugica 743
Garofano, Giuseppe 227
Garzon, Balatasar 238
Gasimi, Sjapoer 144
Gatti, Gabriele 32
Gaulieder, Frantisek 34; 763
Gazizoellin, Farit 170; 339
Gbeho, Victor 321
Gbezera-Bria, Michel 386
Geagea, Samir 102
Gelbard, Robert 546: 721: 755: 775
Geldof, Joanna 610
Gellhorn, Martha 310
Gelli, Licio 411
Geluk, J.M. 334
Generalov, Sergej 339; 618; 623
Genet, Jean 214
Genscher, Hans-Dietrich 404
Gent, Ineke van 334
George, Eddie 156
Georgievski, Ljupco 760; 761
Gephardt, Richard 120; 126
Gerardi, Juan José 345; 346; 771
Geremek, Bronislaw 28; 148; 231; 471; 472; 755; 757
Gerhardt, Ida Gardina Margaretha 10
Gerlo, Aloïs 611
Gevers, Jankarel 534
Ghafur, Humam Abd al-Khaliq Abd al- 192
Gharavi, Ali al- 559
Ghawsha, Ibrahim 58
Ghezali, Salima 187: 188; 240
Ghomari, Soliman Mohammed al- 245
Ghoneim, Imam Wagdy 554
Gigante, Vincent 'de Kin' 127
Gijzel, Rob van 334
Gil, Jehoeda 99
Gilford, Frank 103
Gilford. Yvonne 103
Gillier, Marin 744
Gil-Robles, José Maria 90; 475; 476
Gimzhauskas, Kazys 160
Ginjaar, L. 17
Giordano, Michele 629
Giorgianni, Angelo 226
Giscard d'Estaing, Valery 82; 539

Gisker. F.C 334
Giuliani, Rudolph 431
Glavany, Jean 736; 747
Glemp. Jozef 232
Glenn, Johri 117; 645
Glickrnan, Dan 126; 358; 431; 483; 641; 643
Gligorov, Kiro 759; 761
Gninive. Leopold Messan 509
Goed, Abdelmedjid al- 246
Goekasian. Arkadiv 144 145
Goelijev, Leonid 624
Goelijev, Rasoel 144, 399; 400
Goh Chok Tong 70; 71; 75; 139; 576; 577; 578
Goldstein. Baroech 671
Goldstone, Steven 303
Goldwater, Barry 359
Gómez Mendez, Alfonso 41
Gomez, Joaquiri 43
Goncalves, Eddie 412
Goncz, Arpad 32, 222, 585
Gonzalez Carlos Gulio Gaitan 42; 344
Gonzalez, Felipe 234; 237, 548; 549: 733
Gonzalez, Pedro Miguel 116
Gonzalez, Roberto Robaina 48
Gonzalez, Thomas 634
Gorbatsjov, Michail 38; 172; 421: 536: 621
Gordon, Illene 126
Gore, Al 117; 118; 119; 166; 183; 304; 306; 377; 431; 618; 639; 640: 642: 667; 714; 762
Gorelik. Oleg 184
Gortzak. Wouter 334
Gosden, Christirie 196
Gotovac. Vlado 542
Gotti, John 127
Gotzev, Vasil 537
Gouled Aptidon, Hassan 739
Goutierre, Christian 197
Gowda, H.D. Deve 677; 678
Graaf. Tliom C. de 17; 334: 335: 462
Grafé, Jean-Pierre 601
Graham. Tommy 87; 88
Gramm, Phil 126
Grariic. Mate 543; 545; 546: 731
Graterol, Moises Orozco 635
Grave, Frank de 16; 334, 462; 527; 533; 534; 720
Green. Pauline 740
Greenspan, Alan 432; 447
Grigo, Maurizio 227
Groer, Hans Hermann 417
Gromow, Feliks 170
Gronkiewicz-Waltz, Hanna 230
Gruiffith, Rupert 428
Grusa, Jiri 36
Guelendouksia, Nassour Ouaidou 394; 395
Guerrero Mora, Lorenzo 202
Guichaoua, André 744
Guigou, Elisabeth 85; 737; 741
Gujral, Inder Kumar 676; 677; 678; 679; 683; 684; 691; 692; 695; 703; 704
Gumo, Fred 316
Gunera de Melgar, Alba Nora 111
Guo Shuqing 326
Gupta, Indrajit 679; 690
Gurtner. Tehmas 324
Gusmao, José 'Xanana' 179, 500
Gutteres, Antonio 232, 233, 331, 616
Guven, Eda 291
Guzel, Dogan 629
Guzman, Abimael 351
Guzinan, Felix de 676
Guzman, José Florencio 632
Guzman, Juan 201
Gysi, Gregor 404

H

Haan, H. de 334
Haanstra, Albert ('Bert') 10; 14
Haars, Elberta Alijda 10; 11
Habibie, B.J. 178; 179; 493; 496; 497; 498; 499; 500; 569; 570; 571; 572; 579
Habre. Hissène 393
Habyarimana, Juvénal 214; 744
Hadisiswoyo, Subagyo 178; 570
Haeupl. Michael 286
Hague, William 89; 90
Haider, Jörg 286: 417
Hairikjan, Paruir 143
Hajdari, Azem 80
Hajdenberg, Henri 82
Hale, David 299
Hallam, Clint 744
Halliday, Denis 558
Hamad, Nouri 245
Hamalainen, Sirkka 476
Hainattal, Mahamat Nimir 394
Hamdoen, Nizar 193
Hamer, M.I. 334
Hamilton Jr, William 303
Hamilton, Neil 86
Hammadi, Hamid Yusuf 192
Hammarberg, Thomas 129
Hammer, Zevulun 56; R7
Hamzik, Pavol 33; 765
Han Fengying 74
Handzisk. Blagoj 80
Hanekom, Derek 254
Haney, Franklin 431
Hani. Chris 236
Hank Gonzalez, Carlos 424
Hankel Wilhelm 150 407
Hanqiong Zou 98
Hanson, Pauline 707; 710
Happart, José 601
Haq, Khadija 685
Haq, Mahbub ul 685
Haq, Mansural 701
Haralambus, Efstratios 221
Harald V, koning 613
Harari, Michael 669; 670
Hareng, Bernard 736
Harethi, Hamud bia Abduilah al- 103
Hariri, Hashimoto 102
Hariri, Rafiq al- 379; 576
Harjono, Budi 570
Harradine, Brian 707
Harrewijn, Ab 334
Hartomo. Ibnu 570
Hartono, Raden 174; 493; 494
Harvey, David 306
Hasan, Mohamed 'Bob' 493; 494; 496; 498
Hasanov, Eldar 400
Hasanov, Hasan 144; 399
Hashemi, Hadi 373
Hasheini, hiehdi 373
Hashimoto, Ryutaro 102; 158; 217; 259; 260; 261; 262: 263; 264: 265; 266; 267; 342; 493
Hass, Karl 228
Hassan, koning 190; 663; 743
Hassan, kroonprins 53; 37
Hassan, Mohamed Moallim Sheik 323
Hatoyama, Yukio 261
Hauri, Kurt 40
Havari, Mithat 141
Havel, Vaclav 32; 35; 36; 37; 38; 39; 766; 767; 768; 770
Havermans, A.J.E. 15
Hayami, Masaru 262
Hayashi, Yoshiro 261; 492
Haz, Hamzah 497
Heath, Edward 87
Hebrang, Andrija 541
Heemst, E.P. van 334
Heerma, Enneüs 9; 16
Hees, Christine van 277
Hegde, Rainkrishna 682; 684
Hejazi, Mohammad Hosseinzadeh 374
Helgers, Hans 16; 333; 717
Helms, Jesse 49; 50; 105; 108; 125; 308; 330; 434; 435; 482; 521; 585
Henare, Tau 712
Hendi, Massoud 746
Herfkens, Eveline 462; 526; 568; 598; 720
Herman, Alexis 356
Hermann, C 334
Hermans, Loek 273; 462: 526: 719
Hermanus, Merry 605
I-iermoza Rios, Nicolas 633
Hernu, Charles 742
Heroles, Jesus Reyes 115
Herrebrugh, W. 463
Hershi, Mohammed Siyad Hersi (Morgan) 323
Herzog, Roman 38; 184;
Heseltine, Michael 90
Hess, Rudolf 24
Hessing, E 334
Hetman, Vadim 414
Heuheu, Georgina Te 712
Hevesi, Alan 292
Hiebert, Murray 575
Higa, Tetsuya 262
Hillen, J. 334
Hindi, Amin al- 672
Hindley, Michael 90
Hintze, Peter 402: 405
Hirsi Ali. Hassan 324
Ho, Albert 133
Hoang Huu Nhan 583
Hoang Min Chinh 583
Hodak, Bebosja 544
Hoek, A. van der 463
Hoelrema, J. 334
Hoessein, koning 53; 54; 56; 57; 58; 59; 665; 666
Hoessein, Qusai 192
Hoessein, Saddam 192; 193; 195; 196;359; 559; 560, 561
Hoessein, Uday 192; 435; 559
Hoeven, M. van der 334
Hofer. Helmut 561
Hoffa, James 124; 303
Hofstra, P. 334; 717
Holbrooke, Richard 17; 18; 19: 435; 540; 721; 756; 757; 758; 760; 761
Holdert, H. 275
Holdytsj, Dmytro 164
Hollande, François 83
Holomisa, Bantu 254
Hong Pacheco, Mario Raul 111
Hoof, Henk 334; 528
Hoogervors!. Hans 334; 529; 597
Hoop Scheffer, Jaap de 16; 269; 333; 334; 595
Hoover, J. Edgar 121
Horchani, Ameur 250
Horiuchi, Mitsuo 260
Horn, Gyula 31; 32; 222; 223; 224: 471
Horn, Ian 220
Horoub. Nasser al- 673
Horta, Jose Ramos 180; 500
Hotz, F.B. 468
Hovanesjan, Vahan 143
Homard, John 705; 706; 707; 708; 709; 710; 715
Howard, Michael 94;
Howard, Samuel 126
Howes, Christopher 651
Hoyt, William 155
Hrasko, Juraj 764
Hrawi, Elias al- 102
Hryc, Andrej 34
Hsiao-yen, Pai 71; 72
Hsieh Shen-san 72
Hsu Chieh-Kwei 72
Hsu Hsin-liang 445; 446; 448
Hu Jintao 66; 325
Hu Tsu Tau, Richard 71
Huaman 331
Huang Chu-wen 445
Huang Hsiao-yen, John 74; 117
Huang Ju 66
Huang Shugang 74
Huchon, Jean-Paul 735
Hue, Robert 83
Hue, Robert 742
Hughes, Hubert 423
Hughes, William 116
Hulsebos, Jan 14
Hulst. S.J. van 15
Humphreys, Hilroy 486
Hun Sen 127; 128; 129; 130; 492; 647; 648; 649
Hunt, David Anthony 775
Hurkmans, A.L.M. 463
Hussain, Shujaat 701
Husseini, Faisal al- 672
Husseini, Mehdi 376
Hutomo Mandala Putra (Tommy) 175; 494; 498
Huys, S 272
Hyde, Henri 639
Ibadow, Moebariz 144
Ibrahim Ali 740
Ibrahim Sulayman Hasan 390
Ibrahim, Anwar 572, 573; 574: 575
Ibuki, Bumei 260

I

Ickes, Harold M. 118; 639
Idi Ali Omar 502
Idiaquez Reina, Carlos 111
Idrisov, Erlan 372
Ienaga, Saburo 259
Ieng Sary 129
Iersel, Kees van 468

Ifowodo, Ogaga 610
Igiebor, Noso 456
Ikeda, Yukihiko 260
Ikimi, Tom 452; 456; 457
Iliadhis, Konstandinos 20
Ilina, Decebal 31
Ilves, Toomas 154
Imbert, Pierre-Henri 227
Inderfurth, Karl 361; 702
Indyck, Martin 52, 560
Ing Huot 127
Ingerson, Graham 706
Insfran, Sebastian Gonzalez 488
Insulza, Jose Miguel 200; 202: 632; 633
Iribarne, Manuel Fraga 234
Isai. Hekuran 80
Ishaq, Malik 705
Islami, Kastriot 534
Ismailov, Madel 182; 370
Ismonou-, Dowlat (Oesmon) 186
Issing, Otmar 476
Issoufou Oubandawaki, Ousmane 502; 503
Istook, Ernest 301
Ivancic, Viktor 543
Ivcher. Baruch 349: 330
Xwanow, Christo 215
Izaguirre, Maritza 635
Izetbegovic, Alija 721; 725; 726; 729
Izui, Junichi 261
Izurieta, Ricardo 199

J

Jaafar, Johan 576
Jaarsma, M 529
Jabali. Ghazi 59; 60, 102
Jackson, Glenda 157
Jackson, Jesse 122; 317; 638
Jackson, Thomas 640
Jacob, Chantal 736
Jacquemart, Fabrice 282
Jager, M. 14
Jagland, Thorbjorn 612; 613
Jakovlev, Vladimir 623; 624
Jalan, Bimal 679
Jalandoni, Luis 369
James, Jon 626
Jan Jyh-horng 331; 448
Janjalani, Aburak 369
Janssens, Charles 602
Jaredic, Bozidar 753
Jarot, Eros 498
Jassim, Hamad bin 371
Jastrzjembski, Sergej 170
Jatom, Danny 666
Javlinski, Grigori 170; 622
Jawarish, Ali 60
Jayakumar, Shanmugam 577
Jeambar, Denis 743
Jelavic, Ante 726: 727: 735
Jelisic, Goran 775; 776
Jeltsin, Boris 67; 125; 143; 146; 147; 160; 164; 166; 167; 168; 169; 170; 172; 173; 174; 194; 228; 231; 241; 267; 327; 338; 339; 340; 341; 342; 343; 397; 408; 416; 439; 470; 538; 546; 617; 618; 619; 620; 621; 622; 623; 624; 625; 626; 656; 660; 661; 662; 689; 720
Jenina, Wera 169
Jensen, Erik 191
Jensen, Frank 284
Jensen, Hansv402
Jeremiah, Da id 357
Jesimow, Achmetzian 183
JeyaretnamJ.B. 71; 577; 578
Ji Peiding 98
Jia Qinglin 66
Jiang Chunyun 66
Jiang Enzhu 133
Jiang Zemin 61; 65; 66; 67; 131; 132; 266; 325; 327; 328; 331; 436; 437; 439; 440; 584; 748; 761
Jimenez, Alberto 236
Jimenez, Jose 674
Jiwandono, Sudrajat 177
Jiyane, Ziba 253
Joemanijozow, Mark 184
Joesjtsjenko, Viktor 415; 761; 762
Joezjanov, Ilja 339
Johannes Paulus II, paus 50; 174; 238; 239; 300; 417; 421; 457
Johansen, Lars Emil 285
Jonah. James 321
Jones, Bob Bennett 298
Jones, Paula 119; 298; 299; 300; 429; 638; 639
Jongic, Nikola 779
Jordán, Servando 199
Jordan, Vernon 299; 429; 639
Jorritsma, Annemarie 275; 334; 335, 467; 525
Joseph, John 698
Joseph, Molwyn 486
Jospin, Lionel 83; 85; 190; 211; 482; 735; 736; 737; 738; 739; 741; 742; 743; 744; 746
Jovanovic, Zivadin 346: i49
Jowell, Tessa 91
Juan Carlos, koning 234; 551
Juliana, prinses 463
Juli, David 705
Juncker, Jean-Claude 166: 471: 475: 477
Junco Bonet, Eduardo 551
Jundy. Abdulkarim al- 198
Juniper, Tony 714
Junjuvili, Horacio 242
Juppé, Alain 742; 744
Juquin, Pierre 742

K

Ka, Djibo 319
Kabariti. Abdul-Karim 59
Kabbah, Ahmed Tejan 320; 321; 322
Kabbah, Omar 51, 380, 381
Kabila, Laurent 47; 51; 243; 258; 386; 387; 508; 519; 743
Kadhafi, Moemmar al- 24; 150; 245; 246; 285; 395; 485;555; 747
Kadjallami, Oumar 394
Kadria, Shemsie 141
Kahalani, Avigdor 55
Kaisergruber, Danielle 211
Kajiyama, Seiroku 263; 266
Kalff, J. 464
Kalinowski, Jaroslaw 28
Kalsbeek, E. 334; 337
Kaltachtsjan. Pawel 143; 399
Kalvoda, Jan 35
Kalyan Singh 686; 692; 693
Kamei, Hisaoki 260
Kamilow, Abdoelaziz 184
Kamminga, Jan 14; 15
Kamoto, Joseph 315
Kamp, H 334
Kan, Naoto 261
Kandie, Amos 315
Kaneko, Genjiro 263
Kang Kyung Shik 135
Kangai, Kumbirai 251
Kanju, Mohammad Siddique Khan 699; 701
Kant, A.C. 334; 678
Kanther, Manfred 151; 228; 406; 407
Kaparov, Noerlan 370
Kaplan, Yasar 628
Karadayi, Ismail Hakki 287; 288; 540; 628
Karadzic, Radovan 721; 722; 723; 724; 725; 745; 747; 776; 778; 779
Karajci, Gustav 33; 34
Karamanlis, Konstantinos 219, 539
Karamat, Jengahir 698
Karami, Rashid 102
Karasyk, Joeri 414
Karatege. Sukru 418
Karbaschi, Gholamhossein 374; 561
Kargbo, Christian 322
Karimi, F. 334
Karimov, Islam 184; 436; 443
Karmi, Jaanus 153
Karoui, Hamed 246
Karroubi, Fatemeh 376
Kartasasmita, Ginandjar 178; 180; 497; 498; 499: 500; 571
Kartman, Charles 135
Kasich, John 730
Kasoulides, Ioannis 17; 18; 19
Kasymov, Gani 371
Kaunda, Kenneth 256; 511; 512; 513
Kaya, Paul 388
Kayhan, Muharrem 291
Kazakow, Aleksandr 168; 169; 170; 173
Kazarjan, Romeo 143
Kazjageldin, Akezjan 182; 369; 370
Kebzabo, Saleh 394
Kersing, Leopold Theodoor 11
Keizo, Oburhi 174; 260; 261; 267, 565
Kelche, Jean-Piere 736
Kelchtermans, Theo 208; 213; 609
Keleti, Gyorgy 548
Kelkal, Khaled 83
Kelle, Frank 367
Kelley, Edward 304
Keltosova, Olga 763
Keinal Idris 570
Kemenade, Jos van 534; 598
Kenani, Nabil 101
Kennedy. Edward 641
Kennedy, Michael 127
Kenny, Anthony 426
Kerkabow, Rovsjan 187
Kerr, Hugh 90; 93
Kerrey, Bob 126; 357
Kerry, John 358
Kesri, Sitaram 677; 678; 679; 682
Kessler, Denis 83
Keustermans, Jan-Alfons 210
Khaddam, Abdel-Halim 198
Khalap, Ramakant 686
Khalid, Mohammed 646
Khalili. Karim 361
Khalkhali, Sadeq 375
Khamenei, Ali 372; 373; 374; 376; 561; 562
Khamtay Siphandone 138
Khan, Bashiruddin Babu 690
Kharrazi, Kamal 144; 186; 378; 379; 380; 563
Khajami, Seyyed Mohammed 372; 373; 374; 375; 376; 378; 379; 482; 561; 562; 563
Khieu Samphan 130; 651
Khobe, Maxwell 322
Khomeini, ayatollah 372; 373; 561
Khumalo. Zakhele 253
Khun Sa '139
Kiaro, Peter 317
Kibaki, Mwai 313; 316; 317
Kijac, Dragen 721; 722
Kikhia, Mansour 552
Kikwete, Jakaya 382
Kim Dae Jung 136; 137
Kim Il Sung 130
Kim Kye Kwan 135
Kim Kyi Kwan 134
Kim Sang 649
Kim Young Sam 135; 136
Kim Young Suk 135
Kimura, Joseph 318
Kimura, Takemune 261
Kineljov, Vladimir 170
King, Martin Luther 302
Kinkel, Klaus 153: 378; 399; 407: 408; 469; 543; 723; 755
Kinnock, Glenys 649
Kinnock, Neil 281; 293; 612
Kiwre. Pierre 451
Kirijenko, Sergej 170; 173; 338; 339; 341; 397: 617; 618; 619; 620; 621; 623; 624; 626; 660
Kirk McDonald, Gabrielle 521; 758; 774; 775
Kirton, Neil 711; 712
Kirwa, Kipruto Arap 318
Kishimoto, Tateo 262
Kitanovski, Lazar 760; 761
Kitesa, Sam 507
Kivrikoglu, Huseyin 19; 628
Kivuitu, Samuel 315
Klaasesz, Jan 11
Klaiber, Klaus-Peter 469
Klaus, Vaclav 35; 36
Kleiber, Gunter 23
Klein Molekamp, J.H. 334
Klein, Jacques 545
Klerides, Glafkos 17; 18; 19; 20
Klerk, F.W. de 254
Klestil, Thomas 286
Klickovic, Gojko 721
Klima, Viktor 25; 286; 417; 418
Klinken, P. van 534
Klutse, Kwasi 509
Knaap, C. van der 334
Knight, Glenn 578
Knowles, Tony 338
Kocarnik, Ivan 36
Koch, Alfred 166; 168; 169
Koch, Carsten 284
Koech. John 314
Koedrin, Alexej 172
Koeligow, Timoer 182
Koelijev, Advy 449
Koelik, Gennadi 623; 661
Koelikov, Anatoli 171; 338
Koenders, A G. 334

Koerojedow, Wladimir 170
Koetateladze, Vachtang 654
Koetsjma, Leonid 32; 162; 163: 164; 165; 166; 218; 414; 415; 416; 417; 761; 762; 763
Koezminych, Alexander 624
Koh Young Bok 134
Kohl, Helmut 20; 21; 22; 23; 24; 25; 35; 146; 149; 150; 1.52; 175; 194; 228; 231; 237; 381; 403; 404; 405; 406; 407; 408; 416; 471; 476: 620
Koibla, Djimasta 394
Koike, Ryuichi 261
Koizumi, Junichiro 260
Kojo, Eden 509
Kok, Ton 17
Kok. Wim 16; 17: 77: 78: 79; 269: 275; 333; 334: 335; 409; 461; 462; 467; 525; 526: 527; 528; 567; 591; 595; 596; 718; 720
Kokosjin, Andrej 338
Kolebas, Bernard 450
Koller, Arnold 39; 292
Kolpakow, Konstantin 182
Konaré, Alpha Oumar 380; 381
Kontic, Radoje 749; 753
Kontogiannopoulos, Vassilis 219
Kooijmans, Pieter Hendrik 15
Koopmans. L. 464
Koor, Mohammed 315
Kordic, Dario 775
Kornoekov, Anatoli 170
Koroma, Johnny Paul 51; 320
Koroma, Sanpha 321
Korthals Altes, Frits 17
Korthals, Benk 334; 462; 526; 529; 532; 719
Kortmann, Constantinus Nicolaas Maria 11
Kortram, L.H. 334
Korzjakow, Aleksandr 167
Kos, Molijica 776: 778
Kos, Rudolf 123
Kostov, Ivan 216; 217; 537
Kotenkov, Alexander 620
Kotsjarjan, Robert 143: 144; 397; 398; 399
Kotut, Eric 318
Kovac, Bogomir 547;
Kovac, Michal 32; 33; 34; 35; 763; 764
Kovacevic, Dejan 751
Kovacevic, Milan 777; 778
Kovacs, Kalman 224
Kovaljov, Nicolaj 171; 618
Kovaljov, Sergej 271; 340
Kozlik, Sergej 766
Kpama, Baramoto 450
Kraft, Vahur 154
Krajevski, Stanislav 232
Krajisnik, Momcilo 721; 722; 726; 729; 777
Kramplova, Zdenka 33
Krapez, Alojz 548
Krasjeninnikov, Pavel 339; 618; 623
Kravtsjoek, Leonid 415
Krenz, Egon 23
Krjoekov, Vitaly 415
Krnojelac, Milorad 776; 777; 778
Krzakleu-ski, Marian 27; 28
Ksila, Khemais 250
Ktsjach, Amazbek 656
Kubwalo, Joseph 248
Kucan, Milan 547; 548; 551
Kuehnl, Karel 36
Kuijper, A 463
Kukan, Eduard 765
Kulesza, Michel 230
Kumaramangalam, Rangarajan 682; 683
Kunarac, Dragoljub 776
Kuncze, Gabor 222; 223
Kung Fan-ting 449
Kuppe, Gerlinde 405
Kupreskic, Zoran 777
Kutan, Recai 288: 627: 628
Kvapil, Thomas 36
Kvocka, Miroslav 776; 778
Kwasniewski, Aleksander 26; 27; 28; 229; 231; 232; 695
Kyaw Ba 138
Kyl, John 429: 669
Kyuma, Fumio 260; 266; 439

L

Lacayo, Arnaldo Aleman 202
Lafontaine, Oskar 149; 403; 404, 408
Lagdameo, Amado 368
Lagier, Robert 740
Lagos, Ricardo 632
Lahnstein, Anne Enger 613
Lai, Peter 330
Lainez, Francisco 202
Laino, Domingo 487
Lajevardi, Assadollah 563
Lakhan Singh Yadev, Ram 686
Lakrori, Mago 534
Lalle, Tankpandja 509
Lalu Prasad Yadav 678
Lambrechts, E. 334
Lambrecks, Eefje 205; 207; 277: 600
Lame, Quemal 80
Lammers. Han 14; 78
Lampreisa, Luiz Felipe 566
Lancaster Jr., Ralph 356
Lancée, R. 77
Landau, Uzi S69
Landi, Eduardo 227
Landzo, Esad 777
Lange, Herman de 338
Langos, Jan 34
Lanotte, Johan Vande 205; 209; 211; 602
Lanovi, Volodomyr 163; 415
Lapaco, Carmen 631
Lapaert, Johan 606
Lasse, Vincent 428
Lasso. Jose Ayala 110
Lastimoso, Roberto 674
Lau, Emily 133; 438
Lavrov, Sergej 342; 343; 553
Law Hieng Ding 577
Layne, Tamirat 245
Lazarenko, Pawlo 163; 164; 414
Le Chevallier, Cendrine 736
Le Duc Anh 580; 581; 583
Le Duc Thuy 582
Le Kha Phieu 580; 581; 583; 585
Le Pen, Jean-Marie 473; 735; 736; 739; 740
Le Pensec, Louis 478; 736
Leakey, Richard 314; 316; 317
Lebed, Aleksander 167; 169; 339; 621; 623; 624; 625
Lebedev, Joeri 625
Leclercq, Fransz 277; 606
Lee Hoi Chang 136
Lee Hsien Loong 139; 578; 579
Lee Kuan Yew 71; 178; 576; 578; 579
Lee See Young 134
Lee Ta-wei 72
Lee Teng-hui 62: 71; 72; 73; 75; 445; 448; 449
Lee, David Ta-u-ei 73; 445
Lee, Martin 69, 133; 329; 438
Leers. G.B.M. 334
Leeuwen, L. van 16
Leghari, Farooq Ahmed 695; 696; 697
Legros, Jean-Paul 206; 207; 600
Leitner. Peter 434
Leiva, Jose 632
Lejeune, Julie 206, 277, 278, 600
Lemani, dumbo 248
Lemon, Lesley 322
Lempira 111
Leng Wanbao 63
Lennep, Emile van 11; 12
Leon Carpio, Ramiro de 345
Leon, Marcos J. Portal 48
Leopold III, Koning 279
Léotard, François 741; 742
Lepikson, Robert 154
Leuenberger, Moritz 293
Leung Chun-ying 62
Leung, Lawrence 133
Leutheusser-Schnarrenberger, Sabine 22
Levi, David 53; 55; 56; 97; 666
Levi, Yitzhak 56. 97
Lévy, Guy 740
Lewinsky, Monica 298; 299; 300; 355; 428; 429; 637; 638; 639
Lexa, Ivan 765
Li Binghua 131
Li Boyong 331, 437
Li Changchun 66
Li Guohua 436
Li Jiange 326
Li Lanqing 66; 68; 327
Li Peng 61; 62; 66; 67; 63; 132; 182; 266; 267; 325; 326; 331
Li Ruihuan 66
Li Tieying 66
Li Wei 63
Li Xiannian 67
Li Yafei 331
Li Zhongming 63
Libaridian, Jirair 142
Libarnes, Benjamin 369
Lieberman, Avigdor 99
Lieberman, Joseph 669
Liebknecht, Karl 153
Liem Sioe Liong 177; 497
Lien Chan 71; 72; 73; 75; 446
Lileikis, Aleksandras 160
Liliane, prinses 279
Lilic, Zoran 748; 750
Lilley, Peter 90
Lim Chang Yuel 135
Lim Guan Eng 575
Lim Kit Siang 574; 575
Lim, Alfredo 364; 365
Lin Ching-chiang 445
Lin Yi-hsung 446
Linden, Nico ter 463
Lindsey, Bruce 355
Linscheer, M. 567
Lipton Robinson, Patrick 775
Lissouba, Pascal 243; 386; 387; 388; 610; 742; 743
Liszkai, Peter 221
Liu Gangqi 74
Liu Huaqing 66
Livsjits, Alexander 619
Ljawonaw, Wasil 147
Lloyd, Tony 321; 457; 458; 632
Lodders, P. 16
Loecinschi, Petroe 160; 161; 412; 413; 414; 659
Loekasjenka, Aleksandr 146; 147; 148; 160; 379; 401; 402: 762
Loekasjow, Aljaksandr 147
Loezjkov. Joeri 620
Lokollo, Pieter Willem 12
Lombardini, Luigi 612
Longchamp, Fritz 347
Lopez Castanares, Josu Martin 743
López Gutiérrez, Carlos Hernán 41
Lopez Michelsen, Alfonso 45
Lopez Miera, Alvao 108
Lordkipanidze, Vazja 654; 655
Losser, Claudio 107
Lott, Trent 126; 301
Lou Jiwei 326
Louf, Regina 277; 600
Louisy, Perlette 426
Low Thia Khiang 577
Løwer, Eldhjorg 613; 615
Lu Lanqing 325
Luchtenveld. R. 463
Luke, Desmond 321
Lukman, Rilwanu 371
Lula da Silva. Luiz Inacio 564
Luo Gan 66
Lustiger, Jean-Marie 82
Lustrilanang, Pius 494
Lux. Josef 37; 767; 768
Luxton, John 713
Luz, Guillermo 365
Lykketoft, Mogens 283; 284, 611

M

Ma'alim Ali, Muhammad 244
Maas, P 335
Macapagal Arroyo, Gloria 364; 367; 675
Macapagal, Diosdado 364
Machar, Riak 390: 391
Machel, Graca 567
Machimura, Nobutaka 260
Machinga, Gabriel 251
Mackay of Clashfern, lord 40
Madima, Mavua 450
Madisson, Tiit 154
Madkouri, Halim El 335
Madrazo Cuellar, Jorge 115; 116
Maes, Glen 300
Maeyer, Gregie de 611
Magalhaes, Luis Eduardo 293
Maggio, Balduccio di 227
Magureanu, Virgil 29
Mahanta, Prafulla Kumar 690; 691
Mahathir Mohammed 75; 181; 491; 572; 573; 574; 575; 576; 577; 579
Mahayni, Khaled 746
Mahdi Mohammed, ali 322; 323
Mahdi, Sadeq al- 390; 393

Mahjub, Abdil 392
Mahmoed al-Hijazi, Mohammed 245
Mahmud, Syamsuddin 571
Mainassarra, Ibrahim Barre 502; 503; 504, 505
Majali, Abdel Salam 53
Major, John 86; 90; 157
Makarows, Wladimirs 159
Makau, Johnston 314
Maktum, Mohammed bin Rashid bic al- 104
Makuwila, Robson 247; 248; 249
Malan, Pedro 554
Malaolu, Niran 456
Maldonado, Juan Evaristo Gonzalea 488
Malebranche, Rudolphe 346
Malewezi, Justin 248; 249
Malik, Yaseen 691
Maljers, F. 275
Mallet, George 426
Malone, Gerry 91: 92
Maloof, Phil 430
Malutes, Abel 238
Malval, Robert 346
Mamdani, Mahmood 506
Mamedov, Gabil 400
Managadze, Irakli 653; 654
Manbar, Nachoem 668
Mandela, Nelson 52; 75; 132; 179; 243; 247; 254; 255; 256; 257; 258; 259; 312; 388; 390; 484; 505; 508; 516; 523; 567; 639; 743
Mandela, Winnie 235; 256
Mandelinck, Gwij 610
Mandelson, Peter 87; 470
Mangion, Charles 285
Mangkusubroto, Kuntoro 497; 499
Mangoush, Mohammed Ahmed al- 246
Manley, Michael 112; 773
Manning, Patrick 427
Manoekjan, Vazgen 397
Manoetsjarian, Asjot 143
Manos, Stephanos 219
Mansour, Jamal 673
Mansur, Abdol Latif 360
Mantovanis, Andreas 20
Manukjan, Vazgen 143
Mao Tao 131
Maraj, Ralph 427
Marchais, Georges 83
Marchal, An 205; 207; 277; 278
Marchal, Ghislaine 743
Marchal, Paul 207; 208; 278
Marcos, Imelda 364; 365; 675
Marey, Degundo 549
Marga, Andrei 658
Margai, Charles 321
Margarjan, Artsun 143
Margriet, prinses 463
Maria-Esmeralda, prinses 279
Marijnissen, Jan 334
Marin, Angel 216
Marin, Gladys 200; 201; 632
Marin, Manuel 217
Marjanovic, Mirko 751
Markov, Georgy 536
Markovic, Mirjana 750; 751
Markovic, Radovan 749
Markovic, Ratko 751
Markus, Stefan 764
Marnix, C. de 280
Marsden, William 106; 426
Martens, Luc 601
Martens, S.K. 15
Martens, Wilfried 605
Martin. Earl Asim 426
Martin, Michèle 278
Martín, Ramon Espinosa 48
Mas, Canosa 108
Maschadov, Aslan 171; 625; 626; 662
Masharqa, Zuheir 198
Masinde, Philip 314
Masire, Katumile 248
Masljoekov, Joeri 618; 620; 622; 623; 659; 660; 661
Mastrigt, Cornelis Johannes van 12
Masuku, Themba 249
Matesa, Zlatko 541; 542; 545
Matiba, Kenneth 314
Matos, Cecilia 353
Matsch, Richard 122
Matsunaga, Hikaru 178; 262
Matsushita, Yasuo 262; 264
Mattioli, Francesco Paolo 411
Matvijenko, Valentina 623; 660
Matzka, Manfred 596
Maung Thint 139
Maurits, wrins 271: 463
Mauroy, Pierre 158; 470
Mavhaire, Dzikamai 253
Mawlawi, Abdol Kabir 360
Maxim, patriarch 216
Mayaki, Ihrahim Assane 502; 503
Mayanja-Nkangi, Jehoash 507
Mayer, Yzhak 292
Maystadt, Philippe 210; 309; 603
Maziotis, Nikos 219; 538
Mazreku, Gafur 80
Mazy, Jean-Louis 605
Mazza, Luigi 32
Mbatha, Cyril 256
Mbeki, Thabo 255; 258; 312; 388
Mberia, Nicholas 317
Mbewe, Patrick 248
Mbuende, Kaire 312
Mbumba, Nangolo 501
McCaffrey, Barry 105; 117; 309; 351; 466
McCain, John 119; 305; 355; 433; 641; 747
McCurry, Mike 259; 300; 308; 358
McDougal, James 299; 300; 354
McDougal, Susan 299; 354; 428
McGauran, Peter 705; 708; 710
McLauchlan, Lucille 103
McMaster, Gordon 87; 92
McVeigh, Timothy 122; 356
Meciar, Vladimir 32; 33; 34; 39; 224; 471; 763; 764; 765; 766; 770
Médecin, Jacques 748
Mediresh, Mehdi Meftah 245
Meeliren, Jaap van 12
Meeuws, Jan 275
Mégret, Bruno 736; 740
Mégret, Catherine 739
Mehinovic, Kemal 779
Mehrotra, Lakhan 128
Meidani, Rexhep 142, 534; 535
Meier Cornejo, Ludwig 349
Meijer, E. 463
Meijer, Th. A.M. 334
Meir, Yisrnel 98
Mejdani, Hexhep 220
Meksi, Alexander 80
Meksi, Ermelinda 534
Melescanu, Teodor 30
Melkert, Ad 15; 16; 79; 331; 334; 462; 463; 525
Memene, Seyi 510; 511
Memet, Yogie 179
Menagarisjvili, Irakli 654; 655; 656
Mendoza, Rodolfo 345
Menem, Carlos 105; 106; 107; 158; 197; 489; 554; 566; 629; 630; 631; 632; 710
Menem, Eduardo 426
Mengistu, Haile Mariam 245
Mentavlos, Jeanie 123
Menzir, Necdet 627
Mercado, Orlando 367; 676
Blercep, Tomislav 544
Meri, Lennart 153
Merino, Wilson 110
Merkel, Angela 406
Mertens, Pierre 214
Merton, Robert 514
Mesfin, Seynoum 393
Meshal, Khaled 666
Mesic, Stipe 778
Meta, Ilir 534
Meurtz, Paul 377
Meyer, Roelof 254; 257
Meza, Tomas Castillo 349
Mfume, Kweisi 430
Michailova, Nadejde 537
Michajlow, Victor 377
Middel, L.P. 334
Middelkoop, E. van 334
Mierlo, Hans van 13; 17; 61; 178; 276; 331 334; 462; 463; 466; 472; 473; 567; 568
Miert, Karel van 212; 275; 276; 474; 605
Mifsud, Gerard 740
Mikoloetski, Jewheni 147
Mikula, Igor 544
Milacic, Borislav 749; 751
Milburn, Alan 93
Milentijevic, Radmila 734
Miller, Jody 516
Miller, Thomas 19
Milliano, Jacques de 334; 598; 718
Millon, Charles 740
Mills, David 91
Milo, Paskal 535; 749
Milosevic, Borislav 661
Milosevic, Slobodan 535; 543; 661; 721; 722; 724; 748; 749; 750; 751; 752; 753; 754; 755; 756; 757; 758; 761; 774; 778; 779
Milutïnovic, Milan 545; 749; 750; 751; 757
Minchin, Nick 706; 708
Minkin, Alexandr 168
Mintas-Hodak, Ljerka 545
Mintoff, Dom 411
Mir, Javid 691
Mirjanic, Dragljub 722
Mironov, Oleg 340
Mirozojew, ghaffor 185
Mish'al, Khalid 56; 57; 58
Misic, Slobodan 779
Mistura, Staffan de 196
Mitchell, George 95; 384
Mitchell, James F. 427
Mitina, Wiktorija 170
Mitrofanov, Alexej 662
Mitrova, Eva 223
Mitsuzuka, Hiroshi 260; 261; 262
Mittelmayer, Oliver 543
Mitterand, François 83; 735; 744; 745
Mitterrand, Jean-Christophe 745
Miyajiina, Daisube 263
Miyazawa, Kiichi 263
Mkandawire, Mayinga 248
Mkapa, Benjamin 438
Mladic, Ratko 776; 778
Mlynar, Vladimir 767; 769
Mlynar, Zdenek 38
Mo'ayyeri, Ali Reza 375
Mobutu Seso Seko 51; 215; 241; 243; 258; 293; 422; 505; 744
Mockus, Antanas 41
Modaï, Yitzhak 670
Moechamedzjanow, Baurzjan 182
Moedhiddinow, Azimjon 184
Moeketsi Seipei, Stompie 256
Moesijaki, Wiktor 162
Mohajerani, Ataollah 374
Mohamed, Ahmed 502
Mohammed, Manuel 175; 176; 177
Mohammed, Mar'ie 175
Mohammed, Sidi 132
Mohehle. Ntsu 259
Moi, Daniel arap 51, 313; 314; 315; 316; 317; 318; 322; 323; 392; 508
Moisescu, Sorin 31
Mokodongan, Wahab 495
Mokombo, Mondence Popole 450
Momanyi, Protus 314
Momoh, Saidu 322
Moncada, Salvador 279
Mondale. Walter 492
Monory, Rene 736
Monroy, Hernando 41
Montagu, Marc C E 214
Montague, Milton 774
Montazeri, Hossein Ali 372; 373; 376; 562
Montealgre, Eduardo 202
Monteiro, Manuel 233
Montesinos Torres, Vladimiro 349; 351; 633; 814
Monti, Mario 231
Montt, Efrain Rios 770; 772
Moore, John 706; 708; 711
Moraa, Rosemary 315; 316
Moradi, Ali 563
Morales, Alfredo Jordan 48
Morales, Dan 355
Morales, Horacio 367
Moratinos, Miguel, Angel 52; 53
Mordechai, Yitzhak 52; 56; 57; 100; 377; 665; 666; 671
Moreels, Reginald 384, 610
Morgan, John 256
Morgan, Piers 92
Morgan, Tukuoroirangi 712
Mori, Yoshiro 261
Moriau, Patrick 205
Moro, Aldo 220; 228
Moroz. Aleksander 162: 163: 413
Morsan, Sergei 541
Moscovici, Pierro 473
Moskowitz, Irving 55
Moszkowicz, A. 568
Motejl, Otakar 768
Motran, Isabel de 772
Motta, Sergio 295; 564
Motzfeldt, Jonathan 285

Moukagani, Augustin Momnbo 386
Moukharbal, Michel 84
Moura. Joaquim Fina 232
Mousioutas, Andreas 20
Moussa, Amr Mohammed 322; 554, 555
Mowlam, Majorie (Mo) 94; 95; 96; 154
Moya, Carlos Hermoza 349
Moyo, Mevin 248
Moyo, Simon 251
Mpasu, Sam 248
Mpinganjira, Brown 248; 249
Msika, Joseph 231
Mtaweh. Samir 58
Mualem, Walid 663
Mubarak, Mohammed Hosni 53: 54: 56; 58: 97; 322; 390; 393; 532; 554; 555
Mucic, Zdravko i77
Mudavadi, Musalia 318
Mudenge. Stan 321
Mugabe, Robert 51; 248; 250; 251; 252; 253; 312
Muhammad Salih, Salah 390
Muite. Paul 313
Mujagic, Adnad 732
Mujezinovic, Mohammed 776
Mujuru. Joyce 251
Muladi 496; 499; 571
Mularoni, Pier Marino 32
Muller, Peter 25
Mullings. Seymour 774
Muluzi, Bakiii 247; 248; 249
Mumba, Florence 776
Mungoinba, Dean 511; 512
Muntasser, Omar Moestafa al- 485
Muntefering, Franz 405
Muntu, Mugisha 506
Munyeshyaka, Wenceslas 744
Murad. Abdul Hakim 354
Muraoka, Kanezo 260
Murdani, Benny 175
Murdoch, Rupert 156, 563
Museveni, Yoweri 390, 392, 393, 505, 506; 507; 508
Musharraf, Pervaiz 698
Mustapha, Ben Said 611
Musyoka, Kalzonzo 390
Mutarika, Bingu wa 51
Muthiah, R. 682
Muzenda, Simon 252
Mwanzia Nyenze, Francis 314
Mwenddwa, Nyiva 314
Myint Aung 138
Mynbajev, Sauat 183
Myo Nyunt 139
Myo Thant 139
Mzunda, Matembo 248

N

Nabadow, Ata 187
Nader, Ralph 177
Nahayan, Mohammed bin Zaved al- 104
Nahor, Mahamoud 395
Naimi, Ali al- 641
Naish, David 156
Najilah, Adnan Abu 60; 103
Nakamura, Hirokazu 261
Nakasone, Yasuhiro 260
Nakawi, Edith 512
Namburet, Antonio 249
Nano, Fatos 81; 141; 142; 534; 535; 754; 760
Napolitano, Giorgio 191; 411
Narasimha Rao. P.V. 680: 686
Narayanan, Kocheril R. 677; 678; 679; 682; 692
Nas, Wada 458
Nasir C 152
Nasrallah, Hassan 379
Nassel, Dirk 610
Nastase, Adrian 30, 31
Nateq-Nouri, Ali Akbar 376
Navalkar. Pramod 692
Navarro, Carlos 237
Nawaz Sharif 689; 700
Nayyouf, Nizar 743
Nazarbajev, Noersoeltan 182, 183; 369; 370; 436
Ndadaye, Melchior 381; 384
Ndebele, Cyril 253
Ndimira, Pascal-Firmin 381; 383
Ne Win 138
Necas, Petr 36
Nedllov, Milan 759
Negron, Waldo 354
Nehm, Key 151; 152
Neiss, Hubert 136; 497: 499
Nejad-Hosseinian, Mohamrnad Hadi 376
Nrkroetenko. Viktor 339
Nelvis, Bayani 300
Nemtsov, Boris 68; 132; 165; 166; 168; 169; 170; 267; 339; 619
Netanyahu, Benjamin 52; 33; 54; 55; 56; 57; 97; 98; 99; 100, 276; 481; 662; 663; 664, 665, 666; 667; 668; 669; 671
Netelenbos, Tineke 273; 334; 462; 527; 597
Newsky, Aleksander 216
Nezzar, Khaled 189
Ngendakumana. Leonce 384
Ngeno, Jonathan 314
Ngilu, Charity 314; 315: 316: 317
Ngo Xuan Loc 580
Ngolo, Pugenio 'Manuvakola' 243
Nguyen Co Thach 586
Nguyen Cong Tan 580
Nguyen Dan Que 584
Nguyen Hoang Linh 583
Nguyen Hni 583
Nguyen Manh Cam 125; 580; 582; 584: 585
Nguyen Tan Dung 580
Nguyen Thanh Giang 583
Nguyen Tien Thang 584
Nguyen Tranh Thang 584
Nguyen Trung Truc 584
Nguyen Van Cuc 586
Nguyen Van Linh 586
Nguyen Van Tuyen 583
Nguyen Vinh Thuy 586
Nhatitima, Sinai 249
Nicholl, Peter 732
Nichols, Terry 122
Nicholson, Emma 257
Nicolaï, X. 334
Niculae, Cristian Ion 31; 657
Niederer, J. 334
Niekerk, Kraai van 254
Niemann, Grant 775
Niesewand, J. von 568
Nieuwenhoven, Jeltje van 334
Nihoul, Michel 206; 207; 277
Niinisto, Sauli 283
Niitsoo, Viktor 154
Nijazov, Saparmurat 186; 187; 372; 449; 450
Nijhoff, Peter 467
Nitschke, Philip 709
Niyonsaba, Ambroise 382
Nkomo, John Landa 251
Nkomo, Joshua 251
Nkurunziza, Alfred 385
Nkurunziza, Pascal 381
Noack, Otto 771
Noelling, Wilhelm 150: 407
Noeri, Said Abdoello 185; 186; 443; 444
Nollet 280
Nonaka, Hirosu 265
Nong Duc Manh 580
Noorman-den Uyl, Saskia 334
Noppen, Karel van 213; 281
Norman. Denis 251
Norniella, Jose Manuel Fernandez 549
Norodom Ranariddh 127; 128; 129; 130; 492; 647; 648
Norodom Sihanouk 128; 129; 130; 647; 648
North, Oliver 246
Nourbakhsh 374
Novotny, Antonin 38
Nowotny, Ewald 286
Noyer, Christian 172, 476
Ntaryamira, Cyprien 744
Ntibantunganya, Sylvestre 381
Nuon Chea 651
Nursalim, Sjamsul 579
Nussle, Jim 121
Nyachae, Simeon 318
Nyang'aya, Justus 315
Nyerere, Julius 382, 384
Nzale, Nzimbi 450
Nzo, Alfred 132

O

Oaten. Mark 91; 92
Obiechina, Uchena 452
Öcalan, Abdullah 289; 628; 661
Ocampo, Jose Antonio 42
Ochi, Xhei 260
Ochirbat, Punsalmaagiyn 184
Oddsson, David 73
Odinga, Raila 316; 317
Odongo, Jeje 506
Oedayraj Singh Varma, T 334
Oedovenko, Hennady 414
Oerinson, Jakow 172; 339; 619
Oesmon, Dovlat Isomonow 186; 443
Oetsjadze. Zaur 634
Ojdanic, Dragoljub 749
Oki. Hiroshi 260
Olsen, John 706
Olszewski, Jan 27
Olympio, Gilchrist 509; 510; 511
Omar, Ango 505
Omar, Mullah Mohammad 361; 362
Omi, Koji 260; 266
Omotunde, Soji 456
Oosting, M. 532
Oostvogel, Gerard 463
Oovel, Andrus 153; 154
Opindi, Alfred 247
Oplaat, G.J. 334
Orazow, Asjir 187
Orban, Viktor 222; 223
Oreja, Jaime Mayor 550
Orengo, James 317
Orgu, F 334
Orn Phoung 649
Orozi. Hassan 394
Orr, Ori 669
Ortega Saavedra, Daniel 202
Osama bin Laden 552; 646; 676; 705
Osjerov, Michail 660
Oskanjan, Vardan 399; 401; 657
Osman Ismail, Mustafa 392
Osman Mohammad Taha, Ali 392
Osman, Ali Ato 322
Osmani, Rufi 759
Osmena, Lito 364; 365
Osmoesjnykov, Vladymir 762
Oswald, Eduard 23; 149
Ota, Masahide 262
Othman, Sanusi 575
Ouattara, Alassane 451
Oudkerk, Rob 334
Ouedraogo, Eli 385
Ouwerkerk, H. 77; 78
Oven, G.J.W. 334
Oviedo, Lino 490
Owen, Robert 729
Owtsjinnikow, Jaroslaw 146
Ozata, Sadatoshi 260
Ozdemir, Nedim 221

P

Pahad, Aziz i5
Pahlawan, Malik 360; 361
Pai Hsiao-ven 71
Pai Ping-ping 71
Pakpahan, Muchtar 178; 496; 571
Pal, Som 682; 683
Palacios, Adan 111
Pamungkas, Sri Bintang 496
Panday, Basdeo 427, 428
Pandolfi. Alberto 633
Pandy, Andras 279; 606
Pangalos, Theodores 221; 539; 540
Papadakis, Efstathios 20
Papandoniou, Ionas 219; 539
Papandreou, Vasso 219
Papic, Dragan 777
Papon, Maurice 82; 736; 743
Papoutsis, Christos 475
Paraga, Dobroslav 543
Parascu, Constantin 659
Parera. Vincent 740
Parker, John 685
Parker-Bowles, Camilla 86
Parry, Deborah 103
Parys, Tony Van 278; 606
Pasqua, Charles 736; 741
Passtoors, W H. 334
Pastoechov, Boris 371; 372; 623
Patasse, Ange-Felix 386
Patel, A.K. 682
Patel, Lilian 248
Patijn, M. 334

Patijn, Schelto 276
Patten, Chris 61; 69; 133; 157
Patterson, P J. 112; 773
Paul Nguyen Van Binh 581
Paul, Alan 133
Paulauskas, Arturas 160
Paulo da Silva, Vicente 297
Paunescu, Adrian 31
Pavic. Marc 722
Pawar, Sharad 677
Pawlak, Waldemar 28
Pan low, Aleksandr 182
Paznjak, Zjanon 147
Pearson, Noel 271
Peel, Marc van 602
Peeters, Jan 212
Peeters, Leo 209; 210; 278; 601
Pejanovic-Djurisic. Milica 748
Pen, Jany Le 740
Penalosa, Enriqiie 47
Peng Tso-kuei 72; 73
Penza, Ronald 512
Peper, Bram 462; 526
Pérez Balladares, Ernestn 75; 116
Pérez de Cuéllar, Javier 349; 350
Pérez Yoma, Edmundo 199
Pérez, Andrés Rodriguez 490
Pérez, Carlos Andrés 353
Pérez, Manuel 107
Perisic, Momcilo 749; 751
Perl, Raphael 106
Permeke, Constant 214
Perron, Marc 113
Persson, Goran 201; 240; 241; 470
Pery, Nicole 736
Petak, Istvan 223
Peters, Winston 712; 713
Petersen, Niels Helveg 284
Petkoff, Teodoro 353; 636
Petrides, Konstandinos 20
Petrosjan, Levon Ter 142; 143; 144; 145; 399
Petrow, Christo 215
Peulvast, Annette 736; 740
Pham Dinh Tung 581
Pham Duc Kham 583
Pham Gia Khiem 580
Pham Huy Phuoc 584
Pham Minh Man, Jean-Baptiste 581
Pham The Duyet 580; 583
Pham Van Tho 583
Phan Dinh Dieu 583
Phan Thuy Thanh 583; 585
Phan Van Khai 580; 581; 582; 583; 585
Philips, Sir Nicolas 156
Phillips, Daphne 428
Phillips, William 514
Phipps, Donald 774
Piat, Yann 743
Pica, Marcial Garcia 199
Pieri, Charles 741
Pierret, Christian 104; 211; 475
Pierri, Alberto 106
Pietro. Antonio Di 226; 612
Pilani, Abdul 248
Pilette, Pierre 606
Pilip, Ivan 36; 767, 769
Pilot, Rajesh 677
Pinochet Ugarte, Augusto 199; 200; 201; 632; 720; 743; 772
Piot, Peter 310; 687
Pirot, François 605
Pisonero Ruiz, Elena 549
Pitsuwan, Surin 491; 492; 585
Plavsic, Biljana 721; 722; 723; 724; 726; 729; 777
Plesu, Andrei Gabriel 548; 657
Ploeg, Frederick (Rick) van der 334; 528
Pluzynski, Maciej 28
Podgainy, Michail 401; 402
Podobnik, Janez 547
Poestowojtenko, Waleri 164
Poindexter, John 246
Pol Pot 129; 650; 651
Poljakov, Dmitri 624
Poncelet, Christian 736
Poncelet, Jean-Pol 215; 277; 603; 606
Poos, Jacques 52
Popescu Tariceanu, Calin 29
Popkowitsj, Roman 167
Poplasen, Nikola 726; 727
Popov, Alexander 340
Popovska, Zlatka 759
Poppe, R.J.L.(Stan) 334
Porges, Nenad 546; 548
Portal León, Marcos J. 48
Poss, Joachim 23; 149
Potanin, Wladimir 166; 173
Potsjinok. Alexander 342
Pradhan, Debendra 682
Prasetyo, Pudjo 570
Prats, Carlos 200; 201
Prebble, Richard 712
Premach, Joseba 236
Prescott, John 89; 146; 715
Préval, Kené 346; 347
Priebke, Erich 228
Primakov, Jevgeni 56; 146; 174; 193; 194; 338; 339; 416; 469; 484; 546; 617; 621; 622; 623; 659; 660; 661; 662; 754
Prka, Bozo 541
Prlic, Jadranko 546
Prochazka, Libor 35
Prodi, Romano 225; 226; 227; 228; 229; 408; 409; 410; 411; 475; 520; 522; 563; 612; 695
Prokopovytsj, Pjotr 401
Pronk, J.P. (Jan) 270; 334; 462; 484; 527; 567; 568
Protzner, Bernd 22, 404
Prueher, Joseph 132; 331
Prusiner, Stanley 514
Pryor, David 300
Puelinckx, Alfons 605
Puhovski. Zarko 544
Pujol, Judi 234
Purev, Baastyn 184
Purnomo, Agus 178
Purnanou: Georgi 215
Pyi Sone 139

Q

Qaboos bin Said 103
Qadir Idris, Muhammad Abd al- 390
Qadri, Allama Tahirul 701
Qari Din Mohammad 362
Qari Mohammed Umar Hayat 696
Qawasimi, Ali al- 59
Qawasmeh Walid Mahmoud 673
Qazi Hussain Ahmed 699; 702
Qian Qichen 61; 66; 67; 98; 132; 325; 328; 447
Qiao Shi 66; 330
Qin Yongmin 130; 437
Quené, Theo 15
Quillen, James 303
Quiroz, Carlos 45
Quisumbing, Leonardo 364

R

Rabah, Sadok 250
Rabbae, Mohammed 276; 334
Rabbani Burhannudin 360; 372
Rabbani, Mohsen 380
Rabbuh Yasir Abd an- 59
Rabin, Yitzak 99
Rachid, Leila 309
Rachmonov, Imomali 185; 186; 436; 443; 444
Raczynska, Agnieszka 346
Raddad, Omar 743
Radic, Jure 545
Radic, Mladen 776; 778
Radisic, Zivko 726
Rafsanjani, Ali Akbar Hashemi 375; 380
Rahim, làyyin Abd al- 54
Rahman Zuabi, Abd al 668
Rahman, Omar Abdel 97
Rahman, Saifur 697
Rainsy, Sam 128; 647; 648;649
Rais, Amiens 179; 494; 495; 496; 499; 569; 571
Rajaonarivelo, Pierrot Jocelyn 388; 389
Rajavi, Maryam 378
Rajavi, Zahra 563
Raje, Vasundhara 689
Rajendran, S 71
Rajib, Salem 250
Rajic, Ivica 543
Rajub, Jibril 102
Rakotoarijaona, Desiré 389
Rakotomavo, Pascal 388
Ralson, Joseph 125; 306
Ramaker, J. 720
Rainaphosa, Cyril 255
Ramelan, Rahardi 496; 569
Ramhi, Mohammed bin Hamad Seif al- 103
Ramirez Lopez, Ramon 353
Ramirez Sanchez, Illich 84
Ramirez, Miguez 106, 770
Ramirez, Ricardo 770, 334
Ramljak, Milan 542
Ramos Horta, José 177; 178; 179; 180
Ramos, Fidel 139; 362; 363; 364; 365; 366; 367; 368; 369; 674; 675; 676
Ramsarran, Manohar 428
Rangarajan, Chakrabarty 679; 682
RanisavlevjicNebojsa 779
Rannenberger, Michael 50
Rashid, Mohammed 196
Rasmussen, Poul Nyrop 258; 283; 284; 402; 611
Ratsirahonana, Norbert 389
Ratsiraka, Didier 388; 389
Ravi, Paritala 693
Ravony, Francisque 388
Rawlings Jerry 502
Ray, James Earl 302
Rays, Christopher 307
Razak, Najib Bin Abdul 575
Reagan, Ronald 46: 125; 307: 359; 365
Rebelo de Sousa, Marcello 615
Redmond, Bill 431
Redmond, Derek 283;
Rees-Jones. Trevor 86
Rehman, Anisur 702
Rehman. Saifur 697: 698: 702
Rehn, Elisabeth 728
Rehwinkel, J P 334
Reimer, Dennis 123
Reina Idiaquez, Carlos Roberto 75; 104; 111; 112
Reitsma, J. 334
Remak, P. 334
Remer, Otto Ernst 24
Remes. Traian 659
Remkes, J.W. 334; 528
Reno, Janet 117; 118, 119: 307: 356: 639: R40
Reno-Thompson, Janet 117
Kequeijo, Jaime 549
Restad, Gudmund 613; 614
Rexrodt, Günter 22
Rey, Rafael 350
Reyes. Raul 45
Rezes, Alexander 32
Reznik, Henry 147
Rhee In Je 136
Rhinow, René 40
Riady, James 117
Ribelli, Jose 106
Ribicoff, Abraham A. 310
Rice, Susan 457
Richard, Alain 104; 171; 313; 633; 745; 746
Richardson, Bill 317; 362; 435; 555; 664
Ridgeway, Aden 708
Riester, Walter 403
Riestra, Javier Valle 633; 635
Riet, N. van 't 3
Rietkerk, T.W. 34
Riina, Salvatore 227; 612
Rij, Marnix van 717
Rijpstra. J. 334
Ritter, Scott 193; 556; 557
Ritzen, Jo 273; 276; 277; 338; 467; 534; 719
Rizjkow, Wladimir 167
Robaina González, Roberto 48; 345
Robert, Serge 733
Roberts, Gwynne 196
Robertson, George 157; 238
Robien, Gilles de 741
Robinson Agramonte, Juan Carlos 48; 392
Robinson, Geoffrey 93
Robinson, Mary 188; 392; 522
Rocard, Michel 745
Roche, Barbara 560
Rochlin, Lev 167; 624
Rockefeller, Jay 126
Roco, Paul 364; 365
Rød-Larsen, Terje 665
Rodley, Nigel 188
Rodriguez Maradiaga, Oscar Andrés 110
Rodriguez Rodríguez, Carlos Rafael 48; 109
Rodriguez, Carlos 630
Rodriguez, Miguel Angel 424; 425
Roetkovski, Oleg 339
Roh Tae Woo 137
Rohovy, Vasyl 414

Rojas Parra, Freddy 635
Rojas, Ixora 353; 354
Roldan, Luis 237
Röller, Wolfgang 23
Roman, Agastin 108
Roman, Petze 657
Roman, Ricardo Rosales 344
Romiti, Cesare 411
Rompuy, Herman van 210; 212
Romualdes, Albert 674
Rong Yiren 325
Rooth, Ivar 240
Rooy, C. J. M. A. van 12; 15
Roozemond, Kitty 15
Rosales del Toro, Ulises 48; 108
Rosca, Joeri 161
Rosenmöller, Paul 269; 334
Ross Leal, Pedro 48
Ross, Dennis 53; 55; 56; 662; 663; 665
Ross-van Dorp, C. 334
Roth, Kenneth 745
Roth, Stanley 134; 331; 496
Rottenberg, Felix 16
Roussin, Michel 742
Rouvoet, A. 77; 334
Rozenblad, Helouise 568
Rua, Fernando de la 629; 630
Ruaj, Taur Malan 500
Rubia, Bartolome 550
Rubia, Eddah 316
Rubiano, Pedro 45
Rubiks, Alfred 159
Rubin, James 358; 435
Rubin, Nancy 328
Rubin, Robert 69; 146; 265; 432
Ruddock, Philip 705; 708; 710
Rudlovcak, Vladimir 35
Rudman, Warren 306
Rugova, Ibrahim 535; 754; 755; 756; 757; 758
Rühe, Volker 23; 151; 152; 416
Rukingama, Luc 382; 383; 384
Rukmana, Indra 497
Rukmana, Siti Hardiyanti 175; 493; 496
Rummelhardt, Jacques 376
Rushdie, Salman 376
Russo, Gino 209
Russo, Melissa 206;600
Rüttgers, Jürgen 153
Ryabets, Mychajlo 163
Rybkin, Ivan 338; 342
Ryzjkov, Vladimir 622

S

Sabarni, Hari 501
Sabirin, Sjahril 177; 492; 493
Sabo, Ali 504
Sabotinow, Aleksandur 217
Sabu, Mohamad 575
Saddam, Kamel Hassan 560
Sadirow, Bahkram 185
Saefuddin, A.M. 498; 499; 569
Saez Montejo, Pedro 48
Saez, Irene 353; 635; 636
Safavi, Yahya Rahim 375; 562
Safontsev, Aleksander 164
Saguier; Miguel Abdón 487
Sahaf, Mohammed Said al- 194; 198
Sahar, Arpan 575
Said, Hassan 324
Said, Yunus 576
Saidow, Zafar 185
Saitoti, Georde 315
Sakakibara, Eisuke 262; 265
Sakala, Richard 512; 513
Sakic, Dinko 544
Sakik, Semdin 290; 420
Sala, José María 237
Salas Romer, Henrique 636
Salas, Vicente 549
Salaymeh, Bilal al- 671
Salazar, Julio 634
Saleh Al-Zubeir 392
Saleh, Abdul-Hamid Mohammed 559
Saleh, Abrahim 492
Saleh, Ali Abdullah 101
Saleh, Mohammed Mehdi 711
Salim al-Bid, Ali 101
Salim Alexander 493
Salim, Emil 178
Samakuva, Isaids 242
Samaranch, Juan Antonio 269
Sampaio, Jorge 233
Samper, Pizano Ernesto 41; 42; 43; 44; 45; 46; 105; 107; 108; 116
Sánchez, Alemán 202
Sánchez, César Saucedo 349
Sancristobál, Julián 234; 549
Sané, Pierre 238; 520
Sankoh, Foday 320
Sant, Alfred 285; 411
Santacruz Londoño, José 43
Santana, Nino Konis 500
Santer, Jacques 146; 198; 377; 474; 476; 483; 484; 539; 619
Santi, U. 463
Santos, José Eduardo dos 241; 243; 387
Santos, Juan Manuel 45
Sapir, Estelle 292; 421
Sapiro, Jevgeni 339
Sardjoe, D 568
Sardzjajev, Batyr 449
Sarkisjan, Serzj 399
Sarkozy, Nicolas 736
Saro-Wiwa, Ken 453; 456
Sarsenbajew, Altijnbek 182
Sary, Ieng 651
Sasono, Adi 569
Sassou-Nguesso, Denis 243; 386; 387; 388; 742; 743
Sato, Koko 260
Saucedo Sánchez, Césare 349; 634
Savage, Frank 311
Savas, Vural 287
Savimbi, Jonas 241; 242; 243
Saw Bo Mya 139
Saw Lwin 139
Sawoniuk, Andrzej 89
Sawyer, Tom 88
Saxena, Girish Chandra 694
Sayed Ahmed, Moussa 392; 552
Sayyaf, Abu 676
Sayyed Salama, Said 552
Scalfaro, Oscar Luigi 225; 226; 227
Schabowski, Günter 23
Schachtschneider, Karl Albrecht 150; 407
Schaefer, Paul 201
Schakel, Maarten Willem 12
Schalkwyk, Marthinus van 254
Scharp, Andres 240
Scharping, Rudolf 20; 403; 470; 731
Schäuble, Wolfgang 25; 405
Scheffer, David 560
Schell, Jozef Stefaan 214
Scheltema-de Nie, O 334
Schenk von Stauffenberg, Klaus Philip 24
Schiff, Steve 430
Schimmel, A.J. 334
Schlee, Dietmar 729
Schmaehling, Elmar 404
Schmognerova, Brigita 765
Schneider, Jaromir 35; 36
Schoenborn, Christoph 418
SchoenmakersG. 463
Scholes, Myron 514
Schoups, generaal 215
Schouten, J. 719
Schreijer, Pierik, J.M.G. 334
Schröder, Gerhard 402; 403; 404; 405; 408
Schulz, Martin 206
Schumann, Maurice 748
Schüssel, Wolfgang 283; 286; 417; 472; 547; 619
Schutte, Danie 254
Schutte, G.J. 334
Schwartz, Loral B. 358
Schweitzer, Louis 211; 280
Schyman, Gudrun 240
Scott King, Coretta 302
Scott, Marsha 299
Seaga, Edward 112; 772; 773
Sebastião, Pedro 241
Sebbagala, Al Haji Nasser 507
Sedivy, Jaroslav 37; 767
Segal, Nick 253
Séguin, Philippe 737; 741
Sein Htwa 139
Seitz, Raymond 308
Sekiya, Katsutsugu 261
Seleznjov, Gennadi 168; 339; 660; 763
Sembereka, Richard 248; 249
Semjonov, Viktor 339; 661
Sendaula, Gerald 507; 508
Separovic, Miroslav 542
Sergejev, Igor 170; 171; 183; 339; 623; 661
Serov, Valeri 170
Serpa Uribe, Horacio 41; 42; 107
Serra, Eduardo 238
Serra, Narcís 234
Serrano, Jorge 345
Serri, Yasser al- 98
Servais, Raoul 610
Seselj, Vojislav 726; 750; 751
Seshan, T.N. 678
Severen, Maarten van 610
Severin, Adrian 657
Severinets, Pavel 401
Severino, Jean-Michel 481
Sezgin, Ismet 19
Shaath, Nabil 52; 59; 670; 672
Shah, Sajjad Ali 696
Shalala, Donna 306; 638; 641
Shalikashvili, John 66; 125
Shammari, Wafiq al- 556
Shamshad, Ahmed 704
Shamuyarira, Nathan 253
Shanoun, Mohamed 747
Sharansky, Natan 57; 97
Sharif, Muh-yideen al- 672
Sharif, Nawaz 358; 690; 696; 697; 698; 699; 700; 701; 702; 703; 704; 705
Sharif, Shahbaz 700
Sharma, Shanker Dayal 678
Sharon, Ariel 53; 57; 100; 668
Sharp, John 705
Shatti, Iyad 560
Shattuck, John 133; 439
Shaw, Clay 354
Shaykh, Abd al-Aziz 103
Shayler, David 87; 747
Sheikh Idris, Jaafar 392
Shekhar, Chandra 679
Shelby, Richard 357
Shelton, Henry 125
Sheng Huaren 326
Sherry, Nick 706
Sheu Yuan-dong 445
Shi Guangsheng 326; 436
Shi Hwei-you 448
Shi-da, Mohamed Abdi 325
Shield, Thomas 71
Shimoinaba, Kokichi 260
Shipley, Jenny 267; 711; 712; 713
Shojai, Zahara 375
Shokrah, Fahd Salem al- 192
Short, Clare 158; 513
Sidi Mohammed, prins 132
Siew, Vincent 72; 73; 75; 445; 446
Sigfried, Richard 123
Siiman, Mart 153; 154
Sika, Michael 25
Silva, Joao Carlos 233
Silva, Luis Maria da- 180; 566
Silvo, Lino César Oviedo 487
Silvo, Luiz Inazio Lula da 564
Simic, Milan 776; 777; 778
Simich, Clem 712
Similon, Marc 208
Simitis, Kostas 19; 218; 219; 220; 221; 287; 537; 538; 539; 540
Simmonds, John 774
Simonis, Adrianus Johannes 463
Simonsen, Thorkild 283; 284
Sin, Jaime 363; 365; 366; 675
Sinatra, Frank 359
Singer, Israel 40
Singh Varma, Oedayraj 334
Singh, Badal Sukhbir 682
Singh, Barnala Surjit 678
Singh, Buta 682; 684; 686
Singh, Davinder 577
Singh, Kalyan 692
Singh, Manmohan 683
Singh, Raghuvansh Prasad 677
Singh, V.P. 679
Singh, Vajpayee Jaswant 682
Singhal, Ashok 683
Sinha, Kamala 677
Sinha, Yaswant 682; 683; 687; 690
Sinzoyiheba, Firmin 385
Sipkes, Leonie 269
Sira, Sid Ahmed Muhammad 390
Sirri, Sakik 290
Sison, José Maria 369
Sithole, Ndabaningi 252
Sjaikijew, Ilaman 187
Sjakola, Iwan 147
Sjapovaljants, Andrej 623; 626; 733

Sjatalow, Sergej 170
Sjeremet, Pawel 146; 147
Sjevardnadze, Edoeard 218; 397; 633; 654; 655; 656
Sjichmoeradov, Boris 186; 449
Sjochin, Hleksandr of Alexander 167; 623
Sjojgoe, Sergsj 339; 623
Sjonia, Gamsachoerdia 633
Skegro, Borislav 541
Skoeratow, Joeri 231
Skopljak, Pero 543
Skou, Jens 514
Sladek, Miroslav 35; 767
Slonari, Wladimir 160
Smajic, Ahmed 733
Smarth, Rony 346; 347
Smeets, Frans 214
Smirnow, Igor 161
Smith, Chris 86
Smith, Lockwood 713
Smits, J.C. 334
Snegoer, Mircea 161; 412
Snyman, Harold 257
Soares, Joao 233; 616
Soares, Mario 233; 616
Socrates, José 233
Sodano, Angelo 416; 417
Soebanow, Moerzahan 183
Soeharto, president 175; 176; 177; 178; 179; 181; 258; 358; 492; 493; 494; 495; 496; 497; 498; 499; 500; 569; 570; 571
Soekarnoputri, Megawati 178; 495; 498; 499; 500; 570
Soeleymenow, Kairbek 182
Soepichanov, Borys 414; 415
Soesjkevitsj, Stanislav 148
Soisson, Jean-Pierre 736
Solana, Javier 518; 548; 654; 724; 758; 763; 777: 778
Solans, Domingo 476
Solis, Leonard 534
Solomoni, Machteme 244
Somavía, Juan 523
Somers, Sir Edward 155
Somu. N.V.N 684
Son Chay 128
Sono, Lolo 256; 257
Soong, James 72
Sorabjee, Jehangir 457
Sorgdrager, Winnie 77; 78; 271; 274; 335; 462; 568
Soros, George 172; 306; 341; 572; 618
Sorush, Abdolkarim 373
Sotha, Sam 130
Soufani, Khalid 189
Souflias, George 219
Souley, Abdoulaye 505
Soulier, André 189
Soundirarassou, Varadappa 740
Sousa Franco, Antonio de 233
Souter, David 126
Souza, Paulo Renato de 566
Soyinka, Wole 454; 456
Spasov, Gjorgji 759
Spencer, Diana 86; 87
Spencer, Harry 86
Spicka, Jiri 35
Spiridonow, Joeri 169
Spitaels, Guy 208; 209; 279; 605
Spock, Benjamin 310
Spoelman, L.P.M. 334
Sponheim, Lars 613; 614
Squillante, Renato $26
Ssei-nogerere, Paul 506
St Luce, John 486
Staaij, C.G. van der 334
Staal, Boele 15
Staes, Paul 337
Staggie, Rashaad 256
Stanculescu, Victor 30
Stanescu, Gheorghe 659
Stanislav, Jovica 749
Stankewitsj, Sergej 231
Stanley Fischer 175; 176; 618
Starbatty, Joachim 150: 407
Starowojtow, Wasili 147
Starr, Kenneth 121: 298. 299. 300: 355: 428: 429; 637; 638, 639
Stavrinakis. Georgios 20
Steel, Julie 299
Steel, Nancy 322
Steelman, Deborah 126
Steenhoven, H J van der 334
Steenhuis, D. 77; 271
Stefani, Simon 80
Steiner, Michael 721
Stekelenburg, Johan 15
Stellingwerf, D.J. 334
Stepasjin, Sergei 198: 339: 623
Stephanopoulos, Kostas 539; 695
Stevaert, Steve 607
Stevanovie, Zoran 734
Steven Chu 514
Stihl, Hans Peter 21
Stoel. Max van der 559
Stoiber, Edmund 407
Stojanov, Petar 215; 216; 217; 218; 537; 538
Stojieic, Radovan 751
Stollmann, Jost 403
Stoltenberg, Jens 613
Strang, Gavin 293
Strauss-Kahn, Dominique 81; 737; 746
Straw, Jack 87; 156, 157
Stroeken, T.J.H. 334
Strojev, Jegor 168; 169: 339; 620
Suarez Mason, Carlos 631
Suarez, Xavier 300
Suazo Cordova, Roberto 112
Subianto, Prabowo 493; 496; 498; 499; 569
Suchman, Tamas 222
Suehocka, Hanna 28; 231
Suculate, Antonio 243
Sudarsono. Juwono 496
Sudiro, Irsyal 496
Sudradjat, Edi 177; 498
Suljic, Munib 544
Sumanovic, Miroslav 544
Summers, Lawrence 177; 263; 265; 498
Sun Guangziang 436
Sun Yat Sen 65
Sungurlu, Oltan 290; 291; 627
Susak, Gojko 541; 543; 546
Suskin, Tatyana 99; 100
Sutrisno, Try 178; 179; 498
Suvar, Styse 541
Suys, Eddy 206
Suzuki, Muneo 260
Svoboda, Cyril 767; 768
Swaab, E.J. 532
Swanepoel, Nick 251
Swaraj, Sushma 682; 683
Swarray, Steve 321
Swift, Robert 363; 675
Swildens-Roozendaal, W.J.C. 334
Swire, Jim 247
Syakir, Jusuf 493
Symonenko, Petro 414; 415
Symons, Liz 423
Syse, Jan P. 613
Sysoejev, Oleg 339
Szokai, Imre 221

T

Ta Mok 651
Tabara, Arturo 369
Tabara, Valerie 31
Tabatsjnyk, Dmytro 163
Tablante, Carlos 354; 635
Tadic, Dusko 774; 775; 776; 777; 778
Tadzjddinul-Islam Taglat 340
Tahboub, Hassan 674
Taheri, Jalaladdin 375
Taib, Muhammad 575
Takumi, Masaru 261
Tal, Georgi 170; 342
Talabani, Jalal 289; 559
Talbott, Strobe 137; 146; 174; 186; 357; 690; 702
Tamari, Salah 670
Tambo, Oliver 256
Tamraz, Roger 117
Tan, Tony 579
Tang Guoqiang 440
Tang Jiaxuan 134; 325; 439
Tang: Liang Hong 70; 71; 577
Tang Yuanjuan 63
Tanigaki, Sadakazu 260
Tanjung, Akbar 497; 498; 499
Tanjung:. Faisal 178: 493;571
Tansi, Cyprian 239
Tarar. Mohammad Rafia 696: 701
Tarar, Ratiq 698
Tarasjoek, Borys 414; 763
Targamadze; Kaeha 653; 654
Tarifi, Jamil al- 59; 670
Tarto, Enn 154
Tas, Lokman 742
Tawfiq Muhammad, Abd al Jabbar 192
Taxquet, Riehard 208; 604
Taylor, Charles 75; 90
Tea Banh 130: 651
Tefaarere, Hiro 746
Tefera, Melaku 245
Tella, Guido di 414; 415: 343
Temizel, Zekeriya 289; 627
Tempels, Luc 607
Tenet, George 307; 663
Teresa, moeder (Goinxha Bejaxhiu, Agnes) 695
Terlouw, Jan 14
Terorotua, Ronald 746
Terpstra, Erika G. 269; 334
Terraza Pinot, Rolando 344
Terre Blanche, Eugene 258
Tesar, Jiri 35
Teta, Perikli 534
Tewary, K.K. 686
Thackeray, Bal 686
Thakre, Khushabhau 682
Thaler, Zoran 547
Than Shwe 138; 139
Thani, Hamad bin Khalifa al- 733
Thayer, Carlyle 584; 585
Thayer, Nate 129; 584; 585; 650
Theunis, Guy 745
Thiessen, Marc 521
Thily, Anne 205; 599
Thomas, Bill 126
Thomas, Darren 428
Thomos, George 89
Thompson, Fred 302; 358
Thompson, Hugh 586
Thompson, Mark 545
Thomson, Harry 248
Thon Arok, Arok 392
Thong Sophal 649
Thor Peng Leath 650
Tian Jiyun 66
Tibi, Ahmed 55
Tiburcio, Jose 243
Tichonov, Alexander 339
Tietmeyer, Hans 409
Tijn, Joop van 13
Tikriti, Kamal Mustafa al- 192
Tilanus. A.D.W. 12: 13
Timmermans, F. 334
Timosjkov, Joeri 624
Tjiu Mau-ying 72
Tkac, Vojtuh 763
Tkatsjenko, Olexander 761
Tlais, Khodi 197
Tlays, Hussein 197
Tobback, Louis 278; 603; 605; 606; 607
Tocsik. Marta 221
Todman, Terence 107
Todoron, Pavel 30
Todorovic, Stevan 778
Todorovie. Zoran 750: 751
Toelejew, Aman 169
Toeradzjonzoda, Akbar 186; 443
Toersoenow, Chimatoellah 184
Tokajew, Kasimzjomart 182
Tomic, Dragan 750; 751
Tomuscha, Christian 771
Toney, Frank 501
Too, Mark 316
Töpfer, Klaus 23: 149
Torres Pérez, Nelson 49; 108
Torres, Ruben 364
Torres, Wladimir Montesinos 349
Tosovsky, Josef 36; 766; 767; 768
Towmasjan, Artoer 145
Traa, Maarten van 13
Trajano, Cresenciano 364
Tran Do 583
Tran Duc Luong 580: 581; 583; 584; 585
Tran Quang Vinh 584
Tran Xuan Gia 580; 585
Tsautmann, Catherine 82; 736
Travar, Ranko 722
Treu, Triziano 409
Trichet, Jena-Claude 408; 476
Tsie, Charles 117
Trihatmodjo, Bambang 177; 497
Trimble, David 94; 95; 96; 155; 156
Tripp, Linda 299; 429; 638; 639

Troncoso, Paul 200; 632; 633
Irovoada, Miguel 75
Trujillo, Carlos Holmes 41; 42; 43
Trutulescu, Gheorghe 658
Tsach, Nikolaj 170
Tsang, Donald 62: 70
Tsay Ja\%--yang 445
Tsjerepkov. Viktor 625
Tsjernomyrdin, Viktor 35; 67; 146; 167; 168; 169; 170; 182; 187; 289; 338; 340; 342, 377; 585; 617; 619; 620; 621; 762
Tsjoebajs, Anatoli 164; 166; 168; 169; 170; 172; 173; 338; 341; 620
Tsjoemakov, Aiexander 661
Tsvangirai, Morgan 252
Tucker. Karla Fave 300
Tudela, Francisco 349; 350
Tudjman, Franjo 540; 541: 542; 543; 544; 545; 546; 547; 721; 725; 727: 775; 778
Tudor, Corneliu Vadim 31; 658
Tufyali, Subhi al- 102; 197
Tun Kyi 138
Tung Chee-bwa 62; 68; 69; 132; 133; 329; 330; 439; 448; 712
Tunky, Ariwibowo 175
Turajlic, Hakya 777
Turco, Livia 410
Turner. Ted 342
Turnsek. Tit 547
Tutu, Desmond 255; 256; 257; 258
Twagiramungu, Faustin 745
Tyhypko, Serhi 163; 415
Tyson, Laura 126
Tzoganis, Athanasios 540
Tzoumakas. Tzoumakas 218

U

Ubaydat, Abmad 58; 59
Udo, T 463
Uesugi, Mitsuhuro 260
Ulayyan. Itaf 60
Ulmanis, Guntis 159
Ulrich, G. 467; 600
Umberto II, koning 226
Ung Huot 585; 647; 648
Urayqat, Saib 52
Urdinola, Antonio José 42
Uthman Ismai'l, Mustafa 392

V

Vacco. Dennis 305
Vaessen, Stephanie 492
Vajpayee, Atal Behari 682; 683; 686; 688; 689; 690; 693; 701; 704
Valdivieso Sarmiento. Alfonso 41
Valente, Vasco 258
Valk, G. 334
Valladares, Acisclo 346
Valladares, Leo 111; 112
Vandekerckhove, Ankie 600
Vanunu, Mordechai 668
Vargas Arias, Waldo Simeon 42
Varul, Paul 153
Vasalis (Margaretha Droogleever Fortuyn-Leenmans) 720
Vasic, Goran 777
Vasic, Rajko 723
Vasile. Radu 537
Védrine, Hubert 83; 214; 473; 515; 736; 746; 747
Veenstra, J. 77
Veer, Walter van der 50
Veiga Simao, José 233
Veire, Frank vande 610
Vekic, Ivan 544
Velasco, Rosario 674
Velásquez, Tuyuc 271
Veldema, Fred 568
Veldhuis. A J. ter 334
Velijev, Jachar 400
Vella, George 285
Vella, Karmenu 285
Vendrik, C.C.M. 334
Venecia. José de 363. 364; 365
Venegas, Samuel 201
Venetiaan, R 568
Venugopalachari, S. 677: 703
Ver, Fahian 674
Vera, F. 469
Vera, Paul 115
Vera, Rafael 234; 549
Vera, Yadira García 48; 549
Verbugt, P.J.L. 334
Verburg, G. 334
Verhagen, M.J.M. 334
Verhofstadt, Guy 603
Verleyen, Karel 610
Vermeend, W.A.E.G. 49; 210; 246; 270; 334; 528
Vermeersch. José 214
Vermeire, Jan 610
Vermeulen, Willy 208; 278
Versini, Dominique 735
Verstand-Rogaert, Annelies 529
Vervloesem, M. 529; 600
Verwilghen, Marc 207; 600; 603
Veugen, P.J.G J. 17
Vidal, Claire 744
Videla, Jorge 631
Vieira. Joao Bernardo 616
Vielman, Carlos Enrique 345
Vignaud, Philippe 740
Villa, Renato de 362; 354; 365
Villamizar, Rodrigo 42
Villareal, Oscar Espinoza 114
Villarzu, Juan 632
Viiliger, Kaspar 422
Violante, Luciano 410
Viray, Francisco 363
Viseur, Jacques 603; 609
Visser. Erik Cornelis 13
Visser-van Doorn, M.C.W. 334
Vissinga, R.S.E. 79
Vitorino, Antonio 232; 615
Vitrcnko, Natalja 414
Vivanco, José Miguel 108
Vivas Teran, Abdon 635
Vjachirev, Rem 165; 173; 660
Vladeck, Stuart 126
Vlasov, Valentin 662
Vlatkovic, Dusan 749
Vleugel, Guus 534
Vliegenthart. A.M. 334; 527
Vlies, B.J. van der 334
Vliet, S. van 463
Vlok, Adriaan 257; 258
Vo Van Kiet 580; 581
Vodicka, Jindrick 37
Voigt, Udo 149
Vojvodie, Momir 778
Vokic, Ljilja 541
Volak, Stanislav 767; 768
Volcker. Paul 40
Volkan, Ersoy 397
Vollebaek, Knut 342; 613; 615; 665
Volpinari, Antonio Lazzaro 32
Voorhoeve, J.J.C. 334: 534: 720
Voronin, Vladimir 412; 413
Vorrink. Irene 13; 14
Vos, Johannes de 159
Vos, M. 334
Vos, Otto 333; 463
Voscherau, Henning 24
Voskuil, J.J. 282; 338
Voûte-Droste, H. 334
Vranitzky, Franz 25
Vreeman, Ruud 16
Vries B.M. de 334
Vries, Gijs de 528
Vries, K.G. de 15; 16: 335; 461; 462; 527; 534
Vries, Monique de 528
Vrijman, Jan (Jan Hulsebos) 14
Vroom, Christiaan de 206
Vu Xuan Truong 584
Vuckovic, Nikola 779
Vulterin, Karel 35
Vurusic. Vlado 543

W

Waal, Lodewijk de 15
Waalkens. H. 463
Wagenaar, M 334
Wagner, Jozef 36, 729
Wahaj, Abdul-Hoessein 563
Waigel. Theo 20: 21: 22. 23; 148; 149; 153; 177; 408; 409
Waitai. Rana i12
Wako, Amos 317
Waldheim, Kurt 286; 292
Walesa, Lech 28; 229
Walker, John 514
Walker, William 545; 757
Wallace, George 647; 688
Wallage, Jacques 334; 335; 463
Wallstrom, Margot 239
Wallyn, Luc 605
Walsem, J. van 463
Walsum, P. van 720
Walter, Ignaz 403
Walus, Janusz 256
Waly Ndiaye, Bacre i88
Wamalwa, Michael 316
Wang Baosen 64
Wang Binzhang 328
Wang Dan 328
Wang Tingjin 328
Wang Xizhe 437
Wang Youcai 328,437
Wang Zhongyu 326
Warrouw, Alexander 570
Wasmosy, Juan Carlos 487, 488; 489; 490; 491; 629
Watanabe, Michio 261; 715
Wathelet, Melchior 206: 599; 604; 605
Watson. Anthony 126
Weaver, Robert 127
Webber Wright, Susan 298: 299
Webster, William 303
Weekers, F H H. 334
Wei Jianxing 66
Wei Jinsheng 63; 64; 131; 328; 439
Weigl, Jiri 36
Weisglas, F.W. 334
Weizman, Ezer 663; 664; 665; 667; 673
Wen Jiabao 66; 325
Wenzong Ren 132
Were, Isaac 316
Wessels, Leon 257
West, Togo 123
Westendorp, Carlos 545; 720; 721; 723; 724; 726; 727; 728; 729; 730; 731; 732; 733; 734; 735
Westerwellc, Guido 404
White, Rick 355
Whiteread, Rachel 286
Wiedeking, Wendelin 21
Wiener, Christian 206; 278; 600
Wiesel, Elie 614
Wigbold, Herman 468
Wijdenbosch, Jules 567; 568; 577
Wijers, G.J. 78; 275; 331; 462
Wijmen, P.C.C. 334
Wijn, J.G. 334
Wijnolst, Niko 15
Wilderode. Anton van 610
Wilders, G. 463
Willem-Alexander, prins 269
Willequet, André 610; 611
Willey, Kathleen 298; 299
William, prins 86
Williams, Jody 514; 516
Wilson. Donald 302
Wilson, Heather 430
Win Myint 138
Winnikawa, Tamara 147
Winsemius. Albert 14
Winzeler, Christophe 40
Wiranto, generaal 174; 176; 178; 493; 494; 495; 496; 571
Wiria, Somala 498
Wissmann, Matthias 293
Wit, J.M.A.M. de 160; 201; 331
Witteveen-Hevinga, T 463
Wjalitsjka, Waljantsin 147
Wolde, Worede Woldu 244
Wolfe, Rosemary 246
Wolfensohn, James 296; 311; 505; 574; 687
Wolffensperger, Gerrit Jan 17
Wolpe. Hou-ard 385
Woo, Frank 328
Woodward, Bob 117; 124; 125
Wright, Billy 154
Wu Bangguo 66; 323
Wu Guanzheng 66
Wu Jichuan 326
Wu Jin 73; 445
Wu Shisen 131
Wu Tze-yuan 446
Wu Xiaoling 326
Wurmser, Mauricio 345
Wyllie, Tu 712

X

Xhaferi, Arben 760
Xiao Yang 436
Xie Fei 66
Xiong Guangkai 132
Xu Wenli 130; 437
Xu Youfang 65

Y

Yabran, Alfredo 107
Yachachin, Evaristo Floor Espinoza 351
Yadav, Lalu Prasad 679; 691; 692
Yadav, Salyapal Singh 682;
Yadav, Sharad 678
Yagmurdereli, Esber 29
Yahia, Ali 189
Yakan, Amin 60
Yamaguchi, Yutaka 262
Yamasaki. Taku 261: 264: 266
Yang Jingyu 326
Yar'Adua, Sheu Musa 457
Yassin Ramadan, Taha 192; 560
Yassin, Ahmad 56; 57; 663; 666
Yassin, Mohamed Ismael 324
Yassine, Abdsalam 190
Yazar, Feridun 290
Yazar, Mehmed Vahi 628
Ybema, G. 334: 527: 720
Yearwood, Robin 486
Yeh Chin-fong 72; 73; 445
Yildiz, Bekir 628
Yilmaz, Mesut 19; 100; 287; 288; 289; 418; 419; 443; 470; 471; 537; 627; 628; 656; 661
Yip, Paul 448
Yoma, Edmundo Pérez 199; 200
Yoshizawa, yasuyuki 262
Yotam, Danny 293
Young, C.W. Bill 121
Young, Coleman 127
Young, Dale 429
Yousef, Ramzi 354
Youssoufi, Abderrahmane El 190
Yunus, Mohammed 498, 500; 569
Yurdatapan. Sanar 291
Yurttas, Sedat 290
Yusuf, Glenn 498
Yusufu, Mohammed 452

Z

Zack Quindel, Barbara 124
Zadornov, Michael 170; 339, 659; 661
Zadornov, Viktor 623
Zafy, Albert 388; 389
Zaid, Sjeik 562
Zainuddin, Daim 573; 574; 576
Zalm, Gerrit 79; 273; 275; 276; 334; 335; 337; 409; 461; 462; 526; 527; 591; 598
Zanganeh. Byan Mamdar 372; 562
Zanotti, Marino 32
Zantovsky. Michael 35
Zaric, Simo 776; 778
Zawadski, Dmitri 146; 147
Zayyad, Misbak 673
Zedillo Pince de León, Ernesto 113; 114; 115; 116; 343
Zelic, Anto 729
Zeman, Milos 35; 36; 37; 38; 767; 768; 769
Zenawi, Meles 323; 393; 508
Zene Peivan 67: 326
Zeroual, Liamine 187, 188, 505; 663
Zevi, Tullia 239
Zhaboli, Dalip 141
Zhang Wannian 66
Zhang Xiang 436
Zhang Xiaoxu 327
Zhang Zhen 66
Zhao Ziyang 66
Zhou Yongkang 326
Zhu Bangzhao 438; 439
Zhu Rongji 66; 325; 326; 331; 371; 437; 439
Zhu Yufu 437
Ziak, Rudolf 765
Zieleniec, Josef 37; 38
Zigic, Zoran 776
Zijl, Jan van 334
Zijlstra, M. 334
Zjeliazkow. Zahari 217
Zjirinovski, Vladimir 225; 246; 662
Zjivkov, Todor 217; 536; 536
Zjoeganov, Gennadi 167; 168; 339; 340; 619; 620
Zjvania, Zoerab 654; 636
Zobel, Hiller 124; 125
Zoebitasjvili, David 653
Zoebov. Valeri 339
Zubak, Kresimir 546; 726; 727; 729
Zuijlen, M.M. van 334
Zuroff, Efraim 544
Zvobgo, Eddison 251